This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

https://books.google.com

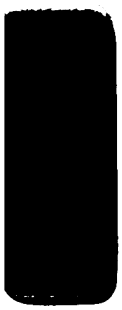

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

42.1.2

VOCABOLARIO

ITALIANO-ROMANESCO, FRANCESE-ROMANESCO

E

ROMANESCO-ITALIANO-FRANCESE

CON TRE TRATTATI GRAMMATICALI E CON L' AGGIUNTA DEI PRINCIPALI NOMI PROPRI

COMPILATO DA

G. L. FROLLO.

PROFESSORE NEL GINNASIO DI CARLO I. IN BRAILA.

PARTE PRIMA.

VOCABOLARIO ITALIANO-ROMANESCO.

FASC. I.

R. BIBLIOTECA DI CREMONA

VALE ITALIANE LIRE 5.

25590

PEST.

STABILIMENTO TIPOGRAFICO DELLA SOCIETÁ DEUTSCH.

DOROTHEAGASSE NR. 11.

1868.

42.1.2

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

42.1.2

VOCABULARU

ITALIANO-ROMANU, FRANCESO-ROMA[illegible]

ŞI

ROMANO-ITALIANO-FRANCESU

CU TREI TRACTATE GRAMATICALE ŞI CU ADAUGEREA NUMENILORU PROPRIE CELORU MAI PRINCIPA[illegible]

PRELUCRATU DE

I. L. FROLLO

PROFESORU LA GIMNASIULU CAROLU I. ÎN BRÂILA.

EDIŢIUNE STEREOTIPÂ.

PARTEA I.

VOCABULARU ITALIANO-ROMÂNU.

PESTA

STABILIMENTULU TIPOGRAFICU ALU SOCIETĂŢII D E U T S C H. DOROTHEAGASSE N°. 11.

MDCCCLXIX.

Digitized by Google

42. 1. 2. 1

VOCABOLARIO

ITALIANO-ROMANESCO, FRANCESE-ROMANESCO

E

ROMANESCO-ITALIANO-FRANCESE

CON TRE TRATTATI GRAMMATICALI E CON L'AGGIUNTA DEI PRINCIPALI NOMI PROPRI.

COMPILATO DA

G. L. FROLLO

PROFESSORE NEL GINNASIO DI CARLO I. IN BRAILA.

EDIZIONE STEREOTIPA.

PARTE PRIMA

VOCABOLARIO ITALIANO-ROMANESCO.

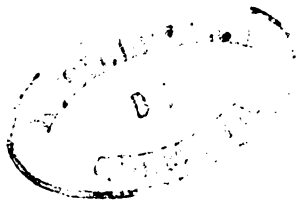

PEST

STABILIMENTO TIPOGRAFICO DELLA SOCIETÀ DEUTSCH. DOROTHEAGASSE Nº. 11.

MDCCCLXIX.

Digitized by Google

La presente edizione è assoluta proprietà dell' Autore. Perciò ogni riproduzione, anche parziale, della medesima rimane interdetta, e verrà proceduto a tenor di legge contro gli esemplari non muniti della seguente segnatura.

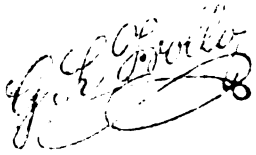

A BRAILA
MIA SECONDA PATRIA
E AL MAGNANIMO SUO MUNICIPIO
CHE CON LARGHI SUSSIDÌ
ALL'IMPRESSIONE DI QUESTO VOLUME
CONTRIBUIVA.

Digitized by Google

Digitized by Google

ESTRATTO DAL PROTOCOLLO DELLE DELIBERAZIONI DEL CONSIGLIO MUNICIPALE DI BRAILA, 12 (24) GIUGNO 1868, N°. 72.

Consiliulu avêndu în vedere că Dlu G. L. Frollo este într'adevêru cu destulă capacitate pentru a săvirși uă assemenea operă analogă cu trebuințele de astădi . . . ;

Avêndu în vedere că acestu bravu omu au depusu uă osteneală enormă lucrându cu cea mai mare atențiune și stăruință într'unu cursu de mai multu de ḑece ani ;

Avêndu în vedere indispensabila necesitate ce avemu, noi Români mai cu seamă, de assemenea cârți, cari ne lipsescu, putemu ḑice, cu totulu ;

Avêndu în vedere moralitatea și persistința Dlui Frollo în misiunea sa ca omu de litere, în conduita sa ca omu de societate, cu care s'a distinsu aici ;

Avêndu în vedere amorulu și diligința ce au caracterisatu pe acestu omu, și ca profesore de limba Italiană în șchólele nóstre;

. . . . . .

Avêndu în vedere că niște asseminea bărbați cu chitu voru fi ajutați și mai bine recompensați pentru ostenelile ce au depusu în interesulu nostru comunu, și mai cu sémă a junimei nóstre studióse, cu atîtu încurajîndu-se voru produce folóse mari Instrucțiunei nóstre publice ;

Avêndu în vedere că Primăria nu póte găsi dechitu niște asseminea mijlóce prin care se pótă cheltui cu succesu ferice parte din fondurile comunale;

Considerându că, dacă n'aru veni adjutorulu Dlui Frollo, această operă a sa, atîtu de avantagióză pentru Instrucțiunea publică, nu numai aru întârdia d'a se da la lumină, cu prejudiciulu nostru propriu, dar încă póte s'aru perde în dauna publică și ireparabilă pînă la unu gradu órecare, și că aceasta aru descuragea negreșitu pe mulți semeni ai Dlui întru a lucra în folosulu înavuțirei literaturei Române;

Consultându-ne cu maturitate, amu găsitu d'o sacră datorie din parte-ne, și amu decisu să venimu în ajutorulu Dlui Frollo în următorulu chipu:

I. Se acordă Dlui G. L. Frollo din Cassa Comunală pentru imprimarea acestui opu compusu de trei pârți suma de galbeni austriaci *patru sute cinci ḑeci*, sau noui lei *cinci mii două sute optu ḑeci și șapte*, bani *cinci ḑeci*.

. . . . . .

II. Pentru tótă suma de 450 ⌗ offerită ca inlesnire, Dlu Frollo este obligatu a da Primăriei unu numĕru de exemplare din acestu uvragiu pe prețulu hotărîtu de *cinci ḑeci* bani cóla imprimată.

. . . . . .

IV. Pentru răspunderea acumu de ⌗ 300 se deschide Dlui Primaru creditu din § extraordinaru alocatu prin Budgetulu anului corentu la Art. 15, § 25 dela Capitolu XII, iar restulu de ⌗ 150 se va aloca prin Budgetulu anului viitoru ca fondu specialu pentru acestu finitu.

V. Presenta decisiune se va supune de Dlu Primaru în copie Dlui Ministru de Interne, după a cărui aprobare va pune în esecuție dispositiunile prescrise aci.

(S. S.) PRIMARULU: **Trandafiru Djuvara**
Adj. Cons. *R. S. Campiniu*
„ „ *C. Carpu*
Consilieri: *J. Ceaușoglu*
S. Demetriu
V. A. Paleologu
M. T. Sebe
D. J. Ducevici

Il Ministero dell' Interno, avuto il parere del Ministro dei Culti e del Consiglio Permanente d'Istruzion Pubblica, approva questa decisione del Municipio di Braila con ordine del 13 Luglio 1868 No. 11645, raccomandando all' Autore di conservare in tutto il testo la lingua adottata nel foglio di prova anteriormente rimesso al detto Consiglio Permanente quale allegato.

Digitized by Google

PREFAZIONE.

Lo studio della lingua italiana non è cosa nuova in Romania; ma in questi ultimi tempi esso vi assunse una estensione tale che si credette opportuno d'introdurlo, oltre che in tanti privati stabilimenti d'educazione, anche nei superiori corsi di ginnasio, nelle scuole commerciali e negli stessi seminari ecclesiastici. Contuttociò i Romeni non hanno peranco verun vocabolario che possa aiutarli in questo studio.

Miglior sorte si ebbero per la lingua francese, dacchè nel giro di men che trent'anni, poterono venire alla luce: il piccolo vocabolario romanesco-francese e francese-romanesco del Vaillant (Bucarest 1839), il vocabolario francese-romanesco di Poenaru, Aaron e Hill (Bucarest 1840—1841), l'altro pur francese-romanesco di Codrescu (Iassi 1859), il dizionario romanesco-francese di Raoul de Pontbriant (Bucarest 1862) e finalmente il dizionario romanesco-latino-tedesco-francese del monaco Pisone (1865). Ma di questi lavori alcuni sono affatto insufficienti o non adatti ai bisogni attuali, altri non si trovano più in circolazione, essendone l'unica edizione smaltita: tutti poi sono incompleti, perchè risultanti di una parte sola, o compilati in modo troppo manchevole; e quand' anche lo studioso volesse completarli scambievolmente, acquistandone parecchi ad un tempo, il prezzo ne risulterebbe gravoso troppo e sproporzionato.

Volendo perciò appagare, quanto meglio io potessi, le giuste esigenze degli studiosi, do ora alle stampe questa mia opera, che quanto alla estensione ed all' eleganza dei tipi, supera certamente tutti gli altri lavori lessicografici apparsi al pubblico in Romania fino al presente, quanto al prezzo è una delle economiche, e quanto alla compilazione, se non sarà fra le buone, potrà almeno annoverarsi fra le più originali e le più coscienziosamente elaborate.

Era dapprima mio divisamento di comporre soltanto un vocabolario italiano-romanesco e romanesco-italiano. Italiano io stesso di patria, occupato in tutte le mie ore a dilatare in Romania lo studio della *lingua del sì*, e per esso la conoscenza delle italiane cose, m'era prefisso di porgere a coloro che diconsi figli dei padri nostri un mezzo principalissimo per iniziarvisi. D'altronde credeva di far cosa grata ai miei concittadini col metter loro fra mano un libro non poco interessante in un'epoca in cui la lingua italiana avrà forse bisogno di ripensare alle sue origini, e di rivedere tutto il materiale onde fu costruita, per ritemprarsi a vita novella e conformarsi colle nuove sort della nazione. Ma varie circostanze mi persuasero di modificare il mio piano, e l'introdotta modificazione, col rendere il mio vocabolario più opportuno sotto altri rispetti, nulla, spero, avrà detratto allo scopo precipuo che ne aveva ispirata la prima idea.

Molte e gravissime difficoltà ebbi ad incontrare nel corso del mio lavoro, ma principali furono la mancanza di fonti e lo stato transitorio e fluttuante in cui trovasi la odierna lingua romanesca.

Quanto al primo punto, m'aiutai alla meglio colle opere già mentovate e con altre poche, come sarebbero: il vocabolario tedesco-romanesco di Baritz e Munteanu (Kronstadt 1853), l'altro dello Stamati (Iassi 1852), il vocabolario romanesco-tedesco del Polizu (Kronstadt 1857), quello latino-romanesco del Livaditu (Bucarest 1852), ed il piccolo dizionario romanesco dell'Antonescu (Bucarest 1863). Sul principiare del mio lavoro non mi fu possibile di procacciarmi il rinomato lessico in quattro lingue composto da Kolosi, Maior e Cornelio (Buda 1825), e non potei nemmeno rinvenire il dizionario romanesco-ungherese-latino del vescovo Bobb (Clausemburgo 1822).

Quanto al secondo punto, avrei dovuto, a credere di taluno, adottare le idee dell'uno o del l'altro fra gli odierni filologi romeni, oppure proporre io medesimo un sistema mio proprio. Ma quelle idee sono monche troppo e parziali, nè fra tanti sistemi havvene pur uno che finora venisse accolto dalla massa della nazione. Proporre io stesso un sistema novello, posto anche ch'io fossi a ciò competente, mi avrebbe sviato dall'oggetto essenziale dell'opera mia, e d'altronde avrebbe richiesto ben altro tempo, ben altri mezzi, ben altre indagini, ben altri studi e ben altre condizioni materiali circa la pubblicazione del libro.

Digitized by Google

PREFAȚIUNE.

Studiulu limbei italiane nu este unu lucru nou in Țeara Românească; însă în acești de pe urmă ani elu a luatu unu avintu așa de mare încâtu s'a găsitu oportunu de a lu introduce, nu numai intr'unu mare numeru de stabilimente particulare de educațiune, ci și în cursurile superioare ale gimnasieloru, în școalele de comerciu și chiaru în seminarele bisericești. Cu toate acestea Românii nu posedu pînă acumu nici unu vocabularu care să le ajute în această privință.

O soartă mai bună au avutu pentru limba francesă. In cursulu de treizeci de ani, și mai puținu, s'au datu la lumină: micilu vocabularu romano-francesu și franceso-românu alu lui Vaillant (București 1839), vocabularulu franceso-românu alu DD. Poenaru, Aaron și Hill (București 1840—1841), dicționarulu totu franceso-românu alu lui Codrescu (Iași 1859), dicționarulu româno-francesu alu lui Raoul de Pontbriant (București 1862), și în fine dicționarulu româno-latino-germano-francesu alu ieromanachului Pisone (București 1865). Însă unele din aceste lucrări suntu prea imperfecte și nepotrivite cu trebuințele actuali, altele lipsescu din circulațiune, fiindu sleită singura edițiune a loru, și toate în genere suntu incomplete, resultându numai dintr'o parte, sau lucrate fiindu într' unu modu prea compendiosu. Și chiaru de aru voi cineva să le completeze una printr' alta, întrebuințându două sau mai multe dintr' însele, prețulu cumpărării aru resulta prea mare și neproporționatu.

Așadar, ca să satisfacu, cătu așu putea mai bine, legitimele cereri ale studioșiloru, dau astăzi la tiparu o operă care, în ceea ce privește întinderea și eleganța ediținii, întrece fără dubiu celelalte lucrări lecsicografice ce au eșitu la lumină în Romania pînă acumu, in ceea ce privește prețulu este una din cele mai economice, și cătu pentru compilațiunea ei, dacă nu va fi din numerulu celoru laudabile, totuși va fi din cele mai îngrijite și mai originale.

Intenționea mea la începutu a fostu de a compune numai unu vocabularu italiano-românu și româno-italianu. Italianu eu însumi de naștere, și ocupatu în toate orele zilei a întinde în România studiulu limbei mele și printr' însa studiulu și cunoștința lucruriloru italiane, cugetasem de a da în mâna acelora ce se numescu copii ai părințiloru noștri unu mijlocu din cele mai principale spre a fi inițiați într' însele. Afară de aceasta socotiam de a îndatora pe concetățenii mei, oferindule o carte interesantă într'o epochă în care limba italiană va avea, poate, trebuința de a se gândi încâ o dată asupra originiloru sale și de a revizui materialele din care s'a construsu, pentru a lua o direcțiune corespunzătoare cu starea cea nouă a națiunii. Însă diferite împregiurări m'au îndemnatu a modifica planulu meu, și credu că modificațiunea introdusă, făcindu vocabularulu meu mai oportunu subt' alte privințe, nimicu nu va subtrage la scopulu principalu de care planulu celu primitivu a fostu inspiratu.

Multe și seriose au fostu dificultățile ce întîmpinai în cursulu lucrării mele; iar cele mai însemnate fură: lipsa de sorginți și starea cea transitoriă și nesigură în care se află limba română.

Câtu pentru întâia dificultate, m'am ajutatu, cătu putui mai bine, cu operile susu menționate și cu alte puține, precumu suntu: vocabularulu germanu-românu alu DD. Bariț și Munteanu (Brașovu 1853), celulaltu alu lui Stamati (Iași 1852), vocabularulu româno-germanu alu lui Polizu (Brașovu 1857), celu latino-românu alu lui Livaditu (București 1852), și micilu dicționaru românu alu lui Antonescu (București 1863). Nu mi a fostu cu putință de a mi procura chiaru la începutulu lucrării mele renumitulu lecsiconu în patru limbi compusu de Koloși, Maior și Corneliu (Buda 1825), și nici n'am aflatu dicționarulu româno-unguro-latinu alu episcopului Bobb (Clausemburgu 1822).

Câtu pentru a doa dificultate, mi aru fi trebuitu, după părerea unora, sau de a adopta ideile unuia or altuia dintre filologii români de astăzi, sau de a propune eu însumi o sistemă a mea propriă. Dar ideile acelea suntu prea parțiale și imperfecte, și dintre atâte sisteme nu s'a priimitu pînă acumu vreuna de către natiunea toată. Propunerea unei sisteme noue, chiaru supuindu ca să fiu competentu pentru unu lucru asemenea, m'aru fi depărtatu de scopulu celu principalu alu vocabularului meu, și afară de aceasta, aru fi cerutu altu timpu, alte mijloace, alte cercetări, alte studiuri și totu alte condițiuni pentru publicarea cărții.

Digitized by Google

Presi dunque una via di mezzo: cercai la lingua com'è, e non come dev'essere: volli che gli studiosi Romeni potessero capirmi, e che i non Romeni da me istruiti potessero in Romania esser capiti: non pretesi infine d'insegnare ai Romeni come debbano parlare la lor lingua, ma sì bene come devano parlar quella degl' Italiani e dei Francesi.

Ciononostante, la necessità d'ottenere dall'un canto un certo grado di uniformità nel mio libro, e dall'altro il bisogno di colmare quelle lagune che tuttora rinvengonsi nella terminologia romanesca, mi costrinsero a fare una scelta moderata, non solo relativamente alla grammatica, ma eziandio quanto ai materiali. Perciò, quando trovai convenevole di sostituire i termini vecchi e sconciati con altri più adatti al genio della lingua, ebbi ricorso anzi tutto all' idioma latino: l'italiano venne da me usufruttuato molto più raramente, ed il francese fu adoperato colla massima parsimonia. Le voci proscritte furono registrate fedelmente ancor esse, e ciò per due ragioni: l'una, che, prima di averle per assolutamente escluse, conviene vi passi sopra ancora una volta la critica più profonda; e l'altra, che, mancando tali voci dal mio vocabolario, non potrebbero i non Romeni comprendere il linguaggio popolare, nè servirsi de' libri romaneschi pubblicati per lo passato.

Il linguaggio che predomina nell'opera presente si è in generale quello che vien parlato in Romania, cioè in quella provincia ove la romanesca civiltà è più progredita: non ricusai però d'accogliere per giunta parecchie locuzioni che odonsi nelle altre provincie romene.

Quanto alla grafia adottai un metodo fonetico che corrisponde a un dipresso con quello più invalso in Romania all'epoca in cui cominciai il mio lavoro (1858), e che d'altronde ha il vantaggio di presentare minori difficoltà agli studiosi Romeni e non Romeni: non è che una riproduzione in caratteri latini della grafia cirillica, e le lettere codigliate o circonflesse rappresentano suoni per cui prima servivano lettere apposite.

Evitai assolutamente l'uso dei richiami da un vocabolo all'altro. Quando m'avvenni in voci sinonime con altre, o capaci d'esser scritte in diversi modi, collocai ciascuna forma colla relativa traduzione in luogo distinto: credo che ognuno preferirà tali ripetizioni ai noiosi e frequenti rimandi che trovansi nel lessico di Buda e nello stesso dizionario del Pontbriant, ove soventi volte una voce è rimessa ad un'altra che manca affatto dal libro.

Nel passare da un senso proprio ad un figurato, 'posi qual segno di separazione un punto con virgola; così pure nell' indicare le accezioni molto diverse d'un vocabolo; talvolta però ommisi quel segno, perchè il passaggio dall'una all'altra accezione era graduato, nè facile riusciva di fissare un punto di recisa demarcazione.

Per ciò che concerne la lingua italiana, ho ammesso nel vocabolario un certo numero di termini assunti o dai dialetti o da lingue straniere ed i quali, benchè non registrati nei classici dizionari, sono però molto invalsi nella Penisola, e mostransi abbastanza confacenti col genio del nostro idioma. In ciò fare seguii l'esempio di varî lodati scrittori e lessicografi: d'altronde pensai che la stessa lingua italiana non potendo esser perfetta, come alcuna umana cosa non l'è, non dee mostrarsi troppo rigida verso le altre lingue ove queste esprimano un'idea in modo più consono colla lingua di tutti, cioè col VERBO interno della mente che l'uomo parla fra sè, e del quale la lingua esteriore altro non è che una traduzione. Pensai inoltre che i varî dialetti italiani, padri della nostra lingua scritta, e più antichi, in parte, che la stessa lingua classica latina, hanno anch'essi i loro diritti, essi che nel loro seno serbano forse ancora qualche cosa pel nostro linguaggio dell'avvenire.

Tal'è il vocabolario con cui mi presento oggi dinanzi al Pubblico. Io stesso ne conosco molti difetti, e le persone idonee scopriranno al certo i rimanenti: tuttavolta io spero che nessuno lo troverà destituto di ogni utilità, e che i giudici miei vorranno tener conto del molto lavoro che un'uomo solo dovette compire, nonchè dei gravi ostacoli d'ogni maniera con cui egli ebbe a lotta-e.

BRAILA 1867.

L'AUTORE.

Digitized by Google

Aşadar am apucatu o cale mai simplâ : am câutatu sâ iau limba precumu este, iar nu precumu are sâ fie, am voitu sâ mâ înţeleagâ Românii, şi sâ înţeleagâ pe strâinii ce voru studia limba românească în cartea mea : n'am pretinsu înfine de a arâta Românilorucumu au sâ vorbească limba loru, iar cumu o sâ vorbească limba Italieniloru şi a Francesiloru.

Cu toate acestea, necesitatea de a dobîndi pe de o parte unu gradu oarecare de uniformitate în opera mea, iar despre alta trebuinţa de a împlini lacunele ce se aflâ încâ în terminologia românească, m'au constrînsu de a face o alegere moderatâ, nu numai în privinţa gramaticei, ci şi în privinţa materialuriloru. Prin urmare, cându am gâsitu de cuviinţâ sâ suplinescu terminele cele vechi şi pocite prin alte mai conforme cu geniulu limbei, am avutu recursu mai întâiu la limba latinâ : limba italianâ mi a servitu multu mai raru, şi cea francesâ n'am întrebuinţato decâtu cu cea mai mare reservâ. Vocabulele proscrise le am înregistratu şi ele cu fidelitate, şi aceasta din doâ cause : una este câ, mai nainte de a le esclude cu totulu din limba românâ, catâ sâ treacâ încâ odatâ o criticâ mai profundâ asupra loru ; iar alta este câ, lipsindu acele vorbe din vocabularulu meu, strâinii n'aru putea înţelege limbagiulu poporului, şi nici n'aru fi în stare de a se servi cu cârţile româneşti ce s'au publicatu în trecutu.

Limbagiulu ce predomneşte în opera mea este mai în genere celu vorbitu în România, adicâ în acea provincie unde civilisaţiunea românească este mai desvoltatâ: cu toate acestea n'am recusatu de a priimi mai multe locuţiuni ce se audu în celelalte provincii române.

În privinţa grafiei adoptai o metodâ fonêticâ ce corespunde de aproape cu aceea ce se afla mai în usu în România pe cându m'am apucatu de lucru (1858); aceastâ metodâ are şi avantagiulu de a infâţişa mai puţine dificultâţi la cei studioşi, fie Români fie şi streini. Nu este decâtu o reproducere a grafiei cirilice prin caractere latine, şi literele cu coadâ sau cu circumflecsu represintâ sunetele pentru cari se întrebuinţau mai nainte alte litere particulare.

Am evitatu cu totulu usulu amânâriloru dela o vorbâ la alta. Cându mai multe vorbe suntu sinonime, sau cându suntu mai multe maniere de a scrie aceeaşi vorbâ, fiecare se va gâsi aşezatâ şi tradusâ deosebitu la loculu sâu, şi credu câ oricine, va preferi repetiţiunile mele pe lângâ rechiâmâ-i rile cele dese şi supârâtoare ce se întâlnescu în lecsiconulu dela Buda şi chiaru în dicţionarulu lu Pontbriant, unde mai de multe ori câte unu termenu este trimisu la altulu ce lipseşte de totu în vocabularu.

Trecîndu dela unu sensu propriu la unu sensu figuratu, am pusu dreptu separaţiune unu punctu cu virgula ; asemenea spre a însemna accepţiunile cele diferite ale unei ziceri ; câteodatâ însâ am omisu acelu semnu, fiinducâ trecerea dintr'o accepţiune într'alta era gradualâ, şi aru fi fostu prea dificilu de a determina punctulu precisu de demarcare.

Câtu pentru limba italianâ, am admisu în vocabularulu meu o micâ sumâ de vorbe luate, fie din limbile streine, fie din dialecte, şi cari, deşi neînregistrate în dicţionarele clasice, suntu însâ foarte respândite în Peninsula, şi se aratâ destulu de potrivite cu gustulu limbei noastre. Aşa fâcîndu m'am luatu dupâ ecsemplulu mai multoru scriitori şi lecsicografi lâudaţi, şi am gânditu de altâ parte câ chiaru limba italianâ, neputîndu a fi perfectâ, ca nici unu altu lucru omenescu, n'are sâ se arete prea riguroasâ câtre celelalte limbi, cându acestea esprimu vreo idee mai potrivitu cu limba tutulora, adicâ cu VERBULU interioru ce omulu vorbeşte în sineşi, şi în raportulu câruia, limbile esteriore nu suntu decâtu numai o traducere. Pe lingâ aceasta, am mai cugetatu câ dialectele italiane, de unde s'a trasu limba scrisâ, şi cari suntu mai antice, în oarecare parte, decâtu însâşi limba latinâ, au şi ele drepturile loru, ele cari încâ, poate, pâstreazâ ceva în sînulu loru pentru limba noastrâ viitoare.

Astufelu este vocobularulu cu care astâzi mâ înfâţişezu înaintea Publicului. Eu însumi cunoscu mai multe din defectele sale, şi oamenii competenţi voru gâsi fârâ dubiu pe celelalte: însâ sperau câ nimeni nu lu va afla nefolositoru de totu, şi câ judecâtorii mei voru pune în cumpânâ mârimea lucrârii ce unu singuru individu a îndeplinitu şi greutatea obstaculeloru de totu felulu cu care s'a luptatu.

BRÂILA 1867.

AUTORULU.

Digitized by Google

Digitized by Google

GRAMMATICA ROMANESCA.

Neamulu țerei Moldovei de unde derază?
Din țara Italiei, totu omulu să crează.
Flealu ântîiu, apoi Traianu au adusu pre aice
Pre strămoșii cestoru țări de neamu cu ferice;
Răsădit' au țereloru hotarele toate
Pre semne ce stau în veci a se vedea poate.
Ei cu vița cestui neamu țara Românească
Împlut' au Ardealulu și Moldoveneasca.

Dositeo metrop. nel suo Salterio pubblicato l'anno del mondo 7171.

I.

DELLA LINGUA ROMANESCA IN GENERALE. SUA FISIONOMIA ED ATTUALI SUE CONDIZIONI.

I grandi problemi di filologia malamente possono sciogliersi senza l'aiuto dell'etnografia e della storia, poichè queste scienze sono nate a completarsi e ad aiutarsi scambievolmente. L'idioma stesso d'un popolo è come uno specchio che tutte ne riflette le vicende, o come una formola d'algebra, che tutte in se conserva le tracce di quelle operazioni cui subirono le quantità ond'essa risulta.

Volendo perciò determinare il carattere proprio della lingua romanesca o romena, e conoscere in qualche modo la via ch'essa è chiamata a percorrere, sarà indispensabile che non si perda mai di vista la storia della nazion che la parla e la missione che la natura medesima delle cose addita a questa nazione. Con ciò svaniranno molte fra le difficoltà cagionate al filologo dallo stato di confusione in cui versano le odierne lettere romene, e gli riuscirà ad un tempo più agevole una vittoriosa risposta, ove un'inconsulto spirito di propaganda politica o di nazionale ambizione stimolasse qualche erudito a ritentare in danno dei Romeni quelle prove che resero cotanto odiosa la memoria del Fallmerayer fra i moderni Greci.

Vero è che un' osservatore, anco spassionato, allo scorgere la molteplicità d'elementi eterogenei accolti nel romanesco linguaggio, al vedersi contornato in ogni parte della Romania da cotanti stranieri, quivi da tempo immemorabile stabiliti, sarebbe tentato a credere che la lingua romanesca sia un irreducibile guazzabuglio di parecchie favelle, ed il romeno popolo un' accozzaglia di varie schiatte antiche e moderne più che non una nazione propriamente detta ed avente un carattere a sè.

Ma prendasi questa lingua ad esame più rigoroso, e converrà fare uno sforzo ben grande per non volerci ravvisare attraverso barbara corteccia tutta la nobile ossatura del sermone latino: le radici ed i tipi di questo vi si rinvengono non meno abbondanti e svariati che nelle altre glosse, e quanto sarà più rozzo il Romeno con cui converserete, altrettanto trasparirà meglio dal suo favellare il figlio dell'antica Italia. Quanto poi agli elementi che appartengono ad estranie lingue, voi troverete questi variabili sempre secondo i luoghi ed i tempi: quelle stesse locuzioni che in Transilvania son tolte dall'ungherese o dal tedesco, lo saranno in Valacchia dal serbo e dal turco, in Moldavia dal russo, in Macedonia dal greco. Il greco stesso predominerà in Romania nel XVII. secolo: qualche tempo più addietro lo slavo vi avrà regnato assai più, ed in ogni epoca le carte avranno men di latino che le labbra, i palagi e le città men che le capanne ed i campi. Per contrario l'elemento latino lo trovate in ogni tempo ed in ogni parte: esso a voi si presenta come essenziale e costante; l'elemento straniero, invece, come secondario, avventizio e transitorio.

Che se prendete la storia in mano, voi vedrete che la Dacia Traiana mai non rimase totalmente vedova dei suoi colonisti: abbandonata da Aureliano, è riconquisa da Costantino, devastata dai barbari nelle sue terre, è rispettata da loro nelle sue istitutizioni; ella doma colla forza dell'idea i suoi vincitori, ed i figli suoi regnano ben sovente con essi. Dopo tanto passare e ripassare di Goti, di Unni, di Slavi, di Avari e di Tartari, si trovano ancora sussistere dei ducati romaneschi cui Rodolfo il Nero o Stefano I. di Moldavia riuniranno in più vasta mole e riordineranno per sempre a mo'di stati completi: i Carpazi saranno, come in Ispagna i Pirenei propugnacolo insuperato di nazionalità; e se anco i Romeni non staranno a paro con altri popoli d'Europa nelle scienze, nelle lettere e nelle arti di pace, avranno però sempre un rioco corredo di macchine da guerra, castella bene munite, eserciti poderosi e numerosissimi che rintuzzeranno più volte le ire dei prepotenti, ed imporranno legge ai vicini; ma nello stesso tempo abitudini umane, benevole e tolleranti verso i forastieri ed i profughi; talchè il poeta avrà detto anche pei nepoti quanto già aveva detto pegli avi in quei versi immortali:

Digitized by Google

Excudant alii spirantia mollius aera,
Credo equidem, vivos ducent de marmore vultus.
Orabunt causas melius, coelique meatus
Describent radio, et surgentia sidera dicent:
Tu regere imperio populus, Romane, memento:
Hae tibi erunt artes; pacisque imponere morem,
Parcere subjectis et debellare superbos.

Le usanze dei Romani, i pregiudizî stessi, i lineamenti del volto, e persino il vestito ed il genere del cibo, voi li trovate tutto giorno dal Tibisco al Tira e dall'Emo ai Carpazî: in un villaggio d'oltre Aluta vi parrà talora di assistere a qualche scena preparata sulle pagine dell'Eineccio, e parecchie fra le fotografie di Szathmari vi sembreranno riprodurre i classici tipi delle nostre contrade.

Malgrado a tutto questo, noi non vogliamo sostenere che il popolo romanesco sia puro ed esclusivo sangue latino, nè intendiamo punto di sottoscriverci alla sentenza che più volte trovammo riprodotta in certi scritti romeni. parlarsi cioè più latinamente in Romania che nell'Italia stessa.

La razza daco getica, non del tutto estinta nè dispersa dai conquistatori, conservava numerose comunità nei campi da questi colonizzati, senza contare le quattordici tribù di barbari d'altra schiatta che ci annovera Tolomeo fin da quando la romana colonia era in fiore; i Daco-geti stessi, riapparsi sotto il nome di Goti, invasero nuovamente ed a più riprese occuparono le terre danubiane. Assurdo perciò sarebbe se non ammettessimo l'elemento daco-getico entrare per qualche cosa nell'organismo della moderna nazione romena, come pur difficile sarebbe il negare che c'entri in parte non insignificante qualche più o men recente importazione di bulgaro, di serbo, di zingaro, di greco, di tedesco e di magiaro. Conseguenza di ciò sarà che la lingua attuale di Romania non debbasi onninamente sceverare dagli stranieri innesti cui le vicende dei tempi vi hanno introdotto, e che mal farebbero i Romeni a ripudiare in un modo troppo esclusivo la favella di Michiele Bravo o di Stefano il Grande, finchè accettano le gloriose pagine che questi eroi vergarono a caratteri di fuoco negli annali della lor patria. Ma ciò che intendiamo riconoscere come punto di partenza in tal quistione si è, che l'elemento latino, e nella lingua e nei fatti, prevalse sempre e prevaler deve anche in avvenire agli altri tutti, che questi devono in esso assimilarsi quanto più è ragionevolmente possibile, e che finalmente la romena famiglia se vuol conservarsi ancora per lunga pezza, ha mestieri di rinnovare l'antico patto con quella parte d'occidente onde vennero tutte le cose immortali, ed in cui s'è attinto quel soffio che la sostenne in vita finora.

Che, almeno per quanto riguarda la lingua, ricorrer devasi al Lazio, tutti lo pensano in Romania, nè altro intento si proposero coloro che sulle tracce del Iorcovic, del Vacarescu, del Maioru, del Clainu e del Ţichindealu impresero di rinnovare il patrio sermone. Ma per mala sorte la diversità delle opinioni è somma, e la leggerezza con cui viene ordinariamente trattato l'arduo tema è incredibile: il movimento letterario iniziatosi oltre i Carpazi con sodezza e gravità di studi, non continuò nello stesso avviamento, e benchè la Romania abbia avuto uomini come Negruţi, Asaky, Eliade, Aaron, Laurianu, Cipariu, Alessandri e Bolintineanu, mai non si riuscì finora a formulare il concetto della nazione in un dizionario od in una grammatica, od almeno a proporre individualmente un partito che raccogliesse un numero preponderante di suffragi.*)

Da ciò un'anarchia letteraria che non ha esempio: ogni libro, ogni opuscolo, ogni gazzetta, ogni articolo di gazzetta, ogni avviso al pubblico è scritto con grafia e modi grammaticali del tutto differenti. Quasi nulla avesse nel nostro secolo progredito la critica filologica, tutto giorno si spacciano quì colla maggiore disinvoltura del mondo etimologie delle più temerarie, trasformando a piacer le parole e facendole passare da una lingua ad un'altra. Ogni scritturale, ogni scolaruccio di ginnasio, anzi di terza o quarta classe elementare, ogni povero plagiario sembra credersi atto a riformare le basi medesime della lingua, ed infiora delle sue scoperte filologiche le proprie zibaldonerie. Confuse le origini, confuse le derivazioni, divenuto il patrio linguaggio una palestra d'ogni più folle stranezza.

Tre sono, a nostro avviso i vizî capitali che pregiudicano l'opera dei riformatori romeni. Il primo consiste nella poca e rarissima briga ch'essi prendonsi di raccogliere i materiali dispersi della lor favella. Innanzi di rimontare alle origini o di mendicar vocaboli dallo straniero, è duopo sapere qual sia veramente il capitale che si possiede. Il confronto fra i dialetti delle varie provincie, l'esame accurato delle iscrizioni e degli antichi documenti, la paziente investigazione dei termini usati dal minuto popolo, colà sopratutto dove i costumi sono più semplici e le patrie usanze più intere, sono mezzi indispensabili, ma poco familiari in Romania, per eseguire una tal specie d'inventario. E molto più fruttuoso sarebbe il tempo dedicato a tal sorta d'indagini che non quello sprecato oggidì nei Principati da un grandissimo numero di semidotti per inverniciarsi con una tintura di cinque o sei lingue straniere solo per menarne vampo innanzi ai gonzi e per farne strumento di maggior strazio sopra la povera lingua materna.

*) Ciò fu scritto nel 1865.

Digitized by Google

Il secondo vizio consiste nel modo in cui cercasi d'usufruttare la lingua latina. Non paghi di pronunciarla alla tedesca, senza motivo alcuno plausibile, certi professori, ed anche autori di piccoli dizionari *de toate zicerile radicale reintroduse în limba românâ*, riprendono dal Lazio quelle sole radici e quelle sole forme che vi attinsero i Francesi, dando con ciò a divedere in quali libri ed in qual modo abbiano fatto acquisto delle loro cognizioni latine. Altri invece peccano di eccesso, e fannosi ombra di tutto ciò che non è, o loro non sembra esser latino nel loro sermone. Ogni lineamento alquanto originale di questo, ogni forma non facile a decifrarsi sembra ad essi un crimine di lesa latinità, e se per impossibile, si volesse dar loro ascolto, non adrebbero cinquant'anni che la lingua romanesca sarebbe del tutto sparita per via di eliminazione, ed avrebbe a dirittura abdicato il suo posto a pro dell'antica sua madre.

Il terzo vizio nel quale caddero molti riformatori, e vi cadono pur tuttavia, si è quello di giovarsi male e con troppa parzialità della lingua francese. Questa è certo una lingua ben conformata, e rappresenta il concetto d'un popolo collocato al culmine della moderna civiltà; notevole è quindi il vantaggio che lo studio di essa può arrecare ai Romeni. Essi non devono però dimenticare che l'idioma francese non è fra i neo-latini quello che più s'avvicini al romanesco, ma bensì l'italiano: studiino adunque l'italiano un po' più accuratamente, nè sia dai filologi trasandato lo spagnuolo, che pur ha lasciato tracce nella romanesca favella. E cessi una volta, qui come altrove, il soverchio abuso delle cose francesi.

Se i Romeni avessero battuta un po'meno la via di Parigi, essi forse sarebbero oggidì un po' più Romeni: i loro costumi ne avrebbero scapitato alquanto meno, e la loro letteratura, abbandonata fino ad un certo punto, alla natia ingenuità, avrebbe serbato qualche cosa più di originale.*)

Tutto questo era necessario premetterlo, affine di rischiarare alquanto agli occhi degl'Italiani che consulteranno questo vocabolario il concetto del romanesco linguaggio. Passiamo adesso ad esaminare questo linguaggio nelle varie sue parti etimologiche secondo i precetti più comunemente ricevuti, e senza dipartirci dal sistema addottato in tutto il rimanente del nostro lavoro.

II.

ALFABETO E PRONUNZIA.

Le lettere dell'alfabeto romanesco possono ridursi alle seguenti:

a, â, b, c, d, e, f, g, h, i, î, j, l, m, n, o, p, r, s, ş, t, ţ, u, v, z.

La lettera *â* pronunciasi con un suono intermedio fra quello delle vocali *a* ed *e*; *î* pronunciasi con un suono di mezzo fra *e* ed *i*. Quando si appoggiano ad una *m* o ad una *n*, le vocali *â* ed *î* devonsi pronunciare alquanto sul naso.

Si può stabilire come regola generale, che in tutte le sillabe su cui non cade l'accento tonico, la lettera *a* collocata in mezzo od in fine di vocabolo assume la forma *â*. Così p. e. scriverassi: *râtâci-re, amâgi-tu, sânâto-su, nevas-tâ*. In via d'eccezione conserverassi l' *a* nella sua forma primitiva: 1. quando esso rappresenta l'articolo affisso ai nomi di genere femminile, come: *casa* (*casâ-a*, la casa), *amica* (*amicâ-a*, l'amica); 2. quando l' *a*, benchè privo d'accento tonico, apparterrà ad una parola o terminazione straniera incompletamente ridotta a forma romanesca, come: *cataramâ, caraghiosu, acusatoru, constelaţiune*; 3. quando sarà preceduto dalla lettera *e*, o starà invèce di *ea*; p. e. *stea, dato-ru* (*deatoru*), *steatornicu* (*steatornicu.*)

Ma non solamente trovasi l'*â* nelle sillabe non accentate ed in mezzo ovvero in fine delle parole: in certi casi l'abbiamo anche in sillabe accentate, come *atâ-tu, cântâ-mu, mustrân-du*; oppure al principio, come *âncâ, ântiiu*. Ciò dipende o dalla origine del vocabolo, o dalle regole di declinazione e di coniugazione che accenneremo più avanti.

Le lettere *c* e *g* subiscono gli stessi accidenti di pronunciazione che in italiano. Avvertasi però che la doppia *c* va pronunciata in due suoni staccati come in latino, e che il *g* seguito da *l* pronunciasi pure alla maniera latina.

L'*h*, o sola o preceduta dalla *c*, quando non appartiene ai suoni *che, chi, ghe, ghi*, od anche quando appartenendo ai due suoni *che, chi*, rappresenta la greca lettera *χ*, si pronuncia all'incirca come quest'ultima.

La *j* si pronunzia come nella lingua francese.

La *n* preceduta dal *g* non rende affatto nella lingua romena il suono delle sillabe italiane *gna, gne, gni, gno, gnu*, ma mantiene un suono distinto da quello del *g*, che assume in tali casi la forma sua gutturale (*ghe*). Del resto, l'incontro onde parliamo è rarissimo, e non può aver luogo senonchè in vocaboli introdotti per via di neologismo.

---

*) Vedasi a questo proposito quanto dice l'Eliade, Curieru de ambe secse, Periodulu III. pagg. 37, 38, 39 (Bucarest 1862).

Digitized by Google

S pronunciasi come in italiano.

La *ş* si pronuncia sempre come in italiano pronunciansi le lettere *sc* innanzi ad *e* ed *i*.

La *ţ* corrisponde a *ts* o *tz*.

La *u* finale è quasi muta, quando alla fine d'una parola essa forma sillaba con una consonante semplice che la preceda. Ciò avviene p. e. nelle voci *o-mu*, *ones-tu*, *cântân-du*. Che se a tali voci fosse da affiggersi l'articolo od il pronome, la *u*, non rimanendo allora più alla fine, riprenderebbe il suono intero ch'essa ha nel mezzo o nel principio delle parole. Così sarà nelle voci *vâzîndu-mâ*, *cunoscându-le*.

Quanto abbiamo detto circa alla *u* si applica anche alla lettera *i*.

Alle lettere indicate superiormente possono aggiungersi *k*, *q*, *x*, *y*, *w*; ma queste non furono adottate nel nostro vocabolario che per le parole straniere conservanti la originale lor forma, come: *Klopstock*, *Quebec*, *Oxford*, *wisth*, *yacht*.

ALFABETO CIRILLICO. — Fino a questi ultimissimi anni i romeni adoprarono l'alfabeto slavo, che dal nome del suo inventore venne chiamato cirillico. Non possiamo fare a meno di qui riprodurlo nella sua forma meno antiquata, poichè lo si adopera talvolta anche oggidì, principalmente nei libri ecclesiastici, e d'altronde la conoscenza di esso è indispensabile a chi vuol leggere le produzioni degli scrittori romeni pubblicate nel tempo scorso.

Ecco l'alfabeto in quistione:

А, а (*a*); Б, в (*b*); В, в (*v*); Г, г (*g*): D, d (*d*); Е, е (*e*); Ж, ж (*j*); Z, z (*z*); І, і (*i*); К, к (*k*); Л, л (*l*); М, м (*m*); N, п (*n*); О, о (*o*); П, п (*p*); Р, р (*r*); С, с (*s*); Т, т (*t*); Ѳ, ѳ (*u*); Ф, ф (*f*): Х, х (*h*, *ch*); Ц, ц (*ţ*); Ч, ч (*c dentale*); Ш, ш (*ş*); Ъ, ъ (*â*); Ѧ, ѧ, ѩ, ѫ (*i*); Ц, ц (*g dentale*).

Per maggior chiarezza presentiamo anche un passaggio dell' Heliade scritto in ambedue le maniere.

Cându omulu e bunu şi virtuosu, atunci meritâ de a se zice omu liberu, şi însuşi de aru fi în închisoare, pentru câ omulu liberu numai cu corpulu este închisu, nu ânsâ şi cu sufletulu. — Omulu care este supusu patimeloru sale, şi sclavu viţiuriloru, acela nu e omu liberu. — Unde suntu sclavi, acolo nu e soţietate, pentru câ nu e însoţire, ci forţâ, stâpânire, violare. — Unde oamenii suntu supuşi patimeloru, sclavi viţiuriloru, acolo o adunâturâ de oameni ce nu suntu liberi nu se poate zice soţietate. — Ca să fii liberu, cată să domini tu patimele, iar nu ele pe tine. — Societatea nu poate duce multu acolo unde oamenii cei râi suntu mulţi, şi cei puţini buni suntu persecutaţi. — Toţi oamenii râi suntu sclavi, câci suntu sau prinşi în închisori, sau dominaţi de patime. — Toţi oamenii buni suntu liberi. — Societatea ţine multu cu oamenii buni adicâ liberi, şi o societate nu poate ecsista fârâ libertate.

Къндъ отълъ е вънъ ші віртвосъ, атънчї черітъ de a се zіче отъ ліверъ, ші ѧпсвші de аръ фі ѧп ѧпкісоаре, пентрв къ отълъ ліверъ нвмаї къ корпвлъ есте ѧпкісъ, нв ѧпсъ ші къ сѣфлетвлъ. — Отълъ каре есте сѣпвсъ патімелоръ сале, ші склавъ віціврілоръ, ачела нв е отъ ліверъ. — Ѳnde сѣнтъ склавї, аколо нв е соціетате, пентрв къ нв е ѧпсоціре, чі форцъ, стъпънire, віоларе. — Ѳnde оаменіі сѣнтъ сѣпвшї патімелоръ, склавї віціврілоръ, аколо о адвнътвръ de оаменї че нв сѣнтъ ліверї нв се поате зіче соціетате. — Къ съ фіі ліверъ, катъ съ domінї тв патімеле, іар нв еле пе тіне. — Соціетатеа нв поате дѣче мълтъ аколо вnde оаменіі чеї рвї сѣнтъ мълцї, ші чеї вцц пї вънї сѣнтъ персекватцї. — Тоцї оаменіі рвї сѣнтъ склавї, къчї сѣнтъ саѣ пріпшї ѧп ѧпкісорї, саѣ dominaцї de патіме. — Тоцій оаменіі вънї сѣнтъ ліверї. — Соціетатеа ціпе мълтъ къ оаменіі вънї адікъ ліверї, ші о соціетате нв поате ексіста фъръ лівертате.

Non sarà senza interesse di vedere con quale ortografia sta scritto questo passaggio nell'originale.

Quând omul è bun şi virtuos, attunci meritâ de a se dicce liber, şi ênsuşi de ar fi în închisóre, pentru quô omul liber numai cu corpul este închis, nu ânsĕ şi cu suffletul — Omulu quare este supprus patimelor salle, şi sclav viţiurilor, aquella nu è om liber. — Unde sunt sclavi acolo nu e soçietate, pentru quŏ nu è însoçire, ci forţâ, stâpânire, violare. — Unde ómenii sunt suppuşi patimelor, sclavi viţiurilor, acolo o adunătură de ómeni que nu sunt liberi nu se poate dicce soçietate. — Qua să fii liber, cată să domini tu patimele, iar nu elle pe tine. Soçietatea nu póte ducce mult acolo unde ómenii quei rĕi sunt mulţi, şi quei puçini buni sunt persecutaţi. — Toţi ómenii rĕi sunt sclavi, quŏci sunt sau prinşi

Digitized by Google

in închisori, sau dominați de patime. — Toți ómenii buni sunt liberi. — Soțietatea ține multu cu ómenii buni adicŏ liberi, și o soțietate nu póte există fără libertate.

Avvertasi che le tre maniere in cui riportammo questo breve saggio non implicano la menoma diversità di pronuncia.

III.

DEL NOME.

GENERI DEL NOME. — Il nome nella lingua romena può essere di due generi: maschile e femminile. Molte volte esso è maschile nel singolare e femminile nel plurale: allora chiamasi *eterogeneo*.

A qual genere appartenga un nome si conosce dal significato o dalla terminazione.

Secondo il significato sono maschili: 1. tutti i nomi esprimenti persona di sesso maschile; 2. quelli degli animali pur di sesso maschile; 3. quelli esprimenti i mesi dell'anno; 4. i nomi d'alberi o d'arboscelli; 5. alcuni nomi di cose inanimate, come:

anu, anno	*noru*, nube
colacu, curva, spira	*ochiu*, occhio
colțu, zanna,	*pasu*, passo
cracu, ramo, branca	*piru*, pelo, chioma
ficatu, fegato	*poru*, poro
flocu, fiocco	*renichiu*, arnione
fulgu, lanuggine,	*sacu*, sacco
mucu, moccio, moccolo	*trunchiu*, tronco
mușchiu, muscolo	*umâru*, omero.

Sono femminili quelli che dinotano: 1. persone ed animali di sesso femminile; 2. fiori e frutta; 3. qualità astratte delle cose.

Sono eterogenei i nomi di oggetti inanimati che non entrano nelle categorie accennate.

Secondo la terminazione, i nomi terminanti in *u* sono maschili od eterogenei, e quelli in *a, â*, ed *e* sono femminili.

In via d'eccezione sono maschili i seguenti:

1. in *â*:

tatâ, padre	*pașâ*, pascià
papâ, papa	*vodâ*, principe, signore
popâ, prete	*rigâ*, re

2. in *e*:

berbece, ariete	*pepene*, popone
burete, spugna	*peșce*, pesce
câine, cane	*purice*, pulce
dinte, dente	*rege*, re
duce, duca	*sânge*, sangue
foale, pancia	*scâete*, cardo
lapte, latte	*șcarpe*, serpe, serpente
iepure, lepre	*soare*, sole
mârâcine, cespuglio	*șoarice*, sorcio
munte, monte	*verme*, verme
pârete, parete	*viezure*, martoro
pârinte, genitore	*vulture*, avoltoio

ed in generale i nomi che cadono nella regola data a proposito della significazione.

Alcuni pochi sostantivi in *e* sono eterogenei, come: *nume*, (nome), *pronume*, (pronome).

PASSAGGIO DAL MASCHILE AL FEMMINILE. — I nomi maschili terminanti in *u* fannosi per lo più femminili cangiando la *u* in *â*; p. e.

domnu, signore	*doamnâ*, signora
copilu, fanciullo	*copilâ*, fanciulla
ursu, orso	*ursâ*, orsa.

Digitized by Google

Quelli in *e* ed in *aru*, come pure alcuni pochi in *oru*, hanno il femminile in *easâ*, come:

mire, sposo	*mireasâ*, sposa
oaspete, ospite	*oaspeteasâ*, ospite
bucâtaru, cuoco	*bucâtăreasâ*, cuoca
doctoru, dottore	*doctoreasâ*, dottoressa
pâstoru, pastore	*pâstoreasâ*, pastoressa.

La terminazione *easâ*, si dà eziandio al femminile d'alcuni nomi in *u*, per es.

impâratu, imperatore	*impârâteasâ*, imperatrice
preotu, sacerdote	*preoteasâ*, sacerdotessa
profetu, profeta	*profeteasâ*, profetessa.

Del resto i mascolini in *oru*, hanno più comunemente il femminile in *oare*, come:

lucrâtoru, operaio	*lucrâtoare*, operaia
pîrîtoru, accusatore	*pîrîtoare*, accusatrice
vînzâtoru, traditore	*vînzâtoare*, traditrice

I maschili in *elu* hanno il femminile in *ea*; p. e.

purcelu, porcello	*purcea*, porcella
viţelu, vitello	*viţea*, vitella
câţelu, cagnolino	*câţea*, cagna.

FORMAZIONE DEL PLURALE. — I maschili hanno il plurale in *i*, i femminili l'hanno pure in *i*, quando finiscono al singolare in *e*, e l'hanno in *e* quando il loro singolare termina in *a* ed *â*; gli eterogenei col singolare in *u* hanno il plurale o in *e*, od in *uri*, e finalmente gli eterogenei col singolare in *e* hanno il plurale in *eni*. Esempi

Pel maschile:

amicu, amico	*amici*, amici
pârinte, genitore	*pârinţi*, genitori
tatâ, padre	*taţi*, padri

Pel femminile:

femee, donna	*femei*, donne
casâ, casa	*case*, case
rosâ, rosa	*rose*, rose

Pei nomi eterogenei:

lemnu, legno	*lemne*, legna
lucru, cosa	*lucruri*, cose
pronume, pronome	*pronumeni*, pronomi.

I femminili terminanti in *câ, dâ, gâ, nâ, râ, tâ* possono in via d'eccezione avere il plurale in *i*, come:

furcâ, forca	*furci*, forche
merindâ, provvigione	*merinzi*, provvigioni
fragâ, fragola	*fragi*, fragole
gâinâ, gallina	*gâini*, galline
lingură, cucchiaio	*linguri*, cucchiai
judecatâ, giudizio	*judecâţi*, giudizî.

Quelli fra i nomi eterogenei che hanno il plurale in *e* sono i terminanti in: *oru, aru, entu, întu, tu, etu, itu, iu, lu, nu, ru, icu, osu*, p. esempio:

mosoru, rocchetto	*mosoare*, rocchetti
degetaru, ditale	*degetare*, ditali
documentu, documento	*documente*, documenti
mormîntu, tomba	*morminte*, tombe
păcatu, peccato	*păcate*, peccati
pometu, frutteto	*pamete*, frutteti
spiritu, spirito	*spirite*, spiriti

Digitized by Google

paiu, paglia	*paie*, paglie
inelu, anello	*inele*, anelli
semnu, segno	*semne*, segni
fulgeru, folgore	*fulgere*, folgori
peticu, pezzo	*petice*, pezzi
mirosu, odore, profumo	*miroase*, odori, profumi.

Quando un femminile finisce in *a*, il suo plurale è propriamante in *le*, p. esempio; *basma, basmale; mahala, mahalale; stea, stele; undrea, undrele.*

Sono irregolari nella formazione del plurale:

zi, zioâ, dì, giorno	*zile*, dì, giorni
ou, uovo	*ooâ*, uova
omu, uomo	*oameni*, uomini
capu, capo, testa	*capete*, capi, teste
caru, carro	*carâ*, carri, carra
sorâ, sorella	*surori*, sorelle
norâ, nuora	*nurori*, nuore
feru, ferro	*fcarâ*, ferri, ferramenta.

CANGIAMENTO DI LETTERE NELLA FORMAZIONE DEL PLURALE. — Nel formare il loro plurale, i nomi maschili in *lu* ed i femminili in *le* perdono la lettera *l*, come:

calu, cavallo	*cai*, cavalli
viţelu, vitello	*viţei*, vitelli
câţelu, cagnolino	*câţei*, cagnolini
vale, valle	*vâi*, valli
cale, calle	*câi*, calli

Si eccettuino *bivolu* (bufalo) e *sobolu* (talpa) che fanno *bivoli, soboli.*

La lettera *d* cangiasi in *z* davanti la *i* del plurale; *g* e *c* gutturali (*ghe, che*) cangiansi in dentali davanti ad *e* ed *i*; *s* ed *h*, o *ch* in *ş* davanti ad *i*; *t* in *ţ* pure davanti ad *i*; *sc* (con *c* gutturale) davanti ad *e*, ed *st*, avanti ad *i* in *şt*. Esempi:

bradu, pino	*brazi*, pini
rugu, rogo	*rugi*, roghi
doagâ, doga	*doage*, doghe
malacu, bufalotto	*malaci*, bufalotti
acu, ago	*ace*, aghi
ursu, orso	*urşi*, orsi
leahu, polacco	*leşi*, polacchi
patriarchu, patriarca	*patriarşi*, patriarchi
profetu, profeta	*profeţi*, profeti
broascâ, ranocchio	*broaşte*, ranocchi
nâpastâ, oppressione	*nâpeşti*, oppressioni.

I nomi mascolini che nella penultima sillaba del singolare hanno un'*â* od una *i*, vi sostituiscono al plurale la lettera *e*, come *vâru* (cugino), *veri*; *pîru*, (pelo, capelli), *peri.*

I femminili col plurale *i* cangiano l'*a* della penultima sillaba in *â*, p. esempio

câldare, caldaia	*câldâri*, caldaie
cetate, fortezza	*cetâti*, fortezze
mâncare, vivanda	*mâncâri*, vivande
mascâ, maschera	*mâsci*, maschere
targâ, barella	*târgi*, barelle.

Quando la penultima sillaba d'un femminile contiene il dittongo *ea*, od anche la sola lettera *a* che ad un tale dittongo equivalga, vi si sostituisce nel plurale la lettera *e*, purchè la terminazione del medesimo plurale sia anch'essa in *e*, p. esempio:

	ferestre, finestre
fereastrâ, finestra	*vetre*, focolari
vatrâ, (veatrà), focolare	*pâstorese*, pastorelle
pâstoreasâ, pastorella	*pietre*, pietre.
piatrâ, (pieatrę), pietra	

Digitized by Google

Gli eterogenei in *întu* cambiano la **î** in *i*, come:

cuvîntu, parola	*cuvinte*, parole
îmbrăcămîntu, veste	*îmbrăcăminte*, vesti.

Quelli che hanno un' *o* nella penultima sillaba lo mutano in *oa*, come:

osu, osso	*oase*, ossa, ossi
folosu, vantaggio	*foloase*, vantaggi
ulcioru, orciuolo	*ulcioare*, orciuoli
coptoru, forno	*coptoare*, forni.

Quelli terminanti in *âu*, cangiano l'**â** in *a*, per esempio:

hârdâu, tinozzo	*hârdae*, tinozzi
herestrâu, sega	*herestrae*, seghe.

CASI DEL NOME. — I casi del nome sono segnati dall'articolo o dalla preposizione. Ecco per ora un'esempio di nomi di vario genere non accompagnati dall'articolo:

SINGOLARE.

Nominativo	*omu, femee, lucru*	uomo, donna, cosa
Genitivo	*de omu, de femee, de lucru*	di uomo, di donna, di cosa
Dativo	*la omu, la femee, la lucru*	ad uomo, a donna a cosa
Accusativo	*pe omu, pe femee, pe lucru*	uomo, donna, cosa
Vocativo	*o omu, o femee, o lucru*	o uomo, o donna, o cosa
Ablativo	*dela omu, dela femee, dela lucru*	da uomo, da donna, da cosa.

PLURALE.

Nominativo	*oameni, femei, lucruri*	uomini, donne, cose
Genitivo	*de oameni, de femei, de lucruri*	di uomini, di donne, di cose
Dativo	*la oameni, la femei, la lucruri*	ad uomini, a donne, a cose
Accusativo	*pe oameni, pe femei, pe lucruri*	uomini, donne, cose
Vocativo	*o oameni, o femei, o lucruri*	o uomini, o donne, o cose
Ablativo	*dela oameni, dela femei, dela lucruri*	da uomini, da donne, da cose.

IV.

DELL' AGGETTIVO.

FORMAZIONE DEL FEMMINILE. — Il femminile dell'aggettivo formasi per lo più cambiando in **â** la *u* finale del maschile. Se questo contiene una *e* od un'*o* nella penultima sillaba, aggiungerassi un'*a* dopo di quelle vocali, come:

alesu, eletto	*aleasâ*, eletta
creştinescu, cristiano	*creştineascâ*, cristiana
frumosu, bello, formoso	*frumoasâ*, bella, formosa
generosu, generoso	*generoasâ*, generosa.

Quando il mascolino finisce in *oru*, il femminino termina in *oare*, per esempio: *amâgitoru* (ingannevole), *amâgitoare*; *vorbitoru* (loquace), *vorbitoare*.

Se il maschile è in *iu*, il femminile uscirà in *ie*, p. e. *viu* (vivo), *vie*; *portocâliu* (aranciato), *portocâlie*.

Râu fa *rea*; *grâu* fa *grea*; *nou* fa *nouâ*; *mişclu* fa *mişca*; *gata* ed *asemenea* sono invariabili, e quanto al genere e quanto al numero.

Gli aggettivi in *e* sono comuni ad ambi i generi.

FORMAZIONE DEL PLURALE. — Gli aggettivi mascolini hanno il plurale in *i*. I femminili l'hanno in *i* od in *e*, secondochè il loro singolare sarà in *e* od in *â*. Gli eterogenei hanno il singolare maschile ed il plurale femminile.

In via d'eccezione i femminili in *cască*, hanno il plurale in *eşti*, come: *românească* (romanesca), *românești*; quelli in *oare* rimangono invariabili, come: *o femee vorbitoare*, (una donna loquace),

Digitized by Google

doâ femei vorbitoare (due donne loquaci); *lungâ, micâ* e *moale* fanno *lungi, mici, moi* per ambidue i generi.

I femminili in *ea* ed *icâ* hanno il plurale in *ele*, per esempio: *bunicicâ* (buonina) *bunicele*; *grea* (pesante), *grele*.

CANGIAMENTI DI LETTERE AL PLURALE. — Gli aggettivi che nella penultima sillaba hanno il dittongo *ea*, perdono l' *a* nel plurale d'entrambi i generi. Esempi:

munteanu (montano)	*munteanâ*	*munteni*	***muntene***
smeadu (fosco)	*smeadâ*	*smezi*	***smede***
negru (nero)	*ncagrâ*	*negri*	***negre.***

I mascolini perdono la *l* della terminazione *elu*, come: ***mititelu*** (piccino), *mititei*.

Oltre di tutto ciò le consonanti della sillaba finale subiscono le medesime trasformazioni a cui accennammo soggette le consonanti dell'ultima sillaba dei sostantivi.

GRADI DELL'AGGETTIVO. — Il comparativo degli aggettivi romeni formasi mediante le voci ***mai . . . decâtu;*** come: *eu sum mai mare decâtu tine* (io sono più grande di te). Il superlativo assoluto formasi mediante uno degli avverbi *foarte, prea, tare* ecc., come: *foarte mare* (grandissimo, massimo); *prea bunu* (ottimo). Finalmente il superlativo relativo si forma colle voci ***celu mai***, come: ***celu mai înțeleptu*** (il più saggio).

V.

AUMENTATIVI E DIMINUTIVI.

Gli aumentativi sono poco usitati nella lingua romanesca. Possono formarsi mediante la terminazione *oiu*, ch'è più propria dei sostantivi che degli aggettivi; così per esempio i sostantivi: *calu* (cavallo), *lupu* (lupo), *muiere* (donna) diventano: *câloiu, lupoiu, muieroiu*. Più rare assai sono le terminazioni *andru* ed *ocu*.

I diminutivi si adoprano spesso, segnatamente nel parlar familiare. Le loro più comuni terminazioni sono.: 1. *elu, ea*; 2. *celu, cea*; 3. *icelu, icea*; 4. *uțu, uță*; 5. ***ioru, ioară***; 6. ***ișoru*** *ișoară*. Eccone alcuni esempi:

SOSTANTIVI.

da *pâcatu*	peccato	*pâcâțelu*	peccatuzzo
„ *vargâ*	verga	*vergea*	verghetta
„ *șoarice*	topo	*șoricelu*	topolino
„ *vale*	valle	*vâlcea*	vallicella
„ *punte*	ponte	*punticelu*	ponticello
„ *pele*	pelle	*pelicea*	pellicina
„ *inelu*	anello	*ineluțu*	anellino
„ *casâ*	casa	*câsuță*	casetta
„ *frate*	fratello	*frățioru*	fratellino
„ *pâlârie*	cappello	*pâlârioară*	cappellino
„ *pomu*	albero	*pomișoru*	alberello
„ *frunte*	fronte	*fruntișoară*	fronticina.

AGGETTIVI.

da *frumosu*	bello	*frumușelu, frumușca*	bellino-a
„ *bunu*	buono	*bunicelu, bunicea*	buonino-a
„ *micu*	piccolo	*micuțu, micuță*	piccino-a
„ *roșiu*	rosso	*roșioru, roșioară*	rossetto-a
„ *acru*	acre	*acrișoru, acrișoară*	acrigno-a.

Nell'uso s'odono varie altre terminazioni diminutive, come: *așu, ușu, lețu iță, icâ, ușcâ* ma queste dai moderni grammatici romeni vengono ripudiate.

Digitized by Google

VI.

DELL'ARTICOLO.

ARTICOLO PROPRIO. — L'articolo che i Romeni chiamano *proprio* è l'articolo *lu* pei nomi mascolini in *u*, l'articolo *le* pei mascolini in *e*, e l'articolo *a* pei femminili. I nomi eterogenei prendono al singolare l'articolo maschile ed al plurale il femminile.

L'articolo proprio non premettesi al nome, ma si affigge alla sua terminazione. Inoltre esso varia non solamente secondo il genere ed il numero, ma benanco secondo il caso.

Avvertasi che i nomi femminili terminanti in *â* nell'assumere l'articolo perdono questa lettera, come per es. *casâ* (casa), *casa* (cas'a, la casa). Quelli invece che finiscono in *a* assumono la terminazione *oa*, p. e. *mahala* (borgo), *mahalaoa* (il borgo). Osservisi ancora che tutti i femminili assumono nel genitivo e dativo singolare la terminazione del plurale: così p. e. *steaoa* (la stella) al genitivo e dativo farà *stele-i* (della, alla stella). Ecco esempi di declinazione coll'articolo.

a) PEI SOSTANTIVI MASCOLINI IN *u*.

Singolare.			Plurale.		
Nom.	*omulu*	l'uomo	N.	*oamenii*	gli uomini
Genit.	*omului*	dell'uomo	G.	*oameniloru*	degli uomini
Dat.	*omului*	all'uomo	D.	*oameniloru*	agli uomini
Accus.	*omulu*	l'uomo	Acc.	*oamenii*	gli uomini
Vocat.	*o omulu*	o uomo	V.	*o oameniloru*	o uomini
Ablat.	*dela / de / din* + *omulu*	dall'uomo	Abl.	*dela / de / din* + *oamenii*	dagli uomini.

b) PEI MASCOLINI IN *e*.

Singolare.			Plurale.		
N.	*câinele*	il cane	N.	*câinii*	i cani
G.	*câinelui*	del cane	G.	*câiniloru*	dei cani
D.	*câinelui*	al cane	D.	*câiniloru*	ai cani
Acc.	*câinele*	il cane	Acc.	*câinii*	i cani
V.	*o câinele*	o cane	V.	*o câiniloru*	o cani
Abl.	*dela / de / din* + *câinele*	dal cane	Abl.	*dela / de / din* + *câinii*	dai cani.

c) PEI FEMMINILI IN *â*.

Singolare.			Plurale.		
N.	*rosa*	la rosa	N.	*rosele*	le rose
G.	*rosei*	della rosa	G.	*roseloru*	delle rose
D.	*rosei*	alla rosa	D.	*roseloru*	alle rose
Accus.	*rosa*	la rosa	Accus.	*rosele*	le rose
V.	*o rosa*	o rosa	V.	*o roseloru*	o rose
Abl.	*dela / de / din* + *rosa*	dalla rosa	Abl.	*dela / de / din* + *rosele*	dalle rose

Digitized by Google

d) pei femminili in *a*.

Singolare.			Plurale.		
N.	*steaoa*	la stella	N.	*stelele*	le stelle
G.	*stelei*	della stella	G.	*steleloru*	delle stelle
D.	*stelei*	alla stella	D.	*steleloru*	alle stelle
Acc.	*steaoa*	la stella	Acc.	*stelele*	le stelle
Voc.	*o steaoa*	o stella	V.	*o steleloru*	o stelle
Abl.	*dela, de, din* *steaoa*	dalla stella	Abl.	*dela, de, din* *stelele*	dalle stelle.

e) pei sostantivi eterogenei.

Singolare.			Plurale.		
N.	*lucrulu*	la cosa	N.	*lucrurile*	le cose
G.	*lucrului*	della cosa	G.	*lucruriloru*	delle cose
D.	*lucrului*	alla cosa	D.	*lucruriloru*	alle cose
Acc.	*lucrulu*	la cosa	Acc.	*lucrurile*	le cose
Voc.	*o lucrulu*	o cosa	V.	*o lucruriloru*	o cose
Abl.	*dela,de,din lucrulu*	dalla cosa	Abl.	*dela,de,din lucrurile*	dalle cose.

Invece che coll'articolo, il vocativo singolare pei nomi maschili in *u* può formarsi mediante la lettera *e*, per es. *Doamne! vecine! lupe!* I nomi: *omu, zeu, Dumnezeu*, anzichè formare in questo modo il vocativo, cangiano in *e* la *u* dell'articolo, e divengono: *omule, zeule, Dumnezeule.*

Quest'ultima forma viene da taluno estesa a tutti i vocativi dei nomi in *u*.

I sostantivi in *â, ea* ed *e* secondo alcuni non hanno articolo al vocativo.

Assai spesso odesi formare in *o* il vocativo singolare femminile, come: *fato!* (o fanciulla!) *soro!* (o sorella) *femeo!* (o donna!)

Anche gli aggettivi singolari maschili fanno il vocativo in *e*, tranne *greu* (grave) e *râu* (cattivo) che rimangono invariabili.

Per completare quanto concerne l'articolo proprio, si noti che questo si può affiggere tanto al sostantivo che all'aggettivo qualificativo. Anche i determinativi *altu* (altro) ed *unu* (uno), quando vengono impiegati pronominalmente, cioè in sostituzione del sostantivo, sono capaci di questa specie d'articolo.

Notisi finalmente che, quando il sostantivo è accompagnato dall'aggettivo, l'articolo proprio appartiene a quella fra le due voci che sta nel primo posto. Perciò dirassi: *omulu înţeleptu* (l'uomo saggio), ed anche: *înţeleptulu omu*; ma non già: *omu înţeleptulu*, nè: *înţeleptu omulu.*

ARTICOLO IMPROPRIO. — Collocandosi il sostantivo al primo posto, ed essendo quindi fornito d'articolo, si usa per maggior eleganza di collocare fra esso e l'aggettivo la voce *celu* (quello) o *cea* (quella), dicendo p. esempio: *omulu celu mare* (l'uomo grande), *casa cea mare* (la gran casa). A questa voce si dà il nome d'*articolo improprio.* Ecco sostantivi coll'articolo improprio:

MASCHILE.

Singolare.			Plurale.		
Nom.	*omulu celu înţeleptu*	l'uomo saggio	Nom.	*oamenii cei înţelepţi*	gli uomini saggi
Gen.	*omului celui înţeleptu*	dell'uomo saggio	Gen.	*oameniloru celoru înţelepţi*	degli uomini saggi
Dat.	*omului celui înţeleptu*	all'uomo saggio	Dat.	*oameniloru celoru înţelepţi*	agli uomini saggi
Acc.	*omulu celu înţeleptu*	l'uomo saggio	Acc.	*oamenii cei înţelepţi*	gli uomini saggi
Abl.	*dela omulu celu înţeleptu*	dall'uomo saggio	Abl.	*dela oamenii cei înţelepţi*	dagli uomini saggi.

Digitized by Google

FEMMINILE.

Singolare.			Plurale.		
Nom.	*casa cea frumoasâ*	la bella casa	Nom.	*casele cele frumoase*	le belle case
Gen.	*casei cei frumoase*	della bella casa	Gen.	*caseloru celoru frumoase*	delle belle case
Dat.	*casei cei frumoase*	alla bella casa	Dat.	*caseloru celoru frumoase*	alle belle case
Acc.	*casa cea frumoasâ*	la bella casa	Acc.	*casele cele frumoase*	le belle case
Abl.	*dela casa cea frumoasâ*	dalla bella casa	Abl.	*dela casele cele frumoase*	dalle belle case

ETEROGENEO.

Singolare.			Plurale.		
Nom.	*lucrulu celu bunu*	la cosa buona	Nom.	*lucrurile cele bune*	le cose buone
Gen.	*lucrului celui bunu*	della cosa buona	Gen.	*lucruriloru celoru bune*	delle cose buone
Dat.	*lucrului celui bunu*	alla cosa buona	D.	*lucruriloru celoru bune*	alle cose buone
Acc.	*lucrulu celu bunu*	la cosa buona	Acc.	*lucrurile cele bune*	le cose buone
Abl.	*dela lucrulu celu bunu*	dalla cosa buona	Abl.	*dela lucrurile cele bune*	dalle cose buone.

Oltre all'articolo improrio *celu, cea*, havvene ancora un'altro, cioè: *alu, a* (plur. *ai, ale*). Questo articolo non è che un pleonasmo al pari del primo, e la presenza di questo non impedisce che se ne faccia uso, come: *calulu celu frumosu alu regelui* (il bel cavallo del re).

L'articolo *alu* si adopera: 1. quando un genitivo accompagnato dall'articolo proprio sussegue in via di complemento ad un sostantivo o ad un'aggettivo sprovveduto d'articolo, come: *unu calu alu regelui*; *este amicu intimu alu colonelului* (un cavallo del re; egli è amico intimo del colonnello); 2. quando un nome non articolato è seguito dal possessivo, p. esempio: *unu amicu alu meu* (un mio amico); 3. interrogando e rispondendo in via possessiva, come: *alu cui este cutitulu? este alu unchiului* (di chi è il coltello? è dello zio); 4. coi numeri ordinali, come: *alu doilea, a patra* (il secondo, la quarta).

VII.

DEI NOMI PROPRI.

I nomi propri di persona, se sono di genere maschile, hanno il nominativo, l'accusativo, il vocativo e l'ablativo senz'articolo: nel genitivo poi e nel dativo assumono l'articolo, non però posposto, ma anteposto. Quando tali nomi finiscono in *u*, il vocativo termina in *e*.

I nomi femminili hanno l'articolo posposto in tutti i casi ad eccezione del vocativo, ove taluni costumano di affiggere la lettera o.

Esempi:

MASCHILE.			FEMMINILE.		
N.	*Petru*	Pietro	N.	*Elena*	Elena
G.	*lui Petru*	di Pietro	G.	*Elenei*	di Elena
D.	*lui Petru*	a Pietro	D.	*Elenei*	ad Elena
Acc.	*pe Petru*	Pietro	A.	*pe Elena*	Elena
V.	*Petre*	o Pietro	V.	*Elena, Eleno*	o Elena
Abl.	*dela Petru*	da Pietro	A.	*dela Elena*	da Elena.

I nomi propri geografici declinansi come i nomi comuni prendendo l'articolo in tutti i casi, fuorchè al vocativo che rimane invariabile. Avvertasi che molti nomi propri di città e villaggi romeni si usano in plurale, come: *Bucureşti, Piteşti, Vădeni*, ecc.

Quando i nomi propri conservano ferma e lettere straniere, declinansi colle preposizioni.

Digitized by Google

VIII.

DEI PRONOMI PERSONALI.

I pronomi personali si declinano nella maniera seguente:

PERSONA I.

Singolare.			Plurale.		
N.	*eu*	io, me	N.	*noi*	noi
G.	*de mine*	di me	G.	*de noi*	di noi
D.	*la mine, mie, îmi, mi*	a me, mi	D.	*la noi, noâ, ne, ni*	a noi, ne, ci
Acc.	*pe mine, mâ*	me, mi	Acc.	*pe noi, ne*	noi, ne, ci,
Abl.	*dela / de / din* } *mine*	da me	Abl.	*dela / de / din* } *noi*	da noi.

PERSONA II.

Singolare.			Plurale.		
N.	*tu*	tu, te	N.	*voi*	voi
G.	*de tine*	di te	G.	*de voi*	di voi
D.	*la tine, ţie, îţi, ţi*	a te ti	D.	*la voi, voâ, vă, vi*	a voi, vi
Acc.	*pe tine, te*	te, ti	Acc	*pe voi, vă*	voi, vi
Abl.	*dela / de / din* } *tine*	da te	Abl.	*dela / de / din* } *voi*	da voi.

PERSONA III. *masch.*

Singolare.			Plurale.		
N.	*elu, dînsulu*	egli. lui	N	*ei, dînşii*	eglino, loro
G.	*de elu, de dînsulu, lui*	di lui	G.	*de ei, de dînşii, lorn*	di loro, loro
D.	*la elu, la dînsulu, lui, îi, i*	a lui, gli	D.	*la ei, la dînşii, lorn, le, li*	a loro, loro
Acc.	*pe elu, pe dînsulu, ilu, lu*	lui, lo	Acc.	*pe ei, pe dînşii, îi*	loro, ii
Abl.	*dela / de / din* } *elu*; *dela / de* } *dînsulu*	da lui	Abl.	*dela / de / din* } *ei*; *dela / de* } *dînşii*	da loro.

PERSONA III. *femmin.*

Singolare.			Plurale.		
N.	*ea, dînsa*	ella, lei	N.	*ele, dînsele*	elleno, loro
G.	*de ea, de dînsa, ei*	di lei	G.	*de ele, de dînsele, lorn*	di loro, loro
D.	*la ea, la dînsa, îi, i*	a lei	D.	*la ele, la dînsele, lorn, le, li*	a loro, loro
Acc.	*pe ea, pe dînsa, o*	lei	Acc.	*pe ele, pe dînsele, le*	loro, le
Abl.	*dela / de / din* } *ea*; *dela / de* } *dînsa*	da lei	Abl.	*dela / de / din* } *ele*; *dela / de* } *dînsele*	da loro.

PERSONA III. *rifless.*

Singolare e Plurale.

G.	*de sine*	di sè
D.	*la sine, şie, îşi, şi*	a sè, si
Acc.	*pe sine, se*	sè, si
Abl.	*dela / de / din* } *sine*	da sè.

Digitized by Google

Le forme del dativo: *la mine, la tine, la elu, la dînsulu, lu ea, la dînsa, la noi, la voi, la ei, la dînşii, la ele, la dînsele, la sine, mie, ţie, lui, ei, noâ, voâ, loru, şie,* del pari che le forme accusative: *pe mine, pe tine, pe elu, pe dînsulu, pe ea, pe dînsa, pe noi, pe voi, pe ei, pe dînşii, pe ele, pe dînsele, pe sine* si adoprano dopo il verbo, come: *dacâ vei veni la mine* (se verrai da me); *eu voiu da voâ o carte* (vi darò un libro); *îi s'a spusu lui* (gli si è detto); *te cunoscu pe tine* (ti conosco). All'incontro le altre forme di quei due casi si adoprano prima del verbo, come: *îti voiu trimite o scrisoare* (ti manderò una lettera); *voescu sâ mi spui adevârulu* (voglio che tu mi dica la verità); *îlu voru pedepsi* (lo puniranno). Però queste altre forme, del pari che in italiano, si affiggono al verbo allorchè questo è adoprato in modo imperativo od in participio (non però in infinitivo), come p. esempio: *daţimi* (datemi), *vedeţilu* (vedetelo), *vâzîndulu* (vedendolo).

Talvolta la particella pronominale affiggesi al sostantivo od all'aggettivo, e tien vece d'un'aggettivo possessivo, p. esempio: *în casâmi* (in casa mia); *mândraţi purtare te osîndeşte* (il tuo superbo contegno ti condanna).

Tenendo sempre ferme queste regole, è duopo avvertire che i pronomi della seconda forma *îmi, îţi, îşi, îlu, îi* devonsi preferire ai pronomi *mi, ţi, şi, lu, i*, pure della seconda forma, allorquando la parola che segue incomincia per consonante, come: *îmi va scrie* (mi scriverà); *îlu vomu vedea* (lo vedremo); *mi a scrisu* (m'ha scritto); *l'amu vâzutu* (l'ho veduto). Avvertasi anche che davanti a *lu* ed a *se* non si adoprano i pronomi *ne, ve, le,* ma bensì *ni, vi, li;* per esempio: *noâ ni se cuvine* (a noi conviensi); *elu ni lu dâ* (ei ce lo dà).

L'impiego d'una delle pronominali particelle di prima forma non impedisce che talvolta il verbo accompagnisi contemporaneamente con una particella di seconda forma. Quindi udrassi dire: *îti voiu da ţie o carte frumoasâ* (ti darò un bel libro); *îlu cunoscu pe elu* (lo conosco).

I pronomi accusativi adopransi pleonasticamente anche quando il complemento diretto d'un verbo è costituito da un pronome relativo, come: *femeea pe care o cunoşti* (la donna che tu sai); *omulu pe care l'ai vâzutu* (l'uomo che hai veduto).

Come scorgesi in quest'ultimo esempio, il pronome *lu* si apostrofa innanzi a vocale, ed al pari di esso apostrofansi eziandio *mâ, vâ, se*; p. e. *v'amu spusu* (vi ho detto); *s'aude* (odesi); *m'a vâzutu* (mi ha veduto).

Quando parlano con altre persone che non siano del tutto intime o subordinate, i Romeni adoprano il titolo *Domnia-ta* (tua Signoria), oppure anche *Domnia-voastrâ* (Vossignoria). Col primo il verbo sarà in persona seconda del singolare, come: *Domnia-ta ai fostu aici* (sei stato qui). Con *Domnia-voastrâ* il verbo s'impiegherà in seconda persona plurale, p. e. *Domnia-voastrâ aţi venitu* (siete venuto).

Alla voce *Domnia*, parlando con sovrani od altri personaggi ragguardevoli, si sostituiscono i vari titoli che loro convengono, onde dirassi: *Majestatea ta* (Vostra Maestà), *Sfinţia ta* (Vostra Santità), *Escelenţa ta* (Vostra Eccellenza). Parlando con taluno d'una terza persona cui si vuol mostrare rispetto, indicherassi questa terza persona mediante le voci *Domnia-lui, Domnia-ei, Majestatea sa, Sfinţia sa* (Sua Signoria, Sua Maestà, Sua Santità) ecc.

Non è necessario nella lingua romena che s'impieghi sempre il pronome per determinare il soggetto dei verbi. Si potrà dunque dire: *ai venitu* (sei venuto); *vomu vedea* (vedremo), egualmente bene che: *tu ai venitu, noi vomu vedea.*

IL PRONOME *însu.* — La voce *însu* è in origine un sostantivo che significa *ente, individuo,* ed in tal senso incontrasi ancora oggidì accompagnato dai numeri cardinali, come: *trei inşi, zece inşi* (tre individui, dieci individui). In qualità di pronome si trova in compagnia delle preposizioni *intru, dintru, printre*; come: *într'însulu* (fra sè; in esso); *dintr'înşii* (di essi, fra loro); *printr'însele* (fra esse). Composto assieme col pronome personale, esso serve ad esprimere l'identità della persona e si declina così:

PERSONA I.

Singolare.			Plurale.		
N.	*eu însumi*	io stesso	N.	*noi înşine*	noi stessi
G.	*de mine însumi*	di me stesso	G.	*de noi însine*	de noi stessi
D.	*mie însumi, mie-mi*	a me stesso	D.	*noi înşine*	a noi stessi
Acc.	*pe mine, însumi, pe sineni*	me stesso	Acc.	*pe noi înşine*	noi stessi
Abl.	*dela / de / din* } *mine însumi*	da me stesso	Abl.	*dela / de / din* } *noi înşine*	da noi stessi.

PERSONA II.

Singolare.			Plurale.		
N.	*tu însuţi*	tu stesso	N.	*voi înşivâ*	voi stessi
G.	*de tine însuţi*	di te stesso	G.	*de voi înşivâ*	di voi stessi
D.	*ţie însuţi, ţie-ţi*	a te stesso	D.	*voâ înşivâ*	a voi stessi
Acc.	*pe tine însuţi, pe sineţi*	te stesso	Acc.	*pe voi înşivâ, pe sinevâ*	voi stessi
Abl.	*dela / de* } *sine-ţi / tine însuţi* }	da te stesso	Abl.	*dela / de* } *voi înşivâ / sine-vi* }	da voi stessi

Digitized by Google

PERSONA III. *masch.*

Singolare.		Plurale.	
N. *elu însuşi*	egli stesso	N. *ei înşişi*	eglino stessi
G. *lui însuşi, lui-şi*	di lui stesso	G. *loru înşişi, loru-şi*	di loro stessi
D. *lui însuşi, lui-şi*	a lui stesso	D. *loru înşişi, loru-şi*	a loro stessi
Acc. *pe elu însuşi, pe sine-şi*	lui stesso	Acc. *pe ei înşişi, pe sine-şi*	loro stessi
Abl. *dela elu însuşi* / *de sine-şi*	da lui stesso	Abl. *dela ei înşişi* / *de sine-şi*	da loro stessi.

PERSONA III. *femm.*

Singolare.		Plurale.	
N. *ea însâşi*	ella stessa	N. *ele înseşi*	elleno stesse
G. *ei însâşi, ei-şi*	di lei stessa	G. *loru înseşi, loru-şi*	di loro stesse
D. *ei însâsi, ei-şi*	a lei stessa	D. *loru înseşi, loru-şi*	a loro stesse
Acc. *pe ea însâşi, pe sine-şi*	lei stessa	Acc. *pe ele înseşi, pe sine-şi*	loro stesse
Abl. *dela ea însâşi* / *de sine-şi*	da lei stessa	Abl. *dela ele înseşi* / *de sine-şi*	da loro stesse

PERSONA III. *rifless.*

Singolare e Plurale.

G. *de sine însuşi, însâşi, înşişi, înseşi ; de sine-şi*	di sè	stess-o, a, i, e.
D. *la sine însuşi, însâşi, înşişi, înseşi ; şie-şi*	a sè	
Acc. *pe sine însuşi, însâşi, înşişi, înseşi ; pe sine-şi*	sè	
Abl. *dela sine însuşi, însâşi, înşişi, înseşi ;* *de sine-şi*	da sè	

IX.

AGGETTIVI E PRONOMI DETERMINATIVI.

POSSESSIVI. — I possessivi sono quelli che seguono:

		Pel maschile.		*Pel femmile.*	
Pers. I.	sing.	*meu, mei*	mio, miei	*mea, mele*	mia, mie
Pers. II.	sing.	*tâu, tâi*	tuo, tuoi	*ta, tale*	tua, tue
Pers. III.	sing.	*sâu, sâi*	suo, suoi	*sa, sale*	sua, sue
Pers. I.	plur.	*nostru, noştri*	nostro, nostri	*noastră, noastre*	nostra, nostre
Pers. II.	plur.	*vostru, voştri*	vostro, vostri	*voastră, voastre*	vostra, vostre
Pers. III.	plur.	*loru, loru*	loro, loro	*loru, loru*	loro, loro.

S'intende da sè che i possessivi i quali si riferiscono ad un nome eterogeneo, sono presi in maschile al singolare ed in femminile al plurale.

DIMOSTRATIVI. — Gli aggettivi dimostrativi sono: *acestu* (questo) ed *acelu* (quello). Essi declinansi nella maniera seguente:

ACESTU.

Singolare.

N. *acestu, âstu ; aceastâ, astâ*	questo ; questa
G. e D. *acestui, âstui ; acestei, astei*	di questo ; di questa ; a questo ; a questa
Acc. *pe acestu, pe âstu ; pe aceastâ, pe astâ*	questo ; questa
Abl. *dela acestu ; aceastâ* / *de âstu ; astâ*	da questo ; da questa.

Digitized by Google

Plurale.

N.	*aceşti, âşti ; aceste, aste*	questi ; queste
G.	*acestoru, âstoru ; acestoru, astoru*	di questi ; di queste
D.	*acestoru, âstoru ; acestoru, astoru*	a questi ; a queste
Acc.	*pe aceşti, pe âşti ; pe aceste, pe aste*	questi ; queste
Abl.	*dela aceşti ; aceste* / *de âşti ; aste*	da questi ; da queste.

ACELU.

Singolare.

N.	*acelu, âlu ; acea, a*	quello ; quella
G.	*acelui, âlui ; acelei, acei, âi*	di quello ; di quella
D.	*acelui, âlui ; acelei, acei, âi*	a quello ; a quella
Acc.	*pe acelu, pe âlu ; pe acea, pe a*	quello ; quella
Abl.	*dela acelu ; acea* / *de âlu ; a*	da quello ; da quella.

Plurale,

N.	*acei, âi ; acele, ale*	quelli ; quelle
G.	*aceloru, âloru ; aceloru, aloru*	di quelli ; di quelle
D.	*aceloru, âloru ; aceloru, aloru*	a quelli ; a quelle
Acc.	*pe acei, pe âi ; pe acele, pe ale*	quelli ; quelle
Abl.	*dela acei ; acele* / *de âi ; ale*	da quelli ; da quelle. *)

RELATIVI — IL principale relativo è *care* (il quale). Declinasi come segue:

Singolare.

N.	*care ; care*	il quale ; la quale
G.	*cărui, căruia, cui ; cării, căriia*	del quale ; della quale
D.	*cărui, căruia, cui ; cării, căriia*	al quale ; alla quale
Acc.	*pe care ; pe care*	il quale ; la quale
Abl.	*dela, de, din* } *care ; care*	dal quale ; dalla quale.

Plurale.

N.	*cari ; cari*	i quali ; le quali
G.	*căroru, cărora ; căroru, cărora*	dei quali ; delle quali
D.	*căroru, cărora ; căroru, cărora*	ai quali ; alle quali
Acc.	*pe cari ; pe cari*	i quali ; le quali
Abl.	*dela, de, din* } *cari ; cari*	dai quali ; dalle quali.

Oltre a questo relativo abbiamo anche *ce* (che), *de ce* (di che), *la ce* (a che), *ce* (che), *dela ce, de ce, din ce* (da che). Questo serve per ambidue i generi e numeri.

---

*) Quando i dimostrativi adopransi pronominalmente, cioè senza sostantivo ed invece di esso, e così pure quando sono collocati dopo di un nome, essi devono terminare in **a** qualunque sia il loro genere, numero e caso; p. e. **acesta s'a schimbatu** (costui s'è cangiato); **cărţile acestuia suntu folositoare** (i libri di costui sono utili); **acestia suntu săraci, acelia sruntu avuti** (costoro sono ricchi e quelli poveri); **purtârile acelui a nu mi placu** (la condotta di colui non mi garba); **manierele acestora suntu prea plăcute** (costoro hanno maniere seducenti) Ove il dimostrativo femminile termini in **ea**, raddoppierassi la **e**. come: **cartea acea** (quel libro).

Al dimostrativo terminante per questo modo in **a** si può aggiungere il pronome **şi**, come: **acestaşi, acelaşi**; ed allora esso determina identità, e significa la stessa cosa che **questo medesimo, quello medesimo.**

Digitized by Google

INTERROGATIVI. — Tanto il relativo *care* come il relativo *ce* possono adoperarsi come pronomi e come aggettivi interrogativi. Quando si tratta di persone, abbiamo il pronome interrogativo *cine* (chi), il quale serve per ambidue i generi e numeri, formando i suoi casi senza inflessione veruna mediante l'aiuto delle solite preposizioni.*) *Cine* non interrogativo equivale a *celu ce,* nello stesso modo con cui in italiano *chi* può equivalere a *colui che.*

AGGETTIVI E PRONOMI INDEFINITI. — I principali indefiniti sono : *altu* (altro), *nimeni* (nessuno), *unu* (uno), *vreunu* (qualche), *nestine* (un tale), *atare* (tale), *cutare* (tale), *fiecare* (ognuno), *oricare* (ciascuno), *oarecare* (qualcheduno), *orice* (checchè), *fiece* (qual che), *fiecine* (chicchessia), *orice* qualunque, chiunque), *oarecine* (taluno), *cineva* (qualcuno), *ceva* (qualche cosa), *atâtu* (tanto), *câtu* (quanto), *câtŭva* (alquanto), *oricâtu* (per quanto), *totu* (tanto), *multu* (molto), *amîndoi* (amendue).

Altu declinasi come segue:

Singolare.

N.	*altu*	*altâ*	altro	altra
G.	*altui*	*altei*	di altro	di altra
D.	*altui*	*altei*	ad altro	ad altra
Acc.	*pe altu*	*pe altâ*	altro	altra
Abl.	*dela* / *de* / *din* } *altu*	*dela* / *de* / *din* } *altâ*	da altro	da altra.

Plurale.

N.	*alți*	*alte*	altri	altre
G.	*altoru*	*altoru*	di altri	di altre
D.	*altoru*	*altoru*	ad altri	ad altre
Acc.	*alți*	*alte*	altri	altre
Abl.	*dela* / *de* / *din* } *alți*	*dela* / *de* / *din* } *alte*	da altri	da altre.

Può declinarsi anche coll'articolo, ed allora inflettesi così:

Singolare.

N.	*altulu ; alta*	l'altro ; l'altra
G.	*altuia ; alteia*	dell'altro ; dell'altra
D.	*altuia ; alteia*	all'altro ; all'altra
Acc.	*pe altulu ; pe alta*	l'altro ; l'altra
Abl.	*dela* / *de* / *din* } *altulu ; alta*	dall'altro ; dall'altra

Plurale.

N.	*alții ; altele*	gli altri ; le altre
G.	*altora ; altora*	degli altri ; delle altre
D.	*altora ; altora*	agli altri ; alle altre
Acc.	*alții ; altele*	gli altri ; le altre
Abl.	*dela* / *de* / *din* } *alții ; altele*	dagli altri ; dalle altre.

NIMENI.

N.	*nimeni, nime*	nessuno
G.	*nimenui, nimelui, nimului*	di nessuno
D.	*nimenui, nimelui, nimului*	a nessuno
Acc.	*pe nimeni, pe nime*	nessuno
Abl.	*dela nimeni, dela nime*	da nessuno.

*) Al genitivo e dativo c i n e può fare anche c u i.

Digitized by Google

ATÂTU.

Singolare.			Plurale.		
N.	*atâtu, atâta; atâta*	tanto; tanta	N.	*atâți, atâțea; atâtea*	tanti; tante
G.	*de atâtu; de atâta*	di tanto; di tanta	G	*atâtoru; atâtoru*	di tanti; di tante
D.	*la atâtu; la atâta*	a tanto; a tanta	D.	*atâtoru; atâtoru*	a tanti; a tante
Acc.	*atâtu; atâta*	tanto; tanta	Acc.	*ataț, atâțea; atâtea*	tanti; tante
Abl.	*dela atâtu; dela atâta*	da tanto; da tanta	Abl	*dela atați, atâțea; atâtea*	da tanti; da tante.

CÂTU.

Singolare.			Plurale.		
N.	*câtu; câtâ*	quanto; quanta	N	*câți; câte*	quanti; quante
G.	*de câtu; de câtâ*	di quanto, di quanta	G.	*câtoru; câtoru*	di quanti; di quante
D.	*la câtu; la câtâ*	a quanto, a quanta	D	*câtoru; câtoru*	a quanti; a quante
Acc.	*câtu; câtâ*	quanto, quanta	Acc	*câți, câte*	quanti; quante
Abl.	*dela câtu; dela câtâ*	da quanto; da quanta	Abl	*dela câți; dela câte*	da quanti; da quante.

CÂTUVA, ORICÂTU.

Declinansi analogamente a *câtu.*

TOTU.

Singolare.			Plurale.		
N.	*totu; toată*	tutto-a	N.	*toți; toate*	tutti; tutte
G.	*de totu, a tolu; de toată, a toată*	di tutto-a	G.	*tuturoru; tuturoru*	di tutti; di tutte
D.	*la totu; la toată*	a tutto-a	D	*tuturoru; tuturoru*	a tutti; a tutte
Acc.	*pe totu, pe toată*	tutto-a	Acc	*pe toți; pe toate*	tutti; tutte
Abl.	*dela totu; dela toată*	da tutto-a	Abl.	*dela toți; dela toate*	da tutti; da tutte.

MULTU.

Singolare.			Plurale.		
N.	*multu; multă*	molto; molta	N.	*mulți; multe*	molti; molte
G.	*de multu; de multă*	di molto; di molta	G.	*multoru; multora*	di molti; di molte
D.	*la multu; la multă*	a molto; a molta	D	*multoru; multora*	a molti; a molte
Acc.	*multu; multă*	molto, molta	Acc.	*mulți; multe*	molti; molte
Abl.	*dela multu; dela multă*	da molto; da molta	Abl.	*dela mulți; dela multe*	da molti; da molte.

AMÎNDOI.

N.	*amîndoi; amîndoă*	ambidue; ambedue
G.	*amînduroru; amîndurora*	d'ambidue; d'ambedue
D.	*amînduroru; amîndurora*	ad ambidue; ad ambedue
Acc.	*pe amîndoi; pe amîndoă*	ambidue; ambedue
Abl.	*dela amîndoi; dela amîndoă*	da ambidue; da ambedue.

Digitized by Google

UNU.

Singolare.

N.	*unu* ; *o*	uno ; una
G.	*unui* ; *unei*	di uno ; di una
D.	*unui* ; *unei*	ad uno ; ad una
Acc.	*pe unu* ; *pe o*	uno ; una
Abl.	*dela unu* ; *dela o*	da uno ; da una.

Plurale.

N.	*niște*	alcuni ; alcune
G.	*unoru*	di alcuni ; di alcune
D.	*unoru*	ad alcuni ; ad alcune
Acc.	*niște*	alcuni ; alcune
Abl.	*dela niște*	da alcuni ; da alcune.

Anche *unu* può avere l'articolo, ed allora inflettesi come segue :

Singolare.

N.	*unulu* ; *una*	l'uno ; l'una
G.	*unuia* ; *uneia*	dell'uno ; dell'una
D.	*unuia* ; *uneia*	all'uno ; all'una
Acc.	*pe unulu* ; *pe una*	l'uno ; l una
Abl.	*dela unulu* ; *dela una*	dall'uno ; dall'una

Plurale.

N.	*unii* ; *unele*	gli uni ; le une
G.	*unora* ; *unora*	degli uni ; delle une
D.	*unora* ; *unora*	agli uni ; alle une
Acc.	*pe unii* ; *pe unele*	gli uni ; le une
Abl.	*dela unii* ; *dela unele*	dagli uni ; dalle une

VREUNU.

Declinasi come *unu*, *o*.

NEȘTINE.

È di un solo genere, adoprasi pronominalmente, ed i suoi casi son segnati dalle preposizioni.

ATARE, CUTARE, FIECARE, ORÎCARE, OARECARE.

Declinansi nello stesso modo che *care*.

ORÎCE, FIECE.

Declinansi come *ce*.

FIECINE, ORÎCINE, OARECINE.

Si declinano come il pronome *cine*.

CINE-VA.

La prima parte forma i casi come *cine* ; la seconda è invariabile.

CEVA.

Si declina mediante le preposizioni consuete.

Digitized by Google

NUMERALI. — I numeri cardinali sono:

una	uno
doâ	due
trei	tre
patru	quattro
cinci	cinque
şease	sei
şapte	sette
optu	otto
noâ	nove
zece	dieci
unŭ prezece	undici
doâsprezece	dodici
treisprezece	tredici
patrusprezece, paisprezece	quattordici
cincisprezece	quindici
şeasesprezece, şeaisprezece	sedici
şeaptesprezece	diciasette
optŭsprezece	diciotto
noâeprezece	diciannove
doâzeci	venti
doâzeci şi una	ventuno
treizeci	trenta
patruzeci	quaranta
cincizeci	cinquanta
şaizeci	sessanta
şaptezeci	settanta
optŭzeci	ottanta
noâzeci	novanta
o sutâ	cento
doâ sute	duecento
trei sute	trecento
o mie	mille
doâ mii	duemila
zece mii	diecimila
doâzeci de mii	ventimila
o sutâ de mii	centomila
unu milionu	un milione
s. c. e.	ecc.

Una al maschile fa *unu*; *doâ* fa al maschile *doi*; *trei*, quando è preceduto da *câte*, fa *trele* (*câte trele*, tutte e tre); *zece*, *sutâ* e *mie* fanno: *zeci*, *sute* e *mii*. *Zece* è preso come sostantivo quando è in plurale; *sutâ* e *mie* sono sostantivi tanto nel singolare che nel plurale. *Doâsprezece* al maschile fa *doisprezece*.

Il plurale di *zece*, egualmente che entrambi i numeri di *sutâ* e di *mie*, devono esser seguiti dalla preposizione *de*, come: *treizeci de galbeni* (trenta zecchini); *o sutâ de oameni* (cento persone); *doâ mii de soldati* (duemila soldati).

Nel recitare i numeri cardinali dicesi: *una*, *doâ*, non già: *unŭ*, *doi*.

I numeri ordinali sono:

âmtâiulu; *âmtâia*,	il primo; la prima
alu doilea; *a doa*	il secondo; la seconda
alu treilea; *a trea*	il terzo; la terza
alu patrulea; *a patra*	il quarto; la quarta
alu cincilea; *a cincea*	il quinto; la quinta.

E così di seguito.

I numeri ordinali, ad eccezione di *âmtâiu*, non si possono adoperare aggettivamente al plurale, ma dicesi invece: *cei*, o *âi de alu doilea* (i secondi), *cele* o *ale de alu doilea* (le seconde); *cei de alu treilea* (i terzi), *cele de alu treilea* (le terze) ecc.

Preponendo la voce *câte* (invariabile e per modo di avverbio) ai numeri cardinali, formansi i numeri distributivi come: *câte doâ* (due per ciascheduno). *câte zece* (dieci per ciascheduno). Le forme: *câte unulu unulu*, *câte doi doi*, *câte trei trei*, *câte patru patru* e simili significano: *ad uno ad uno*, *a due a due*, *a tre a tre*, *a quattro a quattro* ecc.

Digitized by Google

X.

DEI VERBI.

AUSILIARI. — I Romeni hanno tre verbi ausiliari: *a fi* (essere), che serve per formare i tempi della forma passiva; *a avea* (avere), che serve pei tempi composti della forma attiva; *a voi* (volere), che s'adopera per formare i futuri. Ecco la coniugazione di questi ausiliari.

A FI *(essere)*

Indicativo.

Presente: *eu sum, tu eşti, elu este*, o *e*; *noi suntemu, voi sunteţi, ei suntu.* — Io sono, tu sei, egli è; noi siamo, voi siete, eglino sono.

Imperfetto: *eu eram, tu erai, elu era*; *noi eramu, voi eraţi, ei erau.* — Io era, tu eri, egli era; noi eravamo, eravate, eglino erano.

Perfetto: *eu fui, tu fuşi, elu fu*; *noi furâmu, voi furâţi, ei furâ.* — Io fui, tu fosti, egli fu; noi fummo, voi foste, eglino furono. — Dicesi anche: *fusei, fuseşi, fuse*; *fuserâmu, fuserâţi, fuserâ.*

Futuro: *voiu fi, vei fi, va fi*; *vomu fi, veţi fi, voru fi*; ed anche: *fivoiu, fivei, fiva*; *fivomu, fiveţi, fivoru.* — Sarò, sarai, sarà; saremo, sarete, saranno.

Più che perfetto: *fusesem, fuseseşi, fusese*; *fuseserâmu, fuseserâţi, fuseserâ*; ed anche: *fusem fuseşi, fuse*; *fuserâmu, fuserâţi, fuserâ.* — Era stato eri stato, era stato; eravamo stati, eravate stati, erano stati.

Passato indefinito: *am fostu, ai fostu, a fostu*; *amu fostu, aţi fostu, au fostu*; ed anche: *fostam, fostai, fosta*; *fostamu, fostaţi, fostau.* — Sono stato, sei stato, è stato; siamo stati, siete stati, sono stati.

Trapassato: *am fostu fostu,**) *ai fostu fostu, a fostu fostu*; *amu fostu fostu, aţi fostu fostu, au fostu fostu.* — Fui stato, fosti stato, fu stato; fummo stati, foste stati, furono stati.

Passato futuro: *voiu fi fostu, vei fi fostu, va fi fostu*; *vomu fi fostu, veţi fi fostu, voru fi fostu*; ed anche: *fivoiu fostu, fivei fostu, fiva fostu*; *fivomu fostu, fiveţi fostu, fivoru fostu.* — Sarò stato, sarai stato, sarà stato; saremo stati, sarete stati, saranno stati.

Condizionale.

Presente: *aşu fi, ai fi, aru fi*; *amu fi, aţi fi, aru fi*; ed anche: *firaşu, firai, firaru*; *firamu, firaţi, firaru.* — Sarei, saresti, sarebbe; saremmo, sareste, sarebbero.

Passato: *aşu fi fostu, ai fi fostu, aru fi fostu*; *amu fi fostu, aţi fi fostu, aru fi fostu.* — Sarei stato, saresti stato, sarebbe stato; saremmo stati, sareste stati, sarebbero stati.

Soggiuntivo

Presente: *ca sâ fiu, ca sâ fii, ca sâ fie*; *ca sâ fimu, ca sâ fiţi, ca sâ fie.* — Che io sia, che tu sia, ch'egli sia; che noi siamo, che voi siate, ch'eglino siano.

Passato: *ca sâ fiu fostu, ca sâ fii fostu, ca sâ fi fostu*, *ca sâ fimu fostu, ca sâ fiţi fostu, ca sâ fi fostu.* — Ch'io sia stato, che tu sia stato, ch'egli sia stato; che noi siamo stati, che voi siate stati, ch'eglino siano stati — Che io fossi, che tu fossi ecc. Che io fossi stato ecc.

Imperativo

Fii, fie, sâ fimu fiţi fie — Sii, sia: siamo, siate siano

Infinito.

Presente *a fi*, oppure *fire*; essere. — Passato: *a fi fostu*; essere stato.

---

*) HELIADE, Prescurtare de Gramatică a Limbei Romăno-Italiene, pag. 59.

Digitized by Google

Participio.

Presente: *fiindu*; che è; — Passato: *fostu*; stato. Futuro: *fiitoru*; futuro.

Gerundio.

Presente: *fiindu*; essendo, — Passato: *fiindu fostu*; essendo stato.

A AVEA (*avere*).

Indicativo.

Presente: *am* (oppure *aşu*), *ai*, *are* (oppure *a*); *avemu* (od *amu*), *aveţi* (od *aţi*), *au* (od *aru*). — Ho, hai, ha; abbiamo, avete, hanno.

Imperfetto: *aveam, aveai, avea; aveamu, aveaţi, aveau.* — Aveva, avevi, aveva; avevamo, avevate, avevano.

Perfetto: *avui, avuşi, avu; avurâmu, avurâţi, avurâ.* — Ebbi, avesti, ebbe; avemmo aveste, ebbero,

Futuro: *voiu avea, vei avea, va avea; vomu avea, veţi ar a, voru avea*; oppure: *aveavoiu, aveavei, aveava; aveavomu, aveaveţi, aveavoru.* — Avrò, avrai, avrà; avremo, avrete, avranno.

Passato indefinito: *am avutu* (od *avutam*), *ai avutu* (od *avutai*), *a avutu* (*avuta*); *amu avutu* (*avutamu*), *aţi avutu* (*avutaţi*), *au avutu* (*avutau*). — Ho avuto, hai avuto, ha avuto; abbiamo avuto, avete avuto, hanno avuto.

Piuccheperfetto: *avusesem* (ed *avusem*), *avuseşi* (ed *avusesi*), *avusese* (ed *avuse*); *avuseserâmu* (ed *avuserâmu*), *avuseserâţi* (ed *avuserâţi*), *avuseserâ* (ed *avuserâ*). — Aveva avuto, avevi avuto, aveva avuto; avevamo avuto, avevate avuto, avevano avuto.

Trapassato: *am fostu avutu, ai fostu avutu, a fostu avutu; amu fostu avutu, aţi fostu avutu, au fostu avutu.* — Ebbi avuto, avesti avuto, ebbe avuto; avemmo avuto, aveste avuto, ebbero avuto.

Passato futuro: *voiu fi avutu, vei fi avutu, va fi avutu; vomu fi avutu, veţi fi avutu, voru fi avutu.* — Avrò avuto, avrai avuto, avrà avuto; avremo avuto, avrete avuto, avranno avuto.

Condizionale.

Presente: *aşu avea* (ed *avearaşu*), *ai avea* (ed *avearai*), *aru avea* (ed *aveararu*); *amu avea* (ed *avearamu*), *aţi avea* (ed *avearaţi*), *aru avea* (ed *aveararu*). — Avrei, avresti, avrebbe; avremmo avreste, avrebbero.

Passato: *aşu fi avutu, ai fi avutu, aru fi avutu; amu fi avutu, aţi fi avutu, aru fi avutu.* — Avrei avuto, avresti avuto, avrebbe avuto; avremmo avuto, avreste avuto, avrebbero avuto.

Soggiuntivo.

Presente: *ca sâ amu, ca sâ aibi, ca sâ aibâ; ca sâ avemu, ca sâ aveţi, ca sâ aibâ.* — Che io abbia, che tu abbia, ch'egli abbia; che noi abbiamo, che voi abbiate, ch'eglino abbiano.

Passato: *ca sâ fiu avutu, ca sâ fii avutu, ca sâ fi avutu; ca sâ fimu avutu, ca sâ fiţi avutu, ca sâ fi avutu.* — Ch'io avessi, che tu avessi, ch'egli avesse; che noi avessimo, che voi aveste, ch'eglino avessero. — Ch'io abbia avuto, che tu abbia avuto ecc. Che io avessi avuto, che tu avessi avuto ecc.

Imperativo.

Aibi, aibâ; sâ avemu, aveţi, aibâ. — Abbi, abbia; abbiamo, abbiate, abbiano.

Infinito.

Presente: *a avea* od *avere*, avere. — Passato: *a fi avutu*, aver avuto.

Participio.

Presente: *avîndu*, avente. — Passato: *avutu*, avuto.

Gerundio.

Presente: *avîndu* avendo. — Passato: *fiindu avutu*, avendo avuto.

Digitized by Google

A VOI (volere).

Indicativo.

Presente: *voiu* (ed *oiu*), *vei* (ed *ei*), *va* (ed *a*); *vomu* (ed *omu*), *veți* (ed *eți*), *voru* (ed *oru*). — Voglio, vuoi, vuole; vogliamo, volete, vogliono.

Imperfetto: *voiam, voiai, voia*; *voiamu, voiați, voiau*. — Voleva, volevi, voleva; volevamo, volevate, volevano.

Perfetto: *voii, voiși, voi*; *voirâmu, voirâți, voirâ*. — Volli, volesti, volle; volemmo, voleste, vollero,

Futuro: *voiu voi* (e *voivoiu*), *vei voi* (e *voivei*), *va voi* (e *voiva*); *vomu voi* (e *voivomu*), *veți voi* (e *voiveți*), *voru voi* (e *voivoru*). — Verrò, vorrai, vorrà; vorremo, vorrete, vorranno.

Passato indefinito: *am voitu* (e *voitam*), *ai voitu* (e *voitai*), *a voitu* (e *voita*); *amu voitu* (e *voitamu*), *ați voitu* (e *voitați*), *au voitu* (e *voitau*). — Ho voluto, hai voluto, ha voluto; abbiamo voluto, avete voluto, hanno voluto.

Piuccheperfetto: *voisem, voiseși, voise*; *voiserâmu, voiserâți, voiserâ*. — Aveva voluto, avevi voluto, aveva voluto; avevamo voluto, avevate voluto, avevano voluto.

Trapassato: *am fostu voitu, ai fostu voitu, a fostu voitu*; *amu fostu voitu, ați fostu voitu, au fostu voitu*. — Ebbi voluto, avesti voluto, ebbe voluto; avemmo voluto, aveste voluto, ebbero voluto.

Passato futuro: *voiu fi voitu, vei fi voitu, va fi voitu*; *vomu fi voitu, veți fi voitu, voru fi voitu*. — Avrò voluto, avrai voluto, avrà voluto; avremo voluto, avrete voluto, avranno voluto.

Condizionale.

Presente: *așu voi* (e *voirașu*), *ai voi* (e *voirai*), *aru voi* (e *voiraru*); *amu voi* (e *voiramu*), *ați voi* (e *voirați*), *aru voi*, (e *voiraru*). — Vorrei, vorresti, vorrebbe; vorremmo, vorreste, vorrebbero.

Passato: *așu fi voitu, ai fi voitu, aru fi voitu*; *amu fi voitu, ați fi voitu, aru fi voitu*. — Avrei voluto, avresti voluto, avrebbe voluto; avremmo voluto, avreste voluto, avrebbero voluto.

Soggiuntivo.

Presente: *ca să voiescu, ca să voiești, ca să voiască*; *ca să voimu, ca să voiți, ca să voiască*. — Ch'io voglia, che tu voglia, ch'egli voglia; che noi vogliamo, che voi vogliate, ch'eglino vogliano.

Passato: *ca să fiu voitu, ca să fii voitu, ca să fi voitu*; *ca să fimu voitu, ca să fiți voitu, ca să fi voitu*. — Ch'io abbia od avessi voluto (oppure: ch'io volessi), che tu abbia od avessi voluto (oppure: che tu volessi), ch'egli abbia od avesse voluto ecc.

Imperativo.

Voiește, voiască; *să voimu, voiți, voiască*. — Voglia tu, voglia egli; vogliamo, vogliate, vogliano.

Participio.

Presente: *voindu*, volente. — Passato: *voitu*, voluto.

Gerundio.

Presente: *voindu*, volendo. — Passato: *fiindu voitu*, avendo voluto.

LE QUATTRO CONIUGAZIONI. — Quattro sono le coniugazioni nella lingua romanesca. La prima ha l'infinito in *a* od *are*, come *a cânta* o *cântare*; la seconda in *ea* od *ere* lungo, come *a tăcea* o *tăcere*; la terza in *e* od *ere* breve, come *a trimite*, o *trimitere*; la quarta finalmente in *i* od *ire*, come *a dormi*, *dormire*. Come si vede, due sono le forme dell'infinito: l'una più corta, quale si ode spesso nei dialetti italiani, e l'altra più lunga analoga alla forma dell'infinito latino. La prima ha la particolarità di andar preceduta dalla lettera *a*. La seconda si adopera più che altro in via di sostantivo verbale, ed in tal caso è di genere femminile.

I verbi della prima coniugazione inflettonsi come si scorge dal modello seguente:

Digitized by Google

A CÂNTA (*cantare*).

Indicativo.

Presente: *cântu, cânți, cântâ*; *cântâmu, cântați, cântâ.* — Canto, canti, canta; cantiamo, cantate, cantano.

Imperfetto; *cântam, cântai, cânta*; *cântamu, cântați, cântau.* — Cantava, cantavi, cantava; catavamo, cantavate, cantavano.

Perfetto: *cântai, cântași, cântâ*; *cântarâmu, cântarâți, cântarâ.* — Cantai, cantasti, cantò cantammo, cantaste, cantarono.

Futuro: *voiu cânta (cântavoiu), vei cânta (cântavei), va cânta (cântava)*; *vomu cânta (cântavomu), veți cânta (cântaveți), voru cânta (cântavoru).* — Canterò, canterai, canterà; canteremo, canterete, canteranno.

Passato indefinito: *am cântatu, ai cântatu, a cântatu*; *amu cântatu, ați cântatu, au cântatu.* — Ho cantato, hai cantato, ha cantato; abbiamo cantato, avete cantato, hanno cantato.

Piuccheperfetto; *cântasem, cântaseși, cântase*; *cântaserâmu, cântaserâți, cântaserâ.* — Aveva cantato, avevi cantato, aveva cantato; avevamo cantato, avevate cantato, avevano cantato.

Trapassato: *am fostu cântatu, ai fostu cântatu, a fostu cântatu*; *amu fostu cântatu, ați fostu cântatu, au fostu cântatu.* — Ebbi cantato, avesti cantato, ebbe cantato; avemmo cantato, aveste cantato, ebbero cantato.

Passato futuro: *voiu fi cântatu, vei fi cântatu, va fi cântatu*; *vomu fi cântatu, veți fi cântatu, voru fi cântatu.* — Avrò cantato, avrai cantato, avrà cantato; avremo cantato, avrete cantato, avranno cantato.

Condizionale.

Presente: *așu cânta (cântarașu), ai cânta (cântarai), aru cânta (cântararu)*; *amu cânta (cântaramu), ați cânta (cântarați), aru cânta (cântararu).* — Canterei, canteresti, canterebbe; canteremmo, cantereste, canterebbero.

Passato: *așu fi cântatu, ai fi cântatu, aru fi cântatu*; *am fi cântatu, ați fi cântatu, aru fi cântatu.* — Avrei cantato, avresti cantato, avrebbe cantato; avremmo cantato, avreste cantato, avrebbero cantato.

Soggiuntivo.

Presente: *ca sâ cântu, ca sâ cânți, ca sa cânte*; *ca sâ cântâmu, ca sâ cântați, ca sâ cânte.* Ch'io canti, che tu canti, ch'egli canti; che noi cantiamo, che voi cantiate, ch'eglino cantino.

Passato: *ca sâ fiu cântatu, ca sâ fii cântatu, ca sâ fi cântatu*; *ca sâ fimu cântatu, ca sâ fiți cântatu, ca sâ fi cântatu.* — Ch'io abbia cantato, che io cantassi, ch'io avessi cantato; che tu abbia cantato, che tu cantassi, che tu avessi cantato ecc.

Imperativo.

Cântâ, cânte; *sâ cântâmu, cântați, cânte.* — Canta, canti; cantiamo, cantate, cantino.

Infinito.

Presente: *a cânta, o cântare*; cantare. — Passato: *a fi cântatu*, aver cantato.

Participio.

Presente: *cântându*, cantante. — Passato: *cântatu*, cantato.

Gerundio.

Presente: *cântându*, cantando. — Passato: *fiindu cântatu*, avendo cantato

Digitized by Google

A TÂCEA (*tacere*)

Indicativo.

Presente: *tacu, taci, tace; tâcemu, tâceți, tacu.* — Taccio, taci, tace; tacciamo, tacete, tacciono.
Imperfetto *tâceam, tâceai, tâcea, tâceamu, tâceați, tâceau;* taceva, tacevi, taceva; tacevamo, tacevate, tacevano.
Perfetto: *tăcui, tăcuși, tăcu, tăcurâmu, tăcurâți, tăcură.* — Tacqui, tacesti, tacque; tacemmo, taceste, tacqnero.
Futuro: *voiu tâcea (tâceavoiu), vei tâcea (tâceavei), va tâcea (tâceava); vomu tâcea (tâceavomu), veți tâcea (tâceaveți), voru tâcea (tâceavoru).* — Tacerò, tacerai, tacerà; teceremo, tacerete, taceranno.
Passato indefinito: *am tăcutu, ai tăcutu, a tăcutu; amu tăcutu, ați tăcutu, au tăcutu.* — Ho taciuto, hai taciuto, ha taciuto, abbiamo taciuto, avete taciuto, hanno taciuto.
Piucheperfetto: *tăcusemu, tăcuseși, tăcuse; tăcuserâmu, tăcuserâți, tăcuserâ.* — Aveva taciuto, avevi taciuto, avvera taciuto; avevamo taciuto, avevate taciuto, avevano taciuto.
Trapassato: *am fostu tăcutu, ai fostu tăcutu, a fostu tăcutu; amu fostu tăcutu, ați fostu tăcutu, au fostu tăcutu.* — Ebbi taciuto, avesti taciuto, ebbe taciuto; avemmo taciuto, aveste taciuto, ebbero taciuto.
Passato futuro: *voiu fi tăcutu, vei fi tăcutu, va fi tăcutu; vomu fi tăcutu, veți fi tăcutu, voru fi tăcutu.* — Avrò taciuto, avrai taciuto, avrà taciuto, avremo taciuto, avrete taciuto, avranno taciuto.

Condizionale.

Presente: *aşu tâcea (tâcearaşu), ai tâcea (tâcearai), aru tâcea (tâceararu); amu tâcea (tâcearamu), ați tâcea (tâcearați), aru tâcea (tâceararu).* — Tacerei, taceresti, tacerebbe; taceremmo, tacereste, tacerebbero.
Passato: *aşu fi tăcutu, ai fi tăcutu, aru fi tăcutu; amu fi tăcutu, ați fi tăcutu, aru fi tăcutu.* — Avrei taciuto, avresti taciuto, avrebbe taciuto; avremmo taciuto, avreste taciuto, avrebbero taciuto.

Soggiuntivo.

Presente: *ca să tacu, ca să taci, cu să tacă; ca să tâcemu, ca să tâceți, ca să tacă.* — Ch'io taccia, che tu taccia, ch'egli taccia; che noi tacciamo, che voi tacciate, ch'eglino tacciano.
Passato: *ca să fiu tăcutu, ca să fii tăcutu, ca să fi tăcutu; ca să fimu tăcutu, ca să fiți tăcutu, ca să fi tăcutu.* — Ch'io abbia od avessi taciuto, che io tacessi; che tu abbia od avessi taciuto, che tu tacessi; ch'egli abbia od avesse taciuto, ch'egli tacesse ecc.

Imperativo.

Taci, tacă; să tâcemu, tâceți, tacă — Taci, taccia, tacciamo, tacete, tacciano.

Infinito

Presente: *a tâcea o tăcere*, tacere. — Passato: *a fi tăcutu*, aver taciuto.

Participio.

Presente: *tăcîndu*, tacente — Passato: *tăcutu*, taciuto.

Gerundio.

Presente: *tăcndu* tacendo — Passato: *fiindu tăcutu*, avendo taciuto

A TRIMITE (*mandare*)

Indicativo.

Presente: *trimitu, trimiți, trimite; trimitemu, trimiteți, trimitu* — Mando, mandi, manda mandiamo, mandate, mandano.
Imperfetto: *trimiteam, trimiteai, trimitea; trimiteamu, trimiteați, trimiteau* — Mandava, mandavi, mandava; mandavamo, mandavate, mandavano.
Perfetto: *trimisei, trimiseși, trimise; trimiserâmu, trimiserâți, trimiserâ.* — Mandai, mandasti, mandò; mandammo, mandaste, mandarono.
Futuro: *voiu trimite (trimitevoiu), vei trimite (trimitevei), va trimite (trimiteva); vomu trimite (trimitevomu), veți trimite (trimiteveți), voru trimite (trimitevoru).* — Manderò, manderai, manderà; manderemo, manderete, manderanno.

Digitized by Google

Passato indefinito : *am trimisu, ai trimisu, a trimisu ; amu trimisu, aţi trimisu, au trimisu.*— Ho mandato, hai mandato, ha mandato ; abbiamo mandato, avete mandato, hanno mandato.

Piuccheperfetto : *trimisesem, trimiseseşi, trimisese ; trimiseserâmu, trimiseserâti, trimiseserâ.* — Aveva mandato, avevi mandato, aveva mandato ; avevamo mandato, avevate mandato, avevano mandato.

Trapassato : *am fostu trimisu, ai fostu trimisu, a fostu trimisu ; amu fostu trimisu, aţi fostu trimisu, au fostu trimisu.* — Ebbi mandato, avesti mandato, ebbe mandato ; avemmo mandato, aveste mandato, ebbero mandato.

Passato futuro : *voiu fi trimisu, vei fi trimisu, va fi trimisu ; vomu fi trimisu, veţi fi trimisu, voru fi trimisu.* — Avrò mandato, avrai mandato, avrà mandato ; avremo mandato, avrete mandato, avranno mandato.

Condizionale.

Presente : *aşu trimite* (*trimiteraşu*), *ai trimite* (*trimiterai*), *aru trimite* (*trimiteraru*) ; *amu trimite* (*trimiteramu*), *aţi trimite* (*trimiteraţi*), *aru trimite* (*trimiteraru*). — Manderei, manderesti, manderebbe ; manderemmo, mandereste, manderebbero.

Passato : *aşu fi trimisu, ai fi trimisu, aru fi trimisu ; amu fi trimisu, aţi fi trimisu, aru fi trimisu.* — Avrei mandato, avresti mandato, avrebbe mandato ; avremmo mandato, avreste mandato, avrebbero mandato.

Soggiuntivo.

Presente : *ca sâ trimitu, ca sâ trimiţi, ca sâ trimiţâ ; ca sâ trimitemu, ca sâ trimiteţi, ca sâ trimiţâ.* — Ch'io mandi, che tu mandi, ch'egli mandi ; che noi mandiamo, che voi mandiate ch'eglino mandino.

Passato : *ca sâ fiu trimisu, ca sâ fii trimisu, ca sâ fi trimisu ; ca sâ fimu trimisu, ca sâ fiţi trimisu, ca sâ fi trimisu.* — Ch'io abbia mandato, ch'io avessi mandato, che io mandassi ; che tu abbia mandato, che tu avessi mandato, che tu mandassi ecc.

Imperativo.

Trimite, trimiţâ, sâ trimitemu, trimiteţi, trimiţâ — Manda, mandi ; mandiamo, mandate, mandino.

Infinito.

Presente : *a trimite* o *trimitere*, mandare. — Passato : *a fi trimisu*, aver mandato.

Participio.

Presente : *trimiţîndu*, mandante. — Passato : *trimisu*, mandato.

Gerundio.

Presente : *trimiţîndu*, mandando. — Passato : *fiindu trimisu*, avendo mandato.

A DORMI (*dormire*).

Indicativo.

Presente : *dormu, dormi, doarme ; dormimu, dormiţi, dormu.* — Dormo, dormi, dorme ; dormiamo, dormite, dormono.

Imperfetto : *dormiam, dormiai, dormia ; dormiamu, dormiaţi, dormiau.* — Dormiva, dormivi, dormiva ; dormivamo, dormivate, dormivano.

Perfetto : *dormii, dormişi, dormi ; dormirâmu, dormirâţi, dormirâ.* — Dormii, dormisti, dormì ; dormimmo, dormiste, dormirono.

Futuro : *voiu dormi* (*dormivoiu*), *vei dormi* (*dormivei*), *va dormi* (*dormiva*) ; *vomu dormi* (*dormivomu*), *veţi dormi* (*dormiveţi*), *voru dormi* (*dermivoru*). — Dormirò, dormirai, dormirà ; dormiremo, dormirete, dormiranno.

Condizionale.

Presente : *aşu dormi* (*dormiraşu*), *ai dormi* (*dormirai*), *aru dormi* (*dormiraru*) ; *amu dormi* (*dormiramu*), *aţi dormi* (*dormiraţi*), *aru dormi* (*dormiraru*). — Dormirei, dormiresti, dormirebbe ; dormiremmo, dormireste, dormirebbero.

Digitized by Google

Passato: *aşu fi dormitu, ai fi dormitu, aru fi dormitu; amu fi dormitu, aţi fi dormitu, aru fi dormitu.* — Avrei dormito, avresti dormito, avrebbe dormito; avremmo dormito, avreste dormito, avrebbero dormito.

Soggiuntivo.

Presente: *ca sâ dormu, ca sâ dormi, ca sâ doarmâ; ca sâ dormimu, ca sâ dormiţi, ca sâ doarmâ.* — Ch'io dorma, che tu dorma, ch'egli dorma; che noi dormiamo, che voi dormiate, ch'eglino dormano.

Passato: *ca sâ fiu dormitu, ca sâ fii dormitu, ca sâ fi dormitu; ca sâ fimu dormitu, ca sâ fiţi dormitu, ca sâ fi dormitu.* — Ch'io abbia od avessi dormito, ch'io dormissi; che tu abbia od avessi dormito, che tu dormissi; ch'egli abbia od avesse dormito, ch'egli dormisse ecc.

Imperativo.

Dormi, doarmâ; sâ dormimu, dormiţi, doarmâ. — Dormi, dorma; dormiamo, dormite, dormano.

Infinito.

Presente: *a dormi* o *dormire*, dormire. — Passato: *a fi dormitu*, aver dormito.

Participio.

Presente: *dormindu*, dormente. — Passato: *dormitu*, dormito.

Gerundio.

Presente: *dormindu*, dormendo. — Passato: *fiindu dormitu*, avendo dormito.

OSSERVAZIONI SULLE QUATTRO CONIUGAZIONI. — I verbi della prima coniugazione, dei quali la radice finisce in vocale, possono avere l'infinito anche in *ea* ed *ere*; così p. e. si può dire *a înviea* ed *înviere*, anzichè *a învia* ed *înviare*. In tal caso il verbo subisce qualche modificazione nel suo coniugarsi: eccone un modello:

A ÎNVIA (*ravvivare*)

Indicativo pres.: *înviezu, înviezi, învieazâ; înviâmu, învieâţi, înviezâ.* — Imperfetto: *învieam.* — Perfetto: *învieai.* — Piuccheperf.: *învieasem.* — Imperativo: *învieazâ, înviege; înviâmu, învieaţi, înviege.* — Soggiuntivo pres.: *ca sâ înviezu, ca sâ înviezi, ca sâ înviege; ca sâ înviâmu, ca sâ învieaţi, ca sâ înviege.* — Participio presente: *înviindu.*

Alcuni altri verbi, come *a încredinţa, a urma* coniugansi a questa stessa maniera, benchè, la loro radice non sia terminata in vocale; però questi non escono in *indu* al participio presente, ma bensì in *ându*, come il verbo *a cânta.*

Nella seconda coniugazione conviene notare che alcuni verbi anzichè in *ea* ed *ere* lungo, finiscono in *e* ed *ere* breve, come *a bate* o *batere.* Però questi si coniugano totalmente come il verbo *a tâcea.*

Nella terza coniugazione potrebbe a prima vista insorgere qualche difficoltà circa la formazione del tempo perfetto. Ma ogni difficoltà dileguerassi ove si osservi che il tempo perfetto di questa coniugazione deriva dal participio passato, e formasi aggiungendo a questo la terminazione *ei*, come: *condusu, condusei; întorsu, întorsei; adusu, adusei.* Che se anche il participio passato non finisse in *su*, si dovrà pur sempre cangiare in *s* l'ultima sua consonante: ciò che succede nei verbi: *a frige, a coace, a rupe, a sparge, a frânge* ed altri pochi che fanno al participio: *friptu, coptu, ruptu, spartu, frântu* ecc. ed al perfetto: *fripsei, copsei, rupsei, spârsei, frânsei* ecc.

Come vi sono in italiano alcuni verbi della coniugazione in *ire* i quali assumono la terminazione *isco* nel presente dell'indicativo ed *isca* in quello del soggiuntivo, così anche nella lingua romena una gran parte dei verbi della quarta coniugazione prendono la desinenza *escu* in luogo della semplice desinenza *u.* Eccone l'esempio nel verbo *a vorbi* (parlare).

Indicativo presente: *vorbescu, vorbeşti, vorbeşte; vorbimu, vorbiţi, vorbescu.* — Soggiuntivo presente: *ca sâ vorbescu, ca sâ vorbeşti, ca sâ vorbească; ca sâ vorbimu, ca sâ vorbiţi, ca sâ vorbească.* — Imperativo: *vorbeşte, vorbească; vorbimu, vorbiţi, vorbească.*

TRASFORMAZIONI DI CONSONANTI NEI VERBI. — Nella prima coniugazione innanzi alla *i* finale la *c* e la *g* gutturali cangiansi in dentali, il *t* cangiasi in *ţ*, la *s* in *ş* e la *d* in *z*, come: *a câlca, tu calci; a ruga, tu rogi; a cânta, tu cânţi; a lăsa, tu laşi; a lepăda, tu lepezi.* Il cambiamento della *c* e della *g* effettuasi anche innanzi ad *e*, come: *ca sâ calce, ca s.. rouge.*

Digitized by Google

Nella seconda coniugazione la *d* cangiasi in *z* davanti ad *u*, *i*, *î* ed *â*, per esempio: *a crede, crezu, crezi, crezâ, crezîndu.* — La *c* dentale diviene gutturale innanzi ad *u*, *â* ed *î*, come *a tâcea, tacu, tacâ, tâcîndu.* La *t* diventa *ț* innanzi ad *i*, come: *a bate, bați.*

Nella terza coniugazione la *d* subisce le stesse modificazioni che nella seconda, come: *a arde, arzu, arzi, arzâ, arzîndu.* La *t* diviene *ț* innanzi ad *u*, *i* ed *î*, come; *a trimite, trimițu, trimiți, trimițîndu.* La *g* e la *c* dentali diventano gutturali davanti ad *u*, *â* ed *î*, come: *a drege, dregu, dreagâ, dregîndu; a duce, ducu, ducâ, ducîndu.*

Nella quarta coniugazione i verbi in *escu* cangiano *sc* in *ș* davanti ad *i* e ad *e*, come: *domnescu, domnești, domnește.*

TRASFORMAZIONI DELLE VOCALI. — Nel corso di qualunque coniugazione la lettera *a* cangiasi in *â*, e la *e* in *î* quando vien dopo la lettera *n*; così *a cânta* diviene *cântându, a tăcea* diviene *tăcîndu.* L'*a* diviene *â* quando perde l'accento, come: *a cânta, cântâ:* solo la terminazione *âmu* dell' indicativo presente (persona I del plur.) contiene l'*â* benchè accentata, e così pure la finale di certi verbi monosillabi, come: *dâ, fâ. E* diventa *ă* quando nella sillaba seguente trovansi le lettere *u* od *a*, come: *a vedea, văzu, văzui; tu cumperi, elu cumpără. O* diviene *u* quando perde l'accento, come: *eu potu, eu puteam, eu putui. O* ed *e* divengono *oa, ea* allorchè nella sillaba seguente c'è *â* od *e*, come: *portu, elu poartă ca să poarte; eu cocu, ca să coacă, elu coace; eu vorbescu, ca să vorbească.*

VERBI IRREGOLARI. — I seguenti pochi verbi allontanansi dalla ordinaria coniugazione: *A bea* (bere). Indicativo presente: *beau, bei, bea; bemu, beți, beau.*

A da (dare). Indicativo presente: *dau, dai, dă; dămu, dați, dau.* — Perfetto: *dedei, dedeși, dede; dederămu, dederăți, dederă.* — Soggiuntivo presente: *ca să dau, ca să dai, ca să dea; ca să dămu, ca să dați, ca să dea.* — Imperativo: *dă, dea; să dămu, dați, dea.*

A la (lavare). Ind. presente: *lau, lai, lă; lămu, lați, lau.* — Soggiunt. presente: *ca să lau, ca să lai, ca să lea; ca să lămu, ca să lați, ca să lea.* — Imperativo: *lă, lea; să lămu, lați, lea.* — Perfetto: *lăui, lăuși, lău; lăurămu, lăurăți, lăurâ.* — Participio passato: *lăutu.*

A mânca (mangiare). Indicativo presente: *mănîncu, mănînci, mănîncă; mâncămu, mâncați, mănîncă.* — Soggiuntivo presente: *ca să mănîncu, ca să mănînci, ca să mănînce; ca să mâncămu, ca să mâncați, ca să mănînce.* — Imperativo: *mănîncă, mănînce; să mâncămu, mâncați, mănînce.*

A pune (porre). Indicativo presente: *pun, pui, pune; punemu, puneți, pun.* — Soggiuntivo: *ca să pun, ca să pui, ca să pue; ca să punemu, ca să puneți, ca să pue.*

A remânea (rimanere). Indicativo pres.: *remâiu, remâi, remâne; remânemu, remâneți, remânu.* — Sogg.: *ca să remâiu, ca să remâi, ca să remâe; ca să remânemu, ca să remâneți, ca să remâe.*

A sta (stare). Indicativo presente: *stau, stai, stă; stămu, stați, stau.* — Perfetto: *stătuiu, stătuși, stătu; stăturămu, stăturăți, stăturâ.* — Piuccheperfetto: *stătusem, stătuseși* ecc. — Soggiuntivo presente: *ca să stau, ca să stai, ca să stea; ca să stămu, ca să stați, ca să stea.* — Participio passato: *statu* o *stătutu.*

A usca (asciugare). Indicativo presente: *usucu, usuci, usucă; uscămu, uscați, usucă.* — Soggiuntivo: *ca să usucu* ecc.

A veni (venire). Indicativo presente: *viu, vii, vine; venimu, veniți, vinu.* — Soggiuntivo: *ca să viu, ca să vii, ca să vie; ca să venimu, ca să veniți, ca să vie.* Nello stesso modo inflettesi anche *a ținea* (tenere).

VERBI PASSIVI, RIFLESSIVI ED UNIPERSONALI. — I verbi passivi formansi come in italian mediante il verbo ausiliare *a fi* (essere) combinato col participio passato della forma attiva. La terza persona di tutti i tempi può conservare la forma attiva, purchè sia preceduta dal pronome *se* (si), come: *se cunoaște de toată lumea* (si conosce da tutti). Avvertasi che in quest' ultimo caso i tempi composti avranno sempre *a avea* per ausiliare, come: *s'a cunoscutu de toți ofițerii* (s' è conosciuto da tutti gli ufficiali).

I verbi pronominali o riflessivi coniugansi mediante le particelle: *mă, te, se, ne, vă, se.* L' ausiliare è sempre *a avea.*

Quanto ai verbi unipersonali, essi vestono le stesse forme che in italiano, e nulla abbiamo ad osservare sul loro conto.

PARTICIPIO. — La lingua romena ha due specie di participio: presente e passato. Noi abbiamo veduto nelle coniugazioni quale sia la desinenza propria di queste voci: rimane qui soltanto ad osservare che il participio presente, essendo affine coll'aggettivo verbale, è anche variabile al pari di esso in genere e numero.

Avvertasi ancora che il participio passato preceduto dalla preposizione *de* (di) equivale agli infiniti italiani preceduti dalle preposizioni *da, a* e *per*, oppure agli aggettivi in *abile* ed *evole* come: *o carte de cititu* (un libro da leggere, per leggersi); *remâne de știutu* (resta a sapere); *o cârpă de șters prafulu* (un cencio per levare la polvere); *este unu lucru de doritu* (è cosa desiderabile); *de prescurtatu* (accorcevole).

Digitized by Google

XI.

DELLE PREPOSIZIONI.

Le principali fra le preposizioni sono le seguenti:

a)	*asupra*	contro; circa, sopra
	desupra	di sopra
	înainte, înaintea	innanzi
	dinainte, dinaintea	dinanzi
	încontra, împrotivă	contro
	din pricină	a cagione
	de desubtu	di sotto
	în mijlocu	in mezzo
	în locu	in luogo, invece
	înlă untru	dentro
	îndărătu	indietro
	îndreptu	dirimpetto
	împrejuru	intorno
	în poncişu	attraverso

Queste reggono il genitivo od il dativo, ed allorquando sono realmente seguite dal loro complemento, ricevono l'articolo come i sostantivi: cioè quelle in *ă* l'articolo *a*, e quell' in *u* l'articolo *lu*, come: *împrotiva regelui* (contro il re), *în mijloculu soldaţiloru* (in mezzo ai soldati). Che se il complemento fosse costituito da un pronome personale, questo affigerassi alla preposizione o verrà sostituito da un possessivo preso nel genere stesso a cui apparterrà l'articolo annesso alla preposizione, come: *înaintemi, asuprăti în mijloculu nostru, încontra mea* (innanzi a me, contro di te, in mezzo a noi, contro di me).

b)	*afară*	fuori
	fără	senza
	aproape	vicino
	departe	lontano
	dincoace	di qua
	dincolo	di là

Queste reggono il loro complemento mediante la preposizione *de*; come: *departe de toti amici mei* (lontano da tutti i miei amici); *fără de a lu cunoaşte* (senza conoscerlo). Però *fără*, quando ha per complemento un sostantivo od un pronome, non vuole esser seguita da preposizione alcuna, com *fără bani, fără mine* (senza denaro, senza di me.*)

c)	*în*	in
	la	a; in
	pe, pre	su
	după	dopo; dietro secondo
	pentru	per; circa
	peste	oltre; su, sopra
	spre	per, affine; verso
	prin	fra; mediante
	către	verso
	sub	sotto
	despre	circa, intorno
	lîngă	lungo
	între	infra, intra, fra
	întru	entro, fra
	cu	con
	de	di, da
	din	di, da, fra
	dela	da; di
	dintre	fra, di

*) Secondo alcuni *fără* può in ogni caso essere seguita o meno dalla *de*. — *Aproape* può essere seguita dalla preposizione *la*.

Digitized by Google

Tra le preposizioni è pure d'annoverarsi *pînă* (fino), che vuole esser seguita dalla preposizione *la*, e *da* la quale adoprasi in certe frasi particolari, come: *elu trăește da prințu* (egli vive da principe); *vorbește da omu onestu* (parla da galantuomo); *ne jucămu da mincea* (giuochiamo alla palla); *da dura, da rostogolu, da berbeleacu, da tumba* (a capitombolo, rotoloni).

USO DI ALCUNE FRA LE PREPOSIZIONI. — La preposizione *de* impiegasi pressapoco in tutti i sensi che in italiano attribuisconsi alla *di*. Notiamo solamente ch'essa talvolta impiegasi invece di *da* italiano, come: *sum aici de trei luni* (sono qui da tre mesi): talvolta corrisponde alla nostra preposizione *a*, come nelle esclamazioni: *vai de mine! amaru de tine! râu de cei ce nu păzescu legea lui Dumnezeu!* (guai a me! guai a te! guai a coloro che non osservano la legge di Dio!): talvolta anche sostituisce il segnaso *pe*, come: *ascultă de mine* (*ascultă pe mine* — bada a me).

La preposizione *la* significa ordinariamente *a*. Quando però essa è seguita da un nome di città retto dal verbo *a pleca* (partire), significa *per*; come: *am plecatu la Viena* (sono partito per Vienna).

Alla domanda *unde* (dove)? rispondesi mediante la preposizione *în* (in), quando il nome retto dalla preposizione è complemento di un verbo di quiete o di stato in luogo, come: *unde ai șezutu? amu șezutu în Franța* (ove sei stato? sono stato in Francia). Alla domanda *de unde* (donde)? rispondesi mediante le preposizioni *dela* o *din*: però è da preferire questa seconda allorchè il complemento risulta da nomi di città e provincie. Col nome *casă*, adoprasi la preposizione *din*, ove per essa intendasi semplicemente l'edifizio, e dirassi invece *de a casă*, quando vogliasi intendere l'abitazione.

Coi sostantivi che indicano tempo, la preposizione *în* si tace. Così p. e. dicesi: *vara, iarna, seara, noaptea* (d'estate, d'inverno, di sera, di notte) e simili. Se davanti ad un nome di stagione premetterassi la preposizione *la*, intenderassi che si parli di tempo futuro, come: *vomu locui la vară în moșie* (abiteremo l'estate alla villa).

Se alla preposizione *în* segue un nome od una voce determinativa che incominci da vocale, vi si sostituisce ordinariamente *întru* od *într'*, come *într' unu timpu, într' o adunare* (in un tempo, in una conversazione). Anche senza di ciò *întru* supplisce la preposizione *în* non rade volte, come: *întru tine, Doamne, am speratu* (in te sperai, o Signore).

Le italiane espressioni: *alto di statura, pallido in volto, di svegliato ingegno* ed altre simili raduconsi: *înaltu la statură, slabu la față, ageru la minte* ecc. Così pure, volendo accennare a qualità naturali od acquisite, si adopera molto spesso la preposizione *cu*, come: *unu omu cu minte* un' uomo d'ingegno); *unu judecătoru cu dreptate* (un giudice retto).

XII.

DEGLI AVVERBI.

I principali avverbi e modi avverbiali sono i seguenti:

a) di tempo:

acumu, acuși, acuța	ora, adesso
azi, astâzi	oggidì
alalta eri	ierlaltro
eri, ieri	ieri
mâine	domani
poimâine	posdomani
mâine dimineață	domattina
cându	allorchè, quando
atunci, atuncea	allora
curându	presto
îndată, mintenașu	subito, tosto, immantinente
adesea	sovente, spesso
apoi	poi
târziu	tardi
de vreme, timpuriu	per tempo
și, ja, deja	già, digià
din zi în zi	di giorno in giorno
din timpu în timpu	di tempo in tempo, tratto tratto
din cându în cându	di quando in quando
câteodată	talvolta, alle volte
arare-ori, raru	di rado, raramente
de multe ori	sovente, le molte fiate.

Digitized by Google

înveci. pururea, totdeauna	in perpetuo, in eterno, sempre
de curîndu	testè, di recente
odinioarâ	altre volte, già
vreodatâ	talvolta, talora
de multu, de demultu	da gran tempo
deunâzi	testè
măcarcându	quandochè, quandunque
mereu	sempre, continuamente
neîncetatu, necontenitu	incessantemente
fârâ pregetu	assiduamente
niciodatâ	non mai
oricându	quandunque
înainte	prima, avanti
pe urmâ	dopo, poscia
într' aceasta, într'aceea	frattanto, in quel mentre.

b) di luogo:

aici, ici, aci, încoa, încoace, aicea	quì, quà, costì, costà
încoace şi încolo, ici şi colo	quà e là, in quà ed in là
acolo, colo, acolea, colea	là, lì, colà
unde	ove, dove
aiurea	altrove
susu	su, sopra
josu	giù, abbasso, giuso
aproape	vicino
departe, depârtatu	lungi, lontano, discosto
afarâ	fuori
înlâuntru	entro, dentro
înainte	davanti
îndârâtu, înapoi	indietro
în susu	in su, all' insù, in alto
în josu, la vale	in giù, all' ingiù, abbasso
costişu	di fianco
curmezişu, piezişu, crucişu	di traverso, in croce, a schiancio
nicâirea	in nessun luogo
împrejuru	attorno
pretutindinea, preste totu	dappertutto
la adăpostu	al coperto

c) di affermazione, di negazione, e di dubbio:

da, aşa	sì, maisì
adevâratu	davvero
siguru, de siguru, negreşitu	certo, infallantemente
nu, ba	no, mainò, ohibò
nicidecumu	niente affatto
poate, doarâ	forse

d) di quatità, grado e comparazione

câtu	quanto
atâtu	tanto
atâtu câtu	tanto quanto
cu câtu ... cu atâtu	quanto ... altrettanto
multu, foarte, prea	molto, assai, grandemente
peste mâsurâ, cu prisosu	troppo, oltremodo, di soverchio
nimicu, nimica, nicidecumu	niente, nulla, niente affatto
puţinu, puţintelu	poco, pochetto
destulu	abbastanza, sufficientemente
de mijlocu	mediocremente.

Digitized by Google

cumu, precumu, ca, precâtu	come, quanto
aşa	così
asemenea, aşiderea	egualmente, similmente
tocma, întocma, întocmai	precisamente, per l'appunto
ca cumu, ca cându	come se, quasi
cam	alquanto, piuttosto
mai, ca la, mai aşa	circa, quasi
mai puţinu	meno
celu puţinu, încai, măcaru	almeno
numai, singuru	solo, soltanto
încâ, mai, iarăşi, din nou	ancora, nuovamente
abea	appena
deabea, anevoe	a mala pena, a stento
de totu, cu totulu	del tutto, onninamente
pe deplinu, desăvîrşitu	pienamente, completamente
altu atâtu	altrettanto
mai întâiu, mai nainte de toate	dapprima, anzi tutto, primamente
mai alesu, mai vîrtosu, mai cu seamă	principalmente, specialmente
alu doilea, alu treilea	in secondo, in terzo luogo
în sfîrşitu, în fine	alla fine.

e) d'interrogazione:

cându ?	quando ?
cumu ?	come ?
unde ? încotro ?	dove ?
de ce ? pentru ce ? dreptu ce ?	perchè ?
de cându ?	da quando ? da quando in qua ?
de câte ori ?	quante volte ?

f) di modo o qualità ?

bine	bene
rău	male
cum, ca	come
aşa, astfelu	così
încetu, încetişoru	piano, adagio
tare	forte
în silă, cu sila, cu deasila	per forza
în batjocură, în glumă	per ischerzo
cu cuvîntu, cu dreptate	a ragione
almintrelea	altrimenti
lesne, cu facilitate	di leggieri, facilmente
greu, cu anevoe	difficilmente
bucurosu	volentieri
fără voe	malvolentieri
dinadinsu, într'adinsu	appositamente, a bella posta
călare	a cavallo
pe josu	a piedi
de geaba, îndeşertu, înzădaru, înnanu	invano, indarno
fără plată	gratuitamente
negreşitu,	infallantemente
firesce	naturalmente.

Tutti gli aggettivi qualificativi presi avverbialmente, cioè invariabili, possono classificarsi in quest' ultima classe. Però i Romeni formano sovente gli avverbi di modo mediante la terminazione *eşte*, come: *amiceşte* (amichevolmente), *nebuneşte* (follemente), *analiticeşte* (analiticamente). Fondandosi sopra qualche analogia dei vecchi vocaboli, alcuni vorrebbero introdurre nella lingua romena la forma *mente* o *minte*; perciò non sarà maraviglia d'incontrare talvolta nei moderni scritti gli avverbi: *naturalmente, precisamente, generalmente*, ed altri simili.

Notisi quanto agli avverbi in *eşte*, che qualche scrittore non ammette l'applicazione di questa desinenza a quegli aggettivi che non finiscono, o non possono finire in *escu*. Seguendo il loro avviso l'avverbio *românеşte* (romenamente) sarebbe da accogliersi, perch'è legittimamente derivato dall'aggettivo *românescu*; all'incontro *analiticeşte* sarebbe da rigettarsi, supponendosi derivato dall'aggettivo *naliticescu*, il quale non esiste.

Digitized by Google

XIII.

DELLE CONGIUNZIONI.

Le principali fra le congiunzioni e maniere congiuntive sono le seguenti:

şi	e
sau, au, ori	o, ovvero, ossia
adecâ, va sâ zicâ	cioè, vale a dire
afarâ	tranne, fuorchè
deci	adunque, dunque
aşadaru	adunque
de unde	onde
aşisderea, asemenea	similmente
dacâ, de, de cumva	se, se per avventura
de şi	se anche, sebbene
mâcaru câ, mâcaru de	quand'anche, quando pure
însâ, ci, dar, iar	ma, però, eppure, tuttavia
de nu	se no
dimpotrivâ	di rincontro
decându	dacchè
câ, ca	che
câci	avvegnachè
fiindu câ, pentru câ	perchè, poichè, stantechè
încâtu	dimodochè
nici, nici nu	nè, nemmeno
nu numai	non solo
dreptu aceea, de aceea	perciò
dupâ cumu, dupâ ce, precumu	secondochè
cu adevâratu, intr' adevâru	invero, a vero dire
ca cumu	come se
mai departe, mai încolo	avanti
numai	solo, soltanto
pînâ unde	finchè
totuşi	tuttavia, ciò nullostante
şi aşa	e così.

Le seguenti congiunzioni sono abbinate, cioè correlative:

a . . . au	o . . . o
deşi . . . totuşi, deşi . . . nimicu mai puţinu	benchè . . . pure
cumu . . . aşa, precumu . . . aşa	come . . . così
cându . . . atunci, dacâ . . . atunci	quando . . . in allora
nu numai . . . ci şi	non solo . . . ma eziandio
nici . . . nici	nè . . . nè
parte . . . parte	parte . . . e parte
de nu . . . totuşi	se non . . . almeno
fiindu câ . . . pentru aceea	siccome . . . così.

XIV.

DELLE INTERIEZIONI.

Ecco alcune fra le principali interiezioni:

a) di allegrezza:	*a! bravo! vivat!*	ah! bravo! evviva!
b) di dolore:	*oh!*	oh!
	hai! vai!	ahi! guai!
	hoi!	ohi!
	aoleo!	ahimè! ahi! ahi!

Digitized by Google

c) di collera e disprezzo:

naiba!	ohibò!
ufu! fui!	uf! puh!
aide	via! eh via!

d) per incoraggiare:

aide!	orsù!
de de!	su via!
curaju!	coraggio! animo!

e) di meraviglia:

bre! a! o!	ah! oh! capperi!

f) per chiamare:

hei!	ehi!
hui! ui!	oh!
o!	ohe!
mâ! auzi mâ!	olà! ascoltate!

g) altre diverse:

sî! si! tâcere! st!	zitto! silenzio!
ba!	bah! oibò! mainò!
ferice de mine!	oh me felice!
o de!	oh se!
eacâ! eatâ!	ecco!
sâ ferească Dumnezeu!	guardi il Cielo!
abatete! carâte!	via di qua! guardati!
paf!	paf!
la naiba!	al diavolo!
vezi bine! ia seamâ!	ve'! bada!
Doamne!	Dio mio! gran Dio!
zâu!	affè!
hei bine!	ebbene!

Digitized by Google

VOCABOLARIO

ITALIANO-ROMANESCO.

Digitized by Google

Digitized by Google

A

A, *m.* e *f.* A, prima literă a alfabetului; — *essere all' A*, a fi la începutu; — *dall' A alla Z*, dela începutu pînă la sfîrşitu.

A, *preposiz.* a, la, în, cu, de, către, spre; după; pentru a; ca, în formă de; — *a casa*, a casă; — *quanto a me*, cătu pentru mine; — *eleggere a modello*, a şi alege de modelu; — *a vita*, pe viaţă; — *oggi a otto*, peste o săptămână; *a faccia aperta*, cu faţă deschisă, curatu, fără mască; — *ad occhi chiusi*, cu ochi închişi; orbeşte; — *a malgrado*, fără voe, cu necaz, cu neplăcere; — *a due a due*, câte doi, câte două; — *tenere a vile*, a despreţui, a nesocoti; — *questo è poco a quel che mi occorre*, este puţinu în alăturare cu ceea ce mi trebue; — *conoscere all' abito*, a cunoaşte după haine; — *alla francese*, franţozeşte, după moda francesă; — *reggersi a popolo, a monarchia*, a avea unu guvernu democraticu, monarchicu; — *sto a* Milano, şezu la Milanu; — *vendere a minuto*, a vinde cu mărunţişulu; — *vendere a ritaglio*, a vinde cu tăiata; — *battello a vapore*, vaporu, navă cu aburi, piroscafu; — *molino a vento*, moară de vîntu; — *a babboccio*, fără socotinţă, în pripă; — *a bardosso*, fără şea; — *a capello*, întocmai; — *a casaccio*, după întîmplare; — *a cavaliere*, pedeasupra; — *a cavallo*, călare; — *a piedi*, pe josu; — *a senno altrui*, după placulu, după voca altora; — *a vita*, pe viaţă; — *a fatica*, cu mare osteneală, cu dificultate, cu greu, cu anevoe; — *imparare a memoria*, a învăţa pe din afară, de rostu; — *conoscere a menadito*, a cunoaşte pe deplinu; — *a bocca aperta*, cu gură căscată; — *a bene*, spre bine; — *avere a mano*, a avea la mînă; — *a forza*, cu silă.

AAM, *m.* aamu, măsură de licizi la Amsterdamu.

AATTÓNICO, *a.* invulnerabilu, care nu se poate răni.

ABÁCA, *f.* abacă, cânepă indiană; — *m.* unu felu de insectu.

ABÁCO, *m.* abacu.

ABÁDA, *f.* abadu, rinocerU unicornu de Indie.

ABALIENÁRE, *v. a.* a abaliena, a înstrăina; a despărţi, a despârţi.

ABÁTO, *m.* sanctuariu, locu reservatu ventru sacerdoţii la templele păgâniloru.

ABÀVO, *m.* tatălu strămoşului sau alu strămoaşei.

ABBACÁRE, *v. n.* a calcula, a computa, a socoti; a se trudi, a se osteni, a se ului, a se rătăci, a se încurca, a se zăpăci, a se înşela; a medita, a investiga, a căuta cu curiositate; — *abbacare di zeri*, a zidi in vîntu.

ABBACCHIÁRE, *v. a.* a bate unu arbure cu prăjina ca să cază fructele; a vinde foarte eftinu, eftinu de pomană.

ABBACCHIÁTO, *a.* umilitu, înfundatu, zăpăcitu.

ABBÁCCHIO, *m.* chilipiru.

ABBACHIÁRE, ABBACHÍSTA, *m.* socotitoru, computistu, aritmeticu, calculatoru, contabilu.

ABBACINAMÉNTO, *m.* abacinare, orbire; amăgire, ilusiune.

ABBACINÁRE, *v. a.* a abacina, a orbi, a lua vederea; a amăgi.

ÁBBACO, *m.* abacu, masă pentru computatiuni matematice la antici; tabla pitagorică; aritmetică; o parte din capitelulu coloaneloru; — *aver poco abbaco*, a fi cam prostu.

ABBADÁRE, *v. n.* a face atenţiune, a ascalta, a băga de seamă.

ABBADÉSSA, BADÉSSA, *f.* abateasă, stariţă la o mănăstire.

ABBADÍA, BADÍA, *f.* abaţie, monăstire, schitu.

ABBAGLIÁGGINE, *f.* orbire; amăgire.

ABBAGLIAMÉNTO, *m.* orbire, abacinare; amăgire, eroare, greşeală, ilusiune; uimire, zăpăcire.

ABBAGLIÁNTE, *a.* orbitoru; amăgitoru; zăpăcitoru.

ABBAGLIÁRE, *v. a.* a abacina, a orbi, a întuneca ochii, a lua vederea; a amăgi, a ademeni; a uimi.

ABBÁGLIO, *m.* orbire, abacinare; uimire; eroare, greşeală.

ABBAIAMÉNTO, *m.* lătrare, lătratu.

ABBAIÁRE, *v. n.* a lătra; a vorbi cu nesocotinţă; a se răsti, a face gură, a se sfădi, a se certa; a probozi, a ocări; — *abbaiare al vento, alla luna*, a ocări înzădaru; — *can che abbaia poco morde*, câinele care latră nu muşcă.

ABBAIATÓRE, *m.* lătrătoru; defăimătoru, clevetitoru.

ABBAÍNO, *m.* lucarnă, bortă, ferestruc de podu.

ABBAÍO, *m.* lătrare prelungită; lătrare de mai mulţi câini.

ABBALLÁRE, *v. a.* a îmbala, a împacheta, a lega, a înfăşura, a face pachete, teancuri de marfă.

ABBALLINÁRE, *v. a.* a impacheta, a îmbala.

ABBALLOTTÁRE, *v. a.* a balota, a face balotaţiune.

ABBALORDÍRE, *v. a.* a ameţi, a năuci, a face stupidu.

ABBAMBAGIÁRE, *v. a.* a umplea cu bumbacu; a gărnisi, a căptuşi cu bumbacu.

ABBANDONAMÉNTO, *m.* abandonare, lăsare, părăsire, năpustire; predare, slobozire, teslimare, teslimu.

ABBANDONÁRE, *v. a.* a abandona, a lăsa, a părăsi, a năpusti; a nesocoti, a batalici; a preda, a

Digitized by Google

slobozi, a da în mână, a tes'îna; — *abbandonarsi*, a se abandona, a se da, a se lăsa în voe; a se descuraja; a se încrede, a se încredința, a se preda; — *abbandonarsi alla fortuna*, a se lăsa în voea norocului.

ABBANDONATAMÉNTE, *avv.* cu nesocotință; fără orînduială, fără cumpătu; cu desfrînare.

ABBANDONÁTO, *a.* abandonatu, lăsatu, părăsitu, năpustitu; desertu, solitaru, singuratecu, singuru, fără companie, fără ajutoru; descurajatu.

ABBANDÓNO, *m.* abandonare, lăsare, părăsire, năpustire; neîngrijire, batalicire; renunțiare, cesiune, predare, dare în mână, slobozire, teslimu; — *lasciare in abbandono*, a abandona, a lăsa cu totulu; a neîngriji.

ABBARBAGLIAMÉNTO, *m.* orbire, abacinare; zăpăcire.

ABBARBAGLIÁRE, *v. a.* a abacina, a orbi, a întuneca ochii; — *abbarbagliarsi*, a se turbura, a se zăpăci.

ABBARBÁGLIO, *m.* abacinare; amețeală.

ABBARBICAMÉNTO, *m.* înrădăcinare, prindere de rădăcină.

ABBARBICÁRE, ABBARBICÁRSI, ABBARBÁRSI, *v. n.* a se înrădăcina, a prinde rădăcină; a se întări; a se așeza cu locuința într' unu locu.

ABBARCÁRE, *v. a.* a grămădi, a vrăfui, a boți.

ABBARRÁRE, *v. a.* a închide, a astupa, a încuia, a baricada; a împiedica; — *abbarrarsi*, a se baricada.

ABBARRUFFAMÉNTO, *m.* încăerare, ceartă, gâlceavă, luptă, sfadă, bătae; confusiune, amestecătură.

ABBARRUFFÁRE, *v. a.* a amesteca, a încurca, a învălmăși; a învrăjbi, a neuni, a causa discordie; — *abbarruffarsi*, a se încăera; a se invifora.

ABBARRUFFÁTA, *f.* ceartă, sfadă, luptă, încăerare.

ABBASSAMÉNTO, *m.* scădere, scoborire; micșorare, împuținare; umilire, josorare, pricăjire, degradare; scufundare; declinare, plecare, povîrnire.

ABBASSÁRE, *v. a.* a da josu, a lăsa josu, a pleca; a scădea, a micșora, a împuțina; a umili, a înjosi, a injosora, a degrada; a despreți; — *abbassarsi*, a se da josu, a se lăsa mai josu, a se scobori, a se coborî, a descinde; a se umili, a se înjosi, a se înjosora, a se degrada, a se bacșora, a se pricăji; a se scufunda; a se povîrni, a se pleca, a declina.

ABBÁSSO, *avv.* josu, în josu, la vale.

ABBASTÁNZA, *avv.* destulu, de ajunsu.

ABBATACCHIÁRE, *v. a.* a bate cu prăjină.

ABBÁTE, *m.* abatu, egumenu, starițu; preotu.

ABBATTENZA, *f.* întîmpinare, întâlnire.

ABBÁTTERE, *v. a.* a da josu, a doborî, a dărima, a dărăpăna, a resturna; a subjuga, a cotropi, a demoli, a slăbi, a desputeri; a anula, a desființa; a strica, a nimici, a ruina; a descuraja; — *abbattersi*, a se întâlni, a întîmpina.

ABBATTIMÉNTO, *m.* doborîre, dărîmare, surpare, dărăpănare, resturnare; stricare, nimicire; desființare; ruinare; apăsare, cotropire; descurajare, umilire; slăbire, potolire, obosire, moleșire, desputerire; încăerare, luptă, bătae, gâlceavă, sfadă.

ABBATTITÓRE, *m.* dărâmătoru, râsturnătoru.

ABBATUFFOLÁRE, *v. a.* a amesteca, a învălmăși.

ABBAZÍA, *f.* abație, monăstire.

ABBAZIÁLE, *a.* abațialu, de abație; de abatu.

ABBECEDÁRIO, *m.* abecedariu, bucoavnă; carte alu cărîia coprinsu este dispusu în ordine alfabetică.

ABBELLIMÉNTO, *m.* înfrumusețare, ornare, împodobire; ornamentu, podoabă; încondeiare.

ABBELLÍRE, *v. a.* a înfrumuseța, a orna, a împodobi; a încondeia; — *abbellirsi*, a se face mai frumosu, a se înfrumuseța, a se orna, a se împodobi.

ABBELLITÚRA, *f.* ornamentu, podoabă.

ABBENCHÈ, *cong.* cu toate că, măcar că, de și.

ABBENDÁRE, *v. a.* a lega, a strînge cu o legătură.

ABBERTESCÁRE, *v. a.* a fortifica, a întări.

ABBEVERÁRE, *v. a.* a adăpa; a uda; — *abbeverarsi*, a bea.

ABBEVERATÓIO, *m.* adăpătoare, troacă de adăpatu, vâlău, orîce locu sau vasu pentru adăpatu.

ABBIADÁRE, *v. a.* a nutri, a da de mâncare (la vite).

ABBICÁRE, *v. n.* a grămădi, a aduna snopii la unu locu; — *abbicarsi*, a se prinde, a se agăța; a se adăposti.

ABBICÌ, *m.* abece, alfabetulu; abecedaru; începuturi; — *non sapere l'abbicì*, a nu ști nici A nici B, a fi ignorantu.

ABBIENTÁRE, *v. a.* a abilita, a face abilu, capabilu, aptu.

ABBIÉNTE, *a.* avutu, bogatu, cu stare; abilu, capabilu, aptu.

ABBIETTAMÉNTE, *avv.* într'unu modu abiectu, de lepădatu.

ABBIETTÁRE, *v. a.* a înjosi, a josora, a umili, a despreți, a degrada, a defăima, a face abiectu; — *abbiettarsi*, a se umili, a se face abiectu, a se eftini, a se bacșora, a se pricăji, a se degrada, a se înjosi, a se face abiectu.

ABBIETTÉZZA, ABBIETTITÚDINE, *f.* abiecțiune, abiecțiune, înjosire, josorare, desprețuire; nesocotire; mișelie, ticăloșie, nemernicie, stare abiectă, miserabilă, ticăloasă.

ABBIÉTTO, *a.* abiectu, înjositu, miserabilu, ticălosu, mișelu, netrebnicu, nemernicu, de lepădatu, de nimicu.

ABBIEZIÓNE, *f.* abiecțiune, umilință; ticăloșie, mișelie, netrebnicie, nemernicie, josorare, înjosire, pricăjire, degradațiune, stare abiectă, miserabilă, ticăloasă.

ABBIGLIAMÉNTO, *m.* veșminte, îmbrăcăminte, haine elegante; ornamentu, împodobire; îngrijire de haine.

ABBIGLIÁRE, *v. a.* a orna, a găti, a împodobi, a îmbrăca cu haine elegante; — *abbigliarsi*, a se orna, a se găti, a se împodobi; a se îmbrăca, a și pune hainele.

ABBINÁRE, *v. a.* a îmbina, a împărechia.

ABBINDOLAMÉNTO, *m.* batjocorire, înșelare, zăpăcire.

ABBINDOLÁRE, *v. a.* a batjocori, a înșela, a zăpăci.

ABBINDOLATÓRE, *m.* înșelătoru, batjocuritoru.

ABBINDOLATÚRA, *f.* înșelăciune, batjocură.

ABBIOSCIÁRE, *v. n.* a se lăsa josu, a cădea; — *abbiosciarsi*, a se descuraja, a și pierde curajulu; a se veșteji.

ABBISOGNÁNTE, *a.* ce are trebuință; trebuincios, neccsaru.

Digitized by Google

ABBISOGNÁRE, *v. n.* a avea necesitate, trebuință; a trebui, a fi necesaru, trebuinciosu, de necesitate.

ABBISOGNÓSO, *a.* care are trebuință, indigentu.

ABBIÚRA, ABIÚRA, *f.* abjurațiune, abjurare, tăgăduire, lepădare, renunțiare prin jurâmîntu.

ABBIURÁRE, *v. a.* a abjura, a abiura, a lepăda prin jurâmîntu, a părăsi o sectă religioasă, unu partitu politicu, o opiniune oarecare; a retracta.

ABBIURAZIÓNE, *f.* abjurațiune, abjurare, retractare.

ABBOCCAMÉNTO, *m.* conferență, întrevorbire, întrevedere, vorbire gură cu gură; îmbucare, îmbucătura; întâlnire, încâerare; anastomose.

ABBOCCÁRE, *v. a.* a apuca cu gura, a prinde, a muşcâ; — *abboccarsi*, a avea o conferență, a întrevorbi; a se înneca; a se îmbuca; a se încâera, a se ataca; — *vino abboccato*, vinu care place, care priieşte gustului.

ABBOCCATÓIO, *m.* gura cuptorului.

ABBOCCATÓRE, *m.* care prinde cu gura; muşcătoru; clevetitoru.

ABBOCCATÚRA, *f.* îmbucâturâ.

ABBOCCONÁRE, *v. a.* a îmbucăți, a face bucăți, a toca mărunțu; a mânca ceva lăcomeşte.

ABBOMBÁRE, *v. a.* a bea, a sorbi, a suge, a se îmmoia.

ABBOMINÁBILE, ABBOMINÉVOLE, *a.* abominabilu, detestabilu.

ABBOMINAMÉNTO, *m.* abominare, detestare, urgisire, blestemare, scârbire, urâ, îngrozire, ecsecrare.

ABBOMINÁRE, *v. a.* a abomina, a detesta, a urgisi, a blestema, a ecsecra, a se îngrozi, a i fi uritu de unu lucru.

ABBOMINATÓRE, *m.* abominatoru, blestematoru.

ABBOMINAZIÓNE, ABBOMINÁNZA, *f.* abominațiune, detestațiune, ecsecrațiune, blestemare; urgie, groază, scârbă, urâ, odiu, desgustu mare; greață; faptă, acțiune abominabilă, detestabila, uritá, spurcată.

ABBOMINEVOLMÉNTE, *avv.* într'unu modu abominabilu.

ABBOMÍNIO, *m.* abominațiune, odiu, urâ, urgie; lucru uritu.

ABBOMINÓSO, *a.* abominabilu, detestabilu, ecsecrabilu, uritu, uriciosu, scârbosu, desgustosu blestematu, spurcatu.

ABBONACCIAMÉNTO, *m.* astimpărare, îmblânzire; pace.

ABBONACCIÁRE, *v. a.* a astimpăra, a îmblânzi, a împăca, a liniști, a potoli, a alina; — *abbonacciarsi*, a se astimpăra, a se îmblânzi, a se împăca, a se liniști, a se potoli, a se alina.

ABBONAMÉNTO, *m.* întărire, recunoaştere a unei socoteli; scăzământu; bonificare, îmbunătățire, ameliorare; abonare, prenumerare; arenduire.

ABBONÁRE, *v. a.* a aproba, a recunoaşte o socoteală; a scădea din contu, a esconta; a bonifica, a îmbunătăți, a ameliora; a abona, a prenumera; — *abbonarsi*, a se abona.

ABBONÁTO, *a. e s. m.* abonatu, prenumeratu.

ABBONDAMÉNTO, *m.* abundare, îmbilşugare.

ABBONDÁNTE, *a.* abundantu, îmbilşugatu, avutu.

ABBONDANTEMÉNTE, *avv.* cu abundanță, cu îmbilşugare.

ABBONDANZA, *f.* abundanță, îmbilşugare, bilşugu.

ABBONDÁRE, *v. n.* a abunda; a fi abundantu; a prisosi.

ABBONDÉVOLE, *a.* abundantu; avutu; fertilu; roditoru.

ABBONDEVOLMÉNTE, *avv.* cu abundanță; cu prisosu.

ABBONDÓNE, *m.* flecaru, palavragiu, hâlhâitoru.

ABBONÍRE, *v. a.* a îmblânzi, a împăca, a astîmpâra, a alina, a îndulci, a îmbuna, a linguşi.

ABBORDÁGGIO, *m.* abordagiu, isbire, ciocnire de doâ nave.

ABBORDÁRE, *v. a.* a aborda, a ataca o navă, a se apropia de o navă pentru a o prinde.

ABBORDELLÁRE, *v. a.* a preface în bordelu, în locu de desfrînare.

ABBÓRDO, *m.* abordare, abordagiu, apropiere, isbire, ciocnire, atingere de doâ nave.

ABBORDÓNE, *m.* flecaru, lefăitoru, câțâitoru.

ABBORRACCIAMÉNTO, *m.* cârpăcire, pocire; lucrare pocită, strapățată, neîngrijită, pripită.

ABBORRACCIÁRE, *v. a.* a cârpăci, a face ceva cu prea mare grabă şi râu; a grâmădi, a strînge, a aduna împreună o cuantitate de lucruri inutile; a mânca şi a bea peste măsură, a se îmbuiba, a se îndopa, a hutupi; a se îmbâta.

ABBORRACCIATAMÉNTE, *avv.* în pripă şi râu.

ABBORRACCIÓNE, *m.* cârpaciu, meşteru-stricâ, acela care lucrează în pripă şi râu.

ABBORRÁRE, *v. a.* a umplea cu lână tunsă; a încârca cu lucruri inutile, prisositoare; — *v. n.* a râtâci.

ABBORRÉNTE, *a.* plinu de oroare, de groază.

ABBORRÉVOLE, *a.* abominabilu, detestabilu, uriciosu, oribilu.

ABBORRIMÉNTO, *m.* oroare, uriciune, scârbă, groază.

ABBORRÍRE, *v. a.* a detesta, a abomina, a ecsecra, a avea oroare, a avea groază, a se scârbi, a fugi, a se teme.

ABBOTTACCIÁRSI, *v. n.* a se îmbuiba, a se îndopa, a mânca sau a bea peste măsură.

ABBOTTÁRE, *v. a.* a umplea buțile; — *abbottarsi*, a bea peste măsură; a se îngimfa, a se mândri, a se înfumura.

ABBOTTINÁRSI, *v. n.* a se revolta, a se răscula.

ABBOTTONÁRE, *v. a.* a îmbumbi, a încheia cu bumbi.

ABBOTTONÁTO, *a.* îmbumbitu, încheatu; tainicu.

ABBOZZAMÉNTO, *m.* ABBOZZATÚRA, *f.* schițare, isvodire; schiță.

ABBOZZÁRE, *v. a.* a schița, a isvodi, a face planulu, modelulu.

ABBOZZÁTO, *a.* schițatu, isvoditu; neterminatu; încocoşatu.

ABBOZZATÓRE, *m.* schițatoru, isvoditoru.

ABBÓZZO, *m.* schiță, planu, modelu, isvodu; embrionu.

ABBOZZOLÁRSI, *v. n.* a se învăli, a se înfăşura în torsătură sa, a se îngogoşa, a şi forma gogoaşa.

ABBRACCIAMÉNTO, *m.* îmbrățişare; încunjurare; coprindere; întreprindere; adoptare; protegere; mângâere.

ABBRACCIÁRE, *v. a.* a îmbrățişa; a încunjura; a coprinde; a întreprinde; a adopta, a alege, a preferi unu lucru, a se ține de dînsulu; a protege; a săruta, a mângâia; — *abbracciarsi*, a se îmbrățişa; a se săruta; a se împreuna.

ABBRACCIÁTA, *f.* îmbrățişare.

ABBRACCIATÓIE, *f. pl.* cleştitele argintariloru.

Digitized by Google

ABBRACCIÓNI, *avv.* îmbrâţişânduse; cu îmbrăţişâri.
ABBRÀGIÁRE, *v. a.* a înfoca, a arde, a înfierbînta, a aprinde.
ABBRAMÁRE, *v. a.* a dori fierbinte, a rîvni, a lâcomi.
ABBRANCÁRE, *v. a.* a apuca cu ghiarele; a lua cu silâ.
ABBRANCATÓRE, *m.* apucâtoru, smulgătoru.
ABBREVIAMÉNTO, *m.* abreviare, scurtare, prescurtare.
ABBREVIÁRE, *v. a.* a abrevia, a scurta, a prescurta.
ABBREVIATÓRE, *m.* abreviatoru, scurtătoru, prescurtătoru.
ABBREVIATÚRA, *f.* abreviaturâ, scurtăturâ (în scriere).
ABBREVIAZIÓNE, *f.* abreviaţiune, scurtare, prescurtare, sumariu, epilogu, compendiu.
ABBRICCÁRE, *v. a.* a arunca, a asvîrli; — *abbriccarsi*, a se agâţa, a se burica, a se sui.
ABBRIGLIÁRE, *v. a.* a pune frîulu; a înfrîna, a domoli.
ABBRIVÁRE, *v. n.* a se mişca, a porni pe marea.
ABBRIVIDÁRE, ABBRIVIDÍRE, ABBREZZÁRE, *v. n.* a se înfiora.
ABBRÍVO, *m.* pornire, mişcare, strâmutare din locu a navei.
ABBRONZAMÉNTO, *m.* pîrlire, dogorire, prigorire, rumenire, înnegrire de soare şi de vîntu.
ABBRONZÁRE, *v. a.* a arde împrejuru, a arde uşoru, a pîrli, a dogori, a prigorî, a rumeni, a înnegri.
ABBRONZÁTO, *a.* pîrlitu, rumenitu, înnegritu de soare.
ABBRONZATÚRA, *f.* pîrlîturâ, dogoare, dogoreală.
ABBROSTÍRE, ABBROSTOLÍRE, *v. a.* a pîrli, a dogori, a prigorî, a da prin focu, a arde.
ABBROSTITÚRA, *f.* arsurâ, pîrlîturâ, prigorire.
ABBRUCIAMÉNTO, *m.* ardere, incendiu; pîrlire.
ABBRUCIÁRE, *v. a.* a arde, a da focu, a incendia; a coace; a încâlzi peste măsurâ, a pîrli; — *v. n.* a simţi o mare căldurâ; a avea mare trebuinţâ de bani; — *abbruciarsi*, a arde, a fi consumatu de focu.
ABBRUCIATÚRA, *f.* lucrulu arsu.
ABBRUNAMÉNTO, *m.* negrire; întunecare, obscurare.
ABBRUNÁRE, *v. a.* a negri, a face brunu, a văpsi cu o faţă închisâ, a întuneca; — *v. n.* a înnopta; — *abbrunarsi*, a se întuneca; a se cerni, a pune haine de doliu.
ABBRUNÍRE, *v. n.* a se face brunu, a se face mai negru, mai închisu; a se întuneca; a înnopta.
ABBRUSTIÁRE, *v. a.* a pîrli, a trece prin vâlvătae.
ABBRUSTOLÁRE, ABBRUSTOLÍRE, *v. a.* a prăji; a pîrli.
ABBRUTÍRE, *v. a.* a abruti, a îndobitoci, a prosti.
ABBRUTTÍRE, *v. a.* a face mai urîtu; — *v. n.* a deveni urîtu.
ABBUCCINÁRE, ABBUCINÁRE, *v. a.* a asurzi, a ameţi.
ABBUIÁRE, *v. a.* a întuneca, a obscura; — *v. n.* a se întuneca.
ABBUÓNO, *m.* recunoaşterea unui contu; scâzâmîntu.
ABBURATTAMÉNTO, *m.* cernere, trecere prin sitâ.
ABBURATTÁRE, *v. a.* a cerne, a trece prin sitâ; a maltrata; a înşela, a batjocori; — *abburattarsi*, a se svîrcoli.
ABBURATTATÓRE, ABBURATTÁIO, *m.* cernâtoru de fâinâ.
ABDICÁRE, *v. a.* a abdica, a renunţa.
ABDICATÍVO, *a.* abdicativu, de abdicaţiune; negativu.
ABDICAZIÓNE, *f.* abdicaţiune, abdicare, renunţare.
ABDÓMINE, *m.* abdomenu, vintre, pântece.
ABDUTTÓRE, *a.* e *s. m.* abductoru (muşchiu).
ABDUZIÓNE, *f.* abducţiune, lucrarea muşchiloru abductori; frântura oaseloru; apagoge, unu felu de argumentaţiune.
ABECEDÁRIA, *f.* agave, aloe americanu (plantâ).
ABECEDÁRIO, *m.* abecedaru, bucoavnâ.
ABELMÓSCO, *m.* ambretâ (o plantâ egipţiană).
ABERRAZIÓNE, *f.* aberaţiune, mişcare aparentă a steleloru; eroare, rătăcire, greşeală.
ABETÁIA, ABETÍNA, *f.* brădetu, brădişu, pădure de brazi.
ABÈTE, ABÈTO, *m.* bradu (arbore); navâ, vasu de plutitu.
ABIGEÁTO, *m.* furtu de vite.
ÁBILE, *a.* abilu, capabilu, aptu, idoneu, destoinicu, iscusitu, îndemânatecu, harnicu, dibaciu, inteligentu; oportunu, potrivitu; avutu, cu stare.
ABILITÀ, *f.* abilitate, capacitate, aptitudine, idoneitate, hărnicie, dibăcie, îndemânare, iscusinţă; oportunitate, comoditate, ocasiune, prileju, facilitate.
ABILITÁRE, *v. a.* a abilita, a face abilu, a autoriza, a încuviinţa; — *abilitarsi*, a se abilita, a se face abilu.
ABILITATÍVO, *a.* abilitativu, care serve spre a abilita.
ABILITAZIÓNE, *f.* abilitaţiune, abilitate declarată.
ABILMÉNTE, *avv.* cu abilitate, cu iscusinţă, cu dibăcie, bine; cu facilitate, cu înlesnire; cu esactitate.
ABISSÁRE, *v. a.* a precipita, a asvîrli, a arunca în abisu, în prăpastie, a scufunda; a cotropi.
ABÍSSO, *m.* abisu, precipiţiu, prăpastie, priporu, adîncime; iadu, infernu; escesu; lucru impenetrabilu.
ABITÁBILE, *a.* abitabilu, locuinciosu, de locuitu.
ABITÁCOLO, *m.* abitaţiune, domiciliu, locuinţă.
ABITAMÉNTO, *m.* abitare, locuire, şedere, hălăduire.
ABITÁNTE, *m.* abitantu, locuitoru, hălăduitoru.
ABITÁRE, *v. a.* a abita, a avea domiciliu, a şedea, a locui, a hălădui, a sălăşlui; a găzdui; a împopora; a ocupa, a coprinde.
ABITÁTO, *a.* abitatu, locuitu, împoporatu; — *s. m.* locu abitatu, unde suntu abitatori.
ABITATÓRE, *m.* abitantu, abitatoru, locuitoru.
ABITAZIÓNE, *f.* abitaţiune, abitare, şedere, sălăşluire; sălaşu, locuinţă, domiciliu; casâ.
ABITÍNO, *m.* hainâ micâ; scapularu.
ÁBITO, *m.* hainâ, veşmîntu, straiu; hainâ clericală, besericească; abitudine, dispoziţiune, aplecare, învăţu, cualitate naturală, naturalu, temperamentu; — *pigliar l'abito*, a se călugări; a se popi; — *far l'abito*, a se obicînui; — *l'abito non fa il monaco*, rasa nu face pe călugâru.
ABITUÁLE, *a.* abitualu, prefăcutu în obiceiu.
ABITUALMÉNTE, *avv.* prin abitudine, după obiceiu.

Digitized by Google

ABITUÁRE, *v. a.* a obicĭnui, a invăța, a deprinde; — *abituarsi*, a se obicĭnui, a se învăța, a și forma o abitudine.
ABITUAZIÓNE, *f.* obicĭnuire, învățare, deprindere.
ABITÚDINE, *f.* abitudine, obiceiu, obicĭnuință, învățu; inclinațiune, dispositiune; nâravu.
ABITÚRO, *m.* bordeiu, colibâ, casâ proastâ, cocioabâ.
ABIÚRA, *f.* abjurațiune, lepădare prin jurâmîntu.
ABLATÍVO, *a.* care subtrage; — *s. m.* ablativu (casu).
ABLATTAZIÓNE, *f.* ablactațiune, înțârcare.
ABLAZIÓNE, *f.* despârțire, subtragere, scoatere, depârtare.
ABLUÉNTE, *a.* abluentu, spâlâtoru, ștergâtoru.
ABLUZIÓNE, *f.* abluțiune, spâlare legiuită; spâlare.
ABNEGÁRE, *v. a.* a abnega, a recusa, a tăgădui, a lepâda.
ABNEGAZIÓNE, *f.* abnegațiune, sacrificiu, lepădare de sineși, uitare de sineși, neinteresare.
ABNEPÓTE, *m.* strănepotu, nepotulu nepotului.
ABNÉPTA, ABNÉPTE, *f.* strănepoatâ, nepoatâ nepotului.
ABNÓRME, *a.* abnormu, anormalu, neregulatu; esceptionalu, estraordinaru.
ABOLÍBILE, *a.* care se poate aboli, desființa, suprime, strica.
ABOLÍRE, *v. a.* a aboli, a suprime, a desființa; a nimici.
ABOLIZIÓNE, *f.* abolițiune, suprimere, desființare, stricare.
ABÓMASO, *m.* abomasu, alu patrulea ventriclu alu animaleloru rumegâtoare.
ABOMINÁBILE, *a.* abominabilu, detestabilu, urîciosu.
ABOMINÁRE, *v. a.* a abomina, a detesta, a urgisi.
ABOMINAZIÓNE, *f.* abominațiune, abominare, urgie.
ABORÍGENI, *m. pl.* aborigeni, locuitori primitivi.
ABORTÍRE, ABORTÁRE, *v. n.* a aborta, a lepâda; a se sterpi; a nu rețși, a nu fi pusu în lucrare.
ABORTÍVO, ABORTÍCCIO, *a.* abortatu, lepâdatu.
ABÓRTO, *m.* abortu, lepâdâturâ, stirpiturâ; pocitură, lucru pocitu, ciudatu, nematuru, pripitu.
ABOSÍNO, *m.* unu felu de prunu.
ABRÁDERE, *v. a.* a abrade, a rade, a scoate râzîndu.
ABRASIÓNE, *f.* abrasiune, abradere, scoatere râzîndu.
ABROGÁRE, *v. a.* a abroga, a aboli, a anula, a desființa.
ABROGAZIÓNE, *f.* abrogațiune, desființarea unei legi.
ABRÓTINE, ABRÓSTINO, *m.* unu felu de strugure selbaticu.
ABRÓSTINE, ABRÓTANO, *m.* abrotonu (plantâ).
ABRÚPTO (EX), *avv.* ex abrupto, fârâ pregătire; fârâ veste, pe negândite, pe neașteptate.
ÁBSIDA, ÁBSIDE, *f.* absidâ, boltâ, locu boltitu; tribuna unei biserici; una din estremitățile osiei celei mari dela orbita unei planete.
ABUSAMÉNTO, *m.* abusare, rea întrebuințare.
ABUSÁRE, *v. a.* a abusa, a întrebuința rău.
ABUSIVAMÉNTE, *avv.* prin abusu, într'unu modu abusivu, fârâ cale, fârâ cuvîntu, arbitrarițește.
ABUSÍVO, *a.* abusivu, injustu, strâmbu, arbitraru.
ABÚSO, *m.* abusu, rea întrebuințare, neregularitate, arbitriu, strâmbătate, eroare, greșcală.
ABUZZÁGO, *m.* buzu (o pasere răpitoare).
ACÁCIA, *f.* acație (arbore).
ACÁNTO, *m.* acantâ (plantâ).
ÁCARO, *m.* scaru (insecta).
ACATTÓLICO, *a.* acatolicu, necatolicu, eterodocsu.
ÁCCA, *f.* he, litera H; lucru de nimica, fleacu, bagatelâ; — *non vale un' acca*, nu face nici unu bârâboiu.
ACCADÉMIA, ACADÉMIA, *f.* academie, o sectâ filosoficâ și loculu unde se adunau academicii; societate de învățați sau de artisti; universitate; manegiu; concertu musicalu.
ACCADEMICAMÉNTE, *avv.* academicește.
ACCADÉMICO, *m.* academicu, platonicu; membru alu unei academii; — *a.* academicu, de academie.
ACCADEMÍSTA, *m.* academistu, academicu, membru sau școlaru de academie; școlaru de manegiu.
ACCADÉRE, *v. n.* a se întîmpla, a se nimeri; a se câdea, a se cuveni, a fi oportunu, a trebui.
ACCADIMÉNTO, *m.* întîmplare, evenimentu.
ACCAFFÁRE, *v. a.* a prinde, a apuca repede, a smuci.
ACCAGIONAMÉNTO, *m.* imputare, atribuire, acusare.
ACCAGIONÁRE, *v. a.* a imputa, a atribui unu lucru cuiva, a lu acusa, a lu învinovăți.
ACCAGIÙ, ACAGIÙ, *m.* anacardâ.
ACCAGLIÁRE, *v. a.* a închiega, a coagula, a îndesa.
ACCALAPPIÁRE, *v. a.* a prinde în laț; a înșela.
ACCALORÁRE, ACCALORÍRE, *v. a.* a încâlzi; a solicita cu căldurâ, a zori, a înteți, a sgândâra, a zâdâri, a stîrni, a ațina, a încuraja, a îndemna; — *accalorarsi*, a se aprinde, a se înflăcâra, a se entusiasma.
ACCAMPAMÉNTO, *m.* tâbârîre; tabârâ, lagâru.
ACCAMPÁRE, *v. a.* a pune în campanie; a așeza în lagâru; a propune, a supune la desbatere; — *accamparsi*, a tâbâri, a așeza lagâru, tabârâ.
ACCANALÁRE, *v. a.* a canela, a ghintui.
ACCANÁRE, ACCANEGGIÁRE, *v. a.* a asmuți câinii, a le da drumu ca sa goneascâ vînatulu; a persecuta cu mânie; — *accanarsi*, a se mânia, a se întârîta.
ACCANÁTO, *a.* mâniosu, furiosu, nâbâdâiosu.
ACCANIMÉNTO, *m.* mânie, turbâciune, nâbâdae, furie, necazu; obstinațiune, împismuire.
ACCANÍRE, *v. a.* a întârîta; — *accanirsi*, a se întârîta, a se iuți, a se mânia, a se turba, a se înverșuna.
ACCANITAMÉNTE, *avv.* cu furie, cu turbâciune, cu înverșunare; cu obstinațiune, cu perseverantâ.
ACCANÍTO, *a.* mâniosu, furiosu, turbatu, nâbâdâiosu, înverșunatu; obstinatu, perseverantu.
ACCANNÁRE, *v. a.* a apuca de gîtu; a sili.
ACCANNELLÁRE, *v. a.* a depâna pe țeavâ.
ACCÁNTO, *avv.* e *prepos.* alăturea, lângâ, aproape, pe lângâ, după, în urmâ.
ACCANTONÁTO, *a.* ce are unghiuri, cu colțuri.
ACCAPACCIÁRSI, *v. n.* a și bate, a și osteni capulu.
ACCAPÁRE, *v. a.* a aduce la îndeplinire.
ACCAPARRAMÉNTO, *m.* arvunire.
ACCAPARRÁRE, *v. a.* a arvuni, a da arvunâ.
ACCAPEZZÁRE, *v. a.* a îndeplini, a săvîrși, a aduce la îndeplinire; a potrivi, a îndrepta.

Digitized by Google

ACCAPIGLIAMÉNTO, *m.* încâerare, tragere de pîru.
ACCAPIGLIÁRSI, *v. n.* a se încâera, a se trage de pîru.
ACCAPIGLIATÚRA, *f.* încâerâturâ, încâerare.
ACCAPITOLÁRE, *v. a.* a pune șnururi, sfori la câpâtâele dosului unei cârți de legatu.
ACCAPPÁRE, *v. a.* a tâia pîrulu pieiloru; a termina, a îndeplini; a isbuti, a brodi.
ACCAPPATÓIO, *m.* mantelinâ de toaletâ.
ACCAPPIÁRE, *v. a.* a prinde în laţu; a amâgi.
ACCAPPIATÚRA, *f.* laţu; cursâ, insidie; înșelâciune.
ACCAPPONÁRE, *v. a.* a clâponi, a castra.
ACCAPPUCCIÁRE, *v. a.* a pune glugâ, capuţâ.
ACCAREZZAMÉNTO, *m.* mângâere, linguşire, gugulire.
ACCAREZZÁRE, *v. a.* a mângâia, a linguși, a guguli, a mâguli, a mâglisi, a resgâi, a resfâţa; a cultiva cu cea mai mare atenţiune.
ACCAREZZÉVOLE, *a.* mângâiâtoru, linguşitoru.
ACCARNÁRE, ACCARNÍRE, *v. a.* a pâtrunde, a intra adincu în carne; a pune în ecsecuţiune; — *accarnarsi*, a penetra, a pâtrunde, a se adinci.
ACCARTOCCIÁRE, *v. a.* a suci în forma unui cornu de chârtie, a încârlionţa; — *accartocciarsi*, a se suci, a se încârlionţa.
ACCASAMÉNTO, *m.* câsâtorire, matrimoniu.
ACCASÁRSI, *v. a.* a se aşeza cu locuinţâ într'unu locu, a ţinea casâ; a se însura, a se mârita, a se câsâtori, a se uni în matrimoniu.
ACCASÁTO, *a.* plinu de case; domiciliatu, aşezatu cu locuinţâ; câsâtoritu, însuratu, mâritatu.
ACCASCÁRE, *v. n.* a se întîmpla, a se nimeri; a se câdea, a se cuveni, a fi oportunu.
ACCASCIAMÉNTO, *m.* apâsare, îngreunare, cotropire; slâbire, desputerire; descurajare.
ACCASCIÁRE, *v. a.* a apâsa, a strîmtora, a îngreuna, a cotropi, a slâbi, a desputeri; — *accasciarsi*, a se slâbi, a se desputeri; a şi perde curagiulu.
ACCASTELLAMÉNTO, *m.* castelu (la o navâ.)
ACCATARRAMÉNTO, *m.* guturaiu.
ACCATASTÁRE, *v. a.* a grâmâdi, a vrâfui, a boţi.
ACCATTABRÍGNE, *m.* gâlcevitoru, câutâtoru de ceartâ.
ACCATTAMÉNTO, *m.* împrumutare; cerere, mendicare, cerşire, cerşetorire; cerere cu stâruinţâ; cumpârare; priimire.
ACCATTAMÓRI, *m.* e *f.* curtisanu, cicisbeu, galantu; curtisanâ.
ACCATTAPÁNE, *m.* mendicu, cerşetoru, câlicu.
ACCATTÁRE, *v. a.* a lua împrumutu; a mendica, a cerşetori, a cerşi; a câuta, a cere cu stâruinţâ; a cumpâra.
ACCATTATAMÉNTE, *avv.* într' unu chipu silitu, afectatu.
ACCATTÁTO, *a.* împrumutatu, usurpatu, silitu, afectatu.
ACCATTATÓRE, *m.* mendicantu, cerşetoru, câlicu.
ACCATTATÓZZI, *m.* calicu, miserabilu, trenţerosu.
ACCATTATÚRA, *f.* lucru împrumutatu.
ACCATTERÍA, *f.* mendicare, cerşetorie, câlicie, mendicitate.
ACCÁTTO, *m.* împrumutare, împrumutu; imposiţiune în formâ de împrumutu; — *andare all' accatto*, a mendica, a cerşi, a cerşetori, a cere milâ; a câuta.
ACCATTÓLICO, *a.* acatolicu, necatolicu, eterodocsu, ereticu.
ACCATTONÁGGIO, *m.* mendicitate, cerşetorie, câlicie.
ACCATTÓNE, *m.* mendicu, cerşetoru, câlicu, trenţerosu.
ACCAVALCÁRE, *v. a.* a încâlica, a se sui susu, a trece peste, a se înâlţa pe vîrfulu unui lucru.
ACCAVALCIÁRE, *v. n.* a încâlica, a şedea câlare.
ACCAVALCIÓNE, ACCAVALCIÓNI, *avv.* câlare, încâlicatu.
ACCAVALLAMÉNTO, *m.* grâmâdire, aşezare a mai multoru lucruri unele peste altele; deslocare, delâturare.
ACCAVALLÁRE, *v. a.* a grâmâdi, a aşeza mai multe lucruri unele peste altele; a desloca, a delâtura.
ACCAVIGLIÁRE, *v. a.* a depâna.
ACCECAMÉNTO, *m.* orbire; ilusiune, amâgire.
ACCECÁRE, *v. a.* a orbi; a amâgi, a înşela; a întuneca, a obscura; a şterge; — *v. n.* a deveni orbu; — *accecare una finestra*, a astupa o fereastrâ cu zidu; — *accecarsi*, a deveni orbu; a şi perde toatâ visiciunea; a se astupa, a se încuia.
ACCECATÓIO, *m.* sfredelu.
ACCECATÚRA, *f.* scobiturâ, gâvânâturâ, bortiturâ.
ACCEDÉRE, *v. n.* se apropia, a se uni cu; a consimţi, a priimi, a aproba, a încuviinţa, a gâsi cu cale.
ACCÉGGIA, *f.* becaţâ.
ACCELERAMÉNTO, *m.* accelerare, iuţire, grâbire.
ACCELERÁRE, *v. a.* a accelera; a iuţi, a grâbi, a da iuţealâ, a pripi; — *accelerarsi*, a se grâbi, a se iuţi.
ACCELERATAMÉNTE, *avv.* cu celeritate, iute, curîndu.
ACCELERATÍVO, *a.* acelerativu, grâbitoru, care dâ iuţealâ.
ACCELERÁTO, *a.* acceleratu, iuţitu, grâbitu, pripitu; celeru, iute, grabnicu, repede; gata, pârâtu.
ACCELERATÓRE. *m.* acceleratoru, grâbitoru, iuţitoru.
ACCELERAZIÓNE, *f.* acceleraţiune, accelerare, iuţire, grâbire.
ACCELLÁNA, *f.* aba, dimie.
ACCÉNDERE, *v. a.* a aprinde, a da focu; a da luminâ; a mișca, a escita, a sgândâra, a zâdâri, a deştepta, a aţiţa, a stîrni, a stimula, a îmboldi, a îmbârbâţi, a insufleţi; — *accendersi*, a se aprinde, a se inflăcâra; a se întârita, a se mânia; a se ruşina.
ACCENDÍBILE, ACCENSÍBILE, *a.* aprinzâciosu.
ACCENDIFUÓCO, *m.* fitilu, vargâ cu fitilu.
ACCENDILÚME, *m.* instrumentu de aprinsu luminârile.
ACCENDIMÉNTO, *m.* aprindere; înfocare, înflăcârare.
ACCENDITÓIO, *m.* aprinzâtoru, instrumentu de aprinsu.
ACCENDITÓRE, *m.* aprinzâtoru, acela care aprinde.
ACCENNAMÉNTO, *m.* semnu, însemnare; indiciu.
ACCENNÁRE, *v. a.* a însemna, a arâta, a înştiinţa, a spune, a vesti; a face semnu; a clipi din ochi; a se face, a se preface; a schiţa; a face alusiune; a comanda, a ordina, a porunci; — *accennarsi*, a şi face semne unulu câtre altulu.
ACCÉNNO, *m.* înştinţare, avisu, veste; adresâ.
ACCENSIÓNE, *f.* aprindere; dorinţâ vie; înfocare.
ACCÉNSO, *a.* aprinsu, infocatu, înflăcârat, ardinte.
ACCENTÁRE, *v. a.* a accenta, a pune accentulu, tonulu; a pronunţa dupâ cumu cere accentulu.

Digitized by Google

ACCÉNTO, *m.* accentu, tonu, semnulu accentului; pronunție, pronunțiațiune, maniera de a pronunța; zicere, vorbă, cuvîntu, discursu.

ACCENTUÁLE, *a.* accentualu, alu accentului.

ACCENTUÁRE, *v. a.* a accenta, a pronunța după accentu.

ACCENTUAZIÓNE, *f.* accentuațiune, accentare.

ACCERCHIAMÉNTO, *m.* cercuire, ocolire, inconjurare, încingere, împrejurare; îngrădire.

ACCERCHIÁRE, *v. a.* a cercui, a încinge, a îngrădi, a împrejmui, a inconjura, a împrejura, a ocoli.

ACCERCHIELLÁRE, *v. a.* a cercui, a lega cu cercuri.

ACCERRÁRE, *v. a.* a depăna; a uni, a împreuna.

ACCERTÁRE, *v. a.* a afirma, a incredința, a informa; — *accertarsi*, a se înfirma, a se incredința, a se asigura.

ACCERTATAMÉNTE, *avv.* cu certitudine, cu incredințare.

ACCÉRTO, *m.* certitudine, siguranță, incredințare.

ACCESAMÉNTE, *avv.* cu aprindere, cu înfocare, cu ardoare, cu fervoare, cu vioiciune, cu rîvnă, cu zelu.

ACCÉSO, *a.* aprinsu, inflăcăratu, înfocatu, ardentu; întăritatu, mâniosu; deschisu, viu; — *debito acceso*, datorie neplătită.

ACCESSÁRE, *v. n.* a înceta, a se precurma, a se întrerupe.

ACCESSÍBILE, *a.* accesibilu, de apropiatu; abordabilu.

ACCESSIÓNE, f. apropiere; priimire; accesiune, adițiune, adaogere, adaosu; — *accessione della luna*, novilunio, lună nouă.

ACCÉSSO, *m.* accesu, apropiare, intrare; visită, cercetare pe fața locului; atacu, isbire a unei boale periodice; — *di facile acceso*, facilu de apropiatu, accesibilu.

ACCESSORIAMÉNTE, *avv.* intr' unu modu acesoriu, secundaru,

ACCESSÓRIO, *a.* accesoriu, secundaru, atîrnatu de altulu; — *s. m.* accessoriu, adaosu, parte accesoriă, secundară.

ACCÉTTA, *f.* sâcure, toporu, bardă.

ACCETTÁBILE, ACCETTÉVOLE, *a.* acceptabilu, de priimitu.

ACCETTAMÉNTO, *m.* acceptare, priimire; — *sens' accettamento di persona*, fără nici o parțialitate, fără nici unu privilegiu.

ACCETTÁNTE, *m.* acitantu, care acitează o poliță.

ACCETTÁRE, *v. a.* a accepta, a priimi; a consimți; a aproba, a gâsi cu cale; a admite; a avea oarecare parțialitate pentru cineva; a acita (o poliță).

ACCETTATÓRE, *m.* acceptatoru, priimitoru; consimțitoru; acitantu; — *accettator di persona*, parțialu, pârtinitoru.

ACCETTAZIÓNE, ACCETTAGIÓNE, *f.* acceptațiune, acceptare, priimire; consimțire; aprobare; admitere, admisiune; acitare, acitațiune; — *accettazion di persone*, parțialitate, pârtinire.

ACCETTEVOLMÉNTE, *avv.* intr' unu modu acceptabilu.

ACCÉTTO, *a.* plăcutu; priimitu.

ACCEZIÓNE, *f.* accepțiune, acceptare, priimire; sensu, înțelesu în care se ia o vorbă; pârtinire.

ACCHETÁRE, *v. a.* a trancuiliza, a împăca, a împăciui, a liniști, a astîmpăra, a îmblînzi, a potoli, a domoli, a îndulci, a alina; a indestula, a mulțumi; — *acchetarsi*, a se astîmpăra, a se liniști, a se alina.

ACCHETÁZIONE, *f.* ACCHETAMÉNTO, *m.* astîmpărare, liniștire, alinare, potolire; îndestulare, mulțumire.

ACCHIANTÁRE, *v. n.* a prinde, a se înrădăcina.

ACCHIAPPÁRE, *v. a.* a prinde, a apuca; a lovi; a surprinde; a înșela, a amăgi, a pune la mână.

ACCHIAPPATÓIO, *m.* prinzătoare, cursă, capcană.

ACCHIOCCIOLÁRE, *v. a.* a întoarce în forma melcului, a suci; — *acchiocciolarsi*, a se pitula.

ACCHIOCCIOLATÚRA, *f.* sucitură în forma melcului.

ACCHITTO, *m.* achiu (la biliartu.)

ACCHIUDERE, *v. a.* a închide; a înconjura, a împrejmui.

ÁCCIA, *f.* ață, fîru; secure, toporu.

ACCIABATTAMÉNTO, *m.* cârpâcire, cârpâcitură.

ACCIABATTÁRE, *v. a.* a cârpi, a peteci, a cârpâci.

ACCIACCAMÉNTO, *m.* strivire, strivitură, contusiune.

ACCIACCÁRE, *v. a.* a strivi, a struci.

ACCIACCIÁRE, *v. n.* a și bâga nasulu p'în toate; a se amesteca cu nesocotință în oarecare pricină.

ACCIÁCCO, *m.* indispoziție abituală; insultă, necinste.

ACCIACCÓSO, *a.* bolnaviciosu, betegosu, plăpându.

ACCIAIÁRE, *v. a.* a oțeli, a câli.

ACCIAÍNO, *m.* amnaru de ascuțitu.

ACCIÁIO, *m.* oțelu; spadă, pumnaru, s. c. l.

ACCIAIUÓLO, *m.* amnaru.

ACCIAMBELLÁRE, *v. a.* a încovriga; a se opinti.

ACCIANNÁRE, *v. n.* a se apuca de unu lucru cu nesocotință și fără a avea capacitatea cerută; a se opinti.

ACCIAPINÁRE, ACCIAPPINÁRE, *v. n.* a se opinti, a se trudi.

ACCIARÍNO, *m.* amnaru; — *a.* de oțelu.

ACCIARÍTO, *a.* oțelitu.

ACCIÁRO, m. oțelu; sabie, pumnaru, secure, s. c. l.

ACCIARPÁRE, *v. a.* a cârpâci, a lucra cu neingrijire.

ACCIARPATÓRE, *m.* cârpaciu, cârpâcitoru.

ACCIDENTÁLE, *a.* accidentalu, întîmplătoru, care nu este esențialu; secundaru, accesoriu.

ACCIDENTALITÀ, *f.* accidentalitate, casualitate.

ACCIDENTALMÉNTE, *avv.* intr' unun modu accidentalu, întîmplătoru, casualu, secundaru.

ACCIDENTÁRIO, *a.* accidentalu, care se află undeva din întîmplare.

ACCIDÉNTE, *m.* accidentu, întîmplare, lucru casualu; apoplecsie, damla; cualitate, atribuțiune accidentală; circumstanță, imprejurare.

ACCIDENTÓSO, *a.* accidentalu, casualu, fortuitu, repentinu, neașteptatu; neferice.

ACCIDÉNZA, *f.* accidență, accidentu.

ACCÍDIA, *f.* lene, lenevie, trîndăvie, urîtu, desgustu.

ACCIDIOSAMÉNTE, *avv.* lenevește.

ACCIDIÓSO, *a.* neingrijitoru, leneșu, trîndavu.

ACCIGLIAMÉNTO, *m.* încrețire a sprînceneloru; posomorîre, întristare, supărare.

ACCIGLIÁRE, *v. a.* a lega ochii șoimiloru; — *accigliarsi*, a încreți sprîncenele; a se posomori.

ACCIGLIÁTO, *a.* cu sprîncenele încrețite; posomorîtu, tristu, mâniosu, supăratu, necăjitu.

ACCIGLIÚTO, *a.* sprîncenatu.

ACCIGNERE, ACCÍNGERE, *v. a.* a încinge; — *accignersi*, a întreprinde, a se gâti, a se prepara, a se pregâti.

Digitized by Google

ACCIGNIMÉNTO, ACCINGIMÉNTO, *m.* pregătire.
ACCILECCÁRE, *v. a.* a face voe bună cuiva, a linguși, a înșela, a batjocori.
ACCIMÁRE, *v. a.* a crește in susu.
ACCINCIGLIÁRE, *v. a.* a orna cu țorțori, cu canafuri, cu țarțamuri, cu ciucure, a ciucura.
ACCINCIGLIÁTO, *a.* ciucuratu, ciucurosu, țorțoratu.
ACCINCIGNÁRE, *v. a.* a sumete, a resfrânge, a suvulca, a ridica hainele; a impătura, a turti.
ACCÍNTO, *a.* cu hainele suvulcate, resfrânte; gata, pâratu, pregătitu.
ACCIÒ, ACCIOCCHÈ, *cong.* ca să, spre a, astfelu încâtu.
ACCIOTTOLÁRE, *v. a.* a așterne cu piatră, a pava.
ACCIPIGLIÁTO, *a.* posomoritu, închisu, mosoritu.
ACCIRCONDÁRE, *v. a.* a înconjura, a împrejura, a încinge.
ACCISMÁRE, *v. a.* a tâia, a reteza, a ciunti.
ACCIUFFÁRE, *v. a.* a apuca de pîru; a prinde, a pune mână; — *acciuffarsi*, a se pîrui, a se încăera, a se bate.
ACCIÚGA, *f.* alice, sardelă; bagatelă, lucru de nimica.
ACCIVANZÁRE, *v. a.* a câpăta, a agonisi.
ACCIVETTÁRE, *v. a.* a învăța, a deprinde, a admăiestra, a deșteptа, a face mai iscusitu; a momi, a linguși, a atrage, a ademeni, a amâgi.
ACCIVETTÁTO, *a.* învățatu, deșteptu, iscusitu, dibaciu.
ACCIVIMÉNTO, *m.* câpătare, dobândire, agonisire.
ACCIVÍRE, *v. a.* a câpăta, a dobândi, a agonisi.
ACCIVÍTO, *a.* inzestratu, gătitu cu toate cele trebuincioase; deșteptu, istețu, dibaciu, sprintenu.
ACCLAMÁRE, *v. a.* a aclama, a alege prin aclamațiune; a proclama, a publica cu voace mare și cu solemnitate; a striga cu veselie; a aplaude, a aproba, a priimi cu entusiasmu, a lăuda.
ACCLAMATÓRE, *m.* aclamatoru.
ACCLAMAZIONE, *f.* aclamațiune, aclamare, alegere prin aclamațiune; proclamare, publicare cu voace mare și cu solemnitate; strigare de bucurie; laudă publică si entusiastică; aplausu.
ACCLIMÁRSI, ACCLIMATÁRSI, ACCLIMATIZZÁRSI. *v. n.* a se aclimata, a se deprinde, a se obicînui cu o climă streină, cu o temperatură nouă.
ACCLÍNO, *a.* inclinatu, dispusu, favorabilu.
ACCLÍVE, *a.* inclinatu, povirnitu, plecatu; rîposu.
ACCLIVITÀ, *f.* inclinațiune, inclinare, plecare, povirnire, ripositate, repeziciune; povirnișu.
ACCLÚDERE, *v. a.* a închide; a coprinde.
ACCOCCÁRE, *v. a.* a pune coarda arcului in creștătura săgeții; — *accoccarla ad uno*, a juca o festă cuiva.
ACCOCCOLÁRE, *v. a.* a pleca; a pitula; — *accoccolarsi*, a se pleca; a se restrînge, a ședea în călcâie.
ACCOCCOVÁRSI, *v. n.* a ședea în călâcie.
ACCODAMÉNTO, *m.* ACCODATÚRA, *f.* punere, așezare a mai multoru lucruri una după alta; legare, aninare, punere in juvețe.
ACCODÁRE, *v. a.* a lega, a anina, a pune în juvețe, a lega, a pune unulu după altulu; — *accodarsi*, a merge, a intra după cineva.
ACCOGLIÉNZA, *f.* priimire, tratamentu, manieră de a priimi; — *fare accoglienza, far lieta accoglienza*, a priimi bine, a priimi cu onoare.
ACCÓGLIERE, ACCÒRRE, *v. a.* a priimi; a priimi cu amicie, cu afecțiune, cu dragoste, cu onoare; a admite; a accepta; a aproba, a găsi cu cale; a coprinde, a conține; a înțelege, a pricepe; a aduna, a strînge împreună; — *accogliersi*, a se aduna, a se uni, a se strînge împreună; a se apropia.
ACCOGLIMENTÁCCIO, *m.* priimire rea.
ACCOGLIMÉNTO, *m.* culegere, adunare, unire, culesu, adunătură, strînsură, uniune; priimire; acceptare; aprobare, încuviințare; epilogu, compendiu, prescurtare, recapitulare.
ACCOGLITÍCCIO, *a.* adunatu iute și fără băgare de seamă, culesu din fugă, culesu fără deosebire.
ACCOGLITÓRE, *m.* priimitoru; adunătoru.
ACCOLITÁTO, *m.* acolitatu (o tagmă bisericească).
ACCÓLITO, *m.* acolitu, clisiarcu, clericu.
ACCOLLACCIÁTO, *a.* nedecoltatu, cu gîtulu acoperitu.
ACCOLLÁRE, *v. a.* a încârca, a însărcina; — *accollarsi*, a se însărcina, a și lua vreo însărcinare, a lua asupraș vreo obligațiune, a se obliga, a se îndatora.
ACCOLLÁTO, *a.* care acopere pînă la gîtu (haină).
ACCÓLLO, *m.* apăsarea jugului; translațiune a unei datorii, asumpțiune a datoriiloru altora.
ACCÓLTA, *f.* societate, companie, adunare, strînsură de persoane; — *in accolta*, cu toți, împreună.
ACCOLTELLÁNTE, ACCOLTELLATÓRE, *m.* care lovește cu cuțitu.
ACCOLTELLÁRE, *v. a.* a lovi, a străpunge cu cuțitulu.
ACCOLTELLÁTA, *f.* isbire, lovitură cu cuțitulu.
ACCOMÁNDA, *f.* comanditâ; încredințare, depositu.
ACCOMANDAGIÓNE, *f.* protecțiune, tutelă.
ACCOMANDÁNTE, *m.* acomandantu, acela care dă o sumă de bani în comanditâ.
ACCOMANDÁRE, *v. a.* a recomanda; a comite; a da, a încredința; a împrumuta; a închiria; a lega, a anina, a atîrna, a agăța.
ACCOMANDATÁRIO, *m.* accomandataru, comanditaru, care priimește bani în comanditâ.
ACCOMANDÍGIA, *f.* recomandițiune, recomandare; tutelă; protecțiune, ocrotire, custodie; depositu; păstrare.
ACCOMANDÍTA, *f.* acomanditâ, comanditâ, una felu de societate de negoțu; dare, încredințare, dare în mână; custodie, păstrare.
ACCOMMÉTTERE, *v. a.* a comite, a ordina.
ACCOMMEZZÁRSI, *v. n.* a se uni în mijlocu.
ACCOMMIATÁRE, ACCOMIATÁRE, *v. a.* a da voe de a se depărta, a da drumu, a licenția, a congedia; — *accommiatarsi*, a se congedia, a și lua ziua bună, a se duce, a se trage, a se depărta.
ACCOMMIATÁTO, *a.* congediatu, licențiatu, depărtatu; gonitu, alungatu.
ACCOMMIATATÚRA, *f.* congediu, licență, voe de a se duce, de a se retrage; retragere, gonire.
ACCOMODÁBILE, *a.* acomodabilu, care se poate acomoda, repara, dregе, potrivi; impăcăciosu.
ACCOMODAMÉNTO, *m.* acomodare, dregere, reparare,

Digitized by Google

îndreptare, potrivire, meremetisire; învoială convenţiune, transacţiune, acordu.

ACCOMODÁRE, *v. a.* a acomoda, a repara, a drege, a meremetisi, a îndrepta; a cârpi, a plotogi; a găti, a rîndui, a întocmi; a împăca, a învoi, a acorda; — *accomodarsi*, a se acomoda; a se găti, a se aşeza; a se acorda, a se învoi, a face unu acordu, o transacţiune; a se resemna, a suferi cu răbdare; a întrebuinţa, a se servi, a pofti.

ACCOMODATAMENTE, *avv.* într'unu modu potrivitu, aprepo, tocmai; cu toată comoditatea.

ACCOMODÁTO, *a.* acomodatu, potrivitu, conformu, cuviinciosu, propriu, oportunu.

ACCOMODATÚRA, *f.* acomodare.

ACCOMPAGNAMÉNTO, *m.* acompaniare, însoţire, întovărăşire, petrecere; acompaniamentu; cortegiu, alaiu, suită, escortă; simetrie; tacimu.

ACCOMPAGNÁRE, *v. a.* a acompania, a însoţi, a întovărăşi, a petrece, a escorta; a împărechia; — *accompagnarsi*, a se acompania, a se întovărăşi; a se împreuna, a se împărechia; a se căsători; a se potrivi, a se semăna; a se întâlni.

ACCOMPAGNATÓRE, *m.* acompaniatoru, însoţitoru, tovarăşu; călăuzu.

ACCOMPAGNATÚRA, *f.* acompaniare, întovărăşire companie, tovărăşie, societate; companionu, soţu, tovarăşu; garnitura tacimu.

ACCOMPAGNAVERBO, *m.* particulă gramaticală care însoţeşte verbele.

ACCÓMPIERE, *v. a.* împlini, a îndepl .

ACCOMUNAMÉNTO, *m.* punere împreună, însoţire.

ACCOMUNÁRE, *v. a.* a pune împreună, a pune în comunu; a împărtăşi; — *accomunarsi*, a trata cu mare familiaritate, a se înfrăţi; a se asemăna.

ACCONCÉZZA, *f.* comoditate, oportunitate; ornamentu.

ACCONCIÁBILE, *a.* acomodabilu, de împodobitu.

ACCONCIAMÉNTE, *avv.* într'unu modu potrivitu, oportunu, cuviinciosu, comodu; la timpu; întocmai.

ACCONCIAMÉNTO, *m.* acomodare, potrivire, întocmire; ornare, gătire; oportunitate; avantagiu; învoială, acordu; aptitudine, abilitate, capacitate, îndeminare, iscusinţă; artificiu, artă.

ACCONCIÁRE, *v. a.* a acomoda, a potrivi, a întocmi, a ordina, a orîndui, a îndrepta, a repara; a orna, a împodobi, a înfrumuseţa, a găti, a îmbrăca; a împăciui; a mărita; a prepara, a pregăti; a învăţa (şoimi); a tăbăci, a argăsi; a drege; — *acconciarsi*, a se acomoda; a se orna; a se învoi, a se acorda, a se reconcilia; a intra la serviţiu; a se căsători; a se resemna; a se conforma, a se uniforma; a se pregăti.

ACCONCIATAMÉNTE, *avv.* la timpu, a propo; bine.

ACCONCIATÚRA, *f.* acomodare; garniturâ, gătealâ.

ACCONCÍME, *f.* bonificare.

ACCONCÍO, *a.* comodu, utilu, folositoru, avantagiosu, oportunu; acomodatu; preparatu; priinciosu; — *in acconcio*, oportunu, la timpu, apropo, întocmai.

ACCONDISCÉNDERE, *v. n.* a consimţi; a îngâdui.

ACCÓNE, *m.* luntre de desbârcatu, de descărcatu.

ACCONSENTIMÉNTO, *m.* consimţire, priimire, îngâduire, concesiune, acordare, inovire; voe, adesiune, permisiune, încuviinţare.

ACCONSENTÍRE, *v. a.* a consimţi, a priimi, a îngădui, a concede, a acorda, a da voe, a încuviinţa, a permite a admite, a accepta, a aproba, a găsi cu cale; — *acconsentirsi*, a se acorda, a se învoi.

ACCONSENZIÉNTE, *a.* consimţitoru.

ACCONTÁNZA, *f.* apropiare; familiaritate.

ACCONTÁRE, *v. a.* a da seamă; a informa; a găsi, a întâlni; — *accontarsi*, a avea o conferinţă.

ACCONTATO, *a.* familiaru, intimu.

ACCONTENTÁRE, *v. a.* a mulţumi, a îndestula.

ACCÓNTO, *m.* confidentu, correspondentu; anticipare.

ACCONVENÍRE, *v. n.* a se cuveni, a se cădea.

ACCOPPÁRE, *v. a.* a ucide, a omorî.

ACCOPPIÁBILE, *a.* de împreunatu, de împărechiatu.

ACCOPPIAMÉNTO, *m.* împreunare, împărechiare.

ACCOPPIÁRE, *v. a.* a împărechia, a împreuna, a uni; — *accoppiarsi*, a se împărechia, a se împreuna; a se însoţi; a se marita, a se însura; — *accoppiare le lettere*, a silabisi.

ACCOPPIATÓRE, *m.* împărechiătoru.

ACCOPPIATÚRA, *f.* împreunare; concordanţă.

ACCOPPIAZIÓNE, *f.* unire, împărechiare, împreunare.

ACCORAMÉNTO, *m.* întristare, durere, mâhnire.

ACCORÁRE, *v. a.* a întrista, a contrista adîncu; a mişca inima; — *accorarsi*, a se întrista, a se necăji.

ACCORCÉVOLE, *a.* ce se poate scurta, prescurta.

ACCORCIAMÉNTO, *m.* scurtare, prescurtare, abreviare.

ACCORCIÁRE, *v. a.* a scurta, a prescurta, a abrevia.

ACCORCIATAMÉNTE, *avv.* într'unu modu abreviatu, pe scurtu.

ACCORCIATÍVO, *a.* abreviativu, care serveşte pentru a abrevia.

ACCORCIATÓIA, *f.* cale mai scurtă; potecă.

ACCORCIATÓRE, *m.* scurtătoru, prescurtătoru, abreviatoru.

ACCORCIATÚRA, *f.* prescurtatură, abreviatură.

ACCORDÁBILE, *a* accordabilu, ce se poate acorda.

ACCORDAMÉNTO, *m.* acordare, potrivire, conciliare; concesiune, permisiune, voe, îngăduire, încuviinţare, aprobare; concordare; învoire, acordu; consunare.

ACCORDÁRE, *v. a.* a acorda, a potrivi, a concilia; a concede, a permite, a îngădui, a încuviinţa, a aproba, a găsi cu cale, a priimi; a concorda; a armoniza; — *v. n.* a concorda, a consuna, a conglăsui, a se potrivi; — *accordarsi*, a se acorda, a se învoi, a se uni, a se înţelege; a se potrivi, a se conforma, a se uniforma; a se împăciui, a se reconcilia.

ACCORDATAMÉNTE, *avv.* cu unu gându, dintr'unu acordu.

ACCORDATÓRE, *m.* acordatoru, potrivitoru; îngăduitoru.

ACCORDATÚRA, *f.* acordatură, consunanţă.

ACCORDÉVOLE, *a.* acordabilu; potrivitu, proporţionatu.

ACCORDEVOLMÉNTE, *avv.* potrivitu, în conglăsuire.

ACCÓRDO, *m.* acordu, convenţiune, învoială, tocmeală; transacţiune, reconciliaţiune, împăciuire; concordanţă, consunanţă, conglăsuire; armonie, concordie; uniformitate, conformitate de pă-

Digitized by Google

reri, bună înțelegere; — *andar d'accordo, esser d'accordo*, a se acorda, a se înțelege, a fi uniți.

ACCORELÁTO, *a.* strînsu în corsetu.

ACCÓRGERSI, *v. n.* a băga de seamă, a pricepe, a zări, a descoperi, a cunoaște, a simți, a da cu ochii, a prinde de veste.

ACCORGÉVOLE, *a.* ce se poate recunoaște; care poate zări.

ACCORGIMÉNTO, *m.* băgare de seamă, zărire, descoperire, pricepere, recunoaștere; isteciune, iscusință; născocire.

ACCÓRRERE, *v. n.* a veni iute, a alerga către; a alerga, a veni într'ajutoru; a alerga împreună, a se grămădi.

ACCORRIMÉNTO, *m.* alergare, venire către; concursu.

ACCÓRR'UÓMO, *avv.* ed *interiez.* săriți! ajutați!

ACCORTAMÉNTE, *avv.* cu istețime, cu iscusință.

ACCORTÁRE, *v. a.* a scurta, a prescurta.

ACCORTÉZZA, *f.* sagacitate, perspicacitate, istețime, isteciune, dibăcie, iscusință, îndeminare.

ACCORTINÁRE, *v. a.* a învăli cu perdele; a întări cu cortine.

ACCÓRTO, *a.* sagace, perspicace, astutu, isteț, iscusitu, deșteptu, dibaciu, îndemânaticu; știutu; deprinsu; — *far accorto*, a înștiința, a informa; — *stare accordo*, a se păzi, a se feri.

ACCOSCIÁRSI, *v. n.* a se restrînge, a se pitula.

ACCOSTAMÉNTO, *m.* apropiere; adesiune; familiaritate.

ACCOSÁNTE, *a.* care se apropiă; apropiatu; potrivitu.

ACCOSTANTEMÉNTE, *avv.* cu constanță, cu stăruință.

ACCOSTÁRE, *v. a.* a apropia; a uni, a împreuna; — *accostarsi*, a se apropia; a se alia; a se face familiaru.

ACCOSTATÚRA, *f.* apropiere, îmbinare, împreunare.

ACCOSTÉVOLE, *a.* de apropiatu; afabilu, blajinu.

ACCÓSTO, *a.* apropiatu, învecinatu; — *avv.* lîngă, pe lîngă, aproape, alăturea.

ACCOSTOLÁTO, *a.* cu coaste.

ACCOSTUMÁNZA, *f.* obiceiu, abitudine, învățu.

ACCOSTUMÁRE, *v. a.* a învăța, a deprinde, a obicĭnui.

ACCOSTUMATAMÉNTE, *avv.* după obiceiu.

ACCOSTUMÁTO, *a.* învățatu, deprinsu; moderatu; regulatu; ordinaru, usatu, obicĭnuitu, comunu.

ACCOTONÁRE, *v. a.* a încreți pîrulu depe postavu.

ACCOVACCIÁRSI, *v. n.* a se culca; a se ascunde.

ACCOVONÁRE, *v. a.* a snopi, a face snopi.

ACCOZZAMÉNTO, *m.* ACCOZZATÚRA, *f.* adunătură, amestecătură.

ACCOZZÁRE, *v. a.* a aduna, a strînge, a împreuna; — *accozzarsi*, a se uni, a se împreuna, a se amesteca; a se încăera.

ACCREDITÁRE, *v. a.* a acredita, a pune în credit, a da credit, credință, crezămîntu, a conferi autoritate; — *accreditarsi*, a se acredita, a și face credit, a dobândi credit.

ACCRESCÉNZA, *f.* creștere, adaugere, adausu, sporire, sporu.

ACCRÉSCERE, *v. a.* a crește, a mări, a adauge, a spori; a multiplica, a înmulți; — *v. n.* a crește, a se adauge.

ACCRESCIMÉNTO, *m.* creștere, adaugere, sporire, adausu, sporu, mărire, înmulțire, multiplicare, întindere, dilatare; progresu; ameliorare, îmbunătățire, priire.

ACCRESCITÍVO, *a.* care aratâ adaugere, mărire.

ACCRESCITÓRE, *m.* adăugătoru, crescătoru, întinsătoru.

ACCRESPÁRE, *v. a.* a încreți.

ACCRESPATÚRA, *f.* încrețitură, încrețeală.

ACCREZIÓNE, *f.* accesiune, adausu; acrețiune.

ACCRUSCAGLIÁRE, *v. a.* a umplea, a presăra cu tărîță; a amesteca împreună mai multe lucruri eterogene.

ACCUDÍRE, *v. n.* a se ocupa, a se îndeletnici, a se sîrgui.

ACCULÁRE, *v. a.* a înfunda; — *acculársi*, a se trage într'unu colțu; a ședea odihnitu, a se lenevi.

ACCULATTÁRE, *v. a.* a pune să ședă pe curu; — *acculattarsi*, a ședea pe curu; a călca pe curu; — *acculattare le panche*, a se lenevi, a trăi în lenevire, a tăia căiniloru frunză.

ACCUMULAMÉNTO, *m.* acumulare, grămădire.

ACCUMULÁRE, *v. a.* a acumula, a grămădi, a aduna, a strînge.

ACCUMULATAMÉNTE, *avv.* cu grămada; arababurea.

ACCUMULATÓRE, *m.* grămăditoru, adunătoru, strîngătoru.

ACCUMULAZIÓNE, *f.* acumulațiune, grămădire, strînsură.

ACCUPÁRSI, *v. n.* a se posomorî, a se mosorî.

ACCURATAMÉNTE, *avv.* cu mare îngrijire, cu minuțiositate.

ACCURATÉZZA, *f.* îngrijire, diligență, sîrguință, străduință, atențiune, aplicațiune, zelu; minuțiositate.

ACCÚSA, *f.* acusațiune, pîră, învinovățire, imputațiune.

ACCUSÁBILE, *a.* acusabilu, imputabilu, de învinovățitu.

ACCUSÁNTE, *m.* acusatoru, acusantu, pîritoru.

ACCUSÁRE, *v. a.* a acusa, a imputa, a denunția, a pîrî, a învinovăți; a manifesta, a descoperi; a înfrunta, a probozi; a mărturisi, a recunoaște; — *accusarsi*, a se acusa; a și mărturisi păcatele, a se spovedi.

ACCUSATÍVO, *m.* acusativu, casulu acusativu.

ACCUSATÓRE, *m.* acusatoru, pîritoru, învinovățitoru.

ACCUSATÓRIO, *a.* acusatoriu, coprinzătoru de acusațiune.

ACCUSAZIÓNE, *f.* ACCUSAMÉNTO, *m.* acusațiune, pîrîre, acusare, imputare, învinovățire; delațiune.

ACÉFALO, *a.* acefalu, fără capu.

ACERÁIA, ACERÉTA, *f.* ACERÉTO, *m.* pădure de arțari.

ACERBAMÉNTE, *avv.* prea de timpuriu, prea curîndu; cu obstinațiune, cu pertinacie; cu asprime, amărnicu.

ACERBÁRE, *v. a.* a înăspri, a amări, a întărita, a necăji, a întrista; — *acerbarsi*, a se face mai greu; a se înăspri.

ACERBÉTTO, *a.* acriu, acrișoru.

ACERBÉZZA, ACERBITÀ, *f.* acerbitate, asprime, acrime; amăriciune; iuțime, iuțeală, întărîtare; rigoare, severitate, strășnicie, cruzime.

ACÉRBO, *a.* necoptu; tînăru, june; acerbu, aspru, acru, înțepătoru; amaru, necăjitoru, supărâ-

Digitized by Google

toru; inte. rigorosu, crudu, strașnicu; obstinatu; prostu, mojicu.

ÁCERO, *m.* ÁCERA, *f.* aceru, arțaru.

ACERRIMAMÉNTE, *avv.* amarnicu.

ACÉRRIMO, *a.* amarnicu, aspru, crudu, ferosu, strașnicu.

ACERTÉLLO, *m.* unu felu de șoimu.

ACÉRVO, *m.* grâmadâ, cârdu, mulțime.

ACETÁBOLO, *m.* sticluță de oțetu.

ACETÁIO, *m.* oțetaru, fabricantu de oțetu, vînzâtoru de oțetu.

ACETÁRE, *v. a.* a drege, a gâti cu oțetu, a acri, a oțeți.

ACETÁTO, *a.* oțețitu, acritu, înăcritu; — *s. m.* acetatu (sare).

ACÉTICO, *a.* aceticu (acidu).

ACETIFICAZIÓNE, *f.* acetificațiune, acetificare, oțețire.

ACETÍRE, *v. n.* a se oțeți, a se acri.

ACÉTO, *m.* oțetu.

ACETÓSA, *f.* măcrișu (o plantă).

ACETOSÉLLA, *f.* măcrișoru, trifoiu acru (plantă).

ACETOSITÀ, *f.* oțețime, acrime.

ACETÓSO, *a.* oțetosu, acru, acidu; gâtitu cu oțetu.

ACHÈNA, *f.* ACHÈNE, ACHÉNIO, *m.* achenă. fructu care nu coprinde decâtu o singură semințâ.

ACHILLÉA, *f.* achilea, coada șoaricelui (plantă).

ACHÍTO, *m.* achiu (la biliartu).

ACICULÁRE, *a.* acicularu, în formâ de ace.

ACIDIFICÁRE, *v. a.* a acidifica, a acri, a oțeți.

ACIDIFICAZIÓNE, *f.* acidificațiune, prefacere în acidu.

ACIDITÀ, *f.* aciditate, acrime.

ÁCIDO, *a.* acidu, acru.

ACÍDULO, *a.* acidulu, acriu, ușoru acidatu, acrișoru.

ACIDÚME, *m.* aciditate; lucru acidu.

ÁCINO, *m.* acină, bobu; sîmbure.

ACINÓSO, *a.* acinosu, cu boabe.

ACÓNITO, *m.* aconitu (plantă); orîce felu de veninu.

ÁCORO, *m.* acorâ, nume genericu alu unoru plante.

ACOTILÉDONE, *a.* acotiledonu, fără cotiledoni.

ÁCQUA, **ÁQUA**, *f.* apâ; udu, urină; rîu; mare; lacu; ploae; bale; băutură; orîce licuidu; — *acqua santa, acqua benedetta*, apâ sânțită, aiasmâ; — *acqua corrente*, apâ curgâtoare; — *acqua stagnante*, apâ stătătoare; — *acqua piovana*, apâ de ploae; — *acque di latte*, zeru; — *acqua regia*, apâ tare; — *acqua viva*, apâ de isvoru; — *per acqua*, pe apâ; — *le acque sono basse*, apa e micâ; — *pestar l' acqua nel mortaio, fare acqua in un vaglio*, a se osteni în deșertu, a prinde pe orbu și a i scoate ochii; — *fare un buco nell' acqua*, a nu isbuti; — *stare fra due acque*, a fi la indoialâ; — *lavorar sott' acqua*, a lucra subt ascunsu; — *aver mantello ad ogni acqua*, a se acomoda, a se regula după împrejurări; — *fuggir l'acqua sotto le grondaie*, a ajunge din puțu în lacu.

ACQUACCHIÁRE, *v. n.* a slăbi, a se jigări.

ACQUACEDRÁTA, *f.* limonadâ.

ACQUACEDRATÁIO, *m.* vînzâtoru de limonadâ.

ACQUAFÓRTE, *f.* apâ tare, acidu nitricu.

ACQUAFRESCÁIO, *m.* vînzâtoru de apâ proaspătâ.

ACQUÁIO, *m.* canalu, conductu de apâ; — *a.* relativu la apâ.

ACQUAIUÓLO, *m.* sacagiu; adâpătoru; — *a.* apătosu; — *far d'una bolla acquaiuola un canchero*, a face din țînțaru armâsaru.

ACQUÁRE, *v. a.* a adăpa, a stropi, a uda.

ACQUÁRIO, *m.* vârsătorulu (zodie).

ACQUARTIERÁRE, *v. a.* a încuartiera, a așeza în cuartiru; a așeza în lagâru; — *acquartierarsi*, a lua cuartiru.

ACQUARZÉNTE, *f.* rachiu, spirtu.

ACQUASTRÍNO, *a.* aposu, apătosu.

ACQUÁTA, *f.* provisiune de apâ.

ACQUATÍCCIO, *m.* vinu de tescovină.

ACQUÁTICO, **ACQUÁTILE**, **ACQUARUÓLO**, **ACQUATÍVO**, *a.* acuaticu, apătosu, de apâ, relativu la apâ.

ACQUATÍNTA, *f.* acuatintâ, o manieră particulară de a sâpa tablouri în aramă.

ACQUATTÁRSI, *v. n.* a se pleca, a se pitula, a se ascunde.

ACQUAVÍTE, **ACQUAVÍTA**, *f.* rachiu, vinarsu.

ACQUAZZÓNE, *m.* povoiu, ploae repede.

ACQUAZZÓSO, *a.* ploiosu.

ACQUEDÓTTO, **ACQUIDÓTTO**, *m.* apăductu, canalu, conductu.

ÁCQUEO, *a.* de apâ, aposu, apătosu; relativu la apâ.

ACQUERÉCCIO, *m.* ibricu, vasu de apâ.

ACQUERÉLLA, *f.* ploae ușoară; acuarelă.

ACQUERELLÁRE, *v. a.* a desina la acuarelă

ACQUERÉLLO, *m.* acuarelă; deseniu făcutu la acuarelă.

ACQUERÚGIOLA, *f.* ploae mărunță.

ACQUETÁRE, *v. a.* a astimpăra, a liniști, a alina, a potoli; a îndestula; — *acquetarsi*, a se astimpăra; a consimți.

ACQUÉTTA, *f.* apă micâ; ploae ușoară; otravă.

ACQUICÉLLA, *f.* ploicică; apșoară, apă micâ, rîușețu.

ACQUIDÓSO, *a.* apătosu, umedu, jilavu.

ACQUIÉSCERE, *v. n.* a se astimpăra, a se liniști; a se repausa.

ACQUIESCÉNZA, *f.* astimpărare; îndestulare, mulțumire.

ACQUIETAMÉNTO, *m.* astimpărare, liniștire, potolire.

ACQUIETÁRE, *v. a.* a astimpăra, a liniști, a potoli, a împăca, a îmblânzi; a îndestula, a sătura, a mulțumi.

ACQUIRÉNTE, *m.* acuirentu, cumpărătoru; mușteriu.

ACQUISITÍVO, *a.* acuisitivu, ce se poate dobândi.

ACQUISITÍZIO, *a.* acuisitu, împrumutatu, neprimitivu.

ACQUISÍTO, *a.* acuisitu, dobânditu, împrumutatu, nenaturalu, neprimitivu; — *s. m.* lucru dobânditu.

ACQUISITÓRE, *m.* acuisitoru, acela care acuistă, dobândește.

ACQUISIZIÓNE, *f.* acuisițiune, dobândire; cumpărare.

ACQUISTÁBILE, *a.* acuistabile, de acuistatu, de dobânditu.

ACQUISTAMÉNTO, *m.* acuistare, dobândire, câpătare.

ACQUISTÁRE, *v. a.* a acuista, a dobândi, a câpăta, a agonisi, a obține, a repurta, a câștiga: a cumpăra; a se folosi, a profita; a învăța; a și însuși, a și apropria, a lua prin silă; a înainta, a spori.

ACQUÍSTO, *m.* acuistu, lucru acuistatu, dobînditu; aquisitiune, dobândire, câpătare, cumpărătoare; creștere; profitu, avantagiu, sporu, ameliorare.

ACQUITRÍNA, *f.* ploicică, ploae ușoară.

Digitized by Google

ACQUITRÍNO, *m.* apâ morâstinoasâ.
ACQUITRINÓSO, *a.* morâstinosu, bâltosu.
ACQUIVÉNTO, *m.* ploae cu vîntu.
ACQUOLÍNA, *f.* ploicicâ; — *avere, venire l'acquolina alla bocca*, a i curge cuiva balele.
ACQUÓSO, *a.* aposu, apâtosu.
ÁCRE, *a.* acru, înţepâtoru; aspru; subţire, pâtrunzâtoru; perspicace, isteţu; durerosu; crudu; atingâtoru.
ACRÉDINE, ACRIMÓNIA, *f.* acrime; asprime; rigoare; iuţeală, acerbitate, acrimonie, mordacitate.
ACRÉDULA, *f.* privighetoare (pasere).
ACREMÉNTE, *avv.* cu asprime, cu acrimonie.
ACRIMONIÓSO, ACRIMÓNICO, *a.* acrimoniosu, aspru.
ÁCRO, *m.* pogonu (măsurâ de pâmîntu); — *a.* acru.
ACRÓBATA, *m.* acrobatu, peclivanu.
ACROMÁTICO, *a.* acromaticu.
ACROMATÍSMO, *m.* acromatismu.
ACRÓPOLI, *f.* acropole, citadelâ, castelu.
ACRÓSTICO, *m.* acrostichu (compunere poeticâ).
ACROTÉRIO, *m.* acroteru, pedestalu; promontoriu.
ACUÍRE, *v. a.* a ascuţi.
ACÚLEO, *m.* vîrfu, boldu; vorbâ muşcâtoare.
ACÚME, *m.* ascuţişu, ascuţime; vîrfu; isteţime, fineţâ, penetraţiune, subtilitate, perspicacitate.
ACUMINÁRE, *v. a.* a ascuţi; a subţia.
ACUMINÁTO, *a.* ascuţitu, acuminatu.
ACÚSTICA, *f.* acusticâ, ştiinţa sunetului.
ACÚSTICO, *a.* açusticu, relativu la fenomenele auzului.
ACUTAMÉNTE, *avv.* cu penetraţiune, cu fineţâ.
ACUTÁNGOLO, AGUZIÁNGOLO, *a.* cu unghiuri ascuţite.
ACUTÉZZA, ACUITÀ, *f.* ascuţime; subtilitate, penetraţiune, perspicacitate, fineţâ, isteţime; iuţeală, putere, intensitate, energie.
ACÚTO, *a.* acutu, ascuţitu, cu vîrfu; subţire, pâtrunzâtoru, penetrantu; arguţiosu, isteţu; muşcâtoru, mordace, atingâtoru, satiricu; iute; — *dolore acuto*, durere vie, pâtrunzâtoare; —*morbo acuto*, maladiâ iute; — *angolo acuto*, unghiu ascuţitu.
AD, *prep.* la, în; spre, pentru; ca; cu; de; dupâ.
ADACQUÁBILE, *a.* de adâpatu.
ADACQUAMÉNTO, *m.* adâpare, irigare, udare.
ADACQUÁRE, *v. a.* a adâpa, a iriga, a uda; a stropi, a împroşca; a modera, a împuţina, a astîmpăra.
ADACQUATÚRA, *f.* adâpâturâ, irigaţiune.
ADAGIÁRE, *v. a.* a acomoda, a da comoditate; a a aşeza, a rîndui; a pune josu binişoru; — *adagiarsi*, a se acomoda, a se odihni, a repausa; a se purta dupâ timpu; a lucra încetu; a întârzia, a pregeta.
ADÁGIO, *avv.* încetu, binişoru, moale, adagio; — *s. m.* adagiu, macsimâ, sentinţâ, proverbu, zicâtoare.
ADAMÁNTE, *m.* adamantu, diamantu.
ADAMANTÍNO, adamantinu, de diamantu, ca diamantulu; tare, vîrtosu.
ADAMÍTA, *m.* adamitu (ereticu).
ADÁRCE, *f.* spumâ de sare, adarcâ.
ADASPERÁRE, ADASPRÍRE, *v. a.* a înăspri, a întârita.
ADASTÁRSI, *v. n.* a adâsta, a sta.
ADASTIÁRE, *v. n.* a pismui, a urî; — *adastiarsi*, a se detesta.
ADATTÁBILE, *a.* adaptabilu, ce se poate adapta.
ADATTABILITÀ, *f.* adaptabilitate, aptitudine, idoneitate.
ADATTACCHIÁRE, *v. a.* a potrivi, a uni râu.
ADATTAMÉNTO, *m.* adaptare, acomodare, potrivire.
ADATTÁRE, *v. a.* a adapta, a acomoda, a potrivi, a uni; a face aptu, capabilu; — *adattarsi*, a se acomoda, a se potrivi; a se câdea, a se cuveni; a se acorda; a se resemna.
ADATTATAMÉNTE, *avv.* potrivitu, cumu se cade.
ADATTAZIÓNE, *f.* adaptare, acomodare, potrivire.
ADÁTTO, ADATTÁTO, *a.* aptu, acomodatu, potrivitu, abilu, idoneu, bunu, oportunu, cuviinciosu.
ADDANAIÁTO, *a.* bânosu, paraleu, avutu, bogatu.
ADDÁRSI, *v. n.* a bâga de seamâ, a pricope, a înţelege, a recunoaşte, a afla; a se sili; a se potrivi.
ADDAZIÁRE, *v. a.* a supune la vamâ.
ADDEBILÍRE, ADDEBOLÍRE, *v. a.* a slâbi, a desputeri.
ADDEBITÁRE, *v. a.* a pune în socoteala cuiva; a imputa.
ADDECIMÁRE, *v. a.* a dijmui; a zecima, a zeciui.
ADDECIMAZIÓNE, *f.* dejmuire; zecimare, zeciuire.
ADDENSAMÉNTO, *m.* îndesare, condesare; îngroşare.
ADDENSÁRE, *v. a.* a îndesa, a condesa; a îngroşa, a clicâi.
ADDENTÁRE, *v. a.* a apuca cu dinţii, a muşca.
ADDENTELLÁRE, *v. a.* a îndinta; a întreprinde.
ADDENTELLÁTO, *m.* îndintâturâ, lucru îndintatu.
ADDENTRÁRE, *v. a.* a penetra, a pâtrunde; — *addentrarsi*, a pâtrunde adîncu, a se adînci, a intra afundu.
ADDÉNTRO, *avv.* înlăuntru, în fundu.
ADDESTRAMÉNTO, *m.* învâţare, deprindere, ecsercitare.
ADDESTRÁRE, *v. a.* învâţa, a deprinde, a ecsercita; — *addestrarsi*, a se deprinde; a se isteţi; a se acomoda.
ADDESTRATÓRE, *m.* învâţâtoru, admâiestrâtoru.
ADDÉTTO, *a.* atîrnatu, consacratu, destinatu.
ADDIACÉNTE, *a.* adiacentu. d'alâturea.
ADDIÉTRO, *avv.* îndârâtu, dupâ; mai nainte; — *per l'addietro*, în trecutu; — *dare addietro*, a da îndârâtu; — *ritornare addietro*, a se întoarce îndârâtu.
ADDIETTÍVO, *a.* adiectivu, adjectivu.
ADDIMANDÁRE, *v. a.* a cere, a întreba; — *addimandarsi*, a se numi.
ADDIMESTICÁRE, ADDOMESTICÁRE, *v. a.* a domestici, a dumesnici, a domiri, a îmblânzi, a învâţa, a obicînui, a deprinde; — *addimesticarsi*, a se domestici, a se familiariza; a se învâţa.
ADDIMORÁRE, *v. n.* a şedea, a sta, a locui, a sâlâşlui.
ADDÍO, *avv.* adio, cu Domnulu, remâi sânătosu; — *s. m.* salutare; — *dire addio*, a lua zioa bună, a se congedia; a renunţa.
ADDÍRE, *v. a.* a destina, a orîndui, a asemna; — *addirsi*, a se consacra, a se dedica; a se potrivi; a se cuveni, a se câdea.
ADDIRIZZAMÉNTO, *m.* îndreptare; întoarcere către; adresare.
ADDIRIZZÁRE, ADDRIZZÁRE, *v. a.* a îndrepta, a face dreptu, a potrivi; a întoarce către; a drege; a restabili; a povâţui; — *addirizzarsi*, a se îndrepta; a se adresa; — *indirizzare la*

Digitized by Google

parola a taluno, a îndrepta vorba câtre cineva.

ADDIRÍZZO, *m.* îndreptare; adresâ.

ADDISCIPLINÁRE, *v. a.* a disciplina, a pune în disciplinâ; a forma, a învâța, a povâțui, a supune, a îndrepta.

ADDITAMÉNTO, *m.* arâtare cu degetu, însemnare; a lausu.

ADDITÁRE, *v. a.* a arâta cu degetu, a însemna.

ADDÍTTO, *a.* datu, dedatu, dedicatu, ocupatu; obligatu; dispusu.

ADDIVENÍRE, *v. n.* a se întîmpla; a deveni, a se face.

ADDIZIONÁLE, *a.* adițional, adâugitu, de adâugitu.

ADDIZIÓNE, *f.* adițiune, adâogire, adaugere; însumare, sumâ, adunare; lucru adâugitu.

ADDOBBAMÉNTO, *m.* ornare, împodobire, înfrumusețare; ornamentu, podoabâ; îmbrâcâminte, haine.

ADDOBBÁRE, *v. a.* a orna, a împodobi, a înfrumuseța, a gâti; a îmbrâca; a drege bucatele.

ADDÓBBO, *m.* ornamentu, împodobire, podoabâ; sosu.

ADDOGÁTO, *a.* dungatu, vârgatu.

ADDOLCÍRE, ADDOLCÁRE, *v. a.* îndulci; a mitiga, a ușura, a alina, a mulcomi, a îmblânzi, a astîmpâra; a consola, a mângâia; — *addolcirsi*, a se îndulci, a se îmblânzi.

ADDOLCITÍVO, *a.* îndulcitoru, potolitoru, mulcomitoru.

ADDOLORÁRE, *v. a.* a întrista, a supâra, a mâhni, a necâji; — *addolorarsi*, a se întrista, a se necâji, a suferi, a se plânge.

ADDOLORÁTO, *a.* tristu, durerosu, mâhnitu, întristatu, necâjitu.

ADDOMESTICAMÉNTO, *m.* domesticire, dumesnicire, imblânzire.

ADDOMESTICÁRE, *v. a.* a domestici, a dumesnici, a domiri, a îmblânzi, a familiariza, a învâța, a obicînui, a deprinde; — *addomesticarsi*, a se domestici, a se familiariza, a se învâța.

ADDOMESTICHÉVOLE, *a.* facilu de domesticitu, de învâțatu.

ADDOMINÁLE, *a.* abdominalu, alu abdomenului.

ADDÓMINE, ADDÓME, *m.* abdomenu, vintre, pântece.

ADDOPÁRSI, *v. n.* a urma, a se pune în urma cuiva.

ADDOPPIÁBILE, *a.* duplicabilu, care se poate îndoi.

ADDOPPIAMÉNTO, *m.* duplicare, îndoire.

ADDOPPIÁRE, *v. a.* a duplica, a îndoi; a înmulți.

ADDOPPIATÚRA, *f.* duplicaturâ, îndoiturâ.

ADDORMENTAMÉNTO, *m.* adormire.

ADDORMENTÁRE, *v. a.* a adormi; a amorți, a slâbi, a ațipi, a somi, a mocni; a face sâ nu bage de seamâ; — *addormentarsi*, a adormi; a muri; a nu bâga bine de seamâ; a se lenevi, a neîngriji; a se astîmpâra.

ADDORMENTATÓRE, *m.* adormitoru, amorțitoru.

ADDORMENTAZIÓNE, *f.* adormire; amorțire.

ADDORMÍRE, *v. a.* a adormi, a amorți; a opri, a impedica.

ADDOSSAMÉNTO, *m.* însușire, atribuire; însârcinare; îndosare.

ADDOSSÁRE, *v. a.* a însuși, a atribui, a imputa, a da; a încârca, a însârcina, a comite; a îndosa o poliță; — *addossarsi un' impegno*, a se îndatora, a și lua vreo însârcinare.

ADDÓSSO, *avv.* pe spate, în spinare; pe sine; câtre; — *dar addosso*, a ataca, a nâvâli; — *rimanere addosso ad uno*, a trâi din spinarea altuia.

ADDÓTTO, *a.* adusu; citatu, adusu de mârturie.

ADDOTTORAMÉNTO, *m.* dare sau luare de doctoratu.

ADDOTTORÁRE, *v. a.* a da doctoratulu; — *addottorarsi*, a lua doctoratulu.

ADDOTTRINAMÉNTO, *m.* ADDOTTRINATÚRA, *f.* învâțare, învâțâturâ.

ADDOTTRINÁRE, *v. a.* a învâța, a instrui; a povâțui; — *addottrinarsi*, a învâța, a se instrui, a se procopsi.

ADDOTTRINÉVOLE, *a.* capabilu de a priimi învâțâturâ.

ADDRAPPÁRE, *v. a.* a drapa, a îmbrâca, a orna cu draperii.

ADDRIZZÁRE, *v. a.* a îndrepta; a drege; a adresa.

ADDUCÍBILE, *a.* aducibilu, de adusu, ce se poate aduce.

ADDUCITÓRE, *m.* aducâtoru, ducâtoru.

ADDÚRRE, ADDÚCERE, *v. a.* a aduce, a duce; a conduce; a reduce; a cita, a recorda, a pomeni; a aduce de mârturie; a produce, a causa, a pricinui; — *addursi*, a se duce, a se conduce.

ADDUTTÓRE, *m.* abductoru (mușchiu).

ADDUZIÓNE, *f.* abducțiune.

ADEGUAMÉNTO, *m.* adecuare, potrivire, proporționare.

ADEGUÁRE, *v. a.* a adecua, a potrivi; a asemâna, a alâtura, a compara; — *adeguarsi*, a se face ecualu; a se proporționa.

ADEGUATAMÉNTE, *avv.* potrivitu, cu proporțiune; pe deplinu.

ADEMPÍBILE, *a.* care se poate împlini, de împlinitu.

ADEMPIMÉNTO, *m.* împlinire, deplinire, îndeplinire.

ADEMPÍRE, ADÉMPIERE, *v. a.* a împlini, a deplini, a îndeplini, a pune în lucrare, a realiza; a observa, a pâzi, a păstra; a satisface; a suplini; — *adempirsi*, a se împlini, a se verifica, a se realiza, a fi pusu în lucrare, în ființâ.

ADÉPTO, *m.* adeptu, inițiatu; discepolu; sectatoru.

ADEQUÁTO, *a.* adecuatu, potrivitu, proporționatu.

ADEQUAZIÓNE, *f.* adecuare, parificare, potrivire.

ADERÉNTE, *a.* aderentu, aderinte, lipitu, unitu; partisanu.

ADERÉNZA, *f.* aderență, lipire, ținere, unire, atirnare; înclinare; relațiune; amicie; protecțiune.

ADÉRGERE, *v. a.* a înâlța, a ridica.

ADERIMÉNTO, *m.* aderență, ținere, lipire, unire; consimțire, îngâduire, aprobare, încuviințare.

ADERÍRE, *v. n.* a aderi, a sta lipitu, a ținea de; a fi alâturatu, a avea înclinare sau relațiune; a se atirna, a fi dependentu; a pârtini; a consimți, a aproba, a îngâdui.

ADERTICÁRSI, *v. n.* a se burica, a se urca, a se acâța, a se sui acâțându-se cu mânele și cu picioarele.

ADESCAMÉNTO, *m.* atragere, momire, ademenire, amâgire.

ADESCÁRE, AESCÁRE, *v. a.* a atrage, a momi, a ademeni, a amâgi, a seduce, a linguși; — *adescarsi*, a se complâcea.

Digitized by Google

ADESCATÓRE, *m.* atrâgâtoru, linguşitoru, amâgitoru, seductoru.
ADESIÓNE, *f.* adesiune, lipire, unire; consimţire, ţinere de o partidă.
ADESIVAMÉNTE, *avv.* cu adesiune, consimţindu.
ADESÍVO, *a.* adesivu, consimţitoru, priimitoru, aprobatoru.
ADESSO, *avv.* acumu.
ADIACÉNTE, *a.* adiacentu, d'alâturea, alâturatu.
ADIACÉNZA, *f.* adiacenţâ, ătirnare, alâturare, dependenţâ; locuri dependente, alâturate.
ADIÁNTO, *m.* adiantu, pîrulu vinerei (plantă).
ADIMÁRE, *v. a.* a cufunda, a da în fundu, a da josu; — *adimarsi*, a se cufunda, a se da în fundu, a se adînci.
ADINAMÍA, *f.* adinamie, împuţinare a forţeloru vitale.
ÁDIPE, *f.* grâsime; sacrificiu, victimă, ostie, jertfă.
ADIPÓSO, *a.* adiposu, grasu.
ADIRAMÉNTO, *m.* mâniare, supârare, întârîtare, înfuriare.
ADIRÁRE, *v. a.* a întârita; — *adirarsi*, a se mânia, a se înfuria,
ADIRATAMÉNTE, *avv.* cu mânie, cu furoare, cu furie.
ADIRÁTO. *a.* mâniosu, înfuriatu, supâratu, întârîtatu.
ADÍRE, *v. a.* — *adire un' eredità*, a accepta, a primi o ereditate.
ADIRÉVOLE, *a.* supârâtoru; supârâciosu, necăjiciosu.
ADIRÓSO, *a.* iracundu, furiosu, pornitu spre mânie.
ÁDITO, *m.* intrare, accesu, pasagiu, trecere; ocasiune, prileju.
ADIUTÓRE, *m.* adiutoru, ajutoru, ajutâtoru, coadiutoru.
ADIUTÓRIO, *m.* ajutoru; umâru, osulu umârului.
ADIUVÁNTE, *a.* ajutâtoru, conlucrâtoru.
ADIUVÁRE, *v. a.* a ajuta, a coopera, a conlucra.
ADOCCHIAMÉNTO, *m.* uitare, privire, ochiadă, căutătură, aruncătură de ochi, ochiare.
ADOCCHIÁRE, AOCCHIÁRE, *v. a.* a ochia, a privi, a căuta; a descoperi, a zări, a deosebi; a cerceta.
ADOLESCÉNTE, *m.* adolescentu, june, tinâru, flăcău.
ADOLESCÉNZA, *f.* adolescenţă, junie, juneţe, tinereţe.
ADOMBRAMÉNTO, *m.* umbrire, umbră; închipuire.
ADOMBRÁRE, *v. a.* a umbri; a închipui, a înfăţişa, a representa; a însemna, a semnifica; a bănui; a da cuiva umbră; — *adombrarsi*, a bănui, a se sfii, a se teme; a se umbri, a se obscura, a se întuneca.
ADONÁRE, *v. a.* a apăsa, a domoli, a cotropi.
ADÓNE, *m.* cicisbeu, curvaru, ibovnicu; anemonă.
ADÓNIO, ADÓNICO, *a.* adonicu (unu felu de versu).
ADONTÁRE, *v. a.* a vitupera, a înjura, a sudui, a desonora; — *adontarsi*, a se supăra, a lua în nume de rău, a se necăji.
ADONTÓSO, *a.* infamantu, desonorantu, ruşinosu.
ADOPERÁBILE, *a.* de întrebuinţatu.
ADOPERAMÉNTO, *m.* întrebuinţare.
ADOPERÁRE, *v. a.* a întrebuinţa, a pune în lucrare; a ocupa, a îndeletnici; a lucra; a causa; — *adoperarsi*, a se ocupa, a se îndeletnici, a se sili, a se sîrgui, a se osteni.
ADOPERATÓRE, *m.* întrebuinţâtoru.
ADOPPIAMÉNTO, *m.* opiare, aromire cu opiu.
ADOPPIÁRE, *v. a.* a opia, a da opiu, a aromi cu opiu.
ADOPPIÁTO, *m.* opiatu, infusiune de opiu.
ADORÁBILE, *a.* adorabilu, demnu de adoraţiune, de amoru.
ADORAMÉNTO, *m.* adorare, închinare; onorare; amoru.
ADORÁRE, *v. a.* a adora, a se pleca cu respectu, a se închina, a aduce cultu; a iubi cu înfocare; a onora; a rîvni.
ADORATÓRE, *m.* adoratoru, închinâtoru, veneratoru, slăvitoru; amantu, amorezu, iubitoru, amatoru.
ADORAZIÓNE, *f.* adoraţiune, închinâciune, veneraţiune, reverenţă, onorare, slăvire, amoru înfocatu, cultu.
ADOREZZÁRE, *v. n.* a fi umbră, răcoare.
ADORNAMÉNTE, ADORNATAMÉNTE, *avv.* într'unu modu ornatu, cu eleganţă, cu graţie.
ADORNAMÉNTO, *m.* adornare, ornare, împodobire, înfrumuseţare, gătire; adornamentu, ornamentu, podoabă.
ADORNÁRE, *v.* a. a adorna, a orna, a împodobi, a înfrumuseţa, a găti; a face onoare, a da lustru; *adornarsi*, a se orna, a se împodobi, a se găti.
ADÓRNO, *a.* ornatu, adornatu, împodobitu, gătitu, înfrumuşeţatu; frumosu, elegantu, graţiosu; — *s. m.* ornare.
ADOTTAMÉNTO, *m.* adoptare; îmbrăţişare, luare, însuşire.
ADOTTÁRE, *v. a.* a adopta, a priimi de fiu, a face copilu de sufletu; a şi însuşi, a alege, a lua, a îmbrăţişa.
ADOTTATÓRE, *m.* adoptatoru, adoptantu, tată de sufletu.
ADOTTÍVO, *a.* adoptivu, de adopţiune, de sufletu.
ADOZIÓNE, *f.* adopţiune, adoptare; priimire, alegere.
ADRAGÁNTE, *f.* adragantă.
ADUGGIÁRE, *v. a.* a da o umbră vătămătoare; a corupe; a deochia; — *v. n.* a ofili, a se jigări.
ADULÁRE, *v. a.* a adula, a linguşi, a mâguli; — *adularsi*, a se adula, a se linguşi, a se mâguli.
ADULATÓRE, *m.* adulatoru, linguşitoru, mâgulitoru.
ADULATORIAMÉNTE, *avv.* cu adulaţiune, cu linguşire.
ADULATÓRIO, *a.* adulatoriu, adulativu, de linguşire.
ADULAZIÓNE, *f.* adulaţiune, linguşire, mâgulire.
ADULTERAMÉNTE, *avv.* prin adulteriu.
ADULTERAMÉNTO, *m.* adulterare, falsificare, stricare, alterare.
ADULTERÁRE, *v. a.* a adultera, a falsifica, a altera, a schimba, a preface, a strica; — *v. n.* a comite unu adulteriu, a preacurvi.
ADULTERATÓRE, *m.* adulteratoru, alteratoru, falsificatoru.
ADULTERAZIÓNE, *f.* adulteraţiune, alteraţiune, falsificaţiune; adulteriu, preacurvie, comiterea unui adulteriu.
ADULTERÍNO, *a.* adulterinu, de adulteriu; bastardu, născutu din adulteriu; falsificatu, meşteşugitu; fraudulentu.
ADULTÉRIO, *m.* adulteriu, preacurvie.
ADÚLTERO, *m.* adulteru, preacurvaru; — *a.* adulterinu; falsu.
ADÚLTO, *a.* adult, vîrstnicu; puterosu, robustu.
ADUNAMÉNTO, *m.* adunare, stringere, culegere, unire.
ADUNÁNZA, *f.* adunanţă, adunare, strînsură de oameni, camerâ, senatu, sfatu, consiliu.
ADUNÁRE, *v. a.* a aduna, a uni, a întruni, a culege, a împreuna, a stringe împreună, a con-

Digitized by Google

voca; a conținca, a coprinde; — *adunar pensiero*, a se gândi; — *adunarsi*, a se aduna, a se uni, a se strînge împreună, a se împreuna.

ADUNÁTA, *f.* adunare, adunătură, strînsură de oameni.

ADUNATÓRE, *m.* adunătoru, culegătoru, strîngătoru.

ADUNCÁRE, *v. a.* a încârliga, a încovoia, a recurba, a da forma unui cârligu; — *aduncarsi*, a se încârliga.

ADÚNCO, *a.* încârligatu, încovoiatu, recurbatu, strâmbu, curbu; deșteptu, isteț, sagace.

ADUNGHIÁRE, *v. a.* a apuca cu ghiarele, cu cleștele.

ADÚNQUE, DÚNQUE, *cong.* așadar, dar, deci, prin urmare.

ADUSÁRE, AUSÁRE, *v. a.* a învăța, a abitua, a obicinui, a deprinde; — *adusarsi*, a se învăța, a se obicinui.

ADUSTÁRE, *v. a.* a rumeni, a pârli, a usca.

ADÚSTO, *a.* rumenosu, pîrlitu de soare, uscatu.

ÁERE, *m.* aeru; climă; vîntu, suflare; ceru; gasu.

AÉREO, *a.* aereu, aerianu; înaltu, înălțatu, sublimu; fără temeiu, vanu, deșertu, zădarnicu, chimericu.

AERIFICAZIÓNE, *f.* aerificațiune, prefacere în aeru.

AERIFÓRME, *a.* aeriformu, ca aerulu, în forma aerului.

AERIMÁNTE, *m.* aerimantu, ghicitoru din aeru.

AERIMANZÍA, *f.* aerimanție, divinațiune din aeru.

AERÍNO, *a.* aerinu, în fața aerului.

AERÓLITO, *m.* aerolitu, piatră căzută din ceru.

AEROMETRÍA, *f.* aerometrie; știința care studiă proprietățile aerului și măsoară densitatea lui.

AERÓMETRO, *m.* aerometru (instrumentu de fisică).

AERONÁUTA, *m.* aeronautu.

AEROSTÁTICA, *f.* aerostatică, știința ecuilibrului aerului și alu corpuriloru cu aerulu.

AERÓSTATO, *m.* aerostatu, balonu aerostaticu.

ÁFA, *f.* nădufu, greutate de a răsufla, aeru stricatu; desgustu, plictisire; — *far afa*, a desgusta, a plictisi.

AFÁTO, *a.* necoptu; slabu, debilu.

AFÉLIO, *m.* afeliu, distanța cea mai mare de soare.

AFÉRESI, *f.* aferese (figură gramaticală).

AFFÁBILE, *a.* afabilu, blându, blajinu, prietenosu, dulce, amicalu, amabilu, drăgăstosu.

AFFABILITÀ, *f.* afabilitate, blândețe, blajinitate, dulceață.

AFFABILMÉNTE, *avv.* cu afabilitate, cu blajinitate.

AFFACCENDÁRSI, *v. n.* a se ocupa, a se îndeletnici, a munci, a se sili, a se sîrgui, a se strădui, a se trudi, a se osteni.

AFFACCENDÁTO, *a.* ocupatu, plinu de afaceri.

AFFACCETTÁRE, *v. a.* a fățui, a tăia cu mai multe fețe.

AFFACCHINÁRSI, *v. n.* a se osteni ca unu hamalu.

AFFACCIÁRE, *v. a.* a aplana, a netezi, a ogli, a potrivi; a înfățișa; — *affacciarsi*, a se înfățișa; — *affacciarsi a dignità*, a aspira, a fi candidatu la vreo demnitate.

AFFAITÁRE, *v. a.* a gâti, a orna, a împodobi.

AFFALDÁRE, *v. a.* a sbirci, a încreți, a îndoi, a face îndoituri, dungi, cuțe, încrețituri; — *affaldarsi*, a se îndoi, a se încreți.

AFFALDELLÁRE, *v. a.* a destrâma.

AFFAMÁRE, *v. a.* a înfometa, a strimtora, a sili prin foame; — *v. n.* a flămînzi, a fi flămîndu.

AFFAMÁTO, *a.* flămîndu; rîvnitoru, doritoru, avidu, lacomu.

AFFAMÍRE, *v. n.* a flămînzi.

AFFANGÁRE, *v. a.* a noroi, a înnoroi, a întina; — *affangarsi*, a se întina, a se umplea cu noroiu.

AFFANNAMÉNTO, *m.* gîfâire; muncă, chinu, turburare a spiritului, neodihnă, neastîmpăru; ostenire, opintire, hînire.

AFFANNÁRE, *v. a.* a turbura, a mîhni, a chinui, a neodihni, a osteni; — *affannarsi*, a se turbura, a se chinui, a se neodihni; a se osteni, a se opinti, a hîni.

AFFANNATÓRE, *m.* turburâtoru; înteițitoru.

AFFÁNNO, *m.* gîfâire, respirațiune grea, dificultate de a respira; neastîmpăru, turburare, neodihnă, întristare; desgustu, fastidiu; ostenealâ, opinteală.

AFFANNÓNE, *m.* care se îndeasă, se bagă în toate lucrurile, factotum, omu plinu de trebi, care face pe omulu cu treabă.

AFFANNOSAMÉNTE, *avv.* gîfâitu; cu neastîmpăru, cu nedihnă.

AFFANNÓSO, *a.* gîfâitoru, care resuflă cu dificultate; neastîmpăratu, turburatu, întristatu; turburâtoru.

AFFARDELLÁRE, *v. a.* a împacheta, a înfășura, a strînge.

AFFÁRE, *m.* afacere, treabă, pricină, lucru, împrejurare; negoțu; importanță; gradu, rangu, condițiune; — *uomo di mal affare*, omu râu, imoralu, berbantu, nemernicu.

AFFÁRSI, *v. n.* a se potrivi, a veni bine, a se cuveni.

AFFASCIÁRE, *v. a.* a lega, a strînge surcele, tîrșuri s. c. l.

AFFASCINAMÉNTO, *m.* AFFASCINAZIONE, *f.* fermecare, fermecătură, vrăjitorie, amăgitură, deochiere, fascinațiune.

AFFASCINÁRE, *v. a.* a fascina, a amăgi, a fermeca, a încânta, a deochia; a orbi, a ademeni.

AFFASCINATÓRE, *m.* fascinatoru, fermecătoru, vrăjitoru, încântătoru, deochiătoru; amăgitoru, ademenitoru, înșelatoru.

AFFASTELLÁRE, *v. a.* a lega, a strînge, a face legături; a amesteca, a încurca unu lucru cu altulu, a nu face deosebire.

AFFASTIDÍRE, *v. a.* a desgusta, a însufla scârbă.

AFFATAPPIÁRE, *v. a.* a fascina, a amăgi; a ameți, a uimi.

AFFATICAMÉNTO, *m.* ostenire, obosire; muncă, ostenealâ, ocupațiune lungă și ostenitoare.

AFFATICANTE, *a.* ostenitoru, obositoru; greu.

AFFATICÁRE, *v. a.* a osteni, a obosi, a fatiga; a turbura, a pricinui agitațiune; a întrista; a apâsa, a împovăra; a desgusta; — *affaticarsi*, a se osteni, a se obosi; a se trudi, a se sîrgui.

AFFATICATÓRE, *m.* muncitoru, lucrâtoru, sîrguitoru.

AFFÁTTO, *avv.* de totu, cu totulu, pe deplinu; — *niente affatto*, nicîdecumu, nici într'unu felu, de locu.

AFFATTURAMÉNTO, *m.* încântare, fermecare; meșteșugire.

AFFATTURÁRE. AFFATTUCCHIÁRE, *v. a.* a încânta, a fermeca; a amăgi, a ademeni; a falsifica, a adultera, a meșteșugi.

AFFATTURATÓRE, *m.* încântătoru; falsificatoru.

Digitized by Google

AFFATTURAZIÓNE, *f.* fermecâtură, vrăjitură; falsificaţiune.
AFFAZZONAMÉNTO, *m.* ornare, împodobire, gătire, dregere.
AFFAZZONÁRE, *v. a.* a gâti, a chiti, a orna, a împodobi, a drege.
AFFÈ, *intericz.* pre legea mea, zeu! cu adevăratu; de siguru.
AFFERMAMÉNTO, *m.* afimare, întărire, încredinţare.
AFFERMANTEMÉNTE, *avv.* cu încredinţare, cu certitudine.
AFFERMÁRE, *v. a.* a afirma, a întări, a încredinţa, a adeveri, a certifica, a asigura; a aproba; a confirma; a consolida; — *affermarsi*, a se întări, a se consolida; a creşte.
AFFERMATÍVA, *f.* afirmativă, afirmaţiune, întărire.
AFFERMATIVAMÉNTE, *avv.* într'unu modu afirmativu.
AFFERMATÍVO, *a.* afirmativu, întăritoru; confirmativu.
AFFERMAZIÓNE, *f.* afirmaţiune, afirmare, întărire, încredintare, adeverire, certificare; certificatu; confirmaţiune; asertiune.
AFFERRAMÉNTO, *m.* apucare, înhăţare, prindere; coprindere.
AFFERRÁRE, *v. a.* a apuca, a înhăţa, a prinde, a stringe cu putere, a pune mâna; a coprinde, a pricepe; a opri; a se înrădăcina; a eşi la uscatu, a intra in portu; — *afferrarsi*, a se încăera.
AFFERRATÓIO, *m.* instrumentu spre a prinde, a apuca; pretestu.
AFFERRATÓRE, *m.* apucătoru, care apucă, prinde, pune mâna.
AFFETTÁRE, *v. a.* a tăia bucăţi, a face bucăţi, a face felii; a sfăşia, a reteza; a tăbăci, a argăsi; a rîvni, a dori; a afecta, a căuta cu ambiţiune; a se preface, a simula; a se fali; — *affettarsi*, a şe orna cu artificiu, a se împoţona.
AFFETTÁTO, *a.* tăiatu in bucăţi; afectatu, artificiosu, prefăcutu, meşteşugitu, falsu, ecsageratu.
AFFETTATÚZZO, *m.* smorfoiu, afectatu.
AFFETTAZIÓNE, *f.* afectaţiune, ostentaţiune, prefăcătură.
AFFÉTTO, *m.* afectu, mişcare, pasiune, turburare sufletului; afecţiune, amoare, amicie, dragoste; mişcatu, atinsu, pătrunsu la inimă; dispusu.
AFFETTUOSAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu afectuosu.
AFFETTUÓSO, *a.* afectuosu, plinu de afecţiune, de dragoste.
AFFEZIÓNARE, *v. a.* a afecţiona, a porni către cineva sau ceva; — *affezionarsi*, a se afecţiona, a fi prinsu de afecţiune.
AFFEZIONATAMÉNTE, *avv.* cu afecţiune,
AFFEZIÓNE, *f.* afecţiune, amoare, amicie, dragoste, predilecţiune, inclinaţiune, pasiune; — *affezione morbosa*, maladie.
AFFIAMMÁRE, *v. a.* a înflăcăra; a aprinde.
AFFIÁTO, *a.* feudalu; arenduitu.
AFFIBBIÁGLIO, *m.* agrafu, cataramă, copcă.
AFFIBBIAMÉNTO, *m.* încătărâmare.
AFFIBBIÁRE, *v. a.* a încătărâma; a atribui; — *affibbiarla ad uno*, a juca cuiva o festă.
AFFIBBIATÓIO, *m.* gaură de nasture; partea unei haine unde suntu nasturii; agrafă, cataramă.
AFFIDÁRE, *v. a.* încredinţa, a asigura; a încrede; a da în mînă; — *affidarsi*, a se încrede, a se lăsa pe credinţa cuiva.
AFFIEVOLIMÉNTO, *m.* slăbire, desputerire, slăbiciune.
AFFIEVOLÍRE, *v. a.* a debilita, a slăbi, a desputeri; — *v. n.* a scădea.
AFFÍGGERE, *v. a.* a înfige; a lipi, a aplica, a lega; — *affigger gli sguardi in qualche cosa*, a pironi ochii asupra unui lucru.
AFFIGURÁRE, *v. a.* a recunoaşte, a deosebi, a distinge; a închipui; a asemena; — *affigurarsi*, a şi închipui.
AFFIGURAZIÓNE, *f.* AFFIGURAMÉNTO, *m.* recunoastere
AFFILAMÉNTO, *m.* ascuţire; tocire.
AFFILÁRE, *v. a.* a ascuţi, a toci, a da la tocilă; a îndemna; — *affilarsi*, a se pune în şiru.
AFFILÁTO, *a.* ascuţitu; — *volto affilato*, faţă macilentă; — *lingua affilata*, limbă înveninată, defăimătoare.
AFFILATÓRE, *m.* ascuţitoru; tocilaru.
AFFILATÚRA, *f.* ascuţitură, ascuţişu, tăişu.
AFFILETTÁRE, *v. a.* a întinde reţeaua.
AFFINAMÉNTO, *m.* afinare, rafinamentu, fineţă.
AFFINÁRE, *v. a.* a afina, a face mai finu, a face subţire, a subţia; a ascuţi; a perfecţiona; a rafina, a curăti, a purifica; — *affinarsi*, a se afina; a se purifica.
AFFINATÓIO, *m.* tigăiţă, topilă, topitoare.
AFFINATÓRE, *m.* rafinatoru, curătitoru de auru sau de argintu.
AFFINATÚRA, *f.* rafinare, perfecţionare.
AFFINCHÈ, *cong.* ca să, spre a, pentru a.
AFFÍNE, *a.* afinu, procsimu, asemenea, analogu; — *s. m.* afinu, rudă, procsimu.
AFFINÍRE, *v. a.* e *n.* a scădea; a se apropia de sfîrşitu.
AFFINITÀ, *f.* afinitate, cuscrenie, cumetrie, rudenie; asemănare, similitudine, analogie, relaţiune.
AFFINÍTO, *a.* obositu, slabu, lăngezitu, subţiatu.
AFFIOCAMÉNTO, *m.* răguşire, răguşeală.
AFFIOCÁRE, AFFIOCHÍRE, *v. n.* a răguşi, a pierde voacea.
AFFIORÁTO, *a.* floritu, ornatu cu flori.
AFFISAMÉNTO, AFFISSAMÉNTO, *m.* ţintare, stilpire, pironire a ochiloru; aplicaţiune, atenţiune mare.
AFFISÁRE, AFFISSÁRE, *v. a.* a ţinta, a stilpi, a pironi ochii la cineva sau la ceva, a afige ochii asupra cuiva, a privi nemişcatu, a se uita ca înmărmuritu; a considera cu mare atenţiune, cu mare aplicaţiune; a fige, a înţepeni, a lipi.
AFFISSAZIÓNE, *f.* ţintare, stilpire, pironire.
AFFISSIÓNE, *f.* afişare, afigere, înfigere, lipire.
AFFÍSSO, *m.* afişu, avisu, instiinţare; sufiesu (gramat.)
AFFITTÁBILE, *a.* de închiriatu; de datu cu arendă.
AFFITTÁRE, *v. a.* a închiria, a da cu chirie; a arenda, a arendui.
AFFITTÍRE, *v. a.* a face mai desu, a face mai stufosu.
AFFÍTTO, *m.* chirie, arendă; — *a.* fiptu, înfiptu, afişatu.
AFFITTUÁLE, AFFITTAIUÓLO, *m.* chiriaşu, arendaşu.
AFFLÁRE, *v. a.* a sufla, a insufla, a inspira.
AFFLÁTO, *m.* sufflare, insuflare, inspirare.
AFFLÍGGERE, *v. a.* a aflige, a întrista, a desgusta, a necăji, a supăra, a vătăma, a pedepsi, a tormenta; — *affliggersi*, a se necăji.

Digitized by Google

AFFLIGITÓRE, *m.* afligătoru, întristătoru, supârâtoru, chinuitoru.

AFFLITTÍVO, *a.* aflictivu, întristătoru; chinuitoru, tormentatoru; — *pene afflittive*, puniţiuni, pedepse corporale.

AFFLÍTTO, *a.* tristu, necâjitu, supâratu, bântuitu, tormentatu, chinuitu, redusu la o stare ticâloasă; pedepsitu.

AFFLIZIÓNE, *f.* afliciţune, întristare, îngrijire, necazu, supârare, rîncoiere, mîhnire; puniţiune; belea, tribulaţiune.

AFFLOSCIÁRE, *v. n.* a se fleşcâi; a se veştezi; a se desnerva.

AFFLUÉNTE, *a.* abundantu, îmbilşugatu.

AFFLUENTEMÉNTE, *avv.* cu abundanţâ, cu îmbilşugare,

AFFLUÉNZA, *f.* afluenţâ, concursu, curgere într' o parte; mulţime, gloată, îmbulzire; abundanţâ, îndestulare.

AFFLUÍRE, *v. n.* a curge într' o parte; a fi abundantu, a abunda.

AFFLÚSSO, *m.* aflucsu, concursu, curgere a umezeliloru într' o parte.

AFFOCÁRE, *v. a.* a aprinde, a da focu; a înfoca; a înfierbînta.

AFFOCÁTO, *a.* aprinsu, înfocatu, înfierbîntatu, fierbinte, arzătoru.

AFFOGAMÉNTO, *m* înnecare, nâbuşire, înnâbuşire; sugrumare.

AFFOGÁRE, *v. a.* a înneca, a nâbuşi, a innâbuşi, a sugruma; a apâsa, a reprime; — *v. n.* a se nâbuşi, a muri înnecatu, a nu putea răsufla; — *affogar dalle risa*, a se înneca, a se strâmba de risu; — *affogar dalla collera*, a crăpa de necazu; — *affogare in una cosa*, a avea ceva în mare abundanţâ; — *affogar di sete*, a muri de sete; — *uova affogate*, ooă moi.

AFFOGATÚRA, *f.* nâbuşire, înnecâturâ.

AFFOLLAMÉNTO, *m.* călcare, apâsare; îmbulzire.

AFFOLLÁRE, *v. a.* a călca; a apâsa, a asupri; — *v. n.* a gâfâi; — *affollarsi*, a se îmbulzi, a se îndesa.

AFFOLLATAMÉNTE, *avv.* cu mulţimea, cu gloata, cu grâmada.

AFFOLTAMÉNTO, *m.* îndesare, îndesime; pripire, pripeală.

AFFOLTÁRE, *v. a.* a îndesa, a îndeşi; — *affoltarsi*, a se îndesa, a se indeşi; a se îmbuiba; a se îmbulzi; a se pripi.

AFFOLTÁTA, *f.* îndesare; pripire; îmbulzeală, confusiune.

AFFONDAMÉNTO, *m.* înnecare, scufundare, submersiune.

AFFONDÁRE, *v. a.* a scufunda, a submerge, a da in fundu; a adînci; a înflige; a face mai afundu; a apâsa; a împrăştia; — *affondarsi*, a se scufunda, a se înneca; a se adînci.

AFFONDATÚRA, *f.* adîncâturâ, sâpâturâ.

AFFÓNDO, *avv.* în fundu, adîncu.

AFFORESTIERÁRE, *v. a.* a înstrăina, a face străinu.

AFFORTÍRE, *v. a.* a fortifica, a întări; — *affortirsi*, a se face acru.

AFFORZAMÉNTO, *m.* întărire, fortificare, imputerire; întremare.

AFFORZÁRE, *v. a.* a împuteri, a întări, a fortifica; a încuraja; a întrema, a recrea; — *afforzarsi*, a se întări; a se sili; a se întrema.

AFFORZATÓRE, *m.* întăritoru, împuteritoru, sprijinitoru.

AFFOSCÁRE, *v. a.* a întuneca; a orbi; — *affoscarsi*, a se întuneca; a se supâra.

AFFOSSAMÉNTO, *m.* sâpare, şănţuire.

AFFOSSÁRE, *v. a.* a sâpa, a şănţui, a închide cu şanţu; a scobi.

AFFOSSÁTO, *a.* şanţuitu; adîncu, cufundatu, adîncitu.

AFFOSSATÚRA, *f.* adîncîturâ, scobiturâ, gâunoşiturâ.

AFFRALIMÉNTO, *m.* frâgezire, slăbire, debilitare.

AFFRALÍRE, AFFRALÁRE, *v. a.* a debilita, a despuneri, a slăbi; — *v. n.* a se slăbi, a se debilita, a şi pierde puterea.

AFFRANCÁBILE, *a.* care se poate libera, slobozi, desrobi.

AFFRANCÁRE, *v. a.* a libera, a slobozi, a desrobi a împuteri, a întrema, a încuraja; — *affrancarsi*, a se libera, a se desbâra; a se desrobi, a se emancipa; — *affrancare una lettera*, a francui o scrisoare.

AFFRANCAZIÓNE, *f.* liberare, emancipare; francuire.

AFFRÁGNERE, *v. a.* a osteni, a obosi, a debilita, a slăbi.

AFFRÁNTO, *a.* ostenitu, obositu, debilitatu, slăbitu.

AFFRATELLAMÉNTO, *m.* înfrăţire, frăţie.

AFFRATELLÁRSI, *v. n.* a se înfrăţi; a se familiariza, a se domestici.

AFFREDDÁRE, *v. a.* a răci, a răcori, a înfrigoşa; — *affreddarsi*, a se răci, a se răcori, a se înfrigoşa; a căpăta o răceală.

AFFRENAMÉNTO, *m.* înfrînare, astîmpărare; supunere.

AFFRENÁRE, *v. a.* a înfrîna, a astîmpăra, a modera, a mărgini, a opri, a împiedica, a supune, a reprime; — *affrenarsi*, a se înfrîna, a se modera, a se cumpăta, a se astîmpăra.

AFFRETTAMÉNTO, *m.* AFFRETTÁNZA, *f.* grăbire, pripire, zorire, zoru.

AFFRETTÁRE, *v. a.* a grăbi, a iuţi, a pripi, a zori, a înteţi, a accelera; — *affrettarsi*, a se grăbi; — *affrettare il passo*, a grăbi pasulu.

AFFRETTATAMÉNTE, *avv.* cu grabă, iute, în pripă, în fugă mare.

AFFRETTATÓRE, *m.* grăbitoru, inteţitoru.

AFFRITTELLÁRE, *v. a.* a prăji ooăle fără de a le amesteca.

AFFRONTAMÉNTO, *m.* năvălire, atacu, asaltu, isbire, încăerare; întîmpinare; întrevorbire; înfruntare, înjurătură.

AFFRONTÁRE, *v. a.* a asalta, a ataca, a năvăli; a merge către, a întîmpina; a înjura; — *affrontarsi*, a se ataca; a se întâlni; a avea o întrevorbire; a se înfrunta.

AFFRONTATÓRE, *m.* năvălitoru.

AFFRÓNTO, *m.* asaltu, atacu, isbire, năvălire, încăerare; afrontu, înfruntătură, injurie; întâlnire; alăturare.

AFFUMÁRE, *v. a.* a afuma, a aburi, a profuma.

AFFUMICÁRE, *v. a.* a afuma, a umplea de fumu, a negri.

AFFUMICÁTA, *f.* AFFUMICAMÉNTO, *m.* afumare, negrire de fumu.

AFFUSÁRE, *v. a.* a da forma fusului.

AFFUSIÓNE, *f.* afusiune, vărsarea unui licidu pe unu corpu.

AFFUSOLÁRE, *v. a.* a da forma fusului; a înfrumuseţa, a fasona.

Digitized by Google

AFFUSOLÁTO, *a.* în forma fusului; dreptu; subţire, slabu.
AFONÍA, *f.* afonie, neputinţâ de a vorbi, lipsâ de voace.
AFORÍSMO, *m.* aforismu, sentinţâ, proverbu, zicâtoare.
AFORISTICAMÉNTE, *avv.* aforisticeşte, pe scurtu si deslusitu.
AFORÍSTICO, *a.* aforisticu, care ţine de aforismu.
AFRÉZZA, *f.* acrime.
ÁFRICO, AFRICÍNO, *m.* africu, vîntu de miazapusu.
ÁFRO, *a.* acru; aspru, amaru, necoptu, sarbedu.
AFRODISÍACO, *a.* afrodisiacu, concitantu, întăritâtoru.
AFRONÍTRO, *m.* afronitru, spumâ de silitrâ.
AGÀ, *m.* aga.
AGALÓCO, *m.* aloe, odagaciu.
ÁGAPE, *f.* agape, ospâţu în comunu ce faceau primii creştini după cumineeare.
AGÁRICO, *m.* agaricu, burete păturosu.
ÁGATA, *f.* agatu (piatrâ); lucru făcutu de agatu.
AGÁTA, *f.* firu atîtu de lungu câtu se pune în acu.
AGÁVE, *m.* agave, aloe americanu.
AGAZZÁRE, *v. n.* a se supâra, a se infuria, a turba.
AGÉNTE, *a.* e *s. m.* agentu, activu; lucrâtoru, fâptuitoru, misicâtoru; funcţionaru, impiegatu, slujbaşu; mandataru.
AGENZÍA, *f.* agenţie, servitiulu şi reşedinţa agentului.
AGERÁTO, *m.* achilea, coada şoaricelui (o plantâ).
AGEVOLAMÉNTO, *m.* facilitare, înlesnire.
AGEVOLÁRE, *v. a.* a facilita, a înlesni, a uşura; a ajuta.
AGÉVOLE, *a.* facilu, lesne, lesniciosu, comodu, uşoru; dulce, blându, înduplecâciosu, blajinu; ageru, sprintenu; isteţu.
AGEVOLÉZZA, *f.* facilitate, lesniciune, înlesnire; dulceaţâ, înduplecâciune, blândeţâ, blajinitate; uşurinţâ; comoditate; facilitaţiune; domesticie, familiaritate.
AGEVOLMÉNTE, *avv.* cu facilitate, cu înlesnire, lesne.
AGGAFFÁRE, *v. a.* a apuca, a prinde, a smulge, a smuci.
AGGARBÁRE, *v. a.* a face placutu, elegantu, graţiosu.
AGGAVIGNÁRE, *v. a.* a lua de gîtu, a pune mâna.
AGGECCHIMÉNTO, *m.* umilire, injosire.
AGGECCHÍRSI, *v. n.* a se umili, a se înjosi.
AGGELÁRE, *v. a.* a înghiâţa; — *aggelarsi*, a se înghiâţa.
AGGELAZIÓNE, *f.* înghiâţare, degerare.
AGGENTILÍRE, *v. a.* a înnobila, a da lustru, elegantâ.
AGGERÁRE, *v. a.* a grâmâdi, a acumula, a vrâfui, a boţi.
AGGETTÁRE, *v. n.* a resalta, a fi scosu afarâ.
AGGETTIVAMÉNTE, *avv.* adiectiveşte, în chipu de adiectivu.
AGGETTÍVO, *m.* adiectivu, adjectivu.
AGGÉTTO, *m.* partea edificiului care este scoasâ afarâ.
AGGHERMIGLIÁRE, *v. a.* a apuca, a prinde, a smuci.
AGGHERONÁTO, *a.* făcutu de mai multe bucâţi cu feţe deosebite.
AGGHIACCIAMÉNTO, *m.* înghiâţare, degerare; închiegare.
AGGHIACCIÁRE, *v. a.* e *n.* a înghiâţa, a degera a se înghiâţa; a se închiega; —, *il fiume comincia ad agghiacciarsi*, pe riu începe a se prinde ghiaţa.
AGGHIÁCCIO, *m.* strungă.
AGGHIADÁRE, *v. n.* a deveni rece ca ghiaţa; — *v. a.* a strâpunge.
AGGHIADÁTO, *a.* înghiâţatu; lângedu; lovitu cu cuţitulu.
AGGIACÉNZA, *f.* adiacenţâ; locuri dependente, alăturate.
AGGINOCCHIÁRSI, *v. n.* a se îngenuchia, a se pune în genuche.
ÁGGIO, *m.* agio, beneficiulu ce se dă lâ schimbarea monedeloru.
AGGIOGÁRE, *v. a.* a înjuga; a împărechia, a împreuna.
AGGIOGATÓRE, *m.* injugâtoru; împărechiâtoru.
AGGIORNAMÉNTO, *m.* sorocire; amânare, întârziere.
AGGIORNÁRE, *v. a.* a lumina, a ilumina; a soroci; — *aggiornare, aggiornarsi*, *v. n.* a se crâpa de ziuă, a se revărsa de zi.
AGGIOTÁGGIO, *m.* agiotagiu, comerciu cu efectele publice.
AGGIOTATÓRE, *m.* agiotatoru, care cesercită, agiotagiu.
AGGIRAMÉNTO, *m.* învirtire, ocolu, mişcare împrejuru; amăgitorie, înşelăciune; fantasie, capriţiu.
AGGIRÁNDOLA, *f.* învirtitură; roată, giuru, cercu, girandolă.
AGGIRÁRE, *v. a.* a învîrti; a mişca; a ocoli, a înconjura; a înşela; — *v. n.* a se învîrti; — *aggirarsi*, a se învirti; a se încurca, a se zăpăci, a se înfunda, a se pierde.
AGGIRÁTA, *f.* învirtitură; ocolire, ocolu.
AGGIRATÓRE, *m.* învirtitoru; ocolitoru; amăgitoru.
AGGIUDICÁRE, *v. a.* a adjudica, a atribui, a da în partea cuiva, a acorda, a judeca ceva ca proprietate a cuiva.
AGGIUDICATÁRIO, *m.* adjudicataru.
AGGIUDICAZIÓNE, *f.* adjudicaţiune, adjudicare.
AGGIÚGNERE, AGGIUNGÉRE, *v. a.* a adauge, a adăoga; a ajunge; a mări, a creşte, a spori; a uni, a împreuna; a prinde, a apuca, a lovi; a alătura; — *aggiugnersi*, a se conjunge, a se uni, a se împreuna; a se împrieteni.
AGGIUGNIMÉNTO, AGGIUNGIMÉNTO, *m.* adaugere, adausu; sporu, creştere, mărire; ajungere; conjungere, împreunare; câpătare, dobândire.
AGGIUGNITÓRE, *m.* adăugătoru.
AGGIÚNTA, *f.* adausu, adaugere, adăogire, apendice.
AGGIUNTATÓRE, *m.* amăgitoru, înşelătoru, şarlatanu.
AGGIUNTÍVO, *a.* adiunctivu, care adauge.
AGGIÚNTO, *a.* adausu, adăogitu; — *s. m.* adiunctu, colegu, adiutoru, coadiutoru, conlucrâtoru; adiectivu; epitetu, atributu.
AGGIUNZIÓNE, *f.* adiuncţiune, adaugere; însumare.
AGGIUSTÁBILE, *a.* reparabilu, conciliabilu; impâciosu.
AGGIUSTAMÉNTO, *m.* accordu, împăciuire, conciliaţiune, învoire, transacţiune; potrivire, ajustare, întocmire, dregere.
AGGIUSTÁRE, *v. a.* a ajusta, a potrivi, a întocmi, a drege; a acorda, a concilia, a împăca, a învoi; a acomoda; a aplica; a salda unu

Digitized by Google

contu, a râfui o socoteală; a imita, a contrafface; — *aggiustarsi*, a se acomoda; — *aggiustar fede a taluno*, a da credință cuiva.

AGGIUSTATAMÉNTE, *avv.* potrivitu, întocmai, cumu trebue.

AGGIUSTATÉZZA, *f.* esactitate, potrivire, punctualitate.

AGGIUSTÁTO, *a.* potrivitu, măsuratu, sumpătatu, esactu.

AGGIUSTATÓRE, *m.* potrivitoru; ajustatoru de monede.

AGGLOBÁRE, *v. a.* a congloba, a da forma unui globu.

AGGLOMERÁRE, *v. a.* a aglomera, a grămădi, a amesteca; a ghemui; — *agglomerarsi*, a se aglomera, a se grămădi, a se înghesui, a se ghemui; a se aduna, a se împreuna.

AGGLOMERAZIÓNE, *f.* aglomerațiune, grămădire; ghemuire.

AGGLUTINÁRE, *v. a.* a lipi, a clei; a uni, a împreuna.

AGGLUTINAZIÓNE, *f.* conglutinare, lipire, cleire.

AGGOBBÍRE, *v. n.* a se ghebui, a se cocoșa, a se gârbovi.

AGGOMITOLÁRE, *v. a.* a ghemui, a face ghemu; *aggomitolarsi*, a se ghemui; a se învirti, a se încovriga, a se suci.

AGGOTTÁRE, *v. a.* a scoate apa din navă cu pumpâ.

AGGRADÉVOLE, *a.* plăcutu, găsitu cu cale.

AGGRADEVOLMÉNTE, *avv.* într'unu modu plăcutu.

AGGRADIMÉNTO, *m.* plăcere, complăcere; voe, placu.

AGGRADÍRE, *v. a.* a plăcea, a fi plăcutu; a priimi cu plăcere, cu complacință, cu mulțumire, a găsi cu cale.

AGGRAFFÁRE, AGGRAFFIÁRE, *v. a.* a apuca cu ghiarele, a prinde, a smuci, a scoate, a lua cu silă.

AGGRAFFIGNÁRE, *v. a.* a prinde, a apuca cu ghiarele.

AGGRANCHIÁRE, *v. n.* a se amorți, a se înțepeni de frigu.

AGGRANCÍRE, *v. a.* a agăța, a încingela.

AGGRANDIMÉNTO, *m.* mărire, creștere, întindere.

AGGRANDÍRE, *v. a.* a mări, a întinde, a crește; a înălța; a nobilita; a ecsalta, a proslăvi; a înavuți; — *v. n.* a se mări, a crește; — *aggrandirsi*, a se făli, a se râțoi.

AGGRAPPAMÉNTO, *m.* agățare, înhățare, încingelare.

AGGRAPPÁRE, *v. a.* a agăța, a înhăța, a încingela, a apuca cu ghiarele; — *aggrapparsi*, a se agăța, a se burica.

AGGRATICCIÁRE, *v. a.* a împleti; — *aggraticciarsi*, a se suci, a se încolăci, a se înlățui, a se întortoca.

AGGRATIGLIÁRE, *v. a.* a închide cu cangele; a linguși.

AGGRAVAMÉNTO, *m.* îngreuere, îngreunare, agravare; sarcină, povară, greutate.

AGGRAVÁRE, *v. a.* a agrava, a îngreuia, a îngreuna, a face mai greu; a împovăra, a apăsa, a oprime; a ecsagera, a mări culpa cuiva; — *v. n.* a gravita; — *aggravarsi*, a se agrava, a se face mai greu, mai seriosu.

AGGRAVAZIÓNE, *f.* agravare, îngreuere; înrăutățire.

AGGRÁVIO, *m.* îngreuere, îngreunare, împovărare; sarcină, greutate, povară; obligațiune; pagubă; injurie.

AGGRAZIÁRE, *v. a.* a amnistia, a erta; a face mai grațiosu.

AGGRAZIATAMÉNTE, *avv.* cu grație.

AGGREDÍRE, *v. a.* a agrede, a ataca, a năvăli.

AGGREGAMÉNTO, *m.* agregare; grămădire.

AGGREGÁRE, *v. a.* a agrega, a asocia; a grămădi; a uni.

AGGREGÁTO, *m.* agregatu, agregare, adunare, culesu.

AGGREGAZIÓNE, *f.* agregațiune, agregare, adunătură, unire, culegere; societate, asociațiune, tovărășie.

AGGREGGIÁRE, *v. a.* a înturma; — *aggreggiarsi*, a se aduna.

AGGRESSIÓNE, *f.* agresiune, atacu, năvălire, asaltu.

AGGRESSÓRE, *m.* agresoru, năvălitoru; provocatoru; hoțu.

AGGREZZÁRE, AGGREZZÍRE, *v. n.* a se amorți, a se înțepeni de frigu.

AGGRICCIÁRSI, *v. n.* a se înfiora, a tremura de frică.

AGGRINZÁRE, *v. a.* a încreți, a sbîrci, a face sbîrcituri.

AGGRINZÍRE, AGGRINZÍRSI, *v. n.* a se încreți, a se sbîrci.

AGGRIZZÁRSI, *v. n.* a se înțepeni, a amorți de frigu.

AGGROMMÁRE, *v. n.* a se închiega, a se încoja, a se incrusta.

AGGRONDÁRE, *v. n.* a încreți sprîncenele; a se supâra.

AGGROTTÁRE, *v. a.* — *aggrottare le ciglia*, a încreți sprîncenele; a se posomorî, a se mosorî, a se supâra.

AGGROTTESCÁTO, *a.* grotescu.

AGGROVIGLIÁRE, AGGROVIGLIOLÁRE, *v. a.* a învălmăși; — *aggrovigliarsi*, a se întortoca, a se împletici, a se învălmăși.

AGGRUMAMÉNTO, *m.* închiegare.

AGGRUMÁRSI, *v. n.* a se închiega, a se slei.

AGGRUMOLÁRE, *v. a.* a grămădi.

AGGRUPPAMÉNTO, *m.* înnodare; înfășurare; adunare în grupă, grupare; stolu, ceată; intrigă.

AGGRUPPÁRE, *v. a.* a înnoda; a grupa, a aduna în grupă; a împacheta, a înfășura; a încurca.

AGGRUZZOLÁRE, *v. a.* a aduna puținu câte puținu.

AGGUAGLIAMÉNTO, *m.* asemânare, alâturare.

AGGUAGLIÁNZA, *f.* ecualitate, paritate; dreptate.

AGGUAGLIÁRE, *v. a.* a parifica, a potrivi, a asemâna; a se asemâna, a se alătura.

AGGUAGLIATAMÉNTE, *avv.* asemenea.

AGGUÁGLIO, *m.* parificare, asemânare, alăturare, potrivire; proporțiune.

AGGUANTÁRE, *v. a.* a apuca, a pune mâna, a prinde, a ținea tare; a lua cu silă, a smuci.

AGGUARDÁRE, *v. a.* a privi, a contempla.

AGGUATÁRE, *v. a.* a întinde curse, lațuri; a pândi.

AGGUÁTO, *m.* ascunzătoare; cursă, laț, insidie.

AGGUERRÍRE, *v. a.* a învăța la resbelu.

AGGUINDOLAMÉNTO, *m.* depânare; înșelăciune, amăgire.

AGGUINDOLÁRE, *v. a.* a depâna; a înșela, a amăgi.

AGHÉTTA, *f.* litargiriu, smaltu de plumbu.

AGHÉTTO, *m.* șiretu, gâitanu, panglică cu câpătâele de feru în formă de acu; cureluș.

AGHIFÓRME, *a.* în formă de acu.

AGHIRÓNE, *m.* bătleanu (pasere.)

Digitized by Google

AGIAMÉNTO, *m.* comoditate ; umblâtoare, latrinâ.
AGIÁRE, *v. a.* a acomoda, a aşeza, a pune josu binişoru ; — *agiarsi*, a se acomoda ; a se folosi, a se bucura.
AGIATAMÉNTE, *avv.* cu comoditate ; în ticnâ.
AGIATÁRSI, *v. n.* a se acomoda, a se odihni, a ticni.
AGGIATÉZZA, *f.* comoditate, stare comodâ ; avuţie ; moliciune, târziime, incetime, lene.
AGIÁTO, *a.* comodu, odihnitu ; avutu, cu stare ; nesilitu ; lesniciosu ; potrivituosibilu, de făcutu.
AGÍBILE, *a.* agibilu, factibilu, posibilu, de făcutu.
ÁGILE, *a.* agilu, ageru, uşoru, sprintenu ; isteţu.
AGILITÀ, *f.* agilitate, agerime, uşurinţâ, sprintenie.
AGILITÁRE, *v a.* face agilu.
AGILMÉNTE, *avv.* cu agilitate, cu agerime.
ÁGIO, *m.* comoditate, lesniciune, facilitate ; stare bună şi plăcută ; — *viver con agio*, a trai în abundanţâ ; — *a vosto bell'agio*, cântu vei pofti ; — *dar agio*, a da ocasiune ; — *a bell'agio*, cu comoditate, în ticnâ.
AGÍRE, *v. a.* a lucra, a face ; a fi în mişcare.
AGITAMÉNTO, *m.* agitare, mişcare, scuturare, sguduire, clătinare ; turburare ; desbatere.
AGITÁRE, *v. a.* a agitare. mişca, a scutura, a clăti, a clătina, a sgudui ; a turbura ; a desbate ; a pertracta ; — *agitarsi*, a se agita, a fi agitatu.
AGITATÓRE, *m.* agitatoru, scuturâtoru ; turburâtoru.
AGITAZIÓNE, *f.* agitaţiune, mişcare, sguduire ; turburare, întârîtare, neastîmpăru, neodihnâ.
AGLIÁTA, *f.* scordolea.
ÁGLIO, *m.* aiu, usturoiu ; — *saper d'aglio*, a desplăcea.
AGNATÍZIO, *a.* agnatiţiu, de agnaţi, de agnaţiune.
AGNÁTO, *m.* agnatu, consânginu ; rudă despre tată.
AGNAZIÓNE, *f.* agnaţiune, consânginitate, rudenie între descendenţii masculini din aceeaşi stirpe.
AGNÉLLA, ÁGNA, *f.* mieluşea.
AGNELLÉTTO, *m.* mieluşelu.
AGNELLÍNO, *a.* de mielu ; de lână de mielu.
AGNÉLLO, *m.* mielu ; persoană blândă, mansuetă.
AGNIZIÓNE, *f.* agniţiune, recunoaştere.
AGNOCÁSTO, *m.* agnocastu, vitice (arburelu).
ÁGNOLO, *m.* ângeru.
AGNUSDÉI, *m.* agnusdeiu, melu de ceară binecuvîntatu de Papa ; o parte din S. Liturgie.
ÁGO, *m.* acu ; sulă ; boldu ; spelcă ; arâtâtoru de orologiu ; — *ago da cucire*, acu de cusutu ; — *ago da pomolo*, boldu, bongoşu, acu cu gămălie.
AGOGNÁRE, *v. a.* a dori, a rîvni, a pofti, a lăcomi.
AGOGNATÓRE, *m.* doritoru, rîvnitoru, poftitoru.
AGONÁLE, *a.* agonalu, relativu la agonu, de agonu.
AGÓNE, *m.* acu mare ; agonu, luptă publică şi locu unde se făcea ; unu felu de peşte.
AGONÍA, *f.* agonie, luptele mortii ; incertitudine, neodihnă mare, chinuire.
AGONÍSTA, *m.* agonistu, luptâtoru la cei vechi.
AGONIZZÁNTE, *a.* agonizantu, ce se află în agonie.
AGONIZZÁRE, *v. n.* a agoniza, a fi în luptele morţii.
AGORÁIO, *m.* acaru, acarniţă,
AGÓSTO, *m.* augustu, luna lui augustu.
AGRAMÉNTE, *avv.* cu asprime.
AGRÁRIO, *a.* agrariu, de câmpu, de agriculturâ.
AGRESTAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu agrestu.
AGRESTÁRE, *v. a.* a înăspri, a amari.
AGRESTÁTA, *f.* zeamă de aguridâ.
AGRÉSTE, *a.* agrestu, câmpenescu, ţărânescu, selbaticu, rusticu ; mojicu, prostu, grosolanu, aspru.
AGRESTÉZZA, *f.* sălbăticie, rusticitate ; acrime.
AGRÉSTO, *m.* aguridă, zeamă de aguridă ; — *a.* agrestu, câmpenescu, rusticu ; mojicu ; acru, aspru.
AGRESTÓSO, AGRESTÍNO, *a.* acru, acidu, aspru.
AGRESTÚME, *m.* acrime, lucruri acide, acre.
AGRÉTTO, *a.* acrişoru ; — *s. m.* năsturelu.
AGRÉZZA, *f.* acrime ; asprime, rusticitate.
AGRICOLTÓRE, AGRÍCOLA, *m.* agricultoru, lucrâtoru pe pământu, ţâranu, cultivatoru, plugaru.
AGRICOLTÚRA, *f.* agriculturâ, lucrarea pământului.
AGRIFÓGLIO, *m.* măcieşu (arburelu).
AGRÍGNO, *a.* cam acru, acrişoru.
AGRIMENSÓRE, *m.* agrimensoru, arpantoru, măsurâtoru de pământu, ingineru topograficu.
AGRIMENSÚRA, *f.* agrimensură, arpentagiu.
AGRIÓTTA, *f.* vişină.
AGRIPÉRSA, *f.* magheranu de câmpu (plantă).
AGRÍPPA, *m.* unu felu de alifie.
ÁGRO, *a.* acru, năspritu, iute la gustu ; aspru, supârâtoru ; tristu, melancholicu ; — *s. m.* zeamă de lămâie şi asemenea ; teritoriu, agru, câmpu.
AGRODÓLCE, *a.* acru-dulce.
AGRONOMÍA, *f.* agronomie, ştiinţa agriculturei.
AGRÓNOMO, *m.* agronomu, versatu în agricultură.
AGRÓRE, *m.* acrime.
AGRÓSTE, AGRÓSTIDE, *f.* agrostidă (unu felu de plantă).
AGRÚME, *m.* fructe sau legumi cu gustu de acrime ; lucru desgustosu, supârâtoru.
AGUARDÁRE, *v. a.* a privi cu atenţiune ; a căuta, a ingriji.
AGUATÁRE, *v. a.* a pândi ; a întinde laţuri, curse.
AGUATATÓRE, *m.* pânditoru.
AGUÁTO, *m.* pândă, pândeală ; cursă, laţu, insidie.
AGÙCCHIA, *f.* acu de împletitu ; acu ; vergea de feru.
AGUCCHIÁRE, *v. a.* a coase ; a împleti cu ochiuri.
AGUCCHIATÓRE, *m.* împletitoru, cusătoru.
AGÚGLIA, *f.* acu de împletitu ; acu în generalu ; obeliscu, piramidă ; acuilă ; ştiucă.
AGUGLIÁRE, *v. a.* a coase, a împleti.
AGUGLIÓNE, *m.* acu, boldu.
AGUTÁME, *m.* cuantitate de cuie.
AGUTÉZZA, *f.* ascuţire, ascuţime ; subtilitate fineţă.
AGÚTO, *a.* acutu, ascuţitu ; — *s. m.* cuiu.
AGUZZAMÉNTO, *m.* ascuţire ; subţiere ; întârîtare.
AGUZZÁRE, *v. a.* a ascuţi ; a da la tocilă, a toci ; a deştepta, a face mai pătrunzâtoru ; a întărita, a aţiţa, a zădări, a sgândăra, a escita ; — *aguzzare la macina del mulino*, a întărita pofta de mâncare ; — *aguzzar l'ingegno*, a încorda mintea.
AGUZZÁTA, *f.* ascuţire, ascuţitură.
AGUZZATÓRE, *m.* ascuţitoru, care ascuţeşte.
AGUZZATÚRA, *f.* ascuţiturâ, ascuţişu.
AGUZZÉTTO, *m.* satelitu şi confidentu alu cuiva.
AGUZZÍNO, *m.* custodu de sclavi sau de prisonieri.
AGÚZZO, *a.* ascuţitu, acutu.
AH. ÁHI, *interiez.* ah, oh, vai !
AHIMÈ, *interiez.* vai ! vai de mine ! aoleo !
ÁIA, *f.* arie ; faţă, spaţiu de pământu, locu ; câmpie ; institutriţă, guvernantă ; — *menare il can per l'aia*, a târâgâi, a trâgăna, a amăna,

Digitized by Google

a indelungi ; — *pagare in sull' aia*, a plăti îndată, cu bani peşinu..

AIÁTA, *f.* cuantitate de snopi ce se pune deodată într'o arie.

AIÁTO, *a.* oţiosu ; — *andare aiato*, a umbla derbedeu.

AIDÚCA, *m.* haiducu.

ÁIO, *m.* institutoru, guvernoru, educatoru.

AIRÓNE, *m.* bâtleanu (pasere).

AÍTA, *f.* ajutoru ; — *chiedere aita*, a cere ajutoru.

AITÁNTE, *a.* robustu, voinicu, viteazu.

AITÁRE, *v. a.* a ajuta, a da mână de ajutoru.

AIUÓLA, *f.* arie mică ; brasdă.

AIUÓLO, *m.* rociu, plasă, reţea de prinsu paseri.

AIUTÁNTE, *m.* ajutoru, ajutătoru ; adiutantu ; — *a.* voinicu.

AIUTÁRE, *v. a.* a ajuta, a da ajutoru, a da mână de ajutoru, a ajutora, a servi, a favori, a fi utilu ; — *aiutarsi*, a se ajuta, a se sili ; a se servi, a se folosi ; a se apăra ; a se grăbi ; — *aiutati e Dio t' aiuterà*, dă din mâni, lucrează, şi cerulu îţi va ajuta ; — *il ciel t'aiuti* ! trăeşte !

AIUTATÓRE, *m.* ajutătoru.

AIUTÉVOLE, *a.* ajutătoru ; priinciosu, favorabilu.

AIÚTO, *m.* ajutoru, ajutorinţă, ajutare ; protecţiune, apărare, ocrotire ; favoru, patrociniu ; întărire ; remediu, mijlocu de scăpare ; — *aiuto* ! ajutoru ; ajutati ! săriţi !

AIUTÓRIO, *m.* ajutoru, ajutorinţă.

AIZZÁRE, *v. a.* a aţiţa, a întărita ; a sgândăra ; a asmuţi.

ÁLA, *f.* aripă ; scutu, adăpostu, protecţiune, ocrotelă, favoare ; vintrea, pânză de corabie ; cornu, flancă ; cânatu ; foteză ; sboru ; iuţeală, repeziciune ; — *far ala*, a face spalieră ; — *far cadere, tarpare le ali*, a reteza aripile ; a slăbi, a desputeri ; — *metter l'ali* a se grăbi ; — *star in sull' ala*, a fi aproape de a porni.

ALABÁRDA, *f.* alabardă, elebardă (armă).

ALABARDÁTA, *f.* lovitură de alabardă.

ALABARDIÈRE, *m.* alabardieru, armatu cu alabardă.

ALABASTRÍNO, *a.* alabastrinu, de alabastru, ca alabastrulu.

ALABÁSTRO, *m.* alabastru, o piatră transparentă.

ALACKEMÉNTE, *avv.* cu alacritate, cu iuţeală, cu vioiciune.

ALACRITÀ, *f.* alacritate, iuţeală, vioiciune, uşurinţă, activitate, sîrguinţă, străduinţă, năduleală.

ALAMÁNNO, *a.* e *sost. m.* germanu, neamţu, nemţescu.

ALAMÁRO, *m.* brandeburgă, ornamentu în cusături sau găitane pe la gâurile nasturiloru.

ALÁNO, *m.* zăvodu, zăvoiu (câine).

ALÁRE, *m.* grătaru.

ALÁRE, *v. a.* a trage către sine o funie de navă.

ALÁTO, *a.* aripatu, cu aripi.

ÁLBA, *f.* ziori, revărsatulu zioriloru.

ALBAGÍA, *f.* orgoliu, presumpţiune, aroganţă, îngîmfare, semeţie, vanitate, zădărnicie.

ALBÁGIO, *m.* unu felu de pânură.

ALBAGIÓSO, *a.* orgoliosu, semeţu, arogantu, presumptuosu.

ALBÁNA, *f.* unu felu de strugure albu.

ALBANÉLLA, *f.* vulturu.

ALBARDÉOLA, *f.* raţă gâvănată, gâscă gâvănată.

ALBÁTRA, *f.* arboazâ.

ALBÁTRO, *m.* arboazu.

ALBAZZÁNO, *m.* piatră vâroasă.

ALBEGGIAMÉNTO, *m.* albire ; crăpatulu zilei.

ALBEGGIÁRE, *v. n.* a albi ; a se crăpa de zioă.

ÁLBERA, *f.* plopu de munte.

ALBERÁRE, *v. a.* a arbora, a împlânta, a înfige în pământu, a înălţa ceva ca unu arbore.

ALBERÁTO, *a.* arburatu, semănatu cu arburi.

ALBERATÚRA, *f.* toate catartele unei nave.

ALBERÉLLA, *f.* plopu tremurătoru.

ALBERÉTO, *m.* arboretu, pometu, locu săditu cu arbori.

ALBERÉTTO, *m.* arburelu, copăcelu, arbure micu.

ALBERGAMÉNTO, *m.* ALBERGAGIÓNE, *f.* ospătare, găzduire.

ALBERGÁRE, *v. a.* a ospăta, a găzdui, a priimi în gazdă, a da cuartiru ; — *v. n.* a locui, a şedea.

ALBERGATÓRE, *m.* ospătaru, găzduitoru, birtaşu.

ALBERGHERÌA, *f.* cuartiru.

ALBÉRGO, *m.* locuinţă, lăcăşu, sălaşu, cuartiru ; ospătărie, hotelu, birtu, hanu ; adapostu.

ALBERÍNO, *m.* dendritu, piătră arboroasă ; petele, apele dendritului ; unu felu de burete.

ÁLBERO, *m.* arbore, arbure, copaciu, pomu ; catartu, catargu de navă ; arbore genealogicu ; — *albero di maestra*, catartu principalu ; — *albero di mezzana*, catartu artimonu ; — *albero enciclopedico*, arbore enciclopedicu, tablou sistematicu alu ştiinţeloru ; — *per un colpo non cade l' albero*, nici unu arbore nu cade la prima lovitură ; — *il frutto non cade lontan dall'albero*, aşcia nu sare departe de tulpină.

ALBERÚZZO, *m.* arburelu, arbureţu, copăcelu.

ALBICÁNTE, *a.* albiciosu, albeneţu.

ALBÍCCIO, *a.* albuţu, albiciosu ; şumenu, şumenitu.

ALBICÓCCA, ALBERCÓCCA, *f.* zarzără, caisă.

ALBICÓCCO, ALBERCÓCCO, *m.* zarzăru, caisu.

ALBIGÉSI, *m. pl.* albigesi o sectă de eretici.

ALBINÁGGIO, *m.* albinagiu, dreptulu fiscului asupra moşteniri unui străinu nepământenitu.

ALBINÁTO, *a.* născutu în străinătate ; — *s. m.* albinagiu.

ALBINÁZZA, *f.* unu felu de strugure albu.

ALBÍNO, *a.* albiu, albeneţu, albiciosu ; — *s. m.* albinosu, cacherlacu, omu albiciosu de Africa.

ÁLBO, *a.* albu ; palidu ; şumenu.

ÁLBO, ÁLBUM, *m.* albumu, caietu, codicelu.

ALBOGALÉRO, *m.* albogaleru, unu felu de bonetă albă ce purtau sacerdoţii lui Jupiteru.

ALBÓRE, *m.* ziori ; — *ai primi albori*, în ziori.

ALBORÓTTO, *m.* agitaţiune, comoţiune, turburare.

ALBÚGINE, *f.* albeaţă la ochi.

ALBUGÍNEO, ALBUGINÓSO, *a.* albiciosu, albuginosu.

ALBÚME, *m.* albuşu de ou.

ALBUMINÓSO, *a.* albuminosu, coprinzătoru de albumină.

ALBÚMINA, *f.* albumină, o substanţă licuidă sau solidă ce se află în albuşulu de ou.

ALBÚRNO, *m.* alburnu, măzgă.

ALCÁDE, ALCÁLDO, *m.* alcadă, ofiţeru de justiţie în Spania.

ALCÁICO, *a.* alcaicu (versu grecescu sau latinescu).

ALCALESCÉNTE, *a.* alcalescinte, coprinzătoru de alcali.

ALCALESCÉNZA, *f.* alcalescinţă, mâncătură, putrezire, efectu alu alcaliloru.

ÁLCALI, *m.* alcali, substanţă ce are propietăti chimice analoge cu ale sodei.

Digitized by Google

ALCÁLICO, *a.* alcalicu, avindu proprietăți alcaline.
ALCALINITÀ, *f.* alcalinitate, nașterea proprietății alcaline.
ALCALÍNO, *a.* alcalinu, coprinzătoru de alcali.
ALCALIZZÁRE, *v. a.* a alcalisa, a trage unu alcali, a scoate acidulu dintr'o sare neutră prin mijlocu lu focului.
ALCÁNGI, *m. pl.* alcangi, o miliție turcească.
ÁLCE, *m.* cerbu alceu (cuadrupedu).
ALCÉA, *f.* nalbă mare, altea (plantă).
ALCHECHÉNGI, *m. pl.* o planta.
ALCHÉNNA, *f.* alcană (plantă); rădăcină de alcană.
ALCHÉRMES, *m.* cărmazu.
ALCHIMÍA, *f.* alchimie, arta pretinsă de a transforma metaluri groase în metaluri nobile și de a găsi remedie bune pentru orîce maladie; înșelăciune.
ALCHIMIÁRE, *v. a.* e *n.* a face pe alchimistu; a înșela.
ALCHÍMICO, *a.* alchimicu, de alchimie.
ALCHIMÍSTA, *m.* alchimistu.
ALCHIMÍSTICO, *a.* alchimisticu, de alchimistu, de alchimie.
ALCHIMIZZÁRE, *v. n.* ed *a.* a alchimiza, a face pe alchimistu, a căuta piatra filosofală; a falsifica.
ALCÍDE, *m.* Alcide, Ercule; omu foarte robustu.
ALCIÓNE, *m.* alcionu, pasere.
ÁLCOOL, *m.* alcoolu, spirtu de vinu.
ALCOÓLICO, *a.* alcoolicu, coprinzătoru de alcoolu.
ALCOOLIZZÁRE, *v. a.* a alcooliza, a preface în alcoolu.
ALCOOLIZZAZIÓNE, *f.* alcoolizațiune, alcoolizare.
ALCOOLÓMETRO, *m.* alcoolometru, măsurătoru de alcoolu.
ALCORÁNO, *m.* alcoranu, coranu.
ALCÓRNOCH, *m.* alcornocă, sugeru (scoarță).
ALCÓVA, *f.* ALCÓVO, *m.* alcova, fundătura facută într'o odae pentru a pune acolo patulu; iatacu.
ALCUNAMÉNTE, *avv.* nicidecumu, nici într'unu felu.
ALCÚNO, *a.* e *pron.* vreunu, oarecare; oarecine, cineva, neștine, unu omu.
ÁLDO, *m.* agricultoru la Evulu Meziu.
ALDERMÁNO, *m.* aldermanu (magistratu în Englitera).
ALDÍNO, *a.* aldinu (litere de tiparu).
ALEÁTICO, LEATICO, *m.* alcaticu (unu felu de vinu).
ALÉGGERE, *v. a.* a alege.
ALEGGIÁRE, *v. n.* a scutura aripile; a flutura; a sufla ușoru.
ALEMÁNNA, *f.* danțu sau arie musicală germană.
ALEMÁNNO, *a.* e *s. m.* germanu, nemțescu, neamțu.
ALÉNA, *f.* răsuflare grea.
ALENAMÉNTO, *m.* respirațiune, răsuflare grea; gâfâire.
ALENÁRE, *v. n.* a sufla tare, a gâfâi.
ALENÓSO, *a.* suflându tare, gâfâindu.
ÀLERE, *v. a.* a nutri, a crește; a ațița.
ALESSANDRÍNO, *a.* alecsandrinu (versu).
ALESSIFÁRMACO, *m.* alecsifarmacu, contraveninu.
ALÉTTA, *f.* aripioară.
ÁLFA, *f.* alfa, prima literă din alfabetulu grecescu; inceputuri; — *l' alfa e l' omega*, inceputulu și finitulu.
ALFABETÁRE, *v. a.* a dispune în ordinu alfabeticu.
ALFABETICAMÉNTE, *avv.* alfabeticește.
ALFABÉTICO, *a.* alfabeticu, după rîndulu alfabeticu.
ALFABÉTO, *m.* alfabetu; abecedaru; ordinu alfabeticu.
ALFÁNA, *f.* iapă din Arabia.
ALFÁNICA, ALFANÉTTA, *f.* unu felu de șcimu.
ALFIÉRE, *m.* stegaru; una din figurile șachului.
ÁLGA, ÁLIGA, *f.* algă, iarbă care crește în mare.
ÁLGEBRA, *f.* algebră (știință).
ALGÉBRAICO, ALGEBRICO, *a.* algebricu, de algebră.
ALGEBRICAMENTE, *avv.* algebricește.
ALGEBRÍSTA, *m.* algebristu, omu versatu în algebră.
ALGENTE, *a.* rece, recorosu, înghițatu.
ÁLGERE, *v. n.* a înghița.
ALGORE, *m.* înghițetu, frigu mare.
ALGOSO, *a.* algosu, de alga, plinu de algă.
ÁLIA, *f.* aripa unui edificiu.
ALIÁRE, *v. n.* a scutura aripile, a sbura, a flutura.
ÁLIBI, *m.* alibi, absință.
ÁLICA, *f.* alacu.
ALICÁNTE, *m.* alicantu, unu felu de vinu din Spania.
ÁLICE, *f.* alice, sardela.
ALICÉTTA, *f.* unu felu de pumnaru.
ALIDAMENTE, *avv.* într'unu chipu aridu, uscatu.
ALIDÍRE, *v. a.* a usca, a seca.
ÁLIDO, *a.* aridu, uscatu, secu.
ALIDÓRE, *m.* ariditate, uscăciune, secete.
ALIENÁBILE, *a.* alienabilu, ce se poate înstrăina.
ALIENAMÉNTO, *m.* alienare, înstrăinare.
ALIENÁRE, *v. a.* a aliena, a înstrăina, a vinde; a depărta, a alunga, a separa; — *alienarsi da chicchessia*, a se desbina de cineva; — *alienarsi l'animo di taluno*, a și pierde favoarea altuia.
ALIENATAMÉNTE, *avv.* nebunește.
ALIENATÁRIO, *m.* alienataru, acela în a căruia favoare s'a alienatu oarecare lucru.
ALIENÁTO, *a.* alienatu, înstrăinatu; smintitu.
ALIENATÓRE, *m.* alienatoru, înstrăinătoru; despărțitoru.
ALIENAZIÓNE, *f.* alienațiune, alienare, înstrăinare; separațiune, despărțire, desbinare; — *alienazione di mente*, alienatiune mentală, smintire, nebunie.
ALIENIGENA, *m.* străinu, născutu în străinătate.
ALIÉNO, *a.* streinu; neinclinatu, nedispusu; contraru, diversu; depărtatu; nepotrivitu.
ÁLIGA, *f.* algă, iarba acuatică, iarbă marină.
ALÍGERO, *a.* aligeru, aripatu, într'aripatu.
ALIMENTAMÉNTO, *m.* alimentare, nutrire, hrănire.
ALIMENTÁRE, *v. a.* a alimenta, a nutri, a hrăni; — *alimentarsi*, a se nutri, a se hrăni; a mânca.
ALIMENTÁRE, *a.* alimentaru, nutritivu, hrănitoru.
ALIMENTÁRIO, *a.* alimentariu, relativu la alimentu, la hrană.
ALIMÉNTO, *m.* alimentu, nutrimîntu, hrană, mâncare, bucate; nutrețu; creștere, adaugere, mărire; îndemnu.
ALIMENTOSO, *a.* alimentosu, nutritivu, hrănitoru.
ALIOSSO, *m.* arșicu.
ALÍPEDE, *a.* într'aripatu la picioare; repede, iute.
ALIQUÓTO, *a.* alicuotu, care este parte alicuotă.
ALISÉO, *a.* alizeu (vîntu).
ALISMO, *m.* patlagină de apă.
ALITÁRE, *v. n.* a sufla, a răsufla, a respira.
ALÍTO, *m.* suflare, răsuflare, respirațiune; suflare ușoară a vîntului; ecsalațiune, aburu, dohoare.
ALITÓSO, *a.* care suflă, răsuflă, evaporează.
ÁLLA, *f.* cotu englezescu.
ALLACCÉVOLE, *a.* care se poate lega; atrăgătoru, plăcutu, lingușitoru.
ALLACCIAMÉNTO, *m.* legare, strîngere, înnodare; amăgire, ademenire, atragere, lingușire.

Digitized by Google

ALLACCIÁRE, *v. a.* a lega, a stringe, a innoda; a linguși, a momi, a atrage, a amâgi, a ademeni; — *allacciarsi*, a și stringe hainele.

ALLACCIATÍVO, *a.* de legatu, de innodatu.

ALLACCIATÓRE, *m.* stringâtoru; linguşitoru, momitoru.

ALLACCIATÚRA, *f.* legâtură, șiretu, șnuru; chingă.

ALLAGAMÉNTO, *m.* bâltuire, înundare, înnecare, râvârsarea apeloru.

ALLAGÁRE, *v. a.* a bâltui, a înunda, a înneca, a potopi, a râvârsa, a acoperi cu apâ; — *allagarsi*, a se râvârsa; a se înneca, a se înunda.

ALLAGAZIÓNE, *f.* bâltuire, înecăciune, înundaţiune.

ALLAMPANÁRE *v. n.* a flâmânzi, a slâbi, a se mârşâvi pentru foame, a muri de foame.

ALLAMPANÁTO, *a.* slabu, macru, mârşavu.

ALLAPIDÁRE, *v. a.* a lapida, a goni, a ucide cu pietre.

ALLAPPÁRE, *v. a.* a înţepa.

ALLARDÁRE, ALLARDELLÁRE, *v. a.* a împâna cu slănină.

ALLARGAMÉNTO, m. lârgire, lâţire, întindere.

ALLARGÁRE, *v. a.* a lârgi, a lâţi; a întinde, a mări; a prelungi; a slâbi, a înceta; — *allargarsi*, a se lârgi; a se întinde; a se depărta; a vorbi pe largu; — *allargar la mano*, a fi liberalu, generosu; — *allargare il cuore*, a înveseli, a bucura; — *allargare un prigioniero*, a face oarecare facilitaţiuni, a da oarecare libertate la unu prisonieru; — *allargar le ali*, a face stare, a se îmbogâţi.

ALLARGATÓRE, *m.* lârgitoru, întinsâtoru.

ALLARMÁRE, *v. a.* a alarma, a da alarma.

ALLÁRME, *m.* alarmă, semnalu pentru a face să alerge la arme; — *falso allarme*, fricâ fără motivu.

ALLASSÁRE, *v. a.* a osteni; — *allassarsi*, a se osteni, a se fatiga.

ALLASTRICÁRE, *v. a.* a pardosi, a pava, a lespezi.

ALLATINÁRE, *v. a.* a traduce în latineşte; a latiniza.

ALLÁTO, *avv.* e *prep.* alâturea, d'alâturea, lângă, pe lângă, aproape de.

ALLATTAMÉNTO, m. alaptare, dare de ţiţă.

ALLATTÁRE, *v. a.* a alapta, a da ţiţă; a nutri, a creşte; — *v. n.* a suge ţiţă.

ALLATTATRÍCE, *f.* alâptâtoare, nutritoare, doică.

ALLEÁNZA, *f.* alianţă, uniune, confederaţiune; unire prin câsâtorie, rudire.

ALLEÁRSI, *v. n.* a se alia, a se uni.

ALLEÁTO, *a.* e *s. m.* aliatu, confederatu, amicu.

ALLEBBIÁRE, *v. a.* a contamina, a păngări, a spurca.

ALLECCORNÍRE, *v. a.* a linguși, a momi, a atrage.

ALLEFICÁRE, *v. n.* a prinde, a se înrădăcina.

ALLEGÁBILE, *a.* care se poate cita, aduce de mărturie.

ALLEGACCIÁRE, *v. a.* a lega, a strînge cu cordele.

ALLEGAMÉNTO, *m.* citare, aducere de mărturie, pomenire.

ALLEGÁRE, *v. a.* a cita, a aduce de mărturie, a pomeni, a alătura, a face alegaţiuni, citaţiuni, a se provoca la cineva sau la ceva; — *allegarsi*, a se lega, a se uni, a se alia; — *allegare ignoranza*, a pretesta neştiinţă.

ALLEGÁTO, *a.* citatu, alăturatu; — *s. m.* piesă alăturată.

ALLEGAZIÓNE, *f.* alegaţiune, citaţiune, alăturare, pomenire, aducere de mărturie; scusă, pretestu.

ALLEGGERIMÉNTO, *m.* uşurare; împuţinare de greutate; mângâere, confortu, recreaţiune; diminuţiune.

ALLEGGERÍRE, *v. a.* a uşura; a împuţina, a micşora; a mângâia, a conforta; — *allegerirsi*, a se uşura; a se îmbrăca mai uşoru.

ALLEGGERÍTO, p. uşuratu; — *allegerito di mente*, smintitu.

ALLEGGIAMÉNTO, *m.* uşurare; alinare, potolire.

ALLEGGIÁRE, *v. a.* a uşura; a alina, a potoli, a conforta.

ALLEGGIATÓRE, *m.* uşurâtoru; confortatoru, consolatoru.

ALLEGORÍA, *f.* alegorie, metaforâ; alusiune.

ALLEGORICAMÉNTE, *avv.* alegoriceşte, simboliceşte.

ALLEGÓRICO, *a.* alegoricu, simbolicu.

ALLEGORÍSTA, *m.* alegoristu.

ALLEGORIZZÁRE, *v. n.* a alegoriza, a face alegorii.

ALLEGRAMÉNTE, *avv.* cu veselie; bucurosu.

ALLEGRAMÉNTO, *m.* înveselire, veselie, bucurie.

ALLEGRÁRE, *v. a.* a bucura, a veseli, a înveseli; a recrea, a desfăta, a conforta; — *allegrarsi*, a se bucura, a se veseli, a se înveseli; a se recrea, a petrece.

ALLEGRATÍVO, *a.* bucurâtoru, veselitoru, recreativu.

ALLEGRATÓRE, *m.* veselitoru, desfătâtoru.

ALLEGRÉTTO, *a.* cam veselu, alegru; alegreto.

ALLEGRÉZZA, *f.* alegreţă, bucurie, veselie; vioiciune.

ALLEGRÍA, *f.* alegreţă, vioşie, chefu.

ALLÉGRO, *a.* alegru, veselu, voiosu; alegro; deşteptu.

ALLELÚIA, *f.* aleluia, aliluia.

ALLELUIÁRE, *v. n.* a cânta aliluia.

ALLENAMÉNTO, *m.* încetare, contenire, precurmare; împuterire, întărire; îmbărbătire.

ALLENÁRE, *v. n.* a înceta; — *v. a.* a împuteri, a întări, a da putere, vigoare; a îmbărbăta, a încuraja.

ALLENÍRE, *v. a.* a alina, a îndulci, a potoli.

ALLENTAMÉNTO, *m.* slăbire, relăsare, încetare.

ALLENTÁRE, *v. a.* a slăbi, a relăsa, a muia; a întârzia, a opri; a destrînge, a lârgi; — *allentarsi*, a se slăbi, a se relăsa, a se destinde; a se muia; a se destrînge; a conteni, a se astimpăra.

ALLENTATÚRA, *f.* rupturâ, surpâturâ.

ALLENZÁRE, *v. a.* a lega, a înfăşia, a înfăşura.

ALLESSAMÉNTO, *m.* fierturâ.

ALLESSÁRE, *v. a.* a fierbe.

ALLÉSSO, *a.* fertu în apâ; — *s. m.* rasolu,

ALLESTÍRE, *v. a.* a gâti, a pregâti, a prepara; — *allestirsi*, a se prepara, a se gâti, a se pregâti; a se grăbi.

ALLETAMÁRE, *v. a.* a gunoi, a îngrăşa.

ALLETTAIUÓLO, *m.* sturzu amăgitoru.

ALLETTAMÉNTO, *m.* atracţiune, nuri, lipiciu, farmecu; linguşire, ademenire, amăgire.

ALLETTÁRE, *v. a.* a atrage, a momi, a fârmeca, a linguși, a ademeni, a amăgi; a desfăta; a dori, a pofti; a pune în patu.

ALLETTATÍVA, *f.* farmecu, lipiciu, momeală.

ALLETTATÓRE, *m.* fârmecâtoru, linguşitoru.

ALLETTERÁRE, *v. a.* a învăţa, a procopsi, a instrui.

ALLETTÉVOLE, *a.* plăcutu, veselitoru, desfătâtoru.

ALLEVAMÉNTO, *m.* creştere, elevare, educare, formare.

ALLEVÁRE, *v. a.* a creşte, a eleva, a educa, a forma, a învăţa; a nutri, a alimenta, a hrăni; a cul-

Digitized by Google

tiva ; a uşura ; — *allevarsi*, a se nutri ; a prinde, a se înrădăcina.

ALLEVATÓRE, *m.* institutoru, educatoru, învăţătoru, crescătoru ; nutritoru, hrănitoru.

ALLEVATRÍCE, *f.* nutritoare, hrănitoare ; doică ; guvernantă, institutriţă, educatriţă.

ALLEVATÚRA, *f.* creştere, cultivare, cultură.

ALLEVIAMÉNTO, *m.* uşurare ; facilitare ; confortare.

ALLEVIÁRE, *v. a.* a uşura ; a facilita ; a conforta.

ALLEVIAZIÓNE, ALLEVIAGIÓNE, *f.* uşurare ; facilitaţiune, înlesnire ; îndulcire, mângâere, confortare.

ALLEZZÁRE, *v. n.* a puţi, a mirosi greu.

ALLIBBIMÉNTO, *m.* îngălbenire de frică ; consternare.

ALLIBBÍRE, *v. n.* a îngălbeni de frică, a se speria, a se înspăimînta, a se consterna.

ALLIBRAMÉNTO, *m.* înregistare, trecere la catastichu.

ALLIBRÁRE, *v. a.* a trece la catastichu, a înregistra.

ALLICENZIÁRE, *v. a.* a licenţia, a congedia, a da drumu.

ALLÍCERE, *v. a.* a atrage, a momi, a linguşi.

ALLÍDERE, *v. a.* a lovi ; a strivi ; a struci, a stropşi.

ALLIETÁRE, *v. a.* a înveseli ; a mulţumi, a îndestula.

ALLIEVÁRSI, *v. n.* a creşte ; a se întrema.

ALLIÉVO, *m.* elevu, discepolu, ucenicu, şcolaru.

ALLIGÁRE, *v. a.* a lega, a uni ; a alătura ; a obliga.

ALLIGATÓRE, *m.* aligatoru, crocodilu de America.

ALLIGAZIÓNE, *f.* aligaţiune (operaţiune aritmetică).

ALLIGNAMÉNTO. *m.* prindere, înrădăcinare.

ALLIGNÁRE, *v. n.* a prinde, a se înrădăcina ; a se stabili.

ALL'IMPROVVÍSTA, *avv.* fără veste, pe negândite.

ALLINDAMÉNTO, *m.* ornare, împodobire, gătire.

ALLINDÁRE, ALLINDÍRE, *v. a.* a orna a găti, a împodobi, a înfrumuseţa ; — *allindarsi*, a se orna, a se găti.

ALLINDATÓRE, *m.* gătitoru, ornatoru ; netezitoru.

ALLINEÁRE, *v. a.* a alinia, a îndrepta.

ALLINGUÁTO, *a.* limbutu, gurăliu, cicală.

ALLIQUIDÁRE, *v. a.* a licuida ; a muia.

ALLIQUIDÍRE, *v. a.* a topi ; — *v. n.* a se topi.

ALLISTÁRE, *v. a.* a dunga, a vârga.

ALLITTERAZIÓNE, *f.* aliteraţiune, repetiţiune de aceeaşi literă sau silabă.

ALLIVELLÁRE, *v. a.* a nivela.

ALLIVELLAZIÓNE, *f.* nivelaţiune, nivelare.

ALLIVIDIMÉNTO, ALLIVIDAMÉNTO, *m.* învineţire.

ALLIVIDÍRE, *v. n.* a se învineţi, a se face vînătu ; — *allividire per l'invidia*, a se usca de gelosie.

ALLÓBROGO, *m.* omu prostu, grosolanu ; brutalu.

ALLOCCÁRE, *v. n.* a păndi, a spiona, a sta la pândă.

ALLOCCHERÍA, *f.* râtăcire ; nerozie, prostie, stupiditate.

ALLÓCCO *m.* buhă, bufniţă ; năucu, tontu, nerodu.

ALLOCUZIÓNE, *f.* alocuţiune, discursu, cuvintare.

ALLODIÁLE, *a.* alodialu, de alodiu.

ALLODIALITÀ, *f.* alodialitate, cualitate de alodialu.

ALLÓDIO, *m.* alodiu, patrimoniu, avere liberă de totu dreptulu feudale.

ALLÓDOLA, LÓDOLA, *f.* ciocârlanu (pasere).

ALLOGAMÉNTO, *m.* aşezare, punere la locu ; punere la serviţiu ; închiriere ; mărităre.

ALLOGÁRE, *v. a.* a aşeza, a pune la locu ; a băga în servitiu, a mărita ; a închiria ; — *allogar denaro*, a pune bani la dobândă.

ALLOGATÓRE, *m.* aşăzătoru, colocatoru ; închiriătoru.

ALLOGAZIÓNE, *f.* aşezare, colocaţiune ; închiriere.

ALLOGGIAMÉNTO, *m.* locuinţă, lăcaşu, sălaşu, conacu ; cuartiru, casarmă ; lagăru,

ALLOGIÁRE, *v. a.* a găzdui, a sălăşlui, a priimi in gazdă, a da cuartiru ; — *v. n.* a locui, a avea cuartiru.

ALLOGGIATÓRE, *m.* găzduitoru, ospătaru.

ALLÓGGIO, *m.* locuinţă, lăcaşu, sălaşu, cuartiru, conacu ; ospătărie, birtu, otelu, hanu.

ALLOGLIÁTO, *a.* neghinosu, amestecatu cu neghină.

ALLONTANAMÉNTO, *m.* depărtare, alungare.

ALLONTANÁRE, *v. a.* a depărta, a alunga ; — *allontanarsi*, a se depărta, a se duce, a se retrage, a pleca.

ALLOPPIÁRE, *v. a.* a opia, a da opiu, a aromi cu opiu ; a ademeni, a amăgi, a seduce.

ALLÓPPIO, *m.* opiumu, afionu.

ALLÓRA, *avv.* atunci ; în acestu casu.

ALLORCHÈ, *avv.* cându, pe cându.

ALLORDÁRE, *v. a.* a mânji, a feşteli, a spurca.

ALLORÍNO, *m.* plantă mica de dafinu ; — *a.* de dafinu.

ALLÓRO, *m.* laură, dafinu.

ALLÓTTA, *avv.* atunci.

ALLUCIÁRE, *v. a.* a se uita, a privi cu atenţiune.

ALLUCIGNOLAMÉNTO, *m.* sucire, încolăcire.

ALLUCIGNOLÁRE, *v. a.* a suci, a încolăci.

ALLUCINÁRE, *v. a.* a alucina, a abacina, a orbi ; — *allucinarsi*, a se înşela, a nu vedea bine.

ALLUCINAZIÓNE, *f.* alucinaţiune, eroare, greşeală.

ALLÚDA, *f.* meşină, piele de oae lucrată.

ALLÚDERE, *v. n.* a alude, a face alusiune, a da să se înţeleagă altulu decâtu ceea ce este în cuestiune.

ALLUMÁRE, *v. a.* a ilumina ; a aprinde ; a ochia.

ALLÚME, *m.* alaunu, piatră acră.

ALLUMIÉRA, *f.* minieră de alaunu.

ALLUMÍNA, *f.* aluminâ, ocsidu de aluminiu.

ALLUMINAMÉNTO, *m.* iluminare ; aprindere.

ALLUMINÁRE, *v. a.* a ilumina ; a aprinde ; a ilustra ; a miniatura ; — *alluminarsi*, a se ilumina.

ALLUMINATÓRE, *m.* iluminatoru.

ALLUMINATÚRA, *f.* muiarea pânzeturiloru în alaunu ca să se poată prinde bine vâpselele.

ALLUMÍNIO, *m.* aluminiu, o substanţă metalică.

ALLUMINAZIÓNE, *f.* iluminare ; aprindere.

ALLUMINÓSO, *a.* aluminosu, coprinzătoru de alaunu.

ALLUNÁRE, *v. a.* a curba, a arcui.

ALLUNGAMÉNTO, *m.* lungire, prelungire, nădire.

ALLUNGÁRE, *v. a.* a lungi, a prelungi, a nădi ; a întinde ; a amâna ; a trăgăna, a zăbovi ; a alunga ; — *allungarsi*, a se lungi, a se prelungi ; a se întinde ; a se depărta ; — *allungare il passo*, a umbla mai iute ; — *allungare il vino*, a pune apă multă în vinu.

ALLUNGATÍVO, *a.* lungitoru, care serve a lungi.

ALLUNGATÓRE, *m.* lungitoru, care lungeşte.

ALLUNGATÚRA, *f.* prelungire.

ALLUPÁRE, *v. n.* a flămânzi.

ALLUSINGÁRE, *v. a.* a linguşi, a măguli, a ademeni.

Digitized by Google

ALLUSIÓNE *f.* alusiune, discursu indirectu.
ALLUSÍVO, *a.* alusivu, coprinzâtoru de alusiune.
ALLUVIÁRE, *v. a.* a înneca, a inunda.
ALLUVIÓNE, *f.* aluviune, înnecare, inundaţiune.
ÁLMA, *f.* animâ, sufletu.
ALMAGÉSTO, *m.* almagestu, culesu de observaţiuni astronomice şi de probleme geometrice făcute de Ptolomeu.
ALMANACCÁRE, *v. n.* a face la calindari, a se trudi pentru a descoperi lucruri abstracte şi ascunse, a zidi in vîntu.
ALMANACCHÍSTA, *m.* făcâtoru de calindare, de almanachuri.
ALMANÁCCO, *m.* almanachu, calindaru.
ALMANACCÓNE, *m.* omu şiretu, vicleanu, înşelâtoru.
ALMÁNCO, ALMÉNO, *avv. e cong.* celu puţinu, âncai, âncailea, mâcaru.
ALMIRÁNTE *m.* almirantu, admiralu, amiralu.
ÁLMO, *a.* nutritoru, animatoru, dâtâtoru de viaţâ, nobilu, escelentu, sublimu, înaltu; priinciosu.
ÁLNO, *m.* aninu (arbore.)
ALOÈ, *m.* aloe, odagaciu; lucru amaru.
ALÓNE, *m.* cearcânu (împrejurulu soarelui şi alu lunei).
ALOPECÍA, ALOPEZÍA *f*, alopecie, pleşuvie, pleşuvire.
ALÓSCIA, *f.* o bâuturâ spaniolâ.
ÁLPE, *f.* alpe, munte înaltu şi riposu.
ALPÉSTRE, *a.* alpestru, muntosu, de munte, alu alpiloru; riposu; sâlbatecu, aspru, grosolanu, mojicu.
ALPIGIÁNO, *m.* munteanu, locuitoru de munte.
ALPÍNO, ALPÍGNO, *a.* muntenescu, de munte, de alpe.
ALQUÁNTO, *avv.* puţinu, în micâ cuantitate; câtuva, vreunu; — *egli è alquanto ignorante*, este cam prostu.
ALTALÉNA, *f.* hâţinâtoare, dulapu; hâţinare.
ALTALENÁRE, *v. n.* a se hâţina, a se da huţâ, a se cumpâni.
ALTALÉNO, *m.* o maşinâ militarâ de aruncatu pietre.
ALTAMÉNTE, *avv.* înaltu, susu; profundu, adîncu; cu gurâ mare; cu demnitate, cu nobleţâ, cu sublimitate.
ALTÁNA, *f.* altanu, teraţâ, podu.
ALTÁRE, *m.* altaru, oltaru; masâ; religiune; bisericâ; cultu, serviţiu religiosu; — *il Sacrifizio dell' altare*, Sânta Liturgie; — *il Sacramento dell' altare*, Sânta Eucharistie, sânta Grijanie; — *innalzare altar contro altare*, a face o schismâ în Bisericâ, a scorni o eresie; a se desbina de altulu şi a i face opositiune.
ALTARÍNO, *m.* altaru micu; bancâ de îngenuchiatu.
ALTÉA, *f.* altea, nalbâ mare (plantâ.)
ALTEGGIÁRE, *v. n.* a se mândri, a se fuduli, a se îngimfa.
ALTERÁBILE, *a.* alterabilu, schimbâciosu, stricâciosu.
ALTERAMÉNTE, *avv.* cu mândrie, cu mâreţie, semeţeşte.
ALTERÁRE, *v. a.* a altera, a schimba spre râu, a preface, a poci, a schimonosi, a contraface, a meşteşugi, a falsifica; — *alterarsi*, a se altera; a se supâra, a se turbura.
ALTERATAMÉNTE, *avv.* cu alteraţiune; cu supârare.
ALTERATÍVO, *a.* alterativu, care are puterea de a altera.
ALTERAZIÓNE, *f.* alteratiune; întârîtare, supârare.
ALTERCÁRE, *v. n.* a alterca, a disputa, a se prigoni, a se ciorovâi.
ALTERCATÍVO, *a.* altercativu, altercatoru, gâlcevitoru.
ALTERCAZIÓNE, *f.* altercaţiune, disputâ, ceartâ desbatere.
ALTÉRCO, *m.* altercare, ceartâ, disputâ violentâ, ciorovâire.
ALTERÉZZA, *f.* mâreţie, mândrie; semeţie, orgoliu, superbie, fudulie, falâ, îngîmfare, râţoire.
ALTERÍGIA, *f.* semeţie, înghimfare.
ALTERNAMÉNTE, ALTERNATAMÉNTE, ALTERNATIVAMÉNTE, *avv.* pe rîndu, într'unu modu alternativu, succesivu.
ALTERNÁRE, *v. a.* a alterna, a face pe rîndu, acelaşi lucru, a lucra intr' unu chipu alternativu.
ALTERNATÍVA, *f.* alternativâ; alegere între doâ; alternaţiune, succesiune, vicisitudine; reciprocitate.
ALTERNATÍVO, *a.* alternativu, pe rîndu.
ALTERNAZIÓNE, *f.* alternaţiune, alternare, alternativâ.
ALTÉRNO, *a.* alternu, alternatu, reciprocu, mutualu.
ALTÉRO, *a.* mâreţu; majestosu, nobilu, înaltu, mândru; semeţu, superbu, orgoliosu, fudulu.
ALTERÓSO, *a.* mâreţu, mândru.
ALTÉTTO, *a.* camu înaltu; *altetto dal vino*, şumenu, chefliu.
ALTÉZZA, *f.* înâlţime, înâlţare; mârire; alteţâ (titlu); culme, vîrfu, creştetu; profunditate, adîncime.
ALTEZZOSAMÉNTE, *avv.* cu mâreţie, cu mândrie; semeţeşte.
ALTEZZÓSO, *a.* mândru, superbu, orgoliosu, semeţu, fudulu.
ALTÍCCIO, *a.* cam beatu, şumenu, chefliu.
ALTIERAMÉNTE, ALTERAMÉNTE, *avv.* cu mândrie, semeţeşte.
ALTIFREMÉNTE, *a.* înfricoşatu, înfiorâtoru, teribilu.
ALTIMETRÍA, *f.* altimetrie, o parte din geometrie.
ALTÍMETRO, *m.* altimetru, instrumentu spre a mâsura înâlţimile.
ALTIPIÁNO, *m.* planu, surfaţâ inaltâ, înâlţâturâ
ALTISONÁNTE, *a.* v care râsunâ tare, râsbubuitoru, resunâtoru.
ALTÍSONO, *a.* tare râsunâtoru.
ALTÍSSIMO, *a.* altisimu, prea naltu; — *s. m.* Dumnezeu.
ALTITONÁNTE, *a.* care tunâ, bubue de susu, altitonantu.
ALTITÚDINE, *f.* înâlţime; mârire, mârime.
ÁLTO, *a.* înaltu, ridicatu, sublimu, înâlţatu; eminentu, nobilu; profundu, adîncu; intimu, ascunsu, impenetrabilu; mâreţu, mândru; periculosu primejdiosu; sunâtoru; mare; scumpu; — *s. m.* înâlţime, elevaţiune; vîrfu, creştetu, culme, partea de susu a unui lucru; — *l' alto mare*, luciulu mârii; — *alto dì*, nâmeazâ mare; — *persona d'alto affare*, persoanâ însemnatâ; — *alto sonno*, somnu adîncu; — *avere la testa alta*, a fi mândru, orgoliosu; — *essere alto dal vino*, a fi beatu, şumenu; — *alto, avv.* susu, în susu; într'unu modu nobilu, elevatu, sublimu; — *fare alto e basso*, a

Digitized by Google

fi stăpânu absolutu; — *far alto*, a se opri; — *alto! alto là!* stăi! oprește!

ALTORE, *m.* nutritoru, hrănitoru; crescătoru.

ALTRESÌ, *avv.* încă, mai multu, pe lângă aceasta, pe lângă acestea; totu așa, asemenea.

ALTRETTÁLE, *a.* astfelu, asemenea, în acestu chipu, așa de mare, atîtu de însemnatu.

ALTRETTÁNTO, *agg.* ed *avv.* atâtu, totu atâtu.

ÁLTRI, *pron. sing.* altulu, altu cineva, unu altu omu.

ALTRÍCE, *f.* nutritoare, hrănitoare, crescătoare.

ALTRIÉRI, *avv.* alaltăieri.

ALTRIMÉNTI, ALTRIMÉNTE, ALTRAMÉNTE, *avv.* altminterea, altmintrelea, într'altu chipu, altfelu, de nu.

ÁLTRO, *a.* altulu; diversu, deosebitu, diferentu, diferitu; contraru, împrotivitoru; alu doilea; — *non ch'altro*, nici măcaru; — *per altro*, însă; — *senz'altro*, fără altă; negreșitu; — *quest'altro*, cestalaltu; — *è un'altro paio di maniche*, altă căciulă; — *altri tempi, altre cure*, alte timpuri, alte purtări; — *l'altro giorno*, deunăzi, mai alaltăieri; — *egli è divenuto un'altr'uomo*, acesta s'a schimbatu; — *noi altri*, noi unii, noi cești-lalți; — *l'una cosa con l'altra*, una cu alta, una peste alta.

ALTRÓNDE, *avv.* de aiurea; afară de asta, cu altu cuvîntu.

ALTRÓVE, *avv.* într'altu locu, către altă parte, aiurea.

ALTRÙI, *pron.* persoana altuia, averea altuia; — *ciò che a te non piace, non fare altrui*, ceea ce ție nu ți place, nici tu altuia nu face.

ALTÙRA, *f.* înălțime, eminență, dealu, piscu; semeție.

ALÚNNO, *m.* alumnu, elevu, școlaru, discepolu, ucenicu.

ALVEÁRE, *m.* uleiu de albine.

ÁLVEO, *m.* albia unui riu; țeavă, urloiu, jghiabu.

ALVÉOLO, *m.* alveolu, cavitate mică pe marginile gingineloru, fiecare gaură din fălci în care suntu înțepeniți dinții.

ALVÍNO, *a.* alvinu, relativu la vintre, la uteru.

ÁLVO, *m.* vintre, pântece, burtă; uteru, sînu.

ALZÁIA, *f.* pălimaru.

ALZAMÉNTO, *m.* **ALZATÚRA**, *f.* ridicare, înălțare; creștere.

ALZÁRE, *v. a.* a înălța, a ridica, a eleva; a nobilita, a îmbogăți; a urca, a sui; a mări, a crește, a spori; — *alzarsi*, a se înălța; a se scula; — *alzar la voce*, a face gură; — *alzar le corna*, a se mândri; — *alzar le mani sopra taluno*, a bate pe cineva.

ALZÁTA, *f.* ridicare, înălțare, suire, urcare; sculare; înălțătură, ridicătură; proiecțiune verticală a unui edificiu.

ALZÁTO, *m.* desemnu geometricu alu unui edificiu în proiecțiune verticală.

AMÁBILE, *a.* amabilu, drăgăstosu, plăcutu, grațiosu, blându.

AMABILITÀ, *f.* amabilitate, grație, blândețe.

AMABILMÉNTE, *avv.* într'o manieră amabilă, drăgăstoasă.

AMÁCA, *f.* patu spînzuratu.

AMÁLGAMA, *f.* amalgamu, combinațiune de mercuriu cu alte metaluri.

AMALGAMÁRE, *v. a.* a amalgama, a uni mercuriulu cu altu metalu.

AMALGAMAZIÓNE, *f.* amalgamațiune, amalgamare.

AMÁNDORLA, AMÁNDOLA, *f.* migdală.

AMÁNTE, AMATÓRE, *m.* amantu, iubitoru; doritoru.

AMANTEMÉNTE, *avv.* cu amoare, cu afecțiune, cu iubire.

AMANUÉNSE, *m.* copistu, prescriitoru.

AMÁNZA, *f.* amantă, amoreză, îbovnică; amoru, amoare.

AMARACÍNO, *m.* alifie de măgheranu.

AMÁRACO, *m.* măgheranu, maioranu (plantă).

AMARAMÉNTE, *avv.* amaru, cu amăriciune; aspru.

AMARANTÍNO, *a.* amarantinu, în fața amarantei.

AMARÁNTO, *m.* amarantă; fața amarantei, morico.

AMARÁSCA, MARÁSCA, *f.* unu felu de vișină, amarelă.

AMARÁSCO, *m.* amarelu, vișinu; vinu de vișine.

AMÁRE, *v. a.* a ama, a iubi; a găsi plăcere la ceva; a dori, a pofti; a voi; a alege, a preferi; — *v. n.* fi înamoratu; — *amar meglio*, a preferi, a alege; — *amarsi*, a se iubi pe sine însuși; a se iubi unulu pe altulu; — *amo la musica*, îmi place musica.

AMAREGGIAMÉNTO, *m.* amărire, amărăciune, întăritare, obidare; desgustu, durere, necazu.

AMAREGGIÁRE, *v. a.* a amări; a înăspri, a întărâta, a supăra, a necăji, a întrista, a desgusta; — *amareggiarsi*, a se face amaru; a se înăspri, a se desgusta, a se necăji.

AMARÉLLA, AMARÉGGIOLA, *f.* camomilă.

AMARÉZZA, *f.* amărăciune; întristare, durere, necazu, obidă, mîhnire, neplăcere, desgustu.

AMARICÁNTE, *a.* amăriu, cam amaru.

AMARICÁRE, *v. a.* a amări, a face amaru.

AMARÍNA, *f.* amarelă, unu felu de vișină.

AMARITÚDINE, *f.* amărăciune; asprime; necazu.

AMÁRO, *a.* amaru; durerosu, necăjitoru, supărătoru, neplăcutu, desgustosu; aspru, crudu amarnicu.

AMÁRO, *m.* amaru, amărăciune; desgustu, necazu-

AMARÓGNOLO, *a.* amăriu, cam amaru.

AMARRÁRE, *v. a.* a lega cu o funie de navă.

AMARULÉNTO, *a.* foarte amaru, înțepătoru; mușcătoru.

AMÁSIO, *m.* amantu, îbovnicu, amorosu.

AMÁTA, *f.* amantă, iubită.

AMATÍSTA, *f.* ametistu (piatră prețioasă).

AMATÍTA, *f.* amatitu, plumbaginâ.

AMATÍVO, *a.* amabilu; amorosu.

AMÁTO, *a.* amatu, iubitu; încărligatu.

AMATÓRE, *m.* amantu; amatoru, doritoru, acela care are gustu, plăcere, aplecare pentru oarecare lucru.

AMATÓRIO, *a.* amatoriu, amorosu, de amoru.

AMAURÓSI, *f.* amaurose, albeață neagră la ochi.

AMÁZZONE, *f.* amazonă; femee curagioasă, eroină.

AMAZZÓNIO, *a.* de amazonă.

AMBÁGE, *f.* cotitură, întorsătură; ocolire, cârmire; încurcătură, intrigă; enigmă.

AMBASCERÍA, *f.* ambasadă, solie, legațiune, deputațiune; oficiulu și gradulu ambasadorului; suita lui.

AMBÁSCIA, *f.* **AMBÁSCIO**, *m.* greutate de a respira; întristare, turburare, durere, chinu, mâhnire, neodihnă.

AMBASCIATÓRE, AMBASCIADÓRE, *m.* ambasadoru, solu, deputatu, legatu, trimisu; mesageru, anunțătoru.

Digitized by Google

AMBASCIATRÍCE, *f.* ambasadriță, soția ambasadorului.

AMBASCIÁRE, *v. a.* a turbura, a necăji; — *v. n.* a respira cu dificultate; a fi tristu, turburatu, mîhnitu.

AMBASCIÁTA, *f.* ambasadă, solie, deputațiune, legațiune; obiectu trimiterii unui ambasadoru; anunțiu.

AMBASCIÓSO, *a.* durerosu, întristătoru; întristatu.

AMBÁSSI, *m.* doiași (în joculu cubiloru).

ÁMBE, AMBEDÚE, *a. f. pl.* amîndoă, ambele.

AMBELÍTE, *f.* ambelitu (substanță medicinală).

ÁMBI, AMBIDÚE, *a. m. pl.* amîndoi, ambi.

AMBIÁRE, *v. n.* a umbla în pasu, âmbuestru.

AMBIDÉSTRO, *a.* ambemânaticu, care se servește cu amândoă mânele cu aceeași facilitate; astutu, șiretu.

AMBIÉNTE, *m.* ambientu, lucru circumfusu, care încunjoară; aerulu ce înconjoară corpurile.

AMBIGUAMÉNTE, *avv.* cu ambiguitate.

AMBIGUITÀ, *f.* ambiguitate, ecuivocitate, cualitatea lucrului ce se poate lua în mai multe înțelesuri.

AMBÍGUO, *a.* ambiguu, ecuivocu, dubiu, îndoiciosu.

ÁMBIO, *m.* AMBIADÚRA, f. âmbuestru; — *andare d'ambio*, a merge âmbuestru; — *dar l'ambio*, a da drumu, a congedia.

AMBÍRE, *v. a.* a năsui, a năsli, a ambiționa, a dori, a rîvni, a căuta, a cere cu mare stăruință.

ÁMBITO, *m.* giuru, ocolu, circuitu, circumferență; ambițiunare, năsuire, căutare, intrigă.

AMBIZIÓNE, *f.* ambițiune, năsuire, goană, căutare, dorință mare de onori, de glorie, s. c. l.

ÁMBO, *a. plur.* ambi, ambele, amîndoi, amîndoă; — *sost. m. sing.* ambu, combinațiune de doă numere.

AMBÓNE, *m.* amvonu.

ÁMBRA, *f.* ambră; — *ambra gialla*, chihlibaru.

AMBRACÁNE, *m.* ambră mirositoare.

AMBRÁRE, *v. a.* a profuma cu ambră.

AMBRÉTTA, *f.* ambretă (o plantă egipțiană).

AMBRÍNO, *a.* de ambră, de chihlibaru.

AMBRÓSIA, *f.* ambrosie, mâncarea zeiloru; o plantă.

AMBROSÍANO, *a.* ambrosianu, alu sântului Amvrosie; — *inno ambrosiano*, imnu ambrosianu, Tedeumu.

AMBRÓSIO, *a.* de ambrosie, cu ambrosie.

AMBULÁCRO, *m.* preumblare, locu de preumblatu; — *a.* ambulatoriu, schimbăciosu, nestabilu.

AMEDÁNO, *m.* arînu, aninu (arbore).

ÁMEN, *s. m.* ed *avv.* amin, așa să fie; — *in un'amen*, într'o clipă.

AMENITÀ, *f.* amenitate, plăcere; amabilitate.

AMENIZZÁRE, *v. a.* a face plăcutu, frumosu.

AMÉNO, *a.* amenu, plăcutu, desfătătoru; glumețu.

AMÉNTE, *a.* dementu, smintitu, nebunu.

AMÉNZA, *f.* dementă, smintire, nebunie, aiurire.

AMETÍSTA, *f.* AMETÍSTO, *m.* ametistu (piatră prețioasă).

AMIANTÁCEO, *a.* din natura amiantului.

AMIÁNTO, *m.* amiantu (mineralu necombustibilu).

AMÍCA, *f.* amică, prietenă; amantă; țiitoare.

AMICÁBILE, *a.* amicabilu, prietenosu.

AMICABILITÀ, *f.* amicabilitate, omenie.

AMICABILMÉNTE, *avv.* amicește, prietenește.

AMICAMÉNTE, AMICHEVOLMÉNTE, *avv.* prietenește.

AMICÁRE, *v. a.* a amica, a face amicu, a uni, a împăca, a împăciui, a acorda; — *amicarsi*, a se împrieteni, a deveni amicu, a se face amicu.

AMICHÉVOLE, *a.* amicabilu, amicalu, prietenescu; relativu la amiciție; plăcutu; omeneț.

AMICIZIA, *f.* amiciție, amicie, prietenie, prietesugu; alianță, uniune, legătură; afecțiune, amoru, dragoste.

AMÍCO, *m.* amicu, prietenu; amantu, ibovnicu; aliatu; binevoitoru; — *a.* amicalu, prietenescu, binevoitoru; voiosu, drăgăstosu; favorabilu, priincîosu, propițiu; folositoru; dragu, scumpu; — *colori amici*, fețe bine potrivite.

AMIDÁCEO, *a.* amidaceu, din natura amidonului.

ÁMIDO, *m.* amidonu, scrobeală.

AMIDÓSO, *a.* amidosu, coprinzătoru de amidonu.

AMIGDÁLI, *f. pl.* ghinduri jugulare, tonsile.

AMISSÍBILE, *a.* care se poate pierde, amis ibilu.

AMISSIBILITÀ, *f.* amisibilitate, putință de a se perde.

AMISSIÓNE, *f.* perdere.

AMISTÀ, *f.* amicie, amiciție, alianță, concordie.

AMMACCAMÉNTO, *m.* strivire, sdrobire, mâcire, strucire, stropșire, contusiune.

AMMACCÁRE, *v. a.* a strivi, a sdrobi, a mâci, a struci, a stropși.

AMMACCATÚRA, *f.* strivitură, sdrobitură, mâcitură, strucitură, stropșitură, contusiune.

AMMACCHIÁRSI, *v. n.* a se ascunde într'o leasă.

AMMAESTRÁBILE, *a.* de învățatu, capa bilu de învățătură.

AMMAESTRAMÉNTO, *m.* admâiestrare, învățare, învățătură, instrucțiune, lecțiune; ordinu, poruncă; povață, deslușire; înștiințare, avisu.

AMMAESTRÁRE, *v. a.* a admâistera, a învăța, a deda, a obicînui, a deprinde, a instrui, a povățui.

AMMAESTRATAMÉNTE, *avv.* cumu se cuvine.

AMMAESTRATÍVO, *a.* instructivu.

AMMAESTRATÓRE, *m.* admâiestrătoru, învățătoru, povățuitoru.

AMMAESTREVOLE, *a.* priimitoru de învățătură, docilu.

AMMAESTREVOLMÉNTE, *avv.* cu iscusință, cu îndemânare.

AMMAGLIÁRE, *v. a.* a lega cu frânghii.

AMMAGRÁRE, AMMAGRÍRE, *v. a.* e *n.* a slăbi, a face slabu, macru; a se slăbi, a se jigări, a se mărșăvi.

AMMAIÁRSI, *v. n.* a se orna cu râmuri de arbore și cu flori.

AMMAINÁRE, *v. a.* a lăsa josu, a scobori vîntrelele.

AMMALÁRE, *v. a.* a bolnăvi, a causa vreo maladie, vreo infirmitate; — *ammalarsi*, a se infirma, a se bolnăvi.

AMMALATÍCCIO, *a.* bolnăviciosu, betegosu, plăpându.

AMMALATÍRE, *v. n.* a se infirma, a se bolnăvi, a se betegi.

AMMALATÚCCIO, *a.* cam bolnavu, indispusu.

AMMALIAMÉNTO, *m.* încântare, fârmecare.

AMMALIÁRE, *v. a.* a încânta, a fârmeca, a amâgi, a încremeni, a fascina, a uimi, a năuci.

AMMALIATÓRE, *m.* fârmecătoru, încântătoru, vrăjitoru.

AMMALIZIÁRE, *v. a.* a înrăutăți, a face malițiosu.

AMMALIZIÁTO, *a.* răutăciosu, malițiosu, vicleanu.

AMMANDORLÁTO, *a.* romboidalu, în forma unei migdale.

Digitized by Google

AMMANETTÁRE, *v. a.* a fereca, a încătuşa.
AMMANIERÁRE, *v. a.* a amaniera, a orna, a împodobi într' unu modu afectatu.
AMMANIERÁTO, *a.* afectatu, amanieratu.
AMMANIERATÚRA, *f.* manieră afectata.
AMMANNAIÁRE, *v. a.* a decapita, a tăia capulu.
AMMANNAMÉNTO, *m.* gătire, pregătire, preparare.
AMMANNÁRE, AMMANNÍRE, *v. a.* a face mânunchiuri ; a prepara, a găti, a pregăti.
AMMANSÁRE, *v. a.* a îmblânzi, a domili, a domestici ; — *ammansarsi*, a se îmblânzi, a se linişti.
AMMANTÁRE, *v. a.* a îmbrăca, a îmbrobodi, a învăli ; a măsca, a acoperi, a ascunde ; a disimula.
AMMANTELLÁRE, *v. a.* a mantela, a îmbrăca, a acoperi cu mantelu ; a măsca, a palia, a ascunde.
AMMÁNTO, *m.* manta ; veşminte, îmbrăcăminte.
AMMARCÍRE, *v. n.* a se putrezi, a se strica, a se corupe.
AMMAREZZÁRE, *v. a.* a bălţa, a mărmuri, a pestriţa.
AMMARGINÁRSI, *v. n.* a se închide, a se cicatriza, a se înţepeni, a se vindeca (o rană).
AMMARICÁRSI, *v. n.* a se plânge, a se tîngui.
AMMARINÁRE, *v. a.* a marina, a face marinată.
AMMARTELLÁRE, *v. a.* a ciocăni ; a turbura, a chinui, a necăji, a tormenta, a causa gelosie.
AMMASCHERÁRE, *v. a.* a măsca ; a ascunde.
AMMASSAMÉNTO, *m.* grămădire, vrăfuire, boţire.
AMMASSÁRE, *v. a.* a grămădi, a boţi, a vrăfui, a aduna, a uni, a strînge împreună ; — *ammassarsi*, a se grămădi, a se aduna ; a se îmulţi.
AMMASSATÓRE, *m.* stringătoru, adunătoru.
AMMASSICCIÁRE, *v. a.* a grămădi ; a îndesa, a întări, a face mai masivu, mai vîrtosu; — *ammassicciarsi*, a se întări, a se îndesa, a se face mai masivu ; a se învăţa, a se obicĭnui, a se deprinde la muncă.
AMMÁSSO, *m.* grămadă, acumulaţiune, aglomeraţiune, vrafu, boţu ; adunătură, strînsură.
AMMATASSÁRE, *v. a.* a depăna, a ghemui.
AMMATTÁRE, *v. n.* a cere ajutoru prin semnaluri
AMMATTÍRE, *v. a.* a face pe cineva să înnebunească ; a năuci, a uimi, a zăpăci ; — *v. n.* a înnebuni.
AMMATTONAMÉNTO, *m.* pârdosire cu cărămizi.
AMMATTONÁRE, *v. a.* a pârdosi cu lespezi de cărămidă.
AMMATTONÁTO, *m.* pârdoseală de cărămidă ; — *restare sull' ammattonato*, a remânea sărac de totu.
AMMAZZAMÉNTO, *m.* ucidere, omorîre, omoru.
AMMAZZÁRE, *v. a.* a măcelări ; a ucide, a omorî, a masacra, a înjunghia ; a supăra, a desgusta, a plictisi ; — *ammazzarsi*, a se sinucide ; a se ucide, a se omorî unulu pe altulu ; — *ammazzar le parole*, a întrerupe unu discursu, a tăia vorba cuiva.
AMMAZZÁRE, *v. a.* a face bucheturi.
AMMAZZASÉTTE, *m.* fanfaronu, rodomontu.
AMMAZZATÓIO, *m.* măcelărie, zalhana.
AMMAZZATÓRE, *m.* ucigătoru, ucigaşu, omorîtoru.
AMMAZZERÁRE, *v. a.* a arunca în mare cu mânele şi picioarele legate şi cu o piatră la gîtu ; a îmmuia.
AMMAZZOLÁRE, *v. a.* a lega, a face bucheturi.
AMMELMÁRE, *v. n.* a se întina, a se umplea cu noroiu, a intra cu totulu în nămolu.
AMMÉNDA, *f.* amendă, despăgubire ; îndreptare ; emendaţiune, corectiune, rectractaţiune ; pedeapsă, puniţiune, condamnaţiune; gloabă.
AMMENDÁBILE, *a.* emendabilu, reparabilu.
AMMENDAMÉNTO, *m.* emendare, reparare, îndreptare, coregere ; despăgubire, îndemnizare ; ameliorare, restaurare ; remediu.
AMMENDÁRE, *v. a.* a emenda, a repara, a corege, a îndrepta, a restaura, a ameliora ; a despăgubi, a îndemniza ; a suplini ; a ameliora ; — *ammendarsi*, a se îndrepta.
AMMENDAZIÓNE, *f.* emendaţiune, îndreptare, conversiune, penitenţă, căinţă ; reparatiune.
AMMENTÁRSI, *v. n.* a şi aduce aminte, a şi aminti.
AMMÉTTERE, *v. a.* a admite, a introduce ; a priimi, a accepta ; a încuviinţa, a permite, a îngădui, a da voe, a concede ; a tolera ; a comite ; a îndemna ; — *questo affare non ammette ritardo*, este o pricină care nu sufere întârziere.
AMMEZZAMÉNTO, *m.* înjumătăţire.
AMMEZZÁRE, *v. a.* a înjumătăţi, a împărţi în doă ; — *ammezzare, ammezzire, ammezzirsi*, *v. n.* a începe de a se strica.
AMMEZZATÓRE, *m.* împărţitoru ; mijlocitoru.
AMMICCAMÉNTO, *m.* clipire. mijire, uitare cu coada ochiului, privire pe furişu, aruncătură de ochiu.
AMMICCÁRE, *v. n.* a clipi, a mîji, a se uita cu coada ochiului.
AMMIGLIORÁRE, *v. a.* a ameliora, a îmbunătăţi.
AMMINICOLÁRE, *v. a.* a întări, a sprijini prin adminicle.
AMMINÍCOLO, *m.* adminiclu, ajutoru, sprijinu, elementu de probă, circumstanţă, indiciu ; sofismă ; pretestu.
AMMINISTRÁRE, *v. a.* a administra, a mânui, a guverna, a cârmui ; a da, a subministra.
AMMINISTRATÍVO, *a.* administrativu, de administraţiune.
AMMINISTRATÓRE, *m.* administratoru, oblăduitoru, cârmuitoru.
AMMINISTRÁTO, *a.* administratu ; subministratu ; supusu.
AMMINISTRAZIÓNE, *f.* administraţiune, cârmuire, oblăduire, chivernisire, direcţiune, guvernu ; subministraţiune.
AMMINUÍRE, *v. a.* a deminui, a împuţina, a micşora.
AMMINUTÁRE, *v. a.* a mănunţi, a dumica.
AMMIRÁBILE, *a.* admirabilu, minunatu, de minune.
AMMIRABILMÉNTE, *avv.* într'unu modu admirabilu.
AMMIRAGLIÁTO, *m.* admiralatu, funcţiunile, demnitatea sau reşedinţa admiralului.
AMMIRÁGLIO, *m.* admiralu ; nava admiralului, oglindă.
AMMIRALITÀ, *f.* admiralitate, corpulu ofiţeriloru de marină.
AMMIRAMÉNTO, *m.* admirare, mirare, minunare.
AMMIRÁNDO, *a.* admirabilu, de admiratu, minunatu.
AMMIRÁRE, *v. a.* a admira, a privi cu mirare ; — *ammirarsi*, a se mira, a se minuna, a fi coprinsu de mirare.

Digitized by Google

AMMIRATIVAMÉNTE, *avv.* într'unu modu admirativu.
AMMIRATÍVO, *a.* admirativu, arâtâtoru sau coprinzâtoru de mirare; — *punto ammirativo*, semnu de esclamaţiune.
AMMIRAZIÓNE, *f.* admiraţiune, minunare, mirare.
AMMISERÁRE, *v. a.* a însârâci; a ticâloşi, a înjosi.
AMMISSÍBILE, *a.* admisibilu, care se poate priimi.
AMMISSIÓNE, *f.* admisiune, acceptare, priimire, introducere.
AMMISTIÓNE, *f.* amestecare, amestecâturâ, amestecu.
AMMISURÁRE, *v. a.* a mâsura, a cumpâta; a mârgini.
AMMISURATAMÉNTE, *avv.* cu mâsurâ, cumpâtatu.
AMMISURÁTO, *a.* mâsuratu, cumpâtatu.
AMMÍTTO, AMÍTTO, *m.* amictu (o hainâ bisericească).
AMMOBIGLIÁRE, AMMOBILIÁRE, *v. a.* a mobila.
AMMODÁRE, *v. a.* a modera, a mâsura, a cumpâta.
AMMODATAMÉNTE, *avv.* cu moderaţiune, cu cumpâtu.
AMMODÁTO, *a.* moderatu, cumpâtatu, temperatu.
AMMODERNÁRE, *v. a.* a moderna, a rennoi, a repara, a preface dupâ maniera cea mai modernâ.
AMMODESTÁRE, *v. a.* a face modestu, a smeri.
AMMOGLIÁRE, *v. a.* a însura, a da soţie; — *ammogliarsi*, a se însura, a şi lua soţie; a se uni.
AMMOGLIÁTO, *m.* însuratu, omu câsâtoritu.
AMMOGLIATÓRE, *m.* fâcâtoru de câsâtorie.
AMMOINAMÉNTO, *m.* linguşire, mâgulire, resfâţare.
AMMOINÁRE, *v. a.* a linguşi, a mâguli, a mâglisi, a guguli, a resfâţa, a desmierda, a adula.
AMMOLLÁRE, *v. a.* a muia, a îmmuia, a uda.
AMMOLLIÉNTE, *a.* emolientu, care moae.
AMMOLLIMÉNTO, *m.* îmmuiare, induplecare, mlâdiere.
AMMOLLÍRE, *v. a.* a îmmuia, a face moale, a mlâdia, a îndupleca; — *ammollirsi*, a se înduioşi, a se îndulci.
AMMOLLITÍVO, *a.* îmmuiâtoru, îndulcitoru.
AMMONÍACA, *f.* amoniacu, ţeperigu.
AMMONIACÁLE, *a.* amoniacalu, de amoniacu, cu amoniacu.
AMMONIACÁTO, *a.* compusu cu amoniacu.
AMMONÍACO, *m.* amoniacu, ţeperigu, gumi amoniacu.
AMMONIMÉNTO, *m.* povâţuire, instrucţiune, avisu; semnu, inditiu; suveniru, recordu.
AMMONIRE, *v. a.* a povâţui, a îndrepta, a dojeni, a înştiinţa, a învâţa, a informa, a instrui, a admoni.
AMMONITÓRE, *m.* monitoru, povâţuitoru, înştiinţâtoru.
AMMONITÓRIO, *a.* povâţuitoru, dojenitoru, instructoriu.
AMMONIÚRO, *m.* amoniuru, amoniacu combinatu cu unu ocsidu metalicu.
AMMONIZIÓNE, *f.* admonitiune, povâţuire; dojenire.
AMMONTAMÉNTO, *m.* grâmâdire.
AMMONTÁRE, *v. a.* a grâmâdi, a aduna, a strînge; a sâri, a încâlica, a se împârechia, a se împreuna (animalele).
AMMONTICCHIÁRE, *v. a.* a grâmâdi, a vrâfui, a boţi.
AMMONTICELLÁRE, *v. a.* a grâmâdi a face moşinoae.
AMMORBÁRE, *v. a.* a împuţi, a molipsi; a corupe; — *v. n.* a se înfirma, a se bolnâvi, a câpâta o boâla contagioasâ.
AMMORBIDAMÉNTO, *m.* îndulcire, moleşire; linguşire.
AMMORBIDÁRE, AMMORBIDÍRE, *v. a.* a îndulci, a moleşi, a moia; a desmierda; — *ammorbidirsi*, a se îndulci, a se moia; a se îmblânzi; a se îndulci; a se moleşi, a se afemeia.
AMMORSELLÁTO, *m.* tocâturâ.
AMMORTAMÉNTO, *m.* amorţire; stingere; a domolire.
AMMORTÁRE, *v. a.* a amorţi; a stinge; a domoli, a înfrîna.
AMMORTIMÉNTO, *m.* amorţire, stingere; potolire; leşinare; mortificaţiune, domolire, înfrînare a pasiuniloru.
AMMORTÍRE, *v. a.* a amorţi; a potoli; — *v. n.* a leşina, a câdea leşinatu; — *ammortirsi*, a se stinge.
AMMORTÍTO, *a.* amorţitu; ineficace; stâtâtoru.
AMMORTIZZÁRE, *v. a.* a amortiza, a râscumpâra, a compensa, a plâti, a râfui.
AMMORTIZZAZIÓNE, *f.* amortizatiune, amortizare, rescumpârâre, râfuire; estincţiune a unui dreptu.
AMMORZÁRE, *v. a.* stingere, potolire, indulcire, uşurare, mitigare; — *v. n.* a peri; — *ammorzarsi*, a se stinge.
AMMOSTÁRE, *v. a.* a câlca struguri în linu.
AMMOSTATÓIO, *m.* teascu, storcâtoru, linu.
AMMOSTATÚRA, *f.* câlcatulu struguriloru.
AMMOTTÁRE, *v. n.* a se rostogoli, a se precipita; a se surpa.
AMMOVIMÉNTO, *m.* apropiere.
AMMOZZICÁRE, *v. a.* a tâia bucăţi, a toca.
AMMUCCHIÁRE, *v. a.* a grâmâdi, a vrâfui, a boţi.
AMMUCIDÍRE, *v. n.* a mucezi.
AMMUSÁRSI, *v. n.* a se întâlni.
AMMUTINAMÉNTO, *m.* revoltă, rescoală, rebeliune.
AMMUTINÁRE, *v. a.* a revolta, a rescula, a resvrâti; — *ammutinarsi*, a se revolta, a se rescula, a rebela.
AMMUTINAZIÓNE, *f.* revoltă, rebeliune, sedităiune.
AMMUTÍRE, *v. a. e n.* a amuţi, a face sau a deveni mutu.
AMMUTOLÍRE, *v. n.* a amuti, a deveni mutu.
AMNESÍA, *f.* amnesie, perdere totală sau parţială a memoriei.
ÁMNIO, *m.* amniu, membrană care învăleşte fătulu.
AMNISTÍA, AMNESTÍA, *f.* amnistie, ertare
AMNISTIÁRE, *v. a.* a amnistia, a erta, a da amnistie.
AMNISTIÁTO, *m.* amnistiatu, care este coprinsu în amnistie.
ÁMO, *m.* undiţă, cârligu, cange; ademenire.
AMÓMO, CARDAMÓMO, *m.* cardamomu.
AMORÁZZO, AMORÁCCIO, *m.* amoraşu, amoru necuviinciosu.
AMÓRE, *m.* amoru, amoare, iubire. afecţiune, amicie, dragoste, bunâvoinţă; inclinaţiune, aplecare; dorinţă, doru, poftă; voinţă; pasiune; studiu; Amoru, Cupidu; — *amore di se*, siniubire, amoru de sine; egoismu; — *amor proprio*, siniubire; ambiţiune, vanitate, fudulie; — *amore sensuale*, amoru sensualu, carnalu, trupescu; — *amor platonico*, amoru spiritualu între doă persoane de secsu deosebitu; — *sommo Amore*, Dumnezeu; — *fare all'amore*, a amoreza, a face curtea cuiva; a ambiţiona; — *d'amore e d'accordo*, de bună voe; — *per amor di Dio*, pentru numele lui Dumnezeu; — *far qualche cosa per l'amor di Dio*, a face ceva fără interesu; — *amor mio*, sufletulu meu.

Digitized by Google

AMOREGGIAMÉNTO, *m.* amorezare, curtenire, galanterie.

AMOREGGIÁRE, *v. n.* a amoreza, a se da la galanterii.

AMORÉTTO, *m.* amoru de petrecere, intrigă amoroasă.

AMOREVOLE, *a.* afabilu, blându, blajinu, amicalu, omenetu, prietenosu, drăgăstosu, binevoitoru, afectuosu.

AMOREVOLÉZZA, *f.* afabilitate, blajinitate, blândețe, bunăvoință, maniere omenoase, amicale, afectuoase; îngăduință; semnu de afecțiune, presentu.

AMOREVOLMÉNTE, *avv.* cu afecțiune, prietenește.

AMÓRFO, *a.* amorfu, lipsitu de o formă determinată.

AMORÍNO, *m.* figură mică a Amorului, a lui Cupidu; copilu foarte frumosu; resedă, rozetă (plantă).

AMOR SA, *f.* amoreză, inamorată, amantă.

AMOROSAMÉNTE, *avv.* cu amoare, cu afecțiune.

AMOROSÉLLO, *m.* amantu de nimicu, fără meritu.

AMOROSÉTTO, *a.* grațiosu, amabilu, plăcutu.

AMORÓSO, *a.* amorosu, plinu de amoare, afectuosu, iubitoru, prietenosu; — *s. m.* amantu, amerezu, ibovnicu.

AMÓSCINA, *f.* unu felu de prună.

AMÓSCINO, *m.* unu felu de prunu.

AMOVÍBILE, *a.* amovibilu, revocabilu, strămutăciosu.

AMOVIBILITÀ, *f.* amovibilitate, revocabilitate, strămutăciune.

AMPELÓPRASO, *m.* aiu sălbatecu.

AMPIAMÉNTE, *avv.* pe largu; cu abundanță.

AMPIÉZZA, *f.* întindere, lărgime, lățime, mărime, estensiune, spațiu; abundanță, îmbilșugare.

ÁMPIO, *a.* întinsu, spațiosu, mare, latu, largu; abundantu, îmbilșugatu, bogatu; — *s. m.* spațiositate.

AMPLÉSSO, *m.* îmbrățișare.

AMPLIAMÉNTO, *m.* ampliare, creștere, întindere, dilatare, amplificare, mărire, sporire.

AMPLIÁRE, *v. a.* a amplia, a crește, a întinde, a dilata, a mări, a spori; a amplifica, a ecsagera; — *ampliarsi*, a se întinde, a se dilata, a spori, a crește.

AMPLIATÍVO, *a.* ampliativu, capabilu de a întinde.

AMPLIAT RE, *m.* ampliatoru, întinsătoru; amplificatoru.

AMPLIAZIÓNE, *f.* ampliațiune, întindere, creștere, sporu.

AMPLIFICAMÉNTO, *m.* amplificare, desvoltare, mărire.

AMPLIFICÁRE, *v. a.* a amplifica, a desvolta, a mări.

AMPLIFICATIVAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu amplificativu.

AMPLIFICATÍVO, *a.* amplificativu, care amplifică.

AMPLIFICATÓRE, *m.* amplificatoru, desvoltătoru.

AMPLIFICAZIÓNE, *f.* amplificațiune, mărire, desvoltare.

AMPLITÚDINE, *f.* amplitudine, întindere, spațiositate.

ÁMPLO, *a.* amplu, spațiosu, întinsu.

AMPÓLLA, *f.* ampulă, sticluță cu gîtulu strîmtu și cu corpulu umflatu; băsicuță; vorbă îngimfată.

AMPOLLÉTTA, *f.* ampulă mică; băsicuță.

AMPOLLOSAMÉNTE, *avv.* cu îngimfare, cu afectațiune.

AMPOLLOSITÀ, *f.* îngimfare, afectațiune, ecsagerațiune.

AMPOLLÓSO, *a.* îngimfatu, afectatu, ecsageratu.

AMPUTÁRE, *v. a.* a amputa, a tăia, a face amputațiune.

AMPUTAZIÓNE, *f.* amputațiune, amputare, tăiere.

AMULÉTO, *m.* amuletu, talismanu, antidotu.

ANABATTÍSMO, *m.* anabaptișmu, doctrina anabaptistiloru.

ANABATTÍSTA, *m.* anabaptistu, o sectă de protestanți.

ANACÁRDO, *m.* anacarziu (arbure indianu).

ANACORÉTA, *m.* anacoretu, eremitu, pustnicu, solitariu.

ANACORÉTICO, *a.* anacoreticu, eremiticu, de pustnicu.

ANACORETIZZÁRE, *v. n.* a trăi ca unu anacoretu.

ANACREÓNTICA, *f.* anacreontică, unu felu de poesie.

ANACREÓNTICO, *a.* anacreonticu, după stilulu lui Anacreontu.

ANACRONÍSMO, *m.* anachronismu, eroare chronologică.

ANÁFORA, ANADIPLÓSI, *f.* anaforă, anadiplose, repetițiune.

ANAGÁLLIDE, *f.* anagalidă, rocoină, cinteuță (plantă).

ANAGÍRIDE, *f.* anagiridu (arborelu).

ANAGNÓSTE, *m.* anagnostu, lectoru la Romanii antici.

ANAGOGÍA, *f.* anagogie, interpretațiune mistică a S. Scripturei.

ANAGOGICAMÉNTE, *avv.* anagogicește.

ANAGÓGICO, *a.* anagogicu, misticu.

ANÁGRAFE, *f.* anagrafe, inscripțiunea populațiunii.

ANAGRÁMMA, *m.* anagramă, transpositiunea literiloru unei vorbe spre a forma alte vorbe cu sensu diferentu.

ANAGRAMMÁTICO, *a.* anagramaticu, relativu la anagramă.

ANAGRAMMATÍSMO, *m.* anagramatismu, regula anagramei; anagramă unde s'a întrebuințatu oarecare licență.

ANAGRAMMATIZZÁRE, *v. n.* a anagramatiza, a face anagrame.

ANAGRAMMÍSTA, *m.* anagramistu, făcătoru de anagrame.

ANALÉMMA, *m.* analemă, proiecțiune plană a sferei.

ANALESSÍA, *f.* analecsie, reîntremare, reimputerire.

ANÁLISI, *f.* analise, analisu, decompunere, desfacere a unui totu în părțile sale; investigațiune, cercetare.

ANALÍSTA, *m.* analistu, care este versatu în analise

ANALITICAMÉNTE, *avv.* analiticește.

ANALÍTICO, *a.* analiticu, de analise.

ANALIZZÁRE, *v. a.* a analiza; a investiga, a cerceta.

ANALOGÍA, *f.* analogie, sămuire, asemănare, potrivire.

ANALOGICAMÉNTE, *avv.* analogicește, prin analogie.

ANALÓGICO, *a.* analogicu, relativu la analogie.

ANALOGISMO, *m.* analogismu, conclusiune după analogie.

ANÁLOGO, *a.* analogu, care are relațiune de asemănare, de proporțiune, de afinitate cu altu lucru.

ANANÁSSE, ANANÁSSO, *m.* ananasu (o plantă de India).

Digitized by Google

ANAPÉSTO, *m.* anapestu (versu şi picioru de versu).
ANARCHÍA, *f.* anarchie, lipsă de guvernu; confusiune.
ANÁRCHICO, *a.* anarchicu, de anarchie.
ANARCHÍSTA, *m.* anarchistu, partisanu sau autoru de anarchie.
ANASSÁRCA, ANASÁRCA, *f.* unu felu de idropisie.
ANASTÓMOSI, *f.* anastomose, îmbucarea unei vine în alta.
ANÁSTROFE, *f.* anastrofă (figură gramaticală).
ANÁTEMA, *f.* e *m.* anatemă, escomunicaţiune, afurisire; ecsecraţiune; anatemu, escomunicatu, afurisitu.
ANATEMIZZÁRE, *v. a.* a anatemiza, a escomunica, a afurisi; a ecsecra, a detesta, a urgisi.
ANATOCÍSMO, *m.* anatocismu, usură din usură.
ANATOMÍA, *f.* anatomie; analise minuţioasă.
ANATOMICAMÉNTE, *avv.* anatomiceşte.
ANATÓMICO, *a.* anatomicu, de anatomie; — *s. m.* anatomistu.
ANATOMÍSTA, *m.* anatomistu, versatu în anatomie, care se ocupă de anatomie.
ANATOMIZZÁRE, *v. a.* a anatomiza, a face anatomie, a face o disecţiune; a cerceta cu mare diligenţă.
ÁNATRA, *f.* raţă.
ÁNCA, *f.* şoldu, coapsă.
ANCAIÓNE, *a.* deşelatu.
ANCÉLLA, *f.* servă, servantă, slujnică.
ÁNCHE, *avv.* încă; şi, asemenea; — *se anche, quand'anche*, chiaru cându, chiaru dacă, măcaru că.
ANCHEGGIÁRE, *v. n.* a sgâmboi, a tropota, a trepăda.
ANCÍDERE. *v. a.* a ucide, a omorî.
ANCÍLE, *m.* scutu micu şi scobitu de amîndoă părţile.
ANCILÓSI, ANCHILÓSI, *f.* anchilose.
ANCÍPITE, *a.* ecuivocu, ambiguu, îndoiosu, cu doă înţelesuri; cu doă tăişuri; amfibiu.
ANCÍSO, *a.* ucisu, omoritu, stinsu.
ÁNCO, *avv.* încă.
ANCOI, *avv.* astăzi; acumu.
ANCÓNA, *f.* tablou, icoană mare; firidă, afundătură.
ANCÓNE, *m.* partea cea superioară a şoldului.
ÁNCORA, f. ancoră, anghiră; speranţă.
ANCÓRA, *avv.* încă, şi, şi chiaru; a doa oară, iarăşi; până acumu; măcaru că, chiaru cându.
ANCORACHÈ, ANCORCHÈ, *cong.* de şi, cu toate că.
ANCORÁGGIO, *m.* ancoragiu, locu potrivitu pentru a arunca ancoră; tacsă pentru a putea ancora.
ANCORÁRE, ANCORÁRSI, *v. n.* a ancora, a arunca ancora.
ANCORÁTO, *a.* ancoratu; făcutu în formă de ancoră.
ANCORÉSSA, *f.* ancoră vechie.
ANCRÓIA, *f.* sgriptoroaică.
ANCÚDINE, INCÚDINE, *f.* nicovală; — *esser fra il martello e l'ancudine*, a se afla între ciocanu şi ileu, a se afla între doă rele contrarie.
ANCÚSA, *f.* buglosă, limba boului (o plantă).
ANDAMÉNTO, *m.* mergere, mersu, umbletu; direcţiune; manieră de a urma, de a lucra, purtare, conduită; pasu.
ANDÁNTE, *a.* care merge, umblă; facilu; — *s. m.* călătoru, trecătoru; andante (terminu de musică.)
ANDANTEMÉNTE, *avv.* nepregetatu; cu facilitate.
ANDANTÍNO, *m.* andantino (terminu musicalu.)
ANDÁRE, *v. n.* a merge, a se duce, a umbla; a scăpa, a fugi; a isbuti, a reeşi, a brodi; a înainta; a se respândi; a trece; a se mişca; a pleca; a lucra; a mulţumi, a îndestula; a plăcea; — *andare a ruba*, a fi jafuitu; — *andarne la vita*, a fi periculu de moarte; — *andar del ventre*, a eşi afară, a şi deşerta pântecele; — *andare a genio*, a plăcea; — *andare al cuore*, a pătrunde, a mişca inima; — *andare a zonzo*, a umbla derbedeu, fără căpătaiu; — *come va?* ce mai faci? — *andate al diavolo, andate in malora!* dute la dracu, la naibă! — *andar d'accordo*, a se potrivi, a se acorda; — *andar bel bello*, a merge încetişoru, binişoru; — *andar col capo alto*, a se răţei; — *andar in collera*, a se supăra; — *andar molto*, a dura, a ţinea multu timpu; — *andar passo passo*, a merge treptatu, gradatu; — *andare a spasso*, a se duce la plimbare; — *andar sossopra*, a se prăpăstui, a se prăpădi, a se răsturna; — *andare a seconda*, a merge bine; — *andar via*, a se duce, a pleca; — *andarsene*, a se duce; — *andare a piedi*, a merge pe josu; — *andare a cavallo*, a merge, a umbla călare; — *coll'andar del tempo*, cu timpulu; — *andare*, *sost. m.* mergere, mersu, umbletu; pasu; purtare, conduită, urmare; chipu, felu, manieră, modu; obiceiu; stilu; — *di quell'andare*, astfelu; *a lungo andare*, după unu timpu îndelungatu.
ANDÁTA, *f.* mergere, umblare; plecare; plimbare; diarie, scursură de pântece, scufureală.
ANDÁTO, *a.* mersu, dusu; prăpăditu; muritu.
ANDATÓRE, *m.* mergătoru.
ANDATÚRA, *f.* mersu, umbletu, chipu de a merge, de a umbla; urmare, purtare, manieră.
ANDÁZZO, *m.* modă trecătoare; influenţă.
ANDIRIVIÉNI, *m. pl.* întorsătură, cotitură; ocolire; vorbă încurcată, încurcătură, coditură.
ÁNDITO, *m.* coridoru, gangu, pridvoru, sălită, vestibulu, intrare; ulicioară.
ANDRIÉNE, *m.* e *f.* andrienu (unu felu de rochie).
ANDROFOBÍA, *f.* androfobie, misantropie.
ANDRÓFOBO, *m.* androfobu, misantropu.
ANDRÓGINO, *m.* androginu, ermafroditu.
ANDRÓNE, *m.* intrare, vestibulu, tinda.
ANÉDDOTO, *m.* anecdotu, istorie scurtă; particularitate istorică ce nu s'a publicatu mai nainte.
ANELÁNTE, *a.* gâfâindu; doritoru, râvnitoru.
ANELANTEMÉNTE, *avv.* fără răsuflare; cu mare dorinţă, cu pasiune, cu înfocare.
ANELÁRE, *v. n.* a răsufla abiu, a gâfâi; a dori, a rîvni; a se trudi spre a dobândi unu lucru.
ANÉLITO, *m.* răsuflare, respiraţiune, suflare; gâfâire; stenosu, nădufu.
ANELLÍNO, *m* ineluşu.
ANÉLLO, ANNÉLLO, *m.* inelu, belciugu, verigă, zală, cercu, ochiu şi orice lucru avîndu forma unui inelu; — *anello nuziale*, inelu de nuntă; — *anello di capelli*, buclă, cârlionţu de păru; — *ad anelli*, inelatu, în formă de inele; — *dar l'anello*, a se logodi
ANELL SO, *a.* în forma inelului, inelatu
ANÉLO, *a.* gâfâindu; rîvnitoru, doritoru.
ANELÓSO, *a* asmaticu, supusu la stenosu.
ANEMOLOGÍA, *f.* anemologie, ştiinţa vînturiloru

Digitized by Google

ANEMOMETRÍA, *f.* anemometrie.
ANEMÓMETRO, *m.* anemometru.
ANÉMONE, ANÉMOLO, *m.* dedeţelu, brebenelu.
ANEMOSCÓPIO, *m.* anemoscopu.
ANESTESÍA, *f.* anestesie, împuţinarea sensibilităţii.
ANETÍNO, *a.* de mâraru.
ANÉTO, *m.* mâraru (plantă).
ANEURÍSMA, *m.* aneurismă, anevrismu.
ANFANAMÉNTO, *m.* umblare fără căpătâiu.
ANFANÁRE, ANFANEGGIÁRE, *v. n.* a umbla fără căpătâiu ; a vorbi fără căpătâiu, a vorbi de clacă.
ANFANATÓRE, *m.* flecaru.
ANFESIBÉNA, *f.* anfesibenă, şarpe guleratu.
ANFÍBIO, AMFÍBIO, *a.* e *s. m.* amfibiu
ANFÍBOLO, *m* amfibolu (substanţă minerală).
ANFIBOLOGÍA, *f* amfibologie, discursu ecuivocu.
ANFIBOLÓGICO, *a.* amfibologicu, ecuivocu, ambiguu.
ANFÍSCI, *m. pl.* amfisci, locutorii din zona toridă.
ANFITEÁTRO, *m.* amfiteatru.
ANFIZIÓNI, *m pl.* amfictioni, deputaţii cetăţiloru greceşti cari aveau votu în consiliulu naţiunii.
ÁNFORA, *f.* amforă, vasu anticu cu doă mânuşi.
ANFRÁTTO, *m* ocolu, ocolire, întorsătură, cotitură, strâmbătură ; strîmtoare între munţi.
ANFRATTUOSITÀ, *f.* întorsătură, strâmbătură.
ANFRATTUÓSO, *a.* plinu de întorsături, de cotituri.
ANGARÍA, ANGHERÍA, *f.* angarie, estorsiune, vecsaţiune, jefuire, împovărare, apâsare.
ANGARIÁRE, *v a.* a angaria, a împovăra, a apâsa, a vecsa, a jefui ; a turmenta pe nedreptu.
ANGARIATÓRE, *m.* angariatoru, jefuitoru.
ANGÉLICA, *f.* angelică (plantă medicinală).
ANGELICAMÉNTE, *avv.* îngereşte.
ANGELICÁRE, *v. a.* a face asemenea cu îngerii.
ANGELICHÉZZA, *f.* viaţă îngerească.
ANGÉLICO, *a.* îngerescu, de îngeru.
ÁNGELO, ÁNGIOLO, *m.* îngeru ; omu foarte frumosu, foarte bunu, de o viaţă imaculată.
ÁNGERE. *v. a* a întrista, a supâra, a necâji.
ANGÍNA, *f.* anginâ (maladie).
ANGIOLOGÍA, *f.* angeologie, o parte a anatomiei.
ANGIPÓRTO, *m.* ulicioară înfundată.
ANGLICANÍSMO, *m.* anglicanismu (sectă).
ANGLICÁNO, *a.* anglicanu, partisanu alu anglicanismului.
ANGLICÍSMO, *m.* anglicismu, manieră englesă de a vorbi.
ANGLOMANÍA, *f.* anglomanie, imitaţiune fanatică a englesiloru.
ANGLÓMANO, *m.* anglomanu, imitatoru fanaticu alu englesiloru.
ANGOLÁRE, *a.* angularu, unghiularu.
ANGOLÁTO, *a.* unghiosu, colţurosu ; plinu de unghiuri.
ÁNGOLO, *m.* unghiu ; colţu ; muche.
ANGOLÓSO, *a.* angolusu, unghiulosu, unghiosu, colţurosu.
ANGÓRE, *m.* pasiune, intristare, chinu, necazu, aflicţiune.
ANGOSCÉVOLE, *a.* întristătoru, chinuitoru, necâjitoru.
ANGÓSCIA, *f.* agonie, spaimâ, întristare, chinu, necazu,
ANGOSCIÁRE, *v. a.* a turbura, a întrista, a chinui, a necâji, a tormenta ; — *angosciarsi*, a se turbura, a se necâji.
ANGOSCIOSAMÉNTE, *avv.* cu turburare, neastimpâratu,
ANGOSCIÓSO, *a.* turburatu, neastimpâratu, tristu, necâjitu.
ÁNGUE, *m.* şearpe.
ANGUICRINÍTO, *a.* a cărui coamă este formată de şerpi.
ANGUÍLLA, *f.* ţiparu, angilă (unu felu de peşte).
ANGUILLÁIA, *f.* lacu, heleşteu de angile, de ţipare.
ANGUILLÁRE, *m.* spalieră de viţe de vie.
ANGUÍNA, *f.* unu felu de pepene.
ANGUINÁIA, *f.* vintre.
ANGÚRIA, *f.* pepene verde, carpuzu, lubeniţă.
ANGUSTAMÉNTO, *m.* îngustare.
ANGUSTÁRE, *v. a.* a îngusta ; — *v. n.* a se face îngustu.
ANGÚSTIA, *f.* îngustie, strîmtoare ; greutate, anevoinţă, anevoe, strîmtorare ; întristare, aflicţiune, chinu, mâhnire, turburare, neastimpâru.
ANGUSTIÁRE, *v. a.* a strîmtora, a turbura, a necâji, a tormenta, a chinui, a neodihni ; — *angustiarsi*, a se turbura, a se întrista, a se necâji, a se tormenta.
ANGUSTIÓSO, *a.* turburătoru, necâjitoru, tormentatoru ; neastimpâratu, întristatu, turburatu, necâjitu.
ANGÚSTO, *a.* îngustu, strîmtu ; mărginitu, micu.
ÁNICE, *m.* anisonu (plantă).
ANÍLE, *a.* bâtrînescu, bătrînu, senilu, de bâtrîneţe.
ÁNIMA, *f.* animă, sufletu, spiritu, duhu ; suflare ; viaţă ; spirtu vitalu ; sensibilitate ; vioiciune ; omu ; vieţuitoru, animalu ; minte, cugetu ; inimă ; conştiinţă ; partea cea mai principală, cea mai internă, cea mai centrală a unui lucru ; formă, tiparu ; — *render l'anima*, a şi da sufletulu, a muri ; — *anima mia*, sufletulu meu.
ANIMADVERSIÓNE, *f.* animadversiune, observaţiune, consideraţiune, atenţiune ; reprensiune ; punişiune.
ANIMALÁCCIO, *m.* omu prostu, grosolanu, magaru.
ANIMÁLCULO, *m.* aminalculu, animalu microscopicu.
ANIMÁLE, *m.* animalu, vieţuitoru ; dobitocu, vită, bestie ; omu prostu, magaru ; — *a.* animalu, dobitocescu.
ANIMALÉSCO, *a.* animalu, dobitocescu, bestialu, brutalu ; carnalu, trupescu ; prostu, grosolanu.
ANIMALÉTTO, ANIMALÚCCIO, *m.* animaluţu.
ANIMALITÀ, *f.* animalitate, natura animalului.
ANIMALIZZÁRE, *v. a.* a animaliza, a da proprietăţile animalului.
ANIMALIZZAZIÓNE, *f.* animalizaţiune, animalizare.
ANIMALÓNE, *m.* bestie mare ; prostu, magaru, nătâfleţu.
ANIMÁNTE, *m.* vieţuitoru, animalu.
ANIMÁRE, *v. a.* a anima, a însufleţi ; a destepta, a îmbârbăţi, a încuraja, a aţiţa, a zădări ; — *animarsi*, a se anima, a se însufleţi, a se înviosa, a se încuraja, se înfoca.
ANIMATAMÉNTE, *avv.* cu vioiciune, cu enérgie, cu curaju.
ANIMATÍVO, *a.* animativu, însufleţitoru ; aţiţătoru.
ANIMÁTO, *a.* animatu, vioiu, deşteptu, energicu, căldurosu.

Digitized by Google

ANIMAZIÓNE, *f.* animaţiune, animare, însufleţire.
ANIMÉLLA, *f.* ghindură; lapţi de viţelu; valvulă.
ANIMETTA, *f.* platoşă.
ANIMÍRE, *v. a.* a îmbârbăţi, a îndemna, a sgândâra, a aţiţa.
ANIMÍSMO, *m.* animismu, o teorie fisiologică.
ANIMÍSTA, *m.* animistu, partisanu alu animismului.
ÁNIMO, *m.* inimă, spiritu, sufletu; minte, cugetu, gându, intenţiune, inclinaţiune; fantasie; curagiu, energie; îndrâsneală; — *avere in animo*, a avea de gându; — *far animo*, a îmbârbăţi, a încuraja; — *cader d'animo*, a se descuraja; — *se ti basta l'animo*, dacă ai curaju; — *di mal'animo*, fără voe.
ANIMOSAMÉNTE, *avv.* voiniceşte, bârbăteşte, vitejeşte.
ANIMOSITÀ, *f.* animositate, îndrâsneală; parţialitate, părtinire; adversiune, pismă, ură.
ANIMÓSO, *a.* animosu, inimosu, curajosu, îndrăsneţu, aprinsu, plinu de focu, plinu de vioiciune.
ANIMÚCCIA, *f.* fiinţă slabă, plăpândă.
ANISÉTTO, *m.* vutcă de anisonu.
ÁNITRA, ÁNATRA, *f.* raţă (pasere acuatică).
ANITRÍNA, *f.* linte de baltă (plantă).
ANITRÍNO, ANITRÓCCOLO, *m.* bobocu de raţă.
ANITRÍRE, ANNITRÍRE, *v. n.* a râncheza, a necheza (cai).

ANNACQUAMÉNTO, *m.* adăpare, muiare în apă; astimpărare, potolire, moderare, îndulcire.
ANNACQUÁRE, *v. a.* a adăpa, a muia în apă; a astimpăra, a potoli, a modera, a îndulci; a amesteca cu apă.
ANNACQUATÍCCIO, *a.* slabu, debilu; spălăcitu.
ANNACQUÁTO, *a.* adăpatu, amestecatu cu apă; debilu.
ANNÁLI, *m. pl.* anale, istorie după ordinu chronologicu.
ANNALÍSTA, *m.* analistu, istoricu, scriitoru de anale.
ANNASAMÉNTO, *m.* mirosire, amirosire, odorare.
ANNASÁRE, *v. a.* a mirosi, a amirosi, a simţi prin mirosu; — *annasar tabacco*, a trage tabacu; — *annasar uno*, a se măsura cu cineva.
ANNASPÁRE, *v. a.* a depăna.
ANNASPICÁRSI, *v. n.* a se zăpăci.
ANNÁTA, *f.* anată, anu, cursulu anului; venitu anualu.

ANNEBBIAMÉNTO, *m.* înnegurare; întunecare, obscurare.
ANNEBBIÁRE, *v. a.* a înnegura; a întuneca, a obscura; a turbura; — *annebbiarsi*, a se înnegura; a se întuneca.
ANNEGAMÉNTO, *m.* înnecare, submergere.
ANNEGÁRE, *v. a.* a înneca, a submerge; a renega; a nega, a tăgădui; — *v. n.* a se înneca; — *annegare la volontà*, a abnega, a lepăda, a renunţa la voinţa sa.
ANNEGAZIÓNE, *f.* abnegaţiune, lepădare de sineşi.
ANNEGHITTIMÉNTO, *m.* lenevire, împuţire de trândăvie.
ANNEGHITTÍRE, *v. a. e n.* a face sau a deveni leneşu, a se lenevi, a se trândăvi, a se împuţi de trândăvie.
ANNELLIDI, *m. pl.* anelide, animale nevertebrate.
ANNERIMÉNTO, ANNERAMÉNTO, *m.* negrire, înnegrire.
ANNERÍRE, ANNERÀRE, *v. a.* a negri, a înnegri; a întuneca; a defăima; — *annerirsi, annerire·* *v. n.* a se înnegri.
ANNERITÚRA, ANNERATÚRA, *f.* înnegrire, înnegriturâ.
ANNÉSSO, *a.* adnecsu, alăturatu, unitu, împreunatu; — *s. m.* anecsu, adausu.
ANNESTAMÉNTO, *m.* altoire; unire, împreunare, lipire.
ANNESTÁRE, *v. a.* a altoi; a uni, a împreuna, a lipi.
ANNESTATÚRA, *f.* altoiturâ; lipiturâ, încleştâturâ.
ANNETTERE, *v. a.* a uni, a alătura; a împreuna, a uni, a atîrna
ANNEVÁRE, *v. a.* a acoperi cu neauă.
ANNIBBIÁRE, *v. n.* a şedea, a avea cuibu undeva.
ANNICHILAMÉNTO, *m.* nimicire, destrucţiune, esterminare.
ANNICHILÁRE, ANNICHILÍRE, *v. a* a nimici, a extermina, a destruge, a desfiinţa, a prăpădi; a apăsa, a cotropi, a cuceri; — *annichilarsi*, a se umili, a se smeri.
ANNICHILAZIÓNE, *f.* nimicire, desfiinţare, destrucţiune.
ANNIDÁRE, ANNIDIÁRE, *v. n.* a se încuiba; — *annidarsi*, a se ascunde.
ANNIENTÁRE, *v. a.* a nimici, a desfiinţa, a extermina, a prăpădi.
ANNINÁRE, NINNÁRE, *v. a.* a legăna.
ANNIVERSÁRIO, *m.* aniversaru, comemoraţiune anuală.
ÁNNO, *m.* anu; — *capo d'anno*, anu nou; — *in capo all'anno*, la finitulu anului; — *l'anno scorso, or fa un' anno*, anu, acu unu anu; — *nel corso dell' anno*, de peste anu; — *fra due anni*, peste doi ani; — *quanti anni avete?* de câţi ani eşti? — *buon anno!* la mulţi ani! — *l'anno di grazia*, anulu de la Christosu; — *entrar negli anni*, a îmbătrîni; — *grave d' anni*, bătrînu; — *nei suoi verd' anni*, în tinereţe; — *dai suoi verd' anni*, din tinereţe.
ANNOBILÍRE, *v. a.* a nobilita, a nobila, a înobila; a orna; — *v. n.* a se nobilita, a deveni nobilu; a se perfecţiona.
ANNOBILITÁRE, *v. a.* a nobilita, a înobila, a face nobilu.
ANNODAMÉNTO, *m.* înnodare; legare, împreunare.
ANNODÁRE, *v. a.* a înnoda; a lega, a împreuna, a uni, a strînge împreună, a conjunge; — *annodarsi*, a se înnoda; a se conjunge.
ANNODATÚRA, *f.* nodu, înnodare, înnodâturâ; legâturâ.
ANNOIAMÉNTO, *m.* desgustare, plictisire, importunare, neplăcere, grijă, supărare, necazu.
ANNOIÁRE, *v a.* a desgusta, a plictisi, a supăra, a importuna, a obosi spiritulu; — *annoiarsi*, a se desgusta, a se urî, a se supăra, a se necăji.
ANNOLÁRE, *v. a.* a închiria, a lua cu chirie.
ANNÓNA, *f.* viptualii, proviandu, merinde, zaherea; magistratulu care îngrijeşte de viptualii.
ANNONÁRIO, *a.* relativu la viptualii.
ANNÓSO, *a.* bătrînu, vechiu, încărcatu de ani.
ANNOTÁRE, *v. a.* a adnota, a face note; a observa.
ANNOTATÓRE, *m* adnotatoru, care face note, adnotaţiuni
ANNOTAZIÓNE, *f.* adnotaţiune, notă, însemnare, băgare de seamă, observaţiune, deslușire.

Digitized by Google

ANNOTÍNO, *a.* de unu anu.

ANNOTTÁRE, *v. n.* a se înnopta, a se însera, a se întuneca.

ANNOVERAMÉNTO, *m.* numărare, enumerare.

ANNOVERÁRE, *v. a.* a număra, a enumera, a computa, a socoti ; a revizui ; a arăta cu deamăruntulu ;— *annoverare i passi*, a umbla foarte încetu.

ANNOVERATÓRE, *m.* număratoru ; socotitoru ; revizuitoru.

ANNOVERAZIÓNE, *f.* enumeraţiune, computu ; revistă.

ANNOVERÉVOLE, *a.* enumerabilu, computabilu, de socotitu.

ANNÓVERO, *m* numărare, computu, socoteală ; numără.

ANNUÁLE, *a.* anualu, de anu, de unu anu, care ţine unu anu ; — *s. m.* aniversariu ; cursu de predicaţiuni făcute în toate duminicile anului.

ANNUALITÀ, *f.* anualitate ; anuitate ; anată.

ANNUALMÉNTE, *avv.* din anu în anu, pe anu, cu anu

ANNUÉNZA, *f.* consimţire, îngăduire ; afirmare.

ANNUÍRE, *v. n.* a da din capu, a face unu semnu afirmativu ; a încuviinţa, a îngădui, a priimi, a consimţi.

ANNULÁRE, *a.* inelaru ; inelatu ; — *dito annulare*, degetulu inelului.

ANNULLÁRE, ANNULLÍRE, *v. a* a anula, a desfiinţa, a nimici, a strica, a abroga ; — *annullarsi*, a se umili, a se smeri

ANNULLAZIÓNE, *f.* anulaţiune, abrogaţiune, abolitiune, casaţiune, stricare, desfiinţare ; nimicire

ANNUMERÁRE, *v. a.* a număra, a enumera, a socoti.

ANNUNZIAMÉNTO, *m.* anunţare, vestire, înştiinţare.

ANNUNZIÁRE, *v. a.* a anunţa, a vesti, a publica, a da de ştire, a înştiinţa ; a prezice, a prevesti.

ANNUNZIÁTA, *f.* anunţiaţiune, Buna-vestire.

ANNUNZIATÓRE, *m.* anunţatoru, vestitoru ; preziciitoru.

ANNUNZIAZIÓNE, *f.* anunţiaţiune, publicaţiune, avisu, vestire ; predicţiune, prevestire ; Buna-vestire

ANNÚNZIO, ANNÚNCIO, *m.* anunţiu, anunciu, veste, avisu, nuvelă, înştiinţare ; invitaţiune ; semnu prevestitoru.

ÁNNUO, *a.* anualu, de toţi anii.

ANNUSÁRE, *v. a.* a mirosi ; a cunoaşte de departe.

ANNUVOLÁTO, *a.* înnouratu ; — *s. m* unu felu de postavu

ANNUVOLÁRE, ANNUGOLÁRE, ANNUBILÁRE, *v a* a înnoura, a acoperi de nuori ; a întuneca ; — *annuvolarsi*, a se înnoura.

ÁNO, *m.* şezutu.

ANODÍNO, *a.* anodinu, potolitoru de durere.

ANOMALÍA, *f.* anomalie, neregularitate, discordanţă.

ANÓMALO, *a.* anomalu, neregulatu.

ANÓNIMO, *a.* anonimu, fără nume ; necunoscutu.

ANORESSÍA, *f.* anorecsie, greaţă, nepoftă de mâncare.

ANORMÁLE, *a* anormalu, abnormu, escepţionalu, estraordinaru, neusitatu, neregulatu.

ANOSMÍA, *f* anosmie, diminuţiune a odoratului.

ÁNSA, *f.* toartă, mânuşă, urechiă de vasu, ansă ; sînu de mare ; pretestu, ocasiune, motivu, pricinuire, prileju.

ANSAMÉNTO, *m.* gâfâire, respirare dificilă ; hânire.

ANSÁRE, *v. n* a gâfâi, a respira cu dificultate ; a hâni ; a dori, a rîvni, a ambiţiona, a pofti.

ANSEÁTICO, *a.* anseaticu.

ANSERELLO, *m.* bobocu de gâscă.

ÁNSIA, *f.* neastimpăru, turburare ; doru.

ANSIETÀ, *f.* gâfâire, respiratiune dificilă ; neastimpăru, turburare, neodihnă, grijă ; doru, rîvnă ; incertitudine.

ÁNSIMA, *f* asmă, greutate de a respira.

ANSIOSAMÉNTE, ANSIAMÉNTE, *avv.* neastimpăratu ; cu mare rîvnă, doru, poftă.

ANSIÓSO, ÁNSIO, *a.* neastimpăratu, turburatu ; rîvnitoru.

ÁNTA, *f.* oblonu, oblocu.

ANTAGONÍSMO, *m.* antagonismu, rivalitate, protivnicie ; opoziţiune, contrarietate, reacţiune.

ANTAGONÍSTA, *m.* antagonistu, rivalu, competitoru, protivnicu.

ANTÁRTICO, *a* antarticu, australu, meridionalu (polu).

ÁNTE, *f. pl.* obloane ; unu felu de pilastru.

ANTECEDÉNTE, *a* antecedentu, precedentu ; — *s m.* antecedentu, prima propoziţiune a unui entimemu.

ANTECEDENTEMÉNTE, *avv.* mai dinainte, mai nainte.

ANTECEDÉNZA, *f.* antecedenţă, precedenţă ; neamu, viţă

ANTEVÉDERE, *v. a.* a antecede, a precede, a merge înainte ; a întrece, a covîrşi.

ANTECESSÓRE, *m.* antecesoru, predecesoru.

ANTEDÉTTO, *a* prezisu, antezisu, precitatu, susuzisu.

ANTEDILUVIÁNO, *a.* antediluvianu ; semiticu.

ANTELMÍNTICO, *a.* antelminticu, anti-vermenosu.

ANTELUCÁNO, *a* care se face înainte de zi

ANTEMURÁLE, *m.* antemuralu, muru de apărare.

ANTENÁTO, *m* antenatu, progenitoru, strămoşu, străbunu.

ANTÉNNA, *f.* antenă, prăjină ; nave.

ANTENNÁRE, *v. a* a pune antenele.

ANTENÓRA, *f.* antenoră, loculu iadului unde se pedepsescu trădătorii după închipuirea poetului Dante.

ANTEPASSÁRE, *v. n.* a trece înainte.

ANTEPENÚLTIMO, *a.* antepenultimu, alu treilea dela sfîrşitu.

ANTEPÓRRE, *v. a.* a antepune, a pune înainte ; a preferi.

ANTEPOSIZIÓNE, *f.* antepunere ; punere înainte ; preferenţă.

ANTÉRA, *f* ANTÉRE, *m* anteră, partea din bobocu unde stă sămînţa ; remediu compusu din flori.

ANTERÁLE, *a.* anteralu, de anteră, alu anterei.

ANTERIÓRE, *m.* anterioru, precedentu, dinainte.

ANTERIORITÀ, *f.* anterioritate, precedenţă, prioritate, preminenţă, întâiere.

ANTERIORMÉNTE, *avv.* mai dinainte ; pe dinainte.

ANTESCRÍTTO, *a.* antescrisu, scrisu de mai nainte.

ANTESIGNÁNO, *m.* capu, corifeu, povăţuitoru.

ANTESTÓRICO, *a.* anteistoricu, mai dinainte de epocele istorice.

ANTIANDÁRE, *v. n.* a urecede, a merge înainte.

ANTIBRÁCCIO, *m.* cotulu mânei.

ANTICÁGLIA, *f.* vechiturâ, ponositură.

ANTICAMÉNTE, *avv.* în vechime, mai de multu.

ANTICÁMERA, *f.* anticameră ; iatacu.

ANTICÁSA, *f.* atriu, vestibulu, tindă.

ANTICÁTO, ANTIQUÁTO, *a.* învechitu, vechiu, anticu ; neîntrebuinţatu, care nu se mai întrebuinţează.

Digitized by Google

ANTICHEGGIÁRE, *v. n.* a afecta modele, manierele antice.
ANTICHITÀ, *f.* anticitate, vechime; timpurile, popoarele, monumentele antice; bătrîneţe.
ANTICIPAMÉNTO, *m.* antecipare, preintîmpinare.
ANTICIPÁRE, *v. a.* a anticipa, a face, a apuca mai nainte de sorocu, a preintîmpina.
ANTICIPATAMÉNTE, *avv.* mai nainte de sorocu.
ANTICIPAZIÓNE, *f.* anticipaţiune, preintîmpinare.
ANTÍCO, *a.* anticu, vechiu; bătrînu; învechitu; — *ab antico*, din vechime, din anticitate.
ANTICONÓSCERE, *v. a.* a precunoaşte, a cunoaşte de mai nainte, a prevedea; a divina, a ghici, a prezice.
ANTICONSIGLIÉRE, *m.* conservatoru alu legiloru.
ANTICÓRRERE, *v. n.* a alerga înainte, a întîmpina.
ANTICORRIÉRE, *m.* precursoru, înainte-mergătoru.
ANTICÓRTE, *f.* avancurte, curte esterioară; atriu.
ANTICOSTITUZIONÁLE, *a.* anticonstituţionalu.
ANTICOSTITUZIONALMÉNTE, *avv.* anticonstituţionaliceşte.
ANTICRISTIÁNO, *a.* anticreştinescu, contraru religiunii creştineşti, infidelu, necredinciosu.
ANTICRÍSTO, *m.* antichristu, inemicu lui Christosu, seductorulu popoareloru la sfîrşitulu lumii.
ANTICRÍTICO, *m.* anticriticu, contracriticu.
ANTIDÁTA, *f.* antidată, dată falsă, leatu mincinosu.
ANTIDÉTTO. *a.* antezisu, prezisu, susu-zisu, susurecordatu.
ANTIDICIMÉNTO, *m.* antezicere, prezicere.
ANTIDILUVIÁNO, *a.* antedeluvianu, anterioru diluviului.
ANTIDÍRE, *v. a.* a spune de mai nainte; a prezice.
ANTIDOTÁRIO, *m.* culegere de antidoţi.
ANTÍDOTO, *m.* antidotu, contraveninu; remediu.
ANTIFEUDÁLE, *a.* antifeudalu, contraru feudalismului.
ANTIFLOGÍSTICO, *a.* antiflogisticu (remediu).
ANTÍFONA, *f.* antifonă, stichu, versetu cântatu înaintea unui psalmu.
ANTIFONÁRIO, *m.* antifonaru (carte bisericească).
ANTIFÓSSO, *m.* contraşanţu.
ANTÍFRASI, *f.* antifrase, ironie (figură de retorică).
ANTIGIUDICÁRE, *v. a.* a judeca de mai nainte.
ANTIGUARDÁRE, *v. a.* a se uita de mai nainte.
ANTIGUÁRDO, *m.* ANTIGUÁRDIA, *f.* avangardă.
ANTIGUSTÁRE, *v. a.* a pregusta, a cerca mai nainte.
ANTILIBERÁLE, *a.* antiliberalu, neliberalu
ANTILIBERALÍSMO, *m* antiliberalismu, sistema acelora ce suntu contrarii liberalismului.
ANTILÓGICO, *a.* antilogicu, contradictoriu.
ANTÍLOPE, *m.* e *f.* antilopă, unu felu de căprioru.
ANTIMERIDIÁNO, *a.* antemeridianu, de dimineaţă.
ANTIMÉTTERE, *v a.* a pune, a aşeza înainte; a preferi.
ANTIMONÁRCHICO, *a.* antimonarchicu, contraru monarchiei.
ANTIMONIÁLE, *a.* antimonialu, de antimoniu, cu antimoniu.
ANTIMURÁRE, *v. a.* a face unu parapetu de zidu
ANTIMÚRO, *m.* antemuru, parapetu, contrazidu.
ANTINARRAZIÓNE, *f.* antenaraţiune, precuvintare, introducere, preambulu la o naraţiune.
ANTINAZIONÁLE. *a.* antinaţionalu, împrotiva naţiunii.
ANTINAZIONALITÀ. *f.* antinaţionalitate.
ANTINÓME, *m.* antenume, prenume; nume propriu.
ANTINOMÍA. *f.* antinomie, contrarietate între doă legi.
ANTIPÁLLAGE, *f.* antipalage, permutaţiune de vorbe.
ANTIPÁPA. *m* antipapă, falsu papă.
ANTIPAPÍSTA, *m.* antipapistu; protestantu, schismaticu.
ANTIPÁSTO, *m* mezelicuri înainte de bucate, zacuscă.
ANTIPATÍA, *f.* antipatie, urâ, adversiune naturală.
ANTIPÁTICO, *a.* antipaticu, împrotivitoru, uriciosu
ANTIPATIZZÁRE, *v. n.* a antipatiza, a avea antipatie.
ANTIPENÚLTIMO, *a.* antepenultimu, alu treilea dela sfîrşitu.
ANTIPERISTÁLTICO, *a* antiperistalticu (mişcare a maţeloru.)
ANTIPERÍSTASI, *f.* anteperistase, lucrarea a doă cualităţi contrarie din care una măreşte puterea celeilalte.
ANTÍPODE, *m.* antipodu; împrotivitoru.
ANTIPÓDICO, *a* antipodicu, alu antipoziloru
ANTIPOLÍTICO, *a.* antipoliticu, contraru politicei.
ANTIPÓRTA, *f.* poartă înaintea altei porţi; tindă.
ANTIPRÉNDERE, *v. a.* a prinde, a lua, a apuca mai nainte, a preveni; a preocupa.
ANTIQUÁRIA, *f.* anticuarie, studiulu anticeloru.
ANTIQUÁRIO, *m.* anticuaru, versatu în studiulu anticeloru.
ANTIQUÁTO, *a* anticuatu, învechitu, neusitatu
ANTISAPÉRE, *v. a.* a şti de mai nainte.
ANTISAPÉVOLE, *a.* care ştie sau prevede de mai nainte.
ANTISAPÚTA, *f.* cunoştinţă precedinte.
ANTISERRÁGLIO, *m.* unu felu de anticurte.
ANTISOCIÁLE, *a.* antisocialu, contraru societătii.
ANTISPÁSI, *f.* antispase, revulsiune.
ANTISPASMÓDICO, *a.* antispasmodicu, (remediu)
ANTISPÁSTICO, *a.* antispasticu, revulsivu.
ANTÍSTE, *m.* capu, superioru.
ANTISTÉRICO, *a.* antistericu (remediu).
ANTÍSTROFE, *f.* antistrofă (figură de retorică).
ANTÍTESI. *f.* antitese, opositiune, contraposiţiune.
ANTITRINITÁRII. *m. pl.* antitrinitari, unu felu de eretici.
ANTIVEDÉRE, *v. a.* a vedea mai nainte, a prevedea.
ANTIVEDIMÉNTO, *m.* previsiune, presimţire.
ANTIVEDITÓRE, *m.* prevăzătoru, presimţitoru.
ANTIVEDUTAMÉNTE, *avv.* cu previdinţă, cu circumspecţiune, cu prudenţă, înţelepţeşte.
ANTIVEGGÉNZA, *f.* previdinţă, circumspecţiune.
ANTIVEGNÉNTE, *a.* întîmpinătoru.
ANTIVELÉNO, *m.* contraveninu, antidotu.
ANTIVENÉREO, *a.* antivenerianu.
ANTIVENÍRE, *v. n.* a întîmpina, a preîntîmpina, a preveni, a sosi mai nainte.
ANTIVIGÍLIA, *f.* zioa care precede ajunulu.
ANTIVOCÁLE, *f.* antevocală. litera care precede o vocală.
ANTÓFILO, *m.* antofilu, iubitoru alu floriloru.
ANTOLÍTO, *m.* antolitu, floare împietrită.
ANTOLOGÍA, *f.* antologie, tractatu despre flori; culegere de flori; florilegiu, salbă literară.

Digitized by Google

ANTONOMÁSIA. *f.* antonomasie (figură de retorică.)
ANTONOMASTICAMÉNTE, *avv.* antonomasticeşte.
ANTONOMÁSTICO, *a.* antonomasticu, de antonomasie, zisu prin antonomasie.
ANTRÁCE, *m.* antrace, unu felu de ulceru, carbunculu.
ANTRACÍTE, *f.* antracitu (substanţă minerală).
ÁNTRO, *m.* antru, speluncă, cavernă, peştere, pirvă.
ANTROPOFAGÍA, *f.* antropofagie.
ANTROPÓFAGO, *m.* antropofagu, mâncătoru de oameni.
ANTROPOLOGÍA, *f.* antropologie, ştiinţa omului.
ANTROPOMÓRFICO, *a.* antropomorficu care atribue divinităţii sau îngeriloru nişte proprietăţi ce suntu curatu omeneşti.
ANTROPOMORFÍSMO, *m.* antropomorfismu, asemănarea Divinităţii cu natura omenească.
ÁNZI, *prep.* ed *avv.* mai nainte; d'inainte, de faţă, înaintea; dimprotivă; mai bine; chiaru
ANZIANÁTICO, ANZIANÁTO, *m.* anţianatu, oficiulu anţianiloru la Florenţa in Evulu meziu.
ANZIANITÀ, *f.* senioritate, bătrîneţe, întâiere, întâiulu rangu după etate.
ANZIÁNO, *a* anticu, vechiu; — *s. m.* senioru, mai bătrînu; anţianu (o demnitate la Florenţa.)
ANZICHÈ, *avv.* înainte, mai nainte de.
ANZICHENÒ, *avv* cam, cam aşa.
ANZIDÉTTO, *a.* prezisu, zisu mai nainte.
ANZINÁTO, *m.* primogenitu, întâiulu născutu.
AOCCHIÁRE, *v. a.* a ochia, a căuta, a privi.
AOMBRAMÉNTO, *m.* umbrire; închipuire.
AOMBRÁRE, *v. a.* a umbri; a închipui, a înfăţişa.
AONCINÁRE, *v. a.* a încârliga, a recurba; — *aoncinarsi*, a se încârliga, a se face ca unu cârligu.
AONESTÁRE, ADONESTÁRE, *v. a.* a adonesta, a acoperi cu o aparenţă de onestate, a măsca.
AOPPIÁRE, *v. a.* a opia, a da opiu, a aromi cu opiu.
AORCÁRE, *v. a.* a sugruma.
AORÍSTO, *m.* aoristu (timpu de verbu grecescu.)
AORMÁRE, *v. a.* a urmări, a goni.
AÓRTA, *f.* aortă, cea mai principală din toate arteriile.
AORTÁRE, *v. n.* a aborta, a se sterpi (animalele).
AÓRTICO, *a.* aorticu, de aortă, alu aortei.
APÁLLAGE, *f.* apalage, digresiune; parentese.
APÁRIA, APÁRZIA, *f.* unu felu de vîntu.
APARÍNE, *f.* cuscută (plantă.)
APATÍA, *f.* apatie, indiferenţă, nesimţiciune.
APÁTICO, *a.* apaticu, indiferentu, nesimţitoru.
APATÍSTA, *m.* apatistu, nepăsătoru.
ÁPE, *f.* albină; — *ape operiera*, albină lucrătoare.
APELIÓTA, APELIÓTE, *m.* vîntu de dimineaţă.
APEPSÍA, *f.* apepsie, digestiune dificilă.
APERITÍVO, APERIÉNTE, *a.* aperitivu, descuiătoru.
APÉRTA, *f.* locu deschisu; — *all' aperta*, la câmpu.
APERTAMÉNTE, *avv.* deschisu, curatu, de faţă, fără simulaţiune, fără prefăcătorie; lămuritu.
APÉRTO, *a.* deschisu; descoperitu, desvâlitu, deslegatu, desfăşuratu; manifestu, publicu; întinsu; gata, pregătitu, preparatu; începutu; curatu, lămuritu, desluşitu, învederatu, evidentu; sinceru, neprefăcutu; — *conto aperto*, contu deschisu, socoteală neplătită; — *s. m.* locu deschisu; — *avv.* deschisu, curatu, de faţă, pe faţă; — *all' aperto*, în aeru, sub ceru.
APERTÓRE, *m.* deschizătoru, care deschide.
APERTÚRA, *f.* deschidere; începere; introducere; gaură, gură, spărtură, crăpătură; sinfonie de introducţiune; surpătură, surpare, bosorogire; sinceritate, inimă curată; disecţiune anatomică.
APÉTALO, *a.* apetalu, fără petale.
APIÁRE, APIÁRIO, *m.* uleiu, ştiubeiu.
ÁPICE, *m.* vîrfu, culme; accentu; lucru micu.
ÁPIO, ÁPPIO, *m.* ţelină.
APIÓLA, *f.* roibă.
APIRESSÍA, *f.* apiresie, intermisiune a friguriloru.
APÍRO, *a.* apiru, necombustibilu.
APNÉA, *f.* apnea, dificultate de a respira.
APOCALÍSSE, APOCALÍSSI, *f.* apocalipse.
APOCALÍTICO, *a.* apocalipticu, alu apocalipsei.
APÓCINO, *m.* unu felu de plantă.
APÓCOPA, APÓCOPE, *f.* apocopă (figură gramaticală).
APÓCRIFO, *a.* apocrifu, neautenticu.
APODÍTTICO, *a.* apodicticu, demonstrativu, convingătoru.
ÁPODO, *a.* apodu, fără picioare (animalu).
APÓFISI, *f.* apofise, osu protuberantu, eşitu afară.
APOFLEMMATÍSMO, *m.* apoflegmatismu (remediu.)
APOGÉO, *m.* apogeu, culme, summitate.
APÓGRAFO, *m.* apografu, copia unui autografu.
APÓLLO, *m.* Apolonu, Apoline, zeulu poesiei; — *stare in Apolline*, a ospăta cu mare lucsu.
APOLLÍNEO, *a.* apolineu, lui Apolonu; poeticu.
APOLOGÉTICA, *f.* apologetică, arta apologetică.
APOLOGÉTICO, *a.* apologeticu, de apologie, defensivu.
APOLOGÍA, *f.* apologie, apărare, discursu justificativu.
APOLOGÍSTA, *m.* apologistu, apărătoru, defensoru.
APOLOGIZZÁRE, *v. n.* a apologiza, a compune apologii.
APÓLOGO, *m.* apologu, fabulă morală.
APONÉUROSI, *f.* aponevrose, espansiune membranoasă a tingiloru, a vineloru.
APONEURÓTICO, *a.* aponeuroticu, de aponeurose.
APOPLESSÍA, *f.* apoplecsie, damlă,
APOPLÉTICO, *a.* apoplecticu, de apoplecsie; supusu la apoplecsie.
APOSTASÍA, *f.* apostasie, lepădare de religiune; pârâsirea unei partide, unei opiniuni.
APÓSTATA, *m.* apostatu, care comite apostasie.
APOSTATÁRE, *v. n.* a apostata, a face apostasie.
APOSTÉMA, POSTÉMA, *m.* e *f.* apostimă, abcesu.
APOSTEMÁRSI, *v. n.* a se preface în apostimă.
APOSTEMAZIÓNE, *f.* apostemaţiune, formarea apostemei.
APOSTÍCCIO, *a.* prefăcutu, meşteşugitu; provisoriu.
APOSTOLÁTO, *m.* apostolatu, oficiulu de apostolu.
APOSTOLICAMÉNTE, *avv.* apostoliceşte.
APOSTÓLICO, *a.* apostolicu, de apostolu; pontificalu.
APOSTOLICÓNE, *m.* unu felu de alifie.
APOSTOLIZZÁRE, *v. a.* a predica, a propovedui; a catechiza, a propaga Evangeliulu.
APÓSTOLO, *m.* apostolu; predicatoru; misionaru.
APOSTROFÁRE, *v. a.* a apostrofa, a pune apostrofu; a îndrepta vorba către o persoană sau

Digitized by Google

către unu lucru nesimţitoru, privindulu ca o persoană.

APOSTROFAZIÓNE, APOSTROFATÚRA, *f.* apostrofaţiune, apostrofare, punerea apostrofului.

APÓSTROFA, APÓSTROFE, *f.* apostrofă (figură de retorică).

APÓSTROFO, *m.* apostrofu (semnu ortograficu).

APOTÉGMA, APOFTÉGMA, APOTÉMMA, *m.* apoftegmă, sentinţă memorabilă a vreunui omu ilustru.

APOTÉOSI, *f.* apoteose, înzeire, divinisare.

APPACIAMÉNTO, *m.* împăcare, împăciuire.

APPACIÁRE, *v. a.* a împăca, a împăciui, a pacifica, a îmblânzi; — *appaciarsi*, a se împăciui, a se reconcilia.

APPACIFICÁRE, *v. a.* a împăca, a pacifica.

APPAGÁBILE, *a.* care se poate satisface, îndestula.

APPAGAMÉNTO, *m.* satisfacere, îndestulare, sâturare, mulţumire; plăcere, satisfacţiune.

APPAGÁRE, *v. a.* a satisface, a îndestula, a sătura, a mulţumi; — *appagarsi*, a se mulţumi; a se îmblânzi.

APPAIAMÉNTO, *m.* împărechiare, împreunare.

APPAIÁRE, *v. a.* a împărechia, a împreuna.

APPAIATÓIO, *m.* porumbaru.

APPAIATÚRA, *f.* împărechiare, împreunare.

APPALESÁRE, *v. a.* a manifesta, a arăta, a descoperi.

APPALLOTTOLÁRE, *v. a.* a reduce în globuleţe, în grăunţe.

APPALTÁRE. *v. a.* a arenda, a da sau a lua cu antreprisă.

APPALTATÓRE, *m.* arendaşu, antreprenoru

APPALTAZIÓNE, *f* arenduire, întreprindere, antreprisă.

APPÁLTO, *m* arendă, antreprisă; — *dare in appalto*, a da cu arendă, cu antreprisă; — *prender in appalto*, a lua cu arendă.

APPALTÓNE, *m.* intrigantu.

APPANNÁGGIO, *m.* apanagiu, proprietăţi sau venituri destinate principiloru din familia domnitoare.

APPANNAMÉNTO, *m.* acoperire, închidere, întunecare obscurare, turburare, eclipsare.

APPANNÁRE, *v. a.* a acoperi, a închide, a învăli; a întuneca, a obscura, a eclipsa, a turbura; — *v n.* a se turbura, a se întuneca; a da într'o cursă,

APPANNÁTO, *a.* întunecatu, turbure; eclipsatu, închisu, acoperitu, învălitu.

APPARAMÉNTO, *m.* ornamentu, podoabă, chitealâ.

APPARÁRE, *v. a.* a gâti, a chiti, a orna, a împodobi, a înfrumuseţa; a pregăti, a prepara; a învăţa; a dobândi.

APPARÁTO, *m.* aparatu, pompă, gâtealâ mare; preparare, gâtire, pregătire; împodobire, decoraţiune.

APPARATÚRA, *f.* gâtire, decoraţiune, ornamentu.

APPARECCHIAMÉNTO, *m* preparare, gâtire, pregătire.

APPARECCHIÁRE, *v a* a prepera, a gâti, a pregăti; a ordina, a aşeza, a pune la orînduială; a drege.

APPARECCHIATÓIO, *m.* toaletă.

APPARECCHIATORE, *m.* gâtitoru, pregâtitoru; dregâtoru.

APPARECCHIATÚRA, *f.* gâtire, dregere, maniera de a gâti.

APPARÉCCHIO, *m.* preparativu, pregătire; aparatu.

APPAREGGIÁRE, *v. a.* a asemăna, a alătura.

APPARENTÁRSI, *v. n.* a se rudi; a se înfrăţi

APPARÉNTE, *a.* aparentu, care apare, părutu; în vedere, văzutu, arătatu, de faţă; învederatu; ilusoriu, vanu, deşertu, zădarnicu; însemnatu, demnu de atenţiune.

APPARENTEMÉNTE, *avv.* în aparenţă, după cumu se vede.

APPARÉNZA, *f* aparenţă, arătare, înfăţişare, esterioru, esterioritate; probabilitate, asemuire, aparenţă de veritate; ornamentu, frumuseţe; paradă, ostentaţiune, afectaţiune; vanitate, ilusiune, chimeră, deşertăciune.

APPARÉRE, *v. n.* a apăraea, a se arăta, a se vedea; a face paradă, a face pompă; a se cunoaşte, a fi învederatu

APPARIMÉNTO, *m.* apărere, ivire, arătare, înfăţişare.

APPARÍRE, *v. n.* a apărea, a se ivi, a se arăta, a se înfăţişa; a se vădi, a se face învederatu, a fi învederatu, evidentu; a se părea; a se deosebi, a se distinge; a face paradă, pompă; a se întîmpla; a bate la ochi; — *a quanto apparisce*, după cumu se vede, după cumu se arată.

APPARISCÉNTE, *a.* apariscentu, însemnatu, care se arată frumosu, care bate la ochi; visibilu, învederatu.

APPARISCÉNZA, *f.* apariscenţă, însemnare; învederare.

APPARÍTA, *f.* apărere; aparenţă; apariţiune, ivire; naştere; vedere, prospectivă; stare bună, plăcută a unui lucru.

APPARIZIÓNE, *f.* apariţiune, ivire, înfăţişare, arătare, manifestaţiune; visiune, vedenie

APPARTAMÉNTO, *m* apartamentu, rîndu de odăi, de camere; abitaţiune, locuinţă, casă.

APPARTÁRE, *v. a.* a despărţi, a deosebi, a pune la o parte, a separa; — *appartarsi*, a se depărta, a se trage la o parte.

APPARTATAMÉNTE, *avv* la o parte, în deosebi, într'o parte, la unu locu depărtatu; cu deamăruntulu.

APPARTÁTO, *a.* despărţitu, divisu, separatu; depărtatu; pusu, păstratu la o parte; — *avv.* într'o parte, la o parte.

APPARTENÉNTE, *a.* apartenentu, atîrnatu, supusu; ruditu.

APPARTENÉNZA, *f.* aparţinere, perţinere, aţîrnare, dependenţă, supunere; accesoriu; competinţă, atribuţiune, oficiu.

APPARTENÉRE, *v n.* a aparţinea, a perţinea, a perţine, a depinde, a se atîrna, a fi alu cuiva; a se cuveni; a se rudi, a fi ruditu cu cineva; a avea înclinare, a se atinge, a se referi, a avea raportu; a fi de competinţă.

APPASSÁRE, *v. a.* a face să se veştejească, să se ofilească.

APPASSIONAMÉNTO, *m.* pasionare, aprindere; întristare.

APPASSIONÁRE, *v. a.* a pasiona, a aprinde, a însufla vreo pasiune; a necăji; — *appassionarsi*, a se pasiuna, a se aprinde, a se înflăcăra; a se înamora; a se necăji, a se tormenta.

APPASSIONATAMÉNTE, *avv.* cu pasiune, cu înfocare, cu ardoare, cu dorinţă mare, cu rîvnă, cu amoru ferbinte.

APPASSIONÁTO, *a.* pasionatu, aprinsu, înfocatu, ferbinte; întristatu, necăjitu, obidatu; întăritatu.

APPASSÍRE, APPASSÍRSI, *v. n.* a se veşteji, a se

Digitized by Google

ofili, a se jigări, a lâncezi, a se fleşcăi, a trece, a se moleşi.

APPASSÍTO, *a.* veştedu, ofilitu, jigăritu, fleşcăitu, fleaşcă.

APPASTÁRE, *v. a.* a dospi, a frâminta.

APPELLÁBILE, *a.* apelabilu, care admite apelăţiune.

APPELLABILITÀ, *f.* apelabilitate, cualitatea lucrului apelabilu.

APPELLÁRE, *v. a.* a numi, a da unu nume, o apelaţiune; a chiăma; a invita; a acusa; — *v. n.* a apela, a da apelaţiune, a reclama, a da recursu, a face recursu; — *appellarsi*, a apela, a da reclamu, a da recursu.

APPELLATÍVO, *a.* apelativu, denominativu, numitoru.

APPELLAZIÓNE, *f.* apelaţiune, denominaţiune, numire; apelare, reclamare, recursu.

APPÈLLO, *m.* apelu, chiămare; apelaţiune; — *appello nominale*, apelu nominalu, chiămare anume; — *tribunale d'appello*, tribunalu, curte de apelaţiune; — *sapere una cosa per appello*, a şti unu lucru întocmai cumu a fostu.

APPÉNA, *avv.* abia, de abia, cu greu, cu anevoe, cu dificultate, cu osteneală, mai nu; — *appena che*, îndată ce.

APPENÁRE *v. n.* a fi tristu, strîmtoratu; — *v. a.* a tormenta.

APPÉNDERE, *v. a.* a apinde, a suspinde, a spînzura, a atîrna, a acâţa; — *appendersi*, a se spînzura.

APPENDÍCE, *f.* apendice, adausu, suplementu; accesoriu.

APPENNECCHIÁRE, *v. a.* a pune lână în furcă.

APPENSÁRE, *v. a.* a pune minte, a băga de seamă.

APPENSATAMÉNTE, *avv.* precugetatu, cu planu.

APPENSÁTO, *a.* băgătoru de seamă, circumspectu.

APPÉSO, *a.* apînsu, suspînsu, spînzuratu, atîrnatu, acâţatu.

APPESTÁRE, *v. a.* a molivsi, a da ciumă, a împuţi, a infecta, a smrădui; a corupe.

APPETÉNTE, *a.* doritoru, poftitoru, rîvnitoru, apetentu.

APPETÉNZA, *f.* apetinţă, poftă de mâncare; doru, rîvnă.

APPETÍBILE, *a.* apetibilu, de doritu, de poftitu.

APPETIBILITÀ, *f.* apetibilitate, meritu de a fi poftitu.

APPETÍRE, *v. a.* e *n.* a dori, a pofti, a rîvni, a lăcomi.

APPETITÍVO, *a.* apetitivu, întăritătoru de poftă.

APPETÍTO, *m.* apetitu, rîvnă, poftă, doru, dorinţă; poftă de mâncare sau de băutură; concupiscenţă.

APPETITÓRE, *m.* rîvnitoru, poftitoru, doritoru.

APPETITOSAMÉNTE, *avv.* cu apetitu, cu poftă.

APPETITÓSO, *a.* întăritătoru de apetitu; rîvnitoru, poftitoru,

APPETIZIÓNE, *f.* apetiţiune, apetitu, poftă, paşiune, patimă.

APPETTÁRE, *v. n.* a se opune, a sta împrotivă.

APPÉTTO, A PÉTTO, *avv.* în faţă, în dreptu; în alăturare cu.

APPIACEVOLÍRE, *v. a.* a face plăcutu, mai plăcutu.

APPIANAMÉNTO, *m.* aplanare, potrivire, netezire, oblire; dârâmare, facilitare; regulare.

APPIANÁRE, *v. a.* a aplana, a potrivi, a regula, a netezi, a obli; a facilita, a înlesni; a dârâma.

APPIASTRÁRE, *v. a.* a încleia; a împlestrui; — *appiastrarsi*, a se lipi cu tenacitate, a se încleĭ.

APPIASTRICCIAMÉNTO, *m.* încleire, cleiciune; amestecătură, încurcătură, uniune confusă, învălmăşeală.

APPIASTRICCIÁRE, *v. a.* a încleĭ, a lipi; a tencui; a împlestrui; a încurca; — *appiastricciarsi*, a se întina, a se feşteli.

APPIASTRICCICAMÉNTO, *m.* amestecare, uniune confusă.

APPIASTRICCICÁRE, *v. a.* a încleĭ; a amesteca, a încurca.

APPIÁSTRO, *m.* melisă (plantă).

APPIATTAMÉNTO, *m.* ascundere, pitulare.

APPIATTÁRE, *v. a.* a ascunde, a pitula, a piti, a oculta; — *appiattarsi*, a se ascunde, a se piti, a se pitula, a se vîrî.

APPIATTATAMÉNTE, *avv.* în secretu, pe ascunsu, pe furişu.

APPICCAGNOLO, *m.* cârligu, cange, cinghelu şi orice altu lucru care serveşte de spînzuratu ceva; pretestu,

APPICCAMÉNTO, *m.* agăţare, atîrnare, spînzurare, suspindere, înfigere; unire, lipire.

APPICCÁRE, *v. a.* a agăţa, a atîrna, a spînzura, a suspinde, a înfige; a uni, a lipi; — *appiccarsi*, a se spînzura; a se uni, a se lipi; a prinde, a se înrădăcina; a se agăţa; a se burica; a se încăera, a se ataca; — *appiccar baci*, a săruta; — *appiccar la peste*, a molepsi, a comunica unu contagiu; — *appiccar fuoco*, a da focu, a pune focu; — *appiccare ragionamento*, a deschide vorba; — *appiccarla ad uno*, a juca o festă cuiva; — *appiccare amicizia*, a se împrieteni; — *appiccarsi ai rasoi, alle funi del cielo*, a pune în lucrare toate mijloacele.

APPICCATÍCCIO, APPICCATÍVO, *a.* cleiosu; lipiciosu, contagiosu.

APPICCATÓIO, *m.* cârligu, cange, cinghelu.

APPICCATÚRA, *f.* lipitură, lipire; spînzurare.

APPICCINÍRE, APPICCIOLÁRE, APPICCOLÁRE, APPICCOLÍRE, APPICCIOLÍRE, *v. a.* a micşora, a împuţina, a face mititelu; — *appiccinirsi*, a se micşora, a se face mititelu.

APPÍCCO, *m.* împreunare, încleire, cleiciune; pretestu, ocasiune, prileju; — *dare appicco*, a da ocasiune.

APPICCOLAMÉNTO, *m.* micşorare, împuţinare, scădere.

APPIÈ, APPIÈDE, *prep.* ed *avv.* pe josu, din josu, josu, la vale.

APPIEDÁRE, *v. a.* a descâlica.

APPIÉNO, *avv.* pe deplinu, de totu, cu totulu.

APPIGIONAMÉNTO, *m.* închiriere, dare cu chirie.

APPIGIONÁRE, *v. a.* a închiria, a da cu chirie.

APPIGIÓNASI, *m.* avisu de închiriere.

APPIGLIAMÉNTO, *m.* lipire, unire, împreunare, prindere.

APPIGLIÁRE, *v. a.* a lipi, a împreuna; — *appigliarsi*, a se lipi, a se prinde, a se ţinea; a se apropia; a se încăera; a se înrădăcina; — *appigliarsi ad un partito*, a lua o hotărîre.

APPIGLIATÚRA, *f.* lipitură; prindere; înrădăcinare.

APPÍGLIO, *m.* pretestu, ocasiune, prileju.

APPIGRÍRSI, *v. n.* a se lenevi, a se trîndăvi.

Digitized by Google

APPILLOTTÁRSI, *v. n.* a băciui.
APPINZÁRE, *v. a.* a înțepa, a ciupi.
APPIO, *m.* țelină sălbatică; unu felu de măru.
APPIÓLA, APPIUÓLA, *f.* măru micu și roșiu.
APPIÓMBO, A PIÓMBO, *avv.* perpendicularicește.
APPISOLÁRSI, *v. n.* a adormi, a pirota, a dormi ușoru.
APPLAUDIMÉNTO, *m.* aplaudere.
APPLAUDÍRE, APPLÁUDERE, *v. a.* a aplaude, a aproba, a prăimi cu entusiasmu, a bate din mâini; a adula, a linguși; — *applaudirsi*, a se făli, a se lăuda, a se ferici, a se noroci de ceva, a se îngimfa, a se răți.
APPLAUSÍBILE, *a.* aplausibilu, plausibilu, demnu de aplausu.
APPLÁUSO, *m.* aplausu, aprobațiune, aclamațiune.
APPLICÁBILE, *a.* aplicabilu, de pusu în lucrare.
APPLICABILITÀ, *f.* aplicabilitate, posibilitate de a fi aplicatu,
APPLICAMÉNTO, *m.* aplicare, alăturare; lipire; potrivire; punere în lucrare.
APPLICÁRE, *v. a.* a aplica, a alătura strînsu, a pune unu lucru peste altulu, a lipi, a uni; a potrivi; a face aplicațiune; — *applicarsi*, a se aplica, a se ocupa, a se da, a se indeletnici; a și insuși, a lua pe seama sa.
APPLICATAMÉNTE, *avv.* cu aplicațiune, cu băgare de seamă.
APPLICATÍVO, *a.* aplicativu, aplicabilu, de aplicatu.
APPLICATÓRE, *m.* aplicatoru, care aplică.
APPLICAZIÓNE, *f.* aplicațiune, punere, alăturare, așezare a unui lucru peste altulu; întrebuințare, punere în lucrare; nădulelă, sîrguință, atențiune.
ÁPPO, *prep.* lângă, pe lângă, aproape de; în alăturare cu.
APPÓCO APPÓCO, A PÓCO A PÓCO, *avv.* puținu câte puținu, gradatu, treptatu; încetu, binișoru.
APPODIÁRE, *v. a*, a da în feudu.
APPOGGIAMÉNTO, *m.* răzimare, sprijinire.
APPOGGIÁRE, *v. a.* a răzima, a sprijini, a propti; a așeza, a pune; — *appoggiarsi*, a se răzima, a se încrede; a se sprijini, a se ajuta unulu cu altulu
APPOGGIÁTO, *m.* partisanu, pârtinitoru, aderentu
APPOGGIATOIO, *m.* răzimătoare.
APPÓGGIO, *m.* razimu, sprijinu, proptea; favoru, ajutoru, protecțiune, sprijinire, susținere
APPOIÓSO, *a.* uriciosu, desgustosu, plicticosu.
APPOLLAIÁRE, APPOLLAIÁRSI, *v. n.* a se culca; a se cucuia, a se pune pe o prâjină, pe o creacă de arbore.
APPOMICIÁRE, *v. a.* a freca, a netezi cu pumice.
APPONIMÉNTO, *m.* punere; adjuncțiune, adausu.
APPÓRRE, *v. a.* a pune lângă sau peste, a așeza; a adauge; a imputa, a atribui; a opune; a contrazice; — *apporsi*, a ghici, a nimeri.
APPORTÁRE, *v a.* a aduce; a transporta, a transferi; a causa, a pricinui; — *v. n.* a sosi la portu
APPORTATÓRE, *m.* aducătoru, purtătoru.
APPOSITAMÉNTE, *avv.* cu dinadinsulu, intr'adinsu, cu cugetu; potrivitu, la locu, la timpu, apropo.
APPOSITÍVO, *a.* adăogitu, provisoriu; fictițiu, falsu.
APPÓSITO, *a.* pusu, așezatu pe altulu, precugetatu, făcutu intr'adinsu, cu cugetu; potrivitu
APPOSIZIÓNE, *f.* aposițiune, punerea aproape.
APPÓSTA, *avv.* intr'adinsu, cu dinadinsulu.
APPOSTAMÉNTO, *m.* pândire, spionare, observare; lovire; ascunzătoare, pândă; cursă, laț, insidie.
APPOSTÁRE, *v. a.* a pândi, a spiona, a observa; a chiorî, a lua la cătare; a lovi; a cunoaște; — *appostarsi*, a se pune, a se așeza.
APPOSTATAMÉNTE, *avv.* intr'adinsu, cu cugetu.
APPOSTATÓRE, *m.* pânditoru.
APPÓSTO, *a.* imputatu, atribuitu.
APPRENDÉNTE, *a* care învață, înțelege; prinzătoru.
APPRÉNDERE, *v a.* a învăța; a se obicinui; a auzi, a afla, a înțelege, a pricepe, a se înștiința de unu lucru; a prinde, a apuca; — *apprendersi*, a se aprinde, a prinde rădăcină, a se înrădăcina; a se teme, a se sfii.
APPRENDÉVOLE, *a.* care se poate învăța
APPRENDIMÉNTO, *m.* învățare, pricepere, înțelegere.
APPRENDÍSTA, *m.* învățăcelu, ucenicu.
APPRENDITÓRE, *m.* care învață, studiază.
APPRENSÍBILE, *a.* care se poate învăța, cunoaște; care se poate cuprinde, pricepe; care se poate apuca.
APPRENSIÓNE, *f.* pricepere, concepere, coprindere; temere, frică, sfială, bănuială, apreensiune.
APPRENSÍVA, *f.* facultatea de a pricepe.
APPRENSÍVO, *a* fricosu, sfiicosu, bănuitoru
APPRENSÓRIO, *a.* prinzătoru, apucătoru.
APPRESENTÁRE, *v. a.* a presenta, a înfățișa, a pune înainte; a representa, a suplini, a înlocui; a manifesta, a da de față, a arăta; — *appresentarsi*, a se presenta, a se înfățișa.
APPRÉSO, *a.* învățatu, priceputu, înțelesu; prinsu, aprinsu; închiegatu, îndesatu; lipitu.
APPRESSAMÉNTO, *m.* apropiere, aprocsimare.
APPRESSÁRE, *v. a.* a apropia, a aprocsima; — *appressarsi*, a se apropia, a se aprocsima; a avea oarecare asemănare.
APPRÉSSO, *prep.* ed *avv.* lângă, pe lângă, aproape; după, după ce; în urmă; cam, mai, ca la; — *appresso a poco*, ca la.
APPRESSOCHÉ, *avv.* după ce; mai, ca la.
APPRESTAMÉNTO, *m.* gătire, pregătire, preparativu.
APPRESTÁRE, *v. a.* a găti, a pregăti, a prepara, a dispune; — *apprestarsi*, a se găti, a se prepara, a se dispune; a se înfățișa.
APPRÉSTO, *m.* preparativu, pregătire, dispoșițiune.
APPREZZÁBILE, *a.* stimabilu, de prețuitu.
APPREZZAMÉNTO, *m.* prețuire, stimare; stimă, considerațiune.
APPREZZÁRE, *v. a.* a prețui, a stima; a considera, a onora.
APPREZZATÍVO, *a.* care servește spre a determina prețulu.
APPREZZATÓRE, *m.* prețuitoru.
APPROBÁBILE, *a.* aprobabilu, de aprobatu, demnu de aprobare.
APPROBAZIÓNE, *f.* aprobațiune, aprobare.
APPROCCIAMÉNTO, *m.* apropiare, aprocsimare.
APPROCCIÁRE, APPROCCIÁRSI, *v. n.* a se apropia, a se aprocsima.
APPRÓCCIO, *m.* trincea, șanțu de apropiatu la asaltu.
APPRODÁRE, *v. n.* a ațermui, a trage la țărmu, a se apropia la uscatu; a folosi; a dobândi, a acuista.
APPRÓDO, *m.* locu de desbărcatu, debarcaderu.
APPROFITTÁRE, *v. n.* a folosi, a aduce utilitate,

Digitized by Google

a fi folositoru; a se folosi, a profita, a câștiga; — *approfittarsi*, a se folosi.

APPROFONDÁRE, *v. a.* a adînci, a sâpa adîncu, a face mai adîncu; a pătrunde, a se adînci, a considera cu profunditate.

APPRONTÁRE, *v. a.* a prepara, a gâti, a pregăti.

APPROPINQUAMÉNTO, *m.* apropiare, aprocsimare.

APPROPINQUÁRE, *v. a.* a apropia; — *appropinquarsi*, a se apropia.

APPROPÓSITO, A PROPÓSITO, *avv.* apropo, la timpu' la locu.

APPROPRIÁRE, APPROPIÁRE, *v. a.* a apropria, a atribui, a însuși, a asemna; a asemâna, a compara; a imita, a figura; a potrivi; — *appropriarsi*, a și apropria, a și însuși.

APPROPRIATAMÉNTE, *avv.* cu proprietate, potrivitu.

APPROPRIÁTO, *a.* propriu, acomodatu, potrivitu, proporționatu.

APPROPRIATÓRE, *m.* apropriatoru, care acomodâ, potrivește.

APPROPRIAZIÓNE, *f.* apropriațiune; atribuire, însușire.

APPROSSIMAMÉNTO, *m.* aprocsimare, apropiare.

APPROSSIMÁRE, *v. a.* a aprocsima, a apropia; — *approssimarsi*, a se aprocsima, a se apropia; a avea oarecare asemânare.

APPROSSIMATIVAMÉNTE, *avv.* prin aprocsimațiune.

APPROSSIMATÍVO, *a.* aprocsimativu, apropiatu.

APPROSSIMAZIÓNE, *f.* aprocsimațiune, apropiare; asemânare, similitudine; — *in via d'approssimazione*, prin aprocsimațiune, prin apropiere, într'unu modu aprocsimativu.

APPROVÁBILE, *a.* aprobabilu, ce se poate aproba.

APPROVAMÉNTO, *m.* aprobare, încuviințare.

APPROVÁRE, *v. a.* a aproba, a găsi cu cale, a priimi de bunu, a încuviința, a confirma; a consimți; a proba, a demonstra; — *approvarsi*, a se face cunoscutu; a se confirma, a se învedera.

APPROVATAMÉNTE, *avv.* cu aprobațiune,

APPROVATÓRE, *m.* aprobatoru.

APPROVAZIÓNE, *f.* aprobațiune; consimțire, consensu; confirmațiune, întărire; demonstrare, învederare.

APPROVECCIÁRSI, *v. n.* a profita, a retrage oarecare avantagiu.

APPROVEDÚTO, *a.* isteț, silitoru, dibaciu, îndemânatecu.

APPROVIGIONAMÉNTO, *m.* aprovisionare, provisionare.

APPROVIGIONÁRE, *v. a.* a aprovisiona, a provisiona.

APPUNTÁBILE, *a.* censurabilu, reprensibilu, demnu de dojană.

APPUNTAMÉNTE, *avv.* întocmai, la timpu, la locu, apropo.

APPUNTAMÉNTO, *m.* ascuțire; împungere; acordu, convenție, învoire; întâlnire, întrevorbire la cutare locu, la cutare oră, randevu; stipendiu, salariu, leafă.

APPUNTÁRE, *v. a.* a ascuți, a face vîrfu; a însăila; a lega, a strînge, a înșira, a împunge; a lua la cătare, a așeza, a îndrepta către o țintă; a imputa, a incrimina, a censura, a desaproba, a probozi; a însemna; a se învoi, a determina împreună; — *appuntarsi*, a se ascuți, a se face ascuțitu; a se lipi; a se învoi, a se acorda; — *appuntare a conto*, a scrie pe socoteala, a pune pe seama cuiva.

APPUNTATAMÉNTE, *avv.* întocmai, la timpu, la locu, apropo, cu esactitate, cu bună regulă, bine.

APPUNTATÓRE, *m.* censoru, criticu.

APPUNTATÚRA, *f.* notă, însemnare; censură.

APPUNTELLÁRE, *v. a.* a popi, a propti, a sprijini.

APPUNTÍNO, *avv.* tocmai, întocmai, la timpu, la locu, apropo, cumu trebue, cu esactitate, potrivitu.

APPÚNTO, *avv.* tocmai; cu precisiune; — *s. m.* imputațiune; contu esactu; — *per l'appunto*, tocmai; — *mettersi in appunto*, a se gâti, a se pregăti, a se prepara.

APPURÁRE, *v. a.* a curăți, a limpezi, a lămuri, a depura; a desluși, a descurca; a adeveri, a verifica.

APPUZZAMÉNTO, *m.* împuțire, infectare.

APPUZZÁRE, *v. a.* a împuți, a infecta; a corupe.

APRICÁRE, *v. n.* a se espune la soare, la aeru dulce.

APRÍCO, *a.* espusu la soare și adăpostitu de vîntu.

APRÍLE, *m.* aprilu, aprilie, prieru; tinerețe.

APRIMÉNTO, *m.* deschidere.

APRÍRE, *v. a.* a deschide; a spinteca, a crâpa; a descuia; a descoperi, a desvăli, a scoate la lumină, a da de față, a manifesta, a revela; a esplica, a declara, a arăta; a începe; — *aprirsi*, a se deschide; a crâpa; a se descoperi; a se arăta; a spune cu încredere secretulu său; a se desvolta; — *aprire il cuore*, a mișca inima; — *aprir bocca*, a începe de a vorbi; — *aprire gli orecchi*, a asculta cu atențiune.

APRITÍVO, *a.* aperitivu, descuiătoru.

APRITÓRE, *m.* deschizătoru.

ÁPRO, *m* porcu mistrețu

AQUÁRIO, *m.* vârsătoru, udătoru (zodie).

AQUARTIERÁRE, *v. a.* a așeza în cuartiru, a încuartiera; — *aquartierarsi*, a lua cuartiru.

ÁQUILA, *f.* acuilă, vulturu (pasere); alietu (pește).

AQUILÍNA, *f.* acuilegiă (plantă); unu felu de piatră.

AQUILÍNO, *m.* puiu de acuilă; acuilă mică; — *a.* acuilinu, de acuilă; — *naso aquilino*, nasu acuilinu, coroiatu.

AQUILONÁRE, *a.* acuilonaru, septentrionalu.

AQUILÓNE, *m.* acuilonu, septentrionu, miază-noapte; crivățu.

AQUILÓTTO, *m.* puiu de acuilă, acuilă mică.

ÁRA, *f.* altaru; piatră, stîncă.

ARABESCÁRE, *v. a.* a arabesca, a orna cu arabescuri.

ARABÉSCO, *a.* arăbescu, de Arabie, de arabi; — *s. m.* arabescu, ornamentu după gustulu arabiloru.

ARÁBICO, *a* arabicu; estravagantu; turchinu, civitu.

ARÁBILE, *a.* arabilu, ce se poate ara.

ARABÍSMO, *m.* arabismu, locuțiune arabică.

ARÁLDICA, *f.* araldică, eraldică, blasonu.

ARÁLDICO, *a* araldicu, eraldicu, blasonicu.

ARÁLDO, *m.* eroldu, mesageru.

ARAMÉNTO, *m.* arare arătură, aratu

ARÁNCIA, *f.* portocală, auranță.

ARANCIÁIA, *f.* orangerie.

ARANCIÁTA, *f.* băutură din zeamă de portocală.

ARANCIÁTO, *a.* portocaliu; — *s. m* locu sădîtu cu portucali.

ARANCIÉRA. *f.* orangerie.

Digitized by Google

ARÁNCIO, *m.* portocalu, auranţu.
ARÁRE, *v. a.* a ara, a lucra, a sâpa, a cultiva pâmintulu.
ARATÍVO, *a.* arativu, de aratu.
ARATÓRE, *m.* arâtoru, plugaru; agricultoru.
ARATÓRIO, *a.* aratoriu, de aratu, de arâturâ.
ARÁTRO, *m.* aratru, plugu; — *mettere l'aratro avanti i buoi,* a începe unu lucru pe dosu, d'andâratelea
ARATÚRA, ARAZIÓNE, *f.* arâturâ, arare, aratu.
ARAZZERÍA, *f.* cuantitate de covoare istorisite.
ARAZZIÉRE, *m.* fabricantu de tapeţerii.
ARÁZZO, *m.* covoru, tapetu istorisitu.
ARBITRÁGGIO, *m.* arbitragiu, arbitratu.
ARBITRÁLE, *a.* arbitralu, de arbitri.
ARBITRAMENTÁLE, *a.* arbitramentalu, de arbitragiu.
ARBITRAMENTALMÉNTE, *avv.* prin arbitragiu.
ARBITRÁRE, *v. n.* a arbitra, a judeca, a gândi, a crede, a socoti, a fi de pârere; a judeca arbitraliceşte; a decide, a lucra, a urma într'unu modu arbitraru.
ARBITRARIAMÉNTE, *avv.* într'unu modu arbitraru, arbitrariceşte, dupâ voe, dupâ capriciu.
ARBITRÁRIO, *a.* arbitraru, dupâ voe; despoticu.
ARBITRÁTO, *m.* arbitratu, arbitragiu, judiciu arbitramentalu; tribunalu arbitramentalu.
ARBITRATÓRE, *m.* arbitratoru, arbitru; judecâtoru.
ARBÍTRIO, *m.* arbitriu, voluntate, voinţâ libera; voe, placu, plâcere; capriţiu, gustu; libertate, discreţiune; autoritate, putere; judecatâ arbitramentalâ.
ÁRBITRO, *m.* arbitru, eterocritu; stâpânu; despotu.
ARBORÁTO, *a.* arburatu, sâditu cu arburi.
ÁRBORE, *m.* e *f.* arbore, arbure, copaciu, pomu.
ARBOREGGIÁRE, *v. n.* a se face arbore; a se înâlţa.
ARBÓREO, *a.* arboreu, de arbore, ca unu arbore.
ARBORESCÉNTE, *a.* arborescentu, care se face arbore.
ARBORÉTO, *m.* locu semănatu cu arbori; pometu.
ARBORIFÓRME, *a.* arboriformu, în formâ de arbore.
ARBORIZZAZIÓNE, *f.* arborizaţiune, arborizare, cristalizare în formâ de arbori.
ARBORÓSO, *a.* arburosu, care abundâ de arbori.
ARBOSCÉLLO, ARBÚSCOLO, *m.* arborelu, copâcelu.
ARBÚSTO, *m.* arbureţu, arbustu, arbricelu, copâcelu.
ARBÚTO, *m.* mâru sâlbatecu.
ÁRCA, *f.* ladâ, cuferu, sicriu; mormîntu; nâsâlie, raclâ; scrinu, sipetu; — *l'Arca di Noè,* chivotulu lui Noe; — *l'Arca dell'alleanza,* sicriulu legii.
ÁRCADE, *m.* arcadu, membru din academia arcaziloru.
ARCÁDIA, *f.* arcadie, o academie literarâ la Roma.
ARCADÓRE, ARCATÓRE, *m.* arcaşu; înşelâtoru.
ARCAÍSMO, *m.* archaismu, locuţiune vechie, manierâ vechie şi neusitatâ de a vorbi.
ARCÁLE, *m.* arcadâ, arcu de poartâ; osulu peptului.
ARCÁME, *m.* scheletu.
ARCANAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu misteriosu.
ARCÁNGELO, ARCÁNGIOLO, *m.* archangelu.
ARCÁNO, *m.* arcanu, misteru, tainâ, secretu; remediu ascunsu; — *a.* misteriosu, secretu, ascunsu, tainicu.
ARCÁRE, *v. a.* a arcui, a încovoia, a curba; a sâgeta, a descârca unu arcu; a înşela.
ARCÁTA, *f.* arcatâ, arcadâ, boltâ; aruncâturâ de arcu, asvîrlirea unei sâgeţi.
ARCÁTO, *a.* arcuitu, încovoiatu, curbatu, boltitu.
ARCATÚRA, *f.* arcuiturâ, boltiturâ.
ARCÁVOLA, *f.* muma strâmoşului.
ARCÁVOLO, *m.* tatâlu strâmoşului.
ÁRCE, *f.* citadelâ, cetâţue, fortereţâ.
ARCHEGGIÁRE, *v. a.* a arcui, a încovoia, a bolti.
ARCHEOLOGÍA, *f.* archeologie, ştiinţa anticităţiloru.
ARCHEOLÓGICO, *a.* archeologicu, de archeologie.
ARCHEÒLOGO, *m.* archeologu, versatu în archeologie.
ARCHÉTIPO, *m.* archetipu, originalu; modelu primitivu.
ARCHÉTTO, *m.* arcu de vioarâ, arcuşu.
ARCHIÁTRO, *m.* archiatru, protomedicu, medicu primaru.
ARCHIBUGIÁRE, *v. a.* a împuşca.
ARCHIBUGIÁTA, ARCHIBUSÁTA, *f.* împuşcâturâ, dâtâturâ de puşcâ, descârcâturâ, detunâturâ de puşcâ.
ARCHIBUGIÉRE, ARCHIBUSIÉRE, *m.* puşcaşu; meşteru de arme de focu.
ARCHIBÚGIO, ARCHIBÚSO, *m.* puşcâ.
ARCHIBUSIÉRA, *f.* meterezu, gaurâ de unde poate cineva sâ descarce o armâ fârâ pericolu.
ARCHIGINNÁSIO, *m.* archigimnasiu, universitate.
ARCHIMANDRÍTA, *m.* archimandritu; episcopu.
ARCHIPÉNZOLO, ARCHIPÉNDOLO, *m.* nivelâ cu plumbu.
ARCHITÉMPIO, *m.* templu principalu.
ARCHITETTÁRE, *v. a.* a architecta, a forma planulu unui edificiu dupâ regulele architecturei; a închipui, a forma unu planu, unu proiectu.
ARCHITÉTTO, *m.* architectu; — *a.* architectonicu.
ARCHITETTÚRA, *f.* architecturâ; construcţiune.
ARCHITRAVÁTA, ARCHITRAVATÚRA, *f.* trabeaţiune.
ARCHITRAVÁTO, *a.* cu architravu.
ARCHITRÁVE, *m.* architravu, architravâ.
ARCHITRICLÍNIO, *m.* siniscalcu, seneşalu.
ARCHIVIÁRE *v. a.* a pune la archivâ.
ARCHÍVIO, *m.* archiviu, archivâ.
ARCHIVÍSTA, *m.* archivistu, îngrijitoru de archivâ.
ARCHIVÓLTO, *m.* archivoltâ.
ARCIBALLÁRE, *v. n.* a dânţui peste mâsurâ.
ARCIBÉLLO, *a.* foarte frumosu.
ARCIBESTIÓNE, *m.* mâgâdâu, mâgaru de frunte.
ARCIBRÁVO, *a.* foarte iscusitu, îndemânatecu.
ARCIBRICCÓNE, *m.* hoţu de frunte.
ARCICANTÁRE, *v. a.* a cânta multu.
ARCICONSOLÁRE, *a* arciconsolaru.
ARCICONSOLÁTO, *m.* arciconsolatu, gradulu şi oficiulu arciconsulului.
ARCICÓNSOLO, *m.* arciconsulu, primu consulu.
ARCICONTENTÁRE, *v. a.* a mulţumi de totu.
ARCICONTÉNTO, *a.* mulţumitu de totu.
ARCICORREDÁTO, *a.* gâtitu cu toate cele trebuincioase.
ARCICREDÍBILE, *a.* demnu de toatâ credinţa.
ARCIDEVÓTO, *a.* foarte devotu, cucernicu, evlaviosu.
ARCIDIACONÁTO, *m.* archidiaconatu, archidiaconie.
ARCIDIÁCONO, *m.* archidiaconu, primu diaconu.
ARCIDIÁVOLO, *m.* archidiavolu, capulu draciloru.

Digitized by Google

ARCIDIVÍNO, *a.* dumnezecescu, divinu de totu.
ARCIDÚCA, *m.* archiducă, archiduce.
ARCIDUCHÉSSA, *f.* arciduceasă.
ARCIÉRE, ARCIÉRO, *m.* arcaşu, săgetătoru.
ARCIFANFANÁRE, *v. n* a se lăuda, a face fanfaronade, a tăia la palavre.
ARCIFÁNFANO, *m.* fanfaronu, lăudărosu, palavragiu.
ARCIFILÓSOFO, *m.* filosofu de frunte.
ARCIFLEMMÁTICO, *a.* archiflegmaticu, foarte flegmaticu.
ARCIFURFÁNTE, *m.* hoţu, craiu, berbantu de frunte
ARCIGIULLÁRE, *m.* bufonu, caraghiosu.
ARCIGNAMÉNTE, *avv.* cu asprime, cu strâşnicie.
ARCIGNÁRE, *v. a.* a arcui, a încovoia, a încocârja.
ARCIGNÉZZA, *f.* arcuire, încovoiare, cocârjare, încocârjare.
ARCÍGNO, *a.* arcuitu, încovoiatu, cocârjatu, încocârjatu, coroiatu; strâmbu, gârbovu,; sarbedu. acru; aspru, mâniosu.
ARCILODÁRE, *v. a.* a lăuda peste măsură.
ARCILUNÁTICO, *a.* foarte capriţiosu, fantastu, cu greeri în capu.
ARCIMAESTÓSO, *a.* foarte majestuosu, măreţu,
ARCIMANIGÓLDO, *m.* primu carnifice; omu foarte crudu.
ARCIMÁSTRO, *m.* meşteru primaru.
ARCIMÁTTO, *a.* nebunu de totu.
ARCIMENTÍRE, *v. n.* a minţi obrăzniceşte.
ARCINFERNÁLE, *a.* infernalu de totu, diavolescu. drăcescu.
ARCINTÉNDERE, *v. a.* a înţelege mai multu de câtu trebue.
ARCIONÁTO, *a.* înşelatu, cu şea.
ARCIÓNE. *m.* şea, coastă de şea.
ARCIPÁNCA, *f.* bancă principală, de frunte.
ARCIPÉLAGO, *m.* archipelagu, mare semănată cu insule.
ARCIPOCHÍSSIMO, *a.* foarte puţinu.
ARCIPOÉTA, *m.* archipoetu, poetu de frunte.
ARCIPOLTRÓNE, *a.* poltronu, tembelu, nevoiaşu de frunte.
ARCIPRESBITERÁTO, *m.* archipresbiteratu, protopopie.
ARCIPRÉSSO, *m.* ciparosu, chiparosu (arbore).
ARCIPRETÁLE, *a.* archipreoţescu, archipresbiteralu, protopopescu.
ARCIPRETÁTO, *m.* archipresbiteratu, archipreoţie, protopopie.
ARCIPRÈTE, *m.* archipreotu, protopopu.
ARCIPROVÁRE, *v. a.* a proba, a dovedi cu desăvîrşire.
ARCIRAGGIÚNTO, *a.* foarte grasu.
ARCIRÍDERE, *v. n.* a deride, a batjocori, a păcăli peste măsură.
ARCISAGRESTÁNO, *m.* archisacristanu, sacristanu primaru.
ARCISÁVIO, *a.* foarte înţeleptu.
ARCISICÚRO, *a.* siguru, încredinţatu cu desăvîrşire.
ARCISINAGÓGO, *m.* archisinagogu, capulu sinagogei.
ARCISOLÈNNE, *a.* solemnu, făcutu cu toată solemnitatea.
ARCISOLENNITÀ, *f.* solemnitate mare.
ARCISPÁNTO, *a.* turgidu, umflatu; ingimfatu. afectatu.
ARCISPEDÁLE, *m.* spitalu principalu.
ARCISQUISÍTO, *a.* alesu, prefectu.
ARCIVÉRO, *a.* prea adevăratu.
ARCIVESCOVÁDO, *m.* archiepiscopatu.
ARCIVESCOVÁLE, ARCIVESCOVÍLE, *a.* archiepiscopalu.
ARCIVÉSCOVO, *m.* archiepiscopu, mitropolitu.
ÁRCO, *m.* arcu (instrumentu de asvirlitu săgeţi); segmentu de cercu, linie curbă; boltă; lucru arcuitu, încovoiatu; — *arco trionfale*, arcu de trionfu; — *arco celeste, arco baleno*, curcubeu, arcu în ceru, iride.
ARCOLAIÁRSI, *v. n.* a se învîrti.
ARCOLÁIO, *m.* virtelniţă, vîrtitoare, sucală; nebunie; — *mettersi in capo l'arcolaio*, a avea gărgăuni în capu.
ARCONTÁTO, *m.* archontie, demnitatea de archontu
ARCÓNTE, *m.* arcontu, primu magistratu la Grecii antici.
ARCOREGGIÁRE, *v. n.* a rîgăi.
ARCOVÁTA, *f.* şiru de arcade.
ARCUÁTO, *a.* arcuitu, boltitu, încovoiatu.
ARDÉNTE, *a.* ardentu, aprinsu, arzătoru, fierbinte, înfocatu; înimosu, vivace, vioiu, iute, plinu de entusiasmu; neastîmpăratu, nerăbdătoru.
ARDENTEMÉNTE, *avv.* cu ardoare, cu aprindere, cu înfocare, cu căldură, cu vioiciune, cu entusiasmu.
ARDENTÉTTO, *a.* cam iute.
ARDÉNZA, *f.* ardoare, înfocare, iuţime, pasiune.
ÁRDERE, *v. a.* a arde, a incendia, a da focu, a aprinde; — *v. n.* a arde, a se aprinde, a se înfierbînta; a se pasiona, a iubi, a dori cu înfocare; a străluci, a scînteia, a sclipi.
ARDÉSIA, *f.* ardesie (piatră).
ARDIGLIÓNE, *m.* dintele unei cătărâmi.
ARDIMÉNTO, *m.* cutezare, cumătare, îndrăsneală, curagiu, semeţie, temeritate, nesfiiciune; obrăznicie, neruşinare.
ARDIMENTOSAMÉNTE, *avv.* cu curaju, cu îndrăsneală, fără frică, fără sfiiciune; obrăzniceşte.
ARDIMENTÓSO, *a.* curâjosu, îndrăsneţu, nesfiiciosu. cutezătoru, temeraru, dirju, semeţu; obraznicu, neruşinatu.
ARDÍRE, *v. a.* a îndrăzni, a cuteza, a cumeta, a risca; — *s. m.* îndrăsneală, curaju, dîrje, temeritate; obrăznicie, neruşinare.
ARDITAMÉNTE, *avv.* cu curaju; semeţeşte; obrăzniceşte.
ARDITÉZZA, *f.* curaju, dirjie, îndrăsneală, temeritate, semeţie; obrăznicie, neruşinare.
ARDÍTO, *a.* curajosu, nesfiiciosu, înimosu, îndrăsneţu, cutezătoru, semeţu, temeraru; iute obraznicu, neruşinatu.
ARDÓRE, *m.* ardoare, flacără, aprindere, înfocare, căldură; iuţeală; pasiune, doru, rîvnă; entusiasmu.
ARDUAMÉNTE, *avv.* cu greu, cu anevoe, cu dificultate.
ARDUITÀ, *f.* locu rîposu, anevoe de suitu; dificultate, greutate.
ÁRDUO, *a.* repede, rîposu, anevoe de suitu; dificilu, greu.
ARDÚRA, *f.* arsură, ardere. căldură mare.
ÁREA, *f.* arie, surfaţă, spaţiu.
ARÉNA, *f.* arenă, nisipu; ţermu de mare; amfiteatru, locu destinatu pentru vreunu ecserciţiu gimnasticu.
ARENÁRIO, *a.* arenariu, de arenă, de unde se

Digitized by Google

scoate arenà; — *s. m.* luptatoru la amfiteatru; catacumbâ.

ARENÁRSI, ARRENÁRSI, *v. a.* a da de fundu în nâsipu.

ARENAZIÓNE, *f.* arenaţiune, acoperire cu nâsipu.

ARENOSITÀ, *f.* arenositate, materie nâsipoasâ.

ARENÓSO, *a.* arenosu, nâsiposu.

ARÉNTE, *a.* aridu, uscatu, secu.

ARÉOLA, *f.* arie micâ; areolâ, cercu coloratu.

AREÓMETRO, *m.* areometru, instrumentu pentru a mâsura greutatea specificâ a fluideloru.

AREONÁUTA, *m.* aeronautu.

AREOPAGÍTA, *m.* areopagitu, judecâtoru la Areopagu.

AREOPÁGO, *m.* areopagu, tribunalu celebru la Atena.

AREOSTÁTICO, *a.* areostaticu, aerostaticu.

AREÓSTATO, *m.* areostatu, aerostatu, balonu aerostaticu.

AREÓSTILO, *m.* areostilu, edificiu ale câruia coloane suntu foarte depârtate una de alta.

AREOTECTÓNICA, *f.* areotectonicâ, parte de architectura militarâ care priveşte ataculu şi apârarea cetăţiloru.

ARÉSTA, *f.* ţepu alu spiceloru; spicu.

ARETÓLOGO, *m.* aretologu, care vorbeşte despre virtute.

ARFASÁTTO, *m.* omu de nimicu, ticâlosu.

ARGANÁRE, *v. a.* a trage prin filierâ.

ÁRGANO, *m.* vîrteju, scripetu.

ARGEMÓNE, *m.* unu felu de macu (plantâ).

ARGENTÁIO, *m.* argintaru.

ARGENTÁRE, *v. a.* a arginta, a polei cu argintu.

ARGENTÁRIA, *f.* argentariâ (unu felu de plantâ).

ARGENTÁRIO, *a.* de argintu, relativu la argintu; — *strada argentaria*, stradâ argintarâ, strada unde erau toate magaziile argintariloru la Roma.

ARGENTÁRIO, *m.* argentariu, argintaru, banchieru, casieru, zarafu la Romanii antici.

ARGENTÁTO, *a.* argintatu, poleitu cu argintu; ornatu, împodobitu cu argintu.

ARGENTATÓRE, *m.* argintâtoru, argintuitoru.

ARGENTATÚRA, *f.* argintâturâ, argintuire, argintuturâ.

ARGÉNTEO, *a.* argentinu, de argintu, cu argintu, ca argintulu, în faţa argintului.

ARGENTERÍA, *f.* argintârie, cuantitate de argintu lucratu, lucruri, scule, obiecte de argintu.

ARGENTIÉRA, *f.* minierâ de argintu.

ARGENTIÉRE, *m.* argintaru; argintâtoru, argintuitoru.

ARGENTÍFERO, *a.* argentiferu, producâtoru de argintu.

ARGENTÍNA, *f.* talpa gâştei (o plantâ).

ARGENTÍNO, *a.* argentinu, luciosu ca argintulu, în faţa argintului; resunâtoru ca argintulu.

ARGÉNTO, ARIÉNTO, *m.* argintu; argintârie, scule de argintu; monedâ de argintu; bani în generalu; — *argento vivo*, argintu viu, mercuriu; *argento filato*, firu, telu, sîrmâ de argintu; — *argento in verghe*, argintu în vârgi.

ARGÍLLA ARGÍGLIA, *f.* argilâ, humâ, pământu grasu, pământu cleiosu; lutu; olârie, olăritu.

ARGILLÁCEO, ARGILLÍNO, *a.* de argilâ, ca argila.

ARGILLÓSO, *a.* argilosu, humosu, cleiosu, lutosu.

ARGINAMÉNTO, *m.* ezire, oprirea apei prin ezături.

ARGINÁRE, *v. a.* a ezi, a face ezături, zâgazuri.

ARGINATÚRA, *f.* ezâturâ. zâgazu. înălţâturâ de pământu pentru a opri apele; stâvilire.

ÁRGINE, *m.* ezâturâ, zâgazu; stavilâ, împiedicare; — *metter argine*, a pune o stavilâ, a stavili, a opri, a reţinea.

ARGINÓSO, *a.* cu ezături, cu zâgazuri.

ARGIRÁSPIDI, *m. pl.* argiraspidi, soldaţi aleşi de infanterie cari purtau scuturi de argintu la Grecii antici.

ÁRGO, *m.* Argu, nava argonauţiloru; o constelaţiune.

ARGOMENTÁRE, *v. a.* e *n.* a argumenta, a aduce argumente, a dovedi prin argumente, a scoate consecuenţe, a resona, a cugeta; a vorbi; a spera; — *argomentarsi*, a se gândi; a încerca, a se sili; a se dispune.

ARGOMENTATÓRE, *m.* argumentatoru, acela care aduce argumente, resonează, dovedeşte prin argumente.

ARGOMENTAZIÓNE, *f.* argumentaţiune, argumentare, dovedire prin argumente, resonare, raţionamîntu.

ARGOMÉNTO, *m.* argumentu, raţionamîntu; demonstraţiune, probâ, dovadâ; semnu; conjectura, părere; materia, obiectulu, subiectulu unei tratăţiuni, compendiulu unui opu literaru; instrumentu; pildâ, similitudine; clistiru; — *argomenti*, maşine de resbelu; — *prendere argomento*, a lua ocasiune, prileju.

ARGOMENTÓSO, *a.* convingâtoru, persuasivu; eficace; ingeniosu, îndemânatecu, dibaciu, iscusitu.

ARGONÁUTA, *m.* argonautu, unulu din eroii greci cari merserâ cu nava Argu în Colchida ca sâ caute velerulu de auru (mitologie).

ARGUÍRE, *v. a.* a scoate o consecuenţâ, a trage o urmare, a face o inductiune, a argumenta, a silogiza; a proba, a dovedi, a arâta; a a mustra, a dojeni, a înfrunta.

ARGUTAMÉNTE, *avv.* cu subtilitate, cu delicateţâ, cu spiritu, cu îndemânare, cu isteţime, cu fineţâ, cu agerime.

ARGUTÉZZA, *f.* subtilitate, fineţâ, agerime, delicateţâ, isteţime, indemânare, perspicacitate, spiritu.

ARGÚTO, *a.* acru, înţepâtoru; arguţiosu, ageru, pâtrunzâtoru, isteţu, indemânaticu, delicatu, finu, subţire; espresivu; viu, iute; râsunâtoru, acutu; intârâtâtoru.

ARGÚZIA, *f.* fineţâ, delicateţâ, graţie, agerime.

ÁRIA, *f.* aeru; vîntu; spaţiu; aspectu, faţâ, arătare, maniere, modu de a se purta sau de a face ceva; arie, cântecu, tonulu sau versulu unui cântecu; mândrie, orgoliu, trufie; fundulu unui tablou; — *all'aria aperta*, în aeru liberu; — *colpo d'aria*, isbire a vîntului; guturaiu, durere pricinuită de tragerea vîntului; — *l'aria d'una testa*, modulu în care este desemnatu capulu unei figuri; — *parole in aria*, vorbe seci, vorbe în vîntu, fârâ temeiu; — *colle gambe in aria*, cu sgaibele în susu; — *aria sottile*, vîntu, aeru pâtrunzâtoru; — *batter l'aria*, a se osteni înzâdaru; — *fare castelli in aria*, a zidi în vîntu.

ARIANÍSMO, *m.* arianismu, doctrinele ereticale ale arianiloru.

ARIÁNO, *m.* arianu, o sectâ de eretici.

ARIDAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu aridu, uscatu, secu; fârâ simţire, fârâ dulceaţâ, fârâ graţie, fârâ varietate.

ARIDITÀ, ARIDÉZZA, *f.* ariditate, uscâciune, secetâ;

Digitized by Google

stîrpiciune, sterilitate, nerodire; insensibilitate, lipsâ de fervoare, de consolaţiune, de mângâiere spirituală.

ÁRIDO, *a.* aridu, secu, uscatu; sterilu, sterpu, neroditoru; sâracu; rece, nesimţitoru; fârâ miezu, fârâ gustu, fârâ vioiciune, fârâ eleganţâ, neinteresantu, neplâcutu; slabu.

ARIEGGIÁRE, *v. n.* a semăna, a avea oarecare asemănare; a sbura, a flutura; a fi inconstantu, sburdaticu, vînturosu, fluşturatu, uşoru, nestatornicu; — *v. a.* a imita.

ARIETÁRE, *v. a.* a bate cu berbece (maşinâ militarâ); a zori, a înteţi, a prididi, a solicita, a strimtora, a asedia.

ARIÉTE, *m.* berbece (animalu); ariete (maşinâ anticâ de resbelu şi constelaţiune); o maşinâ de ridicatu apâ.

ARIÉTTA, *f.* arietâ, arie micâ (o micâ poeşie în musică).

ARIMÁNNO, *m.* arimanu, omu liberu în evulu meziu.

ARÍNGA, ARRÍNGA, *f.* discursu în publicu, cuvîntare, cuvîntu; harengu, scumbrie, scumbriţâ.

ARINGÁRE, ARRINGÁRE, *v. a.* a cuvînta, a vorbi în publicu, a face unu discursu, o alocuţiune.

ARINGAMÉNTO, ARRINGAMÉNTO, *m.* cuvîntare.

ARINGHIÉRA, ARRINGHIÉRA, *f.* tribună, catedră.

ARÍNGO, ARRÍNGO, *m.* stadiu, cursu, arenâ, locu de ecsercitaţiuni gimnastice, locu de luptâ; luptâ, bâtâlie, duelu, torneu, turniru; întrecere, concurenţâ.

ARÍOLO, *m.* divinatoru, ghicitoru, magu, vrâjitoru.

ARIÓNA, *f.* aeru de nobleţâ, de mâreţie.

ARIÓNE, *m.* bâtleanu (pasere).

ARIÓSO, *a.* vînturatu, espusu la vîntu; estravagantu, capriţiosu, ciudatu; graţiosu; mâreţu. nobilu, majestuosu.

ARÍSTA, *f.* ţepulu spiceloru; spicu; muşchiu de porcu.

ARISTARCHEGGIÁRE, *v. n.* a critica cu pedanterie.

ARISTÁRCO, *m.* aristarcu, criticu rigurosu, pedantu.

ARISTÓCRATA, *m.* aristoccatu, partisanu alu aristocraţiei.

ARISTOCRATICAMÉNTE, *avv.* aristocraticeşte.

ARISTOCRÁTICO, *a.* aristocraticu, de aristocraţie, de aristocratu; mâreţu, pomposu; superbu, orgoliosu.

ARISTOCRAZÍA, *f.* aristocraţie, guvernulu nobililoru; nobilime, boerime, clasa nobililoru.

ARISTOLÓGIA, ARISTOLÓCHIA, *f.* aristolochie, aristologie, mârulu lupului (unu felu de plantâ).

ARISTOTELICAMÉNTE, *avv.* aristoteliceşte, după maniera, după doctrinele lui Aristotele.

ARISTOTÉLICO, *a.* aristotelicu; peripateticu; scolasticu.

ARISTOTELÍSMO, *m.* aristotelismu, sistema filosoficâ a lui Aristotele; peripatetismu; scholasticismu.

ARÍSTULA, *f.* ţeapâ, ţepuşâ.

ARITMÉTICA, *f.* aritmeticâ, socotealâ.

ARITMÉTICO, *a.* aritmeticu, de aritmeticâ; — *s. m.* aritmeticu, computistu, calculatoru, socotitoru.

ARÍTMO, *a.* alu cârula pulsu este neregulatu.

ARITORZOLÁTO, *a.* întortocatu.

ARLECCHINÁTA, *f.* arlechinadâ, bufonerie.

ARLECCHÍNO, *m.* arlechinu, unu personagiu comicu la teatru italianu; omu inconstantu; bufonu.

ARLÓTTO, *m.* Arloto, nume propriu alu renumitului parochu Mainardi; beţivu, mâncâciosu.

ÁRMA, *f.* armâ; marcâ.

ARMACÓLLO, AD ARMACÓLLO. *avv.* — *portare qualche cosa ad armacollo*, a purta ceva în spinare atîrnatu de o curâ.

ARMÁDIO, *m.* armariu, dulapu.

ARMADÚRA, *f.* armaturâ, armurâ, armârie, arme.

ARMAIUÓLO, ARMÁIO, *m.* fabricantu, vînzâtoru de arme.

ARMAMENTÁRIO, *m.* armârie, arsenalu.

ARMAMÉNTO. *m.* armare, înarmare; arme şi muniţiuni de resbelu; armamentu alu unei nave.

ARMÁRE, *v. a.* a arma, a înarma; a întâri, a fortifica; a gâti o navâ cu toate cele trebuincioase; — *armarsi*, a se înarma; a se fortifica, a se întâri; — *armarsi di pazienza, di coraggio*, a se înarma cu râbdare, cu coragiu.

ARMÁRIO, *m.* armariu, dulapu.

ARMÁTA, *f.* flotâ, armie navalâ.

ARMATAMÉNTE, *avv.* cu armele în mânâ.

ARMÁTO, *a.* înarmatu; fortificatu, întâritu; gâtitu, înzestratu cu toate cele trebuincioase; — *s. m.* omu înarmatu; soldatu, ostaşu, militaru; — *armata mano, a mano armata*, cu armele în mânâ.

ARMATÓRE, *m.* armatoru, care armeazâ o navâ

ARMATÚRA, *f.* armaturâ, armârie, arme.

ÁRME, *f.* armâ; marcâ; — *armi*, arme, miliţie, oştire, armie; arta sau viaţa militarâ; resbelulu; mijloace de apârare sau de atacu; — *gittare le armi*, a depune armele, a se închina, a se preda, a capitula; — *passar per l'armi*, a fi împuşcatu; — *re d'armi*, araldu, eroldu; — *fatto d'armi*, luptâ, bâtâlie; — *ad arma bianca*, cu spada, cu sabia; — *armi da fuoco* arme de focu; — *sala d'armi*, şcoalâ de scrimâ; — *uomo d'armi*, soldatu, militaru; — *correre all'armi*, a apuca armele; — *dare all'armi*, a da semnalulu bâtâliei; — *essere in armi*, a fi înarmatu, a fi gata de resbelu; — *muover l'armi*, a începe, a întreprinde unu resbelu; — *venire alle armi*, a se încâera, a începe bâtâlia.

ARMEGGIAMÉNTO, *m.* ARMEGGERÍA, *f.* mânuirea armeloru; combatere; ecsercitiu cavalerescu, turniru.

ARMEGGIÁRE, *v. n.* a mânui, a întrebuinţa armele; a se bate, a combate; a se ecsercita, a se deprinde, a face evoluţiuni cu armele; a ţinea unu turniru; a se încurca, a se înfunda, a se zâpâci.

ARMEGGIATÓRE, *m.* mânuitoru de arme; luptâtoru la unu turniru.

ARMÉGGIO, *m.* mânuire de arme; combatere; ecsercitiu cavalerescu, turniru; zâpâcire.

ARMEGGIÓNE, *m.* intrigantu.

ARMEL, *m.* rutâ sâlbaticâ (plantâ).

ARMELÍNA, *f.* pele de armelinu, de cacomu.

ARMELÍNO, *m.* armelinu, cacomu; caisu, zarzâru.

ARMENÍACA, *f.* zarzârâ, caisâ

ARMENTÁRIO, *m.* boaru, pâstoru de boi; herghelegiu; — *a.* relativu la vite, de vite; de cireadâ

ARMENTIÉRA, *f.* pâstoriţâ, îngrijitoare de vite.

ARMENTIÉRO, *m.* pâstoru, îngrijitoru de vite.

ARMÉNTO, *m.* cireadâ de vite mari, ciurdâ; herghelie.

ARMERÍA, *f.* armârie; arsenalu.

Digitized by Google

ARMÉTTA, *f.* marcâ micâ.
ARMIÉRO, *m.* resbelâtoru ; scutieru.
ARMÍGERO, *a.* belicosu, marţialu ; — *s. m.* resbelâtoru.
ARMÍLLA, *f.* brâţaru, braţeletâ.
ARMILLÁRE, *a.* armilaru, în formâ de cercu, compusu de cercuri ; — *sfera armillare*, sferâ armilarâ, maşinâ care închipueşte cercurile astronomice.
ARMILÚSTRO, *m.* armilustru, o ţeremonie religioasâ la Romanii antici ; loculu în care se fâcea aceastâ ţeremonie.
ARMINIANÍSMO, *m.* arminianismu, eresia lui Arminiu.
ARMINIÁNO, *m.* arminianu (ereticu).
ARMIPOTÉNTE, *a.* belicosu, voinicu.
ARMISTÍZIO, *m.* armistiţiu, încetare, suspindere de ostilitâti.
ARMÓNE, *m.* marcâ mare.
ARMONÍA, *f.* armonie, consunanţâ, acordu, potrivire, conglâsuire ; bunâ înţelegere ; proporţiune.
ARMONICAMÉNTE, *avv.* armoniceşte, dupâ legile armoniei, dupâ raporturile armonice ale suneteloru.
ARMÓNICO, *a.* armonicu, armoniosu ; proporţionatu.
ARMONIOSAMÉNTE, *avv.* într' unu chipu armoniosu.
ARMONIÓSO, *a.* armoniosu, ce are armonie.
ARMONÍSTA, *m.* armonistu, compositoru de musicâ
ARMONIZZAMÉNTO, *m.* armonizare, conglâsuire, consunare, potrivire ; sunetu curatu, dulce, plâcutu.
ARMONIZZÁRE, *v. a.* a armoniza, a pune în armonie, a face sâ consune ; a potrivi, a acorda, a concilia.
ARNAGLÓSSA, *f.* cicorie sâlbaticâ.
ARNESÁRIO, *m.* decoratoru de teatru.
ARNÉSE, *m.* armaturâ, cuirasâ ; instrumentu, unealtâ, sculâ ; ecuipagiu, tacimu, tedaricu ; îmbrâcâminte ; mobilâ ; lucru, afacere, treabâ, pricinâ ; edificiu ; — *esser male in arnese*, a fi râu îmbrâcatu.
ÁRNIA, *f.* coşniţâ de albine, uleiu.
ARNIÁIO, *m.* locu unde suntu coşniţe de albine.
ÁRNICA, *f.* arnicâ, o plantâ medicinalâ.
ARNIÓNE, ARGNÓNE, *m.* rinichiu, rânunchiu.
ARNOGLÓSSA, *f.* cicorie sâlbaticâ (plantâ).
ARNOMANZÍA, *f.* arnomanţie.
ÁRO, *m.* o plantâ egipţianâ.
ARÓMA, ARÓMATO, *m.* aromâ, parfumu.
AROMATÁRIO, *m.* vînzâtoru de arome, aromataru.
AROMATICITÀ, AROMATICHÉZZA, *f.* aromaticitate, gustu aromaticu, cualitate aromaticâ.
AROMÁTICO, *m.* compositiune aromaticâ.
AROMÁTICO, *a.* aromaticu, mirositoru ; — *cosa aromatica*, lucru supârâtoru, neplâcutu ; — *uomo aromatico*, omu estravagantu, capriţiosu.
AROMATÍTE, *f* aromatite, piatrâ aromaticâ ; — *m.* aromatitu, vinu aromatizatu.
AROMATIZZÁRE, *v. a.* a aromatiza, a da mirosu sau gustu aromaticu.
AROMATIZZAZIÓNE, *f.* aromatizaţiune, aromatizare.
ÁRPA, *f.* arfâ (instrumentu de musicâ).
ARPAGONÁRE, *v. a.* a prinde, a apuca cu arponu ; a fura.
ARPAGÓNE, *m* arponu, unghiţâ.
ÁRPE, *f.* arfâ ; unu felu de vulturu.
ARPEGGIAMÉNTO, *m.* arpegiare ; cântare cu arfa.
ARPEGGIÁRE, *v. n.* a cânta cu arfa ; a arpegia, a face arpegiu, a atinge repede toate sunetele unui acordu.
ARPÉGGIO, *m.* arpegiu.
ARPÉSE, *m.* scoabâ, râmpoae.
ARPÍA, *f.* arpie (monstru mitologicu) ; scumpu cumplitu, avaru, sgârcitu.
ARPICÓRDO, *m.* arpicordu, unu felu de arfâ.
ARPIGNÓNE, *m.* grâpinu, cance. arpunâ, unghiţâ de aruncatu şi prinsu corâbii ; unu felu de coasâ.
ARPÍNO, *m.* unghiţâ de prinsu corâbii.
ARPIÓNE, *m* ţiţinâ ; cârligu, arpunâ, cinghelu ; scoabâ de pârete.
ARPÍSTA, *m.* arpistu, arfistu, care cântâ cu arfa.
ARPÓNE, *m* arponu, felu de lance cu cârligu ce se întrebuinţează la prinderea chiţiloru ; unu felu de instrumentu musicalu.
ÁRRA, *f.* arvunâ ; zâlogu, emanetu, garanţie.
ARRABBATTÁRSI, *v. n.* a se sili, a se sîrgui, a se strâdui, a se opinti, a se osteni ; a se desbate, a se svîrcoli.
ARRABBIAMÉNTO, *m.* turbare ; înfuriare, inversunare.
ARRABBIÁRE, ARRABBIÁRSI, *v. n.* a turba ; a se mânia, a se aprinde, a se înfuria, a se înverşuna, a se învifora ; — *arrabbiar dalla fame*, a flâmînzi ; a se jigâri (plante).
ARRABBIATAMÉNTE, *avv.* cu turbare, cu furie, cu mare poftâ.
ARRABBIATÍCCIO, *m.* tâciune.
ARRABBIÁTO, *a.* turbatu ; înfuriatu, înverşunatu, mâniatu.
ARRAFFÁRE, *v. a.* a smuci, a smulge, a hrâpi, a scoate cu silâ ; a prinde cu arponulu.
ARRAMACCIÁRE, *v. a.* a duce într'o tragă
ARRAMÁCCIO, *m.* încâerare, luptâ, sfadâ.
ARRAMPICÁRE, ARRAMPÁRE, ARRAMPICÁRSI, *v. n.* a se burica, a se agâţa, a se sui agâţânduse cu mânele şi cu picioarele ; a umbla cu mânele şi cu picioarele.
ARRANCÁRE, *v. n.* a schiopâta ; a se grâbi, a alerga cu iuţealâ, a se sili, a se trudi a se opinti ; — *andare a voga arrancata*, a trage iute cu toate lopeţile.
ARRANCIDÍRE, *v. n.* a se râncezi, a deveni râncedu.
ARRANDELLÁRE, *v. a.* a lega, a stringe cu crâmpeiu ; a arunca, a asvirlí ; a lega strînsu.
ARRANGOLÁRE, ARRANGOLÁRSI, *v. n.* a se înverşuna.
ARRANGOLÁTO, *a.* înverşunatu, mâniosu ; greu, anevoiosu.
ARRANTOLÁTO, *a.* râguşitu, care a perdutu voacea.
ARRAPÁTO, *a.* pleşuvu ; creţosu.
ARRAPINÁRE, *v. n.* a turba de mânie, a se înverşuna.
ARRAPPÁRE, *v. a.* a smuci, a smulge, a scoate cu silâ.
ARRAPPATÓRE, *m.* smucitoru, smulgâtoru, hrâpitoru.
ARRASPÁRE, *v. a.* a scormoli, a scurma pâmîntulu ; a fura.
ARRAZZÁRE, *v. n.* a strâluci, a râzui.
ARRECÁRE, *v. a.* a aduce ; a causa, a pricinui ; — *arrecarsi*, a se acomoda, a se dispune ; a lua în nume de râu ; — *arrecarsi alcuno a noia*, a i se urî cu cineva.
ARRECATÓRE, *m.* aducâtoru ; causatoru, pricinuitoru.
ARREDÁRE, *v. a.* a gâti, a mobila ; a rîndui.
ARRÉDO, *m.* mobile, scule, ornamente ; catrafuse

Digitized by Google

ARREMBÁGGIO, *m.* abordagiu

ARREMBÁRE, *v. a.* a aborda, a ataca, a opri nava inemicului pentru a intra într' însa.

ARRENAMÉNTO, *m.* dare, aruncare pe uscatu; încetare.

ARRENÁRE, *v. a.* a frecа cu nâsipu; — *v. n.* a da în secu, a da de fundu; a se opri, a înceta; a nu isbuti, a nu nemeri bine; a se încurca, a se zăpâci.

ARRENDATÓRE, *m.* arendașu, care ia cu arendâ.

ARRÉNDERE, *v. a.* a întoarce; a da în mânâ, a preda; — *arrendersi*, a se îndupleca; a se închina, a capitula, a se preda, a depune armele; a se usca, a se seca.

ARRENDÉVOLE, *a.* mlâdiosu, înduplecâciosu; docilu.

ARRENDEVOLÉZZA, *f.* mlâdiosie; înduplecâciune; docilitate, complacență, blândeță; moliciune.

ARRENDEVOLMÉNTE, *avv.* cu docilitate, cu înduplecâciune.

ARRENDÍBILE, *a.* înduplecâciosu.

ARRENDIMÉNTO, *m.* supunere, închinare, capitulare.

ARREQUIÁRE, *v. n.* a se repausa, a se odihni; a înceta.

ARRESTABÚE, *m.* unu felu de plantâ ghimpoasâ.

ARRESTAMÉNTO, *m.* oprire, împedicare; arestuire.

ARRESTÁRE, *v. a.* a opri, a împedica, a opâci; a aresta, a pune mâna pe cineva, a lu închide; — *arrestarsi*, a sta, a se opri; a înceta.

ARRESTATÓRE, *m.* opritoru, împedicâtoru; arestuitoru.

ARRÉSTO, *m.* ARRESTAZIÓNE, *f.* arestațiune, arestu, arestuire; secuestrațiune, secuestru, opreală; intervalu, întârziere, retardu, zăbavâ.

ARRETÁRE, ARRETICÁRE, *v. a.* a prinde într'o rețea.

ARRETRÁRE, *v. a.* a respinge, a împinge îndârâtu; — *arretrarsi*, a se retrage, a se trage înapoi, a da înapoi.

ARRETRÁTO, *a.* respinsu, împinsu îndârâtu.

ARRETTÍZIO, *a.* surprinsu; apâsatu; îndrăcitu.

ARREZZÁRE, *v. a.* a umbri, a face umbrâ, a da umbrâ.

ÁRRI, *int.* cea! âisu!

ARRICCHIMÉNTO, *m.* înavuțire, îmbogățire.

ARRICCHÍRE, *v. a.* a înavuți, a îmbogăți, a face bogatu; — *arricchire*, *arricchirsi*, a se înavuți, a se îmbogăți, a deveni bogatu.

ARRICCIAMÉNTO, *m.* încrețire, încârlionțare.

ARRICCIÁRE, *v. a.* a sbîrli; a încreți, a friza, a încârlionța, a face pîrulu cârlionți, inele; a tencui; — *arricciare il muso, il naso, le labbra*, a arâta desgustu, nemulțumire; — *arricciarsi*, a se necăji, a se supâra; a se îngrozi, a se înspăimânta; a i se sbîrli, a i se ridica cuiva pîrulu în capu de groază, a i se face pîrulu mâciucâ.

ARRICCIÁTO, *a.* încrețitu, încârlionțatu; — *s. m.* tencuitură.

ARRICCIATÚRA, *f.* încrețitură, încârlionțare; tencuitură.

ARRICCIOLÁRE, *v. a.* a încârlionța, a încreți.

ARRICCIOLÌNAMÉNTO, *m.* încrețitură, frizură.

ARRÍDERE, *v. n.* a surîde, a zîmbi; a prii.

ARRIFFÁRE, *v. a.* a juca în cubi.

ARRINGÁRE, *v. a.* a cuvînta, a face o alocuțiune.

ARRINGATÓRE, *m.* oratoru, cuvîntâtoru

ARRÍNGO, *m* stadiu, cursu, arenâ, locu de luptâ.

ARRIPÁRE, *v. n.* a ațermui, a se apropia de țârmu.

ARRISCHIAMÉNTO, *m.* riscare, periculare; cumâtare.

ARRISCHIÁRE, *v a.* a risca, a primejdui, a pune în periculu; — *arrischiarsi*, a îndrâsni, a cuteza, a cumeta, a se încumeta, a se primejdui, a se pune în pericolu

ARRISCHIÁTO, *a.* riscatu, primejduitu; periculosu, plinu de pericule; îndrâsnețu, cutezâtoru, dîrju.

ARRISCHIÉVOLE, *a.* îndrâsnețu, cutezâtoru, dîrju.

ARRISICÁRE, *v. a.* a risca.

ARRISSÁRSI, *v n.* a se gâlcevi, a se sfădi; a se încâera.

ARRIVAMÉNTO, *m.* sosire, venire; ivire, înfățișare.

ARRIVÁRE, *v. n.* a ațermui, a veni la țârmu; a sosi, a ajunge; a brodi, a nemeri, a isbuti, a reuși; — *v. a.* a ajunge, a apuca; a egala.

ARRÍVO, *m.* ARRIVÁTA, *f.* sosire, venire.

ARROBBIÁRE, *v. a.* vâpsi cu grapu, cu roibâ.

ARROCÁRE, ARROCHÍRE, *v. n.* a răgușî, a perde voacea.

ARROCCÁRE, *v. a* a pune caierulu în furcâ; a face rocadă la joculu șachului.

ARROCCHIÁRE, *v. a.* a face, a tâia bucățele, a smicura; a face vreunu lucru cu nebăgare de seamâ.

ARROGÁNTE, *a.* arogantu, pretențiosu, mândru, semețu, trufașu, obraznicu, presumptuosu

ARROGANTEMÉNTE, *avv.* cu aroganță, semețește.

ARROGÁNZA, *f.* aroganță, presumpțiune, pretențiune, mândrie, semeție, trufie, obrâznicie.

ARROGÁRE, *v. a.* a face, a adopta; — *arrogarsi*, a și aroga, a și atribui, a și insuși, a pretinde mai multu de câtu i se cuvine, de câtu i se cade.

ARROGAZIÓNE, *f.* adrogațiune, adopțiunea unui copilu care nu ședea sub puterea părintească.

ARRÓGERE, *v. a.* a adauge.

ARROGIMÉNTO, *m.* adaugere, adâogare, adâogire, adausu.

ARROLAMÉNTO, *m.* înrolare.

ARROLÁRE, *v. a.* a înrola, a trece, a înscrie între soldați; — *arrolarsi*, a se înrola, a intra în servițiulu militaru.

ARRONCÁRE, *v. a* a plivi.

ARRONCIGLIÁRE, *v. a.* a apuca cu cange; a încârliga.

ARRONZINÁTO, *a.* strâmbu, strâmbatu; sbîrlitu, ciufulitu.

ARROSÁRE, *v. a.* a roura; a stropi, a împroșca, a uda.

ARROSSÁRE, *v. a.* e *n.* a roși, a face roșu; a rușina, a face pe cineva să se rușineze; a se roși; a se rușina.

ARROSSIMÉNTO, *m.* rușinare.

ARROSSÍRE, *v. n.* a se roși; a se rușina.

ARROSTÁRSI, *v. n.* a se întoarce într'o parte și într' alta pentru a se apâra.

ARROSTICCIÁNA, *f.* cârbunată de porcu.

ARROSTIMÉNTO, *m.* frigere, prăjire, dogorire, pîrlire.

ARROSTÍRE, *v. a.* a frige, a prăji; a coace; a dogori, a pîrli.

ARROSTITÚRA, *f.* fripturâ, prăjitură; dogoritură, pîrlitură.

ARRÓSTO, *m.* fripturâ, carne friptâ; — *a* friptu, prăjitu.

ARRÓTA, *f.* adausu, adaugere, adâogare, adâogire.

ARROTÁBILE, *a.* care se poate ascuți, toci.

ARROTAMÉNTO, *m.* tocire, ascuțire; frecare.

ARROTÁRE, *v. a.* a ascuți, a toci, a da la tocilă;

Digitized by Google

a freca ; a pune unu delincuentu pe roată ; — *arrotarsi*, a se turbura.

ARROTATÚRA. *f.* ascuţitură, tociturâ.

ARROTÍNO, ARROTATÓRE, *m.* tocilaru ; omu interesatu.

ARRÒTO, *m.* adiunctu, colegu, ajutoru.

ARROTOLÁRE, *v. a.* a da forma unui sulu, unui cilindru.

ARROVELLÁRE, *v. a.* a supâra, a întărita ; — *arrovellare, arrovellarsi*, *v. n.* a se mânia, a se supâra, a se întărîta, a se inverşuna.

ARROVELLATAMÉNTE, *avv.* cu mânie, cu necazu, cu inverşunare.

ARROVENTAMÉNTO, ARROVENTIMÉNTO, *m.* înferbintare.

ARROVENTÁRE, *v. a.* a înferbinta, a înfoca.

ARROVENTÍRE, *v. n.* a se roşi în focu, a se înferbinta.

ARROVENTÍTO, *a.* roşitu în focu, înfocatu, înferbintatu.

ARROVESCIAMÉNTO, *m.* resturnare ; surpare, doborîre ; cădere, ruinâ ; turburare, amestecare ; întoarcere pe dosu.

ARROVESCIÁRE, *v. a.* a resturna, a întoarce pe dosu ; a surpa, a dobori ; a turbura ; — *arrovesciarsi*, a se resturna ; a se întoarce.

ARROVESCIATÚRA, *f.* resturnare ; întoarcere.

ARROVÉSCIO, A ROVÉSCIO, *avv.* pe dosu, d'andoa selea, d'andâratelea, în râspâru ; altmintrelea ; dimprotivâ.

ARROZZÍRE, *v. a.* e *n.* a prosti ; a se prosti, a deveni grosolanu.

ARRUBINÁRE. *v. a.* a da faţa rubinului ; a rumeni.

ARRUFFÁRE, *v. a.* a încurca, a despleti, a ciufuli a jumuli.

ARRUFFIANÁRE, *v. a.* a drege cu artificiu.

ARRUGÁRE, *v. n.* a se sbârci, a se încreţi.

ARRUGGINÍRE, ARRUGINÍRE, *v. a.* a rugini, a produce ruginâ ; — *arrugginire, arrugginirsi*, a rugini, a se acoperi de ruginâ.

ARRUGIADÁRE, *v. a.* a roura ; a stropi, a împroşca.

ARRUOTÁRE, *v. a.* a toci, a ascuţi.

ARRUVIDÁRE. ARRUVIDÍRE, *v. n.* a deveni aspru, glodurosu.

ARSÉLLA, *f.* midie (unu felu de scoică).

ARSENÁLE, *m.* arsenalu, fabrică sau depositu de arme.

ARSENALÓTTO, *m.* soldatu sau lucrâtoru de arsenalu.

ARSENIÁTO, *m.* arseniatu (sare).

ARSENICÁLE, *a.* arsenicalu, coprinzâtoru de arsenicu

ARSÉNICO, *m.* arsenicu, sârcicâ, şoricioaică.

ARSÍBILE, *a.* combustibilu, de arsu, arzâtoru.

ARSICCIÁRE, *v. a.* a pirli, a pirjoli.

ARSICCIATÚRA, *f.* pîrlitură, pîrjolitură.

ARSÍCCIO, *a* cam arsu, pîrlitu, pîrjolitu.

ARSIÓNE, *f.* ardere, incendiu ; căldură.

ARSÍVO, *a.* arsivu, causticu, rozâtoru.

ÀRSO, *a.* arsu, mistuitu de focu ; sârcu lipitu.

ARSÚRA, *f.* arzâtură, ardere ; secetă, uscăciune ; căldură mare ; sârcie mare, miserie.

ARTANÍTA. *f.* artanită, rădăcina ciclamului.

ARTATAMÉNTE, *avv.* cu artificiu, cu meşteşugu, cu iscusinţă, cu astuţie, cu indeminare ; vicleneşte.

ARTÁTO, *a.* ângustu, strimtu ; silitu, artificiosu, meşteşugitu.

ARTE, *f.* artă, meşteşugu ; talentu, dibăcie, isteciune, iscusinţă ; artificiu, prefăcătorie, înşelăciune, viclenie ; fârmecâtură, vrajă ; corporaţiune de artisani ; — *con arte*, cu dinadinsulu, cu planu, precugetatu, premeditatu.

ARTEFÁRE, *v. a.* a meşteşugi ; a falsifica.

ARTEFÁTTO, *a.* meşteşugitu, artificialu ; falsificatu.

ARTÉFICE, *m.* artifice, artisanu, artistu, meşteru, lucrâtoru, meseriaşu ; autoru, făcâtoru, pricinuitoru.

ARTEMÍSIA. *f.* artemisie, artimisă, pelinită (plantă)

ARTEMISIÁRE, *v. a.* a dregе cu artimisă.

ARTEMISIATÚRA, *f.* dregere cu artimisă.

ARTÉRIA, *f.* artorie, vînă principală.

ARTERIÁLE, *a.* arterialu, relativu la arterie, de arterie.

ARTERIOLOGÍA, *f.* arteriologie, tractatu despre arterii.

ARTERIOTOMÍA, *f.* arteriotomie, spargerea vinei cu lânţeta.

ARTERÍTE, *f.* arterite, inflamaţiunea arteleroru.

ARTÉTICA, *f.* podagră, reumatismu, durere articulară.

ARTÉTICO, *m.* podagrosu, pătimaşu de reumatismu.

ARTÉZZA, *f.* ângustie, strîmtare.

ARTICÍNA, *f.* micu artificiu.

ÁRTICO, *a.* articu, septentrionalu, borealu.

ARTICOLÁRE, *v. a.* a articula, a închieea, a uni oasele prin închieeturi ; a articula, a proferi, a pronunţa curatu silabele sau zicerile.

ARTICOLÁRE, *a.* articularu, relativu la închieeturi.

ARTICOLATAMÉNTE, *avv.* într'unu modu bine articulatu ; câte una, una ; câte o bucată, cu deamăruntulu.

ARTICOLAZIONE, *f.* articulaţiune, închieeturâ, unirea oaseloru ; articulare, pronunţare curată a ziceriloru.

ARTÍCOLO, *m.* articulu, nodu, închieeură ; subiectu, obiectu, argumentu, materie, pricină ; — *articolo di fede*, articolu, puntu de credinţă ; — *articolo di morte*, agonie.

ARTIÉRE, *m.* artisanu, meşteru, meseriaşu, lucrâtoru.

ARTIFICIÁLE, ARTIFIZIÁLE, *a.* artificialu, produsu de artă, meşteşugitu ; nenaturalu ; — *fuoco artificiale*, focu de artificiu.

ARTIFICIALMÉNTE, ARTIFICIATAMÉNTE, *avv.* cu artificiu, cu meşteşugu ; prin artificiu, meşteşugeşte.

ARTIFICIÁRE, ARTIFIZIÁRE, *v. a* a face cu artificiu, cu artă, cu mâestrie ; a meşteşugi ; a falsifica, a prefăce.

ARTIFICIÁTO, *a.* meşteşugitu, fictiţiu, nenaturalu ; falsificatu, prefăcutu, artificiosu ; ecsageratu, afectatu.

ARTIFÍCIO, ARTIFÍZIO, *m.* artificiu, mâestrie, meşteşugu, fineţă ; amăgitorie, înşelăciune ; instrumentu, maşină ; viclenie, fraudă, inventiune fraudulentă.

ARTIFICIOSAMÉNTE, *avv.* într'unu modu artificiosu.

ARTIFICIÓSO, *a.* artificiosu, şiretu, vicleanu, iscusitu ; afectatu, nenaturalu, ecsageratu, silitu.

ARTIFICIÉRE, *m.* meşteru de focuri de artificiu.

ARTIGIANÉSCO, *a.* de artisanu, meşteresc.

ARTIGIÁNO, *m.* artisanu, meşteru, meseriaşu, lucrâtoru.

ARTIGLIÁRE, *v. a.* a prinde, a apuca, a sfâşia cu ghiarele.

ARTIGLIÁTO, *a.* cu ghiare.

ARTIGLIÉRE, *m* artileristu, soldatu de artilerie.

ARTIGLIERÍA, *f.* artilerie ; miliţie de artilerie.

Digitized by Google

ARTÍGLIO, *m.* ghiară, labă.
ARTIGLIÓSO, *a.* cu ghiare, cu labe.
ARTIMÓNE, *m.* artimonu (catartu).
ARTÍSTA, *m.* artistu, celu ce lucrează într'o artă liberală.
ARTÍSTICO, *a.* artisticu, de artistu. de artă.
ÁRTO, *a.* strîmtu, îngustu.
ARTOFILÁCE, *m.* constelaţiunea boului.
ARTRALGÍA, *f.* artralgie, reumatismu, durere articulară.
ARTRÍTE, ARTRÍTIDE, *f.* artritide, reumatismu.
ARTRÍTICO, *a.* artriticu, articulariu ; de artritide.
ARTRÓSI, *f.* articulaţiune, închicetură.
ARTÚRO, *m.* Arcturu (o stea).
ARUSPICE, *m.* aruspice, ghicitoru, acela care prezicea viitorulu din inspecţiunea interiorului victimeloru.
ARUSPICÍNA, *f.* profesiunea aruspiciloru.
ARUSPÍCIO, *m.* divinaţiune, predicţiune ; arta aruspiciloru.
ARZÁGOLA, *f.* o pasere acuatică.
ARZÉNTE, *a.* — *acqua arzente*, vinarsu, rachiu.
ARZIGOGOLÁRE, *v. n.* a şi bate capulu, a şi obosi spiritulu prin cugetări prea subţiri, a avea gărgăuni în capu.
ARZIGÓGOLO, *m.* invenţiune fantastică, estravagantă.
ARZIGOGOLÓNE, *m.* fantastu ; incurcătoru, amestecătoru.
ARZÍLLO, *a.* voinicu, sănătosu, robustu, vigorosu.
ASÁRO, *m.* asaru (plantă).
ASBÉSTO, *m.* asbestu, o piatră fibroasă şi incombustibilă.
ASCÁRIDE, *m.* limbricu.
ASCARUÓLA, *f.* cicoare, păpădie, indivie (salată).
ÁSCE, *f.* toporu, săcure, bardă, toporaşu, săcurice.
ASCÉLLA, *f.* supţioară.
ASCELLÁRE, *a.* alu supţioarei.
ASCENDENTÁLE, *a.* ascendentalu, ascendentu, dela care se coboară, din care îşi trage cineva începutulu.
ASCENDÉNTE, *a.* ascendentu, care se sue, se urcă, se înalţă ; — *s. m.* influenţă ; — *ascendenti*, *a.* antenaţi, străbuni.
ASCENDÉNZA, *f.* antenaţi, străbuni.
ASCÉNDERE, *v. n.* a ascinde, a se sui, a se urca, a se înălţa, a se ridica ; a creşte, a se mări ; a ajunge.
ASCENDIMÉNTO, *m.* ascindere, suire, urcare, înălţare.
ASCENSIONÁRIO, *a.* ascendentu, ascendinte.
ASCENSIÓNE, *f.* ascensiune, ascindere, suire, urcare. înălţare ; Ascensiunea, Înălţarea Mântuitorului la ceru.
ASCENSÓRE, *m.* ascensoru, care ascinde, se urcă în susu.
ASCÉSA, *f.* ascindere, suire ; ripă, suişu, urcuşu.
ASCÉSO, *a.* suitu, înălţatu, urcatu, ridicatu.
ASCÉSSO, *m.* abcesu, apostimă.
ASCÉTA, *m.* ascetu, care se dă cu totulu la o viaţă spirituală ; solitaru, anachoretu.
ASCETÉRIO, *m.* asceteriu, locu la o monăstire unde se închină noviţii.
ASCÉTICA, *f.* ascetică, arta de a se ruga.
ASCETICÍSMO, *m.* asceticismu, ascetismu afectatu.
ASCÉTICO, *a.* asceticu. de ascetică, relativu la ascetică.
ASCETÍSMO, *m.* ascetismu, viaţă spirituală şi devotă.
ÁSCIA, *f.* toporu, secure, bardă.
ASCIÁRE, *v. a.* a tăia, a potrivi cu securea.
ASCIÁTA, *f.* lovire cu secure ; sentinţă oarbă.
ASCIOGLIERE, *v. a.* a absolve, a libera, a erta.
ASCIOLVERE, *v. n.* a face gustare, a dejuna ; — *s. m.* dejunare, gustare, mâncare de dimineaţă.
ASCÍSO, *a.* privatu, lipsitu.
ASCÍSSA, *f.* abscisă.
ASCÍTE, *f.* ascită, idropisia abdomenului
ASCÍTICO, *a.* asciticu, de ascită ; pătimaşu de ascită.
ASCITÍZIO, *a.* împrumutatu, străniu.
ASCIUGÁGGINE, *f.* uscăciune.
ASCIUGAMÉNTO, *m.* ASCIUGAZIÓNE, *f.* uscare, svîntare.
ASCIUGÁRE, *v. a.* a usca, a seca, a svînta ; — *asciugarsi*, a se usca, a se seca ; — *asciugare le piaghe*, a îndrepta, a repara.
ASCIUGATÓIO, *m.* ştergaru, peşchiru, prosopu.
ASCIUTTAMÉNTE, *avv.* într'unu modu uscatu ; laconiceşte, pe scurtu, în puţine vorbe.
ASCIUTTÉZZA, *f.* uscăciune, lipsă de umiditate.
ASCIÚTTO, *a.* uscatu, secu ; — *s. m.* uscăciune, ariditate ; lucru sau locu uscatu, svîntatu, fără apă ; — *pane asciutto*, pâine goală ; — *a ciglio asciutto*, *a viso asciutto*, fără lacrimi, fără'a plânge ; — *maniere asciutte*, maniere aspre, inurbane ; — *uomo asciutto*, omu slabu, uscatu ; — *all'asciutto*, pe uscatu ; în sărăcie.
ASCIUTTÓRE, *m.* uscăciune, secete.
ASCLEPIADÉO, *a.* e *s. m.* asclepiadeu (versu grecu sau latinu).
ASCÓLTA, *f.* sentinelă, pază, guardie, streajă.
ASCOLTAMÉNTO, *m.* ascultare ; auzire ; priimire.
ASCOLTÁRE, *v. a.* a asculta ; a auzi ; a băga de seamă, a face atenţiune ; a da ascultare, a priimi ; a crede, a se încrede ; a se supune ; a ecsaudi, a împlini o rugăciune.
ASCOLTATÓRE, *m.* ascultătoru, auditoru.
ASCOLTAZIÓNE, *f.* ascultare ; ascultaţiune.
ASCÓLTO, *m.* ascultare ; — *stare in ascolto*, a asculta, a face atenţiune ; — *dare ascolto*, a da ascultare ; a se încrede.
ASCÓNDERE, *v. a.* a ascunde ; a acoperi ; a tăinui.
ASCONDIMÉNTO, *m.* ascundere ; acoperire ; tăinuire.
ASCONDITÓRE, *m.* ascunzătoru.
ASCOSAMÉNTE, ASCOSTAMÉNTE, *avv.* pe ascunsu, pe subtu ascunsu, în secretu, p'în taină, pe furişu.
ASCÓSO, ASCÓSTO, *a.* ascunsu ; acoperitu ; secretu, tainicu
ASCRITTÍZIO, *a.* priimitu, inscrisu într'o corporaţiune.
ASCRÍVERE, *v. a.* a înscrie ; a număra ; a imputa, a atribui ; — *ascriversi*, a se înscrie ; a şi atribui, a şi însuşi, a şi apropria ; — *ascriversi a gloria*, a se făli.
ASÉLLO, *m.* câinele babei, cărcâiacu.
ASFÁLTICO, *a.* asfalticu, de asfaltu.
ASFÁLTO, *m.* asfaltu, bitumu, păcură.
ASFISSÍA, *f.* asficsie, înnăbuşire, nădufu, sufocaţiune.
ASFISSIÁRE, *v. a.* a asficţia, a înnăbuşi, a sufoca.
ASFÍTICO, ASFISSIÁTO, *a.* asfiticu, asficsiatu ; nădufosu.
ASFODÍLLO, ASFÓDELO, *m.* asfodelu, o plantă medicinală.
ASIÁTICO, ASIÁNO, *a.* asiaticu, alu Asiei ; orien-

Digitized by Google

talu ; — *lusso asiatico*, lucsu asiaticu, escesivu ; — *costumi asiatici*, nâravuri efeminate ; — *stile asiatico*, stilu îngimfatu.

ASÍLO, *m.* asilu, adâpostu, locu de scâpare, de retragere.

ÁSIMA, *f.* asmâ, dificultate de resuflatu, stenosu.

ASIMÁRE, *v. n.* a fi asmaticu, a respira cu dificultate ; a gâfâi.

ASÍMETRO, *a.* asimetru, incomensurabilu.

ASIMMETRÍA, *f.* lipsâ de simetrie, nesimetrie.

ÁSINA, *f.* asinâ, mâgâriţâ.

ASINÁCCIO, *m.* mâgaru de frunte, prostu, neghiobu, nerodu, nâtârâu, mâgâdâu, nâtâfleţu, tontu, grosolanu.

ASINAGGINE, ASINERÍA, *f.* asinitate, mâgârie, ignoranţâ, prostie, neghiobie, grosolânie, mojicie, nepoliteţâ, neindemânare, tontie, nerozie ; vorbâ proastâ.

ASINÁIO, *m.* asinaru, mâgâraru.

ASINÁRE, *v. n.* a umbla câlare pe unu asinu.

ASINÉLLO, *m.* mâgârușu ; talpâ de acoperișu.

ASINESCAMÉNTE, *avv.* prosteşte, mojiceşte, neghiobeşte.

ASINÉSCO, *a.* asinescu, mâgârescu, prostu, mojicu.

ASINÍNO, *a.* asininu, mâgârescu, de asinu, de mâgaru.

ASINITÀ, *f.* asinitate, mâgârie, prostie, mojicie, nerozie.

ÁSINO, *m.* asinu, mâgaru ; omu prostu, nerodu, neghiobu, mojicu, necioplitu, grosolanu, incivilu, inurbanu, ignorantu, mâgâdâu, nâtâfleţu, tontu, nâtârâu, ludu, gugumanu ; — *asino d'oro, asino coronato*, omu prostu care şi a fâcutu stare, sau care s'a înâlţatu ; — *far come l'asino del pentolaio*, a umbla cu gura câscatâ ; — *disputar dell'ombra dell'asino*, a se disputa despre umbra asinului, de lâna caprinâ ; — *qual asino dà in parete tal riceve*, cumu e bâtâtura, aşa e şi sunâtura.

ASÍNTETO, ASÍNDETO, *m.* asindetu (figurâ de retoricâ).

ASÍNTOTE, *f.* ASÍNTOTO, *m.* asimptotâ, linie care prelungitâ infinitu se apropiâ de alta, însâ nu o atinge niciodatâ.

ÁSMA, *f.* asmâ, stenosu, nâdufu, dificultate de a respira.

ASMÁTICO, *a.* asmaticu, supusu la stenosu.

ASOLÁRE, *v. n.* a se întoarce, a se preumbla împrejuru, a umbla încoaci şi încolo ; a sufla într'unu chipu dulce şi plâcutu (aeru) ; a resufla unu aeru curatu, recoritoru.

ÁSOLO, *m.* suflare, resuflare, aeru, vîntu uşoru ; recreaţiune.

ASPÁLATO, *m.* aspalatu (arbustu bituminosu.)

ASPÁRAGO, *m.* sparangâ, sparangelu.

ÁSPE, ÁSPIDE, *m.* aspidâ, unu felu de şearpe veninosu.

ASPERARTÉRIA, *f.* arterâ asprâ, resuflâtoare, trachea.

ASPERÉLLA, ASPRÉLLA, *f.* coadâ de calu, pîru de calu, barba caprei, earbâ de spâlatu cane

ASPÉRGERE, *v. a.* a asperge, a stropi, a împroşca.

ASPÉRGINE, *f.* stropiturâ, împroşcâturâ.

ASPERGITÓRE, *m.* aspergâtoru, stropitoru, împroşcâtoru.

ASPERITÀ, *f.* asprime, asperitate.

ÁSPERO, *a.* aspru.

ASPERSIÓNE, *f.* aspersiune, stropire, împroşcare.

ASPÉRSO, *a.* udatu, stropitu, împroşcatu.

ASPERSÓRIO, ASPÉRGES, ASPERGOLO, *m.* stropitoru, mâtâuzu, aspersoriu, instrumentu pentru a stropi cu aiasmâ.

ASPÉRULA, *f.* asperulâ (o plantâ).

ASPETTÁBILE, *a.* respectabilu, considerabilu, însemnatu.

ASPETTAMÉNTO, *m.* aşteptare, adâstare.

ASPETTÁRE, *v. a.* a aştepta, a adâsta ; a privi ; a scâpa, a pâzi ; a spera, a nâdejdui ; a întârzia, a zâbovi ; — *aspettarsi*, a şi aştepta, a şi închipui ; a se cuveni.

ASPETTATÍVA, *f.* aşteptare, speranţâ.

ASPETTATÓRE, *m.* aşteptâtoru.

ASPETTAZIÓNE, *f.* aşteptare cu speranţâ, speranţâ.

ASPÉTTO, *m.* aspectu, faţâ, aeru, aretare ; vedere, privire ; aparenţâ ; puntu de vedere, privinţâ ; faţadâ ; dilaţiune, amânare, întârziere, zâbavâ ; — *a primo aspetto*, la începutu, îndatâ ; — *sotto ogni aspetto*, în toate chipurile, sub orîce privinţâ ; — *stare in aspetto*, a aştepta, a adâsta ; — *l'affare prende con cattivo aspetto*, lucrulu se întoarce spre râu.

ASPETTÓNE, *m* pânditoru.

ÁSPIDE, ÁSPIDO, *m.* aspidâ, unu felu de şearpe.

ASPIRÁRE, *v. n* a aspira, a sufla, a resufla ; a pronunţa cu aspiraţiune ; a dori, a pretinde la ceva ; a favoriza ; a inspira, a însufla, a însufleţi.

ASPIRATAMÉNTE, *avv.* cu aspiraţiune, din gitu.

ASPIRATÍVO, *a* aspirativu, aspiratu, de aspiratu.

ASPIRAZIÓNE, *f.* aspiraţiune, aspirare, pronunţiare din gitu ; suflare, resuflare ; dorinţâ mare

ÁSPO, *m.* râschitoru, rotanu, instrumentu spre a depâna

ASPORTÁBILE, *a.* esportabilu, strâmutâciosu.

ASPORTÁRE, *v. a.* a esporta, a transporta, a strâmuta, a duce la altu locu, a scoate o marfâ din ţarâ.

ASPORTAZIÓNE, *f.* esportare, transportare, strâmutare, esportaţiune, transportu ; scoatere.

ASPRAMÉNTE, *avv.* cu asprime, strâşniceşte.

ASPREGGIAMÉNTO, *m.* întârîtare, iuţire.

ASPREGGIÁRE, *v. a.* e *n.* a urma, a trata cu asprime, a întârîta, a iuţi ; a înţepa, a împunge.

ASPRÉZZA, *f.* asprime, târie, stifoşime ; nepotrivire, necioplire, nesclivisire ; sâlbâticie ; severitate, rigoare, strâşnicie ; austeritate ; iuţeală.

ASPRÍGNO, *a.* cam aspru, stifosu.

ASPRITÀ, *f.* asperitate, asprime.

ÁSPRO, *m.* aspru (monedâ turceascâ).

ÁSPRO, *a.* aspru, nodurosu, glodurosu, necioplitu, nesclivisitu ; stifosu ; sâlbaticu, mojicu ; iute, strâşnicu, severu ; inurbanu, grosolanu, neomeneţu ; pâtrunzâtoru.

ASPRÚME, *m.* stifoşime.

ÁSSA, *f.* asâ ; — *assa fetida*, asâ puturoasâ, asâ fetidâ, câcatulu dracului ; — *assa dolce*, benzoiu.

ASSACCOMANNÁRE, *v. a.* a prâda, a jâfui, a da jafu.

ASSAETTÁRE, *v. a.* e *n.* a sâgetâ.

ASSAFÉTIDA, *f.* asâ fetidâ, câcatu de dracu (plantâ).

ASSAGGIAMÉNTO, *m.* gustare, cercare, încercare.

ASSAGGIÁRE, *v. a.* a gusta, a cerca ; a încerca a face probâ, a face esperiinţâ.

Digitized by Google

ASSAGGIATÓRE, *m.* gustătoru, cercâtoru.
ASSÁGGIO, *m.* ASSAGGIATÚRA, *f.* gustare, cercare; încercare, probă, esperiință.
ASSÁI, *avv.* multu, tare, foarte, prea; destulu; — *assai volte*, mai de multe ori; — *assai bene*, prea bine; — *uomo d'assai*, omu foarte capabilu.
ASSALIMÉNTO, *m.* atacu, asaltu, nâvălire, isbire.
ASSALÍRE, *v. a.* a ataca, a lovi, a nâvăli, a isbi, a supraprinde, a prinde fără veste; a ocupa; a tenta, a ispiti, a strîmtora, a înteți, a prididi.
ASSALITÓRE, *m.* nâvălitoru; ispititoru, tentatoru.
ASSALTAMÉNTO, *m.* asăltare, atacare.
ASSALTÁRE, *v. a.* a asălta, a ataca, a nâvăli.
ASSALTATÓRE, *m.* asăltătoru, nâvălitoru.
ASSÁLTO, *m.* asaltu, atacu, nâvălire; — *montare all'assalto, dar l'assalto*, a asălta, a da asaltu, nâvală.
ASSANNÁRE, *v. a.* a apuca, a sfâșia cu dinții; a înnegri, a defăima, a ataca reputațiunea altuia.
ASSAPÉRE, *v. a.* a ști; — *far assapere*, a face cunoscutu.
ASSAPORAMÉNTO, *m.* gustare.
ASSAPORÁRE, *v. a.* a gusta, a cerca; a încerca, a face probă; a înțelege cu desăvîrșire; a asculta cu plăcere.
ASSAPORAZIÓNE, *f.* gustare.
ASSAPORÍRE, *v. a.* a da gustu, a drege.
ASSASSÁRE, *v. a.* a lapida, a goni cu pietre.
ASSASSINAMÉNTO, *m.* asasinare; agresiune.
ASSASSINÁRE, *v. a.* a asălta, a agrede, a jefui, a despoia cu silă; a asasina, a ucide, a omorî; a ruina.
ASSASSÍNIO, *m.* agresiune, jafu; asasiniu, omoru.
ASSASSÍNO, *m.* satelitulu lui Asanu; asasinu, ucigașu; agresoru, tîlharu, hoțu.
ÁSSE, *m.* scândură; osie; acsu.
ASSECCÁRE, *v. a.* a seca, a usca, a slei, a consuma.
ASSECCHÍRE, *v. n.* a se face mai slabu.
ASSECONDÁRE, *v. a.* a secunda, a urma, a ajuta, a favoriza, a sprijini; a veni pe urmă.
ASSEDÉRE, *v. n.* a ședea împreună; a se așeza; — *v. a.* a așeza, a face să șază, a pune să șază; a asedia.
ASSEDIAMÉNTO, *m.* asediare, împrejurare, înconjurare, blocare; zorire, întețire, prididire.
ASSEDIÁRE, *v. a.* a asedia, a împrejura, a înconjura, a bloca unu orașu fortificatu; a strîmtora, a înteți, a zori, a prididi, a supăra
ASSEDIATÓRE, *m.* asediantu; zoritoru, întețitoru.
ASSÉDIO, *m.* asediu, înconjurare, împrejurare.
ASSEGNÁBILE, *a.* care se poate asigna, asignabilu.
ASSEGNAMÉNTO, *m.* asignare, asemnare, cesiunea unui creditu, determinarea unui venitu; însemnare; — *fare assegnamento sopra taluno*, a spera, a se lăsa, a se încrede, a se răzima pe cineva.
ASSEGNÁRE, *v. a.* a asigna, a asemna, a determina, a hotărî, a ficsa, a destina; a mărgini, a socoti, a calcula; a prescrie; a aduce; — *assegnarsi ad uno*, a se lăsa, a se răzima pe cineva.
ASSEGNATAMÉNTE, *avv.* cu cumpătare, cu cruțare, cu regulă, cu măsură; în particularu, cu deosebire.
ASSEGNATÉZZA, *f.* cumpătare, cumpătu.
ASSEGNAZIÓNE, *f.* asignațiune; sorocire.
ASSÉGNO, *m.* provisiune, venitu, pensiune.
ASSEGUIMÉNTO, *m.* dobîndire, câpătare, ajungere.
ASSEGUÍRE, *v. a.* a ajunge, a apuca, a câpăta, a dobîndi, a isbuti, a veni la scopulu său; a pricepe, a coprinde; a pune în lucrare, a pune în ecsecuțiune.
ASSEGUITÁRE, *v. a.* a urma, a continua.
ASSEGUITÓRE, *m.* ajungătoru, care ajunge; ecsecutoru.
ASSEMBLÉA, *f.* adunare, camerâ; societate; academie.
ASSEMBRÁGLIA, *f.* ASSEMBRAMÉNTO, *m.* adunătură, strînsură, uniune; atacu, încăerare; armie; gloată.
ASSEMBRÁRE, *v. a.* a aduna, a împreuna, a strînge, a culege; a rîndui; a semăna; — *assembrarsi*, a se aduna, a se strînge împreună; a se așeza de bătălie.
ASSENNÁRE. ASSENNÍRE, *v. a.* a învăța, a povățui, a admăiestra; a face pe cineva să înțeleagă de cuvîntu.
ASSENNATAMÉNTE, *avv.* cu minte, înțelepțește.
ASSENNATÉZZA, *f.* înțelepciune, prudență, inteligență, îndemânare, dibăcie, isteție.
ASSENNÁTO, *a.* înțeleptu, prudentu, cu minte, inteligentu, îndemânaticu, dibaciu, istețu.
ASSÉNSO, *m.* ASSENSIÓNE, *f.* consensu, consimțire, consimțimintu, priimire, aprobare, încuviințare.
ASSENTAMÉNTO, *m.* absintare, absință, lipsire.
ASSENTÁRE, *v. a.* a depărta, a alunga; a linguși; — *assentarsi*, a se absinta, a se depărta, a pleca, a lipsi.
ASSENTATÓRE, *m.* adulatoru, lingușitoru.
ASSENTAZIÓNE, *f.* adulațiune, lingușire.
ASSÉNTE, *a.* absentu, absinte, care lipsește, nu e de față.
ASSENTIMÉNTO, *m.* consimțimintu, încuviințare.
ASSENTÍRE, *v. n.* ed *a.* a consimți, a asimți, a priimi, a găsi cu cale, a aproba, a concede, a îngădui, a încuviința.
ASSENTÍTO, *a.* circumspectu, băgătoru de seamă.
ASSÉNTO, *m.* consimțimintu.
ASSÉNZA, *f.* absință, absență, lipsă, depărtare.
ASSENZIÁTO, *a.* cu absintu, cu pelinu.
ASSÉNZIO, *m.* absintu, pelinu; amăriciune, întristare.
ASSERÁRE, ASSERÁRSI, *v. n.* a se însera, a se face seară.
ASSERÉLLA, ASSÉTTA, *f.* scăndurică.
ASSERENÁRE, *v. a.* a însenina, a face seninu; a înveseli, a înviosa, a recrea; — *asserenarsi*, a se însenina.
ASSERÍRE, *v. a.* a afirma, a asigura, a încredința.
ASSERRAGLIÁRE, *v. a.* a îngrădi, a închide; a baricada.
ASSERTIVAMÉNTE, *avv.* într'unu modu afirmativu.
ASSERTÍVO, *a.* afirmativu, încredințătoru.
ASSÉRTO, *a.* afirmatu, asiguratu; — *s. m.* asertiune.
ASSERTÓRE, *m.* încredințătoru; sprijinitoru, defensoru.
ASSERTÓRIO, *a.* asertoriu, coprinzătoru de asertiune.
ASSERZIÓNE, *f.* asertiune, afirmațiune.
ASSESSORÁTO, *m.* asesoratu, oficiulu asesorului.

Digitized by Google

ASSESSÓRE, *m.* asesoru, suplentu.
ASSESTAMÉNTO, *m.* potrivire, îndreptare, acomodare.
ASSESTÁRE, *v. a.* a potrivi, a drege, a acomoda, a îndrepta; a pune la locu; — *assestarsi*, a se acomoda.
ASSÉSTO, *m.* acomodare, potrivire, bună orînduială.
ASSETÁRE, ASSETÍRE, *v. a.* a însetoşa, a causa sete; — *v. n.* a se însetoşa, a avea sete, a fi setosu; a dori ferbinte.
ASSETTAMÉNTO, *m.* acomodare, deretecare.
ASSETTÁRE, *v. a.* a acomoda, a aşeza bine, a pune în bună orînduială, a dereteca; a găti, a pregăti; a orna, a înfrumuseţa; a castra, a scopi; — *assettarsi*, a se găti; a şedea; a se aşeza, a se stabili, a se întări.
ASSETTATAMÉNTE, *avv.* în bună orînduială, potrivitu.
ASSETTATÓRE, *m.* aşezătoru, ordinatoru; părtinitoru.
ASSETTATÚRA, *f.* aşezare, ordinare, rînduire; gătire.
ASSETTATÚZZO, *a. e s. m.* poţonatu, galantu, scosu din cutie.
ASSÉTTO, *m.* ordinu, rînduială, rînduire, gătire.
ASSEVÁRE, *v. n.* a se slei, a se închiega.
ASSEVERANTEMÉNTE, *avv.* cu încredinţare, cu stăruire, cu statornicie, într'unu modu afirmativu.
ASSEVERÁNZA, *f.* afirmaţiune constantă, încredinţare, asigurare cu stăruinţă, statornicie.
ASSEVERÁRE, *v. a.* a afirma, a asigura cu constanţă, cu stăruinţă, a încredinţa.
ASSEVERATÍVO, *a.* afirmativu, încredinţătoru.
ASSEVERAZIÓNE, *f.* afirmare constantă, încredinţare.
ASSICÉLLA, *f.* scăndurică, ascioară.
ASSICURÁNZA, *f.* asegurare, încredinţare; încredere.
ASSICURÁRE, ASSECURÁRE, *v. a.* a aşeza, a întări, a asigura, a înţepeni, a statornici; a încredinţa, a afirma; a încuraja; a garanta, a chiezăşui; — *assicurarsi*, a se asigura, a se încredinţa; a nu se sfii; a fi siguru; a se încuraja; a se încrede, a se lăsa pe cineva; a se garanta, a lua în chezăşie; — *assicurarsi di alcuno*, a pune mâna pe cineva, a lu arestui.
ASSICURATAMÉNTE, *avv.* cu încredinţare.
ASSICURÁTO, *m.* asiguratu.
ASSICURATÓRE, *m.* asigurătoru, garantu, chezaşu.
ASSICURAZIÓNE, *f.* asigurare, garanţie, siguranţă, chezăşie.
ÁSSIDA, *f.* absidă.
ASSIDERÁRE, *v. n.* a înghiăţa, a se înţepeni de frigu.
ASSIDERAZIÓNE, *f.* înghiăţare, înţepenire.
ASSÍDERE, *v. a.* a aşeza; — *assidere, assidersi*, a şedea; a se culca.
ASSIDUAMÉNTE, *avv.* nepregetatu, necontenitu, cu asiduitate.
ASSIDUITÀ, *f.* asiduitate, nepregetare, necontenire, aplicaţiune continuată, sîrguinţă, străduinţă, năduleală, osîrdie, diligenţă, ecsactitate.
ASSÍDUO, *a.* asiduu, nepregetatu, necontenitu, continuatu; diligentu, sîrguitoru, străduitoru, osîrdiosu; esactu.
ASSIÉME, *avv.* împreună, în companie; deodată; — *s. m.* unire, acordu, proporţiune, potrivire; sumă, totalitate.
ASSIEPÁRE, *v. a.* a îngrădi, a închide cu gardu.
ASSILLÁRE, *v n.* a se înfuria, a se înverşuna.
ASSÍLLO, *m.* tăunu.
ASSIMIGLIÁRE, *v. a.* a asemăna, a alătura.
ASSIMILÁRE, *v. a.* a asimila, a face similu, a face să semene, a reduce la aceeaşi naturâ.
ASSIMILATÍVO, *a.* asimilativu.
ASSIMILAZIÓNE, *f.* asimilaţiune, asimilare, reducere la omogeneitate, la aceeaşi naturâ.
ASSIÓMA, *m.* acsiomă, veritate evidente de sineşi.
ASSIOMATICAMÉNTE, *avv.* acsiomaticeşte.
ASSIOMÁTICO, *a.* acsiomaticu, de acsiomă; înveratu.
ASSÍSA, *f.* uniformă, livrea.
ASSÍSO, *a.* şezătoru, aşezatu, şezîndu.
ASSISTÉNTE, *a.* ajutătoru; — *s. m.* asistentu.
ASSISTÉNZA, *f.* asistinţă, ajutoru, concursu; priveghiere.
ASSISTERE, *v. n.* a asiste, a sta de faţă, a fi presentu, a fi spectatoru; — *v. a.* a ajuta, a da ajutoru; a da mână de ajutoru; a se însoţi de cineva (spre ajutoru).
ASSISTITÓRE, *m.* ajutătoru.
ASSÍTO, *m.* părete, despărţitură de scânduri.
ASSIUÓLO, *m.* buhă urechiată, buhă cornută; *capo d'assiuolo*, capu de bou, prostu, ignorantu.
ÁSSO, *m.* asu; — *o asso, o sei*, sau Cesare, sau nimica; — *restare in asso*, a fi abandonatu de toată lumea; — *lasciare in asso*, a lăsa în necazu, a abandona, a părăsi.
ASSOCCIÁRE, *v. a.* a da vitele în comanditâ.
ASSOCIÁRE, *v. a.* a însoţi la mormîntu; a şi asocia pe cineva, a lu lua tovarăşu la oarecare întreprindere; a uni, a împreuna; — *associarsi*, a se asocia, a se întovarăşi, a se uni, a se însoţi, a forma societate.
ASSOCIÁTO, *a e s. m.* asociatu, abonatu; soţu, tovarăşu.
ASSOCIAZIÓNE, *f.* asociaţiune, uniune, împreunare, însoţire; abonamentu, prenumerare; societate, tovărăşie.
ASSODAMÉNTO, *m.* consolidare, întărire, înţepenire.
ASSODÁRE, *v. a.* a consolida, a întări, a înţepeni, a stabili, a statornici, a asigura; a confirma.
ASSOGGETTÁRE, *v. a.* a supune, a subjuga, a cuceri, a cotropi, a concuista; a domoli, a înfrîna, a îmblânzi.
ASSOLÁRE, *v a.* a pune în razele soarelui.
ASSOLATÍO, *a.* cu faţa către miazăzi.
ASSOLÁTO, *a.* espusu la soare, pusu în razele soarelui.
ASSOLCÁRE, *v. a.* a brăsda, a face, a trage brasde.
ASSOLDÁRE, *v. a.* a înrola, a strînge soldaţi; a trece, a scrie între soldaţi, a lua în serviţiu militaru; — *assoldarsi*, a intra la serviţiu militaru, a se face soldatu.
ASSOLDATÓRE, *m.* înrolatoru de soldaţi.
ASSOLIDÁRE, *v. a.* a consolida, a întări, a înţepeni.
ASSOLITÁRE, *v. a.* a pune în razele soarelui.
ASSÓLTO, *a.* finitu, isprăvitu; ertatu, scăpatu; deslegatu.
ASSOLUTAMÉNTE, *avv.* într'unu modu absolutu; în generalu; cu totuln, de totu; fără dubiu, fără îndoială, negreşitu; de sineşi; despoticeşte.
ASSOLUTÍSMO, *m.* absolutismu; despotismu.

Digitized by Google

ASSOLUTÍSTA, *m.* absolutistu, partisanu alu absolutismului.

ASSOLÚTO, *a.* absolutu, liberu, deslegatu; nemărginitu, necondiționatu, de sineși stătătoru, neatîrnatu; desăvîrșitu, deplinu; despoticu. arbitraru.

ASSOLUTÓRIO, *a.* absulutoru, deslegătoru; — *s. m.* absolutoriu, certificatu finalu la unu liceu.

ASSOLUZIÓNE, *f.* absoluțiune, ertare, deslegare de păcate.

ASSÓLVERE, *v. a.* a absolve, a absolvi, a deslega, a libera, a erta, a scăpa; a termina, a fini, a împlini.

ASSOLVIMÉNTO, *m.* absolvere, deslegare, ertare; finire.

ASSOMÁRE, *v. a.* a pune samaru, a sămăra, a împovăra.

ASSOMIGLIAMÉNTO, *m.* ASSOMIGLIÁNZA, *f.* asemănare.

ASSOMIGLIÁRE, *v. a* a asemăna, a alătura, a compara, a găsi o similitudine; — *v. n.* a semăna, a se potrivi.

ASSOMIGLIATÍVO, *a.* asemănătoru, comparativu.

ASSOMÍGLIO, *m.* asemănare; portretu.

ASSOMMÁRE, *v. a.* a însuma, a aduna; a număra; a fini.

ASSONÁNZA, *f.* asonanță, asemănare incompletă a sunetului.

ASSONÁRE, *v. n.* a consuna, a fi consunătoru.

ASSONNAMÉNTO, *m.* adormire; aromire, moțăire.

ASSONNÁRE, *v. a.* a adormi, a face să doarmă; *assonnarsi*, a piroti, a începe a dormi; a nu băga de seamă.

ASSOPÍRE, *v. a.* a ațipi, a amorți, a aromi, a adormi, a mocni, a apleca spre somnu; — *v. n.* a piroti.

ASSORBÉNTE, *a.* e *s. m.* sorbitoru; absorbentu.

ASSÓRBERE, ASSORBÍRE, *v. a.* a absorbi, a sorbi, a înghiți; a suge; a mistui, a devora, a prăpădi; a cotropi.

ASSORBIMÉNTO, *m.* absorbire, sorbire, înghițire; mistuire.

ASSORBITÓRE, *m.* absorbitoru, înghițitoru; mistuitoru.

ASSORDÁGGINE, *f.* ASSORDAMÉNTO, *m.* asurzire, amețire.

ASSORDÁRE, ASSORDÍRE, *v. a.* a asurzi, a ameți, a supăra, a uimi; — *v. n.* a se asurzi, a deveni surdu.

ASSORELLÁRE, *v. a.* a înfrăți; — *assorellarsi*, a se înfrăți, a se familiariza, a se face amică cu cineva; a se uni.

ASSÓRGERE, *v. n.* a se scula (spre semnu de onoare).

ASSORTIMÉNTO, *m.* asortimentu, colecțiune, adunătură, adunare; alegere prin sorți.

ASSORTÍRE, *v. a.* a alege prin sorți; a alege, a culege, a stringe, a aduna, a rîndui, a potrivi.

ASSORTÍTO, *a.* cu asortimentu.

ASSORTITÓRE, *m.* adunătoru; alegătoru, rînduitoru.

ASSÓRTO, *a.* înghițitu, absorbitu; uimitu, încântatu, încremenitu; adîncitu în gînduri.

ASSOTTIGLIAMÉNTO, *m.* subțiere; rafinare.

ASSOTTIGLIÁRE, *v. a.* a subția, a mărunți; a împuțina; a usca, a slăbi; a rafina; — *assottigliarsi*, a se subția; — *assottigliare l'ingegno*, a perfecționa, a ascuți spiritulu.

ASSOTTIGLIATÓRE, *m.* subțiătoru; ascuțitoru.

ASSOTTIGLIATÚRA, *f.* ascuțire.

ASSOZZÁRE, *v. a.* a murdări, a feșteli, a spurca, a păngări, a contamina; — *assozzarsi*, a se feșteli, a se spurca.

ASSUEFÁRE, *v. a.* a obicĭnui la ceva.

ASSUEFÁTTO, *a.* obicĭnuitu, învățatu, dedatu.

ASSUEFAZIÓNE, *f.* abitudine, obicĭnuință, învățu, obiceiu.

ASSUÉTO, *a.* obicĭnuitu, învățatu, deprinsu.

ASSUETÚDINE, *f.* învățu.

ASSUMERE, *v. a.* a lua asupră-și; a se obliga, a se îndatora, a se însărcina; a și însuși, a și atribui.

ASSÚNTO, *a.* înălțatu; însușitu; atribuitu; — *s. m.* îndatorare, însărcinare; întreprindere; asserțiune, întîmpinare, propunere ce se face și se susține de adevărată; temă, argumentu.

ASSUNZIÓNE, *f.* înălțare, ridicare; Asumpțiunea S. Fecioare, Adormirea Prea-Curatei.

ASSURDAMÉNTE, *avv.* într'unu modu absurdu.

ASSURDITÀ, *f.* absurditate, nechibzuire; falsitate.

ASSÚRDO, *a.* absurdu, nechibzuitu, fără înțelesu, fără cuvîntu, contraru dreptei judecăți; incredibilu; imposibilu; — *s. m.* absurditate, lucru absurdu.

ÁSTA, *f.* bastonu lungu și subțire; lance, suliță; vînzare la mezatu; coadă, mâneru.

ÁSTACO, ÁSTICE, *m.* astacosu (unu felu de pește).

ASTÁNTE, *a.* e *s. m.* adstantu, circumstantu, care se află de față; îngrijitoru, păzitoru, guardianu, custodu.

ASTÁTA, *f.* lovitură de lance, de suliță.

ASTÁTO, *a.* înarmatu cu lance, cu suliță.

ASTÉMIO, *a.* abstemiu, care nu bea vinu.

ASTENÉRSI, *v. n.* a se abține, a se cumpăta, a se înfrîna, a se modera; a se opri, a nu lua parte.

ASTENÍA, *f.* astenie, diminuțiune de putere vitală.

ASTENIMÉNTO, *m.* abstinere, înfrînare, cumpătare.

ÁSTER, *m.* asteru, unu felu de plante.

ASTERGÉNTE, *a.* abstergentu, curățitoru.

ASTÉRGERE, *v. a.* a absterge, a șterge, a usca, a curăți.

ASTERÍSCO, *m.* asterisc, steluță.

ASTERÍSMO, *m.* asterismu, constelațiune.

ASTERÓIDE, *m.* asteroidu, planetă foarte mică.

ASTERSIÓNE, *f.* abstersiune, abstergere, curățire.

ASTERSÍVO, *a.* astersivu, curățitoru.

ASTIÁRE, *v. a.* a pismui, a uri, a urgisi, a detesta.

ASTÍLE, *m.* coada unei sulițe; suliță, lance.

ASTINÉNTE, *a.* abstinentu, înfrînatu, cumpătatu.

ASTINÉNZA, *f.* abstinență, înfrînare, cumpătare, temperanță; — *fare astinenza*, a posti.

ÁSTIO, *m.* invidie, odiu, ură, pismă, pismuire.

ASTIÓSO, *a.* invidiosu, pismașu, răutăciosu.

ASTÓRE, *m.* coroiu, ultanu (o pasere răpitoare).

ASTRÁERE, ASTRÁRRE, *v. a.* a abstrage, a face abstracțiune, a desuni, a despărți, a considera separatu; a scurta.

ASTRAGÁLO, *m.* astragalu (membru architectonicu); arșiculu glesneloru; cubu.

ASTRATTAMÉNTE, *avv.* în abstractu, prin abstracțiune.

ASTRÁLE, *a.* astralu, stelaru.

ASTRATTÁGGINE, *f.* distracțiune; nesocotință.

ASTRATTÉZZA, *f.* abstracțiune; distracțiune, preocupare.

ASTRATTÍVO, *a.* abstractivu, luatu prin abstracțiune.

ASTRÁTTO, *a.* abstractu, separatu, despărțitu, deosebitu, distractu, preocupatu, cufundatu într'o

Digitized by Google

idee; nesocotitu; estravagantu; întunecosu, prea profundu, prea înaltu; râpitu, încântatu, uimitu.

ASTRAZIÓNE, *f.* abstracțiune, abstragere; râpire, uimire, distracțiune; despărțire, deosebire, desunire; — *far astrazione da qualche cosa*, a lăsa unu lucru la o parte, a lu trece, a nu atinge de dinsulu.

ASTRÉA, *f.* cumpănă (constelațiune).

ASTRETTÍVO, *a.* adstrictivu, adstringentu.

ASTRÍGNERE. ASTRINGERE, *v. a.* a constringe, a sili; a restringe, a strînge; a mărgini.

ASTRINGÉNTE, *a.* stringătoru, adstringentu.

ASTRINGÉNZA, ASTRIZIÓNE, *f.* astricțiune, stringere.

ÁSTRO, *m.* astru, stea; unu felu de pește.

ASTROLÁBIO, *m.* astrolabu (instrumentu astronomicu).

ASTROLATRÍA, *f.* astrolatrie, cultulu astreloru.

ASTROLOGÁRE, *v. n.* a se ocupa cu astrologie; a divina, a ghici, a prevesti; a medita, a cerceta.

ASTROLOGÍA, *f.* astrologie.

ASTROLOGICAMÉNTE, *avv.* astrologicește.

ASTROLÓGICO, *a.* astrologicu, de astrologu, de astrologie.

ASTRÓLOGO, *m.* astrologu, versatu în astrologie.

ASTRÓMETRO, *m.* astrometru (instrumentu).

ASTRONOMÍA, *f* astronomie.

ASTRONOMICAMÉNTE, *avv.* astronomicește.

ASTRONÓMICO, *a.* astronomicu.

ASTRÓNOMO, *m.* astronomu, versatu în astronomie.

ASTRUSERÍA, *f.* conceptu abstrusu, anevoe de înțelesu.

ASTRÚSO, *a.* abstrusu, ascunsu, întunecosu, neînțelesu, neinteligibilu, încurcatu, dificilu.

ASTÚCCIO, *m.* tocu, cutie.

ASTUTAMÉNTE, *avv.* cu astuție, cu finețâ; viclenește.

ASTUTÉZZA, *f.* astuțiositate, viclenie; iscusință.

ASTÚTO, *a.* astutu, astuțiosu, vicleanu, șiretu; sagace, iscusitu, dibaciu, isteț, ageru, perspicace.

ASTUZÍA, *f.* astuție, viclenie, șiretlicu; finețâ, agerime, isteciune, dibăcie, sagacitate, iscusință.

ATANASÍA, *f.* atanasie (opiatu); calapîru (plantă).

ATÁNTE, *a.* puterosu, robustu, voinicu.

ATÁRE, *v. a.* a ajuta.

ATAÚTO, *m.* cosciugu, secriu, feretru.

ÁTAVO, *m.* tatâlu strămoșului.

ATECNÍA, *f.* atechnie, neiscusință, lipsă de arte.

ATEÍSMO, *m.* ateismu, doctrina acelora cari nu priimescu esistența lui Dumnezeu.

ATEÍSTA, *m.* ateistu, care nu recunoaște pe D-zeu.

ATEÍSTICO, *a.* ateisticu, de ateismu.

ATENEO, *m.* ateneu, academie, universitate.

ÁTEO, *m.* ateu, ateistu.

ATERÓMA, *m.* ateromă (unu felu de tumoare).

ATLÁNTE, *m.* atlantu, culesu de charte geografice; prima vertebră cervicală.

ATLÁNTICO, *a* atlanticu.

ATLÉTA, *m.* atletu, luptătoru; omu vigurosu, tare, țeapănu, robustu, vinosu și obicînuitu la ecsercițiurile corporale; martiru.

ATLÉTICA, *f.* atletică, arta atleților.

ATLÉTICO, *a.* atleticu, relativu la atleți; robustu, tare, țeapănu, vinosu; mare, gigantticu.

ATMÓSCAFO, *m.* atmoscafu, piroscafu, vaporu.

ATMOSFÉRA, *f.* atmosferă; aeru atmosfericu.

ATMOSFÉRICO, *a.* atmosfericu, de atmosferă.

ATNIPÓTE, *m.* nepotulu nepotului.

ATÓMICO, *a.* atomicu, de atomu.

ATOMÍSMO, *m.* atomismu, sistemă atomistică.

ATOMÍSTA, *m.* atomistu, partisanu alu atomismului.

ATOMÍSTICO, *a.* atomisticu.

ÁTOMO, *m.* atomu, moleculă elementară.

ATONÍA, *f.* atonie, relăsare, slăbiciune, desnervare.

ATÓNICO, *a.* atonicu, relăsatu, desnervatu.

ATRABILÁRE, *a.* atrabilaru, de fiere neagră.

ATRABÎLE, *f.* atrabile, fiere neagră.

ATRABILIÁRIO, *a.* atrabiliaru, melancholicu, ipochondricu, arțăgosu, colericu.

ATRAMENTÁRIO, *a.* atramentaru, negru.

ATRAMÉNTO, *m.* atramentu, coloare neagră, cernelă.

ÁTRIO, *m.* atriu, tindă, vestibulu, întrare.

ÁTRO, *a.* negru, închisu, obscuru, întunecosu.

ATRÓCE, *a.* atroce, crudu, aspru, grozavu, oribilu.

ATROCITÀ, *f.* atrocitate, grozăvie; cruzime.

ATROFÍA, *f.* atrofie, consumpțiune.

ATROFICO, *a.* atroficu, de atrofie.

ATTACCÁBILE, *a.* de legatu, de lipitu; atacabilu.

ATTACCÁGNOLO, *m.* cârligu, cange, cinghelu și orice altu lucru care servește de spînzuratu ceva; stelu, coadă a frunzeloru sau a floriloru.

ATTACCAMÉNTO, *m.* unire, împreunare, legare, lipire, atîrnare, acățare; amoru, afecțiune.

ATTACCÁRE, *v. a.* a uni, a împreuna, a lega, a lipi, a prinde, a atîrna, a acăța; a ataca, a năvăli, a isbi, a lovi; a aplica, a pune unu lucru peste altulu; — *attaccarsi*, a simți amoru, afecțiune, inclinațiune pentru cineva; a se lipi, a se uni; a se ataca, a se isbi, a se încăera; — *attaccare i cavalli*, a înhăma caii la o trăsură; — *attaccar lite*, a se certa, a se prigoni, a se gâlcevi; — *attaccarla ad uno*, a juca o festă cuiva.

ATTACCATÉZZA, *f.* lipire, aderință.

ATTACCATÍCCIO, *a.* lipiciosu, contagiosu.

ATTACCATÚRA, *f.* lipitură.

ATTÁCCO, *m.* atacu, isbire; causă, motivu, pretestu; înclinare, pasiune, aplecare; începutu.

ATTAGLIÁRE, *v. a.* a tăia; a potrivi; — *v. n.* a plăcea, a satisface; — *attagliarsi*, a se potrivi, a se cuveni.

ATTALENTÁRE, *v. n.* a plăcea.

ATTANAGLIÁRE, *v. a.* a căsni cu unu clește roșitu în focu.

ATTAPINÁRSI, *v. n.* a se lamenta, a se plânge, a se boci.

ATTARDÁRSI, *v. n.* a se face târziu.

ATTÁRE, *v. a.* a potrivi, a acomoda, a așeza sau a întrebuința potrivitu; — *attarsi*, a se acomoda.

ATTÁTTO, *m.* tactu, atinsu, pipăire.

ATTECCHÍRE, *v. a.* a lipi, a uni, a aduna, a împreuna; — *v. n.* a eși, a da, a încolți, a crește.

ATTEDIÁRE, *v. a.* a desgusta, a plictisi, a importuna; — *attediarsi*, a i se urî, a se desgusta, a se supăra.

ATTEGGÉVOLE, *a.* care face geste, care se mișcă într'unu chipu grațiosu, plăcutu.

ATTEGGIAMÉNTO, *m.* gestu, schimă, mișcare, actu.

ATTEGIÁRE, *v. a.* a da o putere sau unu aeru viu la figurile unui tablou, unei sculpture; — *v. n.* a gesticula, a se mișca, a face geste; a lua apucătură, a lua maniera

Digitized by Google

ATTEGGIATAMÉNTE, *avv.* cu gesturi, cu semne, gesticulându, făcîndu semne.
ATTEGGIATÓRE, *m.* gesticulatoru, pantomimu.
ATTEGNÉNZA, *f.* rudenie, consângineitate; aținere.
ATTELÁRE, *v. a.* a așeza oștirile în șiruri de bâtae.
ATTEMPÁRSI, *v. n.* a se învechi, a îmbâtrîni.
ATTEMPÁTO, ATTEMPATÚCCIO, *a.* în virstă, trecutu cu vîrsta, cam bâtrînu.
ATTEMPERÁRE, *v. a.* a îndrepta, a cumpăta, a îndulci, a ușura, a potrivi; a potoli, a îmblânzi.
ATTENDAMÉNTO, *m.* tâbârîre, așezarea corturiloru.
ATTENDÁRE, *v. a.* a a așeza corturile, a tâbâri; a așeza armia în lagâru, tabârâ,
ATTÉNDERE, *v. a.* a aștepta, a îngădui; a băga de seamă, a lua aminte, a face atențiune; a împlini promisiunea, a o ținea; a se ocupa, a se îndeletnici la ceva.
ATTENDÍBILE, *a.* acceptabilu, de priimitu.
ATTENDIMÉNTO, *m.* așteptare; atențiune, luare aminte.
ATTENEBRÁRE, *v. a.* a întuneca, a obscura.
ATTENÉNTE, *a.* apropiatu, învecinatu, alăturatu; atingătoru; rudă; care se ține de cineva sau de ceva.
ATTENÉNZA, *f.* perținere; învecinare; consângineitate, rudenie, părinție, cumnăție
ATTENÉRE, *v. a.* a ținea, a împlini promisiunea; — *v. n.* a se conforma, a se potrivi; a fi rudă cu cineva.
ATTENTAMÉNTE, *avv.* cu atențiune, cu luare aminte, cu băgare de seamă.
ATTENTÁRE, *v. a.* a săvîrsi unu atentatu; a încerca; a îndrăsni; a cuteza; — *attentarsi*, a se risca.
ATTENTÁTO, *m.* atentatu; crimă, nelegiuire.
ATTENTATÓRIO, *a.* aducătoru de atentatu.
ATTÉNTO, *a.* băgătoru de seamă, luătoru aminte; — *s. m.* atențiune, luare aminte, băgare de seamă.
ATTENUÁRE, *v. a.* a slăbi, a împuțina, a micșora, a face mai micu, mai subțire.
ATTENUÁTO, *a.* slăbitu, împuținatu, slabu, uscatu.
ATTENUAZIÓNE, *f.* împuținare, scădere, micșorare.
ATTENZIÓNE, *f.* atențiune, luare aminte, băgare de seamă.
ATTERGÁRE, *v. a.* a pune îndărătu, în dosu, înapoi,
ATTERRAMÉNTO, *m.* răsturnare, doborîre, surpare; ruinare, stricare, cădere, desmolițiune.
ATTERRÁRE, *v. a.* a da josu, a face să cază, a răsturna, a dobori, a surpa; a strica; a da josu, a pleca în josu; a opri, a înfrîna; a refuta; — *atterrarsi*, a se pleca, a cădea cu fața la pămîntu; a pierde curagiulu; a se avili, a se eftini, a se înjosi, a se degrada.
ATTERRAZIÓNE, *f.* răsturnare, doborîre, stricare, desmolițiune.
ATTERRIMÉNTO, *m.* teroare, spaimă, groază, spăimîntare, însuflare de spaimă, de groază.
ATTERRÍRE, *v. a.* a spăimînta, a îngrozi, a speria, a înfricoșa, a insufla teroare, spaimă, groază; — *atterrirsi*, a se spăiminta, a se înfricoșa.
ATTÉSA, *f.* atențiune; așteptare.
ATTESAMÉNTE, *avv.* cu atențiune, cu luare aminte; cu cugetu.
ATTÉSO, *a.* cu băgare de seamă, prudentu; — *prep.* pentru că, fiindu că; pentru, luânduse în băgare de seamă, avîndu băgare de seamă.
ATESOCHÈ, *cong.* pentru că, fiindu că.
ATTESTÁRE, *v. a.* a testa, a mărturisi, a atesta; a încredința, a asigura.
ATTESTÁTO, *m.* testare, atestare, atestatu, mărturisire; semnu, dovadă, încredințare, certificatu.
ATTESTATÓRE, *m.* marturu, testimoniu, atestatoru.
ATTESTAZIÓNE, *f.* mărturie, mărturisire, atestațiune.
ATTÉZZA, *f.* capacitate, vrednicie, destoinicie, dibăcie.
ATTICAMÉNTE, *avv.* aticește, cu eleganță.
ATTICCIÁTO, *a.* rosbustu, tare, țeapănu, sdravănu.
ATTICÍSMO, *m.* aticismu, delicatețâ și corecțiune la vorbire, finețâ la gustu precumu aveau Atenienii; stilu curatu și elocuentu; urbanitate, politeță.
ÁTTICO, *a.* aticu, care are relațiune cu maniera și cu gustulu Atenieniloru; alu Aticei.
ATTÍGNERE, *v. a.* a scoate, a trage, a lua apâ dintr'unu riu, dintr'unu puțu; a scoate, a trage.
ATTIGNIMÉNTO, *m.* scoatere, tragere, luare.
ATTIGNITÓIO, *m.* gălcată, vasu cu care se scoate apa.
ATTÍGUO, *a.* contiguu, învecinatu, vecinu.
ATTILLÁRSI, *v. n.* a se gâti, a se împodobi, a se orna cu o prea mare gijă, cu afectațiune, a se împoțona.
ATTILLATAMÉNTE, *avv.* împoțonatu, cu afectațiune; cu eleganță; cu modestie.
ATTILLÁTO, *a.* îmbrăcatu cu mare îngrijire, gătitu, ornatu, împodobitu cu afectațiune, ca o păpușă.
ATTILLATÚRA, *f.* manieră afectată, silită de a se gâti, de a se împodobi, de a se îmbrăca, împoțonare.
ÁTTIMO, *m.* minutu, clipă; — *in un'attimo*, într'o clipă, într'unu minutu, numai decâtu, pe locu.
ATTINÉNZA, *f.* perținere; rudenie, părinție.
ATTÍNGERE, *v. a.* a atinge; a ajunge; a pătrunde, a pricepe, a zări; a scoate apă; a trage, a retrage; a scoate, a lua bani dela cineva; a pătrunde.
ATTIRÁGLIO, *m.* adunare de felurite obiecte pentru oarecare întrebuințare, calabalicu, bagagiu.
ATTIRÁRE, *v. a.* a trage la sine, a atrage.
ATTITÚDINE, *f.* capacitate, vrednicie, destoinicie; aplecarea ce are cineva spre arte, spre stiințe.
ATTIVAMÉNTE, *avv.* cu activitate.
ATTIVITÀ, *f.* activitate, facultate, putere de a lucra; diligință, aplicațiune, silință; vioiciune.
ATTÍVO, *a.* activu, silitoru, laboriosu, muncitoru.
ATTIZZAMÉNTO, *m.* sgândărare, aținare, întărîtare.
ATTIZZÁRE, *v. a.* a jărui, a sgândăra; a aținea, a întărîta.
ÁTTO, *m.* actu, acțiune; activitate; actualitate; lucrare, faptă; inscrisu; hotărîre; actu, despărțire în compunerile dramatice; — *atti*, hotărîrile judecătorești; — *mettere in atto*, a pune în lucrare, a pune pe cale; — *atto, agg.*

Digitized by Google

capabilu, vrednicu, abilu, aptu, destoinicu, dibaciu, iscusitu.

ATTÓLLERE, *v. a.* a ridica, a înnălța.

ATTONDÁRE, *v. a.* a râtunzi, a face râtundu.

ATTÓNITO, *a.* încremenitu, uimitu, amețitu.

ATTÓRCERE, *v. a.* a toarce, a suci, a învirti, a împletici, a colăci, a încolăci.

ATTORCIGLIÁRE, *v. a.* a înfășura în ceva, a înfășura împrejuru, a învirti, a suci, a încolăci, a colăci, a încovriga.

ATTORCIMÉNTO, *m.* sucire, încolăcire, încovrigare.

ATTÓRE, *m.* actoru, celu ce face, ce operează ceva; artistu dramaticu; celu ce pornește o judecată, care face o cerere la judecată; administratoru.

ATTORÍA, *f.* administrațiune.

ATTORNIÁRE, *v. a.* a împrejura, a ocoli, a încinge.

ATTÓRNO, *avv.* împrejuru, dup'împrejuru, pe lângă.

ATTORTIGLIÁRE, *v. a.* a suci, a învirti, a împletici, a încolăci, a înfășura împrejuru.

ATTÓRTO, *a.* sucitu, încolăcitu, încovrigatu, învîrtitu, înfășuratu împrejuru.

ATTOSCÁRE, *v. a.* a otrăvi, a da otravă; a amări; a strica, a vătăma; a necăji.

ATTÓSO, *a.* sglobiu, nebunatecu, copilărosu.

ATTOSSICAMÉNTO, *m.* otrăvire, înveninare.

ATTOSSICÁNTE, *a.* otrăvitoru.

ATTOSSICÁRE, *v. a.* a otrăvi; a amări; a necăji.

ATTOSSICATÓRE, *m.* otrăvitoru, celu ce dă otravă.

ATTRAÉNTE, *a.* trăgătoru, atrăgătoru.

ATTRAIMÉNTO, *m.* tragere, atragere, atracțiune.

ATTRAPPÁRE, *v. a.* a prinde, a surprinde, a apuca în cursă, a înșela; — *attrapparsi*, a se strînge, a se sgîrci.

ATTRAPPÁTO, *a* prinsu, surprinsu, apucatu în cursă, înșelatu; înțepenitu, stătutu (se zice de cai).

ATTRÁRRE, *v. a.* a atrage, a trage la sine într'unu chipu plăcutu, a linguși, a momi.

ATTRATTÍVA, *f.* nuri, lipiciu, frumusețe, atragere.

ATTRATTIVAMÉNTE, *avv.* într'unu modu atrăgătoru, într'unu chipu plăcutu

ATTRATTIVITÀ, *f.* atractivitate, putere atractivă.

ATTRATTÍVO, *a.* atrăgătoru, atractivu.

ATTRÁTTO, *a.* atrasu.

ATTRATTÓRIO, *a.* atrăgătoru.

ATTRAVERSAMÉNTO, *m.* trecere prin, trecere peste; împiedicare, stînjenire; închidere, astupare.

ATTRAVERSÁRE, *v. a.* a trece prin, a trece peste; a închide, a astupa; a împiedeca, a stânjeni.

ATTRAVERSATÓR-E, *m.* care trece prin, care trece peste; care împiedecă, stînjenește.

ATTRAVÉRSO, *avv.* prin, peste, pîntre, prin mijlocu.

ATTRAZIÓNE, *f.* atracțiune, tragere, atragere.

ATTRAZZÁRE, ATTREZZÁRE, *v. a.* a gâti, a înarma o corabie, o navă.

ATTRAZZATÓRE, *m.* celu ce gătește o navă, celu ce dă toate lucrurile trebuincioase pentru înarmarea unei corăbii.

ATTRECCIÁRE, *v. a.* a împleti.

ATTRÉZZO, *m.* instrumentu, uneltă; toate cele trebuincioase pentru gătirea unei corăbii.

ATTRIBUÍRE, *v. a.* a atribui, a da, a ascrie, a alătura; — *attribuirsi q. cosa*, a și însuși ceva

ATTRIBUTÍVO, *a.* atributivu.

ATTRIBÚTO, *m.* atributu, însușire, cualitate.

ATTRIBUZIÓNE, *f.* atribuțiune, atribuire.

ATTRÍCE, *f.* actriță.

ATTRISTAMÉNTO, *m.* întristare, mîhnire.

ATTRISTÁRE, *v. n.* a întrista, a mîhni; — *attristarsi*, a se întrista, a deveni tristu.

ATTRÍTO, *a.* frecatu; obositu; — *sost. m.* atrițiune, frecare.

ATTRIZIÓNE, *f.* atrițiune, tocirea a doue trupuri care se freacă unulu de altulu; càirea, durerea, părerea de rău a cuiva că a păcătuitu, pricinuită de frica infernului.

ATTRUPPAMÉNTO, *m.* atrupare, adunare, strîngere în trupă cu oarecare sgomotu.

ATTRUPPÁRSI, *v. n.* a se atrupa, a se strînge în trupă.

ATTUÁLE, *a.* actualu, realu, efectivu, în ființă, în faptă, de față, de acumu.

ATTUALITÀ, *f.* actualitate, realitate.

ATTUALMÉNTE, *avv.* acumu, de față.

ATTUÁRE, *v. a.* a pune în lucrare, a pune pe cale; a mistui; — *attuarsi*, a se apuca, a se gâti.

ATTUÁRIO, ATTUÁRO, *m.* grefieru, secretaru.

ATTUAZIÓNE, *f.* punere în lucrare, pe cale.

ATTUFFAMÉNTO, *m.* imersiune, cufundare.

ATTUFFÁRE, *v. a.* a cufunda, a băga în apă sau în vreunu altu licuidu; a împlânta, a înfige; — *attuffarsi*, a se da afundu, a se cufunda; — *attuffarsi nei vizî*, a se deda desfrînăriloru.

ATTUÓSO, *a.* activu, lucrătoru, care lucrează.

ATTUTÁRE, *v. a.* a liniști, a astîmpăra, a potoli, a alina, a îmblânzi, a domoli; — *attutarsi*, a se astîmpăra, a se liniști, a se alina, a se potoli.

ATTUTÍRE, *v. a.* a liniști, a alina, a îmblânzi.

AUDÁCE, *a.* cutezătoru, îndrăsnețu, obraznicu.

AUDACEMÉNTE, *avv.* obrăznicește, cu îndrăsneală.

AUDÁCIA, *f.* cutezare, obrăznicie, îndrăsneală.

AUDIÉNZA, *f.* audiență, ascultare; atențiune.

AUDITORÁTO, *m.* auditoratu, funcțiunea de auditoru.

AUDITÓRE, *m.* ascultătoru; auditoru, unu felu de functionaru, de amploiatu.

AUDITÓRIO, *m.* auditoriu, adunanță publică unde se spune sau se citește ceva.

AUDIZIÓNE, *f.* audițiune, auzire, ascultare.

ÁUGE, *f.* înnălțime, culme; apogeu.

AUGÉLLO, *m.* pasere.

AUGURÁLE, *a.* auguralu.

AUGURÁRE, *v. a.* a augura, a prevesti; a ura, a pofti, a dori.

AÚGURE, *m.* auguru.

AUGÚRIO, *m.* augură, prevestire; urare; piază.

AUGURÓSO, *a.* superstițiosu; nenorocitu; prevestitoru de nenorocire, cobitu, infaustu, nefastu.

AUGÚSTO, *a.* augustu, mare, venerabilu.

AULA, *f.* sală; curte, palatu.

ÁULICO, *a.* aulicu, de curte.

ÁULO, *m.* unu felu de flautu, de flueru.

AUMENTAMÉNTO, *m.* adăogire, sporire, immulțire, creștere, augmentare.

AUMENTÁRE, *v. a.* a mări, a adăoga, a augmenta.

AUMENTATÍVO, *a.* augmentativu, care adaogă.

AUMENTATÓRE, *m.* augmentătoru, adăogătoru.

AUMENTAZIÓNE, *f.* augmentațiune, adăogire.

AUMÉNTO, *m.* augmentu, creștere, adaosu, sporu.

AUNA, *f.* aună, cotu.

AUNCINÁRE, *v. a.* a încărliga.

AUNCINÁRSI, *v. n.* a se arcui, a se încovoia.

AURA, *f.* aură, zefiru, vîntu dulce și ușoru; fa-

Digitized by Google

voru, aplauzu; — *aura popolare*, favoarea poporului.

AURÁRE, *v. a.* a auri, a polei, a spoi cu auru.

AURÁTO, *a.* auritu, poleitu; ornatu cu auru.

ÁUREO, *a.* de auru; escelinte, alesu, prefectu, raru.

AURÉOLA, *f.* aureolă, cunună, cercu luminosu cu care pictorii încungiură capulu sânţiloru.

AURICOLÁRE, *a.* auricularu.

AURÍFERO, *a.* auriferu, producătoru de auru, care abundă în auru.

AURÍGA, *m.* ducătoru, mânătoru de carâ, vezeteu; o constelaţiune din emisferulu septentrionalu.

AURÍNO, *a.* de auru, care seamănă cu auru.

AURISPÍCIO, *m.* divinaţiune, ghicitorie, vrajă, prevestire din inspecţiunea interiorolui victimeloru.

AURÓRA, *f.* aurorâ, zorile; începuturi

AUSÁRE, *v. a.* a obicĭnui, a deprinde; -- *v. n.* a se obicĭnui, a se deprinde, a se învăţa, a se familiariza.

AUSILIÁRE, *a.* ausiliaru, care este în stare de a ajuta; — *verbo ausiliare*, verbu ausiliaru.

AUSILIÁRIO, *a.* ausiliariu, ajutătoru; secundaru.

AUSILIATÓRE, *m.* ajutătoru, protectoru, ocrotitoru.

AUSÍLIO, *m.* ausiliu, ajutoru, protecţiune, ocroteală.

AUSÓNICO, *a.* ausonicu, italianu, italicu.

AUSPICÁTO, *a.* favorabilu, fericitu, priinciosu.

AUSPICE, *m.* apărătoru, ocrotitoru, protectoru.

AUSPICÍNA, *f.* artea de a ghici, de a prevesti, de a face predicţiuni după paseri.

AUSPÍCIO, AUSPÍZIO, *m.* auspiciu; protectiune.

AUSTERAMÉNTE, *avv.* într' unu chipu austeru, strașnicu.

AUSTERITÀ, *f.* austeritate, asprime, strășnicie, rigoare.

AUSTÉRO, *a.* austeru, aspru, rigidu, rigurosu, strașnicu.

AUSTRÁLE, *a.* australu, meridionalu, de miazăzi.

AUSTRIACÁNTE, *m.* austriacantu, care ţine cu Austria.

AUSTRO, *m.* austru, vîntu de cătră miază-zi.

AUTENTICAMÉNTE, *avv.* autenticeşte.

AUTENTICÁRE, *v. a.* a autentica, a face autenticu.

AUTENTICAZIÓNE, *f.* autenticare.

AUTENTICITÀ, *f.* autenticitate, credibilitate.

AUTÉNTICO, *a.* autenticu; adevăratu, siguru, credibilu.

AUTÓCRATA, AUTÓCRATE, *m.* autocratu, despotu.

AUTOCRÁTICO, *a.* autocraticu, despoticu, absolutu.

AUTOCRAZÍA, *f.* autocraţie, despotismu, putere absolută.

AUTÓGRAFO, *m.* autografu, originalu, scrisu de mâna însaşi a autorului.

AUTÓMA, *m.* automatu, maşină care execută acţiuni proprie animaleloru.

AUTOMÁTICO, *a.* automaticu; — *movimento automatico*, mişcare automatică, la care voinţa n'are parte.

AUTOMATÍSMO, *m.* automatismu, sistema mişcării curatu animale.

AUTOPSÍA, *f.* autopsie, spintecare.

AUTÓRE, *m.* autoru, inventoru; scriitoru; făptuitoru.

AUTORÉVOLE, *a.* demnu de credinţă; imperiosu, măreţu.

AUTOREVOLMÉNTE, *avv.* cu autoritate.

AUTORITÀ, *f.* autoritate, putere, dreptu; creditu; motivu de certitudine; gravitate; guvernu, stăpânire.

AUTORIZZÁRE, *v. a.* a autoriza, a da libertate, permisiune, voe, putere de a face ceva; a autentica.

AUTORIZZAZIÓNE, *f.* autorizaţie, autorizare.

AUTUNNÁLE, *a.* autumnalu, tomnaticu, de toamnă.

AUTÚNNO, *m.* toamnă.

AVA, *f.* bunică, moaşă bună, mamă mare.

AVACCIÁRE, *v. a.* a grăbi, a iuţi.

AVÁCCIO, *avv.* îndată, fără zăbavă, fără întârziere.

AVÁLLO, *m.* garanţă pentru una sau pentru mai multe iscâlituri la o poliţă, avalu.

AVAMPÓSTO, *m.* avanpostu, forpostu.

AVANGUÁRDIA, *f.* avangardie.

AVANÍA, *f.* asuprire, nedreptate, afrontu.

AVANNÓTTO, *m.* simplu, gâgăuţu, prostu, neghiobu.

AVÁNTI, AVÁNTE, *avv.* e *prep.* înainte, mai nainte.

AVANTIGUÁRDIA, *f.* avangardie.

AVANZAMÉNTO, *m.* înaintare, sporire; înălţare în postu, în rangu, promoţiune.

AVANZÁRE, *v. a.* a mări, a creşte, a spori, a folosi; a economisi, a păstra; — *v. n.* a înainta; a eşi din linie afară; — *avanzare una proposizione arrischiata*, a pune înainte dreptu adevăru o propunere foarte primejdioasă; — *avanzar denaro a qualcheduno*, a plăti înainte; a respunde o sumă în socoteala cuiva; — *avanzarsi*, a înainta, a se apropia; a lua curagiu

AVANZATÍCCIO, *m.* rămăşiţă.

AVANZÁTO, *a.* rămasu; înnaintatu.

AVÁNZO, *m.* rămăşiţă, restu; câştigu, folosu; prisosu.

AVARAMÉNTE, *avv.* cu avariţă

AVARÍA, *f.* avarie, pagubă, stricăciune, vătămare

AVARÍZIA, *f.* avariţă, sgârcenie, iubire de argintu, cumplire, scumpenie în bani, ciufuţie.

AVARIZZÁRE, *v. n.* a face o economie murdară, a fi ciufutu.

AVÁRO, *a.* e *sost m.* avaru, sgircitu, scumpu, cumplitu, ciufutu; iconomu; săracu; temătoru, gelosu.

AVE, *m.* Salutarea Îngerească către Sânta Fecioară.

AVELLÁNA, *f.* alună.

AVELLÁNO, *m.* alunu.

AVÉLLERE, *v. a.* a smulge, a lua cu putere, a răpi.

AVÉLLO, *m.* mormîntu.

AVEMMARÍA, *f.* Salutarea îngerească, rugăciunea care se începe cu zicerile *Ave Maria* (*bucurâte Maria*); boabe de mătăni cu care se numără de câte ori se zice această rugăciune

AVÉNA, *f.* ovăsu; fluieru, cimpoiu, tilincă.

AVÉRE, *v. a.* a avea, a poseda; a lua; a ţinea; a păstra; — *aver ad avere*, a fi creditoru; -- *io ho a fare, ho a scrivere*, amu să facu, amu să scriu; — *aver in orrore*, a uri, a avea scîrbă; — *aversene a male*, a se supăra; -- *aver a cuore*, a rîvni; — *averla con qualcheduno*, a avea necazu pe cineva; -- *avere*, *s. m.* avere, stare, avuţie, avutu.

AVÉRNO, *m.* iadu, avernu, infernu.

AVERSIÓNE, *f.* întoarcere de către ceea ce nu ne place, ură, schîrbă, antipatie, aversiune.

AVÉRSO, *a.* întorsu înapoi; improtivitoru.

AVÉRTERE, *v. a.* a întoarce, a depărta, a ocoli.

Digitized by Google

AVIDAMÉNTE, *avv.* cu aviditate, cu lăcomie.
AVIDITÀ, *f.* aviditate, lăcomie, nesaţiu, rîvnire.
AVIDO, *a* avidu, lacomu, nesăţiosu, rîvnitoru. dăunosu.
AVÍTO. *a.* ereditaru, strămoşescu.
AVO. *m.* moşu, strămoşu.
AVOCÁRE, *v a.* a ridica o pricină de judecată de la unu tribunalu pentru a o da în cercetarea altui tribunalu.
AVOGÁRO, *m* sindicu, apărătoru.
AVOLA, *f.* bunică, moaşă bună
AVOLO. *m* moşu, bunu.
AVOLTÓIO, *m.* vulturu, (pasere răpitoare).
AVÓRIO, *m.* fildeşu, dinte de elefantu
AVULSIÓNE, *f.* smulgere, fapta de a smulge.
AVUNCULO, *m.* unchiu de mumă.
AVÚTA, *f.* priimire.
AVVALERSI. *v. n.* a se folosi.
AVVALLAMÉNTO, *m.* afundare, cufundare, găunoşitură, bortitură, spărtură ; adîncime.
AVVALLÁRE. *v. a.* a afunda, a cufunda, a scobori, a da josu ; a înghiţi ; — *avvallarsi,* a se scobori.
AVVALORAMÉNTO, *m.* îmbărbătare. încorăgiare.
AVVALORÁRE, *v. a.* a îmbărbăta, a încorăgia
AVVAMPAMÉNTO, *m.* înflăcărare.
AVVAMPÁRE. *v. n* a se înflăcăra, a se aprinde ; a rîvni ; a fierbe.
AVVANTAGGIÁRE, *v. a.* a îmbunătăţi, a mări, a da vreunu folosu, vreunu cîştigu ; — *avvantaggiarsi,* a se folosi ; a se distinge, a fi preferibilu
AVVANTÁGGIO, *m.* utilitate, folosu, avantagiu, ceea ce este bunu, folositoru, favorabilu cuiva ; — *d'avvantaggio,* mai multu.
AVVANTAGGIOSO, *a.* cîştigătoru, folositoru.
AVVEDÉRSI, *v. n.* a simţi, a băga de seamă, a cunoaşte, a recunoaşte, a zări.
AVVEDIMÉNTO, *m.* atenţiune, sagacitate, iscusinţă, pătrundere de spiritu, prudinţă.
AVVEDUTAMÉNTE, *avv.* cu sagacitate, cu iscusinţă ; cu *cugetu,* într'adinsu, cu dinadinsulu.
AVVEDÚTO, *a.* iscusitu, sagace, înţeleptu ; — *fare avveduto,* a înştiinţa, a deştepta.
AVVEGNACHÈ, *cong.* cu toate că.
AVVELENAMÉNTO, *m.* otrăvire, inveninare.
AVVELENÁRE, *v. a.* a invenina, a otrăvi, a amări ; a strica.
AVVELENÁTO, *a.* înveninatu, otrăvitu ; necăjitu, întristatu.
AVVELENATÓRE. *m.* înveninătoru, otrăvitoru, celu ce dă veninulu.
AVVENÁNTE, *m.* proporţiune ; — *all' avvenante,* după proporţiune, potrivitu, asemenea.
AVVENÉNTE, *a.* plăcutu la vedere, dulce, graţiosu.
AVVENENTEMÉNTE, *avv.* cu graţie, într' unu chipu graţiosu, plăcutu, proporţionatu.
AVVENÉNZA, *f.* proporţiune, potrivire, graţie, elegauţă, frumuseţe.
AVVENÉVOLE, *a.* potrivitu, cuviinciosu, graţiosu.
AVVENEVOLÉZZA, *f.* proporţiune, eleganţă.
AVVENEVOLMÉNTE, *avv.* cu proporţiune, potrivitu, elegantu, cu eleganţă.
AVVENIMÉNTO, *m.* întîmplare ; suire, înălţare pe scaunu ; venire, sosire ; creşterea plantelorn.
AVVENÍRE, *v. n.* a se întîmpla ; a veni, a sosi ; a prinde, a creşte ; — *avvenirsi,* a se cuveni ; — *avvenire, s. m.* viitorulu ; întîmplările viitoare.
AVVENITICCIO, *a.* care soseşte pe întîmplare.
AVVENTAMÉNTO, *m.* repezire.
AVVENTÁRE, *v. a.* a repezi, a asvîrli, a arunca cu putere ; — *avventarsi,* a se repezi.
AVVENTATÁGGINE, *f.* repeziciune, nesocotinţă.
AVVENTATAMÉNTE, *avv.* cu repeziciune, cu furie ; nebuneşte, sburdalniceşte, fără atenţiune, cu nesocotinţă.
AVVENTATÉZZA, *f.* repeziciune, necugetare.
AVVENTÁTO, *a.* negînditu, nesocotitu, imprudentu.
AVVENTIZIO, *a.* adventiţiu, întîmplătoru, posterioru, adausu, dobînditu de la întîmplare, care nu este naturalu, înascutu la unu lucru.
AVVÉNTO, *m.* venire ; cele patru săptămâni înaintea crăciunului.
AVVENTÓRE, *m.* muşteriu.
AVVENTÚRA, *f.* aventură, întîmplare ; pericolu, primejdie ; — *per avventura,* din întîmplare.
AVVENTURÁRE, *v. a.* a risca, a da întîmplării, a pune în pericolu ; — *avventurarsi,* a se risca, a se pune în pericolu.
AVVENTURATAMÉNTE, *avv.* spre norocire.
AVVENTURÁTO, *a.* norocitu, fericitu.
AVVENTURIÉRE, *a.* aventuraru. soldatu voluntaru fără plată ; celu în aventure.
AVVENTURÓSO, *a.* norocitu, fericitu ; aventurosu.
AVVERAMÉNTO, *m.* confirmare, întărire.
AVVERÁRE, *v. a.* a afirma, a confirma, a întări, a adeveri, a încredinţa că unu lucru este adevăratu ; a verifica ; — *avverarsi,* a se împlini
AVVERBIÁLE, *a.* adverbialu.
AVVERBIALMÉNTE, *avv.* adverbialiceşte.
AVVÉRBIO, *m.* adverbu.
AVVERDÍRE. *v. a.* a înverzi, a face verde.
AVVERSAMÉNTE, *avv.* cu adversitate, cu improtivire.
AVVERSÁRE, *v. a.* a contraria, a se împrotivi.
AVVERSÁRIO, *a.* e *sost. m.* adversaru, contraru, improtivitoru, neamicu, vrăjmaşu ; diavolulu.
AVVERSATÓRE, *m.* celu ce se opune, împrotivitoru.
AVVERSAZIÓNE, *f.* contrarietate, opunere, împrotivire.
AVVERSITÀ, *f.* adversitate, contrarietate, nenorocire.
AVVÉRSO, *a.* contraru, opusu, împrotivitoru.
AVVERTÉNTE, *a.* iscusitu, prudentu, băgătoru de seamă, atentivu.
AVVERTENTEMÉNTE, *avv.* cu băgare de seamă.
AVVERTÉNZA, *f.* atenţiune, băgare de seamă, circumspecţiune ; sfătuire, povaţă, consiliu.
AVVERTIMÉNTO, *m.* avisu, înştiinţare ; povăţuire.
AVVERTÍRE, *v. a.* a înştiinţa, a povăţui ; a cunoaşte, a vedea, a zări, a băga de seamă, a privi, a observa ; a se păzi.
AVVERTITAMÉNTE, *avv.* cu atenţiune.
AVVERTÍTO, *a.* înştiinţatu ; circumspectu.
AVVEZZAMÉNTO, *m.* obicînuire ; obicînuinţă, obiceiu, abitudine, consuetudine, deprindere, învăţu.
AVVEZZÁRE, *v. a.* a obicînui, a deprinde, a învăţa.
AVVÉZZO, *a.* obicînuitu, deprinsu, învăţatu.
AVVIAMÉNTO, *m.* dare pe drumu, punere pe cale.
AVVIÁRE, *v. a.* a pune pe cale, a începe, a pregăti ; — *avviarsi,* a se pune pe cale ; — *avviare taluno,* a da drumu cuiva.

Digitized by Google

AVVIÁTO, *a.* pusu pe cale ; ce are muşterii mulţi.
AVVICENDAMÉNTO, *m.* alternaţiune, vicisitudine, schimbare succesivâ, fapta de a lucra pe rîndu de la unulu la altulu.
AVVICENDÁRE, *v. a.* a alterna, a schimba succesivu ; — *avvicendarsi*, a se alterna, a lucra pe rîndu de la unulu la altulu.
AVVICENDÉVOLE, *a.* reciprocu, alternativu.
AVVICENDEVOLMÉNTE, *avv.* într' unu modu reciprocu sau alternatu.
AVVICINAMÉNTO, *m.* apropiere.
AVVICINÁRE, *v. a.* a apropia.
AVVIGNÁRE, *v. a.* a lucra viile, a sâdi cu vii.
AVVIGNÁTO, *a.* sâditu cu vii.
AVVILIMÉNTO, *m.* înjosire, despreţuire, defăimare.
AVVILIRE, *v. a.* a înjosi, a nimici, a defăima, a despreţui, a descuragia ; — *avvilirsi*, a se eftini ; a se descuragia, a perde curagiulu ; a se bacşora.
AVVILUPPAMÉNTO, *m.* învălmăşire, confuziune.
AVVILUPPÁRE, *v. a.* a învălmăşi, a încurca ; — *avviluppar frasche e viole*, a spune minciuni, a palavri.
AVVILUPPATAMÉNTE, *avv.* într' unu modu confusu, încurcatu, învălmăşitu.
AVVILUPPATÓRE, *m.* învălmăşitoru, palavragiu.
AVVINACCIÁTO, *a.* beatu.
AVVINÁRE, *v. a.* a amesteca cu vinu.
AVVÍNCERE, *v. a.* a înfăşura, a lega împrejuru.
AVVINCIGLIÁRE, *v. a.* a înfăşura, a lega cu râchită.
AVVISÁGLIA, *f.* lovire, luptă, încăerare.
AVVISAMÉNTO, *m.* înştiinţare ; veste; chibzuire.
AVVISÁRE, *v. a.* a înştiinţa, a încunoştinţa, a face cunoscutu ; a lua în băgare de seamă, a se socoti asupra unui lucru ; a zări, a vedea de departe ; a chibzui, a hotârî ; a povăţui ; — *v. n.* a şi închipui, a crede, a gândi.
AVVISATAMÉNTE, *avv.* cu prudinţă, cu cugetu.
AVVISATÓRE, *m.* înştiinţătoru, monitoru.
AVVÍSO, *m.* avisu, înştiinţare, încunoştinţare, veste ; opiniune ; sfătuire, chibzuire ; povăţuire ; semnu ; proieptu ; cugetu ; publicaţiune ; născocire, invenţiune ; iscusinţă ; — *lettera di avviso*, scrisoare de avisu.
AVVISTÁRE, *v. a.* a privi, a cerceta cu atenţiune.
AVVITICCHIAMÉNTO, *m.* încolăcire, încovrigare, starea unui lucru încolăcitu, învirtitu, sucitu, încovrigatu împrejurulu altuia.
AVVITICCHIÁRE, AVVITICCIÁRE, *v. a.* a încolăci, a încovriga, a înfăşura împrejuru.
AVVITOLÁTO, *a.* întorsu, sucitu, ca vita de vie.
AVVIVAMÉNTO, *m.* însufleţire, deşteptare.
AVVIVÁRE, *v. a.* a însufleţi, a deştepta, a da putere, a însufla curagiu.
AVVIZZÁRE, AVVIZZÍRE, *v. n.* a se veştezi.
AVVOCÁRE, *v. n.* a avocaţi, a face pe avocatu.
AVVOCÁTA, *f.* apărătoare, protectriţă, ocrotitoare.
AVVOCÁTO, *m.* avocatu ; patronu, ocrotitoru, protectoru, apărătoru.
AVVOCATÓRE, AVVOGADÓRE, *m.* avogadoru, avocatu. unu felu de magistratu la Veneţia.
AVVOCATÚRA, *f.* avocatură ; profesiunea unui avocatu ; dreptulu de a numi la unu beneficiu vacantu.
AVVÓLGERE, *v. a.* a înfăşura, a încinge, a ocoli, a împresura, a înconjura ; — *v. n.* a se întoarce, a se învirti, a alerga încoaci şi încolo ; — *avvolgere uno*, a înşela.
AVVOLGIMÉNTO, *m.* înfăşurare, încingere, înconjurare ; întoarcere, învirtire ; alergare încoaci şi încolo ; întorsură ; şicanu, înşelăciune, şiretlicu.
AVVOLGITÓRE, *m* încingătoru, înconjurătoru ; înşelătoru.
AVVOLPACCHIÁRE. *v. a.* a încurca, a înşela.
AVVOLPINÁRE. *v. a.* a înşela, a amăgi.
AVVOLTACCHIÁRSI, *v. n.* a merge împrejuru, a se preumbla, a alerga încoaci şi încolo.
AVVOLTÁRE, *v. a.* a încinge, a înconjura, a înfăşura.
AVVÓLTO. *a.* înfăşuratu. înconjuratu, învirtitu.
AVVOLTOLATAMÉNTE, *avv.* în pripă, cu confuziune.
AVVOLTÚRA, *f.* infăşurare ; încurcare, învălmăşeală.
AVVÓLVERE, *v. a.* a înfăşura, a încinge ; a încurca.
AZIÉNDA, *f.* afacere, negoţu ; iconomie domestică.
AZIÓNE, *f.* actiune, faptă, lucrare, actu ; treabă, afacere, negoţu ; partea ce are cineva într'o speculaţiune ; jăluire, tragere la judecată ; mişcare; vivacitate, vioiciune, iuţeală ; representaţiune teatrală ; — *mettere in azione*, a pune în mişcare, în lucrare ; a înfăţişa ; — *intentare un' azione*, a începe o judecată ; — *azione di grazie*, mulţumire.
AZIONÍSTA, *m.* acţionistu, acţionaru.
AZZA, *f.* unu felu de armă în formă de săcure.
AZZAMPÁTO, *a.* cu ghiare.
AZZANNÁRE, *v. a.* a apuca cu dinţi (se zice despre animale) ; a se apuca cu cineva de vorbă, a lu aborda.
AZZARDÁRE, *v. a.* a îndrăsni, a risca, a pune în pericolu ; a se lăsa în voea noroculuí, a se încurca într'o pricină care nu este sigură ; — *azzardarsi*, a se risca.
AZZÁRDO, *m.* întîmplare, soartă, pericolu, primejdie.
AZZARDÓSO, *a.* îndrăsneţu ; periculosu, primejdiosu.
AZZECCÁRE, *v. a.* a isbi, a lovi, a ridica mâna pentru a lovi ; a nimeri.
AZZIMÁRE, *v. a.* a orna, a împodobi, a gâti ; — *azzimarsi*, a se orna, a se împodobi, a se gâti, a se împoţona.
AZZIMÉLLA, *f.* azimă, pâne fără aluatu.
AZZIMÍNA, *f.* sâpături pe unu lucru de metalu ale cărora trăsuri se umplu cu auru sau cu argintu.
AZZIMO, *a.* azimu, fără aluatu ; nesăratu, fără gustu, sâlciu, insipidu.
AZZITTÁRSI, *v. n.* a tăcea, a nu mai spune nimicu.
AZOPPÁRE, *v. a.* a face să devie şchiopu ; — *v. n.* a şchiopăta.
AZZUFFÁRSI, *v. n.* a se încăera, a începe a se bate ; — *azzuffare*, *v. a.* a învrăjbi, a neuni ; a încurca, a amesteca.
AZZUFFATTÓRE, *m.* bătăiaşu, gîlcevitoru.
AZZUFFÍNO, *m.* arcaşu, dorobantu, sbiru.
AZZUÓLO, *a.* vînătu, liliachiu, vînătu închisu.
AZZURREGGIÁRE, *v. n.* a bate în azuru, în albastru.
AZZURRÍCCIO, *a* care bate în azuru, în albastru.
AZZURRÍGNO, *a.* albastriu, cam albastru.
AZZURRÍNO. *a.* care are faţă albastră deschisă.
AZZÚRRO, *a.* azuru, albastru ; — *s. m.* culoarea azură.
AZZURRÓGNOLO. *a.* albastriu, vînătu.

Digitized by Google

B.

B, *m.* be, secunda literâ a alfabetului.

BABBÁCCIO, BABBACCIÓNE, *m.* omu materialu, simplu, bunu încâtu sâ ajungâ sâ fie slâbiciune.

BABBALÀ (ALLA), *avv.* într' unu chipu nesocotitu; prosteşte.

BABBÁLE (ALLA), *avv.* într' unu chipu simplu, materialu.

BABBÈO, BABBIÓNE, *m.* gurâ-câscatâ, prostu, neghiobu.

BÁBBO, *m.* tatâ, tâtuţâ (zicere copilâreascâ).

BABBÓCCHIO, BABBÓCCIO (A), *avv.* dupâ întîmplare, într'unu chipu confusu.

BABBORIVÈGGOLI (ANDÁBE A), a muri.

BABBUASSÁGGINE, *f.* neghiobie, prostie, nerozie,

BABBUÁSSO, *a.* prostu, neghiobu, nerodu.

BABBÙCCIA, *f.* pâpucu câlcatu.

BABBUÍNO, *m.* pavianu, unu felu de momiţe; omu râu fâcutu şi prostu.

BABÉLE, *f.* confusiune, învâlmâsire, învâlmâşealâ.

BABILÓNIA, *f.* confusiune, învâlmâşealâ; orîce oraşu unde nâravurile suntu foarte stricate.

BABÓRDO, *m.* babordu, partea stângâ a navei.

BACALÁRE, *m.* bacalaureu; omu de mare reputaţiune (se zice în bâtae de jocu).

BACALERÍA, *f.* bacalaureatu; faptâ proastâ, neroadâ.

BACÁRE, *v. n.* a se facc vermenosu; a se topi.

BACATÍCCIO, BACÁTO, *a.* vermenosu, învermoşatu,

BÁCCA, *f.* bobâ, brobonu, gogoaşâ.

BACCALÀ, *m.* moronu svîntatu.

BACCALAUREÁTO, *m.* bacalaureatu.

BACCALÁURO, *m.* bacalaureu; june nobilu care servia sub steagulu altuia spre a învâţa arta militarâ.

BACCANÁLE, *m.* bacanalu; beţie, sgomotu, larmâ mare.

BACCANÉLLA, *f.* gâlâgie, îmbulzealâ.

BACCÁNO, *m.* larmâ, sgomotu, zarvâ, dandana.

BACCÁNTE, *f.* bacantâ; femee furioasâ, neruşinatâ, obraznicâ, îmbâtatâ.

BACCÉLLA, *f.* femee simplâ, proastâ, neghioabâ.

BACCELLERÍA, *f.* bacalaureatu; nerozie, neghiobie.

BACCELLIÉRE, *m.* bacalaureu.

BACCÉLLO, *m.* coajâ, pâstare, poşghiţâ.

BACCELLÓNE, *m.* omu prostu, neghiobu, nâtângu.

BACCHÈTTA, *f.* vargâ, vergea, nuia, bâţu, bâţişoru, smicea; toiagu; vergea de puşcâ; ciocânele de tobâ; — *comandare a bacchetta*, a avea o autoritate nemărginită.

BACCHETTÁRE, *v. a.* a bate cu varga.

BACCHETTÓNA *f.* bigotâ, ipocritâ.

BACCHETTÓNE, *m.* devotu, cucernicu, bisericosu; bigotu, ipocritu, cucernicu mincinosu.

BACCHETTONERÍA *f.* cucernicie, bisericie; ipocrisie, bigotismu, cucernicie, devoţiune mincinoasâ.

BACCHIÁRE, *v. a.* a bate unu arbore cu prâjina ca sâ cazâ fructele.

BACCHIÁTA, *f.* bastonadâ.

BÁCCHICO, *a.* bachicu, care se atinge de Bacusu.

BACCHÍFERO, *a.* care face broboane, guguşlii.

BACCHILÓNE, *m.* nâtârâu, nâtângu, nerodu.

BÁCCHIO, *m.* bastonu, prâjinâ, joardâ, bîtâ.

BÁCCO, *m.* Bacusu; vinu.

BÁCHECA, *f.* cutie cu geamuri în care se punu giuvaericale şi alte asemenea lucruri la o prâvâlie; omu de nimicu.

BACHERÓZZO, BACHERÓZZOLO, *m.* vermişoru, vermuleţu.

BACHIÓCCO, *a.* e *sost. m.* simplu, prostu, neghiobu.

BACIAMÁNO, *m.* sârutare de mânâ, complimentu.

BACIAMÉNTO, *m.* sârutare, pupare.

BACIAPÍLE, *m.* bisericosu, bigotu, ipocritu.

BACIÁRE, *v. a.* a sârutа; — *baciarsi*, a se sârutа.

BACICCHIÁRE, *v. a.* a pupa, a sârutа desu.

BACÍLE, *m.* lighianu, canâ, discu.

BACINÉLLA, *f.* lighianu micu, lighenaşu.

BACÍNO, *m.* lighianu, basinu, havuzu; loculu unde navele ancorează; câmpie întinsâ cungiúratâ de munţi înnalţi; gâunoşiturâ mare osoasâ în care se afiâ beşica udului, peluviu; unu instrumentu muzicalu; sârutare.

BÁCIO, BACIÓZZO, BACIÙZZO, *m.* sârutare, pupare.

BACÍO, *a.* aşezatu, întorsu despre miazâ noapte.

BACIUCCÁRE, *v. a.* a sârutа desu, a pupa.

BÁCO, *m.* verme; gândacu de mâtasâ.

BACOLÍNO, *m.* vermuleţu, vermişoru.

BACÚCCO, *m.* camilavcâ.

BUCÚCCOLA, *f.* alunâ sâlbaticâ.

BÁDA, *f.* aşteptare, zâbavâ, pierdere de timpu; — *stare a bada*, a zâbovi, a şi petrece, a pierde timpulu; — *tenere a bada*, a stînjini, a cauza perdere de timpu.

BADALÓNA, *f.* dordocuţâ, durdulie, femee sau fatâ grasâ, frumoasâ şi veselâ.

BADALÓNE, *m.* nâtârâu; tembelu, fârâ lucru.

BADALUCCÁRE, *v. n.* a şi petrece, a pierde timpulu, a zâbovi; a se lupta, a se bate prin pârţi spre a iscodi gîndulu inemiculuі şi spre a lu necâji.

BADALÚCCO, *m.* bâtâlie, luptâ micâ.

BADAMÉNTO, *m.* întârziere, zâbavâ,

BADÁRE, *v. n.* a întârzia, a zâbovi, a migâi, a mocâi; a bâga de seamâ, a face atenţiune; a câuta.

BADÉSSA, *f.* abateasâ, staritâ.

BADÍA, *f.* abaţiâ, mânâstire, monâstire.

BADIÁLE, *a.* abaţialu, mânâstirescu; mare.

BADÍLE, *m.* sâpoiu, sâpâligâ.

Digitized by Google

BÁFFA (ANDAR DI BUFFA IN), a merge din ce în ce mai rău; — *quel che vien di ruffa in raffa se ne va di buffa in baffa*, ceea ce câștigă cineva prin mijloace nedrepte, se prăpădește curîndu.

BÁFFI, *m. pl.* mustațe.

BÁGA, *f.* sculă, giuvaeru.

BAGÁGLIA, *f.* BAGÁGLIO, *m.* bagagiu, calabalicu.

BAGAGLIÓNE, *m.* slugă de armie.

BAGAGLIÚME, *m.* calabalicu, hodrobeală, bogaju.

BAGATTÉLLA, *f.* bagatelă, lucru de nimicu.

BAGATTELLIÉRE, *m.* caraghiosu, comediantu, peclivanu

BAGATTÍNO, *m.* unu felu de monedă micâ venețiană.

BAGGEO, *m.* omu prostu, neghiobu, de nimicu

BAGGIANÁTA, *f.* bagatelu, lucru zădarnicu.

BAGGIÁNO, *m.* omu prostu, neghiobu, nătângu.

BAGGIOLÁRE, *v. a.* a răzăma, a sprijini, a propti.

BAGGIÓLO, *m.* razimu, sprijoană.

BAGLIÓRE, *m.* fulgeru; orbire prin prea multă lumină; întunecarea ochiloru; ilusiune, amăgire.

BAGNAIUÓLO, *m.* băitoru; băiașu.

BAGNAMÉNTO, *m.* udare, spălare, scăldare.

BAGNÁRE, *v. a.* a uda, a spăla, a scălda; a adăpa; a muia; — *bagnarsi*, a se scălda.

BAGNATÓRE, *m.* băitoru, celu ce se scaldă.

BAGNATÚRA, *f.* udare, spălare, scăldare, scăldătură,

BÁGNO, *m.* bae, scăldătoare; loculu unde stau cei osîndiți la munci silite; substanță prin care se încalzește unu vasu ca să se topească sau să se strecoare ceea ce este într'însulu.

BAGNOMARÍA, *m.* manieră de a încălzi unu vasu fără de a lu pune deadreptulu pe focu, ci numai băgându-lu într'altu vasu cu apă care fierbe.

BAGNUÓLO, *m.* oblojeală, pălire, aplicațiunea unei doftorii licuide și calde spre a muia, a întări, a risipi s. c. l.

BAGÓRDO, *m.* mâncare și băutură peste măsură.

BÁIA, *f.* batjocură, glumă, risu, bătae de joc; bagatelă, lucru zădarnicu; huetu, huetură, huire; sînu micu de mare.

BAIÁTA, *f.* batjocură, huire; bagatelă.

BAIÉTTA, *f.* unu felu de postavu negru.

BÁILO, *m.* bailifu; titlulu ce se da odinioară ambasadorului Veneției la Poarta Otomană.

BÁIO, *a.* murgu; — *baio chiaro*, murgu deschisu.

BAIÓCCO, *m.* monedă micâ din Staturile Papale.

BAIONE, *m.* omu glumeț, batjocuritoru.

BAIONÉTTA, *f.* baionetă.

BAIÚCA, *f.* bagatelu, lucru de nimicu.

BAIÚLO, *m.* hamalu.

BALAÚSTO, *m.* BALAÚSTA, *f.* flori de rodie.

BALAUSTRÁTA, *f.* balustru, balaustradă; parmaclicu.

BALAUSTRÁTO, *a.* închisu cu parmaclicu.

BALAÚSTRO, *m.* balustru, vergeaoa, stîlpulu din care este făcută balaustrada.

BALBETTÁRE, *v. n.* a gângăvi, a vorbi pelticu, a se impiedeca, a se încurca la vorbă, a fi cepeleagu; —*un bambino che incomincia a balbettare*, unu copilu care începe a rupe să vorbească.

BÁLBO, *a.* gângavu, pelticu.

BALBUTÍRE, *v. n.* a. gângăvi, a vorbi pelticu, a bâlbâi.

BALBUZIE, *f.* gângăvire, gângăvie, bâlbuție.

BALBUZIÉNTE, *a.* care se impiedică, se încurcă la vorbă, gângavu, bâlbâitoru.

BALCONÁTA, *f.* balconu, pergulă.

BALCÓNE, *m.* balconu, pridvoru neacoperitu încunjuratu cu parmaclicu; unu felu de galerie.

BALDACCHÍNO, *m.* uraniscu; jețu, palanchinu.

BALDÁNZA, *f.* coragiu, îndrâsneală; obrăznicie.

BALDANZEGGIÁRE, *v. n.* a fi coragiosu, îndrâsnețu, veselu, obraznicu, fără sfială, semețu, a se semeți.

BALDANZOSAMÉNTE, *avv.* cu coragiu, cu îndrâsneală, cu semeție, cu obrâznicie, fără sfială, semețește, obrâznicește.

BALDANZÓSO, *a.* curagiosu, semețu, fără sfială.

BÁLDO, *a.* semețu, curagiosu, obraznicu.

BALDÓRIA, *f.* focuri de bucurie; bucurie.

BALÉNA, *f.* balenă, chitu; osulu de pește ce se întrebuințează la corsete, la umbrele s. c. l.

BALENAMÉNTO, *m.* fulgerare, fulgerătură; clătinare, șovăire.

BALENÁRE, *v. n.* a fulgera; a strâluci; a clătina, a șovăi.

BALENIÉRE, *m.* vinătoru de chiți și chiaru nava gătită pentru vinarea chițiloru.

BALÉNO, *m.* fulgeru.

BALÉSTRA, *f.* balistă; unu felu de instrumentu cu care se aruncă gloanțe de pământu,

BALESTRÁIO, *m.* balistaru, fabricantu de baliste.

BALESTRÁRE, *v. a.* a săgeta, a asvîrli, a arunca; a supăra, a necăji, a turbura.

BALESTRÁTA, *f.* dătătură cu balista, aruncătură de sageată.

BALESTRIÉRA, *f.* companie de arcași, de săgetători; deschidere sau fereastră micâ ce se face la murulu unei cetăți să se poată slobozi focuri.

BALESTRIÉRE, *m.* balistaru, arcașu, săgetătoru

BALESTRO, *m.* arcu cu care se aruncă gloanțe de pământu sau de plumbu; — *andare sui balestri*, a avea picioare foarte subțiri.

BALÍ, *m.* bailifu.

BÁLIA, *f.* doică; unu felu de pasere.

BALÍA, *f.* autoritate, putere; — *in balia dei venti e delle onde*, în voea vînturiloru și a valuriloru.

BALIÁGGIO, *m.* gradulu de bailifu, bailiagiu; ocolulu supusu dregătoriei unui bailifu.

BALIÁTICO, *m.* salariu, plată ce se dă la o doică

BÁLIO, *m.* bărbatulu unei doici; învățătoru.

BALIÓSO, *a.* semețu, îndrâsnețu, obraznicu; robustu.

BALÍSTA, *f.* balistă, vechiă machină de resbelu cu care se aruncau pietre.

BALÍSTICA, *f.* balisticâ, teoria și practica corpuriloru solide aruncate în aeru.

BALÍVO, *m.* bailifu, balivu.

BÁLLA, *f.* teancu de mărfuri, coletu.

BALLÁBILE, *a.* potrivitu pentru danțu; danțu, balabilu.

BALLAMENTO, *m.* dănțare, dănțuire

BALLÁRE, *v. n.* a dânța, a dănțui, a juca; — *ballare in pelliccia*, a lucra într'unu chipu prostu; — *ballare in campo azzurro*, a fi spînzuratu

BALLÁTA, *f.* danțu; baladă.

BALLATÓIO, *m.* galerie, parmaclicu.

BALLATÓRE, *m.* dănțuitoru.

BALLERÍNO, *m.* dănțuitoru; profesoru de danțu;

Digitized by Google

— *ballerino da corda*, jucătoru pe funie, pe clivanu.

BALLÉTTO, *m.* danțu micu, baletu micu.

BÁLLO, *m.* balu, danțu; baletu; bătălie, luptă.

BALLÓNCHIO, *m.* danțu, balu țărănescu.

BALLÓNE, *m.* balonu, glonțu mare, bilă mare, mince mare; aerostatu.

BALLONZÁRE, *v. n.* a dănțui, a juca fără regulă.

BALLÓTTA, *f.* mince, bilă mică; castană fiartă.

BALLOTTAMÉNTO, m. balotare; aruncare de sorți.

BALLOTTÁRE, *v. a.* a balota, a face balotațiune.

BALLOTTAZIÓNE, *f.* balotațiune, balotare.

BALLÓTTO, *m.* unu felu de castanu.

BALOCCÁGGINE, *f.* bagatelă, jucărie; șagă.

BALOCCAMÉNTO, *m.* petrecere; pierdere de timpu, zăbavă; înșelare prin promisiuni deșerte.

BALOCCÁRE, *v. a.* a înșela prin promisiuni deșerte, a purta cu vorba, a stânjini; — *v. n.* a zăbovi, a pierde timpulu; — *baloccarsi*, a și petrece.

BALÓCCO, *m.* omu de nimicu, mojicu, prostu; jucărie.

BALOCCÓNE, *avv.* într'unu chipu năucu, nesocotitu.

BALORDÁGGINE, *f.* stupiditate, prostie, gogomănie, nerozie, mojicie; amețire, uimire.

BALÓRDO, *a.* stupidu, amețitu, uimitu, prostu, neghiobu, nesocotitu, nerodu.

BALSÁMICO, *a.* balsamicu; binemirositoru.

BÁLSAMO, *m.* balsamu; mângâere, confortu.

BALSAMÍNA, *f.* balsaminâ, (unu felu de plantă.)

BÁLTEO, *m.* curea de piele de care se poartă sabia.

BALUÁRDO, *m.* bulevartu, bastionu, meterezu.

BALUSÁNTE, *a.* ponivosu.

BÁLZA, *f.* steiu, locu riposu, ripă; mangetă.

BALZÁNA, *f.* mangetă, mangetură.

BALZÁNO, *a.* păntănogu; care sare, care face sărituri; estravagantu, caprițiosu; — *cervel balzano*, camu nebunu, smintitu, estravagantu.

BALZÁRE, *v. a.* a sări în susu, a face mai multe sărituri.

BALZATÓRE, *m.* care sare, face mai multe sărituri.

BALZELLÁRE, *v. n.* a sări, a merge în sărite făcîndu sărituri mici; a pune dăjdii, biruri, impposite estraordinare.

BALZÉLLO, *m.* dajdie estraordinară.

BALZELLÓNI, *avv.* în sărite; — *andar balzelloni*, a merge în sărite făcîndu sărituri mari.

BÁLZO, *m.* locu rîposu; sărîturâ.

BAMBAGÉLLE, *f.* mătricea (o plantă.)

BAMBÁGIA, BAMBÁCE, *f.* bumbacu.

BAMBAGÍNO, *m.* pînză, stofă de bumbacu.

BAMBAGIÓSO, *a.* bumbăcosu, flocosu, fulgosu.

BÁMBERA (A), *avv.* după întîmplare.

BAMBINÁGGINE, *f.* copilărie, zădărnicie.

BAMBINÁTA, BAMBINERÍA, *f.* faptă copilarească.

BAMBINÉSCO, *a.* copilărescu.

BAMBÍNO, m. copilu micu, copilașu, pruncu.

BAMBOCCERÍA, *f.* faptă copilărească, zădarnică.

BAMBOCCIÁTA, *f.* pictură grotescă în care se arată natura cea de rîndu și groasă.

BAMBÓCCIO, *m.* păpușă; copilașu; omu de nimicu, nătărău; copilu bucălatu, dordoliu.

BÁMBOLA, *f.* păpușă; fată mică, copilă mică.

BAMBOLEGGIÁRE, *v. n.* a se purta ca copiii.

BÁMBOLO, *m.* copilașu, pruncu, copilu micu.

BAMBÚ, MAMBÚ, *m.* bambusu, trestie.

BANÁNO, *m.* bananu (arbore).

BÁNCA, *f.* bancă, cantoră.

BANCÁRIO, *a.* de bancă.

BANCARÓTTA, *f.* bancrută, falimentu, mofluzire.

BANCHETTÁRE, *v. n.* a ospăta, a da, a ține ospățu, masă.

BANCHÉTTO, *m.* ospățu, ziafetu, masă, banchetu.

BANCHIÉRE, *m.* banchieru.

BANCHÍNA, *f.* banchetă, laiță; înălțare mică de pământu.

BÁNCO, *m.* bancă, laiță; scaunu, jețu; cantoră; stâncă de oarecare întindere ascunsă pe sub apă; grămădire de năsipu pe sub apă la o gîrlă, la marea.

BANCOCRAZÍA, *f.* bancocrație.

BANCONÓTA, *f.* bancnotă, bani de chârtie.

BÁNDA, f. parte, latură; legătură, fășie; bandă, trupă, adunătură, grămadă, ceată; musică militară; — *a banda dritta*, la mâna dreaptă; — *metter da banda*, a pune la o parte; a nu mai vorbi despre unu lucru.

BANDÁRE, *v. a.* a lega, a stringe cu o legâturâ.

BANDEGGIÁRE, *v. a.* a ecsila, a surguni.

BANDEGGIÁTO, *a.* ecsilatu, surgunitu.

BANDÉLLA, *f.* bantă de feru bătută la ușâ, la fereastră pentru a le ține în țițini.

BANDERÁIO, *m.* stegaru; veșmintaru, făcătoru de bandiere și de veșminte eclesiastice.

BANDERUÓLA, *f.* steguleț; cocoșu de vîntu, sfirleză de vîntu, giruetă.

BANDIÉRA, *f.* bandieră, steagu, praporu; stegaru; batalionu; omu sburdalnicu; — *voltar bandiera*, a schimba părerea sa, opiniunea sa.

BANDÍNA, *f.* unu felu de piatră prețioasă.

BANDINÉLLA, *f.* perdea; peșchiru, ștergaru.

BANDIRE, *v. a.* a goni, a depărta, a ecsila, a surguni; a publica, a promulga, a da în publicu.

BANDÍTA, *f.* ținutu în care se oprea mai nainte vînătoarea pe seama regelui; orice privilegiu sau prerogativă; — *a bandita*, în publicu.

BANDÍTO, *a. e s. m.* esilatu, surgunitu; banditu, tâlcharu, hoțu.

BANDITÓRE, *m.* telalu, crainicu, croldu, pristavu.

BANDO, *m.* strigare prin pristavu, proclamațiune, înștiințare publică, publicațiune; esilu, surgunire, isgonire; — *vada in bando*, ducâse la dracu.

BANDOLIÉRA, *m.* curea latâ de care militari își atîrnă patrontașulu sau pușca.

BÁNDOLO, *m.* capătulu cu care se leagă unu sculu de ață; — *trovare il bandolo*, a descurca o pricină.

BÁNO, *m.* banu, primu magistratu.

BÁRA, *f.* secriu, raclă pentru morți; unu felu de caru.

BARABÚFFA, *f.* sgomotu, larmă, gâlâgie.

BARACÁNE, *m.* camelotu, unu felu de materie de pîru de caprâ.

BARÁCCA, *f.* baracă, coșarcă.

BARACCÁRE, *v. n.* a face barace, coșarce.

BARACCHIÉRE, *m.* marchitanu.

BARÁRE, *v. n.* a înșela, a fura, a pișca.

BÁRATRO, *m.* gura, marginea unui abisu, unei prăpastii, unei genuni; infernu, iadu.

BARATTAMÉNTO, *m.* trampă, schimbare.

BARATTÁRE, *v. a.* a schimba, a face trampă.

Digitized by Google

BARATTATÓRE, *m.* celu ce face schimbu, trampâ.
BARATTERÍA, *f.* schimbu, trampâ; înşelâciune.
BARATTIÉRE, *m.* celu ce face trampâ; înşelătoru.
BARÁTTO, *m.* schimbu, trampâ; pişcare, înşelâciune.
BARÁTTOLO, *m.* borcanu, borcânaşu, borcânelu.
BÁRBA, *m.* unchiu; — *f.* barbâ; bârbie la cucoşi; — *barbe*, aripioare la unele feluri de peşti; spinii unui spicu; fulgii, aripele unei pene; rădăcină; — *far la barba*, a rade pe cineva; a se rade; — *fare ad uno la barba di stoppa*, a face o festă cuiva; — *è una cosa che ha la barba*, este unu lucru cunoscutu de multu; — *barba di becco*, barba caprei.
BARBABIÉTOLA, *f.* sfeclâ.
BARBACÁNE, *m.* piezu, povîrnire, plecare în piezu de susu în josu ce se dâ surfeţii verticale a unei clădiri; unu felu de întărire.
BARBACHÈPPO, *m.* nătărâu, nătângu.
BARBAGIÁNNI, *m.* buhnâ. bufniţă; omu mojicu, prostu, neghiobu, nătângu.
BARBÁGLIO, *m.* stelirea, întunecarea ochiloru de prea multâ luminâ; uimire, ameţeală.
BARBALÁCCHIO, BARBANDRÓCCO, *m.* omu de nimicu.
BARBARAMÈNTE, *avv.* într'unu modu barbaru, barbaricu; cu cruzime.
BARBÁRE, *v. n.* a face rădăcină; a prinde rădăcină, a înrădăcina; a se întinde, a câştiga putere; — *barbarla ad uno*, a face o festă cuiva.
BARBAREGGIÁRE, *v. n.* a face barbarisme în vorbire, a nu păzi regulele gramaticale.
BARBARÉSCO, *a.* barbarescu, din Barbaria.
BARBÁRICO, *a.* barbaricu, barbaru, de barbari.
BARBÁRIE, *f.* barbarie, barbarismu, cruzime, selbâtăcie, necivilizaţiune; grosime,
BARBARÍSMO, *m.* barbarismu, greşală in vorbire; faptâ barbarâ, crudelă, neomenoasă.
BÁRBARO, *a.* barbaru, selbaticu, necivilizatu, necioplitu; crudu, aspru, neomenosu.
BARBASSÓRO, *m.* omu de mare importanţâ.
BARBÁTA, *f.* rădăcinâ.
BARBATÉLLA, *f.* butaşu de viţâ sau altâ ramurâ ce se acopere cu pământu fără o ţâia ca sâ prinză rădăcinâ.
BARBÁTICO, *m.* înrădăcinare.
BARBÁTO, *a.* bârbosu, cu barbâ.
BARBAZZÁLE, *m.* zăbăluţâ ce se pune la calu sub fălcile din josu.
BARBERÁRE, *v. n.* a se întoarce, a se învirti ca unu prisnelu.
BARBERÉSCO, *m.* calu din Barbaria; celu ce îngrijeşte de cai din Barbaria.
BÁRBERO, *m.* calu din Barbaria.
BARBÉTTA, *f.* barbâ micâ, bârbuţâ.
BARBICAMÉNTO, *m.* înrădăcinare.
BARBICÁRE, *v. n.* a înrădăcina, a prinde rădăcinâ.
BARBICÍNA, *f.* rădăcinâ micâ.
BARBICÓNE, *m.* rădăcina principală a unei plante.
BARBIÉRE, BARBITONSÓRE, *m.* bărbieru.
BARBIERÍA, *f.* bărbierie.
BARBÍGI, *m. pl.* mustăţile.
BARBÍNO, *m.* barbâ micâ; câine flocosu, pudelu.
BÁRBIO, *m.* somnu (peşte).
BARBÓGIO, *a.* fleoncânitoru, loaznicu; prostu.
BARBÓNE, *m.* bârbosu; filosofu; câine flocosu, pudelu.
BARBÓTTA, *f.* unu felu de barcâ.
BARBÓZZA, *f.* partea unui coifu care acopere bârbia.
BARBUGLIAMÉNTO, *m.* bolborosire, ticâire.
BARBUGLIÁRE, *v. n.* a bolborosi, a vorbi prea repede şi încurcatu, încâtu sâ nu se înţeleagâ zicerile.
BARBÚTA, *f.* coifu; soldatu ce are coifu.
BARBÚTO, *a.* bârbosu, cu multâ barbâ.
BÁRCA, *f.* barcâ, luntre; vasu de plutire; — *ajutar la barca*, a da ajutoru cuiva la o întreprindere; — *saper di barca menare*, a cârmui bine, a câuta bine trebile sale.
BARCAIUÓLO, BARCARUÓLO, *m.* luntraşu.
BARCÁTA, *f.* povara ce se încarcâ într'o barcâ, într'unu caicu.
BARCHEGGIÁRE, *v. n.* a pluti, a naviga; a merge cu barcâ; a cârmui bine; a ingriji bine de lucrurile sale, a se purta înţelepţeşte.
BARCHÉTTA, *f.* barcâ micâ, luntriţâ.
BARCOLLAMÉNTO, *m.* şovâire, clătinare.
BARCOLLÁRE, *v. n.* a şovâi, a clătina, a tremura; a nu fi constantu, statornicu.
BARCÓNE, *m.* barcâ mare de transportu.
BÁRDA, *f.* armâturâ veche făcuta de şuviţe de feru ca sâ acopere peptulu şi coastele unui calu.
BARDAMENTÁRE, *v. a.* a gâti, a înhama calulu.
BARDÁNA, *f.* brusture (plantâ medicinală).
BARDÁRE, *v. a.* a acoperi unu calu cu armâtura sa; a înhâma.
BARDATÚRA, *f.* totu tachîmulu unui calu de călărie sau de înhâmatu.
BARDÉLLA, *f.* şea făcută cu pinză groasă sau cu păslă; umpluturâ de pîru ce se pune la o şea ca sâ nu rânească calulu.
BARDÍGLIO, *m.* unu felu de marmurâ.
BÁRDO, *m.* bardu, ordinu de cântători şi sacerdoţi la Celti, Gali şi Bretoni.
BARDÓSSO (A), *avv.* fără şea.
BARDÓTTO, *m.* catîru care merge înaintea celoru-l'alţi, şi poartă pe spinarea lui pe catâraru cu totu bagagiulu ce are; nerodu, prostu.
BAREGGIÁRE, *v. n.* a înşela, a scamota.
BARÉLLA, *f.* teargâ; unu felu de strecurâtoare.
BARELLÁRE, *v. a.* a purta cu teargâ; — *v. n.* a se clătina.
BARERÍA, *f.* înşelâciune, pişcare.
BARGÉLLO, *m.* barigelu, capulu dorobanţiloru, capulu sbiriloru; ofiţeru de poliţie.
BARGÍGLI, BARGIGLIÓNE, *m.* bârbie la cocoşi.
BARIGLIÓNE, *m.* cadâ, balercâ; putinâ.
BARÍLE, *m.* butoiu, bolobocu.
BARILÉTTO, *m.* bolobocelu, cadâ, balercâ.
BARLETTÁIO, *m.* dogaru, meşteru care face butoaie.
BARLÉTTO, *m.* unu felu de instrumentu cu care tîmplarii se servescu ca sâ înţepenească, sâ ţie în locu lemnulu ce ei lucrează.
BARLÚME, *m.* licărire, luminâ slabâ; — *barlume di speranza*, speranţâ uşoarâ, nesigurâ.
BÁRO. *m.* înşelătoru, scămătoru.
BARÓCCIO, *m.* trăsurâ, cărută cu doâ roate.
BARÓCCO, *a.* ciudatu, estravagantu, pocitu.
BARÓCCOLO, *m.* usurâ, câştigu nelegiuitu, nedreptu.

Digitized by Google

BAROMÉTRICO, *a.* barometricu.
BARÓMETRO, *m.* barometru, instrumentu spre a măsura apăsarea sau greutatea atmosferei.
BARONÁGGIO, *m.* baronagiu.
BARONÁTA, *f.* ştrengărie, benchetuire, crailicu.
BARONCÉLLO, *m.* baronaşu; copilu vioiu, sburdalnicu.
BARÓNCIO, *m.* derbedeu, ştrengaru.
BARÓNE, *m.* baronu; vagabondu, ştrengaru.
BARONÉSSA, *f.* baroneasă.
BARONÉTTO, *m.* baronetu.
BARONÍA, *f.* baronie, domeniu, moşie care dă proprietarului titlu de baronu.
BÁRRA, *f.* drugu, vargă; caluşu, proţapu, crâmpeiu.
BARRÁRE, *v. a.* a închide, a încuia, a astupa, a sinori.
BARRÉTTA, *f.* drugu micu, vargă, vergea.
BARRICÁRE, *v. a.* a baricada, a închide, a astupa.
BARRICÁTA, *f.* baricadă, întărire, grămădire de obiecte prin care se astupă drumulu spre apărare de inemici, sinorire.
BARRIÉRA, *f.* barieră; hotaru; stavilă, împiedecare, stănjănire, greutate; unu felu de danţu.
BARRÍRE, *v. n.* a striga ca elefantulu.
BARÚFFA, *f.* ceartă, gîlceavă, încăerare, ciocmăneală.
BARULLÁRE, *v. n.* a vinde cu mărunţişulu oarecare comestibile.
BARÚLLO, *m.* negutetoru care vinde cu mărunţişulu oarecare comestibile.
BARZELLÉTTA, *f.* glumă, batjocură.
BARZELLETTÁRE, *v. n.* a glumi, a batjocuri.
BÁSA, BÁSE, *f.* basă, principiu, temeiu, temelie.
BASAMÉNTO, *m.* partea din josu a unei zidiri, pe care se pare că se razimă toată clădirea.
BASÁRE, *v. a.* a pune temeliile, a întemeia, a aşeza.
BASCIÀ, *m.* paşă.
BÁSE, *f.* basă, principiu, temeiu, temelie.
BASÉTTA, *f.* mustaţă.
BASÍLICA, *m.* basilică, biserică principală; palatu.
BASILÍSCO, *m.* basiliscu, unu felu de şopîrlă cária cei vechi îi dau puterea de a omorî cu singură vederea.
BASIMÉNTO, *m.* leşinare, leşinu; sfîrşeală.
BASÍRE, *v. n.* a muri; a leşina, a cădea josu leşinatu.
BASÓSO, *a.* stupidu, prostu, neghiobu, nătângu.
BÁSSA, *f.* locu unde apa nu este adîncă, şi unde este adunatu multu nâsipu; unu felu de danţu.
BASSAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu abiectu, de josu, prostu; încetu, fără sgomotu.
BASSÁRE, *v. a.* a scobori, a lăsa, a pleca în josu.
BASSÉTTA, *f.* unu felu de jocu în cărţi, baseta.
BASSÉTTO, *m.* unu felu de instrumentu de muzică.
BASSÉZZA, *f.* scoborîre, scădere, înjosire, micşorare, baseţă; naştere de josu, proastă; faptă nemeritabilă pentru unu omu onestu; bacşorare.
BASSÍLICO, BASILICO, *m.* busuiocu (plantă).
BÁSSO, *m.* profunditate, adîncime, locu adîncu, profundu; basu, tonulu celu mai grosu din armonia musicală; basistu, care cântă basu; vioara cea mare care ţine basulu.
BÁSSO, *a.* profundu, adîncu, josu, inferioru, care nu este înnaltu, nu este înălţatu; prostu, nimicitu, demnu de a fi despreţuitu, trivialu, de rîndu; fără coragiu, fără generositate; — *a giorno basso*, spre seară; — *ora bassa*, târziu; — *far man bassa*, a jefui, a trece totu prin ascuţitulu săbiii, a strica; — *andare a capo basso*, a umbla cu capulu plecatu; — *a bassa voce*, încetu.
BASSÓNE, *m.* basonu, fagotu (instrumentu de musică).
BASSORILIÉVO, *m.* bareliefu, basu-reliefu, scobitură, cioplitură jumătate eşită afară.
BASSÓTTI, *m. pl.* unu felu de mâncare.
BASSÓTTO, *m.* omu de talie scurtă, groasă şi îndesată.
BASSOVÉNTRE, *m.* vintre, abdome, partea de josu a pântecelui, vîntricelulu.
BASSÚRA, *f.* şesu, locu, câmpu şesu.
BÁSTA, *avv.* destulu, de ajunsu; — *s. f.* garnitură pe poalele unei rochii; cusutură, însăilare.
BASTÁBILE, *a.* îndestulătoru, care este îndestulu.
BASTÁIO, *m.* hamalu.
BASTÁIO, *m.* fabricantu sau vînzătoru de samare.
BASTALÉNA (A), *avv.* cu toată puterea.
BASTÁNTE, *a.* îndestulătoru, destulu, de ajunsu.
BASTANTEMÉNTE, *avv.* de ajunsu, destulu, cu îndestulare, cătu ajunge, cătu trebue.
BASTÁNZA, *f.* îndestulare; continuaţiune, timpulu cătu ţine unu lucru.
BASTÁRDA, *f.* unu felu de galeră mică; pinza cea principală a unei galere.
BASTARDÁGGINE, *f.* starea aceluia care este bastardu.
BASTARDÉLLA, *f.* tigaie, castronu; unu felu de calească.
BASTARDÍRE, *v. n.* a degenera, a se abastarda.
BASTÁRDO, *a.* e *sost.* bastardu, degeneratu, stricatu; copilu naturalu, copilu din flori.
BASTARDÚME, *m.* strănepoţii unui bastardu.
BASTÁRE, *v. n.* a fi îndestulu, a ajunge; a dura, a ţinea, a continui; — *non mi basta l'animo*, n'amu coragiu, nu îndrăsnescu.
BASTÉVOLE, *a.* destulu, îndestulătoru, de ajunsu.
BASTEVOLMÉNTE, *avv.* destulu, de ajunsu, cu îndestulare.
BASTÍA, *f.* bastionu, meterezu.
BASTIMÉNTO, *m.* vasu de plutire, corabie, navă negutetorească.
BASTIONÁRE, *v. a.* a întări cu bastioane.
BASTIÓNE, *m.* bastionu, meterezu, întărire.
BASTÍTA, *f.* şanţu, întărire, fortificaţiune.
BÁSTO, *m.* samaru; sarcină, povară, grăutate.
BASTONAMÉNTO, *m.* bastonare, fapta de a bastona.
BASTONÁRE, *v. a.* a bastona, a bate, a lovi cu bastonulu.
BASTONÁTA, *f.* bastonadă; pagubă, vătămare.
BASTONATÓRE, *m.* celu ce dă, celu ce loveşte cu bastonu.
BASTONATÚRA, *f.* bastonare, bătae, toropire.
BASTONCÉLLO, BASTONCÍNO, *m.* bastonu micu; bâţu.
BASTÓNE, *m.* bastonu, bâtu, toiagu, toroipanu, paru, vargă; sprijinire, ajutoru; — *bastone pastorale*, toiagulu episcopiloru; — *un bastone di ceralacca*, unu ciubucu de ceară tare.
BATACCHIÁRE, *v. a.* a bastona, a toropi, a ciomăgi, a bate.
BATACCHIÁTA, *f.* bastonadă, toropire, lovitură.
BATÁCCHIO, *m.* bastonu, vâsdoabă, măciucă.
BATÁTA, *f.* unu felu de cartofe, picioci spanioleşti.

Digitized by Google

BATÍSTA, *f.* batistă, pînză subțire și deasă.
BATISTÉO, BATISTÉRIO, *m.* baptisteriu.
BATÓCCHIO, *m.* bastonulu unui orbu.
BÁTOLO, *m.* unu felu de șapcă sau câciulă cu codiță dinapoi.
BATÓSTA, *f.* ceartă, gâlceavă, încâerare, luptă.
BATOSTÁRE, *v. n.* a se certa, a se gîlcevi, a se încâera.
BATRACOMIOMACHÍA, *f.* batracomiomachie, lupta broaștelorŭ și a guzganiloru, poemă burlescă a lui Omeru.
BATTÁGLIA, *f.* bătălie, luptă; oștire; partea armiei care este între amîndoue aripile; unu felu de danțu; — *singolar battaglia*, duelu; — *è un cavallo di battaglia*, este unu lucru pe care se razemă cineva foarte multu.
BATTAGLIÁRE, *v. a.* e *n.* a se lupta în resbelu; a se certa, a se gîlcevi, a disputa.
BATTAGLIATÓRE, *m.* luptătoru, bătăușu.
BATTAGLIÈRE, *m.* luptătoru, bătăiașu.
BATTAGLIERÉSCO, *a.* de bătălie.
BATTÁGLIO, *m.* limba clopotului.
BATTAGLIÓNE, *m.* batalionu.
BATTELLIÈRE, *m.* luntrașu, caicgiu, corâbieru.
BATTÉLLO, *m.* luntre, caicu, șeică, batelu; — *battello a vapore*, piroscafu, vaporu.
BATTÉNTE, *m.* canatu (alu ușei); — *a.* care bate.
BÁTTERE, *v. a.* a bate, a lovi; — *v. n.* a prevedea; a da în fugă; — *battersi*, a se bate, a se lupta; a se încâera; — *battersela*, a pleca în fugă mare; — *batter moneta*, a bate, a tăia monedă, a face bani; — *battere l'inimico*, a bate, a birui pe inemici, a i pune pe fugă; — *quì batte il punto*, toată dificultatea este aici; — *batter la misura*, a da măsura, a bate, a da tactulu; — *battere le strade, battere la campagna*, a umbla iscodindu ca să afle posițiunea și mișcările inimiciloru.
BATTERÍA, *f.* baterie; compagnie de artilerie și materialulu ei; — *batteria elettrica*, împreunare a mai multoru butelie de Leida, prin care se produce o mai mare putere de electricitate; — *batteria da cucina*, uneltele care trebuescu la bucătărie.
BATTESIMÁLE, *a.* baptismalu, de botezu; — *la fonte, il fonte battesimale*, scăldătoarea de botezu, baptisteriu.
BATTESIMO, *m.* botezu; baptisteriu; — *dare il battesimo*, a boteza; — *ricevere il battesimo*, a se boteza.
BATTEZZAMÉNTO, *m.* botezare.
BATTEZZÁRE, *v. a.* a boteza; a porecli.
BATTEZZATORE, *m.* botezătoru.
BATTEZZÓNE, *m.* o monedă vechie florentină.
BATTIBÚGLIO, *m.* îmbulzeală; sgomotu, gălăgie.
BATTICÚLO, *m.* unu felu de nădragi.
BATTICUÓRE, *m.* bătaie a inimii, palpitațiune.
BATTIFUÓCO, *m.* amnaru.
BATTÍGIE, *f. pl.* epilepsie.
BATTILÁNA, *m.* celu ce bate lâna.
BATTILÓCCHIO, *m.* unu felu de scufă.
BATTILÓRO, *m.* acela care bate aurulu ca să lu facă table subțiri.
BATTIMÁNO, *m.* batere în palme spre semnu de aprobare, de mulțumire, aplausu.
BATTIMÉNTO, *m.* bătaie.
BATTINZÉCCA, *m.* taraphangiu.
BATTISÓFFIA, *f.* tresărire, înfiorare, bătaie a inimii pricinuită de frică.
BATTÍSTA, *m.* botezătoru, baptistu.
BATTISTÉRIO, BATTISTÉRO, *m.* baptisteriu; colimvistră, cristelniță.
BATTISTRÁDA, *m.* călăuzu, slugă, servitoru.
BÁTTITO, *m.* bătaie; palpitare.
BATTITÓIO, *m.* canatu.
BATTITÓRE, *m.* bătătoru, acela care bate; — *battitore di strade*, esploratoru, iscoadă.
BATTITÚRA, *f.* batae, lovitură; treeratu'u, treerarea grâului; aschie. țânduri de metalu.
BATTÓCCHIO, *m.* limba clopotului.
BÁTTOLA, *f.* scirțăitoare, huruitoare, unu felu de instrumentu de lemnu care ține loculu clopoteloru în săptămâna Patimiloru; omu vorbitoru, flecaru.
BATTOLOGÍA, *f.* repetițiune, poftorire inutilă de același lucru
BATTÚTA, *f.* batere, fapta de a bate; tactu, timpu la musică; bătaia pulsului, pulsațiune; — *cantare a tempo di battuta, andare a battuta*, a cânta, a juca după tactu, păzindu tactulu; — *andar per la battuta*, a urma ecsemplulu celorlalți, a se lua după ecsemplulu altora, după opiniunea tutulora.
BATTÚTO, *m.* pardoscala unei terațe, coperișulu unei zidiri făcutu în chipu de terată și așternutu cu lespezi de piatră; — *a.* bătutu; — *via battuta*, drumu bătutu, umblatu, deschisu.
BATTÚFFO, BATÚFFOLO, *m.* grâmadă, strînsură, adunătură,
BAÚLE, *m.* ladă, geantă, geamăntanu, gemăntănașu; — *fare il baule*, a pune în ladă lucrurile ce va cineva să le ia în călătorie, a se găti de drumu.
BAÚTTA, *f.* unu felu de mască venețiană; unu felu de mantelină.
BÁVA, *f.* bale; spumă.
BAVÁGLIO, *m.* pestelcuță ce se ațîrna de gîtulu copiiloru spre a se ține curați; scălușu.
BAVÉLLA, *f.* mătasă proastă.
BÁVERA, *f.* iaca, pelerină.
BÁVERO, *m.* iaca de manta.
BAVÓSO, *a.* bălosu, spumosu.
BÁZZA, *f.* norocu; barbă lungă, ascuțită și răsfrântă.
BAZZÁRRA, *f.* schimbu, trampă, târguire.
BAZZARRÁRE, *v. a.* a schimba, a târgui, a cumpăra și a vinde mărfuri.
BAZZARRATÓRE, *m.* acela care vinde, cumpără și face schimbu.
BAZZÁRRO, BAZÁR, *m.* bazaru, tîrgulu, piața unde se vîndu mărfurile în părțile Orientului; depozitu, magazie.
BAZZÉCOLA, *m.* bagatelu, lucru de nimicu; tândală.
BÁZZICA, *f.* conversațiune, societate; unu felu de jocu în cărți
BAZZICÁRE, *v. n.* a frecuenta, a visita desu, a merge, a se duce desu la unu locu.
BAZZICATÚRE, *f.* bagatele, secături, lucruri de nimicu.
BAZZÓTTO, *a.* cam moale.
BDÉLLIO, *m.* bdeliumu, unu felu de rășină.
BE', *agg. m. plur.* frumoși.
BEÁRE, *v. a.* a ferici, a desfăta, a încânta, a răpi, a face pe cineva să simță unu mare trans-

Digitized by Google

portu de plâcere, de bucurie ; — *bearsi in q. cosa*, a simți foarte mare bucurie pentru unu lucru.

BEATIFICÂNTE, *a.* beatificu, care beatifică ; care face fericitu, care pricinuește o bucurie foarte mare.

BEATIFICÁRE, *v. a.* a ferici, a face fericitu, a pricinui cuiva o bucurie foarte mare ; a canonisi, a beatifica, a pune în numărulu fericiților.

BEATIFICATÓRE, *m.* beatificatoru, celu ce beatifică, celu ce face fericitu pe cineva, celu ce pricinuește cuiva o mare bucurie.

BEATIFICAZIÓNE, *f.* beatificare, canonisire.

BEATÍFICO, *a.* care face fericitu, beatificu.

BEATITÚDINE, *f.* beatitudine, fericire ; — *le otto beatitudini*, cele optu fericiri de care vorbește Evangelia.

BEÁTO, *a.* fericitu, norocitu ; — *s. m.* fericitu, sântu, acela care se află în eterna fericire.

BEATÓNE, *m.* ipocritu, celu ce se preface a fi evlaviosu, cucernicu.

BÉCCA, *f.* legâtură de tafta cu care se leagă ciorapii ; unu felu de șapcă cu codița dinapoi.

BECCABÚNGA, *f.* becabungă (unu felu de plantă).

BECCÁCCIA, *f.* becațu, șnepu, (pasere).

BECCACCÍNO, *m.* becațină.

BECCAFÍCO, *m.* becațina care mănîncă smochine.

BECCÁIO, *m.* mâcelaru, tâetoru de vite.

BECCALÁGLIO, *m.* unu felu de jocu copilârescu.

BECCALÍTE, *m.* care are plâcere de a se disputa, de a se certa pentru toate nimicurile.

BECCAMÉNTO, *m.* ciocnire, lovire cu plisculu.

BECCAMÓRTO, *m.* cioclu, ingropâtoru.

BECCÁRE, *v. a.* a ciocni, a lovi cu plisculu ; a apuca cu plisculu ; a dobîndi, a câpăta, a câștiga prin vicleșugu, prin iscusință ; — *beccarsi il cervello*, a și obosi spiritulu prin lucrare prea multă, a osteni spiritulu prin cercetări zadarnice.

BECCÁRDO, *m.* mâcelaru.

BECCASTRÍNO, *m.* unu felu de pasere ; sâpoiu, sâpâligă.

BECCÁTA, *f.* fapta de a ciocni, ciocnire, cioculire.

BECCATÉLLA, *f.* bagatela ; — *stare a beccatelle*, a se mulțumi cu facilitate, a se mulțumi cu puținu.

BECCATÉLLO, *m.* peatră eșită afară din zidu ce servește a sprijini unu balconu, unu foișoru s. c. l.

BECCATÓIO, *m.* vasu în formă de o cutioară în care se dă de mâncare paseriloru ce se ținu în cușcă.

BECCHERÍA, *f.* mâcelărie ; omoru, vârsare de sânge.

BECCHÉTTO, *m.* panglică ; mai multe lucruri ascuțite la capătu în formă de pliscu.

BÉCCHICO, *a.* bunu în contra tusei ; — *s. m.* leacu de tusă, medicină de tusă.

BÉCCO, *m.* ciocu, pliscu ; orîce lucru încovâiatu la capătu și ascuțitu în chipu de pliscu ; ciocu de corabie.

BÉCCO, *m.* țapu ; — *becco cornuto*, celu ce poartă coarne, căruia nevasta sa i a fostu necredincioasă ; — *non aver il becco d'un quattrino*, a nu avea nimicu, a fi sâracu lipitu.

BECCÓNE, *m.* castratu, scobitu, jugânitu ; stupidu.

BECCOSTÓRTO, BECC'A FÓRBICE, *m.* unu felu de pasâre.

BECCUCCHIÁRE, *v. a.* a ciocni, a cioculi.

BECCÚCCIO, *m.* țevia lampei din care ese feștila care se aprinde.

BEDEGUÁR, *m* gâlcă, bubă flocoasă care se face pe trandafirii selbatici din împunge. a unui insectu.

BEFÁNA, *f.* marionetă, păpușă ; scriptoroaică.

BÉFFA, *f.* posnă, glumă, festă, batjocură, risu ; lucru de nimicu ; — *farsi beffe di una cosa*, a nesocoti, a despreți unu lucru, a și lua în risu, a fleșcâi.

BEFFÁRE, *v. a.* a batjocuri, a și bate jocu ; a nesocoti.

BEFFÁRDO, *m.* omu glumețu, batjocuritoru, pâcâlitoru

BEFFEGGIAMÉNTO, *m.* bâtae de jocu batjocurire.

BEFFEGGIÁRE, *v. a.* a batjocuri a lua în risu, a pâcâli.

BEFFEGGIATÓRE, *m.* batjocuritoru, fleșcâitoru, pâcâlitoru.

BEFFEGGIATÓRIO, *a.* glumețu, derisoriu, ingânătoru

BÈGA, *f.* prigonire, ceartă altercațiune

BEGHINA, *f.* nume de oarecare calugârițe din Țerile de Josu ; o femee evlavioasă cu fățărnicie și cu prejudecăți, bigotă.

BEGHÍNO, *m.* unu felu de calugăru ; sântoiu.

BÈGOLE, *f. pl.* bagatele, fleacuri, mofturi.

BELAMÉNTO, *m.* sbierare, sbieratulu oiloru.

BELÁRE, *v. n.* a sbiera ca oaea.

BEL BÈLLO, *avv.* puținu câte puținu, binișoru, încetu, incetinelu, încetișoru, cu prudență, cu cumpătu

BÉLLA, *f.* femee frumoasă, muiere frumoasă.

BELLADÓNNA, *f.* beladona, o plantă din familia solaneeloru.

BELLAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu frumosu ; încetu.

BELLÉTTA, *f.* noroiu, glodu, nâmolu.

BELLÉTTO, *m.* dresu, sulimanu, rumineală, albu și rosu ; prefăcătorie, ornamente mincinoase.

BELLETTÓSO, *a.* noroiosu, glodosu, nâmolosu.

BELLÉZZA, *f.* frumusețe ; lucru frumosu ; persoană frumoasă.

BELLICÁTO, *a.* cu buricu ; centralu.

BELLÍCO, *m.* buricu ; gâunoșitura de la partea poameloru care este dinprotiva coadei.

BÉLLICO, *a.* resbelicu, de resbelu.

BELLICÓNCHIO, *m.* cordonu prin care este legatu buricului copilului de a sa casă.

BELLICÓSO, *a.* belicosu, resbelnicu, marțialu.

BELLIGERÂNTE, *a.* e *s. m.* beligerantu, resbelătoru.

BELLÍGERO, *a.* belicosu, resbelnicu, marțialu.

BELLIMBÚSTO, *m.* omu frumosu dar de nimicu ; curtisanu galantu, omu căruia îi place să se gâtească și să facă curte femeiloru, țingâu.

BÉLLO, *s. m.* frumusețe, ceea ce este frumosu ; ocasiune, prileju ; — *agg.* frumosu, belu, plăcutu ; proporționatu, potrivitu ; curatu ; — *il bel sesso*, secsulu frumosu, secsulu femeescu ; — *il suo bello, la sua bella*, amantulu, ibovnicul sâu, amanta, ibovnica sa ; — *andar alle belle*, a fi complezantu, a plăcea ; — *andar bel bello*, a urma cu prudință, cu cumpătu ; — *farsi bello*, a se gâti, a se impoțona ; — *voi avete un bel dire, avete un bel fare*, vorbești înzadaru, lucrezi fără nici unu folosu ; — *il bel mondo*, societatea cea mai aleasă.

BELLÓCCHIO, *m.* unu felu de piatră prețioasă.

Digitized by Google

BELLUMÓRE, *a.* posnaşu, glumeţu, mucalitu; capriţiosu.
BÉLO, *m.* lucrarea de a sbiera ca oaea.
BELÓNE, *m.* plângâtoru, strigâtoru.
BELTÀ, *f.* frumuseţe.
BÉLVA, *f.* animalu selbaticu, fiarâ selbaticâ.
BELVEDÉRE, *m.* belvederu, pavilonu, balconu, terasâ, locu de unde se poate vedea departe împrejuru.
BELZEBÙ, *m.* diavolulu.
BEMMÓLLE, *m.* semnu la cheia unei bucâti de muzicâ sau înaintea unei note.
BENACCONCIAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu bine potrivitu, tocmai la timpu, la locu.
BENAFFÉTTO, *a.* afecţionatu, iubitoru, binevoitoru.
BENAUGURÁTO, *a.* prevestitoru de bine, cu semne bune.
BENALLEVÁTO, *a.* bine crescutu.
BENANDÁTA, *f.* bacşişu.
BENAVVENTURÁTO, BENAVVENTURÓSO, *a.* norocitu.
BEN BENE, *avv.* foarte bine, prea bine.
BENCHÈ, *cong.* cu toate câ, mâcaru câ.
BENCREÁTO, *a.* bine crescutu, delicatu, omeneţu.
BÉNDA, *f.* bendâ, legâturâ de frunte şi de capu; legâturâ, bucatâ de pinzâ strinsâ îndoitâ cu care se leagâ ochii la cineva ca sâ nu poatâ vedea; vâlu, propoadâ ce poartâ câlugăriţele; — *benda reale*, diademâ cu care mai nainte regii îşi ornau capulu.
BENDÁRE, *v. a.* a lega, a strînge cu o legâturâ, a lega ochii cuiva ca sâ nu poatâ vedea.
BENDATÚRA, *f.* fapta de a lega ochii, de a strînge cu o legâturâ.
BENDÉLLA, BENDERÉLLA, *f.* bendâ, legâturâ micâ.
BENDÓNE, *m.* panglicâ; fâşiile care se atirnâ la mitra unui episcopu; fâşii de dantelâ sau de altâ materie care se atirna la nişte coafiuri femeeşti.
BENDÚCCIO, *m.* muciaru, basma de nasu alu copiiloru.
BÉNE, *avv.* bine; de cuviinţâ; foarte; cu abundanţâ, cu îmbilşugare; de bunâ seamâ, cu încredinţare; cu facilitate, cu înlesnire; cu iscusinţâ, cu meşteşugu; cumu se cade; mâcaru câ, cu toate câ.
BÉNE, *m.* binele, folosulu; faptele cele bune; avuţiile, averile; orîce lucru bunu, plâcutu, folositoru; — *il Sommo Bene*, Dumnezeu; — *beni stabili e mobili*, averile nemişcâtoare şi mişcâtoare; — *voler bene*, a iubi; — *pigliare in bene*, a lua spre bine.
BENEDETTÍNO, *m.* religiosu, câlugâru de ordinulu Sântului Benedictu, benedictinu.
BENEDÉTTO, *m.* epilepsie; — *agg.* binecuvîntatu, blagoslovitu; doritu foarte multu.
BENEDÌCITE, *m.* rugâciunea ce se face înainte de a şedea la mâncare, benedicite.
BENEDICITÓRE, *m.* celu ce binecuvînteaza.
BENEDÍRE, *v. a.* a binecuvînta, a blagoslovi; a sfinţi; — *Dio ti benedica*, Dumnezeu sâ ţi ajute.
BENEDIZIÓNE, *f.* binecuvîntare, blagoslovenie.
BENEFATTÍVO, *a.* binefâcâtoru.
BENEFATTÓRE, *m.* fâcâtoru de bine.
BENEFICÁRE, *v. a.* a face bine cuiva, a i da ajutoru, a i veni spre ajutoru, a lu indatora.
BENEFICATÓRE, *m.* fâcâtoru de bine.
BENEFICÉNZA, *f.* facere de bine, liberalitate.
BENEFICIÁLE, *a.* beneficialu, care priveşte la folosurile, câştigurile, veniturile bisericeşti.
BENEFICIÁRIO, *a. e sost. m.* beneficiaru, celu ce se foloseşte de vreunu venitu bisericescu.
BENEFICIÁTA, *f.* representaţiune teatralâ în folosulu vreunui actoru, sau în folosulu sâraciloru.
BENEFICIÁTO, *a.* e *s. m.* beneficiatu, celu ce se foloseşte de unu beneficiu eclesiasticu, de unu venitu bisericescu.
BENEFÍCIO, BENEFÌZIO, *m.* beneficiu, facere de bine; folosu, câştigu, avantagiu, înlesnire; titlu, demnitate eclesiasticâ însoţite de unu venitu; gradu, dregâtorie; — *beneficio del corpo*, deşertarea vintrelui.
BENÉFICO, *a.* binefâcâtoru.
BENEMERÉNTE, *a.* demnu de premiu, de resplătire.
BENEMERÉNZA, *f.* dreptu la recunoştinţa altuia, la resplătire, la remunerare; meritu, vrednicie.
BENEMÉRITO, *a.* care are meritu, care este demnu de a fi resplătitu, remuneratu, premiatu.
BENEPLÁCITO, *m.* placu, voluntate, voinţâ, voe, gâsire cu cale; gustu, pârere, gîndu; — *a beneplacito*, după voe, cu voe, cu învoire, cu bunâ tocmealâ.
BENESSERE, *m.* prosperitate, mulţumîre, traiu bunu, traiu ticnitu; dispositiune plâcutâ a corpului şi a spiritului.
BENESTÁNTE, *a.* care se aflâ bine; cu avere, cu stare.
BENEVÍSO, *a.* bine priimitu, iubitu.
BENEVÍVERE, *v. n.* a trâi bine
BENEVOLÉNZA, *f.* bunâvoinţâ, favòru, affecţiune.
BENÉVOLO, *a.* benevolu, binevoitoru, favorabilu.
BENFACÉNTE, *a.* binefâcâtoru.
BENFÁTTO, *a.* bine fâcutu, proporţionatu, potrivitu, bunu.
BENIAMÍNO, *m.* beniaminu, preaiubitu, favoritu.
BENIGNITÀ, *f.* blândeţâ, îndurare, bunâtate.
BENÍGNO, *a.* blându, îndurâtoru, bunu, dulce, omenosu; favorabilu, priinciosu; uşoru.
BENINSIÉME, *m.* potrivire, proporţiune, acordu.
BENINTENZIONÁTO, *a.* cu cugetu bunu.
BENINTÉSO, *a.* eşitu bine, fâcutu cu gustu, cu înţelepciune, cu meşteşugu, bine-înţelesu.
BENÍSSIMO, *avv.* prea bine, foarte bîne.
BENLAVORÁTO, *a.* lucratu bine, cu perfecţiune.
BENMONTÁTO, *a.* câlare pe unu calu frumosu.
BENNÁTO, *a.* nobilu, de o familie bunâ; de neamu.
BENSÁI, *avv.* da, negreşitu, firește.
BENSERVÍTO, *m.* inscrisu prin care cineva declară câ servitorulu sâu şi a împlinitu bine datoriile.
BENSÌ, *avv.* e *cong.* negreşitu, firește; dar, iar.
BENTENÚTO, *a.* ţinutu în bunâ stare, păstratu bine.
BENTORNÁTO, *m.* bunâ întoarcere, bunâ venire.
BENTÓSTO, *avv.* îndatâ, curîndu.
BENVÍSTO, *a.* bine priimitu, iubitu.
BENVOLENTIÉRI, *avv.* bucurosu, cu mare plâcere.
BENVOLÉRE, *m.* bunâvoinţâ, afecţiune, favoru.
BENVOLÉRE, *v. n.* a binevoi, a fi favorabilu cuiva.
BENZÓICO, *a.* benzoicu.
BENZOÍNO, *m.* benzoe, unu felu de balsamu.
BÉOLA, *f.* mesteacânu (arbore).
BEÓNE, *m.* beţivu, omulu câruia îi place vinulu şi bea foarte multu.

Digitized by Google

BÉRBICE, *f.* oae, berbece.

BERCILÓCCHIO, *m.* ciacîru, care se uită pieziș, crucișu, care are căutătură încrucișată.

BÉRE, BÈVERE, *v. a.* a bea, a înghiți, a suge, a soarbe; — *s. m.* băutură; fapta de a bea; — *bere l'amore cogli occhi*, a se înamora, a se amoreza privindu o persoană; — *bere cogli occhi la luce*, a trăi, a vedea lumina; — *bere a centellini*, a sorbi, a bea câte puținu și desu; — *bere grosso*, a crede prea cu facilitate.

BERETTÍNO, BERTÍNO, *a.* cenușiu.

BÉRGA, *f.* malulu, marginea rădicată a unui riu.

BERGAMÓTTO, *a.* bergamotu; — *s. m.* pară bergamotă; portocală care are unu mirosu foarte plăcutu.

BERGHINÉLLA, *f.* femee zădarnică și limbută.

BÉRGO, *m.* unu felu de strugure.

BERGOLÁRE, *v. n.* a bâlăbui, a bîrfi, a dârdâi.

BERGOLINÁRE, *v. n.* a batjocuri, a glumi.

BÉRGOLO, *a.* ușoru, nestatornicu, schimbăciosu; simplu, neghiobu; flecaru; — *s. m.* unu felu de panieru.

BERÍLLO, *m.* berilu, acuamarină (peatră prețioasă).

BERLÍNA, *f.* căsuță în care se închideau criminalii spre a i espune la rîsulu publicului; berlină, unu felu de trăsură cu patru roate; unu felu de jocu.

BERLÍNGA, *f.* o monedă vechie milanezâ, berlingă.

BERLINGÁCCIO, *m.* joea cea de pe urmă a carnavalului.

BERLINGÁRE, *v. n.* a dârdâi, a bîrfi, a flâncani.

BERLINGATÓRE, BÉRLINGHIÉRE, *m.* flecaru, bâlăbunu.

BERLINGÓZZO, *m.* unu felu de mâncare.

BERMUDIÁNA, *f.* bermudiană (unu felu de plantă).

BERNARDÍNO, *m.* beruardinu, calugăru din ordinulu sântului Bernardu.

BERNÉSCO, *a* glumețu, bernescu, posnașu, mucalitu.

BERNÓCCOLO, *m.* ghebu, bulbucare, cucuere, unflătură.

BERRÉTTA, *f.* baretă, bonetă, căciulă; comanacu.

BERRETTÁIO, *m.* celu ce face sau vinde barete.

BERRETTÍNO, *m.* baretă mică, bonetă mică; — *a.* cenușiu; înșelătoru, vicleanu, șiretu.

BERRÉTTO, *m.* bonetă, căciulă.

BERRETTÓNE, *m.* bonetu mare, căciulă mare.

BERROVÁGLIA, *a.* trupa sbiriloru, dorobanți.

BERROVIÉRE, *m.* sbiru, arcașu, dorobanțu; strîngaru, ticălosu, mișelu.

BERSAGLIÁRE, *v. a.* a da, a lovi, a nemeri, a bate cu artileria; a supăra, a necăji.

BERSAGLIÉRE, *m.* celu ce trage la semnu; bersalieru, unu felu de soldați din armia italiană.

BERSÁGLIO, *m.* semnu, țintă; întâlnire.

BÉRTA, *f.* glumă, batjocură; berbece cu care se batu parii în pământu; unu felu de pasere.

BERTEGGIAMÉNTO, *m.* batjocurire, batjocuritură.

BERTEGGIÁRE, *v. a.* a batjocuri; a și bate jocu, a lua în risu; a glumi, a păcăli.

BERTEGGIATÓRE, *m.* omu glumețu, batjocuritoru.

BERTÉSCA, *f.* parapetu, meterezu, foișoru.

BERTESCÁRE, *v. a.* a întări cu parapeturi sau cu foișoare; a nu ști cineva cumu să se apuce de o lucrare.

BERTÍNO, *a.* cenușiu.

BERTÓNE, *m.* unu felu de corabie.

BERTOVÉLLO, *m.* vîrșie, instrumentu de râchită cu care se prinde pește.

BERTÚCCIA, *f.* BERTÚCCIO, *m.* maimuță, momiță; unu soiu de griere.

BERTUCCIÓNE, *m.* maimuță mare, maimuțoiu.

BESSÁGGINE, *f.* prostie, gogomanie, nerozie, mojicie.

BÉSSO, *a.* prostu, negbiobu, nerodu, mojicu, nătângu.

BESTÉMMIA, *f.* blestemu, afurisenie; defăimare.

BESTEMMIÁRE, *v. a.* e *n.* a blestema, a afurisi; a huli, a defăima.

BESTEMMIATÓRE, *m.* blestemătoru, celu ce blestemă

BÉSTIA, *f.* bestie, dobitocu, vită; omu cu totulu fără spiritu, prostu, neghiobu, stupidu.

BESTIÁIO, *m.* celu ce îngrijește de vite.

BESTIÁLE, *a.* bestialu, animalicescu, dobitocescu; nerodu, neghiobu, absurdu, ciudatu; brutalu.

BESTIALEGGIÁRE, *v. n.* a face sau a spune lucruri ciudate, proaste, neghioabe; a se tonti, a se neghiobi.

BESTIALITÀ, *f.* bestialitate, animalie; dobitocie, neghiobie, tontie; absurditate; buecie, buecime.

BESTIÁME, *m.* vite, cireadă de vite

BESTIÁRIO, *m.* bestiaru, îngrijitoru de animale.

BESTIÓNE, *m.* bestie mare; omu brutalu, necioplitu, grosu, mojicu, dobitocu, nerodu mare; buestrașu.

BÉTEL, *m.* betelu, unu felu de plantă indiană.

BÉTOLO, *m.* unu felu de plantă.

BETTOLA, *f.* crâșmă, cârciumă, birtu prostu.

BETTOLÁNTE, *m.* care frecuentează o cârciumă.

BETTOLIÉRE, *m.* cârciumaru.

BETTÓNICA, *f.* betonică (unu felu de plantă).

BETÚLLA, BÉTULA, *f.* mesteacănu (arbore),

BÉVA, *f.* băutură.

BEVÁNDA, *f.* băutură.

BEVERÁGGIO, *m.* băutură; bacșișu.

BÉVERE, *v. a.* a bea.

BEVERÉCCIO, *a.* plăcutu, bunu de băutu.

BEVERÍA, *f.* patima beției, obiceiu de a se îmbăta, fapta de a bea multu, peste măsură.

BÉVERO, *m.* castoru (animalu).

BEVERÓNE, *m.* băutură ce se dă la cai; doftorie.

BEVÍBILE, *a.* de băutu, care se poate bea, potabilu.

BEVILÁCQUA, *m.* abstemiu, care nu bea vinu.

BEVIMÉNTO, *m.* fapta de a bea.

BEVITÓRE, *m.* băutoru, bețivu.

BEVÓNE, *m.* bețivu, supusu, datu la patima beției; acela căruia îi place vinulu și bea foarte multu, peste măsură.

BEZZICÁRE, *v. a.* a ciocni, a lovi cu plisculu; — *bezzicarsi*, a se ciocni; a se certa, a se prigoni.

BEZZICÁTA, *f.* lovitură cu plisculu.

BEZZICATÚRA, *f.* rană pricinuită de o lovitură cu plisculu, ciocnitură.

BEZZO, *m.* monedă vechie venețiană; denaru; bani.

BIÁCCA, *f.* carbonatu de plumbu a căruia față este albă; sulimanu, dresu albu.

Digitized by Google

BIÁDA, *f.* bucate, grâne, grâe de orîce felu care servescu spre hrana oameniloru şi a viteloru.
BIADAIUÓLO, *m.*, negutetoru de grâu, de grâne.
BIADÉTTO, *m.* o substanţâ albastrâ de care se servescu pictorii.
BIANCÁGNO, BIANCÁSTRO, *a.* albiu. bâtându în albu.
BIANCHEGGIAMÉNTO, *m.* albeaţâ, albiturâ, cuali tatea de a fi albu, albire.
BIANCHEGGIÁRE, *v. n.* a fi albu, a albi
BIANCHERÍA, *f.* rufe, premenealâ.
BIANCHÉTTA, *f.* unu felu de materie de lânâ.
BIANCHÉZZA, *f.* albeaţâ, albealâ.
BIANCHÍCCIO, *a.* albiu, albiciosu, alburiu, albuţu.
BIANCHIMÉNTO, *m.* albire, fapta de a albi, de a spoi cu o faţâ albâ; albitură; albu.
BIANCHÍRE, *v. a.* e *n.* a albi, a face albu, a spoi cu o faţâ albâ; a deveni albu; a tăia, a netezi, a potrivi copita unui calu.
BIÁNCO, *m.* albu, coloarea albâ; albealâ, albeaţâ; albu, omu de rasa albâ; — *bianco dell' uovo*, albuşu de ou, albuminâ; — *bianco dell' occhio*, albeaţa ochiului; — *di punto in bianco*, orizontalu; fâra veste.
BIÁNCO, *a.* albu; albuţu, albiu, albiciosu. albeneţu, albitu; fârâ coloare; palidu, galbenu; deschisu, luminosu, strălucitu; curatu; — *lasciare in bianco*, a lâsa locu albu la unu înscrisu spre a putea adâoga ceva mai târziu; — *arma bianca*, arme de atacu precumu sabie, baionetâ s. c. l.; — *carta bianca*, împuternicire, putere deplinâ; — *nota bianca*, minimâ.
BIANCOMANGIÁRE, *m.* gelatinâ făcutâ din lapte de migdale, zaharu, şi cleiu de peşte.
BIANCÓSO, *a.* foarte albu.
BIANCOSPÍNO, *m.* pâducelu.
BIANCOVESTÍTO, *a.* îmbrâcatu cu haine albe.
BIANCÚCCIO, *a.* albuţu, care bate în albu.
BIANCÚME, *m.* materie albâ, substanţâ albâ.
BIÁNTE, *a.* vagabondu, prostu, strengaru.
BIASCIÁRE, *v. a.* a mestica râu si cu dificultate; — *biasciare le parole*, a mânca vorbele.
BIASIMÁRE, *v. a.* a dojâni, a imputa, a probozi, a defâima; — *biasimarsi*, a se plânge, a se jâlui.
BIASIMATÓRE, *m.* defâimâtoru, probozitoru.
BIASIMÉVOLE, *a.* demnu de defâimare, de dojanâ.
BIÁSIMO, BIÁSMO, *m.* defâimare, dojanâ, vituperare, imputare, deprobare, desaprobare, condemnare; patâ, vâtâmare a numelui celui bunu, defectu.
BÍBBIA, *f.* Biblie, Sânta Scripturâ.
BÍBITA, *f.* bâuturâ medicinalâ, lucrarea de a bea.
BÍBLICO, *a.* biblicu.
BIBLI FILO, *m.* bibliofilu, amatoru de cârţi.
BIBLIOGRAFÍA, *f.* bibliografie, ştiinţa bibliografică.
BIBLIOGRÁFICO, *a.* bibliograficu, de bibliografie.
BIBLIÓGRAFO, *m.* bibliografu, cunoscătoru de cârţi.
BIBLIÓMANE, *m.* bibliomanu, celu ce are patima de a cumpâra totu felulu de cârţi.
BIBLIOMANÍA, *f.* bibliomanie, manie, patimâ de a avea multe cârti mai cu seamâ rare si preţioase.
BIBLIOPÉA, *f.* artea de a compune cârţile.
BIBLIÓPOLA, *m.* libraru.
BIBLIÓTAFO, *m.* celu ce nu dâ cârţile sale altora.
BIBLIOTÉCA, *f.* bibliotecâ, librărie; dulapu de pâstratu cârţi.
BIBLIOTECÁRIO, *m.* bibliotecaru.
BIBLÍSTA, *m.* ereticu care nu priimeşte decâtu tecstulu Bibliei.
: ICA, *f.* grâmadâ,
BICCHIERÁIO, *m.* sticlaru, celu ce vinde paharâle.
BICCHIÉRE, BICCHIERO, *m.* paharu.
BICIÁNCOLE, *f.* unu felu de cumpână.
BICÍPITE, *a.* cu doâ capete, bicipitu.
BICÓCCA, *f.* orăşelu, cetăţue puţinu însemnată.
BICOLÓRE, *a.* bicoloru. cu doâ feţe.
BICÓRNE, BICORNÚTO, *a.* bicornu, cu doâ coarne.
BICÓRNIA, *f.* nicovalâ, ilău cu doâ coarne.
BIDÁLE, *a.* e *s. m.* pedestraşu.
BIDÉLLO, *m.* pedelu, slugâ la o universitate.
BIDENTÁTO, *a.* cu doi colţi sau craci.
BIDÉNTE, *m.* sâpâligâ, o sapâ cu doi colţi sau craci; oae de doi ani.
BIDÉTTO, *m.* mânzu, calu micu.
BIECÁMENTE, *avv.* chiorîşu; cu despreţu, într'unu chipu urîtu. mâniosu, sinistru.
BIÉCO, *a.* strâmbu, curmezişu, poncişu, chiorişu; mâniosu, amerinţâtoru, sinistru; spurcatu, murdaru.
BIENNÁLE, *a.* bienalu, de doi ani, ce ţine doi ani.
BIÉNNIO, *m.* bienniu, periodu de doi ani.
BIÉTA, BIÉTOLA, *f.* unu felu de brojbe, de napi.
BIETOLÓNE, *m.* omu de nimicu, fârâ judecatâ, nătărău,
BIÉTTA, *f.* pană, icu cu care se despică lemnulu.
BÍFEDO, *a.* tăietu în doâ până aproape de jumătatea lungimei.
BÍFFA, *f.* instrumentu geodeticu spre a hotări cu câtu unu punctu alu surfeţii pâmîntului este mai susu sau mai josu decâtu altulu; nivelâ.
BIFOLCHERÍA, *f.* artea boarului, vâcarului.
BIFÓLCO, *m.* boaru, vâcaru.
BIFORCAMÉNTO, *m.* crâcânare, bifurcaţiune.
BIFORCÁRSI, *v. n.* a se înfurci, a se încrâcâna, a se face rescruce, a se despărţi in doi craci.
BIFORCAZIÓNE, *f.* bifurcaţiune, crâcânare, despărţire în doi craci; rescruce.
BIFÓRCO, *m.* furcâ.
BIFORCÚTO, *a.* înfurcitu, încrâcânatu, cu doi craci, făcutu în forma furculiţei.
BIFÓRME, *a.* cu doâ forme.
BIFRÓNTE, *a.* cu doâ feţe, cu doâ capete, bifrontu.
BÍGA, *f.* unu felu de caru cu doâ roate.
BIGAMÍA, *f.* bigamie, crima de a lua în câsătorie doâ persoane într'acelaşi timpu; a doa câsătorie.
BÍGAMO, *m.* acela care s'a însuratu cu doâ femei de odată; celu ce s'a însuratu de doâ ori.
BIGÁTTO, *m.* omidă; gîndacu de mătasă.
BIGÉLLO, *m.* aba, dimie (materie groasă de lână).
BIGERÓGNOLO, *a.* care bate în vînătu, în cenuşiu.
BIGHELLÓNE, *a.* prostu, smintitu.
BIGHERÁIO, *m.* horbotistu, dantelistu.
BÍGHERO, *m.* horbotă, dantelă.
BÍGIO, *a.* e *s. m.* vînătu, cenuşiu, oacheşu; murgu închisu.
BÍGLIA, *f.* bilă de biliartu.

Digitized by Google

BIGLIÁRDO, *m.* biliartu, unu felu de jocu; loculu unde, şi masa pe care se joacă biliartu.
BIGLIÉTTO, *m.* biletu; biletu de amoru; înscrisu; zapisu, poliţă.
BIGLIÓNE, *m.* monedă de aramă amestecată cu puţinu argintu.
BIGÓNCIA, *f.* putină mică, cadă; catedră, tribună, locu redicatu unde vorbescu oratorii.
BIGORDÁRE, *v. n.* a se lupta cu lancea.
BIGÓRDO, *m.* lance.
BIGOTTERÍA, *f.* bigoterie, ipocrisie, bigotismu.
BIGÓTTO, *a.* bigotu, cucernicu prefăcutu, ipocritu, făţarnicu.
BILÁNCIA, *f.* balanţă, terezie, cumpene, cântaru; ecuilibru, cumpănire; cumpănă (constelaţiune).
BILANCIÁIO, *m.* celu ce face cumpene şi dramuri.
BILANCIAMÉNTO, *m.* cercetare, cumpănire, ecsamenu.
BILANCIÁRE, *v. a.* a cumpăni, a cântări; a alătura, a cerceta, a ecsamina cu mare îngrijire; a ecuilibra, a potrivi.
BILANCIATAMÉNTE, *avv.* cu mare îngrijire, cu multă reflecsiune, cu băgare de seamă.
BILANCIÉRE, *m.* limba sau pendelulu orologiului; o maşină cu care se batu monede sau medalii.
BILÁNCIO, *m.* alăturare, potrivire; bilanţulu unei socoteli.
BILATERÁLE, *a.* bilateralu.
BÍLE, *f.* fiere, veninu; mânie, ciudă, necazu.
BILIÁRE, BILIÁRIO, *a.* biliaru, veninaru, care priveşte, se reduce la fiere, veninu.
BILICÁRE, *v. a.* a cumpăni, a pune în ecuilibru, a ecsamina cu atenţiune, cu băgare de seamă.
BÍLICO, *m.* mijloculu, centrulu, punctulu din mijlocu; ecuilibru, cumpănire; ţâţână dela o poartă.
BILÍNGUE, *a.* care are două limbi; care vorbeşte în două limbi, cunoaşte două limbi; falsu, vicleanu.
BILIÓNE, *m.* bilionu, o mie de milioane.
BILIÓRSA, *f.* animalu imaginariu, închipuire zadarnică, nălucire, chimeră.
BILIÓSO, *a.* fierosu, de fiere, veninosu; supărăciosu.
BILIÉRA, *f.* festă, renghiu.
BÍLLO, *m.* curcanu.
BILÚSTRE, *a.* bilustru, de două lustre, de zece ani.
BÍMBO, *m.* copilu micu, pruncu.
BIMÉMBRE, *a.* bimembru, cu două membre, de două chipuri, în două chipuri.
BIMMÓLLE, BEMÓLLE, *m.* bemolu, unu tonu de muzică.
BINÁRE, *v. a.* a face doi gemeni; a împerechia.
BINÁRIO, *a.* binaru, compusu de două unimi, de două ţifre, de două lucruri.
BINÁTO, *m.* gemenu.
BINDÉLLA, *f.* panglică, cordea.
BINDOLÁRE, *v. a.* a înşela, a batjocuri.
BINDOLERÍA, *f.* înşelăciune, şiretlicu.
BÍNDOLO, *m.* răschitoru, rotapu, vîrtelniţă, instrumentu pe care se deapănă; leagănu, dulapu, dăinuşu, scrinciobu; înşelaciune; înşelătoru.
BINDOLÓNE, *m.* înşelătoru, şiretu, vicleanu.
BINÓCOLO, BINÓCCOLO, *m.* lornetă, ochiană purtăreaţă care serveşte pentru amîndoi ochii.
BINOCULÁRE, *a.* binocularu, care serveşte pentru amîndoi ochii.
BINÓMIO, *m.* binomu, espresiune algebrică de doi termini.
BIÓCCOLO, *m* flocu de lână sau de mătasă; — *raccogliere i bioccoli*, a băga de seamă la cele ce se facu şi se zicu şi a spune celoru-l'alţi ceea ce a aflatu.
BIOGRAFÍA, *f.* biografie, culegere de fapte istorice din viaţa unui individu.
BIOGRÁFICO, *a.* biografiu, de biografie.
BIÓGRAFO, *m.* scriitoru de biografii.
BIONDEGGIÁNTE, *a.* care plăviţeşte, albiniţeşte.
BIONDEGGIÁRE, *v. n.* a se pleveţi, a fi plăviţu.
BIONDÉZZA, *f.* pleveţire, faţa galbină a pîrului.
BIÓNDO, *a.* plăveţu, albineţu, galbenu, bălanu.
BIÓSCIO, *a.* bolborositoru; — *a bioscio*, poncişu.
BIPARTÍBILE, *a.* care se poate despărţi în două.
BIPARTÍRE, *v. a.* a împărţi, a despărţi în două.
BIPARTÍTO, BIPARTÉNTE, *a.* împărţitu în două.
BÍPEDE, *a.* e *s. m.* bipedu, cu două picioare.
BIPENNE, *f.* săcure cu două tăişuri, bipenă.
BÍRBA, *f.* faetonu; înşelăciune. viclenie; vicleanu.
BIRBÁNTE, *m.* vicleanu, strîngaru, înşelătoru.
BIRBÓNE, *m.* omu rău, vicleanu, înşelătoru, hoţu.
BIRBONERÍA, BIRBANTERÍA, BIRBONÁTA, *f.* hoţie, vicleşugu, şiretlicu, înşelăciune, strîngărie.
BÍRCIO, *a.* ciaciru, chioru.
BIRÉME, *f.* biremă, o navă cu două rînduri de lopăţi.
BIRIBÁRA (GIUÓCO DEL), jocu încurcatu, neorînduială, amestecătură, încurcătură.
BIRIBÍSSO, *m.* unu felu de jocu de câştigu.
BIRICCHINÁTA, *f.* strengărie, renghiu, festă de strengaru; mucalitlicu, caraghioslicu.
BIRICCHÍNO, *m.* derbedeu, strengaru.
BIRICÓCCOLA, *f.* caisă, zarzără.
BIRÍLLI, *m.* popice, cugle, niste bucăti de lemnu rătunde care servescu la unu felu de jocu.
BIROCCÍNO, *m.* unu felu de cabrioletu.
BIRÓCCIO, *m.* trăsură mică deschisă cu patru roate.
BÍRRA, *f.* bere.
BIRRÁCCHIO, *m.* bucăţică, codrişoru; viţelu, viţelusu
BIRRÁIO, *m.* beraru, celu ce face sau vinde bere.
BIRRARÍA, *f.* berărie.
BIRRERÍA, *f.* gendarmerie, trupa sbiriloru.
BIRRÉSCO, *a.* de sbiru, de arcaşu, de dorobanţu.
BÍRRO, *m.* sbiru, dorobanţu, arcaşu, gendarmu.
BIS, *avv.* bis, încă odată, de două ori.
BISÁCCIA, *f.* desagu, ghiosdanu.
BISÁNTE, *m.* bizantu, monedă bizantină; bucăţică de foae de auru, de argintu, de aramă sau de altu metalu rătundă ce se pune pe o materie spre ornamentu.
BISANTÍNO, *a.* bizantinu, constantinopolitanu.
BISARCÁVOLO, *m.* alu patrulea strămoşu,
BISÁVOLA, *f.* strămoaşă, mama moşului.
BISÁVOLO, *m.* strămoşu.
BISBÉTICO, *a.* estravagantu, capriţiosu, fantastu.
BISBIGLIAMÉNTO, *m.* bombăire, vijăire, murmurare.
BISBIGLIÁRE, *v. n.* a bombăi, a murmura, a vijăi.
BISBIGLIATÓRE, *m.* bombăitoru, vijiitoru, şoptitoru.
BISBÍGLIO, *m.* bombăeală, şoaptă, vijiitură.
BÍSCA, *f.* locu, adunare unde se joacă cârţi.
BISCÁCCIA, BISCÁZZA, *f.* casă de jocu, casă unde se adună o societate uritâ.
BISCAIUÓLO, *m.* celu ce merge adesea la lucrurile unde se joacă cârţi.
BISCANTÁRE, *v. a.* a cânta încetinelu, încetişoru.
BISCÁNTO, *m* unghiu, colţu despărţitu în două.

Digitized by Google

BISCAZZÁRE, *v. n.* a risipi; a și prăpădi toată starea cu joculu și cu desfrînările sale.

BISCAZZIÉRE, *m.* celu ce merge adesea la locurile unde se joacă cărți, care frecuentează casele de jocu.

BISCÁZZO, *m.* glumă proastă.

BÍSCHERO, *m.* cuiu micu de lemnu sau de metalu care servește a întinde sau a slăbi coardele unui instrumentu de muzică.

BISCHÉTTO, *m.* unu felu de masă sau de bancă mică.

BISCHIZZÁRE, *v. n.* a și obosi, a și osteni spiritulu prin lucrare prea multă.

BÍSCIA, *f.* șarpe; unu felu de dantu; unu felu de verme; — *a biscia*, sucitu, strâmbu.

BISCIÓNE, *m.* șarpe mare.

BISCOLÓRE, *a* pestrițatu, pestrițu.

BISCONTÓRTO, *a.* scâlâmbatu, strâmbatu cu totulu.

BISCOTTÁRE, *v. a.* a râscoace, a face biscotu.

BISCOTTERÍA, *f.* brutărie, simigerie.

BISCOTTINÍSTA, *m.* simigiu, celu ce face biscoturi.

BISCOTTÍNO, *m.* biscotu, posmagu, posmățelu, prăjiturică.

BISCÓTTO, *m.* biscotu, pesmetu; posmagu; pâine coaptă a doa oară.

BISCRÓMA, *f.* biscromă (notă musicală).

BISESTÍLE, *a.* bisestilu (se zice despre anu).

BISÉSTO, *m.* bisestu, anulu în care Februariu are 29 zile; zioa anului bisesticu care se adaogă la Februariu.

BISGÉNERO, *m.* bărbatulu nepoatei.

BISLÁCCO, *a.* estravagantu, ciudatu.

BISLESSÁRE, *v. a.* a pune să fiarbă puțină vreme.

BISLÚNGO, *a.* lungăreț, cam lungu.

BISMÚTO, *m.* bismutu, unu felu de metalu.

BISNIPÓTE, *m.* fiulu nepotului sau alu nepoatei, strănepotu; — *f.* strănepoată.

BISNÓNNA, *f.* strămoașă.

BISNÓNNO, *m.* strămoșu.

BISÓGNA, *f.* treabă, afacere, negotu, întreprindere, lucru, lucrare; trebuință.

BISOGNAMÉNTO, *m.* afacere, treabă; trebuință.

BISOGNÁRE, *v. n.* a avea trebuință; a cere, a cerși; a fi necesariu, neapăratu, trebuinciosu, utilu.

BISOGNÉVOLE, *a.* trebuinciosu, necesaru, neapăratu, indispensabilu; utilu, folositoru; — *s. m.* cele trebuincioase, lucrurile trebuinciose.

BISÓGNO, *m.* lipsă, trebuință, necesitate; sărăcie; pornire naturală de a face unu lucru; lucrulu celu trebuinciosu; — *al bisogno*, la trebuință, cându va fi de trebuință; *a un bisogno*, dacă vine ocasiunea, dacă se nemerește; — *è il mio bisogno*, este acea ce îmi trebue.

BISOGNÓSO, *a.* ce are trebuință; — *s. m.* săracu.

BISQUÁDRO, *m.* becare, semnu musicalu.

BISSESSUÁLE, *a.* bisecsualu, de doă secse.

BISSÍLLABO, *a.* bisilabu, disilabu, de doă silabe.

BÍSSO, *m.* bisusu, unu felu de pînză prețioasă la cei vechi; unu felu de plante mici.

BISSÓNTE, *m.* bizonu, unu felu de zimbru.

BISTENTÁRE, *v. n.* a suferi, a se afla într'o stare de sărăcie, de lipsă; a zăbovi.

BISTÉNTO, *m.* lipsă, sărăcie, necesitate; zăbavă.

BISTICCIAMÉNTO, *m.* prigonire, ceartă, dispută.

BISTICCIÁRE, *v. n.* a se certa, a se prigoni, a se ocări.

BISTÍCCIO, *m.* jocu, combinațiune de ziceri, de vorbe care au unu sunetu asemenătoru, calamburu.

BISTÍNTO, *a.* de doă ori văpsitu.

BISTÓNDO, *a.* rătundu, rătunzitu.

BISTORÌ, *m.* instrumentu chirurgicu făcutu în formă de cuțitașu, cu care se facu tăeri.

BISTÓRTO, *a.* întorsu, sucitu, strâmbu; vicleanu.

BISTRATTÁRE, *v. a.* a maltracta, a se purta rău către cineva.

BISÚLCO, *a.* crăcănatu.

BISÚNTO, *a.* unsu, unsurosu, mînjitu, mînjelitu.

BITÓRZO, BITÓRZOLO, *m.* cucuiu, cucuere, gebuitură.

BITORZOLÁTO, *a.* cucuiatu, plinu de unflături.

BITUMÁRE, *v. a.* a acoperi, a unge surfața unui lucru cu catranu sau cu vreo altă asemenea materie

BITÚME, *m.* catranu, păcură, bitume; cementu.

BITUMINÓSO, *a.* bituminosu, cătrănosu, păcurosu.

BIÚTA, *f.* tencuială; sulimanu, dresu.

BIUTÁRE, *v. a.* a tencui.

BIVACCÁRE, *v. n.* a tăbări într'o cîmpie deschisă, a poposi sub ceriu; a petrece o noapte în cîmpu deschisu, sub ceriu.

BIVÁCCO, *m.* bivuacu, tăbărire, poposire a unei armii într'o cîmpie deschisă; armia care face bivuacu și loculu unde poposește; streajă estraordinară pusă noaptea într'unu locu deschisu.

BIVÁLVE, *a.* bivalvu, formatu din doă țeste, din doă coji, din doă ghioci.

BIVARO, *m.* castoru (animalu).

BIVÉNTRE, *a.* cu doă foli, cu doi pînteci.

BÍVIO, *m.* drumu răscrucitu, răspîntie

BÍZZA, *f.* mînie, supărare, necazu.

BIZZARRAMÉNTE, *avv.* cu mînie, cu supărare; într'unu chipu ciudatu, estravagantu, capriționu; cu vivacitate, cu iuțeală.

BIZZARRÍA, *f.* ciudă, capriție; lucru ciudatu, estravagantu, neobicinuitu; purtare ciudată.

BIZZÁRRO, *a.* mînosu, supărăciosu; capriționu, estravagantu, ciudatu, neobicinuitu; cu duhu.

BIZZÉFFE (A), *avv.* cu mare îmbilșugare, cu prisosu.

BIZZÓCCO, *a.* bigotu, ipocritu.

BLANDIMÉNTO, *m.* mîngâiere, lingușire, resgâire

BLANDÍRE, *v. a.* a mîngâia, a linguși, a resgâi,

BLANDITÍVO, *a.* lingușitoru, mîngîitoru.

BLANDÍZIA, *f.* mângâiere, lingușire, resgâiturâ.

BLÁNDO, *a.* blându, dulce, plăcutu, afabilu.

BLASFEMÁRE, *v. a.* a blestema, a afurisi; a defăima.

BLASFÉMO, *a.* e *s. m.* blestemătoru.

BLASONÁRE, *v. a.* a zugrăvi mărcile, a le tălmăci, a le descrie, a se ocupa cu știința araldică.

BLASÓNE, *m.* blasonu, eraldică, armărie.

BLASONÍSTA, *m.* blasonistu, acela care se ocupă cu știința araldică.

BLÁTTA, *f.* păduche latu.

BLATTERÁRE, *v. a.* a spune fleacuri cu mare siguranță.

BLEFARÍTE, *f.* inflamațiune de ochi.

BLÉSO, *a.* gîngavu.

BLOCCÁRE, *v. a.* a bloca, a încungiura; a băga dreptu și cu putere bila adversarului în una din pungile biliardului.

BLÓCCO, *m.* BLOCCATÚRA, *f.* blocu, blocare, împresurare.

BÓA, *m.* boa, unu șerpe mare; boa, unu șarfu

Digitized by Google

rotundu de blanâ ce poartâ damele pe dupâ gitu.

BOÁRO, *m.* boaru, vâcaru, pâstoru de boi.

BOÁTO, *m.* râsunetu, râsunare, bubuitu.

BOATTIÉRE, *m.* negutetoru de boi.

BÓCCA, *f.* gurâ; — *bocche da fuoco*, focuri, arme de focu; — *questo fa venir l' acquolina in bocca*, gândirea la gustulu acestui lucru te face sâ ti lingî buzele, sâ ai poftâ mare de dinsulu; — *stare a bocca aperta*, a asculta cu mare atentiune; — *restar colla bocca aperta*, a râmânea cu gura câscatâ; — *a bocca baciata*, potrivitu; — *non aprir bocca*, a nu vorbi, a privi cu mare atentiune; — *bocca di dama*, unu felu de prâjiturâ foarte delicatâ.

BOCCACCÉVOLE, *a.* dupâ maniera lui Boccaccio.

BOCCÁCCIA, *f.* vorbitoru de râu, hulitoru, defâimâtoru; gurâ rea, gurâ spurcatâ, bâlâcâritoru.

BOCCADÓRO, *m.* gurâ de auru, omu elocuentu.

BOCCALÁIO, *m.* olariu.

BOCCÁLE, *m.* bocalu, vasu alu câruia gitu este scurtu si gura largâ.

BOCCAPÓRTO, *m.* bortâ, gaurâ pe podulu navei.

BOCCÁRE, *v. a.* a apuca cu gura, a mânca.

BOCCÁTA, *f.* îmbucâturâ, câtu se poate lua o datâ în gurâ.

BOCCÉTTA, *f.* sticlutâ, butelcâ micâ; bumbu, bobocu, bobocelu.

BOCCHEGGIAMÉNTO, *m.* agonie, tragere de moarte.

BOCCHEGGIÁRE, *v. n.* a agoniza, a trage.

BOCCHÉTTA, *f.* gurisoarâ, gurità; gaurâ, ochiu

BÓCCHI, *m. pl.* gurâ strâmbâ, scalimbâturâ pentru a si bate jocu, sau spre a si arâta despretulu.

BOCCHIDÚRO, *a.* tare în gurâ (se zice despre cai).

BOCCHÍNO, *m.* gurisoarâ, gurità.

BÓCCIA, *f.* bumbu, bobocu; steclâ, butelcâ, vasu; mince; bâsicutâ, pustulâ.

BOCCIÁRO, *m.* sticlaru; celu ce face sau vinde minci.

BOCCICÁTA, *f.* — *non ne saper boccicata*, a nu sti nimicu.

BOCCÍNO, *a.* vitelu.

BOCCIOLÓSO, *a.* cu multi boboci, bumbi.

BOCCIÓLO, BOCCIUÓLO, *m.* bobocelu, bobocu, bumbu.

BÓCCOLA, *f.* tintâ, alamâ, zorzoanâ.

BOCCONCÉLLO, *m.* bucâtea, bucâtică, frustu, bucâturitâ.

BOCCÓNE, *m.* bucatâ, frustu, bucâturâ, pârticicâ.

BOCCÓNE, BOCCÓNI, *avv.* cu fata la pâmintu.

BOCCÚCCIA, *f.* gurisoarâ, gurâ micâ.

BOCCÚTO, *a.* ce are o mare gurâ.

BOCELLÁTO, *m.* covrigu.

BOCIÁRE, *v. a.* a descoperi, a destâinui, a da pe fatâ.

BODÍNO, *m.* pudingu, plâcintâ.

BÓFFICE, *a.* moale, mlâdiosu; — *s. m.* unu felu de pâine.

BOFFICIÓNE, *m.* grâsuluiu, grosu, bucâlatu, durduliu.

BÓGA, *f.* unu felu de peste marinu.

BOGÁRA, *f.* unu felu de plasâ, de mreajâ.

BOGLIÉNTE, *a.* fierbinte, care fierbe.

BÓGLIO, *m.* bastonu, turtâ de ciocolatâ.

BÓIA, *m.* gide, gelatu, câlâu, hengeru; omu crudelu, aspru, neomenitu.

BOIÁRDO, BOIÁRO, *m.* boeru.

BOIÉSSA, *f.* nevasta gidei, a gealatului, a calâului.

BOLCIÓNE, *m.* berbece, unu felu de masinâ de resbelu la cei vechi.

BOLDÓNE, *m.* dobâ, cârnatu umplutu cu sânge, cu grâsime de rimâtoru si alte lucruri.

BOLDRÓNE, *m.* toatâ lâna unei oi, unui berbece; plapâmâ de lânâ.

BOLÉRO, *m.* unu felu de dantu spaniolescu.

BOLÉTO, *m.* mânâtarcâ, ciupercâ, burete.

BÓGLIA, *f.* desagu, ghiosdanu, pungâ, sâculetu; bolgie, despârtirile infernului dupâ poema lui Dante Alighieri intitulatâ *Divina Commedia*.

BOLÍDE, *m.* bolidu, unu felu de pietre câzute din ceriu.

BÓLLA, *f.* clocotu; besicutâ, pustulâ; pecete; bulâ, o scrisoare a Papei scrisâ pe pergamentu si pecetluitâ cu plumbu; tintâ, alamâ, zorzoanâ.

BOLLÁRE, *v. a.* a pecetlui, a pune pecete.

BOLLÁRIO, *m.* culegere de bulele Papiloru.

BOLLÉNTE, *a.* fierbinte, care fierbe; aprinsu, iute.

BOLLÉTTA, *f.* tidulâ, biletu, râvasu, râvâselu.

BOLLETTÍNO, *m.* buletinu, tidulâ, râvasu; înstiintare; culegere oficialâ de legi.

BÓLLI, BÓLLI, *m.* tumultu, îmbulzealâ, gâlâgie.

BOLLICAMÉNTO, *m.* clocotire.

BOLLIMÉNTO, *m.* fierbere.

BOLLÍRE, *v. n.* a fierbe; a clocoti, a fierbe în clocote; a fi întâritatu, aprinsu de mânie sau de vreo altâ patimâ; a dori cu fierbintealâ; — *il sangue gli bolle nelle vene*, îi ferbe sângele în vine.

BOLLÍTO, *m.* cristalu artificialu.

BOLLIZIÓNE, *f.* ferbere, fapta de a fierbe; busdire.

BÓLLO, *m.* pecete; timbru, stempu, marcâ; partea de susu a pistilului dela flori.

BOLLÓNE, *m.* cuiu mare, pironu.

BOLLÓRE, *f.* fierbere, clocotire, clocotealâ, gâlgâire; — *nel primo bollor dello sdegno*, în cea d'ântâiu furie a mâniei; — *i bollori del caldo*, câldurile cele mari.

BÓLO, *m.* bolusu, unu felu de humâ; hapure.

BOLSÁGGINE, *f.* tecnefesu.

BÓLSO, *a.* care are tecnefesu, asmaticu.

BOLZÓNE, *m.* unu felu de sâgeatâ.

BÓMBA, *f.* boambâ; — *torniamo a bomba*, sâ venimu la vorba noastrâ.

BOMBÁNZA, *f.* veselie, veselire, bucurie.

BOMBÁRDA, *f.* bombardâ, masinâ de resbelu cu care se arunca în vechime pietre asupra inemicului; masinâ de aruncatu boambe; unu felu de corabie de resbelu.

BOMBARDAMÉNTO, *m.* bombardare, aruncare de boambe, bombardamentu.

BOMBARDÁRE, *v. a.* a bombarda, a arunca boambe.

BOMBARDATÓRE, *m.* celu ce bombardeazâ.

BOMBARDIÉRA, *f.* loculu unde se asează bombardele.

BOMBARDIÉRE, *m.* bombardieru, artileristu care aruncâ boambe.

BOMBÁRE, *v. n.* a bubui.

BOMBÁTO, *a.* arcuitu, gârbovitu, convecsu.

BÓMBERE, BÓMBERO, *m.* unu felu de plugu.

BÓMBO, *m.* sbârnâitu, sbârnâire, sbârnâiturâ; zicere copilâreascâ spre a cere apâ.

BÓMBOLA, *f.* unu felu de carafâ, de butelcâ.

Digitized by Google

BOMPRÉSSO, *m.* catartu la câpâtâiulu corâbii plecatu înainte.

BONÁCCIA, *f.* liniştirea mării; pace, odihnă; prosperitate, stare fericită, fericire; — *amico di bonaccia*, amicu interesatu

BONACCIÁRE, *v. n.* a se linişti.

BONACCIÓSO, *a.* liniştitu.

BONAMÉNTE, *avv.* fără glumă, seriosu, adevăratu.

BONAPARTÍSTA, *m.* bonapartistu.

BONARDIÉNTE, *avv.* cu bunătate, cu blândeţe.

BONARETÀ, *f.* bunătate, blândeţe, benignitate

BONÁRO, *a.* bunu, blându, îndurătoru; simplu.

BONÁSO *m* unu felu de bou sêlbatecu.

BONCINÉLLO, *m.* cârligulu lacatei.

BONÉTTO *m.* BONETTA, *f* bonetă, câciulă, scufie; sâculeţu pungă, ghiosdanu; — *bonetto di fer* unu felu de fortificaţiune, de întărire.

BONIFICÁMENTO, *m.* îmbunătăţire, ameliorare.

BONIFICÁRE, *v. a.* a îmbunătăţi, a ameliora, a face bunu, a pune în stare mai bună; a face în lipsa, a despăgubi.

BONIFICAZIÓNE, *f.* îmbunătăţire, ameliorăţiune

BÓNO, *m.* ordinu datu înscrisu câtră unu casieru de a plăti suma arătată într'acelu înscrisu, bonu.

BONTÀ, *f.* bunătate; blândeţe, îndurare, dulceaţă, afabilitate; virtute, valore, voinicie, bravură, iscusinţă; orice cualitate bună.

BÓNZO, *m.* preotu chinezu sau iaponezu, bonţu.

BOÓTE, *m.* constelaţiunea boului.

BÓRA, *m.* acuilonulu, criveţulu

BORÁCE, *m.* e *f* boracsu, unu felu de sare care înlesneşte topirea metaleloru.

BORÁCICO, BORÁTO, BÓRICO (ACIDO), acidu de boracsu.

BORBOGLIAMÉNTO, *m.* bombâire.

BORBOGLIÁRE, *v. n.* a bombâi.

BORBÓGLIO, *m* bombâilă, sgomotu.

BORBORÍGMO, BORBORÍSMO, *m.* huruitulu vintrelui.

BORBOTTAMÉNTO, *m.* mormâire, cârtire; huruitulu vintrelui; borborosire, bombâire.

BORBOTTÁRE, *v. a.* a mormâi, a cârti, a bombâi

BORBOTTATÓRE, *m* mormâitoru, cârtitoru, bombâitoru.

BORBOTTÍNO, *m.* urcioru, butilcă cu gîtulu lungu şi întorsu; mâncare delicată.

BORBOTTÍO, *m.* bâlâbunealâ, bâlâire.

BORBOTTÓNE, *m.* mormâitoru, cârtitoru. bâlâitoru.

BÓRCHIA, *f.* ţintă, alamă, zorzoană.

BORCHIÁIO, *m.* turnâtoru de ţinte, de zorzoane.

BORDÁGLIA, *f.* canâlie, prostime; îmbulzeală.

BORDÁRE, *v. a.* a lovi, a bate; a aborda; a se lua după o navă inemică spre a vedea ce face

BORDÁTA, *f.* slobozirea tunuriloru după cumu suntu aşezate pe o parte a corâbii; drumulu ce face o corabie când pluteşte în lungulu ţărmuriloru.

BORDATÚRA, *f.* captuşala corâbii, scânduri groase cu care se îmbracă o corabie pe dinafară.

BORDEGGIÁRE, *v. n.* a merge cu corabia costişu.

BORDÉLLO, *m.* bordelu, casă de femei publice; gâlâgie.

BÓRDO, *m.* laturea unei nave; chenaru; — *vascello d'alto bordo*, navă mare de resbelu, vasu de resbelu; — *andare a bordo*, a intra în corabie; — *virare di bordo*, a întoarce corabia, a schimba drumulu.

BORDÓNE, *m.* bastonu cu mâciucă în capu cu care se servescu hagiii; tonulu ce ţine basulu, isonulu la mai multe instrumente; — *tener bordone ad altri*, a ajuta pe cineva, a i da mână de ajutoru.

BÓREA, *m.* acuilonu, criveţu.

BOREÁLE, *a.* borealu, septentrionalu, despre Nordu.

BORGÁTA, *f.* satu mare unde suntu casele râsipite şi depărtate una de alta.

BORGHÈSE, *m.* cetăţeanu, orâşeanu; sâteanu.

BORGHESÍA, *f.* cetăţenie, orâşanie; cetăţânime, orâşanime, clasa orâşeniloru, clasa meziară între poporu şi nobili.

BORGHIGIÁNO, *m.* sâteanu.

BÓRGO, *m.* satu mare, târgu; mahala.

BORGOGNÓTTA, *f.* unu felu de coifu.

BORGOMÁSTRO, *m.* burgmaistru, titlu ce se dă la primulu funcţionaru în multe oraşe din Germania şi Svitera.

BÓRIA, *f.* mândrie, semeţie, fudulie, trufie, falâ, vanitate, zădârnicie; ornamentu zădârnicu, inutilu.

BORIÁRE, BORIÁRSI, *v. n.* a se fâli, a se mândri, a se îngânfa, a se fuduli, a se trufi.

BORIÓNE, *m.* mândru, fudulu, semeţu, trufaşu.

BORIOSITÀ, *f.* mândrie, fudulie, trufie, trufire, îngânfare, vanitate, deşertăciune, zădârnicie, falâ.

BORIÓSO, *a.* trufaşu, mândru, îngânfatu, fudulu.

BÓRNIO, *m.* chioru, chioru de unu ochiu.

BÓRRA, *f.* lâna ce cade josu când se tundu postavurile; orice lucru de prisosu ce este într'o carte.

BORRÁCCIA, *f.* carafă de piele; carafă, butelcă.

BORRACCÍNA, *f.* carafă mica de piele.

BORRÁCE, *m.* boracsu, acidu boracicu.

BORRÁGGINE, *f.* otâţelu, limba boului (plantă).

BORRÁRE, *v. a.* a băga dopulu de câlţi sau de pîru într'o armă de focu

BÓRRO, *m.* ripă, sâpătură, mâncătură ce facu şiroaele, piraele de apă, drumu sâpatu, mâncatu.

BORRÓNE, *m.* mâncătură, sâpătură mai considerabilă ce facu pîraele, şiroaele.

BÓRSA, *f.* pungă, sâculeţu; bursă, loculu unde se aduna negutetorii la oarele hotărite pentru a isprăvi daraverile loru; unu felu de cămaşă cu care suntu acoperite ciupercile mai nainte de a eşi; punga boaşeloru; — *tagliaborse*, hoţu care fură cu iscusinţă şi fără să lu simţă cineva.

BORSÁIO, *m.* pungaru, celu ce face sau vinde pungi.

BORSAIUÓLO, *m.* hoţu care fură cu iscusinţă, pungaciu.

BORSELLÍNO, *m.* pungulită de bani.

BORSÉLLO, *m.* pungă de bani.

BORSÉTTA, *f.* pungulită, orice felu de pungă mică; anteră, partea din bobocu unde stă sămînţa.

BORZACCHÍNO, *m.* unu felu de încâlţâminte, de ciuboţele.

BOSCÁGLIA, *f.* pădure întinsă; tablou, pictură care înfăţişează o pădure.

BOSCAGLIÓSO, *a.* pădurosu.

BOSCAIUÓLO, *m.* păduraru, tăietoru de lemne; pădureanu, celu ce lăcueşte într'o pădure.

BOSCÁTA, *f.* crângu, poiană, dumbravă.

BOSCÁTO, *a.* pădurosu, crengosu, dumbravnicu.

Digitized by Google

BOSCHERÉCCIO, *a.* pâdurescu, pâdureţu, pâdurelnicu.

BOSCHÍVO, *a.* pâdurosu.

BÓSCO. *m.* pâdure; — *boschetto*, dumbravâ. dumbrăvioarâ, dumbrâviţâ, pâduricâ, pâduriţâ; — *uomo da bosco e da riviera*, omu foarte iscusitu, capabilu, care are aptitudine pentru toate lucrurile.

BOSCÓSO, *a.* pâdurosu, plinu de pâduri.

BÓSFORO, *m.* bosforu, strîmtoare.

BÓSSO, *m.* simciru, merişoru.

BOSSOLÁIO, *m.* celu ce face sau vinde cutii.

BÓSSOLO, *m.* cutie; vasu râtundu de lemnu sau de metalu în care se punu sorţii mai nainte de a se arunca.

BOTÁNICA, *f.* botanicâ.

BOTÁNICO, *m.* botanistu, care ştie sau învaţâ botanica; — *a.* botanicu, de botanicâ.

BOTANÓFILO, *m.* iubitoru de botanicâ, botanofilu.

BOTANOLOGÍA, *f.* tractatu asupra planteloru.

BOTÁRE, *v. a.* a închina, a dârui, a promite prin jurâmîntu la Dumnezeu; a vota.

BÓTO, *m.* votu, promitere la Dumnezeu; — *a* nâtângu, nâtâfleţu, stupidu, smintitu.

BÓTOLA, *f.* tarabâ, chiopengu; gura ce se acopere cu unu chiopengu.

BÓTOLO, *m.* câine micu şi mânioşu; omu de nimicu care înjurâ.

BÓTRO, *m.* şiroiu, pirâu.

BÓTTA, *f.* broascâ râioasâ; femee urîtâ, râu fâcutâ; isbire, lovitură, dâtâturâ, bâtae; vorbâ atingătoare; — *botta e risposta*, răspunsu negata.

BOTTÁCCIO, *m.* butoiu, butoiaşu; brâu rotundu care încungiurâ capâtulu celu de susu a unei coloane.

BOTTACCIUÓLO, *m.* unu felu de boalâ.

BOTTÁGLIE, *f. pl.* unu felu de cizme pentru noroiu.

BOTTÁIO, *m.* butnaru, dogaru.

BOTTÁME, *m.* cuantitate de buţi, de butoaie s. c. l.

BOTTÁNA, *f.* americâ (unu felu de pînză).

BOTTÁRGA, BOTTÁRICA, *f.* icre sărate.

BÓTTE, *f.* butoiu, bute; bolobocu, buriu.

BOTTÉGA, *f.* prăvălie, boltă, dughiană, magazie.

BOTTEGÁIO, *m.* prăvăliaşu, dughengiu, negutetoru.

BOTTEGHÉTTA, *f.* prăvălioară, prăvălie micâ.

BOTTEGHÍNO, *m.* prăvălioară; mârfurile ce poartâ bogcengii în spinare.

BOTTEGÚCCIA, *f.* dugheană micâ şi râu provizionată.

BOTTICÉLLA, *f.* butoiaşu, bolobocu.

BOTTICÉLLO, *m.* butoiaşu, cadâ.

BOTTIÉRE, *m.* celu ce îngrijeşte de buţi.

BOTTÍGLIA, *f.* butelcă, carafă, sticlă.

BOTTIGLIÉRE, *m.* paharnicu, servitoru ce avea îngrijirea de vinu; cafegiu.

BOTTIGLIERÍA, *f.* cămară, bufetu.

BOTTINÁIO, *m.* vistieru, acela care goleşte, deşartă vistieriile, hasnalele umblătoriloru.

BOTTÍNO, *m.* jafu, pradă, apucâturâ; putineiu; hasna; gaura perpendiculară ce se face în pământu la o mină; botină, ciobotă.

BÓTTO, *m.* isbire, lovire fără veste; — *botto botto*, adese ori, adesea; — *di botto*, îndată, numai decâtu.

BOTTONÁIO, *m.* bumbăraru. acela care face sau vinde bumbi, nasturi; năsturaru.

BOTTONATÚRA, *f.* toţi nasturii unei haine.

BOTTONCÉLLO, BOTTONCÍNO, *m.* nasture micu, bumbuţâ.

BOTTÓNE, *m.* bumbu, nasture; muguru, bobocu; instrumentu de feru cu care se servescu chirurgii spre a arde vreo bubâ; vorbâ atingătoare; mai multe lucruri în formâ de bumbi.

BOTTONERÍA, *f.* bumbărie, năsturărie.

BOTTONIÉRA, *f.* şiru de nasturi la o hainâ.

BOTTONIÉRE, *m.* năsturaru.

BOTTÚME, *m.* butnărărie, unu mare număru de buţi, butoae s. c. l.

BÓVE, *m.* bou; — *f. pl.* fiarele cu care se leagă cei vinovaţi.

BOVICÍDA, *m.* celu ce omoară, taie boi.

BOVÍLE, *m.* saia de boi,

BOVÍNA, *f.* balegă de bou sau de vacâ.

BOVÍNO, *a.* de bou, de vacâ.

BÓZZA, *f.* unflâturâ, tumoru; scofâlcire; probâ, foile cele d'întâiu care se tipârescu ca să se vază dacă s'au lucratu bine sau nu; schiţâ, isvodu; conceptu, ciornă; minciune, palavră.

BOZZACCHÍRE, *r. n.* a se zărni, a se jigări, a se pirnici, a se veştezi.

BOZZÁGO, BOZZÁGRO, *m.* unu felu de pasere răpitoare.

BÓZZE, *f. pl.* pietre scoase mai afară la o zidire.

BÓZZIMA, *m.* mânzala ţesetorului.

BOZZINÍNGA, *m.* şarpe sunătoru, crotalu.

BÓZZO, *m.* piatră tare care este tăiată pentru a se întrebuinţa la o clădire, dar este încă nelucrată.

BOZZOLÁRO, *m.* prăjitură.

BÓZZOLO, *m.* unflătură; unu felu de măsură; gogoaşă de gindaci de mătasă.

BRÁCA, BRÁGA, *f.* unu felu de nădragi pînă la genunchi; unu felu de funie de legatu la o corabie.

BRACÁLE, *a.* de nădragi. care se ţine de nădragi.

BRACÁTO, *a.* îmbrăcatu cu nădragi.

BRACCÁRE, BRACCHEGGIÁRE, *v. a.* a căuta, a umbla după ceva (se zice mai cu seamă de copoi).

BRACCHÉGGIO, *m.* căutare, umblare, lucrarea de a căuta ceva, de a umbla după ceva; mirosulu copoiloru.

BRACCHERÍA, *f.* toţi copoii unui vinătoru.

BRACCHÉTTO, *m.* copoiu tinăru.

BRÁCCHIE, *f. pl.* crăcile cele mari ale unui arbore din care crescu alte crăci.

BRACCHIÉRE, *m.* vinătoru călare care cărmueşte o droae de câini de vinatu.

BRACCIÁLE, *m.* brăţiaru, armătură cu care cei vechi îşi acopereau braţulu; mosoru de lemnu cu care îşi întrarmează cineva braţulu la jocului numitu *giuoco del pallone*.

BRACCIALÉTTO, *m.* brăţiare, braţeletă; brăţiaru micu.

BRACCIÁNTE, *m.* lucrătoru, muncitoru, celu ce lucrează cu mâinele ca să câştige cele trebuincioase pentru hrana sa.

BRACCIÁTA, *f.* braţu, câtime de lucruri câtu poate cineva lua cu braţele.

BRÁCCIO, *m.* braţu; mână; putere; protecţiune, putere apărătoare; cotu (măsură); mai multe

Digitized by Google

lucruri ce au oarecare asemănare cu brațulu omenescu; — *andare a braccio, a braccetto d'uno*, a fi la brățetă cu cineva, a se preumbla îmbrățișați; — *pigliare a braccio taluno*, a lua pe cineva la brățetă, a i da brațulu; — *starsene colle braccia incrociate*, a sta cu mâinele în sinu, a ședea fără a face ceva; — *mi cascan le braccia*, rămâiu înghițatu, încremenitu; — *tender le braccia a taluno*, a ruga pentru ajutoru; a ajuta pe cineva, a lu ierta pentru greșala sa; — *gettarsi fra le braccia di taluno*, a se da sub protecțiunea cuiva; — *a furia di braccia*, cu puterea brațeloru; — *a braccia aperte*, cu brațele deschise, cu mare dragoste.

BRACCIOLÍNO, *m.* brățișoru, brațu micu.

BRACCIUÓLA, BRACCIAIUÓLA, *f.* brățiaru, brățiare.

BRACCIUÓLO, *m.* — *sedia a bracciuoli*, foteliu, fotelă.

BRÁCCO, *m.* copoiu; — *bracco da fermo*, câine de vînătoare care se culcă cându dă peste vinatu pentru a da de știre vînătorului.

BRÁCE, *f.* jeratecu, cărbuni aprinși; cărbuni stinși.

BRACHÉSSE, *f. pl.* nădragi, pantaloni.

BRACHÉTTA, *f.* despicătură, crăpătură dinainte la nădragi, la pantaloni după moda veche.

BRACHIÉRE, *m.* chingă pentru surpare.

BRACHIGRAFÍA, *f.* brachigrafie, artea de a scrie cu prescurtări.

BRÁCIA, *m.* cărbunu aprinsu.

BRACIÉRE, *m.* mangalu.

BRACIUÓLA, *f.* coteletă, costiță.

BRACMÁNO, BRAMÍNO, *m.* brahmanu, braminu, sacerdotu sau filosofu indianu.

BRADIPEPSÍA, *f.* mistuire slabă, bradipepsie.

BRÁDO, *m.* tauru.

BRADÍPODO, *m.* unu felu de cuadrupedu americanu.

BRÁGIA, *f.* jeratecu, cărbuni aprinși.

BRÁGO, BRÁCO, *m.* noroiu, nămolu, tină, glodu.

BRÁMA, *f.* dorință, doru, poftă; aviditate; rîvnă.

BRAMÁBILE, *a.* de doritu, ce se poate dori.

BRAMANGIÁRE, *m.* zeamă, sosu care întăritâ pofta de mâncare.

BRAMÁRE, *v. a.* a dori foarte, a pofti; a dori f arte din firească aplecare, a rîvni.

BRAMEGGIÁRE, *v. a.* a dori, a rîvni, a soli, a lăcomi.

BRAMÍNO, *m.* braminu, brahmanu.

BRAMÍRE, *v. n.* a șuera, a fișii, a sbiera.

BRAMÍTO, *m.* șuerătură, fișiire, sbieratu, sbierătnră.

BRAMOSÍA, *f.* doru, poftă, poftire, rîvnă, rîvnire.

BRÁNCA, *f.* ghiară, labă, clește; ramură, crangă, stâlpare; urechile peștelui, răsuflătorile lui; ramură, despărțire, despărțitură.

BRANCÁRE, *v. a.* a apuca cu ghiarele, cu labele, cu cleștele; a îmmuguri, a încolți.

BRANCÁTA, *f.* o mână plină.

BRANCHIÁLE, *a.* a care se ține de ghiarele, labele.

BRÁNCHIE, *f. pl.* răsuflătorile peștelui.

BRANCICÁRE, *v. a.* a pipăi, a apuca.

BRANCICATÓRE, BRANCICÓNE, *m.* pipăitoru.

BRÁNCO, *m.* turmă, cârdu, cireadă; — *a branchi*, cete cete, cu grămada, cu gloata.

BRANCOLÁRE, *v. a.* a căuta pipăindu pîn întunerecu, a dibui, a pipăi cu mâinile și cu piciorele pentru a umbla mai sigură.

BRANCOLÓNE, *avv.* pipăindu, pe pipăite.

BRANCÓNI, *avv.* pe pipăite; d'abușilea.

BRÁNDA, *f.* patu atîrnatu de care se servescu în nave.

BRANDÉLLO, BRANÉLLO, *m.* frustu, pârticică, bucată, bucățea, bucățică; lucru foarte micu.

BRANDIMÉNTO, *m.* fapta de a suci, a învîrti, a juca o armă în mână, ca cumu s'aru apăra, sau aru lovi.

BRANDÍRE, *v. a.* a suci, a învîrti, a juca o armă în mână, ca cumu s'aru apăra, sau aru lovi.

BRÁNDO, *m.* sabie, spadă; unu felu de dantu.

BRANDÓNE, *m.* bucată, știucu.

BRÁNO, *m.* bucată, știucu, pârticică.

BRÁSCA, *f.* varză.

BRASÍLE, *m.* bacanu; unu felu de tabacu.

BRASSÁTA, BRACCIÁTA, *f.* o măsură.

BRÁSSICA, *f.* varză.

BRÁVA, *f.* măzărică (plantă).

BRAVAMÉNTE, *avv.* cu bravură, cu iscusință, cu coragiu, cu putere; cumu se cade.

BRAVÁRE, *v. a.* a nesocoti, a despreți, a înfrunta, a se espune la unu periculu fără frică; a amerința, a provoca, a incita, a întărita.

BRAVÁTA, *f.* fapta de a nesocoti, de a înfrunta, de a amerința, de a provoca; fanfaronadă.

BRAVATÓRIO, *a.* sumețu, amerințătoru.

BRAVEGGIÁRE, *v. n.* a se semeți, a se făli de bravura sa, a arăta că nu i pasă, că desprețuește pe cineva sau ceva.

BRAVO, *m.* bătaciu, bătăușu; bravu, omu tocmitu ca să omoare pe altulu; — *a.* viteazu, curagiosu; bunu, sinceru, cu minte, iscusitu, capabilu; — *bravo!* bravo, zicere care arată aprobare.

BRAVÚRA, *f.* bravură, coragiu, vitejie; iscusință.

BRÉCCIA, *f.* pîrlazu, gaură, hăitură, spărtură la unu zidu, la unu gardu; unu felu de marmură; — *far breccia*, a face o spărtură, o hăitură la unu zidu, la unu muru; a îndupleca, persuadea.

BRÉNNA, *f.* mîrțoagă, gloabă.

BRENÚZZO, *m.* unu felu de haină turecască.

BRESCIÁLDA, *f.* femee desfrînată.

BRETTÉLLE, *f. pl.* bretele.

BRÉTTO, *a.* neroditoru, neproducătoru; sgârcitu, avaru, scumpu cumplitu; prostu, nerodu.

BRÉVE, *m.* relicuariu; epistola Papei; doă sferturi dela o notă musicală; registru în care se scrie numele mădularilor unei classe de persoane; brevetu, patentă.

BRÉVE, *a.* scurtu; micu; facilu.

BRÉVE, *avv.* în scurtu, în puține vorbe.

BREVEMÉNTE, *avv.* în scurtă; în puținu timpu; în sfîrșitu.

BREVÉTTO, *m.* brevetu, patentă, diplomă ce se dă în numele suveranului sau alu guvernului.

BREVIÁRIO, *m.* breviaru, molitvelnicu.

BREVIAZIÓNE, *f.* abreviațiune, scurtare.

BREVILOQUÉNTE, *a.* care vorbește în puține vorbe.

BREVILOQUÉNZA, *f.* laconismu, vorbire strînsă, laconică.

BREVILÓQUIO, *m.* cuvîntare scurtă.

BREVITÀ, *f.* scurtare, brevitate.

BRÉZZA, *f.* vîntu ușure care aduce recoare, jeliță.

BREZZEGGIÁRE, *v. n.* a sufla unu vîntu ușure.

BREZZOLÍNA, *f.* vîntișoru, jeliță.

Digitized by Google

BREZZÓNE, *m.* vîntu care suflă cu putere.
BRIACHÉZZA, *f.* beție; patima beției.
BRIÁCO, *a.* beatu, amețitu de băuturi spirtoase.
BRÍCCA, *f.* locu riposu și pustiu.
BRÍCCO, *m.* măgaru.
BRICCOLÁRE, *v. a.* a arunca, a asvîrli.
BRICCONÁTA, *f.* ștrengărie, blestemăție, bencheteuire, crailicu, șiretlicu.
BRICCONCÉLLO, *m.* copilu șiretu, sburdalnicu.
BRICCÓNE, *a.* e *sost.* blestematu, craiu, ștrengaru, desfrînatu, berbantu; vicleanu, șiretu.
BRICCONEGGIÁRE, *v. n.* a ștrîngări.
BRICCONERÍA, *f.* ștrengărie, blestemăție, berbantlicu.
BRÍCIA, BRÍCIOLA, *f.* fărîmă, fărîmătură, bucățea, părticelele ce cadu din pâine cîndu se taie, sau ce rămînu după ce mănîncă cineva, fărîmiță.
BRÍCO, *m.* ibricu de cafea.
BRIÉVE, *a.* scurtu.
BRÍGA, *f.* grijă, neplăcere, neliniște; treabă, afacere; lucrare, muncă; ceartă, gîlceavă, dispută, prigonire — *darsi briga*, a se îngrija, a avea grijă, a se osteni.
BRIGADIÉRE, *m.* brigadiru, general-maioru.
BRIGANTÁGGIO, *m.* brigantagiu, tîlhărie, jefuire, hrăpire.
BRIGÁNTE, *m.* pedestrașu italianu și francezu în evulu meziu; tîlharu, brigantu; răsvîrtitoru.
BRIGANTÍNO, *m.* brigantină, corabie mică de resbelu cu unu catartu sau două; unu felu de corabie de comerciu.
BRIGÁRE, *v. n.* ed *a.* a gîni, a se sili de a dobîndi ceva prin mijlocirea mai multoru persoane sau prin vicleșugu; a cere, a căuta ceva, a umbla după ceva cu mare rîvnă.
BRIGÁTA, *f.* societate, adunare; brigadă.
BRIGATÉLLA, *f.* societate, companie mică.
BRIGATÓRE, *m.* rîvnitoru, celu ce rîvnește, gonește, umblă ca să dobîndească ceva.
BRIGHÉLLA, *f.* brighela, unu personagiu din comedia italiană.
BRÍGLIA, *f.* frîulu calului, căpețelele dela frîu; — *correre a tutta briglia, a briglia sciolta*, a mîna calulu în fugă mare.
BRIGÓSO, *a.* priciosu, căruța îi place a se certa.
BRÍK, *m.* brigantină, unu felu de navă.
BRILLAMÉNTO, *m.* lucire, strălucire, lustru, sclipire.
BRILLANTÁRE, *v. a.* a brilanta, a tăia cu fețe vreo piatră scumpă și pe deasupra și pe dedesubtu.
BRILLÁNTE, *m.* brilantu, diamantu lucratu cu fețe și pe deasupra și pe dedesubtu; — *a.* luciosu, strălucitu, brilantu, sclipitoru, sclipiciosu.
BRILLÁRE, *v. n.* a luci, a străluci, a tremura; a juca, a fierbe, a sări, a spuma; a scînteia; — *la gioia brillavagli in viso*, fața lui esprima toată bucuria ce o simțea; — *brillare il riso*, a curăți orezulu.
BRÍLLO, *s. m.* unu felu de salce; — *a.* veselu, cu chefu pentru că a băutu puținelu mai multu decîtu era obicînuitu.
BRÍNA, BRINÁTA, *f.* brumă, promoroacă, brumare.
BRINÁRE, *v. n.* a bruma, a cădea brumă, promoroacă.
BRINATÓSO, BRINÓSO, *a.* brumosu, cu brumă, de brumă.
BRÍNCIO, *a.* plîngăciosu.
BRINDÁRE, *v. n.* a bea în sănătatea cuiva, a închina în sănătatea cuiva, pentru cineva, a face toasturi.
BRÍNDISI, *m.* invitațiune a bea pentru cineva, în sănătatea lui, închinare în sănătatea cuiva, toastu.
BRÍNZO, *m.* unu felu de pasere acuatică.
BRÍO, *m.* vivacitate, aprindere, vioiciune, sprintenie.
BRIÓSO, *a.* vivace, aprinsu, vioiu, sprintenu.
BRIVIDÍO, *m.* fiori, înfiorare ușoară.
BRÍVIDO, *m.* fiori de friguri, de frică sau de vreo altă simțire iute.
BRIZZOLÁTO, *a.* pestrițu, pestrițatu, împestrițatu.
BRIZZOLATÚRA, *f.* pestriciune, pestrițare, împestrițare.
BRÓCCA, *f.* ibricu, ulcioru, cană, cănățuiă.
BROCCÁRDO, *m.* unu felu de silogismu; chestiune îndoioasă.
BROCCÁTA, *f.* lovitură; — *la prima broccata*, întâiulu lucru făcutu.
BROCCÁTO, *m.* palisadă; stofă, materie de mătasă cusută cu firu de auru sau de argintu.
BROCCHÉTTA, *f.* cuișoru, țintă.
BROCCHIÉRE, *m.* unu felu de pavăză mică.
BRÓCCO, *m.* cuișoru; țepușă; semnu; — *dar nel brocco*, a nimeri la semnu; — *brocco*, nodu.
BRÓCCOLO, *m.* unu felu de curechiu italianescu; mlădiță, vlăstaru, ceea ce dă o plantă, unu arbore.
BROCCÓSO, *a.* nodosu, noduresu.
BRÓDA, *f.* ciorbă proastă și rău gătită; apă noroioasă, nomoloasă.
BRODÁIA, *f.* zeamă de carne amestecată cu apă; orîce felu de zeamă caldă, fără gustu și fără putere; cuvîntu fără substanță, fără duhu.
BRODÁIO, BRODAIUÓLO, *m.* scriitoru prostu.
BRODÉTTO, *m.* unu felu de supă făcută cu lapte și cu zaharu; otravă.
BRODÍGLIA, *f.* zeamă slabă; apă turbure, noroioasă.
BRÓDO, *m.* bulionu, zeamă de carne și de alte lucruri ce s'au fiertu în apă; — *brodo lungo*, zeamă de carne amestecată cu apă ca să nu fie așa tare.
BRODOLÓSO, *a.* întinatu, umplutu.
BRODÓSO, *a.* zemosu; — *componimento brodoso*, compunere, scriere fără gustu, fără eleganță.
BROGLIÁRE, *v. n.* a turbura, a încurca; a unelti, a conspira, a conjura, a face comploturi.
BRÓGLIO, *m.* tumultu, rescoală; turburare; uneltire vicleană; goană, manevră ce face cineva spre a dobîndi unu postu; parcu, grădină.
BRÓLO, *m.* pometu.
BRÓNCHI, *m. pl.* bronchii, cele două despărțiri la răsuflătoare în gîtu prin care aerulu intră în plămîni.
BRONCHIÁLE, BRÓNCHICO, *a.* bronchialu.
BRONCHÍTE, *f.* bronchitu (boală).
BRÓNCIO, *m.* mînie, supărare; — *tenere, portare broncio*, a fi supăratu, mîniatu pe cineva.
BRÓNCO, *m.* haracu; creangă, cracu, trunchiu.
BRONTOLAMÉNTO, *m.* murmurare, murmură, cârtire, bombăire, bombârnire, mormăire, blehăire,
BRONTOLÁRE, *v. a.* e *n.* a murmura, a cârti, a

Digitized by Google

bombâi, a bombâni, a mormâi, a se plânge; a blehâi.

BRONTOLÍO, *m.* bombâială, mormâială, mormâitu.

BRONTOLÓNE, *m.* bombâitoru, cârtitoru, murmu. râtoru.

BRÓNZEO, *a.* de bronzu.

BRONZÍNO, *a.* bronzuitu, care are fața bronzului.

BRÓNZO, *m.* bronzu; — *i sacri bronzi*, clopotele; — *avere un cour di bronzo*, a avea o inimă tare, nesimțitoare.

BRÓSMO, *m.* unu felu de pește sâratu.

BROZZOLÓSO, *a.* buburosu, bubosu.

BRUCAMÁGLIA, *f.* vermetu, mulțime de vermi.

BRUCÁRE, *v. a.* a lua frunza, a curâți de frunză.

BRUCATÓRE, *m.* celu ce ia frunza.

BRUCATÚRA, *f.* lucrarea de a lua frunza.

BRUCIACCHIÁRE, ABBRUCIACCHIÁRE, *v. a.* a prâji.

BRUCIAPÉLO (A), *avv.* — *sparare un'arma a bruciapelo*, a slobozi o armă de focu asupra cuiva foarte de aproape.

BRUCIÁRE, *v. a.* a arde, a da focu; a pîrli.

BRUCIÁTA, *f.* castană prâjită.

BRUCIATÁIO, *m.* celu ce vinde castane prâjite.

BRUCIATÍCCIO, *m* ceea ce râmâne dintr'o substanță ușoare după ce s'a arsu; mirosu de arsură.

BRUCIÁTO, *a.* arsu; murgu; — *quì sentesi odor di bruciato*, aici este unu mirosu de arsură, miroasa a arsu.

BRÚCIO, BRÚCO, *m.* unu felu de verme care se află în rădăcina arboriloru, a planteloru.

BRUCIOLÁTO, *a.* mâncatu de vermi, de cari.

BRUCIOLÉNTE, *a.* arzătoru, ferbinte.

BRUCIÓLO, *m.* verme; unu felu de mâslinu; aşchiile de lemnu ce cadu josu cându se dă cu rîndeaoa.

BRUCIÓRE, *m.* coacere, fierbere, frigere, usturime, durere arzătoare.

BRÚCO, *m.* omida; panglicuța ce legătorii punu la cârți pentru a se putea însemna loculu unde a stătutu cineva cu citirea; sâracu, trenţerosu.

BRUGHIÉRA, *f.* pâmîntu, câmpu nelucratu unde cresc burueni.

BRULICÁME, *m.* isvoru de apă fierbinte

BRULICÁRE, *v. n.* a sbârnâi; a mişui, a mişuna.

BRULICHÍO. *m.* sbârnâire, sbârnâitură; mişuire.

BRULLAMÉNTE, *avv.* sârăceşte.

BRÚLLO, *a.* prostu îmbrăcatu, trenţerosu, golu, lipsitu de toate.

BRULÓTTO, *m.* vasu umplutu cu materii arzătoare şi destinatu să aprinză cu dinsulu corăbiile inemice.

BRÚMA, *f.* carnă; brumă, ceață; mâciu.

BRUMÁLE, *a.* iernalu, iernaticu, de iarna, brumaru

BRUNÁZZO, *a.* camu oachesu, fața ce bate în negru.

BRUNÉTTO, *a.* brunetu, camu oachesu.

BRUNÉZZA. *f.* față oachesă.

BRUNIMÉNTO, *m.* sclivisire, poleire.

BRUNÍRE, *v. a.* a sclivisi, a polei; a îndrepta.

BRUNITÓIO, *m.* instrumentu cu care se serveşte cineva la sclivisitu.

BRUNITÓRE, *m.* sclivisitoru, poleitoru.

BRUNITÚRA, *f.* scliviseală, lustru, poleitură.

BRÚNO, *m.* hainele negre, nemeteţulu şi orîce altu lucru cernitu, înnegrițu. care arată întristarea; față neagră, oachesă; — *vestire a bruno*, a se cerni, a se îmbrăcă cu haine negre dreptu semnu de jale pentru moartea cuiva

BRÚNO, *a.* negru, oachesu, închisu, întunecosu; tristu, mîhnitu, posomoritu; smeadu.

BRUNÓTTO, *a.* oachesu închisu, care bate în negru.

BRUNOZZO, a. camu oachesu, brunetu, smeadu.

BRÚSCA, *f.* perie.

BRUSCÁRE, *v. a.* a tăia râmurile cele netrebuincioase ale unui arbore, a lu curăți.

BRUSCHÉTTE, *f pl.* unu jocu copilărescu.

BRUSCHÉTTO, *a.* acrişoru, camu acru.

BRUSCHÉZZA, *f.* acrime, asprime; austeritate.

BRÚSCO, *m* unu felu de plantă; sfărâmătură, bucăţea, părticică; unu instrumentu chirur, gicu; — *a.* acru; aspru, râstitu; strașnicu-austeru

BRUSCOLÍNO, *a.* acrişoru; camu aspru.

BRÚSCOLO, *m.* paiu, firicelu de paie, lucru micu.

BRUSTOLÁRE. *v. a.* a prâji.

BRUTÁLE, *a.* brutalu. dobitocescu, bestialu, mojicosu, grosu, necioplitu, peste măsură iute, bucacu.

BRUTALITÀ, *f.* brutalitate, bestialitate, dobitocie

BRUTALMÉNTE, *avv.* cu brutalitate, dobitoceşte.

BRUTEGGIÁRE, *v. n.* a se dobitoci.

BRÚTO, *m.* brută, bestie, bucală, dobitocu; omu dobitocitu, împrostitu, care n'are nici duhu nici minte şi nu ştie să şi cumpănească pornirile sale.

BRUTTAMÉNTO, *m.* mînjire, murdărire, pângărire.

BRUTTÁRE, *v. a.* a mînji, a murdări, a soi, a întina, a păta, a pângări, a strica, a poci.

BRUTTERÍA, *f.* însuşirea de a fi uritu, pocitu, deformu, murdaru

BRUTTÉZZA, *f.* uriciune, pocire. pocitură, pocitanie, deformitate, disproporţiune, nepotrivire, cusuru în condițiunile care facu frumosulu fisicu şi moralu.

BRUTTÍZIA, *f.* murdărie, pângăriciune, pângăreală; pată, prihană, spurcăciune, mînjitură.

BRÚTTO, *a* uritu, pocitu, deformu, disproporţionatu, nepotrivitu, necuviincios; murdaru, mînjitu, pângăritu, pătatu, spurcatu; — *s m.* uriciune, pocitură, deformitate, cusuru.

BRUTTÚRA, *f.* murdărie, pată, spurcăciune.

BRUZZÁGLIA, *f.* canalie, prostime; îmbulzeală.

BRÚZZO, BRÚZZOLO, *m.* crepusculă, amurgulu serei.

BÚA, *f.* ziere copilărească, care însemnează vreo durere mică; cusuru, defectu.

BUÁGGINE, *f.* prostie, gogomănie, nerozie.

BÚBALO, *m.* bivolu micu.

BÚBBOLA. *f.* pupâză; basnu, minciune.

BUBBOLÁRE, *v. a.* a scoate, a lua vreunu lucru dela cineva prin viclenie, prin înşelăciune; a bombăi, a mormăi; a risipi, a cheltui cu nesocotință.

BUBBOLÓNE, *m.* palavragiu, mincinosu.

BUBBÓNE, *m.* bubonu, gilcă, tumoru glandularu.

BUBBÓNICO, *a.* bubonicu, cu buboane.

BUBÚLCA, *f.* unu felu de măsură a pământuriloru.

Digitized by Google

BÚCA. *f.* gaură, scorbură, scorburire, gâunoşitură, gâunoşire, gâunoşeală, groapă.
BUCÁRE, *v. a.* a găuri, a gâuni.
BUCÁTO, *m.* leşie; rufe; — *a.* găuritu, gâunitu, gâunoşitu, gâunosu, scorburitu, scorburosu.
BÚCCHERO, *m.* humă de felulu celu mai subţire si eamu roşiu; vasu făcutu dintr'aceastâ substanţă.
BÚCCIA, *f.* scoarţă, coajă de arbore sau de poame.
BUCCICÁTA, *f.* — *non ne saper buccicata*, a nu şti nimicu.
BÚCCINA, *f.* trompetă, trimbiţă la cei vechi.
BUCCINÁRE, *v. a.* a trimbiţa, a face cunoscutu unu lucru cu sunetulu trimbiţei, a publica.
BUCCINATÓRE, *m.* muşchiulu fălciloru; acela care face cunoscutu unu lucru ce aru trebui să rămâie tainâ.
BUCCIÓSO, *a.* cojosu.
BUCCIUÓLO, BOCCIUÓLO, *m.* trestie, cotoru, ţeavă; îmbucâturâ, îmbucare.
BÚCCOLA, *f.* zulufu
BUCCÓLICA, *f.* bucolică, o poemă pastorală.
BUCCÓLICO, *a.* bucolicu, care se ţine de bucolică.
BUCÉFALO, *m.* bucefalu, ducefalu, nume ce purtă calulu lui Alecsandru; calu de paradă sau de resbelu; mârţoagă.
BUCENTÓRO, BUCINTÓRO, *m.* bucentauru, unu felu de galeră magnifică în care se punea Dogele de Veneţia câudu se cununa cu marea.
BUCHERÁME, *m.* pînză de bumbacu.
BUCHERAMÉNTO. *m.* găurire: buclucu, turburare.
BUCHERÁRE, *v. a.* a găuri, a face una sau mai multe găuri.
BUCHERÁTO, *a.* găuritu, cu mai multe găuri.
BUCHERÁTTOLO, BUCICÁTTOLO, *m.* odae foarte micâ
BUCHERELLÁTO, *a.* plinu de găuri.
BÚCINA, *f.* unu felu de plasă.
BUCINAMÉNTO, *m.* şoptire, murmuru.
BUCINÁRE, *v. a.* a şopti, a murmura.
BUCINATÓRE, *m.* celu ce murmură, şopteşte.
BÚCO, *m.* gaură, bortă, ochiu, crâpâtură, deschidere; locu ascunsu; — *fare un buco nell'acqua*, a voi să facă unu lucru imposibilu, a lucra înzădaru.
BUCOLÍNO, *m.* găuricâ, burtucă.
BÚDA (ANDÁRE A), a pleca fără se mai întoarce; a muri.
BUDELLÁME, *m.* maţele, intestinele.
BUDÉLLA, *f.* BUDÉLLO, *m.* maţu, intestinu.
BUDRIÉRE, *m.* cură de piele de care se atîrnă sabia.
BUE, *m.* bou; capu de bou, nătărău.
BUESSA, *f.* vacă; femee proastă, nătângă.
BÚFALO, *m.* bivolu; piele de bivolu.
BUFÉRA, *f.* vijâlie, furtună, ploae mare şi repede însoţită de vîntu şi de neaoă.
BÚFFA, *f.* fleacu, secâturâ, lucru de nimicu; — *quel che vien di ruffa in raffa se ne va di buffa in baffa*, averea ce o câştigă cineva prin mijloace nedrepte, se prăpădeşte cu mare facilitate; — *buffa*, vizierâ, cozorocu.
BUFFÁRE, *v. a.* a flecări, a spune fleacuri, făfâluge.
BUFFÁTA, *f.* o unflare repede a vîntului, a fumului care nu ţine multă vreme; răgâiturâ.
BUFFERÍA, *f.* bufonerie, caraghioslicu; fâfâlugă.
BUFFETTÁRE, *v. n.* a răgâi.
BÚFFO, *m.* suflare; bufonu, caraghiosu.
BUFFONÁRE, *v. n.* a bufonări, a face pe bufonu, a face pe alţii să ridă.
BUFFONÁTA, *f.* faptă de bufonu, poznă, măscărie.
BUFFÓNE, *m.* bufonu, caraghiosu, mascara, măscăriciu.
BUFFONEGGIÁRE, *v. n.* a bufonări, a face pe bufonu.
BUFFONÉSCO, *a.* caraghiosu, măscăriciosu, glumeţu, posuaţu; fără gustu; obraznicu.
BÚFOLA, BÚFALA, *f.* bivoliţă.
BUFÓNE, *m.* broască răioasă.
BUGÍA, *f.* minciună, neadevăru; unu felu de sfeşnicu micu de purtatu în mână.
BUGIÁRDO, *a.* mincinosu; falsu, neadevăratu.
BUGIÁRE, *v. a.* a găuri, a sfredeli.
BUGIGÁTTOLO, *m.* găuricâ; odae foarte micâ; colţu.
BÚGIO, *m.* gaură, bortă.
BÚGLIA, *f.* gîlceavă, ceartă între mai multe persoane.
BUGLIÓNE, *m* bulionu, zeamă.
BUGLÓSSA, *f.* limba boului (plantă)
BÚGNA, *f.* orîce margine sau buză scoasă ma afară la o zidire spre ornamentu.
BÚGNO, *m.* uleiu, coşniţă de albine.
BÚGNOLO, *m.* coşu, panieru.
BUGNÓNE, *m* crângu, leasă, tufişu.
BUGRÁNE, *f.* pânză groasă şi întărită cu gumi pe care o punu croitorii ca unu felu de câpuşeală la straie; pînză încleietă.
BÚIO, *m.* obscuritate, întunericu, întunecime; — *a.* obscuru, întunecosu; închisu, mai puţinu viu; cu anevoe de înţelesu, care nu se pricepe cu facilitate; necunoscutu, ascunsu; — *fa tempo buio*, timpulu este închisu, posomoritu; — *farsi buio*, a se întuneca, a se înnopta.
BUIÓRE, *m.* întunecime, obscuritate.
BULBIFORME, *m.* în formă de bulbu, de ceapă.
BÚLBO, *m.* bulbu, ceapă, rădăcină în formă de ceapă.
BULBÓSO, *a.* bulbosu.
BULÉSIA, *f.* încheietura ce se află în şoldu, mai susu de pulpă la piciorulu calului.
BÚLGARO, *m.* teletinu.
BULICÁME, *m.* isvoru de apă termală.
BULICAMÉNTO, *m.* clocotire, clocotu.
BULICÁRE, *v. n.* a fierbe, a clocoti; a se mişca încetu.
BULÍCHIO, *m.* smogotu micu, murmură.
BULIMÍA, *f.* foame foarte mare, boală în care bolnavulu mănîncă multu fără se putea sătura; gloată, îmbulzeală.
BULÍMO, *m.* leşinu de foame; friguri porceşti.
BULINÁRE, *v. a.* a sâpa în metalu cu dalta, cu scoaba sau cu priboiulu.
BULÍNO, *m.* daltă, scoabă, priboiu cu care se sapă în metalu; chipulu de a sâpa ceva în metalu.
BÚLLA, *f.* globuleţu de metalu ce purtau atîrnatu de gîtu junii nobili ai Romaniloru vechi.
BULLETTA, *f.* biletu de loterie; răvaşu, răvăşelu.
BULLETTÍNO, *m.* buletinu, scriere mică, înştiinţare mică; culegere de acte sau de legi; partea unui ziaru care coprinde ştirile oficiale; peticu.

Digitized by Google

BUONÁCCIO, *a.* blându. simplu, bunu încâtu să ajungă să fie slăbiciune.
BUONACCÓRDO, ARPICÓRDO, *m.* claviru.
BUONAMÁNO, *m.* bacşişu.
BUONAMÉNTE, *avv.* cu bună credinţă, cu simplicitate, cu bunătate, fără complimente; siguru.
BUONDÁTO, *avv.* multu, cu abundanţă.
BUONDÌ, *m.* bună zioa!
BUONGUSTÁIO, *m.* omu cu bunu gustu, înţelegătoru.
BUONGÚSTO, *m.* bunu gustu, eleganţă; facultatea de a simţi, de a deosebi frumuseţile şi defectele ce se află în producţiunile spiritului sau ale arteloru.
BUÓNO, *m.* binele, folosulu; virtutea; omu bunu. orîce lucru care este bunu; — *il buono dell' età*, tinereţele; — *buon per loro ch'erano partite*, bine au nimerito de s'au dusu; — *colle buone*, cu maniere blânde, plăcute; — *fare di buono*, a acorda, a ingădui; a lucra seriosu; a nu glumi.
BUÓNO, *a.* bunu, perfectu; dreptu, virtuosu; blându, dulce plăcutu; capabilu, iscusitu; folositoru; potrivitu, cuviinciosu; simplu, cu bună credinţă; nobilu; favorabilu, priinciosu; ingăduitoru, îndurătoru, misericordiosu, milostivu; astimpăratu, ascultătoru, supusu; — *a buon mercato*, eftinu; — *buon pro ti faccia*, cu sănătate.
BUONÓRA, *avv.* de vreme, timpuriu.
BUONTÉMPO, *avv.* de dimineaţă; — *s. m.* petrecere, mâncare şi băutură peste măsură; — *darsi buontempo*, a nu se ocupa cu nimicu, a trăi, a petrece în desfătări, în desfrînări.
BUONTEMPÓNE, *m.* omu care petrece în veselii fără se ocupa cu nimicu.
BUONUÓMO, *m.* inspectoru, privighietoru, ingrijitoru.
BUONVÍSCHIO, *m.* nalbă mare (o plantă.)
BURATTÁRE, *v. a.* a cerne făina spre a o deosebi de tărîţe
BURATTÉLLO, *m.* sită.
BURATTINÁIO, *m.* celu ce pune în mişcare marionetele
BURATTINÁTA, *f.* măscărie.
BURATTÍNO, *m.* marionetă, păpuşă; pitaru.
BURÁTTO, *m.* sită; ţesetură de piru de calu sau de mătasă spre a face site, strecurători s. c. l.; astaru.
BURBÁNZA, *f.* ambiţiune, fălire, trufie.
BURBANZÓSO, *a.* ambiţiosu, mândru, trufaşu.
BÚRBERA, *f.* vîrteju cu care se rădică greutăţi.
BÚRBERO, *a.* austeru; aspru, străşnicu.
BÚRCHIA, *f.* BÚRCHIO, *m.* unu felu de barcă.
BURCHIELLÉSCO, *a.* dupa stilulu lui Burchiello.
BÚRE, *m.* cornulu plugului.
BURÉLLA, *f.* unu felu de închisoare.
BURGRAVIÁTO, *m.* burgraviatu.
BURGRÁVIO, *m.* burgrafu.
BURIÁNO, *m.* unu felu de vinu.
BÚRLA, *f.* glumă, posnă, batjocură, şagă, festă.
BURLÁRE, *v. a.* a glumi, a batjocuri; — *v. n.* a se juca; — *burlarsi*, a şi bate jocu, a ride de cineva sau de ceva; a nesocoti, a lua în rîsu, a despreţui.
BURLATÓRE, *m.* batjocuritoru, pâcâlitoru.
BURLESCAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu glumeţu.
BURLÉSCO, *a.* burlescu, glumeţu, ciudatu, pocitu.
BURLÉTTA, *f.* posnă, farsă, măscărie, festă.
BURLÉVOLE, *a.* măscăriciosu; glumeţu.
BURLÓNE, *m.* posnaşu; batjocuritoru.
BURÒ, *m.* biurou, cantelarie, cantoră.
BUROCRÁTICO, *a.* burocraticu.
BUROCRAZÍA, *f.* burocraţie.
BURRÁIO, *m.* untaru, celu ce vinde untu.
BURRÁSCA, *f.* furtună, volvură, vîntoaică; turburare, nelinişte; nenorocire, pericolu.
BURRASCÓSO, *a.* furtunosu; turburatu; întăritatu, amerinţătoru.
BÚRRO, *m.* untu.
BURRÓNE, *m.* prăpastie, ripă.
BUSBACCÁRE, *v. a.* a înşela.
BUSBACCHERÍA, *f.* înşelăciune, şiretlicu.
BUSBÁCCO, *m.* înşelătoru, amăgitoru.
BÚSCA, *f.* căutare, umblare, lucrare de a umbla după ceva, de a căuta ceva; — *andare in busca*, a umbla după ceva; a căuta.
BUSCACCHIÁRE, *v. a.* a procura, a agonisi.
BUSCÁRE, *v. a.* a agonisi, a dobîndi; a jefui.
BUSCATÓRE, *m.* agonisitoru.
BUSCHÉTTE (GIUOCAR ALLE), a trage sorţi cu fire de paie de deosebită lungime.
BUSÉCCHIA, *f.* BUSÉCCHIO, *m.* maţe, mărunţaie, cele dinlăuntru ale dobitoaceloru.
BUSÍLLI, BUSÍLLIS, *m.* mare dificultate.
BUSO, *a.* găuritu; — *s. m.* gaură.
BUSÓNE, *m.* unu felu de instrumentu de musică.
BÚSSA, *f.* ostenealâ, întristare; — *busse*, bătăi.
BUSSAMÉNTO, *m.* batere la poartă.
BUSSÁRE, *v. a.* a bate la poartă.
BUSSÁTA, *f.* batere la poartă; răstrişte; fapta de a cere bani cuiva.
BUSSATÓRE, *m.* celu ce bate la uşă.
BÚSSO, *m.* simciru, merişoru; sgomotu.
BÚSSOLA, *f.* busolă, compasu; unu felu de scaunu închisu şi acoperitu care se poartă de doi oameni.
BÚSTA, *f.* tocu, cutie.
BUSTÍNO, *m.* peptaru, corsetu.
BÚSTO, *m.* bustu, statue care înfăţişează capulu şi partea cea de susu a corpului; peptu; corsetu, peptaru.
BUTÍRRO, BÙRRO, *m.* untu.
BUTIRRÓSO, *a.* untosu.
BUTTÁRE, *v. a.* a arunca, a asvîrli cu mâna; a scoate, a da afară, a vărsa; — *il tempo si butta a buono, a freddo*, vomu avea timpu frumosu, vomu avea frigu.
BUTTÁRGA, BUTTÁGARA, BUTTÁGRA, *f.* icre.
BUTTERÁTO, *a.* ciupitu de vîrsatu.
BÚTTERO, *m.* ciupitură de vîrsatu; ingrijitoru de cai.
BUZZICÁRE, *v. n.* a se mişca încetinelu; a murmura.
BUZZICHÉLLO, *m.* sgomotu foarte uşoru, care nu răsună, murmură.
BÚZZO, *m.* pântece, foale.
BUZZÓNE, *m.* bortosu, cu burtă mare

Digitized by Google

C.

C, *m.* ce, litera C

CÁBALA, *f.* cabală, tradițiune, esplicațiune mistică și alegorică a Bibliei; filosofia iudeiloru; neînțelesu, intrigă.

CABALÍSTA, *m.* cabalistu; intrigantu.

CABALÍSTICO, *a.* cabalisticu, de cabală.

CABOTÁGGIO, *m.* cabotagiu, țărmuritu, navigațiune prelângă marginea apei, din portu în portu.

CACAIUÓLA, *f.* urdinare.

CACÁO, *m.* cacao, unu felu de bobu din care se face ciocolata.

CACÁRE, *v. n.* a se câca, a și deșerta pântecele.

CACASÉNNO, *m.* omu care își a luatu unu aeru de seriositate, de gravitate ecsageratâ, de înțelepciune.

CACASTÉCCHI, *m.* avaru, sgircitu, scumpu cumplitu.

CACÁTA, *f.* deșertarea pântecelui, eșire afară, câcare; câcâturâ; neisbutire la o întreprindere.

CACATÓIO, *m.* eșitoare, umblâtoare, budâ.

CACATÓRE, *m.* câcâtoru, câcâciosu.

CACATÚRA, *f.* câcâturâ, câcare; câcatu, câcârelu, câcârează, feștelitură, scârnâvie de muște.

CACAZIBÉTTO, *m.* împoțoțonatu, imbrâcatu, ornatu, împodobitu, gâtitu ca o păpușâ.

CÁCCA, *f.* câcatu, escrementu, scîrnâ.

CACCÁO, *m.* cacao.

CACCHIATÉLLA, *f.* unu felu de pâine foarte micâ.

CÁCCHIO, *m.* muguru, vlăstaru de viță.

CACCHIÓNE, *m.* insectulu din care se formează albina.

CÁCCIA, *f.* vînătoare, goană; vinatu; locu de vînătoare; — *andare alla caccia*, a merge la vinatu; — *dar la caccia ad una nave*, a se lua după o navă spre a o prinde sau spre a vedea ce navă este.

CACCIAGIÓNE, *f.* vînatu.

CACCIAMÉNTO, *m.* vînare; isgonire, alungare, espulsiune; scoatere afară, oropsire, duduire.

CACCIAMÓSCHE, *m.* apărătoare de muște.

CACCIÁRE, *v. a.* a goni, a se lua după cineva sau după ceva, a persecuta; a isgoni, a da afară; a scoate, a scoate afară; a băga, a vîrî; — *v. n.* a vîna; — *cacciarsi*, a se vîrî, a intra cu silă; — *cacciare un domestico*, a da drumulu unui servitoru, a lu depărta.

CACCIÁTA, *f.* isgonire, alungare, espulsiune; — *cacciata di sangue*, lăsare de sânge.

CACCIATÓIA, *f.* răsbiciu, cuiu de feru care servește a scoate altu cuiu de feru sau de lemnu.

CACCIATÓRE, *m.* vînătoru; iegheru, vînătoru, unu felu de soldați ușoru înarmați; — *cacciatrice*, vînătorească; — *cacciatora*, unu felu de haină scurtă de vînători.

CACCIÚ, *m.* caciu, substanță murgă, închegată și strîngătoare la gustu, ce se face dintr'unu arbore din India.

CÁCCOLE, *f. pl.* uldoare ce se face la ochi.

CACCOLÓSO, *a.* uldurosu.

CACHERÉLLO, *m.* balega unoru animale precumu a oiloru, a capreloru, a șoariceloru ș. c. l.

CACHESSÍA, *f.* cachecsie, sfîrșenie a corpului în oarecare boale.

CACHÉTTICO, *a.* cachecticu.

CACHÍNNO, *m.* risu mare.

CACHÍRI, *m.* unu licuoru spirtosu.

CACIAIUÓLO, *m.* brînzaru.

CÁCIO, *m.* cașu, brînză, cășcavalu.

CACOFONÍA, *f.* cacofonie, întâlnire a silabeloru dându unu sunetu neplăcutu.

CACOGRAFÍA, *f.* cacografie, ortografie greșită.

CACOGRAFIZZÁRE, *v. n.* a face erori de ortografie.

CACOLOGÍA, *f.* cacologie, vorbire vițioasă, greșită.

CACÓLOGO, *m.* cacologu, celu ce vorbește rău, în contra sistemei gramaticale.

CACOTROFÍA, *f.* cacotrofie, nutrimentu bolnăviciosu, pricinuitoru de boală.

CACÚME, *m.* vîrfu, opcină, ciclău.

CADAÚNO, *pr.* fiecare, fieșcare.

CADÁVERE, *m.* cadavru, leșu, corpu mortu, stârbu, mortăciune.

CADAVÉRICO, *a.* cadavricu, leșosu, care se ține de cadavru, de leșu, de corpu mortu.

CADÉNTE, *a.* care cade, căzîndu; — *età cadente*, bătrînețe; — *anno cadente*, anulu care este aproape de a se termina.

CADÉNZA, *f.* cadență, tactu; mișcare potrivită a pasului; pausă.

CADÉRE, *v. n.* a cădea; a peri, a se prăpădi; a nu isbuti; a pierde creditulu; a înceta; a atîrna, a fi lăsatu; — *cadere in disuso*, a eși din obiceiu; — *cadere in disgrazia*, a cădea în urgie; — *cadere da Scilla in Cariddi*, voindu să scape de unu rău, a cădea într'altulu; — *cader dalle nuvole*, a se mira foarte; — *è una cosa che cade sotto i sensi*, este unu lucru invederatu.

CADÉTTO, *m.* celu mai micu, celu mai june; — *s. m.* june voluntaru în armată, cadetu; oricine este în preparațiune de miliție.

CADÉVOLE, *a.* slabu, trecătoru, caducu.

CADÌ, *m.* cadiu, judecătoru la Turci.

CADIMÉNTO, *m.* cădere, fapta de a cădea.

CÁDMIA, *f.* ocsidu de zincu, cobaltu, cadmiu.

CADUCÉO, *m.* caduceu, bâtu pe care suntu în-

Digitized by Google

pletiți doi șerpi și pe care poeții lu dau lui Mercuru.

CUDUCITÀ, *f.* caducitate, slăbăciune, bătrînețâ; fragilitate, facilitate de a cădea.

CADÚCO, *m.* caducu, slabu, trecătoru; bătrînu; — *mal caduco*, epilepsie; — *legato caduco*, legatu care nu s'a adusu la îndeplinire; — *caduco*, se zice și de oarecare părți care la mai multe plante cadu curîndu.

CADÚTA, *f.* cădere; greșeală; nenorocire, catastrofă, urgie, dărîmare; scoborire; neisbutire, neisbândă.

CAFFÈ, *m.* cafea; cafenea; arborele care face cafeaoa.

CAFFEÍSTA, *m.* acela căruia îi place să bea cafea.

CAFFETTÁNO, *m.* caftanu, haină turcească de deosebire.

CAFFETTIÈRA, *f.* cafetaru, ibricu de cafea.

CAFFETTIÉRE, *m.* cafegiu.

CÁFFO, *m.* număru disparu, fără soțu; — *pari e caffo*, cu soțu ori fără soțu (unu felu de jocu).

CAGIONAMÉNTO, *m.* pricinuire, causare.

CAGIONÁRE, *v. a.* a pricinui, a fi pricină, a produce; a imputa, a învinovăți, a calomnia.

CAGIONATÓRE, *m.* pricinuitoru.

CAGIÓNE, *f.* causă, pricină, motivu, îndemnu; pretecstu, pricinuire deșartă; vină; ocasiune, prileju; indispoșițiune, zaiflicu.

CAGIONÉVOLE, *a.* bolnăviciosu, debilu.

CAGLIÁRE, *v. n.* a se închiega, a se prinde; a avea lipsă de curagiu, a se înfricoșa.

CÁGNA, *f.* cățea.

CAGNÁCCIO, *m.* căine mare și prostu.

CAGNEGGIÁRE, *v. n.* a fi aspru, crudelu; a amerința,

CAGNESCAMÉNTE, *avv.* chiorîșu, urîtu, mâniosu, cu desprețu, cu mânie; căinește.

CAGNÉSCO, *a.* căinescu. de căine; aspru, mâniosu, turbatu; — *guardar uno in cagnesco*, a se uita la cineva chiorîșu, cu desprețu, cu mânie.

CAGNOLÍNO, *m.* cățelu, căine micu.

CAGNÓTTO, *m.* bătăușu; slugă, partisanu; — *cagnotto di corte*, favoritu.

CAÍCCO, *m.* caicu, luntre, barcă alăturată la o navă.

CAIMACÁN, *m.* caimacamu, locotenentu alu marelui veziru sau alu altei autorități înnalte.

CAIMÁNE, *m.* caimanu, unu felu de crocodilu.

CAÍNA, *f.* loculu iadului, care după ficțiunea poetului Dante este reservatu pentru cei trădători.

CÁLA, *f.* sinu de mare,

CALABRÓNE, *m* bondaru (insectu).

CALAFATÁRE, CALEFATÁRE, *v. a.* a astupa bortele, crăpăturile de la corăbii cu bucii s. c. L, a calfăta.

CALAFÁTO, CALEFÁTO, CALAFÃO, *m.* calfătuitoru, celu ce umple, ce astupă crăpăturile naveloru.

CALAMÁIO, *m.* calimări; unu felu de pește.

CALAMÉNTO, *m.* scoborîre; scădere, micșorare.

CALAMÍNA, *f.* ocsidu de zincu nativu, calaminâ.

CALAMÍSTRO, *m.* feru de frizatu.

CALAMÍTA, *f.* magnetu; acu magneticu; atracțiune.

CALAMITÀ, *f.* calamitate, nefericire mare, mai alesu cându atinge pe mai mulți.

CALAMITÁRE, *v. a.* a magnetisi, a freca cu magnetu.

CALAMITÓSO, *a.* calamitosu, nenorocitu, tristu.

CÁLAMO, *m.* trestie, țeavă, flueru; pană.

CALÁNDRA, *f.* unu felu de ciocârlanu.

CALANDRÓNE, *m.* unu felu de flautu.

CALÁNTE, *a.* scâzîndu, care scade, se împuținează.

CALÁPPIO, *m.* cursă, laț.

CALÁRE, *v. a.* a scobori, a lăsa, a pleca în josu; — *calarsi*, a se scobori, a se pogorî, a se da josu; — *calare, v. n.* a scădea, a slăbi, a se micșora, a se împuțina; — *calarsi ad una cosa*, a se pleca, a se îndupleca, a se determina, a se hotărî.

CALASCIÓNE, COLASCIÓNE, *m.* calascione, unu felu de arfă cu două chorde.

CALÁTA, *f.* scoborîre; scoborîșu.

CALATRÁVA, *m.* calatrava, nume de unu ordinu militaru în Spania.

CÁLCA. *f.* înghesuială, înghesuire, îmbulzeală.

CALCÁBILE, *a.* care se poate călca, apăsa, înghesui.

CALCAGNÁRE, *v. n.* a fugi, a merge în fugă mare.

CALCAGNÍNO, *m.* călcâiulu unei cisme, unui pantofu.

CALCÁGNO, *m.* călcâiulu piciorului.

CALCAMÉNTO, *m.* călcare, apăsare, înghesuire.

CALCÁRE, *v. a.* a călca, a apăsa; a strînge, a îndesa, a înghesui, a îmbulzi; a oprime, a asupri.

CALCÁREO, *a.* calcaru, vârosu.

CALCATAMÉNTE, *avv.* cu gloața, cu grâmada.

CALCATÓIA, *f.* instrumentu pentru a călca pălăriile,

CALCATÓRE, *m.* călcătoru.

CALCATÚRA, *f.* călcătură, presiune.

CÁLCE, *f.* calce, varu; stratulu pușteî.

CALCEDÓNIO, CALCIDÓNIO, *m.* unu felu de agatu de o coloare ca laptele și plinu oarecumu de nori.

CALCÉSE, *m.* podicelu împrejurulu catarteloru pe aproape de vîrfu pentru ca să privească de acolo departe pe mare.

CALCESTRÙZZO, *m.* cementu.

CALCÉTTO, *m.* unu felu de pantofi sau papuci.

CALCÍNA, *f.* calce, varu cu nisipu,

CALCINÁCCIO, *m.* molozu, dărâmături de lucruri făcute de varu sau de ghipsu; unu felu de boală.

CALCINÁBILE, *a.* calcinabilu, care se poate transforma în varu nestinsu.

CALCINÁRE, *v. a.* a calcina, a transforma, a prefface în varu nestinsu.

CALCINATÓRIO, *a.* calcinatoru, care servește pentru a calcina; — *forno calcinatorio*, vârniță.

CALCINAZIÓNE, *f.* calcinare, transformarea în varu nestinsu prin acțiunea foculuî; ocsidațiune.

CÁLCIO, *m.* lovitură cu piciorulu; dătătura calului cu picioarele d' îndărătu; stratulu pușteî; unu felu de jocu la Florența; unu metalu.

CALCÍTI, *m. pl.* sulfatu de aramă calcinatu.

CALCITRÁRE, *v. n.* a da din picioare, a da îndărătu; a resiste, a se opune, a nu se supune.

CALCITRAZIÓNE, *f.* darea cu picioarele; resistere, resistință, împrotivire, nesupunere.

CALCITRÓSO, *a* care dă cu picioarele, care dă îndărătu; nesupusu, împrotivitoru, neastîmpăratu.

CÁLCO, *m.* trăsătură, urmă ușoară a unui desemnu care s'a călcatu după altu desemnu; o monedă vechie grecească.

Digitized by Google

CALCOGRAFÍA, *f.* calcografie, artea de a săpa în aramă sau în vreunu altu metalu.
CALCÓGRAFO, *m.* calcografu.
CALCOLÁBILE, *a.* calculabilu, care se poate calcula.
CALCOLAIUÓLO, *m.* țesătoru, pînzaru.
CALCOLÁRE, *v. a.* a calcula, a socoti; a considera, a lua în băgare de seamă, a chipzui.
CALCOLATÓRE, *m.* calculatoru, socotitoru.
CALCOLAZIÓNE, *f.* calculațiune, socoteală.
CÁLCOLE, *f. pl.* vătalele la răsboiulŭ țesătorului.
CÁLCOLO, *m.* calculu, calculare, socoteală; piatră, materie năsipoasă care se formează în canalulu udului și se așează pe fundulu vasului în care se ține udulu.
CALCOLÓSO, *a.* care are inclinare cu boala de piatră.
CÁLDA, *f.* pleuresie.
CALDÁIA, *f.* caldare, tingire.
CALDAMÉNTE, *avv.* cu căldură, cu înfocare, cu mare afecțiune, cu fierbințeală, cu vioiciune, cu rîvnă mare.
CALDÁNA, *f.* căldură; pleuresie.
CALDÁNO, CALDANÍNO, *m.* unu felu de mangalu.
CALDÁRA, *f.* căldare.
CALDARROSTÁRO, *m.* celu ce coace castane în focu, celu ce vinde castane prăjite.
CALDARRÓSTO, *m.* castane prăjite.
CALDEGGIÁRE, *v. a.* a favoriza, a protege.
CALDERÁIO, *m.* căldăraru.
CALDERÚGIO, CARDÉLLO, *m.* stigleț (pasere).
CALDERÓNE, *m.* căldare mare.
CALDERUÓLA, *f.* căldare mică.
CALDÉZZA, *f.* căldură, caloare; fierbințeală, înfocare, dragoste, amoru, afecțiune.
CÁLDO, *m.* căldură, caloare; rîvnă; poftă; vioiciune, aprindere; — *a.* caldu, căldurosu; vioiu, deșteptu; afectuosu, înfocatu; amorezatŭ, aplecatu spre amoru.
CALDURA, *f.* căldură mare peste măsură.
CALEFACIÉNTE, *a.* încălzitoru.
CALEFAZIÓNE, *f.* încălzire, căldură pricinuită prin lucrarea focului.
CALEIDOSCÓPIO, *m.* caleidoscopu.
CALENDÁRIO, *m.* calendaru.
CALÉNDE, *f. pl.* prima zi a lunei la Romani, calende; sorocului femeiloru.
CALEPÍNO, *m.* calepinu, lecsiconu, dicționaru.
CALÈRE, *v. impers.* a păsa.
CALÉSSE, *m.* caleașcă.
CALESTRO, *m.* pămîntu petrosu și neroditoru.
CALÍA, *f.* pilitură de auru.
CÁLIBE, *m.* oțelu.
CALIBRÁRE, *v. a.* a da unui corpu o dimensiune determinată; a măsura lărgimea, mărimea bortei unui tunu.
CALÍBRO, *m.* calibru, borta din lăuntru a unei țevie; dimensiunea comparabilă între diametrulu tubului unei arme de focu și diametrulu projectilei.
CÁLICE, *m.* calice, potiru, vasulu în care se ia cuminecătura; calisulu, paharulŭ care învălue dinafară corola floriloru; paharu in genere; băutură; — *ingoiare il calice fino alla feccia*, a suferi o nenorocire, o durere mare și crudă; a înghiți noduri.
CALICÉTTO, *m.* bobocu de floare, pâhârelu.
CALICÍNO, *a.* de calisu, cu calisu.
CALICÒ, *m.* calicotu, unu felu de pînză subțire.
CALIDITÀ, *f.* căldură, caloare.
CÁLIDO, *a.* caldu, căldurosu.
CALIFFÁTO, *m.* califatu, demnitatea califului.
CALÍFFO, *m.* califu, unu felu de suveranu la Mahometani care avea putere spirituală și lumească.
CALIGÁRE, *v. n.* a fi întunecosu.
CALIGINE, *f.* întunecare, întunerecu, ceață; întunecarea vederii.
CALIGINÓSO, *a.* întunecosu, negurosu, cețosu.
CÁLLA, CALLÁIA, *f.* pîrleazu, gaură ce se face printr'unu gardu; cataractă.
CALLAIUÓLA, *f.* săculețu, unu felu de mreajă care servește a prinde epuri de casă prin ajutorulu nevestuicei.
CALLÁRE, *m.* potecuță, potecă.
CÀLLE, *m.* e *f.* cale, drumu.
CALLIDITÀ, *f.* îndeminare, iscusință, finețe, vicleniu.
CÁLLIDO, *a.* vicleanu, finu, îndeminaticu.
CALLIGRAFÍA, *f.* caligrafie, scriere frumoasă.
CALLÍGRAFO, *m.* caligrafu.
CALLISTA, *m.* doftoru de negi, de bătături.
CÁLLO, *m.* negu, bătătură; lipirea naturală care impreună părțile unui osu frîntu; — *fare il callo*, a se deprinde, a se obicĭnui.
CALLOSITÀ, *f.* întărire, învîrtoșare, bătătură; creștere de carne tare și moartă pe marginea unei răni.
CALLÓSO, *a.* negosu, negelosu, întăritu, învîrtoșatu, bătutu, bătătoritu, calosu.
CÁLMA, *f.* liniște, pace, odihnă; păclă.
CALMÁNTE, *agg.* e *s. m.* alinătoru, potolitoru de durere, ustoitoriu, mulcomitoru.
CALMÁRE, *v. a.* a potoli, a alina, a îmblînzi, a liniști, a astîmpăra, a ostoi, a mulcomi.
CÁLMO, *m.* stîlpare, vlăstaru.
CÁLO, *m.* scoborire; scădere, împuținare, micșorare; scăzămîntu, lipsă de prețu.
CALOMELÁNO, *m.* calomelu, protocloruru de mercuriu, mercuriu dulce.
CALÓRE, *m* caloare, căldură; amoru fierbinte; activitate, vioiciune, aprindere, rîvnă, fierbințeală, înfocare.
CALÓRICO, *m.* caloricu, principiulu căldurei.
CALORÍFERO, *a.* caloriferu, calorificu, aducătoru sau producătoru de căldură.
CALORIFICÁRE, *v. a.* a produce căldură.
CALORÍMETRO, *m.* calorimetru, instrumentu spre a măsura caloriculu specificu alu corpuriloru.
CALORÓSO, *a.* caldu, căldurosu, pricinuitoru de căldură.
CALÓSCIO, *a.* moale, slabu.
CALÓTTA, *f.* fesu, căciuliță mică care acopere numai vîrfulu capului; țesta capului.
CALPESTAMÉNTO, *m.* fapta de a călca în picioare.
CALPESTÁRE, *v. a.* a călca în picioare, a hăbuci.
CALPESTÁTA, *f.* drumu umblatu, bătutu.
CALPESTATÓRE, *m.* celu ce calcă în picioare.
CALPESTÍO, *m.* sunetulu ce facu picioarele oameniloru sau animaleloru care umblă.
CALTERÍRE, *v. a.* a sgâria.
CALTERITÚRA, *f.* sgârietură, sgâriere.
CALÚGINE, *m.* pufu, fulgi de paseri mici; pîrulu raru și moale care ese mai nainte de a crește barba.
CALÚNNIA, *f.* calumnie, defaimă, hulă, năpaste.

Digitized by Google

CALUNNIAMÉNTO, *m.* calumniare. defăimare. hulire.
CALUNNIÁRE, *v. a.* a calumnia. a defăima. a huli. a cleveti, a jigni onoarea cuiva prin imputări false, mincinoase.
CALUNNIATÓRE, *m.* calumniătoru. hulitoru. defăimătoru, vârfitoru, clevetitoru.
CALUNNIÓSO, *a.* calumniosu. hulitoru. defăimătoru.
CALÚRA, *f.* căldura.
CALÚRIA, *f.* orice nutrimîntu care îngraşă pămîntulu şi lu face mai roditoru.
CALVÁRE, *v. a.* e *n.* a face să devie chelu, pleşuvu ; a cheli. a pleşuvi.
CALVÁRIO, *m.* dealu. colnicu. măgură unde s'a implântatu o cruce spre a închipui Calvaria.
CALVÉZZA, *f.* pleşuvie. chelie.
CALVINÍSMO, *m.* calvinismu. secta lui Calvinu ; învăţăturile lui Calvinu.
CALVINÍSTA, *m.* calvinistu, din secta lui Calvinu.
CALVÍZIE, *f.* chelie, pleşuvie.
CÁLVO, *a.* chelu, pleşuvu. chelitu. pleşuvitu.
CÁLZA, *f.* ciorapu.
CALZAIUÓLO, *m.* făcătoru sau vînzătoru de ciorapi.
CALZAMÉNTO, *m.* orice felu de încălţăminte.
CALZÁRE, *v. a.* a încălţa, a pune încălţăminte, a purta încălţăminte ; — *ragioni calzanti.* argumente eficaci, potrivite
CALZÁRE, *m.* unu felu de botine cu tureci lungi.
CALZÁTO, *a.* încălţatu ; îmbrăcatu.
CALZATÓIA, *f.* CALZATÓIO, *m.* cură. osu de încălţatu, instrumentu spre a se încălţa cineva mai lesne.
CALZATÚRA, *f.* încălţătură. încălţămîntu. încălţare.
CALZÉTTA, *f.* ciorapu finu de mătasă. s. c. l.
CALZÍNO, *m.* unu felu de ciorapi scurţi.
CALZOLÁIO, *m.* cismaru, pantofaru, papucaru.
CALZOLERÍA, *f.* cismărie. pantofărie. papucărie.
CALZONCÍNO, *m.* nădragi ; ismene.
CALZÓNI, *m.* nădragi, pantaloane.
CAMÁGLIO, *m.* zală. cămaşă de zale
CAMALEÓNTE, *m.* cameleonu. unu felu de şopîrlă despre care se zice că îsi schimba faţa după lucrurile de care se apropie, omu nestatornicu.
CAMAMÍLLA. CAMOMÍLLA. *f.* muşeţelu, romoniţă.
CAMANGIÁRE, *m.* legumu, zarzavatu ; bucate.
CAMARLINGÁTO, CAMERLINGÁTO. *m.* camerlingatu. demnitatea de camerlingu
CAMARLÍNGO, CAMERLÍNGO, *m.* camerlingu, vistierulu unei comunităţi ; preşedinte camerei apostolice.
CAMATO, *m.* băţu, vargă, joardă, nuea. smicea
CAMBELLÓTTO, *m.* camelotu. unu felu de materie de pîru de capră şi de mătasă.
CAMBIÁBILE. *a.* schimbăciosu, schimbătoru.
CAMBIÁLE. *f.* poliţă. zapisu.
CAMBIAMÉNTO, *m.* schimbare. prefacere.
CAMBIAMONÉTE. *m.* zarafu.
CAMBIÁRE, *v. a.* a schimba, a face schimbu, a permuta ; a preface ; a răsplăti ; — *cambiarsi*, a se schimba, a se preface.
CAMBIÁRIO, *a.* de schimbu, mercantilu, comercialu.
CAMBIATÓRE. *m.* celu ce schimbă ; zarafu.
CAMBIAVALÚTE, *m.* zarafu.
CÁMBIO, *m.* schimbu, permutare ; răsplată ; zaraflîcu; cîştigu. dobîndă, camătă ce se ia din banii care se dau cu împrumutare după cursulu pieţii ; agio. başulu ce ia banchierulu pentru poliţele ce trage ; — *lettera di cambio*, poliţă : — *dare a cambio*, a da la dobîndă ; — *in cambio*, în locu de.
CAMBISTA, *m.* celu ce dă sau ia la dobîndă.
CAMBRAIA, *f.* unu felu de pînză foarte subţire.
CAMÉLIA. *f* camelia. o floare.
CÁMERA. *f.* cameră. odae. casă, ietacu ; adunare legislativă. adunare representativă. obştească adunare ; — *camera dei conti*, curte înaltă întocmită spre a cerceta totu ce are înclinare cu finanţele şi cu veniturile publice, curtea conturiloru.
CAMERÁLE. *a.* cameralu.
CAMERÁRIO, *m.* cămărăşu, camarieru. cameraru.
CAMERÁTA. *f.* tovărăşie ; — *m.* camaradu. tovarăşu, soţu. amicu. companionu, colegu.
CAMERIÉRA. *f.* cameristă, cameriera, servă însărcinată cu îngrijirea casei, mai cu seamă a cămărei.
CAMERIÉRE. *m.* camerieru. cămărăşu.
CAMERÍNO. *m.* odăiţă, cabină.
CAMERÍSTA. *f.* cameristă, cameriera unei prinţese.
CAMERLÍNGO. *m.* camerlingu.
CÁMICE. *m.* vestmîntu bisericescu de pînză albă care este lungu pînă la călcâiu, stiharu.
CAMÍCIA. *f.* cămaşă
CAMICIÓLA, CAMICIUÓLA. *f.* vestă.
CAMÍNO. *m.* căminu. loculu unde se face focu într' o casă ; privazulu, partea căminului care se prelungeşte în odae ; urloiu, coşu.
CAMMELLIÉRE. *m.* cămilaru. celu ce mână cămilele.
CAMMÉLLO, *m* cămilă.
CAMMELLÓTTO, *m.* camelotu
CAMMÉO. *m.* piatră preţioasă cu mai multe coloare şi sepată în relievu.
CAMMINÁRE. *v. n* a merge, a umbla ; a înainta : a călători ; a se grăbi ; — *camminare a passi da gigante*, a înainta foarte repede ; — *camminare sulle orme di taluno*, a se lua după cineva, a călca în urmele sale.
CAMMINÁTA, *f.* sală ; umblare, preumblare, plimbare ; mersu. umbletu, drumu, călătorie
CAMMINATÓRE, *m.* umblătoru. celu ce umblă.
CAMMÍNO. *m.* cale. drumu ; umblare. umbletu.
CAMOIÁRDO. *m.* unu felu de camelotu.
CAMOMÍLLA, *f.* muşeţelu, camomilă.
CAMORRA. *f.* unu felu de tovărăşie la Neapoli.
CAMORRÍSTA, *m.* camoristu, membru sau partisanu alu societăţii care se numeşte *Camorra*.
CAMOSCIÁRE. *v. a.* a argăsi pieile de capră neagră.
CAMÓSCIO, *m.* capră neagră, capră selbatică ; pielea de capră neagră.
CAMPÁGNA, *f.* ţară, cămpie ; holdele, grănele ; campanie. resbelu, operaţiune militară ; timpurile în care mai de multe ori se face resbelula ; — *entrare in campagna*, a începe resbelulu ; — *pezzi da campagna*, tunuri uşoare care se potu purta în resbelu ; — *campagna rasa*, cămpie întinsă care n'are nici dealuri, nici păduri, nici ape.
CAMPAGNUÓLO. *a.* e *s.* ţărănescu. ţăranu.
CAMPÁIO, *m.* păzitoru de cămpu.

Digitized by Google

CAMPÁLE, *a.* câmpenescu; — *battaglia, giornata campale*, bătâlie regulată, bătâlie campală.
CAMPAMÉNTO, *m.* scăpare.
CAMPÁNA, *f.* clopotu; căpacu făcutu în forma clopotului; mai multe lucruri care au această formă; — *suonar la campana*, a trage clopotulu.
CAMPANÁCCIO, *m.* clopoţelu ce se atîrnă de gîtulu vitelorŭ la păsciune saŭ în călătorie.
CAMPANÁCEO, *a.* în formă de clopoţei.
CAMPANÁRO, *m.* trăgătoru de clopote, clopotaru.
CAMPANÉLLA, *f.* clopoţelu; zurgalău.
CAMPANÉLLO, *m.* clopoţelu.
CAMPANÍLE, *m.* clopotniţă
CAMPÁNULA, *f.* clopoţelu (unu felu de plantă).
CAMPANULÁCEO, *a.* se zice despre plantele ce aŭ o corolă monopetală în formă de clopoţelu.
ÇAMPANULÁTO, CAMPANIFÓRME, ACCAMPANÁTO, *a.* în chipulu clopoţelului.
CAMPÁRE, *v. a.* a scăpa, a libera, a mântui, a isbăvi; a hrăni; — *v. n.* a trăi, a scăpa norocitŭ dintr'unu pericolu.
CAMPEGGIÁRE, *v. a.* a tăbărî, a aşeza armia în lagărŭ; a se arăta mai bine.
CAMPÉGGIO, *m.* bâcanu
CAMPERÉCCIO, *a.* câmpânescŭ, câmpeanu
CAMPÉSTRE, CAMPÉSTRO, *a.* câmpânescu, ţărânescu, campestru, câmpeanu; selbatecŭ.
CAMPIDÓGLIO, *m.* Capitolu.
CAMPÍGLIA, *f.* unu felu de raţă selbatecă.
CAMPÍO, *a.* campestru, câmpânescu.
CAMPIÓNE, *a.* luptătoru, bătăuşu; apărătoru; probă, mustră; modelu, isvodu, regulă.
CÁMPO, *m.* câmpu, câmpie, arătură, ţarină; spaţiu; lagăru; câmpu de bătae; armie; fundulu sau grundulu unui tablou; — *campo santo*, chimitiru; — *attraverso i campi*, dreptu peste câmpu; — *campo*, ocasiune, comoditate.
CAMUFFÁRE, *v. a.* a îmbrăca tiptilu; a înşela.
CAMÚSO, *a.* cârnu.
CANÁGLIA, *f.* canalie.
CANAGLIÚME, *m.* canalie, prostime.
CANÁLE, *m.* canalu; şanţu, urloiu; ţeavă; strimtoare de mare; mijlocu.
CÁNAPA, *f.* CÁNAPE, *m.* cânepă.
CANAPÁIA, f. cânepişte.
CANAPÁLE, *m.* frânghie, căpestru.
CANAPÈ, *m.* canapea.
CANAPÍNO, *m.* pînză de cânepă.
CÁNAPO, *m.* frânghie groasă de cânepă.
CANAPÚCCIA, *f.* seminţă de cânepă.
CANARÍNO, CANÁRIO, *m.* canaru (pasere).
CANÁTA, *f.* dojană, mustrare, perdafu, reprensiune.
CANATTERÍA, *f.* mulţime de câni.
CANATTIÉRE, *m.* îngrijitoru de câni.
CANAVÁCCIO, *m.* canevasu, pînză groasă cu care se ştergu vasele în cuhnie, mobilele, s. c. l.
CANCELLÁBILE, *a.* care se poate şterge.
CANCELLAMÉNTO, *m* ştergere, ştersură.
CANCELLÁRE, *v. a.* a şterge; a aboli, a desfiinţa; a închide cu canghele, cu zăbrele
CANCELLÁTA, *f.* zăbrele, parmaclîcu, grilagiu.
CANCELLATÚRA, CANCELLAZIÓNE, *f.* ştersură; desfiinţare, abolire.
CANCELLERÉSCO, *a.* de canţelarie.
CANCEL-LERÍA, *f.* canţelarie.
CANCELLIERÁTO, *m* demnitatea de canţelaru.
CANCEL-LIÉRE, *m.* canţelaru.
CANCÉLLO, *m.* cangelă, zăbrele, parmaclicu, grilă.
CANCERÓSO, *a.* cancerosu, cangrenosu.
CÁNCHERO, *m.* canceru, cangrenă, bubă cangrenoasă.
CANCHERÓSO, *a* cancerosu, cangrenosu.
CANCRÉNA, *f.* gangrenă, amorţire totală a vreunei părţi a corpului.
CANCRENÁRE, *v. n.* a gangrenisi, a se face gangrenă
CANCRENÓSO, *a.* gangrenosu, de natura gangrenei.
CÁNCRO, *m.* racu de mare; zodia racului; unu felu de bubă care se întinde din ce în ce mai multu; carchînu la arbori.
CANDÉLA, *f.* lumînare.
CANDELÁBRO, *m.* candelabru, policandru.
CANDELLÁIA, CANDELLÁRA, *f.* serbarea întîmpinărei Domnului Isusu Christosu, Strătenia.
CANDELLIÉRE, *m.* candelieru, candelaru, sfeşnicu.
CANDÉNTE, *a.* dogoritu, aprinsu, îmfierbîntatu.
CÁNDI, *a.* candelu.
CANDIDÁTO, *m.* candidatu, aspirantu, concurentu
CANDIDATÚRA, *f.* candidatură, starea unui candidatu.
CANDIDÉZZA, *f.* albeaţă strălucită; puritate, inocenţă, curăţenia sufletului, nevinovăţie, simplicitate, sinceritate.
CÁNDIDO, *a.* albu şi strălucitu, candidu, curatu la inimă, sinceru, nevinovatu, neprefăcutu, simplu.
CANDIERO, *m.* unu felu de băutură.
CANDIFICÁRE, *v. a.* a înfierbînta.
CANDÍRE, *v. a.* a zahări; a pune zaharu să se cristalizeze.
CANDÍTO, *a.* zahăritu; cristalizatu; — *s. m.* candelu, zaharu curăţitu şi cristalizatu; poame fierte în zaharu, zaharisite.
CANDÓRE, *m.* candoare, albeaţă, strălucire; inocenţă, nevinovăţie, puritate, simplicitate, sinceritate, inimă curată.
CÁNE, *m.* câne, câine; unu felu de peşte marinu; cucoşulu care ţine cremenea de la o armă de focu; unu instrumentu spre a scoate dinţi; hanu la Tătari.
CANÉSTRA, *f.* CANÉSTRO, *m.* coşu, coşuleţu, paneraşu.
CANEVÁCCIO, *m.* canevasu.
CÁNFORA, *f.* canforă.
CANFORÁTA, *f.* plantă care miroasă a canforă.
CANFORÁTO, *a.* canforatu, cu canforă.
CANGIÁBILE, *a.* mutabilu, care se poate schimba.
CANGIAMÉNTO, *m.* mutare, schimbare, prefacere.
CANGIÁNTE, *a.* schimbătoru, schimbăciosu.
CANGIÁRE, *v. a.* a schimba, a prefface.
CANGIÁRO, CANGIÁRRO, *m.* hangeru.
CANÍCCIO, *m.* gardu sau gratie de ţerușĭ, de nuele.
CANÍCOLA, *f.* caniculă, o constelaţiune.
CANICOLÁRE, *a.* canicularu, calificaţiune a zileloru în care căldura e cea mai mare.
CANÍLE, *m.* câinerie, coteţu, poiată, locu unde se ţinu câinii; odaie, casă murdară, neîngrijită.
CANÍNO, *a.* cânescu; aspru, cruelu turbatŭ; — *denti canini*, dinţi cânești, colţi; — *fame canina*,

Digitized by Google

foame câneascâ, foame foarte mare; — *riso canino*, risu sardonicu.

CANÍZIE, CANUTÉZZA, *f.* pîru albu, bătrînețe, căruntețâ.

CÁNNA, *f.* trestie; bastonu de trestie; țeavâ; mai multe lucruri cu o formâ lungâreață și cilindricâ; unu felu de măsură sau cotu; — *canna da zucchero*, trestie de zaharu.

CANNÁCORO, *m.* bambucu, trestie de India.

CANNAMÉLE, *f.* trestie de zaharu.

CANNÁTA, *f.* lovitură, dătătură cu bastonu.

CANNÉLLA, *f.* trăstiuță; țeavâ micâ; scorțișoară; canâ, cepulu care servește spre a scoate vinu dintr'o bute întorcîndu checa ce se află la dinsulu.

CANNELLÁTO, *a.* în fața scorțișoarei.

CANNELLÍNO, *m.* unu felu de cofeturi.

CANNÉLLO, *m.* țeavâ de trestie între doâ noduri; unu instrumentu de chirurgie.

CANNELLÓNI, *m. pl.* macaroane.

CANNETO, *m.* locu sâditu cu trestie.

CANNÍBALE, *m.* canibalu, antropofagu, mâncâtoru de carne de omu; omu crudu și selbatecu.

CANNOCCHIÁLE, *m.* ochianu, telescopu.

CANNONAMÉNTO, *m.* canonadâ, slobozire de mai multe tunuri, tunâturâ.

CANNONÁRE, *v. a.* a da, a bate cu tunuri.

CANNONÁTA, *f.* dare de tunu, detunâturâ.

CANNONCÍNO, *m.* tunu micu; țeavâ micâ; mai multe lucruri ce au formâ cilindricâ, rotundâ si suntu bortite în lăuntru.

CANNÓNE, *m.* tunu; țeavâ; mai multe lucruri cu formâ lungâreață și cilindricâ.

CANNONEGGIÁRE, *v. n.* a da cu tunuri.

CANNONIÉRA, *f.* bortâ pentru a da cu tunuri printr' însa; canonierâ, șalupâ, vasu micu de resbelu, latu la fundu și înarmatu cu unulu sau mai multe tunuri.

CANNONIÉRE, *m.* tunaru, artileristu

CANNÓSO, *a.* plinu de trestii, sâditu cu trestii.

CANNÚCCIA, *f.* trestie de baltâ.

CÁNOA, *f.* canotu, unu felu de luntre micâ.

CÁNONE, *m.* canonu, regulâ, hotărire datâ de vreunu soboru în pricina disciplinei eclesiastice; o parte din sânta Liturgie; catalogu alu sânțiloru; formulâ matematicâ; tacsâ, clacâ, arendâ.

CANÓNICA, *f.* casâ parochialâ; casa canoniciloru.

CANONICÁLE, *a.* canonicalu, de canonicu.

CANONICAMÉNTE, *avv.* canonicește, dupâ canoane.

CANONICÁTO, *m.* canonicatu, demnitatea de canonicu.

CANONICHÉSSA, *f.* canoniceasâ, canonisâ.

CANONICITÀ, *f.* canonicitate, însușirea canonicâ, conformitatea cu canoanele; autenticitate.

CANÓNICO, *a.* canonicu, alu canoaneloru, conformu cu canoanele; — *s. m.* canonicu, unu felu de egumenu la o biserică catedrală sau colegială; — *libri canonici*, cărțile autentice coprinse în Sânta Scriptură; — *diritto canonico*, dreptulu canonicu, dreptulu bisericescu, știința canoaneloru bisericești; — *canonici regolari*, canonici călugăriți.

CANONÍSTA, *m.* canonistu, celu ce cunoaște bine dreptulu canonicu.

CANONIZZÁRE, *v. a.* a canoniza, a priimi în numârulu sânțiloru.

CANONIZZAZIÓNE, *f.* canonizare, canonizațiune.

CANÓRO, *a.* canoru, armoniosu, sunâtoru.

CANÓTTO, *m.* canotu, luntre micâ.

CÁNOVA, *f.* pivniță.

CANOVÁIO, *m.* chielaru.

CANSÁRE, *v. a.* a depârta; a ocoli, a se abate, a se feri, a evita; — *cansarsi*, a se depârta, a se feri, a se da în lături, a se trage la o parte, a se adâposti.

CANSATÓIA, *f.* CANSATÓIO, *m.* adâpostu, scutealâ.

CANTÁBILE, *a.* cantabilu, de cântatu

CANTACCHIÁRE, *v. a.* a cânta încetu, a dâinâi.

CANTAFÁVOLA, *f.* basnâ.

CANTAFÉRA, *f.* cantilenâ, cântecu lungu și monotonu.

CANTAIUÓLO, *a.* cântăreț; — *uccello cantaiuolo*, pasere care se întrebuințează spre a chiema cu dînsa alte paseri și a le prinde.

CANTAMBÁNCO, *m.* șarlatanu.

CANTAMÉNTO, *m.* cântare, fapta de a cânta.

CANTÁNTE, *m.* cântâtoru, cântăreț.

CANTÁRE, *v. a.* a cânta (din gură.)

CANTARÉLLO, *m.* unu felu de vasu.

CANTÁRIDE, CANTERÉLLA, *f.* cantaride, gîndaci de turbatu și care se întrebuințează mai cu seamâ la visicători.

CANTÁRO, *m.* cântaru (mâsură de greutate.)

CÁNTARO, CÁNTERO, *m.* țucalu.

CANTÁTA, *f.* cantatâ, poemâ micâ în musicâ compusâ de recitative și de arii.

CANTATÓRE, *m.* cântâtoru, cântăreț.

CANTAZZÁRE, *v. n.* a cânta desu și râu

CANTERELLÁRE, *v. a.* e *n.* a cânta încetu, a dâinâi.

CANTERÍNO, *m.* acela căruia îi place să cânte.

CÁNTICA, *f.* cântecu, cântare; cântarea cântăriloru din Biblie.

CÁNTICO, *m.* cântecu religiosu, imnu spre gloria lui Dumnezeu.

CANTIÉRE, *m.* cantieru, loculu unde se facu corâbiile; fabricâ, arsenalu.

CANTILÉNA, *f.* cântare lungâ și cam monotonâ.

CANTIMPLÓRA, *f.* unu felu de carafâ în care se pune ghiață spre a râci vinulu.

CANTÍNA, *f.* pivniță, podrumu; vasu de lemnu în care se pune ghiață spre a râci carafele cu vinu și cu apâ într'însele.

CANTINIÉRE, *m.* chielaru, cârmârașu.

CANTÍNO, *m.* coarda cea mai subțire la o vioarâ.

CÁNTO, *m.* cântare (din gură); artea de a cânta; orîce versu ce se poate cânta cu voace; orîce compunere poeticâ; colțu, unghiu.

CANTONÁLE, *a.* cantonalu, alu unui cantonu.

CANTONÁTA, *f.* colțu, unghiu esterioru alu unei zidiri.

CANTÓNE, *m.* colțu, unghiu la o odae; cantonu, ținutu, ocolu, districtu; ulicioarâ.

CANTONIÉRA, *f.* unu felu de dulapu triunghiularu care este așezatu în colțulu unei odâi; adâpostu; curvâ, meretriță, femee desfrînatâ.

CANTÓRE, *m.* coristu, cântăreț; poetu.

CANTORÍA, *f.* tribuna musicanțiloru la o biserică.

CANTUCCIÁIO, *m.* simigiu.

CANTÚCCIO, *m.* colțișoru; unu felu de prăjituri.

CANUTÉZZA, *f.* pîru albu.

CANUTÍGLIA, *f.* firu de auru sau de argintu spre a coase la gherghefu.

CANÚTO, *a.* cu pîru albu, bătrînu.

CANZÓNA, CANZÓNE, *f.* cântecu, odâ, poemâ liricâ.

Digitized by Google

CANZONÁRE, *v. a.* a glumi. a batjocuri; a marghioli.
CANZONATÚRA, *f.* batjocurâ. batjocuritură; marghiolie.
CANZONCÍNA, CANZONÉTTA, *f.* cântecu micu. odâ micâ.
CANZONIÉRE, *m.* culegere de poezii lirice.
CÁOS, *m.* chaosu, amestecâtură, încurcâtură.
CAPÁCE, *a.* spaţiosu, întinsu; capabilu. abilu, destoinicu, în stare de a face ceva: convinsu. domiritu, încredinţatu:
CAPACITÀ, *f.* adîncimea şi lărgimea unui lucru, privindu cineva cuantitatea ce poate întra, ce încape; capacitate. aptitudine, abilitate, destoinicie, iscusinţâ, indemânare.
CAPACITÁRE, *v. a.* a încredinţa, a convinge, a domiri; — *capacitarsi*, a se încredinţa, a se dumeri, a se convinge, a se pâtrunde de unu lucru.
CAPAGÚTO, *a.* ascuţitu, cu vîrfu ascuţitu.
CAPÁNNA, *f.* câsuţâ, bordeiu, colibâ, covergâ.
CAPANNÉLLA, *f.* bordeiu micu; stolu, ceată de oameni.
CAPÁNNO, *m.* coşarâ, covergâ.
CAPANNÚCCIO, *m.* focu ce se aprinde pe uliţi, în pieţele publice dreptu semnu de bucurie.
CAPARBIERÍA, CAPARBIETÀ, *f.* câpuire, obstinaţiune, îndârâtnicie, împismuire.
CAPÁRBIO, *a.* câpuitu, obstinatu, îndârâtnicu.
CAPÁRRA, *f.* arvună; semnu, dovadâ.
CAPARRAMÉNTO, *m.* arvunire.
CAPARRÁRE, *v. a.* a arvuni; a da unu semnu, o dovadâ.
CAPÁTA, *f.* lovitură de capu.
CAPÉCCHIO, *m.* câlţi.
CAPELLAMÉNTO, *m.* pîrulu din capu. cualitatea şi cuantitatea pîrului.
CAPELLATÚRA, CAPIGLIATÚRA, *f.* coamâ, pîrulu din capu.
CAPÉLLO, *m.* firu de piru (din capu); firele, musteţile ce suntu la rădăcina unoru plante; o măsurâ.
CAPELLÚTO, CAPELLÁTO, *a.* pirosu, comosu, pletosu; cu pâru, cu pîrulu lungu; flocosu. cu musteţi; — *cute capelluta*, pielea ce acopere ţeasta crieriloru şi din care creşte pîrulu.
CAPELVÉNERE, *m.* percica fetei (o plantâ.)
CAPESTRERÍA, *f.* viclenie, batjocură, glumâ, fineţâ.
CAPÉSTRO, *m.* câpâstru; spînzurâtoare; unu felu de legâtură chirurgică; spînzuratu. strengaru.
CAPÉVOLE, *a.* încâpâtoru, care încape.
CAPEZZÁLE, *m.* perină lungâ pe care îşi pune cineva capulu cându este în patu.
CAPEZZOLO, *m.* sfâlcu de ţiţâ.
CAPIFUÓCO, *m.* grâtaru pe care se aşează lemnele la focu ca sâ arză mai cu facilitate.
CAPIGLIATÚRA, *f.* coamâ, totu pîrulu din capu.
CAPIGLIÉRA, *f.* desimea pîrului din capu.
CAPILLÁRE, CAPILLÁCEO. *a.* capilaru, ca pîrulu, în forma pîrului, subţire ca pîrulu.
CAPILLARITÀ, *f.* capilaritate.
CAPILLÍZIO, *m.* pîrulu din capu.
CAPIMÉNTO, *m.* încâpere, încâpâtură; pricepere.
CAPINÉRA, *f.* CAPINÉRO, *m.* unu felu de pitulice.
CAPÍRE, *v. n.* a încape, a intra; a conţinea, a coprinde în sine; a înţelege, a pricepe.
CAPISÓLDO, *m.* gratificaţiune.
CAPITÁLE, *m.* capitalu, fonduri; — *f.* capitală, oraşulu de câpetenie într'unu statu, într'unu ţinutu; — *a.* principalu, de câpetenie; — *peccato capitale*, păcatu capitalu, păcatu mortalu, păcatu de moarte; — *pena capitale*, pedepsă a cărcia urmare este moartea; — *far capitale su taluno*, a se întemeia pe cineva, a spera în cineva.
CAPITALEGGIÁRE, CAPITALIZZÁRE, *v. a.* a capitaliza, a face capete, a preface dobînda sau câstigulu în capete.
CAPITALÍSTA, *m.* capitalistu, celu ce are sume însemnate de bani şi îi întrebuinţează în diferite speculaţiuni.
CAPITÁNA, *f.* navea de câpetenie dintr'o flotă.
CAPITANÁNZA, *f.* demnitatea de generalu, de comandantu, de câpitanu.
CAPITANÁRE, *v. a.* a comanda o armie.
CAPITANÁTO, *m.* câpitânie, demnitate sau jurisdicţiune a unui câpitanu.
CAPITANEGGIÁRE, *v. a.* a comanda ca câpitanu.
CAPITANERÍA, *f.* câpitânie, comandulu, demnitatea unui generalu de armie.
CAPITÁNO, *m.* capu, şefu, comandantu, generalu; câpitanu.
CAPITÁRE, *v. n.* a sosi, a ajunge, a veni; — *v. a.* a sâvîrşi, a încheia, a fini, a conclude.
CAPITÁTO, *a.* sositu, ajunsu.
CAPITAZIÓNE, *f.* capitaţiune, impositiune, biru, dare ce plăteşte cineva pentru persoana sa.
CAPITÉLLO, *m.* capitelu. partea cea de susu a coloaneloru.
CAPITOLÁRE, *v. a.* a împărţi în capitule; a capitula, a tracta, a stipula, a se înţelege despre ceva făcîndu contractu, capitulaţiune; a tracta pentru predarea unei cetăţi, pentru depunerea armeloru. a se închina, a se preda.
CAPITOLÁTO, *m.* convenţiune, tractatu, învoiala.
CAPITOLAZIÓNE, *f.* convenţiune, tractatu, învoire; predarea unei cetăţi, depunerea armeloru.
CAPITOLÍNO, *a.* capitolinu, alu Capitoliului.
CAPÍTOLO, *a.* capitulu, capu, una din părţile din care se compune vreo carte; convenţiune, învoire; subiectulu de care e vorba; unu felu de compositiune poetică; corpulu canoniciloru la o biserică catedrală, adunarea loru.
CAPITOMBOLÁRE. *v. n.* a se da peste capu, a cădea cu picioarele în susu, a cădea grâmadă, a se rostogoli; a şi perde starea şi creditulu sâu.
CAPITÓMBOLO, *m.* rostogoleală, rostogolire, dâtătură peste capu, de a tumba, cădere cu picioarele în susu; — *a capitombolo*, valvirteju.
CAPITÓNE, *m.* unu felu de mătasă mai groasă.
CAPITÓRZA, *f.* unu felu de pasere.
CAPITÓSO, *a.* îndârâtnicu, obstinatu, capriţiosu.
CAPIVÉRSO, CAPOVÉRSO, *m.* inceputulu unui capitulu, unei periode; periodă.
CÁPO, *m.* capu, câpâţînă; vîrfu; capitulu la o carte; promontoriu; inceputu, origină; minte, spiritu, imaginaţiune; însu, persoană, individu; măciulia unoru plante; capu, şefu, câpetenie; direcţiune; — *venire a capo*, a reuşi, a isbuti la ceva; — *metter capo*, a eşi, a se vârsa în marea sau în altă apâ (se zice despre drumurile şi despre riurile); — *far di suo capo*, a face ceva din capulu sâu; — *da capo a fine*, din capu în capu; — *rompersi il capo*, a şi bate capulu; — *cacciarsi, ficcarsi in capo*, a trece cuiva ceva pin capu.

Digitized by Google

CAPOCÁCCIA, *m.* celu ce porunceşte peste toţi amploiaţii de vinătoare ai regelui.
CAPÓCCHIA, *f.* căpăţînă, capitu, măciucă. măciulie, gămălie.
CAPÓCCHIO, *m.* nătărău.
COPOFÍTTO (A), *avv.* cu capulu plecatu.
CAPOGÁTTO, *m.* ameţeală; unu felu de unflăturâ.
CAPOGÍRO, CAPOGÍRLO, *m.* ameţeală.
CAPOLAVÓRO, *m.* capodoperă, opu, lucru perfectu sau foarte frumosu în orîcare felu.
CAPOLEVÁRE, *v. n.* a cădea cu capulu în josu.
CAPOLÍNO, *m.* capu micu; — *far capolino*, a pândi, a spiona
CÁPOLO, *m.* cornulu plugului.
CAPOLUÓGO, *m.* capitală, loculu celu mai principalu, celu mai însemnatu alu unui districtu, unui ţinutu.
CAPOMAÉSTRO, CAPOMÁSTRO, *m.* celu d'întâiu maisteru, architectu, inspectoru, păleru.
CAPOMANDRIA, *m.* păzitoru, îngrijitoru alu unei cirezi de vite; primulu îngrijitoru alu cailoru.
CAPOMLSE, *m.* începutulu, ziua cea d'întâiu a lunei.
CAPONAGGINE, *f.* căpuire, obstinaţiune, tenacitate, îndărătnicie, împismuire.
CAPONE, *m.* capu mare; omu îndărătnicu.
CAPONERÍA, *f.* căpuire, obstinaţiune, îndărătnicie.
CAPOPÁRTE, *m.* capulu, şefulu unei partide.
CAPOPIÉDE, CAPOPIÈ, *avv.* pe dosu, d'îndăratelea.
CAPOPÓPOLO, *m.* celu ce cârmueşte, ce povăţuesce poporulu, tribunu; demagogu.
CAPORÁLE, *m* capu, căpetenie, povăţuitoru, cârmuitoru, comandantu; căpraru.
CAPORIÓNE, *m.* capu, şefu, îndemnătoru.
CAPORIVERSO, CAPOROVÉSCIO, *avv.* d'îndăratelea.
CAPOSQUÁDRA, *m.* şefu de escadră; şefu de companie.
CAPOTÁSTO, *m.* capotasto, instrumentulu ce se pune la manica citarei pentru a ridica deodată toate coardele fără intoarce cuiele.
CAPOVÓLGERE, *v. a.* a resturna, a întoarce, a schimba unu lucru astfelu încâtu ceea ce era susu să fie josu
CÁPPA, *f.* glugă, manta cu glugă; reverendă; mai multe lucruri care servescu spre a acoperi alte lucruri; — *sotto la cappa del cielo*, sub ceru.
CAPPÁRE, *v. a.* a alege.
CAPPELLA, *f.* capelă, paraclisu; orîce locu sau odae în care se face sânta slujbă, oratoriu particularu; uniune de cântători, de musicanţi în o biserică.
CAPPELLÁCCIA, *f.* ciocârlanu.
CAPPELLÁIO, *m.* pălărieru.
CAPPELLANÍA, *f.* demnitatea şi beneficiulu capelanului, capelanie.
CAPPELLÁNO, *m.* caplanu, capelanu, preotu care serveşte sânta Liturgie la o capelă.
CAPPELLETTO, *m.* cerulu, susulu unui cortu; căpacu făcutu în formă de pălărie ce se pune peste felurite lucruri; coifu, căciulă de feru; soldaţi ce purtau astfelu de căciulă.
CAPPELLIÉRA, *f.* cutie spre a păstra pălăriile.
CAPPÉLLO, *m.* pălărie; pălăria roşie a cardinaliloru, demnitatea de cardinalu; căpacu în formă de pălărie; căciula ciuperceloru şi a altoru sade; mai multe lucruri ce au oarecare asemănare cu pălaria, cu caciula; — *far di cappello a taluno*, a căciuli. a saluta pe cineva scoţîndu pălăria.
CAPPELLÚTO, *a.* moţatu
CÁPPERI, *inter.* bre!
CÁPPERO, CÁPPARO, *m.* caperă.
CAPPERÓNE, *m.* camilavcă, rasă călugărească.
CAPPERÚCCIO, *m.* glugă.
CÁPPIO, *m.* nodu slabu.
CÁPPITA, *intr.* bre!
CAPPONÁIA, *f.* unu felu de colivie în care se ţinu claponi.
CAPPONÁRE, *v. a.* a claponi unu cocoşu tînăru, a lu face claponu.
CAPPÓNE, *m.* claponu.
CAPPÓTTA, *f.* unu felu de manta ce o purtau femeile, capotă.
CAPPÓTTO, *m.* capotu, unu felu de manta mare, groasă şi cu glugă; manta soldăţească.
CAPPUCCIATO, *a.* cu glugă; în formă de glugă.
CAPPUCCÍNA, *f.* păpădie. cicoare.
CAPPUCCÍA, *f.* unu felu de lăptucă.
CAPPUCCÍNO, *m.* capucinu, călugăru din ordinulu capuciniloru.
CAPPÚCCIO, *m.* capuciu, glugă; unu felu de varză.
CÁPRA, *f.* capră; scaunu, teşghea. butucu sau instrumentu care serveşte la meşteri de deosebite meserii, spre a ţinea lucrulu mai susu sau mai josu, ca să lucreze cu mai multă înlesnire.
CAPRÁIO, CAPRARO, *m.* căpraru, păstoru de capre.
CAPREOLO, CIRRO, VITÍCCIO, *m.* cârceiu ce se face la unele plante şi cu care se prinde de corpurile care se află împrejurulu loru.
CAPRÍCCIO, *m.* fiori, înfiorare; capriciu, pismă, toane ce are cineva în purtarea sa
CAPRICCIOSAMÉNTE, *avv.* cu capriciu, într'unu modu capriciosu; din capulu său.
CAPRICCIÓSO, *a.* capriciosu; estravagantu, ciudatu.
CAPRICÓRNO, *m.* capricornu, cornulu caprei, o constelaţiune pe zodiacu.
CAPRIFÍCO, *m.* smochinu selbaticu.
CAPRIFÓGLIO, *m.* curpene albu (o plantă).
CAPRÍGNO, *a.* de capră, de ţapu.
CAPRÍLE, *m* staulu de capre.
CAPRÍNO, *a.* de capră, de ţapu.
CÁPRIO, *m.* căprioru, ţapu selbaticu.
CAPRIUÓLA, *f.* căprioară; sărîtură. desbinu.
CAPRIOLÁRE, *v. n.* a face sărituri.
CAPRIÓLO, CAPRIUÓLO, *m.* căprioru, ţapu selbaticu; vlăstaru
CAPRÍPEDE, *a.* cu picioare de capră.
CÁPRO, *m.* ţapu.
CAPRÓNE, *m.* ţapu mare, bătrînu.
CÁPSULA, *f.* cutiuţă; capsulă sau teacă în care se află seminţele şi grăunţele a mai multoru plante; unele părţi ale corpului ce au forma de săculeţu, de tiocu.
CAPTÍVO, *a.* prinsu, prisonieru, robitu.
CAPZIÓSO, *a.* capţiosu, care tinde a înşela.
CARÁBE, *m.* chihlibaru.
CARABÍNA, *f.* carabină, puscă ghintuită; puscă largă şi scurtă ce au călăreţii.
CARABINIERE, *m.* carabineru, soldatu înarmatu cu o carabină; unu felu de gendarmi.
CARABINERÍA, *f.* corpulu carabineriloru
CARÁCCA, *f.* unu felu de corabie portugesă.
CARACÁL, *m.* unu felu de cuadrupedu, caracalu.

Digitized by Google

CARACOLLÁRE, *v. n.* a învîrti calulu în locu.
CARACÓLLO, *m.* învîrtirea în locu a unui calu.
CARÁFFA, *f.* carafă.
CARAFFÓNE, *m.* doniță, botiță.
CARÁMBOLA, *f.* carambolu.
CARAMBOLÁRE, *v. n.* a face carambolu la biliartu, a lovi două bile cu a sa într'o singură dătătură.
CARAMBOLIÉRE, *m.* unu felu de plante.
CARAMÉLLO, *m.* caramelu, zaharu arsu, acadele.
CARAMENTE, *ave.* cu amoru, din toată inima, cu frăgezime; scumpu, cu prețu mare.
CARAMUSSÁLE, *m.* caramusă, unu felu de corabie turcească.
CARATÁRE, *v. a.* a cântări cu o mare esactitate.
CARATÉLLO, *m.* bolobocu, cadă
CARÁTO, *m.* caratu, greutate pentru a măsura aurulu și pietrele prețioase; gradu de bunătate; semința roșcovei; parte, acțiune.
CARÁTTERE, *m.* caracteru, semnu; litere tipărite, scrise sau săpate undeva; literele cu care tipografii tipăresc cărțile; modulu de a scrie, chipulu cu care cineva formează literele; titlu, demnitate, vrednicie; temperamentu, naturalu, însușire bună sau rea prin care o persoană se deosebește de alta; proprietatea, însușirea prin care unu lucru se deosebește de altulu; aplecare, dispositiune naturală.
CARATTERÍSTICA, *f.* cualitatea principală care desosebește o individualitate de alta, caracteristică.
CARATTERÍSTICO, *a.* caracteristicu.
CARATTERIZZÁRE, *v. a.* a caracteriza, a însemna, a determina caracterulu unui lucru.
CARAVÉLLA, *f.* corabie mare turcească de resbelu: unu felu de nave ce întrebuințau Portugezii.
CARBONÁIA, *f.* loculu unde se facu cârbunii.
CARBONÁIO, *m.* cârbunaru.
CARBONARÍSMO, *m.* carbonarismu, o sectă politică; societatea carbonariloru.
CARBONÁRO, *m.* carbonaru; democratu.
CARBONÁTA, *f.* carbonadă; carne friptă pe cărbuni.
CARBONÁTO, *m.* carbonatu.
CARBÓNCHIO, *m.* o piatră prețioasă roșie închisă; bubă de cărbună, udmă.
CARBÓNE, *m.* cârbunu; mălură, cârbune, tăciune, unu felu de boală a grîului; — *carbon fossile*, cârbunu de piatră, cârbunu de pământu.
CARBONÉLLA, *f.* cârbuni mărunți.
CARBÓNICO, *a.* carbonicu, formatu din carbonă și din ocsigenu.
CARBONIO, *m.* carbonă, corpu simplu din care se compune diamantulu și care se găsește amestecatu cu alte substanțe în cărbuni și în alte lucruri.
CARBONIZZÁRE, *v. a.* a carboniza, a preface în cărbuni.
CARBONIZZAZIÓNE, *f.* carbonizare, carbonizațiune.
CARBONÓSO, *a.* cărbunosu.
CARBÚRO, *m.* carbură.
CARCÁME, *m.* scheletu.
CARCÁSSA, *f.* coșulu, lemnăria din care se face o corabie; corabie vechie și stricată; scheletu; unu felu de boambe.
CARCERAMÉNTO, *m* punere sau aflare la închisoare.
CARCERÁRE, *v. a.* a închide, a pune la închisoare, a carcera.
CARCERÁRIO, *a.* carcerariu, de închisoare.
CARCERATÓRE, *m.* celu ce închide, pune la închisoare.
CARCERAZIÓNE, *f.* punere la închisoare, carcerare.
CÁRCERE, *m.* e *f.* carcere, închisoare, temniță.
CARCERIÉRE, *m.* temniceru, custodulu temniței.
CARCIÓFO, CARCIÓFOLO, *m.* anghinară.
CÁRCO, *a.* încarcatu.
CARDAMÓMO, *m.* cardamomu, sâmință medicinală și aromatică adusă din Arabia.
CARDÁRE, *v. a.* a scărmăna, a dărăci, a peptina lână sau mătasă.
CARDATÓRE, *m.* dărăcitoru.
CARDATÚRA, *f.* dărăcire.
CARDEGGIÁRE, *v. a* a dărăci, a scărmăna; a vorbi de rău pe cineva.
CARDELLÍNO, *m.* stigletu (pasere).
CARDÍACO, *a.* cardiacu, care se atinge de inimă.
CARDIALGÍA, *f.* cardialgie, durere de inimă.
CARDINALATO, *m.* cardinalatu, demnitatea de cardinalu.
CARDINÁLE, *a.* principalu, mai însemnatu, cardinalu; — *numeri cardinali*, numere cardinale; — *punti cardinali*, punturi cardinale, cele patru punturi principale ale sferei; — *cardinale*, *s. m.* cardinalu; unu felu de paseri.
CARDINALÉSCO, CARDINALÍZIO, *a.* de cardinalu.
CÁRDINE, *m.* țițină, pivotu.
CARDÍTE, *f.* aprindere de inimă, cardite.
CÁRDO, *m.* scaetu (plantă); unu felu de scaiu ce se întrebuințează spre a netezi postavulu și a scoate pîrulu pe dinsulu.
CARDÓNE, *m.* scaetu, cardu, spinu voinicescu.
CAREGGIÁRE, *v. a.* a mîngâia, a linguși; a iubi, a prețui, a avea stimă.
CARÈNA, *f.* carenă, partea de josu a corăbiei care stă în apă; cele două petali inferiori ale floriloru papilionacee.
CARENÁRE, *v. a.* a culca o corabie într'o parte spre a drege, a meremetisi partea cea de josu.
CARESTÍA, *f.* foamete, lipsă de cele trebuincioase pentru hrană.
CARESTÓSO, *a.* care lipsește de cele mai trebuincioase.
CARÉZZA, *f.* mângâere, lingușire, arătare de a moru prin faptă și prin vorbe.
CAREZZAMÉNTO, *m.* mângâere, lingușire, fapta de a mângâia, de a linguși.
CAREZZÁRE, *v. a.* a mângâia, a linguși, a arăta afecțiune prin faptă și prin vorbe.
CARREZZÉVOLE, *a.* mângâitoru, lingușitoru.
CARIÁRSI, *v. n.* a se găinoși, a se strica, a se putrezi (vorbindu cineva de oase, de dinți, s. c. l.).
CARIÁTIDE, *f.* cariatizi, figure de femei, câteodată de bărbați, ce se punu la o zidire în locu de coloane ca să sprijinească ceva cu capulu.
CÁRICA, *f.* sarcină, povară, greutate; dregătorie postu, slujbă, funcțiune; năvălire repede, lovire a două armie; încărcătură, cuantitatea de pul-

Digitized by Google

vere și plumbu ce se pune într'o armă de focu pentru odată.

CARICAMÉNTO, *m.* încărcare, împovorare.

CARICÁRE, *v. a* a încărca, a împovora; a îngreuia; a învinovăți; a însărcina, a ordona, a da comisionu, ordinu; a ecsagera; a năvăli repede asupra inemicului; a umplea, a încărca o armă de focu; — *caricar la vela*, a scoborî, a lăsa josu pînzele de corabie; — *caricar l'orologio*, a întoarce unu orologiu, unu ceasornicu.

CARICÁTO, *a.* încărcatu; afectatu, ecsageratu.

CARICATÓRE, *m.* încărcătoru.

CARICATÚRA, *f.* caricatură, imagine de rîsu; persoană afectată, ridiculă; încărcare.

CÁRICO, *m.* sarcină, povară, încărcătură; ordinu, comisiune, însărcinare; datorie; gradu, funcțiune; grijă, responsabilitate; vină, greutate; împovărare, îngrăuere, îngrăunare; — *a carico di taluno*, în contra cuiva.

CÁRICO, *a.* încărcatu, împovăratu; — *color carico*, o față închisă; o față prea vie, supărătóre la vedere.

CÁRIE, *f.* carie, putrezire.

CARIÉLLO, *m.* panglică, cordea țesută jumătate de ață și jumătate de mătasă.

CARIÓSO, *a.* cărîosu, mâncatu de cari.

CARÍSMA, *m.* daru, grație.

CARITÀ, CARITÁDE, CARITÁTE, *f.* caritate, amoru, dragoste, iubire; misericordie, milostenie, îndurare, milă, compătimire; pomană; — *far carità*, a face pomană; — *per carità*, de pomană.

CARITATÉVOLE, *a.* misericordiosu, îndurătoru, milosu, milostivu, binefăcătoru.

CARITATEVOLMÉNTE, *avv.* cu caritate, cú milă.

CARLÍNO, *m.* unu felu de moneda neapolitană.

CARLÓNA (ALLA), *avv.* cu neîngrijire.

CARMAGNÓLA, *f.* carmaniolă, unu cântecu revoluționaru; unu felu de haină a iacobiniloru.

CÁRME, *m.* versu; compunere poetică.

CARMELITÁNO, *m.* carmelitanu, unu felu de călugări.

CARMINÁRE, *v. a.* a scărmăna, a dărăci, a peptăna lână; a resipi vînturile din trupu.

CARMINATÍVO, *a.* care resipește vînturile din trupu.

CARMÍNIO, *m.* carminu, văpsea roșie.

CARMÍNO, *m.* COCCINIGLINA, *f.* carminu, cărmăzu.

CARNACCIÓSO, *a.* cărnosu, trupeșu, durduliu.

CARNÁGGIO, *m.* carne; omoru, măcelărie.

CARNAGIÓNE, *f.* peliță, fața obrazului, carnațiune.

CARNÁIO, *m.* bolniță unde se păstrează oasele morților; locu de păstratu cărnuri sărate.

CARNÁLE, *a.* corporalu, trupescu; lumescu, sensualu, desfrînatu; afectuosu, drăgostosu, plăcutu.

CARNALITÀ, *f.* poftă trupeasca, neînfrînare, desfrînare; amoru, afecțiune.

CARNÁME, *m.* cuantitate de cărnuri.

CARNASCIALÁRE, *v. n.* a face carnavalu.

CARNASCIÁLE, *m.* carnavalu.

CÁRNE, *f.* carne; omenire, natură omenească, corpu omenescu; rudenie; patimile, poftele trupești; piele; pulpă, boștină, parenchimă.

CARNÉFICE, *m.* gâde, gelatu, călău, hengheru, carnifice.

CÁRNEO, *a.* de carne.

CARNIÉRA, *f.* CARNIÉRE, *m.* sacu, tolbă de pusu vînatulu înlăuntru.

CARNIFICÁRE, CARNIFICÁRSI, *r. n.* a se preface în carne.

CARNIFICAZIÓNE, *f.* carnificațiune, prefacerea oaseloru și a altoru părți într'o substanță care seamănă cu carnea.

CARNIFICÍNA, *f.* chinuire, tormîntu, muncă, barbarie, martirizare, supliciu.

CARNÍVORO, *a.* carnivoru, care se nutrește de carne.

CARNOSITÀ, *f.* carnositate, unflătură în carne; îngrășare, plinitate la trupu; delicateță, moliciune a coloriloru unui tablou.

CARNÓSO, *a* cărnosu, plinu, grasu; moale, delicatu.

CARNOVÁLE, CARNEVÁLE, *m.* carnavalu.

CARNOVALEGGIÁRE, *v. n.* a face carnavalu; a și petrece, a se desfăta, a se desmierda.

CARNOVALÉSCO, *a.* de carnavalu.

CARNÚME, *m.* unflătură în carne, carnositate.

CARNÚTO, *m.* cărnosu.

CÁRO, *m.* scumpete; foamete; — *a.* scumpu, dragu, iubitu cu frăgezime; cu prețu ridicatu, care costisește multu; — *te la farò pagar cara*, îmi voiu răsbuna; — *avv.* scumpu, cu prețu ridicatu.

CARÓGNA, *f.* stârvu, mortăciune, hoitu, leșu; persoană urîtă și murdară.

CARÓLA, *f.* horă, unu felu de danțu.

CAROLÁRE, *v. n.* a dănțui, a juca

CAROSÉLLO, *m.* caruselu, unu felu de jocu de întrecere la fugă ce făceau cavalerii antici.

CARÓTA, *f.* morcovu; minciune, prefăcătorie; — *piantar carote*, a minți, a spune minciuni.

CAROTÁIO, *m.* celu ce vinde morcovi; flecaru, palavragiu, mincinosu.

CARÓTIDI, *f. pl.* carotide, arteriile prin care se duce sângele în creeri.

CAROVÁNA, *f.* caravană.

CARPÁRE, *v. n.* a apuca, a prinde repede; a se tîrî.

CARPENTERÍA, *f.* lemnărie.

CARPENTIÉRE, *m.* dulgheru, lemnaru.

CARPÍCCIO, *m.* o mare cuantitate, o grămadă; — *un carpiccio di busse*, unu ropotu de bețe.

CÁRPINE, CÁRPINO, *m.* carpinu (arbore)

CARPIÓNE, *m.* crapu (unu felu de pește).

CARPÍRE, *v. a.* a lua cu sila, fără veste, a scoate, a smulge, a fura, a hrăpi.

CARPÍTA, *f.* unu felu de materie de lână.

CÁRPO, *m.* mâna pînă la încheetură.

CARPOLÍTO, *m.* roade împietrite.

CARPOMANÍA, *f.* o boală a planteloru.

CARPÓNE, CARPÓNI, *avv.* d'abușilea; — *andare a carpone*, a umbla d'abușilea, în patru picioare.

CARRADÓRE, *m.* rotaru, caritașu, rudaru, căruțașu.

CARRÁTA, *f.* caru, povară cât poate întra într' unu caru.

CARRATÉLLO, *m.* bolobocu, butoiu.

CARREGGIÁRE, *v. a.* a cără.

CARREGGIÁTA, *f.* drumu mare, cărare.

CARREGGIATÓRE, *m.* cărăușu, căruțașu.

CARRÈGGIO, *m.* o mulțime de care; căratu, cărătură; transportu silitu, beilicu ce se face cu trăsură.

Digitized by Google

CARRÉTTA, *f.* trăsură. cărută cu doă roate.
CARRETTÁRE, *v. n.* a căra.
CARRETTÁTA, *f.* povară cătu poate intra intr'o cărută cu doă roate.
CARRETTÉLLA, *f.* unu felu de faetonu.
CARETTIÉRE, *m* căruțașu, cărăușu.
CARRIÁGGIO, *m.* calabalicu, bagaju.
CARRIÉRA, *f.* carieră; drumulu cătu poate să alerge unu calu în fuga mare făr'a și pierde răsuflarea; meserie; locu unde se taie pietri.
CARRIUÓLA, *f.* unu felu de cărută mică; unu felu de patu purtăreţu.
CÁRRO, *m.* caru. caruță; o constelațiune
CARRÓCCIO, *m.* unu felu de caru mare ce obicînuiau italianii cei vechi la resbelu.
CARRÓZZA, *f.* trăsură pe arcuri, calească.
CARROZZÁBILE, *a.* unde potu merge trăsuri.
CARROZZÁIO, *m.* căruțașu, meșterulu care face caleșci.
CARROZZÁRE, *v. n.* a merge cu trăsură.
CARROZZÁTA, *f.* cătimea oameniloru căți incapu intr'o calească, calescă plină de oameni.
CARROZZIÉRE, *m.* căruțașu.
CARRÚBA, CARÚBA, *f.* roșcovă.
CARRÚBO, CARRÚBIO, *m.* arburele care face roșcove.
CARRÚCCIO, *m.* cărută mică; unu felu de instrumentu cu patru rotițe care servește spre a învăța pe unu copilu a merge.
CARRÚCOLA, *f.* macara, scripete
CARRUCOLÁRE, *v. a.* a ridica, a cobori greutăți cu macara, cu scripete; a înșela, a purta de nasu.
CÁRTA, *f* chărtie; hartă geografică sau tipografică; biletu; macava; foae; documentu, inscrisu; constituțiune; contractu; carte de jocu; — *carta bollata,* chărtie timbrată; — *carta monetata,* bani de chărtie.
CARTÁCEO. *a.* de chărtie, făcutu de chărtie.
CARTÁIO, *m.* fabricantu sau negutetoru de chărtie
CARTÁMO, *m.* șofranu sălbaticu.
CARTAPÉCORA, *f.* pergamentu.
CARTASTRÁCCIA, *f.* chărtie necleită ce se intrebuințează spre a înfășura deosebite lucruri.
CARTÁTA, *f.* paginâ, foae.
CARTATÚCCIA, *f.* cartace, fișecu.
CARTEGGIÁRE, *v. a.* e *n.* a răsfoia, a întoarce foile unei cărți; a avea corespondență cu cineva; a juca în cărți.
CARTÉGGIO. *m* corespondență; fapta de a răsfoia, de a întoarce foile unei cărți.
CARTÉLLA, *f.* biletu, înscrisu, inscripțiune; portfoliu, pughilaru, ghiosdanu care servește pentru a închide intr'insulu chărtii, deseniuri s. c l.
CARTÉLLO, *m.* manifestu; libelă, pascuilu, scriere defăimătoare; cartelu prin care se chiamă pe cineva la duelu.
CARTELLÓNE, *m* afișu, instiințare.
CARTESIANÍSMO, *m.* cartesianismu, sistema filosofică a lui *Descartes.*
CARTESIÁNO, *m* cartesianu, partizanu alu lui *Descartes.*
CARTIÉRA, *f.* moară, manufacturâ de chărtie.
CARTILÁGINE, *f.* sgârciu, cartilaginâ
CARTILAGINÓSO, *m* sgârciosu, cartilaginosu.
CARTÍSMO, *m.* cartismu, o partidă politică la Englitera
CARTOCCIÉRE, *m.* patrontașu pentru fișece.
CARTÓCCIO. *m.* patronu. fișecu, umplutură de tunu; unu felu de ornamentu architectonicu; o bucată de chărtie sucită în formia unui cornu pentru a pune ceva într'însa, leică, coșcingu de chărtie.
CARTOLÁIO. *m.* negutetoru de chărtie și de alte objecte de cancelarie.
CARTOLÁRE, *v. a.* a numerota. a pune numărulu la pagine, a pagina; — *s. m.* jurnalu.
CARTÓNE, *m.* macava, planu de picturâ făcutu pe chărtie. cartonu.
CARTÚCCIA, *f.* fișecu.
CARÚGA, *f.* unu felu de insectu.
CARÚNCOLA, *f.* unflătură sau ghindă mică de carne ce se face la unele mădulări ale trupului; — *caruncola lagrimale,* unflătură mică roșietică ce se face în colțulu celu din lăuntru alu ochiului.
CÁRVI, *m.* careu (unu felu de plantă).
CÁSA, *f.* casă. lăcuință; familie, neamu; casă de negotu; patrie; căsnicie; cei ce trăiescu și ședu împreună într'o casă; curte.
CASÁCCA, *f.* casacă, cercheiscă; — *voltar casacca,* a trece dintr'o partidă în cealaltă.
CASÁLE. *m.* satu micu, cătunu.
CASALÍNGO, *a.* de casă, casnicu, domesticu.
CASAMÁTTA, *f.* casematâ.
CASAMÉNTO, *m.* clădire, edificiu.
CASÁTA, *f.* CASÁTO, *m.* familie, neamu, nume de familie.
CASATÉLLA, *f.* unu felu de brinză.
CASCÁGGINE, *f.* aromire, moțăire, cucăire.
CASCAMÉNTO, *m.* cădere.
CASCAMÓRTO, *m.* care suspină după o femee ca să lu iubească.
CASCÁNTE, *a.* care cade, slabu; afectatu.
CASCÁRE, *v. n.* a cădea; a pierde curagiulu.
CASCÁTA. *f.* cădere; cascadă, cataractu.
CASCATÍCCIO, *a.* slabu, care cade cu facilitate.
CASCHÉTTO, *m.* caschetă, șapcă.
CASCÍNA. *f.* lăptărie, căș̆ărie, brinzărie, stână.
CÁSCIO. *m.* caș̆u, caș̆cavalu, brinză.
CÁSCO. *m.* coifu.
CASEÓSO, *a.* care are natura caș̆ului.
CASERÉCCIO, *a.* casnicu, domesticu, de casă.
CASÉRMA, *f.* casarmă. cuartiru.
CASERMÁRE, *v. n.* a lăcui în casarme.
CASIÉRA, *f.* femee însărcinată cu ingrijirea unei case, portăreasă.
CASIÉRE, *m.* îngrijitoru, portaru la o casă.
CASIMÍRO, *m.* casimiru, unu felu de postavu subțire
CASÍNO, *m.* casinu.
CASÍPOLA, *f.* casă mică și proasta, bordeiu.
CASÍSTA, *m.* casuistu, moralistu sau teologu care desleagă nedomiririle conștiinței.
CÁSO, *m.* casu, întîmplare; împrejurare, inlesnire. ocasiune, prileju, norocu, soarte; — *a caso, a casaccio,* după întîmplare, făr'a se mai gîndi; — *in caso di,* la întîmplare de, dacă se va întîmpla că; — *in ogni caso,* ori și cumu, oricumu se va întîmpla.
CASOLÁRE, *m.* casă jumătate dărîmată, casă proastă, bordeiu.
CASÓSO, *a.* scrupulosu, turburatu, neodihnitu.
CASÓTTO, *m.* căsuță mică de lemnu; foișoru.
CÁSSA, *f.* ladă, cutie; casă, ladă de păstratu

Digitized by Google

bani, tobă, barabanu; raclă pentru morți; stratu de pușcă; coșu de căruță.
CASSÁRE, *v. a.* a strica, a desființa; a goni, a scoate din slujbă.
CASSATÚRA, *f.* ștersură.
CASSÁVE, *f.* făină făcută din rădăcină de maniocu uscată.
CASSAZIÓNE, *f.* casațiune.
CÁSSERO, *m.* partea de susu a corăbiei.
CASSERÓLA, *f.* tigae, castronu, tingire.
CASSÉTTA, *f.* lădiță, cutie; capră (a vezeteului)
CASSETTÁIO, *m.* lădaru, sepetaru.
CASSETTÍNO, *m.* sertaru, cutie la unu scrinu, la o masă.
CASSETTÓNE, *m.* scrinu, dulapu.
CÁSSIA, *f.* casie (plantă medicinală)
CASSIÉRE, *m.* casieru.
CÁSSO, *m.* torace; — *a.* lipsitu; desființatu, stricatu.
CASSÓNE, *m.* ladă mare; caru de proviantu, coșu mare așezatu pe patru roate care servește pentru a transporta muniții de resbelu
CÁSTA, *f.* casta, clasă, categorie, familie de oameni, privilegiați la India și la Egiptu
CASTÁGNA, *f.* castană; o boală a calului
CASTAGNÁCCIO, *m.* pâine de castane.
CASTAGNÉTO, *m.* cástănișu, cástănetu
CASTAGNÍNO, *a.* castaniu.
CASTÁGNO, *m.* castanu; — *a.* castaniu.
CASTALDERÍA, *f.* slujba unui ingrijitoru de moșie.
CASTÁLDO, *m.* ingrijitoru de moșie.
CASTAMÉNTE, *avv.* cu castitate
CASTELLANÍA, *f.* moșia și jurisdicțiunea unui castelanu; ținutulu supusu la jurisdicțiunea unui castelanu.
CASTELLÁNO, *m.* castelanu, îngrijitorulu unei cetăți.
CASTÉLLO, *m.* castelu, cetate, culă; berbece; — *castello di prua*, partea cea d'înainte a corăbii.
CASTELLÓTTO, *m.* castelu micu; satu.
CASTIGÁRE, *v. a.* a pedepsi; a domoli, a birui.
CASTIGÁTO, *a.* a pedepsitu; curatu, puru, dreptu, fără defecte, fără prihană.
CASTÍGO, *m* pedeapsă.
CASTIMÓNIA, *f.* castitate, puritate, infrinare.
CASTITÀ, CASTITÁDE, CASTITÁTE, *f.* castitate, inocință, puritate; esactitate
CÁSTO, *a.* castu, puru, curatu, inocinte.
CASTÓNE, *m* căsuța, scaunulu pietrii inelului.
CASTÓRO, CASTÓRE, *m.* castoru, brebu; unu felu de vasu ce se pune în mijloculu mesii
CASTRAMENTAZIÓNE, *f.* castramentațiune, artea de a întocmi lagărulu la cei vechi.
CASTRÁRE, *v. a.* scopi, a castra, a jugăni; a curăți unu arbore de râmurile cele de prisosu.
CASTRÁTO, *m.* berbece scopitu; carne de oae.
CASTRATÚRA, CASTRAZIÓNE, *f.* castrațiune, scopire; lucrarea prin care se ia dela o plantă puterea de a face sâmință
CASTRÉNSE, *a.* care privește la lagăru; militaru
CASTRÓNE, *m.* berbece scopitu; omu grosu, necioplitu.
CASTRONERÍA, *f.* greșală grósă improtiva minții sănătoase, improtiva bunei cuviințe.
CASUÁLE, *a.* casualu, accidentalu, întîmplătoru.
CASUALITÀ, *f.* casualitate, întîmplare.
CASUALMÉNTE, *avv.* după întîmplare.
CASÚPOLA, *f.* bordeiu, căsuță, colibă
CATACLÍSMA, *m.* cataclismu, diluviu, potopu, inundare: revoluțiune.
CATACÓMBA, *f.* catacumbe, cripte, ipogee
CATACRÉSI, *f* catacreză, figură retorică.
CATACÚSTICA, *f.* catacustică, știință despre răsunetu.
CATAFÁLCO, *m.* catafalcu, înălțătură cu decorațiuni architectonice pentru o pompă funebre.
CATAFÁSCIO (A), *avv.* în neorînduială mare, aruncatu grămadă, arababurea, talmoșu-balmoșu.
CATAFRÁTTA, *f.* armură; za.
CATALÉSSIA, *f.* catalepsie
CATALÉTTO, *m.* cosciugu, sicriu, tronu pentru morți.
CATALOGÁRE, *v. a.* a trece la catastichu, la catalogu.
CATÁLOGO, *m* catalogu, catastichu, listă.
CATAPÉCCHIA, *f.* colibă, bordeiu; locu pustiu
CATAPLÁSMA, *m.* cataplasmă, emplastru
CATAPÚLTA, *f.* catapultă (o mașină de resbelu).
CATARÁTTA, *f.* cataractă.
CATARRÁLE, *a.* cataroiosu, guturăiosu
CATÁRRO, *m.* cataru, cataroiu, guturaiu, trochnă.
CATÁRZO, *m.* mătasă flocoasă, bucoasă.
CATÁSTA, *f* grămadă; șiră sau grămadă de lemne pe care se punea în vechime corpurile celoru morți spre a se arde, rugu.
CATASTÁRE, *v. a.* a grămădi, a pune unu mare număru de lucrúri unele peste altele.
CATÁSTO, CATÁSTRO, *m.* cadastru, registru de avuțiile nemișcătoare ale unui statu pentru a stabili impositele.
CATÁSTROFE, *f.* catastrofă; nenorocire mare, sfîrșitu nenorocitu, întîmplare tragică.
CATECHÉSI, *f.* catechese, învățătură elementară a unei științe.
CATECHÍSMO, *m.* catechismu, breviaru de preceptele religiunii creștine.
CATECHÍSTA, *m* catechistu, catechetu.
CATECHIZZÁRE, *v. a.* a catechiza, a învăța catechismulu pe cineva.
CATECÚMENO, *m.* catecumenu.
CATEGORÍA, *f.* categorie, clasă, ordinu.
CATEGÓRICO, *a.* categoricu; curatu, hotăritu.
CATELLÓN CATELLÓNE, *avv.* fără sgomotu și cu gându să apuce fără veste.
CATÉNA, *f.* lanțu; șiru, rindu; robie, închisoare; urmare neprecurmată de lucrúri asemenea; legătură; lănțișoru de orologiu.
CATENÁCCIO, *m.* verigă, lacătu, zăvoru.
CATERÁTTA, *f.* cataractă, cascadă; zăbrele; zăgazu; albeață la ochi.
CATÉRVA, *f.* grămadă, mulțime, turmă.
CATINÁIO, *m.* olariu.
CATINÉLLA, *f.* lighianu, lighienașu.
CATÍNO, *m.* lighianu.
CATÓTTRICA, *f.* catoptrică.
CATRAFÓSSO, *m.* prăpastie, precipițiu.
CATRAMÁRE, *v. a.* a unge cu catranu, cu păcură.
CATRÁME, *m.* păcură, catranu.
CATRIÓSSO, *m.* scheletu, oasele unei paseri.
CÁTTEDRA, *f.* catedră, scaunu, amvonu.
CATTEDRÁLE, *a.* catedralu; magistralu; — *s. f.* biserică catedrală, mitropolie.
CATTEDRÁNTE, *m.* catedrantu, celu ce învață din catedră.

Digitized by Google

CATTEDRÁTICO, *a.* alu unei catedre, catedraticu.
CATTIVÁRE, *v. a.* a prinde, a robi; a înduplecа; — *cattivarsi l'animo di taluno*, a isbuti spre a dobîndi bunăvoința altuia.
CATTIVÉRIA, CATTIVÉZZA, *f.* răutate, răutăciune; impismuire, îndărătnicire, îndărătnicie; faptă, urmare, purtare rea.
CATTIVITÀ, CATTIVITÁDE, *f.* robie; răutate.
CATTÍVO, *a.* robu, prisonieru, prinsu, robitu, închisu; ticălosu, netrebnicu; neplăcutu; rău, răutăciosu; îndărătnicu.
CATTOLICÍSMO, *m.* catolicismu.
CATTOLICITÀ, *f.* catolicitate; cualitatea de a fi catolicu; adunarea catolicilorn.
CATTÓLICO, *a.* e *sost.* catolicu, universalu
CATTÚRA, *f.* închidere, punere la închisoare, arestuire, arestare, arestu, captură; prindere.
CATTURÁRE, *v. a.* a captura, a aresta
CAUDÁTO, *a.* cu condă.
CÁUSA, *f.* causă, pricină, începutu; ocasiune, prileju; pricină de prigonire, pricină de judecată; — *a causa*, din pricina, pentru.
CAUSÁLE, *a.* causalu, de pricină.
CAUSALITÀ, *f.* causalitate, chipulu cu care o causă lucrează.
CAUSÁRE, *v. a.* a pricinui, a fi pricină, a causa
CAUSATÍVO, *a.* care poate pricinui, causa.
CAUSATÓRE, *m.* pricinuitoru.
CAUSÍDICO, *m.* advocatu.
CÁUSTICO, *a.* e *sost.* causticu, care roade, arde, mănîncă; satiricu, muşcătoru, atingătoru.
CAUTÉLA, *f.* precauțiune, băgare de seamă, atențiune; finețâ, iscusință, meşteşugu; chiezăşie.
CAUTELÁRE, *v. a.* a încredința, a da chiezăşie; — *cautelarsi*, a lua măsuri, a se asigura.
CAUTÉRIO, *m.* cauteru, doftorie care roade, arde, mănîncă părțile la care se aplică.
CAUTERIZZÁRE, *v. a.* a cauteriza, a arde cu fierulu arsu în focu; a deschide fîntâneа.
CAUTERIZZAZIÓNE, *f.* cauterizare, cauterizațiune
CÁUTO, *a.* prudentu, înțeleptu, cu minte, cu băgare de seamă; iscusitu, vicleanu.
CAUZIONÁRE, *v a.* a da chiezăşie, a se pune chiezaşu pentru cineva.
CAUZIÓNE, *f.* cauțiune, garanță, chiezăşie; precauțiune, luare aminte, iscusință.
CÁVA, *f* mînă, minieră; pivniță.
CAVADÉNTI, *m.* dentistu, scoțătoru de dinți.
CAVÁGNO, *m.* coşu, paneru, coşniță; brazdă, răzoru.
CAVALCÁBILE, *a.* care se poate încălica.
CAVALCAMÉNTO, *m.* încălicare
CAVALCÁNTE, *a.* care încalică; — *s. m.* surugiu.
CAVALCÁRE, *v. n.* a merge, a umbla călare; — *v. a.* a încălica; a stăpâni.
CAVALCÁTA, *f.* cavalcadă, plimbare ce mai multe persoane facu călări pe cai.
CAVALCATÓIO, *m* pioă, trunchiu, piatră sau orice asemenea lucru pe care se urcă cineva pentru a încălica mai lesne pe calu.
CAVALCATÓRE, *m.* călărețu.
CALVACATÚRA, *f.* calu şi orice altu animalu pe care încălică cineva.
CAVALCHERÉCCIO, *a.* care se poate încălica.
CAVALCIÁRE, *v n.* a încălica.
CAVALCIÓNI (A), *avv.* călare, încălicatu.
CAVALEGGIÈRE, *m.* soldatu de cavalerie uşoară.
CAVALIERÁTO, *m.* cavalerie, gradu de cavaleru.
CAVALIÉRE, CAVALIÉRO, *m.* călăreț; soldatu de cavalerie; titlu de nobleță; nobilu care are profesiunea armeloru; bărbatu, spre deosebire de femeie; înalțare de pamîntu pe care se aşază artileria; — *cavalier d' industria*, cavaleru de industrie, omu care trăeşte cu isteciunea duhului său, cu mijloace ce născoceşte capulu său.
CAVÁLLA, *f.* iapă.
CAVALLÁRO, *m.* mînătoru şi îngrijitoru de cai.
CAVALLERESCAMÉNTE, *avv.* cavalereşte,
CAVALLERÉSCO, *a.* cavalerescu, nobilu, mărinimosu.
CAVALLERÍA, *f.* cavalerie, gradu şi demnitate de cavaleru; oştire, trupe care servescu călare pe cai.
CAVALLERÍZZA, *f.* manegiu, locu unde se învață caii şi călărețiі.
CAVALLERÍZZO, *m.* călăreț; celu ce învață caii la manegiu, celu ce învață pe alții a încălica; acela care are subtu a sa îngrijire grajdurile unui prințu.
CAVALLÉTTA, *f.* lăcustă; vicleşugu, înşelătorie.
CAVALLÉTTO, *m.* căluşu, căluşelu; scăluşu, scăunaşu, scaunu, teşghea, butucu; maşină de pedeapsă sau de casna ce întrebuințau cei vechi.
CAVALLÍNA, *f.* mânză, cărlană, noatină.
CAVALLÍNO, *a.* de calu.
CAVÁLLO, *m.* calu; soldatu de cavalerie; călărețu la jocu de şachu; bătaie, calcavură; — *cavallo barbero*, calu din Barbaria; — *essere a cavallo*, a fi călare, a încălica pe ceva; a fi stăpânu pe unu lucru; — *cavallo frigio*, unu felu de întărire.
CAVALLÓNE, *m.* calu mare; valu, undă mare.
CAVALÓCCHIO, *m.* vespe bondăreasca.
CAVAMÁCCHIE, *m.* curățitoru de pete.
CAVAMÉNTO, *m.* scoatere, luare, ridicare; săpătură, scormonire; groapă.
CAVÁNA, *f.* adăpostu pentru lintrele.
CAVÁRE, *v. a.* a lua, a scoate, a depărta; a smulge; a câştiga; — *v. n* a săpa; — *cavarsi*, a scăpa.
CAVASTIVÁLI, *m.* instrumentu cu care se serveşte cineva spre a şi scoate singuru cismele
CAVASTRÁCCI. *m.* vergea cu care se scotu călții dintr'o puşcă; racu de scosu dopuri.
CAVÁTA, *f.* scoatere, luare, depărtare; săpătură, scormonire, groapă; — *cavata di sangue*, slobozire, luare de sânge.
CAVATÍNA, *f.* cavatină, arie scurtă esecutată de unu singuru artistu.
CAVATÓRE, *m.* făcătoru de groape.
CAVATURÁCCIOLI, *m.* şurupu de fieru cu care se scoate dopulu din butilci, racu
CAVÉDINE, *f.* pişcaraşu (peşte).
CAVÉDIO, *m* curte.
CAVÉRNA, *f.* groapă, peştere; găunosițură.
CAVERNOSITÀ, *f.* loculu celu golu alu unui corpu găunosu, peşterosu, cavernositate.
CAVERNÓSO, *a.* găunosu, peşterosu, cavernosu,
CAVÉTTO, *m* scobitură în lăuntru la unu cornişu.
CAVÉZZA, *f.* căpăstru.
CAVEZZÓNE, *m.* unu felu de căpăstru ce se pune peste nasulu cailoru spre a i îmblânzi şi a i învăța.
CAVIÁLE, *m.* icre sărate

Digitized by Google

CAVICCHIO, CAVICCHIA, *f.* rășteu, rășteln, tecărău, crâmpeiu, cuiu de lemnu.

CAVIGLIA, *f.* țerușu, rășteu; oulu sau osulu rătundu la glesna piciorului, arșiculu piciorului.

CAVIGLIUÓLO, *m.* cuiu de lemnu.

CAVILLÁRE, *v. n.* a șicana; a se disputa, a se certa, a se gîlcevi pentru orîce lucru, pentru lucruri de nimicu.

CAVILLATÓRE, *m.* care se dispută, se ceartă pentru orîce lucru fie cătu de micu; care baga vină, găsește greșeli la lucruri mici și neinsemnătoare; care întrebuințează argumente mincinoase ce au o aparință de adevăru, argumente sofistice.

CAVILLAZIÓNE, CAVILLO, *sost.* sofismă; ceartă, dispută pentru lucruri mici și neinsemnătoare, scocioriturâ.

CAVILLÓSO, *a.* sofisticu, capțiosu; scocioritoru.

CAVITÀ, *f.* cavitate, găunoșitura, golu, gaură.

CÁVO, *m.* cavitate, golu, gâvânătură; tiparu, calupu de vărsatu metale; funie; — *a.* găuritu, găunosu, gâvânatu, concavu.

CÁVOLO, *m.* varză, curechiu; — *cavolofiore*, conopidă; — *cavolorapa*, unu felu de varză alu cărîa cocianu este grosu și bunu de mâncatu, napu; — *cavolo cappuccio*, curechiu căpățînosu; — *cavolo salato*, varză acră.

CÁZZA, *f.* tigăiță de topitu, ulcea.

CAZZATÉLLO, *m.* omu micu, tatăpalmă, popîrțacu.

CAZZOTTÁRE, *v. a.* a pumni, a bate cu pumnii.

CAZZÓTTO, *m.* lovire, lovitură cu pumnulu.

CAZZUÓLA, *f.* mistrie.

CE, *pron.* ni, noă

CECAGGINE, *f.* orbie, orbire, cecitate.

CECÁRE, *v. a.* a orbi, a apuca de ochi.

CECCA, *f.* țarcă, coțofană.

CÈCE, *m.* măzăriche (plantă)

CECITÀ, *f.* cecitate, orbire, orbie; amăgire.

CEDERE, *v. a.* a da, a acorda, a lăsa; a preda, a renunța; — *v. n* a se îndupleca, a se retrage, a se da, a se pleca, a se supune, a se recunoaște sau a fi recunoscutu mai josu decâtu altulu în oarecare lucru.

CEDÉVOLE, *a.* îndupleccăciosu, mlădiosu, flecsibilu.

CEDEVOLÉZZA, *f.* mlădiosie, flecsibilitate.

CEDÍGLIA, *f.* sedilă, semnu micu ce lu punu francesii sub litera C cându se pronunță S.

CEDIMÉNTO, *m.* lăsare, dare, predare; îndupleccare, supunere, renunțare; scufundare.

CEDOLA, *f.* țidulă, biletu, zapisu, poliță.

CEDOLÓNE, *m.* țidulă mare; manifestu.

CEDRÁRE, *v. a.* a gâti cu zeamă de lămie.

CEDRÁTO, *m.* chitră, lămie cu unu gustu foarte plăcutu; planta care face astfelu de lămii.

CEDRIUÓLO, CETRIUÓLO, *m.* castravete.

CÉDRO, *m.* chedru.

CEDRONÉLLA, *f.* melisă (plantă).

CÉDUO, *a.* bunu de tăiatu (pădure).

CEFALALGÍA, *f.* cefalalgie, durere de capu.

CÉFALO, *m.* unu felu de pește.

CEFÉO, *m.* cefeu, o constelațiune.

CEFFÁTA, *f.* palmă peste gură, peste leopă, fleașcă.

CEFFO, *m.* gură, leoapă, botu; — *far ceffo*, a face grimase.

CELAMÉNTO, *m.* ascundere, tăinuire.

CELÁRE, *v. a.* a ascunda, a tăinui.

CELÁTA, *f.* coifu; cursă, pîndă.

GELATAMENTE, *ave.* pîn tainâ, pe sûbt' âscunsu.

CELATÓRE, *m.* care ascunde, tăinuește.

CELEBERRIMO, *a.* prea celebru, renumitu, vestitu.

CELEBRÁBILE, *a.* laudabilu, demnu de a fi celebratu.

CELEBRAMÉNTO, *m.* sărbare, celebrare; lăudare.

CELEBRÁNTE, *m.* care laudă; preotulu care servește Sânta Liturgie, celebrantu.

CELEBRÁRE, *v. a.* a lăuda, a mări, a proslăvi, a înălța cu laudă, a lăuda cu strălucire; a celebra, a sărba, a publica; — *celebrare la Santa Messa*, a sluji Sânta Liturgie, a celebra Misa.

CELEBRAZIÓNE, *f.* celebrațiune; onoare.

CÉLEBRE, *a.* celebru, renumitu, vestitu.

CELEBRITÀ, *f.* celebritate, veste, nume mare, glorie, slavă, renumire, onoare, renume.

CÉLERE, *a.* celeru, grabnicu, iute, sprintenu.

CELERITÀ, *f.* celeritate, iuțeală, rapiditate, grabă, pripă, grăbnicie.

CELÉSTE, *a.* cerescu, dumnezeescu, divinu; albastru.

CELESTIÁLE, *a.* cerescu, divinu, celestialu.

CELESTÍNO, CELESTRÍNO, *a.* albastru, cam albastru.

CÉLIA, *f.* glumă, batjocură, festă, tândălie.

CELIÁRE, *v. a.* a glumi, a batjocori, a face o festă cuiva, a tândăli.

CELIATORE, *m.* glumeț, batjocuritoru, păcălitoru.

CELIBÁTO, *m.* celibatu, starea unei persoane care nu este căsătorită, holteire.

CÉLIBE, *m.* celibataru, flăcău, holteiu; — *da celibe*, holtește.

CELIDÓNIA, CHELIDÓNIA, *f.* aiu de pădure, răstopastă.

CELLA, *f.* chilie, odăiță; chielărie, cămară, pivniță.

CELLÁIO, *m.* chielărie, cămară, pivniță.

CELLERÁRIO, *m.* iconomu, cămărașu, chielaru.

CELLULÁRE, *a.* celularu.

CÉLLULE, *f. pl.* celule, găurile dela oarecare fructe unde se afla simburii sau sămînța ca cumu aru fi închise; găurile ce înfățișează țesetura celulară.

CELÓNE, *m.* acoperemîntu de patu.

CELONÁIO, *m.* tapețieru.

CÉLTICO, *a.* celticu.

CÉMBALO, *m.* cimbalu, chimbalu; daira.

CEMENTÁRE, *v. a.* a cementa, a alege metalele; a curăți, a spăla aurulu prin mijloculu unui felu de praf.

CEMENTAZIÓNE, *f.* cementațiune.

CEMÉNTO, *m.* cementu.

CENA, *f.* cină; cumînecătură, grijanie.

CENÁCOLO, *m.* cinaculu, sală de mâncare în care Domnulu Nostru Isusu Christosu a ținutu cina cea de taină.

CENÁRE, *v. n.* a cina, a mânca seara.

CENCERÍA, *f.* trențe; haine trențeroase.

CENCIÁIA, *f.* trențăreasă, femee care stringe trențe; adunătură de trențe, de cârpe.

CENCIÁIO, CENCIAIUÓLO, *m.* trențaru.

CENCINQUÁNTA, *a.* o sută cincizeci.

CÉNCIO, *m.* treanță, cârpă, petică, ferfeniță, fleandură.

CENCIÓSO, *a.* trențerosu, peticosu, ferfeniținu, destrămatu, calicu, fleandurosu, desmeticu, bulendrosu.

Digitized by Google

CENERÁCCIOLO, *m.* cârpâ, treanță de pusu cenușa într'însa cându se face leșie.
CENERÁTA, *f.* leșie.
CÉNERE, *f.* cenușâ; oasele, țârîna celoru morți; — *ceneri*, cenușa sfințită cu care preotulu face crucea pe fruntea credincioșiloru, în ziua d'întâiu a păresimiloru.
CENERÍCCIO, *a.* cenușiu, cenușatu, de fața cenușii.
CENERÍNO, *a.* cenușiu,
CENERÓGNOLO, *a.* cenușatu, ca cenușa.
CENERÓSO, *a.* cenușatu, acoperitu de cenușâ.
CENNAMÉLLA, *f.* buciumu, cimpoae, tilincâ, fluеru,
CÉNNO, *m.* semnu; ordinu, poruncă; noțiune, arâtare, relațiune scurtă; semnalu.
CENÓBIO, *m.* mânâstire.
CENOBÍTA, *m.* chenovitu, câlugâru.
CENOBÍTICO, *a.* chenoviticu. mânâstirescu.
CENOTÁFIO, *m.* cenotafu, mormîntu golu, monumentu ce s'a înălțatu întru pomenirea unei persoane moarte.
CENQUARÁNTA, *a* o sută patruzeci.
CENSESSÁNTA, *a.* o sută șaizeci.
CENSETTÁNTA, *a.* o sută șaptezeci.
CÉNSO, *m.* censu, tacsâ, dajdie; venitu; stare, bogăție, patrimoniu; conscripțiune, catagrafie.
CENSORÁTO, *m.* demnitatea, gradulu unui censoru.
CENSÓRE, *m.* censoru; criticu; revisoru însărcinatu de a cercetа cârțile sau gazetele înainte. de a se publica; persoana însărcinată de a privighia și de a păzi disciplina la unu colegiu.
CENSÓRIO, *a.* de censoru, alu censorului.
CENSUÁLE, *a.* censualu, care privește la censu.
CENSUÁRIO, *m.* tributaru, birnicu
CENSÚRA, *f.* censură, mustrare, dojenire. criticâ; funcțiunea unui censoru; afurisanie.
CONSURÁBILE, *a.* demnu de censură.
CENSURÁRE, *v a* a censura, a critica, a defăima, a mustra, a dojeni; a afurisi.
CENSURATÓRE, *m* criticâtoru, ocâritoru, defăimâtoru.
CENTAURÉA, *f.* țentauru, cardu, pejmă (o plantă).
CENTÁURO, *m.* centauru (ființă fabuloasă).
CENTELLÁRE, *v. a.* a sorbi câte puținu, a gusta.
CENTELLÍNO, CENTÉLLO, *m.* înghițitură.
CENTENÁRIO, *a.* de o sută de ani, sutanariu.
CENTÉSIMO, *a.* alu sutâlea; — *s. m* a suta-parte; centimâ, a suta parte dintr'unu francu.
CENTÍGRADO, *a.* împărțitu într'o sută de grade, centigradu.
CENTIGRÁMMO, *m.* centigramu.
CENTILÍTRO, *m.* centilitrâ.
CENTÍMETRO, *m.* centimetru.
CENTÍNA, *f.* lemnăria arcuită, încovoiată pe care se zidescu bolțile.
CENTINÁIO, *m.* sută, sutime.
CENTINÁRE, *v. a.* a arcui, a bolti, a zidi cu boltiturâ.
CÉNTO, *a* o sută; o grâmadă
CENTOMÍLA, *a.* o sută de mii.
CENTÓNE, *m.* haină făcută de multe bucăți; compunere alcătuită din bucăți luate din alți autori.
CENTRÁLE, *a.* centralu.
CENTRÍFUGO, *a.* centrifugu.
CENTRÍPETO, *a.* centripetu.
CÉNTRO, *m.* centru, țefu, mijlocu; puntulu din mijlocu; partea principală.
CÉNTUPLO, *a.* însutitu, centuplu.
CENTÚRIA, *f.* centurie, sutime, o sută de soldați.
CENTURIÓNE, *m.* centurionu, sutașu, ofițeru ce comanda o sută de oameni la Romanii cei vechi.
CEPPÁIA, *f.* trunchiu ce rămâne în pământu după ce se taie unu arbore, buturugu.
CÉPPO, *m.* trunchiu, butacu, tumurugu, trupină; viță de familie, spiță; trunchiulu pe care se tăia capulu aceluia care era osîndîtu la moarte
CÉRA, *f.* ceară; mină, aeru, față, figură.
CERAIUÓLO, *m* ceraru.
CERALÁCCA, *f.* ceară tare, ceară de sigilatu.
CERÁSTA, CERÁSTE, *f.* viperă de Egiptu.
CERÁTO, *m.* mușama.
CÉRBERO, *m.* cerberu, câine fabulosu; portaru, păzitoru la ușă neomenitu, strașnicu.
CÉRBIO, *m.* cerbu.
CERBOTTÁNA, *f.* țeavă lungă prin care se poate arunca ceva suflându într'însa.
CÉRCA, CERCAMÉNTO, *m.* căutare. umblare; strîngere, adunare de milă pentru săraci sau pentru alte lucruri bune.
CERCÁNTE, *a.* e *sost.* care cere milă pentru săraci sau pentru alte lucruri bune; cerșetoru.
CERCÁRE, *v. a.* a căuta, a umbla după ceva; a cere; a strînge milă pentru alții; a cerși, a cerșetori; a cercetа; a cerca.
CERCATÓRE, *m.* căutătoru, care cantă, cearcă, umblă după ceva; cerșetoru
CERCHIÁIO, *m.* dogaru.
CERCHIAMÉNTO, *m.* ocolire, încingere, învîrtire, strîngere în cercu; lucrarea de a fereca cu cercuri de feru; cercuire.
CERCHIÁRE, *v. a.* a ocoli, a încinge, a învîrti, a strînge în cercu; a fereca cu cercuri de feru.
CÉRCHIO, *m.* cercu (figură circulară); cercu spre a strînge doagele unei buți, unui vasu; ocolu; orîce felu de instrumentu ce are formă rătundă; societate, adunare; sferă, întindere. hotaru, mărgini; ținutu, județu.
CÉRCINE, *m.* perină rătundă cu o gaură în mijlocu; legătură de capu umplută cu lână sau cu altu ceva, cu care se încinge capulu copiiloru ca căzîndu să nu se vatăme.
CERCÓNE, *m.* vinu stricatu.
CEREÁLE, *m.* cerealu, grăunte. bucate.
CEREBRÁLE, *a.* cerebralu, de creeri
CÉREBRO, *m.* creeri.
CEREMÓNIA, CERIMÓNIA, *f.* țeremonie; formalitate complimentu; solemnetate, pompă; — *maestro di ceremonie*, țeremoniaru; — *senza ceremonie*, nesilit'u, slobodu; *far ceremonie*, a face nasuri.
CEREMONIÁLE, *m.* țeremonialu.
CEREMONIÉRE, *m.* țeremoniaru.
CEREMONIÓSO, *a.* țeremoniosu, cu multe țeremonii.
CÉRNA, *f.* aruncătură, lepădătură, orîce murdăriciu ce se curăță dupe ceva; alegere, curățire.
CERNÉCCHIO, *m.* șuviță de piru.
CERNIÉRA, *f.* bâlâmale (la unu capacu s. c. l.).
CÉRNERE, *v. a.* a cerne, a ciurui, a alege
CERNÍRE, *v. a.* a alege.
CERNITÓRE, *m.* ciuruitoru, cernătoru, alegătoru.
CÉRO, CÉREO, *m* făclie, luminare mare de ceară.

Digitized by Google

CEROSO, *a.* de ceară, cu ceara.
CERÓTTO, *m.* ceratu, pomadă, alifie, emplastru făcutu cu ceară.
CERRETÁNO, *m.* șarlatanu, vînzătoru de miroase, de tiriacu s. c. l. într'o piață publică; înșelătoru, amăgitoru.
CÉRRO, *m.* arbore care face jiru; șuviță de pîru.
CERTÁME, *m.* luptă; duelu; ceartă.
CERTÁRE, *v. a.* a se lupta; a se certa.
CERTÉZZA, *f.* certitudine, siguranță.
CERTIFICÁRE, *v. a.* a încredința, a declara, a afirma, a confirma, a certifica, a asigura.
CERTIFICAZIÓNE, *f.* CERTIFICAMÉNTO, *m.* încredințare, asigurare, certificare.
CERTITÚDINE, *f.* certidudine, siguranță.
CÉRTO, *a.* siguru, certu, știutu, hotărîtu, determinatu; oarecare; cutare; — *s. m.* certitudine; — *avv.* de siguru.
CERTÓSA, *f.* mănăstire de certosini.
CERTOSÍNO, *m.* certosinu; unu ordinu călugărescu întemeiatu de S. Brunone.
CERTÚNI, *a.* unii.
CERÚLEO, *a.* albastru ca ceriulu.
CERÚME, *m.* ceară din urechi.
CERÚSICO, *m.* chirurgu, gearahu.
CÉRVA, *f.* cerboaică.
CERVELLÁGGINE, *f.* capriție, estravaganță.
CERVELLÁTA, *f.* unu felu de cartaboșu.
CERVELLÉTTO, *m.* partea d'îndărătu a creeriloru.
CERVELLIÉRA, *f.* coifu, chivără.
CERVELLINÁGGINE, *f.* capriție, sburdalnicie, ușurătate de minte.
CERVELLÍNO, *m.* sburdalnicu, ușoru la minte.
CERVÉLLO, *m.* creeri; minte, judecată, spiritu, duhu, înțelepciune.
CERVELLÓTICO, *a.* capriționu, nebunu, estravagantu, ușoru la minte, sburdalnicu.
CERVICÁLE, *a.* care se ține de cervice, cervicalu.
CERVÍCE, *f.* cervice, grumazu, ceafă; chica.
CERVICÓSO, *a.* obstinatu, îndărătnicu, pismașu.
CERVIÈRE, *m.* risu, unu felu de cuadrupedu.
CERVÍNO, *a.* de cerbu.
CÉRVO, CÉRVIO, *m.* cerbu.
CERVÓGIA, *f.* bere; unu felu de băutură făcută din grănețe și ierburi.
CERVOVOLÁNTE, *m.* smeu.
CERZIORÁRE, *v. a.* a înștiința, a încredința; — — *cerziorarsi*, a se înștiința, a se încredința, a se asigura.
CERZIORAZIÓNE, *f.* înștiințare, încredințare.
CÉSARE, *m.* Cesaru; împăratu.
CESÁREO, *a.* cesareu, împărătescu; — *operazione cesarea*, operațiune prin care se scoate copilulu din corpulu mumei făcîndu o tăietură în mitră.
CESÁRIE, *f.* pirulu din capu, coamă.
CESELLÁRE, *v. a.* a săpa, a scobi.
CESELLATÓRE, *m.* săpătoru. scobitoru.
CESELLATÚRA, *f.* săpătură, scobitură.
CESÉLLO, *m.* daltă; dăltuță cu care se servescu argintarii, giuvaergii s. c. l.
CÉSIO, *a.* albastru, azuru.
CESÓIE, *f.* foarfeci, crăcană.
CÉSPITE, CÉSPO, *m.* lescioară, brasdă, ciritișu.
CESPITÓSO, *a.* tufiu.
CESPUGLIÁTO, CESPUGLIÓSO, *a.* tufosu, ciritiosu.
CESPÚGLIO, *m.* ciritișu, tufăritu. tufișu, crăngu, leasă, mărăcinișu.
CESSÁME, *m.* murdărie, gunoiu.
CESSAMÉNTO, *m.* încetare, ostiere, precurmare.
CESSÁNTE, *a.* care încetează, lipsește, se întrerupe.
CESSÁRE, *v. n.* a înceta, a precurma; a lipsi; a se întrerupe; a se abține.
CESSAZIÓNE, *f.* încetare, precurmare, întîrcare.
CESSIONÁRIO, *m.* cesionaru.
CESSIÓNE, *f.* cessiune, lăsare, dare, predare.
CÉSSO, *m.* eșitoare, umblătoare, budă, poiană.
CÉSTA, *f.* paneru, coșu, coșarcă.
CESTÉLLA, CESTERÉLLA, *f.* coșulețu.
CESTÍRE, *v. n.* a da în paiu.
CÉSTO, *m.* tufușoără, mănunchiușu, snopușoru; cestu, mănușă compusă de mai multe curele ce purtau atleții în luptele pugilatului; cintura Venerei.
CESTÓNE, *m.* paneru, coșu mare; cadă, tocitoare; — *a cestoni*, cu mare abondanță, cu îmbilșugare.
CESTÚTO, *a.* tufosu, ciritiosu.
CESÚRA, *f.* cesură.
CETÁCEO, *a.* cetaceu, de natura chițiloru.
CÉTE, CÉTO, *m.* chitu.
CÉTERA, CÉTRA, *f.* chitară, unu felu de lîră.
CETEREGGIÁRE, *v. n.* a cînta cu chitara, cu lira.
CETERATÓRE, CETERÍSTA, *m.* celu ce cîntă cu chitara.
CÉTO, *m.* chitu; clasă, rangu, gradu, condițiune.
CETRIUÓLO, *m.* castravete.
CHE, *pron.* care, ce; — *conj.* că; pentru că; decatu.
CHECCHÈ, *conj.* orîce; cu toate că.
CHELIDÓNIA, *f.* o plantă medicinală, chelidonie.
CHÉRICA, CHÉRCA, CHIÉRCA, *f.* tunsură clericală.
CHERICÁLE, *a.* clericalu, clericescu.
CHERICÁTO, *m.* clericatu; cleru, preoțime, popime.
CHÉRICO, *m.* clericu; preotu, eclesiasticu; omu învățatu.
CHERICÚTO, *a.* care are tunsura clericală.
CHÉRIPO, *m.* sidefu.
CHÉRMES, *m.* cirmisu, unu felu de coșenilă; preparațiune de antimoniu care se întrebuințează ca doftorie de pieptu.
CHERMISÌ, CHERMISÍNO, *m.* chirmizu, vîpsea roșie închisă.
CHERMISÍNO, *a.* vîpsitu cu chirmizu.
CHERUBÍNO, *m.* cheruvimu, îngeru.
CHETAMÉNTE, *avv.* în tăcere, liniștitu, linu.
CHETÁRE, *v. a.* a liniști, a alina, a potoli, a împăca.
CHETICHÉLLA (A), *avv.* în tăcere, liniștitu.
CHÉTO, *a* tăcutu, liniștitu, tainicu.
CHETÓNE, *a.* tăcutu, care vorbește raru și puținu.
CHI, *pron.* cine, acela care; cineva; orîcine.
CHIACCHERA, *f.* basnu, fleacuri, nimicuri.
CHIACCHERAMÉNTO, *m.* flecărire, flecărie; născocire.
CHIACCHERÁRE, *v. n.* a flecări, a fleoncăni, a bîrfi, a vorbi multu și nimicuri; a vorbi prietinește cu cineva.
CHIACCHERÁTA, *f.* vorbă, vorbire de petrecere; sporovoială, vorbire fără folosu, sporoviire.

Digitized by Google

CHIACCHERATÓRE, *m.* vorbitoru, flecaru, limbutu.
CHIACCHERÓNE, *m.* flecaru, fleoncănitoru, limbutu, guratecu, gureşu, sporovăitoru.
CHIACCHILLÁRE, *v. n.* a flecări, a sporovăi, a vorbi secături, nimicuri, a fleoncăni.
CHIAMAMÉNTO, *m.* chiemare, strigare.
CHIAMÁRE, *v. a.* a chiema, a numi, a apela, a invita, a pofti; a chiema la judecată; a cere.
CHIAMÁTA, *f.* chiemare, apelu, invitaţiune, poftire; îndemnare; alegere; chiemare la judecată; numire într'o dregătorie.
CHIÁNA, *f.* baltă.
CHIÁPPA, *f.* bucă a şezutului.
CHIAPPÁRE, *v. a.* a apuca, a găsi; a lovi.
CHIAPPÓLA, *f.* bagatelă, lucru de nimicu, fleacu.
CHIÁRA, *f.* albuşu de ou.
CHIARAMÉNTE, *avv.* curatu, deslusitu; liberu.
CHIARÁRE, *v. a.* a limpezi, a lumina, a deslusi.
CHIARÉA, *f.* unu felu de băutura medicinală.
CHIAREGGIÁRE, *v. a.* a limpezi, a lumina.
CHIARÉTTO, *m.* vinu a căruia faţă bate în roşu, claretu.
CHIARÉZZA, *f.* lumină, stralucire, lămurire, deslusire, limpezie; curăţenie; sănimie; evidenţă, învederare; nobleţă.
CHIARIFICÁRE, *v. a.* a lumina, a limpezi, a deslusi.
CHIARIFICAZIÓNE, *f.* luminare, limpezire, deslusire, lămurire, curăţire, clarificare.
CHIARIMÉNTO, *m.* deslusire, esplicare, clarificare.
CHIARÍNA, *f.* clarinu (instrumentu de musică).
CHIARÍRE, *v. a.* a clarifica, a deslusi; a esplica, a declara; — *v. n.* a se lumina, a se face mai curatu, mai limpede, mai seninu, mai luminosu; — *chiarirsi*, a se informa, a se încredinţa.
CHIÁRO, *m.* claritate, lumină, strălucire.
CHIÁRO, *a.* claru, limpede, lămuritu, subţire; luminosu, strălucitu; seninu; transparentu, străvăzătoru; curatu; sinceru, credinciosu, fidelu; învederatu, facilu de înţelesu, evidentu; raru; deschisu; pătrunzătoru, curatu sunătoru; renumitu, celebru, vestitu, famosu, gloriosu.
CHIÁRO, *avv.* cu deslusire, într'unu modu învederatu.
CHIARÓRE, *m.* strălucire, lucime.
CHIAROSCÚRO, *m.* imitaţiunea efectului ce produce lumina cându bate peste o surfaţă, lăsându în umbră obiectele peste care nu bate, chiaru-obscuru.
CHIASSAIUÓLA, *f.* şanţuleţu pentru scurgerea apei
CHIASSÁTA, *f.* larmă, strigătu, şarivari, zărvăire
CHIÁSSO, *m.* sgomotu, larmă, zarvă; glumă, batjocură, chiotu; bordelu; ulicioară.
CHIASSUÓLO, *m.* uliţă înfundată
CHIATTA, *f.* podu umblătoru, pontonu.
CHIAVÁCCIO, *m.* lacătu mare, verigă mare.
CHIAVÁIO, *m.* chielaru, portaru; lăcătuşu.
CHIAVÁRDA, *f.* pironu de feru la căpătâiu cu o gaură în care se bagă unu cuiu spre a lu întări.
CHIAVÁRE, *v. a.* a pironi, a prinde cu cuie, a încuia, a închide; a întipări adîncu.
CHIAVATÚRA, *f.* ţintuire; legătură, feritură.
CHIÁVE, *f.* chiee; şrupu; chieea ţifreloru; puntulu celu principalu; — *il poter delle chiavi, la podestà delle chiavi*, puterea Bisericei de a lega şi a deslega
CHIAVERÍNA, *f.* unu felu de dardă, de săgeată.
CHIÁVICA, *f.* cloacă, hasnea
CHIAVISTÉLLO, *m.* lacătu verigă, încuietoare.
CHIÁZZA, *f.* pestrue, pată.
CHIAZZÁRE, *v. a.* a pestriţa, a păta.
CHÍCCA, *f.* bombonu, zaharicale, cofeturi.
CHICCHERA, *f.* ceaşcă de cafea de ceaiu *s. c. l.*
CHICCHESSÌA, *pron.* oricine, oricine va fi.
CHICCHIRILLÁRE, *v. n.* a şi petrece cu bagatele.
CHIÉDERE, *v. a.* a cere; a se ruga de cineva pentru ceva; — *chiedere di taluno*, a căuta pe cineva.
CHIEDÍBILE, *a.* de cerutu.
CHIEDIMÉNTO, *m.* cerere; întrebare; rugăciune.
CHIEDITÓRE, *m.* care cere; — *chieditor d'elemosina*, cerşetoru.
CHIEDÓNE, *m.* care cere împrumutu.
CHIÉGGIA, *f.* stană de piatră.
CHIÉRICA, *f.* tunsură
CHIERICÁLE, *a.* clericalu.
CHIÉRICO, *m.* clericu; preotu, eclesiasticu.
CHIÉSA, *f.* biserică; adunarea credincioşiloru.
CHIESASTRO, CHIESOLÁSTRO, *a.* bisericosu
CHIESÓLA, *f.* dulapu în câre se aşează busola într'o corabie.
CHIESUÓLA, *f.* bisericuţă.
CHIÉSTA, *f.* cerere; întrebare; rugăciune.
CHIÉSTO, *a.* cerutu
CHIETÍNO, *a* teatinu, unu felu de ordinu religiosu; evlaviosu, castu; ipocritu, bigotu.
CHÍGLIA, *f* talpă de corabie.
CHILÍADE, *f.* chiliadă, o mie de ani.
CHILÍFERO, *a.* chiliferu, coprinzătoru de chilu.
CHILIFICÁRE, *v. a.* a forma chilulu, a chilifica.
CHILIFICAZIÓNE, *f.* chilificare, formarea chilului, lucrarea prin care se deosibeşte chilulu în timpulu mistuirii.
CHÍLO, *m.* chilu.
CHILOGRÁMMA, *m.* chilogramu, măsură de greutate de 1000 grame.
CHILÓMETRO, *m.* chilometru, măsură de lungime care coprinde 1000 metre.
CHILOSO, *a.* chilosu, de chilu.
CHIMERA, *f.* chimeră, iasmă; închipuire zadarnică, nălucire, plăsmuire.
CHIMÉRICO, *a.* chimericu, visionaru; deşertu.
CHIMERIZZÁRE, *v. n.* a chimeriza, a nutri chimere, a trăi cu închipuiri zadarnice.
CHIMICA, *f.* chimie
CHÍMICO, *a.* chimicu, de chimie; — *s. m.* chimistu.
CHÍNA, *f.* povîrnire, povîrnişu.
CHÍNA-CHÍNA, *f.* chină, coaje amară bună pentru friguri; arborele pe care se face coaja aceasta.
CHINAMÉNTO, *m.* plecare, povîrnire.
CHINÁRE, *v. a.* a pleca în josu, a închina; a se îndupleca la ceva; a se supune, a se umili, a se smeri, a se pleca, a se închina; a se apropia de sfîrşitu, de căderea sa; a îndoi.
CHINATÚRA, *f.* îndoitură; povîrnire, plecare.
CHINCAGLIÉRE, *m.* marchitanu.
CHINCAGLIERÍA, *f.* marchitanie.
CHINÉA, *f.* calu care umblă îmbuestru.
CHINEVOLE, *a.* îndupleăciosu; mlădiosu.

Digitized by Google

CHÍNO, *m.* povîrnișu, locu povîrnitu; — *a.* povîrnitu, îndoitu, arcuitu, curbu, gârbovitu.

CHINTÁNA, *f.* figură de lemnu sau de paie la care dă cineva cu sulița pentru a se deprinde.

CHIOCCÁRE, *v. n.* a ciomăgi.

CHIÓCCIA, *f.* cloșcă, clocă, cloță.

CHIOCCIÁRE, *v. n.* a gloncăni.

CHIÓCCIO, *a.* răgușitu.

CHIÓCCIOLA, *f.* melcu; — *scala a chiocciola*, scară sucită în forma melcului.

CHIODAGIÓNE, *f.* ferecătură, țintuială; toate cuiele trebuincioase pentru oarecare lucrare.

CHIODAIUÓLO, *m.* cuieru, pironaru.

CHIODÁRE, *v. a.* a cui, a pironi, a țintui.

CHIODERÍA, *f.* cuierie, negoțu cu cuie, fabrică de cuie.

CHIÓDO, *m.* cuiu, pironu.

CHIÓMA, *f.* coamă, pirulu din capu, razele unoru comete; coama unoru animale.

CHIOMÁNTE, CHIOMÁTO, *a.* pirosu, pletosu, cu pârulu lungu; flocosu.

CHIÓSA, *f.* pată, mînjitură; glosă, tâlcuire.

CHIOSÁRE, *v. a.* a glosa, a deslușî, a tâlcui, a interpreta, a declara.

CHIOSATÓRE, *m.* glosaru, tâlcuitoru, interpretu.

CHIÓSCO, *m.* chioșcu.

CHIÓSTRA, *f.* locu închisu; lăcuință; solitudine.

CHIÓSTRO, *m.* mânăstire, schitu; solitudine; unu felu de gangu ce se află la unele mânăstiri.

CHIÓTTO, *a.* tăcutu, liniștitu.

CHIOVÁRE, *v. a.* a atinge, a înțepa unu calu în carne vie cu cuiu, cându ilu potcovește cineva; a țintî unu tunu.

CHIOVATÚRA, *f.* înțepare, înțepătură.

CHIÓVO, *m.* cuiu, pironu.

CHIRÁGRA, *f.* chiragră, reumatismu, durere de mâini.

CHIRAGRÓSO, *a.* chiragrosu, care are reumatismu la mâini.

CHIRÓGRAFO, *m.* chirografu, obligațiune, biletu.

CHIROMÁNTE, *m.* chiromantu, care ghicește, prorocește din privirea mâniloru.

CHIROMANZÍA, *f.* chiromanție.

CHIRURGÍA, *f.* chirurgie.

CHIRÚRGO, *m.* chirurgu, gearahu.

CHITÁRRA, *f.* chitară, ghitară.

CHITARRÍSTA, *m* chitaristu.

CHIUDÉNDA, *f.* îngrădire, gardu, șanțu; pârete.

CHIÚDERE, *v. a.* a închide; a îngrădi; a ascunde, a tăinui; a opri, a astupa, a împiedeca; a isprăvi, a încheia, a conclude.

CHIÚNQUE, *pron.* orîcine, orîcare.

CHIURLÁRE, *v. n.* a urla.

CHIÚRLO, *m.* pasere de pîrloage; tontu.

CHIÚSA, *f.* șanțu, gardu, îngrădire; conclusiune, închidere, finitu, sfîrșitu.

CHIÚSO, *m.* ogradă, locu închisu, îngrăditu; — *a.* închisu, astupatu, îngrăditu, ogrăditu; finitu; încurcatu; ascunsu; strimtu, încleștatu; încheiatu.

CHIUSÚRA, *f.* închidere, astupare, ogrădire, îngrădire; clausură; încuietoare, astupătoare.

CI, *pr.* ne, ni; — *avv.* aci, acolo, la acelu locu, la acestu locu; la aceasta, într'aceasta.

CIABÁTTA, *f.* pantofu vechiu.

CIABATTERÍA, *f.* lucru de nimicu.

CIABATTÍNO, CIABATTIÉRE, CIÁBA, *m.* cârpaciu de pantofi vechi; meșteru prostu.

CIÁCCO, *m.* poreu, rîmătoru; parasitu, lingău.

CIÁLDA, *f.* prăjitură, clătită.

CIALDONÁIO, *m.* care face sau vinde clătite.

CIALTRÓNE, *m.* potlogaru, hoțu, berbantu.

CIAMBÉLLA, *f.* covrigu, colăcelu, simițu.

CIAMBELLÁIO, *m.* simigiu, plăcintaru.

CIAMBELLÁNO, CIAMBERLÁNO, *m.* ciambelanu, șambelanu, cămărașu mare.

CIAMBELLÓTTO, *m.* unu felu de materie de piru de capră, camelosu.

CIAMMÉNGOLA, *f.* femeo proastă, de nimicu; bagatelă, vechitură, streanță.

CIAMPANÉLLA, *f.* — *dare in ciampanelle*, a face nebunii, a face copilării; a se zăpăci.

CIAMPICÁRE, *v. n.* a se poticni, a se împiedeca umblându, a schiopăta.

CIÁNCIA, *f.* fleacu, vorbă nesărată, gogleze, secătură, nerozie, bagatelă, lucru de nimicu; glumă.

CIANCIAFRÚSCOLA, *f.* bagatelă, tândală, tândălie.

CIANCIAMÉNTO, *m.* flecărire, flecărie.

CIANCIÁRE, *v. n.* a flecări; a glumi, a se juca.

CIANCIATÓRE, *m.* flecaru, flencânitoru.

CIANCIÉRO, *a.* bîrfitoru, flecaru.

CIANFÁRDA, *f.* unu felu de haină antică.

CIANFRUSÁGLIA, *f.* lucruri de lepădatu, de nimicu.

CIANGOTTÁRE, *v. n.* a vorbi fără căpătâiu.

CIÁNO, *m.* neghină (plantă).

CIÁRLA, *f.* fleacu; lucru născocitu, născocire.

CIARLÁRE, *v. n.* a flencăni, a bîrfi, a vorbi multu și nimicuri; a destăinui lucruri secrete.

CIARLATANEGGIÁRE, *v. n.* a șarlatani.

CIARLATANERÍA, *f.* șarlatanerie, înșălăciune.

CIARLATANÉSCO, *a.* șarlatanescu, amăgitoru.

CIARLATANÍSMO, *m.* șarlatanismu.

CIARLATÁNO, *m.* șarlatanu; înșălătoru, amăgitoru fiecaru, fleoncânitoru, bîrfitoru.

CIARLATÓRE, *m.* fiecaru, fleoncânitoru, care vorbește secături, nimicuri, destăinuitoru, ploscașu.

CIARLÉRE, CIARLIÉRO, CIARLÓNE, *m.* flencânitoru.

CIÁRPA, *f.* treanță, otreapă; paciaură, vechituri; lucru de puținu prețu; eșarpă, fâșie, briu.

CIARPÁME, *m.* gunoiu, lepădături.

CIARPÁRE, *v. n.* a zoi, a feșteli, a lucra reu, necuratu, scârnavu, feștelitu.

CIARPÓNE, *m.* înșelătoru.

CIASCHEDÚNO, CIASCÚNO, *a.* fiecare, fiece.

CIBAMÉNTO, *m.* nutrețu, hrană, nutrire.

CIBÁRE, *v. a.* a nutri, a hrăni; a sătura.

CIBÁRIA, *f.* nutrimentu, bucate.

CÍBO, *m.* mâncare, hrană, nutrețu, bucate, nutrimintu.

CIBÓRIO, *m.* artoforu, chivotu, ciboriu.

CIBRÉO, *m.* fricase.

CÍCA, *avv.* nimicu, nu, nici de cumu, de locu.

CICÁLA, *f.* griere (insectu).

CICALAMÉNTO, *m.* dârdâire, flecărie, gâlăgie, gâlăgire.

CICALÁRE, *v. n.* a dârdâi, a flecări, a bâlăbuni, a cicăli.

CICALÁTA, *f.* gâlăgire, bâlăbuneală; cuvîntu lungu și fără gustu; dârdâitură.

CICALÉCCIO, *m.* bâlăbuneală, cicălitură, taifasu.

CICALÍO, *m.* dârdâitură, flecărie, vorbe multe.

CICALÓNE, *m.* flecaru; bâlăbunu; cicală.

Digitized by Google

CICATRÍCE, *f.* cicâtrice, ranâ vindecatâ, semnulu care rămâne după ce s'a vindecatu o ranâ.
CICATRIZZÁRE, *v. a.* cicâtrici ; a se vindeca, a se tâmâdui o ranâ, a potoli, a vindeca.
CICATRIZZAZIÓNE, *f.* cicâtricire, cicatrizaţiune.
CICCANTÓNA, *f.* tîrfâ, ţolinâ, curvâ.
CICCANTÓNE, *m.* şarlatanu ; înşelâtoru.
CÍCCIA, *f.* carne.
CICCIÓNE, *m.* unu felu de bubâ.
CICCIÓSO, *a.* cârnosu, trupeşu.
CICÉRCHIA, *f.* mâzâriche (plantâ.)
CICERÓNE, *m.* omu elocuentu ; dragomanu, ciceronu.
CICÍGNA, *f.* cecilizu (şerpe).
CICISBÉA, *f.* cochetâ.
CICISBEÁRE, *v. n.* a curteni, a face curte cuiva.
CICISBEATÚRA, *f.* amoru afectatu, curtenire.
CICISBÉO, *m.* cicisbeu, amorezu, cochetu, muerelnicu.
CÍCLO, *m.* ciclu, periodu ; cercu.
CICLÓIDE, *f.* cicloidâ.
CICLOMETRÍA, *f.* ciclometrie.
CICLÓPE, *m.* ciclopu.
CICÓGNA, *f.* cocostârcu, barzâ.
CICÓREA, CICÓRIA, *f.* cicoare, păpădie (plantâ.)
CICÚTA, *f.* cucută (plantâ).
CIÉCO, *a.* orbu ; întunecatu ; — *lanterna cieca*, laternâ oarbâ, fânaru tilhârescu.
CIÉLO, *m.* ceru ; aeru, firmamentu ; raiu ; Dumnezeu ; climâ ; regiune, ţarâ ; uraniscu ; susulu, tavanulu, bolta unui localu ; — *grazie al cielo*, mulţumită lui Dumnezeu ; — *levar a cielo*, a lăuda pe cineva peste măsurâ.
CIÉRA, CÉRA, *f.* aeru, obrazu, faţâ, aspectu.
CÍFERA, CÍFRA, *f.* ţifrâ, semnu ; numâru, totalu ; mijlocu secretu de a scrie ; iscăliturâ, semnâturâ făcută în ţifre.
CÍGLIO, m. geanâ, pleopâ ; obrazu ; ochi ; căutătură, privealâ ; — *in un batter di ciglia*, într'o clipâ ; — *aguzzar le ciglia*, a privi cu atenţiune.
CIGLIÓNE, *m.* creştetu, culme.
CÍGNA, CÍNGHIA, *f.* chingâ, colanu.
CIGNÁLE, CINGHIÁLE, *m.* porcu mistreţu.
CIGNÁRE, *v. a.* a închinga.
CÍGNERE, CÍNGERE, *v. a.* a încinge, a înconjura, a împrejura, a lega, a lega împrejuru.
CÍGNO, *m.* lebedâ ; poetu sau musicantu însemnatu.
CIGOLAMÉNTO, *m.* crâcâire, plesnire, scrâşnire, scârţâire, trosnetu, pocnire, pocniturâ.
CIGOLÁRE, *v. n.* a scârţâi, a crâcâi, a plesni, a trâsni, a pocni.
CIGOLÍO, *m.* scârţâitură, pocniturâ, trosnetu, pocnitu, plesnitu, plesniturâ.
CILÉCCA, *f.* hârâţire, împungere, glumâ.
CILÉSTRO, *m.* albastru.
CILÍCIO, *m.* târsânâ, rasâ, cămaşâ de piru de caprâ.
CILIÉGIA, *f.* cireşâ.
CILIÉGIO, *m.* cireşu.
CILÍNDRICO, *a.* cilindricu, în forma de cilindru.
CILÍNDRO, *m.* cilindru, valu.
CÍMA, *f.* cimâ, vîrfu ; culme, înălţime ; estremitate, margine.
CIMÁRE, *v. a.* a cionti, a reteza, a scurta, a tunde.
CIMÁTA, *f.* tunderea postavului.
CIMATÓRE, *m.* celu ce tunde postavu.
CIMATÚRA, *f.* lucrarea de a tunde postavu ; lâna ce cade josu cându se tundu postavurile.
CÍMBA, *f.* luntre.
CÍMBALO, *m.* cimbalu, chimvalu.
CÍMBERLI, — *essere in cimberli, andare in cimberli*, a fi uimitu, râpitu de bucurie.
CIMENTÁRE, *v. a.* a îndrăsni, a risca, a pune în pericolu ; a cerca, a face probâ, cercare ; — *cimentarsi*, a se pune în pericolu ; a se lupta împrotiva cuiva, a se alătura, a se pune deopotrivâ cu cineva.
CIMÉNTO, *m.* pericolu, primejdie ; cercare, probâ, esperimentare ; luptâ, bătâlie.
CIMENTÓSO, *a.* periculosu, primejdiosu.
CÍMICE, *m.* stelniţâ, păduchie de lemnu.
CIMIÉRE, *m.* coifu ; ornamentu deasupra coifului.
CIMITÉRIO, CIMITÉRO, *m.* chimitirionu, ţintirimu.
CIMÚRRO, CIMÓRRO, *m.* gutunariu, o boalâ a caiioru la care le curge materie din nasu.
CÍNA, *f.* chinâ (o coajâ medicinalâ).
CINABRÉSE, *m.* piatrâ roşie.
CINÁBRO, *m.* chinovaru, ţinoberu ; faţa rumenâ a obrazului şi a buzeloru.
CÍNCIA, CINCIALLÉGRA, CINGALLÉGRA, *f.* piţigoiu (pasere).
CINCÍGLIO, *m.* ciucuru, chenaruri, canafu.
CINCIGLIÓNE, *m.* beţivu.
CINCÍNNO, *m.* zulufu.
CINCISCHIÁRE, *v. a.* a face tăeturi în ceva, a cresta ; a toca, a tocâni ; a tîndâli, a migâli, a mocâi, a lucra, a face ceva încetu.
CINCÍSCHIO, *m.* tăieturâ.
CINERÁRIO, *a.* — *vaso cinerario*, urnâ în care se păstrează cenuşa unui corpu arsu după moarte.
CINERÍZIO, *a.* cenuşiu.
CINGALLÉGRA, *f.* piţigoiu.
CÍNGERE, *v. a.* a încinge, a înconjura, a lega.
CÍNGHIA, *f.* chingâ, colanu.
CINGHIÁLE, *m.* porcu mistreţu.
CINGHIÁRE, *v. a.* a închinga.
CINGHIÁTA, *f.* împungere, glumâ, batjocură.
CINGHIATÚRA, *f.* închingare.
CÍNGHIO, *m.* cercu, ocolu, împrejuru.
CÍNGOLO, *m.* brîu, fâşie.
CINGUETTAMÉNTO, *m.* gîrîire, ciripire, fleoncânire, bîrfire, bîlbîire, gângâvire.
CINGUETTÁRE, *v. n.* a gîrîi, a ciripi, a fleoncâni, a bîrfi, a bîlbâi, a gângâvi.
CINGUETTERÍA, *f.* bâlbâire, ciripire, fleoncânire.
CINGUETTIÉRE, *m.* gîrâitoru, bîrfitoru, flecaru.
CÍNICO, *a.* cinicu ; neruşinatu ; muşcătoru prin vorbe atingătoare, care criticează pe altulu cu râutate, satiricu.
CINÍGIA, *f.* spuză.
CINÍGLIA, *f.* catifeluţe de cusutu.
CINÍSMO, *m.* cinismu, filesofie cinică ; neruşinare.
CÍNNAMO, CINNAMÓMO, *m.* scorţişoară, cinamomu.
CÍNO, *m.* măcieşu, căcăduşu.
CINOCÉFALO, *m* unu felu de momiţe.
CINOSÚRA, *f.* o constelaţiune.
CINQUÁNTA, *a.* cincîzeci.
CINQUANTÉSIMO, *a.* alu cincîzecilea.
CINQUANTÍNA, *f.* cinci zecimi, cincîzeci.
CÍNQUE, *a.* cinci.
CINQUECENTÍSTA, *m.* scriitoru, autoru dela sec. XVI.
CINQUEFÓGLIE, *f.* scrintitoare (plantâ.)

Digitized by Google

CINQUÉNNIO, *m.* cinci ani, spațiulu de cinci ani.
CINQUÍNA, *f.* cinci numere; eșirea împreună a cinci numere la o loterie.
CÍNTA, *f.* ocolu, împrejuru; zidu sau altu ceva prin care se incunjoară, se închide unu spațiu; cingătoare, brîu, chingă, chinguță.
CÍNTO, *m.* brîu, cingătoare, chingă; cercu, zonă, ocolu, împrejuru; chingă pentru surpare.
CÍNTOLA, *f.* cingătoare, brîu; mijloculu trupului, loculu unde se pune brîulu, cingătoarea.
CÍNTOLO, *m.* brîu, cordonu, fâșie.
CINTÚRA, *f.* cingătoare, brîu, fâșie, cordonu; locu unde se pune brîulu.
CINTURÍNO, *m.* brîu, curea, cordonu făcutu astfelu încâtu să poată atîrnă de dînsulu o sabie, unu cuțitu de vînatu sau altu ceva.
CIÒ, *pron.* aceea, ceea, aceasta.
CIÓCCA, *f.* zulufu; snopușoru, mânunchiușu, pică, tufă, mânunchiu.
CIOCCHÈ, *pron.* ceea ce.
CIOCCOLÁTA, *f.* CIOCCOLÁTE, CIOCCOLÁTTE, *m.* ciocolată, o băutură făcută din ciocolată.
CIOCCOLATTIÉRA, *f.* vasu, ibricelu în care se fierbe ciocolata.
CIOCCOLATTIÉRE, *m.* celu ce face sau vinde ciocolată.
CIOÈ, *avv.* adică.
CIÓMPO, *m.* scârmânitoru, peptânătoru de lână; omu de nimicu, nătărău.
CIONCÁRE, *v. a.* a bea peste măsură.
CIONCATÓRE, *m.* bețivu.
CIÓNCO, *a.* beatu, îmbătatu; ciontitu, slutitu.
CIONDOLAMÉNTO, *m.* starea unui lucru atîrnatu, spînzuratu în aeru și bătutu de vîntu.
CIONDOLÁRE, *v. n.* a spînzura, a se da huța.
CIÓNDOLO, *m.* lucru atîrnatu, spînzuratu.
CIONDOLÓNE, CIONDOLÓNI, *avv.* atîrnatu, spînzuratu; — *tener le mani ciondoloni*, a ședea fără treabă.
CIONDOLÓNE, *m.* omu leneșu, tembelu.
CIÓNNO, *a.* om de nimicu, butucu, mojicu.
CIÓPPA, *f.* unu felu de fustă, câtrință.
CIÓTOLA, *f.* cupă, nâstrapă, blidu.
CIÓTTO, *m.* peatră, petricea; schiopu, ologu.
CIOTTOLÁRE, *v. a.* a arunca petre; a așterne cu petre.
CIOTTOLÁTA, *f.* lovitură de peatră.
CIÓTTOLO, *m.* peatră, peatră rostogolită, cremene.
CIPIGLIÁRE, *v. n.* a se uita chiorîșu, uritu, mâniosu.
CIPÍGLIO, *m.* increțirea sprînceniloru cându este cineva mâniatu, câutătură mânioasă, posomorită.
CIPIGLIÓSO, *a.* mâniosu, supărăciosu, posomoritu.
CIPÓLLA, *f.* ceapă.
CIPOLLÁTA, *f.* unu felu de iahnie; basnu.
CIPOLLÍNO, *m.* de ceapă; — *marmo cipollino*, marmură verde italienească.
CÍPPO, *m.* jumătate de colonă sau de stilpu.
CIPRESSÉTO, *m.* locu sâditu cu ciparișî.
CIPRÉSSO, *m.* ciparosu, chiparosu (plantă).
CÍRCA, *prep.* aproape, pe lîngă, împrejuru; pentru, despre; mai, fără puținu, puținu lipsește.
CIRCÉNSE, *a.* de circu, care privește la jocurile publice.
CÍRCO, *m.* circu.
CIRCOLÁRE, *v. n.* a circula, a se învîrti, a se mișca, a umbla de juru împrejuru; a umbla, a merge încoace și încolo; a trece, a umbla din mână în mână; a se respândi, a se împrăștia; — *a.* circularu, rotundu; — *sost. f.* circulară.
CIRCOLATÓRIO, *a.* circulatoriu, de circulațiune.
CIRCOLAZIÓNE, *f.* circulațiune, circulare.
CÍRCOLO, *m.* cercu, figură circulară, circumferință; circulațiune; mișcare circulară; societate, adunare, clubu; județu, ținutu, provincie; sferă, întindere, mârgini; — *circolo vizioso*, cercu vițiosu.
CIRCONCELLIÓNI, *m. pl.* o sectă religioasă.
CIRCONCÍDERE, *v. a.* a tăia împrejuru, circumcide.
CIRCONCISIÓNE, *f.* circumcidere, circumcisiune, tăiere împrejuru; înfrînare.
CIRCONCÍSO, *a.* e *sost.* circumcisu; israilitu.
CIRCONDAMÉNTO, *m.* încunjurare, împrejurare.
CIRCONDÁRE, *v. a.* a încunjura, a împrejura, a închide.
CIRCONDÁRIO, *m.* locurile deprimprejuru, districtu, ținutu; coloare, suburbie.
CIRCONDÚRRE, *v. a.* a conduce împrejuru.
CIRCONDUTTÍVO, *a.* care conduce împrejuru.
CIRCONFERÉNZA, *f.* circumferință; ocolu, conturu.
CIRCONFERENZIÁLE, *a.* circumferențialu.
CIRCONFLESSIÓNE, *f.* circumflecsiune.
CIRCONFLÉSSO, *a.* circumflecsu, inversu împrejuru; — *accento circonflesso*, accentu circumflecsu.
CIRCONFLÉTTERE, *v. a.* a întoarce împrejuru.
CIRCONFLUÉNZA, *f.* curgere împrejuru.
CIRCONFÓNDERE, *v. a.* a răspândi împrejuru.
CIRCONLOCUZIÓNE, *f.* circumlocuțiune, desemnarea unui obiectu prin mai multe vorbe.
CIRCONSCRÍVERE, *v. a.* a hotărî, a mărgini, a închide împrejuru, a circumscrie.
CIRCONSCRIZIÓNE, *f.* circonscriere, circumscripțiune, mărginire; despărțire administrativă.
CIRCONSPÉTTO, *a.* circumspectu, prudinte, înțeleptu, cu măsuri, cu băgare de seamă, tainicu.
CIRCONSPEZIÓNE, *f.* circumspecțiune, prudință, înțelepciune, băgare de seamă.
CIRCONVALLÁRE, *v. a.* înconjura cu șanțu.
CIRCONVALLAZIÓNE, *f.* circumvalațiune, sănțuire.
CIRCONVENÍRE, *v. a.* a circumveni, a ispiti, a amăgi, a întinde lațuri, curse, a înșela.
CIRCONVENZIÓNE, *f.* circonvențiune, ispitire, amăgire, înșelăciune, cursă, laț, uneltire vicleană.
CIRCONVICÍNO, *a.* vecinu, învecinatu, de aproape.
CIRCONVÓLGERE, *v. a.* a rostogoli împrejuru, a învirti.
CIRCONVOLUZIÓNE, *f.* circumvoluțiune, rostogolire, încolăcire, învîrtire împrejuru.
CIRCOSCRÍVERE, *v. a.* a circumscrie, a mărgini.
CIRCOSPÉTTO, *a.* circumspectu, cu băgare de seamă
CIRCOSPEZIÓNE, *f.* circumspecțiune, prudință
CIRCOSTÁNTE, *a.* care este împrejuru, de față.
CIRCOSTÁNZA, *f.* circumstanță, împrejurare; condițiune, particularitate, accesoriu; totu ce atîrnă sau se ține de unu lucru.
CIRCOSTANZIÁRE, *v. a.* a descrie ceva cu toate părticularitățile, cu toate împrejurările sale.
CIRCUIMÉNTO, *m* împrejurare, înconjurare.
CIRCUÍRE, *v. a.* a împrejura, a înconjura, a merge împrejuru, a descrie împrejuru, a duce împrejuru; a umbla împrejuru; a ispiti, a amăgi.
CIRCÚITO, *m.* cercuitu, cercu, ocolu, ocolire, întindere, spațiu; circumlocuțiune, perifrasă.
CIRCUIZIÓNE, *f.* ocolire, împrejurare.

Digitized by Google

CIREGÉTO, *m.* locu sâditu cu cireşi.
CIRIÉGIA, CILIÉGIA, *f.* cireaşă.
CIRIÉGIO, *m.* cireşu.
CIRINDÓNE, *m.* daru, presentu.
CISALPÍNO, *a.* cisalpinu, de din coaci de Alpi.
CÍSPA, *f.* uldoare ce se face la ochi.
CISPÓSO, *a.* uldurosu, cu uldori.
CISTÉRNA, *f.* cisternă.
CITÁRE, *v. a.* a cita, a aduce de mărturie, de esemplu; a chiema la judecată; a pofti, a invita.
CITARÉDO, CITARÍSTA, *m.* chitaristu, citaristu.
CITAREGGIÁRE, *v. n.* a cânta cu harpa, cu chitara.
CITAZIÓNE, *f.* citare, citaţiune; chiemare innaintea judecăţii.
CITERIÓRE, *a.* citerioru, de dincoaci.
CITÉRNA, *f.* puţu, fintână.
CÍTISO, *m.* trifoiu.
CÍTRICO, *a.* citricu, de alâmâe; — *acido citrico*, sare de alâmâe, acidu citricu.
CITRÍNO, *a.* alâmâe, limoniu, de coloarea alâmâei.
CITRIUÓLO, *m.* castravete.
CITRONIÉRA, *f.* locu închisu şi acoperitu unde în timpulu iernii se punu lâmâii.
CITTÀ, *f.* oraşu, urbe, cetate; dreptulu cetăţeniei.
CITTADÉLLA, *f.* orăşelu; citadelă, fortereţă, castelu.
CITTADINÁNZA, *f.* orâşenime, adunarea orâşeniloru; lăcuinţă, domiciliu; orâşenie, cetăţenie.
CITTADINÁTICO, *m.* orâşenie, cetăţenie.
CITTADINÉSCO, *a.* orâşenescu, cetăţenescu; civilu.
CITTADÍNO, *m.* orâşeanu, cetăţeanu; — *a.* orâşenescu, cetăţenescu, civicu, civilu, urbanu.
CIÚCA, *f.* mâgăriţă.
CIÚCO, *m.* mâgaru, asinu.
CIUFFÁRE, *v. a.* a apuca, a lua cu silă.
CIÚFFO, *m.* moţu, ţopu, viţă.
CIÚFFOLE, *f. pl.* nimicuri, lucruri copilăreşti.
CIÚRLO, *m.* învirtitură, întorsură în locu.
CIÚRMA, *f.* toţi vinovaţii şi alţii care vişleză la o galeră; mulţime de oameni, prostime.
CIURMADÓRE, *m.* şarlatanu, înşelătoru.
CIURMÁGLIA, *f.* prostime destrămată, vagabonzi, spînzuraţi.
CIURMÁRE, *v. a.* a amâgi, a înşela.
CIURMÁRSI, *v. n.* a se îmbăta.
CIURMERÍA, *f.* înşelăciune, şarlatanie.
CIVÁIA, *f.* legume, zarzavaturi.
CIVÁNZA, *f.* folosu, câştigu, avantagiu.
CIVANZÁRE, *v. a.* a câpăta, a câpătui, a agonisi.
CIVÁNZO, *m.* câştigu, câpătare, agoniseală.
CIVÉTTA, *f.* ciufu, huhurezu, cucuveică, buhnă; cochetă, o femee cărea îi place să aibă mulţi amorezi, mulţi curtezani.
CIVETTÁRE, *v. n.* a cocheta, a fi cochetu, a întrebuinţa cochetării.
CIVETTERÍA, *f.* CIVETTÍSMO, *m.* cochetărie.
CÍVICO, *a.* civicu, orâşenescu, cetăţenescu; — *la civica, la guardia civica*, gardă civică, gardă naţională.
CIVÍLE, *a.* orâşenescu, cetăţenescu, civilu, urbanu, civilizatu, politicosu, omenosu, cioplitu.
CIVILIZZÁRE, *v. a.* a civiliza, a ciopli, a îmblânzi.
CIVILIZZAZIONE, *f* civilizaţiune, civilitate.
CIVILTÀ, *f.* civilitate, urbanitate, omenie, politică, purtare blândă şi bine nărăvită; civilizaţiune.
CIVÍRE, *v. a.* a procura, a face să aibă.
CÍZZA, *f.* ţiţă.
CLAMÁRE, *v. a.* a striga, a vorbi în gură mare.
CLÁMIDE, *f.* chlamidă; manta.
CLAMÓRE, *m.* clamoare, strigătu, larmă; chiotire.
CLAMORÓSA, *a.* clamorosu, cu sgomotu, cu larmă; sgomotosu.
CLANDESTINAMÉNTE, *avv.* pe furişu, pe subtu ascunsu, într'unu modu clandestinu.
CLANDESTÍNO, *a.* clandestinu, tainicu, ascunsu.
CLANGÓRE, *m.* sunetu ascuţitu, sunetulu trompeteloru.
CLARÉTTO, *m.* claretu, unu felu de vinu a căruia faţă bate în roşu.
CLARIFICÁRE, *v. a.* a lumina, a limpezi, a clarifica.
CLARINÉTTO, CLARÍNO, *m.* CHIARÍNA, *f.* clarinu.
CLASSÁRE, *v. a.* a clasa; a aşeza în clase.
CLÁSSE, *f.* clasă, divisiune, ordinu, condiţiune.
CLÁSSICO, *a.* clasicu; renumitu, celebru, însemnatu; perfectu, escelentu; — *s. m.* autoru clasicu.
CLASSIFICÁRE, *v. a.* a clasifica, a împărţi, a aşeza în clase; a determina, a însemna.
CLASSIFICAZIÓNE, *f.* clasificare, clasificaţiune
CLAUDICÁRE, *v. n.* a schiopăta.
CLÁUSOLA, CLÁUSULA, *f.* clausulă, clausă, condiţiune, articlu, dispositiune; puntu de cerere.
CLAUSTRÁLE, *a.* claustralu, mânăstirescu.
CLÁUSTRO, *m.* mânăstire, sohitu; clausură, călugărie; călugărime
CLAUSÚRA, *f.* clausură, închidere la o mânăstire călugărire; locu închisu.
CLÁVA, *f.* măciucă.
CLAVICÉMBALO, *m.* clavecinu, claviru; — *suonare il clavicembalo*, a cânta cu clavirulu.
CLAVÍCOLA, *f.* claviculă, lingurica pieptului.
CLAVIFÓRME, *a.* în formă de măciucă, claviformu.
CLÁVO, *m.* bătătură.
CLEMÁTIDE, *f.* unu felu de viţă de vie selbatică.
CLEMÉNTE, *a.* clementu, blându, îndurătoru.
CLEMÉNZA, *f.* clemenţă, blândeţe, îndurare.
CLERICÁLE, *a.* clericalu.
CLERICÁTO, *m.* clericatu, preoţime.
CLÉRO, *m.* cleru, preoţime, popime.
CLESSÍDRA, *f.* clepsidră, orologiu de apă.
CLIÉNTE, *m.* clientu; pârtinitoru, partizanu.
CLIENTÉLA, *f.* clientelă; protecţiune, patronagiu, ocrotire, apărare.
CLIÉNTOLO, *m.* clientu; pârtinitoru.
CLÍMA, *m.* climă, temperatură; ţară, regiune.
CLIMATÉRICO, *a.* climatericu; periculosu, supusu la schimbări.
CLÍNICA, *f.* medicină clinică.
CLÍNICO, *a.* clinicu, unu felu de eretici, medicu clinicu.
CLÍPEO, *m.* pavâză.
CLISTÉRE, CLISTÉRO, *m.* clistiru.
CLISTERIZZÁRE, *v. a.* a pune clistiru.
CLÍVO, *m.* dealu, povirnişu, povirnitură; — *a.* declivu.
CLÍZIA, *f.* floarea soarelui, eliotropu.
CLOÁCA, *f.* cloacă, canalu pentru scurgerea necurăţeniei din oraşe.
CLORÁTO, *m.* cloratu, chloratu.
CLÓRICO, *a.* cloricu, chloricu.
CLÓRO, *m.* cloru, chloră.

Digitized by Google

CLÓROSI, *f.* chlorosâ, gâlbânare (o boalâ.)
CLORÚRO, *m.* clorurâ, chlorurâ.
CO', *m.* capu, capâtu.
CO', *prep. art.* cu.
COABITÁRE, *v. n.* a trâi impreunâ, a locui împreunâ.
COABITAZIÓNE, *f.* ședere împreunâ.
COACCUSÁTO, *a.* e *sost. m.* compîrîtu, acusatu împreunâ.
COACERVÁRE, *v. a.* a grâmâdi împreunâ.
COACERVAZIÓNE, *f.* grâmâdire împreunâ.
COADIUMÉNTO, *m.* ajutoru.
COADIUTÓRE, *m.* coajutoru, adiunctu, ajutâtoru.
COADIUTÓRIA, *f.* demnitatea de coajutoru.
COADIUVÁRE, *v. a.* a ajuta.
COADUNÁRE, *v. a.* a strînge, a grâmâdi, a aduna împreunâ.
COAGULAMÉNTO, *m.* coagulare, închiegare, flecnire.
COAGULÁRE, *v. a.* a coagula, a închiega, a îndesa; — *coagularsi*, a se coagula, a se închiega, a se îndesa, a se flecni.
COÁGULO, *m.* închiegare, chiagu, flecnire.
COALESCÉNZA, *f.* coalescință, aderență, unire.
COALIZIÓNE, *f.* coalițiune, unire, întrupare; întrunire, alianță, coalizare; coalescință, aderență.
COARTÁRE, *v. a.* a îngusta, a strîmta, a strîmtora,
COATTÍVO, *a.* coactivu, care costrînge, silește.
COAZIÓNE, *f.* coacțiune, silâ, costrîngere.
COBÁLTO, *m.* cobaltu (metalu).
CÓBBOLA, *f.* unu felu de poezie lirică.
CÓCCA, *f.* crestâturâ, încrestâturâ; creștetu; sâgeatâ; unu felu de luntre.
COCCÁRE, *v. a.* a pune coarda unui arcu în crestâtura sâgeții.
COCCHIÉRE, *m.* vizeteu, cocieru.
COCCHIÉTTA, *f.* patu.
CÓCCHIO, *m.* caru deschisu cu doâ roate și fârâ arcuri; coceucâ; trâsurâ, caleascâ.
COCCHIUMÁRE, *v. a.* a astupa vrana buțiloru cu dopu.
COCCHIÚME, *m.* dopu de astupatu vrana buțiloru.
CÓCCIA, *f.* unflâturâ micâ; scutulu, streajâ (la mânuncbiu sâbii); coajâ, ghioacâ.
COCCÍGE, *m.* noada șezutului.
COCCINÍGLIA, *f.* coșenilâ.
CÓCCIO, *m.* hîrbu, ciobu; coajâ, ghioacâ.
COCCIUÓLA, *f.* beșicuță; arsurâ.
COCCIÚTO, *a.* obstinatu, îndârâtnicu, pismașu.
CÓCCO, *m.* cocosu; nucâ de cocosu.
COCCODRÍLLO, *m.* crocodilu.
CÓCCOLA, *f.* bobițâ.
COCCOLÓNE, COCCOLÓNI, *avv.* — *star coccolone*, a ședea pe călcâe; a ședea grecește.
COCCOVÈGGIA, *f.* huhurezu, cucuveicâ.
COCÉNTE, *a.* arzâtoru, fierbinte.
CÓCERE, *v. a.* a coace; a arde.
COCIMÉNTO, *m.* coacere.
COCIÓRE, *m.* arzâturâ, arsurâ, coacere, fierbințeală.
COCITÚRA, *f.* coacere; arsurâ; decocțiune.
COCLEÁRIA, *f.* cochlearie, linguricâ (plantâ)
COCÓLLA, *f.* camilafcâ.
COCOMERÁIO, *m.* pepeniște; vînzâtoru de pepeni
COCÓMERO, *m.* pepene verde, charbuzu
COCÚZZO, COCÚZZOLO, *m.* virfu, cimâ.
CÓDA, *f.* coadtâ; țopu; sfîrșitu, isprâvitu, estremitate; cea din urmâ parte, cele din urmâ rînduri ale unui corpu, ale unii mulțimi; — *alla coda*, în coadâ, în urmâ.
CODÁLE, *a.* alu coadei.
CODARDÍA, *f.* mișelie, poltronerie, lipsâ de curagiu.
CODÁRDO, *a.* mișelu, poltronu, netrebnicu, ticâlosu.
CODÁTO, *a.* cu coâdâ.
CODÁZZO, *m.* cortegiu, suitâ; — *far codazzo*, a însoți.
CODÉSTO, *pr.* acesta; aceasta.
CODIÁRE, *v. a.* a spiona, a pândi.
CÓDICE, *m.* codice, condicâ, culegere de legi; manuscrisu vechiu, pergamentu.
CODICILLÁRE, *v. a.* a face vreunu codicilu; — *a.* codicilaru, coprinsu într' unu codicilu, relativu la unu codicilu.
CODICÍLLO, *m.* codicilu, adaosu la o diatâ.
CODIÓNE, *m.* pîrciu, șezutu (de animale)
CODOGNÁTA, *f.* dulceață de gutui.
CODRIÓNE, *m.* pîrciu, șezutu.
COEFFICIÉNTE, *m.* coeficientu, cuantitate care multiplicâ altâ cuantitate.
COEGUÁLE, *a.* ecuale cu, deopotrivâ cu, coecualu.
COÉRCERE, *v. a.* a sili; a strînge, a costrînge.
COERCÍBILE, *a.* coercibilu, care se poate sili, care se poate strînge, reținea în orecare spațiu.
COERCITÍVO, *a.* coercitivu, care are dreptu de coercițiune, de costrîngere.
COERCIZIÓNE, *f.* coercițiune, constrîngere.
COERÉDE, *m.* coeredu, conmoștenitoru.
COERÉNTE, *a.* coerentu, lipitu, legatu, unitu.
COERÉNZA, *f.* coerență, legare, atîrnare, lipire, unire.
COESIÓNE, *f.* legâturâ, raportu; coesiune, aderință a mai multoru pârți; puterea care o produce.
COESISTÉNTE, *a.* coesistentu, conviețuitoru.
COESISTÉNZA, *f.* coesistență, conviețuire.
COESÍSTERE, *v. n.* a coesiste, a conviețui.
COETÁNEO, *a.* de aceeași etate.
COETÉRNO, *a.* coeternu, eternu împreunâ cu altulu, vecînicu împreunâ.
COÉVO, *a.* de aceeași vîrstâ, de aceaași etate.
COFANÁIO, *m.* sipetaru, celu ce face cufere, sipeturi.
CÓFANO, *m.* cuferu, sipetu, ladâ; paniera, coșu.
CÓFFA, *f.* podicelu împrejurulu catarteloru unei nave, coșuleț, coșnicioarâ.
COGITABÓNDO, *a.* gânditoru, pe gânduri; mosoritu.
COGITÁRE, *v. a.* a cugeta, a se gândi, a reflecte.
COGITAZIÓNE, *f.* cugetare, gându, reflecsiune.
CÓGLIA, *f.* punga boașeloru
CÓGLIERE, CÓRRE, *v. a.* a culege, a strînge; a dobîndi; — *cogliere allori*, a câștiga biruințe; — *cogliere*, a gâsi; a întâlni, a apuca fârâ veste; a lovi.
COGLIÓLA, *f.* unu felu de pruni.
COGLITÓRE, *m.* culegâtoru, stringâtoru.
COGNÁTA, *f.* cumnatâ.
COGNÁTO, *m.* cumnatu; rudâ, aliatu.
COGNAZIÓNE, *f.* rudenie, rudire, consiugenie.
CÓGNITO, *a.* cunoscutu.
COGNIZIÓNE, *f.* cunoaștere; cunoștință; știre.
COGNÓME, *m.* supranume, poreclâ; prenume; nume de familie; titlu de onoare.
COGNOMINÁRE, *v. a.* a porecli, a numi, a prenumi.

Digitized by Google

COGOLÁRIA, *f.* mreajă, plasă.
CÓGOLO, *m.* piatră rostogolită.
COINCIDÉNZA, *f.* coîncidință, congruință, coincidere.
COINCÍDERE, *v. n.* a coincide, a congrui, a se întîmpla, a se afla în acelaşi timpu ; a coexiste.
COIÁIO, *m.* tabacu.
COIÁME, *m.* piele tăbăcită, dubită, argăsită.
COLÀ, *avv.* acolo, colo.
CÓLA, *f.* strecurătoare.
COLAGGIÙ, *avv.* acolo în josu, josu.
COLAMÉNTO, *m.* curgere, scurgere; străcurare.
COLÁRE, *v. a.* a străcura; a topi; — *v. n.* a curge, a scurge.
COLASCIÓNE, *m.* unu instrumentu de musică.
COLASSÙ, *avv.* susu, acolo în susu.
COLATÍCCIO, *m.* cursătură, străcurătură.
COLATÓIO, *m.* strecurătoare.
COLATÚRA, *f.* străcurare, curgere, scurgere, străcurătură, ceea ce s'a străcuratu, colatură.
COLAZIÓNE *f.* gustare, ojină.
COLCÁRE, *v. a.* a culca ; — *colcarsi*, a se culca.
COLÉI, *f.* aceea.
COLENDÍSSIMO, *a.* respectabilu, prea onorabilu.
COLEÓPTERI, *m. pl.* coleoptere (unu ordinu de insecte.)
COLÉRA, *m.* choleră, cholera-morbus (boală).
CÓLERE, *v. a.* a respecta, a onora, a cinsti, a venera.
COLERÓSO, *a.* cholericu, lovitu de choleră.
COLEZIÓNE, *f.* gustare, ojină, bucatele ce le mănîncă cineva de dimineață.
COLIBRÌ, *m.* colibri, o pasăricâ cu pene foarte frumoase.
CÓLICA, *f.* colică, durere de inimă.
CÓLICO, *a.* relativu la colică, colicu.
CÓLLA, *f.* frânghie ; cleiu ; — *colla d' amido* scrobeală, cirişu.
COLLABORÁRE, *v. a.* a colabora, a conlucra, a lucra împreună cu altulu.
COLLABORATÓRE, *m.* colaboratoru, conlucrătoru.
COLLACRIMÁRE, *v. n. ed a.* a conlăcrima, a lăcrima împreună, a plânge împreună, a compătimi.
COLLÁNA, *f.* ghiordanu, salbă, lanțu ; cercu ; brîu.
COLLÁRE, *v. a.* a tortura, a căsni, a chinui ; — *s. m.* ghiordanu, sgardă, cercu; coletu, guleru ; iaca de manta ; unu felu de şemizetu de dame ce se purta în vechime.
COLLARÉTTO, *m.* sgardă ; guleru.
COLLARÍNO, *m.* unu felu de guleru pe care îlu poartă preoții.
COLLÁTA, *f.* acoladă, luare de gîtu, o ceremonie prin care se făceau cavalerii.
COLLATERÁLE, *a.* lateralu, dealăturea, colateralu conlăturaşu.
COLLATÓRE, *m.* celu ce are dreptulu de a conferi unu beneficiu.
COLLAUDÁRE, *v. a.* a lăuda împreună, a aproba.
COLLAUDAZIÓNE, *f.* aprobare, aprobațiune.
COLLAZIONÁRE, *v. a.* a colaționa, a compara, a alătura.
COLLAZIÓNE, *f.* colațiune, alăturare, comparațiune ; conferință ; concesiunea unui beneficiu bisericescu.
CÓLLE, *m.* dealu, înnălțime, movilă, munte.
COLLÈGA, *m.* colegu, camaradu, tovarăşu.
COLLEGAMÉNTO, *m.* legare, unire, întrunire, societate, alianță.
COLLEGÁRE, *v. a.* a uni, a lega împreună, a întruni, a împreuna.
COLLEGATÁRIO, *m.* conlegataru, conmoştenitoru.
COLLEGÁTO, *m.* aliatu, confederatu ; — *a.* unitu, împreunatu, lipitu, legatu împreună.
COLLEGAZIÓNE, *f.* unire, întrunire, legare împreună.
COLLEGIÁLE, *a.* colegialu ; care învață la unu colegiu.
COLLEGIALMÉNTE, *avv.* într' unu modu colegialu, printr'o hotărîre colegială.
COLLEGIÁRE, *v. n.* a chipzui, a delibera împreună.
COLLEGIÁTA, *f.* biserică colegială unde este unu capitulu de canonici.
COLLÈGIO, *m.* colegiu, adunare, capitulu ; gimnasiu, internatu, stabilimentu de educațiune.
CÓLLERA, *f.* mânie, supărare.
COLLÉRICO, *m.* mâniosu, supârâciosu, colericu, aplecatu spre mânie, iute la mânie, aprinzâciosu.
COLLERÓSO, *a.* mâniosu, aplecatu spre mânie.
COLLÉTTA, *f.* colectă, strîngere pentru o facere de bine.
COLLETTÁIO, *m.* celu ce strînge bani pentru o binefacere, celu ce face o colectă.
COLLETTÍVO, *a.* colectivu.
COLLETTÍZIO, *a.* strînsu dintr'o parte şi dintr' alta.
COLLÉTTO, *m.* coletu, guleru ; partea planteloru care este între rădăcină şi între tulpină.
COLLETTÓRE, *m.* colectoru, perceptoru de imposite.
COLLEZIÓNE, *f.* colecțiune, culegere ; percepțiune de imposite, strîngere de imposite.
COLLÍDERE, *v. n.* a se strivi, a se freca, a se lovi, a isbi.
COLLIGÁRE, *v. a.* a lega, a strînge împreună.
COLLIGAZIÓNE, *f.* legare, strîngere împreună, lipire.
COLLIGIÁNO, *m.* munteanu, lăcuitoru de dealuri.
COLLIMÁRE, *v. n.* a se potrivi, a se corespunde.
COLLÍNA, *f.* colina, colnicu, dealu, movilă.
COLLIQUÁRE, *v. n.* a se topi.
COLLIQUATÍVO, *a.* topitoru, care topeşte, slăbeşte corpulu.
COLLIQUAZIÓNE, *f.* topire, slăbire a corpului.
COLLÍRIO, *m.* coliriu, o doftorie de ochi.
COLLISIÓNE, *f.* colisiune, isbire, isbiturâ, lovire.
CÓLLO, *m.* gîtu, grumazu ; guleru ; gîtu la deosebite vase ; partea cea mai naltă a unui munte ; teancu de mărfuri, coletu.
COLLOCÁBILE, *a.* de aşezatu.
COLLOCAMÉNTO, *m.* aşezare, punere, orînduire.
COLLOCÁRE, *v. a.* a pune, a aşeza, a orîndui.
COLLOCAZIÓNE, *f.* punere, aşezare, orînduială.
COLLOCUTÓRE, *m.* convorbitoru, conlocutoru.
COLLOCUTÓRIO, *m.* odae de vorbitu la o mânăstire, parlatoriu.
COLLOCUZIÓNE, *f.* convorbire, conlocuțiune.
COLLÓQUIO, *m.* conferență, convorbire, întrevorbire.
COLLOTÓRTO, *m.* unu felu de pasere ; ipocritu, fățarnicu.
COLLÓTTOLA, *f.* ceafă, cervicea, chică.

Digitized by Google

COLLUSIÓNE, *f.* înțelegere pe sub ascunsu între doă sau mai multe persosne pentru a înșela pe unu alu treilea, colusiune.
COLLÚVIE, *f.* adunătură, prostime destrămată.
COLMÁRE, *v. a.* a umplea cu covîrșire; a îndestula, a împlini; a astupa.
COLMÁTA, *f.* umplătură, umplere; zăgazu.
COLMATÚRA, *f.* umplătură; covîrșire; prisosință.
CÓLMO, *m.* umplătură; culme, partea cea mai naltă; gradulu celu mai mare; — *a.* plinu; covîrșitoru.
CÓLO, *m.* sită, ciuru.
COLOFONÍA, *f.* colofonu.
COLÓMBA, *f.* columbă, porumbiță.
COLOMBÁIA, COLOMBÁRA, *f.* hulubărie, porumbaru.
COLOMBÍNA, *f.* porumbiță; unu felu de plantă.
COLÓMBO, *m.* porumbu, columbu.
CÓLON, *m.* colonu, unulu din mațele cele groase ale corpului.
COLONÁRIO, *a.* țăranescu.
COLÓNIA, *f.* colonie.
COLONIÁLE, *a.* colonialu, relativu la o colonie, care vine din colonii.
COLONIZZÁRE, *v. a.* a coloniza, a așeza colonii.
COLÓNNA, *f.* colónă, columnă, stîlpu; sprijinu; corpu de trupe care are puținu frontu și multă adîncime; coloanele ce suntu pe fața unei cărți, unui jurnalu, unei scrisori; — *colonna vertebrale*, osulu spinării.
COLONNÁTA, *f.* COLONNÁTO, *m.* colonadă, șiru de coloane sau de stîlpi.
COLONNÁTO, *m.* o monedă spaniolă.
COLONNÉLLO, *m.* coloană mică; colonelu, polcovnicu.
COLÓNO, *m.* colonu, țăranu, plugaru; colonistu, membrulu unei colonii.
COLORAMÉNTO, *m.* colorare, vîpsire.
COLORÁRE, *v. a.* a colora, a vîpsi; a zugrăvi; a acoperi, a preface; — *colorarsi*, a se sulimeni.
COLÓRATAMÉNTE, *avv.* într' unu chipu prefăcutu.
COLORAZIÓNE, *f.* colorare, vîpsire; înfrumusețare.
COLÓRE, *m.* coloare, față; vîpsea; aparință, pretecstu, prefăcătorie.
COLORÍFICO, *a.* colorantu, care vîpsește, boește.
COLORÍRE, *v. a.* a colora, a zugrăvi, a depinge.
COLORÍSTA, *m.* coloristu, pictoru care cunoaște bine coloritulu.
COLORÍTO, *m.* coloritu, maniera de a colora picturile; fața obrazului, pelița.
COLOSSÁLE, *a.* colosalu, uriașu, foarte mare, giganticu.
COLÓSSO, *m.* colosu, statuă de o mărime estraordinară; omu de o statură foarte mare, uriașu.
COLÓSTRO, *m.* colastră, corastă, celu d'întâiu lapte alu femeiloru după facere.
CÓLPA, *f.* vină, greșeală; causă, pricină, culpă.
COLPÁBILE, *a.* culpabilu, vinovatu, culpașu.
COLPÁRE, *v. n.* a greși; — *v. a.* a învinovăți, a acusa.
COLPEGGIÁRE, *v. a.* a lovi multu și desu.
COLPÉVOLE, *a.* vinovatu, culpabilu, culpașu.
COLPÍRE, *v. a.* a lovi, a bate; a nemeri, a isbuti.
COLPITÓRE, *m.* celu ce bate, lovește.
CÓLPO, *m.* lovire, lovitură, dătătură, isbire; semnu devenitu din lovituri; întîmplare nepre-văzută; vorbă zisă în glumă cu duhu; damla, apoplecsie; — *colpo di fulmine*, trăsnetu; — *colpo di mare*, isbire a valuriloru; — *colpo di vento*, isbire a vîntului; — *colpo di fucile, di cannone*, dătătură cu pușca, cu tunulu; — *colpo di grazia*, ceea ce perde pe cineva cu totulu; — *senza colpo ferire*, făr'a se bate, făr' a găsi nici o împrotivire; — *colpo di mano*, espediție, năvălire făcută fără veste; — *colpo d' occhio*, vederea, privirea ce înfățișează unu ținutu, o zidire s. c. l.; — *colpo di fortuna*, norocu estraordinaru și neprevăzutu; — *colpo di sole*, arșița soarelui; — *tutto ad un colpo*, deodată.
COLPÓSO, *a.* culpabilu, vinovatu, criminalu.
CÓLTA, *f.* strîngere, adunare, culegere.
COLTÉLLA, *f.* cuțitu mare și latu.
COLTELLÁCCIO, *m.* cuțitu mare și prostu.
COLTELLÁTA, *f.* isbire, lovitură cu cuțitulu; durere foarte mare.
COLTELLIÉRA, *f.* teacă de cuțitu.
COLTELLINÁIO, *m.* cuțitaru, meșteru sau fabricantu de cuțite; celu ce vinde cuțite.
COLTÉLLO, *m.* cuțitu; durere, grijă.
COLTIVÁBILE, *a.* cultivabilu, de cultivatu, care se poate cultiva, lucra.
COLTIVAMÉNTO, *m.* cultivare; dare de cale.
COLTIVÁRE, *v. a.* cultiva, a lucra pămîntulu; a forma, a perfecționa, a da cale spre progresu; a face producătoru; a onora, a respecta, a adora, a venera, a iubi; a învăța; a îngriji.
COLTIVATÓRE, *m.* cultivătoru; țăranu.
COLTIVAZIÓNE, *f.* cultivațiune.
COLTÍVO, *a.* cultivabilu.
CÓLTO, *m.* țărînă, locu cultivatu; — *a.* cultivatu; învățatu, deprinsu, desvoltatu; cioplitu; apucatu, lovitu, prinsu, strînsu, culesu.
COLTRÁRE, *v. a.* a plugări.
CÓLTRE, *f.* plapomă, oghealu, cerceafu; postavu sau catifea neagră cu care se acopere coșciugele morților; prăjină de măsuratu.
CÓLTRICE, *m.* patu de pene, saltea.
CÓLTRO, *m.* ferulu celu lungu alu plugului.
COLTRÓNE, *m.* acoperemîntu de patu de paradă.
COLTÚRA, *f.* cultură, lucrarea pămîntului, educațiune, creștere, desvoltare; politeță; veneratiune.
COLUBRÍNA, *f.* colubrină, șerparu, unu felu de tunu din vremile trecute.
COLUBRINÁRIA, COLUMBÁRIA, *f.* brebenelu, sporișu.
COLÚBRO, *m.* șerpe; șopîrlă.
COLÚI, *pron.* acela.
COLÚRO, *m.* colură.
CÓMA, *f.* coamă, pîru.
COMANDAMÉNTO, *m.* comandă, ordinu, poruncă, preceptu.
COMANDÁNTE, *m.* comandantu, comandiru.
COMANDÁRE, *v. a.* a comanda, a porunci, a ordina; a stăpîni, a cîrmui, a domni, a predomni.
COMANDATÍVO, *a.* poruncitoru, imperativu.
COMÁNDO, *m.* comandă, ordinu, poruncă; autoritate, guvernu, cîrmuire, direcțiune.
COMÁRE, COMMÁRE, *f.* cumătră; moașă.
COMÁTO, *a.* comosu, pletosu, pîrosu.
COMBACIAMÉNTO, *m.* potrivire, împreunare, unire,

Digitized by Google

îmbucare; fapta de a se săruta unulu cu altulu.

COMBACIÁRE, *v. a.* e *n.* a se potrivi, a se îmbuca, a se uni; a se săruta unulu cu altulu.

COMBATTÉNTE, *m.* luptătoru, resbeluitoru, ostaşu.

COMBÁTTERE, *v. a.* e *n.* a se lupta, a se bate; a se certa; a se sili, a se osteni; a resiste, a se apăra, a se împrotivi; a supăra, a necăji, a importuna; — *combattere le proprie passioni*, a şi potoli, a şi înfrina patimile sale.

COMBATTIMÉNTO, *m.* luptă, bătălie, ceartă, lovire.

COMBATTITÓRE, *m.* luptătoru.

COMBÍBBIA, *f.* tovărăşie de băutori; acordu.

COMBINÁBILE, *a.* combinabilu, care se poate combina, potrivi, îmbina.

COMBINAMÉNTO, *m.* combinare, îmbinare.

COMBINÁRE, *v. a.* a combina, a îmbina, a potrivi, a aşeza câte doă, a împărechia; a împreuna, a uni, a lipi, a aduna.

COMBINAZIÓNE, *f.* combinaţiune, combinare, îmbinare; calculu, socoteală, măsură; unire, împreunare, lipire; întîmplare; întâlnire.

COMBRÍCCOLA, *f.* adunare de oameni cu cugetu rău.

COMBURÉNTE, *a.* comburentu, care arde, aprinzătoru.

COMBUSTÍBILE, *a.* combustibilu, care arde, de arsu, lesne arzătoru; — *s. m.* materie combustibilă.

COMBUSTIBILITÀ, *f.* combustibilitate, capacitate sau facilitate de a arde.

COMBUSTIÓNE, *f.* combustiune, ardere; confusie, neorînduială, turburare.

COMBÚSTO, *a.* arsu, aprinsu.

CÓME, *avv.* ca, ca şi, cumu, precumu; cându, în timpulu ce, în vremea ce; fiindu că; în ce chipu; pentru ce, ce felu; — *come se*, ca cumu; — *come anche*, precumu şi; — *come infatti*, după cumu într' adevăru; — *egli è come morto*, este ca şi mortu.

COMECCHÈ, COMECHÈ, *avv.* e *cong.* cu toate că, măcaru că, oarecâtu, oarecându, oricâtu, oricându.

COMECHESSÍA, *avv.* oricumu, în orice chipu să fie.

COMÉDIA, *f.* comedie.

COMÉDO, *m.* comediantu.

COMÉTA, *f.* cometu, cometă.

CÓMICO, *a.* comicu, de comedie; — *s. m.* comediantu; scriitoru de comedii.

COMÍGNOLO, *m.* vîrfu; culme, coamă.

COMINCIAMÉNTO, *m.* începutu, începere, principiu.

COMINCIÁRE, *v. a.* a începe.

COMINCIÁTA, *f.* începutu, începătură.

COMINCIATÓRE, *m.* începătoru, principiantu.

COMÍNO, *m.* chimionu.

COMITÁNTE, *a.* comitantu, care însoţeşte.

COMITÁTO, *m.* comitatu, comitetu, uniune a câtorva membri dintr'o adunare însărcinaţi cu cercetarea unei afaceri.

COMITÍVA, *f.* companie, tovărăşie, suită, cortegiu.

CÓMITO, *m.* ofiţeru însărcinatu de a îndemna pe vîslaşii de la o galeră.

COMIZIÁLE, *a.* comiţialu, relativu la comiţie; — *mal comisiale*, epilepsie.

COMÍZIO, *m.* adunanţele poporului la Roma, comiţie; comiţie electorale.

CÓMMA, *f.* virgulă; comă, a opta sau a noua parte a unui tonu musicalu.

COMMANDÍTA, *f.* commanditâ.

COMMÉDIA, *f.* comedie, bucată comică.

COMMEDIÁNTE, *m.* comediantu, actoru dramaticu.

COMMEDIÁRE, *v. a.* a compune comedii; a înfăţişa pe cineva într'o comedie.

COMMEMORÁBILE, *a.* memorabilu, demnu de pomenire, de ştiinţă, de a fi cunoscutu, menţiunatu.

COMMEMORÁRE, *v. a.* a pomeni, a aduce aminte, a face pomenire, a face menţiune, a menţiuna.

COMMEMORATÍVO, *a.* care serveşte spre pomenire.

COMMEMORAZIÓNE, *f.* comemoraţiune, pomenire, aducere aminte.

COMMÉNDA, *f.* comendă, beneficiulu, veniturile unui preotu de miru.

COMMENDÁBILE, *a.* demnu de laudă, comendabilu.

COMMENDÁRE, *v. a.* a lăuda, a aproba, a găsi cu cale; a recomanda, a încredinţa; a conferi o comendă.

COMMENDATÁRIO, *m.* comendataru.

COMMENDATÍZIA, *f.* epistolă de recomandaţiune.

COMMENDATÍZIO, *a.* care recomândă.

COMMENDATÓRE, *m.* celu ce laudă; comendatoru.

COMMENDAZIÓNE, *f.* laudă.

COMMENDÉVOLE, *a.* laudabilu, recomendabilu.

COMMENSÁLE, *m.* tovarăşu de masă, măscanu.

COMMENSURÁBILE, *a.* comensurabilu, care se poate măsura cu aceeaşi măsură.

COMMENSURABILITÀ, *f.* comensurabilitate, proporţiune între mai multe mărimi care au o măsură comună.

COMMENSURÁRE, *v. a.* a măsura împreuna, a alătura, a confrunta, a comensura.

COMMENTÁRE, *v. a.* a comenta, a tălmăci, a deslui, a esplica, a interpreta, a tălcui.

COMMENTÁRIO, *m.* comentaru, tălcuire, tălmăcire, deslușire, lămurire, înterpretare, esplicare.

COMMENTATÓRE, *m.* comentatoru, tălcuitoru, tălmăcitoru, deslușitoru, interpretu, esplicatoru.

COMMÉNTO, *m.* comentaru, interpretaţiune, tălcuire, tălmăcire, esplicaţiune, deslușire.

COMMERCIÁLE, *a.* comercialu, negoţialu, negutătorescu, de comerciu.

COMMERCIÁNTE, *m.* comerciantu, negutătoru.

COMMERCIÁRE, *v. a.* a negutători, a face negoţu.

COMMÉRCIO, CCMMÉRZIO, *m.* comerţu, comerciu, negoţu, rozutătorire, negutătorie; schimbu; corespundenţă; relaţiune, înclinare; industrie, meserie, profesiune.

COMMESCOLÁRE, *v. a.* a amesteca împreună.

COMMESSAZIÓNE, *f.* mâncare şi băutură peste măsură.

COMMÉSSO, *m.* comisu, celu ce este însărcinatu de câtră altulu cu o afacere; lucru făcutu de bucăţele de lemnu sau de pietricele mici ce s'au împreunatu şi s'au potrivitu astfelu încâtu închipuiescu figuri, ornâmente, s. c. l.; — *a.* lipitu împreună.

COMMESSÚRA, COMMISSÚRA, COMMETTITÚRA, *f.* puntulu în care se unescu oarecare părţi ale unui lucru, închietură, încleştătură, încleştare.

COMMESTÍBILE, *m.* comestibilu, mâncare, orice lucru care serveşte spre hrană; — *a.* comestibilu, de mâncatu.

Digitized by Google

COMMESTIÓNE, *f.* mâncare, fapta de a mânca, comestiune.

COMMETTÉNTE, *m.* cometentu, celu ce însârcinează pe altulu cu îngrijirea intereseloru sale.

COMMÉTTERE, *v. a.* a comite, a săvîrși, a face; a însârcina, a ordina, a porunci; a încredința, a recomenda, a uni, a încleșta; — *commetter battaglia*, a nâvăli, a începe lupta, a angaja bătălia; — *commettersi*, a se încredința, a se da în voca altuia.

COMMETTIMÁLE, *m.* pricinuitoru de gîlceavă, de neunire, turburătoru, învrâjbitoru.

COMMETTITÓRE, *m.* care poruncește; făcătoru.

COMMETTITÚRA, *f.* închieturâ, încleștâturâ.

COMMEZZAMÉNTO, *m.* împărțire în doă.

COMMIÁTO, *m.* voe de a pleca, de a se depărta, congediu.

COMMILITÓNE, *m.* companionu, tovarășu de răsboiu.

COMMINÁRE, *v. n.* a amerința.

COMMINATÓRIA, *f.* amerințare.

COMMINATÓRIO, *a.* amerințătoru.

COMMINUZIÓNE, *f.* frânturâ.

COMMISCHIAMÉNTO, *m.* amestecare.

COMMISERÁRE, *v. a.* a compătimi, a avea milă.

COMMISERAZIÓNE, *f.* compătimire, milă, milostivire.

COMMISERÉVOLE, *a.* demnu de compătimire.

COMMISSARÍA, *f.* demnitate, slujbă de comisaru.

COMMISSARIÁLE, *a.* comisarialu, de comisaru.

COMMISSARIÁTO, *m.* comisariatu, demnitate de comisaru; ținutulu supusu la jurisdicțiunea unui comisaru; rezidința lui.

COMMISSÁRIO, *m.* comisaru; — *commissario di polizia*, polițaiu.

COMMISSIONÁRIO, *m.* comisiunaru, mandataru.

COMMISSIÓNE, *f.* comisiune, însârcinare; comitere, săvîrșire.

COMMISTIÓNE, *f.* amestecare, amestecâturâ.

COMMÍSTO, *a.* amestecatu.

COMMISTÚRA, *f.* amestecâturâ.

COMMISTURÁRE, *v. a.* a amesteca împreună.

COMMISURÁRE, *v. a.* a alătura, a confrunta.

COMMODITÀ, COMODITÀ, *f.* comoditate, înlesnire.

COMMODÓRO, *m.* comodoru, admiralu, comandiru.

COMMORÁNTE, *a.* lăcuitoru, care lăcuește, petrecătoru, cu locuință.

COMMÓSSO, *a.* mișcatu; turburatu.

COMMÓVERE, *v. a.* a mișca; a turbura; a porni.

COMMOVIMÉNTO, *m.* COMMOZIÓNE, *f.* mișcare, sguduire, hățânare, scuturare, isbire, turburare.

COMMUNÍRE, *v. a.* a întări, a înțepeni.

COMMUÓVERE, *v. a.* a mișca, a turbura; — *commuoversi*, a se mișca, a se turbura; a se întărita.

COMMUTÁBILE, *a.* comutabilu, de schimbatu.

COMMUTAMÉNTO, *m.* comutare, schimbare.

COMMUTÁRE, *v. a.* a comuta, a schimba.

COMMUTATÍVO, *a.* comutativu, supusu. la unu schimbu, în relațiune cu vreunu schimbu,

COMMUTAZIÓNE, *f.* schimbare; turburare, resvîrtire.

COMODAMÉNTE, *avv.* cu comoditate, în ticnă.

COMODÁNTE, *m.* împrumutătoru.

COMODÁRE, *v. a.* a acomoda, a înorîndui; a împrumuta.

COMODATÁRIO, *m.* celu ce priimește unu lucru împrumutatu.

COMODÁTO, *m.* comodatu, împrumutare gratuită.

COMODATÓRE, *m.* împrumutătoru.

COMODITÀ, COMODÉZZA, *f.* comoditate, înlesnire, odihnă; ocaziune, prileju, oportunitate, ticnă, ticneală.

CÓMODO, *m.* comoditate, facilitate, înlesnire, odihnă; oportunitate, ocaziune, prileju; ești-toare, retiradă; — *a.* comodu, liniștitu, odihnitu, lesne, facilu, favorabilu, oportunu, ticnitu, potrivitu, cuviincios.

COMPÁDRE, *m.* cumătru.

COMPADRÓNE, *m* comproprietaru, proprietaru, stăpânu împreună cu altulu.

COMPAGINÁRE, *v. a.* a compagina, a împreuna, a uni, a lega împreună, a aduna, a lănțui, a înșira.

COMPAGINATÚRA, COMPÁGINE, *f.* adunare, împreunare, unire, compaginare, înșirare, lănțuire.

COMPÁGNA, *f.* tovarășă; soție, nevastă.

COMPAGNÉSCO, *a.* de companionu, de camaradu

COMPAGNÉVOLE, *a.* soțialu, amicalu, sociabilu aplecatu a trăi în societate.

COMPAGNÍA, *f.* companie, asociațiune, societate, tovărășie; însoțire; trupă, ceată, tagmă, adunare.

COMPÁGNO, *m.* companionu; camaradu, soțu, tovarășu, fârtatu, colegu, consocolaru, aliatu, partisanu.

COMPAGNÓNE, *m.* companionu; amicu; hazliu cheflîu.

COMPANÁTICO, *m.* bucate.

COMPARÁBILE, *a.* comparabilu, de comparatu.

COMPARABILITÀ, *f.* comparabilitate.

COMPARÁRE, *v. a.* a compara, a confrunta, a alătura, a asemâna, a pune deopotrivă.

COMPARÁTICO, *m.* cumătrie.

COMPARATÍVO, *a.* comparativu, care comparâ.

COMPARÁTO, *a.* comparatu, alăturatu, confruntatu.

COMPARAZIÓNE, *f.* comparațiune, alăturare, asemănare, confruntare; — *in comparazione*, în alăturare cu.

COMPÁRE, *m.* cumătru.

COMPARIMÉNTO, *m.* înfățișare, presentațiune, ivire.

COMPARÍRE, *v. n.* a se arăta, a se înfățișa, a se ivi, a se vedea, a eși la lumină, a se da pe față.

COMPARIGIÓNE, *f.* înfățișare la judecată.

COMPARISCÉNTE, *a.* frumosu, însemnatu, înveneratu.

COMPARISCÉNZA, *f.* însemnătate, arătare frumoasă.

COMPÁRSA, *f.* înfățișare, arătare, ivire, eșire la lumină, dare pe față; statistu, persoană mută în teatru, actoru care n'are de a vorbi.

COMPARTECIPÁRE, *v. n.* a participa, a lua parte cu altulu, a se împărtăși.

COMPARTÉCIPE, *m.* pârtașu.

COMPARTIMÉNTO, *m.* distribuțiune, împărțire.

COMPARTÍRE, *v. a.* a distribui, a împărți; a da, a acorda; a face despărțituri la unu lucru, a așeza cu simetrie.

COMPARTITÓRE, *m.* împărțitoru.

COMPÁRTO, *m.* diviziune, împărțeală.

COMPÁSCUO, *m.* islazu, imașu.

COMPASSÁRE, *v. a.* a măsura cu compasulu; a proporționa bine unu lucru.

COMPASSIONÁRE, *v. a.* a compătimi, a avea milă.

Digitized by Google

COMPASSIÓNE, *f.* compasiune, compătimire, misericordie, milă, milostivire.
COMPASSIONÉVOLE, *a.* misericordiosu, compătimitoru, milostivu; demnu de misericordie, de milă.
COMPÁSSO, *m.* compasu, perghelu, ţircâlâu; busolă; despărţire.
COMPATÍBILE, *a.* compatibilu, care se uneşte cu altulu, îngăduе pe altulu, se potriveşte cu altulu.
COMPATIBILITÀ, *f.* compatibilitate, însuşirea de a se potrivi cu altulu, de a lu suferi.
COMPATIMÉNTO, *m.* compătimire, îngăduire, îngăduinţă, îngăduială, îndurare, toleranţă.
COMPATÍRE, *v. a.* a compătimi, a îngădui, a tolera, a suferi, a îndura, a i fi milă, a escusa.
COMPATRIÓTA, COMPATRIÓTO, *m.* compatriotu, dintr' aceeaşi patrie, dintr'aceeaşi ţară.
COMPÁTTO, *a.* compactu, strînsu, îndesatu, bătutu; — *s. m.* învoială, tocmeală.
COMPAZIÉNTE, *a.* compătimitoru; răbdătoru.
COMPÉLLERE, *v. a.* a sili, a obliga, a constrînge.
COMPENDIÁRE, *v. a.* a prescurta, a abrevia.
COMPENDIÁRIO, *a.* prescurtătoru.
COMPÉNDIO, *m.* prescurtare, compendiu.
COMPENDIÓSO, *a.* prescurtatu.
COMPENETRÁRE, *v. a.* a pătrunde, a penetra cu silă.
COMPENETRAZIÓNE, *f.* cualitatea, însuşirea corpuriloru de a se putea penetra, penetrabilitate.
COMPENSÁBILE, *a.* compensabilu, care se poate suplini prin ecivalinte.
COMPENSAMÉNTO, *m.* compensare, suplinire.
COMPENSÁRE, *v. a.* a compensa, a suplini prin ecivalinte, a potrivi; a resplăti.
COMPENSATÓRE, *m.* suplinitoru; resplătitoru.
COMPENSAZIÓNE, *f.* compensaţiune, potrivire, împlinire, suplinire; resplătire; răfuire, despăgubire.
COMPÉNSO. *m.* remediu, mijlocu, chipu de scăpare.
CÓMPERA, *f.* cumpărare, cumpărătoare.
COMPERÁBILE, *a.* de cumpăratu.
COMPETÉNTE, *a.* competentu, competintu, ce se cade, ce se cuvine, cuviincîosu, potrivitu, cerutu, destoinicu, capabilu de a şi da părerea asupra unui lucru,
COMPETÉNZA, *f.* competinţă, dreptulu de a se amesteca într'o afacere; destoinicie, capacitate de a şi da părerea asupra unui lucru; concurinţă.
COMPÉTERE, *v. a. e n.* a concura, a face concurinţă, a rivaliza; a se cuveni, a se cădea.
COMPETITÓRE, *m.* competitoru, concurentu, rivalu.
COMPIACÉNTE, *a.* complezantu, îndatoritoru, indulgentu, amabilu, abordabilu, înduplecâciosu.
COMPIACÉNZA, *f.* complăcinţă; îndulgînţă, condescendinţă, amabilitate; plăcere, mulţemire.
COMPIACÉRE, *v. a.* a complăcea, a se da după voinţa cuiva, a se uni cu părerea lui; — *compiacersi*, a simţi plăcere, mulţumire, a se desfăta; a binevoi.
COMPIACÉVOLE, *a.* plăcutu, desfătătoru.
COMPIACIMÉNTO, *m.* complezanţă; plăcere.
COMPIÁGNERE, COMPIÁNGERE, *v. a.* a plânge, a jeli pe cineva, a avea milă de dînsulu; — *compiangersi*, a se plânge; a se necăji, a se jăli.
COMPIÁNTO, *m.* plângere, jălire.
COMPIEGÁRE, *v. a.* a închide, a îndoi.
CÓMPIERE, *v. a.* a împlini, a deplini, a săvârşi, a desăvîrşi, a isprăvi, a pune în lucrare; — *compiersi*, a se împlini, a se termina, a se isprăvi.
COMPIÉTA, *f.* pavecerniţă.
COMPIGLIÁRE, *v. a.* a pricepe.
COMPILÁRE, *v. a.* a compila, a culege, a aduna din mai multe cărţi; a prelucra, a compune.
COMPILATÓRE, *m.* compilatoru, adunătoru; autoru.
COMPILAZIÓNE, *f.* compilăţiune, compilare.
COMPLEMÉNTO, *m.* împlinire, deplinire, complinire, săvîrşire, isprăvire.
COMPÍRE, *v. a*, a isprăvi, a termina, a fini, a săvîrşi, a desăvîrşi, â îndeplini.
COMPITAMÉNTE, *avv.* desăvîrşitu, cu desăvîrşire, deplinu, pe deplinu, cu politeţă.
COMPITÁRE, *v. a.* a silabisi, a silabiza.
COMPITAZIÓNE, *f.* silabisire, fapta de a silabisi.
CÓMPITO, *m.* lucrulu ce se dă ca să lu facă cineva cu oarecare condiţiuni şi în oarecare spaţiu de timpu; socoteală, computu.
COMPÍTO, *a.* finitu, terminatu, isprăvitu; desăvârşitu, perfectu, deplinu; curtenosu, amabilu, politicosu, plăcutu.
COMPIÚTO, *a.* finitu, desăvîrşitu, perfectu.
COMPLEMÉNTO, *m.* complinire, complemîntu.
COMPLESSIONÁLE, *a.* potrivitu cu complecsiunea, cu temperamentulu, complecsionalu.
COMPLESSIONÁRE, *v. a.* a forma, a potrivi complecsiunea, temperamentulu, a complecsiona.
COMPLESSIÓNE, *f.* complecsiune, temperamentu, constitutiunea corpului.
COMPLESSÍVO, *a.* complecsivu,cuprinzătoru.
COMPLÈSSO, *a.* completitu, compusu; tare, robustu; — *s. m.* completitură, împreunare, unire; acordu, potrivire.
COMPLETAMÉNTO, *m.* complectuire, îndeplinire.
COMPLETÁRE, *v. a.* a complectui, a îndeplini.
COMPLETÍVO, *a.* completivu, care serveşte de complinire.
COMPLÉTO, *a.* completu, întregu, deplinu, perfectu, isprăvitu, desăvîrşitu.
COMPLICÁRE, *v. a.* a îndoi, a chiti, a strînge, a închide împreună; a complica, a încurca, a întuneca.
COMPLICÁTO, *a.* îndoitu, închisu împreună; complicatu, încurcatu, întunecatu, amestecatu, confusu; — *malattia complicata*, boală care se adaogă la altă boală şi o face mai gravă.
COMPLICAZIÓNE, *f.* complicaţiune, adunătură, strînsură, grâmădire, amestecare, amestecu.
CÓMPLICE, *m.* complice, părtaşu la crima altuia.
COMPLICITÀ, *f.* complicitate, împărtăşire de crima altuia.
COMPLIMENTÁRE, *v. a.* a complimenta, a face complimente.
COMPLIMENTÁRIO, *m.* complimentaru, acela care într'o societate de comerţu poartă firma sau în numele căruia se poartă afacerile de negoţu.
COMPLIMÉNTO, *m.* complimentu, vorbe îndatoritoare, politicoase; vorbe linguşitoare; — *senza complimenti*, liberu, curatu, fără linguşire, fără prefăcătorie.
COMPLIMENTÓSO, *a.* complimentosu, politicosu, linguşitoru.

Digitized by Google

COMPLÍRE, *v. n.* a complimenta, a face complimente.
COMPLORÁRE, *v. n.* a se plânge împreună.
COMPLÚVIO, *m.* sghiabu, hasna,
COMPONÉNTE, *a.* care compune; — *s. m.* elementu, parte.
COMPÓNERE, *v. a.* a compune; a pune împreună.
COMPONICCHIÁRE, *v. a.* a compune puținu și cu dificultate.
COMPONIMÉNTO, *m.* compunere, compositiune; alcâtuire; așezare, punere împreună, rînduire, rînduială, potrivire; învoire, măsuri.
COMPONITÓRE, *m.* compositoru, celu ce compune.
COMPÓRRE, *v. a.* a compune, a pune împreună, a alcătui; a așeza, a așeza împreună, a potrivi, a rîndui, a orîndui; a inventa, a născoci; a închipui; a potoli, a liniști, a astîmpăra, a alina; — *comporsi*, a se potoli, a se îmblânzi; a se astîmpăra; a se învoi.
COMPORTÁBILE, *a.* cuviinciosu, tolerabilu.
COMPORTAMÉNTO, *m.* purtare, conduită.
COMPORTÁRE, *v. a.* a tolera, a suferi, a răbda; a erta, a permite, a îngădui; — *comportarsi*, a se purta.
COMPÓRTO, *m.* toleranță, îngăduială, îngăduință; sorocu, amînare, păsuială; purtare.
COMPÓSITO, *a.* — *ordine composito*, ordinu compositu, stilu de architectură compusu din celu corintianu și ionicu.
COMPOSITÓIO, *m.* vinchelu (instrumentu tipograficu).
COMPOSITÓRE, *m.* compositoru, celu ce compune musică sau orîce altu lucru.
COMPOSITÚRA, *f.* compunere.
COMPOSIZIÓNE, *f.* compunere, compositiune; amestecare, amestecătură; alcătuire; învoire, învoială.
COMPÓSTA, *f.* compotă, chiseliță, poame fierte în puținteln zacharu.
COMPOSTAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu potrivitu; cu modestie, cu smerenie; într'unu chipu grațiosu.
COMPOSTÉZZA, *f.* modestie, smerenie; chipu modestu de a se purta, de a și ținea trupulu.
COMPÓSTO, *m.* compositiune, alcătuire, lucru compusu; — *a.* potrivitu, așezatu, seriosu, gravu, modestu; compusu, alcătuitu; artificiosu.
COMPRA, *f.* cumpărătoare, cumpărare, tîrguire.
COMPRÁRE, *v a.* a cumpăra; a dobîndi.
COMPRATÓRE, *m.* cumpărătoru, mușteriu.
COMPRÉNDERE, *v. a.* a cuprinde, a pricepe, a înțelege; a ocupa, a prinde, a stringe; a conține; a împrejura, a înconjura.
COMPRENDÍBILE, *a.* de cuprinsu, de înțelesu
COMPRENDIMÉNTO, *m.* cuprindere.
COMPRENDITÓRE, *m.* care pricepe; cuprinzătoru.
COMPRENSÍBILE, *a.* comprensibilu, care se poate pricepe, înțelege, coprinde.
COMPRENSIBILITÀ, *f.* comprensibilitate, capacitate de a fi priceputu, înțelesu, coprinsu.
COMPRENSIÓNE, *f.* coprindere.
COMPRENSÍVA, COMPRENSIVITÀ, *f.* facultatea de a pricepe, de a înțelege, de a coprinde, comprensivitate.
COMPRENSÍVO, *a.* de cuprinsu, de înțelesu; care cuprinde în sine mai multe lucruri, comprensivu.
COMPRENSÓRE, *m.* celu ce coprinde; celu ce trăcște cu privirea la Dumnezeu, fericitu, celu ce se află în eterna fericire.
COMPRÉSO, *m.* cercuitu, ocolu, ocolire, întindere, coprindere; — *a.* coprinsu; plinu; îngustu.
COMPRESSIÓNE, *f.* compresiune, apăsare, strîngere.
COMPRESSÍVO, *a.* compresivu, care servește spre a comprime, spre a apăsa, spre a strînge.
COMPRÉSSO, *a.* compresatu, apăsatu, strînsu; lățăreț u; trunchiosu; turtitu.
COMPRESSÓRE, *m.* compresoru, apăsătoru.
COMPRÍMERE, *v. a.* a comprime, a apăsa; a înfrîna.
CÓMPRO, CÓMPERO, *a.* cumpăratu; venalu.
COMPROMÉSSO, *m.* compromisu, arbitragiu, eretocrisie; pericolu, primejdie.
COMPROMÉTTERE, *v. a.* a compromite, a se supune la unu arbitragiu, a face unu compromisu; a espune la unu pericolu, a periclita, a aduce într'o învălmășeală.
COMPROMISSÁRIO, *m.* compromisaru, arbitru, eretocritu.
COMPROPRIETÀ, *f.* comproprietate, avalmășie.
COMPROPRIETÁRIO, *m.* comproprietaru, avalmașu.
COMPROVÁRE, *v. a.* a aproba, a găsi cu çale, a priimi, a admite; a dovedi; a întări.
COMPROVATÓRE, *m.* aprobatoru.
COMPROVAZIÓNE, *f.* aprobațiune, întărire; dovedire.
COMPROVINCIÁLE, *a.* de aceeași provincie.
COMPÚGNERE, COMPÚNGERE, *v. a.* a împunge, a necăji, a întrista, a supăra; — *compugnersi*, a se căi.
COMPUGNIMÉNTO, *m.* întristare, durere, căire.
COMPULSÁRE, *v. a.* a compulsa, a sili pe cineva prin ordinulu stăpânirei, să arăto condicile, registrele, și alte chârtii ale sale.
COMPULSÓRIA, *f.* ordinulu stăpânirei prin care se silește cineva a arăta registrele sale.
COMPÚNTO, *a.* cu inima sdrobită, căitu.
COMPUNZIÓNE, *f.* sdrobire de inimă, căință.
COMPUTÁBILE, *a.* computabilu, care se poate computa, socoti, calcula.
COMPUTAMÉNTO, *m.* computare, calculare.
COMPUTÁRE, *v. a.* a computa, a socoti, a calcula.
COMPUTATÓRE, *m.* calculatoru, socotitoru.
COMPUTAZIÓNE, *f.* computațiune, socoteală.
COMPUTÍSTA, *m.* computistu, socotitoru, calculatoru.
COMPUTISTERÍA, *f.* profesiunea de computistu, cancelaria unui computistu.
CÓMPUTO, *m.* computu, socoteala timpului după care se întocmește calindarulu.
COMUNÁLE, *a.* comunalu, municipalu, obștescu; ordinaru, comunu, obicinuitu.
COMUNÁNZA, *f.* societate, comunitate, obștie; unire, împărtășire, comuniune.
COMÚNE, *f.* e *m.* comună, obște; cea mai mare parte.
COMÚNE, *a.* comunu, generalu, universalu, obștescu, propriu la mai mulți sau la toți; ordinaru, obicinuitu; — *senso comune*, judecată naturală, facultatea prin care cea mai mare parte de oameni judică dreptu, sensu comunu.
COMUNÉLLA, *f.* societate, adunare, tovărășie.
COMUNEMÉNTE, *avv.* de obște, peste totu, de rîndu, în generalu, mai de multe ori.
COMUNICÁBILE, *a.* comunicabilu, de comunicatu, care se poate comunica, împărtăși; afabilu, amicabilu, prietenosu.
COMUNICABILITÀ, *f.* afabilitate, amabilitate.
COMUNICÁRE, *v. a.* a comunica, a împărtăși, a face parte; a informa, a face cunoscutu, a descoperi, a spune; a avea a face, a fi în relațiune, a

Digitized by Google

fi inclinatu cu cineva; a ceși, a da cu capâtu de ceva sau în ceva, a fi unitu cu ceva; a cumineca, a împărtăși cu sânta cumineca̧turu.

COMUNICATÍVA, *f.* facilitate de a esprime ideile.

COMUNICATÍVO, *a.* comunicativu, care se poate comunica, împărtăși cu facilitate, care se respândește cu facilitate.

COMUNICATÓRE, *m.* celu ce împărtășește.

COMUNICAZIÓNE, *f.* comunicațiune, împărtășire; informatiune, încunoștințare, înștiințare, descoperire; relațiune, corespondință, inclinare, amestecu; mijloculu prin care se comunică, se unescu doă lucruri, unire.

COMUNICHÍNO, *m.* ostie.

COMUNIÓNE, *m.* comuniune, uniune într'o credință; cumineca̧tură, grijanie.

COMUNÍSMO, *m.* comunismu.

COMUNÍSTA, *m.* comunistu.

COMUNITÀ, *f.* comună, comunitate, societate, obștie; tagmă, ordinu religiosu; corporațiune, breaslă.

COMUNITATÍVO, *a.* relativu la o comunitate.

COMÚNQUE, *avv.* crîcâtu, orîcându.

CON, *prep.* cu, împreună; împrotivă, contra.

CONÁTO, *m.* încercare, tentativă, silință.

CÓNCA, *f.* cadă, vasu, troacă, ulucu, albie, putină; ghioacă, coajă; gâvânătură, bortă a urechei.

CONCÁMBIO, *m.* schimbu, trampă.

CONCATENAMÉNTO, *m.* unire, lănțuire, șiru.

CONCATENÁRE, *v. a.* a înșira, a lega împreună.

CONCATENAZIÓNE, *f.* înșirare, șiru; relațiune, asociațiune, corespondință, înclinare.

CONCÁUSA, *f.* causă secondară sau însoțitoare.

CONCAVITÀ, *f.* concavitate, gâvânătură, gâunoșcală.

CÓNCAVO, *m.* concavitate, gâvânătură, gâunoșiturâ; concavu, scâfosu.

CONCÉDERE, *v. a.* a da, a acorda; a permite, a îngădui, a da voe, a priimi de bunu; a lăsa.

CONCEDÍBILE, *a.* de acordatu, de îngăduitu.

CONCEDIMÉNTO, *m.* acordare, dare, îngăduire.

CONCÉNTO, *m.* concertu, armonie.

CONCENTRAMÉNTO, *m.* concentrare, unire într'unu puntu, stringere la unu locu.

CONCENTRÁRE, *v. a.* a concentra, a aduna, a uni, a grămădi, a stringe într'unu locu; — *concentrarsi*, a se gândi, a se adînci într'o idee.

CONCENTRAZIÓNE, *f.* concentrațiune, concentrare.

CONCÉNTRICO, *a.* concentricu, cu același centru.

CONCEPÍBILE, *a.* concepibilu, facilu de priceputu.

CONCEPIMÉNTO, *m.* concepere, pricepere, înțelegere; concepțiune, zemislire.

CONCEPÍRE, *v. a.* a concepe, a zămisli, a lua în pintece, a remânea grea; a lua în minte, a pricepe, a înțelege; a născoci, a și închipui; a simți; a compune.

CONCEPÚTO, *a.* conceputu, zămislitu; înțelesu, priceputu; închipuitu, născocitu, compusu.

CONCÉRNERE, *v. a.* a privi la ceva, a se atinge de ceva, a avea relațiune cu ceva, a avea înclinare, a se ține.

CONCERNÉVOLE, CONCERNÉNTE, *a.* atingătoru, privitoru, relativu.

CONCERTAMÉNTO, *m.* acordu, chibzuire.

CONCERTÁRE, *v. n.* a concerta, a se acorda, a chibzui împreună, a se învoi, a se înțelege; a face unu concertu musicalu.

CONCÉRTO, *m.* concertu, armonie de voci și de instrumente; sinfonie pentru a se esecuta de orchestră; acordu, chibzuire, înțelegere.

CONCESSIONÁRIO, *m.* concesiunaru.

CONCESSIÓNE, *f.* concesiune, lăsare, îngăduire.

CONCÉSSO, *a* acordatu, îngăduitu, lăsatu.

CONCETTÁRE, CONCETTIZZÁRE, *v. n.* a spune vorbe ingenioase și plăcute, a căuta, a face isteții.

CONCETTÍNO, *m.* idee care seamănă a fi strălucitoare dar nu este adevărată.

CONCÉTTO, *m.* concepțiune, idee, închipuire, născocire, cugetu; socotință, părere despre o persoană; vorbă ingenioasă, isteție.

CONCETTÓSO, *a.* isteț; sentențiosu, care, vorbește în sentenții, în macsime, în pilde.

CONCEZIÓNE, *f.* zămislire, concepțiune; idee, cugetu, născocire, închipuire.

CONCHÍGLIA, *f.* scoică, cocuilă, conchilie.

CONCHIGLIOLOGÍA, *f.* conchiliologie.

CONCHIÚDERE, *v. a.* a închica; a isprăvi, a termina; a hotărî, a se învoi despre ceva; a trage conclusiuni, urmări; a isbuti.

CONCHIUSIÓNE, *f.* concluziune, încheiare.

CÓNCIA, *f.* tăbăcărie, argăsitorie; argăseală.

CONCIAMÉNTO, *m.* gătire, dregere, pregătire.

CONCIÁRE, *v. a.* găti, a drege, a acomoda, a potrivi, a așeza, a pune în bună orînduială, a repara, a face meremeturi; a argăsi, a tăbăci; a împăca, a împăciui; — *conciar per le feste*, a maltrata pe cineva, a lu jigni, a lu da pe brazdă.

CONCIATÉTTI, *m.* acoperitoru, facătoru de acoperemînturi, învălitoru de case, tinichigiu.

CONCIATÓRE, *m.* argăsaru, argăsitoru, tabacu.

CONCIATÚRA, *f.* gătire, potrivire, dregere, găteală.

CONCILIÁBILE, *a.* care se poate concilia, împăca, potrivi, îngădui.

CONCILIÁBOLO, *m.* adunare nelegiuită, conciliabulu.

CONCILIAMÉNTO, *m.* conciliare, împăcare, unire, potrivire, învoire, împăciuire.

CONCILIÁRE, *v. a.* a concilia, a împăca, a uni, a potrivi, a învoi; a atrage, a căștiga; a merita; — *a.* conciliaru, ce se atinge de unu soboru.

CONCILIATÍVO, *a.* conciliatoru, împăcătoru.

CONCILIATÓRE, *m.* conciliatoru, împăcătoru, celu ce concilieză, mijlocitoru.

CONCILIATÓRIO, *a.* împăcătoru.

CONCILIAZIÓNE, *f.* conciliațiune, împăcare, învoire.

CONCÍLIO, *m.* conciliu, soboru, adunare eclesiastică.

CONCIMÁRE, *v. a.* a pune gunoiu pentru a îmbunătăți, a îngrășa pămîntulu.

CONCÍME, *m.* îngrășătură, gunoiu.

CONCINNITÀ, *f.* eleganță, ornamentu, împodobire.

CONCÍNNO, *a.* elegantu, împodobitu.

CÓNCIO, *m.* gunoiu, balegă; împăcare, învoială, conciliațiune; dresu, sulimanu; ornamentu, podoabă; — *a.* împodobitu, ornatu, meșteșugosu; potrivitu.

CONCIOFOSSECHÈ, CONCIOFOSSECOSACHÈ, *cong.* căci; cu toate că.

CONCIONÁRE, *v. n.* a face unu cuvîntu către o adunare, a predica, a propovedui; a vorbi multu și emfaticește.

CONCIONATÓRE, *m.* vorbitoru, predicatoru, propoveduitoru.

Digitized by Google

CONCIÓNE, *m.* cuvîntare, discursu, predică, propovedanie.
CONCIOSSIACHÈ, CONCIOSSIACOSACHÈ, *conj.* câci, fiindu că, pentru că ; cu toate că.
CONCISIÓNE, *f.* conciziune, brevitate.
CONCÍSO, *a.* scurtu, concisu, strînsu.
CONCISTORIÁLE, *a.* concistorialu, alu unui concistoru.
CONCISTÓRIO, CONCISTÓRO, *m.* consistoru, concistoru, adunare de cardinali ; adunare de protestanți sau de evrei ; adunare, sfatu, decasterie, parlamentu.
CONCITAMÉNTO, *m.* mișcare, întărîtare, concitare.
CONCITÁRE, *v. a.* a mișca, a întărîta, a concita, a provoca, a aținta, a îndemna, a îmboldi.
CONCITATÍVO, *a.* întărîtătoru, provocatoru, aținătoru.
CONCITAZIÓNE, *f.* întărîtare, mișcare, turburare.
CONCITTADÍNO, *m.* concetățeanu, compatriotu
CONCLÁVE, *m.* conclavă.
CONCLÁVIO, *m.* cabinetu, apartamentu interioru.
CONCLAVÍSTA, *m.* conclavistu, celu ce urmează pe unu cardinalu în conclavu.
CONCLUDÉNTE, *a.* concludentu, eficace, importantu.
CONCLUDÉNZA, *f.* eficacitate, importanță.
CONCLÚDERE, *v. a.* a închiea, a isprăvi, a termina; a trage concluziuni, a urmări ; a isbuti.
CONCLUSIÓNE, *f.* concluziune, urmare ; resoluțiune, isprăvire, terminare ; hotărire, părere ; — *in conclusione*, pe scurtu, în sfîrșitu, într'unu cuvîntu.
CONCLUSÍVO, *a.* conclusivu, care dă conclusiune.
CONCLÚSO, *a.* conclusu, încheiatu, terminatu, finitu.
CONCLÚSUM, *m.* decretu alu Dietei germanice.
CONCÓIDE, *f.* conchoidă.
CONCOLÓRE, *a.* de aceeași față, coloare.
CONCOMITÁNTE, *a.* concomitantu, însoțitoru.
CONCOMITÁNZA, *f.* concomitanță, însoțire.
CONCORDÁNTE, *a.* concordantu, conglăsuitoru.
CONCORDÁNZA, *f.* concordanță, concordare, conglăsuire, potrivire, acordu, armonie.
CONCORDÁRE, *v. a.* a concorda, a acorda, a potrivi, a face să se potrivească, să corespundă, a învoi, a uni ; — *v. n.* a concorda, a conglăsui, a se acorda, a se potrivi, a se uni, a se înțelege, a se învoi.
CONCORDÁTO, *m.* concordatu, acordu, convențiune, învoială.
CONCÓRDE, *a.* concordantu, conglăsuitoru, unitu.
CONCORDÉVOLE, *a.* conformu, potrivitu.
CONCÓRDIA, *f.* concordie, acordu, potrivire, unire, bună înțelegere ; învoire, împăciuire.
CONCORPORÁRE, *v. a.* incorporare, întrupare, adăogire.
CONCORRÉNTE, *m.* concurentu, rivalu, competitoru.
CONCORRÉNZA, *f.* concurare, concurență, concursu, competință ; conlucrare ; grămădire, adunare.
CONCÓRRERE, *v. n.* a alerga împreună ; a concura, a se întrece ; a se aduna, a se strînge, a se grămădi ; a contribui, a lua parte, a ajuta ; a se întâlni.
CONCORRIMÉNTO, *m.* concurare.
CONCORRITÓRE, *m.* concurentu.
CONCÓRSO, *m.* concursu, conlucrare, ajutoru ; întâlnire, alergare, strîngere împreună, grămădire, îmbulzire, îmbulzeală ; concurență, întrecere ; unire, agregațiune, agregare.
CONCOZIÓNE, *f.* mistuirea bucateloru în stomachu.
CONCREÁRE, *v. a.* a concrea, a crea, a produce, a zidi împreună, într'același timpu.
CONCRÉDERE, *v. a.* a încredința.
CONCREDITÓRE, *m.* încredințătoru ; concreditoru, creditoru împreună cu altulu.
CONCRETÁRE, *v. a.* a face concretu ; a veni la concluziune.
CONCRÉTO, *a.* concretu ; îndesatu, îngroșatu, închiegatu.
CONCREZIÓNE, *f.* concrețiune, întărire, îngroșare.
CONCUBÍNA, *f.* concubină, țiitoare, posadnică.
CONCUBINÁRIO, *m.* concubinaru, care are o țiitoare.
CONCUBINÁTO, *m.* concubinagiu, posădnicie, țiitorie.
CONCUBINÉSCO, *a.* care privește la concubinagiu.
CONCUBÍNO, *m.* concubinu, posadnicu.
CONCÚBITO, *m.* dormire împreună, împreunare.
CONCULCÁRE, *v. a.* a călca în picioare ; a călca, a apâsa, a tracta cu despreț, a despreți, a necinsti.
CONCULCAZIÓNE, *f.* călcare în picioare ; apâsare, desprețuire, necinstire, despreț, ocară, necinste, afrontu.
CONCUÓCERE, *v. a.* a mistui.
CONCUOCIMÉNTO, *m.* mistuire.
CONCUPÍRE, *v. a.* a dori foarte, a rîvni, a pofti, a lâcomi.
CONCUPISCÉNZA, *f.* rîvnire, înclinare, poftă de plăceri trupești, sensualitate, concupiscență, lâcomie.
CONCUPISCÍBILE, CONCUPISCÉVOLE, *a.* relativu la concupiscență, la sensualitate, concupiscibilu.
CONCUPISCIBILITÀ, *f.* concupiscibilitate, pofticiune.
CONCUSSÁRE, *v. a.* a sgudui, a clătina, a sdrâncăni.
CONCUSSATÓRE, *m* sguduitoru, sdrâncănitoru.
CONCUSSIONÁRIO, *m.* concusiunaru, mâncătoru, jefuitoru, asupritoru.
CONCUSSIÓNE, *f.* concusiune, mâncătorie, jafu, asuprire, sguduire, sdrâncănire, sdruncinare.
CONCUSSÍVO, *a.* sguduitoru, sdrâncănitoru, sdruncinătoru, scuturătoru.
CONCÚSSO, *a.* sguduitu, sdruncinatu, sdrâncănitu.
CONDÁNNA, CONDANNAZIÓNE, CONDANNAGIÓNE, *f.* condemnare, condemnațiune, osîndire.
CONDANNÁRE, *v. a.* a condemna, a osîndi ; a desaproba.
CONDANNATÓRE, *m.* celu ce osîndește.
CONDANNÉVOLE, CONDANNÁBILE, *a.* condemnabilu, de condemnatu, vinovatu, demnu de osînda.
CONDEBITÓRE, *m.* condebitoru, debitoru, datoru împreună, împreună datornicu.
CONDECÉNTE, CONDECÉVOLE, *a.* cuviinciosu.
CONDEGNITÀ, *f.* potrivire.
CONDÉGNO, *a.* meritatu, potrivitu.
CONDENSÁBILE, *a.* condensabilu, ce se poate îndesa.
CONDENSABILITÀ, *f.* condensabilitate, îndesiciune.
CONDENSAMÉNTO, *m.* condensare, îndesare, clicăire.
CONDENSÁRE, *v. a.* a condensa, a îndesa, a îndesi.
CONDENSATÓRE, *m.* condensatoru.
CONDENSAZIÓNE, *f.* condensațiune, îndesare, clicăire.
CONDÉNSO, *a.* desu, plinu, compactu, strînsu.
CONDIMÉNTO, *m.* dregerea bucateloru, și orice lucru care se întrebuințează pentru acestu sfîrșitu.
CONDÍRE, *v. a.* a dregе ; — *condir l'insalata*, a face salata.
CONDISCENDÉNTE, *a.* condescindinte, complezantu, înduplecăciosu, îngăduitoru, facilu.
CONDISCENDÉNZA, *f.* condescendință, complăcință, înduplecăciune, facilitate, îngăduință.

Digitized by Google

CONDISCÉNDERE, *v. n.* a se îndupleca, a îngădui, a împlini voința altuia, a se lua după gusturile sau după părerea cuiva, a i împlini gusturile.
CONDISCÉPOLO, *m.* conșcolaru, colegu, camaradu.
CONDIVÍDERE, *v. a.* a împărtăși, a divide împreună.
CONDIVISIÓNE, *f.* împărtășire, condivisiune.
CONDIZIONÁLE, *a.* condițional, mărginitu.
CONDIZIONÁRE, *v. a.* a condiționa, a da unui lucru condițiunile, cualitățile cerute; — *condizionarsi*, a deveni capabilu, a se pune în stare de.
CONDIZIONÁTO, *a.* condiționatu, supusu la oarecare condițiune; — *merci bene condizionate*, mărfi păstrate bine, ținute bine, în bună stare.
CONDIZIÓNE, *f.* condițiune, stare, gradu, cualitate, însușire; meserie, profesiune, îndatorire; împrejurare, particularitate.
CONDOGLIÁNZA, *f.* condurere, compătimire; plângere, jeluire, tînguire, văitătură; condolință.
CONDOLÉRSI, *v. n.* a se plânge, a se jălui; a împărtăși durerea altuia, a se mișca de milă pentru dînsulu, a compătimi, a i fi cuiva mișericordie.
CONDÓMINO, *m.* comproprietaru.
CONDONÁBILE, *a.* escusabilu, de ertatu.
CONDONÁRE, *v. a.* a erta, a escusa, a îngădui.
CONDONATÓRE, *m.* îngăduitoru.
CONDONAZIÓNE, *f.* ertare, îngăduire; îngăduială.
CONDÓRE, *m.* condoru (pasere de America).
CONDÓTTA, *f.* ducere, mînare, povățuire, direcțiune, guvernu, cărmuire, privighere; purtare, conduită; transportu, cărare, căratu; — *condotta medica*, slujbă de medicu la o comună.
CONDOTTÁRE, *v. a.* a duce apa dintr'unu locu la altulu prin urloaie, oale, țevii, s. c. l.
CONDOTTIÉRE, *m.* conductoru, călăuzu, povățuitoru, cărmuitoru; generalu; generalu de aventurari, de filibustieri, condotieru.
CONDÓTTO, *m.* canalu pentru curgerea apei.
CONDÚCERE, *v. a.* a conduce.
CONDUCÍBILE, *a.* conductibilu.
CONDUCIMÉNTO, *m.* conducere.
CONDUPLICAZIÓNE, *f.* îndoire, conduplicațiune.
CONDÚRRE, *v. a.* a conduce, a povățui, a mâna, a cărmui, a guverna, a îngriji, a privegheia; a reduce; a împinge, a îndemna, a sili, a aduce, a îndatora; — *condursi*, a se purta; a merge, a se duce.
CONDUTTÍBILE, *a.* conductibilu, care are capacitatea de a transmite căldură și electricitate.
CONDUTTIBILITÀ, *f.* conductibilitate, capacitatea, facultatea de a transmite căldură și electricitate.
CONDUTTÓRE, *m.* conductoru, aducătoru; conductoru la mașinele electrice; orice corpu care transmite căldură și electricitate; întreprinzătoru, arendașu, chiriașu; paratoneru.
CONDUZIÓNE, *f.* arendă, chirie, locatiune.
CONESTÁBILE, *m.* conetabilu, conestabilu.
CONFABULÁRE, *v. n.* a convorbi, a ședea de vorbă.
CONFABULATÓRE, *m.* convorbitoru.
CONFABULATÓRIO, *a.* alu convorbirei; *m.* locu de convorbire.
CONFABULAZIÓNE, *f.* convorbire, ședere de vorbă.
CONFACÉNTE, CONFACÉVOLE, *a.* cuviinciosu, proporționatu, potrivitu, conformu.
CONFACIMÉNTO, *m.* conformitate, potrivire, cuviință.
CONFÁRSI, *v. n.* a se potrivi, a se conforma, a se cuveni, a se cădea, a se proporționa, a avea proporțiune.
CONFEDERÁRSI, *v. n.* a se confedera, a se uni, a se alia.
CONFEDERÁTO, *m.* confederatu, aliatu.
CONFEDERAZIÓNE, *f.* confederare, confederațiune.
CONFERÉNZA, *f.* alăturare, confruntare, comparațiune; conferință, convorbire, întrevorbire,
CONFERIMÉNTO, *m.* alăturare, comparare, colaționare; conferire, acordare.
CONFERÍRE, *v. a.* a conferi, a vorbi, a convorbi; a alătura, a confrunta; a da ajutoru; a acorda.
CONFÉRMA, *f.* confirmare, întărire, aprobare.
CONFERMÁRE, *v. a.* a confirma, a întări; a face mai tare, a face pe cineva să stăruiască; a dovedi că unu lucru este adevăratu; a mirui, a administra Sacramentulu Confirmațiunei.
CONFERMATÍVO, *a.* confirmativu, întăritoru.
CONFERMATÓRE, *m.* confirmatoru.
CONFERMAZIÓNE, *f.* confirmațiune, aprobațiune, întărire; Sacramentulu Confirmațiunei.
CONFESSÁRE, *v. a.* a mărturisi, a afirma, a adeveri, a întări; a manifesta, a descoperi, a da de față; a confesa, a spovedi; — *confessarsi*, a se confesa, a se spovedi.
CONFESSIONÁLE, CONFESSIONÁRIO, *m.* confesionalu, scaunulu confesorului; — *a.* de confesiune.
CONFESSIÓNE, *f.* confesiune, mărturire, mărturisire; afirmare, dare pe față, manifestare, descoperire; Spovedire, Spovedanie, Sacramentulu Confesiunei; adeverire, întărire.
CONFÉSSO, *a.* mărturisitu, spoveditu.
CONFESSÓRE, *m.* confesoru, spoveditoru, duhovnicu; celu ce se mărturisește de creștinu și este gata a răbda orice chinuire pentru această mărturisire.
CONFETTÁRE, *v. a.* a zaharisi, a pune în zaharu; a linguși.
CONFETTIÉRA, *f.* vasu în care se punu cofeturi.
CONFETTIÉRE, *m.* cofetaru.
CONFÉTTO, *m.* cofetu.
CONFETTÚRA, *f.* cofeturi, zaharicale, dulceață.
CONFEZIÓNE, *f.* cofeturi, zaharicale, dulceață; facere, săvîrșire, isprăvire; doftorie mistuitoare.
CONFICCAMÉNTO, *m.* prindere, batere cu cuie.
CONFICCÁRE, *v. a.* a prinde, a bate cu cuie, a pironi.
CONFIDÁRE, *v. a. c n.* a încrede, a comite cuiva unu lucru, a încredința, a spune cu încredere taina sa; a crede, a se încrede, a se încumăta, a îndrăsni; a spera, a nădejdui.
CONFIDÉNTE, *m.* confidintu; — *a.* care se încrede.
CONFIDENTEMÉNTE, *avv.* cu conființă, cu încredere, în tainâ, prietenește.
CONFIDÉNZA, *f.* speranță, conființă, încredere, încredințare, credință, încumetare; confidință, destăinuire; intimitate, familiaritate; — *in confidenza*, în secretu, pe tainâ.
CONFIDENZIÁLE, *a.* confidențialu, în parte, pe tainâ. cu încredere; cu familiaritate.
CONFÍGGERE, *v. a.* a înfige, a prinde, a bate cu cuie.
CONFIGURÁRE, *v. a.* a configura, a forma după figură, a potrivi cu figura; — *configurarsi*, a

Digitized by Google

lua figură, a lua formă, a se forma, a se conforma.

CONFIGURAZIÓNE, *f.* configuraţiune, figură, formă, înfăţişare, suprafaţa care mărgineşte unu corpu.

CONFINÁNTE, *a.* confinantu, răzaşu, lipitu, vecinu de hotare, limitrofu, mărginaşu, grăniţaru.

CONFINÁRE, *v. a.* a ecsila, a surghiuni; a limita, a mărgini, a pune hotare; — *v. n.* a se hotări, a se mărgini; — *confinarsi*, a se depărta, a se închide.

CONFINÁRIO, *a.* grăniţaru, mărginaşu.

CONFINAZIÓNE, *f.* hotărnicire, hotărnicie.

CONFÍNE, CONFÍNO, *m.* margine, termenu, hotaru, graniţă; spaţiu, ecsilu, surghiunu, surghiunie; ecsilare, surghiunire; — *a.* limitrofu, mărginaşu, grăniţaru, hotărişu.

CONFÍSCA, *f.* confiscaţiune, confiscare.

CONFISCÁBILE, *a.* confiscabilu, de confiscatu.

CONFISCAMÉNTO, *m.* confiscare, luare.

CONFISCAZIÓNE, *f.* confiscăţiune, confiscare.

CONFÍTTO, *a.* înfiptu; vîritu, băgatu, pironitu, aţintatu.

CONFLAGRAZIÓNE, *f.* conflagraţiune, aprindere generală; incendiu; revoluţiune, resbelu generalu.

CONFLÁTO, *a.* unitu, compusu, contopitu.

CONFLÍTTO, *m.* conflictu, luptă, ceartă, dispută,

CONFLUÉNTE, *m.* îmbucătură, confluentu, loculu unde se întâlnescu doă rîuri şi se varsă unulu într'altulu.

CONFLUÉNZA, *f.* întâlnire a doă rîuri.

CONFÓNDERE, *v. a.* a amesteca, a încurca, a confunda, a turbura; a ameţi; a înfunda, a convinge; — *confondersi*, a se încurca, a se turbura, a se confunda.

CONFONDÍBILE, *a.* de confundatu.

CONFONDIMÉNTO, *m.* confundare, încurcare, turburare; precipiţiu, prăpădire, prăpădenie, ruină.

CONFONDITÓRE, *m.* confundătoru, turburătoru, ameţitoru.

CONFORMÁRE, *v. a.* a conforma, a potrivi, a face conformu; — *conformarsi*, a se conforma, a se potrivi, a se acorda.

CONFORMAZIONE, *f.* conformaţiune, chipulu cu care unu lucru este formatu, formă, întocmire, structură.

CONFÓRME, *a.* conformu, potrivitu, asemenea, similu.

CONFORMEMÉNTE, CONFÓRME, *avv.* asemenea, întocmai; după, potrivitu cu.

CONFORMÍSTA, *m.* conformistu, anglicanu.

CONFORMITÀ, CONFORMÉZZA, *f.* conformitate, potrivire, asemănare, acordu, potrivelă.

CONFORTÁBILE, *a.* confortabilu, întăritoru.

CONFORTAMÉNTO, *m.* confortare, întărire.

CONFORTÁRE, *v. a.* a conforta, a întări; a mângâia, a încuragia; a îndemna; — *confortarsi*, a se astîmpăra.

CONFORTATÍVO, *a.* care are puterea de a conforta.

CONFORTATÓRE, *m.* confortătoru, mângâetoru.

CONFORTATÓRIO, *a.* mângâetoru.

CONFORTÉVOLE, *a.* confortabilu, confortătoru.

CONFORTINÁIO, *m.* făcătoru de turtă dulce.

CONFORTÍNO, *m.* turtă dulce.

CONFÓRTO, *m.* confortu, mângâere; încorâgiare.

CONFÓSSO, *m.* unu felu de întărire.

CONFRÁTE, CONFRATÉLLO, *m.* confrate.

CONFRATÉRNITA, *f.* înfrăţire, societate, tovărăşie pentru vro faptă evlavioasă.

CONFRICÁRE, *v. a.* a freca; a prăfui; a jerui.

CONFRICAZIÓNE, *f.* frecare, frecătură, jeruire.

CONFRONTÁRE, *v. a.* a confrunta, a alătura.

CONFRÓNTO, *m.* cónfruntare, alăturare, confruntaţiune.

CONFUSIÓNE, *f.* confusiune, încurcătură, amestecătură, neorînduială, turburare, învălmăşeală, amestecu.

CONFÚSO, *a.* confusu, amestecatu, încurcatu, învălmăşitu; turburatu, înfundatu; neînţelesu, întunecatu.

CONFUTÁBILE, *a.* refutabilu, care se poate refuta, tăgădui.

CONFUTÁRE, *v. a.* refuta, a tăgădui, a combate.

CONFUTATÍVO, CONFUTATÓRIO, *a.* care se poate refuta, combate, care serveşte pentru a refuta.

CONFUTATÓRE, *m.* celu ce refutează.

CONFUTAZIÓNE, *f.* refutaţiune, refutare.

CONGEDÁRE, *v. a.* a congedia a da voe, permisiune de a se retrage; — *congedarsi*, a se duce, a se trage de undeva, a şi lua zioa bună.

CONGÉDO, *m.* congediu, voe, permisiune de a se retrage, de a pleca; — *prender congedo*, a şi lua zioa bună.

CONGEGNAMÉNTO, *m.* împreunare, unire, încleştare.

CONGEGNÁRE, *v. a.* a împreuna, a uni, a încleşta.

CONGELAMÉNTO, *m.* înghieţare, închiegare.

CONGELÁRE, *v. a.* a înghieţa, a închiega, a face să se înghiţe unu lucru curgătoru.

CONGELAZIÓNE, *f.* înghieţare, închiegare.

CONGÉLIDO, *a.* înghieţatu, închiegatu.

CONGÉNERE, *a.* congeneru, de acelaşi genu.

CONGÉNITO, *a.* înnăscutu.

CONGÉRIE, *f.* grămadă, grămădire.

CONGESTIÓNE, *f.* congestiune, grămădire, adunătură la unu locu, acumulaţiune.

CONGETTÚRA, *f.* presupunere, conjectură, părere.

CONGETTURÁBILE, *a.* care se poate presupune; părutu.

CONGETTURÁLE, *a.* întemeiatu pe conjectură, părutu.

CONGETTURÁRE, CONGHIETTURÁRE, *v. a.* a conjecta, a presupune, a presupune, a socoti, a fi de părere.

CONGIUGNERE, CONGIUNGERE, *v. a.* aduna, a împreuna, a uni, a lipi, a lega, a îmbina.

CONGIUNGIMÉNTO, *m.* împreunare, îmbinare, unire.

CONGIÚNTA, *f.* soţie, consoartă, nevastă.

CONGIUNTÍVA, *f.* conjunctiva (o membraná).

CONGIUNTÍVO, *a.* conjunctivu, care serveşte spre a lega, spre a îmbina.

CONGIÚNTO, *m.* rudă, nemenie; — *a.* unitu, lipitu, ruditu.

CONGIUNTÚRA, *f.* închieetură, legătură; întîmplare, ocasiune, prileju, oportunitate.

CONGIUNZIÓNE, *f.* conjuncţiune, unire, împreunare.

CONGIÚRA, *f.* conjuraţiune, uneltire a unui complotu; conspiraţiune, complotu.

CONGIURAMÉNTO, *m.* conspirare; vrajă.

CONGIURÁRE, *v. a.* a conjura, a conspira, a unelti unu complotu; a ruga fierbinte, a jura, a îndemna cu jurămîntu; a depărta duhurile necurate; a se uni spre a ataca interesurile altuia.

CONGIURÁTO, *m.* conjuratu, conspiratoru.

Digitized by Google

CONGIURATÓRE, *m.* conspiratoru, conjuratoru ; vrâjitoru, fermecatoru ; celu ce gonește draci.
CONGLOBÁRE, *v. a.* a aduna în formâ de globu, a congloba.
CONGLOBÁTO, *a.* conglobatu, adunatu în formâ de globu.
CONGLOBAZIÓNE, *f.* conglobare, conglobațiune, adunare în forma de globu.
CONGLOMERÁRE, *v. a.* a aduna în formâ de ghiâmu, a conglomera, a grâmâdi.
CONGLUTINÁRE, *v. a.* a conglutina, a lipi, a fierestrui ; a întâri.
CONGLUTINAZIÓNE, *f.* conglutinațiune, conglutinare, încleere, încleeciune, lipire.
CONGRATULÁRSI, *v. n.* a felicita pe cineva, a gratula, a heretisi, a ura de norocu, a se bucura cu cineva.
CONGRATULATÓRIO, *a* de gratulare.
CONGRATULAZIÓNE, *f.* gratulare, felicitare, gratulațiune, heretisire, urare, urâțiune,
CÓNGREGA, CONGRÉGA, *f.* congregare, adunare.
CONGREGÁBILE, *a.* care se poate congrega, aduna.
CONGREGAMÉNTO, *m.* congregare, unire, înfrățire.
CONGREGÁRE, *v. a.* a congrega, a aduna, a uni, a stringe împreună ; — *congregarsi*, a se aduna, a se uni.
CONGREGAZIÓNE, *f.* congregațiune, adunanță, tovârășie, înfrățire ; stringere împreună, împreunare.
CONGRÉSSO , *m.* congresu , adunare ; întâlnire, luptâ.
CÓNGRUA, *f.* venitu, leafâ.
CONGRUÉNTE, *a.* congruentu, conformu, cuviinciosu.
CONGRUÉNZA, CONGRUITÀ, *f.* congruință, congruitate, conformitate, cuviință, potrivire.
CÓNGRUO, *a.* conformu, congruentu, potrivitu, cuviinciosu.
CONGUAGLIÁRE, *v. a.* a asemâna, a potrivi.
CONGUÁGLIO, *m* asemânare, potrivire, potrivâ.
CONIÁRE, *v. a.* a tipâri, a tăia monetâ.
CONIATÓRE, *m.* celu ce taiă monetă, bani.
CONIAZIÓNE, *f.* monetare, tăiare de bani, tipârire.
CÓNICO, *a.* conicu, în forma conului.
CONIFÓRME, *a.* în forma conului, coniformu.
CONIGLIÉRA, CONIGLIERÌA, *f.* loculu undu se țiu iepurii de casâ.
CONÍGLIO, *m.* iepure de casâ.
CÓNIO, *m.* pană, icu ; stempulu cu care se tipârescu monedele sau medaliile ; întipăritură.
CONIUGÁBILE, *a.* conjugabilu, care se poate conjuga.
CONIUGÁLE, *a.* conjugalu, matrimonialu, căsătorescu.
CONIUGÁRE, *v. a.* a conjuga ; a imperechia.
CONIUGÁTO, *a.* căsătoritu.
CONIUGAZIÓNE, *f.* conjugațiune, conjugare.
CÓNIUGE, *m.* e *f.* soțu, soție, conjuge.
CONIÚGIO, *m.* matrimonlu, căsătorie.
CONNATURÁLE, *a.* de aceeași natură ; innăscutu.
CONNATURÁRE, *v. a.* a face naturalu.
CONNAZIONÁLE, *a.* naționalu, compatriotu.
CONNESSIÓNE, *f.* conecsiune, legătură, unire.
CONNÉTTERE, *v. a.* a lega, a împreuna, a uni.
CONNIVÉNTE, *f.* fățarnicu, care se preface că nu vede.
CONNIVÉNZA, *f.* conivință, conivire, trecere cu vederea, îngăduire prea mare, complicitate.
CONNOTÁTI, *m. pl.* descripțiunea unei persoane, semne particulare, caracteristice care servescu spre a deosebi unu lucru de altulu.
CONNÚBIO, *m.* căsătorie, matrimoniu, însurătoare.
CONNUMERÁRE, *v. a.* a număra împreună.
CÓNO, *m.* conu, figură conică.
CONÓCCHIA, *f.* furcă de torsu ; caeru.
CONOIDÁLE, *a.* conoidalu, în formă de conu.
CONÓIDE, *f.* conoidu, solidu cu formă conică.
CONOSCÉNTE, *m.* cunoscătoru ; familiaru, amicu.
CONOSCÉNZA, *f.* cunoștință ; știință ; învățătură ; familiaritate, relațiune.
CONÓSCERE, *v. a.* a cunoaște, a înțelege, a pricepe, a ști ; a avea relațiune, familiaritate cu cineva ; — *conoscersi*, a se căi, a se îndrepta.
CONOSCÍBILE, *a.* de cunoscutu, care se poate cunoaște.
CONOSCIMÉNTO, *m.* cunoștere, cunoștință.
CONOSCITÓRE, *m.* cunoscătoru.
CONOSCIUTAMÉNTE, *avv.* cu dinadinsulu.
CONQUASSAMÉNTO, *m.* sfărâmare, sdrobire, spargere.
CONQUASSÁRE, *v. a.* a sfărâma , a sdrobi, a sparge.
CONQUASSATÓRE, *m.* sfărâmătoru.
CONQUÁSSO, *m.* sfărâmare, sdrobire, prăpădenie.
CONQUÍDERE, *v. a.* a birui, a supune, a învinge ; a necăji ; a înfunda.
CONQUÍSTA, *f.* concuistă ; orîce isbîndă ; dobîndire.
CONQUISTÁRE, *v. a.* a concuista, a cotropi, a dobîndi.
CONQUISTATÓRE, *m.* concuistatoru, concherantu.
CONQUÍSTO, *m.* concuistă, isbîndă, dobîndire.
CONSACRÁRE, *v. a.* a consecra, a sănți, a sfinți, a sacrifica, a dedica ; — *consacrarsi*, a se apleca, a se da cu totulu.
CONSACRAZIÓNE, *f.* consecrare, consecrațiune, sănțire, sfințire, consfințire ; chirotonisire ; tirnoscală.
CONSANGUÍNEO, *a.* consângine, de același sânge.
CONSANGUINITÀ, *f.* consânginitate, rudenie.
CONSAPÉVOLE, *a.* știutoru, care știe împreună cu alții, complice , marturu, confidentu.
CONSAPEVOLÉZZA, *f.* știință, cunoștință, complicitate.
CONSCIÉNZA, *f.* conștiință, cugetu.
CÓNSCIO, *a.* știutoru, marturu, confidentu.
CONSCRÍTTO, COSCRÍTTO, *m.* conscriptu, însemnatu pentru serviciulu militaru.
CONSCRÍVERE, *v. a.* a înscrie, a înregistra.
CONSECUTÍVO, *a.* consecutivu, următoru.
CONSÉGNA, *f.* ordinu, poruncă, povățuire de cele ce are să facă unu soldatu când este de strajă ; custodie, pază, păstrare.
CONSEGNÁRE, *v. a.* a încredința, a da în mână, a pune depositu, a da în păstrarea cuiva.
CONSEGNATÁRIO, *m.* celu ce primește în depositu.
CONSEGNATÓRE, *m.* celu ce pune în depositu.
CONSEGUÉNTE, *a* consecuentu, care urmează ; — *f.* propositiune care resultă din premisele unui silogismu ; — *m.* alu 2-a terminu dintr'unu raportu.
CONSEGUÉNZA, *f.* consecuență, urmare, însemnare, importanță ; — *per conseguenza*, prin urmare.

Digitized by Google

CONSEGUÍBILE, *a.* care se poate dobîndi.
CONSEGUIMÉNTO, *m.* dobîndire, ajungere la scopu, câştigare, eşire la căpătâiu.
CONSEGUÍRE, *v. a.* a dobîndi, a câştiga, a ajunge la, a eşi la căpătâiu; a urma, a se întîmpla.
CONSEGUITÁRE, *v. n.* a urma, a isvorî; a se întîmpla.
CONSÉNSO, *m.* consimţire, consimţimîntu, învoire, voe, permisiune, găsire cu cale, priimire.
CONSENTÁNEO, *a.* potrivitu, conformu, cuviinciosu.
CONSENTIMÉNTO, *m.* consimţire, aprobaţiune, voe.
CONSENTÍRE, *v. n.* a consimţi, a aproba, a da voe, a priimi de bunu, a găsi cu cale, a acorda, a permite, a îngădui.
CONSENZIÉNTE, *a.* care consimte; — *s. m.* complice.
CONSEPÓLTO, *a.* îmmormîntatu împreună.
CONSEPPELLÍRE, *v. a.* a îmmormînta împreună.
CONSERRÁRE, *v. a.* a închide împreună.
CONSERTÁRE, *v. a.* a împleti, a împletici unu lucru într'altulu.
CONSÉRTO, *a.* împletitu, împleticitu.
CONSÉRVA, *f.* cămară, dulapu în care se păstrează lucruri de mâncare, bufetu; hasnea; dulceaţă.
CONSERVÁBILE, *a.* conservabilu, trainicu.
CONSERVÁRE, *v. a.* a conserva, a păstra; a apăra, a ocroti; — *conservarsi*, a se păstra.
CONSERVATÍVO, *a.* conservativu.
CONSERVATÓRE, *m.* conservatoru; păstrătoru, îngrijitoru.
CONSERVATÓRIO, *m.* conservatoriu, şcoală mare de musică.
CONSERVAZIÓNE, *f.* conservaţiune, păstrare, apărare, ocrotire.
CONSÉRVO, *m.* tovarăşu la slujbă, conservu.
CONSÉSSO, *m.* adunare de oameni însemnaţi, consiliu.
CONSETTÁRIO, *m.* de aceeaşi sectă, consectaru.
CONSIDERÁBILE, *a.* considerabilu, însemnatu, mare, importantu, abundantu, îmbilşugatu.
CONSIDERÁNDO, *a.* de consideratu.
CONSIDERÁRE, *v. a.* a considera, a priyi cu atentiune, cu băgare de seama, a lua în băgare de seamă, a medita, a chibzui; a socoti, a preţui.
CONSIDERAZIÓNE, *f.* considerare, consideraţiune, luare în băgare de seamă, privire, atentiune; motivu, causă, pricină; cuvîntu; onoru, respectu, stimă, socotinţă.
CONSIDERÉVOLE, *a* considerabilu, însemnatu.
CONSIGLIÁRE, *v. a.* a consilia, a povăţui, a sfătui; — *consigliarsi*, a se gândi, a se sfătui cu sine; a chibzui împreună, a se consulta, a se sfătui la cineva, a se sfătui cu cineva; a hotărî, a socoti.
CONSIGLIATÓRE, *m.* consiliatoru, povăţuitoru.
CONSIGLIÉRE, *m.* consiliatoru, sfătuitoru, povăţuitoru; consiliaru, sfetnicu, membru de consiliu.
CONSÍGLIO, *m.* consiliu, sfatu, sfătuire, povaţă, povăţuire; părere; hotărîre; desbatere, chibzuire, îndemnu; proiectu; cugetu, gându, intenţiune; adunanţă, adunare.
CONSIGNÓRE, *m.* condomnu, domnu împreună cu altulu.
CONSÍMILE, *a.* asemenea.
CONSIMIGLIÁNZA, *f.* asemânare.
CONSISTÉNTE, *a.* consistentu, virtosu, tare; care stă în ceva, se află în ceva, se compune din ceva.
CONSISTÉNZA, *f.* consistenţă, consistinţă, îngroşare, desime; soliditate, stabilitate; trăinicie.
CONSÍSTERE, *v. n.* a sta în ceva, a se afla în ceva, a se compune din ceva; a sta împreună; a sta ţeapănu, a trăi, a ţinea îndelungu.
CONSOBRÍNO, *m.* vâru, verişoru.
CONSOCIAZIÓNE, *f.* asociaţiune, unire, alianţă.
CONSÓCIO, *m.* sociu, aliatu, tovarăşu.
CONSOLÁRE, *v. a.* a consola, a mângâia, a linişti de o durere, a îndulci, a alina durerea; — *consolarsi*, a se consola, a se mângâia, a se astîmpăra.
CONSOLÁRE, *a.* consularu, alu consuliloru.
CONSOLATAMÉNTE, *avv.* cu mângâere; cu odihnă.
CONSOLATÍVO, *a.* consolativu, aducătoru de consolaţiune.
CONSOLÁTO, *m.* consulatu.
CONSOLATÓRE, *m.* consolatoru, mângâetoru, confortatoru.
CONSOLAZIÓNE, *f.* consolaţiune, mângâere.
CONSOLE, CÒNSOLO, *m.* consulu.
CONSOLIDÁBILE, *a.* care se poate consolida.
CÒNSOLIDAMÉNTO, *m.* consolidare, întărire.
CONSOLIDÁRE, *v. a.* a consolida, a întări, a aşeza împreună, a începeni; a vindeca râni, a lipi oasele frânte; a uni împreună drepturile ce erau împărţite între mai multe persoane.
CONSOLIDAZIÓNE, *f.* consolidaţiune.
CONSOMIGLIÁNTE, *a.* asemenea.
CONSOMIGLIÁRE, *v. a.* e *n.* a asemâna.
CONSONÁNTE, *f.* consunantă.
CONSONÁNZA, *f.* consunanţă, acordu; uniformitate, potrivire, corespundere.
CONSONÁRE, *v. n.* a consuna, a conglăsui; a se potrivi.
CÓNSONO, *a.* consunantu, conglăsuitoru; conformu.
CONSORÉLLA, *f.* soră.
CONSÓRTE, *m.* e *f.* consortu, consoartă, soţu, soţie; tovarăşu, companionu, camaradu, fărtatu.
CONSORTERÍA, *f.* tovărăşie, companie.
CONSÓRZIO, *m.* companie, societate, tovărăşie, consorţiu.
CONSPÍCUO, *a* care se poate vedea, băga de seamă, strălucitoru, învederatu; însemnatu.
CONSTÁRE, *v. n.* a resulta, a fi învederatu; a se alcătui.
CONSUÉTO, *a.* obicĭnuitu, ordinaru.
CONSUETUDINÁRIO, *a.* consuetudinalu, de consuetudine.
CONSUETÚDINE, *f.* consuetudine, obiceiu; familiaritate.
CONSULÉNTE, *a.* consulentu, care consultează; care sfătueşte, povăţueşte.
CONSÚLTA, *f.* consultă, consiliu, judecătorie, sfatu.
CONSULTÁRE, *v. a.* a consulta, a cere părerea altuia, a cere sfatu, povaţă dela cineva; — *v. n.* a desbate, a chibzui, a ecsamina.
CONSULTATÓRE, *m.* consultatoru.
CONSULTAZIÓNE, *f.* consultare, consultaţiune, sfătuire, consiliu, chipzueală, cercetare, ecsamenu.
CONSULTÍVO, *a.* consultivu.

GUVERNATORE GUVERNAȚIUNEA ORȘOVEI

Digitized by Google

Digitized by Google

PATTI DI ASSOCIAZIONE.

Tutta l'Opera consterà di circa dieci fascicoli in 8° grande, con lettere compatte e formanti assieme tre grossi volumi.

Ogni fascicolo conterrà 160 pagine, ed il suo prezzo sarà di 5 lire italiane. Se qualche fascicolo riuscisse più o meno voluminoso, il prezzo ne verrà aumentato o diminuito proporzionatamente.

Ciascun volume potendo costituire un'Opera distinta, sarà libero a chicchessia di ritirarsi dall'associazione tostochè sarà completata l'una o l'altra fra le tre parti del vocabolario, oppure di associarsi separatamente alle parti susseguenti senza essere obbligato di acquistare le antecedenti.

Le soscrizioni si ricevono al domicilio dell' autore (Braila, Strada S. Archangelu Nro. 2), nonchè a tutti quegli altri indirizzi che verranno indicati mediante pubblici annunzi.

Le domande di associazione devono farsi, o direttamente, o mediante lettere franche ed accompagnate dal prezzo dei fascicoli che si fossero già pubblicati.

All'uscire del primo fascicolo dovrà esborsarsi anche il prezzo del secondo. Tranne ciò non si chiederà dagli associati veruna specie di anticipazione.

CONDITIUNILE ABONAMENTULUI.

Toatâ Opera va fi împârţitâ in zece fascicule sau aproape, in 8° mare; cu litere compacte şi formându impreunâ trei mari volumuri.

Fiecare fasciculu va coprinde 160 pagine, şi preţulu va fi de lei noni. Dacâ oarecare fasciculu va fi mai multu sau mai puţinu voluminosu, preţulu va fi mâritu sau scâzutu in proporţiune.

Fiecare volumu constituindu o Operâ deosebitâ, va fi liberu la orîcine de a a se retrage din abonamentu îndatâ ce una sau alta din cele trei pârti ale vocabularului va fi complectatâ, sau chiaru de a se prenumera numai la a trea parte, fârâ de a fi obligatu sâ cumpere pârţile precedente.

Subscrierile se priimescu la domiciliulu autorului (Brâila, Strada S. Archangelu Nro. 2), precumu şi la celelalte adrese ce se voru arâta prin anunţiuri.

Cererile de abonamentu se facu, sau directu, sau printr'o scrisoare francatâ şi însoţitâ cu preţulu fasciculeloru ce voru fi deja publicate.

La eşirea întâiului fasciculu se va plâti şi preţulu celui de alu doilea. Afarâ de aceasta, nu se va cere dela abonaţi nici o altâ antecipaţiune.

Digitized by Google

42. 1. 2.

VOCABOLARIO

ITALIANO-ROMANESCO, FRANCESE-ROMANESCO

E

ROMANESCO-ITALIANO-FRANCESE

CON TRE TRATTATI GRAMMATICALI E CON L' AGGIUNTA DEI PRINCIPALI NOMI PROPRI

COMPILATO DA

G. L. FROLLO.

PROFESSORE NEL GINNASIO DI CARLO I. IN BRAILA.

PARTE PRIMA.

VOCABOLARIO ITALIANO-ROMANESCO.

FASC. II.

VALE ITALIANE LIRE 5.

PEST.

STABILIMENTO TIPOGRAFICO DELLA SOCIETÀ DEUTSCH.

DOROTHEAGASSE NO. 11.

1869.

Digitized by Google

Digitized by Google

CONSÚLTO, *m.* consultu ; consultaţiune.
CONSULTÓRE, *m.* consultatoru, sfătuitoru ; consultoru, consiliaru, sfetnicu, membru de consultă.
CONSULTÓRIO, *a.* de consultatu.
CONSUMÁBILE, *a.* consumabilu, care se poate consuma, mistui, strica, isprăvi, sâvîrşi.
CONSUMÁRE, *v. a.* a consuma, a împlini, a sâvîrşi, a isprăvi, a termina ; a nimici, a strica, a prăpădi, a întrebuinţa, a mistui, a învechi ; — *consumarsi*, a se topi, a şi strica sânătatea, a şi slăbi puterile ; a dori fierbinte ; a se ocupa necontenitu cu ceva, a se mânca.
CONSUMÁTO, *a.* consumatu ; desâvîrşitu, perfectu.
CONSUMATÓRE, *m.* consumatoru ; desâvîrşitoru.
CONSUMAZIÓNE, *f.* consumare, consumaţiune ; împlinire, sâvîrşire ; întrebuinţare, învechire, stricare.
CÒNSÚMO, *m.* consumare, întrebuinţare.
CONSUNTÍVO, *a.* mistuitoru ; care arde, mănîncă.
CONSÚNTO, *m.* slabu, topitu, stricatu, prăpăditu.
CONSUNZIÓNE, *f.* slăbire, uscare, topire ; mistuire.
CONSUÓCERO, *m.* consocru, socru.
CONSUONÁRE, *v. a.* a corespunde cu desâvîrşire.
CONSUSTANZIÁLE, *a.* consubstanţialu, de aceeaşi substanţă, de aceeaşi fire, de aceeaşi natură.
CONSUSTANZIALITÀ, *f* consubstanţialitate, unitatea şi identitatea în fire a Sântei Treimi.
CONTÁBILE, *m.* contabilu, computistu, socotitoru.
CONTABILITÀ, *f.* contabilitate, aşezarea socoteleloru.
CONTADÍNA, *f.* ţărancă.
CONTADINÉSCO, *m.* ţărănescu.
CONTADÍNO, *m.* ţăranu, plugaru.
CONTÁDO, *m.* ţară ; contie ; teritoriu, ţinutu, prejmă.
CONTÁGIO, *m.* contagiu, molivmă, lipiciune, ciumă şi orîce boală care se ia prin molivmă.
CONTAGIÓNE, *f.* molivmă, molepsire, lipicioşie.
CONTAGIÓSO, *a.* contagiosu, molepsitoru, lipicioşu.
CONTAMÉNTO, *m.* computu, socotelă ; basnă, poveste, povestire, istorie.
CONTAMINÁBILE, *a.* contaminabilu, care se poate contamina, profana, pângări.
CONTAMINAMÉNTO, *m.* contaminare, pângărire.
CONTAMINÁRE, *v. a.* a contamina, a pângări, a profana, a necinsti, a spurca.
CONTAMINATÓRE, *m.* pângăritoru, profanatoru.
CONTAMINAZIÓNE, *f.* contaminaţiune, pângărire, pângăreală, necinste, profanaţiune, pată, spurcăciune.
CONTÁNTE, *m.* bani, bani gata, peşinu.
CONTÁRE, *v. a.* a numera, a socoti ; a preţui ; a povesti, a nara.
CONTATÓRE, *m.* numerătoru, socotitoru ; povestitoru.
CONTÁTTO, *m.* contactu, atingere ; relaţiune, legătură.
CÓNTE, *m.* conte, comite, grafu.
CONTÉA, *f.* contie.
CONTEGGIAMÉNTO, *m.* socotire, socotelă, computu.
CONTEGGIÁRE, *v. n.* a socoti, a calcula.
CONTÉGNO, *m.* condiţiune ; purtare ; aparinţă ; cumpătu, cumpătare ; aeru mândru, seriosu.
CONTEGNÓSO, *a.* seriosu, mândru, aspru, cumpătatu.
CONTEMPERAMÉNTO, *m.* potrivire, cumpătare.
CONTEMPERÁRE, *v. a.* a cumpăta, a potrivi.
CONTEMPLÁBILE, *a.* contemplabilu, de contemplatu
CONTEMPLÁRE, *v. a.* a contempla, a privi cu atenţiune, a aţinti cugetarea ; a medita.
CONTEMPLATÍVA, *f.* facultatea de a contempla.
CONTEMPLATÍVO, *a.* contemplativu, în contemplaţiune ; meditativu.
CONTEMPLATÓRE, *m.* contemplatoru.
CONTEMPLAZIÓNE, *f.* contemplaţiune. adîncire în gânduri ; meditaţiune.
CONTEMPORANEITÀ, *f.* contemporaneitate, esistenţă a mai multoru lucruri într'acelaşi timpu.
CONTEMPORÁNEO, *a.* contimpuranu, din acelaşi timpu cu altulu.
CONTÉNDERE, *v. a.* a tăgădui, a împiedica, a se opune ; a se împrotivi la ceva ; — *v. n.* a se lupta, a se certa, a se prigoni, a se disputa, a desbate, a se ciorovăi.
CONTENDIMÉNTO, *m.* luptă, dispută, desbatere, prigonire.
CONTENDITÓRE, *m.* prigonitoru, tăgăduitoru.
CONTENÉNTE, *a.* conţinentu, care conţine, coprinde.
CONTENÉNZA, *f.* coprindere, conţinere ; seriositate, gravitate, cumpătare.
CONTENÉRE, *v. a.* a conţinea, a coprinde ; a cumpăta, a modera, a înfrîna, a stăpâni patimile sale ; — *contenersi*, a se cumpăta, a se abştine, a se modera, a se retrage dela ceva.
CONTENIMÉNTO, *m.* conţinere, coprindere ; cumpătare, moderare, abştinere, înfrînare ; purtare.
CONTENNÉNDO, *m.* demnu de despreţu, de nesocotinţă.
CONTENTÁBILE, *a.* care se poate mulţumi, îndestula.
CONTENTAMÉNTO, *m.* îndestulare, mulţumire, bucurie.
CONTENTÁRE, *v. a.* a îndestula, a mulţumi, a împăca pe cineva ; a plăcea, a pricinui cuiva bucurie ; — *contentarsi*, a se mulţumi, a se îndestula ; a se cumpăta, a se modera.
CONTENTÉZZA, *f.* mulţumire, plăcere, bucurie.
CONTÉNTO, *m.* bucurie, plăcere, mulţumire ; — *a.* îndestulatu, mulţumitu, veselu, voiosu ; conţinutu.
CONTENÚTO, *m.* conţinutu, coprinsu, coprindere.
CONTENZIÓNE, *f.* desbatere, dispută, prigonire.
CONTENZIÓSO, *a.* conţenţiosu, în desbatere, în dispută.
CONTERÍA, *f.* steclărie.
CONTERMINÁLE, *a.* vecinu, alăturaşu, răzaşu.
CONTERMINÁRE, *v. n.* a se hotărî, a se mărgini.
CONTÉRMINO, *a.* răzaşu, limitrofu, vecinu de hotare.
CONTERRÁNEO, *m.* de aceeaşi ţară, compatriotu.
CONTÉSA, *f.* ceartă, dispută, prigonire ; — *a contesa*, pe întrecute.
CONTÉSSA, *f.* contesă, grafină.
CONTÉSSERE, *v. a.* a urzi, a unelti, a împleti.
CONTESTÁBILE, *m.* conetabilu ; — *a.* care se poate contesta, tăgădui, nu recunoaşte.
CONTESTÁRE, *v. a.* a contesta, a tăgădui, a nega, a nu recunoaşte ; — *v. n.* a desbate, a se disputa, a se prigoni.
CONTESTAZIÓNE, *f.* contestaţiune, tăgăduire ; prigonire.
CONTÉSTO, *m.* tecstu, coprindere ; ţesătură.
CONTÉZZA, *f.* notiţiă, nuvelă, veste, informaţiune.
CONTÍGIA, *f.* ornamentu, podoabă, găteală.
CONTIGIÁTO, *a.* ornatu, gătitu, împodobitu.
CONTIGUITÀ, *f.* contiguitate, starea lucruriloru care se atingu făr'a se ţine una de alta.
CONTINENTÁLE, *a.* continentalu.

BIBLIOTECA GOVERNATIVA CREMONA

Digitized by Google

CONTINÉNTE, *a.* care conține; înfrînatu, cumpătatu; — *s. m.* continentu, pământu întinsu.
CONTINÉNZA, *f.* conținere, coprindere; înfrînare.
CONTINGÉNTE, *a.* contingentu, întîmplătoru, care se poate întîmpla sau nu; porțiune.
CONTINGÉNZA, *f.* contingență, posibilitate de a fi sau nu, accidentalitate.
CONTINGÍBILE, *a.* contingibilu, accidentalu, care se poate întîmpla, întîmplătoru.
CONTINGIBILITÀ, *f.* contingibilitate, însușirea lucruriloru care se potu întîmpla.
CONTINUÁBILE, *a.* continuabilu, care se poate continua, prelungi.
CONTINUÁRE, *v. a.* e *n.* a continua, a prelungi, a urma, a ține, a nu înceta, a nu se precurma; a stărui; a se întinde, a se prelungi.
CONTINUATÓRE, *m.* continuatoru, următoru.
CONTINUAZIÓNE, *f.* continuațiune, continuare, urmare, prelungire, neprecurmare, stăruire.
CONTINUITÀ, *f.* continuitate, legătură, ținere neprecurmată a părțiloru unui totu.
CONTÍNUO, *a.* continuu, neprecurmatu, neîncetatu, neîntreruptu, necontenitu, nepregetatu.
CONTÍSTA, *m.* contistu, computistu, aritmeticu, socotitoru.
CÓNTO, *m.* contu, computu, calculu, socotelă; stimă, socotință; satisfacțiune, mulțumire; narațiune, povestire; — *far conto*, a socoti; a spera, a crede; — *a conto*, din socotelă; — *in verun conto*, nici de cumu, nici într'unu chipu; — *uomo di conto*, persoană onorabilă, însemnată; — *sapere il conto suo*, a fi iscusitu, dibaciu, îndemnaticu; — *render conto*, a da socotelă; — *chieder conto*, a cere socotelă; — *a buon conto*, a conto; — *per conto di taluno*, pe seama cuiva; — *per conto mio*, cătu pentru mine; — *sul conto*, în privință, despre, pentru; — *alla fine dei conti*, în sfîrșitu, după toate.
CÓNTO, *a.* cunoscutu, evidentu, învederatu; renumitu, celebru, vestitu; povestitu, naratu.
CONTÓRCERE, *v. a.* a întoarce, a suci, a învîrti.
CONTORCIMÉNTO, *m.* svîrcolire; strâmbătură, schimositurâ, grimase, geste.
CONTORÉSO, *m.* arătare de starea în care se află unu lucru, dare de seamă.
CONTORNÁRE, *v. a.* a conturna, a desemna conturnulu; a împrejura.
CONTÓRNO, *m.* conturu, conturnu.
CONTORSIÓNE, *f.* contorsiune, contorsură, întorsură, svîrcolire; strâmbătură, schimositurâ, grimase.
CÓNTRA, *prep.* împrotivă; în prejmă, visavi, în față.
CONTRABBANDÁRE, *v. a.* a face contrabandă.
CONTRABBANDIÉRE, *m.* contrabandieru.
CONTRABBÁNDO, *m.* contrabandă.
CONTRABBÁSSO, *m.* contrabasu (instrumentu de musică.)
CONTRABBILANCIÁRE, *v. a.* a cumpăni unu lucru cu altulu, a ține cumpănă.
CONTRACCAMBIÁRE, *v. a.* a schimba, a face schimbu, trampă; a resplăti.
CONTRACCÁMBIO, *m.* întoarcere, schimbu, trampă; răsplată, resbunare.
CONTRACCHIÁVE, *f.* cheie ce se ține ascunsă spre a o întrebuința cu scopu rău.
CONTRACCÓLPO, *m.* isbirea, ciocnirea unui corpu de altulu; întîmplare pricinuită de altă întîmplare.
CONTRÁDA, *f.* stradă, uliță; țară, ținutu, regiune.
CONTRADDÁNZA, *f.* contradanțu, cuadrilu.
CONTRADDÍRE, *v. a.* a contrazice; a se împrotivi, a se opune, a sta împrotivă.
CONTRADDISTÍNGUERE, *v. a.* a distinge, a deosebi unulu de altulu; a însemna, a caracteriza; — *contraddistinguersi*, a se deosebi.
CONTRADDITTÓRE, *m.* contrazicâtoru, contradictoru.
CONTRADDITTÓRIO, *a.* contradictoriu, opusu, contraru; — *m.* contradictoriu, prigonire.
CONTRADDIZIÓNE, f. contrazicere, contradicțiune; împrotivire, opunere, contrarietate.
CONTRADÓTE, *f.* dănuire din partea bărbatului la o femee care se mărită, contradote, contrazestre.
CONTRAÉNTE, *a.* contractantu.
CONTRÁERE, *v. a.* a contracta.
CONTRAFFÁRE, *v. a.* a imita, a copia; a preface, a altera, a schimonosi, a falsifica; — *contraffarsi*, a se preface, a se fățărnici, a se ascunde; a se schimonosi; a se îmbrăca tiptilu.
CONTRAFFÁTTO, *a.* schimonositu, prefăcutu, imitatu.
CONTRAFFATTÓRE, *m.* schimonositoru, prefăcătoru.
CONTRAFFAZIÓNE, *f.* schimosire, schimositurâ, schimonositurâ, prefacere, alterațiune, imitațiune, nesupunere.
CONTRAFFÓRTE, *m.* contra-razimu, zidu ce servește spre a sprijini pe altulu.
CONTRAFFÓRZA, *f.* putere împrotiva altei puteri, contraforță.
CONTRAFFÓSSO, *m.* contrașanțu, șanțu lângă altu șanțu.
CONTRAGGÉNIO, *m.* urâ, uriciune, antipatie, schîrbă.
CONTRAGGUÁRDIA, *f.* întărire ce servește spre a acoperi unu bastionu sau altu lucru la o cetate.
CONTRAIMÉNTO, *m.* contractare.
CONTRALLÉTTÉRA, CONTRALÉTTERA, *f.* contramandare, revocațiunea unui mandatu, unui ordinu
CONTRÁLTO, *m.* contralto.
CONTRAMMANDÁRE, *v. a.* a contramanda, a revoca, a desființa o comisiune, unu ordinu, o poruncă ce s'a datu.
CONTRAMMÁRCIA, *f.* contramarșu.
CONTRAMMÍNA, *f.* contraminâ, lagumu, minâ ce se face spre a surpa mina inimiciloru.
CONTRAMMINÁRE, *v. a.* a face mine împrotiva minei neamicului; a strica proiectele altora.
CONTRAMMIRÁGLIO, *m.* contramiralu.
CONTRAPPÁRTE, *f.* voace sau tonu împrotivitoru altei voci; secunda, voacea a doa.
CONTRAPPÁSSO, *m.* talionu.
CONTRAPPÉLO, *m.* răspiru; — *a contrappelo*, în răspiru.
CONTRAPPESÁRE, *v. a.* a ține ecuilibrulu, cumpăna, a potrivi; a chibzui, a cerceta; a cântări.
CONTRAPPÉSO, *m.* greutate ce se pune în cumpănă împrotiva altei greutăți; orîce lucru care servește spre a ecuilibra.
CONTRAPPÓRRE, *v. a.* a pune împrotivă, a opune.
CONTRAPPOSIZIÓNE, *f.* punere împrotivă, opunere.
CONTRAPPÓSTO, *a.* pusu împrotivă, opusu, împrotivitoru; — *s. m.* antitesu; contraru.
CONTRAPPUNTÍSTA, *m.* contrapuntistu.

Digitized by Google

CONTRAPPÚNTO, *m.* contrapuntu, artea de a compune musica ; acompaniamentu.
CONTRARIÁRE, *v. a.* a contraria, a împiedica, a sta împotivă, a se opune.
CONTRARIETÀ, *f.* contrarietate, împotivire, opunere, diversitate ; nenorocire, râstrişte, belea.
CONTRÁRIO, a. contraru, împrotivitoru; vătămătoru ; — *al contrario*, dimprotivă, altmintrelea.
CONTRARIVOLUZIONÁRIO, *m.* contrarevoluţionaru.
CONTRARIVOLUZIÓNE, *f.* contrarevoluţiune, reacţiune.
CONTRÁRRE, *v. a.* a contracta, a face o învoire, unu acordu, o tocmeală; a uni, a împreuna, a închiea ; a trage la sine ; a retrage ; a strînge, a sgârci ; — *contrarre amicizia con taluno*, a se împrieteni cu cineva ; — *contrarre abitudine*, a se obicînui ; — *contrarre dei debiti*, a face datorii, a se îndatora.
CONTRARRISPÓNDERE, *v. a.* a râspunde la râspunsu.
CONTRARRISPÓSTA, *f.* duplică, râspunsu la râspunsu.
CONTRASCÁRPA, *f.* zidulu ce este din afară dela unu şanţu şi care caută către cetate.
CONTRASCRÍTTA, *f.* biletu, obligaţiune reciprocă.
CONTRASCRÍVERE, *v. a.* a scrie împotivă, a contrascrie.
CONTRASÉNSO, *m.* înţelesu contraru la înţelesulu naturalu alu unei scrieri, contrasensu.
CONTRASFÓRZO, *m.* silinţă în contra altei silinţe.
CONTRASSEGNÁRE, *v. a.* a contraiscâli, a contrasemna.
CONTRASSÉGNO, *m.* marcă, semnu, arătare, dovadă, caracteru, notă ; mărturie ; indiciu.
CONTRASSIGILLÁRE, *v. a.* a pune pecete împotivă, a pune contrasigilu, contrapecete, a contrasigila.
CONTRASSIGÍLLO, *m.* contrasigilu, contrapecete.
CONTRASTÁBILE, *a.* contrastabilu, de contrariatu.
CONTRASTÁRE, *v. a.* a contraria,,a se împotivi, a se opune, a împiedica; — *v. n.* a rivaliza.
CONTRÁSTO, *m.* contrastu, opoziţiune, dispută, ceartă ; emulaţiune, încercare de a întrece.
CONTRATTÁBILE, *a.* de târguitu.
CONTRATTÁGLIO, *m.* sâpătură, tragere de liniuţe.
CONTRATTAMÉNTE, *avv.* cu contracţiune.
CONTRATTÁRE, *v. a.* a contracta, a tocmi, a târgui.
CONTRATTAZIÓNE, *f.* contractare, tocmire, târguire, negoţu, târguială, tocmeală, contractu.
CONTRATTÉMPO, *m.* întîmplare neprevăzută, piedică, râstrişte ; — *a contrattempo*, fără timpu, la timpu nocuviinciosu.
CONTRÁTTILE, *a.* care se poate strînge, sgârci.
CONTRATTILITÀ, *f.* facilitate de a se contracta, de a se scurta, de a se strînge, de a se sgârci.
CONTRATTÍVO, *a.* contractivu, strîngâtoru, astringentu.
CONTRÁTTO, *m.* contractu, învoială, tocmeală ; — *a.* strînsu, sgârcitu.
CONTRAVVEDÉRE, *v. a.* a privi cu părere de râu.
CONTRAVVELÉNO, *m.* antidotu, contraveninu.
CONTRAVVENÍRE, *v. n.* a călca o lege, a urma în contra unei porunci, a nu se ţinea de o legâturâ.
CONTRAVVENTÓRE, *m.* călcătoru de o lege, de o poruncă, de o legâturâ, de o învoire.
CONTRAVVENZIÓNE, *f.* transgresiune, călcare.
CONTRAZIÓNE, *f.* contracţiune, strîngere, scurtare, sgârcire, sgârcitură, sgulitură.
CONTRIBUÉNTE, *a.* ajutătoru, cooperatoru, contribuentu.
CONTRIBUÍRE, *v. a.* a contribui, a da, a ajuta, a înlesni, a facilita, a coopera, a confăptui.
CONTRIBUTÍVO, *a.* capabilu de a contribui, contributivu.
CONTRIBÚTO, *m.* contributu, contribuire, dare, contribuinţă, contingentu.
CONTRIBUTÓRE, *m.* contributoru, care prinde parte.
CONTRIBUZIÓNE, *f.* contribuţiune, contribuire, contribuinţă, concursu, ajutoru, cooperaţiune, confăptuire ; dare, biru, dajdie; contingentu.
CONTRIMPANNÁTA, CONTRINVETRIÁTA, *f.* fereastră îndoită, contrafereastră.
CONTRÍRSI, *v. n.* a se căi, a fi cu inimă sdrobită.
CONTRISTAMÉNTO, *m.* întristare, mîhnire, obidă.
CONTRISTÁRE, *v. a.* a întrista, a supăra, a mîhni, a obida, a turbura ; a vătăma.
CONTRISTATÓRE, *m.* celu ce întristează, întristătoru.
CONTRITÁRE, *v. a.* a fărâma, a sdrobi, a înfrânge.
CONTRÍTO, *m.* tristu, mîhnitu; cu inimă sdrobită.
CONTRIZIÓNE, *f.* contriţiune, sdrobire, înfrângere de inimă, căire pentru păcate.
CÓNTRO, *prep.* împotivă, contra; către, spre.
CONTROFIRMÁRE, *v. a.* a contraiscăli, a contrasemna.
CONTROLLÁRE, *v. a.* a controla, a revisui,
CONTRÓLLO, *m.* controlu, revisuire, adeverire.
CONTROLLÓRE, *m.* controloru.
CONTRÓRDINE, *m.* contrordinu, contraporuncă.
CONTROSÉNSO, *m.* înţelesu contraru.
CONTROSTÓMACO (A), *avv.* fără voe, cu neplăcere.
CONTROVÁRE, *v. a.* a născoci, a scorni minciuni.
CONTROVÉRSIA, *f.* controversă, dispută, desbatere, cestiune, ceartă ; cestiune teologică.
CONTROVERSÍSTA, *m.* controversistu, teologu care cercetează vreo cestiune teologică.
CONTROVÉRSO, *a.* disputatu, desbătutu ; incertu.
CONTROVÉRTERE, *v. a.* a desbate, a se disputa.
CONTROVERTÍBILE, *a.* disputabilu, îndoiciosu.
CONTROVERTIBILITÀ, *f.* calitatea lucrului care este disputabilu, problematicu, îndoiciosu.
CONTROVOLONTÀ, *avv.* fără voe.
CONTUBERNÁLE, *a.* care locueşte în acelaşi cuartiru, în acelaşi cortu, camaradu.
CONTUMÁCE, *a.* îndărătnicu, obstinatu; celu ce se împotiveşte de a se înfăţişa la judecată.
CONTUMÁCIA, *f.* contumaciă, îndărătnicie.
CONTUMÉLIA, *f.* ocară, necinste, afrontu, bârfială.
CONTUMELIÓSO, *a.* ocărîtoru, bârfitoru, hulitoru.
CONTÚNDERE, *v. a.* a fărâma, a strivi, a struci.
CONTURBAMÉNTO, *m.* turburare, alterare; supărare. neodihnire, întârîtare.
CONTURBÁRE, *v. a.* a turbura, a altera, a supăra. a neodihni, a întârîta, a desgusta.
CONTURBATÓRE, *m.* turburătoru, întârîtătoru.
CONTUSIÓNE, *f.* contusiune, sdrobitură, strivire. struciturâ.
CONTUTÓRE, *m.* contutoru.
CONTUTTOCHÈ, *avv.* cu toate că.
CONTUTTOCIÒ, *avv.* cu toate acestea, totuşi.
CONVALESCÉNTE, *m.* convalescinte, bolnavu în cale de tămăduitu.
CONVALESCÉNZA, *f.* convalescinţă, însănătoşare.
CONVALIDÁRE, *v. a.* a face validu, a valida.
CONVALIDAZIÓNE, *f.* validaţiune, convalidaţiune.
CONVÁLLE, *f.* vale.
CONVÉGNO, *m.* convenţiune, învoială, tocmeală ; adunanţă, adunare, strîngere împreună.

Digitized by Google

CONVÉLLERE, *v. a.* a retrage, a întinde peste măsură.

CONVENÉVOLE, *a.* dreptu, potrivitu, convenabilu, cuviinciosu, oportunu, rezonabilu; — *fare i convenevoli*, a se arăta ţeremoniosu, a spune multe complimente.

CONVENEVOLÉZZA, *f.* cuviinţă, conformitate, potrivire.

CONVENIÉNTE, *a.* convenabilu, cuviinciosu, potrivitu.

CONVENIÉNZA, *f.* cuviinţă, conformitate, acordu, potrivire; bunăcuviinţă, folosu, comoditate; dreptate.

CONVENÍRE, *v. n.* a se aduna, a se uni; a se învoi; a fi conformu, a se potrivi, a fi proporţionatu; a se cuveni, a se cădea; a fi de cuviinţă, a trebui, a fi de trebuinţă; a plăcea, a găsi de bunu; — *v. a.* a cita, a chiema la judecată.

CONVENTÍCOLA, *f.* CONVENTÍCOLO, *m.* adunare secretă si opritâ, conciliabulu.

CONVÉNTO, *m.* adunare, congregaţiune; monăstire, chinoviu, schitu, conventu.

CONVENTUÁLE, *a.* conventualu, monăstirescu.

CONVENZIONÁLE, *a.* convenţionalu.

CONVENZIÓNE, *f.* convenţiune, acordu, învoialâ, tocmeală; clausulâ, condiţiune; adunare.

CONVERGÉNTE, *a.* convergentu, convergintu.

CONVERGÉNZA, *f.* convergintâ, dispositiune, direcţiune către acelaşi puntu.

CONVÉRGERE, *v. n.* a se îndrepta către acelaşi puntu, a converge.

CONVÉRSA, *f.* conversâ, sorâ la o mânăstire, persoană care nu s'a încă călugăritu.

CONVERSÁRE, *v. n.* a trăi cu, a conversa, a vorbi.

CONVERSATÓRE, *m.* celu ce converseazâ.

CONVERSAZIÓNE, *f.* conversaţiune, vorbire; societate.

CONVERSÉVOLE, *a.* veselu în vorbă.

CONVERSIÓNE, *f.* conversiune, întoarcere, schimbare de formă, de locu, de credinţă, de datine; strămutare, prefacere, întoarcere dela râu spre bine, reformare.

CONVÉRSO, *m.* conversu, frate la o monăstire care nu este încă călugâru; întorsu, îndreptatu.

CONVERTÍBILE, *a.* convertibilu, ce se poate întoarce, strămuta, schimba, preface, reforma.

CONVERTIBILITÀ, *f.* convertibilitate, capacitate de a se întoarce, de a se preface, de a se schimba.

CONVERTIMÉNTO, *m.* convertire, reformare, întoarcere.

CONVERTITÓRE, *m.* celu ce întoarce la religiune adevărată sau la pocăinţă pe cei rătăciţi.

CONVESSITÀ, *f.* convecsitate, încovoiere.

CONVÉSSO, *a.* convecsu, încovoiatu, buricatu.

CONVICÍNO, *a.* vecinu, învecinatu, convecinu.

CONVINCÉNTE, *a.* incredinţătoru, persuasivu, care are puterea de a convinge, de a persuadea.

CONVÍNCERE, *v. a.* a convinge, a încredinţa, a dumeri, a domiri; a aduce dovezi îndestulătoare că cineva este culpabilu; — *convincersi*, a se dumeri, a se convinge.

CONVINCIMÉNTO, *m.* convingere, convicţiune, încredinţare, domirire, persuasiune, opiniune, credinţă.

CONVINZIÓNE, *f.* convicţiune.

CONVITÁRE, *v. a.* a pofti la masă, a invita la masă.

CONVITÁTO, *m.* oaspetu, musafiru, celu ce este poftitu, invitatu la masă, la ospăţu, măseanu.

CONVITATÓRE, *m.* celu ce pofteşte la masă, ospătaru.

CONVÍTO, *m.* ospăţu, banchetu, masă strălucită.

CONVÍTTO, *m.* traiu împreună, viaţă comună, masă comună; internatu, colegiu.

CONVITTÓRE, *m.* şcolaru care trăeşte la unu colegiu.

CONVIVÁRE, *v. n.* a mânca împreună, a se ospăta.

CONVÍVERE, *v. n.* a trăi împreună.

CONVÍVIO, *m.* conviviu, ospăţu, masă, banchetu.

CONVOCÁBILE, *a.* convocabilu, de adunatu.

CONVOCAMÉNTO, *m.* convocare, chiămare, adunare

CONVOCÁRE, *v. a.* a convoca, a aduna, a chiăma la unu locu.

CONVOCATÓRE, *m.* convocatoru, care convoacă, care adună.

CONVOCAZIÓNE, *f.* convocaţiune, chiemare, adunare.

CONVOGLIÁRE, CONVOIÁRE, *v. a.* a escorta, a însoţi.

CONVÓGLIO, CONVÓIO, *m.* escortă, convoiu, transportu.

CONVOLÁRE, *v. n.* a sbura, a alerga împreună.

CONVÓLGERE, *v. a.* a întoarce de mai multe ori; — *convolgersi*, a se întoarce.

CONVÓLVOLO, *m.* rochia rîndulicei (o plantă).

CONVULSIÓNE, *f.* convulsiune, spasmuri; mişcare agitaţiune violinte; turburare.

CONVULSÍVO, *a.* convulsivu, causatoru de spasmuri.

CONVÚLSO, *a.* convulsu, cuprinsu de spasmuri.

COOBLIGÁRE, *v. a.* a obliga, a îndatora împreună; — *coobligarsi*, a se obliga împreună cu alţii.

COONESTAMÉNTO, *m.* acoperire, desvinovăţire, încercare de a micşora sau de a da o faţă bună metehneloru sau greşeleloru cuiva, coonestare.

COONESTÁRE, *v. a.* a coonesta, a acoperi, a desvinovăţi, a micşora, a da o faţă bună la o greşeală, la o nelegiuire.

COOPERAMÉNTO, *m.* cooperare, operare împreună.

COOPERÁRE, *v. a.* a coopera, a opera, a lucra împreună, a conlucra, a da ajutoru.

COOPERÁRIO, *m.* cooperatoru, conlucrâtoru.

COOPERATÓRE, *m.* cooperatoru, operatoru împreună.

COORDINÁRE, *v. a.* a coordina, a aşeza împreună, a rîndui unulu cu altulu.

COORDINATÓRE, *m.* coordinatoru, celu ce coordinează.

COORDINAZIÓNE, *f.* coordinaţiune, orînduire.

COÓRTE, *f.* cohortă, trupă de infanterie la Romanii cei vechi; trupă, ceată, companie.

COPERCHIÁRE, *v. a.* a pune capacu; a acoperi.

COPÉRCHIO, *m.* capacu, acoperământu.

COPÉRTA, *f.* acoperământu; cuvertă, plicu, adresa unui pachetu, unei scrisori; podulu navei; pretecstu, escusă, aparinţă, faţă; — *sotto coperta*, sub veste.

COPÉRTO, *m.* adăpostu, locu acoperitu; — *a.* acoperitu, ascunsu; prefăcutu, întunecosu.

COPERTÓIO, *m.* învălişu, plapomă.

COPERTÚRA, *f.* învălişu, acoperământu; aparinţă.

CÓPIA, *f.* abundanţă, bilşugu, bogăţie, îmbilşugare; esemplaru; copie.

COPIÁRE, *v. a.* a copia, a prescrie, a imita.

COPIATÓRE, *m.* copiatoru, copistu, imitatoru.

COPÍGLIA, *f.* druguleţu, resteu, restelu.

COPIOSITÀ, *f.* îmbilşugare, abundanţă, copiositate.

COPIÓSO, *a.* îmbilşugatu, abundantu, copiosu.

COPÍSTA, *m.* copistu, prescriitoru.

CÓPPA, *f.* cupă, năstrapă; potiru; ceafă.

Digitized by Google

COPPÉLLA, *f.* cupelâ, tigâiță de topitu aurulu și argintulu; — *argento di coppella*, argintu curatu.
COPPELLÁRE, *v. a.* a topi în cupelâ.
COPPÉTTA, *f.* ventuzâ.
CÓPPIA, *f.* pârechie.
COPPIÉRE, *m.* paharnicu.
CÓPPO, *m.* ulcioru; o măsurâ; olanu.
COPRIMÉNTO, *m.* acoperire, acoperământu.
COPRÍRE, *v. a.* a acoperi, a învăli; a ascunde, a disimula, a tâinui; a adăposti, a scuti; a apâra, a ocroti; a se împârechia, a se împreuna trupește (se zice despre animale); — *coprirsi*, a se îmbrâca; a și pune pâlâria, câciula în capu.
COPRITÓRE, *m.* acoperitoru.
COPRITÚRA, *f.* acoperire, învălire, învălitură.
CÓPULA, *f.* copulâ, legâturâ, împreunare.
COPULÁRE, *v. a.* a uni, a împreuna, a împârechia,
COPULATÍVO, *a.* copulativu, care leagâ.
COPULAZIÓNE, *f.* împreunare, legare.
CORÁGGINE, *f.* limba boului (o plantâ).
CORÁGGIO, *m.* coragiu, inimoșie, îndrâsneală; zelu, rîvnâ, înflâcârare.
CORAGGIÓSO, *a.* coragiosu, inimosu, îndrâsnețu, statornicu, rivnitoru.
CORÁLE, *m.* antifonaru; — *a.* alu strânii, alu corului.
CORALLÁIO, *m.* lucrâtoru de mârgeanu.
CORALLÍNO, *a.* de coralu; mârgeaniu.
CORALLÍNA, *f.* o plantâ marinâ, coralinâ.
CORÁLLO, *m.* mârgeanu, coraliu.
CORÁME, *m.* piele argâsită, tâbâcită.
CORÁNO, *m.* coranu, alcoranu.
CORÁTA, *f.* CORATÉLLA, *f.* mâruntăi.
CORÁZZA, *f.* cuirasă, platoșâ; scutu, apărare.
CORAZZÁTO, *a.* cuirasatu, împlătoșatu, îmbrăcatu cu cuirasă; — *fregata corazzata*, fregată cuirasată.
CORAZZIÉRE, *m.* cuirasieru.
CÓRBA, *f.* coșu, coșarcâ, coșniță, paneru.
CORBELLÁRE, *v. a.* a batjocuri, a tândăli, a lua în rîsu, a juca o festâ cuiva; a înșela.
CORBELLATÓRE, *m.* batjocuritoru; înșelâtoru.
CORBELLATÚRA, *f.* batjocurire; înșelâciune.
CORBELLERÍA, *f.* tândală, bagatelă.
CORBÉLLO, *m.* coșuleț, coșnicioară.
CORBÉZZOLA, *f.* unu felu de fructe, arboaze.
CORBÉZZOLO, *m.* arboazu (arbore).
CÓRDA, *f.* funie, frânghie, coardă, streangu; firu; șfară; — *tener sulla corda*, a ține la îndoială.
CORDÁME, CORDÁGGIO, *m.* funierie.
CORDÁRO, CORDÁIO, CORDAIUÓLO, *m.* funieru.
CORDÉLLA, *f.* cordea, sfericică, șnuru, șiretu.
CORDELLÁRE, *v. a.* a împleti, a suci în forma unei funii.
CORDERÍA, *f.* funărie.
CORDIÁLE, *a.* cordialu, care vine din inimâ, afectosu; întremătoru de inimâ, bunu spre a întări inima.
CORDIALITÀ, *f.* cordialitate, bunătate de inimâ, afecțiune, sinceritate.
CORDIALMÉNTE, *avv.* din toată inima, cu cordialitate.
CORDIGLIÉRE, *m.* franciscanu, cordelieru (monachu).
CORDÍGLIO, *m.* șfară cu mai multe noduri.
CORDOGLIÁRE, *v. a.* a compătimi; — *cordogliarsi*, a se plânge.
CORDÓGLIO, *m.* durere adîncâ, întristare, mihnire, jale.
CORDOGLIÓSO, *a.* tristu, mihnitu, durerosu, jalnicu.
CORDONÁRE, *v. a.* a încinge cu cordonu.
CORDÓNE, *m.* cordonu, gâitanu, cordicâ, șfară; șiru.
CORDOVANIÉRE, *m.* care face cordovane, sâftianaru.
CORDOVÁNO, *m.* cordovanu, sâftianu.
CÓRE, *m.* inimâ.
CORÉGGIA, *f.* curea; bâșinâ.
COREGGIÁIO, *m.* curelaru.
COREGGIÁTO, *m.* bătătoru, blăcie, umblăciu.
COREGGIUÓLA, *f.* curelușâ, șiretu, gâitanu; șfară.
COREGRAFÍA, *f.* coregrafie.
CORIÁNDOLO, CORIÁNDRO, *m.* coriandru, buruiana pucioasei.
CORICÁRE, *v. a.* a întinde, a culca; a pune, a așeza; — *coricarsi*, a se culca; a apune.
CORIFÉO, *m.* corifeu, capu de partidâ.
CÓRILO, *m.* alunu.
CORIMBÍFERO, *a.* corimbiferu, cu steble.
CORÍMBO, *m.* steble de flori, flori însteblate, corimbu.
CORÍNTIO, *a.* corintianu, una din cele cinci ordine de architecturâ.
CORÍSTA, *m.* coristu.
CORNÁCCHIA, *f.* cioarâ, cioacâ; flecaru.
CORNACCHIÁRE, *v. n.* a flecări, a flencani, a bîrfi.
CORNAMÚSA, *f.* cimpoiu.
CORNÁRE, *v. n.* a cânta cu cornulu; a ciocni, a lovi cu coarnele; a corna, a încornura, a cornâri.
CORNÁTA, *f.* cornare, împungere, loviturâ, isbire cu coarne; încornurare, cornârire.
CORNATÓRE, *m.* celu ce cântă cu cornulu.
CÓRNEA, *f.* poșghiță, albușulu ochiului.
CORNEGGIÁRE, *v. n.* a corna, a împunge, a ciocni, a isbi, a lovi cu coarnele; a încornura, a cornâri.
CÓRNEO, *a.* cornosu, încornoratu, cornâritu.
CORNÉTTA, *f.* cornu, trimbiță; stindardulu unui escadronu de cavalerie; cornetu, ofițerulu de cavalerie care poartă acestu stindardu.
CORNÍCE, *f.* cornișu, ciubucu, chenaru; cadrâ, ramâ, pervasu.
CORNICIÓNE, *m.* cornișu.
CORNICOLÁRE, *a.* în formâ de cornu, cornicularu.
CORNIÓLA, *f.* carneolu, sardiu; coarnâ.
CORNIÓLO, *m.* cornu (arbore).
CÓRNO, *m.* cornu; cornu de vînătoare; coarnele, colțurile lunei; colțu; latură; fudulie, mândrie; — *alzar le corna*, a se fuduli; — *fare o porre le corna*, a pune cuiva coarne, a lu fruntâși.
CORNUCÓPIA, *f.* cornucopie, cornulu abundanței.
CORNÚTO, *a.* cornutu, care are coarne; încornuratu.
CÓRO, *m.* coru, trupâ, ceată, companie de musicanți; mulțime; stranâ la o biserică.
COROGRAFÍA, *f.* corografie, descripțiunea unei țeri.
COROGRÁFICO, *a.* corograficu.
COROLÍLA, *f.* corolâ.
COROLLÁRIO, *m.* corolariu, adaosu, conclusiune.
COROLLÁTO, *a.* cu corolâ, corolatu.
COROLLIFÓRME, *a.* în formâ de corolâ, coroliformu.

Digitized by Google

CORÓNA, *f.* coronâ, cununâ; puterea suverană, tronulu; suveranulu; metanie; doâ constelaţiuni din care una este în emisferulu australu şi alta în emisferulu borealu; cercu; mai multe lucruri care au o formâ circularâ.

CORONÁIO, *m.* fabricantu de mătăni, coronaru.

CORONAMÉNTO, *m.* incoronare, încununare.

CORONÁRE, *v. a.* a incorona, a încununa; a onora, a resplăti; a împrejura unu lucru cu ceva ca cu o cununâ; a desăvîrşi; a orna, a împodobi; — *coronare i voti di taluno*, a împlini dorinţele cuiva.

CORONAZIÓNE, *f.* încoronaţiune; încununare.

CORPACCIÁTA, *f.* mâncare peste măsură; — *fare una corpacciata*, a se îndopa.

CORPACCIÚTO, *a.* borţosu, burdufosu.

CÓRPO, *m.* corpu, trupu; adunare de oameni; unire, împreunare de lucruri; cadavru; centru, mijlocu; sistemă; — *corpo del delitto*, ceea ce serveşte spre dovadâ câ s'a săvîrşitu o crimă; — *corpo di guardia*, strajâ, obachtă, loculu unde se pune strajă; — *avere il diavolo in corpo*, a fi omu râu, furiosu; a fi îndrăsneţu, iscusitu, a fi alu dracului

CORPORÁLE, *m.* antimisu; — *a.* corporalu, trupescu.

CORPORATÚRA, *f.* corpu, corporaturâ.

CORPORAZIÓNE, *f.* corporaţiune, breaslă, isnafu.

CORPOREITÀ, *f.* corporeitate, materialitate.

CORPÓREO, *a.* corporalu, care are corpu, materialu.

CORPULÉNTO, *a.* corpulintu, trupeşu, încălatu.

CORPULÉNZA, *f.* corpulinţă, trupeşie, burduhânie.

CORPUSCOLÁRE, *a.* corpuscularu, atomisticu.

CORPÚSCOLO, *m.* corpuscu, atomu, trupuşoru.

CÓRRE, *v. a.* a culege, a stringe, a aduna.

CORREDÁRE, *v. a.* a ecuipa, a provisiona, a gâti cu cele trebuincioase, a îmbrăca, a orna, a împodobi.

CORRÉDO, *m.* ecuipare, gătire cu cele trebuincioase; haine, scule cu care se înzestrează o fată cându se maritâ.

CORREGGÉNTE, *particip.* care corectează; care cârmueşte împreună cu altulu, coregentu.

CORRÉGGERE, *v. a.* a corege, a corecta, a îndrepta, a îmbunătăţi, a drege, a dojeni, a pedepsi; a guverna, a cârmui, a stăpâni, a domni; a îndulci, a îmblânzi; — *correggersi*, a se îndrepta.

CORREGGIA, *f.* curea.

CORREGGÍBILE, *a.* care se poate îndrepta.

CORREGGIMÉNTO, *m.* coregere, îndreptare, povăţuire, dojenire; guvernare.

CORREGGITÓRE, *m.* corectoru, povăţuitoru.

CORREGNÁRE, *v. n.* a domni, a stăpâni împreună.

CORRELATÍVO, *a.* corelativu.

CORRELAZIONE, *f.* corelaţiune, relaţiune reciprocă.

CORRELIGIONÁRIO, *m.* coreligiunaru, de aceeasi lege.

CORRENTE, *f.* apă curgătoare; driculu riului; opiniune generală, mersulu actualu alu lucruriloru; — *a.* iute, liberu, gata, facilu; actualu, ordinaru, curentu; — *prezzo corrente*, preţulu curgătoru; — *conto corrente*, comptu curentu.

CORRENTEMÉNTE, *avv.* curindu, iute, în pripă; cu facilitate, cu înlesnire.

CORRENTÍA, *f.* curgerea apei.

CORRÉNZA, *f.* iuţeală, fugă mare.

CORRÉO, *m.* complice, părtaşu la crima altuia.

CÓRRERE, *v. a. e n.* a alerga, a fugi; a umbla, a călători; a străbate; a urma, a se întîmpla, — *corre gran divario*, este o mare deosebire.

CORRERÍA, *f.* incursiune, năvălire a unei armie în ţara neamiculuí.

CORRESPETTIVITÀ, *f.* corespectivitate, corespundere reciprocă.

CORRESPETTÍVO, *m.* corespectivu, resplată, ecuivalentu; — *a.* ecuivalentu, corelativu.

CORRETTÍVO, *a. e s. m.* corectivu, ceea ce îndreptează, ceea ce face corectu; ceea ce îndulceşte.

CORRETTÓRE, *m.* corectoru, celu ce corege; cârmuitoru, oblăduitoru, guvernatoru, cârmuitoru.

CORRETTORÍA, *f.* demnitatea de cârmuitoru.

CORREZIONÁLE, *a.* corecţiunalu, îndreptătoru.

CORREZIÓNE, *f.* corecţiune, îndreptare; dojeană, dojenire; îndulcire; pedeapsă, punităţiune.

CORRIDÓIO, CORRITÓIO, *m.* coridoru, pridvoru.

CORRIDÓRE, *m.* fugaciu; calu.

CORRIÉRA, *f.* navă sau trăsură de poştă, curieră

CORRIÉRE, *m.* curieru.

CORRIMÉNTO, *m.* alergare, fapta de a alerga.

CORRISPONDÉNTE, *m.* corespundintu; — *a.* potrivitu, proporţiunatu, conformu, corespunzătoru.

CORRISPONDÉNZA, *f.* corespundere, corespundinţă. potrivire, conglâsuire; relaţiune, comunicaţiune.

CORRISPÓNDERE, *v. n.* a corespunde, a se potrivi, a se proporţiona, a fi conformu; a avea relaţiune, a comunica, a avea comunicaţiune.

CORRISPONSÁLE, *a.* respunzătoru, responsabilu împreună cu alţi, coresponsabilu.

CORRISPONSIÓNE, *f.* resplată, resplătire.

CORRÍVO, *a.* care crede cu facilitate, care lucrează cu uşurinţă, uşure la minte, crezătoru.

CORROBORÁNTE, *a.* coroborantu, care întăreşte, întrumătoru.

CORROBORÁRE, *v. a.* a întări, a da putere; a fortifica, a corobora, a da tonu organeloru, a întrema.

CORROBORATÍVO, *a.* coroborativu, întăritoru, întrumătoru.

CORROBORATÓRE, *m.* celu ce întăreşte, coroborează.

CORRÓDERE, *v. a.* a coroade a roade puţinu câte puţinú, a arde, a mânca; — *corrodersi*, a se topi.

CORRODIMÉNTO, *m.* roadere, coroadere.

CORRÓMPERE, *v. a.* a corumpe, a strica, a schimba dela bine spre râu; a pângări; a mitui, a cumpera, a câştiga pe cineva prin dare de bani.

CORROMPÉVOLE, *a.* coruptibilu, stricăciosu, care se stricâ, putrezeşte cu facilitate; mitarnicu.

CORROMPIMÉNTO, *m.* corupere, stricare, schimbare în râu; pângărire; putrezire; mită, amăgire.

CORROMPITÓRE, *m.* coruptoru, stricătoru, pângăritoru, mituitoru, amăgitoru.

CORROSIÓNE, *f.* corosiune, roadere.

CORROSÍVO, *a.* corosivu, rozătoru.

CORRÓTTO, *a.* coruptu, stricatu, pângăritu; mituitu, amăgitu, demoralizatu; împutrezitu; — *s. m.* jale, doliu.

CORRUCCIÁRSI, *v. n.* a se supăra, a se necăji.

CORRÚCCIO, *m.* supărare, mânie, necazu.

CORRUCCIÓSO, *a.* supăratu, supărăciosu, mâniatu, necăjitu, mâniosu, întăritatu.

Digitized by Google

CORRUGÁRE, *v. a.* a încreți, a strînge, a sbîrci.
CORRUGAZIÓNE, *f.* încrețire, strîngere, sbîrciturâ.
CORRUSCÁRE, CORUSCÁRE, *v. n.* a strâluci, a fulgera.
CORRÚSCO, *a.* strâlucitu, strâlucitoru, fulgerâtoru.
CORRUTTÉLA, *f.* corupțiune, demoralizațiune, depravațiune, stricarea năravariloru, stricâciune, vițiu, râutate, immoralitate.
CORRUTTÍBILE, *a.* coruptibilu, stricâciosu, mitarnicu.
CORRUTTIBILITÀ, *f.* coruptibilitate, facilitate de a se corupe, de a degenera, de a fi coruptù.
CORRUTTÓRE, *m.* coruptoru; pângâritoru; amâgitoru, seductoru, mituitoru.
CORRUZIÓNE, *f.* corupțiune, stricâciune, pângâriciune; putreziciune; demoralizațiune; seducțiune, mitâ.
CÓRSA, *f.* alergare, fugâ; cursu, curgere.
CORSÁLE, CORSÁRO, *m.* corsaru, piratu, hoțu de mare.
CORSALÉTTO, *m.* platoșâ, cuirasâ.
CORSEGGIÁRE, *v. n.* a pirata, a face piraterii, hoții pe mare; a face incursiuni, a nâvăli într'o țarâ.
CORSÉGGIO, CORSEGGIAMÉNTO, *m.* piratare.
CORSÍA, *f.* curgerea apei la unu rîu; gangu, aleiu.
CORSIÉRE, *m.* calu mare si frumosu.
CORSÍVO, *a.* alergâtoru; curgâtoru
CÓRSO, *m.* cursu, alergare; direcțiunea naturalâ a unoru lucruri; șiru, urmare; curgere; locu plâcutu unde poate cineva sâ se preumble câlare sau în trâsurâ; — *a tutto corso*, în fugâ mare.
CORSÓIO, *a.* curgâtoru, alunecosu; — *cappio corsoio*, nodu cu lațu, lațu.
CORTÁLDO, *m.* calu ciulu cu urechile și coada tâiatâ
CORTAMÉNTE, *avv.* în scurtu, pe scurtu.
CÓRTE, *f.* curte, suitâ, persoanele cele însemnate care suntu de obște lângâ unu suveranu; palatulu suveranului; curte judecâtorească; corpulu gendarmiloru; curte, ogradâ la o casâ; — *fare la corte a taluno*, a face curtea cuiva.
CORTEÁRE, *v. a.* a însoți; a curteni.
CORTÉCCIA, *f.* scoarță. coajâ de plantâ; fațâ, surfațâ, aparință, arâtare.
CORTEGGIAMÉNTO, *m.* curtenire, curtenie.
CORTEGGIÁRE, *v. a.* a curteni, a face curtea cuiva, a se sili de a i plâcea spre a dobîndi ceva de la dînsulu; a însoți; a întreține o curte, a trâi cu mare strâlucire.
CORTEGGIATÓRE, *m.* curtenitoru; amorezu.
CORTÉGGIO, *m.* cortegiu, alaiu, suitâ, escortâ.
CORTÉO, *m.* cortegiu, alaiu nupțialu.
CORTÉSE, *a.* amabilu, politicosu, drâgâstosu, plâcutu, omenosu; — *alla cortese*, pe nesimțite.
CORTESEGGIÁRE, *v. n.* a cheltui multu, a se galantomi.
CORTESÍA, *f.* amabilitate, omenie. curtenie, complezanță, liberalitate; daru, presentu.
CORTÉZZA, *f.* scurtare, micșorare.
CÓRTICE, *m.* scoarță, coajâ
CORTIGIÁNA, *f.* damâ de curte; meretriță.
CORTIGIANAMÉNTE, *avv.* ca curtisanii; cu prefăcătorie, cu simulațiune.
CORTIGIANERÍA, *f.* faptâ de curtisanu.
CORTIGIANÉSCO, *a.* de curtisanu, prefăcutu.
CORTIGIÁNO, *m.* curtisanu; — *a.* de curte.
CORTÍLE, *m.* curte, ogradâ
CORTÍNA, *f.* cortinâ, perdea; vâlu; zidulu care este între doâ bastioane la o cetate; partea unei zidiri care se aflâ între doâ aripi.
CORTINÁGGIO, *m.* perdea de patu, covorulu, materia ce se pune împrejurulu unui patu.
CÓRTO, *a.* scurtu; puținu, micu; care nu ține, nu dâinuește multu; prescurtatu; — *avv.* pe scurtu; — *alle corte*, în șfîrșitu, în scurtu.
CORVÁTA, *f.* clacâ, podvoadâ, angârie, havâlea.
CORVÉTTA, *f.* sâriturâ (de calu) în arcu; corvetâ.
CORVETTÁRE, *v. n.* a sâri în arcu.
CÓRVO, *m.* corbu; o constelațiune; unu felu de mașinâ de resbelu.
CÓSA, *f.* lucru, treabâ, pricinâ; — *tutte le cose*, toate, toate lucrurile; — *qualche cosa*, ceva, unu ce.
COSÁCCO, *m.* cazacu.
CÓSCIA, *f.* coapsa piciorului, ciovîrtâ, șoldu.
COSCIÁLE, *m.* platoșâ de picioare.
COSCIÉNZA, *f.* conștiință, cugetu; devoțiune, evlavie, cucernicie; grija pentru lucrurile spirituale; — *tornare a coscienza*, a se câi, a se îndrepta; — *scrupolo di coscienza*, scrupulu, îndoialâ, mustrare de cugetu.
COSCIENZIÓSO, *a.* credinciosu, cu cugetu curatu,
CÓSCIO, *m.* ciosvîrtâ
COSCRÍTTO, *m.* conscriptu.
COSCRÍVERE, *v. a.* a înscrie, a înregistra.
COSCRIZIÓNE, *f.* conscripțiune; recrutațiune.
COSÌ, *avv.* așa, astfelu; — *così e così*, așa și așa.
COSMÉTICO, *m.* cosmeticu, pomadâ.
CÓSMICO, *a.* cosmicu.
CÓSMO, *m.* lume, universu; pământulu.
COSMOGONÍA, *f.* cosmogonie, învățâturâ despre formarea universului.
COSMOGÓNICO, *a.* cosmogonicu, de cosmogonie.
COSMOGRAFÍA, *f.* cosmografie, descripțiunea lumii.
COSMOGRÁFICO, *a.* cosmograficu, de cosmografie.
COSMOLOGÍA, *f.* cosmologie, știința legiloru unui versului fisicu sau materialu.
COSMOLÓGICO, *a.* cosmologicu, de cosmologie.
COSMOPOLÍTA, *m.* cosmopolitu, cetățeanu alu unui versului, care nu adoaptâ nici o patrie.
COSMOPOLÍTICO, *a.* cosmopoliticu.
COSMOPOLITÍSMO, *m.* cosmopolitismu.
COSMORÁMA, *f.* cosmoramâ, dioramâ.
CÓSO, *m.* omu de nimicu, tontu, prostu.
COSPÁRGERE, *v. a.* a respândi împrejuru.
COSPÉRGERE, *v. a.* a uda, a stropi; a împroșca.
COSPÉTTO, *m.* vedere, aspectu, presență, conspectu
COSPICUITÀ, *f.* conspicuitate, strâlucire, cualitatea lucruriloru ce se potu vedea, care suntu înviederate.
COSPÍCUO, *a.* de vâzutu, care se poate vedea, strâlucitu, invederatu, însemnatu; renumitu, celebru; principalu, importantu.
COSPIRÁRE, *v. n.* a conspira, a unelti comploturi.
COSPIRATÓRE, *m.* conspiratoru.
COSPIRAZIÓNE, *f.* conspirațiune, complotu.
CÓSSO, *m.* gâlcâ, cucuiu, negu, negelu.
CÓSTA, *f.* coastâ, costiță; țermulu, malulu mârii; latura; — *costa costa*, lângâ țermulu mârii.
COSTÀ. *avv.* aici, acolo.
COSTAGGIÙ, *avv.* încoace josu, încolo josu, josu.
COSTÁNTE, *a.* constantu, statornicu, stâruitoru.

Digitized by Google

COSTÁNZA, *f.* constanță, statornicie, stăruință.
COSTÁRE, *v. n.* a costa, a costisi, a face; a consta, a resulta, a fi învederatu.
COSTASSÙ, *avv.* aici în susu, acolo în susu; susu.
COSTÁTO, *m.* lature, pieptu.
COSTEGGIÁRE, *v. a.* a pluti lânga țermii mării.
COSTÉI, *f.* aceasta, această femee.
COSTELLAZIÓNE, *f.* constelațiune.
COSTERÉCCIO, *m.* muşchiu de rîmatoru.
COSTERNÁRSI, *v. n.* a se consterna, a se uimi, a pierde coragiulu, a se descuraja, a se încremeni.
COSTERNAZIÓNE, *f.* consternațiune, încremenire, descurajare, spăimîntare.
COSTÌ, *avv.* aici, acolo.
COSTIÉRA, *f.* coastă, malu, țermu, şiru de țermi.
COSTIÉRO, *a.* de țermi, alu țermiloru.
COSTÍNCI, *avv.* de aci, de acestu locu.
COSTIPAMÉNTO, *m.* grămădire; constipațiune.
COSTIPÁRE, *v. a.* a strînge, a grămădi, a motoli; a încuia, a pricinui încuetura pântecelui; — *costiparsi*, a se strînge; a reci.
COSTIPAZIÓNE, *f.* încuerea pântecelui; receală.
COSTITUÉNTE, *f.* adunare constituantă.
COSTITUÍRE, *v. a.* a constitui, a întocmi, a compune, a alcătui, a forma; a aşeza; a orîndui, a dispune, a hotărî; a întemeia; — *costituirsi*, a se constitui, a se forma.
COSTITUTÍVO, *a.* constitutivu.
COSTITÚTO, *m.* constitutu, cercetare la o pricină criminală.
COSTITUZIONÁLE, *a.* constituționalu.
COSTITUZIONALITÀ, *f.* constituționalitate, legitimitate, conformitate cu legile constituționale.
COSTITUZIONÁRE, *v. a.* a da o constituțiune.
COSTITUZIÓNE, *f.* constituire, aşezare, înființare; constituțiune, compositiune, alcătuire, organizațiune, temperamentu; şartă, lege fundamentală.
CÓSTO, *m.* costu, preţu, valoare, chieltuială; pagubă.
CÓSTOLA, *f.* coastă; muchea unui cuțitu.
COSTOLÁME, *m.* toate coastele.
COSTOLIÉRE, *m.* sabie scurtă ce taiă numai de o parte.
COSTÓRO, *pron. pl.* aceştia; acestea.
COSTRETTÍVO, *a.* astrîngentu, stringâtoru; siluitoru.
COTONERÍA, *f.* pânzărie de bumbacu, bumbăcerie.
COSTRÍNGERE, *v. a.* a strînge, a lega împreună; a silui, a strîmtora; a înfrina, a domoli.
COSTRINGIMÉNTO, *m.* strîngere; siluire, strîmtorare.
COSTRÚTTO, *m.*. folosu, avantagiu, utilitate; şiru.
COSTRUTTÓRE, *m.* constructoru, clădîtoru.
COSTRUTTÚRA, *f.* clădire, zidire, construire.
COSTRUZIÓNE, *f.* construcțiune, zidire, clădire; aşezare.
COSTRUÍRE, *v. a.* a construi, a zidi, a edifica, a clădi; a aşeza; a face, a pune, a compune.
COSTÚI, *f.* acesta.
COSTUMÁNZA, *f.* obiceiu, datină, costumu, deprindere, năravu, costumare.
COSTUMÁRE, *v. n.* a obicĭnui. a fi obicĭnuitu, deprinsu; a practica; a vizita desu pe cineva, a avea familiaritate cu dînsulu; — *v. a.* a învăța, a deprinde.
COSTUMATÉZZA, *f.* civilitate, politeță, omenie, purtare bună, moralitate.
COSTUMÁTO, *a.* bine crescutu, politicosu; moralu, bunu; deprinsu.
COSTÚME, *m.* costumu, costumare, deprindere, obiceiu, năravu, moravu, datină; purtare; portulu, chipulu de a se îmbrăca.
COSTÚRA, *f.* cusătură; — *spianar le costure*, a bate bine.
COTÁLE, *a.* cutare.
COTÁNTO, *a.* atîtu.
CÓTE, *f.* cute, piatră de ascuțitu.
COTÉNNA, *f.* piele, şoriciu de rîmătoru; peliță ce se prinde pe sângele ce a cursu din vină; omu sgîrcitu, scumpu cumplitu.
COTÉSTA, *f.* aceasta, această.
COTÉSTO, *pr. m.* acesta, acestu, âsta, âstu.
CÓTICA, *f.* piele groasă, pielea capului, şoriciu.
COTICÓNE, *m.* omu foarte grosu, foarte mojicu, bădăranu.
COTIDIÁNO, *a.* de toate zilele, ordinaru, cuotidianu.
COTILÉDONE, *m.* cotiledonu.
COTÓGNA, *f.* gutiie.
COTOGNÁTO, *m.* beltea, pastă de gutii.
COTOGNÍNO, *a.* de gutii.
COTÓGNO, *m.* gutâiu, gutiiu.
COTÓNE. *m.* bumbacu.
COTONERÍA, *f.* bumbăcărie.
COTONÍNA, *f.* pânză de bumbacu.
COTÓRNICE, *f.* potirniche; prepeliță, pitpălacu.
CÓTTA, *f.* unu felu de îmbrăcăminte bisericească făcută de pînză; unu felu de bundă ce purtau cavalerii pe deasupra cămeşei de feru; cuptoru.
CÓTTO, *a.* coptu; beatu; — *s. m.* coptură.
COTTÓIO, *a.* care se coace cu facilitate.
COTTÚRA, *f.* coacere; usturime.
COTÚRNO, *m.* coturnu.
CÓVA, *f.* vizuină, cuibu; clocire, timpulu clocirei.
COVÁCCIO, COVÁCCIOLO, *m.* vizuină, gaură, peştere; culcuşu, lăcaşu.
COVÁRE, *v. a.* a cloci, a scoate pui; a pregăti, a urzi, a unelti; — *v. n.* a sta, a şedea ascunsu; — *covar odio contro taluno*, a uri, a duşmăni, a fi pornitu spre ură.
COVÁTA, *f.* oâle ce o pasere clocește deodată; toți puii ce se scotu deodată din niste oă; uneltire, complotu.
COVATÚRA, *f.* clocitură, clocealâ, clocire, clocărire.
COVÉRTA, *f.* podulu corăbii; pretecstu.
COVÍGLIO, *m.* uleiu, coşniță de albine.
COVÍLE, *m.* vizuină; culcuşu, covru de căini.
CÓVO, CÓVOLO, *m.* vizuină, peştere; cuibu; culcuşu.
COVÓNE, *m.* snopu de grâu.
COVRÍRE, *v. a.* a acoperi.
COZIÓNE, *f.* coacere.
COZZÁRE, *v. a.* a lovi, a isbi, a ciocni; — *cozzarsi*, a se întâlni, a se lovi, a se isbi, a se ciocni.
COZZÁTA. *f.* lovire, isbire, ciocnire, lovitură.
COZZATÓRE, *m.* celu ce loveşte, isbeşte, ciocneşte.
CÓZZO, *m.* lovitură, isbeală, ciocneală.
COZZÓNE, *m.* neguțetoru de cai, geambaşu; votru, verigaşu, pezevencu.
CRÁNIO, *m.* căpățina capului; țeasta crieriloru.
CRANIOLOGÍA, *f.* cranologie.

Digitized by Google

CRANIOMETRÍA, *f.* cranometrie.
CRANIÓMETRO, *m.* cranometru.
CRÁPULA, *f.* desfrînare, mâncare şi beuturâ peste mesurâ, beţie mare.
CRAPULÁRE, *v. n.* a trâi în desfrînare, a petrece în mâncări şi beuturi, a mânca şi a bea într'unu chipu desfrinatu, peste mesurâ.
CRAPULÓNE, *m.* desfrinatu în mâncare şi beuturâ.
CRASSÉZZA, *f.* grosime, îngroşare, îndesare.
CRÁSSO, *a.* grosu, desu, îndesatu; — *errore crasso*, greşealâ învederatâ; — *ignoranza crassa*, prostie, ignoranţâ grosolanâ.
CRÁSTINO, *a.* de mâine, de a doa zi, crastinu.
CRATÉRE, *m.* crateru, gura unui vulcanu; teasu, cupâ.
CRAVÁTTA, *f.* cravatâ, legâturâ de gîtu.
CRÁZIA, *f.* o monedâ micâ toscanâ, craţie.
CREÁBILE, *a.* creabilu, care se poate crea, forma, închipui.
CREÁNZA, *f.* politeţâ, bunâ cuviinţâ, urbanitate, amabilitate, complezanţâ, complâcinţâ, delicateţâ.
CREANZÁRE, *v. a.* a face pe cineva urbanu, amabilu, politicosu, a lu creşte bine.
CREANZÁTO, *a.* urbanu, complezantu, politicosu, delicatu.
CREÁRE, *v. a.* a crea, a da fiinţâ; a zidi, a forma; a născoci, a închipui, a afla; a înfiinţa, a întocmi; a pricinui, a causa; a alege; a învâţa.
CREATÍVO, *a.* creatoru, înfiinţâtoru.
CREÁTO, *m.* discepolu, ucenicu; supusu, slugâ; universulu, creaţiunea; — *a.* creatu, înfiinţatu, formatu, născocitu, închipuitu; — *mal creato*, nârâvosu, râu nârâvitu, cu purtâri rele, immoralu.
CREATÓRE, *m.* Creatorulu, Dumnezeu; autoru, zidîtoru, înfiinţâtoru, născocitoru.
CREATÚRA, *f.* creaturâ, fâpturâ; supusu, slugâ, ucenicu, omulu ce este datoru posiţiunea sa altuia; pruncu, copilu, fiu; fiinţâ.
CREAZIÓNE, *f.* creaţiune, creare, facere, formare, înfiinţare; fiinţâ; născocire, închipuire, întocmire; electiune, alegere.
CRÉBRO, *a.* desu; strînsu, înghesuitu.
CREDÉNTE, *a.* e *s. m.* credinciosu, fidelu; crezâtoru.
CREDÉNZA, *f.* credinţâ; lege, religiune; opiniune; încredere; încredinţare; tâcere; creditu; dulapu, camarâ unde se ţinu cele trebuincioase de mâncare; bufetu; — *ridere a credenza*, a ride fârâ pricinâ.
CREDENZIÁLE, *f.* creditivâ (scrisoare).
CREDENZIÉRA, *f.* dulapu, bufetu.
CREDENZIÉRE, *m.* familiaru, intimu; îngrijitoru de bucate.
CREDENZÓNE, *m.* omu credulu, lesne crezâtoru.
CRÉDERE, *v. a.* a crede; a fi încredinţatu despre veritatea unui lucru; a încredinţa, a încrede, a se încrede; a socoti, a gândi; a da pe creditu, a da în creditu.
CREDÍBILE, *a.* credibilu, de crezutu.
CREDIBILITÀ, *f.* credibilitate.
CRÉDITO, *m.* creditu, crezâmintu, putere, autoritate, încredere; — *a credito*, pe creditu, în creditu.
CREDITÓRE, *m.* creditoru.
CRÉDO, *m.* crezulu, simbolulu apostolicescu.
CREDULITÀ, *f.* credulitate, lesne-credere, credinţâ facilâ, fârâ cercetare.
CRÉDULO, *a.* credulu, lesne-crezâtoru.
CREDÚTO, *a.* crezutu, socotitu, pretinsu.
CRÈMA, *f.* smântânâ; unu felu de bucate fâcute cu lapte şi cu oâ.
CREMÁRE, *v. a.* e *n.* a aprinde, a arde.
CREMISI, *m.* chirmîzu.
CREMISÍNO, *a.* vâpsitu cu chirmîzu.
CREMÓRE, *m.* — *cremor di tartaro*, cremotartaru, terghie.
CRÈN, CRÉEN, *m.* hreanu.
CRÉOLO, *m.* creolu, omu născutu în America din pârinţi europei.
CREPÁCCIO, *m.* crepâturâ, gaurâ.
CREPACUÓRE, *m.* necazu, supârare mare.
CREPÁRE, *v. n.* a crepa, a plesni, a sparge; a muri; — *mangiare a crepapancia*, a se îndopa, a mânca ca unu gâmanu.
CREPATÚRA, *f.* crepâturâ.
CREPITÁCOLO, *m.* scârţâitoare, huruitoare.
CREPITÁRE, *v. n.* a trosni, a plesni, a pocni, a pîrâi, a scârţâi, a hurui.
CRÉPITO, CREPOLÍO, *m.* trosnire, crepitaţiune.
CREPOLÁRE, *v. n.* a crepa, a se sparge.
CREPÓNE, *m.* creponu, unu felu de materie mai groasâ decâtu crepulu iorgantinu.
CREPÚNDE, *f. pl.* jucârii copilâreşti.
CREPUSCOLÁRE, *a.* crepuscularu, alu crepusculului.
CREPÚSCOLO, *m.* crepusculu, lumina care sucede apusului soarelui, amurgulu serei, ingânatulu dimineţei.
CRESCÉNDO, *m.* crescendo, adausu sucesivu de târie a sunetului.
CRESCÉNZA, *f.* creştere; aluviune.
CRÉSCERE, *v. n.* a creşte, a se mâri, a se înmulţi, a se multiplica; a prinde; — *v. a.* a creşte, a educa; a face mai mare, a înmulţi.
CRESCIMÉNTO, *m.* creştere, immulţire, mârire.
CRESCIÓNE, *m.* cardamâ, hrâniţâ, năsturelu.
CRESCIUTÓCCIO, *a.* durduliu.
CRÉSIMA, *f.* Sacramentulu Confirmaţiunei, miruire.
CRESIMÁRE, *v. a.* a mirui.
CRÉSPA, *f.* sbîrciturâ, încreţire, încreţiturâ.
CRESPAMÉNTO, *m.* încreţire, sbîrcire.
CRESPÁRE, *v. a.* a încreţi, a sbîrci.
CRESPÉLLO, *m.* unu felu de prâgiturâ, pânişoarâ creaţâ.
CRESPÍNO, *m.* berberiţâ (copâcelu).
CRÉSPO, *a.* creţu. încreţitu, sbîrcitu; posomoritu.
CRÉSTA, *f.* creastâ; capu; vîrfu, culme, creştetu; — *alzar la cresta*, a se mândri, a se îngimfa.
CRESTÁIA, *f.* modistâ, marşandâ (de mode).
CRESTOMAZÍA, *f.* crestomaţie, culegere de bucâţi trase din autori clasici într'o limbâ strâinâ.
CRESTÚTO, CRESTÁTO, *a.* crestatu, cu creastâ.
CRÈTA, *f.* cretâ, tibişiru, humâ, lutu, pâmîntu grasu, cleiosu.
CRETÁCEO, *a.* cretosu, tibişirosu.
CRETINÍSMO, *m.* cretinismu, unu felu de boalâ.
CRETÍNO, *m.* cretinu; prostu, smintitu, nătârâu.
CRETÓSO, *a.* cretosu, credosu, tibişirosu; cleiosu.
CRIBRÁRE, *v. a.* a ciurui, a vîntura; a curâţi.
CRIBRAZIÓNE, *f.* ciuruire; curâţire.
CRÍBRO, *m.* ciuru.
CRÍCCA, *f.* unu felu de jocu în cârţi.

Digitized by Google

CRÍCO, *m.* angeru, vîrteju, cumpână sau altă mașină de rădicatu ceva greu.
CRIMENLÉSE, *m.* crimă prin care se vatămă majestatea suveranului, crimă de statu.
CRIMINÁLE, *a.* criminalu, care se atinge de pricine criminale.
CRIMINALÍSTA, *m.* criminalistu, versatu în dreptu penalu.
CRIMINALITÀ, *f.* criminalitate.
CRIMINÁRE, *v. a.* a incrimina, a învinovăți de o crimă, a pîrî, a imputa.
CRIMINATÓRE, *m.* pîrîtoru, acusatoru.
CRIMINAZIÓNE, *f.* incriminațiune, acusațiune, acusare, incriminare, învinovățire, pîrire.
CRÍMINE, *m.* crimă, nelegiuire, vină; pîrâ.
CRIMINÓSO, *a.* criminosu, nelegiuitu, vinovatu.
CRINÁLE, *m.* coifură, podoabă, ornamentu pentru pîrulu capului.
CRÍNE, *m.* pîrulu din coada sau din coama calului și a altoru animale; pîrulu din capulu omului; firu de pîru.
CRINIÉRA, *f.* coama calului, crinieră.
CRINÍTO, *a.* pîrosu, pletosu, comosu.
CRÍPTA, *f.* boltă subterană la o biserică pentru ingroparea morților, criptă.
CRISÁLIDE, *f.* crisalidă, starea unui insectu închisu într'o ghioace, într'o gogoașă de unde va eși transformatu în fluture.
CRÍSE, CRÍSI, *f.* crise, crisă.
CRISÓLITO, *m.* crisolitu (o piatră prețioasă).
CRISOPÁZIO, *m.* crisopasu (piatră prețioasă).
CRISTALLÍNO, *a.* cristalinu, de cristalu, alu cristalului; limpede, curatu, transparentu, strălucitu.
CRISTALLIZZÁRE, *v. a.* a cristaliza, a preface în cristalu, a face strâvâzătoru ca cristalulu.
CRISTALLIZZAZIÓNE, *f.* cristalizare, cristalizațiune, prefacere în cristalu.
CRISTÁLLO, *m.* cristalu; sticlă; oglindă; geamu; orîce lucru strâvâzătoru; apa limpede; orîce materie cristalizată.
CRISTÁTO, *a.* crestatu, cu creastă.
CRISTÉO, CRISTÉRE, CRISTÉRO, CLISTÉRE, *m.* clistiru.
CRISTIANÉSIMO, *m.* creștinismu; creștinime.
CRISTIANITÀ, *f.* creștinătate.
CRISTIÁNO, *m.* creștinu; — *a.* creștinescu; — *cristianissimo*, cristianisimu, titlu ce se da regiloru de Franța.
CRÍSTO, *m.* Christu, Christosu, Mântuitorulu.
CRITÉRIO, *m.* criteriu, caracteru după care se cunoaște veritatea.
CRÍTICA, *f.* critică, cercetare, ecsamenu; defaimă.
CRITICÁBILE, *a.* criticabilu, care se poate critica.
CRITICÁRE, *v. a.* a critica, a cerceta, a judeca, a defăima, a dojeni.
CRITICÍSMO, *m.* criticismu, artea de a critica; o școală filosofică.
CRÍTICO, *m.* criticu, censoru; defăimătoru; — *a.* criticu, alu crisei; primejdiosu, periculosu; decisivu, hotăritoru.
CRIVELLÁIO, *m.* ciuraru.
CRIVELLÁRE, *v. a.* a ciuruí, a cerne, a curăți; a critica; a defăima; a potrîcăli, a borti.
CRIVELLATÓRE, *m.* ciuruitoru, cernătoru.
CRIVELLATÚRA, *f.* colbu de la ciuruitu, pleavă.
CRIVELLAZIÓNE, *f.* ciuruire.
CRIVÉLLO, *m.* ciuru, sită, sitișcă, dîrmoiu.
CROCCHIÁRE, CROCCÁRE, *v. n.* a scîrțâi, a cronțâi.
CRÓCCHIO, *m.* societate, companie, adunare; cronțu.
CRÓCCO, *m.* cârligu.
CRÓCE, *f.* cruce; religiunea creștinească; pătimire, necazu, răstriște; chinu, supliciu; decorațiune, cavalerie făcută în formă de cruce; orîce lucru făcutu în formă de cruce.
CRÓCEO, *a.* galbenu ca șofranulu.
CROCESEGNÁRE, *v. a.* a însemna cu cruce; — *crocesegnarsi*, a se face cruciatu.
CROCESEGNÁTO, *m.* cruciatu, cruceafăru.
CROCIÁTA, *f.* cruciadă, espediție în contra necredincioșiloru spre a lua Jerusalimulu.
CROCIÁTO, *m.* cruciatu; — *a.* în formă de cruce.
CROCÍCCHIO, *m.* rescruce, respântie.
CROCIDÁRE, *v. n.* a croncâni, a cârâi ca corbulu.
CROCIÉRA, *f.* orîce lucru în formă de cruce; o constelațiune; loculu unde se primblă o navă de resbelu pentru a pândi ceva.
CROCÍFERO, *m.* celu ce poartă crucea la o procesiune; unu ordinu de călugări; plante ale cărora flori închipuescu unu felu de cruce.
CROCIFÍGGERE, *v. a.* a crucifige, a crucifica, a pironi, a răstigni pe cruce; a necăji, a cânsni.
CROCIFISSIÓNE, *f.* crucificsiune, crucifigere, crucifi care, răstignire, pironire pe cruce.
CROCIFÍSSO, *m.* crucificsu, cruce, icoana lui Isusu Christosu răstignitu pe cruce; — *a.* răstignitu, crucifigatu; necăjitu, cânsnitu.
CROCIFISSÓRE, *m.* răstignitoru, crucificsoru.
CROCIÓNE, *m.* cruce mare; o monedă mare de argintu.
CRÓCO, *m.* șofranu.
CROGIOLÁRE, *v. a.* a coace bine și încetu; — *crogiolarsi*, a căuta persoana sa, a îngriji prea multu de sine; a se îngâmfa.
CRÓIO, *a.* tare, grosu, grosolanu.
CROLLAMÉNTO, *m.* clătinare, sguduire.
CROLLÁRE, *v. a.* a clătina, a sgudui; — *crollare la testa*, a da din capu.
CROLLÁTA, *f.* sguduitură, sdruncinătură.
CRÓLLO, *m.* sguduitură, sguduire, clătinare, sdruncinare, mișcare; pagubă, vătămare, peire, stricare, scădere.
CRÓMA, *f.* cromă (o notă de musică); pretecstu.
CROMÁTICA, *f.* scară musicală de 16 tonuri.
CROMÁTICO, *a.* cromaticu, făcutu prin semitone.
CRÓNACA, CRÓNICA, *f.* cronică, istorie alcătuită după ordinulu timpuriloru.
CRONICHÍSTA, CRONÍSTA, *m.* cronicaru, cronistu.
CRÓNICO, *a.* cronicu, îndelungatu, care se desvoltează cu încetulu (se zice despre boale).
CRONOGRAFÍA, *f.* cronografie, descripțiunea timpuriloru și a epoceloru.
CRONOLOGÍA, *f.* cronologie, știința timpului.
CRONOLÓGICO, *a.* cronologicu.
CRONOLOGÍSTA, *m.* cronologistu, scriitoru de cronologie.
CRONÓMETRO, *m.* cronometru, orîce instrumentu care servește spre a măsura timpulu.
CRONÓSCOPO, *m.* cronoscopu, orologiu solaru.
CROSCIÁRE, *v. n.* a ploa cu galeata; a clocoti
CRÓSCIO, *m.* clocotu, clocotire, clocotealâ; hohotu.
CRÓSTA, *f.* coajă; suprafață.
CROSTÁCEO, *a.* crustaceu, clasă de animale acoperite cu o coajă tare cumu s. c. raci s. c. l.
CROSTÁTA, *f.* turtă de poame.

Digitized by Google

CROSTÍNO, *m.* cojiță de pâine.
CROSTÓSO, CROSTÚTO, *a.* cojosu, cu coajă.
CRÓTALO, *m.* crotalu, unu instrumentu de musică la Egipteni, unu felu de tobă la Mauri; șerpe sunătoru.
CROVÉLLO, *m.* picătură, vinu care curge din linu sau din teascu fără lu fi storsu.
CRUCCÉVOLE, *a.* supărăciosu, întristăciosu.
CRUCCIAMÉNTO, *m.* întărîtare, supărare.
CRUCCIÁRE, *v. a.* a supăra, a întărita; — *crucciarsi*, a se supăra, a se întrista, a se necăji.
CRUCCIATÓRE, *m.* supărătoru.
CRÚCCIO, *m.* supărare, întărîtare, întristare, necazu.
CRUCCIÓSO, *a.* supăratu, tristu, întăritatu, necăjitu.
CRUDÉLE, *a.* crudelu, crudu, aspru, cumplitu.
CRUDELTÀ, *f.* crudelitate, cruzime, asprime, ferocitate, cumplire, neomenie, neîndurare, nemilostivire.
CRUDÉZZA, *f.* acrime, cruziciune; cruzime.
CRUDITÀ, *f.* cruziciune.
CRUDÍVORO, *a.* celu ce mănînca lucruri crude.
CRÚDO, *a.* necoptu; acru; neomenosu, crudelu, crudu.
CRUENTÁRE, *v. a.* a sângera, a umplea de sânge, a crușî, a mînji, a păta cu sânge.
CRUÉNTO, *a.* sângerosu, sângeratu.
CRÚNA, *f.* urechia acului.
CRUP, *m.* crupu, o boală a copiiloru la care li se închide resuflătoarea.
CRÚSCA, *f.* tărîțe; crusca, o academie la Florența pentru a purifica limba italiană; vocabularulu limbei italiane formatu de această academie.
CRUSCÁNTE, *a.* puristu (scriitoru).
CRUSCHEGGIÁRE, *v. n.* a căuta cineva să vorbească sau să scrie italienește foarte curatu; a vorbi sau a scrie italienește cu o puritate afectată.
CUBÁRE, *v. a.* a forma cubulu unui numără; — *v. n.* a se culca, a fi culcatu, a zăcea.
CUBATÚRA, CUBAZIÓNE, *f.* computațiunea spațiului ce ocupă unu solidu, cubaturâ.
CUBÉBE, *f.* cubebină, unu felu de plantă piperoasă, și fructulu acestei plante.
CÚBICO, *a.* cubicu.
CUBICOLÁRIO, *m.* camărașu; cubicularu.
CUBÍCOLO, *m.* iatacu, cubiculu.
CUBITÁLE, *a.* cubitalu, care are lungimea sau lărgimea unui cubitu, unui cotu.
CÚBITO, *m.* cubitu, cotu, lungimea brațului dela cotu pînă în vîrfulu degeteloru.
CÚBO, *m.* cubu, corpu solidu cu 6 fețe pătrate; cubulu unei cuantități aritmetice sau algebrice; — *a.* cubicu.
CUCCÁGNA, *f.* țară închipuită unde se află toate cu mare abundanță; unu felu de jocu poporaru; îmbîlșugare, abundanță.
CUCCHIÁIA, *f.* unu felu de lopată de fieru care servește pentru a deșerta albia unui canalu.
CUCCHIAIÁTA, *f.* o lingură plină.
CUCCHIÁIO, CUCCHIÁLE, *m.* lingură; mistrie; polonicu.
CUCCHIÁRA, *f.* mistrie; polonicu, lingură mare.
CÚCCIA, *f.* culcușu.
CUCCIÁRE, *v. a.* a culca; — *v. n.* a zăcea, a fi culcatu.
CÚCCIO, CÚCCIOLO, *m.* cățelu
CÚCCO, *m.* copilu desmerdatu, înimioară, drăguță.
CÚCCUMA, *f.* ibricu, ibricelu.
CUCCURRÍRE, *v. n.* a cânta cucurigu, ca cucoșulu.
CUCCURUCÙ, *m.* cucurigu, cântarea cucoșului.
CUCIMÉNTO, *m.* coasere, fapta de a coase.
CUCÍNA, *f.* cuină, cucnie, cuhnie, bucătărie; — artea de a găti bucatele; bucate.
CUCINÁRE, *v. a.* a coace, a fierbe, a frige, a prăji, a găti bucatele.
CUCINIÉRE, CUCINÁIO, *m.* bucătaru.
CUCÍNO, *m.* perină, perinuță.
CUCÍRE, *v. a.* a coase.
CUCÍTO, *m.* cosătură, maniera de a coase.
CUCITÓRE, *m.* cosătoru; — *cucitrice*, cosătoreasă.
CUCULIÁRE, *v. a.* a împunge, a batjocuri, a pâcăli.
CUCULIATÚRA. *f.* împungere, batjocură.
CUCÚLLO, *m.* capuciu, glugă.
CUCÚLO, CUCÚLIO, *m.* cucu.
CUCÚRBITA, *f.* cucurbetă, ticvă, dovleacu; beșica unui vasu care servește la destilațiune.
CUCURBITÁCEO, *a.* numire generică a planteloru ale cărora fructe au vreo asemănare cu dovlecii.
CUCÚZZA, *f.* dovleacu, bostanu; capu.
CUCÚZZOLO, *m.* creștetu, vîrfu, cimă.
CÚFFIA, *f.* scufă, scufiță, bonetu.
CUFFIÁRE *v. n.* a mânca lăcomește, ca unu gămanu.
CUGÍNO, *m.* văru, verișoru.
CULACCÍNO, *m.* băuturâ remasă în păharu.
CULÁIO, *a.* importunu, supărătoru.
CULÁTA, *f.* cădere pe șezutu.
CULÁTTA, *f.* dosulu, partea de dinapoi a mai multoru lucruri; fundulu, partea de josu; buca șezutului.
CÚLLA, *f.* leagănu; lăcuință; naștere, origine.
CULLÁRE, *v. a.* a legăna.
CÚLLEO, *m.* pungă, sacu de piele.
CULMINÁNTE, *a.* culminantu, celu mai ridicatu.
CÚLMINE, *m.* culme, vîrfu, creștetu, creastă.
CÚLO, *m.* curu, șezutu; fundulu, partea de dinapoi a unoru lucruri.
CÚLTO, *m.* cultu, religiune; venerațiune, închinare, respectu, stimă, onoare; cultură, lucrare; țărînă, locu cultivatu; — *a.* cultivatu, lucratu; învățatu, bine crescutu, civilu, civilizatu; ornatu, gătitu, împodobitu, elegantu.
CULTÓRE, *m.* adoratoru, veneratoru; cultivatoru.
CÚLTRO, *m.* cuțitu; ferulu plugului.
CULTÚRA, *f.* cultivațiune, lucrare; venerare.
CUMULÁRE, *v. a.* a împovăra, a face vîrfu, a grămădi, a aduna, a umplea cu covârșire.
CUMULATÍVO, *a.* cumultativu, care se face prin grămădire, prin adăogire de mai multe lucruri.
CUMULATÓRE, *m.* celu ce grămădește, ce cumulează.
CUMULAZIÓNE, *f* cumulațiune, cumulare, grămădire.
CÚMULO, *m.* grămadă, mulțime.
CÚNA, *f.* leagănu.
CUNEIFÓRME, *a.* cuneiformu, în forma unei pene.
CÚNEO, *m.* pană, conu.
CUÓCA, *f.* bucătăreasă.
CUÓCERE, *v. a.* a coace, a găti bucatele; a frige, a arde, a usca; a ustura; a necăji, a supăra.
CUÓCO, *m.* bucătaru.
CUOIÁME, *m.* piele tăbăcită, argăsită.
CUÓIO, *m.* piele; coajă, scoarță.
CUÓRE, *m.* inimă; centru, mijlocu; sufletu; co-

Digitized by Google

ragiu, inimoşie, îndrâsneală; amoru; sensibilitate; — *aver a cuore*, a i trage cuiva inima; — *con cuor contrito*, cu inima înfrântă, cu inima sdrobită; — *di buon cuore*, bunu la inimă; — *con tutto il cuore*, din toată inima; cu toată inima, cu dragă inimă; — *egli fa a malincuore*, nu lu trage inima; — *ha il cuor sulle labbra*, ce are în inimă şi în gură; — *nessuno può sapere ciò ch' egli ha in cuore*, nimeni nu i şti inima.

CUPEZZA, *f.* profunditate, adincime.

CUPIDIGIA, CUPIDITÀ, *f.* aviditate, lăcomie, cupiditate, dorinţă vie, patimă, neastimpărare.

CÚPIDO, *a.* avidu, lacomu, pătimaşu, doritoru, rîvnitoru, neastimpăratu, neîndestulatu; avaru.

CÚPO, *m.* fundu, adincime; profundu, adincu, întunecosu; închisu (coloare); neînţelesu; impenetrabilu, închisu, retrasu; posomoritu.

CÚPOLA, *f.* cupolă, turlă, boltă.

CÚPREO, *a.* arămosu, arămiu.

CÚPRO, *m.* aramă.

CÚRA, *f.* cură, grijă, îngrijire, silinţă, custodie, pază, privighiere; parochie, enorie; căutarea, vindecarea unei boale; regimu; curatelă, epitropie; spălătorie, înălbitorie.

CURÁBILE, *a.* curabilu, vindecăciosu.

CURADÉNTI, *m.* scobitoare de dinţi.

CURANDÁIO, *m.* spălătoru, înălbitoru.

CURÁRE, *v. a.* a căuta, a îngriji, a priveghia, a păzi; a procura; a păstra; a îndrepta; a vindeca; a administra; — *curarsi*, a se îngriji, a purta grijă, a avea grijă.

CURATÉLA, *f.* curatelă, epitropie.

CURATÍVO, *a.* curativu, vindecătoru, lecuitoru.

CURÁTO, *m.* popă, parocu.

CURATÓRE, *m.* îngrijitoru, curatoru, epitropu; celu ce este însărcinatu cu o cură sau cu o curatelă.

CÚRCUMA, *f.* curcumee, şofranu de India.

CURERÍA, *f.* procuraţiune; administraţiune.

CÚRIA, *f.* curiă; curte, tribunalu; loculu unde şedu avocaţii la înfăţişare; cancelaria unui episcopu.

CURIÁLE, *a. e s. m.* curialu, judecătorescu, de tribunalu, de curie.

CURIÁNDOLO, CORIÁNDRO, *m.* coriandru, buruiana pucioasei.

CURIOSITÀ, *f.* curiositate; lucru curiosu.

CURIÓSO, *a.* curiosu.

CURRÍCOLO, *m.* curiculu, unu felu de trăsură cu două roate.

CÚRRO, *m.* lemne în formă de cilindru pe care se rostogolescu greutăţi.

CURSÓRE, *m.* alergătoru; argatu la judecătorie.

CURÚLE, *a.* curulu, se zice despre nişte scaune de fildeşu pe care şedeau funcţionarii cei mari ai Romaniloru.

CÚRVA, *f.* curbă, linie curbă, linie arcuită.

CURVÁRE, *v. a.* a arcui, a gârbovi, a îndoi, a strîmba; — *curvarsi*, a se arcui, a se îndoi, a se gârbovi, a se strîmba; a se pleca; a se supune.

CURVATÚRA, *f.* curbătură, îndoitură, arcuitură, gârbovitură, încovăitură.

CURVÉZZA, *f.* arcuire, gârbovire, strîmbare, cocoşare.

CURVILÍNEO, *a.* formatu din linii curbe, curbilineu.

CURVITÀ, *f.* arcuire, gârbovire, cocoşare.

CÚRVO, *a.* curbu, arcuitu; îndoitu, gârbovitu, strîmbatu, cocoşatu, plecatu.

CUSCÍNO, *m.* perină; căpătăiu ce se pune sub capu cându cineva doarme.

CUSCÚTA, *f.* cucută (plantă).

CÚSPIDE, *f.* vîrfu ascuţitu.

CUSTÓDE, *m.* custode, păzitoru, îngrijitoru, apărătoru, ocrotitoru, Priveghiătoru, priveghiu.

CUSTÓDIA, *f.* grijă, îngrijire, pază, apărare, ocrotire, priveghiere, custodire; administraţiune, guvernu; păstrare; teacă, cutie; partea altarului în care se păstrează sânta Grijanie.

CUSTODÍRE, *v. a.* a custodi, a îngriji, a priveghia, a păzi, a păstra, a apăra, a ocroti.

CUTÁNEO, *a.* cutaneu, relativu la piele.

CÚTE, *f.* cute, piele.

CUTICÁGNA, *f.* piele acoperită cu pîru.

CUTÍCOLA, *f.* peliţă, poşghiţă.

CUTICÓGNO, *m.* halatu.

CUTRÉTTOLA, *f.* codâbatură (pasere).

CÚTTER, *m.* cuteru, unu felu de corabie.

CZAR, ZAR, *m.* ţaru, împeratulu Rusiei.

CZÁRA, CZABÍNA, *f.* împerăteasa Rusiei.

Digitized by Google

D.

D, *m.* de, litera D.

DA, *prep.* de, dela, din; după; la, lîngă; spre, cu, pentru; depe, cam aproape; ca; — *da banda*, la o parte; — *da beffe, da burla*, in glumă; — *da capo*, de isnoavă; da capo, din capătu; — *da capo a piedi*, din capu pînă în piciore; — *d'accordo*, în înţelegere cu, de o potrivă; — *d'addosso*, de pe sine; — *dal vedere al non vedere*, într'o clipă; — *dalle fasce*, din copilărie; — *d'anno in anno*, în toţi anii; — *da tanto*, de atîtă capacitate, de atîtă valoare; — *da parte a parte, da banda a banda*, dintr' o parte pînă într'alta; — *dall' una e dall' altra parte*, într' o parte şi într'alta; — *da parte mia*, despre mine, cătu despre mine; în numele meu; — *da mane a sera*, de dimineaţă pînă seara; — *erano da venti a trenta*, erau în număru de la doăzeci pînă la treizeci; — *trattar da pari a pari*, a trata între potrivă şi potrivă; — *non abbiamo da mangiare*, nu avemu ce să mîncămu; — *ciò va da sè*, aceasta se înţelege de sine; — *da vivo*, aflîndu-se cutare încă în viaţă; — *la fanciulla dagli occhi neri*, fata cu ochii negri; — *sarte da donna*, croitoru de dame; — *non è da parlare*, nu trebue să vorbimu; — *da giovane*, cîndu eram june.

DABÁSSO, DA BÁSSO, *avv.* josu, de josu, în josu.

DABBENÁGGINE, *f.* bunătate, simplitate; simplitate peste măsură, încredere peste măsură, tontie.

DABBÉNE, *a.* onestu, bunu, cinstitu.

DABBENUÓMO, *m.* omu onestu; bunicelu, prostaticu.

DACCHÈ, *cong.* fiindcă, pentru că, încătu.

DADDOVÉRO, *avv.* într'adevăru, seriosu

DADEGGIÁRE, *v. n.* a se juca în cubi, a da în cubi.

DÁDO, *m.* cubu, ecsaedru; partea cubică a unui pedestalu şi orîce lucru de formă cubică.

DÁGA, *f.* şişu, junghieru, hangeru; pumnaru.

DAGHERROTIPÍA, *f.* daguerotipie, artea de a protrage imagini prin efectulu luminei.

DAGHERRÓTIPO, *m.* daguerotipu.

DÁI: O, *m* căprioară, ciută.

DÁI EA, *f.* dalie (o floare)

DALLATO, DA LÁTO, *avv.* alăturea, pe alăturea.

DÁLLE DÁLLE, *avv.* necontenitu, neîncetatu.

DÁLLO, *art.* zicere care ţine loculu prepesiţiunei *da* cîndu însoţeşte articululu lo.

DALMÁTICA, *f.* dalmatica, haină ce poartă diaconii, dulamă.

DÁMA, *f.* damă, doamnă, cocoană; joculu da meloru.

DAMASCÁRE, *v. a.* a damaschina, a damasca.

DAMASCHÍNO, *a.* damaschinu, damaschinatu.

DAMÁSCO, *m.* damascu, materie înfloratâ cu auru, argintu şi mătase care mai dinainte se fabrica la Damascu.

DAMEGGIÁRE, *v. n.* a face curtea dameloru.

DAMERÍNO, *m.* muerelnicu, omu care îngrijeşte prea multu a se orna şi a plăcea dameloru.

DAMIGÉLLA, *f.* domnişoară, demoazelă, duducă, fată nobilă, fată de o condiţiune civilă.

DAMIGÉLLO, *m.* june, tînăru, flăcău; june nobilu.

DAMIGIÁNA, *f.* butelcă sau bocalu mare care serveşte a păstra vinu şi alte licuide.

DAMÍNA, *f.* domnişoară, coconiţă.

DÁMMA, *f.* căprioară, ciută.

DÁMO, *m.* amantu, amorezu, ibovnicu; ţîngău.

DANÁRO, *m.* denaru, banu; o greutate; bani, parale.

DANARÓSO, *a.* bănosu, bogatu, avutu, paraleu.

DANNÁBILE, *a.* damnabilu, demnu de osîndă, de blestemu, de defăimare; necuviinciosu, blestematu.

DANNAMÉNTO, *m.* osîndire, blestemu, perdiţiune.

DANNÁRE, *v. a.* a osîndi, a blestema, a condamna; a desaproba, a defăima, a huli; a osîndi la munca iadului; — *i dannati*, cei osîndiţi la infernu.

DANNATÓRE, *m.* osânditoru.

DANNAZIÓNE, *f.* damnaţiune, perdiţiune eternă, osîndire la munca iadului, blestemu.

DANNEGGIAMÉNTO, *m.* păgubire, vătămare, bîntuire.

DANNEGGIÁRE, *v. a.* a dauna, a pricinui pagubă, vătămare, stricăciune; — *danneggiato*, păgubaşu.

DANNEGGIATÓRE, *m.* celu ce pricinueşte vreo pagubă, vreo stricăciune, vătămătoru, bîntuitoru.

DANNÉVOLE, *a.* de osînditu.

DANNIFICÁRE, *v. a.* a aduce pagubă, a dauna, a bîntui.

DÁNNO, *m.* pagubă, daună, stricăciune, vătămare.

DANNÓSO, *a.* păgubitoru, vătămătoru, bîntuitoru.

DÁNTE, *m.* piele de cerbu.

DANTEGGIÁRE, *v. n.* a imita stilulu lui Dante.

DANTÉSCO, *a.* după maniera lui Dante, dantescu.

DANTÍSTA, *m.* celu ce studiează sau imitează pe Dante, dantistu.

DÁNZA, *f.* danţu, jocu, balu.

DANZÁRE, *v. n.* a dănţa, a dănţui, a juca.

DANZATÓRE, *m.* dănţuitoru, jucătoru; peclivanu

Digitized by Google

DÁPE, *f.* mâncare, bucate.
DAPPERTÚTTO, *avv.* pretutindinea.
DAPPIÈ, DAPPIÈDE, *avv.* josu, din josu, în partea cea mai de desubtu; — *farsi dappiè*, a lua de la începutu.
DAPPOCÁGGINE, *f.* incapacitate, netrebnicie.
DAPPÓCO, *a.* incapabilu, netrebnicu, ticâlosu, miselu, de nici o valoare, neîndemnaticu.
DAPPÓI, *avv.* pe urmâ, în urmâ, după aceea.
DAPPOICHÈ, *avv.* de cându; câci.
DAPPRÉSSO, DA PRÉSSO, *avv.* aproape, de aproape.
DA QUÌNCI INNÁNZI, de acumu înainte, în viitoru, în timpulu viitoru.
DARDEGGIÁRE, *v. a. e n.* a darda, a arunca, a asvîrli, a isbi cu.
DARDIÉRO, *m.* arcaşu, sâgetâtoru.
DÁRDO, *m.* dardâ, sâgeatâ, lance.
DÁRE, *v. a.* a da, a dârui; a face o donaţiune, o danie, unu presentu; a da în mânâ, a încredinţa; a permite, a acorda, a îngâdui; a lovi, a isbi, a bate; a se apropia; — *darsi*, a se preda; a se supune; a se da, a se deda, a se da cu totulu, a se apleca; — *darsi guardia*, a se pâzi, a se feri; — *dare in mano*, a preda, a da în mânâ; — *dare a prestito*, a da împrumutu, a împrumuta; — *darsi alla fuga*, a da fuga; — *dar la propria parola*, a şi da cuvîntulu; — *dare un bacio*, a da o gurâ, a sâruta; — *dar scampo*, a da drumulu; — *dar calci*, a da cu piciorulu; — *darsi braccio, darsi mano*, a se ţinea de braţu, de mânâ; — *dar l'elemosina*, a milui, a da milostenie, a da de pomanâ; — *dar la caccia*, a goni, a lua în goanâ; — *darsi buon tempo*, a petrece bine, a se veseli, a petrece o viaţâ plâcutâ; — *dar ragione*, a da dreptate.
DÁRSENA, *f.* darsenâ, partea cea din lâuntru a unui portu unde se retragu corâbiile de reparatu.
DÁRTRO, *m.* pecingene, o boalâ pe pele.
DARTRÓSO, *a.* pecinginosu
DASSÉZZO, DA SÉZZO, *m.* în loculu celu de pe urmâ.
DÁTA, *f.* datâ, leatu; cualitate, condiţiune
DATÁRE, *v. a.* a data, a pune data, leatulu.
DATARÍA, DATERÍA, *f.* daterie, unu felu de canţelariâ la Curtea Romei.
DATÁRIO, *m.* datariu, presidentulu dateriei.
DATÍVO, *a.* dâtâtoru; — *s. m.* dativu.
DÁTO, *a.* datu, dâruitu, acordatu, încredinţatu; — *s. m.* cuantitate datâ, cunoscutâ care serveşte de basâ la o cercetare; — *dato che*, suposîndu câ.
DATÓRE, *m.* dâtâtoru, dâruitoru.
DÁTTERO, DÁTTILO, *m.* curmalu; curma, curmalâ.
DATTILÍFERO, *a.* producâtoru de curmale.
DÁTTILO, *m.* dactilu, picioru de versu din una lungâ şi doâ scurte.
DATTÓRNO, *avv.* împrejuru, pe lângâ.
DA ÚLTIMO, în sfîrşitu, în ceea de pe urmâ.
DAVANTÁGGIO, *avv.* mai multu.
DAVÁNTI, DAVÁNTE, *avv.* înainte, împrotivâ, în faţâ, în presenţâ.
DAVANZÁLE, *m.* scosâturâ, eşiturâ, partea dinainte.
DAVÁNZO, D'AVÁNZO, *avv.* de prisosu.
DAVVÉRO, *avv.* într'adevâru, adevâratu.
DAZIÁRE, *v. a.* a vâmui, a vâmâşi.
DAZIÁRIO, *a.* relativu la vamâ.
DAZIÈRE, *m.* vamâşu.
DÁZIO, *m.* vamâ, biru.
DAZIÓNE, *f.* dare, predare; fapta de a se preda.
DE', *art.* zicere care ţine loculu preposiţiunei *di* şi alu articolului *i*.
DÉA, *f.* zeitate, zeiţâ, zînâ; femee foarte frumoasâ; iubitâ, amantâ, amorezâ.
DEALBÁTO, *a.* albitu, înâlbitu.
DEAMBULÁRE, *v. n.* a se plimba, a face o plimbare.
DEAMBULAZIÓNE, *f.* plimbare, preâmblare.
DÉBBIO, *m.* tâiarea pâduriloru.
DEBELLAMÉNTO, *m.* învingere, biruire, cucerire.
DEBELLÁRE, *v. a.* a cuceri, a învinge, a birui, a cotropi.
DEBELLATÓRE, *m.* cuceritoru, învingâtoru, biruitoru.
DÉBILE, *a.* debilu, slabu, neputinciosu, chilavu.
DEBILITAMÉNTO, *m.* debilitare, slâbire, slâbiciune.
DEBILITAZIÓNE, *f.* debilitaţiune, slâbiciune, neputinţâ.
DÉBITO, *m.* datorie, datorinţâ, îndatorire, îndatorare; — *a.* dreptu, cuviinciosu, cerutu, necesaru, legiuitu.
DEBITÓRE, *m.* datoru, datornicu, debitoru.
DÉBOLE, *a.* debilu, slabu, neputinciosu, nedestoinicu; — *s. m.* slâbiciune; patima domnitoare a unei persoane.
DEBOLÉZZA, *f.* debilitate, slâbiciune, neputinţâ; nedestoinicie, nestatornicie, incapacitate, neîndestulare; imprudinţâ; uşorinţâ.
DÉCA, DÉCADE, *f.* decadâ, unu corpu divisu în 10 pârţi.
DECACÓRDO, *m.* decacordu, instrumentu cu 10 coarde.
DECADÉNZA, *f.* decadinţâ, scâdere, împuţinare.
DECADÉRE, *v. n.* a scâdea, a câdea, a ajunge într'o stare mai proastâ, a se surpa; a pierde; a slâbi, a se împuţina, a se micşora, a scâpâta.
DECADIMÉNTO, *m.* decâdinţâ, scâdere, perdere.
DECAÉDRO, *m.* decaedru.
DECÁGONO, *m.* decagonu.
DECÁLOGO, *m.* decalogu, cele zece porunci.
DECALVÁRE, *v. a.* a pricinui pleşuvie.
DECAMERÓNE, *m.* decameronu.
DECAMPAMÉNTO, *m.* mutarea lagârului sau taberei dintr'unu locu la altulu, decampare.
DECAMPÁRE, *v. n.* a decampa, a ridica lagârulu; a se trage dintr'unu locu, a se retrage, a renunţa.
DECANÁTO, *m.* decanatu, serviţiulu unui decanu.
DECÁNO, *m.* decanu, celu mai vechiu după rîndulu primirei într'o corporaţiune, într'o societate.
DECANTÁRE, *v. a.* a lâuda în publicu, a celebra; a scurge, a vârsa cu încetulu unu licuidu spre a nu se amesteca cu drojdiile ce s'au aşezatu pe fundulu vasului.
DECAPITÁRE, *v. a.* a decapita, a tâia capulu, a descâpâţina.
DECAPITAZIÓNE, *f.* decapitare, descâpâţinare, tâiarea capului.
DECASÍLLABO, *a. e s. m.* decasilabu, de zece silabe.
DECENNÁLE, DECÉNNE, *a.* de zece ani, decenalu.

Digitized by Google

DECÉNNIO, *m.* deceniu, cursu de zece ani.
DECÉNTE, *a.* decentu, decinte, cuviinciosu, cuvenitu, care șede bine, după cumu cere cuviința.
DECÉNZA, *f.* decență, decință; cuviință; modestie.
DECESSIÓNE, *f.* DECÉSSO, *m.* moarte, râposare; plecare.
DECÉSSO, *a.* plecatu; mortu, râposatu.
DECEZIÓNE, *f.* înșelăciune, decepțiune, amăgire.
DECHINAMÉNTO, *m.* declinațiune, scâpătare.
DECHINÁRE, *v. n.* a scâdea, a declina, a se trage.
DECÍDERE, *v. a.* a tăia, a scoate; a decide, a hotârî.
DECIFERÁRE, *v. a.* a decifra, a descurca; a esplica.
DÉCIMA. *f.* dejmă, zeciuială.
DECIMÁBILE, *a.* care se poate dejmui.
DECIMÁLE, *a.* zecimalu, decimalu.
DECIMÁRE, *v. a.* a dejmui; a zeciui, a omorî sau a osîndi la vreo altă pedeapsă pe unulu din 10.
DECIMAZIÓNE, *f.* zeciuire.
DECÍMETRO, *m.* decimetru, măsură de lungime care este a zecea parte dintr'unu metru.
DECIMILLÍMETRO, *m.* decimilimetru.
DÉCIMO, *m.* a zecea parte; — *a.* alu zecelea; nătângu.
DECÍNA, *f.* zece, zecime, zece lucruri.
DECISIÓNE, *f.* decisiune, hotărire, chipzuire.
DECISÍVO, *a.* decisivu, hotărîtoru.
DECISÓRE. *m.* hotăritoru, celu ce hotărește.
DECLAMÁRE, *v. a.* a declama, a rosti, a zice, a citi cu voace mare, cu tonulu și cu gestele cuvenite; — *v. n.* a înjura, a vorbi în contra unei persoane sau unui lucru.
DECLAMATÓRE, *m.* declamatoru.
DECLAMATÓRIO, *a.* declamatoriu, de declamațiune.
DECLAMAZIÓNE, *f.* declamațiune, declamare; espresiuni și frase pompoase, îngâmfate; cuvîntu rostitu cu prea mare afectațiune.
DECLARATÓRIO, *a.* declaratoriu, care declară.
DECLINÁBILE, *a.* declinabilu.
DECLINAMÉNTO, *m.* declinare; povîrnire.
DECLINÁRE, *v. a.* a pleca, a întoarce; a declina; — *v. n.* a se povîrni, a se pleca spre sfîrsitu, a scâdea, a se slăbi, a se împuțina; a se depârta, a se abate, a declina; a se trage, a se retrage.
DECLINAZIÓNE, *f.* plecare, întoarcere, declinare, declinațiune, povîrnire, scâdere, decadință, slăbire, împuținare, depârtare, retragere; abaterea acului magneticu din direcțiunea lui câtră polu; depârtarea unei stele dela ecuatoru.
DECLÍNO, *m.* declinațiune, declinare.
DECLÍVE, DECLÍVO, *a.* povîrnitu, plecatu, costișu.
DECLÍVIO, *m.* povîrnișu, declivitate, clină.
DECOLLÁRE, *v. a.* a decapita, a tăia capulu.
DECOLLAZIÓNE, *f.* decapitare, decapitațiune.
DECOMPÓRRE, *v* a. a decompune, a descompune, a desface, a analisi.
DECOMPOSIZIÓNE, *f.* decompunere, descompunere. decompositiune, desfacere, analisire; stricăciune, schimbare, disolvire, putreziciune.
DECORAMÉNTO, *m.* decorare, împodobire.
DECORÁRE, *v. a.* a decora, a împodobi, a înfrumuseța, a orna, a gâti; a onora cu o decorațiune, cu o cavalerie.
DECORAZIÓNE, *f.* decorațiune, ornamentu, podoabă; cavalerie, semnu de onoare, de distincțiune.
DECÓRO, *m.* decoru, cuviință, nobleță, mărire.
DECORÓSO, *a.* cuviinciosu, nobilu, mărețu.
DECÓRRERE, *v. n.* a trece, a se duce, a decurge.
DECORRIMÉNTO, *m.* trecere, decurgere.
DECÓRSO, *m.* trecere, fugă; — *a.* trecutu, decursu.
DECÓTTO, *m.* decoctu.
DECOZIÓNE, *f.* fierbere în apă; decocțiune; falimentu.
DECREMÉNTO, *m.* scâdere, împuținare.
DECREPITÀ, DECREPITÉZZA, *f.* decrepitudine, bătrînețe adîncă, înzilare; hodorogire.
DECRÉPITO, *a.* decrepitu, înzilatu, bătrînu, gârbovitu de slăbiciunea bătrînețiloru; hodorogu.
DECRESCÉNDO, *m.* decrescendo (espresiune musicală).
DECRESCÉNTE, *a.* scâzîndu.
DECRÉSCERE, *v. n.* a scâdea, a se împuțina.
DECRESCIMÉNTO, *m.* scâdere, împuținare, micsorare.
DECRETÁLE, *f.* decretale, decisiuni ale papei în deosebite casuri de dreptu canonicu, reforme bisericești, s. c. l.; decretu canonicu.
DECRETALÍSTA, *m.* decretalistu, canonistu.
DECRETÁRE, *v. a.* a decreta, a da afară unu decretu.
DECRÉTO, *m.* decretu, ordinu, poruncă, hotărire.
DECÚBITO, *m.* fapta de a zăcea, de a fi culcatu, betegeală, betegire, beteșugu.
DECUMÁNO, *m.* celu ce lua cu arendă dijmele.
DÉCUPLO, *a.* înzecitu, decuplu.
DECÚRIA, *f.* decurià, zecime, trupă de zece soldați la Romani.
DECURIONÁTO, *m.* demnitatea decurioniloru.
DECURIÓNE, *m.* decurionu, zeceriu.
DÉDICA, *f.* dedicare, sânțire, tîrnosire a unei biserici; dedicațiune, afierosire, închinare de unu lucru în numele cuiva.
DEDICÁRE, *v. a.* a dedica, a sânți, a tîrnosi, a afierosi, a închina, a da în numele cuiva.
DEDICATÓRE, *m.* celu ce face o dedicațiune.
DEDICATÓRIA, *f.* epistolă dedicatoriă, scrisoarea prin care se închină cuiva o carte sau altu ceva.
DEDICATÓRIO, *a.* dedicatoriu, relativu la dedicațiune.
DEDICAZIÓNE, *f.* dedicațiune, tîrnoseală, consecrațiune, inaugurare, sânțire, închinare.
DÉDITO, *a.* dedatu, aplecatu, datu cu totulu.
DEDIZIÓNE, *f.* predare, supunere, capitulare.
DEDÚRRE, *v. a.* a deduce, a trage; a duce în josu; a scoate, a împuțina; — *v. n.* a se prigoni, a vorbi înaintea judecății.
DEDUCÍBILE, *a.* deducibilu; de scâzutu.
DEDUZIÓNE, *f.* deducere, deducțiune, urmare ce se trage prin rezonamentu; scoatere, scâdere, scâzâmîntu.
DEFATICÁRE, *v. a.* a osteni, a obosi, a supâra.
DEFECÁRE, *v. a.* limpezi, a curăți de drojdii.
DEFECAZIÓNE, *f.* limpezire, curățire de drojdii.
DEFERÉNTE, *a.* deferentu, conductoru.

Digitized by Google

DEFERÉNZA, *f.* deferință; onoare, supunere.
DEFERÍRE, *v. a.* a pîrî; a deferi, a conforma opiniunea sa cu opiniunea celorlalți; — *deferire il giuramento*, a deferi unu jurâmîntu, a da cuiva jurâmîntu, a lu pune sâ jure.
DEFÉSSO, *a.* obositu, ostenitu, fatigatu.
DEFEZIONÁRE, *v. n.* a pârâsi o partidâ, a se lepâda de unu lucru, a deserta, a defecționa.
DEFEZIÓNE, *f.* defecțiune, lepâdare, desertare, pârâsire de o pârtidâ, trâdare.
DEFICIÉNTE, *a.* care lipsește, scade, se împuținează.
DEFICIÉNZA, *f.* lipsâ, trebuință, împuținare.
DEFINÍBILE, *a.* definibilu, care se poate defini.
DEFINÍRE, *v. a.* a defini, a determina, a esplica, a hotârî; a fini, a termina, a isprâvi.
DEFINITÍVO, *a.* definitivu, hotâritoru, decisivu.
DEFINITÓRE, *m.* definitoru, celu ce definește.
DEFINIZIÓNE, *f.* definire, definițiune; finire, isprâvire, terminare; decisiune, hotârire.
DEFLAGRAZIÓNE, *f.* deflagrațiune, învâpâiere.
DEFLEMMÁRE, *v. a.* a scoate pârțile apoase dintr'o substanță, a scoate flegma.
DEFLORÁRE, *v. a.* a deflora, a lua floarea, frâgezimea, a strica.
DEFLORAZIÓNE, *f.* deflorațiune, deflorare, stricare.
DEFLÚSSO, *m.* scurgere, curgere.
DEFORMÁRE, *v. a.* deforma, a face deformu, a strica, a schimosi, a poci, a altera, a schilâvi.
DEFORMAZIÓNE, *f.* deformare, deformațiune, alterațiune, schimbare, schimosire, pocire, strâmbare.
DEFÓRME, *m.* deformu, stricatu, pocitu, schimositu, schimonositu, alteratu, ciudatu, strâmbatu.
DEFORMITÀ, *f.* deformitate, schimonositurâ, pociturâ, uriciune, cusuru; bâhanie.
DEFRAUDÁRE, *v. a.* a defrauda, a înșela, a zâdârnici așteptarea cuiva.
DEFRAUDATÓRE, *m.* defraudatoru, înșelâtoru.
DEFRAUDAZIÓNE, *f.* defraudare, defraudațiune, înșelare, înșelâciune, zadârnicire.
DEFÚNTO, *m.* mortu, râposatu.
DEGENERÁRE, *v. n.* a degenera, a se bastarda, a și strica natura, a se altera, a pierde din meritele sau din cualitâțile sale, a se preface, a se schimba.
DEGENERAZIÓNE, *f.* degenerare, degenerațiune, bastardare, stricare, prefacere, scâdere.
DEGÉNERE, *a.* degeneratu, bastarditu.
DEGLUTÍRE, *v. a.* a înghiți.
DEGLUTIZIÓNE, *f.* înghițire, deglutițiune.
DEGNÁRE, *v. n.* a binevoi, a se înjosi, a se umili, a se milostivi, a demna, a se pleca, a îngâdui.
DEGNAZIÓNE, *f.* demnare, binevoire.
DEGNÉVOLE, *a.* binevoitoru, afabilu, îngâduitoru, milostivu.
DEGNEVOLÉZZA, *f.* binevoire, îngâduire, complâcință, afabilitate, îngâduire.
DEGNIFICÁRE, *v. a.* a face demnu, a învrednici.
DÉGNO, *a.* demnu, vrednicu; cuvenitu, cuviinciosu, proporționatu; bunu, însemnatu, alesu.
DEGRADAMÉNTO, *m.* degradare, scâdere, înjosire.
DEGRADÁRE, *v. a.* degrada, a înjosi, a lipsi pe cineva dintr'unu postu, dintr'unu rangu; a împuțîna, a micșora; a pâgubi, a se slâbi; — *degradarsi*, a se degrada, a se înjosi, a se desonora, a se necinsti.
DEGRADAZIÓNE, *f.* degradațiune, degradare, înjosire, pâgubire, slâbire, micșorare; desonorare, necinstire, pricâjire.
DEH! *inter.* ha! de!
DEÌ, *m.* deiu.
DEICÍDA, *m.* deicidu, ucigașu alu Mântuitorului.
DEICÍDIO, *m.* deicidiu, moartea Mântuitorului.
DEIFICAMÉNTO, *m.* înzeire, zeificare, apoteosire.
DEIFICÁRE, *v. a.* á înzei, a zeifica, a apoteosi.
DEIFICAZIÓNE, *f.* zeificare, apoteose.
DEÍFICO, *a.* divinu, dumnezeescu, zeescu.
DEIFÓRME, *a.* care are formâ de Dumnezeu.
DEISMO, *m.* zeismu, sistema acelora care priimescu esistența lui Dumnezeu fâr'a priimi nici unu felu de revelațiune.
DEÍSTA, *m.* deistu.
DEITÀ, *f.* zeitate, zeime.
DEIÉTTO, *m.* înjositu, umilitu, desprețuitu.
DEIEZIÓNE, *f.* înjosire umilință, despreț.u.
DELATÓRE, *m.* delatoru, denunțatoru, pîritoru.
DELAZIÓNE, *f.* delațiune, denunțiațiune, denunțare, pîrâ, acusațiune secretâ, spionagiu.
DELÉBILE, *a.* ce se poate șterge, desființa, strica.
DELEGÁRE, *v. a.* a delega, a deputa, a însârcina
DELEGATÍZIO, *a.* de delegatu, de delegațiune.
DELEGÁTO, *m.* delegatu, vechilu, mandataru, procuratore, deputatu, representantu; locuțiitoru; — *a.* delegatu, însârcinatu, orînduitu, trimisu.
DELEGAZIÓNE, *f.* delegațiune; serviciulu delegatului.
DELETÉRIO, *a.* deleteriu, stricâtoru, vâtâmâtoru.
DELFÍNO, *m.* delfinu (animalu marinu); fiulu primogenitu alu regiloru de Franța.
DELIBÁRE, *v. a.* a gusta, a atinge pe d' asupra.
DELIBERÁBE, *v. a.* a delibera, a chipzui, a desbate, a consulta, a cerceta, a se gândi, a se socoti; a hotârî, a se hotârî, a resolve, a face o hotârire, o resoluțiune; a adjudica.
DELIBERATÁRIO, *m.* adjudicataru, acela asupra câruia râmâne unu lucru ce se vinde prin mezatu.
DELIBERATÍVO, *a.* deliberativu, relativu la deliberare.
DELIBERAZIÓNE, *f.* deliberațiune, deliberare, consultare, desbatere, chibzuire; hotârire, resolutiune; adjudicare, adjudicațiune.
DELICATÉZZA, *f.* delicateță, finețâ, frâgezie, frâgezime, slâbiciune, gingâșie, moleciune; îndemînare, ușurință, îngrijire, destoinicie, judecată, bâgare de seamâ; desmerdâciune.
DELICÁTO, *a.* delicatu, moale; fragetu, slabu, gingașu; alesu, plâcutu, desmerdâtoru, deliciosu; frumosu, drâgâstosu; finu, subțire; scrupulosu.
DELICATÚRA, *f.* moleciune, delicateță afectatâ.
DELIMÁRE, *v. a.* a roade, a consuma, a pili.
DELINEAMÉNTO, *m.* delineare, facere, însemnare a conturului; figura care resultâ din delineațiune, din tragerea unui conturu; schițâ.
DELINEÁRE, *v. a.* a delinea, a schița, a face schița sau planulu unui tablou, unei picturi; a desemna; a descrie, a înfățișa prin vorbe.
DELINEATÓRE, *m.* delineatoru.

Digitized by Google

DELINQUÉNTE, *m.* delincuentu, culpaşu, vinovatu; pâcâtosu.
DELINQUÉNZA, *f.* vinâ, vinovâţie, pâcâtuire.
DELÍNQUERE, *v. n.* a comite o crimâ, o greşealâ, unu pâcatu, a pâcâtui.
DELÍQUIO, *m.* leşinu.
DELIRAMÉNTO, *m.* delirare, bâiguire, aiurire, râtăcire; buimâcire.
DELIRÁNTE, *a.* delirantu, bâiguitoru, nebunu, buimacu, turbatu.
DELIRÁRE, *v. n.* a delira, a fi în deliriu, a aiuri, a bâigui, a se buimâci; a înnebuni.
DELÍRIO, *m.* deliriu, râtăcire, bâiguialâ, nebunie, estravaganţâ.
DELÍRO, *m* delirantu, nebunu, turbatu, buimacu.
DELÍTTO, *m.* delictu, crimâ, vinâ, pâcatu, transgresiune, călcare de lege, fârâ-de-lege, nelegiuire.
DELITTUÓSO, *a.* criminalu, culpabilu, culpaşu.
DELÍZIA, *f.* delicie, plăcere, desfătare, desmierdare; comoditate, odihnâ, delicateţâ.
DELIZIAMÉNTO, *m.* desfătare, desmierdare.
DELIZIÁRE, *v. a.* a face deliciosu; a desfâta, a desmierda; — *deliziarsi*, a se bucura, a se desfâta, a se desmierda.
DELIZIÓSO, *a.* deliciosu, plăcutu, desfătătoru, delicatu, frumosu; desmierdatu.
DEL PÁRI, *avv.* asemenea, într' acelaşi chipu, ca şi, totu aşa, atîtu, deopotrivâ.
DEL RÉSTO, *avv.* însâ, dar, iar, d'almintrelea, în sfîrşitu, cu toate acestea.
DÉLTA, *m.* deltâ, pâmîntu triânghiularu între doî îmbucături ale aceluiaşi fluviu.
DEL TÚTTO, *avv.* cu totulu, de totu, pe deplinu.
DELÚBRO, *m.* templu.
DELUCIDAZIÓNE, *f.* deslusire, esplicaţiune.
DELÚDERE, *v. a.* a zădârnici; a înşela.
DELUSIÓNE, *f.* zădârnicire; înşelare, amăgire.
DELUSÓRIO, *a.* zădarnicu, înşelătoru, amăgitoru.
DEMAGOGÍA, *f.* demagogie.
DEMAGÓGICO, *a.* demagogicu.
DEMAGÓGO, *m.* demagogu, omu ambiţiosu care umblă dupâ favorulu poporului; tribunu.
DEMANDÁRE, *v. a.* a da comisiune, a însărcina.
DEMANIÁLE, *a.* domenialu.
DEMÁNIO, *m.* domeniu, dominiulu Coroanei.
DEMARCAZIÓNE, *f.* demarcaţiune, grănituire, hotărnicire.
DEMENTÁRE, *v. a.* a înnebuni, a buimâci, a scoate de minte, a desminta, a năuci.
DEMÉNTE, *a.* smintitu, fârâ minte, nebunu.
DEMÉNZA, *f.* sminteală, nebunie, smintire, lipsire de minte, de judecată, deminţâ.
DEMÉRGERE, *v. a.* a funda, a înneca, a muia.
DEMERITÁRE, *v. n.* a vinui, a fi de vinâ.
DEMERITÉVOLE, *a.* nedemnu.
DEMÉRITO, *m.* demeritu, cădere din meritu, lipsâ de meritu, improbaţiune.
DEMERSIÓNE, *f.* demersiune, cufundare.
DEMÉRSO, *a.* cufundatu.
DEMOCRÁTICO, *a.* democraticu, poporaru.
DEMOCRAZÍA, *f.* democraţie, guvernulu poporului.
DEMOLÍRE, *v. a.* a dârîma, a da josu, a surpa.
DEMOLIZIÓNE, *f.* dârîmare; surpare.
DEMONÍACO, *a.* demoniacu, diabolicu.
DEMÓNIO, DÉMONE, *m.* demonu, diavolu, dracu, spiritu necuratu, geniu râu.
DEMONOLATRÍA, *f.* demonolatria, cultulu draciloru.
DEMORALIZZÁRE, *v. a.* a demoraliza, a strica nărăvurile, a corumpe, a deprava, a desmerda, a nărăvi.
DEMORALIZZAZIÓNE, *f.* demoralizare, demoralizaţiune, depravaţiune, corupţiune, desmerdare, nărăvire.
DENÁRO, *m.* dinaru, banu; bani, parale.
DENDRÍTE, *f.* dendrite, dendritu, piatrâ pe care se vedu figuri de arbori.
DENEGAMÉNTO, *m.* denegare, tăgăduire.
DENEGÁRE, *v. a.* a denega, a tăgădui, a nu acorda, a recusa.
DENEGAZIÓNE, *f.* denegare, denegaţiune, negare, tăgăduială, recusu, refusu.
DENIGRÁRE, *v. a.* a înnegri, a huli, a defăima.
DENIGRATÓRE, *m.* înnegritoru de onoarea cuiva, defăimătoru, hulitoru.
DENIGRAZIÓNE, *f.* înnegrire, hulă, defaimă.
DENODÁRE, *v. a.* a desnoda, a deslega, a desface.
DENOMINÁRE, *v. a.* a numi, a denumi, a denomina, a porecli; — *denominarsi*, a se numi, a se denumi, a se chiema.
DENOMINATÍVO, *a.* denominativu, care aratâ numele, care serveşte spre a denumi, denumitoru.
DENOMINATÓRE, *m.* numitorulu unei fracţiuni denominatoru, denumitoru.
DENOMINAZIÓNE, *f.* denominaţiune, denumire.
DENOTÁRE, *v. a.* a denota, a însemna, a arăta, a nota, a deosebi unu lucru de altulu.
DENOTATÍVO, *a.* care denoteazâ, arătătoru.
DENOTAZIÓNE, *f.* denotaţiune, notare, denotare, arătare, însemnare.
DENSAMÉNTO, *m.* îndesare, strîngere, îngroşare.
DENSÁRE, *v. a.* a îndesa, a strînge, a îngroşa, a clicăi.
DENSITÀ, *f.* densitate, desitate, desime, grosime.
DÉNSO, *a.* desu, grosu, strînsu, îndesatu, compactu.
DENTÁLE, *m.* unu felu de melcu, culbece; unu felu de peşte; — *a.* dintalu, relativu la dinţi.
DENTÁRE, *v. n.* a eşi dinţi; a scoate dinţii.
DENTÁTA, *f.* muşcâturâ.
DENTÁTO, *a.* dintatu, cu dinţi, crestatu, dintelatu.
DENTATÚRA, *f.* dintaturâ, totalitatea dinţiloru şi chipulu cu care suntu înşiraţi.
DÉNTE, *m.* dinte; colţu; putere, tărie; pismă, invidie, clevetire; — *dente molare*, măsea; — *mostrare i denti a taluno*, a arăta cuiva că nu avemu fricâ de dînsulu, că sîntemu în stare de a ne apăra, a se rîngi.
DENTELLÁTO, *a.* dintelatu, crestatu.
DENTELLIÉRE, *m.* scobitoare de dinţi.
DENTÉLLO, *m.* dinţişoru; sculpturâ, cioplitură crestată, făcută în formâ de dinţi, crestătură; dantelă.
DÉNTICE, *m.* unu felu de peşte.
DENTIÉRA, *f.* şirulu, cununa dinţiloru.
DENTIFRÍCIO, *m.* doftorie de curăţitu dinţii.
DENTÍSTA, *m.* dentistu, doftoru de dinţi.
DENTIZIÓNE, *f.* dentiţiune, eşirea dinţiloru.

Digitized by Google

DÉNTRO, *avv.* în, întru, înlăuntru; — *per di dentro*, din lăuntru, pe din lăuntru; — *le cose dentro*, cele din lăuntru; — *dentrovi*, intr'însulu, intr'însa; — *metter dentro*, a introduce; — *dar dentro*, a da împrotivă.

DENUDAMÉNTO, DENUDAZIÓNE, *m. f.* golire, desvălire.

DENUDÁRE, *v. a.* a goli, a despoia, a desvăli, a desbrâca, a denuda; a descoperi, a da pe față.

DENÚNZIA, *f.* denunțiațiune, denunțare, pîră.

DENUNZIAMÉNTO, *m.* denunțare, acuzare, pîrire.

DENUNZIÁRE, *v. a.* a denunța, a acusa, a pîri; a vesti, a da pe față, a face cunoscutu.

DENUNZIATÓRE, *m.* denunțătoru, pîritoru.

DEONESTÁRE, *v. a.* a desonora, a necinsti, a strica.

DEOSTRUÍRE, *v. a.* a descuia, a desopila, a desobstrui.

DEPAUPERAMÉNTO, *m.* însărăcire, depauperare.

DEPAUPERÁRE, *v. a.* a depaupera, a însărăci, a goli.

DEPERIMÉNTO, *m.* deperire, slăbire, jigărire.

DEPERÍRE, *v. n.* a deperi, a peri cu încetulu, a slăbi, a se strica, a se surpa, a se desființa, a se jigări.

DEPILATÓRIO, *m.* depilatoriu, doftorie care face să cază pîrulu, care produce depilațiune.

DEPILAZIÓNE, *f.* depilațiune, căderea pîrului.

DEPLORÁBILE, *a.* deplorabilu, de plânsu, jalnicu.

DEPLORÁRE, *v. a.* a deplora, a plânge, a compătimi, a tângui.

DEPLORATÓRE, *m.* deploratoru, tânguitoru.

DEPLORAZIÓNE, *f.* deplorare, plânsu, jăluială.

DEPONÉNTE, *a.* deponentu; care depune.

DEPONIMÉNTO, *m* depunere; destituțiune.

DEPÓRRE, *v. a.* a depune, a pune josu; a se lăsa, a se lepăda de unu lucru, a renunța, a și da dimisiunea; a destitui, a scoate dintr'o funcțiune; a pune depositu, a da în păstrare; a da mărturie.

DEPORTÁRE, *v. a.* a deporta, a duce, a esila, a surguni la unu locu hotăritu.

DEPORTAZIÓNE, *f.* deportare, deportațiune.

DEPOSITÁRE, *v. a.* a depune, a pune depositu, a da în păstrare, a încredința unu lucru cuiva, a deposita.

DEPOSITÁRIO, *m.* depositaru, acela la care s'a pusu ceva depositu, căruia s'a încredințatu ceva.

DEPOSITERÍA, *f.* loculu în care se păstrează deposite.

DEPÓSITO, *m.* depositu, emanetu; depositare; magazie, archivă; mormîntu.

DEPOSITÓRE, *m.* depositoru, dopositatoru.

DEPOSIZIÓNE, *f.* depositiune, depunere; dare de mărturie; destituțiune; drojdiile și ori ce altu lucru care se așează pe fundulu unui vasu; grămădire de umezeli la vreo parte a corpului.

DEPÓSTO, *m.* depositiune; — *a.* depusu; depositatu; grămăditu; destituitu, scosu dintr'unu postu, dintr'o funcțiune.

DEPRAVAMÉNTO, *m.* depravare, corupere, stricare, mergere spre rău; demoralizare, nărăvire.

DEPRAVÁRE, *v. a.* a deprava, a corupe, a strica, a altera, a abate din direcțiunea regulată; a demoraliza, a nărăvi; a defăima, a necinsti.

DEPRAVATÓRE, *m.* depravatoru, coruptoru.

DEPRAVAZIÓNE, *f.* depravațiune, corupțiune, stricare, peire; demoralizațiune, imoralitate.

DEPRECÁBILE, *a.* rugătoru.

DEPRECAZIÓNE, *f.* deprecațiune, rugăciune.

DEPREDAMÉNTO, *m.* depredare, jefuire.

DEPREDÁRE, *v. a.* a depreda, a jefui, a prăda, a pustii.

DEPREDATÓRE, *m.* depredatoru, jefuitoru, prădătoru.

DEPREDAZIÓNE, *f.* depredațiune, jefuire, jafu, prădare, pustiire.

DEPRESSIÓNE, *f.* depresiune, apăsare, afundare; injosire, hulire, despreț, umilire.

DEPRÉSSO, *a.* apăsatu, afundatu; înjositu, umilitu, desprețuitu, hulitu, defăimatu.

DEPRESSÓRE, *m.* depresoru, apăsătoru.

DEPRÍMERE, *v. a.* a deprime, a da spre fundu, a afunda, a apăsa, a copleși; a umili, a defăima, a huli, a despreți, a înjosi.

DEPURÁRE, *v. a.* a depura, a curăți, a limpezi.

DEPURATÍVO, *a.* depurativu, curățitoru.

DEPURATÓRE, *m.* depuratoru, care depurează.

DEPURATÓRIO, *a.* care servește spre a depura.

DEPURAZIÓNE, *f.* depurare, depurațiune, curățire, limpezire.

DEPUTÁRE, *v. a.* a deputa, a delega, a însărcina.

DEPUTÁTO, *m.* deputatu, delegatu, mandataru, însărcinatu, trimisu, representantu.

DEPUTAZIÓNE, *f.* deputațiune, uniune de trămiși, de soli; congresu, comitetu, adunare.

DERELÍTTO, *a.* abandonatu, părăsitu, lăsatu.

DERELIZIÓNE, *f.* abandonare, părăsire, lăsare.

DERETÁNO, *a.* posterioru, d'îndărătu; — *s. m.* șezutu.

DERÍDERE, *v. a.* a derîde, a lua în rîsu, a bajocori, a ride, a și bate jocu de cineva, a păcăli, a îngâna.

DERISÍBILE, *a.* derisibilu, de risu, ridiculu.

DERISIÓNE, *f.* derîdere, derisiune, batjocură, păcălitură.

DERÍSO, *m.* derisiune; — *mettere in deriso*, a batjocuri.

DERISÓRE, *m.* derisoru, bajocuritoru, păcală.

DERISÓRIO, *a.* derisoriu, de risu, batjocuritoru.

DERÍVA, *f.* derivă, abaterea navei din drumulu ei.

DERIVÁRE, *v. a. e n.* a veni, a isvorî, a și trage începutulu de undeva; a se atîrna de; a scoate, a trage; a se depărta de țermi, de la malu, a pluti după curgerea apei, a se abate din drumulu său.

DERIVATÍVO, *a.* derivativu, care naște, se trage.

DERIVAZIÓNE, *f.* derivațiune, naștere, isvorire; operațiunea prin care se atrage sângele sau altu licidu dintr'o parte a corpului către alta.

DÉROGA, *f.* derogare, derogațiune, escepțiune.

DEROGÁBILE, *a.* derogabilu, la care se poate deroga.

DEROGAMÉNTO, *m.* derogare.

DEROGÁRE, *v. n.* a deroga, a modifica, a schimba; a face unu lucru nepotrivitu cu condițiunea în care ne aflămu, a face vreo escepțiune.

DEROGATÓRIO, *a.* derogatoriu, care coprinde o escepție.

DEROGAZIÓNE, *f.* derogațiune, escepțiune, schimbare, modificare, modificațiune; desființare.

Digitized by Google

DERRÁTA, *f.* zaherea, lucru de mâncare; marfă; parte, porțiune.
DERUBAMÉNTO, *m.* furtișagu, hoție.
DERUBÁRE, *v. a.* a fura; a borfăi; a lipsi, a substrage.
DERVÍS, DERVÍGIO, *m.* dervișu.
DÉSCO, *m.* masă.
DESCRITTÍVO, *a.* descriptivu, de descripțiune.
DESCRITTÓRE, *m.* celu ce descrie, descriptoru.
DESCRÍVERE, *v. a.* a descrie, a înfățișa, a arăta prin cuvinte; a scrie; a însemna.
DESCRIVÍBILE, *a.* descrivibilu, care se poate descrie.
DESCRIZIÓNE, *f.* descripțiune, descriere.
DESÉRTO, *m.* desertu, pustie, solitudine, pustietate, locu pustiiu, deșertu, neroditoru; — *a.* părăsitu, abandonatu, năpustitu, nelucratu, necultivatu; — *parlare al deserto*, a nu avea ascultători, a nu fi ascultatu.
DESERTÓRE, *m.* desertoru, soldatu care a fugitu din serviție; celu ce năpustește pe alții.
DESERZIÓNE, *f.* deserțiune, fugire din serviție; abandonare, năpustire, lăsare.
DESIÁNZA, *f.* rîvnă, dorință fierbinte, poftă.
DESIÁRE, *v. n.* a dori fierbinte, a rîvni, a lăcomi.
DESIDERÁBILE, *a.* de doritu, desiderabilu.
DESIDERÁRE, *v. a.* a desidera, a dori, a pofti; a lăcomi; a ura.
DESIDERÉVOLE, *a.* de doritu, desiderabilu.
DESIDÉRIO, *m.* dorință, poftă, doru, doioșie, desideriu.
DESIDERÓSO, *a.* doritoru, poftitoru, doiosu, duiosu.
DESÍDIA, *f.* lene, trîndăvie, neîngrijire.
DESIGNÁRE, *v. a.* a designa, a arăta, a însemna; a deputa, a orîndui, a alege; a hotărî, a destina.
DESIGNAMÉNTO, *m.* designare; destinare, orînduire.
DESINÁRE, *v. n.* a prânzi, a ședea la masă.
DESINÁRE, *m.* prânzire, prânzu.
DESINATÓRE, *m.* prânzitoru.
DESINÉNTE, *a.* desinentu, terminatu.
DESINÉNZA, *f.* desininţă, desinență, terminațiune.
DESÍO, *m.* doru, dorință, rîvnă, poftă, doioșie, nădulire.
DESIÓSO, *a.* doritoru, dorindu, rîvnitoru, doiosu.
DESIRÁRE, *v. a.* a dori, a pofti, a rîvni, a lăcomi.
DESÍRE, DESÍRO, *m.* dorință, doru, doioșie, rîvnă.
DESÍSTERE, *v. n.* a desiste, a înceta, a se lepăda, a se lăsa de ceva; a termina.
DESMOLOGÍA, *f.* desmologie, o parte a anatomiei.
DESOLAMÉNTO, *m.* desolare, devastare, pustiire, prăpădenie; întristare adîncă.
DESOLÁRE, *v. a.* a desola, a devasta, a prăpădi, a pustii; a întrista adîncu.
DESOLATÓRE, *m.* desolatoru, pustiitoru, prăpăditoru.
DESOLAZIÓNE, *f.* desolațiune, devastațiune, stricăciune, prăpădenie; întristare adîncă.
DESPÓTICO, *a.* despoticu, tiranicu, silnicu.
DESPOTÍSMO, *m.* despotismu, guvernu absolutu, arbitraru, tirănie, apăsare.
DÉSPOTA, DÉSPOTO, *m.* despotu, suveranu absolutu; tiranu.
DESPUMÁRE, *v. a.* a despuma, a lua, a curăți spuma.
DESPUMAZIÓNE, *f.* despumare, curățire de spumă.
DÉSSO, *pron.* elu însuși.
DESTAMÉNTO, *m.* deșteptare.
DESTÁRE, *v. a.* a deștepta, a scula pe cineva din somnu; a reînsufleți, a aținea, a întărîta, a zădări.
DESTATÓIO, *m.* deșteptătoru.
DESTATÓRE, *m.* celu ce deșteaptă.
DESTERITÀ, *f.* desteritate, îndemînare, iscusință.
DESTINÁRE, *v. a.* a destina, a determina, a hotărî, a designa, a orîndui, a stabili.
DESTINAZIÓNE, *f.* destinare, destinațiune, determinare, hotărîre, rînduială, întocmire, așezare, întrebuințare, orînduire.
DESTÍNO, *m.* destinu, soartă, ursită, fatalitate; orînduire, întrebuințare.
DESTITUÍRE, *v. a.* a destitui, a da josu, a scoate, a depărta dela unu oficiu; a părăsi, a lipsi, a lua.
DESTITÚTO, *a.* destituitu, lipsitu, privatu, măzilitu.
DESTITUZIÓNE, *f.* destituțiune, destituire, scoatere, depărtare dela o funcțiune, măzilire.
DÉSTO, *a.* deșteptu; isteț, activu, sprintenu, vioiu, veselu.
DÉSTRA, *f.* dreaptă, mâna dreaptă; brațu.
DESTRAMÉNTE, *avv.* cu iscusință, cu îndemînare.
DESTREGGIÁRE, *v. n.* a lucra cu iscusință.
DESTREZZA, *f.* agilitate; desteritate, îndemînare iscusință, isteciune, prudință.
DESTRIÉRE, DESTRIÉRO, *m.* calu mare și frumosu.
DÉSTRO, *m.* ocasiune, prileju, comoditate, oportunitate; — *a suo bel destro*, pe ticnite, în ticnă, cu înlesnire; — *cogliere il destro*, a se folosi de ocasiune.
DÉSTRO, *a.* dreptu; agilu, sprintenu; iscusitu, isteț, prudentu, îndemînaticu, activu; favorabilu; șiretu, vicleanu.
DESÚMERE, *v. a.* a lua, a scoate, a desume, a deduce.
DESÚNTO, *a.* luatu, csosu, dedusu, desumptu.
DETENÉRE, *v.* a. a deține, a avea în mână, a închide, a opri, a păstra.
DETENTÓRE, *m.* detentoru.
DETENÚTO, *m.* arestantu; — *a.* deținutu, opritu.
DETENZIÓNE, *f.* detențiune, avere în mână, posesiune materială, opreală, închidere.
DETÉRGERE, *v. a.* a șterge, a curăți.
DETERIORAMÉNTO, *m.* deteriorare, înjosorare, stricare, prăpădire, înrăutățire, odorojire.
DETERIORÁRE, *v. a.* a deteriora, a înjosora, a strica, a înrăutăți, a prăpădi; — *deteriorarsi*, a se deteriora, a se face mai rău, a se odoroji.
DETERMINÁRE, *v. a.* a determina, a mărgini, a hotărî, a regula, a însemna; a îndemna, a sili; a destina, a stabili, a resolve.
DETERMINATÍVO, *a.* determinativu.
DETERMINATÓRE, *m.* determinatoru, hotărîtoru.
DETERMINAZIÓNE, *f.* determinațiune, determinare, decidere, hotărîre, resoluțiune; mărginire.
DETERSÍVO, *a.* detersivu, curățitoru.
DETESTÁBILE, *a.* detestabilu, scârbosu, urîtu, uricîosu, nesuferitu, grozavu, rău.
DETESTÁRE, *v. a.* a scârbi, a urî, a detesta, a avea groază, a nu putea suferi, a urgisi.

Digitized by Google

DETESTAZIÓNE, *f.* detestare, detestaţiune, urâ, scârbâ, groazâ, urâciune.
DETONAZIÓNE, *f.* detonaţiune, detunare.
DETRÁRRE, *v. a.* a trage, a scoate; a defâima, a cleveti, a huli, a bîrfi.
DETRATTÓRE, *m.* hulitoru, defâimâtoru, bîrfitoru.
DETRAZIÓNE, *f.* scoatere, scâdere, scâzâmîntu; hulire, defâimare, bîrfire, clevetire.
DETRIMÉNTO, *m.* detrimentu, perdere, pagubâ, vătămare, daunâ, împuţinare, micşorare.
DETRONIZZÁRE, *v. a.* a detrona, a depune din tronu.
DETRÚDERE, *v. a.* a arunca afarâ cu repeziciune, a prăvăli, a asvîrli de susu în josu.
DÉTTA, *f.* datorie; creditu; norocu; — *a detta di taluno*, după cumu a spusu cineva.
DETTAGLIÁRE, *v. a.* a înfăţişa, a spune, a povesti cu deamăruntulu, a detalia.
DETTÁGLIO, *m.* detaliu, mănunţime; enumeraţiune minuţioasâ; — *vendere in dettaglio*, a vinde cu mărunţişulu, în detaliu.
DETTÁME, *m.* simţimentu, simţire, cugetu, ceea ce este dictatu de raţiunea naturalâ.
DETTAMÉNTO, *m.* dictare.
DETTÁRE, *v. a.* a dicta; a compune; a învăţa pe cineva, a lu îndemna.
DETTÁTO, *m.* dictando; compunere; învăţătură; dictare, îndemnare; proverbu, zicătoare.
DETTATÓRE, *m.* celu ce dictează; autoru; învăţătoru; secretaru; dictatoru.
DETTATÚRA, *f.* dictare, dictando.
DÉTTO, *m.* vorbâ, cuvîntu; zicătoare; — *a.* zisu, spusu, pronunţatu; — *detto fatto*, îndată.
DETURPAMÉNTO, *m.* contaminare, pângărire, pângăreală, necinste, neonoare.
DETURPÁRE, *v. a.* a contamina, a pângări, a profana, a mânji, a spurca, a feşteli.
DETURPATÓRE, *m.* pângăritoru.
DETURPAZIÓNE, *f.* pângăreală, contaminaţiune.
DEUTERONÓMIO, *m.* Deuteronomu.
DEVASTÁRE, *v. a.* a devasta, a desola, a pustii, a bostura, a prăpădi, a strica, a jefui.
DEVASTATÓRE, *m.* devastatoru, pustiitoru, bosturătoru, prăpăditoru, jefuitoru.
DEVASTAZIÓNE, *f.* devastare, devastaţiune, pustiire, bosturare, prăpădire.
DEVENÍRE, *v. n.* a ajunge, a trece dintr'o posiţiune, dintr'o stare într'alta.
DEVIAMÉNTO, *m.* deviare, abatere, depărtare.
DEVIÁRE, *v. n.* a devia, a se depărta, a se abate din drumu; a rătăci, a cârmi.
DEVIAZIÓNE, *f.* deviaţiune, abatere din drumu; cârmire; rătăcire; abatere din subjectu; distracţiune, ducere cu mintea.
DEVOLÚTO, *a.* devolutu, dobînditu, cuvenitu.
DEVOLUZIÓNE, *f.* devoluţiune, trecerea unui objectu dela o parte la alta, dela o persoană la alta.
DEVÓLVERE, *v. a.* a transmite, a face să treacă dela o parte la alta, dela o persoană la alta.
DEVÓTO, *a.* devotu, religiosu, evlaviosu, cucernicu; devotatu, afecţionatu, plecatu, supusu; închinatu, dăruitu, dedicatu; dedatu.
DEVOZIÓNE, *f.* devoţiune, evlavie, religiositate, cucernicie, pietate; afecţiune; închinare, supunere, plecăciune.
DI, *prep.* de, din, dintre; dela; despre; pentru; cu; depe; ca să; către; în; prin; decâtu; la — *di botto*, numai decâtu, îndată; — *di brigata*, cu toţi, toţi împreună; — *di buon' animo*, bucurosu, din toată inima; — *di buona voglia*, bucurosu, cu toată plăcerea; — *di buon' ora*, de vreme, timpuriu; — *di certo*, siguru; — *di cheto*, în linişte; — *di colta*, indată; — *di compagnia*, împreună; — *di concerto, di concordia, di conserva*, toţi cu o voace, toţi împreună; — *di continuo*, neîncetatu, necurmatu, necontenitu; — *di contro*, visavi, în faţă, în dreptu; — *di corsa, di corso*, alergându; — *di corto*, curîndu; — *di costa*, alăturea; — *di fermo*, de siguru, negreşitu, fără îndoială; — *di fianco*, alăturea; — *di filo*, necurmatu, neîncetatu; — *di fitto*, perpendicularicește; — *di forza*, cu silă; — *di fresco*, curîndu, nu de multu; — *di fronte*, dimprotivă; — *di furto*, pe furişu; — *di già*, ja, deja; — *di giorno in giorno*, din zi în zi; — *di giù*, josu, de josu, în josu; — *di grado*, bucurosu; grădatu, treptatu; — *di gran lunga*, cu multu; — *di grato*, gratis, în daru, de geaba, de pomană, fără plată; — *di grazia*, vă rogu, te rogu; — *di là*, acolo, de acolo; în lumea alaltă; — *di lancio*, fără intervalu; — *di lungi, di lunge*, de departe; — *di lungo*, fără nici o precurmare; — *di mala voglia, di male gambe*, cu neplăcere; — *di bene in meglio, di male in peggio*, din ce în ce mai bine, din ce în ce mai rău; — *di mal occhio*, cu neplăcere, cu ură, cu despreţu; — *d'imbolio*, pe sub ascunsu; — *di meno*, mai puţinu; — *di nascoso, di nascosto*, pe furişu, pe subtu ascunsu; — *di netto*, de odată; — *di nuovo*, de isnoavă; — *di soperchio*, peste măsură, prea multu; — *di soppiano*, încetu; — *di soppiato*, pe subtu ascunsu; — *di sorte*, aşa, astfelu; — *di sorta che*, astfelu încâtu; — *di straforo*, pe furişu, prin tainâ; — *di tanto in tanto, di tempo in tempo, di quando in quando, di tratto in tratto*, din timpu în timpu, câteodată, cândva, din cându în cându; — *di tratto*, de odată, cu iuţeală, într'o clipă; — *di vantaggio*, foarte bine; — *di verità, di vero*, într'adevăru; — *di volontà, di voglia*, de bună voe, de sine, bucurosu.
DÌ, *m.* zi; viaţă; timpu; luminâ; — *di dì in dì*, în toate zilele; — *ogni dì ne va un dì*, timpulu trece curîndu.
DIABÉTE, *m. e f.* diabită (o boală); o maşină idraulică.
DIABOLICAMÉNTE, *avv.* diavoliceşte, drăceşte, într'unu modu diavolicu, infernalu.
DIABÓLICO, *a.* diavolicu, infernalu, drăcescu.
DIÁCCIO, *m.* ghiaţă.
DIÁCINE, *esclam.* drace! bre!
DIACONÁTO, *m.* diaconatu.
DIACONÉSSA, *f.* văduvă, fată, ce în vechime se întrebuinţa la oarecare serviţii bisericeşti, diaconeasă.
DIÁCONO, *m.* diaconu.
DIADÈMA, *m.* diademă, legătură; coroană.
DIAFANITÀ, *f.* transparinţă, străvăzătură.
DIÁFANO, *a.* diafanu, transparinte, străvăzătoru.
DIAFÓRESI, *m.* diaforesă, transpiraţiunea, eşirea umezeliloru corpului prin pori.

Digitized by Google

DIAFORÉTICO, *a.* diaforeticu, diaforicu, pricinuitoru de transpiraţiune, de năduşeală.
DIAFRÁGMA, DIAFRÁMMA, *m.* diafragmă.
DIÁGNOSI, *f.* diagnose.
DIAGNÓSTICO, *a.* diagnosticu.
DIAGONÁLE, *a.* diagonalu; — *s. f.* diagonală, linie diagonală.
DIALÉTTICA, *f.* dialectică. o parte a logicei.
DIALÉTTICO, *a.* dialecticu, logicu; — *s. m.* dialecticu, filosofu.
DIALÉTTO, *m.* dialectu.
DIALÓGICO, *a.* dialogicu. care are forma dialogului.
DIALOGÍSMO, *m.* dialogismu, usulu formei dialogice.
DIALOGÍSTA, *m.* dialogistu, făcătoru de dialoguri.
DIALOGIZZÁRE. DIALOGÁRE, *v. n.* a dialoga, a conversa, a face conversaţiune; a compune dialoguri; a se disputa.
DIÁLOGO, *m.* dialogu, convorbire, conversaţiune; ceartă
DIAMANTÁIO, *m.* diamantaru.
DIAMÁNTE, *m.* diamantu.
DIAMANTÍNO, *a.* de diamantu; tare, adamantinu.
DIAMETRÁLE, *a.* diametralu, relativu la diametru.
DIAMETRALMÉNTE, *avv.* diametraliceşte.
DIÁMETRO, *m.* diametru.
DIAMINE. *inter.* drace! — *come diamine!* cumu naiba!
DIÁNA, *f.* Diana, zeiţa vînătoriloru; lună; — *batter la diana*, a bate zorile; — *per Diana!* zău! pre legea mea!
DIÁNZI, *avv.* curîndu, nu de multu.
DIÁPASON, *m.* octavă, totalitatea sunetelor ce o voace poate percurge.
DIAPENTE, *f.* cintă, cuintă.
DIÁRIO, *m.* ziaru, jurnalu; — *a.* alu zilei.
DIARÍSTA, *m.* ziaristu.
DIARRÉA, *f.* diarie, urdinare, cufurealâ.
DIÁSCOLO, *inter.* drace!
DIASCÓRDIO, *m.* diascordiu, ecligmă.
DIÁSPRO, *m.* iaspisu.
DIÁSTOLE, *f.* diastole, dilataţiune a inimei şi artereloru.
DIÁTESI, *f.* diatese, dispositiunea unui individu care este regulatu supusu la o boală determinată.
DIATÓNICO, *a.* diatonicu, care procede prin tonuri.
DIATRÍBA, *f.* diatribă, disertaţiune critică; critică aspră şi violinte; scrisu înjurătoru.
DIÁVOLA, DIAVOLÉSSA, *f.* drăcoaică, femee blestemată.
DIAVOLEGGIÁRE, *v. n.* a lucra într'unu chipu diavolicu, drăceşte, diavoleşte. ca draculu.
DIAVOLERÍA, *f* diavolie, drăcie, lucru diavolicu, fermecătorie, drăculie, blestemăţie; răutate; intrigă.
DIAVOLÉTO, *m.* drăcime, mulţime de draci; încurcătură, confusiune, învălmăşeală, dificultate.
DIÁVOLO, *m.* diavolu, dracu; omu rău, răutăciosu, blestematu; — *andar a casa del diavolo*, a fi osîndîtu la munca iadului; — *fare il diavolo a quattro*, a face multu sgomotu, a se porni cu multă mânie, a face totu mijloculu; — *andate al diavolo*, dute la dracu, draculu să te ia; — *il diavolo mi porti*, să fiu alu dracului; — *un povero diavolo*, unu omu sermanu; — *un buon diavolo*, unu omu bunu la inimă; — *un diavolo*, unu omu alu dracului; — *far vedere il diavolo in un'ampolla*, a înşela; — *avere il diavolo in corpo*, a fi rău, înverşunatu, furiosu; — *fa un tempo del diavolo*, este unu timpu alu dracului; — *che diavolo!* ce naiba!
DIAVOLÓNI, DIAVOLÍNI, *m. pl.* unu felu de cofeturi
DIBARBÁRE. *v. a.* a desrădăcina. a sterpi.
DIBARBICAMÉNTO, *m.* desrădăcinare; omizire, curăţire.
DIBARBICÁRE, *v. a.* a desrădăcina; a omizi, a curăţi.
DIBASSAMÉNTO, *m.* scădere, înjosire, micşorare.
DIBASSÁRE, *v. a.* a înjosi, a împuţina, a micşora.
DIBÁTTERE, *v. a.* a bate, a mesteca; a desbate; a clătina, a sgudui, a scutura; — *v. n.* a se mişca, a se turbura; — *dibattere l'acqua in un mortaio*, a se osteni în zădaru; a voi să facă unu lucru imposibilu; — *dibattere nel prezzo di una merce*, a lăsa o marfă mai josu.
DIBATTIMÉNTO, *m.* desbatere, discusiune.
DIBATTITÓIO, *m.* sistru (instrumentu de musică).
DIBOSCAMÉNTO, *m.* tăerea unei păduri.
DIBOSCÁRE, *v. a.* a tăia pădurile.
DIBRUCÁRE, *v. a.* a omizi unu arbore, a lu curăţi.
DIBUCCIÁRE, *v. a.* a descorţa, a descoji, a coji, a jupui coaja, a curăţi de coajă.
DICÁCE, *a.* satiricu, atingătoru, muşcătoru, gurăliu.
DICACITÀ, *f.* batjocură, lehăie.
DICASTÉRO, *m.* dicasteru, tribunalu, oficiu.
DÍCCO, *m.* zăgazu.
DICÉMBRE, *m.* dechemvrie, decembre, undrea.
DICÉNTE, *a.* zicându, celu ce zice, celu ce vorbeşte.
DÍCERE, *v. a.* a zice, a spune, a vorbi, a cuvînta.
DICERÍA, *f.* cuvîntu, cuvîntare; vorbe neinsemnătoare şi prea întinse, fleoncăniturâ; nuvelă nesigură.
DICERVELLÁRE, *v. a.* a ului, a ameţi.
DICÉVOLE, *a.* cuviinciosu, potrivitu.
DICHIARÁRE, *v. a.* a declara, a arăta, a da de faţă, a face cunoscutu, a pune înainte, a da să se cunoască; a esplica, a defini; a alege, a proclama.
DICHIARATÍVO, *a.* declarativu, deslusitoru.
DICHIARATÓRIO, *a.* declaratoru.
DICHÍNO, *m.* declinare; povîrnire; — *andare, venire al dichino*, a scădea, a se deteriora.
DICIANNÓVE, *a.* noăsprezece.
DICIANNOVÉSIMO, *a.* alu noăsprezecelea.
DICIASSÉTTE, *a.* şeaptesprezece.
DICIASSETTÉSIMO, *a.* alu şeaptesprezecelea.
DICÍBILE, *a.* care se poate zice, care se poate spune, cuviinciosu, potrivitu, proporţionatu.
DICIFERÁRE, *v. a.* a decifra, a citi, a esplica ceva scrisu în cifre; a esplica, a tălmăci.
DICIMÁRE, *v. a.* a cionti, a reteza, a scurta.
DICIÓTTO, *a.* optsprezece.
DICIOTTÉSIMO, *a.* alu optŭsprezecelea.
DICITÓRE, *m.* zicătoru, vorbitoru, oratoru.
DICITÚRA, *f.* chipu de a vorbi, stilu.
DICOTÓMO, *a.* bifurcatu, dicotomu
DIDASCÁLICO, DIDÁTTICO, *a.* didacticu, de instrucţiune.
DIÉCI, DIÉCE, *a.* zece.
DIECIMÍLA, *a.* zece mii.
DIECIÓTTO, *a.* optŭsprezece.
DIECISÉTTE, *a.* şeaptesprezece.

Digitized by Google

DIÉRESI, *f.* dierese, despârţirea unui diftongu în doâ silabe.

DIÉSIS, *m.* diesu, semnu musicalu.

DIÉTA, *f.* dietâ, regulâ ce pâzeşte cineva spre a şi păstra sau spre a şi câştiga sănătatea; abstininţâ de mâncare; adunare politică, mai alesu în Germania şi Ungaria.

DIETÉTICO, *a.* dieteticu, relativu la dietâ.

DIETREGGIÁRE, *v. n.* a se trage îndârătu, a se retrage.

DIÉTRO, *prep.* îndârătu, după, în dosu, la spate.

DIFÉNDERE, *v a.* a apâra, a acoperi, a scuti, a adâposti; a sprijini, a ajusta, a ocroti; a îngriji, a câuta, a păzi; a opri; — *difendersi*, a se apâra; a se adâposti; a se desvinovăţi.

DIFENDÉVOLE, *a.* de apâratu; care se poate apâra.

DIFENDIMÉNTO, *m.* apârare.

DIFENSÍBILE, *a.* de apâratu, defensibilu.

DIFENSÍVO, *a.* difensivu, de apârare.

DIFENSÓRE, *m.* apârâtoru, avocatu, ocrotitoru, protectoru, ajutâtoru.

DIFERÍRE, *v. n.* a se încrede, a avea încredere, deferinţâ; a amâna, a procrastina, a deferi.

DIFÉSA, *f.* apârare; apârătoare; ocroteală, ocrotire, protecţiune, ajutoru; desvinovăţire, justificaţiune.

DIFETTÁRE, *v. n.* a lipsi, a avea lipsâ, nevoe, defectu.

DIFETTÍVO, *a.* lipsitu de, defectivu.

DIFÉTTO, *m.* defectu, lipsâ, imperfecţiune, cusuru.

DIFETTÓSO, *a.* defectuosu, lipsitu.

DIFETTUOSITÀ, *f.* defectuositate, lipsâ, nevoe.

DIFFALCÁRE, *v. a.* a scâdea, a trage, a scoate dintr'o sumâ.

DIFFÁLCO, *m.* scâdere, rabatu, tragere, scoatere dintr'o sumâ.

DIFFÁLTA, *f.* lipsâ; vinâ; defectu, cosuru; rescoală, rebeliune; trâdare, lepâdare de o partidâ.

DIFFALTÁRE, *v. n.* a scâdea, a slâbi.

DIFFAMÁRE, *v. a.* a defâima, a desonora, a huli,

DIFFAMATÓRE, *m.* defaimâtoru, hulitoru, ponositoru.

DIFFAMATÓRIO, *a.* de defâimare, defâimâtoru.

DIFFAMAZIÓNE, *f.* defaimâ, hulâ, defâimare, hulire, desonorare, necinstire, ponosire, ponosu.

DIFFERÉNTE, *a.* diferentu, diferitu, deosebitu; neasemânatu, nepotrivitu.

DIFFERÉNZA, *f.* diferenţâ, diferinţâ, deosebire, nepotrivire, neasemânare, diversitate; chestiune, disputâ, prigonire, ceartâ, gîlceavâ.

DIFFERENZIÁRE, *v. a.* a distinge, a deosebi, a cunoaşte sau a determina diferinţa; — *v. n.* a diferi, a fi diferentu, a nu se asemâna, a nu fi deopotrivâ.

DIFFERIMÉNTO, *m.* diferire, deosebire; amânare

DIFFERÍRE, *v. a.* a diferi, a amâna, a întârzia, a zăbăvi; — *v. n.* a diferi, a se deosebi, a se distinge.

DIFFÍCILE, *a.* dificilu, greu, anevoe; delicatu, intractabilu, capriţiosu, pismătariţu, îndârătnicu, neîndupleeâciosu; aspru, severu.

DIFFICOLTÀ, *f.* dificultate, greutate, neîmlesnire, nevoe, nevoire, nevoinţâ; pedicâ, împedicare, improtivire, încurcâturâ; objecţiune.

DIFFICOLTÁRE, *v. a.* a îngreuia, a împedica.

DIFFICOLTÓSO, *a.* celu ce gâseşte dificultăti în toate lucrurile, câruia toate i se paru anevoe.

DIFFIDAMÉNTO, *m.* neîncredere, sfială, sfiiciune.

DIFFIDÁRE, *v. n.* a nu avea încredere, a bănui, a se teme, a fi la îndoială; — *v. a.* a lua toată speranţa la cineva.

DIFFIDÉNTE, *a.* sfiiciosu.

DIFFIDÉNZA, *f.* sfială, sfiire, neîncredere, prepusu.

DIFFÓNDERE, *v. a.* a respândi, a vârsa, a împrăştia, a turna, a presăra, a risipi; a împărţi; — *diffondersi*, a se respândi; a se întinde; a vorbi pe largu.

DIFFONDITÓRE, *m.* celu ce respândeşte, respânditoru.

DIFFORMÁRE, *v. a.* a deforma, a face deformu, a altera, a schimba, a schimosi, a poci forma unui lucru.

DIFFÓRME, *a.* deformu, schimnositu, pocitu.

DIFFORMITÀ, *f.* diversitate de formâ; deformitate, schimosire, pocire, schimonosituiâ.

DIFFUSIÓNE, *f.* difusiune, respândire, împrăştiere, dilatatiune, întindere, presărare, vârsare, risipire, împărţire.

DIFFUSÍVO, *a.* care respândeşte, împrăştieazâ.

DIFFÚSO, *a.* întinsu, respânditu, împrăştiatu; largu, eftenu la vorbe, prolicsu.

DIFILÁRE, *v. a.* a repezi; — *difilarsi*, a se repezi.

DIFILÁTO, *avv.* dreptu şi cu repeziciune.

DÍGA, *m.* zăgazu; stavilă, împedicare.

DIGERÉNTE, *a.* care are facultatea de a mistui.

DIGERIMÉNTO, DIGESTIMÉNTO, *m.* mistuire, digerire.

DIGERÍRE, *v. a.* a digeri, a mistui; a cerceta o materie cu toată atenţiunea, a şi da socoteală despre ceva, a se sili de a înţelege, de a şti cu desăvîrşire oarecare lucru; a suferi cu răbdare unu lucru supărătoru, a înghiţi noduri.

DIGERITÓRE, *m.* mistuitoru, digeritoru.

DIGESTÍBILE, *a.* digestibilu, de mistuitu.

DIGESTIÓNE, *f.* digestiune, mistuire.

DIGESTÍVO, *a.* digestivu, capabilu de a digeri, de a mistui.

DIGÉSTO, *m.* digestu, culesu de legi romane făcutu din ordinea împăratului Justinianu.

DIGHIACCIÁRE, *v. a.* a desghiăţa; — *v. n.* a se desghiăţa.

DIGIOGÁRE, *v. a.* a desjuga (boii).

DIGITÁLE, *a.* degetalu, alu degeteloru, relativu la degete; — *s. m.* digitale (plantă medicinală).

DIGITÉLLO, *m.* siminocu (plantă).

DÍGITO, *m.* degetu; o măsură.

DIGIUNÁRE, *v. n.* a posti, a ajuna; a mânca puţinu; — *digiunare a pane ed acqua*, a nu mânca decâtu pâine, şi a nu bea decâtu apâ.

DIGIUNATÓRE, *m.* ajunătoru, postitoru.

DIGIÚNO, *m.* ajunu, postu, înfrînare de bucate; mâncare puţină şi seacă; orîce felu de înfrînare sau de privaţiune; — *a.* pe nemâncate; — *digiuno di scienza*, lipsitu de învăţâturâ; — *pascere il digiuno*, a se sătura; — *le digiuna*, cele trei zile de postu ce se ţinu de catolici în cei patru timpi ai anului.

DIGNITÀ, *f.* demnitate, meritu, vrednicie; gradu, rangu, postu, funcţiune; mărime, mărire, nobleţă; seriositate respectabilă.

Digitized by Google

DIGNITÁRIO, *m.* demnitaru, celu ce are o demnitate, o posițiune, o dregătorie însemnată.
DIGNITÓSO, *a.* nobilu, mărețu, seriosu; demnu.
DIGOCCIOLÁRE, *v. a. e n.* a pica, a curge, a cădea câte o picătură, a țîrîi, a țirăi.
DIGRADÁRE, *v. a.* a împărți în graduri; a se face mai micu din pricina distanței; a degrada, - slăbi pe nesimțite lumina, umbrele și vâpsea lele unui tablou.
DIGRADAZIÓNE, *f.* degradațiune.
DIGRASSÁRE, *v. a.* a scoate grăsimea.
DIGREDÍRE, *v. n.* a face o digresiune; a se abate din drumu, a cârmi.
DIGRESSIÓNE, *f.* digresiune, abatere din subjectu; abatere din drumulu celu obicĭnuitu.
DIGRESSÍVO, *a.* digresivu, relativu la digresiune.
DIGRIGNÁRE, *v. a. e n.* a scrîșni din dinți, a rînji.
DIGROSSAMÉNTO, *m.* cioplire.
DIGROSSÁRE, *v. a.* a mai ciopli unu lucru, a lu face să nu fie așa de grosu precumu era mai nainte; a învăța, a civiliza.
DIGRUMÁRE, *v. a.* a rumega; a se gândi mai de multe ori la unu lucru, a lu ecsamina cu atențiune, a lu frămînta în mintea sa.
DIGRUMATÓRE, *m.* rumegătoru.
DIGUAZZAMÉNTO, *m.* clătinare, clătire; mâcâire.
DIGUAZZÁRE, *v. a.* a mestecă împrejuru, a clăti, a clătina; — *v. n.* a mâcâi.
DIGUISÁRE, *v. a.* a transforma, a prefaco.
DILACCIÁRE, DISLACCIÁRE, *v. a.* a deslega.
DILACERÁRE, *v. a.* a sfâșia, a rupe, a hângeri.
DILAGÁRE, *v. a.* a înneca, a inunda.
DILAGATAMÉNTE, *avv.* cu repeziciune, cu furie.
DILANIAMÉNTO, *m.* sfâșiere, sfâșieturâ, sfîrtecare.
DILANIÁRE, *v. a.* a sfâșia, a sfirteca, a face bucăți; a defăima.
DILAPIDAMÉNTO, *m.* resipire, istrăvire, irosire; delapidare.
DILAPIDÁRE, *v. a.* a resipi, a istrăvi, a irosi, a cheltui, a perde, a împrăștia înzădaru, a delapida.
DILAPIDATÓRE, *m.* resipitoru, istrăvitoru, irositoru.
DILAPIDAZIÓNE, *f.* resipire, irosire, istrăvire, cheltuială, resipă, împrăștiere zădarnică, delapidare.
DILATÁBILE, *a.* dilatabilu, întinsăciosu, lățiciosu.
DILATABILITÀ, *f.* dilatabilitate, întinsăciune, lățiciune.
DILATAMÉNTO, *m.* dilatare, întindere, lățire, lungire.
DILATÁRE, *v. a.* a dilata, a întinde, a lărgi, a lăți, a mări volumulu unui corpu.
DILATATÍVO, *a.* dilatativu, care are puterea de a dilata, de a întinde, de a lăți, de a mări.
DILATATÓRE, *m.* dilatatoru, întinzătoru.
DILATAZIÓNE, *f.* dilatațiune, întindere, mărire, lățire, lărgire; împrăștiere.
DILATÓRIO, *a.* dilatoriu, întârziătoru, trăgănătoru, amânătoru, pricinuitoru de zăbavă, de dilațiune.
DILAVAMÉNTO, *m.* spălăcire.
DILAVÁRE, *v. a.* a spăla, a șterge, a slăbi o vâpsea.
DILAZIONÁRE, *v. a. e n.* a întârzia, a zăbăvi, a trăgăna, a amâna, a acorda o dilațiune.
DILAZIÓNE, *f.* dilațiune, întârziere, zăbavă, amânare.
DILEGGIAMÉNTO, *m.* deridere, lucru în rîsu, batjocorire.
DILEGGIÁRE, *v. a.* a deride, a lua în rîsu, a batjocori, a desprețui, a și bate jocu de cineva sau ceva, a păcăli.
DILEGGIATÓRE, *m.* derisoru, desprețuitoru, batjocuritoru.
DI LEGGIÉRI, *avv.* lesne, cu facilitate.
DILEGGÍNO, *m.* cochetu, curtisanu, batjocuritoru, păcălitoru.
DILÉGGIO, *m.* derisiune, batjocură, despreț, păcălire.
DILÉGINE, *a.* slabu, moale, fără putere.
DILEGUAMÉNTO, *m.* perire din vedere, perdere, ștergere, încetare de a fi.
DILEGUÁRSI, *v. n.* a pieri din vedere, a se face nevăzutu, a se perde, a se șterge, a peri, a înceta.
DILÉGUO, *m.* perire din vedere, ștergere, perdere.
DILÉMMA, *m.* dilemă, argumentu care conține doă propositiuni împrotivitoare ce ducu la aceeași conclusiune.
DILETTÁBILE, *a.* desfătăciosu, delectabilu.
DILETTABILITÀ, *f.* delectabilitate.
DILETTÁNTE, *m.* doritoru, amatoru.
DILETTÁRE, *v. a.* a delecta, a desfăta, a desmierda, a plăcea, a înveseli.
DILETTAZIÓNE, DILETTAMÉNTO, *f. m.* delectațiune, delectare, desfătare, desmierdare, plăcere, bucurie.
DILETTÉVOLE, *a.* delectabilu, desfătătoru, desmierdătoru, desfătăciosu.
DILETTÍVO, *a.* dilectivu, iubitoru, binevoitoru.
DILÉTTO, *m.* delectare, delectațiune, desmierdare, desfătare, plăcere, bucurie; iubitulu, persoana iubită; amatu, favoritu; — *far della necessità diletto*, a răbda, a se supune soartei sale; — *andar a diletto*, a merge la plimbare; — *prendere a diletto*, a batjocori
DILETTÓSO, *a.* plăcutu, desfătătoru, drăgăstosu.
DILEZIÓNE, *f.* dilecțiune, iubire, dragoste.
DILIBRÁRE, *v. n.* a se pleca într'o parte și într'alta, a se hâțina, a se clătina.
DILICATÉZZA, *f.* delicateță; îndemnînare, ușorință, îngrijire; finețâ, frăgezie, frăgezime; slăbiciune, moleciune, gingășie.
DILICÁTO, *a.* delicatu, moale, fragedu, gingașu, finu.
DILICATÚRA, *f.* delicateță.
DILIGÉNTE, *m.* diligentu, silitoru, sîrguitoru muncitoru.
DILIGÉNZA, *f.* diligență, silință, sîrguință, muncă, îngrijire, strădanie, ecsactitate; diligență, trăsură mare care conține mai mulți călători și umblă mai iute decâtu trăsurile celo obicĭnuite.
DILIQUIDÁRE, *v. a.* a lămuri, a limpezi, a face licuidu; — *diliquidarsi*, a se face mai limpede, mai curatu.
DILISCÁRE, *v. a.* a desolza, a rade de solzi.
DILOMBÁRE, *v. a.* a deșela; a obosi; — *dilombarsi*, a se deșela; a se obosi, a se osteni, a se opinti.
DILOMBÁTO, *a.* deșelatu; obositu, ostenitu.

Digitized by Google

DILUCIDÁRE, *v. a.* a dilucida, a lâmuri, a deslușì, a declara, a lumina, a esplica.
DILUCIDAZIÓNE, *f.* dilucidare, dilucidațiune, deslușire, lâmurire, esplicațiune.
DILÚCULO, *m.* ziorî.
DILUÉNTE, *a.* diluinte, care subțiează umezelile.
DILUÍRE, *v. a.* a subția.
DI LUNGA MÁNO, *avv.* de multu.
DILUNGAMÉNTO, *m.* depârtare, alungare; prelungire, amânare.
DILUNGÁRE, *v. a.* a prelungi, a întinde; a depârta de sine, a alunga; — *dilungarsi*, a se depârta; a se abate din subjectu.
DILÚNGO, *avv.* îndată, fără a zăbăvi, fără zăbavă.
DILUVIÁNO, *a.* diluvianu, alu potopului.
DILUVIÁRE, *v. n.* a ploa tare, a inunda; a se îmbulzi.
DILÚVIO, *m.* diluviu, potopu; inundare, înnecâciune; ploae mare; abundanță, îmbilșugare; îmbulzeală, învasiune de popoare; unu felu de plasă mare.
DILUVIÓNE, *m.* mâncaciu.
DIMAGRAMÉNTO, *m.* slăbire; scădere.
DIMAGRÁRE, *v. a.* a slăbi, a face slabu; — *v. n.* a se slăbi; a se împuțina, a se micșora, a scădea.
DIMÁNDA, *f.* întrebare; cerere; rugăciune; petițiune.
DIMANDÁRE, *v. a.* a întreba, a cere, a interoga.
DIMANDASSÉRA, *avv.* mâine către seară.
DIMÁNDO, *m.* cerere, rugăciune.
DIMÁNI, DIMÁNE, *avv.* mâine; adoazi.
DIMATTÍNA, *avv.* dimineață, mâine de dimineață.
DIMENAMÉNTO, *m.* svîrcolire.
DIMENÁRE, *v. a.* a mișca în toate părțile, a clătina, a sgudui; — *dimenarsi*, a se svîrcoli, a se desbate, a se mișca cu iuțeală într'o parte și într'alta; a umbla, a se osteni multu pentru o pricină.
DIMENÍO, *m.* svîrcolire.
DIMENSIÓNE, *f.* dimensiune, întindere, mesură.
DIMENTICÁGGINE, *f.* uitâciune.
DIMENTICÁNZA, *f.* uitare.
DIMENTICÁRE, *v. a.* a uita; a nu îngriji.
DIMENTICHÉVOLE, *a.* uitâciosu, uitătoru.
DIMÉNTICO, *a.* uitătoru.
DIMÉSSO, *a.* lepădatu, lăsatu, aruncatu; umilu, umilitu, smeritu, supusu.
DIMESTICAMÉNTO, *m.* domesticire, dumesnicire; domirire.
DIMESTICÁRE, *v. a.* a domestici, a dumesnici, a dumiri, a îmblânzi, a învăța; — *dimesticarsi*, a se domestici, a se îmblânzi; a deveni amicu, a deveni familiaru.
DIMESTICHÉZZA, *f.* domesticitate, domesticie; îmblânzire, blândețâ; familiaritate, intimitate.
DIMESTICHÉVOLE, *a.* care se poate domestici.
DIMÉSTICO, DOMÉSTICO, *a.* domesticu, alu familiei; familiaru, intimu; lucratu, locuitu; blându, amabilu; — *s. m.* servitoru, slugă.
DIMÉTTERE, *v. a.* a destitui, a scoate dintr'o funcțiune; a lepăda, a arunca; a lăsa, a părăsi; a erta; — *dimettersi*, a se înjosi, a se umili, a se smeri.
DIMETTITÓRE, *m.* îngăduitoru, iertătoru, ertătoru.
DIMEZZAMÉNTO, *m.* împărțire în doă, înjumătățire.
DIMEZZÁRE, *v. a.* a împărți în doă, a înjumătăți.
DIMINUÉNDO, *m.* decrescendo (espresiune musicală).
DIMINUÍBILE, *a.* care se poate împuțina.
DIMINUÍRE, *v. a.* a împuțina, a micșora, a scădea; — *v. n.* a scădea, a slăbi, a se împuțina.
DIMINUTÍVO, DIMINUITÍVO, *a.* diminutivu; — *s. m.* zicere diminutivă.
DIMINUZIÓNE, *f.* diminuțiune, împuținare, micșorare, scădere, slăbire.
DIMISSIONÁRIO, *a. e s. m.* dimisiunaru, celu ce și a datu dimisiunea, ce s'a lepădatu de unu postu.
DIMISSIÓNE, *f.* dimisiune, renunțiațiune, lepădare, desfacere, scoatere dintr'o funcțiune.
DIMISSÓRIA, *f.* dimisorie, ecdosiau.
DIMISSORIÁLE, *a.* dimisorialu, de dimisorie.
DIMODOCHÈ, *avv.* astfelu încâtu.
DIMOIÁRE, *v. a.* a topi; a muia.
DIMÓRA, *f.* lăcașu, locuință, sălașu; sorocu, întârziere, zăbavă; — *far dimora*, a lăcui, a locui.
DIMORÁNTE, *a.* șezătoru, locuitoru.
DIMORÁRE, *v. n.* a ședea, a locui, a sălășlui; a zăbăvi, a întârzia.
DIMOSTRÁBILE, *a.* demonstrabilu, de doveditu.
DIMOSTRÁRE, *v. a.* a demonstra, a arăta, a esplica, a dovedi, a proba; a da semne de, a arăta.
DIMOSTRATÍVO, *a.* demonstrativu, arătătoru.
DIMOSTRATÓRE, *m.* demonstratoru, doveditoru, arătătoru, esplicatoru.
DIMOSTRAZIÓNE, *f.* demonstrațiune, arătare, dovedire, esplicare, esplicațiune, argumentu, dovadă; aparință, semnu.
DIMÓSTRO, *a.* demonstratu, arătatu.
DIMOZZAMÉNTO, *m.* trunchiere, ciontire, retezare.
DIMOZZÁRE, DIMOZZICÁRE, *v. a.* a trunchia, a reteza, a cionti, a tăia o parte dintr'unu lucru.
DIMÚGNERE, *v. a.* a slăbi, a mistui.
DIMÚNTO, *a.* slabu, uscatu, macru.
DINÁMICA, *f.* dinamică.
DINÁNTI, DINANZI, *avv.* înainte, împrotivă, în față; mai înainte, altă dată, odinioară; spre întimpinarea cuiva; — *s. m.* partea dinainte, față.
DINASÁTO, *a.* fără nasu.
DINÁSTA, *m.* dinastu, suveranu micu, tributaru.
DINASTÍA, *f.* dinastie, familie suverană.
DINDÉRLO, *m.* ceprazu, segeacu, țertamu.
DINEGÁRE, *v. a.* tăgădui, a refusa, a nega.
DINERVÁRE, *v. a.* a slăbi, a moleși.
DINIÉGO, *m.* refusu, tăgăduință.
DINOCCÁRE, *v. a.* a sparge capulu cuiva.
DINOCCIOLÁRE, *v. a.* a scoate simburii; a esplica.
DINODÁRE, *v. a.* a desnoda.
DINOTÁRE, *v. a.* a denota, a insemna, a arăta.
DINTÓRNO, *avv.* împrejuru, în juru, în vecinătate; — *s. m.* partea dep'împrejuru, prejmă; conturu; din juru împrejuru, în toate părțile.
DINUMERÁRE, *v. a.* a număra, a calcula, a socoti.
DINÚNZIA, *f.* denunțiă, denunțare, declarare, intimare; protestațiune; pîră, acusă.
DINUNZIATÓRE, *m.* denunțiatoru, pîrîtoru, acusatoru.
DINUNZIAZIÓNE, *f.* denunțiațiune, acusare, pîră.
DÍO, IDDÍO, *m.* Dumnezeu.
DIOCESÁNO, *a.* diocesanu, alu diocesului, alu eparchiei.
DIÓCESI, *f.* diocesu, eparchie.
DIÓTTRICA, *f.* dioptrică.
DIPANÁRE, *v. a.* a depăna.
DIPARTÉNZA, *f.* plecare, ducere, pornire, despărțire.

Digitized by Google

DIPARTIMÉNTO, *m.* plecare; depârtare; despârţire, împârţire, districtu, departamentu.
DIPARTÍRE, *v. a.* a despărţi, a depărta, a separa; a distribui, a împărţi; — *v. n.* a pleca, a se trage, a se depărta; a fi discrepantu, a nu se potrivi.
DIPARTÍTA, *f.* plecare, pornire; separaţiune.
DI PASSÁGGIO, *avv.* în treacătu.
DI PÁSSO, *avv.* unu pasu după altulu, încetu.
DIPELLÁRE, *v. a.* a jupui pielea, a beli.
DIPENDÉNTE, DEPENDÉNTE, *a.* dependentu, supusu.
DIPENDÉNZA, DEPENDÉNZA, *f.* dependenţă, atîrnare, supunere, subordinaţiune, relaţiune, raportu; origine, derivaţiune; împrejmuire.
DIPÉNDERE, *v. n.* a atîrna, a fi dependentu, supusu, subordinatu, a depinde, a fi în puterea cuiva, a se ţine de, a avea relaţiune cu; a deriva, a isvorî, a şi trage începutulu de undeva.
DIPENNÁRE, DEPENNÁRE, *v. a.* a şterge; a desfiinţa.
DIPÍGNERE, DIPÍNGERE, *v. a.* a depinge, a zugrăvi; a descrie.
DIPINGÍBILE, *a.* de zugrăvitu, de depinsu.
DIPÍNTO, *m.* picturâ, tablou, zugrăvealâ; — *a.* zugrăvitu, depinsu; vâpsitu, coloratu.
DIPINTÓRE, *m.* pictoru, zugravu.
DIPINTÚRA, *f.* picturâ, zugrăvire, zugrăvealâ.
DIPLÓMA, *m.* diplomâ, hrisovu, sinetu, documentu, înscrisu.
DIPLOMÁTICA, *f.* diplomaticâ, ştiinţa diplomaticâ.
DIPLOMÁTICO, *a.* diplomaticu, de diplomâ, de diplomaţie; — *corpo diplomatico*, corpu diplomaticu.
DIPLOMAZÍA, *f.* diplomaţie.
DIPORTAMÉNTO, *m.* purtare, faptâ, acţiune.
DEPORTÁRSI, *v. n.* a petrece, a şi petrece; a se plimba; a se purta bine sau râu.
DIPORTÉVOLE, *a.* de petrecutu.
DIPÓRTO, *m.* petrecere, desfătare; purtare, conduitâ.
DI QUÉTO, *avv.* în linişte, pe liniştite.
DIRADÁRE, *v. a.* a sulţia, a întinde, a râri.
DIRADICÁRE, *v. a.* a desrădăcina.
DI RÁDO, *avv.* raru, ararea, arare ori.
DIRAMÁRE, *v. a.* a tăia, a rupe rămurile unui arbore; a împrăştia, a respândi; — *diramarsi*, a da rămuri, a se întinde, a se ramifica.
DIRAMAZIÓNE, *f.* intindere, împărţire în mai multe rămuri, ramificare, ramificaţiune.
DÍRE, *m.* vorbire, cuvîntu, cuvîntare.
DÍRE, *v. a.* a zice, a spune, a vorbi; a cuvînta; a nara, a povesti; a numi, a chiema; a afirma, a încredinţa; — *dir di sì, dir di no*, a afirma, a tăgădui; a consimţi, a refusa; — *dire a memoria*, a zice pe din afară; — *detto, fatto*, a zisu, a şi făcutu; — *che vuol dir ciò?* ce va să zică aceasta?
DIREDÁRE, *v. a.* a desmoşteni.
DIRENÁTO, *a.* deşălatu, şolditu.
DIRETÁNO, *a.* posterioru, d'îndărătu, din urmă; — *s. m.* partea d'îndărătu; şezutu.
DIRÉTRO, *avv.* îndărătu, d'îndărătu.
DIRETTAMÉNTE, *avv.* dreptu, în linie dreaptă, deadreptulu; într'unu chipu nemijlocitu, directu.
DIRETTÍVO, *a.* directivu, care direge, îndreptează.
DIRÉTTO, *a.* directu, dreptu.
DIRETTÓRE, *m.* directoru, presidentu; — *direttore spirituale*, dire toru spiritualu, duhovnicu.
DIRETTORIÁLE, *a.* directorialu, alu directoriului.
DIRETTÓRIO, *m.* calindaru bisericescu; directoriu, consiliu sau tribunalu însărcinatu cu o direcţiune publică.
DIREZIÓNE, *f.* direcţiune, povăţuire, regulă; mersu spre unu puntu, conducere, îndreptare.
DIRÍGERE, *v. a.* a dirige, a direge, a îndrepta, a conduce, a cârmui, a guverna, a povăţui, a regula.
DIRIGÍBILE, *a.* dirigibilu, care se poate direge.
DIRIMÉNTE, *a.* dirimentu, în causa căruia se desfiinţează căsătoria,
DIRÍMERE, *v. a.* a despărţi, a rupe, a desfiinţa.
DIRIMPÉTTO, *avv.* în prejmă, visavi, faţă în faţă.
DIRIPÁTA, *f.* prăpastie.
DIRITTAMÉNTE, *avv.* dreptu, în linie dreaptă, deadreptulu; întocmai, potrivitu; cu dreptu cuvîntu.
DIRITTÉZZA, *f.* dreptate.
DIRÍTTO, DRÍTTO, *m.* dreptu; pretenţiune; facultate; biru, tacsă, brudină, platâ; — *a buon dritto*, cu dreptu; — *a dritto ed a rovescio*, cu dreptu şi fără dreptu.
DIRÍTTO, DRÍTTO, *a.* dreptu; bunu, potrivitu, cuvenitu; sănătosu; raţionabilu; iscusitu, cu minte; — *arare, rigare diritto*, a urma cu mare atenţiune şi ecsactitate.
DIRITTÚRA, DRITTÚRA, *f.* dreptate; justiţie; — *a dirittura*, deadreptulu, într'unu chipu nemijlocitu.
DIRIZZAMÉNTO, *m.* îndreptare; povăţuire.
DIRIZZÁRE, *v. a.* a îndrepta; a înnălţa, a ridica; a restabili, a repara; a povătui, a dojeni, a mustra.
DIRIZZATÓIO, *m.* îndreptaru, instrumentu spre a îndrepta.
DIRIZZATÓRE, *m.* îndreptătoru, celu ce îndreptează.
DIRIZZATÚRA, *f.* cârarea prin care se desparte pirulu pe creţetulu capului.
DÍRO, *a.* crudelu, crudu, barbaru, grozavu.
DIROCCAMÉNTO, *m.* dărîmare, surpare.
DIROCCÁRE, *v. a.* a dărîma, a surpa, a strica; — *v. n.* a cădea cu repeziciune, a se prăvăli.
DIROCCATÓRE, *m.* dărâmatoru, surpătoru.
DIROCCIÁRE, *v. n.* a se prăvăli, a cădea; — *dirocciarsi*, a se împrăştia, a se respândi împrejuru.
DIRÓMPERE, *v. a.* a rupe; a fărâma; a face mai moale.
DIROMPIMÉNTO, *m.* rupere, fărâmare.
DIRÓTTA, *f.* povoiu, ploae repede; grămadă.
DIROTTAMÉNTE, *avv.* peste măsură.
DIROZZAMÉNTO, *m.* cioplire, formare, educare, pregătire.
DIROZZÁRE, *v. a.* a ciopli, a forma, a pregăti, a educa.
DIROZZATÚRA, *f.* cioplitură, pregătire, educaţiune.
DIRUGGINÁRE, DIRUGGINÍRE, *v. a.* a desrugini; a reinnoi.
DIRUPAMÉNTO, *m.* surpare, prăpastie; precipitare.
DIRUPÁRE, *v. a.* a precipita, a arunca într'o prăpastie; — *diruparsi*, a se arunca în prăpastie, a se prăpăstui.
DIRÚPO, *m.* prăpastie, precipiţiu.
DÍRUTO, *a.* surpatu, dărâmatu, stricatu.

Digitized by Google

DISABBELLÍRSI, *v. n.* a se despodobi, a depune ornamentele.
DISABILITÀ, *f.* inabilitate, incapacitate, nedestoinicie.
DISABITÁRE, *v. a.* a despopula, a goli, a deşerta.
DISABITÁTO, *a.* despopulatu, golu, inabitatu, nelocuitu.
DISACCENTÁTO, *a.* neaccentatu, fără accentu.
DISACCÉSO, *a.* stinsu, neaprinsu.
DISACCORDÁRE, *v. a.* a detona, a cânta falsu, a eşi din tonulu ce trebue să se păzească.
DISACERBÁRE, *v. a.* a îndulci, a alina, a potoli, a îmblânzi.
DISACQUISTÁRE, *v. a.* a pierde ceea ce s'a dobîndîtu.
DISACRÁRE, *v. a.* a profana, a desfinţi, a deschirotoni, a lua darulu.
DISADÁTTO, *a.* nepotrivitu, incapabilu; nerodu.
DISADDOBBÁRE, *v. a.* a despodobi, a desgăti, a desorna.
DISADORNÁRE, *v. a.* a desorna, a despodobi, a scoate ornamentele.
DISADÓRNO, *a.* despodobitu, neîmpodobitu, desornatu, fără ornamente, fără frumuseţe, fără graţie; neîngrijitu.
DISAFFATICÁRSI, *v. n.* a se repausa, a se odihni.
DISAFFEZIONÁRE, *v. a.* a face să piardă afecţiunea.
DISAGÉVOLE, *a.* dificilu, greu, cu anevoe, supărătoru, ostenitoru, obositoru, anevoios.
DISAGEVOLÉZZA, *f.* dificultate, greutate, îngreuere, neînlesnire, anevoe, anevoinţă, osteneală, supărare.
DISAGGRADÁRE, *v. n.* a nu plăcea, a desplăcea.
DISAGGRADÉVOLE, *a.* neplăcutu, desplăcutu.
DISAGGUAGLIÁRE, *v. n.* a se deosebi, a nu se potrivi.
DISAGIÁRE, *v. a.* a supăra, a incomoda, a turbura, a pricinui greutate, neînlesnire.
DISAGIO, *m.* incomoditate, greutate, supărare, neînlesnire, lipsă, neajunsu; foamete; bolnăviciune.
DISAGIÓSO, *a.* incomodu, supărător.
DISAIUTÁRE, *v. a.* a împiedeca;— u *disaiutarsi*, a se descuraja.
DISAIÚTO, *m.* împiedecare.
DISALBERÁRE, *v. a.* a lua, a da josu cătartelo.
DISALBERGÁRE, *v. n.* a se muta dintr'o locuinţă, a se muta dintr'unu locu, a lu părăsi.
DISALLOGGIÁRE, *v. a.* a lua dela cineva locuinţa, a lu sili să şi părăsească locaşulu său; — *v. n.* a părăsi, a schimba cuartirulu, a muta lagărulu.
DISAMÁBILE, *a.* neplăcutu, neiubitu, uriciosu.
DISAMÁRE, *v. a.* a nu mai iubi, a înceta de a iubi.
DISAMÉNO, *a.* urîtu, neplăcutu; necioplitu.
DISAMICÍZIA, *f.* neamicie, aversiune, urâ.
DISÁMINA, *f.* ecsamenu, cercetare, desbatere.
DISAMINÁRE, *v. a.* a ecsamina, a cerceta cu atenţiune, a desbate, a chipzui, a discute.
DISAMMAESTRÁRE, *v. a.* desvăţa.
DISAMMIRAZIÓNE, *f.* indiferinţă, nebăgare de seamă
DISAMORÁRE, *v. a. e n.* a pierde, sau a face pe cineva să piardă amorulu coloru lalţi
DISAMORÁTO, *a.* indiferinte, fără amoru, fără dragoste, fără afecţiune, neîngrijitoru, nepăsătoru.
DISAMÓRE, *m.* neamoru, neîngrijire, negrijă, nepăsare.
DISAMORÉVOLE, *a.* nepolitu, neomenosu, incivilu.
DISAMOREVOLÉZZA, *f.* neomenie, lipsă de politeţă.
DISANCORÁRE, *v. a. e n.* a rădica ancora.
DISANIMÁRE, *v. a.* a omorî, a scoate sufletulu; a descoragia, a face să piardă coragiulu; — *disanimarsi*, a pierde coragiulu, a se descoragia.
DISAPPARÁRE, *v. a.* a desvăţa, a uita ceea ce s'a învăţatu.
DISAPPASSIONATAMÉNTE, *avv.* fără pasiune, cu indiferinţă, cu imparţialitate.
DISAPPASSIONATÉZZA, *f.* indiferinţă, lipsă de pasiune.
DISAPPASSIONÁTO, *a.* indiferentu; nesimţitoru; imparţialu.
DISAPPENSÁTO, *a.* neîngrijitoru, nepăsătoru, nesocotitu.
DISAPPETÉNZA, *f.* lipsă de apetitu, nepoftă.
DISAPPLICÁRE, *v. n.* a nu se mai aplica, a se distrage.
DISAPPLICAZIÓNE, *f.* lipsă de aplicaţiune, distracţiune, nesirguinţă, neîngrijire.
DISAPPRÉNDERE, *v. a.* a desvăţa, a uita ceea ce s'a învăţatu.
DISAPPROVÁRE, *v. a.* a desaproba, a nu găsi cu cale, a nu priimi de bunu; a defăima, a huli, a dojeni.
DISAPPROVAZIÓNE, *f.* desaprobare, negăsire cu cale.
DISAPPÚNTO, *m.* pedică, răsriste, supărare, belea.
DISARGINÁRE, *v. a.* a strica zăgazurile, a desargina.
DISARMAMÉNTO, *m.* desarmare.
DISARMÁRE, *v. a.* a desarma, a lua armele; a potoli, a îmblânzi, a domoli; — *disarmare una nave*, a scoate artileria şi toate celelalte dintr'o corabie, şi a o lăsa în portu
DISÁRMO, *m.* desarmare.
DISARMONÍA, *f.* desarmonie, lipsă de armonie, nepotrivire, neacordu; desbinare.
DISARMÓNICO, *a.* desarmonicu, fără acordu, lipsitu de armonie, neacordatu, nepotrivitu.
DISASCÓNDERE, *v. a.* a nu ascunde, a descoperi.
DISASPERÁRE, *v. a.* a lua toate speranţele, a desespera.
DISASPRÍRE, *v. a.* a îndulci, a potoli, a îmblânzi.
DISASSEDIÁRE, *v. a.* a ridica împresurarea unei cetăţi, a ridica asediulu.
DISASSUEFÁRE, *v. a.* a desvăţa.
DISASTRÁRE, *v. a.* a supăra, a necăji, a întrista pe cineva, a i pricinui vreo nenorocire, a lu nenoroci.
DISÁSTRO, *m.* desastru, nenorocire, răsriste, pacoste.
DISASTRÓSO, *a.* desastrosu, nenorocitu, aducătoru de desastre, de întîmplări nenorocite.
DISATTÉNTO, *a.* nebăgătoru de seamă, distractu.
DISATTENZIÓNE, *f.* nebăgare de seamă, distracţiune, neatenţiune, neîngrijire, negliginţă, lipsă de atenţiune, neluare aminte.
DISATTRISTÁRE, *v. a.* a veseli, a vetreli.
DISAUTORÁRE, *v. a.* a da josu, a depune, a degrada, a desautora.
DISAVANZÁRE, *v. n.* a păgubi, a pierde
DISAVÁNZO, *m.* pagubă.
DISAVVANTAGGIÁRE, *v. n.* a pierde avantagiulu, a desavantagia.
DISAVVANTÁGGIO, *m.* desavantagiu, pagubă.
DISAVVANTAGGIÓSO, *a.* desavantagiosu, vătămătoru, nepriinciosu, pricinuitoru de pagubă.

Digitized by Google

DISAVVEDUTÉZZA, *f.* neiscusință, neîndemânare.
DISAVVEDÚTO, *a.* nesocotitu, neiscusitu, neîndeminatecu, nedibaciu, stângaciu.
DISAVVENÉNTE, *a.* urîtu, neplăcutu, schimositu.
DISAVVENÉNZA, *f.* urîciune, lipsă de grație.
DISAVVENÍRE, *v. n.* a nu se cuveni, a nu se potrivi.
DISAVVENTÚRA, *f.* nenorocire, întîmplare nenorocită, supărătoare, râstriște, desaventură.
DISAVVENTURÓSO, *a.* nefericitu, nenorocitu.
DISAVVERTÉNZA, *f.* nesocotire, nebăgare de seamă.
DISAVVEZZAMÉNTO, *m.* desobicînuire, desvățare.
DISAVVEZZÁRE, *v. a.* a desobicînui, a desvăța.
DISBANDÁRSI, *v. n.* a se risipi, a se împrăștia.
DISBORSÁRE, *v. a.* a plăti, a număra o sumă de bani, a scoate punga spre a plăti ceva.
DISBÓRSO, *m.* scoaterea baniloru din pungă pentru a plăti, plată, plătire.
DISBRAMÁRE, *v. n.* a îndestula, a sătura.
DISBRANDÁRE, *v. a.* a scoate cuiva sabia din mână, a lu desarma.
DISBRIGÁRE, *v. a.* a scăpa, a descurca, a desvălmăși; a termina, o face curîndu, a grăbi; — *disbrigarsi*, a se desface, a se desprinde; a se grăbi, a se sîrgui, a isprăvi curîndu.
DISBRÍGO, *m.* isprăvire grabnică, săvîrșire.
DISCACCIAMÉNTO, *m.* isgonire, espulsiune, alungare.
DISCACCIÁRE, *v. a.* a goni, a alunga, a da afară, a depărta.
DISCADÉRE, *v. n.* a scădea, a slăbi.
DISCADIMÉNTO, *m.* scădere, slăbire.
DISCANTÁRE, *v. a.* a desfermeca, a descânta.
DISCAPEZZÁRE, *v. a.* a descăpățîna.
DISCAPITÁRE, *v. n.* a pierde, a păgubi, a scăpăta.
DISCÁPITO, *m.* pagubă, desavantagiu, scăpătare.
DISCÁRICO, *m.* descărcare; scurgere; scăpare, ușurare.
DISCÁRO, *a.* neplăcutu, supărătoru.
DISCENDÉNTE, *m.* descendinte, urmașu, succesoru, strănepotu; — *a.* originaru, care se trage.
DISCENDÉNZA, *f.* descendință, tracțiune, filiațiune, tragere de neamu; viță, spiță, familie, neamu; succesiune; origine.
DISCÉNDERE, *v. n.* a descinde, a se scoborî, a se pogorî, a se da josu; a se josora; a se lăsa josu, a se atîrna de susu în josu; a se trage dela cineva după familie, după neamu.
DISCENDIMÉNTO, *m.* descindere, descinsiune, pogorîre, scoborîre; pogoritu.
DISCENSIÓNE, *f.* descensiune, pogorîre.
DISCENSÍVO, *a.* descendintu, pogorîtoru, scoborîtoru, apunetoru.
DISCENSÓRE, *m.* pogoritoru, discensoru.
DISCÉNTE, *m.* școlaru, discepolu, ucenicu, elevu.
DISCEPOLÁTO, *m.* învățătură, ucenicie, învățu.
DISCÉPOLO, *m.* școlaru, discepolu, ucenicu, elevu, partisanu, pârtinitoru; învățăcelu.
DISCÉRNERE, *v. a.* a discerne, a deosebi; a pătrunde, a recunoaște.
DISCERNÉVOLE, DISCERNÍBILE, *a.* de discernutu, care se poate deosebi; învederutu, evidentu, palpabilu.
DISCERNIMÉNTO, *m.* discernere, pătrundere, înțelepciune, dreaptă judecată.
DISCERNITÓRE, *m.* discernetoru, pătrunzătoru.
DISCERNÚTO, *a.* discernutu, recunoscutu, distinsu.
DISCERRE, *v. a.* a alege, a deosebi, a distinge.
DISCÉSA, *f.* descinsiune, pogorire, scoborire; pogorîșu, scoborîșu, povirnișu; scădere.
DISCETTÁRE, *v. a.* a disputa; a împărți, a risipi
DISCETTAZIÓNE, *f.* dispută, ceartă, prigonire.
DISCHIATTÁRE, *v. n.* a degenera, a se bastardi.
DISCHIAVÁRE, *v. a.* a descuia, a deschide; a scăpa din sclăvie; — *dischiavarsi*, a se desbâera.
DISCHIOMÁRE, *v. a.* a smulge, a tăia părulu.
DISCHIÚDERE, *v. a.* a deschide, a descuia, a descheia; a declara, a manifesta, a scoate la lumină, a da de față, a destăinui.
DISCHIUMÁRE, *v. a.* a lua spuma, a despuma.
DISCÍNDERE, *v. a.* a spinteca, a trunchia.
DISCIÓGLIERE, *v. a.* a deslega, a desfășura; a desnoda; a disolve, a decompune, a analisi, a deosebi; a scoate, a desface, a desființa; a d' drumu, a slobozi; a scăpa, a mântui, a desa bâera; a desprinde, a descurca, a desvălmăși-a rosti, a dechiara de liberu; a desârcina; —; *disciogliersi*, a se topi; a se desființa; a se desfășura, a se descurca; a se desprinde, a se desbâera; a se desvăli; a scăpa, a se mântui
DISCIOGLIMÉNTO, *m.* deslegare, desnodare, desfășurare; descurcare, disolvere, desfacere; desființare; topire.
DISCIOGLITÓRE, *m.* desfăcătoru, descurcătoru.
DISCIÓRRE, *v. a.* a deslega; a disolve.
DISCIPLÍNA, *f.* disciplină, învățămîntu, povățuire; artificiu, meșteșugu, iscusință; regulă de viață, orînduială; studiu, știință; obiceiu de pocăință, metanie, bătae spre a se pocăi, spre a se îndrepta.
DISCIPLINÁBILE, *a.* disciplinabilu, capabilu de disciplină, docilu, înțelegătoru.
DISCIPLINABILITÀ, *f.* disciplinabilitate, docilitate.
DISCIPLINÁRE, *v. a.* a disciplina, a pune în disciplină, a povățui, a învăța, a forma, a supune; a mustra, a dojeni, a bate pe cineva ca să se îndrepteze, ca să se pocăiască; — *a.* disciplinaru, relativu la disciplină.
DISCIPLINÁTO, *a.* învățatu, bine crescutu; disciplinatu, supusu.
DÍSCO, *m.* discu, talgeru.
DÍSCOLO, *a.* nesuferitu, blestematu, demoralizatu; gîlcevitoru.
DISCOLORAMÉNTO, *m.* decolorare; gălbinire.
DISCOLORÁRE, *v. a.* a decolora, a strica fața, coloarea, a face să piarză coloarea; — *discolorarsi*, a se îngălbini.
DISCOLORAZIÓNE, *f.* decolorațiune, pierdere de față, gălbinire, gălbineață.
DISCOLORÍRE, *v. a.* a decolora; a îngălbini.
DISCÓLPA, *f.* disculpare, desvinovățire, justificațiune.
DISCOLPÁRE, *v. a.* a disculpa, a desvinovăți, a justifica, a apăra, a scuti, a escusa, a erta.
DISCÓMBERE, *v. n.* a ședea la masă.
DISCONCERTÁRE, *v. a.* a desconcerta, a turbura unu concertu; a tăia măsurile cuiva, a opri, a împiedica, a face pe cineva să și piardă cumpătulu, a lu înfunda.
DISCONCÓRDIA, *f.* discordie, nepotrivire, neînvoire.

Digitized by Google

DISCONFESSÁRE, *v. a.* a tăgădui, a lepăda, a nu recunoaște unu lucru de alu său; a nu priimi responsabilitatea lucruriloru ce s'au făcutu în numele nostru

DISCONOSCÉNZA, *f.* ingratitudine, nerecunoștință.

DISCONSEGUÍRE, *v. a.* a nu dobîndi, a nu ajunge la scopu.

DISCONSENTÍRE, *v. a.* a discorda, a nu se uni cu opiniunea altuia, a fi de o părere contrară.

DISCONSIGLIAMÉNTO, *m.* desfătuire, desconsiliare.

DISCONSIGLIÁRE, *v. a.* a desfătui, a întoarce pe cineva din hotărîrea ce avea, a lu desconsilia.

DISCONSOLÁRE, *v. a.* a descurăja, a obida, a mîhni.

DISCONTENTÁRE, *v. a.* a nemulțumi.

DISCONTINUÁRE, *v. a.* a precurma, a întrerupe.

DISCONTÍNUO, *a.* precurmatu, întreruptu, necontinuatu.

DISCONVENÉVOLE, *a.* necuviinciosu, nepotrivitu.

DISCONVENIÉNZA, *f.* necuviință, nepotrivire.

DISCONVENÍRE, *v. n.* a nu se cuveni, a nu se cădea, a nu se potrivi, a nu se conforma, a descuveni.

DISCOPRIMÉNTO, *m.* descoperire, născocire.

DISCOPRÍRE, *v. a.* a descoperi; a desvăli; a născoci, a găsi; a destăinui, a manifesta, a revela, a da pe față, a arăta, a zări, a pătrunde; — *discoprirsi*, a se descoperi, a se desvăli; a se manifesta, a se da pe față.

DISCOPRITÓRE, *m.* descoperitoru, desvălitoru; destăinuitoru; denunțătoru; născocitoru, inventoru.

DISCORÁRE, *v. a.* a descuraja, a necăji, a obida.

DISCORDÁNTE, *a.* descordantu, neacordatu, nepotrivitu, discordu, opusu, contraru, împrotivitoru, incompatibilu, divergentu.

DISCORDÁNZA, *f.* descordanță, lipsă de acordu, de unire, divergință de sunetu; nepotrivire, neunire, incompatibilitate, contrarietate, discordie, împrotivire.

DISCORDÁRE, *v. n. ed a.* a descorda, a fi neacordatu, a nu conglăsui, a nu se potrivi; a nu se uni, a nu se conforma cu opiniunea altora.

DISCORDATÓRE, *m.* descordatoru, care descordează.

DISCÓRDE, *a.* discordu, opusu, contraru, deosebitu.

DISCORDÉVOLE, *a.* discordantu, contraru, neasemănatu.

DISCÓRDIA, *f.* discordie, neunire, nepotrivire, desbinare, vrajbă, învrăjbire; contrarietate, neasemănare.

DISCÓRRERE, *v. n.* a trece, a alerga încoaci și încolo, a se duce dela unu căpătăiu la altulu, a străbate; a vorbi, a raționa, a conversa, a convorbi; a cerceta, a cugeta, a medita, a discute.

DISCORRÉVOLE, *a.* curgătoru, alunecosu.

DISCORRIMÉNTO, *m.* curgere, trecere; alterațiune.

DISCORSIVAMÉNTE, *avv.* prin discursu, într'unu chipu discursivu, prin raționaminte.

DISCORSÍVO, *a.* discursivu, relativu la discursu.

DISCÓRSO, *m.* vorbă, cuvîntu; vorbire, cuvîntare, discursu, raționamîntu; curgere; greșeală.

DISCORTÉSE, *a.* incivilu, neomenosu, fără urbanitate.

DISCOSCÉSO, *a.* repede, tăiatu dreptu în josu.

DISCOSTAMÉNTO, *m.* depărtare.

DISCOSTÁRE, *v. a.* a depărta; — *discostarsi*, a se depărta.

DISCÓSTO, *a.* depărtatu; — *avv.* departe.

DISCREDÉNZA, *f.* incredulitate, necredință; obstinațiune.

DISCREDERE, *v. a.* a nu mai crede, a nu crede, a nu avea încredere; — *discredersi*, a eși, a scăpa din greșeală.

DISCREDITÁRE, *v. a.* a descredita, a face pe cineva să și piardă creditulu, onoarea, respectulu, considerațiunea, stima, încrederea de care se bucură, a lu defăima; — *v. n.* a se descredita.

DISCRÉDITO, *m.* descreditu, descreditare, pierdere de onoare, de considerațiune înaintea altora.

DISCREPÁNZA, *f.* discrepanță, contrarietate de opiniuni, diversitate, disențiune, nepotrivire.

DISCREPARE, *v. n.* a fi de opiniune contrară, a discorda, a nu se uni, a nu se potrivi.

DISCRETÉZZA, *f.* discrețiune, moderațiune, înțelepciune, băgare de seamă.

DISCRETÍVA, *f.* facultatea de a distinge.

DISCRÉTO, *a.* discretu, moderatu, înțeleptu, prudinte, circumspectu, cu minte, reținutu; deslușitu; deosebitu; facilu.

DISCREZIONÁLE, *a.* discreționalu, după plăcere, după voe, după cumu găsește cu cale.

DISCREZIÓNE, *f.* discrețiune, înțelepciune, circumspecțiune, reținere, moderațiune; despărțire, divisiune; — *rendersi a discrezione*, a se preda fără nici o condițiune; — *rimettersi alla discrezione di taluno*, a se mulțemi pe decisiunea, pe găsirea cu cale a cuiva, a se lăsa cu totulu după voința lui.

DISCRIMINATÚRA, *f.* cărarea prin care se desparte pîrulu pe creștetulu capului.

DISCUCÍRE, *v. a.* a descoase.

DISCUOIÁRE, DISCOIÁRE, *v. a.* a beli, a jupui.

DISCUOPRÍRE, *v. a.* a descoperi.

DISCUSSIÓNE, *f.* discusiune, desbatere, discutere, cercetare cu amăruntulu.

DISCUSSÍVO, *a.* relativu la discusiune.

DISCÚTERE, *v. a.* a discute, a desbate, a cerceta cu amăruntulu, a ecsamina cu atențiune.

DISDEGNÁRE, *v. a.* a prețui, a nebăga în seamă; — *disdegnarsi*, a se supăra, a se mînia.

DISDEGNATÓRE, *m.* prețuitoru, nesocotitoru, urgiosu.

DISDÈGNO, *m.* mînie, întărîtare, supărare; prețu, nesocotință, nebăgare în seamă; mîndrie.

DISDEGNÓSO, *a.* supăratu, mîniosu, mîniatu, întărîtatu; prețuitoru, nesocotitoru; mîndru.

DISDÉTTA, *f.* întoarcerea vorbei, promisiunei date, tăgăduire de ceea ce s'a zisu; refusu; răstrîște; încunoștințare; — *aver la disdetta*, a nu avea norocu.

DISDICÉVOLE, *a.* necuviinciosu.

DISDÍRE, *v. a.* a arunca vorba cuiva, a nu i ține vorba, a i tăgădui vorba; a refusa; a opri; — *disdirsi*, a și întoarce cuvîntulu, a deszice, a tăgădui ceea ce a zisu, a se contrazice, a nu se ține de vorba, de promisiunea ce a datu; — *disdire*, *v. n.* a nu se cădea, a nu se cuveni.

DISDORÁRE, *v. a.* a despolei, a șterge, a curăți aurulu depe unu lucru; a strica toată frumusețea unui lucru, a vătăma, a desonora, a necinsti.

DISDÓRO, *m.* necinste, rușine, ocară, necuviință.

Digitized by Google

DISEBBRIÁRSI, *v. n.* a se desbâta, a se desmetici.
DISECCAMÉNTO, DISECCAZIÓNE, *m. f.* uscare, secare.
DISECCÁRE, *v. a.* a usca, a seca, a svînta; a slăbi, a mîrşevi, a mistui; — *v. n.* a se usca, a seca.
DISEGNAMÉNTO, *m.* desemnare, desinare.
DISEGNÁRE, *v. a.* a desemna, a desina; a însemna, a arâta; a hotârî, a alege, a destina, a orîndui; a forma unu planu, unu proiectu, a chîpzui, a şi propune.
DISEGNATÓRE, *m.* desemnâtoru, desinatoru.
DISÉGNO, *m.* desemnu, delineare, zugrăvealâ; intenţiune, cugetu; proieptu, planu, chipzuială, scopu, privire, hotârîre; — *far disegno sopra una cosa*, a avea de gându sâ se folosească cineva de unu lucru.
DISÉGUALE, *a.* neecualu, nepotrivitu, inecualu.
DISEGUAGLIÁNZA, *f.* inecualitate, nepotrivire.
DISELLÁRE, *v. a.* a desşâla, a lua şeaoa depe calu.
DISENFIÁRE, *v. a.* a desunfla; — *v. n.* a se desunfla.
DISENNÁRE, *v. n.* a înnebuni, a nerozi.
DISENNÁTO, *a.* nebunu, smintitu, tontu; furiosu.
DISENSÁRE, *v. a.* a scoate din simţire.
DISENSÁTO, *a.* fârâ simţire, nesimţitoru.
DISEPPELLÍRE, *v. a.* a desgropa.
DISEREDAMÉNTO, *m.* desmoştenire, desereditare.
DISEREDÁRE, *v. a.* a desmoşteni, a deseredita.
DISERÉDE, *m.* desmoştenitu.
DISERTAMÉNTO, *m.* pustiire, prăpădire; desertare.
DISERTÁRE, *v. a.* a pustii, a prăpădi; a despopora, a goli, a năpusti; a deserta, a fugi.
DISERTAZIÓNE, *f.* prăpădenie, esterminare.
DISÉRTO, *m.* desertu, pustie, pustietate; — *a.* stricatu, prăpăditu, năpustitu; solitaru, neumblatu, nelocuitu, singuraticu; nefericitu.
DISERTÓRE, *m.* desertoru.
DISERVÍGIO, *m.* vâtămare, supărare; zădărnicie.
DISERVÍRE, *v. a.* a servi, a sluji râu; a refusa vreunu favoru la cineva; a i aduce vreo supărâre, a vâtăma.
DISERZIÓNE, *f.* deserţiune.
DISFACIMÉNTO, *m.* desfacere, stricare, desfiinţare; pagubâ, vâtămare, stricăciune, prăpădenie.
DISFÁRE, *v. a.* a desface, a strica, a desfiinţa, a disolve; a topi, a muia; a ruina, a surpa, a dărîma; — *disfarsi*, a se topi, a se consuma; — *disfarsi di taluno, di qualche cosa*, a abandona pe cineva, a înstreina unu lucru, a scăpa de.
DISFASCIÁRE, *v. a.* a desfăşia, a desfăşura.
DISFÁTTA, *f.* învingerea, biruirea unei armii.
DISFAVÓRE, *f.* defavoru, încetare de favoru, disgraţie, urâ, urgie; pagubâ, nepriinţâ, râstrişte.
DISFAVORÉVOLE, *a.* defavorabilu, nepriinciosu, urgiosu, contraru, vătămătoru.
DISFAVORÍRE, *v. a.* a urgisi, a contraria, a împedica.
DISFAZIÓNE, *f.* desfacere, stricare, surpare, ruinare.
DISFÍDA, *f.* provocare, chiemare la luptâ; întârîtare, invitare, poftire.
DISFIDÁRE, *v. a.* a provoca, a chiăma la luptâ, a pofti, a învita, a întărîta; — *v. n.* a nu se încrede, a se sfii, a nu avea încredere.
DISFIDATÓRE, *m.* provocatoru, întârîtătoru.
DISFIGURÁRE, *v. a.* a desfigura, a poci, a schimonosi, a altera, a denatura.
DISFIORAMÉNTO, *m.* deflorare, desfeciorire, desfetire.
DISFIORÁRE, *v. a.* a deflora; a desfeciori, a desfeti.
DISFOGÁRE, *v. a.* a uşura; a îndestula, a sâtura.
DISFORTUNÁTO, *a.* nenorocitu, nefericitu, ticâlosu.
DISFRANCÁRE, *v. a.* a slăbi; a lua libertatea.
DISFRENÁRE, *v. a.* a desfrâua, a scoate frâulu.
DISGIÙNGERE, *v. a.* a desbina, a desuni, a deslipi, a desprinde, a desface, a depârta, a divide, a despărţi, a despărechia, a despreuna, a separa.
DISGIUNGIMÉNTO, *m.* desbinare, desunire, deslipire, desprindere, desfacere, depârtare, despărţire.
DISGIUNTÍVO, *a.* desjunctivu, despărţitoru.
DISGIUNZIÓNE, *f.* desjuncţiune, desunire, despărţire, depârtare, despreunare, separaţiune.
DISGRADÁRE, *v. a.* a nu i plăcea cuiva unu lucru, a nu priimi, a priimi fârâ recunoştinţâ, fârâ plăcere, a nu preţui, a urgisi; a împărţi în graduri.
DISGRADÉVOLE, *a.* neplăcutu.
DISGRADIMÉNTO, *m.* neplăcere, nesocotinţâ, despreţu, urgisire.
DISGRADÍRE, *v. a.* a nesocoti, a despreţui, a urgisi.
DISGRÁZIA, *f.* disgraţie, pierdere de graţie, de favoare; nenorocire; faptâ proastâ şi desgrăţioasâ, nerozie; lipsâ de graţiositate.
DISGRAZIÁRE, *v. a.* a disgraţia, a pune în disgraţie; a nesocoti, a nu preţui dupâ cumu se cuvine.
DISGRAZIÁTO, *a.* desgraţiatu, nefericitu, nenorocitu, ticâlosu, miserabilu.
DISGREGAMÉNTO, *m.* desgregare, despărţire, respândire, separare, despreunare, decompunere.
DISGREGÁRE, *v. a.* a desgrega, a despărţi, a desuni, a despreuna, a respândi, a separa; — *disgregarsi*, a se separa, a se despărţi.
DISGREGAZIÓNE, *f.* desgregaţiune, separaţiune.
DISGROPPÁRE, *v. a.* a desnoda, a descurca, a desprinde, a desvălmăşi.
DISGUISÁRE, *v. a.* a ascunde, a schimba, a prefface, a îmbrăca tiptilu, a masca, a deghisa.
DISGUSTÁRE, *v. a.* a desgusta, a însufla desgustu, urâ, neplăcere; — *disgustarsi*, a se desgusta, a se supâra.
DISGUSTATÓRE, *m.* desgustătoru, supărâtoru.
DISGUSTÉVOLE, *a.* desgustătoru, neplăcutu, supărătoru, desgustantu, scârbosu.
DISGÚSTO, *m.* desgustu, nepoftâ, scîrbâ; urî. neplăcere, necazu, întăritare, supărare, chinu, tediu.
DISGUSTÓSO, *a.* desgustantu, desgustătoru, pricinuitoru de desgustu, care însuflă scîrbă, urâ, neplăcere, aducătoru de supărare, de necazu, tediosu.
DISIÁNZA, *f.* dorinţâ fierbinte, rîvnâ, lăcomire, poftâ.
DISIÁRE, *v. a.* a dori fierbinte, a rîvni, a pofti, a lăcomi.
DISIGILLÁRE, *v. a.* a despecetlui.

Digitized by Google

DISIMBARAZZÁRE, *v. a.* a desprinde, a scâpa, a descurca, a desvâlmâși, a depârta toate pedicele.

DISIMPACCIÁRE, *v. a.* a scâpa dintr'o încurcâturâ, a desprinde, a depârta piedicele, a desbâera.

DISIMPARÁRE, *v. a.* a desvâța.

DISIMPEDÍRE, *v. a.* a despedica.

DISIMPEGNÁRE, *v. a.* a scâpa pe cineva de îndatorirea la care s'a legatu, a libera, a mântui, a slobozi; a împlini datoriile sale; a descurca, a desvâlmâși; — *disimpegnarsi*, a scâpa de vreo îndatorire, a și împlini datoria, a și retrage vorba, a se scâpa, a se libera, a se desprinde, a se desbâera.

DISIMPÉGNO, *m.* împlirea sau luarea vorbei indârâtu, slobozire, mântuire, liberare, scâpare.

DISIMPIEGÁRE, *v. a.* a scoate, a depârta dela unu oficiu, dela unu postu, dela o slujbâ.

DISIMPIEGÁTO, *a.* neocupatu, fârâ serviții, fârâ slujbâ, fârâ ocupațiune, fârâ lucru, fârâ treabâ.

DISIMPRESSIONÁRE, *v. a.* a șterge impresiunea, a întoarce pe cineva din opiniunea ce avea.

DISIMPRÍMERE, *v. a.* a șterge impresiunea.

DISINCANTÁRE, *v. a.* a descânta, a desfermeca, a desmeți.

DISINCLINAZIÓNE, *f.* antipatie, urâ, scârbâ.

DISINFETTÁRE, *v. a.* a desinfecta, a curâți de infectațiune, de molivmâ, de unu aeru stricatu, de unu mirosu greu.

DISINFEZIÓNE, *f.* desinfecțiune, desinfectațiune, curâțire, scâpare de molivmâ, de unu aeru stricatu.

DISINFIAMMÁRE, *v. a.* a scâpa de inflamațiune.

DISINFÍNGERE, *v. a.* a se preface, a se fâțâri; a înceta de a se preface.

DISINFINTAMÉNTE, *avv.* cu inimâ curatâ, sinceru.

DISINGANNÁRE, *v. a.* a scoate, a scâpa pe cineva din râtâcire, din greșeală, a desamâgi, a desameți.

DISINGÁNNO, *m.* desamâgire, scâpare dintr'o eroare, dintr'o greșeală, dintr'o pârere greșită, desamețire.

DISINNAMORAMÉNTO, *m.* scâpare de la unu amoru, de la o patimâ, încetare de a mai iubi.

DISINNAMORÁRSI, *v. n.* a nu mai iubi, a înceta de a mai iubi, a scâpa de unu amoru, de o patimâ.

DISINSEGNÁRE, *v. a.* a învâța râu, a face pe cineva sâ uite ceea ce a învâțatu.

DISINTÉNDERE, *v. n.* a nu mai înțelege.

DISINTERESSAMÉNTO, *m.* DISINTERESSATÉZZA, *f.* desinteresare, neînteresare, necâutare, nebâgare în seamâ de interesulu sâu.

DISINTERÉSSE, *m.* desinteresare, neînteresare.

DISINTRECCIÁRE, *v. a.* a despleti.

DISINVITÁRE, *v. a.* a revoca invitațiunea ce s'a fâcutu, a despofti, a desinvita, a retrage o poftire.

DISINVÓLGERE, *v. a.* a desfâșura.

DISINVÓLTO, *a.* liberu, slobodu, nesilitu, sprintenu.

DISINVOLTÚRA, *f.* slobozeală, lesniciune, îndrâsneală, agilitate, ușurință, grație, sprintenie, vivacitate.

DISÍO, *m.* doru, rîvnâ, poftâ, dorință fierbinte, doioșie.

DISIÓSO, *a.* rîvnitoru, doritoru, doiosu.

DISISTÍMA, *f.* despreț, nesocotință.

DISISTIMÁRE, *v. a.* a despreți, a nesocoti.

DISLACCIÁRE, *v. a.* a deslega, a desnoda, a desface.

DISLAGÁRE, *v. n.* a înneca, a înunda.

DISLEÁLE, *a.* nelealu, necredinciosu, necinstitu, înșelâtoru, vicleanu, dislealu, perfidu.

DISLEALTÀ, *f.* nelealitate, deslealitate, perfidie, lipsâ de lealitate, necredință, viclenie, înșelâtorie.

DISLEGÁRE, *v. a.* a deslega; a scâpa, a libera.

DISLOGÁRE, *f.* DISLOCÁRE, *v. a.* a desloca, a sclinti, a scoate din loculu sâu, a depârta.

DISLOGAZIÓNE, *f.* DISLOGAMÉNTO, *m.* deslocare, scoatere sau eșire din locu.

DISLOGGIÁRE, *v. n.* a eși, a se muta dintr'unu locu.

DISMAGÁRE, *v. a.* desminta.

DISMAGLIÁRE, *v. a.* a despleti; a sfâșia.

DISMALÁRE, *v. a.* a vindeca, a tâmâdui.

DISMANTÁRSI, *v. n.* a depune mantaua.

DISMEMORÁTO, *a.* uitucu, uitâciosu, uitatu.

DISMÉSSO, *m.* întrebuințatu, lepâdatu.

DISMÉTTERE, *v. a.* a depune, a lepâda; a scoate.

DISMISÚRA, *f.* escesu; prisosu, prisoseală, prisosință; — *a dismisura*, peste mâsurâ, de prisosu.

DISMODÁTO, *a.* fârâ mâsurâ, fârâ regulâ, fârâ cumpâtu, necumpâtatu.

DISMONACÁRE, *v. a.* a scoate o câlugâriță dintr'o mânâstire, a face sâ pârâsească viața religioasâ; — *dismonacarsi*, a pârâsi mânâstirea, viața religioasâ.

DISMONTÁRE, *v. a.* a se da josu, a se scobori.

DISNATURÁRE, *v. a.* a schimba natura unui lucru, a desnatura, a altera.

DISNEBBIÁRE, *v. a.* a desnoura, a împrâștia nourii, a lâmuri, a descurca.

DISNERVÁRE, *v. a.* a slâbi, a slei, a desnerva, a desputeri.

DISNODÁRE, *v. a.* a desnoda, a deslega; a deluși, a esplica, a lâmuri.

DISNODÉVOLE, *a.* care se poate desnoda cu facilitate.

DISOBBEDIÉNZA, *f.* neascultare, nesupunere.

DISOBBEDÍRE, *v. n.* a nu asculta, a nu se supune.

DISOBBLIGÁNTE, *a.* neîndatoritoru, incivilu.

DISOBBLIGÁRE, *v. a.* a scâpa, a libera pe cineva de o îndatorire; a nu îndatora pe cineva, a aduce cuiva supârare, neplâcere.

DISOCCHIÁTO, *a.* fârâ ochi.

DISOCCUPÁRE, *v. a.* a scoate dintr'o ocupațiune, a ușura, a da drumu.

DISOCCUPÁTO, *m.* desocupatu, fârâ lucru, fârâ treabâ.

DISOCCUPAZIÓNE, *f.* neocupațiune, neîndeletnicire, ședere fârâ lucru, fârâ treabâ.

DISOLÁRE, *v. a.* a destâlpui, a scoate tâlpile; a desola, a pustii, a devasta.

DISOLAZIÓNE, *f.* desolațiune, pustiire, devastațiune.

DISONESTÀ, *f.* neonestate, necinste, imoralitate; obrâznicie, nerușinare, desfrînare, desfriu; bazaconie.

DISONESTÁRE, *v. a.* a necinsti, a desonora, a desmierda, a demoraliza, a desfrîna, a deprava, a deforma.

Digitized by Google

DISONÉSTO, *a.* neonestu, necinstitu, demoralizatu, obraznicu, neruşinatu, desfrînatu; bazaconu; necuvenitu, necuviinciosu, care nu se cade.

DISONNÁRE, *v. a.* a deşteptа din somnu, a nu lăsa pe cineva să doarmă; — *disonnarsi*, a se deşteptа.

DISONORÁRE, *v. a.* a desonora, a necinsti; a ocârî, a defăima; a deprava, a demoraliza; a înşela o femee, a o face să şi piardă onoarea.

DISONÓRE, *m.* desonoare, necinste, ruşine, ocară, infamie, defaimă.

DISONORÉVOLE, *a.* causatoru de desonoare.

DISOPPILÁRE, *v. a.* a desopila, a desobstrui, a descuia.

DISOPPILATÍVO, *a.* desopilativu, desobstruitoru, descuetoru.

DISORBITÁNTE, *a.* escesivu, grozavu, ecsorbitantu.

DISORBITÁNZA, *f.* escesu, grozăvie, grozăvenie.

DISORBITÁRE, *v. n.* a întrece, a covirşi măsura, a trece peste măsură, a trece peste hotarele puse.

DISORDINAMÉNTO, *m.* desordinare, desordinu, turburare, amestecare, încurcare.

DISORDINÁRE, *v. a.* a desordina, a pune în desordinu, a turbura, a încurca, a amesteca, a învălmăşi; — *v. n.* a trăi în desfrînări, a petrece o viaţă desordinată, neregulată, desfrînată.

DISORDINATÓRE, *m.* desordinatoru, turburătoru.

DISÓRDINE, *m.* desordinu, neorînduială, stare neregulată, faptă neregulată; amestecare, încurcătură, învălmăşeală; pagubă, vătămare; turburare, răsvîrtire; condiţiune nefavorabilă.

DISORGANIZZÁRE, *v. a.* a desorganiza, a strica organizaţiunea, întocmirea; a strica orînduiala.

DISORGANIZZAZIÓNE, *f.* desorganizaţiune, confusiune, neorînduială, amestecătură.

DISORMEGGIÁRE, *v. a. e n.* a desface, a deslega funia de la o ancoră; a porni pe mare.

DISORPELLÁRE, *v. a.* a lepăda totu lustrulu mincinosu, a desvăli, a destăinui, a arăta unu lucru cumu este într'adevăru.

DISORRÉVOLE, *a.* aducătoru de necinstĕ, necuviinciosu.

DISOSSÁRE, *v. a.* a scoate oasele; — *disossarsi*, a se mistui, a se consuma pînă la oase.

DISOTTÁNO, *a.* inferioru, pusu dedesubtu.

DISOTTERRÁRE, *v. a.* a desgropa.

DISPACCIAMÉNTO, *m.* espediare, îndeplinire, săvîrşire grabnică a unei afaceri, lucrare grabnică.

DISPACCIÁRE, *v. a.* a desprinde, a descurca, a desbăera; a espedia, a îndeplini în grabă; a depeşa.

DISPÁCCIO, *m.* depeşă, stafetă, scrisoare.

DISPAIÁRE, *v. a.* a despărechia.

DISPARÁTO, *a.* disparatu, deosebitu, nepotrivitu.

DISPARÉRE, *m.* discordie, contrarietate de opiniuni, contestaţiune, dispută.

DISPARI, *a.* disparu, necgalu, fără soţu.

DISPARÎRE, *v. n.* a peri, a fugi din vedere, a dispărea.

DISPARITÀ, *f.* disparitate, necgalitate, neasemănare.

DISPÁRTE (IN), *avv.* la o parte, într'o parte, la unu locu depărtatu; — *porre in disparte*, a pune bine, a păstra.

DISPARTIMÉNTO, *m.* despărţire, împărţire.

DISPARTÍRE, *v. a.* a despărţi, a împărţi.

DISPARUTÉZZA, *f.* deformitate, uriciune, schimosire, pocire; faţă, aeru de omu bolnavu, vitionie.

DISPARÚTO, *a.* slabu, uscatu, galbinu la faţă, uritu, pocitu, schimositu, vitioanu.

DISPÉNDIO, *m.* cheltuială, dispenziu.

DISPENDIÓSO, *a.* dispendiosu, costătoru, care causează cheltuieli, dispenziu.

DISPÉNSA, *f.* cămară, locu sau dulapu în care se păstrează bucatele; distribuţiune; dispensare, dispensaţiune, imunitate, privilegiu.

DISPENSÁBILE, *a.* dispensabilu, de dispensatu.

DISPENSÁRE, *v. a.* a distribui, a împărţi, a împrăştia; a dispensa, a scuti, a erta, a slobozi, a deslega, a acorda o permisiune, unu privilegiu, o imunitate; — *dispensarsi*, a se dispensa, a refusa; a scăpa de vreo îndatorire.

DISPENSATÍVO, *a.* dispensativu, relativu la dispensaţiune.

DISPENSATÓRE, *m.* împărţitoru, dăruitoru; economu.

DISPENSAZIÓNE, *f.* împărţire, distribuire; dispensaţiune, scuteală, scutinţă, imunitate, slobozenie, privilegiu, graţie, favoru, providinţă, daru.

DISPENSIÉRA, *f.* împărţitoare, dăruitoare; econoamă.

DISPENSIÉRE, *m.* economu, cheltuitoru, îngrijitoru de bucate.

DISPERÁBILE, *a.* fără speranţă.

DISPERÁRE, *v. a.* a face să se despereze cineva; — *v. n.* a se despera, a pierde toată speranţa.

DISPERATÉZZA, *f.* desperare.

DISPERÁTO, *a.* desperatu; supăratu; care nu se mai poate îndrepta, nu se mai poate vindeca; săracu lipitu.

DISPERAZIÓNE, *f.* desperaţiune, desperare, desnădejde, desnădejduire.

DISPÉRDERE, *v. a.* a resipi, a împrăştia; a prăpădi, a nimici, a estermina; — *v. n.* a aborta; a se prăpădi, a se perde.

DISPERDIMÉNTO, *m.* resipire, prăpădire; abortare.

DISPERDITAMÉNTE, *avv.* aici şi colo.

DISPERDITÓRE, *m.* risipitoru.

DISPÉRGERE, *v. a.* a împrăştia, a răscoli, a respândi, a presăra; a risipi.

DISPERGIMÉNTO, *m.* împrăştiere, respândire, răscolire; risipire, disipaţiune.

DISPERGITÓRE, *m.* împrăştietoru; risipitoru.

DISPERSIÓNE, *f.* dispersiune, împrăştiere, răscolire, resipire.

DISPETTÁBILE, *a.* demnu de despreţu, scârbosu.

DISPETTÁRE, *v. a.* a despreţui, a urgisi; a ocârî; — *dispettarsi*, a se supăra, a se mânia.

DISPÉTTO, *m.* pismă, pismuire; ciudă, neplăcere, supărare, necazu; ură; despreţu, urgisire, urgie.

DISPETTÓSO, *a.* pismaşu, incivilu; mândru, fudulu; pismătareţu, îndărătnicu; scîrbosu.

DISPIACÉNTE, *a.* neplăcutu; supăratu, necăjitu.

DISPIACÉNZA, *f.* neplăcere, supărare, necazu.

DISPIACÉRE, *m.* neplăcere, desgustu, supărare, necazu; uriciune; ciudă; ocară, afrontu.

Digitized by Google

DISPIACÉRE, *v. n.* a nu plăcea, a desplâcea, a nu fi plăcutu; a i fi ciudă, a fi nemulţumitu.
DISPIACÉVOLE, *a.* neplăcutu, supărătoru, necăjitoru, nemulţumitoru.
DISPIACIMÉNTO, *m.* desplăcere, neplăcere, desgustu, nemulţumire, ciudă, supărare, necazu.
DISPIETÁTO, *m.* crudelu, cumplitu, neînduplecatu, nemilostivu, fără milă, fără pietate.
DISPODESTÁRE, *v. a.* a lua cuiva posesiunea, stăpânirea ce are asupra unui lucru; a da josu, a depune, a degrada, a desposeda.
DISPONÉNTE, *a.* care dispune.
DISPONÍBILE, *a.* disponibilu, ce se poate dispune.
DISPONIMÉNTO, *m.* dispunere, aşezare, orînduire, pregătire, întrebuinţare.
DISPONITÓRE, *m.* celu ce dispune.
DISPOPOLÁRE, *v. a.* a despopula, a despopora.
DISPÓRRE, *v. a.* a dispune, a întocmi, a orîndui, a aşeza, a pregăti, a regula; a îndemna; a îndupleca; a întrebuinţa, a avea în putere, a da vreo dispoziţiune.
DISPOSÁRE, *v. a.* a lua în căsătorie.
DISPOSITÍVO, *a.* dispositivu, pregătitoru.
DISPOSIZIÓNE, *f.* dispoziţiune, dispunere, aşezare, ordinu, regulă, poruncă, orînduială, distribuţiune, împărţire; condiţiune, stare. întocmire alcătuire, inclinaţiune, pregătire, talentu.
DISPOSSESSÁRE, *v. a.* a desposeda, a priva, a lua cuiva stăpânirea ce are asupra unui lucru.
DISPOSTAMÉNTE, *avv.* regulatu, cu orînduială, cumu se cade.
DISPOSTÉZZA, *f.* orînduială, bună distribuţiune, gătire.
DISPOTESTÁRE, *v. a.* a lua cuiva autoritatea, a lu depune, a lu da josu, a lu detrona, a lu surpa din tronu.
DISPÓTICO, *a.* despoticu, absolutu; silnicu, tiranicu, arbitraru, violentu, apăsătoru.
DISPOTÍSMO, *m.* despotismu, stăpânire absolută, arbitrară, tiranică; tiranie, silnicie.
DISPREGÉVOLE, *a.* demnu de dispreţu, miserabilu, ticălosu, netrebnicu, neînsemnătoru.
DISPREGIÁRE, *v. a.* a dispreţui, a nesocoti, a urgisi, a huli.
DISPREGIATÓRE, *m.* dispreţuitoru, nesocotitoru.
DISPRÉGIO, *m.* dispreţu, nesocotire, nesocotinţă, urgisire, nebăgare în seamă; înjosire, hulă, defaimă.
DISPREZZÁRE, *v. a.* dispreţui, a nesocoti.
DISPRÉZZO, *m.* dispreţu, nesocotinţă.
DISPROPORZIÓNE, *f.* disproporţiune, nepotrivire.
DISPRUNÁRE, *v. a.* a scoate mărăcinile.
DÍSPUTA, *m.* dispută, disputare, cestiune, ceartă, prigonire, discusiune, desbatere, contestaţiune, ciondrănire.
DISPUTÁBILE, *a.* disputabilu, de dispută, supusu la desbatere, la discusiune, problematicu, contestabilu.
DISPUTÁRE, *v. a.* a disputa, a contesta, a desbate, a discute, a pune unu lucru în cestiune; a se certa, a se gâlcevi, a se prigoni, a se ciondrăni.
DISPUTATÍVO, *a.* disputativu, relativu la dispută.
DISPUTATÓRE, *m.* disputatoru, prigonitoru, ciondrănitoru.
DISPUTAZIÓNE, *f.* disputare, contestare, desbatere, discutere, prigonire, certare, gâlcevire, ciondrănire.
DISQUISIZIÓNE, *f.* discuisiţiune, cercetare, desbatere.
DISRADICÁRE, *v. a.* a desrădăcina, a estirpa.
DISRÓMPERE, *v. a.* a rupe, a sparge, a sfărâma.
DISSANGUÁRE, *v. a.* a scoate sângele; a curăţi de sânge.
DISSAPÓRE, *m.* amărăciune; neplăcere, neînţelegere.
DISSECCAZIÓNE, *f.* disecţiune, tăiare; uscare, secare.
DISSECCÁRE, *v. a.* a usca, a seca.
DISSELVATICHÍRE, *v. a.* a dessălbătici, a civiliza, a îmblânzi; a lucra, a cultiva.
DISSEMINÁRE, *v. a.* a împrăştia, a presăra, a risipi, a semăna, a pune, a arunca încoace şi încolo, a disemina.
DISSEMINATÓRE, *m.* împrăştietoru, respânditoru, semănătoru, propagatoru; — *disseminatore di discordie, di risse,* turburătoru, învrăjbitoru, acela care bagă zizanie.
DISSEMINAZIÓNE, *f.* diseminaţiune, împrăştiere, semănare, resipă, presărare, scociorîre, răschirare.
DISSENZIÓNE, *f.* disenţiune, discordie, neunire, răsnire.
DISSENTÁNEO, *a.* descordantu, nepotrivitu, neunitu, discordu, opusu, împrotivitoru, contraru, deosebitu.
DISSENTERÍA, *f.* disenterie, urdinare, cufureală.
DISSENTÉRICO, *a.* disentericu, relativu la disenterie.
DISSENTÍRE, *v. n.* a nu se înţelege, a nu se uni, a fi de o părere contrară.
DISSENZIÉNTE, *a.* de parere contrară, împrotivitoru.
DISSERRÁRE, *v. a.* a destrînge, a deschide, a desface, a deslega, a slobozi; a manifesta, a desvăli, a destăinui.
DISSERTAZIÓNE, *f.* disertaţiune, pertractaţiune, disputaţiune, discuizitiune, discursu.
DISSERVÍGIO, *m.* supărare, vătămare.
DISSERVÍRE, *v. a.* a servi rău, a sluji rău, a aduce vreo supărare.
DISSESTÁRE, *v. a.* a rescoli, a scoate unu lucru din loculu lui, din rîndulu lui; a supăra, a altera.
DISSÉSTO, *m.* desordine, neorînduială, turburare, alteraţiune, amestecare.
DISSETÁRE, *v. a.* a potoli setea; — *dissetarsi,* a şi potoli setea; a se sătura, a se îndestula.
DISSETTÓRE, *m.* disectoru, celu ce face o disecţiune anatomică.
DISSEZIÓNE, *f.* disecţiune, spintecare, tăiare.
DISSIDÉNTE, *m.* disidentu, celu ce profesă altă credinţă decâtu cea în genere adoptată la unu statu.
DISSÍDIO, *m.* disensiune, discordie, neunire. răsnire.
DISSIGILLÁRE, *v. a.* a despecetlui, a deschide.
DISSÍLLABO, *a.* disilabu, de doă silabe.
DISSIMILÁRE, *a.* disimilaru, neasemine.
DISSÍMILE, *a.* disimilu, neasemănatu.
DISSIMULÁRE, *v. a.* a disimula, a se preface, a se face, a ascunde, a deghisa.

Digitized by Google

DISSIMULATÓRE, *m.* disimulatoru, prefăcătoru, fățarnicu; șiretu, vicleanu.

DISSIMULAZIÓNE, *f.* disimulațiune, prefacere, prefăcătorie, prefăcătură, fățărnicie.

DISSIPÁBILE, *a.* care se poate disipi, risipi.

DISSIPAMÉNTO, *m.* disipire, resipire, disipare.

DISSIPÁRE, *v. a.* a disipa, a disipi, a risipi, a împrăștia; a sparge, a strica; a cheltui afară din regulă; — *dissiparsi*, a se distrage, a fi distractu, a se desmerda, a trăi într'unu chipu nesocotitu, a îngriji mai multu de petrecere decâtu de ale sale îndătoriri, a se resipi, a se desmâța.

DISSIPATÓRE, *m.* disipatoru, risipitoru, cheltuitoru peste măsură, prodigu.

DISSIPAZIÓNE, *f.* disipațiune, resipire, prodigalitate, răsipă, cheltuială afară din regulă; distracțiune, desmierdare, petrecere desordinată; împrăștiere; evaporațiune.

DISSODÁRE, *v. a.* a despîrlogi, a deșelini.

DISSOLÚBILE, *a.* solubilu, disolubilu, care se poate topi.

DISSOLUBILITÀ, *f.* disolubilitate, solubilitate.

DISSOLUTÉZZA, *f.* desfrinare, purtare neregulată, imorală, demoralisare.

DISSOLUTÍVO, *a.* care are puterea de a disolve, de a topi.

DISSOLÚTO, *a.* disolutu; desfrinatu, neruşinatu, neregulatu, imoralu, fără orinduială.

DISSOLUZIÓNE, *f.* disoluțiune, disolvere, desfacere; stricare, desființare, surpare, cădere; descompunere, topire, deosebire a părțiloru unui corpu solidu printr'unu fluidu cu care se combină.

DISSOLVÉNTE, *a.* disolvinte, care disolve.

DISSÓLVERE, *v. a.* a disolve, a descompune, a desface.

DISSOMIGLIÂNTE, *a.* neasemânatu, neasemine.

DISSOMIGLIÁNZA, *f.* neasemânare, diferință.

DISSOMIGLIÁRE, *v. n.* a nu semăna, a diferi.

DISSONÂNTE, *a.* disunantu, falsu, mincinosu, neplăcutu la urechie; deosebitu, nepotrivitu.

DISSONÁNZA, *f.* disunanță, acordu falsu, mincinosu; nepotrivire, incompatibilitate, diversitate.

DISSONÁRE, *v. n.* a disuna, a nu consuna, a face tonu sau acordu falsu, mincinosu, neplăcutu la urechie; a diferi, a nu se potrivi.

DISSONNÁRSI, *v. n.* a se deștepta din somnu.

DISSOTTERRAMÉNTO, *m.* desgropare; desmormîntare.

DISSOTTERRÁRE, *v. a.* a desgropa; a desmormînta; a descoperi.

DISSUADÉRE, *v. a.* a desfătui, a desminta, a întoarce pe cineva din hotărîrea sa.

DISSUASIÓNE, *f.* desfătuire, desmintare, înduplecare de a nu face cineva ceeă ce avea de gându.

DISSUASÍVO, *a.* desfătuitoru, desmintătoru.

DISSUASÓRE, *m.* celu ce desfătuește, desmintează.

DISSUETÚDINE, *f.* desvățu, desobicînuință.

DISSUGGELLÁRE, *v. a.* a despecetlui, a deschide.

DISSÚRIA, *f.* disurie, dificultate, anevoință de a se pișa, încuere de udu.

DISTACCAMÉNTO, *m.* deslipire, desunire, deslegare, desprindere, descleire, depărtare; desbăerare; despreț, nesocotință, lipsă de amoru, de afecțiune; detașamentu, ceată de soldați.

DISTACCÁRE, *v. a.* a deslipi, a desuni, a deslega, a desclei, a desbăera, a desprinde, a depărta, a descurca.

DISTÁCCO, *m.* deslipire, deslegare, desprindere, desbăerare; depărtare, lăsare, părăsire, plecare.

DISTAGLIÁRE, *v. a.* a reteza, a tăia, a despărți.

DISTANTE, *a.* depărtatu, distantu; — *avv.* departe.

DISTÁNZA, *f.* distanță, depărtare; spațiu.

DISTÁRE, *v. n.* a fi departe.

DISTASÁRE, *v. a.* a destupa, a desfunda, a deschide.

DISTÉNDERE, *v. a.* a întinde, a lungi, a lăți; a desface, a desfășura în lungu și în latu; a mări; — *distendersi sopra qualche materia*, a vorbi pe largu despre unu subjectu, despre unu argumentu, despre unu lucru.

DISTENDÍO, *m.* întinsăciune, întindere.

DISTENDITÓRE, *m.* întinzătoru.

DISTENEBRÁRE, *v. a.* a lumina; a deslușì, a învăța.

DISTENSIÓNE, *f.* distindere, întindere, lungire, lățire.

DISTÉSA, *f.* întindere, estensiune; spațiu.

DISTESAMÉNTE, *avv.* pe largu, în lungu și în latu.

DISTÉSO, *a.* întinsu, distinsu; — prubă de compunere scrisă în capulu cărții.

DÍSTICO, *m.* distichu.

DISTILLAMÉNTO, *m.* distilare, străcurare.

DISTILLÁRE, *v. a.* a distila, a străcura; a subția; a vărsa, a răvărsa; — *v. n.* a curge câte o picatură, a picura, a țirâi.

DISTILLATÍVO, *a.* distilativu.

DISTILLATÓRE, *m.* distilatoru, străcurătoru, povarnagiu.

DISTILLAZIÓNE, *f.* distilațiune, străcurare, curgere câte o picătură, picurare, țirâire.

DISTILLERÌA, *f.* distilărie, povarnă.

DISTÍNGUERE, *v. a.* a distinge, a deosebi, a separa; a discerne, a recunoaște, a vedea, a pricepe, a zări, a considera, a observa cu atențiune; — *distinguersi*, a se distinge, a se deosebi.

DISTINGUÍBILE, *a.* care se poate distinge.

DISTINGUIMÉNTO, *m.* distingere, deosebire, separare, discernere, recunoaștere, zărire, pricepere.

DISTINGUITÓRE, *m.* celu ce distinge.

DISTÍNTA, *f.* notă, specificare.

DISTINTÍVO, *a.* distinctivu, care servește a distinge; — *s. m.* caracteru care deosebește unu lucru de altulu.

DISTÍNTO, *a.* distinctu, curatu, lămuritu, deslușitu, deosebitu, alesu, însemnatu; separatu.

DISTINZIÓNE, *f.* distincțiune, deosebire; prerogativă, onoare, semnu de preferență, de stimă, de considerațiune; cualitatea prin care unu lucru se deosibește de altulu.

DISTIRPÁRE, *v. a.* a smulge, a sterpi, a desrădăcina; a strica, a desființa, a stinge.

DISTIVALÁRE, *v. a.* a descălța.

DISTÓGLIERE, DISTÓRRE, *v. a.* a desminta, a desfătui, a întoarce pe cineva din hotărîrea sa; a strâgâni.

Digitized by Google

DISTOGLIMÉNTO, *m.* desmintare, desfătuire.
DISTOGLITÓRE, *m.* desmintătoru, desfătuitoru.
DISTONÁRE, *v. n.* a detona, a cânta falsu.
DISTÓRCERE, *v. a.* a destoarce, a toarce, a suci.
DISTORNÁRE, *v. a.* a depărta, a întoarce, a abate, a îndrepta într'altă parte.
DISTÓRTO, *a.* întorsu, sucitu, strâmbu; greşitu.
DISTRÁERE, DISTRÁRRE, *v. a.* a distrage, a trage în deosebite părţi contrarie, a abate, a devia, a despărţi; a împrăştia, a respândi, a resipi; a lua gândurile cuiva dela vreo ocupaţiune, a i împiedica atenţiunea; a desminta; a desmerda, a veseli; a subtrage unu lucru; — *distrarsi*, a se distrage, a îndrepta spiritulu către alte cugetări; a se veseli, a se înglindisi.
DISTRATTÁRE, *v. a.* a maltrata.
DISTRATTÍVO, *a.* care serveşte spre a distrage.
DISTRAZIÓNE, *f.* distracţiune, abatere, deviare, despărţire; împrăştiere, respândire, resipire; petrecere, uitare; subtragere; desmerdare, desfătare, înglindisire.
DISTRÉTTA, *f.* strîmtorare; răstrişte.
DISTRETTÉZZA, *f.* ângustie, ângustare; strâşnicie, severitate, rigoare.
DISTRÉTTO, *m.* districtu; judeţu; ţinutu, ţară, regiune; — *a.* strînsu; întrinsecu; — *distretto di sangue*, rudă; — *al distretto*, în sfîrşitu, în fine.
DISTRETTUÁLE, *a.* districtualu, alu districtului.
DISTRIBUÍRE, *v. a.* a distribui, a împărţi, a despărţi, a împrăştia, a respândi, a aşeza, a ordina, a orîndui.
DISTRIBUTÍVO, *a.* distributivu, împărţitoru.
DISTRIBUTÓRE, *m.* distributoru, împărţitoru.
DISTRIBUZIÓNE, *f.* distribuţiune, distribuire, împărţire; orînduire, orînduială, dispoziţiune, aşezare, întocmire.
DISTRIGÁRE, DISTRICÁRE, *v. a.* a descurca, a decifra, a talmăci, a esplica; — *distrigarsi*, a se descurca, a se libera, a se desprinde, a se desbăera.
DISTRIGNERE, DISTRÍNGERE, *v. a.* a strînge tare; a conţinea, a coprinde; a apăsa, a oprime, a împovăra, a strîmtora.
DISTRÜGGERE, *v. a.* a destrui, a strica, a prăpădi, a nimici, a desfiinţa, a stinge, a surpa, a fleciui, a resturna, a dărăma; a consuma; a topi; — *distruggersi*, a se topi.
DISTRUGGIMÉNTO, *m.* destruire, stricare, desfiinţare, prăpădire, nimicire, desfacere, stingere, surpare, dărămare, sfărămare, fleciuire, resturnare; topire.
DISTRUTTÍVO, *a.* destructivu, destructoru.
DISTRUTTÓRE, DISTRUGGITÓRE, *m.* destructoru, stricătoru,
DISTRUZIÓNE, *f.* destrucţiune, stricare, prăpădenie, ruină, resturnare, esterminaţiune, stingere, nimicire, dărămare, surpare, desfiinţare, abolire, sterpire, fleciuire, desfacere.
DISTURBAMÉNTO, *m.* turburare, supărare, strâgânie.
DISTURBÁRE, *v. a.* a turbura, a supăra, a întrerupe; a altera, a deranja, a străgăni.
DISTURBATÓRE, *m.* turburătoru, perturbatoru, supărătoru.
DISTÚRBO, *m.* întrerupere, turburare, supărare, strâgânie.
DISUBBIDIÉNTE, *a.* nesupusu, neascultătoru, neastîmpăratu.
DISUBBIDIÉNZA, *f.* nesupunere, neascultare, insubordinaţiune, transgresiune, neobservare, nepăzire, călcare.
DISUBBIDÍRE, *v. a.* a nu se supune, a nu asculta, a călca, o lege, unu ordinu, o poruncă.
DISUGUAGLIÁNZA, *f.* inegalitate, nepotrivire, lipsă de conformitate, neasemănare; neregularitate.
DISUGUÁLE, *a.* inegalu, nepotrivitu; neregulatu.
DISUMANÁRE, *v. a.* a desomeni, a priva de simţirile omeneşti; — *disumanarsi*, a se face neomenosu.
DISUMÁNO, *a.* neomenosu, neomenescu, crudelu, crudu, aspru, cumplitu, nemilostivu.
DISUMAZIÓNE, *f.* desmormîntare, desgropare.
DISUNÍBILE, *a.* separabilu, care se poate desuni.
DISUNIÓNE, *f.* desuniune, separaţiune, despărţire; desbinare, neînţelegere, discordie, neunire, răsnire.
DISUNÍRE, *v. a.* a desuni, a separa, a divide, a despărţi; a desbina, a învrăjbi, a răsni.
DISUSÁNZA, *f.* neobicînuire, neîntrebuinţare, nedeprindere; desvăţu, desvăţare, desuetudine.
DISUSÁRE, *v. a.* a desvăţa, a desobicînui; a nu mai întrebuinţa, a se lăsa de ceva, a nu mai obicînui.
DISUSÁTO, *a.* nedeprinsu, neobicînuitu, neînvăţatu; estraordinaru, în contra obiceiului.
DISÚSO, *m.* neîntrebuinţare; desuetudine, desvăţu.
DISUTILÁCCIO, *a.* netrebnicu, de nici o treabă, nevoiaşu.
DISÚTILE, *a.* inutilu, nefolositoru, netrebnicu, incapabilu, nepotrivitu; vătămătoru.
DISUTILITÀ, *f.* inutilitate, netrebuinţă, netrebnicie, nefolosinţă; incapacitate, nepotrivire; vătămare.
DISVELAMÉNTO, *m.* desvălire, destăinuire, descoperire, revelaţiune, manifestare, revelare, isdânire.
DISVELÁRE, *v. a.* a desvăli, a destăinui, a descoperi, a manifesta, a revela, a da pe faţă, a isdani.
DISVELATÓRE, *m.* descoperitoru, desvălitoru, destăinuitoru.
DISVENTÚRA, *f.* nenorocire, răstrişte, întîmplare nenorocită; nefericire, infelicitate.
DISVIÁRE, *v. a.* a devia, a abate din drumu; — *v. n.* a devia, a cârmi, a rătăci.
DISVESTÍRE, *v. a.* a desbrăca; a priva; a lipsi.
DISVIAMÉNTO, *m.* deviare, abatere din drumu, depărtare, cârmire, rătăcire; desmintare, desfătuire.
DISVIATÓRE, *m.* depărtătoru; desmintătoru.
DISVILUPPÁRE, *v. a.* a desfăşura, a desvolta.
DISVISCERÁRE, *v. a.* a scoate maţele, a vârsa maţele.
DISVISCHIÁRE, *v. a.* a desvisca, a deselei, a curăţi de viscu, de cleiu; a descurca, a desvălmăşi, a desprinde, a scăpa; a desvolta.
DISVIZIÁRE, *v. a.* a îndrepta, a corege, a drege; — *disviziarsi*, a abandona viţiulu, a se îndrepta.
DISVOGLIÁRE, *v. a.* a lua poftă, a desgusta.
DISVOLÈRE, *v. a.* a se întorce din hotărîrea sa, a nu mai voi ceea ce s'a voitu mai nainte.
DITÁLE, *m.* degetaru.

Digitized by Google

DÎTE, *m.* dracu, naibă; iadu, infernu.
DITÉLLO, *m.* subțioară.
DITIRAMBICO, *a.* ditirambicu.
DITIRAMBO, *m.* ditirambu (unu felu de poesie).
DITO, *m.* degetu; felu (măsură); — *sapere una cosa a menadito*, a cunoaște ceva cu desăvîrșire; — *contar sulle dita*, a număra pe degete; — *il dito di Dio*, voința, providința lui Dumnezeu; — *legarsela al dito*, a avea pismă pe cineva, a pândi să și răsbune.
DITÓNO, *m.* ditonu, intervalu de doă tonuri.
DÎTTA, *f.* societate, casă de negoțu; firmă socială.
DITTAMO, *m.* dictamă, franținelă, frasinelu.
DITTÂRE, *v. a.* a dicta.
DITTATÓRE, *m.* dictatoru, magistratu cu putere suverană.
DITTATÓRIO, *a.* dictatoriu, de dictatoru, de dictatură; absolutu, nemărginitu, dictatorialu.
DITTATÚRA, *f.* dictatură, putere și demnitate a dictatorului; putere nemărginită.
DÎTTICO, *m.* dipticu, tăbliță duple reunite în care se inscriea la cei vechi numele consuliloru și alu altoru magistrați.
DITTÓNGO, *m.* diftongu.
DIURÉSI, *f.* diurese, scoatere de udu peste măsură.
DIURÉTICO, *a.* diureticu, care înlesnește scoaterea udului.
DIÚRNO, *a.* diurnu, care ține de zi, relativu la zi; — *s. m.* diurnalu, carte de rugăciuni care coprinde serviția bisericească pe fiecare zi.
DIUTURNITÀ, *f.* diuturnitate, durată lungă, dăinuire.
DIUTÚRNO, *a.* care are o durată lungă, dăinuitoru.
DÎVA, *f.* zeiță, zînă; amantă, amorează.
DIVAGAMÉNTO, *m.* divagare, rătăcire, distragere.
DIVAGÂRE, *v. a.* e *n.* a divaga, a rătăci, a distrage.
DIVALLAMÉNTO, *m.* povîrnire, povîrniturâ.
DIVALLÂRE, *v. a.* a povîrni, a se povîrni.
DIVAMPAMÉNTO, *m.* aprindere, înflacărare, învâpâiere, învâpâialâ, vâpâire, incendiu.
DIVAMPÂRE, *v. a.* a învâpâia, a înflăcăra; a arde, a vâpâi, a se învâpâia.
DIVÁNO, *m.* divanu, sfatu, consiliu, adunare; unu felu de patu, de canapea.
DIVANZÂRE, *v. a.* a umbla înnainte; a preveni; a întrece.
DIVARIÂRE, *v. a.* a varia, a feluri, a diferi, a schimba; a se deosebi.
DIVÁRIO, *m.* diferință, deosebire; varietate.
DIVECCHIÂRE, *v. a.* a reînnoi.
DIVEDÉRE (DARE A), *v. a.* a arăta, a dovedi.
DIVELLERE, *v. a.* a smulge; a stîrpi.
DIVÉLTO, *m.* smulgere; stîrpire; — *a.* smulsu, stîrpitu, desrădăcinatu.
DIVENÎRE, *v. n.* a deveni, a se face; a se prefface, a se schimba; a se întîmpla; a veni; a se naște, a începe de a fi; a ajunge, a trece dintr'unu lucru într'altulu.
DIVENTÂRE, *v. n.* a se schimba, a se prefface, a deveni.
DIVÉRBIO, *m.* diverbiu, dialogu, contestațiune, dispută între doă sau mai multe persoane.
DIVERGÉNTE, *a.* divergentu, divergințe; opusu, contrariu, diferentu, împrotivitoru.
DIVERGÉNZA, *f.* divergință; depărtare; deosebire.
DIVÉRGERE, *v. n.* a diverge, a fi diverginte.
DIVERSAMÉNTE, *avv.* almintrelea.
DIVERSÂRE, *v. n.* a diferi, a fi diversu, diferentu, a nu se cuveni, a nu se potrivi.
DIVERSIFICÂRE, *v. a.* a distinge, a deosebi; — *v. n.* a diversifica, a diferi, a fi diversu, deosebitu.
DIVERSIFICAZIÓNE, *f.* varietate, diversitate, felurire, distingere, felurime, diferință.
DIVERSIÓNE, *f.* diversiune, abatere, schimbare de direcțiune, cârmire.
DIVERSITÀ, *f.* diversitate, varietate, felurime; deosebire, diferință.
DIVÉRSO, *a.* diversu, feluritu, deosebitu, diferentu; contraru; crudelu; oribilu, grozavu; — *avv.* altfelu, alminterea.
DIVERTÍCOLO, *m.* drumu, potecă care duce la unu locu unde nu răspunde drumulu celu mare; abatere, deviațiune din subjectu.
DIVERTIMÉNTO, *m.* îndreptare, întoarcere într'altă parte, deviare, abatere; petrecere, desfatare, recreațiune, desmerdare, distracțiune, inglindisire.
DIVERTÎRE, *v. a.* a întoarce, a îndrepta într'altă parte, a devia; a abate din subjectu; a veseli, a recrea, a desfăta, a desmerda; — *divertirsi*, a petrece, a se inglindisi, a se desfăta, a se desmierda.
DIVESTÎRE, *v. a.* a desbrăca, a despoia.
DIVEZZÂRE, *v. a.* a desvăța, a desobicînui; a înțirca.
DIVÉZZO, *a.* desvățatu.
DIVIAMÉNTO, *m.* deviare, abatere, cârmire.
DIVIÂRE, *v. a.* e *n.* a devia, a cârmi, a se abate din.
DIVIATAMÉNTE, *avv.* curîndu, iute, de grabă.
DIVIDÉNDO, *m.* dividendu, de-împărțitu, numărulu, suma care este a se împărți; partea din câștigu ce vine fiecăruia acționaru alu unei societăți la finitulu termenului hotăritu.
DIVÎDERE, *v. a.* a divide, a împărți; a desuni, a depărta, a despărți; a pune neunire, a băga zizanie.
DIVIETAMÉNTO, *m.* oprire, proibițiune, interzicere.
DIVIETÂRE, *v. a.* a opri, a interzice.
DIVIÉTO, *m.* oprire, proibițiune, interdicțiune.
DIVINAMÉNTE, *avv.* dumnezeește; foarte bine.
DIVINÂRE, *v. a.* a divina, a ghici, a prezice, a presimți; a face fermece, vrăji spre a descoperi viitorulu, spre a cunoaște ceea ce este ascunsu.
DIVINATÓRE, *m.* divinatoru, ghicitoru.
DIVINAZIÓNE, *f.* divinațiune, ghicitorie.
DIVINCOLAMÉNTO, *m.* svîrcolire, contorsiune.
DIVINCOLÂRE, *v. a.* a svîrcoli; — *divincolarsi*, a se svîrcoli, a se contoarce.
DIVINCOLAZIÓNE, *f.* svîrcoală, contorsiune.
DIVINITÀ, *f.* Divinitate, Zeitate, Dumnezeu; divinitate, esență, natură a lui Dumnezeu; perfecțiune, sublimitate.
DIVINIZZÂRE, *v. a.* a îndumnezei; a celebra, a slăvi, a lăuda peste măsură.
DIVINIZZAZIÓNE, *f.* deificațiune, apoteosu, înzeire, dumnezeire, divinizare, îndumnezeire.
DIVÍNO, *a.* divinu, dumnezeescu, zeescu, ceresc; sântu, sfîntu, perfectu, desăvîrșitu; — *alla divina*, într'unu chipu perfectu, dumnezeește.

Digitized by Google

DIVÍSA, *f.* uniformu, devisă; divisiune, despărţire; distribuţiune, ordina, cumdulială; — *alla divisa*, arababurea

DIVISAMENTE, *avv.* despărţitu, divisu, în parte.

DIVISAMENTO, *m.* cugetu, gandu, proiectu, hotărire, chipzuială; distincţiune, deosebire.

DIVISÁRE, *v. a.* a cugeta, a avea de gându, a imagina, a închipui, a delibera, a chipzui; a împărţi; a despărţi, a deosebi.

DIVISIBILE, *a.* divisibilu, ce se poate împărţi.

DIVISIBILITÀ, *f.* divisibilitate.

DIVISIÓNE, *f.* divisiune, împărţire, împărţitură, împărţeala, împărtăşire; despărţire; deosebire, desunire; discordie, neinţelegere, deshinare; distribuţiune, clasificaţiune; secţiune; divisiune de soldaţi.

DIVISÍVO, *a.* împărţitoru, divisivu.

DIVÍSO, *a.* împărţitu, despărţitu, neunitu, separatu, deosebitu, împărtăşitu.

DIVISÓRE, *m.* divisoru, împărţitoru.

DIVISORIO, *a.* divisoriu, de divisiune.

DÍVO, *a.* divinu, dumnezeescu, cerescu.

DIVOLGAMÉNTO, *m.* divulgare, publicare, respândire.

DIVOLGÁRE, *v. a.* a divulga, a publica, a respândi.

DIVOLGATAMENTE, *avv.* în publicu, pretutindinea, de faţă, cu voace mare, fără prefacatorie.

DIVOLGATÓRE, *m.* divulgatoru, respânditoru.

DIVOLGAZIÓNE, *f.* divulgaţiune, publicaţiune.

DIVÓLGERE, *v. a.* a ridica, a întoarce.

DIVORAMÉNTO, *m.* devorare, înghiţire, mâncare, roadere, mistuire, consumare.

DIVORAMÓNTI, *m.* fanfaronu, palavragiu.

DIVORÁRE, *v. a.* a devora, a mânca lăcomeşte; a consuma, a mistui, a stricà; — *divorare un libro*, a citi o carte cu mare pofta, cu mare grabă; — *divorare la via*, a alerga, a umbla cu velocitate.

DIVORATÓRE, *m.* devoratoru, mâncaciu; mistuitoru, stricatoru.

DIVORZIARE, *v. n.* a divorti, a se separa.

DIVÓRZIO, *m.* divorţiu, separaţiune.

DIVOTAMÉNTE, *avv.* cu devoţiune, cu evlavie.

DIVÓTO, *a.* devotu, evlaviosu, cucernicu, piosu.

DIVOZIÓNE, *f.* devoţiune, evlavie, cucernicie.

DIVULGÁRE, *v. a.* a divulga, a publica.

DIVULGAZIONE, *f.* divulgare, publicare.

DIVULSO, *a.* smulsu, despărţitu cu sila

DIZIONARIO, *m.* dicţionaru, vocabularu.

DIZIÓNE, *f.* dicţiune, locuţiune, manieră de a zice.

DÓBBLA, *f.* pistolă, o monetă de auru.

DOBBLÓNE, *m.* dubloană, o monetă mare de auru.

DOBLETTO, *m.* unu felu de pînză franţozească.

DÓCCIA, *f.* ţeavă, olanu, urloiu; duşă.

DOCCIÁRE, *v. n.* a curge; a se strecura, a picura; — *v. a.* a arunca asupra unei părţi bolnave apă naturală sau minerala.

DÓCCIO, DOCCIÓNE, *m.* ţeava, urloiu.

DÓCILE, *a.* docilu, ascultătoru, astimpăratu, înduplecăciosu.

DOCILITÀ, *f.* docilitate, ascultare, supunere, înduplecăciune, astimpărare.

DOCUMENTÁRE, *v. a.* documenta, a da documinte, a dovedi prin documinte, hrisoave.

DOCUMÉNTO, *m.* învăţămîntu; documentu, inscrisu hrisovu titlu dovadă.

DODECAEDRO, *m.* dodecaedru.

DODECÁGONO, *m.* dodecagonu.

DODICÉSIMO, *a.* alu doisprezecelea; — *s. m.* a doasprezecea parte.

DÓDICI, *a.* doisprezece, doăsprezece; — *ai dodici del mese*, în doăsprezece ale lunei.

DODRÀNTE, *m.* dodrantu, o măsură vechie.

DÓGA, *f.* doagă.

DOGAMÉNTO, *m.* dogire.

DOGÀNA, *f.* vamă.

DOGANÁLE, *a.* doganalu, vâmalu,

DOGANIÉRE, *m.* vamaşu, vameşu.

DOGÁRE, *v. a.* a dogi.

DÓGATO, DOGÁDO, *m.* dogatu, demnitatea dogelui; domnia unui doge.

DÓGE, *m.* doge, capulu republicei la Veneţia şi la Genova.

DÓGLIA, *f.* durere, chinu; intristare, supărare, necazu, mihnire; — *doglie*, durerile naşterei, ale facerei, dureri de copilu.

DOGLIÁNZA, *f.* plângere, jale, jăluială, jăluire, jalire, jelbă, jalbuire; durere, supărare, necazu, intristare, părere de rău, mihnire, doioşie, doleanţă.

DÓGLIO, *m.* butoiu micu, buriu.

DOGLIÓSO, *a.* durerosu, jalnicu, tristu, mihnitu, necăjitu.

DÓGMA, DOMMA, *m.* dogmă, principiu fundamentalu.

DOGMÁTICO, *a.* dogmaticu; absolutu, hotăritoru.

DOGMATIZZÁRE, *v. n.* a dogmatiza; a şi da părerea cu unu tonu absolutu, hotăritoru.

DÓGO, *m.* buldogu, unu felu de căine; dulău.

DOLCE, *m.* sânge de porcu, de rimătoru; dulceaţă; — *dolci*, dulcеţuri, cofeturi.

DÓLCE, *a.* dulce; delicatu, moale, netedu, blăndu, astimpăratu; plăcutu, amabilu, drăgăstosu; facilu; — *dolce dolce*, *avv.* puţinu câte puţinu; într'unu chipu plăcutu.

DOLCEMENTE, *avv.* cu dulceaţă, cu blăndeţă, cu amoru, cu dragoste, cu graţie, cu delicateţă, binişoru.

DOLCEZZA, *f.* dulceaţă; blăndeţă, omenie, amabilitate, astimpărare, blăjinitate, blăjinie; delicateţă, graţie, suavitate; plăcere, comoditate, gustu, desfătare, deliciu.

DÓLCIA, *f.* sânge de rimătoru.

DOLCIFICÁRE, *v. a.* a îndulci; a potoli, a astîmpara.

DOLCIFICAZIÓNE, *f.* dulcificaţiune, induleire.

DOLCÍGNO, *a.* dulceagu.

DOLCIÓRE, *m.* dulceaţă.

DOLCITUDINE, *f.* comoditate, desmierdăciune.

DOLCIUME, *m.* lucru dulceagu.

DÓLCO, *a.* dulce, astimpăratu, temperatu, stimpăratu, cumpătatu, moderatu.

DOLENTE, *a.* tristu, mihnitu, duiosu, obidatu, necăjitu, jalnicu; nenorocitu, nefericitu; supăratu.

DOLERE, *v. n.* a suferi, a simţi durere, a durea: — *dolersi*, a se plange, a se văita; a i părea rău; a se jăli; o se jălui; a simţi compasiune, a compătimi.

DÓLLARO, *m.* dolaru, o monedă americană.

DOLO, *m.* vicleşugu, viclenie, mită, înşelătorie, şiretlicu, rea credinţă, fraudă.

DOLORÁRE *v. n.* a simţi durere, a suferi.

Digitized by Google

DOLÓRE, *m.* durere, întristare, mîhnire, jale, doioşie, necazu, chinu, obidă, supărare, neplăcere.
DO ORIFICO, *a.* dolorofícu, care aduce durere.
DOLORÓSO, *a.* durerosu, jalnicu, obidatu, tristu, mîhnitu; duiosu, adecătoru de durere sau de neplăcere, întristătoru, supărătoru, mîhnitoru, nec jitoru; tristu, greu, neplăcutu.
DOLOSITÀ, *f.* vicleníe, înşelătorie, rea credinţă.
DOLÓSO, *m.* vicleanu, şiretu, înşelătoru, fraudolentu.
DOMÁBILE, *a.* care se poate birui, domoli, îmblînzi.
DOMÁNDA, *f.* cerere; întrebare.
DOMANDÁRE, *v. a.* a cere; a întreba.
DOMANDASSÉRA, *avv.* mâine către seară.
DOMANDATÓRE, *m.* acela care cere; care întreabă.
DOMÀNDITA, *f.* cerere; — *a domandita*, cerîndu.
DOMÀNI, *avv.* mâine.
DOMANIÁLE, *a.* domenîrilu, alu domenului.
DOMÁRE, *v. a.* a supune a birui, a domo a îmblînzi, a dumîri, a învăţa, a domest a înfrîna; a potoli, a îndulci, a alina, a împăca, a împotrîla.
DOMATÓRE *m.* biruitoru, domolitoru.
DOMATTÍNA, *avv.* mâine dimineaţă.
DOMENEDDÍO, *m.* Dumnezeu.
DOMÉNICA, *f.* duminică.
DOMENICÁLE, *a.* duminicalu, alu lui Dumnezeu; alu domnului, alu stăpânului, alu proprietarului; alu duminicei, alu sărbătorii; — *orazione domenicale*, oraţiunea domnească; — *lettera domenicale*, literă dominicală, mâna anului.
DOMENICÁNO, *m.* dominicanu, membru alu ordinului religiosu alu S. Dominicu.
DOMESTICAMÉNTE, *avv.* familiaricește.
DOMESTICHÉVOLE, *a.* care se poate domestici.
DOMESTICHÉZZA, *f.* domesticitate, familiaritate.
DOMÉSTICO, *a.* domesticu, familiaru; — *s. m.* slugă.
DOMICILIÁRIO, *a.* domiciliariu, de domiciliu.
DOMICÍLIO, *m.* domiciliu, locuinţă permaninte.
DOMINÁNTE, *a.* domnitoru, predomnitoru.
DOMINÁRE, *v. a.* a domni, a stăpîni, a guverna, a cărmui, a avea o putere suverană; a avea o influinţă covîrşitoare, a predomni, a se însemna; a fi mai naltu, mai înălţatu, mai ridicatu, a domina.
DOMINATÓRE, m. domnitoru, stăpânitoru, domnu, stăpânu, capu, căpetenie, obladuitoru.
DOMINAZIÓNE, *f.* dominaţiune, dominare, domnie, stăpânire, guvernu, obladuinţă, obladuire; predomnire, influinţă.
DÓMINE, *m.* domnu.
DOMINEDÍO, *m.* Dumnezeu.
DOMINICÁLE, *a.* dominicalu.
DOMÍNIO, DOMÍNO, *m.* dominiu, proprietate, stăpânire; jurisdicţiune; statu, ţinutu.
DOMINÓ, *m.* dominou, unu felu de haină pentru baluri mascate; unu felu de jocu.
DÓMO, *a.* îmblînzitu, domolitu, biruitu, supusu, domiritu, domesticitu.
DOMMASCHÍNO, *a.* damascenu; grosu, mare.
DOMMÁSCO, *m.* damască, adamască.
DON, *m.* domnu, titlu ce se dă la orîce persoană învestită cu o demnitate bisericească.
DONAMÉNTO, *m.* dare, dăruire.
DONÁNTE, *a.* dăruitoru.
DONÁRE, *v. a.* a dărui, a da, a face unu presentu, a dănui; — *donarsi*, a se deda, a se aplica, a se dedica, a se îndeletnici, a se ocupa.
DONATÁRIO, *m.* donataru, acela căruia i s'a făcutu o donaţiune, o danie.
DONATÍVO, *m.* daru, dăruială, presentu, cadou.
DONATÓRE, *m.* donatoru, dăruitoru.
DONAZIÓNE, *f.* dăruire, dare; donaţiune, danie.
DÓNDE, *avv.* de unde; de acolo, de aici.
DONDECHÈ, *avv.* de unde va fi.
DONDOLÁRE, *v. a.* a legăna, a dăinăi, a hâţâni; — *dondolarsi*, a şi legăna trupulu.
DÓNDOLO, *m.* hâţînătoare.
DONDOLÓNE, *m.* natărău care îşi leagănă corpulu cându merge; — *andare a dondolone*, a bubuslui.
DÒNNA, *f.* femee, muiere; soţie, nevastă; doamnă, stăpână, cocoană. — *Nostra Donna*, Preacurata Fecioară, Maica Precista.
DONNÁIO, DONNAIUÓLO, *m.* muierelnicu, omu afemeiatu.
DONNEÁRE, *v. n.* a se desmierda, a se desfăta cu femeile, a face curte la toate femeile.
DONNEGGIÁRE, *v. n.* a domni, a domina.
DONNESCO, *a.* muieresc, femeescu.
DONNÍNO, *m.* omu afemeiatu, muierelnicu.
DÒNNO, *m.* domnu, stăpânu.
DONNÒLA, *f.* nevăstuică, mustelă, dihoru.
DONNÓNE, *m.* muieroiu, ghiolbană.
DÒNO, *m.* daru, dăruială, danie, presentu, cadou — *in dono*, în daru, fără plată, de geabă de pomană, fără bani, gratis.
DONZÉLLA, *f.* fată, fecioară, domnişoară, duducă; vergură, virgine; slujnică, camarieră.
DONZÉLLO, *m.* tînăru, june, flăcău; june nobilu care se află în serviţiu lângă unu suveranu sau lângă alte persoane însemnate, pagiu; servitoru.
DONZELLÓNE, *m.* bubuslîu, omu de nimicu.
DÒPO, *avv.* după; pe urmă, mai departe, mai incolo; innapoi, îndăraptu; — *il giorno dopo*, *la settimana dopo*, în ziua, în septămâna următoare.
DOPPIA, *f.* duplă (monedă).
DOPPIAMÉNTE, *avv.* îndoitu, în doă chipuri, pentru doă cuvinte; într'unu chipu mincinosu, prefăcutu, cu făţărnicie, cu falsitate.
DOPPIÁRE, *v. a.* a îndoi, a immulţi, a pune îndoitu.
DOPPIÉRE, *m.* torţă, masala, făclie; candelabru, candelaru, sfeşnicu.
DOPPIÉZZA, *f.* simulaţiune, prefăcătorie, făţărnicie.
DÓPPIO, *a.* îndoitu; în doă chipuri; cu doă înţelesuri; duplicatu; falsu, mincinosu, făţarnicu, cu doă feţe.
DÓPPIO, *m.* duplu, de doă ori mai multu; tragere de doă sau de mai multe clopote împreună; duplicatu, copie; — *a doppio*, îndoitu.
DORAMÉNTO, *m.* aurire, poleire.
DORÁRE, *v. a.* a auri, a polei, a spoi cu auru.
DORATÓRE, *m.* poleitoru.
DORATÚRA, *f.* aurire, poleială.
DORERÍA, *f.* vase şi alte lucruri de auru.
DORICÍSMO, *m.* doricismu, maniera dorică.
DÓRICO, *a.* doricu. Se zice de unulu din cele cinci ordine architectonice.
DORMÉNTE, DORMIÉNTE, *a.* dormitoru, care doarme.

Digitized by Google

DORMIGLIÁRE, *v. n.* a dormita, a clipoci.
DORMIGLIÓNE, *m.* somnorosu, somnolintu.
DORMIGLIÓSO, *a.* somnolintu; care dormitează.
DORMÍRE, *v. n.* a dormi; a neîngriji, a nu lucra, a l cra cu lenevire, a se desmăța; — *dormire in sulla buona*, a dormi greu.
DORMÍTA, *f.* somnu.
DORMITÓRE, *m.* dormitoru; neîngrijitoru.
DORMITÓRIO, *m.* dormitoriu, sală de dormitu.
DORMIZIÓNE, *f.* dormire, adormire; adormirea Prea-curatei, dormițiunea, somnulu S. Virgini înainte de Asumpțiune.
DORSÁLE, *a.* dorsalu, relativu la spate.
DÓRSO, *m.* dosu, spate, spinare.
DOSÁRE, *v. a.* a regula, a proporționa felurile ce intră într'o doftorie.
DOSE, DÓSA, *f.* cuantitate, măsură, dosă.
DOSSÁLE, *m.* partea dinainte a altarului.
DOSSIÉRE, DOSSIÉRO, *m.* scândura care ține perina oarecăroru paturi și bucățica de materie care învălește această scândură.
DÓSSO, *m.* dosu, spate, spinare; — *dare il dosso*, a întoarce spatele, a fugi, a părăsi, a pleca.
DOTÁLE, *a.* dotalu, relativu la dote, la zestre.
DOTARE, *v. a.* a dota, a înzestra, a da, a asemna dote, zestre; a asemna, a asigura unu oarecare venitu la unu stabilimentu; a favoriza, a împodobi, a da foloase.
DOTATÓRE, *m.* dotatoru, celu ce dotează, înzestrează.
DOTAZIÓNE, *f.* dotațiune, înzestrare.
DÓTE, DÓTA, *f.* dote, zestre; talentu, cualitate, folosu, daru de la natură, de la Dumnezeu.
DÓTTO, *a.* învățatu, doctu, eruditu, sapientu, îndemânatecu, procopsitu, deprinsu.
DOTTORÁLE, *a.* doctoralu; ingânfatu, catedraticu.
DOTTORAMÉNTO, *m.* doctorare, fapta de a acorda sau de a lua gradulu de doctoru.
DOTTORÁNDO, *m.* candidatu, aspirantu, doctorandu, celu ce se pregătește la doctoratu.
DOTTORÁRE, *v. a.* a doctora, a priimi doctoru.
DOTTORÁTO, *m.* doctoratu, gradu și demnitate de doctoru; ceremoniile ce se facu spre a conferi gradulu de doctoru.
DOTTÓRE, *m.* doctoru; învățătoru, profesoru.
DOTTORELLAMÉNTE, *avv.* într'unu modu doctoralu, cu ingânfare.
DOTTRÍNA, *f.* doctrină, erudițiune, învățătură, știință; îndeminare, procopseală, esperiință; catechismu.
DOTTRINÁLE, *a.* doctrinalu, alu doctrinei, instructivu.
DOTTRINÁRE, *v. a.* a învăța pe cineva.
DOTTRINÁRIO, *m.* doctrinaru; afectatu, pedantu; calvinistu, calvinu.
DOTTRINARÍSMO, *m.* doctrinarismu, o sistemă politică.
DOTTRINATAMÉNTE, *avv.* cu doctrină, cu erudițiune, cu știință.
DOTTRINATÓRE, *m.* învățătoru, educatoru.
DÓVE, *avv.* unde; în ce locu; dacă, de.
DOVECHÉ, *avv.* orî unde, orî în ce locu; dacă.
DOVÉRE, *m.* datorie, datorință, obligațiune, îndatorire, îndatorare; necesitate; cuviință; — *a dovere*, cumu se cade; cu dreptate.
DOVÉRE, *v. a. e n.* a fi datoru; a trebui, a se cuveni, a se cădea; — *tutti gli uomini devono morire*, toți oamenii trebue să moară; — *egli ti deve la sua felicità*, îți este datoru a sa fericire.
DOVERÓSO, *a.* cuviinciosu necesaru, neapăratu.
DOVIZIA, *f.* avuție, bogăție, abundanță, îmbilșugare, cuantitate foarte mare, mulțime, grămadă, prisosu; — *a dovizia*, cu îmbilșugare.
DOVIZIÓSO, *a.* abundantu, îmbilșugatu; avutu, bogatu.
DOVUNQUE, *avv.* oriunde, orî în ce locu.
DOVUTO, *a.* cuvenitu; ceea ce este datoru cineva.
DOZZÍNA, *f.* duzină, doăsprezece lucruri; costu, demâncare, plată pentru locuință și pentru mâncare.
DOZZINÁLE, *a.* ordinaru, mediocru, de rîndu.
DOZZINÁNTE, *m.* pensionaru, celu ce locuește și mănîncă la unu locu plătindu o sumă hotărîtă.
DRAGOMÁNNO, TURCIMÁNNO, *m.* drogmanu, tâlmaciu, interpretu.
DRAGÓNE, *m.* bâlauru, smeu; o constelațiune din emisferulu septentrionalu; dragonu, unu felu de soldați călărești.
DRAGONÉSSA, *f.* diavoliță, muiere rea, iute, arțăgoasă.
DRÁMMA, *m.* dramă, unu felu de compunere teatrală; — *f.* dracmă, o monedă grecească; dramu, a opta parte a unciei.
DRAMMÁTICO, *a.* dramaticu.
DRAMMATÚRGO, *m.* dramaturgu, autoru de drame.
DRAPPÁRE, *v. a.* a îmbrăca, a înfățișa îmbrăcămintele la o picturâ.
DRAPPELLÁRE, *v. n.* a desfășura, a ridica steagurile.
DRAPPÉLLO, *m.* ceată, trupă; despărțire de soldați; bandieră, steagu, stindardu, praporu.
DRAPPERÍA, *f.* draperie, mătăsării, postăvărie.
DRAPPIÉRE, *m.* fabricantu de stofe, de mătăsării; negustoru de stofe, de mătăsării.
DRÁPPO, *m.* stofă; draperie; vestmîntu, straiu; îmbrăcăminte, haine; postavu.
DRÁSTICO, *a.* e *s. m.* drastieu, curățenie care lucrează curîndu și cu mare putere.
DRÍTTO, *a.* e *s. m.* dreptu.
DRIZZÁRE, *v. a.* a îndrepta; a ridica.
DRÓGA, *f.* nume generieu de mârfuri aromatice, bâcânie.
DROGHERÍA, *f.* bâcânie.
DROGHIÉRE, *m.* bâcanu, spițeru.
DRÒMEDÁRIO, *m.* dromedaru, unu felu de cămilă.
DRÚIDO, *m.* druidu, numele ce se da la unu felu de sacerdoți ai Galiloru.
DUÁLE, *a.* dualu (espresiune gramaticală).
DUALÍSMO, *m.* dualismu, sistemă care admite doă principiuri.
DUALÍSTA, *m.* dualistu, partisanu alu dualismului.
DUALITÀ, *f.* dualitate, duplicitate.
DUBBIÁRE, *v. n.* a se îndoi, a fi la îndoială; a se teme.
DUBBIETÀ, DUBBIÉZZA, *f.* îndoială; bânu ală; sfială.
DUBBIÉVOLE, *a.* îndoiosu; bânuitoru, bânuelnicu, sfiiciosu, nesiguru, nehotăritu, dubiosu, incertu.
DÚBBIO, *m.* dubiu, îndoială, îndoință; sfială; frică, temere, bânuială; — *a.* dubiosu, îndoio-

Digitized by Google

su ; — *senza dubbio*, fârâ îndoialâ, negreşitu ; — *rivocare in dubbio*, a se îndoi.

DUBBIOSITÀ, *f.* dubiositate, incertitudine, îndoinţâ.

DUBBIÓSO, *a.* dubiosu, îndoiosu, îndoiciosu, incertu, nesiguru, problematicu, nehotăritu, sfiiciosu ; ambiguu ; periculosu, primejdiosu ; variabilu, schimbăciosu.

DUBITÁBILE, *a.* incertu, nesiguru, îndoiosu.

DUBITAMÉNTO, *m.* DUBITÁNZA, *f.* dubiu, îndoiala, îndoire, sfială, temere, incertitudine.

DUBITÁRE, *v. n.* a se îndoi, a fi la îndoială, la incertitudine, a nu fi siguru ; a bănui, a se teme.

DUBITATÍVO, *a.* dubitativu, îndoitoru, de dubiu.

DUBITAZIÓNE, *f.* dubitaţiune, incertitudine, îndoinţâ.

DÚCA, *m.* conductoru, capu ; generalu, comandantu, căpitanu ; povăţuitoru ; duce ; călăuzu.

DUCÁLE, *a.* ducalu, de duce.

DUCÁTO, *m.* ducatu, demnitatea şi autoritatea ducelui, statulu, ţinutulu care este supusu la unu duce ; galbenu, ducatu, unu felu de monedă de auru sau de argintu.

DÚCE, *m.* conductoru ; generalu ; capu ; călăuzu.

DUCEA, *f.* ducatu.

DUCHÉSSA, *f.* ducesă.

DUE, *a.* doi, doă ; — *a due a due*, câte doă ; — *star fra due*, a sta la îndoială.

DUECÉNTO, *a.* doă sute.

DUELLÁNTE, *m.* duelistu.

DUELLÁRE, *v. n.* a se bate în duelu.

DUELLÁRIO, *a.* de duelu.

DUELLATÓRE, DUELLÍSTA, *m.* duelistu.

DUÉLLO, *m.* duelu, luptă singulară, bătae între doi.

DUEMÍLA, *a.* doă mii.

DUÉTTO, *m.* dueto, duo, bucată de musică pentru doă voci.

DUGÉNTO, *a.* doă sute.

DUÍNO, *m.* ochiuri cu soţu.

DUÍSTA, *m.* dualistu.

DULCINÉA, *f.* amantă, amorează, ibovnică.

DULÍA, *f.* dulie, închinarea ce se cuvine la sfinţi.

DUMO, *m.* hăţişu, leasă, rugu, desişu de tufe.

DUMÓSO, *a.* acoperitu cu hăţişu, leasă.

DÚNA, *f.* dealuleţu de năsipu ce se întinde pe ţărmurile mării.

DÚNQUE, *cong.* aşa daru, prin urmare.

DÚO, *a.* doi, doă.

DUODÉCIMO, *a.* alu doisprezecelea.

DUODÉCUPLO, *a.* de doăsprezece ori mai mare.

DUODENÁLE, *a.* duodenalu, relativu la duodenu.

DUODÉNO, *m.* duodenu, întâiulu din intestinele subţiri.

DUÓLO, *m.* durere, doru, patimă ; jelire.

DUÓMO, *m.* catedrală, mitropolie.

DUPLICÁRE, *v. a.* a îndoi, a duplica.

DUPLICÁTO, *a.* duplicatu, îndoitu ; — *s. m.* duplicata, îndoitulu unui actu, copie.

DUPLICAZIÓNE, *f.* duplicaţiune, îndoire.

DÚPLICE, *a.* duplu, îndoitu, în doă feţe.

DUPLICITÀ, *f.* duplicitate, stare în doă feţe ; făţărnicie, falsitate, vicleşugu, ipocrisie, prefăcătorie, rea credinţă.

DÚPLO, *m.* duplu, duplicatu, copie.

DURÁBILE, DUREVOLE, *a.* durabilu, îndelungu, stabilu, solidu, trainicu, ţeapănu.

DURABILITÀ, *f.* durabilitate, stabilitate, soliditate, trainicie, ţepenie, stătornicie.

DURÁCINE, *a. f. pl.* unu felu de persici.

DURÁCLA, *f.* unu felu de struguri.

DURAMÉNTE, *acc.* într'unu chipu duru, dificilu, tare, apăsatu, aspru, crudelu, strașnicu.

DURAMÉNTO, *m.* durare, ţinere, îndelungare.

DURÁRE, *v. n.* a dura, a ţinea îndelungu, a se păstra ; a ajunge ; a persevera ; a resiste ; a răbda, a suferi, a încerca, a păti, a susţine.

DURÁTA, *f.* durată, timpulu câtu ţine unu lucru ; întindere ; trăinicie, ţepenie, dăinăire, soliditate ; perseveranţă, stăruire, stătornicie.

DURATÍVO, *a.* stabilu, stătornicu, trainicu, ţeapănu, permanentu, solidu, îndelungu.

DURATÚRO, *a.* care va dura, va ţinea îndelungu.

DURAZIÓNE, *f.* duraţiune, durare, timpu, îndelungare, stăruire, permanenţă, stabilitate.

DURÉVOLE, *a.* durabilu, trainicu, tare, ţeapănu, solidu, statornicu, permanentu, dăinăitoru.

DUREVOLÉZZA, *f.* durabilitate, îndelungare, ţepenie.

DUREZZA, *f.* duritate, tărime, virtoşie ; asprime, neînduplecăciune, neîndurare, severitate, strașnicie ; îndărătnicie, obstinaţiune ; anevoinţă, dificultate ; prostie, nerozie.

DÚRO, *m.* partea cea mai dură ; duru (unu felu de monedă spaniolă) ; — *a.* duru, tare, virtosu, ţeapănu, solidu ; aspru, neînduplecăciosu, neîndurătoru, nemilostivu, crudelu, neîngăduitoru, insuportabilu, cumplitu ; dificilu ; prostu, nerodu ; uscatu ; îndărătnicu, obstinatu ; supărătoru, apăsătoru, întristătoru, necăjitoru ; neamabilu, neomenosu, inurbanu ; încuiatu cu eşirea la scaunu ; indigestu.

DÚTTILE, *a.* ductilu, mlădiosu, întinsăciosu.

DUTTILITÀ, *f.* ductilitate, mlădioşie, întinsăciune.

DÚTTO, *m.* canalu, vasu, conductu.

DUTTÓRE, *m.* conductoru ; povăţuitoru, călăuzu.

DUUMVIRÁLE, *a.* duumviralu, alu duumviriloru.

DUUMVIRÁTO, *m.* duumviratu, demnitatea şi oficiulu duumviriloru.

DUUMVÍRO, *m.* duumviru, magistratu de justiţie la Romanii cei vechi.

Digitized by Google

E.

E, *f.* E, a doa vocală a alfabetului; — *cong.* și.
EBANÍSTA, *m.* ebenistu, abanosistu.
ÉBANO, *m.* ebenu, abanosu, lemnu de abanosu.
EBBRÉZZA, *f.* îmbătare, amețire, fiecnire, ebrietate, entusiasmu, ilusiune, deliru, uimire.
EBBRIÓSO, *a.* beţivu, inclinatu la beție.
ÉBBRO, ÉBBRIO, *a.* beatu, amețitu, îmbătatu, uimitu, estasiatu, fiecnitu.
EBDÓMADA, *f.* septămână, ebdomadă.
EBDOMADÁRIO, *a.* ebdomadaru, septămânalu, alu septămânei; — *s. m.* preotulu care este de rîndu să serveascâ în cursulu septămânei.
ÉBETE, *a.* slabu, prostu, nătângu, timpu la minte.
EBOLLIMÉNTO, *m.* clocotire, fierbere în clocotu.
EBOLLÍRE, *v. n.* a fierbe în clocotu, a clocoti.
EBOLLIZIÓNE, *f.* clocoteală, ebuliţiune.
EBRAICAMÉNTE, *avv.* evreeşte, jidoveşte.
EBRAÍCO, *a.* evreescu, jidovescu, ebraicu.
EBRAÍSMO, *m.* ebraismu, jidovismu.
EBRAIZZÁRE, *v. n.* a ebraiza, a imita limba sau obiceiurile jidoviloru.
EBRÉO, *m.* evreu, jidovu, jidanu, israilitu.
EBRÉZZA, *f.* îmbătare, amețire, uimire, ebrietate.
ÉBRO, *a.* beatu, amețitu, îmbătatu, ţumenitu.
EBULLIZIÓNE, *f.* ebuliţiune, clocoteală.
EBÚRNEO, *a.* de fildeşu, ca fildeşulu, albu.
ECATÓMBE, *f.* ecatombă, sacrificiu, jertfă de o sută de boi sau de alte animale.
ECCEDÉNTE, *a.* covîrşitoru, prisositoru, escesivu-
ECCEDÉNZA, *f.* covîrşire, prisosu, prisoseală, prisosire, prisosinţă, escesu.
ECCÉDERE, *v. n.* a întrece, a covîrşi, a prisosi.
ECCELLÉNTE, *a.* escelinte, covîrşitoru, perfectu, superioru, foarte bunu, foarte frumosu.
ECCELLENTÍSSIMO, *a.* foarte escelinte, titlu onorificu ce se da mai nainte senatoriloru Veneţiei.
ECCELLÉNZA, *f.* escelinţă, perfecţiune eminînte; titlu onorificu ce se dă perseanoloru celoru mai înalte.
ECCÉLLERE, *v. n.* a întrece, a covîrşi, a se deosebi.
ECCELSAMÉNTE, *avv.* într'unu gradu eminînte.
ECCÉLSO, *a.* eminînte, eminentu, înaltu.
ECCENTRICITÀ, *f.* escentricitate; originalitate, estravaganţă.
ECCÉNTRICO, *a.* escentricu; ciudatu, originalu, estravagantu.
ECCEPÍRE, *v. a* a escepta, a esclude, a lăsa afară, a scoate afară, a nu coprinde.
ECCESSIVITÀ, *f.* escesivitate, escesu, prisosire.
ECCESSÍVO, *a.* escesivu, covîrşitoru, esageratu, peste regulă, peste măsură.
ECCÉSSO, *m.* escesu, covîrşire, prisosu, ecsageţiune, trecere peste regulă, peste mărginile raţiunii, bunei cuviinţe.
ECCETERA, *m.* espresiune latină care însemnează si celelalte (s. c. l.).
ECCÉTTO, ECCÉTTO CHE, *avv.* e *prep.* afară de afară din.
ECCETTUÁRE, *v. a.* a escepta, a nu coprinde.
ECCETTUATÍVO, *a.* coprinzătoru de escepţiuni.
ECCETTUATO, *a.* esceptatu; — *avv.* afară de, afară din.
ECCETTUAZIÓNE, *f.* esceptare, esclusiune.
ECCEZIONABILE, *a.* de esceptatu.
ECCEZIONÁRE, *v a.* a escepta, a scoate, a lăsa afară, a nu coprinde.
ECCEZIÓNE, *f.* escepţiune, scoatere, abatere, luare afara din regula, necoprindere; mijlocu legalu de apărare.
ECCÍDIO, *m.* ruină, destrucţiune, prăpădenie, omoru, masacru.
ECCITÁBILE, *a.* escitabilu, aprinzăciosu, întăritaciosu; supărăciosu, iritabilu.
ECCITABILITÀ, *f.* escitabilitate, aprinzăciune, întărit. ciune, supărăciune; iritabilitate.
ECCITAMÉNTO, *m.* escitare, aprindere, întăritare, îndemnare, aţiţare, provocare.
ECCITÁNTE, *a.* escitantu, aţiţătoru, aprinzătoru, îndemnatoru, întăritătoru, deşteptătoru, reînvietoru de puteri, întremătoru; provocatoru.
ECCITÁRE, *v. a.* a escita, a aţiţa, a provoca, a aprinde, a îndemna, a întări, a supăra, a deştepta, a încoragia; — *eccitarsi*, a se forma, a se ivi, a se deştepta.
ECCITATÍVO, *a.* relativu la escitare, escitătoru, escitativu, provocativu, băzăitoru.
ECCITATÓRE, *m.* escitatoru, aţiţătoru, provocatoru îndemnătoru, încoragiatoru, întăritătoru, supărătoru, deşteptătoru
ECCITAZIÓNE, *f.* escitaţiune, îndemnu, provocaţiune, aprindere, întăritare, deşteptare, supărare, sgandărare, băzăire, zădărire.
ECCLESIÁSTE, *m.* eclesiastu, una din cărţile din care se compune Scriptura sacră.
ECCLESIÁSTICO, *m.* omu bisericescu, popă, preotu, religiosu, eclesiasticu; una din cartile din care Biblia este alcătuită; — *a.* eclesiasticu, bisericescu.
ÉCCO, *avv.* eacă, iată: — *eccomi, eccoti, eccolo, eccoci, eccovi*, cacamĕ, eacăte, eacălu, eacave, eacăvĕ; — *ecco che*, iată că.
ECHEGGIÁRE, *v. n.* a face eco, a răsuna, a respunde.
ECHINO, *m.* ariciu; coaja, ghioace de castană.

Digitized by Google

ECLÉMMA, *f.* eclegmâ, o doftorie de pieptu.
ECLÉTTICO, *a.* eclecticu.
ECLETTÍSMO, ECLETISMO, *m.* ecletismu, eclectismu, filosofie eclecticâ.
ECLISSAMÉNTO, *m.* eclipsare, întunecare.
ECLISSÁRE, *v. a.* e *n.* a eclipsa; a întuneca; — *eclissarsi*, a se eclipsa; a se întuneca.
ECLÍSSE, ECLÍSSI, *f.* eclipsâ; întunecare.
ECLÍTTICA, *f.* eclipticâ, cărarea soarelui.
ÉCO, *f.* eco, echo, râsunetu.
ECONOMÁTO, *m.* economatu, economie, administraţiune; oficiulu unui economu, lăcuinţa lui.
ECONOMÍA, *f.* economie; cânsnicie; administraţiune; cumpătare; întocmire, dispositiune; armonie, distribuţiune, ordinu.
ECONÓMICA, *f.* economie, ştiinţa economicâ.
ECONÓMICO, *a.* economicu, economicosu, economu.
ECONOMÍSTA, *m.* economistu, scriitoru care se ocupâ de economie politicâ.
ECONOMIZZÁRE, *v. a.* e *n.* a economisi; a administra cu economie; a cruţa, a păstra, a cumpăta.
ECÓNOMO, *m.* economu, intendentu, administratoru, îngrijitoru; economisitoru, cruţătoru.
E CONVÉRSO, *avv.* în reciprocâ, iarăşi, dimprotivâ.
ECTOGRÁMMA, ETTOGRÁMMA, *m.* ectogramâ, greutate care coprinde o sută de grame.
ECTÓLITRO, ETTÓLITRO, *m.* ectolitrâ, măsurâ de capacitate care coprinde o sută de litre.
ECTÓMETRO, ETTÓMETRO, *m.* ectometru, măsurâ de 100 metre.
ECÚLEO, *m.* instrumentu de pedeapsâ ce întrebuinţau cei vechi.
ECUMÉNICO, *a.* ecumenicu, universalu, obştescu; — *concilio ecumenico*, conciliu, soboru ecumenicu.
ED, *cong.* şi.
EDÁCE, *a.* rozătoru, sfâşiătoru, mistuitoru, gâmanu.
EDACITÀ, *f.* voracitate, lăcomie, edacitate.
ÉDDA, *f.* Eda, o carte religioasâ a Scandinaviloru.
EDÉMA, *m.* edemâ, unflăturâ moale plină cu o materie apătoasâ.
EDEMÁTICO, *a.* edematicu, relativu la edemâ.
EDEN, *m.* grădina raiului, edenu.
EDERA, *f.* ederă (o plantâ).
EDERÓSO, *a.* ederosu, de ederă, acoperitu cu ederă.
EDÍCOLA, *f.* câsuţâ, câscioarâ; capelă micâ.
EDIFICAMÉNTO, *m.* edificare, construire, clădire, zidire.
EDIFICÁNTE, *a.* edificantu, înduplecătoru spre virtute, spre evlavie, spre fapte bune.
EDIFICÁRE, *v. a.* a edifica, a zidi, a clădi, a construi; a îndemna, a înduplecа spre virtute, spre evlavie, spre fapte bune, a însufla virtutea prin esemplu sau prin povaţă; a produce o impresiune salutară.
EDIFICATÍVO, *a.* care serveşte pentru a edifica.
EDIFICATÓRE, *m.* edificatoru, ziditoru.
EDIFICATÓRIO, *a.* edificatoriu, relativu la edificaţiune.
EDIFICAZIÓNE *f.* edificaţiune, construcţiune, clădire, zidire; simţimintele de virtute, de pietate, de evlavie, de fapte bune ce ni se însuflă prin ecsemplu sau prin vorbe povăţuitoare
EDIFÍCIO, EDIFÍZIO, *m.* edificiu, construcţiune, zidire, clădire, monumentu, zidire monumentală; vicleşugu, artificiu, înşelaciune.
EDÍLE, *m.* edilu, magistratu la Romani care avea inspecţiunea asupra zidiriloru publice, asupra jocuriloru s. c. l.; — *a.* relativu la edili.
EDILITÀ, *f.* edilitate, demnitatea edililoru.
EDILÍZIO, *a.* relativu la edilitate.
ÉDITO, *a.* editatu, publicatu, datu la lumină, datu în tiparu.
EDITÓRE, *m.* editoru, celu ce editează o carte.
EDÍTTO, *m.* edictu, lege, ordonanţă a suveranului.
EDIZIÓNE, *f.* ediţiune; publicaţiune, dare în tiparu, dare în lumină.
EDUCAMÉNTO, *m.* educare, creştere.
EDUCÁNDA, *f.* elevă a unui institutu.
EDUCÁRE, *v. a.* a creşte, a educa, a forma, a învăţa, a da instrucţiune, a desvolta toate facultăţile; a îngriji.
EDUCATÍVO, *a.* educativu, care serveşte pentru educaţiune.
EDUCATÓRE, *m.* educătoru, crescătoru, învăţătoru.
EDUCAZIÓNE, *f.* educaţiune, creştere, învăţătură.
EDULCORAZIÓNE, *f.* edulcorare, edulcoraţiune, îndulcire.
ÉDULO, *a.* bunu de mâncare, care se poate mânca.
EFFÁBILE, *a.* care se poate spune, esprime.
EFFEMÉRIDE, *f.* efemeride, ziaru, jurnalu; registru de observaţiuni astronomice.
EFFEMINAMÉNTO, *m.* afemeiare, înfemeiare, molesire.
EFFEMINÁRE, *v. a.* a afemeia, a înfemeia, a moleşi, a îmmuia; — *effeminarsi*, a se afemeia.
EFFEMINATÉZZA, *f.* afemeiare, înfemeiare, molesire.
EFFEMINÁTO, *a.* afemeiatu, înfemeiatu, moleşitu, slăbitu, muerelnicu.
EFFÉNDI, *m.* domnu, stăpânu, efendi, titlulu ce dau Turcii funcţiunariloru şi învăţaţiloru.
EFFERATÉZZA, *f.* ferocitate, sălbăticie, buecie, crudelitate, cruzime.
EFFERÁTO, *a.* buestraşu, brutalu, bucacu, sălbatecu, crudelu, crudu, aspru, cumplitu.
EFFERVESCÉNZA, *f.* efervescinţă, ferbere uşoară; mişcare, pătrundere vie şi trecătoare a spiritului, întăritare, agitaţiune; plămădeală.
EFFETTIVAMÉNTE, *avv.* în faptă, în fiinţă, în realitate, într'adevăru.
EFFETTIVITÀ, *f.* efectivitate, realitate.
EFFETTÍVO, *a.* efectivu, realu, în faptă, în fiinţă, în lucrare; adevăratu, positivu.
EFFÉTTO, *m.* efectu, lucrare, urmare, consecinţă; falâ, arătare; ecsecuţiune, înfiinţare, punere în lucrare; sfîrşitu; poliţă, scrisoare de creditu; lucruri mişcătoare; — *in effetto*, în realitate, într'adevăru, în faptă, în fiinţă; — *a questo effetto*, spre aceasta, pentru aceasta, spre acestu sfîrşitu.
EFFETTÓRE, *m.* înfiinţătoru, producătoru, lucrătoru, săvîrşitoru, celu ce pune în lucrare, în ecsecuţiune.
EFFETTUÁRE, *v. a.* a efectua, a îndeplini, a ecse-

Digitized by Google

cuta, a pune în lucrare, a înființa, a săvîrși, a aduce la îndeplinire, a îndeplini.

EFFETTUAZIÓNE, *f.* efectuare, efectuațiune, ecsecutare, ecsecuțiune, îndeplinire, înființare, săvîrșire, punere în lucrare.

EFFICÁCE, *a.* eficace, energicu, puternicu.

EFFICACITÀ, *f.* eficacitate, putere, energie.

EFFICIÉNTE, *a.* eficientu; — *causa efficiente*, causă eficientă, pricina energică, care face vreo lucrare.

EFFICIÉNZA, *f.* eficiență, producere, fapta produsă dela o causă energică, și efectulu produsu.

EFFIGIAMÉNTO, *m.* representare, înfățișare, închipuire.

EFFIGIÁRE, *v. a.* a representa, a înfățișa, a închipui.

EFFÍGIE, *f.* efigie, representațiune, imagine, înfățișare, figură, portretu, icoană.

EFFÍMERO, *a.* efemeru, de o zi, care ține sau trăește numai o zi; trecătoru, ilusoriu, zădarnicu, vanu.

EFFLORESCÉNZA, *f.* efloresciță, înflorire, mucezire.

EFFLÚSSO, *m.* vârsare, turnare, respândire, eflucsu.

EFFLÚVIO, *m.* efluviu, vârsare, respândire, eflucsu, evaporațiune.

EFFÓNDERE, *v. a.* a vârsa afară, a respândi.

EFFONDIMÉNTO, *m.* vârsare afară, respândire.

ÉFFORO, ÉFORO, *m.* eforu, unu felu de magistrați la Sparta.

EFFRENÁTO, *a.* desfrînatu, obraznicu, neînfrînatu, neîmblânzitu, neastempăratu.

EFFUSIÓNE, *f.* vârsare, respândire, efusiune; — *effusione di cuore*, sinceritate, dare de inimă, incredințare adevărată, arătare de afecțiune vie și fierbinte.

ÉFOD, *m.* efodu, o haină sacerdotală la Evrei.

EGESTIÓNE, *f.* egestiune, golire, deșertare a pintecelui.

ÉGIDA, *f.* egidă, pavâza sau platoșa Minervei; apărare, ocrotire, protecțiune, scutire.

EGÍRA, *f.* egiră, data, leatulu Mahometaniloru care începe la anulu 622 după nașterea lui Christosu.

ÉGLI, *pr.* elu, dînsulu; — *egli è cosa evidente*, este unu lucru învederatu; — *egli è strano*, este unu lucru ciudatu.

ÉGLOGA, *f.* eglogă, eclogă, unu felu de poesie pastorală.

EGOÍSMO, *m.* egoismu, siniubire, amoru de sine.

EGOÍSTA, *m.* egoistu, siniubitoru.

EGOÍSTICO, *a.* egoisticu.

EGRÉGIO, *a.* alesu, deosebitu, perfectu, desăvîrșitu.

EGRÉSSO, *m.* eșire.

EGRITÚDINE, *f.* egritudine, infirmitate, boală.

ÉGRO, *a.* egru, morbosu, bolnavu, beteagu; tristu.

EGROTÁNTE, *a.* bolnăviciosu, slabu; chilavu.

EGUAGLIÁNZA, *f.* egalitate, potrivă, potrivire, conformitate, asemănare, uniformitate, paritate.

EGUAGLIÁRE, *v. a.* a egala, a potrivi, a face ecualu, conformu; — *v. n.* a egala, a se asemăna, a se alătura, a ajunge la același gradu, a se potrivi.

EGUAGLIATÓRE, *m.* potrivitoru.

EGUÁLE, *a.* ecualu, egalu, potrivitu, conformu, asemănatu, alăturatu, asemenea, același; uniformu; netedu.

EGUALÍRE, *v. a.* a potrivi, a netezi.

EGUALITÀ, *f.* egalitate, ecualitate, paritate, conformitate, uniformitate, potrivire.

EH, *interiez.* așa și așa!

EI, *pron.* elu, dînsulu.

EIACULAZIÓNE, *f.* eșire sau aruncare a unui lucru cu oarecare putere, ciaculațiune.

ELABORÁRE, *v. a.* a elabora, a lucra, a prelucra.

ELABORATÉZZA, *f.* diligență, atențiune, grijă.

ELABORÁTO, *a.* prelucratu, lucratu, pregătitu cu mare grijă, cu mare atențiune, cu multă ostenală; — *m.* lucrare, compunere, prelucrare.

ELARGIRE, *v. a.* a da cu liberalitate; a se galantomi.

ELASTICITÀ, *f.* elasticitate

ELÁSTICO, *a.* elasticu.

ELATÉRIO, *m.* elasticitate, lucru elasticu.

ELÁTO, *a.* ridicatu; mândru, fudulu, îngânfatu.

ELAZIÓNE, *f.* mândrie, fudulie.

ÉLCE, *f.* unu felu de stejaru.

ELCIÁRIO, *m.* celu ce trage o luntre la unu riu.

ELEFÁNTE, *m.* elefantu (cuadrupedu).

ELEFANTÉSCO, *a.* de elefantu.

ELEFANTÍASI, *f.* elefantiase, unu felu de lepră.

ELEFANTÍNO, *a.* de elefantu, alu elefantului.

ELEGÁNTE, *a.* elegantu, grațiosu, proporționatu, gingașu, frumosu, alesu.

ELEGANTEMÉNTE, *avv.* cu eleganță.

ELEGÁNZA, *f.* eleganță, grație, gingășie, frumusețe, potrivire; simplitate, înlesnire.

ELEGGERE, *v. a.* a alege; a prefere; a hotări, a determina; a numi; a însemna.

ELEGGÍBILE, *a.* eligibilu, care se poate alege.

ELEGGIBILITÀ, *f.* eligibilitate, capacitate de a fi alesu.

ELEGÍA, *f.* elegie; doină.

ELEGÍACO, *a.* elegiacu, tristu, doiosu, duiosu.

ELEGIÓGRAFO, *m.* elegiografu, scriitoru de elegii.

ELEMENTÁRE, *a.* elementaru, relativu la elemente; care conține sau învață elementele unei științe.

ELEMÉNTO, *m.* elementu, stichie, principiu, inceputu.

ELEMÓSINA, *f.* elemosină, pâmană, milă, milostenie.

ELEMOSINÁRE, *v. a.* a face pâmană, a da de pâmană, a milui, a se milostivi, a face elemosină; a cere de pâmană, a cerși.

ELEMOSINIÉRE, ELEMOSINÁRIO, *a.* milostivu; — *s. m.* capelanu la o curte.

ELÉNCO, *m.* catalogu, tabelă, listă, prospectu, indice.

ELÉTTA, *f.* partea cea mai aleasă, ceea ce este mai bunu.

ELETTÍVO, *a.* electivu, care se face, se dă prin electiune.

ELÉTTO, *a.* alesu; — *s. m.* alesu, predestinatu.

ELETTORÁLE, *a.* electoralu, relativu la electiune.

ELETTORÁTO, *m.* electoratu, demnitatea de electoru alu impériului germanicu, teritoriulu supusu la unu electoru.

ELETTÓRE, *m.* electoru, alegătoru; titlulu prințiloru care aveau dreptulu de a alege impăratulu Germaniei.

Digitized by Google

ELETTORÍA, *f.* demnitatea unui electoru, electorie.
ELETTOVÁRIO, ELETTUÁRIO, *m.* electŭaru, compositiune de mai multe medicamente.
ELETTRICISMO, *m.* electricismu, sistema electricităţii.
ELETTRICITÀ, *f.* electricitate, puterea electrică.
ELETTRICO, *a.* electricu, capabilu de electricitate.
ELETTRIZZAMÉNTO, *m.* electrizare.
ELETTRIZZÁRE, *v. a.* a electriza.
ELETTRIZZATORE, *m.* electrizatoru.
ELETTRIZZAZIÓNE, *f.* electrizaţiune.
ELETTRO, *m.* electru, succinu, chihlibaru.
ELETTROMETRO, *m.* electrometru, măsurătoru alu electricităţii (instrumentu).
ELEVAMÉNTO, *m.* înălţare, ridicare, ecsaltare.
ELEVARE, *v. a.* a înălţa, a ridica, a ecsalta; a mări; a mişca tare.
ELEVATÉZZA, *f.* înălţime; sublimitate, nobleţă.
ELEVATÓRE, *m.* înălţătoru.
ELEVAZIONE, ELEVATURA, *f.* înălţime; înălţare, ridicare; momentulu sântei Liturgie candu preotulu înalţă in susu sântele daruri, elevaţiune; locu ridicatu, înălţatu; lucrarea de a ajunge la o demnitate înaltă.
ELEZIÓNE, *f.* electiune, alegere; facultatea de a alege; libertate, voe.
ELIÁNTO, *m.* eliantu (plantă şi floare).
ELICA, *f.* ederă.
ÉLICE, *f.* unu felu de stejaru; scară sucită in forma melcului; şurubu, eliciu.
ELICERE, *v. a.* a scoate, a trage, a estrage.
ELIDERE, *v. a.* elide, a lepăda, a lăsa afară.
ELIMINÁRE, *v. a.* a elimina, a suprime, a lepăda, a scoate, a esclude.
ELIMINAZIÓNE, *f.* eliminare, suprimere, lepădare, scoatere, escludere.
ELISIONE, *f.* elisiune.
ELISÍRE, *m.* elicsiru, estractu; vutcă.
ELÍSO, *m.* elisiu, eliseu, locaşulu celoru virtuoşi după moartea loru; paradisu, raiu, locu plăcutu.
ELITRÓPIA, *f.* elitropie, o piatră preţioasă; floarea soarelui.
ELLA, *pron.* ea, dinsa.
ÉLLE, *f.* le, numele literei L.
ELLÉBORO, *m.* eleboru (plantă).
ELLÉNICO, *a.* elenicu, elinescu, grecescu.
ELLENÍSMO, *m.* elenismu, elinismu, grecismu.
ELLENÍSTA, *m.* elenistu, elinistu.
ELLERA, *f.* ederă (plantă).
ELLÍSSE, *f.* elipsă, o figură geometrică.
ELLÍSSI. ELLÍPSI, *f.* elipsă, o figură gramaticală.
ELLÍTTICO, *a.* elipticu, in forma unei elipse.
ÉLMO, *m.* coifu.
ELOCUTÍVO, *a.* elocutivu, relativu la elocuţiune.
ELOCUZIÓNE, *f.* elocuţiune, alegere şi ordinare a propositiuniloru; modu, chipu de a se esprime.
ELÓGIO, *m.* elogiu, laude; cuvintu de laude.
ELOQUENTE, *a.* elocuentu, elocinte.
ELOQUÉNZA, *f.* elocuenţă, elocinţă.
ELÓQUIO, *m.* vorbire, cuvintare, raţionare; elocinţă.
ÉLSA, *f.* ÉLSE, ÉLSO, *m.* mâneru, mânunchiu de sabie.
ELUCUBRÁTO, *a.* făcutu, alcătuitu cu multă osteneală.
ELUCUBRAZIÓNE, *f.* opu, carte alcătuită cu multă osteneală; osteneală, priveghiere.
ELÚDERE, *v. a.* a zădărnici, a se feri, a scăpa de; a insela, a ocoli.
ELUSÓRIO, *a.* care zădărniceşte, ocoleşte.
EMACIÁRE, *v. a.* e *n.* a slăbi, a usca, a slei, a chilăvi.
EMACIAZIÓNE, *f.* slăbire, slăbiciune, uscare, sleitură, sleire, chilăvire.
EMACULÁTO, *a.* fără pată, fără prihană.
EMANÁRE, *v. n.* a emana, a eşi, a isvorî, a purcede, a se scurge; a se respândi; a publica, a respândi.
EMANAZIÓNE, *f.* emanare, emanaţiune, eşire, isvorire, purcedere, scurgere; respândire, publicaţiune.
EMANCIPÁRE, *v. a.* a emancipa, a libera, a desrobi, a slobozi, a scoate de sub puterea cuiva; — *emanciparsi*, a se emancipa, a se libera, a scăpa de.
EMANCIPAZIÓNE, *f.* emancipaţiune, liberaţiune, liberare, desrobire, scăpare.
EMBLÉMA, *m.* emblemă; simbolu, atributu.
EMBLEMÁTICO, *a.* emblematicu, simbolicu.
EMBOLÍSMO, *m.* embolismu, intermediu.
EMBOLÍSMICO, *a.* embolismicu, intermediaru.
EMBRICE, *m.* cărămidă, oala de acoperitu case.
EMBRICIÁTO, *a.* acoperitu cu cărămizi, cu oale.
EMBRIÓNE, *m.* embrionu, fătulu, copilulu ce se formează în pântecele mumei; plantele care nu suntu încă desvoltate ci numei incoltite din sâmintă.
EMBROCCÁRE, *v. a.* a face să cază asupra părţiloru bolnave câte o picătură de vr'unu licuidu unturosu.
EMÉNDA, *f.* reparaţiune, indreptare; pedepsă.
EMENDÁBILE, *a.* care se poate repara sau indrepta.
EMENDAMÉNTO, *m.* reparare, indreptare, imbunătăţire.
EMENDATÍVO, *a.* capabilu de a indrepta, de a reforma
EMENDATÓRE, *m.* indreptătoru, reparatoru, reformatoru.
EMENDÁRE, *v. a.* a indrepta, a repara, a corecta, a reforma.
EMENDAZIONE, *f.* indreptare, reparare, corectare, reformă.
EMERGÉNTE, *a.* care eşe dintr'unu locu unde era cufundatu, care se arată, se iveşte, se naşte, urmează, se intîmplă, emergentu, emerginte.
EMERGÉNZA, *f.* ivire, intîmplare.
EMERGERE, *v. n.* a se ridica, a se arăta, a se ivi, a se înălţa, a se deosebi, a se distinge, a escele.
EMÉRITO, *m.* emeritu, acela care şi a isprăvitu timpulu de serviţiu.
EMÉTICO, *a.* e *s.* emeticu, vomitivu; tartru stibiatu.
EMETTERE, *v. a.* a da afară, a lăsa să meargă, să scape.
EMICRÁNIA, *f.* emicranie, durere de capu.
EMIGRÁRE, *v. n.* a emigra, a se strămuta, a pribegi.
EMIGRÁTO, EMIGRATÓRE, *m.* emigrantu, emigratu; pribeagu.
EMIGRAZIÓNE, *f.* emigrare, emigraţiune; pribegire.

Digitized by Google

EMINÉNTE, *a.* eminentu, înnaltu, însemnatu, sublimu, covîrșitoru, mare.
EMINENTEMÉNTE, *arv.* într'unu chipu eminentu, strălucitu, covîrșitoru, în gradu înnaltu.
EMINENTÍSSIMO, *a.* eminentisimu, prea înnălțatu, titlu onorificu ce se dă cardinaliloru și șefului cavaleriloru din Malta.
EMINÉNZA, *f.* eminență, înălțătură mică, dealu, movilă, vîrfu; escelență; umflătură.
EMÍRO, *m.* emiru, titlu cu care Mahometanii onorează pe cei ce se tragu din semința lui Mahometu.
EMISFÉRICO, *a.* emisfericu.
EMISFÉRIO, EMISFÉRO, *m.* emisferu, jumătatea globului terestru; jumătatea unui corpu sfericu.
EMISSÁRIO, *m.* emisaru, trimisu pentru a lucra pe ascunsu, mandataru.
EMISSIÓNE, *f.* emisiune, acțiunea de a da afară.
EMISSÍVO, *a.* emisivu, care dă afară.
EMISTÍCHIO, *m.* emistichu, jumătatea unui versu eroicu sau alecsandrinu.
ÉMME, *f.* me, litera M.
EMOLLIÉNTE, *a.* emolientu, doftorii care destindu, care dilată, care moae.
EMOLUMÉNTO, *m.* folosu, cășțigu, leafă, plată.
EMORRAGÍA, *f.* emoragie.
EMORROIDÁLE, *a.* emoroidalu, trînzosu, de trînzi.
EMORROIDÁRIO, *m.* trînzosu, supusu la emoroide.
EMORRÓIDE, *f.* emoroidă, trînzi.
EMOTTISÍA, EMOTTÍSI, *f.* emoptisie, scuipare de sânge.
EMOZIÓNE, *f.* emoțiune, comoțiune, mișcare, agitațiune, sensațiune, turburare.
EMPIASTRO, *m.* blastru, emplastru, cataplasmă.
EMPIÉMA, *m.* empiemă, coptură ce se face mai cu seamă în pieptu.
ÉMPIERE, EMPÍRE, *v. a.* a împlea, a umplea; a împlini, a săvîrși, a îndemplini; a umplea cu covîrșire, a astupa; a repara.
EMPIETÀ, *f.* impietate, lipsă de pietate, de evlavie, de religiune; cruzime, nemilostivire.
EMPIMÉNTO, *m.* împlere, împlinire, îndeplinire.
EMPIO, *a.* impiu, nelegiuitu, nereligiosu; crudelu.
EMPÍREO, *m.* empireu, partea cea mai înaltă a cerului; raiulu, locașulu celoru fericiți.
EMPIREÚMA, *m.* empireumă, gustulu și mirosulu unoru substanțe espuse la unu focu iute.
EMPIRICAMÉNTE, *arv.* practicește, empiricește.
EMPÍRICO, *a.* empiricu, practicu, esperimentalu; — *s. m.* medicu care tracteză boalele după o metodă practică și fără cunoștințe teoretice.
EMPIRISMO, *m.* empirismu, medicină sau filosofie empirică, sperimentală, care se ține numai de esperiință și depărtează teoria.
ÉMPITO, *m.* repezire, repeziciune, violință, veemință, iuțire, iuțeală, impetuositate, isbire, atacu, năvălire, silnicie.
EMPÍTO, *a.* umplutu, plinu; împlinitu.
EMPITÓRE, *m.* celu ce umple, împlinitoru.
EMPITÚRA, *f.* împlutură, umplutură, împlere.
EMPÓRIO, *m.* magazie, tîrgu, depositu.
EMÚGNERE, *v. a.* a scoate afară, a smulge.
EMULÁRE, *v. a.* e *n.* a emula, a rivaliza, a concure, a imita, a se întrece cu cineva, a pismui.
EMULATÓRE, *m.* rivalu, concurentu, emulatoru.
EMULAZIÓNE, *f.* emulațiune, rivalitate, concurență.
EMULGÉRE, *v. a.* a mulge; a smulge.
ÉMULO, *m.* rivalu, concurentu; adversaru.
EMULSIÓNE, *f.* emulsiune, unu felu de băutură răcoritoare.
EMULSÍVO, *a.* emulsivu (se zice de semințe din care se poate scoate oleiu).
EMÚNGERE, *v. a.* a smulge, a scoate afară.
EMÚNTO, *a.* slabu, sleitu, uscatu, chilavu.
ENÁLLAGE, *f.* enalage, o figură gramaticală.
ENCÁUSTICA, *f.* encaustică, pictura cu văpseli amestecate cu ceară încalzită la focu.
ENCÁUSTO, *m.* encaustu, unu felu de cerneală roșie.
ENCEFÁLICO, *a.* encefalicu, care se face în capu.
ENCEFALÍTE, *f.* inflamațiune la creeri, encefalite.
ENCÉFALO, *m.* encefalu, creere.
ENCHIRÍDIO, *m.* enchiridia, manualu.
ENCÍCLICA, *f.* enciclică, circulare a papei către episcopi.
ENCÍCLICO, *a.* relativu la enciclică, circularu.
ENCICLOPEDÍA, *f.* enciclopedie.
ENCICLOPÉDICO, *a.* enciclopedicu.
ENCICLOPEDÍSTA, *m.* enciclopedistu.
ENCOMIÁRE, *v. a.* a lăuda.
ENCOMIÁSTE, *m.* encomiastu, panegiristu, lăudătoru.
ENCOMIÁSTICO, *a.* encomiasticu, de laudă.
ENCOMIATÓRE, *m.* lăudătoru, panegiristu.
ENCÓMIO, *m.* laudă.
ENDECÁGONO, *m.* endecagonu (figură geometrică).
ENDECASSÍLLABO, *m.* versu de 11 silabe, endecasilabu.
ENDEMICO, ENDÉMIO, *a.* endemicu.
ENDICA, *f.* magazie; cumpărătoare.
ENDICAIUÓLO, *m.* precupețu.
ENDICE, *m.* semnu, lucru care servește spre semnu; ou de piatră ce se pune într'unu cuibu ca să oaoă gainile.
ÉNEO, *a.* de bronzu.
ENERGÉTICO, *a.* energeticu, care lucrează cu energie.
ENERGÍA, *f.* energie, putere, forță; eficacitate.
ENERGICO, *a.* energicu, care are energie.
ENERGÚMENO, *m.* energumenu, îndrăcitu, stăpânitu de draeu; nebunu, omu care se mișcă cu o iuțeală peste măsură mare.
ENERVÁRE, *v. a.* a enerva, a slăbi, a slei.
ENERVAZIÓNE, *f.* enervare, slăbire, sleire.
ENFASÍ, *f.* emfasă, pompă afectată, îngânfare, măreție, afectațiune.
ENFÁTICO, *a.* enfaticu, îngânfatu, afectatu.
ENFIAGIÓNE, *f.* umflătură, durducu; dospeală.
ENFIAMÉNTO, *m.* umflare, durducare; dospire.
ENFIÁRE, *v. a.* a umfla; — *enfiarsi*, a se umfla.
ENFIÁTO, *m.* umflătură; mândrie, trufie, trufire.
ENFIATÚRA, *f.* umflatură.
ENFÍO, *a.* umflatu.
ENFITÉUSI, *f.* enfiteosă, unu felu de embaticu.
ENFITEÚTA, *m.* enfiteotu, celu ce se bucură de o arendă enfiteotică.
ENFITEÚTICO, *a.* enfiteoticu, de enfiteosă.
ENIGMA, *m.* enigmă, gicitoare, cimilitoare.
ENIGMÁTICO, *a.* enigmaticu; metaforicu.

Digitized by Google

ENIGMATIZZÁRE, *v. n.* a enigmatiza, a vorbi enigmaticește, metaforicește; a cimili.
ÉNNE, *f.* ne, litera N.
ENÓRME, *a.* enormu, escesivu, grozavu, nâprasnicu.
ENORMITÀ, ENORMÉZZA, *f.* enormitate, mărime escesivă, escesu, neprâsnicie; grozavie, crimă.
ENTE, *m.* entu, fire, ființă, substanță.
ENTIMEMA, *m.* entimemă, unu felu de silogismu.
ENTITÀ, *f.* entitate, ființă, essență; importanță.
ENTÓMO, ENTÓMATA, *m.* insectu, entomatu.
ENTOMOLOGÍA, *f.* entomologie, tractatu despre insecte.
ENTOMOLÓGICO, *a.* entomologicu, de entomologie.
ENTOMOLÓGISTA, *m.* entomologistu.
ENTRAGNO, *m.* mațele, cele dinlăuntru din corpulu omului sau ale animaleloru.
ENTRÀMBI, *m.* âmbi, amândoi.
ENTRAMÉNTO, *m.* intrare, pătrundere, insinuire.
ENTRANTE, *a.* care intră, pătrunzătoru; insinuitoru, îndeminaticu de a se insinui.
ENTRÁRE, *v. a.* e *n.* a intra, a trece, a pătrunde, a se vîrî, a se insinui; a avea relațiune, a se amesteca; a începe; a plăcea cuiva.
ENTRÁTA, *f.* intrare; venitu; începutu.
ENTRATÚRA, *f.* acțiunea de a intra; facultatea de a putea intra; ocasiune, prileju, deschidere; — *aver entratura con uno*, a avea familiaritate cu cineva.
ENTRO, *prep. ed avv.* intre; din, dintre; înlăuntru; — *da entro, per entro*, din lăuntru, înlăuntru, pe din lăuntru.
ENTUSIASMARE, *v. a.* a entusiasma, a fermeca, a răpi de admirare; a aprinde, a încoragia, a îmbărbăta; — *entusiasmarsi*, a se entusiasma, a fi coprinsu de ceva, a se înfoca, a se stăpâni tare de ceva.
ENTUSIÁSMO, *m.* entusiasmu, aprindere, înfocare, pasiune, mișcare; admirare cu prisosu, gustu peste măsură pentru ceva, fanatismu.
ENTUSIÁSTA, *m.* entusiastu, fanaticu, visionaru.
ENTUSIÁSTICO, *a.* entusiasticu, viu, înfocatu, ecsageratu, pasionatu.
ENUCLEÀRE, *v. a.* a scoate sîmburele; a esplica.
ÉNULA, *f.* enulă (o plantă).
ENUMERAMÉNTO, *m.* enumerare, numerare.
ENUMERÁRE, *v. a.* a enumera, a număra.
ENUMERAZIÓNE, *f.* enumerațiune, numărare.
ENUNCIÁRE, *v. a.* a enunța, a esprime, a a âtă, a espune, a da pe față, a numi, a pomeni.
ENUNCIATÍVA, *f.* enuntare, espositiune.
ENUNCIATÍVO, *a.* enuntativu, care enunță, care servește spre a face mențiune.
ENUNCIATÓRE, *m.* enuntătoru.
ENUNCIAZIÓNE, *f.* enuntațiune, arătare, espositiune, mențiune, pomenire.
EÓLICO, *a.* eolianu, din Eolia; — *arpa eolica*, arfă eoliană, unu felu de harfă care dă sunete armonioase când se atirnă undeva și vîntulu îi isbește coardele.
EÓO, *a.* orientalu, resăriteanu.
EPA, *f.* pântece, burtă, foale.
EPATE, *m.* ficatu.
EPÁTICA, *f.* popornicu iepurescu (o plantă).
EPÁTICO, *a.* epaticu, relativu la ficatu.
EPATÍTIDE, EPATÍTE, *f.* inflamațiune a ficatului, gălbează, hepatită.
EPÁTTA, *f.* epactă, temelia lunei.
EPENTESI, *f.* epentesă, adăogare, băgare de o literă sau și de o silabă în mijloculu unu cuvîntu.
EPICEDIO, *m.* cuvîntu ce se face la îngroparea cuiva.
EPICÈNO, *a.* epicenu, cuvîntu care fără a se schimba însemnează o ființă masculină sau femenină.
EPICÍCLO, *m.* epiciclu, epi cercu.
ÉPICO, *a.* epicu, eroicu, de epopee.
EPICUREÍSMO, *m.* epicureismu, doctrina lui Epicuru.
EPICURÉO, *m.* partisanu alu epicureismului; omu desfrinatu, desmierdatu, îngîndisitu, epicureanu; — *a.* desfrinatu, desmierdatu.
EPIDEMÍA, *f.* epidemie; boala de care pătimescu mai multe persoane într'același timpu și locu contagiu.
EPIDÉMICO, *a.* epidemicu, relativu la epidemie.
EPIDÉRMIDE, CUTÍCOLA, *f.* epidermă, cuticulă, peliță.
EPIDÍTTICO, *a.* epidicticu, demonstrativu.
EPIFANÍA, *f.* epifanie, bobotează.
EPIFONÉMA, *m.* epifonemă, unu felu de esclamațiune la finitulu unei narațiuni interesante.
EPIGÁSTRIO, *m.* epigastru, partea cea de mijlocu și cea de susu a pantecelui.
EPIGRÁFE, *f.* epigrafă, inscripțiune.
EPIGRAFÍA, *f.* epigrafie, arta de a compune epigrafe.
EPIGRÁMMA, *m.* epigramă.
EPIGRAMMÁTICO, *a.* epigramaticu.
EPIGRAMMÍSTA, *m.* epigramistu, făcătoru de epigrame.
EPILESSÍA, *f.* epilepsie, stropșeală, stropșitură, năbădăi.
EPILÉTTICO, *a.* epilepticu.
EPILOGAMÉNTO, *m.* concludere, epilogare, recapitulare
EPILOGÁRE, *v. a.* a epiloga, a conclude, a recapitula.
EPÍLOGO, *m.* epilogu, epilogațiune, recapitulațiune conclusie.
EPISCOPÁLE, *a.* episcopalu, episcopescu.
EPISCOPÁTO, *m.* episcopie
EPISCOPIO, *m.* episcopie, reședința episcopului.
EPISODIÁRE, *v. n.* a episoda, a face episode.
EPISÓDICO, *a.* episodicu, de episodă, în formă de episodă.
EPISÓDIO, *m.* episodă, digresiune, istorie, întîmplare alăturată unui evenimentu principalu.
EPISTIDE, *f.* epistidă, o piatră rețioasă.
EPISTÍLIO, *m.* epistiliu, architravă.
EPISTOLA, *f.* epistolă, scrisoare; o compunere poetică.
EPISTOLÁRE, *a.* epistolaru, de epistolă; s risu.
EPISTOLÁRIO, *m.* epistolariu, culegere de scrisori.
EPISTROFE, *f.* epistrofă, o figură de retorică.
EPITAFFIO, EPITAFIO, *m.* epitafu, inscripțiune d'asupra mormîntului.
EPITAFFISTA, *m.* epitafistu, compositoru de epitafuri.
EPITALÁMICO, *a.* epitalamicu, de epitalamu.
EPITALÁMIO, *m.* epitalamu, poesie de nuntă.
EPITEMA, *m.* epitemă remeziu topicu, doctorie locală.
EPITETÁRE, *v. a.* a pune epiteturi, cualificațiuni.
EPITÉTO, *a.* epitetu, cualificațiune, modificațiune.

Digitized by Google

EPITOMÁRE, *v. a.* a abrevia, a prescurta, a epiloga.
EPITOMATÓRE, *m.* abreviatoru, prescurtătoru.
EPÍTOME, *m.* epitomu, prescurtare, compendiu.
EPIZOOZÍA, *f.* epizootie, boală de vite.
EPOCA, *f.* epochă, epocă; timpu, periodu.
ÉPODO, *m.* epodu, partea de pe urmă a unei ode.
EPOPÉA, EPOPÉIA, *f.* epopee, poemă epică.
EPTACÓRDO, ETTACÓRDO, *m.* eptacordu, lîră cu șeapte coarde.
EPTÁGONO, ETTÁGONO, *m.* eptagonu, o figură geometrică.
EPTASÍLLABO, *a.* eptasilapu, de șeapte silabe.
EPULÓNE, *m.* petrecătoru în mâncări și băuturi.
EQUÁBILE, *a.* ecuabilu, ecualu, uniformu, potrivitu.
EQUABILITÀ, *f.* ecuabilitate, ecualitate, uniformitate, potrivire.
EQUALITÀ, *f.* ecualitate, potrivire, conformitate.
EQUANIMITÀ, *f.* ecuanimitate, egalitate de spiritu, moderațiune, astimpăru; imparțialitate, nepărtenire.
EQUÁNIMO, *a.* ecuanimu, moderatu, astimpăratu; imparțialu.
EQUÁRE, *v. a.* a egala, a potrivi, a îndrepta, a netezi.
EQUATÓRE, *m.* ecuatore, linia ecuinopțială.
EQUATORIÁLE, *a.* ecuatorialu, alu ecuatorului; — *s. m.* unu felu de instrumentu astronomicu.
EQUAZIÓNE, *f.* potrivire, ecualitate; ecuațiune.
EQUESTRE, *a.* ecuestru, de cavalerie, de călărime; — *statua equestre*, statuă ecuestră, statuă prin care se înfățișează cineva călare.
EQUIÁNGOLO, *a.* cu unghiuri ecuale.
EQUIDISTÁNTE, *a.* ecuidistantu, deopotrivă depărtatu.
EQUIDISTÁNZA, *f.* ecuidistanță, distanță ecuală.
EQUILÁTERO, *a.* ecuilateralu.
EQUILIBRÁRE, *v. a.* a ecuilibra, a cumpăni; — *equilibrarsi*, a se ecuilibra, a se pune în ecuilibru.
EQUILIBRAZIÓNE, *f.* ecuilibrare, cumpânire.
EQUILÍBRIO, *m.* ecuilibru, cumpânire.
EQUÍNO, *a.* de calu.
EQUINOZIÁLE, *a.* ecuinopțialu.
EQUINÓZIO, *m.* ecuinopțu.
EQUIPAGGIAMÉNTO, *m.* ecuiparo, gătirea unei armii, unei flote cu toate cele trebuincioase.
EQUIPAGGIÁRE, *v. a.* a ecuipa, a găti o armie sau o flotă cu toate cele trebuincioase.
EQUIPÁGGIO, *m.* ecuipagiu, echipaju; tacimu; calabalicu; trăsură; îmbrăcăminte; toți oamenii ce servescu într'o navă.
EQUIPARÁNZA, *f.* alăturare, asemănare, comparare.
EQUIPARÁRE, *v. a.* a alătura, a asemăna, a compara.
EQUIPOLLÉNTE, *a.* ecuipolentu, de aceeași putere sau valoare, asemenea, deopotrivă.
EQUIPOLLÉNZA, *f.* ecuipolență, paritate de valoare.
EQUIPONDERÁNZA, *f.* cumpânire.
EQUITÀ, *f.* ecuitate, dreptate naturală, moderare, ușurare a legiuiriloru răzimată pe dreptulu cuvîntu, pe cuviință.
EQUITAZIÓNE, *f.* ecuitațiune, artea călăriei.
EQUIVALÉNTE, *a.* ecuivalentu, ecivalinte, totu de unu prețu, de o valoare; — *s. m.* ecivalință.
EQUIVALÉNZA, *f.* ecuivalență, ecivalință, ecualitate.
EQUIVALÉRE, *v. n.* a fi ecuivalentu, de aceeași valoare, de același prețu, a fi totu una.
EQUIVOCÁRE, *v. n.* a întrebuința ecuivoce, vorbe în două înțelesuri; a zice, a înțelege unu lucru în locu de altulu.
EQUIVOCAZIÓNE, *f.* ecuivocu, ambiguitate.
EQUÍVOCO, *m.* ecuivocu, vorbă în două înțelesuri; — *a.* ecuivocu, ambiguu, în două înțelesuri; îndoiosu, care se poate interpreta în două chipuri, despre care poate să dea cineva două păreri contrarie, căruia nu se poate încrede cineva.
ÉQUO, *a.* dreptu, moderatu, îngăduitoru.
EQUÓREO, *a.* marinu, alu mării.
ÉRA, *f.* eră, epocă.
ERADICÁRE, *v. a.* a desrădăcina, a stirpi.
ERARIÁLE, *a.* erarialu, alu tesaurului publicu, alu vistieriei.
ERÁRIO, *m.* erariu, tesauru publicu, vistierie.
ÉRBA, *f.* earbă, iarbă; — *grano in erba*, grâu verde, resăritu de curîndu; — *avvocato in erba, dottore in erba*, tînăru care învață ca să se facă avocatu, doctoru.
ERBÁCCIA, *f.* iarbă rea, buruiană, bălării.
ERBÁCEO, *a.* de iarbă, erbosu, relativu la iarbă.
ERBÁGGIO, *m.* iarbă; zarzavatu, verdețuri.
ERBÁIO, *m.* verdeață, verdele, imașu, livede.
ERBAIUÓLO, *m.* erbaru, zarzavagiu.
ERBÁRIO, *m.* erbariu, adunare de plante uscate și așezate între foi de chârtie; — *a.* relativu la iarbă.
ERBÉTTA, *f.* iarbă scurtă și mărunță, erbuță.
ERBÍRE, *v. n.* a se acoperi cu iarbă.
ERBIVÉNDOLO, *m.* erbaru, zarzavagiu.
ERBÍVORO, *a.* erbivoru, care se nutrește cu iarbă.
ERBOLÁIO, *m.* erborizatoru, erbuitoru.
ERBOLÁRE, ERBORÁRE, *v. n.* a erboriza, a umbla pe câmpu pentru a aduna ierburi, plante, a erbui.
ERBORAZIÓNE, *f.* erborizare, erborizațiune.
ERBÓSO, *a.* erbosu, ierbosu, acoperitu cu earbă.
ERBÚCCE, ERBÚCCI, *f. pl., m. pl.* iarbă mirositoare sau plăcută la gustu care servește spre a drege bucatele.
ÉRCOLE, *m.* Erculu, nume propriu alu unui semizeu; omu țeapănu, cu putere.
ERCÚLEO, *a.* erculeu, tare, țeapănu.
ERÉDE, *m. e f.* moștenitoru, moștenitoare, moșteanu.
EREDITÀ, *f.* ereditate, moștenire
EREDITÁGGIO, *m.* ereditate, moștenire, ereditare.
EREDITÁRE, *v. a. e n.* a eredita, a moșteni.
EREDITÁRIO, *a.* ereditaru, strămoșescu, moștenitoru, de ereditate, relativu la ereditate.
EREDITIÈRE, *m.* moșteanu, eredu, ereditatoru.
ERÈGGERE, *v. a.* a ridica, a înnălța.
EREMÍTA, *m.* eremitu, pustnicu, schimnicu, solitaru.
EREMITÁGGIO, *m.* eremitagiu, schimnicie, abitațiune, colibă a unui eremitu; locu singuraticu.
EREMÍTICO, *a.* eremiticu, solitaru, schimnicescu.
EREMITÓRIO, *m.* eremitagiu, schimnicie.
ÉREMO, *m.* eremitagiu, eremu, schimnicie, pustietate, pustie, desertu, locu singuraticu.
ERESÍA, *f.* eresie, eresu; opiniune greșită, doctrină rătăcită, estravagantă.
ERESIÁRCA, *m.* eresiarchu.

Digitized by Google

ERETICÁLE, *a.* ereticalu, ereticu, ereticescu.
ERETICÁRE, *v. n.* a profesa, a sprijini vreo eresie.
ERETICO, *m.* ereticu; necredinciosu; — *a.* ereticu, ereticescu, ereticalu, greşitu, falsu, rătăcitu.
ERÉTTO *a.* ridicatu. înnălţatu, clăditu; înfiinţatu.
ERETTÓRE, *m.* clăditoru, institutoru, fundatoru.
EREZIÓNE, *f.* ridicare, înnălţare, clădire, erecţiune, fundare, înfiinţare, instituţiune.
ERGÁSTOLO, *m.* ergastulu, temniţă, închisoare.
ERGERE, ERÍGERE, *v. a.* a înnălţa, a ridica, a clădi.
ERÍCA *f.* burianâ.
ERIMÁNNO, ARIMÁNNO *m.* ostaşu lui Ieru, arimanu.
ERÍNE, ERÍNNE, *f.* furie infernală, erinnă.
ERISÍPELA, *f.* erisipelă, brîncă, orbalţu.
ERMAFRODÍSMO, *m.* ermafrodismu, unirea amboloru secse într'unu individu.
ERMAFRODÍTO, *m.* ermafroditu, care este de doă secse, care are amîndoă secsele.
ERMELLÍNO, *m.* cacomu; unu felu de arbore.
ERMENÉUTICA, *f.* ermeneuticâ, interpretaţiune a cărţiloru bisericeşti.
ERMETICAMÉNTE, *avv.* ermeticeşte.
ERMÉTICO, *a.* ermeticu, care conţine mercuru.
ÉRMO, *m.* ermu, eremu, eremitagiu.
ÉRNIA, *f.* surpare, boşorogire, ernie.
ERNIÓSO, ERNIÁRIO, *a.* surpatu, boşorogu, erniosu.
ERODÉNTE, *m.* rozătoru.
ERÓE, *m.* erou, omu mare; semizeu; personagiu principalu alu unei poeme, alu unei drame.
EROGÁRE, *v. a.* a eroga, a da, a împărţi, a întrebuinţa.
EROGAZIÓNE, *f.* erogare, dare, împărţire, întrebuinţare.
EROICAMÉNTE, *avv.* eroiceşte, cu eroismu.
EROICITÀ, *f.* eroicitate, eroismu.
ERÓICO, *a.* eroicu, eroicescu.
EROICÓMICO, *a.* eroico-comicu, eroicu şi comicu.
ERÓIDE, *f.* eroidă, epistolă în versuri alcătuită sub numele vre unui erou.
EROÍNA, *f.* eroină.
EROÍSMO, *m.* eroismu, vitejie.
ERÓMPERE, *v. n.* a eşi cu prăvălire, a face erupţiune.
EROSIÓNE, *f.* roadere, erosiune.
EROSÍVO, *a.* rozătoru, care roade, mănîncă, erosivu.
ERÓSO, *a.* rosu; — *moneta erosa*, monedă de a amă curată sau amestecată cu argintu; o ice felu de monedă rea de care este lipsă.
ERÓTICO, *a.* eroticu, eroticescu, de amoru.
ÉRPETE, *m.* brîncă, orbalţu.
ERPÉTICO, *a.* brîncosu, cu orbalţu.
ERPICAMÉNTO, *m.* grăpatu, grăpare.
ERPICÁRE, *v. a.* a grăpa.
ERPICATÚRA, *f.* grăpatu.
ÉRPICE, *m.* grapă.
ERRÁBILE, *a.* care poate greşi, se poate înşela.
ERRABÓNDO, *a.* rătăcitoru.
ERRAMÉNTO, *m.* rătăcire, greşeală.
ERRÁNTE, *a.* rătăcitoru, rătăcitu.
ERRÁRE, *v. n.* a rătăci, a budulşlui; a se abate din drumu, a cărmi; a se înşela, a greşi, a se amăgi.
ERRÁTA, *f.* erată, listă, tabelă de greşelile strecorate la tipărirea unei cărţi.
ERRATAMÉNTE, *avv.* într'unu modu greşitu.
ERRÁTICO, *a.* rătăcitu, neregulatu.
ÉRRE, *f.* re, litera R.
ÉRRO, *m.* cinghelu, cârligu.
ERRÓNEO, *a.* eronou, greşitu, rătăcitu, falsu, mincinosu, absurdu, nedreptu, neesactu.
ERRORE, *m.* eroare, rătăcire, greşeală; amăgire, înşelare; lipsă; păcatu.
ÉRTA, *f.* povîrnişu, povîrnire, deal u, înnălţime; — *stare all' erta*, a fi cu luare aminte, cu atenţiune, a se păzi.
ERTÉZZA, *f.* povîrnitură.
ÉRTO, *a.* povîrnitu, repede; — *s. m.* povîrnişu.
ERUBESCÉNZA, *f.* ruşine, ruşinare.
ERÚCA, *f.* unu felu de plantă; omidă.
ERUDIMÉNTO, *m.* cioplire, formare, învăţătură.
ERUDÍRE, *v. a.* a ciopli, a forma, a învăţa, a instrui; — *erudirsi*, a învăţa, a se procopsi, a studia.
ERUDÍTO, *a. e s. m.* erudit, învăţatu, procopsitu.
ERUDIZIÓNE, *f.* erudiţiune, învăţătură, doctrină, procopsire, procopsea â.
ERÚGINE, *f.* cocleală, ruginâ.
ERUGINÓSO, *a.* ruginosu.
ERUTTÁRE, *v. a.* a rigăi; a arunca afară, a erupta.
ERUTTAZIÓNE, *f.* rigăire; aruncare, prăvalire.
ERUTTÍVO, *a.* însoţitu de erupţiune, eruptivu.
ERUZIÓNE, *f.* erupţiune, isbucnire, eşire, pornire, scoatere.
ESACERBAMÉNTO, *m.* înăsprire, încruzire, iritare.
ESACERBÁRE, *v. a.* a înăspri, a irita, a întărita; — *esacerbarsi*, a se înăspri, a se mânia, a se irita.
ESACERBAZIÓNE, *f.* înăsprire, iritare, întăritare, supărare, mânie.
ESAEDRO, *m.* ecsaedru (figură geometrică).
ESAGERÁRE, *v. a.* a ecsagera, a mări, a trece peste măsură, a covîrşi, a lăuda sau a defăima peste măsură.
ESAGERATÍVO, *a.* esagerativu, ecsageratoru.
ESAGERATÓRE, *m.* ecsageratoru.
ESAGERAZIONE, *f.* ecsagerăţiune, ducere peste măsură.
ESÁGIO, *m.* a şasea parte dintr'o uncie.
ESAGITÁRE, *v. a.* a întărita, a chinui, a turbura.
ESAGITAZIÓNE, *f.* întăritare, turburare, chinuire.
ESAGONÁTO, *a.* esagonalu, în forma unui ecsagonu.
ESÁGONO, *m.* ecsagonu (figură geometrică).
ESALAMÉNTO, *m.* ecsalare, ecsaburare, evaporare.
ESALÁRE, *v. n.* a ecsala, a ecsabura, a evapora, a scoate prin ecsaburare, prin răsuflare, prin evaporaţiune; a răsufla; a eşi, a se respândi; — *v. a.* a vârsa, a respândi, a împrăştia; a îndestula, a uşura, a mângâia; — *esalare la propria collera*, a şi scoate necazulu, a şi vârsa mînia pe cineva; — *esalar l'anima, esalare lo spirito*, a şi da sufletulu, a muri.
ESALATÓRIO, *a.* relativu la ecsalaţiune.
ESALAZIÓNE, *f.* ecsalaţiune, evaporaţiune, ecsaburare, aburu, duhoare.
ESALTAMÉNTO, *m.* ecsaltare, înnălţare, lăudare.
ESALTÁRE, *v. a.* a ecsalta, a înălţa, a ridica; a lăuda multu, a proslăvi, a înnălţa prin laude; a aprinde, a mişca tare, a însufla entusiasmu, a entusiasma; a mări, a conferi o demnitate

Digitized by Google

înaltâ; — *esaltarsi*, a se ecsalta, a se lăuda; a se înnălţâ; a se înveseli, a se aprinde, a se entusiasma.

ESALTATÓRE, *m.* ecsaltatoru, lăudătoru.

ESALTAZIÓNE, *f.* ecsaltaţiune, ridicare, înnălţare, laude, proslăvire, mărire, suire; — *Esaltazione della Santa Croce*, Innălţarea sântei Cruci.

ESÁME, *m.* ecsamenu, cercetare; chipzuire.

ESÁMETRO, *m.* ecsametru.

ESÁMINA, *f.* ESAMINAMÉNTO, *m.* ecsaminare, cercetare.

ESAMINÁRE, *v. a.* a ecsamena, a cerceta; o privi cu atenţiune, cu băgare de seamă, a observa; a întreba.

ESAMINATÓRE, *m.* ecsamenatoru, cercetătoru.

ESAMINAZIÓNE, *f.* ecsamenare, cercetare.

ESÁNGUE, *a.* fără sânge, care şi a perdutu totu sângele; palidu, galbenu, chilavu; murindu; fără viaţă.

ESANIMÁRE, *v. a.* a omorî, a face să moară; a descoragia.

ESÁNIME, *a.* fără viaţă, fără sufletu, mortu.

ESANTÉMA, *m.* esantemă, erupţiune la piele.

ESÁRCA, *m.* ecsarchu.

ESARCÁTO, *m.* ecsarchatu, demnitatea de ecsarchu; ţinutulu supusu la ecsarchu.

ESASPERAMÉNTO, *m.* ecsasperare, înăsprire, întăritare.

ESASPERÁRE, *v. a.* a ecsaspera, a face mai aspru, a înăspri, a întări, a irita, a supăra, a mânia.

ESASPERAZIÓNE, *f.* ecsasperaţiune, iritaţiune, înăsprire, mânie, întăritare, necazu, supărare.

ESATTÉZZA, *f.* ecsactitate, puntualitate, îngrijire, atenţiune, scumpătate, băgare de seamă.

ESÁTTO, *a.* ecsactu, puntualu, regulatu, diligentu; cerutu.

ESATTÓRE, *m.* strîngătoru de imposite, ecsactoru, perceptoru.

ESAUDIMÉNTO, *m.* ecsaudire, ascultare.

ESAUDIRE, *v. a.* a ecsaudi, a asculta, a împlini rugăciunile cuiva, a îngădui.

ESAUDITÓRE, *m.* celu ce ascultă şi împlineşte rugăciunile cuiva, îngăduitoru.

ESAURIBILE, *a.* secăciosu, sleiciosu.

ESAURIRE, *v. a.* a goli, a seca, a slei, a scoate, a înghiţi, a face să nu mai curgă; a întrebuinţa, a isprăvi.

ESÁUSTO, *a.* sleitu, secatu, întrebuinţatu, isprăvitu; ostenitu, obositu.

ESAUTORÁRE, *v. a.* a desposeda, a depune, a destrona.

ESAZIÓNE, *f.* percepţiune, stringerea impositeloru; jeafu, jefuire, abusu, mâncătorie.

ÉSCA, *f.* hrană, nutrimîntu, mâncare; momeală, înşelătorie, atragere, momire, linguşire; iască; îndemnu.

ESCANDESCÉNTE, *a.* înfuriatu, mâniosu, aprinsu.

ESCANDESCÉNZA, *f.* furie, mânie, aprindere; nerăbdare.

ÉSCARA, *f.* escară, sgaibă, coajă, scoarţă pe rană.

ESCÁTO, *m.* momeală, nadă.

ESCAVAZIÓNE, *f.* săpătură, scormonire în pământu; adincime, groapă, găunoşitură, adîncâturâ.

ÉSCHIO, *m.* fagu (arboru).

ESCLAMÁRE, *v. n.* a esclama, a striga, a ţipa.

ESCLAMATÍVO, *a.* esclamativu, coprinzătoru de esclamaţiune, relativu la esclamaţiune.

ESCLAMATÓRE, *m.* esclamatoru, strigătoru.

ESCLAMAZIÓNE, *f.* esclamaţiune, strigare, strigătu de bucurie, de mirare, de indignaţiune s. c. l.

ESCLUDÉNTE, *a.* care esclude, scoate, depărtează.

ESCLUDERE, *v. a.* a esclude, a scoate, a goni, a depărta, a nu priimi, a escepta, a despărţi.

ESCLUSIÓNE, ESCLUSÍVA, *f.* escludere, esclusiune, depărtare, scoatere, esceptare, escepţiune.

ESCLUSÍVO, *a.* esclusivu.

ESCLÚSO, *a.* esclusu; esceptatu, scoţinduse.

ESCOGITÁBILE, *a.* care se poate închipui, imagina.

ESCOGITÁRE, *v. a.* a cugeta, a închipui, a imagina, a gândi, a născoci, a investiga, a cerceta.

ESCOGITATÍVA, *f.* cugetu, facultatea de a cugeta.

ESCOGITATÓRE, *m.* născocitoru, cugetătoru.

ESCORIAZIÓNE, *f.* jupuitură, escoriaţiune, sgaibă, sgâriere, sgârietură.

ESCORTICAMÉNTO, *m.* jupuire.

ESCREATO, *m.* espectoraţiune, scoatere de fleginâ.

ESCREMENTÍZIO, ESCREMENTÁLE, *a.* escrementalu, de escremente, relativu la escremente.

ESCREMÉNTO, *m.* escrementu, scîrnă.

ESCREMENTÓSO, *a.* de escremente.

ESCRESCÉNZA, *f.* creşcătură, unflătură, modîlcă, cucuiu, tumoare.

ESCRETÓRE, *m.* vasu sau canalu care serveşte la escreţiune, la scoatere afară a escrementeloru.

ESCRETÓRIO, *a.* escretoriu, alu escreţiunii.

ESCREZIÓNE, *f.* escreţiune, scoatere afară a escrementeloru.

ESCÚBIE, *f. pl.* streajă, pază, gardă, sentinelă.

ESCULÉNTO, *a.* de mâncare, care se poate mânca.

ESCURSIÓNE, *f.* escursiune, irupţiune, năvălire în ţara nemicului.

ESCUSÁBILE, *a.* escusabilu, de ertatu.

ESCUSÁRE, *v. a.* a escusa, a erta, a desvinovăţi.

ESECRABILE, *a.* esecrabilu, scârbosu, demnu de urgie.

ESECRÁNDO, *a.* esecrabilu, blestematu.

ESECRÁRE, *v. a.* a esecra, a blestema, a urgisi.

ESECRÁTO, *a.* esecratu, urgisitu, blestematu.

ESECRATÓRIO, *a.* esecratoriu, coprinzătoru de esecraţiune.

ESECRAZIÓNE, *f.* esecrare, esecraţiune, blestemare, ură, uriciune, urgisire, urgie, scârbă blestemu, maledicţiune; jurămîntu cu blestemu.

ESECUTÍVO, *a.* esecutivu, de esecuţiune.

ESECUTÓRE, *m.* esecutoru, săvîrşitoru, îndeplinitoru; gide, gealatu, călău; — *esecutore testamentario*, celu ce este însărcinatu să esecuteze cele coprinse într'unu testamentu, într'o diată.

ESECUZIÓNE, *f.* esecuţiune, esecutare, îndeplinire, săvîrşire, punere în lucrare; ducere la moarte a unui vinovatu.

ESEGÉSI, *f.* ecsegesă, esplicaţiune, interpretaţiune specială a Scripturei.

ESEGÉTICO, *a.* ecsegeticu.

ESEGUÍBILE, *a.* esecutabilu, care se poate esecuta.

ESEGUIMÉNTO, *m.* esecutare, îndeplinire, săvîrşire.

ESEGUÍRE, *v. a.* a esecuta, a îndeplini, a săvîrşi, a pune în lucrare, a înfiinţa, a face.

Digitized by Google

ESEMPIGRÁZIA, *avv.* spre esemplu, spre pildâ.
ESÉMPIO, *m.* esemplu, modelu, esemplaru, isvodu, mostrâ, pildâ; citaţiune; — *è una cosa senza esempio*, este unu lucru neauzitu; — *per esempio, per mo' di esempio, a cagion d'esempio*, spre esemplu, spre pildâ; — *ad esempio dei suoi antenati*, după esemplulu, după pilda strâmoşiloru sâi.
ESEMPLÁRE, *v. a.* a isvodi, a copia după unu modelu, a înfăţişa, a representa; — *s. m.* esemplaru, modelu, isvodu, copie, esemplu; — *a.* esemplaru, care poate servi de esemplu, de pildâ.
ESEMPLARITÀ, *f.* esemplaritate, onestate, purtare, conduită esemplară, de imitatu.
ESEMPLARMÉNTE, *avv.* prin pilde, prin esemple; intr'unu modu esemplaru.
ESEMPLIFICÁRE, *v. a. e n.* a aduce esemple, a arâta prin esemple, a esplica prin pilde; a se pildui, a semâna.
ESEMPLIFICAZIÓNE, *f.* aducere de esemple, esplicaţiune prin esemple, esemplificaţiune.
ESENTÁRE, *v. a.* a dispensa, a scuti, a erta, a deslega, a slobozi, a acorda o permisiune, o imunitate; — *esentarsi*, a se dispensa, a scăpa de vreo îndatorire.
ESÉNTE, *a.* scutitu, liberu, scăpatu, nesupusu.
ESENZIONÁRE, *v. a.* a dispensa, a scuti, a scăpa.
ESENZIÓNE, *f.* dispensaţiune, imunitate, privilegiu, scutire, ertare, scăpare de vreo îndatorire.
ESEQUIÁLE, *a.* funebru, funerariu, relativu la ţeremoniile îngropârii.
ESEQUIÁRE, *v. a.* a îmmormînta, a îngropa.
ESÉQUIE, *f.* pompâ funebrâ, îngropăciune, ţeremoniile ce se facu la îngroparea cuiva, pogrevanie.
ESERCÉNTE, *a.* care ecsersează.
ESERCITÁBILE, *a.* ecsercitabilu, care se poate ecsercita, învăţa.
ESERCITAMÉNTO, *m.* ecsercitare, deprindere, învăţare; formare.
ESERCITÁRE, *v. a.* a ecsercita, a deprinde, a forma, a învăţâ; a intrebuinţa; a neguţetori; a se ocupa, a se îndeletnici la ceva; a face cercare; a împlini, a pune în lucrare; — *esercitarsi*, a se ecsercita, a se deprinde.
ESERCITATÍVO, *a.* capabilu de a se ecsercita.
ESERCITATÓRE, *m.* acela care ecsercitâ.
ESERCITAZIÓNE, *f.* ecsercitaţiune, deprindere.
ESÉRCITO, *m.* armie, armată, oaste, oştire; multime, grâmadă, cuantitate foarte mare.
ESERCÍZIO, *m.* ecserciţiu, practică, deprindere, esperienţă; ocupaţiune, îndeletnicire; muncă, ostenealâ, supărare; întrebuinţare, punere în lucrare; ecserciţie, mustră, deprindere a militariloru cu arme şi la evoluţiuni.
ESEREDÁRE, *v. a.* a desmoşteni.
ESÉRGO, *m.* partea din josu a unei medalii sau monede unde se pune data sau vreo inscripţiune, esergu.
ESFOGLIAZIÓNE, *f.* ecsfoliaţiune, deosebirea de părţi moarte din vreunu osu sau vînâ ca niste mici solzi sau posghiţe ca frunzele.
ESIBÍRE, *v. a.* a presenta, a oferi, a înfăţişa, a produce.
ESÍBITO, *m.* recursu, instanţâ, jalbâ.
ESIBITÓRE, *m.* celu ce înfăţişează, ce ofere.
ESIBIZIÓNE, *f.* oferire, presentare, înfăţişare.
ESIGÉNTE, *a.* pretenţiosu, care cere prea multu, ecsiginte.
ESIGÉNZA, *f.* ecsiginţâ, pretenţiune, cerere, trebuinţă.
ESÍGERE, *v. a.* a ecsigea, a pretinde, a cere, a îndatora, a sili de a face ceva.
ESIGÍBILE, *a.* ecsigibilu, care se poate cere, pretinde.
ESIGIBILITÀ, *f.* ecsigibilitate, legitimitate.
ESIGUO, *a.* micu, neînsemnatu, puţinu, slabu.
ESILARÁRE, *v. a.* a esilara, a bucura, a înveseli, a invioşi.
ESILE, *a.* subţire, micu, spiţelatu, slabu, plăpându.
ESILIÁRE, *v. a.* a ecsila, a surghiuni, a desţâra, a trimite surghiunu, a trimite la unu locu neplăcutu, a goni, a depărta; — *esiliarsi*, a se ecsila, a emigra; a se depărta, a se trage la o parte.
ESÍLIO, *m.* ecsilu, surghiunu, desţârare, depârtare, gonire; şedere la unu locu neplăcutu.
ESILITÀ, *f.* slăbiciune, micşorime, puţintime.
ESÍMERE, *v. a.* a dispensa, a scuti, a slobozi, a acorda o ecsempţiune; — *esimersi*, a se dispensa, a scăpa de vreo îndatorire.
ESÍMIO, *a.* escelentu, alesu, deosebitu, raru, perfectu, foarte bunu.
ESIMIZIÓNE, *f.* dispensaţiune, scutire, imunitate, scăpare de vreo îndatorire.
ESINANÍRE, *v. a.* a micşora, a slăbi, a slei, a nimici, a degrada, a înjosi; — *esinanirsi*, a se nimici, a se umili, a se înjosi, a se degrada.
ESINANIZIÓNE, *f.* slăbire, sleire, nimicire; umilire.
ESISTÉNTE, *a.* ecsistentu, în fiinţâ; realu, actualu.
ESISTÉNZA, *f.* ecsistinţâ, aflare în fiinţâ; viaţâ realitate, actualitate.
ESÍSTERE, *v. n.* a ecsiste, a fi, a se afla în fiinţâ; a trâi; a se afla, a se gâsi.
ESITABÓNDO, ESITÁNTE, *a.* nehotârîtu, perplecsu, confusu, încurcatu, uimitu, stînjinitu, neresolutu.
ESITAMÉNTO, *m.* nehotârire, îndoire, indecisiune, stînjinire, încurcare, uimire, mătănâire
ESITÁNZA, *f.* nehotârire, perplecsitate, îndoinţâ.
ESITÁRE, *v. n.* a fi la îndoialâ, a se îndoi, a sta la ginduri, a sta, a se cumpâni; — *esitare nel rispondere*, a nu gâsi cu facilitate ceea ce va sâ zicâ.
ESITAZIÓNE, *f.* nehotârire, stînjinire, bojbâire.
ESITO, *m.* eşire, plecare; succesu, resultatu; vinzare.
ESIZIÁLE, *a.* periculosu, fatalu, ruinosu, mortalu.
ESÍZIO, *m.* moarte, ruinâ, prăpădire.
ESODO, *m.* Ecsodu, a doa carte din Pentateuchu.
ESÓFAGO, *m.* esofagu, gîtleju, înghiţitoare.
ESOLÉTO, *a.* vechiu, întrebuinţatu, învechitu.
ESONERÁRE, *v. a.* a esonera, a descârca, a despovâra.
ESÓNERO, *m.* esonerare, descârcare, despovărare.
ESORÁBILE, *a.* bunu, îndurâtoru, îngăduitoru, milostivu, blându, înduplecâciosu.
ESORÁRE, *v. a.* a ruga fierbinte.

Digitized by Google

ESORBITÁNTE, *a.* esorbitantu, escesivu, peste măsură.
ESORBITÁNZA, *f.* escesu, covîrşire, prisosu, trecere peste regulă, peste marginile raţiunii, bunei cuviinţe.
ESORBITÁRE, *v. n.* a ecsorbita, a covîrşi, a întrece, a trece peste regula, peste marginile raţiunii, bunei cuviinţe.
ESORCISMO, *m.* ecsorcismu, molitvă spre a depărta duhurile necurate.
ESORCISTA, *m.* ecsorcistu, isgonitoru de draci.
ESORCIZZÁRE, *v. a.* e *n.* a ecsorciza, a isgoni draci, a citi molitve spre a depărta spiritele necurate.
ESORCIZZAZIÓNE, *f.* ecsorcizare, ecsorcismu.
ESORDIÁRE, *v. a.* e *n.* a începe.
ESÓRDIO, *m.* ecsordiu, începere, introducere, introductiune, precuvintare.
ESORDÍRE, *v. a.* e *n.* a începe, a face ecsordiu.
ESORNÁRE, *v. a.* a orna, a înfrumuseţa, a impodobi.
ESORNATÍVO, *a.* înfrumuseţătoru, împodobitoru.
ESORNAZIÓNE, *f.* ornare, înfrumuseţare, împodobire.
ESORTÁRE, *v. a.* a ecsorta, a sfătui, a îndemna.
ESORTATÍVO, *a.* sfătuitoriu, îndemnătoru.
ESORTATÓRE, *m.* ecsortatoru, sfătuitoru, îndemnătoru.
ESORTATÓRIO, *a.* relativu le ecsortaţiune.
ESORTAZIÓNE, *f.* ecsortare, ecsortaţiune, sfătuire, povăţuire, îndemnare.
ESÓSO, *a.* uritu, scărbosu.
ESÓSTOSI, *f.* ecsostose, unu felu de unflătură pe suprăfaţa oaseloru, sau înlăuntru într' însele.
ESOTÉRICO, *a.* ecsotericu, popularu, de faţă, care se poate zice tutuloru.
ESÓTICO, *a.* ecsoticu, streinu.
ESPÁNDERE, *v. a.* a respândi, a întinde, a dilata.
ESPANSÍBILE, *a.* espansibilu, întinsăciosu, dilatabilu.
ESPANSIBILITÀ, *f.* espansibilitate, întinsăciune, dilatabilitate.
ESPANSIÓNE, *f.* espansiune, întindere, dilataţiune.
ESPANSIVITÀ, *f.* espansivitate, capacitate de a se întinde.
ESPANSÍVO, *a.* espansivu, capabilu de a se întinde.
ESPANSO, *a.* întinsu, dilatatu.
ESPEDIÉNTE, *m.* espedientu, mijlocu de a depărta o piedică, de a deslega o nedumerire, de a isbuti la ceva.
ESPEDÍRE, *v. a.* a espedi, a trimite, a porni îngrabă, a pune îndată în lucrare; — *espediente*, utilu, folositoru.
ESPEDITAMÉNTE, *avv.* fără întârziere, fără zăbavă.
ESPEDITÍVO, *a.* espeditivu, de espediatu, de espeditu.
ESPÉDITO, *a.* espediatu; liberu, uşuratu, sprintenu, iute.
ESPEDIZIÓNE, *f.* espediare, espediţiune, trimitere, pornire, depeşare; punere în lucrare, săvîrşire îngrabă.
ESPELLERE, *v. a.* a goni, a depărta, a da afară, a înteţi.
ESPERIÉNZA, *f.* esperienţă, esperiinţă, deprindere, cunoştinţă; încercare, cercetare, cercare, probă.
ESPERIMENTÁLE, *a.* esperimentalu, de esperiinţă, relativu la esperiinţă, întemeiatu pe esperiinţă.
ESPERIMENTÁRE, *v. a.* a esperimenta, a încerca, a cunoaşte prin esperienţă, a face o probă.
ESPERIMENTÁTO, *a.* esperimentatu, deprinsu; iscusitu.
ESPERIMENTATÓRE, *m.* esperimentatoru, încercătoru.
ESPERIMÉNTO, *m.* esperimentu, esperiinţă, încercare, cercetare, probă, ecsamenu.
ESPERÍRE, *v. a.* a esperimenta, a încerca.
ESPERO, *a.* de seară, occidentalu; — *s. m.* steaoa Venus.
ESPÉRTO, *a.* espertu, deprinsu, abilu, îndemînatecu.
ESPETTÍBILE, *a.* de doritu.
ESPETTATÍVA, *f.* aşteptare, speranţă.
ESPETTORÁNTE, *a.* espeptorantu, care înlesneşte espeptorarea, scoaterea flegmei.
ESPETTORÁRE, *v. a.* a espeptora, a scoate, a lepăda flegmă.
ESPETTORATÍVO, *a.* care are puterea de a espectora.
ESPETTORAZIÓNE, *f* espeptoraţiune, espeptorare.
ESPIÁBILE, *a.* espiabilu, care se poate espia.
ESPIANÁRE, *v. a.* a potrivi, a netezi; a esplica a facilita.
ESPIÁRE, *v. a.* a espia, a curăţi, a spăla păcatele, a pocăi, a isbăvi de vreo vină, de vreo greşeală.
ESPIATÓRE, *m.* espiatoru, celu ce espiază.
ESPIATÓRIO, *a.* espiatoriu, care serveşte spre espiaţiune.
ESPIAZIÓNE, *f.* espiaţiune, ştergerea, curăţirea, spălarea, isbăvirea de vreo vină, de vreunu păcatu.
ESPILÁRE, *v. a.* a jefui, a fura, a înşela, a escamota.
ESPILATÓRE, *m.* jefuitoru, hoţu, înşelătoru.
ESPILAZIÓNE, *f.* jefuire, hoţie, înşelăciune.
ESPIRÁRE, *v. a.* a răsufla; a espira, a se sfîrşi.
ESPIRAZIÓNE, *f.* răsuflare, espirare, espiraţiune.
ESPLANÁRE, *v. a.* a esplana, a potrivi, a netezi; a facilita, a înlesni, a esplica, a declara, a deslui.
ESPLANAZIÓNE, *f.* esplanare, esplicaţiune, declaraţiune,
ESPLETÍVO, *a.* espletivu, pleonasticu.
ESPLICÁBILE, *a.* esplicabilu, de esplicatu.
ESPLICÁRE, *v. a.* a esplica, a declara, a manifesta, a deslui, a tâlmăci, a tâlcui, a interpreta; — *esplicarsi*, a se esplica, a se deslui.
ESPLICATÍVO, *a.* esplicativu, care serveşte a esplica.
ESPLICATÓRE, *m.* esplicatoru, deslúşitoru, tâlcuitoru.
ESPLICITAMÉNTE, *avv.* cu vorbe esplicite, deslúşite, pre înţelesu, curatu, limpede, esplicitu.
ESPLÍCITO, *a.* esplicitu, manifestu, deslúşitu, învederatu, curatu, limpede.
ESPLÓDERE, *v. n.* a face esplosiune, a isbucni, a plesni; a eşi la iveală; — *v. a.* a nimici, a risipi, a împrăştia.
ESPLORAMÉNTO, *m.* esplorare, spionare, cercetare, pândă, pândire, iscodire.
ESPLORÁRE, *v. a.* a esplora, a spiona, a iscodi, a pândi, a cerceta, a căuta, a visita.
ESPLORATÓRE, *m.* esploratoru, spionu, iscoadă, pânditoru, cercetătoru, descoperitoru.

Digitized by Google

ESPLORAZIÓNE, *f.* esplorațiune, cercetare, iscodire.
ESPLOSIÓNE, *f.* esplosiune, isbucnire, plesnire, trâsnire, plesnetu, erupțiune.
ESPOLIZIÓNE, *f.* desăvîrșire, perfecționare.
ESPONÉNTE, *m.* espositoru, acela care espune, scoate la vedere; esponentu.
ESPONENZIÁLE, *a.* esponențialu.
ESPONÍBILE, *a.* esponibilu, care se poate espune.
ESPÓRRE, *v. a.* a espune, a pune, a scoate la vedere, la ivealâ; a înfățișa, a arâta, a tâlmâci, a face cunoscutu, a manifesta, a interpreta, a deslușì; a așeza, a întoarce spre o parte; a lepâda unu pruncu; — *espor fuori*, a naște; — *esporsi ad un cimento*, a se pune în pericolu, a se primejdui.
ESPORTÁRE, *v. a.* a esporta, a transporta, a strâmuta.
ESPORTAZIÓNE, *f.* esportațiune.
ESPOSITÍVO, *a.* espositivu, declarativu.
ESPOSITÓRE, *m.* espositoru; declaratoru, esplicatoru.
ESPOSIZIÓNE, *f.* espositiune, punerea unui lucru în vederea publicului; esplicațiune, arâtare, spunere, înfățișare, tâlmâcire, deslușire, tâlcuire; lepâdarea unui pruncu.
ESPÓSTO, *a.* espusu; — *s. m.* espositiune.
ESPRESSIÓNE, *f.* stoarcere, strivire; espresiune; vorbâ, locuțiune; arâtare, înfățișare.
ESPRESSÍVO, *a.* espresivu, cu espresiune.
ESPRÉSSO, *a.* esprimatu, espresu, pronunțatu, determinatu, hotâritu; manifestu, învederatu, evidentu, curatu; — *avv.* cu totu dinadinsulu, într' adinsu.
ESPRIMÉNTE, *agg.* care esprime, esprimându.
ESPRÍMERE, *v. a.* a stoarce, a strivi; a esprime, a înfățișa, a arâta a spune, a manifesta cu deslușire, cu evidență; a însemna.
ESPROBÁBILE, *a.* de dojenitu.
ESBROBÁRE, *v. a.* a dojeni, a mustra, a huli.
ESPROBATÓRE, *m.* dojenitoru, hulitoru, defâimâtoru.
ESPROBAZIÓNE, *f.* dojanâ, mustrare, hulire, hulâ.
ESPROPRIÁRE, *v. a.* a espropria, a desposeda, a lua proprietatea cuiva; — *espropriarsi*, a se espropria.
ESPROPRIAZIÓNE, *f.* espropriare, espropriațiune, desposedare, luarea propritâtii nemișcâtoare.
ESPUGNÁBILE, ESPUGNÉVOLE, *a.* care se poate lua prin silâ, prin asaltu.
ESPUGNÁRE, *v. a.* a birui, a lua prin silâ.
ESPUGNATÓRE, *m.* biruitoru, celu ce ia prin silâ.
ESPUGNAZIÓNE, f. coprindere, luare prin silâ.
ESPULSIÓNE, *f.* espulsiune, isgonire, depărtare, scoatere afară; golire, desertare; inteție.
ESPULSÍVO, *a.* espulsivu, care scoate afară.
ESPÚLSO, *a.* gonitu, lepâdatu, scosu afară, depârtatu, ecsilatu, surghiunitu; golitu, desertatu.
ESPULSÓRE, *m.* celu ce gonește, ce scoate afară.
ESPUNGERE, *v. a.* a șterge, a râzui.
ESPUNTÓRIO, *a.* ștergâtoru, râzuitoru.
ESPUNZIÓNE, *f.* ștergere, râzuire.
ESPURGÁBILE, *a.* care se poate curâți.
ESPURGÁRE, *v. a.* a curâți.
ESPURGATÍVO, *a.* care servește spre a curâți.
ESPURGATÓRE, *m.* curâțitoru.
ESPURGAZIÓNE, *f.* curâțire.
ESQUISÍTO, *a.* alesu, escelentu, delicatu.
ESQUISITÓRE, *m.* cercetâtoru.
ESQUISIZIÓNE, *f.* cercetare, cercare, căutare.
ÉSSE, *f.* se, litera *S*; mai multe lucruri făcute în forma acestei litere.
ESSENDOCHÉ, *avv.* fiindcâ, pentru că.
ESSÉNI, ESSÉNII, *m. pl.* esenieni, o sectă filosofică la Evreii cei vechi.
ESSÉNZA, *f.* esență, esință, fire, natură, substanță, ființă; ecsistență, realitate; licidu aromaticu ce se scoate prin distilațiune din deosebite substanțe vegetali.
ESSENZIÁLE, *a.* esențialu; principalu, absolutu, necesaru, indispensabilu, de mare importanță.
ESSENZIALITÀ, *f.* esențialitate.
ÉSSERE, *v. n.* a fi, a ecsiste; a ține de cineva; — *s. m.* esință, fire, ființă, ecsistință, substanță.
ESSICCÁNTE, ESSICCATÍVO, *a.* uscătoru.
ESSICCÁRE, *v. a.* a usca, a seca.
ESSICCATÓRE, *m.* uscătoru.
ESSICCAZIÓNE, *f.* uscare, secare.
ÉSSO, *prom.* elu, dinsulu; — *a.* acestu; — *con esso lui, con esso me*, cu dinsulu, cu mine.
EST, *m.* est, orientu, resăritu.
ÉSTASI, *f.* estază, încântare, uimire, entusiasmu.
ESTASIÁRE, *v. a.* a estasia; a se afla în oarecare estasa, a fi coprinsu de o mare mirare, a fi uimitu.
ESTÁTE, *f.* vară.
ESTÁTICO, *a.* estaticu, estasiatu; uimitu.
ESTEMPORANEITÀ, ESTEMPORALITÀ, *f.* estemporaneitate, facere îndată, improvisare.
ESTEMPORÁNEO, ESTEMPORÁLE, *a.* estemporaneu, care se face îndată, improvisatu; — *poeta estemporaneo*, improvisatoru, care improviseză versuri.
ESTENDERE, *v. a.* a întinde, a mări, a dilata, a lăți, a lungi; — *estendersi*, a se întinde.
ESTENDÍBILE, *a.* întinsăciosu, estensibilu.
ESTENSIÓNE, *f.* estensiune, întindere, dilatațiune.
ESTENSÍVO, *a.* estensivu, întinsăciosu.
ESTENSÓRE, ESTENSÓRIO, *a.* întinzătoru; — *s. m.* redactoru, compilatoru, alcătuitoru.
ESTENUÁRE, *v. a.* a slăbi, a împuțina, a micșora, a slei, a chilăvi, a debilita.
ESTENUATÍVO, *a.* principuitoru de slăbiciune.
ESTENUAZIÓNE, *f.* slăbire, debilitare, chilavire.
ESTERIÓRE, *a.* esterioru, pe din afară; — *s. m.* esterioru, partea din afară, care se vede pe dinafară.
ESTERIORITÀ, *f.* esterioritate, esterioru.
ESTERMINÁRE, *v. a.* a estermina, a strica, a sfârâma, a nimici, a prăpădi, a stinge, a ruina.
ESTERMINÁTO, *a.* esterminatu, prăpăditu, ruinatu, nimicitu, stinsu, stricatu; nemărginitu.
ESTERMINATÓRE, *m.* esterminatoru, concenitoru.
ESTERMINAZIÓNE, *f.* esterminațiune, esterminare, concenire, prăpădire, ruină, stingere.
ESTERMÍNIO, *m.* esterminațiune, concenie, stingere.
ESTERNÁRE, *v. a.* a manifesta, a scoate afară.
ESTÉRNO, *a.* esterioru, esternu; streinu.
ESTERO, *a. e sost. m.* streinu; streinătate.
ESTERREFÁTTO, *a.* înspăimintatu, îngrozitu, încremenitu.
ESTÉRRITO, *a.* înspăimintatu.

Digitized by Google

ESTERSÍVO, *a.* estersivu, detersivu, curățitoru.
ESTÉSO, *a.* întinsu, mare, latu.
ESTÉTICA, *f.* esteticâ, știința frumosului.
ESTÉTICO, *a.* esteticu, de esteticâ.
ESTIMÁBILE, *a.* stimabilu.
ESTIMÁRE, *v. a.* a stima, a prețui, a socoti.
ESTIMATÍVA, *f.* estimativâ, capacitate de a prețui.
ESTIMATÍVO, *a.* care servește pentru a stima.
ESTIMATÓRE, *m.* estimatoru, prețuitoru.
ESTIMAZIÓNE, *f.* estimațiune, stimâ, prețuire, bunâ opiniune, estimu.
ESTIMÉVOLE, *a.* stimabilu, estimabilu, onorabilu.
ÉSTIMO, *m.* impositiune, contribuțiune pe avere nemișcâtoare.
ESTÍNGUERE, *v. a.* a stinge; a omorî, a face sâ moarâ; a potoli, a astimpâra, a amorți; a nimici.
ESTINGUÍBILE, *a.* care se poate stinge.
ESTINGUIMÉNTO, *m.* stingere; amorțire, potolire.
ESTINGUITÓRE, *m.* stingâtoru.
ESTINTÍVO, *a.* care are puterea de a stinge.
ESTÍNTO, *a.* stinsu; mortu, omoritu; raposatu.
ESTINZIÓNE, *f.* estingere; amorțire, potolire, astimpârare; nimicire, desființare, ruinâ, prâpâdire, omorîre; râfuire, platâ, estincțiune.
ESTIRPAMÉNTO, *m.* sterpire, desrâdâcinare; stingere.
ESTIRPÁRE, *v. a.* a sterpi, a desrâdâcina, a scoate, a smulge; a strica, a desființa, a stinge.
ESTIRPATÓRE, *m.* sterpitoru.
ESTIRPAZIÓNE, *f.* sterpire, desrâdâcinare; stingere.
ESTÍVO, *a.* vâraticu, alu verii.
ÉSTO, *a.* acestu.
ESTÓLLERE, *v. a.* a înnâlța, a redica; a lâuda.
ESTÓRCERE, *v. a.* a stoarce, a smulge, a scoate, a dobîndi prin silâ, a jâfui.
ESTORSIÓNE, *f.* stoarcere, scoatere, dobîndire prin silâ, prâdare, jâfuire, mâncâtorie, usurpațiune.
ESTÓRTO, *a.* storsu, dobînditu prin silâ.
ESTRADIZIÓNE, *f.* estradițiune.
ESTRADOTÁLE, *a.* estradotalu, afarâ din zestre.
ESTRAGIUDIZIÁLE, *a.* estrajudiciaru.
ESTRAGIUDIZIALMÉNTE, *avv.* după unu actu estrajudiciaru, în formâ estrajudiciarâ.
ESTRÁNEO, *a.* streinu; — *s. m.* streinu.
ESTRAORDINÁRIO, *a.* estraordinaru, neobicĭnuitu.
ESTRÁRRE, *v. a.* a estrage, a trage, a scoate, a lua, a transporta afarâ.
ESTRATTÍVO, *a.* estractivu, care are puterea de a estrage.
ESTRÁTTO, *m.* estractu; — *a.* estrasu.
ESTRAVAGÁNTE, *a.* estravagantu, ciudatu; fantastu.
ESTRAVAGÁNZA, *f.* estravagantâ, nebunie, ciudăție.
ESTRAZIÓNE, *f.* estracțiune, estragere, scoatere; origine, începutu, naștere.
ESTREMÁRE, *v. a.* a împuțina, a micșora, a consuma; — *estremarsi*, a se consuma; a ajunge la o stare desperatâ, a fi aproape de a se sfîrși.
ESTREMITÀ, *f.* estremitate, vîrfu, câpâtâiu, margine; mâinele și picioarele; minutele din urmâ ale vieții, ora morții; escesu; necumpătare, trecere peste mâsurâ; silnicie, mânie covîrșitoare; nevoe, lipsâ, pericolu, stare foarte tristâ.
ESTRÉMO, *m.* estremitate, vîrfu, câpâtâiu, margine; puntulu celu de pe urmâ; cele de pe urmâ momente ale vieții; escesu; starea cea mai tristâ la care poate sâ ajungâ cineva; — *a.* estremu, celu de pe urmâ, care este la margine, la câpâtâiu, celu ce se aflâ în puntulu celu mai depe urmâ, în gradulu celu mai înaltu; — *estrema unzione*, maslu, ungerea cea de pe urmâ.
ESTRÍNSECO, *a.* estrinsecu, de dinafarâ, streinu.
ESTRO, *m.* chefu, entusiasmu, dispositiune naturalâ, spontaneitate, aprindere, înfocare.
ESTRUDÉRE, *v. a.* a goni, a da afarâ, a depârta.
ESTRUSIÓNE, *f.* gonire, depârtare.
ESTRÚTTO, *a.* construitu, ziditu, alcâtuitu.
ESTUÁNTE, *a.* fierbinte, câldurosu.
ESTUÁRIO, *m.* spațiu acoperitu cu apâ cându se înalță flucsulu mârii, estuariu.
ESTUAZIÓNE, *f.* fierbere.
ESUBERÁNTE, *a.* ecsuberantu, prisositoru, escesivu.
ESUBERÁNZA, *f.* ecsuberanță, prisosu, escesu.
ESUBERÁRE, *v. n.* a ecsubera, a prisosi.
ÉSULA, *f.* laptele cucului (o plantâ).
ESULÁRE, *v. n.* a fi ecsilatu, surghiunitu.
ESULCERAMÉNTO, *m.* întâritare, înăsprire.
ESULCERARE, *v. a.* a face, a pricinui o ranâ, o bubâ; a irita, a întârita, a înăspri.
ESULCERAZIÓNE, *f.* pricinuirea unei râni; formațiunea unei râni, unei bube; întâritare, iritare.
ÉSULE, *a.* ecsilatu, surghiunitu.
ESULTÁRE, *v. n.* a trăsări de bucurie, a se bucura.
ESULTAZIÓNE, ESULTÁNZA, *f.* tresărire de bucurie, bucurie, veselie, chiuire, clicuire.
ESUMÁRE, *v. a.* a desgropa, a desmormînta.
ESUMAZIÓNE, *f.* desgropare, desmormîntare.
ESURÍNO, *a.* rozâtoru, corosivu.
ESURÍRE, *v. n.* a flămânzi, a lăcomi.
ETÀ, ETÁDE, ETÁTE, *f.* etate, vîrstâ; timpu, epochâ; secolu, veacu; viață; — *di età*, bâtrînulu.
ÉTERA, ÉTRA, *f.* aeru, eteru, ceru, firmamentu.
ETERE, *m.* eteru.
ETERIFICAZIÓNE, *f.* eterificare, prefacere în eteru.
ETERIZZÁRE, *v. a.* a subția, a râri, a face ca eteru.
ETERNAMÉNTE, ETERNALMÉNTE, *avv.* în eternu, în veci.
ETERNÁRE, *v. a.* a eterniza, a vecĭnici.
ETERNITÀ, *f.* eternitate, vecĭnicie; dâinire, durațiune, traiu care ține o vreme îndelungatâ.
ETÉRNO, *m.* Eternu, Dumnezeu; — *a.* eternu, eternalu, vecĭnicu; îndelungatu, trainicu; — *avv.* în eternu, în veci, pentru totdeauna, pururea.
ETERÓCLITO, *a.* eteroclitu, neregulatu; estravagantu.
ETERODOSSÍA, *f.* eterodocsie, râtâcire în credințâ.
ETERODÓSSO, *a. e s. m.* eterodocsu, acatolicu, râtâcitu.
ETEROGENEITÀ, *f.* eterogeneitate, diversitate.

Digitized by Google

ETEROGÉNEO, *a.* eterogenu, de naturâ deosebitâ.
ETERONOMÍA, *f.* eteronomie.
ETÉSIE, *f. pl.* ETÉSII, *m. pl.* vînturi regulate care suflâ în fiecare anu la nişte epoce determinate.
ÉTICA, *f.* eticâ, filosofiâ moralâ.
ETICHÉTTA, *f.* etichetâ, ţeremonialu, obiceiuri priimite în casa unui prinţu; obiceiuri şi formalităţi priimite în societate; ţidulâ.
ÉTICO, *m.* moralistu; ofticosu.
ETIMOLOGÍA, *f.* etimologie.
ETIMOLÓGICO, *a.* etimologicu.
ETIMOLOGÍSTA, *m.* etimologistu.
ETIMÓLOGO, *m.* etimologu.
ÉTNICO, *a.* etnicu, pâgânu, idolatru.
ETNOGRAFÍA, *f.* etnografie, o parte a statisticei.
ETNOGRAFICAMÉNTE, *avv.* etnograficeşte.
ETNOGRÁFICO, *a.* etnograficu, de etnografie.
ETNÓGRAFO, *m.* etnografu.
ETOLOGÍA, *f.* etologie, tractatu despre nâravuri.
ETOPÉA, *f.* etopee, portretulu moralu alu cuiva.
ÉTRA, *f.* cerulu, firmamentulu, aerulu.
ETTACÓRDO, *m.* eptacordu.
ETTÁGONO, *m.* eptagonu.
ETTÁRO, *m.* ETTÁRA, *f.* ectaru (mâsurâ).
ÉTTE, *m.* nimicu; — *non ne sa un'ette*, nu ştie nici *a* nici *b*, nu ştie nimicu; — *in un'ette*, într'o clipâ, într'unu minutu.
ETTÓLITRO. *m.* etolitrâ (100 de litre).
EUCARISTÍA, *f.* Eucharistie, Cuminecatură, Sânta Grijanie, împărtâşire.
EUCARÍSTICO, *a.* eucharisticu, alu Eucharistiei.
EUCOLÓGIO, *m.* eucologiu, ceaslovu.
EUFONÍA, *f.* eufonie, sunetu plăcutu.
EUFÓNICO, *a.* eufonicu, de eufonie.
EUFÓRBIA, *f.* laptele cucului (plantâ).
EUNUCÁRE, *v. a.* a scopi, a câstra.
EUNÚCO, *m.* eunuchu, omu scopitu.
EUPATÓRIO, *m.* eupatoriu, unu felu de plantâ medicinalâ.
EURITMÍA, *f.* euritmie, proporţiune, regularitate.
ÉURO, *m.* euru, vîntu dela est.
EUTIMÍA, *f.* eutimie, bunâtate de inimâ.
EVACUAMÉNTO, *m.* deşertare, golire, evacuare.
EVACUÁRE, *v. a.* a evacua, a deşerta; a nâpusti, a pârâsi, a goli; a împlini.
EVACUATÍVO, *a.* care are puterea de a evacua, evacuativu.
EVACUAZIÓNE, *f.* evacuaţiune, deşertare, lâsare, pârâsire, nâpustire; deşertarea pântecelui.
EVÁDERE, *v. n. ed a.* a scâpa, a fugi, a se strecura; a termina, a face, a isprăvi, a da evasiune.
EVAGAZIÓNE, *f.* evagaţiune, distracţiune, înglindisire.
EVANGÉLICO, *a.* evangelicu.
EVANGÉLIO, *m.* Evangelie.
EVANGELÍSTA, *m.* evangelistu.
EVANGELIZZÁRE, *v. a. e n.* a evangeliza, a învăţa, a predica, a propovedui Evangelia.
EVANGELIZZATÓRE, *m.* evangelizatoru, predicatoru, propoveduitoru.
EVAPORAMÉNTO, *m.* evaporare.
EVAPORÁRE, *v. n.* a evapora, a aburi, a se preface în aburi; a se vârsa, a se risipi, a se pierde.
EVAPORATÍVO, *a.* evaporativu, care are puterea de a preface în aburi sau de a evapora.
EVAPORATÓRIO, *m.* abureală, afumare.
EVAPORAZIÓNE, *f.* evaporaţiune.
EVASIÓNE, *f.* evasiune, scâpare, fugâ; sâvîrşire.
EVASÍVO, *a.* evasivu.
EVELLERE, *v. a.* a desbâdâcina, a stârpi.
EVENTÍZIO, *a.* întîmplătoru, casualu, accidentalu.
EVÉNTO, *m.* întîmplare, isbîndâ, succesu, sfîrşitu.
EVENTUÁLE, *a.* eventualu, întîmplătoru, accidentalu.
EVENTUALITÀ, *f.* eventualitate, casualitate.
EVERSIÓNE, *f.* râsturnare, ruinâ, prăpădire, surpare.
EVERSÓRE, *m.* râsturnătoru, prăpăditoru, surpătoru.
EVIDÉNTE, *a.* evidentu, învederatu, curatu, pipăitu.
EVIDÉNZA, *f.* evidenţâ, evidinţâ, învederare.
EVÍNCERE, *v. a.* a redobîndi unu lucru, a scoate pe cineva prin canalulu judecăţii din stăpânirea unui lucru.
EVIRÁRE, *v. a.* a desbârbăţi, a câstra, a scopi.
EVIRÁTO, *a.* desbârbăţitu, câstratu, scopitu; slabu.
EVIRAZIÓNE, *f.* desbârbăţire, castrare, scopire.
EVITÁBILE, *a.* evitabilu, care se poate evita.
EVITÁRE, *v. a.* a evita, a fugi, a se feri, a scâpa, a se apâra de unu lucru supârătoru, neplăcutu.
EVIZIÓNE, *f.* cerere, redobîndire a unui lucru pe care lu stăpânia altu cineva fără dreptu, evicţiune.
ÉVO, *m.* evu, seculu, veacu, epocă.
EVOCÁRE, *v. a.* a evoca, a chiema, a face să se arate spirite, suflete de oameni morţi *s. c. l.*
EVOCAZIÓNE, *f.* evocare, evocaţiune, chiemare.
EVOLUZIÓNE, *f.* evoluţiune; desvoltare.
EVÚLSO, *a.* smulsu, scosu, desrâdâcinatu.
EXABRÚPTO, *avv.* deodată, fără ştire, fără preparaţiune.
EZIANDÍO, *avv.* şi, asemenea, încă, pe lîngă aceea.

Digitized by Google

F.

F, *f.* fe, litera F.

FÀBBRICA, *f.* zidire, clădire, edificiu; fabrică; artificiu.

FABBRICAMÉNTO, FABBRICAZIÓNE, *m. f.* zidire clădire, edificare; fabricare, fabricaţiune; artea de a fabrica.

FABBRICÀNTE, *m.* fabricantu; ziditoru.

FABBRICÀRE, *v. a.* a zidi, a clădi, a edifica; a fabrica; a face, a prefăce, a inventa, a născoci, a scorni, a plasmui, a găsi; a forma, a alcătui, a compune.

FABBRICATÓRE, *m.* fabricatoru, fabricantu; clăditoru; făcătoru; alcătuitoru; plasmuitoru, născocitoru.

FABBRICIÈRE, *m.* epitropu (alu unei biserici).

FABBRILE, *a.* fabrilu, de meşteru.

FÀBBRO, FÀBRO, *m.* meşteru, lucrătoru, artisanu; făcătoru, inventoru, plasmuitoru, născocitoru; — *fabbro ferraio*, feraru, fauru, covaciu.

FACCÉLLA, FACÉLLA, *f.* făclie mică; focu micu.

FACCÉNDA, *f.* afacere, treabă, lucru, ocupaţiune.

FACCENDERÍA, *f.* activitate afectată; amestecare indiscretă în afacerile altuia.

FACCENDEVÒLE, *a.* de treabă.

FACCENDIÈRE, *m.* factotumu, factotu; celu ce se amestecă în toate lucrurile, celu ce se virâ, se îndeasă în toate ale unei case; intrigantu.

FACCENDÓNE, *m.* factotu.

FACCENDÓSO, *a.* plinu de trebi, de afaceri.

FACCÉTTA, *f.* faţuţă, faţă mică, feţişoară.

FACCETTÀRE, *v. a.* a lucra, a tăia unu diamantu, o piatră preţioasă cu mai multe feţe, a făţui.

FACCHINEGGIÁRE, *v. n.* a purta, a aduce grăutăţi, a munci ca unu hamalu.

FACCHÍNO, *m.* hamalu, purtătoru de greutăţi, muncitoru.

FÀCCIA, *f.* faţă, obrazu; figură, minâ, arătare, înfăţişare, aparinţă; persoană; latură; faţadă, prospectu; poziţiunea, starea lucruriloru; nerusinare, obrăznicie; — *in faccia*, în faţă; — *faccia a faccia*, faţă în faţă, în patru ochi; făţişu.

FACCIÀTA, *f.* faţadă, faţă; latură.

FÀCE, *f.* făclie, faclă, torţă; luminâ, flacără.

FACETÀRE, *v. n.* a glumi, a batjocuri.

FACÉTO, FACETÉVOLE, *a.* glumeţu, veselu, mucalitu, posnaşu, bufonu, faceţiosu.

FACETÚDINE, *f.* mucalitlicu, ilaritate, veselie.

FACÉZIA, *f.* faceţie, glumă, posna, bufonerie, veselie.

FACIBÈNE, *m.* bunu, înţeleptu, cu minte, astimpăratu.

FACIDÁNNO, *m.* persoană periculoasă, buestraşu

FÁCILE, *a.* facilu, lesne, lesniciosu, uşoru, comodu; dulce, blându, induplecăciosu, îndemânatecu, îndătorătoru; probabilu, învederatu.

FACILITÀ, *f.* facilitate, lesniciune, înlesnire, abilitate, iscusinţă, îndemânare; comoditate; bunătate, blândeţă, complăcenţă, amabilitate.

FACILITÁRE, *v. a.* a facilita, a înlesni, a uşura.

FACILITAZIÓNE, *f.* facilitaţiune, înlesnire, uşurare.

FACILMÈNTE, *avv.* lesne, cu facilitate.

FACIMÀLE, *m.* râu, neastîmpăratu, buestraşu.

FACIMÉNTO, *m.* facere, săvîrşire, implinire, formare.

FACÍMOLA, *f.* FACÍMOLO, *m.* fermecătură, vrajă.

FACINOROSO, *a.* sceleratu, nelegiuitu, criminalu.

FACITÓRE, *m.* făcătoru, autoru.

FACITÚRA, *f.* făptură, opere.

FACOLTÀ, *f.* facultate, putere, energiă; forţă morală, dreptu; voe, permisiune, privilegiu; auctoritate; proprietate, avuţie, stare, patrimoniu; capacitate, talentu; ştiinţă.

FACOLTATÍVO, *a.* facultativu, liberu, care se poate face sau nu după voe.

FACOLTIZZÁRE, *v. a.* a permite, a acorda facultatea de a face ceva, a da voe, permisiune.

FACOLTOSO, *a.* avutu, bogatu, cu stare.

FACONDIA, *f.* elocuenţă, elocinţă; limbuţie.

FACÓNDO, *a.* elocuentu, elocinte; limbutu.

FAC-SÍMILE, *m.* facsimile, copie, imitaţiune perfectă, mai alesu pentru scripture.

FACTÓTUM, *m.* factotu.

FÁDO, *a.* neplăcutu, fără gustu, fadu, sâlciu.

FAGGÈTO, *m.* făgetu, făgişu.

FÁGGIO, *m.* fagu.

FAGGIUÓLA, *f.* jiru, fructulu fagului.

FAGIÀNA, *f.* partea femeească a fasanului, fasană.

FAGIANÁIA, *f.* fasanerie, locu unde se prăsescu fasani.

FAGIANÁRE, *v. a.* a găti bucate după cumu se; gătescu fazanii.

FAGIÁNO, *m.* fasanu (unu felu de pasăre).

FAGIUOLÁTA, *f.* nerozie, neghiobie, bagatelu.

FAGIUÓLO, FAGIÓLO, *m.* fasole, bobu de fasole; nătărău.

FAGOTTÍSTA, *m.* fagotistu, celu ce cântă cu fagotulu.

FAGÓTTO, *m.* legătură, pachetu; fagotu, unu instrumentu musicalu de basu; — *far fagotto*, a pleca.

FAÍNA, *f.* dihoru, sderu.

FALALÉLLA, *f.* cântecu prostu şi fără gustu.

FALÁNGE, *f.* falange, corpu de infanterie greacă;

Digitized by Google

orĭce felu de oştire aleasă şi bine ecsercitată; ceată, turmă, mulţime; oasele care alcătuescu degetele dela mână şi dela picioru.

FALANSTÉRIO, *m.* edificiulu comunei societarie, în sistema socialistului Jourier, falansteru.

FALBALÀ, *m.* farbarale, mangetă.

FÁLBO, *a.* care bate în roşiu, şargu.

FALCÁRE, *v. a.* a îndoi, a arcui.

FALCÁTO, *a.* îndoitu, arcuitu, în forma săcerei.

FÁLCE, *f.* coasă, săcere; — *falce fienaia*, coasa finului.

FALCÉTTO, FALCÉLLO, *m.* secere, săcere, cosoraşu.

FALCIÁRE, *v. a.* a cosi, a secera,

FALCIÁTA, *f.* secerătură, cositură.

FALCIATÓRE, *m.* cosaşu, cositoru, secerătoru.

FALCÍDIA, *f.* falcidiă, o lege romană prin care unu moştenitoru avea dreptulu de a opri a patra parte din erĕditate dacă legatele covîrşiau celelalte trei părţi; scădere, subtragere.

FALCÍFERO, *a.* purtătoru de coasă.

FALCIFÓRME, *a.* în formă de secere, de coasă.

FALCINÉLLO, *m.* gaiţă (pasere); cosoraşu, cosoru micu care serveşte spre a tăia via.

FÁLCO, *m.* şoimu; omu şiretu, iscusitu.

FALCONÁRE, *v. n.* a vîna cu şoimi.

FALCÓNE, *m.* şoimu, coroiu; săcăluşu (o armă).

FALCONERÍA, *f.* şoimărie, artea de a deprinde şoimi.

FALCONÉTTO, *m.* falconetu, săcăluşu, tunu micu.

FALCONIÉRE, *m.* şoimaru, falconaru.

FÁLDA, *f.* poală, îndoitură, cută; săcuşoru, buzunaru; margine, usnă, buză; poala unui munte; — *falde di neve*, floci, fulgi de zăpadă, de neaoă.

FALDÁTO, *a.* care face îndoituri, dungi, cute, foiosu.

FALDÉLLA, *f.* înşelătorie, iretlicu; stramă, destrămătură de pânză, şscamă pentru râni; sculu.

FALDELLÁTO, *a.* destrămatu.

FALDÍGLIA, *f.* unu felu de malacovu, de fustă spre a unfla rochiile.

FALDISTÓRIO, FALDISTÓRO, *m.* faldistoru, unu felu de scaunu.

FALEGNÁME, *m.* lemnaru, dulghieru, tîmplaru.

FALÉRNO, *m.* vinu de Falerna; vinu bunu.

FALEUCIO, *m.* unu felu de versuri greceşti sau latineşti alcătuite din cinci picioare, faleucu.

FALIMBÉLLO, *m.* falimbelu unu felu de pasăre; omu sburdalnicu, uşoru la minte.

FALLÁCE, *a.* falaciosu, fraudulosu, înşelăciosu.

FALLÁCIA, *f.* falacitate, înşelătorie, zădărnicie.

FALLÁRE, *v. n.* a greşi, a nu nimeri; a păcătui; a răteci, a se amăgi.

FALLATÓRE, *m.* celu ce face o greşeală.

FALLÍBILE, *a.* falibilu, ce poate greşi, păcătui, a se amăgi, a se rătăci.

FALLIBILITÀ, *f.* falibilitate, putinţă de a greşi, de a se înşela.

FALLIMÉNTO, *m.* falimentu, mufluzie, bancruţie.

FALLÍRE, *v. n.* a lipsi; a greşi, a se înşela, a se rătăci; a păcătui; a scădea; a face falimentu, a mufluzi, a bancruţi.

FALLITÓRE, *m.* rătăcitu, greşitu, culpabilu.

FÁLLO, *m.* greşeală, rătăcire, amăgire, vinu, păcatu, eroare, lipsă, cusuru; — *in fallo*, înzădaru, fără folosu; — *senza fallo*, negreşitu, fără greşeală, siguru.

FALÒ, *m.* focu de bucurie.

FALPALÀ, *m.* mangetă, farbara.

FALSAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu falsu, mincinosu.

FALSAMÉNTO, *m.* falsificare, prefacere.

FALSÁRDO, *m.* vrăjitoru, fermecătoru, prefăcătoru, falsificatoru.

FALSÁRE, *v. a.* a falsifica, a preface, a strica, a schimba, a strîmba; a înşela; a zădărnici.

FALSARÍGA, *m.* transparentu, chîrtie pe care suntu trase mai multe linii negre spre a putea cineva să scrie dreptu.

FALSÁRIO, *m.* falsariu, falsificatoru, plastografu.

FALSATÓRE, *m.* falsificatoru, prefăcătoru.

FALSEGGIÁRE, *v. a. e n.* a falsifica, a preface, a strîmba.

FALSEGGIATÓRE, *m.* stricătoru, strîmbătoru, prefăcătoru.

FALSETTO, *m.* falsetu.

FALSÍDICO, *a.* mincinosu, înşelătoru la vorbe.

FALSIFICAMÉNTO, *m.* falsificare, prefacere, alterare.

FALSIFICÁRE, *v. a.* a falsifica, a preface, a altera, a schimba, a strica unu lucru cu intenţiunea de a înşela, a face plastografie, a face calpuzanlicu.

FALSIFICATÓRE, *m.* falsificatoru, prefăcătoru, strîmbătoru, stricătoru; plastografu, calpuzanu.

FALSIFICAZIÓNE, *f.* falsificare, adulterare, alterare, prefacere, schimbare, strîmbare, falsificaţiune, adulteraţiune, prefăcătorie, alteraţiune, plastografie, calpuzanlicu, stricare.

FALSITÀ, *f.* falsitate, minciune, neadevăru, născocire, lucru neadevăratu, născocitu, plăsmuire; falacitate, înşelătorie, vicleniе, rea credinţă, făţărnicie.

FÁLSO, *a.* falsu, mincinosu, neadevăratu, prefăcutu, plăsmuitu, născocitu, strîmbatu, alteratu, schimbatu, zădărnicu, neîntemeiatu; neregulatu; nesocotitu; nepotrivitu, necuviinciosu, greşitu; neacordatu; calpu; înşelătoru, vicleanu, fraudulosu, falaciosu, făţarnicu; — *s. m.* falsitate, minciună, neadevăru; — *falso monetario*, calpuzanu; — *moneta falsa*, calpă, bani mincinoşi.

FÁLTA, *f.* eroare, greşeală; trădare, diserţiune.

FALTÁRE, *v. n.* a lipsi, a avea lipsă.

FÁMA, *f.* famă, sgomotu; renume, renumire, reputaţiune, onoare, numele celu bunu, glorie.

FÁME, *f.* foame; aviditate, lăcomie, lăcomire, doru, dorinţă, rîvna; foamete; lipsă, sărăcie, strimtorare, ticăloşie, indiginţă, miserie.

FAMÉLICO, *a.* flămîndu, leşinatu de foame, avidu, lăcomosu, lacomu.

FAMIGERÁTO, *a.* famosu, renumitu, vestitu, cunoscutu de toţi (spre rău).

FAMÍGLIA, *f.* familie; servitorime, slugărime; neamu, viţă, soiu; casă; speţa, felu, genu; adunare, strînsură de lucruri de acelaşi genu; societate, tovărăşie; trupă de sbiri, de dorobanţi.

FAMIGLIÁRE, *m.* familiaru, persoană a familiei; domesticu, servitoru; amicu intimu; — *a.* familiaru, alu familiei, casnicu, domesticu; intimu, cunoscutu; ordinaru, comunu, obicinuitu, usualu; plăcutu, amabilu, blăndu; — *alla famigliare*, familiariceşte.

Digitized by Google

FAMIGLIARÉSCO, *a.* familiaru, domesticu, domesticescu.
FAMIGLIARITÀ, *f.* familiaritate, amicie, intimitate.
FAMIGLIARIZZÁRSI, *v. n.* a se familiarisa, a se familiarisi, a se domestici, a se domiri, a se deprinde, a se obicĭnui.
FAMIGLIARMÉNTE, *avv.* familiariceşte; cu familiaritate.
FAMÍGLIO, *m.* domesticu, servitoru, slugâ; sbiru.
FAMIGLIUÓLA, *f.* familie micâ.
FAMILIÁRE, *a.* familiaru.
FAMILIARITÀ, *f.* familiaritate.
FAMOSITÀ, *f.* famositate, renumire, celebritate.
FAMÓSO, *a.* famosu, vestitu, renumitu, celebru; ilustru, însemnatu, alesu, mare, gloriosu, deosebitu; cunoscutu de toţi, publicu; — *libello famoso*, libelâ, scriere defăimătoare.
FAMULÁTO, *m.* serviţiu, slusbâ, slugârie, robie.
FANÁLE, *m.* fanaru, felinaru, lanternâ; foculu ce se aprinde la intrarea în porturi şi în lungulu ţărmului spre a arâta drumulu navigatoriloru.
FANÁTICO, *a. e sost. m.* fanaticu, visionaru. entusiastu, smintitu, prea pasiunatu, prea înfocatu.
FANATÍSMO, *m.* fanatismu, rîvnâ escesivâ, entusiasmu ecsageratu, furiosu, smintire.
FANATIZZÁRE, *v. a.* a fanatiza, a face fanaticu.
FANCIÚLLA, *f.* fată, fecioară, virgine, copilă.
FANCIULLAGGINE, *f.* copilârie, purtare copilâreascâ.
FANCIULLÁGLIA, FANCIULLÁIA, *f.* cârdu de copii.
FANCIULLEGGIÁRE, *v. n.* a copilâri, a se purta ca unu copilu
FANCIULLERÍA, *f.* copilârire, purtare copilâreascâ.
FANCIULLESCAMÉNTE, *avv.* copilâreşte.
FANCIULLÉSCO, *a.* copilârescu.
FANCIULLÉZZA, *f.* copilârie; copilârire; începuturi.
FANCIÚLLO, *m.* copilu, băiatu, pruncu, fecioru. june, flăcău. tînăru; — *a.* copilârescu; tînaru: nou, imperfectu, necoptu, delicatu.
FANDÓNIA, *f.* plasmâ, minciune, plăsmuire, fabulâ, lucru scornitu, născocitu, basnu, fleacu.
FANÉLLO, *m.* petroşelu (unu felu de pasere).
FANFALÚCA, *f.* basnu; cenusâ de flacără.
FANFÁNO, *a.* flecaru, palavragiu, lăudărosu.
FANFÁRA, *f.* fanfaru, arie cântată cu trîmbiţe dreptu semnu de bucurie.
FÁNFERA (A), *avv.* după cumu se întîmplă, după cumu se nimereşte, fără mai gândi.
FANGHÍGLIA, *f.* lutu, noroiu; locu noroiosu. glodârie.
FÁNGO, *m.* lutu, noroiu, tină, glodu, gunoiu, nomolu; lucru prostu, ticâlosu, scârnavu, scârnăvie, necurăţenie; viţiu, degradaţiune.
FANGÓSO, *m.* noroiosu, tinosu, glodosu, mocirlosu, lutosu, plinu de gunoiu, întinatu. băligatu.
FANTACCÍNO, *m.* pedestraşu, infanteristu.
FANTASÍA, *f.* fantasie, imaginaţiune, închipuire, facultatea de a închipui; gându, cugetu, minte, spiritu, duhu, idee; voinţă, poftă. dorinţă; gustu, simţimintu, părere; capriţie; iu venţiune; născocire, plăsmuire, utopie; lucru ciudatu, estravagantu; fantasmă, vedenie; bucată de musică esecutată chiaru în momentulu când se compune.
FANTÁSMA, FANTÁSIMA, *m. e f.* fantasmă, vedenie; iasmă, stahie, nălucă; imagine, concepţiune sensibilă; ilusiune, închipuire zădarnică, plasmă, plăsmuire; magninâ.
FANTASMAGORÍA, *f.* fantasmagorie.
FANTASMAGÓRICO, *a.* fantasmagoricu, de fantasmagorie.
FANTÁSTICA, *f.* imaginaţiune, puterea imaginativă.
FANTASTICAGGINE, *f.* capriţie, chimerâ, utopie, închipuire zădarnică, ciudată, nălucire, gârgăunu.
FANTASTICAMÉNTO, *m.* închipuire deşartă, trudire, silinţă spre a descoperi, spre a afla ce este ascunsu.
FANTASTICÁRE, *v. n. ed a.* a se sili, a se trudi spre a afla ce este ascunsu, a zidi în vîntu. a face închipuiri deşarte; a avea gârgăuni în capu, a se îngriji degeaba.
FANTÁSTICO, *a.* fantasticu, chimericu. imaginaru. zădarnicu; ciudatu, capriţiosu, estravagantu, fantastu; plăsmuitu, falsu, ilusoriu; — *alla fantastica*, într'unu chipu estravagantu, ciudatu.
FÁNTE. *m.* servitoru, slugâ; infanteristu, pedestraşu; copilu; — *f.* servitoare, slujnică, îngrijitoare.
FANTEGGIÁRE, *v. n.* a slugări.
FANTERÍA, *f.* infanterie, pedestrime.
FANTÉSCA, *f.* servitoare, slujnică.
FANTICÍNO, *m.* pruncu, copilaşu.
FANTILE, *f.* copilârescu.
FANTINERÍA, *f.* copilârie, sburdalnicie.
FANTÍNO, *m.* copilaşu; servitoru, forreitaru, seizu, jocheiu.
FANTOCCERÍA, *f.* copilâriâ, copilârire, prostie, neghiobie. nătângie, nerozie, nătărâie, puerilitate.
FANTOCCIÁIO, *m.* pictoru prostu.
FANTOCCIÁTA, *f.* puerilitate, faptâ copilâreascâ; bagatelă, lucru de nimicu.
FANTÓCCIO, *m.* păpuşoiu, păpuşâ; omu prostu, nerodu, năucu, nătărău, tontu.
FANTOLÍNO, *m.* pruncu, copilaşu.
FARCHÉTOLA, *f.* FARCIGLIÓNE, *m.* lişiţă, arţăoară, unu felu de raţă.
FÁRDA, *f.* scuipatu, stupitu, murdarlicu.
FARDÁGGIO, *m.* bagagiu, calabalîcu, catrafuse.
FARDÉLLO, *m.* pachetu, bagagiu, sarcină; — *fare fardello*, a se duce; a muri.
FÁRE. *v. a.* a face, a lucra, a munci, a crea, a zidi, a forma, a înfiinţa, a causa, a pricinui, a produce, a sâvîrşi, a împlini, a da ocasiune, a compune, a alcătui, a ecsecuta, a fabrica, a îngriji, a dispune, a aşeza, a orîndui, a alege; a prinde, a creşte, a se înrădăcina; a preţui; a procura, a agonisi; a substitui, a înlocui; a crede, a socoti, a închipui; a naşte; a presenta, a înfăţişă, a figura; a deveni, a se face, a se ivi, a se întîmpla; a provisiona, a împodobi, a găti; a începe; a întruni. a aduna; a folosi; — *fare a mezzo*, a împărţi; — *farla a taluno*, a i o face cuiva. a i juca o festă; — *farsi delle occupazioni*, a şi face de lucru; — *ciò non ha a che fare*,

Digitized by Google

asta nu are a face 'nimicu; — *non so che fargli*, n'amu ce i face; — *far vela*, a porni cu corabia; — *far delle sue*, a face nebunii, a juca renghiuri; — *far guardia*, a strejui; — *fare una trista figura*, a figura într'unu chipu neplăcutu; — *fare il generoso*, a se galantomi, a se arăta că este generosu; — *questo professore ha fatto dei buoni allievi*, acestu profesoru a scosu școlari buni; — *far sapere*, a face cunoscutu; — *detto, fatto*, s'a zisu și s'a făcutu; — *farsi*, a se ocupa; a se preface; — *far a meno*, a se jindui.

FARÉA, *f.* unu felu de șarpe.

FARÉTRA, *f.* tolbă.

FARETRÁTO, *a.* care poartă o tolbă pe spinare.

FARFADÉTTO, *m.* stachie, smeu.

FARFÁLLA, *f.* fluture; omu sburdalnicu; — *l'angelica farfalla*, sufletulu omenescu.

FARFALLÓNE, *m.* fluture mare; unu felu de floare; eroare grosolană, vorbă zădarnică, absurdă.

FARFALLONERÍA, *f.* lucru zădarnicu, absurditate.

FARFALLÓNICO, *a.* absurdu, zădarnicu.

FARFANNÍCCHIO, *m.* omu trufașu și ușoru la minte.

FARFÁRA, *f.* farfară, o plantă medicinală.

FARFARO, *m.* potvalu (plantă).

FARFARÉLLO, *m.* aghiuță, nichipercea; omu răutăciosu.

FARFECCHIE, *f. pl.* mustăți.

FARÍNA, *f.* făină; mălaiu; prafu; partea cea mai bună, cea mai aleasă.

FARINÁCCIOLO, *m.* făiniu, ca făina.

FARINÁCEO, *a.* făinosu.

FARINÁIO, *m.* loculu in care se păstrează făină; coșu, ladă, ambaru, raclă de făină, făinaru.

FARINAIUÓLO, *m.* făinaru, negustetoru de făină.

FARINÁTA, *f.* ciru de făină, supă cu faină.

FARINÉLLO, *m.* hoțu, omu blestematu, vicleanu.

FARINÓSO, *a.* făinosu; ruginosu; fărămiciosu.

FARISÁICO, *a.* farisaicu, fățarnicu, ipocritu.

FARISÉO, *m.* fariseu; ipocritu, fățarnicu, prefăcutu.

FARLINGÓTTO, *a.* e *s. m.* barbaru; bolborâsitoru.

FARMACÉUTA, *m.* farmaceutu, spițeru, apoticaru.

FARMACÉUTICA, *f.* farmaceutica, partea medicinei care se ocupă de compositiunea și întrebuințarea doftoriiloru.

FARMACÉUTICO, *a.* farmaceuticu, relativu la farmacie.

FARMACÍA, *f.* farmacie, spițerie, apoteca.

FARMACÍSTA, *m.* farmacistu, spițeru, apotecaru

FÁRMACO, *m.* farmacu, leacu, remediu, doftorie, medicină, medicamentu.

FARMACOLOGÍA, *f.* farmacologie, știința farmaciei.

FARMACOPÉA, *f.* farmacopee, tractatu practicu de farmacie, culesu de medicamente usitate.

FARNETICAMÉNTO, *m.* delirare, frenesie, lozire, înnebunire, aiurire, râtăcire, buimăcire, băiguire.

FARNETICÁRE, *v. n.* a fleoncâni, a lozi, a vorbi fără șiru; a delira, a înnebuni, a băigui, a aiuri, a se buimâci.

FARNETICHERÍA, *f.* deliriu, lozire, râtăcire, aiurire, băiguire.

FARNÉTICO, *m.* deliriu, aiurire; — *a.* freneticu, aiuritu, turbatu, furiosu, nebunu.

FÁRNIA, *f.* unu felu de stejaru.

FÁRO, *m.* faru, turnu ziditu la intrarea într'unu portu și in care se face focu noaptea spre a arăta drumulu navigatoriloru; strimtoare; o plantă ecsotică.

FARRÁGGINE, *f.* grîu și secară amestecate impreună, sirjoacă; amestecătură, grămădire.

FARRAGGINÓSO, *a.* amestecatu, încurcatu, învălmășitu.

FARRÁTA, *f.* plăcintă, prăjitură de făină de grîu.

FÁRRO, FÁRRE, *m.* alacu, săcară alba.

FÁRSA, *f.* farsă, posnă, șotie, ghidușie; caraghioslicu.

FARSÁTA, *f.* căptușeală.

FARSÉTTO, *m.* benișelu, vestă, camisolu.

FASCÉTTO, *m.* legatură mica, mănunchiu, pachetu.

FÁSCIA, *f.* fășie, legătură, șină, eșarpă, margine, frîu, șuviță, vargă, dungă, șuseniță, cibucu, cercu, panglică.

FASCIÁRE, *v. a.* a înfășia, a înfășura, a lega, a cercui, a încinge, a înconjura.

FASCIATÓIO, *m.* fășie, ceea ce servește spre a înfășia.

FASCIATÚRA, *f.* înfășiătură, înfășiare, legare.

FASCÍCOLO, *m.* legătură mică, mănunchiu; fasciclu, caietu, fășioară, broșură.

FASCÍNA, *f.* fașină, braț, mănunchiu de nuele, de surcele, de crengi, de vreascuri.

FASCINÁRE, *v. a.* a face fașine, a stringe vreascuri, surcele, nuele; a fermeca, a fascina, a încânta; a orbi, a înșela; a trage la sine cu o putere irresistibilă.

FASCINÁTA, *f.* grămadă de fascine.

FASCINATÓRE, *m.* fascinatoru, fermecătoru, amăgitoru.

FASCINAZIÓNE, *f.* fascinațiune, fașinare, fermecare, amăgire, uimire, încântămîntu, încântare.

FÁSCINO, *m.* fascinațiune, fărmecu, vrajă.

FÁSCIO, *m.* legatură; sarcină, povară, greutate; fasce, fasciclu de verge de ulmu sau betulă in mijlocu o secure și care se purta înaintea consuliloru la Romanii cei vechi; pachetu; cuantitate, grămadă de lucruri; — *andar in fascio*, a se surpa; — *far d' ogni erba fascio*, a lucra far' a distinge bine lucrurile, a amesteca cele rele cu cele bune; a vorbi verzi și uscate.

FASCIÚME, *m.* molozu, dărâmături.

FÁSE, *f.* fasă.

FASTELLATÓRE, *m.* celu ce leaga în mănunchi.

FASTELLATÚRA, *f.* legare in manunchi.

FASTÉLLO, *m.* legătură, mănunchiu de finu, snopu de paie, braț de vreascuri, de surcele.

FÁSTI, *m. pl.* faste, anale, datine.

FASTIDIÁRE, *v. a.* e *n.* a fi desgustatu, a avea scîrbă, a lepăda, a despreți, a uri, a urgisi, a se uri, a se scârbi; a scârbi, a desgusta, a fastizi.

FASTÍDIO, *m.* fastiziu, desgustu, neplăcere, urîciune, scîrbă, repumnanță, aversiune, greață.

FASTIDIOSÁGGINE, *f.* fastizire, desgustu, starea unui lucru fastiziosu, neplăcutu, uritu, urîciosu.

FASTIDIÓSO, *a.* fastiziosu, scîrbosu, urîciosu, grețosu.

FASTIDÍRE, *v. a.* a fastizi, a desgusta, a scîrbi, a supâra; — *fastidirsi*, a se desgusta, a se scîrbi, a se supâra.

Digitized by Google

FASTIDIÚME, *m.* lucruri supârâtoare, fastizioase.
FASTÍGIO, *m.* vîrfu, culme, înnălțime.
FÁSTO, *m.* fastu, falâ, pompâ afectatâ; mândrie, fudulie, trufie.
FASTÓSO, *a.* fastosu, falnicu, lucsuosu, pomposu; mândru, trufașu, fudulu.
FÁTA, *f.* zânâ, ursitoare; vrâjitoare, fermecâtoare.
FATAGIÓNE, *f.* fermecâturâ, încântâmîntu.
FATÁLE, *a.* fatalu, prescrisu de soartâ, ursitu, inevitabilu; aducâtoru de moarte, nenorocitu, tristu.
FATALÍSMO, *m.* fatalismu, sistemâ care pretinde cà toate faptele suntu resultatulu necesitâții.
FATALÍSTA, *m.* fatalistu.
FATALITÀ, *f.* fatalitate, destinatâ neferice, întîmplare nefericità, întîmplare inevitabilâ.
FATALMÉNTE, *avv.* prin fatalitate, prin ursità, dupâ soarte; din nefericire, din nenorocire.
FATAMÉNTO, *m.* încântare, fermecare.
FATÁPPIO, *m.* unu felu de pasere; omu facilu.
FATÁRE, *v. a.* e *n.* a fermeca, a încânta; a ghici.
FATÁTO, *a.* fermecatu, încântatu; invulnerabilu.
FATATÚRA, *f.* fermecâturâ, magie, încântâmîntu.
FATÍCA, *f.* fatigâ, ostenealâ, muncâ, obosire; ocupațiune dificilâ, ostenitoare; lucru, lucrare; anevoe, dificultate, grijâ; — *a fatica*, cu greu.
FATICÁBILE, *a.* ostenitoru; care se ostenește.
FATICÁNTE, *a.* ostenitoru, fatigatoru.
FATICÁRE, *v. a.* e *n.* a fatiga, a osteni, a obosi, a supâra, a împiedica, a stânjeni; a se osteni.
FATICÁTO, *a.* fatigatu, ostenitu, obositu, supâratu.
FATICATÓRE, *m.* fatigatoru, muncitoru, ostenitoru.
FATICHÉVOLE, *a.* fatigabilu; muncitoru.
FATICÓSO, *a.* fatigatu, ostenitu; fatigatoru, ostenitoru.
FATÍDICO, *a.* profeticu, ghicitoru, proorocitoru.
FÁTO, *m.* destinu, destinatâ, soartâ, ursitâ; moarte.
FÁTTA, *f.* felu, speță; faptâ, acțiune.
FATTAMÉNTE (sì), *avv.* astfelu, așa; în faptâ.
FATTERÉLLO, *m.* istorioarâ, narațiune micâ.
FATTÉZZA, *f.* formâ, figurâ, trâsurâ, linie, conturu; — *fattezze*, trâsurile obrazului.
FATTIBÉLLO, *m.* dresu, sulimanu, rumineală.
FATTÍBILE, *a.* posibilu, de fâcutu.
FATTÍCCIO, *m.* robustu, mâdulârosu, țeapânu.
FATTISPÉCIE, *m.* raportu, procesu verbalu, jurnalu.
FATTÍVO, *a.* care face.
FATTÍZIO, *a.* facticiu, meșteșugitu, artificialu.
FÁTTO, *m.* faptâ, acțiune, lucrare, lucru fâcutu; treabâ, afacere; ispravâ; întîmplare, evenimentu; intențiune, gându, scopu; importanță; trebuință, lucru trebuinciosu; — *fatto d'armi*, luptâ, bătâlie; — *fare il fatto suo*, a și deșerta pântecele; — *in fatto di*, în relațiune, în privință, despre.
FATTOIÁNO, *m.* oloieru.
FATTÓIO, *m.* piuâ de oloiu, de uleiu.
FATTÓRE, *m.* fâcâtoru, creatoru, autoru, fâptuitoru; agentu, îngrijitoru, economu, vechilu, vătafu de moșie; factoru, împărțitoru.
FATTORÉSSA, *f.* nevasta unui economu, unui vătafu.
FATTORÍA, *f.* administrațiune, îngrijire de moșii, casa și cancelaria arendașului, factorie.
FATTORÍNO, *m.* bâiatu de magazie, servitoru dintr'unu birtu, dintr'o cafenea.
FATTUCCHIÉRA, *f.* vrâjitoare, fermecâtoare.
FATTUCCHIERÍA, *f.* vrâjitorie, fermecâtorie, magie.
FATTUCCHIÉRO, *m.* vrâjitoru, fermecâtoru, magu.
FATTÚRA, *f.* facere, fâpturâ, fâptuire, fâptuială, lucrare, manufacturâ; platâ pentru fâpturâ; fermecâtorie; facturâ, listâ, foae care aratâ cu deamâruntulu cualitatea și prețulu mârfiloru ce unu negutetoru trimite la cineva.
FATTURÁRE, *v. a.* a altera, a preface, a meșteșugi.
FATUITÀ, *f.* fatuitate, neghiobie, nerozie.
FÁTUO, *a.* fatuu, neghiobu, ușoru la minte; — *fuoco fatuo*, smeu, meteorâ, râsuflare înfocată ce se aratâ câteodată în locurile mocirloase.
FÁUCI, *f. pl.* gurâ, gîtu, grumazu, gîtleju; strimtoare.
FÁUSTO, *a.* fericitu, priinciosu, favorabilu.
FAUTÓRE, *m.* pârtinitoru, partisanu, pârtașu.
FÁVA, *f.* bobu; fatuitate.
FAVÁTA, *f.* supâ de bobu; palavrâ.
FAVÉLLA, *f.* limbâ, vorbâ, limbagiu, facultatea de a vorbi și modulu de a vorbi.
FAVELLAMÉNTO, *m.* vorbire.
FAVELLÁRE, *v. a.* a vorbi; a spune, a zice.
FAVELLATÓRE, *m.* vorbitoru, celu ce vorbește.
FAVELLATÓRIA, *f.* artea de a vorbi.
FAVELLATÓRIO, *a.* relativu la vorbire.
FAVELLÍO, *m.* bombâialâ, șoaptâ; dârdâire, gâlâgie.
FAVÍLLA, *f.* scînteie; spuzâ; semnu.
FAVÍLLO, *m.* lucire, strâlucire.
FÁVO, *m.* faguru.
FÁVOLA, *f.* fabulâ, basnu; bucatâ de teatru; minciune; lucru nâscocitu, plâsmuitu; — *esser la favola del paese*, a fi batjocuritu, luatu în risu de toatâ lumea.
FAVOLÁIO, *a.* e *s.* *m.* burlescu, bufonu, caraghiosu; fabulașu; fabulistu.
FAVOLÁRE, FAVOLEGGIÁRE, *v. n.* a fabula, a spune fabule; a batjocuri, a lua în risu.
FAVOLATÓRE, FAVOLEGGIATÓRE, *m.* fabulatoru, fabulistu.
FAVOLÓNE, *m.* fabulatoru, povestitoru de fabule; flecaru, palavragiu, fanfaronu, scornitoru.
FAVOLÓSO, FAVOLESCO, *a.* fabulosu, mincinosu, plâsmuitu.
FAVOMÉLE, *m.* faguru de miere.
FAVÓNE, *m.* omu fudulu, trufașu.
FAVÓNIO, *m.* zefiru, favoniu, vîntulețu.
FAVÓRE, *m.* favoru, grație, daru, hatîru; aprobațiune.
FAVOREGGIÁRE, *v. a.* a favorisi, a protege, a sprijini, a ocroti, a prefera, a prii, a fi într' ajutoru.
FAVOREGGIATÓRE, *m.* protectoru, ocrotitoru; partisanu, sprijinitoru, ajutoru, ajutâtoru.
FAVORÉVOLE, *a.* favorabilu, binevoitoru, priinciosu.
FAVORÍRE, *v. a.* a favorisi, a sprijini, a protege, a ocroti, a fi într'ajutoru, a prii, a pârteni, a tracta cu favoru; a binevoi.
FAVORÍTA, *f.* favoritâ; curtisanâ, țiitoare, curvâ.
FAVORÍTO, *m.* favoritu, care este în favoru, care are trecere la unu prințu, la o persoanâ însemnatâ; care se bucurâ de favoarea cuiva; — *a.* plâcutu, preferitu, protesu, iubițu.

Digitized by Google

FAVORITÓRE, *m.* protectoru, ocrotitoru; pârteni-F toru.

FAZIONÁRIO, *a.* facţiosu, sedi̯iosu, turburâtoru; — *s. m.* facţionaru, sentinelâ, strejaru.

FAZIONÁTO, *a.* dispusu, formatu, orinduitu.

FAZIÓNE, *f.* fâptuire, fâptuia!â, formâ, aparinţâ; funcţiune a unui soldatu, serviţiu; facţiune, partidâ, fatrie, clicâ, sectâ; luptâ, bâtâlie.

FAZIÓSO, *a.* facţiosu, turburâtoru, sedi̯iosu.

FAZZOLÉTTO, *m.* basma, bâsmâlulâ, batistâ; — *fazzoletto da naso*, muciaru; — *fazzoletto da collo*, basmâluţâ de gitu, legâturâ de gitu, cravatâ.

FEBBRÁIO, *m.* februariu, luna lui fauru.

FÉBBRE, *f.* friguri; mişcare mare, turburare, întâritare; — *accesso di febbre*, isbire, apucare de friguri.

FEBBRICITÀ, *f.* starea aceluia care pâtimeşte de friguri.

FEBBRICITÁNTE, *a.* pâtimaşu, bolnavu de friguri.

FEBBRICITÁRE, *v. n.* a fi bolnavu de friguri.

FEBBRÍFERO, *a.* aducâtoru, pricinuitoru de friguri.

FEBBRÍFUGO, *a.* care lecueşte de friguri.

FEBBRÍLE, FEBRÍLE, *a.* febrilu, relativu la friguri.

FEBBRÓSO, *a.* supusu la friguri, apucatu de friguri.

FEBÉA, *f.* lunâ.

FEBÉO, *a.* alu lui Apolonu, alu soarelui; poeticu.

FÉBO, *m.* Febu, Apolonu; soare.

FECÁLE, *a.* fecalu, escrementalu; drojdiosu.

FÉCCIA, *f.* drojdii, tiscovinâ, trevere, borhotu, boştinâ, escrementu, scîrnâ; lepâdâturâ; mârţâvie.

FECCIÓSO, *a.* drojdiosu, scîrnavu, scîrbosu, prostu.

FECONDÁRE, *v. a.* a fecunda, a face fecundu, roditoru.

FECONDATÓRE, *m.* fecundatoru, care face fecundu-

FECONDAZIÓNE, *f.* fecundare, fecundaţiune, rod nicire.

FECONDÉVOLE, FECONDÁBILE, *a.* fecundabilu, ca pabilu de a fi fecundatu, rodnicitu.

FECONDITÀ, *f.* fecunditate, rodnicie, fertilitate.

FECÓNDO, *a.* fecundu, rodnicu, roditoru, fertilu, producâtoru, productivu, abundantu, avutu.

FEDÁTO, *a.* mînjitu, pângâritu, contaminatu.

FÉDE, *f.* credinţâ; religiune; comuniune religioasâ; conştiinţâ; încredere; lealitate, fidelitate; speranţâ; creditu, siguranţâ; încredinţare, declaraţiune, mârturie, certificatu; — *obbligare la propria fede*, a promite, a fâgâdui; — *aggiustar fede, aver fede*, a crede, a se încrede; — *romper fede*, a nu se ţinea de vorbâ, a viola, a înfrânge tractatulu, alianţa, promisiun a; — *buona fede*, b nâ credinţâ; — *mala fede*, rea credinţâ, viclenie; — *a buona fede*, cu fidelitate, cu b nâ credinţâ

FEDECOMMISSÁRIO, *m.* fideicomisaru, acela care este însârcinatu cu unu fideicomisu.

FEDECOMMÉSSO, *m.* fideicomisu.

FEDECOMMÉTTERE, *v. a* a încredinţa; a institui vreunu fideicomisu.

FEDEDÉGNO, *a.* de crezutu, demnu de credinţâ.

FEDÉLE, *a.* fidelu, credinciosu, lealu, onestu, cinstitu; esactu; curatu, sinceru; constantu, statornicu.

EDELMÉNTE, *avv.* cu fidelitate; cu esactitate; cu inimâ curatâ, cu sinceritate, cu lealitate.

FEDELTÀ, *f.* fidelitate, credinţâ, onestate, lealitate, sinceritate, constanţâ, statornicie, esactitate.

FÉDERA, *f.* faţâ de perinâ; unu felu de pînză groasâ.

FEDERÁLE, *a.* federalu, alu confederaţiunii.

FEDERALÍSMO, *m.* federalismu, sistemâ federativâ.

FEDERALÍSTA, *m.* federalistu, pârtinitoru alu federalismului.

FEDERÁRSI, *v. n.* a se federa, a se confedera, a forma o federaţiune; a se alia, a se uni.

FEDERÁTO, *a.* federatu, confederatu, aliatu.

FEDERAZIÓNE, *f.* federaţiune, confederaţiune; alianţâ.

FEDIFRAGO, *a.* care rupe alianţa, tratatulu, care nu se ţine de vorbâ.

FEDITÀ, *f.* spurcâciune, pângâriciune, mârşâvie.

FÉDO, *a.* spurcatu, murdaru, mârşavu, scîrnavu, uritu, scîrbosu.

FEGATÉLLA, *f.* popornicu iepurescu (plantâ).

FÉGATO, *m.* ficatu.

FEGATÓSO, *a.* ca ficatulu; cu pete roşie; cu bube pe faţâ.

FÉLCE, *f.* filice, feregâ, spata dracului (unu felu de plante).

FELDISPÁTO, *m.* feldispatu, unu felu de minerale silicate.

FELÍCE, *a.* ferice, fericitu, norocitu; favorabilu, mulţumitoru, priinciosu, bunu, alesu, însemnatu.

FELICITÀ, *f.* felicitate, fericitate, erici e, norocire, noroc u, beatitudine, mulţumi e, priinţâ; isbutire.

FELICITÁRE, *v. a.* a ferici, a mulţumi, a face pe cineva fericitu; — *felicitarsi*, a prii.

FELICITAZIÓNE, *f.* fericire, fapta de a forma fericirea cuiva sau de a deveni fericitu, stare fericitâ, norocu, norocire; felicitare, felicitaţi ne, gratulaţiune.

FÉLLO, *m.* râu, râutâciosu, sceleratu, vicleanu.

FELLÓNE, *m.* rebelu, trâdâtoru, perfidu, vicleanu.

FELLONÍA, *f.* rebeliune, trâdare, perfidie, viclenie.

FÉLPA, *f.* plusu (materie).

FELTRÁRE, *v. a.* a pislui; a strecura, a filtra.

FELTRATÚRA, *f.* pisluire.

FELTRAZIÓNE, *f.* strecurare, filtraţiune.

FÉLTRO, *m.* pislâ.

FELÚCA, *f.* felucâ, unu felu de nave micâ.

FÉMMINA, *f.* mueruşcâ, femină; m ere, femee.

FEMMINACCIUÓLO, *a.* afemeiatu, muerelnicu.

FEMMÍNEO, *a.* femininu, femeescu; afemeiatu.

FEMMINÉSCO, *a.* femeescu, muerescu, muliebru.

FEMMINIÉRA, *f.* gineceu, adunare de femei.

FEMMINIÉRE, *m.* muerelnicu; omu muerosu muiercea.

FEMMINÍLE, *a.* femin nu, femeescu, mueresc.

FEMMINILITÀ, *f.* cualitate de femee.

FEMMINÍNO, *a* f minin ; muerosu.

FEMORÁLE, *a.* alu coapsei; — *s. m.* femuralu unu felu de hainâ.

FÉMORE, *m.* coapsâ, fluerulu piciorului.

FENDÉNTE, *m.* lovitură cu tâişulu sâbii de susu pînâ josu.

FÉNDERE, *v. a.* a crâpa, a spinteca, a despica; despârţi; — *fendere i campi*, a deştelini pâmintulu).

Digitized by Google

FENDIMÉNTO, *m.* crâpare, spintecare, despicare.
FENDITÓIO, *m.* unu felu de briceagu.
FENDITURÀ, *f.* crâpâturâ, despicâturâ, spintecâturâ.
FENERATÓRE, *m.* câmătaşu.
FENICE, *f.* fenicsu, o pasere fabuloasâ; omu sau lucru care se red a fi unicu sau raru in felulu sâu; unu felu de insecte; unu felu de i strumentu musicalu la cei vechi.
FENÍCEO, *a.* roşu,
FENICÓTTERO, FIAMMÍNGO, *m.* unu felu de pescaru (pasere).
FENILE, *m.* ţarcu, şopronu, podu de finu.
FENÓMENO, *m.* fenomenu
FENOMENOLOGÍA, *f.* fenomenologie, sintomatologie.
FÉRA, *f.* fiarâ.
FERÁCE, *a.* fertilu, roditoru, producâtoru, abundantu.
FERACITÀ, *f.* fertilitate, rodnicie, fecunditate.
FERÁLE, *a.* funestu, sinistru, funebru; bestialu, dobitocescu, bueacu.
FÉRCULO, FERCOLO, *m.* targâ, maşinâ de transportatu; bucate, mâncare, serviţu.
FERETRO, *m.* năsâlie, secriu, raclâ.
FÉRIA, *f.* ferie, vacanţâ, zi de sârbare; deosebitele zile ale septămânei afarâ de sâmbătâ şi dumineca.
FERIÁLE, *a.* feriatu, care se ţine de zilele de peste sâptămânâ, de zilele de lucru.
FERIÁRE, *v. n.* a face vacanţâ.
FERIÁTO, *a.* de ferie, de vacanţâ; fârâ treabâ.
FERIBILE, *a.* vulnerabilu, care se poate rani.
FERIMÉNTO, *m.* ranire, lovire; vătămare.
FERINITÀ, *f.* sălbăticie, buecie, dobitocie.
FERÍNO, *a.* dobitocescu, sălbaticu, bueacu.
FERÍRE, *v. a.* a lovi, a rani, a bate; a vătăma; a nemeri, a ţinta.
FERÍTA, *f.* ranâ, lovitură.
FERITÀ, *f.* sălbăticie, buecie, asprime, bestialitate.
FERITÓIA, *f.* meterezu, dăltuitur lungăreaţâ
FERITÓRE, *m.* celu ce loveşte, răneşte.
FERLÍNO, *m.* unu felu de monedâ.
FÉRMA, *f.* acordu, învoialâ; confirmare
FERMÁGLIO, *m.* copcâ, agrafâ, cataramâ.
FERMAMÉNTE, *avv.* cu constanţâ, cu statornicie, cu târie, cu firmitate, cu coragiu fârâ nici o îndoialâ, nici unu dubiu.
FERMAMÉNTO, *m.* oprire, confirmare; chipzuire.
FERMÁRE, *v. a.* a opri, a impedeca; a confirma, a hibzui, a conclude; a închide, a astupa; a aşeza; a înceta, a precura; — *fermarsi*, a se opri, a zăbăvi, a sta, a nu se mai mişca.
FERMÁTA, *f.* stare, oprire, incetare; zăbavă; pausâ.
FERMENTÁRE, *v. n.* a fierbe, a se dospi, a frâmînta.
FERMENTATÍVO, *a.* frâmintâtoru.
FERMENTAZIÓNE, *f.* fierbere, dospire, frâmintare; căldurâ, întăritare, turburare, agitaţiune.
FERMÉNTO, *m.* frâmintu, frământătură, fierbere, plâmădeală; aluatu.
FERMÉZZA, *f.* firmitate, târie, statornicie; consolidare; imobilitate; siguranţâ; nestrâmutare.
FÉRMO, *a.* firmu; tare, statornicu, constantu; imobilu; nestrâmutatu; resolutu; solidu; obligatoriu; chipzuitu, hotărîtu; — *terra ferma*, continentu, uscatu; — *notte ferma*, noapte adîncâ.
FÉRMO, *m.* firmitate, lucru firmu, certu, siguru, hotărîtu, chipzuitu; — *aver per fermo*, a crede cu stăruinţâ, fârâ nici unu felu de dubiu.
FÉRMO, *avv.* cu firmitate, cu stăruintâ; tare.
FERÓCE, *a.* feroce, sălbaticu, crudu, crudelu, neomenitu, aspru, intractabilu, grosu, neinduplecâciosu, teribilu.
FERÓCIA, FEROCITÀ, *f.* ferocitate, feritate, feroţie, sălbăticie, asprime, cruzime, crudelitate, neomenie, brutalitate, buecie, intractabilitate, neinduplecâciune; inimoşie.
FERRÁCCIA, *f.* raie ghimpoasâ (unu felu de peşte).
FERRAGÓSTO, *m.* prima zi a lui Augustu.
FERRÁIO, *m.* feraru, fauru, lâcătuşu.
FERRAIUÓLO, *m.* manta, mantelâ.
FERRÁME, *m.* ferării. fearâ.
FERRAMÉNTO, *m.* ferăritu; feru, instrumentu de feru; podcovire, podcovitură; ferecare, ferecâturâ, ferăitură.
FERRÁRE, *v. a.* a fereca; a potcovi; a încuia; — *voler ferrare le oche*, a voi cineva sâ facâ unu lucru imposibilu.
FERRARÉCCIA, *f.* ferărie, instrumente de feru.
FERRARIA, *f.* ferărie, locu unde se fabricâ sau se vinde instrumente grele de feru.
FERRÁTA, *f.* gratie, parmaclicu, canghele, zăbrele; cale ferată, drumu de feru.
FERRATÓRE, *m.* feraru, ferecâtoru, fauru, lâcătuşu, podcovaru.
FERRATÚRA, *f.* feruiturâ, ferecâturâ, podcovitură.
FERRAVÉCCHIO, *m.* celu ce cumpără sau vinde bucăţi de feru vechi şi ruginite.
FÉRREO, *a.* de feru; tare, nemlădiosu; neobositu; străşnicu.
FERRERÍA, *f.* ferărie.
FERRIÁTA, *f.* zăbrele, canghele.
FERRIÉRA, *f.* tâgirţâ, traistă in care se punu toate cele trebuincioase spre a podcovi unu calu; făurărie, cuşniţă; minieră, baie de feru.
FERRÍGNO, *a.* ca ferulu, tare, virtosu.
FÉRRO, *m.* feru; potcoavă; spagă, sabie; virfulu celu mai ascuţitu de feru la o suliţă, la o săgeată *s. c. l.*; orîce instrumentu de feru; — *ferro da stirare*, feru de călcatu; — *ferretti*, undrele; — *ferri*, cătuşi; — *mettere in ferri*, a incătuşa; — *mettere a ferro ed a fuoco*, a trece prin focu şi prin sabie; — *a ferro di cavallo*, în formă de potcoavă, in formă de semicercu.
FERRÚGINE, *f.* ruginâ, rugineală.
FERRUGÍNEO, FERRUGINÓSO, FERRUGÍGNO, *a.* ca ferulu.
FERRUMINAMÉNTO, *m.* lipire, lipeală.
FERRUMINÁRE, *v. a.* a lipi cu cositoru sau cu aramă topită.
FÉRTILE, *a.* fertilu, roditoru, abundantu, fecundu.
FERTILITÀ, FERTILÉZZA, *f.* fertilitate, rodire. rodnicie, fecunditate, abundanţâ, îmbilşugare.
FERTILIZZÁRE, *v. a.* a fertiliza, a rodnici, a fecunda, a face fertilu, roditoru, producâtoru.
FÉRULA, *f.* ferulâ, unu felu de plantâ; biciu, ferulâ.
FERÚTA, *f.* ranâ.
FERVÉNTE, *a.* fierbinte, aprinsu, căldurosu, rivnitoru.
FERVÉNZA, *f.* ardoare, căldurâ; înfierbinţeală. rîvnâ, aprindere, vioiciune.

Digitized by Google

FERVERE, *v. n.* a fierbe, a se încâlzi; a se înfierbinta, a se aprinde, a se întârita.

FERVIDÉZZA, *f.* câldurâ, înfierbinţeală, rîvnâ, ardoare.

FÉRVIDO, *a.* fierbinte, înfierbintatu, câldurosu, viu, aprinsu, înfocatu, repede, veementu, impetuosu.

FERVÓRE, *f.* ardoare, înfocare, vioiciune, rîvnâ; amoru fierbinte, pietate fierbinte; repeziciune, veeminţâ.

FERVORÓSO, *a.* fierbinte, câldurosu, rivnitoru, evlaviosu.

FESCENNÍNO, *a.* satiricu, licinţiosu, desfrinatu.

FESCÉRA, *f.* brionie, cucurbiţâ, curpene albâ (plantâ).

FÉSSO, *m.* crepâturâ; — *a.* crepatu, despicatu.

FESSÚRA, *f.* crepâturâ, despicâturâ.

FÉSTA, *f.* serbâtoare, serbare, solemnitate, prasnicu, prâsnuire; ferie, vacanţâ; bucurie, veselie; priveliste, spectaclu; priimire pomposâ; mângâere, arâtare de afecţiune, de amoru; petrecere, desfâtare, desmerdâciune; — *fatta la festa e corso il pallio*, dupâ ce toate s'au terminatu; — *far la festa senz'alloro*, a face ceva cu prea mare economie.

FESTÁNTE, *a.* veselu, plinu de bucurie.

FESTÁRE, *v. a. e n.* a serba, a priimi cu bucurie.

FESTEGGIAMÉNTO, *m.* serbare, prâsnuire.

FESTEGGIÁRE, *v. a.* a serba, a prâsnui, a solemniza, a celebra, a ţinea o serbâtoare; a priimi cu bucurie, cu pompâ, cu onoare, cu solemnitate.

FESTERÉCCIO, *a.* serbâtorescu, de serbâtoare.

FESTEVOLE, *a.* serbâtorescu; veselu, plâcutu, amabilu, desfâtâciosu, glumeţu, voiosu, îmbucurâtoru.

FESTEVOLÉZZA, *f.* bucurie, veselie, amabilitate, voioşie.

FESTICHÍNO, *a.* verde deschisu.

FESTINÁRE, *v. n.* a se grâbi, a se pripi, a alerga iute.

FÉSTINO, *a.* grabnicu, grâbitu, pripitu, sprintenu.

FESTÍNO, *m.* festinu, petrecere, balu, ospâţu.

FESTIVITÀ, *f.* festivitate, sârbâtoare, solemnitate, bucurie, veselie, voioşie.

FESTÍVO, *a.* sârbâtorescu; voiosu, veselu.

FESTÓNE, *m.* ghirlandâ, cununâ; sârbatoare mare.

FESTÓSO, *a.* voiosu, veselu, sprintenu.

FESTÚCA, *f.* FESTÚCO, *m.* paiu, firicelu de paie.

FETÉNTE, *a.* împuţitu, puturosu.

FETICÍSMO, *m.* fetişismu, cultulu fetişeloru.

FÉTERE, *v. n.* a puţi.

FÉTIDO, *a.* fetidu, puturosu, împuţitu.

FETIFICÁRE, *v. n.* a forma fătulu.

FETÍSCI, *m. pl.* fetişe, numele ce se dâ lucruriloru pe care Negrii le onoarâ dreptu divinitâţi.

FÉTO, *m.* fătu.

FETÓRE, *m.* putoare, mirosu foarte şi neplâcutu.

FETTA, *f.* fel'e, bucatâ; unu felu de peşte.

FETTÚCCIA, *f.* o felie micâ; panglicâ, cordea.

FETTUCCIÁIO, *m.* panglicaru, meşteru de cordele.

FEUDÁLE, *a.* feudalu, relativu la feudalitate.

FEUDALITÀ, *f.* feudalitate.

FEUDATÁRIO, *m.* feudataru; — *a.* feudalu, alu feudului.

FEUDISTA, *m.* feudistu, celu ce ştie bine legile feudale, celu ce se ocupâ cu pricini feudale.

FÉUDO, *m.* feudu, moşie ce se dâ unui nobilu cu condiţiune sâ fie supusu dâtâtorului.

FIÁBA, *f.* basnu, fabulâ, nâscocire, plasmâ.

FIÁCCA, *f.* sgomotu, buetu.

FIACCACÓLLO (A), *avv.* peste capu, în grabâ mare.

FIACCAMÉNTO, *m.* desnervare, slâbire, debilitare.

FIACCÁRE, *v. a.* a sfârâma, a debilita, a desputeri, a desnerva; a înfrîna.

FIACCATÚRA, *f.* sfârimare; debilitare, desputerire.

FIACCHÉZZA, *f* slâbiciune, lipsâ de putere, de târie, de virtute, de energie.

FIÁCCO, *m.* ruinâ, prâpâdenie; — *a.* slabu, moale, neputinciosu, ostenitu, obositu, sleitu.

FIÁCCOLA, *f.* fâclie, torcie, masala.

FIÁLA, *f.* stecluţâ, ampulâ.

FIÁMMA, *f.* flacârâ, vâpae, vâlvae, vâlvâtae; focu; roşeaţâ; aprindere, entusiasmu, amoru.

FIAMMÁNTE, *a.* inflâcârâtu, invâpâiatu; ardinte, fierbinte, veeminte, aprinsu, întârîtatu.

FIAMMÁRE, *v. n.* a arde cu parâ, a flâcâra, a pâlâlâi, a vâpâi; — *v. a.* a face sâ strâluceascâ.

FIAMEGGIÁNTE, *a.* înflâcârâtu, înfocatu, cu parâ, cu focu, strâlucitoru; flâcâriu, de faţa foculuî.

FIAMMEGGIÁRE, *v. n.* a flâcâra, a pîrâi, a pâlâlâi, a vâpâi, a arde cu parâ, a straluci, a arde; — *v. a.* a arde în parâ, a înfoca, a vârsa flacâri.

FIAMMÉLLA, *f.* luminâ pâlâlâitoare, parâ, focu, flacârâ micâ.

FIAMMÍFERO, *a.* înflâcârâtu, aprinsu, arzâtoru, cu parâ, cu flacârâ, strâlucitoru, înfocatu.

FIANCÁRE, *v. a.* întâri lâturile bolteloru la unu edificiu, a le înţepeni bine.

FIANCÁTA, *f.* dâtâturâ cu pintenii; fapta de a slobozi deodatâ toate tunurile câte suntu într'o parte a corâbii; cuvîntu împungâtoru.

FIANCHEGGIAMÉNTO, *m.* întârire, înţepenire a lâturiloru, acoperire, apârare; atacare, lovire din coastâ, din flancâ a armiei.

FIANCHEGGIÁRE, *v. a.* acoperi, a apâra aripa, flanca armiei; a ataca, a lovi din coastâ; a da ajutoru, a protege, a ocroti; a întâri.

FIÁNCO, *m.* lature, coastâ; parte; flancâ, aripâ de armie; — *di fianco*, alâturea.

FIANDRÓNE, *m.* fanfaronu, palavragiu.

FIÁSCA, *f.* sticlâ, butilcâ, garafâ.

FIASCÁIO, *a.* celu ce vinde sticle, butilci.

FIASCHEGGIÁRE, *v. a.* a schimba necontenitu, a fi inconstantu, nestatornicu, a nu stârui.

FIASCHERÌA, *f.* stielârie, o mulţime de sticle de o mârime deosebitâ.

FIASCHÉTTA, *f.* sticluţâ; fişicaru, patrontaşu.

FIÁSCO, *m.* sticluţâ, sticlâ, butilcâ; câdere, neisbutire a unei întreprinderi; — *far fiasco*, a nu isbuti.

FIÁTA, *f.* datâ, circumstanţâ, imprejurare, ocasiune; — *una fiata*, odatâ; — *due fiate, tre fiate*, de doâ ori, de trei ori; — *alle fiate*, câteodatâ; — *spesse fiate*, adesea.

FIATAMÉNTO, *m.* râsuflare.

FIATÁRE, *v. n.* a râsufla, a respira; — *non fiatare*, a tâcea, a nu cârcni.

Digitized by Google

FIÁTO, *m.* râsuflare, respiraţiune; suflare, aeru, vîntu; vorbâ, voace, glasu; putere, vigoare.
FÍBBIA, *f.* cataramâ, inelu, belciugu.
FIBBIÁGLIO, *m.* limbâ de cataramâ, agrafu, copcâ, sponcâ.
FIBBIÁIO, *m.* celu ce face sau vinde catarâmi, cătârâmaru.
FIBBIÁRE, *v. a.* a încopca, a încătârâma, a prinde.
FÍBRA, *f.* fibrâ, aţişoarâ.
FIBRÓSO, *a.* fibrosu, care are fibre, este alcătuitu din fibre.
FÍBULA, *a.* cătârâmâ; flueru, ţîrloiu, peroneu, osulu celu subţire de la pulpa piciorului.
FICÁIA, *m.* smochinu (arbore).
FICCAMENTO, *m.* vîrire, bâgare, batere, înţepenire.
FICCÁRE, *v. a.* a vîri, a bâga, a înţepeni, a introduce cu sila, a pironi; — *ficcarsi*, a se vîri, a se introduce, a se amesteca cu curiositate în trebile altora; a şi pironi duhulu, a cerceta cu îngrijire.
FICCATÓIA, *f.* FICCATÓIO, *m.* baltâ, gunoişte.
FICCATÚRA, *f.* vîrîre, bâgare, înţepenire.
FICHERÉTO, FICHÉTO, *m.* smochinetu.
FÍCO, *m.* smochinu; smochinâ.
FICÓSO, *a.* afectatu, care face nasuri.
FÍDA, f. cauţiune, siguranţâ; imaşu.
FIDÁNZA. *f.* încredere, încredinţare; siguranţâ, chiezăşie; confidinţâ, bizuială.
FIDANZÁRE, *v. a.* a încredinţâ; a logodi.
FIDANZÁTA, *f.* logodnicâ.
FIDANZÁTO, *m.* logodnicu; — *a.* încredinţatu, asiguratu.
FIDÁRE, *v. a.* a încredinţâ; — *v. n.* a se încrede, a se bizui.
FIDECOMMÉTTERE, *v. a.* a institui unu fideicomisu.
FIDECOMMISSÁRIO, *m.* fideicomisaru.
FIDECOMMÍSSO, *m.* fideicomisu.
FIDEIUSSIÓNE, *f.* chiezăşie, cauţiune, siguranţâ.
FIDEIUSSÓRE, *m.* chiezaşu, garantu.
FIDEIUSSÓRIO, *a.* relativu la chiezăşie, alu chiezaşului.
FÍDO, *a.* fidelu, credinciosu, constantu, bizuitu.
FIDÚCIA, *f.* încredere, speranţâ, crezămîntu, fiducie.
FIDUCIÁLE, *a.* fiducialu; fiduciaru.
FIDUCIÁRIO, *a.* fiduciaru, însărcinatu de către testatorulu a remite cuiva succesiunea.
FIDUCIÓSO, *a.* care se încrede, care sperâ.
FIÉDERE, *v. a.* a lovi, a răni, a bate, a isbi, a despica.
FIÉLE, *m.* fiere, veninu; urâ, necazu, mânie, amărîciune, întristare.
FIENÁIA, *f.* coasa fînului.
FIENÍLE, *m.* ţarcu, şopronu, podu de fînu.
FIÉNO, *m.* fînu, earbâ.
FIÉRA, *f.* fiarâ sălbaticâ, bueală; tîrgu, bîlciu, oboru, iarmarocu mare.
FIERÉZZA, *f.* ferocitate, feritate, feroşie, sălbăticie, buecie, cruzime, asprime; mândrie, măreţie.
FIÉRO, *a.* feroce, sălbaticu, aspru. crudu; mândru.
FIÉVOLE, *a.* slabu, sleitu, plăpându, fără putere.
FIEVOLÉZZA, *f.* slăbiciune, frâgezie, frâgezime.
FÍFA, *f.* nagîţu (o pasere).
FIGGERE, *v. a.* a înfige, a bâga, a împlanta; a lovi, a răni; a necăji; a hotărî.
FÍGLIA, *f.* fie, fiică, fată, copilâ.
FIGLIÁLE, FILIÁLE, *a.* filialu, de fiu.
FIGLIÁRE, *v. a.* a naşte, a face copii; a făta; a produce.
FIGLIÁSTRO, *m.* fiu vitregu; — *figliastra*, fie vitregâ.
FIGLIATÍCCIO, *a.* capabilu de a face copii; de a făta.
FIGLIATÚRA, *f.* facerea copiiloru; fătătură, fătare.
FIGLIAZIÓNE, *f.* filiaţiune, naştere, derivaţiune.
FÍGLIO, *m.* fiu, copilu, ficioru; descendinte, strănepotu; Fiulu, a doa persoană a S. Treimi.
FIGLIÓCCIO, *m.* finu; — *figlioccia*, finâ.
FIGLIUOLÁNZA, *f.* copii, neamu, nemenie.
FIGLIUÓLA, *f.* fie, fiică, fată, copilâ; fecioară.
FIGLIUÓLO, *m.* fiu, ficioru, copilu; băiatu.
FIGMÉNTO, *m.* formâ, figură, plasmă, plăsmuire, fiţiune.
FÍGNOLO, *m.* bubuţâ, bubuliţâ.
FÍGOLO, *m.* olaru.
FIGÚRA, *f.* figură, formâ, chipu; faţâ; dispositiune; însemnare alegoricâ, alegorie, metaforâ; imagine, înfăţişare, portretu; figură de gramaticâ, de matematicâ; figură de jocu; rolâ.
FIGURÁBILE, *a.* figurabilu, de figuratu.
FIGURÁLE, *a.* de figură; misteriosu, tainicu.
FIGURAMÉNTO; *m.* figurare, represintare, înfăţişare.
FIGURÁNTE, *m.* figurantu, celu ce joacă o rolă secundară la o represintaţiune teatrală.
FIGURÁRE, *v. a.* a figura, a da figură; a imagina, a închipui, a plăsmui; a săvîrşi; a recunoaşte, a înfăţişa; a însemna, a arăta; a descrie; — *v. n.* a juca o rolă însemnată, a se afla într'o positiune strălucită; — *figurarsi*, a şi închipui.
FIGURATAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu figuratu. alegoricu, simbolicu, alegoriceşte, metaforiceşte.
FIGURATÍVO, *a.* figurativu, care represintă o formă.
FIGURATÓRE, *m.* figuratoru, care înfăţişează.
FIGURAZIÓNE, *f.* figuraţiune, figurare, figură.
FIGURÁTO, *a.* figuratu, închipuitu, înfăţişatu; represintatu printr'o alegorie.
FIGUREGGIÁRE, *v. n.* a întrebuinţa figuri.
FIGURÍNO, *m.* figură mică; june galantu şi care umblă după toate modele; modelu.
FIGURÍSTA, *f.* pictoru de figuri, figuristu.
FÍLA, *f.* şiru; — *alla fila, in fila*, unulu după altulu.
FILÁCCIA, FILÁCCICA, *f.* scamă, stramă, destrămătură.
FILALÓRO, *m.* torcătoru de fire de auru, făcătoru de sîrma de auru.
FILAMÉNTO, *m.* filamentu, aţişoară, firicele, fibră.
FILAMENTÓSO, *a.* filamentosu, fibrosu.
FILÁNDA, *f.* torcătorie, casă de torsu.
FILANTROPÍA, *f.* filantropie, omenie.
FILÁNTROPO, *m.* filantropu, amicu alu umanităţii.
FILARÁTA, *f.* şiru, concatenaţiune de lucruri.
FILÁRE, *m.* rîndu (de arbori), şiru.
FILÁRE, *v. a.* a toarce; a răsuci; a înşira, a rîndui, a dispune; a defila; — *filar diritto*, a avea o purtare bună, înţeleaptă; — *filar del signore*, a face pe omulu însemnatu; — *filar grosso*, a lucra cam prosteşte, cu puţină ecsactitate.
FILARMÓNICO, *a.* filarmonicu, amicu alu armoniei.

Digitized by Google

FILASTRÓCCA, *f.* cuvintare, discursu lungu şi fără gustu, vorbe seci.
FILATAMÉNTE, *avv.* în sîru, cu sîrulu, în rîndu.
FILATÉRA, *f.* şiru, grâmadă.
FILATÉSSA, *f.* învâlmăşeală, lucruri încurcate.
FILATÉSSERA, *f.* gânganie (insectu).
FILÁTO, *m.* torsâturâ, tortu, firu; — *a.* tortu.
FILATÓIO, *m.* torcâtorie, casâ de torsu; roatâ de torsu, rodanu, maşina cu care se toarce.
FILATÓRE, *m.* torcâtoru.
FILATTÉRIO, *m.* filacteru, cruce pastoralâ.
FILATÚRA, *f.* torsâturâ; tortu, firu.
FILAUTÍA, *f.* filautie, siniubire.
FILÉLLO, *m.* aţa de sub limbâ.
FILETTÁRE, *v. a.* a refeca, a tivi, a orna cu linii, cu dungi.
FILÉTTO, *m.* firicelu, aţicâ, aţişoarâ; câpâstru, frîu; ornamentu în formâ de linie lungâ şi subţire; linie, trâsurâ subţire.
FILIÁLE, *a.* filialu, de fiu, fiescu.
FILIALMÉNTE, *avv.* fieşte, într'unu modu filialu.
FILIAZIÓNE, *f.* filiaţiune; fii, copii.
FILIBUSTIÉRE, *m.* filibustieru, piratu.
FILIÉRA, *f.* instrumentu de trasu metaluri.
FILIFÓRME, *a.* în formâ de firu. subţire ca aţa.
FILÍGGINE, FULÍGGINE, *f.* funingine, steregie, sperlâ.
FILIGGINÓSO, *a.* funinginosu.
FILIGRÁNA, *f.* filigranu.
FILÍPPO, *m.* o monedâ de argintu.
FÍLO, *m.* firu; aţe, tortu, ibrişimu; telu, sîrmâ; ascutişu; şiru, rîndu, rînduială, ordine; direcţiune; urzire; — *filo delle reni, della schiena*, osulu spinârii; — *filo di perle*, salbâ de mârgâritaru; — *filo dell'acqua*, curgerea apei; — *a filo*, dreptu, deadreptulu; — *passare a fil di spada*, a tâia, a trece sub sabie; — *per filo e per segno*, întocmai.
FILODRAMMÁTICO, *a.* filodramaticu.
FILOLOGÍA, *f.* filologie, ştiinţa limbiloru.
FILOLÓGICO, *a.* filologicu.
FILÓLOGO, *m.* filologu.
FILÓMATE, *m.* filomatu, amicu alu erudiţiunii.
FILOMÉLA, FILOMÉNA, *f.* privighetoare (pasere).
FILÓNE, *m.* pâturâ, stratu de peatra, vinâ de metalu; loculu unde apa unui rîu este mai repede şi mai profundâ.
FILÓSO, *a.* firosu, aţosu, care se destramâ.
FILOSOFÁLE, *a.* filosofalu.
FILOSOFÁNTE, *m.* filosofantu, care filosofează.
FILOSOFÁRE, *v. n.* a filosofa, a vorbi filosoficeşte.
FILOSOFÁSTRO, *m.* filosofu prostu, de puţinu meritu.
FILOSOFÉMA, *m.* filosofemâ, sentinţâ filosoficâ.
FILOSOFÉSSA, *f.* filosofeasâ.
FILOSOFÍA, *f.* filosofie; sapienţâ; înţelepciune.
FILOSOFICAMÉNTE, *avv.* filosoficeşte.
FILOSÓFICO, *a.* filosoficu.
FILOSOFÍSMO, *m.* filosofismu, filosofie falsâ.
FILOSOFÍSTA, *m.* filosofistu, filosofu falsu.
FILÓSOFO, *m.* filosofu; şcolaru de filosofie.
FÍLTRO, *m.* strecurâtoare; băuturâ încântatâ, fermecâtorie.
FILUGÉLLO, *m.* gândacu de mâtasâ.
FÍLZA, *f.* şiru, rîndu.
FÍMBRIA, *f.* margine, dungâ, poalâ, ciucuru.
FIMBRIÁTO, *a.* tivitu, ciucuratu, în forma ciucurului, canafului, dintelatu.
FÍMO, *m.* gunoiu, necurâţenii.
FINÁLE, *a.* finalu, ultimu, celu de pe urmâ, celu dela sfîrşitu, dela fine; definitivu.
FINALITÀ, *f.* finalitate.
FINALMÉNTE, *avv.* în fine, în sfîrşitu, în cele de pe urmâ.
FINAMÉNTE, *avv.* cu fineţâ, cu iscusinţâ.
FINÁNCO, *avv.* chiar.
FINÁNZA, *f.* finânţâ; vistierie.
FINANZIÁRIO, *a.* finanţialu, de finanţâ.
FINANZIÉRE, *m.* finânţiaru, omu de finanţâ, celu ce se pricepe bine la pricini de finanţâ; vamăşu.
FINÁRE, *v. n.* a termina, a înceta.
FINCHÈ, *avv.* pînâ.
FÍNE, *f.* fine, sfîrşitu, finitu; scopu, gîndu, intenţiune; moarte; încetare, precurmare; isprăvire, terminare, împlinire, îndeplinire, sâvîrşire; hotaru; stavilâ; margine, estremitate; — *condurre a fine*, a termina, a sâvîrşi, a îndeplini; — *affine di, a fine di*, ca sâ, spre a, pentru a; — *alla fine, alla perfine*, în sfîrşitu, în fine.
FÍNE, *a.* finu, subţire, delicatu, mâruntu; escelentu, însemnatu, bunu, alesu; pâtrunzătoru, şiretu, iscusitu.
FINEMÉNTE, *avv.* pe deplinu.
FINÉSTRA, *f.* fereastrâ; gaurâ, bortâ; lipsâ.
FINESTRÁRO, *m.* geamgiu.
FINESTRÁTO, *m.* fereastrărie, rîndu de ferestri.
FINÉZZA, *f.* fineţâ, delicateţâ, perfecţiune.
FÍNGERE, *v. n. ed a.* a forma, a inventa, a născoci, a plăsmui; a preface, a ascunde; a se preface.
FINGIMÉNTO, *m.* ficţiune, formare, inventare; născocire, plăsmuire, prefacere, simulaţiune.
FINGITÓRE, *m.* formatoru, plăsmuitoru, născocitoru; simulatoru, făţarnicu.
FINIMÉNTO, *m.* finire, finitu, isprăvire, săvîrşire, terminare, concludere, încetare, îndeplinire, împlinire; ornamentu, podoabâ, gâtealâ; tacîmu; gâtirea unui lucru cu toate cele trebuincioase.
FINIMÓNDO, *m.* finitulu lumii, nenorocire mare, ruinâ mare, prăpădenie; regiune foarte depărtată.
FINIMONDÓNE, *m.* omu foarte fricosu.
FINÍRE, *v. a.* a fini, a isprăvi, a termina, a săvîrşi, a mîntui, a împlinl, a îndeplini; a precurma, a înceta; a găti, a perfecţiona; a omorî; — *v. n.* a înceta; a muri.
FINÍTA, *f.* lucru isprăvitu; încetarea, finitulu vieţii; terminare, terminaţiune, desininţâ.
FINITÀ, *f.* limitaţiune.
FINITÉZZA, *f.* perfecţiune, esactitate, fineţâ, delicateţâ.
FINÍTIMO, *m.* confinantu, vecinu, lăturaşu, mărginaşu.
FINITÍVO, *a.* care terminâ, fineşte, isprăveşte.
FINÍTO, *a.* finitu, limitatu, mărginitu, hotăritu; terminatu, isprăvitu, împlinitu, îndeplinitu; deplinu, perfectu, desărvişitu, mîntuitu, gătitu; sleitu, obositu; mortu, muritu; — *s. m.* fiinţâ mărginitâ, finitâ.
FINITÓRE, *m.* alu ce fineşte, terminâ, perfecţionează.
FINITÚRA, *f.* lucrare perfectâ, delicatâ, făcutâ cu o mare îngrijire.
FÍNO, *prep.* pînâ la; — *a.* finu, delicatu, alesu;

Digitized by Google

subţire; iscusitu, îndeminatecu, şiretu, vicleanu.

FINÓCCHIO, *m.* molotru; sâmînţă de molotru; omu prostu, nătângu, tontu.

FINÓRA, *arv.* pînă acumu, pînă aci.

FÍNTA, *f.* ficţiune; fîntă; — *far finta*, a se face, a se prefăce.

FINTÁGGINE, *f.* ficţiune, simulaţiune, prefăcătorie, făţărnicie, ipocrisie.

FINTANTOCHÈ, *arv.* pînă, pînă cându.

FÍNTO, *a.* prefăcutu, meşteşugitu, simulatu, falsu, ipocritu, făţarnicu; neadevăratu.

FINZIÓNE, *f.* ficţiune, invenţiune fabulosă, plasmă, închipuire, nascocire, prefăcătură, minciună; simulaţiune, prefăcătorie, făţărnicie.

FÍO, *m.* feudu; biru, tributu feudalu; tacsă de resbelu; dependinţă; punitiune, pedeapsă; — *pagare il fio, scontare il fio*, a fi pedepsitu, a suferi pedeapsa; — *dall'A al Fio*, dela începutu pînă la sfîrşitu.

FIOCAGGINE, *f.* răguşeală, răguşire.

FIOCCÁRE, *v. n.* a cădea în floci, în fulgi.

FIOCCHETTÁTO, *a.* pestriţatu

FIOCCHÉTTO, *m.* flocuţu, flocu micu, flocea, ciucuraşu.

FIÓCCO, *m.* flocu, ciucuru, bucu; — *fiocchi di neve*, floci, fulgi de neaoă, de zăpadă; — *coi fiocchi*, cumu se cade.

FIOCCÓSO, *a.* flocosu, bucosu.

FIÓCINA, *f.* arpună, cange, ostie, arponu.

FIÓCINI, *m. pl.* bobiţe de poamă.

FIOCINIÈRE, *m.* pescaru care ştie să asvîrle arponulu, arponaru.

FIÓCO, *a.* ragusitu; slabu, sleitu, obositu, uşoru.

FIÓNDA, *f.* praştie.

FIONDATÓRE, *m.* prăştiaşu.

FIORÁIA, *f.* floriţă, floristă.

FIORÁIO, *m.* floraru, floristu, buchetaru.

FIORALÍSO, *m.* neghină, măturică (floare).

FIORÁME, *m.* grămadă, mulţime de flori.

FIORÁRE, *v. a.* a orna cu flori, a înflora.

FIORCAPPÚCCIO, *m.* floare domnească (o plantă).

FIORDALÍSO, FIORDALIGI, *m.* crinu.

FIÓRE, *m.* floare; virginitate; înflorire; ornamentu; partea cea mai bună, cea mai aleasă a unui lucru; frăgezime, strălucire; lustru, scliviseală care ţine puţinu; mucezeală; — *fior di farina*, nisiştea; — *a fior d' acqua*, pe surfaţa apei; — *fiori bianchi*, poală albă.

FIOREGGIÁRE, *v. n.* a înflori; a orna, a împodobi cu flori.

FIORÉNTE, *a.* înfloritu, într'o stare fericită, strălucită

FIORENTINERÍA, *f.* idiotismu particularu alu florentiniloru.

FIORÉTTO, *m.* floricică, floare mică; alegere; frasă sau zicere aleasă, elegantă; floretu, unu felu de spagă fără vîrfu şi ascuţisu, cu care se învaţă duelulu; unu pasu de danţu; ornamentu, eleganţă; unu felu de zaharu; unu felu de chârtie proastă de tiparu.

FIORÍFERO, *a.* producătoru de flori, floriferu.

FIORILEGIO, FLORILEGIO, *m.* antologie, florilegiu.

FIORÍNO, *m.* fiorinu, florinu, zlotu (monedă).

FIORÍRE, *v. n.* a înflori; a fi în onoare, în glorie, a se afla într'o stare fericită, strălucită; — *v. a.* a orna cu flori, a presăra, a vârsa flori; a înfrumuseţa.

FIORÍSTA, *m.* floristu, cultivatoru de flori; pictoru care se ocupă mai cu seamă a zugrăvi flori.

FIORÍTA, *f.* înflorire, desvoltarea floriloru, starea planteloru înflorite şi timpulu cându înfloresc; ghirlande, cunune de flori sau de frunze.

FIORITÉZZA, *f.* înflorire, stare fericită; eleganţă.

FIORÍTO, *a.* înfloritu, plinu de flori, ornatu cu flori; alesu, frumosu, elegantu, împodobitu.

FIORITÚRA, *f.* înflorire, desvoltarea floriloru.

FIORÓNE, *m.* înfăţisare de flori care servescu dreptu ornamentu; unu felu de smochine.

FIORRÁNCIO, *m.* calce (plantă); ochii boului (paseri).

FIORVELLÚTO, *m.* amarantă (floare).

FIOTTÁRE, *v. a.* a da unde, valuri; a cârti.

FIÓTTO, *m.* valu, undă; fluesulu şi refluesulu mării; mulţime, gloată, îmbulzeală.

FIOTTÓNE, *m.* cârtitoru, îmbufnaticu, furtunaticu.

FIOTTÓSO, *a.* furtunosu, înviforatu.

FÍRMA, *f.* firmă, semnătură, iscăliturâ.

FIRMAMÉNTO, *m.* firmamentu, ceru, boltă cerească.

FIRMÁNO, *m.* fermanu, poruncă, edictu alu Sultanului.

FIRMÁRE, *v. a.* a iscăli, a subscrie, a subsemna.

FISÁRE, *v. a.* a ţinti, a stîlpi, a pironi ochii la ceva.

FISCÁLE, *m.* fiscaru, procuratoru alu fiscului.

FISCALEGGIÁRE, *v. n.* a cerceta cu străşnicie.

FISCALITÀ, *f.* sistemă de dispoşiţiuni care privescu la fiscu, fiscalitate.

FISCÉLLA, *f.* coşuleţu, paneru de papură, de rogozu.

FISCHIAMÉNTO, *m.* fluerare, şuerare, fisâire, vijâire, ţiuire, fluerâturâ, şuerâturâ; gisâire.

FISCHIÁRE, *v. a.* e *n.* a fluera, a şuera, a fîsâi, a vijâi, a ţiui, a gisâi; a desaproba fluerându, a şopti, a bombâi, a vijâi la ureche.

FISCHIÁTA, *f.* fluerâturâ, hueturâ, desaprobare sgomotoasă, derisiune, despreţu.

FISCHIATÓRE, *m.* fluerâtoru.

FÍSCHIO, *m.* fluеru; fluerâturâ, şuerâturâ, fîsâiturâ, vijâiturâ, ţiuiturâ; huetu.

FISCHIÓNE, *m.* corlă, pescaru (o pasere acuatică).

FISCIÙ, *m.* băsmăluţă de gîtu.

FÍSCO, *m.* fiscu, vistierie; administraţiune care este însărcinată a păzi drepturile fiscului; guvernu.

FÍSICA, *f.* fisică, ştiinţa naturei.

FISICÁGGINE, *f.* scrupulositate.

FISICAMÉNTE, *avv.* fisiceşte; materialiceşte; în realitate.

FISICÁRE, *v. n.* a se îngriji degeaba.

FÍSICO, *a.* fisicu, naturalistu; doftoru, medicu; — *a.* fisicu, naturalu, materialu.

FISICÓSO, *m.* scrupulosu, fantastu, capriţiosu, cu gărgăuni în capu, ipochondriacu, ipochondricu.

FÍSIMA, *f.* fantasie alterată, ipochondrie.

FISIÓCRATE, *m.* fisiocratu, pârtinitoru alu fisiocraţiei.

FISIOCRAZÍA, *f.* fisiocraţie, materialismu.

FISIÓGNOMO, FISIOGNOMÍSTA, *m.* fisiognomu, fisionomistu, celu ce pretinde a cunoaşte fisionomiile.

FISIOLOGÍA, *f.* fisiologie, ştiinţa vieţei.

FISIOLÓGICO, *a.* fisiologicu, relativu la fisiologie.

Digitized by Google

FISIÓLOGO, *m.* fisiologistu, versatu în fisiologie.
FISIONOMÁNTE, *m.* fisionomantu, care pretinde a ghici dupâ inspecţiunea feţei.
FISIONOMÍA, FISONOMÍA, *f.* fisionomie, faţâ, obrazu, aerulu, trâsurile, liniamentele obrazului, feţei; artea de a cunoaşte caracterulu sau inclinaţiunile oameniloru dupâ inspecţiunea feţei.
FISIONOMÍSTA, FISONOMÍSTA, *m.* fisionomistu.
FÍSO, *a.* ţintitu, stîlpitu, pironitu; — *avv.* cu ochii ţintiţi la vreunu objectu.
FISSÁRE, *v. a.* a înţepeni, a prinde, a întâri, a fige; a ficsa, a privi cu atenţiune, a ţinti, a stîlpi, a pironi ochii la cineva sau la ceva; a determina, a hotârî; a stabili, a statornici; a bâga în capu, a şi tipâri în minte ceva.
FISSAZIÓNE, *f.* ficsaţiune, ficsare; determinare, hotârire.
FISSÉZZA, *f.* ficsitate, imobilitate, stabilitate, statornicie.
FISSÍLE, *a.* care se despicâ, facilu a se spinteca.
FÍSSO, *a.* ficsu, ficsatu, înţepenitu, prinsu, întâritu, fiptu, ţintitu, pironitu, stîlpitu, determinatu, hotâritu, imobilu, neschimbatu, nemiscatu, nestrâmutatu, stabilu, statornicu, invariabilu.
FÍSTOLA, *f.* fistulâ; buciumu, tilincâ, neiu, flueru.
FISTOLÁRE, *a.* fistularu, de fistulâ.
FÍSTOLO, *m.* dracu, naibâ, aghiutâ.
FISTOLÓSO, *a.* fistulosu, în forma unei fistule.
FITÓFAGO, *a.* erbivoru.
FITOGRAFÍA, *f.* fitografie, descripţiunea planteloru.
FITOLOGÍA, *f.* fitologie, botanicâ.
FITÓLOGO, *m.* fitologu, botanistu.
FITOTOMÍA, *f.* fitotomie, anatomia planteloru.
FÍTTA, *f.* pâmîntu moale, desfundatu; junghiu, durere.
FITTÁBILE, FITTAIUÓLO, *m.* chiriaşu, arendaşu.
FITTERÉCCIO, *a.* de chirie, de arendâ.
FITTÉZZA, *f.* desime, adincime.
FÍTTILE, *a.* de oalâ, fâcutu din humâ.
FITTÍVO, FITTÍZIO, *a.* fictivu, ficticiu, artificialu, meşteşugitu, prefâcutu, falsu, neadevâratu.
FÍTTO, *m.* chirie, arendâ; închiriere, arenduire; acaretu, proprietate, posesiune de datu cu arendâ, cu chirie; — *dare a fitto*, a da cu arendâ, cu chirie, a închiria, a arendui; — *prendere a fitto*, a lua cu arendâ, cu chirie, a închiria, a arendui, a arenda.
FÍTTO, *a.* fiptu, înfiptu; înţepenitu, ficsatu, imobilu, stabilu, statornicu; desu, stufosu; pâtrunsu.
FITTÓNE, *m.* râdâcina cea principalâ a unei plante.
FITTUÁRIO, *m.* arendaşu, chiriaşu.
FIUMÁNA, *f.* fluviu, rîu, gîrlâ; inundaţiune, revârsare de ape; curgere repede.
FIUMÁRA, *f.* fluviu, rîu, gîrlâ, curgere îmbilşugatâ şi repede de apâ, torentu.
FIUMÁTICO, *a.* fluvialu, de rîu.
FIÚME, *m.* fluviu, gîrlâ, rîu; abundanţâ, bilşugu.
FIUTAFÁTTI, *m.* spionu, iscoadâ.
FIUTÁRE, *v. a.* a simţi prin mirosu, a mirosi, a muşlui, a adulmica; a ispiti, a esperimenta; a presimţi.
FIÚTO, *m.* mirosu, mirosire, adulmecare, muşluire; bânuialâ, presimţire, indiciu, prepusu.
FIZIÓNE, *f.* ficţiune, invenţiune, nâscocire.
FLABÉLLO, *m.* unu felu de apârâtoare, flabelu.
FLACCIDÉZZA, FLACCIDITÀ, *f.* moleşire, fleşcâire.
FLÁCCIDO, *a.* moale, fleşcâitu, veştejitu, moleşitu. enervatu, slâbitu.
FLAGELLAMÉNTO, *m.* flagelare, biciuire; câsnire.
FLAGELLÁRE, *v. a.* a flagela, a biciui, a bate, a lovi; a necâji, a câsni, a chinui.
FLAGELLATÓRE, *m.* flagelatoru, biciuitoru.
FLAGELLAZIÓNE, *f.* flagelaţiune, biciuire, bâtae cu biciulu.
FLAGÉLLO, *m.* flagelu, biciu; tribulaţiune, nenorocire, biciulu lui Dumnezeu; ruinâ mare, prâpâdenie; supârare, muncâ, casnâ.
FLAGÍZIO, *m.* crimâ, nelegiuire, inicitate.
FLAGRÁNTE, *a.* aprinsu, arzîndu; flagrantu, viu, repede, violinte; învederatu, pipâitu, evidentu.
FLAGRÁRE, *v. n.* a arde.
FLÁMINE, *m.* flaminu, sacerdotu, pontifu.
FLAMMÍFERO, *a.* aprinsu, înflâcâratu.
FLANÉLLA, *f.* flanelâ, pînurâ.
FLÁTO, *m.* flatuositate, vînturi; rîgâialâ, bâşinâ.
FLATULÉNTO, FLATUÓSO, *a.* flatuosu, pricinuitoru de vînturi.
FLATULÉNZA, FLATUOSITÀ, *f.* flatuositate, vînturi.
FLAUTÍSTA, *m.* flautistu, flâutaşu.
FLÁUTO, *m.* flautu; flueru; unu felu de nave olandesâ; — *a flauto*, piezişu.
FLÉBILE, *a.* flebilu, plângâtoru, plângerosu, duiosu.
FLEBOTOMÁRE, *v. a.* a lâsa sânge.
FLEBOTOMÍA, *f.* flebotomie, lâsare de sânge, incisiune a vineloru; artea de a lâsa sânge.
FLEBÓTOMO, FLEBOTOMÍSTA, *m.* flebotomistu.
FLÉMMA, *f.* flegmâ; râbdare, tarditate, sânge rece.
FLEMMATICITÀ, *f.* flegmaticitate, temperamentu flegmaticu.
FLEMMÁTICO, *a.* flegmaticu; paţiintu, rece.
FLEMMÓNE, *m.* flegmonu, inflamaţiune a ţesâturei; celulare.
FLEMMONÓSO, *a.* flegmonosu, de natura flegmonului.
FLESSÍBILE, *a.* flecsibilu, mlâdiosu; înduplecâciosu.
FLESSIBILITÀ, *f.* flecsibilitate, mlâdioşie; înduplecâciune.
FLESSIÓNE, *f.* flecsiune, îndoire, plecare, mlâdiere.
FLESSUÓSO, *a.* încolâcitu, şerpuitu, flecsuosu.
FLESSÚRA, *f.* îndoiturâ, arcuiturâ, încolâcire.
FLÉTTERE, *v. a.* a îndoi, a arcui.
FLOGÍSTO, *m.* flogistu.
FLÓGOSI, *f.* flogose, inflamaţiune fârâ unflâturâ.
FLORESCÉNZA, *f.* înflorire.
FLORIDÉZZA, *f.* floriditate, înflorire, prosperitate; voioşie, voinicie; eleganţâ.
FLÓRIDO, *a.* înfloritu, cu flori, plinu de flori; fericitu, prosperu, voiosu, voinicu, robustu elegantu.
FLORÍFERO, *a.* floriferu, aducâtoru de flori.
FLORIFÓRME, *a.* în forma unei floare; floriformu.
FLORILÉGIO, *m.* florilegiu, antologie, culegere.
FLOSCÉZZA, *f.* fleşcâire, moleşire, enervare, slâbiciune, veştejire.
FLÓSCIO, *a.* fleşcâitu, moale, slabu, moleşitu, veştejitu, enervatu, fârâ putere.
FLÓTTA, *f.* flotâ, uniune de mai multe corâbii.
FLOTTÍGLIA, *f.* flotâ micâ, flotilie.
FLOTTAZIÓNE, *f.* plutire, înnotare.
FLUÉNTE, *a.* curgâtoru, care curge.

Digitized by Google

FLUIDÉZZA, FLUIDITÀ, *f.* fluiditate, cualitatea, însușirea lucruriloru fluide, curgătoare.
FLUIDIFICÁRE, *v. a.* a face fluidu, curgătoru
FLÚIDO, *a.* fluidu, licuidu, curgătoru; — *s. m.* fluidu, corpu fluidu; fluiditate.
FLUÍRE, *v. n.* a curge, a se respândi; a trece, a emana, a ecsala, a ecsabura.
FLUITÁRE, *v. n.* a pluti, a înnota.
FLUÓRE, *m.* curgere, fluesu.
FLUSSIÓNE, *f.* fluesiune, flussiune, grâmâdire de umezeli în oarecare parte a corpului.
FLÚSSO, *m.* fluesu, unflare, scurgere, scursoare, unflâturâ; urdinare, diarîâ.
FLÚTTO, *m.* valu, undâ, talazu.
FLUTTUAMÉNTO, *m.* legânare, hâltâcârire, cumpânire a unui licidu; schimbare, nepironire, îndoialâ, nestatornicie, incertitudine.
FLUTTUÁNTE, *a.* undindu, care seamânâ cu valurile apei; încertu, schimbâciosu.
FLUTTUÁRE, *v. n.* a undi, a se mișca în forma valuriloru; a se afla la îndoialâ, a flutura, a fi incertu, nesiguru, neincredințatu, nestatornicu.
FLUTTUAZIÓNE, *f.* fluctuațiune, undire, cumpânire, hâltâcârire a unui licidu, incertitudine, neîncredințare, nestatornicie, fluturare.
FLUTTUÓSO, *a.* furtunosu, înviforatu, întâritatu; nepironitu, nestatornicu; fluctuosu, agitatu de mișcâri contrare.
FLUVIÁLE, FLUVIÁTILE, *a.* fluvialu, fluviatilu. de fluviu.
FÓCA, *f.* focâ (anfibiu).
FOCÁCCIA, *f.* cozonacu; — *render pan per focaccia*, a și râsbuna.
FOCÁIA (PIÉTRA), *f.* cremene.
FÓCE, *f.* gurâ; îmbucare de o gîrlâ, de unu riu.
FOCHERÉLLO, *m.* foculețu, focșoru, focuțu.
FOCÍLE, *m.* amnaru.
FÓCO, *m.* focu.
FOCOLÁRE, *m.* vatrâ, câminu; casâ, lâcașu, familie; loculu unde se formeazâ, de unde se pornește ceva.
FOCÓNE, *m.* bortiță de aprinsu, de datu focu unei arme, ochiu.
FOCOSAMÉNTE, *avv.* cu înfocare, cu rîvnâ mare.
FOCÓSO, *a.* înfocatu, fierbinte, iute, aprinzâciosu.
FÓDERA, *f.* câptușeală.
FODERÁIO, *m.* blânaru, cojocaru.
FODERÁRE, *v. a.* a câptuși, a îmbrâca; — *foderare una nave*, a câptuși o corabie cu aramâ.
FODERATÚRA, *f.* câptușire, îmbrâcare, beletuială.
FÓDERO, FÓDRO, *m.* teacâ, tocu, cutie; unu felu de fustâ; unu felu de plutâ.
FÓGA, *f.* iuțeală, infierbințeală, mișcare iute, entusiasmu, activitate, energie.
FOGÁRE, *v. n.* a alerga cu cea mai mare iuțeală.
FÓGGIA, *f.* felu, modu, manieră, chipu, formâ, fasonu; costumu, chipu de a se îmbrâca; — *a foggia di*, în chipu de, în formâ de; — *di mezza foggia*, mediocru, de mijlocu.
FOGGIÁRE, *v. a.* a forma, a dispune, a fasona.
FÓGLIA, *f.* foae, frunză, petală; foiță, șuviță.
FOGLIÁCEO, *a.* foiosu, cu frunze, de frunze.
FOGLIÁME, *m.* frunze, frunzișu, frunzetu.
FOGLIÁRE, *v. n.* a se frunzi, a produce frunze, foi.
FOGLIÁTO, *a.* frunzitu, cu foi, cu frunze.
FOGLIATÚRA, *f.* maniera de a zugrâvi foi, frunze.
FOGLIAZIÓNE, *f.* înfrunzire, frunzâturâ, frunzire.
FOGLIÉTTA, *f.* foișoarâ, foiță, foicicâ, frunzișoarâ, frunzuliță; o mâsurâ de licuide.
FOGLIETTÍSTA, *m.* ziaristu, jurnalistu.
FOGLIÉTTO, *m.* foae, coalâ micâ de chârtie; gazetâ.
FÓGLIO, *m.* coalâ de chârtie; foae; gazetâ, ziaru, jurnalu; — *in foglio*, în folio, carte ale cui foie suntu numai în doâ.
FOGLIOLÍNA, *f.* frunzuliță, foișoarâ, foiță.
FOGLIÚTO, FOGLIÓSO, *a.* frunzosu, foiosu.
FÓGNA, *f.* cloacâ, canalu, hindichiu subteranu pentru scurgerea necurățeniiloru.
FOGNAIUÓLO, *m.* vistieru.
FOGNAMÉNTO, *m.* facerea hasnaleloru; omisiune.
FOGNÁRE, *v. a.* a face hasnale; a lâsa, a neîngriji.
FÓIA, *f.* poftâ, lâcomire, patimâ neînfrînatâ.
FÓLA, *f.* basnu, fabulâ, plasmâ; bagatelâ.
FÓLAGA, *f.* leșiță, gâinușâ de apâ.
FOLÁTA, *f.* trecere repede a unui lucru care vine cu grâmada, pilcu.
FOLCÍRE, *v. a.* a rezema, a sprijini, a susține, a întâri.
FOLGORÁRE, *v. n.* a trâsni, a fulgera; a strâluci; a abacina, a orbi; a lucra cu mare iuțeală.
FOLGORÁTO, *a.* fulgeratu, trâsnitu; repede, iute.
FOLGORATÓRE, *m.* fulgerâtoru, trâsnitoru.
FOLGORAZIÓNE, *f.* fulgerare, fulgerâturâ, sclipeală.
FÓLGORE, *m. e f.* fulgere, fulgeru, sâgeata fulgerului, trâsnetu; lucru iute, repede ca fulgerulu.
FOLGOREGGIÁRE, *v. a. e n.* a fulgera, a trâsni; a strâluci ca fulgerulu, a lucra cu mare iuțeală.
FÓLIO, *m.* unu felu de plantâ.
FÓLLA, *f.* îmbulzeală, înghiesuire, gloată, mulțime mare de oameni; mulțime mare de lucruri; prostime, blocu, oameni de rîndu.
FOLLÁRE, *v. a.* a face, a bate, a învâli la piuâ; a câlca strugurii în linu.
FOLLATÓIO, *m.* teascu de câlcatu strugurii.
FOLLATÓRE, *m.* celu ce calcâ strugurii în linu.
FOLLATÚRA, *f.* câlcatu, strînsu.
FÓLLE, *a.* nebunu, imprudentu, nesocotitu.
FOLLEGGIAMÉNTO, *m.* înnebunire, nebunie; sglobire.
FOLLEGGIÁRE, *v. n.* a face nebunii, a deliia; a lucra nebunește, fârâ socotință; a glumi, a se sglobi.
FOLLEGGIATÓRE, *m.* nebunu, nesocotitu, smintitu, sburdalnicu, nebunaticu, sglobiu.
FOLLÉTTO, *m.* drâculețu, spiritu vicleanu; omu robustu, activu, întreprinzâtoru; — *fuoco -folletto*, smeu, meteorâ ce se aratâ câteodatâ în locurile mocirloase.
FOLLÍA, *f.* nebunie, smințeală, smintire; imprudință, nesocotință, ușorință, estravaganță.
FOLLICOLÁRE, *a.* rânzosu.
FOLLÍCOLO, *m.* fructu capsularu, pelițosu și lungâreț care n'are decâtu o singurâ valvâ; unu felu de ghinduri în care se strîngu deosebite umori.
FÓLLO, *m.* loculu unde se calcâ postavurile.

Digitized by Google

FOLLÓNE, *m.* pioaru, meşteru care calcă, apasă, potriveşte postavulu şi alte materii de lână.
FÓLTA, *f.* înghiesuire, îmbulzeală, gloată.
FOLTÉZZA, *f.* desime.
FÓLTO, *a.* desu, stufosu; — *s. m.* desişu, stufişu.
FOMENTÁRE, *v. a.* a obloji, a pâli, a muia, a risipi boala dintr'o parte a corpului puindu doftorii; a nutri, a hrăni, a favoriza, a ajuta, a îndemna, a întări.
FOMENTATÓRE, *m.* ajutătoru, favorizatoru, întăritătoru.
FOMENTAZIÓNE, *f.* oblojire, pâlire, aplicăţiunea unei doftorii calde şi licuide la o parte bolnavă, fomentare.
FOMÉNTO, *m.* fomentare, oblojire, oblojeală; îndemnu.
FÓMITE, *m.* iască şi orĭce altă substanţă aprinzăcioasă sau care aprinde cu facilitate; îmboldire, impulsiune, îndemnu.
FONDACÁIO, *m.* prăvăliaşu.
FÓNDACO, *m.* magazie, boltă, prăvălie, dugheană; hală, depositu de postavuri; magazie de provianturi, de merinde.
FONDAMENTÁLE, *a.* fundamentalu, temeinicu; de căpetenie, principalu.
FONDAMENTÁRE, *v. a.* a funda, a întemeia, a pune temeliile, fundamentele unui edificiu.
FONDAMÉNTO, *m.* fundamentu, temelie, întemeiere, temeiu; reazămu, basă, sprijenire, sprijeană; pricină.
FONDÁRE, *v. a.* a funda, a întemeia, a pune temelia; a zidi, a clădi, a edifica; a institui, a înfiinţa; a ficsa, a statornici; a se încredinţa; a se încrede, a spera; a se confirma.
FONDÁTA, *f.* drojdii.
FONDATÓRE, *m.* fundatoru, institutoru.
FONDAZIÓNE, *f.* fundaţiune, înfiinţare, instituire, întemeiere; instituţiune, aşezămîntu.
FONDÉLLO, *m.* nasture de lemnu care se îmbracă cu postavu sau cu vreo altă materie.
FÓNDERE, *v. a.* a topi; a turna; a respândi, a împrăştia, a risipi.
FONDERÍA, *f.* topitorie, turnătorie.
FONDIÁRIO, *a.* relativu la proprietăţi nemişcătoare, fundiariu.
FONDÍGLIA, *f.* drojdii de bere.
FONDIGLIUÓLO, *m.* drojdie, remăşiţuri.
FONDITÓRE, *m.* topitoru, turnătoru; risipitoru.
FÓNDO, *m.* fundu; pământu, acaretu, proprietate, avere nemişcătoare; câmpu, grundu; adîncu, adîncime; fundamentu, temelie, basă; temeiu, principiu; — *dar fondo alla roba*, a întrebuinţa, a consuma; a resipi; — *dar fondo alla nave*, a arunca ancoră în mare pentru a opri corabia.
FÓNDO, *a.* adîncu, profundu; desu, stufosu.
FONDÚRA, *f.* adîncime, vâlcea.
FONDÚTO, *a.* topitu, turnatu.
FÓNICA, *f.* acustică.
FONOLOGÍA, *f.* fonologie, ştiinţa sunetului.
FONTÁLE, *a.* originalu; pricinuitoru.
FONTALMÉNTE, *avv.* dîn origine, dela origine.
FONTÁNA, *f.* fîntână, cişmea, havuzu, isvoru; principiu, pricină, causă, origine.
FONTANÉLLA, *f.* fîntăniţă, fîntână mică; fîntânea; moalele capului; ceafă, bortiţa din ceafă; linguricâ.
FONTANIÉRE, *m.* fîntânaru, cişmegiu.
FONTANÍNO, *a.* de fîntână.
FÓNTE, *f. e m.* fîntână, isvoru; cristelniţă, colimvistră, baptisteriu; origine, causă, pricină.
FONTÍCOLO, *m.* fîntânea, cauteriu.
FORACCHIÁRE, *v. a.* a borteli, a ciurui, a ciupi.
FORAGGIAMÉNTO, *m.* facere de furagiu.
FORAGGIÁRE, *v. n.* a face furagiu, a aduna nutreţu; a da jafu, a jâfui.
FORAGGIATÓRE, *m.* celu ce face furagiu.
FORAGGIÉRE, *m.* soldatu care face foragiu.
FORÁGGIO, *m.* foragiu, nutreţu.
FORÁME, *m.* gaură, bortă, deschizătură.
FORAMÉNTO, *m.* găurire, bortire, sfredelire, străpungere.
FORAMINÓSO, *a.* găuritu, bortitu, bortelitu, ciuruitu.
FORÁNEO, *a.* alu forului; de afară; vulgaru.
FORÁRE, *v. a.* a găuri, a borti, a sfredeli, a străpunge; a pătrunde, a intra, a se adînci.
FORASIÉPE, *m.* ochii boului (o pasere); piticu.
FORÁSTICO, *a* intratabilu, sălbatecu, misantropu.
FORATÉRRA, *m.* plântaru, chitonoagă.
FORASTIÉRE, *m.* streinu; oaspete, musafiru.
FORATÓIO, *m.* sfredelu.
FORATÓRE, *m.* găuritoru, bortitoru.
FORATÚRA, *f.* găurire, bortire, sfredelire.
FÓRBICE, *f.* foarfeci; cleşte.
FORBICIÁRO, *m.* meşteru de foarfeci.
FORBÍRE, *v. a.* a sclivisi, a polei, a lustrui; a şterge, a curăţi; a griji; a orna, a împodobi, a perfecţiona.
FORBITÉZZA, *f.* curăţenie, lustru; eleganţă, puritate.
FORBÍTO, *a.* curatu, sclivisitu, poleitu, lustruitu; ornatu, împodobitu, elegantu.
FORBITÓIO, *m.* instrumentu spre a lustrui, spre a sclivisi; cârpă, petecă de frecatu, de ştersu.
FORBITÓRE, *m.* curăţitoru, sclivisitoru, poleitoru.
FORBITÚRA, *f.* sclivisire, poleire, lustruire; sclivisealâ, lustru, poleiturâ.
FÓRCA, *f.* furcă; furci, spînzurătoare; crăcană; mai multe lucruri încrăcite, împărţite în doi craci; — *forchetta*, furculiţă.
FORCÁTA, FORCATÚRA, *f.* loculu unde se desparte ceva în formă de furcă.
FORCÉLLA, *f.* furcea, furcuţă; haragu de vie; linguricâ.
FORCELLÁTA, *f.* unu felu de plantă marină.
FORCELLÚTO, *a.* crăcănatu, în furculiţe.
FORCHEGGIÁRE, *v. n.* a se încrăci, a se desface în doi sau în trei craci, crăcane.
FORCHÉTTA, *f.* furculiţă; furcea, furcuţă.
FORCHETTIÉRA, *f.* tocu, cutie de furculiţe.
FORCHÉTTO, *m.* lance, suliţă cu doi craci.
FORCÍNA, *f.* furculiţă.
FÓRCIPE, *m.* cleşte.
FÓRCOLO, *m.* unu felu de hîrleţu.
FORCÓNE, *m.* furcă de gunoiu.
FORCÚTO, *a.* crăcănatu, spintecatu, în furculiţe.
FORÉNSE, *a.* alu forului, alu tribunalului.
FORÉSE, *a.* ţărănescu, câmpănescu; — *s. m.* ţăranu.
FORESÓZZA, *f.* ţărancă frumoasă şi robustă.
FORESÓZZO, *m.* ţăranu frumosu şi robustu.

Digitized by Google

FORÉSTA, *f.* pâdure, forestâ; locu pustiu, pustietate.
FORESTÁLE, *a.* forestalu, de forestâ, pâdurescu.
FORESTERÍA, *f.* arhondâric, loculu care este destinatu pentru a gâzdui streinii la o mânâstire; streinismu; mulţime de streini.
FORÉSTICO, *a.* ecsoticu, streinu.
FORESTIÉRE, FORESTIÉRO, *m.* streinu; oaspete, musafiru.
FORESTIEREGGIÁRE, *v. n. a* imita streinii.
FORESTIERÚME, *m.* streinime.
FORÉSTO, *a.* sâlbatecu, pustiu, singuratecu, nelocuitu.
FORFÉCCHIA, *f.* urichernitâ (insectu.)
FÓRFORA, *f.* imu, lipu, mâtratâ, soiosie, grâsimea ce se strînge pe piele şi pintre pîrulu omului.
FORFORÓSO, *a.* solzosu, prâfosu, pulverosu.
FORGÓNE, *m.* caru, transportu militaru.
FORÍCA, *f.* eşitoare, umblâtoare, poiânâ.
FORIÉRA, *f.* înainte-mergâtoare, prevestitoare.
FORIÉRE, FORIÉRO, *m.* înainte-mergâtoru, prevestitoru; furieru, ofiţeru însărcinatu de a îngriji pentru cuartire; semnu prevestitoru, indiciu
FÓRMA, *f.* formâ, dispositiune, regulâ, întocmire, alcâtuire; frumuseţe; condiţiune; cualitate, însuşire; manierâ, chipu, configuratiune, figurâ; formalitate; calupu, calapodu, tiparu; ramâ în care se închidu literile cându se tipâreste; forma în care se face caşulu, tiparulu de tipâritu caşulu
FORMÁBILE, *a.* formabilu, de formatu, care se poate forma.
FORMAGGIÁIO, *m.* brînzaru.
FORMAGGIARÍA, *f.* brînzârie, câşârie.
FORMÁGGIO, *m.* caşu, caşcavalu, brînzâ.
FORMÁLE, *a.* formalu, positivu, precisu, espresu.
FORMALÍSTA, *m.* formalistu, celu ce pâstrează toate formalitâţile prescrise cu cea mai mare exactitate.
FORMALITÀ, *f.* formalitate, formâ; ţeremonie; aparintâ.
FORMALIZZÁRSI, *v. n.* a se formaliza, a se picarisi, a se supâra.
FORMALMÉNTE, *avv.* formalicestc; dupâ forme.
FORMAMÉNTO, *m.* formare, facere, producere, întemeiere, întocmire, înfiintare, organizare, alcâtuire; turnare.
FORMÁRE, *v. a.* a forma, a da formâ, a face, a produce, a întocmi, a întemeia, a înfiinţa, a organiza, a alcâtui, a configura, a fabrica; a nâscoci, a inventa, a plâsmui, a urzi, a orîndui; a învâţa, a educa, a deprinde; a turna, a vârsa în tiparu, în calupu.
FORMATÍVO, a. formativu, care dâ formâ.
FORMÁTO, *m.* formatu, formâ, dimensiunea unei cârti; — *a.* formatu, cu formâ; completu, desâvîrşitu, robustu.
FORMATÓRE, *m.* formatoru, fâcâtoru; p'âsmuitoru; institutoru, autoru, fundatoru, producâtoru.
FORMAZIÓNE, *f.* formaţiune, facere, producţiune; configuratiune; înfiintare, fundatiune.
FORMÉLLA, *f.* formâ micâ; groapâ
FORMENTÍFERO, *a.* producâtoru de grîu.
FORMÉNTO, *m.* grîu.
FORMENTÓNE, *m.* porumbu, cucuruzu, pâpuşoiu.
FORMÍCA, *f.* furnicâ.
FORMICÁIO, *m.* grâmadâ de furnici; furnicar, loculu unde se stringu şi locuescu furnicile.
FORMICÁRE, FORMICOLÁRE, *v. n.* a furnica, a mişina, a umbla ca furnicile; a fi cu abundantâ, în mare numâru.
FORMICHIÉRE, *m.* unu cuadrupedu americanu care se nutresce cu insecte şi cu furnici
FORMICOLÁIO, *m.* furnicaru, furnicârie; foire, grâmadâ, mulţime de lucruri necontenitu în miscare.
FORMICOLAMÉNTO, *m.* furnicare.
FORMICOLÁRE, *v. n.* a furnica, a foi, a misina.
FORMICOLAZIÓNE, *f.* fapta de a furnica, furnicare.
FORMICOLÍO, *m.* furnicare, înfurnicare, mâncârime.
FORMICÓNE, *m.* furnicâ mare.
FORMIDÁBILE, *a.* formidabilu, teribilu, înfricosatu, îngrozitoru, grozavu, înspâimîntâtoru.
FORMIDABILITÀ, *f.* formidabilitate, groaznicie.
FORMIDÁTO, *a.* de care se teme cineva, respectatu.
FORMÍDINE, *f.* fricâ, spaimâ, groazâ, ti roare.
FORMIDOLÓSO, *a.* formidabile, înspâimîntâtoru.
FORMÍNGA, *f.* unu instrumentu de musicâ la ce vechi.
FORMISÚRA, *avv.* peste mâsurâ, cu covîrşire.
FORMIVÁRIO, *a.* variatu, multiformu, mutabilu.
FÓRMOLA, *f.* formulâ; formalitate; locutiune.
FORMOLÁRIO, *m.* formularu, culegere de formule de retete.
FORMOSITÀ, *f.* frumuseţe.
FORMÓSO, *a.* frumosu.
FORNÁCE, *f.* cuptoru, topitoare, vârârie, cârâmidârie.
FORNACIÁIO, *f.* coptoraru, vârâru, cârâmidaru, tornâtoru.
FORNÁIO, *m.* coptoraru, brutaru, pitaru.
FORNATA, *f.* cuptoru plinu, pâine câtâ se coace odatâ în cuptoru.
FORNÉLLO, *m.* cuptoraşu, cotlonu, vatrâ, sobâ; lagumu micu, mînâ micâ.
FORNERÍA, *f.* brutârie, pitârie.
FORNICÁRE, *v. n.* a curvi, a face curvâsârii.
FORNICATÓRE, *m.* curvaru, curvâsâritoru.
FORNICAZIÓNE, *f.* curvie, curvâsârie, curvâsârire.
FÓRNICE, *f.* boltâ, cercu de boltâ; bordelu, locu de desfrînârî, de curvâsârii.
FORNIMÉNTO, *m.* înzestrare, îngrijire cu toate cele trebuincioase; gâtire, ornare, împodobire tacimu; totu ce se cuvine, ce se ţine de unu lucru; sfîrşitu, sâvîrşire, fine, împlinire.
FORNÍRE, *v. a.* a fini, a termina, a sâvîrşi, a împlini; a înzestra, a îngriji, a provisiona cu toate cele trebuincioase; a întâri; a gâti, a orna, a împodobi; a da, a face să aibâ, a arâta, a înfâţişa, a produce, a espune.
FORNITÓRE, *m.* liferantu, întreprinzâtoru.
FORNITÚRA, *f.* provisionare, provisiune, dare; gâtealâ, podoabâ, ornamentu; tacîmu.
FÓRNO, *m.* cuptoru şi loculu unde este cuptorulu.
FORNUÓLO, *m.* unu felu de felinaru.
FÓRO, *m.* gaurâ, bortâ, ochiu, crepâturâ.
FÓRO, *m.* foru, tribunalu; piatâ publicâ.
FORÓNCOLO, *m.* unu felu de bubâ micâ foarte dureroasâ.
FORONOMÍA, *f.* foronomie, stiinţa misc rilor soliziloru şi fluiziloru.
FOROSÉTTA, *f.* târancâ tînârâ şi frumoasâ.

Digitized by Google

FÓRRA, *f.* strîmtoare, trecâtoare ângustâ.
FÓRSE, *avv.* poate, poate fi; din întîmplare; aproape, mai, cam; — *se forse*, dacâ din întîmplare.
FORSECHÈ, *avv.* poate câ.
FORSENNÁRE, *v. n.* a delira, a aiuri, a vorbi aiurea, a bâigui, a se buimâci.
FORSENNATAMÉNTE, *avv.* nebuneşte.
FORSENNATÉZZA, FORSENNATÁGGINE, *f.* nebunie, deliriu, aiurire, bâiguialâ, buimâcire.
FORSENNÁTO, *a.* nebunu, smintitu, aiuritu.
FÓRTE, *a.* tare, robustu, ţeapânu, putinte, puternicu, vigurosu; dificilu, greu, anevoe, ostenitoru; stabilu, neclintitu, constantu, statornicu; voinicu, viteazu, curagiosu, inimosu; obstinatu, pismaşu, indârâtnicu; adîncu; energicu; siguru; periculosu, primejdiosu; grosu; sdravenu; iute; acru, acidu, râncedu; mare, însemnatu; — *a più forte ragione*, cu atita mai multu.
FÓRTE, *m.* celu tare, puternicu; târie, putere; partea cea mai tare, cea mai puternicâ, cea mai însemnatâ a unui lucru; fortificaţiune, meterezu, cetate, castelu, locu întâritu; puntulu celu mai principalu; capacitatea cea mai mare a unei persoane.
FÓRTE, *avv.* tare, foarte, multu, cu putere; cu voace mare, în gurâ mare; iute.
FORTEMÉNTE, *avv.* cu târie, cu putere, cu vigoare, cu curagiu, cu mârinimie, vitejeşte, voiniceşte; tare, foarte, multu.
FORTEPIÁNO, *m.* fortepiano, claviru.
FORTÉZZA, *f.* putere, târie, vigoare, forţâ; constanţâ, statornicie; mârinimie, vitejie, curagiu; târime; întârire, fortereţâ, cetate, locu fortificatu, fortificaţiune; dificultate, anevoinţâ; gustu acru, aciditate; streajâ.
FORTICÉLLA, *f.* nâcrisoru (o plantâ).
FORTIFICÁBILE, *a.* fortificabilu, care se poate întâri.
FORTIFICAMÉNTO, *m.* fortificare, întârire.
FORTIFICÁRE, *v. a.* a fortifica, a întâri, a înţepeni, a da mai multâ putere, a restaura; — *fortificarsi*, a se întâri; a se apâra, a se adâposti.
FORTIFICATÍVO, *a.* fortificativu, capabilu de a întâri.
FORTIFICATÓRE, *m.* fortificatoru, întâritoru.
FORTIFICAZIÓNE, *f.* fortificaţiune, întârire, meterezu.
FORTÍGNO, *a.* acriciosu, acrişoru, cam acru.
FORTILÍZIO, *m.* fortereţâ, cetăţue micâ.
FORTÍNO, *m.* întârire, fortereţâ micâ.
FORTITÚDINE, *f.* putere, constanţâ, vitejie, mârinimie.
FORTÓRE, *m.* acriturâ, acrealâ.
FORTUITAMÉNTE, *avv.* din întîmplare, dupâ întîmplare.
FORTÚITO, *a.* fortuitu, casualu, întîmplâtoru, accidentalu, neaşteptatu, fârâ veste, neprevâzutu.
FORTÚNA, *f.* fortunâ, soarte, casu fortuitu, accidentu; condiţiune, stare, fericire, opulinţâ, avuţie; norocu, întîmplare favorabilâ, norocitâ; întîmplare nenorocitâ; tempestâ; — *beni di fortuna*, averile, bogâţiile, onorile; — *far fortuna*, a se înnâlţa, a face isbîndâ.
FORTUNÁLE, *m.* furtunâ, volburâ, vîrteju de vîntu.
FORTUNÁRE, *v. a.* a face pe cineva fericitu; — *v. n.* a fi întâritatu, turburatu, furtunosu, a furtuna, a sufla, a bate vîntulu amarnicu.
FORTUNÁTO, *a.* furtunatu, ferice, fericitu, norocitu.
FORTUNÉVOLE, *a.* incertu, întîmplâtoru.
FORTUNÓSO, *a.* fortuitu, nepreväzutu, incertu, nesiguru, variabilu, inconstantu; furtunosu.
FORVIÁRE, *v. n. ed a.* a se abate din drumu, a cârmi, a se ratâci, a greşi; a face pe cineva sâ se râtâceascâ, a lu desminta, a lu distrage, a lu înglindisi.
FÓRZA, *f.* forţâ, putere, târie, vigoare; energie; silâ, violinţâ; impetuositate, repeziciune, impetu; silinţâ; ajutoru; coragiu, inimoşie; oştire, soldaţi; mulţime; — *far forza*, a sili, a obliga, a constringe; — *a forza*, silniceşte, cu silnicie, cu silâ.
FORZAMÉNTO, *m.* siluire, silire, silnicire.
FORZÁRE, *v. a.* a silui, a sili, a silnici, a constringe, a forţa, a obliga; — *forzarsi*, a se sili, a se trudi.
FORZÁTO, *a.* silitu, violiute, escesivu, afectatu; — *s. m.* vinovatu, criminalu, omu osînditu la munci silite, la galere, la ocne.
FORZATÓRE, *m.* siluitoru.
FORZIÉRE, *m.* sipetu, sunducu, ladâ, scrinu, secriu.
FORZÓSO, FORZÚTO, *a.* tare, ţeapânu, robustu.
FOSCAMÉNTE, *avv.* întunecosu, pe întunericu; cu aspriine, cu unu aeru tristu, posomoritu.
FÓSCO, *a.* întunecosu, negriciosu, oacheşu; tristu, supâratu, posomoritu; — *s. m.* întunerecu; pâclâ.
FOSFÁTO, *m.* fosfatu, combinaţiunea acidului solforicu cu vreo basâ salificabilâ.
FOSFORESCÉNZA, *f.* fosforescinţâ, luminâ produsâ de unele corpuri în obscuritate fârâ câldurâ nici combustiune simţibilâ.
FOSFÓRICO, *a.* fosforicu.
FÓSFORO, *m.* fosforu, de fosforu.
FOSFOROSO, *a.* fosforosu, produsu prin arderea fosforului.
FÓSSA, *f.* şanţu, groapâ, mormîntu, sepulcru; gâunoşiturâ, gaurâ.
FOSSAIUÓLO, *m* şanţuitoru, îngrijitoru de şanţuri.
FOSSÁTO, *m.* riuleţu, torentu micu, pîrâu; şanţu, groapâ.
FÓSSILE, *m.* fosilu, substanţâ ce se scoate din pâmîntu.
FÓSSO, *m.* şanţu, groapâ, gâunoşiturâ, adîncime.
FOTOGRAFÍA, *f.* fotografie; tablou fotograficu.
FOTOGRAFICAMÉNTE, *avv.* fotograficeşte, în fotografie.
FOTOGRÁFICO, *a.* fotograficu, relativu la fotografie.
FOTOGRAFÍSTA, FOTÓGRAFO, *m.* fotograf'u, fotografistu.
FOTOGRAFIZZÁRE, FOTOGRAFÁRE, *v. a.* a fotografi, a fotografisi; a descrie cu fidelitate.
FOTOMETRÍA, *f.* fotometrie, artea de a mâsura intensitatea luminei.
FOTÓMETRO, *m.* fotometru, instrumentu spre a mâsura intensitatea luminei.
FRA, *prep.* între, pîntre, printre, în mijlocu; peste; dupâ; în; — *fra noi*, între noi; — *fra se*, în sine însuşi; — *uno fra loro*, unulu d'intre dînşii.

Digitized by Google

FRACASSAMÉNTO, *m.* frângere, sdrobire, rupere, spargere, sfârâmare, prăpădire, stricare.

FRACASSÁRE, *v. a.* a frânge, a sdrobi, a rupe, a sparge, a sfărâma, a fărâma, o oborî, a prăpădi, a strica; — *v. n.* a se sfărâma, a se surpa, a cădea cu repeziciune și cu sgomotu mare.

FRACASSÁTO, *a.* frântu, sdrobitu, ruptu, spartu, sfărâmatu, surpatu, prăpăditu, stricatu; turtitu.

FRACASSATÓRE, *m.* sfărâmătoru, spărgătoru, surpătoru, stricătoru, prăpăditoru, fărămătoru.

FRACASSATÚRA, *f.* fărămare; turtitură.

FRACASSÍO, *m.* trosnetu, huietu, urletu prelungitu.

FRACÁSSO, *m.* trosnetu, huietu, urletu, sgomotu mare, zarvă, zărvăire, tumultu; ostentațiune.

FRACASSÓSO, *a.* sgomotosu, lărmuitoru, zărvăitoru.

FRACIDÁRE, *v. a. e n.* a putrezi, a f ce să putrezească, a strica, a corupe; a plictisi, a obosi, a desgusta.

FRACIDÉZZA, *f.* putreziciune, putrezeală, putrezire; corupțiune, decompunere, decomposițiune.

FRACIDÍCCIO, *a.* cam putredu, care începe a putrezi.

FRÁCIDO, FRADÍCIO, *a.* putredu, împuțitu, clocitu, stricatu, mârcedu, fragedu, moale, fleciu, flecciuitu; — *innamorato fradicio*, tare amorezatu.

FRACIDÚME, FRADICIÚME, *m.* putreziciune, putrezeală; desgustu, plictisire, obosеală.

FRAGÁRIA, *f.* frăgaru (plantă).

FRÁGILE, *a.* fragilu, sfărâmăciosu; fragedu, delicatu, stricăciosu, slabu, plăpându; greșelnicu.

FRAGILITÀ, FRAGILÉZZA, *f.* fragilitate, frângiosie, frăgezime, slăbiciune, instabilitate, greșelnicie.

FRAGMÉNTO, *m.* fragmentu, frântură, țăndară.

FRÁGOLA, *f.* fragă, căpșune.

FRAGOLÍNO, FRAGOLÉTTO, *m.* ochiană (pește).

FRAGÓRE, *m.* trosnetu, uetu, pîrâire, sgomotu mare.

FRAGORÓSO, *a.* sgomotosu, trâsnitoru, pîrâindu.

FRAGRÁNTE, *a.* mirositoru, binemirositoru.

FRAGRÁNZA, *f.* mirosu bunu, plăcutu, fragranță.

FRÁLE, *m.* corpûlu omului; — *a.* fragilu, fragedu.

FRALÉZZA, *f.* fragilitate, frăgezime, slăbiciune.

FRALMÉNTE *avv.* cu fragilitate, cu slăbiciune.

FRAMBÒ, LAMPÓNE, *m.* smeură.

FRÁMEA, *f.* o armă a Franciloru, framea.

FRAMEZZÁRE, FRAMMEZZÁRE, *v. a.* a pune între, a întrepune, a mijloci, a mesteca, a băga mai multe lucruri între altele.

FRAMMASSÓNE, *m.* francmasonu, farmasonu.

FRAMMASSONERÍA, *f.* francmasonerie, farmasonie.

FRAMMÉNTO, *m.* fragmentu, frântură, țăndară, bucată, bucățică de unu lucru care s'a frântu, s'a ruptu, s'a spartu, rămășiță.

FRAMMESCOLÁRE, *v. a.* a amesteca împreună, a mesteca în ceva, a mesteca unu lucru cu altele.

FRAMMÉSSO, TRAMÉSSO, *m.* lucru mijlociu, de mijlocu, care stă în mijlocu, divisiune, separațiune; bucatele ce se punu pe masă după friptură și înaintea poameloru.

FRAMMETTÉRE, *v. a.* a pune, a așeza între doă sau între mai multe lucruri, a înterloca, a întercăla; — *frammettersi*, a mijloci, a se pune mijlocitoru.

FRAMMETTIMÉNTO, *m.* mijlocire; interlocare.

FRAMMISCHIÁRE, *v. a.* a amesteca împreună,

FRÁNA, *f.* cufundare, prăbușire; năruitură de pământu, surpare, surpătură, tiharae; priporu.

FRANÁRE, *v. n.* a se nărui, a se cufunda, a se surpa.

FRANCAGIÓNE, *f.* scutință, scuteală, slobozenie.

FRANCAMÉNTO, *m.* scutire, scăpare, liberare; francuire, plătire a unei scrisori.

FRANCÁRE, *v. a.* a scăpa, a libera, a scuti; a francui, a plăti o scrisoare; — *francar la vita*, a câștiga pâinea din toate zilele.

FRANCATÓRE, *m.* liberatoru; francuitoru.

FRANCATRÍPPE, *m.* omu de nimicu, trândosu, mîrșavu, netrebnicu, ticălosu.

FRANCATÚRA, *f.* francuire.

FRANCESCÁNO, *m.* franțiscanu, călugăru, religiosu din ordinulu S. Francisc de Assisi.

FRANCESCHÍNO, *m.* o monedă toscană.

FRANCÉSCO, *a.* francesu, franțosescu.

FRANCESCÓNE, *m.* o monedă toscană de argintu.

FRANCESEGGIÁRE, *v. n.* a întrebuința galicismuri, a imita manierele și modele francesiloru.

FRANCESÍSMO, *m.* francesismu, galicismu.

FRANCHEGGIÁRE, *v. a.* a libera, a scuti, a slobozi, a scăpa; a încredința, a încoragia, a îmbărbăta, a îndemna, a întări, a conforta.

FRANCHÉZZA, *f.* sinceritate, libertate, inimă curată, facilitate, lesniciune, coragiu, îndrăsneală, iscusință.

FRANCHÍGIA, *f.* libertate, scuteală, scutire, scutință, privilegiu, slobozenie, imunitate, dispensațiune, îndependință, neatîrnare; asilu, dreptu de asilu.

FRANCIÓSO, *a.* francesu, franțosescu; — *mal francioso*, frânție, sifilisu, boală lumească, venerianâ.

FRÁNCO, *m.* francu, monedă franțosească.

FRÁNCO, *a.* liberu, slobodu, sinceru, curatu la inimă; lesniciosu, facilu, siguru, îndrăsnețu, coragiosu; îndeminatecu, iscusitu, capabilu; deprinsu; scutitu de taxe, de dajdie, de podvezi, francuitu; — *popoli franchi*, europeii, occidentalii.

FRANCOLÍNO, *m.* găinuță de alunu.

FRANGÉNTE, *m.* întîmplare periculoasă, anevoință, strîmtorare; valu, undă, revârsare; stîncă.

FRÁNGERE, *v. a.* a frânge, a fârâma, a sparge, a rupe; a învinge, a birui, a domoli, a înfrînă, a domiri; a sdrobi, a sfâșia; — *frangersi*, a se milostivi.

FRÁNGIA, *f.* ciucuru, chenaru, canafu.

FRANGIÁRE, *v. a.* a ciucura, a orna cu canafuri.

FRANGÍBILE, *a.* frangibilu, sfărîmăciosu, fragilu.

FRANGIBILITÀ, *f.* frangibilitate, facilitate de a se frânge.

FRANGIMÉNTO, *m.* frângere, fârâmare; sfărâmătură; obosire, oboseală.

FRANTÉNDERE, *v. a.* a nu înțelege bine; a bănui.

FRÁNTO, *a.* frântu, fârâmatu, sdrobitu, spartu.

Digitized by Google

FRANTÓIO, *m.* pisâlugu.
FRANTUMAMÉNTO, *m.* frângere, fârâmare, sdrobire, pisare.
FRANTUMÁRE, *v. a.* a frânge, a fârâma, a sdrobi, a pisa.
FRANTÚME, *m.* sfârâmâturi, dârâmâturi, zâriști.
FRÁPPA, *f.* colțișoru, tâiere, tâieturâ.
FRAPPÁRE, *v. a.* a colțura, a dinta, a tâia în colțuri; a se fâli, a se lâuda, a se îngânfa, â se trufi.
FRAPPATÓRE, *m.* palavragiu, falnicu, lâudârosu; înșelâtoru, amâgitoru, fanfaronu, flecaru.
FRAPPEGGIÁRE, *v. a. e n.* a colțura, a dinta.
FRÁPPOLA, *f.* bagatelâ, lucru de nimicu, fleacu.
FRAPPONIMÉNTO, *m.* punere între doâ sau între mai multe lucruri, înterlocare; mijlocire.
FRAPPÓRRE, *v. a.* a pune între, a pune în mijlocu; a întrepune; — *frapporsi*, a mijloci; a se opune.
FRAPPOSIZIÓNE, *f.* întrepunere, întervenire, mijlocire.
FRASÁRIO, *m.* frasariu, culegere de frase.
FRÁSCA, *f.* ramurâ, frunze; omu cu minte ușoarâ, sburdalnicu; — *frasche*, fleacuri, nimicuri.
FRASCÁME, *m.* grâmadâ de ramuri, de frunze.
FRASCÁNTE, *m.* pictoru de paesagiuri, țârânistu.
FRASCÁTO, *m.* boltâ de frunze; frunzâritu.
FRASCHEGGIÁRE, *v. n.* a foșni, a murmura, a vijii, a pirâi; a glumi, a face nebunii, a fi veselu, a tândâli.
FRASCHÉGGIO, *m.* foșnire, foșnitu, vijiire, pîrâire.
FRASCHERÍA, *f.* bagatelâ, fleacu, lucru de nimicu.
FRASCHÉTTA, *f.* râmuricâ, stâlpare; omu sau femee cu minte ușoarâ, sburdalnicu, nebunaticu.
FRASCHIÉRE, *m* flecaru, omu de nimicu.
FRASCONÁIA, *f.* prinzâtoare de paseri; ornamentu ilusoriu, zâdarnicu.
FRASCÓNE, *m.* palavrâ; omu sburdalnicu.
FRÁSE, *f.* frasâ; vorbâ, cuvîntu.
FRASEGGIAMÉNTO, *m.* frasare, facere de frase, întrebuințarea fraseloru.
FRASEGGIÁRE, *v. n.* a frasa, a întrebuința frase.
FRASEGGIATÓRE, *m.* frasatoru, fâcâtoru de frase.
FRASEOLOGÍA, FRASILOGÍA, *f.* fraseologie, frasariu.
FRASSIGNUÓLO, *m.* melezu (arbore.)
FRASSINÉLLA, *f.* fracsinelâ (plantâ).
FRASSÍNEO, *a.* de frasinu.
FRASSINÉTO, *m.* locu sâditu cu frasini.
FRÁSSINO, *m.* frasinu (arbore.)
FRASTAGLIÁME, *m.* grâmadâ de lucruri tâiate, întâiate, colțurate, dintate, crestate.
FRASTAGLIAMÉNTO, *m.* colțurare, dintare, întâiare.
FRASTAGLIÁRE, *v. a.* a tâia, a întâia, a dinta, a colțura, a tâia bucâți, a tâia prin prejuru; a se lâuda, a se fâli, a palavri; a grâbi, a face curîndu; — *frastagliarsi*, a se încurca cineva cându vorbește, a se împedeca.
FRASTAGLIÁTA, *f.* tâiare, întâiare, colțurare, dintare; palavrâ; încurcâturâ, hodorogiturâ, înșelâciune.
FRASTAGLIATAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu încurcatu.
FRASTAGLIATÚRA, *f.* întâieturâ, întâiare, dintare, colțurare, crestâturâ.
FRASTÁGLIO, *m.* bucâțicâ, colțișoru, crestâturâ.
FRASTORNÁRE, *v. a.* a întoarce, a abate, a îndrepta într'altâ parte, a împiedica, a stînjini; a desminta, a desfâtui
FRASTORNÍO, *m.* sgomotu, supârare, distracțiune.
FRASTUÓNO, *m.* buetu, freamâtu, sgomotu, hodorosire, hodorositurâ, gâlăgire, gâlăgie, durâiturâ.
FRATACCHIÓNE, *m* câlugâru grasu și veselu.
FRA TÁNTO, *avv.* între acestea, pânâ atuncea; pe cându, în vreme ce; pânâ cându, pînâ ce.
FRÁTE, *m.* frate, soțu, companionu; câlugâru.
FRATELLÁNZA, *f.* frâție, înfrâțire; frâțime; amiceță, familiaritate, domesticitate.
FRATELLÉSCO, *a.* frâțescu, fraternu.
FRATELLÉVOLE, *a.* frâțescu, de frate.
FRATÉLLO, *m.* frate; companionu, soțu, camaradu; religiosu, câlugâru; semânașu, procsimu, aproapele nostru; — *fratello naturale*, frate bastardu; — *fratello uterino*, frate dupâ mumâ; — *fratello di padre*, frate dupâ tatâ, frate bunu de tatâ.
FRATERÍA, *f.* câlugârime; mânâstire.
FRATÉRNITA, *f.* adunare. tovârășie religioasâ.
FRATERNITÀ, *f.* fraternitate, frâție, înfrâțire, concordie frățească, societatea fraților.
FRATERNIZZÁRE, *v. n.* a fraterniza, a se înfrâți; a avea o mare asemânare cu cineva.
FRATÉRNO, *a.* fraternu, frâțescu.
FRATÉSCO, *a.* câlugârescu.
FRATÍSMO, *m.* câlugârime.
FRATRICÍDA, *m.* fraticidu, omorîtoru de frate.
FRATRICÍDIO, *m.* fraticidiu, ucidere de frate, de sorâ.
FRÁTTA, *f.* spinișu, locu înpracticabilu.
FRATTÁGLIE, *f.* mâruntâi.
FRATTÁNTO, *avv.* între acestea, pânâ atuncea.
FRATTÉMPO, *m.* între-timpu, intervalu
FRÁTTO, *a.* frântu, ruptu, spartu, f râmatu.
FRATTÚRA, *f.* frânturâ, spargere, rupturâ în silâ.
FRAUDÁRE, *v. a.* a defrauda, a înșela; a zâdârnici.
FRAUDATÓRE, *m.* înșelâtoru.
FRÁUDE, *f.* fraudâ, defraudațiune, înșelâciune
FRAUDOLENTEMÉNTE, *avv.* cu fraudâ, vicleneștei
FRAUDOLÉNTO, *m.* fraudulentu, înșelâtoru, mincnosu, șiretu, vicleanu, năsdravânu.
FRAUDOLÉNZA, *f.* fraudâ, înșelâtorie, năsdrăvânie.
FRAZIÓNE, *f.* frângere, frânturâ; parte, fracțiune.
FRÉCCIA, *f.* sâgeatâ; unu felu de întârire; drugu.
FRECCIÁRE, *v. a.* a dârdâi. a isbi, a lovi, a răni cu sâgeți; a cere împrumutu cu intenționea de a nu da îndârâtu.
FRECCIÁTA, *f.* sâgetâturâ.
FRECCIATÓRE, *m.* sâgetâtoru, arcașu; acela care cere bani împrumutu cu intenționea de a nu i mai da îndârâtu.
FREDDAMÉNTE, *avv.* cu receală; încetu, mocâindu,

Digitized by Google

cu nepâsare, fâr' a se turbura; fâr' a se supâra.

FREDDÁRE, *v. a.* a râci; a omorî; — *freddarsî*, a se râci.

FREDDÉZZA, *f.* recealâ; sânge rece, insensibilitate, nepâsare, indiferinţâ; lenevie, lene.

FRÉDDO, *m.* frigu, receâlâ; — *a.* rece, frigurosu; insensibilu, nesimţitoru, indiferinte, nepâsâtoru; fârâ vivacitate, fârâ espresiune; leneşu, indolentu, langedu, încetu.

FREDDOLÓSO, FREDDÓSO, *a.* plâpându, delicatu, foarte simţitoru la frigu; râcitu; frigurosu.

FREDDÓRE, *m.* frigu.

FREDDÚRA, *f.* frigu mare; receală; lenevie, moliciune; lipsâ de vioiciune, de spiritu; vorbâ fârâ gustu; bagatelâ, fleacu, lucru fârâ valoare.

FREDDURÁIO, *m.* omu fârâ spiritu.

FRÉGA, *f.* frecare, frecâturâ; timpulu cându animalele se împârechiezâ; rivnâ, poftâ, lâcomire.

FREGACCIOLÁRE, *v. a.* a trage linii, a şterge ceea ce este scrisu.

FREGÁCCIOLO, *m.* linie, trâsurâ, ştersurâ.

FREGAGIÓNE, *f.* frecâturâ, frecare; mângâere, resfâţare, resgâire, resgâiturâ, linguşire, complimentu.

FREGAMÉNTO, *m.* frecare, scârpinare, jeruire.

FREGÁRE, *v. a.* a freca; — *fregarla a taluno*, a juca o festâ cuiva, a i face o festâ.

FREGÁTA, *f.* fregatâ, o navo de resbelu.

FREGATÓNE, *m.* fregatonu, micâ fregatâ veneţianâ.

FREGATÚRA, *f.* frecâturâ.

FREGIAMÉNTO, *m.* ornare, împodobire, înfrumuseţare.

FREGIÁRE, *v. a.* a orna, a împodobi, a înfrumuseţa, a gâti, a garnisi; — *fregiarsi*, a se orna.

FREGIATÓRE, *m.* împodobitoru.

FREGIATÚRA, *f.* ornare, ornamentu, podoabâ.

FRÉGIO, *m.* ornamentu, podoabâ, înfrumuseţare, gâtealâ; distincţiune, onoare, decoraţiune; frisâ; chenaru, ciubucu.

FRÉGO, *m.* trâsurâ, trâsâturâ cu condeiulu; tâieturâ, crestâturâ; semnu de tâieturâ sau de ranâ tâmâduitâ, cicatrice; patâ de ruşine.

FRÉGOLA, *f.* bâtaca peştelui, timpulu cându peştii se ducu sâ şi lepede icrele pentru înmulţirea loru; poftâ mare, lâcomire; mâncârime.

FRÉGOLO, *m.* adunâturâ de peşti în timpulu cându se ducu sâ şi pue icrele; fârâmâturâ, bucâţicâ.

FRÉMERE, *v. n.* a se cutremura, a se înfiora, a se îngrozi; a tremura, a se mişca iute; a fijâi, a vijâi, a bubui.

FREMÍRE, *v. n.* a vijâi; a fijâi; a ciripi.

FRÉMITO, *m.* freamâtu, îngrozire, cutremurare, înfiorare, fiori; fâlfâire, vijâire, fijâire, bubuire.

FREMITÓRE, *m.* îngrozitoru, înfiorâtoru, vijâitoru.

FRENÁIO, *m.* curâlaru.

FRENÁRE, *v. a.* a pune frîulu în capulu calului; a înfrîna, a domoli, a opri, a împiedica.

FRENATÓRE, *m.* înfrînatoru.

FRENÉLLA, *f.* zâbalâ.

FRENÉLLO, *m.* botniţâ, paneru de botu.

FRENESÍA, *f.* frenesie, nebunie; ciudâţie.

FRENÉTICO, *a.* freneticu, nebunu, furiosu.

FRENÍTE, FRENÍTIDE, *f.* inflamaţiunea diafragmei.

FRÉNO, *m.* frîu, zâbalele frîului; înfrînare, oprire, stavilâ; — *stare in freno*, a se astîmpâra; — *mettere un freno*, a înfrîna, a pune o stavilâ.

FRENOLOGÍA, *f.* frenologie.

FRENOLÓGICO, *a.* frenologicu, de frenologie.

FRENÓLOGO, *m.* frenologu, frenologistu.

FREQUENTÁRE, *v. a.* a frecuenta, a visita desu; a face desu ceva, a poftori, a repeţi, a repete.

FREQUENTATÍVO, *a.* frecuentativu.

FREQUENTAZIÓNE, *f.* frecuentaţiune, poftorire, ducere deasâ; epilogu.

FREQUÉNTE, *a.* desu, frecuentu, repetitu, poftoritu, abitualu, necontenitu, necurmatu.

FREQUENTEMÉNTE, *avv.* desu, adese ori, de multe ori.

FREQUÉNZA, *f.* frecuenţâ, repetiţiune deasâ, îndesire, poftorire; multime; concursu.

FRESCÁNTE, *m.* frescantu, pictoru de frescuri.

FRESCÁRE, *v. n.* a depinge în frescu, a fresco, pe tencuialâ proaspâtâ.

FRESCHÉZZA, *f.* râcoare, râceală dulce şi stîmpărată; frâgezimea, lustrulu, lucirea, strălucirea plăcută a floriloru, a feţii obrazului la persoane, a vâpseliloru la tablouri, vivacitatea, graţia junimei.

FRÉSCO, *m.* frescu, picturâ în frescu, zugrâviturâ a fresco, pe tencuialâ proaspâtâ; râcoare, râceală.

FRÉSCO, *a.* borosu, râcorosu; rece, frigurosu, proaspâtu, de curîndu, nu de multu; fragetu, crudu, delicatu, cu lustru, cu strălucire; odihnitu, care şi a dobînditu puterile prin odihnâ; nou; — *di fresco*, de curîndu, de puţinu timpu.

FRESCÓCCIO, *a.* proaspâtu, fragetu.

FRESCOLÍNO, *m.* boare, râcoare, temperâturâ cam râcoroasâ.

FRESCÚRA, *f.* râcoare, boare.

FRÉTTA, *f.* grabâ, pripâ, sîrgu, sîrguinţâ, sîrguire; — *in fretta*, de grabâ, în grabâ, grabnicu, cu pripâ, iute; — *aver fretta*, a fi grâbitu, a i fi cuiva de grabu.

FRETTOLÓSO, FRETTÓSO, *a.* grabnicu, grâbitu, grâbinduse.

FRIÁBILE, *a.* friabilu, fârâmiciosu.

FRIABILITÀ, *f.* friabilitate, facilitate de a se fârâma.

FRICASSÉA, *f.* fricase, fricâţei, tâiţei; încurcâturâ, amestecâturâ, învâlmâşealâ.

FRÍGGERE, *v. a.* e *n.* a prâji; a frige; a arde, a pîrli; a fierbe.

FRIGGIO, *m.* frigere, clocotire, vijâiturâ.

FRIGIDÉZZA, FRIGIDITÀ, *f.* receală; frigiditate, neputinţâ, incapacitate de a genera.

FRÍGIDO, *a.* rece; frigidu, incapabilu da a genera.

FRIGIÓNE, *m.* unu soiu de cai.

FRINFÍNO, *a.* tînâru cu minte uşoarâ, plinu de vanitate.

Digitized by Google

FRINGUÉLLO, PINCIÓNE, *m.* fringilă, pițigoiu (pasere); — *meglio è fringuello in man che in frasca tordo*, ce e în mână nu e minciună.
FRÍSIA (CAVÁLLO DI), unu felu de întărire, calu de frisia.
FRISÓNE, *m.* cocotraustu.
FRÍTTA, *f.* masă, materie topită de steclă.
FRITTÁTA, *f.* paparadă, jumări.
FRITTÉLLA, *f.* gogoașă (unu felu de prăjitură).
FRITTÚME, *m.* prăjire, lucruri prăjite, peşte prăjitu.
FRITTÚRA, *f.* prăjire, prăjitură, lucru de prăjitu
FRIVOLÉZZA, *f.* frivolitate, deşertăciune, zădărnicie, nimicie, uşurință, minte uşoară, vanitate.
FRÍVOLO, *a.* frivolu, deşertu, zădarnicu, neînsemnatu, fără soliditate, fără temeiu, fără valoare, de nimicu; cu minte uşoară, fluşturaticu
FRIZIÓNE, *f.* fricțiune, frecare; frigere.
FRIZZAMÉNTO, *m.* coacere, fierbere, frigere; usturime.
FRIZZÁNTE, *a.* usturătoru, arzătoru, pătrunzătoru; înțepătoru, pişcătoru, capărătoru; atingătoru, picantu, supărătoru.
FRIZZÁRE, *v. n.* a ustura, a arde, a pătrunde, a înțepa, a pişca, a capăra; a muşca, a atinge.
FRÍZZO, *m.* usturare, ardere, pătrundere, înțeparc, pişcare, capărare; vorbă atingătoare, satirica.
FRIZZÓRE, *m.* usturime, durere pătrunzătoare.
FRÓDA, *f.* fraude, înşelăciune, înşelătorie.
FRODAMÉNTO, *m.* înşelare; ascundere; hoție.
FRODÁRE, *v. a.* a înşela; a urma cu rea credință; a face contrăbandă; a fura; a ascunde; a disimula.
FRODATÓRE, *m.* înşelătoru; hoțu; contrăbandieru.
FRÓDE, *f.* fraudă, înşelăciune; rea credință.
FRÓDO, *m.* contrăbandă; fraudă.
FRODOLÉNTO, *a.* fraudulentu, vicleanu, înşelătoru.
FRODOLÉNZA, *f.* fraudă, viclenie, rea credință.
FRÓGE, *f. pl.* nările cailoru.
FROLLAMÉNTO, *m.* fleciuire.
FROLLÁRE, *v. a.* a fleciui; — *frollarsi*, a se fleciui.
FROLLATÚRA, *f.* fleciuire.
FRÓLLO, *a.* fleciu, moale, fleciuitu.
FRÓMBA, *f.* praştie.
FRÓMBO, *m.* buetu, freamătu, sgomotu.
FRÓMBOLA, *f.* praştie; piatră, cremene.
FROMBOLIÉRE, FROMBOLATÓRE, FROMBATÓRE, *m.* prăştieru.
FRÓNDA, *f.* frunză.
FRONDÁRSI, *v. n.* a se înfrunzi, a se frunzi.
FRONDEGGIÁRE, *v. n.* a avea frunze cu abundanță.
FRONDESCÉNZA, *f.* frunzire, frunzătură.
FRONDÍFERO, *a.* frunzosu, producătoru de frunze.
FRONDÍRE, *v. n.* a se frunzi, a înfrunzi.
FRONDÓSO, *a.* frunzosu, stufosu, cu multe frunze.
FRONTÁLE, *a.* fruntalu, de frunte; — *s. m.* legătură peste frunte, ornamentu la frunte; acea parte a căpițelei calului care vine pe d'asupra ochiloru.
FRÓNTE, *m. e f.* frunte; capu; față, obrazu; față, fațadă a unui edificiu; neruşinare, obrăznicie; partea dinainte a unui lucru; frontu de oştire; — *a fronte scoperta*, deschisu, liberu, slobodu, fără nici o mustrare de cugetu; — *far fronte*, a se împrotivi, a şi da peptu, a sta fățişu; — *a fronte*, fățişu, împrotivă.
FRONTEGGIÁRE, *v. a. e n.* a se întoarce, a fi întorsu într'o parte, a fi întorsu cu fața; a sta împrotivă, a sta fățişu; a confina.
FRONTIÉRA, *f.* frontieră, graniță, hotaru.
FRONTISPÍZIO, FRONTISPÍCIO, *m.* frontispițiu, fațadă, partea principală a unui edificiu; titlulu unei cărți.
FRONTÓNE, *m.* frontonu.
FRÓNZOLO, *m.* ornamentu muliebru; ornamentu superfluu, prisosu.
ERONZÚTO, *m.* fruzosu, cu multe frunze, stufosu.
EROSÓNE, FRUSÓNE, FRISÓNE, *f.* cocotraustu, unu felu de vrabie
FRÓTTA, *f.* ceată de oameni, gloată, mulțime; bagatelă, lucru de nimicu, şagă; — *in frotta*, cu gloata, cu grămada, cu mulțimea.
FRÓTTOLA, *f.* cântecu burlescu; bagatelă, fleacu, basnu, plasmă, născocire, minciună, şagă.
FROTTOLÁRE, *v. n.* a şăgui, a glumi, a batjocuri; a băsni, a flecări, a spune minciuni.
FRUGACCHIAMÉNTO, *m.* răscolire, scormonire.
FRUGACCHIÁRE, *v. a.* a răscoli, a scormoni.
FRUGÁLE, *a.* frugalu, sobriu, cumpătatu, moderatu.
FRUGALITÀ, *f.* frugalitate, sobrietate, cumpătare, moderațiune, mulțumire cu puținu, simplitate.
FRUGAMÉNTO, *m.* răscolire, scormonire, scotocire.
FRUGÁRE, *v. a.* a căuta, a scotoci, a răscoli, a scormoni; a rîvni, a pofti; a îmbărbăta, a îndemna, a aţiţa, a sgândăra; a atinge, a supăra, a mustra, a dojeni, a pedepsi.
FRUGÁTA, *f.* scormonire, scotocire, răscolire.
FRUGATÓIO, *m.* sondă.
FRUGATÓRE, *m.* căutătoru, scotocitoru, răscolitoru.
FRUGÍFERO, *a.* abundantu, fertilu, roditoru.
FRUGÍVORO, *a.* mâncătoru de poame, frugivoru.
FRUGNUOLÁRE, *v. a. e n.* a pescui sau a vîna noaptea la lumina focului.
FRUGNUÓLO, *m.* vînătoare de paseri sau de peşti ce se face noaptea la lumina focului; unu felu de lanternă ce se întrebuințează la această vînătoare.
FRUGOLÁRE, *v. a. e n.* a scotoci, a scormoni, a răscoli.
FRÚGOLO, *a.* sglobiu, nebunaticu, deşteptu.
FRUGÓNE, *m.* bastonu scurtu; pumnitură, lovire, lovitură cu pumnulu; — *andar frugone*, a umbla pe pipăite; a scotoci, a răscoli, a scormoni.
FRUÍRE, *v. a. e n.* a se bucura, a se folosi de ceva.
FRUIZIÓNE, *f.* întrebuințare, împărtăşire, stăpânire; plăcere, folosu.
FRULLÁRE, *v. n.* a şuera, a zuzăi, a sbârnâi; a mustui, a mesteca cu mustuitorulu, cu melesteulu.
FRULLINO, *m.* mustuitoru, melesteu.
FRÚLLO, *m.* sbârnâire, sbârnâitură, zuzăire; melesteu; lucru de nimicu, bagatelă.
FRULLÓNE, *m.* sită.
FRUMENTÁCEO, *a.* în forma grîului, ca grîulu.
FRUMENTÁRIO, *a.* relativu la griu.
FRUMENTIÉRE, *m.* marchitanu.
FRUMÉNTO, *m.* grîu.

Digitized by Google

FRUMENTÓSO, *a.* pruducâtoru de griu cu abundanță.
FRUSCIÁRE, *v. n.* a supâra, a necâji.
FRUSCIO, *m.* sgomotu, foșnire, murmurâ.
FRUSCO, *m.* paiu, firicelu de paie.
FRUSSI, FRUSSO, *m.* unu felu de jocu în cârți.
FRUSTA, *f.* biciu, biciușcâ, puhâ, strâmurare; bâtae cu nuiele sau cu vârgi.
FRUSTAGNO, FUSTAGNO, *m.* barchentu (o materie).
FRUSTAPENNE, *m.* scriitoru prostu, fârâ meritu.
FRUSTAPENNELLI, *m.* pictoru fârâ meritu.
FRUSTÁRE, *v. a.* a biciui, a bate cu vârgi; a întrebuința, a întrebui, a învechi, a purta; a cerși.
FRUSTATÓRE, *m.* biciuitoru.
FRUSTATURA, *f.* biciuire, bâtae cu vârgi.
FRUSTINO, *m.* sfirculu biciului; biciușcâ.
FRUSTO, *m.* bucată, peticu; — *a.* purtatu, întrebuitu, învechitu; trenterosu, sâracu, ticâlosu.
FRUSTRANEO, *a.* inutilu, deșertu, zădarnicu.
FRUSTRÁRE, *v. a.* a zădârnici, a zădârî, a înșela.
FRUSTRATÓRIO, *a.* deșertu, zădarnicu, înșelătoru.
FRÚTICE, *m.* copâcelu, tufâ, buruiană lemnoasă.
FRÚTTA, *f.* fructă, rodu, poamâ.
FRUTTÁGLIA, *f.* fructe din toate felurile.
FRUTTÁIO, *m.* câmară, loculu unde se pâstrează fructele.
FRUTTAIUÓLO, *m.* vînzătoru de fructe.
FRUTTÁRE, *v. a. e n.* a da unu folosu, a fi utilu, folositoru; a produce; a rodi.
FRUTTEVOLE, *a.* care poate rodi; folositoriu.
FRUTTIDÓRO, *m.* fructidoru, a 12-a lună din calindarulu republicanu alu francesiloru.
FRUTTIFERO, *a.* fructiferu, roditoru, producâtoru de fructe; folositoru; aducâtoru de mintuire.
FRUTTIFICÁRE, *v. a.* a rodi, a face fructe; a aduce unu sfirșitu folositoru.
FRUTTIFICAZIÓNE, *f.* rodire.
FRUTTÍFICO, *a.* roditoru; producâtoru, folositoru.
FRUTTO, *m.* pómă, rodu, fructă, fructu; venitu, dobîndă; productu; resultatu, efectu; râsplată; folosu, utilitate; pruncu; — *frutte*, poame.
FRUTTUÓSO, *a.* roditoru; folositoru, producâtoru.
FÙ, *m.* odilanu (plantă).
FUCÁTO, *a.* dresu, prefâcutu, tiptilu.
FUCIGNÓNE, *m.* unu felu de verme.
FUCILÁRE, *v. a.* a împușca.
FUCILÁTA, *f.* împușcătură, slobozirea unei sau a mai multoru puști, descârcâtură de puști.
FUCILAZIÓNE, *f.* împușcare.
FUCÍLE, *m.* amnaru; amnarulu unei arme de focu; pușcâ.
FUCILIÉRE, *m.* pușcașu.
FUCÍNA, *f.* cușniță, fâurârie, ferârie, potcovârie; locu unde se formează comploturi.
FUCÍNEO, *a.* de cușniță, de fâurârie.
FUCO, *m.* bombaru, trântoru; sulimanu, rumeneală.
FÚGA, *f.* fugâ; scâpare, pârâsire; depârtare, trecere repede; șiru, continuațiune; fugâ musicalâ.
FUGÁCE, *a.* fugitivu, fugătoru, trecâtoru.
FUGACITÀ, *f.* fugacitate, instabilitate, nestatornicie.
FUGAMÉNTO, *m.* fugârire.
FUGÁRE, *v. a.* a fugâri, a goni, a pune pe fugâ.
FUGATÓRE, *m.* celu ce gonește, ce pune pe fugâ.
FUGGENTE, FUGGÉVOLE, *a.* fugitivu, trecâtoru.
FUGGIÁSCO, *a.* fugaru, fugaciu; — *di fuggiasco*, în fugâ, fugindu, pe furișu.
FUGGÍBILE, *a.* de fugitu.
FUGGIFATÍCA, *m.* leneșu, trîndavu, împuțitu.
FUGGIMENTO, *m.* fugire, fugâ.
FUGGIRE, *v. n.* a fugi, a da fuga, a lua fuga a se furișa; a se feri; a se apâra, a se adâ; posti, a scâpa; a trece curindu; a curge iute.
FUGGÍTA, *f.* fugâ, furișare.
FUGGITÍVO, *a.* fugitivu, trecâtoru.
FUGGITÓRE, *m.* celu ce fuge.
FULGENTE, *a.* luminosu, strâlucindu.
FULGERE, *v. n.* a strâluci, a luci, a lumina, a fulgera.
FULGIDÉZZA, *f.* FULGÓRE, *m.* strâlucire, lucire, luminâ.
FULGIDO, *a.* strâlucitoru, strâlucitu.
FULGURÁRE, *v. n.* a fulgera.
FULGÚRE, *m. e f.* fulgere.
FULIGGINE, *f.* funingine, steregie, sperlâ.
FULIGGÍNEO, *a.* de funingine.
FULIGGINÓSO, *a.* cu funingine, funinginosu, sperlitu; fuliginiu (la față).
FULMINAMÉNTO, *m.* trăsnire, plesnire.
FULMINANTE, *a.* trăsnitoru, plesnitoru, trăsnindu; plesnindu, fulminantu
FULMINÁRE, *v. a.* a trăsni, a plesni, a fulmina; a se aprinde, a injura, a înfricoșa pe cineva cu amenințari; a escomunica; a bombarda.
FULMINÁRIO, FULMINATÓRIO, *a.* fulgeratoru.
FULMINE, *m.* trasnetu; fulgere; sageata fulgerului.
FULMÍNEO, *a.* fulgerâtoru, fulgerându.
FULVO, *a.* roșcatu, care bate în roșiu.
FUMÁCCHIO, *m.* afumare, fumegare; abureală.
FUMAIUÓLO, *m.* caminu, hornu, ogeagu; tăciune, cârbune care nefiindu topitu bine, scoate încă flacără și multu fumu.
FUMÁRE, *v. a. e n.* a fuma, a fumega, a face, a scoate fumu; a scoate aburi; a afuma; a bea, a trage tutunu, tabacu.
FUMÁTA, *f.* fumegare, nouru de fumu.
FUMEGGIÁRE, *v. a. e n.* a degrăda umbrele și colorile.
FUMICÁRE, *v. a.* a fumega, a afuma, a preface în fumu.
FUMÍDO, *a.* fumosu, afumatu, cu fumu.
FUMÍFERO, *a.* care face fumu.
FUMIGAZIÓNE, FUMICAZIÓNE, *f.* afumare, fumegare.
FUMÍGIO, *m.* afumâritu.
FUMISTA, *m.* fumistu, meșteru care știe să potrivească sobele sau câminele astfelu încâtu să nu facă fumu.
FÚMO, FÚMMO, *m.* fumu; aburu; abureală, vapoare, lucru trecâtoru, zadarnicu; superbie, vanitate, fumuri, lingușire, adulațiune; lucru de puțină însemnătate.
FUMOSITÀ, *f.* abureală, evaporațiune.
FUMÓSO, *a.* fumosu; care se sue în capu, care amețește capulu (se zice despre vinu); mândru, fudulu.
FUNÁIO, FUNAIUÓLO, *m.* funieru, care face funii.
FUNÁMBOLO, *m.* pelivanu, jucătoru pe funie.
FUNÁTA, *f.* mai multe persoane legate împreună.
FÚNE, *f.* funie, pălimaru, frânghie, streangu; coardă; unu felu de tortură.

Digitized by Google

FÚNEBRE, *a.* funebru, relativu la o îngropare; tristu, durerosu, jalnicu, posomoritu; — *orazione funebre*, discursu ce se face la îngroparea cuiva.

FUNERÁLE, *m.* îngropare, immormintatu, ţeremonii funebre; — *a.* relativu la îngropare.

FUNÉREO, *a.* de îngropare; tristu, jalnicu.

FUNESTÁRE, *v. a.* a turbura, a întrista, a nelinişti.

FUNÉSTO, *a.* funestu, sinistru, nenorocitu, aducătoru sau prevestitoru de nefericire.

FUNGÁIA, *f.* locu care produce multe ciuperci.

FUNGERE, *v. a.* a esercita, a împlini, a funcţiona.

FUNGHÉTO, *m.* locu care abundă de ciuperci.

FUNGIFÓRME, *a.* în formă de ciupercă.

FÚNGO, *m.* ciupercă, burete, mânătarcă; muculu ce se face la lumânare cându arde; fongu (tumoare).

FUNGOSITÀ, *f.* creştere cârnoasă pe o rană.

FUNGÓSO, *a.* bureţosu; putredu, împuţitu.

FUNZIONÁRIO, *m.* funcţiunaru, slujbaşu, amploiatu

FUNZIÓNE, *f.* funcţiune, acţiune; solemnitate religioasă; ţeremonie solemnă; oficiu, sarcină; modulu de a lucra şi resultatulu acestei lucrări.

FUOCHÍSTA, *m.* artifiţieru.

FUÓCO, *m.* focu; incendiu; sobă, căminu, vatră; casă, familie; usturime, durere pătrunzătoare; focululu unde se concentră razele; discordie, cestiune supărătoare; amoru, patimă; rivnă; ardoare; arsură, căldură, înfierbinţare; — *fuoco artifiziale*, focu de artifiţie; — *fuoco fatuo*, smeu, meteoră; — *aggiunger legna al fuoco*, a mai întărita.

FUÓRA, FUÓRE, FUÓRI, *avv.* afară; peste; esceptânduse, scoţinduse la o parte.

FUORCHÈ, FUORICHÈ, *prep.* afară de, afară din.

FUORCHIÚDERE, *v. a.* a închide, a scoate afară.

FUÓR, FUÓRA, *avv.* dintr'o parte într'alta, până dincolo.

FUORMISÚRA, *avv.* peste măsură, cu covîrşire.

FUORUSCÍTO, *m.* ecsilatu, emigrantu, surghiunitu.

FURÁRE, *v. a.* a fura, a răpi, a lua, a scoate; — *furarsi*, a se retrage, a pleca, a se furişa.

FURATÓRE, *m.* răpitoru, hoţu.

FURBERÍA, *f.* iscusinţă, înşelătorie, furberie.

FURBÉSCO, *a.* vicleanu, şiretu.

FÚRBO, *a. e s. m.* iscusitu, vicleanu, şiretu, furbu.

FURÉNTE, *a.* mâniosu, furiosu, nâbâdâiosu.

FURÉTTO, *m.* unu felu de nevăstuică.

FURFANTÁRE, *v. n.* a hoţi, a ştrengări.

FURFANTÁGGINE, *m.* ştrengărie, hoţie, berbantlicu, blestemaţie, drâcie.

FURFÁNTE, *m.* ştrengaru, hoţu, berbantu, blestematu.

FURFANTERÍA, *f.* ştrengărie, hoţie, berbantlicu, blestemăţie, drâcie.

FÚRIA, *f.* furie, nâbâdae, aprindere foarte mare, mânie, turbare de mânie; iuţeală, înfierbinţeală, neastîmpăru; grâmadă, mulţime; — *a furia*, în pripă; — *andare in furia, montare in sulle furie*, a se înfuria, a se turba de mânie, a se înverşuna.

FURIALMÉNTE, *avv.* cu furie; cu iuţeală.

FURIBÓNDO, *a.* furibundu, turbatu, furiosu, înverşunatu.

FURIOSITÀ, *f.* furiositate, furie, râpeziciune.

FURIÓSO, *a.* furiosu, mâniosu, nâbâdâiosu, iute.

FURÓRE, *m.* furoare, turbare, transportu de mânie; ardoare, entusiasmu poeticu, repeziciune.

FURTÍVO, *a.* furtivu, făcutu pe furişu, în ascunsu.

FÚRTO, *m.* furtu, furtişagu, hoţie; lucru furatu; — *di furto*, pe furişu, pe subtu ascunsu.

FUSÁGGINE, *f.* o plantă medicinală, sîngeru.

FUSÁIO, *m.* meşteru de fuse.

FUSAIUÓLA, *f.* inima mosorului.

FUSAIUÓLO, *m.* prisnelu.

FUSÁTO, *a.* în forma unui fusu.

FUSCÉLLO, *m.* paiu, firicelu de paie, aschie, ţan durâ.

FUSERÁGNOLO, *a.* lungu şi subţire, lungu şi deşiratu.

FUSÍBILE, *a.* fusibilu, care se poate topi.

FUSIBILITÀ, *f.* fusibilitate, capacitate de a fi topitu.

FUSIÓNE, *f.* fusiune, topire, licidificare.

FÚSO, *m.* fusu, mosoru; ţeava coloanei; mai multe lucruri ce au forma unui fusu

FÚSOLO, *m.* osulu de dinainte alu piciorului, flueru.

FUSÓNE, *m.* cerbu tînăru (de doi ani).

FUSÓRIO, *a.* relativu la fusiune.

FÚSTA, *f.* unu felu de nave lungă şi scundă în păreţi care umbla cu pînze şi cu lopeţi.

FUSTÁGNO, *m.* barchentu, unu feliu de materie de aţă şi de bumbacu.

FUSTIGÁRE, *v. a.* a biciui, a bate cu biciu.

FUSTIGAZIÓNE, *f.* biciuire, bâtae cu biciu.

FÚSTO, *m.* coceanu, hluju, trunchiu; ţeava unei coloane; trunchiulu, corpulu omenescu, scoţînduse capulu, braţele şi picioarele.

FÚTILE, *a.* frivolu, zădarnicu, neinsemnatu.

FUTILITÀ, *f.* frivolitate, zădărnicie, neinsemnare.

FUTURAMÉNTE, *avv.* în viitoru.

FUTÚRO, *a.* viitoru, futuru; — *s. m.* viitorulu, timpulu viitoru, futurulu.

Digitized by Google

G.

G, *m.* ge, litera G.

GABÁPA, *f.* gabară, unu felu de luntre care merge cu pînze şi cu lopeţi.

GABARIÈRE, *m.* stăpânulu unei gabare, gabarieru; hamalu care încarcă şi descarcă gabara.

GABBADÉO, *m.* ipocritu, făţarnicu, înşelătoru.

GABBAMÓNDO, *m.* înşelatoru, impostoru, şarlatanu.

GABBANÉLLA, *f.* capotu, manta; surtucu lungu.

GABBÁNO, *m.* unu felu de manta, gabanu.

GABBÁRE, *v. a.* a înşela; a batjocuri.

GABBATÓRE, *m.* înşelatoru.

GABBEVOLE, *a.* înşelătoru; batjocuritoru, glumeţu.

GÁBBIA, *f.* colivie; închisoare; coteţu; podişoru, cerdăcuşu împrejurulu catartului.

GABBIÁIO, *m.* celu ce face sau vinde colivii.

GABBIÁNO, *m.* laricâ, o pasere acuatica; omu prostu, tontu, năucu, găgăuţu.

GABBIÁTA, *f.* colivie plină cu paseri.

GABBIÈRE, *m.* marinaru ce şade pe galeria catartului.

GABBIOLÍNA, *f.* colivie micâ.

GABBIONÁTA, *f.* meterezu, întărire făcută cu gabioane.

GABBIÓNE, *m.* colivie mare, coteţu; gabionu, coşu de nuiele care se umple de pământu şi serveşte de apărare în contra boambeloru.

GÁBBO, *m.* batjocură, glumă, festă, bătae de joc; — *prendere a gabbo,* a batjocuri, a lua în risu, a păcăli.

GÁBBRO, *m.* unu felu de piatră, serpentină.

GABÉLLA, *f.* vamă, accisă, tacsă, biru.

GABELLÁBILE, *a.* de vămuitu, supusu accisei.

GABELLÁRE, *v. a.* a da vamă, a supune accisei.

GABELLIÈRE, *m.* vamăşu.

GABINÉTTO, *m.* cabinetu, odăiţă; ministeru.

GAGGÍA, *f.* casie (arbore şi floare).

GÁGGIO, *m.* amanetu, zălogu, siguranţă; — *pigliar gaggio,* a se înrola, a se face soldatu.

GAGLIÁRDA, *f.* unu felu de danţu.

GAGLIARDAMÉNTE, *avv.* cu iuţeală, cu putere.

GAGLIARDÉTTO, *m.* unu felu de steagu crestatu, vârgatu (de corabie).

GAGLIARDÍA, GAGLIARDÉZZA, *f.* putere, iuţeală.

GAGLIÁRDO, *a.* tare, robustu, voinicu, iute.

GAGLIOFFÁGGINE, *f.* mascaralicu, berbântărie, blestemăţie, vicleniе, şiretlicu.

GAGLIOFFERÍA, *f.* faptă vicleană, mâscâricioasă.

GAGLIÓFFO, *m.* mâscâriciu, berbantu, blestematu.

GAGLIÓSO, CAGLIÓSO, *a.* închiegatu, prinsu.

GÁGNO, *m.* locu plinu de fiare sălbatice; cursă.

GAGNOLAMÉNTO, *m.* schilâire, gemere, lâtrare.

GAGNOLÁRE, *v. n.* a schilai, a lâtra, a heţeni.

GAGNOLÍO, *m.* lâtratu alu căţeiloru sau alu vulpiloru.

GAIÉTTO, *a.* frumuşelu; pestriţu; voiosu.

GAIÉZZA, *f.* bucurie, veselie, voioşie, vioiciune vivacitate, alegreţă, chefu.

GÁIO, *a.* veselu, deşteptu, voiosu, vioiu.

GÁLA, *f.* ornamentu, podoabă; galonu; horbotă garnitură; pompă, paradă, lucsu, eleganţă haine pompoase, de paradă, de galâ.

GALÁNGA, *f.* galgantu (o plantă medicinală).

GALÁNO, *m.* nodu, fioncu.

GALÁNTE, *a.* galantu, amabilu, elegantu, plăcutu. frumosu, graţiosu; — *fare il galante,* a face curtea femeiloru, a se sili de a le plăcea.

GALANTEGGIÁRE, *v. n.* a fi galantu, a căuta de a fi galantu; a face curtea femeiloru, a se sili de a le plăcea.

GALANTEMÉNTE, *avv.* cu galanterie.

GALANTERÍA, *f.* galanterie; politeţă, eleganţă.

GALANTUÓMO, *m.* omu onestu, cinstitu, lealu.

GALASSÉA, *f.* galacsia, calea robiloru.

GALATÉO, *m.* carte care învaţă maniera de a se purta bine în societate, ştiinţa de a trăi după cumu cere buna cuviinţă, politeţa.

GALATTÓFAGO, *a.* care se nutre cu lapte.

GALBÁNO, *m.* galbanumu, unu felu de gumi.

GALÉA, *f.* galeeră, unu felu de nave.

GALEÁTO, *m.* armatu cu coifu, coifatu.

GALEÁZZA, *f.* unu felu de galeră mai mare, galeaţă.

GALEÓNE, *m.* galeonă, unu felu de nave spaniolă.

GALEÓTTA, *f.* galeră micâ.

GALEÓTTO, *m.* galerianu, acela care este osîndîtu la galeră; furbu, şiretu; verigaşu, pezevencu.

GALÉRA, *f.* galeră; pedeapsa acelora ce suntu osîndiţi a trage cu lopeţile la o galeră.

GALÉRO, *m.* coifu, galeru.

GALÉTTA, GALLÉTTA, *f.* galetă, biscotu, pesmetu.

GALILEÍSMO, *m.* galileismu, învâţâtura lui Galilei.

GÁLLA, *f.* ghindă; gogoaşe ce se facu pe ramurile si pe frunzele unoru arbori; — *noci di galla,* gogoaşe de râsticu; — *a galla,* în notu, înnotându, pe d'asupra.

GALLÁRE, *v. a. e n.* a câlca (se zice despre coşu); — *v. n.* a înnota, a pluti

GALLEGGIÁNTE, *a.* plutitoru, plutindu, innotându

GALLEGGIAMÉNTO, *m.* plutire, înnotare.

GALLEGGIÁRE, *v. n.* a pluti, a înnota.

GALLERÍA, *f.* galerie, porticu, tindă, gangu.

Digitized by Google

GALLÉTTO, *m.* cocoşelu, cocoşu micu.
GALLICÁNO, *a.* galicanu, francesu.
GALLICÍNIO, *m.* cântatu, cucuriguitu de cucoşi; timpulu cându cântă cucoşulu.
GALLICÍSMO, *m.* galicismu, manieră franţoscască.
GÁLLICO, *a.* galicu, galicescu, franţosescu.
GALLÍNA, *f.* gâina.
GALLINÁCCIO, *m.* curcanu.
GALLINÁIO, *m.* gâinărie, coteţu.
GALLINÁRIO, *m.* gâinaru.
GALLINÉLLA, *f.* puică; gâină tînără; unu felu de pasere acuatică.
GALLIÓNE, *m.* cucoşu râu claponitu.
GÁLLO, *m.* cucoşu; galu, francesu; — *gallo d'India*, curcanu; — *gallo di montagna*, cucoşu sălbaticu.
GALLOMANÍA, *f.* galomanie, entusiasmu ce are cineva de a îmbrăţişa orĭce obiectu francesu.
GALLONÁRE, *v. a.* a orna cu galoane, cu şireturi.
GALLÓNE, *m.* galonu, şiretu de mătasă, de firu de argintu, de auru; o măsură englesească pentru licuide.
GALLÓRIA, *f.* iubilâciune, ecsultaţiune, sâltare de bucurie; — *far galloria*, a sârba, a iubila, a ecsulta, a sălta de bucurie.
GALLORIÁRE, *v. n.* a iubila, a sălta de bucurie.
GALLÓZZA, GALLÓZZOLA, *f.* gogoaşe ce se facu pe ramurile şi pe frunzele arboriloru; bulbucu, bulbucuţă, beşicuţă.
GALLUZZÁRE, *v. n.* a se veseli peste măsură.
GALLÜZZO, *m.* unu felu de paltinu, de arţaru.
GALOPPÁRE, *v. n.* a galopa, a merge în galopu, a slobozi calulu în fugă, sau în sărite.
GALOPPÁTA, *f.* galopadă, mergere în galopu, în fugă, în sărite.
GALÓPPO, *m.* galopu, fugă, mergere în sărite.
GALÓSCIA, *f.* galoşu.
GALÚPPO, *m.* slugă de armie; omu bădăranu, murdaru şi trenţerosu, mojicu, prostu.
GALVÁNICO, *a.* galvanicu, relativu la galvanismu.
GALVANÍSMO, *m.* galvanismu, electrismu animalu.
GALVANIZZÁRE, *v. a.* a galvaniza.
GÁMBA, *f.* picioru; partea piciorului dela genuche pînă josu; — *mettersi la via tra le gambe*, a da fuga; — *darla a gambe*, a fugi; — *di buone gambe*, bucurosu; — *di male gambe*, cu desgustu, cu neplăcere; — *fare il passo secondo la gamba*, a se cumpăta.
GAMBÁLE, *m.* coceanu.
GAMBÁTA, *f.* lovire, isbire la picioru.
GÁMBERO, *m.* racu; — *fare come il gambero*, a merge d'îndărătelea, a merge îndărătu în locu de a merge înainte, a nu face progresuri.
GAMBERUÓLO, *m.* za de picioare.
GAMBETTÁRE, *v. n.* a da din picioare într'o parte şi într'alta, a trepăda.
GAMBÉTTO, *m.* piedecă ce se pune cuiva la picioare spre alu face să cadă.
GAMBIÉRA, *f.* za de picioare.
GÁMBO, *m.* cormu, trunchiu, cotoru, coceanu, stipită.
GAMBÚLE, *m.* platoşă de picioare.
GAMBÚTO, *a.* cu picioare.
GAMÉLIO, *m.* epitalamă, poemă de nuntă.
GAMÉLLA, *f.* blidu, trocu din care matrozii sau soldaţii mănîncă împreună, gâvanu, cenacu.
GÁMMA, *f.* gamă, scara celoru şeapte note de musică după ordinea tonuriloru naturale.
GAMMAÚTTE, *m.* unu felu de instrumentu chirurgicu.
GAMMÚRA, GAMÚRRA, *f.* unu felu de rochie.
GANÁSCIA, *f.* falcă.
GÁNCIO, *m.* cârligu, cinghelu.
GANGHERÁRE, *v. a.* a pune în ţiţîni.
GÁNGHERO, *m.* ţiţînă, balama, osie, cepu, valu, vâlugu; — *uscir dei gangheri*, a turba de necazu, de mânie.
GANGLIFÓRME, *a.* gangliformu, în forma unui ganglionu.
GÁNGLIO, *m.* ganglionu, gîlcă, ghindură.
GANGLIONÁRE, *a.* ganglionaru, gîlcosu.
GÁNGOLA, *f.* ghindurile gîtului, gâlci.
GANGOLÓSO, *a.* gâlcosu, cu gâlci, cu ghinduri.
GANGRÉNA, *f.* gangrenă, cangrenă.
GANIMÉDE, *m.* ganimedu, dandiu, june galantu, îmbrăcatu după moda, care face a plăcea femeiloru.
GANNÍRE, *v. n.* a lătra, a mîrâi, a mormâi.
GANNÍTO, *m.* lătrare, mîrâire, mormâire.
GANZÁRE, *v. a.* a amoreza, a face curtea cuiva.
GÁNZA, *f.* amorează, amantă, ibovnică.
GÁNZO, *m.* amorezu, amantu, ibovnicu.
GÁRA, *f.* concurenţă, rivalitate, emulaţiune, încercare de a întrece; — *a gara*, pe întrecute; — *entrare in gara*, a se întrece, a concura, a rivaliza.
GARANNÍNO, *m.* unu felu de smochinu.
GARÁNTE, *m.* garantu, respunzătoru, chiezaşu.
GARANTÍA, *f.* garanţie, chiezăşie, răspundere.
GARANTÍRE, *v. a.* garanta, a apăra, a proteja, a ocroti, a scăpa, a asigura; a chiezăşui.
GARAVÉLLA, *f.* unu felu de pere.
GARAVÍNA, *f.* anu felu de pasere marină.
GARBÁRE, *v. n.* a plăcea, a fi plăcutu, graţiosu.
GARBATÉZZA, *f.* urbanitate, politeţă, graţie, eleganţă, maniere frumoase, plăcute, amabilitate, civilitate.
GARBÁTO, *a.* urbanu, civilu, politu, galantu, graţiosu, elegantu, amabilu, plăcutu.
GARBATÚRA, *f.* gârbovitură; urbanitate, politeţă, eleganţă, amabilitate.
GARBEGGIÁRE, *v. n.* a plăcea, a fi plăcutu.
GARBETTÁRE, *v. a.* a face mai plăcutu, mai elegantu.
GARBÍNO, *m.* vîntu de sudvestu, miazapusu.
GÁRBO, *m.* graţie, eleganţă, delicateţă, lesnicĭune; — *uomo di garbo*, omu perfectu, procopsitu, amabilu.
GARBÚGLIO, *m.* învălmăşeală, încurcătura.
GAREGGIAMÉNTO, *m.* rivalizare, emulaţiune.
GAREGGIÁRE, *v. n.* a concura, a se întrece, a rivaliza.
GAREGGIATÓRE, *m.* rivalu, emulatoru.
GARÉNNA, *f.* locu la ţară unde se ţinu iepuri de casă.
GARÉTTA, *f.* gueritâ, căsuţă micâ unde sentinela se adăposteşte.
GARÉTTO, GARRÉTTO, *m.* îndoitură de genuchiu.
GARGAGLIÁTA, *f.* buetu, gâlăgie.
GARGANTÍGLIA, *f.* geordanu, salbă.
GARGARÍSMO, *m.* gargarismu, gargară.
GARGARIZZÁRE, *v. a.* a gargarisa, a face gargară,

Digitized by Google

a gâlgâi, a și clâti, a și spâla gîtlejulu cu vreunu licuidu.

GARGÁTTA, GARGÓZZA, *f.* gîtleju.

GARIBALDÍNO, *a.* garibaldinu, de Garibaldi; — *s. m.* garibaldinu, voluntaru sau partisanu alu lui Garibaldi.

GARÍGLIO, *m.* simbure, miezu (de nucâ).

GARIGLIÓNE, *m.* tragere de mai multe clopote cu unu felu de măsură și conglășuire, carilionu.

GAROFANÁRE, *v. a.* a da mirosulu sau gustulu garoafeloru.

GAROFANÁTA, *f.* unu felu de plantâ.

GARÓFANO, *m.* garoafâ; cuișoare.

GARANTOLÁRE, *v. a.* a pumni, a bate cu pumnii.

GARÓNTOLO, *m.* pumnitură, lovitură cu pumnulu.

GAROSÉLLO, *m.* caruselu.

GARÓSO, *a.* gîlcevitoru.

GÁRPA, *f.* unu felu de unflâtură la piciorulu calului, rapânu.

GARRÈVOLE, *a.* cârtitoru, cicâlitoru, ocârîtoru.

GARRIMÉNTO, *m.* cipirire; cicâlire, cârtire.

GARRÍRE, *v. n. ed a.* a ciripi; a cicâli, a cârti, a dojeni.

GARRÍTO, *m.* ciripirea paseriloru.

GARRITÓRE, *m.* cârtitoru, cicâlitoru, ocârîtoru, dojenitoru, gâlcevitoru, ciondrânitoru.

GARRULÁRE, *v. n.* a glumi, a batjocuri; a bîrfi, a dârdâi, a fleoncâni, a vorbi nimicuri, a gâgâi.

GARRULITÀ, *f.* garulitate, ciondrânire, altercare; bârfire, dârdâire, fleoncânire; mascaralicu; clevetire.

GÁRRULO, *a.* flecaru, mâscârîciosu; clevetitoru.

GÁRZA, *f.* bâtlanu, erodiu (pasere); unu felu de blondâ.

GARZONCÉLLO, *m.* bâieţașu, bâieţelu.

GARZÓNE, *m.* bâiatu; tinâru, june, flâcâu; calfâ.

GARZONEGGIÁRE, *v. n.* a se mâri, a crește.

GARZONEVOLMÉNTE, *avv.* bâiățește.

GARZONÍLE, *a.* bâiățescu, de bâiatu.

GARZUÓLO, *m.* inima, mijloculu unoru plante.

GÁS, *m.* gazu, fluidu aeriformu.

GASIFICÁRE, *v. a.* a gazifica, a preface în gazu; — *gasificarsi*, a se transforma, a se preface în gazu.

GASIFÓRME, *a.* gaziformu, în formâ de gazu.

GASÓMETRO, *m.* gazometru, instrumentulu cu care se mesură gazulu.

GASÓSO, *a.* gazosu, aeriformu.

GASTIGAMÉNTO, *m.* pedepsire, puniţiune.

GASTIGAMÁTTI, *m.* bîciu; persoană care are dreptulu sau autoritatea de a pedepsi.

GASTIGÁRE, *v. a.* a pedepsi; a mustra, a dojeni, a îndrepta; — *gastigarsi*, a se îndrepta.

GASTIGATÉZZA, *f.* esactitate.

GASTIGÁTO, *a.* pedepsitu; esactu, regulatu, curatu.

GASTIGATÓRE, *m.* celu ce pedepsește.

GASTIGAZIÓNE, *f.* pedeapsâ, puniţiune, dojanâ.

GASTRICÍSMO, *m.* gastricismu.

GÁSTRICO, *a.* gastricu, care se ţine de stomachu.

GASTRÍTIDE, *f.* gastritâ, inflamaţiune de stomachu.

GASTROMANZÍA, *f.* gastromanţie, prorocire prin vorbirea din pântece, prin vintrevorbire.

GASTRONOMÍA, *f.* gastronomie, artea bucâtârii.

GASTRÓNOMO, *m.* gastronomu, care cunoaște artea bucâtârii; amicu alu mâncârii.

GÁTTA, *f.* mîţâ, pisicâ; — *gattacieca*, mîţâ oarbâ (jocu).

GATTÁIA, GATTAIUÓLA, *f.* bortâ lâsatâ ca sâ între și sâ iasâ pisica.

GÁTTERO, *m.* plopu tremurâtoru.

GATTÉSCO, *a.* de pisicâ, de mîţâ.

GÁTTICE, *m.* plopu tremurâtoru.

GATTILLAMÉNTO, *m.* miorlâire, strigarea pisicii.

GATTILLÁRE, *v. n.* a miorlâi, a ţipa ca pisica.

GATTÍNO, *m.* pișoiașu, pisicuţâ, miţicâ.

GÁTTO, *m.* pisoiu, cotoiu, motanu; unu instrumentu spre a cerca interiorulu tunului de are găunoșituri; o mașinâ de resbelu la cei vechi.

GATTOMAMMÓNE, *m.* unu felu de maimuţâ cu coadâ.

GATTÓNE, *m.* motanu, pisicâ mare; unu felu de boalâ.

GAUDÉNTE, *a.* care se bucurâ, care se dâ plâcerii.

GÁUDIO, *m.* bucurie.

GAUDIOSAMÉNTE, *avv.* cu bucurie.

GAUDIÓSO, *a.* veselu, plinu de bucurie.

GAVÁZZA, *f.* GAVÁZZO, GAVAZZAMÉNTO, *m.* veselie sgomotoasâ și desordinatâ.

GAVAZZÁRE, *v. n.* a iubila, a se da bucuriei, a striga de bucurie, a sârba cu mare sgomotu.

GAVAZZIÉRE, *m.* celu ce se dâ bucuriei, ce se bucurâ cântându și strigându într'unu chipu desfrînatu.

GAVARÍNA, *f.* unu felu de clește mare.

GAVÍGNE, *f. pl.* ghinduri cervicare, gâlci.

GAVÍNE, *f. pl.* scrofule.

GAVÓCCIOLO, *m.* bubâ de ciumâ.

GAVÓNCHIO, *m.* unu felu de angilâ de mare.

GAVÓTTA, *f.* unu felu de danţu; unu felu de pește marinu.

GAZ, *m.* gazu.

GAZOFILÁCIO, *m.* tesauru, comoarâ, vistierie.

GÁZZA, *f.* coţofanâ, ţarcâ.

GAZZÁRRA, *f.* salvâ, slobozire de arme dreptu semnu de bucurie, sârbare.

GAZZÉLLA, *f.* gazelâ, unu felu de caprâ sâlbaticâ.

GÁZZERA, *f.* coţofanâ, ţarcâ.

GAZZERÍNO, *a.* albastru, în faţa cerului.

GAZZERÓTTO, *m.* flecaru.

GAZZÉTTA, *f.* gazetâ, ziaru; o monedâ veneţianâ.

GAZZETTIÉRE, *m.* gazetaru, ziaristu, redactorulu gazetei.

GAZZOLÓNE, *m.* flecaru, gâgâitoru.

GEÉNNA, *f.* Gheena, iadu, infernu; focu.

GELAMÉNTO, *m.* înghieţare, degerare, congelare.

GELÁRE, *v. n.* a înghieţa, a degera, a congela.

GELÁTA, *f.* înghieţu.

GELATÍNA, *f.* gelatinâ, piftie, râcituri, câtârigi

GELATINÓSO, *a.* gelatinosu, de natura piftiei.

GELÁTO, *m.* înghieţatâ; — *a.* rece, înghieţatu.

GÉLDRA, *f.* prostime.

GELICÍDIO, *m.* geru, ghieţu.

GELIDÉZZA, *f.* ghiaţâ, degerare, geru, receală.

GÉLIDO, *a.* gelidu, înghieţatu, degeratu, rece.

GÉLO, *m.* geru, ghieţu, ghiaţâ; iarnă.

GELÓNE, *m.* degerâturâ, unflâturâ, beșicâ din degerâturâ.

GELOSÍA, *f.* gelosie, bânuialâ, temere; pismâ, invidie, urâ, necazu; jalusea, jalugateru; grâdele, zăbrele prin care poate cineva sâ vază fără a fi văzutu.

GELÓSO, *a.* gelosu, temătoru, pismașu, invidiosu rivnitoru; delicatu, dificilu.

Digitized by Google

GÉLSA, MÓRA, *f.* dudâ, murâ, frágaru.
GÉLSO, MÓRO, *m.* dudu, frâgaru (arbore).
GELSOMÍNO, *m.* iasomie, flori de iasomie.
GEMEBÓNDO, *a.* gemâtoru, schilâitoru.
GEMÉLLO, *m.* geamânu.
GEMÉNTE, *a.* care geme, ofteazâ gemîndu.
GEMERE, *v. n.* a geme, a ofta de întristare, a schilâi; a mormâi, a plânge, a se câi; a murmura; a asuda.
GEMINÁRE, *v. a.* a îndoi, a face îndoitu, de doâ ori mai mare, a reînnoi.
GEMINAZIÓNE, *f.* îndoire, reînnoire.
GÉMINI, *m. pl.* semnulu zodiacului numitu gemenii.
GÉMINO, *a.* îndoitu, geamânu.
GEMÍRE, *v. n.* a geme, a plânge, a schilâi, a mârâi.
GEMITÍO, *m.* asudare; gemere prelungitâ, repetitâ.
GÉMITO, *m.* gemetu, plângere, oftare, schilâire.
GEMMA, *f.* piatrâ prețioasâ; mugurn, vlâstaru.
GEMMÁRE, *v. n.* a îmmuguri.
GEMMÁTO, *a.* ornatu cu pietre prețioase.
GENDÁRME, *m.* gendarmu, dorobanțu.
GENDARMERÍA, *f.* gendarmerie, corpulu gendarmiloru.
GENEALOGÍA, *f.* genealogie.
GENEALÓGICO, a. genealogicu, relativu la genealogie.
GENEALOGÍSTA, *m* genealogistu.
GENERÁBILE, *a.* generabilu, care se poate genera.
GENERABILITÀ, *f.* generabilitate.
GENERALÁTO, *m.* generalatu, demnitatea de generalu.
GENERÁLE, *a.* generalu, universalu, comunu, obștescu de obște, peste totu; — *s. m.* generalu. capulu unui corpu de armie; — *generale di frati*, capulu unui ordinu câlugârescu; — *generale. s. f.* generalmarșu.
GENERALEGGIÁRE, *v. n.* a vorbi în genere.
GENERALÍSSIMO, *m.* generalisimu, generalu care comandâ alți generali.
GENERALITÀ *f.* generalitate, cualitatea lucrului care este generalu.
GENERALIZZÁRE, *v. a.* a generaliza, a întinde, a respândi, a face sâ fie generalu, pentru toți.
GENERAMÉNTO, *m.* generare, producere, zâmislire.
GENERÁRE, *v. a.* a genera, a produce, a zâmisli.
GENERATÍVO, *a.* generativu, ce se ține de generare.
GENERATÓRE, *m.* generatoru, producâtoru.
GENERAZIÓNE, *f.* generațiune, producere, zâmislire; neamu, posteritate; soiu, speță, cualitate, felu.
GÉNERE, *m.* genu; speță, neamu, soiu, felu, chipu, cualitate, naturâ, modu, manierâ; — *in genere*, în genere, în generalu, de obște.
GENÉRICO, *a.* genericu, de genu.
GÉNERO, *m.* ginere, bârbatulu unei femei în raportu cu pârinții ei.
GENEROSITÀ, *f.* generositate, mârinimie, mârime de sufletu; dârnicie, liberalitate; îngâduințâ.
GENERÓSO, *a.* generosu, mârinimosu; nobilu; darnicu, liberalu, galantomu; îngâduitoru; — *vino generoso*, vinu plâcutu, alesu.
GÉNESI, *f. e m.* Genese, întâia carte a Testamentului vechiu; generare, naștere, producere.
GENETLÍACO, *a.* alu nașterei, de naștere.
GENGIÓVO, *m.* zârzâțea, ghimberiu.
GENGÍVA, GINGÍVA, *f.* gingie.
GENÍA, *f.* prostime, soiu râu.
GENIÁLE. *a.* plâcutu, simpaticu.
GENIALITÀ, *f.* cualitatea lucrului plâcutu, simpaticu.
GENÍCOLI, *m.* noduri dela o plantâ.
GÉNIO, *m.* geniu, ângeru, spiritu; talentu, capacitate, destoinicie, dispositiune naturalâ, aplecare, inclinațiune; gustu, plâcere.
GENITÁLE, *a.* genitalu, de generațiune.
GENITÍVO, *m.* genitivu, casulu genitivu.
GÉNITO. *m.* copilu, fiu, genitură.
GENITÓRE, *m.* tatâ, pârinte; — *i genitori*, pârinții.
GENITRÍCE, *f.* mumâ, născâtoare.
GENITÚRA, *f.* naștere, generare, producere.
GENNÁIO, GENNÁRO. *m.* ianuariu; — *sudare di bel gennaio*, a fi tare necâjitu, strîmtoratu.
GENTÁCCIA, *f.* soiu râu, prostime.
GENTÁGLIA, *f.* GENTÁME, *m.* prostime, canalie, partea cea mai plebee și cea mai urîcioasâ a poporului.
GÉNTE, *f.* ginte, neamu, poporu, națiune, soiu, viță, familie; mulțime de oameni.
GENTILDÓNNA. *f.* damâ, doamnâ, boereasâ.
GENTÍLE, *a.* gentilu, frumosu, nobilu, plâcutu, delicatu, gingașu; pâgânu, idolatru; politu, îndemânaticu.
GENTILÉSCO, *a.* grațiosu, nobilu; pâgânescu.
GENTILÉSIMO, *m.* gentilitate, pâgânie, pâgânâtate.
GENTILÉZZA, *f.* gentileță, grație, venustate, delicateță, eleganță, gingâșie; nobleță; politeță, urbanitate
GENTILÍRE, *v. a.* a nobili, a înfrumuseța, a civiliza, a face mai gentilu, mai grațiosu, mai elegantu.
GENTILITÀ, *f.* gentilitate, pâgânismu.
GENTILÍZIO, *a.* alu neamului, alu familiei, gentiliție.
GENTILUÓMO, *m.* gentilomu, nobilu, boeru de neamu.
GENTÚCCIA, *f.* prostime, oameni de rîndu.
GENUFLESSIÓNE, *f.* genuchiare, îngenuchiare.
GENUFLÉSSO, *a.* genuchiatu, îngenuchiatu, în genuchie.
GENUFLÉTTERSI, *v. n.* a se genuchia, a se îngenuchia, a câdea, a se pune în genuchie.
GENUÍNO, *a.* curatu, neprefăcutu, neamestecatu.
GENZIÁNA, *f.* dinzurâ (o plantâ).
GEÒDESÍA, *f.* geodesie, arte de a mâsura și de a împârți pâmîntulu.
GEÓDE, *m.* geodă, cremene.
GEODÉTICO, *a.* geodeticu, de geodesie, relativu la geodesie.
GEOGNOSÍA, *f.* geognosie, o parte a geologiei.
GEOGNÓSTA, *m.* geognostu, versatu în geognosie.
GEOGRAFÍA, *f.* geografie, descripțiunea pâmîntului.
GEOGRÁFICO, *a.* geograficu, de geografie.
GEÓGRAFO, *m.* geografu, omu versatu în geografie.
GEOLOGÍA, *f.* geologie, știința alu câria obiectu este teoria revoluțiuniloru pâmîntului.
GEOLÓGICO, *a.* geologicu, relativu la geologie.
GEÓLOGO, *m.* geologu, omu versatu în geologie.

Digitized by Google

GEOMÁNTE, *m.* geomantu, ghicitoru prin geomanție.
GEOMANZÍA, *f.* geomanție, divinațiune după oarecare punturi sau linii trase pe pământu.
GEÓMETRA, GEÓMETRO, *m.* geometru, versatu în geometrie.
GEOMETRÍA, *f.* geometrie.
GEOMETRICAMÉNTE, *avv.* geometricește.
GEOMÉTRICO, *a.* geometricu, de geometrie; esactu.
GEOMETRIZZÁRE, *v. n.* a geometriza, a tracta, a vorbi geometrie; a urma cu o esactitate foarte mare.
GEOPÓNICA, *f.* vorbire despre cultura pământului.
GEÓRGICA, *f.* georgică, poesie câmpeană.
GEÓRGICO, *a.* relativu la agricultură, georgicu.
GEORGÓFILO, *m.* iubitoru alu agriculturei, georgofilu.
GEOSTÁTICA, *f.* geostatică, statică a pământului.
GERÁNIO, *m.* indrișainu, ciocu de cocoară.
GERÁRCA, *m.* ierarchu, capu alu ierarchiei.
GERARCHÍA, *f.* ierarchie, rînduiala și subordinarea deosebiteloru grade eclesiastice; autoritate eclesiastică.
GERÁRCHICO, *a.* ierarchicu, de ierarchie.
GEREMÍADE, *f.* ieremiadă, plîngere neîncetată.
GÉRGO, *m.* jargonu, limbaju stricatu sau convenționalu.
GÉRLA, *f.* cosniță.
GERMÁNA, *f.* soră bună.
GERMÁNICO, *a.* germanu, nemțescu, alu Germaniei.
GERMANÍSMO, *m* germanismu, manieră nemțească.
GERMANITÀ, *f.* frăție.
GÉRME, EMBRIÓNE, *m.* germine, germă; origine începutu.
GERMINÁLE, *m.* germinalu, a șaptea lună a calindarului revoluționaru în Franța.
GERMINÁRE, *v. n.* a încolți, a începe a da, a germina.
GERMINATÍVO, *a.* germinativu, capabilu de a germina.
GERMINATÓRE, *m.* germinatoru, încolțitoru.
GERMINAZIÓNE, *f.* germinațiune, germinare, încolțire.
GÉRMINE, *m.* germine, germă; origine, începutu.
GERMOGLIÁBILE, *a.* germinativu.
GERMOGLIAMÉNTO, *m.* germinare, încolțire.
GERMOGLIÁNTE, *a.* care încolțește, începe să încolțească.
GERMOGLIÁRE, *v. n.* a germina, a încolți.
GERMOGLIATÓRE, *m.* incolțitoru, germinatoru.
GERMOGLIAZIÓNE, *f.* germinațiune, încolțire.
GERMÓGLIO, *m.* mlădiță, vlăstaru.
GEROGLIFICÁRE, *v. n.* a esprime prin ieroglife, a ieroglifica.
GEROGLÍFICO, *m.* ieroglifu; — *a.* ieroglificu, misteriosu.
GERRETTIÉRA, *f.* jaretieră, legătură de panglică cu care se leagă ciorapi.
GÉRSA, *f.* unu felu de dresu, de sulimanu.
GERÚNDIO, *m.* gerundiu (termenu gramaticalu).
GESMÍNO, *m.* iasomie, flori de iasomie.
GESSAIUÓLO, *m.* ghipsaru.
GESSÁTO, *a.* ghipsuitu, cu ghipsu, cu tibișiru.
GÉSSO, *m.* ghipsu, tibișiru.
GESSÓSO, *a.* ghipsosu, care are natura ghipsului, sau este amestecatu cu ghipsu, cu tibișiru.
GÉSTA, GÉSTE, *f. pl.* isprăvi, fapte mari și glorioase.
GESTAZIÓNE, *f.* gestațiune, purtare; luare în pântece, însărcinare, timpulu cât ține însărcinarea.
GESTEGGIÁRE, *v. n.* a face geste, schime, a gesta.
GESTICOLAMÉNTO, *m.* gesticulare.
GESTICOLÁRE, *v. n.* a face multe geste, a gesticula.
GESTICOLATÓRE, *m.* gesticulatoru, celu ce face prea multe geste și într'unu chipu afectatu.
GESTICOLAZIÓNE, *f.* gesticulațiune, gestare afectată.
GESTIÓNE, *f.* administrare, chivernisire, cârmuire.
GESTÍRE, *v. n.* a gesta, a face geste, schime.
GÉSTO, *m.* gestu, mișcare a corpului.
GESUÍTA, *m.* iesuitu, unu felu de călugări.
GESUITÁIO, *m.* partisanu alu iesuiților.
GESUÍTICO, *a.* iesuiticu, alu iesuiților.
GESUITÍSMO, *m.* iesuitismu.
GESUITOFOBÍA, *f.* iesuitofobie, ură în contra iesuiților.
GESUITÓFOBO, *m.* inemicu alu iesuiților, iesuitofobu.
GETTÁME, *m.* lepădătură, lucru de lepădatu.
GETTAMÉNTO, *m.* lepădare, aruncare, asvîrlire.
GETTÁRE, *v. a.* a lepăda, a arunca, a asvîrli, a slobozi; a prăpădi, a risipi; a băga, a trimite; a da josu, a dărâma; a turna metalu topitu într'o formă; a îmmuguri, a încolți; a vârsa, a scoate, a da afară; — *gettar le fondamenta*, a întemeia, a pune temeliile; — *gettar grida*, a striga, a țipa în gura mare; — *la sorte è gettata*, hotărîrea s'a făcutu; — *gettare una parola di checcessia*, a începe de a vorbi despre ceva
GETTÁTA, GITTÁTA, *f.* aruncătură, fapta de a arunca, de a asvîrli; — *gettata di pietra*, locu câtu asvîrle cineva cu o piatră.
GETTATÓRE, *m.* topitoru, tornătoru.
GÉTTITO, *m.* vârsare, vârsătură, scoatere afară.
GÉTTO, *m* aruncare, lepădare, asvîrlire; turnătură; muguru, căpușă, vlăstaru, lujeru; țîșnitură, aruncătură, curgere a unui licuidu; havuzu; — *far getto*, a arunca mârfi în mare spre a ușura o navă; — *d'un sol getto*, dintr'o dată, dintr'o turnătură; cu iuțeală, fără a pune mâna de mai multe ori.
GETTÓNE, *m.* fisă, socotea.
GHÉPPIO, *m.* uliu (pasere răpitoare); — *far gheppio*, a muri.
GHERBÍNO, *m.* vîntu de sudvestu, miazapusu.
GHERÍGLIO, *m.* miezulu de nucă și de alte fructe.
GHERMINÉLLA, *f.* jocuri iscusite ce facu escamatori, scamatorie, înșelăciune, șiretlicu.
GHERMÍRE, *v. a.* a apuca cu ghiarele, a prinde; — *ghermirsi*, a se încăera, a începe de a se bate.
GHERMITÓRE, *m.* celu ce apucă, celu ce ia cu sila, apucătoru.
GHERÓNE, *m.* peticu, bucată.
GHÉTTA, *f.* unu felu de încălțăminte.
GHÉTTO, *m.* uliță, mahala în care ședu Evreii.
GHÉZZO, *m.* unu felu de ciupercă; unu soiu de corbi.
GHÉZZO, *a.* negru, mauru.
GHIACCIÁIA, *f.* ghiețărie.

Digitized by Google

GHIACCIÁRE, *v. a. e n.* a înghieța, a face să înghiețe, a pune să înghiețe; a se face ghiață, ca ghiața.
GHIACCIÁTO, *a.* înghiețatu, rece; aspru, crudu.
GHIÁCCIO, *m* ghiață; înghiețu.
GHIACCIÓSO, *a.* ghiețosu, gerosu, de ghiață.
GHIACCIUÓLA, *f.* unu felu de pere.
GHIACCIUÓLO, *m.* țurțure de ghiață.
GHIÁDO, *m.* frigu mare, geru; — *uccidere a ghiado*, a omorî cu cuțitulu, cu pumnarulu.
GHIAGGIUÓLO, *m.* crinu sâbiosu, rogozu, stîncîpu (plantă).
GHIÀIA, *f.* savură, pietrișu, nâsipu grosu amestecatu cu pietricele mici.
GHIAIÁTA, *f.* grămadă de savură, de pietrișu.
GHIAIÓSO, *a.* nâsiposu, pietrosu, plinu de savură.
GHIÁNDA, *f.* ghindă, rodulu stejarului.
GHIANDÁIA, *f.* găiță, unu felu de pasere.
GHIANDÍFERO, *a.* care aduce, care dă ghindă.
GHIÁNDOLA, *f.* ghindură, glandulă.
GHIANDÓNE, *m.* omu mare de talie dar fără spiritu.
GHIANDULÓSO, *a.* ghindurosu, în formă de ghindură.
GHIÁRA, *f.* savură, pietrișu.
GHIARÉTO, GHIARICCIO, *m.* albie nisipoasă a unui riu.
GHIATTÍRE, *m.* a lâtra.
GHIBELLINÍSMO, *m.* gibelinismu.
GHIBELLÍNO, *m.* gibelinu, partisanu alu împăratului.
GHIÉRA, *f.* veriguța de fieru sau de altu metalu la căpătâiulu sau lu vîrfulu unoru instrumente.
GHIGLIOTTÍNA, *f.* gilotină, ghilotină.
GHIGLIOTTINÁRE, *v. a.* a ghilotina, a tăia capulu.
GHIGNÁRE, *v. n.* a rîde înghiesuitu, a zimbi.
GHIGNÁTA, *f.* rîsu prelungitu și ironicu.
GHIGNATÓRE, *m.* rîzătoru, zimbitoru, batjocuritoru.
GHIGNAZZÁRE, *v. n.* a rîde cu clicu.
GHIGNO, *m.* zimbetu, risu ironicu.
GHIGNÓSO, *a.* care rîde înghiesuitu, care rîde cu ironie.
GHINÉA, *f.* guinee, liră engleseascâ.
GHIÓTTA, *f.* picătoare.
GHIOTTÉZZA, *f.* lăcomie, voracitate, aviditate.
GHIOTTAMÉNTE, *avv.* lăcomește, cu aviditate.
GHIÓTTO, *m.* lacomu, mâncăciosu; plăcutu, care aduce, întărîtă pofta; rîvnitoru, doritoru, avidu.
GHIOTTÓNE, *m.* mâncaciu, polifagu; omu blestematu.
GHIOTTONEGGIÁRE, *v. n.* a fi lacomu, a mânca lăcomește.
GHIOTTONERÍA, *f.* lăcomie, mâncăcioșie; blestemăție.
GHIOTTORNÍA, *f.* lăcomie; mâncare delicată.
GHIÓVA, *f.* glodu de pâmîntu, brasdă.
GHIÓZZO, *m.* picătură, bucățică; vîrlugă, plevușcă.
GHIRIBIZZAMÉNTO, *m.* închipuire ciudată, zădarnică.
GHIRIBIZZÁRE, *v. n.* a avea gârgâuni în capu, a fi supusu la niște închipuiri ciudate, zădarnice; — *v. a.* a cerceta cu mare esactitate, cu scrupulositate.
GHIRIBIZZATÓRE, *m.* fantastu, capriționu, cu gârgâuni în capu, supusu la niște închipuiri ciudate.
GHIRIBÍZZO, *m.* capriția; estravaganță, fantasie, închipuire ciudată, zădarnică.
GHIRIBIZZÓSO, *a.* fantastu, ce are gârgâuni în capu.
GHIRIGÓRO, *m.* trasură, linie trasă cu condeiulu.
GHIRLÁNDA, *f.* ghirlandă, cunună.
GHIRLANDÁRE, *v. a.* a ghirlanda, a orna cu ghirlande, cu cununi de flori, a încununa.
GHIRLANDÉLLA, GHIRLANDÉTTA, *f.* ghirlandă mică
GHÍRO, *m.* gusganu, iltisu, marmotă.
GHIRÓNDA, *f.* unu felu de instrumentu musicalu.
GIÀ, *avv.* ja, deja, și, mai nainte, de acumu, de atunci.
GIACCHÈ, *avv.* fiindu-că, pentru că, căci.
GIACCHIÁTA, *f.* o dătătură cu plasa pentru a prinde pește.
GIÁCCHIO, *m.* unu felu de mreajă, de plasă pentru a prinde pește; — *gittare il giacchio tondo*, a vorbi rău de toată lumea, a cleveti.
GIÁCCO, *m.* unu felu de maimuță cu coadă lungă.
GIACÉNTE, *a* culcatu, zăcîndu, care zace.
GIACERE, *v. n.* a zăcea, a fi culcatu, lungitu; a sta, a ședea, a fi, a se afla; a nu se mișca; a se împreuna.
GIACÍGLIO, GIACITÓIO, *m.* patu, culcușu.
GIACIMÉNTO, *m.* zăcere; împreunare trupească.
GIACINTÍNO, *a.* de coloarea iacintului.
GIACÍNTO, *m.* iacintu, iacintă, zambilă.
GIACITÓRE, *m.* celu ce zace, zăcătoru.
GIACITÚRA, *f.* chipulu de a zăcea, pozițione, situațiune; ordinu, constructiunea cuvîntului.
GIÁCO, *m.* za, platoșă, cămașă de fieru.
GIACOBINÍSMO, *m.* iacobinismu.
GIACOBÍNO, *m.* iacobinu; republicanu revoluționaru.
GIACULATÓRIA, *f.* iaculatoriă, unu felu de rugăciune scurtă și fierbinte.
GIÁLDA, *f.* unu felu de suliță.
GIALLAMÍNA, *f.* calaminâ (mineralu).
GIALLÁSTRO, *a.* gâlbiniu, gâlbuiu, care bate în galbinu.
GIALLEGGIÁRE, *v. n.* a bate în galbinu; a se îngâlbini.
GIALLÉTTO, *a.* gâlbioru, cam galbinu.
GIALLÉZZA, *f.* gâlbineală, coloarea galbină.
GIALLÍCCIO, *a.* gâlbuiu, gâlbiniciosu, gâlbiniu.
GIÁLLO, *m.* galbenu, gâlbineală, fața galbină.
GIÁLLO, *a.* galbinu.
GIALLÓGNOLO, *a.* gâlbuiu, gâlbigiosu, gâlbiniciosu.
GIALLÓRE, *m.* gâlbineală, gâlbinire.
GIALLOSÁNTO, *m.* unu felu de vâpsea galbină.
GIALLÓSO, *m.* unu felu de verme.
GIALLÚME, *m.* gâlbineală, gâlbineață, gâlbinire.
GIAMBÁRE, GIAMBEGGIÁRE, *v. n.* a batjocori.
GIÁMBICO, *a.* iambicu (versu).
GIÁMBO, *m.* iambu, picioru de versu latinu și grecu compusu de o silabă lungă și alta scurtă; glumă, festă, batjocură; — *dare il giambo*, a și bate jocu.
GIAMMÁI, *avv.* niciodată, nici odineoară.
GIANNÉTTA, *f.* unu felu de suliță.
GIANNÍZZERO, *m.* ianiceru.
GIANSENÍSMO, *m.* iansenismu, doctrina lui Janseniu.
GIANSENÍSTA, *m.* iansenistu, partisanu alu iansenismului.
GIÁRA, GIÁRRA, *f.* unu felu de paharu; orîce felu de vasu sau recipientu.

Digitized by Google

GIÁRDA, *f.* unflâturâ la şoldulu dindârâtu alu cailoru, betegeală.
GIARDINÁTO, *a.* plinu de grâdini.
GIARDINIÉRA, *f.* grâdinăreasâ.
GIARDINIÉRE, GIARDINIÉRO, *m.* grâdinaru.
GIARDÍNO, *m.* grâdinâ.
GIARGÓNE, *m.* unu felu de diamantu galbinu.
GIÁRRETTIÉRA, *f.* jaretierâ, legâturâ de ciorapi.
GIATTÁNZA, *f.* lâudâroşie, falâ, fudulie, trufie.
GIÁVA, *f.* magasie la o corabie.
GIAVÁZZO, *m.* unu felu de bitumu negru, de pâcurâ.
GIAVELLÓTTO, *m.* unu felu de dardâ, de săgeatâ.
GIBBÓNE, *m.* unu felu de momiţâ.
GIBBÓSO, GIBBÚTO, *a.* ghibosu, cocoşatu.
GIBÉRNA, *f.* fişicaru, patrontaşu, palaşcâ.
GÍGA, *f.* unu felu de instrumentu musicalu.
GIGÁNTE, *m.* gigantu, uriaşu, colosu.
GIGANTÉA, *f.* poemâ despre resbelulu giganţiloru.
GIGANTÉO, GIGANTÉSCO, *a.* gigantescu, giganticu, uriaşu, colosalu, foarte mare, foarte întinsu.
GIGANTÉSSA, *f.* femee de o talie estraordinarâ.
GIGLIÁCEO, *a.* crinosu, de natura crinului.
GIGLIÁTO, *m.* o monedâ vechie florentinâ; ornatu, împodobitu, sâditu cu crini.
GIGLIÉTO, *m.* locu sâditu cu crini.
GIGLIÉTTO, *m.* crinu micu; unu felu de dantelâ.
GÍGLIO, *m.* crinu.
GINECÉO, *m.* gineceu, locu reservatu pentru locuinţa femeiloru, locu unde lucrează femeile, haremu.
GINECÓMIO, *m.* ginecomiu, spitalu pentru femei.
GINÉPRA, *f.* ienuperâ.
GINEPRÁIO, *m.* locu sâditu cu ienuperi; confusiune, amestecâturâ, învâlmâşealâ, labirint.
GINÉPRO, *m.* ienuperu, şneapânu.
GINÉSTRA, *f.* grozamâ (plantâ).
GINESTRÉTO, *m.* locu sâditu cu grozame.
GINESTRÓNE, *m.* unu felu de rozamâ, dudâu.
GINGÉLLO, *m.* cârligu.
GINGILLÁRE, *v. n.* a şi pierde timpulu în lucruri de nimicu, a migâli.
GINGÍLLO, *m.* bagatelâ, lucru de nimicu.
GINNASIÁRCA, *m.* gimnasiarcu, rectoru alu gimnasiului.
GINNÁSIO, *m.* gimnasiu, liceu, colegiu, academie.
GINNÁSTICA, *f.* gimnasticâ.
GINNÁSTICO, *a.* gimnasticu, relativu la gimnasticâ.
GINNÉTTO, GINÉTTO, *m.* calu micu de Spania.
GINNICO, *a.* gimnicu, gimnasticu.
GINNOPEDÍA, *f.* gimnopedie, unu felu de jocu alu Spartaniloru celoru vechi.
GINNOSOFÍSTA, *m.* gimnosofistu.
GINOCCHIÉLLO, *m.* labâ de porcu.
GINÓCCHIO, *m.* genuchiu.
GINOCCHIÓNE, GINOCCHIÓNI, *avv.* în genuchie.
GIOCÁRE, *v. a. e n.* a se juca.
GIOCATÓRE, *m.* jucâtoru; jocâşu.
GIOCHÉVOLE, *a.* veselu, plâcutu, voiosu, jocaşu.
GIÓCO, *m.* jocu; glumâ.
GIOCOLÁRE, *m.* jocâşu, peclivanu, caraghiosu.
GIOCOLÁRE, *v. n.* a prestidegita, a bosconi, a se jucâri.
GIOCOLATÓRE, *m.* jocâşu, juglâu, peclivanu, caraghiosu, comediantu, scamatoru, prestidegitatoru, şarlatanu.
GIOCOLERÍA, *f.* scamatorie, prestidegitatorie, peclivanie, comedie, jucârie, magie, fantasmagorie.
GIOCONDÁRE, *v. n ed a.* a se bucura, a se veseli, a şi petrece timpulu într'unu chipu plâcutu; a veseli, a face plâcutu.
GIOCONDÉVOLE, *a.* veselitoru, desfâtâtoru, recreativu.
GIOCONDITÀ, GIOCONDÉZZA, *f.* veselie, bucurie, plâcere.
GIOCÓNDO, *a.* veselu; desfâtâciosu, recreativu, plâcutu.
GIOCOSITÀ, *f.* voioşie, glumeţie, veselie; faceţie, batjocurâ.
GIOCÓSO, *a.* glumeţu, voiosu, faceţiosu, veselu; burlescu.
GIOGÁIA, *f.* pielea ce atîrnâ la boi pe sub gîtu; bârbie; lanţu, şiru de munţi.
GIOGÁLE, *a.* relativu la jugu; matrimonialu.
GIÓGO, *m.* jugu; robie, sclavie, servitute; vîrfu u munţiloru.
GIÓIA, *f.* bucurie, veselie, umoru veselu, voioşie, chefu, plâcere, petrecere, desfâtare, desmierdare; piatrâ preţioasa, piatrâ scumpâ; orîce lucru scumpu, plâcutu, alesu, raru, perfectu.
GIOIELLÁRE, *v. a.* a orna cu pietre scumpe, cu giuvaericale; — *v. n.* a lucra giuvaere, scule scumpe.
GIOIELLÁTO, *a.* ornatu cu pietre scumpe, cu giuvaere
GIOIELLIÉRE, *m.* giuvaergiu
GIOIÉLLO, *m.* giuvaeru, giuvaericâ, sculâ scumpâ.
GIOIÓSO, *a.* veselu, voiosu, plinu de bucurie.
GIOÍRE, *v. n. ed a.* a fi veselu, mulţumitu; a se bucura de unu lucru, a lu întrebuinţa, a lu avea în stâpânire, a se folosi de elu.
GIOLÍTO, *m.* repausu, odihnâ, râsuflare dupâ osteneală.
GIORNALÁSTRO, *m.* jurnalu prostu, râu.
GIORNÁLE, *m.* jurnalu, registru în care se trece pe fiecare zi, ziaru, gazetâ, foaie; — *a.* alu zilei, de o zi.
GIORNALIÉRE, *m.* salahoru, care lucrează cu zioa.
GIORNALIÉRO, *a.* zilnicu, de toate zilele; trecâtoru, schimbâciosu, care se schimbâ în toate zilele.
GIORNALÍSMO, *m.* jurnalismu; influenţa ziareloru.
GIORNALÍSTA, *m.* jurnalistu, ziaristu, gazetaru.
GIORNALÍSTICO, *a.* jurnalisticu, ziaristicu, de jurnalu.
GIORNÁTA, *f.* zioâ, timpulu de zi, spaţiulu de timpu care trece de cându se scoalâ cineva pânâ cându se culcâ; munca unui lucrâtoru în curgerea unei zile; drumulu, calea ce face cineva într'o zi; bâtâlie; zioa în care se face o bâtâlie; simbria ce se dâ unui lucrâtoru pentru munca unei zile; — *far giornata*, a face o bâtâlie; — *alla giornata*, în toate zilele.
GIORNÉA, *f.* unu felu de hainâ bârbâteascâ; — *allacciarsi la giornea*, a întreprinde ceva cu o mare energie
GIÓRNO, *m.* zi; — *il giorno, di giorno*, zioa; — *un bel giorno*, într'una din zile; — *tutti i giorni*, în toate zilele, din zi în zi; — *giorni di grazia, di favore*, zece zile de aşteptare ce se da mai nainte aceluia către care era trasă o poliţâ; — *vedere il giorno, veder la luce*, a trăi, a fi născutu.

Digitized by Google

GIÓSTRA, *f.* luptă cu lancea între doi oameni călări.

GIOSTRÁRE, *v. n.* a se lupta doi oameni călări cu lancea.

GIOSTRATÓRE, *m.* luptătoru, laptătoru cu lancea.

GIOVAMÉNTO, GIOVÁME, *m.* ajutoru, ajutorință, folosu.

GIOVANÁGLIA, *f.* junime proastă.

GIOVANÁSTRO, *a.* june prostu, desfrînatu.

GIÓVANE, GIÓVINE, *a. e sost.* june, tînăru.

GIOVANEGGIÁRE, *v. n.* a lucra ca cei tineri, a face pe tînărulu.

GIOVANÉZZA, GIOVINÉZZA. *f.* tinerețe, juneță.

GIOVANÍLE, GIOVENÍLE, *a.* tinerescu, junescu.

GIOVANÓTTO, GIOVINÓTTO, *m.* june robustu.

GIOVÁRE, *v. a.* a ajuta, a ajutora, a da ajutoru, a fi într'ajutoru, a fi folositoru; — *giovarsi*, a se folosi, a întrebuința.

GIOVATÍVO, *a.* ajutătoru, folositoru, înlesnitoru.

GIOVATÓRE, *m.* ajutătoru, protectoru.

GIÓVE. *m.* Joe, Jupiteru, o planetă.

GIOVEDÌ. *m.* joi, a cincea zi din săptămână; — *giovedì grasso*, joia din săptămâna cea de pe urmă a carnavalului.

GIOVÉNCA, *f.* giuncă, junică, vacă tînără.

GIOVÉNCO, *m.* tauru tînăru, juncanu.

GIOVENTÙ, GIOVENTÚDE, *f.* tinerețe, junie, starea unei persoane tinere; junime, tinerime, juni tineri; — *fin dalla gioventù*, din junie, din tinerețe.

GIOVERÉCCIO, GIOVÉVOLE. *a.* folositoru, utilu.

GIOVEVOLÉZZA. *f.* utilitate. folosu, trebuință.

GIOVIÁLE, *a.* jovialu, veselu, voiosu, glumețu, plăcutu.

GIOVIALITÀ, *f.* jovialitate. veselie, voioșie, amabilitate.

GIOVINÁSTRO, *m.* june prostu, de o conduită rea.

GIÓVINE, *a.* june, tînăru; flăcău.

GIOVINÉZZA, *f.* tinerețe. junie, juneță.

GIRACÁPO, *m.* amețeală.

GIRÁFFA. *f.* CAMELLOPÁRDO, *m.* girafă (cuadrupedu).

GIRAMÉNTO, *m.* întoarcere, întorsătură, înturnătură, ocolire; — *giramento di capo*, ameteală.

GIRAMÓNDO, *m.* vagabondu, puștău, derbedău.

GIRÁNDOLA, *f.* girandolă, roate de focu; giuru, rondu, ocolu, cercu, ocolire, mișcare circulară, învirtitură.

GIRANDOLÁRE, *v. n.* a avea gârgăuni în capu.

GIRANDOLÁTA, *f.* capriție, fantasie, estravaganță.

GIRANDOLÍNO, *m.* omu cu minte ușoară, sburdalnicu.

GIRÁNO, *m.* indrișainu, ciocu de cocoară (plantă).

GIRÁNTE, *a.* care se învirtește, merge împrejuru: îndosătorulu unei polițe. unui zapisu.

GIRÁRE, *v. n.* a se întoarce, a se învirti; a ocoli; a face cotituri; a se plămba; — *girare largo ai canti*, a fi cu mare băgare de seamă; — *girare una cambiale*, a îndosa o poliță, unu zapisu.

GIRARRÓSTO, *m.* înturnătoru de frigare.

GIRASÓLE, *m.* floarea soarelui, sora soarelui, eliotropu.

GIRÁTA, *f.* ocolu, învîrtitură, plimbare; îndosare.

GIRATÁRIO, *m.* acela în favorea căruia s'a îndosatu o poliță. unu zapisu, girataru.

GIRATÍVO, *a.* care se învirtește; care ocolește.

GIRAVÓLTA, *f.* întoarcere, învîrtire repede, giuru, ocolu.

GIRAVOLTÁRE, *v. n.* a se învirti, a se suci, a se întoarce în locu.

GÍRE, *v. n.* a merge.

GIRÉLLA, *f.* scripete, macara, giruetă, sfârleazâ; — *dar nelle girelle*, a înnebuni; — *andar girellone*, a umbla derbedeu, a umbla fără căpătâiu, fără lucru.

GIRELLÁIO, *m.* omu nestatornicu, volubilu, inconstantu.

GIRÉLLO, *m.* giruetă; cercușoru.

GIRÉVOLE, *a.* care se poate învârti; învîrcolitu.

GIRIFÁLCO, GERFÁLCO, *m.* unu felu de șoimu, girofalcu.

GIRIGÓGOLO, *m.* învîrcolire, încolăcire, împleticire.

GIRITÓNDO, *a.* rătundu, circularu, încolăcitu.

GÍRO, *m.* cercu, ocolu, giuru, circuitu; mișcare împrejuru, în rotunzime; încolăcire, învîrtire, încovrigare, sucire; așezare, ordinu, dispositiune; — *in giro*, împrejuru, dup'împrejuru; de rîndu.

GIRONÁIO, *a.* vagabondu, derbedeu.

GIRONDÍNO, *m.* gir ndinu, deputatu alu girondei; partisanu alu republicei moderate în timpulu revoluțiunii francese.

GIRÓNE, *m.* giuru, încongiuru, ocolu, circuitu; — *girone di vento*, vîrteju.

GIRONZÁRE, *v. n.* a alerga încoaci și încolo; a umbla derbedeu. fără treabă, fără căpătâiu.

GIRÓVAGO, *a.* vagabondu, puștău, derbedeu.

GÍTA. *f.* mergere, umblare, plimbare.

GITÁNA, *f.* unu felu de dantu spaniolescu; țigancă.

GITÁNO, *m.* țiganu.

GITTÁRE, *v. a.* a arunca, a asvîrli; a lepăda; — *gittarsi*, a se repezi.

GITTÁTA, *f.* aruncătură, asvîrlitură.

GIÙ, GIÚE, *avv.* giosu, josu; — *mandar giù*, a înghiți; a răbda, a suferi; a da josu, a scobori; — *all' ingiù*, în josu.

GIÚBBA, *f.* fustă; vestă, pieptaru, camisolă; haină; coama leului și a altoru animale.

GIUBBÁTO, *a.* cu coamă.

GIUBBÉTTO, *f.* spînzurătoare.

GIUBBILÉO, GIUBILÉO, *m.* iubileu, indulgență solemnă.

GIUBBONCÉLLO, GIUBBONCÍNO, *m.* vestă, camisolă.

GIUBBÓNE, *m.* pieptaru, partea unei haine vechi care acoperea corpulu dela gîtu pînă la brîu.

GIUBBILÁNTE, GIUBILÁNTE, *a.* veselu peste măsură. care strigă, cântă, saltă de bucurie, clicuește.

GIUBILÁRE, *v. n.* a striga, a cânta, a sălta de bucurie, a clicui; — *v. a.* a pensiona, a face o pensiune cuiva.

GIUBILATÓRE, *m.* care se bucură. care saltă de bucurie.

GIUBILAZIÓNE, *f.* bucurie, veselie; pensionare, facere, acordare a unei pensiuni.

GIUBILÍO, *m.* strigare prelungită de bucurie, de veselie.

GIÚBILO, *m.* veselie, bucurie mare și sgomotoasă.

GIUDÁICO, *a.* iudaicu, jidovescu, evreescu, israeliticu.

GIUDAÍSMO, *m.* iudaismu, lege iudaică.

GIUDAIZZÁRE, *v. n.* a imita riturile iudaice.

GIUDÉO, *m.* iudeu. jidovu. jidanu; evreu, israelitu.

Digitized by Google

GIUDICAMÉNTO, *m.* judecare, judecata.
GIUDICÁNDO, *a.* pîrîtu, acusatu.
GIUDICÁRE, *v. a.* a judeca; a osîndi; a socoti, a prevedea, a crede, a fi de parere, a hotârî.
GIUDICATÍVA, *f.* judecatâ, facultatea de a judeca.
GIUDICATÍVO, *a.* judecâtoru, capabilu de a judeca.
GIUDICÁTO, *m.* judeţu; judecâtorie; judecatâ, hotârîre, sentinţâ; — *è cosa passata in giudicato*, aci nu mai încape îndoialâ.
GIUDICATÓRE, *m.* judecâtoru.
GIUDICATÓRIO, *a.* care judecâ sau are facultatea de a judeca.
GIUDICATÚRA, *f.* oficiulu şi demnitatea judecâtorului.
GIUDICAZIÓNE, *f.* judecare, judecatâ.
GIÚDICE, *m.* jude, judecâtoru; hotâritoru.
GIUDICÉSSA, *f.* judecâtoreasâ.
GIUDICHEVOLMÉNTE, *avv.* prin judecatâ; cu dreptate.
GIUDICIÁLE, GIUDIZIÁLE, *a.* judiciaru, judecâtorescu.
GIUDICIALMÉNTE, *avv.* judecâtoreşte.
GIUDICIARÍA, *f.* tribunalu, judecâtorie.
GIUDICIARÍO, *a.* judiciaru, judecâtorescu; — *astrologia giudiciaria*, ghicire din stele.
GIUDÍCIO, GIUDÍZIO, *m.* judecatâ, facultatea de a judeca; hotârîre, sentinţâ, opiniune, pârere; minte, prudenţâ, înţelepciune; — *tradurre taluno in giudizio*, a da pe cineva în judecatâ.
GIUDIZIOSAMÉNTE, *avv.* înţelepţeşte.
GIUDIZIÓSO, *a.* judiciosu, înţeleptu, cu minte.
GIÚGGIOLA, *f.* zizifâ; bagatelâ, lucru de nimicu
GIUGGIOLÍNO, *a.* galbenroşu, gâlbiniu roşu.
GIÚGGIOLO, *m.* zizifu (arbuleţu).
GIÚGNERE, GIÚNGERE, *v. n. ed a.* a sosi; a uni, a împreuna, a lipi; a mâri, a spori; a apuca, a ajunge; a înjuga, a înhâma.
GIUGNIMÉNTO, *m.* sosire; unire; sporire; ajungere.
GIÚGNO, *m.* iuniu, luna lui Juniu, cireşaru.
GIUGULÁRE, *a.* relativu la verigatâ, la gîtleju, iugularu.
GIULÉBBE, GIULÉBBO, *m.* julepu, o bâuturâ râcoritoare.
GIULÉCCA, *f.* o hainâ vechie a robiloru.
GIULIÁNO, *a.* iulianu; — *periodo giuliano*, periodu iulianu.
GIÚLIO, *m.* iuliu, unu felu de monedâ italianâ.
GIULIVITÀ, *f.* bucurie, veselie, voioşie.
GIULÍVO, *a.* veselu, voiosu, mulţumitu, plinu de bucurie.
GIULLÁRE, *m.* caraghiosu, bufonu, mâscâriciu, prujitoru.
GIULLARÉSCO, *a.* mâscâriciosu, mucalitu, prujitoru, burlescu, glumeţu, faceţiosu, şegalnicu.
GIUMÉLLA, *f.* doâ mâini pline.
GIUMÉNTA, *f.* iapâ, catirâ, dobitocu de povarâ.
GIUMENTIÉRE, *m.* îngrijitoru de animale de povarâ.
GIUMÉNTO, *m.* calu, catîru si orîce altu animalu de transportu, de povarâ.
GIUNCÁIA, *f.* papurişte, stufu, locu unde a crescutu rogozu, papurâ.
GIUNCÁRE, *v. a.* a presâra cu papurâ, frunzâ, flori, s. c. l.
GIUNCÁTA, *f.* unu felu de brînzâ fâcutâ de smîntînâ de lapte storsu intr'unu felu de coşuleţu sau împletiturâ de papurâ.
GIUNCHÉTO, *m.* papurişte.
GIUNCHÍGLIA, *f.* unu felu de ghiocelu.
GIÚNCO, *m.* papurâ, rogozu.
GIUNCÓSO, *a.* papurosu, rogozosu.
GIÚNGERE, *v. a. e n.* a uni, a lipi; a sosi; a ajunge.
GIUNIÓRE, *m.* celu mai june, mai micu, alu doilea.
GIUNÍPERO, *m.* ienuperu, şneapânu.
GIUNÓNE, *f.* zeiţa Juno; planeta Juno.
GIÚNTA, *f.* sosire, venire; adaosu, augmentaţiune, prisosu; juntâ, comisiune, comitetu; — *a prima giunta*, chiaru la începutu; — *per giunta*, ca adaosu.
GIUNTÁRE, *v. a.* a înşela, a amâgi.
GIUNTATÓRE, *m.* amâgitoru, înşelâtoru, şarlatanu, nâsdrâvanu, hoţu, peclivanu.
GIUNTERÍA, *f.* înşelâciune, nâsdrâvânie, hoţie.
GIÚNTO, *a.* sositu, ajunsu, unitu, lipitu; adâogatu.
GIUNTÚRA, *f.* închieeturâ; lipiturâ.
GIUOCACCHIÁRE, *v. n.* a juca puţinu si raru.
GIUOCÁRE, *v. n.* a juca; a glumi; a se prinde, a se râmâşi, a face prinsoare, râmâşagu; — *giuocare alle carte*, a juca în cârţi; — *giuocar d'arme*, a face ecserciţie.
GIUOCATÓRE, *m.* jucâtoru.
GIUOCHÉVOLE, *a.* glumeţu, veselu, faceţiosu, mucalitu.
GIUÓCO, *m.* jocu; glumâ, festâ, batjocurâ, faceţie, bufonerie, şagâ, prujiturâ, mucalitlîcu, mascaralicu, mâscârie, peclivanie; petrecere; spectaculu, priveliştе; — *giuoco degli scacchi*, jocu în şachu; — *giuoco di carte*, jocu în cârţi; — *prendere a giuoco*, a batjocori, a şi bate jocu; — *voi fate mal giuoco*, aceasta întrece gluma; — *giuoco di borsa*, orîce felu de agiotagiu, de zaraflicu asupra fonduriloru publice; — *buon giuoco*, cârţi bune; — *a che giuoco giuochiamo?* ce înţelegi? care este gândulu teu? — *giuochi d'acqua*, deosebitele forme ce se dâ apei cându se aruncâ dintr'o fîntână, dintr'o cişmea.
GIUOCOFÓRZA, *f.* necesitate, neapâratâ trebuinţâ.
GIURACCHIAMÉNTO, *m.* blestemu, jurâmîntu.
GIURAMENTÁLE, *a.* confirmatu prin jurâmîntu.
GIURAMÉNTO, *m.* jurâmîntu, jurare.
GIURÁRE, *v. a. e n.* a jura, a întâri, a confirma prin jurâmîntu; a încredinţa; — *giurarsi ad una persona*, a se logodi.
GIURATAMÉNTE, GIURANTEMÉNTE, *avv.* cu jurâmîntu.
GIURÁTO, *a.* confirmatu, întâritu prin jurâmîntu, juratu, care a facutu juramîntulu legiuitu; — *s. m.* juratu.
GIURATÓRE, *m.* jurâtoru.
GIURATÓRIO, *a.* relativu la jurâmîntu.
GIÚRE, *m.* dreptu, jurisprudinţâ, ştiinţa legalâ.
GIURECONSÚLTO, *m.* jurisconsultu, legistu.
GIURÌ, *m.* juri, corpulu juraţiloru, tribunalulu juraţiloru.
GIURÍDICO, *a.* juridicu, legalu, legiuitu, dreptu.
GIURISDIZIONÁLE, *a.* jurisdicţionalu, de jurisdicţiune.
GIURISDIZIÓNE, *f.* jurisdicţiune, puterea sau drep-

Digitized by Google

tulu de a judeca, teritoriulu în care unu tribunalu sau unu judecâtoru are acestu dreptu.

GIURISPERÍTO, GIURISPRUDÉNTE, *m.* jurisprudentu, care este versatu în ştiinţa legiloru.

GIURISPRUDÉNZA, *f.* jurisprudinţâ, stiinţa legiloru.

GIURÍSTA, *m.* juristu, care scrie despre ştiinţa dreptului, despre jurisprudinţâ.

GIURÍSTICO, *a.* juristicu, de juristu, alu juristului.

GIÚRO, *m.* jurâmîntu, jurare.

GIÚS, *m.* dreptu, ştiinţa legiloru; lege.

GIUSDICÉNTE, *m.* judecâtoru.

GIÚSO, *avv.* josu.

GIÚSTA, GIÚSTO, *prep.* dupâ, în conformitate cu.

GIUSTACUÓRE, *m.* unu felu de hainâ cu mâneci care ajunge pînâ la genuchi şi prin care se strînge trupulu.

GIUSTAPOSIZIÓNE, *f.* justapositiune, creştere prin grâmâdire de pârţi.

GIUSTÉZZA, *f.* justeţâ, potrivire, conformitate esactitate, dreptate, cuviinţâ.

GIUSTIFICÁBILE, *a.* justificabilu, ce se poate justifica.

GIUSTIFICÁNTE, *a.* care justificâ, desvinovâţitoru.

GIUSTIFICÁRE, *v. a.* a justifica, a desvinovâţi, a escusa, a dovedi, a declara pe cineva d inocinte; a îndrepta; a pune în evidinţâ, a legitima.

GIUSTIFICATÍVO, *a.* justificativu, care serveşte spre a justifica, s re a legitima, spre a îndrepta.

GIUSTIFICATÓRE, *m.* justificatoru, desvinovâţitoru.

GIUSTIFICAZIÓNE, *f.* justificaţiune, desvinovâţire, legitimaţiune, justificare, legitimare, îndreptare.

GIUSTÍZIA, *f.* justiţie, dreptate; judecâtoriile ş funcţionarii însârcinaţi cu administraţiunea justiţiei; pedeapsâ, osîndâ; — *far giustizia*, a ecsecuta o sentinţa capitalâ; — *far la giustizia coll'accetta*, a face justiţie fâra esactitate; — *chiamar in giustizia, in giudizio*, a chiema la judecatâ.

GIUSTIZIÁNDO, *m.* omu osînditu la moarte.

GIUSTIZIÁRE, *v. a.* a pedepsi cu moarte, a ecsecuta o sentinţâ capitalâ, o sentinţâ de moarte.

GIUSTIZIÉRE, *m.* gîde, gelatu; judecâtoru.

GIÚSTO, *m.* dreptu, dreptate, ceea ce este dreptu.

GIÚSTO, *a.* dreptu, justu; potrivitu, esactu, bunu, cuviinciosu, proporţionatu; — *avv.* cu dreptate, dreptu, pe dreptate, întocmai cumu trebue.

GLÁBA, *f.* resadu.

GLACIÁLE, *a.* glacialu, ghieţosu, gerosu, înghieţatu.

GLADIATÓRE, *m.* gladiatoru.

GLADIATÚRA, *f.* luptele gladiatoriloru, gladiaturâ.

GLÁDIO, *m.* sabie, pumnalu, cuţitu.

GLÁMA, *f.* uldoare ce se face la ochi.

GLANDÍFERO, *a.* aducâtoru de ghindâ.

GLÁNDOLA, GLÁNDULA, *f.* ghindurâ, gîlcâ, glandulâ.

GLANDULÁRE, *a.* în formâ de ghindurâ, glandularu.

GLANDULÓSO, *a.* ghindurosu, gîlcosu, glandulosu.

GLÁSTO, GLÁSTRO, *m.* isatisâ, o plantâ care serveşte spre a vâpsi civitu închisu.

GLÁUCO, *a.* verduiu, în faţa verdelui mârii.

GLAUCÓMA, GLAUCÓSI, *f.* glaucómâ, o boalâ a ochiloru, albeaţâ.

GLÉBA, *f.* brasdâ, glodu de pâmîntu.

GLI, *art. m. pl.* i.

GLICÍNA, *f.* glicinâ, o plantâ leguminoasâ.

GLÍTTICA, *f.* glipticâ, arta de a sâpa în pietre scumpe.

GLITTOGRAFÍA, *f.* gliptografie, descripţiunea pietreloru preţioase sâpate, tractatu despre insecte.

GLO GLO, *m.* gluglu, sunetulu ce face vreunu licuidu cându se toarnâ dintr'o steclâ sau ploscâ, clicŭclicu.

GLÓBO, *m.* globu, sferâ, corpu rotundu, rotocolu; — *globo terracqueo*, pâmîntulu, globulu pâmîntescu; — *globi celesti*, stelele, globurile cereşti.

GLOBOSITÀ, *f.* globositate, rotunditate, sfericitate.

GLOBÓSO, *a.* globosu, sfericu, rotundu.

GLOBULÁRE, *a.* globularu, în forma unui globu.

GLÓBULO, *m.* globulu, globuleţu, globu micu.

GLOBULÓSO, *a.* globulosu, compusu de globuleţe.

GLOGLOTTÁRE, *v. n.* a glugui, a cânta ca curcanulu.

GLÓRIA, *f.* glorie, onoare, mârire, slavâ, proslâvire, celebritate, famâ, renumire; fericirea eternâ; pompâ, pohfalâ; mândrie, zâdârnicie; picturâ care înfâţişeazâ cerulu deschisu în care se vâdu ângeri şi fericiţi; — *prender gloria*, a se fâli.

GLORIÁNTE, *a.* câre se fâleşte, mândru, trufaşu.

GLORIÁRE, *v. a.* a mâri, a glorifica, a proslâvi; — *gloriarsi*, a se fâli, a se mândri, a se trufi, a se gloria.

GLORIAZIONE, *f.* mârire, fâlire, trufire, gloriare.

GLORIFICAMÉNTO, *m.* glorificare, mârire, proslâvire.

GLORIFICÁRE, *v. a.* a glorifica, a lâuda, a onora, a ecsalta, a înnâlţa, a slâvi, a proslâvi, a mâri.

GLORIFICATÓRE, *m.* glorificatoru, lâudâtoru, proslâvitoru.

GLORIFICAZIÓNE, *f.* glorificaţiune, lâudare, proslâvire, înnâlţare, onorare, mârire.

GLORIÓSO, *a.* gloriosu, mare, celebru, renumitu, vestitu, proslâvitu, demnu de onoare, mâritu, înnâlţatu; fericitu; mândru, trufaşu, lâudârosu, deşertu, zadarnicu, vanitosu.

GLÓSA, GLÓSSA, *f.* glosâ, esplicaţiunea unei ziceri, unei frase obscure; comentaru, criticâ; limbagiu.

GLOSATÓRE, *m.* glosaru, tâlcuitoru; criticu.

GLOSSÁRIO, *m.* glosariu, dicţionaru care serve a esplica unele ziceri obscure ale limbei.

GLÚTINE, *m.* cleiu, materie cleioasâ, glutenu.

GLUTINOSITÀ, *f.* cleioşie, glutinositate.

GLUTINÓSO, *a.* glutinosu, cleiosu.

GNAFÁLIO, *m.* pârpianu (plantâ).

GNÁFFE, *avv.* pre legea mea!

GNÁO, *m.* miau, strigarea pisicii.

GNAULÁRE, *v. n.* a miaui, a miauna, a miorlâi.

GNÓCCO, *m.* boţu de farinâ; gâgâuţu, tontu, nâucu.

Digitized by Google

GNÓME, *m.* sentință.
GNÓMO, *m.* smeu, gnomu, geniu.
GNOMOLOGÍSTA, *m.* scriitoru sentențiosu.
GNOMÓNE, *m.* gnomonu, stilulu, arătătorulu orologiului solaru; o figură geometrică.
GNOMÓNICA, *f.* gnomonică, artea de a face orologe solare.
GNORI, GNÓRRI, *a.* — *fare lo gnori*, a se preface că nu știe nimicu, că este unu ignorantu, că nu cunoaște lucru despre care e vorba.
GÓBBA, *f.* eșitură, ghibu, ghebu, cocoșă.
GÓBBO, *m.* ghebu; ghibosu, cocoșatu; anghinară de Spania
GÓCCIA, *f.* picu, picătură; stropu; unu felu de ornamentu ce atirnă de cercei; — *a goccia*, *a goccia*, câte o picătură.
GOCCIAMÉNTO, *m.* picare, țirțirare.
GOCCIÁRE, *v. n.* a pica, a țirțira, a curge cu picătura; — *v. a.* a face să cază, să curgă câte o picătură.
GÓCCIOLA, *f.* picăturică, picăturită; bucățică; ornamentu micu architectonicu la ordinulu doricu.
GOCCIOLAMÉNTO, *m.* picare, țirțirare, curgere cu picătura.
GOCCIOLÁRE, *v. n.* a pica, a curge câte o picătură, a pisti.
GOCCIOLATÓIO, *m* pârtea, cornișulu pe care se scurge apa de ploae, chenarulu de sub streașină.
GOCCIOLATÚRA, *f.* picătură, pisteală, pistire.
GÓCCIOLO, *m.* picu, picătură, picăturită
GOCCIOLÓNE, *m.* nătărău, gâgăuțu, tontu, năucu.
GODÉNTE, *a.* care se bucură.
GODÉRE, *v. n. ed a.* a se bucura, a se inveseli, a se desfăta, a se desmierda; a întrebuința, a se folosi, a se bucura de ceva, a stăpâni, a poseda; — *godersela*, a se da cu totulu plăcerii și bucuriei.
GODERÉCCIO, GODÉVOLE, *a.* plăcutu, desfătătoru, veselitoru, deliciosu, desfătăciosu, desmierdătoru.
GODÍBILE, *a.* plăcutu, desfătăciosu, amabilu.
GODIMÉNTO, *m.* desfătare, plăcere, petrecere, bucurie, veselie, desmierdăciune; întrebuințare, posedare.
GODIMÓNDO, *m.* care se dă cu totulu plăcerii și bucuriei, se leagănă în petreceri, în voluptăți.
GODITÓRE, *m.* care se bucură; usufructuariu.
GODÚTA, *f.* petrecere, veselie.
GOFFÁGGINE, *f.* stângăcie, neîndemânare, herozie.
GOFFEGGIÁRE, *v. n.* a lucra prostu, nerozește, fără îndemânare, fără iscusință.
GOFFERÍA, GOFFÉZZA, *f.* prostie, nerozie, neîndemânare, stângăcie, lipsa de eleganță, de grație, de iscusință.
GÓFFO, *a.* stangaciu, neîndemânaticu, nerodu, neghiobu, prostu, mojicu, blegu.
GÓGNA, *f.* locu de rușine, de espusu la risulu publicu pe făcători de rele.
GÓLA, *f.* gâtleju, gîtu; adincătură, vâgăună, bulboană, prăpastie, gură de prăpastie; recliturâ, ciucu de stilpu; lăcomie.
GOLÁRE, *v. n.* a lăcomi, a dori, a rivni, a pofti.
GOLÉTTA, *f.* guleru; unu felu de navă, goeletă.
GÓLFO, *m.* golfu, sinu de mare; — *a golfo lanciato*, în linie dreaptă, deadreptulu.
GOLOSÍTÀ, GOLOSÍA, *f.* mâncăciosie, lăcomie; aviditate, lăcomire, pofta.
GOLÓSO, *a.* mâncăciosu, lacomu; avidu.
GOLPÁTO, *a.* tăciunosu.
GÓLPE, *f.* tăciune, o boală a grîului.
GOMBÍNA, *f.* curea.
GÓMENA, GÓMONA, *f.* funie groasă spre a lega ancora dela corăbii.
GOMITÁTA, *f.* lovitură, isbire cu cotulu brațului.
GÓMITO, *m.* cotulu brațului; o măsură făcută după lungimea brațului dela cotu până la vîrfulu degetului din mijlocu; cotitură, întorsatură, colțu alu unui zidu.
GOMITOLÁRE, *v. a.* a ghemui.
GOMITÓLO, *m.* ghemu; plotonu de soldați.
GOMITÓNE, GOMITÓNI, *acc.* răzimânduse pe coturile brațeloru.
GÓMMA, *f.* gumi, gomă, cleiu; — *gomma elastica*, gumi elasticu, comilasticu.
GOMMAELÉMI, *f.* unu felu de rășină.
GOMMAGÚTTE, GOMMAGÓTTA, *f.* gumi-gutu, rășină galbină de Indii întrebuințată în pictură.
GOMMARÁBICA, *f.* gumi arabicu.
GOMMARESÍNA, *f.* gumi rășină.
GOMMÁTO, *a* gumatu; unsu, frecatu, topitu cu gumi.
GOMMÍFERO, *a.* aducătoru, producătoru de gumi.
GOMMÓSO, *a.* gumosu, de natură de gumi.
GÓNDOLA, *f.* gondolă, unu felu de luntre venețiană.
GONDOLIÉRE, *m.* gondolieru, luntrașu.
GONFALONÁTA, *f.* toată mulțimea carea se adună sub același gonfalonu, sub același stindardu.
GONFALÓNE, *m.* gonfalonu, stindardu, steagu, prapure; compania, comunitatea, confraternitatea care se adună sub același stindardu, sub același gonfalonu.
GONFALONIERÁTICO, *m.* timpulu câtu ține oficiulu unui gonfalonieru.
GONFALONIERÁTO, *m.* gonfalonieratu, demnitatea și gradulu unui gonfalonieru.
GONFALONIÉRE, *m.* gonfalonieru, celu ce purta gonfalonulu, adică steagulu armii sau prapurele bisericei; capulu statului la niște republice italiane.
GÓNFIA, *m.* sticlaru, celu ce suflă sticla.
GONFIÁGGINE, GONFIAGIÓNE, *f.* unflare, unflătură.
GONFIAGÓTE, *m.* omu mândru, trufașu, fudulu.
GONFIAMÉNTO, *m.* unflare.
GONFIANÚVOLI, *m.* omu mândru, vanitosu, îngânfatu.
GONFIARE, *v. a.* a unfla; a se unfla, a se îngânfa.
GONFIATÓIO, *m.* foi, țeavă de suflatu.
GONFIATÓRE, *m.* unflătoru, suflătoru; lăngușitoru.
GONFIATÚRA, *f.* unflătură; îngânfare; lingușire.
GONFIAVÉNTRE, *m.* omu mâncăciosu.
GONFIAVÉTRI, *m.* celu ce suflă sticla.
GONFIÉZZA, *f.* unflătură; îngânfare, fală, trufie, mândrie, vanitate, deșertăciune, zădârnicie
GÓNFIO, *m.* unflătură, creșcătură; — *a.* unflatu; îngânfatu, mândru, trufașu; întăritatu, mâniatu.
GONFIÓTTO, *m.* urcioru micu.
GÓNGOLA, *f.* unflătură, bubă de gîtu.
GONGOLÁRE, GONGOLACCHIÁRE, *v. n.* a se bucura, a se inveseli, a fi mișcatu, pătrunsu de bucurie, a chioti.

Digitized by Google

GÓNGOLO, *m.* bucurie, mulțumire, plăcere.
GONGÓNE, *m.* unflătură, bucălare; batjocură.
GÓNNA, GONNÉLLA, *f.* fustă.
GONNELLÍNO, *m.* fustă mică.
GONORRÉA, *f.* gonoreă, curgere pe canalulu udului în boala venerică.
GONZO, *m.* tontu, prostu, neghiobu, năucu, gâgâuțu.
GÓRA, *f.* canalu, apăducu.
GÓRBIA, *f.* capătu, vîrfu; daltă.
GORELLO, *m.* șanțuleț, jghiabu.
GÓRGA, *f.* gîtleju, înghițitoare, gâltanu.
GORGHEGGIAMÉNTO, GOGHÉGGIO, *m.* trilu, tremurare, gorgonu; ciripire.
GORGHEGGIÁRE, *v. n.* a face triluri, tremurături, a cânta cu gorgoane; a ciripi.
GORGHEGGIATÓRE, *m.* celu ce cantă cu gorgoane.
GÓRGIA, *f.* gîtleju, înghițitoare; pronunțiare guturală și aspirată.
GORGIÉRA, *f.* iréză, potgalțu, guleru cu mai multe îndoituri si creturi; gîtu, gîtleju; sgardă, guleru de metalu.
GORGIÓNE, *m.* care mănîncă și be cu mare avididate.
GÓRGO, *m.* volbură, virteju, abisu; riu; ventriclu.
GORGOGLIAMÉNTO, *m.* clocotire, gâlgâire, borborocire.
GORGOGLIÁRE, *v. n.* a gâlgâi, a borboroci, a clocoti, a se învîrti cu sgomotu apa într'unu ochiu, într'o adîncime.
GORGÓGLIO, *m.* gâlgâire, borborocire, clocotire.
GORGOGLIO, *m.* gâlgaire, bolborocire continuată.
GORGOZZÚLE. GORGÒZZUÓLO, *m.* gîtleju, esofagu, gâltanu.
GÓRNA, *f.* jghiabu, scocu, ulucu.
GÓRRA, *f.* bonetă de postavu; lozie de panere.
GÓTA, *f.* buca obrazului, falcă.
GOTÁTA, *f.* palmă, ¡âlmuire.
GÓTICO, *a.* goticu; barbaricu.
GÓTTA, *f.* podagră, reumatismu, durere la încheieturi.
GÒTTO, *m.* paharu mare.
GOTTÓSO, *a.* podagrosu, pătimașu de reumatismu.
GOVERNÁLE, *m.* cârmă la o navă.
GOVERNAMENTÁLE, *a.* guvernamentalu, alu guvernului.
GOVERNAMÉNTO, *m.* guvernare, cârmuire, oblăduire.
GOVERNÁNTE, *m.* guvernatoru, cârmuițoru, oblăduitoru; — *f.* guvernantă. instritutriță.
GOVERNÁRE, *v. a.* a guverna, a cârmui, a oblădui, a administra, a îngriji, a mâna, a chivernisi, a drege, a îndrepta, a potrivi.
GOVERNATÓRE, *m.* guvernatoru, cârmuitoru, oblăduitoru; îngrijitoru, administratoru.
GOVERNATRÍCE, *f.* guvernatriță, cârmuitoreașă.
GOVÈRNO, *m.* guvernu, oblăduire, cârmuire; statu.
GÓZZA, *f.* GÓZZO, *m.* gușă, unflătură la gîtu.
GOZZÁIA, *f.* gușă mare; mânie, ură, necazu.
GOZZOVÍGLIA, *f.* petrecere în mâncări și beuturi.
GOZZOVIGLIÁRE, *v. n.* a se îmbuiba, a petrece toată noaptea în mâncări și beuturi.
GOZZOVIGLIÁTA, *f.* petrecere necontenită în mâncări și beuturi, beție muscălească, chefu.
GOZZÚTO, *a.* gușatu, care are gușă.
GRÀCCHIA, *f.* cioară, cioacă; fleoncănitoru, flecaru.
GRACCHIAMÉNTO, *m.* croncănitu, cărăitu.
GRACCHIÁRE, *v. n.* a croncăni, a cărăi, a striga ca corbulu; a flencăni, a lozi, a flecări, a bîrfi.
GRACCHIÁTA, *f.* flecăreală, flencăneală, discursu, vorbe fără șiru și sensu.
GRACCHIATÓRE, GRACCHIÓNE, *m.* flecaru; clevetitoru.
GRÁCCO, GRÁCCULO, *m.* gaiță (pasere).
GRACIDÁRE, *v. n.* a ocăcăi; a gâgâi; a cotcodăci; a dârdâi, a vorbi multu de clacă, vrute și nevrute.
GRACIDATÓRE, *m.* dârdală, clevetitoru, lehău.
GRACILE, *a.* spițelatu, slăbănogu, plăpându.
GRACILITÀ, *f.* slăbiciune, mârșevie.
GRACIMOLAMÉNTO, *m.* ciupire, poghîrcire de struguri.
GRACIMOLÁRE, *v. a.* a ciupi, a poghârci struguri.
GRACÌMOLO, *m.* ciorchină de struguri.
GRADÁRE, *v. n.* a merge treptatu, graduatu, a grada.
GRADASSÁTA, *f.* palavră, fanfaronadă, laudă.
GRADÁSSO, *m.* fanfaronu, palavragiu, lăudărosu.
GRADATAMÉNTE, *avv.* grădatu, treptatu.
GRADAZIÓNE, *f.* gradațiune, urmare treptată.
GRADÉLLA, *f.* gratie, coșulețu împletitu în care se pune pește.
GRADÈVOLE, *a.* plăcutu.
GRADIMÉNTO, *m.* priimire de bunu, găsire cu cale, acceptare; plăcere, mulțumire.
GRADINÁTA, *f.* scară.
GRADÍNO, *m.* treaptă.
GRADÍRE. *v. a.* a primii de bunu, a găsi cu cale, a estima, a accepta, a binevoi.
GRÁDO, *m.* treaptă; gradu, cinu, demnitate; plăcere, mulțumire; — *di grado, di buon grado.* bucurosu; — *a mal grado,* cu sila, fără voe; — *saper grado,* a fi îndatoratu; — *a grado,* cu mulțumire, cu plăcere; — *aver a grado,* a priimi, a găsi cu cale, a găsi de bunu.
GRADUÁLE. *a.* gradualu, care merge treptatu; — *s. m.* stichu ce se cântă între epistolă si evangelie,
GRADUALITÀ, *f.* gradualitate.
GRADUÁRE, *v. a.* a gradua, a împărți în grade; a da grade, ranguri, cinuri la o universitate.
GRADUÁTO, *a.* graduatu, împărțitu în grade; care are vreunu gradu, vreunu rangu, vreo demnitate.
GRADUAZIÓNE, *f.* graduațiune, graduare, împărțire în grade; acordarea unui gradu, unei demnități.
GRAFFIÁRE, *v. a.* a sgâria.
GRAFFIASÁNTI, *m.* ipocritu, devotu falsu, mincinosu.
GRAFFIATÚRA. *f.* sgârietură, sgâriere.
GRÁFFIO, *m.* sgârietură; cange, cârligu, cinghilu.
GRAFFÍTO, *m.* unu felu de desemnu săpatu în pereți.
GRÁFICO, *a.* graficu, esplicatu prin figuri.
GRÁFIO, *m.* daltă, priboiu, stîlu, acu, vîrfu cu care cei vechi scriau pe tabla de ceară.
GRAFÍTE. PIOMBÁGGINE, *f.* grafitu, plumbagină.
GRAGNUÓLA, *f.* grindină, piatră.
GRAMÀGLIA, *f.* îmbrăcăminte de doliu.
GRAMARE. *v. a.* a neferici, a sărăci, a ticăloși
GRAMÁTICA. GRAMMÁTICA. *f.* grammatica

Digitized by Google

GRAMATICÁGGINE, GRAMATICHERÍA, *f.* regulă sau distincțiune gramaticală prea minuțioasă.
GRAMATICÁLE, *a.* gramaticalu, de gramatică.
GRAMATICALMÉNTE, *avv.* gramaticeste, după gramatică.
GRAMÁTICO, *m.* profesoru și studentu de gramatică; acela care este versatu în gramatică.
GRAMATÍSTA, *m.* gramatistu, învățătoru de gramatică.
GRAMEZZA, *f.* ticălosie, sărăcie, nefericire, miserie.
GRAMÍGNA, *f.* piru, earba cânelui, dintele cânelui.
GRAMÍGNO, *m.* unu felu de maslinu.
GRAMINÁCEO, *a.* graminaceu, gramineu.
GRÁMMA, *f.* gramă, unime de greutate.
GRAMMÁTICA, *f.* gramatică.
GRAMMATICÁGGINE, *f.* subțiritate gramaticală.
GRAMMATICÁLE, *a.* gramaticalu.
GRAMMATICALMÉNTE. *avv.* gramaticește.
GRAMMÁTICO, *m.* gramaticu, versatu în gramatică.
GRAMMATÍSTA, *m.* gramatistu.
GRAMO, *a.* ticălosu, nefericitu, bietu, tristu, sărac; mirșavu, slabu, bolnăviciosu.
GRÁMOLA, *f.* melițoiu, meliță.
GRAMOLÁRE, *v. a.* a melița.
GRAMOLÁTA, GRAGNOLÁTA, *f.* unu felu de inghiățată.
GRÁMPA, *f.* ghiară, cange.
GRAMÚFFA, *f.* gramatică; — *farellare in gramuffa*, a vorbi într'unu modu ininteligibilu.
GRAMUFFASTRÓNZOLO, *m.* gramaticu prostu.
GRÁN, *a.* mare.
GRÁNA, *f.* coșenilă; grană (monedă neapoletană); grăunțe.
GRANADGÍLIA, PASSIFLÓRA, *f.* pătifloare (plantă).
GRANÁGLIA, *f.* metalu prefăcutu în grăunțe mici, în alice; grăunțele, grănele, cerealele.
GRANAGLIÁRE, *v. a.* a prefăce în grăunțe mici.
GRANÁIO, *m.* podu, magazie unde se punu bucatele.
GRANAIUÓLO, *m.* negustetoru de grăunțe.
GRANÁRE, *v. n.* a face grăunțe.
GRANÁTA, *f.* mătură; grenadă, unu felu de proiectilu militaru; granată, o piatră scumpă.
GRANATÁIO, *m.* măturaru, tîrnaru.
GRANATIÉRE, *m.* grenadiru; unu felu de soldați care aruncau grenade în timpurile trecute.
GRANATÍGLIA, *f.* lemnu prețiosu; abanosu.
GRANÁTO, *m.* granată (piatră prețioasă).
GRANDÉSTIA, *f.* elanu, cerbu alceu (cuadrupedu).
GRANCANCELLIÉRE, *m.* cantelaru mare.
GRANCEVÓLE, GRANCÉOLA, *f.* unu felu de racu marinu.
GRANCHIÉSSA, *f.* unu felu de racu marinu.
GRÁNCHIO, *m.* racu; greșeală; circei, spasmă; canceru, unulu din cele 12 semne ale zodiacului; — *pigliare un granchio*, a se înșela, a face o greșeală; — *avere il granhio alla scarsella*, a fi avaru, sgîrcitu.
GRÁNCIA, *f.* o boală.
GRANCÍA, *f.* moșioară dată cu arendă.
GRANCIPÓRRO, *m.* racu de mare; greșeală.
GRANCÍRE, *v. a.* a prinde, a apuca cu ghiarele.
GRANDÁVIDO, *a.* avidu, lacomu peste măsură.
GRÁNDE, *a.* mare; abundantu; însemnatu, gloriosu, alesu, nobilu, înnăintatu; — *alla grande*, galantomește, cu generositate; — *s. m.* omu mare, nobilu, avutu, însemnatu; — *avv.* multu, într'unu chipu mare.
GRANDEGGIÁRE, *v. n.* a se mări, a crește, a se face mare; a se înnălța; a afecta unu aeru de mărire.
GRANDEMÉNTE, *avv.* multu, foarte, prea.
GRANDEZZA, *f.* mărime, înnălțime, lungime, lărgime; cuantitate mare; noblețā, mărire; — *grandezza d'animo*, mărinimie, generositate.
GRANDICÉLLO, *m.* măricelu, cam mare.
GRANDÍGIA, *f.* mărime, mărire; mândrie, trufie.
GRANDILOQUÉNZA, *f.* stilu nobilu, înnaltu.
GRANDÍLOQUO, *a.* zisu cu multă nobilitate de stilu, de espresiune, cu o mare elocuență.
GRANDINÁRE, *v. n.* a grindina, a câdea piatră; a arunca sau a câdea cu gramâda, a da grâmadă.
GRÁNDINE, *f.* grindină, piatră.
GRANDINÓSO, *a.* grindinosu.
GRANDIOSITÀ, *f.* grandiositate, noblețā, falā.
GRANDIÓSO, *a.* grandiosu, nobilu, majestosu, mare.
GRANDISONÁNTE, GRANDÍSONO, *a.* răsunătoru.
GRANDÚCA, *m.* mare ducă, granducă.
GRANDUCÁLE, *a.* granducalu.
GRANDUCÁTO, *m.* mare ducatu, granducatu.
GRANDUCHÉSSA, *f.* mare ducesă, granduceasă.
GRANELLO, *m.* grăunte, bobu, sămință, particulă.
GRANELLÓSO, *a.* grăunțosu, granulosu.
GRANFARRO, *m.* alacu, săcară albă.
GRANFÁTTO, *avv.* multu; de siguru.
GRANÍFERO, *a.* aducătoru, producătoru de grâu, de grânu.
GRANIMÉNTO, *m.* grăunțire, îmbobițare, grunzire.
GRANÍRE, *v. a.* îmbobița, a îmbubuși, a grăunți; — *v. n.* a face grăunțe, a prinde la grăunțe.
GRANÍTO, *a.* îmbobițatu, grăunțitu; — *s. m.* granitu, unu felu de piatră foarte tare.
GRANITÚRA, *f.* grăunțire, îmbobițare, grunzire.
GRANMAESTRO, *m.* mare maistru, capulu unui ordinu de cavaleri.
GRANMERCÈ, *avv.* foarte îți mulțumescu.
GRÁNO, *m.* grâu, grânu, grăunte, bobu, sămință; o greutate; picu, picătură; grunzu.
GRANÓSO, *a.* grănosu, grăunțosu, firosu, grunzosu.
GRANSIGNÓRE, *m.* Sultanulu, împăratulu turciloru.
GRANTÚRCO, *m.* porumbu, cocuruzu, păpușoiu.
GRANULÁRE, *v. a.* a granula, a prefăce metalulu în grăunțe mici.
GRANULATÓIO, *m.* instrumentu spre a granula, granulatoru.
GRANULAZIÓNE, *f.* granulațiune, granulare, prefacerea metalului în grăunțe mici.
GRÁPPA, *f.* coada unei cireșe; codița unei fructe în genere; cârligu.
GRAPPÍNO, *m.* unu felu de ancoră mică.
GRÁPPO, *m.* agățare, agățătură; ciorchină.
GRÁPPOLO, *m.* ciorchinu, struguru.
GRAPPÓSA, *f.* unu felu de struguri.
GRÁSCIA, *f.* grăsime, untură; zaherea, toate lucrurile trebuincioase pentru nutrimintu, pentru hrană.
GRASCÍNO, *m.* comisaru de tîrgu.

Digitized by Google

GRÁSPO, *m.* ciorchinu de struguri fără broboane.
GRASSÁRE, *v. a.* a fura, a tilhări, a jăfui.
GRASSATÓRE, *m.* hoțu, tilharu.
GRASSAZIÓNE, *f.* tilhărie, jafu, hoție.
GRASSÉLLO, *m.* bucățică de grăsime; o cualitate de varu.
GRASSÉZZA, *f.* grăsime, plinitate la trupu; abundanță.
GRÁSSO, *m.* grăsime, untură; — *a.* grasu, unsurosu; desu; fertilu, abundantu, îmbilșugatu; prostu, stupidu.
GRÁSSULA, *f.* unu felu de smochină.
GRASSÚME, *m.* grămadă de materie grasă, unsuroasă.
GRÁSTA, *f.* oală, vasu de flori.
GRÁTA, *f.* grătaru; gratie, grilă, zăbrele.
GRATÉLLA, *f.* grătaru.
GRATICCIÁTA, *f.* gratie împletită din răchită.
GRATÍCCIO, *m.* împletitură, leasă de lozie, gratie de țerușă, de nuele, de răchită.
GRATÍCOLA, *f.* grătaru.
GRATICOLÁRE, *v. a.* a închide cu canghele, cu zăbrele.
GRATIFICÁRE, *v. a.* a gratifica, a favorisi, a îndatora, a resplăti, a recompensa, a remunera, a dărui.
GRATIFICAZIÓNE, *f.* gratificațiune, resplată, daru, remunerare, recompensare, remunerațiune.
GRÁTIS, *avv.* gratis, fără plată, în daru, de pomană, de geaba, într'unu chipu gratuitu, de bună voe.
GRATISDÁTO, *a.* datu gratis, fără plată, de pomană.
GRATITÚDINE, *f.* gratitudine, mulțumire, recunoștință.
GRÁTO, *m.* voe, plăcere, placu, voință, găsire cu cale.
GRÁTO, *a.* plăcutu, iubitu, scumpu, amabilu; recunoscătoru, mulțumitoru.
GRATTABÚGIA, *f.* perie de frecatu.
GRATTABUGIÁRE, *v. a.* a freca cu perie.
GRATTACÁPO, *m.* mâncărime; grijă.
GRATTAMÉNTO, *m.* scărpinare, sgâriere, frecare.
GRATTÁRE, *v. a.* a scărpina, a sgâria, a freca; — *grattar gli orecchi*, a linguși; — *grattarsi la pancia*, a ședea fără treabă.
GRATTATÚRA, *f.* scărpinătură, sgârieturâ.
GRATTÚGIA, *f.* răzătoare; pilă.
GRATTUGIÁRE, *v. a.* a rade, a răzui; a pili.
GRATUÍRE, *v. a.* a face unu lucru plăcutu la cineva, a lu îndatora.
GRATUITÀ, *f.* gratuitate, dare de bună voe, gratis.
GRATÚITO, *a.* gratuitu, datu de bună voe, fără plată, în daru, gratis, de pomană.
GRATULÁRSI, *v. n.* a se gratula, a felicita.
GRATULATÓRIO, *a.* gratulatoru, de felicitațiune.
GRATULAZIÓNE, *f.* gratulațiune, felicitațiune.
GRAVÁME, *m.* sarcină, povară, greutate.
GRAVAMÉNTO, *m.* îngreuiare, împovărare, apăsare, greutate, gravitate.
GRAVÁRE, *v. n.* a fi greu, cu anevoe; — *v. a.* a îngreuia, a împovăra, a apăsa; a învinovăți, a acusa, a pîrî; — *gravarsi*, a se plânge; a se jălui.
GRAVATÍVO, *a.* gravativu, care poate îngreuia.
GRAVATÓRIO, *a.* împovărătoru, apăsătoru.
GRAVAZIÓNE, *f.* îngreuere, apăsare, împovărare.
GRÁVE, *a.* gravu, greu; importantu; seriosu, înțeleptu, prudentu; majestosu; circonspectu; mare; truditoru, supărătoru, apăsătoru; — *grave di età*, bătrînu.
GRAVÉDINE, *f.* greutate de capu.
GRAVEMÉNTE, *avv.* greu, cu gravitate; multu.
GRAVEOLÉNTE, *a.* care mirosește greu.
GRAVÉVOLE, *a.* supărătoru, truditoru, uriciosu.
GRAVÉZZA, *f.* greutate; desgustu, uriciune, apăsare, supărare; asprime; enormitate; afrontu; impositiune, contribuțiune, dajdie.
GRAVICEMBALO, *m.* claviru.
GRAVIDÁNZA, *f.* îngreunare, însărcinare.
GRAVIDÉZZA, *f.* plinătate; însărcinare.
GRÁVIDO, *a.* încărcatu, plinu, umplutu; — *gravida*, grea, însărcinată, îngreunată, îngrecată.
GRAVITÀ, *f.* greutate, gravitate; importanță, însemnătate; aeru seriosu, majestosu; bâgare de seamă, prudență, circonspecțiune; mărime.
GRAVITÁRE, *v. n.* a gravita, a tinde, a se pleca către o parte prin greutate.
GRAVITAZIÓNE, *f.* gravitațiune, atractiune a corpuriloru unulu către altulu, presiune reciprocă.
GRAVOSITÀ, *f.* greutate, uriciune, asprime.
GRAVÓSO, *a.* greu, truditoru, uriciosu, supărătoru, apăsătoru, împovărătoru, povărosu.
GRÁZIA, *f.* grație, grațiositate, amabilitate, frumusețe, eleganță; binevoință, favoare, daru, ajutoru; indulgență, iertare, pardonu; — *per la grazia di Dio*, din mila lui Dumnezeu; — *trovar grazia innanzi a taluno*, a afla haru înaintea cuiva; — *render grazie, dar grazie*, a mulțumi; — *grazie a Dio*, mulțumită lui Dumnezeu; — *di grazia*, te rogu.
GRAZIÁBILE, *a.* de ertatu, demnu de indulgință.
GRAZIÁRE, *v. a.* a erta, a absolve, a îngădui.
GRAZIÁTO, *a.* ertatu, absolutu, amnistiatu, grațiatu, gratificatu, remuneratu.
GRAZIOSITÀ, *f.* grațiositate, venustate, civilitate, politețâ, urbanitate, delicatețâ, hazu.
GRAZIÓSO, *a.* grațiosu, civilu, omenosu, politu, urbanu, delicatu, plăcutu, favorabilu.
GRECAIUÓLO, *m.* care vinde vinu grecescu.
GRECÁLE, *m.* vintu de sudu.
GRECAMÉNTE, *avv.* grecește, elinește.
GRECÁSTRO, *m.* jidovu născutu în Grecia.
GRECHIZZÁRE, GRECIZZÁRE, *v. n.* a greci, a greciza, a eleniza, a întrebuința grecismi, elenismi.
GRECÍSMO, *m.* grecismu, elenismu, elinismu.
GRECÍSTA, *m.* grecistu, versatu în limba elină.
GRECITÀ, *f.* grecime, elinitate.
GRÉCO, *s. m. ed agg.* grecu, elenu, grecescu, elinescu; vinu grecescu; vintu de sudu; — *avv.* grecește.
GRECOLEVÁNTE, *m.* sudostu.
GREGÁLE, *a.* sociabilu.
GREGÁRIO, *m.* simplu soldatu; — *a.* de turmă.
GRÉGGE, *m.* GRÉGGIA, *f.* turmă; ceată, trupă.
GRÉGGIO, *a.* nelucratu, necioplitu, aspru, brutu.
GREGORIÁNO, *a.* gregorianu (se zice de calendarulu reformatu de Grigorie XIII și de cântarea bisericească care s'a orinduitu de Grigorie I).
GREMBIALÁTA, *f.* șorțu plinu.
GREMBIÁLE, GREMBIÚLE, *m.* șorțu; cătrință, zăvelcă.
GRÉMBO, *m.* partea corpului omenescu dela brîu

Digitized by Google

pînâ la genuchie; sînu, vintre; mitrâ; mijlocu, centru; sinuositate; — *tenere in grembo*, a ţinea pe genuchie, în sînu; — *a grembo aperto*, galantomeşte; — *gettarsi in grembo ad uno*, a se da sub protecţiunea cuiva.

GREMIO, *m.* sînu, poalâ.

GREMÍTO, *a.* plinu, înghesuitu, desu, stufosu.

GRÉPPIA, *f.* iesle.

GRÉPPO, *m.* movilâ, ridicâturâ, înnâlţime.

GREPPOLA, *f.* terghie, cremotartaru, piatrâ de vinu, aţetatu de vinu, tartru.

GRESSÍBILE, GRÈSSILE, *a.* capabilu de a umbla.

GRÈTO, *m.* pâmîntu nisiposu, pietrosu: — *a.* nisiposu, plinu de pietrişu, de savurâ.

G ÉTOLA, *f.* zâbrelele dela o colivie; — *trovar la gre ola*, a găsi mijloculu de a scâpa dintr'o încurcâturâ.

GRETÓSO, *a.* nisiposu, plinu de savurâ, de pietrişu.

GRETTÉZZA, GRETTITUDÍNE, *f.* scumpâtate, sgarciciune, lipsâ de magnificenţâ, de pompâ.

GRÉTTO, *a.* sgârcitu, micu, slabu, fârâ magnificenţâ.

GRÈVE, GRIEVE, *a.* greu; apâsâtoru; supârâtoru.

GREZZO, *a.* brutu, nelucratu, necioplitu, neisprăvitu.

GRÍCCIOLO, *m.* capriţie, toanâ, fantasie.

GRICCIÓNE, *m.* unu felu de pasere acuaticâ.

GRÍDA, *f.* proclamaţiune, vestire, înştiintare publicâ, strigare prin pristavu, publicaţiune; dojanâ, mustrare, reprehensiune; veste, famâ.

GRIDACCHIÁRE, *v. n.* a striga necontenitu.

GRIDAMENTO, *m.* strigare, ţipare, sbierare, recnire.

GRIDÁRE, *v. n. ed a.* a striga, a ţipa, a sbiera, a recni, a urla; a manifesta, a proclama, a publica; a arâta; a mustra, a dojeni, a defâima; a se plînge; a cere strigându; a chiema cu voace tare.

HRIDÁTA, *f.* strigâtu, ţipetu îndelungatu, prelungitu; reprehensiune, dojenire, corecţiune, reprimandâ, mustrare.

GRIDATÓRE, *m.* pristavu, strigâtoru, crainicu.

GRÍDO, *m.* strigâtu, ţipetu, sbieretu, chiotu; plânsu, văetu, urletu; famâ, renume, reputaţiune; — *a grido*, strigându cu toţii: — *levar grido*, *alzar grido*, a dobîndi unu mare renume, o mare reputaţiune.

GRIDÓRE, *m.* larmâ, strigare, gâlâgie.

GRIFÁGNO, *a.* răpitoru.

GRIFÁRE, *v. a.* a lovi, a freca cu rîtulu, cu botulu.

GRÍFO, *m.* rîtu, botu.

GRIFOLÁRE, *v. n.* a rîma.

GRIFÓNE, *m.* grifu, animalu fabulosu.

GRIGIO, *a.* griu, suru, cărruntu, cenuşiu, de faţă amestecată cu albu şi cu negru, vinâtu.

GRIGIOFERRO, *a.* suru, cenuşiu, în faţa ferului.

GRILLA, *f.* unu felu de struguri.

GRILLÁIA, *f.* pâmîntu sterpu, neroditoru.

GRILLÁRE, *v. n.* a începe de a fierbe, de a clocoti; a greri, a greluşi, a cânta ca grierele.

GRILLÉTTO, *m.* griere, greluşu.

GRÍLLO, *m.* griere; capriţie, fantasie; unu felu de maşinâ de resbelu la cei vechi.

GRILLOTÁLPA, *f.* unu felu de gânganie.

GRIMALDÉLLO, *m.* cârligu, chiee cu care se potu descuia toate încuietorile.

GRÍMO, *a.* îngurzitu, încreţitu, sbîrcitu.

GRÍNZA, *f.* îngurzitură, încreţitură, sbîrcitură, creţitură.

GRÍNZO, GRINZÓSO, *a.* sbîrcitu, creţitu, încreţitu, îngurzitu.

GRÍPPO, *m.* unu felu de brigantinâ (corabie).

GRISOLÁMPO, *m.* unu felu de crisolitu, crisolampu.

GRISÓLITA, GRISÓLITO, *f., m.* crisolitu (piatrâ preţioasâ).

GRISOPÁZIO, *m.* crisoprasu (piatrâ preţioasâ).

GRISPÍGNOLO, *m.* susaiu (o plantâ lâptoasâ).

GRÓMMA, *f.* piatrâ de vinu; încojare, încojâturâ.

GROMMÁRE, *v. n.* a se prinde, a se aşeza, a se închiega, a se încoja, a se încorja, a se încrusta.

GROMMÁTO, GROMMÓSO, *a.* încojatu, închiegatu.

GRÓNDA, *f.* jghiabu, streaşinâ, ulucu.

GRONDÁIA, *f.* ulucu.

GRONDÁRE, *v. n.* a curge, a pica, a pisti.

GRONDEGGIÁRE, *v. n.* a curge, a pica necontenitu.

GRÓNGO, *m.* unu felu de ţiparu marinu

GRÓPPA, *f.* sapa, şauca, şoldulu calului şi a altoru animale.

GROPPIERA, *f.* pogi, pofilu.

GRÓPPO, *m.* nodu; încurcâturâ, învâlmâşealâ; dificultate, anevoe; grupâ de figuri zugrâvite sau sculptate; grupu de bani; — *groppo di venti*, virteju.

GROPPONE, *m.* sapâ, şauca; noada şezutului.

GROPPÓSO, *a.* nodorosu, ciotorosu.

GRÓSSA, *f.* cuantitate, multime; 12 duzine.

GROSSÁGGINE, *f.* grosime, prostie, mojicie, nerozie.

GROSSAGRÁNA, *f.* unu felu de materie.

GROSSAMÉNTE, *avv.* multu, o grâmadâ; prosteşte, fârâ eleganţâ, fârâ meşteşugu.

GROSSEGGIÁRE, *v. n.* a se mândri, a se făli, a se trufi.

GROSSERÍA, *f.* prostie, neghiobie, nerozie.

GROSSÉZZA, *f.* grosime; trupeşie, corpulinţâ; îngrecare, îngreunare, starea unei femei însărcinate; ignoranţâ, prostie, nerozie, mojicie, grosieritate, mocofânie, grosolânie, nepoliteţâ.

GROSSIÉRE. *m.* meseriaşu; — *a.* grosieru, grosu, prostu, mojicu, grosolanu, necioplitu, ignorantu.

GRÓSSO, *m.* grosime; partea cea mai groasâ, cea mai mare, cea mai însemnatâ a unui lucru; o greutate; — *a.* grosu; mare; grasu; desu; neplăcutu; prostu, grosieru, mojicu, grosolanu; brutu, nelucratu, necioplitu; lungu; închisu (coloare); trupeşu, corpulentu; fârâ eleganţâ, fârâ delicateţâ; unflatu, plinu; — *donna grossa*, femee burduoasâ, grea, însărcinată, îngreunatâ, îngrecatâ; — *all' ingrosso*, cu toptanulu, cu ridicata; — *di grosso*, multu, o sumâ mare; — *star grosso*, a fi supărat.

GROSSOLANITÀ, *f.* grosolânie, grosieritate, mojicie.

GROSSOLÁNO, *a.* grosolanu, grosu, grosieru, prostu, fârâ politeţâ, fârâ omenie, fârâ eleganţâ; — *alla grossolana*, într'unu chipu grosolanu. grosolaneşte.

GROSSÓNE, *m.* o monedâ vechie florentinâ.

GROSSÚME, *m.* materia cea mai deasâ, cea ma groasâ, cea mai proastâ, cea mai grosolanâ.

GRÓTTA, *f.* grotâ, peştere, speluncă, antru, cavernâ.

GRÓTTAGO, *m.* unu felu de şofranu.

GROTTÁGLIA, *f.* locu unde se aflâ multe caverne.

Digitized by Google

GROTTÉSCA, *f.* grotescâ, unu felu de picturâ făcutâ dupâ capriţie, dupâ fantasie.
GROTTÉSCO, *a.* grotescu, burlescu, de risu, ridiculu, bizaru, ciudatu, capriţiosu.
GRÒTTO, *m.* pelicanu, vatcâ (pasere).
GROTTÓSO, *a.* plinu de grote, în formâ de grotâ.
GROVÍGLIOLA, *f.* sucicurâ, învirtealâ.
GRÙ, GRÚA, GRÚE, *f.* cocoarâ (pasere).
GRUFOLÁRE, *v. n.* a rîma.
GRUGNÁRE, GRUGNÍRE, *v. n.* a grohăi, a scoate porculu versu; a face ca porculu din gîtu.
GRUGNÍTO, *m.* grohâire, grohâiturâ, versulu porcului.
GRUGNITÓRE, *m.* grohâitoru.
GRÙGNO. *m.* rîtu, botu de porcu, de rîmâtoru; — *fare il grugno,* a încreţi fruntea cându este cineva tristu, posomoritu, supâratu.
GRUÍNO, *m.* puiu de cocoarâ.
GRÙLLO, *a.* somnorosu, amorţitu, aromitu; prostu.
GRÙMA. *f.* tartru, piatrâ de vinu.
GRUMÁTO, *m.* unu felu de ciupercâ.
GRUMÉTTO. *m.* grunzişoru; grumuleţu.
GRÙMO. *m.* grunzu, cocoloşu; grumu.
GRÙMOLO, *m.* inima, mijloculu unoru plante.
GRUMÓSO, *a.* grunzosu, cu grunzi, în grunzi.
GRÙNGO, *m.* cucutâ (o plantâ).
GRUPPÁRE. *v. a.* a grupa, a pune în grupi, a face grupi, a înnoda, a face unu nodu.
GRÙPPO, *m.* nodu; grupâ de figuri. grupu de bani
GRÙZZO, *m.* grâmadâ, adunare, strînsurâ, cuantitate.
GRÙZZOLO, *m.* grâmadâ de bani strînşi puţinu câte puţinu.
GUÁDA, GUADARÈLLA, *f.* o plantâ.
GUADAGNÁBILE, *a.* de câştigatu, de dobînditu.
GUADAGNÁRE. *v. a.* a câştiga, a agonisi, a căpâta, a dobîndi, a folosi, a profita, a avantagia. a înnăinta. a învăţa; a merita; — *guadagnare alcuno,* a trage pe cineva în partida sa; a lu cumpâra.
GUADAGNATÓRE, *m.* celu ce câştigâ, ce dobîndeşte.
GUADAGNERÍA, *f.* câştigu. folosu, avantagiu nelegiuitu.
GUADAGNÉVOLE, *a.* folositoru, utilu, care dă câştigu bunu.
GUADÁGNO, *m.* câştigu. utilitate, avantagiu, profitu, folosu, agoniseală, agonisire, căpătare, înnăintare; — *mandar le bestie a guadagno,* a trimite animalele a se împârechia.
GUADAGNÙZZO, *m.* câştigu micu, neînsemnatu.
GUADÁRE, *v. a.* a vâdui, a trece prin vadu de la o margine la alta.
GUÁDO, *m.* vadu; isatisă (plantâ coloritoare).
GUADÓSO, *a.* care se poate vâdui, trece prin vadu.
GUÁI, *m.* vâetu. vâcturâ. schilâire; — *interiez.* vai!
GUAIÁCO, *m.* leminu de fernabucu.
GUAÍME, *m.* otavâ, earbâ care creşte în urma cositului.
GUAÍNA, *f.* teacâ de cuţitu, de sabie s. c. l. cutie.
GUAINÁIO. *m.* meşteru de teci, de cutii, tecaru. cutieru.
GUAINÉLLA. *f.* rută (o plantă).
GUÁIO, *m.* schilâire, vâitare, urletu; râstrişte, nevoe. neajunsu. nenorocire, dificultate, belea.
GUAIOLÁRE, *v. n.* a schilăi; a se văeta.
GUAÍRE, *v. n.* a schilâi, a urla; a se văeta, a chiui.
GUALCÁRE, *v. a.* a face, a bate, a învăli sumani, postavu, aba la piuă.
GUALCHIÉRA, *f.* piuă, maşină, teascu de făcutu. de bătutu, de învalitu sumani, postavu.
GUALCHIERÁIO, *m.* pioaru.
GUALCÍRE, *v. a.* a cocoloşi, a mototoli, a turti, a strica.
GUALDÁNA, *f.* trupă, ceată de oameni înarmaţi.
GUALDRÁPPA, *f.* arşa, cioltaru.
GUANÁCO, *m.* unu animalu peruvianu, guanacu.
GUÁNCIA, *f.* buca obrazului.
GUANCIÁLE, *m.* pernă, căpătâiu.
GUANCIÁTA, *f.* palmă, fleaşcă.
GUANCIÓNE, *m.* palmă, pălmuire.
GUÁNO, *m.* unu felu de îngrăşâturâ, gâinaţu.
GUANTÁIO. *m.* mănuşaru, făcătoru de mănuşi.
GUANTIÉRA. *f.* discu. teasu. taleru.
GUÁNTO. *m.* mănuşă; — *mandare il guanto, gettare il guanto,* a provoca. a chiema pe cineva la duelu.
GUÁRDA. *f.* gardă.
GUARDABOSCHI, *m.* pâduraru, gardianu de pâduri.
GUARDACÁCCIA, *m.* îngrijitoru de vânatu.
GUARDACÓRPO, *m.* gardă pentru persoana domnitorului.
GUARDACÓSTE, *m. e f.* păzitoru de ţărmi; nave de resbelu care serveşte spre paza ţărmiloru.
GUARDACUÓRE, *m.* unu felu de haină care ajunge până la genuchie şi prin care se stringe trupulu.
GUARDADÓNNA. *f.* îngrijitoare de femei lăcuze.
GUARDAFÉSTE, *m.* celu ce păzeşte cu mare esactitate toate serbătorile; ipocritu, cucernicu mîncinosu.
GUARDAMÁCCHIE. *m.* piedică, bucăţică de metalu sub piedica unei arme de focu spre a opri să nu se sloboază atingându-o ceva.
GUARDAMAGAZZÌNI. *m.* păzitoru de magazii.
GUARDAMÁNO *m.* streajă la mânunchiulu sâbii.
GUARDAMENTO, *m.* căutare, privire; îngrijire, păzire; păstrătore, loculu unde se păstrează ceva.
GUARDANFÁNTE, GUARDINFÁNTE, *m.* unu felu de malacovu, de fustă. spre a unfla rochiile.
GUARDANIDÌO, *m.* cuibaru, ou ce se pune într'unu cuibu ca să oaoă gâinile.
GUARDAPORTÓNI, *m.* portaru.
GUARDÁRE, *v. a.* a privi. a se uita, a căuta; a se afla în dreptu, în faţă; a ecsamina, a cerceta; a îngriji, a păzi; a observa, a păstra; a conserva; — *guardarsi,* a se privi, a se uita pe sine; a se feri; a lua aminte. a lua în băgare de seamă; a aştepta; a se cauta. a îngriji de sine; — *Dio guardi.* Doamne fereşte!
GUARDARÓBA, *f.* garderobă. gardiropu. loculu unde se pune hainele; — *m.* îngrijitoru de haine.
GUARDASIGÌLLI, *m.* păzitorulu sigilului. ministrulu căruia s'a încredinţatu pecetea Statului.
GUARDATÓRE, *m.* privitoru; păzitoru, îngrijitoru, păstrătoru, gardianu.
GUARDATURA, *f.* căutatura, priveală.
GUARDAVIVÁNDE, *m.* dulapu de păstratu bucate.

Digitized by Google

GUÁRDIA, *f.* gardâ, veghiere, priveghiere, îngrijire, păstrare, pazâ, strejuire, apărare, ocrotire, custodie, protecțiune; streajâ la mânunchiulu sâbii; gardianu, gardistu, custodiu, strejaru, păzitoru, păstrătoru, apărătoru, protectoru, ocrotitoru, conservatoru, îngrijitoru; sentinelâ; — *corpo di guardia*, streajâ, obachtâ; — *stare in guardia*, a se feri, a fi cu bâgare de seamâ; — *fare la guardia*, a strejui; a aștepta, a păzi, a pîndi.

GUARDIANÁTO, *m.* guardianatu, demnitatea unui guardianu, timpulu câtu ține funcțiunea lui.

GUARDIÁNO, *m.* gardianu, custodiu, păzitoru, îngrijitoru; guardianu, superioru la unu conventu, la o comunitate călugarească.

GUARDINFÂNTE, *m.* unu felu de malacovu.

GUARDÍNGO, *a.* circunspectu, prudentu, bâgătoru de seamâ, discretu, înțeleptu.

GUÁRDO, *m.* uitare, vedere, căutare; căutătură, privelâ, aruncătură de ochi.

GUARENTÍGIA, GUARENTÍA, *f.* garanție, chiezâșie, asigurare, siguranță, încredințare, protecțiune.

GUARENTÍRE, GUARANTÍRE, *v. a.* a garanta, a chezâșui, a asigura, a încredința, a promite; a apăra; a scăpa.

GUÁRI, *avv.* multu; — *non ha guari*, acumu, nu de multu.

GUARÍBILE, *a.* sanabilu, ce se poate vindeca, tâmâdui, lecui, vindecăciosu, tâmaduiciosu.

GUARIGIÓNE, *f.* sânătoșare, însănătoșare, vindecare, tâmâduire, lecuire, îndreptare după o maladie.

GUARÍRE, *v. a.* a însănătoșa, a vindeca, a tâmadui, a lecui, a scăpa pe cineva de o maladie; — *v. n.* a se însănătoșa, a se vindeca, a se tâmâdui.

GUARNÁCCA, GUARNÁCCIA, *f.* unu felu de hainâ lungâ.

GUARNELLO, *m.* unu felu de materie de ață și de bumbacu; o hainâ femeiască făcută de această materie.

GUARNIGIÓNE, GUERNIGIÓNE, *f.* garnisonâ, oștire așezată undeva pentru apărare, pentru a ține liniștea; loculu unde se aflâ o garnisonâ; garniturâ.

GUARNIMÉNTO, *m.* garnimentu, garnisire; gătire, căpuire, împodobire, înzestrare cu toate cele trebuincioase; gătealâ, garniturâ; toate lucrurile trebuincioase la o cetate pentru apărare.

GUARNÍRE, *v. a.* a garnisi, a împodobi, a gâti; a căpui cu toate cele trebuincioase; a întări.

GUARNITÚRA, *f.* garnisire, gătire; garniturâ.

GUARNIZIÓNE, *f.* garnițiune, garniturâ, gătealâ.

GUASCHERÍNO, *m.* pasere tinără, puișoru.

GUASCONÁTA, *f.* gasconadâ, fanfaronadâ, palavrâ.

GUASCÓNE, *m.* Gasconu; fanfaronu, palavragiu.

GUASTÁDA, *f.* carafâ.

GUASTAMÉNTO, *m.* stricare, alterare, pocire, prăpădire, putrezire; desființare, disolvare, odorojire.

GUASTAMESTIÉRI, GUASTALÁRTE, *m.* meșteru-stricâ, lucrătoru de haimana, meșteru prostu, cârpaciu.

GUASTÁRE, *v. a.* a strica, a altera, a poci, a amesteca, a prăpădi, a desființa, a ruina, a dârâma; — *guastarsi*, a se putrezi; — *guastar l' uova nel paniere*, a nimici, a zădârnici proiectele altuia.

GUASTATÓRE, *m.* stricătoru, pocitoru, prăpăditoru, risipitoru, coruptoru; dârâmătoru.

GUASTATÚRA, *f.* stricare, pocire, prăpădire.

GUASTO, *m.* stricăciune, pagubâ, vătămare, ruină, prăpădenie, râvășire, pustiire; — *a.* stricatu, pocitu, alteratu, coruptu, putrezitu, prăpăditu, pustiitu, râvășitu, ruinatu, vătămatu.

GUATAMÉNTO, *m.* privire, uitare, căutare.

GUATÁRE, *v. a.* a privi, a se uita, a căuta; a se uita cu fricâ, cu mirare; a privi cu mânie, cu despreț; — *guatar di traverso*, a se uita la cineva chiorîșu.

GUATATÚRA, *f.* căutătură, uitare, privelâ, chipu de a căuta, de a se uita, de a privi.

GUÁTTERO, *m.* cuptâ, rindașu, învățăcelu de bucătărie.

GUATTÍRE, *v. n.* a urla, a lătra; a schilâi.

GUÁZZA, *f.* roaâ.

GUAZZABUGLIÁRE, *v. a. e n.* a învălmăși, a încurca.

GUAZZABÚGLIO, *m.* învălmășeală, amestecătură, încurcătură, confusiune, intrigi.

GUAZZAMÉNTO, *m.* clătire, clătealâ, clătitură.

GUAZZÁRE, *v. a.* a clăti; a vădui; — *v. n.* a se cl tina; — *guazzare un cavallo*, a bâga unu calu în riu, și a lu preumbla spre a lu spăla și a lu răcori.

GUAZZATÓIO, *m.* locu unde preumblă cineva animalele în apâ spre a le răcori, adăpătoare.

GUAZZÉTTO, *m.* ragu, iahnie.

GUÁZZO, *m.* vadu; fleșcâialâ; picturâ cu apâ.

GUAZZÓSO, *a.* moale, fleșcâitu, aposu.

GÚCCHIA, *f.* acu.

GUELFEGGIÁRE, *v. n.* a ține cu partida guelfiloru.

GUELFÍSMO, *m.* guelfismu, partida guelfiloru.

GUÉLFO, *m.* guelfu, partisanu alu Papiloru în evulu meziu.

GUÉRCIO, *a.* ciacîru; chioru.

GUERNIGIÓNE, *f.* garnisonâ; garniturâ.

GUERNIMÉNTO, *m.* garnimentu, garnire, gătire.

GUERNÍRE, *v. a.* a garnisi, a gâti; a întări, a aprovisiona.

GUERNIZIÓNE, *f.* garnițiune, garniturâ, gătealâ.

GUÉRRA, *f.* resbelu, râsboiu, guerâ; luptâ, bătâlie; ceartâ, gîlceavâ; artea resbelului; — *guerra minuta, guerricciuola*, râsboiu prin cete, prin pârți; — *a guerra finita*, trecîndu totu prin focu și prin sabie; — *a guerra rotta*, fârâ regulâ, fârâ măsurâ.

GUERREGGÉVOLE, *a.* aptu, făcutu pentru resbelu.

GUERREGGIAMÉNTO, *m.* râsboire, luptare.

GUERREGGIÁRE, *v. a. e n.* a râsboi, a face, a purta resbelu.

GUERREGGIATÓRE, *m.* râsboitoru, râsboinicu, resbelâtoru.

GUERRÉSCO, *a.* resbelnicu, alu resbelului.

GUERRIÁRE, *v. n.* a râsboi, a se râsboi, a se lupta.

GUERRIÉRE, GUERRIÉRO, *m.* râsboitoru, râsboinicu, resbelâtoru, ostașu, soldatu, viteazu, luptâtoru.

GUERRIÉRO, *a.* resboinicu, resbelnicu, bătâiosu.

GUFÁRE, *v. a.* a batjocuri, a lua în risu.

GUFEGGIÁRE, *v. n.* a striga ca buhna, cucoveica.

GÚFO, *m.* buhnâ, bufniță, cucoveicâ; unu felu de blanâ; — *esser gufo, rimanere il gufo*, a deveni batjocura altora, a se face de risu.

Digitized by Google

GÚGLIA, *f.* unu felu de obeliscu, de piramidă.
GUGLIÁTA, AGUGLIÁTA, *f.* firu de aţâ, de lână, sau de matâsă atîtu de lungu câtu trebue sâ se pue odată în acu.
GUÍDA, *f.* câlâuzu, conductoru; arâtâtoru, povâţuitoru, învâţâtoru; şinâ la o cale feratâ.
GUIDAIUÓLO, *m.* câine ducâtoru, animalulu dintr'o turmâ în urma câruia mergu şi celelalte animale.
GUIDALÉSCO, *m.* ranâ.
GUIDAMÉNTO, *m.* câlâuzire, conducere, însoţire, mânare, povâţuire, cârmuire, îndreptare.
GUIDAPÓPOLO, *m.* tribunu, demagogu.
GUIDÁRE, *v. a*, a câlâuzi, a conduce, a însoţi, a mâna, a povâţui, a cârmui, a guverna, a îndrepta; a ecsecuta, a sâvîrşi.
GUIDARMÉNTI, *m.* pastoru, ciobanu.
GUIDATÓRE, *m.* ducâtoru, mînatoru, vezeteu, surugiu.
GUIDERDONAMÉNTO, *m.* resplâtire, remunerare.
GUIDERDONÁRE, *v. a.* a premia, a resplâti, a remunera, a recompensa.
GUIDERDONATÓRE, *m.* resplâtitoru, remuneratoru.
GUIDERDÓNE, *m.* resplatâ, remunerare, premiu.
GUIDÓNE, *m.* berbantu, hoţu, ştrengaru, craiu.
GUIDONERÍA, *f.* berbânţie, blestemâţie, hoţie, crâilîcu, ştrengârie.
GUÍGGIA, *f.* câputa pantofului.
GUÍNDOLO, *m.* vîrtelniţâ, râschitoru, sucalâ.
GUINZÁGLIO, *m.* sfoarâ, curea de care se ducu câini legaţi.
GUIRMINÉLLA, GHERMINÉLLA, *f.* scamatorie.
GUÍSA, *f.* chipu, felu, modu, manierâ; — *a guisa, in guisa*, ca, în formâ de; — *ad ogni guisa*, orîcumu.
GUITTERÍA, *f.* scârnâvie, soioşie, imoşie, calicie.
GUÍTTO, *a.* scârnavu, soiosu, imosu, murdaru, calicu.
GUIZZAMÉNTO, *m.* svîrcolire, mişcare cu iuţeală într'o parte şi într'alta, clătinare, sâltare, fiţeire.
GUIZZÁRE, *v. n.* a se svîrcoli, a se desbate, a sâlta, a se clătina, a se mişca cu iuţeală într'o parte şi într'alta, a se mişca neîncetu, a nu se astîmpâra.
GUÍZZO, *m.* svîrcoalâ, svîrcolire, sâltâturâ; — *a.* veştedu, sbîrcitu, fleciuitu, fleşcâitu.
GÚRGITE, *m.* volburâ, vîrteju, abisu.
GÚSCIO, *m.* coajâ, scoarţâ, scoicâ, pâstare, poşchiţâ, teaca, hospâ; discu de cumpânâ; luntriţâ.
GUSTÁBILE, *a.* gustabilu, care se poate gusta.
GUSTAMÉNTO, *m.* fapta de a gusta, de a simţi, de a i plâcea cuiva unu lucru, gustare.
GUSTÁRE, *v. a.* a gusta, a simţi gustu, a simţi unu lucru, a se bucura, a se folosi de dinsulu, a i plâcea cuiva unu lucru, a afla c.-este plâcutu.
GUSTATIVO, *a.* care are facultatea de a gusta, de a simţi gustu, gustativu.
GUSTATÓRE, *m.* gustâtoru, care simte gustulu ce are unu lucru.
GUSTÉVOLE, *a.* plâcutu la gustu, gustosu.
GÚSTO, *m.* gustu, şmacu; cercare; poftâ, bucurie, plâcere, desfâtare, simţimintulu plâcutu ce are cineva de unu lucru; aplecare, pornire; maniera cu care este fâcutu unu lucru, caracteru particularu alu unui opu, alu unui autoru, alu unui artistu; bunulu gustu, elegantâ; — *incontrare il gusto di taluno*, a i plâcea cuiva.
GUSTOSAMÉNTE, *avv.* cu gustu, cu plâcere, cu poftâ.
GUSTÓSO, *a.* gustosu, plâcutu, deliciosu, desfâtâciosu.
GÚTTO, *m.* vasu micu cu gîtu din care se dâ de beutu copiiloru sau bolnaviloru.
GUTTURÁLE, *a.* guturalu, care se pronunţâ din gîtu.

H.

H, *f.* he, litera II.
HALLERIÁNO, *a.* halerianu, relativu la sistema medicalâ a lui Haller.
HÁLO, *m.* cercâlamulu luminosu ce se vede câteodatâ împrejurulu steleloru şi mai cu seamâ împrejurulu soarelui şi alu lunei.
HÁRA, *f.* porcârie, staulu, ocolu de porci.
HARÉM, HARÉMME, *m.* haremu.
HI, *interiez.* fui! ruşine!
HIERÁCIA, *f.* unu felu de lâptucâ sâlbaticâ, hieracie.
HO, HU, *interiez.* bre!
HUI, *interiez.* aoleo!

Digitized by Google

I.

I, *f.* i. a trea vocală a alfabetului.

IÁCARA, *f.* unu felu de danţu spaniolescu. iacară.

IACHÉTTO, *m.* iachtu, mica nave engleseascá care merge cu vele şi cu lopeţi.

IACÍNTO, *m.* iacintu, iacintă, zambilă.

IACULATÓRIA, *f.* iaculatoria, rugăciune scurtă şi fierbinte.

IÁCULO, *m.* unu felu de dardă.

IALÁPPA, GIALÁPPA, *f.* ialapu, noptiţă (plantă).

IALÍNO, *a.* în faţa sticlei; transparentu.

IÁMBICO, *a.* iambicu, alcătuitu din iambi.

IÁMBO, *m.* iambu. picioru de versu latinescu sau grecescu compusu de o silabă lungă şi una scurtă.

IATO, *m.* hiatu, cacofonie produsă prin întîlnirea neplăcută a doă vocale.

IATTÁNZA, *f.* fală. înginfare, trufie, lăudăroşie.

IATTURA, *f.* perdere. pagubă, vătămare, daună.

IBÉRNO, *a.* ernaticu, ernescu, de iarnă, de earnă.

ÍBI, ÍBIDE, *m.* ibisu (o pasere).

IBRIDÍSMO, *m.* ibridismu, bastardie.

IBRIDO, *a.* ibridu, bastardu.

ICNEUMÓNE, *m.* ichneumonu (cuadrupedu).

ICNOGRAFÍA, *f.* ichnografie. planulu unui edificiu.

ICNOGRÁFICO, *a.* ichnograficu, relativu la ichnografie.

ICONOCLÁSTA, *m.* iconoclastu, spărgătoru de icoane.

ICONOGRAFÍA, *f.* iconografie, descrierea icoaneloru şi a pic uriloru relative la monumentele rămase din vechime.

ICONOGRÁFICO, *a.* iconograficu, de iconografie.

ICONOLOGÍA, *f.* iconologie, interpretaţiunea icoaneloru, a monumenteloru rămase din vechime.

ICONOLÓGICO, *a.* iconologicu, relativu la iconologie.

ICÓRE, *m* serositate.

IDÁLGO, *m.* idalgu, nobilu spaniolu care se trage din creştinii cei vechi fără nici o amestecare cu sângele Mauriloru sau Evreiloru.

IDÁTIDE, *f.* unu felu de unflătură plină de o materie seroasă, idatigu.

IDDIO, *m.* Dumnezeu, Zeu.

IDÉA, *f.* idee, noţiune, închipuire; memorie. imaginaţiune; modelu, tipu, schiţă, isvodu; opiniune; fantasie; proiectu; născocire, plăsmuire.

IDEÁLE, *a.* idealu; închipuitu; chimericu, fantasticu.

IDEALÍSMO, *m.* idealismu, o sistemă filosofică.

IDEALÍSTA, *m.* idealistu, partisanu alu idealismului.

IDEALITÀ, *f.* idealitate, starea ideală, principiulu idealu.

IDEALIZZÁRE, *v. a.* a idealiza, a face idealu.

IDEÁRE, *v. a.* a imagina, a închipui, a născoci.

IDENTICAMÉNTE, *avv.* identiceşte.

IDENTICITÀ, *f.* identicitate.

IDÉNTICO, *a.* identicu, asemenea, acelaşi cu altulu.

IDENTIFICÁRE, *v. a.* a identifica, a asemăna, a coprinde sub aceeaşi idee; — *identificarsi*, a se identifica cu altulu, a se pătrunde de simţimentele lui.

IDENTITÀ, *f.* identitate, asemănare, potrivire.

IDEOLOGÍA, *f.* ideologie. ştiinţa ideiloru, despre idei.

IDEOLÓGICO, *a.* ideologicu, de ideologie.

IDEÓLOGO, *m.* ideologu, versatu în ideologie; omu cu idei chimerice sau prea abstracte şi neaplicabile.

IDI, *m. pl.* ide, a 15 a zi din lunile lui Martiu, Maiu, Juliu şi Octobre, şi a 13-a din cele alte luni după calindarulu Romaniloru celoru vechi.

IDILLIÁNTE, *m.* celu ce compune idiliuri, idiliantu.

IDÍLLIO, IDÍLIO, *m.* idiliu. unu felu de poesie pastorală.

IDIOLÁTRO, *m.* egoistu, siniubitoru.

IDIÓMA, *m.* idiomă, limbagiulu unei naţiuni.

IDIOMÁTICO, *a.* idiomaticu, relativu la idiomă.

IDIÓTA, *m.* idiotu, prostu, neghiobu, ignorantu.

IDIOTÁGGINE, *f.* sminteală, stupiditate, prostie.

IDIOTÍSMO, *m.* idiotismu, manieră, locuţiune particulară a unei limbi şi care se abate dela regulele gramaticei generale.

IDIOTIZZÁRE, *v. n.* a idiotiza, a întrebuinţa idiotisme.

IDOLÁTRA, *m.* idolatru, păgânu.

IDOLATRÁRE, IDOLÁRE, *v. a.* a idolatra, a idolatrisi, a se închina la idoli; a onora, a iubi, a cinsti peste măsură, fără cumpetu

IDOLATRÍA, *f.* idolatrie. cultu alu idoliloru; amoru desordinatu, escesivu.

IDOLÁTRICO, *a.* idolatricu, păgânescu.

IDOLO, *m.* idolu, zeitate mincinoasă, falsă divinitate; imagine a unei divinităţi mincinoase; obiectulu pe care cineva lu iubeşte peste măsură, cu escesu.

IDONEITÀ, *f.* idoneitate, aptitudine, capacitate, abilitate, iscusinţă, dispositiune naturală.

Digitized by Google

IDÓNEO, *a.* idoneu, capabilu, abilu, aptu, iscusitu.

ÍDRA, *f.* idrâ, unu felu de şerpe; bâlauru, şerpe fabulosu cu şapte capete; o constelaţiune a emisferului meridionalu; râu care renaşte cu câtu cineva se sileşte de a lu stirpi.

IDRARGÍRO, *m.* idrargiru, mercuriu, argintu viu.

IDRAÚLICA, *f.* idraulică, ştiinţa de a înnâlţa, de a potrivi şi de a conduce apele.

IDRÁULICO, *a.* idraulicu, relativu la idraulică; — *s. m.* celu ce este versatu în idraulică; ingineru idraulicu.

ÍDRIA, *f.* idriă, unu felu de urcioru de pâstratu apâ.

IDROCÉFALO, *m.* idrocefalu (o maladie).

IDROFOBÍA, *f.* idrofobie, turbare.

IDRÓFOBO, *a. e s. m.* idrofobu, turbatu.

IDRÓGENE, IDRÓGENO, *m.* idrogenu, principiu generatoru alu apei.

IDROGRAFÍA, *f.* idrografie, descriptiunea apeloru, a riuriloru, a mâriloru s. c. l.; artea de a naviga.

IDROGRÁFICO, *a.* idrograficu, de idrografie.

IDRÓGRAFO, *m.* idrografu, versatu în idrografie.

IDROLOGÍA, *f.* idrologie, tractatu asupra apeloru.

IDROMANZÍA, *f.* idromanţie, divinaţiune, prezicere. ghicire prin mijloculu apei.

IDROMÉLE, *m.* idromelu, miedu. mustu.

IDROMETRÍA, *f.* idrometrie, ştiinţa apeloru.

IDRÓMETRO, *m.* idrometru, instrumentu spre a mâsura greutatea, puterea şi celelalte proprietăţi ale liciziloru.

IDROPATÍA. *f.* idropatie, o sistemă de medicină.

IDROPÁTICO, *a.* idropaticu, de idropatie.

IDROPICÁRE, *v. n.* a deveni idropicu.

IDRÓPICO, *a.* idropicu, pâtimaşu de idropisie.

IDROPISÍA. *f.* idropisie, idropică (o maladie).

IDROSTÁTICA, *f.* idrostatică, teoria ecuilibriului liciziloru şi gazeloru.

IÉNA, *f.* ienă (cuadrupedu).

IERACÍTE, *f.* ieracitu (o piatră preţioasă).

IERARCHÍA, *f.* ierarchie.

IÉRI. *avv.* ieri; — *ierlaltro,* alaltăieri; — *iermattina,* ieri de demineaţă; — *iersera,* ieri seară.

IEROGLIFICAMÉNTE. *avv.* ieroglificeşte, prin ieroglife.

IGIÉNE, *f.* igienă, partea medicinei care are de obiectu conservaţiunea sănătăţii.

IGIÉNICO, *a.* igienicu, relativu la igienă.

IGNÁRO, *a.* care nu ştie, neştiutoru, ignorantu.

IGNATÓNE, *m.* mâncaciu; omu de nimicu.

IGNÁVIA, *f.* pigriţie, lene, trîndâvie, mârşâvie.

IGNÁVO, *a.* pigru, leneşu, trîndavu, desmâţatu, mârşavu.

IGNEO, *a.* de focu, înfocatu, arzătoru, aprinsu.

IGNÍCOLO, *m.* adoratoru alu focului.

IGNÍPERO, *a.* aducătoru de focu. înfocatu, înflăcâratu.

IGNÍVOMO, *a.* care scuipă, varsă, aruncă focu.

IGNIZIÓNE, *f.* igniţiune, starea unui corpu când se mistueşte prin focu sau când este roşitu prin lucrarea acestui elementu.

IGNÓBILE, *a.* nenobilu, plebeu. mojicu, prostu.

IGNOBILITÁRE, *v. a.* a prosti, a degrada, a înjosi, a avili.

IGNOBILITÀ, *f.* condiţiune nenobilă; prostie, ticăloşie, abjecţiune, baseţă, stare demnă de dispreţu.

IGNOMINIA, *f.* ignominie, infamie, desonoare mare.

IGNOMINIÓSO, *a.* ignominiosu, infamu, desonoratu.

IGNORÁBILE, *a.* ignorabilu, care se poate ignora.

IGNORANTÁGGINE, *f.* ignoranţă inescusabilă şi demnă de defaimă.

IGNORÁNTE, *a.* ignorantu, neînvăţatu, neştiutoru, prostu, care nu ştie nimicu.

IGNORÁNZA, *f.* ignoranţă, neştiinţă, neînvăţătură, prostie, lipsă de cunoştinţă sau de instrucţiune.

IGNORÁRE. *v. a.* a ignora, a nu şti, a nu cunoaşte; a nu fi încunoştinţatu despre ceva.

IGNÓTO. *a.* necunoscutu, ignoratu, neştiutu.

IGNUDÁRE, *v. a.* a despoia. a goli, a desbrăca.

IGNUDITÀ, *f.* nuditate, goliciune.

IGNÚDO, *a.* nudu, golu, desbrăcatu, desvălitu. descoperitu; lipsitu de toate cele trebuincioase.

IGROMETRÍA, *f.* igrometrie, ştiinţă spre a determina starea umidităţii sau a uscăciunei aerului.

IGRÓMETRO, *m.* igrometru, instrumentu spre a mâsura umiditatea sau uscăciunea aerului.

IH, *interiez.* fui! ruşine!

IL, *art.* lu. ilu; — *pron. pers.* îlu, lu, pe elu; pe aceasta.

ILARE, *a.* ilaru, veselu, voiosu, seninu.

ILARITÀ, *f.* ilaritate, veselie, voioşie, serenitate.

ILÍADE, *f.* Iliadă, poemă epică a lui Omeru.

ÍLICE, *m.* unu felu de ştejaru.

ILLACRIMÁBILE, *a.* care nu este demnu de a fi plânsu; incapabilu de a plange, de a lăcrima.

ILLAIDÍRE. *v. a.* a minji, a păngări. a contamina, a strica, a desfigura. a poci.

ILLANGUIDIMÉNTO, *m.* lâncezire. sfîrşire. topire.

ILLANGUIDÍRE, *v. n.* a se lâncezi, a se sfîrşi, a se topi.

ILLAQUEÁRE, *v. a.* a prinde în laţuri.

ILLASCIVÍRE, *v. n.* a deveni. a se face lascivu. desfrînatu.

ILLATÍVO. *a.* ilativu, care serveşte spre a scoate o urmare. spre a trage o consecinţă, o ilaţiune.

ILLAUDÁBILE, *a.* ilaudabilu, nelăudabilu, nedemnu de laudă, care nu are nimicu de lăudatu.

ILLAZIÓNE, *f.* ilaţiune. consecuenţă, conclusiune.

ILLÉCEBRA. *f.* momeală, atracţiune. laţuri, curse.

ILLECEBRÓSO, *a.* momitoru, plinu de atracţiune, de nuri, amăgitoru, atrăgătoru, seducătoru.

ILLECITAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu ilicitu, neiertatu, nelegiuitu, imoralu. opritu.

ILLÉCITO, *a.* ilicitu, neiertatu, opritu, imoralu.

ILLEGÁLE, *a.* ilegalu. contra legii.

ILLEGGIADRÍRE, *v. a.* a înfrumuseţa, a orna, a face mai elegantu, mai graţiosu, mai plăcutu.

ILLEGITTIMITÀ, *f.* ilegitimitate, nepravilnicie.

ILLEGÍTTIMO, *a.* ilegitimu, nepravilnicu, nele-

Digitized by Google

giuitu, nedreptu, ilegalu; bastardu, din flori (copilu).

ILLESIÓNE. *f.* neatingere, nerânire, nepipâire.

ILLÉSO, *a.* neatinsu, nepipâitu, nelovitu, nerânitu, nevătămatu, nestricatu, întregu, scăpatu.

ILLETTERÁTO, *a.* iliteratu, ignorantu, neinvățatu; care nu cunoaște literatură.

ILLIBATEZZA, *f.* puritate, curățenie, întregime, nevinovăție, inocență, integritate, probitate, virtute, nebîntuire, nevătămare.

ILLIBÁTO, *a.* intactu, curatu, nevinovatu, virtuosu, fără prihană, nevătămatu, integru, nebîntuitu.

ILLIBERÁLE, *a.* iliberalu, neliberalu, servilu, fără liberalitate; — *arti illiberali*, artile mechanice.

ILLIMITÁTO, *a.* ilimitatu, nemărginitu, fără limite.

ILLIMITAZIÓNE, *f.* nemărginire, lipsă de limite.

ILLIQUIDÍRE, *v. n.* a se topi, a deveni lichidu.

ILLÍQUIDO, *a.* nelicuidu; nelămuritu, necuratu, nehotăritu, neistovitu (se zice despre o treabă, despre o socoteală).

ILLITIGIÓSO, *a.* incontrastabilu, necontestatu, netăgăduitu.

ILLIVIDÍRE, *v. a.* a învinătăți, a face lividu.

ILLODÁBILE, *a.* nelăudabilu, nedemnu de laudă.

ILLÓGICO, *a.* ilogicu, nelogicu, neconsecuentu.

ILLÚDERE, *v. a.* a zădărnici, a înșela, a amăgi, a ilusiona; — *illudersi*, a se ilusiona, a se amăgi, a năluci.

ILLUMINAMÉNTO, *m.* luminare, iluminare, luminâ, lucire, strălucire; învățătură.

ILLUMINÁRE, *v. a.* a lumina, a ilumina, a învăța, a deștepta spiritulu, a face pe cineva să cunoască ceva.

ILLUMINATÍVO, *a.* iluminativu, ce are puterea de a lumina.

ILLUMINATÓRE, *m.* iluminatoru, luminătoru.

ILLUMINAZIÓNE, *f.* iluminațiune, revărsare de luminâ, luminațiune și focuri ce se facu cu ocasiunea unei veselii; luminâ estraordinară ce revarsă câteodată Dumnezeu în inimele unoru oameni.

ILLUMINÍSMO, *m.* iluminismu.

ILLUMINÍSTA, *m.* iluministu.

ILLUSIÓNE, *f.* ilusiune, nălucire, amăgire, părere mincinoasă, utopie, chimeră, fantasmă, visu.

ILLÚSO, *a.* ilusionatu, zădărnicitu, nălucitu, amăgitu.

ILLUSÓRE, *m.* amăgitoru, înșelătoru; batjocoritoru.

ILLUSÓRIO, *a.* ilusoriu, zădarnicu, chimericu, fantasticu, greșitu; inutilu, fără nici unu efectu.

ILLUSTRAMÉNTO, *m.* ilustrare, slăvire; tălmăcire, deslușire, esplicare.

ILLUSTRÁRE, *v. a.* a ilustra, a da lustru, splendoare, a slăvi, a face ilustru; a deslușî, a lumina, a esplica.

ILLUSTRATÓRE, *m.* esplicatoru, deslușitoru, ilustratoru.

ILLUSTRAZIÓNE, *f.* ilustrațiune, deslușire, esplicare.

ILLÚSTRE, *a.* ilustru, celebru, renumitu, vestitu, însemnatu prin noblețâ, prin merite.

ILLUSTRÉZZA, *f.* splendoare, strălucire; noblețâ, însemnătate, celebritate, renume.

ILLUSTRÍSSIMO, *a.* ilustrisimu, titlu de onoare.

ILLÚVIE, *f.* scărnăvie, spurcăciune, soioșie, mârșevie.

ILLUVIÓNE, *f.* înnecăciune, înundare, revărsare.

ILOTISMO, *m.* ilotismu, condițiunea iloților la Spartanii vechi; stare proastă și ticâloasă asemenea cu starea iloților.

ILÓTO, ELÓTO, *m.* ilotu, nume ce dau Lacedemonienii robiloru loru; omu prostu și ticâlosu.

IMAGINATÍVA, *f.* imaginativă, imaginațiune, fantasie.

IMAGINAZIÓNE, *f.* imaginațiune, idee, gându.

IMÁGINE, *f.* imagine, înfățișare, închipuire.

IMAGINÓSO, *a.* imaginativu, născocitoru.

IMÁNO, *m.* imanu, preotu la mahometani.

IMBACCÁRSI, *v. n.* a se îmbăta.

IMBACUCCÁRE, *v. a.* a înmămâia, a învăli, a îmbrobodi fața, a pune tichie, gugiu, învălitură pe capu.

IMBAGNÁRE, *v. a.* a spăla, a scălda, a muia.

IMBALCONÁTA (ROSA), unu felu de rosă.

IMBALDANZIRE, *v. n.* a îndrăsni, a se face îndrăsnețu, impertinentu, arogantu, a se semeți.

IMBALDÍRE, *v. n.* a se încoragia, a se îmbărbăți, a îndrăsni, a se semeți.

IMBALLÁGGIO, *m.* împachetare, lucrarea de a face pachete, teancuri de marfă, imbalagiu; plată pentru imbalagiu.

IMBALLÁRE, *v. a.* a împacheta, a înfășura, a face pachete, legături, teancuri de marfă, a imbala.

IMBALLATÓRE, *m.* care strînge, leagă, împachetează, face legături, pachete, teancuri de marfă.

IMBALORDÍRE, *v. a.* e *n.* a ameți, a năuci, a uimi.

IMBALSAMÁRE, *v. a.* a îmbălsămi; a umplea de mirosu plăcutu.

IMBALSAMAZIÓNE, *f.* îmbălsămire.

IMBALSAMÍRE, *v. n.* a se face, a deveni balsamu.

IMBAMBACCOLÁRSI, *v. n.* a și învăli, a îmbrobodi fața.

IMBAMBAGELLÁTO, *a.* moale, afemeiatu.

IMBAMBAGIÁRE, *v. a.* a umplea, a căptuși cu bumbacu.

IMBAMBOLÁRE, *v. n.* a vârsa lăcrămi; — *v. a.* a face pe cineva să varse lăcrămi, a înduioșa.

IMBAMBOLÍRE, *v. n.* a deveni copilu, a face copilării.

IMBANDIERÁTO, *a.* ornatu, gătitu cu bandiere.

IMBANDIGIÓNE, *f.* felu de bucate; gătire, dregere de bucate.

IMBANDÍRE, *v. a.* a pregăti, a așeza, a drege bucate.

IMBANDITÓRE, *m.* celu ce drege, pregătește bucate.

IMBARAZZÁRE, *v. a.* a împiedica, a închide, a astupa drumulu; a turbura, a încurca, a ameți, a supăra, a îngreuia, a pricinui confusiune, a înfunda.

IMBARÁZZO, *m.* piedică; turburare, încurcare, zăpăcire, supărare, îngreuiere, confusiune, incertitudine, amețire.

IMBARAZZÓSO, *a.* greu, neodihnitoru, supărâtoru.

IMBARBARIMÉNTO, *m.* fapta de a deveni barbaru.

IMBARBARÍRE, *v. n.* a deveni barbaru, a se prosti.

IMBARBOGÍRE, *v. n.* a se afla în copilărie, a i se slăbi cuiva mintea din causa bătrîneței.

Digitized by Google

IMBARCADÓRE, *m.* imbarcaderu, debarcaderu, locu potrivitu pentru a încarca corăbiile.
IMBARCAMÉNTO, *m.* îmbârcare, îmbârcâmîntu.
IMBARCÁRE, *v. a.* a îmbarca, a pune în barcă, a încârca într'o corabie; — *imbarcarsi*, a se îmbarca, a intra într'o nave; — *imbarcarsi in una faccenda*, a se apuca de o întreprindere fără de a fi luatu măsurile trebuincioase pentru a isbuti.
IMBARCATÓRE, *m.* imbârcâtoru.
IMBARCAZIÓNE, *f.* imbarcațiune, îmbârcare.
IMBÁRCO, *m.* îmbârcâmîntu, îmbârcare.
IMBARDÁRE, *v. a.* a acoperi unu calu cu armatura sa, a lu înhâma; a linguși, a atrage, a momi.
IMBARRÁRE, *v. a.* a astupa, a închide o trecătoare, a împiedica, a stânjini, a opri.
IMBASAMÉNTO, *m.* basâ, răzimâtoare, pedestalu.
IMBASCIÁTA, AMBASCIÁTA, *f.* ambasadă; anunciu, veste.
IMBASTARDIMÉNTO, *m.* bastardire, degenerare, corcire.
IMBASTARDÍRE, *v. n.* a bastardi, a degenera, a se corci.
IMBASTIMÉNTO, *m.* însâilare.
IMBASTÍRE, *v. a.* a însâila, a prinde hainele cu ață mai nainte de a le coase cu temeiu.
IMBASTITÚRA, *f.* însâilare.
IMBÁSTO, *m.* samaru; sâmârare.
IMBÁTTERSI, *v. n.* a întâlni, a nimeri, a da preste ceva.
IMBAVAGLIÁRE, *v. a.* a îmmâmâia, a îmbrobodi fața.
IMBAVÁRE, *v. a.* a acoperi cu bale, a bâli.
IMBECCÁRE, *v. a.* a îmbuca, a pune cuiva vorbele în gură.
IMBECCÁTA, *f.* cuantitate de hrană ce o pasere poate să iea în pliscu; însuflare, îndemnu; — *pigliar l'imbeccata*, a se vinde, a se mitui.
IMBECCHERÁRE, *v. a.* a îmbuca; a mitui, a cumpăra; a înșela, a face pe cineva să creză niște lucruri neadevărate.
IMBECÍLLE, *a.* imbecilu, debilu, slabu, prostu, nerodu, neghiobu, smintitu, fără spiritu, hâbecitu, hâbâucu.
IMBECILLÍRE, *v. n.* a se slăbi, a se sminti, a se prosti, a deveni imbecilu, debilu, prostu, nerodu, neghiobu, bicisnicu.
IMBECILLITÀ, *f.* imbecilitate, debilitate, slăbiciune, smintealâ, prostie, nerozie, neghiobie, bicisnicie, hâbâucie.
IMBÉLLE, *a.* mișelu, fricosu, mâr avu, poltronu.
IMBELLETTAMÉNTO, *m.* sulimenire, spoire, dregere.
IMBELLETTÁRE, *v. a.* a sulimeni, a spoi, a drege, a da unu lustru mincinosu; — *imbellettarsi*, a se sulimeni, a se rumeni, a și pune dresu, rumenealâ pe față.
IMBELLÍRE, *v. a.* a înfrumuseța; — *v. n.* a deveni frumosu.
IMBENDÁRE, *v. a.* a lega, a strînge cu o legătură.
IMBENDATÚRA, *f.* legătură, fâșie, eșarpâ.
IMBERBE, *a.* imbarbu, fără barbă, foarte june.
IMBERCIÁRE, *v. a.* a nimeri.
IMBERCIATÓRE, *m.* nimeritoru, celu ce nimerește.
IMBÉRCIO, *m.* nimerire, nimerealâ, lovitură cu nimerealâ.
IMBERRETTÁRE, *v. a.* a acoperi (capulu) cu căciulâ.
IMBERTESCÁRE, *v. a.* a întâri cu parapeturi.
IMBERTONÁRSI, IMBERTONÍRSI, *v. n.* a se amoreza.
IMBESTIALÍRE, *v. n.* a deveni brutalu, a se îndobitoci; a se înfuria, a se îndîrci, a se îndrâci, a se înverșuna.
IMBESTIÁRE, *v. a.* a îndobitoci, a prosti, a face pe cineva să devie ca o bestie; — *v. n.* a trăi dobitocește.
IMBÉVERE, *v. a.* a suge în sine, a trage în sine, a absorbi; a face să sugă în sine, să se pătrunză, a uda, a muia, a adăpa; a însufla, a inspira.
IMBEVÚTO, *a.* adâpatu, umplutu, plinu, pătrunsu; — *imbevuto di buoni principi*, pătrunsu de bune principie.
IMBIACCÁRE, *v. a.* a pune dresu, a pune albu pe față.
IMBIACCÁTO, *a.* sulemenitu; prefăcutu; amăgitoru.
IMBIADÁTO, *a.* semânatu cu grâu.
IMBIANCAMÉNTO, *m.* înnâlbire, înnâlbitu, înnâlbiturâ.
IMBIANCÁRE, *v. a.* e *n.* a nâlbi, a înnâlbi, a bili, a se albi, a îngâlbeni, a se îngâlbeni.
IMBIANCATÓRE, *m.* albitoru, nâlbitoru, bilitoru.
IMBIANCATÚRA, *f.* înnâlbiturâ, biliturâ.
IMBIANCHÍRE, *v. a.* a înnâlbi, a bili.
IMBICOCCÁRSI, *v. n.* a se închide într'o câsuță proastă, a ședea la unu orașu micu și neinsemnătoru.
IMBIETOLÍRE, *v. n.* a se înduioși.
IMBIETTÁRE, *v. a.* a bate o pană spre a despica lemnulu.
IMBIGIÁRSI, *v. n.* a se cărunți, a se face oacheșu, vînătu.
IMBIONDÁRE, IMBIONDÍRE, *v. a.* e *n.* a deveni sau a face să devie blondu, galbinu, plăviță, bâlanu.
IMBISACCIÁRE, *v. a.* a pune în desagu.
IMBITUMÁRE, *v. a.* a unge cu corasanu.
IMBIUTÁRE, *v. a.* a unge, a tencui cu vro materie cleioasă.
IMBIZZARRIMÉNTO, *m.* îndîrcire, înfuriare, mânie.
IMBIZZARRÍRE, *v. n.* a se îndîrci, a se înfuria, a se mânia, a se întărîta, a se porni, a se ciudi.
IMBIZZÍRSI, *v. n.* a se întărîta, a se supăra, a se necăji.
IMBIZZOCCHÍRE, *v. n.* a deveni insociabilu, neomenosu.
IMBOCCÁRE, *v. a.* a înbuca; a învăța, a însufla.
IMBOCCATÚRA, *f.* îmbucare, îmbucâturâ; gura unui riu; partea zăbaleloru care intră în gura calului; maniera cu care se bagă în gură oarecare instrumente de suflatu; partea acestoru instrumente ce se îmbucă cu gura.
IMBOLLICAMÉNTO, *m.* clocotire; spuzealâ.
IMBOLLICÁRE, *v. n.* a clocoti; a se spuzi.
IMBOLSIMÉNTO, *m.* asmâ, răsuflare grea, nădușealâ, tecnefosu (o maladie a cailoru)
IMBOLSÍRE, *v. n.* a deveni asmaticu, a avea tecnefosu; — *v. a.* a slăbi, a moleși, a îmmuia, a înfemeia.
IMBONÍRE, *v. a.* a liniști, a îmblânzi, a gîdila, a

Digitized by Google

linguși; — *imbonirsi*, a se liniști, a se îmblânzi, a se îmbuna.

IMBORBOTTÁTO, *a.* făcutu în forma unei bârci.

IMBORIÁRSI, *v. n.* a se mândri, a se fuduli, a se trufi.

IMBORSÁRE, *v. a.* a bâga în pungâ.

IMBORSATÚRA, *f.* fapta de a bâga în pungâ.

IMBORSAZIÓNE, *f.* ceea ce bagâ cineva în pungâ.

IMBOSCAMÉNTO, *m.* IMBOSCÁTA, *f.* ascunzătoare, locu de ascunsu de unde pîndește cineva pe inemicu; curse, lațuri.

IMBOSCÁRSI, *v. n.* a se ascunde spre a pîndi pe vrâjmașu, spre a întinde vreo cursâ.

IMBOSCHÍRE, *v. n.* a se face pâdurosu, a se acoperi de pâduri; — *v. a.* a face sâ se acopere de pâduri.

IMBOSSOLÁRE, *v. a.* a lâțui, a bate lați la unu învâlișu; a bâga în cutie.

IMBOTTÁRE, *v. a.* a turna într'unu vasu, într'unu butoiu; a se îndopa, a mânca și a bea peste mâsurâ.

IMBOTTATÓIO, *m.* pîlnie, hunie, leicâ.

IMBOTTIGLIÁRE, *v. a.* a pune în butilci.

IMBOTTÍRE, *v. a.* a umplea cu bumbacu, cu lânâ s. c. l.

IMBOTTÍTA, *f.* unu felu de plapâmâ.

IMBOTTITÚRA, *f.* lucrarea de a umplea cu bumbacu, cu lânâ s. c. l.; însâilare, nendele, impusâturi de ață ce se facu spre a uni doâ sau mai multe materii puse una peste alta.

IMBOZZACCHÍRE, *v. n.* a închirci, a se sbirci.

IMBRACCIÁRE, *v. a.* a îmbrâțișa, a încinge.

IMBRACCIATÚRA, *f.* partea unei pavâze de unde se apucâ cu brațulu.

IMBRAMÁBILE, *a.* care nu este de doritu.

IMBRAMÁRSI, *v. n.* a pofti, a lâcomi, a dori.

IMBRANDÍRE, *v. a.* a scoate sabia.

IMBRATTACÁRTE, *m.* scriitoru prostu, feștelitoru.

IMBRATTAMÉNTO, *m.* mînjire, întinare, soire.

IMBRATTAMÓNDO, *m.* șarlatanu, meșteru-stricâ.

IMBRATTÁRE, *v. a.* mînji, a întina, a soi, a murdâri.

IMBRATTATÓRE, *m.* mînjitoru, muruitoru, terfelitoru.

IMBRATTATÚRA, IMBRATTERÍA, *f.* mînjiturâ, murdârie, soioșie; pâtare, pângârire, feștelire, terfelire.

IMBRÁTTO, *m.* soiturâ, feștelturâ, pociturâ, câldârire.

IMBRIACÁGGINE, *f.* IMBRIACAMÉNTO, *m.* îmbâtare.

IMBRIACÁRE, IMBRIACÁRSI, *v. n.* a se îmbâta; — *v. a.* a îmbâta, a ameți.

IMBRIACHÉZZA, *f.* beție.

IMBRIÁCO, *a.* beatu, îmbâtatu, câlitu.

IMBRIACÓNE, *m.* bețivu.

IMBRICCONÍRE, *v. n.* a se strengâri.

IMBRIGAMÉNTO, *m.* încurcâturâ, amestecâturâ, confusiune, intrigâ.

IMBRIGLIAMÉNTO, *m.* înfrînare, domolire.

IMBRIGLIÁRE, *v. a.* a pune frîu, a înfrîna, a domoli, a supune, a învinge.

IMBROCCÁRE, *v. a.* e *n.* a nimeri; a se opune.

IMBROCCÁTA, *f.* lovitură de sabie.

IMBRODOLÁRE, IMBRODÁRE, *v. a.* a întina; — *imbrodarsi, imbrodolarsi*, a se întina.

IMBRODOLÁTURA, *f.* întinare.

IMBROGLIAMÉNTO, *m.* încurcare, învâlmășire, împleticire, desregulare, strâgânire; zâpâcire.

IMBROGLIÁRE, *v. a.* a încurca, a învâlmâși, a împletici; a înfunda; a înșela; — *imbrogliarsi*, a se încurca, a se zâpâci.

IMBROGLIATÓRE, *m.* încurcâtoru, învâlmășitoru, intrigantu.

IMBRÓGLIO, *m.* încurcâturâ, învâlmășeală, confusiune, amestecâturâ, neorînduială, complicațiune, intrigâ, șiretlîcu.

IMBROGLIÓNE, *m.* încurcâtoru, turburâtoru, intrigantu, șiretu.

IMBRONCIÁRE, *v. n.* a se supâra, a se mânia, a se înăspri.

IMBRUCÁRE, *v. a.* a lua frunza, a curăți de frunzâ.

IMBRUNÁRE, *v. n.* a se face mai negru, mai închisu, mai întunecosu; a înnopta, a se face întunericu; a se face oacheșu, a se înnegri de soare, a se face smeadu.

IMBRUNÁTA, *f.* înnoptarea, murgulu serei.

IMBRUNÍRE, *v. a.* a sclivisi, a lustrui, a polei; — *v. n.* a se întuneca, a se înnegri, a se face mai închisu, a se bocși.

IMBRUNITÓRE, *m.* sclivisitoru, lustruitoru, poleitoru.

IMBRUNITÚRA, *f.* sclivisealâ, lustru, poleiturâ.

IMBRUSCHÍRE, *v. n.* a se acri, a se oțeți; a se necâji, a se supâra, a deveni aspru, strașnicu, iute.

IMBRUTÍRE, *v. n.* a se dobitoci, a se prosti, a se face brutalu.

IMBRUTTÁRE, *v. a.* a mînji, a întina, a pângâri; — *imbruttarsi*, a se mînji, a se întina, a se pângâri.

IMBRUTTÍRE, *v. n.* a deveni urîtu, a urîți.

IMBUBBOLÁRE, *v. a.* a înșela, a face pe cineva sâ creazâ niște lucruri fabuloase, false, neadevărate.

IMBUCÁRE, *v. a.* a ascunde, a bâga într'o gaură.

IMBUCATÁRE, *v. a.* a leșia, a spâla, a curați cu leșie.

IMBUÍRE, *v. n.* a se dobitoci, a deveni ca unu bou, ca unu mâgaru, a se prosti, a se face ignorantu.

IMBULLETTÁRE, *v. a.* a prinde cu ținte.

IMBURCHIÁRE, *v. a.* a ajuta pe cineva în compunerea unui opu, unei scrieri, unei teme scolastice.

IMBURRASCHÍTO, *a.* întâritatu, furtunosu.

IMBÚSTO, *m.* bustu, partea cea de susu a corpului dela gîtu pînâ la briu; — *bello imbusto, bellimbusto*, omu galantu, bine îmbrâcatu, care face a plâcea dameloru dar nu are nici un meritu, nu este bunu de nimicu.

IMBÚTO, *m.* pîlnie, leicâ, hunie (instrumentu).

IMENÉO, *m.* imeneu, nuntâ, maritagiu, însorâtoare.

IMITÁBILE, *a.* imitabilu, de imitatu.

IMITAMÉNTO, *m.* imitare, contrafacere, copiare.

IMITÁRE, *v. a.* a imita, a copia, a se lua dupâ altulu; a prefface, a contrafface; a asemâna.

IMITATÍVO, *a.* imitativu, care imitâ.

IMITATÓRE, *m.* imitatoru, care imitâ, care se ia dupâ altulu; care nu știe decâtu a imita.

IMITAZIÓNE, *f.* imitațiune; copie, contrafacțiune.

IMMACCHIÁRSI, *v. n.* a se ascunde, a se trage prin tufe, prin crânguri.

Digitized by Google

IMMACOLÁTO, *a.* immaculatu, nepătatu, fără prihană; — *Immacolata Concezione*, Concepţiunea Immaculată (zămislirea cea fără prihană) a Sântei Fecioare.

IMMAGINÁBILE, *a.* imaginabilu, care se poate închipui.

IMMAGINAMÉNTO, *m.* imaginare, închipuire, născocire, plăsmuire; idee, concepţiune, gându.

IMMAGINÁRE, *v. a.* a imagina, a închipui, a născoci, a plăsmui, a şi forma unu conceptu, o idee, a crea unu planu; — *immaginarsi*, a şi închipui, a crede.

IMMAGINÁRIO, *a.* imaginariu, închipuitu; zădarnicu, neîntemeiatu, neadevăratu, plăsmuitu; idealu.

IMMAGINATÍVA, *f.* imaginaţiune, facultatea de a imagina, de a închipui, de a inventa; fantasie.

IMMAGINATÍVO, *a.* imaginativu, de imaginaţiune.

IMMAGINATÓRE, *m.* imaginatoru, inventoru, închipuitoru, plăsmuitoru, născocitoru.

IMMAGINAZIÓNE, *f.* imaginaţiune, fantasie; conceptu, planu, idee, gându, părere, închipuire, opiniune.

IMMÁGINE, *f.* imagine, idee, conceptu, concepţiune, tipu; închipuire, înfăţişare, representaţiune; icoană; figură, formă; modelu; asemănare; portretu; descriere; metaforă; — *l'uomo è fatto ad immagine di Dio*, omulu este făcutu după asemenarea, după chipulu lui Dumnezeu.

IMMAGINÓSO, *a.* imaginativu, născocitoru, plinu de fantasie.

IMMAGRÍRE, *v. n.* a slăbi, a se mărşăvi, a deveni slabu.

IMMALINCONÍRE, *v. n.* a se întrista, a deveni melancolicu.

IMMALSANÍRE, *v. a.* a chilăvi, a face nesănătosu.

IMMALVAGÍRE, *v. a.* a înrăuţăţi, a strica, a demoraliza, a deprava, a corupe; — *immalvagirsi*, a se înrăutăţi.

IMMANCÁBILE, *a.* nelipsitu, negreşitu.

IMMANCABILMÉNTE, *avv.* negreşitu, de siguru, fără greşeală.

IMMÁNE, *a.* monstruosu, foarte mare, spăimîntătoru; crudelu, neomenosu, ferosu, bucacu.

IMMANEGGIÁBILE, *a.* care nu se poate mânui, întrebuinţa.

IMMANÉNTE, *a.* immanentu, nedespărţitu.

IMMANÉNZA, *f.* immanenţă, nedespărţire.

IMMANICÁRE, *v. a.* a pune mâneru, coadă; a pune mânici.

IMMANIFÉSTO, *a.* neînvederatu, nesiguru, necunoscutu.

IMMANITÀ, *f.* crudelitate, monstruositate, brutalitate, neomenie, buestrie, buecie.

IMMANSUÉTO, *a.* neîmblânzitu, sălbaticu, intractabilu.

IMMANTINÉNTE, *avv.* îndată, fără zăbavă.

IMMARCESCÍBILE, *a.* nevestejitu, nemuritoru, eternu.

IMMARGINÁRE, *v. a.* a închide, a cicatriza o ranâ.

IMMARMORÁRE, *v. n.* a îmmărmuri.

IMMASCHERAMÉNTO, *m.* mascare, fapta de a se masca, de a îmbrăca pe cineva mască, tiptilu.

IMMASCHERÁRE, *v. a.* a masca, a pune cuiva o mască, a lu îmbrăca tiptilu, — *immascherarsi*, a se masca, a se îmbrăca tiptilu.

IMMATERIÁLE, *a.* immaterialu, nematerialu, spiritualu.

IMMATERIALITÀ, *f.* immaterialitate, spiritualitate.

IMMATTÍLE, *v. n.* a înnebuni, a deveni nebunu.

IMMATURAMÉNTE, *avv.* prea curîndu, prea timpuriu.

IMMATURITÀ, *f.* nematuritate, necoacere, precoacere; timpu nepotrivitu, necuviinciosu.

IMMATÚRO, *a.* nematuru, necoptu; fără timpu.

IMMEDESIMÁRE, *v. a.* a întruni, a asemăna, a identifica; — *immedesimarsi*, a se întruni, a se identifica.

IMMEDIATAMÉNTE, *avv.* nemijlocitu; îndată

IMMEDIÁTO, *a.* nemijlocitu, imediatu; grabnicu.

IMMEDICÁBILE, *a.* nevindecatu, fără remediu.

IMMEDITÁTO, *a.* nemeditatu, negânditu, nechibzuitu.

IMMELÁRE, *v. a.* a drege, a gâti, a îndulci cu miere.

IMMELATÚRA, *f.* dregere, gâtire cu miere.

IMMEMORÁBILE, *a.* immemorabilu, immemorialu, nepomenitu, foarte anticu, despre care nimeni nu se pomeneşte, despre care nu se ţine minte.

IMMÉMORE, *a.* uitucu, care nu ţine minte; nerecunoscâtoru.

IMMENSITÀ, *f.* immensitate, mărime, întindere, spaţiu foarte mare; nemăsurare, nemărginire.

IMMÉNSO, *a.* immensu, nemăsuratu, nemărginitu, fără măsură, fără margini, fără hotare.

IMMENSURÁBILE, *a.* immensurabilu, nemăsuratu.

IMMÉRGERE, *v. a.* a cufunda, a vîrî, a băga în; a înfige, a împlânta; — *immergersi*, a se cufunda, a se da afundu; a se adînci (în gândiri, în cugetări.)

IMMERGIMÉNTO, *m.* cufundare, afundare, vîrire, băgare, înfigere, împlântare, adîncire.

IMMERITAMÉNTE, *avv.* fără merita, fără fi meritatu.

IMMERITÁTO, *a.* nemeritatu; nedreptu.

IMMERITÉVOLE, *a.* nedemnu, care n'a meritatu.

IMMERITEVOLMÉNTE, *avv.* fără nici unu meritu, fără dreptate.

IMMÉRITO, *a.* care nu s'a meritatu, nepotrivitu, nedreptu.

IMMERSIÓNE, *f.* imersiune, cufundare, băgare într'unu licuidu.

IMMÉRSO, *a.* cufundatu, afundatu, înfiptu, adîncitu.

IMMÉTTERE, *v. a.* a pune, a băga în, a introduce.

IMMEZZÁRE, IMMEZZÍRE, *v. n.* a se înjumătăţi; a se rescoace, a mărcezi; — *immezzarsi*, a se moleşi, a se infemeia.

IMMIGRÁRE, *v. n.* a immigra, a migra, a se strămuta în număru mare într'o altă ţară.

IMMIGRÁTO, IMMIGRATÓRE, *m.* migratoru, immigratoru.

IMMIGRAZIÓNE, *f.* imigraţiune, migraţiune, strămutare.

IMMINÉNTE, *a.* imminentu, care trebue îndată să se întimple, care este aproape, care amerinţă.

IMMINÉNZA, *f.* imminenţă, apropiere.

IMMISCHIÁRE, *v. a.* a amesteca; — *immischiarsi*, a se amesteca, a lua parte.

IMMISERICORDIÓSO, *a.* nemisericordiosu, nemilos-

Digitized by Google

tivu, neîndurătoru, neîngăduitoru, strașnicu, crudelu.

IMMISSIÓNE, *f.* întrarea în stăpânire.

IMMISTIÓNE, *f.* a estecare în.

IMMÍSTO, *a.* neamestecatu, curatu.

IMMISURÁBILE, *a.* nemăsuratu, fără măsură.

IMMÍTE, *a.* neîngăduitoru, strașnicu, severu, crudu.

IMMOBILE, *a.* immobilu, nemișcatu, nemișcătoru, stabilu, neclintitu, constantu, nestrămutatu, neschimbatu, statornicu; — *bene immobile, sostanza immobile*, proprietate, avere nemișcătoare, acaretu.

IMMOBILITÀ, *f.* immobilitate, nemișcare, stabilitate, statornicie, constanță, nestrămutare, neclintire.

IMMOBILÍTO, *a.* încremenitu.

IMMOBILMÉNTE, *avv.* fără se mișca, neclintitu.

IMMODERÁNZA, *f.* necumpătare, neastimpăru.

IMMODERÁTO, *a.* necumpătatu, neastimpăratu, fără cumpătu, escesivu, desordinatu, neregulatu.

IMMODESTAMÉNTE, *avv.* fără modestie, obrăznicește.

IMMODÉSTIA, *f.* nerușinare, obrăznicie, immodestie.

IMMODÉSTO, *a.* nerușinatu, obraznicu, immodestu.

IMMOLÁRE, *v. a.* a immola, a sacrifica a jertfi.

IMMOLAZIÓNE, *f.* immolațiune, immolare, jertfire.

IMMOLLAMÉNTO, *m.* îmmoiere.

IMMOLLÁRE, *v. a.* a immoia, a moia în ceva.

IMMONDÉZZA, *f.* necurățenie, scârnăvie, spurcăciune, soioșie,; impurirate, impudicitate.

IMMÓNDO, *a.* necuratu, murdaru, soiosu, spurcatu, impuru, scârnavu, impudicu, îmbâlecșitu.

IMMORÁLE, *a.* imoralu, râu nărăvitu, demoralizatu.

IMMORALITÀ, *f.* imoralitate, demoralizare.

IMMORBIDÁRE, *v. a.* a face mai moale, mai delicatu.

IMMORBIDÍRE, *v. n.* a deveni mai moale, mai delicatu.

IMMORTALÁRE, *v. a.* a immortaliza, a vecĭnici; — *immortalarsi*, a dobîndi unu nume nemuritoru.

IMMORTÁLE, *a.* immortalu, nemuritoru. vecĭnicu.

IMMORTALITÀ, *f.* immortalitate, nemurire, vecĭnicie.

IMMORTIFICÁTO, *a.* neînfrînatu, nesupusu, neastîmpăratu.

IMMORTIFICAZIÓNE, *f.* neînfrînare, nesupunere.

IMMOSCADÁRE, *v. a.* a freca cu moscu, a da mirosu de moscu, a face să miroasă ceva a moscu.

IMMÓTO, *a.* immobilu, nemișcatu, neclintitu.

IMMÚNE, *a.* scutitu, liberu, slobodu; nevătămatu.

IMMUNITÀ, *f.* immunitate, scutelă, privilegiu.

IMMUTÁBILE, *a.* immutabilu, invariabilu, neschimbăciosu, nestrămutatu, nesupusu la schimbare.

IMMUTABILITÀ, *f.* immutabilitate, invariabilitate, nescâmbăciune, nestrămutăciune.

IMMUTÁRE, *v. a.* a immuta, a muta, a schimba.

IMMUTAZIÓNE, *f.* immutare, mutare, schimbare.

ÍMO, *m.* partea de josu, fundulu; — *avv.* josu, în josu, într'o stare proastă, ticăloasă; — *ad imo*, în fundu.

IMOSCÁPO, *m.* partea de jósu a coloaneloru.

IMPACHETTÁRE, *v. a.* a împacheta, a lega, a înfășura.

IMPACCIAMÉNTO, *m.* împiedicare, oprire; împrotivire.

IMPACCIÁRE, *v. a.* a împiedica, a opri, a stânjini; a închide, a astupa drumulu; — *impacciarsi*, a se amesteca.

IMPACCIATÓRE, *m.* împiedicătoru; împrotivitoru.

IMPÁCCIO, *m.* piedică; împiedicare; stânjinire; supărare; grijă; încurcătură, învălmășală, amestecătură; muncă, neodihnă, turbarare; intrig; strîmtorare; — *dare impaccio*, a împiedica; a supăra, a strâgâni.

IMPACCIUCÁRE, *v. a.* a unge, a unănji, a fășteli.

IMPADRONÍRE, *v. a.* a pune în stăpânire; — *impadronirsi*, a și însuși unu lucru, a se face stăpânu peste elu, a lua, a râpi, a cotropi; a stăpâni.

IMPAGÁBILE, *a.* de neplătitu, ce nu se poate plăti.

IMPAGLIACCIÁTA, *f.* culcușu.

IMPAGLIÁRE, *v. a.* a înfășura, a umplea cu pae.

IMPALANDRANÁTO, *a.* îmbrăcatu cu o manta de ploae.

IMPALÁRE, *v. a.* a înțepa, a pune în țeapă a înțepușa.

IMPALÁTO, *a.* înțepatu, pusu în țeapă.

IMPALATÚRA, *f.* IMPALAZIÓNE, *f.* înțepare, punere în țeapă.

IMPALCAMÉNTO, *m.* pardosire, căptușire cu scânduri.

IMPALCÁRE, *v. a.* a pardosi, a căptuși cu scânduri.

IMPALCATÚRA, *f.* pardoseală de scânduri, dușâmea.

IMPALIZZÁRE, *v. a.* a palisada, a împrejura o întărire, o cetate cu palisadă, a face palisade.

IMPALLIDÍRE, *v. n.* a îngălbeni, a se îngălbeni; a se speria, a se îngrozi, a se spăimânta.

IMPALMAMÉNTO, *m.* dare de mână spre semnu de asigurare a unei promisiuni; logodire.

IMPALMÁRE, *v. a.* a da mâna cuiva dreptu semnu de promisiune; a logodi.

IMPALPÁBILE, *a.* impalbabilu, nepipăitu.

IMPALUDAMENTO, *m.* bâltuire.

IMPALUDÁRE, IMPALUDÍRE, IMPADULÁRE, *v. n.* a bâltui, a deveni umezosu, bâltosu, mlăștinosu.

IMPAMPINÁRSI, *v. n.* a se acoperi cu viță de vie.

IMPANCÁRSI, *v. n.* a ședea la o bancă.

IMPANIAMÉNTO, *m.* încleiare, ungere cu vâscu.

IMPANIÁRE, *v. a.* a încleia, a freca, a unge cu vâscu.

IMPANIÁTO, *a.* încleiatu, unsu cu vâscu; amorezatu

IMPANICCIÁRE, *v. a.* a unge cu vreo materie cleioasă.

IMPÁNIO, *m.* piedica; încurcătură, învălmășeală.

IMPANNÁRE, *v. a.* a căptuși, a acoperi cu postavu.

IMPANNÁTA, *f.* transparentu la ferestre.

IMPANTANÁRE, *v. a. e n.* a înnomoli, a se înnomoli.

IMPANZANÁRE, *v. a.* a înșela, a spune cuiva palavre.

IMPAPPOLÁRE, *v. a.* a mănji, a întina.

IMPARACCHIÁRE, *v. a.* a învăța puținu și rău.

IMPARADISÁRE, *v. a.* a ferici, a îmortaliza pe cineva; a lu lăuda peste măsură.

IMPARAGONÁBILE, *a.* incomparabilu, necompara-

Digitized by Google

bilu, cu care nimicu nu se poate alatura, potrivi.

IMPARAMÉNTO, *m.* învățare.

IMPARÁRE, *v. a.* a învăța, a se înșirința de unu lucru; a ținea minte; a studia; a se deprinde, a se obicĭnui; a instrui, a învăța pe alții; — *imparare a memoria*, a învăța pe dinafară, de rostu.

IMPARATÍCCIO, *a.* rău învățatu; lucru de începători.

IMPARATÓRE, *m.* celu ce învață.

IMPÁRE, *a.* fără soțu, imparu

IMPAREGGIÁBILE, *a.* incomparabilu, fără asemânare.

IMPARENTÁRSI, *v. n.* a se rudi (prin căsătorie).

IMPÁRI, *a.* fără soțu; neasemânatu, neproporționatu.

IMPARITÀ, *f.* inegalitate, diversitate, neasemânare, nepotrivire, disproporțiune, neparitate imparitate.

IMPARTÍBILE, *a.* nedespărțitu, indivisibilu.

IMPARTICIPÁTO, *a.* neparticipatu, neimpărtășitu.

IMPARTÍRE, *v. a.* a împărtăși, a comunica, a distribui; a împărți.

IMPARZIÁLE, *a.* imparțialu, nepărtinitoru.

IMPARZIALITÀ, *f.* imparțialitate, nepărtinire.

IMPASSÍBILE, *a.* impasibilu, nesimțitoru, nepăsătoru; necompătimitoru; nepărtinitoru; neclintitu, inflecsibilu, inecsorabilu, neinduplecâciosu.

IMPASSIBILITÀ, *f.* impasibilitate, nesimțire, insensibilitate, nepăsare, necompătimire; nepărtinire; inflecsibilitate, inecsorabilitate, neinduplecare.

IMPASSIONABILITÀ, *f.* apatie, nepăsare, insensibilitate.

IMPASTAMÉNTO, *m.* frământare, amestecare.

IMPASTÁRE, *v. a.* a frământa, a mesteca apă cu făină; a încleia, a unge cu cleiu de făină, a lipi cu cleiu; a arunca feluri de vâpseli pe unu tablou la loculu loru fără de a le amesteca mai nainte.

IMPASTATÓRE, *m.* frământătoru.

IMPASTATÚRA, *f.* frământăturâ.

IMPASTICCIÁRE, *v. a.* a face pastete, plăcinte; a amesteca, a poci, a feșteli; a înșela, a amăgi.

IMPÁSTO, *m.* frământare; cocâ.

IMPASTOCCHIÁRE, *v. a.* a purta cu vorba.

IMPASTOIÁRE, *v. a.* a împiedica; a stânjini, a opri.

IMPASTOIÁTO, *a.* împiedicatu; stânjinitu.

IMPASTÚRA, *f.* partea de josu dela piciorulu calului.

IMPATÍBILE, *a.* intolerabilu, nesuferitu; impasibilu.

IMPATRIÁRE, *v. n.* a se întoarce la patria sa.

IMPATTÁRE, *v. n.* a fi cuitu.

IMPAURÁRE, *v. a.* a înfricoșa, a spăimînta, a speria; — *v. n.* a se teme, a se speria, a se spăiminta.

IMPAURÍRE, *v. a. e n.* a înfricoșa; a se speria.

IMPÁVIDO, *a.* îndrăsnețu, coragiosu, intrepidu, neînspăimîntatu, fără frică.

IMPAZIENTÁRE, *v. a.* a face pe cineva să și piarză răbdarea; — *impazientarsi*, a și pierde răbdarea.

IMPAZIÉNTE, *a.* împațientu, nerăbdătoru, neastîmpăratu, nesupusu, neliniștitu.

IMPAZIENTÍRE, *v. n.* a și pierde răbdarea, a se supăra.

IMPAZIENZA, *f.* împațiență, nerăbdare, neastîmpăru.

IMPAZZAMÉNTO, *m.* înnebunire.

IMPAZZÁRE, *v. n.* a înnebuni; a se supăra, a si pierde răbdarea; a fi tare amorezatu.

IMPAZZÁTA (ALLA), *avv.* nebunește, fără socotință.

IMPAZZÍRE, *v. n.* a înnebuni.

IMPECCÁBILE, *a.* impecabilu, nepăcătuiciosu, nepăcătosu, care nu poate păcatui, nu poate greși.

IMPECCABILITÀ, *f.* impecabilitate, nepăcătuire.

IMPECIÁRE, *v. a.* a smoli, a unge cu smoală.

IMPECIATÚRA, *f.* smolire, smoliturâ.

IMPECORÍRE, *v. n.* a se prosti, a se dobitoci.

IMPEDALÁRSI, *v. n.* a se întări, a se face mai grosu, a și forma trunchiulu (vorbindu despre arbori).

IMPEDANTÍRE, *v. n.* a deveni pedantu; a pedantiza.

IMPEDÍBILE, *a.* care se poate opri, împiedica.

IMPEDIMÉNTO, *m.* pedică, obstaclu, impedimentu; ocupațiune; boală, maladie; calabalicu, bagagiu.

IMPEDÍRE, *v. a.* a împiedica, a opri, a pune o stavilă, a stânjini, a contraria, a se împrotivi, a se opune.

IMPEDITÍVO, *a.* împidiecătoru, care servește a împiedica.

IMPEDITÓRE, *m.* împiedicătoru, care împiedică.

IMPEGGIORÁRE, *v. n.* a se înrăutăți, a se face mai râu.

IMPEGNAMÉNTO, *m.* engageare, engagemîntu, zălogire, emanetare; obligare, promitere, îndatorire, obligațiune, promisiune.

IMPEGNÁRE, *v. a.* a engagea, a zălogi, a emaneta, a da în gagiu, a da pentru siguranță; a îndatora, a obliga; — *impegnarsi*, a se engagea, a se obliga, a se îndatora, a făgădui, a promite; a se începe o bătălie, o dispută; a și propune, a se sili de a isbuti.

IMPEGNATÍVO, *a.* îndatorătoru; interesantu.

IMPÉGNO, *m.* engagemîntu, îndatorare, promisiune, datorie, însărcinare, obligațiune.

IMPEGOLÁRE, *v. a.* a smoli, a unge cu smoală.

IMPELAGÁRSI, *v. n.* a se băga, a se încurca într'o pricină.

IMPELÁRE, *v. n.* a i crește cuiva pîrulu.

IMPELLÉNTE, *a.* împingătoru, îndemnătoru, zădăritoru.

IMPÉLLERE, *v. a.* a împinge, a constrînge, a sili, a obliga, a îndatora; a îndemna, a incita, a îmbărbăta.

IMPELLICCIÁRE, *v. a.* a pune blană, a căptuși cu blană.

IMPENDÉNTE, *a.* iminentu; îndoiosu, nehotăritu

IMPÉNDERE, *v. a.* a spînzura.

IMPENETRÁBILE, *a.* impenetrabilu, nepătrunsu; secretu, misteriosu, tainicu, ascunsu, incomprensibilu.

IMPENETRABILITÀ, *f.* impenetrabilitate, nepătrunziciune; incomprensibilitate.

IMPENITÉNTE, *a.* impenitentu, care nu se pocăiește.

Digitized by Google

IMPENITÉNZA, *f.* impenitenţâ, nepocâinţâ, necâinţâ, nemustrare pentru păcate, obstinaţiune.
IMPENNACCHIÁRE, *v. a.* a orna cu panaşuri, cu pene, a împânâ; — *impennacchiarsi*, a se împâna, a prinde la pene.
IMPENNAMÉNTO, *m.* înaripare; întindere a aripiloru.
IMPENNÁRE, *v. a.* a împâna, a înzestra cu pene; — *impennarsi*, a prinde la pene; a se copâci, a se ridica în doâ picioare (se zice despre cai).
IMPENNÁTA, *f.* cerneală, atramentu câtu poate lua cineva deodată cu pana.
IMPENNELLÁRE, *v. a.* a umbla, a unge, a minji, a murui, a zugrâvi cu penelulu.
IMPENSATAMÉNTE, *avv.* fără veste, pe negândite.
IMPENSIERÍRSI, *v. n.* a se pune pe gânduri; a se îngriji.
IMPENSIERÍTO, *a.* pe gânduri, îngrijatu.
IMPEPÁRE, *v. a.* a pipâra, a drege cu piperu.
IMPERADÓRE, *m.* împăratu, imperatoru.
IMPERADRÍCE, *f.* împărâteasă, imperatriţâ.
IMPERÁNTE, *a. e sost.* imperantu, domnitoru, stâpânitoru.
IMPERÁRE, *v. n.* a impera, a domni, a stâpâni, a porunci.
IMPERATÍVO, *a.* imperativu, poruncitoru, ordinatoru.
IMPERATÓRE, *m.* imperatoru, împăratu.
IMPERATRÍCE, *a.* imperatriţâ, împărâteasâ.
IMPERATÓRIO, *a.* imperatoriu, imperialu, împărâtescu.
IMPERCETTÍBILE, *a.* imperceptibilu, nepipăitu, nesimţitu.
IMPERCETTIBILITÀ, *f.* imperceptibilitate, puţintime, mărunţime, imposibilitate de a se pipâi, de a se distinge.
IMPERCETTIBILMÉNTE, *avv.* într'unu modu imperceptibilu; într'unu gradu foarte micu; pe nesimţite, într'unu chipu nesimţitoru; câte puţinu, puţinu.
IMPERCIÒ, *avv.* de aceea, pentru aceea, de aceasta.
IMPERCIOCCHÈ, *cong.* câci, pentru că, fiindŭcâ.
IMPERDONÁBILE, *a.* imperdonabilu, neiertatu.
IMPERFÉTTO, *a.* imperfectu, nedesâvîrşitu, neisprăvitu.
IMPERFEZIÓNE, *f.* imperfecţiune, nedesâvîrşire, defectu, cusuru.
IMPERFORÁTO, *a.* negâuritu, neşfredelitu.
IMPERIÁLE, *a.* imperialu, împărâtescu; — *s. m.* soldatu, partisanu alu împăratului; coşulu, coviltirulu unei trăsuri.
IMPERIALMÉNTE, *avv.* împărâteşte.
IMPERÍBILE, IMPERITÚRO, *a.* nestricâciosu, neştersu.
IMPERICOLOSÍRE, *v. n.* a periclita, a se primejdui.
IMPÉRIO, IMPÉRO, *m.* imperiu, împărâţire, statu; dominaţiune, domnie, stâpânire, autoritate; ordinu.
IMPERIOSAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu imperiosu, poruncitoru; cu măreţie, cu trufie, cu mândrie.
IMPERIOSITÀ, *f.* imperiositate, mândrie, orgoliu, trufie, măreţie, aeru imperiosu, trufaşu.
IMPERIÓSO, *a.* imperiosu, mândru, orgoliosu, trufaşu.
IMPERÍTO, *a.* neiscusitu, neştiutoru, fără esperienţâ.
IMPERÍZIA, *f.* neiscusinţâ, nedestoinicie, neştiinţâ, incapacitate, inesperienţâ, neîndemnare, nedomirire.
IMPERLÁRE, *v. a.* a orna cu perle, cu mărgăritare.
IMPERMEÁBILE, *a.* impermeabilu, prin care nu poate trece nici unu licuidu.
IMPERMEABILITÀ, *f.* impermeabilitate.
IMPERMÍSTO, *a.* neamestecatu.
IMPERMUTÁBILE, *a.* impermutabilu, nestrâmutatu.
IMPERMUTABILITÀ, *f.* impermutabilitate, nestrâmutare.
IMPERNÁRE, *v. a.* a anina, a înfige, a pune în ţiţini; — *impernarsi*, a se întoarce, a se învîrti într'unu cepu, într'unu valu sau vâlugu.
IMPÉRO, *m.* împărăţie; domnie; statu; poruncă, ordinu.
IMPERÒ, *avv.* însă; deci, aşa dar, dar; de aceea.
IMPERSCRITTÍBILE, *a.* imperscriptibilu, nesupusu la prescriptiune, la paragrafie.
IMPERSCRUTÁBILE, *a.* imperscrutabilu, inscrutabilu nescrutabilu, nepătrunsu, neînţelesu de minte.
IMPERSEVERÁNTE, *a.* imperseverantu, neperseverantu, inconstantu, instabilu, nestatornicu, nestăruitoru.
IMPERSEVERÁNZA, *f.* inconstanţâ, nestatornicie.
IMPERSEVERÁRE, *v. n.* a nu stărui, a fi inconstantu.
IMPERSONÁLE, *a.* impersonalu, fără personalitate.
IMPERSONALMÉNTE, *avv.* impersonaliceşte.
IMPERSONÁTO, *a.* mare, grosu, durduliu, trupeşu.
IMPERSUASÍBILE, *a.* nepersuasibilu, neînduplecâciosu.
IMPERSUASIBILITÀ, *f.* nepersuasibilitate, neînduplecâciune.
IMPERSUÁSO, *a.* nepersuadatu, neconvinsu, neînduplecatu.
IMPERTÁNTO, *avv.* însă, cu toate acestea.
IMPERTÉRRITO, *a.* nespăimîntatu, nefricosu, viteazu, coragiosu, intrepidu, îndrăsneţu.
IMPERTINÉNTE, *a.* impertinentu, obraznicu, insolentu.
IMPERTINÉNZA, *f.* impertinenţâ, obrăznicie, insolenţâ.
IMPERTURBÁBILE, *a.* imperturbabilu, neturburâciosu.
IMPERTURBABILITÀ, *f.* imperturbabilitate, neturburare.
IMPERTURBÁTO, *a.* neturburatu, liniştitu.
IMPERTURBAZIÓNE, *f.* neturburare, linişte.
IMPERVERSAMÉNTO, *m.* nâbâdae, furie, furoare.
IMPERVERSÁRE, *v. n.* a turba, a se înfuria amarnicu, a aiuri, a înnebuni, a fi turbatu, înfuriatu.
IMPERVERSÍTO, *a.* nâbâdâiosu, turbat, înfuriatu.
IMPERVERTÍRE, *v. n.* a se înrâutăţi, a se demoraliza, a deveni perversu, a se deprăva, a se corumpe.
IMPERVÍO, *a.* nestrâbătutu, impraticabilu.
IMPÉSO, *a.* atîrnatu, spînzuratu.
IMPESSIMÁRE, *v. a.* a strica cu totulu, a înrâutăţi, a deprava cu totulu.
IMPESTÁRE, *v. n.* a molivsi, a smerdui; a împuţi.
IMPETÍGGINE, *f.* pecingine, peţingine.
IMPETIGGINÓSO, *a.* pecinginosu.

Digitized by Google

IMPETÍRE, *v. a.* a cita, a chiema înnainte judecății.
IMPETO, *m.* impetuositate, mișcare impetuoasă. iute, furioasă, isbire, atacu, nâvălire, răpezire.
IMPETRÁBILE, *a.* impetrabilu, ce se poate dobîndi.
IMPETRÁRE, *v. a.* a impetra, a dobîndi prin rugăciuni; — *v. n.* a se împetri, a immărmuri.
IMPETRATÓRE, *m.* impetratoru, impetrantu, rugătoru.
IMPETRAZIÓNE, *f.* impetrare, dobîndire prin rugăciuni.
IMPETTÍTO, *a.* dreptu, peptosu, cu peptu înnaltu.
IMPETUOSAMÉNTE, *avv.* cu impetuositate iute.
IMPETUOSITÀ, *f.* impetuositate, repeziciune, iuțeală, furie, neastîmpăru, vioiciune, aprindere.
IMPETUÓSO, *a.* impetuosu, repede, iute, furios, nâbădăiosu, neastîmpăratu, vioiu, aprinzăciosu.
IMPEVERÁRE, IMPEPERÁRE, *v. a.* a pipăra.
IMPIACEVOLÍRE, *v. a.* a îmblânzi, a dumesnici, a face mai plăcutu, a îndulci, a astîmpăra.
IMPIAGÁRE, *v. a.* a răni, a lovi; a atinge, a pătrunde.
IMPIAGATÚRA, *f.* rană, lovire, lovitură.
IMPIALLACCIÁRE, *v. a.* a îmbrăca, a căptuși cu lemnu, a închistri mese, scaune *s. c. l.*, a încrusta.
IMPIALLACCIATÚRA, *f.* închistrire, încrustare.
IMPIANELLÁRE, *v. a.* a pârdosi cu plăci de cărămidă; — *impianellarsi*, a și pune păpucii în picioare.
IMPIANTÁRSI, *v. n.* a se pune, a se așeza la unu locu fără se mișca, fără se depârta de acolo.
IMPIÁNTO, *m.* așezare, începutu; planu.
IMPIASTRAFÓGLI, *m.* feștelitoru, scriitoru prostu.
IMPIASTRAMÉNTO, *m.* punerea unui bleasturu; mînjire, întinare, feștelire.
IMPIASTRÁRE, *v. a.* a pune bleasturu; a îmblăstrui, a mînji, a unge, a întina, a feșteli; a altoi.
IMPIASTRATÓRE, *m.* celu ce pune bleasturi; feștelitoru.
IMPIASTRAZIÓNE, *f.* ungere, feștelire; fapta sau lucrarea de a pune bleasturi, îmblestruire.
IMPIASTRICCIAMÉNTO, *m.* ungere cu vreo substanță cleioasă, feștelire, mînjire; îmblestruire.
IMPIASTRICCIÁRE, *v. a.* a unge cu o materie cleioasă, a mînji, a întina, a feșteli; a îmblestrui.
IMPIASTRÍCCIO, *m.* feșteliturâ.
IMPIÁSTRO, *m.* bleasturu, emplastru.
IMPIATTÁRE, *v. a.* a ascunde; — *impiattarsi*, a se ascunde.
IMPICCAMÉNTO, *m.* spînzurare.
IMPICCÁRE, *v. a.* a spînzura; — *impiccarsi*, a se spînzura.
IMPICCÁTO, *a. e sost.* spînzuratu; strengaru, hoțu.
IMPICCATÓIO, *m.* spînzuratu, strengaru, hoțu.
IMPICCATÓRE, *m.* spînzurâtoru.
IMPICCATÚRA, IMPICCAMÉNTO, *m.* spînzurare, punere, atîrnare în furci.
IMPICCIÁRE, *v. a.* a împiedica; a încurcă; — *impicciarsi*, a se încurca; a se amesteca în trebile altora.
IMPICCINÍRE, *v. a.* a mărunța.
IMPÍCCIO, *m.* piedică; încurcâturâ, supărare, cârcotâ.
IMPICCOLÍRE, *v. a.* a micșora, a mărunța, a împuțina; — *v. n.* a se micșora, a se mărunța, a se împuțina, a scădea.
IMPIDOCCHIÁRE, IMPIDOCCHÍRE, *v. a.* a pâduchia: — *v. n.* a se împâduchia; a se împuți, a se mârșăvi.
IMPIEGÁBILE, *a.* de întrebuințatu, trebuinciosu
IMPIEGABILITÀ, *f.* capacitate de a fi întrebuințatu
IMPIEGAMÉNTO, *m.* întrebuințare, ocupare.
IMPIEGÁRE, *v. a.* a întrebuința, a pune în lucrare, a da de lucru, a ocupa, a îndeletnici; a aplica; a da bani la dobîndă; — *impiegarsi*, a se ocupa, a se indeletnici, a se aplica, a se sili.
IMPIÉGO, *m.* întrebuințare; slujbă, oficiu, funcțiune, dregătorie, demnitate, ministeriu, profesiune, ocupațiune.
IMPIETOSÍRE, *v. a.* a muia, a înduioșa, a porni spre milă, spre compătimire; — *impietosirsi*, a se muia, a se induioșa, a se milostivi, a milui, a compătimi.
IMPIETRAMÉNTO, *m.* împetrire; obstinațiune.
IMPIETRÁRE, IMPIETRÍRE, *v. n.* a se împietri, a se învirtoșa, a se obstina, a nu mai simți mustrare de cugetu.
IMPIGLIÁRE, *v. a.* a opri, a împiedica, a încurca, a agâța, a prinde, a apuca; — *impigliarsi*, a se încălăci, a se încurca, a se prinde, a se apuca, a se agâța de cova.
IMPIGLIATÓRE, *m.* împiedicâtoru, încurcâtoru.
IMPÍGLIO, *m.* încurcâturâ, încălăcîturâ.
IMPÍGNERE, *v. a.* a împinge, a respinge, a isbi, a lovi cu mare iuțeală, cu mare putere; — *impingersi*, a se improtivi, a face resistință.
IMPIGRÍRE, *v. n.* a se desmâța, a se lenevi, a se trîndăvi.
IMPÍGRO, *a.* activu, silitoru, muncitoru, laboriosu.
IMPILACCHERÁRE, *v. a.* a întina, a îngloda, a noroi, a umplea cu noroiu; — *impilaccherarsi*, a se întina, a de îngloda.
IMPÍNGERE, *v. a.* a împinge, a respinge, a isbi cu iuțeală.
IMPINGUÁRE, *v. a.* a îngrășa, a îmbilșuga, a îmbogăți; — *impinguarsi*, a se îngrășa, a se încăla, a se durduca.
IMPINGUATÍVO, *a.* îngrășătoru.
IMPINGUAZIÓNE, *f.* îngrășare, îmbilșugare.
IMPINZÁRE, *v. a.* a îmbuiba, a sătura, a îndopa; — *impinzarsi*, a se îndopa, a mânca ca unu gâmanu.
IMPIOMBÁRE, *v. a.* a plumbui.
IMPIOMBATÚRA, *f.* plumbuire, plumbuitură.
IMPIPPIÁRE, *v. a.* a îmbuca păseri.
IMPLACÁBILE, *a.* implacabilu, inecsorabilu, neîmblânzitu, care nu se poate îmbuna.
IMPLACABILITÀ, *f.* implacabilitate, inecsorabilitate, strășnicie, neîmblânzire, neînduplecare.
IMPLACABILMÉNTE, *avv.* într'unu chipu implacabilu, inecsorabilu, fără milă, awarnicu.
IMPLAUSIBILMÉNTE, *avv.* într'unu modu care nu meritează aprobațiune, neplausibilu.
IMPLICÁNZA, *f.* contradicțiune, repumnanță.
IMPLICÁRE, *v. a.* a implica, a coprinde, a vîrî, a face să intre; a amesteca, a încurca; a conține o contradicțiune; — *implicarsi*, a se încurca, a se înfunda.
IMPLICATÓRE, *m.* încurcâtoru, învălmășitoru.
IMPLICAZIÓNE, *f.* încurcâturâ, învălmășeală.
IMPLICITAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu implicitu, într'unu modu indirectu.

Digitized by Google

IMPLÍCITO, *m.* implicitu, coprinsu într'unu modu indirectu; încurcatu, amestecatu, invălmăşitu.
IMPLORÁBILE, *a.* implorabilu, e se poate implora
IMPLORÁRE, *v. a.* a implora, a se ruga, a cere cu umilinţă, a invoca, a chiema într'ajutoru.
IMPLORATÓRE, *m.* celu ce invoacă, ce se roagă cu umilinţă, care chiamă într'ajutoru.
IMPLORAZIÓNE, *f* imploraţiune, implorare; suplicaţiune, cerere făcută cu mare umilinţă.
IMPLÚME, *a.* fără pene.
IMPODERÁRSI, *v. n* a apuca, a pune mâna, a şi însuşi, a lua în stăpânire, a căpăta, a dobîndi.
IMPOETÁRSI, *v. n.* a deveni poetu.
IMPOETICHÍRE, *v. a.* a face mai poeticu.
IMPOLITICAMÉNTE, *avv.* impoliticeşte, fără politică.
IMPOLÍTICO, *a.* impoliticu, contraru politicei.
IMPOLÍTO, *m.* necioplitu, nepolitu, nepoliticosu, grosieru, inurbanu, incivilu, prostu, mojicu.
IMPOLLÚTO, *a.* nepătatu, nepângăritu, neîntinatu, imaculatu, fără prihană.
IMPOLMINÁTO, *a.* plăminicu; nâmântiu.
IMPOLPÁRSI, *v. n.* a se încâla, a se durduca.
IMPOLTRONÍRE, *v. n.* a se desmăţa, a se lenevi.
IMPOLVERÁRE, *v. a.* a colbăi, a prâfui, a împrăfui; a împudra; — *impolverarsi*, a se împudra.
IMPOMICIÁRE, *v. a.* a freca, a netezi cu pumice.
IMPONDERÁBILE, *a.* imponderabilu, care nu se poate cântări, a cărui greutate este incalculabilă.
IMPONDERÁTO, *a* necântăritu; nechibzuitu.
IMPONÉNTE, *a.* imponentu, măreţu, admirabilu.
IMPÓNERE, *v a.* a impune.
IMPONIMÉNTO, *m.* impunere, punere asupra; impostură, şiretlicu, şarlatanie.
IMPONITÓRE, *m.* celu ce impune; impostoru.
IMPOPOLÁRE, *a.* impopularu, care nu place poporului, nu este iubitu poporului.
IMPOPOLARITÀ, *f.* impopularitate, nepotrivire cu dorinţele, cu inclinaţiunile poporului.
IMPORCÁRE, *v. a.* e *n.* a brăsda, a trage brasde.
IMPORPORÁRE, *v. n.* a împurpura, a roşi, a văpsi cu purpură; — *imporporarsi*, a se face purpuriu.
IMPORRÍRE, *v. n.* a mucezi, a înflori.
IMPÓRRE, *v. a.* a impune, a pune în, a pune asupra; a încârca, a împovăra; a porunci, a ordina, a însărcina; a amăgi, a minti pe cineva.
IMPORTÁBILE, *a.* insuportabilu, nesuferitu.
IMPORTÁNTE, *a.* importantu, însemnatu, însemnătoru, considerabilu, mare, interesantu.
IMPORTÁNZA, *f.* importanţă, însemnătate.
IMPORTÁRE, *v. a.* a însemna; a costa, a costisi, a preţui, a face de plată atita, a se urca pînă la cutare preţu; a importa, a aduce producte streine într'o ţară; — *v. n.* a fi importantu, a trebui.
IMPORTAZIÓNE, *f.* importaţiune, introducere, aducere de producte streine într'o ţară.
IMPÓRTO, *m.* costu, valoare, preţu.
IMPORTUNAMÉNTE, *avv.* cu importunitate, într'unu modu neplăcutu, supărătoru.
IMPORTUNÁRE, *v. a.* a importuna, a supăra, a întărita, a plictisi.
IMPORTUNITÀ, IMPORTUNÉZZA, *f.* importunitate, supărare, plictisire, indiscreţiune.
IMPORTÚNO, *a.* importunu supărătoru urîciosu,
IMPORTUÓSO, *a.* fără porturi.
IMPOSITÓRE, *a.* celu ce impune.
IMPOSIZIÓNE, *f.* impunere, punere, asuprâ; impositiune, tacsă, dajdie, contribuţiune; — *imposizione delle mani*, punerea mâniloru peste capulu cuiva.
IMPOSSESSÁRSI, *v. n.* a lua în stăpânire, a lua în posesiune, a pune mâna.
IMPOSSÍBILE, *a.* imposibilu, cu neputinţă, peste putinţă.
IMPOSSIBILITÀ, *f.* imposibilitate, neputinţă.
IMPOSSIBILITÁRE, *v. a.* a face imposîbilu.
IMPÓSTA, *f.* impositiune, contribuţiune, dajdie, tacsă, biru, tributu; oblonu, oblocu.
IMPOSTÁRE, *v. a.* a inscrie, a trece în registru; a aştepta pe cineva undeva.
IMPOSTEMÍRE, *v. n.* a se punoia.
IMPOSTÓRE, *m.* impostoru, înşelătoru, şarlatanu, ipocritu.
IMPOSTÚRA, *f.* impostură, înşelăciune, amăgire, şarlatanie, şarlatanismu; ipocrisie, făţărnicie; falsitate, calumnie.
IMPOSTURÁRE, *v. a.* a înşela, a amăgi; a calumnia.
IMPOTÉNTE, *a.* impotentu, neputinciosu, incapabilu.
IMPOTÉNZA, *f.* impotenţă, neputinţă, incapacitate; slăbiciune, betegeală, ologeală.
IMPOVERIMÉNTO, *m.* sărăcire, însărăcire.
IMPOVERÍRE, *v. a.* e *n.* a sărăci, a insărăci; a se însărăci.
IMPRATICÁBILE, *a.* impracticabilu, neapropiatu, inaccesibilu, neaccesibilu, nesuferitu.
IMPRATICABILITÀ, *f.* impracticabilitate, neputinţă de a se face, de a se săvîrşi, de a se străbate, de a apropia.
IMPRATICÁTO, *a.* neapropiatu, nestrăbătutu.
IMPRATICHÍRE. *v. a.* a deprinde, a ecsercita, a învăţa, a domiri, a obicĭnui; — *impratichirsi*, a se deprinde, a se ecsercita, a se învăţa, a se obicĭnui.
IMPRATICHÍTO, *a.* deprinsu, învăţatu, obicĭnuitu.
IMPRECÁRE, *v. a.* a blestema, a pofti cuiva rău.
IMPRECATÍVO, *a.* blestemătoru, de impre aţiune.
IMPRECATÓRE, *m.* blestemătoru, celu ce poftesce rele c iva prin vorbe.
IMPRECAZIÓNE, *f.* imprecaţiune, blestemu, maledicţiune.
IMPREGNAMÉNTO, *m.* îngreunare, îngrecare, însărcinare, îmborţoşare; săturare, îmmuiare, unflare.
IMPREGNÁRE, *v. a.* a îngreuna, a îngreca, a îmborţoşa; a sătura; — *v. n.* a remânca grea, însărcinată.
IMPREGNATÚRA, *f.* îngreunare, îngrecare, îmborţoşare.
IMPREMEDITÁTO, *a.* impremeditatu, neprecugetatu.
IMPREMIÁTO, *a.* nepremiatu, eres lătitu.
IMPRÉNDERE, *v. a.* a întreprinde; a învăţa.
IMPRENDIMÉNTO, *m.* întreprindere.
IMPRENDITÓRE, *m.* întreprinzătoru.
IMPREPARÁTO, *a.* nepregătitu.
IMPRÉSA, *f.* întreprindere, întreprizî; emblemă, marcă.
IMPRESÁRIO, *m.* impresaru, întreprinzătoru, antreprenoru.
IMPRESCINDÍBILE, *a.* inseparabile, nedespărţitu.
IMPRESCRITTÍBILE, *a.* imprescriptibilu, neprescriptibilu, nesupusu la prescripţiune, la pra agrafie,

Digitized by Google

IMPRESCRITTIBILITÀ, *f.* imprescriptibilitate, nesupunere la prescripţiune, la paragrafie.
IMPRESSIONÁRE, *v. a.* a impresiona, a causa o impresiune, o întipărire, a interesa, a îndupleca, a mişc. ; — *impressionarsi*, a şi întipări, a şi imprime bine în minte vreo idee, vreo opiniune.
IMPRESSIÓNE, *f.* impresiune, întipărire, tipărire ; idee, opiniune, efectu produsu de oarecare causă asupra fanta ii, asupra spiritului.
IMPRESSIVO, *a.* impresi u, bunu sp a întipări
IMPRESSÓRE, *m.* ti ografu imprimoru, impressoru
IMPRESTÁNZA, *f.* împrumutare împ umutu.
IMPRESTÁRE, *v. a.* a împrumuta, a da împrumutu.
IMPRESTATÁRIO, *m.* împrumutâtoru, acela care imp umută ceva de la altul .
IMPRESTATÓRE, *m.* împrumut toru, care dâ împrumutu.
IMPRÉSTITO, *m.* împrumutu
IMPRETÁRSI, *v. n.* a se face preotu, a se p eoţi.
IMPRETERÍBILE, *a.* impreteribilu nelipsitu, negreşitu.
IMPRETERIBILMÉNTE, *avv.* negreşitu, neapâ atu, nelipsitu.
IMPREZIOSÍRE, *v. n.* a deve i preţiosu, se scumpi
IMPREZZÁBILE, *a.* inest ma ilu, nep eţuitu.
IMPRIGIONAMÉNTO, *m.* închisoare, nchidere, punere închisoare, arestuire, incarcerare.
IMPRIGIONÁRE, *v. a.* a n arcera, a arestui, a pune, a băga la închisoare ; a închide, a opri.
IMPRIGIONATÓRE, *m.* care arestueşte ; care închide, opreşte.
IMPRÍMA, *avv.* mai întâiu, de ocamdată.
IMPRIMÉRE, *v. a.* a imprime, a tipări, a face impresiune, a lâsa semnu.
IMPRIMÍBILE, *a.* imprimibilu, care se poate tipări.
IMPRIMITÚRA, *f.* grundu vâpseoa ce se pune pe pânză sau pe o tablă dreptu întâiulu aşternutu pentru zugrâvire.
IMPROBÁBILE, *a.* improbabilu, neprobabilu, neîntemeiatu.
IMPROBABILITÀ, *f.* improbabilitate, lipsă de argumente, de dovezi, de temeiuri.
IMPROBITÀ, *f.* improbitate, nelegiuire, nedreptate.
ÍMPROBO, *a.* improbu, râu, nelegiutu, neonestu, necinstitu.
IMPROCCIÁRE, *v. a.* a împiedica, a opri.
IMPRODÓTTO, *a.* neprodusu, primitivu, eternu.
IMPRODUTTÍVO, *a.* improductivu, neproducătoru, neroditoru.
IMPROMÉSSA, *f.* promisiune, făgăduială.
IMPROMÉTTERE, *v. a.* a promite, a făgădui.
IMPRÓNTA, *f.* tipărire, semnu, figură tipărită, tiparu.
IMPRONTAMÉNTE, *avv.* cu importunitate.
IMPRONTAMÉNTO, *m.* impresiune, tipărire, întipărire ; importunitate ; îndemnare, îmbărbătare.
IMPRONTÁRE, *v. a.* a tipări ; a împrumuta, a cere sau a lua împrumutu.
IMPRONTATÓRE, *m.* tipăritoru ; îndemnătoru.
IMPRONTITÚDINE, IMPRONTÉZZA, *f.* importunitate.
IMPRÓNTO, *a.* importunu peste măsură.
IMPRONUNZIÁBILE, *a.* nepronunţiabilu, nepronunţiatu, care nu se poate pronunţa.
IMPROPEBÁRE, *v. a.* a ocărî, a înjuria, a sudui, a ofensa prin vorbe urite, mârşave.
IMPROPÉRIO, *m.* înjurătură, înjurare, ocară, injurie, suduire, sudalmă.
IMPROPÍZIO, *a.* impropiţiu, nepropiţiu, nefavorabilu.
IMPROPORZIONÁLE, *a.* neproporţionalu.
IMPROPORZIONÁTO, *a.* neproporţionatu, nepotrivitu.
IMPROPRIAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu impropriu, necu enitu, necuviinciosu, nepotrivitu.
IMPROPRIETÀ, *f.* improprietate, necuviinţă.
IMPRÓPRIO, *a.* impropriu, necuvenitu, necuviinciosu.
IMPROSPERÍRE, *v. n.* a prospera, a avea fortună favorabilă, unu succesu fericitu, a fi fericitu.
IMPRÓSPERO, *a.* neprosperu, neferice, nefericitu.
IMPROVERÁRE, *v. a.* a mustra, a dojeni, a ocărî.
IMPROVIDAMÉNTE, *avv.* orbeşte, cu nesocotinţă.
IMPROVIDÉNZA, *f.* nesocotinţă, nepăsare, neîngrijire, nebăgare de seamă, neprevedere.
IMPRÓVIDO, *a.* neprevăzătoru, nesocotitu, imprudentu, neîngrijitoru, nepăsătoru,
IMPROVVEDUTAMÉNTE, *avv.* fără nici o pregătire ; cu imprudenţă, cu nesocotinţă ; fără veste.
IMPROVVISAMÉNTE, *avv.* fără veste, pe negândite, pe neaşteptate, de odată, nepregătitu, într'unu modu improvistu, năprasnicu
IMPROVVISAMÉNTO, *m.* improvisare, lucrarea de a improvisa, de a face îndată, fără pregătire
IMPROVVISÁRE, *v. a.* a improvisa (unu discursu, o poesie, o bucată de musică), a face îndată şi fără nici o pregătire
IMPROVVISÁTA, *f.* improvisaţiune, compunere făcută îndată şi fără pregătire, estimpuraneă.
IMPROVVISATÓRE, *m.* improvisatoru ; poetu estimpuraneu.
IMPROVVÍSO, *a.* impro istu, neaşteptatu, negânditu, nepregătitu ; — *all' improvviso*, pe neaşteptate, fără veste.
IMPR VVÍSO, *m.* improv sare, compunere estimpuraneă.
IMPROVVISTAMÉNTE, *avv.* fără veste, pe neaşteptate.
IMP VVÍSTO, *a.* negătitu, nepregătitu, lipsitu de.
IMPRUDÉNTE, *m* imprudentu, nesocotitu, neînţeleptu, nerodu ; indiscretu.
IMPRUDÉNZA, *f.* imprudenţă, nesocotinţă ; indiscreţiune.
IMPRUNÁRE, *v. a.* a îngrădi ; a îngriji.
IMPÚBE, IMPÚB RE, *m.* impuberu, june, tinâru, care n'a ajunsu încă la anii virstniciei.
IMPUDÉNTE, *a.* impudentu, obraznicu, neruşinatu.
IMPUDÉNZA, *f.* impudenţă, obrăznicie, neruşinare.
IMPUDICÍZIA, *f.* impudiciţie, impudicitate, neruşinare, desfrînare, curvăsărie.
IMPUDÍCO, *a* impudicu, neruşinatu, desfrînatu,
IMPUGNÁBILE, *a.* atacabilu, combatibilu, de combătutu, care se poate ataca, combate.
IMPUGNAMÉNTO, *m.* împumnare, apucare, ţinere cu mâna, cu pumnulu ; atacare, combatere.
IMPUGNÁRE, *v. a.* a împumna, a apuca, a ţin a cu pumnulu, cu m na ; — *impugnare le armi*, a declara resbelu ; — *impugnare una opinione*, a ataca, a combate o opinie.

Digitized by Google

IMPUGNATÓRE, *m.* adversaru, împrotivitoru.
IMPUGNATÚRA, *f.* împumnâturâ, mâneru, mânuncheo, partea unui objectu de unde se apucâ cu mâna.
IMPUGNAZIÓNE, *f.* împrotivire, contrazicere.
IMPULITÉZZA, *f.* nepoliteţâ, prostie, mojicie.
IMPULÍTO, *m.* nepolitu, prostu, mojicu, incivilu.
IMPULSIÓNE, *f.* impuls une, împingere, îmboldire, îndemnare, îndemnu, zâdârire; urnire.
IMPULSÍVO, *a.* impulsivu, îndemnâtoru, împingâtoru, îmbolditoru, zâdâritoru.
IMPÚLSO, *m.* impul iune, îndemnu, îmbulzeală.
IMPULSÓRE, *m.* impulsoru, îmbulzitoru, îndemnâtoru.
IMPÚNE, *a.* nepedepsitu, nepunitu.
IMPUNEMÉNTE, *avv.* fârâ pedeapsâ, fârâ puniţiune.
IMPUNÍTÀ, *f.* impunitate, lipsâ de pedeapsâ.
IMPUNÍTO, *a.* nepedepsitu, nepunitu.
IMPUNIZIÓNE, *f.* nepedepsire, remisiune a pedepsei.
IMPUNTÁRE, *v. a.* a împunge, a înţepa; a punta, a însemna prin punturi sau prin împunsuri cu aculu; — *impuntarsi*, a se întrerupe, a se opri.
IMPUNŢÍRE, *v. a.* a coase, a punta.
IMPUNTUÁLE, *a.* nepuntualu, neesactu.
IMPUNTUALITÀ, *f.* nepuntualitate, neesactitate.
IMPURAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu impuru, necuratu, desfrînatu, immodestu, contaminatu.
IMPURITÀ, *f.* impuritate, necurâţenie, desfrînare, pângârire, contaminare, corupţiune, bazaconie.
IMPÚRO, *a.* impuru, necuratu, spurcatu, pângâritu, contaminatu, întinatu, desfrînatu, immodestu.
IMPUSILLANIMÍRE, *v. n.* a se descoragia, a şi pierde coragiulu, a deveni fricosu, trândavu, bicisnicu.
IMPUTÁBILE, *a.* imputabilu, de imputatu.
IMPUTABILITÀ, *f.* imputabilitate.
IMPUTAMÉNTO, *m.* imputare, imputare.
IMPUTÁRE, *v. a.* a imputa, a împuta, a învinovăţi; a atribui, a însuşi unu lucru cuiva.
IMPUTATÓRE, *m.* imputatoru, învinovâţitoru.
IMPUTAZIÓNE, *f.* imputaţiune, învinovâţire.
IMPUTREFATTÍBILE, *a.* incoruptibilu, neputrezitu.
IMPUTRIDÍRE, *v. n.* a putrezi, a împutrezi.
IMPUZZÁRE, *v. a. e n.* a împuţi, a se împuţi.
IMPUZZOLÍRE, *v. n.* a se împuţi; a se strica, a se corupe.
IN, *prep.* în, la, întru; câtre, spre, pentru; cu; împrotivâ; — *in apparenza*, în aparinţâ, dupâ cumu se aratâ, dupâ cumu se pare; — *in astratto*, într'unu chipu abstractu; — *in barba*, fârâ voe, împrotiva voinţei; — *in breve*, curîndu; — *in buon punto*, la timpu, la locu potrivitu; — *in basca*, câutându; — *in cagnesco*, chiorîşu, cu mânie; — *in camicia*, desbrâcatu, numai cu câmaşa; — *in confuso*, cu confusiune; — *in contrario*, în contra, împrotivâ; — *in digresso*, aproape; cu toptanulu; — *in dileguo*, departe; — *in fatto*, într'adevâru; — *in fretta*, în grabâ, de grabâ; cu facilitate; — *in futuro*, în viitoru; — *in gazzurro*, veselu; — *in là*, încolo, colea; — *in lealtà, in fede mia*, pre legea mea; — *andate in malora*, dute la draculu; — *in mal punto*, din nenorocire; — *in occulto*, în ascunsu, pe ascunsu, furişu, — *in palese*, deschisu, curatu, de faţâ; — *in particolare*, în parte; — *in passando*, în treacâtu; — *in pelle*, într'unu chipu superficialu; — *in perpetuo*, pururea, învecî; — *in piano*, orizontaliceste; — *in poco, in corto*, curîndu, peste puţiuu; — *in pria, in prima*, mai d'ântâiu, deocamdatâ, odinioarâ; — *in pronto*, gata; — *in quà*, încoace; — *in quantità*, cu grâmada; — *in quel torno*, aproape; în timpulu acela; — *in questa*, într'acestea; — *in realtà*, în realitate, într'adevâru; — *in sommo*, foarte, în gradulu celu mai înnaltu; — *in su*, susu, în susu; — *in vista*, în aparinţâ.
INÁBILE, *a.* inabilu, incapabilu, neputinciosu, neîndemânaticu, neiscusitu, nedestoinicu.
INABILITÀ, *f.* inabilitate, incapacitate, neputinţâ, neiscusinţâ, neîndemânare, nedestoinicie.
INABILITÁRE, *v. a.* a face pe cineva inabilu.
INABISSAMÉNTO, *m.* cufundare, asvîrlire, aruncare în prâpastie; a se adînci în reflocsiuni.
INABITÁBILE, *a.* inabitabilu, nelocuinciosu, care nu se poate abita, locui.
INABITÁTO, *a.* neabitatu, nelocuitu, năpustitu.
INACCESSÍBILE, *a.* inaccesibilu, neapropiatu.
INACCETTÁBILE, *a.* neacceptabilu, inacceptabilu, care nu se poate primi, nu este de primitu.
INACCORDÁBILE, *a.* inacordabilu, neacordabilu, neîngâduitu, neertatu.
INACCÓRTO, *a.* neiscusitu; imprudentu.
INACERBÁRE, INACERBÍRE, *v. a.* a înăspri; a întârita.
INACETÁRE, *v. a.* a muia, a freca cu oţetu.
INACETÍRE, *v. n.* a se întâri, a se oţeti.
INACIDÍRSI, *v. n.* a deveni acidu, a se oţeti.
INACUTÍRE, *v. a.* a ascuţi; a subţia.
INADATTÁBILE, *a.* nepotrivitu, ce nu se poate potrivi.
INADEGUATAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu inadecuatu, inecualu, nepotrivitu, neproporţionatu.
INADEGUÁTO, *a.* inadecuatu, inecualu, nepotrivitu, neproporţionatu.
INADEMPÍBILE, *a.* neîmplinitu, care nu se poate împlini, nu se poate efectua, realiza.
INADEMPIMÉNTO, *m.* neîmplinire, neecsecutare.
INADEMPIÚTO, *a.* neîmplinitu, neecsecutatu.
INADOMBRÁBILE, *a.* indescriptibilu, inimaginabilu, care nu se poate descrie, imagina, închipui.
INAFFETTÁTO, *a.* neafectatu, neartificialu, naturalu.
INAFFIAMÉNTO, *m.* adâpare, udare, stropire.
INAFFIÁRE, *v. a.* a adâpa, a uda, a stropi.
INAFFIATÓIO, *m.* stropitoare, udâtoare, vasu de udatu.
INAFFIATÚRA, *f.* stropiturâ, adâpâturâ.
INAGITÁTO, *a.* nemişcatu, neturburatu, liniştitu.
INAGRÍRE, *v. n.* a se înâcri, a borşi.
INAIÁRE, *v. a.* a întinde bucatele pe arie pentru a le triera.
INALBAMÉNTO, *m.* albire, înâlbire.
INALBÁRE, *v. a.* albi, a înâlbi; — *v. n.* a se albi, a deveni albu.
INALBERAMÉNTO, *m.* arborare, înnâlţare, implântare.
INALBERÁRE, *v. a.* a arbora, a înnâlţa, a ridica, a înfige, a implânta; — *inalberarsi*, a se ur-

Digitized by Google

ca pe unu arbore; a se supâra, a se înfuria; a se mândri, a se trufi; — *inalberare la bandiera*, a ridica bandiera, steagulu.

INALBERÍRE, *v. n.* a se copâci; a se face arbore.

INALIDÁRE, INALIDÍRE, *v. n.* a se usca.

INALIENÁBILE, *a.* inalienabilu, nealienabilu, nestrâinâciosu, care nu se poate înstrâina.

INALIENABILITÀ, *f.* inalienabilitate, neinstrâinâciune, proprietatea de a nu se putea înstrâinâ.

INALTERÁBILE, *a.* inalterabilu, neschimbâciosu.

INALTERABILITÀ, *f.* inalterabilitate, neschimbâciune.

INALTERÁTO, *a.* nealteratu, neschimbatu, nestrâmutatu.

INALVEÁRE, *v. a.* a îndrepta cursulu unui fluviu.

INAMÁBILE, *a.* neamabilu, neplâcutu, neiubitu.

INAMÁRE, *v. a.* anima; a se înamora, a se îndrâgi.

INAMARÍRE, *v. a.* a amârî, a face amaru; a întrista, a necâji, a supâra; — *inamarirsi*, a se amârî, a se face amaru, a se întrista, a se necâji, a se supâra.

INAMÉNO, *a.* neplâcutu.

INAMIDÁRE, *v. a.* a scrobi.

INAMISTÁRSI, *v. n.* a se împrieteni, a se face amicu.

INAMENDÁBILE, *a.* incorigibilu, care nu se poate îndrepta

INAMMISSÍBILE, *a.* inadmisibilu, nepriimiciosu, care nu se poate priimi, admite, accepta.

INAMMISSIBILITÀ, *f.* inadmisibilitate, neputinţâ de a se priimi, de a se admite, de a se accepta.

INAMOVÍBILE, *a.* inamovibilu, care nu se poate goni, depârta, destitui, strâmuta.

INAMOVIBILITÀ, *f.* inamovibitate, neamovibilitate, statornicie, neclintire, nestrâmutâciune.

INANE, *a.* golu, deşertu; zădarnicu, inutilu.

INANELLÁRE, INNANNELLÁRE, *v. a.* a încreţi, a încârlionţa; a da unui lucru formâ de inelu, a încovriga; a încâtârâma, a pune câtâramâ.

INANELLÁTO, *a.* încâtârâmatu; încârlionţatu, încreţitu; încovrigatu, în formâ de inele.

INANIMÁRE, *v. a.* a îmbârbâta, a încoragia, a îndemna, a însufla coragiu; — *inanimarsi*, a se încoragia; a se întârita.

INANIMÁTO, *a.* neînsufleţitu, inanimatu, fârâ viaţâ.

INANIMATÓRE, *m.* încucâgiâtoru, îndemnâtoru.

INÁNIME, *a.* înanimatu, fârâ sufletu, mortu.

INANITÀ, *f.* deşertâţiune, hâmizealâ, sfîrsanie, slâbiciune, debilitate pricinuită din nemâncare.

INÁNTI, INNÁNTI, INNÁNTE, *avv.* înainte, mai nainte.

INAPPELLÁBILE, *a.* inapelabilu, neapelabilu, care nu admite apelaţiune, recursu.

INAPPELLABILMÉNTE, *avv.* fârâ apelaţiune; fârâ remediu.

INAPPETÉNTE, *a.* fârâ poftâ, fârâ gustu pentru mâncare.

INAPPETÍRE, *v. a.* a lipsi de pofta pentru mâncare.

INAPPETÉNZA, *f.* inapetitu, nepoftâ de mâncare.

INAPPREZZÁBILE, *a.* nepreţuitu, inestimabilu.

INAPPUNTÁBILE, *a.* neatacabilu, fârâ cusuru.

INAPPURÁBILE, *a.* care nu se poate descurca; nelâmuritu.

INACQUÓSO, *a.* fârâ apâ.

INARBORÁRE, *v. a.* a înarbora, a copâci.

INARCAMÉNTO, *m.* arcuire, încovoiare.

INARCÁRE, *v. a.* a arcui, a încovoia, a pleca, a gârbovi, a strâmba; — *inarcarsi*, a se arcui, a se încovoia, a se pleca, a se gârbovi, a se încocârja, a se strâmba.

INARCATÓRE, *m.* arcuitoru, gârbovitoru, strâmbâtoru.

INARCATÚRA, *f.* arcuiturâ, încovoialâ, încovoeturâ, încocârjare, strâmbâturâ, gârbovitură.

INARENÁRE, *v. a.* a pune nisipu, a aşterne cu nisipu, a umplea cu nisipu; — *inarenarsi*, a se înţepeni în nisipu.

INARGENTÁRE, *v. a.* a arginta, a polei cu argint.

INARGENTATÓRE, *m.* argintâtoru, argintuitoru.

INARGÚTO, *a.* nearguţiosu, neisteţu.

INARIÁRSI, *v. n.* a se înâlţa în aeru.

INARIDÍRE, *v. a. e n.* a usca de totu, a seca; a se usca.

INARPICÁRSI, *v. n.* a se burica, a se acâţa, a se urca.

INARRENDÉVOLE, *a.* neînduplecâciosu.

INARRIVÁBILE, *a.* neapropiatu; inimitabilu.

INARSICIÁRE, *v. a.* a ustura.

INARTICOLÁTO, *a.* inaticulatu, nearticulatu.

INARTIFICIÁLE, *a.* neartificialu.

INARTIFICIÓSO, *a.* neartificiosu, simplu.

INASCOLTÁTO, *a.* neascultatu.

INASINÍRE, *v. n.* deveni ca unu magaru.

INASPÁRE, INNASPÁRE, *v. a.* a depâna.

INASPETTATAMÉNTE, *avv.* pe neaşteptate, pe negândite.

INASPETTÁTO, *a.* neaşteptatu, negânditu, improvistu.

INASPRÍRE, *v. a.* înăspri; a întârita, a supâra, — *inasprirsi*, a se înăspri; a se supâra, a deveni crudelu.

INATTACCÁBILE, *a.* inatacabilu, neatacabilu, care nu se poate ataca, lovi, isbi, nâvâli.

INATTENDÍBILE, *a.* inatendibilu, neadmisibilu.

INATTENZIÓNE, *f.* neatenţiune, neluare aminte, nebâgare de seamâ; nesocotinţâ, imprudenţâ.

INATTITÚDINE, *f.* inaptitudine, incapacitate, inabilitate.

INATTIVITÀ, *f.* inactivitate, nelucrare, nesirguinţâ.

INATTÍVO, *a.* neactivu, nelucrâtoru, nesirguitoru.

INAUDÍTO, *a.* neauzitu, nespusu, incredibilu, estraordinaru, ciudatu, minunatu.

INAUGURÁRE, *v. a.* a inaugura, a dedica, a consacra, a sânţi unu templu, unu monumentu.

INAUGURAZIÓNE, *f.* inaugurâţiune, dedicaţiune, consacraţiune, sânţire, ţirnosire.

INAURÁRE, *v. a.* a auri, a polei cu auru.

INAUSPICÁTO, *a.* cobitu, de râu auguriu, de semnu râu.

INAVARÍRE, *v. n.* a se scumpi, a deveni avaru, sgârcitu.

INAVVEDUTÉZZA, *f.* nepricepere, neisteciune, nesocotinţâ.

INAVVEDÚTO, *a.* nepriceputu, neisteţu, nesocotitu.

INAVVERTÉNZA, *f.* neatenţiune, neluare aminte.

Digitized by Google

INAVVERTITAMÉNTE, *avv.* fără băgare de seamă, din nesocotință, neluându aminte.
INAVVERTÍTO, *a.* nesocotitu, nebăgătoru de seamă.
INAVVÉZZO, *a.* neobicĭnuitu, neînvățatu, nedeprinsu.
INAZIÓNE, *f.* neclurare, odihnă.
INCACCIÁRE, *v. a.* a goni, a alerga după cineva.
INCACIÁRE, *v. a.* a drege cu brînză, cu caşcavalu.
INCADEVERÍRE, *v. n.* a deveni ca unu cadaveru.
INCADÉRE, *v. a.* a cădea, a comite o greşeală.
INCAGIONÁRE, *v. a.* a acusa, a învinovăți, a atribui.
INCAGLIAMÉNTO, *m.* înțepenire în nisipu, îngropare în nisipu, dare de fundu; împiedicare, oprire.
INCAGLIÁRE, *v. n.* a sta făr'a se mai putea mişca, a da de fundu; a se îngropa, a se înțepeni în nisipu (se zice despre o corabie); a fi împiedicatu, a găsi obstacule.
INCÁGLIO, *m.* îngropare, înțepenire în nisipu; piedică.
INCAGNÁRSI, *v. n.* a se supăra, a se mânia.
INCALAPPIÁRE, *v. a.* a încurca, a prinde în laţuri; a înşela, a amăgi, a împiedica.
INCALCINÁRE, *v. a.* a vărui, a tencui cu varu.
INCALCINATÚRA, *f.* tencuire, tencuitură.
INCALCITRÁRE, *v. n.* a da din picioare; a resiste, a se împrotivi, a nu se supune, a nu se astimpăra.
INCALESCÉNZA, *f.* incalescință, căldură.
INCALIGINÁRE, *v. a.* e *n.* a întuneca, a se întuneca.
INCALLIMÉNTO, *m.* învîrtoşare.
INCALLÍRE, *v. n.* a se învîrtoşa; a deveni nesimțitoru, a se obstina.
INCALMÁRE, *v. a.* a altoi, a ultui.
INCÁLMO, *m.* altoială, ultuială, altoire, ultuire.
INCALVÍRE, *v. n.* a pleşugi, a deveni pleşugu.
INCALZAMÉNTO, *m.* persecutare, gonire; grăbire, prididire.
INCALZÁRE, *v. a.* a persecuta, a goni; a grăbi, a prididi.
INCALZONÁRE, *v. a.* a îmbrăca cu pantaloane, cu nădragi.
INCAMATÁTO, INCAMATÍTO, *m.* dreptu.
INCAMERAMÉNTO, *m.* confiscare, luare pe seama guvernului.
INCAMERÁRE, *v. a.* a confisca, a lua pe seama guvernului.
INCAMERAZIÓNE, *f.* confiscațiune, luare pe seama guvernului.
INCAMICIÁRE, *v. a.* a tencui; — *incamiciarsi*, a şi pune cămaşa.
INCAMICIÁTA, *f.* atacu, năvălire noaptea asupra neamicului, surprindere.
INCAMICIATÚRA, *f.* tencuitură, tencuială.
INCAMMINAMÉNTO, *m.* punere pe cale, dare pe drumu, îndreptare, începere, punere în lucrare.
INCAMMINÁRE, *v. a.* a pune pe cale, a da pe drumu, a îndrepta, a începe, a pune în lucrare.
INCAMMÍNO, *m.* începere, îndreptare, dare pe drumu.
INCAMUFFÁRE, *v. a.* a îmbrăca tiptilu; a înşela.
INCAMUTÁTO, *a.* cosutu cu împunseturi dese.
INCANALÁRE, *v. a.* a canaliza, a îndrepta cursulu unui fluviu, unei gîrle; a transforma în canaluri.
INCANALATÚRA, *f.* scobitură.
INCANCELLÁBILE, *a.* neştersu, care nu se poate şterge.
INCANCHERÁRE, INCANCHERÍRE, *v. n.* a gangrenisi a se face gangrenă.
INCANDESCÉNTE, *a.* incandescentu, arsu pînă la albire.
INCANDESCÉNZA, *f.* incandescență, starea unui lucru incandescentu, arsu pînă la albire.
INCANDIDÍRE, *v. n.* a strălluci de albeţe.
INCANDÍRE, *v. a.* a albi, a face albu.
INCANNÁRE, *v. a.* a depăna tortulu pe mosoru a înghiți.
INCANNÁTA, *f.* laţu, înşelăciune.
INCANNATÓIO, *m.* depănătoare, vîrtelniță, sucală răschitoru, rotanu, instrumentu pe care se dea pănă.
INCANNUCCIÁRE, *v. a.* a îngrădi, a acoperi cu trestie.
INCANNUCCIÁTA, *f.* unu felu de legătură pentru frânturi.
INCANNATÁGGIO, *m.* depănătoare.
INCANTAGIÓNE, *f.* înfermecare, încantațiune.
INCANTÁRE, *v. a.* a încânta, a fermeca, a înfermeca, a vrăji; a vinde la mezatu; a pricinui mirare; — *incantarsi*, a se mira, a fi transportatu de mirare, a se uimi, a căsca gura, ochii.
ICANTATÓRE, *m.* încântătoru, fermecătoru, vrăjitoru.
INCANTÉSIMO, *m.* înfermecare, fermecu, vrajă, boscoană.
INCANTÉVOLE, *a.* încântătoru, surprinzătoru, admirabilu, foarte plăcutu, foarte amabilu, minunatu.
INCANTINÁRE, *v. a.* a pune, a băga în pivniță.
INCÁNTO, *m.* farmecu, vrajă; mezatu.
INCANTONÁRSI, *v. n.* a se retrage într'unu colţu.
INCANTUCCIÁRSI, *v. n.* a se ascunde într'unu colţu.
INCANUTIMÉNTO, *m.* cărunțire, albire.
INCANUTÍRE, *v. n.* a cărunți, a albi; a îmbătrîni.
INCAPÁCE, *a.* incapabilu, neîndemânaticu.
INCAPACITÀ, *f.* incapacitate, neîndemânare.
INCAPACITÁBILE, *a.* neimaginabilu, neînchipuitu.
INCAPACITABILITÀ, *f.* imposibilitate de a şi forma o idee despre ceva
INCAPAMÉNTO, *m.* îndărătnicie, obstinațiune.
INCAPARBÍRE, *v. n.* a se îndărătnici, a se obstina.
INCAPARRAMÉNTO, *m.* arvunire.
INCAPARRÁRE, *v. a.* a arvuni; a da unu semnu.
INCAPÁRSI, *v. n.* a se obstina, a se împismui, a se împismăşi, a se îndărătnici, a se căpui.
INCAPÁTO, *a.* obstinatu, îndărătnicu, pismaşu.
INCAPESTRÁRE, *v. a.* a pune căpăstru; a spînzura,
INCAPESTRATÚRA, *f.* maniera de a pune căpăstrulu; rana ce şi face unu calu cându se încurcă cu piciorulu în funia căpăstrului.
INCAPOCCHÍRE, *v. n.* a se prosti.
INCAPONÍRSI, *v. n.* a se îndărătnici, a se căpui.
INCAPPÁRE, *v. n.* a cădea, a da preste; a veni, a ajunge, a sosi undeva prin întîmplare; a se întîlni.

Digitized by Google

INCAPPELLÁRE, *v. a.* a pune pâlâria.
INCAPPERUCCIÁRSI, *v. n.* a se boboroji.
INCAPPIÁRE, *v. a.* a înjuveța; a anina prin unu laț.
INCÁPPO, *m.* cădere, dare preste ceva; venire, sosire, ajungere, întâlnire prin întîmplare; piedică.
INCAPPUCCIÁRE, *v. a.* a pune tichie, gugiu, capută pe capu; — *incappucciarsi*, a se câlugări.
INCAPRICCIÁRSI, *v. n.* a se înamora, a se îndrăgi într'unu chipu estravagantu, ciudatu.
INCARBONCHIÁRE, *v. n.* a lua fața rubinului focosu.
INCARBONÍRE, *v. n.* a se cârbuni, a se încârbuni.
INCARCERÁRE, *v. a.* a încarcera, a arestui, a pune, a bâga la închisoare; a închide, a întemnița.
INCARCERAZIÓNE, *f.* incarcerare, arestu, întemnițare.
INCARICÁRE, *v. a.* a însărcina, a comite, a ordina; a împovăra; a învinovăți.
INCÁRICO, INCÁRCO, *m.* însărcinare, comisiune, ordinu; greutate, povară; dătorie, îndatorire.
INCARNÁRE, *v. a.* a înfige în carne, a lovi, a pătrunde; a înfățișa naturalu; — *incarnarsi*, a se incarna, a se întrupa, a lua corpu de carne (se zice despre D. N. Iisusu Christosu).
INCARNATÍNO, *a.* cârniu, de coloarea cârnii.
INCARNÁTO, *a.* incarnatu, întrupatu; cârniu.
INCARNAZIÓNE, f. Incarnațiune, Întrupare, unirea Fiului lui Dumnezeu cu natura omenească.
INCAROGNÁRE, *v. n.* a deveni stârbu; a se înamora nebunește.
INCARRUCOLÁRSI, *v. n.* a eși afară funia din macaraoa.
INCARTÁRE, *v. a.* a înfășura, a pune în chârtie.
INCARTOCCIÁRE, *v. a.* suci în forma unui cornu, unui coșciugu de chârtie; — *incartocciarsi*, a se suci, a se încârlionța.
INCASSAMÉNTO, *m.* punere într'o ladă; închidere.
INCASSÁRE, *v. a.* a pune în lâzi; a închide; a încădra.
INCASSATÚRA, *f.* legare, prindere, înțepenire; îmbucătură.
INCASTAGNÁRE, *v. a.* a îmbrâca cu lemnu de castanu; a purta cu vorba, a înșela.
INCASTELLAMÉNTO, *m.* o mașină de resbelu la antici; podeală, podu de lemnărie.
INCASTELLÁRE, *v. a.* a întări cu casteluri; a întări.
INCASTITÀ, *f.* necastitate, impudicitate, neînfrînare.
INCÁSTO, *a.* necastu, impudicu, desfrînatu, nerușinatu, încontinentu, necuratu, impuru.
INCASTONÁRE, *v. a.* a lega, a prinde, a înțepeni.
INCASTONATÚRA, *f.* legare, înțepenire, înțepenealâ.
INCASTRÁRE, *v. a.* a înțepeni, a încutia, a prinde.
INCASTRATÚRA, *f.* înțepenire, îmbucare; loculu unde doâ lucruri se îmbucă, se înțepenescu.
INCÁSTRO, *m.* cuțitoaea potcovarului.
INCATARRÁRE, INCATARRÍRE, *v. n.* a fi supusu goturaiului.
INCATENACCIÁRE, *v. a.* a înzăvora, a pune, a închide cu zăvorulu; — *incatenacciarsi*, a se închide cu zăvorulu.
INCATENAMÉNTO, *m.* lânțuire, lanțu, șiru.
INCATENÁRE, *v. a.* a lânțui, a lega cu lanțu, a pune în lanțuri; a supune; a împiedica, a opri; a robi; a înșira, a uni; a întâri.
INCATENATAMÉNTE, *avv.* în formâ de lanțu, lânțuitu.
INCATENATÚRA, *f.* lânțuire, înșirare, unire, întărire.
INCATORZOLIMÉNTO, *m.* închircire, sbîrcire.
INCATORZOLÍRE, *v. n.* a închirci, a se sbîrci.
INCATRAMÁRE, *v. a.* a dohoti, a împâcura, a unge cu catranu.
INCATTIVÍRE, *v. n.* a se înrăutăți, a se face râu.
INCÁUTO, *a.* imprudentu, nesocotitu, nebâgâtoru de seamâ.
INCAVALCÁRE, *v. a.* a pune d'asupra.
INCAVALCATÚRA, *f.* punere d'asupra.
INCAVÁRE, *v. a.* a scobi, a scâfa, a gâvâni.
INCAVATÚRA, *f.* scobiturâ, scâfare, gâvanu, gâvânire.
INCAVERNÁRSI, *v. n.* a se ascunde într'o peștere, a se cufunda.
INCAVERNÁTO, *a.* ascunsu într'o peștere; — *occhi incavernati*, ochi cufundați în capu.
INCAVEZZÁRE, *v. a.* a pune câpâstru.
INCAVICCHIÁRE, *v. a.* a încuia, a înțerușa, a prinde, a înțepeni cu țeruși, cu cuie.
INCAVIGLIÁRE, *v. a.* a bate, a înțepeni, a strînge cu cuie unu lucru; — *incavigliarsi*, a se uni, a se strînge împreună.
INCÁVO, *m.* scobiturâ, gâvanu, gâunoșiturâ, grăpâ; sâpâturâ, bortiturâ, scorburâ, adîncime.
INCEDERE, *v. n.* a umbla, a înainta, a intra.
INCÉLEBRE, *a.* nerenumitu, necunoscutu.
INCÉNDERE, *v. a.* a aprinde, a da focu; — *incendersi*, a se înamora; a se aprinde, a se supâra, a se mânia.
INCENDÉVOLE, *a.* aprinzâciosu.
INCENDIAMÉNTO, *m.* incendiare, aprindere, ardere.
INCENDIÁRE, *v. a.* a incendia, a arde, a pune focu, a da focu.
INCENDIÁRIO, *a.* incendiaru, aprinzâtoru, dâtâtoru de focu; turburâtoru, revoluționaru, agitâtoru; — *s. m.* incendiaru, acela care dă focu, pune focu.
INCENDÍBILE, *a.* aprinzâciosu, care arde cu facilitate.
INCENDIMÉNTO, *m.* aprindere.
INCÉNDIO, *m.* incendiu, focu, focu mare; înfierbînteală.
INCENDITÍVO, *a.* aprinzâtoru.
INCENERIMÉNTO, *m.* încenușare, prefacere în cenușâ.
INCENERÍRE, *v. a.* a încenuși, a prefface în cenușâ; a mistui, a consuma, a nimici, a arde, a incendia; — *incenerirsi*, a se consuma, a se prefface în cenușâ.
INCENSAMÉNTO, *m.* tâmâiere, câdire, afumare cu tâmâie.
INCENSÁRE, *v. a.* a tâmâia, a câdi, a afuma cu tâmâie; a linguși, a lăuda cu prisosu.
INCENSÁTA, *f.* tâmâiere; lingușire, laudâ afectata.
INCENSATÓRE, *m.* tâmâietoru; lingușitoru, lâudâtoru.
INCENSAZIÓNE, *f.* tâmâiere, câdire.
INCENSIÉRE, *m.* câdelniță, turibulu; câțuie.
INCENSIÓNE, *f.* aprindere, ardere, incendiare.
INCENSÍVO, *a.* aprinzâtoru, arzâtoru.

Digitized by Google

INCÉNSO, *m.* tâmâie; laudâ, lingușire; — *a.* arsu, incendiatu.
INCENSURÁBILE, *a.* incensurabilu, necriticabilu, perfectu, care nu meritâ a fi censuratu, fârâ defecte.
INCENTÍVO, *m.* îndemnu, îmboldire, impulsiune; — *a.* îndemnâtoru, îmbulzitoru, împingâtoru, aţiţâtoru.
INCENTÓRE, *m.* îmbolditoru, îndemnâtoru, aţiţâtoru.
INCENTRAMÉNTO, *m.* concentrare, strîngere, întrunire.
INCENTRÁRE, *v. a.* a pune, a aşeza în centru, a concentra, a întruni; — *v. n.* a intra în centru.
INCEPPÁRE, *v. a.* a încâtuşa; a împiedica.
INCERÁRE, *v. a.* a cerui, a unge, a freca cu cearâ.
INCERÁTA, *f.* muşama; pînză unsâ cu catranu.
INCERÁTO, *m.* muşama, pînză ceruitâ.
INCERCINÁRE, *v. a.* a pune în capulu cuiva o tichie de apârare.
INCERCONÍRE, *v. n.* a se înâcri, a se oţeti.
INCERTITÚDINE, INCERTÉZZA, *f.* incertitudine, îndoialâ, nesiguranţâ, nehotârire, neîncredinţare; fluşturare.
INCÉRTO, *a.* incertu, nesiguru, îndoiosu; îndoiciosu, nehotâritu, neîncredinţatu; necunoscutu; venitu, câştigu, folosu casualu, întîmplâtoru.
INCÉSO, *a.* aprinsu, arsu; — *s. m.* cauteru; mâncârime.
INCESPÁRE, *v. n.* a creşte; a se acoperi de ciriteiu, de crânguri.
INCESPICÁRE, *v. n.* a se poticni, a se împiedica umblându.
INCESSÁBILE, *a.* neîncetatu, necontenitu, necurmatu.
INCESSÁNTE, *a.* continuatu, neîncetatu, continuu, nepregetatu.
INCESSÁNZA, *f.* neîncetare, necurmare, continuare.
INCESSÍBILE, *a.* nestrâmutatu, care nu se poate cede, lâsa, preda nimenuia.
INCÉSSO, *m.* umbletu, umblare, înnâintare.
INCESTÁRE, *v. a.* a pune, a bâga, a aşeza în coşuri.
INCÉSTO, *m.* incestu, preacurvie, împreunare nelegiuitâ între consângi.
INCESTUÓSO, *a.* incestuosu, preacurvaru cu rudâ, cu consângele sâu; necuratu, impudicu.
INCÉTTA, *f.* cumpârâturâ, cumpârare cu burta.
INCETTÁRE, *v. a.* a cumpâra cu burta, a monopoliza.
INCETTATÓRE, *m.* cumpârâtoru cu burta, monopolistu.
INCHIAVARDÁRE, *v. a.* a pironi cu cuie mari.
INCHIAVÁRE, *v. a.* a încuia cu cheia.
INCHIAVISTELLÁRE, *v. a.* a încuia cu lacâta, cu veriga.
INCHIÉDERE, *v. a.* a întreba, a cerceta cu deamâruntulu.
INCHIEDITÓRE, *m.* cercetâtoru, câutâtoru, ecsaminatoru, incuisitoru, ispititoru.
INCHIÉSTA, *f.* întrebare, cercetare cu deamâruntulu, ecsamenu minuţiosu, câutare, ispitire.
INCHINAMÉNTO, *m.* plecare, închinare; îngâduire.
INCHINÁRE, *v. a.* a pleca; — *inchinarsi*, a se pleca, a se închina; a îngâdui, a condescinde.
INCHINÁTA, *f.* plecâciune; umilire, ploconire.
INCHINATÚRA, *f.* plecare, povîrnire, povîrnituri.
INCHINAZIÓNE, *f.* umilire, umilinţâ, plecâciune.
INCHINÉVOLE, *a.* inclinatu; înduplecâciosu, ingâduitoru, condescendentu.
INCHÍNO, *m.* închinâciune, plecâciune, complimentu.
INCHÍNO, *a.* plecatu, povîrnitu, îndoitu, înclinatu.
INCHIOVÁRE, *v. a.* a pironi, a prinde, a bate cu cuie; a bate unu cuiu în ochiulu tunului pentru a opri pe inemiculu de a lu întrebuinţa.
INCHIODATÚRA, *f.* pironire.
INCHIOMÁRE, *v. n.* a i creşte cuiva pîrulu, coama.
INCHIOSTRÁRE, *v. a.* a mînji cu cerneală; a scrie.
INCHIÓSTRO, *m.* cerneală, negreală de scrisu, atramentu.
INCHIOVÁRE, *v. a.* a pironi, a cui, a ţintui.
INCHIOVATÚRA, *f.* pironire, ţintuire; — *trovare la inchiovatura*, a afla, a descoperi adevârulu.
INCHIÚDERE, *v. a.* a închide, a încuia; a coprinde.
INCHIUSÚRA, *f.* închidere, încarcerare, întemniţare.
INCIALDÁRSI, *v. n.* a se îmbrâca cu haine albe.
INCIAMBERLÁRE, *v. a.* a arabesca, a orna cu arabescuri.
INCIAMPÁRE, *v. n.* a se poticni, a se împiedica.
INCIAMPICÁRE, *v. n.* a se poticni, a se împiedica neîncetatu.
INCIÁMPO, *m.* poticnire, împiedicare; piedică, obstaculu.
INCIDÉNTE, *a.* incidentu, coincidentu, întîmplâtoru; — *s. m.* incidentu, întîmplare, circonstanţâ, împrejurare, particularitate care însoţeşte o faptâ principalâ; episodu, faptâ accesorie.
INCIDENTEMÉNTE, *avv.* din întîmplare, prin incidenţâ.
INCIDÉNZA, *f.* incidenţâ, digresiune, abatere din subiectulu principalu, câderea unei linii, unui corpu pe unu planu, pe o suprafaţâ.
INCÍDERE, *v. a.* a sâpa, a scobi; a tâia; a face o digresiune, a se abate din subiectu.
INCIELÁRE, *v. a.* a înalţa cu laude, a lâuda peste mâsurâ.
INCIFRÁTO, *a.* scrisu în ţifre.
INCÍGNERE, *v. a.* a îmborţoşa; — *incignersi*, a se îmborţoşa.
INCINQUÁRSI, *v. n.* a se încinci, a se lua de cinci ori.
INCÍNTA, *a. f.* însârcinatâ, îngrecatâ, îmborţoşatâ, grea.
INCIOCCAMÉNTO, *m.* ciocnire, ţicnire, lovire, isbire.
INCIOCCÁRE, *v. a.* a clocni, a ţicni, a lovi, a isbi.
INCIOTTOLÁRE, *v. a.* a aşterne, a pava cu pietricele.
INCIPIÉNTE, *a.* începâtoru.
INCIPRIÁRE, *v. a.* a împudra, a împrâfui (pîrulu); — *incipriarsi*, a se împudra, a se împrâfui.
INCIPRIGNÍRE, *v. n.* a se înâspri, a se întârita.
INCÍRCA, *avv.* aproape, mai, cam; — *circa tre poste*, ca la trei poşte.
INCIRCONCÍSO, *a.* incirconcisu, netâiatu împrejuru; infidelu; neînfrînatu; impenitentu.
INCIRCOSCRÍTTO, *a.* necirconscriptu, nemârginitu.
INCISAMÉNTE, *avv.* cu incisiuni; prin incise.
INCISCHIÁRE, *v. a.* a dinta, a colţura, a întâia.
INCISIÓNE, *f.* incisiune, tâeturâ; gravurâ, stampâ, tablou.
INCISÍVO, *a.* tâiosu, care serveşte spre a tâia.

Digitized by Google

INCÍ-O, *m.* incisâ, incisu, frasâ scurtâ care face parte din sensulu totalu alu unei perioade; — *a.* tâiatu, scobitu.

INCISÓRE, *m.* sâpâtoru, scobitoru, gravoru; — *denti incisori, incisivi*, dinţi tâioşi, dinţi dinainte.

INCISÚRA, *f.* incisiune; sâpâturâ, scobiturâ.

INCITAMÉNTO, *m.* aţiţâre, instigare, îndemnu, îmboldire.

INCITÁRE, *v. a.* a aţiţa, a instiga, a îndemna, a îmboldi, a îmbârbâta, a întârîta, a anima, a incoragia, a escita, a provoca, a împinge, a sgândâra, a zâdâri.

INCITATÍVO, *a.* aţiţâtoru, instigatoru, îndemnâtoru animatoru, escitatoru, împingâtoru, provocatoru.

INCITATÓRE, *m.* aţiţâtoru, instigatoru, provocatoru, acela care aţiţă, provoacă, îndeamnă la ceva.

INC.TAZIÓNE, *f.* escitaţiune, îndemnu, instigaţiune, provocaţiune, îmboldire, aţiţare.

INCITRULLÍRE, *v. n.* a se prosti, a se dobitoci.

INCIVETTÍTO, *a.* cobitu, nefericitu, de auguriu râu.

INCIVÍLE, *a.* incivilu, inurbanu, nepolitu, neomenosu, necomplesantu, neîndatorâtoru; demoralizatu.

INCIVILÍRE, *v. a.* a civiliza, a face sociabilu, civilu, politu, urbanu; a lumina, a îmbunâtâţi.

INCIVILÍTO, *a.* civilizatu, bine crescutu, bine învâţatu, cioplitu; înaintatu în căile progresului.

INCIVILITÓRE, *m.* civilizatoru.

INCIVILTÀ, *f.* incivilitate, inurbanitate, nepolitetâ, mojicie, prostie, neomenie, neîndatorare, neamabilitate.

INCLAUSTRÁRE, *v. a.* a închide într'o monâstire; a câlugâri.

INCLEMÉNTE, *a.* inclementu, neîndurâtoru, neîngâduitoru, strasnicu, aspru, rigurosu, nemilostivu.

INCLEMÉNZA, *f.* inclementâ, neîndurare, neîngâduire, severitate, asprime, rigoare, strasnicie.

INCLINÁBILE, *a.* inclinabilu, care se poate pleca, încovoia, îndoi, inclina, întoarce.

INCLINAMÉNTO, *m.* inclinare, plecare, îndoire, încovoiere.

INCLINÁNTE, *a.* dispusu, inclinatu câtre.

INCLINÁRE, *v. a.* a inclina, a pleca, a închina, a îndoi, a încovoia; — *v. n.* a avea dispoziţiune inclinaţiune.

INCLINATÍVO, *a.* capabilu de a inclina, de a pleca.

INCLINÁTO, *a.* inclinatu, plecatu, închinatu, îndoitu, încovoiatu; dispusu; favorabilu.

INCLINAZIÓNE, *f.* inclinaţiune, plecare; dispoziţiune.

INCLINÉVOLE, *a.* inclinatu; înduplecâciosu.

ÎNCLITO, *a.* ilustru, onorabilu, însemnatu, înaltu.

INCLÚDERE, *v. a.* a închide, a încuia; a coprinde.

INCLUSIÓNE, *f.* închidere; coprindere.

INCLÚSA, *f.* scrisore alâturatâ, închisâ într'alta.

INCLUSIVAMÉNTE, *avv.* coprinzînduse şi.

INCLUSÍVO, *a.* inclusivu, care coprinde.

INCOATÍVO, *a.* care începe, face începutu.

INCOÁTO, *a.* începutu; croitu.

INCOCCÁRE, *v. a.* a pune coarda arcului în crestătura săgeţii.

INCOCCIÁRE, INCOCCIÁRSI, *v. n.* a se îndârâtnici, a se împismui, a se împismâşi, a se obstina în opiniunea sa.

INCODARDÍRE, *v. n.* a se trândâvi, a se înfricoşa; a deveni poltronu, mişelu, fricosu, netrebnicu, bicisnicu.

INCOERÉNTE, *a.* incoerentu, fârâ şiru, fârâ legâturâ.

INCOERÉNZA, *f.* incoerentâ, lipsâ de acordu, de legâturâ; desunire, divergentâ.

INCOGITÁBILE, *a.* neimaginabilu, despre care nu şi poate cineva închipui, forma o idee.

INCÓGLIERE, *v. a.* a apuca, a prinde, a surprinde; — *v. n.* a se întîmpla, a se nimeri.

INCÓGNITO, *a.* necunoscutu; — *s. m.* persoanâ necunoscutâ; — *avv.* incognito, tiptilu.

INCOGNOSCÍBILE, *a.* necunoscutu, de necunoscutu.

INCOLA, INCOLO, *m.* locuitoru.

INCOLÁTO, *m.* locuinţâ, sâlâşuire în strâinâtate.

INCOLLAMÉNTO, *m.* încleiare, lipire prin cleiu.

INCOLLANÁRE, *v. a.* a orna cu salbâ, cu ghiordanu.

INCOLLÁRE, *v. a* a încleia, a uni, a lipi cu cleiu.

INCOLLERÁRSI, INCOLLERÍRSI, *v. n.* a se supâra, a se mânia.

INCOLORÁRSI, *v. n.* a se colora.

INCOLPÁBILE, *a.* neculpabilu, nevinovatu, care nu se poate inculpa, învinovâţi, pîrî.

INCOLPABILITÀ, *f.* neculpabilitate, nevinovâţie, inocentâ.

INCOLPAMÉNTO, *m.* inculpare, învinovâţire, acusare, pîrire, fapta de a învinovâţi.

INCOLPÁTO, *a.* acusatu, inculpatu, pîritu; culpabilu, vinovatu; neculpabilu, nevinovatu, fârâ nici o patâ, fârâ prihanâ, inocentu, imaculatu.

INCOLPATÓRE, *m.* acusatoru, pîritoru, învinovâţitoru.

INCOLPAZIÓNE, *f.* inculpaţiune, pîrâ, acusaţiune.

INCOLPÉVOLE, *a.* neculpabilu, nevinovatu, inocentu.

INCOLTAMÉNTE, *avv.* fârâ ingrijire, fârâ meşteşugu, fârâ arte, prosteşte, fârâ ornamente.

INCOLTIVÁTO, *a.* necultivatu, nelucratu.

INCÓLTO, *a.* necultivatu, neîngrijitu, fârâ ornamente.

INCÓLUME, *a.* sânâtosu şi sdravânu, voinicu, citovu.

INCOLUMITÀ, *f.* nevâtâmare, aflare bunâ, stare sânâtoasâ, înfloritoare.

INCOMANDÁTO, INCOMMANDÁTO, *a.* neporuncitu.

INCOMBATTÍBILE, *a.* neatacabilu, necontestabilu.

INCOMBÉNZA, INCUMBÉNZA, *f.* însârcinare, comisiune.

INCÓMBERE, *v. n.* a se cuveni, a i fi cuiva necesaru.

INCOMBINÁBILE, *a.* necombinabilu, nepotrivitu.

INCOMBUSTÍBILE, *a.* necombustibilu, nearzâciosu.

INCOMBUSTIBILITÀ, *f.* incombustibilitate, necombustibilitate, incapacitate de a arde, de a se aprinde.

INCOMBÚSTO, *a.* nearsu, nemistuitu prin focu.

INCOMINCIAMÉNTO, *m.* începere, începutu, principiu

INCOMINCIÁRE, *v. a.* a începe.

INCOMINCIATÓRE, *m.* începâtoru.

Digitized by Google

INCOMMENSURÁBILE, *a.* incomensurabilu, care nu se poate măsura cu aceeaşi cuantitate.
INCOMMENSURABILITÀ, *f.* incomensurabilitate.
INCOMMISSÍBILE, *a.* care nu se poate uni, încleşta.
INCOMMUTÁBILE, *a.* immuta ilu, nestrâmutatu.
INCOMMUTABILITÀ, *f.* immutabilitate, nestrâmutare, stabilitate, statornicie.
INCOMODAMÉNTE, *avv.* fără comoditate, fârâ înlesnire.
INCOMODÁRE, INCOMMODÁRE, *v a.* a incomoda, a împiedica, a strimtora, a supâra, a nelinişti.
INCOMODÁTO, *a.* incomodatu; indispusu, cam bolnavu.
INCOMODITÀ, *f.* incomoditate, supârare, strîmtorare; indisposiţiune, maladie uşoarâ.
INCÓMODO, *m.* incomoditate, neînlesnire, piedică; pagubâ, vâtâmare, strîmtorare; — *a.* incomodu, neplâcutu, supârâtoru, nepotrivitu.
INCOMPARÁBILE, *a.* incomparabilu, neasemânatu, cu care nimicu nu se poate compara, alâtura.
INCOMPARABILMÉNTE, *avv.* fără comparaţiune, fârâ alâturare, fârâ asemânare; cu perfecţiune.
INCOMPARTÍBILE, *a.* nedespârţitu, inseparabilu.
INCOMPASSIÓNE, *f.* neîndurare, nemilostiv re.
INCOMPASSIONEVÓLE, *a.* neîndurâtoru, nemilostivu, necompâtimitoru, fârâ misericordie.
INCOMPATÍBILE, *a.* necompatibilu, care nu se uneşte, nu se îngâdue, nu se potriveşte cu altulu.
INCOMPATIBILITÀ, *f.* incompatibilitate, necompatibilitate, nepotrivire, neunire, neînvoire, antipatie.
INCOMPENSÁBILE, *a.* necompensabilu, care nu se poate compensa, despâgubi, desdâuna, râsplâti.
INCOMPETÉNTE, *a.* incompetentu, necompetentu, fârâ dreptu, fârâ cădere.
INCOMPETÉNZA, *f.* incompetinţâ, necompetenţâ, lipsâ de competinţâ, de cădere, de dreptu.
INCOMPIÚTO, *a.* incompletu, neîntregu, nedeplinu, nedesâvîrşitu, imperfectu.
INCOMPLÉSSO, *a.* incomplecsu, necompusu.
INCOMPLÈTO, *a.* incompletu, necompletu, neterminatu, neisprâvitu, nedesâvîrşitu.
INCOMPORTÁBILE, *a.* insuportabilu, nesuferitu.
INCOMPORTABILMÉNTE, *avv.* într'unu modu nesuferitu.
INCOMPOSITAMÉNTE, *avv.* fârâ orînduialâ.
INCOMPOSSÍBILE, *a.* incompatibilu, care nu poate ecsiste împreunâ cu altulu.
INCOMPOSSIBILITÀ, *f.* incompatibilitate, neputinţa de a ecsista, de a se afla împreunâ.
INCOMPOSTÉZZA, *f.* neîngrijire, desordinu.
INCOMPÓSTO, *a.* neîngrijitu, desordinatu.
INCOMPRENSÍBILE, *a.* incomprensibilu, necoprinsu.
INCOMPRENSIBILITÀ, *f.* incomprensibilitate, necoprindere cu mintea, imposibilitate de a se coprinde.
INCOMPRÉSO, *a.* necuprinsu.
INCOMPRESSÍBILE, *a.* care nu se poate comprime, apâsa, care nu se poate stringe prin apâsare.
INCOMUNICÁBILE, *a.* incomunicabilu, neîmpârtâşitu; impracticabilu.
INCONCEPÍBILE, *a.* neconcepibilu, nepriceputu, nedesluşitu, nelâmuritu, obscuru, inesplicabilu.
INCONCEPIBILITÀ, *f.* imposibilitate sau dificultate mare de a se pricepe, obscuritate, nedomirire.
INCONCILIÁBILE, *a.* inconciliabilu, neunitu, neîmpâcatu, nepotrivitu cu altulu
INCONCLUDÉNTE, *a.* neconclusivu, care nu dâ nici unu rezultatu, nici o concluziune; neînsemnâtoru.
INCONCLÚSO, *a.* nedefinitu, nehotâritu.
INCONCÚSSO, *a.* neclintitu, stabilu, statornicu.
INCÓNDITO, *a.* confusu, neregulatu, pocitu.
INCONDIZIONÁLE, INCONDIZIONÁTO, *a.* fârâ condiţiune, fârâ reservâ, fârâ restricţiune.
INCONGIUNGIBILE, *a.* care nu se poate uni, împârechia, lipi, încleşta cu altulu.
INCONGRUÉNTE. *a.* incongruentu, necuviinciosu.
INCONGRUENTEMÉNTE, *avv.* într'unu modu incongruentu, necuviinciosu, nepotrivitu.
INCONGRUÉNZA, *f.* incongruenţâ, necuviinţâ.
INCÓNGRUO, *a.* necuviinciosu, neproporţionatu.
INCONOCCHIÁRE, *v. a.* a pune caierulu în furcâ.
INCONOSCIÚTO, *a.* necunoscutu.
INCONQUASSÁBILE, *a.* neclintitu, nesguduitu.
INCONSAPÉVOLE, *a.* neştiutoru.
INCONSEGUÉNTE, *a.* inconsecuentu, care vorbeşte sau lucrează fârâ legâturâ, fârâ şiru, fâr'a se potrivi cu chiar principele sale.
INCONSEGUÉNZA, *f.* inconsecuenţâ, lipsâ de consecuenţâ, ce acordu cu sineşi; urmare falsâ.
INCONSIDERÁBILE, *a.* neconsiderabilu, neînsemnatu, care nu meritâ de a fi bâgatu în seamâ.
INCONSIDERATÉZZA, *f.* nesocotinţâ, imprudenţâ.
INCONSIDERÁTO, *a.* nesocotitu, imprudentu.
INCONSIDERAZIÓNE, *f.* sburdalnicie.
INCONSISTÉNTE, *a.* neconsistentu, lipsitu de soliditate, neîntemeiatu, chimericu.
INCONSISTÉNZA, *f.* neconsistenţâ, lipsâ de soliditate, de temeiu.
INCONSOLÁBILE, *a.* inconsolabilu, nemângâiatu.
INCONSOLÁTO, *a.* neconsolatu, tristu, mihnitu, obidatu, nemângâiatu.
INCONSOLAZIÓNE, *f.* nemângâere, întristare.
INCONSTÁNTE, *a.* inconstantu, nestatornicu, uşoru la minte, sburdalnicu, capriţiosu.
INCONSTÁNZA, *f.* inconstanţâ, nestatornicie, minte uşoarâ, sburdâlnicie.
INCONSUÉTO, *a.* neobicinuitu, estraordinaru.
INCONSÚLTO, *a.* nechibzuitu, nesocotitu.
INCONSUMÁBILE, *a.* neconsumabilu; trainicu; care nu se poate implini; care nu se poate întrebuinţa; care nu se poate termina; care nu se poate mistui, risipi, strica, prâpâdi.
INCONSÚTILE, *a.* inconsutilu, făcutu fârâ cosâturi.
INCONTAMINÁBILE, *a.* necontaminabilu, care nu se p ate pângâri, pâta, întina.
INCONTAMINATEZZA, *f.* necontaminare, puritate.
INCONTAMINÁTO, *a.* necontaminatu, curatu, nepâtatu.
INCONTANÉNTE, *avv.* îndatâ, în pripâ, numai decâtu.
INCONTENTÁBILE, *a.* incontentabilu, nesâţiosu, neîndestulatu, nesâturatu, nemulţumitu, care nu se poate mulţumi.
INCONTENTABILITÀ, *f.* incontentabilitate, nesaţiu, neîndestulare, nemulţumire, nesâturare, lăcomie, aviditate.
INCONTESTÁBILE, *a.* incontestabilu, netăgâduitu, nesupusu la prigoniri, care nu se poate contesta, tăgâdui.

Digitized by Google

INCONTESTABILMÉNTE, *avv.* fârâ contestaţiune, fârâ improtivire, într'unu chipu necontestabilu, netâgâduitu.
INCONTINENTE, *a.* incontinentu, neînfrînatu, desfrînatu, necontenitu, licenţiosu.
INCONTINÉNZA, *f.* incontinenţâ, neînfrînare, desfrînare, necontenire, licenţiositate.
INCÓNTO, *a.* neornatu, negâtitu, neîmpodobitu.
INCÓNTRA, *prep* încontra, împrotiva, preste, câtre, visavi, în faţâ, dreptu.
INCONTRAMÉNTO, *m.* întîlnire; conferenţâ, întrevorbire, întrevedere, întîmpinare.
INCONTRÁRE, *v. a.* a întîlni, a întîmpina, a brodi, a da peste cineva sau ceva; — *incontrarsi*, a se întîlni; a se potrivi cu gustulu altuia, a se potrivi cu cineva la gustu; a se întîmpla, a se întîmpina.
INCONTRASTÁBILE, *a.* nedisputabilu, netâgâduitu, nesupusu la împrotivire, la prigonire, necontestabilu.
INCONTESTABILMÉNTE, *avv.* negreşitu, fârâ îndoialâ.
INCONTRAVERTÍBILE, *a.* la care nu încape nici o disputâ, nici o contreversie, nici o cestiune.
INCÓNTRO, *m.* întîlnire, întîmpinare, brodire; nemerire; nâvâlire, isbire, lovire; — *prep.* încontra, împrotiva; preste, câtre, în faţâ, dreptu; — *farsi incontro a checchessia*, a preîntîmpina.
INCONTROVÉRSO, *a.* necontestatu, neîndoiosu.
INCONTURBÁBILE, *a.* neturburatu.
INCONVENEVOLÉZZA, *f.* necuviinţâ.
INCONVENIÉNTE, *a.* necuviinciosu, necuvenitu; — *s. m.* inconvenientu, inconvenienţâ, întîmplare neplâcutâ, supârâtoare, obstaculu, piedicâ, desordinu.
INCONVENIÉNZA, *f.* necuviinţâ, lucru necuvîinciosu.
INCONVINCÍBILE, *a.* neconvinsu, care nu se convinge.
INCORAGGIAMÉNTO, *m.* încoragiare, îmbârbâtare.
INCORAGGIÁRE, *v. a.* a încoragia, a anima, a aţiţa, a îmbârbâta, a îndemna; a protegia.
INCORÁRE, INCUORÁRE, *v. a.* a încoragia, a conforta; — *incorarsi*, a se încoragia, a se mângâia, a se conforta.
INCORÁTO, *a.* încoragiatu, mângâiatu, confortatu.
INCORDÁRE, *v. a.* a înstruna unu instrumentu.
INCORDÁTO, *a.* înstrunatu, cu coarde.
INCORDATÚRA, *f.* înstrunare, punerea coardelor u.
INCORNÁRE, *v. a.* a încornura, a încorna.
INCORNICIÁRE, *v. a.* a încâdua, a pune în pervazu.
INCORONÁRE, *v. a.* a încorona, a pune coroană pe capu; -a încununa, a pune cununâ.
INCORONAZIÓNE, *f* incoronare.
INCORPORÁBILE, *a.* incorporabilu, care se poate încorpora, întrupa, împreuna cu altulu.
INCORPORÁLE, *a.* incorporalu, fârâ corpu, spiritualu.
INCORPORALITÀ, *f.* incorporalitate, spiritualitate.
INCORPORAMÉNTO, *m.* incorporare, întrupare, unire.
INCORPORÁRE, *v. a.* a încorpora, a întrupa, a întruni, a uni, a împreuna; — *incorporarsi*, a se întrupa, a lua corpu.
INCORPORAZIÓNE, *f.* incorporare, întrupare, împreunare.
INCORPÓREO, *a.* incorporalu, spiritualu.
INCORPOREITÀ, *f.* incorporalitate, spiritualitate.
INCORREGGIBILE, *a.* incorigibilu, ce nu se poate îndrepta.
INCORREGGIBILITÀ, *f.* incorigibilitate, imposibilitate, incapacitate de a se îndrepta, neîndreptabilitate, neîndreptare.
INCÓRRERE, *v. n* a cădea în ceva, a încerca ceva, a se espune la ceva neplâcutu, vâtâmâtoru; a se întîmpla.
INCORRÉTTO, *a.* necorectu, neîndreptatu, greşitu.
INCORRIMÉTO, *m.* întîmpinare.
INCORRÓTTO, *a.* necoruptu, nestricatu, nevâtâmatu; integru, probu, onestu, curatu, imaculatu.
INCORRUTTÍBILE, *a.* incoruptibilu, nestricâciosu, care nu se cumpârâ, nu se vinde, integru, onestu.
INCORRUTTIBILITÀ, *f.* incoruptibilitate, nestricâciune, integritate, probitate, onestate.
INCORRUZIÓNE, *f.* nestricare, necorupere.
INCORTINÁRE, *v. a.* a înconjura cu perdele.
INCOSTÁNTE, *a.* incostantu, nestatornicu, sburdalnicu.
INCOSTÁNZA, *f.* inconstanţâ, nestatornicie, sburdalnicie.
INCOSTITUZIONÁLE, *a.* inconstituţionalu, neconstituţionalu.
INCOSTITUZIONALITÀ, *f.* inconstituţionalitate.
INCOSTITUZIONALMÉNTE, *avv.* inconstituţionalicește.
INCOTICÁRE, *v. a.* a înscorţoşa, a înscorţa, a încorja.
INCÓTTO, *m.* arsurâ, pîrliturâ.
INCREÁNZA, *f.* necuviinţâ, impoliteţâ, grosolanie, mocofanie, mojicie, inurbanitate.
INCREÁTO, *a.* increatu, necreatu, eternu.
INCREDÍBILE, *a.* incredibilu, de necrezutu,
INCREDIBILITÀ, *f.* incredibilitate, însuşirea lucrului incredibilu, necrezutu.
INCREDULITÀ, *f.* incredulitate, necredinţâ.
INCRÉDULO, *a.* incredulu, necredinciosu.
INCREMÉNTO, *m.* creştere, sporire, mârire, progresu.
INCREPÁRE, *v. a.* a ocârî, a dojeni, a mustra.
INCREPAZIÓNE, *f.* dojanâ, mustrare, reprehensiune.
INCRÉSCERE, *v. n.* a i fi cuiva urîtu, a se necâji a se supâra; a plictisi; a i pârea râu.
INCRESCÉVOLE, *a.* supârâtoru, uriciosu, plicticosu.
INCRESCEVOLÉZZA, *f.* supârâciune, uriciune, plictisire.
INCRESCIMÉNTO, *m.* necazu, supârare, pârere de râu.
INCRESCIÓSO, *a.* supârâtoru, uriciosu, plicticosu.
INCRESPAMÉNTO, *m.* încreţire, sbircire.
INCRESPÁRE, *v. a.* a încreţi, a sbirci.
INCRESPATÚRA, *f.* încreţiturâ, încreţealâ, sbîrcitura.
INCRETÁRE, *v. a.* a lipi, a tencui cu lutu; a cridui.
INCRIMINÁRE, *v. a.* a încrimina, a pîrî, a învinovâţi, a imputa, a acuza despre o crimâ.
INCRINÁRE, INCRINÁRSI, *v. n.* a crepa.
INCRINATÚRA, *f.* crepâturâ.
INCRITICÁBILE, *a.* necriticabilu, incensurabilu.
INCROCIAMÉNTO, *m.* încrucişare.
INCROCIÁRE, *v. a.* a încrucişa, a pune, a aşeza, a ţinea cr cişu; a trece, a se întîlni în cruce; a merge, a trece, a umbla lungişu şi curmezişu (se zice mai cu seamâ despre corâbii).
INCROCIATÓRE, *m.* nave de resbelu care plutește lungişu şi curmezişu spre a observa inemicu.u.
INCROCIATÚRA, *f.* încrucişare; resoruce.

Digitized by Google

INCROCICCHIAMÉNTO, *m.* încrucișare, umblare în crucișu și 'n curmezișu.
INCROCICCHIÁRE, *v. a.* a încrucișa.
INCROLLÁBILE, *a.* neclintitu, nesguduitu, neclâtinatu.
INCRONICÁRE, *v. a.* a povesti; — *incronicarsi*, a se amesteca; a se încurca, a se râtâci.
INCROSTAMÉNTO, *m.* incrustare; coajâ, scoarță.
INCROSTÁRE, *v. a.* a încrusta, a îmbrâca, a acoperi.
INCROSTATÚRA, INCROSTAZIÓNE, *f.* incrustațiune.
INCROSTICÁTO, *a.* încojatu, încorjatu, înscorțatu.
INCROSTOLÁRE, *v. a.* a încoja, a înscorța, a incrusta.
INCRUDELIMÉNTO, *m.* încruzire.
INCRUDELÍRE, *v. a. e n.* a încruzi, a se încruzi, a face sau a deveni crudelu, aspru, nemilostivu.
INCRUDÍRE, *v. a.* a face sâ devie aspru, grosu.
INCRUÉNTO, *a.* incruentu, nesângeratu; — *il sacrificio incruento*, sânta Liturgie.
INCRUSCÁRE, *v. a.* a umplea, a presâra cu târîță; — *incruscarsi*, a se îndesa, a se amesteca într'o pricină.
INCUBAZIÓNE, *f.* clocitură, cloceală, clocârire.
INCUBO, *m.* incubu, spiritu necuratu despre care poporulu crede câ supâră pe femei în somnu; înnecâciune.
INCÚDINE, *f.* nicovalâ, ilâu.
INCULCÁRE, *v. a.* a întipâri unu lucru în mintea cuiva prin multâ repețire, a da de grijâ, a recomanda.
INCULCATAMÉNTE, *avv.* prin multâ repețire.
INCULCATÓRE, *m.* celu ce racomandâ unu lucru cuiva, ce întipârește ceva în mintea altuia prin multâ repețire, prin multâ poftorire; poftoritoru.
INCULCAZIÓNE, *f.* dare de grijâ, racomandare, întipârire prin multâ repețire.
INCÚLTO, *a.* nelucratu, necultivatu, neîngrijitu.
INCUMBÉNZA, *f.* însârcinare, comisiune, ordinu.
INCUMBENZÁRE, *v. a.* a însârcina, a comisiona, a ordina.
INCUPIMÉNTO, *m.* întunecare, innegrire.
INCUPÍRE, *v. a.* a întuneca, a înnegri, a face mai negru, mai închisu; — *incupirsi*, a se supâra, a se turbura, a se posomorî.
INCURÁBILE, *a.* incurabilu, novindecâciosu.
INCURABILITÀ, *f.* incurabilitate, nevindecâciune.
INCURÁNTE, *a.* negligentu, neîngrijitoru, nesilitoru, nepâsâtoru, nesocotitoru, nesîrguitoru.
INCURÁTO, *a.* neîngrijitu, nebâgatu de seamâ.
INCÚRIA, *f.* negligență, neîngrijire, nesîrguință.
INCURIOSITÀ, *f.* lipsâ de curiositate.
INCURIÓSO, *a.* necuriosu, nedoritoru de a vedea, de a ști.
INCURSIÓNE, *f.* incursiune, atacu, agresiune de oameni armați în țarâ înemicâ; alergare.
INCURVÁBILE, *a.* neîncovoiatu, încapabilu de a se curba, gârbovi, arcui, pleca.
INCURVAMÉNTO, *m.* curbare, încovoiare, arcuire, gârbovire, încocârjare, plecare.
INCURVÁRE, *v. a.* a curba, a încovoia, a arcui, a încocârja, a gârbovi, a pleca.
INCURVATÚRA, *f.* curbâturâ, încovoialâ, încovoeturâ, arcuire, încocârjare, plecare, gârbovitură.
INCURVAZIÓNE, *f.* curbațiune.
INCUSÁRE, *v. a.* a acusa, a defâima, a dojeni, a ocâri.
INCUSTODÍTO, *a.* nepâzitu, neîngrijitu.
INCÚTERE, *v. a.* a însufla, a inspira, a face sâ simță.
INDACO, *m.* indigo, lulachiu.
INDAGÁBILE, *a.* supusu la cercetare, de cercetatu.
INDAGABILITÀ, *f.* posibilitate, capacitate de a se cerceta.
INDAGAMÉNTO, *m.* cercetare minuțioasâ.
INDAGÁRE, *v. a.* a cerceta cu deamâruntulu.
INDAGATÓRE, *m.* cercetâtoru.
INDÁGINE, INDAGAZIÓNE, *f.* indaginâ, cercetare minuțioasâ.
INDANAIÁRE, *v. a.* a pistrița, a pâta.
INDANAIÁTO, *a.* pistrițatu, pâtatu, pestrițu.
INDÁRNO, *avv.* înzâdaru, de geaba, de prisosu, în vanu, în darnu, în deșertu.
INDEBELLÁBILE, *a.* invincibilu, nebiruitu, care nu se poate învinge, birui, cotropi.
INDEBITÁRSI, *v. n.* a se datori, a se îndatori, a intra în datorii, a se împrumuta cu bani sau altu ceva.
INDÉBITO, *a.* nedreptu, nepotrivitu, necuviinciosu.
INDEBOLIMÉNTO, *m.* debilitare, slâbire, slâbiciune.
INDEBOLÍRE, INDEBILÍRE, *v. a.* a debilita, a slâbi, a împuțina puterile; — *v. n.* a se debilita, a se slâbi.
INDECÉNTE, *a.* indecinte, necuviinciosu, imodestu, bâlâcâritu, bâlâcâritoru, scîrnavu, nerușinatu.
INDECÉNZA, *f.* indecință, nerușinare, necuviință, imodestie, bâlâcârire, scîrnâvie.
INDECÍSO, *a.* nehotârîtu, nechibzuitu, îndoiosu.
INDECLINÁBILE, *a.* indeclinabilu, nedeclinabilu.
INDECLINABILITÀ, *f.* indeclinabilitate.
INDECOMPONIBILITÀ, *f.* nedecompunere, incapacitate de a se decompune, de a se desface.
INDECOMPONÍBILE, *a.* nedecomponibilu, indecomponibilu, care nu se desface, nu se decompune.
INDECOMPÓSTO, *a.* nedecompusu, nedesfâcutu.
INDECORAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu necuviinciosu.
INDECORÓSO, INDECÓRO, *a.* necuviinciosu, necuvenitu, nepotrivitu, care nu șade bine, nu se cade.
INDEFÉSSO, *a.* infatigabilu, neobositu, neostenitu.
INDEFETTÍBILE, *a.* indefectibilu, care nu poate lipsi, nu poate înceta, nu poate peri.
INDEFETTIBILITÀ, *f.* indefectibilitate.
INDEFICIÉNTE, *a.* indeficientu, neîncetatu, necurmatu. continuu.
INDEFICIÉNZA, *f.* abundanță, îmbilșugare.
INDEFINÍBILE, *a.* indefinibilu, care nu se poate defini, mârgini, hotâri, determina, esplica.
INDEFINITAMÉNTE, *avv.* necurmatu, neîncetatu; într'unu chipu indefinitu, indefinibilu.
INDEFINÍTO, *a.* indefinitu, nedefinitu, nehotârîtu, nedeterminatu, neîncetatu, interminabilu.
INDEGNABÓNDO, *a.* mâniosu, supârâciosu.
INDEGNAMÉNTE, *avv.* fârâ meritu, fârâ dreptu într'unu chipu nevrednicu, necuviinciosu.
INDEGNÁRSI, *v. n.* a se indigna, a se supâra, a se mânia, a se întârîta, a se necâji.
INDEGNATÍVO, *a.* întârîtâtoru, supârâtoru.
INDEGNAZIÓNE, *f.* indignațiune, mânie, supărare, întârîtare, necazu.

Digitized by Google

INDEGNITÀ, *f.* indignitate, faptâ nedreaptâ, necuviincioasâ; nedemnitate, demeritu, nevrednicie, lipsâ de meritu.
INDÉGNO, *a.* indignu, nedemnu, nevrednicu.
INDELÉBILE, *a.* îndelebilu, neştersu, care nu se şterge.
INDELIBERÁTO, *a.* indeliberatu, nedeliberatu, nehotâritu, nechibzuitu, involuntaru, nesocotitu.
INDELIBERAZIÓNE, *f.* nedeliberare, nechibzuire, nehotârire, îndoinţâ, incertitudine.
INDELICATÉZZA, *f.* indelicateţâ, lipsâ de delicateţâ.
INDELICÁTO, *a.* nedelicatu, grosolanu, grosieru.
INDELICATÍRSI, *v. n.* a se face delicatu.
INDEMONIÁRE, *v. n.* a se îndrâci, a fi îndrâcitu.
INDEMONIÁTO, *a.* îndrâcitu.
INDÉNNE, *a.* fârâ daunâ, desdâunatu, despâgubitu.
INDENNITÀ, *f.* desdâunare, despâgubire.
INDENNIZZAMÉNTO, *m.* INDENNIZZAZIÓNE, *f.* despâgubire.
INDENNIZZÁRE, *v. a.* a indemniza, a desdâuna, a despâgubi, a plâti cuiva paguba ce a încercatu.
INDENTÁRE, *v. n.* a face dinţi; — *v. a.* a înţepeni.
INDENTRÁRSI, *v. n.* a intra, a pâtrunde.
INDÉNTRO, *avv.* înlâuntru, în interioru.
INDEPENDÉNTE, *a.* independentu, neatîrnatu.
INDEPENDENTEMÉNTE, *avv.* într'unu chipu independentu, neatîrnatu; afarâ din; peste, pe d'asupra.
INDEPENDÉNZA, *f.* independenţâ, neatîrnare.
INDESCRIVÍBILE, *a.* indesriptibilu, ce nu se poate descrie.
INDESIDERÁBILE, *a.* care nu este de doritu.
INDESINÉNTE, *a.* nelipsitu, neîncetatu, necurmatu.
INDESTINÁRE, *v. a.* a lâsa în voea întîmplârii.
INDETERMINÁBILE, *a.* nedeterminabilu, nehotârîtu, care nu se poate determina, defini, hotâri.
INDETERMINÁTO, *a.* indeterminatu, nedeterminatu, nedefinitu, nehotâritu, nemârginitu; incertu, îndoiosu.
INDETERMINAZIÓNE, *f.* nedeterminare, indeterminaţiune, nedefinire, nehotârîre; incertitudine, iresoluţiune.
INDETTÁRE, *v. a.* a însufla, a învâţa, a însînua; — *indettarsi*, a se înţelege, a se învoi, a se acorda.
INDEVOTAMÉNTE, *avv.* fârâ devoţiune, fârâ cucernicie.
INDEVÓTO, *a.* indevotu, nereligiosu, necucernicu.
INDEVOZIÓNE, *f.* indevoţiune, lipsâ de devoţiune, de religiositate, de respectu câtre ale religiunii.
INDI, *avv.* de acolo; de atunci; în urmâ, dupâ aceea.
INDIADEMÁRE, *v. a.* a încorona; a pune diademâ pe capu.
INDIAMÉNTO, *m.* înzeire; apoteosare.
INDIÁNA, *f.* indianâ, unu felu de pînzâ.
INDIÁNO, *m.* indianu; — *fare l'indiano, fare lo gnorri*, a se preface câ nu înţelege nimicu, câ nu ştie nimicu.
INDIÁRE, *v. a.* a înzei, a îndumnezei; a apoteosa.
INDIAVOLAMÉNTO, *m.* îndrâcire; lucru diavolicu; vrajâ.
INDIAVOLÁRE, *v. a.* a îndrâci; a supâra, a turbura; — *v. n.* a înnebuni, a se înfuria amarnicu, a fi turbatu.
INDIAVOLÍO, *m.* încurcâturâ, confusiune, turburare mare; diavolire, blestemâţie; fapte nelegiuite, ruşinoase.
INDICÁBILE, *a.* indicabilu, ce se poate indica, arâta.
INDICAMÉNTO, *m.* indicare, arâtare; indicaţiune, însemnare.
INDICÁRE, *v. a.* a indica, a arâta, a însemna, a înştiinţa.
INDICATÍVO, *a.* indicativu, arâtâtoru.
INDICATÓRE, *m.* indicatoru, acela care aratâ.
INDICAZIÓNE, *f.* indicaţiune, indiciu, semnu, arâtare.
ÍNDICE, *m.* lucru care serveşte spre a arâta; indiciu; indecsu, registru, scarâ, tabla unei cârţi; degetulu arâtâtoru; arâtâtoru, acu, sâgeatâ sau mâna ce se poate învîrti pentru a arâta ceva; catalogu de cârţile cele oprite.
INDÍCERE, *v. a.* a declara, a înştiinţa, a intima.
INDICÍBILE, *a.* indicibilu, nespusu, negrâitu.
INDÍCIO, *m.* indiciu, semnu arâtâtoru sau prevestitoru.
INDIETREGGIÁRE, *v. n.* a se retrage, a se trage îndârâtu.
INDIÉTRO, *avv.* îndârâtu, înapoi, în urmâ; departe.
INDIFENDÍBILE, *a.* care nu se poate apâra, susţine.
INDIFÉSO, *a.* fârâ apârare; neîntâritu; fârâ adâpostu.
INDIFFERÉNTE, *a.* indiferentu, nepâsâtoru, nesimţitoru, neturburatu; necompâtimitoru; neînsemnâtoru, fârâ interesu, fârâ importanţâ; egalu; nici bunu nici râu.
INDIFFERENTEMÉNTE, *avv.* cu indiferenţâ; fârâ deosebire, orîcumu va fi.
INDIFFERÉNZA, *f.* indiferenţâ, nepâsare, receală, nesimţire, neturburare, necompâtimire.
INDIFFERÍBILE, *a.* care nu se poate amâna, întârzia.
INDÍGENO, *a.* indigenu, pâmînteanu.
INDIGÉNTE, *m.* indigentu, lipsitu de toate, sâracu de totu, sâracu lipitu, miserabilu.
INDIGÉNZA, *f.* indigenţâ, sârâcie mare.
INDIGESTÍBILE, *a.* indigestibilu, ce nu se poate mistui.
INDIGÉSTO, *a.* indigestu, nemistuitu, nemistuiciosu; neregulatu, fârâ orînduialâ, amestecatu, confusu.
INDIGESTIÓNE, *f.* indigestiune, nemistuire.
INDIGNÁRSI, *v. n.* a se indigna, a se supâra, a se mânia.
INDIGNAZIÓNE, *f.* indignaţiune, supâiare, mânie.
INDILATAMÉNTE, *avv.* fârâ dilaţiune, fârâ amânare, fârâ întârziere, fârâ zâbavâ, îndatâ, curîndu.
INDIMOSTRÁBILE, *a.* nedemonstrabilu, care nu se poate demonstra, arâta, esplica, dovedi.
INDIPENDÉNTE, *a.* independentu, neatîrnatu.
INDIPENDÉNZA, *f.* independenţâ, neatîrnare.
INDÍRE, *v. a.* a intima, a declara, a proclama, a înştiinţa.
INDIRÉTTO, a. indirectu, care nu este d'a dreptulu.

Digitized by Google

INDIRÍGERE, *v. a.* a îndrepta, a conduce, a adresa.
INDIRÍTTO, *a.* îndreptatu, adresatu.
INDIRIZZAMÉNTO, *m.* îndreptare, adresare.
INDIRIZZÁRE, *v. a.* a îndrepta, a adresa, a conduce.
INDIRÍZZO, *m.* îndreptare, arâtare, adresâ, semnu arâtâtoru, îndreptâtoru; dedicaţiune la o cartę.
INDISCERNÍBILE, *a.* care nu se poate distinge, deosebi.
INDISCIPLÍNA, *f.* nesupunere, neastîmpârare, neascultare, indisciplinâ, lipsâ de disciplinâ.
INDISCIPLINÁBILE, *a.* nedisciplinabilu, indisciplinabilu, nesupusu, neînfrînatu, neastîmpâratu.
INDISCIPLINABILITÀ, *f.* incapacitate de a se disciplina, nesupunere la disciplinâ, indisciplinabilitate.
INDISCIPLINÁTO, *a.* indisciplinatu, nedisciplinatu, neînfrînatu, nesupusu, neastîmpâratu; neînvâţatu.
INDISCOLPÁBILE, *a.* inescusabilu, care nu se poate escusa, desvinovâţi.
INDISCRETÉZZA, INDISCREZIÓNE, *f.* indiscreţiune, neînţelepciune, nesocotinţâ, uşurinţâ în vorbe, flecârie.
INDISCRÉTO, *a.* indiscretu, neînţeleptu, nesocotitu, fârâ judecatâ, uşoru la minte, uşoru în vorbe, flecaru.
INDISCÚSSO, *a.* nedesbâtutu, nediscutatu; nediscusu.
INDISIÁRE, *v. a.* a însufla, a deştepta dorinţâ.
INDISPENSÁBILE, *a.* indispensabilu, neapâratu, trebuinciosu, necesaru, cuviinciosu, inevitabilu.
INDISPENSABILMÉNTE, *avv.* neapâratu.
INDISPETTÍRE, *v. a.* a supâra, a necâji, a nemulţumi.
INDISPONÍBILE, *a.* indisponibilu, care nu se poate pregâti; care nu se poate întrebuinţa.
INDISPÓRRE, *v. a.* a indispune, a supâra, a nemulţumi.
INDISPOSIZIONCÉLLA, *f.* indisposiţiune uşoarâ, maladie scurtâ şi uşoarâ, zaiflicu.
INDISPOSIZIÓNE, *f.* indisposiţiune, zaiflicu, starea aceluia care nu se simte bine.
INDISPÓSTO, *a.* indispusu, negâtitu, nepregâtitu; zaifu.
INDISPUTÁBILE, *a.* indisputabilu, la care nu încape nici o disputâ, care nu este supusu la desbatere.
INDISPUTÁTO, *a.* nedisputatu, netâgâduitu.
INDISSIPÁBILE, *a.* nerisipitu, ce nu se poate risipi.
INDISSOLÚBILE, *a.* indisolubilu, care nu se poate disolve, desface, deslega.
INDISSOLUBILITÀ, *f.* indisolubilitate, imposibilitate de a se disolve, de a se desface, de a se deslega.
INDISTINGUÍBILE, *a.* nedistinsu, nedeosebitu, nepriceputu, care nu se poate distinge, deosebi, pricepe, zâri.
INDISTINGUIBILITÀ, *f.* nedistingere, nedeosebire, nezârire, nepricepere, imposibilitate de a fi distinsu.
INDISTÍNTO, *a.* nedistinsu, nedeosebitu, nepriceputu, nesimţitu, nevâzutu, confusu, indistinctu, nelâmuritu.
INDISTINZIÓNE, *f.* confusiune, nealegere, nelâmurire.
INDÍTTO, *a.* intimatu, publicatu, proclamatu, declaratu.
INDÍVIA, *f.* cicoare, pâpâdie.
INDIVIDUÁLE, *a.* individualu; particularu; singularu.
INDIVIDUALÍSMO, *m.* individualismu, sistema de a lucra singuru, de a nu forma asociaţiuni.
INDIVIDUALITÀ, *f.* individualitate, singularitate, personalitate, particularitate.
INDIVIDUÁRE, *v. a.* a individualiza, a specifica, a considera unu lucru în parte.
INDIVIDUAZIÓNE, *f.* individuaţiune, individualizare, fapta de a considera în parte; specificaţiune.
INDIVIDUITÀ, *f.* indivisibilitate, nedespârţire.
INDIVÍDUO, *m.* individu, însu, persoanâ particularâ; — *a.* indivisibilu, nedespârţiciosu.
INDIVISAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu indivisu, nedespârţitu; d'avalma; amestecatu, cu confusiune.
INDIVISÍBILE, *a.* indivizibilu, nedespârţitu, nedespârţiciosu, care nu se poate despârţi.
INDIVISIBILITÀ, *f.* indivisibilitate, nedespârţiciune.
INDIVÍSO, *a.* indivisu, nedespârţitu.
INDIVÓTO, *a.* indevotu, nereligiosu, necucernicu.
INDIZIÁRE, *v. a.* a da de golu, a însemna, a denunţia; a face sâ bânuească.
INDIZIÁTO, *a.* arâtatu, însemnatu, bânuitu.
INDÍZIO, *m.* indiciu, semnu, arâtare, prevestire; probâ.
INDIZIÓNE, *f.* indicţiune, convocaţiune a unui conciliu, a unui soboru; revoluţiune, periodu de 15 ani.
INDÓCILE, *a.* indocilu, neînţelegâtoru, neascultâtoru.
INDOCILÍRE, *v. a.* a înfrîna, a domoli, a îmblânzi, a face pe cineva mai docilu, mai înţelegâtoru, a domiri.
INDOCILITÀ, *f.* indocilitate, nesupunere, neascultare.
INDOCILÍTO, *a.* îmblânzitu, domolitu; convinsu, înduplecatu, persuasu.
INDOLÍTO, *a.* amorţitu, nesimţitoru.
INDOLCIÁRE, *v. a.* a îndulci, a uşura, a potoli.
INDOLCÍRE, *v. a.* a îndulci; — *v. n.* a se îndulci.
INDOLE, *f.* naturalu, inclinaţiune, aplecare, pornire.
INDOLÉNTE, *a.* indolentu, nepâsâtoru, nesimţitoru, nebâgâtoru de seamâ; leneşu, trîndavu, nevoiaşu, nesîrguitoru.
INDOLENTÍRE, INDOLENZÍRE, *v. a.* a pricinui durere; — *v. n.* a amorţi, a nu mai simţi.
INDOLÉNZA, *f.* indolenţâ, nepâsare, nesimţire, nebâgare de seamâ; lenevie, trîndâvie, nesîrguinţâ.
INDOLÉRSI, *v. n.* a se plânge, a se jâlui.
INDOMÁBILE, *a.* neîmblânzitu, nebiruitu, nedomolitu, neastîmpâratu, neînfrînatu, nerâsbitu.
INDOMANDÁTO, *a.* necerutu.
INDOMÁTO, *a.* nedomolitu, nesupusu, neînvinsu.
INDÓMITO, *a.* nedomolitu, sâlbaticu, buestraşu.
INDONNÁRSI, *v. n.* a se face stâpânu; a domni.
INDORAMÉNTO, *m.* aurire, poleire cu auru.
INDORÁRE, *v. a.* a auri, a polei cu auru; a lumina.
INDORATÓRE, *m.* auritoru, poleitoru.
INDORATÚRA, *f.* aurire, poleiturâ cu auru.

Digitized by Google

INDORMENTÁRE, *v. a.* a adormi, a face să doar mă; — *indormentarsi*, a adormi.
INDORMENTIMÉNTO, *m.* amorţire, amorţeală.
INDORMENTÍRE, *v. a.* a amorţi.
INDORMÍRE, *v. a.* a adormi; — *indormirsi*, a adormi; a dormi adîncu.
INDOSSÁRE, *v. a.* a se îmbrâca, a se acoperi, a purta.
INDÓSSO, *avv.* cu sine, pe sine, în spinare, pe spate.
INDOTÁTO, *a.* neînzestratu, fără zestre.
INDOTTÍVO, *a.* inductivu, scosu prin inducţiune.
INDÓTTO, *a.* neivăţatu; îndemnatu; domiritu.
INDOTTRINÁBILE, *a.* incapabilu de instrucţiune.
INDOTTRINÁRE, *v. a.* a învăţa, a instrui, a procopsi.
INDOVEROSAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu necuvenitu, nepotrivitu, nedreptu, după cumu nu trebuie.
INDOVÍNA, *f.* ghicitoreasă, ghicitoare.
INDOVINÁGLIA, *f.* ghicitoare fără gustu.
INDOVINAMÉNTO, *m.* ghicire, prevestire, cimilire.
INDOVINÁRE, *v. a.* a ghici, a cimili, a prevesti, a prezice, a nimeri, a descoperi prin ghicire.
INDOVINATÓRE, *m.* ghicitoru, prevestitoru, cimilitoru.
INDOVINAZIÓNE, *f.* divinaţiune, ghiciturâ, cimilitură, predicţiune, prevestire; enigmă.
INDOVINÉLLO, *m.* ghicitoare, enigmă, cimilitoare.
INDOVÍNO, *m.* ghicitoru, prevestitoru, cimilitoru.
INDOVÚTO, *a.* necuvenitu, nedreptu.
INDOZZAMÉNTO, *m.* deochiare, deochiu.
INDOZZÁRE, *v. n.* a închirci; — *v. a.* a deochia, a fermeca.
INDRAGÁRE, *v. n.* a se încruzi, a se înfuria amarnicu; — *v. a.* a întărîta, a încruzi; — *indragarsi*, a se îndrâci, a se înfuria, a se mânia, a turba, a se înverşuna.
INDRAGONÍTO, *a.* înfuriatu, îndrăcitu, turbatu.
INDRAPPÁRE, *v. a.* a fabrica postavuri, stofe s. c. l.
INDRAPPELLÁRE, *v. a.* a aşeza o armie în şiruri de bătae, de resbelu,
INDRIZZÁBILE, *a.* care se poate îndrepta, adresa.
INDRIZZAMÉNTO, *m.* îndreptare, adresare.
INDRIZZÁRE, *v. a.* a îndrepta, a adresa.
INDRÍZZO, *m.* adresă, îndreptare, direcţiune.
INDRUDÍRE, *v. n.* a deveni îbovnica, ţiitorea cuiva.
INDUÁRSI, *v. n.* a se împărechia.
INDUBITÁBILE, *a.* indubitabilu, neîndoiciosu, siguru.
INDUBITABILITÀ, *f.* neîndoiciune, certitudine.
INDUBITÁTO, *a.* neîndoiosu, siguru, certu.
INDUCIMÉNTO, *m* îndemnare, îndupleçare, domirire, convingere, persuadere.
INDUCITÓRE, *m.* îndemnătoru, îndupleçătoru.
INDUGÉVOLE, *a.* amânătoru, întârzietoru, zăbovitoru.
INDUGIÁRE, *v. a.* e *n.* a zăbovi, a întârzia, a diferi.
INDUGIATÓRE, *m.* zăbovitoru, întârzietoru.
INDÚGIO, *m.* zăbavă, întârziere, amânare, diferire.
INDULGÉNTE, *m.* îndulgentu, îngăduitoru, domolu, blându, bunu, ertătoru, tolerantu.
INDULGÉNZA, *f.* îndulgenţă, îngăduinţă, blândeţă, bunătate, dulceaţă, toleranţă; ertare.
INDÚLGERE, *v. n.* a îngădui, a erta, a compătimi.
INDÚLTO, *m.* dispensaţiune, indultu, ertăciune.
INDUMÉNTO, *m.* îmbrăcăminte, veşmîntu; căptuşeală; scoarţă, coajă.
INDURÁBILE, *a.* care se poate învîrtoşa, întări.
INDURAMÉNTO, *m.* întărire, învîrtoşare, împietrire; obstinaţiune; impenitenţă, necăinţă.
INDURÁRE, *v. a.* a întări, a învîrtoşa, a împietri, a face tare, solidu.
INDURAZIÓNE, *f.* întărire, învîrtoşare.
INDURIMÉNTO, *m.* întărire, învîrtoşare, împietrire, fapta de e se întări, învîrtoşa, împietri.
INDURÍRE, *v. a.* a întări; — *v. n.* a se întări, a se învîrtoşa, a se împietri; a se deprinde, a se învăţa, a se obicînui; a se obstina, a se îndărătnici.
INDÚRRE, *v. a.* a induce, a aduce, a introduce; a îndemna, a persuade, a domiri; a ragiona, a face inducţiuni, a argumenta; — *indursi*, a hotări, a se determina, a se persuade.
INDÚSTRE, *a.* industriosu, îndemânaticu, iscusitu, silitoru, nâscocitoru; laboriosu, muncitoru.
INDÚSTRIA, *f.* industrie, îndemânare, iscusinţă, abilitate, silinţă, diligenţă; arte, meşteşugu; — *a industria*, într'adinsu, cu dinadinsulu, cu cugetu; — *cavalier d'industria*, cavaleru de industrie, omu care prin iscusinţa sa găseşte mijloace de a se hrăni fără munci; înşelătoru.
INDUSTRIÁLE, *a.* industrialu, de industrie.
INDUSTRIÁRSI, *v. n.* a se sili, a se sîrgui, a se trudi, a munci.
INDUSTRIÓSO, *a.* industriosu, silitoru, sîrguitoru, muncitoru, laboriosu, nâscocitoru.
INDUTTÍVO, *a.* inductivu; îndemnătoru.
INDUTTÓRE, *a.* îndemnătoru, aducătoru.
INDUZIÓNE, *f.* inducţiune, întroducere, aducere; îndemnare, domirire; unu felu de argumentaţiune.
INEBBIÁTO, *a.* negurosu, întunecatu.
INEBBRIAMÉNTO, *m.* îmbătare; ameţire; entusiasmu.
INEBBRIÁRE, *v. a.* a îmbăta; a ameţi; a entusiasma,
INÉDIA, *f.* dietă, nemâncare, hămişeală.
INÉDITO, *a.* netipăritu, nepublicatu, nedatu afară.
INEFFÁBILE, *a.* inefabilu, negrăitu, indicibilu.
INEFFABILITÀ, *f.* inefabilitate, neputinţă de a se esprime prin vorbe, inecsprimibilitate.
INEFFETTÍVO, *a.* nelucrătoru, ineficace, fără resultatu, incapabilu de a produce vreunu efectu.
INEFFETTUÁRE, *v. a.* a nu efectua, a nu îndeplini.
INEFFETTUAZIÓNE, *f.* neîndeplinire, nesăvîrşire.
INEFFICÁCE, *a.* ineficace, nelucrătoru, fără efectu.
INEFFICÁCIA, *f.* ineficacitate, lipsă de eficacitate.
INEGUAGLIÁNZA, *f.* inecualitate, nepotrivire, neasemănare, disparitate.
INEGUÁLE, *a.* inecualu, neegalu, nepotrivitu, neconformu, neasemănatu.
INEGUALITÀ, *f.* inecualitate, neasemănare, nepotrivire, neconformitate, disparitate.
INELEGÁNTE, *a.* inelegantu, fără eleganţă, fără ornamente, fără frumuseţe, neîmpodobitu.
INELEGÁNZA, *f.* inelegantă, lipsă de eleganţă.

Digitized by Google

INELIGÍBILE, INELEGGÍBILE, *a.* inelegibilu, neeligibilu, care nu se poate alege, nu este capabilu de a fi alesu.

INELOQUÉNTE, *a.* inelocuentu, fără elocuență.

INELUTTÁBILE, *a.* inevitabilu, invincibilu, nebiruitu.

INEMENDÁBILE, *a.* neîndreptabilu, ce nu se poate îndrepta.

INENARRÁBILE, *a.* nepovestitu, care nu se poate povesti.

INEQUÁLE, *a.* inecualu, nepotrivitu, neasemânatu.

INEQUIVALÉNTE, *a.* neecuivalentu, care nu este de acelaşi preţu, de aceeaşi valoare.

INERADICÁBILE, *a.* inestirpabilu, care nu se poate estirpa, stîrpi, desrădăcina.

INERBÁRE, *v. a.* a acoperi, a aşterne cu iarbă.

INERÉNTE, *a.* inerentu, unitu, nedespărţitu.

INERÉNZA, *f.* inerenţă, unire, nedespărţire.

INERÍRE, *v. n.* a fi inerentu, întrunitu, nedespărţitu.

INÉRME, *a.* desarmatu, fără arme, fără apărare.

INERPICÁRSI, *v. n.* a se burica, a se urca, a se acăţa, a se sui acăţânduse cu mânele şi cu picioarele.

INERRÁBILE, *a.* nerătăcitu, infalibilu.

INÉRTE, *a.* inertu, adormitu, amorţitu, fără lucrare, fără activitate, pigru, leneşu, trîndavu.

INERUDÍTO, *a.* neînvăţatu, neprocopsitu, neeruditu.

INÉRZIA, *f.* inerţie, nemişcare, neactivitate, adormire, amorţire; pigriţie, lenevie, trîndăvie.

INESATTÉZZA, *f.* inecsactitate, lipsă de ecsactitate.

INESÁTTO, *a.* neecsactu, inecsactu; nestrînsu, neplătitu.

INESAUDÍTO, *a.* neascultatu, neimplinitu.

INESAURÍBILE, *a.* nesecăciosu, nesleiciosu, interminabilu.

INESÁUSTO, *a.* nesleitu, nesecăciosu.

INESCAMÉNTO, *m.* momire, momeală, atragere, atracţiune.

INESCÁRE, *v. a.* a momi, a atrage; a linguşi.

INESCOGITÁBILE, *a.* neimaginabilu.

INESCRUTÁBILE, *a.* inscrutabilu, imperscrutabilu, nescrutabilu, nepătrunsu, neînţelesu de minte.

INESCUSÁBILE, *a.* inescusabilu, neertatu, care nu se poate escusa, erta, desvinovăţi.

INESEGUÍBILE, *a.* inecsecutabilu, care nu se poate ecsecuta, împlini, îndeplini, pune în lucrare, impracticabilu.

INESEGUÍTO, *a.* inecsecutatu, neîmplinitu, neîndeplinitu.

INESERCITÁBILE, *a.* inecsercitabilu, care nu se poate ecsercita; inaccesibilu, neapropiatu.

INESIGÍBILE, *a.* inecsigibilu, ce nu se poate cere, pretinde.

INESIGIBILITÀ, *f.* inecsigibilitate, cualitatea lucrului ce nu se poate cere, nu se poate pretinde.

INESIÓNE, *f.* inerenţă, întrunire, lipire.

INESORÁBILE, *a.* inecsorabilu, neînduplecăciosu, străşnicu.

INESORABILITÀ, *f.* neînduplecăciune, inecsorabilitate, inflecsibilitate, străşnicie.

INESPERIÉNZA, *f.* neesperienţă, inesperienţă, neîncercare, nepăţire, lipsă de esperienţă.

INESPÉRTO, *a.* inesperimentatu, neesperimentatu, neîncercatu, nepăţitu; neînvăţatu, nedeprinsu.

INESPIÁBILE, *a.* inespiabilu, neespiabilu, care nu se poate espia, mântui, şterge, curăţi prin puniţiuni.

INESPLÉBILE, *a.* inecsecutabilu, neîndeplinitu.

INESPLICÁBILE, *a.* inesplicabilu, care nu se poate esplica, care nu se poate tâlmăci, care nu se poate înţelege.

INESPRIMÍBILE, *a.* inesprimibilu, inespresibilu, inefabilu, care nu se poate esprime, spune, descrie.

INESPUGNÁBILE, *a.* inespugnabilu, nebătutu, nebiruitu, neînvinsu, care nu se poate lua prin bătae.

INESSICCÁBILE, *a.* nesecăciosu, neuscatu, care nu se poate seca, usca, slei, inesicabilu.

INESTIMÁBILE, *a.* inestimabilu, nepreţuitu.

INESTINGUÍBILE, *a.* inestingibilu, care nu se stinge.

INESTINGUIBILITÀ, *f.* inestingibilitate, nestingere, neputinţă de a se stinge, de a se potoli.

INESTÍNTO, *a.* nestinsu, nepotolitu; viu, deşteptu.

INESTIRPÁBILE, *a.* inestirpabilu, ce nu se poate stirpi.

INESTIRPABILITÀ, *f.* inestirpabilitate, nestîrpire.

INESTRICÁBILE, *a.* inestricabilu, nedescurcatu.

INETERNÁRE, *v. a.* a eterniza, a veci̇nici, a face eternu.

INETICHÍRE, *v. n.* a oftica, a se face, a deveni ofticosu.

INETTÉZZA, INETTITÚDINE, *f.* incapacitate, inaptitudine, neiscusinţă, neîndemnare, nehârnicie, nedestoinicie.

INÉTTO, *a.* ineptu, incapabilu, neiscusitu, neîndemânaticu, neharnicu; prostu, neghiobu, năucu.

INEVITÁBILE, *a.* inevitabilu, neapărat.

INEVITABILMÉNTE, *avv.* neapărat, negreşitu.

INÉZIA, *f.* bagatelă; nerozie, năucie.

INFACCENDÁRSI, *v. n.* a munci, a se sili, a se sîrgui, a se ocupa.

INFACÉTO, *a.* fără gustu, neplăcutu, nefaceţiosu.

INFACÓNDO, *a.* inelocuentu, rece, care n'are facilitate de a se esprime, care n'are elocuenţă.

INFAGOTTÁRSI, *v. n.* a se îmbrăca într'unu chipu ridiculu.

INFALLANTEMÉNTE, *avv.* negreşitu, fără greşeală.

INFALLÍBILE, *a.* infalibilu, care nu poate greşi; siguru.

INFALLIBILITÀ, *f.* infalibilitate, negreşelnicie.

INFAMAMÉNTO, *m.* infamare, pată de infamie.

INFAMÁRE, *v. a.* a infama, a defăima, a desonora, a necinsti, a strica reputaţiunea cuiva.

INFAMATÓRE, *m.* defăimătoru, hulitoru, clevetitoru.

INFAMATÓRIO, *a.* infamantu, defăimătoru, desonorătoru.

INFAMAZIÓNE, *f.* infamaţiune, defăimare, defaimă.

INFÁME, *a.* infamu, desonoratu, necinstitu, nelegiuitu.

INFAMEMÉNTE, *avv.* într'unu chipu infamu.

INFÁMIA, *f.* infamie, neruşinare, desonoare, neomenie, faptă ruşinoasă, urîtă, scârboasă, pată de desonoare, de ruşine, ocară, necinste.

Digitized by Google

INFAMIGLIÁRSI, *v. n.* a forma o familie, a se căsători.
INFAMÍRE, *v. n.* a flămînzi, a deveni flămîndu.
INFAMITÀ, *f.* infamitate, urîciune, neomenie.
INFANCIULLÍRE, *v. n.* a deveni ca unu copilu, a şi petrece cu copilării.
INFÁNDO, *a.* nelegiuitu, uritu, oribilu, negrăitu.
INFANGÁRE, *v. a.* a întina, a noroi, a îngloda.
INFÁNTA, *f.* infantă, princesă din familia regală a Spaniei, a Portugaliei.
INFANTASTICHÍRE, *v. n.* a deveni fantastu, capriţiosu.
INFÁNTE, *a.* pruncu, copilaşu; infantu.
INFANTERÍA, *f.* infanterie, pedestrime, pihotă.
INFANTICÍDA, *m.* infanticidu, ucigaşu de copii.
INFANTICÍDIO, *m.* infanticidiu, omoru de copilu.
INFANTÍLE, *a.* copilărescu, infantilu, pruncescu.
INFANTILITÀ, *f.* copilărie, pruncie.
INFÁNZIA, *f.* infanţie, copilărie; începuturi.
INFARCÍRE, *v. a.* a umplea; a umplea cu tocătură.
INFARDÁRE, *v. a.* a murdări, a întina, a imoşi.
INFARDELLÁRE, *v. a.* a împacheta, a înfăşura.
INFARINÁRE, *v. a.* a tăvăli în făină; a înnălbi.
INFARINÁTO, *a.* albitu cu făină; făinosu, fărămăciosu; celu ce are o cunoştinţă superficială.
INFARINATÚRA, *f.* cunoştinţă superficială.
INFASCIÁRE, *v. a.* a înfăşia, a înfăşura.
INFASCINÁRE, *v. a.* a strînge în mănunchi; a amesteca.
INFASTIDIÁRE, *v. n.* a se plictisi, a se desgusta.
INFASTIDIMÉNTO, *m.* plictisire, urâ, desgustu.
INFASTIDÍRE, *v. a.* a plictisi, a desgusta, a supăra; — *infastidirsi*, a se plictisi, a se desgusta, a se scîrbi.
INFATICÁBILE, INFATIGÁBILE, *a.* infatigabilu, nefatigabilu, neobositu, neostenitu, lucrătoru, muncitoru.
INFATIGABILITÀ, *f.* infatigabilitate, neobosire.
INFÁTTI, *avv.* în sfîrşitu, în fine; într'adevăru.
INFATUÁRE, *v. a.* a buimăci, a năuci, a uimi, a desminta, a scoate de minte; — *infatuarsi*, a se uimi, a înnebuni, a se entusiasma nebuneşte.
INFÁUSTO, *a.* cobitu, de rău auguriu, de semnu rău.
INFECONDITÀ, *f.* infecunditate, sterilitate, sterpitate, nerodire.
INFECÓNDO, *a.* infecundu, sterilu, sterpu, neroditoru.
INFEDÉLE, *a.* infidelu, necredinciosu; inesactu; slabu, debilu; — *memoria infedele*, memorie slabă, defectuoasa.
INFEDELTÀ, *f.* infidelitate, necredinţă, trădare, lipsă de fidelitate, călcare de jurămîntu.
INFEDERÁRE, *v. a.* a îmbrăca o perină.
INFELÍCE, *a.* neferice, nefericitu, infortunatu, nenorocitu, nefelice, ticălosu.
INFELICITÀ, *f.* infelicitate, nefericire, nenorocire, infortună, adversitate, disgraţie, răstrişte.
INFELICITÁRE, *v. a.* a infortuna, a nenoroci.
INFELLONÍRE, *v. n.* a trăda, a se face rebelu, trădătoru; a încruzi, a se încruzi, a deveni crudelu.
INFELTRÍTO, *a.* pîsluitu; înrădăcinatu.
INFEMMINÍRE, *v. a. e n.* a afemeia, a înfemeia, a moleşi, a imbuia; a se afemeia, a se moleşi.
INFÉNSO, *a.* ostilu, contraru, împrotivitoru.
INFERÉNZA, *f.* consecuenţă, urmare, conclusiune, inferinţă, inducţiune, deducţiune.
INFÉRIE, *f. pl.* prinoase la umbrele răposaţiloru.
INFERÍGNO (PANE), pâine proastă.
INFERIÓRE, *a.* inferioru, mai josu, mai micu, mai prostu.
INFERIORITÀ, *f.* inferioritate, starea lucrului ce se află mai josu decătu altulu; mediocritate, slăbiciune.
INFERÍRE, *v. a.* a scoate o urmare, o consecinţă.
INFERMÁRE, *v. n.* a se bolnăvi, a deveni maladu, a cădea bolnavu, a se slăbi; — *v. a.* a debilita, a slăbi.
INFERMAZIÓNE, *f.* debilitare, desputernicire.
INFERMERÍA, *f.* infirmerie, bolniţă, spitalu, locu destinatu pentru căutarea bolnaviloru.
INFERMÍCCIO, *a.* bolnăviciosu, plăpăndu, debilu.
INFERMIÉRE, *m.* infirmieru, bolniceru.
INFERMÍRE, *v. a.* a bolnăvi, a face să se bolnăvească.
INFERMITÀ, *f.* infirmitate, maladie, boală.
INFÉRMO, *a.* infirmu, maladu, bolnavu, slabu.
INFERNÁLE, *a.* infernalu, diavolicu, alu iadului.
INFERNALITÀ, *f.* infernalitate; confusiune mare.
INFÉRNO, *m.* infernu, iadu; — *a.* infernalu.
INFERO, *m.* locu subteranu.
INFEROCÍRE, *v. n.* a deveni fierosu, sălbaticu, crudu.
INFERRAIUOLÁRSI, *v. n.* a se îmbrobodi, a se îmbrăca, a se acoperi cu manta.
INFERRÁRE, *v. a.* a fereca; a potcovi; a încătuşa.
INFERRÁTA, INFERRIÁTA, *f.* gratie, grilă, grilagiu.
INFERRUCCIÁRE, *v. a.* a fereca, a înfera.
INFÉRTILE, *a.* sterilu, neproducătoru, neroditoru, nefertilu.
INFERTILITÀ, *f.* sterilitate, nerodire, nefertilitate.
INFERVORAMÉNTO, *m.* fervoare, ferbinţeală.
INFERVORÁRE, *v. a.* a întusiasma, a aprinde, a încoragia; a anima; — *infervorarsi*, a rîvni, a se sîrgui, a se anima, a se aprinde, a se entusiasma.
INFESTAMÉNTO, *a.* supărare, vătămare, căsnire.
INFESTÁRE, *v. a.* a supăra, a plictisi, a desgusta; a căsni, a vătăma, a neodihni, a jefui, a pustii.
INFESTATÓRE, *a.* supărătoru, neodihnitoru, vătămătoru, jefuitoru.
INFESTAZIÓNE, *f.* plictisire, desgustu, turburare, neodihnă, vătămare, pustiire, jefuire, supărare.
INFESTÉVOLE, *a.* turburătoru, neodihnitoru.
INFÉSTO, *a.* importunu, supărătoru, turburătoru; vătămătoru, jefuitoru; inemicu, împrotivitoru.
INFETTÁRE, *v. a.* a infecta, a împuţi, a strica.
INFETTATÓRE, *m.* împuţitoru, stricătoru.
INFETTÍVO, *a.* capabilu de a infecta, de a împuţi.
INFÉTTO, *a.* infectu, împuţitu, stricatu, puturosu.
INFEUDÁRE, *v. a.* a înfeuda, a da dreptu feudu.
INFEUDAZIÓNE, *f.* înfeudare.

Digitized by Google

INFEZIÓNE, *f.* infecțiune, putoare, împuțire, stricăciune pricinuită într'unu corpu prin unirea cu alte substanțe împuțite, stricate; molivsire.

INFIACCHIMÉNTO, *m.* slâbire, slâbiciune, debilitate, moleșire, enervare, chilâvire.

INFIACCHÍRE, *v. n* a slâbi, a enerva, a debilita; a se slâbi, a se enerva, a se debilita, a și pierde puterea.

INFIAMMÁBILE, *a.* inflamabilu, aprinzâciosu.

INFIAMMABILITÀ, *f.* inflamabilitate, aprinzâciune,

INFIAMMAMÉNTO, *m.* aprindere, înflăcărare, învăpâiare, bobotire

INFIAMMÁRE, *v. a.* a aprinde, a înflăcâra, a învăpâiâ; a ațința, a îndemna, a entusiasma, a înfoca; a obrinti, a pricinui înflamațiune.

INFIAMMATAMÉNTE, *avv.* cu înfocare, cu ardoare, cu rivnă.

INFIAMMATÍVO, INFIAMMATÓRIO, *a.* inflamatoriu, relativu la inflamațiune, pricinuitoru de inflamațiune.

INFIAMMATÓRE, *a.* aprinzătoru, înflăcărătoru.

INFIAMMAZIÓNE, *f.* inflamațiune, obrintire, aprindere.

INFIASCÁRE, *v. a.* a pune în butilci.

INFÌDO, *a.* infidelu, necredinciosu, dislealu, neloialu.

INFIELÁRE, *v. a.* a amări, a umplea de fere, de veninu.

IZFIERÁRE, *v. n.* a deveni ca o fiară.

INFIERÍRE, *v. n.* a se încruzi, a se face crudelu.

INFIEVOLIMÉNTO, *m.* debilitare, slâbiciune, slâbire.

INFIEVOLÍRE, *v. a.* a debilita, a slâbi, a împuțina puterile; — *v. n.* a se slâbi, a și pierde puterile.

INFÍGGERE, *v. a.* a înfige, a împlânta.

INFIGURÁBILE, *a.* nefigurabilu, nepriimitoru de figură.

INFIGURÁRSI, *v. n.* a priimi oarecare figură.

INFILÁRE, *v. a.* a înfira, a petrece, a băga firulu prin urechia acului.

INFILATÚRA, *f.* înfirare, petrecere prin urechia acului.

INFILZÁRE, *v. a.* a vîrî, a înfige, a pătrunde, a înțepa, a înșira; — *infilzarsi*, a se pătrunde, a se înțepa, a se înfige.

INFILZÁTA, *f.* șiru, înșirare.

INFILZATÚRA, *f.* pătrundere, înțepare, înșirare; șiru.

INFIMO, *a.* celu mai inferioru; celu mai prostu, celu mai de josu; prostu, înjositu, desprețuitu.

INFINATTÁNTO, INFINATTANTOCHÈ, *avv.* pînă, pînă cându.

INFINCHÈ, *avv.* pînă.

INFÍNE, *avv.* în fine, în sfîrșitu.

INFINGARDÁGGINE, *f.* trândăvie, lene, netrebnicie, mișelie, poltronerie, ticăloșie, mârșăvie.

INFINGARDÍA, INFINGARDÍGIA, *f.* lenevire, iubire de odihnă, de liniște, trândăvie, moleciune.

INFINGARDÍRE, *v. n.* a se lenevi, a se trândăvi; — *v. a.* a face pe cineva să se lenevească, să se trândăvească.

INFINGÁRDO, *a.* trândavu, leneșu, nevoiașu. puturosu. netrebnicu, poltronu, mișelu, mârșavu, ticălosu, tembelu.

INFÍNGERE, *v. a.* a se preface, a simula.

INFINGÉVOLE, *a.* prefăcutu, fățarnicu, simulatu.

INFINGIMÉNTO, *m.* prefacere, prefăcătorie, simulare, ficțiune.

INFINGITÓRE, *m.* disimulatoru, fățarnicu, ipocritu.

INFINITÀ, *f.* infinitate, nemărginire.

INFINITESIMÁLE, *a.* infinitesimalu.

INFINITESIMO, *m.* infinitesimu, cuantitate, părticică nemărginitu de mică.

INFINITÉZZA, *f.* infinitate, nemărginire.

INFINITÍVO, INFINÍTO, *m.* infinitivu, modulu infinitivu.

INFINÍTO, *a.* infinitu, nefinitu, nemărginitu; n număratu, fără număru; — *s. m.* modulu infinitivu.

INFÍNO, *prep.* pînă; — *infino allora*, pînă atunci.

INFINOCCHIÁRE, *v. a.* înșela, a amăgi.

INFINOCCHIATÚRA, *f.* înșelare, înșelăciune, lucrarea de a face pe cineva să creză lucruri neadevărate.

INFÍNTA, *f.* disimulațiune, falsitate, prefăcătorie.

INFÍNTO, *a.* disimulatu, falsu, prefăcutu, fățarnicu.

INFIOCCÁRE, *v. a.* a ciucura, a orna cu ciucuri.

INFIORÁRE, *v. a.* a orna cu flori; a orna, a înfrumuseța, a gâti, a împodobi; — *infiorarsi*, a se gâti, a se orna.

INFIRMÁRE, *v. a.* a face să se bolnăvească; a slâbi, a desputernici, a face să piardă puterea, valoarea.

INFISIMÍRE, *v. n.* a se ciudi; a se înamora, a se îndrăgi într'unu chipu ciudatu, estravagantu.

INFÍSSO, *a.* înfiptu, împlântatu; lipitu; confiscatu.

INFISTOLÍRE, *v. n.* a se preface în fistulă.

INFLACIDÍRE, *v. n.* a se fleșcăi, a se veșteji, a se moleși.

INFLESSÍBILE, *a.* inflecsibilu, nemlădiosu, neînduplecăciosu.

INFLESSIBILITÀ, *f.* inflecsibilitate, nemlădioșie, neînduplecăciune; obstinațiune, inecsorabilitate.

INFLESSIÓNE, *f.* inflecsiune, mlădiere, înduplecare.

INFLÉSSO, *a.* plecatu, încovoiatu, îndoitu.

INFLÉTTERE, *v. a.* a pleca, a încovoia, a îndoi.

INFLÍGGERE, *v. a.* a determina, a hotări, a impune o pedeapsă corporală pentru oarecare greșeală.

INFLÍTTO, *a.* hotărîtu, impusu.

INFLIZIÓNE, *f.* inflicțiune, hotărîre, impunere a unei pedepse corporale, osîndirea la dinsa.

INFLUÉNTE, *a.* influentu, cu înrîurire; confluentu.

INFLUÈNZA, *f.* influență, înrîurire, autoritate.

INFLUÍRE, *v. n.* a curge, a se strecura în; a se insinua; a înrîuri, a avea influență, a ecsercita influență.

INFLUITÓRE, *m.* înrîuritoru, influentu.

INFLUSSIÓNE, *f.* curgere în, strecurare.

INFLÚSSO, *m.* influență, influcsu, înrîurire.

INFOCAMÉNTO, *m.* înfocare, ardere, aprindere.

INFOCÁRE, *v. a.* a înfoca, a arde, a aprinde; —

Digitized by Google

infocarsi, a se înfierbînta, a se înfoca, a se face ca foculu.
INFODERÁRE, *v. a.* a pune în teacâ.
INFOGLIÁRSI, *v. r.* a se înfrunzi.
INFOGLIAZIÓNE, *f.* înfrunzire.
INFÓGLIO, *a. e s. m.* infoliu, infolio, formatulu unei cârţi în care coala este îndoită în doâ; volumu, carte care are acestu formatu.
INFOGNÁRSI, *v. n.* a se întina, a se nâmoli, a intra cu totulu în nâmolu; a intra, a se încurca într'o pricină urîtâ din care nu poate scăpa aşa facilu.
INFOLGORÁRE, *v. a.* a trăsni, a fulmina.
INFOLLÍRE, *v. a. e n.* a înnebuni, a deveni, a face să devie nebunu.
INFOLTÁRSI, *v. n.* a se îndesa, a se înghesui, a se grâmâdi.
INFOLTÍRE, *v. n.* a se face stufosu.
INFÓNDERE, *v. a.* a introduce, a băga, a turna în; a insinua, a inspira, a insufla; a cufunda în apâ.
INFONDIMÉNTO, *m.* introducere, băgare, turnare, insinuare, inspirare, insuflare; cufundare.
INFONDITÓRE, *m.* celu ce toarnă; celu ce insuflă.
INFORÁBILE, *a.* care nu se poate găuri, sfredeli, străpunge.
INFORCÁRE, *v. a.* a înfurca, a lua în furcă; a spînzura; — *inforcare gli arcioni*, a încâlica.
INFORCÁTA, *f.* înfurcare; încrâcire.
INFORCATÚRA, *f.* încrâcânare, încrâcire.
INFORESTIERÍRSI, *v. n.* a se înstrăina, a deveni străinu.
INFORMAMÉNTO, *m.* formare, figurare, darea unei forme, unei figuri; informare, înştiinţare.
INFORMÁRE, *v. a.* a informa, a da formă; a informa, a înştiinţa; — *v. n.* a instrui unu procesu; — *informarsi*, a lua o formă, o figură; a se informa, a se înştiinţa, a se încunoştinţa, a afla ceva.
INFORMATÍVO, *a.* care dâ formă; informativu, care serveşte spre a informa, spre a înştiinţa.
INFORMÁTO, *a.* informatu, înştiinţatu; bine formatu.
INFORMATÓRE, *m.* informatoru; înştiinţâtoru.
INFORMAZIÓNE, *f.* informaţiune, înştiinţare, încunoştinţare; cercetare; învăţâtură, creştere.
INFÓRME, *a.* informu, fără formă; nedesâvîrşitu, pocitu, imperfectu, urîtu.
INFORMICOLAMÉNTO, *m* mâncărime, înfurnicare.
INFORMICOLÁRE, *v. n.* a înfurnic , a ustura.
INFORMITÀ, *f.* informitate, lipsă de formă.
INFORNAPÁNE, *m.* lopată.
INFORNÁRE, *v. a.* a pune, a băga în cuptoru.
INFORNÁTA, *f.* fapta de a băga în cuptoru; cuptoru plinu.
INFORSÁRE, *v. a.* a supune la îndoială.
INFORTÁRE, *v. n.* a se întări, a se înţepeni, a deveni robustu.
INFORTIFICÁBILE, *a.* nefortificabilu, care nu se poate întări.
INFORTÍRE, *v. n.* a se oţeti, a se face acidu.
INFORTUNÁRE, *v. n.* a naufragia, a face naufragiu, a fi în pericolu de naufragiu, a se afla într'o furtună.
INFORTÚNIO, *m.* infortună, nenorocire, disgraţie, adversitate, râstrişte, întîmplare nefavorabilă.
INFORZÁRE, *v. n.* a se oţeti; — *v. a.* a întări, a împuternici.
INFOSCAMÉNTO, *m.* întunecare; posomorîre.
INFOSCÁRSI, *v. n.* a se întuneca; a se posomori.
INFOSSÁRE, *v. a.* a îngropa; — *infossato*, cufundatu, adîncitu.
INFRA. *prep.* întru, înlăuntru; între; sub, subtu.
INFRACIDAMÉNTO, *m.* INFRACIDATÚRA, *f.* putrezire, putreziciune, putrezeală, stricare, corupere.
INFRACIDÁRE, INFRADICIÁRE, *v. n.* a putrezi, a se strica, a se corupe; — *v. a.* a pune să putrezească; a corupe, a strica; a plictisi, a desgusta, a supâra.
INFRACIDÁTO, *a.* putredu, putrezitu, stricatu, coruptu.
INFRALIMÉNTO, *m.* slăbire, debilitare, slăbiciune.
INFRALÍRE, *v. n.* a se debilita, a se slăbi, a şi pierde puterea.
INFRAMMÉSSA, *f.* INFRAMMÉSSO, *m.* mijlocire, interpunere.
INFRAMMÉTTERE, *v. a.* a interpune, a mijloci.
INFRAMMISCHIÁRE, *v. a.* a mesteca împreună, a mesteca, a băga mai multe lucruri între altele.
INFRANCESÁRE, *v. a.* a da maniere franţoseşti, a franţosi.
INFRANCIOSAMÉNTO, *m.* întrebuinţare de maniere franţoseşti, imitarea francesiloru, franţosire.
INFRANCIOSÁTO, *a.* imitatu de la francesi, făcutu după moda franţoseascâ, după gustulu franţosescu, franţositu.
INFRÁNGERE, *v. a.* a frânge, a fărâma, a rupe, a sparge.
INFRANGÍBILE, *a.* care nu se poate fărâmâ, rupe, sparge.
INFRANGIMÉNTO, *m.* frângere, rupere, spargere fărâmare.
INFRANGITÓRE, *m.* frângâtoru, fărâmâtoru, spărgâtoru; înfrângâtoru, călcâtoru, violatoru alu unei legi, alu unui tractatu, alu unei obligaţiuni.
INFRÁNTO, *a.* frântu, fărâmatu, spartu; violatu, călcatu, neobservatu, nepăzitu, neîmplinitu.
INFRANTÓIO, *m.* instrumentu, spre a frânge, a sdrobi, a fărâma.
INFRANTÚRA, *f.* frânturâ, fărâmâturâ, sdrobiturâ.
INFRASCAMÉNTO, *m.* acoperire cu frunze; superfluitate.
INFRASCÁRE, *v. a.* a acoperi cu frunze; a orna într'unu chipu ecsageratu, a împoţoţona, a încondeia; a înşela.
INFRASCRÍTTO, *a.* subtînsemnatu, subscrisu, subtiscălitu.
INFRATÁRE, *v. a.* a călugări; — *infratarsi*, a se călugări.
INFRATTÁNTO, *avv.* într'aceea, într'acestea.
INFRATTÓRE, *m.* înfrângâtoru, violatoru, călcâtoru.
INFRAZIÓNE, *f.* infracţiune, înfrângere, transgre-

Digitized by Google

siune, călcare, violaţiune a unei legi, a unui tractatu.
INFREDDAMÉNTO, *m.* recire, îngutunăcire.
INFREDDÁRE, *v. n.* a răguşi, a răci.
INFREDDATÚRA, *f.* răccală, guturaiu, gutunaru, răguşeală.
INFRÉMERE, *v. n.* a tremura, a se cutremura.
INFRENÁRE, *v. a.* a înfrîna, a supune.
INFRENESÍRE, *v. n.* a înnebuni, a se înfuria, a deveni freneticu, a turba; — *v. a.* a întărita, a face să devie freneticu.
INFRENETICÁRE, *v. n.* a deveni freneticu, a aiuri.
INFREQUÉNTE, *a.* raru, neobicĭnuitu, nefrecuentu.
INFREQUÉNZA, *f.* raritate, nefrecuenţă.
INFRESCAMÉNTO, *m.* răcorire.
INFRESCÁRE, *v. a.* a răcori.
INFRESCATÍVO, *a.* răcoritoru.
INFRIGIDÁRE, *v. a.* a reci, a răcori, a înfrigoşa.
INFRIGIDATÍVO, *a.* răcoritoru.
INFROLLÍRE, *v. n.* a se fleciui.
INFRONDÁRE, *v. a.* acoperi cu frunze; — *infrondarsi*, a înfrunzi.
INFRUNÍTO, *a.* desfrînatu.
INFRUSCÁRE, *v. a.* a amesteca, a încurca, a învălmăşi.
INFRUTTÍFERO, *a.* neroditoru, sterilu, neproducătoru.
INFRUTTUOSITÀ, *f.* infructuositate, sterilitate, nerodire.
INFRUTTUÓSO, *a.* infructuosu, sterilu, neroditoru, neproducătoru, nefolositoru, inutilu, fără resultatu.
INFUGÁRE, *v a.* a fugări, a pune pe fugă.
ÍNFULA, ÍNF.OLA, *f.* infulă, unu felu de mitră sacerdotală.
INFUMÁRE, *v. a.* a afuma, a fumega, a fuma.
INFUNÁRE, *v. a.* a lega cu funii.
INFUNATÚRA, *f.* legare cu funii.
INFUNDÍBOLO, *m.* pilnie, leică.
INFUOCAMÉNTO, *m.* înfocare, ardere, aprindere, înfierbîntare.
INFUOCÁRE, *v. a.* a înfoca, a înfierbînta, a aprinde, a arde.
INFUÓRI, *avv.* afară, din afară, pe din afară.
INFURBÍRE, *v. n.* a se face iscusitu, vicleanu.
INFURFANTÍRE, *v. n.* a se face ştrengaru, berbantu.
INFURIAMÉNTO, *m.* înfuriare, turbare, mânie.
INFURIÁRE, *v. n.* a se înfuria, a turba, a fi întărîtatu.
INFURIÁTO, *a.* înfuriatu, furiosu, turbatu, turburatu, întărîtatu, neastîmpărătu, mâniosu, supăratu.
INFUSERÁTO, *a.* potrivitu, netezitu, oblitu.
INFUSÍBILE, *a.* infusibilu, ce nu se poate muia, opări, topi.
INFUSIBILITÀ, *f.* infusibilitate, incapacitate de a se topi, de a se muia, de a se opări.
INFUSÓRIO, *m.* infusoriu, unu soiu de zoofiţi microscopici.
INFUSIÓNE, *f.* infusiune, fapta de a infusa, de a muia, de a opări; opăreală, opăriturâ, muieturâ.
INFUTURÁRSI, *v. n.* a se întinde pînă la viitoru.
INGABBIÁRE, *v. a.* a băga, a închide în colivie.
INGABELLÁRE, *v. a.* a supune la biru.
INGAGGIÁRE, *v. a.* a angagea, a pune gagiu, a zălogi, a emaneta; a îndatora, a învita; a îndemna, a îndupleca; a înrola soldaţi.
INGAGGIATÓRE, *m.* acela care angageazâ; înrolătoru.
INGÁGGIO, *m.* înrolare, banii ce priimeşte unu soldatu înrolânduse.
INGAGLIARDIMÉNTO, *m.* întărire, împuternicire.
INGAGLIARDÍRE, *v. a. e n.* a întări, a împuternici, a face pe cineva să devie robustu; a deveni robustu, tare.
INGALLUZZÁRSI, *v. n.* a se cucoşi, a se întortoca, a se trufi, a se mândri.
INGAMBÁRE, *v. n.* a fugi, a alerga în fugă.
INGANCIÁRE, *v. a.* a agăţa, a anina.
INGANGHERÁRE, *v. a.* a pune în ţiţini.
INGANNÁBILE, *a.* de înşelatu, care poate a fi înşelatu.
INGANNAMÉNTO, *m.* înşelare, înşelăciune.
INGANNAMÓNDO, *m.* înşelătoru, impostoru.
INGANNÁRE, *v. a.* a înşela, a amăgi; — *ingannar la via, ingannare il tempo*, a se ocupa cu ceva astfelu încâtu timpulu să treacă mai curîndu; — *ingannarsi*, a se înşela, a greşi, a se rătăci.
INGANNATÓRE, *m.* înşelătoru, amăgitoru, impostoru.
INGANNÉVOLE, *a.* înşelătoru, amăgitoru, ispititoru.
INGÁNNO, *m.* înşelăciune, înşelătorie, înşelare, amăgire; eroare, greşeală; — *a inganno*, spre a înşela.
INGARBUGLIÁRE, *v. a.* a încurca, a amesteca; a înşela.
INGASTIGÁTO, *a.* nepedepsitu.
INGATTÍRSI, *v. n.* a se inamora nebuneşte.
INGAZZULLÍTO, *a.* reîntăritu, reîntrematu.
INGEGNAMÉNTO, *m.* îndemânare, iscusinţă, industrie.
INGEGNÁRSI, *v. n.* a se sili, a se sîrgui, a se trudi.
INGEGNÈRE, *m.* ingenieru, matematicu.
INGÉGNO, *m.* minte, înţelepciune, talentu; naturalu; iscusinţă, dibăcie, îndemânare, ingeniositate, industrie; astuţie, fineţă; instrumentu, mechanismu, maşină.
INGEGNOSAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu ingeniosu, cu iscusinţă, cu dibăcie, cu fineţă, cu industrie, cu talentu.
INGEGNÓSO, *a.* ingeniosu, iscusitu, îndemânaticu, dibaciu, industriosu, înţeleptu, născocitoru, pătrunzătoru.
INGELÁRE, *v. n.* a înghieţa, a degera.
INGELOSÍRE, *v. n. ed a.* a gelosi, a fi gelosu, a avea gelosie; a însufla gelosie; — *ingelosirsi*, a bănui.
INGEMMAMÉNTO, *m.* ornare, împodobire cu pietre preţioase.
INGEMMÁRE, *v. a.* a orna cu pietre scumpe, preţioase; — *ingemmarsi*, a se cristaliza.
INGENERÁBILE, *a.* ingenerabilu, care nu se poate genera, zămisli, naşte.
INGENERÁRE, *v. a.* a genera, a produce, a zămisli, a causa, a naşte, a pricinui.
INGENERÓSO, *a.* fără generositate, negenerosu.
INGÉNITO, *a.* înnăscutu, naturalu, firescu.

Digitized by Google

INGENTE, *a.* mare, însemnatu, considerabilu.
INGENTILÍRE, *v. a.* a nobilita, a face mai elegantu, mai gingașu, mai grațiosu; — *ingentilirsi*, a se face mai nobilu, mai delicatu, mai elegantu.
INGENUITÀ, *f.* ingenuitate, simplitate, sinceritate, candoare, inocență, nevinovăție, curățenie.
INGÉNUO, *a.* ingenuu, născutu liberu; simplu, sinceru, inocentu, nevinovatu, curatu la inimă.
INGERÉNZA, *f.* însărcinare, comisiune.
INGERIMÉNTO, *m.* amestecu, intervenire.
INGERÍRSI, *v. n.* a se amesteca, a interveni.
INGESSÁRE, *v. a.* a ipsui, a ghipsui, a tencui cu ghipsu.
INGESSATÚRA, *f.* ipsuire, ghipsuire.
INGÉSTO, *a.* înghesuitu.
INGHIARÁRE, *v. a.* a așterne cu pietrișu, cu savură.
INGHIOTTIMÉNTO, *m.* înghițire.
INGHIOTTÍRE, *v. a.* a înghiți; a înghiți noduri, a răbda.
INGHIOTTITÓIO, *m.* înghițitoare, gîtleju.
INGHIOTTITÓRE, *m.* înghițitoru, celu ce înghite.
INGHIOTTONÍRE, *v. a.* a face lacomu, a însufla o mare poftă; — *v. n.* a deveni lacomu; — *inghiottonirsi*, a se amoreza, a se înamora nebunește.
INGHIRLANDAMÉNTO, *m.* ghirlandare.
INGHIRLANDÁRE, *v. a.* a ghirlanda, a orna cu ghirlande, a împodobi cu cununc de flori.
INGIACÁRE, *v. a.* a împlătoșa, a pune platoșă.
INGIALLÁRE, INGIALLÍRE, *v. a. e n.* a îngălbeni; a se îngălbeni.
INGIGANTÍRE, *v. n.* a deveni gigantu, a crește peste măsură, a se face uriașu.
INGINOCCHIÁRSI, *v. n.* a se îngenuchia, a câdea în genuchie, pe genuchie.
INGINOCCHIÁTA, *f.* îngenuchiare.
INGINOCCHIATÓIO, *m.* unu felu de bancă spre a se îngenuchia cându face cineva rugăciunea, îngenuchiătoare.
INGINOCCHIÓNE, INGINOCCHIÓNI, *avv.* în genuchie.
INGIOCÓNDO, *a.* neplăcutu.
INGIOIELLÁRE, *v. a.* a orna cu giuvaeri, cu pietre scumpe.
INGIOVANÍRE, *v. n.* a întineri, a se face tinăru.
INGIÙ, *avv*, josu, în josu, acolo josu.
INGIÚGNERE, *v. a.* a uni, a lipi, a întruni; a ordina, a porunci, a intima, a prescrie.
INGIUNCÁRE, *v. a.* a presăra cu papură, frunză, flori; — *ingiuncarsi*, a se acoperi cu papură, cu rogozu.
INGIÚNTO, *a.* unitu, lipitu; poruncitu, prescrisu.
INGIUNZIÓNE, *f.* poruncă, ordinu, prescripțiune.
INGIÚRIA, *f.* injurie, înjurătură, insultă, sudalmă, ocară, necinste; vătămare, pagubă, supărare.
INGIURIÁRE, *v. a.* a injuria, a înjura, a insulta, a ofensa, a sudui, a ocări, a necinsti prin vorbe urîte, atingătoare.
INGIURIATÍVO, *a.* atingătoru, injuriosu.
INGIURIATÓRE, *m.* înjurătoru, insultătoru, ofensătoru, ocăritoru, necinstitoru, suduitoru.
INGIURIÓSO, *a.* injuriosu, înjurătoru, atingătoru, supărătoru.
INGIUSTAMÉNTE, *avv.* pe nedreptate.
INGIUSTIFICÁBILE, *a.* care nu se poate justifica.
INGIUSTÍZIA, *f.* injustiție, nedreptate.
INGIÚSTO, *a.* injustu, nedreptu.
INGLORIÓSO, *a.* fără glorie, fără onoare, negloriosu.
INGLÚVIE, *f.* voracitate, lăcomie, aviditate.
INGOBBÍRE, *v. n.* a se cocoșa, a deveni cocoșatu, ghibosu.
INGOFFÁRE, *v. a.* a pălmui.
INGÓFFO, *m.* îmbucătură; daru; mită, corumpere; palmă.
INGOIAMÉNTO, *m.* înghițire.
INGOIÁRE, *v. a.* a înghiți lăcomește, cu aviditate.
INGOIATÓRE, *m.* înghițitoru.
INGOLFAMÉNTO, *m.* intrare într'unu golfu; adîncire.
INGOLFÁRSI, *v. n.* a intra într'unu golfu, a pluti pe luciulu mării; a se adînci, a pătrunde adîncu în cunoștința unui lucru, a cerceta cu temeiu.
INGOLÁRE, INGOLLÁRE, *v. a.* a înghiți deodată.
INGOMBERÁRE, INGOMBRÁRE, *v. a.* a împiedica, a sinori.
INGÓMBERO, *m.* împiedicare, sinorire, năpădire.
INGÓMBRO. *a.* împiedicatu, astupatu, sinoritu.
INGOMMÁRE, *v. a.* a guma, a unge, a freca cu gumi.
INGONNELLÁRSI, *v. n.* a se îmbrăca cu fustă.
INGONNELLÁTO, *a.* îmbrăcatu cu fustă.
INGORBIÁRE, *v. a.* a înveriga.
INGORDAMÉNTE, *avv.* lăcomește, cu aviditate, cu voracitate.
INGORDÁRSI, *v. n.* a se face lacomu, avidu, vorace.
INGORDÍGIA, INGORDÉZZA, *f.* lăcomie, aviditate, voracitate.
INGORDÍNA, *f.* unu felu de pilă.
INGÓRDO, *a.* lacomu, avidu, vorace, mâncăciosu; escesivu.
INGORGAMÉNTO, *m.* astupare făcută de sineși a unei țevi, a unui canalu; astupare, oprirea curgerei cei libere a sângelui ce se formează în vine, și care face să se unfle.
INGORGÁRE, *v. n.* a se astupa, a se opri, a nu curge slobodu.
INGORGIAMÉNTO, *m.* voracitate, lăcomie foarte mare.
INGORGIÁRE, *v. a. e n.* a înghiți lăcomește.
INGÓRGO, *m.* astupare a unei țevi, a unui canalu pentru abundanța prea mare a unui licuidu.
INGOZZÁRE, *v. a.* a înghiți; a înghiți noduri, a răbda.
INGRADÁRE, *v. n.* a umbla treptatu, puținu câte puținu.
INGRAMIGNÁRE, *v. n.* a se întinde rădăcinile unoru plante pe fața pământului.
INGRANDIMÉNTO, *m.* mărire, creștere, sporire.
INGRANDÍRE, *v. a. e n.* a mări, a îmmulti; a spori; a se mări, a crește, a înainta, a se îmmulți.
INGRANDITÍVO, *a.* capabilu de a mări, de a spori.
INGRANDITÓRE, *m.* celu ce mărește.
INGRASSAMÉNTO, *m.* îngrășare.
INGRASSÁRE, *v. a.* a îngrășa; a îmbogăți; — *v. n.* a se îngrășa.
INGRASSATÍVO, *a.* bunu pentru a îngrășa.
INGRASSATÓRE, *m.* îngrășătoru.
INGRÁSSO, *m.* gunoiu și orîce altă materie care servește pentru a îngrășa pământulu.

Digitized by Google

INGRATICOLAMÉNTO, *m.* grâtii, grilagiu.
INGRATICOLÁRE, INGRATICCHIÁRE, *v. a.* a grila, a închide cu grile.
INGRATICOLÁTO, *m.* gratie, grilâ; — *a.* închisu cu grilâ, grilatu.
INGRATITÚDINE, *f.* ingratitudine, nerecunoştinţâ, nemulţumire pentru faceri de bine.
INGRÁTO, *a.* ingratu, nerecunoscâtoru, nemulţumitoru; neplâcutu, supârâtoru, ostenitoru.
INGRAVESCÉNTE, *a.* care devine din ce în ce mai greu.
INGRAVIDAMÉNTO, *m.* îmborţoşare, îngrecare, îngreunare.
INGRAVIDÁRE, *v. a. e n.* a îmborţoşa; a se îmborţoşa.
INGRAVÍRSI, *v. n.* a lua unu aeru de gravitate.
INGRAZIANÁRSI, INGRAZIÁRSI, *v. n.* a şi captiva, a câştiga favorulu, bunâ voinţa cuiva.
INGRECÁRE, *v. n.* a se mânia, a turba.
INGREDIENTE, *m.* ingredientu, totu ce intrâ în compunerea unui medicamentu, unei doftorii.
INGREMÍRE, *v. a.* a înghesui, a grâmâdi.
INGRÉSSO, *m.* intrare, antreu, loculu pe unde se intrâ undeva, fapta de a intra; începutu, deschidere,
INGRIFFÁTO, *a.* apucatu
INGROGNÁRE, *v. n.* a se bosîmfla, a se supâra, a lâsa buzele.
INGROMMÁRSI, *v. n.* a se prinde, a se închiega, a se încoja.
INGROPPÁRE, *v. a.* a adâoga; a înnoda; a însârcina.
INGROSSAMÉNTO, *m.* îngroşare, creştere, mârire; unflare.
INGROSSÁRE, *v. a. e n.* a îngroşa, a mâri, a face mare, grosu; a îmborţoşa; a se îngroşa, a creşte, a se face mai grosu, mai mare; a se unfla; a se supâra.
INGROSSATÍVO, *a.* care serveşte spre a îngroşa.
INGROSSATÓRE, *m.* îngroşâtoru.
INGRÓSSO, ALL' INGRÓSSO, *avv.* cu toptanulu, cu ridicata; cu totulu, peste totu; în generalu.
INGROTTÁRE, *v. a.* a pune, a bâga într'o peştere.
INGRUMÍTO, *a.* închiegatu, prinsu.
INGUAINÁRE, *v. a.* a pune în teacâ.
INGUANTÁRSI, *v. n.* a se mânuşa, a şi pune mânuşi.
INGUAZZÁRSI, *v. n* a se muia.
INGUIDERDONÁTO, *a.* neresplătitu, fârâ resplatâ.
INGUINÁLE, *a* relativu la vintre.
INGUINE, *m.* vintre.
INGUISTÁRA, *f.* unu felu de carafâ.
INGURGITAMÉNTO, *m.* îmbuibare, îndopare.
INGURGITÁRE, *v. a.* a îndopa, a îmbuiba.
INGURGITATÓRE, *m.* gâmanu, câpcaune.
INGUSTÁBILE, *a.* neplâcutu, care nu se poate gusta.
INIBÍRE, *v. a.* a opri, a nu da voe, a interzice.
INIBITÓRIA, *f.* decretu care opreşte.
INIBITÓRIO, *a.* care opreşte.
INIBIZIÓNE, *f.* oprire, poprire, proibiţiune, interdicţiune.
INIDONEITÀ, *f.* neidoneitate, incapacitate, inaptitudine.
INIETTÁRE, *v. a.* a injecta, a introduce unu licuidu prin clisteru în vreo parte a corpului.
INIEZIÓNE, *f.* injecţiune, lucrare de a stropi, de a uda prin clisteru; licuidulu cu care injectâ.
INIMAGINÁBILE, *a.* inimaginabilu, neimaginabilu, despre care nu şi poate cineva închipui.
INIMICÁRE, *v. a.* a învrâjbi, a înduşmâni, a desuni, a despârţi; a trata vrâjmâşeşte; — *inimicarsi*, a se vrâjmâşi.
INIMICHÉVOLE, *a.* neamicabilu, neprietenosu, strasnicu.
INIMICÍZIA, *f.* inimiciţie, vrâsmâşie, duşmânie, urâ, vrajbâ, antipatie, aversiune.
INIMÍCO, *a. e s. m.* inimicu, neamicu, vrâjmaşu, duşmanu, aversaru, improtivitoru, contraru, vrâjmâşescu, duşmânescu, antipaticu, duşmânosu.
INIMITÁBILE, *a.* inimitabilu, neasemânatu.
ININTELLIGÍBILE, *a.* ininteligibilu, neinteligibilu, neînţeleşu; care nu se poate înţelege, nu se poate pricepe.
ININTELLIGIBILITÀ, *f.* ininteligibilitate, însuşirea lucrului care nu se poate înţelege, obscuritate.
ININTERRÓTTO, *a.* neintreruptu, necurmatu, nepregetatu.
ININVESTIGÁBILE, *a.* neinvestigabilu, care nu se poate pâtrunde, adînci, cerceta.
INIQUITÀ, *f.* inicuitate, nedreptate, strâmbâtate, nelegiuire, pâcatu, fârâ-de-lege, râutâciune.
INIQUITÍRE, *v. n.* a se înrâutâţi.
INIQUITÓSO, *a.* nedreptu, râutâciosu, nelegiuitu.
INÍQUO, *a.* râu, râutâciosu, nedreptu, injustu.
INIZIÁLE, *a.* iniţialu, capitalu, dela începutu.
INIZIÁRE, *v. a.* a iniţia, a începe, a inaugura; a admite, a priimi, a învâţa pe cineva în nişte ţeremonii, în nişte misteruri, în vreo credinţâ; a încunoştinţa şi a împârtâşi pe cineva la o ştiinţâ, la o artâ, la o profesiune.
INIZIATÍVA, *f.* iniţiativâ, fapta sau dreptulu de a începe, de a propune ceva.
INIZIATÍVO, *a.* începâtoru, introducâtoru.
INIZIÁTO, *a.* iniţiatu, introdusu, împârtâşitu, învâţatu, priimitu într'o asociaţiune secretâ.
INIZIATÓRE, *m.* iniţiatoru, introducâtoru, începâtoru.
INIZIAZIÓNE, *f.* iniţiaţiune, priimire, împârtâşire în misteruri, în cunoştinţe secrete.
INÍZIO, *m.* începutu, principiu.
INIZZAMÉNTO, *m.* aţiţare, provocare, îndemnare.
INIZZÁRE, *v. a.* a aţiţa, a provoca, a îndemna.
INIZZATÓRE, *m.* aţiţâtoru, provocatoru, îndemnâtoru.
INLACCIÁRE, ILLACCIÁRE, *v. a.* a închiotora, a încheia, a stringe în şireturi, cu şnururi, cu gâitanuri; a împletici; a lega, a prinde în laţuri; — *v. n.* a câdea în laţuri; — *inlacciarsi*, a se încurca.
INLAGÁRSI, *v. n.* a se întinde, a forma unu lacu.
INNABISSÁRE, *v. a.* a cufunda, a asvîrli, a arunca în prâpastie; — *innabissarsi* a se cufunda în prâpastie, a se adînci în reflecsiuni.
INNACCESSIBILE, *a.* inaccesibilu, neapropiatu.
INNACQUAMÉNTO, *m.* adâpare, udare, stropire.
INNACQUÁRE, *v. a.* a adâpa, a uda, a stropi; a amesteca vinu cu apâ.
INNAFFIÁRE, *v. a.* a stropi, a uda.
INNALZAMÉNTO, *m.* înnâlţare, ridicare.
INNALZÁRE, *v. a.* a înnâlţa, a ridica; a lâuda.
INNAMIDÁRE, *v. a.* a scrobi.

Digitized by Google

INNAMISTÁRSI, *v. n.* a se împrieteni cu cineva.
INNAMORACCHIAMÉNTO, INNAMORAZZAMÉNTO, *m.* înamorare, amorezare, îndrăgire.
INNAMORACCHIÁRSI. INNAMORAZZÁRSI, *v. n.* a se amoreza, a se îndrăgi, a se înamora uşoru.
INNAMORACCHIÁTO, *a.* cam amorezatu.
INNAMORAMÉNTO, *m.* amoru, înamorare, amorezare.
INNAMORÁRE, *v. a.* a însufla, a causa amoru; — *innamorarsi*, a se înamora; a se îndrăgi, a se amoreza.
INNAMORÁTA, *f.* amantă, amorează.
INNAMORATÍVO, *a.* pricinuitoru de înamorare.
INNAMORÁTO, *m.* amantu, amorezu.
INNAMORBÁRSI. *v. n.* a se amoreza nebuneşte.
INNANELLAMÉNTO, *m.* încârlionţare, încreţire.
INNANELLÁRE, *v. a.* a încârlionţa, a increţi; a logodi.
INNANIMÁRE, INNANIMÍRE, *v. a.* a anima, a încoragia, a îmbărbăta; — *innanimirsi*, a se încoragia.
INNÁNTE, INNÁNTI, *avv.* înainte, mai nainte.
INNÁNZI. *avv. e prep* mai nainte; în capu, în frunte. în faţă; înnaintea cuiva; de mai nainte; — *innanzi a me*, înaintea mea; — *innanzi al padrone*, înaintea stăpânului.
INNÁNZI TEMPO, *avv.* timpuriu, înaintea timpului, fără vreme.
INNÁNZI TRÁTTO, *avv.* chiaru la începutu, mai întâiu, de ocamdată, mai nainte.
INNAPPASSIONÁRE, *v. a.* a pasiuna, a aprinde, a interesa într'unu chipu încâtu să ajungă la patimă.
INNARBORÁRE, *v. a.* a înarbora, a copâci.
INNARENÁRE, *v. a.* a umplea cu nisipu; — *innarenarsi*, a se înţepeni în nisipu.
INNÁRIO, *m.* imnaru, carte coprinzătoare de imnuri.
INNARRÁBILE, *a.* nenarabilu, nepovestitu.
INNARRÁRE, *v. a.* a arvuni, a da arvună.
INNASPÁRE, *v. a.* a depăna.
INNASPRIMÉNTO, *m.* înăsprire, întăritare, supărare.
INNASPRÍRE, *v. a.* a înăspri, a întări, a supăra, a rita.
INNÁTO, *a.* înnăscutu, născutu împreună cu noi.
INNATURÁLE, *a.* nenaturalu, care nu este firescu.
INNAVERÁRE, *v. a.* a înţepuşa, a străpunge.
INNAVIGÁBILE, *a.* nenavigabilu, neplutelnicu.
INNEBBRIÁRE, *v. a.* a îmbăta; a ameţi; a entusiasma.
INNEGÁBILE, *a.* netăgăduitu, ce nu se poate tăgădui, nega.
INNEGGIÁRE, *v. a. e n.* a compune sau a cânta imnuri.
INNERPICÁRE, *v. n.* a grăpa, a se acăţa; — *innerpicarsi*, a se burica, a se urca, a se acăţa, a se sui acăţânduse cu mâinele şi cu picioarele.
INNESSIÓNE, *f.* unire lipire, încleştare.
INNESTABILE, *a.* capabilu de altoire.
INNESTAMÉNTO, *m.* altoire, hultuire.
INNESTARE, *v. a.* a altoi, a hultui; a introduce, a uni.
INNESTATÓIO, *m.* cuţitu de altuitu.
INNESTATÓRE, *m.* altoitoru, hultuitoru.
INNESTATÚRA, *f.* altoiulă.
INNÉSTO, *m.* ramură. crenguţă de altoitu; unire.
INNETTERE, *v. a.* a băga, a vîri, a introduce, a uni.
ÎNNO, *m.* imnu, cântecu; heruvice, dochologii, chinonice, laude ce se cântă în biserică.
INNOCÉNTE, *a.* inocentu, nevinovatu, neculpabilu, curatu, simplu, fără răutate, fără vicleşugu.
INNOCÉNZA, *f.* inocenţă, nevinovăţie, simplicitate.
INNÓCUO, *a.* care nu vatămă, nu supără de locu.
INNODÍA, *f.* imnodie, cântarea imnuriloru sacre.
INNODIÁRE, *v. a.* a uri, a urgisi, a detesta.
INNÓGRAFO, *m.* imnografu, scriitoru de imnuri.
INNOLIÁRE, *v. a.* a olei.
INNOLOGÍA. *f.* imnologie, tractatu despre imnuri.
INNOLTRÁRE, *v. a.* a înainta; a merge mai departe.
INNOMINÁBILE, *a.* care nu se poate numi.
INNOMINÁTO, *a.* innominatu, fără nume; nepomenitu.
INNONDÁRE, *v. a.* a înunda, a înneca; a se revărsa.
INNOVÁRE, *v. a.* a innova, a înnoi, a reînnoi.
INNOVATÓRE, *m.* innovatoru, novatoru, înnoitoru, reînnoitoru; reparatoru, restauratoru.
INNOVAZIÓNE, *f.* innovaţiune, innovare, noutate.
INNUMERÁBILE, *a.* nenumăratu, fără număru.
INNUZZOLÍRE, INUGGIOLÍRE, *v. a.* a însufla poftă.
INOBBEDIÉNTE, *a.* nesupusu, neascultătoru, indocilu.
INOBBEDIÉNZA, *f.* nesupunere, neascultare, indocilitate.
INOBBEDÍRE, *v. n.* a nu se supune, a nu asculta.
INOCCULTÁBILE, *a.* care nu se poate ascunde.
INOCULÁRE. *v. a.* a inocula, a altoi, a vaccina,
INOCULAZIÓNE, *f.* inoculaţiune, altoire de vârsatu, vaccinare, vaccinaţiune.
INODORÁBILE, *a.* inodorabilu, care nu se poate odora, care nu se poate mirosi.
INODORÁRE, *v. a.* a odora, a mirosi; a profuma.
INODORÍFERO, INODÓRO, *a.* inodoru, nemirositoru, fără odoare, fără mirosu.
INOFFENSÍBILE, *a.* inofensibilu, invulnerabilu, care nu se poate ofensa, nu se poate vătăma, răni, strica.
INOFFENSÍVO, *a.* inofensivu, nevătămătoru, liniştitu.
INOFFICIOSITÀ. *f.* inoficiositate, însuşirea unui testamentu nedreptu; inurbanitate, neîndatorare, incivilitate.
INOFFICIÓSO, *a.* inoficiosu, nedreptu; inurbanu.
INOFFUSCÁTO, *a.* neîntunecatu.
INOLIÁRE. *v. a.* a olei, a unge cu oloiu.
INOLTRÁRSI, *v. n.* a înainta, a merge mai departe, a pătrunde, a intra, a se vîri.
INÓLTRE. *avv.* peste aceasta, deosebitu de aceasta.
INOMBRÁRSI. *v. n.* a se speria.
INONDAMÉNTO, *m.* inundare, înnecare, revărsare.
INONDÁRE, *v. a.* a inunda, a înneca.
INONDAZIÓNE, *m.* inundaţiune, înnecăciune, potopu. revărsarea apeloru care înneacă o ţară.
INONESTÀ. *f.* neonestate, necinste; nerușinare.
INONESTAMÉNTE, *avv* fără onestate.
INONÉSTO, *a.* neonestu, necinstitu, nerușinatu. desfrînatu; nedreptu; necuviinciosu.
INONORÁTO, *a.* desonoratu, necinstitu. neonoratu fără glorie; infamu, fără reputaţiune.
INONORÉVOLE, *a.* neonorabilu.

Digitized by Google

ÎNOPE, *a.* sâracu, sârmanu, fârâ stare.
INOPERÁNTE, *a.* nelucrâtoru, nemuncitoru.
INOPERÓSO, *a.* nelucrâtoru, fârâ treabâ, pustiu.
INÓPIA, *f.* sârâcie, indigenţâ.
INOPINÁBILE, *a.* negînditu, care nu se poate gîndi.
INOPINÁTO, *a.* negînditu, neprevâzutu, neaşteptatu.
INOPPORTUNITÀ, *f.* neoportunitate, însuşirea lucrului care nu este la timpu, la locu, la trebuinţâ.
INOPPORTÚNO, *a.* neoportunu, fârâ timpu, nepotrivitu cu timpulu, cu loculu, cu trebuinţa.
INORÁRE, *v. a.* a auri, a polei cu auru.
INORBÁRSI, *v. n.* a urîţi, a se face foarte urîtu, deformu; a se uita chiorîşu, crucişu, chiondorîşu.
INORDINÁBILE, *a.* neordinabilu, care nu se poate ordina, rîndui, aşeza, pune în rîndu.
INÓRDINATÉZZA, *f.* desordine, nerînduialâ, confusiune, chipu desordinatu de a lucra.
INORDINÁTO, *a.* neordinatu, desordinatu, confusu.
INORGÁNICO, *a.* inorganicu, neorganicu, fârâ organe.
INORGOGLÍRE, INORGOGLIÁRE, *v. a. e n.* a mândri, a fuduli; a se mândri, a se fuduli, a se îngânfa de mândrie.
INORNÁTO, *a.* neornatu, neîmpodobitu, negâtitu.
INORPELLAMÉNTO, *m.* împodobire, ornare cu totu felulu de fluturaşi; trâlucire falsâ, mincinoasâ.
INORPELLÁRE, *v. a.* sorna cu fluturaşi, a înfluţura; a da unu a lucru unu lustru pârutu, mincinosu.
INORPELLATÚRA, *f.* fluturare, fluturâritu; fincţiune, prefâcâtorie, splendoâre mincinoasâ.
INORRIDÍRE, *v. a.* a îngrozi, a înfricoşa; — *v. n.* a se îngrozi, a se înfricoşa, a se spâimînta.
INOSPITÁLE, *a.* inospitalieru, nepriimitoru de streini, neomenitu câtre streini; sâlbaticu, crudu.
INOSPITALITÀ, *f.* inospitalitate, nepriimire de streini, neomenie câtre streini.
INÓSPITE, INOSPITO, *a.* desertu, nelocuitu, solitaru.
INOSSÁRE, *v. n.* a se osifia, a se preface în osu, a deveni osu; a se forma oasele.
INOSSERVÁBILE, *a.* neobservabilu, ce nu se poate zâri.
INOSSERVÁNZA, *f.* inobservare, neobservare, nepâzire, câlcare a unei legi, a unui ordinu, a unei dispositiuni.
INOSSERVÁTO, *a.* neobservatu, nevâzutu, nezâritu; câlcatu, nepâzitu, neîngrijitu.
INOSSÍRE, *v. n.* a se osifia, a se întâri, a se învirtoşa.
INQUALIFICÁBILE, *a.* incualificabilu, care nu se poate cualifica, esplica, declara, deosebi.
INQUERÍRE, *v. a.* a cerceta, a ecsamina.
INQUIETAMÉNTO, *m.* supârare, incuietare, turburare.
INQUIETÁRE, *v. a.* a incuieta, a supâra, a turbura, a neodihni; — *inquietarsi*, a se incuieta, a se supâra, a se necâji, a se turbura, a se neodihni, a nu se astîmpâra.
INQUIÉTO, *a.* incuietu, neastîmpâratu, supâratu, turburatu, necâjitu, neodihnitu, neliniştitu, întâritatu.
INQUIETÚDINE, INQUIETÉZZA, *f.* incuietudine, neastîmpâru, supârare, turburare, necazu, neodihnâ.
INQUILÍNO, *m.* locataru, chiriaşu.
INQUINAMÉNTO, *m.* contaminare, întinare, pângârire.
INQUINÁRE, *v. a.* a contamina, a întina, a pângâri, a mînji.
INQUISÍRE, INQUÍRERE, INQUIRÍRE, *v. a.* a supune la incuisiţiune, a cerceta, a ecsamina cu rigorositate.
INQUISÍTO, *m.* pîritu, acusatu, supusu la incuisiţiune.
INQUISITÓRE, *m.* incuisitoru, jude cercetâtoru.
INQUISITÓRIA, *f.* cercetare incuisitorialâ.
INQUISITORIÁLE, *a.* incuisitorialu, de incuisiţiune.
INQUISIZIÓNE, *f.* incuisiţiune, cercetare riguroasâ în pricini criminale; tribunalulu Incuisiţiunii.
INRANCIDIMÉNTO, *m.* râncezire.
INRANCIDÍRE, *v. n.* a râncezi, a se face râncedu.
INRARÍRSI, *v. n.* a se râri, a deveni mai raru.
INREMUNERÁTO, *a.* nerăsplâtitu, nepremiatu.
INRICCHÍRE, *v. a.* a îmbogăţi, a înavuţi.
INRIGIDÍRE, *v. n.* a înţepeni, a se înţepeni; a se înghieţa.
INRISERVÁTO, *a.* imprudentu, nesocotitu.
INROMITÁRSI, *v. n.* a pustnici, a trâi ca unu eremitu.
INRUGÁRE, *v. a.* a încreţi, a sbîrci.
INRUGGINÍRE, *v. a.* a rugini, a produce ruginâ.
INRUGIADÁRE, *v. a.* a roura; a uda, a stropi.
INRUVIDÍRE, *v. a.* a face sâ devie aspru la pipâitu.
INSACCÁRE, *v. a.* a însâcui, a bâga în sacu.
INSALÁTA, *f.* salatâ.
INSALATÁIO, *m.* zarzavagiu, vînzâtoru de salatâ.
INSALATÚRA, *f.* sârare, sârâturâ.
INSALDÁBILE, *a.* care nu se poate întâri, ce nu se poate lipi.
INSALDÁRE, *v. a.* a întâri, a lipi, a scrobi, a crohmoli.
INSALDATÓRA, *f.* scrobitoreasâ.
INSALEGGIÁRE, *v. a.* a sâra cu puţinâ sare; a presâra sare.
INSALSÁRSI, *v. n.* a se face sâratu.
INSALÚBRE, *a.* nesânâtosu, bolnâvitoru, insalubru.
INSALUBRITÀ, *f.* insalubritate, însuşirea lucrului nesânâtosu, bolnâvitoru, pricinuitoru de maladie.
INSALUTÁTO, *a.* nesalutatu, fâr'a fi salutatu.
INSALVÁBILE, *a.* ce nu se poate scâpa, mîntui.
INSALVATICÁRE, INSALVATICHÍRE, *v. a. e n.* a sâlbâtici, a prosti; a se sâlbâtici, a se prosti.
INSANÁBILE, *a.* nevindecâciosu, incurabilu.
INSANABILITÀ, *f.* nevindecâciune, incurabilitate.
INSANGUINAMÉNTO, *m.* mânjire, pâtare cu sânge.
INSANGUINÁRE, *v. a.* a mânji, a pâta cu sânge.
INSANGUINÁTO, *a.* pâtatu cu sânge; sângerosu.
INSÁNIA, *f.* nebunie, zâdârnicie, nerozie.
INSANÍRE, *v. n.* a înnebuni, a se face estravagantu,
INSÁNO, *a.* nebunu, smintitu, nerodu, neghiobu.
INSAPONÁRE, *v. a.* a sâpuni; a linguşi.
INSAPORÁRE, *v. a.* a da gustu; — *insaporarsi*, a deveni gustosu.
INSAPÚTA, *f.* neştiinţâ; — *all' insaputa*, pe neştiute, fârâ ştire.
INSASSÁRSI, *v. n.* a se împietri; a încremeni.
INSASSÍTO, *a.* împietritu; încremenitu.
INSATANASSÍTO, *a.* îndrâcitu, turbatu, furiosu.

Digitized by Google

INSATOLLÁBILE, *a.* nesăţiosu, avidu, lacomu, nesăturatu.
INSATURÁBILE, *a.* nesăţiosu, nesăturatu, avidu, mâncăciosu, lacomu, vorace, insaturabilu.
INSAZIÁBILE, *a.* insaţiabilu, insaturabilu, nesăţiosu.
INSAZIABILITÀ, *f.* insaţiabilitate, insaturabilitate, nesăturare, nesaţiu, lăcomie, aviditate, voracitate.
INSCANDAGLIÁBILE, *a.* nesondabilu, care nu se poate sonda.
INSCHIAVÍRE, *v. a.* a robi, a supune, a reduce în servitute.
INSCHIDIONÁRE, *v. a.* a pune în frigare; a străpunge.
INSCIÉNTE, ÎNSCIO, *a.* neştiutoru, neştiutu, neînştiinţatu.
INSCRITTÍBILE, *a.* care se poate înscrie.
INSCRITTÍVO, *a.* relativu la înscriere, la înscripţiune.
INSCRÍVERE, *v. a.* a înscrie; a trece în registru; a trage o figură geometrică într'altă figură.
INSCRIZIÓNE, *f.* înscriere, inscripţiune, titlu, epigrafă.
INSCRUTÁBILE, *a.* înscrutabilu, imperscrutabilu, nepătrunsu, neînţelesu de minte.
INSCRUTABILITÀ, *f.* inscrutabilitate, imposibilitate de a se pătrunde, de a se înţelege, de a se penetra.
INSCUSÁBILE, *a.* inescusabilu, care nu se poate erta.
INSECÁBILE, *a.* care nu se poate tăia, nedespărţitu.
INSÉGNA, *f.* bandieră, steagu, stindardu; marcă; însemnu; semnu, caracteru, cualitate, particularitate; — *alzata d'insegne*, isbucnirea unui resbelu, unei rescoale.
INSEGNÁBILE, *a.* de învăţatu cuiva.
INSEGNAMÉNTO, *m.* învăţătură, instrucţiune, fapta de a da cuiva lumine, cunoştinţe, de alu deprinde, de a lu forma, de a lu instrui.
INSEGNÁRE, *v. a.* a învăţa, a instrui, a da cuiva lumine, cunoştinţe; a deprinde, a obicĭnui; — *uomo insegnato*, omu învăţatu, omu procopsitu.
INSEGNATÍVO, *a.* care serveşte spre a învăţa.
INSEGNATÓRE, *m.* învăţătoru, instructoru.
INSEGUÍRE, *v. a.* a urmări, a goni.
INSELCIÁRE, *v. a.* a aşterne cu pietricele vîrtoase.
INSELVÁRSI, *v. n.* a se ascunde în pădure; a deveni pădurosu, a se acoperi de păduri.
INSELVATICHÍRE, *v. n.* a se sălbătici.
INSEMPRÁRSI, *v. n.* a se eterniza, a se vecĭnici.
INSENÁTA, *f.* sînu de mare, golfu.
INSENSATÁGGINE, *f.* nebunie, smintealâ, nerozie mare.
INSENSATÉZZA, *f.* nerozie, prostie, neghiobie.
INSENSÁTO, *a.* uimitu, ameţitu, stupidu, prostu, smintitu, neghiobu, nesocotitu, fără judecată.
INSENSÍBILE, *a.* insensibilu, nesîmţitu, nesimţitoru.
INSENSIBILITÀ, *f.* insensibilitate, nesimţiciune.
INSENSIBILMÉNTE, *avv.* pe nesimţite; puţinu câte puţinu.
INSENSUALITÀ, *f.* lipsă de sensualitate.
INSEPARÁBILE, *a.* inseparabilu, nedespărţiciosu.
INSEPÓLTO, *a.* neingropatu, neîmmormîntatu.
INSERENÁRE, *v. a.* a înseninа.
INSERIMÉNTO, *m.* inserare, intrare, adăogare.
INSERÍRE, *v. a.* a insera, a vîrî, a introduce, a adăoga.
INSERRÁRE, *v. a.* a închide înlăuntru.
INSERTÁRE, *v. a.* a insere, a vîrî, a împleti, a împletici.
INSÉRTO, *m.* inserere, încleştare, vîrîre, bâgare inlăuntru; — *a.* inserutu, adăogatu, introdusu.
INSERVIÉNTE, *a. e sost.* servitoru, slugă, care serveşte, se întrebuinţează, slujeşte.
INSERVÍRE, *v. a. e n.* a servi, a sluji.
INSERZIÓNE, *f.* inserire, inserţiune, introducere, bâgare, vîrire, adăogare, intrare, lipire.
INSETÁRE, *v. a.* a îmbrăca, a căptuşi cu mătasă; a altoi.
INSETAZIÓNE, *f.* îmbrăcare cu mătasă; altoire.
INSÉTTO, *m.* insectu, insectă, animalu nevertebratu.
INSETTOLOGÍA, *f.* insectologie, entomologie, partea zoologiei care tracteză despre insecte.
INSEVERÍTO, *a.* străşnicu, severu, care s'a făcutu severu.
INSÍDIA, *f.* insidie, curse, laţuri, uneltiri viclene.
INSIDIÁRE, *v. n.* a insidia, a unelti, a întinde curse.
INSIDIATÓRE, *m.* insidiatoru, celu ce pune curse altuia.
INSIDIÉVOLE, INSIDIÓSO, *a.* insidiosu, care ascunde o cursă, care ţinteşte a înşela, a amăgi.
INSIÉME, *avv.* împreună, în companie; deodată, în acelaşi timpu, în aceeaşi ocasiune; — *l'insieme*, unire, potrivire, acordu, întrunire a mai multoru lucruri.
INSIEMEMÉNTE, *avv.* împreună.
INSIEPÁRSI, *v. n.* a se ascunde într'unu gardu de mărăcini.
INSÍGNE, *a.* însemnatu, ilustru, celebru, vestitu, renumitu.
INSIGNIFICÁNTE, *a.* neînsemnătoru, fără importanţă.
INSIGNÍRE, *v. a.* a decora, a onora cu o decoraţiune, cu semne de distincţiune.
INISGNORÍRSI, *v. n.* a şi insuşi unu lucru, a se face stăpânu peste elu, a cotropi, a concuista, a cuceri.
INSINCERITÀ, *f.* lipsă de sinceritate, prefăcătorie, falsitate, făţărnicie, fincţiune.
INSÍNO, *avv.* pînă; chiaru.
INSINUÁBILE, *a.* insinuabilu, care se poate insinua.
INSINUÁNTE, *a.* insinuantu, plăcutu, amabilu; care este iscusitu de a se recomanda, de a se vîrî.
INSINUÁRE, *v. a.* a insinua, a bâga, a introduce cu încetulu; a face să se înţeleagă, să intre în inimă; — *insinuarsi*, a se insinua, a pătrunde, a se introduce, a se bâga, a se vîrî; a dobîndi cu incusinţă favorulu cuiva.
INSINUATIVAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu insinuantu.
INSINUATÍVO, *a.* aptu spre a introduce, a insinua.
INSINUAZIÓNE, *f.* insinuare, persuasiune, insinuaţiune; iscusinţă cu care cineva se introduce, se recomandă, şi atrage bunavoinţa cuiva.
INSIPIDÉZZA, *f.* insipiditate, sălciune; prostie.

Digitized by Google

INSIPIDÍRE, *v. n.* a deveni insipidu, a pierde gustulu.
INSÍPIDO, *a.* insipidu, fârâ gustu, sâlciu; fârâ spiritu, neplâcutu, nesâratu, prostu.
INSIPIÉNTE, *a.* stupidu, nemintosu, nerodu, prostu.
INSIPIÉNZA, *f.* stupiditate, prostie, nerozie, ignoranţâ.
INSIPILLÁRE, *v. a.* a îndemna, a aţiţa, a zâdâri.
INSISTÉNZA, *f.* insistenţâ, stâruire, obstinaţiune.
INSÍSTERE, *v. n.* a insista, a insiste, a stârui, a persevera.
INSÍTO, *a.* înnâscutu, naturalu.
INSOÁVE, *a.* nesuavu, neplâcutu, urîtu.
INSOAVITÀ, *f.* lipsâ de suavitate.
INSOCIÁBILE, *a.* insociabilu, neapropiatu, sâlbaticu.
INSOCIÁLE, *a.* insocialu, nesocialu; insociabilu.
INSODDISFÁTTO, *a.* neîndestulatu, nemulţumitu.
INSOFFERÉNZA, *f.* intoleranţâ, nesuferinţâ.
INSOFFRÍBILE, *a.* nesuferitu, insuportabilu.
INSOGGETTÁBILE, *a.* nesupusu, ce nu se poate supune.
INSOGNÁRSI, *v. n.* a visa; a şi închipui; a bulgui.
INSOLCÁBILE, *a.* care nu se poate brâsda; nestrâbâtutu, care nu se poate strâbate.
INSOLCÁRE, *v. a.* a brâsda, a trage brasde.
INSOLCATÚRA, *f.* brâsdare, tragerea brasdeloru.
INSOLÉNTE, *a.* insolentu, obraznicu, semeţu, trufaşu.
INSOLENTEMÉNTE, *avv.* cu insolenţâ, obrâzniceşte, seme este.
INSOLENTÍRE, *v. n.* a deveni insolentu, a se obrâznici. a se semeţi, a se trufi, a se face impertinentu, trufaşu.
INSOLÉNZA, *f.* insolenţâ, semeţie, obrâznicie, trufie.
INSOLFÁRE, *v. a.* a unge, a afuma cu pucioasâ.
IN SOLIDO, *avv.* d'avalma, impreunâ, solidariceşte.
INSOLLÁRE, *v. a.* a moleşi.
INSOLÚBILE, *a.* insolubilu, care nu se poate dissolve, analiza, desface; care nu se poate deslega, esplica; insolvibilu, neplatnicu, care n'are cu ce plâti.
INSOLUBILITÀ, *f.* insolubilitate; insolvibilitate, neplâtnicie, imposibilitate, neputinţâ de a plâti.
INSÓMMA, *avv.* în sfîrşitu, în scurtu.
INSOMMERGÍBILE, *a.* care nu se poate scufunda.
INSONNÁRE, *v. a.* a adormi; a ameţi.
INSÓNNE, *a.* fârâ somnu, care nu poate dormi.
INSÓNNIO, *m.* insomnie, neadormire, nesomnu.
INSOPPORTÁBILE, *a.* insuportabilu, nesuferitu.
INSORDÍRE, *v. n.* a surzi, a deveni surdu.
INSORGÉNTE, *a.* insurgentu, rebelu, revoltatu.
INSÓRGERE, *v. n.* a se rescula, a se revolta.
INSORGIMÉNTO, *m.* resculare, revoltare, rebeliune.
INSORMONTÁBILE, *a.* insurmontabilu, neînvinsu.
INSOSPETTÍRE, *v. a.* e *n.* a bânui.
INSOSTENÍBILE, *a.* care nu se poate susţine, sprijini.
INSOZZÁRE, *v. a.* a mânji, a întina, a murdâri.
INSOZZÍRE, *v. n.* a deveni murdaru, scârnavu.
INSPERÁBILE, *a.* care nu este de speratu, nesperabilu.
INSPERANZÍRE, *v. n.* a spera, a nâdejdui.
INSPERATAMÉNTE, *avv.* fârâ speranţâ, fârâ nâdejde.
INSPERÁTO, *a.* nesperatu, nenâdejduitu, neprevâzutu.
INSPÉRGERE, *v. a.* a stropi, a uda.
INSPESSÁRE, *v. a.* a îndesa, a îndesi, a face desu.
INSPESSÍRE, *v. n.* a se îndesi, a se îngroşa.
INSPETTORÁLE, *a.* inspectoralu, alu inspectorului.
INSPETTÓRE, *m.* inspectoru.
INSPEZIONÁRE, *v. a.* a inspecta, a priveghia, a ecsamina, a observa în cualitate e inspectoru.
INSPEZIÓNE, *f.* inspecţiune, inspectare, priveghiere.
INSPIRAMÉNTO, *m.* inspirare, însuflare.
INSPIRÁRE, *v. a* a inspira, a însufla; a sfătui, a povâţui, a anima, a aţiţa; a sufla aeru în plâmini.
INSPIRATÓRE, *m.* inspiratoru, însuflâtoru.
INSPIRAZIÓNE, *f.* inspiraţiune, însuflare; sfătuire; entusiasmu; lucru inspiratu, însufiatu; lucrare de a intra aeru în plâmini, mişcare contrarâ la râsuflare.
INSPIRITÁRSI, *v. n.* a se îndrâci.
INSPONTÁNEO, *a.* nespontaneu, involuntaru.
INSTÁBILE, *a.* instabilu, nestatoniicu, variabilu.
INSTABILITÀ, *f.* instabilitate, nestatornicie.
INSTALLÁRE, *v. a.* a instala; a pune, a aşeza cu ceremonie într'o funcţiune, într'o demnitate.
INSTALLAZIÓNE, *f.* instalare, instalaţiune, aşezare, punere într'o funcţiune, într'o demnitate.
INSTANCÁBILE, *a.* înfatigabilu, neobositu, neostenitu.
INSTANTÁNEO, *a.* instantaneu, clipelnicu.
INSTÁNTE, *m.* momentu, minutu, clipâ.
INSTANTEMÉNTE, *avv.* cu rugâciune fierbinte.
INSTÁNZA, *f.* stâruinţâ de a cere, instanţâ, rugâciune fierbinte, suplicâ.
INSTÁRE, *v. n.* a cere cu stâruinţâ.
INSTAURÁRE, *v. a.* a restaura, a restabili, a repara, a drege.
INSTAURATÓRE, *m.* instauratoru, reînnoitoru.
INSTAURAZIÓNE, *f.* instauraţiune, restauraţiune, reînnoire, restabilire, restatornicire, reparaţiune, dregere.
INSTERILÍRE, *v. n.* a se stîrpi, a deveni sterilu, neroditoru.
INSTIGAMÉNTO, *m.* îndemnare, îmboldire, zâdârire.
INSTIGÁRE, *v. a.* a îndemna, a îmboldi, a zâdâri, a aţiţa, a sgândâra, a întârita, a anima, a încuraja.
INSTIGATÓRE, *m.* instigatoru, îndemnâtoru, îmbolditoru.
INSTIGAZIÓNE, *f.* instigaţiune, îndemnu, îmboldire.
INSTILLÁRE, *v. a.* a instila, a face sâ curgâ, sâ se scurgâ, sâ se strecoare cu picâtura; a inspira, a însufla.
INSTINTÍVO, *a.* instinctivu, de instinctu.
INSTÍNTO, *m.* instinctu, pornire firească; presimţire.
INSTITUÍRE, *v. a.* a institui, a stabili, a aşeza, a întocmi, a începe, a înfiinţa; a alege, a numi; a învâţa, a creşte, a procopsi, a forma, a instrui.
INSTITÚTO, *m.* ordinu, mâsurâ, întocmire, dispoziţiune; fundare, aşezare; stabilimentu, academie, institutu; ordinu religiosu.
INSTITUTÓRE, *m.* institutoru; învâţâtoru, crescâtoru.
INSTITUZIÓNE, *f.* instituţiune, începere, înfiinţare, întocmire, aşezare, fundare; instrucţiune, învâţâturâ.

Digitized by Google

INSTIVALÁTO, *a.* înciubotatu, încâlțatu cu cisme; gata.
INSTOLIDÍRE, *v. n.* a se face stupidu, nerodu.
INSTRADÁRE, *v. a.* a pune pe cale, a da pe drumu, a îndrepta.
INSTRUÍRE, *v. a.* a instrui, a educa, a crește, a institui, a învăța, a procopsi, a deprinde; a informa.
INSTRUMENTÁLE, *a.* instrumentalu, de instrumentu.
INSTRUMENTÁRIO, *a.* instrumentaru, relativu la instrumentu.
INSTRUMÉNTO, *m.* instrumentu, unealtâ, aparatu, mașinâ; instrumentu de musicâ; mijlocu; actu adeveritu dela unu notaru, hrisovu.
INSTRUTTÍVO, *a.* instructivu, bunu spre a învăța,
INSTRÚTTO, *a.* instruitu, învățatu, procopsitu; pregătitu, deprinsu; informatu, încunoștințatu; înzestratu, gâtitu cu toate cele trebuincioase.
INSTRUTTÓRE, *m.* instructoru, învățâtoru, preceptoru.
INSTRUZIÓNE, *f.* instrucțiune, învățâturâ, creștere, educațiune intelectuală, procopsire, procopseală, erudițiune, știință; povățuire, ordinu; înștiințare.
INSTUPIDÍRE, *v. n.* a se prosti, a deveni stupidu; a încremeni, a se uimi, a remânea fârâ mișcare, a blejdi.
INSUBORDINATÉZZA, *f.* insubordinațiune, nesupunere.
INSUBORDINÁTO, *a.* insubordinatu, nesupusu, neastimpâratu.
INSUCIDÁRE, *v. a.* a mînji, a murdâri, a feșteli, a câldâri.
INSUÉTO, *a.* neobicĭnuitu.
INSUETÚDINE, *f.* neobicĭnuință.
INSUFFICIÉNTE, *a.* insuficientu, neîndestulâtoru; incapabilu.
INSUFFICIÉNZA, *f.* insuficiență, neîndestulare; incapacitate.
INSULSAMÉNTE, *avv.* fârâ gustu; neghiobește, nerozește.
INSULSITÀ, INSULSÁGGINE, *f.* stupiditate, nerozie; sâlciune.
INSÚLSO, *a.* sâlciu, insipidu; stupidu, nerodu, fârâ duhu.
INSULTÁRE, *v. a.* a insulta, a înjura, a ocârî, a sudui, a ofensa, a ataca, a atinge, a maltrata.
INSULTATÓRE, *m.* insultatoru, ocâritoru, înjurâtoru.
INSÚLTO, *m.* insultâ, înjurâturâ, atacu, atingere, ocară, necinste, suduire, maltratare, batjocorâ.
INSUPERÁBILE, *a.* nebiruitu, neînvinsu, nerăsbitu.
INSUPERBIMÉNTO, *m.* mândrie, fudulie, trufie.
INSUPERBÍRE, *v. a.* e *n.* a mândri, a fuduli; a se mândri, a se fuduli, a se trufi, a se înfinfa.
INSURREZIONÁLE, *a.* insurecționalu, alu insurecțiunii.
INSURREZIÓNE, *f.* insurecțiune, rescoală, revoltâ, rebeliune, râsvrătire, mișcare revoluționară, resmiliță.
INSUSÁRSI, *v. n.* a se înălța, a merge în susu.
INSÙSO, IN SÚSO, IN SU, *avv.* susu, în susu.
INSUSSISTÉNTE, *a.* chimericu, zădarnicu, lipsitu de realitate.
INSUSSISTÉNZA, *f.* zădârnicie, vanitate, desertâciune.
INSUSSURRÁRE, *v. n.* a vîjâi, a bârnâi, a murmura, a mormâi, a bombăni, a cârti, a cleveti.
INTABACCÁRSI, *v. n.* a se umplea de tabacu; a se înamora nebunește.
INTABARRÁRSI, *v. n.* a se îmbrobodi, a se îmboldori, a se acoperi cu mantaoa.
INTACCAMÉNTO, *m.* crestâturâ, tâiturâ; atacu.
INTACCÁRE, *v. a.* a cresta, a tâia în ceva; a vâtâma, a pune mâna în ceva, a lovi, a ataca.
INTACCATÚRA, *f.* crestâ urâ, întâieturâ.
INTÁCCO, *m.* întâieturâ; atacu, vâtâmare.
INTAGLIAMÉNTO, *m.* tâieturâ, scobire, incisiune.
INTAGLIÁRE, *v. a.* a sâpa, a scobi, a întâia.
INTAGLIATÓRE, *m.* sâpătoru, scobitoru.
INTÁGLIO, *m.* sâpâturâ, scobiturâ, sculpturâ, incisiune.
INTAGLIUZZÁRE, *v. a.* a tâia, a ciocîrti, a colțura, a dinta, a cresta, a tâia mănuntu.
INTALENTÁRE, *v. a.* a însufla poftâ, dorință.
INTAMBURÁRE, *v. a.* a pîrî, a acusa.
INTANAGLIÁRE, *v. a.* a câsni pe cei vinovați cu unu clește încâlzitu în focu.
INTANÁRSI, *v. n.* a se ascunde într'o peșteră.
INTANGÍBILE, *a.* intangibilu, neatinsu, nepipâitu.
INTÁNTO, *avv.* între acestea, pînâ atuncea.
INTARLAMÉNTO, *m.* mâncâturâ de cari.
INTARLÁRE, *v. a.* a produce cari.
INTARSIÁRE, *v. a.* a îmbrăca, a câptuși cu tâblițe de lemnu de deosebite fețe, a intarsia.
INTARSIATÓRE, *m.* meșteru care îmbracâ, câptușește cu tâblițe de lemnu de deosebite fețe, intarsiatoru.
INTARSIATÚRA, *f.* lucru îmbrâcatu, câptușitu, cu tâblițe de lemnu de deosebite fețe.
INTARTARÍRE, *v. n.* a se acoperi de tartru.
INTASAMÉNTO, *m.* astupare, încuiare.
INTASÁRE, *v. a.* a astupa, a încuia.
INTASCÁRE, *v. a.* a bâga în buzunaru.
INTASSÁRE, *v. a.* a întinde, a încorda.
INTÁTTO, *a.* intactu, neatinsu, nevătâmatu, nestricatu; curatu, imaculatu, fârâ prihanâ.
INTAVOLÁRE, *v. a.* a scânduri, a podi; a incrusta, a îmbrâca, a câptuși; a propune o pricină, a începe de a tracta, de a vorbi despre ceva.
INTAVOLÁTO, *m.* pârete de scânduri, tâblâritu.
INTAVOLATÚRA, *f.* regulâ, instrucțiune; tablaturâ.
INTEGÉRRIMO, *a.* integru, foarte onestu.
INTEGRÁLE, *a.* integralu, esențialu, principalu.
INTEGRALMÉNTE, *avv.* peste totu, de totu; într'unu chipu integralu, esențialu, principalu.
INTEGRAMÉNTE, *avv.* cu integritate, cu probitate.
INTEGRÁNTE, *a.* integrantu, care contribue la întregitatea unui totu.
INTEGRÁRE, *v. a.* a integra, a afla integrala unei cuantități diferențiale.
INTEGRAZIÓNE, *f.* integrațiune, integrare.
INTEGRITÀ, *f.* întregime, starea unui lucru care este întregu; integritate, probitate, lealitate, virtute, nebîntuire, nevătâmare.
ÍNTEGRO, *a.* întregu, nedespărțitu, complectu, nevătâmatu; integru, onestu, probu, lealu, dreptu, care nu se poate corupe, mitui.
INTEGUMÉNTO, *m.* acoperișu, piele, coajâ, tegumentu.

Digitized by Google

INTELAIÁRE, *v. a.* a urzi; a pune la râsboiu.
INTELAIÁTA, *f.* urzire (ce face țesătorulu).
INTELAIATÚRA, *f.* scheletu; lemnărie, coșu.
INTELLETTÍVA, *f.* inteligență, facultatea de a înțelege.
INTELLETTÍVO, *a.* intelectivu, inteligentu, cu minte.
INTELLÉTTO, *m.* inteligență, înțelegere, minte, facultatea intelectivă; idee, conceptu, pricepere.
INTELLETTUÁLE, *a.* intelectualu, alu înțelegerii.
INTELLEZIÓNE, *f.* intelecțiune, înțelegere, pricepere.
INTELLIGÉNTE, *a.* inteligentu, înțelegătoru, cu minte.
INTELLIGÉNZA, *f.* inteligență; acordu, învoire.
INTELLIGÍBILE, *a.* inteligibilu, ce se poate înțelege.
INTELLIGIBILITÀ, *f.* inteligibilitate, facilitate de a se putea înțelege, evidență.
INTELLIGIBILMÉNTE, *avv.* într'unu chipu inteligibilu,
INTEMERÁTA, *f.* încurcătură, intrigă; lucrare lungă și urîcioasă; fanfaronadă; dojană.
INTEMERÁTO, *a.* curatu, nestricatu, imaculatu.
INTEMPERÁNTE, *a.* intemperantu, necumpătatu, neastîmpăratu, nemoderatu, neînfrînatu.
INTEMPERÁNZA, *f.* intemperanță, necumpătare, neastîmpăru, nemoderațiune, desordinu.
INTEMPÉRIE, *f.* nemoderațiune, desfrîu; neregularitate, schimbare repede a timpului, a atmosferii.
INTEMPESTÍVO, *a.* fără timpu, neoportunu.
INTENDACCHIÁRE, *v. a.* a înțelege superficialu.
INTENDÉNTE, *a.* înțelegătoru, cunoscătoru; — *s. m.* intendentu, administratoru, cârmuitoru, prefectu.
INTENDÉNZA, *f.* intendență, administrațiune, direcțiune.
INTÉNDERE, *v. a.* a înțelege, a pricepe, a cunoaște; a auzi, a asculta, a băga de seamă, a lua aminte; — *v. n.* a gândi, a cugeta, a avea de gându; — *intendersi*, a se înțelege, a se acorda.
INTENDÉVOLE, *a.* care se poate înțelege, pricepe.
INTENDIMÉNTO, *m.* înțelegere, pricepere; inteligență; cugetu, gându, intențiune; iscusință, dibăcie, îndemnare; acordu, învoire secretă; înțelesu, sensu.
INTENDITÓRE, *m.* înțelegătoru, cunoscătoru.
INTENEBRAMÉNTO, *m.* întunecare, întunericu, obscuritate.
INTENEBRÁRE, *v. a.* a întuneca, a face întunericu; — *intenebrarsi*, a se întuneca.
INTENERIMÉNTO, *m.* moiere, îmmoiere, înduioșire, frăgezire, simțimentu de compătimire, de amoru.
INTENERÍRE, *v. a.* a moia, a îmmoia, a face moale; a înduioși, a frăgezi, a porni spre amoru, spre compătimire; — *intenerirsi*, a se înduioși, a se moia.
INTENSIÓNE, *f.* tensiune, întindere.
INTENSITÀ, *f.* intensitate, gradu de energie, de activitate a unei forțe în comparațiune cu alta.
INTENSÍVO, *a.* tare, violentu, pătrunzătoru.
INTÉNSO, *a.* intensu, tare, mare, energicu.
INTENTÁBILE, *a.* necercatu, neîncercatu, inecsecutabilu, care nu se poate încerca, nu se poate ecsecuta.
INTENTAMÉNTE, *avv.* cu mare atențiune.
INTENTÁRE, *v. a.* a încerca, a începe; — *intentare una causa a taluno*, a trage pe cineva la judecată.
INTENTÁTO, *a.* neîncercatu, neprobatu.
INTÉNTO, *a.* atentivu, aplicatu, ocupatu cu seriositate; — *s. m.* intențiune, scopu, gându, țintă.
INTENZIONÁLE, *a.* intenționalu, care este în intențiune.
INTENZIONÁTO, *a.* intenționatu, cu gându.
INTENZIÓNE, *f.* intențiune, gându, cugetu, țintire, scopu, proiectu, voc, voință.
INTEPIDÍRE, *v. a. e n.* a cropi, a încropi.
INTERÁME, *m.* mărunțae.
INTERAMÉNTE, INTIERAMÉNTE, *avv.* cu totulu, de totu, pe deplinu.
INTERCALÁRE, *m.* intercalaru, intercalațiune, adițiune, adaosu, sporire; adăogarea de o zi ce se face lunii Fevruariu la fiecare anu bisectu; a 13a lună ce se adaogă la fiecare trei ani; versu ce se repetează la fiecare doă strofe ale unui cântecu; proverbiu, zicătoare.
INTERCÉDERE, *v. n.* a intercede, a mijloci, a ruga pentru cineva.
INTERCEDITÓRE, INTERCESSÓRE, *m.* intercesoru, mijlocitoru.
INTERCESSIÓNE, INTERCEDÉNZA, *f.* intercesiune, mediațiune, mijlocire, rugăciune în favorulu cuiva.
INTERCETTÁRE, *v. a*, a intercepta, a opri, a prinde, a apuca, a lua cu sila ceea ce este adresatu la altu cineva.
INTERCÉTTO, *a.* interceptatu, opritu, prinsu, apucatu.
INTERCEZIÓNE, *f.* interceptațiune, interceptare, oprire.
INTERCHIÚDERE, *v. a.* a închide, a înconjura, a astupa.
INTERCÍDERE, *v. a.* a tăia în doă, a tăia prin mijlocu.
INTERCISIÓNE, *f.* tăiare prin mijlocu; întrerupere.
INTERCLÚDERE, *v. a.* a închide, a astupa.
INTERCOLÓNNIO, INTERCOLÚNNIO, *m.* intercolumniu, spațiulu ce se află între doă coloane, între doi stîlpi.
INTERCOSTÁLE, *a.* intercostalu, ce este între coaste.
INTERDÉTTO, *m.* proibițiune; interdictu, oprire de a mai funcționa, de a se mai face oficiulu divinu; — *a.* opritu, interzisu.
INTERDÍRE, *v. a.* a interzice, a opri, a suspenda; a pune pe cineva sub epitropie.
INTERDIZIÓNE, *f.* interdicțiune, proibițiune; interdictu.
INTERESSAMÉNTO, *m.* interesare, fapta de a se interesa.
INTERESSÁNTE, *a.* interesantu, plăcutu; importantu.
INTERESSÁRE, *v. a.* a împărtăși, a da vreunu folosu, vre unu ajutoru la cineva; a plăcea, a însufla bună voință, dragoste, milă, a mișca sufletulu, a trage băgarea de seamă, atențiunea cuiva.
INTERESSÁTO, *a.* interesatu, celu ce are vreunu interesu la o pricină, la o întreprindere; celu

Digitized by Google

ce n'are înaintea ochiloru decâtu interesulu sâu; sgârcitu.

INTERÉSSE, *m.* interesu, folosu; dobîndâ; curiositate, bâgare de seamâ, atenţiune; milâ, amoru, favoru, compâtimire, împărtăşire; afacere; câştigu.

INTEREZZA, *f.* întregime, integritate.

INTERIEZIÓNE, *f.* interjecţiune.

INTERINÁLE, *a.* interimaru, provisoriu, ad-interim.

INTERIÓRA, *f. pl.* INTERIÓRI, *m. pl.* mâruntae.

INTERIÓRE, *a.* interioru, internu, celu din întru; — *s. m.* interiorulu, parte cea din întru a unui lucru.

INTERIORMÉNTE, *avv.* pe din lâuntru.

INTERLÍNEA, *f.* interliniu, spaţiu între 2 linii tipârite.

INTERLINEÁRE, *a.* interliniaru, ce se aflâ între doâ linii.

INTERLINEÁRE, *v. a.* a interlinia, a despârţi rîndurile unei scrieri prin linii.

INTERLOCUTÓRE, *m.* interlocutoru, personagiu dintr'unu dialogu; celu ce vorbeşte, ce se bagâ în vorbâ.

INTERLOCUTÓRIO, *a.* interlocutoriu (se zice despre sentinţele care nu suntu definitive).

INTERLOCUZIÓNE, *f.* interlocuţiune, vorbirea interlocutoriloru.

INTERLOQUÍRE, *v. n.* a întrevorbi, a întra în vorbâ.

INTERLÚNIO, *m.* interlunie, timpulu câtu luna nu se aratâ.

INTERMEDIÁRIO, *a.* intermediaru, mijlocitoru.

INTERMEDIÁRSI, *v. n.* a mijloci, a se pune în mijlocu.

INTERMÉDIO, *a.* mijlocitoru, intermediaru; — *s. m.* intermediu, intermeziu, lucru intermediaru.

INTERMÉTTERE, *v. a.* a înceta, a se precurma, a se întrerupe; — *v. n.* a se face intermitentu.

INTERMETTIMÉNTO, *m.* interpunere, întrepunere, mediaţiune, mijlocire; intermediu.

INTERMÉZZO, *m.* intermediu, intermeziu, representaţiune între acte la teatru, intractu.

INTERMINÁBILE, *a.* interminabilu, neisprâvitu, care nu se poate termina, isprâvi; îndelungatu, neîncetatu.

INTERMINÁTO, *a.* neterminatu, nemârginitu, infinitu, fârâ terminu; neisprâvitu, care nu s'a isprâvitu.

INTERMISSÍBILE, *a.* intermisibilu, supusu la intermisiune.

INTERMISSIÓNE, *f.* intermisiune, precurmare, încetare, pregetu, contenire, întrerupere; — *senza intermissione*, neîncetatu, neprecurmatu, necontenitu, fârâ întrerupere.

INTERMÍSTO, *a.* amestecatu.

INTERMITTÉNTE, *a.* intermitentu, care încetează şi reîncepe iarâ prin intervaluri.

INTERMITTÉNZA, *f.* intermitenţâ, precurmare, contenire, încetare şi începere iarâşi.

INTERNAMÉNTE, *avv.* pe din lâuntru, la interioru.

INTERNAZIONÁLE, *a.* internaţionalu.

INTÉRNO, *a.* internu, interioru; — *s. m.* internulu, interiorulu, parte cea din întru a unui lucru; internu, elevu, colegialu care locueşte în pensionatu.

INTERNÚNZIO, *m.* internunţiu, nume ce se dâ la unu ministru estraordinaru alu Papii şi la ambasadorulu Austriei lângâ Sultanulu turciloru.

INTÉRO, *m.* întregu, totu, totalitate, întegrime; — *a.* întregu; curatu, integru; — *cavallo intero*, armâsaru.

INTERPELLÁRE, *v. a.* a interpela, a întreba, a interoga, a cere unu râspunsu, o deslușire, o declaraţiune.

INTERPELLAZIÓNE, *f.* interpelare, interpelaţiune, întrebare.

INTERPOLÁRE, *v. a.* a interpola, a adâoga vreo zicere în testulu unui manuscrisu vechiu.

INTERPOLATAMÉNTE, *avv.* cându şi cându, din timpu în timpu.

INTERPOLAZIÓNE, *f.* interpolare, interpolaţiune, intervalu.

INTERPÓRRE, *v. a.* a interpune, a întrepune, a pune unu lucru între doâ altele; — *interporsi*, a mijloci.

INTERPOSIZIÓNE, *f.* întrepunere, interpositiune; mijlocire, mediaţiune; intervalu, zâbavâ, întârziere.

INTERPÓSTO, *a.* interpusu; — *s. m.* interjecţiune.

INTERPRETAMÉNTO, *m.* interpretare, tâlmâcire, tâlcuire, esplicare, deslușire, desvoltare, traducere.

INTERPRETÁRE, *v. a.* a interpreta, a tâlcui, a tâlmâci, a esplica, a deslușî, a desvolta, a traduce.

INTERPRETATÍVO, *a.* interpretativu, capabilu de a interpreta, de a deslușî, de a tâlmâci, de a traduce.

INTERPRETATÓRE, *m.* interpretatoru, traductoru.

INTERPRETAZIÓNE, *f.* interpretaţiune, traducţiune, tâlmâcire, tâlcuire, esplicaţiune, comentare.

INTÉRPRETE, *m.* interpretu, traductoru, dragomanu, tâlmaciu, tâlcuitoru, comentatoru.

INTERPUNZIÓNE, *f.* interpuncţiune, punctuaţiune, maniera regulatâ de a pune punte, virgule s. c. l. la locurile potrivite.

INTERRAMÉNTO, *m.* îngropare, îmmormîntare.

INTERRÁRE, *v. a.* a umplea de pâmîntu, a îmmormînta.

INTERRÁTO, *a.* acoperitu de pâmîntu; — *s. m.* şanţu, pâmîntu înnâlţatu ce se sprijineşte de o zidârie.

INTERRÉGNO, *m.* interreniu, întreregnu, timpulu câtu trece dela moartea sau scoaterea unui rege pînâ la întronarea altuia.

INTERRIBILÍRE, *v. a.* a face sâ devie teribilu.

INTERRIMÉNTO, INTÉRRO, *m.* aluviune, adaosu de pâmîntu.

INTERROGÁRE, *v. a.* a întreba, a interoga.

INTERROGATÍVO, *a.* interogativu, întrebâtoru, de întrebare.

INTERROGATÓRE, *m.* interogatoru, întrebâtoru, cercetâtoru.

INTERROGATÓRIO, *m.* interogatoriu, cercetare, luare de tacriru.

INTERROGAZIÓNE, *f.* interogaţiune, întrebare, cestiune.

INTERRÓMPERE, *v. a.* a întrerupe, a precurma, a tâia şirulu unei lucrâri, unei vorbiri; a pregeta.

INTERROMPIMÉNTO, *m.* întrerupere, precurmare, pregetare.

INTERROMPITÓRE, *m.* întreruptoru, precurmâtoru.

Digitized by Google

INTERROTTAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu întreruptu.
INTERRUZIÓNE, *f.* întrerupțiune, întrerupere, precurmare, încetare, suspindere, pregetare.
INTERSECAMÉNTO, *m.* intersecare, precurmare, tâiare în deosebite locuri.
INTERSECÁRE, *v. a.* a interseca, a tâia în deosebite locuri.
INTERSECATÓRIO, *a.* intersecatoru, împârțitoru.
INTERSECAZIÓNE, INTERSEZIÓNE, *f.* intersecțiune. precurmare, întrerupere, tâiare în deosebite locuri; puntulu unde doâ linii se taiâ una pe alta.
INTERSTÍZIO, *m.* interstițiu, intersticiu, intervalu.
INTERTENÉRE, *v. a.* a întreține, a ținea, a opri, a zăbovi, a purta cu vorba; — *intertenersi*, a conversa, a și petrece, a pierde timpulu.
INTERTENIMÉNTO, *m.* întreținere, petrecere, conversațiune, întrevorbire, pierdere de timpu.
INTERTROPICÁLE, *a.* intertropicalu, care se aflâ între cele doâ cercuri tropice.
INTERVÁLLO, *m.* intervalu, distanță întermeziâ.
INTERVENIMÉNTO, *m.* intervenire; întîmplare.
INTERVENÍRE, *v. n.* a se întîmpla; a interveni, a lua parte, a se amesteca, a mijloci; a fi presentu.
INTERVENZIÓNE, *f.* INTERVÉNTO, *m.* intervenire, intervențiune, participațiune, amestecu, mediațiune, mijlocire.
INTÉSA, *f.* intențiune; acordu, convențiune, învoire; — *star sull'intesa*, a fi cu luare aminte, a se păzi.
INTESAMÉNTE, *avv.* cu mare atențiune.
INTÉSO, *m.* înțelegere, acordu, învoire, convențiune; — *a.* priceputu, coprinsu, înțelesu; atentivu, luâtoru aminte, bâgâtoru de seamâ.
INTÉSSERE, *v. a.* a țese, a împleti, a împletici unu lucru într'altulu; a unelti.
INTESSIMÉNTO, *m.* împletire, împleticire, țesâturâ, împletiturâ; uneltire.
INTESTÁBILE, *a.* intestabilu, care nu poate, care n'are facultatea de a face testamentu.
INTESTÁRE, *v. a.* a pune pe seama cuiva; — *intestarsi*, a se obstina, a se îndârâtnici.
INTESTÁTO, *a.* pusu în capu, în frunte, în rîndulu d'ântîiu; obstinatu, îndârâtnicu, pismașu; intestatu, fârâ testamentu, fârâ diatâ.
INTESTATÚRA, *f.* începutu; rîndulu celu d'ântâiu alu unei scrieri, adresâ, intitulațiune.
INTESTINÁLE, *a.* intestinalu, alu maților.
INTESTÍNO, *m.* matu; — *a.* interioru.
INTÉSTO, *a.* țesutu, împletitu, împleticitu împreunâ.
INTIEPIDÍRE, *v. a. e n.* a cropi, a da în cropu, a da în fiertu, a încropi; a desfierbința, a râci; a micșora vioiciunea, iuțeala, devoțiunea.
INTIÉRO, *a. e s. m.* întregu.
INTIGNÁRE, *v. a.* a se mânca de cari.
INTIGNATÚRA, *f.* mâncâturâ de cari.
INTÍGNERE, INTÍNGERE, *v. a.* a întinge, a muia.
INTIGNOSÍRE, *v. a.* a pricinui riie.
INTIMAMÉNTE, *avv.* din lăuntru; cu intimitate.
INTIMÁRE, *v. a.* a înștiința, a declara, a arâta, a face cunoscutu din partea unei autorități.
INTIMAZIÓNE, *f.* intimațiune, arâtare, încunoștințare.
INTIMIDAZIÓNE, *f.* intimidațiune, înfricoșare.
INTIMIDÍRE, *v. n.* a se speria, a se înfricoșa, a deveni timidu, fricosu; — *v. a.* a intimida, a înfricoșa, a speria.
ÍNTIMO, *a.* celu mai din întru, intimu, strînsu, legatu prin amiciție; — *s. m.* celu din lăuntru, interiorulu, inima; amicu, familiaru, confidentu.
INTIMORÍRE, *v. a. e n.* a înfricoșa, a întimida, a speria, a spăimînta; a se înfricoșa, a se speria, a se spăimînta.
INTÍNGERE, *v. a.* a întinge, a muia, a îmmuia.
INTÍNGOLO, *m.* salce, zămnicu, ialmie.
INTÍNTO, *m.* zeamă, sosu; — *a.* întinsu, îmmuiatu.
INTINTÚRA, *f.* întingere, îmmuiare, îmmoiere.
INTIRANNÍRE, *v. n.* a tirâni, a fi tiranu, a deveni tiranu.
INTIRIZZAMÉNTO, *m.* amorțire, înghiețare, înțepenire.
INTIRIZZÁRE, INTIRIZZÍRE, *v. n.* a amorți de frigu, a se înghieța, a se înțepeni, a sgriburi.
INTISICÁRE, INTISICHÍRE, *v. a. e n.* a oftica.
INTITOLAMÉNTO, *m.* intitulare, punerea titlului
INTITOLÁRE, *v. a.* a intitula, a intitula, a numi, a porecli, a chiema, a pune titulu, nume; a adresa, a sânți, a închina, a dedica, a da în numele cuiva.
INTITOLATÓRIO, *a.* intitulatoriu, de intitulare.
INTITOLAZIÓNE, *f.* intitulațiune, apelațiune, nume, numire, titulu, poreclâ; dedicațiune, închinare.
INTOCCÁBILE, *a.* intactilu, intangibilu, nepipâitu.
INTOLLERÁBILE, *a.* intolerabilu, insuportabilu, nesuferitu.
INTOLLERABILMÉNTE, *avv.* într'unu modu nesuferitu.
INTOLLERÁNTE, *a.* intolerantu, neîngâduitoru, nerâbdâtoru.
INTOLLERANTÍSMO, *m.* intolerantismu, sistema intoleranței, intoleranță.
INTOLLERÁNZA, *f.* intoleranță, neîngâduire, nerâbdare.
INTONACÁRE, *v. a.* a tencui, a murui, a bruftui.
INTÓNACO, INTONACATÚRA, *m. f.* tencuialâ, tencuire.
INTONÁRE, *v. a.* a întona; a începe.
INTONATÓRE, *m.* întonâtoru.
INTONAZIÓNE, *f.* întonare, intonațiune.
INTONCHIÁRE, *v. n.* a fi mâncatu de gârgâriță.
INTÓNSO, *a.* netunsu, netâiatu, nerasu.
INTOPPAMÉNTO, *m.* întâlnire, întîmpinare.
INTOPPÁRE, *v. a.* a întâlni, a da peste cineva sau ceva.
INTÓPPO, *m.* întâlnire neplăcutâ; piedicâ.
INTORÁRE, *v. n.* a se îmbufna, a se mânia.
INTORBIDAMÉNTO, *m.* turburare; neodihnire.
INTORBIDÁRE, *v. a.* a turbura; a supâra; a ameți.
INTORBIDAZIÓNE, *f.* turburare; neodihnire, supârare.
INTORBIDÍRE, *v. n.* a se turbura; a se întuneca.
INTÓRCERE, *v. a.* a încolâci, a încovriga, a suci, a învîrti.
INTORMENTIMÉNTO, *m.* amorțire, înțepenire, nesimțire.
INTORMENTÍRE, *v. a. e n.* a amorti, a înțepeni, a nu mai simți.

Digitized by Google

INTORNIAMENTO, *m.* încongiurare, împregiurare, ocolire.
INTORNIÁRE, *v. a.* a încongiora, a împregiura, a ocoli.
INTÓRNO, *prep.* aproape, cam aproape; — *avv.* împrejuru, dup'împrejuru, de rindu, dela unulu la altulu.
INTORPIDÍRE, *v. n.* a amorți, a slăbi.
INTORRIÁRE, *v. a.* a întări cu turnuri.
INTORSIÓNE, *f.* întorsură, stâmbătură.
INTORTICCIÁRE, *v. a.* a împletici, a încolâci, a încovriga, a turti, a învirti împrejuru, a încurca, a învâlmăși.
INTOSCANÍRE, *v. a.* a traduce în limbagiu toscanu.
INTOSSICÁRE, *v. a.* a otrăvi; a amări; a turbura.
INTOSTÍRE, *v. n.* a se întări, a se învirtoșa.
INTOZZÁRE, *v. n.* a se face scurtu și grosu.
INTRA, *prep.* între, în mijlocu; — *essere intra due*, a fi la îndoială, a se îndoi, a nu hotărî, a nu decide.
INTRADUCÍBILE, *a.* intraducibilu, ce nu se poate traduce.
INTRALASCIAMÉNTO, *m.* încetare, precurmare, întrerupere, omisiune, contenire.
INTRALASCIÁRE, *v. a.* a înceta, a precurma, a întrerupe.
INTRALCIAMÉNTO, *m.* învâlmășire, împleticire.
INTRALCIÁRE, *v. a.* a învâlmăși, a împletici, a încurca.
INTRALCIATÚRA, *f.* învâlmășeală, încurcătură.
INTRAMÉSSA, *f.* interpositiune, întrepunere.
INTRAMÉSSO, *m.* bucate ce se punu pe masă după friptură și înaintea fructeloru.
INTRAMÉTTERE, *v. a.* a interpune, a întrepune; — *intrametersi*, a mijloci, a interveni, a se amesteca la o pricină.
INTRAMETTIMÉNTO, *m.* întrepunere; mijlocire; despărțire.
INTRAMEZZAMÉNTO, *m.* mijlocire, întrepunere, intervenire.
INTRAMEZZÁRE, *v. a.* a întrepune; a despărți în mijlocu.
INTRAMISCHIÁNZA, *f.* amestecare împreună.
INTRAMISCHIÁRE, *v. a.* a mesteca, a amesteca împreună.
INTRAMISCHIÁTO, *a.* amestecatu.
INTRANSITÍVO, *a.* intransitivu, nestrămutătoru.
INTRAPPÓRRE, *v. a.* a întrepune, a interpune.
INTRAPRENDÉNTE, *a.* întreprinzătoru; îndrăsnețu.
INTRAPRÉNDERE, *v. a.* a întreprinde, a începe de a face, a hotărî să faca, a se însărcina de a face sau de a da oarecare lucru; a intercepta, a surprinde.
INTRAPRENDIMÉNTO, *m.* întreprindere.
INTRAPRENDITÓRE, *m.* întreprinzătoru; întreprenoru.
INTRAPRÉSA, *f.* întreprindere, întreprisă.
INTRATTÁBILE, *a.* intractabilu, neînduplecăciosu; sălbaticu, neapropiatu, prostu, grosolanu, brutalu; strașnicu, rigorosu; capriciosu, estravagantu.
INTRATTABILITÀ, *f.* intractabilitate, sălbăticie; neînduplecare, strășnicie; ciudăție, estravaganță.
INTRATTÁNTO, *avv.* într'acestea.
INTRATTENÉRE, *v. a.* a întreține, a opri, a zăbovi, a purta cu vorba; a îngriji cu cele trebuincioase; — *intrattenersi*, a și petrece, a conversa.
INTRATTENIMÉNTO, *m.* întreținere; întârziere, zăbovire, zăbavă; petrecere, conversațiune.
INTRAVERSÁRE, *v. a.* a pune, a așeza, a ținea crucișu; a împiedica, a opri.
INTRAVVENÍRE, *v. n.* a se întîmpla, a se nimeri.
INTRECCIÁBILE, *a.* care se poate împleti.
INTRECCIAMÉNTO, *m.* împletire, împleticire.
INTRECCIÁRE, *v. a.* a împleti, a împletici; a țese, a urzi, a unelti.
INTRECCIATÓIO, *m.* unu felu de ornamentu pentru capu.
INTRECCIATÓRE, *m.* împletitoru; uneltitoru.
INTRÉCCIO, *m.* INTRECCIATÚRA, *f.* împletitură, împleticitură; țesătură, urzitură, uneltire.
INTREMENTÍRE, *v. n.* a se cutremura, a tresări, a se înfiora, a se înfricoșa, a se speria.
INTREMÍRE, *v. n.* a se speria, a se înfricoșa.
INTREPIDAMÉNTE, *avv.* cu intrepiditate, cu coragiu.
INTREPIDÉZZA, INTREPIDITÀ, *f.* intrepiditate, mărinimie, inimoșie, curagiu mare, îndrăsneală.
INTRÉPIDO, *a.* intrepidu, mărinimosu, fără frică, inimosu, coragiosu, îndrăsnețu.
INTRICÁRE, *v. a.* a încurca, a învâlmăși; a intriga.
INTRICATAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu încurcatu.
INTRÍDERE, *v. a.* a frământa, a topi, a muia; a minji, a murdări, a umplea, a feșteli.
INTRIGÁRE, *a. a.* a încurca, a împletici, a învâlmăși; a intriga, a face intrigi; — *intrigarsi*, a se amesteca în trebile altora.
INTRIGATÓRE, *m.* încurcătoru, învâlmășitoru; intrigantu.
INTRÍGO, *m.* încurcătură; piedică; intrigă, cabală, dandana.
INTRINSECAMÉNTO, *m.* împrietenire, intimitate.
INTRÍNSECO, *a.* intrinsecu, interioru, esențialu; intimu, familiaru, confidentu, amicu.
INTRINSICÁRSI, *v. n.* a se împrieteni, a se face amicu intimu.
INTRINSICHÉZZA, *f.* intimitate, familiaritate, amiciție.
INTRISO, *a.* topitu, muiatu; mînjitu, feștelitu, țerfelitu.
INTRISTÁRE, INTRISTÍRE, *v. n.* a se înrăutăți; a ofili, a se jigări.
INTRODUCÍBILE, *a.* introducibilu, de introdusu.
INTRODUCIMÉNTO, *m.* introducere, întroducere, ducere, punere, bâgare în lăuntru; priimire.
INTRODUCITÓRE, *m.* introductoru, introducătoru.
INTRODÚRRE, *v. a.* a introduce, a întroduce, a pune, a vîrî, a bâga în lăuntru; a aduce, a importa.
INTRODUTTÍVO, *a.* introductivu, care servește dreptu introducțiune, care este capabilu de e introduce.
INTRODUTTÓRE, *m.* introductoru, întroducătoru.
INTRODUZIÓNE, *f.* introducțiune, întroducere; precuvîntare; importațiune; începere.
INTRÓITO, *m.* introitu, intrare; introducere; câștigu.
INTROMÉTTERE, *v. a.* a întrepune, a interpune; — *intrometersi*, a mijloci, a interveni, a fi mediatoru.

Digitized by Google

INTROMISSIÓNE, *f.* intromisiune, întrepunere, interpositiune; mijlocire, intervenire, mediațiune.
INTRONAMÉNTO, *m.* asurzire, amețire.
INTRONÁRE, *v. a.* a asurzi; a ameți, a uimi.
INTRONATÁGGINE, *f.* asurzire, amețire; uimire, încremenire, uluire; nâucire, nâucie, sburdâlnicie.
INTRONATÉLLO, *a.* cam nâucu, sburdalnicu.
INTRONÁTO, *a.* amețitu, uimitu, asurzitu; încremenitu, nâucitu; nâucu, sburdalnicu.
INTRONFIÁRE, *v. n.* a se înăspri, a se supâra.
INTRONIZZÁRE, *v. a.* a întroniza, a întrona, a înscâuna, a înălța, a ridica pe scaunu domnescu.
INTRONIZZATÚRA, *f.* îngânfare, trufie, râțoire.
INTRONIZZAZIÓNE, *f.* întronizare, întronare, întroniziațiune, înălțarea în scaunulu domnescu.
INTRÚDERE, *v. a.* a bâga, a vîrî, a îndesa; — *intrudersi*, a se vîrî, a se îndesa, a se ghimui, a se ticârui spre a intra undeva, a intra prin silâ.
INTRUFOLÁRSI, *v. n.* a se îndesa, a se vîrî, a se ghimui, a se ticârui spre a intra undeva.
INTRUGLIÁRE, *v. a.* a meșteșugi, a prefăcc, a altera.
INTRUPPÁRSI, *v. n.* a ședea cu soldați, cu oameni de rîndu.
INTRUSIÓNE, *f.* vîrîre, îndesare, întrare silnică, orînduire ilegală la o demnitate, la o funcțiune.
INTRÚSO, *a.* vîritu, îndesatu, orînduitu ilegalicește, nepravilnicește, cu o manieră ilegitimă.
INTUÍRE, *v. a.* a cunoaște prin intuițiune.
INTUITIVAMÉNTE, *avv.* prin intuițiune, nemijlocitu.
INTUITÍVO, *a.* intuitivu, imediatu, nemijlocitu.
INTÚITO, *m.* facultatea, cunoștința intuitivă.
INTUIZIÓNE, *f.* intuițiune, visiune intelectuală, cunoștință imediată, neatîrnată de simțuri.
INTUMESCÉNZA, *f.* unflare, tumoare.
INTUMIDÍRSI, *v. n.* a se unfla, a se face tumidu.
INTURGIDÍRE, *v. n.* a se unfla, a crește.
INUBBRIACÁRE, *v. a.* a îmbăta; a ameți.
INUDÍTO, *a.* neauzitu, nespusu, negrăitu.
INUGUÁLE, *a.* inecualu, neasemânatu, nepotrivitu.
INÚLTO, *a.* nerăsbunatu.
INUMANITÀ, *f.* neomenie, crudelitate, brutalitate, fierocie.
INUMÁNO, *a.* neomenescu, neomenosu, crudelu, crudu, brutalu, fierosu, sălbaticu, nemilostivu, necompătimitoru.
INUMÁRE, *v. a.* a îngropa, a îmmormînta.
INUMÁTO, *a.* neîngropatu, lipsitu de sepultură.
INUMAZIÓNE, *f.* îngropăciune, îmmormîntare.
INUMIDÍRE, INUMORÁRE, *v. a.* a uda, a umezi, a muia, a jilăvi.
INÚNGERE, *v. a.* a unge, a freca.
INURBANITÀ, *f.* inurbanitate, incivilitate, impoliteță, grosieritate, grosolanie, neîndatorare, mojicie.
INURBÁNO, *a.* inurbanu, incivilu, nepolitu, sălbatecu, grosieru, grosolanu, neîndatorâtoru, prostu, mojicu.
INURBÁRSI, *v. n.* a se face mai urbanu, a lua maniere mai urbane, mai civile mai politicose.
INUSITÁTO, INUSÁTO, *a.* neobicĭnuitu, neîntrebuințatu.
INÚSTO, *a.* arsu, pîrlitu.
INÚTILE, *a.* inutilu, nefolositoru, netrebnicu, deșertu.
INUTILITÀ, *f.* inutilitate, nefolosință, netrebnicie, vanitate, zădârnicie, deșertăciune.
INUTILMÉNTE, *avv.* înzadaru, fără folosu, de geaba, în deșertu, în vanu, îndarnu.
INUZZOLÍRE, *v. a.* a sgândăra, a zădâri, a face să pofteascâ.
INVÁDERE, *v. a.* a ataca, a năvăli, a ocupa, a invade, a face invasiuni.
INVAGÁRE, INVAGHÍRE, *v. a. e n.* a îndrăgi; a dori, a rîvni.
INVAGHICCIÁRSI, *v. n.* a se îndrăgi, a se înamora.
INVAGHIMÉNTO, *m.* îndrăgire, înamorare.
INVALÉRE, *v. n.* a se întări, a se întrema, a deveni validu.
INVALIDAMÉNTO, *m.* invalidare, desputernicire.
INVALIDÁRE, *v. a.* a invalida, a desputernici, a desființa.
INVALIDAZIÓNE, *f.* invalidare, desputernicire.
INVALIDITÀ, *f.* invaliditate, nulitate, nepravilnicie.
INVÁLIDO, *a.* invalidu, slabu, neputinciosu, slabu, infirmu, schilodu, stropiatu; ilegalu, nepravilnicu.
INVALIGIÁRE, *v. a.* a împacheta, a așeza în lăzi.
INVALORÍRE, *v. a.* a întări, a da valoare; — *invalorirsi*, a se întări, a se împuternici; a dorbîndi valoare.
INVÁLSO, a. adoptatu, priimitu, introdusu.
INVANIMÉNTO, *m.* zădârnicie, vanitate, fumu.
INVANÍRE, *v. a.* a zădârnici, a nimici, a risipi; — *v. n.* a se îngânfa, a se râțoi, a se fuduli, a se trufi.
INVÁNO, IN VÁNO, *avv.* învanu, îndarnu, înzadaru.
INVARCÁBILE, *a.* necovîrșitu, peste care nu poate trece cineva.
INVARIÁBILE, *a.* invariabilu, neschimbatu, nestrâmutatu, neschimbâciosu, stabilu, constantu, uniformu.
INVARIABILITÀ, *f.* invariabilitate, neschimbăciune.
INVARIABILMÉNTE, *avv.* fără variațiune, fără schimbare.
INVARIÁTO, *a.* neschimbatu, nestrâmutatu.
INVASÁRE, *v. a. e n.* a torna într'unu vasu; a fi îndrăcitu; a se obstina, a se îndârâtnici; a încremeni; a se adînci, a se scufunda.
INVASÁTO, *a.* tornatu într'unu vasu; îndrăcitu; turburatu, neliniștitu; scufundatu, adîncitu.
INVASAZIÓNE, *f.* îndrăcire.
INVASELLÁRE, *v. a.* a pune, a turna într'unu vasu.
INVASIÓNE, *f.* invasiune, ocupațiune, năvălire.
INVASÓRE, *m.* invasoru, năvălitoru.
INVECCHIAMÉNTO, *m.* învechire; îmbătrînire.
INVECCHIÁRE, *v. n.* a se învechi; a îmbătrîni.
INVÉCE, *avv*, în locu de; — *invece di me*, în locului meu.
INVEÍRE, *v. n.* a ataca, a isbi cu vorbe atingătoare, a declama cu înfocare împrotiva cuiva, a invectiva.
INVELENÍRE, *v. a.* a înăspri, a amări; — *v. n.* a se înăspri.

Digitized by Google

INVENDICÁTO, *a.* nerâsbunatu.
INVÉNIA, *f.* umilință, respectu, plecăciune, închinăciune.
INVENÍRE, *v. a.* a afla, a găsi.
INVENTÁRE, *v. a.* a inventa, a afla, a găsi, a descoperi, a născoci, a imagina, a închipui, a forma, a plăsmui, a isvodi.
INVENTARIÁRE, *v. a.* a face inventariu, catagrafie.
INVENTÁRIU, *m.* inventariu, catagrafie.
INVENTÍVA, *f.* facultatea inventivă, puterea, capacitatea de a inventa, de a născoci, de a închipui.
INVENTÍVO, *a.* inventivu, capabilu de a inventa.
INVENTÓRE, *m.* inventoru, născocitoru, aflătoru.
INVENUSTÀ, *f.* invenustate, lipsă de venustate, de eleganță, de grație, de frumusețe, de gingășie.
INVENÚSTO, *a.* lipsitu de venustate, de grație, de gingășie.
INVENZIÓNE, *f.* invențiune, aflare, găsire, descoperire, născocire, închipuire, plăsmuire; facultatea de a inventa, imaginațiune; alegere; lucru falsu, neadevăratu, născocitu, închipuitu; calumnie.
INVERÁRSI, *v. n.* a se adeveri, a se confirma.
INVERDÍRE, *v. n.* a înverzi, a se înverzi.
INVERECÓNDIA, *f.* neruşinare, obrăznicie, immodestie.
INVERECÓNDO, *a.* neruşinatu, obraznicu, immodestu.
INVERISIMIGLIÁNZA, *f.* improbabilitate, neadevăru, neasemănare cu adevărulu, lipsă de evidență, neînvederare.
INVERISIMILMÉNTE, *avv.* cu greu, cu puțină probabilitate.
INVERISÍMILE, *a.* improbabilu, neînvederatu, neasemănatu cu adevărulu, lipsitu de evidență.
INVERMIGLIÁRE, *v. a.* a roşi, a vâpsi roşu, a rumeni.
INVERMINAMÉNTO, *m.* învermoşare.
INVERMINÁRE, INVERMINÍRE, *v. n.* a se învermoşa, a face vermi, a deveni vermenosu.
INVERNÁRE, *v. n.* a ierna, a petrece iarna.
INVERNÁTA, *f.* iarnă, iernare.
INVERNICIÁRE, *v. a.* a lustrui, a polei, a da cu firnisu.
INVERNICIATÚRA, *f.* lustruitură, poleitură, firnisu, pocostire; aparință mincinoasă, lustru superficialu.
INVÉRNO, *m.* iarnă, earnă.
INVÉRO, *avv.* într'adevăru, în adevăru.
INVERSAMÉNTE, *avv.* dimprotivă; almintrelea; în răspăru, d'îndăratelea, d'îndoaselea.
INVERSIÓNE, *f.* inversiune, întoarcere, transpunere.
INVÉRSO, *a.* inversu, întorsu, luatu d'îndăratelea, d'îndoaselea, schimbatu; opusu, contraru.
INVÉRSO, *prep.* către, spre, împrotivă; în alăturare, în relațiune cu, în comparațiune.
INVERTEBRÁTO, *a.* invertebratu, fără vertebre, lipsitu de osulu spinării, de grebenu.
INVÉRTERE, *v. a.* a întoarce, a răsturna, a schimba.
INVESCÁRE, INVESCHIÁRE, *v. a.* a văsca, a unge, a freca cu văscu, a lipi cu văscu; — *invescarsi*, a se îndrăgi, a se înamora nebunește.
INVESCÁTO, *a.* învăscatu, încleiatu, lipitu cu văscu; înamoratu.
INVESTIGÁBILE, *a.* neinvestigabilu, nepătrunsu, care nu se poate investiga, pătrunde, adînci, cerceta; investigabilu, care se poate investiga.
INVESTIGAMÉNTO, *m.* investigare, cercetare.
INVESTIGÁRE, *v. a.* a investiga, a cerceta cu atențiune.
INVESTIGATÓRE, *m.* investigatoru, cercetătoru.
INVESTIGAZIÓNE, *f.* investigațiune; cercetare diligințe.
INVESTIMÉNTO, *m.* învestire, orînduire, confirmare solemnă într'o demnitate înaltă; năvălire.
INVESTÍRE, *v. a.* a învesti, a orîndui, a pune cu solemnitate în posesiunea unei demnități înalte; a da la dobîndă, a întrebuința capitaluri undeva; a ataca, a năvăli cu mare furie din toate părțile.
INVESTITÚRA, *f.* investitură, orînduire, întărire.
INVETERÁRE. INVETERÁRSI, *v. n.* a se învechi, a se înrădăcina, a invetera.
INVETEKÁTO, *a.* inveteratu, învechitu, înrădăcinatu.
INVETRIÁRE, INVETRÁRE, *v. a.* a preface în sticlă, a sticli.
INVETRIÁTA, *f.* geamlicu.
INVETRIÁTO, *a.* impudentu, obraznicu, neruşinatu, semețu.
INVETRIATÚRA, *f.* glasură, stecliturâ, smaltu.
INVETTÍVA, *f.* invectivă, vorbă atîngătoare, declamațiune violinte împrotiva cuiva, înjurătură.
INVETTÍVO, *a.* plinu de invective, înjurătoru.
INVEZZÁRSI, *v. n.* a se deprinde, a se obicînui.
INVIAMÉNTO, *m.* punere pe cale, dare pe drumu, înaintare, trimitere, adresare, îndreptare.
INVIÁRE, *v. a.* a pune pe cale; a trimite, a îndrepta.
INVIÁTO, *m.* trimisu, solu, ambasadoru, ministru.
INVIATÓRE, *m.* celu ce trimite, ce îndreptează.
INVÍDIA, *f.* invidie, pismă, zavistie.
INVIDIÁBILE, *a.* invidiabilu, demnu de invidie.
INVIDIÁRE, *v. a.* e *n.* a avea invidie, a zavistui.
INVIDIATÓRE, *m.* pismuitoru, zavistuitoru.
INVIDIÓSO, *a.* invidiosu, pismaşu, zavisticsu.
INVIETÍRE, INVIETÁRE, *v. n.* a rîncezi; a se învechi.
INVIGILÁNTE, *a.* vigilantu, atentivu, deşteptu.
INVIGILÁRE, *v. n.* a veghia, a priveghia, a îngriji cu mare atențiune, a băga de seamă.
INVIGLIACCHÍRE, *v. n.* a se trîndăvi, a deveni poltronu, mişelu, bicisnicu, fricosu, a se mărşevi.
INVIGORIMÉNTO, *m.* imputernicire, întărire.
INVIGORÍRE, *v. a.* e *n.* a imputernici, a întări, a îmbărbăți, a da sau a dobîndi vigoare, coragiu.
INVILÍRE, *v. a.* e *n.* a lua cuiva sau a pierde curagiulu, a face sau a deveni poltronu, fricosu, bicisnicu, a se mărşăvi, a se blegui.
INVILUPPAMÉNTO, *m.* învălmăşire, încurcare; înfăşurare, învălire, împachetare.
INVILUPPÁRE, *v. a.* a înfăşura, a învăli, a împacheta; a încurca; a intriga.
INVILÚPPO, *m.* pachetu, legătură; acoperişu, învălişu; încurcătură, intrigă.
INVINCÍBILE, *a.* invincibilu, neînvinsu, nebiruitu, nedomolitu, care nu se poate învinge.
INVÍO, *m.* punere pe cale; trimitere, adresare.
INVIOLÁBILE, *a.* inviolabilu, necălcatu, nevătămatu, neatinsu, care nu se poate vătăma, atinge.

Digitized by Google

INVIOLABILITÀ, *f.* inviolabilitate, nevătămare, neatingere, necălcare, cualitatea lucrului inviolabilu, intangibilu, nestricăciosu.
INVIOLABILMÉNTE, *avv.* într'unu modu inviolabilu, cu sfinţenie, cu sanctitate, sfîntu.
INVIOLÁTO, *a.* inviolatu, neviolatu, întregu, curatu, nestricatu, nevătămatu, necălcatu.
INVIOLÉNTO, *a.* neviolentu, fără silnicie, blându, dulce, blăjinu, mansuetu.
INVIPERIRE, *v. n.* a se încruzi, a deveni ca o viperă.
INVISCÁRE, *v. a.* a prinde cu vâscu, a unge cu vâscu, a încleia; — *v. n.* a se lipi, a fi prinsu.
INVISCERÁRSI, *v. n.* a pătrunde adîncu.
INVISCHIAMÉNTO, *m.* vâscare, încleiare; momire.
INVISCHIÁRE, *v. a.* a vâsca, a încleia; — *invischiarsi*, a se lipi, a se îngloda, a se întina.
INVISCIDÍRE, *v. n.* a se încleiosi, a deveni cleiosu.
INVISÍBILE, *a.* invisibilu, nevăzutu, care nu se poate vedea, care scapă din vedere.
INVISIBILITÀ, *f.* invisibilitate.
INVITAMÉNTO, *m.* invitare, poftire, chiemare.
INVITÁNTE, *a.* atrăgătoru, plăcutu, momitoru.
INVITÁRE, *v. a.* a invita, a pofti, a chiema; a momi, a atrage la sine; a provoca; a înşurupa.
INVITATÍVO, INVITÉVOLE, *a.* momitoru, atrăgătoru.
INVITATÓRE, *m.* invitatoru, poftitoru.
INVITAZIÓNE, INVÍTO, *m.* invitaţiune, invitare, poftire, chiemare; provocare, propunere.
INVÍTO, *a.* care face fără voea sa, cu silă, silitu.
INVÍTTO, *a.* neînvinsu, nebiruitu, nerăsbitu.
INVIZIÁRE, *v. a.* a corupe, a strica, a demoraliza, a desmierda, a viţia; — *v. n.* a se viţia, a se corupe.
INVIZZÍRE, *v. a.* e *n.* a ofili, a veşteji.
INVOCÁRE, *v. a.* a invoca, a chiema într'ajutoru.
INVOCATÍVO, INVOCATÓRIO, *a.* invocativu.
INVOCAZIÓNE, *f.* invocaţiune, chiemare într'ajutoru, rugăciune, închinăciune.
INVÓGLIA, *f.* pinză groasă spre a înfăşura ceva.
INVOGLIÁRE, *v. a.* a îndemna, a îmbia, a însufla cuiva poftă; a înfăşura, a împacheta; — *invogliarsi*, a dori, a pofti, a lăcomi, a rîvni.
INVOGLIÁTO, *a.* doritoru, poftitoru; înfăşuratu.
INVÓGLIO, *m.* pînză de înfăşuratu; pachetu.
INVOLAMÉNTO, *m.* furare, răpire, borfăire.
INVOLÁRE, *v. a.* a fura; — *involarsi*, a se furişa.
INVOLATÓRE, *m.* hoţu, furu, borfaşu.
INVÓLGERE, *v. a.* a înfăşura, a învăli, a împacheta.
INVOLGIMÉNTO, *m.* înfăşurare, învălire.
INVOLÍO, INVÓLO, *m.* furtu, furtişagu, borfăire, rapină.
INVOLONTÁRIO, *a.* involontaru, fără voe.
INVOLPÁRE, *v. n.* a fi stricatu de tăciune.
INVOLPÍRE, *v. n.* a se face şiretu ca o vulpe, a vulpui.
INVOLTIGLIÁRE, *v. a.* a înfăşura; a suci.
INVÓLTO, *m.* legătură, pachetu.
INVOLTÚRA, *f.* sucitură, încolăcire; cârmire.
INVOLÚCRO, *m.* acoperemîntu, învălişu.
INVÓLVERE, *v. a.* a înfăşura, a învăli.
INVOLVIMÉNTO, *m.* învîrtire, încolăcire; cârmire.
INVULNERÁBILE, *a.* invulnerabilu, care nu poate fi vulneratu, vătămatu, rănitu.
INVULNERABILITÀ, *f.* invulnerabilitate, nerănire.
INZACCHERÁRSI, *v. n.* a se împroşca, a se stropi cu noroiu; a se încurca, a se rătăci.
INZACCHERÁTO, *a.* stropitu cu noroiu; încurcatu
INZAFFÁRE, *v. a.* a îngrămădi, a înghesui.
INZAMPAGLIÁTO, *a.* împiedicatu, poticnitu.
INZAMPOGNÁRE, *v. n.* a buciuma; a înşela.
INZAVARDÁRE, *v. a.* a întina, a îngloda, a feşteli.
INZEPPAMÉNTO, *m.* înghesuire, îndesare, îmbulzire.
INZEPPÁRE, *v. a.* a îngrămădi, a îndesa, a înghesui; — *inzepparsi*, a se îndesa, a se înghesui.
INZEPPATÚRA, *f.* înghesuială, îmbulzeală.
INZIBETTÁTO, *a.* profumatu.
INZOCCOLÁRSI, *v. n.* a şi pune galenţi.
INZOCCOLÁTO, *a.* încălţatu cu galenţi.
INZOLFÁRE, *v. a.* a unge, a afuma cu pucioasă.
INZOTICHÍRE, *v. n.* a se prosti, a se nătărăi.
INZUCCHERÁRE, *v. a.* a zahari, a îndulci.
INZUPPAMÉNTO, *m.* îmmuiere, pătrundere de apă sau de vreunu altu licuidu.
INZUPPÁRE, *v. a.* a îmmuia, a pune o substanţă ca să se pătrunză de vreunu licuidu, ca să lu sugă în sine.
IN ZÚRLO, IN ZÚRRO, *avv.* cu veselie, veselu.
IO, *pron.* eu; — *subst.* Eu, personalitatea omenească.
IÓDIO, *m.* iodu, o substanţă elementară.
IÓNICO, *a.* ionicu, alu Ioniei; de architectură ionică.
IOSCIÁMO, *m.* măselariţă; nebunariţă (o plantă).
IÓTA, *m.* iota, a noa literă din alfabetulu grecescu; nimicu.
IPECAQUÁNA, *f.* ipecacuanâ (o plantă medicinală).
IPERBÁTO, *m.* iperbata (o figură gramaticală).
IPÉRBOLA, *f.* iperbolă (o figură geometrică).
IPÉRBOLE, *f.* iperbolă, ecsageraţiune în multu sau în puţinu.
IPERBOLEGGIAMÉNTO, *m.* ecsagerare, adâogare, iperbolă.
IPERBOLEGGIÁRE, *v. a.* e *n.* a ecsagera, a mări peste măsură.
IPERBOLEGGIATÓRE, *m.* ecsageratoru, covîrşitoru,
IPERBÓLICO, *a.* iperbolicu, care are relaţiune cu iperbola, ecsageratu, covîrşitoru.
IPERBÓREO, *a.* iperboreanu, septentrionalu.
IPERDULÍA, *f.* iperdulie, cultu ce se cuvine Sântei Fecioare.
IPOCONDRÍA, *f.* ipochondrie, melancholie.
IPOCONDRIACÁRE, *v. n.* a se face ipochondriosu.
IPOCONDRÍACO, *a.* ipochondriacu, ipocondriosu, melancholicu.
IPOCÓNDRIO, *m.* ipochondru, fieştecare din părţile laterale de deasupra pântecelui.
IPOCRISÍA, *f.* ipocrisie, făţărnicie.
IPÓCRITA, IPÓCRITO, *m.* ipocritu, făţarnicu; — *a.* falsu, prefăcutu.
IPOCRÍTICO, *a.* ipocriticu, comicu.
IPOGÁSTRICO, *a.* ipogastricu, relativu la ipogastru.
IPOGÁSTRIO, *m.* ipogastru, partea din josu a vintrelui.
IPÓSTASI, *f.* ipostasă, fiinţă, persoană.
IPOSTÁTICO, *a.* ipostaticu, în ipostasă, cu ipostasă.
IPOSTATICAMÉNTE, *avv.* ipostaticeşte.
IPOGÉO, *m.* ipogeu, gangu, zidire subteranâ în care cei vechi puneau urnele funebre.
IPOTÉCA, *f.* ipotecă, zâlogu, emanetu.

Digitized by Google

IPOTECÁBILE, *a.* ipotecabilu, care se poate da în ipotecâ, pune sub ipotecâ, zâlogi, emaneta.

IPOTECÁRE, *v. a.* a ipoteca, a da în ipotecâ, a pune sub ipotecâ, a zâlogi, a emaneta.

IPOTECÁRIO, *a.* ipotecariu, cu dreptu de ipotecâ.

IPOTENÚSA, *f.* ipotenusâ, laturea cea mai lungâ a unui triunghiu dreptunghiu.

IPÓTESI, *f.* ipotese, supositiune, închipuire, presupunere.

IPOTETICAMÉNTE, *avv.* ipoteticeşte, prin ipotese.

IPOTÉTICO, *a.* ipoteticu, dubiu, fundatu pe o ipotese.

IPOTIPÓSI, DIATIPÓSI, *f.* ipotipose, o figurâ de retoricâ.

IPPOCÁSTANO, *m.* ipocastanu (plantâ medicinalâ).

IPPOCENTÁURO, *m.* ipocentauru (animalu mitologicu),

IPPOCRÁSSO, *m.* licuoru fâcutu cu vinu, cu zaharu şi cu alte dresuri, ipocrasu.

IPPOCRÁTICO, *a.* ipocraticu, alu lui Ipocratu.

IPPOCRATÍSMO, *m.* metoda lui Ipocratu, ipocratismu.

IPPODRÓMO, *m.* ipodromu, circu pentru alergâri.

IPPOGRÍFO, *m.* ipogrifu, calu fabulosu înaripatu.

IPPOPÓTAMO, *m.* ipopotamu (amfibiu).

IPSILON, IPSILÓNNE, *m.* ipsilonu, litera Y.

ÍRA, IRACÓNDIA, *f.* mânie, aprindere, furie, necazu, supârare, întârîtare, turbare, furoare, înverşunare, nâbâdae; — *accendersi ad ira*, a se aprinde, a se mânia, a se înverşuna.

IRACÓNDO, *a.* mâniosu, furiosu, nâbâdâiosu, supârâciosu.

IRÁRE, *v. n.* a se supâra, a se mânia, a se înfuria, a se aprinde. a se înverşuna, a se întârita, a turba.

IRASCÍBILE, *a.* supârâciosu, necâjiciosu, irascibilu.

IRASCIBILITÀ, *f.* facilitete de a se supâra, neastimpâru, irascibilitate.

IRÁTO, *a.* supâratu, aprinsu, mâniatu, întâritatu, turbatu, înverşunatu, înfuriatu, necâjitu, înâspritu.

ÍRCO, *m.* ţapu.

ÍRE, *v. n.* a merge, a umbla.

IRIDE, ÍRI, *f.* curcubeu, irisu; partea coloratâ care înconjoarâ lumina ochiului; iridescenţâ, irisaţiune.

IRIDESCÉNZA, *f.* iridescenţâ, proprietatea unoru pietre de a reflecta deosebite colori; irisaţiune.

IRONÍA, *f.* ironie, bâtae de jocu; o figurâ de retoricâ.

IRONICAMÉNTE, *avv.* ironiceşte, cu ironie, prin ironie.

IRÓNICO, *a.* ironicu, în care este ironie.

IRÓSO, *a.* mâniosu, necâjiciosu, supârâciosu, nâbâdâiosu.

IRRABBIOSÍRE, *v. n.* a turba, a fi turbatu.

IRRADIAMÉNTO, *m.* IRRADIAZIÓNE, *f.* iraziaţiune, emisiune, aruncare, respândire de raze; lucire, strâlucire.

IRRADIÁRE, *v. a. e n.* a arunca razele pe ceva; a lumina cu razele; a luci, a strâluci.

IRRADICÁBILE, *a.* înestirpabilu, care nu se poate desrâdâcina, smulge, stirpi.

IRRAGGIAMÉNTO, *m.* respândire de raze; strâlucire.

IRRAGGIÁRE, *v. a. e n.* a lumina cu razele; a arunca raze.

IRRAGIONÉVOLE, *a.* iresonabilu, fârâ minte, fârâ judecatâ, improtivitoru minţii, judecâtii, neraţionabilu.

IRRAGIONEVOLÉZZA, *f.* iresonabilitate, neraţionabilitate, însuşirea lucrului contraru minţii, judecâţii.

IRRAZIONÁLE, *a.* iraţionalu, neraţionalu, lipsitu de ratiune, de minte, incapabilu de a raţiona, de a raţiuna.

IRRAZIONALITÀ, *f.* iraţionalitate, neraţionalitate, lipsâ de raţiune; incomensurabilitate.

IRRECONCILIÁBILE, *a.* ireconciliabilu, neîmpâcâciosu.

IRRECONCILIABILITÀ, *f.* ireconciliabilitate, neîmpâcâciune.

IRRECONOSCÍBILE, *a.* care nu se poate recunoaşte.

IRRECUPERÁBILE, *a.* nerecuperabilu, care nu se poate recupera, recâştiga, redobîndi.

IRREDIMÍBILE, *a.* care nu se poate mântui, rescumpâra.

IRREDUCIBILE, *a.* ireducibilu, care nu se poate reduce.

IRREFRAGÁBILE, *a.* irefragabilu, care nu se poate lepâda.

IRREFRAGABILITÀ, *f.* irefragabilitate, certitudine.

IRREFRENABILITÀ, *f.* neînfrinare, neputinţâ de a se înfrîna.

IRREGOLÁRE, *a.* iregularu, neregulatu; ilegalu.

IRREGOLARITÀ, *f.* iregularitate, neregularitate.

IRRELIGIÓNE, *f.* ireligiune, nereligiune, lipsâ de religiune, de pietate; nesocotinţâ, nerespectu câtre religiune.

IRRELIGIOSITÀ, *f.* ireligiositate, nerespectu câtre religiune.

IRRELIGIÓSO, *a.* ireligiosu, nereligiosu, necredinciosu, necuviosu, necucernicu, fârâ respectu câtre religiune.

IRREMEÁBILE, *a.* iremeabilu, de unde nu poate cineva sâ se întoarcâ, de unde nimeni nu se întoarce.

IRREMEDIÁBILE, *a.* iremediabilu, nevindecâciosu, fârâ remediu, fârâ scâpare, fârâ îndreptare.

IRREMEDIABILITÀ, *f.* iremediabilitate, nevindecâciune.

IRREMISSÍBILE, *a.* irimisibilu, imperdonabilu, neertatu.

IRREMISSIBILMÉNTE, *avv.* fârâ remisiune, fârâ ertare.

IRREMUNERÁBILE, *a.* nerâsplâtitu, care nu poat fi premiatu, plâtitu, râsplâtitu, remuneratu.

IRREMUNERÁTO, *a.* nerâsplâtitu, neremuneratu.

IRREMUNERAZIÓNE, *f.* nerasplâtire, nepremiare.

IRREPARÁBILE, *a.* ireparabilu, care nu se drege, nu se repareazâ, nu se poate îndrepta, neîndreptabilu.

IRREPARABILITÀ, *f.* ireparabilitate, neîndreptabilitate.

IRREPERÍBILE, *a.* negâsitu, ce nu se poate gâsi.

IRREPRENSÍBILE, *a.* ireprensibilu, care nu se poate dojeni, care nu se poate imputa; esactu.

IRREPRENSIBILITÀ, *f.* ireprensibilitate; esactitate.

IRREQUIÉTO, *a.* nelinistitu, neastîmpâratu, turburatu.

IRRESISTÍBILE, *a.* iresistiblu, câruia nu i se po-

Digitized by Google

ate cineva împrotivi; la care trebue să se înduplece cineva.

IRRESISTIBILITÀ, *f.* iresistibilitate, însușirea lucrului iresistibilu.

IRRESOLÚBILE, *a.* iresolubilu, care nu se poate deslega.

IRRESOLUTÉZZA, IRRESOLUZIÓNE, *f.* iresoluțiune, nehotârire, îndoință, nesiguranță, incertitudine, mâtânâire.

IRRESOLÚTO, *a.* iresolutu, nehotârîtu, nesiguru, îndoiosu.

IRRESPONSÁLE, *a.* iresponsabilu, nerâspunzâtoru.

IRRETIMÉNTO, *m.* laţu, cursâ, prindere în laţuri.

IRRETÍRE, *v. a.* a prinde în laţuri; a încurca, a înșela.

IRRETRATTÁBILE, *a.* neretractabilu, care nu se poate retracta, tâgâdui, lua îndârâtu.

IRREVERÉNTE, *a.* ireverentu, nereverentu, fârâ respectu.

IRREVERÉNZA, *f.* ireverență, nereverență, nerespectu.

IRREVOCÁBILE, *a.* irevocabilu, nerevocabilu, care nu se poate întoarce, lua îndârâtu.

IRREVOCABILITÀ, *f.* irevocabilitate, neluare îndârâtu.

IRREVOCABILMÉNTE, *avv.* într'unu chipu irevocabilu.

IRRÍDERE, *v. a.* a lua în risu, a batjocori, a și bate jocu.

IRRIFLESSIÓNE, *f.* ireflecțiune, nesocotință, imprudență.

IRRIFLESSÍVO, *a.* ireflecsivu, nesocotitu, imprudentu.

IRRIFORMÁBILE, *a.* ireformabilu, nereformabilu, care nu se poate schimba, reforma, îndrepta.

IRRIGAMÉNTO, *m.* irigațiune, udare, stropire.

IRRIGÁRE, *v. a.* a uda, a stropi, a iriga.

IRRIGATÓRE, *m.* udâtoru, stropitoru, irigatoru.

IRRIGATÓRIO, *a.* de stropitu, de udatu.

IRRIGAZIÓNE, *f.* irigațiune, udarea țariniloru prin șanțuri sau canale.

IRRIGIDÍRE, *v. a. e n.* a întinde, a înțepeni, a înghieța; a amorți, a se înțepeni, a se învirtoșa, a nu se clâti.

IRRÍGUO, *a.* udatu, stropitu; care udâ, stropește.

IRRILEVÁNZA, *f.* neînsemnare, puținâ importanță.

IRRIMEDIÁBILE, *a.* neremediabilu, nevindecâciosu.

IRRISARCÍBILE, *a.* nedespâgubitu, neîndemnizabilu.

IRRISARCIBILITÀ, *f.* nedespâgubire, neîndemnizare, imposibilitate de a se despâgubi, de a se indemniza.

IRRISÍBILE, *a.* irisibilu, demnu de risu.

IRRISIÓNE, *f.* irisiune, derîdere, batjocură, despreţu.

IRRISÍVO, *a.* irisivu, batjocuritoru, pâcâlitoru.

IRRISOLUTÉZZA, *f.* iresoluțiune, nehotârire, nechibzuire, incertitudine, îndoință, nesiguranță.

IRRISOLÚTO, *a.* iresolutu, nehotâritu, nesiguru.

IRRISÓRE, *m.* irisoru, derîsoru, batjocuritoru, pâcâleţu.

IRRISÓRIO, *a.* irisoriu, de despreţu.

IRRITÁBILE, *a.* iritabilu, întârîtâciosu, necâjiciosu, supârâciosu; foarte simțitoru, delicatu.

IRRITABILITÀ, *f.* iritabilitate, întârîtâciune, facilitate de a se irita, de a se întârita, de a se supâra.

IRRITAMÉNTO, *m.* iritare, întârîtare, supârare.

IRRITÁNTE, IRRITATÍVO, *a.* iritantu, întârîtâtoru.

IRRITÁRE, *v. a.* a irita, a întârîta, a aţița, a supâra; a necâji, a înăspri, a aprinde; — *irritarsi*, a se întârita, a se supâra, a se necâji.

IRRITATÓRE, *m.* iritatoru, întârîtâtoru, supârâtoru.

IRRITAZIÓNE, *f.* iritațiune, întârîtare, supârare, necazu, înăsprire, aţițare, atingere, provocațiune.

ÍRRITO, *a.* nulu, desputernicitu, fârâ valoare.

IRRITROSÍRE, *v. n.* a se îndârâtnici; a deveni capriţiosu.

IRRIVERÉNTE, *a.* ireverentu, fârâ respectu, obraznicu.

IRRIVERÉNZA, *f.* ireverență, nesocotire, obrâznicie.

IRROGÁTO, *a.* datu, impusu.

IRRÓMPERE, *v. n.* a se râpezi, a nâvâli cu râpeziciune.

IRRORÁRE, *v. a.* a roura; a stropi, a uda.

IRRUBINÁRE, *v. a.* a roși, a vâpsi roșu.

IRRUÉNZA, *f.* râpeziciune, furie, râpezire.

IRRUGGINÍRE, *v. n.* a rugini.

IRRUGIADÁRE, *v. a.* a roura; a uda, a stropi.

IRRUVIDÍRE, *v. a.* a face să devie aspru la pipâitu.

IRRUZIÓNE, *f.* irupțiune, râpezire, nâvălire, atacu, nâpâdire, sbucnire fârâ veste.

RSÚTO, *a.* sbîrlitu, țepușosu, sborșitu, cu pîru, vîrtosu.

ÍRTO, *a.* aspru, țepușosu, sbîrlitu, sborșitu, vîrtosu.

ISABÉLLA, *m.* față galbinâ deschisâ.

ISCHIO, *m.* unu felu de stejaru.

ISCRÍVERE, *v. a.* a înscrie; a înregistra.

ISCRIZIÓNE, *f.* inscriptiune, înscriere; înregistrare.

ISCÚRIA, *f.* oprirea udului, încuietura udului.

ISENTÉRICO, *a.* care nu poate eși afarâ, isentericu.

ISLAMÍSMO, *m.* islamismu, religiunea mahometanâ.

ISLAMÍTA, *m.* islamitu, mahometanu, turcu.

ISOCRONÍSMO, *m.* isochronismu, contimpuranitate.

ISÓCRONO, *a.* isochronu, contimpuranu.

ÍSOLA, *f.* insulâ, ostrovu; orîce lucru isolatu.

ISOLAMÉNTO, *m.* isolare, singurâtâțire, singurâtate.

ISOLÁNO, *m.* insularu, ostroveanu.

ISOLÁRE, *v. a.* a isola, a singurâtâți, a despreuna.

ISOLÁTO, *m.* corpu de case isolate; — *a.* isolatu singurâtâțitu, singuratecu, solitaru; despreunatu.

ISÓPO, *m.* isopu, o plantâ aromaticâ.

ISÓSCELE, *a.* isocelu, cu doâ laturi egale (triunghiu).

ISPETTÓRE, *m.* inspectoru.

ISPEZIÓNE, *f.* inspecțiune, priveghiere.

ISPIDÉZZA, *f.* ispiditate, însușirea lucruriloru ispide, țepoase, ghimpoase, sbîrlite, sborșite.

ISPIDO, *a.* ispidu, ghimpurosu, țeposu, sbîrlitu, sborșitu.

ISPIRÁRE, *v. a.* a inspira, a însufla, a deștepta.

ISPIRAZIÓNE, *f.* inspirațiune.

Digitized by Google

ISSOFÁTTO, *avv.* îndată, fără zăbavă, fără întârziere.
ISTANTEMÉNTE, *avv.* cu rugăciune fierbinte.
ISTÁNTE, *m.* momentu, minutu, clipă; — *in un'istante,* într'o clipă, într'unu minutu.
ISTÁNZA, *f.* instanță, rugăciune fierbinte, suplică; stăruință de a cere, obstinațiune de a cere.
ISTÉRICO, *a.* istericu, de istericu.
ISTERÍSMO, ÍSTERICÍSMO, *m.* ISTERÍA, *f.* isterie, isterismu, istericu (maladie).
ISTIGÁRE, *v. a.* a instiga, a îndemna, a aţiţa, a provoca, a sgândăra, a zădări, a întărita, a hărăţi.
ISTÍNTO, *m.* instinctu, pornire firească, presimţire.
ISTITUÍRE, *v. a.* a institui, a stabili, a aşeza a întocmi, a înfiinţa, a începe; a orîndui; a procopsi.
ISTMO, *m.* istmu, limbă de pământu care împreună doă uscaturi, care desparte doă mări.
ISTÓRIA, *f.* istorie; povestire.
ISTORIÁRE, *v. a.* a istori, a povesti, a înfăţişa istorii.
ISTORIÁTO, *a.* istoritu, istorisitu.
ISTORICAMÉNTE, *avv.* istoriceşte.
ISTÓRICO, *m.* istoricu, scriitoru de istorie; — *a.* istoricu.
ISTORIÓGRAFO, *m.* istoriografu, istoricu contimpuraneu.
ISTRADAMÉNTO, *m.* punere pe cale, dare pe drumu, introducere, îndreptare, înaintare.
ISTRADÁRE, *v. a.* a pune pe cale, a da pe drumu, a introduce, a îndrepta, a învăţa.
ISTRICE, *m.* porcu ghimposu, ariciu.
ISTRIÓNE, *m.* istrionu, comediantu, peclivanu. bufonu, caraghiosu.
ISTRUÍRE, *v. a.* a instrui, a învăţa, a deprinde, a educa, a creşte, a institui, a procopsi.
ISTRUMÉNTO, *m.* instrumentu, unealtă, sculă, aparatu, maşină; mijlocu; hrisovu.
ISTRUZIÓNE, *f.* instrucţiune, învăţătură; creştere, educaţiune, instituţiune, procopseală, erudiţiune, ştiinţă; povăţuire, ordinu, înştiinţare, încunoştinţare.
ISTUPIDÍRE, *v. n.* a se prosti, a deveni stupidu; a încremeni, a înholba, a remânea fără mişcare.
ISVÁGO, *m.* petrecere, distracţiune, desfătare.
ITALIANAMÉNTE, *avv.* italieneşte.
ITALIANÁRE, *v. a.* a italianiza, a italiza; — *v. n* a imita naţiunea italiană, obiceiurile, limba, stilulu, manierele italieneşti.
ITALIANEGGIÁRE, *v. n.* a vorbi italieneşte.
ITALIANÍSMO, *m.* italianismu, manieră italiană.
ITALIANITÀ, *f.* italianitate, caracteru naţionalu alu italianiloru.
ITALIANIZZÁRE, *v. n.* a italianiza, a afecta manierele italianiloru.
ITALIÁNO, *a.* italianu, italianescu, alu Italiei.
ITALICAMÉNTE, *avv.* italiceşte, italieneşte.
ITALICÍSMO, *m.* italicismu, italianismu.
ITÁLICO, ÍTALO, *a.* italicu, italianu, italianescu.
ITEM, *avv.* item, asemenea, ipacu.
ITERÁRE, *v. a.* a repete, a repeţi, a replica, a poftori.
ITERATAMÉNTE, *avv.* iarăşi, din nou, de însnoavă.
ITERÁTO, *a.* repeţitu, replicatu, poftoritu, reînnoitu.
ITERATÓRE, *m.* poftoritoru, reînnoitoru.
ITERAZIÓNE, *f.* repeţire, poftorire, reînnoire.
ITINERÁRIO, *m.* itineraru, descripţiunea călătorii; — *a.* itinerariu, relativu la călătorie.
ITTÉRICO, *a.* pătimaşu de gălbinare, ictericu.
ITTERÍZIA, *f.* icteră, gălbinare (o maladie).
IUGÁLE, *a.* căsătoritu.
IÚGERO, *m.* o măsură a pământului.
IUGULÁRE, *a.* relativu la gîtleju, la verigată, iugularu.
IUNIÓRE, *a.* celu mai june, iunioru.
IÚS, *m.* dreptu, dreptate; autoritate, facultate.
IUSPATRONÁTO, *m.* dreptulu de a numi la unu beneficiu.
IUSQUIÁMO, *m.* juscuiamă (plantă).
IUSSIÓNE, *m.* ordinu, intimaţiune, poruncă.
ÍVI, *avv.* acolo.
ÍZZA, *f.* mânie, supărare, întărîtare, necazu.

K.

K, *m.* che, litera K.
KAMÍCHI, *m. pl.* unu soiu de păseri.
KAN, *m.* hanu, prinţu, comandantu alu Tătariloru.
KANTÍSMO, *m.* kantismu, doctrina filosofică a lui Kant.
KENEDÍA, *f.* o plantă leguminoasă.
KÉRMES, *m.* cîrmîsu.
KNÚT, *m.* cnutu, unu felu de biciu cu care se batu cei vinovaţi în Rusia; bătaea cu biciu.
KOPÉCK, *m.* copecu, monedă rusească de aramă.

Digitized by Google

L.

L, *f.* le, litera L.

LA, *art. f.* a; — *pron.* o; — *la cerco*, o cautu; — *la vedesti?* ai vâzuto? — *la conosci?* o cunoşti?

LÀ, *avv.* acolo; — *quà e là*, încoaci şi încolo; — *di là*, de acolo; peste; — *per là*, pe acolo; — *fin là*, pînă acolo; pînă într'atita; — *la*, *s. m.* la, o notă de musică.

LABÁRDA, *f.* helebardă, unu felu de sulită.

LÁBARO, *m.* labarum, steagulu împăratului Constantinu.

LÁBBIA, *f. pl.* buze; faţă, aeru.

LABBIÁLE, *a.* labialu, buzosu.

LABBREGGIÁRE, *v. n.* a mişca buzele.

LÁBBRO, *m.* buză; margine; crestătură in formă de buze; — *spiccar le labbra*, a deschide gura; — *ridere a fior di labbra*, a rîde fără poftă; — *mordersi le labbra*, a se căi.

LABBRÚCCIO, LABBRÍNO, *m.* buzişoară.

LÁBE, *f.* pată, prihană; infecţiune, molivsire; defectu, viţiu, imperfecţiune, cusuru.

LABEFATTÁTO, *a.* slăbitu, vătămatu, stricatu.

LABERÍNTO, LABIRÍNTO, *m.* labirintu; încurcătură mare, confusiune; gâunoşitura din lăuntrulu urechii.

LÁBILE, *a.* caducu, slabu, trecătoru.

LABILITÀ, *f.* caducitate, slăbiciune.

LABÍNA, *f.* lavină, omătu, troianu, stolohanu de zăpadă.

LABORATÓRIO, *m.* laboratoriu, localu pentru operaţiunile chimice sau farmaceutice

LABORIOSAMÉNTE, *avv.* cu mare ostenealâ, laboare.

LABORIOSITÀ, *f.* laboriositate, muncă, ostenealâ, silinţă, sîrguinţă, activitate, lucrărime.

LABORIÓSO, *a.* laboriosu, muncitoru, ostenitoru, silitoru, activu, sîrguitoru, lucrătoru.

LABRÁCE, *m.* ştiucă; lupu de mare (unu felu de peşte).

LÁCCA, *f.* adîncime, locu concavu, gâvânatu, scâfosu; arşu, ciovîrtă; lacu, lustru, pocostu; o văpsea roşie.

LACCÉTTO, *m.* şiretu, gâitanu, panglică.

LACCHÈ, *m.* lacheu.

LACCHÉTTA, *f.* rachetă; arşu, ciovîrtă.

LACCHÉZZO, LACCHEZZÍNO, *m.* frustu, mâncare delicată.

LÁCCIA, *f.* alozâ (unu felu de peşte marinu).

LACCIÁRE, *v. a.* a strînge cu şiretu, cu gâitanu.

LÁCCIO, *m.* laţu; nodu cu laţu; înşelăciune; amoru.

LACCIUÓLO, *m.* lăţişoru, laţu micu; înşelăciune, cursă, balţu.

LACERÁBILE, *a.* lacerabilu, care se poate sfâşia, rupe.

LACERAMÉNTO, *m.* lacerare, sfâşiere, rupere.

LACERÁRE, *v. a.* a lacera, a sfâşia, a rupe; a strica; a defăima, a calomnia pe cineva, a strica reputaţiunea sa.

LACERATÍVO, *a.* care serveşte spre a lacera, a sfâşia.

LACERÁTO, *a.* laceratu, sfâşiatu, ruptu, stricatu; defăimatu.

LACERATÓRE, *m.* laceratoru, sfaşiâtoru; defăimâtoru.

LACERAZIÓNE, *f.* lacerăţiune, sfâşiâturâ, rupere, stricare.

LÁCERO, *a.* sfâşiatu; trenţerosu, petecosu, ferfeneţitu.

LACÉRTO, *m.* braţulu dela cotu pînă la pumnu.

LACÍNIA, *f.* margine, ciucure.

LACONEGGIÁRE, *v. a. e n.* a prescurta; a vorbi laconiceşte,

LACONICAMÉNTE, *avv.* laconiceşte, pe scurtu.

LACÓNICO, *a.* laconicu, scurtu, strînsu, concisu.

LACONÍSMO, *m.* laconismu, locuţiune laconică, concisiune.

LACONIZZÁRE, *v. n.* a vorbi concisu, laconiceşte, a laconiza.

LACÚNA, *f.* lacună, lagună; deşertu, lipsă; gâunoşiturâ, gâvânâturâ, fundu, adîncime; locu golu.

LACUNÓSO, *a.* plinu de lacune.

LÁDANO, *m.* laudanumu, laudanu.

LADDÓVE, *avv.* dacă, numai să, cu condiţiunea că unde.

LADÌ, *f.* ledi, titlu ce se dă la consoartele lorziloru.

LADRAMÉNTE, *avv.* hoţeşte; prosteşte; obrăznieeşte.

LADRERÍA, *f.* hoţie; lucru insipidu, nesăratu, prostu.

LÁDRO, *m.* hoţu, furu, tîlharu.

LADRONÁIA, *f.* mulţime de hoţi, de tîlhari; jafu.

LADRONCELLERÍA, *f.* hoţie micâ, borfăire.

LADRONCÉLLO, *m.* hoţişoru, tîlhârelu, borfaşu, crâişoru.

LADRÓNE, *m.* tîlharu, hoţu, furu, jefuitoru, brigantu.

LADRONÉCCIO, LADRONÉGGIO, *m.* hoţire, tîlhărire tîlhărie.

LADRONEGGIÁRE, *v. n.* a hoţi, a tîlhâri, a borfăi.

LADRONERÍA, *f.* hoţie, tîlhărie, jafu.

LADRONESCAMÉNTE, *avv.* hoţeşte, tîlhăreşte.

LADRONÉSCO, *a.* hoţescu, tîlhărescu.

LAGÉNA, *f.* o măsură vechie de vinu, lagenă.

Digitized by Google

LAGGIÙ, *avv.* josu, în josu, acolo josu, la vale.
LAGHÉTTO, *m.* lacu micu, heleşteu.
LAGNAMÉNTO, *m.* plângere, jâluire, scrivire.
LAGNÁRSI, *v. n.* a se plânge, a se jâlui, a se scrivi, a se boci.
LAGNÉVOLE, *a.* plângerosu, plângâciosu.
LAGNÍO, *m.* plângere, jâluire, scrivire prelungitâ.
LÁGNO, *m.* plânsoare, scrivealâ, jâluialâ, lamentaţiune.
LAGNÓSO, *a.* plângâciosu, jâluitoru, scrivitoru.
LÁGO, *m.* lacu; baltâ; heleşteu; concavitate, adîncâturâ, gâvânâturâ.
LÁGRIMA, *f.* lacrâmâ; picâturâ; zamâ, mustulu care curge din mai multe plante; — *piangere a calde lagrime*, a plânge cu lacrâmi fierbinţi.
LAGRIMÁLE, *a.* lacrimalu, relativu la lacrâmi.
LAGRIMÁNTE, *a.* lâcrâmându, lâcrâmâtoru.
LAGRIMÁRE, *v. n.* a lâcrâma, a plânge; a curge ochii; a compâtimi; a pica, a curge, a chifti.
LAGRIMÁTO, *a.* lâcrâmatu, plânsu; compâtimitu.
LAGRIMATÓRIO, *a.* lâcrâmâtoru, pentru lacrâmi.
LAGRIMAZIÓNE, *f.* lâcrâmare; picurare.
LAGRIMÉVOLE, *a.* tristu, jalnicu, deplorabilu, lamentabilu, demnu de lacrâmi, de plânsu, de tinguitu, de jâlitu.
LAGRIMÓSO, *a.* lâcrâmosu, plângâciosu; tristu, jalnicu, lamentabilu, deplorabilu; picurându.
LAGÚME, *m.* baltâ, bâltoacâ, bâltâu.
LAGÚNA, *f.* lagunâ.
LÁI, *m. pl.* văeturi, văetâturi, bociri.
LAICÁLE, *a.* laicalu, mirenescu, timpuralu.
LAICALMÉNTE, *avv.* mireneşte.
LAICÁTO, *m.* cei laici, cei mireni.
LAICIZZÁRE, *v. a.* a face sâ devie laicu, mireanu.
LÁICO, *m.* laicu, mireanu; omu prostu, iliteratu.
LAIDÁRE, *v. a.* e *n.* a urîţi, a face urîtu, a deveni urîtu.
LAIDÉZZA, *f.* urîciune, pocire, scârnâvie, spurcâciune, buecie, lubricitate, bâlâcâriturâ, lascivie.
LÁIDO, *a.* urîtu, pocitu, deformu; murdaru, spurcatu, scîrnavu, lubricu, lascivu, bâlâcâritoru.
LÁMA, *f.* planu, câmpie neecualâ, bâltoasâ; placâ, tablâ, şinâ; custurâ, ferulu tâiosu alu sâbii, alu cuţiteloru s. c. l.; — *m.* lamâ, preotu budistu la Mongoli.
LAMBICCAMÉNTO, *m.* distilare, strecurare, tragere prin cazanu.
LAMBICCÁRE, *v. a.* a distila, a strecura, a trage prin cazanu; a cerceta cu deamăruntulu; — *lambiccarsi il cervello*, a se trudi, a se osteni pentru a descoperi lucruri foarte dificile sau fârâ nici o importanţâ.
LAMBICCÁTO, *a.* distilatu, rafinatu, strecuratu.
LAMBÍCCO, *m.* câldare de rachiu, cazanu, alambicu.
LAMBIMÉNTO, *m.* lingere, licâire.
LAMBÍRE, *v. a.* a linge, a licâi; a atinge, a sdreli uşoru.
LAMBITÍVO, *m.* eclegmâ, o doftorie de pieptu.
LAMBRÚSCA, *f.* LAMBRÚSCO, *m.* struguri sâlbatici.
LAMBRUSCÁRE, *v. n.* a se sâlbâtici.
LAMELLÁTO, *a.* foiosu.
LAMENTÁBILE, LAMENTÉVOLE, *a.* lamentabilu, jalnicu.
LAMENTABÓNDO, *a.* plângâciosu, tristu, tânguiosu.
LAMENTAMÉNTO, *m.* plângere, lamentare, jâluire.
LAMENTÁNZA, *f.* plânsoare, scrivealâ, jâluialâ, tânguialâ.
LAMENTÁRE, LAMENTÁRSI, *v. n.* a se lamenta, a se plânge, a se jâlui, a se tângui, a se scrivi, a se boci.
LAMENTATÍVO, *a.* lamentativu, plângerosu, tînguiosu.
LAMENTATÓRE, *m.* plângâtoru, jâluitoru.
LAMENTAZIÓNE, *f.* lamentaţiune, plânsu, jâluialâ.
LAMENTÉVOLE, *a.* lamentabilu, plângâciosu, plângerosu, jalnicu, tristu, durerosu.
LAMÉNTO, *m.* plânsu, vâitâturâ, bocire, scrivire.
LAMENTÓSO, *a.* plângerosu, jâluitoru, tînguiosu.
LÁMIA, *f.* lamie, o fiinţâ fabuloasâ care se credea câ mânîncâ copii; vrâjitoare; unu felu de peşte mare.
LAMIÉRA, *f.* cuirasâ, platoşâ.
LÁMINA, *f.* placâ, tablâ de metalu, laminâ, bleşu.
LAMINÁRE, *v. a.* a lamina, a face dintr'unu metalu fâşii, plâci, table, şini, bleşuri.
LAMINÁTO, *a.* laminatu, îmbrăcatu cu plâci de metalu.
LAMINATÓIO, *m.* laminâtoare, maşinâ spre a lamina metalulu, spre a forma plâci, table dintr'insulu.
LAMINÓSO, *a.* laminosu, foiosu.
LÁMMIA, *f.* vrâjitoare, fermecâtoare.
LÁMPA, *f.* lucire, strălucire; lampâ.
LAMPADÁRIO, *m.* lampadaru, masalagiu; policandru.
LÁMPANA, LÁMPADA, *f.* lampâ, lâmpaşu, felinaru, candelâ.
LAMPANÁIO, *m.* lampagiu, lampistu, fabricantu de lampe.
LAMPÁNTE, *a.* lucitoru, strălucitoru; evidentu.
LAMPASSÁTO, *a.* cu limba scoasâ afarâ (se zice de lei şi alte animale înfăţişate în mârci).
LAMPÁSSO, *m.* unu felu de stofâ.
LAMPEGGIAMÉNTO, *m.* fulgerare, lucire, strălucire.
LAMPEGGIÁNTE, *a.* fulgerându, fulgerâtoru, strălucindu, lucindu, strălucitoru, lucitoru, luciosu.
LAMPEGGIÁRE, *v. n.* a fulgera, a străluci.
LAMPÉGGIO, *m.* fulgerare, fulgerâturâ.
LAMPIÓNE, *m.* luminaţu, ciobu, lampionu.
LÁMPO, *m.* fulgeru; fulgerare, strălucire; — *in un lampo*, într'o clipâ.
LAMPÓNE, *m.* smeurâ.
LAMPRÉDA, *f.* mreanâ, lampretâ (peşte).
LÁNA, *f.* lânâ.
LANAIUÓLO, *m.* lânaru.
LÁNCE, *f.* terezie, balanţâ, cumpene.
LANCÉTTA, *f.* lanţâ micâ; lanţetâ; arâtâtoru (la orologiu).
LANCETTÁRE, *v. a.* a înţepa, a împunge cu lanţeta.
LANCETTIÉRE, *m.* tocu de lanţete.
LÁNCIA, *f.* lanţâ, sulităâ; lanciaru, sulităru; luntre; — *lancia spezzata*, tovarăşu, partisanu.
LANCIÁBILE, *a.* de aruncatu, de asvîrlitu.
LANCIAMÉNTO, *m.* aruncare, asvîrlire, slobozire.
LANCIÁRE, *v. a.* a arunca, a asvîrli; a lovi cu o sulităâ; a slobozi; — *lanciarsi*, a se arunca, a se repezi, a nâvăli; — *lanciar campanili*, a ecsagera, a palavri.
LANCIÁTA, *f.* strâpunsâturâ cu lance.

Digitized by Google

LANCIÁTO, *a.* în formă de lance, de suliță; *a golfo lanciato*, în linie dreaptă.
LANCIATÓRE, *m.* aruncătoru, asvîrlitoru.
LANCIÉRE, LANCIÉRO, *m.* lanciaru, sulițaru.
LANCINÁNTE, *a.* strâpungătoru.
LÁNCIO, *m.* sâritură, sboru, repezire; — *di primo lancio*, indată, chiaru la începutu.
LANCIONIÉRE, *m.* sulițaru.
LANCIOTTÁRE, *v. a.* a lovi, a strâpunge cu suliță, cu dardă, a dârdâi.
LANCIÓTTO, *m.* dardă, suliță, lance.
LANCIUÓLA, *f.* lanțetă (instrumentu chirurgicu).
LÁNDA, *f.* pustă, pustie; câmpie; țară, ținutu.
LANDAMÁNO, *m.* landamanu, presidentulu consiliului de statu în oarecare cantoane ale Elveției.
LANERÍA, *f.* lânărie, marfă de lână.
LANGRAVIÁTO, *m.* ținutulu supusu unui landgrafu,
LANGRÁVIO, *m.* landgrafu, langraviu.
LANGUÉNTE, *a.* lângedu, lângezitu, obositu, sfîrșitu.
LANGUIDÉZZA, *f.* lângezeală, lângezime, slăbiciune.
LÁNGUIDO, *a.* lângedu, lângezitu, slăbitu, obositu, sfîrșitu, buimăcitu; plăpându, fără putere.
LANGUIMÉNTO, *m.* lângezire, slăbire, sfîrșire.
LANGUÍRE, *v. n.* a lângezi, a se topi, a se sfîrși, a fi într'o stare de oboseală și slăbiciune, a i lipsi vigoarea, vioiciunea, căldura.
LANGUÓRE, *m.* lângezeală, lângezime, sfîrșanie, slăbiciune, oboseală, toropeală.
LANIAMÉNTO, *m.* sfâșiere, sfîrtecare.
LANIÁRE, *v. a.* a sfâșia, a sfîrteca.
LANIATÓRE, *m.* sfâșiâtoru, sfîrtecâtoru; defăimătoru.
LANIÉRE, *m.* unu felu de șoimu.
LANÍFERO, *a.* lânosu, aducătoru de lână.
LANIFÍCIO, *m.* lânărie, pregătirea lânei.
LANIFÓRME, *a.* în formă de lână.
LANÍGERO, *a.* acoperitu cu lână.
LANÍSTA, *m.* lanistu, celu ce forma și vindea gladiatori, luptători la Romani.
LÁNO, *a.* de lână.
LANÓSO, *a.* lânosu.
LANTÉRNA, *f.* lanternă, felinaru; unu felu de foișoru la o turlă, la o cupolă; — *lanterna magica*, lanternă magică (instrumentu opticu); — *far veder lucciole per lanterne*, a înșela.
LANTERNÁIO, *m.* felinăraru, fabricantu sau vînzătoru de felinare, de lanterne.
LANTERNÍNO, *m.* lanternă mică.
LANTERNÓNE, *m.* felinaru mare, lenternă mare.
LANTERNÚTO, *a.* lungu și slabu.
LANÚGINE, *f.* pufu, fulgi.
LANUGINÓSO, *a.* lânosu, bumbăcosu, fulgosu, pufosu.
LANÚTO, *a.* lânosu, cu multă lână.
LANÚZZA, *f.* omu șiretu, maliționu, dibaciu.
LANZICHENÉCCO, *m.* soldatu pedestrașu la germani.
LAÒNDE, *cong.* de aceea, dreptu aceea, deci, așadar; — *avv.* de unde, de acolo unde.
LAPÁZIO, *m.* macrișu (o plantă).
LÁPIDA, LÁPIDE, *f.* lapidă, piatră sepulcrală.
LAPIDÁBILE, *a.* demnu de lapidațiune.
LAPIDÁRE, *v. a.* a lapida, a arunca cu pietre; a goni, a ucide cu pietre.
LAPIDÁRIA, *f.* epigrafie, știința despre inscripțiuni.
LAPIDÁRIO, *m.* epigrafistu; giuvaergiu; pietraru; — *a.* relativu la epigrafie.
LAPIDATÓRE, *m.* celu ce aruncă cu pietre, lapidatoru.
LAPIDAZIÓNE, *f.* lapidațiune, lapidare, aruncare cu pietre, gonire, ucidere cu pietre.
LAPIDEFÁTTO, *a.* împietritu, împarmoritu.
LAPÍDEO, *a.* de piatră.
LAPIDIFICAZIÓNE, *f.* împietrire.
LAPIDÍFICO, *a.* capabilu de a se împietri.
LAPIDÓSO, *a.* pietrosu.
LAPÍLLO, *m.* pietricică; o substanță vulcanică.
LÁPIS, *m.* o piatră tare din care se formează creioanele; creionu roșu, condeiu de plumbu.
LAPISLÁZZOLI, LAZULÍTE, *f.* lazulitu (piatră prețioasă).
LÁPPA, *f.* vespe bondârească.
LÁPPE LÁPPE (FAR), a tremura de frică.
LÁPPOLA, *f.* scaiu, brusture (unu felu de plantă); bagatelă, fleacu, lucru de nimicu.
LAQUEÁTO, *a.* îmbrăcatu cu scânduri, tencuitu.
LARÁRIO, *m.* unu felu de paraclisu, de capelă domestică unde Romanii își așezau zeii Lari, lararіu.
LARDARUÓLO, *m.* celu ce vinde carne de porcu, cârnați s. c. l.
LARDATÓIO, *m.* acu, crâcană de împânatu cu slănină.
LARDATÚRA, *f.* împânare cu slănină.
LARDELLÁRE, LARDÁRE, *v. a.* a înslănina, a împâna cu slănină.
LARDÉLLO, *m.* bucățică de slănină.
LARDIÉRO, *a.* împânatu cu slănină; unsuros, noroiosu.
LÁRDO, *m.* slănină; unturâ, grâsime.
LARDÓNE, *m.* carne de porcu sărată de curîndu.
LARDÓSO, *a.* slăninosu, cu unturâ, cu slănină.
LARGAMÉNTE, *avv.* cu abundanță, cu îndestulare, cu îmbilșugare, cu liberalitate, cu generositate, galantomește.
LARGÁRE, *v. a.* a lârgi, a lăți, a întinde.
LARGHEGGIAMÉNTO, *m.* dăruire, galantomire.
LARGHEGGIÁRE, *v. n.* a abunda; a dărui, a se galantomi, a fi generosu, darnicu, liberalu.
LARGHEGGIATÓRE, *m.* dăruitoru, galantomu, liberalu.
LARGHÉTTO, *a.* cam largu; — *avv.* largheto (terminu musicalu).
LARGHÉZZA, *f.* lârgime, lățime; întindere; abundanță, îmbilșugare; generositate, liberalitate, prodigalitate, galantomie, dărnicie; dăruială.
LARGIMÉNTO, *m.* acordare, dare, dăruire, îngăduire.
LARGÍRE, *v. a.* a da, a acorda, a dărui; — *v. n.* a fi liberalu, darnicu, generosu, galantomu.
LARGITÓRE, *m.* dătătoru, dăruitoru.
LARGIZIÓNE, LARGITÀ, *f.* daru, dăruială, presentu, pomană; liberalitate, dăruire, dărnicie; concesiune.
LÁRGO, *a.* largu, latu; întinsu, spațiosu; abundantu, îmbilșugatu; generosu, darnicu, liberalu; — *avv.* cu abundanță, cu îndestulare; dăr-

Digitized by Google

niceşte ; largo (espresiune musicală) ; — *s. m.* lârgime, lăţime, întindere, spaţiu ; — *alla larga*, pe largu ; departe, în depărtare.

LARGÚRA, *f.* lârgime, locu largu, întinsu, spaţiosu.

LÁRI, *m. pl.* Lari, zei domestici la Romani.

LÁRICE, *m.* molitfu, bradu roşiu, larice.

LARÍNGE, *f.* laringu, înghiţitoare, partea din susu a arteriiloru răsuflătoarei.

LÁRVA, *f.* fantasmă, nălucă, stafie, vedenie, apariţiune ; mască ; larvă, insectulu când ese din ou ; îmbrăcare tiptilă, întiptilare, transvestire, transformaţiune.

LARVÁTO, *a.* mascatu, întiptilatu, ascunsu.

LARVEGGIÁRE, *v. n.* a băsni, a spune fabule.

LASÁGNA, *f.* tăieţei, macaroane.

LASAGNÁIO, *m.* fabricantu sau vînzătoru de tăieţei.

LASAGNÍNO, *a. cavolo lasagnino*, varză creaţă.

LASAGNÓNE, *m.* omu grosu şi prostu, butucu, mojicu.

LÁSCA, *f.* barbu (peşte).

LASCÁRE, *v. a.* a slăbi, a lăsa.

LASCIAMÉNTO, *m.* lăsare, părăsire, năpustire, abandonare, neîngrijire, lepădare.

LASCIÁRE, *v. a.* a lăsa, a nu face, a neîngriji, a abandona, a lăsa, a părăsi, a năpusti, a lepăda ; a uita ; a permite, a da voe, a acorda, a îngădui ; — *lasciar andare l'acqua alla china*, a nu se împrotivi ; — *lasciami stare*, lasămă în pace ; — *lasciar uno sulla corda*, a face pe cinevă să aştepte inzadaru ; — *lasciare a bocca dolce*, a mângăia ; — *lascialo andare*, lasălu încolo.

LÁSCIO, *m.* legatu, danie făcută prin diată ; curea, funie de condusu, de mânatu.

LASCÍVIA, LASCIVÉZZA, *f.* lascivie, immodestie, desfrînare.

LASCIVIOSAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu lascivu, immodestu.

LASCIVÍRE, *v. n.* a deveni lascivu, a lucra într'unu chipu lascivu, a se desfrina, a bălăcări.

LASCÍVO, *a.* lascivu, immodestu, desfrînatu.

LÁSSA, *f.* sfoară, curea, funie de condusu, de mânatu.

LASSÁRE, *v. a.* a osteni, a fatiga, a obosi ; a lăsa.

LASSATÍVO, *a.* lacsativu, care înlesneşte deşertarea pîntecelui.

LASSAZIÓNE, *f.* ostenire, oboseală.

LASSÉZZA, LASSITÚDINE, *f.* ostenelă, oboseală ; supărare.

LÁSSO, *a.* fatigatu, ostenitu, obositu ; nefericitu, bietu.

LASSÙ, LASSÚSO, *avv.* susu, în susu, acolo susu.

LÁSTRA, *f.* lespede, placă, tablă.

LASTRAIUÓLO, *m.* pardositoru, caldărîmgiu.

LASTRÁRE, *v. a.* a polei, a sclivisi.

LASTRICAMÉNTO, *m.* pardosire, aşternere, pavare.

LASTRICÁRE, *v. a.* a pardosi, a pava, a aşterne cu lespezi, a lespezi ; — *lastricare ad uno la via*, a înlesni cuiva mijloacele spre a face ceva.

LASTRICÁTO, *m.* lespezire, pardosire, pardoseală, pavagiu, căldărîmu ; — *a.* lespezitu, pavatu, pardositu.

LASTRICATÚRA, *f.* pardositurâ, pardosire, pavagiu.

LÁSTRICO, *m.* căldărîmu, pardoseală, pavagiu.

LASTRÓNE, *m.* lespede, piatră mare de pardoseală.

LATÉBRA, *f.* ascunzătoare, locu, colţu ascunsu, secretu.

LATEBRÓSO, *a.* ascunsu, secretu, retrasu.

LATÉNTE, *a.* latinte, ascunsu, obscuru, întunecosu.

LATERÁLE, *a.* lateralu, lăturalu, d'alăturea.

LATÉRCOLO, *m.* lăture micâ ; cărâmidă.

LATERIZIO, *a.* de cărâmidă.

LATÍBOLO, *m.* ascunzatoare, vizuină, peştere, gaură.

LATIFÓNDO, *m.* moşie.

LATINAMÉNTE, *avv.* latineşte ; cu facilitate.

LATINÍSMO, *m.* latinismu, manieră latinească.

LATINÍSTA, *m.* latinistu, versatu în limba latină.

LATINITÀ, *f.* latinitate, limba latină.

LATINIZZÁRE, LATINEGGIÁRE, *v. n.* a latiniza, a spune latineşte, a traduce în latineşte.

LATÍNO, *a.* latinu, latinescu ; deslusitu, inteligibilu ; — *avv.* latineşte ; — *latino di bocca*, clevetitoru ; — *latino di mano*, bătăiaşu, bătăiosu ; — *latino*, *s. m.* latinu ; limba latină.

LATINÚCCIO, *m.* temă, compunere micâ în limba latină ce se dă şcolariloru spre ecsercitiu.

LATITÁRE, *v. n.* a se ascunde, a se piti, a se pitula ; a nu se înfăţişa la judecată.

LATITAZIÓNE, *f.* fapta de se a ascunde, de a pitula ; de a nu se înfăţişa la judecată.

LATITÚDINE, *f.* latitudine, lăţime ; întindere ; distanţa unui locu dela ecuatoru.

LÁTO, *m.* lăture, latura, lăturişu, coastă ; partea stingă sau dreaptă a omului, a unui lucru ; faţă, margine, colţu, parte ; partidă ; locu ; — *a.* latu, largu, întinsu, spaţiosu ; — *a lato, allato*, alăturea ; în alăturare cu ; lângă ; — *aver taluno dal proprio lato*, a i fi cineva favorabilu ; — *lasciare da un lato*, a lăsa la o parte ; — *aver denari a lato*, a avea bani în buzunaru.

LATÓMIA, *f.* ocnă.

LATÓRE, *m.* aducătoru, celu ce aduce, purtătoru.

LATRÁBILE, *a.* capabilu de a lătra.

LATRABILITÀ, *f.* capacitate de a lătra.

LATRAMÉNTO, *m.* lătrare, hămăire.

LATRÁRE, *v. n.* a lătra, a hămăi ; a cleveti.

LATRÁTO, *m.* lătratu, lătrare, hămăire.

LATRATÓRE, *m.* lătrătoru, hămăitoru.

LATRÍA, *f.* latrie, cultu ce se cuvine lui Dumnezeu.

LATRÍNA, *f.* eşitoare, umblătoare, plimbătoare.

LATROCÍNIO, *m.* hoţie, furtu, furtişagu.

LÁTTA, *f.* tinichea, table de feru spoite cu cositoru.

LATTÁIO, *m.* tinichigiu ; — *a.* de lapte, cu lapte.

LATTAIUÓLA, *f.* laptele cânelui (plantă).

LATTAIUÓLO, *m.* dinte de lapte.

LATTÁNTE, *a.* care suge ţiţă ; prunc.

LATTÁRE, *v. a.* a alăpta, a da ţiţă ; a creşte, a învăţa ; — *v. n.* a suge ţiţă.

LATTÁTA, *f.* lapte de migdale.

LATTÁTO, *a.* alăptatu, crescutu ; ca laptele, în faţa laptelui.

LATTATRÍCE, *f.* doică, nutritoare, hrănitoare.

LÁTTE, *m.* lapte ; zeamă, mustu albu ce curge din oarecare vegetale ; creştere, învăţătură ; — *capo di latte, fior di latte*, smîntînă, căimacu ; — *latte rappreso*, caşu proaspătu ; — *latte di gallina*, mâncare delicată ce nu se poate găsi uşor.

Digitized by Google

LATTEGGIÁNTE, *a.* lâptosu.
LÁTTEO, *a.* de faţa laptelui; de lapte; — *via lattea*, calea robiloru, calea laptelui, troianu, calea rătăciţiloru.
LATTERUÓLO, *m.* lapte prinsu, închiegatu.
LATTICÍNIO, *m.* bucate de lapte, pregătite cu lapte.
LATTICINÓSO, *a.* lâptosu, aducătoru de lapte, ca laptele.
LATTÍFERO, *a.* aducătoru de lapte, dătătoru de lapte.
LATTIFÍCIO, *m.* mustu, zeamă albă ce curge din oarecare plante şi fructe, lactificiu.
LATTIGINÓSO, *a.* ca laptele.
LATTÍME, *m.* rohii, coji, bube dulci ce scotu copii pe capu.
LATTIVÉNDOLA, *f.* lâptăreasă.
LATTIVÉNDOLO, *m.* lâptaru, lâptăgiu.
LATTÓNZO, LATTÓNZOLO, *m.* viţelu de lapte.
LATTÚGA, *f.* lâptucă (unu felu de sălată).
LÁUDA, *f.* laude, imnu, cântecu.
LAUDÁBILE, *a.* laudabilu, demnu de laudă.
LÁUDANO, *m.* laudanu, estractu de afionu.
LAUDÁRE, *v. a.* a lăuda, a proslăvi, a mări.
LAUDATÍVO, *a.* care se întrebuinţează spre a lăuda.
LAUDATÓRE, *m.* lăudătoru.
LÁUDE, *f.* laude, lăudă, glorie, slavă; meritu.
LAUDÉVOLE, *a.* laudabilu, demnu de laudă.
LÁUDO, *m.* transacţiune; sentinţă arbitramentală.
LAUREA, *f.* cununâ de laură, de dafinu; demnitatea de doctoru.
LAUREÁNDO, *m.* aspirantu la gradu la doctoru.
LAUREÁRE, *v. a.* a laurea, a înlaura, a încununa cu laură, cu dafinu; a conferi gradulu de doctoru.
LAUREÁTO, *a.* laureatu, înlauratu.
LAUREAZIÓNE, *f.* laureare, modu solemnu de a laurea, de a conferi gradulu de doftoru.
LÁUREO, *a.* de laură, de dafinu.
LAURÉOLA, *f.* lăurioară, o plantă medicinală; semnu.
LAURÉTO, *m.* lauretu, pădure de dafinu.
LAURÍCOMO, *m.* încununatu de laură, de dafinu.
LAURÍFERO, *a.* lauriferu, producătoru de dafinu.
LAURÍGERO, *a.* purtătoru de laură, de dafinu.
LAURÍNO, *a.* de laură, de dafinu.
LÁURO, ALLÓRO, *m.* laură, dafinu.
LAUTAMÉNTE, *avv.* cu fală, cu splendoare, cu strălucire, cu pompă, cu magnificenţă.
LAUTÉZZA, *f.* fală, pompă, strălucire, magnificenţă.
LÁUTO, *a.* falnicu, strălucitu, splendidu, abondantu, magnificu, măreţu.
LÁVA, *f.* lavă, materie topită care ese din vulcani.
LAVÁBILE, *a.* care se poate spăla.
LAVÁBO, *m.* lavabo, rugăciunea ce zice preotulu la liturgie cându îşi spală degetele.
LAVACÁPO, *m.* tânjeală, tânjire, dojană, perdafu.
LAVACÉCI, *m.* tontu, nătărău, tântălău, gâgăuţu, blegu.
LAVÁCRO, *m.* locu destinatu pentru spălare, lighianu; bae; — *santo lavacro*, botezu.
LAVÁGNA, *f.* ardesiă, ardoază (unu felu de piatră).
LAVAGNÍNO, *a.* foiosu ca şi ardesia.
LAVAMÁNI, *m.* lavoaru, lăutoriu.
LAVAMÉNTO, *m.* spălare, lăare.
LAVÁNDA, *f.* spălare; licuidu care serveşte pentru a spăla; lavendă, lavendulă (plantă).
LAVANDÁIA, *f.* spălătoreasă.
LAVÁRE, *v. a.* a spăla, a la; a şterge, a curăţi; — *lavare il capo ad uno*, a mustra, a dojeni, a tânji; — *lavarsi le mani di qualche cosa*, a nu avea nici unu amesticu, a nu voi să aibă cineva nici unu amesticu la o pricină.
LAVASCODÉLLE, *m.* cuptă, rindaşu de cuine.
LAVÁTA (DI CAPO), *m.* tânjeală, tânjire, dojană, perdafu.
LAVATÍVO, *m.* clistiru.
LAVATÓIO, *m.* spălătorie.
LAVATÓRE, *m.* spălătoru.
LAVATÚRA, *f.* spălare, lăutu, spălătură; spălăciturâ; apa în care s'a spălatu ceva.
LAVÉGGIO, *m.* mangalu.
LAVÉNDULA, *f.* lavendă, lavendulă (plantă).
LAVÍNA, *f.* lavină, omătu, surpare.
LAVORACCHIÁRE, *v. n.* a lucra râu şi încetu.
LAVORÁNTE, *m.* lucrătoru, muncitoru, salahoru.
LAVORÁRE, *v. n.* a lucra, a munci, a se sili, a se trudi, a se sîrgui; — *v. a.* a forma, a orna, a fabrica.
LAVORATÍO, LAVORATÍVO, *a.* cultivabilu, de lucratu.
LAVORÁTO, *m.* ţărînă, pământu cultivatu; — *a.* lucratu; cultivatu; fabricatu, formatu; ornatu, împodobitu; artificialu.
LAVORATÓRE, *m.* lucrătoru, muncitoru; plugaru.
LAVORATÚRA, *f.* lucrare, fabricaţiune, făpturâ.
LAVORAZIÓNE, *f.* lucrare.
LAVORÉCCIO, *m.* lucrarea pământului, agriculturâ.
LAVORERÍA, *f.* loculu unde se facu operaţiunnile de agricultură, de cultivaţiune.
LAVORÍO, *m.* lucrare, făpturâ.
LAVÓRO, *m.* lucru, lucrare, muncă, muncire; făpturâ, opu, uvragiu; operaţiune; — *tirar giù un lavoro*, a lucra rău, a poci.
LAZIÁLE, *a.* laţialu, alu Laţiului.
LAZULÍTE, *f.* lazulitu (piatră preţioasă).
LAZZARÓNE, *m.* lazaronu, omu din poporu la Neapoli; prostu, strengaru, derbedeu.
LAZZEGGIÁRE, LAZEGGIÁRE, *v. n.* a da din mâini, a face geste de bufonu, mucalitlicuri.
LAZZERÉTTO, LAZZARÉTTO, *m.* lăzăretu, locu unde facu carantină persoanele şi mărfile bănuite.
LAZZERUÓLA, AZZERUÓLA, *f.* măceşă.
LAZZERUÓLO, *m.* măceşu.
LAZZÉZZA, *f.* acrime.
LÁZZO, *m.* dare din mâini, gestu de bufonu, mucalitlicu, bufonerie, gestu de comediantu; — *a.* acru.
LEÁLE, *a.* lealu, credinciosu, sinceru, probu, onestu.
LEALTÀ, *f.* lealitate, sinceritate, probitate.
LEÁRDO, *a.* — *cavallo leardo*, calu albu, suriu.
LÉBBRA, *f.* leprâ (maladie).
LEBBRÓSO, *a.* leprosu.
LECCAMÉNTO, *m.* lingere, licâire, licârire.
LECCAPIÁTTI, *m.* licâritoru, lingău, linge-talere, lingaşu.
LECCÁRDA, *f.* picătoare, tigae, tipsie de friptu.
LECCARDÍA, *f.* lingârire, mâncăciosie, lăcomie.
LECCÁRDO, *m.* lingâritoru, lingaşu, lingău, lacomu, mâncăciosu, parasitu, blidaru.
LECCÁRE, *v. a.* a linge; a licăi, a licări; a linguşi; a căpăta, a dobîndi; — *leccarsi le dita di qualche cosa*, a şi linge degitele, a gusta, a se bucura multu de unu lucru.
LECCASCODÉLLE, *m.* linge-talere, lingău, lingaşu, blidaru.
LECCÁTA, *f.* lingere, licâire, licârire, limbire.

Digitized by Google

LECCÁTO, *a.* linsu, licâitu, licâritu; linguşitu; incondeiatu.
LECCATÓRE, *m.* licâitoru, licâritoru; liguşitoru.
LECCATÚRA, *f.* licârire, lingere; sdrelitură, sdrelire.
LECCÉTO, *m.* stejârie, locu sâditu cu stejari; încurcâturâ.
LECCHEGGIÁRE, *v. n.* a câpâta, a dobîndi.
LÉCCHÉTTO, *m.* ademinire, atragere, momeală, îndemnu.
LÉCCIO, *m.* unu felu de stejaru; mâcieşu.
LÉCCO, *m.* lingârire.
LECCÓNE, *m.* lingâritoru, lingaşu, lingâu, parasitu.
LECCONERÍA, LECCORNÍA, *f.* lingârire, lâcomie, mâncâcioşie, aviditate; mâncare delicatâ.
LECCÚME, *m.* mâncare delicatâ, aleasâ; îndemnu.
LECITAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu licitu, permisu.
LÉCITO, LÍCITO, *a.* licitu, permisu, ertatu, îngâduitu, cuviinciosu, convenabilu, bunu, onestu, legiuitu.
LÉDERE, *v. a.* a atinge, a vâtâma, a răni, a supâra, a bântui.
LÉGA, *f.* unire, alianţâ, complotu; amestecare; uniune de mai multe metaluri; legâ, o mâsurâ itinerarâ.
LEGÁCCIA, *f.* LEGÁCCIO, *m.* legâturâ, cordonu, cordea.
LEGÁCCIOLO, *m.* legâturâ, curea.
LEGAGIÓNE, *f.* legare, lucrarea de a lega.
LEGÁLE, *a.* legalu, alu legii, legiuitu, legîtimu; — *s. m.* legalu, jurisprudentu.
LEGALITÀ, *f.* legalitate, pravilnicie.
LEGALIZZÁRE, *v. a.* a legaliza, a adeveri, a autentica.
LEGALIZZAZIÓNE, *f.* legalizare, legalizaţiune, adeverire.
LEGÁME, *m.* legâturâ; datorie, îndâtorire; rudenie.
LEGAMÉNTO, *m.* legare; unire; ligamentu, aţişoarâ.
LEGAMENTÓSO, *a.* ligamentosu. aţosu.
LEGÁRE, *v. a.* a lega, a uni a lipi a împreuna; a înnoda; a închieea; a alia; a înţepeni, a încleşta; a îndatora, a obliga; a opri; a dărui; — *legarsi*, a se alia, a face alianţâ; a se rudi; — *legarsela al dito*, a avea pismâ pe cineva, a pândi sâ şi râsbune.
LEGATÁRIO, *m.* legataru.
LEGATÍA, *f.* amestecâturâ de mai multe metaluri.
LEGÁTO, *m.* legatu, guvernatoru alu unei provinţie din statulu Bisericescu, ambasadoru, solu; danie; — *a.* legatu, lipitu, împreunatu, unitu; îndatoratu, obligatu.
LEGATÓIO, *a.* de legatu.
LEGATÓRE, *m.* legâtoru (mai cu seamâ de cârţi).
LEGATÚRA, *f.* legare, legâturâ, legâtoare; chipulu de a lega; legâturâ de cârţi.
LEGAZIÓNE. *f.* legaţiune, ambasadâ, deputaţiune; demnitatea unui legatu şi provinţia administratâ de dînsulu.
LÉGGE, *f.* lege, legiuire, pravilâ; ordinu, porunc; jurisprudentâ; — *legge marziale*, lege marţialâ; — *a legge di*, ca, închipu de; — *fermare, porre una legge*, a chipzui, a face, a pune, a întiinţa o lege.
LEGGÉNDA, *f.* legendâ, istorie scurtâ; viaţa unui Sântu; inscripţiune; istorie fabuloasâ; scriere fârâ valoare.
LEGGENDÁRIO, *m.* legendariu, culegere de legende; scriitoru de legende.
LÉGGERE, *v. a.* a citi; a declara, a esplica, a învâţa; — *leggere a compito*, a silabi, a sloveni.
LEGGEREZZA, *f.* uşurinţâ; facilitate, înlesnire; inconstanţâ, nestatornicie, minte uşoarâ, sburdâlnicie.
LEGGERMÉNTE, *avv.* cu facilitate, cu uşurinţâ; cu minte uşoarâ, uşoru; puţinu.
LEGGÉRO, LEGGIÉRE, LEGGIÈRO, *a.* uşoru; micu, mâruntu; moale; neinsemnatu, neinsemnâtoru; inconstantu, nestatornicu, sburdalnicu, cu minte uşoarâ; — *alla leggera*, lesne, cu facilitate; — *fare il caso leggero*, a spune mai puţinu decâtu este; — *armato alla leggera*, înarmatu uşoru.
LEGGIADRÍA, LEGGIADRÉZZA, *f.* frumuseţe, gingâşie, gentileţâ, nobleţâ, eleganţâ, graţie.
LEGGIÁDRO, *a.* frumosu, elegantu, gingaşu, gentilu, nobilu, bine potrivitu, graţiosu; — *s. m.* amantu, ibovnicu.
LEGGÍBILE, *a.* legibilu, care se poate citi, citeţu.
LEGGICCHIÁRE, *v. a.* a citi râu sau superficialu.
LEGGÍO, *m.* scrinu de cititu, pulpitu, strană; stativâ.
LEGGITÓRE, *m.* lectoru, cititoru.
LEGIONÁRIO, *a.* legionaru, alu legionului.
LEGIÓNE, *f.* legionu, legioană; oştire; armie; mulţime.
LEGISLATÍVO, *a.* legislativu.
LEGISLATÓRE, *m.* legislatoru, legiuitoru, fâcâtoru de legi.
LEGISLATÓRIO, *a.* legislatoriu, alu legislaţiunii.
LEGISLAZIÓNE, LEGISLATÚRA, *f.* legislaţiune; legiuire.
LEGISPERÍTO, *a. e s. m.* jurisprudentu.
LEGÍSTA, *m.* legistu, omu versatu în ştiinţa legiloru.
LEGÍSTICO, *a.* de legistu, alu legistului.
LEGÍTTIMA, *f.* parte legiuitâ (din moştenire).
LEGITTIMÁRE, *v. a.* a legitima, a da unui copilu naturalu dreptulu ce au copii cei născuţi din matrimoniu.
LEGITTIMAZIÓNE, *f.* legitimare, legitimaţiune.
LEGITTIMÍSMO, *m.* legitimismu, doctrina legitimitâţii.
LEGITTIMÍSTA, *m.* legitimistu, partisanu alu legitimitâţii.
LEGITTIMITÀ, *f.* legitimitate, pravilnicie.
LEGÍTTIMO, *a.* legitimu, pravilnicu, legiuitu, dreptu, potrivitu, bunu, cuviinciosu.
LÉGNA, *f. pl.* lemne de arsu.
LEGNÁGGIO, LIGNÁGGIO, *m.* neamu, familie, seminţie.
LEGNÁIA, *f.* lemnârie, câmarâ de lemne.
LEGNAIUÓLO, *m.* lemnaru, tîmplaru, lucrâtoru de lemnu.
LEGNAMÁRO, *m.* lemnaru, tâietoru de lemne în pâdure.
LEGNÁME, *m.* lemnu, lemnârie, cherestea.
LEGNÁRE, *v. n.* a lemnâri, a tâia, a câra lemne; a bate.
LEGNÁTA, *f.* ciomâgire, ciomâgiturâ, bâtae.
LÉGNE, *f. pl* lemne (de arsu); — *attizzar legna, metter legne, aggiunger legne al fuoco*, a aţiţa, a întârita, a sgândâra; — *tagliar le legne*

Digitized by Google

in capo ad altri, addosso ad uno, tagliar le legne, il giubbone, a cleveti, a vorbi de râu, a defăima.

LÉGNO, *m.* lemnu; lemnărie; corabie, vasu; trăsurâ.

LEGNOSITÀ, *f.* lemnositate, însuşirea lucrului lemnosu.

LEGNÓSO, *a.* lemnosu, de natura lemnului.

LEGULÉIO, *m.* juristu prostu.

LEGÚME, *m.* legume, zarzavatu; teacă.

LEGUMINÓSO, *a.* leguminosu.

LELLÁRE, *v. n.* a târâgăi, a trâgâna, a diferi.

LEMÁRE, *v. a.* a zăbovi, a stinjeni, a face să aştepte.

LÉMBO, *m.* margine, estremitate, poală, beteliu, chenaru, buză, usnă.

LÉMMA, *m.* lemă.

LÉMME LÉMME, *avv.* binişoru, încetişoru, încetu încetu.

LÉMURI, *m. pl.* fantasme, stafii.

LÉNA, *f.* răsuflare; putere; repaosu, odihnă; — *a basta lena*, din toate puterile; — *ad una lena*, făr'a răsufla.

LENÁRE, *v. a.* a împuternici, a întări, a întrema.

LÉNDINE, *m. e. f.* lindină, ou de păduche.

LENDINÓSO, *a.* lindinosu, plinu de lindini.

LÉNE, *a.* dulce, liniştitu, suavu, blându, domolu, linu.

LÈNÉZZA, *f.* dulceaţă, liniştе, suavitate, blândeţe.

LENIÉNTE, *a.* alinătoru, potolitoru, îndulcitoru.

LENIFICAMÉNTO, *m.* alinare, potolire, îndulcire, uşurare.

LENIFICÁRE, *v. a.* a alina, a potoli, a îndulci, a uşura.

LENIFICATÍVO, *a.* alinătoru, potolitoru, îndulcitoru.

LENIMÉNTO, *m.* alinare, potolire, îndulcire, uşurare.

LENÍRE, *v. a.* a alina, a potoli, a îndulci, a linişti, a uşura, a îmblânzi, a domoli.

LENITÀ, *f.* dulceaţă, suavitate, blândeţe, linişte.

LENITÍVO, *a.* dulce, potolitoru, îndulcitoru, îmblânzitoru.

LÉNO, *a.* slabu, obositu, desmăţatu, moale.

LENOCÍNIO, *m.* fermecu, nuri, lipiciu, atracţiune, momeală; pezevenclîcu, lenociniu, votriturâ.

LENÓNE, *m.* pezevencu, verigaşu, votru.

LENTAMÉNTE, *avv.* încetu, linu, binişoru, încetinelu.

LENTÁRE, *v. a.* a slăbi, a micşora, a cumpăta, a zăbovi, a înceta, a mai slobozi; — *lentarsi*, a se slăbi, a se relâsa.

LÉNTE, *f.* linte (plantă leguminoasă); sticlă.

LENTEGGIÁRE, *v. n.* a zăbovi, a se slăbi; a se desmăţa.

LENTÉZZA, *f.* moliciune, târziime, încetime, relâsare, desmăţare; trândăvie, lene, pigriţie.

LENTÍCCHIO, *m.* linte.

LENTICOLÁRE, LENTIFÓRME, *a.* lenticularu, în forma lintei.

LENTÍGGINE, *f.* niştе pete ce se facu pe piele şi care seamănă cu lintea, pestriţoiu, pestrue.

LENTIGGINÓSO, *a.* pestruiu, plinu de pestrui.

LENTÍSCHIO, LENTÍSCO, *m.* arbore de masticu, sacîzulu.

LÉNTO, *a.* încetu, domolu, târzielnicu, zăbavnicu.

LENTÓRE, *m.* moliciune, târziime, încetime; încleiosire.

LÉNZA, *f.* aţă de undiţă; legâturâ, fâşie.

LENZUÓLO, *m.* cerceafu; giulgiu.

LEONCÉLLO, *m.* leu micu, puiu de leu; poliţă.

LEÓNE, *m.* leu; o constelaţiune.

LEONÉSSA, *f.* leoaică.

LEONÍNO, LEONÉSCO, *a.* de leu.

LEOPÁRDO, *a.* leopardu.

LEPIDÉZZA, *f.* faceţie, glumă, bâtae de jocu, mucalitlicu.

LÉPIDO, *a.* faceţiosu, glumeţu, voiosu, mucalitu.

LEPORÁIO, *m.* locu unde se ţinu iepurii de casă, iepurârie.

LEPÓRE, *m.* graţie, eleganţă, gingăşie.

LEPORÍNO, *a.* iepurescu, de iepure.

LEPPÁRE, *v. n.* a se furişa; — *v. a.* a lua pe furişu.

LÉPPO, *m.* fumu puturosu.

LEPRÁIO, *m.* locu unde se închidu iepurii.

LEPRÁTTO, LEPRÓTTO, *m.* iepuraşu.

LÉPRE, *f. e m.* iepure; o constelaţiune; — *cavar la lepre dal bosco*, a descoperi gândurile altuia.

LEPRÍNO, *a.* iepurescu, de iepure.

LEPRÓSO, *a.* leprosu.

LERCIÁRE, *v. a.* a murdări, a mînji, a feşteli, a terfeli.

LÉRCIO, LERCIÓSO, *a.* murdaru, mînjitu, terfelitu, soiosu.

LÉRO, *m.* mâzâriche (o plantă).

LÉSINA, *f.* sulă; ciufuţie, economie murdară.

LESINÁIO, *m.* avaru, sgârcitu, scumpu cumplitu, ciufutu.

LESIÓNE, *f.* lesiune, vătămare, rană, alteraţiune, bântuire.

LESÍVO, *a.* vătămătoru, bântuitoru.

LÉSO, *a.* vătămatu, alteratu, rănitu, ofensatu, bântuitu.

LESSÁRE, *v. a.* a fierbe.

LESSATÚRA, *f.* fierturâ, fierbere.

LÉSSICO, *a.* lecsiconu, dicţionaru; dicţionaru grecescu.

LESSICOGRAFÍA, *f.* lecsicografie, artea de a compune dicţionare.

LESSICÓGRAFO, *m.* lecsicografu, făcătoru de dicţionare.

LESSICOLOGÍA, *f.* lecsicologie, ştiinţa ziceriloru.

LESSIGRAFÍA, *f.* lecsigrafie, o parte a ortografiei.

LÉSSO, *m.* rasolu; — *a.* fiertu.

LESTÉZZA, *f.* agilitate, agerime, uşurinţă; dibăcie, isteciune.

LÉSTO, *a.* ageru; dibaciu, isteţu.

LETÁLE, *a.* mortalu, de moarte.

LETAMÁIO, *m.* stercurârie, groapă de gunoiu, gunoişte.

LETAMAIUÓLO, *m.* măturătoru, curăţitoru de uliţe.

LETAMÁRE, *v. a.* a gunoi, a îngrăşa.

LETAMAZIÓNE, *f.* gunoire, îngrăşare.

LETÁME, *m.* gunoiu, balegă.

LETAMINAMÉNTO, *m.* gunoire, îngrăşare.

LETAMINÁRE, *v. a.* a gunoi, a îngrăşa.

LETAMINATÚRA, LETAMINAZIÓNE, *f.* gunoire, îngrăşare.

LETAMINÓSO, *a.* gunoiosu.

LETARGÍA, *f.* letargie, somnu adîncu; nesimţire; trândăvie.

Digitized by Google

LETARGICO, *a.* letargicu; nesimțitoru.
LETÁRGO, *m.* letargie, somnu letargicu; nesimțire, trândâvie.
LETÉO, *a.* uitătoru, nesimțitoru, mortalu.
LETIFICÁNTE, *a.* îmbucurătoru, veselitoru, plăcutu,
LETIFICÁRE, *v. a.* a bucura, a veseli, a face bucurie.
LETÍZIA, *f.* bucurie, veselie, voioșie.
LETIZIÁRE, *v. n.* a se bucura, a se veseli, a fi veselu, voiosu.
LETIZIÓSO, *a.* veselu, voiosu, plinu de bucurie.
LÉTTERA, *f.* literă, slovă, buche, căracteru alfabeticu; înțelesu literalu; literatură, învățătură; scrisoare, epistolă; — *lettera cieca*, scrisoare anonimă; — *lettere di cambio*, poliță, cambială, cambie, vecselu; — *secondo la lettera*, într'unu chipu literalu, literalicește, din literă in litera.
LETTERÁLE, *a.* literalu, din cuvîntu în cuvintu, din literă în literă, din zicere în zicere, după literă.
LETTERÁRIO, *a.* literaru, de literatură.
LETTERAȚAMÉNTE, *avv.* literaricește, ca omu literatu.
LETTERÁTO, *a.* literatu, învățatu, procopsitu; — *s. m.* literatu, literatoru, omu versatu în literatură.
LETTERATÚME, *m.* grâmadă de literați fără meritu.
LETTERATÚRA, *f.* literatură; toate producțiunile literare ale unei națiuni, ale unei epoce.
LETTERÉCCIO, *a.* de patu, relativu la patu.
LETTICCIUÓLO, LETTICÉLLO, *m.* pătuleț, pătuțu, patu micu.
LETTIÉRA, *f.* lemnele din care este făcutu patulu.
LETTÍGA, *f.* pătașcă.
LETTIGÁRIO, LETTIGHIÉRE, LETTICCHIÉRE, *m.* pătășcaru.
LÉTTO, *m.* patu, stratu; albie; salteoă, așternutulu patului; — *letto di giustizia*, tronu, scaunu pe care ședea regele Franței în parlamentu; — *letto del vino*, drojdiile; — *acconciare il letto, assettarlo*, a așterne patulu.
LETTÓRE, *m.* lectoru, cititoru; doctoru, profesoru.
LETTORÍA, *f.* LETTORÁTO, *m.* demnitatea de lectoru.
LETTÚCCIO, *m.* pătuleț, culcușu.
LETTÚRA, *f.* lectură, citire, citanie.
LEUCÓDIO, LEUCÓIO, *m.* levcoie (plantă).
LÉVA, *f.* pîrghie, drugu; strîngere de soldați, recrutare.
LEVÁBILE, *a.* mișcătoru; care se poate lua, ridica.
LEVALDÍNA, *f.* amăgire, coțcârie, coțcârire.
LEVAMÉNTO, *m.* luare, scoatere, ridicare.
LEVÁNTE, *m.* resăritu, orientu; Levantă, țerile ce se află spre răsăritulu soarelui; — *a.* care resare.
LEVANTÍNA, *f.* levantină, o materie de mătasă.
LEVANTÍNO, *m.* levantinu, resăriteanu.
LEVÁRE, *v. a.* a lua, a scoate, a ridica; a scula, a înălța; — *levarsi*, a se scula; a resări; a se ivi, a începe; — *levare un' esercito*, a strînge o armie; — *il vento si leva*, vîntulu începe a sufla; — *levarsi la maschera*, a ridica masca, a se da de față; — *levarsi in superbia, in altura di cuore*, a se fuduli, a se mândri, a se trufi, a se îngîmfa; — *levarsi ad ira*, a se mânia; — *levar un bollore*, a începe de a fierbe.
LEVÁTA, *f.* ridicare, sculare; plecare; — *aver poca levata*, a fi camu prostu, cam smintitu; — *levata del sole*, resăritulu soarelui.
LEVÁTO, *a.* ridicatu, luatu, sculatu, scosu; înălțatu.
LEVATÓIO (PONTE), podu úmblătoru, care se ridică și se sloboade (mai cu seamă la cetăți), brodu.
LEVATÓRE, *m.* celu ce scoală, ridică, înalță; mamosu.
LEVATRÍCE, *f.* moașă.
LEVATÚRA, *f.* înălțime; capacitate; importanță.
LEVAZIÓNE, *f.* înălțare, ridicare, sculare; scoatere. luare.
LEVIGÁRE, *v. a.* a netezi, a potrivi, a lustrui, a polei; a pisa.
LEVIGAZIÓNE, LEVIGATÚRA, *f.* netezire, lustruire, sclivisire, scliviseală, poleitură; pisare, pulverizare.
LEVÍSTICO, *m.* unu felu de plantă.
LEVÍTA, *m.* levitu, israilitu din semința lui Levi.
LEVITÀ, *f.* ușurință; minte ușoară, sburdălnicie.
LEVITÁRE, LIEVITÁRE, *v n.* a se dospi, a fierbe, a se plâmâdi.
LEVÍTICO, *a.* leviticu, alu leviților; — *s. m.* Leviticu, una din cărțile Sântei Scripturi.
LEVRIÉRE, LEVRIÉRO, *m.* ogaru (unu felu de câine).
LÉZIA, *f.* LÉZIO, *m.* afectațiune de grație, de delicatețâ.
LEZIÓNE, *f.* lecțiune; citire; învățătură, povață; tecstulu unui autoru în comparațiune cu vreo copie după acelu tecstu.
LEZIOSÁGGINE, *f.* afectațiune, manieră afectată.
LEZIÓSO, *a.* afectatu, marghiolu.
LEZZÁRE, *v. n.* a puți.
LÉZZI, *m. pl.* gugulire, mâgulire, ghionghiunele.
LÉZZO, *m.* putoare, puțire, infecțiune.
LEZZÓNE, *m.* puturosu, murdaru, infectu.
LÌ, *avv.* acolo; — *di lì, da lì*, de acolo.
LIÁNA, *f.* liană (o plantă de America).
LIBAGIÓNE, LIBAZIÓNE, *f.* libațiune, vârsare de vinu spre sacrificiu; — *far libazioni*, a face beție.
LIBAMÉNTO, LIBÁME, *m.* ceea ce se oferia și se gusta în sacrificiuri la cei vechi.
LIBÁRE, *v. a.* a gusta; a face libațiuni.
LIBATÓRIO, *m.* vasu ce servia pentru libațiuni.
LÍBBIA, *f.* ramură de maslinu.
LÍBBRA, *f.* libră, funtu; balanță, cumpănă.
LIBÉCCIO, *m.* vîntu de sudvestu, de miazapusu.
LIBELLÍSTA, *m.* libelistu, pascuilantu, făcătoru de libele.
LIBÉLLO, *m.* cărticică; jalbă, petițiune; libelă, scriere defăimătoare, pascuilu.
LIBÉNTE, *a.* care lucrează bucurosu.
LIBERALÁSTRO, *a.* falsu liberalu.
LIBERÁLE, *a.* liberalu, darnicu, generosu, galantomu; amabilu; nobilu; partisanu alu liberalismului.
LIBERALÍSMO, *m.* liberalismu, o doctrină politică.
LIBERALITÀ, *f.* liberalitate, dârnicie, generositate, galantomie; abundanță, îmbilșugare.

Digitized by Google

LIBERALMÉNTE, *avv.* cu liberalitate; cu abundanță.
LIBERALÚME, *m.* o grâmadă de liberali, liberalime.
LIBERAMÉNTE, *avv.* cu libertate, slobodu, curatu, cu inimă curată, cu sinceritate; fără impiedicare.
LIBERÁRE, *v. a.* a libera, a slobozi, a scăpa, a mântui, a deslega, a dispensa, a scuti.
LIBERATÓRE, *m.* liberatoru, mântuitoru, izbăvitoru, slobozitoru; dispensatoru.
LIBERAZIÓNE, *f.* liberațiune, liberare, mântuire, isbăvire, scăpare, slobozire, dispenzare; desrobire.
LIBÉRCOLO, *m.* cârticică.
LÍBERO, *a.* liberu, slobodu, neatîrnatu, independentu; desrobitu; scăpatu, scutitu, nesupusu; neînsuratu; sinceru, curatu la inimă; — *alla libera*, cu libertate, cu inimă curată.
LIBÉRTA, *f.* desrobită, ertată, libertă.
LIBERTÀ, *f.* libertate, slobozenie, neatîrnare, independență; facilitate de a se mișca; dreptu; — *in libertà*, cu libertate; slobodu, curatu, fără sfială.
LIBERTICÍDA, *m.* liberticidu, destructoru alu libertății.
LIBERTINÁGGIO, *m.* libertinagiu, desfrînare; obrăznicie.
LIBERTÍNO, *a.* libertinu, desfrînatu, licențiosu; obraznicu.
LIBÉRTO, *m.* libertu, desrobitu.
LIBÍDINE, *f.* libidine, desfrînare; libertinagiu.
LIB DINÓSO, *a.* libidinosu, desfrînatu, libertinu.
LÍBITO, *m.* voință, bună plăcere.
LÍBRA, *f.* cumpănă (zodie); — *tenere in libra*, a cumpăni, a ținea în ecuilibriu.
LIBRÁIO, *m.* libraru, vînzătoru pe cărți.
LIBRAMÉNTO, *m.* cântărire, cumpănire; chibzuire.
LIBRÁRE, *v. a.* a cântări, a cumpăni; a discute, a desbate, a chibzui; — *librarsi*, a se cumpăni.
LIBRÁRIO. *a.* librariu, alu cărțiloru.
LIBRAZ ÓNE, *f.* cumpănire.
LIBRERÍA, *f.* librerie; bibliotecă.
LIBRETTÍNE, *f. pl.* prăpedie, cârticică de aritmetică.
LIBRETTO, LIBRETTÍNO, *m.* cârticică, cărțișoară.
LIBRITTÚCCIO, *m.* cârticică fără nici o valoare.
LIBRICCÍNO, *m.* cârticică; carte de rugăciuni.
LÍBRO, *m* carte; registru, condică, catastichu; — *parlare come un libro stampato*, a vorbi cu mare facilitate.
LÍCCIO, *m.* LICCIÁTA, *f.* unu felu de iță la țesători.
LICÉNZA, *f.* licență, concesiune, permisiune, slobozenie, voe, libertate; libertate prea mare, desfrîu; gradu academicu; congediu; — *prender licenza*, a și lua zioa bună, a pleca.
LICENZIAMÉNTO, *m.* licențiare, congediare.
LICENZIÁRE, *v. a.* a licenția, a congedia, a da voe, a da drumu, a slobozi din serviciu; — *licenziarsi*, a cere permisiunea de a pleca, de a se retrage; a și lua zioa bună.
LICENZIÁTO, *a.* licențiatu, congediatu, slobozitu; celu ce a luatu gradulu academicu de licență.
LICENZIATÚRA, *f.* licență, licențare.
LICENZIOSITÀ, *f.* licențiositate, libertate escesivă.
LICENZIÓSO, *a.* licențiosu, prea liberu, desfrînatu.
LICEÁLE, *a.* licealu, de liceu.
LICEO, *m.* liceu, academie, gimnasiu.
LÍCERE, *v. n.* a fi permisu, a se cuveni, a se cădea.
LICHÉNE, LICHÉNO, *m.* lichenu, muschiu (plantă).
LÍCIO, *m.* unu felu ge simceriu (plantă).
LICITAZIÓNE, *f.* licitațiune, mesatu.
LÍCITO, *a.* licitu, permisu, cuviinciosu.
LICÓRE, *m.* licuoru, licuoare; spirtu, vutcă.
LÍDO, *m.* țărmu, malu; țară.
LIENTERÍA, *f.* lienterie, unu felu de urdinare.
LIETÉZZA, *f.* veselie, bucurie, voioșie.
LIÉTO, *a.* veselu, voiosu, plinu de bucurie.
LIÉVE, *a.* ușoru; facilu; slabu; săracu.
LIEVEMÉNTE, *avv.* cu ușurință, ușoru, cu facilitate.
LIEVITÁRE, *v. n.* a se dospi, a crește, a se unfla.
LIÉVITO, *m.* dospire, fermentațiune, dospitură, dospeală; aluatu, plămadă.
LIGIÁRE, *v. a.* a netezi, a lucia.
LIGIÁTA, *f.* netezire.
LÍGIO, *a.* supusu, vasalu; partisanu, părtenitoru.
LIGNÁGGIO, *m.* neamu, familie, semințe.
LÍGNEO, *a.* de lemnu; butucosu, lemnosu.
LIGNÍTE, *f.* lignitu, lemnu fosilu.
LIGÚSTRO, *m.* leușteanu (o plantă).
LILIÁCEE, *f. pl.* liliacee (o familie de plante monocotiledoane).
LÍMA, *f.* pilă; — *lima sorda*, pilă care nu face sgomotu cându se întrebuințează.
LIMÁBILE, *a.* care se poate pili.
LIMÁCCIO, *m.* noroiu, mocirlă, tină, clisă.
LIMACCIÓSO, *a.* noroiosu, mocirlosu, tinosu, clisosu.
LIMAMÉNTO, *m.* pilire.
LIMÁRE, *v. a.* a pili; a roade, a tîmpi; a încondeia.
LIMATÉZZA, *f.* pilire; încondeiare, corecțiune, eleganță.
LIMATÓRE, *m.* pilitoru.
LIMATÚRA, *f.* pilitură; prafu de metalu.
LIMBÉLLO, *m.* tăietură, rămășiță.
LÍMBO, *m.* loculu unde mergu copii morți fără botezu și unde erau sufletele celoru aleși înainte de venirea Mântuitorului, limbu.
LIMIÉRO, *m.* unu felu de copoi mari de vînătoare.
LIMITAMÉNTO, *m.* limitare, mărginire, hotărnicire.
LIMITÁNEO, *a.* confinantu, vecinu, lăturașu, mărginașu.
LIMITÁRE, *m.* intrare; pragulu ușei.
LIMITÁRE, *v. a.* a limita, a mărgini, a hotărnici, a pune hotare, a grăniți; a împuțina, a micșora.
LIMITATÍVO, *a.* limitativu, mărginitoru.
LIMITATÓRE, *m.* limitatoru, mărginitoru.
LIMITAZIONE, *f.* limitațiune, limitare, mărginire, hotărnicire, grănițuire; lipsă, puțintime.
LÍMITE, *m.* limită, hotaru, granță, margine.
LIMITRÓFO, *a.* limitrofu, confinantu, vecinu, lăturașu.
LÍMO, *m.* mocirlă, clisă; pămîntu.
LIMÓNA, *f.* unu felu de melisă (plantă), lămâiță.
LIMONÁIO, *m.* vînzătoru de lămâi.

Digitized by Google

LIMONÁTA, LIMONÉA, *f.* limonadâ.
LIMONCÉLLO, LIMONCÍNO, *m.* unu felu de lâmâi mici.
LIMÓNE, *m.* lâmâie.
LIMÓSINA, *f.* elemosinâ, pâmanâ, milâ, milostenie.
LIMOSINÁRE, *v. a.* a face pâmanâ, a da de pâman, a milui, a face elemosinâ; — *v. n.* a cerşi.
LIMOSINIÉRE, *m.* capelanu la o curte, elemosinieru.
LIMOSITÀ, *f.* mocirlâ, însuşirea lucrului mocirlosu.
LIMÓSO, *a.* mocirlosu, tinosu, noroiosu, clisosu.
LIMPIDÉZZA, LIMPIDITÀ, *f.* limpezeală, limpeziciune.
LÍMPIDO, *a.* limpede, curatu, strâvâzâtoru; oblu.
LINAIUÓLO, LINARÓLO, *m.* pînzaru.
LINÁRIA, *f.* linariâ, o plantâ ale câria foi seamănâ cu ale inului.
LÍNCE, *m. e f.* risu (animalu carnivoru).
LÍNCEO, *a.* de risu.
LÍNDA, *f.* alidadâ, dioptrâ (instrumentu de matematicâ).
LINDAMÉNTE, *avv.* curatu, netedu.
LINDÉZZA, LINDÚRA, *f.* curâţenie, cuviinţâ, îngrijire.
LÍNDO, *a.* curatu, îngrijitu, netedu, elegantu.
LÍNEA, *f.* linie; trâsurâ, conturu; rîndu; şiru; linie genealogicâ; — *linea equinoziale*, linie ecuinopţialâ, ecuatoru; — *in dritta linea*, deadreptulu, fâra a cârmi, fâr'a se abate; — *vascello di linea*, corabie de linie.
LINEALMÉNTE, *avv.* dreptu, în linie dreaptâ.
LINEAMÉNTO, *m.* trâsurâ, conturu; — *i lineamenti del volto*, trâsurile obrazului, ale feţei.
LINEÁRE, *a.* linearu, liniaru.
LINEÁRE, *v. a.* a delinea, a desemna; a descrie.
LINEARMÉNTE, *avv.* dreptu, în linie dreaptâ.
LINEAZIÓNE, *f.* delineaţiune, deliniare; desemnare.
LÍNEO, *a.* de inu.
LINÉTO, *m.* inârie, pâmîntu semânatu cu inu.
LÍNFA, *f.* apâ; limfâ, umezeală, zeamâ, mustu.
LINFÁTICO, *a.* limfaticu.
LÍNGUA, *f.* limbâ; limbagiu, idiomâ; vorbire, cuvîntu, fapta de a vorbi, facultatea de a vorbi; stilu, maniera de a scrie şi de a vorbi; lucru care are formâ de limbâ; — *chiuder la lingua ad alcuno*, a face pe cineva sâ tacâ; — *dar lingua*, a însemna, a face sâ bânuească; — *menar la lingua contro alcuno*, a cleveti, a huli, a defâima; — *tener la lingua alla cintura*, a tâcea; — *venire nella lingua*, a i umbla cuiva o zicere prin gurâ; a se porneni; — *metter la lingua in molle*, a bea multu; a locoti, a sporovâi, a flecâri; — *lingua serpentina*, limbâ de şerpe (plantâ); — *aver la lingua lunga*, a nu şi ţinea gura, a fi limbutu, guralivu, guratecu; a limbuţi; a cleveti.
LINGUACCIÚTO, *a.* limbutu, guratecu, flecaru; clevetitoru, defâimâtoru, hulitoru; guraliu, guralivu.
LINGUÁGGIO, *m.* limbagiu, idiomâ, limbâ.
LINGUÁIO, *m* puristu, celu ce se ocupâ de puritatea limbii cu o prea mare afectaţiune.
LINGUÁLE, *a.* lingualu, limbalu, alu limbei.
LINGUEGGIÁRE, *v. n.* a limbuţi, a flecâri, a locoti, a sporovâi, a boscorodi, a vorbi, a grâi multu.
LINGUÉTTA, *f.* limbuţâ; ţîmburuşu, clapâ, lopâţicâ.
LINGUÍLLA, *f.* strecurâtoare.
LINGUISTA, *m.* linguistu, limbistu.
LINGUISTICA, *f.* linguisticâ, limbisticâ, studiu comparativu alu mai multoru limbe.
LINIMÉNTO, *m.* linimentu, medicinâ pentru frecatu, alifie care potoleşte, moaie, desface.
LÍNO, *m.* inu; pînzâ fâcutâ din inu; — *a.* de inu.
LINÓNE, *m.* linonu, unu felu de pînzâ subţire de inu.
LINSÉME, *m.* sâminţâ de inu.
LÍNTEO, *a.* de inu
LIOCÓRNO, *m.* unicornu, inorogu (cuadrupedu).
LIOFÁNTE, *m.* elefantu.
LIÓNE, *m.* leu.
LIOPÁRDO, *m.* leopardu.
LIPPITÚDINE, *f.* sgâbîrdoşie, urdoroşie, curgere multâ de urdori din ochi.
LÍPPO, LIPPÓSO, LIPPIDÓSO, *a.* urdurosu, cu urdori.
LIQUEFÁRE, *v. a.* a topi; — *liquefarsi*, a se topi.
LIQUEFATTÍBILE, LIQUÁBILE, *a.* care se poate topi.
LIQUEFATTÍVO, LIQUEFATTÓRE, *a.* topitoru.
LIQUEFAZIÓNE, *f.* topire.
LIQUIDAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu licuidu; cu lâmurire; cu facilitate; oblu.
LIQUIDÁRE, *v. a.* a lâmuri, a limpezi, a istovi, a regula o socoteală, a licuida.
LIQUIDATÓRE, *m.* licuidatoru, istovitoru.
LIQUIDAZIÓNE, *f.* licuidaţiune, licuidare, istovire, limpezire, lâmurire, regulare.
LIQUIDÉZZA, *f* licuiditate, liciditate, starea lucruriloru licuide, curgâtoare.
LIQUIDÍRE, *v. n.* a se topi, a se face licuidu, curgâtoru.
LIQUIDITÀ, *f.* licuiditate, curgime; fluiditate.
LÍQUIDO, *m.* licuidu, licidu, substanţâ licuidâ, curgâtoare; — *a.* licuidu, fluidu, curgâtoru, curgiu; lâmuritu, istovitu, regulatu, limpezitu.
LIQUIRÍZIA, *f.* iarbâ dulce (plantâ).
LIQUÓRE, *m.* licuidu, zeamâ, mustu, licuoru; spirtu, vutcâ, substanţâ licuidâ şi spirtoasâ.
LÍRA, *f.* lirâ, o monedâ de argintu; — *a lira e soldo*, pentru partea sa, pro rata, în proporţiune, proporţionalicește.
LÍRA, *f.* lirâ, anticu instrumentu de musicâ; o constelaţie.
LÍRICA, *f.* liricâ, poesia liricâ.
LÍRICO, *a.* liricu; — *s. m.* poetu liricu.
LÍSCA, *f.* ţepu, posdârie, barbâ de spice; acu. osu de peşte.
LISCÉZZA, *f.* netezime, luciu.
LÍSCIA, *f.* feru de luciatu, de netezitu; leşie.
LISCIAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu netedu.
LISCIAMÉNTO, *m.* netezire, luciare, sclivisire.
LISCIARDIÉRA, LISCIARDA, *f.* o femee care se sulimeneşte.
LISCIÁRE, *v. a.* a lucia, a netezi, a sclivisi, a lu-

Digitized by Google

strui, a polei, a potrivi; a înfrumuseța, a gâti, a orna; a linguși; a rumeni, a sulimeni; — *lisciarsi*, a se rumeni, a se sulimeni, a și pune dresu, rumenealâ; a se gâti, a se orna, a se împodobi.

LISCIATÓIO, *m.* instrumentu spre a lucia, a netezi.

LISCIATÓRE, *m.* luciâtoru, netezitoru, sclivisitoru.

LISCIATÚRA, *f.* dregere, gâtire; sulimenire.

LÍSCIO, *m.* netezire; dresu, rumenealâ, sulimanu, bilealâ; — *a.* netedu, luciosu, delicatu și moale; oblu.

LISCÍVA, *f.* leșie.

LISCIVÁRE, *v. a.* a leșia, a spâla, a curâți cu leșie.

LISCIVAZIÓNE, *f.* turnare repetatâ de apâ caldâ sau rece peste oarecare substanțe pentru a scoate pârțile ce se desfacu, licsiviațiune.

LISIMACHÍA, *f.* lisimachie (o plantâ).

LÍSSIA, *f.* leșie.

LISSIVIÁLE, LISSIVIÓSO, *a.* licsivialu, licsiviosu, care se dobîndește prin licsiviațiune, relativu la licsiviațiune.

LISSIVIÁRE, *v. n.* a licsivia, a opâri cenușa spre a scoate dintr'însa pârțile ce se desfacu prin apâ.

LÍSTA, *f.* dungâ, vargâ, șușeniță, vrîstâ, cibucu; listâ, catalogu; șiru; — *lista civile*, listâ civilâ.

LISTÁRE, *v. a.* a dunga, a vârga, a orna cu chenaru, cu șiretu, cu dungi, cu cibuce.

LISTÉLLO, *m.* cibucu, ciubucu, brîu.

LITANÍE, LETÁNE, *f. pl.* litanie (unu felu de rugâciune).

LITÁRE, *v. a.* a sacrifica; a face unu sacrificiu plâcutu.

LITARGÍRIO, *m.* litargiriu (mineralu).

LÍTE, *f.* contestațiune, disputâ, controversie, litigiu, prigonire, cestiune, desbatere, discusiune, ceartâ, gîlceavâ; — *muover, fare, appiccar lite*, a se prigoni.

LITIGAMÉNTO, *m.* prigonire, desbatere, certare.

LITIGÁNTE, *m.* litigantu, prigonitoru; gîlcevitoru.

LITIGÁRE, *v. n.* a se prigoni, a vorbi înaintea judecâții.

LITIGATÓRE, *m.* prigonitoru.

LITÍGIO, *m.* litigiu, ceartâ, desbatere, gîlceavâ.

LITIGIÓSO, LITIGÓSO, *a.* gîlcevitoru; împricinatu.

LÍTO, *m.* țârmu, malu; țarâ.

LITOGRAFÁRE, *v. a.* a litografa, a tipâri în litografie.

LITOGRAFÍA, *f.* litografie.

LITOGRÁFICO, *a.* litograficu, de litografie.

LITÓGRAFO, *m.* litografu.

LITOLOGÍA, *f.* litologie, partea Istoriei Naturale care tracteză despre pietre.

LITÓLOGO, *m.* litologu, celu ce este versatu în litologie.

LITORÁLE, *a.* litoralu, de țârmu, de malu; — *s. m.* litoralu, țârmi, malurile, mârginile unei mâri.

LITORÁNO, *a.* locuitoru alu țârmilorn unei mâri.

LITOTOMÍA, CISTOTOMÍA, *f.* litotomie, operațiunea prin care se scoate piatra din bâșica udului.

LITOTOMÍSTA, LITÓTOMO, *m.* litotomistu, chirurgu care se ocupâ cu scoaterea pietrii din bâșica udului.

LÍTRO, *m.* litrâ (mâsurâ).

LITTÓRE, *m.* lictoru.

LITURGÍA, *f.* liturghie, felulu, rîndulu țeremoniiloru și rugâciuniloru care alcâtuescu serviciulu divinu.

LITÚRGICO, *a.* liturghicu, de liturghie.

LITURGÍSTA, *m.* liturghistu, care face unu studiu particularu asupra liturghii.

LIUTÁIO, *m.* meșteru care face lâute.

LIÚTO, *m.* lâutâ (instrumentu musicalu).

LIVÉLLA, *f.* nivelâ, instrumentu spre a nivela.

LIVELLÁRE, *v. a.* a nivela, a mâsura cu nivela; a pune în nivelâ, a cumpâni unu locu, unu planu; a embatica, a transforma o proprietate liberâ în emfiteosâ.

LIVELLÁRIO, *a.* embaticescu, emfiteoticu; — *s. m.* embaticaru, emfiteotu, celu ce are unu locu cu embaticu.

LIVELLATÓRE, *m.* nivelatoru; celu ce dâ cu embaticu.

LIVELLAZIÓNE, *f.* nivelațiune, nivelare, mâjire.

LIVÉLLO, *m.* nivelu, starea unui planu orizontalu, sau a mai multoru punturi care suntu într'același planu orizontalu; embaticu; — *essere a livello*, a se afla într'același planu; — *stare a livello*, a fi deopotrivâ, a ajunge la același gradu.

LIVIDÁSTRO, *a.* cam lividu, învinețitu, smeadu.

LIVIDÉZZA, *f.* lividitate, starea lucrului lividu.

LÍVIDO, *a.* lividu, învinețitu, de culoare ca plumbulu maculatâ și strâbâtutâ de negru; mâcitu, smeadu, albâstruiu.

LIVIDÓRE, *m.* lividitate, coloare albâstrue.

LIVIDÚME, *m.* LIVIDÚRA, *f.* patâ lividâ.

LIVÓRE, *m.* lividitate, coloarea lividâ; pismâ, invidie, livoare, zâcâșie.

LIVOROSAMÉNTE, *avv.* cu invidie, cu pismâ.

LIVORÓSO, *a.* invidiosu, pismașu, zavistiosu, zâcașu.

LIVRÉA, *f.* livrea, hainâ uniformâ ce poartâ toți sêrvitorii unei case; servitoru îmbrâcatu cu livrea; — *a livrea*, într'unu chipu uniformu.

LÍZZA, *f.* barierâ, palizadâ, șanțu; locu de luptâ, locu gâtitu pentru lupte și alte deprinderi; desbatere, discusiune științificâ sau literarâ.

LO, *art. e pron.* lu; îlu; o.

LOBÁRE, LOBULÁRE, *a.* lobularu, alu lobului, de lobu.

LOBÁTO, *a.* crestatu.

LÓBO, *m.* lobu, divisiunea unei pârți a corpului deosebitâ prin cute sau crestâturi râtunde; marginea din josu a urechii; împârțiri late și arcuite ale unoru foi, ale unoru frunze.

LOCÁLE, *a.* localu, alu locului.

LOCALITÀ, *f.* localitate, locu; încâpere.

LOCALMÉNTE, *avv.* localicește, într'unu chipu localu.

LOCÁNDA, *f.* locandâ, birtu, hanu, otelu; lâcașu.

LOCANDIÉRE, *m.* birtașu, hangiu, tractergiu.

LOCÁRE, *v. a.* a pune, a așeza; a închiria, a arendui, a da cu chirie, cu arendâ.

LOCATÁRIO, *m.* chiriașu, arendașu.

LOCATIÉRE, *m.* pilotu, cârmaciu, vislașu de portu.

LOCATÍVO, *a.* de închiriatu, de arendatu.

LOCATÓRE, *m.* închirietoru, arendâtoru.

Digitized by Google

LOCAZIÓNE, *f.* chirie, arendâ.
LOCKIÁNO, *a.* partisanu alu doctrinei lui Locke.
LÓCO, *m.* locu.
LOCOMOTÍVA, *f.* locomotivâ.
LOCOMOTÍVO, *a.* locomotivu, mişcâtoru.
LOCOMOTÓRE, *m.* locomotoru, celu ce produce mişcarea.
LOCOMOZIÓNE, *f.* locomoţiune, mişcare, schimbare de locu.
LOCÚSTA, *f.* lâcustâ; racu de mare.
LOCUTÓRIO, *m.* locu de conversaţiune la o monâstire.
LOCUZIÓNE, *f.* locuţiune, cuvîntu, frasâ, espresiune, manierâ de a vorbi; raţionamîntu.
LODÁBILE, *a.* laudabilu, demnu de laudâ.
LODAMÉNTO, *m.* lâudare.
LODÁRE, *v. n.* a lâuda; a aproba; a gâsi cu cale; a slâvi, a proslâvi; — *lodarsi di uno*, a se lâuda cu cineva.
LODATAMÉNTE, *avv.* cu laudâ, cu elogiuri; bine.
LODATÍVO, *a.* lâudâtoriu, de laudâ.
LODATÓRE, *m.* lâudâtoru, celu ce laudâ.
LÓDE, LÓDA, *f.* laudâ, elogiu.
LODÉVOLE, *a.* lâudabilu, demnu de laudâ, de elogiu.
LODEVOLMÉNTE, *avv.* într'unu chipu laudabilu.
LODIGIÁNO, *a.* — *formaggio lodigiano*, caşcavalu de Lodi, parmesanu.
LÓDO, *m.* transacţiune; sentenţâ arbitramentalâ.
LÓDOLA, *f.* ciocârlanu (pasere).
LÓFFA, *f.* bâşinâ.
LOGARÍTMICO, *a.* logaritmicu, de logaritmu.
LOGARÍTMO, *m.* logaritmu.
LÓGGIA, *f.* galerie; loje; podu; apârare; lâcaşu.
LOGGIÁTO, *m.* porticu, galerie.
LÓGICA, *f.* logicâ, ştiinţa raţionamîntului.
LOGICÁLE, *a.* logicalu, de logicâ, relativu la logicâ.
LOGICÁRE, *v. n.* a raţiona, a disputa, a discute.
LÓGICO, *a.* logicu; — *s. m.* logicu, care se ocupâ de logicâ.
LOGÍSTICA, *f.* algebrâ; curbâ logaritmicâ.
LOGLIÁTO, LOGLIÓSO, *a.* neghinosu.
LÓGLIO, *m.* neghinâ.
LOGÓGRIFO, *m.* logogrifu, unu felu de ghicitoare.
LOGORÁRE, *v. a.* a întrebui, a purta, a învechi; a consuma; a timpi; a ponosi; a trenţui.
LOGORATÓRE, *m.* celu ce poartâ, întrebueşte consumâ.
LÓGORO, *a.* întrebuitu, consumatu, purtatu, învechitu; stricatu, prâpâditu; topitu, sleitu; timpitu; — *s. m.* mânunchiu de pene spre a chiema pe şoimi înapoi.
LÓIA, *m.* murdarlîcu, necurâţenie, scârnâ, spurcâciune.
LÓICA, *f.* logicâ.
LÓIOLA, *f.* scînteiu, scînteie.
LÓLLA, *f.* LÓLLO, *m.* pleavâ.
LOLLÍGINE, LOLÍGINE, *f.* unu felu de moluscu, câlâmariu.
LOMBÁGGINE, *f.* durere de şele.
LOMBÁLE, LOMBÁRE, *a.* alu şeleloru.
LOMBARDÉSCO, *a.* lombardescu, lombardu, de Lombardie.
LOMBARDÉSIMO, LOMBARDÍSMO, *m.* lombardismu, manierâ lombardeascâ de a vorbi.
LOMBARDIZZÁRE, *v. n.* a lombardiza, a întrebuinţa maniere lombarde.
LOMBÁTA, *f.* muşchiu, şoldu.
LÓMBO, *m.* şele, coapsâ, şoldu.
LOMBRICÁLE, *a.* limbricalu, în forma rîmeloru.
LÓMBRICO, *m.* limbricu, rîmâ.
LONGANIMITÀ, *f.* longanimitate, lunginimie, îngâduinţâ, râbdare mare.
LONGÁNIMO, *a.* longanimu, îndelungu râbdâtoru, îngâduitoru.
LONGEVITÀ, *f.* longevitate, viaţâ îndelungatâ.
LONGÉVO, *a.* longevu, foarte înaintatu în vîrstâ.
LONGINQUITÀ, *f.* depârtare; îndelungare.
LONGÍNQUO, *a.* depârtatu; îndelungatu.
LONGITUDINÁLE, *a.* longitudinalu, în lungu.
LONGITÚDINE, *f.* longitudine.
LONTANAMÉNTE, *avv.* cu depârtare.
LONTANÁNZA, *f.* depârtare, distanţâ mare.
LONTANÁRE, *v. a.* a depârta; a scoate.
LONTANÉVOLE, *a.* de depârtatu.
LONTÁNO, *a.* depârtatu, distantu; deosebitu, diferitu; zâdarnicu, neîntemeiatu; — *s. m.* depârtare, distanţâ; — *avv.* departe; — *di lontano, dalla lunga*, de departe, în depârtare.
LÓNTRA, *f.* vidrâ (cuadrupedu).
LÓNZA, *f.* rîsu (cuadrupedu).
LÓNZO, *a.* moale, slabu, leneşu, trîndavu, desmâţatu.
LÓPPA, *f.* pleavâ.
LOPPIO, *m.* arţaru (arbore).
LOPPÓSO, *a.* plevosu, cu pleavâ.
LOQUÁCE, *a.* limbutu, flecaru, gâgâitoru, sporovâitoru.
LOQUACITÀ, *f.* limbuţie, flecârie, gâgâialâ, sporovâialâ.
LOQUÉLA, *f.* limbâ, facultatea de a vorbi.
LORD, *m.* lordu, titlu de nobleţâ în Englitera.
LORDÁRE, *v. a.* a murdâri, a mînji, a unge, a întina, a feşteli, a spurca, a pângâri, a soi, a pâta, a imoşi.
LORDÉZZA, *f.* murdârie, mînjealâ, scârnâvie, spurcâciune, soioşie, pângârealâ, pângâriciune, necurâţenie, imoşie.
LÓRDO, *a.* murdaru, mînjitu, scârnavu, unsu, întinatu, feştelitu, spurcatu, soiosu, pangâritu, necuratu, imosu.
LORDÚME, *m.* grâmadâ de lucruri soioase, scârnave.
LORDÚRA, *f.* lucru scârnavu, soiosu, murdaru, mînjiturâ, feşteliturâ, necurâţenie, spurcâciune; impuritate, desfrînare.
LORÍCA, *f.* plaţoşâ, loricâ.
LÓRNIO, *a.* ceacîru; chioru.
LÓRO, *prom. ed agg.* pe ei; alu loru.
LÓSCO, *a.* ceacîru, care se uitâ reu, care se uitâ crucişu; chioru; ignorantu, prostu.
LOTÁRE, *v. a.* a întina, a unge, a îmbâlega, a terfeli.
LOTATÚRA, *f.* întinare, îmbâlegare, terfelire, mocirlire.
LÓTO, *m.* tinâ, gunoiu, mocirlâ, glodu, balegâ, necurâţenie, feşteliturâ, scârnâ, noroiu; nufâru (plantâ).
LOTOLÉNTO, LOTÓSO, *a.* tinosu, noroiosu, glodosu, balegosu, mocirlosu, gunoiosu, necuratu, scârnavu, murdaru, soiosu, imosu, de natura noroiului; întinatu, ludosu.

Digitized by Google

LÓTTA, *f.* luptâ, ceartâ, bâtae; disputâ; contrastu.

LOTTÁRE, *v. a.* a se lupta; a se esercita la luptâ; a se certa, a disputa, a rivaliza; a se sili, a se trudi; a se împrotivi, a combate, a resiste.

LOTTATÓRE, *m.* luptâtoru.

LOTTEGGIÁRE, *v. n.* a se esercita la luptâ.

LÓTTO, *m.* LOTTERÍA, *f.* loterie, lotu.

LOZÁNGA, *f.* piezişunghiu, losangiu, paralelogramu cu patru laturi ecuale, doâ unghiuri ascuţite, şi doâ obtuse.

LOZIÓNE, *f.* spâlare, abluţiune.

LUBRICÁRE, *v. a.* a unge ceva ca sâ lu facâ alunecosu.

LUBRICATÍVO, *a.* care are capacitatea de a face alunecosu, lacsati u, care înlesneşte deşertarea pântecelui.

LUBRICHÉZZA, *f.* lunecoşie.

LUBRICITÀ, *f.* lunecoşie; lubricitate, lascivitate, desfrînare.

LÚBRICO, *a.* alunecosu, lunecosu, luciu; lubricu, lascivu, aplecatu, pornitu la desfrînare.

LUCARÍNO, *m.* inâriţâ verde (pasere).

LUCCHÉTTO, *m.* lacâtu.

LUCCICÁNTE, *a.* lucindu, sclipiciosu, scînteiâtoru.

LUCCICÁRE, *v. n.* a sclipi, a licuri, a scinteia, a arunca o lucire slabâ, tremurâtoare.

LUCCICHÍO, *m.* sclipire, sclipeală, licărire, scînteiare, luci re slabâ şi tremurâtoare.

LÚCCIO, *m.* ştiucâ (unu felu de peşte).

LÚCCIOLA, *f.* licuriciu, lampiru, verme luminâtoru; — *mostrar lucciole per lanterne*, a înşela, a amâgi.

LUCCIOLÁRE, *v. n.* a licuri.

LUCCIOLÁTO, *m.* verme luminâtoru.

LÚCCO, *m* unu felu de hainâ anticâ la Florentini, lucu.

LÚCE, *f.* luminâ; och u, lumina ochiului; viaţâ; zi; gaurâ, crepâturâ; — *dare alla luce*, a naşte; a da la luminâ, a publica, a tipâri.

LUCÉNTE, *a.* lucindu, strâlucindu, lu idu, lucitoru; renumitu, celebru, ilustru, famosu, vestitu.

LUCENTÉZZA, *f.* lucioşie, lucire, netezeală.

LÚCERE, *v. n.* a luci, a strâluci, a sclipi, a licuri, a sticli.

LUCÉRNA, *f.* lampâ.

LUCERNÁRIO, *m.* bortâ, lucarnâ, fereastrâ micâ spre a da luminâ în pódu.

LUCERNÁRO, *m.* lampistu, celu ce îngrijeşte de lampe.

LUCERNÁTA, *f.* untu-de-lemnu câtu încape într'o lampâ.

LUCERNERÍA, *f.* fabricâ de lampe.

LUCERNIÉRE, *m.* picioru de lampâ, sfeşnicu, stativâ.

LUCÉRTOLA, LUCÉRTA, *f.* şopîrlâ (reptilu).

LUCERTOLÓNE, *m.* şopîrlâ mare.

LUCHERÁRE, *v. n.* a se uita chiorîşu, urîtu, mâniosu, cu despreţu, a sgâi ochii, a privi cu severitate.

LUCHERÍNO, *m.* inâriţâ verde (pasere).

LUCIDAMÉNTO, *m.* deslușire, luminare, declarare.

LUCIDÁRE, *v. a.* a lumina, a deslușî, a ilustra, a declara; a lua trâsâtura unui desemnu, a lu copia pe chârtie strâvâzâtoare, a lu calca.

LUCIDAZIÓNE, *f.* deslușire, ilustrare, declarare; copiarea unui desemnu pe chârtie transparentâ, calcare.

LUCIDÉZZA, LUCIDITÀ, *f.* lucire, lucioşie, strâlucire, lucime, limpezie, lâmurire, chiarâtate, netezeală; deslușire; puritate, seninie, luciditate.

LÚCIDO, *a.* lucitoru, strâlucitoru, luciosu, chiaru, netedu, curatu, limpede, seninu; lâmuritu, deslușitu, oblu; — *egli ha dei lucidi intervalli*, are uneori câte o nebunie, şi iârâşi îşi vine în minţi.

LUCÍFERO, *m.* luceafâru, steaoa Venus; Luciferu, capulu demoniloru, alu draciloru; — *a.* aducâtoru de luminâ.

LUCÍFUGO, *a.* lucifugu, care fuge de luminâ.

LUCIGNOLÁTO, *a.* împletitu, împleticitu, sucitu.

LUCÍGNOLO, *m.* mucu, fitilu de lampe; fuioru.

LUCÍMETRO, *m.* fotometru, instrumentu spre a mâsura lumina.

LÚCO, *m.* pâdure sacrâ, sfinţitâ.

LUCRÁRE, *v. a.* a câştiga, a câpâta, a agonisi, a dobîndi.

LU RATÍVO, *a.* lucrativu, câştigosu, folositoru, utilu.

LÚCRO, *m.* câştigu, folosu; câştigâturâ, dobîndâ.

LUCRÓSO, *a.* aducâtoru de câştigu, de venitu.

LUCUB ÁRE, *v. a.* a elabora, a prelucra; a petrece noaptea lucrându.

LUCUBRÁTO, *a.* elaboratu, prelucratu, lucratu.

LUCUBRAZIÓNE, *f.* elaborare, elaboratu, prelucrare, lucrare; scri re alcâtuită cu mare osteneală, cu multe priveghieri, lucubraţiune.

LUCULÉNTO, *a.* lucitoru, strâlucitoru, luminosu, lucidu.

LUDÍBRIO, *m.* batjocurâ, jucârie; irisiune, pâcâliturâ; — *esser l'altrui ludibrio*, a fi jucâria cuiva.

LUDIFICÁRE, *v. a.* a batjocuri, a pâcâli, a lua în rîsu, a şi bate jocu; a amâgi, a înşela.

LUDIFICAZIÓNE, *f.* batjocurire, pâcâlire; amâgire.

LUDIMAGÍSTRO, *m.* dascâlu de scoalâ, pedantu.

LUDIÓNE, *m.* jocâuşu la Romani; unu felu de machinâ micâ pneumaticâ spre a arâta compresibilitataa aerului.

LÚDO, *m.* jocu, spectaculu, priveliște; batjocurâ.

LÚE, *f.* ciumâ, contagiu, molemâ, molepsire; personâ primejdioasâ şi râutâcioasâ, monstru.

LÚFFO, *m.* pachetu râu înfăşuratu.

LUFFOMÁSTRO, *m.* unu felu de majordomu.

LUGLIÁTICO, *a.* din luna lui Julie.

LÚGLIO, *m.* Julie, luna lui Julie, coptoru.

LÚGUBRE, *a.* lugubru, funestu, tristu, melancholicu.

LUÌ, *m.* ochii boului (pasere).

LÚI, *pr.* elu; lui; pe elu, îlu.

LÚLLA, *f.* doagâ din fundulu buţiloru.

LUMÁCA, *f.* melcu, culbecu; — *scala a lumaca, a chiocciola*, scarâ culbecoasâ, în forma melcului.

LUMACHÉLLA, *f.* unu felu de marmurâ.

LUMACÓNE, *m.* melcu, culbecu mare; miţâ blândâ.

LÚME, *f.* luminâ; lucire; luminare, fâclie, lampâ; cunoştinţâ, ştiinţâ; înţelegere; în âţâturâ; — *i lumi*, ochii; — *aver lume*, a cunoaşte; —

dar nei lumi, a se înfuria; — *far lume ad uno*, a însoți pe cineva cu o luminare.

LUMEGGIAMÉNTO, *m.* potrivire, împârțirea luminei într'unu tablou.

LUMEGGIÁRE, *v. a.* a lumina; a potrivi, a împârți lumina într'unu tablou; a desemna în miniatură.

LUMICÍNO, *m.* lumînare, lampă micâ, candelâ.

LUMIÉRA, *f.* policandru, candelabru, lampâ mare; gaura prin care ia focu tunulu, ochiu.

LUMINÁRE, *m.* luminâ; lumînare; stea.

LUMINAZIÓNE, *f.* luminâțiune, iluminare, lumînare.

LUMINÉLLO, *m.* buculiță, țeavâ micâ care țintitilulu dela o lampâ.

LUMÍNO, *m.* lumînăricâ, lampâ micâ; candelâ.

LUMINOSITÀ, *f.* luminositate, lucioșie, lucime.

LUMINÓSO, *a.* luciosu, luminosu, lucidu.

LÚNA, *f.* lună; capriție, ciudâție; luminâ; lună de zile, mensie; noapte; — *mezza luna*, lunetâ (unu felu de întârire); semilună, lună ca secere; — *aver la luna a rovescio*, a fi posomoritu, a cârti, a blehâi, a jâvri, a ciorovâi; — *essere a lune, esser lunatico*, a fi capriționsu, estravagantu, cu gârgaune în capu; — *far montare la luna ad altrui*, a întârita, a supâra; — *quarto di luna*, pâtraru.

LUNÁRE, *a.* lunaru, alu lunei.

LUNÁRIA, *f.* lunăricâ (o plantâ).

LUNÁRIO, *m.* calindaru, almanachu.

LUNARÍSTA, *m.* fâcâtoru de calindare.

LUNÁTICO, *a.* lunaticu, supusu influenței lunei; estravagantu, ciudatu, capriționsu, inconstantu, fantastu.

LUNÁTO. *a.* în forma lunei.

LUNAZIÓNE, *f.* lumina lunei, timpulu câtu trece dela lumina nouâ pînâ cându se isprăvește cartulu celu din urmâ.

LUNEDÌ, *m.* luni.

LUNÉTTA, *f.* fereastră ce se lasâ într'o boltâ; lunetâ, unu felu de fortificațiune; lucru fâcutu în forma lunei.

LÚNGA, *f.* curea, șuviță de curea lungâ și îngustâ; lungime; — *dare la lunga*, a tândâli, a migâli, a mocâi; — *alla lunga*, îndelungu; — *a lunga*, departe; — *da lunga, dalla lunga*, de departe.

LUNGÁGGINE, *f.* îndelungare, lucru îndelungatu, prolicsitate, întindere prea mare, lucru prolicsu, tândâlie, migâialâ, mocâire.

LUNGÁGNOLA, *f.* plasâ; cuvintu, discursu prolicsu.

LUNGÁRE, *v. a.* a lungi, a prelungi; a diferi, a întârzia, a amâna; — *lungarsi*, a se depârta.

LÚNGE, *avv.* departe.

LUNGHERÍA, *f.* prolicsitate, difusiune, întindere prea mare; lucru prolicsu, lungu peste mâsurâ.

LUNGHÉSSO, *prep. ad avv.* dealungulu, în lungulu, pe marginea, pe pe alele.

LUNGHÉZZA, *f.* lungime; îndelungare.

LUNGHIÉRA, *f.* raționamîntu prolicsu, discursu lungu peste mâsurâ.

LÚNGI, *avv.* departe, în depârtare.

LÚNGO, *m.* lungime; — *a.* lungu; îndelungatu, prelungitu; depârtatu; — *andare alla lunga*, a se prelungi, a urma încetu, a tîndâli, a târâgâi; — *lungo tempo*, multâ vreme, multu; — *al lungo ed al traverso*, încoace și încolo; — *a lungo*, îndelungu.

LÚNGO, *avv.* îndelungu, multu; — *prep.* dealungulu, în lungulu; lângâ, aproape, alâturi.

LUOGHICCIUÓLO, *m.* locșoru, locu micu, spațiu micu.

LUÓGO, *m.* locu; spațiu; încâpere; situațiune; țarâ, ținutu; acaretu, moșie, proprietate, fundu; comoditate, oportunitate, prileju; postu, rangu, slujbâ; pricinâ; pasagiu, parte dintr'o scriere; — *sul luogo*, pe fața locului; — *a tempo e luogo*, la ocasiune; — *in luogo di*, în locu de; — *a luogo a luogo*, încoace și încolo; — *a luogo ed a tempo*, cându va fi timpu, și unde va fi loculu; — *aver luogo*, a se întîmpla; a folosi; — *dar luogo*, a se retrage, a face drumu; a da drumu, a depârta, a goni; — *fare luogo*, a se cuveni; — *saper di buon luogo*, a fi auzitu ceva dela o persoanâ bine informatâ, demnâ de credințâ; — *luoghi topici, luoghi comuni*, sorginții generale de unde unu oratoru scoate argumentele sale; — *luogo comune*, umblâtoare.

LUOGOTENÉNTE, *m.* locotenentu, locoteninte, locuțiitoru, celu ce ține loculu unui guvernatoru, unui prințu, unui capitanu.

LUOGOTENÉNZA, *f.* locotenență, oficiulu locotenentului sau ținutulu administratu de dinsulu.

LÚPA, *f.* lupoaicâ; curvâ, meretriță, țolinâ.

LUPACCHÍNO, LUPATTÍNO, *m.* puiu de lupu, lupeiu.

LUPÁCCIO, *m.* lupu mare; gâmanu, câpcaune.

LUPEGGIÁRE, *v. a e n.* a devora, a mânca lâcomește, a sfâșia, a mânca lupește.

LUPERCÁLI, *f. pl.* sârbâtorile lupercale la Romani.

LUPÉSCO, *a.* lupescu, de lupu.

LÚPIA, LÚPA, LÓPIA, *f.* unu felu de bubâ sub piele.

LUPICÍNO, *m.* lupu micu, lupșoru.

LUPÍGNO, *a.* lupescu, din natura lupului.

LUPINÉLLA, *f.* lupinâ (o plantâ).

LUPÍNO, *m.* floare nipralâ (o plantâ); — *a.* lupescu.

LÚPO, *m.* lupu; omu mâncâciosu, gâmanu; — *lupo cerviero*, unu felu de cuadrupedu carnivoru, risu; — *lupo mannaro*, licantropu; — *andare in bocca al lupo*, a se espune la unu pericolu inevitabilu; — *porre il lupo per pecoraio*, a încredința unu lucru la o persoanâ împrotiva câria aru fi fostu nec saru de a lu apâra; — *lupo non mangia di lupo*, corbu la corbu nu scoate ochii.

LÚPPOLO, *m.* hâmeiu (o plantâ).

LÚRCO, *m.* câpcaune.

LÚRIDO, *a.* gâlbiniciosu, lividu; scârnavu, spurcatu.

LÚSCO, *a.* ceacîru; chioru.

LUSCOSITÀ, *f.* ceacîrlie, câutâturâ în piezu.

LUSÍNGA, *f.* mâglisire, lingușiturâ, gugulealâ, mâgulie; rugâciune însoțitâ cu laude; momealâ.

Digitized by Google

LUSINGAMÉNTO, *m.* mâglisire, linguşire, gugulire, mâgulire; amâgire, momire.
LUSINGÁRE, *v. a.* a mâglisi, a linguşi, a guguli, a mâguli; a amâgi, a momi; a umbla să dobîndească ceva prin linguşiri, prin laude mincinoase.
LUSINGATÓRE, *m.* mâglisitoru, linguşitoru, mâgulitoru, gugulitoru, lâudătoru, amâgitoru.
LUSINGHERÍA, *f.* linguşiturâ, mâglisire, mâgulire.
LUSINGHÉVOLE, *a.* plăcutu, atrâgătoru, mâglisitoru, linguşitoru; induplecăciosu, gîdilăciosu.
LUSINGHIÉRO, *a.* plăcutu, linguşitoru, mângâetoru.
LUSSÁRE, *v. a.* a scrinti.
LUSSAZIÓNE, *f.* scrintire, eşirea unui osu din loculu său.
L SSO, *m.* lucsu, falâ, risipâ.
LUSSUREGGIÁNTE, LUSSURIÁNTE, *a.* lucsuriantu, prisositoru, cu prisosu; voluptuosu.
LUSSUREGGIÁRE, *v. n.* a se desmierda, a trâi în deliciuri, a se da plăcerii şi bucuriei, a duce o viaţă voluptuoasă, desfrînată, a se desfrîna; a prisosi.
LUSSÚRIA, *f.* lucsurie, desfrîu, impudicitate; întrebuinţare de lucruri superflue, prisositoare.
LUSSURIÁRE, *v. n.* a se da la lucsurie, la desfrînare.
LUSSURIOSAMÉNTE, *avv.* cu lucsurie; cu lucsu.
LUSSURIÓSO, *a.* lucsuriosu, desfrînatu, voluptuosu.
LÚSTRA, *f.* vizuină, peştere; — *lustre*, mângâeri, linguşiri prefăcute, mincinoase.
LUSTRÁLE, *a.* lustralu, curăţitoru; — *acqua lustrale*, apă sânţită; apă lustrală (la păgâni).
LUSTRÁRE, *v. a.* a lustrui, a polei, a sclivisi, a netezi; a lumina; a ilustra, a face splendidu, strălucitu.
LUSTRASTIVÁLI, *m.* curăţitoru de cisme.
LUSTRATÓRE, *m.* lustruitoru, poleitoru, sclivisitoru.
LUSTRATÚRA, *f.* lustruitură, poleitură, sclivisală.
LUSTRAZIÓNE, *f.* sacrificiu espiatoriu la păgâni.
LUSTRÉVOLE, *a.* care se poate lustrui, sclivisi, polei.
LUSTRÍNA. *f.* unu felu de cireşe.
LUSTRÍNO, *m.* lustrină, unu felu de mătăsărie; fluture, steluţe de metalu ce se cosu de ornamentu pe materii, pe catifele.
LÚSTRO, *m.* strălucire; splendoare, chiarătate, nobleţă, glorie; lustru; lustru, intervalu de cinci ani; — *a.* luciosu, lucidu, netedu, lustruitu, sclivisitu.
LUSTRÓRE, *m.* lucire, luciosie, strălucire, netezeală.
LUTÁRE, *v. a.* a mocirli, a tencui cu m cirlă.
LUTÉOLA, *f.* luteolă (plantă).
LUTERANÍSMO, LUTERANÉSIMO, *m.* luteranismu.
LUTERÁNO, *a. e s. m.* luteranu.
LUTERIZZÁRE, *v. n.* a deveni luteranu, a vorbi ca unu luteranu.
LÚTO, *m.* mocirlă, noroiu, lutu.
LUTÓSO, *a.* mocirlosu, noroiosu, lutosu.
LÚTTO, *m.* durere, tristeţă, mîhnire, doliu.
LUTTUÓSO, *a.* durerosu, tristu, lugubru, mîhnitoru.
LUTULÉNTO, *a.* lutosu, mocirlosu, tinosu, întinatu.

M.

M, *f.* me, litera M.
MA, *cong.* dar, iar, ci, însă.
MACÁCO, MACÁCCO, *m.* unu felu de momiţă, macacu.
MÁCCA, *f.* abundanţă mare, chilipiru; — *a macca*, cu abundanţă, cu îmbilşugare; de geabă, gratuitu.
MACCATÉLLA, *f.* greşeală, defectu, cusuru, meteahnă.
MACCHERÍA, MACCARÍA, *f.* linistea mării.
MACCHERÓNE, *m.* macaronu, macaroane, unu felu de mâncare; omu prostu, prostatecu; plângăciosu; — *più grosso dell' acqua dei maccheroni*, stupidu, prostacu, nătângu, gugumanu, neghiobu, tontu.
MACCHERONÉA, *f.* poesie macaronică, unu felu de compunere burlescă în care se întroducu vorbe din limba vulgară dându-lise o terminaţiune latină.
MACCHERÓNICO, *a.* macaronicu.
MÁCCHIA, *f.* pată, maculă; mînjitură, feşteliturâ; necurăţie, spurcăciune, prihană, întinăciune, pângăreală, pângăriciune, necinste, infamie; pestrue, aluniţă; păcatu, crimă; defectu, cusuru meteahnă; tufişu, mărăcinişu, leasă, crângu, desişu, hăţişu; — *alla macchia*, în pripă; pe furişu, într'ascunsu; — *cavarne la macchia*, a scăpa dintr'o încurcătură.
MACCHIAIUÓLO, *m.* curăţitoru de pete; pădureţu, pădurescu.
MACCHIÁRE, *v. a.* a păta, a macula; a pestriţa; a mînji, a feşteli, a spurca, a pângări, a întina, a murdări, a contamina; a vătăma, a necinsti, a desonora; a defăima.
MACCHIAVÉLLICO, MACCHIAVELLÉSCO, *a.* machiavelicu, conformu cu dectrina politică a lui Machiavelli; şiretu, vicleanu, cu rea credinţă, contrariu politicei sănătoase.
MACCHIAVELLÍSMO, *m.* machiavelismu, sistema politică a lui Machiavelli; rea credinţă, şiretlicu, perfidie.
MACCHIAVELLÍSTA, *m.* machiavelistu, celu ce practică doctrinele politice ale lui Machiavelli.
MÁCCHINA, *f.* machină, maşină, aparatu, instrumentu; orice instrumentu de resbelu; orice lucru care se mişcă; organismu; fabrică, edi-

Digitized by Google

ficiu, clâdire; proiectu, uneltire, machinaţiune; persoană fără spiritu, fără energie.

MACCHINALMÉNTE, *avv.* machinaliceşte, materialiceşte,

MACCHINAMÉNTO, *m.* machinare, uneltire.

MACCHINÁRE, *v. a. e n.* a machina, a unelti în secretu, prin taină vreo intrigă, vreunu complotu.

MACCHINATÓRE, *m.* machinatoru, uneltitoru, intrigantu.

MACCHINAZIÓNE, *f.* machinaţiune, uneltire vicleană, intrigă; machină, instrumentu de resbelu; cursă.

MACCHINÍSTA, *m.* machinistu, maşinistu, făcătoru sau cârmuitoru, îngrijitoru de maşini.

MACCHINÓSO, *a.* născocitoru; uneltitoru de intrigi.

MACCHIÓNE, *m.* tufişu, mărăcinişu foarte întinsu; — *stare al macchione*, a se ţinea ascunsu; a pândi; — *star saldo al macchione*, a rămânea neclintitu orîce să se întîmple.

MACCHIÓSO, *a.* crângosu, mărăcinosu.

MACCHIÚZZA, *f.* pată mică; imperfecţiune mică.

MÁCCO, *m.* unu felu de mâncare făcută cu fărină de bobu; omoru, masacru, măcelie; — *a macco*, de geaba; cu abundanţă.

MÁCE, *m.* coaja dinlăuntrulu nucşoarei.

MACELLÁIO, *m.* măcelaru, căsapu.

MACELLAMÉNTO, *m.* măcelărire.

MACELLÁRE, *v. a.* a măcelări.

MACELLÉSCO, *a.* de măcelărie, de măcelu.

MACÉLLO, *m.* măcelu, măcelărie, salhana; măcelărire, măcelie; masacru, ucidere, omoru.

MACERAMÉNTO, *m.* immoiere, topire în apă; macerare.

MACERÁRE, *v. a.* a muia; a topi în apă; a macera, a mortifica — *macerarsi*, a se macera, a se mortifica; a se topi.

MACERATÓIO, *m.* topitoare, loculu unde se mureză cânepa.

MACERAZIÓNE, *f.* topire, îmmoere; murare; macerăţiune, mortificaţiune.

MACÉRIA, *f.* molozu; dărâmături, ruine.

MÁCERO, *a.* slăbitu, sleitu, topitu, maceratu.

MACERÓNE, *m.* unu felu de plantă aromatică.

MACÍA, *f.* grămadă de molozu, dărâmături, ruine.

MACÍGNO, *m.* piatră tare; cremene, macignu.

MACILÉNTE, MACILÉNTO, *a.* macilentu, slabu, uscatu, vitioanu, macru, sfrejitu.

MACILÉNZA, *f.* macilenţă, slăbiciune, vitionie.

MÁCINA, *f.* piatră de moară; — *esser alla macina*, a fi săracu lipitu.

MACINAMÉNTO, *m.* măcinare, pisare, frământare, răsnire.

MACINÁRE, *v. a.* a măcina, a pisa, a frământa, a sdrobi, a răsni.

MACINATÓIO, *m.* moară; răsniţă.

MACINATÓRE, *m.* frecătoru de vâpsele, de boiele.

MACINATÚRA, *f.* măcinătură; măcinişu; oiemu, plată de măcinatu; frământătură, pisătură, sdrobitură.

MACINAZIÓNE, *f.* măcinare, măcinătură, pisare, frecare.

MACINÍO, *m.* măcinişu, măcinare, răsnire.

MACINÍNO, MACINÉLLO, *m.* morişcă.

MACINÓSO, *a.* de măcinatu, care se poate măcina.

MÁCIS, *m.* coaja dinlăuntrulu nucşoarei.

MACIÚLLA, *f.* meliţă, meliţoiu.

MACIULLÁRE, *v. a.* amelija; a sfărâma, a sdrobi, a frânge; a rumega, a frămînta unu lucru în mintea sa.

MACOLÁRE, *v. a.* a macula, a păta; a pângări, a contamina.

MÁCRO, *a.* macru, slabu; debilu; de puţină valoare.

MÁCULA, *f.* maculă, pată; prihană, necurăţie; defectu.

MADÁMA, *f.* madamă, titlu ce se dă unei doamne francese.

MADAMIGÉLLA, *f.* mademoazelă, domnişoară, duducă.

MADDALEÓNE, *m.* magdaleonu, compositiune farmaceutică în formă de cilindru; suculete de emplastru.

MADEFÁTTO, *a.* muiatu, umedu, jilavu, udu.

MADEFAZIÓNE, *f.* udătură, umezeală, jilăvie.

MÁDIA, *f.* covată, căpistere, copaie, moldă.

MÁDIDO, *a.* udu, umedu, jilavu.

MADÓNNA, *f.* doamnă, madamă, damă, cocoană; Madonă, Sânta Fecioară; icoana Sântei Fecioare.

MADONNÍNO, *m.* unu felu de monedă mică de argintu.

MADÓRE, *m.* udătură, umezeală, jilăvie.

MADORNÁLE, *a.* madornalu, foarte mare; principalu, de căpetenie; — *error madornale*, greşeală foarte mare.

MÁDRE, *f.* mamă, mumă, maică; născătoare; causă, principiu; drojdie; mitră, matrice, matcă.

MADREFAMÍGLIA, *f.* doamna, mama familiei.

MADREGGIÁRE, *v. n.* a se soi, a se lua după muma sa.

MADREPÉRLA, *f.* sidefu, scoică cu mărgăritaru.

MADRÉPORA, *f.* madreporă, unu felu de mărgeanu.

MADRESÉLVA, *f.* curpene albă (plantă).

MADREVÍTE, *f.* piuliţă, borta şurupului, mutercă.

MADRIGÁLE, *m.* madrigalu, unu felu de poesie lirică.

MADRIGALEGGIÁRE, *v. n.* a face, a compune madrigale.

MADRIGALÉSCO, *a.* de madrigalu.

MADRIGALÉSSA, *f.* madrigalu foarte lungu, prolicsu.

MADRÍNA, *f.* naşă.

MAESTÀ, *f.* majestate, mărime, mărie, mărire.

MAESTÉVOLE, MAESTÓSO, *a.* majestuosu, măreţu, plinu de mărire; gravu.

MAÉSTRA, *f.* învăţătoare, institutriţă, dăscăliţă; — *a. strada maestra*, stradă, cale principală, de căpetenie.

MAESTRÁLE, *m.* maistralu, vîntu de nordvestu.

MAESTRAMÉNTO, *m.* învăţare, educare, procopsire.

MAESTRÁTO, *m.* magistratu.

MAESTRÉSSA, *f.* dăscăliţă, institutriţă; stăpână.

MAESTRÉVOLE, *a.* artificiosu, iscusitu, dibaciu, îndemînatecu, măiestru, minunatu, abilu.

MAESTRÍA, *f.* abilitate, îndeminare, dibăcie, iscusinţă, mână de măiestru, meşteşugu, artificiu.

MAÉSTRO, *m.* maistru, măiestru, magistru, meşteru, învăţătoru, crescătoru, institutoru, profesoru, dascalu, pedagogu; omu abilu, dibaciu, iscusitu, îndemânatecu; domnu, stăpânu, proprietaru; maistralu, vîntu de nordvestu; —

Digitized by Google

maestro di casa, m jordomu, vâtafu, îngrijitoru; — *maestro di cerimonie*, maistru de ţeremonii: — *maestro da muro*, zidaru.

MAÉSTRO, *a.* principalu, de câpetenie, fundamentalu; învăţatu, procopsitu, deprinsu, abilu, dibaciu, iscusitu, îndemânaticu; artificiosu, cu meşteşugu.

MÁGA, *f.* fermecătoare, vrâjitoare, bosconitoare.

MAGÁGNA, *f.* viţiu, defectu ascunsu, lipsâ, imperfecţiune, cusuru, meteahnâ; stricâciune.

MAGAGNAMÉNTO, *m.* stricare, corupere, pocire, vâtămare, viţiare; învermoşare.

MAGAGNÁRE, *v a.* a strica, a viţia, a poci, a corupe, a vâtăma; — *magagnarsi*, a se corupe; a se învermoşa.

MAGAGNÁTO, *a.* stricatu, viţiatu, defectuosu, pocitu, coruptu, vâtămatu, cusurosu; învermoşatu.

MAGÁRI, *interiez.* dea Dumnezeu!

MAGAZZINÁGGIO, *m.* magazinagiu, întreţinţarea magaziii şi banii ce se plâtescu pentru aceasta.

MAGAZZINIÉRE, *m.* magazinieru, pâzitoru sau îngrijitor de magazie.

MAGAZZÍNO, *m.* magazie, loculu unde se pâstrezu sau se închidu mârfile, depositu.

MAGGESÁTO, *a.* pîrlogu, pârâginitu, pârâsitu, lâsatu în odihnâ, în repaosu.

MAGGÉSE, *m.* pîrlogu, pâraginâ, obleagâ, ţelinâ, pâmîntu de lucratu lâsatu în repaosu.

MAGGIÁTICO, *m.* MAGGIÁTICA, . pîrlogie, pârâginie; pâmîntu nearatu, pîrlogitu, pîrlogu.

MÁGGIO, *m.* Maiu, luna lui Maiu; — *a.* mai mare

MAGGIOCIÓNDOLO, *m.* mesteacânu, armindinu.

MAGGIORÁNA, MAIORÍNA, *f.* maioranu, mergeranu, magheranu (o plantâ aromaticâ).

MAGGIORÁNZA. *f.* preeminenţâ, întâiere, principalitate, câpetenie; majoritate, celu mai mare numâru alu voturiloru, alu vociloru.

MAGGIORÁSCO, *m.* majoratu, unu felu de fideicomisu.

MAGGIORDOMÁTO, *m.* funcţiunea de majordomu.

MAGGIORDÓMO, *m.* majordomu, vâtafu.

MAGGIÓRE, *a.* mai mare, superioru; mai însemnatu, mai importantu; mai bâtrînu, de mai mulţi ani; principalu; vîrstnicu; — *ordini maggiori*, preoţia, diaconia şi ipodiaconia.

MAGGIÓRE, *m.* majoru, maioru (gradu militaru); — *f.* partea cea mai mare; maioare, una din premisele silogismului; — *maggiori*, *m. pl.* strâmoşi.

MAGGIOREGGIÁRE, *v. n.* a predomina, a predomni, a voi sâ predomnească, sâ covîrşească pe ceilalţi.

MAGGIORÉNNE, *a.* vîrstnicu, maiorenu; — *s. m.* acela care este maiorenu, vîrstnicu.

MAGGIORÉNTE, MAGGIORÍNGO. *a. e s. m.* principalu, capu, superioru; persoanâ importantâ, notabilu.

MAGGIORITÀ, *f.* majoritate, vîrstnicie.

MAGGIORNÁTO, *m.* primogenitu, primulu nâscutu; copilulu celu mai mare la vîrstâ.

MÁGO, *m.* magu, unu felu de preotu, de sacerdotu, de doctoru la Perşi; fermecătoru, vrâjitoru; — *i tre Magi*, cei trei crai care au venitu din Orientu ca sâ se închine lui Isusu Christosu.

MAGÍA, *f.* magie. ştiinţâ profundâ şi misterioasâ; fermecătorie, vrâjitorie, boscoanâ, bosconiturâ.

MAGICAMÉNTE, *avv.* magiceşte.

MÁGICO, *a.* magicu, minunatu, fermecătorescu; amăgitoru; — *lanterna magica*, lanternâ magicâ.

MAGIÓNE, *f.* casâ, locuinţâ, abitaţiune.

MAGIÓSTRA. *f.* unu felu de câpşunâ mare.

MAGÍSMO, *m.* magismu, doctrina religioasâ a magiloru din Persia.

MAGISTÉBIO, MAGISTÉRO, *m.* magisteru, oficiulu magistrului; învăţâturâ, povăţuire; mâiestrie, arte, artifiţiu, meşteşugu; instrumentu, unealtâ.

MAGISTRÁLE, *a.* magistralu, profesoralu, învăţâtorescu, dâscâlescu; mare, însemnatu, principalu.

MAGISTRALITÀ, *f.* aeru magistralu, maniere magistrale.

MAGISTRÁTO, *m.* magistratu; corpu de magistraţi, de funcţionari civili, de judecători; judecătorie, tribunalu, curte judecătoreascâ sau administrativâ.

MAGISTRATÚRA, *f.* magistraturâ, oficiulu şi jurisdicţiunea magistratului.

MÁGLIA, *f.* ochiu la o împletiturâ; ineluşe de fieru din care se compuneau mai nainte armaturele; împletiturâ; armaturâ, câmaşâ de feru; ochiurile dela o plasâ; patâ roşie la lumina ochiului.

MAGLIÁRE, *v. a.* a acoperi cu unu lucru împletitu; a împleti; a bate cu o mâciucâ, cu unu buzduganu.

MAGLIETTÁRE, *v. a.* a bate cu cuie câptuşeala unei nave, unei corâbii.

MAGLIÉTTO, *m.* ciocânelu de lemnu.

MÁGLIO, *m.* maiu, mâciucâ, buzduganu, chilâu.

MAGLIÓLO, MAGLIUÓLO, *m.* butaşu de viţâ.

MAGNANIMITÀ, *f.* mârinimie, generositate.

MAGNÁNIMO, *a.* mârinimosu, generosu.

MAGNÁNO, *m.* lâcâtuşu.

MAGNÁTE, *m.* magnatu, boeru, personagiu nobilu, însemnatu; nobilu din Polonia, din Ungaria.

MAGNATÍZIO, *a.* de magnatu, boerescu.

MAGNÉSIA, *f.* magnesie, o substanţâ alcalinâ.

MAGNESÍACO, *a.* de magnesie, ce conţine magnesie.

MAGNÉSIO, *m.* magnesiu, corpu simplu conţinutu în magnesie.

MAGNÉTE, *f.* magnetu.

MAGNÉTICO, *a.* magneticu, alu magnetului, alu magnetismului, care are proprietâtile magnetului.

MAGNETÍSMO, *m.* magnetismu.

MAGNETIZZÁRE, *v a.* a magnetiza.

MAGNETIZZATÓRE, *m.* magnetizatoru.

MAGNETIZZAZIÓNE, *f.* magnetizare, magnetizaţiune.

MAGNIFICAMÉNTO, *m.* magnificare, lâudare, slâvire, proslâvire, glorificare; mărire, ecsagerare.

MAGNIFICÁRE, *v. a.* a magnifica, a lâuda, a slâvi, a proslâvi, a glorifica; a mâri, a ecsagera.

MAGNIFICATÓRE, *m.* magnificatoru, lâudâtoru, proslâvitoru, glorificatoru.

MAGNIFICÉNTE, *a.* care face magnificu.

MAGNIFICÉNZA, *f.* magnificenţâ, splendoare, strâ-

Digitized by Google

lucire, sumptuositate, pohfală, falâ; avuţie, bogăţie, mârime; liberalitate, generositate.

MAGNÍFICU, *a.* magnificu, splendidu, strălucitu, sumptuosu, falnicu, mare; liberalu, generosu.

MAGNILOQUÉNZA, *f.* **MAGNILÓQUIO**, *m.* stilu nobilu, înaltu, elocuentu, magnificu.

MAGNÍLOQUO, *a.* care vorbeşte înaltu, nobilu.

MAGNITÚDINE, *f.* mârime; magnificenţă.

MÁGNO, *a.* mare; magnificu, liberalu, darnicu.

MAGNÓLIA, *f.* magnolie, o plantă americană.

MÁGO, *m.* magu, unu felu de sacerdotu, de doctoru la Perşi; fermecătoru, vrăjitoru.

MAGÓNA, *f.* afinerie; ferărie, fabrică de prelucratu feru în mare; locu unde este o mare abundanţă.

MAGONIÉRE, *m.* lucrătoru la o ferărie.

MAGRAMÉNTE, *avv.* puţinu, sărăcăciosu.

MAGRÉDINE, *f.* unu felu de pînză de inu.

MAGRÉZZA, *f.* slăbiciune, mărşevie, mâcrime; sărăcie, lipsă, puţiutime, micşorime.

MAGRICCIUÓLO, *a.* cam slabu, slăbăşoru.

MÁGRO, *a.* macru, slabu, slăbănogu, uscatu; micu, neînsemnatu; sterilu, neroditoru, săracu; —*far magro, mangiar di magro*, a posti, a mânca bucate de postu.

MÁI, *avv.* vreodată; nici odată; — *se mai*, dacă din întîmplare.

MAIÁLE, *m.* porcu, rîmătoru.

MÁIO, *m.* mesteacănu, armindinu; ramură de mesteacănu pe care junii ţărani o taiă şi o sădescu la zioa întâie de Maiu înaintea uşei amantei loru.

MAIÓLICA, *f.* unu felu de porţelană mincinoasă, faienţă.

MAIORÁNA, *f.* maioranu, magheranu, mergeranu.

MÁIS, MÁIZ, *m.* porumbu, cucuruzu, păpuşoiu.

MAISÉMPRE, *avv.* totdauna, în veci, în eternu.

MAISÌ, *avv.* da, aşa.

MAIÚSCOLA, *f.* majusculă, literă mare, capitală.

MAIÚSCOLO, *a.* mare, grosu.

MALÁBILE, *a.* inabilu, incapabilu, ineptu, nedestoinicu.

MALACCÓLTO, *a.* râu priimitu.

MALACCÓNCIO, *a.* râu gătitu, râu făcutu, pocitu, schimonositu; nepotrivitu, inutilu, necuviinciosu.

MALACCÓRTO, *a.* neiscusitu, neîndemânaticu; imprudentu.

MALACHÍTE, *f.* malachitu, o piatră verde.

MALACÓFFE, *m.* malacofu, malacovu, crinolină.

MALACREÁNZA, *f.* incivilitate, im oliteţă, mojicie.

MALAFFÉTTO, *a.* cugetu reu, vicleanu.

MALAFÍTTA, *f.* pâmîntu moale, desfundatu, glodârie.

MÁLAGA, *f.* vinu de Malaga.

MALAGÉVOLE, *a.* dificilu, greu, anevoiosu, cu anevoe; nesiguru, incertu; neînduplecăciosu.

MALAGEVOLÉZZA, *f.* dificultate, anevoinţă, anevoe.

MALAGIÁTO, *a.* încomodu; strimtoratu; mărginitu.

MALÁGMA, *m.* unu felu de cataplasmă.

MALALÍNGUA, *a.* maledicu, defăimătoru, clevetitoru.

MALALLEVÁTO, *a.* râu crescutu, râu învăţatu, prostu.

MALAMÉNTE, *avv.* râu; cu anevoe, cu greu.

MALANDÁRE, *v. n.* a deperi, a se prăpădi, a se jigâri.

MALANDÁTO, *a.* deperitu, prăpăditu, jigâritu; sărăcitu.

MALANDRÍNO, *m.* tîlharu, hoţu, brigantu; craiu.

MALANDRÓNE, *m.* ştrengaru, berbantu, ciorsoiu.

MALÁNIMO, *m.* cugetu râu, rea intenţiune, vicleuie.

MALÁNNO, *m.* nenorocire, boroboanţă, râstrişte.

MALARDÍTO, *a.* temeraru, îndrăsneţu, cutezătoru, insolentu, arogantu, obraznicu, impertinentu.

MALÁRE, MALÁRSI, *v. n.* a se bolnăvi, a cădea bolnavu.

MALARRIVÁTO, *a.* nefericitu, nenorocitu, ticălosu, miserabilu.

MALASSETTÁTO, *a.* răscolitu, desordinatu, amestecatu, învălmăşitu, negătitu, nepotrivitu, fără orîndui-lă.

MALATÍCCIO, *a.* bolnăviciosu, debilu, plăpându, betegosu.

MALÁTO, *a.* maladu, morbosu, egru, bolnavu, beteagu.

MALATTÍA, *f.* maladie, egritudine, morbu, boală, betegugu.

MALAUGURÓSO, *a.* cobitu, de râu auguriu, de semnu râu, pricinuitoru sau prevestitoru de nenorocire, fără triste.

MALAVENTÚRA, *f.* restrişte, nenorocire.

MALAVÓGLIA, *f.* nevoinţă, lipsă de voluntate.

MALAVOGLIÉNZA, *f.* reavointa, râutate, ură, pismă.

MALAVVEDÚTO, *a.* nesocotitu, imprudentu, neiscusitu.

MALAVVENTÚRA, *f.* nenorocire, răstrişte, infortuniu.

MALAVVENTURÁTO, *a.* nenorocitu, infortunatu, nefericitu.

MALAVVENTURÓSO, *a.* cobitu, de râu auguriu, fără triste.

MALAVVEZZO, *a.* râu crescutu, râu învăţatu, nărăvosu.

MALAVVIÁTO, *a.* râu îndreptatu, rătăcitu, cărmitu.

MALCADÚCO, *m.* epilepsie, stropşeală.

MALCAPITÁTO, *a.* prăpăditu, nefericitu, miserabilu.

MALCÁUTO, *a.* nesocotitu, nebăgătoru de seamă.

MALCOMPÓSTO, *a.* rău compusu, rău alcătuitu, confusu, fără şiru, fără orînduială, desordinatu.

MALCÓNCIO, *a.* maltratatu, redusu într'o stare rea.

MALCONTÉNTO, *a.* nemulţumitu, neîndestulatu; — *s. m.* nemulţumire, neîndestulare, neplăcere; desaprobare.

MALCORRISPÓSTO, *a.* tratatu cu ingratitudine.

MALCOSTUMÁTO, *a.* râu năravitu, cu purtări rele.

MALCREÁTO, *a.* incivilu, inurbanu, prostu, mojicu.

MALDICÉNTE, *a.* hulitoru, defăimătoru, calumniatoru, detractoru, vorbitoru de râu, clevetitoru.

MALDICÉNZA, *f.* vorbire de râu, hulă, defaimă, clevetire, calumnie, detracţiune.

MALDIFÉSO, *a.* râu apăratu, fără apărare.

MALDÍRE, *v. a.* a vorbi de râu, a defăima, a huli, a calumnia, a cleveti; a blestema, a afurisi; a nu se cuveni, a nu se potrivi, a nu şedea bine, a nu se cădea.

MALDISPÓSTO, *a.* râu dispusu, indispusu; cu cugetu râu.

MÁLE, *m.* râu; durere, suferinţă, boală, mala-

Digitized by Google

die, patimâ; crimâ, greşealâ, vinâ, pâcatu; imperfecţiune, defectu, cusuru, meteahnâ; pagubâ, vâtâmare; nenorocire, râstrişte; — *avv.* râu, într'unu chipu râu, pocitu, schimonositu, imperfectu, greşitu, nepotrivitu, necuviinciosu, vâtâmâtoru, grosolanu, prostu; — *andar a male*, a se strica; a nu isbuti; — *aver a male*, a se vâtâma, a se supâra; — *male a proposito*, fârâ timpu, cându nu trebue; — *star male*, a fi bolnavu.

MALEDÉTTO, *a.* blestematu, afurisitu.

MALÉDICO, *a.* vorbitoru de râu, clevetitoru, defâimâtoru, hulitoru, calumniatoru, detractoru.

MALEDÍRE, MALADÍRE, *v. a. e n.* a blestema, a afurisi, a amerinţa, a pofti cuiva reu, a da draculuí.

MALEDIZIÓNE, *f.* maledicţiune, imprecaţiune, blestemu, blestemare, afurisire, afurisanie; hulâ, defaimâ; râstrişte, boroboanţâ, nenorocire.

MALEFÁTTA, *f.* eroare, greşealâ; mâncâtorie, hoţie.

MALEFICIÁTO, *a.* bosconitu, înfermecatu, vrâjitu.

MALEFÍCIO, *m.* boscoanâ, vrajâ, fermecu prin care se pricinueşte râu cuiva; crimâ, delictu, maleficiu.

MALÉFICO, *a.* maleficu, vâtâmâtoru, supârâtoru, fâcâtoru de râu; otrâvitoru; pricinuitoru de râu prin magie, prin fermecâtorie.

MALEMÉRITO, *a.* nedemnu, nevrednicu.

MALÉRBA, *f.* iarbâ rea; omu râu.

MALESTÁNTE, *a.* sâracu, lipsitu de cele trebuincioase.

MALEVOLÉNZA, *f.* reavoinţâ, râutate, urâ, pismâ.

MALÉVOLO, *a.* malinu, râutaciosu, pismuitoru.

MALFACÉNTE, *a.* fâcâtoru de râu, râutâciosu.

MALFACIMÉNTO, *m.* faptâ rea, crimâ, delictu.

MALFÁRE, *v. n.* a face râu; a pâcâtui.

MALFÁTTA, *f.* mâncâtorie, hoţie.

MALFÁTTO, *a.* râu fâcutu, deformu, ciudatu, pocitu, strâmbatu, schimonositu.

MALFATTÓRE, *m.* malefactoru, fâcâtoru de rele.

MALFATTORÍA, *f.* maleficiu, vrajâ, boscoanâ.

MALFÉRMO, *a.* infirmu, slabu; râu aşezatu, clâtinâtoru, tremurâtoru, nesiguru, şovâindu; nestatornicu, inconstantu, schimbâciosu.

MALFONDÁTO, *a.* neîntemeiatu, fârâ temeiu, fârâ certitudine, fârâ soliditate, nesiguru.

MALFRÚTTO, *a.* pagubâ, desavantagiu, nepriinţâ.

MALGRADÍTO, *a.* neplâcutu, nepriimitu.

MALGRÁDO, MAL GRÁDO, *avv.* în pismâ, fârâ voe, împrotiva voinţii; cu totu, cu toatâ, cu toate câ.

MALÍA, *f.* magie, vrajâ, fermecu, boscoanâ, vrâjitorie, fermecâtorie, bosconiturâ, încântâmîntu, încântare.

MALIÁRDA, *f.* fermecâtoare, vrâjitoare, bosconitoare, încântâtoare, amâgitoare.

MALIÁRDO, *m.* fermecâtoru, vrâjitoru, magu, bosconitoru, încântâtoru, amâgitoru.

MALIÉRE, *m.* animalu de sarcine, de transportu.

MALÍGIA, *f.* ceapâ roşie.

MALIGNAMÉNTE, *avv.* cu malignitate, cu râutate vicleanâ şi batjocoritoare, cu maliţie, vicleneşte.

MALIGNÁRE, *v. n.* a se înrâutâţi, a se face malinu; a interpreta cu malignitate, într'unu chipu râutâciosu.

MALIGNITÀ, *f.* malignitate, râutâţie, maliţie.

MALÍGNO, *a.* malinu, râutâciosu, vicleanu, râuvoitoru; — *morbo maligno*, maladie obstinatâ şi gravâ sau contagioasâ, lipicioasâ; — *il maligno*, draculu, spiritulu malinu.

MALINCONÍA, MELANCONÍA, *f.* melancholie, întristare, obidâ, mîhnire, posomorire.

MALINCÓNICO, *a.* melancholicu, tristu, obidatu, mîhnitu, posomoritu, necâjitu, tâcutu.

MALINCONIÓSO, *a.* plinu de melancholie.

MALINCÓRPO (A), *avv.* fârâ voe, cu pârere de râu.

MALINCUÓRE (A), *avv.* cu desgustu, cu neplâcere, fârâ voe.

MALINTELLIGÉNZA, *f.* neînţelegere, rea înţelegere.

MALINTENZIONÁTO, *a.* cu cugetu râu, vicleanu.

MALINTÉSO, *a.* nedeprinsu, neînvâţatu; — *s. m.* eroare, înţelesu râu, neînţelegere.

MALIÓSO, *a.* vrâjitorescu, fermecâtorescu; râutâciosu.

MALISCÁLCO, *m.* mareşalu; feraru, potcovaru.

MALÍTO, *a.* bolnâviciosu, betegosu; debilu, chilavu.

MALÍZIA, *f.* maliţie, râutâciune, viclenie, râutate; iscusinţâ, artificiu; — *a malizia*, într'unu chipu maliţiosu.

MALIZIÁRE, *v. n.* a se face maliţiosu.

MALIZIÁTO, *a.* maliţiosu; prefâcutu, falsificatu.

MALIZIOSITÀ, *f.* maliţiositate, râutâciune, viclenie.

MALIZIÓSO, *a.* maliţiosu, râutâciosu, râu, vicleanu, iscusitu, şiretu, furbu, îndemânaţicu.

MALLEÁBILE, *a.* maleabilu, mlâdiosu.

MALLEABILITÀ, *f.* maleabilitate, mlâdioşie.

MÁLLEO, *m.* ciocanu, ciocânaşu.

MALLÉOLO, *m.* osulu, oulu dela glesna piciorului.

MALLEVADÓRE, *m.* garantu, chiezaşu, respunzâtoru.

MALLEVADORÍA, *f.* garanţâ, chiezâşie, respundere.

MALLEVÁRE, *v. n.* a garanta, a chiezâşi, a respunde.

MALLEVERÍA, *f.* garanţâ, chiezâşie, cauţiune, siguranţâ, respundere, responsabilitate.

MÁLLO, *m.* coajâ verde de nucâ, de migdalâ.

MALMAÉSTRO, *m.* epilepsie, stropşealâ, boala copiiloru.

MALMENÁRE, *v. a.* a maltrata, a câsni, a supâra; a dibui, a pipâi; a mânui fârâ delicateţâ.

MALMENÁTO, *a.* maltratatu, câsnitu, supâratu; pipâitu; mânuitu fârâ delicateţâ.

MALMENÍO, *m.* maltratare; mânuire fârâ delicateţâ.

MALMÉTTERE, *v. a.* a întrebuinţa râu.

MALMÓNDO, *m.* infernu, iadu.

MALNÁTO, *a.* prostu, vulgaru, plebeu; de o familie rea; râutâciosu, blestematu, ticâlosu.

MALNATURÁTO, *a.* gracilu, plâpându, spiţelatu, slâbânogu, de o rea complesiune, constituţiune.

MALNÓTO, *a.* râu cunoscutu, necunoscutu.

MÁLO, *a.* râu; râutâciosu.

MALÓRA, *f.* perdiţiune, ruinâ, prâpâdenie; — *andare in malora*, a se prâpâdi; — *va in malora*, dute la draculu!

MALORDINÁTO, *a.* neordinatu, desordinatu, fârâ orînduialâ.

MALÓRE, *m.* maladie, boalâ; turburare, neliniştire.

MALPARÁTO, *a.* redusu într'o stare rea, strîmtoratu.

MALPENSÁTO, *a.* râu închipuitu; nepotrivitu.

MALPERTÚGIO, *m.* bortâ, bortire rea.

MALPÍGLIO, *m.* câutâturâ mânioasâ sau posomoritâ.

Digitized by Google

MALPÍZZO, MALPIZZÓNE, *m.* o boală a calului.
MALPRÁTICO, *a.* neîncercatu, nedeprinsu, neînvățatu.
MALPRÒ, *m.* pagubă, resultatu rău, efectu rău.
MALPRÓPRIO, *a.* impropriu, rău potrivitu, necuviinciosu.
MALSÁNIA, *f.* rea sănătate, chilăvire, bolnăviciune.
MALSÁNO, *a.* nesănătosu, vătămătoru; chilavu, bolnăviciosu.
MALSERVÍTO, *a.* rău servitu, rău slujitu.
MALSICÚRO, *a.* nesiguru; neasiguratu; incertu, îndoiosu.
MALSOFFERÉNTE, *a.* nerăbdătoru, neastîmpăratu.
MÁLTA, *f.* tencuială, varu cu nisipu, cimuru, cimentu, bitumu; mocirlă, noroiu, glodu, tină, lutu.
MALTALÉNTO, *m.* cugetu rău, rea voință.
MALTESSÚTO, *a.* rău țesutu, rău urzitu; rău compusu, rău alcătuitu, rău uneltitu, rău formatu.
MALTÍNTO, *a.* rău văpsitu, rău boitu.
MALTÓLTO, *m.* hoție; mâncătorie, concusiune, estorsiune.
MALTRATTAMÉNTO, *m.* maltratare, facere de rău; supărare.
MALTRATTÁRE, *v. a.* a maltrata, a trata rău, a face rău, a apăsa, a supăra, a căsni, a oprime; a insulta.
MALUMÓRE, *m.* supărare, întărîtare, necazu, țifnă, fantasie, capriție; întristare, posomorire.
MALÚRIA, *f.* cobeală, cobire, cobiturâ, rău auguriu, prevestire de rău, semnu rău.
MALUSÁNZA, *f.* rău obiceiu, abitudine, obicĭnuință rea.
MALUSÁTO, *a.* rău obicĭnuitu, rău învățatu, rău nărăvitu; rău întrebuințatu.
MALŬZZO, *a.* maladie ușoară, indispositiune.
MÁLVA, *f.* malvă, nalbă (plantă medicinală).
MALVÁCEO, *a.* malvaceu, de familia malvei.
MALVAGÍA, *f.* malvasie, unu felu de vinu delicatu.
MALVÁGIO, *a.* rău, de o rea cualitate, vătămătoru, stricătoru; răutăciosu, sceleratu, vicleanu.
MALVAGITÀ, *f.* răutate; răutăciune, viclenie, blestemăție, malignitate, corupțiune, inicuitate.
MALVÁGO, *a.* nedispusu, fără voe, fără chefu.
MALVASÍA, *f.* malvasie.
MALVAVÍSCHIO, *m.* BISMÁLVA, *f.* nalbă mare (plantă).
MALVEDÉRE, *v. a.* a urî, a urgisi, a nu vedea bucurosu.
MALVERSÁRE, *v. n.* a malversa, a administra rău, a mânca, a hoți, a face concusiuni, estorsiuni.
MALVERSAZIÓNE, *f.* malversațiune, malversare, mâncătorie, hoție, concusiune, rea administrațiune.
MALVESTÍTO, *a.* rău îmbrăcatu, rău gătitu.
MALVICÍNO, *m.* vecinu rău.
MALVISSÚTO, *a.* care a trăitu rău.
MALVÍSTO, *a.* urgisitu, detestatu, neiubitu.
MALVIVÉNTE, *a.* berbantu, ștrengaru, vagabondu, hoțu, ciorsoiu, nevoiașu, netrebnicu, libertinu.
MALVÍVO, *a.* pe jumătate mortu, mai mortu.
MALVÍZZO, *m.* unu felu de sturzu (pasere).
MALVOGLIÉNTE, *a.* răuvoitoru, cu rea voință, dușmanu.
MALVOGLIÉNZA, *f.* reavoință; aversiune, inimicie.
MALVOLONTIÉRI, MALVOLENTIÉRI, *avv.* fără voe, cu neplăcere, cu desgustu, fără spontaneitate.
MALVOLÉRE, *m.* reavoință, cugetu rău.
MALVÓLTO, *a.* întorsu, strâmbatu, schimonositu.
MALVOLÚTO, *a.* urgisitu, detestatu, neiubitu.
MÁMMA, *f.* mamă, mumă, maică; țiță, ugeru.
MAMMALÚCCO, *m.* mamelucu; gugumanu, mâgădău.
MAMMÁNA, *f.* guvernantă; moașă.
MAMMÉLLA, *f.* țiță, ugeru, mamelă.
MAMMÍFERO, *a.* mamiferu, cu țițe, purtătoru de țițe.
MAMMILLÁRE, *a.* mamiformu, în forma unei țițe.
MÁMMOLA, *f.* fetiță care suge țiță; micșunea.
MÁMMOLO, *m.* pruncu; unu felu de struguri.
MAMMÓNA, MAMMÓNE, *m.* bogătiile; draculu.
MAMMÓNE (GÁTTO), *m.* mîță de mare.
MAMMÓSO, *a.* țițosu, cu țițe; cu țițe mari.
MANÁNTE, *a.* curgătoru, curgîndu.
MANÁTA, *f.* o mână plină, unu mânunchiu.
MANCAMÉNTO, *m.* lipsă; defectu, eroare, greșeală, cusuru, imperfecțiune, meteahnă; sărăcie; trebuință.
MANCÁNTE, *a.* lipsitu, defectuosu, imperfectu.
MANCÁNZA, *f.* lipsă, defectu, privațiune; vină, eroare, greșeală ușoară.
MANCÁRE, *v. n.* a lipsi, a nu fi destulu; a înceta, a precurma, a conteni, a se întrerupe; a se micșora, a se împuțina; a greși, a comite vreo eroare; — *manca poco*, puținu lipsește.
MANCATÓRE, *m.* care nu se ține de vorbă, nu și păzește promisiunea, făgăduința.
MANCHÉVOLE, *a.* lipsitu, defectuosu, imperfectu; trecătoru, slabu, caducu, stricăciosu, periciosu.
MANCHEVOLÉZZA, *f.* lipsă, defectuositate, imperfecțiune; slăbiciune, caducitate, facilitate de a se strica, de a peri, de a trece, coruptibilitate.
MÁNCIA, *f.* bacșișu, micâ recompensă.
MANCIÁTA, *f.* o mână, unu mânunchiu.
MANCÍNO, *a.* stîngu, stîngaciu; — *a mancina*, la stînga, d'a stînga, la mâna stîngă.
MANCÍPIO, *m.* sclavu, robu, mancipiu.
MÁNCO, *a.* lipsitu, defectuosu, scăzutu; stângu; mai puținu; — *a manca*, *a mano manca*, la stânga, la mâna stângă; — *a dritta ed a manca*, în dreapta și în stânga, de toate părțile, pretutindinea.
MANDAMÉNTO, *m.* trimitere, espediție; ordinu, poruncă; comisiune, însărcinare; districtu, plasă.
MANDÁNTE, *m.* mandantu, celu ce dă altuia vreo însărcinare, vreo comisiune, vreunu mandatu.
MANDÁRE, *v. a.* a trimite, a espedia; a trimite unu ordinu, o poruncă, o însărcinare, o comisiune; a da drumu, a congedia, a licenția; — *mandar fuori*, a vârsa, a revârsa, a respândi; a publica, a da afară, a da la lumină; — *mandar sotto*, a apăsa, a umili, a înjosi; — *mandar da Erode a Pilato*, a trimite de la unulu la altulu fără nici o necesitate.
MANDARÍNO, *m.* mandarinu, demnitaru la China.
MANDÁTA, *f.* trimitere, misiune.

Digitized by Google

MANDATÁRIO, *a.* mandataru, procuratoru, imputernicitu, însărcinatu, comisionaru.
MANDÁTO, *m.* mandatu, comisiune, procuraţiune, însărcinare, împuternicire; ordinu; — *a.* trimisu.
MANDATÓRE, *m.* celu ce trimite; mandantu.
MANDÍBOLA, *f.* mandibulă, falca cea de desubtu.
MANDIRITTO, *m.* palmă, lovitură, dâtâtură dela dreapta spre stânga.
MANDÓLA, *f.* mandolă (instrumentu de musică).
MANDOLÍNO, *m.* mandolină (instrumentu de musică).
MÁNDORLA, AMÁNDORLA, *f.* migdală.
MANDORLÁTO, *m.* unu felu de prăjitură cu migdale.
MANDORLÍNO, *a.* de migdale.
MÁNDORLO, *m.* migdalu.
MÁNDRA, MÁNDRIA, *f.* turmă, cireadă; herghelie; preocă.
MANDRÁCCHIA, *f.* ţolină, femee desfrînată.
MANDRÁCCHIO, *m.* portu, partea interioară a unui portu.
MANDRÁGOLA, MANDRÁGORA, *f.* iarba codrului (p antă).
MÁNDRIA, *f.* turmă, cireadă, herghelie; preocă.
MANDRIÁNO, MANDRIÁLE, *a.* ciobanu, herghelețu.
MANDUCÁRE, *v. a.* a mânca.
MANDUCAZIÓNE, *f.* mâncare, fapta de a mânca.
MÁNE, *f.* dimineaţă; — *da mane a sera*, toată ziua.
MANEGGÉVOLE, *a.* care se poate mânui, mlădiu, mlădiosu, flecsibilu; docilu, înduplecăciosu, blăjinu.
MANEGGIÁBILE, *a.* de mânuitu, flecsibilu, mlădiu.
MANEGGIAMÉNTO, *m.* mânuire; chivernisire.
MANEGGIÁRE, *v. a.* a mânui; a guverna, a cârmui, a administra, a chivernisi; a ecsercita, a întrebuinţa; — *maneggiare un cavallo*, a învăţa unu calu la manegiu; — *maneggiarsi*, a se chivernisi, a îngriji, a se sîrgui.
MANEGGIATÓRE, *m.* mânuitoru; celu ce învaţă cai la manegiu; întrebuinţătoru.
MANEGGIO, *m.* afacere, treabă; întrebuinţare; manegiu; mânuire; ecsercitiu; chivernisire.
MANELLA, *f.* MANÉLLO, *m.* mănunchiu de spice, snopu.
MANESCO, *a.* de mână; de mânuitu; lungu de mână; gata de a pune mâna.
MANETTA, *f.* mănuşiţă, mână mică.
MANÉTTE, *f. pl.* câtuşi de mani, fiare, pente, obezi.
MANEVOLE, *a.* flecsibilu, mlădiu, mlădiosu.
MANFANÍLE, *f.* coada cea mai mare a blăcii.
MANGANÁRE, *v. a.* a mângâlui.
MANGANÁRO, MANGANATÓRE, *m.* mângâluitoru.
MANGANATÚRA, *f.* mângâluire, mângâluitură.
MANGANÉLLA, *f.* MANGANÉLLO, *m.* bâlistă; — *manganelle*, jeţuri la o biserică; — *sonar di manganelle*, a bate.
MANGANÉSE, *m.* manganesu (metalu).
MÁNGANO, *m.* manganu, o maşină antică de resbelu pentru a asvîrli pietre mari; mângâlău.
MANGERECCIO, *a.* de mâncatu.
MANGERÍA, *f.* mâncătorie, hoţie, câştigu nelegiuitu.
MÁNGIA, MANGIO, *m.* palavragiu, fanfaronu.
MANGIADÓNI, *m.* mita nicu.
MANGIAFAGIUÓLI, *m.* nevoiaşu, netrebnicu.
MANGIAFERRO, *m.* ianiaronu, palavragiu.
MANGIAGUADÁGNO, *m.* celu ce esercită o meserie abjectă sau neonestă.
MANGIAMÉNTO, *m.* mâncare.
MANGIAMINÉSTRE, *m.* mâncătoru de supă.
MANGIAPÁNE, *m.* nevoiaşu, netrebnicu, ticălosu.
MAGIAPARADÍSI, *m.* ipocritu, fătarnicu.
MANGIAPÉLO, *m.* molie (insectu).
MANGIÁRE, *v. a.* a mânca; a mistui; a hoţi, a face concusiuni; a risipi; — *mangiar la torta in capo ad altri*, a insulta; — *mangiar di grasso*, a mânca dulce; — *mangiar di magro*, a mânca postu.
MANGIÁRE, *m.* mâncare, bucate; felu de mâncare.
MANGIÁTA, *f.* mancare; îndopare, îmbuibare.
MANGIATÍVO, *a.* de mâncatu.
MANGIATÓIA, *f.* iesle, jghiabulu unde se dă viteloru de mâncare.
MANGIATÓRE, *m.* mâncătoru, celu ce mănincă câtuia i place de a mânca bine; omu mâncăciosu, lacomu, vorace, gâmanu, gură spartă
MANGÍME, *m.* comestibile; furagiu, nutreţu.
MANGIÓNE, *m.* mâncaciu, gâmanu, polifagu.
MANGIUCCHIÁRE, *v. n.* a mânca puţinu şi fără poftă.
MANGUSTA, *f.* icneumonu.
MANI, *m. pl.* umbrele celoru răposaţi.
MANÍA, *f.* manie, aberaţiune mentală, nebunie; toană, fantasie, capriciu, închipuire zădarnică, estravaganţă; rîvnă, doru, dorinţă mare de a posede ceva.
MANÍACO, *a.* maniacu, nebunu; nebunescu.
MANICA, *f* manecă.
MANICARÉTTO, *m.* mâncare delicată; ragu, iahnie.
MANICHEI, *m. pl.* manichei, o sectă ereticală.
MANICHEÍSMO, *m.* manicheismu, doctrina manicheiloru.
MANICHÍNO, MANICHÉTTO, *m.* mangetă; mânecaru, colceagu, manşonu, mufu; — *alzarsi i manichetti*, a se sili, a se trudi.
MÁNICO, *m* mâneru, coadă; plâsea de cuţitu; cornulu plugului; gitulu instrumenteloru de musică.
MANICÓTTO, *m.* manşonu, mânecaru, mufu, colceagu.
MANIÉRA, *f.* manieră, chipu, felu, speţă, formă, fasonu; obiceiu, purtare, năravu, abitudine; politeţă; — *per maniera che*, astfelu încâtu; — *pittor di maniera*, manieristu, pictoru care zugrăveşte după o manieră convenţională în locu de a imita simplitatea naturei.
MANIERÁRE, *v. a.* a îmblânzi, a domoli, a învăţa; a zugrăvi după o manieră afectată şi convenţională.
MANIERÍSTA, *m.* manieristu.
MANIÉRO, *a.* învăţatu, docilu, dumesticitu.
MANIEROSO, *a.* gentilu, graţiosu, blăjinu, amabilu, îndatoratoru, civilu, politu, urbanu, îndemânatecu.
MANIFATTO, MANUFÁTTO, *a.* făcutu, lucratu cu mâna.
MANIFATTÓRE, *m.* manufactoru, lucrătoru, meşteru.
MANIFATTÚRA, *f.* manufactură, fabricaţiune, industrie; lucru fabricatu, făcutu, lucratu cu mâna.
MANIFATTURIÉRE, *m.* manufactoru, manufacturaru,

BIBLIOTECA GOVERNATIVA CREMONA

Digitized by Google

Digitized by Google

PATTI DI ASSOCIAZIONE.

Tutta l'Opera consterà di circa dieci fascicoli in 8° grande, con lettere compatte e formanti assieme tre grossi volumi.

Ogni fascicolo conterrà 160 pagine, ed il suo prezzo sarà di 5 lire italiane. Se qualche fascicolo riuscisse più o meno voluminoso, il prezzo ne verrà aumentato o diminuito proporzionatamente.

Ciascun volume potendo costituire un'Opera distinta, sarà libero a chicchessia di ritirarsi dall'associazione tostochè sarà completata l'una o l'altra fra le tre parti del vocabolario, oppure di associarsi separatamente alle parti susseguenti senza essere obbligato di acquistare le antecedenti.

Le soscrizioni si ricevono al domicilio dell' autore (Braila, Strada S. Archangelu Nro. 2), nonchè a tutti quegli altri indirizzi che verranno indicati mediante pubblici annunzi.

Le domande di associazione devono farsi, o direttamente, o mediante lettere franche ed accompagnate dal prezzo dei fascicoli che si fossero già pubblicati.

All'uscire del primo fascicolo dovrà esborsarsi anche il prezzo del secondo. Tranne ciò non si chiederà dagli associati veruna specie di anticipazione.

CONDITIUNILE ABONAMENTULUI.

Toatâ Opera va fi împârţitâ in zece fascciule sau aproape, in 8° mare, cu litere compacte şi formându impreunâ trei mari volumuri.

Fiecare fasciculu va coprinde 160 pagine, şi preţulu va fi de 5 lei noui. Dacâ oarecare fasciculu va fi mai multu sau mai puţinu voluminosu, preţulu va fi mâritu sau scâzutu in proporţiune.

Fiecare volumu constituindu o Operâ deosebitâ, va fi liberu la orîcine de a se retrage din abonamentu îndatâ ce una sau alta din cele trei pârţi ale vocabularului va fi complectatâ, sau chiaru de a se prenumera numai la a trea parte, fârâ de a fi obligatu sâ cumpere pârţile precedente.

Subscrierile se priimescu la domiciliulu autorului (Brâila, Strada S. Archangelu Nr. 2), precumu şi la celelalte adrese ce se voru arâta prin anunţiuri.

Cererile de abonamentu se facu, sau directu, sau printr'o scrisoare francata şi însoţitâ cu preţulu fasciculeloru ce voru fi deja publicate.

La eşirea ântâiului fasciculu se va plâti şi preţulu celui de alu doilea. Afarâ de aceasta, nu se va cere dela abonaţi nici o altâ antecipaţiune.

Digitized by Google

42. 1. 23.

VOCABOLARIO

ITALIANO-ROMANESCO, FRANCESE-ROMANESCO

E

ROMANESCO-ITALIANO-FRANCESE

CON TRE TRATTATI GRAMMATICALI E CON L' AGGIUNTA DEI PRINCIPALI NOMI PROPRI

COMPILATO DA

G. L. FROLLO,

PROFESSORE NEL GINNASIO DI CARLO I. IN BRAILA.

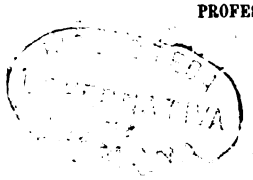

PARTE PRIMA.

VOCABOLARIO ITALIANO-ROMANESCO.

FASC. III.

VALE ITALIANE LIRE 5.

PEST.

STABILIMENTO TIPOGRAFICO DELLA SOCIETÀ DEUTSCH.

DOROTHEAGASSE NO. 11.

1869.

Digitized by Google

Digitized by Google

industrialu, lucrâtoru, artistu; proprietarulu unei manufacture.

MANIFESTAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu manifestu, claru, învederatu, cunoscutu, publicu, în publicu.

MANIFESTAMÉNTO, *m.* manifestare, arâtare, descoperire, publicare, destâinuire, scoatere la luminâ, revelare.

MANIFESTÁRE, *v. a.* a manifesta, a arâta, a descoperi, a destâinui, a publica, a da de fatâ, a scoate la luminâ.

MANIFESTATÓRE, *m.* manifestatoru, descoperitoru.

MANIFESTAZIÓNE, *f.* manifestaţiune, publicaţiune, revelaţiune, ivire la luminâ, arâtare.

MANIFÉSTO, *m.* manifestu, proclamaţiune, avisu, inscrisu prin care se dâ ceva în cunoştinţâ; — *a.* manifestu, claru, învederatu, evidentu; publicu, cunoscutu.

MANÍGLIA, *f.* stinghie, bucatâ de lemnu sau de fieru ce se pune d'acurmezişulu la deosebite lucruri sau instrumente pentru a le strînge sau a le înţepeni; braţeletâ.

MANIGÓLDO, *m.* gide, gelatu, calâu, carnifice, hengheru; omu crudelu, aspru, nemilostivu, brutalu.

MANIMÓRCIA, *f.* femee scârnavâ, destrâbâlatâ.

MANIMÓRTE, *f. pl.* averile mânâstireşti sau ale instituteloru de binefacere.

MANINCONIÓSO, *a.* melancholicu, posomoritu, tristu.

MANIPOLÁRE, *v. a.* a mânui, a lucra cu mâna, a mânipula.

MANIPOLÁRE, *m.* soldatu simplu.

MANIPOLATÓRE, *m.* manipulatoru, mânuitoru.

MANIPOLAZIÓNE, *f.* manipulaţiune; lucru manipulatu.

MANÍPOLO, *m.* mânunchiu; companie, plotonu de soldaţi.

MANISCÁLCO, *m.* potcovaru.

MÁNNA, *f.* manâ, mâncare miraculoasâ de care s'au nutritu Israelitenii în pustie; orîce mâncare delicatâ; manâ, mustu cleiosu ce curge din unele vegetale.

MANNÁIA, MANNÁRA, *f.* sâcure.

MANNÁRO (LUPO), mama pâdurii.

MANNERÍNO, *m.* berbece bâtutu, câstratu.

MÁNO, *f.* mânâ; ajutoru, mânâ de ajutoru; autoritate, putere; parte, latura; mânâ plinâ, mânunchiu; grâmadâ, cuantitate; — *alla mano*, blâjinu, blându, afabilu; — *mano di scritto*, scrisoare; — *collo della mano*, cotulu mainii; — *andar in mano d'alcuno*, a câdea în mâinile cuiva, sub stâpânirea sa; — *con armata mano*, cu armele în mânâ; — *aver le mani lunghe*, a fi lungu de mânâ; — *con le mani cortesi*, cu mâinile la pieptu; — *farsi lume colle mani*, a câuta pipâindu p'în întunericu; — *largo di mano*, cu mânâ deschisâ, cu mânâ largâ, liberalu, darnicu; — *levar la mano*, a nu se supune, a nu se astimpâra; — *lavarsene le mani*, a şi spâla mâinele, a nu se mai amestica într'o pricinâ; — *far man bassa*, a jefui, a prâda, a prâpâdi, a nu cruţa pe nimeni; — *a mano a mano*, puţinu câte puţinu, grâdatu, treptatu; din mânâ în mânâ; — *meglio è fringuello in man che in frasca tordo*, ce e în mânâ nu e minciunâ; — *una mano lava l'altra*, o mânâ spalâ p'alta şi amîndoâ fata; — *a man salva*, fârâ pericolu, fârâ primejdie; — *aver le mani legate*, a fi împiedicatu, a nu putea lucra; — *dar di mano*, a pune mâna, a apuca, a începe; — *dare la prima mano*, a începe; — *venire alle mani*, a se încâera; — *prender per mano*, a lua de mânâ; — *porger la mano*, a da mâna; — *tenere in mano*, a avea la mânâ; — *essere in mano di uno*, a încâpea în mâinile cuiva; — *condur per mano*, a duce pe mâini; — *a mano dritta, a mano sinistra*, la mâna dreaptâ, la mâna stingâ; — *a mani vuote*, cu mâna goalâ; — *a piene mani*, cu mâna deschisâ, cu abundanţâ; — *metter tra le mani di uno*, a încredinţa cuiva; — *dar l'ultima mano*, a isprâvi, a sâvirşi, a termina; — *aver la mano (al giuoco delle carte)*, a face cârţile, a face levata, a fi celu d'întâiu care sâ joace.

MANOMÉSSO, *a.* maltratatu, stricatu, alteratu.

MANOMÉTTERE, *v. a.* a maltrata, a vâtâma, a strica, a altera, a prâpâdi, a poci; a desrobi; a apuca, a pune mâna, a începe de a întrebuinţa.

MANÓPOLA, *f.* mânuşâ de feru; unu felu de mânuşi; o bucatâ de piele cu care unii din meşteri îşi acoperu palma mâinii cându lucreazâ, supramânecâ.

MANOSCRÍTTO, *m.* manuscrisu; înscrisu.

MANÓSO, *a.* flecsibilu, mlâdiosu.

MANOVÁLE, *m.* salahoru; — *a.* de mânâ, alu mâinii.

MANOVÉLLA, *f.* MANOVÉLLO, *m.* pîrghie, drugu.

MANÓVRA, *f.* manoperâ, manevrâ; funii, frânghii prin care se punu în mişcare pînzele şi celelalte ale corâbii.

MANOVRÁRE, *v. a.* a manopera, a manevra; a cârmui pînzele, funiile s. c. l. ale unei nave.

MANOVRIÉRO, *a.* manoperatoru, cârmaciu.

MANRÍTTA, *f.* mâna dreaptâ, dreapta.

MANRÍTTO, *m.* care se serveşte cu mâna dreaptâ, dreptaşu.

MANROVÉSCIO, *m.* lovitură cu mâna întoarsâ.

MANSIONÁRIO, *m.* capelanu, mansionaru.

MANSIÓNE, *f.* locaşu, sâlâşuire, şedere, abitaţiune, domiciliu; adresa ce se scrie la o epistolâ.

MANSIONERÍA, *f.* mansionerie, capelanie.

MÁNSO, *a.* blându, liniştitu, domolu.

MANSUEFÁRE, *v. a.* a îmblânzi, a domoli, a linişti, a astîmpâra, a domestici, a îndulci.

MANSUEFÁTTO, *a.* îmblânzitu, domolitu, liniştitu. astîmpâratu, domesticitu, îndulcitu.

MANSUÉTO, *a.* mansuetu, blându, blajinu, dulce.

MANSUETÚDINE, *f.* mansuetudine, blândeţâ, blâjinie.

MANTACÁRE, *v. n.* a sufla cu foale.

MÁNTACO, *m.* foale.

MANTÉCA, *f.* pomadâ, alifie.

MANTEGGIÁRE, *v. n.* a sufla ca foalele.

MANTELLÁRE, *v. a.* a ascunde, a acoperi, a escusa.

MANTELLÁTO, *a.* mantelatu, cu manta.

MANTELLEGGIÁRE, *v. a.* a acoperi, a îmbrobodi cu manta; a escusa, a mâsca, a apâra, a ocroti.

MANTELLÉTTA, *f.* manteletâ, unu felu de manta scurtâ ce poartâ demnitarii eclesiastici.

MANTÉLLO, *m.* manta, mantelâ; pretestu, escusâ.

BIBLIOTECA GOVERNATIVA CREMONA

Digitized by Google

MANTENÉRE, *v. a.* a manţinea, a conserva; a susţinea, a hrâni; a păstra, a păzi; — *mantenersi*, a se susţinea, a se conserva, a se nutri, a se hrâni.

MANTENÍBILE, *a.* de manţinutu, de păstratu.

MANTENIMÉNTO, *m.* manţinere, susţinere, întreţinere, nutrire, hrânire, păstrare, păzire.

MANTENITÓRE, *m.* conservatoru, păstrătoru; hrânitoru; defensoru, apărătoru.

MÁNTICE, *m.* foale; sgândărare.

MANTÍGLIA, *f.* mantilă.

MANTÍLE, *m.* masă proastă de pînză; şervetu.

MÁNTO, *m.* manta; mască, pretestu, escusă; aparenţă.

MANTRUGIÁRE, *v. a.* a pîpăi adesea; a mototoli.

MANUÁLE, *a.* manualu, de mână, făcutu cu mâna.

MANUALITÀ, *f.* manualitate.

MANUBALÉSTRO, *m.* unu felu de balistă purtăreaţă.

MANÚBRIO, *m.* mâneru.

MANUMISSIÓNE, *f.* manumisiune, desrobire.

MANUMISSÓRE, *m.* manumisoru, desrobitoru.

MANUSCRÍSTO, *m.* unu felu de confecţiune medicinală.

MANUSCRÍTTO, *m.* manuscrisu; înscrisu.

MANUTENÉRE, *v. n.* a întări prin judecată în stăpânirea unui dreptu ce se află în prigonire.

MANUTÉNGOLO, *m.* celu ce cumpără sau păstrează lucruri furate, gazdă de hoţi.

MANUTENZIÓNE, *f.* manutenţiune, întărire prin judecată în stăpânirea unui dreptu ce se află în prigonire.

MÁNZO, *m.* bou; răsolu, carne de bou.

MAOMETTÁNO, *m.* mahometanu, turcu.

MAOMETTÍSMO, *m.* mahometismu, religiunea mahometană.

MÁPPA, *f.* masă de pînză; globu de flori.

MAPPAMÓNDO, *m.* mapamundu, chartă generală a globului pământescu.

MARABÚTO, *m.* marabutu, unu felu de popă mahometanu.

MARACHÉLLA, *f.* înşelăciune, scamatorie; iscoadă.

MARAGNUÓLA, *f.* claie, căpiţă, prepeliciu, purcoiu.

MARÁME, *m.* grâmadă de râmăşituri, de lepădături, de lucruri fără valoare; abundanţă mare.

MARANGÓNE, *m.* bodîrlău, lişită, unu felu de pasere acuatică; cufundaciu; tîmplaru, dulgheru, lemnaru.

MARÁSCA, *f.* unu felu de vişină.

MARÁSMO, *m.* slăbiciune foarte mare, topire din zi în zi.

MARAVÉDI, *m.* maravedis, o monedă mică spaniolă.

MARAVÍGLIA, *f.* mirare; minune, lucru minunatu; — *far maraviglia*, a pricinui mirare; — *fare le maraviglie*, a se mira, a se minuna, a admira; — *far maraviglie*, a face minuni, a face lucruri estraordinare; — *a maraviglia*, de minune, foarte bine, foarte frumosu, înfricoşatu; — *ingannarsi a maraviglia*, a se înşela, a face o greşeală mare, grosolană.

MARAVIGLIÁRE, *v. n.* a se mira, a se minuna, a admira.

MARAVIGLIÉVOLE, *a.* admirabilu, minunatu.

MARAVIGLIÓSO, *a.* minunatu, de minune, admirabilu, de mirare; escelentu, estraordinaru, ciudatu.

MÁRCA, *f.* ţară, regiune confinară; ţinutulu stăpânitu de unu marchesu, marchesatu; marcă, semnu; o monedă de auru şi de argintu.

MARCÁRE, *v. a.* a însemna, a pune marcă; a înfera, a marca; a face unu semnu.

MARCASSÍTA, MARCHESÉTTA, *f.* marcasitu (o piatră).

MARCESCÍBILE, *a.* care se poate veşteji; stricăciosu, trecătoru, vremelnicu, muritoru.

MARCHÉSA, MARCHESÁNA, *f.* marchesă, soţia unui marchesu; doamna unui marchesatu.

MARCHESÁTO, *m.* marchesatu.

MARCHÉSE, *m.* marchesu; florile, firea, soroculu de lună alu femeiloru.

MARCHIÁNO, MARCHIGIÁNO, *m.* locuitoru unui marchesatu; — *a.* relativu la marcă, la marchesatu.

MARCHIÁRE, *v. a.* a marca, a însemna, a înfera.

MARCHIATÓRE, *m.* celu ce pune o marcă, unu semnu.

MÁRCHIO, *m.* marcă, semnu, ţifră; — *marchio d'infamia, di disonore*, pată de infamie.

MÁRCIA, *f.* puroiu; marşulu soldaţiloru.

MARCIAPIÉDE, *m.* trotoaru.

MARCIÁRE, *v. n.* a mârşui, a face marşu; a pleca.

MARCIÁTA, *f.* mârşuire, marşu.

MÁRCIDO, *a.* purulentu, puroiosu; beatu.

MARCIGIÓNE, *f.* puroime, puroire, putrezire.

MÁRCIO, *a.* putredu, putrezitu, stricatu, puroiosu; — *a suo marcio dispetto*, în pisma lui.

MARCIÓSO, *a.* puroiosu, putredu.

MARCÍRE, *v. n.* a putrezi, a se puroi, a coace; a se strica.

MARCÍTA, *f.* finaţu, livadie artificială.

MARCIÚME, *m.* putrezeală, putreziciune; puroiu, puroime, abundanţă de materii purulente.

MÁRCO, *m.* marcu (greutate); marcă, semnu.

MARCORÉLLA, *f.* brie, breau, slobonogu (plantă).

MÁRE, *m.* mare; oceanu; abundanţă, cuantitate mare; — *alto mare*, luciulu mării, mare lucie; — *promettere mari e monti*, a făgădui marea şi sarea.

MARÉA, *f.* flucsulu şi reflucsulu mării; — *alta marea*, flucsulu; — *bassa marea*, reflucsulu.

MAREGGIÁRE, *v. n.* a se legăna, a se clătina; a suferi, a pătimi boala mării.

MAREGGIÁTA, *f.* flucsulu şi reflucsulu mării.

MARÈGGIO, *m.* clătinare, legănare, sdrâncănire.

MARÉMMA, *f.* baltă, câmpie lângă marea, maremă.

MAREMMÁNO, *m.* locuitoru de mareme.

MARESCIALLÁTO, *m.* mareşalatu, demnitatea mareşalului.

MARESCIÁLLO, *m.* mareşalu; — *maresciallo di campo*, generalu de brigadă.

MARESCÁLCO, *m.* potcovaru.

MARÉSCO, *a.* marinu, maritimu, de mare.

MARÉSE, *m.* baltă, smîrcu, rovină.

MARÉTTA, *f.* mişcare uşoară a marii.

Digitized by Google

MAREZZÁRE, *v. a.* a bâlța, a mârmuri, a pestrița.
MARÉZZO, *m.* bâlțare, mârmurire, pestriciune.
MÁRGA, *f.* margâ.
MARGARÍTA, *f.* mârgâritaru; mârgâritâ (floare).
MARGHERITÍNA, *f.* mârgâritâ, talpa gîștei (floare); urmuzu, mârgâritaru, mârgicâ, mârgea (de sticlâ).
MARGINÁLE, *a.* mârginalu.
MARGINÁTO, *a.* mârginatu, cu mârgini.
MÁRGINE, *m.* margine; cicatrice, sgancâ.
MÁRGO, *m.* țârmu, malu, margine.
MARGOLÁTO, *m.* butașu de viță de vie.
MARGÓLLA, *f.* strigoaie, mama pâdurii, dracu, stafie.
MARGÓTTA, *f.* butașu, ramurâ de resâditu ce se acopere cu pâmîntu fâr'a o tâia, ca sâ prinză; rădăcinâ.
MARGOTTÁRE, *v. a.* a butâși, a face butași.
MARGRAVIÁTO, *m.* margraviatu, demnitatea și statulu unui margraviu (marcgrafu).
MARGRÁVIO, *m.* margraviu, marcgrafu, margrafu.
MARGÚTTO, *a.* urîtu și râutâciosu.
MARIGIÁNA, *f.* unu felu de rață sâlbaticâ.
MARÍNA, *f.* mare; regiune maritimâ; marinâ, țârmulu mârii; marinâ, artea navigațiunii; puterea navalâ a unui statu; tablou care înfățișeazâ marea sau vreo scenâ a vieței maritime.
MARINÁIO, MARINÁRO, *m.* marinaru, matelotu, matrosu, omu de mare, corâbieru, lopâtaru, vîslașu și orîce persoanâ care servește la o navâ.
MARINÁRE, *v. a.* a marina, a face marinatâ; — *marinare la scuola*, a lipsi din locțiune; — *marinarsi*, a se turbura, a se necâji, a se întrista.
MARINARÉSCA, *m.* ecuipagiu, toți marinarii unei nave.
MARINARESCAMÉNTE, *avv.* ca marinarii.
MARINARÉSCO, *a.* de marinaru, de matelotu.
MARINÉLLA, *f.* unu felu de cireșe, vișinâ.
MARINERÍA, *f.* marinerie, artea marinarului; marinâ, orîce privește la navigațiune; putere maritimâ.
MARINIÉRE, *m.* marinaru, omu de mare, de marinâ.
MARÍNO, *m.* marinaru, omu de mare; vîntu de apusu; — *a.* de mare, maritimu, navalu.
MARIOLÁRE, *v. n.* a marghioli; a scamota, a înșela.
MARIOLERÍA, *f.* marghiolie; scamatorie, înșelâciune.
MARIÓLO, *m.* marghiolu; scamatoru, înșelâtoru.
MARIONÉTTA, *f.* marionetâ, pâpușâ.
MARISCÁLCO, *m.* potcovaru.
MARITÁGGIO, *m.* maritagiu, mâritișu, nuntâ.
MARITÁLE, *a.* maritalu, bârbâtescu.
MARITAMÉNTO, *m.* mâritare, însurare, însurătoare, nuntire; câsâtorie, matrimoniu, mâritișu, nuntâ.
MARITÁNDA, *f.* fatâ nubilâ, de mâritatu.
MARITÁRE, *v. a.* a cununa, a mârita, a câsâtori; a uni, a împârechia; — *maritarsi*, a se mârita.
MARÍTO, *m.* soțu, bârbatu.
MARITÓZZO, *m.* unu felu de mâncare de postu.
MARÍTTIMO, *a.* maritimu, de mare, navalu.
MARIUÓLA, *f.* femee vicleanâ; unu felu de iarbâ.
MARIUOLERÍA, *f.* marghiolie, marghiolire; scamatorie, viclenie, blestemâție, șiretlicu, berbantlicu, ștrengârie, înșelâciune, chichiță.
MARIUÓLO, *m.* marghiolu; scamatoru, înșelâtoru, vicleanu, șiretu, ștrengaru.
MARMÁGLIA, *f.* îmbulzealâ; prostime destrâmatâ.
MARMÁRE, *v. n.* a fi rece ca marmura.
MARMÁTO, *a.* rece ca marmura.
MARMELLÁTA, *f.* marmeladâ, unu felu de dulceață de gutui.
MARMÍSTA, *m.* marmoraru, meșteru care lucrează marmora.
MARMÍTTA, *f.* oalâ, marmitâ; câldare.
MÁRMO, *m.* marmură; statue; lapidâ.
MARMÓCCHIO, *m.* copilu, copilașu.
MARMORÁRE, *v. a.* a marmora, a imita prin picturâ deosebitele fețe ale marmorei; a pestrița.
MARMORÁRIA, *f.* sculpturâ, statuarlâ.
MARMORÁRIO, *m.* sculptoru, sâpâtoru, scobitoru, statuaru.
MARMORÁTO, *m.* incrustare cu marmurâ; marmorare.
MARMÓREO, MARMORÉCCIO, *a.* de marmurâ, marmorosu.
MARMORÍNO, *a.* marmorosu; marmoratu.
MARMORIZZÁTO, *a.* marmoratu, pestrițatu.
MARMORÓSO, *a.* marmorosu, ca marmora.
MARMÓTTA, *f.* șoarice de munte; omu leneșu și prostu.
MÁRNA, *f.* margâ.
MÁRO, *m.* unu felu de plantâ aromaticâ.
MARÓSO, *m.* talazu, undâ, valu; baltâ, smîrcu; turburare, agitațiune, întâritare.
MÁRRA, *f.* furcâ de feru de sâpatu, de rescolitu, grapâ.
MARRABÍSO, *m.* bâtâușu, omu râu, blestematu.
MARRAIUÓLO, *m.* pionaru.
MARRÁNO, *m.* necredinciosu, vicleanu, infidelu, vînzâtoru, trâdâtoru; unu felu de navâ.
MARREGGIÁRE, *v. a.* a grâpa, a trage cu grapa pe arături.
MARRÓBBIO, MARRÚBBIO, *m.* voronicâ (plantâ).
MARROCCHÍNO, *m.* marochinu, saftianu, cordovanu.
MARRONÁTO, *a.* castaniu, de fața castaneloru.
MARRÓNE, *m.* sâpoiu, sâpâligâ, furcâ; castanâ mare; — *f.* greșealâ, eroare grosolanâ.
MARRONÉTO, *m.* câstânișu.
MARRÚCA, *f.* mârâcine.
MARRUCÁIO, *m.* mârâcinișu.
MARRUFFÍNO, *m.* calfâ, bâiatu de magazie.
MARRUGÓLA, *f.* prostime; mulțime, îmbulzealâ.
MARSUPIÁLE, *a.* marsupialu, o familie de carnivore.
MÁRTE, *m.* Marte (planetâ); luptâ, bâtâlie, resbelu.
MARTEDÌ, *m.* marți; — *martedì grasso*, lâsatulu de secu.
MARTELLÁRE, *v. a.* a clocâni, a bate cu clocanulu; a bate în clopotu cu iuteală pentru a chiema la arme sau pentru a da de știre câ s'a întîmplatu ceva; a bate, a freca cumu

Digitized by Google

se cade; a supâra, a obida, a mîhni, a tîngui, a întrista.

MARTELLÁTA, *f.* lovire, lovitură, bătae cu ciocanulu,

MARTELLIÁNI, *m. pl.* unu felu de versuri de 14 silabe, versuri marteliane.

MARTELLÍNA, *f.* tîrnâcopu, ciocanu de zidari, ciocanu de sfârâmatu pietre.

MARTÉLLO, *m.* ciocanu; barosu; grijâ, neodihnâ; — *suonare a martello*, a bate în clopotu; — *reggere al martello*, a stârui; — *stare a martello*, a se potrivi.

MARTIGNÓNE, *m.* ţăranu, omu grosu, nocioplitu.

MARTINÉLLO, *m.* angeru, vîrteju, cumpânâ, pîrghie.

MARTINÉTTO, *m.* unu instrumentu spre a încârca balistele cele mari.

MARTINGÁLA, *f.* unu felu de ciorapi la cei vechi.

MÁRTIRE, *m.* martiru, mucenicu.

MARTÍRIO, MARTÍRE, *m.* martiriu, mucenie; casnâ, chinu, durere, supârare.

MARTIRIZZAMÉNTO, *m.* martirizare, mucenicire; cânire, chinuire, torturare, turmentare.

MARTIRIZZÁRE, *v. a.* a martiriza, a mucenici; a a cânî, a chinui, a supâra, a necâji; — *martirizzarsi*, a se cânî, a se necâji; a se trudi.

MARTIROLÓGIO, *m.* martirologiu, istorie, îndice, catalogu de martiri, de mucenici.

MÁRTORA, *f.* MÁRTORO, *m.*, jderu, dihoru (şi blana lui).

MARTORIAMÉNTO, *m.* martirizare, cânire, chinuire, turmentare, torturare, supârare; martiriu.

MARTORIÁRE, *v. a.* a cânî, a tortura; a martiriza.

MÁRZA, *f.* altoiu, ultuială, ramură, mlâdiţă, crenguţă de altoitu.

MARZACÓTTO, *m.* unu felu de dresu, de alifie.

MARZAIUÓLO, *a.* din luna lui Martie.

MARZAPÁNE, *m.* mârţipanu, unu felu de plăcintă cu migdale pisate şi cu zaharu.

MARZÉNGO, *m.* grâulu ce se seamănă în luna lui Martie.

MARZIÁLE, *a.* marţialu, belicosu, resbelnicu, resboinicu; militaru, de resbelu, ostăşescu; care coprinde feru.

MARZIALITÀ, *f.* marţialitate, aeru marţialu, bătâiosu.

MÁRZO, *m.* Martie, luna lui Martie, Mârţişoru.

MARZÓCCO, *m.* figură sâpată sau zugrăvită a unui leu; omu de nimicu, prostânacu, tontu, neghiobu, ludu.

MARZOLÍNO, *m.* unu felu de caşu ce se face în luna lui Martie; — *a.* semânatu în luna lui Martie.

MASCALCÍA, *f.* potcovârie.

MASCALZÓNE, *m.* ştrengaru, ciorsoiu, berbantu, nevoiaşu, craiu, hoţu, tîlharu.

MASCALZONÉSCO, *a.* de ştrengaru, de ciorsoiu, de hoţu.

MASCÉLLA, *f.* falcâ.

MASCELLÁRE, *a.* de falcâ; — *dente mascellare*, mâsea.

MÁSCHERA, *f.* mascâ, larvâ; ficţiune, prefăcătorie, arătare mincinoasă, faţă mincinoasă.

MASCHERÁIO, *m.* fabricantu sau vînzătoru de mâsci.

MASCHERAMÉNTO, *m.* mascare, învăluire, ascundere, întiptilare, îmbrăcare tiptilu, prefacere.

MASCHERÁRE, *v. a.* a masca; a întiptila, a îmbrâca tiptilu; a ascunde, a acoperi, a disimula, a prefface; — *mascherarsi*, a se masca, a se întiptila, a se transvesti.

MASCHERÁTA, *f.* mascaradă, ceată de persoane mascate.

MASCHERÍZZO, *m.* pată, pestruc, vînătare.

MASCHERÓNE, *m.* mască mare, larvă mare; mascaronu, unu felu de capu sau mască care se pune pe la arcade, la fîntâni dreptu ornamentu

MASCHIAMÉNTE, MASCHILMÉNTE, *avv.* bârbăteşte

MASCHIÉZZA, *f.* bârbăţie, virilitate, energie, forţă

MASCHIFÉMMINA, *a.* ermafroditu.

MASCHÍLE, *a.* bârbătescu, masculinu, virilu; robustu.

MÁSCHIO, *m.* bârbatu; bârbătuşu; unu felu de fortificaţiune; — *a.* bârbătescu, virilu; robustu, energicu.

MASCOLINITÀ, *f.* masculinitate, bârbăţie, secsulu masculinu, bârbătescu.

MASCOLÍNO, *a.* masculinu, bârbătescu, de secsu masculinu.

MÁSCOLO, *a. e s. m.* bârbatu; bârbatescu, masculinu.

MASIÉRA, *f.* grâmadă de pietre, de molozu, dârâmături.

MASNÁDA, *f.* bandă, ceată, trupă de oameni înarmaţi.

MASNADIÉRE, *m.* pedestraşu; banditu, tîlharu; craiu.

MÁSSA, *f.* masă, grâmadă, cuantitate de materie; corpu ale cărui părţi suntu unite şi strînse; corpu informu; totalitatea unui lucru omogenu; totalitate; mulţime, gloată; — *a masse*, în mare număru, în gloată, cu gloata; — *in massa*, în masă, cu totulu, toţi împreună.

MASSACRÁRE, *v. a.* a masacra, a omorî, a măcelări.

MASSÁCRO, *m.* masacru, mâcelu, omoru, ucidere.

MASSÁIA, MASSÁRA, *f.* iconoamă, îngrijitoare de ale casei; slujnică, femee care slujeşte în casă.

MASSÁIO, *m.* păzitoru, custodu, iconomu, îngrijitoru; vătafu, priveghiătoru la o moşie; casnicu.

MASSERÍA, *f.* casă ţărănească la o moşie.

MASSERÍZIA, *f.* cânicie; mobile, scule, instrumente de casă, calabalicu; instrumente agricole.

MASSÍCCIO, *a.* masivu, tare, desu, îndesatu, înghesuitu.

MÁSSIMA, *f.* macsimă, principiu fondamentalu; preceptu, regulă, povăţuire.

MASSIMAMÉNTE, MÁSSIME, *avv.* mai cu seamă, mai alesu, mai vîrtosu, mai cu osebire, în principalitate.

MÁSSIMO, *a.* prea mare; celu mai mare.

MÁSSO, *m.* steiu, stană de piatră, stîncă.

MASSONERÍA, *f.* francmasonerie, farmasonie.

MASTÁCCO, *m.* mădulârosu, ţeapănu; încălatu.

MASTÉLLO, *m.* cadă, vadră, galeată, ciubăru, putină.

MÁSTICA, *f.* mastihă, sacîzu; lipeală.

Digitized by Google

MASTICACCHIÁRE, *v. a. e n.* a mestica râu şi cu dificultate.
MASTICAMÉNTO, *m.* mesticare; rumegare.
MASTICÁRE, *v. a.* a mestica; a rumega, a cerceta cu deamăruntulu; a bolborosi, a gângăvi.
MASTICATÍCCIO, *m.* lucru mesticatu.
MASTICATÓRE, *m.* mesticătoru, celu ce mesticâ ceva cu dinţi.
MASTICATÓRIO, *a.* mesticatoriu, de mesticatu.
MASTICATÚRA, *f.* mesticâturâ, mesticare, lucru mesticatu.
MASTICAZIÓNE, *f.* mesticare, rumegare.
MASTÍCE, *m.* mastihu, sacîzu; lipealâ.
MASTICÍNO, *a.* de mastihu, de sacizu.
MASTIETTÁRE, *v. a.* a înţepeni, a prinde, a bate ferăriile, legâturile cu cuie, a fereca, a ferui.
MASTIETTATÚRA, *f.* legâturâ, feruiturâ, ferecâturâ, bantâ de fieru la uşâ, la fereastră pentru a le ţinea în ţiţini.
MASTIÉTTO, *m.* bucatâ micâ de metalu ce se întrebuinţează dreptu legâturâ la uşi, ferestre s. c. l., balama de uşă, cercevea de fereastră, virteju, ţiţînă, osie.
MASTÍNO, *m.* zâvodu, dulâu.
MÁSTIO, MÁSCHIO, *m.* bârbatu; bârbâtuşu; virteju; unu felu de fortificaţiune; tunuleţu, petardâ.
MASTODÓNTE, *m.* mastodontu, unu animalu fosilu.
MÁSTRO, *m.* magistru, maistru, măiestru, meşteru; — *a.* principalu, de căpetenie, fundamentalu.
MASTRÓZZO, *m.* căciuliţâ.
MASTRUSCIÉRE, *m.* portaru,
MATÁSSA, *f.* jurebie, jurubiţâ, sculu, ciulu; amestecâturâ, grămădire; — *trovare il bandolo della matassa*, a descurca o pricinâ.
MATASSÁTA, *f.* mai multe jurubiţe, sculuri de tortu.
MATASSÉTTA, *f.* jurubiţâ.
MATATÉSI, METATÁSI, *f.* metatese, o figurâ gramaticală.
MATEMÁTICA, *f.* matematicâ.
MATEMATICÁLE, *a.* matematicalu, matematicescu.
MATEMATICAMÉNTE, *avv.* matematiceşte.
MATEMÁTICO, *m.* matematicu, versatu în matematicâ, profesoru de matematicâ; — *a.* matematicescu.
MATERASSÁIO, *m.* plapomaru, fâcâtoru de saltele.
MATERÁSSO, *m.* MATERÁSSA, *f.* matraţâ, saltea.
MATÉRIA, *f.* materie; substanţâ materialâ, corporalâ; substanţâ; objectu; argumentu, privinţâ; causâ, pricinâ; puroiu.
MATERIÁLE, *m.* materialu, objecte pregătite pentru o lucrare oarecare; — *a.* materialu, corporalu, trupelnicu, trupescu; grosu, prostu tontu, nerodu.
MATERIALÍSMO, *m.* materialismu, sistema celoru ce pretindu câ totu este materie.
MATERIALÍSTA, *m.* materialistu, partisanu alu materialismului.
MATERIALÍSTICO, *a.* de materialismu, de materialistu.
MATERIALITÀ, *f.* materialitate.
MATERIALIZZÁRE, *v. a.* a materializa, a socoti de materialu, a privi ceva ca fâcutu de materie.
MATERIALMÉNTE, *avv.* materialiceşte; fisiceşte; prosteşte.
MATERIÁTO, *a.* de materie, materialu.
MATERIÓSO, *a.* care dâ, care scoate materie.
MATERNÁLE, *a.* mumescu, de mumâ, maternu.
MATERNAMÉNTE, *avv.* mumeşte, ca o mumâ.
MATERNITÀ, *f.* maternitate, mumie.
MATÉRNO, *a.* maternu, mumescu, alu mumei.
MATÍTA, *f.* creionu, condeiu de plumbu.
MATITATÓIO, *m.* tocu (de condeiu de plumbu).
MATRÁCCIO, *m.* retortâ, vasu de distilatu.
MATRICÁLE, MATRICÁRIA, *f.* mâtricea.
MATRÍCE, *f.* matrice, mitrâ, sgâu; tiparu; originalu.
MATRICÍDA, *m.* matricidu, ucigaşu de mumâ.
MATRICÍDIO, *m.* matricidiu, ucidere de mumâ.
MATRÍCOLA, *f.* matriculâ, registru, condicâ.
MATRICOLÁRE, *v. a.* a matricula, a immatricula, a înscrie, a trece în matriculâ, în condicâ, în registru.
MATRICOLÁTO, *a.* immatriculatu, înregistratu, trecutu în condicâ; însemnatu, solemnu, deosebitu.
MATRÍGNA, *f.* mumâ vitrigâ, maşterâ.
MATRIGNÁLE, *a.* de mumâ vitrigâ.
MATRIGNÁRE, *v. n.* a se purta ca o mumâ vitrigâ.
MATRIMONIÁLE, *a.* matrimonialu, câsâtorescu.
MATRIMONIÁRE, *v. a.* a câsâtori, a împreuna în matrimoniu; a sâvîrşi câsâtoria; a se împreuna.
MATRIMÓNIO, *m.* matrimoniu, câsâtorie, mâritişu, însurâtoare; cununie, nuntâ.
MATRÍNA, MADRÍNA, *f.* naşâ.
MATRÓNA, *f.* matronâ, damâ romanâ; femee matorâ şi respectabilâ; guvernantâ.
MATRONÁLE, *a.* de matronâ.
MATRONÍMICO, *a.* matronimicu care îşi ia numirea din partea mumei.
MATTACCHIÓNE, *m.* omu veselu, jovialu, glumeţu.
MATTACCINÁRE, *v. n.* a face bufonerii, caraghioslîcuri.
MATTACCINÁTA, *f.* bufonerie, caraghioslîcu, peclivanie, mâscârie, mascaralîcu.
MATTACCÍNO, *m.* mascara, bufonu, peclivanu, caraghiosu, sâritoru mâscatu.
MATTADÓRE, *m.* matadoru.
MATTAIÓNE, *m.* unu felu de pâmîntu uscatu şi neroditoru.
MATTAMÉNTE, *avv.* nebuneşte; cu veselie.
MATTÁNA, *f.* uriciune, plictisire.
MATTAPÁNE, *m.* o monedă anticâ veneţiană.
MATTÁRE, *v. a.* a omorî, a ucide; a învinge, a birui; a face matu la joculu şachuriloru.
MATTÉA, *f.* — *novellar la mattea*, a batjocuri, a pâcâli.
MATTEGGIÁRE, *v. n.* a face nebunii, a glumi.
MATTERÉLLO, *m.* nebunaticu, pâcâleţu, glumeţu; sulu, cilindru, valu.
MATTERÍA, MATTÉZZA, *f.* nebunie; pâcâlie, glumeţie.
MÁTTERO, *m.* sulu, cilindru de lemnu.
MATTÍNA, *f.* dimineaţâ, timpulu dimineţei, adicâ de cându se face zioâ pînâ la amiazi.
MATTINÁRE, *v. n.* a da concertu afară în aeru liberu în râvârsatulu de zioâ subt ferestrile

Digitized by Google

cuiva; a cânta utrenia, polonoştniţa (serviciulu dimineţii).

MATTINÁTA, *f.* totu timpulu dimineţii; unu felu de concertu la mânecate subtu ferestrile cuiva.

MATTINIÉRO, *a.* care se scoalâ de dimineaţâ.

MATTÍNO, *m.* dimineaţâ, întâia parte a dimineţii; orientu, resâritu, ostu.

MÁTTO, *a.* nebunu; cu minte uşoarâ, sburdalnicu; estravagantu, ciudatu, fantastu, capriţiosu; — *s. m.* matu (la joculu şachuriloru).

MATTOLÍNA, *f.* ciocârlie de pîrloage (pasere).

MATTONAMÉNTO, *m.* pavagiu, caldârîmu, pardosire cu cârâmidâ.

MATTONÁRE, *v. a.* a pava, a pardosi, a aşterne cu cârâmidâ.

MATTÓNE, *m.* cârâmidâ; — *mattone sopra mattone,* paientâ.

MATTONIÉRO, *m.* cârâmidaru.

MATTUTINÁLE, *a.* de dimineaţâ.

MATTUTÍNO, *m.* dimineaţâ, mânecare; utrene; — *a.* de dimineaţâ; care are obiceiu de a se scula de dimineaţâ.

MATURAMÉNTE, *avv.* cu adîncâ chibzuire, cu mare prudenţâ, cu multâ bâgare de seamâ, cu maturitate.

MATURAMÉNTO, *m.* maturare, coacere, pîrguire.

MATURÁRE, *v. n.* a se matura, a se coace; a isprâvi, a termina, a sâvîrşi, a desâvîrşi, a îndeplini.

MATURATÍVO, *a.* maturativu, care face sâ se coacâ; care este dispusu a se coace.

MATURAZIÓNE, *f.* maturaţiune, maturare, coacere.

MATURITÀ, *f.* maturitate, coacere; etate matorâ; prudenţâ, înţelepciune, judecatâ, bâgare de seamâ, circumspecţiune.

MATÚRO, *a.* maturu, matoru, coptu; perfectu, sâvîrşitu, desâvîrşitu; înţeleptu, prudentu, cu judecatâ, cu bâgare de seamâ, circonspectu.

MAUSOLÉO, *m.* monumentu, mausoleu; închipuire de mormîntu ce se face în Biserici pentru ţeremoniile îngropâciunii.

MAVÍ, *a. e s. m.* albastru deschisu.

MÁZZA, *f.* bastonu, mâciucâ; tolagu; barosu; bâtâtoru, maiu, berbece.

MAZZACAVÁLLO, *m.* bâlâlâu, cumpânâ de fîntânâ.

MAZZAFRÚSTO, *m.* unu felu de strâmurare.

MAZZAGÁTTI, *m.* pistolaşu foarte micu.

MAZZAMÚRRO, *m.* fârâmâturi de pesmeţi.

MAZZAPICCHIÁRE, *v. a.* a bate cu unu maiu.

MAZZAPÍCCHIO, *m.* maiu, mâciucâ.

MAZZERÁNGA, *f.* maiu cu care se bate caldârîmulu, berbece.

MAZZERANGÁRE, *v. a.* a bate cu maiu; a câlca.

MEZZERÁRE, *v. a.* a arunca pe cineva în mare cu mâinile şi picioarele legate şi cu o mare piatrâ la gîtu.

MÁZZERO, *m.* mâciucâ, bastonu nodurosu.

MAZZÉTTA, *f.* ciocânelu.

MAZZÉTTO, *m.* mânunchiu, legâturâ, buchetu.

MAZZICÁRE, *v. a.* a bate cu o mâciucâ.

MAZZIÉRE, *m.* ofiţeru care poartâ sceptrulu sau unu bastonu la oarecare ţeremonii.

MÁZZO, *m.* legâturâ, mânunchiu, pachetu, buchetu de flori; maiu, mâciucâ; — *un mazzo di carte da giuoco,* o pârechie de cârţi.

MAZZOCCHIÁIA, *f.* tufuşoarâ, mânunchiu, snopu.

MAZZÓCCHIO, *m.* mânunchiu, leasâ; pîru legatu cu ibrişimu din care perucarii facu peruce; unu felu de grâu; gloatâ, mulţime.

MAZZOCCHIÚTO, *a.* nodurosu.

MAZZOLÍNO, *m.* legâturâ micâ; buchetu de flori.

MAZZUÓLA, *f.* toiagu, vargâ, nuia, smicea, bâţu.

MAZZUÓLO, *m.* snopuşoru, mânunchiaşu; ciocânelu.

ME, *pr.* mâ, mine, pe mine.

ME', *avv.* mai bine.

MEÁNDRO, *m.* încolâciturâ, şerpuiturâ; înşelâciune, încurcâturâ; şiretlîcu; cârmire.

MEÁRE, *v. n.* a curge, a se strecura.

MEÁTO, *m.* canalu, porositate.

MECCÁNICA, *f.* mecanicâ (ştiinţâ).

MECCANICAMÉNTE, *a.* mecaniceşte.

MECCÁNICO, *m.* mecanicu, profesoru de mecanicâ, cunoscâtoru de mecanicâ; meşteru, lucrâtoru; — *a.* mecanicu, care consiste în lucrarea mâniloru, manualu; materialu.

MECCANÍSMO, *m.* mecanismu, fâpturâ, structurâ, alcâtuire, mişcarea unui corpu.

MECENÁTE, *m.* mecenatu, încoragiatoru, protectoru alu literiloru, arteloru, şi ştiinţeloru.

MÉCO, *pron.* cu mine.

MEDÁGLIA, *f.* medalie.

MEDAGLIÉRE, *m.* culegere de medalii antice.

MEDAGLIÓNE, *m.* medalionu, medalie mare; per vazu rotundu în care se închidu picturi, in scripţiuni, s. c. l.

MEDAGLÍSTA, *m.* medalistu, amatoru, cunoscâtoru de medalii.

MEDESIMAMÉNTE, *avv.* asemenea, într'acelaşi chipu.

MEDESIMÁRSI, *v. n.* a se identifica.

MEDESIMITÀ, MEDESIMÉZZA, *f.* identitate, identicitate; asemânare, potrivire, conformitate.

MEDÉSIMO, *a.* acelaşi; identicu; asemenea, conformu; — *io medesimo,* eu însumi; — *tu medesimo,* tu însuţi; — *egli medesimo,* elu însuşi; — *in se medesimo,* în sineşi.

MEDIÁNTE, *prep.* prin, cu, prin mijloculu, cu ajutorulu.

MEDIATAMÉNTE, *avv.* mijlocitu, într'unu chipu mijlocitu.

MEDIÁTO, *a.* mediatu, meziatu, mijlocitu.

MEDIATÓRE, *m.* mediatoru, meziatoru, mijlocitoru.

MEDIAZIÓNE, *f.* mediaţiune, meziaţiune, mijlocire, intervenţiune; împâcare; intercesiune, todomânire.

MÉDICA, MEDICHÉSSA, *f.* mediceasâ, doftoreasâ.

MÉDICA, *a.* medicalâ; — *erba medica,* visdei (o plantâ).

MEDICÁBILE, *a.* medicabilu; curabilu; vindecâciosu.

MEDICAMÉNTO, *m.* medicamentu, doftorie, remediu.

MEDICAMENTÓSO, *a.* medicamentosu, medicamentaru, medicinalu, relativu la medicamentu, ca medicamentu, curativu.

MEDICÁRE, *v. a.* a medica, a cura, a îngriji, a doftori, a lecui, a tâmâdui; a drege; a îndrepta.

MEDICÁSTRO, *m.* medicu, doftoru prostu, de nimicu.

MEDICATÓRE, *m.* medicu, doftoru; tâmâduitoru.

MEDICATÚRA, *f.* medicaturâ, medicare, doftorire.

MEDICAZIÓNE, *f.* mediçare, curare, doftorire.

Digitized by Google

MEDICÉO, *a.* mediceiu, din familia *De' Medici.*
MEDICHERÍA, *f.* odae la unu spitalu pentru a pâstra lucrurile relative la serviciulu medicalu, apotecâ.
MEDICHÉSSA, *f.* mediceasâ, doftoreasâ.
MEDICHÉVOLE, *a.* capabilu de a doftori, de a tâmâdui.
MEDICÍNA, *f.* medicinâ, doftorie, stiinţa medicalâ, artea de a tâmâdui, de a vindeca; remediu, medicamentu; curâ, medicare, doftorire, tâmâduire, lecuire; sistemâ de medicinâ; îngrijire, mijlocu de scâpare.
MEDICINÁLE, *a.* medicinalu, medicamentosu, medicamentaru, vindecâtoru, tâmâduitoru, lecuitoru.
MÉDICO, *m.* medicu, doftoru; tâmâduitoru; medicalu, doftorescu, de doftoru, de doftorie.
MEDIETÀ, *f.* jumâtate, mijlocu; mediocritate.
MÉDIO, *m.* degetu din mijlocu; mijlociu, medianu, mezianu, intermeziaru; mediocru.
MEDIÓCRE, *a.* mediocru, nici mare nici micu; cumpâtatu; nici bunu nici râu, tolerabilu; de mijlocu.
MEDIOCREGGIÁRE, *v. n.* a fi mediocru; a se cumpâta.
MEDIOCRITÀ, *f.* mediocritate, starea de mijlocu; moderaţiune, cumpâtare; lipsâ de capacitate, de meritu, neîndemânare.
MEDITAMÉNTO, *m.* meditare, cercetare, cugetare, gîndire, projectare, intenţiune, gîndu.
MEDITÁRE, *v. a. e n.* a medita, a cugeta, a se gîndi, a cerceta cu atenţiune; a projecta, a avea intenţiune; a se ruga în gîndu, mintalicește, a contempla.
MEDITATAMÉNTE, *avv.* într'adinsu, cu dinadinsulu, cu cugetu, cu toatâ bâgarea de seamâ, cu premeditaţiune.
MEDITATÍVO, *a.* meditativu; contemplativu, plecatu, pornitu la meditaţiune, la contemplaţiune.
MEDITAZIÓNE, *f.* meditaţiune, cugetare, gîndire; contemplaţiune; rugâciune mintalâ.
MEDITERRÁNEO, *a.* mediteranu, mediteraneu, care este în mijloculu uscaturiloru; — *m.* Marea Mediteranâ, Mediteranea.
MEFÍTE, *m.* mefitu, evaporaţiune mefiticâ.
MEFÍTICO, *a.* mefiticu, puturosu.
MEFITÍSMO, *m.* mefitismu, evaporaţiune, duhoare puturoasâ şi înnecâcioasâ.
MÉGLIO, *avv.* mai bine; mai multu; — *a.* mai bunu; — *s. m,* lucrulu celu mai bunu, celu mai preferibilu; — *alla meglio,* câtu se poate mai bine; — *di bene in meglio,* din ce în ce mai bine; — *andarne col meglio,* a fi mai fericitu decâtu alţii; — *andarne di meglio,* a fi tratatu mai bine; — *il meglio ricolga il peggio,* nu este nici o deosebire într'amîndoi, unulu este râu ca şi altulu; — *a chi meglio,* pe întrecute.
MÉLA, *f.* mâru (fructu).
MELACHÍNO, *a.* dulciu, dulceagu, sâlciu; mierosu.
MELACÍTOLA, *f.* mâtâcinâ, melisâ, ismâ de munte.
MELACOTÓGNA, *f.* gutiie, gutuie.
MELACOTÓGNO, *m.* gutiiu, gutuiu.
MELAGRÁNA, MELAGRANÁTA, *f.* rodie, pitligeanâ.
MELAGRÁNO, MELAGRANÁTO, *m.* rodiu, pitligeanu.
MELANCONÍA, *f.* melancholie, întristare, obidare.
MELÁNGOLA, *f.* unu felu de portocalâ.
MELÁNGOLO, *m.* unu felu de portocalu; unu felu de pepene.
MELÁNTRO, *m.* neghinâ.
MELANÚRO, *m.* unu peşte din marea Mediteranâ.
MELANZÁNA, *f.* patlagea vînetâ.
MELARANCÉTO, *m.* locu sâditu cu portocali.
MELARÁNCIA, *f.* portocalâ.
MELARÁNCIO, *m.* portocalu.
MELÁRIO, *m.* uleiu, coşniţâ de albine, stupu.
MELÁSSA, *f.* drojdii de zaharu; sirupu de zaharu.
MELÁTA, MELÁGGINE, *f.* rouâ mieroasâ, manâ.
MELÁTO, *a.* mierosu; dulce, dulceagu; linguşitoru.
MÉLE, MIÉLE, *m.* miere; dulceaţâ.
MELENSÁGGINE, *f.* stupiditate, nâtângie, nerozie, prostie, neghiobie, tontie; sâlciune.
MELÉNSO, *a.* stupidu, nâtângu, nerodu, prostu, neghiobu, tontu, gâgâuţu, nâtârâu; gugumanu.
MELÉTO, *m.* meretu, locu sâditu cu meri.
MELIÁCA, *f.* zarzarâ, caisâ
MELIÁCO, *m.* zarzaru, caisu.
MELICHÍNO, *m.* vinu de mere, vinu de pâdureţe.
MÉLICO, *a.* armonicu, armoniosu, melodiosu.
MÉLIGA, MÉLICA, *f.* hârişcâ.
MELÍNA, *f.* melinum, unu felu de pâmîntu.
MELÍSSA, *f.* melisâ, mâtâcinâ, ismâ de munte.
MELLÍFERO, *a.* meliferu, producâtoru de miere.
MELLIFICÁRE, *v. n.* a face miere.
MELLIFÍCIO, *m.* melificiu, facerea mierei.
MELLÍFLUO, *a.* mierosu, producâtoru de miere, de unde curge mierea; dulce, suavu, blându.
MELLONÁGGINE, *f.* grosime, stupiditate, prostie, tontie.
MELLONÁIO, *m.* pepenişte.
MELLÓNE, *m.* pepene; omu stupidu, nâtângu, tontu, tântâlâu, mâgâdâu, molaticu, nesâratu.
MÉLMA, *f.* noroiu, mocirlâ, tinâ, glodu, lutu.
MELMÓSO, *a.* noroiosu, mocirlosu, tinosu, glodosu.
MÉLO, *m.* mâru (arbore).
MELOCOTÓGNO, *m.* gutuiu.
MELODÍA, MELÓDE, *f.* melodie, armonie, cântare suave.
MELÓDICO, *a.* melodicu, de melodie.
MELODIÓSO, *a.* melodiosu, armoniosu, suave.
MELODRÁMMA, *m.* melodramâ, dramâ în musicâ.
MELODRAMMÁTICO, *a.* melodramaticu, de melodramâ.
MELÓGONO, *m.* unu felu de strugure negru.
MELOGRANÁTO, *m.* rodiu.
MELOPÉA, *f.* melopee, artea de a compune musicâ vocalâ.
MELÓPIA, *f.* unu felu de ceorbâ.
MELÚGGINE, *f.* mâru sâlbaticu.
MELÚME, *m.* tâciune, ploae vâtâmâtoare pe plante.
MEMBRÁNA, *f.* membranâ, peliţâ; pergamentu.
MEMBRANÁCEO, *a.* membranosu; de pergamentu.
MEMBRANÓSO, *a.* membranosu, de membranâ, cu membrane.
MEMBRÁNZA, *f.* suveniru, memorie, aducere aminte.
MEMBRÁRE, *v. a.* e *n.* a şi aduce aminte, a memora, a aminti.
MEMBRATÚRA, *f.* membraturâ, simetria, conturulu şi proporţiunea membreloru, mâdulâriloru.
MÉMBRO, *m.* membru, mâdularu; o parte dintr'-

Digitized by Google

unu totu; — *membro putrido*, individu vătămătoru societăţii, companii, tovărăşiei la care face parte.

MEMBRÚTO, *m.* membrosu, mădulârosu, ţeapânu.

MEMORÁBILE, *a.* memorabilu, demnu de pomenire, de a se ţinea aminte; însemnatu.

MEMORÁNDO, *a.* memorabilu, de pomenitu, de amintitu.

MEMORÁRE, *v. a.* a memora, a recorda, a aduce aminte, a pomeni; a şi aduce aminte.

MEMORATÍVA, *f.* facultatea memorii, ţinere aminte.

MEMORATÍVO, *a.* alu memorii.

MÉMORE, *a.* care şi aduce aminte; recunoscătoru.

MEMÓRIA, *f.* memorie, ţinere de minte, aducere aminte; pomenire, memorare, amintire, recordare; notă, însemnare, băgare de seamă; renume, reputaţiunea celoru răposaţi; — *in memoria di*, spre aducere aminte de; — *in eterna memoria*, spre vecînica pomenire a; — *memorie*, culesu de disertaţiuni, memorii; — *a memoria*, de rostu.

MEMORIÁLE, *m.* memorialu; pomenire; jalbă, petiţiune, cerere, suplică; decretu domnescu; — *a.* memorialu, care se atinge, care ţine de memorie.

MÉNA, *f.* uneltire, mişcare, pornire, intrigă, lucrare într'ascunsu pentru isbutirea unui proiectu; pricină, treabă, afacere; stare, condiţiune.

MENADÍTO, *avv.* — *sapere a menadito, conoscere a menadito*, a şti, a cunoaşte pe deplinu.

MENÁNTE, *m.* copistu.

MENÁRE, *v. a.* a duce, a mâna, a petrece, a conduce, a duce cu sine, a lua după sine; a cârmui; a clătina, a sgudui, a mişca în toate părţile; — *menare pel naso*, a purta de nasu; — *menarla buona*, a îngădui.

MENARRÓSTO, *m.* înturnătoru de frigare.

MENATÓIO, *m.* orîce instrumentu care serveşte pentru a urni, a clătina, a mesteca, a mişca.

MENATÓRE, *m.* mânătoru, conductoru; urnitoru.

MENATÚRA, *f.* mişcare, urnire, clătinare; închieetură.

MÉNCIO, *a.* moale, fleşcâitu.

MÉNDA, *f.* greşcală, cusuru, meteahnă; despăgubire, indemnizare, reparaţiune, compensaţiune

MENDÁCE, *a.* mincinosu, falsu, prefăcutu.

MENDÁCIO, *m.* minciună, falsitate, prefăcătorie.

MENDÁRE, *v. a.* a emenda, a îndrepta, a corecta, a corege.

MENDICÁNTE, *a.* cerşetoru, mendicatoru, mendicantu.

MENDICÁRE, *v. a.* a cerşetori, a cerşi, a cere milă; a cere cu mare stăruinţă, cu mare grige.

MENDICATÓRE, *m.* cerşetoru, mendicatoru; calicosu.

MENDICITÀ, *f.* mendicitate, călicie, cerşetorie, miserie, pauperismu; cerşetorime, călicime.

MENDÍCO, *a.* mendicu, călicu, cerşetoru, foarte sărac.

MENDICÚME, *m.* călicală, mendicitate.

MÉNDO, *m.* defectu, cusuru, meteahnă, imperfecţiune.

MENDÓSO, *a.* defectuosu, cusurosu, greşitu, imperfectu.

MENÍNGE, *f.* meninge, membrană sau peliţă care învăleşte creerii, cerebrulu.

MENÍSCO, *m.* meniscu, meniscă, sticlă care de o parte este concavă şi de cecalaltă convecsă.

MÉNNO, *a. e s. m.* desbârbâţitu.

MENO, *avv.* mai puţinu; — *a.* mai micu, mai slabu; — *venir meno*, a lipsi, a slăbi, a se slăbi, a se împuţina, a se micşora, a se sfîrşi, a se slei; a leşina; — *far a meno*, a se lipsi de ceva; — *a meno che*, afară numai dacă; — *di meno*, de lipsă; — *in meno ch'io nol dica*, într'o clipă; — *per lo meno*, celu puţinu, încai, măcaru.

MÉNO, *m.* lucru celu mai micu; celu mai puţinu; minus.

MENOMÁBILE, *a.* de împuţinatu, de micşoratu.

MENOMAMÉNTO, *m.* împuţinare, micşorare, slăbire.

MENOMÁNZA, *f.* puţintime, micşorime.

MENOMÁRE, *v. a.* a împuţina, a micşora, a slăbi, a scădea; — *v. n.* a lipsi, a scădea, a se împuţina.

MENOMÁTO, *a.* împuţinatu, micşoratu, scăzutu, slăbitu.

MÉNOMO, *a.* celu mai micu, mai slabu, infimu.

MÉNSA, *f.* masă; ospăţu; — *la Sacra Mensa, la Mensa Eucaristica*, Sânta Cuminecătură, Împărtăşirea.

MENSEGGIÁRE, *v. n.* a ţinea masă, a şedea la masă.

MENSÍLE, *a.* mensilu, de lună, pe lună, cu lună.

MÉNSOLA, *f.* mensulă, piatră eşită afară care sprijineşte ceva.

MÉNSTRUO, *m.* firea, soroculu de lună alu femeiloru.

MENSUÁLE, *a.* mensualu, din toate lunile.

MENSURÁBILE, *a.* mensurabilu, ce se poate măsura.

MÉNTA, *f.* mintă, ismă (plantă).

MENTÁLE, *a.* mintalu, ce se face în minte, în gîndu; — *orazione mentale*, rugăciune mintală, meditaţiune.

MENTALMÉNTE, *avv.* mintaliceste, în gîndu, în minte.

MENTÁSTRO, *m.* mintă sălbatică, ismă de câmpu.

MÉNTE, *f.* minte, gându, cugetu; inteligenţă, facultatea intelectivă; înţelegere, cugetare, gîndire, înţelepciune, conceptu; memorie, aducere aminte, luare aminte; fantasie, imaginaţiune, imaginativă; intenţiune; voinţă; — *tenere a mente*, a ţinea aminte; — *por mente*, a face atenţiune, a lua aminte; — *aprire la mente*, a lumina, a învăţa, a domiri; — *annuvolare la mente*, a turbura, a întuneca mintea; — *alienazione di mente*, smintire, sminteală, aiurire.

MENTECATTÁGGINE, *f.* sminteală, smintire, alienaţiune mintală, nebunie, maladie mintală.

MENTECÁTTO, *a.* smintitu, nebunu, alienatu.

MENTICÚRVO, *a.* iscusitu, astuţiosu, isteţu, sagace.

MENTÍRE, *v. n.* a minţi; — *v. a.* a falsifica, a preface; — *mentire taluno*, a desminţi pe cineva; — *mentir per la gola*, a minţi obrăznicesţe, într'unu chipu nerusinatu.

MENTÍTA, *f.* minţire, desminţire, scoatere de minciună.

MENTITAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu falsu, mincinosu.

Digitized by Google

MENTÍTO, *a.* falsificatu, falsu, prefăcutu, mincinosu.
MENTITÓRE, *m.* minţitoru, mincinosu.
MÉNTO, *m.* bărbie; falca cea de josu.
MENTOVÁRE, *v. a.* a numi, a cita, a însemna, a pomeni.
MENTOVÁTO, *a.* numitu, citatu, însemnatu, pomenitu.
MENTOVAZIÓNE, *f.* citaţiune, pomenire, însemnare.
MÉNTRE, *avv.* pe cându, pînă cându, în timpulu ce; — *in quel mentre*, în timpulu acela; — *in questo mentre*, într'acestea.
MENZIONÁRE, *v. a.* a menţiuna, a pomeni, a numi.
MENZIONÁTO, *a.* menţiunatu, pomenitu, numitu.
MENZIÓNE, *f.* menţiune, pomenire, recordare, memorare.
MENZÓGNA, *f.* minciună, falsitate; închipuire, născocire, plăsmuire, zădărnicie, utopie, înşelăciune.
MENZOGNÉRO, *a.* mincinosu, falsu; zădarnicu, amăgitoru, înşelătoru, vicleanu.
MERAMÉNTE, *avv.* numai, nu mai multu, nimicu altu.
MERAVÍGLIA, *f.* mirare; minune, lucru minunatu.
MERAVIGLIÁRE, *v. n.* a se mira, a se minuna, a admira.
MERAVIGLIÓSO, *a.* minunatu, de miratu, admirabilu.
MERCADÁNTE, *m.* neguţetoru, negustoru, negoţiatoru.
MERCANTÁRE, *v. n.* a se negustori, a negoţia, a face traficu, negoţu, comerciu; a tîrgui, a trata.
MERCÁNTE, *m.* neguţetoru, negustoru, comerciantu, traficantu.
MERCANTEGGIÁRE, *v. n.* a se negustori, a negoţia, a trafica.
MERCANTÉSCO, *a.* negustorescu, de negustoru, de traficantu, de comerciantu; — *alla mercantesca*, negustoreşte.
MERCANTÉSSA, *f.* negustoreasă.
MERCANTÍLE, *a.* mercantilu, neguţătorescu, de comerciu.
MERCANTÚZZO, *m.* precupeţu, mâmularu.
MERCANZÍA, *f.* marfă; comerciu, negoţu, negustorire.
MERCÁRE, MERCATÁRE, *v. a.* a tîrgui, a tocmi o marfă, a trata despre cumpărătoarea.
MERCATÁNTE, *m.* neguţătoru, negustoru, negoţiantu, comerciantu, traficantu; precupeţu, mâmularu.
MERCATÁRE, *v. n.* a tîrgui, a tocmi; a precupeţi.
MERCÁTO, *m.* tîrgu, piaţă, oboru; tîrguire, tîrguială, tocmire, cumpărătoare; — *a buon mercato*, eftinu; — *buon mercato*, chilipiru, preţu micu, eftinătate; — *vendere a miglior mercato*, a eftini, a da mai eftinu; — *aver gran mercato di checchessia*, a câştiga multu, a se folosi bine de oarecare lucru; — *sopra il mercato*, pe d'asupra.
MERCATÓRE, *m.* traficantu, tîrguitoru, mercatoru.
MERCATÚRA, *f.* comerciu, negoţu, traficu, artea, profesiunea comerciantului, negustorului.
MÉRCE, *f.* marfă, mercanţie.
MERCÉDE, MERCÈ, *f.* răsplatire, răsplată; premiu; meritu; leafă, salariu, plată; ajutoru; voe, voinţă, arbitriu; — *la Dio mercè*, mulţumindu lui Dumnezeu; — *gran mercè*, iţi mulţumescu, fcarte iţi mulţumescu; — *trovar mercede*, a fi graţiatu, iertatu.
MERCENÁRIO, *a.* mercenaru, care lucrează cu plată.
MERCERÍA, *f.* mămulărie, marfa şi prăvălia mămularului; mămulărire; marchitanie.
MERCIÁIO, *m.* mămularu, marchitanu.
MERCIAIUÓLO, *m.* mămularu, coropcaru, boccengiu, tolbaşu, traficantu care îşi poartă mărfuri pe spinare.
MERCIMÓNIO, *m.* negoţu, traficu nelegiuitu.
MERCOLEDÌ, MERCORDÌ, *m.* miercuri.
MERCORELLA, *f.* mercurială, brie, breiu.
MERCURIÁLE, *a.* mercurialu, de mercuriu, de argintu viu.
MERCÚRIO, *m.* Mercuru, divinitate mitologică; planeta Mercuriu; mercuriu, argintu viu.
MERDÓCCO, *m.* depilatoru, doftorie care produce depilaţiunea, căderea pîrului.
MERÉNDA, *f.* gustare, ojină, mâncare între prânzu şi cină.
MERENDÁRE, *v. n.* a ojina, a mânca între prânzu şi cină.
MERENDÓNE, *m.* nevoiaşu, netrebnicu, tembelu, nerodu.
MÉRGERE, *v. a.* a îmmuia, a cufunda.
MÉRGO, *m.* bodîrlău, liştiţă (o pasere acuatică).
MERIDIÁNA, *f.* meridiană, linie meridiană, gnomonu; orologiu solaru.
MERIDIÁNO, *a.* de miazăzi; — *m.* meridianu, cercu meridianu.
MERIDIONÁLE, *a.* meridionalu, care este spre miazăzi.
MERIGGIÁRE, *v. n.* a amiazăzi, a şedea la umbră, a se repausa în orele cele mai călduroase ale zilei, a face siestă.
MERÍGGIO, *m.* miazăzi, amiazi; — *in pien meriggio, di bel meriggio*, în zioa mare, la amiazu mare, în publicu.
MERÍNO, *m.* merinosu, unu felu de oae spanioleascâ.
MERITAMÉNTE, *avv.* cu cuvîntu, cu dreptate.
MERITÁRE, *v. a.* e *n.* a merita, a fi demnu, a se face demnu, a fi vrednicu, a se face vrednicu; a mulţumi pe cineva, a lu servi bine.
MERITÉVOLE, *a.* demnu, vrednicu.
MÉRITO, *m.* meritu, vrednicie, orîce lucru demnu de premiu sau de onoare, totu ceea ce face pe cineva demnu de premiu, de laudă, de stimă, de onoare; — *a.* meritatu, cuviinciosu, cuvenitu.
MERITÓRIO, *a.* meritoriu, care este causă de meritu.
MERLÁRE, *v. a.* a cresta, a face crestături în vîrfulu unui zidu, unei fortificaţiuni.
MERLÁTA, *f.* crestătură (la unu zidu).
MERLATÚRA, *f.* crestare, crestătură; dantelă; ornamentu, tăietură făcută în forma dinţiloru.
MERLÉTTO, *m.* dantelă, horbotă; crestătură.
MERLINGÓTTO, *m.* năucu, tontu, ludu, gugumanu.
MÉRLO, *m.* merlă, merloiu (pasere); limu (peşte); creastă de zidu cu metereze.

Digitized by Google

MERLÓTTO, *m.* puiu de merlă; nâucu, nâtârâu, tontu.
MERLÚZZO, *m.* cabeleu (unu felu de peşte).
MÉRO, *a.* curatu, fără amestecătură.
MÉRULA, *f.* mierlă.
MESÁTA, *f.* leafă, salariu, platâ de o lună.
MÉSCERE, *v. a.* a amesteca; a vârsa, a torna.
MESCHIAMÉNTO, *m.* amestecare.
MESCHIÁNZA, *f.* amestecătură.
MESCHIÁRE, *v. a.* a amesteca; a uni; a încurca.
MESCHINAMÉNTE, *avv.* ticâloşeşte.
MESCHINÉLLO, *a.* bietu, sermanu, sâracu, slabu.
MESCHINITÀ, *f.* meschinitate, sârăcie, slăbiciune, miserie, ticâloşie, abiecţiune, înjosire; strîmtorare.
MESCHÍNO, *a.* meschinu, sâracu, slabu, miserabilu, ticâlosu, abiectu, bietu, sermanu; ângustu, cumpătatu, strîmtoratu; nenorocitu; — *me meschino!* vai de mine! sâracu de mine!
MÉSCHIO, *a.* amestecatu.
MESCHÍTA, *f.* geamie, templu turcescu.
MESCÍBILE, *a.* care se poate amesteca, de amestecatu.
MESCIRÓBA, *m.* ibricu.
MESCITÓRE, *m.* paharnicu; orîce persoană care dă alteia să bea.
MESCIÚTO, *a.* amestecatu; vârsatu, tornatu.
MESCOLAMÉNTO, *m.* amestecare împreună.
MESCOLÁNZA, *f.* amestecătură; confusiune, încurcătură, învălmăşeală; unu felu de salatâ.
MESCOLÁRE, *v. a.* a amesteca împreună mai multe lucruri licuide sau solide de o cualitate deosebită.
MESCOLATAMÉNTE, *avv.* alababula, amestecatu.
MESCOLATÚRA, *f.* amestecătură, confusiune.
MÉSE, *m.* mensie, lună (de zile).
MESENTÉRICO, *a.* mesintericu, de mesinteru.
MESENTÉRIO, *m.* mesinteru, încreţitura din corpulu animaleloru.
MESMERÍSMO, *m.* mesmerismu, învăţătura lui Mesmeru în privinţa magnetismului animalu.
MESMERÍSTA, *m.* mesmeristu, partisanu alu lui Mesmeru.
MÉSSA, *f.* Mesă, Sânta Liturgie; misă; mlădiţă; felu de bucate.
MESSAGGERÍA, *f.* mesagerie, uficiulu mesagerului.
MESSAGGÉRE, MESSAGGÉRO, *m.* mesageru, vestitoru, curieru, trimisu; solu, ambasadoru.
MESSÁGGIO, *m.* mesagiu, vestire, însărcinare de a zice sau de a duce ceva; veste; ambasadă, solie.
MESSÁLE, *m.* misalu, unu felu de carte bisericească care serveşte la celebraţiunea Liturgiei.
MÉSSE, *f.* secerişu, culesulu, strînsulu bucateloru; câştigu, folosu, avantagiu.
MESSÉRE, *m.* domnu; jupânu; stăpânu.
MESSÍA, *m.* Mesia.
MESSIANÍSMO, *m.* mesianismu, sistemă filosoficâ care este întemeiată pe revelaţiune.
MESSITÍCCIO, *m.* mlădiţă, vlăstaru.
MÉSSO, *m.* trimisu, mesageru, curieru; slugă, servitoru; aprodu; felu de bucate; — *a.* pusu, aşezatu.
MESTÁRE, *v. a.* a mesteca, a mişca, a scormoni, a zădări; a turbura, a încurca.
MESTATÓIO, *m.* lopăţică, polonicu, lingură de mestecatu, melesteu.
MESTATÓRE, *m.* mestecătoru; turburătoru.
MÉSTICA, *f.* o văpsea ce se pune pe pînză dreptu întâiu aşternutu pentru zugrăvire, grundu.
MESTICÁRE, *v. a.* a pregăti o pînză de zugrăvitu.
MESTICHÍNO, *m.* spatulă, lopăţică.
MESTIÉRE, MESTIÉRO, *m.* artă, meşteşugu, meserie; — *fa mestiere, fa di mestieri*, trebue, este necesaru, catâ.
MESTÍZIA, *f.* posomorire, întristare, obidă, mîhnire, aflicţiune.
MÉSTO, *a.* posomorîtu, tristu, mîhnitu, obidatu.
MÉSTOLA, *f.* lopăţică, polonicu, lingură, melesteu; mistria zidarului.
MESTOLÓNE, *m.* polonicu mare; mistrie mare; raţă, giscă cu plisculu ca lopăţica.
MESTRUÁLE, *a.* relativu la soroculu femeiloru, menstrualu.
MESTRUÁTA, *a. f.* care este supusă la sorocu într'unu chipu regulatu, la timpu cuvenitu.
MESTRUAZIÓNE, *f.* curăţirea ce au femeile la fiecare lună, fire, regulă, menstruaţiune.
MÉSTRUI, *m. pl.* florile, firea, soroculu de lună alu femeiloru; licuoru prin care se desface, se topeşte unu corpu solidu.
METÀ, *f.* jumătate; mijloculu; — *fare a metà*, a împărţi în doă; a face societate cu cineva ca câştigulu şi paguba să se împartă în doă; — *ecco la tua metà*, cacă soţia ta; — *metà per amore, metà per forza*, cam de voe, cam de nevoe,
MÉTA, *f.* ţintă, scopu; terminu, sfîrşitu.
METACÁRPO, *m.* metacarpu, partea mânei coprinsă între degete şi încheetură.
METACRONÍSMO, *m.* metacronismu, greşeala aceluia care pune o întîmplare istorică mai nainte de timpulu cându s'a întîmplatu.
METAFÍSICA, *f.* metafisică, o parte a filosofiei.
METAFISICÁRE, *v. a.* a metafisica, a face speculaţiuni metafisice; a vorbi metafisiceşte; a întrebuinţa idei abstracte şi prea dificili de înţelesu.
METAFÍSICO, *m.* metafisicu, versatu în metafisică, filosofu; — *a.* metafisicescu; abstractu, idealu.
METÁFORA, *f.* metaforă, alegorie.
METAFÓRICO, *a.* metaforicu, alegoricu.
METAFORIZZÁRE, *v. n.* a metaforiza, a vorbi metaforiceşte.
METÁLLICO, *a.* metalicu, de metalu.
METALLIÉRE, *m.* lucrătoru de metaluri.
METALLÍFERO, *a.* metaliferu, producătoru de metaluri.
METALLÍNO, *a.* metalicu, de metalu, cu metalu.
METÁLLO, *m.* metalu.
METALLOGRAFÍA, *f.* metalografie, descripţiunea metaluriloru.
METALLURGÍA, *f.* metalurgie, artea de a scoate metale din pământu; metalică, o parte a chemiei.
METALLÚRGICO, *a.* metalurgicu, de metalurgie.
METAMÓRFOSI, *f.* metamorfose, transformaţiune.
METAMORFÓSICO, *a.* metamorfosicu, de metamorfose.
METAPLÁSMO, *m.* metaplasmă, o figură gramaticală.

Digitized by Google

METÁSTASI, *f.* metastase, schimbare dintr'o maladie în alta mai periculoasă.
METATÁRSO, *m.* metatarsu, partea cea de mijlocu a piciorului.
METÁTESI, *f.* metatese, strâmutarea literelor dintr'unu locu într'altulu.
METEMPSICÓSI, *f.* metempsicose, trecerea sufletului dintr'unu corpu în altulu.
METÉORA, *f.* meteoru, fenomenu atmosfericu.
METEOROLOGÍA, *f.* meteorologie, ştiinţa ce tractează de meteore.
METEOROLÓGICO, METEÓRICO, *a.* meteorologicu, meteoricu, relativu la meteore sau la meteorologie.
METÍCCIO, *a.* mestiţu, născutu, produsu dintr'o amestecătură de doă soiuri.
METÓDICO, *a.* metodicu, regulatu, făcutu cu metoda.
METODÍSMO, *m.* metodismu, o sectă religioasă.
METODÍSTA, *m.* metodistu, partisanu alu metodismului.
MÉTODO, *m.* metodu, metodă, ordinu, regularitate, orînduială, sistemă; religiune.
METONIMÍA, *f.* metonimie, o figură de retorică.
METONÍMICO, *a.* metonimicu, de metonimie.
MÉTOPA, *f.* metopă, intervalulu ce rămâne între triglifele frisei la ordinulu doricu.
METOPOSCOPÍA, *f.* metoposcopie, ghicirea viitorului din trăsurile obrazului omenescu.
METRICAMÉNTE, *avv.* metricoşte, în poesie.
MÉTRICO, *a.* metricu.
MÉTRO, *m.* metru, măsura versuriloru; metru unitate de măsură geometrică şi aritmetică.
METRÓPOLI, *f.* mitropolie, capitala unui statu; bisericâ archiepiscopală, mitropolitană.
METROPOLÍTA, *m.* mitropolitu, archiepiscopu.
METROPOLITÁNO, *a.* mitropolitanu, archiepiscopalu; — *s. m.* mitropolitu, archiepiscopu; locuitoru alu capitalei.
MÉTTERE, *v. a.* a pune, a duce, a introduce; a închide; a aşeza; a orîndui; a îmmuguri, a da, a încolţi; — *metter foce in mare*, a se vârsa în mare; — *mettere ad oro*, a auri; — *mettere in campo*, a produce, a arâta; — *mettere in forse*, a se îndoi, a arâta îndoială; — *mettere in su*, a zădări, a sgândăra, a aţiţa, a întărîta; — *mettersi a fare qualche cosa*, a se apuca de ceva, a începe; — *mettere alla luce*, a scoate la luminâ; a naşte; — *mettere a sacco*, a pustii, a jefui; — *mettere a ferro ed a fuoco*, a trece prin focu şi prin sabie; — *mettere a fil di spada*, a trece prin sabie, a tăia; — *mettere uno in ballo*, a băga pe cineva în jocu; — *metter mano*, a pune mînă; — *mettere un fanciullo in iscuola*, a da unu copilu la şcoală; — *mettere alla vela*, a corăbia, a naviga, a pluti; — *mettere in lume, in evidenza*, a arâta cu dovezi; — *mettere a partito*, a propune; — *mettere a petto*, a alătura, a compara; — *metter sossopra*, a amesteca, a scormoni; a turbura; — *metter cuore*, a încoragia, a îmbărbăta; — *metter paura, orrore*, a speria, a îngrozi; — *mettere in novelle*, a lua în risu, a păcăli; — *mettere in punto*, a găti; — *mettere in via*, a arâta calea cuiva, a lu îndropta; — *mettere in opera, in esecuzione*, a pune în lucrare, a înfiinţa; — *mettere in serbo*, a păstra; — *mettere in puntelli*, a propti.
METTILÓRO, *m.* poleitoru, care poleieşte cu auru.
METTITÓRE, *m.* celu ce pune, aşează, introduce.
METTITÚRA, *f.* punere, aşezare, introducere, băgare, îndesare.
MÉU, *m.* unu felu de plantă.
MEZZÁDO, *m.* odăiţă la catulu de josu.
MEZZADRÍA, *f.* arenduire a unei moşie cu condiţiune că arendaşulu să dea jumătate din totu rodulu pămîntului.
MEZZÁDRO, *m.* arendaşu, care este obligatu prin contractu a da proprietarului jumătate din toate productele.
MEZZAIUÓLO, *m.* celu ce se împărtăşeşte la vreunu câştigu, la vreunu folosu, la vreunu avantagiu; arendaşu.
MEZZALÁNA, *f.* aba, dimie (unu felu de materie).
MEZZALÚNA, *f.* semilună, lună ca secere.
MEZZÁNA, *f.* lespede, placă de pardositu; o pînză de navă.
MEZZANÍNO, *m.* locuinţă, apartamentu între catulu de josu şi între celu de susu.
MEZZANITÀ, *f.* mediocritate, starea de mijlocu.
MEZZÁNO, *m.* mediatoru, intermediaru, mijlocitoru; pezevencu; — *a.* mediaru, medianu, mezianu, de mijlocu.
MEZZÁRE, *v. n.* a se jumătăţi, a deveni jumătate.
MEZZARUÓLA, *f.* unu felu de măsură.
MEZZATÍNTA, *f.* umbrire uşoară, penumbră.
MEZZAVOCÁLE, *f.* semivocală.
MEZZÉTTA, METADÉLLA, *f.* unu felu de măsură.
MEZZÍNA, *f.* ulcioru, vasu pentru apă; ibricu.
MÉZZO, *a.* jumătate, jumătăţitu; moale, veştedu, sbircitu.
MÉZZO, *m.* meziu, mijlocu, centru; jumătate; mediaţiune, mijlocire; mijlocu spre a face sau a dobîndi ceva; — *avv.* cam; mai, aproape.
MEZZOBÚSTO, *m.* bustulu unei statue fără braţe.
MEZZOCÉRCHIO, *m.* semicercu.
MEZZOCOLÓRE, *m.* coloare, vâpsea intermeziară.
MEZZODÌ, MEZZOGIÓRNO, *m.* miazăzi, sudu; vîntu de sudu.
MEZZÓMBRA, *f.* penumbră.
MEZZOMÓNDO, *m.* cuantitate mare, grămadă.
MEZZOQUÁRTO, *m.* unu felu de măsură a licideloru.
MEZZORILIÉVO, *m.* semirelievu, sculpturâ la care înfăţişarea objecteloru este eşită, ridicată pe jumătate.
MEZZOTÉRMINE, *m.* vorbă nehotăritoare; mijlocu de scăpare.
MEZZÚLE, *m.* fundu de bute.
MIAGOLÁRE, *v. n.* a miaui, a miauna, a miorlăi; a ţipa.
MIAGOLÁTA, *f.* miauire, miaunare, miorlăire, miauitu.
MIAGOLÍO, miauitu, miauire prelungită.
MIÁO, *m.* miau, miauitu, strigarea pisicei.
MIÁSMA, *m.* miasmă, emanaţiune molipsitoare.
MÍCA, *partic. negat.* nici de cumu, nici unu felu, nici într' unu chipu; — *non so mica io*, eu nu ştiu nici de cumu, de locu.
MICÁNTE, *a.* lucindu, care lucoşte, sticleşte, stelleşte.

Digitized by Google

MICASCHÍSTO, *m.* micaschistu, o piatrâ foioasâ compusâ de micâ şi cuarţu.
MÍCCA, *f.* ciorbâ; frustu, picu, picâturâ.
MÍCCIA, *f.* mucu, fitîlu, feştilâ; asinâ, mâgâriţâ.
MICCÍNO, *a. e s. m.* puţintelu, picu, picâturâ.
MÍCCIO, *m.* asinu, mâgaru.
MICHELÁCCIO, *m.* omu veselu care se dâ plâcerii şi bucurii fâr'a se turbura pentru nimicu.
MICIDIÁLE, *a.* micidialu, mortalu, vâtâmâtoru, funestu, omorîtoru, pricinuitoru de moarte.
MÍCIO, *m.* pisicâ, mîţâ; cotoiu, motocu, mîrtanu; — *stare in barba di micio*, a mânca şi a se desfâta.
MICÍNO, *m.* pisicuţâ, mîţicâ, pisoiu.
MICROCÓSMO, *m.* microcosmu, lume micâ; omu.
MICROMETRÍA, *f.* micrometrie, eliometrie, artea de a întrebuinţa micrometrulu, eliometrulu.
MICROMÉTRICO, *a.* micrometricu, eliometricu.
MICRÓMETRO, *m.* micrometru, eliometru, instrumentu pentru a mâsura diametrulu aparentu alu soarelui, alu planeteloru şi toate distanţele cele mici.
MICROSCÓPICO, *a.* microscopicu, de microscopiu; foarte micu.
MICROSCÓPIO, *m.* microscopu (instrumentu de opticâ).
MIDÓLLA, *f.* miezulu pânei; miezulu unoru plante; mâduvâ; partea cea mai substanţioasâ.
MIDOLLÁRE, *a.* mâduvaru, mâduvosu; miezosu.
MIDÓLLO, *m.* miezu; mâduvâ, mâduhâ; partea cea mai substanţioasâ, cea mai esenţialâ.
MIDOLLONÁCCIO, *a. e s. m.* prostacu, simplu, tontu.
MIDOLLÓSO, MIDOLLÚTO, *a.* mâduvosu, miezosu.
MIÉLE, *m.* miere.
MIÉTERE, *v. a.* a culege, a strînge, a secera.
MIETITÓRE, *m.* secerâtoru, culegâtoru, stringâtoru.
MIETITÚRA, *f.* secerişu, culesu, strînsulu bucateloru; timpulu secerişului.
MIETÚTO, *a.* seceratu.
MIGLIACCIÁRE, *v. n.* a mânca cârnaţi.
MIGLIÁCCIO, *m.* dobâ, cârnaţu, turtâ fâcutâ cu sânge de rîmâtoru sau de alte animale.
MIGLIÁIO, *m.* mie, o mie de lucruri.
MIGLIÁRE, *a.* — *febbre migliare*, unu felu de ileru, de pojaru.
MIGLIARÓLA, *f.* alice mici pentrn vînatu.
MÍGLIO, *m.* milâ (mâsurâ itinerarâ); meiu.
MIGLIORAMÉNTO, *m.* ameliorare, îmbunâtâţire.
MIGLIORÁRE, *v. a.* a ameliora, a îmbunâtâţi, a perfecţiona, a repara, a face mai bunu; — *v. n.* a se ameliora, a se îmbunâtâţi, a se perfecţiona, a se îndrepta, a se face mai bunu, a se afla mai bine.
MIGLIORATÍVO, *a.* amelioratoru, îndreptâtoru.
MIGLIÓRE, *a.* mai bunu; preferibilu.
MIGLIORÍA, *f.* amelioraţiune, îmbunâtâţire; reparaţiune, meremetu, meremetisire.
MIGNÁTTA, *f.* lipitoare; omu avaru, cumplitu; omu importunu, care cere totdauna bani sau altu ceva; mâncâtoru, jefuitoru, hoţu.
MIGNATTÍNO, *m.* unu felu de pasere acuaticâ.
MIGNOLÁRE, *v. n.* a înflori (se zice despre mâslini).
MIGNOLO, *m.* muguru, bobocu de mâslini, de olivi; degetulu celu micu.
MIGNÓNE, *m.* favoritu, amicu întimu.
MIGRÁRE, *v. n.* a emigra, a bâjenâri, a pribegi.
MIGRAZIÓNE, *f.* emigraţiune, bâjenie, pribegire.
MÍLA, *a. f. pl.* mii; — *duemila soldati*, doâ mii de soldaţi.
MILIÁRDO, *m.* miliardu, o mie de milioane.
MILIÁRE, *a.* miliaru, de milâ (mâsurâ).
MILIÓNE, *m.* milionu, zece sute de mii, o mie de mii.
MILIONÉSIMO, *a.* alu milionulea; — *s. m.* a milioana parte.
MILITÁNTE, *m.* militantu, râsboitoru, luptâtoru; care dovedeşte, întâreşte; — *Chiesa militante*, Eclesia militantâ, unirea credincioşiloru pe acestu pâmîntu.
MILITÁRE, *v. n.* a milita, a ostâşi, a oşti, a se lupta, a se râsboi; a întâri, a adâoga putere, credibilitate; a se îngriji, a se trudi.
MILITÁRE, *a.* militaru, ostâşescu, soldâţescu; — *s. m.* militaru, soldatu, ostaşu; — *alla militare*, militâreşte, ostâşeste.
MILITARMÉNTE, *avv.* militâreşte, soldâţeşte.
MÍLITE, *m.* militaru, soldatu, ostaşu, luptâtoru, râsboinicu.
MILÍZIA, *f.* miliţie, armie, oaste, oştire; trupe neregulate; artea militarâ; militârime, soldâţime, oştâşime.
MILIZIÓTTO, *m.* soldatu din miliţia neregulatâ.
MILLÁNTA, *f.* numâru mare, cuantitate foarte mare.
MILLANTÁRE, *v. a.* a lâuda prea multu, a ecsagera; — *millantarsi*, a se lâuda, a se fâli; a palavri.
MILLANTATÓRE, *m.* lâudârosu, fanfaronu, palavragiu.
MILLANTERÍA, *f.* MILLANTAMÉNTO, *m.* ecsageraţiune, palavrire, palavrâ, fanfaronie, lâudârosie; afectaţiune.
MÍLLE, *a.* o mie.
MILLÉCUPLO, *a.* cu o mie de ori mai mare, îmmiitu.
MILLEFÓGLIE, MILLEFÓGLIO, *m.* coada purcelului, coada şoarecelui (unu felu de plantâ).
MILLENÁRIO, *a.* care are o mie, coprinde o mie.
MILLENNÁRIO, *a.* de o mie de ani, milenaru.
MILLÉNNIO, *m.* o mie de ani, mileniu.
MILLÉSIMO, *m.* milesimâ, cifrâ pe monede şi medalie arâtându anulu fabricaţiunii; — *a.* alu miilea.
MILUÓGO, *m.* mijlocu.
MÍLZA, *f.* splinâ.
MÍMA, *f.* mimâ, comediantâ, actriţâ.
MÍMICO, MIMÉSCO, MIMÉTICO, *a.* mimicu.
MÍMICA, *f.* mimicâ, arta de a imita gesturile pe scenâ; artea mimiloru.
MÍMO, *m.* mimu, comediantu, caraghiosu; mimâ, o piesâ comicâ burlescâ, mâscâricioasâ.
MIMÓSA, *f.* mimosâ, sensitivâ (plantâ).
MÍNA, *f.* minâ, o mâsurâ vechie cu care se mâsura bucatele; o monedâ vechie a Greciloru; minâ, ocnâ, locu sub pâmîntu de unde se scotu minerale; minâ; lagumu; gaurâ perpendicularâ ce se face în pâmîntu la o minierâ.
MINACCÉVOLE, *a.* amenînţâtoru, înfricoşâtoru.
MINÁCCIA, *f.* MINACCIAMÉNTO, *m.* amenînţare, înfricoşare, speriere, îngrozire.
MINACCIÁRE, *v. a.* a amerinţa, a înfricoşa, a speria.

Digitized by Google

MINACCIATÓRE, *m.* amerințâtoru, înfricoșâtoru.
MINACCIÓSO, MINÁCE, *a.* amerințâtoru, înfricoșâtoru, îngrozitoru; prevestitoru de nenorocire.
MINÁRE, *v. a.* a mina, a lagumui, a sâpa o minâ, unu lagumu sub pâmintu; a mistui, a dârâpâna, a ruina câte puținu puținu.
MINARÉTO, *m.* minaretu, turnu la o geamie.
MINATÓRE, *m.* minoru, minatoru, ocnașu, ciocânașu, lucrâtoru, fâcâtoru de mine, de lagumuri.
MINATÓRIO, *a.* amenințâtoru, de amenințare.
MINCHIONÁRE, *v. a.* a pâcâli, a batjocuri, a lua în rîsu.
MINCHIONATÓRE, *m.* pâcâlitoru, batjocuritoru.
MINCHIONATÚRA, *f.* pâcâlitură, batjocuritură.
MINCHIÓNE, *m.* tontu, prostu, nâtângu, tântâlâu.
MINCHIONERÍA, *f.* bagatelâ, lucru de nimicu, fleacu; eroare, greșeală; glumâ, batjocură.
MINERÁLE, *m.* mineralu; — *a* mineralu, de minerale.
MINERALÍSTA, *m.* mineralistu cunoscâtoru de minerale.
MINERALIZZÁRE, *v. a.* a mineraliza, a schimba în mineralu.
MINERALIZZAZIÓNE, *f.* mineralizațiune, transformațiunea unei substanțe metalice în mineralu.
MINERALOGÍA, *f.* mineralogie, știință despre minerale.
MINERALÓGICO, *a.* mineralogicu, de mineralogie.
MINERÁRIO, *m.* ocnașu, ciocânașu.
MINÉSTRA, *f.* supâ, ciorbâ.
MINESTRÁRE, *v. a.* a împârtâși supâ, a pune supa.
MINGHERLÍNO, *a.* slâbânogu, delicatu, gângașu.
MINIÁRE, *v. a.* a miniatura, a zugrâvi în miniaturâ; a lucra cu mare esactitate, cu mare îngrijire; a încondeia; a se rumeni, a se sulimeni.
MINIATÓRE, *m.* miniatoru, pictoru în miniaturâ.
MINIATÚRA, *f.* miniaturâ.
MINIÉRA, *f.* minieră, loculu de unde se scotu metale.
MÍNIMA, *f.* mînimâ (o notâ de musicâ).
MÍNIMO, *a.* celu mai micu; — *s. m.* minimu, minimum, gradulu celu mai micu, celu mai de josu.
MÍNIO, *m.* miniu, ocsidu roșiu de plumbu.
MINISTERIÁLE, *a.* ministerialu, alu ministerului.
MINISTÉRO, MINISTÈRIO, *m.* ministeru, profesiune, servițiu, funcțiune, slujbâ; facultatea, dreptulu de a lucra în numele unui superioru; corpulu ministriloru
MINISTRÁRE, *v. a. e n.* a servi, a sluji, a împlini vreo funcțiune, a ecsercita vreunu oficiu; a guverna, a cârmui, a administra, a chivernisi, a îngriji; a mânui; a ajuta, a da mânâ de ajutoru.
MINISTRATÍVO, *a.* capabilu de a administra.
MINISTRATÓRE, *m.* administratoru; îngrijitoru.
MINISTRÉLLO, MENESTRÉLLO, *m.* servitoru de curte, bufonu de curte; menestrelu, lâutaru.
MINÍSTRO, *m.* ministru, dregâtoru, administratoru; ambasadoru, solu, trimisu.
MINORÁNZA, *f.* scâdere, împuținare, micșorare; minoritate, nevîrstnicie; minoritate la o adunare.
MINORÁRE, *v. a.* a micșora, a împuțina, a scâdea.
MINORÁSCO, *m.* fideicomisu în favoarea fiului celui mai june, celui d'alu doilea.
MINORATÍVO, *a.* scâzâtorn, micșorâtoru.
MINORAZIÓNE, *f.* împuținare, micșorare, scădere.
MINÓRE, *a.* mai micu; mai tînâru, mai june; inferioru; — *s. m.* minoru, nevîrstnicu; — *s. f.* minoare, a doâ premisâ a silogismului.
MINORÉNNE, *a. e s. m.* minoru, nevirstnicu.
MINORITÀ, *f.* minoritate, nevirstnicie.
MINUÁLE, *a.* prostu, de rîndu.
MINUÉTTO, *m.* menuetu, unu felu de danțu.
MINÙGIA, *f.* MINÚGIO, *m.* matu; coardâ de instrumentu musicalu fâcută din mațele unoru animale; — *legarsi le scarpe con le minugie*, a se pregâti ca sâ fugâ.
MINUÍRE, *v. a.* a micșora, a împuțina, a slâbi.
MINÚSCOLO, *a.* minusculu, micu.
MINÚTA, *f.* minută, ciornâ, conceptu, originalu.
MINUTÁGLIA, *f.* mărunțișuri; prostime.
MINUTAMÉNTE, *avv.* cu deamăruntulu; cu precisiune, cu esactitate, cu scrupolositate.
MINUTÁNTE, *m.* celu ce face ciorna, conceptulu.
MINUTÁRE, *v. a.* a face o ciornâ, unu conceptu.
MINUTERÍA. *f.* mărunțișuri; plevușcâ; scule mici lucrate cu delicatețâ și cu eleganță.
MINUTÉZZA, *f.* mărunțime, micșorime; minuție, bagatelâ, fleacu, lucru de nimicu.
MINUTIÉRE, *m.* auraru, argintaru care se ocupâ cu lucrâri mai delicate.
MINÚTO, *m.* minutu, a șaizecea parte dintr'unu ceasu sau dintr'unu gradu; — *in un minuto*, într'unu minutu, într'o clipâ.
MINÚTO, *a.* mâruntu, mărunțelu, mânuntu, micu; minuțiosu; de rîndu, prostu, neînsemnâtoru; — *alla minuta*, cu deamăruntulu; — *a minuto*, în toate pârțile, pretutindinea; — *al minuto*, cu mărunțișulu, în detaliu.
MINÚZIA, *f.* minuție, bagatelâ, fleacu, lucru zădarnicu, lucru de nimicu; mărunțișu; migâlire.
MINUZZÁGLIA, *f.* MINUZZÁME, *m.* cuantitate de lucruri mărunte, mâruntae, mărunțișuri, bucâțele (mai cu seamă de feru).
MINUZZÁRE, *v. a.* a mărunța, a toca, a tocâni, a tâia mâruntu, în bucâți mici; a cercetâ, a observa cu deamăruntulu; a migâli.
MINUZZÁTA, *f.* erburi, flori și ramuri mărunte ce se presară pe uliți în vro zi de sărbâtoare.
MINUZZOLÁRE, *v. a.* a mărunța, a toca mâruntu, a tocâni; a fărâma; a smicura, a dumica.
MINÚZZOLO, *m.* bucâțea, pârticică, leacă, fărâmă micâ, fărâmâturâ, fărâmițură, fărâmiță.
MIO, *a.* meu; — *pron.* alu meu; — *s. m.* lucrurile mele.
MIOLOGÍA, *f.* miologie, o parte a anatomiei.
MÍOPE, *m.* miopu, ponivosu, scurtu la vedere.
MIOPÍA, *f.* miopie, ponivoșie, vedere scurtâ.
MÍRA, *f.* țintâ; câtare; scopu, gîndu, intențiune; — *prender di mira*, a lua la câtare, a țintâ.
MIRABÉLLA, *f.* unu felu de prunâ, mirabelâ, caisioarâ.
MIRÁBILE, *a.* admirabilu, minunatu, de minune.
MIRABÍLIA, *f.* lucruri mari și admirabile.
MIRABOLÁNO, MIROBOLÁNO, *m.* tîrnoslive.
MIRÁCOLO, *m.* miraculu, minune; lucru mare, estraordinaru, admirabilu, perfectu.
MIRACOLOSITÀ, *f.* miraculositate.
MIRACOLÓSO, *a.* miraculosu, minunatu, supranaturalu, supraomenescu; admirabilu, mare.

Digitized by Google

MIRALLÉGRO, *m.* gratulaţiune, felicitaţiune.
MIRÁNDO, *a.* admirabilu, de miratu, minunatu.
MIRÁRE, *v. a.* e *n.* a privi, a se uita, a pironi ochii, a ţinta, a lua la câtare; a gândi, a cugeta, a avea intenţiune; a admira.
MIRATÓRE, *m.* privitoru, spectatoru; admiratoru.
MIRÍADE, *f.* miriadă, zece mii; număru mare.
MIRIÁMETRO, *m.* miriametru (măsură itinerară).
MIRIÁPODO, *m.* miriapodu (unu felu de insecte); scolopendru, câinele babei.
MIRIFICÁRE, *v. a.* a face admirabilu, minunatu.
MIRÍFICO, *a.* admirabilu, minunatu, demnu de mirare.
MIRMICOLEÓNE, *m.* furnicaru, ursulu furniceloru.
MÍRO, *m.* miraculu, minune; — *a.* minunatu.
MÍRRA, *f.* mirâ, o râşină mirositoare.
MIRRÁRE, *v. a.* a drege cu mirâ.
MIRTÁRE, *v. a.* a orna cu mirtâ.
MIRTÉO, MIRTÍNO, *a.* în faţa mirtului.
MIRTÉTO, *m.* mirtetu, locu sâditu cu mirte.
MIRTÍLLO, *m.* afină.
MÍRTO, *m.* mirtu, mirtâ (plantâ).
MISANTROPÍA, *f.* misantropie, urâ asupra oameniloru.
MISÁNTROPO, *m.* misantropu, inemicu alu oameniloru; omu bufitu, cârtitoru, insociabilu, egoistu.
MISAVVEDUTAMÉNTE, *avv.* pe negîndite, fără veste, pe neaşteptate.
MISAVVENTÚRA, *f.* nenorocire, râstrişte, disgraţie.
MISCÉA, *f.* vechituri, lucruri ponosite.
MISCELLÁNEA, *f.* miscelaneă, adunare, amestecare de lucruri de totu felulu.
MISCELLÁNEO, *a.* amesticatu.
MÍSCHIA, *f.* amestecâturâ, confusiune, îmbulzcalâ; luptâ, bâtâlie; prigonire, ceartâ.
MISCHIAMÉNTO, *m.* amestecare, amestecâturâ.
MISCHIÁNZA, *f.* amestecâturâ.
MISCHIÁRE, *v. a.* a amesteca; a încurca, a învălmâşi; — *mischiarsi*, a se amesteca, a interveni.
MISCHIATÚRA, *f.* amestecâturâ.
MÍSCHIO, *m.* amestecâturâ; unu felu de marmurâ roşie; pestriţare; — *a.* pestriţu, pestriţatu, vînâtu, marmoratu; — *a mischio*, arababurea, amestecatu.
MISCÍBILE, *a.* de amestecatu, care se poate amesteca.
MISCONÓSCERE, *v. a.* e *n.* a despreţui, a neşocoti; a uita.
MISCONTÉNTO, *a.* nemulţumitu, neîndestulatu.
MISCREDÉNTE, *a.* necredinciosu, incredulu.
MISCREDÉNZA, *f.* necredinţâ, incredulitate; scepticismu.
MISCRÉDERE, *v. n.* a nu crede, a fi incredulu.
MISCÚGLIO, *m.* amestecâturâ, arababurâ, învălmâşeală.
MISDÍRE, *v. n.* a spune râu; a contrazice.
MISERÁBILE, *a.* miserabilu, ticâlosu, nefericitu; demnu de compasiune, de milâ; micu, slabu.
MISERABILITÀ, *f.* miserabilitate, ticâloşie, sârâcie.
MISERABILMÉNTE, *avv.* într'unu chipu miserabilu, ticâloru, nefericitu, demnu de compasiune, de milâ.
MISERAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu nefericitu, slabu.
MISERÁNDO, *a.* nenorocitu, de compâtimitu, deplorabilu.
MISERAZIÓNE, *f.* misericordie, îndurare, compâtimire.
MISERÉRE, *m.* rugâciunea, psalmulu care începe cu zicerile: *Doamne miluieştene* (*Miserere mei, Deus*).
MISERÉVOLE, *a.* demnu de misericordie, de milâ, de îndurare.
MISÉRIA, *f.* miserie, nefericire, ticâloşie; sârâcie; cumpâtare, scumpânie, scumpâtate; bagatelâ, fleacu.
MISERICÓRDIA, *f.* misericordie, îndurare, milâ, compasiune, indulgenţâ, îngâduinţâ; — *misericordia!* aoleo! vai de mine! Doamne miluieştene!
MISERICORDIÓSO, MISERICORDÉVOLE, MISERICÓRDE, *a.* misericordiosu, milostivu, îndurâtoru, compâtimitoru, îngâduitoru, indulgentu.
MÍSERO, *a.* miserabilu, nefericitu, nenorocitu, neferice, sâracu, sârmanu, ticâlosu; slabu, micu, prostu; scumpu, sgârcitu, cumpâtatu.
MISÉRRIMO, *a.* celu mai nefericitu, foarte miserabilu.
MISFÁRE, *v. n.* a face râu, a sâvîrşi o faptâ rea; a vâtâma; a câlca o lege; a se împrotivi.
MISFÁTTO, *m.* faptâ rea, crimâ, nelegiuire, câlcare de lege, transgresiune, delictu.
MISFATTÓRE, *m.* fâcâtoru de rele, criminalu, delincuentu, culpabilu, vinovatu; vâtâmâtoru.
MISGRADÍTO, *a.* neplâcutu, nepriimitu.
MISLEÁLE, *a.* nelealu, perfidu, vicleanu, necredinciosu.
MISLEÁNZA, MISLEALTÀ, *f.* nelealitate, perfidie, viclenie, rea credinţâ.
MISÓGAMO, *m.* misogamu, inemicu alu matrimoniului.
MISOGÁLLO, *m.* misogalu, antifrancesu, inimicu alu francesiloru.
MISÓGINO, *m.* inemicu alu femeiloru.
MISPRÉNDERE, *v. n.* a greşi, a face o greşeală.
MISPRÉSA, *f.* eroare, greşeală, înşelare.
MISSIONÁRE, *v. n. ed a.* a merge în misiune; a evangeliza, a propovedui.
MISSIONÁRIO, *m.* misiunaru, propoveduitoru, predicatoru, evangelizatoru.
MISSIÓNE, *f.* trimitere; misiune, însârcinare, comisiune; propoveduire, evangelizare, predicaţiunea evangeliului.
MISSIRÍZIO, *m.* unu felu de jucârie pentru copii.
MISSÍVA, *f.* misivâ, scrisoare misivâ.
MISSÍVO, *a.* misivu, de trimisu.
MISTÉRO, *m.* misteru, tainâ, lucru ascunsu, secretu.
MISTERIOSAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu misteriosu.
MISTERIÓSO, *a.* misteriosu, tainicu, secretu, ascunsu.
MISTICAMÉNTE, *avv.* misticeşte, într'unu chipu misticu, alegoricu, tainicu, misteriosu.
MISTICÍSMO, *m.* misticismu, sistemâ, amoru de misticitate, devoţiune profundâ, contemplaţiune.
MÍSTICO, *a.* misticu, alegoricu, misteriosu, tainicu.
MISTIÓNE, *f.* mistiune, amestecu, amestecare.
MÍSTO, *a.* mistu. amestecatu.

Digitized by Google

MISTOCCHÍNO, *m.* plâcintâ de castane.
MISTÚRA, *f.* amestecu, amestecâturâ, misturâ.
MISTURÁRE, *v. a.* a mistura, a amestica, a dregе; — *vino misturato*, vinu amesticatu, dresu, care nu este naturalu.
MISÚRA, *f.* mâsurâ; terminu, regulâ, mârginire, limitaţiune; cumpâtare, temperanţâ; râsplatâ; cuantitate de lucruri mâsurate; instrumentu spre a mâsura; tactu; hotârire, dispositiune; — *misura ingorda*, mâsurâ abundantâ; — *a buona misura*, cu îmbilşugare, cu abundanţâ, cu prisosu; — *a misura*, cumu se cade, cumu se cuvine; — *a misura che*, dupâ cumu, dupâ proporţiunea; — *metter misura in checchessia*, a urma cu circumspecţiune, cu bâgare de seamâ; — *mettersi misura*, a se cumpâta, a se modera; — *oltre misura*, peste mâsurâ; — *prender le sue misure*, a lua mâsuri.
MISURÁBILE, *a.* mâsurabilu, ce se poate mâsura.
MISURABILITÀ, *f.* mâsurabilitate, posibilitate de a se mâsura.
MISURÁRE, *v. a.* a mâsura; a potrivi, a proporţiona; a cumpâta; a chibzui, a considera cu bâgare de seamâ, a cântâri; — *misurarsi*, a se cumpâta, a iconomisi.
MISURATAMÉNTE, *avv.* cu mâsurâ, cu cumpâtare, cu ponderaţiune, cu bâgare de seamâ, cu moderaţiune.
MISURATÉZZA, *f.* cumpâtare, moderaţiune.
MISURATÓRE, *m.* mâsurâtoru; mâsurâtoare.
MISUSÁRE, *v. n.* a întrebuinţa râu, a abusa.
MISÚSO, *m.* rea întrebuinţare, abusu.
MISVENTÚRA, *f.* nefurtunâ, nenorocire, adversitate, întîmplare nefericitâ, râstrişte, contrarietate.
MÍTE, *a.* dulce, blându, mansuetu, blâjinu.
MITEMÉNTE, *avv.* cu blândeţe, cu blâjinie, cu dulceaţâ.
MÍTERA, *f.* mitrâ, câciulâ; unu felu de mitrâ ce se punea în capulu vinovaţiloru.
MITERÁRE, *v. a.* a pune mitrâ pe capulu vinovaţiloru dreptu semnu de infamie, de necinste.
MITERÍNO, *a.* demnu de a purta mitrâ, vinovatu.
MITÍDIO, *m.* ordinu, mâsurâ, regulâ; judecatâ.
MITIGAMÉNTO, *m.* mitigare, îndulcire, potolire, îmblânzire, domolire, înduplecare, liniştire.
MITIGÁRE, *v. a.* a mitiga, a îndulci, a înduplеca, a domoli, a îmblânzi; a potoli, a linişti; — *mitigarsi*, a se îndulci, a se îmblânzi, a şi modera strâşnicia.
MITIGATÍVO, *a.* mitigativu, îndulcitoru, aptu a mitiga, a îndulci, a împuţina asprimea, rigoarea, strâşniciâ.
MITIGATÓRE, *m.* mitigatoru, îndulcitoru, moderatoru.
MITIGAZIÓNE, *f.* mitigaţiune, îndulcire, îmblânzire, potolire, micşorare de rigoare, de asprime, de strâşnicie.
MÍTO, *m.* invenţiune mitologicâ, fabulâ.
MITOLOGÍA, *f.* mitologie, ştiinţa despre fabulele pâgânâtâţii.
MITOLÓGICO, *a.* mitologicu, de mitologie, fabulosu.
MITÓLOGO, MITOLOGÍSTA, *m.* mitologu, mitologistu, celu ce se ocupâ de mitologie, este versatu în mitologie.
MÍTRA, MÍTRIA, *f.* mitrâ (de episcopu).
MITRÁGLIA, *f.* mitralie, cartace ce se bagâ în tunu.
MITRAGLIÁRE, *v. a.* a mitralia, a umplea cu mitralie sau a lovi cu mitralie.
MITRÁLE, *a.* în forma unei mitre episcopale.
MITRÁTO, *a.* mitratu, cu mitrâ în capu.
MO, *avv.* acumu de curîndu, nu de multu, deunâzi.
MO', *m.* modu, manierâ, formâ, chipu, felu.
MÓBILE, *a.* mobilu, mişcâtoru; schimbâtoru, schimbâciosu, strâmutâciosu; inconstantu, nestatoruicu; uşoru, sburdalnicu; purtâreţu; — *s. m.* mobilu, corpu mişcâtoru, mişcâciosu; mobilâ, lucru care serveşte spre a gâti o casâ, o odae; îndemnu.
MOBILIÁRE, *v. a.* a mobila, a gâti o casâ, o odae, unu apartamentu, a orna cu mobile; — *a.* mobiliaru, relativu la lucruri mişcâtoare.
MOBILITÀ, *f.* mobilitate, mişcâciune, scâmbâciune, strâmutâciune; inconstanţâ, nestatornicie, uşurinţâ.
MOBILIZZÁRE, *v. a.* a mobiliza, a porni unu ce stâtâtoru.
MOBILIZZAZIÓNE, *f.* mobilizare, mobilizaţiune.
MOCAIÁRDO, MUCAIÁRDO, *m.* unu felu de pînzâ.
MOCCATÓIO, MOCCADÓRE, *m.* mucâri.
MOCCICÁIA, *f.* materie mucoasâ, ca muci.
MOCCICÁRE, *v. n.* a fi mucosu, a i curge muci.
MOCCICHÍNO, *m.* mâhramâ, basma de nasu, muciaru.
MOCCICÓSO, *a.* mucosu, cu muci.
MÓCCIO, *m.* mucu, muci.
MOCCIÓSO, *a* mucosu, cu muci.
MOCCOLÁIA, *f.* muculu ce se face la lumînare cându arde.
MÓCCOLO, *m.* bucâţicâ râmasâ dintr'o lumînare care a arsu; mucu de lumînare.
MÓCO, *m.* mâzâriche (o plantâ leguminosâ).
MÓDA, *f.* modâ; obiceiu; — *alla moda*, de modâ.
MODALITÀ, *f.* modalitate, chipulu, felulu, modulu de a fi, de a ecsiste.
MODANATÚRA, *f.* modenaturâ, proportiunea deosebiteloru membre ale unui cornişu.
MÓDANO, *m.* modelu, isvodu, tiparu; o mâsurâ architectonicâ; unu instrumentu de astronomie.
MODELLÁBILE, *a.* modelabilu, de modelatu.
MODELLAMÉNTO, *m.* modelare, plâsmuire, formare, facere de tiparuri, de isvoade.
MODELLÁRE, *v. a.* a modela, a plâsmui, a forma, a isvodi, a face modeluri, tiparuri, isvoade.
MODELLATÓRE, *m.* modelatoru, plâsmuitoru.
MODÉLLO, *m.* modelu, ecsemplaru, mostrâ, isvodu, tiparu; regulâ, ecsemplu.
MODERÁRE, *v. a.* a modera, a cumpâta; a regula, a potrivi; a mârgini, a limita, a împuţina, a scâdea; a astâmpâra, a potoli, a domoli, a îmblânzi, a îndulci, a linişti, a înfrina; — *moderarsi*, a se modera, a se cumpâta, a se înfrîna, a se astîmpâra; a se îndrepta, a se ameliora.
MODERAZIÓNE, MODERATÉZZA, MODERÁNZA, *f.* moderaţiune, cumpâtare; înfrînare, astimpâru; împuţinare, scâdere, mârginire.
MODERNITÀ, *f.* modernitate, însuşirea lucrului modernu, noutate.

Digitized by Google

MODÉRNO, *a.* modernu, nou, de modâ, după modă; actualu, în fiinţâ, recentu, proaspătu.

MODESTIA, *f.* modestie, smerenie, moderaţiune a spiritului, umilitate, umilinţâ; înfrînare, cumpătare, ruşinare, pudicitate.

MODÉSTO, *a.* modestu, smeritu; moderatu, cumpătatu, înfrînatu, reşinosu, pudicu, înfrinatu.

MÓDICO, *a.* micu, puţinu, modicu, de mijlocu, mediocru, moderatu, mârginitu, cumpătatu.

MODIFICÁRE, *v. a.* a modifica, a schimba; a mărgini.

MODIFICATÍVO, *a.* modificativu, care modifică.

MODIFICAZIÓNE, *f.* modificaţiune, schimbare, mărginire, hotărire mai de aproape, determinaţiune.

MODIGLIÓNE, *m.* modilionu (ornamentu architectonicu).

MÓDIO, *m.* unu felu de măsură pentru grâunţe, moziu.

MODÍSTA, *f.* modistă, care face sau vinde lucruri de modă.

MÓDO, *m.* modu, manieră, chipu, formă, felu; mijlocu; regulă, măsură; obiceu; remediu, mijlocu de scăpare; voe, plăcere, gustu; modificaţiune; — *a modo e a verso*, într'unu chipu cuviinciosu, cumu se cade; — *in ogni modo*, orîce felu, orîcumu; — *aver modo, aver modi*, a fi bogatu, cu stare, a avea, mijloace; — *a modo di*, în formă de, ca.

MODULÁRE, *v. a.* a modula, a regula cânteculu după preceptele artei.

MODULATÓRE, *m.* modulatoru, care ştie a modula bine.

MODULAZIÓNE, *f.* modulaţiune, măsură armonică, modu de a potrivi sunetele spre a varia cânteculu.

MÓDULO, *m.* modulu, o măsură architectonică.

MOFÉTTA, *f.* evaporaţiuni vătămătoare, malefice.

MOGGIÁTA, *f.* pogonu de pământu.

MÓGGIO, *m.* moziu, o măsură pentru grâunţe.

MÓGIO, *a.* amorţitu; desmăţatu, mărşavu.

MOGLIÁZZO, *m.* nuntă, cununie.

MÓGLIE, *f.* nevastă, soţie, consoartă.

MOGLIÉRA, *f.* nevastă, muiere.

MOÍNE, MOINERÍE, *f. pl.* linguşiri, gugulituri, mângulii, ghionghiunele, râsgâituri.

MOINIÉRE, *m.* linguşitoru, mângulitoru, râsgâitoru.

MÓLA, *f.* piatră de moară, piatră de rîşniţă, tocilă; moară; corpu inanimatu şi neformatu ce nascu câteodată muierile.

MOLÁRE, *a.* de moară; — *dente molare*, măsea.

MOLÁTO, *a.* ascuţitu, datu la tocilă.

MÓLCERE, *v. a. e n.* a îndulci, a potoli.

MÓLE, *f.* edificiu mare, clădire mare, masă imponentă; maşină; proieptu mare.

MOLÉCOLA, *f.* moleculă; părticică.

MOLECOLÁRE, *a.* molecularu, de molecule, compusu, alcâtuitu, formatu din molecule.

MOLESTAMÉNTO, *m.* supărare, vecsare, turmentare, necâjire, turburare, plictisire, strâgânire.

MOLESTÁRE, *v. a.* a supăra, a vecsa, a turmenta, a necâji, a turbura, a plictisi, a strâgâni.

MOLESTATÓRE. *m.* supărătoru, vecsatoru, turmentatoru, necâjitoru, turburătoru, strâgânitoru.

MOLÉSTIA, *f.* supărare, vecsaţiune, necazu, turburare, plictisire, importunitate.

MOLÉSTO, *a.* supărătoru, necâjitoru, plicticosu, importunu, uriciosu, neplăcutu; — *s. m.* şarlă.

MÓLGERE, *v. a.* a mulge; a pupa, a săruta desu.

MOLÍNO, *m.* moară.

MÓLLA, *f.* pană, arcu, coardă elastică; elasticitate, resortu; activitate, energie, putere; îndemnu, îmbulzeală; mijlocu spre a isbuti.

MOLLÁME, *m.* carne moale.

MOLLÁRE, *v. a.* a înceta; a destinde, a slobozi, a slăbi; — *v. n.* a înceta, a mai conteni.

MÓLLE, *a.* moale, îmmuiatu, muiatu, udatu, umedu, adâpatu, stropitu; slabu, desmăţatu; afemeiatu, moleşitu, desmierdatu; molaticu; delicatu, plăcutu; mlădiosu; înduplecăciosu; — *mettere a molle*, a îmmuia; — *mettere la lingua in molle*, a vorbi, a grăi.

MÓLLE, *f. pl.* cleşte.

MOLLEGGIAMÉNTO, *m.* mlădiere, mlădioşie.

MOLLEGGIÁRE, *v. n.* a fi mlădiosu; a se îndupleca.

MOLLEMÉNTE, *a.* moale; cu dulceaţă, cu bunătate, cu îngăduinţă; moleşitu, slabu, lenevosu.

MOLLÉTTA, *f.* cârligu.

MOLLÉTTE, *f.* cleşte micu.

MOLLÉZZA, *f.* moliciune; slăbiciune, îngăduinţă prea mare, lipsă de rigoare, de energie; moleşire, moleşiturâ, afemeiare; mlădioşie, flecsibilitate; delicateţă.

MÓLLICA, *f.* miezulu pânei.

MOLLÍCCIO, *a.* cam moale, jilavu; molaticu.

MOLLIFICAMÉNTO, *m.* muiare, moiere; îndulcire.

MOLLIFICÁRE, *v. a.* a muia; a îndulci.

MOLLIFICATÍVO, *a.* capabilu de a muia, îndulci.

MOLLIFICAZIÓNE, *f.* muieturâ, îndulcire.

MOLLITÍVO, *a.* muiăciosu, muiătoru.

MOLLÍZIE, *f.* moliciune; delicateţă, moleşire, moleşiturâ; onanie, malachie.

MOLLÓRE, MOLLÚME, *m.* jilăvie, jilăvire.

MOLLÚSCO, *m.* moluscă, animalu nevertebratu.

MÓLO, *m.* zăgazu; malu.

MOLÓSSO, *m.* zăvodu (unu felu de câine).

MOLTÉPLICE, *a.* îmmulţitu; feluritu.

MOLTÍCCIO, *m.* noroiu, mocirlă, tină, clisă.

MOLTIFÓRME, *a.* multiformu, cu mai multe forme.

MOLTIFRÓNTE, *a.* multifrontu, cu mai multe feţe.

MOLTILÁTERO, *a.* multilateru, cu mai multe laturi.

MOLTILÓQUIO, *m.* locuacitate, limbuţie.

MOLTÍLOQUO, *a.* locuace, limbutu, guratecu, gureşu, flecaru, clânţău, locotăreţu, vorbitoru.

MOLTÍPARO, *a.* fecundu.

MOLTIPLICÁBILE, *a.* multiplicabilu, care se poate multiplica, îmmulţi.

MOLTIPLICAMÉNTO, *m.* multiplicare, îmmulţire.

MOLTIPLICÁNDO, *m.* multiplicandu, de îmmulţitu, numărulu ce este de multiplicatu cu altulu.

MOLTIPLICÁRE, *v. a.* a multiplica, a îmmulţi; — *v. n.* a se multiplica, a se îmmulţi.

MOLTIPLICATAMÉNTE, *avv.* cu multiplicitate, cu mulţime; crescându, îmmulţinduse.

MOLTIPLICATÓRE, *m.* multiplicatoru, îmmulţitorulu, numărulu cu care se multiplică altulu.

MOLTIPLICAZIÓNE, *f.* multiplicaţiune, îmmulţire; creştere, desvoltare.

MOLTÍPLICE, *a.* de mai multe feluri, feluritu; multiplicatu, îmmulţitu.

MOLTIPLICITÀ, *f.* multiplicitate, mare număru, mulţime de lucruri diverse.

MOLTISÍLLABO, *a.* multisilabu, polisilabu.

Digitized by Google

MOLTITÚDINE, *f.* multitudine, mulţime, numâru mare de oameni sau de lucruri; poporu.
MOLTIVÁLVE, *a.* multivalvu, cu mai multe coji.
MÓLTO, *a.* multu; mare; — *s. m.* grâmadă, cuantitate mare, abundanţâ; — *avv.* multu; prea, tare, foarte; cu multu; — *da molto, da molto tempo*, de multu, dedemultu; — *molte volte*, de multe ori, în multe rînduri; — *ci vuol molto*, lipseşte multu.
MOMENTANEAMÉNTE, *avv.* într'unu momentu, într'o clipâ; pentru unu momentu.
MOMENTÁNEO, *a.* momentanu, care ţine unu momentu.
MOMÉNTO, *m.* momentu, minutu, clipâ; importanţâ, gravitate; greutate, forţâ; — *a momenti*, curîndu, îndatâ.
MOMMEÁRE, *v. a.* a batjocuri, a pâcâli, a şi bate jocu.
MÓNACA, *f.* câlugâriţâ, maicâ.
MONACÁGLIA, *f.* câlugârime.
MONACÁLE, *a.* monacalu, monachalu, câlugârescu.
MONACÁRE, *v. a.* a câlugări, a face pe cineva câlugâru; — *monacarsi*, a se câlugâri, a se face câlugâru, câlugâriţâ.
MONACÁTO, *m.* monachatu, câlugârie, viaţa monachalâ, religioasâ, câlugârească.
MONACAZIÓNE, *f.* câlugârire.
MONACHÉTTO, *m.* câlugâraşu; o pasere acuaticâ.
MONACHÍNO, *m.* câlugâraşu; pirulâ (pasere).
MONACHÍSMO, *m.* monachismu, câlugârie, viaţa monachalâ, calugâreascâ; câlugârime.
MÓNACO, *m.* monachu, câlugâru, religiosu.
MÓNADE, *f.* monadâ, fiinţâ simplâ din care se alcâtuescu toate corpurile după sistemulu lui Leibnitz.
MONADOLOGÍA, *f.* monadologie, sistemulu monadeloru.
MONÁRCA, *m.* monarchu, suveranu, domnitoru.
MONARCHÍA, *f.* monarchie, guvernulu monarchicu şi statulu supusu unui monarchu.
MONARCHICAMÉNTE, *avv.* monarchiceşte.
MONÁRCHICO, MONARCÁLE, *a.* monarchicu.
MONARCHÍSMO, *m.* monarchismu, sistema monarchicâ.
MONARCHÍSTA, *m.* monarchistu, partisanu alu monarchiei.
MONASTÉRO, MONASTÉRIO, *m.* monastire, schitu, obşte.
MONÁSTICO, *a.* monasticu, monâstirescu, claustralu.
MONCÁRE, *v. a.* a cionti, a schilâvi, o sluti, a ciolâvi.
MONCHERÍNO, *m.* ciontu, ciolavu, cu o singurâ mânâ; ciontu, bontu ce râmâne la o mânâ tâiatâ, slutitâ.
MÓNCO, *a.* ciontu, schilavu, slutu, ciolavu; lipsitu.
MONDÁBILE, *a.* ştergâciosu, care se poate şterge, curâţi.
MONDAMÉNTO, *m.* ştergere, curâţire, purificare.
MONDÁNA, *f.* meretriţâ, prostitutâ, curvâ, ţolinâ, lele.
MONDANAMÉNTE, *avv.* lumeşte, mireneşte.
MONDANÍNO, *m.* unu felu de columbu mare.
MONDANITÀ, *f.* vanitate mundanâ, zâdârnicie lumeascâ.
MONDÁNO, *a.* mundanu, lumescu, trupescu, vremelnicu, mirenescu; profanu.
MONDARE, *v. a.* a curâţi; a descoji; a şterge, a purifica.
MONDATÓRE, *m.* curâţitoru, ştergâtoru.
MONDATURA, *f.* curâţire, curăţiturâ, purgaţiune.
MONDAZIÓNE, *f.* curâţire, ştergere, purificare.
MONDÉZZA, *f.* curăţie, puritate.
MONDEZZÁIO, *m.* stercurarie, gunoişte, bâligaru.
MONDIÁLE, *a.* mundialu, universalu, lumescu.
MONDIFICÁRE, *v. a.* a şterge, a curâţi, a purga, a purifica, a face mai puru, mai curatu.
MONDÍGLIA, *f.* curăţiturâ, lepâdâturâ, murdarlîcu, gunoiu, necurăţie.
MONDÍZIA, *f.* curâţenie, curăţie, puritate.
MÓNDO, *m.* mundu, lume, universu; pâmîntu, globulu pâmîntescu; neamulu omenescu, oamenii; societatea; numâru mare de persoane; cuantitate mare, grâmadâ; — *l'anno del mondo duemila*, la anulu doâ mii dela zidirea lumii; — *da che mondo è mondo*, de când s'a ziditu lumea; — *venire al mondo*, a se naşte; — *mettere al mondo*, a naşte; — *in capo al mondo*, foarte departe.
MÓNDO, *a.* curatu, puru, netedu, curâţitu, purgatu.
MONDUÁLDO, *m.* curatoru, epitropu alu unei femei.
MONELLERÍA, *f.* şt. engârie, blestemâţie, viclenie; marghiolie; şiretlicu, astuţie, iscusinţâ.
MONELLO, *m.* ştrengaru, pungaciu; şiretu, vicleanu, iscusitu, astutu, dibaciu, mişelosu.
MONETA, *f.* monedâ, banu; — *pagar di buona moneta*, a fi recunoscâtoru; — *pagare d'egual moneta*, cumu fu bunâ zioa, sâ fie şi mulţâmita; cumu este sântulu, sâ fie şi tâmâia.
MONETÁLE, *a.* de monedâ, pecuniaru, bănescu.
MONETÁRIO, *m.* fâlsâtoru de monedâ, câlpuzanu.
MONETÁTO, *a.* fâcutu monedâ; — *carta monetata*, bani de chârtie, note de bancu, cedule de bancu.
MONETAZIÓNE, *f.* fabricaţiune de monedâ, monetaţiune.
MONETIÉRE, *m.* monetaru, bânaru.
MONFERÍNA, *f.* monferinâ, unu danţu popularu.
MONGANA, *f.* viţea de lapte.
MONGIBÉLLO, *m.* vulcanulu Etna; focu mare, incendiu.
MONÍLE, *m.* ghiordanu, lanţu, salbâ.
MONIMÉNTO, *m.* povâţuire, înştiinţare; monumentu.
MONITÓRE, *m.* povâţuitoru; monitoru; ziaru, jurnalu.
MONITÓRIO, *m.* preceptu, povaţâ, monitiune.
MONIZIÓNE, *f.* povaţâ, dojenire, monitiune.
MÓNNA, *f.* doamnâ, cocoanâ; jupâneasâ; monâ.
MONOCOLO, MONÓCCHIO, *m.* monoculu, orbu de unu ochiu, chioru.
MONOCÓRDO, *m.* monocordu, unu instrumentu musicalu cu o singurâ coardâ.
MONODÍA, *f.* monodie, cântare lugubrâ esecutatâ de o singurâ voce la tragediile celoru vechi.
MONOGAMÍA, *f.* monogamie, însoţire cu o femee.
MONÓGAMO, *m.* monogamu, acela care este însoţitu cu o singurâ femee; care a fostu însuratu numai odatâ.
MONOGRÁMMA, *m.* monogramâ, unigramu, unisemu, iscâliturâ fâcutâ dintr'o singurâ trâsurâ.
MONÓLOGO, *m.* monologu, cuvîntu câtre sineşi, scenâ în care unu actoru vorbeşte singuru.

Digitized by Google

MONOMACHÍA, *f.* monomachie, duelu, luptâ singularâ, luptâ numai între doi.
MONOMANÍA, *f.* monomanie, nebunie causatâ de o singurâ idee ficsâ; patimâ.
MONOMANÍACO, *m.* monomaniacu; pâtimaşu.
MONOPÉTALO, *a.* monopetalu, cu o singurâ petalâ.
MONOPÓLIO, *m.* monopolu, vînzare esclusivâ.
MONOPOLÍSTA, *m.* monopolistu, fâcâtoru de monopolu.
MONOPOLÍSTICO, *a.* monopolisticu, de monopolistu.
MONOSÍLLABO, *m.* monosilabu, zicere de o singurâ silabâ.
MONÓSTICO, *m.* monostichu, enigramâ, compunere formatâ dintr'unu singuru versu; epigramâ.
MONOTEÍSMO, *m.* monoteismu, credinţa într'unu singuru Dumnezeu.
MONOTONÍA, *f.* monotonie, uniformitate neplâcutâ.
MONÓTONO, *m.* monotonu, uniformu; plicticosu.
MONSIGNÓRE, *m.* monsignore, Măria ta, titlu de onoare ce se dâ mai cu seamâ la demnitari eclesiastici.
MONSÓNE, *m.* monsonu, musonu, nişte vînturi periodice şi regulate ale mârii indiane.
MONTÁGNA, *f.* munte; — *una catena di montagne*, o catenâ, unu şiru de munţi.
MONTAGNÉSE, MONTAGNUÓLO, *m.* munteanu, locuitoru sau cultivâtoru de munţi.
MONTAGNÍNO, *a.* muntenescu, alpestru, de munte.
MONTAGNÓSO, *a.* muntosu, acoperitu de munţi.
MONTAGNUÓLA, *f.* muntuleţu, munţişoru, movilâ.
MONTAMBÁNCO, *m.* şarlatanu.
MONTANÁRO, *m.* munteanu, locuitoru de munte.
MONTANÉLLO, *m.* pietroşelu, canabiu (pasere).
MONTANÍNO, *a.* muntenescu, de munte, alpestru; — *alla montanina*, muntenește.
MONTÁRE, *v. n.* a se sui, a se urca, a se ridica, a se scula; a sâri; a se înâlţâ; a creşte, a se mâri; a se scumpi, a se sui la preţu; a costa, a preţui, a face; a gâti; — *montare un' orologio*, a întoarce unu orologiu; — *montare la sentinella*, a se duce la streajâ; — *montare a cavallo*, a încâleca calulu; — *montare in altura*, a se fuduli, a se îngîmfa, a se trufi; — *far montare la luna ad altrui*, a face pe cineva sâ se supâre, a lu întârita.
MONTÁTA, *f.* suire, suiturâ; loculu unde se sue, se urcâ cineva, dealu, înâlţime; scarâ; treaptâ.
MONTÁTILE, *a.* unde sau pe unde poate cineva sâ se suc.
MONTATÓIO, *m.* treaptâ, scarâ (la trâsurâ).
MONTATÓRE, *m.* celu ce se sue, ce se urcâ; armâsaru.
M´NTE, *m.* munte; dealu, înâlţime, movilâ; grâmadâ, muche, mulţime, cârdu; — *monte, monte de pietà*, casâ de zâlogire, de împrumutare; — *a monti*, cu grâmada, cu mulţimea, cu cârdulu; — *a monte*, pe apâ în susu, în contra apei; — *andare a monte*, a înceta; — *cappello di monte*, norii ce acoperu vîrfulu munţiloru.
MONTERÓZZOLO, *m.* grâmadâ, muche.
MONTICÉLLO, MONTICCIUÓLO, *m.* munţişoru, muncelu.
MONTIÉRA, *f.* unu felu de câciulâ.
MONTÍSTA, *m.* funcţionaru la o casâ de zâlogire.
MONTÓNE, *m.* berbece; piele de oae argâsitâ; ariete, constelaţiunea, zodia berbecelui; ariete berbece, o maşinâ anticâ de resbelu.
MONTUOSITÀ, *f.* muntositate, cualitatea loculuî care este muntosu.
MONTUÓSO, *a.* muntosu, alpestru, plinu de munţi.
MONTÚRA, *f.* monturâ, uniformâ ostâşeascâ.
MONUMÉNTO, *m.* monumentu; mormîntu.
MÓRA, *f.* dudâ, fragâ, murâ; întârziere, zâbavâ, amânâturâ; contumacie, lipsâ; munte de pietre.
MORAIUÓLA, *f.* dudâ, murâ.
MORÁLE, *f.* moralâ, ştiinţa nâravuriloru.
MORÁLE, *a.* moralu, probu, onestu, cu bune purtâri.
MORALÍSTA, *m.* moralistu, scriitoru despre moralâ, profesoru de moralâ, de eticâ.
MORALITÀ, *f.* moralitate, purtare cuvioasâ, onestate, probitate; înţelesulu moralu ce coprinde în sine o fabulâ, o alegorie.
MORALIZZÁBILE, *a.* care se poate moraliza, îndrepta, povâţui.
MORALIZZÁRE, *v. n. ed a.* a moraliza, a face reflecsiuni morale; a îndrepta, a povâţui.
MORÁTO, *a.* negru şi luciosu.
MORBIDÉZZA, *f.* moliciune, molâtate, moleşime; delicateţâ; afemeiare.
MÓRBIDO, *a.* moale, delicatu, pufâiosu; moleşitu, molatecu, afemeiatu, femeieţu.
MORBÍFERO, *a.* morbiferu, morbificu, pricinuitoru de maladie, de boalâ, bolnâvitoru.
MORBÍNO, *m.* veselie, bucurie, chefu.
MORBISCIÁTTO, *a.* bolnâviciosu; morbosu.
MÓRBO, *m.* morbu, maladie, boalâ; maladie contagioasâ, lipicioasâ, molemoasâ; ciumâ, molemâ, infecţiune; putoare, împuţiciune; nenorocire, calamitate.
MORBOSITÀ, *f.* morbositate, bolnâviciune.
MORBÓSO, *a.* morbosu, morbiferu, bolnâvitoru, bolnâviciosu, molemosu; infectu; puturosu.
MÓRCHIA, *f.* drojdie de oleu, de untu-de-lemnu.
MORCHIÓSO, *a.* plinu de drojdii, drojdiosu.
MORDÁCCHIA, *f.* botniţâ.
MORDÁCE, *a.* muşcâtoru, rozâtoru; atingâtoru satiricu, defâimâtoru; pişcâtoru.
MORDACITÀ, *f.* mordacitate, muşcâciune, muşcâturâ prin vorbe atingâtoare.
MORDÉNTE, *a.* muşcâtoru, muşcându, pişcâtoru, pişcându; muşcâciosu, mordace, atingâtoru, satiricu; — *s. m.* vernisulu ce se pune a supra metaluriloru pe care voeşte cineva sâ le poleiascâ cu foiţe de auru.
MÓRDERE, *v. a.* a muşca; a pişca; a roade; a atinge, a muşca prin vorbe atingâtoare, satirice; — *mordersi la lingua, le labbra*, a şi muşca limba, a se câi de ceea ce a zisu.
MORDICÁRE, *v. a.* a mânca, a roade puţinu câte puţinu.
MORDIMÉNTO, *m.* muşcare; defâimare, clevetire.
MORDITÓRE, *m.* muşcâtoru, defâimâtoru, clevetitoru,
MORÉLLA, *f.* boaşa coliţei (plantâ).
MORÉLLO, *m.* brunetu, negriciosu; roibu (calu).
MORÉNA, *f.* mreanâ (peşte)
MORÉSCA, *f.* danţulu mauriloru.
MORÉSCO, *a.* morescu, alu mauriloru.
MORÉTTA, *f.* unu felu de pasere acuaticâ.

Digitized by Google

MORÉTTO, *a.* brunetu, negriciosu, negriu, negrişoru, negruşu, oacheşu.
MORFÉA, *f.* spurzitură, rîie.
MORFÍNA, *f.* morfină.
MORÍA, *f.* mortalitate din causa pestilenţei.
MORIBÓNDO, *a.* murindu, muribundu.
MORÍCCIA, *f.* ruine, dărâmături; molozu.
MORÍCI, *f. pl.* emoroide, trînji.
MORIÉNTE, *a.* murindu, muribundu.
MORIGERÁRE, *v. a.* a moraliza, a îndrepta, a înfrîna.
MORIGERATÉZZA, *f.* viaţă regulată, moralitate, înfrînare.
MORIGERÁTO, *a.* cu năravuri bune, regulatu, onestu.
MORIÓNE, *m.* cască, coifu, casidă; o piatră neagră şi străvăzătoare.
MORÍRE, *v. n.* a muri; a lipsi; a se slăbi, a se slei, a se sfîrşi; a se stinge; a peri; a omorî, a ucide; — *morire nel proprio letto*, a muri de moarte bună.
MORITÚRO, *a.* care va muri, are să moară, muritoru.
MORMÍRO, *m.* unu felu de peşte, mormiru.
MORMÓNE, *m.* mormonu, sectatoru alu mormonismului
MORMONÍSMO, *m* mormonismu, o sectă religioasă.
MORMORACCHIÁRE, *v. n.* a mormăi, a murmura, a cârti; a cleveti.
MORMORAMÉNTO, *m.* murmurare, mormăire, bolborosire, susurare, şoptire; cârtire; clevetire.
MORMORÁRE, *v. n.* a murmura, a mormăi, a bolborosi, a susura, a şopti; a cârti; a cleveti.
MORMORATÓRE, *m.* murmurătoru, mormăitoru; cârtitoru, clevetitoru, defăimătoru.
MORMORAZIÓNE, *f.* murmurare, clevetire, defăimare.
MORMOREGGIÁRE, *v. n.* a murmura, a bolborosi, a susura.
MORMORÉVOLE, *a.* murmurosu, morocânosu, tînjitoru, mormăitoru, clevetitoru, cârtitoru.
MORMORÍO, *m.* murmurătură, bombăitură, mîrîitu, bolborositu, borborâmîntu; bişbăitu, şoaptă, şoptire, susuru; plângere, cârtire; desaprobare.
MÓRO, *m.* dudu, frâgaru, muru; mauru, arapu; — *a.* negru; brunu, oacheşu.
MOROIDÁLE, *a.* emoroidalu, de emoroide, de trînji.
MOROIDI, *f. pl.* emoroide, trînji.
MORÓNE, *m.* unu felu de struguri.
MOROSAMÉNTE, *avv.* îndelungu; cu întârziere.
MORÓSO, *a.* întârzietoru, târzielnicu, zăbăvitoru, trăgănătoru; amoresatu, înamoratu.
MÓRSA, *f.* îndintătură; evaşea (unu felu de cleşte).
MORSECCHIÁRE, *v. a.* a muşca, a ciupi, a pişca.
MORSECCHIATÚRA, *f.* muşcare repetută, pişcare, ciupire; muşcătură, muşcatu, ciupitură, pişcătură, sêmnulu ce remâne dintr'o muşcătură.
MORSÉLLO, *m.* bucăţică, puţintelu; muşcătură.
MÓRSO, *m.* muşcare; muşcătură; bucată, bucătură; câpâstru, frînu; împunsătură, înţepătură; durere; — *a.* muşcatu; pişcatu, împunsu, înţepatu; — *aiutarsi a calci ed a morsi*, a şi pune toate puterile.
MORSÚRA, *f.* muşcare; pişcare; muşcătură; pişcătură.
MORTADÉLLA, *f.* mortadelă, unu felu de cartaboşu
MORTÁIO, MORTÁRO, *m.* piuă, piuliţă; mortariu (tunu); — *battere, diguazzare, pestare l'acqua nel mortaio*, a se osteni de geaba, înzădaru; a arunca mărgăritarulu la porci.
MORTÁLE, *m.* omu, muritoru; — *a.* mortalu, de moarte, funestu, greu; muritoru, supusu la moarte.
MORTALÉTTO, *m.* piuliţă, tunuleţu scurtu, petardă.
MORTALITÀ, *f.* mortalitate, moartea unei cuantităţi mari de oameni sau de animale; mâcelie.
MORTALMÉNTE, *avv.* de moarte, pînă la moarte, într'unu chipu mortalu.
MORTÁRO, *m.* piuă, piuliţă; mortariu.
MÓRTE, *f.* moarte; încetare, desfiinţare, prăpădire, stingere, stîrpire, destrucţiune; durere mare, supărare mare; — *ammalato a morte*, bolnavu de moarte; — *morte civile*, moartea civilă, lipsire, pierdere de toate drepturile civile; — *a vita e a morte*, pe viaţă şi pe moarte; — *ferire a morte*, a răni de moarte; — *odiare a morte*, a urî peste măsură; — *venire a morte*, a fi aproape să moară; — *alla morte*, după moartea; — *a termini di morte*, la agonie.
MORTÉLLA, *f.* afinu, afinişu.
MORTELLÍNA, *f.* MORTELLÓNE, *m.* unu felu de afinu.
MORTÍCCIO, *a.* pe jumătate mortu, mai mortu; pălitu, galbenu, galbenu ca moartea.
MORTICÍNO, *s. m. e a.* mortăciune.
MORTÍFERO, *a.* mortiferu; pricinuitoru de moarte.
MORTIFICAMÉNTO, *m.* mortificare, amorţire a cărnii; chinuirea corpului, mortificaţiunea corpului; supărare, durere.
MORTIFICÁRE, *v. a.* a amorţi, a mortifica, a pune carnea să se facă mai fragetă; a şi căsni, a şi chinui corpulu, a se înfrîna; a supăra, a smeri.
MORTIFICATÍVO, *a.* mortificativu, care are puterea de a mortifica, de a amorţi, de a căsni, de a smeri.
MORTIFICAZIÓNE, *f.* mortificaţiune, înfrînare, austeritate; insultă; amorţire.
MORTÍNA, *f.* afinu, afinişu (plantă).
MORTISSIMAMÉNTE, *avv.* foarte slabu, cu cea mai mare reclă.
MÓRTO, *a.* mortu; stinsu; mortificatu, amorţitu, pierdutu, prăpăditu; fără putere, fără efectu, slabu, rece; tristu, lugubru; neîntrebuinţatu; lipsitu de vioiciune, de isteciune, de vivacitate; de spiritu; uscatu; — *acqua morta*, apă stătătoare; — *palla morta*, glonţu rece.
MÓRTO, *m.* mortu, răposatu, persoană moartă.
MORTÓRIO, MORTÓRO, *m.* îngropăciune, astrucare.
MOSÁICO, *m.* mosaicu, lucru făcutu de petricele mici sau de bucăţi de smaltu colorate; — *a.* mosaicu, alu lui Moisu; evreescu, israiliticu.
MÓSCA, *f.* muscă; — *mosca cieca*, babă oarbă (jocu).
MOSCÁDA, *a. e s. f.* nucşoară, muscată, nucă muscată.
MOSCADELLA, *f.* strugure tămâiosu.
MOSCADÉLLO, *m.* strugure tămâiosu; vinu tămâiosu, vinu muscătaiu; — *a.* muscatu, muscătaiu; — *pera moscadella*, pară muscătaiă.

Digitized by Google

MOSCÁDO, *m.* muscu; ţapu muscatu, cerbu muscatu şi orĭce altu animalu muscatu; nucşoarâ.
MOSCÁIO, *m.* roiu de muşte; bolborosire, sgomotu.
MOSCAIUÓLA, *f.* apârătoare de muşte, apârmuscu.
MOSCARDÍNO, *m.* muscaru (pasere); muscardinu (hapuri); tînâra galantu, paraleu, pâunelu, leuşoru, dandiu, ţingâu, omu scosu din cutie.
MOSCÁRDO, *m.* şoarece muscatu; bârbâtuşului la unele paseri râpitoare.
MOSCATÉLLO, *m.* vinu muscâtaiu, vinu de tâmâioasâ, de busuiocu; strugure tâmâiosu, busuiocescu; — *a.* muscatu, muscătaiu.
MOSCÁTO, *m.* pestriciune; animalu muscatu; muscu.
MOSCHÉA, *f.* moschee, geamie.
MOSCHERÍNO, MOSCERÍNO, *m.* ţinţaru, musculiţâ.
MOSCHETTÁRE, *v. a.* a împuşca.
MOSCHETTÁTA, *f.* împuşcâturâ, lovitură. descârcâturâ de muschetâ, de puşcâ, de flintâ.
MOSCHETTERÍA, *f.* muschetârie, focu din muschete şi cuantitate, ceatâ de muschetari.
MOSCHETTIÉRE, *m.* muschetaru, soldatu înârmatu cu muschetâ; pedestraşu, puşcaşu.
MOSCHÉTTO, *m.* muschetâ; puşcâ, flintâ.
MOSCHICÍDA, *m.* ucigâtoru de muşte.
MÓSCIO, *a.* destinsu, relâsatu, flescâitu.
MOSCIÓNE, *m.* musculiţâ; beţivu, beutoru.
MOSCÓNE, *m.* muscoiu, muscâ mare.
MÓSSA, *f.* mişcare; rescoalâ; — *mossa d'arme*, pregâtire pentru resbelu; — *fin dalle mosse*, dela începutu.
MÓSSO, *a.* mişcatu.
MOSTÁCCHIO, *m.* mustaţâ.
MOSTACCIÁTA, *f.* palmâ peste gurâ, fleaşcâ.
MOSTÁCCIO, *m.* obrazu, faţâ; mustaţâ.
MOSTACCIÓNE, *m.* palmâ peste gurâ.
MOSTACCIUÓLO, *m.* unu felu de prăjiturâ.
MOSTÁIA, *f.* unu felu de strugure foarte dulce,
MOSTÁRDA, *f.* muştaru.
MÓSTO, *m.* mustu.
MOSTÓSO, *a.* mustosu.
MÓSTRA, *f.* mustrâ, probâ, modelu, isvodu; mustrâ de trupe, rivistâ; paradâ; ostentaţiune, falâ, afectaţiune; cuadrantu, faţa unui orologiu; marginea, resfrântura unei haine; — *far mostra*, a arâta în publicu, a afecta; a se preface.
MOSTRÁBILE, *a.* de arâtatu, ce se poate arâta.
MOSTRÁRE, *v. a.* a arâta; a demustra, a dovedi; a espune, a scoate afarâ, a scoate la vedere, a scoate de paradâ, de mustrâ, de modelu; a pârea, a se arâta, a se preface; — *mostrarsi*, a se arâta, a eşi la luminâ, a se înfăţişa, a se vedea, a se îvi; a se preface.
MOSTRATÓRE, *m.* arâtătoru.
MÓSTRO, *m.* monstru, mirâzenie, pocitură, iasmâ; minune, miraculu, prodigiu; lucru estraordinaru, ciudatu, singularu, raru, estravagantu; flinţâ urîtâ peste măsurâ, ciumâ.
MOSTRUOSITÀ, *f.* monstruositate; pocitură, schimositurâ, deformitate, uriciune; estravaganţâ, ciudăţie; lucru monstruosu, năprasnicu.
MOSTRUÓSO, *a.* monstruosu, pocitu, schimositu, deformu; ciudatu, estravagantu estraordinaru, raru.
MÓTA, *f.* molu, nomolu, glodu, tinâ, noroiu, lutu.
MOTIVÁRE, *v. a.* a menţiuna, a pomeni a motiva, a arâta, a da motivele, a esplica, a întări.
MOTÍVO, *m.* motivu, îndemnu, causâ, pricinâ mişcătoare, îndemnătoare; cuvîntu; idee musicalâ; — *a.* mişcătoru, îndemnătoru, pricinuitoru.
MÓTO, *m.* mişcare, motu; îndemnu, îmboldire, impulsiune; strămutare; schimbare; agitaţiune, turburare; gesticulare; — *di propiro moto*, din motulu propriu; — *darsi moto*, a face mişcare; — *mettersi in moto*, a se mişca; — *moto perpetuo*, motu perpetuu, mişcare necontenită; persoanâ care este în necontenită mişcare; — *i moti del cuore*, mişcârile, patimile sufletului.
MOTÓRE, *m.* motoru, mişcătoru; puterea mişcătoare; îndemnu; îndemnătoru.
MOTÓSO, *a.* nomolosu, limosu, mocirlosu, noroiosu, tinosu, glodosu.
MÓTTA, *f.* rîpâ, săpâturâ, surpâturâ (a pâmîntului).
MOTTEGGÉVOLE, *a.* glumeţu, faceţiosu, pâcâleţu.
MOTTEGGIAMÉNTO, *m.* glumire, pâcălire, batjocurire, derisiune, luare în rîsu, derîdere.
MOTTEGGIÁRE, *v. a.* a glumi, a pâcâli, a batjocori, a face la glume, a rîde, a lua în rîsu.
MOTTEGGIATÓRE, *m.* glumitoru, pâcâleţu, batjocoritoru, derizătoru, luătoru în rîsu.
MOTTÉGGIO, *m.* glumâ, batjocurâ, şagâ, pâcâliturâ, bâtae de jocu, vorbe batjocuritoare.
MOTTÉTTO, *m.* motetu, micâ compunere poeticâ, sau musicalâ; vorbâ de glumâ.
MÓTTO, *m.* motto, motu, sentinţâ isteaţâ, cuvîntulu genialu; zicătoare; zicere, vorbâ, cuvîntu; — *dare il motto*, a da numele; — *a motto a motto*, din cuvîntu în cuvîntu.
MOTUPRÓPRIO, *m.* motupropriu, resoluţiune spontană.
MOVÉNTE, *a.* mişcătoru; îndemnătoru.
MOVÉNZA, *f.* mişcarea şi ţinerea corpului.
MÓVERE, *v. a.* a mişca; a îndemna.
MOVÍBILE, *a.* mişcăciosu; înduplecăciosu, docilu.
MOVIMÉNTO, *m.* mişcare; strămutare; îmbulzeală, agitaţiune, turburare; îndemnu.
MOVITÍVO, *a.* mişcătoru, capabilu de a mişca.
MOVITÓRE, *m.* mişcătoru; îndemnătoru.
MOZIÓNE, *f.* mişcare, motu, impulsiune, îmboldire, îndemnu; moţiune, propunere.
MOZZAMÉNTO, *m.* trunchiare, ciuntire; stropşire.
MOZZÁRE, *v. a.* a trunchia, a ciunti.
MOZZÉTTA, *f.* manta blănită ce poartă canonicii unui capitulu.
MOZZICÁRE, *v. a.* a trunchia, a cionti, a sluti, a mutila, a rupe vreo bucată, a scoate bucăţi.
MOZZICÓNE, *m.* ciontu, ciontiturâ, trunchieturâ, râtezâturâ, moţu, teşiturâ, vîrfu ruptu, teşitu.
MÓZZO, *m.* vîrfu ruptu, teşitu, partea ciontită, trunchiată, unde se aflâ vreo ciontiturâ; butucu de roată; — *a.* tăiatu, trunchiătu, ciontitu, slutu, slutitu, mutilatu, teşitu.
MÓZZO, *m.* mâciu; rîndaşu.
MOZZORÉCCHI, *m.* omu vicleanu, necinstitu, craiu, şiretu, spînzuratu, blestematu; gramaticu la unu avocatu.
MÚCCA, *f.* unu felu de vacâ.
MUCCHÉRO, *m.* apâ de viorele şi de rose.
MÚCCHIO, *m.* grâmadâ, muche, movilâ; turmâ, mulţime, cârdu; ceatâ, bandâ.

Digitized by Google

MÚCIA, *f.* mîţâ, pisicâ.
MÚCIDO, *a.* mucedu, mucezitu; unsurosu, unturosu; veştedu, veştejitu, fleşcâitu.
MUCILÁGGINE, MUCILÁGINE, *f.* mucositate, zeamâ cleioasâ de natura muciloru, mucilagiu.
MUCILAGINÓSO, *a.* mucilaginosu, mucosu.
MÚCO, *m.* mucu, substanţâ cleioasâ.
MUCOSITÀ, *f.* mucositate; flegmâ, muci.
MUCÓSO, *a.* mucosu, mucilaginosu, din natura muciloru.
MUCÍNO, *m.* pisoiaşu, pisicuţâ, miţicâ.
MÚDA, *f.* nâpîrlealâ, nâpîrlire, nâpîrlitu, timpulu nâpîrlitului; schimbare; turnu, închisoare întunecoasâ.
MUDÁRE, *v. n.* a nâpîrli.
MUEZÍNO, *m.* mueziuu.
MÚFFA, *f.* mucezealâ, înfluricalâ, floare, mucegaiu, bozeiturâ.
MUFFÁRE, *v. n.* a mucezi, a se mucezi, a se înfluri, a prinde floare, a prinde mucegaiu.
MUFFATÍCCIO, *a.* camu mucedu.
MUFFÁTO, MUFFÍTO, MÚFFO, MÚFFIDO, *a.* mucedu, mucezitu, înfluritu, mucezosu.
MUFFEGGIÁRE, *v. n.* a se mucezi, a se înfluri.
MUFFÉTTO, *m.* curtisanu galantu, ţingâu, dandiu.
MUFFOLA, *f.* cupelâ, tigâiţâ de topitu aurulu şi argintulu.
MUFIÓNE, *m.* unu felu de câprioru.
MUFTÌ, *m.* muftiu, unu felu de sacerdotu la turci care este capulu religiunii.
MUGÁVERO, *m.* unu felu de soldatu catalanu uşoru înârmatu; unu felu de dardâ
MUGGHIAMÉNTO, *m.* mugire; rugire, râcnire; urlare, vîjâire; bubuire, buire, murmurare, tunare.
MUGGHIÁRE, *v. n.* a mugi, a rugi, a râcni, a urla; a vîjâi, a bui, a bubui, a murmura, a tuna.
MÚGGHIO, *m.* mugetu, râcnetu; strigâtu de durere.
MÚGGINE, *m.* unu felu de peşte marinu.
MUGGÍRE, *v. n.* a mugi, a rugi, a râcni, a urla; a vîjâi, a bui, a bubui, a tuna, a murmura.
MUGGÍTO, *m.* mugetu, râcnetu, urletu; strigâtu de durere; vîjâitu, murmuru, bubuitu.
MUGHERÍNO, *m.* o plantâ din India.
MUGHÉTTO, *m.* mârgâritârelu, clopoţelu, sufleţea (plantâ).
MUGNÁIO, *m.* moraru; rîndurea de mare, laricâ (pasere).
MÚGNERE, *v. a.* a mulge; a stoarce, a angaria, a râpi.
MUGNITÓRE, *m.* mulgâtoru; celu ce stoarce, râpeşte.
MUGOLAMÉNTO, *m.* schiâunire, schilâire, mierloire.
MUGOLÁRE, *v. n.* a schiâuni, a schilâi, a se vâeta, a se mierloi, a chelâlâi.
MUGOLÍO, *m.* plânsetu, vaietu, geamâtu, schilâire.
MÚLA, *f.* mulâ, catîrâ; papucu.
MULÁCCHIA, *f.* cioacâ, cioară (pasâre).
MULÁGGINE, *f.* obstinaţiune, îndârâtnicie, câpuire.
MULATTIÉRO, *m.* mularu, catîraru, catîrgiu.
MULÁTTO, MULÁZZO, *m.* mulatu, bastardu, nâscutu dintr'unu arapu şi unu albu.
MULÉNDA, MOLÉNDA, *f.* bani de mâcinatu, oiemu, platâ de mâcinatu.
MULIÉBRE, *a.* muliebru, muierescu, femeescu.
MULINÁRE, MOLINÁRE, *v. n.* a medita adîncu, a scocîorî, a şi bate capulu în subţirităţi.
MULINÁRO, MOLINÁRO, *m.* moraru.
MULINÉLLO, *m.* morişcâ; vîrteju; machinaţiuni, intrigi, uneltiri viclene; instrumentu pentru a sparge, pentru a deschide cu sila.
MULÍNO, MOLÍNO, *m.* moarâ; — *mulino ad acqua*, moarâ de apâ; — *mulino a vento*, moarâ de vîntu; — *mulino a vapore*, moarâ de focu, moarâ cu vaporu; — *mulino da caffè*, morişcâ de cafea; — *tirar l'acqua al suo mulino*, a nu câuta decâtu folosulu propriu, a trage toată spuza la turta sa.
MÚLLO, *m.* frâgulinâ (unu felu de peşte).
MÚLO, *m.* mulu, catîru; bastardu; câpuitu, îndârâtnicu.
MULOMÉDICO, *m.* veterinariu, medicu de vite.
MÚLSA, *f.* MÚLSO, *m.* medu, idromelu.
MÚLTA, *f.* gloabâ, amendâ, pedeapsâ pecuniarâ.
MULTÁRE, *v. a.* a globi, a osîndi la oarecare amendâ.
MULTÁTO, *a.* globitu, supusu la o amendâ.
MULTIFÓRME, *a.* multiformu, cu mai multe forme.
MULTILÓQUIO, *m.* blâtârâturâ, flecârie, vorbă multâ.
MULTILÚSTRE, *a.* bâtrînu, înanitu.
MULTIPLICÁRE, *v. a.* a multiplica, a înmulţi.
MÚLTIPLO, *a.* multiplu, care conţine de mai multe ori pe altulu esactu (se zice despre unu numâru).
MÚMMIA, *f.* mumiâ, corpu îmbalsamatu la anticii Egipteni; persoanâ neagrâ şi uscatâ.
MÚNGERE, *v. a.* a mulge; a stoarce, a râpi.
MUNICIPÁLE, *a.* municipalu, alu municipalităţii, alu magistratului; alu municipiului, orâşânescu.
MUNICIPALÍSMO, *m.* municipalismu, spiritu de municipiu, nesocotirea intereseloru naţionale, preferirea intereseloru municipale pe lângă interesele naţiunii întrege.
MUNICIPALITÀ, *f.* municipalitate, consiliulu municipalu, sfatulu orâşânescu, magistratulu şi loculu unde se adunâ, primârie.
MUNÍCIPE, *m.* orâşeanu, cetâţeanu.
MUNICÍPIO, *m.* municipiu, oraşu; municipalitate, primârie.
MUNIFICÉNTE, MUNÍFICO, *a.* munificentu, darnicu, liberalu, generosu, magnificu.
MUNIFICÉNZA, *f.* munificenţâ, liberalitate, dârnicie.
MUNIMÉNTO, *m.* întârire, fortificare.
MUNÍRE, *v. a.* a întâri, a fortifica, a înârma, a înzestra, a gâti cu toate cele trebuincioase; — *munirsi*, a se întâri, a se fortifica, a se pregâti, a se înârma, a se prepara, a se provisiona, a se provedea.
MUNIZIÓNE, *f.* muniţiune, întârire, fortificaţiune, înârmare, provisionare, provisiune de resbelu de orîce felu.
MUNIZIONIÉRE, *m.* muniţionaru, celu ce îngrijeşte de muniţiunile trebuincioase pentru soldaţi.
MUÓVERE, *v. a.* a mişca, a pune în mişcare; a strâmuta; a îndemna, a zâdâri, a aţiţa, a

Digitized by Google

sgândâra, a agita; a întârîta; a îndupleca, a aduce la îndurare; a atrage; a începe; — *v. n.* a deriva, a isvorî, a se trage, a se naşte, a purcede, a veni, a proveni; a se prâsi; — *muoversi*, a se mişca, a se pune în mişcare; a pleca; — *muovere al riso, alle lagrime*, a întârita pe cineva la risu, la plânsu; — *muoversi a pietà*, a se îndura.

MURÁGLIA, *f.* zidu grosu şi înaltu; zidire care nu este âncâ isprâvitâ; muru de oraşu.

MURAGLIÓNE, *m.* zidu foarte grosu.

MURÁLE, *a.* muralu, de muru, de zidu; — *corona murale*, cununâ muralâ, premiulu ce se da la Romanii antici acelora ce se suiau întâiu pe zidurile cetâţii asediate.

MURAMÉNTO, *m.* zidire, clâdire, facerea ziduriloru.

MURÁRE, *v. a.* a zidi; a zidui, a închide cu zidu.

MURÁTA, *f.* citadelâ, castelu, cetâţue, costeiu.

MURATÓRE, *m.* muraru, zidaru, petraru; — *libero muratore, franco muratore*, francmasonu, farmasonu.

MURATÓRIO, *a.* zidârescu, de zidaru, de muraru.

MURÁZZI, *m.* unu felu de zăgazuri la Veneţia.

MÚRCIDO, *m.* leneşu, ticâlosu, nevoiaşu, tembelu.

MURÉNA, *f.* mreanâ (peşte).

MÚRIA, *f.* saremurâ, saremoiu, murâturâ.

MURIÁTICO, *a.* muriaticu.

MURIÁTO, *m.* muriatu, basâ combinatâ cu acidu muriaticu.

MURÍCCIA, *f.* grâmadâ de pietri, de dârâmâturi.

MURÍCCIO, *m.* muru micu, zidu micu.

MURICCIUÓLO, *m.* zidu micu, parapetu de zidu.

MÚRMURE, *m.* murmuru, murmurâturâ, bombâiturâ, şoaptâ, bişbâitu.

MÚRO, *m.* muru, zidu; pârete; zidârie; apârare.

MÚRRA, *f.* calcedonu, o piatrâ preţioasâ.

MÚSA, *f.* musâ (fiinţâ fabuloasâ); poesie; geniu; inspiraţiune poeticâ.

MUSÁICO, *m.* mosaicu.

MUSÁRE, *v. n.* a şedea gurâ câscatâ, a nu face nimicu.

MUSÁRDO, *m.* gurâcascâ, lâlâu, nâtârâu, tontu.

MUSÁTA, *f.* schimosire, strâmbâturâ din obrazu, sucirea obrazului, grimasâ, smorfâ, bufnâ, bufnire.

MUSCHIÁTO, *a.* muscatu, muscâtaiu.

MÚSCHIO, *m.* muşchiu (plantâ); moscu, muscu.

MUSCHIÓSO, *a.* muşchiosu, îmbrâcatu cu muşchiu.

MUSCOLÁRE, *a.* muscularu, alu muşchiloru.

MUSCOLATÚRA, *f.* toţi muşchii, musculaturâ.

MUSCOLEGGIÁRE, *v. n.* a şi forma muşchii.

MÚSCOLO, *m.* muşchiu, musculu; o maşinâ de resbelu la Romani.

MUSCOLÓSO, *a.* muschiosu, musculosu.

MUSÉO, *m.* museu, locu menitu pentru productele ştiinţeloru, arteloru, literaturei; culegere de anticitâţi şi de alte lucruri rare sau preţioase.

MUSERÁGNOLO, MUSARÁGNO, *m.* unu felu de şoarice.

MUSERUÓLA, *f.* botniţâ, nâsarâ; cureaoa dela frîu ce vine d'asupra nasului calului.

MUSÉTTA, *f.* cimpoiu (instrumentu musicalu).

MÚSICA, *f.* musicâ; cântecu; armonie.

MUSICÁLE, MUSICHÉVOLE, *a.* musicalu, de musicâ.

MUSICALMÉNTE, *avv.* musiceşte, armoniceşte.

MUSICÁRE, *v. n. ed a.* a musica, a face musicâ, a se deprinde, a se ecsercita la musicâ; a pune în musicâ.

MÚSICO, *m.* musicantu; — *a.* musicalu.

MUSICOMANÍA, *f.* musicomanie, patimâ, entusiasmu, amoru mare pentru musicâ.

MUSO, *m.* botu; faţâ, obrazu; bufnâ; — *fare il muso*, a se bufna, a se îmbufna, a se bosumfla, a se mânia; — *arricciare il muso*, a şi suci obrazulu.

MUSOLIÉRA, *f.* belciugu, botniţâ.

MUSÓNE, *s. m. ed a.* îmbufnatu, bosumflatu.

MUSSOLÍNA, *f.* MUSSOLÍNO, MÚSSOLO, *m.* muselinâ, tilpanu, unu felu de pînzâ de bumbacu.

MUSTÁCCHIO, *m.* mustaţâ.

MUSULMÁNO, MUSSULMÁNO, *m.* musulmanu.

MÚTA, *f.* schimbare, schimbu; mutâ, o monedâ micâ piemontesâ; pârechie înjugatâ ori înhâmatâ; — *muta a quattro, muta a sei*, doâ sau trei pârechi de cai înhâmate împreunâ la o trâsurâ; — *a muta a muta*, alternatu, pe schimbate.

MUTÁBILE, *a.* mutabilu, schimbâciosu, variabilu, inconstantu, nestatornicu; strâmutâciosu.

MUTABILITÀ, *f.* mutabilitate, schimbâciune; strâmutâciune; inconstanţâ, nestatornicie, uşorinţâ.

MUTAMÉNTO, *m.* schimbare, strâmutare.

MUTÁNDE, *f. pl.* ismene.

MUTÁRE, *v. a.* a strâmuta, a schimba; a transporta; a preface; — *mutarsi*, a schimba vestmîntulu.

MUTATÓRE, *m.* schimbâtoru, prefâcâtoru.

MUTAZIÓNE, *f.* mutaţiune, strâmutare, schimbare, prefacere, variaţiune, alteraţiune.

MUTÉVOLE, *a.* schimbâciosu, strâmutâciosu.

MÚTICO, *a.* nespinosu, neghimposu.

MUTILAMÉNTO, *m.* mutilare, slutire, ciontire, trunchiare, teşire, stropşire, rupere, retezare.

MUTILÁRE, *v. a.* a mutila, a sluti, a cionti, a trunchia, a teşi, a stropşi; a reteza, a rupe; a altera, a poci, a schimonosi, a deforma.

MUTILATÓRE, *m.* mutilatoru, ciontitoru.

MUTILAZIÓNE, *f.* mutilaţiune, slutire, ciontire, trunchiare, stropşire; alteraţiune.

MÚTILO, *a.* tâiatu, mutilatu, trunchiatu, slutu, slutitu, stropşitu, teşitu.

MÚTO, MÚTOLO, *m.* mutu; — *a.* mutu, tâcutu; — *alla muta*, pe tâcute, fâr'a vorbi, a face sgomotu.

MUTOLÉZZA, *f.* muţime; tâcere.

MÚTOLO, *a.* mutu, tâcutu; — *alla mutola*, pe tâcute.

MUTUAMÉNTE, *avv.* unulu cu altulu, unulu pe altulu, între sine, într'unu chipu mutualu, reciprocu, alternativu.

MUTUÁNTE, *a.* mutuantu, împrumutâtoru, acela care împrumută pe altulu.

MUTUÁRE, *v. a.* a împrumuta, a da bani împrumutu; a da la interesu, la dobîndâ.

MUTUATÁRIO, *m.* mutuataru, împrumutâtoru, acela care priimeşte împrumutu, care se împrumută la altulu cu bani sau altu ceva.

MUTUAZIÓNE, *f.* mutuaţiune, schimbu, reciprocitate, corelaţiune.

MÚTUO, *m.* mutuu, împrumutu; — *a.* mutualu, reciprocu, corelativu, alternativu.

Digitized by Google

N.

N, . ne, litera N.

NABISSÁRE, *v. a.* a cufunda; — *v. n.* a se înfuria, a se înverşuna; a se scufunda; a se prăpădi.

NABÍSSO, *m.* abisu, prăpastie.

NÁCCHERA, *f.* NACCÁRO, *m.* castanetă, turcă (jucărie); tumbelechiu, tobă de cavalerie; unu felu de scoică.

NADÍR, *m.* nadiru, puntulu din ceru care este dreptu sub picioarele noastre.

NÁFTA, *f.* naftă, păcură, petroleu, untu de piatră.

NÁIADE, *f.* naiadă, o zeitate mitologică.

NÁNFA, *a. f.* — *acqua nanfa*, unu felu de apă binemirositoare în care floarea de portocală este basa.

NÁNNA, *f.* nani, zicere copilăreasca; — *far la nanna*, a dormi.

NÁNO, *m.* piticu, nanu, stîrpitură, bondocu; — *a.* piticu, nanu, foarte micu.

NÁNTI, *avv. e prep.* înainte, mai nainte.

NÁPO, *m.* napu, campuţu (vegetalu).

NAPOLEÓNICO, *a.* napoleonicu, napoleonianu.

NAPOLEÓNIDE, *a.* napoleonidu, din familia lui Napoleonu.

NAPOLEÓNE, *m.* napoleonu, monedă franzesă de auru sau de argintu.

NAPOLEONÍSTA, *m.* napoleonistu, partisanu alu lui Napoleonu.

NÁPPA, *f.* fioncu, moţu, ciucuru; cocardă; nasu.

NAPPÉLLO, *m.* unu felu de mîrulu lupului (plantă).

NÁPPO, *m.* pocalu, păharu, cupă, vasu de beutu.

NARÁNCIO, *m.* portucalu.

NARCÍSO, *m.* narţisă, narcisu (plantă şi floare).

NARCÓTICO, *a. e s. m.* narcoticu, care adoarme, potoleşte.

NARCOTÍSMO, *m.* narcotismu, adormire, amorţeală, potolire produsă prin narcotice.

NARDÍNO, *a.* de nardu.

NÁRDO, *m.* nardu, unu felu de lavandă mirositoare.

NÁRE, NARÍCE, *f.* nare, fiecare din nări.

NARRAMÉNTO, *m.* narare, povestire, referire, spunere.

NARRÁRE, *v. a.* a nara, a povesti, a spune, a referi.

NARRATÍVA, *f.* narativă, partea cea narativă a unui cuvîntu, narăţiune, relaţiune, povestire,

NARRATÍVO, *a.* narativu, povestelnicu; povestitoru.

NARRATÓRE, *m.* naratoru, povestitoru, relatoru.

NARRATÓRIO, *a.* naratoriu, narativu, povestelnicu.

NARRAZIÓNE, *f.* naraţiune, povestire, relaţiune; spusă, spusătură, novelă.

NASÁCCIO, *m.* nasu mare şi deformu.

NASÁTA, *f.* bobîrnacu, lovitură, dătătură peste nasu, sfîrlă peste nasu; răbufnire, răbufnadă, luare în răspăru, priimire urîtă însoţită cu vorbe aspre.

NASÁLE, *m.* partea coifului care acopere nasulu; rădăcină de strănutatu, eleboru, spânţu; — *a.* nasalu.

NASÁRE, *v. a.* a amîrosi, a anăsi.

NASCÉNTE, *a.* născîndu, care se naşte, care începe.

NASCÉNZA, *f.* naştere, începere; crescătură.

NÁSCERE, *v. n.* a se naşte; a eşi, a da din pămîntu; a se ivi, a se arăta, a apărea, a eşi la lumină; a isvorî, a purcede, a proveni, a deriva, a se trage; a se întîmpla, a eveni.

NASCIMÉNTO, *m.* naştere; ivire, eşire la lumină.

NÁSCITA, *f.* naştere, născămîntu, născătură; fătătură; începutu; ivire, eşire la lumină; viţă, origină; boierie, nobilitate de naştere.

NASCITÚRO, *m.* celu ce se va naşte; urmaşu, descendinte.

NASCONDÁGLIA, *f.* ascundere, tăinuire.

NASCÓNDERE, *v. a.* a ascunde; a oculta, a tăinui; a piti.

NASCONDÉVOLE, *a.* care serveşte pentru a ascunde.

NASCONDÍGLIO, NASCONDÉLLO, *m.* ascunzătoare.

NASCONDIMÉNTO, *m.* ascundere; ocultare, tăinuire; ascunzătoare, locu ascunsu, unghiuleţu de ascunsu.

NASCONDITÓRE, *m.* ascunzătoru; tăinuitoru.

NASCÓSO, NASCÓSTO, *a.* ascunsu, ocultu, secretu, tainicu, pitulatu, furişatu; — *alla nascosa, di nascosto*, în secretu, p'în tainâ, pe subtu ascunsu, pe furişu.

NASCOSTAMÉNTE, *avv.* în secretu, p'în tainâ, pe furişu, pe subtu ascunsu, făr'a fi văzutu.

NASCÓSTO, *a.* ascunsu, tăinuitu, pitulatu, furişatu.

NASÉCA, *f.* nasu micu şi urîtu; nasu turtitu.

NASÉLLO, *m.* nasu micu, năsuţu; cârligu încuietoru; gadu (peşte); — *uomo nasello*, omu cu nasu micu.

NASÉTTO, *m.* năsuţu, nasu micu şi urîtu.

NASÉVOLE, *a.* nasalu, de nasu, cu nasu.

NASÍNO, *m.* nasu micu şi frumuşelu.

NÁSO, *m.* nasu; — *soffiarsi il naso*, a şi sufla

Digitized by Google

nasulu; — *mettere il naso, ficcare il naso dappertutto,* a și bâga nasulu în toate; — *rimanere con un palmo di naso,* a fi înfruntatu, a fi luatu la trei parale; a remânea gură câscată; — *arricciare il naso,* a și suci obrazulu; a se scîrbi; — *a naso,* după mirosu; — *menar pel naso,* a duce pe cineva de nasu; — *venir la muffa al naso,* a se supâra, a se mânia, a se întârita.

NASÓNE, *m.* nasu mare, nâsonu.

NASÓRRE, *m.* nasu mare, nâsonu.

NASPÁRE, *v. a.* a depâna.

NASPO, *m.* depânătoare, vîrtelniță, râschitoru, rotanu, sucală, instrumentu pe care se depână.

NÁSSA, *f.* vîrșîe, coșu de pește; unu felu de ploscă.

NÁSSO, *m.* tisă (arbore).

NASTRÁIO, *m.* cordelaru, panglicaru; pasomantaru.

NASTRIÉRA, *f.* panglicârie.

NÁSTRO, *m.* cordea, panglică, galonu.

NASTÚRZIO, NASTÚRCIO, *m.* nâsturelu, hrăniță.

NASÚTO, *a.* nasu mare, nâsonu.

NATÁLE, *m.* naștere; Crăciunu, nașterea Mântuitorului.

NATÁLE, *a.* natalu, de naștere.

NATÁLI, *m. pl.* condițiune, neamu, familie.

NATALÍZIO, *a.* de naștere; — *giorno natalizio,* zioa nașterii.

NATÁNTE, *a.* înnotătoru; plutitoru.

NATÁRE, *v. n.* a înnota; a pluti.

NÁTICA, *f.* teapă, buca șezutului.

NATICÚTO, *a.* curosu, bucălatu, care are șezutu mare.

NATÍO, NATÍVO, *a.* nativu, nâscutu; naturalu, firescu.

NATIVITÀ, *f.* nativitate, naștere, nâscâmîntu.

NÁTO, *m.* fiu, copilu; puiu, purcelu, cățelu; fătu.

NÁTO, *a.* nâscutu; eșitu la lumină; întîmplatu.

NATRÍCE, *f.* unu felu de șarpe, natrice.

NÁTTA, *f.* tumoare, crescâtură; glumă, posnă, festă, șagă, batjocură; rogojină.

NATÚRA, *f.* natură, fire, universulu materialu; ordinulu, orînduiala universului; forță, putere activă; esență; naturalu, temperamentu, organizațiune; felu, speță, soiu, genu; ființă, creatură, lucru; complecsiune, constituțiune; tendință, inclinațiune, pornire, aplecare, afecțiune naturală; starea cea naturală a omului.

NATURÁLE, *m.* naturalu, temperamentu; fire; esență; naturalu, pâminteanu, locuitoru originaru alu unei țeri; — *dipingere dal naturale, cavare dal naturale,* a zugrăvi după natură.

NATURÁLE, *a.* naturalu, firescu; originaru, primitivu, înnâscutu; simplu, curatu, neprefăcutu, naivu; fisicu; spontanu; — *figlio naturale,* bastardu, copilu din flori; — *al naturale,* după natură; în mărime naturală.

NATURALÉZZA, *f.* naturalitate, conformitate cu natura; simplitate, sinceritate, naivitate, spontaneitate.

NATURALÍSTA, *m.* naturalistu, profesoru sau amatoru de științe naturale; pictoru care zugrăvește după natură; partisanu alu religiunii naturale, celu ce nu priimește Revelațiunea.

NATURALITÀ, *f.* naturalitate.

NATURALIZZÁRE, *v. a.* a lucra, a înfățișa după natură; a naturaliza, a pâminteni, a împâminteni.

NATURALIZZAZIÓNE, *f.* naturalizare; împâmîntenire.

NATURALMÉNTE, *avv.* firește; după natură; cu sinceritate, simplu, curatu, fără artificiu, fără meșteșugu, fără prefăcătorie; cu spontaneitate, fără dificultate, fără împiedicare.

NATURÁRE, *v. a.* a deprinde, a învăța, a prefface ceva în natură; — *naturarsi,* a și forma o natură.

NAUFRAGÁRE, *v. n.* a face, a pâți naufragiu.

NAUFRÁGIO, *m.* naufragiu, înnecare, spargere de navă.

NÁUFRAGO, *a.* naufragu, naufragatu, care a pâțitu naufragiu, care a peritu printr'unu naufragiu.

NAUMACHÍA, *f.* naumachie, bătălie navală.

NÁUSEA, *f.* greață, scârbă, stricarea stomachului, poftă de a vărsa; desgustu, abominare, urâ.

NAUSEABÓNDO, *a.* delicatu la stomachu, căruia i e greață.

NAUSEAMÉNTO, *m.* îngrețoșare, desgustare, scârbire.

NAUSEÁNTE, *a.* grețosu, scârbosu, desgustătoru.

NAUSEÁRE, *v. a.* a pricinui greață, desgustu, scârbă; a supâra, a plictisi; — *v. n.* a se îngrețoșa, a se scârbi.

NAUSEÓSO, *a.* grețosu, scârbosu.

NÁUTA, *m.* corâbieru, luntrașu, vîslașu.

NÁUTICA, *f.* nauticâ, artea navigațiunii.

NÁUTICO, *a.* nauticu, navalu, de navigați ne.

NAVÁLE, *m.* schelă, arsenalu; — *a.* navalu.

NAVALÉSTRO, *m.* luntrașu, vîslașu.

NAVÁTA, *f.* încârcătură de navă; sînulu, nava, tinda bisericei.

NÁVE, *f.* navă, corabie, naie, vasu de plutitu; sînulu, tinda bisericei.

NAVICÁRE, *v. n. ed a.* a naviga, a pluti.

NAVICÉLLA, *f.* navă mică, luntre, barcă, șeică.

NAVICELLÁIO, *m.* luntrașu, vîslașu, corâbieru.

NAVICCHIÉRE, *m.* luntrașu.

NAVICÉLLO, *m.* nâioară, corâbioară, luntriță.

NAVIGÁBILE, *a.* navigabilu, plutelnicu.

NAVIGÁNTE, *m.* navigantu, navigatoru, naigâtoru, celu ce navigă, celu ce plutește.

NAVIGÁRE, *v. n. ed a.* a naviga, a naiga, a corâbia, a pluti, a merge pe mare; a transporta pe mare; a se regula; — *navigare secondo il vento,* a se regula după împrejurări; — *navigare per perduto,* a se lâsa în voea vînturiloru și a valuriloru.

NAVIGATÓRE, *m.* navigatoru, navigantu, naigâtoru, plutitoru, câlâtoru pe mare.

NAVIGATÓRIO, *a.* relativu la navigațiune.

NAVIGAZIÓNE, *f.* navigațiune, plutire, corâbiere; artea navigatorului; câlâtorie pe mare.

NAVÍGLIO, NAVÍLIO, *m.* vasu de plutitu în genere; mai multe corâbii, o flotă.

NÁVOLO, NÁULO, *m.* portu, chiria de dusu pe o navă.

Digitized by Google

NAVÓNE, *m.* napu; tontu, nâucu, prostu, neghiobu.
NAZÁRDA, *f.* canotu, unu felu de luntre micâ.
NAZIONÁLE, *a.* naţionalu, de naţiune; — *s. m.* membru alu unei naţiuni; pâmînteanu; — *guardia nazionale*, gardâ naţionalâ.
NAZIONALITÀ, *f.* naţionalitate, însuşirea, starea acelora care formează împreună o naţie deosebită.
NAZIONALIZZÁRE, *v. a.* a naţionaliza, a împâmînteni.
NAZIONALIZZAZIÓNE, *f.* naţionalizare, împâmîntenire.
NAZIÓNE, *f.* naţiune, neamu; poporu, norodu; naştere, nâscâmîntu, origine.
NÈ, *cong.* nici; şi nu; sau, ori.
NE, *partic.* despre aceasta, cu aceasta, dintr' aceasta; de acolo; — *pron.* noâ, ne, ni, pe noi.
NE' *art. m. pl.* — *ne' libri*, în cârţile.
NÉBBIA, *f.* negurâ, burâ, ceaţâ, pâclâ.
NEBBIÓNE, *m.* negurâ deasâ, burâ, pâclâ.
NEBBIÓSO, *a.* negurosu, burosu; întunecosu.
NÉBULA, *f.* negurâ; întunericu; patâ.
NEBULOSITÀ, *f.* nebulositate, negurositate.
NEBULÓSO, *a.* nebulosu, negurosu; — *stelle nebulose*, stele neguroase, stelele a cărora luminâ este mai slabâ.
NECESSÁRIO, *a.* necesaru, trebuinciosu, trebuitoru, neapâratu, inevitabilu, neapâratu trebuinciosu; — *s. m.* cele trebuincioase; umblâtoare, eşitoare.
NECESSITÀ, *f.* necesitate, trebuinţâ; lipsâ, sâracie; nevoe; — *di necessità*, de neapâratâ trebuinţâ; — *necessità non ha legge*, lipsa nu cunoaşte lege; — *essere in gran necessità*, a fi foarte strîmtoratu, a fi în lipsâ mare; — *far di necessità virtù*, a face de silâ bucurosu.
NECESSITÁRE, *v. a.* a sili, a constringe, a strîmtora, a nevoi; — *v. n.* a fi necesaru, a trebui.
NECESSITÓSO, *a.* sâracu, lipsitu, strîmtoratu.
NECROLOGÍA, *f.* necrologie, cuvîntu despre unu râposatu.
NECROSCOPÍA, *f.* necroscopie, inspecţiunea cadavrului.
NEFANDÉZZA, NEFANDÍGIA, NEFANDITÀ, *f.* nefanditate, lucru de care nu trebue a vorbi, monstruositate, enormitate, nelegiuire, inicuitate, infamie; bestialitate, bazaconie, îmbâlâturâ.
NEFÁNDO, *a.* nefandu, de care nu trebue a vorbi, fârâ nume, monstruosu, enormu, nelegiuitu, infamu; bestialu, brutalu.
NEFÁRIO, *a.* sceleratu, nelegiuitu, procletu; grozavu.
NEFÁSTO, *a.* nefastu, cobitu, de râu auguru; infamu.
NEFRÍTICO, *a.* nefriticu, care se ţine de rinichi.
NEFRÍTIDE, *f.* inflamaţiune de rinichi, nefritide.
NEGÁBILE, *a.* tâgâduiciosu, care se poate tâgâdui.
NEGAMÉNTO, *m.* negare, tâgâduire; refusare.
NEGÁRE, *v. a.* a nega, a tâgâdui, a denega, a refusa, a recusa, a zice nu, a zici ba, a nu acorda, a nu da.
NEGATÍVA, *f.* râspunsu negativu, tâgâduire.
NEGATÍVO, *a.* tâgâduitoru, negativu.
NEGATÓRE, *m.* tâgâduitoru, celu ce tâgâdueşte.
NEGAZIÓNE, *f.* negaţiune, tâgâduire, refusu; râspunsu negativu; particulâ negativâ; privaţiune.
NEGGHIÉNZA, *f.* negligenţâ, nepâsare, desmâţare, lene.
NEGHITTÓSO, *a.* leneşu, trîndavu, desmâţatu, nepâsatoru, tembelu, nevoiaşu; târzielnicu, zâbavnicu.
NEGLÉTTO, *a.* neîngrijitu, nesocotitu; nepâsâtoru.
NEGLIGENTÁRE, *v. a.* a neîngriji, a nesocoti; a lenevi.
NEGLIGÉNTE, *a.* negligentu, neîngrijitoru, nepâsâtoru, nesilitoru, nesocotitoru, leneşu, desmâţatu, trîndavu.
NEGLIGÉNZA, *f.* negligenţâ, neîngrijire, nepâsare, nesilinţâ, nestrâduire, nestăruinţâ, trândăvie, lenevie.
NEGLÍGERE, *v. a.* a neîngriji, a nesocoti, a nu se sili.
NEGÓSSA, *f.* NEGÓSSO, *m.* coşu, vârşâ de peşte.
NEGOZIÁLE, *a.* negoţialu, de negoţu.
NEGOZIÁNTE, *m.* negoţiantu, negustoru, negoţiatoru, celu ce face negoţu în mare.
NEGOZIÁRE, *v. n. ed a.* a se neguţetori, a face negoţu; a negoţia, a tracta, a tocmi; a vinde efecte publice.
NEGOZIATÍVO, *a.* negoţiativu, care se ţine de negoţu sau de negoţiaţiune.
NEGOZIÁTO, *m.* negoţiare; negoţiaţiune, tractare.
NEGOZIATÓRE, *a.* negoţiatoru, trâtâtoru.
NEGOZIAZIÓNE, *f.* negoţiaţiune, negoţiare, învoire.
NEGOZIÉTTO, *m.* afacere, treabâ micâ.
NEGÓZIO, *m.* negoţu, comerciu, traficu, negustorire; afacere, treabâ, pricină; boltâ, magazie, prâvâlie; ocupaţiune, îndeletnicire; speculaţiune, întreprindere; — *far negozio di qualche cosa*, a da unui lucru o importanţâ prea mare; — *intavolare un negozio*, a propune vreo speculaţie.
NEGREGGIÁRE, *v. n.* a bate în negru.
NÉGRO, *a.* negru; — *s. m.* negru; arapu.
NEGROFÚMO, *m.* negrofumu, funingine.
NEGROMÁNTE, NECROMÁNTE, *m.* necromantu, celu ce pretinde de a cunoaşte viitorulu prin mijloculu morţiloru.
NEGROMÁNTICO, *a.* necromanticu, de necromanţie.
NEGROMANZÍA, *f.* necromanţie, artea pretinsă de a descoperi viitorulu prin mijloculu morţiloru.
NEGRÓRE, *m.* negreaţâ, negrime, negrealâ.
NÉL, NÉLLO, *art. comp.* în; — *nel fiume*, în riulu; — *nello armadio*, în armariulu.
NEMBÍFERO, NEMBÓSO, *a.* furtunosu, viforosu.
NÉMBO, *m.* furtunâ, ploae repede, povoiu; vârsâturâ; nimbu, luminâ râzoasă împrejurulu capului sânţiloru; — *a nembo*, în mare abundanţâ, în mare numâru.
NEMICAMÉNTE, *avv.* vrâjmâşeşte, cu inimiciţie.
NEMICHÉVOLE, *a.* vrâşmâşescu, inimicu, ostilu, duşmânescu; insolenţu, amerinţâtoru.
NEMÍCO, *m.* inimicu, vrâjmaşu, duşmanu, adversaru.

Digitized by Google

NEMÍCO, *a.* inimicu, ostilu, vrâjmâşescu, duşmânescu, contraru, împrotivitoru.
NEMISTÀ, NEMISTÁDE, *f.* inimiciţie, vrâjmâşie, duşmânie.
NEMMÉNO, NÈ MENO, *avv.* nici chiaru.
NÉNIA, *f.* cântecu, plânsetu, bocitu funebru; lâlâire, lâlâiturâ; epitafu, inscripţiune mortuarâ.
NENUFÁR, *m.* nenufaru, plutâ (o floare acuticâ).
NÉO, *m.* negu, neagâ, negelu; defectu micu.
NEOCATTOLICÍSMO, *m.* neocatolicismu, doctrinâ care predinde de a reforma Catolicismulu.
NEOCATTÓLICO, *a.* neocatolicu.
NEÓFITO, *m.* neofitu, persoanâ botezatâ de curîndu, întoarsâ de curîndu la credinţâ.
NEOGIUDAÍSMO, *m.* neoiudaismu, iudaismu reformatu.
NEOGUELFÍSMO, *m.* neoguelfismu, reproducţiune a guelfismului.
NEOLOGÍA, NEOLOGÍSMO, *m.* neologismu, zicere, espresiune nouâ introdusâ într'o limbâ.
NEOLÓGICO, *a.* neologicu, relativu la neologismu.
NEOPLATÓNICO, *a.* neoplatonicu, relativu la neoplatonismu; partisanu alu neoplatonismului.
NEOPLATONÍSMO, *m.* neoplatonismu, o sectâ filosoficâ.
NEOTÉRICO, *a. e s. m.* neotericu, înnoitoru imprudentu, nesocotitu.
NEPÉNTE, *m.* o plantâ indianâ; o bâuturâ cu afionu.
NEPITÉLLA, *f.* poleginâ, mintâ (plantâ).
NEPITÉLLO, *m.* marginea pleopeloru.
NEPÓTE, *m. e f.* nepotu, nepoatâ; — *i nepoti*, strânepoţii, urmaşii, generaţiunile viitoare.
NEPOTÍSMO, *m.* nepotismu, puterea, autoritatea ce nepoţii unui papâ au avutu câteodatâ în afacerile Staturiloru Pontificale.
NEPPÚRE, *avv.* nici chiaru, nici mâcaru.
NEQUÍSSIMO, *a.* sceleratu, nelegiuitu, blestematu.
NEQUITÓSO, *a.* râu, sceleratu, înfamu, procletu.
NEQUÍZIA, *f.* râutate, nelegiuire, inicitate; râutâciune, blestemâţie; rea voinţâ, perversitate.
NERÁSTRO, *a.* negruiu, negruşu, negrişoru.
NERBÁRE, *v. a.* a bate cu o vinâ de bou.
NERBÁTA, *f.* bâtae, lovieturâ, dâtâturâ cu vinâ de bou.
NÉRBO, *m.* nervu, vinâ; putere; energie.
NERBORÓSO, NERBORÚTO, *a.* nervosu, vînosu; robustu.
NEREGGIAMÉNTO, *m.* negrime, negrealâ.
NEREGGIÁRE, *v. n.* a fi negru; a bate în negru.
NERÉIDE, *f.* nereidâ, nimfâ, zînâ de mare.
NERÉTTO, *a.* negrişoru, negruşu.
NERÉZZA, *f.* negrime, negrealâ, negreţâ, coloarea neagrâ.
NERÍCCIO, NERÍGNO, *a.* negriciosu, negriu, negruţu, cam negru, care bate în negru.
NÉRIO, *m.* oleandrâ (plantâ).
NERÍTA, *f.* neritâ, o scoicâ univalvâ.
NÉRO, *a.* negru; închisu, întunecosu, întunecatu; înnegritu; vinâtu, vîlcedu, bâtutu; tenebrosu, infernalu; pâtatu, feştelitu, murdaru, necuratu, soiosu; pângâritu, contaminatu; tristu, mîhnitu, melancholicu, posomorîtu; crudu, barbaru, grozavu; — *angelo nero*, draculu; — *veder nero*, a vedea toate lucrurile d' andoasâlea, a le lua toate în înţelesu râu; — *vestire a nero*, a purta doliu, a jâli, a umbla cernitu; — *far vedere il bianco per nero*, a zugrâvi caii pe pâreţi.
NÉRO, *m.* negrealâ, faţa, coloarea neagrâ; negru, arapu, mauru; — *nero di fumo*, funingine; — *nero di Germania*, coloare, negrealâ de tiparu; — *nero d' osso*, negrime de osu, negrime de fumu.
NERONERÍA, *f.* crudelitate mare, faptâ crudâ.
NERÚME, *m.* negrealâ, negrime, negreţâ.
NERVÁTA, *f.* lovire, dâtâturâ cu o vinâ de bou.
NERVATÚRA, *f.* nervaturâ, ţeşâtura nerviloru, organizaţiunea, structura, sistema nerviloru.
NÉRVEO, *a.* de nervi, relativu la nervi.
NERVÍGNO, *a.* nervosu; robustu, vigorosu, ţeapânu.
NÉRVO, *m.* ne râ, nervu; coardâ; putere, energie, forţâ; importanţâ, însemnâtate; inimâ, floare, partea cea mai bunâ, cea mai aleasâ, cea mai vîrtoasâ a unui lucru; — *nervo di bue*, vinâ de bou; — *far qualche cosa col nervo dell' osso*, a şi pune toatâ silinţa, a întrebuinţa toate puterile spre a face ceva.
NERVOSAMÉNTE, *avv.* cu putere, cu energie, cu vigoare.
NERVOSITÀ, *f.* nervositate.
NERVÓSO, *a.* nervosu, nevrosu, vînosu, care se ţine de nervi, de vine; care are nervi foarte iritabili; ţeapânu, vîrtosu, vigorosu; energicu.
NERVÚTO, *a.* nervosu; tare, robustu, vigorosu.
NESCIÉNTE, *a.* neştiutoru, neştiutu, ignorantu.
NESCIÉNZA, *f.* neştiinţâ, ignoranţâ.
NÉSCIO, *a.* neinformatu, neinştiinţatu.
NÉSPOLA, *f.* nespilă (fruptu).
NÉSPOLO, *m.* nespilâ (arbore).
NESSÍBILE, NÉSSILE, *a.* de înnodatu, care se poate înnoda.
NÉSSO, *m.* conesiune, legâturâ, raportu, unire.
NESSÚNO, NISSÚNO, *a. e pr.* nimini, nimine, nime, nici unulu; — *nissuna cosa*, nimica.
NESTAIUÓLA, *f.* pepinierâ, seminţaru, râsadniţâ.
NESTÁRE, *v. a.* a înochia, a altui.
NÉSTO, *m.* surcea, mlâdiţâ, râmurelu de altuitu.
NETTACÉSSI, *m.* vistieru.
NETTAMÉNTE, *avv.* netedu, netu, curatu; lâmuritu, deschisu, cu sinceritate, cu inimâ curatâ, cu simplicitate; deslusitu.
NETTAMÉNTO, *m.* netezire, curâţire, ştergere.
NETTAPÁNNI, *m.* curâţitoru de pete.
NETTÁRE, *v. a.* a curâţi, a şterge, a netezi.
NÉTTARE, *m.* nectaru, bâutura zeiloru; orîce bâuturâ delicioasâ.
NETTÁREO, *a.* ca nectaru; deliciosu, foarte bunu.
NETTATÍVO, *a.* curâţitoru, ştergâtoru, netezitoru.
NETTATÓIO, *m.* treanţâ de ştersu, otrepu.
NETTATÚRA, *f.* curâţiturâ; limpeziturâ.
NETTÉZZA, *f.* curâţie, curâţenie, neţime; chiarâtate; puritate, candoare, inocenţâ, sinceritate, inimâ curatâ, lealitate.
NÉTTILE, *a.* de torsu, de râsucitu.
NÉTTO, *a.* curatu, netu, netedu, curâţelu, linsu; chiaru, limpede, lâmuritu; evidentu, înţeleptu, deslusitu; puru, inocentu, sinceru; fârâ defecte; — *netto, avv.* curatu, deschisu, pe

Digitized by Google

faţâ ; neto ; — *passarla netta*, a nu avea nici o pagubâ.

NETTUNÍSMO, *m.* neptunism, o sistemâ geologicâ.

NETTUNÍSTA, *m.* neptunistu, partisanu alu neptunismului.

NÉUMA, *m.* neumâ, unu semnu musicalu.

NEUTONIANÍSMO, *m.* neutonianismu, doctrina lui Neuton.

NEUTONIÁNO, *a. e s m.* neutonianu.

NEUTRÁLE, *a.* neutralu, neutru, care nu ţine de nici o parte ; indiferentu ; nepârtinitoru.

NEUTRALITÀ, *f.* neutralitate, stare neutrâ, indiferinţâ

NEUTRALIZZÁRE, *v. a.* a neutraliza, a face neutru.

NEUTRALIZZAZIÓNE, *f.* neutralizaţiune, neutralizare.

NÉUTRO, *a.* nici unulu, nici altulu ; neutru, neutralu.

NEVÁIO, NEVÁZIO, NEVÁZZO, *m.* câdere abundantâ de neaoâ, de zâpadâ.

NÉVE, *f.* neaoâ, zâpadâ, ninsoare ; candoare ; bâtrineţe ; — *fiocco di neve*, flocu, fulgu de neaoâ ; — *palla di neve*, bulgare de neaoâ.

NEVICÁRE, *v. n.* a ninge, a câdea neaoâ, zâpadâ.

NEVICÓSO, *a.* neaosu, zâpâdosu, p'inu cu zâpadâ, acoperitu cu neaoâ, îngrecatu de neaoâ.

NEVÍSCHIO, *m.* viscolu.

NEVOSITÀ, *f.* neiositate.

NEVÓSO, *a.* neiosu, neaosu, zâpâdosu ; candidu, albu şi strâlucitu ; — *s. m.* nivoasâ, a patrâ lunâ din calindarulu revoluţionaru alu francesiloru.

NÍBBIO, *m.* uliu, gaiâ, şoimu ; milianu, vindereu.

NÍCCHIA, *f.* firidâ, cotloanâ, afundâturâ.

NICCHIAMÉNTO, *m.* vâetare, plângere ; indoialâ, îndoinţâ, timpurizare.

NICCHIÁRE, *v. n.* a se plânge, a se vâeta, a geme ; a se îndoi, a se mai gândi, a timpuriza.

NICCHIERÍA, *f.* scoicârie, culesu de scoice.

NÍCCHIO, *m.* scoicâ, ghioacâ, coajâ de scoicâ.

NÍCCILO, NOCCIUÓLO, *m.* unu felu de peşte de mare.

NÍCCOLO, *m.* nicolu (mineralu).

NICHILÍSMO, *m.* nihilismu, materialismu.

NICOZIÁNA, *f.* nicoţianâ, tabacu (plantâ).

NIDÁTA, NIDIÁTA, *f.* cuibu plinu de pâseri.

NIDIÁCE, *a.* de cuibu, cuibaciu.

NIDIFICÁRE, *v. n.* a se cuibâri, a face cuibu ; a cloci ; a se pune, a se aşeza, a sâlâşui.

NÍDO, *m.* cuibu ; culcuşu, patu ; locuinţâ.

NIDÓRE, *m.* mirosu putredu, pîrlitu, de oaâ clocite.

NIDORÓSO, *a.* care are unu mirosu de oaâ clocite.

NIEGÁRE, *v. a.* a nega, a tâgâdui ; a refusa, a recusa.

NIÉGO, *m.* negaţiune, tâgâduialâ, refusu.

NIELLÁRE, *v. n.* a niela, a sâpa nişte figuri pe unu lucru de metalu, umplîndu toate trâsurile cu unu felu de smaltu negru.

NIÉLLO, *m.* nielu, unu felu de gravuri sâpate pe unu metalu nobilu.

NIÉNTE, *avv.* de locu, nici de cumu ; — *s. m.* nimicu, nimica ; — *senza dir niente*, fâr' a spune ceva ; — *per niente, niente affatto*, nici de cumu ; — *ridurre al niente*, a nimici ; — *o tutto o niente*, sau Cesare sau nimica.

NIENTEDIMÉNO, NIENTEDIMÁNCO, *avv.* însâ, cu toate acestea, tocma din contâ.

NIFÓLO, *m.* botu, rîtu ; — *fare il nifolo*, a se îmbufna.

NIGELLA, *f* nigelâ (o plantâ).

NILOMETRO, *m* nilometru, unu felu de stîlpi care servescu spre a mâsura creşterea sau scâderea Nilului în varsârile sale periodice.

NIMICÁRE, *v. a.* a avea, a purta duşmânie ; a îndueşmâni.

NIMICHEVOLE, *a.* duşmânescu, vrâjmâşescu, ostilu

NIMICÍZIA, *f* inimiciţie, adversiune, duşmânie, vrâjmâşie.

NIMÍCO, *m.* inimicu, adversaru, duşmanu, vrâjmaşu ; — *a.* ostilu, vrajmâşescu, duşmânescu, contraru, împrotivitoru.

NIMISTÀ, NIMISTÁNZA, *f.* inimiciţie, vrâjmâsie.

NINFA, *f.* nimfâ, o zeitate mitologicâ.

NINFÁLE, *a.* de nimfâ ;—*alla ninfale*, ca nimfele.

NINFÉA, *f.* nimfee, plutâ (o floare acua icâ).

NINFEGGIÁRE, *v. n.* a se mişca cu afectaţiune, a se guguli, a se drâgosti, a afecta graţie, delicateţâ ; a deveni crisalidâ.

NÍNNA, *f.* ninanani ; fetiţâ ; — *fare la ninna nanna*, a face ninanani, a lâlâi, a legâna ; a se legâna.

NINNÁRE, *v. a.* a legâna ; — *v. n.* a sta la îndoinţâ.

NINNÁTA, *f.* lâlâire, lâlâiturâ.

NINNOLÁRE, *v. n.* a tândâli, a petrece timpulu cu nimicuri.

NÍNNOLO, *m.* bagatelâ, copilârie ; jucârie, fleacu.

NIPÓTE, *m.* nepotu ; — *i nipoti*, strânepoţii, urmaşii.

NIPOTISMO, *m.* nepotismu.

NIQUITÀ, *f.* inicuitate, nedreptate, nelegiuire, fârâ-delege, crimâ, pâcatu ; furoare, mânie ; cruzime.

NIQUITÓSO, *a.* furiosu, înfuriatu, turbatu ; nelegiuitu.

NISSÚNO, *a. e. pr.* nimini, nime, nici unu.

NÍTIDO, *a.* netedu, chiaru, curatu, luciu, strâlucitu.

NITÓRE, NITIDÉZZA, NITIDITÀ, *f.* neteziciune, chiarâtate, limpeziciune, strâlucire, curâţie, neţiune, eleganţâ.

NITRÁTO, *m.* nitratu, sare formatâ din combinaţiunea acidului nitricu cu o basâ.

NÍTRICO, *a.* nitricu, silitricu.

NITRÍRE, *v. n.* a necheza, a rîncheza (cai).

NITRÍTO, *m.* nechezare, rînchezare, rînchezâturâ.

NÍTRO, *m.* nitru, silitrâ, nitratu de potase.

NITRÓSO, *a.* nitrosu, silitrosu.

NIÚNO, *a.* nici unu ; nimini, nime.

NÍVEO, *a.* albu ca neaoa.

NO, *avv.* nu, ba, ba nu ; — *dir di no*, a zice nu, a tâgâdui, a nega, a refusa ; — *stare fra il sì e il no*, a sta la îndoinţâ.

NÓBILE, *a.* nobilu, boerescu ; alesu, însemnatu, înaltu, preţiosu, scumpu, escelentu ; mâreţu ; generosu, mârinimosu ; — *s. m.* nobilu, omu nobilu, boeru ; — *alla nobile*, cu nobleţâ, cu generositate, cu delicateţâ.

NOBILÍRE, NOBILITÁRE, *v. a.* a nobilita, a nobi-

Digitized by Google

liza, a face nobilu, boeru, gentilomu, cavaleru; a perfecţiona, a îmbunătăţi, a înfrumuseţa.

NOBILÍSTA, *m.* celu ce afectează nobleţă.

NOBILITÁNTE, *a.* care nobilită, perfecţionează, face mai nobilu, mai bunu, mai însemnatu.

NOBILTÀ, NOBILITÀ, NOBILÉZZA, *f.* nobleţă, nobilime, boerime, cei nobili şi condiţiunea loru; generositate, mărinimie; distincţiune, maniere urbane, politicoase; frumuseţe, perfecţiune, măreţe.

NOBILÚME, *m.* nobleţă fără meritu.

NÓCCA, *f.* articulu, încheietură, nodu; gîlcă.

NOCCHIÉRE, NOCCHIÉRO, *m.* pilotu, cârmaciu, corăbieru.

NOCCHIERÓSO, *a.* nodurosu, plinu de noduri.

NÓCCHIO, *m.* nodu, ciotu.

NOCCHIÓSO, NOCCHIÚTO, *a.* nodurosu; gîlcosu.

NÓCCIOLO, *m.* sîmbure; miezu; nodu, gîlcă; esenţă, partea cea mai principală a unui lucru; — *essere due anime in un nocciolo,* a se iubi multu, a fi corpu şi sufletu.

NOCCIOLÚTO, *a.* sîmburosu, cu sîmbure.

NOCCIUÓLA, *f.* alună (fructu).

NOCCIUÓLO, *m.* alunu, tufă de aluni; unu peşte mare.

NÓCE, *m.* nucu; — *f.* nucă; — *gheriglio di noce,* sîmbure, miezu de nucă; — *mallo di noce,* coajă de nucă; — *guscio di noce,* ghioacă de nucă; — *noce di galla,* gogoaşă, gâluţă, bombiţă de stejaru; — *noce moscata,* muscată, nucă muscată, nucşoară; — *noce d' India,* nucă de cocosu; — *noce della mano del piede,* articulu, încheietură, nodu; — *stare in sul noce,* a se ţinea ascunsu; — *chi ha mangiato le noci spazzi i gusci,* cine a făcutu, tragă; cine a dumicatu, mănînce.

NOCÉLLA, *f.* nucşoară, nucă mică; alunu.

NOCELLÁTA, *f.* unu felu de turtă de migdale.

NOCÉVOLE, *a.* vătămăciosu, stricăciosu, dăunosu, păgubiciosu, prejudeţiosu; periculosu.

NOCÍFERO, *a.* producătoru de nuci.

NOCÍVO, *a.* vătămătoru, păgubitoru, stricătoru.

NOCUMÉNTO, NOCIMÉNTO, *m.* vătămare, pagubă, stricăciune, perdere, prejudeţu, scădere, slăbire.

NODÉLLO, *m.* articulu, nodu, chiutoare, încheietură.

NODERÓSO, NODERÚTO, *a.* nodurosu, cu noduri.

NODÍNO, *m.* nodu, înnodătură; fioncu; galonu.

NÓDO, *m.* nodu; fioncu; greutatea cea mai mare, puntulu celu mai importantu; încurcătură, învălmăşeală; legătură, raportu, uniune intimă; încheietură; laţu; — *nodo di vento,* volbură, vîrteju, turbină; — *nodo del collo,* ceafă, grumazu; — *ogni nodo viene al pettine,* mai curîndu sau mai tărziu toate crimele voru fi pedepsite; — *filare i nodi,* a număra nodurile, a măsura iuţeala plutirei unei nave.

NODOSITÀ, *f.* nodositate, cualitatea lucrului nodorosu.

NOÉTICO, *a.* noeticu, alu lui Noe.

NÓI, *pr.* noi; — *noi stessi,* noi înşine.

NÓIA, *f.* urîtu, saţu, urîciune, plictisire, desgustu; greaţă.

NOIÁRE, *v. a.* a plictisi, a desgusta, a supăra.

NOIÉVOLE, NOIÓSO, *a.* plicticosu, urîciosu, secu, greţosu, supărătoru, desgustosu.

NOLEGGIÁRE, *v. a.* a închiria, a lua, a tocmi cu chirie.

NOLÉGGIO, *m.* închiriere (a unei nave).

NÓLO, *m.* naulu, chirie; — *carrozza da nolo,* trăsură cu chirie, birjă, fiacheru — *cavallo da nolo,* calu cu platâ; — *pigliare a nolo,* a lua cu chirie; — *dare a nolo,* a închiria.

NÓMADE, *a.* nomadu, fără locuinţă stătătoare.

NOMÁRE, *v. a.* a numi; — *nomarsi,* a se numi.

NÓME, *m.* nume, numire, apelaţiune; renume, renumire; felu, soiu, neamu, speţă; titlu; — *a mio nome,* din partea mea; — *in nome di Dio,* în numele lui Dumnezeu; — *sotto nome,* sub veste, sub pretestu; — *aver nome,* a se numi; — *che nome avete?* cumu te chiamă? cumu ţi e numele? — *per nome,* de nume, după nume; — *cavar di nome,* a insulta, a ocări; — *chiamare le cose pel loro nome,* a chiăma prunculu cumu e botezatu, a nu încurca adevărulu; — *farsi nome,* a şi câştiga o mare reputaţiune; — *uomo di molto nome,* omu renumitu.

NOMENCLATÓRE, *m.* nomenclatoru, autorulu unei nomenclaturi; celu ce se ocupă cu nomenclaturi.

NOMÍGNOLO, *m.* poreclă, porecliturâ, supranume.

NÓMINA, *f.* numire, nominaţiune într'o demnitate, într'o dregătorie.

NOMINÁLE, *a.* nominalu, de nume, relativu la nume; aparentu, ilusoriu.

NOMINÁNZA, *f.* renume, renumire, famă, reputaţie.

NOMINÁRE, *v. a.* a numi, a spune numele; a pomeni, a face menţiune, a cita; a da, a pune unu nume; a nomina într'o dregătorie, într'unu postu, a alege; — *nominarsi,* a se numi.

NOMINATAMÉNTE, *avv.* anume, nominalu, pe nume; în parte; mai cu seamă, mai cu osebire.

NOMINATÍVO, *m.* nominativu, casulu nominativu.

NOMINATÓRE, *m.* denumitoru, chiămătoru.

NOMINAZIÓNE, *f.* numire, denumire; renumire, renume, famă, celebritate; nominaţiune, fapta şi dreptulu de a nomina într'unu postu, într'o dregătorie.

NOMPARÍGLIA, *f.* unu felu de litere de tiparu, nonparilia.

NON, *partic.* nu.

NÓNA, *f.* nonă, a noa oară canonică.

NONAGENÁRIO, *m.* nonagenaru, de noăzeci de ani.

NON CHE, *partic.* nu numai.

NONCURÁNTE, *a.* nepăsătoru, nesocotitoru, neîngrijitoru.

NONCURÁNZA, *f.* nepăsare, nesocotinţă, neîngrijire, despreţu.

NONDIMÉNO, NONDIMÁNCO, *avv.* însă, cu toate acestea, totuşi, tocma dincontră.

NÓNNA, *f.* bunică, moaşă bună, mamă mare.

NÓNE, *f. pl.* none, a şaptea şi a cincea zi înaintea idiloru în calendarulu romanu.

NONNIÉNTE, NONNÚLLA, *m.* bagatelă, fleacu, jucărie.

NÓNNO, *m.* moşu, bunu, bunicu.

NÓNO, *a.* alu noălea; — *s. m.* a noa parte.

NONOSTÁNTE, *avv.* cu toate că, deşi, măcaru că; totuşi.

NONPERTÁNTO, *avv.* cu toate acestea.

NÓNUPLO, *a.* de noă ori mai mare.

Digitized by Google

NONÚSO, *m.* NONUSÁNZA, *f.* neobicĭnuinţâ, desvâţu, neîntrebuinţare; nedédare.
NOOLOGÍA, *f.* noologie, ştiinţâ universalâ a cunoştinţei.
NOOLÓGICO, *a.* noologicu, de noologie.
NORCÍNO, *m.* unu felu de chirurgu pentru boalele secsuale; litotomistu puţinu capabilu; omu prostu şi murdaru.
NÓRD, *m.* nordu, miazânoapte, septentrionu.
NÓRMA, *f.* scadrâ, mâsurâtoru de unghiuri; regulâ, normâ, modelu.
NORMÁLE, *a.* normalu, regularu; — *scuola normale*, şcoalâ normalâ, care serveşte de modelu spre a forma altele de acelaşi felu; — *linea normale*, linie verticalâ.
NORMEGGIÁRE, *v. a.* a regula, a povâţui, a da regule.
NÓSCO, *pron.* cu noi.
NOSOCOMIÁLE, *a.* nosocomialu, de nosocomiu, de spitalu.
NOSOCÓMIO, *m.* nosocomiu, spitalu, ospitalu.
NOSTALGÍA, *f.* nostalgie (o maladie).
NOSTÁLGICO, *a.* nostalgicu, de nostalgie, pâtimaşu de nostalgie.
NOSTRÁLE, NOSTRÁNO, *a.* de ai noştri, pâmînteanu, din ţarâ.
NOSTRALMÉNTE, *avv.* dupâ obiceiurile noastre.
NÓSTRO, *a.* alu nostru, nostru;—*il nostro*, lucrurile noastre, averile noastre; — *i nostri*, ai noştri, familia noastrâ, amicii noştri, partisanii noştri.
NOSTRÍSSIMO, *a.* nostru de totu, pe deplinu.
NOSTRÓMO, *m.* subofiţeru de marinâ.
NÓTA, *f.* notâ, însemnare; notâ de musicâ; caracteru distinctivu; voace; patâ, defectu, cusuru, meteahnâ; infamie, neconoare, necinste; notâ diplomaticâ, epistolâ chârtie; registru, catalogu; poliţâ; — *nota bianca*, seminotâ; — *dire a chiare note*, a spune verde, pe faţâ.
NOTÁBILE, *a.* notabilu, însemnatu, demnu de atenţiune, de luare aminte; — *i notabili*, persoanele cele mai considerabile, cele mai însemnate ale unui locu.
NOTABILITÀ, *f.* notabilitate, importanţâ.
NOTABILMÉNTE, *avv.* într'unu chipu însemnatu.
NOTÁIO, NOTÁRO, NODÁRO, *m.* notaru, celu ce priimeşte şi trece actele publice.
NOTAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu cunoscutu.
NOTAMÉNTO, *m.* înnotare; plutire.
NOTÁRE, NUOTÁRE, *v. n.* a înnota; a pluti pe faţa apei; a nota, a face o notâ, o însemnare; a observa; a zâri; a învinovâţi, a inculpa, a dojeni, a imputa.
NOTARÉSCO, NOTARIÁLE, NOTARÍLE, *a.* notarialu, de notaru.
NOTARIÁTO, *m.* notariatu, profesiunea notarului.
NOTATÚRA, *f.* fapta de a nota, notare, înregistrare.
NOTAZIÓNE, *f.* adnotaţiune, notâ, însemnare; observaţiune.
NOTÉVOLE, *a.* notabilu, însemnâtoru, considerabilu, demnu de atenţiune, de a fi luatu aminte, remarcabilu.
NOTEVOLMÉNTE, *avv.* într'unu chipu remarcabilu, demnu de atenţiune, de a fi luatu aminte.
NOTIFICAMÉNTO, *m.* notificare, înştiinţare, încunoştinţare.
NOTIFICÁRE, *v. a.* a notifica, a înştiinţa, a încunoştinţa.
NOTIFICAZIÓNE, *f.* notificaţiune, avisu, publicaţiune.
NOTÍZIA, *f.* notiţiâ, cunoştiinţâ, noţiune; nuvelâ, veste; înştiinţare, informaţiune, încunoştinţare.
NOTIZIÁRE, *v. a.* a înştiinţa, a informa, a notifica, a da de ştire, a da în cunoştinţâ, a face cunoscutu.
NÓTO, *m.* vîntu de la miazâzi, de sudu.
NÓTO, *a.* cunoscutu, ştiutu; învederatu, evidentu.
NOTOMÍA, *f.* anatomie; secţiune anatomicâ; — *far notomia d' alcuna cosa*, a cerceta cu deamâruntulu.
NOTOMÍSTA, *m.* anatomistu, celu ce se ocupâ de anatomie.
NOTOMIZZÁRE, *v. a.* a anatomisi, a face anatomie, disecţiune; a ecsamina cu minuţiositate, cu mare atenţiune, a cerceta cu deamâruntulu.
NOTORIAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu cunoscutu, publicu, ştiutu de toatâ lumea; în publicu.
NOTORIETÀ, *f.* notorietate, cualitatea lucrului care este cunoscutu, ştiutu de toatâ lumea; învederare.
NOTÓRIO, *a.* notoriu, publicu, cunoscutu de toatâ lumea; manifestu, evidentu, învederatu.
NOTTÁMBULO, *m.* noptâmblâtoru, somnambulu, omu care âmblâ dormindu.
NOTTÁTA, *f.* noapte, spaţiulu unei nopţi întrege.
NÓTTE, *f.* noapte; întunericu, umbrâ; — *di notte*, noaptea; — *giorno e notte*, zioa şi noaptea, neîncetatu; — *mezzanotte*, miezulu nopţii; nordu, miazânoapte; — *a tarda notte*, noaptea târziu; — *buona notte!* noapte bunâ! — *verso notte, sul far della notte*, în de searâ.
NOTTETÉMPO, *avv.* noaptea.
NOTTÍVAGO, *a.* lainicu de noapte.
NÓTTOLA, *f.* liliacu, vespertilu (pasere).
NOTTOLÁTA, *f.* spaţiulu unei nopţi intrege.
NOTTOLÍNA, *f.* NOTTOLÍNO, *m.* clanţâ, clince micâ.
NOTTOLÓNE, *m.* lainicu de noapte.
NOTTÚRNO, *a.* noptescu, de noapte, nopturnu; — *s. m.* unu felu de compunere musicalâ; nopturnu, bdenie, privighiere, unu felu de slujbâ bisericeascâ ce se face noaptea.
NOVÁLE, *a. e s. m.* ţelinitu, pârâginitu, lâsatu nearatu, ogoritu; ţelinâ, paraginâ, pîrlogu, obleagâ, ogoru.
NOVÁNTA, *a.* noâzeci.
NOVANTÉNA, *f.* noâzeci de lucruri.
NOVANTÉSIMO, *a.* alu noâzecilea; — *s. m.* a noâzecea parte.
NOVATÓRE, *m.* înnoitoru, innovatoru, novatoru.
NOVAZIÓNE, *f.* înnoire, innovare, innovaţiune; novaţiune, prefacerea unei obligaţiuni într'alta.
NÓVE, *a.* noâ, numârulu 9.
NOVECÉNTO, *a.* noâ sute.
NOVÉLLA, *f.* nuvelâ, fabulâ, poveste, basnu; veste, ştire; lucru, faptâ, întîmplare; famâ, vorbâ; — *mettere in novella*, a lua în risu, a batjocori; — *novelle*, fleacuri, mofturi.
NOVELLAMÉNTO, *m.* bâsnire, spunere de nuvele.
NOVELLÁRE, *v. a. e n.* a spune nuvele, a bâsni; a flecâri, a vorbi secâturi, a bâciui.
NOVELLÁTA, *f.* fabulâ, basnu, minciune.

Digitized by Google

NOVELLATÓRE, *m.* naratoru sau scriitoru de nuvele.
NOVELLIÉRE, NOVELLIÉRO, *m.* bâsnitoru, fabulistu; repurtâtoru de nuvele, purtâtoru de vorbâ.
NOVELLÍNO, *a.* nou, proaspâtu; tînâru, fârâ esperienţâ.
NOVELLÍSTA, *m.* novelistu, curiosu care voeşte sâ afle veşti, noutâţi şi are plâcere de a le repurta; scriitoru de novele, de fabule, fabulistu.
NOVELLÍZIA, *f.* pîrgâ, trufanda.
NOVÉLLO, *a.* nou, recentu, proaspâtu, de curîndu; urmâtoru; altu; tînâru, june, fârâ esperienţâ; — *di novello*, de curindu, nu de multu; — *vendere frutte a novello*, a vinde sau a cumpâra productele depe câmpu.
NOVÉMBRE, *m.* noembre, brumaru mare.
NOVÉMBRIO, *a.* de noembre.
NOVÉNA, *f.* noâ zile de rugâciuni.
NOVENÁRIO, *a.* novenaru, compusu de noâ lucruri; — *s. m.* versu de noâ silabe.
NOVÉNNIO, *m.* spaţiu de noâ ani.
NOVERÁRE, *v. a.* a numâra, a computâ, a socoti.
NOVERATÓRE, *m.* numârâtoru, socotitoru.
NOVERAZIÓNE, *f.* numârare, cumputu, socotealâ.
NOVÉRCA, *f.* mumâ vitregâ.
NOVERCÁLE, *a.* vitrigescu, de mumâ vitregâ.
NÓVERO, *m.* numâru, computu; agregare, unire.
NOVILÚNIO, *m.* lunâ noâ, noviluniu.
NOVÍSSIMO, *a.* nou de totu; celu mai nou, celu mai recentu, celu mai proaspetu; celu mai din urmâ; — *il novissimo dì*, zioa cea mai din urmâ.
NOVITÀ, *f.* noutate, însuşirea lucrului care este nou; lucru nou, recentu; lucru neobiceînuitu,
NOVIZIÁTO, *m.* noviţiatu, starea noviţiloru.
NOVÍZIO, *m.* noviţiu, celu ce a îmbrâcatu haina monachalâ, aspirantu la viaţa monastichâ; celu ce învaţâ vreunu meşteşugu, învâţâcelu; june, necercatu, nedeprinsu, nou, fârâ esperienţâ.
NOZIONÁLE, *a.* noţionalu, relativu la noţiune.
NOZIÓNE, *f.* noţiune, cunoştinţâ, idee despre unu lucru; — *nozioni*, ideile cele mai simple şi primitive.
NÓZZE, *f. pl.* nuntâ, mâritişu, câsâtorie, matrimoniu; solemnitâţile ce se facu în ocasiunea unei câsâtorii.
NÚBE, *f.* nuoru; întristare; bânuialâ, prepusu; — *lasciato in nube*, nedeslusitu.
NÚBILE, *a. f.* mâritabilâ, de mâritatu; nemâritatâ; — *età nubile*, vîrstâ, etate de mâritatu.
NUBILITÀ, *f.* etate de mâritatu; starea unei fete de mâritatu; timpu nourosu, întunecatu.
NUBILÓSO, *a.* nourosu, turburosu, întunecosu.
NUBIÓLA, *f.* unu felu de strugure negru.
NÚCA, *f.* ceafâ, cervice.
NUCLEÁLE, *a.* relativu la sîmbure, de sîmbure.
NUCLEÍFERO, *a.* cu sîmbure.
NUCLEIFÓRME, *a.* în formâ de sîmbure, nucleiformu.
NÚCLEO, *m.* sîmbure, nucleu.
NUDAMÉNTE, *avv.* golu, nudu; cu simplitate, într'unu chipu simplu; curatu, fârâ prefâcâtorie, cu sinceritate, pe faţâ.
NUDÁRE, *v. a.* a despoia, a desgoli, a descoperi.
NUDITÀ, *f.* nuditate, goliciune, despoiare.
NÚDO, *a.* nudu, golu, despoiatu, desbrâcatu, descoperitu, desvâlitu; simplu, curatu, fârâ prefâcâtorie.
NUDRÍRE, *v. a.* a nutri, a hrâni.
NÚGA, *f.* secâturâ, fleacu, bagatelâ, lucru de nimicu.
NUGATÓRIO, *a.* de fleacuri, de secâturi.
NUGAZIÓNE, *f.* flecârie; fleacu, secâturâ, bagatelâ.
NÚGOLO, *m.* nuoru; grâmadâ, mulţime.
NUGOLÓSO, *a.* nourosu, întunecosu, posomoritu.
NÚI, *pr.* noi.
NÚLLA, *part. neg.* nimica; — *s. m.* nimicu, lucru de nimicu, secâturâ, fleacu, bagatelâ, jucârie; — *uomo da nulla*, omu de nimicu, uevoiaşu, ticâlosu.
NULLADIMÉNO, NULLAMÁNCO, *avv.* cu toate acestea.
NULLAPIÙ, *avv.* nimicu mai multu.
NULLITÀ, NULLÉZZA, *f.* nulitate, nevaloare, nimicie; neînsemnare; incapacitate, neiscusinţâ, nedestoinicie, ticâloşie, prostie; lipsâ; deşertâciune.
NÚLLO, *a.* nulu, fârâ valoare, de nimica, neimportantu, neinsemnâtoru; nefolositoru, inutilu; deşertu, zâdârnicu; neîndemânatecu, neiscusitu, incapabilu, ticâlosu; fârâ putere; — *s. m.* nimeni.
NÚME, *m.* divinitate, zeitate; idolu.
NUMERÁBILE, *a.* numerabilu, de numâratu.
NUMERÁLE, *a.* numeralu, relativu la numâru.
NUMERÁRE, *v. a.* a numâra, a computa, a socoti.
NUMERÁRIO, *a.* numeraru, care are unu cursu legiuitu (vorbindu despre bani); — *s. m.* bani gata.
NUMERATÍVO, *a.* numerativu, care numârâ, care serveşte spre a numârâ.
NUMERATÓRE, *m.* numârâtoru (la o fracţiune).
NUMERAZIÓNE, *f.* numeraţiune, computu, calculu, socotealâ; resultatulu numeraţiunii.
NUMERICAMÉNTE, *avv.* dupâ numâru, numericeşte.
NUMÉRICO, *a.* numericu, relativu la numere.
NÚMERO, *m.* numâru; cuantitate, mulţime; armonie; — *il libro dei numeri*, cartea numeriloru, a patra din cârţile lui Moisi; — *aureo numero*, numâru de auru; — *nel numero di*, între; în numâru de; — *senza numero*, nenumârâtu, fârâ numâru.
NUMEROSAMÉNTE, *avv.* în mare numâru.
NUMEROSITÀ, *f.* numerositate, mulţime; armonie.
NUMERÓSO, *a.* numârosu; armoniosu.
NUMISMÁTICA, *f.* numismaticâ, ştiinţa care se ocupâ de descripţiunea moneteloru, medalieloru s. c. l.
NUMISMÁTICO, *a.* numismaticu, de numismaticâ.
NÚNCIO, *m.* anunţiatoru, vestitoru; nunţiu, ambasadoru alu Papei; anunţiu, nuvelâ, veste.
NUNCUPATIVAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu denominativu, verbalu, declaratoriu, nuncupativu.
NUNCUPATÍVO, *a.* nuncupativu, denominativu, verbalu, declaratoriu.
NUNCUPAZIÓNE, *f.* denominaţiune; dedicaţiune.
NUNZIÁRE, *v. a.* a anunţia, a vesti, a înştiinţa a da de ştire, a încunoştinţa, a face cunoscutu.
NUNZIATÓRE, *m.* anunţiatoru, vestitoru.
NUNZIATÚRA, *f.* NUNZIÁTO, *m.* nunţiaturâ, demnitatea unui nunţiu apostolicu.

Digitized by Google

NÚNZIO, *m.* anunţiatoru, vestitoru; nunţiu apostolicu; anunţiu, veste, înştiinţare, avisu.
NUÓCERE, *v. n.* a vătămâ, a strica, a face rău; a aduce pagubă; a opri, a împiedica.
NUÓRA, *f.* norâ, nevasta fiului.
NUOTÁRE, *v. n.* a înnota; a pluti; — *nuotar nelle ricchezze, nella gioia*, a fi foarte bogatu, a fi plinu de bucurie; — *nuotar nell' abbondanza*, a se afla în abundanţă.
NUOTATÓRE, *m.* înnotătoru.
NUÓTO, *m.* înnotare, înnotu; — *a nuoto*, înnotându; — *stare a nuoto*, a pluti pe faţa apei, a nu se cufunda.
NUÓVA, *f.* noutate, lucru nou, nuvelă, veste; — *dar la nuova*, a înştiinţa; — *che nuova?* ce veste?
NUOVAMÉNTE, *avv.* de isnoavă; de curîndu.
NUÓVO, *a.* nou, recentu, proaspătu; nevăzutu, neauzitu, necunoscutu, nespusu, neobicînuitu; simplu, necercatu, nedeprinsu, fără esperienţă; — *di nuovo*, de isnoavă, iarăşi; de curîndu; — *al nuovo giorno*, zioa următoare; — *nuova stagione*, primăvară; — *nuova età*, tinăreţe; — *uomo nuovo*, omu nou, noviţiu; — *mostrarsi nuovo d'una cosa*, a se preface că nu ştie.
NÚSCA, *f.* salbă.
NÚTICO, *a.* fără ţepi.
NUTRÍBILE, *a.* care se poate nutri, hrăni.
NUTRICAMÉNTO, *m.* nutrire, hrănire, hrană.
NUTRICÁRE, *v. a.* a nutri, a hrani; a susţinea, a creşte.
NUTRICATÓRE, *m.* nutritoru, hrănitoru, crescătoru.
NUTRICAZIÓNE, *f.* nutriţiune, nutrimentu, hrană.
NUTRÍCE, *f.* nutritoare, hrănitoare, doică; crescătoare.
NUTRICHÉVOLE, NUTRIMENTÁLE, *a.* nutritivu.
NUTRIMÉNTO, *m.* nutrire, hrănire, nutrimentu, hrană, nutreţu; susţinere, creştere.
NUTRIMENTÓSO, NUTRITIVO, *a.* nutritivu, nutritoru, hrănitoru, substanţiosu.
NUTRITÓRE, *m.* nutritoru, hrănitoru, crescătoru, celu ce nutreşte, hrăneşte, creşte, susţine.
NUTRITÚRA, *f.* nutriturâ, efectulu nutrirei.
NUTRIZIÓNE, *f.* nutriţiune, funcţiunea prin care corpurile organice întreţinu, reparâ şi adaogâ părţile loru constitutive.
NÚVOLA, *f.* nuoru, grămadă, mulţime.
NUVOLÁGLIA, *f.* nuorime, grămadă de nuori.
NUVOLÁTO. *a.* înnouratu, nuourosu, turburosu, întunecosu; — *m.* nuorime, nuori.
NÚVOLO, *m.* nuoru; mulţime; nuourosu.
NUVOLOSITÀ, *f.* nuourositate.
NUVOLÓSO, *a.* nuourosu, turburosu, întunecosu tristu, posomoritu; amerinţătoru.
NUZIÁLE. *a.* nupţialu, de nunta
NUZIALMENTE, *avv.* ca la o nuntă.

O.

O, *m.* litera O.
O, OH, *inter.* o! — *cong.* sau, ori; — *o si o no*, da sau nu.
ÓASI, *f.* oase, întindere de locu roditoru în desertele Africei şi ale Asiei; adăpostu.
OBBEDIÉNTE, UBBIDIENTE, *a.* obedientu, supusu, ascultătoru.
OBBEDIÉNZA, UBBIDIÉNZA, *f.* obedienţă, supunere, ascultare; astimpărare; voe dată la unu călugăru de a se duce undeva; însărcinare ce se dă unui călugăru la mănăstire.
OBBEDÍRE, *v. n.* a se supune, a asculta, a fi obedientu.
OBBIETTÁRE, *v. a.* a objecta, a se împotrivi, a se opune la unu proectu, a face vreo objecţiune.
OBBIETTIVITÀ, *f.* obiectivitate, relaţiune cu objectulu.
OBBIETTÍVO, *a.* objectivu, relativu la objectu, directu, întorsu către objectu; — *s. m.* sticlă întoarsă către objectu.
OBBIÉTTO, *m.* objectu, terminulu unei acţiuni; lucru; scopu, gîndu, sfîrşitu; pricină, causă; — *a.* opusu.
OBBIEZIÓNE, *f.* objecţiune, opositiune, împrotivire la o propunere, la o cerere oarecare.
OBBLATÓRE, *m.* oblatoru, celu ce ofere, ce face oblaţiune.
OBBLAZIÓNE, *f.* oblaţiune, oferinţă, sacrificiu, jertfă.
OBBLIAMÉNTO, *m.* uitare.
OBBLIGAMÉNTO, OBBLIGAGIÓNE, *m. f.* îndatorare, obligare.
OBBLIGANTE, *a.* obligantu, îndatoratoru, îndemânaticu.
OBBLIGÁRE, *v. a.* a obliga, a îndatora, a împune vreo obligaţiune; a sili, a constringe; — *obbligarsi*, a se obliga, a se îndatora; a se angaja, a promite de a face ceva; — *obbligarsi in solido*, a se obliga într'unu chipu solidaru.
OBBLIGATÍVO, *a.* obligativu, care are puterea de a obliga.
OBBLIGATÓRE, *m.* obligatoru, îndatorâtoru, celu ce obligă.
OBBLIGATÓRIO, *a.* obligatoriu, coprinzâtoru de obligaţiune.
OBBLIGAZIÓNE, *f.* obligaţiune, îndatorire, îndatorare.
ÓBBLIGO, *m.* obligaţiune, datorie.
OBBLIO, *m.* uitare; uităciune.
OBBLIÓSO, *a.* uităciosu, uitucu, uitatu.
OBBLIQUAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu oblicu, strâmbu, curmezişu, piezişu, în piezu; într'unu chipu indirectu.
OBBLIQUÁRE, *v. n.* a merge oblicu, piezişu, curmezişu.
OBBLIQUITÀ, *f.* oblicuitate, piezăşie, plecare, povîrnire de o linie, de o surfaţă peste alta.
OBBLÍQUO, *a.* oblicu, strâmbu, plecatu, piezişu,

Digitized by Google

curmezişu; indirectu; nedreptu, nelegiuitu, râu.

OBBLIVIÓNE, *f.* uitare; uitâciune.

OBBRÓBRIO, *m.* ruşine, neonoare, infamie, ocară, vituperiu, necinste.

OBBROBRIOSITÀ, *f.* urîciune, infamitate, abjecţiune.

OBBROBRIÓSO, *a.* ruşinosu, urîtu, uriciosu, desonorantu, infamu, vituperosu, plinu de infamie.

OBDURÁTO, *a.* întăritu, învîrtoşatu, împietritu; neclintitu, neînduplecatu, constantu, obstinatu, îndârâtnicu; neturburatu, imperturbabilu.

OBDURAZIÓNE, *f.* întărire, învîrtoşare, împetrire; neclintire, neînduplecăciune, statornicie, constanţă, obstinaţiune; îndârâtnicie; imperturbabilitate, neturburare.

OBELÍSCO, *m.* obeliscu, unu felu de piramidă.

OBERÁTO, *a. e s. m.* oberatu, falitu, mufluzu.

OBESITÀ, *f.* obesitate, grăsime prea mare; stupiditate.

OBÈSO, *a.* obesu, prea grasu; stupidu, tontu. neghiobu.

ÓBICE, *m.* obusă, unu felu de tunu mai scurtu; piedică.

OBIURGATÓRE, *m.* dojenitoru, înfruntătoru, reprobatoru.

OBIURGAZIÓNE, *f.* dojană, înfruntare, reprobare.

ÓBIZZO, *m.* obusă.

OBLÁTO, *m.* oblatu, frate necâlugăritu; copilu oferitu la Dumnezeu într'o mănăstire; unu felu de misionari.

OBLAZIÓNE, *f.* oblaţiune, oferinţă, sacrificiu, jertfă.

OBLIÁRE, *v. a.* a uita.

OBLIAMÉNTO, OBLÌO, *m.* uitare, uitâciune; — *porre in oblio*, a pune la uitare, a uita.

OBLITERÁRE, *v. a.* a şterge, a strica, a suprime.

OBLÚNGO, *a.* oblungu, lungăreţu; ovalu.

OBOÈ, *m.* oboiu (instrumentu de musică).

OBOÍSTA, *m.* oboistu, celu ce cântă cu oboiulu.

ÓBOLO, *m.* obolu, dinaru, o monedă mică.

OBREPTÍZIO, ORRETTÍZIO, *a.* obreptiţiu, luatu prin obrepţiune, prin surprindere.

OBREZIÓNE, ORREZIÓNE, *f.* obrepţiune, fapta de a lua unu rescriptu prin surprindere.

OBUMBRÁRE, *v. a.* a umbra, a umbri; a întuneca; — *obumbrarsi*, a se întuneca.

OBUMBRAZIÓNE, *f.* umbrare, umbrire; întunecare.

ÓCA, *f.* gîscă; — *oca di peluria*, gâscă pufoasă; — *giuoco dell'oca*, joculu gîşteloru; — *cervel d'oca*, nătărău, tontu; — *fare il becco all'oca*, a sâvîrşi bine ceva; — *fare il verso dell'oca*, a gâgâi, a gârâi ca gîştele; — *parere un'oca impastoiata*, a fi foarte prostu; — *prendere a ferrar le oche*, a întreprinde unu lucru foarte dificilu; — *i paperi vogliono menar a bere le oche*, învăţăcelulu va să fie mai svătosu decâtu învăţătorulu său.

OCCÁRE, *v. a.* a grăpa.

OCCASIONÁLE, *a.* ocasionalu, de ocasiune.

OCCASIONÁRE, *v. a.* a ocasiona, a pricinui, a causa, a da ocasiune, prileju, a fi causă, a fi pricină.

OCCASIÓNE, *f.* ocasiune, prileju; causă, pricină, motivu; oportunitate; — *approfittare dell'occasione*, a se folosi de ocasiune; — *l'occasione fa l'uomo ladro*, ocasiunea face pe furu; — *conviene agire secondo l'occasione*, să întorci mantaoa după timpu; — *poesia d'occasione*, poesie de ocasiune.

OCCÁSO, *m.* ocidentu, apusu; apusulu soarelui moarte.

OCCHIÁCCIO, *m.* ochiu urîtu; — *fare occhiacci*, a privi cu mânie.

OCCHIÁIA, *f.* gâvanulu ochiului, gâunâtură, orbita ochiului.

OCCHIALÁIO, *m.* ochielăristu, ochielăraru.

OCCHIÁLE, *m.* ochielaru, sticlă de ochi; ochianu; — *a.* de ochi, relativu la ochi; — *dente occhiale*, dintele ochiului.

OCCHIALÉTTO, OCCHIALÍNO, *m.* ochianu micu, lornietă.

OCCHIALÍSTA, *m.* ochielăristu, ochielăraru, opticu.

OCCHIÁRE, *v. a.* a avea ochii asupra unui lucru, a privi, a se uita cu interesu, cu poftă, cu lăcomie.

OCCHIÁTA, *f.* ochiadă, căutătură, aruncătură de ochi; — *dare un'occhiata*, a arunca ochii asupra unui lucru; — *in men che un'occhiata*, într'o clipă, într'unu minutu.

OCCHIATÍNA, *f.* ochiadă repede.

OCCHIÁTO, *a.* cu ochi.

OCCHIATÚRA, *f.* căutătură, minâ, privire.

OCCHIAZZÚRRO, *a.* ochiu albastru, cu ochi albastri.

OCCHIBAGLIÁRE, *v. n.* a orbi, a remânea orbitu prin prea multă strălucire.

OCCHIBÁGLIOLO, *m.* orbire prin prea multă luminâ, stelire.

OCCHIEGGIÁRE, *v. a. e n.* a ochia cu interesu. cu plăcere, a privi, a se uita desu la a persoană.

OCCHIELLATÚRA, *f.* chiotoare.

OCCHIÉLLO, *m.* găuriţă de nasture.

OCCHIÉTTO, *m.* ochişoru, ochiu micu; pată mică.

ÓCCHIO, *m.* ochiu; vedere, privire, văzută. căutătură. privealâ, puterea visivă şi fapta de a vedea, de a căuta; presenţă; minte; lucrulu celu mai iubitu, celu mai scumpu; gaură, bortă, fereastră rotundă sau ovală; pată rotundă; muguru, vlăstaru; altoiu; mai multe lucruri de o figură rotundă; — *ad occhi chiusi*, orbeşte, cu ochii închişi; — *ad occhi veggenti*, cu ochii deschişi, cu dinadinsulu, într'adinsu; — *a quattr'occhi*, între patru ochi, între doă persoane; — *vammi lontano dagli occhi*, carâte din ochii mei; — *stare ad occhi aperti*, a priveghia; — *l'occhio del sole*, disculu soarelui, lumina soarelui; — *piangere a cald'occhi*, a plânge cu lăcrămi ferbinţi; — *ad occhio*, cu ochiulu, din vedere; — *a occhio e croce*, cu negrijinţă, fără esactitate, fără scrupolositate; — *guardare colla coda dell'occhio*, a căuta pe furişu, pe subt'ascunsu; — *cassa degli occhi*, gâunâtură, orbita ochiului; — *ad occhio nudo*, cu ochiulu nearmatu, fără ochianu, fără microscopu; — *a corsa d'occhi*, îngrabă, în pripă; — *battere gli occhi*, a clipi; — *guardare coll'occhio del porco*, a se uita chiorîşu, urîtu, mâniosu; — *lontan dagli occhi, lontan dal cuore*, prin depărtare se răceşte amorulu; — *far d'occhio*, a trage din ochi, a da semnu cu ochii; — *chiuder gli occhi a taluno*, a sta faţă la moartea cuiva; — *pascere gli occhi*, a paşte, a desfăta ochii; — *stare con tanto d'occhi*, a înholba, a căs-

Digitized by Google

ca ochii; — *aver gli occhi addosso ad uno*, a avea ochii aţintiţi asupra cuiva, a nu pierde pe cineva din vedere; — *buttar la polvere negli occhi*, a arunca pulbere în ochi, a amâgi, a înşela; — *chiudere gli occhi a checchessia*, a disimula, a ingâdui, a se preface că nu vede; — *dar nell'occhio*, a bate la ochi; — *buttar negli occhi*, a scoate cineva ochii; — *fare agli occhi*, a trage din ochiu, a câuta dulce, a câuta galeşu; — *tener gli occhi fissi su qualcheduno*, a înfige ochii asupra cuiva, a cauta la cineva cu ochii înfipţi; — *in un batter d'occhio*, într'o clipâ.

OCCHIÓNE, *m.* ochiu mare, ochioiu.

OCCHIÚTO, *a.* cu multe ochiuri, cu mulţi ochi.

OCCIDENTÁLE, *a.* occidentalu, apuseanu.

OCCIDÉNTE, *m.* occidentu, apusu; — *a.* care apune.

OCCÍDUO, *a.* occidentalu, apuseanu, de apusu.

OCCIPITÁLE, *a.* occipitalu, relativu la ceafâ.

OCCÍPITE, OCCIPÍZIO, *m.* occipiţiu, ceafâ, partea cea d'îndârâtu a capului.

OCCORRÉNTE, *a.* trebuinciosu, necesaru, cuviinciosu.

OCCORRÉNZA, *f.* lucru trebuinciosu; treabâ, afacere.

OCCÓRRERE, *v. n.* a merge înainte, a întîmpina; a trebui, a fi necesaru, a se cuveni; a se întîmpla.

OCCORRIMÉNTO, *m.* mergere înainte, întîmpinare; întîmplare; trebuinţâ; prileju.

OCCÓRSO, *a.* ocursu, întîmplatu.

OCCULTAMÉNTE, *avv.* pe subtu ascunsu, p'în tainâ.

OCCULTAMÉNTO, *m.* ascundere, ocultare, tâinuire.

OCCULTÁRE, *v. a.* a ascunde, a oculta, a tâinui.

OCCULTATÓRE, *m.* ocultatoru, ascunzâtoru, tânuitoru.

OCCULTAZIÓNE, *f.* ocultaţiune, ascundere, tâinuire; disparitiunea momentanâ a unei stele eclipsitâ de pâmîntu, de lunâ s. c. l.

OCCULTÉZZA, *f.* ascundere, tainâ, misteru.

OCCÚLTO, *a.* ocultu, ascunsu, impenetrabilu, tainicu, secretu; — *in occulto*, p'în tainâ, pe subtu ascunsu.

OCCUPAMÉNTO, *m.* ocupare, apucare, luare în stâpânire, apropriare; coprindere, imbrâţişare; cotropire; îndeletnicire.

OCCUPÁRE, *v. a.* a ocupa, a apuca, a lua în stâpânire, a şi apropria, a şi însuşi; a cotropi; a coprinde, a îmbrâţişa; a îndeletnici, a da de lucru, a da de fâcutu; — *occuparsi*, a se ocupa, a se îndeletnici cu ceva, a avea de lucru.

OCCUPÁTO, *a.* ocupatu, luatu în stâpânire, însuşitu; coprinsu; plinu de facende, de afaceri.

OCCUPATÓRE, *m.* ocupatoru, ocupantu.

OCCUPAZIÓNE, *f.* ocupaţiune, luare în stâpânire, pâstrare; îndeletnicire, treabâ, afacere, facendâ; — *dar occupazione*, a da de lucru.

OCCURSIÓNE, *f.* mergere înaintea cuiva, întîmpinare.

OCEÁNICO, *a.* oceanicu, alu Oceanului.

OCÉANO, *m.* oceanu; lucru mare, immensu, nemârginitu; abisu.

ÓCO, *m.* gâscoiu, gâscanu.

ÓCRA, *f.* ocrâ, osidu de feru.

OCRÁCEO, *a.* galbenu ca ocra.

OCULÁRE, *a.* ocularu, relativu la ochi; — *testimonio oculare*, testimoniu ocularu, martoru vâzâtoru.

OCULARMÉNTE, *avv.* cu ochii, prin ajutorulu ochiloru.

OCULATAMÉNTE, *avv.* cu ochii deschişi, cu atenţiune, cu circumspecţiune, cu bâgare de seamâ.

OCULATÉZZA, *f.* atenţiune mare, priveghiere, circonspecţiune, bâgare de seamâ, vigilanţâ.

OCULÁTO, *a.* vâzâtoru; vigilantu, priveghietoru, circumspectu, bâgâtoru de seamâ.

OCULÍSTA, *m.* oculistu, medicu de ochi.

OCULÍSTICA, *f.* oculisticâ, artea oculistului.

OCULÍSTICO, *a.* oculisticu, de oculistu, de oculisticâ.

OD, *cong.* ori, sau.

ÓDA, ÓDE, *f.* odâ, unu felu de poesie liricâ.

ODALÍSCA, *f.* odaliscâ, femee din haremulu sultanului,

ODIÁBILE, ODÍBILE, *a.* odiabilu, urîciosu, abominabilu, demnu de odiu, de urâ, de abominaţiune.

ODIÁRE, *v. a.* a odia, a urî, a urgisi, a abomina, a ecsecra, a detesta, a nesuferi.

ODIATÓRE, *m.* odiatoru, inemicu, abominatoru.

ODIERNAMÉNTE, *avv.* astâzi, în zioa de astâzi.

ODIÉRNO, *a.* odiernu, de astâzi; modernu.

ÓDIO, *m.* odiu, urâ, urgie, abominaţiune, detestaţiune, oroare, scârbâ, inimicie, vrâjmâşie, duşmânie, ecsecraţiune; — *aver più in odio una cosa che il mal di capo*, a urî peste măsurâ; — *essere in odio*, a fi urîtu, detestatu.

ODIOSÁGGINE, *f.* urîciune, lucru urîciosu.

ODIOSITÀ, *f.* urîciune, cualitatea lucrului urîciosu.

ODIÓSO, *a.* urîciosu, urîtu, odiosu, scârbosu, detestabilu, abominabilu, ecsecrabilu; supârâtoru.

ODISSEA, *f.* Odisee, o poemâ epicâ a lui Omeru; orîce descripţiune de câlâtorie cu întîmplâri felurite şi estraordinare.

ODONTALGÍA, *f.* odontalgie, durere de dinţi.

ODONTÁLGICO, *a.* odontalgicu, de dinţi, destinatu a potoli durerea de dinţi.

ODORÁBILE, ODOREVOLE, *a.* odorabilu, care se poate mirosi, de mirositu.

ODORACCHIÁRE, *v. n.* a mirosi urîtu, a puţi.

ODORAMÉNTO, *m.* odorare, mirosire; presimţire.

ODORÁNTE, *a.* odorantu, mirositoru.

ODORÁRE, *v. a. e n.* a mirosi, a odora, a simţi prin mirosu, a avea mirosu, a respândi mirosu; a presimţi, a prevedea; a pricepe; — *odorare di canfora*, a mirosi a camforu.

ODORATÍVO, *a.* capabilu de a odora, de a mirosi.

ODORÁTO, *m.* odoratu, mirosu, simţulu animaleloru prin care miroasâ.

ODORAZIÓNE, *f.* odorare, mirosire.

ODÓRE, *m.* odoare, mirosu; famâ, reputaţiune; indiciu, semnu; putoare; — *aver buon' odore*, a mirosi frumosu; — *aver cattivo odore*, a mirosi urîtu; — *odore di santità*, reputaţiune de sântu; — *aver odore d'una cosa*, a presimţi, a mirosi de departe.

ODORÉTTO, *m.* mirosu plâcutu, odoare plâcutâ.

ODORÍFERO, ODORÍFICO, *a.* odoriferu, odorantu, odoriferantu, mirositoru.

ODORÍNO, *m.* odoare suavâ, plâcutâ.

ODORÍSTA, *m.* odoristu, celu ce deosebeşte odorile; care are o predilecţiune pentru odori.

ODORÓSO, *a.* odorosu, odoriferu, mirositoru.

ODORÚZZO, *m.* odoare uşoarâ şi neplâcutâ.

Digitized by Google

ÓFFA, *f.* plâcintâ ; mâncare delicatâ.
OFFÉLLA, *f.* copturâ înfoiatâ.
OFFELLÁRO, OFFELLIÉRE, *m.* plâcintaru.
OFFÉNDERE, *v. a.* a ofende, a insulta, a înfrunta, a atinge ; a supâra ; a vâtâma.
OFFENDÉVOLE, *a.* capabilu de a ofende, de a vâtâma.
OFFENDÍBILE, *a.* care se poate ofende, atinge, lovi, vâtâma, supâra, vâtâmâciosu.
OFFENDÍCOLO, *m.* piedicâ, împiedicare, obstaclu.
OFFENDIMÉNTO, *m.* ofendere, înfruntare, vâtâmare.
OFFENDITÓRE, *m.* ofensoru, înjurâtoru, însulta oru, înfruntâtoru, ocâritoru ; supârâtoru ; vâtâmâtoru.
OFFENSÍVO, *a.* ofensivu, coprinzâtoru de ofensiune.
OFFENSÓRE, *m.* ofensoru, înjurâtoru, insultatoru, înfruntâtoru ; provocatoru ; supârâtoru ; vâtâmâtoru.
OFFERÉNTE, *a. e s. m.* oferentu, care ofere.
OFFERÍRE, OFFRÍRE, *v. a.* a oferi, a âmbia ; a da, a dârui, a sânți, a închina, a dedica ; a propune ; a invita, a pofti ; a înfâțișa, a presenta, a representa ; — *offrirsi*, a se oferi ; — *offrirsi alla vista*, a se presenta, a se înfâțișa ; a se ivi.
OFFERITÓRE, *m.* oferitoru, oferentu ; âmbieciosu.
OFFÉRTA, *f.* ofertâ, âmbieturâ : daru, oblațiune, sacrificiu, jertfâ, închinare, dedicare ; propunere, invitațiune ; elemosinâ, milostenie.
OFFERTÓRIO, *m.* ofertoriu, rugâciune de aducere înainte.
OFFÉSA, *f.* ofensiune, injurie, insultâ, înfruntare, atacu ; atingere, lovire, supârare, vâtâmare ; ocarâ, necinste, înjurâturâ.
OFFÉSO, *a.* ofensu, injuratu, înfruntatu, atinsu, vâtâmatu ; — *chiamarsi offeso*, a se supâra, necâji.
OFFICIÁLE, *a.* oficialu, publicatu, declaratu dupâ formele legii ; ofițeru ; functionaru.
OFFICIÁRE, *v. n.* a oficia, a servi la biericâ.
OFFICIATÚRA, *f.* oficiaturâ, servițiu divinu, slujbâ bisericascâ.
OFFICÍNA, *f.* oficinâ, fabricâ, localu în care lucrează artistulu, meseriașulu.
OFFICINÁLE, *a.* oficinalu, de oficinâ ; farmaceuticu.
OFFÍCIO, UFFÍCIO, UFFÍZIO, *m.* oficiu, servițiu, slujbâ ; datorie ; funcțiune, însârcinare, ocupațiune ; ceremoniile bisericei, slujba bisericească ; orele canonice ; carte de rugâciuni.
OFFICIOSAMÉNTE, *avv.* cu oficiositate, cu urbanitate, într'unu chipu oficiosu, urbanu, civilu, omenețu, complacentu, îndemînatecu, îndatorâtoru, voinciosu, gata la slujbâ.
OFFICIOSITÀ, *f.* oficiositate, urbanitate, omenie, politeță, îndemânare, îndatorare.
OFFICIÓSO, *a.* oficiosu, urbanu, civilu, politicosu, omenețu, îndemânaticu, îndatorâtoru, complacentu, voinciosu, gata la slujbâ.
OFFÍZIO, *m.* oficiu.
OFFRÍRE, *v. a.* a oferi.
OFFUSCAMÉNTO, *m.* întunecare, turburare.
OFFUSCÁRE, *v. a.* a întuneca, a turbura ; a ameți.
OFFUSCATÓRE, *m.* turburâtoru ; amețitoru.
OFFUSCAZIÓNE, *f.* întunecare, turburare ; amețealâ.
OFTALMÍA, *f.* oftalmie, inflamațiune la ochi.
OGGETTÁRE, *v. a.* a face objectu.
OGGETTIVITÀ, *f.* objectivitate, relațiune cu objectulu.
OGGETTÍVO, *a.* objectivu, esterioru, care se ține de objectu.
OGGÉTTO, *m.* objectu, terminulu celu esterioru alu acțiunii ; lucru ; scopu, gîndu, fine ; pricinâ, causâ, îndemnu ; treabâ, afacere.
ÓGGI, *avv.* astâzi, azi, în zioa de astâzi ; acumu ; — *oggi a otto*, de azi în optu zile ; — *meglio oggi che domani*, câtu mai curîndu, atîtu mai bine ; — *oggi a me, domani a te*, astâzi mie, mâne ție ; astâzi pe pământu, mâne în mormîntu ; — *oggigiorno*, în zioa de astâzi, în timpulu de acumu ; — *da oggi in domani*, de azi pînâ mâne.
OGGIDÌ, *avv.* astâzi, acumu, în zioa de astâzi.
OGGIMÁI, *avv.* acumu ; de acumu înainte.
ÓGLIA, OGLIAPODRÍDA, *f.* olapodridâ, unu felu de mâncare națională în Ispania.
OGLIÁRO, *m.* vînzâtoru da oleu, de untu-de lemnu.
ÓGLIO, *m.* oleu, uleiu, oloiu, untu-de-lemnu.
OGNACCÓRDO, *m.* monocordu, timpanu, salteru.
ÓGNI, *a.* fiecare, fieștecare, verîcare, orîcare, totu.
OGNISSANTI, *m.* zioa tutororu sânțiloru.
OGNIVÓLTA, *avv.* toatâdata, fiecaredatâ, totdeauna, în totu timpulu, veri și cându.
OGNÓRA, *avv.* toatâora, totdeauna.
OGNORACHÈ, *avv.* orîcându.
OGNÚNO, *a.* fiecare, fieștecare, verîcare, orîcare, totu ; orîcine, verîcine.
OH, *interiez.* o ! oh ! ah !
ÓHI, *interiez.* aoleo ! vai !
OHIMÈ, OIMÈ, *interiez.* aoleo ! vai de mine !
OHIBÒ, *interiez.* ferească. D-zeu ! ba ! ba nu ! naiba !
OLÀ, *interiez.* hei ! ho ! mâ ! hui !
OLEÁCEO, OLEAGINÓSO, *a.* oleosu, unturosu, unsurosu.
OLEÁNDRO, *m.* oleandru.
OLEÁSTRO, *m.* oleastru, olivu, mâslinu sâlbaticu.
OLÈNTE, *a.* binemirositoru, odorosu, odoriferu.
OLEOSITÀ, *f.* oleositate, starea lucrului oleosu, unsurosu.
OLEÓSO, *a.* oleosu, unturosu, unsurosu, untosu, uleiosu.
OLEZZÁNTE, *a.* odorosu, odoriferu, mirositoru, binemirositoru.
OLEZZÁRE, *v. n.* a mirosi, a mirosi frumosu.
OLÈZZO, *m.* mirosu, mirosu bunu, fragranță.
OLFÁRE, *v. a.* a mirosi, a simți mirosu.
OLFÁTTO, *m.* mirosu (simțulu).
OLFATTÓRIO, *a.* relativu la mirosu.
OLIÁNDOLO, *m.* vînzâtoru de oleu în detaliu.
OLIÁSTRO, *m.* mâslinu sâlbaticu, oleastru.
OLIÁTO, *a.* unsu, frecatu cu oleu, cu untu de lemnu.
OLÍBANO, *m.* tâmâie ; arborele din care curge tâmâia.
OLIGARCHÍA, *f.* oligarchie, guvernulu în care autoritatea se aflâ în mâinile unui numeru micu de persoane.
OLIGÁRCHICO, *a.* oligarchicu, de oligarchie.
OLIMPÍACO, *a.* olimpiacu, de olimpiadâ.
OLIMPÍADE, *f.* olimpiadâ, spațiu de patru ani între jocurile olimpice.
OLÍMPICO, *a.* olimpicu, alu jocuriloru olimpice.
OLÍMPIO, *a.* olimpiu, alu Olimpului.
OLIMPIÓNICO, *m.* olimpionicu, biruitoru la jocurile olimpice.

Digitized by Google

OLÍMPO, *m.* Olimpu, unu munte alu Greciei; cerulu, lăcaşulu divinităţiloru mitologice.
ÓLIO, *m.* oleu, oloiu, uleiu, untu-de-lemnu, unturâ; — *olio santo*, Sântulu Mirulu; — *olio di balena*, unturâ, grăsime de chitu; — *olio di fumo*, oleu de bradu; — *olio di lino*, oleiu de inu; — *colore ad olio*, coloare în oleu.
OLIÓSO, *a.* oleosu, coprinzătoru de oleu.
OLÍRE, *v. n.* a mirosi, a avea, a respândi mirosu.
OLITÓRIO, *m.* târgu, piaţâ.
OLÍVA, *f.* olivâ, măslinâ.
OLIVÁGNO, *m.* măslinu sălbaticu.
OLIVÁRE, *a.* în formâ de olivâ, de măslinâ.
OLIVÁSTRO, OLIVÍGNO, *a.* oliviu, măsliniu, de coloarea olivei, verde ca oliva.
OLIVÉTO, *m.* olivetu, pădure de măslini.
OLÍVO, *m.* olivu, măslinu.
ÓLLA, *f.* oală, cratiţă.
OLLÁRE, *a.* olaru, se zice de unu felu de piatră moale care serveşte pentru a face oale.
OLMÉTO, *m.* ulmetu, pădure de ulmi.
ÓLMO, *m.* ulmu (arbore).
OLOCÁUSTO, *m.* olocaustă, sacrificiu, jertfă.
OLÓGRAFO, *a.* olografu; — *testamento olografo*, testamentu olografu, diată scrisă chiaru cu mâna testatorului.
OLÓRE, *m.* odoare, mirosu.
OLOSÉRICO, *a.* ca catifeaoa.
OLTRACCIÒ, *avv.* apoi, afară de asta, peste aceasta.
OLTRACOTÁNZA, *f.* trufie, aroganţă, îndrâsneală, semeţie, obrâznicie foarte mare.
OLTRACOTÁTO, *a.* trufaşu, arogantu, îndrăsneţu, semeţu, obraznicu peste măsură.
OLTRADECÉNZA, *f.* decenţă, ruşinare, modestie afectată.
OLTRAGGIÁBILE, *a.* demnu de insultă, de injurie, de înfruntare, de ocară, de necinste, de infamie.
OLTRAGGIAMÉNTO, *m.* insultare, înjurare, înfruntare, ocărire, defăimare, necinstire.
OLTRAGGIÁRE, *v. a.* a insulta, a înjura, a înfrunta, a ocări, a defăima, a desonora, a necinsti.
OLTRAGGIATÓRE, *m.* insultatoru, înjurătoru, înfruntătoru, ocăritoru, defăimătoru, necinstitoru.
OLTRÁGGIO, *m.* insultă, injurie, înjurătură, înfruntare, ocară, neonoare, necinste; escesu, neorînduială, desordine.
OLTRAGGIÓSO, *a.* insultatoru, injuriosu, coprinzătoru de injurie, de insultă; desordinatu.
OLTRAMARAVIGLIÓSO, *a.* foarte minunatu, de miratu.
OLTRAMIRÁBILE, *a.* foarte admirabilu.
OLTRAMISÚRA, *avv.* peste măsură.
OLTRAMONDÁNO, *a.* supramundanu, supranaturalu, supraomenescu, cerescu.
OLTRAMONTANÍSMO, *m.* ultramontanismu.
OLTRAMONTÁNO, *a.* de peste munţi; defensoru alu autorităţii pontificale.
OLTRANDÁRE, *v. n.* a merge, a trece preste.
OLTRÁNZA, *f.* înfruntătură, insultă, injurie; — *a oltranza*, cu escesu, peste măsură, pînă la cea de pe urmă estremitate.
OLTRAPAGÁTO, *a.* plătitu mai multu decâtu se cade.
OLTRAPASSÁRE, *v. a.* trece peste, a întrece.
OLTRAPIACÉNTE, *a.* foarte plăcutu.
OLTRÁRSI, *v. n.* a trece înainte, a înainta.
OLTRASELVÁGGIO, *a.* mai multu decâtu sălbaticu, nu se poate mai sălbaticu.
ÓLTRE, ÓLTRA, *prep.* după, peste, preste; afară; foarte departe; dincolo; înainte; — *ltre il mare*, dincolo de mare; — *passar più oltre*, a trece înainte.
OLTRECHÈ, *cong. ed avv.* pe lângă, afară de asta că; mai multu decâtu.
OLTREMÁRE, *avv* dincolo de mare.
OLTREMARÍNO, *a.* care se află dincolo de mare; — *azzurro oltremarino*, ultramarinu (vâpsea).
OLTREMISÚRA, *avv.* peste măsură.
OLTREMISURÁTO, *a.* peste măsură, escesivu, necumpătatu, desmăsuratu.
OLTREMÓDO, *avv.* peste măsură.
OLTREMÓNTI, *avv.* peste munţi.
OLTRENÚMERO, *avv.* peste număru, nenumăratu, nemărginitu, infinitu.
OLTREPASSÁRE, *v. a.* a trece înainte, a trece, peste, a întrece; a covîrşi.
OLTREPORTÁRE, *v. a.* a transporta departe.
OMACCÍNO, *m.* omuţu, omuleţu, omu de nimicu.
OMÁCCIO, *m.* omu râu, blestematu.
OMA CIÓNE, *m.* omu mare şi urîtu, omoiu.
OMACCIÓTTO, *m.* omuţu, bondocu, omu scurtu şi grosu.
OMÁGGIO, *m.* omagiu, profesiune de fidelitate, juramîntu de credinţă; respectu, reverenţă.
OMÁI, *avv.* jam, ja, deja; chiar acumu; şi.
OMBELICÁLE, *a.* ombelicalu, buricaru, de buricu.
OMBELICÁTO, *a.* ombelicatu, de forma buricului.
OMBELÍCO, *m.* buricu; adîncâtură ce au merele şi alte poame în vîrfu.
ÓMBRA, *f.* umbră, întunericu, întunecime, obscurătate, obscurime; fantasmă, nălucă, spiritu; aparinţă, simulacru, semnu; prepusu, bănuială; umbrire; adumbrămîntu, adumbrâturâ, gradaţiunea unei colori; — *pigliar ombra*, a bânui; — *sott' ombra*, sub veste; — *neppur per ombra*, nicîdecumu; — *dar ombra*, a da cuiva bănuiali; — *far ombra*, a arunca umbră; — *starsene all' ombra*, a şedea la răcoare; — *correr dietro ad un' ombra vana*, a se lua după aparinţă; — *ombre*, ombră, unu felu de jocu în cărţi.
OMBRÁCOLO, OMBRÁCULO, *m.* umbrariu de frunzi; adăpostu; protecţiune, ocrotelă.
OMBRAMÉNTO, *m.* **OMBRAGIÓNE**, *f.* umbrire; bănuire.
OMBRÁRE, *v. n.* a bănui, a se teme, a avea fricâ, a se sfii; a umbri, a da umbră, a adumbri, a face umbrele.
OMBRÁTICO, OMBRATÍVO, *a.* fricosu, sfiiciosu, bănuitoru; simulatu, aparentu.
OMBRÁTILE, *a.* simulatu, aparentu.
OMBRÁTO, *m.* adumbrămîntu, adumbrâturâ.
OMBRATÚRA, *f.* umbrire, umbriturâ, adumbrâturâ.
OMBRAZIÓNE, *f.* adumbrire, adumbraţiune.
OMBREGGIAMÉNTO, *m.* umbrire, adumbrire.
OMBREGGIÁRE, *v. a.* a umbri, a adumbri, a da umbre; a arunca umbră; a închipui, a înfăţişa, a figura, a representa.
OMBRÉLLA, *f.* umbră mică; umbrelă, paraploiu.
OMBRELLÁIO, *m.* umbrelaru, meşteru de umbrele.

Digitized by Google

OMBRELLIÉRE, *m.* umbrelaru, purtâtoru de umbrelâ.
OMBRELLÍFERO, *a.* umbreliferu, umbrelosu.
OMBRELLÍNO, *m.* umbreluţâ, umbrelâ micâ; parasolu, umbrelâ de soare.
OMBRÉLLO, *m.* umbrelâ, paraploiu, parasolu.
OMBRÉVOLE, *a.* umbrosu, întunecosu, obscuru.
OMBRÍA, *f.* umbrâ, locu umbrosu, râcorosu.
OMBRÍFERO, *a.* umbrosu, aruncâtoru de umbrâ.
OMBRÍNA, *f.* unu felu de peşte.
OMBRÓMETRO, PLUVIÓMETRO, *m.* pluviometru, instrumentu spre a mâsura cuantitatea de ploae ce a câzutu.
OMBROSITÀ, *f.* umbrositate, obscurâtate, obscuritate, întunericu, întunecime; neştiinţâ, ignoranţâ.
OMBRÓSO, *a.* umbrosu, obscuru, întunecosu; fricosu, bânuitoru, sfiiciosu; — *cavallo ombroso*, calu cu nâlucu, cu nâravu.
OIMÈ, *interiez.* aoleo! vai de mine!
OMÉGA, *m.* omega, o literâ grecească, sfîrşitu, fine; — *dall' alfa all' omega*, dela începutu pînâ la sfîrşitu.
OMÉI, *m. pl.* vâeturî, vâetâturi, plânsoare; bociturâ.
OMELÍA, *f.* omilie, predicâ pastoralâ.
OMÁSO, *m.* omasum, alu treilea stomachu alu animaleloru ruminante.
OMÉNTO, *m.* epiplou, membranâ încreţitâ de preste mate.
OMEOMERÍA, *f.* omeomerie, doctrina lui Anasagora despre formaţiunea substanţeloru materiale.
OMEOPATÍA, *f.* omeopatie, o sistemâ de medicinâ.
OMEOPATICAMÉNTE, *avv.* omeopaticeşte.
OMEOPÁTICO, *a.* omeopaticu, de omeopatie; — *s. m.* omeopaticu, partisanu alu omeopatiei.
OMERÁLE, *a.* umeralu, de umeri, relativu la umeri.
OMÉRICO, *a.* omericu, de Omeru, alu lui Omeru.
OMÉRO, *m.* umâru.
OMÉTTO, *m.* omuţu, omuleţu.
OMETTERE, *v. a.* a omite, a lâsa afarâ, a uita.
OMICCIÁTTO, OMICCIÁTTOLO, *m.* omu de nimicu.
OMICCIUÒLO, *m.* omuţu.
OMICÍDA, *m.* omoritoru, ucigaşu, asasinu; — *a.* omoritoru, stricâtoru, fatalu, funestu.
OMICIDIÁLE, OMICIDIÁRIO, *a.* asasinescu, de omoru, de asasinu; ucigaşu, asasinu.
OMICÍDIO, *m.* omucidere, omoru, ucidere de omu omucidiu, asasiniu.
OMÍNO, *m.* omuleţu, omuţu.
OMISSIÓNE, OMMISSIÓNE, *f.* omisiune, uitare, lâsare afarâ, întrelâsare, întrelâsâturâ.
OMMETTERE, OMETTERE. *v. a.* a omite, a întrelâsa, a lâsa afarâ, a uita.
OMNISCIO, *a.* atotştiutoru.
OMOFAGÍA, *f.* omofagie, mâncare de carne crudâ.
OMÓFAGO, *m.* omofagu, mâncâtoru de carne crudâ.
OMOGENEITÀ, *f.* omogeneitate.
OMOGÉNEO, *a.* omogenu, de aceeaşi naturâ.
OMOLOGÁRE, *v. a.* a omologa; a alâtura, a colaţiuna; a adeveri, a ratifica, a întâri.
OMOLOGAZIÓNE, *f.* omologare, omologaţiune, alâturare, colaţiunare; adeverire, ratificaţiune.
OMÓLOGO, *a.* omologu, analogu, corespunzâtoru.
OMONIMÍA, *f.* omonimie, cualitatea lucrului omonimu.
OMÓNIMO, *m.* omonimu, de acelaşi nume.
OMOPLÁTA, *f.* omoplatu, osu mare şi turtitula partea dindârâtu a umârului.
ONÁGRO, *m.* colunu, onagru, asinu sâlbaticu.
ONAGRÓTTOLO, ONOCRÓTALO, *m.* o pasere.
ONANÍSMO, *m.* onanismu, malachie.
ÓNCIA, *f.* uncie, unţie (greutate); ţolu (mâsurâ); — *stare a once*, a se cumpâta; a trâi cu iconomie.
ÓNDA, *f.* undâ, valu; apâ; mare; — *a onda*, în forma undei; — *andar a onde*, a barcola, a se clâtina.
ONDÁNTE, *a.* care înundâ; undârosu.
ONDÁRE, *v. a.* a înunda, a înneca.
ONDÁTA, *f.* talazu; undulaţiune.
ONDÁTO, *a.* undosu, unditu, în forma undeloru.
ÓNDE, *avv.* de unde; — *pron.* de care.
ONDECHÈ, *avv.* de orîce locu.
ONDEGGIAMÉNTO, *m.* clâtinare, undulaţiune; fluşturare.
ONDEGGIÁRE, *v. n.* a face valuri, a clocoti, a colcâi, a fierbe, a se clâtina; in ertitudine, nehotârîre.
ONDEGGIÁNTE, *a.* undindu; incertu, nehotârîtu.
ONDÍFERO, *a.* producatoru de unde.
ONDÓSO, *a.* undosu, vâlurosu; marinu.
ONDULAZIÓNE, *f.* undulaţiune, clâtinare.
ONDÙNQUE, *avv.* din orîce parte.
ONERÁRIO, *a.* oneraru, de încârcatu.
ONERÓSO, *a.* onerosu, greu, împovârâtoru, îngreuietoru, supârâtoru.
ONESTÀ, *f.* onestate, cinste, moralitate, probitate; modestie; pudiciţie; bunâ cuviinţâ.
ONESTAMÉNTE, *avv.* cu onestate; cu moderaţiune; dupâ cumu se cuvine.
ONESTÁRE, *v. a.* a urma cu onestate; a îndrepta, a face onestu; a acoperi cu o aparinţâ de onestate.
ONESTEGGIÁRE, *v. a. e n.* a lucra, a trata cu onestate, cu modestie, cu moderaţiune, cu cumpâtate, cu discreţiune.
ONÉSTO, *a.* onestu, onorabilu, cinstitu; cumpâtatu, moderatu, discretu; nobilu, cuviinciosu, priinciosu; gravu, majestosu.
ONFÁCIO, *m.* aguridâ.
ÓNICE, *f.* onice, unu felu de agatu.
ONICHÍNO, *m.* onice; — *a.* de onice, relativu la onice.
ONIFATTÍVO, *a.* atotufâcâtoru, fâcâtoru de toate.
ONNÍMODO, *a.* care e în totu felulu; feluritu.
ONNINAMÉNTE, *avv.* pe deplinu, în totu felulu, de totu, cu totulu, în toatâ întregimea.
ONNIPOTÉNTE, *a.* omnipotentu, atotŭputernicu' atotŭputinte.
ONNIPOTÉNZA, *f.* omnipotenţâ, atotŭputinţâ.
ONNIPRESÉNZA, *f.* omnipresenţâ, atotŭpresenţâ.
ONNISCIÉNTE, *a.* atotŭştiutoru.
ONNISCIÉNZA, *f.* atotŭştiinţâ.
ONNIVEDÉNTE, *a.* atotŭvâzâtoru.
ONOCRÓTALO, *m.* onocrotalu, asinu de baltâ, bou de baltâ, pelicanu, babiţâ, buhaiu de baltâ (pasere).
ONOMANZÍA, *f.* onomanţie, divinaţiune prin nume.
ONOMÁSTICO, *m.* dicţionaru, lecsicu; onomasticu, zioa onomasticâ, zioa numelui.
ONOMATOPÉA, *f.* onomatopee, vorbâ alu cui sunetu imitâ objectulu ce înfăţişeazâ.

Digitized by Google

ONORÁBILE, *a.* onorabilu, cinstitu, demnu de onoare.
ONORÁNDO, *a.* de onoratu, de cinstitu, onorabilu, respectabilu, venerabilu, demnu de reverenţâ.
ONORÁNZA, *f.* onoare, cinste, respectu, reverenţâ.
ONORÁRE, *v. a.* a onora, a cinsti, a glorifica, a lâuda, a proslâvi; a venera, a adora; a respecta; — *onorarsi*, a se onora; a se mândri, a se fâli; — *onorare una cambiale*, a scoate o cambie, a onora o poliţâ.
ONORÁRIO, *m.* onorariu, remuneraţiune; leafâ; — *a.* onoraru, gratuitu, fârâ remuneraţiune.
ONORATAMÉNTE, *avv.* cu onoare, cu cinste.
ONORATÉZZA, *f.* onestitate, onestate, omenie, probitate, integritate, moralitate, onorabilitate.
ONORÁTO, *a.* onoratu, lâudatu, respectatu, veneratu, slâvitu; onestu, cinstitu, probu, moralu, integru.
ONORATÓRE, *m.* celu ce onorează, cinteşte, laudă.
ONÓRE, *m.* onoare, stimă; respectu, reverenţâ, veneraţiune; glorie, mârire, laudâ; renume, numele celu bunu, fama cea bunâ; onestate, creditu; — *punto d' onore*, puntu de onoare; — *far onore*, a onora; — *far onore ad una cambiale*, a scoate o cambie; — *farsi onore di checchessia*, a se mândri, a se fâli; — *sul mio onore!* pe onorea mea! pe legea mea! — *rendere gli estremi onori*, a da ultima onoare cuiva, a lu petrece la mormîntu; — *guardare il suo onore*, a ţinea la onoare; — *levar l' onore*, a desonora, a necinsti; a deflora.
ONORÉVOLE, *a.* onorabilu, demnu de onoare; cuviinciosu, decentu; falnicu, pomposu; — *star sull' onorevole*, a şi da unu aeru de gravitate afectatâ.
ONOREVOLÉZZA, *f.* onorabilitate; falâ, pompâ.
ONOREVOLMÉNTE, *avv.* cu onoare, cu laudâ; cu pompâ.
ONORIFICAMÉNTE, *avv.* într'unu modu onorificu, care face onoare, aduce laudâ; cu glorie.
ONORIFICÁRE, *v. a.* a onorifica, a onora, a cinsti.
ONORIFICÉNZA, *f.* onorificenţâ, onoare, demonstraţiune onorifica, omagiu.
ONORÍFICO, *a.* onorificu, care face onoare.
ÓNTA, *f.* ruşine, ruşinare; infamie, neonoare; insultâ, injurie, înfruntare, ocarâ, despreţu, afrontu, sudalmâ, ultragiu; batjocurâ; — *ad onta di alcuno*, in mânia, în pisma cuiva; — *ad onta che*, cu toate că; — *far onta ad alcuno*, a infama, a sudui, a înjura, a infrunta, a batjocori; — *recarsi una cosa ad onta, adontarsi*, a lua în nume de râu.
ONTANÉTO, *m.* arinetu, pâdure de arini, arinişu.
ONTÁNO, *m.* arinu (arbore).
ONTÁRE, *v. a.* a desonora, a necinsti, a înjura, a infrunta.
ONTEGGIÁRE, *v. a.* a necinsti, a înjura necontenitu.
ONTOLOGÍA, *f.* ontologie, o parte din metafisica.
ONTOLÓGICO, *a.* ontologicu, de ontologie.
ONTOLOGÍSMO, *m.* ontologismu, o sistemâ filosoficâ.
ONTÓSO, *a.* ruşinatu, ruşinosu; infamantu, injuriosu, desonorantu, ultragiosu, aducâtoru de necinste.
ONÚSTO, *a.* încârcatu, împovâratu, plinu.
OPACITÀ, *f.* opacitate, nestrâvezime, nestrâvedere, intunecâciune, obscurâtate.
OPÁCO, *a.* opacu, nestrâvâzâtoru, întunecosu.
OPÁLE, *m.* opalu (o piatrâ preţioasâ).
ÓPERA, *f.* lucru, lucrare, acţiune, faptâ; întreprindere, afacere, treabâ; muncâ; opu, uvragiu; operâ, dramâ în musicâ; fabricâ; mechanismu, maşinâ; producţiune, zilârie, ziorie, lucrare de o zi; — *opera di buona mano, capo d' opera*, lucru bunu, perfectu, capu de opera; — *opera fortificatoria*, întârire, meterezu, fortificaţiune; — *porre in opera*, a întrebuinţa, a pune în lucrare; — *opera manuale*, lucrare manualâ, mechanicâ; — *andare in opera*, a fi pusu în lucrare, a fi întrebuinţatu; — *mettersi all' opera*, a se apuca de lucru; — *l' opera loda il maestro*, dupâ lucru se cunoşte lucrâtorulu; — *a ciascuno secondo l' opere sue*, cumu e lucrulu, e şi simbria; cumu e sântulu, şi tâmâia; — *è prezzo dell' opera*, meritâ ostenealâ.
OPERÁBILE, *a.* practicabilu, ecsecutabilu.
OPERÁIO, *m.* zileru, salaoru; lucrâtoru, muncitoru.
OPERAMÉNTO, *m.* lucrare, facere, ecsecutare.
OPERÁNTE, *a.* lucrâtoru, fâcâtoru, activu.
OPERÁRE, *v. a.* a opera, a lucra, a face, a ecsecuta, a produce, a îndeplini; a causa; a munci, a se sili; a întrebuinţa; a face vreo operaţiune chirurgicâ; a fâptui; a trata; — *operar bene*, a se purta bine.
OPERATÍVO, *a.* operativu, lucrâtoru, activu.
OPERÁTO, *m.* acţiune, faptâ; cele ce s' au fâcutu; — *a.* lucratu, fâcutu, îndeplinitu, întrebuinţatu.
OPERATÓRE, *m.* lucrâtoru, fâptuitoru, fâcâtoru, producâtoru, autoru, causâ; operatoru, chirurgu care face operaţiuni.
OPERATÓRIO, *a.* operatoriu, activu, care are puterea de a lucra, de a produce ceva.
OPERAZIÓNE, *f.* operaţiune, acţiune; lucrare, faptâ, fâptuire; efectu, resultatu; operaţiune chirurgicâ; întreprindere, negoţu, speculaţiune.
OPERÉTTA, *f.* opu, uvragiu micu; operâ micâ.
OPERIÉRE, *m.* salaoru, zileru.
OPEROSITÀ, *f.* operositate, activitate; strâduinţâ.
OPERÓSO, *a.* operosu, activu, strâduitoru, sîrguitoru, silitoru, lucrâtoru, muncitoru.
OPÍFICE, *m.* fâcâtoru, fabricatoru, meşteru, artisanu.
OPIFÍCIO, OPIFÍZIO, *m.* mechanismu; lucrâtorie.
OPÍMO, *a.* grasu, abundantu, îmbilşugatu; fructuosu, producâtoru, roditoru; — *spoglie opime*, jafuri bogate, prada ce lua în bâtâlie unu comandantu, la Romanii vechi, dela comandantulu inemiciloru.
OPINÁBILE, *a.* opinabilu, admisibilu, probabilu.
OPINÁNTE, *m.* opinantu, celu ce spune pârerea sa, care îşi dâ votulu într'o adunare.
OPINÁRE, *v. n.* a opina, a fi de pârere; a gîndi, a şi imagina, a şi figura, a şi închipui.
OPINATÓRE, *m.* opinantu.
OPINIÓNE, *f.* opiniune, pârere, votu, glasu; credinţâ, simţimîntu, judecatâ; estimaţiune, stimâ, socotinţâ; creditu, renume; — *goder buona opinione*, a se bucura de stima altora.
OPÍPARO, *a.* sumptuosu, splendidu, strâlucitu.
OPOPÓNACO, *m.* opoponacu, unu felu de gomâ.

Digitized by Google

OPPIÁRE, *v. a.* a da opiu, afionu.
OPPIÁTO, *a.* amestecatu cu opiu; — *s. m.* opiatu, medicină făcută cu afionu.
OPPIGNORAMÉNTO, *m.* secuestrare, secuestru.
OPPIGNORÁRE, *v. a.* a secuestra, a pune secuestru.
OPPIGNORAZIÓNE, *f.* secuestrațiune, secuestrare.
OPPILÁRE, *v. a.* a încuia, a obstrui.
OPPILATÍVO, *a.* opilativu, obstructivu, încuietoru,
OPPILAZIÓNE, *f.* opilațiune, obstrucțiune, încuiere.
ÓPPIO, *m.* opiu, afionu.
OPPONÉNTE, *a.* împrotivitoru; — *m.* adversaru, protivnicu.
OPPONIMÉNTO, *m.* opunere, împrotivire, împiedicare, lucrare încontra altuia.
OPPÓRRE, *v. a.* a oposa, a opune, a pune împrotivă; a compara, a alătura, a asemăna; — *opporsi*, a se opune, a se împrotivi, a împiedeca, a stînjini, a strângăni; a contrazice.
OPPORTUNAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu oportunu, comodu, cuviinciosu, priinciosu, favorabilu, la timpu potrivitu, la locu potrivitu.
OPPORTUNITÀ, *f.* oportunitate, ocasiune favorabilă, momentu bunu, potrivitu; necesitate, trebuință.
OPPORTÚNO, *a.* oportunu, favorabilu, potrivitu, cuviinciosu, comodu, priinciosu, trebuinciosu.
OPPÓSITO, *a.* opusu, contraru, împrotivitoru, de deosebită naturâ, din partea opusă; — *s. m.* opositiune.
OPPOSITÓRE, *m.* oponentu, adversariu, protivnicu, împrotivitoru, contraru, contrazicătoru.
OPPOSIZIÓNE, *f.* opositiune, opunere, contrazicere, contradicțiune, împrotivire; contrarietate; resistință, piedică.
OPPÓSTO, *a.* opusu, contraru, împrotivitoru; — *s. m.* partea opusă, reversă; antitese, contrastu; — *all'opposto*, dinprotivă, din contră; în schimbu.
OPPRESSÁRE, *v. a.* a oprime, a apăsa, a asupri, a strîmtora, a îngreuia, a împovăra.
OPPRESSATÓRE, *m.* opresoru, asupritoru, apăsătoru.
OPPRESSIÓNE, *f.* opresiune, apăsare, asuprire, apăsătură, împilare, împilăciune; strimtorare.
OPPRESSÍVO, *a.* opresivu, împilătoru, apăsătoru.
OPPRÉSSO, *a.* apăsatu, împilatu, strîmtoratu.
OPPRESSÓRE, *m.* opresoru, împilătoru, apăsătoru.
OPPRESSURA, *f.* apăsătură, împilăciune.
OPPRÍMERE, *v. a.* a oprime, a apăsa, a împila, a asupri, a supune cu silnicie; a strîmtora, a împovăra, a îngreuia.
OPPUGNAMÉNTO, *m.* atacare, nâvălire.
OPPUGNÁRE, *v. a.* a ataca, a combate, a asalta; a cotropi, a supune, a birui; a contrazice.
OPPUGNATÓRE, *m.* adversaru, contrazicătoru.
OPPUGNAZIÓNE, *f.* asaltu; contradicțiune, improtivire, opositiune.
OPPÚRE, O PÚRE, *partic.* sau, au, orĭ.
ÓPRA, *f.* acțiune, faptă, lucrare; opu, uvragiu.
OPRÁRE, *v. a.* a opera, a lucra, a face, a ecsecuta.
OPULÉNTE, OPULÉNTO, *a.* bogatu, blâgosu, opulentu.
OPULÉNZA, *f.* opulență, bogăție, blagă, abundanță.
OPÚSCOLO, *m.* opusculu, opu micu, carte micâ.
ÓRA, *f.* oară, ceasu; timpu; — *a buon'ora*, *di buon'ora*, de vreme, timpuriu; desdimineață, pe mânecate; — *ad ogni ora*, la orĭce oară, orĭcându; — *un'ora fa*, cu o oară nainte; — *in buon'ora*, tocma bine, pe norocu; — *alla buon'ora*, foarte bine, fie, fie așa; — *ad ora indebita*, la contratimpu, la timpu râu; — *va in malora*, dute la draculu! — *mandar uno in malora*, a da pe cineva dracului; a prâpâdi; — *non veder l'ora*, a aștepta cu nerâbdare, a fi impațientu; — *le ore*, oarele canonice.
ÓRA, *avv.* acumu, acuși, mintenl, în momentulu de față; decĭ, așadar; uneori, câteodată; — *or quà, or là*, cându ici, cându colo; — *or l'uno, or l'altro*, cându unulu, cându altulu; — *or ora*, tocmai acumu, chiaru acumu; — *or bene*, hei bine; — *d'ora innanzi*, de aci nainte; — *per ora*, pentru acumu; — *finora*, până acu.
ORACOLÁRE, *v. n.* a prooroci, a pronunța oracole.
ÓRAFO, *m.* auraru.
ORAGÁNO, *m.* orcanu, furtună mare.
ORÁLE, *a.* oralu, verbalu, din gură, prin graiu.
ORALITÀ, *f.* oralitate, spunere din gură, prin graiu.
ORAMÁI, OMÁI, *avv.* acumu; în viitoru.
ORÁRE, *v. a.* a ora, a ruga, a se închina, a face rugăciune; a face un discursu o oratiune
ORÁRIO, *a.* oraru, de oară; — *s. m.* oariu, tabela oareloru de ocupațiune.
ORÁTA, *f.* pește auriu, crapu auriu.
ORÁTO, *a.* rugatu; auritu, auriu.
ORATÓRE, *m.* oratoru, cuvintătoru; retoru; trimisu, ambasadoru; predicatoru.
ORATÓRIA, *f.* artea oratorie, artea de a vorbi.
ORATÓRIO, *m.* oratoriu, capelă, locu de rugăciune; congregațiune de persoane devote, evlavioase; — *a.* oratoriu, relativu la oratoru, la retoru.
ORAZIANAMÉNTE, *avv.* dupa maniera, după stilulu poetului Oratiu.
ORAZIÁNO, *a.* oratianu, alu lui Oratiu.
ORAZIEGGIÁRE, *v. n.* a imita maniera lui Oratiu.
ORAZIÓNE, *f.* oratiune, rugăciune; discursu, cuvintu, cuvintare; vorbire, limbă, vorbă.
ORBÁCCA, *f.* boabă, bobiță.
ORBÁRE, *v. a.* a orbi; a lipsi, a priva, a jăndui.
ÓRBE, *m.* orbită, cercu; globu; — *orbe terraqueo*, globulu pâmintescu, pâmintulu.
OR BÈNE, ORBE', *avv.* hei bine.
ORBÉZZA, *f.* orbire; lipsă, privațiune.
ORBICÉLLO, *m.* cerculeț; globuleț.
ORBICOLÁRE, *a.* orbicularu, rotundu, sfericu.
ÓRBITA, *f.* orbită; rotagiu, vâgașu.
ORBITÀ, *f.* orbie; lipsă, privațiune.
ORBITÁLE, *a.* orbitalu, relativu la orbită.
ÓRBO, *a.* orbu; lipsitu, privatu.
ÓRCA, *f.* orcă marină (pește).
ORCETTO, *m.* ulcioru micu.
ORCHÉSTRA, *f.* orchestră, locu în teatru unde ședu musicanții; musicanți, musică la unu teatru, la unu concertu, la unu balu.
ORCHITIDE, *f.* orchitu, o maladie.
ÓRCIA, *f.* ulcioru; funia brațeloru.
ÓRCIO, *m.* ulcioru, cană de oleu; — *tanto va l'orcio per l'acqua, ch'egli si rompe*, ulciorulu atîtu merge la apă, pînă se sparge.
ORCIUOLAIO, *m.* olaru.

Digitized by Google

ORCIUÓLO, *m.* ulcioru, canâ; ibricu.
ÓRCO, *m.* mâtâhalâ, ciuhâ, momâie; nâpâlugâ; iadu.
ÓRDA, *f.* ordâ, ordie, ceatâ, gloatâ, mulţime.
ORDÍGNO, *m.* instrumentu, unealtâ, maşinâ, aparatu; artificiu; stativâ, râsboiu; alcâtuire; uzealâ.
ORDIMÉNTO, *m.* urzealâ, uneltire, alcâtuire.
ORDINÁBILE, *a.* ordinabilu, capabilu de a fi ordinatu, aşezatu, pusu în orînduală, întocmitu.
ORDINÁLE, *a.* ordinaru, comunu, obicĭnuitu, de obşte, de rîndu; — *numero ordinale*, numâru ordinalu.
ORDINALMÉNTE, *avv.* cu ordinu, dupâ ordinu.
ORDINAMÉNTO, *m.* ordinare, ordonare, aşezare, întocmire, dispunere, punere în rînduială; ordinu, poruncâ.
ORDINÁNDO, *m.* ordinandu, aspirantu la ordini sacre, la cinuri bisericeşti.
ORDINÁNZA, *f.* ordinu, rîndu, rînduială, ordinea bâtâliei; ordinanţâ, ordonanţâ; ordinanţu, militaru pusu lângâ unu ofiţeru sau funcţionaru ca sâ ducâ poruncile lui unde trebue.
ORDINÁRE, *v. a.* a ordina, a pune în rînduelâ, a aşeza în rîndu, a dispune, a regula; a rîndui; a împârţi ordini, a porunci, a comanda, a prescrie; a ordina, a chirotoni, a sfinţi, a da cinurile bisericeşti; a comite, a da comisiune.
ORDINARIAMÉNTE, *avv.* de obşte, mai de multe ori.
ORDINÁRIO, *a.* ordinaru, obicĭnuitu, comunu, de obşte, de rîndu; prostu, neinsemnatu, trivialu, grosolanu; — *s. m.* episcopu; curieru de poşte; zi de poşte.
ORDINATÍVO, *a.* ordinativu, ordinalu.
ORDINÁTO, *a.* ordinatu, pusu în rînduială, aşezatu în rîndu, dispusu, regulatu, rinduitu; poruncitu, prescrisu, comandatu; chirotonitu, sânţitu, sfinţitu.
ORDINATÓRE, *m.* ordinatoru; poruncitoru.
ORDINAZIÓNE, *f.* ordinaţiune, chirotonire, darea cinuriloru bisericeşti; comisiune, poruncâ; reţetâ.
ÓRDINE, *f.* ordine, ordinu, dispositiune, regulaţiune, orînduială, aşezare, întocmire; rîndu, rangu, clasâ, clasificaţiune, linişte, trancuilitate, disciplinâ, supunere; regularitate, regulâ, esactitate, cumpâtu; poruncâ, lege, preceptu; societate, tagmâ, comunitate religioasâ; ordinu de cavalerie; decoraţiune; chirotonie; îndosarea unei poliţe; chipu, manierâ, felu, speţâ; ordinu de architecturâ; — *parola d'ordine*, lozincâ; — *ordine del giorno*, ordinu de zi; — *per ordine*, pe rîndu; — *dar ordine*, a ordina, a porunci; a aşeza, a întocmi; — *mettersi in ordine*, a se pregâti; — *esser in ordine*, a fi gata.
ORDÍRE, *v. a.* a urzi (o ţesâturâ); a unelti (unu complotu).
ORDÍTO, *m.* urzealâ, iţâ, uneltire, proiectu; — *ordito del ragno*, pînzâ de pâiânginu; — *a.* urzitu; uneltitu.
ORDITÓIO, *m.* sulu de stativâ.
ORDITÓRE, *m.* urzitoru; uneltitoru de comploturi.
ORDITÚRA, *f.* urzire, urzealâ; uneltire.
ORÉADE, *f.* oreadâ, o zeitate mitologicâ.
ORÉCCHIA, *f.* urechie.
ORECCHIÁRE, *v. n.* a adurechia, a asculta pe ascunsu.
ORECCHIÁTA, *f.* palmâ; tragere de urechie.
ORECCHÍNO, *m.* cercelu.
ORÉCCHIO, *m.* urechie; auzulu, simţulu auzirei; urechiuşâ, lucru ce are oarecare asemânare cu urechia; — *orecchio d'orso*, urechia ursului, cortusâ (o plantâ); — *zufolamento d' orecchio*, sunâturâ, buietu în urechi; — *dare orecchio*, a asculta; — *cantare a orecchio*, a cânta fâr' a cunoaşte notele de musicâ; — *parlare all' orecchio*, a şopti, a susura la urechi; — *stare cogli orecchi tesi*, a deschide urechile, a asculta cu atenţiune; — *zufolare altrui negli orecchi*, a însufla, a şopti la urechie, a îndemna.
ORECCHIÓNE, *m.* urechie mare; durere de urechi.
ORECCHIÚTO, *a.* cu urechile lungi.
OREFICE, *m.* auraru, argintaru; giuvaergiu.
OREFICERÍA, *f.* aurârie, argintârie, artea aurarului, loculu unde lucreazâ, objectele lucrate de dînsulu.
OREOGENÍA, *f.* oreogenie, tractatu despre formarea munţiloru.
OREOGRAFÍA, *f.* oreografie, descripţiunea munţiloru.
ORERÍA. *f.* aurârie, mai multe scule de auru.
ORÉZZA, *f.* ORÉZZO, *m.* zefiru, aerelu, boare, aeru uşoru, linu, plâcutu; effluviu, evaporare.
ÓRFANA, *f.* orfan·, orfelinâ, copilâ fârâ pârinţi.
ORFANÉZZA, *f.* starea copiiloru fârâ pârinţi, sârmânie.
ORFANÉLLO, ÓRFANO, *m.* orfanu, sârmanu.
ORFANATRÓFIO, *m.* orfanatrofiu, casâ de orfani.
ORGANÁIO, *m.* fabricantu de organe.
ORGANÁRE, *v. a.* a organiza, a forma, a dispune.
ORGANICAMÉNTE, *avv.* organiceşte.
ORGÁNICO, *a.* organicu, organizatu.
ORGANÍSMO, *m.* organismu, totalitatea legiloru care alcâtuescu economia animalâ sau vegetalâ.
ORGANÍSTA, *m.* organistu, celu ce cântâ cu organele.
ORGANIZZAMÉNTO, *m.* organizare, aşezare, întocmire.
ORGANIZZÁRE, *v. a.* a organiza, a alcâtui, a compune, a forma, a întocmi, a regula, a combina.
ORGANIZZAZIÓNE, *f.* organizaţiune, chipulu cu care unu corpu este organizatu; compositiune, întocmire, combinaţiune.
ÓRGANO, *m.* organu, partea unei fiinţe organizate destinatâ a împlini oarecare funcţiune; instrumentu; organu, organe (instrum. de musicâ).
ORGANOLOGÍA, *f.* organologie, tractatu despre organele animaleloru.
ORGANZÍNO, *m.* mâtasâ de urzitu.
ORGÁSMO, *m.* orgasmu, întâritarea organeloru.

Digitized by Google

ÓRGIA, *f.* orgie, serbătoare consfințită întru cinstea lui Bacu; desfrinare, beție în timpu de noapte; unu felu de măsură la cei vechi.

ORGOGLIÁRE, *v. n.* a se mândri, a se fuduli, a se trufi, a se semeți, a se face orgoliosu, superbu, a se înfumura.

ORGÓGLIO, *m.* orgoliu, mândrie, fudulie, trufie, semeție.

ORGOGLIOSITÀ, *f.* orgoliositate, mândrie, fudulie.

ORGOGLIÓSO, *a.* orgoliosu, mândru, superbu, fudulu, trufașu, semețu; frumosu, măreț, înaltu.

ORIÁNA, *f.* orleanu (coloare).

ORICÁLCO, *m.* aramă galbină, cioae; bronzu; instrumentu de metalu; vasu de aramă; trimbiță.

ORICÁNNO, *m.* sticluță cu apă mirositoare.

ORICÉLLO, *m.* unu felu de boială.

ORICHÍCCO, *m.* gumă de cireșu sau de prunu.

ORICRINÍTO, *a.* cu pîru de auru; blondu, plăvițu.

ORIENTÁLE, *a.* orientalu, răsăriteanu.

ORIENTALÍSMO, *m.* orientalismu.

ORIENTALÍSTA, *m.* orientalistu, celu ce cunoaște limbile și științele orientului.

ORIENTALMÉNTE, *avv.* orientalicește, după obiceiurile orientului; spre răsăritu, spre orientu.

ORIENTÁRE, *v. a.* a orienta, a dispune relativu cu cele patrû punturi cardinale; a dispune bine.

ORIÉNTE, *m.* orientu, resăritu, ostu.

ORIFIÁMMA, *f.* oriflamă, stindardu alu vechiloru regi ai Franciei.

ORIFÍCIO, ORIFÍZIO, *m.* orificiu, gaură, gură, răsuflătoare.

ORÍGANO, *m.* sovurfu, sovuezu, dostu, magheranu (plantă).

ORÍGE, *m.* unu felu de cerbu.

ORIGINÁLE, *m.* originalu; persoană estravagantă; — *a.* originalu, primitivu; autenticu; ciudatu, curiosu, estravagantu; — *peccato originale*, păcatu originalu, păcatu strămoșescu; — *è un'originale*, este o zorilă.

ORIGINALITÀ, *f.* originalitate; ciudăție, estravaganță.

ORIGINALMÉNTE, *avv.* prin originâ, după originâ. din originâ, originalicește.

ORIGINÁRE, *v. a.* a produce, a naște, a causa; — *v. n.* a se naște, a se trage, a isvorî, a începe. a proveni.

ORIGINARIAMÉNTE, *avv.* din începutu, la începutu, din originâ, la originâ, în starea primitivă.

ORIGINÁRIO, *a.* originariu, care are originâ, care începe, se trage, provine, isvorește; originalu, primitivu.

ORIGINATÓRE, *m.* nâscâtoru, producâtoru, autoru.

ORÍGINE, *f.* originâ, principiu, începutu, isvoru; naștere; causâ; prileju, ocasiune; starea cea primitivâ.

ORIGLIÁRE, *v. n.* a adurechia, a asculta pe ascunsu; a cerceta, a investiga, a câuta.

ORIGLIÉRE, *m.* perină de capu.

ORÍNA, *f.* urină, udu, pișatu; — *flusso dell' orina*, diabetu, betezire, curgere involuntară de urină.

ORINÁLE, *m.* țucalu, urinalu, pișâtoare, vasu de udu.

ORINÁRE, *v. n.* a urina, a se pișa, a și face udulu.

ORINÁRIO, *a.* urinaru, relativu la urină, la udu.

ORINÁTA, *f.* urinare, scoatere de urină, de udu.

ORINATÍVO, *a.* pricinuitoru de urinare.

ORINÓSO, *a.* urinosu, de natura urinei.

ORIÓNE, *m.* orionu, o constelațiune din emisferulu australu.

ORIÚNDO, *a.* originaru, care și trage începutulu.

ORIUOLÁIO, ORIOLÁIO, *m.* orologiaru, ceasornicaru.

ORIUÓLO, ORIÓLO, *m.* orologiu, ceasornicu.

ORIZZONTÁLE, *a.* orizontalu, paralelu cu orizontulu.

ORIZZONTALMÉNTE, *avv.* orizontalicește, orizontalu.

ORIZZÓNTE, *m.* orizontu, orizonu.

ORLÁRE, *v. a.* a tivi, a face muche, a pune bete, a refeca.

ORLATÚRA, *f.* batâ, refecâturâ, tivealâ, tivitură, muche, resfrânturâ; margine.

ORLÍCCIO, *m.* lipitură, loculu unde o pâine se lipește de alta în cuptoru; margine.

ÓRLO, *m.* margine; batâ, șitoare; poalâ; refecu.

ÓRMA, *f.* urmă; semnu; învățătură; ecsemplu; — *seguir l'orme d' alcuno*, a se lua după cineva, a lu imita.

ORMÁI. *avv.* acumu; în viitoru.

ORMÁRE, *v. a.* a urma, a urmâri, a adurmeca.

ORMATÓRE, *m.* urmâtoru, adurmecâtoru.

ORMEGGIAMÉNTO, *m.* urmârire; aruncarea ancorei.

ORMEGGIÁRE, *v. a. e n.* a urmâri; a opri o navă, a arunca ancora.

ORMÉGGIO, *m.* goamână, funie care oprește pupa unei corâbii.

ORMESÍNO, *m.* o materie de mătasă.

ORNAMENTÁLE, *a.* ornamentalu, de ornamente.

ORNAMÉNTO, *m.* ornamentu, împodobire, înfrumusețare, podoabă; lustru, frumusețe; onoare.

ORNÁRE, *v. a.* a orna, a împodobi, a înfrumuseța.

ORNATAMÉNTE, *avv.* frumosu, cu eleganță, cu grație.

ORNATÉZZA, *f.* frumosețe, eleganță, grație, politeță, lustru, perfecțiune.

ORNÁTO, *m.* ornatu, ornamentu, podoabă; — *a.* ornatu, împodobitu, înfrumusețatu, elegantu, grațiosu, politu, frumosu, perfectu; onorabilu.

ORNATÓRE, *m.* celu ce ornează, împodobește.

ORNATÚRA, *f.* ornare; maniera de a orna.

ORNITOLOGÍA, *f.* ornitologie, o parte a istoriei naturale.

ORNITOMANZÍA, *f.* ornitomanție, divinațiune după sborulu paseriloru.

ORNITÓRINCO, *m.* ornitorincu (unu animalu).

ÓRNO, *m.* arțaru, frasinu sălbaticu (arbore).

ÓRO, *m.* auru; bani; — *oro cantarino*, aurelu, auru falsu, flutûrașu; — *oro di coppella*, auru de probâ, auru curatu; — *oro macinato, oro musico*, auru de zugrâvitu; — *oro potabile*, tinturâ de auru; — *oro tirato*, firu,

Digitized by Google

telu de **auru**; — *oro in verga*, vargâ de auru; — *mettere a oro*, a auri, a polei, a spoi cu auru; — *star nell' oro*, a fi foarte avutu; — *valere tant' oro*, a fi foarte bunu, foarte laudabilu; — *oro massiccio*, auru masivu, auru nativu; — *voler trovar le macchie nell' oro*, a critica toate lucrurile; — *non è oro tutto quel che luce*, nu este auru totu ce strălúce.

OROBÁNCHE, *m.* unu felu de plantâ.

ORÓBO, *m.* o plantâ leguminoasâ, orobu.

OROGRAFÍA, *f.* orografie, descripţiunea munţiloru; artea de a face cadrane.

ORÓGRAFO, *m.* orografu, fâcâtoru de cadrane.

OROLOGIÈRE, *m.* orologiaru, ceasornicaru.

OROLÓGIO, *m.* orologiu, ceasornicu.

OROMETRÍA, *f.* orometrie, artea de a gâsi oarele.

OROSCOPÍA, *f.* oroscopie, artea pretinsâ de a prezice soartea cuiva dupâ inspecţiunea steleloru la naşterea lui.

ORÓSCOPO, *m.* oroscopu, divinaţiune dupâ inspecţiunea steleloru la naşterea cuiva; prevestire, semnu bunu sau râu; unu instrumentu de matematicâ.

ORPELLÁIO, *m.* bâtâtoru, turtitoru de auru; fluturaru.

ORPELLAMÉNTO, *m.* aurire, poleire cu auru; împodobire cu auru mincinosu; înşelâciune, prefâcătorie.

ORPELLÁRE, *v. a.* a îmbrâca, a orna cu foiţe de auru; a mâsca, a palia, a acoperi, a ascunde.

ORPÉLLO, *m.* aurelu, auru mincinosu, fluturaşu; foiţe de auru; fincţiune, înşelâciune, prefâcătorie.

ORPIMÉNTO, *m.* auripigmentu.

ORRENDAMÉNTE, *avv.* cu oroare, într'unu chipu oribilu, grozavu, înfricoşatu, abominabilu.

ORRÉNDO, *a.* oribilu, grozavu, înfricoşatu; abominabilu.

ORRETTÍZIO, *a.* obreptiţiu, luatu prin surprindere.

ORREVOLE, *a.* onorabilu, cuviinciosu; magnificu.

ORREVOLÉZZA, *f.* onorabilitate; magnificenţâ.

ORREVOLMÉNTE, *avv.* într'unu chipu onorabilu; cu onoare; cu falâ, cu pompâ, cu magnificenţâ.

ORREZIÓNE, *f.* obreptiune.

ORRIBILE, *a.* oribilu, grozavu, înfricoşatu, teribilu peste mâsurâ; abominabilu, uriciosu.

ORRIBILITÀ, *f.* oroare, grozâvie, spaimâ; faptâ oribilâ, monstruoasâ, grozâvenie.

ORRIBILMÉNTE, *avv.* într'unu chipu oribilu.

ORRIDAMÉNTE, *avv.* cu oroare, într'unu chipu oribilu.

ORRIDÉZZA, ORRIDITÀ, *f.* oroare, groazâ; grozâvie.

ÓRRIDO, *a.* oribilu, grozavu, spâimântâtoru; aspru, necioplitu, grosolanu; ispidu, ghimposu, ţeposu; înfiorâtoru; majestuosu, imposantu.

ORRIPILÁTO, *a.* cu pâru sbirlitu, înfloratu.

ORRIPILAZIÓNE, *f.* înfiorare.

ORRÓRE, *m.* oroare, groazâ, spaimâ, înfiorare; întunericu; abominaţiune.

ÓRSA, *f.* ursâ, ursoaicâ; — *l'orsa maggiore, l'orsa minore*, ursa mare, ursa micâ (doâ constelaţiuni).

ORSACCHÍNO, ORSÁCCHIO, ORSÁTTO, *m.* puiu de ursu.

ORSÁTA, *f.* şiru de vorbe atingâtoare puţinu înţelese şi fârâ capâtâiu.

ORSÍNO, *a.* de ursu, ursinu; — *pelle orsina*, piele ursinâ.

ÓRSO, *m.* ursu; mâturâ de porcu, mâturâ de scuturatu; — *aver preso l'orso*, a fi beatu; — *lasciar le pere in guardia all'orso*, a lâsa smeura pe ursu, a lâsa peştele pe pisicâ, a da oile în paza lupului; — *menar l'orso a Modena*, a întreprinde unu lucru de prisosu; — *vender la pelle dell'orso*, a dispune de unu lucru mai nainte de a lu fi dobânditu, a face socoteala fârâ ospâtaru.

ORSÓIO, *m.* mâtasâ de urzitu.

ORSÙ, *interiez.* hei bine! aide! haide!

ORTÁGGIO, *m.* legumâ, zarzavatu.

ORTÁGLIA, *f.* grâdinâ de legumuri şi de verdeţuri.

ORTATÓRIO, *a.* îndemnâtoru, de îndemnare.

ORTÉNSE, *a.* de grâdinâ, care creşte în grâdinâ.

ORTÉNSIA, *f.* ortensie (plantâ din Iaponia).

ORTÍCA, *f.* urzicâ (plantâ).

ORTICÁIO, *m.* locu plinu de urzici.

ORTICÉLLO, *m.* grâdinâ micâ, grâdiniţâ.

ORTICHEGGIÁRE, *v. a.* a urzica, a bate cu urzici.

ORTICHÉTO, *m.* urzicârie.

ORTICÍNO, *m.* grâdinâ micâ de legumuri.

ORTICULTÚRA, *f.* orticulturâ, artea de a cultiva grâdinile.

ÓRTO, *m.* grâdinâ; pometu; viiâ; resâritu, orientu; — *dall'orto all'occaso*, dela apusu pinâ la resâritu.

ORTODOSSÍA, *f.* ortodocsie, pravoslavie, dreaptâ credinţâ, conformitate cu doctrina Bisericei.

ORTODÓSSO, *a. e s. m.* ortodocsu, pravoslavnicu, dreptcredinciosu, conformu cu doctrina Bisericei.

ORTOEPÍA, *f.* ortoepie, dreaptâ elocuţiune.

ORTOGONÁLE, *a.* ortogonalu, cu unghiuri drepte.

ORTOGONALMÉNTE, *avv.* cu unghiuri drepte.

ORTOGRAFÍA, *f.* ortografie, scriere corectâ.

ORTOGRÁFICO, *a.* ortograficu, de ortografie.

ORTOGRAFIZZÁRE, *v. n.* a pâzi regulele ortografiei.

ORTOLÁNO, *m.* grâdinaru, zarzavagiu.

ORTOLOGÍA, *f.* ortologie, artea de a pronunţa şi de a vorbi dreptu.

ORTOPEDÍA, *f.* ortopedie, artea de a preveni sau de a îndrepta defectele corpului la copii.

ORTOPÉDICO, *a.* ortopedicu, de ortopedie.

ORVÍA, OR VIA, *interiez.* haide!

ORVIETÁNO, *m.* unu felu de antidotu ce se întrebuinţa mai nainte, orvietanu.

ÓRZA, *f.* funia braţeloru, frânghia cruceloru cu vîntrele; — *or da poggia, or da orsa*, cându la dreapta, cându la stânga.

ORZAIUÓLO, *m.* ulceru la ochi.

ORZÁRE, *v. n.* a pluti împrotiva vîntului; a se opune.

ORZÁTA, *f.* decopţiune, ferturâ de orzu, orgeatu.

ORZÁTO, *a.* amestecatu cu orzu.

ORZEGGIÁRE, *v. n.* a naviga împrotiva vîntului.

ÓRZO, *m.* orzu; — *orzo brillato*, orzu curâţitu de coajâ, arpacaşu; — *orzo germogliato*, maltu de orzu, borhotu; — *orzo perlato*, *orzo*

Digitized by Google

tedesco, orzu pisatu finu, grupu; — *l'orzo non è fat'o per gli asini*, ce ştie ciobanulu ce este safranulu ?

OSÁNNA, *interiez.* Doamne milueşte! osana!

OSANNÁRE, *v. n.* a cânta osana.

OSÁRE, *v. n.* a îndrâsni, a cuteza, a avea curaju.

OSCENITÀ, *f.* obscenitate, bazaconie, îmbâlâturâ, bâlâcărire, bâlâcăriturâ, necuviinţâ, spurcâciune.

OSCÉNO, *a.* obscenu, bazaconu, îmbâlâcăritu, spurcatu, scârnavu, necuviinciosu, neruşinatu.

OSCILLAMÉNTO, *m.* oscilare, legânare, clătinare.

OSCILLÁNTE, *a.* oscilantu, legânându, clătinându.

OSCILLÁRE, *v. n.* a oscila, a se legâna, a se clătina.

OSCILLATÓRIO, *a.* oscilatoru, legânâtoru, clătinâtoru.

OSCILLAZIÓNE, *f.* oscilaţiune, legânare, clătinare.

ÓSCIO, *m.* unu felu de bufonu, de caraghiosu la Romani.

OSCITÁNTE, *a.* câscâtoru.

OSCITARE. *v. n.* a câsca necontenitu.

OSCITAZIÓNE, *f.* câscare necontenitâ.

OSCULÁRE, *v. a.* a atinge, a oscula.

OSCULAZIÓNE, *f.* atingere, contactu, osculaţiune.

OSCURÁBILE, *a.* obscurabilu, întunecâciosu, care se poate obscura, întuneca.

OSCURAMÉNTO, *m.* obscurare, întunecare, eclipsare.

OSCURÁRE, *v. a.* a obscura, a întuneca, a eclipsa; — *oscurarsi*, a se obscura, a se întuneca, a se eclipsa.

OSCURATÓRE, *m.* celu ce întunecâ, eclipseazâ.

OSCURAZIÓNE, *f.* obscuraţiune, întunecare.

OSCURÍCCIO, *a.* cam obscuru, cam întunecosu.

OSCURITÀ, *f.* obscurâtate, întunecime, întunecare, întunerecu, întunecâciune; cuvîntu obscuru; — *oscurità di natali*, originâ obscurâ, proastâ.

OSCÚRO, *a.* obscuru, întunecosu; negru, închisu; posomorîtu, lugubru; ascunsu, necunoscutu; neînţelesu, cu anevoe de înţelesu; prostu, neînsemnătoru, nenobilu; impenetrabilu; — *avv.* într'unu chipu obscuru, cu obscurâtate.

OSÍRIDE, *m.* iniţâ (plantâ).

OSMÚNDA, *f.* osmondâ (plantâ).

OSPEDÁLE, *m.* spitalu, ospitalu, bolniţâ.

OSPITÁLE, OSPITÁBILE, *a.* ospătareţu.

OSPITALITÀ, *f.* ospitalitate, priimire în gazdâ.

ÓSPITE, *m.* oaspe, oaspetu; gazdâ.

OSPIZIÁRE, *v. a.* a ospăta, a gâzdui, a priimi în gazdâ.

OSPÍZIO, *m.* ospiţiu; ospelu, ospătârie, locandâ, otelu, birtu, hanu; adâpostu, locu de masu; ospitalitate, gâzduire, priimire în gazdâ; ospătâturâ.

OSPODÁRO, *m.* hospodaru, titlu diplomaticu alu Domniloru principateloru române.

OSSÁIO, *m.* lucrâtoru în osu.

OSSÁLICO, *a.* osalicu; — *acido ossalico*, acidu osalicu formatu prin combinaţiunea carbonelui, osigenului şi idrogenului.

OSSÁME, *m.* o grâmadâ de oase.

OSSÁRIO, *m.* osariu, osârie.

OSSATÚRA, *f.* scheletu, osime.

OSSECRÁRE, *v. a.* a ruga fierbinte, a conjura.

OSSECRAZIÓNE, *f.* rugâciune fierbinte şi constantâ.

ÓSSEO, *a.* de osu, ososu, de osu.

OSSEQUÉNTE, *a.* reverentu, respectuosu, umilitu.

OSSÉQUIO, *m.* reverenţâ, respectu, omagiu, supunere.

OSSEQUIÓSO, *a.* reverentu, respectuosu, supusu, umilu, smeritu; servilu.

OSSERÉLLO, *m.* oscioru.

OSSERVÁBILE, *a.* de observatu.

OSSERVAMÉNTO, *m.* observare, bâgare de seamâ; pâstrare, pâzire; spionare, iscodire.

OSSERVANDÍSSIMO, *a.* prea respectabilu.

OSSERVÁNTE, *a.* care observâ, pâzeşte; observantu (se zice despre unu ordinu religiosu care pâzeşte disciplina regulară).

OSSERVÁNZA, *f.* pâzire, pâstrare, împlinire, supunere; regulâ religioasâ; obiceiu, consuetudine, datinâ; atenţiune, bâgare de seamâ; reverenţâ, respectu.

OSSERVÁRE, *v. a.* a observa, a bâga de seamâ, a considera, a privi cu atenţiune; a păzi, a pâstra, a împlini; a spiona, a iscodi; a respecta, a stima, a face omagiu.

OSSERVATAMÉNTE, *avv.* cu dinadinsulu, într'adinsu, cu cugetu, cu atenţiune, cu bâgare de seamâ.

OSSERVATÍVO, *a.* de observatu; capabilu de a observa.

OSSERVATÓRE, *m.* observatoru; pâzitoru, pâstrâtoru; privitoru.

OSSERVATÓRIO, *m.* observatoriu, locu destinatu pentru a face observaţiuni astronomice.

OSSERVAZIÓNE, *f.* observaţiune, privire cu atenţiune, bâgare de seamâ, esploraţiune, cercetare, ecsamenu.

OSSÉSSO, *a.* îndrâcitu; supâratu, întârîtatu.

OSSÉTTO, *m.* oscioru, osuţu.

OSSIACÁNTA, *f.* mâcieşu, pâducelu (arbore).

OSSICRÁTO, *m.* unu felu de bâuturâ ce se face cu apâ, oţetu şi zacharu, ocsicratu.

OSSIDÁBILE, *a.* ocsidabilu, care se poate ocsida.

OSSIDÁRE, *v. a.* e *n.* a ocsida, a preface în ocsidu, a combina unu metalu cu ocsigenu.

OSSIDÁTO, *a.* ocsidatu, prefâcutu în ocsidu.

OSSIDAZIÓNE, *f.* ocsidaţiune, ocsidare, operaţiunea prin care unu metalu se combinâ cu ocsigenulu.

OSSIDIONÁLE, *a.* de asediu, relativu la asediu.

OSSIDIÓNE, *f.* asediu, împresurâturâ, împresurare.

ÓSSIDO, *m.* ocsidu, metalu combinatu cu osigenu.

OSSIFICÁRSI, *v. n.* a se osifica, a se face osu.

OSSIFICAZIÓNE, *f.* osificaţiune, prefacere în osu.

OSSIGENÁBILE, *a.* ocsigenabilu, capabilu de a se ocsigena.

OSSIGENÁRE, *v. a.* a ocsigena, a combina cu ocsigenu.

OSSIGENÁTO, *a.* ocsigenatu, coprinzâtoru de ocsigenu.

OSSIGENAZIÓNE, *f.* ocsigenare, ocsigenaţiune.

OSSÍGENE, OSSÍGENO, *m.* ocsigenu, o substanţâ simplâ.

OSSIMÉLE, *m.* ocsimelu, unu felu de beuturâ ce se face cu apâ, miere şi oţetu.

OSSIMURIÁTO, *m.* cloruru, idrocloratu, orîce combinaţiune a clorului cu unu altu corpu.

Digitized by Google

OSSISÁCCARO, OS IÁCCHERO, *m.* OSSIZZÁCCHERA, *f.* o beuturâ ce se face cu oţetu şi zaharu, ocsizaharu.

ÓSSO, *m.* osu; simbure; — *osso di balena*, osu de peşte, balenâ; — *osso coronale*, spatâ; — *osso crurale*, osu cruraru; — *coll'arco e col midollo dell'osso*, din râsputeri, din toate puterile; — *aver da rodere a un osso duro*, a avea unu osu greu de rosu; — *in carne ed ossa*, cu trupulu, în persoanâ.

OSSOLÉTO, *a.* invechitu, trecutu, de moda veche.

OSSÓSO, *a.* ososu, plinu de oase; de natura oaseloru.

OSSÚTO, *a.* cu oase, cu oase mari, ososu.

OSTÁCOLO, *m.* obstaculu, pedicâ, impedicare, dificultate, împedecâmîntu; opunere, împrotivire, strâgânire.

OSTÁGGIO, *m.* ostaticu, zâlogu, amanetu de persoane în resbelu; — *dare in ostaggio*, a da ostaticu, a da zâlogu.

OSTÁNTE, *a.* care stă împrotivâ, împrotivnicu, împrotivitoru; — *non ostante*, cu toate acestea, cu toate că; totuşi.

OSTÁRE, *v. n.* a face obstaculu, a împedeca, a se împrotivi.

OSTÁTICO, *m.* ostaticu, zâlogu, amanetu de persoane.

OSTATÓRE, *m.* împrotivitoru, împedicâtoru, strâgânitoru.

ÓSTE, *m.* ospâtaru, locândaru, birtaşu, hangiu, cârciumaru; oaste, oştire; armie; — *dar fede all'oste*, a fi prea credulu; — *fare i conti senza l'oste*, a face socoteala fârâ ospâtaru; — *andare a oste, venire a oste*, a eşi la tabârâ; a tâbâri.

OSTEGGIAMÉNTO, *m.* tâbârire; tabârâ, castre, lagâru.

OSTEGGIÁRE, *v. n.* a tâbâri; a râsboi; a ataca, a supâra.

OSTELLIÉRE, *m.* ospâtaru, birtaşu, locândaru.

OSTÉLLO, *m.* otelu, ospelu, birtu mare, casa unei persoane însemnate.

OSTÉNDERE, *v. a.* a arâta; a demonstra, a dovedi.

OSTENSÍBILE, *a.* ostensibilu, de arâtatu; demonstrabilu.

OSTENSIÓNE, *f.* arâtare; demonstraţiune, dovedire, esplicare.

OSTENSÍVO, *a.* de arâtatu; care serveşte pentru a demonstra.

OSTENSÓRE, *m.* arâtâtoru, celu ce aratâ, ce înfăţişeazâ.

OSTENSÓRIO, *m.* monstranţâ, ostensoriu.

OSTENTAMÉNTO, *m.* OSTENTAZIÓNE, *f.* ostentaţiune, falâ, paradâ, afectaţiune, ecsageraţiune.

OSTENTÁRE, *v. a.* a ostenta, a afecta, a se fâli cu ceva, a face paradâ, a arâta cu afectaţiune, cu vanitate, cu ambiţiune.

OSTEOGRAFÍA, *f.* osteografie, descripţiunea oaseloru.

OSTEOLOGÍA, *f.* osteologie, parte din anatomie în care se vorbeşte despre oase.

OSTERÍA, *f.* ospâtârie, cârciumâ, locandâ; — *osteria a mal tempo*, ospâtârie proastâ, miserabilâ.

OSTÉSSA, *f.* ospâtâreasâ, locândâreasâ, cârcîmâreasâ, birtâşiţâ, hangioicâ.

OSTETRICÁRE, *v. a.* e *n.* a moşi, a ajuta la facere.

OSTETRÍCE, *f.* moaşâ, obstetrice, obstetriţâ.

OSTETRÍCIA, *f.* obstetricie, moşitu, artea de a moşi.

OSTETRÍCIO, *a.* obstetriciu, de obstetricie, de moşitu.

OSTÉTRICO, OSTETRICÁNTE, *m.* obstetricu, obstetricantu, moşu, moşitoru, mamosu, chirurgu care ajutâ la facere.

ÓSTIA, *f.* ostie, sacrificiu, jertfâ, victimâ; azimâ cu care se cumunecâ cei apuseni; bulinu de sigilatu

OSTIÁRIA, *f.* portâreasâ, ostiariâ.

OSTIARIÁTO, *m.* ostiariatu, unu ordinu bisericescu.

OSTIÁRIO, *m.* ostiaru; portaru.

OSTICHÉZZA, *f.* acrime, oţeţime; oţerime; strâpezeală.

ÓSTICO, *a.* aspru, acru, oţetosu, sarbâdu, amaru, strâpezitoru; oţerosu; supârâtoru.

OSTIÉRE, OSTIÉRO, *m.* ospâtaru, locândaru, cârcîmaru.

OSTÍLE, *a.* ostilu, neamicu, vrâjmâşescu, duşmânescu.

OSTILITÀ, *f.* ostilitate, inimiciţie; luptâ, resbelu.

OSTILMÉNTE, *avv.* vrâjmâşeşte, duşmâneşte.

OSTINAMÉNTO, *m.* obstinare, îndârâtnicire, împismuire.

OSTINÁRSI, *v. n.* a se obstina, a se îndârâtnici, a se împismui.

OSTINATAMÉNTE, *avv.* cu obstinaţiune, cu împismuire.

OSTINATÉLLO, *a.* cam obstinatu, cam îndârâtnicu.

OSTINÁTO, *a.* obstinatu, îndârâtnicu, pismaşu, pismătăreţu; stăruitoru; neastîmpăratu, neîncetatu.

OSTINAZIÓNE, *f.* obstinaţiune, îndârâtnicie, împismuire, stăruire îndârâtnică; neastîmpărare.

OSTRACÍSMO, *m.* ostracismu; surghiunire, ecsilare.

OSTRACODÉRMIDE, OSTRACÍTE, *f.* ostracită, coajâ de stridie împietrită.

ÓSTRICA, *f.* ostricâ, stridie, unu felu de scoicâ bivalvâ.

OSTRICÁIO, *m.* pescaru sau vînzâtoru de stridii.

ÓSTRO, *m.* purpurâ, porfirâ; vintu de la miazâzi.

OSTRUÍRE, *v. a.* a obstrui, a astupa, a pricinui obstrucţiune.

OSTRUTTÍVO, *a.* obstructivu, pricinuitoru de obstrucţiune.

OSTRÚTTO, *a.* astupatu, închisu, încuiatu.

OSTRUZIÓNE, *f.* obstrucţiune, încuiare, încuiere.

OSTUPEFÁRE, *v. a.* a uimi, a ameţi; — *v. n.* a încremeni.

OSTUPEFAZIÓNE, *f.* stupiditate, uimire, încremenire.

ÓTRE, ÓTRO, *m.* burdufu, foale; beţivu; — *gonfiar l'otre*, a se îmbuiba, a se îndopa.

OTRÉLLO, OTRICÉLLO, *m.* burdufu micu.

OTRICOLÁRE, *a.* în forma unui burdufu micu, otricularu.

OTTACÓRDO, *m.* optacordu, unu instrumentu musicalu.

Digitized by Google

OTTAÉDRO, *m.* optaedru, octaedru, o figură solidă.
OTTAGÉSIMO, *a.* alu optzecelea.
OTTÁGONO, *m.* octagonu, o figură geometrică.
OTTALMÍA, **OFTALMÍA**, *f.* oftalmie, inflamaţiune la ochi.
OTTANGOLÁRE, *a.* octangularu, cu optu unghiuri.
OTTÁNGOLO, *m.* figură geometrică cu optu unghiuri.
OTTÁNTA, *a.* optzeci, optu zeci.
OTTANTÉSIMO, *a.* alu optzecelea.
OTTÁRDA, *f.* dropie (unu felu de pasere).
OTTÁRE, *v. a. e n.* a dori, a pofti.
OTTATÍVO, *a.* optativu, poftitoru.
OTTÁVA, *f.* optu zile de sărbare, octavă; a opta zi din sărbarea aceasta; octavă de musică; strofă de optu versuri ce se întrebuinţează în poesia italiană.
OTTAVARÍMA, *f.* octavă, o strofă de optu versuri endecasilabe după cumu se întrebuinţează în poesia italiană.
OTTAVÁRIO, *m.* octavariu, optu zile de predice şi de rugăciuni într'o biserică catolică.
OTTAVÍNO, *m.* octavinu, unu felu de flautu micu.
OTTÁVO, *m.* a opta parte; octavo, coală cu foile îndoite în optu; — *a.* alu optulea.
OTTEMPERÁRE, *v. n.* a se astîmpăra, a se supune.
OTTEMPERATAMÉNTE, *avv.* într' unu chipu astîmpăratu, cu obedienţă, cu ascultare, cu supunere.
OTTENEBRAMÉNTO, *m.* întunecare, obscurare.
OTTENEBRÁRE, *v. a.* a întuneca, a obscura.
OTTENEBRAZIÓNE, *f.* întunericu, întunecime, obscurare.
OTTENÉRE, *v. a.* a dobîndi, a câpăta, a agonisi, a obţinea.
OTTENÍBILE, *a.* de dobînditu, de câpătatu, de agonisitu.
OTTENIMÉNTO, *m.* dobîndire, câpătare, agonisire.
OTTENÚTO, *a.* dobînditu, câpătatu, agonisitu, obţinutu.
OTTENZIÓNE, *f.* obţinere, ajungere la scopu, dobîndire, câpătare, agonisire.
OTTESTAZIÓNE, *f.* conjurare, rugare cu jurământu.
ÓTTICA, *f.* optică, ştiinţă despre lumină şi legile visiunii.
ÓTTICO, *m.* opticu, celu ce ecsercită optica; celu ce vinde instrumente optice.
ÓTTICO, *a.* opticu, relativu la optică; relativu la ochi.
OTTILÚSTRE, *a.* de optu lustre, de 40 de ani, optilustru.
OTTIMAMÉNTE, *avv.* prea bine, foarte bine, de minune.
OTTIMÁTE, *f.* optimatu, principalu, persoană însemnată.
OTTIMÍSMO, *m.* optimismu, doctrină care susţine că lumea aceasta este cea mai bună.
OTTIMÍSTA, *m.* optimistu, partisanu alu optimismului; celu ce crede că totulu este bunu
ÓTTIMO, *a.* foarte bunu, escelentu, perfectu.
OTTÍPEDE, *a.* cu optu picioare.
ÓTTO, *a.* optu,
OTTÓBRE, *m.* octobre, octomvrie, brumărelu.
OTTOCENTÉSIMO, *a.* alu doăsutelea.
OTTOCÉNTO, *a.* optu sute.
OTTOGENÁRIO, **OTTOAGÉNO**, *a.* octogenaru, de optzeci de ani; — *s. m.* omu de optzeci de ani.
OTTOMÁNA, *f.* otomană, divanu.
OTTOMÁNO, *a. e s. m.* otomanu; turcu, turcescu.
OTTONÁIO, *m.* lucrătoru de cioae, de alamă.
OTTONÁRIO, *a.* de optu; — *verso ottonario*, versu octonariu, versu de optu silabe.
OTTÓNE, *m.* cioae, alamă, aramă galbină.
OTTÓSTILO, *m.* octostilu, peristilu cu optu coloane.
OTTUAGENÁRIO, *a.* octuagenaru, de 80 de ani.
OTTUPLO, *a.* optuplu, optitu, care coprinde de 8 ori.
OTTURAMÉNTO, *m.* astupare.
OTTURÁRE, *v. a.* a astupa.
OTTUSÁNGOLO, *m.* triunghiu cu unu unghiu obtusu.
OTTÚSO, *a.* obtusu, teşitu, tîmpitu; grosu, prostu, neiscusitu; posomorîtu; sâlciu.
OTTUSITÀ, **OTTUSÉZZA**, *f.* obtusitate, tîmpime; prostie.
OVÁIA, *f.* oariu, matcă de care stau lipite oăle la animalele oătoare.
OVÁLE, *a.* ovalu, care are forma oului.
OVÁNTE, *a.* triumfătoru.
OVÁRIO, *m.* oariu; partea de josu a pistilului de care suntu lipite seminţele.
OVÁTO, *m.* spaţiu ovalu.
OVÁTTA, *f.* vată; haină căptuşită cu vată.
OVATTÁRE, *v. a.* a vătui, a căptuşi cu vată.
OVAZIÓNE, *f.* ovaţiune, triumfu, închinăciune, onoare, priimire triumfală.
ÓVE, *avv.* unde; în ce locu; dacă; — *ove che*, orîunde.
OVIDÓTTO, *m.* trompe falopiene.
OVIFÓRME, *a.* oviformu, care are forma oului.
OVÍLE, *m.* staulu, tîrlă, locu unde se închidu oile.
OVÍPARO, *a.* oătoru, făcătoru de oaă.
ÓVO, *m.* ou.
OVOIDÁLE, *a.* ovoidalu, ovalu, făcutu ca unu ou.
OVOLOGÍA, *f.* ovologie, tractatu despre oaă.
OVÚNQUE, *avv.* orîunde, pretutindenea.
OVVÉRO, **OVVERAMÉNTE**, *cong.* orî, sau, au.
OVVIÁRE, *v. a. e n.* a întîmpina, a preveni, a împedica; a se împrotivi, a se opune, a obvia.
OVVIATÓRE, *m.* împrotivitoru, obviatoru.
OVVIAZIÓNE, *f.* obviare, împrotivire, împedicare, întîmpinare, preîntîmpinare.
ÓVVIO, *a.* ordinaru, trivialu; facilu, învederatu.
OZÉNA, *f.* ozenu, unu felu de bubă ce se face la nasu şi care miroasă foarte urîtu.
OZÍACO, *a.* nefastu, infaustu, cobitu.
OZIÁRE, *v. n.* a oţia, a şedea fără lucru, a nu face nimicu, a se trîndăvi, a căcări.
ÓZIO, *m.* oţiu, nelucrare, neocupare; liniştе, răpaosu; timpu îndemânaticu, timpu liberu.
OZIOSÁGGINE, **OZIOSITÀ**, *f.* oţiositate, lenevie, trîndăvie, lene, neocupaţiune, neactivitate.
OZIÓSO, *a.* oţiosu, neocupatu, fără treabă, neactivu, leneşu, trîndavu, perde-vară; inutilu, nefolositoru, zădarnicu, de prisosu.
ÓZZIMO, *m.* basilicu, busuiocu (plantă).

Digitized by Google

P.

P, *m.* e *f.* pe, litera P.
PACÁRE, *v. a.* a împâca, a împâciui, a liniști.
PACATÉZZA, *f.* liniște, trancuilitate, astîmpâru.
PACÁTO, *a.* liniștitu, trancuilu, placidu, astîmpâratu.
PÁCCA, *f.* lovitură, pocnitură.
PACCHEBÓTTO, *m.* pachebotu, navâ de poștâ.
PACCHÉTTO, *m.* pachebotu; legâturâ, pachetu.
PACCHIAMÉNTO, *m.* mâncâturâ lacomâ.
PACCHIÁNO, PACCIÁNO, *m.* meteleu, nâtârâu, nâtâfleţu, nâtângu, tântâlâu, mâgâdâu, lâlâu.
PACCHIÁRE, *v. a.* a mânca lâcomește, a se îmbuiba.
PACCHIARÍNA, *f.* noroiu, mocirlâ, tinâ.
PACCHIARÓTTO, *m.* bâdâranu, meteleu.
PÁCCHIO, *m.* mâncare, mâncâturâ.
PACCHIÓNE, *m.* polifagu; gurâ spartâ, gâmanu.
PACCIÁME, *m.* gunoiu, necurâţie.
PÁCCO, *m.* pachetu, legâturâ.
PACCOTÍGLIA, *f.* pacotilie, marfâ ce poate lua cu sine celu ce intrâ într'o navâ și cu care se poate neguţâtori în socoteala sa.
PÁCE, *f.* pace, liniște, odihnâ; concordie, unire, armonie; disculu ce preotulu dâ sâ sârute la cuminecare; — *lasciatemi in pace*, lasâmâ în pace; — *far la pace*, a face pace, a se împâca; — *con vostra buona pace*, cu permisiunea D-voastre; — *dar pace*, a lâsa în pace, a nu mai supâra; — *darsi pace*, a se astîmpâra; — *dar del buon per la pace*, a lua cu bunâ, a schimba tonulu; — *esser pace*, a fi chitu; — *star in pace*, a trâi în pace.
PACIÁRE, *v. a.* a împâca, a împâciui.
PACIÉRE, *m.* împâcâtoru, împâciuitoru, mijlocitoru.
PACÍFERO, *a.* aducâtoru de pace, împâciuitoru.
PACIFICÁBILE, *a.* împâcâciosu, care se poate împâca.
PACIFICAMÉNTO, *m.* împâcare, împâciuire, liniștire, îmblânzire, astîmpârare; reconciliare, reîmpâcare.
PACIFICÁRE, *v. a.* a împâca, a împâciui, a liniști, a îmblânzi, a astîmpâra; a reconcilia, a reîmpâca.
PACIFICATÓRE, *m.* impâcâtoru, împâciuitoru; reîmpâcâtoru, reconciliatoru; mijlocitoru; îmblânzitoru.
PACIFICAZIÓNE, *f.* împâcâciune, împâciuire, liniștire, împâcare; reconciliaţiune, reîmpâciuire.
PACÍFICO, *a.* pacificu, pacĭnicu, iubitoru de pace, liniștitu, trancuilu, blându, astîmpâratu.
PADÉLLA, *f.* tigae, tipsie de friptu; — *cader dalla padella nelle brace*, a ajunge din puţu în lacu.
PADELLÁIO, *m.* tigâeru; câldâraru.
PADELLÁTA, *f.* o tigae plinâ.
PADIGLIÓNE, *m.* cortu, tindâ; patu cu ceru; pavilionu.
PÁDRE, *m.* tatâ, pârinte; câlugâru; — *il santo Padre*, Papa; — *l'ozio è il padre dei vizî*, lenea este perina dracului.
PADREFAMÍGLIA, *m.* tatâ de familie.
PADREGGIÁRE, PATRIZZÁRE, *v. n.* a se asemâna cu tatâlu.
PADRÍNO, *m.* patrinu, nașu; marturu la duelu.
PADRÓNA, *f.* doamnâ, stâpânâ, cocoanâ.
PADRONÁNZA, *f.* domnire, stâpânire, autoritate, superioritate; proprietate; putere.
PADRONÁTO, PADRONÁGGIO, *m.* patronatu, patronagiu, protecţiune; dominiu, proprietate peste o avere nemișcâtoare; dreptulu de a numi la unu beneficiu.
PADRONCÍNO, *m.* domnișoru, coconașu.
PADRÓNE, *m.* domnu, stâpânu, boeru, coconu; capu, principalu, proprietaru; magistru; domnitoru, stâpânitoru; protectoru, ocrotitoru; patronu de corabie; tatâlu de familie, domnulu de cașâ; — *farla da padrone*, a face pe stâpânulu; a se coconi, a se purta domnește; a trâi neatîrnatu, a fi de capulu sâu.
PADRONEGGIÁRE, *v. n.* a domni, a stâpâni; a se coconi; a predomni, a covîrși; a fi de capulu sâu.
PADRONERÍA, *f.* domnire, stâpânire; patronatu.
PADRONÉSSA, *f.* stâpânâ, doamnâ, cocoanâ.
PADÚLE, *m.* baltâ, smîrcu, rovinâ, moraștinâ.
PADULÓSO, *a.* bâltosu, lâcosu, smîrcosu, morâștinosu.
PAESÁCCIO, *m.* ţarâ urîtâ, miserabilâ.
PAESÁGGIO, *m.* paesagiu, ţârânie; tablou; picturâ care înfâţișeazâ o ţârânie.
PAESÁNO, *m.* ţârânu, sâteanu; — *a.* pâmînteanu; patriotu, compatriotu, care este dintr'aceeași ţarâ.
PAÉSE, *m.* ţarâ, patrie; provincie, ţinutu, regiune; paesagiu, ţârânie.
PAESÉLLO, *m.* ţarâ micâ, ţinutu micu; satu, orâșelu.
PAESÉTTO, *m.* ţarâ micâ; paesagiu micu.
PAESÍSTA, *m.* paesistu, pictoru de paesagiu.
PAFFÚTO, *a.* grasu, plinu, bucâlatu, dordoliu; — *star paffuto*, a trâi în deliciuri.
PÁGA, *f.* platâ, salariu, simbrie, leafâ, stipen-

Digitized by Google

diu; — *paga morta*, pensiune, plată din grație, din milă.

PAGÁBILE, *a.* de plătitu, de râfuitu.

PAGAMÉNTO, *m.* solvire, plătire, râfuire, resplătire; — *senza pagamento*, fără plată, gratis; — *far pagamento*, a solvi, a plăti, a râfui.

PAGANEGGIÁRE, PAGANIZZÁRE, *v. n.* a trăi păgănește.

PAGANÉSIMO, PAGANÉSMO, PAGANÍSMO, *m.* păgânismu, idolatrie; religiunea păgâniloru; păgânime.

PAGÁNO, *m.* păgânu, idolatru; infidelu, necredinciosu.

PAGÁRE, *v. a.* a solvi, a plăti, a râfui; a resplăti; — *v. n.* a da satisfacțiune, a satisface; a spăla o crimă, o injurie; — *me la pagherai*, o să ți vie încă acru; — *pagar di mala moneta*, a resplăti binele cu rău; — *pagare della stessa moneta*, a măsură cu aceeași măsură; — *pagar colle calcagna*, a o tuli, a o lua la sănătoasa.

PAGATÓRE, *m.* plătitoru, casieru; — *star pagatore*, a răspunde, a se pune chezașu, a da cauțiune pentru cineva.

PAGGERÍA, *f.* mulțime de pagi; condițiunea pagiloru; locu destinatu pentru locuința loru.

PÁGGIO, *m.* pagiu, june servitoru la unu domnu mare; copilu, fecioru de nobilu care servește la curte.

PAGHERÒ, *m.* zapisu, obligațiune.

PÁGINA, *f.* paginâ, fața unei foi de chârtie.

PÁGLIA, *f.* paie; paiu, firu de paie; — *paglia tagliuzzata*, șișcă, paie mărunțate; — *uomo di paglia*, omu de paie, mămăie, mătăhală; — *ogni grano ha la sua paglia*, nici unu omu fără cusuru; — *col tempo e colla paglia maturano le nespole*, cu timpu toate se facu.

PAGLIÁCCIA, *f.* pâime.

PAGLIÁCCIO, *m.* șișcă, paie mărunțate; matrață. mindiru de paie; ștergătoare, spălătoare de paie; unu personagiu comicu alu anticului teatru italianu, paiațu.

PAGLIÁIO, *m.* grâmadă, gireadă, clae, căpiță de paie; pâiște, curte, locu în care se ținu paiele.

PAGLIAIUÓLO. *m.* vînzătoru de paie.

PAGLÍCCIO, *m.* șișcă, paie mărunțate.

PAGLIÉRA, *f.* pâiște, locu unde se ținu paiele.

PAGLIERÍCCIO, *m.* presărâtură, culcușu; matrață, mindiru.

PAGLIERÍNO, PAGLIÁTO, *a.* galbinu ca paiulu.

PAGLIETÁNA, *f.* unu felu de angilă, de țiparu micu.

PAGLIÈTO, *m.* trestiișu, stufișu.

PAGLIUOLÁIA, *f.* tragânu (la vite).

PAGLIÓNE, *m.* presărâtură de paie, culcușu; matrață, mindiru de paie.

PAGLIÓSO, *a.* de paie, plinu de paie, amestecatu cu paie.

PAGLIÓTTO, *m.* cămară de păstratu pâine la o corabie.

PAGLIÚCA, *f.* firicelu de paie.

PAGLIÚME, *m.* grâmadă de paie; măturătură de paie.

PAGLIUÓLA, *f.* firu de paie; fluturelu de metalu.

PAGNÓTTA, *f.* o pâine.

PÁGO, *m.* plată; — *a.* mulțumitu, îndestulatu; — *esser pago*, a se liniști, a se îndestula, a fi îndestulatu, mulțumitu.

PAGÓDA, *f.* PAGÓDE, *m.* pagodă, templu păgânu în Asia; idolu care este adoratu într'o pagodă.

PÁIO, PÁRO, *m.* pârechie; — *paio di carte*, unu jocu de cârți; — *paio di forbici*, o pârechie de foarfeci.

PAIOLÁTA, *f.* unu căzanu plinu.

PAIUÓLO, *m.* căzanu, căldare, bîrtacu, chonu.

PÁLA, *f.* pală, lopată, pâleată; — *far pala della roba*, a risipi averea.

PALÁCCIO, *m.* unu felu de lopățică de feru întrebuințată de sticlari.

PALADINÉSCO, *a.* paladinescu, cavalerescu.

PALADÍNO, *m.* paladinu, cavaleru; lopătaru, măturătoru de ulițe.

PALAFÍTTA, *f.* gardu de pari, de stobori.

PALAFITTÁRE, *v. a.* e *n.* a face unu gardu de pari, de stobori.

PALAFITTÁTA, *f.* șanțu cu pari, temelie de târași.

PALAFRENIÉRE, PALAFRENIÉRO, *m.* scutieru, pacusaizu, feleitaru, ciocoiu călărețu, jocheu, palafrenieru.

PALAFRÉNO, *m.* calu de paradă; calu pentru dame.

PALÁGIO, *m.* palatu, casă mare și falnică.

PALAIUÓLO, *m.* lopătaru, celu ce lucrează cu lopata.

PALAMÉNTO, *m.* vâslărime, remime.

PALAMIDÓNE, *m.* omu de nimicu, nătăflețu, tontu.

PALAMÍTA *f.* palamidă, unu felu de tonu (pește).

PALÁNCA, *f.* palancă, stoboru; bîrnă; grindeiu.

PALANCÁTO, *m.* palancă, gardu, palisadă, stoboru.

PALÁNCOLA, *f.* puntișoară.

PALÁNDRA, *f.* bombardă, unu felu de navă de resbelu.

PALANDRÁNA, *f.* mantaoă de ploae.

PALANDRÁNO, *m.* unu felu de hainâ; manta.

PALANDRÈA, *f.* unu felu de corabie.

PALÁRE, *v. a.* a hârâci.

PALÁTA, *f.* o lopată plină; palisadă.

PALATÍNA, *f.* unu felu de blană.

PALATÍNO, *m.* palatinu, titlu onorificu ce se da mai de multu acelora care aveau vreo funcțiune la palatulu unui prințu; — *a.* palatinu, relativu la palatulu apei; care are relațiune cu cerulu gurei.

PALÁTO, *m.* pâlatu, cerulu gurei; — *a.* hârâcitu.

PALAZZÍNA, *f.* palatu micu, casă elegantă.

PALÁZZO, *m.* palatu, castelu; — *gente di palazzo*, funcționari judecătorești; — *giorno di palazzo*, zi de judecată.

PALCÁTO, *a.* câptușitu cu scânduri.

PALCHÉTTO. *m.* foișoru; lojă; balconă, balcă.

PALCHISTUÓLO, *m.* acoperișu micu, umbraru, tarabă.

PÁLCO, *m.* despărțimîntu, podu, catu de case; palancă, părete despărțitoru; schelă; eșafodu; stelaju; tribună, foișoru, lojă; șenă; rămuri, pălcuri de cerbu, coarne rămuroase.

PALÉLLA, *f.* crestătură, strie; încleștătură, îmbucătură.

PALEO, *m.* titirezu, sfirlă; iarba câinelui; — *aggirarsi come un paleo*, a și da mare osteneală.

PALEOGRAFÍA, *f.* paleografie, știința scrieriloru vechi.

PALEONTOGRAFÍA, *f.* paleontografie, istoria corpuloru organice ce nu se mai află pe pământu decâtu în starea fosilă.

Digitized by Google

PALEONTOLOGÍA, *f.* descripţiunea animaliloru şi vegetaliloru fosili, paleontografie, paleontologie.
PALESAMÉNTO, *m.* descoperire, destâinuire, manifestare, revelare, publicare, dare în cunoştinţâ.
PALESÁRE, *v. a.* a descoperi, a destâinui, a manifesta, a revela, a publica, a da în cunoştinţâ.
PALESATÓRE, *m.* descoperitoru, destâinuitoru, revelatoru, arâtâtoru, înştiinţâtoru.
PALÈSE, *a.* cunoscutu, manifestu, publicu; evidentu, învederatu; — *alla palese*, în publicu.
PALESEMÉNTE, *avv.* în publicu, în obşte, înaintea tutuloru, în faţa tutuloru; învederatu.
PALÈSTRA, *f.* palestrâ, locu publicu la antici unde junimea se forma în deosebite ecsercitiuri corporale; chiaru ecsercitiurile acestea; luptâ, emulaţiune, concurenţâ, întrecere.
PALESTRÁLE, PALÈSTRICO, *a.* de palestrâ.
PALESTRÍTA, *m.* palestritu, luptâtoru, atletu.
PALÉTTA, *f.* lopâţicâ, palâ. pâleaţâ, hâpâleaţâ.
PALETTATÚRA, *f.* încleştâturâ, îmbucâturâ.
PALÉTTO, *m.* pârueţu, pârişoru, pâruşu; unu felu de zâvoru la uşi şi la ferestre.
PALIFICÁTA, *f.* palisadâ. pârâturâ.
PALIFICÁRE, *v. a.* a parifica. a palisada.
PALINODÍA, *f* palinodie retractare. întoarcere, îndreptare de ceeace s'a zisu; — *cantar la palinodia*, a se retracta.
PALINSÉSTO, *m.* palimpsestu, manuscrisu cui s'a ştersu prima scripturâ pentru a se scrie din nou.
PÁLIO, PÁLLIO, *m.* paliumu, unu felu de manta de lânâ albâ semânatâ cu cruci negre care o trimite papa la archiepiscopi dreptu semnu de demnitatea loru.
PALIÓTTO. *m.* unu felu de ornamentu cu care se imbracâ altarulu; manteluţâ, vâlu.
PALISCHÉRMO, *m.* luntrişoarâ, canotu.
PALIÚRO, *m.* spinu (arborelu).
PALIZZÁTA, *f.* palisadâ, întârire cu pari.
PÁLLA, *f.* globu, ghiulea, glonţu, sferâ, minge, bilâ, boţu, ghemu, gogoaşâ şi orîce lucru avîndu o formâ sfericâ; — *aspettar la palla al balzo*, a aştepta o ocasiune favorabilâ; — *caricare a palla*, a încârca cu plumbu.
PALLACÓRDA, *f.* casâ de jucatu cu pilâ.
PALLÁDIO. *m.* Paladiu, statua M nervei de care se atîrna soartea Troiei; scutu apârâtoru, ocrotealâ; unu tribunalu la Atena; unu felu de metalu.
PALLÁIO, *m.* marcheru, numârâtoru.
PALLAMÁGLIO, *m.* unu felu de jocu, maliu, palamaliu.
PALLÁRE, *v. a. e n.* a se juca de mincea; a vibra, a oscila; a clâtina, a scutura; a se vîrcoli; a resalta, a resâri.
PALLEGGIÁRE, *v. a. e n.* a se juca de a mincea; a purta cu vorba, a trâgâna; a batjocori.
PALLÉGGIO, *m.* jucare cu mincea; trâgânare; batjocorire.
PALLÉNTE, *a.* palidu, galbenu.
PALLERÍNO, *m.* jucâtoru de a mincea.
PALLÉSCO, *a.* relativu la mince; — *m.* palescu, partisanu alu familiei De' Medici la Florenţa.
PALLIAMÉNTO, *m.* paliare, mascare, ascundere.
PALLIÁRE, *v. a.* a palia, a masca, a ascunde, a acoperi.
PALLIATÍVO, *m.* paliativu, remediu care numai liniţeşte, care tâmâdueşte în aparenţâ; paliaţiune, îndulcire.
PALLIDÉTTO, *a.* cam palidu, pâlitu.
PALLIDÉZZA, *f.* paloare, gâlbinealâ, faţâ galbinâ, pâlitâ, palidâ, gâlbinicioasâ; faţa deschisâ, uşoarâ.
PÁLLIDO, *a.* palidu, pâlitu, galbinu; slabu, lângedu, fârâ faţâ, fârâ vioiciune.
PALLIDÚCCIO, *a.* gâlbiniciosu.
PALLIDÚME, *m.* paloare faţâ palidâ; întristare.
PALLÍNO, *m.* alicâ, grâunte de alice.
PÁLLIO, *m.* palium, o manta la Greci şi la Romani; manta (în genere); paliu, unu felu de ornamentu bisericescu; prefâcâtorie, simulaţiune, paliaţiune.
PALLÓNE, *m.* balonu; — *pallone aerostatico*, balonu aerostaticu; — *giuocare al pallone, pallonare*, a se juca cu balonulu.
PALLÓRE. *m.* paloare, faţa persoanei palide.
PALLÓTTOLA, *f.* globu micu, bulgâre, mince micâ, bilâ micâ; — *aver faccia di pallottola*, a fi obraznicu; — *non saper accozzare tre pallottole in un bacino*, a nu şti duce din mânâ la gurâ.
PALLOTTOLÍNA, *f.* globuleţu, grâunţu, pilula.
PÁLMA, *f.* palmu, finicu, curmalu; ramu de finicu; triumfu, victorie; palmâ, partea dinlâuntru a mânei; — *palma de'piedi*, picioru pâlmatu; — *domenica delle palme*, dumineca floriiloru; — *riportare la palma*, a reporta victoria, a triumfa; — *portare in palma di mano*, a lâuda peste mâsurâ, a glorifica, a proslâvi.
PALMÁRE, *a.* relativu la palmâ; de o palmâ (mâsurâ); mare, însemnatu, considerabilu.
PALMÁTA, *f.* palmâ (lovieturâ), pâlmuire; împâlmâmîntu, darea mânei; — *dare la palmata*, a mîtui.
PALMÉLLA, *f.* lânâ smocoasâ, smoci de lânâ.
PALMENTO, *m.* cramâ, câlcâtorie; pârechie de pietre de moarâ; — *mqcinare, scuffiare a due palmenti*, cu o lovieturâ doâ muşte; a mânca lâcomeşte.
PALMÉTO, PALMÁIO, *m.* finicetu, pâdure sau grâdinâ de finici.
PALMIÉRE, *m.* peregrinu, câlâtoru, agiu.
PALMÍSTO, *m.* palmistu, unu felu de palmu, de finicu.
PÁLMITE, *m.* mlâdiţâ, vlâstaru, lugeru de viţâ.
PALMÍZIO, *m.* palmu, finicu, curmalu; ramurâ de finicu.
PÁLMO, *m.* palmâ (mâsurâ linearâ).
PALMÓNE, *m.* paru grosu în care se înfigu vergele cu vâscu.
PALMÓSO, *a.* palmiferu, producâtoru de finici.
PÁLO, *m.* paru, ţeapâ, ţerusu, haracu, târaşu; — *lanciare il palo*, a întreprinde unu lucru dificilu; — *saltar di palo in frasca*, a vorbi fârâ şiru, a vorbi verzi şi uscate.
PALOMBÁRO, *m.* corlaru. cufundaru.
PALOMBÍNA, *f.* unu felu de struguri.
PALÓMBO, *m.* porumbu sâlbatecu; unu peşte de mare.
PALÓSCIO, *m.* paloşu, unu felu de spatâ scurtâ şi latâ.
PALPÁBILE, *a.* palpabilu, pipâiciosu, care se poate pipâi; evidentu, învederatu, luminatu, curatu, deslusitu.
PALPABILMÉNTE, *avv.* într'unu chipu palpabilu, evidentu, învederatu, curatu, deslusitu.

Digitized by Google

PALPAMÉNTO, *m.* palpare, pipâire.
PALPÁRE, *v. a.* a palpa, a pipâi, a se încredința despre veritatea unui lucru; a mîngâia, a resfâța, a resgâi; a linguși, a licâi, a licâri.
PALPATÓRE, *m.* pipâitoru; lingușitoru.
PALPÉBRA, *f.* pleopâ.
PALPEBRÁLE, *a.* relativu la pleope.
PALPEGGIÁRE, *v. a.* a pipâi desu, a resfâța, a resgâi.
PALPEGGIÁTA, *f.* pipâire, pipâitu, resfâțare, resgâialâ.
PALPEGGIATÓRE, *m.* pipâitoru, resgâitoru.
PALPITAMÉNTO, *m.* palpitare, svîcnire, trâsârire, resârire, svîrcolire, palpitațiune de inimâ.
PALPITÁRE, *v. n.* a palpita, a se bate inima foarte iute, a svîcni, a sbocoti; a trâsâri, a resâri, a se svîrcoli.
PALPITAZIÓNE, *f.* palpitațiune, bâtae, mișcare iute a inimei, sbocotire, svîcnire, trâsârire, resârire, svîrcolire.
PALTONEGGIÁRE, *v. n.* a umbla derbedeu, fârâ lucru, a fi vagabondu, a trâi ca unu vagabondu; a cerșitori.
PALTONERÍA, *f.* vagabondagiu, nemernicie, cerșitorie.
PALTONIÉRE, PALTÓNE, *m.* vagabondu, derbedeu, puslâu, nemernicu, nevoiașu, cerșitoru, calicu.
PALUDAMÉNTO, *m.* paludamentu, unu felu de manta la Romanii antici pe care o purtau comandanții.
PALUDÁNO, *a.* de baltâ, bâltosu, mo âstinosu.
PALÚDE, *m. e f.* baltâ, smîrcu, rovinâ; morastinâ.
PALUDÓSO, *a.* bâltosu, smîrcosu, lâcosu, smîrcosu, morâstinosu; aposu, apâtosu; mocirlosu.
PALÚSTRE, *a.* de baltâ, de morastinâ, de lacu, acuaticu, bâltârețu.
PÁMPANO, PÁMPINO, *m.* curpânu de vie; — *assai pampani e poca uva*, vorbâ multâ, sârâcia omolui.
PAMPINÍFERO, PAMPINÓSO, *a.* plinu de vițe de vie.
PÁNACE, *m.* brânca ursului, pâlâmidâ (plantâ).
PANACÉA, *f.* panacee, remediu universalu.
PANÁTA, *f.* supâ de pâine; — *far la panata al diavolo*, a se osteni înzâdaru, în deșertu.
PANÁTICA, *f.* PANÁGGIO, *m.* provisiune de pâine; costu.
PANATTIÉRA, *f.* paneru, coșu de pâine; pânâreasâ, femee care vinde pâine.
PANATTIÉRE, *m.* pânaru, pitaru, brutaru, celu ce face sau vinde pâine; celu ce îngrijește de pâine.
PÁNCA, *f.* bancâ, scaunu; — *non potersi rizzare a panca*, a nu putea înainta, a nu ajunge la o stare mai ferice.
PANCÁCCIA, *f.* bancâ la unu locu publicu unde ședu mai multe persoane conversându împreunâ.
PANCACCÍNO, PANCACCIÉRE, *m.* cicâlitoru, bâciuitoru, clevetitoru, fleurâ, gurâ livrâ, bâlâbunitoru.
PANCACCIUÓLO, *m.* crinu sâbiiu, lilie de câmpu (floare).
PANCÁLE, *m.* tapetu de bancâ, de scaunu.
PANCÁTA, *f.* toate persoanele care ședu pe o bancâ.
PANCHÍNA, *f.* bâncuță, bancâ micâ.
PÁNCIA, *f.* burtâ, pântece, burdufu, vintre, foale — *mangiare a crepapancia*, a se îmbuiba, a se îndopa de mâncare; — *grattarsi la pancia*, a trâi în lenevire, a tâia câiniloru frunzâ.
PANCIÉRA, *f.* panțerâ, curasu, zea.
PANCIÓLLE (IN), *avv.* cu toatâ comoditatea; — *crogiolarsi in panciolle*, a se trândâvi, a se da la lene.
PANCIÓNE, *m.* omu pântecosu, burtosu, cu burtâ mare.
PANCIÓTTO, *m.* jiletâ, vestâ, pieptaru.
PANCIÚTO, *a.* burtosu, pântecosu, burduhânosu.
PANCONCÉLLO, *m.* lațu.
PANCÓNE, *m.* tâbloiu, scândurâ groasâ, blanâ de lemnu; pâlanca, stoboru; bancâ mare; tejghea; unu felu de pâmîntu.
PANCÓTTO, *m.* supâ de pâine.
PANCRATÍSTA, PANCRAZIÁSTE, *m.* biruitoru la pancrați.
PANCRÁZIO, *m.* pancrațiu, unu ecserciț u gimnasticu la Greci compusu din luptâ și pugilatu.
PANCRÉAS, PANCREÁTE, *m.* pancreasu, o glandulâ așezatâ în abdome, în mijloculu curbureloru duodenului.
PANDÁNO, *m.* pandanu, unu arbore din Oceania.
PANDEMÍA, *f.* pandemie, maladie universalâ.
PANDEMÓNIO, *m.* pandemoniu, curtea diavoliloru.
PANDÉRO, *m.* panderu, unu instrumentu de musicâ la Spanioli.
PANDÉTTE, *f. pl.* pandecte, digestu, o adunare de decisiunile fâcute de vechii jurisconsulți romani, cârora Justinianu le dete puterea de legi.
PANDÓRA, *f.* pandurâ, unu felu de lâutâ.
PÂNE, *f.* pâine, pâne, pitâ; hranâ, nutrimîntu, nutriturâ; mijloacele de traiu; — *pan fresco*, pâine proaspâtâ; — *pane azzimo*, azimâ; — *pane di burro*, turtiță de untu; — *pan raffermo*, pâine uscatâ; — *pan bianco*, pâine albâ, franselâ, jimlâ; — *pane casereccio*, pâine de casâ; — *pane di cera*, turtâ de cearâ; — *pane d'oro*, vargâ de auru; — *pan pepato*, turtâ pipâratâ; — *pane venderecio*, pâine de tîrgu; — *pane di zucchero*, câpâțînâ de zaharu; — *per un pezzo di pane*, chilipiru, foarte eftinu, în daru; — *dire al pan pane*, a numi orîce lucru pe numele lui; — *guadagnarsi il pane*, a câștiga hrana din toate zilele; — *mangiare il pane altrui*, a se afla slugâ la unu stâpânu; — *mangiare il pan pentito*, a se câi; — *rendere pan per focaccia*, a mâsura cu aceeași mâsurâ, a și resbuna.
PANEGÍRICO, *m.* panegiricu, discursu spre lauda cuiva.
PANEGIRÍSTA, *m.* panegiristu, fâcâtoru de panegirice.
PANERÉCCIO, PATERÉCCIO, *m.* sugiu, unflâturâ care se face la buriculu degeteloru.
PANETTIÉRE, *m.* pânaru, brutaru, pitaru.
PANGRATTÁTO, *m.* râzâturi, fârmâturi de coajâ de pâine.
PÁNIA, *f.* vâscu, cleiu.
PANÍCCIA, *f.* ciru de fâinâ, breiu, cleiu de fâinâ.
PANÍCCIO, *m.* aluatu, pastâ.
PANICCIUÓLO, *m.* pâine foarte micâ.
PANICHÍNA, *f.* femee proastâ, obraznicâ.
PANÍCO, *m.* meiu.
PÁNICO, *a.* — *timor panico*, spaimâ mare și fârâ temeiu.
PANICUÓCOLO, *m.* pânaru, brutaru, pitaru.

Digitized by Google

PANIÉRA, *f.* PANIÉRE, *m.* paneru, coşu, coşniţă de pâine.
PANIERÁIO, *m.* coşâraru.
PANIERÍNO, *m.* pânerelu, coşuleţu, coşârcuţâ.
PANIERÓNE, *m.* paneru, coşu mare.
PANIFICÁRE, *v. a. e n.* a panifica, a preface în pâine; — *panificarsi*, a se panifica, a se preface în pâine, a deveni pâine.
PANIFÍCIO, *m.* panificaţiune, facerea pâinei.
PANIÓNE, *m.* vârgea cu vâscu.
PANIÓSO, *a.* vâscosu, cleiosu.
PANIÚZZA, *f.* PANIÚZZO, *m.* vârgea mică cu vâscu.
PANIZZAZIÓNE, *f.* panificaţiune, facerea pâinei.
PÁNNA, *f.* smântână, floarea laptelui, caimacu.
PANNAIUÓLO, *m.* postâvaru, pânuiaru, negustoru de postavuri.
PANNEGGIAMÉNTO, *m.* draperie, îmbrăcămintea figuriloru la unu tablou, maniera de a înfăţişa hainele.
PANNEGGIÁRE, *v. a. e n.* a îmbrăca figurile la unu tablou, a înfăţişa veşminte largi şi încreţite.
PANNICÉLLO, *m.* bucată mică de postavu, petecu, treanţâ.
PÁNNIA, *f.* stuhu, pipirigu.
PANNILÁNO, *m.* pânură de lână, pînzărie de lână.
PANNILÍNO, PANNOLÍNO, *m.* pînză de inu.
PANNÍNA, *f.* postavu, pânură cu bucata.
PÁNNO, *m.* postavu, pânură; pânzărie; — *panni*, postâvărie; pînzături, haine, rufe, îmbrăcăminte; — *panno nell'occhio*, peliţâ, albeaţâ. perdea; — *panno da stacci*, pînză de piru pentru sită; — *se io fossi nei suoi panni*, de aşu fi în loculu lui; — *essere in cattivi panni*, a se afla foarte strîmtoratu; — *di tristo panno non si tagliò mai buon sacco*, aştia nu sare departe de tulpină; — *serrare i panni addosso*, a nâvăli cu furie; a strîmtora; a înfunda.
PANNÓCCHIA, *f.* tuleu, tufşioară.
PANNOCCHIÚTO, *a.* mâciuciu.
PANNÓSO, *a.* trenţerosu, sâracu.
PANNÚME, *m.* orce lucru care turburâ, care împiedică vederea.
PANORÁMA, *m.* panoramu, tablou circularu în centrulu căruia se pune spectatorulu şi care represintă unu orizontu întregu.
PANSLAVÍSMO, *m.* panslavismu, unirea popoareloru slave.
PANTALÓNE, *m.* pantalonu, personagiu din comedia veneţiană; unu instrumentu musicalu; — *pantaloni*, pantaloni, nâdragi, cioareci lungi; câlţuni.
PANTÁNO, *m.* noroiu, fleaşcâ, mocirlâ, tinărie, baltă.
PANTANÓSO, *a.* noroiosu, mocirlosu, tinosu; bâltosu.
PANTEÍSMO, *m.* panteismu, sistema acelora care iau de Dumnezeu totalitatea fiinţeloru.
PANTEÍSTA, *m.* panteistu, partisanu alu panteismului.
PANTEÍSTICO, *a.* panteisticu, de panteismu, de panteistu.
PANTEÓNE, *m.* panteonu, templu consecratu tutuloru zeiloru; locu consecratu tutuloru bărbaţiloru mari.
PANTÉRA, *f.* panteră, o fiară sălbatică.
PANTERÁNA, *f.* unu felu de ciocârlanu (pasere).
PANTERÍNO, *a.* de panteră.
PANTÓFOLA, *f.* pantofu, papucu.
PANTÓMETRO, *m.* pantometru, unu instrumentu geometricu.
PANTOMÍMA, *f.* pantomimă, artea de a se esprime numai prin geste, fără ajutorulu limbei.
PANTOMÍMICO, *a.* pantomimicu, gesticularu.
PANTOMÍMO, *m.* pantomimu, actoru care se esprime numai prin geste, fără ajutorulu limbei.
PANÚNTO, *m.* pâine unsă; lucru care vine la timpu potrivitu, apropo.
PANZANÁRE, *v. n.* a ţinea, a îmbăta cu flecării, a băsui.
PANZÁNE, *f. pl.* fleacuri, fabule, basne, bagatele, mofturi.
PÁOLO, *m.* o monedă de argintu din staturile Bisericei.
PÁPA, *m.* papă, pontefice, capulu Bisericei.
PAPÀ, *m.* bâbacu, tătucă.
PAPÁBILE, *a.* capabilu de a deveni papă.
PAPÁIA, *f.* unu felu de arbore din India.
PAPÁLE, *a.* papalu, pontificalu, alu papei; — *alla papale*, cumu face papa; curatu, deschisu. francu, fără reservă.
PAPALÍNO, *a.* papalu; — *s. m.* supusu sau soldatu alu papei.
PAPÁSSO, *m.* popă, preotu schismaticu; preotu idolatru.
PAPÁTO, *m.* papatu, pontificatu, demnitatea papei, timpulu câtu şade unu papă în scaunu.
PAPÁVERO. *m.* macu; — *papavero erratico*, macu sălbaticu.
PAPERÍNA, *f.* iniţă (o plantă).
PAPERÍNO, *m.* gâsculiţă, bobocu de gâscă
PÁPERO, *m.* gâscă tinără; — *i paperi voglion menar a bere le oche*, învăţăcelulu va să fie mai svătosu decâtu învăţătorulu.
PAPÉSCO, *a.* papalu, alu papei.
PAPILIÓNE, *m.* fluture, fârfală mare.
PAPÍLLA, *f.* ghindula mica, ghinduliţă, sgrăbunţă.
PAPILLÓSO, *a.* gâlcosu, plinu de ghinduliţe.
PAPÍRO, *m.* papiru, o plantă din Egiptu; chârtie făcută din scoarţa internă a papirului.
PAPÍSMO, *m.* papismu, zicere cu care adversarii se servescu spre a numi religiunea catolică.
PAPÍSTA, *m.* papistu, papistaşu, zicere cu care eterodocsii numescu catolicii romani.
PAPIZZÁRE, *v. n.* a domni (vorbindu despre papi).
PÁPPA, *f.* papă (unu felu de mâncare.)
PAPPAFÍCO, *m.* glugă; catartu de bandieră la o navă.
PAPPAGALLÉSCO, *a.* de papagalu, ca unu papagalu.
PAPPAGALLÉSSA, *f.* muieruşcă, partea femeiască a papagalului.
PAPPAGÁLLO, *m.* papagalu; — *imparar qualche cosa come un pappagallo*, a învăţa ceva pâpăgăliceşte.
PAPPALÁRDO, *m.* omu mâncăciosu; bâdâranu.
PAPPALÉCCO, *m.* mâncare delicată; mâncăcioşie.
PAPPÁRDO, *m.* macu.
PAPPÁRE, *v. n.* a mânca lăcomeşte, a se îmbuiba.
PAPPÁTA, *f.* ospătâtură muscâleascâ.
PAPPATÁCI, *m.* bârbatu cornutu; omu care, spre

Digitized by Google

a putea satisface înclinării sale la bani sau la mâncare, sufere niște lucruri foarte desonorante.

PAPPATÓRE, *m.* omu mâncâciosu, care mănîncă cu poftă.

PAPPÍNA, *f.* unu felu de băuturâ răcoritoare.

PÁPPO, *m.* pâine (în limbagiulu copiiloru).

PAPPOLÁTA, *f.* iahnie, salce; basnu, fleacu, bagatelă.

PAPPÓNE, *m.* omu mâncâciosu, gâmanu.

PAPPÚCCIA, *f.* papucu.

PÁRA, *f.* adâpostu.

PARÀ, *m.* para, o monedă turcească.

PARÁBOLA, *f.* parabolă, pildă, narațiune alegorică; parabolă (o figură geometrică).

PARABOLÁNO, *m.* flecaru, fanfaronu, palavragiu.

PARABÓLICO, *a.* parabolicu, în forma unei parabole.

PARACADÚTE, *m.* aparatu destinatu a opri unu corpu de a câdea prea tare pe pământu.

PARACÉNTESI, *f.* străpunsâturâ de pântece.

PARÁCLITO, PARACLÈTO, *m.* Paracletu, Consolatoru, nume ce se dâ Sântului Spiritu.

PARADISÍACO, PARADISIÁLE, *a.* alu paradisului.

PARADÍSO, *m.* paradisu, raiu; locu deliciosu, fericire.

PARADOSSÁLE, *a.* paradocsalu, de paradocse.

PARADOSSÁRE, *v. n.* a face paradocse.

PARADOSSÁSTICO, PARADÓSSICO, *a.* paradocsalu, coprinzâtoru de paradocse, ciudatu, estravagantu.

PARADOSSÍSTA, *m.* paradocsistu, iubitoru, fâcâtoru de paradocse.

PARADÓSSO, *m.* paradocsu, propositiune contrară la opiniunea celorulalți oameni; idee absurdă, ciudată, estravagantă.

PARAFÉRNA, *f.* parafernă, suprazestre.

PARAFERNÁLE, *a.* parafernalu, estradotalu.

PARAFRASÁRE, *v. a.* a parafrasa, a face parafrasi, a esplica, a tâlcui cu mai multe cuvinte.

PARÁFRASI, *f.* parafrase, esplicațiune, tâlcuire cu mai multe cuvinte, mai întinsă decâtu tecstulu.

PARAFRÁSTE, *m.* parafrastu, fâcâtoru de parafrasi.

PARAFÚLMINE, *m.* paratoneru.

PARAFUÓCO, *m.* apârâtoare de focu.

PARÁGGIO, *m.* alâturare, comparațiune; condițiune, rangu; întindere, spațiu de mare unde plutește o corabie, partea țărmiloru unde se poate apropia.

PARÁGO, *m.* paragu, unu felu de pește marinu; unu insectu.

PARAGÓGE, *f.* paragogă, adâogirea unei litere sau unei silabe la sfîrșitulu unei ziceri.

PARAGONÁBILE, *a.* comparabilu, de alăturatu.

PARAGONÁRE, *v. a.* a compara, a alătura, a asemăna, a confrunta, a pune în paralelu; — *paragonarsi*, a se compara, a se pune în alâturare.

PARAGÓNE, *m.* comparațiune, comparare, confruntare, alâturare, asemânare, punere în paralelu; piatră de cercatu.

PARÁGRAFO, *m.* paragrafu; secțiune, capitulu.

PARAGUÁNTO, *m.* bacșișu, daru.

PARALÁSSE, PARALLÁSSE, *f.* paralacsă, diferință între loculu celu adevăratu și loculu aparentu alu unei stele.

PARALIPÓMENI, *m.* paralipomene, cele doă cârți din Biblia care formează suplimentu la cârțile Regiloru; o poemă a lui Cuintu Smirneu.

PARÁLISI, PARALISÍA, *f.* paralisie, privațiune considerabilă de simțimîntu și de mișcare.

PARALÍTICO, *a.* paraliticu, lovitu de paralisie.

PARALLELEPÍPEDO, *m.* paralelipipedu, corpu solidu mărginitu prin șase paralelograme.

PARALLELÍSMO, *m.* paralelismu, starea a doă linii sau planuri paralele.

PARALLÉLO, *a.* paralelu; — *s. m.* alâturare; confruntare; — *linea parallela*, linie paralelă.

PARALLELOGRÁMMO, *m.* paralelogramu.

PARALOGÍSMO, *m.* paralogismu, o sofismă.

PARALOGIZZÁRE, *v. n.* a paralogiza, a face paralogisme.

PARAMÉNTO, *m.* îmbrâcâmîntu preoțescu, hainâ sacerdotală; tapițerie, ornamentu de biserică; cergă, învăliturâ, copertă de calu.

PARAMÓSCHE, *m.* apârâtoare de muște.

PARÁNCO, *m.* vîrteju, roată de trasu greutăți.

PARANÍNFO, *m.* paraninfu, colâcaru, tînăru care ducea mireasa în casa ginerelui la Romanii cei vechi; votru, mijlocitoru de câsătorie; terfanu.

PARANOMÁSIA, *f.* paranomasie, o figură de retoricâ.

PARÁNZA, *f.* paranță, unu felu de corabie în marea Adriaticâ.

PARAPÉTTO, *m.* parapetu, parmaclicu; meterezu de zidu sau de pământu împrejurulu unei întăriri.

PARAPÍGLIA, *f.* confusiune, râscoală, îmbulzeală.

PARÁRE, *v. a.* a îmbrâca cu haine sacerdotale; a orna, a gâti; a apâra; a drege; a opri, a împedica; — *pararsi*, a se acoperi; a se apâra, a se feri; a lua măsuri de precauțiune; a se opune.

PARASCÉVE, *f.* vinerea mare, parasceve.

PARASÓLE, *m.* parasolu, umbreluță de soare.

PARASSÍTICO, *a.* parasiticu, de parasitu.

PARASSÍTO, *m.* parasitu, lingâu, linge talere, licâu; gâmanu, gură-spartă; — *pianta parassita*, plantă parasită.

PARÁTA, *f.* apărâtură, șănțuitură; repărâtură; paradă; lucrarea de a se apâra de o lovitură la duelu; pompă, falâ, pohfală; espositiune.

PARÁTO, *a.* ornatu, împodobitu, gătitu, îmbrâcatu, acoperitu; gata, pregătitu; — *s. m.* ornamentu de biserică, îmbrăcăminte preoțești, sacerdotale.

PARATÓRE, *m.* ornatoru alu biscriciloru.

PARATÚRA, *f.* ornare, împodobire, gătire, podoabă, gâtelă, chitelă, ornamentu, gătiturâ.

PARAVÉNTO, *m.* paravanu, mobilă care se întrebuințează într'o odae pentru a se apâra de suflarea aerului.

PARAZÓNIO, *m.* parazoniu, unu felu de cingâtoare pentru a purta unu pumnaru sau o spată scurtă și care se întrebuința de tribuni la Romanii antici.

PÁRCA, *f.* parcă, ursitoare.

PÁRCERE, *v. n.* a ierta, a îngădui; a cruța.

Digitized by Google

PARCITÀ, *f.* cumpătare, cumpătate, cumpătu, iconomie, moderațiune, sobrietate, frugalitate.
PÁRCO, *m.* parcu, circuitu de zidu plantatu cu arbori, dumbravă, grădină mare, pădure; suhatu; strungă; locu închisu și destinatu pentru plăcerile vînătorii; parcu de artilerie.
PÁRCO, *a.* cumpătatu, frugalu, sobriu, moderatu, înfrînatu; iconomu.
PÁRDO, *m.* leopardu.
PARÈCCHII, *a. pl.* oarecare, cățiva, mai mulți.
PARECCHIÁRE, *v. a.* a gati, a pregăti.
PAREGGIÁBILE, *a.* comparabilu, care se poate alătura.
PAREGGIAMÉNTO, *m.* comparare. asemănare, alăturare.
PAREGGIÁRE, *v. a.* a parifica, a egala, a aplana; a asemăna; a fi ecualu, asemenea; a compara, a alătură.
PARÈGGIO, *m.* comparare, alăturare, asemănare.
PARÉLIO, *m.* pareliu, chipulu soarelui cându se resfrînge într'unu nuoru.
PARENCHÌMA, *m.* parenchimă, substanță din care se alcătuescu mațele; țesătura sau mâduva planteloru.
PARENCHIMATÓSO, *a.* formatu de parenchimă, parenchimatosu.
PARENÉTICO, *a.* pareneticu, de parenese, care privește la unu discursu moralu.
PARENTÁDO, *m.* părințiie, rudenie, nemenie, cumnăție, consânginitate; neamu, familie.
PARÉNTE, *m.* rudă, nemenic, părinte; — *i parenti*, părinții, tatălu și muma.
PARENTÉLA, *f.* părinție, rudenie, cumnăție, consânginitate.
PARÉNTESI, *f.* parentese, propositiune incidentă.
PARENTEVOLMÉNTE, *avv.* părintește, frățește, prietenește.
PARÈRE, *v. n.* a se părea; a se arăta, a se înfățisa, a eși la lumină, a se vedea, a se ivi; a fi evidentu, învederatu; a strălnci; a socoti, a crede, a gândi; — *mi pare mill' anni*, mi se pare o mie de ani; — *non vi paia strano*, de asta să nu te miri; — *parere e non essere, è come filare e non tessere*, ce face aparința fără realitate?
PARÈRE, *m.* părere, opiniune, credință, socotință, judecată, simțimîntu; sfatu, consiliu, povață; — *quante teste, tanti pareri*, câte capete, atitea păreri; — *a mio parere*, după socotința mea, după opiniunea mea.
PARETÁIO, *m.* aria pâsărarului.
PARÉTE, *f.* părete, muru, zidu; despărțire; surfață; apărare; — *quale asino dà in parete, tal riceve*, cumu e sântulu și tămâia; după sacu și petecu; cumu e bătătura, așa e și sunătura; cumu e întrebătura, așa e și respunsulu.
PARETÉLLA, *f.* rețea cu sacu, cu coadă.
PARGOLEGGIÁRE, *v. n.* a copilări, a lucra copilărește.
PÁRGOLO, *m.* pruncu, copilașu, copilu micu.
PÁRI, *a.* egalu, ecualu, asemenea; — *a pari*, împreună; într'același chipu; — *alla pari con, al pari di*, ca, ca și; — *mettere al pari, alla pari*, a alătura, a asemăna; — *pari e dispari, pari e caffo*, cu soțu și fără soțu; — *andar a pari, andar del pari*, a fi asemenea, a fi ecualu cu altulu; — *in pari tempo*, în același timpu; — *mio pari*, de condițiunea, de starea mea; — *a pari*, tocma, pe tocma, întocma, la măsură; — *pari, s. m.* peru, titulu de demnitate; — *la camera dei pari*, camera periloru.
PARIETÁRIA, *f.* earbă părietiară, mătrice (plantă).
PARIFICAMÉNTO, *m.* parificare, asemănare, egalare.
PARIFICÁRE, *v. a.* a parifica, a asemăna, a egala.
PARIFICAZIÓNE, *f.* parificațiune, egalare, asemănare.
PARIFÓRME, *a.* pariformu, de aceeași formă.
PARÍGLIA, *f.* părilă, părechie; reintorsură, resbunare, resplătire; — *rendere la pariglia*, a măsura cu aceeași măsură, a face cuiva întocmai dupe cumu a făcutu și elu, a lu răsplati, a și resbuna.
PARIMÉNTE, PARIMÉNTI, *avv.* într'asemenea, în același modu, în același chipu, totu așa, asișderea.
PARITÀ, *f.* paritate, ecualitate, conformitate, asemănare, potrivire, potriviturâ; identitate.
PARLAMENTÁRE, *v. n.* a trata, a desbate, a discute. a convorbi, a chibzui; a parlamenta, a face propuneri, a intra în vorbă cu inemiculu.
PARLAMENTARE, *a.* parlamentaru, alu parlamentului.
PARLAMENTÁRIO, *m.* parlamentariu, persoană trimisă la inemici în timpu de resbelu pentru a face vreo propunere, pentru a duce vreunu răspunsu.
PARLAMÉNTO, *m.* vorbire în publicu; parlamentu, camere, obștească adunare, puterea legislativă.
PARLANTÍNA, *f.* locuacitate mare, vorbăreție, limbuție, guralivie, flecâre, ușorătate de a vorbi; — *avere una buona parlantina*, a fi gureșu, limbutu, guralivu.
PARLANTÍNO, *a.* flecaru, limbutu, gurăliu, vorbărețu, gureșu, guratecu.
PARLÁRDO, *a. e s. m.* vorbărețu; guralivu, flecaru.
PARLÁRE, *m.* vorbire, vorbă, cuvintu, discursu.
PARLÁRE, *v. a. e n.* a vorbi; a spune, a zice; a intra în vorbă; a cuvinta, a rationa, a discuta, a desbate; a face unu discursu, o oratiune, o predică; a manifesta, a descoperi, a revela, a destăinui, a arăta, a da de față; — *parlare italiano*, a vorbi italienește; a vorbi curatu, lămuritu; — *parlare colla testa nel sacco*, a vorbi fără a cunoște lucrulu despre care e vorba; — *parlare pel naso*, a vorbi pe nasu; — *parlare per passione*, a vorbi cu partialitate; — *parlar riserbato, colle seste*, a vorbi cu multă băgare de seamă; — *parlare in altura*, a vorbi cu unu stilu înaltu; a vorbi cu afectațiune, cu ingânfare; — *a parlar così*, așa zicându; — *parlar risentito, parlar forte*, a face gură; — *parlare senza barbazzale*, a vorbi fără cruțare, fără reținere, pe față, a numi lucrulu pe numele seu.
PARLÁTA, *f.* cuvintare, discursu, cuvîntu, alocuțiune.
PARLATÓRE, *m.* vorbitoru, oratoru, cuvîntătoru.
PARLATÓRIO, *m.* odae de vorbitu la o mănăstire, parlatoriu.
PARLÉTICO, *a.* paraliticu.
PARLOTTÁRE, *v. n.* a șopti, a susura, a murmura.
PÁRMA, *f.* pâvegioară, targă, scutu micu.

Digitized by Google

PARNÁSO, PARNÁSSO, *m.* Parnasu, munte consacratu lui Apolo şi Museloru; — *salire in Parnaso*, a face poesii.

PÁRO, *m.* perechie; — *a.* asemenea, ecualu.

PARODÍA, *f.* parodie, imitaţiune comică a unei scrieri serioase, a unei bucăţi patetice de teatru.

PARODIÁRE, PARODÁRE, *v. a.* a parodia, a face parodii.

PARÓLA, *f.* vorbă, zicere; cuvîntu, vorbire, discursu, facultatea de a vorbi; voce, vocabulu, terminu; parolă, promisiune, făgăduinţă; tonulu vocii; conceptu; macsimă; — *dar parola*, a promite, a făgădui; — *non far parola*, a nu vorbi, a tăcea; — *venire a parole*, a se disputa, a se certa, a se gălcevi; — *accattar parola*, a face pe cineva să promită; — *buone parole e friggi*, promisiuni zădarnice; — *far capitale delle parole altrui*, a se încrede în vorbele altuia; — *uomo di parola*, parolistu, care se ţine de vorbă; — *in due parole*, pe scurtu; — *non fu parola di questo*, nu s'a deschisu vorba de aceasta; — *quistione di parole*, luptă în cuvinte; — *dar parole*, a şi mântui urechia, a plăti cu vorbe goale; — *passar parole con taluno*, a se înţelege cu cineva; — *perder le parole*, a vorbi înzădaru; — *portar la parola*, a vorbi în numele altora; — *romper le parole in bocca*, a tăia vorba; — *parole vuote di senso*, vorbe seci; — *stare sulla parola*, a se ţinea de parola sa; — *venir meno della parola*, a nu se ţinea de vorbă.

PAROLÁIO, *m.* vorbăreţu, flecaru, cicălitoru, dârdală, hodoroagă. gură livră, fleură.

PAROSSÍSMO, *m.* parocsismu, accesu, apucare de friguri; furiile maladiei.

PARRICÍDA, *m.* paricidu, omorîtoru de părinţi; celu ce omoare pe rege sau poartă arme împrotiva patriei sale.

PARRICÍDIO, *m.* paricidiu, crima paricidului.

PARROCCHÉTTO, PERROCHÉTTO, *m.* unu felu de papagalu.

PARRÒCCHIA, PARÓCHIA, *f.* parochie, enorie; biserică parochială.

PARROCCHIÁLE, *a.* parochialu, de parochie, de enorie.

PÁRROCO, PÁROCO, *m.* parochu, plebanu.

PARRÚCCA, PERRÚCCA, *f.* perucă.

PARRUCCHÉTTO, PARROCCHÉTTO, *m.* tulipă.

PARRUCCHIÉRE, *m.* perucaru, făcătoru de peruci; frisoru, încreţitoru de pîru, concietoru.

PARSIMÓNIA, *f.* economie, cumpătare.

PÁRSO, *a.* pârutu, crezutu; socotitu.

PÁRTE, *f.* parte; porţiune, bucată; locu; ţară, ţinutu, regiune; surfaţă, faţă, lature; partidă, fatrie; interesu; părtaşu; parte prigonitoare; — *a parte a parte*, în părţi, în bucăţi, bucăţi de bucăţi; — *a parte, da parte*, la o parte; — *da parte a parte*, de colo pînă dincolo, dintr'o parte pînă in cealaltă; — *d'una parte*, pe de o parte; — *d'altra parte*, de altă parte, de aiurea, dincontră; — *in ogni parte*, peste totu, pretutindinea; — *in buona parte*, parte mare, de mai multe ori; — *da buona parte*, din gură secură, din sorginte bună; — *da parte mia*, în numele meu; despre partea mea, cătu despre mine; — *aver parte*, a lua parte; a fi părtaşu; — *dar parte*, a înştiinţa; — *essere a parte*, a împărtăşi; — *far le parti* a împărţi; — *far una parte*, a juca o rolă; — *far le sue parti*, a şi împlini datoria; — *far parte di una cosa*, a comunica ceva; — *porre da parte*, a pune la o parte; — *da parte di padre*, din partea tatălui; — *spirito di parte*, parţialitate, părtinire; — *in parte*, în, parte, parte.

PARTECIPÁNTE, *a.* părtaşu.

PARTECIPÁRE, *v. n.* a împărtăşi, a avea parte, a lua parte; — *v. a.* a împărtăşi, a comunica, a notifica.

PARTÉCIPE, *a.* părtaşu, interesatu; confăptuitoru, confăcătoru, conlucrătoru, complice, conştiutoru.

PARTEGGIAMÉNTO, *m.* părtinire; divisiune, discordie

PARTEGGIÁRE, *v n.* a părtini.

PARTENÓNE, *m.* Partenonu, templulu Minervei la Atena; apartamentulu femeiloru la Grecii antici; o zodie.

PARTÉNTE, *a.* care p'eacă, care porneşte.

PARTÉNZA, *f.* plecare, pornire, ducere.

PARTÉRRE, *m.* parteru, grădină sau partea unei grădini impodobită cu despărţituri, cu loje de flori, cu brasde s. c. l.

PARTÍBILE, *a.* divisibilu, capabilu de a fi împărţitu.

PARTICÉLLA, *f.* părticică, bucăţică, codrişoru, particulă.

PARTICÍPIO, *m.* participiu, una din părţile cuvîntului.

PARTÍCOLA, *f.* particulă, părticică; ostie.

PARTICOLÁRE, *a.* particularu, deosebitu, în parte, parţialu, specialu; singularu; — *s. m.* particularitate, lucru particularu; amăruntu; particularu, omu privatu.

PARTICOLAREGGIÁRE, PARTICOLARIZZÁRE, *v. a.* a particulariza, a descrie particularităţile, amăruntele unei pricini, unei întîmplări; — *particolarizzarsi*, a se deosebi, a se face singularu; a se arăta estravagantu.

PARTICOLARITÀ, *f.* particularitate, amăruntu; circumstanţă, proprietate, cualitate particulară, specialitate.

PARTICOLARMÉNTE, *avv.* în particularu, în parte, în deosebi; în privatu, în tainâ; mai cu seamă; în specialu.

PARTIGIÁNA, *f.* partisană, lance cu două tăişe.

PARTIGIÁNO, *m.* partisanu, părtinitoru, sectatoru; soldatu de trupe uşoare sau neregulate, guerilieru.

PARTIGIÓNE, *f.* împărţire, despărţire, divisiune.

PARTIMÉNTO, *m.* împărţire, despărţire, distribuire, împărtăşire, împrăştiere; plecare, pornire, ducere.

PARTÍRE, *v. a.* a împărţi, a despărţi; a desbina, a desuni; a distribui, a împărtăşi, a împrăştia; — *v. n.* a pleca, a porni, a se duce, a se depărta; — *acqua da partire*, apă foarte; — *partirsi*, a se despărţi.

PARTÍTA, *f.* plecare, ducere, pornire; despărţire; cuantitate; divisiune, împărţire; parte; partidă, sectă, fatrie, facţiune; articulu de unu contu; — *aggiustare la partita*, a râfui o socoteală; — *esser della partita*, a lua parte, a se însoţi.

Digitized by Google

PARTITAMÉNTE, *avv.* în deosebi, deosebitu, în parte.

PARTITÍVO, *a.* partitivu, care serveşte pentru a împărţi.

PARTÍTO, *m.* modu, chipu, manieră; resoluţiune, hotărire, chibzuire, propunere; mijlocu, modu de scăpare; facţiune, sectă, partidă, fatrie; — *mettere a partito*, a pune în desbatere; — *a mal partito*, în mare pericolu; — *a niun partito, per niun partito*, nicîdecumu, nici într'unu felu; — *donna di partito*, femee desfrînată, prostitută, curvă; — *largo partito*, învoială avantagioasă; — *abbiamo fatto un buon partito*, amu făcutu nişte condiţiuni avantagioase; — *accettare il partito*, a se folosi de ocasiunea; — *sarebbe un buon partito per mia figlia*, aru fi o ocasiune bună de matrimoniu pentru fiica mea; — *ingannarsi a partito*, a face o mare eroare; — *mettere il cervello a partito*, a deveni mai raţionabilu; a înţelege de cuvîntu; — *mettere la vita a partito*, a şi pune viaţa în pericolu; — *partito, agg.* plecatu, pornitu; împărţitu, despărţitu; deosebitu.

PARTITÓRE, *m.* împărţitoru, despărţitoru, divisoru.

PARTIZIÓNE, *f.* împărţeală, divisiune, împărţire.

PÁRTO, *m.* naştere, facere, desgreunare, fătare; lăhuzie; copilu, fătu, fructulu pîntecelui, pruncu; puiu, căţelu; — *donna di parto*, lăhuză, chendelă; — *raccoglitore del parto*, mamosu, moşu; — *esser di parto*, a fi lehuză; — *raccogliere il parto*, a moşi; — *parto dell' ingegno*, producţiune intelectuală.

PARTORIÉNTE, *f.* lăhuză, chendelă, născătoare de pruncu.

PARTORÍRE, *v. a. e n.* a naşte, a se lăhuzi, a se chendeli; a produce, a făta; a pricinui, a causa, a aduce.

PARÚSSOLA, *f.* piţigoiu albastru.

PARÚTO, *a.* părutu, crezutu, gînditu, socotitu.

PARVÉNZA, *f.* aparenţă; esperienţă; puţintime.

PARVIFICÁRE, *v. a.* a micşora, a împuţina; a nesocoti.

PARVÍFICO, *a.* micu, slabu, miserabilu.

PARVITÀ, *f.* micşorime, puţintime; neînsemnare.

PÁRVO, *á.* micu, slabu, puţinu; neînsemnatu.

PÁRVOLO, *m.* pruncu, copilu, copilaşu.

PARZIÁLE, *a.* parţialu, părtinitoru; în parte, particularu.

PARZIALEGGIÁRE, *v. n.* a părtini, a arăta parţialitate.

PARZIALITÀ, *f.* parţialitate, părtinire.

PARZIALMÉNTE, *avv.* cu parţialitate, într'unu modu parţialu; în parte, într'unu modu particulare.

PASCÉNTE, *á.* care paşte, care păşunează; hrănitoru.

PÁSCERE, *v. a.* a nutri, a hrăni; — *v. n.* a paşte, a păşuna; — *pascersi*, a se nutri, a se hrăni; a se desfăta; — *egli si pasce d'aria*, este săracu lipitu.

PASCIÀ, BASCIÀ, BASSÀ, *m.* paşă.

PASCIALICÁTO, PASCIALÁTO, *m.* paşalîcu.

PASCIBIÉTOLA, *m.* prostu, stupidu, tontu, nătîngu, nerodu, nătărău, măgădău, tîntălău.

PASCIMÉNTO, *m.* paştere, paşunare; nutrire, hrănire.

PASCIÓNA, *f.* păşune; nutreţu, nutrimîntu; cîştigu, folosu; comoditate, odihnă, abundanţă.

PASCIÚTO, *a.* sătulu, săturatu.

PÁSCO, *m.* păşune, ima u, islazu.

PASCOLAMÉNTO, *m.* paştere, păşunare.

PASCOLÁRE, *v. a. e n.* a paşte, a păşuna.

PÁSCOLO, *m.* păşune, imaşu, islazu; hrană, nutreţu, nutrimîntu; îndestulare.

PÁSQUA, *f.* paşte; bucurie mare; — *pasqua dell Ascensione*, Înnălţarea Domnului; — *pasqua del Corpus Domini*, joia verde; — *pasqua di ceppo, pasqua della Natività*, Crăciunu, Naşterea Domnului; — *dar la buona pasqua*, a felicita; — *dar la mala pasqua*, a pofti cuiva rău; a supăra, a necăji, a întrista.

PASQUÁLE, *a.* de paşte, alu paşteloru.

PASQUÁRE, *v. n.* a sărba, a celebra paştele.

PASQUÍLLO, *m.* scriitoru de paschile, defăimătoru

PASQUINÁTA, *f.* PASQUÍLLO, *m.* paschilu, libelu, scriere defăimătoare, satirică, mordace; satiră.

PASSÁBILE, *a.* pe unde poate cinevă să treacă; care poate trece, pasabilu, bunicelu, frumuşelu, de priimitu; tolerabilu, de toleratu; mediocru.

PASSABILMENTE, *avv.* într'unu modu pasabilu, tolerabilu, de priimitu, mediocru; binişoru.

PASSACÓRDE, *m.* acu de însforatu.

PASSAGGÉTTO, *m.* gangu, coridoru micu, pridvoraşu.

PASSÁGGIO, *m.* trecere; mutare, strămutare, schimbare; trecătoare; gangu, coridoru, pridvoru; timpulu, minutulu trecerei; cale, călătorie; pasagiu, bucată, locu dintr'unu autoru, dintr'o carte ce se citează; ornamentu ce se adaogă la o cîntare; — *uccello di passaggio*, pasere călătoare; — *di passaggio*, în treacătu.

PASSAMÁNO, *m.* păsămîntu, galonu, şiretu, chenaru, găitanu, marginea, răsfrîntura unei haine.

PASSAMENTIÉRE, PASSAMANÁIO, *m.* păsămîntaru, fabricantu de păsămîntărie.

PASSÁNTE, *a.* trecătoru, care trece.

PASSAPÓRTO, *m.* pasportu, biletu de drumu, răvaşu de drumu.

PASSÁRE, *v. n. ed a.* a trece; a petrece; a penetra, a pătrunde; a răsbate, a străbate; a fi priimitu, a se trece; a muri, a şi da sufletulu, a eşi cuiva sufletulu; a acorda, a găsi cu cale; a aproba; a tolera, a îngădui; — *passare per uomo dotto*, a trece de învăţatu; — *passare battaglia*, a întrece, a covîrşi; — *passare per l'armi*, a împuşca; — *passare a fil di spada*, a trece pe sub sabie; — *passare per le bacchette*, a trece prin şiru, a fi bătutu cu nuiele; — *passa! passi!* fie, treacă! — *in passando*, în treacătu, trecîndu; — *come se la passa?* ce mai faceţi? cumu petreceţi? — *passare una pensione a taluno*, a asemna cuiva o pensiune; — *passare in carrozza*, a trece în trăsură; — *passare a cavallo*, a trece călare; — *passare a nuoto, a volo*, a trece înnotîndu, sburîndu; — *passare il comandamento*, a călca unu ordinu, o poruncă; — *passar davanti*, a merge, a trece pedinainte; — *passare i propri giorni*, a şi petrece viaţa;

Digitized by Google

— *passare in un luogo*, a merge, a se duce undeva; — *passar la misura*, a şi eşi din măsuri; — *passare i termini*, a trece peste hotarele, a trece peste regulele cuviinţei; — *passarsi di qualche cosa*, a se lipsi de ceva; — *passarsela bene*, a şi petrece bine; — *passarsene da largo*, a nu s'amesteca.

PASSATÉMPO, *m.* petrecere, pastimpu, distracţiune, inglindisire; — *per passatempo*, din petrecere, de petrecere.

PASSÁTO, *m.* trecutu, timpulu trecutu; răposatu; — *i passati*, cei vechi, strămoşii, străbunii; — *passato, agg.* trecutu.

PASSATÓIO, *m.* trecătoare.

PASSATÓRE, *m.* trecătoru, celu ce trece.

PASSAVÍA, *m.* galerie, podu de la o casă la alta.

PASSAVOLÁNTE, *m.* vagabondu; o maşină italianească de resbelu; unu felu de tunu; volantu (jocu).

PASSEGGIAMÉNTO, *m.* preumblare, plimbare.

PASSEGGIÁRE, *v. n. ed a.* a se preumbla, a se plimba; — *passeggiare un cavallo*, a plimba unu calu, a face să se plimbe.

PASSEGGIÁTA, *f.* plimbare, preumblare, plimbătură; locu de plimbare; călătorie de plimbare.

PASSEGGIATÓRE, *m.* plimbătoru, preumblătoru.

PASSEGGIÉRE. PASSEGGIÉRO, PASSAGGIÉRE, *m.* pasageru, călătoru, trecătoru, mergătoru; — *a.* trecătoru, schimbăciosu, periciosu, provisoriu; de călătorie, de cale.

PASSÉGGIO, *m.* plimbare, preumblare; locu de plimbare.

PÁSSERA, *f.* PÁSSERO, PÁSSERE, *m.* vrabie, pasere; — *passera alpestre*, piţigoiu de munte; — *passere di canaria*, canarinu; — *passera selvatica*, piţigoiu de fagu; — *passera stipaiuola*, pitulice; — *cacciar le passere*, a scoate greeri din capu, a goni capriciile.

PASSERÁIO, *m.* ciripitu îndelungatu; vorbă multă, flecăre.

PASSERÓTTO, *m.* puiu de vrabie; eroare, greşeală.

PASSÉTTO, *m.* măsură, cotu, metru; — *a.* camu veştedu.

PASSIBILE, *a.* pătimitoru, capabilu, gata de a pătimi.

PASSIBILITÀ, *f.* pasibilitate, capacitate de a pătimi.

PÁSSIO, *m.* patimele Mântuitorului, istoria patimeloru lui Isusu Christosu; narăţiune lungă.

PASSIONÁRE, *v. a. e n.* a pasiona, a aprinde, a insufla entusiasmu, amoru, durere: a tortura, a necăji; — *passionarsi*, a se aprinde, a se înflăcăra, a se entusiasma; a se tortura, a se necăji, a se chinui, a se cârsni.

PASSIONÁTO, *a.* pasionatu, aprinsu de patimă, entusiasmatu; înamoratu; torturatu, chinuitu, necăjitu.

PASSIÓNE, *f.* patimă, orîce mişcare mare a sufletului; pasiune, aplecare mare pentru unu lucru; durere mare, tortură, martiriu, casnă, chinu, suferinţă, cruce, cruceatu, necazu; Patimile Mântuitorului; compătimire, compasiune; preveniţiune, prejudecată, parţialitate; amoru fierbinte; espresiune vie; impresiune; — *domare le proprie passioni*, a şi înfrina patimile; — *far qualche cosa con passione*, a lucra cu pasiune, cu patimă.

PASSIVITÀ, *f.* pasivitate; inacţiune, neactivitate, nelucrare.

PASSÍVO, *a.* pasivu, pătimitoru; inactivu, indiferentu.

PÁSSO, *m.* pasu; umbletu; mişcare; trecere, treacătu, mersu; pasagiu, bucată, locu dintr'unu autoru, dintr'o scriere; trecătoare, strîmtoare; urma piciorului; silinţă, osteneală; precădere, dreptulu de a merge întâiu; — *a passo a passo*, unu pasu după altulu, încetu încetu; — *ad ogni passo*, în fiecare minutu, în toate ocasiunile; — *a lento passo*, încetu; — *andare di passo*, a umbla încetu, a merge în pasu, la pasu; — *camminare a passi di gigante*, a face mari înaintări; — *a gran passo, a passo di carica*, iute, în pripă; — *aprirsi il passo*, a şi face locu, a şi deschide drumu; — *fare il passo più lungo della gamba*, a întreprinde lucruri neproporţionate cu puterile sale; — *fare il passo secondo la gamba*, a se întinde cât ajunge plapoma, a proporţiona cheltuelile cu veniturile; — *fare un passo falso*, a cădea în eroare, a greşi; — *uccello di passo*, pasere călătoare; — *fare i suoi passi*, a şi lua măsuri; — *fare l'ultimo passo*, a muri; — *seguire il passo*, a şi urma drumulu; — *il più duro passo è quel della soglia*, totu începutulu e anevoe; — *a passo a passo si va a Roma*, cu timpu toate se facu; — *passo, agg.* veştedu, fleşcăitu, încreţitu, ofilitu, jigăritu.

PÁSSOLA, *a.* — *uva passola*, stafidă, struguri uscaţi.

PASSONÁTA, *f.* temelie de tărăşi.

PÁSTA, *f.* pastă, aluatu, cocă, frământătură; amestecătură moale, migmă; turtă, plăcintă, prăjitură; — *uomo di buona pasta*, omu blându, blăjinu; — *di grossa pasta*, prostu, grosolanu, mojicu, bădăranu; — *pasta di pomi*, plăcintă, coptură, turtă de mere; — *aver le mani in pasta*, a fi interesatu, a lua parte la ceva, a se ocupa cu ceva; — *metter mano in pasta*, a se ocupa de lucru.

PASTÁCCIO, *m.* bădăranu, mojicu, meteleu, prostacu.

PASTADÉLLA, *f.* plăcintă, turtă, mâncare delicată.

PASTÁIO, *m.* macaronaru, fabricantu de macarone, tăiaţaru, fabricantu de tăiaţei.

PASTAREÁLE, *f.* biscotină.

PASTEGGIÁBILE, *a.* bunu pentru masă.

PASTEGGIÁRE, *v. n.* a mânca la masă, a prânzi, a cina, a bâncheta, a bânchetui, a ospăta.

PASTÉLLO, *m.* cocă, bucăţică de pastă; pastelu, unu felu de creionu coloratu pentru desemnu.

PASTICCERÍA, *f.* plăcintărie, confetărie; artea de a face prăjituri, plăcinte s. c. l.; cuantitate de prăjituri.

PASTICCIÁRE, *v. a.* a amesteca.

PASTICCIÉRE, *m.* plăcintaru; simigiu.

PASTÍCCIO, *m.* pastetă, plăcintă; mestecătură, golomoţu.

PASTIGLIA, *f.* pastilă, tenzufu, turtiţă.

PASTÍME, *m.* mâncare, hrană, nutrimintu.

PASTINÁCA, PASTINÁTA, *f.* pâstânacu, pâstrânocu; raie ghimpoasă; — *ficcar pastinache*, a minţi, a bâsnui.

PASTINÁRE, *v. a.* a sâpa afundu.

PASTINÉSE, *m.* unu felu de castanu.

PASTÍNO, *m.* sâpare afundu; locu sâpatu.

Digitized by Google

PÁSTO, *m.* mâncare, hranâ, nutrimîntu; nutreţu; masâ, prânzu, cinâ, gustare; — *fare un solo pasto per giorno*, a mânca numai odatâ pe zi; — *a tutto pasto*, neîncetatu, necurmatu, necontenitu; — *essere di gran pasto*, a mânca multu; — *essere di poco pasto*, a mânca puţinu.

PASTÓCCHIA, *f.* fanfaronadâ, palavrâ, minciune, înşelâciune, fincţiune, vorbe zâdarnice.

PASTOCCHIÁTA, *f.* basnu, fleacu, bagatelâ, mofturi.

PASTÓIA, *f.* pedicâ, lanţu de împedicatu; împedicare, obstaculu, strâgânie, strâgânire.

PASTÓRA, *f.* pâstoreasâ, pâstoriţâ, ţârancâ, ciobancâ.

PASTORÁLE, *a.* pâstorescu, pastoralu, ţârânescu; — *poesia pastorale*, poesie pastoralâ; — *pastorale*, *s. m.* cârjâ, paterita episcopalâ; — *f.* pastoralâ, epistolâ, alocuţiune episcopalâ; unu felu de compunere dramaticâ.

PASTORÁTICO, PASTORALÁTICO, *m.* oficiulu unui pâstoru sufletescu, demnitatea episcopului, a parochului.

PASTÓRE, *m.* pâstoru, pâcuraru, ciobanu; pâstoru sufletescu, episcopu, parochu; pastoru protestantu.

PASTORÉCCIO, *a.* pâstorescu, ciobânescu, ţârânescu.

PASTORÉLLA, *f.* ciobâniţâ, pâstoriţâ tinârâ.

PASTORÉLLO, *m.* pâstoru, ciobanu tinâru.

PASTORÍZIA, *f.* viaţâ pâstoreascâ; oieritu, pâstoritu.

PASTORÍZIO, *a.* pâstorescu, ciobânescu, ţârânescu.

PASTOSITÀ, *f.* pâstositate, mlâdioşie, delicateţâ.

PASTÓSO, *a.* pâstosu, mlâdiosu, moale, delicatu.

PASTRÁNO, *m.* unu felu de manta cu mâneci.

PASTÚME, *m.* aluaturi; amestecâtura.

PASTÚRA, *f.* pâşune, hranâ, nutreţu; islazu.

PASTURÁRE, *v. a. e n.* a pâzi vitele; a paşte, a pâşuna.

PASTURÉVOLE, *a.* relativu la pâşune.

PATÁCCA, *f.* PATÁCCO, *m.* dinaru, bânuţu, lâscae; — *non valere una patacca*, a nu avea preţu de o ceapâ, a nu plâti unu baraboiu, a nu face nici o lâscae.

PATÁTA, *f.* patatâ, poamâ de pâmîntu, cartofu.

PATÉLLA, *f.* unu felu de scoicâ univalvâ; rotiţa, disculu genunchiului, nucâ, osulu anterioru alu genunchiului.

PATÉMA, *m.* pasiune, patosu.

PATÉNA, *f.* disculu cu care se acopere sântulu potiru şi în care se punu ostiile sfinţite, patenâ.

PATÉNTE, *f.* patentâ, diplomâ; — *a.* învederatu, evidentu, manifestu, deschisu, de faţâ.

PATENTEMÉNTE, *avv.* deschisu, de faţâ, într'unu modu evidentu, învederatu, manifestu.

PÁTERA, *f.* paterâ, unu felu de cenacu, de tipsie ce se întrebuinţau de cei vechi la sacrificiurile loru.

PATERÍNO, *m.* paterinu, o sectâ ereticalâ.

PATERNITÀ, *f.* paternitate, cualitate de tatâ; — *vostra paternità*, sfinţia ta.

PATÉRNO, *a.* paternu, pârintescu, alu tatâlui.

PATERNÓSTRO, *m.* tatâlnostru (rugâciune); bobulu celu mare de la mâtâniile cu care se închinâ catolicii.

PATÉTICO, *a.* pateticu, afectuosu, duiosu, mişcâtoru, pâtrunzâtoru; emfaticu.

PATÍBOLO, *m.* furci, spînzurâtoare, locu de perzare.

PATIMÉNTO, *m.* pâtimire, suferinţâ, durere.

PÁTINA, *f.* blidu; lacu, lustru, vernice; înşelâciune.

PATÍRE, *v. n.* a pâtimi, a pâţi, a suferi, a suporta; a râbda, a tolera; a susţinea, a încerca.

PATOLOGÍA, *f.* patologie, ştiinţa care tractează despre natura, causele şi simptomele maladiiloru.

PATOLÓGICO, *a.* patologicu, de patologie.

PATOLOGÍSTA, PATÓLOGO, *m.* patologistu, patologu, medicu sau scriitoru versatu în patologie.

PATRÁSSO (ANDARE A), *modo proverb.* a muri.

PÁTRIA, *f.* patrie.

PATRIÁRCA, *m.* patriarchu; fundatorulu unui ordinu religiosu, precumu S. Franciscu s. c. l.

PATRIARCÁLE, *a.* patriarchalu, de partriarchu.

PATRIARCÁTO, *m.* patriarchatu, demnitatea de patriarchu şi ţinutulu supusu jurisdicţiunei sale.

PATRICÍDA, *m.* paricidu, omorîtoru de pârinţi.

PATRICÍDIO, *m.* paricidiu, omoru, ucidere de pârinţi.

PATRÍGNO, *m.* tatâ vitregu.

PATRIMONIÁLE, *a.* patrimonialu, pârintescu, relativu la patrimoniu, la averea pârinteascâ.

PATRIMÓNIO, *m.* patrimoniu, averea pârinteascâ.

PATRÍNO, *m.* patrinu, naşu; testimoniu la duelu.

PÁTRIO, *a.* alu patriei.

PATRIÓTTA, PATRIÓTTO, *m.* patriotu, iubitorulu patriei; compatriotu, dintr'aceeaşi patrie.

PATRIÓTTICO, *a.* patrioticu, de patriotu.

PATRIOTTÍSMO, *m.* patriotismu, amoru de patrie.

PATRIZIÁTO, *m.* patriciatu, demnitate de patriciu.

PATRÍZIO, *m.* patriciu, nobilu, boeru de neamu.

PATRIZZÁRE, *v. n.* a semâna cu tatâlu.

PATROCINÁNTE, *a.* patrocinantu, apârâtoru.

PATROCINÁRE, *v. a.* a patrocina, a apâra, a susţine dreptulu unei pârţi prigonitoare; a ocroti, a protege.

PATROCINATÓRE, *m.* patrocinatoru, apârâtoru, avocatu; protectoru, ocrotitoru.

PATROCÍNIO, *m.* patrociniu, apârare; protecţiune, ocrotire, ocroteală, ajutoru.

PATRÓNA, *f.* patrontaşu, taşcâ de cartuşe.

PATRONÁTO, *m.* stâpânire, autoritate, dreptu, facultate, dominiu; patronatu, dreptulu de a numi la unu beneficiu bisericescu; protecţiune.

PATRONÍMICO, *a.* patronimicu; — *nome patronimico*, nume patronimicu, nume de familie, nume comunu ce au toţi aceia ce se tragu dintr' acelaşi tatâ.

PATRÓNO, *m.* patronu, protectoru, apârâtoru; acela care are dreptu de a conferi vreunu beneficiu.

PÁTTA, *f.* — *far patta*, a face cuitu; — *esser patta*, a fi cuitu.

PATTÁRE, *v. n.* a face cuitu, a fi cuitu.

PATTEGGIAMÉNTO, *m.* învoire.

PATTEGGIÁRE, *v. n.* a se învoi, a face vreunu contractu, vreo convenţiune, vreo stipulaţiune, a stipula vreo condiţiune; a face o transacţiune.

PATTEGGIATÓRE, *m.* contractantu, stipulatoru.

PATTINÁRE, *v. n.* a se da pe ghiaţâ, a aluneca cu talpe de feru la încâlţâminte.

PÁTTINO, *m.* patinu, pantofu cu o dungâ de feru la talpâ pentru a aluneca pe ghiaţâ.

PÁTTO, *m.* învoire, învoialâ, contractu, convenţiune, tractatu, stipulaţiune; condiţiune; — *a nissun patto*, nicîdecumu; — *rendersi a patto*,

Digitized by Google

a se supune, a se închina sub niște condițiuni; — *patti vecchi e modi usati*, toate rămânu cumu au fostu; — *patti chiari, amici cari*, o socotelă dreaptă păstrează amiciția.

PATTÚGLIA, *f.* patrulie, streajă.

PATTUGLIÁRE, *v. n.* a face patrulie, a strejui.

PATTUÍRE, *v. a. e n.* a stipula, a hotări, a se învoi; a determina prețulu unei mărfi.

PATTÚME, PACCIÚME, *m.* gunoiu, necurățiie, măturătură, murdarlicu.

PATÚRNA, PATÚRNIA, *f.* întristare, posomorire, melancholie, obidă, obidare.

PAUPERÍSMO, *m.* pauperismu, sărăcie, sărăcime.

PAÚRA, *f.* fricâ, temere, teamâ; spaimâ; groază; — *ho paura*, mi e teamâ; — *far paura*, a speria; — *tremar di paura*, a se cutremura de fricâ; — *per paura*, de fricâ; — *aver paura di taluno*, a avea pe cineva de fricâ.

PAURÓSO, *a.* înfricoșatu; fricosu.

PÁUSA, *f.* pausâ, tăcere, încetare, contenire.

PAUSÁRE, *v. n.* a înceta, a conteni, a sta, a tăcea, a face pausâ,

PAVÉRE, *v. n.* a i fi cuiva fricâ, teamâ.

PAVENTÁRE, *v. a. e n.* a i fi cuiva fricâ, a se teme; a se sfii.

PAVÉNTO, *m.* fricâ, teamâ, timoare, sfială.

PAVENTÓSO, *a.* fricosu, speriosu; formidabilu, înfricoșatu, teribilu.

PAVESÁIO, PAVESÁRO, *m.* soldatu cu pavâză, cu scutu.

PAVESÁRE, *v. a.* a orna o navâ cu toate bandierele sale.

PAVESÁTA, *f.* ornarea unei nave cu toate bandierele sale.

PAVÉSE, *m.* pavâză, scutu, targă.

PÁVIDO, *a.* fricosu, speriosu, sfiiciosu.

PAVIMENTÁRE, *v. a.* a păva, a așterne, a pârdosi.

PAVIMÉNTO, *m.* pavagiu, pardoseală, petrătură, caldărîmu.

PAVONÁZZA, *f.* unu felu de haină prelatițiă, de fața viorelei.

PAVONAZZÍCCIO, *a.* cam violetu.

PAVONÁZZO, *m.* violetu, fața viorelei.

PAVONCÉLLA, *f.* nagițu (unu felu de pasere).

PAVONCÉLLO, *m.* păunelu, păunu tînăru.

PAVÓNE, *m.* păunu.

PAVONEGGIAMÉNTO, *m.* râțoire, îngânfare.

PAVONEGGIÁRSI, *v. n.* a se râțoi, a se unfla, a se îngânfa.

PAVONÉSSA, *f.* păună, păunită, partea femeiască a păunului.

PAZIÉNTE, *a.* răbdătoru, pațientu; celu ce sufere, pătimitoru.

PAZIENTEMÉNTE, *avv.* cu pațiență, cu răbdare.

PAZIÉNZA, *f.* pațiență, răbdare; toleranță, îngăduință; — *aver pazienza*, a răbda; a se astîmpăra; — *rinnegar la pazienza*, a și pierde răbdarea; — *la pazienza vince tutto*, răbdarea trece marea.

PAZZACCHIÓNE, *m.* nebunu, măscăricu, bufonu, mucâlitu.

PAZZEGGIÁRE, *v. n.* a face nebunii, estravaganțe, arlechinade.

PAZZERÉLLO, *m.* nebunaticu, estravagantu, cam nebunu.

PAZZERÓNA (ALLA), *avv.* nebunește.

PAZZESCAMÉNTE, *avv.* nebunește; orbește, cu nesocotință.

PAZZÉSCO, *a.* nebunescu; ciudatu, estravagantu; mucâlitu.

PAZZÍA, *f.* nebunie, smintire, sminteală, alienațiune mentală.

PÁZZO, *a. e s. m.* nebunu, smintitu, maniacu, alienatu; estravagantu, ciudatu, nebunescu; nesocotitu; mucâlitu, glumeț; stupidu, prostu, nerodu; furiosu; — *a capo pazzo*, nebunește; — *pazzo da catena*, nebunu de frunte, archipăiațu; — *andar pazzo di qualche cosa*, a iubi ceva nebunește; — *ciascuno ha un pazzo nelle maniche*, nimeni nu este cărui să nu i lipsească o doagă.

PEÁNA, *f.* peană, cântecu de laude în onoarea lui Apolo.

PÉCCA, *f.* greșală mică, eroare, necuviință; defectu, cusuru.

PECCÁBILE, *a.* pecabilu, capabilu de a păcătui; păcătosu.

PECCADÍGLIO, *m.* păcatu micu; — *peccadiglio di Spagna*, incredulitate.

PECCAMINÓSO, *a.* păcătosu, coprinzătoru sau pricinuitoru de păcatu, culpabilu.

PECCANTE, *a.* păcătuitoru; defectosu, cusurosu.

PECCÁRE, *v. n.* a păcătui, a greși; a abusa, a întrebuința rău, a avea vreunu defectu, vreo lipsă; a se pricăji.

PECCÁTO, *m.* păcatu, călcarea porunciloru dumnezeești; eroare, greșeală; defectu, lipsă, vițiu, cusuru, meteahnă; — *peccato mortale*, păcatu mortalu, păcatu de moarte; — *peccato veniale*, păcatu venialu, păcatu ușoru; — *peccato originale*, păcatu originalu, păcatu strămoșescu; — *far peccato*, a păcătui.

PECCATÓRE, *m.* păcătuitoru, păcătosu; vinovatu, culpaciu.

PECCATÚZZO, *m.* păcatu micu, eroare mică.

PÉCCHERO, *m.* păharu mare, p calu.

PÉCCHIA, *f.* albină.

PECCHIÁRE, *v. a.* a suge ca albina; a bea cu prisosu.

PECCHIÓNE, *m.* bondaru.

PÉCCIA, *f.* burtă, foale, pântece, vintre.

PECCIÓLO, *m.* unu felu de smochinu.

PÉCE, PÉGOLA, *f.* smoală, cătranu; b tumu; — *pece greca, pece colofonia*, calafonu; — *pece montana*, bituminu, asfaltu; — *chi tocca la pece, s' imbratta*, ocasiunea face pe furu.

PECIÓSO, *a.* bituminosu, unsu de smoală, de cătranu.

PÉCORA, *f* oaie; prostu, neghiobu, tontu, nătângu, nătărău; — *carta pecora*, pergamentu; — *costui ha levato le pecore dal sole*, acesta și a pusu avuția la securitate, și a legatu calu; — *chi pecora si fa, lupo la mangia*, cine se face oaie lupulu lu mănîncă; — *dar la pecora in guardia al lupo*, a da oile în paza lupului, a lăsa peștele pe pisică, smeura pe ursu.

PECORÁGGINE, *f.* simplitate, prostie, nerozie, stupiditate.

PECORÁIO, *m.* păcuraru, oieru, păstoru de oi.

PECORÁME, *m.* cuantitate de oi; prostime.

PECORÁRE, *v. n.* a bălăi; a cânta rău.

PECORÉCCIO, *m.* încurcătură, confusiune; — *entrar nel pecoreccio*, a se încurca vorbindu, a cârmi.

PECORÉLLA, *f.* oiță, mielușea.

PECORÉSCO, *a.* de oae, relativu la oae.

Digitized by Google

PECORÍLE, *m.* staulu, tîrlâ, locu unde se închidu oile.
PECORÍNA, *f.* oae micâ, oiţâ; câcârează de oi.
PECORÍNO, *m.* mieluşelu; câcârează de oi; — *agg.* de oae.
PECORÓNE, *m.* nâtârâu, mâgâdâu, prostu, bâdâranu; — *entrar nel pecorone*, a se îndârâtnici.
PECUÁRIA, *f.* oieritu, pâstoritu.
PECULÁTO, *m.* peculatu, furtişagu, hoţie de bani publici.
PECULIÁRE, *a.* particularu, specialu, deosebitu, distinctu.
PECÚLIO, *m.* turmâ, ciurdâ, cireadâ, vite; economii, avere particulară a unui fiu de familie, a unui servitoru.
PECÚNIA, *f.* bani, parale, monetâ.
PECUNIÁRIO, *a.* pecuniaru, în bani; — *multa, pena pecuniaria*, gloabâ, amendâ.
PECUNIÓSO, *a.* paraleu; avutu, bogatu, cu bani, bânosu.
PEDAGGIÉRE, *m.* vameşu, care priimeşte vama.
PEDÁGGIO. *m.* vamâ, dare de podu, tacsâ, dreptulu ce se plăteşte la trecerea pe unu drumu, pe unu podu, s. c. l.
PEDAGOGÍA, *f.* pedagogie, artea educaţiunei, pedagogicâ.
PEDAGOGICAMÉNTE, *avv.* pedagogiceşte.
PEDAGÓGICO, *a.* pedagogicu, de pedagogie; de educaţiune.
PEDAGOGIZZÁRE, *v. n.* a pedagogiza, a fi pedagogu.
PEDAGÓGO, *m.* pedagogu, învăţâtoru, îngrijitoru de copii.
PEDÁLE, *m.* cotoru, trunchiu; pedalu, tâlpigâ; curea genunchiarâ (la cismari).
PEDÁNA, *f.* scâriţa trâsurei.
PEDÁNEO, *a.* — *giudice pedaneo*, capulu unei comune sâteşti.
PEDÁNTE, *m.* pedagogu; pedantu, care în lucruri mici pâzeşte cea mai mare esactitate şi pretinde de a supune pe ceilalţi la regulele sale, dâscâlosu, sfâtosu.
PEDANTEGGIÁRE, *v. n.* a pedantiza, a fi pedantu, a pâzi şi a pretinde de la alţii cea mai mare esactitate şi strâşnicie în lucruri mici.
PEDANTERÍA, PEDANTÁGGINE, *f.* pedanterie, afectaţiune de esactitate in lucruri mici; erudiţiune pedantâ.
PEDANTÉSCO, *a.* pedantescu, pedanticescu, afectatu.
PEDÁTA, *f.* urma piciorului; loviturâ de picioru; — *seguire le pedate di taluno*, a se lua dupâ cineva, a lu imita.
PEDERASTÍA, *f.* pederastie.
PEDÉSTRE, *a.* pedestru, pe josu, pe picioare; de rîndu.
PEDICÉLLO, *m.* codiţâ, coadâ micâ de flori, de frunze; unu felu de insectu.
PEDICULÁRE, *a.* pedicularu; — *morbo pediculare*, maladie pediculară, boalâ a pâduchiloru, morbu silanu.
PEDÍCURE, *m.* chirurgu de picioare.
PEDIGNÓNE, *m.* degerâturâ la picioru.
PEDILÚVIO, *m.* pediluviu, baie de picioare.
PEDÍNA, *f.* pionu (în şachu); femee de rîndu; — *dare uno scaccomatto di pedine*, a întoarce spatele, a fugi.
PEDISSEQUO, *a.* servilu, robescu.
PÉDO, *m.* vargâ pâstorească, ciomagu pâstoresc.
PEDOCÓMIO, *m.* ospitalu pentru copii, pedocomiu.
PEDÓNA (ALLA PEDÓNA), *avv.* pe josu, fârâ trâsurâ.
PEDONÁGLIA, *f.* PEDONÁGGIO, *m.* pedestrime, infanterie proastâ, nefolositoare pentru resbelu.
PEDONÁRE, *v. n.* a umbla pe josu.
PEDÓNE, *m.* pedestraşu, infanteristu, soldatu de infanterie; umblâtoru pe josu, pesodromu.
PÉDOTO, PEDÓTTO, *m.* pilotu, cârmaciu.
PEDÚCCIO, *m.* picioru micu, picioruşu; cheia boltei.
PEDÚLE, *m.* partea ciorapului care îmbracâ piciorulu.
PEDÚNCOLO, *m.* stelu, coceanu, coadâ a unei flori.
PEGASÉO, *a.* alu pegasului.
PÉGASO, *m.* pegasu, calu fabulosu; constelaţiune.
PÉGGIO, *avv.* mai râu; — *il peggio*, ceea ce este mai râu, lucru celu mai râu, celu mai prostu, celu mai vătămătoru; — *peggio che peggio*, ancâ mai râu; — *di male in peggio*, totu mai râu, din ce în ce mai râu; — *alla peggio*, în chipulu celu mai râu; — *alla peggio delle peggio*, în casulu celu mai râu; — *il meglio ricolga il peggio*, unulu este mai râu decâtu altulu; — *fare qualche cosa alla peggio*, a face ceva câtu se poate mai râu; — *aver la peggio, undarsene colla peggio*, a scâpâta, a pierde, a fi învinsu.
PEGGIORAMÉNTO, *m.* creştere de râu, înrâutâţire.
PEGGIORÁRE, *v. a.* a face mai râu, a aduce într'o stare mai rea; — *v. n.* a se înrâutâţi, a se face totu mai râu, a ajunge într'o stare mai rea.
PEGGIORATÍVO, *a.* care face mai râu; care esprimeazâ înrâutâţire, scâdere, stricare, prefacere.
PEGGIÓRE, *a.* mai râu; — *il peggiore*, celu mai râu.
PEGGIORMÉNTE, *avv*, într'unu chipu mai râu.
PÉGNO, *m.* pemnu, gagiu, zâlogu, amanetu; ipotecâ; securitate, siguranţâ, încredinţare, dovadâ; depositu; — *dare in pegno*, a da pemnu, a da zâlogu; — *vi do la mia fede in pegno*, vâ stau bunu cu onoarea mea; — *metter pegno*, a pune râmasu, a se râmâşi; — *imprestare a pegno*, a împrumuta cu amanetu.
PEGNORAMÉNTO, *m.* secuestrare, secuestru.
PEGNORÁRE, *v. a.* a secuestra, a pune secuestru, a lua gagiu.
PÉGOLA, *f.* smoalâ, câtranu.
PELAGIANÉSIMO, *m.* pelagianismu, eresia lui Pelagiu.
PELAGIÁNO, *a.* pelagianu.
PÉLAGO, *m.* mare; luciulu mârii; abisu, prâpastie; încurcâturâ, confusiune, învâlmâşeală.
PELAMANTÉLLI, *m.* hoţu, pungaciu, ştrengaru.
PELÁME, *m.* pîru; faţa pîrului şi cualitatea sa.
PELAMÉNTO, *m.* despârire, smulgerea pîrului, descojare.
PELÁRE, *v. a.* a despâri, a smulge pîrulu sau

Digitized by Google

penele, a jumuli de pene; a lua bani şi orîce altu lucru dela cineva, a lu jupui; a descoja, a descorţa.

PELATÓIO, *m.* instrumentu alu tabaciloru cu care curâţâ pîrulu dupâ piei, râzuşâ, râzâtoare.

PELATÚRA, *f.* pîruire, descojare, descorţare, jumulire.

PELLÁGRA, *f.* o maladie, pelagrâ.

PELLAGRÓSO, *a.* pelagrosu, pâtimaşu de pelagrâ.

PELLÁIO, *m.* argâsitoru sau vinzâtoru de piei, pielaru.

PELLÁME, *m.* cuantitate de piei din toate felurile, pielârie.

PÉLLE, *f.* piele; coajâ, s oarţâ; peliţâ, membranâ, dermâ; aparenţâ, arâtare, esterioru; — *pelle pelle*, superficialu, uşurelu, pedeasupra; — *non capir nella pelle dalla gioia*, a sâlta de bucurie; — *non essere che pelle ed ossa*, a fi foarte slabu, foarte uscatu; — *lasciar la pelle*, a şi perde viaţa; — *scampar la pelle*, a scâpa cu pelea; — *mangiare a crepapelle*, a se îndopa, a se îmbuiba.

PELLEGRINÁGGIO, *m.* pelegrinagiu, hagealicu; câlâtorie.

PELLEGRINÁRE, *v. n.* a pelegrina, a peregrina; a câlâtori, a pribegi.

PELLEGRINAZIÓNE, *f.* peregrinare; câlâtorire, pribegire.

PELLEGRINITÀ, *f.* peregrinâtate, cualitatea de peregrinu; raritate, lucru streinu, lucru nou, modâ streinâ, marfâ streinâ.

PELLEGRÍNO, *m.* peregrinu, hagiu; câlâtoru; streinu; oaspete, gazdâ, musafiru; — *a.* raru, curiosu, nou, streinu, neobicînuitu.

PELLICÁNO, *m.* pelicanu, batcâ (pasere); cleşte de dinţi.

PELLICCERÍA, *f.* blânârie, cojocârie, artea blânarului, negoţulu cu blane şi pieile din care se facu blane.

PELLÍCCIA, *f.* cojocu, blanâ, hainâ câptuşitâ cu blanâ.

PELLICCIÁIO, *m.* cojocaru, blânaru.

PELLICCIÁRE, *v. a.* a blâni, a câptuşi cu blanâ.

PELLICÉLLA, *f.* peliţâ.

PELLICÉLLO, *m.* pâduche latu.

PELLICCÍNO, *m.* capetu, colţu, estremitatea unui sacu.

PELLÍCOLA, *f.* membranâ, peliţâ, peliculâ.

PELLÚCIDO, *a.* transparentu, strâvâzâtoru, diafanu.

PÉLO, *m.* pîru, firu de pîru; flocu, floci; crâpâturâ micâ; condiţiune, stare; — *a pelo*, întocmai, potrivitu; — *pelo dell' acqua*, suprâfaţa apei; — *primo pelo*, barbâ de fulgi; — *giovanotto di primo pelo*, copilandru, tângâu; — *andare a pelo*, a merge bine, dupâ dorinţâ; — *aver la coda taccata di mal pelo*, a fi râutâciosu; — *cercare il pelo nell' uovo*, a gâsi cusururi în toate lucrurile; — *conoscere il pelo nell' uovo*, a cunoaşte toate particularitâţile cele mai mici; — *guardare il pelo nell'uovo*, a fi foarte straşnicu; — *essere a un pelo di far checchessia*, a fi aproape de; — *far pelo*, a crâpa, a se sparge; — *pigliar pelo*, a bânui; — *rivedere il pelo, strignere il pelo ad uno*, a bate pe cineva; — *non torcere un pelo ad alcuno*, a nu face cuiva nici unu râu.

PELOLÍNO, *m.* firicelu de pîru.

PELÓNE, *m.* pîru grosu; unu felu de postavu ordinaru.

PELOSÉLLA, *f.* unu felu de plantâ, piloselâ.

PELOSITÀ, *f.* pîrositate, împîroşare.

PELÓSO, *a.* pîrosu, acoperitu de pîru, acoperitu cu pîru.

PELOTÓNE, *m.* plotonu, despârţire de soldaţi.

PELTRÁIO, *m.* cositoraru, celu ce face vase de cositoru.

PÉLTRO, *m.* cositoru, vasu de cositoru.

PELÚRIA, *f.* fulgu, pufu, pene uşoare.

PELÚZZO, *m.* firicelu de pîru, perişoru, paiu; plisâ, flisâ, pluşu, o materie de lânâ.

PÉLVI, *m.* peluviu, basinu.

PELVÍNO, *a.* alu peluviului, relativu la peluviu.

PENA, *f.* pedeapsâ, osîndâ; amendâ, gloabâ; muncâ; casnâ, chinu; întristare, durere; sarcinâ, greutate; supârare; — *a pena*, abia, de abia, anevoe; — *a mala pena*, cu mare anevoe, cu multâ dificultate, cu silâ; — *darsi pena*, a se osteni, a se sili, a se trudi; — *non ne val la pena*, nu meritâ atîtâ ostenealâ; — *a gran pena*, cu multâ osteneală; — *stare con pena, stare in pena*, a avea grijâ, a i fi teamâ.

PENÁCE, *a.* chinuitoru, câsnitoru, torturâtoru.

PENÁLE, *a.* penalu, relativu la osîndâ; criminalu.

PENALITÀ, *f.* penalitate, cualitatea penalului.

PENÁRE, *v. n.* a pâtimi, a suferi, a pâţi; a muncî, a se osteni; — *v. a.* a câsni, a chinui; a necâji, a întrista.

PENÁTI, *m. pl.* penaţi, zei domestici la Romani; casâ, vatrâ, familie; patrie.

PENDÁGLIO, *m.* briu, curâ, cordonu de care se atîrnâ ceva; cureaoâ, cingâ de sabie.

PENDÉNTE, *a.* atîrnatu, spînzurându; nehotâritu; — *s. m.* lucru care atîrnâ, care spînzurâ; cercei; — *lasciare in pendente*, a lâsa la îndoialâ, la incertitudine.

PENDÉNZA, *f.* povîrnire, povîrnişu, coborişu; înclinaţiune, aplecare; nehotârire, indecisiune, incertitudine.

PÉNDERE, *v. n.* a atîrna, a spînzura în josu; a descinde, a se pleca; a se ţinea de altulu, a depinde, a fi supusu; a avea aplecare, înclinare; a fi povîrnitu, înclinatu; a nu fi încâ terminatu, hotâritu.

PENDÉVOLE, *a.* atîrnatu, spînzuratu.

PENDÍCE, *f.* coastâ de munte, costişu, povîrnişu; dealu.

PENDÍO, *m.* coastâ, costişu, clinâ, povîrniturâ, povîrnişu.

PENDOLÁRE, *v. n.* a atîrna, a spînzura în josu, a pendula.

PÉNDOLO, *m.* perpendiculu, pendulu, greutate atîrnatâ de unu firu priimitoru de oscilaţiune; limbâ de orologiu; — *agg.* atîrnatu, spînzuratu în josu, legânânduse în aeru; — *essere in pendolo*, a fi incertu, nehotâritu, nereso lutu; — *oriuolo a pendolo*, orologiu cu pendulu, cu cumpânâ.

PENDOLÓNE, *avv.* pendulându, stându aninatu, spînzuratu în aeru.

PENDÓNE, *m.* curea, briu de care se atîrnâ cevâ cingâ.

PENDÚTO, *a.* spînzuratu în aeru, atîrnatu.

Digitized by Google

PENERÁTA, *f.* partea urzelei care rămâne netesută.

PENETRÁBILE, *a.* penetrabilu, pătrunzâciosu, care poate fi pătrunsu; pătrunzătoru, care poate pătrunde.

PENETRABILITÀ, *f.* penetrabilitate, permeabilitate, pătrunzâciune, capacitate de a fi pătrunsu.

PENETRÁLE, *m.* loculu celu mai interioru, celu mai ascunsu alu unei case; sânta sânteloru (la unu templu).

PENETRÁNTE, *a.* penetrantu, pătrunzătoru; perspicace.

PENETRAMÉNTO, *m.* penetrare, pătrundere, profundare.

PENETRÁRE, *v. a.* a penetra, a pătrunde, a intra; a străpunge; a străbate; a profunda; a atinge, a mișca, a inspira compasiune; a descoperi, a destăinui.

PENETRATÍVO, *a.* penetrativu, pătrunzătoru.

PENETRATÓRE, *m.* penetratoru, pătrunzătoru; sagace.

PENETRAZIÓNE, *f.* penetrațiune, penetrare, pătrundere, intrare; sagacitate, perspicacitate, istețime.

PENÍSOLA, *f.* peninsulă.

PENITÉNTE, *a. e s.* penitentu, care se căește, se pocăește; care se ispovedește, își mărturisește păcatele sale.

PENITÉNZA, *f.* penitență, pocăință, căință; punițiune, pedeapsă; sacramentulu confesiunei, taina pocăinței, ispovedaniei; — *far penitenza*, a face penitență, a se căi, a spăla păcatele prin fapte bune; — *faccia oggi penitenza con noi*, poftiți azi la masă cu noi.

PENITENZIÁLE, *a.* penitențialu, relativu la penitență.

PENITENZIÁRIO, *a.* penitențiaru, de punitiune, de pedeapsă, relativu la soartea celoru osîndiți.

PENITENZIÉRE, *m.* penitențieru, duhovnicu, preotu care are facultatea de a deslega pe oameni de oarecare păcate reservate.

PENITENZIERÍA, *f.* penitențierie, duhovnicie, oficiulu unui duhovnicu, unui directoru spiritualu.

PÉNNA, *f.* pană; pufu; condeiu; vîrfu, ascuțișu; săgeată; creștetu; — *penne maestre*, pene de sboru, penele cele lungi din aripi; — *a penna*, cu condeiulu, în scrisu, prin scrisoare; — *a penna e a calamaio*, din firu în pîru; — *error di penna*, eroare de condeiu, greșeală la scrisu; — *dar di penna*, a șterge; — *lasciar nella penna*, a trece unu lucru cu tăcerea.

PENNACCHIÉRA, *f.* penaru, smocu de pene la coifuri.

PENNÁCCHIO, *m.* penaciu, pană, buchetu de pene.

PENNAIUÓLO, *m.* teacă de pene; vînzătoru de pene,

PENNÁTA, *f.* trăsură de condeiu, de pană; unu condeiu de cerneală, cerneala ce se poate lua într'unu condeiu.

PENNÁTO, *m.* cosoru; — *pennati*, păserile; — *a.* cu pene.

PENNÉCCHIO, *m.* furcă cu caieru.

PENNELLÁRE, *v. a.* a zugrăvi, a depinge, a vărsi.

PENNELLÁTA, PENNELLATÚRA, *f.* penelăturâ, trăsăturâ de penelu.

PENNELLEGGIÁRE, *v. a.* a depinge, a zugrăvi, a vărsi, a lucra cu penelu.

PENNÉLLO, *m.* penelu, pinselu; pămătufu; — *avere l' occhio al pennello*, a lucra cu cea mai mare atențiune; — *a pennello*, foarte bine, potrivitu, întocmai.

PENNELLÓNE, *m.* penelu mare; bidinea.

PENNÍNO, *m.* acu, boldu tremurătoru.

PENNÍTO, *m.* zacharu de orzu.

PENNÓNE, *m.* steagu, bandieră, stindardu; antenă, vargă de vintrele.

PENNÚTO, *a.* cu pene; — *i pennuti*, păserile.

PENOSAMÉNTE, *avv.* cu greu, cu anevoe, cu ostenală; cu părere de rău, cu întristare.

PENÓSO, *a.* dificilu, ostenitoru, obositoru; durerosu, tristu, neplăcutu, mîhnitoru, supărătoru.

PENSAMÉNTO, *m.* cugetare, gândire; cugetu, idee.

PENSÁRE, *v. n* a gândi, a cugeta; a imagina, a și închipui; a avea de gându; a crede, a socoti, a judeca; a și aduce aminte; a medita; a îngriji, a avea grijă; — *questo mi dà da pensare*, îmi pasă de aceasta, mă îngrijescu de aceasta; — *lasciate che ci pensino gli altri*, asta să nuți scoață peri albi.

PENSÁTA, *f.* gându, planu, scopu, idee, proectu; — *per la non pensata*, pe negândite.

PENSATAMÉNTE, *avv.* precugetatu, dinadinsu.

PENSATÓIO, *a.* de cugetatu, de gânditu.

PENSATÓRE, *m.* cugetătoru; filosofu.

PENSIÉRE, PENSIÈRO, *m.* cugetu, gându, conceptu, idee, noțiune, percepțiune; minte; fantasie, imaginațiune; scopu, proiectu, planu; opiniune, judecată; grijă, atențiune; socotință; încertitudine; bănuială; — *avere in pensiero*, a avea de gându; — *in pensiero*, pe socotite, pe gânduri; — *essere o stare sopra pensiero*, a fi culfundatu cu mintea; — *rivolgere altrove i pensieri d' uno*, a aduce pe cineva la alte idei; — *mettere in pensiero*, a pune la grijă; — *siamo dello stesso pensiero*, ideile ni se întîmpină, suntemu de aceeași idee; — *i pensieri non pagan gabella*, ideile suntu scutite de vamă.

PENSIERÓSO, *a.* cufundatu în gânduri, în meditațiuni; îngrijatu, tristu, melancholicu.

PÉNSILE, *a.* suspinsu, spînzurându, pensilu.

PENSIONÁRE, *v. a.* a pensiuna, a face sau a da cuiva o pensiune.

PENSIONÁRIO, *m.* pensionaru, celu ce priimește o pensiune dela unu Statu, de la unu particularu.

PENSIONÁTO, *m.* pensiunaru; pensionatu, institutu, colegiu în care elevii învață, mănîncă și locuescu.

PENSIÓNE, *f.* pensiune; pensionatu; proviziune.

PENSIONÍSTA, *m.* pensiunaru.

PENSÓSO, *a.* gânditoru, pe gânduri; îngrijatu.

PENTÁCOLO, *m.* pentaculu, unu felu de talismanu.

PENTACÓRDO, *m.* pentacordu, instrumentu anticu de musică cu cinci coarde.

PENTÁFILO, *m.* pentafilă, o plantă leguminoasă.

Digitized by Google

PENTÁGONO, *m.* pentagonu, o figurâ geometricâ

PENTÁMETRO, *m.* pentametru, versu de cinci picioare.

PENTATÉUCO, *m.* pentateuchu.

PENTECÓSTE, PENTECÓSTA, *f.* rusalii (sârbâtoare).

PENTIMÉNTO, *m.* câire, câinţâ, penitenţâ.

PENTÍRSI, *v. n.* a se câi, a i părea râu.

PÉNTOLA, *f.* oalâ; — *pentola di fuoco*, bombardâ.

PENTOLÁIO, *m.* olaru; — *far come l'asino del pentolaio*, a bâciui.

PENTOLÍNO, *m.* oală micâ; — *fare pentolini*, a fi foarte strimtoratu.

PÉNULA, *f.* unu felu de hainâ la Romanii antici, penulâ.

PENÚLTIMO, *a.* penultimu, alu doilea dela sfirşitu.

PENÚRIA, *f.* lipsâ, necesitate, scumpête; dificultate, anevoe.

PENURIÁRE, *v. n.* a lipsi de cele trebuincioase, a se afla strimtoratu.

PENURIÓSO, *a.* lipsitu de cele trebuincioase strimtoratu.

PENZOLÁRE, PENZIGLIÁRE, *v. n.* a fi spînzuratu, atîrnatu în aeru, a se legănâ în aeru.

PÉNZOLO, *m.* ciorchinâ; lucru atîrnatu în aeru; — *a.* atîrnatu, spînzuratu, spînzurându în aeru.

PENZOLÓNE, PENZOLÓNI, *avv.* pendulându, atîrnindu în aeru.

PEÓNIA, *f.* peoniâ (plantâ şi floare).

PEÓTA, *f.* unu felu de barcâ venetianâ, peotâ.

PEPAIUÓLA, *f.* piperniţâ, cutiorâ de piperu.

PEPÁTO, *a.* — *pan pepato*, turtâ pipăratâ.

PÉPE, *m.* piperu; — *dare il pepe*, a batjocori pe unu absentu.

PEPERÉLLA, PEVERÉLLA, *f.* hrâniţâ (plantâ).

PEPERÓNE, *m.* ardeiu (plantâ), piperuşu.

PÉPLO, *m.* peplu, unu felu de manta sau de vâlu întrebuinţatu de femeile grece din vechime.

PER, *prep.* pentru; de, din; ca; prin; pe; cu; în; pentru a, spre a, ca sâ; în locu de; câtre; după; — *per terra*, pe uscatu; — *per mare, per acqua*, pe mare; — *per esempio*, spre ecsemplu; — *per me, per conto mio*, câtu pentru mine; — *per quanto*, pe câtu; oricâtu; — *per di sopra*, pe deasupra; — *per di sotto*, de desubtu, de josu în susu; — *per udita*, din auzite.

PÉRA, *f.* parâ.

PERCÁLE, *m.* percalu, unu felu de pinză de bumbacu.

PERCEPÍRE, *v. a.* a pricepe, a înţelege; a priimi, a stringe.

PERCETTÍBILE, *a.* perceptibilu, care se poate pricepe, înţelege, priimi, stringe; capabilu de a face o impresiune.

PERCETTÓRE, *m.* perceptoru, strîngâtoru, priimitoru de dajdii.

PERCEZIÓNE, *f.* percepţiune, acţiune de a cunoaşte, de a înţelege, de a pricepe, de a şi forma unu conceptu după impresiunile ce s'au priimitu; stringere, priimire.

PERCHÈ, *cong.* pentru ce, de ce; pentru câ, fîndu câ, câci; ca, ca sâ, spre a, pentru a; cu toate câ.

PERCIÒ, *cong.* pentru aceea, de aceea, dreptu aceea.

PERCIOCCHÈ, *cong.* câci, pentru câ, fiindu câ.

PERCÓRRERE, *v. a.* a râsbate, a strâbate, a trece, a petrece, a trece în fugâ; a citi în treacâtu, a ecsamina pedeasupra.

PERCÓSSA, *f.* lovitură, dâtâturâ, bâtâturâ; pocnetu; ciocneală, ciocnitură, îmbrâncire, îmbrânceală.

PERCOSSIONE, PERCUSSIÓNE, *f.* lovitură, ciocneală, isbeală, isbire, lovire, îmbrâncire, ciocânire, percusiune.

PERCOTIMÉNTO, *m.* lovire, ciocnire, isbire, îmbrâncire.

PERCOTITÓIO, *m.* pistilu, pilugu, îndesâtoru, instrumentu care bate, loveşte, ciocneşte, isbeşte, ciocâneşte.

PERCOTITÓRE, PERCUSSÓRE, *m.* percusoru, bâtâtoru, lovitoru, isbitoru, îmbrâncitoru, ciocnitoru.

PERCUÓTERE, *v a.* a bate, a lovi; a isbi, a ciocni, a îmbrînci, a împinge; a arunca, a asvirli; — *percuotersi*, a se bate, a se lupta; a se încâera; a se atinge, a se lovi, a se ciocni; — *percuotere di fulmine*, a trâsni.

PERCUSSÁRE, *v. a.* a bate, a lovi, a ciocâni.

PERCUSSÍVO, *a.* care serveşte spre a bate, spre a lovi.

PERCUZIÉNTE, *a.* bâtîndu, lovindu, ciocnindu,

PERDÉNTE, *a.* pierzîndu, pierzâtoru, păgubaşu.

PÉRDERE, *v. a.* a perde, a pierde; a vătăma, a strica, a ruina, a prăpădi, a desonora, a necinsti, a face să piarză viaţa, averea, sănătatea, creditulu, reputaţiunea, onestatea, virtutea; a suferi, a păgubi; — *perdersi*, a se perde; a se rătăci; a se încurca, a se zăpăci; a se ameţi; — *perdersi d' animo*, a şi perde curagiulu; — *perder la testa*, a pierde mintile; — *perder di vista*, a pierde din ochi, din vedere; — *perder terreno*, a da înapoi; — *perder la tramontana*, a o cam pierde, a se ameţi; — *perder la pazienza*, a şi pierde răbdarea, a şi pierde cumpătulu; — *perderla*, a rămânea învinsu; — *perder di memoria*, a uita; — *perdere gli occhi*, a pierde toate; — *perdere i passi*, a umbla de geaba; — *perder la scherma*, a şi pierde cumpătulu; — *perdersi in alcuna cosa*, a se adînci; — *andar perduto dietro a una donna*, a iubi nebuneşte.

PERDIGIÓRNI, *m.* perdevară, tembelu.

PERDIMÉNTO, *m.* pierdere, prăpădire, pierzanie, pierzare.

PÉRDITA, *f.* pierdere, pierzanie, pierzare, damnaţiune, prăpădire, ruină; pagubă, vătămare; daună.

PERDITEMPO, *m.* perdere, rea întrebuinţare de timpu.

PERDITÓRE, *m.* pierzâtoru, păgubaşu.

PERDIZIÓNE, *f.* perditiune, prăpădenie, ruină, peire, perzanie; damnaţiune, perzăciune eternă.

PERDONÁBILE, *a.* perdonabilu, de iertatu, uşoru.

PERDONÁRE, *v. a.* a perdona, a ierta; a îngădui; a cruţa; a suferi, a tolera; a scuti, a scăpa de; a respecta; — *perdonare il debito*, a

Digitized by Google

ierta datoriile; — *non perdonare a fatica*, a nu cruţa nici o ostenealâ.

PERDONATÓRE, *m.* iertâtoru, îngâduitoru.

PERDÓNO, *m.* perdonu, perdonare, iertare, iertâciune, îngâduire, deslegare, remisiune.

PERDUÈLLE, *m.* rebelu, râsvrâtitoru, râpştitoru.

PERDUELLIÓNE, *f.* rebeliune, râsvrâtire, râpştire.

PERDURÁBILE, *a.* durabilu, dâinuitoru; stâruitoru.

PERDURÁRE, *v. n.* a stârui, a dura, a ţinea.

PERDUTAMÉNTE, *avv.* cu patimâ, fârâ cumpâtu, peste măsurâ, într'unu chipu desordinatu.

PÈRE, *f. pl.* unu felu de cercei.

PEREGRINÁRE, *v. n.* a peregrina; a călători.

PEREGRÍNO, *m.* peregrinu; — *a.* raru, nou, streinu.

PERÉNNE, *a.* necontenitu, neîncetatu, nesleitu, necurmatu, neîntreruptu, permanentu; eternu, continuu, vecînicu, perpetuu.

PERENNITÀ, *f.* necontenire, neîncetare, nesecâciune, nesleiciune, necurmare, neîntrerupere; eternitate, perpetuitate, dâinuire, permanenţâ, vecînicie; continuitate.

PERENTÓRIO, *a.* peremptoriu, decisivu, ultimu.

PERENZIÓNE, *f.* perempţiune, estincţiunea unei acţiuni legale pentru trecerea terminului în care putea cineva sâ dea jalbâ.

PERÉTO, *m.* grâdinâ de peri.

PERFETTAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu perfectu, cu desâvîrşire, cu totulu, pedeplinu.

PERFETTÍBILE, *a.* perfectibilu, capabilu de a se perfecţiona, de a se desvolta, desâvîrşiciosu.

PERFETTIBILITÀ, *f.* perfectibilitate, capacitate de a se perfecţiona, desâvîrşiciune.

PERFETTÍVO, *a.* perfectivu, desâvîrşitoru, capabilu de a perfecţiona, aptu a perfecţiona.

PERFÉTTO, *a.* perfectu, întregu, deplinu, desâvîrşitu, deplinitu, fârâ defecte, fârâ viţiuri.

PERFEZIONAMÉNTO, *m.* perfecţiunare, desâvîrşire, îndeplinire; desvoltare; înaintare.

PERFEZIONÁRE, *v. a.* a perfecţiona, a deşâvîrşi, a desvolta, a ameliora, a îmbunâtâţi; a îndeplini.

PERFEZIÓNE, *f.* perfecţiune, desâvîrşire; cualitate bună; escelenţâ, frumuseţe; îndeplinire, sâvîrşire, isprăvire.

PERFICIÉNTE, *a.* perficientu, desâvîrşitoru, îndeplinitoru.

PERFÍDIA, *f.* perfidie, viclenie, lipsâ de fidelitate, de lealitate.

PERFIDIÁRE, *v. n.* a se obstina, a se îndârâtnici.

PERFIDIÓSO, *a.* obstinatu, îndârâtnicu; perfidu, vicleanu.

PÉRFIDO, *a.* perfidu, fârâ fidelitate, fârâ credinţâ, nelealu, vicleanu, înşelâtoru, nesinceru.

PERFÍNO, *avv.* chiaru; însuşi.

PERFORAMÉNTO, *m.* sfredelire, gâurire, strâforare.

PERFORÁRE, *v. a.* a sfredeli, a gâuri pînâ dincolo, a strâfora; a strâpunge, a pâtrunde.

PERFORÁTA, *f.* pojarniţâ, sunătoare (plantâ).

PERFORATÓRE, *m.* sfredelu; strâforâtoru (unu instrumentu de chirurgie.)

PERFORAZIÓNE, *f.* strâforâturâ, sfredelire, gâurire.

PERFUSIÓNE, *f.* stravârsare, supravârsare, respândire.

PERGAMÉNA, *f.* pergamentu; diplomâ, hrisovu.

PÉRGAMO, *m.* ambonu, pulpitu, catedrâ.

PERGAMÓTTA, *f.* unu felu de parâ, bergamotâ.

PÉRGOLA, *f.* boltâ de viţe de vie.

PERGOLÁTO, *m.* drumu boltitu cu viţe de vie.

PERGOLÈSE, *f.* pergolesu, unu felu de strugure.

PÉRGOLO, *m.* balconu, foişoru, lojâ.

PERIÁNTO, *m.* periantu, învâlişu esterioru alu floriloru.

PERICÁRDIO, *m.* pericardie, pungulitâ membranoasâ în giurulu inimei.

PERICÁRPIO, *m.* pericarpu, coajâ în care stau seminţele.

PERICLITÁNTE, *a.* periclitantu, în periculu, nesiguru.

PERICLITÁRE, *v. n.* a periclita, a fi în periculu.

PERICOLAMÉNTO, *m.* periclitare, primejduire.

PERICOLÁNTE, *a.* periclitantu, în periculu.

PERICOLÁRE, *v. n.* a periclita, a se primejdui; — *v. a.* a pericula, a risca, a primejdui, a pune în periculu.

PERÍCOLO, *m.* periculu, primejdie, riscâ; încercare.

PERICOLÓSO, *a.* periculosu, primejdiosu, nesiguru, riscosu, plinu de dificultâţi, delicatu, dificilu.

PERIÉLIO, *m.* perieliu, distanţa cea mai micâ de soare.

PERIFFERÍA, *f.* periferie, circumferenţâ, ocolu.

PERIFRASÁRE, *v. a.* a perifrasa, a face perifrasi.

PERÍFRASI, *f.* perifrase, circumlocuţiune, întrebuinţarea mai multoru ziceri pentru a esprime vreo idee.

PERIGÈO, *m.* perigeu, apropierea cea mai mare de pâmîntu.

PERÍGLIO, *m.* periculu, riscâ, primejdie.

PERIMÉNTO, *m.* perire, ruinare, trecere, sfîrşire, prâpâdire, stricare, nimicire, desfiinţare.

PERÍMETRO, *m.* perimetru, circumferenţâ, ocolu.

PERIODAMÉNTO, *m.* facerea, formarea perioadeloru şi maniera în care suntu formate.

PERIODÁRE, *v. n.* a face perioade.

PERIODICAMÉNTE, *avv.* periodiceşte, într'unu modu periodicu, la timpuri determinate.

PERIODICITÀ, *f.* periodicitate, cualitatea lucrului periodicu.

PERIÓDICO, *a.* periodicu, care are perioade, care vine la timpuri determinate; — *s. m.* gazetâ periodicâ.

PERÍODO, *m.* periodu, învîrtire care se rennoeşte regulatu; revoluţiumea unei planete; spaţiu de timpu determinatu; frasâ compusâ din mai multe părţi cari împreunâ dau unu înţelesu completu.

PERIÓSTIO, *m.* periosteu, membranâ fibroasâ care învâleşte oasele.

PERIPATÉTICO, *a. e s. m.* peripateticu, din şcoala lui Aristotelu, partisanu alu filosofiei aristotelice.

PERIPATETÍSMO, PERIPATETICÍSMO, *m.* peripatetismu, filosofia lui Aristotelu, şcoala lui Aristotelu.

PERIPEZÍA, *f.* peripeţie, schimbare repede şi neprevâzutâ; desnodâmîntu alu unei drame, alu unui romanţu.

PÉRIPLO, *m.* periplu, plutire împrejurulu unei mâri, pe lângâ ţârmurile unei ţeri.

PERÍRE. *v. n.* a peri, a trece, a se ruina, a se sfîrşi, a muri, a se pierde, a se prâpâdi, a se

Digitized by Google

nimici, a se desfiinţa, a se strica, a înceta de a mai fi.

PERÍSCI, *m. pl.* periscii, locuitorii din zonele friguroase.

PERISTÍLO, PERISTÍLIO, *m.* peristilu, porticu de coloane împrejurulu unei ziditi.

PERITAMÉNTE, *avv.* cu dibâcie, cu îndemânare, cu pericie.

PERITÁNZA, *f.* nehotârîre, incertitudine, indecisiune, fricâ, sfialâ, ruşinâtate, timiditate.

PERITÁRSI, *v. n.* a se sfii, a nu îndrâsni, a nu cuteza; a remânea neresolutu, nehotâritu.

PERÍTO, *a.* învăţatu, practicu, cercatu, deprinsu; dibaciu, iscusitu, abilu, îndemânaticu; ruinatu, mortu, prăpăditu, nimicitu, peritu, perdutu; — *s. m.* espertu, apreţiatoru.

PERITONÉO, *m.* peritoneu, membrană în care suntu înfăşurate mateele.

PERITONÍTE, *f.* peritonite, inflamaţiune a peritoneului.

PERITÓSO, *a.* sfiiciosu, timidu, neresolutu, nehotâritu.

PERITÚRO, *m.* transitoriu, trecâtoru, care are să piară, să treacă, periciosu.

PERÍZIA, *f.* pericie, speriinţă, practică, deprindere, învăţâturâ, procopseală, îndemânare, dibâcie, iscusinţă, abilitate, capacitate; cercetare, ecsamenu, preţuire, apreţiare, stimă, espertisă.

PERIZÓMA, *m.* perizomă, (hainâ).

PÉRLA, *f.* perlă, mârgâritaru, mârgică; — *perla di numero*, mârgeanu rotundu; — *perla di vetro*, mârgea de cristalu; — *quest'uomo è una perla*, este unu omu foarte amabilu, foarte plăcutu; — *è la perla dei galantuomini*, este omulu celu mai onestu din lume.

PERLÁTO, *a.* albu, luciosu ca mârgâritarulu, din natura mârgâritarului.

PERLÍNO, *m.* mârgică; june amabilu; — *a.* in faţa mârgâritarului.

PERLÓNE, *m.* perlă mare; nevoiaşu.

PERLUSTRÁRE, *v. a.* a recunoaşte, a face o recognitiune, a câuta, a visita, a cerca pretutindinea, a râscoli; a scotoci.

PERLUSTRAZIÓNE, *f.* recunoştinţă, recogniţiune, visită, cercetare, râscolire, scotocire, percisiţiune.

PERMALÓSO, *a.* delicatu, supârâciosu, neprietinosu, care ia toate lucrurile în nume de râu.

PERMANÉNTE, *a.* permanentu, constantu, stabilu, invariabilu, neschimbâciosu, dâinuitoru.

PERMANÉNZA, *f.* permanenţă, constanţă, stabilitate, invariabilitate, neschimbâciune, dâinuire, stăruire; şedere permanentă.

PERMANÉVOLE, *a.* permanentu, stabilu, dâinuitoru.

PERMANÉRE, *v. n.* a remânea într'aceeaşi stare, într'acelaşi locu; a dâinui, a stărui, a fi stabilu, permanentu, constantu, invariabilu, neschimbâciosu, nestrâmutatu, nestrâmutâciosu.

PERMANSÍVO, *a.* care are puterea de a remânea într'aceeaşi stare, într'acelaşi locu, stabilu.

PERMEÁBILE, *a.* permeabilu, penetrabilu, pâtrunzâciosu.

PERMEÁRE, *v. n.* a penetra, a trece, a pâtrunde.

PERMEAZIÓNE, *f.* permeaţiune, penetrare, pâtrundere, petrecere a unui fluidu printr'unu corpu.

PERMÉSSO, *m.* permisiune, voe; congediu, licenţă.

PERMETTÉNTE, *a.* care permite, dâ voe, îngâduesţe.

PERMÉTTERE, *v. a.* a permite, a da voe, permisiune, licenţă, a îngâdui, a suferi, a tolera, a râbda, a ierta; a încuviinţa.

PERMISCHIÁRE, *v. a.* a amesteca, a confunda; a încurca.

PERMÍSCUO, *a.* amestecatu; încurcatu, confusu.

PERMISSÍBILE, *a.* permisibilu, tolerabilu, iertâciosu, îngâduiciosu, care se poate permite, tolera, ierta, îngâdui.

PERMISSIÓNE, *f.* permisiune, voe, slobozenie, licenţă, autorizaţiune, îngâduire; — *chiedere la permissione*, a cere voe.

PERMISSÍVO, *a.* permisivu, care dâ voe, autorizaţiune.

PERMISTIÓNE, *f.* permistiune, amestecu, amestecâturâ.

PÉRMUTA, *f.* permutare, schimbu, permutaţiune.

PERMUTÁBILE, *a.* permutabilu, schimbâciosu.

PERMUTAMÉNTO, *m.* permutare, schimbare, strâmutare.

PERMUTÁRE, *v. a.* a permuta, a schimba, a strâmuta, a face schimbu; — *permutarsi*, a se permuta, a se strâmuta.

PERMUTATÍVO, *a.* permutativu, care are puterea de a strâmuta.

PERMUTATÓRE, *m.* permutatoru, schimbatoru, strâmutâtoru.

PERMUTAZIÓNE, *f.* permutaţiune, schimbu, strâmutare.

PERNÍCE, *f.* potîrniche (pasere).

PERNICIOSITÀ, *f.* stricâciune, ruinâ, pagubâ; periculu.

PERNICIÓSO, *a.* stricâciosu, ruinosu, vâtâmâciosu, funestu, periculosu, primejdiosu.

PERNICÓNE, *m.* unu felu de prunu.

PERNÍZIE, *f.* ruinâ, sricâciune, prăpădenie, vâtâmare.

PÉRNO, PÉRNIO, *m.* cepu, valu, vâlugu, ţiţînă, vîrteju, fusu, cepu; sprijinu, fundamentu, temelie; centru de gravitate; — *stare in perno*, a se cumpâni, a sta în ecuilibru.

PERNOTTAMÉNTO, *m.* înnoptare, mânere de noapte.

PERNOTTÁRE, *v. n.* a nopta, a înnopta, a mânea de noapte, a petrece noaptea; a priveghia, a nu dormi.

PÉRO, *m.* pâru (arbore).

PERÒ, *cong.* deci, aşadar, pentru aceasta, de aceea; însă, dar, iar, cu toate acestea, totuşi.

PEROCCHÈ, *cong.* câci, pentru că, fiindu că; ca să, pendru.

PERORÁRE, *v. n. ed a.* a perora, a conclude unu discursu; a cuvînta, a vorbi cu emfasă; a todomâni.

PERORAZIÓNE, *f.* peroraţiune, conclusiunea unui discursu; discursu, cuvintare emfatică; todomânire.

PERPENDICOLÁRE, *a.* perpendicularu, verticalu; — *s. f.* linie perpendiculară, verticală.

PERPENDICOLARITÀ, *f.* perpendicularitate.

PERPENDICOLARMÉNTE, *avv.* perpendicularicește, în linie perpendiculară, în linie verticală.

PERPENDÍCOLO, *m.* perpendiculu; — *a perpendicolo*, perpendicularicește.

PERPETRÁRE, *v. a.* a sârvîrşi, a face (o crimă).

Digitized by Google

PERPETUÁRE, *v. a.* a perpetua, a vecĭnici, a eterniza.

PERPETUÍNO, *m.* siminocu (plantâ).

PERPETUITÀ, *f.* perpetuitate, eternitate, vecĭnicie, neîncetare, stăruire neîncetatâ, permanentâ.

PERPÉTUO, *a.* perpetuu, eternu, vecĭnicu, neîncetatu, necurmatu, permanentu, continuu, neîntreruptu.

PERPIGNÁNO, *m.* unu felu de postavu ordinaru.

PERPLESSITÀ, *f.* perplecsitate, incertitudine, nehotărire, nelinişte, neodihnă, turburare, uimire.

PERPLÉSSO, *a.* perplecsu, incertu, nehotărîtu, neodihnitu, nelinĭştitu, turburatu, uimitu, suspinsu.

PERQUISIZIÓNE, *f.* percuisiţiune, ispitire, căutare, cercetare minuţioasă, esplorăţiune, răscolire, scotocire.

PERQUISITÍVO, *a.* de percuisiţiune, percuisitivu.

PÉRSA, *f.* mâjâranu, mâgheranu, maioranu (plantâ).

PERSCRÍVERE, *v. a.* a scrie pînă la sfîrşitu; a prescrie.

PERSCRUTÁBILE, *a.* perscrutabilu, care se poate investiga, cerceta, ecsamina, pătrunde, penetra, înţelege.

PERSCRUTÁRE, *v. a.* a perscruta, a investiga, a cerceta, a pătrunde, a penetra, a se sili de a cunoaşte, de a pricepe.

PERSECUTÓRE, *m.* persecutoru, gonitoru, prigonitoru, următoru.

PERSECUZIÓNE, *f.* persecuţiune, prigonire, urmărire, supărare.

PERSEGUÍRE, *v. a.* a persecuta, a goni, a prigoni, a urmări; a supăra; a urma, a continua.

PERSEGUITÁRE, *v. a.* a persecuta, a supăra, a necăji, a căsni; a goni, a urmări, a alerga după.

PERSEGUITATÓRE, *m.* persecutoru, inemicu, duşmanu, prigonitoru, gonitoru; celu ce aleargă după cineva sau ceva.

PERSEGUÍTO, *m.* persecutare, prigonire.

PERSEVERÁNTE, *a.* perseverantu, constantu, stăruitoru.

PERSEVERÁNZA, *f.* perseveranţă, constanţă, stăruinţă.

PERSEVERÁRE, *v. n.* a persevera, a urma, a stărui.

PERSIÁNA, *f.* persiană, unu felu de jalusie la ferestre.

PÉRSICA, *f.* piersică.

PERSICANÓCE, *f.* unu felu de piersică.

PERSICÁRIA, *f.* poligonu, purecariţă (plantâ).

PERSICÁTA, *f.* conservâ, dulceaţă de piersice.

PERSICHÍNO, *a.* persiciu, în coloarea persicei.

PÉRSICO, *m.* persicu (arbore).

PERSISTÉNZA, *f.* persistinţă, perseveranţă, stăruinţă.

PERSÍSTERE, *v. n.* a persiste, a persista, a stărui, a persevera, a remânea constantu, obstinatu în decisiunea sa.

PÉRSO, *a.* faţă, coloare între roşu şi negru; perdutu; — *s. m.* unu felu de peşte.

PERSÓLVERE, *v. a.* a implini, a satisface, a răfui, a plăti.

PERSÓNA, *f.* persoană, obrazu, faţă, omu; corpu, trupu; — *le tre Persone della Ss. Trinità*, cele trei Persoane, cele trei Feţe ale S. Treimi; — *in persona*, în persoană, cu trupulu, personalicește; — *andare in persona*, a merge în persoană, a merge singuru; — *far la persona di*, a juca rola de; — *perdere la persona*, a şi perde viaţa.

PERSONÁGGIO, *m.* personagiu, persoană mare, persoană însemnată; actoru, personagiu de teatru.

PERSONÁLE, *a.* personalu, alu persoanei.

PERSONALITÀ, *f.* personalitate, caracterulu şi cualitatea lucrului personalu; indipendenţă.

PERSONALMÉNTE, *avv.* personalicește.

PERSONIFICÁRE, *v. a.* a personifica, a atribui unui lucru abstractu sau neînsufeţitu cualităţile unei persoane.

PERSONIFICAZIÓNE, *f.* personificaţiune, personificare.

PERSPICÁCE, *a.* perspicace, pătrunzătoru, sagace, iscusitu, ageru, răspicatu, penetrativu, penetrantu.

PERSPICÁCIA, PERSPICACITÀ, *f.* perspicacitate, penetraţiune, pătrundere, răspicare, sagacitate, iscusinţă, agerime a spiritului.

PERSPICUITÀ, *f.* perspicuitate, deslușire, lâmurire, chiarâtate, evidenţă, învederare.

PERSPÍCUO, *a.* perspicuu, deslușitu, lâmuritu, chiaru, evidentu, învederatu.

PERSUADÉRE, *v. a.* a persuade, a încredinţa, a face să crează, a îndupleca, a convinge; — *persuadersi*, a se persuade, a se încredinţa, a crede, a se îndupleca, a se convinge.

PERSUADÍBILE, PERSUASÍBILE, *a.* persuasibilu, înduplecăciosu, docilu; capabilu de a persuade, încredinţătoru.

PERSUASIÓNE, *f.* persuasiune, persuadere, încredinţare, înduplecare; opiniune, convincţiune; crezâmîntu.

PERSUASÍVA, *f.* puterea persuasivă, capacitate de a persuade, de a convinge, de a îndupleca.

PERSUASÍVO, *a.* persuasivu, capabilu de a persuadea.

PERSUÁSO, *a.* persuasu, persuadatu, convinsu, încredinţatu, înduplecatu.

PERSUASÓRIO, *a.* de persuasiune.

PERTÁNTO, *avv.* totuşi, cu toate acestea, însă.

PERTÉMPO, *avv.* timpuriu, de vreme.

PÉRTICA, *f.* prâjină, veargă, bâţu, hâraciu, hâdăragu; prâjină de măsuratu; pertică (măsură agrariă).

PERTICÁRE, *v. a.* a bate cu prâjina; a măsura cu prâjina.

PERTICÁTA, *f.* loviturâ de prâjină, dâtâturâ cu prâjină.

PERTICATÓRE, *m.* agrimensoru, arpântoru.

PERTINÁCE, *a.* obstinatu, stăruitoru, îndărătnicu.

PERTINACEMÉNTE, *avv.* cu obstinaţiune, cu împismuire.

PERTINÁCIA, *f.* obstinaţiune, îndărătnicie, pertinacitate, cervicie, înteţie, împismuire, stăruinţă.

PERTINÉNTE, *a.* pertinentu, propriu cuiva, apartenentu.

PERTINÉNZA, *f.* pertinenţă, proprietate, însuşire.

PERTRATTÁRE, *v. a.* a tracta, a pertracta, a discute, a concerta, a chibzui.

Digitized by Google

PERTRATTAZIÓNE, *f.* pertractare, tractare, discutere, concertare, chibzuire.
PERTUGIÁRE, *v. a.* a găuri, a borti, a sfredeli.
PERTÚGIO, *m.* gaură, bortă, bortitură, crăpătură.
PERTURBAMÉNTO, *m.* perturbare, turburare.
PERTURBÁRE, *v. a.* a perturba, a turbura, a conturba; a amesteca, a desordina, a rescoli, a resturna, a scociorî, a pricinui confusiune.
PERTURBATÓRE, *m.* perturbatoru, conturbatoru, turburătoru, rescolitoru; scociorîtoru; răsvrătitoru.
PERTURBAZIÓNE, *f.* perturbaţiune, perturbare, turburare, conturbare; amestecare, desordinu, rescolire, scociorîre, confusiune; resturnare, răsvrătire.
PERÚGGINE, *m.* păru sălbaticu (arbore).
PERUVIÁNO. *a.* peruvianu, din Peru; — *corteccia peruviana*, chină.
PERVENIMÉNTO. *m.* ajungere, sosire.
PERVENÍRE. *v. n.* a ajunge, a sosi; a isbuti.
PERVERSIÓNE, *f.* perversiune, pervertere, corupţiune, demoralizare; răscolire, resturnare; răsvrătire.
PERVE..SITÀ, *f.* perversitate, răutăciune, înrăutăţire.
PERVÉRSO, *a.* perversu, rău, răutăciosu, înrăutăţitu, coruptu, depravatu, demoralizatu.
PERVERTIMÉNTO, *m.* pervertere, înrăutăţire, depravare, corumpere, demoralizare.
PERVERTÍRE, *v. a.* a perverte, a înrăutăţi, a deprava, a corupe, a demoraliza, a strica; a desordina, a aduce în neorînduială, în confusiune, a resturna, a rescoli, a turbura, a răsvrăti; — *pervertirsi*, a se perverte, a se corupe, a se demoraliza.
PERVERTITÓRE, *m.* pervertitoru, coruptoru, stricătoru; turburătoru, rescolitoru; răsvrătitoru.
PERVICÁCE, *a.* cervicosu, obstinatu în opiniunea sa, îndărătnicu, stăruitoru, căpăţinosu.
PERVICÁCIA, *f.* cervicie, obstinaţiune, îndărătnicie, împiesmuire, încăpăţinare.
PERVÍNCA, *f.* pervincă, o plantă pururea verde.
PÉRVIO, *a.* penetrabilu, permeabilu, pătrunzăciosu.
PÉSA, *f.* greutate; locu unde se cântăreşte.
PESAMÓNDI, *m.* pedantu, lăudărosu.
PESÁNTE, *a.* greu, apăsătoru, împovărătoru; supărătoru, insuportabilu, dificilu; importantu.
PESÁRE, *v. a.* a cântări, a cumpăni, a trage în cumpănă; a considera cu seriositate, a ecsamina cu o mare atenţiune; — *v. n.* a cumpăni, a cântări, a trage, a avea oarecare greutate; a apăsa, a împovăra, a fi greu, insuportabilu, supărătoru, a supăra, a turbura, a întărîta.
PESATAMÉNTE, *avv.* cu socotinţă, cu reflecsiune.
PESATÓRE, *m.* cumpănitoru, cântargiu.
PÉSCA, PÉRSICA, *f.* piersică.
PÉSCA, *f.* pescuire, pescuitură; pescăritu.
PESCAGIÓNE, *f.* pescăritu.
PESCÁIA, *f.* stavilă, zăgazu; pescuină, iazu, lacu de peşti.
PESCAIUÓLO, *m.* pescaru, vînzătoru de peşte.
PESCÁRE, *v. a.* e *n.* a pescui, a prinde peşte; a scoate ceva din apă; a intra în apă; — *pescare addentro, pescare a fondo*, a cerceta cu deamăruntulu; — *pescare pel proconsolo*, a se osteni înzădaru; — *pescare nel torbido*, a pescui în turbure, a face intrigă.
PESCARÉCCIO, PESCHERÉCCIO, *a.* de pescari, de pescuire.
PESCÁTA, *f.* pescuitură; dătătură cu plasă; peşte câtu se prinde deodată.
PESCATÓRE, *m.* pescaru, pescuitoru.
PESCATÓRIO, *a.* de pescuitu, care serveşte pentru a pescui.
PÉSCE, *m.* peşte; — *pesce cane*, scualu; — *pesce marinato*, marinată, peşte marinatu; — *giorno di pesce*, zi de postu; — *essere sano come un pesce*, a se bucura de o sănătate deplină; — *pesce grosso*, pescoiu, peşte mare; — *pesce minuto*, peştişoru, plevuşcă; — *essere come un pesce fuor dell'acqua*, a fi confusu, ameţitu.
PESCHERÍA, *f.* pescăritu; pescărie, tîrgu de peşte.
PESCHIÉRA, *f.* pescuină, iazu, lacu de peşte.
PESCIAIUÓLA, *f.* corlă (pasere); unu felu de fărfurie lungăreaţă pentru peşte.
PESCÍFERO, *a.* pescosu.
PESCIOLÍNO, *m.* peştişoru, peşte micu.
PESCIVÉNDOLO, PESCAIUÓLO, *m.* vînzătoru de peşte.
PÉSCO, PÉRSICO, *m.* persicu (arbore)
PESCÓSO, *a.* pescosu, abundantu de peşte.
PÉSO, *m.* greutate; gravitate; pondu; apăsare; sarcină, povară; supărare, necazu, mîhnire; anevoe, dificultate; importanţă, însemnătate; impositiune, dajdie; — *egli non è di maggior peso che non son io*, nu este mai mare decătu mine; — *portar via di peso*, a transporta o greutate cu facilitatea cea mai mare; — *vendere a peso*, a vinde cu cumpăna; — *è cosa di nessun peso*, aceasta nu cumpăneşte nimica.
PÉSOLO, *a.* spînzuratu, atîrnatu în aeru.
PESSÁRIO, *m.* clistiru de mitră.
PESSIMAMÉNTE, *avv.* foarte rău.
PESSIMÍSMO, *m.* pesimismu, luare în nume de rău.
PESSIMÍSTA, *m.* pesimistu.
PESSIMITÀ, *f.* răutate, răutăciune foarte mare.
PÉSSIMO, *a.* pesimu, foarte rău.
PÉSTA, *f.* urmă, semnulu picioareloru; cărare, drumu, cale bătută; îmbulzeală; — *lasciare nelle peste*, a părăsi, a nu ajuta; — *ritrovarsi nelle peste*, a fi strîmtoratu, a se afla între ciocanu şi nicovală.
PESTAMÉNTO, *m.* lovire, batere, trântire; pisare.
PESTAPÉPE, *m.* nătărău, măgădău, omu de nimica.
PESTÁRE, *v. a.* a bate, a lovi, a trînti; a pisa, a fărâma; — *pestare l'acqua in un mortaio*, a se osteni înzădaru.
PESTÁTA, *f.* pisătură, frămîntătură, strucitură.
PÉSTE, *f.* pestilenţă, ciumă; maladie contagioasă; putoare; otravă, veninu; omu blestematu.
PESTÉLLO, *m.* pistilu, pilugu, îndesătoru.
PESTÍFERO, *a.* pestiferu, aducătoru de ciumă, contagiosu, lipiciosu; puturosu; veninosu; blestematu.
PESTILÉNTE, *a.* pestilentu, molevmosu.
PESTILÉNZA, *f.* pestilenţă, ciumă, contagiu, molevmă; putoare, mirosu pestilenţialu; pagubă, stricăciune.
PESTILENZIÁLE, *a.* pestilenţialu, ciumosu, contagiosu, molevmosu.
PÉSTO, *a.* bătutu, frămîntatu, pisatu, fărâmatu.

Digitized by Google

PESTÓNE, *m.* pisâlogu; maiu, ciocanu, berbece.
PETACCIUÓLA, *f.* patlagea, plântâgea, plântaginâ (plantâ).
PÉTALO, *m.* petalâ, fiecare din foiţele care alcâtuescu corola (cununa) unei flori.
PETÁRDO, *m.* petardâ; beşitoru.
PÉTASO, *m.* petasu, unu felu de pâlârie rotundâ la cei vechi.
PETECCHIÁLE, *a.* petecinosu; — *febbre petecchiale*, friguri petecinoase, friguri cu petece.
PETÉCCHIE, *f. pl.* petece, pete.
PETITÓRE, PETÉNTE, *m.* petiţionaru, jeluitoru.
PETITÓRIO, *a.* petitoriu, se zice despre o cerere la judecatâ spre a remânea sau spre a fi restabilitu în proprietatea unei averi nemişcâtoare.
PETIZIÓNE, *f.* petiţiune, cerere, suplicâ, instanţâ, jalbâ; — *petizione di principio*, petiţiune de principiu, raţionamîntu greşitu la care se ia de principiu chiar lucrulu care era de demonstratu; — *a tua petizione*, candu vei pofti.
PÉTO, *m.* bâşinâ, pârţu; — *scoccare un peto*, a trage o bâşinâ.
PETRÁIA, *f.* grâmadâ de pietre.
PETRARCHEGGIÁRE, *v. n.* a imita maniera şi stilulu lui Petrarca.
PETRARCHÉSCO, *a.* petrarchescu, dupâ maniera lui Petrarca.
PETRARCHÍSTA, *m.* petrarchistu, celu ce imitâ pe Petrarca.
PETRÁTA, *f.* lovitură de piatrâ.
PETRIÉRA, *f.* petrârie; maşinâ pentru a asvîrli pietre.
PETRIÉRE, PETRIÉRO, *m.* petrieru, tunu de încârcatu cu pietre.
PETRIFICÁRE, *v. a.* a petrifica, a împietri, a preface în piatrâ.
PETRIFICAZIÓNE, *f.* petrificaţiune, împietrire.
PETRÍFICO, *a.* împietritoru, care preface în piatrâ.
PETRÍGNO, PETRÍNO, *a.* pietrosu, ca piatra, de natura pietrei.
PETRÓLIO, *m.* petroleiu, oleiu de piatrâ, petroliu. pâcurâ.
PETRONCIÁNA, *f.* patlagea vînâtâ (plantâ).
PETROSÉLLO, PETROSÍLLO, *m.* pâtrunjelu (plantâ).
PETRÓSO, *a.* petrosu, tare ca piatra, de natura pietrei.
PETTABÓTTA, *f.* zea peptorarâ.
PETTÉGOLA, *f.* femee limbută, gâlâgitoare, gurâlivâ, bâlâbunitoare, sporovâitoare, vorbâreaţă; curvâ.
PETTEGOLEGGIÁRE, *v. n.* a gâlâgi, a flecâri, a bâlâbuni, a sporovâi; a curvâsâri.
PETTEGOLÉSCO, *a.* alu unei femei limbute, guralive.
PETTEGOLÉZZO, *m.* sporovâialâ, bâlâbunealâ, cicâlitură, fleurâtură, bâltârităra, purtâtură de vorbe.
PETTÉGOLO, *m.* sporovâitoru, flecaru, bâlâbunu, bâlâbunitoru, cicâlitoru, fleurâtoru, bâltăritoru, purtâtoru de vorbe, cicâlitoru, dârdalâ, lehâu.
PETTIGNÓNE, PETTIGLIÓNE, *m.* muntele vinerei.
PETTINÁGNOLO, PETTINAIUÓLO, PETTINÁIO, *m.* peptenaru.
PETTINÁRE, *v. a.* a peptena; a maltrata, a ultragia, a bate; a pieptina, a netezi lânâ sau inu; a meliţa; — *pettinare un riccio*, a se osteni înzădaru.
PETTINATÓRE, *m.* peptenâtoru; scârmânâtoru, dârâcitoru.
PETTINATÚRA, *f.* peptenâturâ; scârmânâturâ, meliţare.
PÉTTINE, *a.* peptinu, peptene; ravilâ, dâracu, spatâ; — *ogni nodo viene al pettine*, nici unu lucru nu râmâne ascunsu.
PETTINIÉRA, *f.* cutie, tocu de pepteni.
PETTIRÓSSO, *m.* prihoriu, o pasere cu gîtulu roşiu.
PÉTTO, *m.* peptu, pieptu; sînu; ţîţâ; inimâ; pieptaru; sufletu; constanţâ, coragiu, inimoşie; — *a petto*, faţâ în faţâ, alâturi, lingâ, pe lingâ, în alâturare; împrotivâ; — *mettere a petto*, a alâtura; — *pigliare a petto*, a apâra, a protege; — *tenere in petto, in mente*, a ascunde, a tâinui, a nu descoperi; — *chiudere la porta nel petto ad alcuno*, a împinge uşa împrotiva cuiva în minutulu cându voeşte sâ intre; — *avere buon petto*, a fi îndemînaticu, iscusitu, capabilu; — *combattere, battersi petto a petto*, a se lupta peptu la peptu; — *stare a petto*, a înfrunta, a face frunte, a se împrotivi; — *chi ha nel petto fiele, non può sputar miele*, cându inima se revarsâ, limba vorbeşte cu prisosu; limba ne bate spre dintele ce doare.
PETTORÁLE, *a.* de peptu; — *s. m.* pieptaru, preasână, presură.
PETTORALMÉNTE, *avv.* într'unu chipu sumariu, fâr'a da socotealâ.
PETTOREGGIÁRSI, *v. n.* a se lâudâri, a se îngîmfa, a se fâli, a se râţoi.
PETTORUTAMÉNTE, *avv.* cu îngîmfare, cu falâ, cu mândrie.
PETTORÚTO, *a.* pieptosu; trufaşu, falnicu, îngîmfatu.
PETULÁNTE, *a.* petulantu, arogantu; sglobiu, viu, neastîmpâratu, sburdalnicu.
PETULANTEMÉNTE, *avv.* cu petulanţâ; sburdalniceşte.
PETULÁNZA, *f.* petulanţâ, aroganţâ; sglobenie, vivacitate, sburdâlnicie, neastîmpârare, neastîmpâru.
PEUCÉDANO, *m.* unu felu de mâraru.
PÉVERA, *f.* leicâ, pîlnie de lemnu.
PEVERÁDA, *f.* sosu, zeamâ fâcutâ cu piperu, sare şi oţetu.
PEVERÉLLA, *f.* o plantâ.
PÉVERO, *m.* unu felu de ragu, de iahnie.
PEZIÓLO, PICCIUÓLO, *m.* coada frunzeloru.
PÉZZA, *f.* bucatâ, ştiucu, parte, porţiune; legâturâ; petecu; monedâ de auru sau de argintu; — *un' uomo di pezza*, unu omu cumu se cade, unu omu cu minte; — *gran pezza di tempo*, multâ vreme, multu; — *tu sei una pezza fina*, eşti unu omu şiretu, vicleanu.
PEZZÁME, *m.* petice, trenţe.
PEZZÁTO, *a.* pătatu, bâltatu, pestriţu.
PEZZÉNTE, *a. e. s.* trenţerosu, peticosu; calicu.
PEZZÍRE, *v. n.* a se câlici; a cerşetori, a cerşi.
PÉZZO, *m.* bucatâ, parte; peticu, treanţâ; tunu; figurâ la joculu şachuriloru; cuantitate de timpu; întindere; — *un pezzo di giovinotto*, un june sdravânu, robustu; — *un pezzo fa*,

Digitized by Google

cam demultu; — *per un pezzo di pane*, pentru nimica, de geaba; — *esser d'un pezzo*, a fi unu omu onestu.

PEZZÓGNO, *m.* unu felu de peşte.

PEZZUÓLA, *f.* bucată mică, piesă mică; peticu, treanţă; basma, batistă, muciaru; cravată.

PEZZUÓLO, *m.* bucăţică, pârticică.

PIACÉNTE, *a.* plăcutu, care place.

PIACENTEMÉNTE, *avv.* într'unu chipu plăcutu.

PIACENTERÍA, *f.* linguşire, adulaţiune.

PIACÉNZA, *f.* frumuseţe, amabilitate, graţiositate, ceea ce face pe cineva plăcutu, drăgăstosu.

PIACÈRE, *m.* plăcere; desfătare, pastimpu, petrecere, desmierdare, voluptate; bucurie, veselie, delicie, mulţumire; gustu, poftă, capriciu, voinţă, placu, dorinţă; favore, graţie, bunătate, serviciu, slujbă, hatîru; — *a piacere*, după placu, după voinţă; — *per tuo piacere*, pentru hatirulu teu; — *essere al piacere d'alcuno*, a sta la comanda, la ordinulu cuiva; — *fare il piacere d'alcuno*, a face după voinţa cuiva, a se supune ordiniloru sale; a se prostitui; — *vivere nei piaceri*, a trăi în deliciuri, a şi petrece o viaţă voluptuoasă.

PIACÉRE, *v. n.* a plăcea; a se cuveni, a se cădea; — *se vi piace*, dacă poftiţi; — *a Dio non piaccia*, ferească Dumnezeu; — *piacesse a Dio*, să dea Dumnezeu; — *piacersi*, a găsi plăcere, a binevoi, a voi, a dori.

PIACERÓSO, *a.* oficiosu, îndemnaticu, promptu, gata spre serviţiu, la serviţiu.

PIACÉVOLE, *a.* plăcutu, amabilu, drăgăstosu, dulce, blându, afabilu, blăjinu; veselu, glumeţu.

PIACEVOLEGGIÁRE, *v. n.* a glumi; a linguşi, a trata cu maniere blânde, dulci.

PIACEVOLÉZZA, *f.* amabilitate, complacinţă, urbanitate, politeţă, omenie, afabilitate, blăjinie, blândeţă, graţiositate.

PIACEVOLMÉNTE, *avv.* într'unu chipu plăcutu, amabilu, complacinte, îndatoratoru, politu, delicatu, dulce, blându, graţiosu, afabilu, îndeminaticu, blajinu, veselu, glumeţu.

PIACEVOLÓNE, *m.* omu amabilu, plăcutu, veselu, glumeţu.

PIACIMÉNTO, *m.* plăcere, bucurie, desfătare; placu, voe, poftă.

PIÁCOLO, *m.* sacrificiu espiatoriu, crimă care trebue curăţită.

PIÁGA, *f.* plagă, ranâ; casnă, necazu; calamitate, răstrişte; vătămare, pagubă, stricăciune; pedeapsă, puniţiune; — *rinfrescare la piaga*, a renoi durerea.

PIAGÁRE, *v. a.* a râni; a întrista, a necăji, a întărîta.

PIÁGGIA, *f.* ţermu, prundu, malu de mare; ţinutu, regiune, locu, climă.

PIAGGIAMÉNTO, *m.* plutire pe lângă ţărmuri; linguşire.

PIAGGIÁRE, *v. n. ed a.* a pluti pe lângă ţărmuri, a linguşi.

PIAGGIATÓRE, *m.* linguşitoru, adulatoru.

PIAGNÉNTE, *a.* plângîndu, plângătoru, care plânge.

PIÁGNERE, PIÁNGERE, *v. n. ed a.* a plânge, a lăcrăma, a boci, a jeli, a se plânge, a se lamenta, a se tîngui; a compătimi, a deplânge; — *piangere dirottamente*, a plânge cu lacrămi fierbinti; — *piagnere a distesa*, a plânge tare.

PIAGNISTÉO, *m.* plânsoare, lamentaţiune, plânsetu.

PIAGNOLÓSO, *a.* plângăciosu, plângerosu.

PIAGNÓNE, *m.* plângătoru, celu ce plânge la îmmormîntări; partisanii lui Savonarola la Florenţa.

PIAGNUCOLÁRE, *v. n.* a plânge încetu, a scânci, a băsăi.

PIÁLLA, *f.* gelău, tescherea, rindea, oblu, broască.

PIALLÁRE, *v. a.* a gelui, a obli, a netezi, a da la rindea.

PIALLÁTA, *f.* geluitură, oblitură, dare la rindea.

PIALLATÓRE, *m.* geluitoru, meşteru lemnaru care gelueşte.

PIALLATÚRA, *f.* surcea, aşcie de gelău.

PIALLÓNE, *m.* gelău mare, rindea mare.

PIAMÁDRE, *f.* pelcuţa, peliţa, cămaşa crieriloru.

PIAMÉNTE, *avv.* cu pietate, cu evlavie, cu religiune, cu frica lui Dumnezeu, cu devoţiune; cu sanctitate, cu sfinţenie.

PIÁNA, *f.* scândură; bîrnă, grindeiu; şesu, câmpie.

PIANAMÉNTE, *avv.* încetu încetu; pe nesimţite.

PIANARE, *v. a.* a obli, a netezi, a potrivi; a înlesni, a facilita.

PIANATÓIO, *m.* instrumentu pentru a polei metaluri.

PIANATÓRE, *m.* politoru, netezitoru, lustruitoru.

PIANEGGIÁRE, *v. a. e n.* a da lustrulu postavuriloru.

PIANÉLLA, *f.* papucu, pantofu; ţiglă.

PIANELLÁIO, *m.* pantofaru, papucaru.

PIANERÓTTO, *m.* micâ surfaţă plană.

PIANERÓTTOLO, *m.* podişulu unei scări, spaţiulu care serveşte de odihnă pe o scară.

PIANÉTA, *m.* planetă, corpu cerescu ce se învirteşte în giurulu soarelui; — *f.* vestmîntu de misă.

PIANÉZZA, *f.* locu planu, oblu, şesu; facilitate, înlesnire.

PIANGÉNTE, *a.* plângătoru; — *salice piangente*, salce plângătoare.

PIÁNGERE, *v. a. e n.* a plânge; a se lamenta; a compătimi.

PIANIGIÁNO, *a.* câmpeanu.

PIANÍSTA, *m.* pianistu, profesoru de fortepiano, de claviru.

PIÁNO, *m.* şesu, câmpie, locu şesu; planu, surfaţă plană; desemnu, proectu; gîndu; modelu, schiţă; ridicâtură, catu (la o casă); — *in piano*, orizontaliceşte.

PIÁNO, *a.* planu, oblu, şesu, netedu, potrivitu; facilu, lesne, simplu, lămuritu, deslusitu, inteligibilu; — *alla piana*, în modulu celu mai simplu, celu mai facilu, celu mai naturalu; — *star nella piana*, a trăi fără lucsu; — *uomo tessuto alla piana*, omu simplu, sinceru, cu inimă curată, fără ţeremonii; — *piano*, *avv.* încetu; piano (espresiune musicală).

PIANOFÓRTE, *m.* fortepiano, piano, claviru.

PIÁN PIÁNO, *avv.* încetu încetu, binişoru, încetişoru, cu bâgare de seamă, cu atenţiune, puţinu câte puţinu.

PIÁNTA, *f.* plantă, vegetabilu, sadu; talpa piciorului; planulu unei clădiri; fundamentu, temelie, fundu; — *di pianta*, din rădăcină, din

Digitized by Google

temelie, cu totulu; de isnoavâ, din nou; — *far di pianta*, a face din nou.

PIANTÁBILE, *a.* plantabilu, de plântatu, de sâditu.

PIANTÁGGINE, *f.* plântâgea, plantaginâ (plantâ).

PIANTAGIÓNE, *f.* plântare, sâdire, plantaţiune.

PIANTANIMÁLE, *m.* zoofitu.

PIANTÁRE, *v. a.* a plânta, a sâdi; a lâsa, a abandona, a pârâsi; a clâdi, a edifica, a întemeia, a funda; a implânta; — *piantarsi*, a se aşeza, a se stabili, a se domicilia; — *piantar carote*, a amâgi, a purta de nasu.

PIANTÁTA, *f.* rîndu de arbori, de plante.

PIANTAZIÓNE, *f.* plantaţiune, plântare, sâdire.

PIANTERRÉNO, *m.* catulu de josu alu unei case.

PIÁNTO, *m.* plânsu, lacrâmi; plânsetu; lamentaţiune, plânsoare, plângere, jelire, tânguire, bocire; gemetu.

PIANTONÁIO, *m.* pepinierâ, râsadniţâ.

PIANTÓNE, *m.* resadu, plântiţâ.

PIANÚRA, *f.* şesu, câmpie, locu şesu.

PIÁSTRA, *f.* placâ, tablâ; piastru, leu (monedâ) scoarţâ, coajâ; ţestu, curasu; — *piastra della serratura*, tabla încuietoarei.

PIASTRÉLLA, *f.* tâbliţâ, tablâ micâ; piatrâ latâ şi rotundâ cu care se face unu jocu aruncânduo câtu se poate mai aproape de ţinta însemnatâ.

PIASTRÍCCIO, *m.* pociturâ, lucru pocitu, confusu, încurcatu, învâlmâşitu, învâlmâşealâ, încurcâturâ.

PIATÍRE, PIATEGGIÁRE, *v. n.* a se prigoni, a vorbi înaintea judecâţii, a suştine, a apâra unu dreptu, o opiniune, o pârere; a disputa; — *piatire il pane*, a nu avea pâne.

PIATITÓRE, *m.* prigonitoru; certareţu.

PIÁTO, *m.* prigonire; disputâ, ceartâ.

PIÁTTA, *f.* scutâ (luntre).

PIATTAFÓRMA, *f.* stratu de baterie.

PIATTÁRE, *v. a.* a ascunde.

PIATTÉLLO, *m.* farfurioarâ, farfurie micâ.

PIATTERÍA, *f.* fârfurarie, vase, porţelanuri, vâsârie.

PIATTÍNO, *m.* farfurioarâ; discu de cumpânâ.

PIÁTTO, *m.* farfurie, taleru; blidu, strachinâ; mâncare, bucatâ, felu de mâncare; viptu, costu, demâncatu, nutrimîntu; discu de cumpânâ; — *a.* platu, turtitu, lâtâreţu, latu, oblu, aşezatu, şesu, întinsu; — *di piatto*, pe furişu, pe subt' ascunsu; — *il piatto della spada*, latulu sâbii; — *il piatto della mano*, latulu mâinii.

PIÁTTOLA, *f.* pâduche latu; blatâ, molie.

PIATTOLÓSO, *a.* pâduchiosu, murdaru, soiosu.

PIATTONÁRE, *v. a.* a bate cu latulu sâbii.

PIATTONÁTA, *f.* dâtâturâ cu latulu sâbii.

PIÁZZA, *f.* piaţâ; tîrgu; locu; postu, slujbâ, gradu; cetate întâritâ, fortereţâ; — *piazza d'arme*, locu de armĕ; — *ne sono piene le piazze*, este unu lucru cunoscutu de toatâ lumea; — *far piazza*, a face locu; — *fare il bello in piazza*, a umbla derbedeu, a puslâi.

PIAZZÁTA, *f.* lucru de piaţâ, trivialu; — *fare una piazzata*, a face o publicitate, a face larmâ, a se face de rîsu.

PIAZZEGGIÁRE, *v. n.* a se plimba toatâ zioa, a puslâi, a umbla derbedeu; a şedea în oţiu, fârâ treabâ.

PIAZZÉTTA, *f.* piaţâ micâ.

PÍCA, *f.* ţearcâ, coţofanâ; poftâ.

PÍCCA, *f.* suliţâ; suliţaru, soldatu armatu cu o suliţâ; întrecere; ceartâ, disputâ, picâ, supârare, necazu.

PICCÁNTE, *a.* pişcându, pişcâtoru, muşcâtoru, muşcâciosu; atingâtoru, picantu, mordace; acru, aspru, aprigu.

PICCÁRE, *v. a.* a împunge, a strâpunge, a muşca, a pişca, a înţepa, a ciupi; a ustura; a muşca, a ataca prin vorbe atingâtoare; — *piccarsi*, a se fuduli, a se mândri, a pretinde de a cunoaşte bine ceva; a se supâra, a lua în nume de râu, a se ofende; a se certa, a se împismui.

PICCÁTA, *f.* dâtâturâ cu suliţa.

PICCATIGLIO, *m.* unu felu de mâncare.

PICCHÉTTO, *m.* pichetu (jocu); pichetu de soldaţi.

PICCHIAMÉNTO, *m.* batere, ciocânire, bocânire.

PICCHIAPÉTTO, *m.* superstiţiosu, scrupulosu, bigotu; ipocritu.

PICCHIÁRE, *v. a.* a bate, a lovi, a ciocâni, a bocâni, a ciomâgi.

PICCHIÁTA, *f.* dâtâturâ, lovitură, ciocânire, bocânire.

PICCHIÉRE, *m.* suliţaru, soldatu de infanterie armatu cu o suliţâ.

PICCHIERÉLLO, *m.* daltâ.

PICCHIETTÁRE, *v. n. ed a.* a bate uşoru si desu; a pestriţa.

PICCHIETTÁTO, *a.* pestriţatu, pestriţu, puntuatu.

PICCHIETTATÚRA, *f.* pestriţ re, puntuare.

PÍCCHIO, *m.* bocânire; ciocnitură, dâtâturâ, lovitură; picâ, acâţârâtoare (pasere); — *picchio muraiuolo*, picâ, acâţârâtoare murarâ; — *picchio verde*, ghionoae verde; — *vendere picchi per pappagalli*, a face din ţinţaru mâgaru; a înşela.

PÍCCIA, *f.* pâine precurmatâ, crestatâ.

PICCÍNO, *m.* mititelu, foarte micu.

PICCIOLÉZZA, *f.* micşorime, puţintime; slâbiciune.

PÍCCIOLO, *a.* micu; — *s. m.* o monedâ micâ florentinâ, lâscae.

PICCIÓNE, *m.* porumbelu, porumbu tînâru.

PICCIOLÁTO, *a.* cu coadâ, cu stelu.

PICCIUÓLO, *m.* stelu, coada frunzeloru, a floriloru.

PÍCCO, *m.* munte înaltu şi ascuţitu la vîrfu; — *a.* împunsu; atinsu, împinsu, îndemnatu, aţiţatu, întârîtatu; — *a picco*, perpendicularu, perpendicularicește, dreptu în josu, la plumbu; — *àndare a picco*, a se afunda, a se prâpâdi.

PICCOLÉZZA, *f.* puţintime, micşorime; slâbiciune.

PÍCCOLO, *a.* micu, mâruntu, mârunţelu, puţinu, suptirelu, slabu; neînsemnatu; uşoru; scurtu; ângustu; — *da piccolo*, *da piccolo in su*, din pruncie; — *in piccolo*, în micu; în detaliu, cu mârunta; — *dal piccolo al grande*, dela cele mici la cele mari; — *in piccol'ora*, în scurtu timpu, peste puţinu; — *piccolissimo*, micu de totu, foarte micu.

PICCONÁIO, *m.* birâu, sbiru; pionaru, sâpâtoru.

PICCÓNE, *m.* sapâ, sâpoiu, tirnâcopu.

PICCONIÉRE, *m.* sâpâtoru, celu ce lucrează cu sapâ, cu tîrnâcopu.

Digitized by Google

PICCÓSO, *a.* pismaşu, supârâciosu, delicatu, zâcaşu.
PICCÓZZA, *f.* sâcurice, sâpoiu.
PÍCEA, *f.* bradu, molidu.
PÍCEO, *a.* negru ca smoala.
PIDOCCHIERÍA, *f.* pâduchime, grâmadâ de pâduchi; ciufuţie, murdârie, avariţie cumplitâ. sgârcenie.
PIDÓCCHIO, *m.* pâduchie; purece de foi.
PIDOCCHIÓSO, *a.* pâduchiosu; miserabilu; sgârcitu; avaru, scumpu cumplitu.
PIÉDE, PIÈ, *m.* picioru; coapsâ; urmâ; poale; umbletu; partea cea de josu a mai multoru lucruri; mânunchiu; coceanu, stelu, trunchiu, tulpinâ; picioru de versu; picioru (măsură); sprijinu, temelie, fundamentu, basâ; — *a piè*, în urmâ, în sfîrşitu; — *da capo a piè*, din capu pinâ în picioare; dela începutu pînâ la sfîrşitu; pe deplinu, cu totulu; — *stare in piedi*, a sta, a şedea în picioare; — *viaggiare a piedi, camminare a piedi*, a umbla pe josu; — *tenersi in piedi*, a se susţinea; — *su due piedi*, îndatâ; — *a piè fermo*, fâr'a se mişca, fâr'a se retrage; — *con le mani e coi piedi*, din toate puterile; — *mettersi colle mani e coi piedi*, a se pune în curu şi în capu; — *piede d'asino*, potvalu (plantâ); — *camminare sulla punta dei piedi*, a umbla în virfulu degeteloru; — *dar de'piedi*, a da din picioru; — *dar de'piedi in terra*, a o tuli, a scâpa; — *entrar ne'piedi d'alcuno*, a lua loculu cuiva; — *farsi da piè*, a începe de însnoavâ; — *mettere il piede a terra*, a se da josu; — *mettere il piede innanzi*, a întrece, a covirşi; — *tenere il piede nel sepolcro*, a fi cu unu picioru în groapâ; — *stimare come il terzo piede*, a despreţui, a nesocoti.
PIEDESTÁLLO, PIEDISTÁLLO, *m.* pedestalu, postamentu, basâ; razimu, sprijoanâ, susţinere, susţinâtoare.
PIÉDICA, *f.* laţu, câpcanâ, cursâ.
PIÉGA, *f.* încreţiturâ, îndoiturâ; — *dar piega, essere in piega*, a se îndupleca; — *prendere mala piega*, a se înrâutâţi, a merge spre râu; — *prender buona piega*, a se îndrepta, a merge spre bine.
PIEGAMÉNTO, *m.* îndoire, chitire, strîngere; încreţire, plecare, supunere, umilire; îndouplecare; retragere.
PIEGÁRE, *v. a.* a îndoi, a chiti, a strînge; a pleca, a supune, a umili; a obicĭnui, a învâţa; a îndupleca, a domiri, a mişca; — *v. n.* a se îndoi; a se strîmba, a da mijlocu; a da îndârâtu, a se retrage, a se supune.
PIEGÁBILE, *a.* îndoiciosu, plecâciosu, încovoiciosu, strâmbâciosu, îndouplecâciosu.
PIEGATÉLLO, *m.* scoabâ de pârete.
PIEGATÚRA, *f.* îndoiturâ, încreţiturâ, cutâ.
PIEGHEGGIÁRE, *v. a.* a drapa, a îmbrâca figurile la unu tablou, a înfăţişa veşminte largi şi încreţite.
PIEGHETTÁTO, *a.* cu îndoituri, cu creţituri, încreţitu.
PIEGHÉVOLE, *a.* îndoiciosu, plecâciosu, încovoiciosu, strîmbâciosu; îndouplecâciosu, flecsibilu.
PIEGHEVOLÉZZA, *f.* îndoiciune, încovoiciune, flecsibilitate; îndouplecâciune, docilitate; îngâduinţâ.
PIEGHEVOLMÉNTE, *avv.* cu flecsibilitate, cu docilitate.
PIEGGERÍA, *f.* siguranţâ, garanţie, chezâşie, cauţiune.
PIÉGO, *m.* pachetu, legâturâ.
PIEGOLÍNA, *f.* creţiturâ, îndoiturâ micâ.
PIEGOLINÁRE, *v. a.* a încreţi, a îndoi, a face creţituri mici.
PIÉLLA, *f.* bradu, pinu albu.
PIÉNA, *f.* umflare, creşterea apei; plinâtate, abundanţâ, îmbilşugare, îndestulare; concursu mare, strînsurâ de oameni, înghesuialâ, înbulzealâ, mulţime.
PIENAMÉNTE, *avv.* pe deplinu, de totu, cu totulu.
PIENÉZZA, *f.* plinâtate, abundanţâ, bilşugu, îmbilşugare, îndestulare; deslušire, lâmurire.
PIÉNO, *m.* plinâtate; — *a.* plinu, umplutu; întregu, deplinu, desârvîrşitu, perfectu; grasu, burtosu; abundantu, îmbilşugatu; îndestulatu, multumitu; sâturatu, sâtulu; — *a pieno, appieno*, pedeplinu, în toatâ întregimea; — *pieno di se*, îngimfatu, trufaşu, mândru; — *pieno d'anni*, bătrînu; — *luna piena*, pleniluniu; — *piena*, însârcinatâ, îngrecatâ, burtoasâ; — *pieno e pinzo*, îmbuibatu, îndopatu; — *ne son pieno*, îmi e greaţâ de aceasta; — *avere il suo pieno*, a avea toate cu îmbilşugare.
PIENÓTTO, *a.* grâsuliu, grâsuleţu, bucâlatu, încâlatu.
PIÉTA, *f.* durere, întristare, compasiune.
PIETÀ, *f.* pietate, amoru, devoţiune, evlavie, religiositate; compasiune, compâtimire, milâ; casâ de prunci aflati; — *senza pietà*, fârâ milâ; — *aver pietà*, a se îndura, a se milostivi, a compâtimi; — *muovere a pietà*, a mişca compâtimirea altora, a muia inimile.
PIETÁNZA, *f.* mâncare, porţiune, felu de mâncare.
PIETOSAMÉNTE, *avv.* cu pietate, cu compasiune, cu milâ.
PIETOSÉTTO, *a.* doiosu, fragedu.
PIETÓSO, *a.* compâtimitoru, milosu, milostivu; fragedu, doiosu; piosu, evlaviosu, religiosu, devotu.
PIÉTRA, *f.* piatrâ; — *pietra acquilina*, piatra vulturului; — *pietra filosofale*, piatrâ filosofalâ; — *pietra focaia*, cremene; — *pietra infernale*, piatra iadului: — *pietra di paragone*, piatrâ de cercatu, meenghiu; — *pietra pomice*, pumice; — *pietra preziosa*, piatrâ preţioasâ, piatrâ scumpâ; — *pietra puzzo*, cârbune de piatrâ din Garfagnana; — *pietra selce*, silice, cruhu; — *pietra serpentina*, serpentinâ, piatra şerpelui; — *pietra viva*, piatrâ de minâ; — *pietra di scandalo*, piatra scandalului; — *tirar la pietra e nasconder la mano*, a face vreunu râu fâr' a se da de faţâ.
PIETRÁME, *m.* grâmadâ de pietre.
PIETRÁTA, *f.* aruncâturâ, lovitură de piatrâ.
PIETRIFICÁRE, *v. a.* a petrifica, a împietri.
PIETRIFICÁTO, *a.* pietrificatu, prefăcutu în piatrâ; împietritu, immârmuritu, încremenitu, înholbatu.
PIETRÓSO, *a.* pietrosu; tare, vîrtosu.
PIETRÚZZA, *f.* pietricea, pietricică, piatrâ micâ.
PIEVANÁTO, *m.* plebanatu, demnitatea plebanului.

Digitized by Google

PIEVANÍA, PIÉVE, *f.* plebanie, parochie, biserică parochială.

PIEVÁNO, *m.* plebanu, parochu.

PIFFERÁRE, *v. n.* a cânta cu flueru; a batjocori, a lua în risu.

PÍFFERO, *m.* flueru curmezişaru; celu ce cântă cu flueru.

PIGIAMÉNTO, *m.* stringere, tescuire, stoarcere, îndesare, îndeşire, ticsire, călcare, apăsare.

PIGIÁRE, *v. a.* a stringe, a tescui, a stoarce, a ticsi, a îndesa, a îndeşi, a călca, a apăsa.

PIGIATÓRE, *m.* îndesătoru, tescuitoru, călcătoru.

PIGIATURA, *f.* îndesătură, tescuitură, storcătură.

PIGÍO, *m.* înghiesuire, înghiesuială, înghiesuitură.

PIGIONÁLE, PIGIONÁNTE, *m.* chiriaşu, locataru.

PIGIÓNE, *f.* chirie; preţulu chiriei; — *dare a pigione*, a închiria, a da cu chirie; — *stare a pigione*, a şedea cu chirie; — *prendere a pigione*, a închiria, a lua cu chirie.

PIGLIAMÉNTO, *m.* luare, apucare, prindere.

PIGLIAMÓSCHE, *m.* muscaru (unu felu de pasere).

PIGLIÁRE, *v. a.* a lua, a apuca, a prinde, a coprinde; a priimi, a dobîndi, a câpăta, a agonisi, a câştiga; a profita, a se folosi; a ţinea; a mânca; — *pigliar l'abito*, a se călugări; — *pigliar animo*, a prinde inimă, a se încuragia; — *pigliar aria*, a se răcori; — *pigliare in mala parte*, a lua în nume de rău; — *pigliar cagione*, a profita de ocasiunea; — *pigliar consiglio*, a consulta, a se sfătui; — *pigliar diletto*, a se desfăta, a se bucura; — *pigliar a fare qualche cosa*, a se apuca de ceva; — *pigliar fiato*, a resufla; — *pigliare in fastidio*, a se îngreţoşa, a se scârbi, a i fi cuiva uritu; — *ho pigliato la febbre*, m'au apucatu frigurile; — *pigliare la fuga*, a fugi, a se tuli; — *pigliar moglie*, a se însura; — *pigliare la monna*, a se îmbăta; — *pigliare le mosse*, a începe; — *pigliar ombra*, a bănui, a avea prepusu; — *pigliar piede*, a se înrădăcina; — *pigliare il puleggio*, a alerga, a tuli de a fuga; — *pigliar sopra di se*, a se însărcina, a lua asupraşi; — *pigliare il tratto avanti*, a apuca înainte; — *pigliar maltalento*, a se supăra; — *pigliar terra*, a eşi la uscatu; — *pigliar via*, a mâneca, a purcede la drumu; — *pigliarsi a'capelli*, a se încăera de pîru.

PIGLIÉVOLE, *a.* de apucatu, de prinsu, care se prinde cu facilitate.

PÍGLIO, *m.* prindere, apucare, apucătură; aeru, căutătură.

PIGMÉO, PIMMÉO, *m.* pigmeu, piticu.

PÍGNA, *f.* ciocălău, păpuşoiu de pinu, de molitvu: contrapilastru, unghiu, muche a stîlpiloru unui podu; sfredelu de pumpe; ciorchină.

PIGNÁTTA, *f.* PIGNÁTTO, *m.* oală.

PIGNATÁRO, *m.* olaru.

PÍGNERE, *v. a.* a împinge; a zugrăvi; a depinge, a văpsi.

PIGNÓLO, *m.* coconaru, sîmbure din rodulu pinului.

PIGNÓNE, *m.* stavilă, zăgazu.

PIGNORAMÉNTO, *m.* emanetare, zălogire; secuestrare.

PIGNORÁRE, *v. a.* a zălogi, a emaneta, a ipoteca; a secuestra.

PIGNORATÁRIO, *m.* pemnorâtoru, zălogitoru; secuestratoru.

PIGNORATÍVO, *a.* — *contratto pignorativo*, contractu de vînzare cu facultatea de a răscumpăra.

PIGNORÁTO, *a.* pemnoratu, zălogitu, emanetatu; secuestratu.

PIGNUÓLO, PRUGNÓLO, *m.* unu felu de struguri.

PIGOLÁRE, *v. n.* a ciripi; a se văeta, a se plânge.

PIGOLÍO, *m.* ciripire, ciripitu.

PIGOLÓNE, *m.* celu ce se plânge totdeauna, celu ce este totdeauna nemulţumitu.

PIGRAMÉNTE, *avv.* cu lenevie, încetu, fără energie.

PIGRÉZZA, *f.* lene, lenevie, trândăvie; lipsă de energie.

PIGRÍRE, *v. n.* a se trândăvi, a se lenevi.

PIGRÍZIA, *f.* lene, lenevie, trândăvie.

PÍGRO, *a.* leneşu, trândavu; greoiu; nepăsătoru, pregetătoru; zăcăreţu; slabu, fără energie, fără activitate.

PÍLA, *f.* pilastru, picioru de podu, vasu de piatră de păstratu apă; pioă; — *pila di Volta*, pilă voltaică.

PILASTRÁTA, *f.* rîndu de pilastre, de stîlpi.

PILASTRÍNO, *m.* stîlpu, pilastru micu.

PILÁSTRO, *m.* pilastru, stîlpu, coloană pătratâ.

PILÁTRO, *m.* pojarniţă (plantă).

PÍLEO, *m.* pileu, unu felu de pălărie sau de bonetu la Romani, care era simbolulu libertăţii; pălărie în genere.

PILIÈRE, *m.* stîlpu, pilastru.

PILLÁCCHERA, *f.* stropitură de tină; pată.

PILLÁCOLA, *f.* căcărează de oae sau de capră.

PILLÁRE, *v. a.* a pisa, a bate în pioă.

PÍLLO, *m.* măiugu, pisălogu, pilugu.

PÍLLOLA, *f.* pilulă, hapu; — *inghiottire una pillola*, a şi înghite necazulu, a înghiţi hapulu.

PILLOLÁRE, *a.* pilularu, de pilule.

PILLÓNE, *m.* pilugu.

PILLOTTÁRE, *v. a.* a pica o friptură cu untu; a maltrata.

PÍLO, *m.* unu felu de dardă la Romanii antici.

PILÓNE, *m.* pilastru.

PILÓRO, *m.* piloră, gura cea de josu a stomachului.

PILÓSO, *a.* pîrosu, acoperitu cu pîru.

PILÓTA, PILÓTO, *m.* pilotu, cârmaciu.

PILOTÁGGIO, *m.* pilotagiu, artea pilotului.

PILUCCÁRE, *v. a.* a struji boabele de strugure; a consuma, a cheltui puţinu câte puţinu.

PIMÁCCIO, PIUMÁCCIO, *f.* perină de fulgi, de pufu.

PIMPINÉLLA, *f.* pimpinelă, pătrânjelu sălbaticu.

PÍNA, *f.* ciocălău, păpuşoiu de pinu; o plantă.

PINÁCOLO, *m.* culme, virfu, creastă.

PINACOTÉCA, *f.* pinacotecă, galerie de picturi, de statue şi de alte lucruri de valoare sau de curiositate.

PINÁSSA, *f.* pinasă, unu felu de navă mercantilă.

PINCASTRÉLLO, *m.* omu simplu.

PINCIOMARÍNO, *m.* unu felu de zoofitu.

PINCIÓNE, *m.* fringilă, boturosu, pitigoiu (pasere.)

PÍNCO, *m.* unu felu de navă mică.

PINCÓNE, *m.* nătărău, mojicu, nerodu, meteleu.

PINDAREGGIÁRE, *v. n.* a pindariza, a imita maniera lui Pindaru; a vorbi cu afectaţiune, cu emfasă.

PINDARICAMÉNTE, *avv.* pindaricește, în felulu, după maniera lui Pindaru.

Digitized by Google

PINDÁRICO, *a.* pindaricu, alu lui Pindaru.
PINEÁLE, *a.* pinealu;— *glandula pineale*, glandulă pinealâ, ghindura din centrulu creeriloru.
PINÈTA, *f.* PINÈTO, *m.* brâdetu, codru de brazi. pinetu.
PÍNGERE, *v. a.* a depinge, a zugrâvi; a descrie; a împinge; a goni; a sili.
PÍNGUE, *a.* grasu; abundantu, îmbilşugatu, roditoru.
PINGUÉDINE, *f.* grâsime, plinâtate.
PINQUEDINÓSO, *a.* de grâsime, relativu la grâsime.
PINÍFERO, *a.* piniferu, abundantu de pini, de molitfi.
PÍNNA, *f.* aripioare de peşte; aripa nasului; o scoică.
PÍNO, *m.* pinu, molitfu, bradu; vasu de plutitu, navâ.
PINOCCHIÁTO, *m.* PINOCCHIÁTA, *f.* unu felu de prâjiturâ.
PINÓCCHIO, *m.* coconaru, sîmbure din fructulu pinului.
PÍNTA, *f.* împinseturâ, împulsiune, îndemnu; pintâ (unu felu de mâsurâ a licideloru.)
PÍNTO, *a.* depinsu, zugrâvitu; descrisu; împinsu; îndemnatu.
PÍNZA, *f.* fariseâ, ipocritâ, bigotâ; — *a.* plinâ, îmbuibatâ.
PINZÁCCHIO, *m.* gârgâriţâ, verme de grâu.
PINZÁRE, *v. a.* a împunge, a strâfige, a pişca.
PINZÉTTE, *f. pl.* cleşte, cimbistrâ.
PÍNZO, *m.* boldu, acu; — *a.* plinu, îmbuibatu, îndopatu.
PINZÓCHERO, *m.* bigotu, ipocritu, fâţarnicu, fariseu.
PINZÚTO, *a.* ghimposu, ţeposu, ţepârosu, pungârosu.
PÍO, *a.* piosu, religiosu, devotu, evlaviosu, cucernicu; milostivu, misericordiosu; — *luogo pio*, stabilimentu de binefacere.
PIÓGGIA, *f.* ploae; — *pioggia dirotta*, ploae repede, povoiu; — *pioggia minuta*, ploae mâruntâ
PIOMBÁGGINE, PIOMBÁGINE, *f.* plumbagine, grafitu; unu felu de plantâ mirositoare.
PIOMBÁGGIO, *m.* plumbagiu, plumbuire, pecete de plumbu.
PIOMBÁRE, *v. a.* a plumbui; a cerca dacâ o clâdire este verticalâ; a pune peceţi de plumbu; — *v. n.* a câdea, a se prâpâstui, a se prăvăli; a se arunca, a se repezi.
PIOMBÁRIA, *f.* plumbaginâ.
PIOMBÁTA, *f.* globu, glonţu de plumbu.
PIOMBÁTO, *a.* smeadu, în faţa plumbului; de plumbu.
PIOMBATÚRA, *f.* plumbuire, plumbuiturâ.
PIOMBINÁRE, *v a.* a mâsura profunditatea, a cerca dacâ unu lucru este verticalu, perpendicularu.
PIOMBÍNO, *m.* perpendiculu, mâsurâtoru de profunditate; cumpânâ, nivelâ cu plumbu; condeiu de plumbu; alcionu (pasere); — *a.* plumbosu, plumbiu; smeadu.
PIÓMBO, *m.* plumbu; plumbinâ, nivelâ, cumpânâ; perpendiculu; — *a piombo*, perpendicularieşte, în linie verticalâ; — *piombo bruciato*, scurâ, cenuşâ de plumbu, plumbu calcinatu; — *andar col piè'di piombo*, a umbla cu circumspecţiune, cu mare bâgare de seamâ.
PIOMBÓSO, *a.* greu ca plumbulu.
PIOPPÉTO, *m.* locu sâditu cu plopi, pâdure de plopi.
PIÓPPO, *m.* PIÓPPA, *f.* plopu (arbore); nâtârau, bâdăranu.
PIÓRNO, *a.* încârcatu de apâ.
PIÓTA, *f.* talpâ de picioru; brazdâ.
PIÓVA, *f.* ploae.
PIOVÁNO, *a.* plebanu, parochu, rectorulu parochiei; — *a.* ploiosu, de ploae; — *acqua piovana*, apâ de ploae.
PIOVÉNTE, *a.* ploându, câzîndu, care ploâ, care cade.
PIÓVERE, *v. n.* a ploa; a câdea, a se scurge în giosu; — *v. a.* a vârsa, a respândi, a împrăştia; — *piovere a bigonce*, a vârsa cu îmbilşugare; — *piove a dirotto, a ciel dirotto, a flagello*, ploâ de varsâ, ploâ cu gâleata.
PIOVÍFERO, *a. ploiosu*, aducâtoru de ploae.
PIOVIGGINÁRE, *v. n.* a ploa subţire, mâruntu.
PIOVIGGINÓSO, *a.* ploiosu, întorsu spre ploae.
PIOVISCOLÁRE, *v. n.* a ploa mâruntu, subţire.
PIOVITÚRA, *f.* ploare, ploae necurmatâ şi tare.
PIOVÓSO, *a. ploiosu*, întorsu spre ploae.
PÍPA, *f.* pipâ, lulea.
PIPÁRE, *v. a.* a trage, a bea tutunu.
PIPERÍTE, *f.* hrâniţâ (unu felu de plantâ.)
PIPILÁRE, *v. n.* a ciripi.
PIPISTRÉLLO, VIPISTRÉLLO, *m.* liliacu, vespertilu (pasere.)
PIPITA, *f.* pişcâturâ, aschie. bucâţicâ de unghie, de piele ce se ţine încâ în carne şi doare foarte tare; cobe, ţignâ; — *chi ha polli ha pipite*, dacâ voeşti folosurile, priimeşte şi paguba.
PÍPPIO, *m.* plisculeţu; gîtu de canâ.
PIPPIONÁTA, *a.* lucru fârâ gustu, nesâratu, fleacu.
PIPPIÓNE, *m.* porumbelu; omu prostu, nerodu, nâtângu; — *tremare i pippioni ad alcuno*, a se cutremura de fricâ.
PÍRA, *f.* grâmadâ de lemne, şirâ, rugu; unu felu de vasu.
PIRAMIDÁLE, *a.* piramidalu, în formâ de piramidâ.
PIRÁMIDE, *f.* piramidâ.
PIRAMIDEGGIÁRE, *v. n.* a se ridica în formâ de piramidâ.
PIRÁTA, *m.* piratu, corsaru, hoţu de mare.
PIRATERÍA, *f.* piraterie, hoţie, tilhârie pe mare.
PIRÁTICO, *a.* de piraţi; relativu la piraterie.
PIRÍTE, *f.* piritu, sulfuru metalicu.
PIRÉTRO, *m.* piretru, romăniţâ (plantâ medicinalâ.)
PIROÉTTA, *f.* învîrtiturâ, întorsurâ în locu, piruetâ.
PIRÓFORO, *m.* piroforu, o preparaţiune chimicâ care se aprinde de sine în aeru.
PIRÓGA, *f.* pirogâ, luntre dintr'o scorburâ de arbore.
PIRÓLO, *m.* fuscelulu scârei.
PIROLOGÍA, *f.* pirologie, cuvîntu asupra focului.
PIROMANZÍA, *f.* piromancie, divinaţiune prin focu.
PIRÓMETRO, *m.* pirometru, instrumentu de fisicâ pentru a mâsura intensitatea focului.
PIRÓNE, *m.* pârghie, drugu de ridicatu greutâţi.

Digitized by Google

PIRÓPO, *m.* unu felu de rubinu, piropu.
PIROTÉCNICA, *f.* pirotechnie, arta de a face focuri artificiale.
PIROTÉCNICO, *a.* pirotechnicu, de pirotechnie.
PIRÍCCHIA, *f.* unu felu de danţu militaru la antici.
PIRÓSCAFO, *m.* piroscafu, navâ vaporarâ, navâ de aburi, vaporu, batelu vaporaru.
PIRRONÍSMO, *m.* pironismu, învăţătura lui Pironu şi a şcolariloru sâi; scepticismu.
PIRRONÍSTA, *m.* pironistu; scepticu, incredulu.
PISCATÓRIO, *a.* piscatoriu (se zice despre inelulu Papei)
PISCIA, *f.* pişu, pişatu, udu, urinâ.
PISCIACÁNE, *m.* unu felu de plantâ venificâ.
PISCIACCHÉRA, *f.* pişâtoreasâ în patu, pişolcâ; fată micâ.
PISCIALÉTTO, *m.* pişolcâ, pişâtoru în patu; băiatu micu.
PISCIAMÉNTO, *m.* pişare, eşire de udu.
PISCIÁRE, *v. n.* a se pişa, a eşi de udu; — *pisciar nel cortile*, a spiona, a iscodi, a fi unu spionu; — *volpe che pisciò in molte nevi*, omu şiretu, iscusitu, îndemînaticu; — *piscia chiaro, e fatti beffe del medico*, umblâ dreptu, fâţi datoria, şi nu te teme de nimeni; — *egli può pisciare a letto e dire: io son sudato*, este unu omu bogatu şi fericitu.
PISCIARÉLLO, PISCIÁNCIO, *m.* unu felu de vinu roşiu.
PISCIATÓIO, *m.* pişâtoare, locu de pişatu.
PISCÍNA, *f.* lacu de peşte, pescuinâ; fântâna oii unde se spâlau animalele ce aduceau Evreii jertfâ la templulu din Jerusalimu.
PÍSCIO, *m.* pişare; pişu, pişatu, udu, urinâ.
PISCÓSO, PESCÓSO, *a.* pescosu, abundantu de peşte.
PISÉLLO, *m.* mazâre.
PISPÍNO, *m.* apâ sâritoare, havuzu.
PISPISSÁRE, *v. n.* a şopti, a susura.
PÍSPOLA, *f.* coâdâ roşiâ (pasere.)
PISSASFÁLTO, *m.* pisasfaltu, unu felu de pâcurâ.
PÍSSIDE, *f.* cutie; ciboriu, artoforu, vasu în care se pâstrează sânta Pâine eucaristicâ.
PÍSSI PÍSSI, *m.* şoptitură, şuierâtură, şoptâ, şoptire.
PISTACCHIÁTA, *f.* turtâ de pistaţe.
PISTÁCCHIO, *m.* pistaţâ, fisticâ.
PISTÁGNA, *f.* poalâ, falbala, râsfrânturâ, tiviturâ.
PISTÍLLO, *m.* pistilu, organu femeescu alu floarei.
PÍSTOLA, *f.* scrisoare, epistolâ.
PISTÓLA, *f.* pistolu (armâ de focu); pistolâ (monedâ).
PISTOLÉSE, *m.* unu felu de sabie scurtâ.
PISTOLETTÁTA, *f.* lovitură, descârcâturâ de pistolu.
PISTÓNE, *m.* unu felu de puşcâ scurtâ; lopâţicâ de mestecatu.
PISTÓRE, *m.* pitaru, brutaru, pâineru.
PISTORÍA, *f.* brutârie, pâinerie, cuptoru, pitârie.
PISTRÍNO, *m.* moară de pisatu.
PITÁFFIO, *m.* epitafu, inscripţiune.
PITÁLE, *m.* ţucalu, oală de noapte.
PITOCCÁRE, *v. n.* a se calici, a cerşi, a cerşetori.
PITOCCHERÍA, *f.* calicie, calicire; scumpâtate, cumpâtu.
PITÓCCO, *m.* calicu, cerşitoru, miseracu, ticâlosu.
PITONÉSSA, *f.* pitia, pitonisâ; femee vrăjitoare.
PITTAGOREGGIÁRE, *v. n.* a trâi dupâ doctrinele lui Pitagora.
PITTAGORICAMÉNTE, *avv.* pitagoriceşte.
PITTAGÓRICO, *a.* pitagoricu, alu lui Pitagora; conformu cu doctrina lui Pitagora; simplu, fârâ lucsu.
PITTAGORÍSMO, *m.* pitagorismu, sistema lui Pitagora.
PITTAGORÍSTA, *m.* pitagoristu, partisanu alu pitagorismului.
PÍTTIMA, *f.* epitemâ, emplastru care se aplicâ pe stomachu; avaru, scumpu cumplitu; o pasere
PITTÓRE, *m.* pictoru, zugravu; vâpsitoru.
PITTORESCAMÉNTE, *avv.* într'unu modu pictorescu.
PITTORÉSCO, *a.* pictorescu, zugrâvescu, relativu la picturâ; care face mare efectu în picturâ, care se poate lua pentru subjectulu unui tablou.
PITTÓRICO, *a.* de pictoru, de zugravu.
PITTÚRA, *f.* picturâ, zugrâvie, zugrâveală, arta de a zugrâvi şi opulu pictorului, tablou; vapsea; vâpsire; descripţiune, înfăţişare vie şi naturală.
PITTURÁRE, *v. a.* a vâpsi, a zugrâvi ornamente
PITÚITA, *f.* mucoşime, flegmâ, pituitâ.
PITUITÁRIO, *a.* pituitaru, relativu la pituitâ; — *glandula pituitaria*, ghindurâ mucoasâ, bâloasâ.
PITUITÓSO, *a.* pituitosu, mucosu; flegmaticu.
PIÙ, *avv.* mai, mai multu; — *il più*, cea mai mare parte; — *più cose*, mai multe lucruri, câteva lucruri; — *più volte*, mai de multe ori, adesea; — *al più, tutt'al più*, celu multu; — *per lo più*, mai totdeauna, în cele mai multe casuri; — *senza più*, fârâ altâ, în scurtu; — *viè più, vieppiù*, încâ mai multu; — *più tosto, piuttosto*, mai bine, mai bucurosu: — *mandare fra i più*, a omorî; — *più o meno*, mai multu sau mai puţinu, cu apropiere; — *chi più chi meno*, unii mai multu, alţii mai puţinu; — *più... e più*, cu câtu mai... cu atâta; — *quanto più gli direte, tanto meno esso farà*, câtu îi vei zice mai multu, atâtu mai puţinu va face.
PIÙMA, *f.* fulgu, pufu; panâ; — *le piume* patulu.
PIUMÁCCIO, *m.* perinâ de fulgi, de pufu.
PIUMACCIUÓLO, *m.* perniţâ de pufu; legâturâ de ranâ.
PIUMÁTO, *a.* fulgosu, pufosu, cu fulgi; cu pene.
PIUMÍNO, *m.* panaşu, buchetu ornatu cu pietre preţioase pentru împodobirea capului; perinâ de pufu.
PIUMÓSO, *a.* fulgosu, pufosu; delicatu, moale.
PIUÓLO, *m.* ţârusu; dopu, panâ; — *porre, tenere a piuolo*, a face pe cineva sâ aştepte multâ vreme; — *stare a piuolo*, a aştepta multu în picioare.
PIUTTÓSTO, *avv.* mai nainte, mai bine.
PÍVA, *f.* cimpoiu, buciumu (instrumentu musicalu).
PIVIÁLE, *m.* unu felu de mantie ce poartă preotulu în biserică câudu cădeşte, pluvialu.
PIVIÈRE, *m.* pruntârelu, ploiaru (unu felu de pasere).
PÍVO, *m.* amantu, ibovnicu.

Digitized by Google

PÍZZA, *f.* unu felu de plăcintă, de cozonacu.
PIZZICÁGNOLO, *m.* celu ce vinde carne de rimătoru, slănină, cârnaţi s. c. l., cârnăţaru.
PIZZICÁNTE, *a.* pişcătoru, muşcătoru.
PIZZICÁRE, *v. a.* a pişca, a muşca, a ciupi, a ciocni; a ustura, a produce mâncărime; a avea gustu de, mirosu de, asemănare cu, a mirosi a.
PIZZICARÓLO, *m.* vinzătoru de carne de porcu s. c. l., cârnăţaru.
PIZZICÁTA, *f.* pişcătură; prisă.
PIZZICAQUESTIÓNI, *m.* gâlcevitoru, cicâlitoru, disputatoru, iubitoru de ceartă, de sfadă.
PIZZICHÍNA, *f.* riie.
PÍZZICO, PIZZICÓTTO, *m.* pişcătură; prisă.
PIZZICÓRE, *m.* mâncărime, usturime, furnicare.
PÍZZO, *m.* muşteţe in furculiţe; dantelă, horbotă.
PLACÁBILE, *a.* placabilu, induplecăciosu, blându.
PLACABILITÀ, *f.* placabilitate, induplecăciune, blândeţe.
PLACAMÉNTO, *m.* placare, potolire, alinare, induplecare, imblânzire, îndulcire, împăcare, reconciliare.
PLACÁRE, *v. a.* a placa, a potoli, a alina, a îndupleca, a imblânzi, a îndulci, a împăca, a reconcilia; — *placarsi*, a se placa, a se îndupleca, a se împăca.
PLACATÓRE, *m.* placatoru, împăcătoru. imblânzitoru, reconciliatoru, îndulcitoru, potolitoru.
PLACATÓRIO, *a.* capabilu de a placa, de a imblânzi.
PLACAZIÓNE, *f.* induplecare, imblânzire, potolire, alinare, împăcare, reconciliare, reconciliaţiune.
PLACCHÈ, *m.* metalu căptuşitu cu plăci sau foiţe de argintu.
PLACÉNTA, *f.* plăcinta mumei.
PLACIDÉZZA, PLACIDITÀ, *f.* placiditate, linişte, liniştire, păcînicie, blândeţe, blăjinie, astimpărare.
PLÁCIDO, *a.* placidu, liniştitu, blându, pacînicu, aşezatu, potolitu, astimpăratu, dulce.
PLACITÁRE, *v. a.* a cleveti, a defăima, a urgisi.
PLÁCITO, *m.* placu, voe, voinţă, gustu, poftă, opiniune, plăcere, bunavoinţă.
PLÁGA, *f.* climă, zonă, regiune; ţărmu, prundu.
PLAGIÁRE, *v. n.* a plagia, a fura din scrierile altuia.
PLAGIÀRIO, *m.* plagiaru, celu ce fură din scrierile altuia.
PLAGIARÍSMO, *m.* obiceiulu de a plagia, plagiare.
PLÁGIO, *m.* plagiatu, plagiu, furtu literaru.
PLANETÁRIO, *a.* planetaru, relativu la planeţi.
PLANIMÉTRO, *m.* planimetru, măsurătoru de suprafeţe plane.
PLANISFÉRIO, *m.* planisferă, planiglobu, chartă pe care suntu înfăţişate cele doă emisfere ale globului pe o sufaţa planâ.
PLANOMETRÍA, *f.* planometrie, o parte din geometrie.
PLANTÁRE, *a.* relativu la talpa piciorului.
PLANTÁRIO, *m.* sămînţariu, pepinieră, răsadniţă.
PLANTÍGRADO, *a.* plantigradu, care umblă în virfulu degeteloru.
PLÁSMA, *f.* unu felu de smaragdu; figură de pământu.
PLASMÁRE, *v. a.* a plăsmui, a forma; a crea.
PLASMATÓRE, *m.* plăsmuitoru, făcătoru, formatoru.
PLASMAZIÓNE, *f.* plăsmuire, formare; facere creare.
PLÁSTICA, *f.* plastică, arta de a forma figuri sau ornamente de pământu, de ghipsu, s. c. l.
PLASTICÁRE, *v. a.* a plăsmui, a forma totu felu de figuri sau ornamente de ghipsu, de pământu, s. c. l.
PLASTICATÓRE, *m.* plasticatoru, plăsmuitoru.
PLÁSTICO, *a.* plasticu, de plastică; plăsmuitoru, formatoru, care are puterea de a da o formă lucruriloru.
PLÁTANO, *m.* platanu, unu felu de arbore.
PLATÉA, *f.* zidulu care serveşte de temelie la unu edificiu; parteru la unu teatru.
PLATEÁLE, *a.* platealu, trivialu, prostu, de rîndu, plebeiu; de piaţă; — *corso plateale*, cursu de piaţă.
PLÁTINO, *m.* platină, unu felu de metalu.
PLATONERÍA, *f.* afectaţiune de maniere platonice, platonismu afectatu.
PLATONICAMÉNTE, *avv.* platoniceşte.
PLATÓNICO, *a.* platonicu, relativu la sistema, la învăţătura lui Platonu; — *amor platonico*, amoru platonicu, amoru puru şi spiritualu.
PLATONÍSMO, PLATONICÍSMO, *m.* platonismu, platonicismu, sistema filosofică a lui Platonu.
PLATONIZZÁRE, *v. n.* a platoniza, a imita pe Platonu.
PLÁTTA, *f.* grâmadă, sumă de bani.
PLAUDÉNTE, *a.* care aplaude, aprobează.
PLÁUDERE, *v. n.* a aplaude, a aplauda, a aproba, a priimi cu entusiasmu.
PLAUSÍBILE, *a.* plausibilu, de aplausu, de aprobatu; de priimitu, probabilu, care se pare a fi dreptu.
PLAUSIBILITÀ, *f.* plausibilitate, cualitatea lucrului plausibilu, care se pare a fi bunu, a fi de priimitu.
PLAUSIBILMÉNTE, *avv.* într'unu modu plausibilu.
PLÁUSO, *m.* aplausu, aplaudere, aprobaţiune, laudă, bătaie din mâini, priimire cu entusiasmu.
PLÁUSTRO, *m.* caru, cărută.
PLAUTÍNO, *a.* alu lui Plautu, plautianu.
PLEBÁGLIA, *f.* plebe proastă, canalie, berbânime.
PLÉBE, *f.* plebe, partea de josu a poporului; poporu.
PLEBEÁGGINE, *f.* faptă proastă, trivială.
PLEBEÍSMO, *m.* modu plebeu, idiotismu.
PLEBEITÀ, *f.* plebeitate, trivialitate, prostie, mojicie.
PLEBEIZZÁRE, *v. n.* a lucra prosteşte; a vorbi prostu, a întrebuinţa multe idiotisme.
PLEBÉO, *a.* plebeu, prostu, mojicu, de rîndu, trivialu.
PLEBISCÍTO, *m.* plebiscitu, decretulu plebei.
PLÉIADI, *f. pl.* pleiade, cloşcă (o constelaţiune).
PLENARIAMÉNTE, *avv.* pe deplinu, cu totulu, de totu.
PLENÁRIO, *a.* deplinu, întregu; mare, întinsu; — *indulgenza plenaria*, indulgenţă plenară, iertare pe deplinu de toate canoanele ce urmează a se da pentru epâsenia păcateloru.
PLENILUNÁRE, *a.* plenilunaru, alu pleniluniului.
PLENILÚNIO, *m.* pleniluniu, luminâ plină.
PLENIPOTÉNZA, *f.* plenipotenţă, putere deplină.

Digitized by Google

PLENIPOTENZIÁRIO, *m.* plenipotenţiaru, deplinu-împuternicitu, câruia i se dă deplină putere.
PLENITÚDINE, *f.* plinătate, plenitudine, întregime, deplinătate; umpliciune cu prisosu.
PLEONÁSMO, *m.* pleonasmu, o figură gramaticală.
PLÉSSO, *m.* plecsu, pleasă, împletitură de nevre.
PLESSUÓSO, *a.* plecsuosu; împleticitu.
PLÉTORA, *f.* pletoră, plinitate de sânge şi de umezeli.
PLETÓRICO, *a.* pletoricu, plinu cu umezeli în prisosinţă.
PLÉTTRO, *m.* plectru, unu felu de arcu la cei vechi, cu care loveau coardele lirei; lîră (instrumentu de musică).
PLÈURA, *f.* pleură, o membrană a pieptului.
PLEURISÍA, PLEURÍTIDE, *f.* pleurisie, inflamaţiune a pleurei.
PLEURÍTICO, *a.* de pleurisie; pâtimaşu de pleurisie.
PLÍCA, *f.* plică polonă (o maladie).
PLÍCO, *m.* pachetu.
PLINIANÍSTA, *m.* partisanu alu lui Pliniu.
PLINIÁNO, *a.* plinianu, alu lui Pliniu.
PLÍNTO, *m.* plintu, piedistalu, basă, postamentu.
PLORÁNTE, *a.* plângîndu, care plânge, plângătoru.
PLORÁRE, *v. a.* a plânge.
PLÚMBEO, *a.* de plumbu, plumbosu, plumbiu; smeadu.
PLURÁLE, *a. e s. m.* pluralu, îmmulţitu.
PLURALITÀ, *f.* pluralitate, mulţime, îmmulţire.
PLURALIZZÁRE, *v. a.* a pluraliza, a îmmulţi.
PLURALMÉNTE, *avv.* cu pluralitate; în numâru pluralu.
PLURIVÍRIA, *f.* femee care are mai mulţi bârbati.
PLUSQUAMPERFÉTTO, *a.* perfectu de totu.
PLÚTEO, *m.* primezu, pârete despărţitoru, parapetu, parmaclîcu; scaunu pe care se punu cărţi.
PLUVIÁLE, *a.* pluvialu, ploiosu, de ploae.
PLUVIÓMETRO, *m.* pluviometru, instrumentu de fisică.
PNÈUMA, *f.* pneumă, principiu vitalu; aeru.
PNEUMÁTICA, *f.* pneumatică, tractatu despre proprietăţile fisice ale aerului.
PNEUMÁTICO, *a.* pneumaticu, relativu la aeru; — *macchina pneumatica*, maşină pneumatică.
PNEUMATOLOGÍA, *f.* pneumatologie, ştiinţă despre substanţele spirituale.
PNEUMONÍA, *f.* pneumonie, inflamatiune a parenchimei plâmîniloru.
PO', *a. ed avv.* puţinu, puţintelu.
POÁNA, *f.* buzu (o pasere râpitoare).
POC'ANZI, *avv.* de curîndu, nu de multu.
POCCIÓSO, *a.* bucâlatu, grasu, plinu, grâsuliu, dordoliu.
POCHETTÍNO, *m.* puţintelu, picu, fărimiţă, bucăţică.
POCHÉZZA, *f.* puţinătate, puţintime, lipsă, slăbiciune, defectu.
POCHÍNO, *m.* puţintelu, o picâturâ, o dimicâturâ.
PÓCO, *m.* puţinu; — *a.* puţinu, micu, slabu; — *in poco d'ora*, în scurtu timpu, peste puţinu; — *poco fa*, deunâzi, acuşica; — *poco o nulla*, mai nimicu; — *nè poco nè molto*, nicîdecumu; — *a poco a poco*, puţinu câte puţinu, treptatu; — *fra poco*, peste puţinu, în puţinu timpu; — *poco dopo*, mai apoi, puţinu după aceea; — *presso a poco*, cam. mai, aproape, ca la; — *qualche po'*, câtu de puţinu, puţintelu; — *per poco che gli diciate*, numai puţintelu să i vorbeşti; — *uomo da poco, dappoco*, omu prostu, de rîndu; omu fără caracteru, fără capacitate, neîndemnaticu; — *per poco*, puţinu lipseşte; — *poco stante*, puţinu după aceea.
POCOLÍNO, *m.* puţinelu, puţintelu, foarte puţinu.
PÓCULO, *m.* pâharu, cupă, vasu; băuturâ.
PODÁGRA, *f.* podagră, reumatismu la picioare.
PODÁGRICO, *a.* podagricu, relativu la podagră.
PODAGRÓSO, *a.* podagrosu, pâtimaşu de podagră.
PODERÁIO, *m.* îngrijitoru de moşie.
PODÈRE, *m.* moşie, proprietate; putere, facultate, autoritate.
PODERÉTTO, *m.* moşioară, moşie micâ, proprietate micâ.
PODEROSAMÉNTE, *avv.* cu mare putere, cu multă vigoare.
PODERÓSO, *a.* puterosu, puternicu, vigorosu, tare, robustu, ţeapănu, voinicu, virtosu.
PODERÚCCIO, *m.* moşioară de puţină valoare.
PODESTÀ, *f.* potestate, autoritate, facultate, dreptu, putere; — *m.* meru, capulu comunei, burgmesteru, primaru.
PODESTARÉSSA, *f.* nevasta merului primarului.
PODESTARÍA, *f.* merie, primarie, demnitatea capului unei comune, locuinţa lui, funcţiunile sale şi timpulu câtu ţine primaria.
PÓDICE, *m.* şezutu, curu.
POÉMA, *m.* poemă, scriere cam întinsă în versuri.
POEMIZZÁRE, *v. n.* a face, a compune poeme.
POEMIZZATÓRE, *m.* făcătoru de poeme, poetu.
POESÍA, *f.* poesie, arta poetului; compunere în versuri.
POÉTA, *m.* poetu, celu ce se ocupă cu poesia, celu ce face versuri; celu ce are o imaginaţiune poetică.
POETÁNTE, *m.* făcătoru de poesii.
POETÁRE, *v. n.* a poetiza, a face versuri, a compune poesii.
POETÁSTRO, *m.* poetu prostu, fără meritu, sarsailă.
POETEGGIÁRE, *v. n.* a poetiza, a fi poetu, a face versuri.
POETÉSSA, *f.* poeteasă, femee care compune poesii.
POÉTICA, *f.* poetică, arta de a scrie bine în versuri.
POETICAMÉNTE, *avv.* poeticeşte, într'unu modu poeticu.
POETICHERÍA, *f.* manieră, proprietate poetică.
POÉTICO, *a.* poeticu, de poesie, de poetu.
POETÓNZOLO, POETÚZZO, *m.* poetu prostu, de nimica.
POFFÁRE, *interiez.* bre! trâsnete! zâu!
POGGÉTTO, *m.* moviliţă, delişoru, colină micâ.
PÓGGIA, *f.* partea dreaptă a unei nave.
POGGIÁRE, *v. n.* a se înălţa, a se sui, a se urca în susu; a pluti cu vîntu favorabilu; — *v. a.* a râzima, a sprijini.
PÓGGIO, *m.* înălţime, dealu, movilă, colină, colnicu, dâmbă, muntişoru.
POGGIUÓLO, *m.* balaustradă, parapetu; balconu, terată.
POH, *interiez.* fui! ruşine!

Digitized by Google

PÓI, *avv.* apoi, in urmâ, dupâ aceea.
POICHÈ, *avv.* dupâ ce; câci, pentru câ, fiindu câ.
PÓLA, *f.* cioarâ (pasere).
POLÁCCA, *f.* polacâ, unu felu de navâ micâ; o haină.
POLÁRE, *a.* polaru, relativu la poluri.
POLARITÀ, *f.* polaritate, o proprietate a magnetului.
POLARIZZAZIÓNE, *f.* polarizaţiune, modificaţiune a razeloru luminoase cându se răsfrângu pe surfeţe diafane, şi cându petrecu corpuri ce au îndoită frângere.
POLÈGGIO, PULÈGIO, *m.* râtunjoarâ, câptuşniţâ (plantâ).
POLÉMICA, *f.* polemicâ, partea teologii care tracteazâ despre controversii; disputâ literarâ sau politicâ.
POLÉMICO, *a.* polemicu, relativu la polemicâ.
POLÉNTA, *f.* polentâ, mâmâligâ.
POLIANDRÍA, *f.* poliandrie, starea unei femei care are mai mulţi bârbaţi; a 13a clasâ din sistema lui Lineu.
POLIARCHÍA, *f.* poliarchie, guvernulu mai multoru persoane.
POLIGAMÍA, *m.* poligamie, starea unui bârbatu care ţine mai multe muieri deodatâ.
POLÍGAMO, *m.* poligamu, celu ce ţine mai multe muieri într'acelaşi timpu.
POLIGLÓTTO, *m.* cunoscâtoru de mai multe limbi, poliglotu; — *a.* scrisu în mai multe limbi.
POLIGONÁLE, *a.* poligonalu, în forma unui poligonu.
POLÍGONO, *m.* poligonu, figurâ geometricâ cu mai multe unghiuri şi mai multe laturi.
POLIGRAFÍA, *f.* poligrafie, arta de a scrie în ţifre.
POLÍGRAFO, *m.* poligrafu, care scrie despre mai multe materii.
POLÍNNIA, *f.* polimniâ, o plantâ ecsoticâ.
POLINÓMIO, *m.* polinomu, cuantitate algebricâ compusâ de mai mulţi termini.
PÓLIO, *m.* rosmarinu sâlbaticu (plantâ).
POLIPÁIO, *m.* grâmadâ de polipi.
PÓLIPO, *m.* polipu, caracatiţâ, unu felu de zoofitu, polipu, unu felu de boalâ.
POLIPÓDIO, *m.* polipodu, ferecuţâ, iarba şârpi, spasulu dracului (o plantâ medicinalâ).
POLIPÓSO, *a.* poliposu, din natura polipului, de polipu.
POLISCÓPIO, *m.* poliscopu, sticlâ care îmmulţeşte objectele.
POLISSÍLLABO, *a.* polisilabu, de mai multe silabe.
POLITÉCNICA *f.* şcoalâ politecnicâ.
POLITÉCNICO, *a.* politecnicu, coprinzâtoru de mai multe arte şi ştiinţe.
POLITEÍSMO, *m.* poliţeismu, sistemâ de religiune dupâ care se priimescu mai mulţi zei.
POLITEÍSTA, *m.* politeistu, pâgânu, idolatru.
POLITEÍSTICO, *a.* politeisticu, de politeismu, de politeistu.
POLÍTICA, *f.* politicâ, arta de a guverna; afaceri publice, întimplâri politice; prudenţâ, înţelepciune, îndemînare, iscusinţâ, circumpecţiune.
POLITICAMÉNTE, *avv.* politiceşte, într'unu modu politicu; cu prudenţâ, cu dibâcie, cu iscusinţâ.
POLITICÁSTRO, *m.* politicu prostu, politicu râu.
POLÍTICO, *m.* politicu, omu de statu, publicistu, omu versatu în politicâ; omu iscusitu, îndemînaticu, dibaciu, prudentu, înţeleptu; — *a.* politicu, relativu la guvernu, la afacerile publice; iscusitu.
POLITICOMANÍA, *f.* politicomanie, manie pentru politicâ.
POLITICÓNE, *m.* mare politicu, omu foarte iscusitu.
POLIZÍA, *f.* poliţie, regulamentu aşezatu într'unu statu pentru a asigura liniştea şi comoditatea cetăţeniloru; curăţenie; — *mastro di polizia*, poliţaiu; — *commissario di polizia*, comisaru de poliţie; — *sergente di polizia*, epistatu; — *guardia di polizia*, dorobanţu, gendarmu.
POLIZIÓTTO, *m.* dorobanţu; epistatu de poliţie.
PÓLIZZA, *f.* poliţâ, zapisu, ţidulâ, biletu; — *polizza di lotteria*, biletu de loterie; — *polizza di carico*, cedulâ de încârcatu.
POLIZZÉTTA, POLIZZÍNA, *f.* poliţâ micâ, biletu micu.
PÓLLA, *f.* vînâ de apâ; isvoru, sorginte.
POLLÁIO, *m.* gâinărie; — *cascar da pollaio*, a muri; — *star bene a pollaio*, a petrece o viaţâ comodâ, plăcutâ.
POLLAIUOLO, *m.* gâinaru.
POLLÁME, *m.* oarâ, păserime, paseri ce se hrânescu în curte, şi mai cu seama gâini, cocoşi, claponi.
POLLÁNCA, *f.* curcânaşu.
POLLÁRE, *v. n.* a încolţi, a resâri; a isvori.
POLLÁSTRA, *f.* puicâ, gâinâ tinârâ.
POLLASTRÉLLO, *m.* puişoru de gâinâ.
POLLASTRIÈRE, *m.* aducâtoru de pui; verigaşu.
POLLÁSTRO, *m.* puiu de gâinâ.
POLLASTRÓTTO, *m.* puiu de gâinâ; bâdâranu, nătărău.
POLLERÍA, *f.* piaţa gâiniloru.
POLLÉZZOLA, *f.* muguru, vlăstaru.
PÓLLICE, *m.* policaru, degetulu celu mare; ţolu (măsură).
POLLÍNA, *f.* gâinaţu.
PÓLLINE, *m.* polină, pulbere seminţială a plantelor.
POLLÍNO, *a.* de gâinâ; — *pidocchio pollino*, păduche de gâinâ.
POLLÍNO, *m.* luncâ, finaţu în vale.
PÓLLO, *m.* gâinâ; puiu; gâinuşâ; — *conoscere i suoi polli*, a cunoaşte bine persoanele cu care are a face cineva; — *essere a pollo pesto*, a fi tare bolnavu.
POLLONÁRE, *v. n.* a încolţi, a îmmuguri, a vlăstări.
POLLÓNE, *m.* mlădiţâ, surcelu viu, vlăstaru.
POLLÚCE, *m.* un felu de meteorâ.
POLLÚTO, *m.* contaminatu, pângăritu, feştelitu.
POLLUZIÓNE, *f.* poluţiune; pângărire, contaminare.
POLMENTÁRIO, *m.* unu felu de vasu.
POLMONÁRE, POLMONÁRIO, *a.* plămânaru; — *tisi polmonare*, boalâ de plămâni, ectică, oftică, ftisică, boalâ uscatâ, pneumonie.
POLMONÁRIA, *f.* plămânariţâ (o plantâ).
POLMÓNE, *m.* plămână, plumână.
POLMONÍA, PNEUMONÍA, *f.* ftisică, boalâ uscatâ.
PÓLO, *m* polu, estremitatea osiei unei sfere.
POLOGRAFÍA, *f.* polografie, descripţiune astronomică a cerului.
PÓLPA, *f.* pulpâ, carne fără oase; boştină, miezu.
POLPÁCCIO, *m.* pulpa piciorului.
POLPACCIÚTO, *a.* pulposu, cârnosu.

Digitized by Google

POLPASTRÉLLO, *m.* buricului degetului.
POLPÉTTA, *f.* gâluşcâ de carne, chiftea.
PÓLPO, *m.* polipu, caracatiţâ.
POLPÓSO, POLPÚTO, *a.* pulposu, cârnosu; substanţiosu, tare, energicu, puternicu; — *vino polputo*, vinu spirtuosu.
POLSEGGIAMÉNTO, *m.* bâtae, batere de pulsu, pulsaţiune.
POLSÉTTO, *m.* brâţare, braţeletâ.
PÓLSO, *m.* pulsu; pulsaţiune, bâtae de pulsu, bâtaia vînei; arterie; putere, vigoare; — *senza batter polso*, îndatâ, numaidecâtu, minteni, într'o clipâ; — *uomo di polso*, persoanâ însemnatâ, înţeleaptâ, procopsitâ, omu îndemnaticu; — *aver polso*, a fi omu de curagiu, voinicu, sdravânu; — *tastare il polso, toccare il polso*, a pipâi pulsulu; a cerca, a pune la probâ; — *dar polso e lena*, a însufla curagiu.
PÓLTA, *f.* polentâ, mâmâligâ.
POLTÍGLIA, *f.* papâ, ciru, cirişu, breiu, mestecâturâ.
POLTRÍRE, POLTREGGIÁRE, *v. n.* a se trândâvi, a se lenevi.
POLTRONCÉLLO, *m.* cam poltronu; cam leneşu.
POLTRÓNE, *m.* trândavu, leneşu; desmâţatu; poltronu, nevoiaşu, tembelu, bicisnicu, netrebnicu, codardu.
POLTRONERÍA, *f.* trândâvie, lene; desmâţare; poltronerie, netrebnicie, nevoioşie, bicisnicie, pusilanimitate.
POLTRONÉSCO, *a.* leneşu, trândavu, lenevosu, de poltronu.
PÓLVERE, PÓLVE, *f.* pulbere, prafu; iarbâ de puşcâ; cenuşâ; ţârînâ; — *morder la polvere*, a fi omorîtu într'o bâtâlie; — *polvere di cipri*, puderu, prafu de pîru; — *orologio a polvere*, orologiu de nâsipu; — *gettar la polvere negli occhi*, a arunca pulbere în ochi, a amâgi; — *scuoter la polvere ad alcuno*, a bate pe cineva; — *fare in polvere*, a prâfui; a nimici.
PÒLVERIÉRA, *f.* magazinu de prafu de puşcâ, prâfârie.
POLVERÍNO, *m.* nâsipernitâ; prafu de puşcâ.
POLVERÍO, *m.* nuoru de pulbere, de prafu.
POLVERÍSTA, *m.* fabricantu de prafu de puşcâ.
POLVERIZZÁBILE, *a.* pulverizabilu, prâfuiciosu, care se poate pulveriza, prâfui, preface în pulbere.
POLVERIZZAMÉNTO, *m.* pulverizare, prâfuire.
POLVERIZZÁRE, *v. a.* a pulveriza, a prâfui, a preface în pulbere.
POLVERIZZAZIÓNE, *f.* pulverizaţiune, prâfuire.
POLVERÓSO, *a.* pulberosu, prâfosu, plinu de prafu.
POLVERULÉNTO, *m.* pulverulentu, încârcatu cu pulbere.
POLVÍGLIO, *m.* pulbere, prafu subţire.
POLVÍSCOLO, *m.* polinâ, pulbere seminţialâ a planteloru.
PÓMA, *f.* mâru (fructu).
POMÁRIO, POMÉTO, *m.* pometu; meretu.
POMÁTA, *f.* pomadâ.
PÓME, *m.* mâciucâ, mâciulie; unu felu de luptâ.
POMÉLLA, *a. e s. f.* verde deschisu.
POMÉLLO, *m.* mâciulie micâ; umârulu obrazului.
POMELLÁTO, *a.* — *cavallo pomellato*, calu cu pete mârii; — *cavallo grigio-pomellato*, calu vînâtu rotatu.
POMERIDIÁNO, *a.* pomeridianu, de dupâ prânzu.
POMERÍGGIO, *m.* dupâ amiazi, dupâ prânzu.
POMÉRIO, *m.* pomeriu, oarecare spaţiu înâuntrulu şi în afara ziduriloru unde la Romani nu era iertatu a edifica; linie de circumvalaţiune.
POMÉTO, *m.* pometu; meretu.
POMFÓLIGE, *f.* arsenicu albu, fumu veninosu din topitori.
PÓMICE, *f.* pumice; — *più arido che la pomice*, foarte sgârcitu.
POMICIÁRE, *v. a.* a freca, a netezi cu pumice.
POMIDÓRO, *m.* mâru de auru, pâtlâgea nemţească, merişoru de paradisu, pâtlâgeană roşie.
POMÍFERO, *a.* pomiferu, aducâtoru de poame.
POMIFÓRME, *a.* în forma mârului.
PÓMO, *m.* mâru (arbore şi fructu); mâciucâ, mâciulie; — *pomo della sella*, bumbulu şelei, oblâncu; — *pomo di Adamo*, mârulu lui Adamu, nodulu pe gâltanu; — *pomo di terra*, poamâ de pâmîntu, cartofu; — *pomo d'amore*, mâru de auru, pâtlâgeană roşie; — *pomo di torre*, beşica turnului.
PÓMOLO, *m.* mâciucâ, mâciulie, mâru, bumbu, nodu.
POMOLOGÍA, *f.* pomologie, tractatu despre poame.
POMÓNA, *f.* Pomona, zeiţa poameloru; carte care vorbeşte despre poame.
POMÓSO, *a.* abundantu în poame.
PÓMPA, *f.* pompâ, falâ, magnificenţâ; solemnitate; pompâ, tulumbâ, maşinâ de ridicatu apâ.
POMPEGGIÁNTE, *a.* care face pompâ, îşi dâ lustru.
POMPEGGIÁRE, *v. n.* a face pompâ, a şi da lustru; — *pompeggiarsi*, a se orna cu mare lucsu, cu magnificenţâ.
POMPIÉRE, *m.* pompieru, tulumbaru.
POMPILO, *m.* unu felu de peşte marinu.
POMPOSAMÉNTE, *avv.* cu pompâ, cu lucsu, cu magnificenţâ, fâlniceşte; cu îngânfare.
POMPOSITÀ, *f.* pompositate, maniere pompoase, falâ, îngânfare, magnificenţâ afectatâ.
POMPÓSO, *a.* pomposu, magnificu, falnicu, mâreţu, solemnu; îngânfatu, afectatu.
PONDERÁBILE, *a.* ponderabilu, care se poate cântâri.
PONDERABILITÀ, *f.* ponderabilitate.
PONDERÁRE, *v. a.* a pondera, a cântâri, a cumpâni, a cerceta, a chipzui, a ecsamina.
PONDERATAMÉNTE, *avv.* cu ponderaţiune, cu socotinţâ, cu atenţiune, cumpâtatu.
PONDERATÓRE, *m.* ponderatoru, cumpânitoru.
PONDERAZIÓNE, *f.* cumpânire, ponderaţiune, cumpâtu, chibzuire, cercetare, ecsamenu, atenţiune, reflecsiune, socotinţâ, circumspecţiune, luare aminte, bâgare de seamâ, consideraţiune.
PONDEROSITÀ, *f.* ponderositate.
PONDERÓSO, *a.* ponderosu, greu.
PÓNDI, MAL DI PÓNDI, *m.* treapâdu, disenterie.
PÓNDO, *m.* pondu, greutate, sarcinâ; importanţâ.
PONÉNTE, *m.* apusu, vestu; vintu de apusu; occidentu, regiune occidentalâ; unu felu de funcţionaru alu curiei romane; — *a.* care pune, aşezâ.
PONENTÉLLO, *m.* vîntuleţu de apusu.
PONENTÍNO, *a.* apuseanu, occidentalu, de apusu.
PONIMÉNTO, *m.* punere, aşezare.

Digitized by Google

PONITÓRE, *m.* celu ce pune, ce așează.
PONSÒ, *m* coloare de focu, stacoju.
PONTÁGGIO, *m.* podăritu.
PONTÁRE, *v. a.* a răzima; a împinge.
PÓNTE, *m.* ponte, podu peste unu canalu, peste unu șanțu; stelagiu; podeală; podulu unei nave; pasagiu; trecătoare; — *ponte levatoio, m.* ponte luătoru, ponte umblătoru; — *far ponte*, a se încovoia, a se gîrbovi; — *tenere in ponte*, a ținea la îndoială.
PONTÉFICE, *m.* pontefice, pontifu; papă; archiereu.
PONTICÉLLO, *m.* podișoru, podișcă; trecătoare.
PÓNTICO, *a.* aspru, a ru, sarbădu.
PONTIFICÁLE, *a.* pontificalu; papalu; — *s. m.* pontificalu, o carte bisericească; misă celebrată dela unu episcopu, cu mare solemnitate.
PONTIFICALMÉNTE, *avv.* pontificalicește; cu solemnitate.
PONTIFICÁRE, *v. n.* a pontifica, a celebra misa cu mare selemnitate.
PONTIFICÁTO, *m.* pontificatu, demnitatea pontifului, papatu.
PONTIFÍCIO, *a.* pontificiu, pontificalu, papalu.
PONTONÁIO, *m.* pâzitoru, guardianu alu podului.
PONTÓNE, *m.* pontonu, podu făcutu din mai multe vase unite; navă vechie care servește la deosebite trebuințe într'unu portu.
PONTONIÉRE, *m.* pontonieru, soldatu ce lucrează la pontoane.
PONZÁRE, *v. n.* a se sili, a împinge, a stoarce.
POPINÓNE, *m.* gâmanu, gură spartă, lacomu.
POPOLÁCCIO, *m.* plebe proastă, prostime, vulgu, gloată.
POPOLÁGLIA, *f.* poporime proastă, plebe, adunătură, vulgu, mulțime destrâmată, prostime, gloată.
POPOLÁNO, *m.* locuitoru; parochianu; poporeanu, omu alu poporului, omu vulgaru; partisanu al poporului.
POPOLÁRE, *a.* poporaru, popularu; alu poporului; — *v. a.* a popula, a împopula, a coloniza; a locui; — *popolarsi*, a se împopula, a se lăcui; a se îmmulți, a se prăsi.
POPOLARÉSCO, *a.* popularu, alu poporului.
POPOLARITÀ, *f.* popularitate, afecțiunea poporului, afabilitate către poporu, caracterulu omului popularu.
POPOLARIZZÁRE, *v. a.* a populariza, a face popularu; a respândi prin poporu.
POPOLÁTO, *a.* populatu, împopulatu; locuitu, populosu.
POPOLATÓRE, *m.* împopulâtoru, locuitoru.
POPOLAZIÓNE, *f.* populațiune, împopulare, fapta de a împopula; poporime, poporu, norodu, locuitori.
PÓPOLO, *m.* populu, poporu, norodu, națiune, ginte, neamu; mulțime, gloată; poporulu celu prostu, plebe, vulgu; — *a popolo*, popularu; — *a gran popolo*, în publicu, în obște, în vileagu; — *voce di popolo, voce di Dio*, voacea poporului este voacea lui Dumnezeu; — *al popolo pazzo un prete spiritato*, cumu e sântulu și tâmâia.
POPOLÓSO, *a.* populosu, împopulatu, locuitu, frecuentatu.
POPONÁIO, *m.* vînzâtoru de pepeni; pepeniște.
POPÓNE, *m.* pepene.
PÓPPA, *f.* țiță; ugeru; pupă (la ocorabie); — *andare col vento in poppa*, a avea vîntulu care suflă în direcțiunea puntului unde voește cinevă să meargă; a fi favorizatu de împrejurări; — *star in poppa*, a se afla într'o stare înfloritâ.
POPPÁNTE, *a. e s.* care suge țiță, care e la țiță; copilu de țiță.
POPPÁRE, *v. a.* a suge țiță.
POPPATÓIO, *m.* mașină pentru a scoate laptele din țiță.
POPPÁTOLA, *f.* pâpușică, pâpușă mică.
POPPATÓRE, *a.* sugătoru, care suge lapte.
POPPELLÍNA, *f.* țițișoară, țițică, țiță mică.
POPPÚTO, *a.* țițosu, cu țițe mari.
POPÚLEO, *a.* de plopu, din natura plopului.
PORÁRE, *v. n.* a penetra, a pătrunde, a trece prin pori.
PÓRCA, *f.* brasdă, fâșie de pământu răsturnată cu plugu; scroafă, poarcă; femee murdară, desfrînată, țolină.
PORCÁIO, PORCÁRO, *m.* porcaru, pâzitoru de porci.
PORCÁSTRO, *m.* purcelu, porcu micu.
PORCELLÁNA, *f.* porțelanu; vase de porțelanu; unu felu de melcu; portulacă (unu felu de plantă).
PORCELLETTA, *f.* unu felu de melcu; sturiu micu, cigă.
PORCÉLLO, *m.* purcelu, porcu ținăru.
PORCHEGGIÁRE, *v. n.* a face ca unu porcu, a porci.
PORCHERÍA, *f.* porcârie, porcie, scârnăvie, necurățenie.
PORCÍLE, *m.* staulu, ocolu de porci, porcârie.
PORCÍNA, *f.* carne porcină, carne de porcu.
PORCÍNO, *a.* de porcu, porcinu.
PÓRCO, *m.* porcu, rimătoru; — *porco marino*, porcu de mare; — *porco selvatico*, mistrețu, porcu sălbaticu; — *porcospino*, ariciu; — *costui è un porco*, este unu omu desfrînatu; — *aspettare il porco alla quercia*, a aștepta o ocasiune favorabilă; — *far l'occhio del porco*, a privi cu ochi cruciți; — *gettare le perle ai porci*, a arunca margaritarele la porci, a da cuiva unu lucru pe care nu știe să lu prețuiască; — *al porco peritoso non cade in bocca pera mezza, porco schifo non ingrassa mai*, sfiiciosulu nu înaintează.
PÓRFIDO, *m.* porfiru, o marmură foarte tare.
PORGÉNTE, *a.* care dă, care întinde, dătătoru, întinzătoru.
PÓRGERE, *v. a.* a da, a întinde, a oferi, a înfățișa, a presenta, a âmbia, a propune; a acorda, a împărtăși; a gesta; — *porgersi*, a se presenta, a se înfățisa, a se oferi, a se arăta; — *porgere aiuto*, a da mână de ajutoru, a asiste; — *porger conforto*, a conforta, a mângâia; — *porger fede*, a da credință, a da crezâmîntu; — *porger la mano*, a da mâna, a întinde mâna; — *porgere occasione*, a da ocasiune, prileju; — *porger preghi*, a ruga.
PORGIMÉNTO, *m.* dare, întindere, oferire, înfățișare.
PORGITÓRE, *m.* dătătoru, întinzătoru, presentatoru.
PÓRO, *m.* poru.

Digitized by Google

POROSITÀ, *f.* porositate, cualitatea unui corpu plinu de pori.

PORÓSO, *a.* porosu, plinu de pori.

PÓRPORA, *f.* purpurâ, porfirâ; coloarea roşie; stofa vâpsită cu purpurâ; molusca ce dâ coloarea purpurie; demnitatea de suveranu sau de cardinalu; manta reală sau de cardinalu.

PORPORÁNDO, *a.* care poate fi alesu la cardinalatu.

PÒRPORÁRIO, *a.* de purpurâ, relativu la purpurâ.

PORPORÁTO, *a.* purpuratu, îmbrâcatu cu haine de porfirâ; — *s. m.* cardinalu, demnitaru îmbrâcatu cu porfirâ.

PORPOREGGIÁNTE, *a.* purpuriu, care bate în purpuriu.

PORPORÍNO, *a.* purpuriu, de faţa purpurei.

PORRÁCEO, *a.* prasiniu, de coloarea prasului.

PORRACÍNA, *f.* muşchiu de arbore.

PORRANDÉLLO, *m.* prasu sălbaticu.

PORRÁTA, *f.* sosu de prazi.

PÓRRE, PÒNERE, *v. a.* a pune, a aşeza într'unu locu, a coloca; a dispune, a ordina, a orindui a stabili; a impune, a pune asupra, a încârca, a însârcina; a depune, a pune josu, a lăsa; a supune; — *porre ad effetto*, a pune în lucrare, a înfiinţa; — *porre in carta*, a aşterne pe chârtie; — *porre amore*, a începe a iubi; — *por mente*, a băga de seamă; — *porre cagione*, a învinovăţi, a acusa; — *por cura*, a avea grijă, a îngriji; — *porre davanti*, a înfăţişa; a oferi; — *por fede*, a se încrede; — *por fine, por termine, porre un freno*, a pune unu terminu, a pune o stavilă; — *por fuori*, a da afară, a scoate afară; — *porre in giuoco*, a lua în risu, a batjocori; — *porre a libro*, a scrie, a trece la registru, la condicu, la catastichu; — *porre in luce*, a scoate la luminâ, a face cunoscutu; a dovedi; — *porre in mezzo*, a propune, a supune la desbatere; — *porre in obblio*, a uita; — *porre in pericolo*, a pune în periculu, a compromite, a primejdui; — *porre in pratica*, a ecsecuta, a pune în lucrare; — *porre in quistione*, a disputa, a supune la dispută; — *porre uova*, a depune oaoă; — *porsi con alcuno*, a avea a face cu cineva; — *porsi dinanzi*, a se oferi, a se înfăţişa; — *porsi giù*, a câdea bolnavu; — *porsi insieme*, a se întruni; — *porsi a sedere*, a şedea.

PORRÍGINE, *f.* mătrată, imoşie.

PORRÍNA, *f.* ceapă mănuntă, arpagicu.

PÓRRO, *m.* aiu, puru, prazu; negŭ, negelu, buburuză, crescătură; — *egli non vale una fronda di porro*, elu nu face o ceapă degeratâ; nu plăteşte unu baraboiu; — *non è una fronda di porro*, nu este o bagatelă; — *por porri*, a şedea, a umbla cu gura căscată; — *mangiar il porro dalla coda*, a începe, a face ceva pe dosu.

PÓRTA, *m.* purtătoru de sarcină, hamalu, sârcinaru.

PÓRTA, *f.* poartă, uşă; portiţă; gură; bortă; întrare; — *porta maestra*, poartă principală; — *entrar per la porta*, a umbla dreptu; — *di porta in porta*, din casă în casă; — *mostrare la porta ad uno*, a arăta cuiva poarta; — *a porte chiuse*, cu porţile închise; — *battente della porta*, aripa uşei, canatu de uşă; — *soglia della porta*, pragulu uşei; — *la Sublime Porta*, Inalta Poartă, Poarta suveranâ, Turcia.

PORTÁBILE, *a.* portabilu, ce se poate purta, purtăreţu.

PORTACAPPÉLLO, *m.* tocu, cutie de pălărie.

PORTAFÓGLIO, *m.* portofoliu, purtătoru de hârtii, ghiosdanu, pughilaru; titlulu sau funcţiunile de ministru; — *ministro senza portafoglio*, ministru care nu are unu departamentu deosebitu, ministru fără portofoliu.

PORTALÉTTERE, *m.* împărţitoru de scrisori.

PORTAMANTÉLLO, *m.* cuieru de care se atîrnă mantalele şi alte haine; traistă, geamantanu.

PORTAMÉNTO, *m.* purtare; portamentulu corpului; modulu de a urma; conduită.

PORTÁNTE, *a.* purtându, purtătoru; — *s. m.* umbletulu calului.

PORTANTÍNA, *f.* lepticâ, pătaşcâ.

PORTANTÍNO, *m.* celu ce poartă o lepticâ.

PORTÁRE, *v. a.* a purta, a aduce, a transporta, a duce; a ţinea; a suferi, a răbda, a încerca, a păţi, a tolera; a conduce, a petrece, a însoţi, a acompania; a pretinde, a cere; a susţinea; — *portare alcuno*, a protege pe cineva; — *il diavolo ti porti*, draculu să te iea; — *portar bruno*, a purta doliu; — *portare i calzoni*, a comanda, a insufla fricâ, respectu (se zice despre o femee); — *portar fede*, a fi credinciosu, fidelu; — *portare delle ragioni*, a aduce dovezi; — *portare il risico*, a lua pericolulu sau responsabilitatea asupra sa; — *portar speranza*, a avea speranţă, a spera; — *portare la spesa*, a susţine cheltuiala; — *portarsi*, a merge; a se purta; — *portarsi bene*, a se purta bine, a avea o bună conduită; a se afla bine.

PORTÁTA, *f.* condiţiune, stare; importanţă; sarcină; marfă încârcată la o corabie, încârcătură; felu de bucate; capacitate; — *essere a portata di*, a fi în stare de; — *ciò supera la portata del mio intendimento*, aceasta este prea naltu pentru mine, nu pociu să o înţelegu.

PORTÁTILE, *a.* ce se poate purta, de purtatu, purtăreţu.

PORTATÍVO, *a.* portativu, purtăreţu, facilu de purtatu.

PORTÁTO, *m.* lucrulu ce se poartă; fătu; felu de bucate; purtare, purtătură, ducătură; — *a.* purtatu, dusu, adusu, condusu; răbdatu, toleratu, încercatu, suferitu.

PORTATÓRE, *m.* purtătoru, ducătoru.

PORTATÚRA, *f.* purtare, ducere, purtătură, ducătură; costumu, îmbrâcătură; cărătură, cărăuşie, plată pentru purtare, pentru ducere, pentru transportu.

PORTAVÉNTO, *m.* vîntilu, ţeava prin care se duce în organe vîntulu produsu din suflarea foiloru.

PORTAVÓCE, *m.* unu felu de trîmbiţă care măreşte intensitatea sunetului; trimisu, mijlocitoru, representantu.

Digitized by Google

PORTÉLLO, *m.* portiţâ.

PORTÉNDERE, *v. a.* a arâta în depărtare, a prezice, a prevesti, a presimţi, a face să presimţă.

PORTÉNTO, *m.* prodigiu, minune, miraculu, lucru minunatu, miraculosu, faptâ de minune, semnu de minune.

PORTENTÓSO, *a.* minunatu, prodigiosu, miraculosu.

PORTÉVOLE, *a.* tolerabilta, de suferitu; porubilu.

PORTICÁLE, *m.* porticu, colonată, peristiliu.

PORTICCIUÓLA, *f.* portiţâ, poartă micâ; uşiţâ, uşcioarâ.

PÓRTICO, *m.* porticu, peristiliu, galerie deschisâ.

PORTIÉRA, *f.* perdea la uşâ; portâreasâ.

PORTIÈRE, *m.* uşeru la unu palatu; portaru, portieru.

PORTINÁRO, PORTINÁIO, *m.* portaru.

PORTINÁRA, PORTINÁIA, *f.* portâreasâ.

PÓRTO, *m.* portu, limanu; portu, purtatu (de scrisori); chirie, bani de cârâuşie; transportu; adâpostu, locu de scăpare; — *condurre a buon porto*, a îndeplini cu fericire.

PÓRTO, *a.* oferitu, presentatu, înfăţoşatu, înaintatu.

PORTOGÁLLO, *m.* portucalâ.

PORTOLÁNO, *m.* pilotu, cârmaciu; carte de pilotagiu.

PORTÓNE, *m.* poartâ mare, poarta principalâ.

PORTÓRIO, *m.* vamâ, tacsâ de portu, ancoragiu.

PORTUÓSO, *a.* cu porturi.

PORZIONCÉLLA, *f.* porţiune micâ, pârticicâ.

PORZIÓNE, *f.* porţiune, parte, merticu.

PÓSA, *f.* repaosu, odihnâ, linişte, trancuilitate; pausâ, suspensiune, încetare, precurmare; — *senza posa*, necontenitu, neîncetatu, neprecurmatu; — *stare a posa*, a şedea liniştitu, a se astîmpâra; — *non dar posa*, a supâra, a nelinişti, a nu lâsa în pace, a nu se astîmpâra.

POSAMÉNTO, *m.* aşezare, punere, depunere; drojdie.

POSAPIÁNO, *m.* acela care umblâ foarte încetu.

POSÁRE, *v. a.* a pune josu, a depune; a pune, a aşeza; a linişti, a odihni, a domoli, a astîmpâra; — *v. n.* a se râzima; a zâcea, a sta într'o poziţiune; a repausa; a se aşeza, a câdea la fundu.

POSÁTA, *f.* încetare, contenire; locu de repaosu, de zâbavâ, conacu, staţiune; resuflare, restimpu; cuvertu, tacîmu de masâ.

POSATAMÉNTE, *avv.* aşezatu, încetu.

POSATÉZZA, *f.* aşezare, linişte, flegmâ, moderaţiune.

POSÁTO, *a.* pusu, depusu, aşezatu; liniştitu, trancuilu, astîmpâratu, cumpâtatu, moderatu, flegmaticu.

POSATÓIO, *m.* locu de aşezatu, de râzimatu.

POSATÚRA, *f.* pusâturâ, poziţiune, manierâ de a sta, de a zâcea, zâciturâ; posâ, ţinerea corpului aceloru persoane dupâ care pictorii facu tablouri; drojdie.

PÓSCA, *f.* apâ cu oţetu.

PÓSCIA, *avv.* dupâ aceea, mai în urmâ, în urmâ.

POSCIACHÈ, *avv.* dupâ ce; cu toate câ.

POSCRÍTTA, *f.* POSCRÍTTO, *m.* postscriptu, ceea ce se mai adaogâ dupâ o scriere, dupâ o scrisoare.

POSDILUVIÁNO, *a.* postdiluvianu, posterioru la diluviulu lui Noe.

POSDOMÁNI, *avv.* poimâine.

POSITIVAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu positivu, siguru, cu certitudine; într'unu chipu efectivu, realu, afermativu; cu moderaţiune, cu cumpâtu, cu prudenţâ.

POSITIVITÀ, *f.* POSITIVÍSMO, *m.* positivitate, positivismu, însuşirea lucrului positivu; moderaţiune, prudenţâ.

POSITÍVO, *a.* positivu, efectivu, realu, siguru, certu; prudentu, mâsuratu, cumpâtatu, moderatu, regulatu, ordinatu, dreptu, esactu, precisu.

POSIZIÓNE, POSITÚRA, *f.* poziţiune, aşezare, colocaţiune, aşezâturâ, pusâturâ; locu, postu, situaţiune.

PÓSOLA, POSOLIÉRA, *f.* cingâ, curea.

POSOLÍNO, *m.* POSOLATÚRA, *f.* pofilu, pogi.

POSPÁSTO, *m.* mâncare de pe urmâ, desertu.

POSPONIMÉNTO, *m.* postpunere, punere la spate, nesocotire, neîngrijire, despreţuire.

POSPÓRRE, *v. a.* a postpune, a pune la spate, a nesocoti, a neîngriji, a despreţui, a înjosi.

POSPÓSTO, *a.* pusu la spate, postpusu, nesocotitu, neîngrijitu, despreţuitu, înjositu.

PÓSSA, *f.* putere, putinţâ, târie, energie, forţâ.

POSSÁNZA, *f.* puterea de a face ceva; putinţâ, autoritate.

POSSEDÉRE, *v. a.* a posede, a avea, a stâpâni, a avea în mânâ, a avea în stâpînire, în proprietate, a ţinea; a ocupa, a locui; a se bucura, a se folosi de unu lucru.

POSSEDIMÉNTO, *m.* posedere, stâpânire, proprietate, possesiune, dominiu, avere, stare.

POSSÉNTE, *a.* putinte, puternicu, tare, vîrtosu, capace.

POSSENTEMÉNTE, *avv.* cu putere, cu târie, su vigoare.

POSSESSIÓNE, *f.* posesiune, avere în stâpânire, proprietate; avere nemişcâtoare; moşie.

POSSESSÍVO, *a.* posesivu, arâtâtoru de posesiune.

POSSÈSSO, *m.* posesiune, posesu, avere în mânâ, ocupaţiune.

POSSESSÓRE, *m.* posesoru, ocupantu; proprietaru, stâpânu.

POSSESSÓRIO, *a.* posesoriu, relativu la posesiune.

POSSÍBILE, *a.* posibilu, putinciosu, care se poate, care este cu putinţâ, admisibilu, credibilu, potrivitu cu.

POSSIBILITÀ, *f.* posibilitate, putinţâ, putincioşie, capacitate de a fi, de a se întîmpla.

POSSIBILITÁRE, *v. a.* a posibilita, a înlesni, a facilita, a face posibilu, a face să fie cu putinţâ, a da ocasiune.

POSSIBILMÉNTE, *avv.* dacâ se poate, câtu se poate.

POSSIDÉNTE, *m.* posesoru; proprietaru de moşii.

PÓSTA, *f.* staţiune, şedere, oprire; poştâ; pusâturâ, misâ; invitaţiune; locu de întâlnire; oportunitate, ocasiune, prileju; urmâ, semnu; pusâturâ, zâciturâ; — *a posta, a bella posta*, cu dinadinsulu, într'adinsu, precugetatu, premeditatu, cu placu; dupâ voinţâ; — *per le poste*, cu poşta; în mare grabâ; — *posta or-*

Digitized by Google

dinaria, poştâ ordinarâ; — *posta straordinaria*, staféta; — *côr posta*, a nimeri; — *darsi la posta*, a şi da vorbâ, â şi da întâlnire; — *fare la posta*, a pândi, a sta la pândâ; — *stare a posta*, a se linişti, a se astîmpâra.

POSTÁRSI, *v. n.* a se pune, a se aşeza, a se coloca.

POSTEGGIÁRE, *v. n.* a umbla cu poşta.

POSTÉMA, *f.* apostemâ.

POSTEMÁSTRO, MÁSTRO DI PÓSTA, *m.* maistru de poştâ.

POSTEMAZIÓNE, *f.* apostemâ, formare de apostemâ.

POSTERGÁLE, *a.* care se află în dosu, dindârâtu, posterioru.

POSTERGÁRE, *v. a.* a pune, a lâsa la spate, a nesocoti.

PÓSTERI, *m. pl.* descendinţi, urmaşi, strânepoţi.

POSTERIÓRE, *a.* posterioru, urmâtoru, celu din urmâ, celu ce se află d' îndârâtu.

POSTERIORMÉNTE, *avv.* d' îndârâtu, în dosu, dupâ.

POSTERITÀ, *f.* posteritate, urmaşi, strânepoţi, viitorime; viitoru, timpulu viitoru.

POSTÉRLA, *f.* portiţâ, poartâ micâ.

POSTÍCCIO, *a.* falsu, prefâcutu, meşteşugitu, mincinosu; provisoriu, trecâtoru; pământu sâditu cu arbori roditori, pometu, grâdinâ.

POSTÍCCIA, *f.* supracopertâ (la o carabie).

POSTICIPÁRE, *v. a.* a posticipa, a postpune, a face dupâ; a întârzia, a amâna, a îndelunga, a trâgâna.

POSTICIPAZIÓNE, *f.* posticipare, amânare, întârziere.

POSTIÉRE, *m.* poştaru, maistru de poştâ.

POSTIÉRLA, *f.* portiţâ, poartâ micâ.

POSTIGLIÓNE, *m.* postilionu, surugiu.

POSTÍLLA, *f.* scripturâ marginalâ, apostilâ.

POSTILLÁRE, *v. a.* a apostila, a face adnotaţiuni pe marginea sau dedesubtulu unei scrieri.

POSTILLATÓRE, *m.* apostilatoru; tâlcuitoru.

POSTILLATÚRA, *f.* apostilare, apostilaturâ; apostilâ.

POSTLIMÍNIO, *m.* postliminiu, recuperarea drepturiloru perdute prin absinţâ.

PÓSTO, *m.* locu; postu, slujbâ, funcţiune, dregâtorie; guardie, streajâ; pichetu; pusâturâ, stâtâturâ; — *a.* pusu, aşezatu, colocatu, orînduitu, dispusu; — *posto che*, sâ punemu casulu, sâ supunemu câ, supunîndu câ.

POSTRÉMO, *a.* ultimu, celu de pe urmâ.

POSTULÁNTE, *m.* postulantu, candidatu, aspirantu.

POSTULÁTO, *m.* postulatu, cerere a unui principiu pentru a stabili vreo demonstraţiune.

POSTULATÓRIO, *a.* postulatoriu, relativu la postulaţiune.

POSTULAZIÓNE, *f.* postulaţiune, cerere pentru a întâri alegerea unui candidatu.

PÓSTUMO, *a.* postumu, născutu dupâ moartea tatâlui sâu; — *opera postuma*, operâ postumâ, care a apârutu întâiaşi datâ dupâ moartea autorului.

POSTÚRA, *f.* pusâturâ, positiune, colocaţiune.

POSTÚTTO (AL). *avv.* pe deplinu, cu totulu, preste totu, orîce felu, orîcumu; în sfîrşitu, în fine.

POTÁBILE, *a.* potabilu, de bâutu, care se poate bea.

POTAGIÓNE, *f.* retezare, retezâturâ, tundere.

POTAMÉNTO, *m.* retezare, tundere a unui arbore.

POTÁRE, *v. a.* a curâţi, a reteza, a tunde arbori.

POTÁSSA, *f.* potasâ, protocsidu de potasiu.

POTÁSSIO, *m.* potasiu, unu corpu simplu.

POTATÓIO, *m.* cosoru, secericâ, roance.

POTATÓRE, *m.* retezâtoru, tunsâtoru.

POTATÚRA, *f.* retezâturâ, tunsâturâ, curâţiturâ.

POTENTÁTO, *m.* domnitoru, monarchu; aristocraţie.

POTÉNTE, *a.* putinte, puternicu; tare, vigorosu, ţeapânu, robustu; mare; înaltu, nobilu, însemnatu, considerabilu, influentu; bogatu, avutu; energicu.

POTENTEMÉNTE, *avv.* cu putere, cu eficacitate, cu energie.

POTENTILLA, *f.* unu felu de plantâ, talpa gâştei.

POTÉNZA, *f.* putinţâ, putere, puternicie, autoritate, creditu; târie, vigoare, energie, eficacitate; facultate, capacitate, posibilitate, aptitudine, potenţialitate; forţâ; statu, guvernu.

POTENZIÁLE, *a.* potenţialu, virtualu, care se află într'o stare de posibilitate, care nu este actualu.

POTENZIALMÉNTE, *avv.* într'unu modu potenţialu,

POTÉRE, *v. n.* a putea, a fi capabilu, a fi aptu, a fi în stare de; a avea mijloace, autoritate, creditu, influenţâ; a fi tare, puterosu, bogatu, îndeminaticu; — *a più non posso*, câtu se poate, din toate puterile; — *segua che può*, fie ce sâ fie; — *chi non vuole quando puote, non puote quando vuole*, cine nu voeşte cându poate, nu poate cându voeşte; — *non si potere, non ne potere con alcuno*, a nu se putea mâsura cu cineva; — *potere di uno*, a întrece, a covîrşi pe cineva.

POTÉRE, *s. m.* putere, putinţâ, autoritate, facultate, dreptu, influenţâ; înrîurire, creditu, mijloace; forţâ, energie, capacitate, aptitudine; — *potere arbitrario*, putere arbitrarâ, arbitriu; — *potere assoluto*, putere absolutâ, neatîrnatâ, nemărginitâ; — *a più potere*, câtu se poate, din toate puterile.

POTESTÀ, *f.* potestate, putere, facultate, dreptu, autoritate, stâpânire; guvernu.

POTISSIMAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu esenţialu, principalu, absolutu covîrşitoru.

POTÍSSIMO, *a.* celu mai principalu, celu mai de câpetenie, celu mai importantu, celu mai considerabilu.

POTTINÍCCIO, *f.* pociturâ, pocitanie, lucru pocitu.

POVERÁGLIA, *f.* cerşitorime, calicime.

POVERAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu miserabilu, cu sârâcie, sârâceşte.

PÓVERO, *a.* sâracu, miserabilu, sârmanu, miseru, lipsitu de cele trebuincioase, cerşitoru, calicu; bietu, nefericitu, ticâlosu; de puţinu meritu, de puţinâ valoare, cu puţinu spiritu, cu puţinâ capacitate; neroditoru, neproducâtoru; silitu; sârâcosu, calicosu; ordinaru, de rindu, prostu, trivialu; — *povero di cuore*, tembelu, poltronu, fârâ coragiu; — *povero vergognoso*, sâracu ruşinosu, omu sâracu şi de o condiţiune civilâ;

Digitized by Google

— *s. m.* sàracu, miseracu, scâpâtatu; cerşitoru, calicu.

POVERTÀ, *f.* sârâcie, miserie; calicie, cerşetorie; indigenţâ, scâpâtare, lipsâ de cele trebuincioase, ticâloşie; trebuinţâ, strîmtorare; nerodnicie, sterilitate; — *andare in povertà*, a deveni sâracu, a câdea în miserie, a scâpâta.

POZIÓNE, *f.* poţiune, bâuturâ medicinalâ, siropu.

POZIÓRE, *a.* mai mare, preferibilu, preminentu.

POZIORITÀ, *f.* prioritate, precâdere, preminenţâ.

PÓZZA, *f.* noroiu, fleaşcâ, bâltacu, lacu.

POZZÁNGHERA, *f.* noroiu, bâltacu, smîrcu, mlaştinâ.

POZZÉTTA, *f.* gropiţâ.

PÓZZO, *m.* puţu; groapâ; — *mostrare la luna nel pozzo*, a amâgi, a purta de nasu; — *a tal pozzo, tal secchia*, cumu e sântulu şi tâmâia; dupâ sacu şi petecu.

POZZOLÁNA, *f.* puţolanâ, unu felu de pâmîntu vulcanicu.

PRAMMÁTICA, PRAGMÁTICA, *f.* pragmaticâ, actulu prin care unu suveranu întocmeşte ordinulu de succesiune în familia sa; dispoziţiuni ale unui rege în materie religioasâ.

PRAMMÁTICO, *a. e s. m.* care se ţine mai multu de tradiţiune decâtu de resultatele ştiinţei, pragmaticu.

PRANDIPETA, *m.* licâu, parasitu, linge-talere.

PRANZÁRE, *v. n.* a prânzi.

PRÁNZO, *m.* prânzu, mâncarea dela amiazâzi.

PRÁSINO, *a.* praziniu, de coloarea prazului.

PRÁSSIO, *m.* voronicâ (plantâ).

PRATAIUÓLO, PRATOLÍNO, *m.* burete pâturosu.

PRATÉLLO, *m.* pratu, fînaţu puţinu întinsu.

PRATÉNSE, *a.* de pratu, de livede.

PRATERÍA, *f.* livede, pratu, fînaţu întinsu, pâşune.

PRÁTICA, *f.* practicâ, ecserciţiu, deprindere, învâţu, abitudine; amiciţie, cunoştinţâ, conversaţiune, comerciu; negoţu, tractatu, invoialâ; esperienţâ, cercare; libertate, permisiune de a trage la ţârmu şi de a desbarca; muşteriu, clientu; — *appicar pratiche*, a intra în negoţiaţiuni, a trata; — *far le pratiche*, a se recomenda pentru a isbuti la ceva; — *mettere in pratica*, a pune în practicâ, a pune în lucrare; — *avere una mala pratica*, a avea o ţiitoare; — *darsi alla pratica*, a se deprinde, a se ecsercita; — *di pratica, per pratica*, practiceşte.

PRATICÁBILE, *a.* practicabilu, de practicatu, de întrebuinţatu, de fâcutu, posibilu; pe unde poate cineva sâ treacâ, sâ meargâ.

PRATICÁNTE, *a.* practicantu, celu ce pune în practicâ.

PRATICÁRE, *v. a.* a practica, a face, a întrebuinţa, a pune în practicâ, a pune în lucrare, a sâvârşi; a ecsercita, a profesa; a frecuenta, a avea relaţiune, a conversa desu cu cineva; a consulta; a trata; — *praticarsi*, a se face, a se obicînui.

PRATICHÉZZA, *f.* esperienţâ, ecserciţiu, cercare, deprindere, abitudine, întrebuinţare deasâ.

PRATICHÍSTA, *m.* practicistu, care nu cunoaşte decâtu practica, care se ocupâ multu cu practica.

PRÁTICO, *a.* practicu, deprinsu, ecsercitatu, cercatu, învâţatu; care nu este teoreticu; positivu, realu.

PRÁTO, *m.* pratu, fînaţu, livede, câmpu, luncâ, pâşune.

PRAVAMÉNTE, *avv.* într'unu modu depravatu, viţiosu, coruptu, râu, râutâciosu, nedreptu, perversu.

PRAVITÀ, *f.* pravitate, depravaţiune, corupţiune, râutate, râutâciune, strâmbâtate, inicuitate, nedreptate, nelegiuire, perversitate, cugetu râu.

PRÁVO, *a.* pravu, depravatu, perversu, strâmbu, nedreptu, nelegiuitu, coruptu, viţiosu, râu, râutâciosu, cu cugetu râu, vicleanu, imoralu.

PREACCENNÁRE, *v. a.* a preînsemna, a însemna mai nainte, a arâta mai nainte.

PREACCUSÁRE, *v. a.* a acusa mai nainte, a preacusa.

PREADAMÍTA, *m.* preadamitu, celu ce pretinde câ înainte de Adamu au mai trâitu şi alţi oameni.

PREALLEGÁRE, *v. a.* a cita, a pomeni mai nainte.

PREAMBOLÁRE, *v. n.* a face preambule.

PREÁMBOLO, *m.* preambulu, introducţiune, precuvîntare, prefaţâ; vorbâ întinsâ care se depârteazâ de lucrulu ce trebue sâ se arate.

PREAVVERTÍRE, *v. a.* a înştiinţa mai nainte.

PREAVVISÁRE, *v. a.* a preavisa, a prevesti, a preînştiinţa.

PREAVVÍSO, *m.* preavisu, prevestire, veste anticipatâ.

PREBÉNDA, *f.* prebendâ, venitu alu unui locu de canonicu; provisiune în bani sau în bucate.

PREBENDÁRIO, *m.* prebendaru, celu ce are o prebendâ.

PREBENDÁTICO, PREBENDÁTO, *m.* prebendâ.

PRECARIAMÉNTE, *avv.* într'unu modu precaru.

PRECÁRIO, *a.* precaru, dobînditu prin rugâciune, toleratu; provisoriu; — *s. m.* lucrulu de care se foloseşte cineva din mila altuia.

PRECAUZIÓNE, *f.* precauţiune, prevedinţâ, pazâ, bâgare de seamâ, mâsurâ înţelceptâ.

PRECAZIÓNE, *f.* rugâciune, cerere, suplicâ.

PRÉCE, *f.* rugâciune, rugâ, oraţiune.

PRECEDÉNTE, *a.* precedentu, care merge înainte.

PRECEDÉNZA, *f.* precedenţâ, precâdere, primatu,ântâiere, rangulu d'ântâiu.

PRECÉDERE, *v. a.* a precede, a preceda, a merge înainte.

PRECELLÉNZA, *f.* escelenţâ, întrecere, covîrşire.

PRECESSIÓNE, *f.* precesiune, precedere, anticipaţiune; — *precessione degli equinozî*, precesiunea ecuinopţieloru, mişcarea retrogradâ a punteloru ecuinopţiale.

PRECESSÓRE, *m.* predecesoru; celu ce a fostu mai nainte, antenatu, strâmoşu, strâbunu.

PRECETTÁRE, *v. a.* a prescrie, a intima, a porunci.

PRECETTÁTO, *m.* celu ce a priimitu o intimaţiune.

PRECETTATÓRE, *m.* celu ce împartâşeşte o intimaţiune.

PRECETTÍSTA, *m.* povâţuitoru.

PRECETTÍVO, *a.* preceptivu, coprinzâtoru de pre-

Digitized by Google

cepte, de regule; care serveşte spre regulă, instructivu.

PRECÉTTO, *m.* preceptu, ordinu, comandu, poruncă; învăţătură, povăţuire, regulă; citaţiune.

PRECETTÓRE, *m.* preceptoru, învăţătoru, povăţuitoru.

PRECETTORÍA, *f.* guvernu, cârmuire, prefecturâ.

PRECÍDERE, *v. a.* a trunchia, a tâia, a curma.

PRECÍNGERE, *v. a.* a încinge, a împrejura.

PRECÍNTO, *m.* circuitu, ocolu; — *a.* încinsu, împrejuratu.

PRECIPITAMÉNTO, *m.* precipitare, prăpăstuire.

PRECIPITÁRE, *v. a.* a precipita, a prăpăstui; a grăbi, a iuţi, a da peste capu; a arunca, a repezi, a prăvăli; — *v. n.* a cădea cu repeziciune, a se prăpăstui; a se precipita, a se deosebi printr'unu reactivu o materie solidă de unu licuidu în care s'a disolvitu, şi a se strînge în fundulu vasului.

PRECIPITATAMÉNTE, *avv.* în mare grabă, peste capu.

PRECIPITÁTO, *m.* precipitatu, materie disolvită, deosebită de disolventulu său prin mijoculu unui precipitantu şi căzută în fundulu vasului.

PRECIPITATÓRE, *m.* celu ce precipită.

PRECIPITAZIÓNE, *f.* precipitaţiune, iuţeală, grabă mare, imprudenţă; lucrarea prin care se formează unu precipitatu.

PRECÍPITE, *a.* răposu, povîrnitu; iute, imprudentu.

PRECIPITÉVOLE, *a.* care precipită; povîrnitu.

PRECIPITOSAMÉNTE, PRECIPITEVOLMÉNTE, *avv.* peste capu, în grabă mare, cu iuţeală mare, cu nesocotinţă.

PRECIPITÓSO, *a.* precipitosu, iute, furiosu, nesocotitu, imprudentu; ruinosu, prăpăstuitoru; răposu, povîrnitu.

PRECIPÍZIO, *f.* precipiţiu, prăpastie, răpezişu, abisu, priporu, văltoare; iuţeală foarte mare, grabă mare; ruină, prăpădenie, nenorocire mare, cataclismu.

PRECIPUAMÉNTE, *avv.* mai cu seamă, cu deosebire, mai alesu, mai vîrtosu, în speţie, în particularu.

PRECÍPUO, *a.* principalu, deosebitu, însemnatu, considerabilu.

PRECISAMÉNTE, *avv.* cu precisiune, pe scurtu, cu esactitate, întocmai, potrivitu; curatu, lămuritu, desluşitu,

PRECISÁRE, *v. a.* a precisa, a hotări, a determina în scurtu şi cu esactitate, a desluşi, a lămuri.

PRECISIÓNE, *f.* precisiune, esactitate; desluşire.

PRECÍSO, *a.* precisu, esactu, determinatu, curatu, desluşitu; precurmatu, întreruptu; — *avv.* cu precisiune.

PRECITÁTO, *a.* mai susu zisu, citatu, pomenitu, precitatu.

PRECLÁRO, *a.* însemnatu, considerabilu, ilustru, renumitu.

PRECLÚDERE, *v. a.* a astupa, a închide întrarea, a împiedeca, a opri, a nu lăsa să treacă.

PRECÓCE, *a.* precoce, precoptu, prematuru, timpuriu.

PRECOCITÀ, *f.* precocitate, precoacere, prematuritate, coacere înainte de timpu, coacere timpurie.

PRECOGNIZIÓNE, *f.* precogniţiune, precunoaştere, precugetare.

PRECONCEPÍRE, *v. a.* a preconcepe, a concepe mai d'înainte, a prevedea, a precugeta, a pricepe, a pătrunde îngrabă.

PRECONCÉTTO, *m.* preconcepere, precugetare, preconcepţiune.

PRECÓNE, *m.* pristavu.

PRECÓNIO, *m.* publicare prin pristavu; laudă.

PRECONIZZÁRE, *v. a.* a publica cu laudă, a slăvi, a lăuda cu covîrşire; a preconiza, a declara în consistoriu cumcă celu ce s'a alesu de episcopu este idoneu (destoinicu.)

PRECONIZZATÓRE, *m.* preconizatoru; lăudătoru.

PRECONIZZAZIÓNE, *f.* preconizare; laudă, slăvire.

PRECONOSCÉNZA, *f.* precunoştinţă, precunoaştere.

PRECONÓSCERE, *v. a.* a precunoaşte, a cunoaste mai d'înainte, a prevedea.

PRECONOSCIMÉNTO, *m.* precunoaştere, prevedere,

PRECÓRDII, *m. pl.* maţe, regiunea inimei, precordie.

PRECORDIÁLE, *a.* precordialu, care are raportu cu regiunea inimei.

PRECÓRRERE, *v. a.* a alerga înainte, a apuca înainte, a preveni, a preîntîmpina, a întrece.

PRECORRITÓRE, *m.* înainte-alergătoru, înainte-mergătoru.

PRECURSIÓNE, PRECORRIMÉNTO, *m.* preîntîmpinare, prevenire, alergare înainte, mergere înainte.

PRECURSÓRE, *m.* precursoru, înainte-mergătoru, înainte alergătoru, prevestitoru, anunţătoru.

PRÉDA, *f.* pradă, jafu, apucătură; — *darsi in preda*, a se lăsa în voe; — *dare in preda*, a lăsa în pradă, a părăsi; — *uccello da preda*, pasere răpitoare.

PREDÁCE, *a.* predătoru, jefuitoru.

PREDAMÉNTO, *m.* predare, depredare, jefuire, împilare.

PREDÁRE, *v. a.* a lua, a stoarce silniceşte, a prada, a depreda, a jefui, a împila, a despoia.

PREDATÓRE, *m.* predătoru, răpitoru, depredătoru, jefuitoru, hoţu, tîlharu, corsaru, împilătoru.

PREDATÓRIO, *a.* tîlhărescu, hoţescu, de pradă.

PREDECESSÓRE, *m.* predecesoru, celu ce a fostu înaintea altuia; — *predecessori*, moşi, strămoşi antenaţi, părinţi, străbuni.

PREDEFINÍRE, *v. a.* a predefini, a defini, a hotări mai nainte.

PREDEFÚNTO, *a.* mortu, răposatu înaintea altuia.

PREDÉLLA, *f.* scăunelu, treaptă, scară; confesionariu.

PREDELLÓNE, *m.* scaunu, bancă.

PREDESTINÁRE, *v. a.* a predestina, a destina mai nainte; a determina, a hotări, a ursi, a alege la ceva.

PREDESTINATÍVO, *a.* predestinativu, care destină de mai nainte.

PREDESTINATÓRE, *m.* predestinatoru, înainte-hotăritoru.

PREDESTINAZIÓNE, *f.* PREDESTÍNO, *m.* predestinare, predestinaţiune, predeterminare, preursire, prealegere; hotărire a lui Dumnezeu prin care se alegu mai dinainte aceia care sîntu a se împărtăşi de graţia lui; prevestire.

PREDESTINÁTO, *a.* predestinatu, preursitu, prealesu.

PREDETERMINÁTO, *a.* predeterminatu, preordi-

Digitized by Google

natu, predispusu, determinatu, ordinatu, hotârîtu, dispusu de mai nainte.

PREDETERMINAZIÓNE, *f.* predeterminaţiune, predeterminare, preordinare, predispunere; determinaţiune, hotârîre ce s'a fâcutu, ce s'a luatu mai dinainte.

PREDÉTTO, *a.* prezisu; prevestitu, zisu sau prevestitu mai dinainte.

PREDIÁLE, *a.* predialu, relativu la moşie; relativu la proprietâţile nemişcâtoare.

PRÉDICA, *f.* predică, propoveduire; povâţuire.

PREDICÁBILE, *a.* predicabilu, care se poate aplica la subjectu.

PREDICAMÉNTO, *m.* predicare, propoveduire; predicamentu, una din categoriile lui Aristotelu.

PREDICÁNTE, *a.* predicantu; declamatoru.

PREDICÁRE, *v. a.* a predica, a propovedui; a povâţui; a declama; a repeţi unu lucru de mai multe ori; a publica, a spune în publicu; a lâuda, a celebra; — *predicare nel deserto*, a nu fi ascultatu, a vorbi la surzi; — *allorchè la volpe predica guardate le oche*, nu trebue să dea cineva crezâmîntu la vorbele unui omu vicleanu.

PREDICÁTO, *m.* predicatu, atribut; — *s. m.* reputaţiune, renume; — *a.* predicatu, propoveduitu.

PREDICATÓRE, *m.* predicatoru, propoveduitoru, oratoru.

PREDICATÓRIO, *a.* predicatoriu, relativu la predicaţiune.

PREDICAZIÓNE, *f.* predicaţiune, propoveduire, predică.

PREDICHÉTTA, *f.* predică mică, predică scurtă.

PREDICIMÉNTO, *m.* prezicere, prevestire; ghicire.

PREDICITÓRE, *m.* prezicâtoru, prevestitoru; ghicitoru.

PREDILÉTTO, *a.* prea iubitu, predilectu, preiubitu.

PREDILEZIÓNE, *f.* predilecţiune, preiubire, preferenţă de dilecţiune, de afecţiune, de amoru, de amiciţie.

PREDILÍGERE, *v. a.* a preiubi, a ama cu preferenţă.

PRÉDIO, *m.* moşie, proprietate ruralâ.

PREDÍRE, *v. a.* a prezice, a prevesti, a proroci; a ghici.

PREDISPÓRRE, *v. a.* a predispune, a pregâti mai nainte.

PREDISPOSIZIÓNE, *f.* predispoşiţiune, predispunere, pregâtire; aplecare, tendinţă naturalâ.

PREDIZIÓNE, *f.* predicţiune, prezicere, prevestire.

PREDOMINÁNTE, *a.* predominantu, predomnitoru.

PREDOMINÁRE, *v. n.* a predomina, a predomni.

PREDOMÍNIO, *m.* predomnire.

PREDÓNE, *m.* prâdâtoru, jefuitoru, hoţu, tîlharu, brigantu; corsaru, piratu.

PREELÉGGERE, *v. a.* a prealege, a preferi.

PREESISTÉNTE, *a.* preecsistentu, care se aflâ în fiinţâ mai nainte de altulu.

PREESISTÉNZA, *f.* preecsistenţâ, aflare în fiinţâ de mai nainte.

PREESÍSTERE, *v. n.* a preecsiste, a ecsiste, a se afla în fiinţâ mai nainte de altulu.

PREFÁTO, *a.* susu zisu, susu pomenitu.

PREFÁZIO, *m.* prefaţiune, prefaţâ, preambulu, introducere, precuvîntare; prefaţiune la misâ.

PREFAZIÓNE, *f.* prefaţiune, prefaţâ, precuvîntare, introducţiune, discursu preliminaru.

PREFERÉNZA, *f.* preferenţâ, alegere fâcutâ de unulu în loculu altuia; parţialitate.

PREFERÍBILE, *a.* preferibilu, preferabilu, de preferitu pe lângâ altulu, de alesu în loculu altuia.

PREFERÍCOLO, *m.* unu felu de vasu de bronţu.

PREFERIMÉNTO, *m.* preferire, preferare, preferenţâ.

PREFERÍRE, *v. a.* a preferi, a alege pe unulu în loculu altuia, a socoti, a preţui, a favoriza mai multu decâtu altulu, a avea o predilecţiune.

PREFÉTTO, *m.* prefectu, guvernatoru, cârmuitoru, administratoru; directoru, inspectoru de colegiu.

PREFETTÚRA, *f.* prefecturâ, cârmuire, oficiulu unui prefectu şi residenţa lui.

PRÉFICA, *f.* bocitoare, femee luatâ cu simbrie ca sâ plângâ la morţi.

PREFÍGGERE, *v. a.* a stabili, a determina, a hotâri; — *prefiggersi*, a şi propune, a cugeta, a gîndi.

PREFIGGIMÉNTO, *m.* determinare, hotârîre, gîndu.

PREFIGURAMÉNTO, *m.* prefigurare, figurare, închipuire, înfâţişare, representare de mai nainte.

PREFIGURÁRE, *v. a.* a prefigura, a figura, a închipui, a înfâţişâ, a representa mai dinainte.

PREFIGURAZIÓNE, *f.* prefiguraţiune, prefigurare

PREFINÍRE, *v. a.* a prefini, a hotâri de mai nainte.

PREFÍSSO, *a.* preficsu, determinatu, hotârîtu.

PREFORMÁRE, *v. a.* a preforma, a forma mai nainte.

PREFORMAZIÓNE, *f.* preformaţiune, preformare, formare de mai nainte.

PREGÁDI, PREGÁTI, PREGÁI, *m. pl.* senatutu republicei veneţiane.

PREGÁRE, *v. a. e n.* a ruga, a se ruga, a cere prin rugâciune; a invita, a pofti; a se închina, a se ruga lui Dumnezeu, a face rugâciune, oraţiune; — *ama di farsi pregare*, aşteaptâ sâ fie rugatu.

PREGATÍVO, *a.* care serveşte spre a ruga.

PREGATÓRE, *m.* rugâtoru, care se roagâ.

PREGÉVOLE, *a.* stimabilu, demnu; onorabilu.

PREGHÉVOLE, *a.* rugâtoru, care se roagâ.

PREGHIÉRA, *f.* rugâciune, cerere, închinâciune, rugâ, oraţiune; invitare, invitaţiune; suplicâ; — *a sua preghiera*, dupâ cererea lui.

PREGIÁBILE, *a.* stimabilu, de multâ valoare.

PREGIABILITÀ, *a.* meritu, valoare, capacitate de a fi stimatu, preţuitu.

PREGIÁRE, *v. a.* a stima, a preţui; a tacsa, a judeca, a hotâri preţulu unui lucru; — *pregiarsi*, a se fâli, a se mîndri, a se fudului.

PREGIÁTO, *a.* stimatu, preţuitu.

PRÉGIO, *m.* stimâ, valoare, preţu, reputaţiune; daru, cualitate bunâ, meritu, frumuseţe; — *avere in pregio*, a stima, a preţui; — *essere in pregio*, a avea creditu, reputaţiune; — *meritare il pregio*, a merita osteneala.

PREGIUDICÁRE, *v. a.* a vâtâma, a aduce prejudiciu.

PREGIUDICATÍVO, *a.* vâtâmâtoru.

Digitized by Google

PREGIUDICATÓRE, *m.* vâtâmâtoru, stricâtoru.
PREGIUDIZIÁLE, *a.* prejudițialu, vâtâmâtoru.
PREGIUDIZIÉVOLE, *a.* prejudiciabilu, care aduce prejudiciu.
PREGIUDÍZIO, PREGIUDÍCIO, *m.* prejudiciu, vâtâmare, pagubâ; prejudecatâ, ceea ce se judecâ fârâ fundamentu, ce se priimește fârâ cercetare, fârâ ecsamenu.
PREGNÁNTE, *a.* plinu, umflatu; — *s. f.* femee grea, însârcinatâ, îngrecatâ, îngreunatâ.
PREGNÉZZA, *f.* plinâtate; însârcinare, îngreunare, starea unei femei însârcinate, îngreunate.
PRÉGNO, *a.* plinu, îmbuibatu, încârcatu, umplutu, umflatu; — *pregna*, grea, îngreunatâ, îngrecatâ.
PRÉGO, PRIÉGO, *m.* rugâ, rugâciune, cerere.
PREGUSTÁRE, *v. a.* a pregusta, a cerca mai dinnainte.
PREGUSTATÓRE, *m.* pregustâtoru.
PREGUSTAZIÓNE, *f.* pregustare, cercare mai dinnainte.
PREÍRE, *v. a. e n.* a precede, a preceda, a merge înainte.
PRELATÉSCO, *a.* de prelatu, relativu la prelatu.
PRELATÍZIO, *a.* prelatițiu, de prelatu.
PRELÁTO, *m.* prelatu, persoanâ înaltâ bisericéscâ.
PRELATÚRA, *f.* prelaturâ, demnitatea prelaților.
PRELAZIÓNE, *f.*ântâiere, superioritate, anterioritate.
PRELEVÁRE, *v. a.* a prelua, a preridica, a lua mai nainte oarecare parte dintr'unu totu.
PRELEVAZIÓNE, *f.* preluare, preridicare.
PRELEZIÓNE, *f.* prelecțiune, lecțiune preliminarâ; alegere, elecțiune, prealegere.
PRELIBÁRE, *v. a.* a preliba, a pregusta, a gusta, a cerca mai nainte; a atinge pe scurtu oarecare materie.
PRELIBÁTO, *a.* prelibatu, pregustatu, gustatu mai nainte; escelinte, alesu, foarte bunu.
PRELIMINÁRE, *m.* preliminaru, predispunere, introducere; precuvîntare; — *a.* preliminaru, care servește spre a esplica materia principalâ.
PRELODÁTO, *a.* prelâudatu, lâudatu de mai nainte.
PRELÚDERE, *v. n.* a face preludiu, a se prepara, a se pregâti; a cerca, a face cercare.
PRELÚDIO, *m.* preludiu, pregâtire, preparațiune, principiu, ceea ce se anunță, ce se preparâ.
PREMANCÁRE, *v. n.* a lipsi mai nainte, a muri mai nainte.
PREMATURAMÉNTE, *avv.* prea timpuriu, prea curîndu, mai nainte de timpulu cuviinciosu.
PREMATÚRO, *a.* prematuru, precoptu, prea timpuriu.
PREMEDITÁRE, *v. a.* a premedita, a precugeta, a medita, a cugeta, a se gândi mai nainte.
PREMEDITATAMÉNTE, *avv.* cu premeditațiune.
PREMEDITÁTO, *a.* premeditatu, precugetatu.
PREMEDITAZIÓNE, *f.* premeditațiune, precugetare.
PREMEMORÁTO, *m.* prememoratu, zisu, recordatu, pomenitu de mai nainte.
PREMÉNTE, *a.* urgentu, zorinte, grabnicu.
PREMENTOVÁTO, *a.* precitatu, susu pomenitu.
PRÉMERE, *v. a.* a stringe, a apâsa, a stoarce, a tescui, a câlca, a împila; a împinge, a grâbi, a înteți, a zori, a zădâri; a prididi, a strîmtora, a goni, a ataca necontenitu și cu iuțeală, a se ținea de cineva, a nu lu slăbi, a cere cu stăruință; — *v. n.* a trebui, a fi necesaru, neapăratu, importantu, urgentu; — *non preme*, nu e zoru; — *premere l'inimico*, a goni pe inemici cu mare iuțeală.
PREMÉSSA, *f.* premisă, una din cele doâ propositiuni de care se scoate consecința la unu silogismu; orîce lucru zisu mai nainte și care servește pentru a trage vreo consecință.
PREMESSIÓNE, *f.* preambulu, precuvîntare.
PREMÉTTERE, *v. a.* a premite, a pune mai dinainte.
PREMIÁRE, *v. a.* a premia, a remunera, a râsplâti.
PREMIATÍVO, *a.* care are puterea de a râsplâti.
PREMIATÓRE, *m.* premiatoru, râsplâtitoru, remuneratoru.
PREMIAZIÓNE, *f.* premiare, râsplâtire, remunerare.
PREMINÉNTE, *a.* preminentu, superioru, mai presusu de câtu toate lucrurile de felulu același.
PREMINÉNZA, *f.* preminență, superioritate, întâiere.
PRÉMIO, *m.* premiu, râsplată, remunerațiune; platâ.
PREMISSIÓNE, *f.* premisiune. punere mai dinainte.
PRÉMITO, *m.* durerea, strînsoarea ce simte acela căruia îi vine de a eși afară; stringere, împingere.
PREMITÓRE, *m.* stringâtoru, apâsâtoru, tescuitoru.
PREMITÚRA, *f.* stringere, apâsare, tescuire, apâsâturâ, tescuiturâ; sucu, mustu, zeamâ.
PREMONÍRE, *v. a.* a povățui mai nainte.
PREMONIZIÓNE, *f.* preadmonițiune, preadmonire, povățuire făcută de mai nainte.
PREMORÍRE, *v. n.* a muri mai nainte decâtu altulu.
PREMOSTRÁRE, *v. a.* a arâta mai nainte.
PREMOZIÓNE, *f.* premoțiune, premișcare, lucrarea prin care Dumnezeu îndeamnâ o ființă de a face ceva.
PREMUNÍRE, *v. a.* a lua de mai nainte măsuri de apărare, de asigurare, a îngriji mai nainte; — *premunirsi*, a se preserva de ceva; a se provedea.
PREMÚRA, *f.* grijâ, îngrijire, silință, sîrguință, atențiune, grabâ, zoru.
PREMURÓSO, *a.* cu grijâ, îngrijitoru, silitoru, sîrguitoru, atentu, diligentu; cu zoru.
PREMUTÁRE, *v. a.* a strâmuta.
PREMÚTO, *a.* strînsu, apâsatu, câlcatu, tescuitu, storsu, estrasu, împilatu.
PRENARRÁRE, *v. a.* a prenara, a povesti mai nainte.
PRENARRAZIÓNE, *f.* prenarare, povestire mai nainte.
PRÉNCE, *m.* prințu.
PRÉNDERE, *v. a.* a prinde, a lua, a apuca; a fura, a lua cu silâ, a smulge, a stoarce; a mânca, a bea; a cumpâra; a priimi; a înțelege, a interpreta, a tâlmâci; a îmbrățișa; lua asupră-și; a se întinde, a ocupa unu spațiu oarecare, a coprinde; a lua în stăpânire; — *v. n.* a se prinde, a prinde rădăcină; — *prendersi*, a se apuca, a se agâța de ceva; —

Digitized by Google

prendere a fare, a începe, a întreprinde; — *prendere colle buone, colle cattive*, a trata cu dulceață sau cu asprime; — *prendere accordo*, a se învoi; — *prendere inganno*, a se înșela; — *prender materia*, a lua ocasiune; — *prender terra*, a sosi cu corabia la loculu hotăritu; a desbarca; — *prender tabacco*, a trage tabacu; — *prendere in scherzo*, a o lua de glumă; — *prendere in mala parte*, a lua în nume de râu; — *prendersela colle furie*, a luao iute; — *prendersela con calma*, a luao încetu; — *prendere ad esame*, a lua în cercetare; — *prendere in considerazione*, a lua în bâgare de seamă; — *prendere uno a scherno*, a lua pe cineva încolo; — *prendere in iscambio*, a lua în locu de altulu; — *prendere in isposa*, a lua de soție; — *prendersi pei capelli*, a se lua de pîru, a se pîrui.

PRENDÍBILE, *a.* de luatu, de prinsu, de apucatu.

PRENDIMÉNTO, *m.* luare, prindere, apucare; furare, smulgere, stoarcere; priimire; ocupare, întindere, coprindere; luare în posesiune.

PRENDITÓRE, *m.* luâtoru, apucâtoru.

PRENÓME, *m.* prenume, numele ce se pune înaintea numelui de familie, nume de botezu.

PRENOMINÁRE, *v. a.* a prenumi, a numi mai nainte.

PRENOMINÁTO, *a.* prenumitu, numitu de mai nainte.

PRENOTÁRE, *v. a.* a prenota, a nota, a înscrie, a însemna mai nainte.

PRENOTAZIÓNE, *f.* prenotațiune, prenotare.

PRENOZIÓNE, PRENOTÍZIA, *f.* prenoțiune, noțiune, cunoștință primitivă, precedinte.

PRÉNSILE, *a.* care servește pentru a prinde, a apuca.

PRENUNCIÁRE, PRENUNZIÁRE, *v. a.* a prenunța, a prevesti, a anunța, a vesti mai nainte; a spune mai nainte.

PRENUNZIATÓRE, *m.* prenunțâtoru, prevestitoru.

PRENÚNZIO, *m.* preanunciu, prevestire, predicțiune.

PREOCCUPÁRE, *v. a.* a preocupa, a ocupa mai nainte; a preveni; a ocupa atențiunea cuiva; a îndupleca, a preveni, a dispune în favorulu cuiva.

PREOCCUPAZIÓNE, *f.* preocupațiune, preocupare, atențiune mare și esclusivă; prejudecată.

PREORDINÁRE, *v. a.* a preordina, a predispune, a așeza, a potrivi, a orîndui, a întocmi mai nainte.

PREORDINATÓRE, *m.* preordinatoru, celu ce preparâ, dispune, așează, potrivește, întocmește mai nainte.

PREORDINAZIÓNE, *f.* preordinațiune, preordinare, dispunere, așezare, întocmire, orînduire de mai nainte.

PREPARAMÉNTO, *m.* preparare, pregătire, gătire mai nainte.

PREPARÁNTE, *a.* pregâtitoru.

PREPARÁRE, *v. a.* a preparu, a pregăti, a găti, a dispune mai nainte; — *preparársi*, a se prepara, a se pregăti, a se găti, a se dispune mai nainte.

PREPARATÍVO, *m.* pregătire, dispositiune, măsură; — *a.* preparativu, care servește spre a prepara.

PREPARATÓRE, *m.* preparatoru, pregătitoru, acela care preparâ, dispune, pregătește, gătește.

PREPARATÓRIO, *a.* preparatoriu, pregătitoru, capabilu de a prepara, de a dispune, de a pregăti.

PREPARAZIÓNE, *f.* preparațiune, pregătire, dispositiune; fapta de a prepara și lucrulu ce s'a preparatu.

PREPONDERÁNTE, *a.* preponderantu, care are mai multă autoritate, mai multu creditu, superioru, covîrșitoru.

PREPONDERÁNZA, *f.* preponderanță, superioritate, covîrsire la autoritate, la creditu, la putere, preminență.

PREPÓRRE, *v. a.* a prepune, a pune înainte; a preferi.

PREPOSITÍVO, *a.* prepositivu, care se pune înainte.

PREPOSIZIÓNE, *f.* prepositiune.

PREPÓSTERO, *a.* neoportunu, fără timpu, fără orînduială.

PREPÓSTO, *a.* prepusu, pusu înainte; orînduitu; preferatu.

PREPOTÉNTE, *a.* preputinte, covîrșitoru cu puterea; apăsătoru, tirânosu, despoticu, violentu; inevitabilu.

PREPOTÉNZA, *f.* preputință, covîrșire la putere; apăsare, violență, despotismu, opresiune.

PREPÚNTA, *f.* plapămă cu vată.

PREPÚZIO, *m.* prepuțiu.

PREROGATÍVA, *f.* prerogativă, atribuțiune, privilegiu, avantagiu nedespărțitu de oarecare demnitate; preferență.

PREROGATIVAMÉNTE, *avv.* cu prerogativă, cu privilegiu.

PRÉSA, *f.* luare, apucare, prindere, luare în stăpânire, apucâtură, luâtură; arestuire; priză; mijloculu de a prinde și lucrulu ce s'a prinsu; închiegare; — *presa d'armi*, resculare, rescoâlă; — *aver buona presa*, a avea unu pretestu, o ocasiune favorabilă; — *far presa*, a se prinde; — *venir alle prese*, a se încăera; a nâvali, a se ataca; — *dar la presa*, a lăsa cuiva alegerea; — *una presa di tabacco*, o prisă de tabacu; — *essere alla presa*, a trata cu cineva pentru unu lucru; — *di prima presa*, dela începutu.

PRESÁGIO, *m.* presagiu, prevestire, semnu prevestitoru.

PRESAGÍRE, *v. a.* a presimți, a prevesti, a augura, a cobi.

PRESÁGO, *m.* prevestitoru, presimțitoru, divinatoru, ghicitoru.

PRESÁME, *m.* chiagu; închiegâtoare (o plantă).

PRESAPÉRE, *v. a.* a ști mai nainte; a prevedea.

PRESAPÚTO, *a.* știutu de mai nainte, prevăzutu.

PRESBIOPÍA, *f.* presbiopie, defectulu aceluia care nu vede bine de aproape.

PRÉSBITA, PRÉSBITE, *m.* presbitu, celu ce nu vede bine objectele prea apropiate de ochi.

PRESBITERÁLE, *a.* presbiteralu, sacerdotalu, preoțescu.

PRESBITERÁTO, *m.* presbiteratu, preoție.

PRESBITERIÁNO, *a.* e *s. m.* presbiterianu, o sectă de protestanți.

PRESBITÉRIO, *m.* presbiteriu, casa preotului, casa popii.

PRESCÉGLIERE, *v. a.* a alege, a alege cu atențiune.

PRÉSCIA, *f.* grabă, pripă, zoru.

Digitized by Google

PRESCIÉNTE, *a.* preştiutoru, înainte-ştiutoru, prevâzâtoru.

PRESCIÉNZA, *f.* preştiinţî; ştiinţa viitorului.

PRESCÍNDERE, *v. n.* a trece cu vederea, a lâsa la o parte, a escepta.

PRESCINDÍBILE, *a.* de esceptatu, de lâsatu la o parte.

PRESCINDIBILITÀ, *f.* separabilitate, despârţiciune.

PRESCÍTO, *a.* preştiutu, ştiutu de mai nainte; damnatu, osînditu, reprobatu, reprobu.

PRESCIÚTTO, *m.* şuncâ.

PRESCRITTÍBILE, *a.* prescriptibilu, supusu la paragrafie.

PRESCRITTÍVO, *a.* prescriptivu, capabilu de a prescrie.

PRESCRÍTTO, *a.* prescrisu, scrisu mai nainte; ordinatu, comandatu, poruncitu, rînduitu; mârginitu, limitatu, hotârîtu; — *s. m.* prescripţiune, preceptu, comandu, lege, ordinu, poruncâ, dispositiune, rînduialâ.

PRESCRÍVERE, *v. a.* a prescrie, a comanda, a ordina, a porunci, a dispune, a rîndui, a impune; a determina, a hotârî, a limita, a mârgini; a dobîndi proprietatea unui lucru prin prescripţiune, prin paragrafie.

PRESCRIZIÓNE, *f.* prescripţiune, prescriere, preceptu, ordinu, poruncâ; paragrafie, dobîndi rea sau perderea proprietâţii prin curgerea unui timpu determinatu.

PRESEDÉRE, PRESIÉDERE, *v. n.* a preşedea, a presida, a fi preşedinte la o adunare; a guverna, a cârmui.

PRESENTANEAMÉNTE, *avv.* în pripâ; într'o clipâ, într'unu modu instantaneu, momentaneu; îndatâ.

PRESENTÁNEO, *a.* grabnicu, instantaneu, clipelnicu.

PRESENTÁNTE, *a.* presentându, înfăţişându; — *s. m.* presentantu.

PRESENTÁRE, *v. a.* a presenta, a da, a dârui; a înfăţişa; a întinde, a oferi; a întoarce, a îndrepta câtre; — *presentarsi*, a se înfăţişa; — *presentare le armi*, a presenta armele; — *presentare una cambiale*, a înfăţişa o poliţâ.

PRESENTÁTO, *a.* presentatu, înfăţişatu; oferitu, dâruitu.

PRESENTATÓRE, *m.* presentantu, înfăţişâtoru; introducâtoru.

PRESENTAZIÓNE, *f.* presentaţiune, presentare, înfăţişare; introducere; ivire, arâtare; oferire, dâruire.

PRESÉNTE, *a.* presentu, actualu, de faţâ; contimpuranu; — *s. m.* presentu, daru, cadou, ploconu; timpulu presentu, timpulu actualu, vremea de acumu; — *al presente*, *di presente*, acumu; — *il mondo presente*, lumea de astâzi.

PRESENTEMÉNTE, *avv.* acumu, în minutulu de acumu.

PRESENTIMÉNTO, *m.* presinţire, presinţu, cobâ, nâdâire.

PRESENTÍRE, *v. a.* a presimţi, a cobi, a nâdâi.

PRESÉNZA, *f.* presenţâ, aflare de faţâ; aeru, aparenţâ, faţâ; — *di presenza*, în persoanâ; — *alla presenza di uno*, înaintea cuiva; — *in presenza*, faţâ în faţâ, dreptu în dreptu; — *bella presenza*, arâtare frumoasâ, vedere frumoasâ; — *comparire alla presenza d'uno*, a se înfăţişa înaintea cuiva.

PRESENZIÁLE, *a.* presentu; actualu, de faţâ.

PRESENZIALMÉNTE, *avv.* în persoanâ, cu trupulu.

PRESÉPE, PRESÉPIO, *m.* crepu, iesle, presepiu.

PRESERVÁRE, *v. a.* a preserva, a apâra, a scuti de unu râu, a pâzi, a custodi, a feri; — *preservarsi*, a se preserva, pâzi, feri.

PRESERVATÍVO, *a.* preservativu, capabilu de a preserva; — *s. m.* preservativu, remediu care are puterea de a preserva.

PRESERVATÓRE, *m.* preservâtoru, pâzitoru, apârâtoru, custodu.

PRESERVAZIÓNE, *f.* **PRESERVAMÉNTO**, *m.* preservare, preservaţiune, apârare, pâzire, scutire, ferire, garantare.

PRESÍCCIO, *a.* care a fostu prinsu.

PRESIDÉNTE, PRÉSIDE, *m.* preşedinte, presidentu; capu; — *a.* superioru, principalu, de frunte, de câpetenie.

PRESIDENTÁTO, *m.* preşedinţâ, presidenţâ.

PRESIDENTÉSSA, *f.* nevasta presidentului; presidentâ.

PRESIDÉNZA, *f.* preşedinţâ, presidenţâ, demnitatea şi oficiulu presidentului; întâiere, superioritate, precâdere.

PRESIDENZIÁLE, *a.* presidenţialu, de presidentu.

PRESIDIÁLE, *a.* presidialu, presidenţialu; relativu la unu tribunalu presidialu.

PRESIDIÁRE, *v. a.* a presidia, a pune presidiu, garnisoanâ, a ocupa o fortereţâ, o cetate.

PRESIDIÁRIO, *a.* presidiaru, relativu la presidiu.

PRESIDIÁRIO, *m.* soldatu de presidiu, de garnisoanâ.

PRESÍDIO, *m.* presidiu, garnisoanâ; apârare, ocrotire.

PRÉSMA, *f.* **PRÉSBO**, *m.* unu felu de tumoare.

PRESMÓNE, *m.* smântâna vinului care curge din teascu fâr'a se câlca struguri.

PRÉSSA, *f.* grabâ, pripâ, zoru; îmbulzeală, înghesuială, adunâturâ, strimtorâturâ; strimtoare, strîmtorare, îndesare, îndesâturâ.

PRESSÁNTE, *a.* urgentu, zorinte, grabnicu, importantu.

PRESSAPÓCO, *avv.* aproape, mai, ca la.

PRESSÁRE, *v. a.* a grâbi, a înteţi, a zori, a zâdâri, a prididi, a strimtora, a ataca necontenitu, a cere cu stâruinţâ, a se ţinea de cineva, a nu lu slâbi.

PRESSATÚRA, *f.* înteţire, zorire, zâdârire, prididire.

PRESSÍBILE, *a.* presibilu, capabilu de a fi apâsatu, strînsu, câlcatu, tescuitu.

PRESSIBILITÀ, *f.* presibilitate, capacitate de a fi apâsatu, strînsu, câlcatu, tescuitu.

PRESSIÓNE, *f.* presiune, compresiune, apâsare, stringere, câlcare, tescuire; împilare.

PRÉSSO, *a.* apâsatu, strînsu, câlcatu, tescuitu; apropiatu, vecinu, învecinatu; — *avv.* aproape, lângâ; — *presso a*, ca la, mai; — *esser presso*, a fi aproape; — *farsi presso*, a se apropia, a veni mai aproape.

PRESSOCHÈ, *avv.* aproape, ca la, mai, cu aprocsimare.

PRESSÓIO, *m.* teascu, storcâtoru; apâsare, împilare.

PRESSÓRE, *m.* apâsâtoru, câlcâtoru, tescuitoru.

Digitized by Google

PRESSÚRA, *f.* presiune, compresiune, apâsâturâ, câlcare, stoarcere, tescuiturâ, împilâturâ.

PRESTABILÍRE, *v. a.* a prestabili, a predetermina, a stabili, a determina, a hotârî mai nainte.

PRESTABILÍTO, *a.* prestabilitu, predeterminatu, stabilitu, determinatu, hotâritu de mai nainte.

PRESTAMÉNTE, *avv.* degrabu, iute, curîndu.

PRESTAMÉNTO, *m.* împrumutare, împrumutu.

PRESTANÓME, *m.* celu ce împrumuta numele sâu la vreo afacere unde adevâratulu contracciu nu voeşte a se arâta.

PRESTÁNTE, *a.* singularu, raru, eminentu.

PRESTÁNZA, *f.* împrumutare, împrumutu; singularitate, perfecţiune, escelinţâ; tacsâ, angarie.

PRESTANZIÁRE, *v. a.* a împune angarii, tacse.

PRESTANZÓNE, *m.* angarie, tacsâ, tributu, contribuţiune, dare, dajdie, biru.

PRESTÁRE, *v. a.* a împrumuta, a da împrumutu; a lâsa, a da, a preda; a acorda; — *prestar fede*, a da credinţâ; — *prestare aiuto*, a ajuta, a da mînâ de ajutoru; — *prestar forza*, a da putere, a întâri; a împuternici; — *prestare obbedienza*, a se supune; — *prestare omaggio*, a da omagiu; — *prestar sicurtà*, a da garanţâ; — *prestarsi*, *prestar servigio*, a face serviţiu.

PRESTATÓRE, *m.* împrumutâtoru; usuraru, camâtaru.

PRESTATÚRA, *f.* împrumutare, împrumutu.

PRESTAZIÓNE, *f.* împrumutare; serviţiu, hatîru.

PRESTÉRE, *m.* trâsnetu, sâgeata fulgerului.

PRESTÉTTO, *avv.* cam iute, îngrabu.

PRESTÉZZA, *f.* iuţime, grabâ, pripâ, celeritate, repezime.

PRESTIGIÁRE, *v. a.* a amâgi, a fascina, a înşela, a ademeni.

PRESTIGIATÓRE, *m.* prestigiatoru, prestidigitatoru, scamatoru, vrăjitoru; şarlatanu, amâgitoru, înşelâtoru.

PRESTÍGIO, *m.* prestigiu, prestidigitaţiune, scamatorie, fascinaţiune, ilusiune, înşelâciune, amâgealâ.

PRESTIGIOSAMÉNTE, *avv.* prin prestigiu.

PRESTIGIÓSO, *a.* cu prestigiu, amâgitoru, înşelâtoru.

PRESTINÁIO, *m.* brutaru, pitaru, pânaru.

PRÉSTITO, PRÉSTO, *m.* împrumutu; casâ de împrumutatu; — *prendere a prestito*, a se împrumuta, a lua împrumutu; — *dare a prestito*, a împrumuta, a da împrumutu.

PRÉSTO, *a.* iute, grabnicu, repede; sprintenu, gata; — *avv.* îngrabu, în pripâ, repede, iute, curîndu, îndatâ, numai decâtu; — *alla presta*, în pripâ.

PRESUASIÓNE, *f.* convicţiune, preconvicţiune.

PRESÚMERE, *v. n.* a presume, a presuma, a avea o prea mare închipuire de sine însuşi; a cuteza, a îndrâsni; a socoti, a da cu socoteală, a conjectura, a judeca prin inducţiune; a avea prea mari pretensiuni; a face nasuri.

PRESUMÍBILE, *a.* presumibilu, presumabilu, ce se poate supune, ce se poate da cu socoteala.

PRESUMITÓRE, *m.* omu presumptuosu, trufaşu, semeţu, îndrâsneţu, pretenţiosu, arogantu.

PRESUNTIVO, *a.* presumptivu, râzimatu pe pâreri, pe inducţiuni; — *erede presuntivo*, erede, moşteanu presumptivu, celu ce este chiematu a moşteni *ab intestato*.

PRESÚNTO, *a.* socotitu, crezutu.

PRESUNTUOSAMÉNTE, *avv.* cu presumpţiune, cu trufie, cu semeţie, într'unu modu îndrâsneţu, temeraru, arogantu, pretenţiosu.

PRESUNTUOSITÀ, *f.* presumptuositate, opiniune, închipuire prea mare de sine însuşi, aroganţâ.

PRESUNTUÓSO, *a.* presumptuosu, arogantu.

PRESUNZIÓNE, *f.* presumpţiune, trufie, aroganţâ, semeţie, temerarietate; bânuialâ, prepusu; judecatâ râzimatâ pe pâreri, pe semne.

PRESUPPÓRRE, *v. a.* a presupune, a presupposa, a supune, a pune de temeiu, a socoti de adevâratu.

PRESUPPOSIZIÓNE, *f.* PRESUPPÓSTO, *m.* presupositiune, presupunere, darea cu socoteală.

PRESÚRA, *f.* prindere; apucare; închiegare.

PRETÁIO, *m.* amicu alu preoţiloru, clericalu.

PRETAIUÓLO, *m.* ciupercâ, burete de câmpu.

PRETARÍA, *f.* preoţime, popime.

PRETÁTICO, *m.* preoţie, presbiteratu, sacerdoţiu.

PRETAZZUÓLO, *m.* preotu prostu.

PRÉTE, *m.* preotu, popâ; — *farsi prete*, a se popi.

PRETÉLLE, *f.* formâ, tiparu de turnatu.

PRETENDÉNTE, *a. e s. m.* pretendentu, aspirantu.

PRETENDÉNZA, *f.* pretenţiune, pretindere.

PRETÉNDERE, *v. a.* a pretinde, a cere ca unu dreptu, a aspira, a dori; a socoti, a fi convinsu, a zice, a susţinea; a cugeta, a avea de gându.

PRETENDITÓRE, *m.* pretendentu, celu ce pretinde.

PRETENSIÓNE, *f.* pretenţiune, pretindere, dreptu ce are cineva, sau socoteşte de a avea, cerere.

PRETERÍA, *f.* preoţime, popime, cleru.

PRETERÍRE, *v. a.* a omite, a nu împlini, a lâsa afarâ.

PRETÉRITO, *m.* preteritu, trecutu (la unu verbu); şezutu, curu; -- *a.* trecutu.

PRETERIZIÓNE, *f.* preteriţiune, omisiune, trecere, lâsare afarâ, neîmplinire; o figurâ de retoricâ.

PRETERMÉSSO, *a.* lâsatu afarâ, neîmplinitu, pretermisu.

PRETERMÉTTERE, *v. a.* a omite, a lâsa afarâ, a nu împlini.

PRETERMISSIÓNE, *f.* omisiune, lâsare afarâ, neîmplinire.

PRETERNATURÁLE, *a.* supranaturalu, suprafirescu, preste fire, nenaturalu, estraordinaru, neobicînuitu.

PRETÉSA, *f.* pretenţiune, cerere; — *aver delle pretese*, a avea pretenţiuni, fumuri.

PRETÉSCO, *a.* preoţescu, popescu.

PRETÉSSA, *f.* preoteasâ.

PRETÉSSERE, *v. a.* a preveni dificultâţile prin alte dificultâti, a pretesta, a acoperi de pretesturi.

PRETÉSTA, *f.* pretestâ, unu felu de hainâ la Romani.

PRETESTÁTO, *a.* îmbrâcatu cu pretestâ.

PRETÉSTO, *m.* pretestu, causâ aparinte, simulatâ,

Digitized by Google

pricinuire deşartă; — *sotto pretesto*, sub pretestu, sub cuvîntu.

PRETÍNO, *m.* preoţelu, popşoru; — *a.* preoţescu.

PRETISMO, *m.* preoţie, condiţiunea de preotu.

PRETÓNZOLO, PRETAZZUÓLO, *m.* preotu prostu, de rîndu.

PRETÓRE, *m.* pretoru, unu magistratu la Romanii antici; unu felu de judecătoru în Italia.

PRETORIÁLE, *a.* pretorialu, alu pretorului.

PRETORIÁNO, *a. e s. m.* pretorianu, soldatu din guardia imperială la Romani; satelitu.

PRETÓRIO, *m.* pretoriu, loculu unde şedea pretorulu spre a judeca; cuartirulu pretorianiloru; — *a.* pretoriu, pretorialu, relativu la pretoru.

PRETOSÉLLO, PRETOSÉMOLO, *m.* pătrunjelu.

PRÉTTO, *a.* curatu, simplu, puru; neprefăcutu, sinceru, deschisu; întregu, nepătatu.

PRETÚRA, *f.* preturâ, oficiulu şi jurisdicţiunea unui pretoru, timpulu cîtu ţinea acestu oficiu.

PREVALÉNZA, *f.* superioritate, covîrşire la valoare, preponderanţă, preminenţă, precumpănire.

PREVALÉRE, *v. n.* a întrece, a covîrşi, a fi mai viteazu, mai puterosu, mai eminentu, a prepondera; — *prevalersi*, a se folosi, a profita.

PREVALÚTO, PREVÁLSO, *a.* care a întrecutu pe altulu.

PREVARICAMÉNTO, *m.* prevaricare, călcarea unei legi, unui ordinu, nelegiuire, transgresiune.

PREVARICÁNTE, *a.* prevaricantu, transgresoru.

PREVARICÁRE, *v. n.* a prevarica, a călca o lege, o poruncă, unu preceptu; a păcătui.

PREVARICATÓRE, *m.* prevaricatoru, transgresoru.

PREVARICAZIÓNE, *f.* prevaricaţiune, prevaricare, călcarea unei legi, unui preceptu; infidelitate, trădare, abusu.

PREVEDÉRE, *v. a.* a prevedea, a vedea mai nainte, a presimţi; a preveni.

PREVEDÍBILE, *a.* de prevăzutu, care se poate prevedea.

PREVEDIMÉNTO, *m.* prevedere, presimţire; prorocire.

PREVENIÉNTE, *a.* preveninte, previitoru, preîntîmpinătoru, apucătoru înainte; curteneţu, politu, plăcutu, amabilu, îndătorătoru; prevăzătoru.

PREVENIMÉNTO, *m.* prevenire, preîntîmpinare, apucare înainte; îndatorare; preveniţiune.

PREVENÍRE, *v. a.* a preveni, a veni, a apuca înainte, a preîntîmpina; a anticipa; a lua măsuri de apărare; a informa, a înştiinţa mai nainte; a obliga, a îndatora, a face cuiva totu felulu de hatîruri de plăceri mai nainte de a priimi de la acela vreunu favoru, vreunu serviţiu.

PREVENTIVAMÉNTE, *avv.* mai nainte, înainte.

PREVENTÍVO, *a.* preventivu, anterioru, anticipatu.

PREVENÚTO, *m.* acusatu, pîrîtu, trasu la judecată.

PREVENZIÓNE, *f.* preveniţiune, preîntîmpinare, apucare înainte; prevenienţă; anticipaţiune; prejudecată; opiniune despre unu lucru formată mai nainte de a lu cerceta; bănuială.

PREVERTIMÉNTO, *m.* răsturnare, inversiune.

PREVERTÍRE, *v. a.* a răsturna; a corupe, a strica, a demoraliza, a deprava, a înrăutăţi; a turbura.

PREVERTITÓRE, *m.* răsturnătoru, turburătoru; coruptoru, stricătoru, depravatoru.

PREVIDÉNTE, *a.* previdentu, prevăzătoru; înţeleptu.

PREVIDÉNZA, *f.* previdenţă, prevedere, vedere de mai nainte; înţelepciune.

PRÉVIO, *a.* precedentu; de făcutu mai nainte.

PREVISIÓNE, *f.* previsiune, prevedere; lucru prevăzutu.

PREVÍSO, PREVÍSTO, *a.* prevăzutu, presimţitu, văzutu, simţitu, cunoscutu de mai nainte.

PREVÓSTO, *m.* prepositu; egumenu; protoiereu.

PREVOSTÚRA, *f.* prepositură, demnitatea prepositului.

PREZIOSAMÉNTE, *avv.* cu splendoare, cu strălucire; cu mare îngrijire.

PREZIOSITÀ, *f.* preţiositate; lucru preţiosu, raru.

PREZIÓSO, *a.* preţiosu, scumpu, raru, de mare valoare, de mare preţu; afectatu, cu nasuri.

PREZZÁBILE, *a.* de preţuitu; stimabilu.

PREZZÁRE, *v. a.* a preţui, a stima, a tacsa, a judeca.

PREZZATÓRE, *m.* preţuituru, stimatoru.

PREZZÉMOLO, *m.* pătrunjelu.

PREZZÉVOLE, *a.* stimabilu.

PRÉZZO, *m.* preţu, valoare; premiu; stimă; — *a buon prezzo*, eftinu; — *a caro prezzo*, scumpu; — *a vil prezzo*, foarte eftinu, în daru, de geaba; — *prezzo discreto*, preţu moderatu; — *meritare il prezzo*, a merita osteneala; — *prezzo fisso*, preţu ficsu, hotăritu.

PREZZOLÁRE, *v. a.* a salaria; a tocmi, a tîrgui.

PREZZOLÁTO, *a.* salariatu, plătitu pentru a face ceva.

PRÍA, *avv.* înainte, mai nainte, mai curîndu.

PRIAPÉO, *a.* obscenu, scărnavu, spurcatu, bazaconu, îmbălăcărîtu, neruşinatu, desfrînatu.

PRIÉGO, *m.* rugă, rugăciune, cerere.

PRIGIÓNE, *f.* prinsoare, închisoare, arestu, temniţă, carceru, puşcărie, locu de reclusiune; — *mettere in prigione*, a băga, a pune, a arunca în prinsoare.

PRIGIONÍA, *f.* prinsoare, arestu; captivitate, robie, sclăvie.

PRIGIONIÉRE, PRIGIONIÉRO, PRIGIÓNE, *m.* prisonieru, prinsu, arestatu, deţinutu, captivu, robu.

PRÍMA, *avv.* mai nainte, mai curîndu, înainte; mai bine, mai bucurosu; — *come prima, quanto prima*, îndată ce, abia; — *di prima*, de mai nainte; — *a bella prima*, chiaru dela începutu; d'ocamdată.

PRÍMA, *f.* primă, una din orele canonice.

PRIMÁCCIO, *m.* perină de fulgi, de pufu.

PRIMACCIUÓLO, *m.* perniţă de fulgi, de pufu.

PRIMALITÀ, *f.* întâiere, prioritate.

PRIMAMÉNTE, *avv.* mai întâiu, de ocamdată, dela începutu.

PRIMÁRIO, *a.* primaru, primu, întâiu, principalu, de căpetenie, de frunte; considerabilu, însemnatu.

Digitized by Google

PRIMÁTE, *m.* primaru, capu, câpetenie, unulu din cei mai considerabili locuitori dintr'unu locu; primatu, prelatu a càruia jurisdicțiune este mai întinsă decâtu a archiepiscopiloru, mitropolitu.

PRIMATÍCCIO, *a.* timpuriu, precoptu, prematuru.

PRIMÁTO, *m.* primatu, întâiere, rangulu, loculu d'întâiu.

PRIMAVÉRA, *f.* primâvarâ; tinâreță; auriculâ, agliciu, aglișu (o plantâ); — *una sola rondine non fa primavera,* o singurâ floare nu face primâvarâ; unu arbore nu face pădure.

PRIMAVERÍLE, *a.* de primâvarâ.

PRIMAZÍA, *f.* primație, demnitatea primatului; primarie, primatu, întâiere, covîrșire, superioritate.

PRIMAZIÁLE, *a.* primațialu, relativu la primație.

PRIMEGGIÁRE, *v. n.* a avea primatu, a avea superioritate, a fi unulu din cei mai considerabili, mai însemnați.

PRIMICÉRIO, *m.* primiceru, celu ce are primatulu la unu capitulu de canonici, la o comunitate bisericească.

PRIMIÉRA, *f.* unu felu de jocu în cârți, primierâ.

PRIMIERAMÉNTE, *avv.* mai întâiu; mai nainte.

PRIMIÉRO, *a.* primu, întâiu, celu d'întâiu; anterioru, celu de mai nainte; primitivu; principalu.

PRIMIGÉNIO, *a.* primigeniu, primitivu, produsu de la începutu, originaru, primordialu; primulu în felulu său.

PRIMÍPARA, *f.* primiparâ, întâiu-născătore, care naște, fătează pentru întâia oară.

PRIMIPILÁRE, *a. e s. m.* primipilaru, care a fostu primipilu.

PRIMIPÍLO, *m.* primipilu, primulu centurionu alu unei legiuni la Romanii antici.

PRIMITIVAMÉNTE, *avv.* la începutu, de începutu, la origine.

PRIMITÍVO, *a.* primitivu, primu, întâiu, celu mai anticu, celu mai vechiu; primigeniu, originaru; fârâ începutu.

PRIMÍZIA, *f.* pîrgâ, trufanda.

PRÍMO, *a.* primu, întâiu; principalu, de frunte, de câpetenie; primaru, superioru, eminentu; — *al primo tratto, di primo tratto,* de la începutu, la începutu, îndatâ; — *prima pietra,* piatrâ fundamentalâ; — *materia prima,* materie primitivâ; — *cosa di prima importanza,* lucru neapâratu trebuinciosu; — *giovinotto di primo pelo,* copilandru, țângâu.

PRIMOGÉNITO, *m.* primogenitu, întâiu-născutu.

PRIMOGENITÓRE, *m.* primogenitoru, protopârinte.

PRIMOGENITRÍCE, *f.* primogenitriță, mamâ primitivâ.

PRIMOGENITÚRA, *f.* primogeniturâ, întâia nâștere.

PRIMÓPILO, *m.* primipilu.

PRIMORDIÁLE, *a.* primordialu, primitivu, originaru.

PRIMÓRDIO, *m.* începutu, nâștere, originâ, principiu.

PRINCIPÁLE, *a.* principalu, de frunte, de câpetenie, primaru, superioru, celu mai mare, celu mai însemnatu, celu mai importantu; — *s. m.* capulu lucrului, lucrulu celu mai principalu, celu mai esențialu; capu, câpetenie; proprietaru, stâpânu; capitalu, suma cea principală.

PRINCIPALITÀ, *f.* principalitate, starea lucrului principalu, de frunte, de câpetenie.

PRINCIPALMÉNTE, *avv.* mai virtosu, mai alesu mai cu osebire, mai cu seamă.

PRINCIPÁRE, *v. n.* a domni, a fi prințu.

PRINCIPÁTO, *m.* principatu, domnie; statu; preminență.

PRÍNCIPE, *m.* prințu, principe, domnu, suveranu, domnitoru.

PRINCIPÉSCO, *a.* principescu, prințescu, domnescu, de prințu.

PRINCIPÉSSA, *f.* principeasă, prințeasă, doamnă.

PRINCIPIAMÉNTO, *m.* principiu, începere.

PRINCIPIÁNTE, *a. e. s.* principiantu, începătoru, învățăcelu.

PRINCIPIÁRE, *v. a.* a începe.

PRINCIPIATÍVO, *a.* care servește spre a începe.

PRINCIPIATÓRE, *m.* începătoru, celu ce începe unu lucru.

PRINCÍPIO, *m.* principiu, începutu, naștere, ivire, originâ, isvoru; causâ, pricinâ; regulâ, macsimâ; elementu; corpu elementaru, substanță simplă; stare primitivâ; — *da principio,* la începutu, dela începutu.

PRINCIPÓTTO, PRINCIPÚZZO, *m.* prințipașu, prințipelu.

PRIÓRA, *f.* staritâ la o mânâstire, prioreasă.

PRIORÁLE, *a.* prioralu, de prioru.

PRIORÁTO, PRIORÁTICO, *m.* prioratu, demnitatea priorului.

PRIÓRE, *m.* prioru, staritu, egumenu, proestosu, archiereu; superioru alu unui ordinu de cavalerie.

PRIORÍA, *f.* priorie, biserică îngrijită de unu prioru.

PRIORITÀ, *f.* prioritate, anterioritate, superioritate, precedență, preminență, preferență, întâiere; cualitatea, condițiunea de prioru.

PRÍSCO, *a.* vechiu, anticu, primitivu, originaru.

PRÍSMA, *m.* prismâ, corpu solidu formatu de doâ base ecuale și paralele unite prin paralelograme; instrumentu de opticâ care servește spre a decompune lumina.

PRISMÁTICO, *a.* prismaticu, de prismâ, în formâ de prismâ.

PRISMÓIDE, *f.* prismoidu, figurâ de formâ prismaticâ.

PRÍSTINO, *a.* de mai nainte, anterioru, primitivu.

PRITANÉO, *m.* pritaneu, tribunalu criminalu la Atena.

PRIVAMÉNTO, *m.* privare, lipsire, perdere, jînduire.

PRIVÁRE, *v. a.* a priva, a jîndui, a lipsi pe cineva de ceva, a i răpi ceva, a lua ceva dela elu; — *privarsi di una cosa,* a se înfrina, a se lipsi de unu lucru.

PRIVÁTA, *f.* ștercârie, ștercariu, groapâ de gunoiu.

PRIVATAMÉNTE, *avv.* în privatu, în particularu, în deosebi.

PRIVATÍVA, *f.* privilegiu esclusivu, privativâ.

PRIVATIVAMÉNTE, *avv.* într'unu modu privativu, esclusivu, cu privilegiu, cu esclusiunea celoru lalți.

Digitized by Google

PRIVATÍVO, *a.* privativu, esclusivu; care aratâ privaţiune.
PRIVÁTO, *a.* privatu, particularu; ascunsu; deosebitu; lipsitu; — *s. m.* particularu, privatu, persoanâ privatâ.
PRIVATÓRE, *m.* celu ce ia, râpeşte, jînduitoru, râpitoru.
PRIVAZIÓNE, *f.* privaţiune, lipsâ, defectu; înfrinare.
PRIVÍGNO, *a. e s. m.* vitregu, copilu vitregu.
PRIVILEGIÁRE, *v. a.* a privilegia, a da privilegiu.
PRIVILÉGIO, *m.* privilegiu, permisiune, scutealâ, dispensaţiune, imunitate, favoare, voe, slobozenie specialâ; particularitate, specialitate, cualitate esclusivâ.
PRÍVO, *a.* lipsitu, jînduitu, despoiatu, esclusu.
PRIZZÁRE, *v. a.* a pestriţa.
PRO, *m.* folosu, avantagiu, utilitate; — *a suo pro*, în favorulu, sâu; — *senza pro*, fâra nici unu folosu, înzâdaru, de geaba, îndeşertu; — *pro e contro*, pentru şi contra, în favorulu şi împrotiva; — *buon pro vi faccia*, sâvâfie de bine; — *dare il buon pro*, a felicita; — *far pro*, a folosi.
PRO', *a.* bravu, viteazu, puterosu, voinicu, intrepidu.
PROÁVO, *m.* strâmoşu, strâbunu.
PROBÁBILE, *a.* probabilu, verisimilu, de crezutu.
PROBABILITÀ, *f.* probabilitate, asemânare cu adevârulu.
PROBABILÍSMO, *m.* probabilismu, doctrinâ despre probabilitate.
PROBABILÍSTA, *m.* probabilistu, celu ce admite opiniunile probabili.
PROBABILMÉNTE, *avv.* cu probabilitate; poate.
PROBÁTICA, *f.* fântâna oii la Jerusalimu, piscinâ probaticâ.
PROBATÍVO, *a.* probativu, care probeazâ, dovedeşte.
PROBAZIÓNE, *f.* probâ, cercare; timpulu noviciatului; esamenulu laureanziloru la o universitate.
PROBITÀ, *f.* probitate, onestitate, moralitate; lealitate.
PROBLÉMA, *m.* problemâ, propositiune, cestiune de deslegatu; lucru problematicu, incertu, dificilu de înţelesu.
PROBLEMATICAMÉNTE, *avv.* problematiceşte.
PROBLEMATICITÀ, *f.* problematicitate, cualitatea lucrului problematicu, incertitudine, neîncredinţare.
PROBLEMÁTICO, *a.* problematicu, disputabilu, incertu, dubiu, îndoiciosu, nedeslegatu, nesiguru.
PRÓBO, *a.* probu, onestu, cinstitu, dreptu, credinciosu; lealu, sinceru; — *proboviri*, unu felu de juraţi la tribunalurile austriaceşti.
PROBÓSCIDE, PROPÓSCIDE, *f.* trîmbâ de elefantu, proboscidâ.
PROCACCÉVOLE, *a.* câştigârosu, industriosu, harnicu.
PROCÁCCHIA, *f.* portulacâ (unu felu de plantâ.)
PROCACCIAMÉNTO, *m.* câpâtare, agonisire, câştigare.
PROCACCIÁRE, *v. a.* a gâsi, a apuca, a dobândi, a agonisi, a câpâta, a câştiga; a câuta, a cerceta.
PROCACCIATÓRE, *m.* câştigâtoru, agonisitoru.
PROCACCÍNO, *m.* omu industriosu, câştigârosu.
PROCÁCCIO, *m.* curieru, mesageru, aducâtoru de scrisori; provisiune, adunaturâ de toate cele trebuincioase.
PROCÁCE, *a.* petulantu, obraznicu, temeraru.
PROCACITÀ, *f.* petulanţâ, obrâznicie, nerusinare, temeritate.
PROCEDÉNTE, *a.* procedentu, care procede, derivâ, isvoreşte.
PROCEDÉNZA, *f.* procedenţâ, purcedere, derivaţiune, originâ, isvorîre, tragere, naştere.
PROCÉDERE, *v. n.* a înainta, a purcede, a merge înainte; a urma, a continua; a procede, a proceda, a deriva, a se trage, a isvori, a şi trage începutulu; a urma dupâ formele judecâtoreşti, a trage la judecatâ; a lucra; — *procedere con tutto il rigore*, a purcede cu asprime, a trata cu asprime; — *procedere a paro a paro*, a umbla doi câte doi.
PROCEDIMÉNTO, *m.* purcedere, procedere, procedare; urmare, purtare; înaintare, progresu, sporu.
PROCEDÚRA, *f.* maniera de a purcede, de a urma, de a trata; procedurâ, formâ de a procede la judecatâ, procesu.
PROCEDÚTO, *a.* purcesu, derivatu, isvorîtu, pricinuitu.
PROCÉLLA, *f.* tempestâ, furtunâ, burascâ, oraganu, viforu; turburare mare, pericolu mare, confusiune.
PROCELLÁRIA, *f.* procelariâ, tempestariţâ (pasere).
PROCELLÓSO, *a.* furtunosu, tempestosu, viforosu, turburatu.
PRÓCERE, PRÓCERO, *a. e s. m.* considerabilu, însemnatu, principalu, de câpetenie; persoanâ însemnatâ.
PROCERITÀ, *f.* lungime, înnâlţime.
PROCESSÁNTE, *a.* procesantu, fâcâtoru de procesuri.
PROCESSÁRE, *v. a.* a face procesu, a trage la judecatâ, a urma împrotiva cuiva dupâ formele judecâtoreşti.
PROCESSIONÁRE, *v. n.* a face procesiune, a merge în rîndu.
PROCESSIÓNE, *f.* procesiune, alaiu bisericescu; şiru lungu de persoane; procesiunea Sântului Spiritu.
PROCESSÍVO, *a.* procesivu, care are puterea de a înainta.
PROCÉSSO, *m.* procesu, pricinâ de judecatâ, prigonire; înaintare, progresu, sporu; purcedere, urmare; — *fabbricare un processo*, a forma unu procesu, — *formare un processo addosso ad uno*, a prigoni criminaliceşte; — *senza fare altri processi*, fâr'a mai face ţeremonii.
PROCESSUÁLE, *a.* procesualu, relativu la procesu.
PROCÍNTO, *m.* circuitu, ocolu, giuru; — *essere in procinto di far qualche cosa*, a fi în puntu de a face ceva.
PROCLÁMA, *m.* proclamâ, publicaţiune, edictu.
PROCLAMÁRE, *v. a.* proclama, a publica cu solemnitate.
PROCLAMATÓRE, *m.* proclamatoru.
PROCLAMAZIÓNE, *f.* proclamaţiune, proclamare, proclamâ, publicaţiune, avisu, edictu, înstiinţare, manifestu.
PROCLÍVE, *a.* inclinatu, povîrnitu, plecatu; di-

Digitized by Google

spusu ; — *s. m.* povirnișu, decliviu, coastă, costișu.

PROCLIVITÀ, *f.* dispositiune, tendință, inclinațiune, pornire.

PRÓCO, *m.* amantu, aspirantu.

PROCONSOLÁRE, *a.* proconsularu, alu proconsulului.

PROCONSOLÁTO, *m.* proconsulatu, demnitatea proconsulului.

PROCÓNSOLO, *m.* proconsulu, unu magistratu la Romani.

PROCRASTINÁRE. *v. a.* a procrastina, a amâna, a lâsa pentru ziua viitoare ; a trâgâna, a diferi, a zăbovi.

PROCRASTINATÓRE, *m.* procrastinatoru ; trâgânătoru.

PROCRASTINAZIÓNE, *f.* procrastinațiune, procrastinare, amânare, lâsare din zi în zi ; trâgânare, dilațiune.

PROCREAMÉNTO, *m.* procreare, generare, producere, zâmislire, naștere, facere ; pricinuire, causare.

PROCREÁRE, *v. a.* a procrea, a genera, a produce, a zâmisli, a face, a naște ; a causa, a pricinui.

PROCREÁTO, *a.* procreatu, generatu, produsu, zâmislitu.

PROCREATÓRE, *m.* procreatoru, producătoru, nâscătoru.

PROCREAZIÓNE, *f.* procreațiune, generațiune, producțiune.

PROCÚRA, *f.* procură, procurațiune, vechiletu.

PROCURÁRE, *v. a.* a procura, a agonisi, a câuta, a gâsi, a câpăta, a dobîndi, a câștiga ; a îngriji, a administra, a chivernisi.

PROCURATÍA, *f.* procuratie, locuința procuratoriloru în piața S. Marcu la Veneția.

PROCURATÓRE, *m.* procuratoru, procuroru, celu ce apără în judecată ; administratoru, îngrijitoru ; representantu, împuternicitu, vechilu.

PROCURATÓRIO, *a.* procuratoriu, de procuratoru.

PROCURAZIÓNE, *f.* procurațiune, procură.

PROCUREBÍA, *f.* oficiulu procuratorului.

PRÓDA, *f.* margine, țărmu, ripă ; probă ; pisculu, botulu corăbii ; — *andare a proda*, a eși la uscatu.

PRÔDE, *a.* bravu, viteazu, voinicu ; — *s. m.* folosu, utilitate.

PRODEMÉNTE, *avv.* cu valoare, voinicește, vitezește.

PRODÉZZA, *f.* valoare, bravură, voinicie, vitejie, faptă viteză ; faptă de risu, ciudată, estravagantă.

PRODIÉRO, *m.* vislaru, cârmaciu.

PRODIGALITÀ, *f.* prodigalitate, risipă, efusiune.

PRODIGALIZZÁRE, *v. n.* a prodigaliza, a risipi, a chieltui cu profusiune, peste măsură.

PRODIGALMÉNTE, PRODIGAMÉNTE, *avv.* cu prodigalitate, cu profusiune, cu risipă, fără economie.

PRODÍGIO, *m.* prodigiu, miraculu, minune ; lucru minunatu, estraordinaru, raru, singularu.

PRODIGIOSAMÉNTE, *avv.* minunatu, într'unu chipu minunatu, supranaturalu, estraordinaru.

PRODIGIOSITÀ, *f.* prodigiositate, cualitatea lucrului prodigiosu, minunatu, estraordinaru.

PRODIGIÓSO, *a.* prodigiosu, minunatu, estraordinaru.

PRÓDIGO, *a. e s. m.* prodigu, risipitoru.

PRODITORIAMÉNTE, *avv.* într'unu modu proditoriu, trădătorește, vînzătorește.

PRODITÓRIO, *a.* proditoriu, trădătoru, vînzătoru.

PRODIZIÓNE, *f.* prodițiune, trădare, vînzare.

PRODÓTTO, *a.* înfățișatu ; produsu, generatu, făcutu, pricinuitu, causatu ; — *s. m.* productu, fructu, folosu, resultatu, producțiune ; venitu.

PRÓDROMO, *m.* prodromu, preliminaru, precursoru, prenunțiu ; semnu ; programă, introducere.

PRODUCÍBILE, *a.* producibilu, care poate fi produsu.

PRODUCIMÉNTO, *m.* producere, facere, formare, naștere, generare, creare, causare, pricinuire, aducere.

PRODÚRRE, PRODÚCERE, *v. a.* a produce, a face, a forma, a pricinui, a causa, a crea, a naște, a genera ; a aduce ; a rodi ; a aduce folosu ; a înfățișa, a presenta ; a întinde, a prelungi ; a supune la cercetare, la cunoștință ; — *produr prove, produrre testimonianze*, a aduce dovezi, a aduce mărturii ; — *produrre una linea*, a prelungi o linie ; — *produrre ad effetto*, a înființa, a pune în lucrare.

PRODUTTÍBILE, *a.* de adusu ; de prelungitu.

PRODUTTÍVO, *a.* productivu, producătoru, roditoru.

PRODUTTÓRE, *m.* productoru, producătoru.

PRODUZIÓNE, *f.* producțiune, producere, productu.

PROEMIÁLE, *a.* proemialu, relativu la proemiu.

PROEMIÁRE, PROEMIZZÁRE, *v. n.* a face proemiu.

PROÈMIO, *m.* proemiu, prefațiune, introducțiune.

PROFANAMÉNTO, *m.* profanare, necinstire, contaminare, pângărire, lucrare de a spurca lucruri sfinte.

PROFANÁRE, *v. a.* a profana, a necinsti, a contamina, a tracta cu nereverință lucrurile sacre ; a întrebuința rău lucruri rare și prețioase.

PROFANAZIÓNE, *f.* profanațiune, contaminațiune, întrebuințare a lucruriloru sacre cu nereverință.

PROFANITÀ, *f.* profanitate, cualitatea profanului.

PROFÁNO, *a.* profanu, mirenescu, secularu, lumescu, care nu este sacru ; nereligiosu, nereverentu ; streinu ; impiu, nelegiuitu.

PROFÁTO, *m.* acsiomă.

PROFÉNDA, *f.* rațiune, porțiune, merticu de finu, de ovăsu ce se dă pe toată zioa unui calu.

PROFENDÁRE, *v. a.* a da porțiunea cailoru.

PROFERÍRE, *v. a.* a proferi, a profera, a pronunța ; a oferi ; — *proferirsi*, a se îmbia, a se oferi.

PROFÉSSA, *f.* profesă, monachă, călugăriță care a pronunțatu voturile.

PROFESSÁRE, *v. a.* a face profesiunee, a recunoaște în publicu, a profesa ; a esercita, face, a avea o profesiune, o meserie ; a învăța în publicu ; a pronunța voturile religioase, a se călugări.

PROFESSIÓNE, *f.* profesiune, confesiune, mărturisire solemnă ; meserie ; depunerea voturiloru religioase la o mânăstire ; — *professione di fede*, profesiune de credință ; — *far profes-*

Digitized by Google

sione, a se ocupa, a se îndeletnici cu deosebire la unu lucru.

PROFÉSSO, *m.* profesu, monachu, călugăru care și a depusu voturile religioase.

PROFESSÓRE, *m.* profesoru; învățătoru.

PROFESSORIÁLE, *a.* profesoralu, de profesoru.

PROFESSÓRIO. *m.* profesoriu, locuința noviților.

PROFÉTA, *m.* profetu, prorocu; prevestitoru.

PROFETÁNTE, *a.* prezicătoru, prorocitoru.

PROFETÁRE, PROFETIZZÁRE, PROFETEGGIÁRE, *v. a. e n.* a profetiza, a prorroci, a vaticina; a prezice, a divina, a ghici, a prevesti viitorulu.

PROFETÉSSA, *f.* profeteasă, proroacă; prezicătoare.

PROFETICAMÉNTE, *avv.* profeticește, prorocește.

PROFÉTICO, *a.* profeticu, prorocescu.

PROFEZÍA, *f.* profeție, prorocie, vataciniu; prevestire.

PROFFÉRTA, *f.* îmbietură, ofertă.

PROFICIÉNTE, *a.* care înaintează, se perfecționează.

PROFÍCUO, *a.* folositoru, utilu, producătoru, avantagiosu.

PROFIGURÁRE, *v. a.* a figura, a înfățișa; a semăna.

PROFILÁRE, *v. a.* a delinia în profilu, a profila.

PROFÍLO, *m.* profilu, fața văzută sau deliniată numai dintr'o latură; ornamentu la margine.

PROFITTÁBILE, PROFITTÉVOLE, *a.* folositoru, utilu, avantagiosu.

PROFITTÁRE, *v. n.* a profita, a se folosi, a câștiga, a trage profitu, utilitate, câștigu; a produce câștigu; a spori, a înainta în ceva, a face progresuri.

PROFÍTTO, *m.* profitu, câștigu, utilitate, avantagiu, folosu; sporu, înaintare, progresu.

PROFLIGÁTO, *a.* resturnatu, trîntitu, risipitu.

PROFLUÉNTE, *a.* curgătoru, curgîndu, alergându.

PROFLÚVIO, *m.* fluesu, scursură, revârsătură, abundanță mare, profusiune; torinte, povoiu; lucsu în cuvinte, amestecu de cuvinte.

PROFONDAMÉNTE, *avv.* profundu, adîncu, în adîncime; cu diligență, cu atențiune.

PROFONDÁRE, *v. n. ed a.* a afunda, a cufunda, a da adîncu; a se cufunda, a se adînci; a pătrunde.

PROFONDATAMÉNTE, *avv.* foarte adîncu.

PROFONDAZIÓNE, *f.* afundare, profundare, cufundare, adîncire; pătrundere.

PROFÓNDERE, *v. a.* a respândi, a vârsa cu profusiune, cu abundanță, a risipi, a cheltui.

PROFONDITÀ, *f.* profunditate, adîncime; grosime; penetrațiune, pătrundere, cunoștință profundă.

PROFÓNDO, *a.* profundu, adîncu, afundu, josu; mare; grosu; — *s. m.* adîncime, profunditate; — *dal profondo dell' inferno*, din profundulu infernului, din adîncimea iadului; — *colore profondo*, față închisă; — *nel profondo del cuore*, în fundulu inimei.

PRÓFUGO, *a.* fugitivu, fugaru, ecsilatu, surghiunitu.

PROFUMAMÉNTO, *m.* profumare, parfumare, afumare.

PROFUMÁRE, *v. a. e n.* a profuma, a parfuma, a afuma, a răspândi odoare plăcută; a face să miroasă ceva bine; — *profumarsi*, a se parfuma.

PROFUMATAMÉNTE, *avv.* cu profumuri; cu mare grijă, cu toată eleganța, cu toată esactitatea.

PROFUMATÓRE, *m.* afumătoru, profumatoru.

PROFUMATÚZZO, *m.* paraleu, păunelu, leușoru, june galantu, scosu din cutie, ganimedu.

PROFUMERÍA, *f.* profumărie, parfumărie, locu unde se facu sau se vîndu profumuri.

PROFUMIÉRA, *f.* vasu pentru profumuri.

PROFUMIÉRE, *m.* profumătoru, făcătoru sau vînzătoru de totu felulu de lucruri binemirositoare.

PROFUMÍNO, *m.* vasu de profumuri; ganimedu.

PROFÚMO, *m.* profumu, mirosu plăcutu, odoare aromatică, mireasmă, mirodie; — *profumo in polvere*, prafu de afumatu.

PROFUMÓSO, *a.* profumatu, binemirositoru.

PROFUSAMÉNTE, *avv.* cu profusiune, cu mare abundanță.

PROFÚSO, *a.* profusu, prodigu, prea abundantu.

PROGENERÁRE, *v. a.* a progenera, a fi progenitorulu unui neamu, unei familie.

PROGÉNIE, PROGÉNIA, *f.* progenie, neamu, viță.

PROGENITÓRE, *m.* progenitoru, strămoșu, străbunu.

PROGENITRÍCE, *f.* progenitoare, strămoașă, străbună.

PROGETTÁRE, *v. a.* a proiecta, a avea de gîndu, a cugeta, a face unu planu, unu proiectu; a arunca; a însemna pe unu planu ceva.

PROGÉTTO, *m.* proiectu, planu; cugetu, gîndu, intențiune, întreprindere, chibzuire.

PROGINNÁSTICA, *f.* progimnastică, o parte a musicei.

PRÓGNOSI, *f.* prognose, dare cu socoteala despre starea viitoare a unei maladii.

PROGRÁMMA, *m.* programă, espunerea planului unui lucru; manifestu, prospectu.

PROGREDIMÉNTO, *m.* înaintare, sporire.

PROGREDÍRE, *v. n.* a înainta, a spori, a face progresuri.

PROGRESSIÓNE, *f.* progresiune, mișcare în progresu; serie, șiru de cuantități algebrice sau aritmetice.

PROGRESSÍSTA, *m.* progresistu, partisanu alu progresului.

PROGRESSIVITÀ, *f.* progresivitate, virtutea, puterea de a face progresuri, de a înainta.

PROGRESSÍVO, *a.* progresivu, capabilu de a înainta.

PROGRÉSSO, *m.* progresu, sporu, înaintare; folosu, avantagiu, utilitate, profitu.

PROIBITÍVO, *a.* proibitivu, care oprește, mărginește, interzice, nu iartă.

PROIBITÓRE, *m.* proibitoru, opritoru, mărginitoru.

PROIBIZIÓNE, *f.* proibițiune, interdicțiune, oprire, neiertare, mărginire, împedicare.

PROICIÉNTE, *a.* aruncătoru, asvîrlitoru.

PROIETTÁRE, *v. a.* a arunca înainte, a asvîrli; a însemna pe unu planu ceva, a projecta.

PROIÉTTILE, PROIÉTTO, *m.* projectilu, corpu greu aruncatu cu o putere oarecare.

PROIETTÚRA, *f.* proiectură, scosătură afară.

PROIEZIÓNE, *f.* projecțiune, aruncare, asvîrlire; aparința unui objectu pe planulu prospecticu.

PROLÁSSO, *m.* prolapsu, căderea unei părți a corpului.

PROLAZIÓNE, *f.* prolațiune, publicare a unei sentințe.

Digitized by Google

PRÓLE, *f.* copii; neamu, viță, descendință.
PROLEGÁTO, *m.* prolegatu, care ține loculu legatului.
PROLEGÓMENI, *m. pl.* prolegomene, discursu preliminaru, prefață, proemiu, introducțiune.
PROLÉPSI, *f.* prolepse, o figură de retorică.
PROLETÁRIO, *m.* proletaru, cetățeanu din clasa cea mai de josu la Romani; săracu.
PROLETARÍSMO, *m.* proletarismu, clasa proletariloru.
PROLÍFERO, *a.* proliferu (se zice de oarecare flori din centrulu cărora se nascu alte flori).
PROLÍFICO, *a.* prolificu, care are virtutea de a genera.
PROLIS-SAMÉNTE, *avv.* într'unu modu prolicsu, cu multă întindere, difusiune, prea în largu.
PROLISSITÀ, *f.* prolicsitate, difusiune, întindere prea mare a discursului.
PROLÍSSO, *a.* prolicsu, lungu, întinsu peste măsură.
PROLOGÁRE, *v. n.* a face prologu, a prologa.
PROLOGATÓRE, PROLOGÍSTA, *m.* prologistu.
PRÓLOGO, *m.* prologu, întroducere, preludiu.
PROLÓQUIO, *m.* acsiomă.
PROLUNGAMÉNTO, *m.* prelungire; întindere.
PROLUNGÁRE, *v. a.* a prelungi; a întinde; a diferi, a amâna, a trâgăna.
PROLUNGATAMÉNTE, *avv.* pe lungu, cu prolicsitate.
PROLUNGATÍVO, *a.* care servește spre a prelungi.
PROLUNGATÓRE, *m.* prelungitoru; amânătoru.
PROLUNGAZIÓNE, *f.* prelungire, lungire; amânare, trâgânare.
PROLUSIÓNE, *f.* prolusiune, preludiu, întroducere.
PROLÚVIE, *f.* fluesu, curgere.
PROMÉSSA, *f.* promisiune, făgăduință, făgăduială; contractu matrimonialu, logodnă.
PROMÉSSO, *a.* promisu, făgăduitu.
PROMETTÉNTE, *a.* care promite, făgăduește.
PROMÉTTERE, *v. a.* a promite, a făgădui, a se îndatora, a se obliga, a da parolă; a încredința; a garanta; — *promettersi di qualche cosa*, a se încrede, a se răzima în ceva, pe ceva; — *promettere una fanciulla*, a logodi, a promite o fată în măritișu; — *promettere Roma e Toma, mari e monti*, a promite munți de auru, a face mari promisiuni; — *promettersi qualche cosa da uno*, a aștepta ceva dela cineva.
PROMETTITÓRE, *m.* promisoru, celu ce făgăduește.
PROMINÉNTE, *a.* prominentu, ceea ce se ridică, ce se află mai susu decâtu objectele ce lu înconjoară.
PROMINENZA, *f.* prominență, elevațiune, ridicătură.
PROMISCUAMÉNTE, *avv.* arababurea, într'unu chipu confusu, amestecatu, învălmășitu.
PROMISCUÁRE, *v. a.* a amesteca, a învălmăși; — *promiscuarsi*, a se amesteca fără regulă, fără orinduială.
PROMISCUITÀ, *f.* amestecare fără regulă, învălmășire, învălmășeală, arababură, neorinduială.
PROMÍSCUO, *a.* amestecatu, confusu, învălmășitu.
PROMISSÓRIO, *a.* promisoriu, relativu la promisiune.
PROMONTÓRIO, *m.* promontoriu, vîrfu de pământu înaltu care înaintează în mare.
PROMÓSSO, *a.* înaintatu, înălțatu; aținatu.
PROMOTÓRE, *m.* promotoru, înaintătoru, protectoru; aținătoru, sgândărătoru, întăritătoru; auctoru.
PROMOVÉNTE, *a.* care înaintează, grăbește, favorizează.
PROMÓVERE, PROMUÓVERE, *v. a.* a împinge înainte, a înainta, a favoriza, a protege, a grăbi, a ațina, a întări, a sgândăra; a causa, a pricinui, a mări; a înălța în vreo dregătorie; a propune.
PROMOVIMÉNTO, *m.* împingere, înaintare; favorizare, protegere; grăbire, aținare, întărire, sgândărare; causare, pricinuire, propunere; mărire, sporire.
PROMOVITÓRE, *m.* împingătoru, înaintătoru, protectoru, promotoru; aținătoru; auctoru.
PROMOZIÓNE *f.* promoțiune, înălțare în vreo dregătorie; aținare, sgândărare, întărire.
PROMULGAMÉNTO, *m.* promulgare, publicare.
PROMULGÁRE, *v. a.* a promulga, a publica, a obști cu formalitățile cerute.
PROMULGATÍVO, *a.* promulgativu, care servește spre a promulga.
PROMULGATÓRE, *m.* promulgatoru.
PROMULGAZIÓNE, *f.* promulgațiune, publicațiune.
PROMÚTA, *f.* promutațiune, permută, schimbu.
PROMUTÁRE, *v. a.* a promuta, a permuta, a schimba.
PROMUTAZIÓNE, *f.* promutațiune, permutațiune, schimbare; strâmutare, schimbare de domiciliu.
PRONATÓRE, *m.* pronatoru, mușchiu care servește la întoarcerea mâinii cu palma în josu.
PRONAZIÓNE, *f.* pronațiune, mișcare pentru întoarcerea mâinii cu palma în josu.
PRONEPÓTE, PRONIPÓTE, *m. e f.* strănepotu, strănepoată, urmașu, descendentu.
PRÓNO, *a.* inclinatu, dispusu, aplecatu, gata.
PRONÓME, *m.* pronume, una din părțile cuvîntului.
PRONOMINÁLE, *a.* pronominalu, relativu la pronume.
PRONOMINÁTO, *a.* renumitu, celebru, vestitu.
PRONOSTICAMÉNTO, *m.* pronosticare, conjecturare.
PRONOSTICÁRE, *v. a.* a pronostica, a conjectura, a prevedea, a prevesti, a prenunța ceea ce se va întîmpla.
PRONOSTICATÓRE, *m.* pronosticatoru, prevestitoru.
PRONOSTICAZIÓNE, *f.* pronosticațiune, prevestire.
PRONÓSTICO, *m.* pronosticu, indiciu spre a conjectura ceea ce se va întîmpla; pronosticare; prognose.
PRONTÁRE, *v. a.* a grăbi, a înteți, a zori, a zădări; — *prontarsi*, a se sili, a se trudi, a se strădui.
PRONTÉZZA, *f.* promptitudine, iuțeală, grabă, dispositiune a lucra iute; importunitate, incomoditate.
PRONTITÚDINE, *f.* promptitudine, iuțeală, grăbnicie.
PRÓNTO, *a.* promptu, gata, grabnicu, iute; diligentu, silitoru, străduitoru; pregătitu; — *in pronto*, gata.
PRONTUÁRIO, *m.* promptuaru, carte ordinată astfelu încâtu să se găsească cu mare facilitate toate materiile ce coprinde.
PRÓNUBA, *f.* întemeitoare de căsătorie.

Digitized by Google

PRONÚNCIA, PRONÚNZIA, *f.* pronunție, articulațiune, expresiune a literiloru, a silabeloru, a ziceriloru.

PRONUNZIÁBILE, *a.* pronunțiabilu, care se poate pronunția.

PRONUNZIÁRE, PRONUNCIÁRE, *v. a.* a pronunța, a declara; a prezice; a articula, a proferi zicerile unei limbi.

PRONUNZIATÍVO, *a.* pronunțiativu, care serve spre a pronunța.

PRONUNZIÁTO, *m.* sentință, filosofemă.

PRONUNZIATÓRE, *m.* pronunțătoru, celu ce pronunță.

PRONUNZIAZIÓNE, *f.* pronunțiațiune, modulu de a proferi.

PROPAGÁBILE, *a.* propagabilu, care se poate respândi.

PROPAGAMÉNTO, *m.* propagare, întindere, respândire.

PROPAGÁNDA, *f.* Propagandă, o congregațiune stabilită la Roma pentru a propaga religiunea catolică; doctrină care tinde a se propaga; tendință de a propaga.

PROPAGÁRE, *v. a.* a propaga, a întinde, a respândi, a semăna, a multiplica, a împrăștia, a lăți, a face să crească.

PROPAGATÓRE, *m.* propagatoru, împrăștiătoru, ntinzătoru, respânditoru, multiplicatoru, înmulțitoru.

PROPAGAZIÓNE, *f.* propagațiune, întindere, respândire, semănare, multiplicare, înmulțire, împrăștiere, difusiune.

PROPAGGINAMÉNTO, *m.* propaginare, butășire.

PROPAGGINÁRE, *v. a.* a propagina, a butăși.

PROPAGGINATÓRE, *m.* propaginatoru, celu ce butășește.

PROPAGGINAZIÓNE, *f.* propaginațiune, butășire.

PROPÁGGINE, *f.* butașu de viță de vie; descendință, neamu.

PROPALÁRE, *v. a.* a divulga, a respândi în publicu.

PROPALATÓRE, *m.* divulgatoru, celu ce respândește în publicu, flencânitoru, flecaru, fleurâ.

PROPALAZIÓNE, *f.* divulgațiune, respândire în publicu.

PROPÉNDERE, *v. n.* a avea propensiune, inclinațiune, aplecare, tragere de inimă.

PROPENSIÓNE, *f.* propensiune, inclinațiune, aplecare, tendență, tragere de inimă.

PROPÉNSO, *a.* inclinatu, aplecatu, favorabilu, priinciosu.

PROPÍNA, *f.* tacsă în favorulu profesoriloru ce se plătește de către laureanzi la o universitate, propină.

PROPINÁRE, *v. a.* a bea în sănătatea cuiva.

PROPINQUAMÉNTE, *avv.* de aproape.

PROPINQUÁRSI, *v. n.* a se apropia.

PROPINQUITÀ, *f.* apropiere, vecinătate, învecinare; rudenie, procsimitate de sânge.

PRÓPIO, *a.* propriu.

PROPIZIÁRE, *v. a.* a face propițiu, favorabilu, a propiția.

PROPIZIATÓRE, *m.* propițiatoru, intercesoru, mijlocitoru.

PROPIZIATÓRIO, *a.* propițiatoriu, împlânzitoru; — *s. m.* o masă de auru care era pusă d'asupra chivotului evreiloru. propițiatoriu.

PROPIZIAZIÓNE, *f.* propițiațiune, placare, împlânzire, împăcare, lucrarea de a face propițiu, favorabilu.

PROPÍZIO, *a.* propițiu, favorabilu, priinciosu, binevoitoru.

PRÓPOLI. *f.* pâsturâ.

PROPONÉNTE, *m.* proponentu, celu ce propune.

PROPONÍBILE, *a.* proponibilu, ce se poate propune.

PROPONIMÉNTO, *m.* propunere; hotărire, decisiune; cugetu, gându, intențiune; proiectu.

PROPONITÓRE, *m.* proponentu, celu ce propune.

PROPÓRRE, PROPÓNERE, *v. a.* a propune, a pune înainte; a delibera, a chibzui, a hotărî, a determina; a oferi; — *proporsi*, a și propune, a cugeta, a gândi; — *l'uomo propone e Dio dispone*, omulu propune, Dumnezeu dispune; nu cumu gândește omulu, ci cumu orinduește Domnulu.

PROPORZIONÁBILE, *a.* proporționabilu, de proporționatu.

PROPORZIONÁLE, *a.* proporțiunalu, care are proporțiune.

PROPORZIONALITÀ, *f.* proporțiunalitate.

PROPORZIONALMÉNTE, *avv.* proporționalicește.

PROPORZIONÁRE, *v. a.* a proporționa, a pune în proporțiune, a păzi proporțiunea, a potrivi, a regula.

PROPORZIONÁTO, *a.* proporționatu, potrivitu, conformu.

PROPORZIONATÓRE, *m.* celu ce proporționează, potrivitoru.

PROPORZIÓNE, *f.* proporțiune, potrivire, armonie; mărime; ecuilibru; — *a proporzione*, în proporțiune. cu proporțiune.

PROPORZIONÉVOLE, *a.* proporționatu, cu proporțiune.

PROPOSITÍVO, *a.* care serve pentru a propune.

PROPÓSITO, *m.* propunere, hotărire, determinațiune, chibzuire; cugetu, gându, intențiune; propositiune; causă, pricină. argumentu, discursu; subjectulu discursului; — *a proposito*, apropo. tocmai la vorbă, la timpu, la locu; — *fuor di proposito*, râu, fără timpu, fără cale, fără cuvîntu, fără pricină; — *di proposito*, într'unu modu seriosu; — *a questo proposito*, *in questo proposito*, în această privință; — *con proposito*, cu dinadinsulu, cu gîndu hotăritu, precugetatu; — *veniamo al nostro proposito*, să venimu la vorba noastră; — *cangiar di proposito*, a întoarce lucrulu; — *non essere a proposito*, a nu fi potrivitu, oportunu, cuviinciosu; — *uscir di proposito*, a se abate din subjectu.

PROPOSITÚRA, *f.* prepositurâ, demnitatea prepositului.

PROPOSIZIÓNE, *f.* propositiune; propunere; macsimă.

PROPÓSTA, *f.* propunere, lucru propusu; deliberațiune.

PROPÓSTO, *a.* propusu, oferitu; — *s. m.* prepositu, egumenu.

PROPRETÓRE, *m* propretoru, unu magistratu la Romani.

PROPRIAMÉNTE, *avv.* cu proprietate, bine, potrivitu.

PROPRIETÀ, *f.* proprietate, ceea ce este propriu, particularu alu unui lucru; dominiu, stăpânire; cuviință.

PROPRIETÁRIO, *m.* proprietaru, stăpânu, posesoru.

Digitized by Google

PRÓPRIO, *a.* propriu, particularu; alu sâu; acelaşi; cuviinciosu, potrivitu; — *avv.* tocmai, întocmai; — *s. m.* proprietate, particularitate, atribuţiune; stăpânire, avere, proprietate, lucru stâpânitu de cineva.

PROPUGNÁCOLO, *m.* fortificaţiune, meterezu, întărire.

PROPUGNÁRE, *v. a.* a apăra, a susţinea.

PROPUGNATÓRE, *m.* apărătoru, defensoru.

PROPUGNAZIÓNE, *f.* apărare, luptă pentru apărare.

PROPULSÁRE, *v. a.* a respinge, a depărta, a da îndărătu, a împinge îndărătu, a îmbrânci, a goni.

PROPULSATÓRE, *m.* respingătoru, îmbrâncitoru.

PROPULSAZIÓNE, PROPULSIÓNE, *f.* respingere, depărtare, împingere îndărătu, îmbrâncire, gonire.

PROQUÓIO, *m.* turmă de vite.

PRÓRA, *f.* pisculu, botulu navei; navă, corabie.

PRO RÁTA, *avv.* pro rata, în proporţiune, fiecare pentru partea sa.

PRÓROGA, *f.* prorogaţiune, prelungirea termenului.

PROROGÁBILE, *a.* prorogabilu, de amânatu.

PROROGÁRE, *v. a.* a proroga, a dilaţiona, a amâna, a prelungi termenulu, soroculu datu.

PROROGAZIÓNE, *f.* prorogaţiune, dilaţiune, amânare, prelungirea soroculuí; trâgânare, întârziere, zăbavă.

PRORÓMPERE, *v. n.* a eşi cu repeziciune, a prorupe.

PROROMPIMÉNTO, *m.* eşire cu repeziciune, prorupere.

PRÓSA, *f.* prosă, discursu nesupusu la măsură.

PROSÁICO, *a.* prosaicu, de prosă; materialu, grosolanu.

PROSAÍSMO, *m.* prosaismu, manieră prosaică.

PROSÁPIA, *f.* neamu, familie, viţă, sânge.

PROSÁRE, *v. a. e n.* a scrie în prosă; a batjocori.

PROSASTICITÀ, *f.* prosasticitate, cualitatea lucrului prosaicu.

PROSÁSTICO, *a.* prosasticu, prosaicu, în prosă.

PROSATÓRE, *m.* prosatoru, scriitoru în prosă, prosaistu.

PROSCÉNIO, *m.* prosceniu, partea dinainte a scenei.

PROSCHEMATÍSMO, *m.* proschematismu (figură gramaticală).

PROSCIÓGLIERE, PROSCIÓRRE, *v. a.* a deslega, a slobozi, a libera, a absolve, a absolvi, a ierta.

PROSCIOGLIMÉNTO, *m.* deslegare, liberare, absolvere, absolvire.

PROSCIUGAMÉNTO, *m.* deuscare, desecare.

PROSCIUGÁRE, *v. a.* a usca, a deusca, a deseca.

PROSCIÚTTO, *m.* şuncă, şoldulu porculuí.

PROSCRÍTTO, *a. e s. m.* proscriptu, condemnatu la ecsiliu sau la moarte fără formă judecătorească.

PROSCRÍVERE, *v. a.* a proscrie, a ecsila, a surghiuni, a condemna la moarte fără formă judecătorească; a depărta, a scoate, a lepăda.

PROSCRIZIÓNE, *f.* proscriere, proscripţiune; depărtare.

PROSECUZIÓNE, *f.* continuaţiune, urmare.

PROSEGGIÁRE, *v. n.* a scrie în prosă.

PROSEGGIATÓRE, *m.* prosatoru, prosaistu.

PROSEGRETÁRIO, *m.* prosecretaru, care ţine loculu, împlineşte funcţiunile secretarului.

PROSEGUÉNTE, *a.* următoru.

PROSEGUIMÉNTO, *m.* urmare, continuare; stăruire.

PROSEGUÍRE, *v. a.* a urma, a continua; a stărui.

PROSELÍTICO, *a.* proseliticu, de proselitu.

PROSELITÍSMO, *m.* proselitismu, propagandă, silinţă de a face proseliţi.

PROSÉLITO, *m.* proselitu, celu ce a îmbrăţişatu de curindu religiunea catolică; partisanu, sectatoru.

PROSODÍA, *f.* prosodie, pronunţiaţiune regulată a ziceriloru după cuantitatea metrică.

PROSÓNE, *m.* celu ce vorbeşte încetu şi cu afectaţiune.

PROSUNTUOSAMÉNTE, *avv.* cu presumpţiune, semeţeşte.

PROSUNTUÓSO, *a.* presumţuosu, trufaşu, îndrăsneţu.

PROSOPOGRAFÍA, *f.* prosopografie, o figură de retorică.

PROSOPOPÉA, *f.* prosopopee, o figură de retorică; aroganţă, trufie, îngimfare.

PRÓSPERA, *f.* şeţu.

PROSPERAMÉNTO, *m.* prosperare, înflorire, priire.

PROSPERÁRE, *v. a. e n.* a prospera, a înflori, a prii, a se afla într'o stare fericită, a isbuti, a reeşi.

PROSPERATÓRE, *a.* celu ce face a prospera.

PROSPERÉVOLE, PROSPERÓSO, PRÓSPERO, *a.* prosperu, ferice, norocitu, favorabilu, înfloritu, priinciosu; voinicu, robustu, ţeapănu.

PROSPERITÀ, *f.* prosperitate, fericire, înflorire, stare fericită, priinţă, avîntu; voinicie, vigoare, sănătate.

PROSPETTÁRE, *v. a.* a vedea în prospectu, în faţă.

PROSPETTÍVA, *f.* perspectivă, arta de a înfăţişa pe o surfaţă plană objectele după deosebirea depărtării şi a poziţiunii; vedere frumoasă; — *porre in prospettiva*, a înfăţişa la vedere; a atrage atenţiunea cuiva asupra unui lucru; — *prospettiva lineare*, perspectivă lineară, înfăţişată prin linii; — *prospettiva aerea*, perspectivă aereană, înfăţişată prin degradarea coloriloru şi a umbreloru.

PROSPETTIVÍSTA, *m.* perspectivistu, pictoru sau desemnătoru care este versatu în perspectivă.

PROSPETTÍVO, *a.* perspectivu, deliniatu în prospectu.

PROSPÉTTO, *m.* prospectu, vedere, privire; faţadă; progama unei opere, unei întrepinderi.

PROSSIMÁNO, *a.* procsimu, vecinu, de aproape; rudă.

PROSSIMITÀ, *f.* procsimitate, apropiere, vecinătate.

PRÓSSIMO, *a.* procsimu, vecinu, celu de aproape.

PRÓSSIMO, *m.* procsimu, apropiaşu, vecinu, rudă.

PRÓSTATA, *f.* corpu glandulosu la rădăcina mădularului bărbătescu.

PROSTÉNDERE, *v. a.* a întinde, a aşterne.

PROSTERNÁRSI, *v. n.* a se prosterne, a se pleca rugându, a se arunca la pământu; a se consterna, a se descoragia, a se înjosi.

PROSTERNAZIÓNE, *f.* prosternaţiune, plecăciune; descoragiare, consternaţiune, înjosire.

PROSTÉRNERE, *v. a.* prosterne, a arunca la pământu.

PROSTITUÍRE, *v. a.* a prostitui, a întrebuinţa rău, a înjosori, a lăsa impudiciţiei cuiva; — *prostituirsi*, a se înjosori, a se degrada, a se

prostitui, a se da prostituţiunii, a se da desfrînării.

PROSTITUTÓRE, *m.* prostitutoru, pângăritoru.

PROSTITÚTA, *f.* prostitută, femee desfrînată.

PROSTITUZIÓNE, *f.* prostituţiune; desfrînare, pângărire, contaminare, înjosorare, degradare.

PROSTRAMÉNTO, *m.* plecare, prosternere.

PROSTRÁRE, *v. a.* a prosterne, a pleca, a umili; — *prostrarsi*, a se prosterne, a se pleca, a se arunca la pământu; a se închina; a se umili.

PROSTRAZIÓNE, *f.* prostraţiune, plecăciune, închinăciune; umiliaţiune, umilinţă; obosealâ.

PROSUÓCERO, *m.* tatâlu socrului.

PROTAGONÍSTA, *m.* protagonistu, personagiu principalu.

PRÓTASI, *f.* protase, propunerea subjectului, întâia parte a comediei antice.

PROTEGGERE, *v. a.* a protege, a favoriza, a apăra, a ocroti, a ne interesa de cineva sau de ceva.

PROTEGGITÓRE, PROTETTÓRE, *m.* protectoru, apărâtoru, ocrotitoru, defensoru, ajutâtoru.

PROTÉNDERE, *v. a. e n.* a întinde, a destinde; — *protendersi*, a se stinde, a se destinde, a se întinde.

PRÓTEO, *m.* persoană falsă, fâţarnică, schimbâcioasă.

PROTERVAMÉNTE, *avv.* cu protervie, obrăznicește.

PROTÉRVIA, *f.* protervie, obrăznicie, semeţie.

PROTÉRVO, *a.* protervu, obraznicu, semeţu.

PROTÉSI, *f.* protese, prostese, o figură gramaticală; adăogare artificială a unui membru care lipsește la corpulu omenescu.

PROTÉSTA, PROTESTAZIÓNE, *f.* protestare, protestaţiune, declaraţiune formală împrotiva unui lucru; mărturisire, promisiune solemnă.

PROTESTÁNTE, *a.* protestantu, care protestează; — *s. m.* protestantu, sectatoru alu protestantismului.

PROTESTANTÍSMO, PROTESTANTÉSIMO, *m.* protestantismu, o sectă religioasă.

PROTESTÁRE, *v. a.* a protesta, a declara, a mărturisi, a încredinţa, a promite cu solemnitate; a face o declaraţiune formală împrotiva unui lucru; a face unu protestu.

PROTESTAZIÓNE, *f.* protestaţiune, protestare.

PROTÉSTO, *m.* protestu, actu prin care se declară că o poliţă nu se acceptează sau nu se plăteşte de acela către care e trasă.

PROTETTORÁLE, *a.* protectoralu, de protectoru.

PROTETTORÁTO, *m.* protectoratu, oficiulu şi demnitatea protectorului; protecţiune.

PROTETTÓRE, *m.* protectoru, defensoru, apărâtoru, ocrotitoru.

PROTEZIÓNE, *f.* protecţiune, apărare, ocrotire, ocroteală.

PROTIÁTRO, *m.* protomedicu, medicu principalu.

PRÓTO, *m.* maisteru primaru, lucrâtoru primaru.

PROTOCÓLLO, *m.* protocolu, registru, formularu; procesu verbalu.

PROTOLOGÍA, *f.* protologie, logică elementară.

PROTOLÓGICO, *a.* protologicu, de protologie.

PROTOMAÉSTRO, PROTOMÁSTRO, *m.* protomaistru, maisteru primaru.

PROTOMÁRTIRE, *m.* protomartiru, primu martiru.

PROTOMEDICÁTO, *m.* protomedicatu, funcţiunea de protomedicu, de doftoru primaru.

PROTOMÉDICO, *m.* protomedicu, archiatru, medicu primaru.

PROTONOTARIÁTO, *m.* protonotariatu, demnitatea protonotarului.

PROTONOTÁRIO, *m.* protonotaru, unu funcţionaru alu Curiei romane.

PROTOPARÉNTE, *m.* protopârinte, întâiu pârinte, Adamu.

PROTOPLÁSTE, *m.* protoplastu, antâiu plâsmuitoru, Dumnezeu.

PROTOPLÁSTO, *a.* întâiulu plâsmuitu, Adamu.

PROTOSEBÁSTO, *m.* protosevastu, o demnitate a imperiului grecu din Constantinopolu.

PROTOTIPÍA, *f.* prototipie, artea de a forma modeluri.

PROTÓTIPO, *m.* prototipu, modelu, originalu; — *a.* primordialu.

PROTRÁRRE, PROTRÁGGERE, *v. a.* a protrage, a prelungi, a trage în lungu, a trage linii; a amâna.

PROTRATTÓRE, *m.* trâgâtoru, prelungitoru; amânâtoru.

PROTRAZIÓNE, *f.* protracţiune, tragere, prelungire; amânare.

PROTUBERÁNZA, *f.* protuberanţă, eşiturâ, crescâturâ, înălţâturâ, ridicâturâ, umflâturâ.

PRÓVA, *f.* probă, cercare, ispită, sperimentu, esamenu, cercetare; silinţă; dovadă; mărturisire; luptă; concurenţă, întrecere; ispravă, faptă vitează, faptă mare; tentamenu; tentaţiune; — *a prova*, pe cercate; pe întrecute; — *a tutta prova*, cu dinadinsulu, într'adinsu, cu planu; statornicu, tare; — *dar prova*, a arâta, a dovedi, a proba; — *far prova*, a încerca; a dovedi; a arâta eficacitate; — *fare a prova*, a rivaliza, a se întrece; — *torre a prova*, a lua spre cercare, pe cercate; — *alla prova si scortica l'asino*, după lucru se cunoaşte lucrâtorulu.

PROVÁBILE, *a.* probabilu, care se poate proba, dovedi.

PROVÁNO, *a.* certâreţu, cicâlosu; indârâtnicu, pismaşu.

PROVÁRE, *v. a.* a proba, a dovedi, a demonstra, a arâta; a cerca, a cerceta, a tenta, a ispiti; a simţi; a încerca, a sperimenta, a cunoaşte prin esperienţă.

PROVATÍVO, *a.* doveditoru, care serveşte spre a dovedi.

PROVATÓRE, *m.* doveditoru, celu ce dovodeşte.

PROVECCIÁRSI, *v. n.* a se folosi, a se avantagia.

PROVÉCCIO, *m.* profitu, avantagiu, utilitate, folosu.

PROVENIÉNTE, *a.* provenientu, care provine, vine, se trage.

PROVENIÉNZA, *f.* provenienţă, derivaţiune, venire de undeva.

PROVENÍRE, *v. n.* a proveni, a deriva, a se trage, a isvori, a purcede, a se naşte; a prospera, a reeşi bine.

PROVÉNTO, *m.* venitu, câştigu, utilitate, avantagiu, folosu.

PROVENZÁLE, *a.* proventalu, din Proventa.

PROVENZALÍSMO, *m.* proventalismu, manieră proventală.

Digitized by Google

PROVENZALEGGIÁRE, *v. n.* a imita limbagiulu provenţaliloru.
PROVERBIÁLE, *a.* proverbialu, de proverbu, trecutu în proverbu.
PROVERBIÁRE, *v. a.* a insulta, a ocârî, a înjura; a batjocori, a porecli; — *proverbiarsi*, a se certa, a se disputa.
PROVERBIATÓRE, *m.* înjurâtoru; batjocoritoru.
PROVÉRBIO, *m.* pildâ, proverbu, zicalâ, zicătoare, macsimâ, sentinţâ populară; injurie, ocară.
PROVERBIOSAMÉNTE, *avv.* cu supărare, cu pismă.
PROVERBIÓSO, *a.* proverbiosu, coprinzătoru de proverbe, plinu de proverbe; pismaşu.
PROVERBÍSTA, *m.* proverbistu, făcătoru de proverbe.
PROVÉTTO, *a.* înaintatu în vîrstâ, bătrînu; cercatu, esperimentatu, maturu, coptu; destoinicu, capabilu.
PROVIÁNDA, *f.* proviandâ, provisiune, merinde.
PROVIDAMÉNTE, PROVVIDAMÉNTE, *avv.* cu prevedinţâ, cu îngrijire, cu prudinţâ, cu înţelepciune.
PROVIDÉNZA, *f.* providenţâ, prevedinţâ, prevedere, îngrijire, prudinţâ, circumspecţiune; înţelepciune, sapienţâ prin care Dumnezeu îngrijeşte de toate.
PROVIDENZIÁLE, *a.* providenţialu, alu providenţei.
PRÓVIDO, *a.* providu, providentu, prevăzătoru, înţeleptu, sapientu, îngrijitoru, circumspectu.
PROVÍNCIA, *f.* provincie, ţinutu, ţară, regiune; judeţu, districtu, ocolu; coprinsu; divisiune.
PROVINCIALÁTO, *m.* provincialatu, demnitatea provincialului.
PROVINCIÁLE, *a.* provincialu, de provincie; — *s. m.* provincialu, capulu provinciei monastice; omu de provincie.
PROVOCAMÉNTO, *m.* provocare, incitare, întărîtare, aţiţare, sgândărare, escitare; causare, pricinuire.
PROVOCÁRE, *v. a.* a provoca, a incita, a escita, a aţiţa, a sgândâra, a îndemna, a zădâri, a mişca, a întărîta; a causa, a pricinui, a produce.
PROVOCATÍVO, *a.* provocativu, căpabilu de a provoca.
PROVOCATÓRE, *m.* provocatoru, incitatoru, escitatoru, aţiţătoru, zădăritoru, îndemnătoru; pricinuitoru.
PROVOCATÓRIO, *a.* provocatoriu, escitatoriu, de provocaţiune.
PROVOCAZIÓNE, *f.* provocaţiune, escitaţiune, incitaţiune. aţiţare, sgândărare, zădărire, întărîtare; causare.
PROVVEDÉNTE, *a.* care provede, îngrijitoru.
PROVVEDÉRE, *v. a.* e *n.* a provedea, a îngriji, a înzestra, a dărui, a orna, a gâti, a pregăti; a lua măsuri, a prevedea, a nu pierde din vedere; a răsplăti.
PROVVEDIMÉNTO, *m.* provedere, îngrijire, înzestrare, gătire cu cele trebuincioase; măsură, precauţiune.
PROVVEDITORÁTO, *m.* PROVVEDITORÍA, *f.* proveditoratu, proveditorie, oficiulu şi demnitatea proveditorului.
PROVVEDUTAMÉNTE, *avv.* cu providenţâ, cu îngrijire, cu prudinţâ, cu precauţiune, cu circumspecţiune.
PROVVEDÚTO, *a.* înzestratu, gâtitu, provăzutu, îngrijitu; prudentu, circumspectu, îndemnaticu, dibaciu.
PROVVIDÉNZA, *f.* providenţâ, provedinţâ, pronie.
PROVVISIONÁLE, *a.* provisionalu, de provisiune.
PROVVISIONÁRE, *v. a.* a provisiona, a îngriji, a gâti cu cele trebuincioase; a salaria, a acorda o provisiune.
PROVVISIÓNE, PROVVIGIÓNE, *f.* provisiune, provisionare, provedere, îngrijire, înzestrare, gătire cu cele trebuincioase; leafâ, salariu, premiu; decretu, măsură; — *fare le provvisioni*, a se provisiona; — *per modo, per via di provvisione*, într'unu modu provisoriu.
PROVVISÓRE, *m.* provisoru, proveditoru, îngrijitoru.
PROVVISORIAMÉNTE, *avv.* într unu chipu provisoriu, timpurariu, vremelnicu, vremelniceşte.
PROVVISORIETÀ, *f.* provisorietate, stare vremelnică.
PROVVISÓRIO, *a.* provisoriu, timpurariu, vremelnicu.
PROVVÍSTA, *f.* provisiune; provedere, îngrijire.
PROVÍSTO, *a.* provisu, provăzutu, gâtitu, înzestratu, îngrijitu cu cele trebuincioase.
PRÚA, *f.* piscu, botulu navei; navă, vasu, corabie.
PRUDÉNTE, *a.* prudentu, înţeleptu, cu minte.
PRUDÉNZA, *f.* prudenţâ, înţelepciune, minte, previdenţâ, bâgare de seamă, circumspecţiune.
PRUDENZIÁLE, *a.* prudenţialu, de prudenţâ.
PRÚDERE, *v. n.* a pişca, a muşca, a produce mâncărime.
PRUDÓRE, *m.* mâncare, mâncărime.
PRÚGNA, PRÚNA, *f.* prună.
PRUNÁIA, *f.* PRUNÁIO, *m.* prunetu; spinetu, crivînă.
PRUNÉLLA, *f* consolidă maioare (plantă).
PRUNÉTO, *m.* prunetu, locu sâditu cu pruni.
PRÚNO, *m.* prunu; mărăcine, spinu.
PRUNÓSO, *a.* prunosu, spinosu, mărăcinosu.
PRURIGINÓSO, *a.* pruriginosu, pricinuitoru de mâncărime.
PRURÍRE, *v. n.* a produce pruritu, mâncărime, a mânca.
PRURÍTO, *m.* mâncare, mâncărime, gîdâlare, pruritu; poftâ, apetitu, rîvnă, dorinţâ.
PRÚSSICO, *a.* prusicu; — *acido prussico*, acidu prusicu.
PRÚZZA, *f.* mâncărime.
PSEUDOCRISTIÁNO, *m.* pseudocreştinu, creştinu falsu.
PSEUDODOTTÓRE, *m.* pseudodoctoru, doctoru falsu.
PSEUDOLETTERÁTO, *m.* pseudoliteratu, falsu literatu.
PSEUDOLIBERÁLE, *m.* pseudoliberalu, falsu liberalu.
PSEUDOPROFÉTA, *m.* pseudoprofetu, prorocu mincinosu.
PSEUDOSACERDÓTE, *m.* pseudosacerdotu, preotu mincinosu.
PSÍCHICO, *a.* psichicu; alu sufletului, sufletescu.
PSICOLOGÍA, *f.* psichologie, ştiinţa animei umane.
PSICOLÓGICO, *a.* psichologicu, de psichologie.
PSICOLOGÍSTA, *m.* psichologistu, versatu în psichologie.
PSÍLLO, *m.* purecariţâ (plantă).

Digitized by Google

PUBBLICÁNO, PUBLICÁNO, *m.* publicanu, perceptoru alu venituriloru publice la cei vechi.

PUBBLICÁRE, *v. a.* a publica, a obşti, a manifesta, a da în publicu, a face publicu, a promulga; a da afară, a da la lumină o carte; a confisca.

PUBBLICATÓRE, *m.* publicatoru, manifestatoru.

PUBBLICAZIÓNE, *f.* publicare, publicaţiune, obşti re, manifestare, promulgaţiune, divulgaţiune, dare în publicu; tipărire, dare afară, scoatere la lumină; confiscare, confiscaţiune.

PUBBLICÍSTA, *m.* publicistu, politicu, celu ce este versatu în ştiinţele politice; scriitoru politicu.

PUBBLICITÀ, *f.* publicitate, cualitate, stare a lucrului ce s'a făcutu publicu.

PÚBBLICO, *a.* publicu, comunu, obştescu; manifestu, cunoscutu; — *persona pubblica*, persoană publică, magistratu, funcţionaru; — *in pubblico*, în publicu, obşteşte, în vileagu, în obşte, înaintea tuturoru; — *cose pubbliche*, afaceri politice; — *pubblico*, *s. m.* publicu, obşte, comunitate, comună, poporu, naţiune, statu.

PÚBE, *m.* e *f.* muntele Vinerei.

PUBERTÀ, *f.* pubertate, etatea în care bărbatulu şi femea sîntu în stare de a genera.

PUBESCÉNTE, PÚBERE, *a.* e *s.* puberu, june, junà, fată mare; care a ajunsu la etatea de a putea genera.

PUBESCÉNZA, *f.* împîroşare, înflocoşare.

PÚCA, *f.* mlădiţă, vlăstaru.

PUDIBÓNDO, *a.* ruşinosu, modestu, pudicu.

PUDICÍZIA, *f.* pudiciţie, pudicitate, castitate, modestie, inocenţă, puritate; virginitate, feciorie; ruşinare de a zice sau de a face lucruri obscene.

PUDÍNGA, *f.* pudingă, unu felu de piatră.

PUDÓRE, *m.* pudoare, ruşinare, ruşine, modestie.

PUERÍLE, *a.* puerilu, copilărescu.

PUERILITÀ, *f.* puerilitate, copilărie, lucru copilărescu, puerilu; zădărnicie, deşertăciune.

PUERÍZIA, *f.* copilărie, etatu copilărească, puerîţie.

PUÉRPERA, *f.* lăhuză, chendelă, născătoare.

PUERPERÁLE, *a.* puerperalu, alu lăhuziei.

PUERPÉRIO, *m.* facere, lăhuzie, chendelie.

PUGILÁTO, *m.* pugilatu, buşiturâ.

PÚGILE, *m.* buşitoru, pugilu.

PUGILLÁRE, *m.* tăbliţe pentru scrisu la cei vechi.

PUGILLATÓRE, *m.* pugilatoru, buşitoru.

PUGÍLLO, *m.* apucăturâ, luaturâ, cătu se poate lua cu doă sau cu trei degete.

PÚGLIA, *f.* vadă, puiturâ în jocu de cărţi.

PÚGNA, *f.* luptă, bătălie, pumnă; discordie, conflictu.

PUGNÁCE, *a.* bătăiosu, belicosu,

PUGNACEMÉNTE, *avv.* cu armele în mână, vrăjmăşeşte.

PUGNALÁTA, *f.* lovitură de pumnaru.

PUGNÁLE, *m.* pumnaru, pumnalu.

PUGNÁRE, *v. n.* a lupta, a se lupta, a combate, a se bate.

PUGNÉLLO, *m.* unu pumnu, atîtu cătu poate cineva lua sau ţinea cu o mână închisă.

PÚGNERE, *v. a.* a împunge, a străpunge, a pişca; a îmboldi; a supăra prin vorbe atingătoare.

PUGNERÉCCIO, *a.* care împunge, înţeapă.

PUGNÉTTO, *m.* boldu; biciuşcă, strămurare.

PUGNIMÉNTO, *m.* împungere, înţepare, pişcare.

PUGNITÓPO, *m.* o plantă.

PUGNITÚRA, *f.* punsură, înţepăturâ.

PÚGNO, *m.* pumnu, mână închisă; pumniturâ. lovîturâ de pumnu; unu pumnu, cătu se poate lua sau ţinea cu o mână închisă; — *di proprio pugno*, cu chiaru mâna sa; — *avere in pugno*, a avea în mână; — *serrar le pugna*, a muri.

PÚLA, *f.* pleavă.

PÚLCE, *m.* e *f.* purece; — *mettere una pulce nell' orecchio*, a însufla grijî, a pricinui neodihnă.

PULCÉLLA, PULZÉLLA, *f.* virgine, vergură, fecioară.

PULCELLÓNA, *f.* fată bătrînă.

PULCELLÓNI, *avv.* fără se mărita.

PULCESÉCCA, *f.* pişcăturâ, ciupiturâ.

PULCINÉLLA, *m.* pulcinelu, personagiu caraghiosu întrodusu de neapolitani în comedia italiană.

PULCÍNO, *m.* puişoru; —*andarsene come un pulcino bagnato*, a se duce cu coada între picioare; — *essere più impacciato che pulcin nella stoppa*, a nu şti cineva cumu să scape de vreo încurcăturâ.

PULCIÓSO, *a.* puricosu, plinu de purici.

PULÉDRA, *f.* mânză, cârlană.

PULÉDRO, POLÉDRO, *m.* mânzu, cârlanu.

PULÉGGIA, *f.* scripete, macara.

PULÉGGIO, PULÉZZO, *m.* poleginâ, mintă; — *pigliare il puleggio*, a şi lua tălpăşiţa, a şi arăta călcâiele.

PÚLICA, PÚLIGA, *f.* bulbucu, beşică de aeru.

PULICÁRIA, *f.* puricariţă (plantă).

PÚLICE, *m.* e *f.* purice, purece.

PULIMÉNTO, *m.* poleiturâ, poleire, netezire, curăţire, ştergere, lustruire, lămurire.

PULÍRE, POLÍRE, *v. a.* a curăţi, a şterge, a lămuri, a netezi, a lustrui, a polei, a lucia.

PULITAMÉNTE, *avv.* cu politeţă, cu urbanitate.

PULITÉZZA, *f.* curăţenie; politeţă, urbanitate, afabilitate, maniere amabili, plăcute, omenie.

PULÍTO, POLÍTO, *a.* curatu, netedu, lămuritu, netu, poleitu, lustruitu; politu, civilu, urbanu, omenosu, politicosu; — *far pulito*, a face bine.

PULÍTO, *avv.* cu politeţă; cumu se cuvine.

PULITÓRE, *m.* curăţitoru, ştergătoru, netezitoru.

PULITÚRA, *f.* curăţiturâ, netezîturâ, poleiturâ.

PULIZÍA, *f.* curăţie, neţime.

PULLULAMÉNTO, *m.* încolţire, resărire.

PULLULÁRE, *v. a.* a încolţi, a resări; a se prăsi.

PULLULATÍVO, *a.* capabilu de a încolţi, de a resări.

PULLULAZIÓNE, *f.* încolţire, resărire, prăsire, împlinţire.

PULMONÁRIO, *a.* pulmonaru, relativu la plămâni.

PÚLPITO, *m.* pulpitu, ambonu, catedră.

PULSÁRE, *v. a.* a bate, a lovi, a isbi, a svîcni, a tremura.

PULSÁTILE, *a.* svîcnitoru, pulsatilu; — *vene pulsatili*, vine pulsatile, arteriile.

PULSATÍVO, *a.* pulsativu (se zice despre arterii).

PULSATÓRIO, *a.* pulsatoriu, relativu la pulsaţiune.

PULSAZIÓNE, *f.* pulsaţiune, bătaia pulsului; bă-

Digitized by Google

taia dureroasă 'a arteriiloru la părţile inflamate; svicniturâ.

PULVINÁRE, *m.* pulvinaru, pernâ lungâ, câpâtâiu; templu, sacrariu alu păganiloru.

PULZÉLLA, *f.* virgine, vergurâ, fecioarâ.

PÚNCHIO, *m.* ponciu, unu felu de bâuturâ.

PUNGÉLLO, *m.* ghimpe, ţepu, boldu.

PUNGÉNTE, *a.* ghimposu, înţepâtoru, pişcâtoru, pungâtoru, împungâtoru, îmbolditoru; atingâtoru, ofensivu.

PUNGIMÉNTO, *m.* pungere, înţepare, împungere, pişcare, strâpungere, îmboldire.

PÚNGERE, *v. a.* a punge, a împunge, a strâpunge, a înţepa, a pişca, a îmboldi, a înghimpa; a strâfige; a zâdâri, a întârita, a sgândâra; a supâra prin vorbe atingătoare.

PUNGIGLIÓNE, PUNGÉTTO, *m.* biciuşcâ, strâmurare; boldu, acu.

PUNGITÍVO, PUGNITÍVO, *a.* pungâtoru. împungâtoru.

PUNGITÓIO, *m.* boldu, acu, instrumentu spre a punge.

PUNGITÓRE, *m.* pungâtoru, împungâtoru, îmbolditoru.

PUNGOLÁRE, *v. a.* a îmboldi, a împunge; a întârita.

PÚNGOLO, *m.* biciuşcâ, strâmurare; boldu; îndemnu.

PUNÍBILE, *a.* punibilu, de pedepsitu, demnu de pedeapsâ.

PÚNICO, *a.* punicu, cartaginesu; — *pomo punico*, rodie.

PUNIMÉNTO, *m.* pedepsire, punire.

PUNÍRE, *v. a.* pedepsi, a puni.

PUNITÍVO, *a.* punitivu, penalu, relativu la pedeapsâ.

PUNITÓRE, *m.* pedepsitoru, punitoru.

PUNIZIÓNE, *f.* puniţiune, pedepsire, pedeapsâ.

PÚNTA, *f.* vîrfu; estremitate, capu, margine, frunte, ascuţişu; creştetu; isprăvitu, sfîrşitu, puntulu unde se isprăveşte unu lucru; diamantu cu vîrfu; dintelâ; împunsâturâ; junghiu; disputâ, pismâ; — *a punta di diamante*, tâiatu în feţe; — *punta di mare*, sinu de mare; — *andare in punta de'piedi*, a umbla în vîrfulu degeteloru; — *avere una cosa sulla punta della lingua*, a i umbla cuiva o zicere prin gură; — *parlare in punta di forchetta*, a vorbi cu mare afectaţiune; — *stare a punta*, a sa gâlcevi totdeauna.

PUNTÁGLIA, *f.* luptâ, ccartâ, gâlceavâ, sfadâ.

PUNTAGÚTO, *a.* ascuţitu.

PUNTÁLE, *m.* feruleţu, vîrfu, câpâtâiu.

PUNTALMÉNTE, *avv.* cu esactitate; cu deamăruntulu; în acelaşi punctu, în acelaşi minutu.

PUNTÁRE, *v. a.* a punta, a face punturi; a împunge, a înţepa; a îndrepta, a aşeza câtre o ţintâ, a lua la câtare; a râzima; a împinge; —*puntare addosso ad uno*, a strîmtora pe cineva.

PUNTÁTA, *f.* împunsâturâ, înţepâturâ, punsurâ; stînjinu; fasciculu, broşurâ.

PUNTATÓRE, *m.* puntatoru, punctâtoru.

PUNTATÚRA, PUNTAZIÓNE, *f.* puntare, puntare, interpuncţiune, punctuaţiune, puntuaţiune.

PUNTÁZZA, *f.* undrea, ţepuşu.

PUNTEGGIAMÉNTO, *m.* puntuare; puntâturâ, punturi mici ce se facu în lucrările de miniaturâ.

PUNTEGGIÁRE, *v. a.* a puntua, a pune punturi, virgule, *s. c. l.* unde trebue; a punta, a face punturi.

PUNTEGGIATÚRA, *f.* puntuiturâ.

PUNTELLÁRE, PONTELLÁRE, *v. a.* a râzima. a propti, a sprijini, a susţinea; — *puntellarsi*, a se râzima; a se susţinea.

PUNTÉLLO, *m.* proptea, râzimâtoare, sprijinu, sprijoanâ; ajutoru, sprijinire, ocrotire.

PUNTERUÓLO, *m.* sulâ, priboiu, potricalâ; gârgâriţâ.

PUNTÍGLIO, *m.* subţiritate, scociorîturâ, sofisterie, cârtire, cicâlire, ceartâ pentru unu lucru de nimicu.

PUNTIGLIÓSO, *a.* cârtitoru, cervicosu, îndârâtnicu, cicâlitoru, celu ce cicâleşte, cârteşte, se obstină pentru lucruri de nimicu.

PUNTÍNO, *m.* puntişoru, puntuleţu; — *a puntino*, cu esactitatea cea mai minuţioasă, cu puntualitate, cu precisiune.

PUNTISCRÍTTO, *m.* semnu, marcâ la rufe.

PÚNTO, *m.* puntu, punctu; împunsâturâ; picâturâ; pârticică; locu sau objectu determinatu; semnu, ochiu, gaurâ; minutu. momentu; articulu, capitulu; încetare, precurmare; — *in punto*. tocma, întocmai; — *di punto in punto*, din puntu în puntu; — *punto per punto*, câte una, una; — *di tutto punto*, pe deplinu, de totu, cu totulu; — *in tutto punto*, gata cu totulu; — *metter in punto*, a gâti, a pregâti, a pune în bună orînduială; — *in quel punto*, în acelaşi minutu; — *punto ammirativo*, puntu admirativu, puntu chiâmâtivu; — *punto d'interrogazione*, puntu interogativu, puntu de întrebare; — *punto d'onore*, puntu de onoare; — *punto di vista*, puntu de vedere; privinţâ; — *mezzo punto*, semicolonu, puntu cu comâ: — *il punto sta*, atîrnâ de, este întrebarea pentru; — *venir al punto*, a veni la capulu lucrului, la puntulu celu mai principalu, celu de câpetenie; — *accusare il punto giusto*, a spune adevârulu; — *avere in punto*, a ţinti asupra; — *coglier nel punto*, a nimeri; — *di punto in bianco*, fârâ veste; orizontalicește; — *essere a buon punto*, a se afla într'o stare bună; — *far punto*, a face puntu; a se înterupe; — *mettere al punto, mettere in punto*, a întârita, a aţiţa, a provoca, a zâdâri, a sgândâra, a îndemma; — *essere in buon punto*, a avea chefu; — *scampare un gran punto*, a scâpa dintr'unu mare pericolu; — *star sul punto*, a fi aproape; — *tenere al punto*, a se ţinea tare, a se susţinea; — *le donne hanno un punto più che il diavolo*, femeile suntu mai mâiestre decâtu draculu; — *i punti cardinali*, cele patru punturi cardinale.

PÚNTO, *a.* punsu, împunsu, strâpunsu; întâritatu.

PÚNTO, *avv.* nu, nicîdecumu, nici unu felu, de locu.

PUNTÓNE, *m.* vîrfu, ascuţişu; — *avv.* cu vîrfulu.

Digitized by Google

PUNTUÁLE, *a.* puntualu, esactu, precisu, regulatu.

PUNTUALITÀ, *f.* puntualitate, esactitate, precisiune, diligenţâ, regularitate de a face ceva la unu timpu determinatu şi cumu a promisu cineva.

PUNTUALMÉNTE, *avv.* cu puntualitate, cu precisiune.

PUNTUAZIÓNE, *f.* puntuaţiune, punctuaţiune.

PUNTÚRA, *f.* punsurâ, împunsâturâ, înţepâturâ; junghiu; atacu; vorbe atingâtoare; mâhnire, întristare, durere, supârare, grijâ.

PUNTÚTO, *a.* ascuţitu; împungâtoru.

PUNZECCHIÁRE, PUNZELLÁRE, *v. a.* a ciupi, a înţepa.

PUNZÉLLO, *m.* aţiţare, îndemnu, sgândârare.

PUNZIÓNE, *f.* pungere, împungere, strâpungere.

PUNZÓNE, *m.* pumnu, pumnitură, ghioldu, lovitură; stempu, tiparu de oţelu spre a tipâri monedele.

PUPILLA, *f.* pupilâ, lumina ochiului; pupilâ, fatâ supusâ la unu tutoru; lucrulu celu mai scumpu ce are cineva.

PUPILLÁRE, *a.* pupilaru, relativu la pupilu.

PUPÍLLO, *m.* pupilu, nevirstnicu, tînâru care se aflâ subt îngrijirea unui tutoru, unui epitropu.

PURAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu puru, curatu, simplu, lâmuritu, sineeru, deschisu; numai.

PURCHÈ, *cong.* numai sâ, cu condiţiune, dacâ.

PÚRE, *partic. riempit.* însâ, iar, dar; totuşi, cu toate acestea; numai; chiaru; şi, asemenea; bine câ, deşi; deci; — *pure adesso*, chiaru acumu; — *se pure*, deşi, dacâ chiaru; — *se pure*, dacâ numai; — *pur troppo*, din nefericire; — *voi sapete pure*, dar ştii câ; — *vedete pure*, aşa vezi bine; — *dite pure*, aşa spune, spune dar.

PUREZZA, *f.* puritate, curâţie, curâţenie; netime; chiarâtate, limpezime, lâmurire; sinceritate, candoare, nevinovâţie, inocenţâ; delicateţâ, perfecţiune.

PÚRGA, *f.* purgaţiune, curâţire, întrebuinţarea medicineloru purgative; — *purghe*, soroculu de lunâ alu femeiloru.

PURGÁBILE, *a.* purgabilu, de curâţitu.

PURGAMÉNTO, *m.* purgare, curâţire, spâlare; espiare.

PURGÁNTE, *a.* purgativu, curâţitoru; — *s. m.* purgativu, remediu purgativu, curâţenie.

PURGÁRE, *v. a.* a purga, a curâţi; a şterge, a spâla; a espia, a curâţi, a spâla pâcatele, a desvinovâţi; a râsbuna; a împuţina, a moderа, a mârgini; — *purgarsi*, a se curâţi; a se desvinovâţi; a lua o curâţenie.

PURGATAMÉNTE, *avv.* curatu, cu puritate de stilu.

PURGATÍVO, *a.* purgativu, care are puterea de a curâţi.

PURGATÓRE, *m.* purgatoru, curâţitoru; piuoaru, dârstaru, vultoraru.

PURGATÓRIO, *m.* purgatoriu, locu de curâţire.

PURGATÚRA, *f.* purgaturâ, curâţiturâ, necurâţenie.

PURGAZIÓNE, PURGAGIÓNE, *f.* purgaţiune, curâţire; desvinovâţire; soroculu de lunâ alu femeiloru.

PÚRGO, *m.* piuâ; dârstà, vultoare.

PURIFICAMÉNTO, *m.* purificare, curâţire, ştergere, netezire, lâmurire, spâlare.

PURIFICÁRE, *v. a.* a purifica, a curâţi, a spâla, a şterge, a netezi, a lâmuri; — *purificarsi*, a se purifica, a se face curatu.

PURIFICATÍVO, *a* purificativu, care serve spre a purifica.

PURIFICATÓIO, *m.* purificatoriu, procoveţu, pînza cu care preotulu şterge potirulu dupâ cuminecâturâ.

PURIFICATÓRE, *m.* purificatoru, curâţitoru; îndreptâtoru.

PURIFICAZIÓNE, *f.* purificaţiune, curâţire, ştergere, spâlare, lâmurire, netezire; îndreptare; Stretenia, Intimpinarea Domnului, Purificaţiunea S. Fecioare.

PURIFÓRME, *a.* puroiformu, care seamânâ cu puroiulu.

PURÍSTA, *m.* puristu, celu ce cautâ de a nu întrebuinţa decâtu zicerile primite de scriitori italiani din sec. XIV.

PURITÀ, *f.* puritate, curâţie, curâţenie, inocenţâ, nevinovaţie, înfrînare; sinceritate, candoare.

PURITÀNO, *m.* puritanu, o sectâ de calvinişti.

PÚRO, *a.* puru, curatu, netu, netedu, limpede, lâmuritu, chiaru; abstrasu; neamestecatu; nevinovatu, inocentu, imaculatu; fârâ prihanâ

PURPUREGGIÁRE, *v. n.* a bate în purpuriu, a fi de faţa purpurei.

PURPÚREO, *a.* purpuriu, în faţa purpurei.

PURULÉNTO, *m.* purulentu, puroiosu.

PURULÉNZA, *f.* puroime, cuantitate de puroiu.

PUS, *m.* puroiu, copturâ.

PUSIGNÁRE, *v. n.* a mânca dupâ cinâ.

PUSÍGNO, *m.* mâncare dupâ cinâ.

PUSILLÁNIME, PUSILLÁNIMO, *a.* pusilanimu, micu la sufletu, nevoiaşu, netrebnicu, poltronu, bicisnicu.

PUSILLANIMITÀ, *f.* pusilanimitate, micşorime de sufletu, nevoioşie, bicisnicie, netrebnicie, poltronerie, mişelie.

PUSÍLLO, *a.* micu; umilu, timidu, slabu, debilu.

PUSTÉRLA, *f.* portiţâ, poartâ micâ,

PUSTOLÓSO, *a.* pustulosu, cu bubuliţe, de bubuliţe.

PÚSTULA, PÚSTOLA, *f.* pustulâ, bubuliţâ, bâşicuţâ, sgrâbunţâ.

PUTATÍVO, *a.* crezutu, presupusu, supusu, pretinsu.

PUTÉNTE, *a.* puturosu, împuţitu.

PUTIDÉZZA, *f.* PUTIDÓRE, *m.* putoare, împuţiciune.

PÚTIDO, *a.* puturosu, împuţitu.

PUTÍRE, *v. n.* a puţi, a mirosi greu; a îngreţoşa, a desgusta, a şcârbi, a plictisi; a î fi cuiva urîtu.

PÚTRE, *a.* putredu, putrezitu.

PUTRÉDINE, *f.* putreziciune, stricâciune, putrezealâ.

PUTREDINÓSO, *a.* putredu, putrezitu, putregâiosu.

PUTREFÁRE, *v. a.* a putrezi, a împuţi. a strica; — *putrefarsi*, a se putrezi, a se strica, a se împuţi, a se corupe.

Digitized by Google

PUTREFATTÍVO, *a.* putrezitoru.
PUTREFAZIÓNE, *f.* putrefacțiune, putrezire, putrezeală.
PUTRESCÉNZA, *f.* putrezeală.
PUTRIDÁME, *m.* putrezime, mârcezime, putregaiu.
PUTRIDÍRE, *v. n.* a putrezi, a deveni putredu.
PUTRIDITÀ, *f.* putreziturâ.
PUTRIDÚME, *m.* putrezime, mârcezime, putregaiu.
PÚTTA, *f.* fată; curvă; coțofană, țarcă.
PUTTÁNA, *f.* curvă, tirfă, lele, meretriță, prostitută.
PUTTANEGGIÁRE, *v. n.* a curvăsări.
PUTTANÉSIMO, *m.* curvie, meretriciu, curvăsărie.
PUTTANIÉRE, *m.* curvaru, puțoiu.
PUTTÍNO, *m.* prancu, copilașu, băiățelu.
PÚTTO, *m.* copilu, băiatu.
PÚZZA, *f.* putoare, împuțiciune; greață, desgustu; depravațiune, corupțiune; mândrie, trufie, nasuri.
PUZZÁRE, *v. n.* a puți, a mirosi greu.
PUZZAZIBÉTTO, *m.* paraleu, păunelu, leușoru.
PÚZZO, *m.* putoare, mirosu greu.
PÚZZOLA, *f.* putoriu, dihoru.
PUZZOLÉNTE, *a.* puturosu, împuțitu, murdaru.
PUZZOLÉNZA, *f.* împuțire, putoare.
PUZZÓRE, *m.* putoare.
PUZZÓSO, *a.* puturosu, împuțitu.

Q.

Q, *m. e f.* cue, cu, littera *q*.
QUA, *avv.* aici, ici, icea, aci; — *qua e là*, ici colea; — *per qua*, p'aici; — *qua su, quassù*, aici deasupra; — *di qua e di là*, încolo și încoace; — *da indi in qua*, de atunci.
QUÁCCHERO, QUÁCQUERO, *m.* cuacheru.
QUACCÍNO, *m.* unu felu de plăcintă.
QUADERNÁRIO, QUADERNÁLE, *m.* strofă de patru versuri, quaternariu.
QUADERNÉTTO, *m.* caietu micu, fasciculu micu, căiețelu.
QUADÉRNO, *m.* caietu, fasciculu, broșură; caternă (la jocu); stratu, despărțitură de locu.
QUÁDRA, *f.* cuadrantu, a patra parte dintr'unu cercu.
QUADRÁBILE, *a.* potrivitu, bunu, cuviinciosu.
QUADRAGENÁRIO, *a.* cuadragenaru, de patruzeci de ani; coprinzătoru de patruzeci de unimi.
QUADRAGÉSIMA, *f.* păresimi, postulu paștelorn.
QUADRAGESIMÁLE, *a.* cuadragesimalu, alu păresimiloru.
QUADRAGÉSIMO, *a.* alu patruzecilea.
QUADRAMÉNTO, *m.* pătrare, lucrarea de a face pătratu.
QUADRANGOLÁRE, *a.* pătrunghiularu, cu patru unghiuri.
QUADRANGOLÁTO, *a.* adusu la formă pătrunghiulară.
QUADRÁNGOLO, *m.* pătratu, figură pătrunghiulară.
QUADRANTÁLE, *m.* cubu; o monedă mică la Romani.
QUADRÁNTE, *m.* cuadrantu, pătrantu, cadranu, a patra parte din circonferență; tablă, țiferblatu; o măsură romană.
QUADRÁRE, *v. a.* a pătra, a aduce la formă pătratâ; — *v. n.* a se potrivi, a se cuveni, a veni bine, a se conforma.
QUADRÁRO, *m.* negustetoru de tablouri.
QUADRATAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu potrivitu.
QUADRÁTO, *a.* pătratu, pătrunghiularu, tetragonu, cuadratu; — *miglio quadrato*, milă pătratâ; — *radice quadrata*, rădăcină pătratâ; — *numero quadrato*, pătratu.
QUADRÁTO, *m.* pătratu, cuadratu; fedrantu; carea.
QUADRATÓRE, *m.* pătrătoru.
QUADRATÚRA, *f.* cuadraturâ, pătrăturâ, reducere la formă pătratâ; una din fețele unui corpu solidu pătrunghiularu; positiunea a doă stele cându suntu depărtate una de alta cu 90 grade.
QUADRÉLLA, *f.* pilă latâ și subțire; — *pl.* darde, săgeți.
QUADRELLÁRE, *v. a.* a săgeta, a arunca săgeți.
QUADRÉLLO, *m.* săgeată, varga săgeții; limba ferului de călcatu; ferulu de călcatu alu croitoriloru; lespede, placă pătratâ de pardositu.
QUADRERÍA, *f.* galerie de tablouri, cuantitate de tablouri.
QUADRÉTTO, *m.* cadră mică, tablou micu.
QUADRETTÍNO, *m.* cadră foarte mică, tablou foarte micu; vasu micu de sticlă.
QUADRÉZZA, *f.* pătrăturâ, cualitatea lucrului pătratu.
QUADRIENNÁLE, *a.* patruanalu, de patru ani.
QUADRIÉNNIO, *m.* spațiu de patru ani.
QUADRÍFIDO, *a.* împărțitu în patru.
QUADRIFÓRME, *a.* pătratu, de formă pătratâ.
QUADRIFRÓNTE, *a.* cu patru frunți, cu patru fețe.
QUADRÍGA, *f.* cuadrigă, trăsură cu patru cai.
QUADRÍGLIA, *f.* companie, ceată mică de oameni; cuadrilă, ceată de cavaleri la unu caruselu; cuadrilu (dantu).
QUADRÍGLIO, *m.* cuadrilu, unu felu de jocu în cărți.
QUADRILÁTERO, *m.* cuadrilateru, figură cu patru laturi.
QUADRILÚNGO, *m.* cuadrilateru a cărnia lungime este mai mare decâtu lățimea.
QUADRILÚSTRE, *a.* cuadrilustru, de patru lustre, de 20 de ani.
QUADRIMÉMBRE, *a.* cuadrimembru, de patru membre.

Digitized by Google

QUADRIMÉSTRE, *m.* cuadrimestru, spaţiulu de patru luni.

QUADRIPARTIRE, *v. a.* a împărţi în patru.

QUADRIPARTIZIÓNE, *f.* împărţire în patru.

QUADRIRÉME, *f.* cuadriremă, unu felu de nave la cei vechi cu patru rînduri de lopeţi.

QUADRISÍLLABO, *a.* cuadrisilabu, de patru silabe.

QUADRITTÓNGO, *m.* cuadriftongu, diftongu de 4 vocale.

QUADRÍVIO, *m.* răspântie, cale crucişâ.

QUÁDRO, *m.* pătratu, cuadrilateru, tetragonu, figură pătratâ; lucru pătratu; cadră, tablou, picturâ; stratu, despărţiturâ de locu; — *a.* cuadratu, pătratu, cuadrangularu; caro (la joculu cărţiloru).

QUADRÚCCIO, *m.* tablou micu şi de puţinâ valoare.

QUADRUMÁNO, *a. e s. m.* cuadrumanu, cu patru mâni.

QUADRUPEDÁLE, *a.* cuadrupedalu, de cuadrupedu.

QUADRÚPEDE, *a.* cuadrupedu, cu patru picioare; — *s. m.* cuadrupedu, animalu cu patru picioare.

QUADRUPLICÁRE, *v. a.* a cuadruplica, a împătri.

QUADRUPLICAZIÓNE, *f.* cuadruplicaţiune, împătrire.

QUADRÚPLICE, QUÁDRUPLO, *a.* cuadruplu, de patru ori atita, de patru ori mai mare, împătritu.

QUADRUPLICITÀ, *f.* cuadruplicitate, cualitatea lucrului cuadruplu, împătritu.

QUAÉNTRO, *avv.* aici înlăuntru.

QUAGGIÙ, QUAGGIÙSO, *avv.* aici josu, pe lumea aceasta.

QUÁGLIA, *f.* potîrnică, prepeliţâ, pitpălacu.

QUAGLIÁBILE, *a.* care se poate închiega.

QUAGLIAMÉNTO, *m.* închiegare, prindere.

QUAGLIÁRE, QUAGLIÁRSI, *v. n.* a se închiega, a se prinde.

QUAGLIATÚRA, *f.* închiegare, prindere, sleire.

QUAGLIÉRE, *m.* ţiuitoare cu care se imită cântarea prepeliţeloru.

QUÁLCHE, *a.* oarecare, câtăva; orîce; — *qualche cosa*, ceva.

QUALCHEDÚNO, QUALCÚNO, *a. e. pron.* cineva, oarecine; oarecare.

QUALCHESSÍA, *a.* orîcine, orîce va fi, neştine, oarecine, oarecare.

QUALCÓSA, *f.* ceva, unu nu ştiu ce.

QUALCOSELLÍNA, QUALCOSÚCCIA, *f.* ceva micu, puţintelu.

QUÁLE, *pr.* care, ce; unulu, cineva, oarecine, neştine; orîcine, orîce; — *del quale*, câruia; — *dei quali, ai quali*, cărora; — *tale qual'è*, aşa precumu este; — *per qual cagione?* din care pricină? — *egli è meglio tale e quale che senza nulla stare*, mai bine ceva decâtu nimica, mai bine atîta decâtu nimica.

QUÁLE, *avv.* ca, precumu; — *sost. m.* cualitate.

QUALÍFICA, *f.* cualificare, atribuţiune a unei cualităţi.

QUALIFICÁBILE, *a.* cualificabilu, care se poate cualifica.

QUALIFICÁRE, *v. a.* a cualifica, a atribui o cualitate, a arâta o cualitate; a da unu titulu; — *qualificarsi*, a se cualifica, a şi însuşi o cualitate, a şi da unu titulu, a se numi.

QUALIFICÁTO, *a.* cualificatu, însemnatu.

QUALIFICATÓRE, *m.* cualificatoru, celu ce cualifică.

QUALIFICAZIÓNE, *f.* cualificaţiune, cualificare, determinare sau însemnare a cualităţii; cualitate, atribuţiune.

QUALITÀ, *f.* cualitate, proprietate, atribuţiune; naturâ, aplecare, însuşire, dispoziţiune, talentu, inclinaţiune; condiţiune, stare, gradu, titulu; — *una persona di qualità*, o persoanâ de cualitate, o persoanâ însemnatâ.

QUALITATÍVO, *a.* care dâ o cualitate, cualitativu.

QUALMÉNTE, *avv.* cumu, precumu, în ce chipu.

QUALÓRA, *avv.* cându, îndatâ ce, dacâ, orîcându.

QUALSIVÓGLIA, QUALSISÌA, *a.* verîcine, orîcine va fi.

QUALÚNQUE, *a.* orîcine, orîcare, orîce; — *qualunque volta, qualunque ora*, orîcându; — *in qualunque modo*, orîcumu.

QUALVÓLTA, *avv.* cându, dacâ, orîcandu.

QUÁMQUAM, QUÁNQUAM, *m.* — *fare il quamquam, arrecarsi in sul quamquam*, a se da unu aeru de importanţâ; — *favellare in sul quamquam*, a vorbi cu o gravitate afectatâ.

QUÁNDO, *avv.* cându, dacâ; — *da quando, fin da quando*, de cându; — *quand'anche*, chiaru dacâ, deşi, mâcaru câ; — *a quando a quando, di quando in quando*, cându şi cându, câteodatâ, din timpu în timpu; — *il quando*, timpulu, momentulu.

QUANDOCHÈ, *avv.* cându, dacâ, decumva; orîcându.

QUANDÚNQUE, *avv.* orîcându, de câte ori.

QUANTITÀ, *f.* cuantitate, câtime, câtăţime; mărime; mulţime; numâru mare, grămadâ, abundanţâ; — *in gran quantità*, în mare cuantitate, în mare numâru, cu grâmada.

QUANTITATÍVO, *a.* cuantitativu, de cuantitate.

QUÁNTO, *a. ed avv.* câtu; — *s. m.* cuantitate; — *quanto più, tanto più*, cu câtu... cu atîtu; — *quanto prima*, curîndu, îndatâ ce; — *quanto a me*, încâtu priveşte la mine, câtu pentru mine.

QUANTOCHÈ, *avv.* cu toate câ, binecâ.

QUANTÚNQUE, *a.* câtu, toate câte; orîcâtu; — *avv.* cu toate câ, mâcaru câ, deşi, binecâ; — *cong.* dar, însâ.

QUARÁNTA, *a.* patruzeci.

QUARÁNTA, *avv.* patruzeci de mii.

QUARANTÉSIMO, *a. e s. m.* alu patruzecilea; a patruzecea parte.

QUARANTÍA, *f.* cuarantie, consiliu de 40 de membri la Veneţia; tribunalu de 40 de judecători la Florenţa.

QUARANTÍNA, QUARANTÉNA, *f.* patruzeci de lucruri; patruzeci de zile; carantînâ, lazaretu.

QUARANTOTTÉSIMO, *a.* alu patruzeci-şi-optulea.

QUARANTÓTTO, *a.* patruzeci şi optu.

QUARANTÚNO, *a.* doâzeci şi una.

QUARÉSIMA, *f.* pâresimi, postulu aşteloru.

QUARESIMÁLE, *a.* cuaresimalu, pâresimalu; — *cibo quaresimale*, mâncare de postu; — *s. m.* predică de pâresimi.

QUARESIMEGGIÁRE, *v. n.* a posti; a mânca puţinu şi râu.

Digitized by Google

QUÁRTA, *f.* a patra parte; cuartâ.
QUARTABUÓNO, *m.* goniometru, unghiarâ.
QUARTÁLE, *m.* cuartalu, platâ pentru unu trimestru.
QUARTÁNA, *f.* friguri cuartane.
QUARTANÁRIO, *m.* pâtimaşu de friguri cuartane.
QUARTÁRE, *v. a.* a împârţi în patru, a despica în patru.
QUARTÁTO, *a.* împârţitu în patru; butucosu, grosu.
QUARTERÓNE, *m.* pâtraru.
QUARTERUÓLA, *f.* o măsura.
QUARTERUÓLO, *m.* marcâ, fişâ.
QUARTÉTTO, *m.* cuartetu, bucatâ de musicâ cântatâ de patru inşi.
QUARTIÁTO, *a.* de o nobleţâ ant'câ.
QUARTIÉRE, *m.* sfertu, cartu, a patra parte, pâtraru, cuartaru; coloare, vâpsea, mahala, una din despârţirile unui oraşu; o despârţire dintr'o casâ, apartamentu, locaşu, locuinţâ; cuartiru, tabârâ, casarmâ; — *quartier generale*, cuartiru generalu; — *dar quartiere*, a cruţa, a nu omorî pe cei invinşi; — *domandar quartiere*, a cere iertăciune.
QUARTIERMÁSTRO, *m.* cuartirmaisteru.
QUARTÍNA, *f.* cuartinâ, strofâ de patru versuri.
QUARTÍNO, *m.* unu felu de clarinetu micu.
QUÁRTO, *m.* cartu, cuartu, pâtraru, a patra parte; bucatâ, bucăţicâ; unu felu de măsurâ care coprinde a patra parte din *staio*; in-quarto; apartamentu; cuartieru de nobleţâ; — *a quarti a quarti*, bucăţele.
QUARTODÉCIMO, *a.* alu patrusprezecelea.
QUARTOGÉNITO, *m.* fiulu alu patrulea.
QUARTÚCCIO, *m.* o măsurâ care coprinde $^1/_{64}$ din *staio*.
QUARTÚLTIMO, *a.* alu patrulea dela sfîrşitu.
QUÁRZO, *m.* cuarţu, pişatu de bou (unu felu de piatrâ).
QUARZÓSO, *a.* cuarţosu, din natura cuarţului.
QUÁSI, *avv.* mai, aproape, ca la, cam, circa, puţinu lipseşte; ca, cum câ, cum dacâ; — *quasi quasi*, puţinu lipseşte.
QUÁSSIA, *f.* casiâ, o plantâ medicinalâ din America.
QUASSÙ, QUASSÚSO, *avv.* aici susu, încoace în susu.
QUATERNÁRIO, *a.* de patru; — *s. m.* versu de patru silabe.
QUATERNITÀ, *f.* unire de patru lucruri.
QUATRIDUÁNO, *a.* de patru zile.
QUATTAMÉNTE, *avv.* pe tâcute, încetu, pe ascunsu, pituluşu.
QUÁTTO, *a.* plecatu, pitulatu, pititu; — *quatto quatto*, în pituluşu, încetu încetu, pe ascunsu, pe tâcute.
QUATTÓN, QUATTÓNE, *avv.* în pituluşu.
QUATTORDICÉSIMO, *a.* alu patrusprezecelea.
QUATTÓRDICI, *a.* patrusprezece, paisprezece.
QUATTRINÁIO, *m.* paraleu, care are mulţi bani.
QUATTRINÁRIA, QUATTRÍNA, *f.* unu felu de iarbâ.
QUATTRINEGGIÁRE, *v. n.* a câştiga bani, a stringe bani.
QUATTRINÉLLO, QUATTRINÚCCIO, *m.* bânişoru.
QUATTRÍNO, *m.* a patra parte dintr'unu soldu, dinaru, bânuţu, para; — *quattrini*, bani, parale; — *non avere un becco d'un quattrino*, a nu avea nici o lâscae, a nu avea câtu sâ dai la unu orbu; — *non vale un quattrino*, n'are preţu de o ceapâ, nu plâteşte unu baraboiu; — *non è in quattrini*, n'are bani gata.
QUÁTTRO, *a.* patru; — *far quattro passi*, a face o micâ plimbare; — *a quattro a quattro*, câte patru; — *a tiro quattro*, cu patru cai; — *fare il diavolo a quattro*, a face multu sgomotu; — *non dir quattro finchè non l'hai nel sacco*, nu fâ socoteala fârâ ospâtaru.
QUATTROCÉNTO, *a.* patru sute.
QUATTROMÍLA, *a.* patru mii.
QUATTRO TÉMPORA, *f. pl.* cele patru timpuri, trei zile de postu la începutulu fiecăruia timpu alu anului.
QUÉGLI, QUÉI, QUE', *pron.* acela; aceia.
QUELCHESSÍA, *a.* orîce sâ fie; orîcine va fi.
QUÉLLE, *f. pl.* smorfie, ghiunghiunele; — *dar le quelle*, a batjocori.
QUÉLLO, *a. e pron.* acelu, acela; aceea; — *in quella*, în acelu minutu, în timpulu acela, în timpulu ce, cându, pe cându; — *a quel che vedo, a quel che so*, după cumu vêzu, ştiu.
QUERCÉTO, *m.* stejârie, locu sâditu cu stejari.
QUÉRCIA, *f.* stejaru, gorunu.
QUERCÍNO, *a.* de stejaru.
QUERCIUÓLA, *f.* QUERCIUÓLO, *m.* stejârelu, stejaru tînaru.
QUERÉLA, *f.* plângere, jeluire, tînguire, vâitâturâ; instanţâ, jalbâ; — *porre, muovere, dar querela ad alcuno*, a da o jalbâ, a se plânge împrotiva cuiva.
QUERELÁNTE, *a.* jeluitoru.
QUERELÁRE, *v. a.* a pîrî, a acusa criminalicește; — *querelarsi*, a se plânge, a se vâita, a se tîngui; a se jelui, a da jalbâ.
QUERELATÓRIO, *a.* plângâtoru, tânguitoru, jâluitoru.
QUERELÓSO, *a.* plângâciosu, tânguiciosu, tânguiosu.
QUERÉNTE, *a.* care cere, suplicantu.
QUERIMÓNIA, *f.* tânguialâ, plângere, vâitâturâ.
QUÉRULO, QUERULÓSO, *a.* plângerosu, tânguiosu, jalnicu.
QUESÍTO, *m.* cerere, cestiune, întrebare; — *a.* cerutu.
QUESTÉSSO, *pr.* acestaşi.
QUÉSTI, *pron. sing.* acesta, acestu omu.
QUESTIONÁBILE, *a.* cestionabilu, cuestionabilu, care se poate pune în cestiune, supune la disputâ.
QUESTIONÁLE, *a.* de cestiune, relativu la cestiune,
QUESTIONAMÉNTO, *m.* cestiunare, disputare, prigonire.
QUESTIONÁNTE, *a.* cestiunantu, prigonitoru.
QUESTIONÁRE, *v. n.* a cestiuna, a disputa, a se certa.
QUESTIÓNE, *f.* cuestiune, cestiune, disputâ, ceartâ, prigonire; dubiu; întrebare, cerere.
QUESTIONEGGIÁRE, *v. n.* a cestiona, a întreba, a cerceta.
QUÉSTO, *a. e pron.* acestu; acesta; — *in questo, in questa*, în acestu timpu, în acestu minutu, într'acestea.

Digitized by Google

QUESTÓRE, *m.* cuestoru, casieru publicu la Romani.
QUESTÓRIO, *a.* cuestoriu, alu cuestorului, alu cuesturei.
QUÉSTUA, *f.* cerşire, mendicare.
QUESTUÁNTE, *a.* cerşitoru, mendicantu.
QUESTUÁRE, *v. a. e n.* a cerşi, a cerşetori, a mendica.
QUESTUÓSO, *a.* cerşitorescu; câştigosu, folositoru.
QUESTÚRA, *f.* cuesturâ, câsierie, demnitatea cuestorului.
QUETAMÉNTE, QUIETAMÉNTE, *avv.* în linişte, pe ticnite.
QUETÁRE, QUIETÁRE, *v. a.* a înceta, a conteni; a linişti, a astîmpâra, a potoli, a îmblânzi, a domoli, a îndulci; — *v. n.* a se repausa, a se odihni; a se astîmpâra.
QUETATÍVO, *a.* capabilu de a linişti, de a astîmpâra.
QUÉTO, QUIÉTO, *a.* nemişcatu, liniştitu, astîmpâratu, placidu, trancuilu, blându, molcu, domolu.
QUI, *avv.* aici, ici, aci, icea; acumu; atunci; în acestu casu, în aceastâ împrejurare; în aceastâ stare; — *da qui innanzi*, de acumu înainte, de aci încolo; — *qui pro quo*, eroare, greşealâ.
QUIDDITÀ, *f.* cuiditate, esenţâ, naturâ, fire.
QUIDDITATÍVO, *a.* cuiditativu, esenţialu, firescu.
QUIDÉNTRO, *avv.* aici înlâuntru, într'aceasta.
QUIESCÉNTE, *a.* care nu lucreazâ.
QUIESCÉNZA, *f.* nelucrare, repausu.
QUIÉSCERE, *v. n.* a se repausa, a se astîmpâra, a se linişti, a înceta, a se opri.
QUIETATÍVO, *a.* care astîmpârâ, liniştesce, potoleşte.
QUIÉTE, QUIETÉZZA, *f.* trancuilitate, nemişcare, incetare, linişte, pace, repaosu, astîmpâru.
QUIETÍSMO, *m.* cuietismu, doctrina unei secte care pretindea câ toatâ perfecţiunea creştinească stâ în trancuilitatea sau in inobilitatea spiritului.
QUIETÍSTA, *m.* cuietistu, sectatoru alu cuietismului.
QUIETÓNE, *m.* omu şiretu care îşi dâ unu aeru de trancuilitate şi de blândeţe, mîţâ blândâ.
QUIETÚDINE, *f.* linişte, trancuilitate, astîmpâru.
QUINAMÓNTE, *avv.* acolo susu.
QUINÁRIO, *m.* cuinaru, adunare de cinci lucruri; versu de cinci silabe; o monedâ anticâ de argintu.
QUINCÉNTRO, *avv.* aici înlâuntru.
QUÍNCI, *avv.* de aici; pe aici; pentru aceasta, de aceea; — *da quinci innanzi*, de acumu înainte; — *quinci e quindi*, ici colea; — *quinci intorno*, aici imprejuru.
QUINCIÓLTRE, *avv.* aici împrejuru.
QUINDAVÁLLE, QUINAVÁLLE, *avv.* acolo la vale, în josu.
QUINDECÁGONO, *m.* cuindecagonu, o figurâ planâ cu cinclsprezece unghiuri şi cinclsprezece laturi.
QUINDÉCIMO, *a.* alu cinclsprezecelea; — *s. m.* a cinclsprezecea parte.
QUINDÉNNIO, *m.* spaţiulu de cinclsprezece ani.
QUÍNDI, *avv.* de acolo; aiurea; dupâ aceea; pe urmâ; de aceea, dreptu aceea, pentru aceea; — *quinci e quindi*, aici colo, pe aici pe acolo; — *or quinci or quindi*, cându aici şi cându acolo.
QUINDICESIMO, *a.* alu cinclsprezecelea.
QUINDICI, *a.* cinclsprezece; — *oggi a quindici*, peste cinclsprezece zile; — *andar colla testa in quindici*, a aiuri.
QUIND'ÓLTRE, *avv.* acolo împrejuru.
QUINGENTÉSIMO, *a.* alu cinclsutelea.
QUINQUAGENÁRIO, *a.* cuincuagenaru, de 50 ani.
QUINQUAGÉSIMA, *f.* Rosalii, cuincuagesimâ, dumineca care precede postulu Paştelorn.
QUINQUAGÉSIMO, *a.* alu cinclzecilea.
QUINQUÁNGOLO, *m.* pentagonu.
QUINQUELÚSTRE, *a.* de cinci lustre, de 25 ani.
QUINQUENNÁLE, *a.* care vine la fiecare cinci ani.
QUINQUÉNNE, *a.* de cinci ani.
QUINQUÉNNIO, *m.* spaţiulu de cinci ani, lustru.
QUINQUIRÈME, *f.* cuincuiremâ, unu felu de navâ la cei vechi, cu cinci rinduri de lopeţi.
QUINQUESSÍLABO, *a.* de cinci silabe.
QUÍNTA, *f.* cuintâ, ciutâ; cinci cârţi de acelaşi felu la jocu; culisâ, pârete de scenâ la teatru.
QUINTADÉCIMA, *f.* pleniluniu, lunâ plinâ.
QUINTÁLE, *m.* cântaru, majâ (greutate).
QUINTÁNA, *f.* stîlpu în care se deprindea cineva a arunca cu lancea sau a da cu sâgeţi; friguri care apucâ pe bolnavu la fiecare cinci zile.
QUINTÁVOLO, *m.* strâmoşulu strâmoşului.
QUINTÉRNO, *m.* caietu, fasciculu; conţu de chârtie.
QUINTESSÉNZA, *f.* cuintesenţâ, partea cea mai purâ a unui lucru; estractu; perfecţiune; leamurâ.
QUINTÉTTO, *m.* cuintetu, bucatâ de musicâ esecutatâ de cinci voci sau instrumente.
QUINTÍLE, *m.* cuintilu, luna lui Julie; a cincea parte a zodiacului.
QUÍNTO, *a.* alu cincilea; — *s. m.* a cincea parte.
QUINTODÉCIMO, *a.* alu cinclsprezecelea.
QUINTOGÉNITO, *a. e s. m.* fiulu, copilulu alu cincilea.
QUINTÚLTIMO, *a.* alu cincilea de la sfîrşitu.
QUINTUPLICÁRE, *v. a.* a încinci, a cuintuplica.
QUÍNTUPLO, *a.* cuintuplu, încincitu.
QUIRÍTTA, QUIVIRÍTTA, *avv.* tocma aici.
QUISQUÍLIA, QUISQUIGLIA, *f.* necurâţie, gunoiu.
QUISTIÓNE, *f.* cestiune, disputâ; întrebare, cerere.
QUITÁNZA, *f.* cuitanţâ.
QUITÁRE, *v. a.* a cuitanţa, a da cuitanţâ.
QUÍVI, *avv.* acolo; atunci, în acea ocasiune; dupâ aceea, dupâ aceasta; — *quivi medesimo*, in acelaşi locu; — *di quivi*, de acolo, de acelu locu, din loculu acela.
QUÓCOLO, *m.* unu felu de piatrâ.
QUÓNDAM, *a.* râposatulu.
QUÓTA, *f.* cuotâ, porţiune, partea ce fiecare trebue sâ plâteascâ sau sâ priimeascâ la împârţirea unei sume întregi, cislâ, refenea.
QUOTIDIANAMÉNTE, *avv.* în toate zilele.
QUOTIDIANEGGIÁRE, *v. n.* a face ceva în toate zilele; — *quotidianeggiarsi*, a se face cuotidianu.
QUOTIDIÁNO, *a.* cuotidianu, de toate zilele.
QUOTITATÍVO, *a.* care determinâ cuantitatea.
QUOTIZZÁRE, *v. n.* a determina cuotele, a cislui.
QUÓTO, QUOZIÉNTE, *m.* cuoţientu, câtu, numârulu care e se din divisiunea unei cuantităţi.

Digitized by Google

R.

R, *f.* re, litera R.

RABÁCCHIO, *m.* prunc, copilu micu.

RABÁRBARO, REBÁRBARO, REUBÁRBARO, *m.* rebarbarâ, râvintâ (o plantâ medicinalâ).

RABBALLINÁRE, *v. a.* a împacheta, a înfăşura.

RABBARUFFÁRE, *v. a.* a turbura, a amesteca, a desordina, a strica orînduiala, a desuni, a învrăjbi.

RABBASSAMÉNTO, *m.* înjosire, scădere, împuţinare.

RABBASSÁRE, *v. a.* a înjosi, a pleca, a pune mai josu ; a scădea, a micşora ; — *rabbassarsi*, a se pleca, a descinde, a se coborî, a se lăsa în josu ; a se împuţina, a se micşora.

RABBÁTTERE, *v. a.* a desbate, a scoate, a scădea, a detrage ; — *rabbattersi*, a se întâlni iarăşi.

RABBATTÍNO, *m.* omu cumpătatu, care se scumpeşte, care ţine socotealâ de toate lucrurile celemai mici.

RABBATUFFOLÁRE, *v. a.* a amesteca, a învălmăşi, a scormoni, a încurca, a încolăci, a turbura.

RABBELLÍRE, *v. a.* a înfrumuseţa de isnoavâ ; — *rabbellirsi*, a se înfrumuseţa, a se face mai frumosu.

RABBERCIÁRE, *v. a.* a cârpi, a drege, a meremetisi.

RABBERCIÁTO, *a.* cârpitu, dresu, meremetisitu.

RÁBBI, *m.* rabinu, doctoru evreu.

RÁBBIA, *f.* furie, furoare, mânie, necazu ; turbare, turbâciune ; patimâ nebuneascâ, poftâ neastîmpărată, rîvnâ, bârânire ; repeziciune ; înverşunare ; — *montare in rabbia*, a se mânia, a se înverşuna ; — *che ti venga la rabbia*, sâ te ia draculu ! — *sfogar la rabbia*, a şi descărca mânia.

RABBINEGGIÁRE, *v. n.* a interpreta precumu facu rabinii.

RABBÍNICO, *a.* rabinicu, de rabinu, alu rabiniloru.

RABBINÍSTA, *m.* rabinistu, celu ce învaţâ cârţile rabinice sau urmează dupâ doctrina rabiniloru.

RABBÍNO, *m.* rabinu, doctoru evreu.

RABBIOSAMÉNTE, *avv.* cu mânie, cu turbare.

RABBIOSÉTTO, RABBIOSÚCCIO, *a.* supârâciosu, necâjiciosu.

RABBIÓSO, *a.* furiosu, înfuriatu, mâniosu, îndrâcitu, înverşunatu ; nebunu, turbatu ; supâratu, intâritatu, necâjitu ; necumpâtatu, neînfrînatu, neastîmpâratu.

RABBOCCÁRE, *v. a.* a îmbuca de isnoavâ.

RABBONACCIÁRE, *v. a.* a alina, a linişti, a molcomi, a potoli, a îmblânzi, a astîmpăra iarăşi ; — *v. n.* a se linişti.

RABBONDÁRE, *v. n.* a abunda multu.

RABBONÍRE, *v. a.* a îmblânzi, a domoli, a astîmpâra ; — *rabbonirsi*, a se îmblânzi, a se astîmpâra.

RABBORDÁRE, *v. a.* a aborda iarăşi.

RABBRACCIÁRE, *v. a.* a îmbrăţişa iarăşi.

RABBRENCIÁRE, *v. a.* a cârpi, a restaura, a îmbunătăţi.

RABBREVIÁRE, *v. a.* a scurta, a abrevia de isnoavâ.

RABBRIVIDÁRE, RABBRIVIDÍRE, *v. n.* a se înfiora, a tremura.

RABBRUNÁRE, *v. a.* a face mai brunu.

RABBRUSCAMÉNTO, *m.* a se turbura, a se întuneca.

RABBRUSCÁRSI, *v. n.* a se turbura, a se întuneca, a se posomorî ; a se necăji, a se supâra.

RABBRUZZÁRSI, RABBRUZZOLÁRSI, *v. n.* a se întuneca, a se obscura.

RABBUFFAMÉNTO, *m.* ciufulire, jumulire, sbîrlire.

RABBUFFÁRE, *v. a.* a ciufuli, a jumuli, a sbîrli ; a turbura ; a mustra, a dojeni cu asprime ; a înfrunta ; — *v. n.* a se turbura ; — *rabbuffarsi*, a se încăera.

RABBÚFFO, *m.* mustrâturâ, dojanâ ; înfruntare.

RABBUIÁRE, *v. n.* a se întuneca, a înnopta.

RABESCÁME, *m.* cuantitate de arabescuri.

RABESCÁRE, *v. a.* a orna cu arabescuri, a arabesca.

RABÉSCO, *m.* arabescu, ornamentu de sculpturâ sau de picturâ ce se face prin împletire de foi, plante *s. c. l.*

RABICÁNO, *m.* dereşu.

RABIDÉZZA, *f.* mânie, turbare, necazu, întâritare.

RÁBIDO, *a.* turbatu ; mâniatu, necâjitu, înverşunatu.

RACCANTUCCIÁRSI, *v. n.* a se retrage într'unu colţu,

RACCAPEZZÁRE, *v. a.* a aduna, a gâsi, a strînge împreunâ cu mare diligenţâ ; a ghici, a şi forma o idee despre ceva, a nimeri.

RACCAPITOLÁRE, *v. a.* a recapitula, a resume.

RACCAPRICCIÁRE, *v. a.* a înfricoşa, a speria, a înfiora pe cineva ; — *v. n.* a înfiora, a se înfiora, a trâsâri.

RACCAPRÍCCIO, RACCAPRICCIAMÉNTO, *m.* fiori, înfiorare, tremurare, groazâ, teroare, spaimâ.

RACCARTOCCIÁRE, *v. a.* a resuci.

RACCATTÁRE, *v. a.* a gâsi, a redobîndi, a dobîndi, a câpâta de isnoavâ ; a aduna, a culege ; a strînge, a lua de josu ; a rescumpâra.

RACCENCIÁRE, *v. a.* a peteci, a cârpi.

RACCÉNDERE, *v. a.* a reaprinde, a aprinde din nou.

Digitized by Google

RACCENDIMÉNTO, *m.* reaprindere, aprindere din nou.

RACCENNÁRE, *v. a.* a însemna, a arâta din nou.

RACCERCHIÁRE, *v. a.* a cercui; a înconjura din nou.

RACCERTÁRE, *v. a.* a încredința, a certifica de isnoavâ, a confirma; — *raccertarsi*, a se încredința.

RACCETTÁRE, *v. a.* a priimi, a recepe, a admite, a da adâpostu, a adâposti, a înospâta, a găzdui.

RACCÉTTO, *m.* recepere, priimire, ospâtare, găzduire, adâpostire; — *dar raccetto*, a da adâpostu.

RACCHETÁRE, *v. a.* a liniști, a astîmpâra, a alina, a astîmpâra din nou; — *racchetarsi*, a se liniști, a înceta de a mai plânge, de a se mai tîngui.

RACCHÉTTA, *f.* rachetâ; rețea de bâtutu pilâ.

RACCHETTIÉRE, *m.* rachetaru.

RACCHIAPPÁRE, *v. a.* a prinde, a apuca iarâși.

RACCHIÚDERE, *v. a.* a închide; a închide împrejuru, a împrejura; a conținea, a coprinde.

RACCIABATTÁRE, *v. a.* a peteci, a cârpi.

RACCOCCÁRE, *v. a.* a încorda iarâși; a lovi iarâși; a replica;—*raccoccarla ad uno*, a juca iarâși o festâ cuiva.

RACCOGLIÉNZA, *f.* priimire; adunare.

RACCÓGLIERE, *v. a.* a culege, a aduna, a strînge; a coprinde, a conținea; a scoate, a lua; a priimi, a adâposti; a deosebi, a distinge, a pricepe, a vedea, a înțelege; a grâmâdi, a uni; a lua aminte; a și reculege ideile, a și aduna mințile; — *raccorre gli spiriti*, a și reveni la sineși; — *raccoglier le biade*, a secera; — *raccogliere in breve*, a prescurta; — *raccogliere il parto*, a moși; — *raccogliersi*, a se reculege, a și reculege ideile, a și aduna mințile, a și pironi bâgarea de seamâ; a se adâposti; a se prinde, a se închiega; a se ascunde.

RACCOGLIMÉNTO, *m.* adunare, culegere, strîngere împreunâ; reculegere, strîngerea mințiloru; adâpostire; găzduire, priimire.

RACCOGLITÍCCIO, *a.* reculesu, strînsu dintr'o parte și dintr'alta.

RACCOGLITÓRE, *m.* culegâtoru, adunâtoru, strîngâtoru.

RACCOGLITRÍCE, *f.* moașâ.

RACCÓLTA, *f.* culegere, culesu, colecțiune, adunare; recepțiune, priimire; recoltâ; — *sonare a raccolta*, a bate tobele spre a chiema soldații la steagu.

RACCÓLTO, *m.* culesu, secerișu; adunare; — *a.* culesu, adunatu, strînsu, seceratu; retrasu; adîncitu, concentratu în sineși; adâpostitu.

RACCOMANDAMÉNTO, RACCOMÁNDO, *m.* recomandare.

RACCOMANDÁRE, *v. a.* a recomanda; a însârcina, a îndemna pe cineva sâ facâ unu lucru, a lu sfâtui la ceva, a lu ruga pentru ceva; a încredința; a lega, a anina; — *raccomandare alla memoria*, a lua bine aminte; — *raccomandarsi*, a se recomanda.

RACCOMANDATÍVO, *a.* care serve spre a recomanda.

RACCOMANDATÓRE, *m.* recomandatoru, care recomandâ.

RACCOMANDATÓRIO, *a.* recomandatoriu, de recomandațiune.

RACCOMANDAZIÓNE, *f.* recomandațiune; — *lettera di raccomandazione*, epistolâ de recomandațiune, de introducere.

RACCOMANDÍGIA, *f.* scrisoare de recomandațiune.

RACCOMODAMÉNTO, *m.* îndreptare, reparare, meremetisire, dregere, cârpire, îmbunâtâțire; împâcare.

RACCOMODÁRE, *v. a.* a îndrepta, a repara, a meremetisi, a drege, a cârpi, a îmbunâtâți, a restaura.

RACCOMPAGNÁRE, *v. a.* a însoți iarâși, a reînsoți.

RACCOMUNÁRE, *v. a.* a pune iarâși în comunu.

RACCONCIAMÉNTO, *m* dregere, reparare, restaurare.

RACCONCIÁRE, *v. a.* a drege, a repara, a restaura, a meremetisi, a îndrepta, a îmbunâtâți; a reîmpâca, a împâca, a împâciui.

RACCONCIATÓRE, *m.* dregâtoru, reparatoru, restauratoru, reordinatoru, îndreptâtoru.

RACCONCIATÚRA, *f.* reparaturâ, cârpiturâ, cârpeală, dregere, meremetu, îndreptare.

RACCONCILIÁRE, *v. a.* a reconcilia, a împâca, a împâciui.

RACCONCILIATÓRE, *m.* reconciliatoru, împâciuitoru.

RACCÓNCIO, *m.* cârpire, reparare, meremetisire.

RACCONFERMÁRE, *v. a.* a reconfirma, a reîntâri.

RACCONFORTÁRE, *v. a.* a reconforta, a reîntâri, a conforta, a mîngâia, a încoragia din nou.

RACCONÓSCERE, *v. a.* a recunoaște.

RACCONSEGNÁRE, *v. a.* a da iarâși în mânâ.

RACCONSIGLIÁRE, *v. a.* a sfâtui iarâși, a reconsilia.

RACCONSOLÁRE, *v. a.* a consola, a mîngâia, a conforta; — *racconsolarsi*, a se consola, a se încoragia.

RACCONSOLATÓRE, *m.* consolatoru.

RACCONTÁBILE, *a.* de povestitu, narabilu, racontabilu.

RACCONTAMÉNTO, *m.* povestire, narare, racontare.

RACCONTÁRE, *v. a.* a povesti, a nara, a raconta, a istorisi; a spune, a raporta; — *raccontarsi*, a se reconcilia.

RACCÓNTO, *m.* narațiune, povestire, spunere; relațiune, raportu.

RACCOPPIÁRE, *v. a.* a împârechia, a uni din nou.

RACCORCIAMÉNTO, *m.* scurtare, abreviare, micșorare.

RACCORCIÁRE, *v. a.* a scurta, a abrevia, a micșora.

RACCORCIÁTO, RACCÓRCIO, *a.* scurtatu, abreviatu, micșoratu.

RACCORDAMÉNTO, *m.* recordare, aducere aminte, amintire.

RACCORDÁRE, *v. a.* a recorda, a aminti, a și aduce aminte, a pomeni; — *raccordarsi*, a se recorda; a se învoi din nou, a se acorda iarâși.

RACCÓRGERSI, *v. n.* a pricepe iarâși, a prinde de veste; a recunoaște cineva erorea ce a comisu, a se îndrepta.

RACCÓRRE, *v. a.* a reculege, a culege, a strînge, a aduna.

Digitized by Google

RACCORTÁRE, *v. a.* a scurta, a face mai scurtu.
RACCOSCIÁRSI, *v. n.* a şedea pe călcâe, pe vine, pe genuchi, a şedea grecește, a se pitula, a se cimti, a se tupila.
RACCOSTÁRE, *v. a.* a apropia din nou; — *raccostarsi*, a se apropia din nou, a se mai apropia, a veni mai aproape.
RACCOZZAMÉNTO, *m.* unire, împreunare, strîngere împreună, grâmădire, amestecare.
RACCOZZÁRE, *v. a.* a uni, a împreuna, a grâmădi; — *raccozzarsi*, a se reuni, a se reconcilia, a se împăciui.
RACCOZZÓNE, *avv.* împreună.
RACCRÉSCERE, *v. a.* a mări de isnoavă, a face mai mare.
RACCRESCIMÉNTO, *m.* creştere; adaosu, acrescâmîntu.
RACCRESPÁRSI, *v. n.* a se încreți, a se sbirci.
RACCULÁRE, *v. n.* a se retrage, a se trage, a se da îndârătu.
RACCUSÁRE, *v. a.* a acusa de isnoavă.
RACEMÍFERO, *a.* producătoru de ciorchine.
RACÉMO, *m.* ciorchină de strugure.
RACEMÓSO, *a.* plinu de ciorchine.
RACHÍTICO, *a.* rachiticu, care pătimeşte de rachitu.
RACHÍTIDE, *f.* RACHITÍSMO, *m.* rachitu, rachitismu, boală engleseascâ.
RACIMOLÁRE, *v. a.* a poghirci struguri; a culege.
RACIMOLATÚRA, *f.* poghircire, poghirciturâ.
RACÍMOLO, *m.* ciorchină de strugure; remăşiţă.
RACQUATTÁRSI, *v. n. a* se pitula, a se pleca.
RACQUETÁRE, RACQUIETÁRE, *v. a.* a liniști, a astîmpăra.
RACQUISTAMÉNTO, RACQUÍSTO, *m.* redobîndire, recâştigare.
RACQUISTÁRE, *v. a.* a recâştiga, a redobîndi, a recupera.
RACQUISTATÓRE, *m.* celu ce recuperă, redobîndeşte.
RÁDA, *f.* radă.
RADAMÉNTE, *avv.* arare ori, raru.
RADATÚRA, *f.* răzâtură, radere.
RADÁZZA, *f.* măturâ.
RADDENSÁRE, *v. a.* a îndesa, a condesa de isnoavă, a îngroşa; — *raddensarsi*, a se îndesa, a se condesa, a se îngroşa.
RADDIMANDÁRE, *v. a.* a cere de isnoavă.
RADDIRIZZAMÉNTO, RADDRIZZAMÉNTO, *m.* îndreptare, reîndreptare.
RADDIRIZZÁRE, RADDRIZZÁRE, *v. a.* a îndrepta, a reîndrepta, a ridica de isnoavă; a repara, a ameliora, a corege, a îmbunătăți, a drege; a potrivi, a obli.
RADDOBBÁRE, *v. a.* a calfâta, a cârpi, a repara, a drege, a meremetisi o navă stricată.
RADDÓBBO, *m.* calfătare, dregere, cârpire, meremetisire.
RADDOLCÁRE, *v. n.* a se îndulci, a se face mai astîmpăratu.
RADDOLCÍRE, *v. a.* a îndulci, a face mai dulce; a alina, a potoli, a astîmpăra, a îmblânzi; — *raddolcirsi*, a se îndulci.
RADDOLCIMÉNTO, *m.* îndulcire; alinare, potolire.
RADDOMANDÁRE, *v. a.* a cere din nou; a cere îndârătu.
RADDOPPIAMÉNTO, *m.* îndoire, creştere, mărire, re'nnoire.
RADDOPPIÁRE, *v. a.* a îndoi; a creşte, a mări, a multiplica, a îmmulți; a întări; a repete, a re'nnoi.
RADDOPPIATAMÉNTE, *avv.* îndoitu; de mai multe ori.
RADDOPPIATÚRA, *f.* îndoiturâ.
RADDÓPPIO, *m.* radopu, o mişcare particulară a calului.
RADDORMENTÁRE, *v. a.* a adormi iarăşi pe cineva; — *raddormentarsi*, a adormi, a începe iarăşi a dormi.
RADDOSSÁRE, *v. a.* a încârca, a însârcina iarăşi.
RADDÓTTO, *m.* locu de unire, casinu, reductu.
RADDÚRRE, RADDÚCERE, *v. a.* a reduce.
RADÉNTE, *a.* râzându; strînsu, apropiatu.
RÁDERE, *v. a.* a rade, a râzui, a tunde; a şterge; a atinge, a trece pe lângă ceva, aproape de ceva.
RADÉZZA *f.* râzime, raritate.
RADIÁLE, *a.* radialu, alu razeloru; plinu de razu.
RADIÁNTE, *a.* râziosu, strălucios, strălucindu.
RADIÁRE, *v. a.* a răzui, a şterge; a desfiinţa.
RADIAZIÓNE, *f.* aruncare de raze; răzuire, ştergere.
RÁDICA, *f.* rădăcină, rădăcinuță.
RADICÁLE, *a.* radicalu, alu rădăcinei; principalu, fundamentalu; revoluționaru.
RADICALÍSMO, *m.* radicalismu, doctrina radicaliloru.
RADICALMÉNTE, *avv.* radicaliceşte, din rădăcină, cu desăvîrsire, în principiulu, în fiinţa lucrului, din originâ.
RADICAMÉNTO, *m.* înrădăcinare; începuturile.
RADICÁRE, *v. n.* a se înrădăcina, a prinde rădăcină.
RADICATÍVO, *a.* radicativu, radicalu, din rădăcină.
RADICAZIÓNE, *f.* înrădăcinare.
RADÍCCHIO, *m.* cicorie sălbatică.
RADÍCE, *f.* rădăcină, originâ, causă, principiu, începutu: — *metter radice*, a prinde rădăcină, a se înrădăcina; — *radici di una montagna*, piciorulu, poalele unui munte; — *radici*, plante rădăcinoase; — *radice quadrata*, rădăcină pătratâ.
RADIFICÁRE, *v. a.* a râri.
RADIMÁDIA, *f.* răzătoare.
RÁDIO, *m.* razâ; radiu, osulu celu subțire din care se alcătueşte partea d'înainte a braţului.
RADIÓSO, *a.* râziosu, strălucitoru, strălucindu.
RADITÀ, *f.* râzime.
RADITÚRA, *f.* răzâturâ, răzuire.
RÁDO, *a.* raru, care nu este desu; singularu, alesu, estraordinaru, escelentu; — *di rado*, arare ori.
RADÓRE, *m.* râzime; râriște.
RADUNAMÉNTO, *m.* adunare, strîngere împreună, împreunare, întrunire; culegere.
RADUNÁNZA, RADUNÁTA, *f.* adunare, întrunire, împreunare, strîngere împreună; mulțime, gloată.
RADUNÁRE, *v. a.* a aduna, a împreuna, a întruni, a grâmădi, a strînge împreună; a culege.
RADÚRA, *f.* răriște; râzime.
RÁFANO, *m.* ridiche; hreanu.

Digitized by Google

RÁFFA, *f.* — *fare a raffa raffa*, a râpi totu cu foarte mare grabâ; — *guadagnare, torre di ruffa in raffa*, a râpi, a fura, a hoți; — *quel che vien di ruffa in raffa se ne va di buffa in baffa*, averea ce o câștigâ cineva prin mijloace neon ste, se risipește cu mare facilitate.

RAFFACCIAMÉNTO, *m.* înfruntâre, imputare.

RAFFACCIÁRE, *v. a.* a înfrunta, a imputa, a arunca înainte.

RAFFÁCCIO, *m.* înfruntâtură, aruncâtură înainte.

RAFFAELLEGGIÁRE, *v. n.* a imita maniera lui Rafaelu.

RAFFARDELLÁRE, *v. a.* a împacheta.

RAFFÁRE, *v. a.* a râpi, a fura, a lua cu silâ.

RAFFAZZONÁRE, *v. a.* a orna, a gâti, a acomoda, a aranja cu mare diligență; a pune împreună; a repara; — *raffazzonarsi*, a se împopona.

RAFFÉRMA, *f.* întârire, confirmațiune, confirmare.

RAFFERMÁRE, *v. a.* a confirma, a întâri.

RAFFERMAZIÓNE, *f.* confirmațiune, întârire.

RAFFÉRMO, *a.* întâritu, confirmatu; — *pane raffermo*, pâine veche, care nu mai este proaspâtâ.

RAFFIBBIÁRE, *v. a.* a repete, a confirma.

RAFFIBBIÁTA, *f.* repetere, confirmare.

RÁFFICA, *f.* isbire a vîntului, vînturească, viforu.

RAFFIDÁRSI, *v. n.* a se încredința; a se liniști.

RAFFIGURÁBILE, *a.* ce se poate recunoaște, facilu de a fi recunoscutu.

RAFFIGURAMÉNTO, *m.* recunoaștere.

RAFFIGURÁRE, *v. a.* a recunoaște; a vedea bine; a se asemâna.

RAFFILÁRE, *v. a.* a ascuți; a reteza.

RAFFILATÚRA, *f.* ascuțiturâ; retezâturâ, tâieturică.

RAFFINAMÉNTO, *m.* rafinare, purificare, curâțire, lâmurire, subțiere; perfecționare; politeță; isteciune, iscusințâ.

RAFFINÁRE, *v. a.* a rafina, a purifica, a curâți, a lâmuri, a subția; a perfecționa; a face mai nobilu, mai delicatu; — *raffinarsi*, a se perfecționa, a se forma.

RAFFINATÉZZA, **RAFFINATÚRA**, *f.* perfecțiune, rafinamentu, delicateță, fineță; perspicacitate, isteciune, dibâcie, iscusințâ, îndemînare.

RAFFINÁTO, *a.* rafinatu; perfecționatu; învâțatu, deprinsu, dibaciu, isteț, îndemînatecu, iscusitu.

RAFFINATÓIO, *m.* mașinâ de rafinatu.

RAFFINATÓRE, *m.* rafinatoru, curâțitoru.

RAFFINAZIÓNE, **RAFFINATÚRA**, *f.* rafinare, lâmurire.

RAFFINERÍA, *f.* rafinerie, loculu unde se lâmurește, unde se curâță zaharulu.

RAFFINIMÉNTO, *m.* rafinamentu, rafinare, lâmurire.

RAFFINÍRE, *v. n.* a se face mai delicatu, mai perfectu; a deveni mai isteț, mai vicleanu, a se rafina.

RÁFFIO, *m.* cance, arpunâ, cârligu, unghiță.

RAFFITÁRE, *v. a.* a închiria iarâși, a reînchiria.

RAFFITTÍRE, *v. n.* a se îndesa, a se face mai desu.

RAFFONDÁRE, *v. a.* a afunda din nou, a face mai profundu.

RAFFORTIFICÁRE, *v. a.* a întâri, a fortifica din nou.

RAFFORZÁRE, *v. a.* întâri, a susținea, a sprijini.

RAFFOSSÁRE, *v. a.* a șanțui de isnoavâ

RAFFRANCÁRE, *v. a.* a restabili; a libera de isnoavâ; a încoragia, a îmbârbâta.

RAFFREDDAMÉNTO, *m.* râcire; râcealâ.

RAFFREDDÁRE, *v. a. e n.* a râci, a înfrigoșa; a se râci, a se înfrigoșa, a se râcori.

RAFFRÉDDO, *a.* recitu, înfrigoșatu, râcoritu.

RAFFREDDÓRE, *m.* receală.

RAFFRENÁBILE, *a.* de înfrînatu, care se poate înfrîna.

RAFFRENAMÉNTO, *m.* înfrînare; astîmpârare, domolire.

RAFFRENÁRE, *v. a.* a înfrîna; a reprime, a opri, a mârgini, a conținea; a astîmpâra, a domoli; — *raffrenarsi*, a se înfrîna, a înfrîna poftele sale.

RAFFRENATÍVO, *a.* care serve pentru a înfrîna.

RAFFRENATÓRE, *m.* înfrînâtoru.

RAFFRESCAMÉNTO, *m.* râcorire.

RAFFRETTÁRE, *v. a.* a grâbi, a înteți, a zori, a prididi.

RAFFRONTAMÉNTO, *m* confruntare, alâturare; atacare, nâvâlire, înfrunt re de isnoavâ.

RAFFRONTÁRE, *v. a.* a înfrunta. a face frunte de isnoavâ; alâturare, confruntare, comparare, colaționare; — *raffrontarsi*, a concorda, a se acorda.

RAFFUSCÁRE, *v. n.* a ofusca, a întuneca din nou.

RAFFUSCÁTO, *a.* ofuscatu, întunecatu, obscuratu.

RAFFUSOLÁRE, *v. a.* a preface, a ameliora, a da o formâ mai bună; — *raffusolarsi*, a se orna cu mare îngrijire.

RÁGANA, *f.* unu soiu de pește marinu, draconu de mare.

RAGÁZZA, *f.* fatâ, copilâ, fecioarâ.

RAGAZZÁCCIO, *m.* bâiețoiu. bâiatu râu, strengaru.

RAGAZZÁGLIA, **RAGAZZÁME**, *m.* copilime; slugârime.

RAGAZZÁTA, *f.* copilârie, faptâ copilârească.

RAGÁZZO, *m.* copilu; bâiatu, flâcâu; rîndașu, slugâ.

RAGAZZÓTTO, *m.* bâiatu mâricelu.

RAGAZZÚME, *m.* copilime; feciorime.

RAGGAVIGNÁRE, *v. a.* a prinde, a apuca din nou; — *raggavignarsi*, a se acâța, a se atîrna, a se prinde.

RAGGELÁRE, *v. n.* a îngheța, a degera.

RAGGENTILÍRE, *v. a.* a nobilita, a perfecționa, a înfrumuseța, a face mai delicatu, mai gingașu, mai grațiosu, a civiliza; — *raggentilirsi*, a se civiliza.

RAGGHIÁRE, *v. n.* a sbiera ca mâgarulu.

RAGGHIGNÁRE, *v. n.* a privi cu ochi cruciți.

RÁGGHIO, *m.* sbierâtu. sbierare, sbierâturâ.

RAGGIÁRE, *v. n.* a arunca raze, a strâluci.

RAGGIÁTA, *f.* raie (unu felu de pește marinu).

RAGGIÁTO, *a.* în formâ de raze, radiatu.

RÁGGIO, *m.* razâ; ocolu, împrejuru; — *rai*, ochi.

RAGGIORNÁRE, *v. n.* a se revârsa iarâși de zioâ.

RAGGIÓSO, *a.* râziosu, cu raze.

RAGGIRAMÉNTO, *m.* întoarcere, învîrtire prin prejuru.

RAGGIRÁRE, *v. a.* a întoarce, a învirti prin prejuru; a înșela; — *raggirarsi*, a se întoarce, a se învîrti prin prejuru, a cârmi; a se sili, a se sîrgui, a se trudi.

Digitized by Google

RAGGIRATÓRE, *m.* înşelâtoru, amâgitoru.
RAGGIRÉVOLE, *a.* care se întoarce, se învîrteşte cu facilitate.
RAGGÍRO, *m.* întorsâturâ, învîrtiturâ; înşelâciune, cârmeală, fraudâ, amâgire, intrigâ.
RAGGIÙGNERE, RAGGIUNGERE, *v. a.* a ajunge, a apuca; a uni, a lipi, a combina împreunâ, a împreuna iarâşi.
RAGGIÚNTO, *a.* ajunsu, apucatu; îngrâşatu, grasu.
RAGGIUSTAMÉNTO, *m.* îndreptare, restabilire; învoire.
RAGGIUSTÁRE, *v. a.* a îndrepta, a restabili; a potrivi.
RAGGLUTINÁRE, *v. a.* a conglutina, a împreuna iarâşi cu cleiu.
RAGGOMITOLÁRE, *v. a.* a ghemui din nou; — *raggomitolarsi*, a se ghemui, a se face ghemu.
RAGGRANDÍRE, *v. a.* a mâri, a immâri.
RAGGRANELLÁRE, *v. a.* a spicui, a pogirci, a aduna.
RAGGRAVÁRE, *v. a.* a apâsa din nou, a îngreuna din nou; — *raggravarsi*, a se face încâ mai greu.
RAGGRICCHIAMÉNTO, *m.* sbircire, insbircire, restringere.
RAGGRICCHIÁRE, *v. a. e n.* a se restringe, a se sbîrci.
RAGGRINZAMÉNTO, *m.* încreţire, sbircire.
RAGGRINZÁRE, *v. a.* a încreţi, a sbirci; — *raggrinzarsi*, a se încreţi, a se sbirci; a se descuraja.
RAGGROTTÁRE (LE CIGLIA), *v. a.* a încreţi, a strînge sprincenele.
RAGGRUPPÁRE, *v. a.* a aduna, a strînge, a înnoda, a infăşura, a uni, a grâmâdi, a lega; — *raggrupparsi*, a se sgirci, a se aduna, a se ghemui, a se suci, a se încolâci.
RAGGRÙPPO, *m.* ghemuire, sucire, încolâcire.
RAGGRUZZÁRE, *v. a.* a strînge, a restringe; — *raggruzzarsi*, a se sgîrci, a se ascunde sgîrcinduse.
RAGGRUZZOLÁRE, *v. a.* a grâmâdi; — *raggruzzolarsi*, a se suci, a se sgirci, a se pitula.
RAGGUAGLIAMÉNTO, *m.* potrivire, egalare, asemânare, parificare, alâturare; înştiinţare.
RAGGUAGLIÁNZA, *f.* paritate, asemânare.
RAGGUAGLIÁRE, *v. a.* a parifica; a egala; a asemâna, a alâtura; a raporta, a înştiinţa; — *ragguagliar le costure ad uno*, a bate pe cineva, a lu freca cumu se cade; — *ragguagliarsi*, a merge împreunâ; a concorda.
RAGGUAGLIATAMÉNTE, *avv.* unulu cu altulu.
RAGGUÁGLIO, *m.* parificaţiune, asemânare, ecualitate, proporţiune; înştiinţare, avisu; ştire; alâturare.
RAGGUARDAMÉNTO, *m.* privire, considerare, ecsaminare.
RAGGUARDÁRE, *v. a.* a privi, a considera, a ecsamina cu o mare atenţiune; a avea relaţiune, a interesa.
RAGGUARDEVÒLE, *a.* considerabilu, însemnatu.
RAGGUARDEVOLÉZZA, *f.* stare însemnatâ, însemnare.
RAGGUÁRDO, *m.* bâgare de seamâ, respectu.
RAGGUAZZÁRE, *v. a.* a mesteca, a remesteca.
RÁGIA, *f.* reşinâ; fraudâ, înşelâciune, şiretie, vicenie; — *ragia lentischia*, masticu.
RAGIONAMÉNTO, *m.* raţionamentu, raţionare, argumentu, argumentare, discursu, cuvintare; — *entrare in ragionamento*, a începe de a vorbi, a convorbi; — *aver ragionamento*, a vorbi despre ceva.
RAGIONÁRE, *v. a.* a raţiona, a argumenta, a cuvînta; a vorbi, a conversa; a judeca; a filosofa.
RAGIONATÍVO, *a.* capabilu de a raţiona.
RAGIÓNE, *f.* raţiune, minte, judecatâ, înţelegere, facultatea de a judeca; causâ, pricinâ, motivu; modu, chipu, manierâ, mijlocu; acordu, învoialâ; dovadâ, probâ; dreptu; lege, pravilâ; raţionamentu, argumentu, argumentare, argumentaţiune, cuvintare, cuvintu, discursu; temâ, argumentu despre care vorbeşte cineva; creditu; cualitate, felu; proporţiune; alâturare; parificare; daravere; societate de negoţu; dreptate; judecatâ; jurisdicţiune; — *render ragione*, a da socotealâ; a se desvinovâţi; a face dreptate, a administra dreptatea; — *a ragione, a gran ragione*, cu mare dreptate, cu dreptu cuvintu; — *a ragione di*, în proporţiune; — *come di ragione*, după cumu se cade; — *battere uno di santa ragione*, a bate pe cineva, a lu freca cumu se cade; — *senza ragione*, fârâ cuvîntu, fârâ pricinâ; — *hai ragione*, ai dreptu; — *è di ragione*, se cuvine; — *ragione naturale, ragione civile*, dreptu naturalu, dreptu civilu; — *aver ragione sopra q. c.*, a avea oarecare pretenţiune, oarecare dreptu asupra unui lucru; — *comprare a ragione*, a lua pe creditu; — *domandar ragione*, a cere socotealâ; — *farsi ragione da se*, a şi face singuru dreptate; — *saldare la ragione*, a râfui; — *stare a ragione*, a fi raţionabilu; — *saper di ragione*, a şti aritmeticâ sau comptabilitate.
RAGIONERÍA, *f.* comptabilitate.
RAGIONÉVOLE, *a.* raţionabilu, resonabilu, dreptu, potrivitu, cuviinciosu, proporţionatu, moderatu, discretu.
RAGIONEVOLÉZZA, *f.* raţionabilitate; discreţiune, cuviinţâ.
RAGIONEVOLMÉNTE, *avv.* cu raţionabilitate, cu raţiune, cu judecatâ, cu minte, înţelepteşte; într'unu modu cuviinciosu, potrivitu, moderatu, discretu.
RAGIONIÉRE, *m.* comptabilu, computistu, calculatoru, socotitoru, aritmeticu, revisoru.
RAGIONÍO, *m.* raţionamentu lungu şi nesâratu.
RAGIÓSO, *a.* reşinosu.
RAGLIÁRE, *v. n.* a sbiera ca mâgarulu.
RÁGLIO, *m.* sbierâtu, sbierarea mârgarului.
RÁGNA, *f.* pânzâ de pâianginu; reţicâ, mreajâ; înşelâciune, stratagemâ, cursâ; — *dar nella ragna*, a câdea într'o cursâ; a fi înşelatu.
RAGNÁIA, *f.* aria pâsârarului.
RAGNÁRE, *v. a.* a întinde mreaja de vînatu paseri; — *v. n.* a da într'o cursâ; a se înnoura.
RAGNATÉLA, *f.* pânzâ de pâianginu.
RAGNATÉLO, *m.* pâianginu, pâianjinu.
RÁGNO, *m.* pâianjînu; unu felu de peşte marinu.
RAGÙ, *m.* ragu, iahnie.
RAGUNAMÉNTO, *m.* adunare; grâmâdire.

Digitized by Google

RAGUNÁRE, *v. a.* a aduna, a strînge împreună, a grâmădi.
RAGUNÁTA, *f.* adunare, adunătură, mulţime, grâmadă.
RAGUNATÍCCIO, *a.* adunatu iute, fârâ bâgare de seamă.
RAGUNATÓRE, *m.* adunătoru, strîngătoru.
RAGUNAZIÓNE, *f.* RAGÚNO, *m.* adunare, societate, întrunire.
RAITÁRE, *v. n.* a striga, a ţipa, a gâlagi.
RÁITRO, RAÍTRO, *m.* raiteru, cavaleru germanu din seclulu alu şaisprezecelea.
RALÍNGA, *f.* sfoară cosută împrejurulu pînzeloru de navă.
RALINGÁRE, *v. a.* a ralinga, a întări mărginile pînzeloru de corabie cu ralingele.
RÁLLA, *f.* unu felu de biciuşcă, de strâmurare.
RALLARGAMÉNTO, *m.* lârgire, lâţire.
RALLARGÁRE, *v. a.* a lârgi, a lâţi; a întinde; a întări; — *rallargarsi*, a se lârgi, a se întinde; a deveni mai liberalu.
RALLEGGIÁRE, *v. a.* a uşura, a mai uşura
RALLEGRAMÉNTO, RALLEGRÁNZA, *f.* bucurare, înveselire; bucurie, veselie; felicitare, gratulare.
RALLEGRÁRE, *v. a.* a bucura, a veseli, a înveseli; — *rallegrarsi*, a se bucura, a se înveseli; a se gratula, a felicita; a se desfăta, a se recrea, a petrece.
RALLEGRATÍVO, *a.* capabilu de a înveseli, de a desfăta.
RALLEGRATÓRE, *a.* înveselitoru, îmbucurătoru, desfătătoru.
RALLEGRÍRSI, *v. n.* a se înveseli, a se face mai veselu.
RALLÉGRO, *m.* bucurare.
RALLENÁRE, *v. a.* a împuternici, a întări, a da o mai mare putere; — *rallenarsi*, a se împuternici, a redobîndi puterile.
RALLENTAMÉNTO, *m.* încetare, contenire, cumpătare, slăbire, împuţinarea iuţelei; zăbovire, retardare.
RALLENTÁRE, *v. a.* a înceta, a conteni, a slăbi, a zăbovi; — *rallentarsi*, a înceta, a zăbovi, a conteni, a se slăbi.
RALLETTÁRE, *v. a.* a linguşi, a amăgi, a atrage din nou.
RALLEVÁRE, *v. a.* a uşura; a îndulci; a creşte, a învăţa.
RALLIGNÁRE, *v. n.* a prinde iarăşi rădăcină.
RALLUMINÁRE, RALLUMÁRE, *v. a.* a aprinde din nou; a ilumina, a lumina din nou; a deschide ochii cuiva; — *ralluminarsi*, a vedea iarăşi, a redobîndi puterea visivă.
RALLUNGÁRE, *v. a.* a lungi, a prelungi din nou; — *rallungare la via*, a merge pe calea cea mai lungă, a cărmi.
RALLUSTRÁRE, *v. a.* a lustrui, a polei, a netezi din nou.
RÁMA, *f.* ramu, ramură, stilpare.
RAMÁCCIO, *m.* aramă proastă sau nelucrată; gâlâgie.
RAMADÁN, *m.* ramazanu, luna în care postescu turcii.
RAMÁGLIA, *f.* cuantitate de râmuri.
RAMAIÓLO, RAMAIUÓLO, *m.* linguroiu.
RAMÁNZO, *m.* mustrare, dojenire, dojană, perdafu.
RAMÁRRO, *m.* unu felu de şopîrlă; — *aver l'occhio del ramarro*, a avea ochi frumoşi; — *della mosca far ramarro*, a face din ţânţaru armăsaru.
RAMÁTA, *f.* lopată, pală de răchiţi; — *a ramata*, în abundanţă.
RAMATÁRE, *v. a.* a omorî păseri cu lopata de răchiţi; a lua, a jefui.
RAMATÉLLA, *f.* rămurică.
RAMÁTO, *a.* rămurosu, cu rămuri; arămitu; arămiu.
RAMÁZZA, *f.* tragă, unu felu de sanie.
RAMAZZÓTTA, *f.* unu felu de pălărie sau de bonetă.
RAMBÉRGA, *f.* unu felu de corabie mică, rambergă.
RÁME, *m.* aramă; monedă de aramă; incisiune, gravură, stampă; — *rami*, arămuri; — *rame di Corinto*, aramă galbină, cioae; — *verderame*, verdaramă, coclealâ.
RAMÉLLA, *f.* RAMÉLLO, *m.* rămuricâ.
RAMERÍNO, *m.* ramarinu, rosmarinu (plantă).
RÁMICE, *f.* surpăturâ.
RAMICÉLLO, *m.* RAMICÉLLA, RAMITÉLLA, *f.* rămurelu, rămişoru, rămuleţu, rămuricâ, ramu micu, ramură mică.
RAMIÉRA, *f.* arămărie, fabrică de aramă.
RAMIÉRE, *m.* arămaru; căldăraru.
RAMÍFERO, *a.* rămurosu, crengosu.
RAMIFICÁRE, *v. n.* a ramifica, a produce rămuri; — *ramificarsi*, a se întinde, a se împărţi în mai multe rămuri.
RAMIFICAZIÓNE, *f.* ramificaţiune, distribuţiuno, divisiune. împărţire în mai multe rămuri.
RAMÍGNO, *a.* ca arama; arămosu.
RAMÍNA, *f.* sgură de aramă.
RAMINGÁRE, *v. n.* a umbla rătăcinduse încoaci şi încolo, a pribegi, a umbla derbedeu, a umbla fără căpătâiu.
RAMÍNGO, *a.* rătăcitu, fugaru, pribeagu, derbedeu, puşlău.
RAMÍNO, *m.* ghiumu, ibricu de aramă de încălzitu apă.
RAMMANTÁRE, RAMMANTELLÁRE. *v. a.* a îmbrobodi, a acoperi cu mantaoa; a protege, a ocroti; — *rammantellarsi*, a se orna, a se înfrumuseţa, a se împodobi.
RAMMANZÍNA, *f.* mustrare, dojenire. înfruntăciune.
RAMMARGINAMÉNTO, *m.* cicatrizare, reunire, închidere, vindecare a unei răni.
RAMMARGINÁRE, *v. a.* a închide o rană, a cicatriza, a vindeca; a reuni părţile deslipite.
RAMMARICAMÉNTO, *m.* plângere, lamentare.
RAMMARICÁRSI, *v. n.* a se plânge, a se lamenta, a se văieta, a boci; — *rammaricarsi di gamba sana*, a se lamenta, a se plânge fără pricină.
RAMMARICATÓRE, *m.* plângâtoru.
RAMMARICAZIÓNE, *f.* plângere, lamentare, lamentaţiune, văietătură, bocire, tînguire, jeluire.
RAMMARICHÉVOLE, *a.* lamentabilu, plângăciosu.
RAMMARICHÍO, *m.* plângere, lamentare prelungită; bocire, tînguire, jeluire, jeluială, tânguială.

Digitized by Google

RAMMÁRICO, *a.* durere, aflicțiune, necazu.
RAMMARICÓSO, *a.* plângerosu, tânguiosu.
RAMMASSÁRE, *v. a.* a grâmădi, a acumula din nou.
RAMMATTONÁRE, *v. a.* a pardosi din nou.
RAMMEMORÁBILE, *a.* memorabilu.
RAMMEMORÁRE, *v. a.* a memora, a recorda, a pomeni, a aminti.
RAMMEMORATÓRE, *m.* memoratoru, care pomenește.
RAMMEMORAZIÓNE, RAMMEMORÁNZA, *f.* memorațiune, comemorațiune, amintire, recordare, pomenire; aducere aminte, memorie, suveniru.
RAMMEMORIÁRSI, *v. n.* a și recorda, a și aduce aminte.
RAMMENDÁRE, *v. a.* a emenda, a repara, a îndrepta, a reforma, a îmbunătăți, a potrivi.
RAMMENTAMÉNTO, *m.* recordare, aducere aminte; comemorare, comemorațiune, pomenire, amintire.
RAMMENTÁNZA, *f.* commemorațiune, pomenire.
RAMMENTÁRE, *v. a.* a aduce aminte, a aminti, a recorda, a memora, a pomeni, a cita; — *rammentarsi*, a și aduce aminte, a ține minte, a se pomeni, a și aminti.
RAMMENTATÓRE, *m.* celu ce recordă, pomenește.
RAMMENTÍO, *m.* repetițiune deasă spre a recorda.
RAMMEZZÁRE, *v. a.* a înjumătăți; a împărți.
RAMMITIGÁRE, *v. a.* a mitiga, a îndulci, a îmblânzi, a potoli, a astîmpăra, a liniști.
RAMMOLLÁRE, RAMMOLLÍRE, *v. a.* a muia, a îndui oși, a mlădia, a amuia, a îndupleca.
RAMMONTÁRE, *v. a.* a aduna iarăși, a grâmădi din nou.
RAMMORBIDÁRE, *v. a.* a mlădia, a îndui oși; a mitiga.
RAMMORBIDÍRE, *v. a.* a muia, a amuia, a îndui oși.
RAMMORZÁRE, *v. a.* a smorți, a amorți, a stinge.
RAMMUCCHIÁRE, *v. a.* a grâmădi, a acumula.
RAMMURICÁTO, *a.* adunatu, acumulatu, grâmăditu.
RÁMO, *m.* ramu, ramură; parte, împărțire; linie genealogică, viță; diramațiune; — *egli ha un ramo di pazzia*, i lipsește o doagă.
RAMÓGNA, *f.* — *buona ramogna*, cale bună!
RAMOGNÁRE, *v. n.* a face cale bună; a nemeri bine.
RAMOLÁCCIO, *m.* ridiche; hreanu.
RAMORÚTO, *a.* râmurosu, crengosu.
RAMOSCÉLLO, *m.* râmișoru, râmurelu, râmulețu, râmuricâ.
RAMOSITÀ, *f.* ramositate, cualitatea lucrului râmurosu.
RAMÓSO, *a.* ramosu, râmurosu, crengosu.
RÁMPA, *f.* cance, ghiară, unghioae; povîrniturâ.
RAMPÁNTE, *a.* care se urcă, se ridică.
RAMPÁRE, *v. a.* a râni cu ghiarele.
RAMPÁRO, *m.* valu, iezătură de pământu.
RAMPICÁRE, RAMPICÁRSI, *v. n.* a se burica, a se acâța, a se urca, a se sui acățânduse cu mâinile și cu picioarele.
RAMPICHÍNO, *m.* ciocânătoare verde (pasere).
RAMPICÓNE, *m.* cârligu, cange, arponu.
RAMPINÁRE, *v. a.* a apuca, a acâța, a trage cu cârligu.
RAMPÍNO, *m.* cârligelu.
RÁMPO, *m.* cârligu, cange, cinghilu; — *fatto a rampo*, cârligatu.
RAMPÓGNA, *f.* înfruntare, mustrare asprâ.
RAMPOGNAMÉNTO, *m.* fapta de a mustra cu asprime.
RAMPOGNÁRE, *v. a.* a. înfrunta, a mustra su asprime; a ocârî, a ofende cu vorbe atingătoare; — *rampognarsi*, a se plânge.
RAMPOGNÉVOLE, *a.* înfruntătoru, ocârîtoru, atingătoru.
RAMPOGNÓSO, *a.* defăimătoru, înjurătoru, supârâciosu, uriciosu, necăjiciosu.
RAMPOLLAMÉNTO, *m.* isvorîre, isvoru, sorginte.
RAMPOLLÁRE, *v. n.* a isvorî, a eși, a ține din pământu; a se naște, a și trage originea, a curge, a resulta.
RAMPÓLLO, *m.* isvorașu, isvorelu, sorginte micâ; vlăstaru, surcelu, butașu; urmașu (dintr'o familie).
RAMPÓNE, *m.* cârligu, cange, cinghilu, arponu.
RAMPONIÈRE, *m.* arponaru, asvîrlitoru de arponu.
RAMUSCÉLLO, RAMÚSCOLO, *m.* râmurelu, râmuricâ.
RÁNA, *f.* broascâ.
RANCÁRE, RANCHETTÁRE, *v. n.* a șchiopăta.
RANCIÁTO, *a.* portocâliu, în fața portocalei.
RANCIDÉZZA, RANCIDITÀ, *f.* râncezime, râncezeală.
RÁNCIDO, RANCIÓSO, *a.* râncedu; mucedu, mucezitu; vechiu.
RANCIDÚME, *m.* râncezime; lucru vechiu, trecutu.
RÁNCIO, *a.* portocâliu; râncedu; trecutu, vechiu, învechitu.
RÁNCIO, *m.* floare de portocală; calce (plantâ); mâncarea soldaților; patulu marinariloru.
RANCIÓSO, *a.* râncedu.
RÁNCO, *a.* șchiopu.
RANCÓRE, *m.* rancoare, urâ ascunsâ și învechită. zâcășie, pismă, aversiune, inimiciție, dușmânie,
RÁNDA, *f.* o pînză de corabie; — *a randa a randa*, pe sponciu, de abia; strînsu, aproape; întocmai.
RANDÁGINE, *avv.* derbedeu.
RANDÁGIO, *a.* puștău, derbedeu, vagabondu, perdevară.
RANDELLÁRE, *v. a.* a ciomâgi, a bate, a picni.
RANDELLÁTA, *f.* bastonată, bătae cu bastonu, cu ciomagu.
RANDÉLLO, *m.* cetlău; ciomagu scurtu și grosu, bâțu, bastonu.
RANDIÓNE, *m.* șoimu, falconu girofalcu.
RANÉLLA, *f.* broscuță, broascâ micâ; broascâ (bubâ).
RÁNGO, *m.* rangu, ordinu, gradu, condițiune; rîndu.
RÁNGOLO, *m.* RÁNGOLA, *f.* întristare, durere, grijâ. râncoiere.
RANGOLÁRE, *v. a.* a se sîrgui, a se sili; a râcni, a striga tare.
RANGOLÓSO, *a.* silitoru, rîvnosu, sîrguitoru; cu grijâ.
RANÍNO, *a.* broștescu, de broascâ; — *s. m.* broscuță, broscoiu.
RANNÁTA, *f.* leșie.
RANNESTAMÉNTO, *m.* altoire, înochiare de isnoavâ.
RANNESTÁRE, *v. a.* a altoi, a înochia din nou; a reuni.
RANNESTATÚRA, *f.* altoire, altoiturâ.

Digitized by Google

RANNICCHIÁRE, *v. a.* a contrage, a restrînge, a pitula.
RANNIDIÁRSI, *v. n.* a se adâposti, a se încuiba din nou.
RANNIÉRE, *m.* putinâ de leşiatu rufe.
RÁNNO, *m.* leşie; resplâtire, resbunare; o plantâ spinoasâ; — *gettare il ranno ed il sapone*, a se osteni surda.
RANNOBILÍRE, *v. a.* a nobilita, a nobiliza; a perfecţiona.
RANNODAMÉNTO, *m.* rennodare, înnodare de isnoavâ.
RANNODÁRE, *v. a.* a reînnoda; a reînnoi; a reuni, a reordina.
RANNÓSO, *a.* leşiosu, alcalinu.
RANNUVOLAMÉNTO, *m.* înnourare, reînnourare; turburare.
RANNUVOLÁRE, RANNUGOLÁRE, *v. n.* a se înnoura, a se reînnoura, a se acoperi de nuori; a se întuneca, a se turbura.
RANÓCCHIO, *m.* RANÓCCHIA, *f.* broascâ, broscoiu.
RANOCCHIÉSCO, *a.* broştescu, de broascâ.
RÁNTO, RÁNTOLO, *m.* horcâire, horcâitu, gemâtu, tragere.
RANTOLÁRE, *v. n.* a horcâi, a geme, a trage, a scoate unu tonu râguşitu din pricina greutâtii cu care resuflâ cineva.
RANTOLÓSO, RANTICÓSO, *a.* horcâitoru.
RANÚNCOLO, *m.* ranunculu, curpeniţâ, picioru de cocoşu.
RÁPA, *f.* brojbâ, napu; — *com'asino sape, così minuzza rape*, fiecare face cumu ştie; — *voler cavare dalla rapa il sangue*, a pretinde de la cineva unu lucru imposibilu.
RAPÁCE, *a.* râpitoru, rapace; — *uccello rapace*, pasere rapace.
RAPACITÀ, *f.* rapacitate. râpitorie; lâcomie, voracitate.
RAPÈ, *m.* tabacu rasu, rape.
RAPERÉLLA, *f.* piatrâ de cârpitu; belciugu, verigâ.
RAPERÍNO, RAPERÚGIOLO, *m.* câţârâtoare (pasere).
RAPERÓNZO, RAPERÓNZOLO, *m.* rapunculu (plantâ).
RAPIDAMÉNTE, *avv.* cu rapiditate, iute, repede.
RAPIDITÀ, *f.* rapiditate, repeziciune, iuţealâ, velocîtate.
RÁPIDO, *a.* rapidu, repede, iute, veloce.
RAPIMÉNTO, *m.* râpire, raptu, furtu, lotrire.
RAPÍNA, *f.* râpire, furtu violentu, jafu, hoţie; pradâ, lucru râpitu; repeziciune, iuţealâ, furie; furoare, mânie, turbare, înverşunare; — *animal di rapina*, animalu rapace.
RAPÍRE, RAPINÁRE, *v. a. e n.* a râpi, a fura, a lua cu silâ, a tîlhări, a lotri, a hoţi; a înamora, a fermeca, a încânta, a estasia, a uimi, a inspira unu mare entusiasmu.
RAPITÍVO, *a.* capabilu de a râpi; capabîlu de a încânta.
RAPÍTO, *a.* râpitu; estasiatu, încântatu, fermecatu.
RAPITÓRE, *m.* râpitoru; încântâtoru, fermecâtoru.
RAPÓNTICO, *a.* raponticu (reventu).
RAPÓNZOLO, *m.* rapunculu (plantâ).
RÁPPA, *f.* crepâturâ, sclefâturâ.
RAPPACIFICAMÉNTO, RAPPACIAMÉNTO, *m.* împâciuire, împâcare.
RAPPACIFICÁRE, RAPPACIÁRE, *v. a.* a pacifica, a împâca, a împâciui.
RAPPAGÁRE, *v. a.* a mulţumi, a îndestula; a linişti.
RAPPALLOTTOLÁRE, RAPPALLOZZOLÁRE, *v. a.* a ghemui, a da forma unui glonţu, unui globuletu.
RAPPARECCHIÁRE, *v. a.* a pregâti iarâşi.
RAPPAREGGIÁRE, *v. a.* a parifica; a asemâna.
RAPPARÍBE, *v. n.* a apârea, a se arâta, a se ivi de isnoavâ, a eşi iarâşi la vedere.
RAPPATTUMÁRE, *v. a.* împâca, a împâciui, a linişti; — *rappattumarsi*, a se reconcilia, a se reîmpâca.
RAPPELLÁRE, *v. a.* a rechiema; a se apela iarâşi
RAPPEZZAMÉNTO, *m.* cârpire, petecire, dregere plotogire.
RAPPEZZÁRE, *v. a.* a cârpi, a peteci, a drege, a plotogi.
RAPPEZZATÚRA, *f.* cârpiturâ, petecîturâ, cârpealâ.
RAPPÉZZO, *m.* petecu, treanţâ de cârpitu; petecîturâ.
RAPPIANÁRE, *v. a.* a aplana. a potrivi, a îndrepta.
RAPPIASTRÁRE, *v. a.* încleia, a lipi din nou; — *rappiastrarsi*, a se reconcilia, a se reîmpâca.
RAPPIATTÁRSI, *v. n.* a se ascunde iarâşi.
RAPPICCÁRE, *v. a.* a lipi iarâşi, a anina, a afige din nou; a reîncepe; — *rappiccarsi il fuoco*, a se aprinde iarâşi.
RAPPICCATÚRA, *f.* lipire, aninare, afigere din nou.
RAPPICCINÍRE, RAPPICCIOLÍRE, *v. a.* a micşora.
RAPPIGLIAMÉNTO, *m.* prindere, închiegare.
RAPPIGLIÁRE, *v. a.* a închiega; a reţinea; — *rappigliarsi*, a se prinde de isnoavâ, a se închiega; a se întâri.
RAPPORTAMÉNTO, *m.* raportare, relaţiune; repurtare, aducere de isnoavâ; pricinuire; atribuire.
RAPPORTÁRE, *v. a.* a râporta, a referi; a repurta, a aduce din nou; a înfăţişa, a representa; a pricinui, a causa; a câpâta, a dobîndi, a agonisi; a atribui; a copia, a prescrie, a transcrie; — *rapportarsi a taluno*, a se provoca la cineva, a se apela.
RAPPORTATÓRE, *m.* raportatoru, relatoru; purtâtoru de vorbe, flecaru.
RAPPÓRTO, *m.* raportu, relaţiune, privinţâ; proporţiune; arâtare, seamâ, socoteală, încunoştinţare, espunere, esposiţiune, spunere; — *a.* raportatu.
RAPPRÉNDERE, *v. a.* a relua, a lua din nou; a închiega.
RAPPRENDIMÉNTO, *m.* reluare; prindere din nou.
RAPPRESÁGLIA, *f.* represalii, respinsurâ, resbunare.
RAPPRESAGLIÁRE, *v. n.* a face represalii; a se resbuna.
RAPPRESENTÁBILE, *a.* representabilu, de înfăţişatu.
RAPPRESENTAMÉNTO, *m.* representare, înfăţişare.
RAPPRESENTÁNTE, *a.* înfăţişându, înfăţişâtoru; — *s. m.* representantu, mandataru; comediantu.
RAPPRESENTÁNZA, *f.* representare, înfăţişare.
RAPPRESENTÁRE, *v. a.* a presenta, a aduce înaintea cuiva; a representa, a închipui, a înfăţişa, a arâta; a înlocui; a representa la teatru;

Digitized by Google

— *rappresentarsi*, a se presenta, a se înfăţişa înaintea cuiva.

RAPPRESENTATÍVA, *f.* capacitatea de a representa.

RAPPRESENTATIVAMÉNTE. *avv.* într'unu modu representativu.

RAPPRESENTATÍVO, *a.* representativu, care înfăţişează sau serveşte spre a înfăţişa; — *poesia rappresentativa*, poesie representativă; — *governo rappresentativo*, guvernu representativu, guvernu constituţionalu.

RAPPRESENTATÓRE, *m.* representatoru, înfăţişătoru.

RAPPRESENTATÓRIA, *f.* artea dramatică.

RAPPRESENTAZIÓNE, *f.* representaţiune, înfăţişare, închipuire, figură, imagine, arătare.

RAPPRESENTÉVOLE, *a.* representabilu.

RAPPRÈSO, *a.* prinsu, închiegatu, îndesatu; înghiâţatu, degeratu; amorţitu, înţepenitu.

RAPPRESSÁRE, *v. a.* a apropia din nou.

RAPPROFONDÁRE, *v. a.* a mai afunda, a mai adînci.

RAPPROSSIMAMÉNTO, *m.* reapropiere, reînvecinare.

RAPPROSSIMÁRE, *v. a.* a reapropia, a reînvecina.

RAPPUNTÁRE, *v. a.* a ascuţi din nou.

RAPSÓDE, *m.* rapsodu, celu ce mergea din oraşu în oraşu să cânte bucăţi din poemele lui Omeru.

RAPSODÍA, *f.* rapsodie, versuri cântate dela unu rapsodu; proastă adunare de poesie sau prosă.

RAPSODIATÓRE, RAPSODÍSTA, *m.* rapsodistu, făcătoru de rapsodii.

RAPÚGLIO, *m.* cuantitate de brojbe, de napi.

RARAMÉNTE, *avv.* raru, arare ori.

RAREFÁRE, *v. a.* a rarefface, a rări, a dilata.

RAREFATTÍBILE, *a.* rarificabilu, capabilu de a se rarefface.

RAREFAZIÓNE, *f.* rarificare, rarefacere, rarefacţiune, rărire; dilatare, dilataţiune.

RARÉTTO, *a.* cam raru.

RARÉZZA, *f.* raritate, singularitate, perfecţiune, escelenţă.

RARIFICÁRE, *v. a.* a rarifica, a rarefface, a rări.

RARIFICATÍVO, *a.* rarificativu, capabilu de a rarefface.

RARITÀ, *f.* raritate, rărime, puţintime, puţină cuantitate; lucru raru, singularu, curiosu, estraordinaru.

RÁRO, *a.* raru; puţinu; încetu; singularu, curiosu, estraordinaru; perfectu, alesu, escelentu; — *s. m.* rărime, raritate; — *avv.* raru, arare ori.

RASÁRE, *v. a.* a lua dela o navă parţea de susu.

RASÁTO, *a.* ca atlasulu.

RÁSCHIA, *f.* răie; răzuitoare.

RASCHIÁBILE, *a.* care se poate răzui, curăţi.

RASCHIAMÉNTO, *m.* răzuire, curăţire, scărpinare.

RASCHIÁRE, *v. a.* a rade, a răzui, a scărpina, a curăţi.

RASCHIATÓIO, *m.* răzuitoare, răzuşă.

RASCHIATÚRA, *f.* răzuială, răzuiturâ.

RÁSCIA, *f.* rasă (unu felu de materie).

RASCIÉRE, *m.* fabricantu de rasă.

RASCIUGÁRE, *v. a.* a sbici, a usca, a şterge.

RASCIUGATÚRA, *f.* sbicire, uscătură, uscare, ştergere.

RASCIÚTTO, *a.* uscatu; secu.

RÁSCO, *m.* răzătoare, instrumentu spre a răzui.

RASENTÁRE, *v. a.* a trece pe lânga ceva, a trece pe alăturea, a şterge, a atinge pe deasupra.

RASÉNTE, *avv.* strînsu, foarte aproape, răzindu.

RASIÉRA, *f.* scândurica cu care se radu grăunţele ce sîntu mai susu de mărginile unei băniţi.

RASIERE, *m.* barbieru

RÁSO, *m.* atlasu; răzătură; — *a.* rasu; ştersu; dărâmatu.

RASÓIO, *m.* briciu, răzătoru.

RÁSPA, *f.* raspă, răzătoare.

RASPÁRE, *v. a.* a rade cu răzătoarea; a scormoli, a scurma pămîntulu; a lua, a fura.

RASPÁTO, *m.* vinu ce sgârie în gîtu.

RASPATÓIO, *m.* scărpinătoare, răzuitoare, scârmănătoare.

RASPATÚRA, *f.* scărpinătură, răzuitură, scârmănătură, curăţiturâ.

RASPERÉLLA, *f.* coadă de calu, pîru de calu, barba caprei, iarbă de spălatu cane.

RASPETTÁRE, *v. a.* a aştepta din nou.

RASPÍNO, *m.* unu felu de pilă.

RÁSPO, *m.* ciorchină; sgaibă, rapănu.

RASPÓLLARE, *v. a.* a poghirci struguri; a lua.

RASPOLLATÚRA, *f.* poghircitură.

RASPÓLLO, *m.* ciorchinaşu, ciorchinuţă.

RASSAGGIÁRE, *v. a.* a cerca din nou.

RASSALTÁRE, *v. a.* a asalta, a nâvăli din nou.

RASSEGÁRE, *v. n.* a se slei.

RASSÉGNA, *f.* revistă de trupe, paradă.

RASSEGNAMÉNTO, *m.* resignare, depunere, renunţiare, lepădare.

RASSEGNÁRE, *v. a.* a resigna, a depune, a renunţia; a înnăpoia, a întoarce, a restitui; a revizui; — *rassegnarsi*, a se înfăţişa; a se resigna, a se conforma, a se supune, a se resemna, a se lăsa în voia.

RASSEGNATAMÉNTE, *avv.* cu resemnaţiune.

RASSEGNAZIÓNE, *f.* resignaţiune, resemnaţiune, supunere, răbdare, sacrificiu de voinţa sa.

RASSEMBRAMÉNTO, *m.* asemânare; adunare.

RASSEMBRÁRE, *v. a.* a representa, a închipui, a înfăţişa; a semăna; a părea; a recunoaşte; a aduna, a grâmădi, a strînge împreună.

RASSERENAMÉNTO, *m.* înseninare; înveselire, înviorare.

RASSERENÁRE, *v. a.* înserina, a face seninu; a înveseli, a înviorşa, a recrea; — *rasserenarsi*, a se înserina, a se reinserina; a se înveseli, a se înviorşa, a se recrea.

RASSETTAMÉNTO, *m.* dregere, reacomodare, refacere, coregere.

RASSETTÁRE, *v. a.* a drege, a reacomoda, a reface, a corege, a repara; a aduna, a strînge împreună; — *rassettarsi*, a se gâti, a se orna, a se împodobi; a se adăposti.

RASSETTATÓRE, *m.* corectoru, îndreptătoru, refăcătoru.

RASSETTATÚRA, *f.* dresăturâ, repărătură, refăcătură.

Digitized by Google

RASSÉTTO, *a.* dresu, îndreptatu, reparatu, refăcutu; gătitu.
RASSICURÁRE, *v. a.* a reasigura, a încredința iarăși; a asigura din nou; a încuraja, a însufla curagiu.
RASSODAMÉNTO, *m.* întărire, consolidare, fortificare.
RASSODÁRE, *v. a.* a întări, a consolida, a fortifica, a înțepeni; a confirma; — *rassodarsi*, a se întări, a se înțepeni; a se închiega, a se prinde; a se confirma.
RASSODÍA, *f.* rapsodie.
RASSOMIGLIÁNZA, RASSOMIGLIAMÉNTO, *m.* asemănare.
RASSOMIGLIÁRE, *v. a. e n.* a semăna; a asemăna.
RASSOMIGLIATÍVO, *a.* asemânătoru, care serve spre a asemăna.
RASSOMIGLIATÓRE, *m.* asemânătoru, care seamănă.
RASSOMMÁRE, *v. a.* a aduna, a face suma din nou.
RASSOTTIGLIÁRE, *v. a.* a subția, a face mai subțire, a subția din nou, a mai subția; a ascuți; a rări; — *rassottigliarsi*, a se face mai subțire; a se face mai perspicace, mai pătrunzătoru; a se face mai raru.
RASTIAMÉNTO, *m.* răzuire, scărpinare, curățire.
RASTIAPAVIMÉNTI, *m.* bădăranu, omu de nimicu.
RASTIÁRE, *v. a.* a răzui, a rade, a scărpina, a curăți.
RASTIATÓIO, *m.* răzătoare, răzuitoare, scărpinătoare.
RASTIATÚRA, *f.* răzuitură, scărpinătură.
RASTIÓNE, *m.* cârjă, bâțu, cârligu; mestecătoru.
RASTRELLAMÉNTO, *m.* greblare.
RASTRELLÁRE, *v. a.* a grebla; a fura.
RASTRELLÁTA, *f.* greblătură, ceea ce strînge cineva trăgîndu odată cu grebla.
RASTRELLIÉRA, *f.* gratie de iesle; poliță de blide.
RASTRÉLLO, *m.* greblă; grapă; gratie; lopățică de mestecatu; — *menare il rastrello*, a fura, a chilipirgi, a șterge punga cuiva.
RÁSTRO, *m.* greblă; grapă.
RASÚRA, *f.* răzătură; răzuitură; ștergătură.
RÁTA, *f.* parte, porțiune, cuotă; — *pro rata*, în proporțiune.
RATAFIÀ, *f.* ratafia, o licoare spirtoasă.
RATIFICAMÉNTO, *m.* ratificare, aprobare, confirmare.
RATIFICÁRE, *v. a.* a ratifica, a întări, a prilmi, a aproba, a confirma autenticește.
RATIFICAZIÓNE, RATTFICA, *f.* ratificațiune, întărire, aprobațiune, confirmațiune autentică.
RATÌO, *avv.* aici și acolo, încoaci și încolo.
RATÌRE, *v. n.* a geme, a trage, a horcăi; a muri de durere.
RÁTO, *a.* ratificatu, confirmatu, întăritu; — *aver grato e rato*, a aproba pe deplinu.
RATTACCAMÉNTO, *m.* atîrnare, lipire, legare, agățare din nou.
RATTACCÁRE, *v. a.* a atîrna, a agăța, a lipi, a *lega*; a *lipi*, a atîrna, a aproba pe deplinu.
RATTACCONAMÉNTO, *m.* petezire; cârpire.
RATTACCONÁRE, *v. a.* a petezi; a cârpi.
RATTAMÉNTE, *avv.* foarte iute, repede.
RATTEMPERÁRE, *v. a.* a astîmpăra, a modera, a înfrîna.
RATTENÉRE, *v. a.* a reține, a opri, a aresta, a împiedica.
RATTENIMÉNTO, *m.* reținere, oprire, împiedicare, înfrînare, reprimere, stăvilire, mărginire; moderațiune.
RATTENITÍVA, *f.* facultate de a reține.
RATTENITÍVO, *a.* care are puterea de a reține, de a opri; — *s. m.* piedică, stavilă; parapetu.
RATTENÚTA, *f.* reținere, stăvilire; oprire, împiedicare.
RATTENÚTO, *a.* circumspectu, reținutu, prudentu.
RATTESTÁRE, *v. a.* a reuni, a reordina.
RATTÉZZA, *f.* iuțeală, repeziciune, celeritate.
RATTIEPIDÁRE, RATTIEPIDÍRE, *v. a.* a desfierbînța, a mai răci; — *rattiepidirsi*, a se desmăța.
RATTÍVO, *a.* răpitoru; încântătoru, fermecătoru.
RATTIZZÁRE, *v. a.* a aținta din nou; a sgândăra, a zădări, a stîrni, a scormoni iarăși.
RÁTTO, *m.* raptu, răpire, răpitură; curgerea apei; șorice mare, chițcanu, șobolanu; estase; — *a.* repede, iute; răpitu; estasiatu; — *avv.* repede; iute, îndată, fără zăbavă, curîndu; — *chi va pian va ratto*, graba întăraiă treaba.
RATTOPPAMÉNTO, *m.* petecitură, cârpitură, cârpeală.
RATTOPPÁRE, *v. a.* a peteci, a cârpi; a repara.
RATTÓRCERE, *v. a.* a suci, a întoarce, a încolăci.
RATTÓRE, *m.* răpitoru, furu.
RATTORNIÁRE, *v. a.* a împresura, a încinge.
RATTORZOLÁRSI, *v. n.* a se ghemui, a se sbîrci, a se strînge.
RATTRAPPÁRE, *v. n.* a se contracța, a se sghîrci, a se scurta; — *rattrapparsi*, a se piti, a se pitula.
RATTRAPPATÚRA, *f.* RATTRAIMÉNTO, *m.* contracțiune, stringere, scurtare, sgârcire de nevre sau mușchi.
RATTRÁRE, RATTRÆRE, *v. a.* a detrage, a scoate; a relua, a lua îndărătu; — *v. n.* a se contracta, restrînge.
RATTRÁTTO, *a.* contrasu, sgârcitu; paraliticu.
RATTRISTÁRE, *v. a.* a întrista, a mîhni, a supăra, a necăji, a contrista, a obida; — *rattristarsi*, a se întrista.
RATTRISTATÍVO, *a.* întristătoru, mîhnitoru.
RAUCAMÉNTE, *avv.* cu o voace răgușită.
RAUCÉDINE, *f.* răgușire, răgușeală, răgușime.
RÁUCO, *a.* răgușitu.
RAUMILIÁRE, *v. a.* a umili; a domoli, a supune, a astîmpăra, a înfrîna, a îmblînzi.
RAUNÁRE, *v. a.* a aduna, a strînge împreună.
RAUNCINÁTO, *a.* cârligatu, curvu, strâmbu.
RAVAGLIÓNE, *m.* vârsatu micu.
RAVANÉLLO, RAVÁNO, *m.* ridiche.
RAVERÚSTO, RAVIRÚSTO, *m.* strugure sălbaticu.
RAVIGGIUÓLO, RAVEGGIUÓLO, *m.* cașu de caprâ.
RAVIUÓLI, *m. pl.* unu felu de prăjitură.
RAVIZZÓNE, *m.* rapiță, ripsu (plantă).
RAVVALORÁRE, *v. a.* a îmbărbăți, a însufla curagiu; a întări, a împuternici; a zădări, a sgândăra.

Digitized by Google

RAVVEDÉRSI, *v. n.* a se îndrepta, a se corege, a se câi.
RAVVEDIMÉNTO, *m.* îndreptare, coregere, câire.
RAVVIAMÉNTO, *m.* îndreptare, punere la rîndu.
RAVVIÁRE, *v. a.* îndrepta, a pune iarăşi pe calea cea dreaptă; a reordina; a descurca; a reuni; a pune iarăşi în cale; — *ravviarsi*, a se pune iarăşi pe cale.
RAVVIATAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu reordinatu.
RAVVICINAMÉNTO, *m.* reapropiere.
RAVVICINÁRE, *v. a.* a reapropia; — *ravvicinarsi*, a se reapropia.
RAVVILÍRE, *v. a.* a descuraja, a face să devie poltronu, fricosu, bicisnicu; a eftini; — *v. n.* a se eftini.
RAVVILUPPAMÉNTO, *m.* învălmăşire, înfăşurare fără regulă, amestecare, încurcare.
RAVVILUPPÁRE, *v. a.* a învălmăşi, a înfăşură fără regulă, a încurca, a amesteca; — *ravvilupparsi*, a se încurca, a se râtăci.
RAVVINCIDÍRE, *v. n.* a se îmmuia.
RAVVISÁBILE, *a.* care se poate vedea, se poate recunoaşte.
RAVVISÁRE, *v. a.* a recunoaşte; a vedea; a înştiinţa; — *v. n.* a şi imagina, a şi închipui.
RAVVÍSTO, *a.* îndreptatu.
RAVVIVAMÉNTO, *m.* reînviere; reanimare, împuternicire.
RAVVIVÁRE, *v. a.* a reînvia, a reanima, a reînsufleţi, a învioşa, a împuternici; a încoragia.
RAVVÓLGERE, *v. a.* înfăşura; a încinge, a înconjura; — *ravvolgersi*, a umbla, a merge împrejuru, a merge încoaci şi încolo; a se învirti; a se încolăci.
RAVVOGLIMÉNTO, *m.* înfăşurare, încingere, înconjurare; încurcătură, împleticitură, întorsură.
RAVVOGLITÚRA, *f.* încurcătură, întorsură, sucitură, strâmbătură, învirtitură.
RAVVOLTÁRE, *v. a.* a înfăşura; a întoarce; a suci.
RAVVÓLTO, *a.* înfăşuratu, încinsu, înconjuratu; sucitu, întorsu, strâmbatu; încurcatu, confusu; legătură.
RAZIOCINAMÉNTO, *m.* raţiocinare, raţionamentu.
RAZIOCINÁRE, *v. a.* a raţiocina, a raţiona, a argumenta.
RAZIOCINATÍVO, *a.* raţiocinativu, capabilu de a raţiocina.
RAZIOCINAZIÓNE, *f.* raţiocinaţiune, raţionamentu, argumentaţiune, cuvintu, discursu.
RAZIOCÍNIO, *m.* raţiociniu, discursu, silogismu, argumentu; minte, raţiune, facultatea de a raţiona.
RAZIONÁBILE, *a.* raţionabilu, cu raţiune, cu judecată.
RAZIONABILITÀ, *f.* raţionabilitate.
RAZIONÁLE, *a.* raţionalu, cu raţiune, cu judecată, cu minte; alu raţiunii; — *s. m.* raţionalu, ornamentu ce sacerdotulu celu mare alu evreiloru purta pe pieptu.
RAZIONALÍSMO, *m.* raţionalismu, sistema acelora ce nu admitu altu mijlocu de cunoştinţă decâtu raţiunea.
RAZIONALÍSTA, *m.* raţionalistu, partisanu alu raţionalismului.
RAZIONALITÀ, *f.* raţionalitate, minte; cualitatea raţionalului.
RAZIÓNE, *f.* raţionă, porţiune, merticu.
RÁZZA, *f.* neamu, semînţă, soiu, felu, speţă, viţă, generaţiune, familie; natură, cualitate; clasă; raie (unu felu de peşte); spiţă de roată; — *razza di cavalli*, erghelie de cai.
RAZZÁRE, *v. n.* a strâluci; a râcâi, a scormoli
RAZZÁTO, *a.* râziosu, în forma razeloru.
RAZZEGGIÁRE, *v. n.* a strâluci, a arunca raze.
RAZZÉNTE, *a.* înţepătoru, câpârătoru (vinu).
RAZZÉSE, *m.* unu felu de vinu din Riviera Genovei.
RAZZIMÁRE, *v. a.* a orna, a împoţona, a gâti.
RÁZZO, *m.* rază; spiţă de roată: racheta; unu felu de măslinu.
RÁZZOLA, *f.* unu felu de răspă.
RAZZOLÁRE, *v. n.* a scormoli; a cerceta.
RAZZOLÍO, *m.* scormolire.
RAZZUFFÁRSI, *v. n.* a se încăera din nou.
RAZZUMÁGLIA, *f.* prostime, canalie, plebe proastă.
RAZZUÓLO, *m.* spiţă de roată.
RE, *m.* rege, rigă, craiu; monarchu, suveranu, prinţu, domnitoru; capu, căpetenie; re (notă de musică),
REAGÉNTE, *a. e s. m.* reagentu, reactivu.
REAGÍRE, *v. n.* a face reacţiune, a lucra împrotivă.
RÉÁLE, *a.* regescu, rigalu, crăiescu; realu, efectivu, în faptă, în fiinţă, adevăratu, ecsistentu; curatu; — *s. m.* realu, o monedă spaniolă; — *alla reale*, regeşte; cu magnificenţă.
REALÍSTA, *m.* realistu, partisanu alu monarchiei.
REALITÀ, *f.* realitate, ecsistenţă efectivă; veritate, adevăru; demnitatea regelui; — *in realità*, într'adevăru.
REALIZZÁRE, *v. a.* a realiza, a înfiinţa, a ecsecuta, a împlini.
REALIZZAZIÓNE, *f.* realizare, efectuare, înfiinţare, ecsecutare, împlinire, săvîrşire; punere în lucrare.
REALMÉNTE, *avv.* regeşte; într'unu chipu magnificu, splendidu, strălucitu; în realitate; curatu.
REALTÀ, *f.* realitate, ecsistenţă efectivă; veritate.
REÁME, *m.* rigatu, crăie, monarchie, domnie; statu.
REAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu râu, culpabilu, vinovatu.
REÁS, *m.* pălămidă, neghină; macu sălbaticu.
REÁTO, *m.* vină, delictu, crimă, nelegiuire, faptă rea.
REATTÍVO, *m.* reactivu, substanţă care serve spre a analiza corpurile şi a recunoaşte presenţa altoru substanţe.
REAZIONÁRIO, *a.* reacţionaru; împrotivitoru.
REAZIÓNE, *f.* reacţiune; împrotivire, opositiune.
REBBIÁRE, *v. a.* a bate cu dinţii unei furci sau furculiţe.
RÉBBIO, *m.* dinte de furcă sau de furculiţă.
REBOÁNTE, *m.* râsbubuitoru, bubuitoru, râsbubuindu.
REBOÁRE, *v. n.* a râsbubui, a bubui.
REBOÁTO, *m.* bubuire, bubuitu, bubuială.
RÉBUS, *m.* rebus, unu felu de ghicitoare.
RECADÍA, *f.* grijă, neliniste.
RECALCITRÁRE, *v. n.* a da cu picioarele, a se da

Digitized by Google

îndârâtu; a face resistenţâ, a se împrotivi, a nu se astîmpâra.

RECAMÉNTO, *m.* ducere, aducere, purtare.

RECÁMO, *m.* macara, scripeţu.

RECÁRE, *v. a.* a duce, a aduce, a purta, a transporta; a pricinui; a raporta; a atribui; a reduce; a traduce; a dispune, a îndemna; a înştiinţa; a produce, a conduce, a petrece; — *recarsi*, a merge, a se duce; — *recarsela*, a lua în nume de râu; — *recarsi addosso una cosa*, a îngriji de ceva; — *recare a fine*, a isprăvi, a fini, a termina, a sâvîrşi; — *recare la colpa a sè*, a lua vina asupraşi; — *recare ad effetto*, a îndeplini, a realiza; — *recare innanzi*, a pune înainte, a înfăţişa; — *recare al pubblico*, a publica; — *recare a sè*, a lua asupraşi; — *recarsi a grazia*, a se fâli de unu lucru; — *recarsi a mente*, a şi aduce aminte; — *recarsi a noia*, a se desgusta; — *recarsi a vergogna*, a avea ruşine.

RECÁTA, *f.* ducere, aducere, purtare, portu, ducâturâ; felu de mâncare; raportu; plângere.

RECATÚRA, *f.* portu, purtâturâ, ducâturâ.

RECCHIÁTA, *f.* RECCHIÓNE, *m.* lovitură peste ureche.

RECÉDERE, *v. n.* a se retrage.

RECEDIMÉNTO, *m.* retragere.

RECENSIÓNE, *f.* enumeraţiune, numârare, revistâ.

RECÉNTE, *a.* recentu, proaspâtu, nou fâcutu.

RÉCERE, *v. a.* a vârsa, a borî.

RECÉSSO, *m.* retragere; locu retrasu, singurâtate, solitudine; ascunzâtoare; recesu.

RECETTÍBILE, *a.* receptibilu, susceptibilu, priimitoru.

RECETTIBILITÀ, *f.* receptibilitate, puterea de a priimi.

RECETTÍVO, *a.* reçeptivu, priimitoru, susceptivu.

RECÉTTO, *a.* priimitu.

RECETTÓRE, *m.* priimitoru, celu ce priimeşte.

RECEZIÓNE, *f.* recepţiune, priimire.

RECÍDERE, *v. a.* a tâia, a trunchia, a reteza.

RECIDITÓRE, *m.* tâiâtoru, trunchiâtoru, retezâtoru.

RECIDÍVA, *f.* recidivâ, recâdere în boalâ.

RECIDÍVO, *a.* recidivu, recâzâtoru, care cade din nou.

RECÍNTO, *m.* ocolu, giuru, cercuitu; locu închisu, îngrâditu, ogradâ; ţinutu, coprinsu.

RÉCIPE, *m.* receptâ.

RECIPIÉNTE, *m.* recipientu, vasu care priimeşte substanţa cea distilatâ; orîce felu de vasu; — *a.* priimitoru.

RECIPROCAMÉNTE, *avv.* într'unu modu reciprocu.

RECIPROCÁNZA, *f.* reciprocitate.

RECIPROCÁRE, *v. a.* a reciproca, a alterna.

RECIPROCAZIÓNE, *f.* reciprocaţiune, alternaţiune.

RECÍPROCO, *a.* reciprocu, mutualu, alternativu; — *verbo reciproco*, verbu pronominalu sau reflecsivu.

RECÍSO, *a.* tâiatu, trunchiatu; ciuntitu; scurtu, concisu, laconicu; resolutu, hotârîtu; — *a recisa*, deadreptulu.

RÉCITA, *f.* esecutare, representare a unei comedii.

RECITÁRE, *v. a.* a recita, a spune pe din afara; a citi; a representa o comedie sau o dramâ.

RECITATÍVO, *m.* recitativu, cântecu recitatu.

RECITATÓRE, *m.* recitatoru.

RECITAZIÓNE, *f.* recitaţiune, recitare, representarea unei compositiuni dramatice; naraţiune.

RECITÍCCIO, *m.* borîturâ, vârsâturâ.

RECLAMÁRE, *v. a.* a reclama, a cere cu stăruinţâ, a cere unu lucru la care are dreptu; a da jalbâ.

RECLAMAZIÓNE, *f.* reclamaţiune, reclamare, jalbâ.

RECLÁMO, *m.* plângere, plânsu, jâluire, jâluialâ.

RECLINÁRE, *v. a.* a reclina, a depune cu precauţiune, a aşeza, a râzima; — *reclinarsi*, a se pleca, a se înclina.

RECLINATÓRIO, *m.* locu de repaosu.

RECLUSIÓNE, *f.* reclusiune, închidere, arestu.

RECLÚSO, *a.* reclusu, închisu, prisonieru, arestantu.

RECLÚTA, *f.* recrutaţiune, strîngere de soldaţi; recrutu.

RECLUTAMÉNTO, *m.* recrutare.

RECLUTÁRE, *v. a.* a recruta, a strînge soldaţi.

RECOGITÁRE, *v. a.* a recugeta, a cugeta din nou.

RECOGNIZIÓNE, *f.* recogniţiune, recunoaştere, resplatâ.

RECOLÉNDO, *a.* venerabilu, demnu de respectu.

RECÓLERE, *v. a.* a venera, a respecta.

RECÓNDITO, *a.* retrasu, ascunsu; — *s. m.* loculu celu mai retrasu; partea cea mai dificilâ, cea mai ascunsa.

RECREÁRE, *v. a.* a recrea, a desfăta.

RECREMENTÍZIO, RECREMENTÓSO, *a.* recrementosu, se zice de orîce umezeli ale corpului care se desfacu din sânge.

RECRIMINÁRE, *v. a. e n.* a recrimina, a respunde la o acusaţiune prin altâ acusaţiune; a reclama.

RECRIMINAZIÓNE, *f.* recriminaţiune, recriminare.

RECRUDESCÉNZA, *f.* recrudescenţâ, agravare.

RECÚBITO, *m.* culcare.

RECUPERÁRE, *v. a.* a recupera, a recâştiga, a redobîndi.

RÉDA, *f.* carŭ cu patru roate; — *s.* moştenitoru.

REDÁRE, *v. a.* a eredita, a moşteni.

REDARGUÍRE, *v. a.* a argumenta în contra; a mustra.

REDARGUITÍVO, *a.* relativu la o argumentaţiune în contraru, care serve spre a argumenta în contra.

REDARGUZÍONE, *f.* argumentaţiune în contraru; dojenire, mustrare, înfruntare.

REDATÓRE, *m.* moştenitoru.

REDATTÓRE, *m.* redactoru, celu ce redigeazâ ceva.

REDAZIÓNE, *f.* redacţiune, compilaţiune.

REDDÍRE, *v. n.* a se reîntoarce, a reveni.

REDDÍTA, *f.* reîntoarcere, revenire.

RÉDDITO, *m.* venitu, proventu.

REDDIZIÓNE, *f.* ţinere de, atîrnare; sprijinu; întoarcere; redîţiune, predare.

REDÉNTO, *a.* rescumpâratu, mântuitu, liberatu.

REDENTÓRE, *m.* redemptoru, râscumpârâtoru, mântuitoru.

REDENZIÓNE, *f.* redempţiune, rescumpârare, mîntuire, liberare, scăpare, desrobire; apărare, ocrotire.

REDIBITÓRIO, *a.* redibitoriu, relativu la redibiţiune.

Digitized by Google

REDIBIZIÓNE, *f.* redibițiune, darea îndârâtu a mârfii cumpârate nefiindu cumu era sâ fie.
REDÍGERE, *v. a.* a redigea, a compila.
REDÍMERE, *v. a.* a rescumpâra, a mântui, a libera.
REDIMÍBILE, *a.* redimibilu, de rescumpâratu.
REDIMIBILITÀ, *f.* redimibilitate.
REDIMÍRE. *v. a.* a încorona, a încununa; a încinge.
RÉDINA, RÉDINE, *f.* hâțu, dâlogu, priponu; — *aver le redini di uno stato,* a cârmui. a guverna unu statu; — *con abbandonate redini,* într'unu chipu desfrînatu.
REDINTEGRÁRE, *v. a.* a reintegra, a restabili.
REDÍRE, *v. n.* a se reîntoarce, a reveni.
REDITÀ, *f.* ereditate, moștenire.
REDITÁGGIO, *m.* ereditate, moștenire; patrimoniu, stare, avere.
REDITIÉRE, REDITIÉRO, *m.* eredu, moșteanu, moștenitoru.
REDITÚRO, *a.* care se va întoarce, va reveni.
REDIVÍVO, *a.* reînviatu.
REDOLÉNTE, *a.* binemirositoru.
REDOLÍRE, *v. n.* a mirosi, a mirosi frumosu.
REDÓPPIO, *m.* duplare, duplâturâ, îndoire.
RÉDUCE, *a. e s.* celu ce se întoarce sau s'a întorsu înapoi.
REDUPLICÁRE, *v. a.* a dupla, a duplica, a îndoi.
REDUPLICATÍVO, *a.* reduplicativu, care servește spre a duplica, spre a dupla, spre a îndoi.
REDUPLICAZIÓNE, *f.* reduplicațiune, duplare, îndoire.
REEDIFICÁRE, *v. a.* a reedifica, a clâdi de isnoavâ.
REELÉGGERE, *v. a.* a realege, a alege de isnoavâ.
REFAIUÓLO, *m.* vînzâtoru de firu, de ațe.
RÉFE, *m.* firu, ață.
REFERENDÁRIO, *m.* relatoru; spionu, iscoadâ; referendaru (o demnitate).
REFERÍRE, *v. a.* a referi, a refera, a raporta.
REFÉRTO, *m.* referatu, relațiune, raportu.
REFÉTTO, *m.* refecțiune, reîntregire; — *a.* reîntregitu.
REFETTORIÁLE, *a.* refectorialu, alu refectorului.
REFETTORIÉRE, *m.* refectoriaru, îngrijitoru de bucate la o monâstire sau la unu seminaru.
REFETTÓRIO, *m.* refectoriu, sofragerie, salâ de mâncare la o monâstire sau la unu colegiu.
REFEZIONÁRE, *v. n.* a face o refecțiune, a mânca.
REFEZIÓNE, *f.* refecțiune, gustare; reîntregire, reparare, restaurare, refacere, reîntremare.
REFIZIÁRE, REFICIÁRE, *v. a.* a reîntregi, a reface, a reda putere; a recrea, a desfâta.
REFLUÍRE, *v. n.* a curge îndârâtu, a se întoarce la sorginte.
REFOCILLÁRE, *v. a.* a restaura, a recrea, a conforta, a reîntâri, a reintregi, a întrema.
REFRATTÁRIO, *a.* refractaru, rebelu, nesupusu; care ține multu la focu fâr'a se topi.
REFRAZIÓNE, *f.* refracțiune, abatere, schimbare de direcțiune a razeloru luminoase.
REFRIGERAMÉNTO, *m.* recorire; recire, înfrigurare.
REFRIGERÁNTE, *a.* refrigerantu, recitoru, recoritoru.
REFRIGERÁRE, *v. a.* a refrigera, a rec', a recori, a înfrigura; a recrea, a restaura, a conforta.
REFRIGERATÍVO, *a.* refrigerativu, bunu spre a recori.
REFRIGERATÓRE, *m.* refrigeratoru, recoritoru, recitoru.
REFRIGERATÓRIO, *m.* instrumentu spre a reci; — *a.* refrigerativu, recoritoru, înfrigurâtoru, recitoru.
REFRIGERAZIÓNE, *f.* refrigerațiune, recorire.
REFRIGÉRIO, *m.* recoare; confortu, mângâiere.
REFULCÍRE, *v. a.* a susținea, a râzima, a sprijini.
REGÁGLIA, *f.* râmâșițe.
REGALÁBILE, *a.* care se poate dârui.
REGALÁRE, *v. a.* a dârui, a presenta, a face presentu; — *regalare le vivande,* a drege bine bucatele.
REGÁLE, *a.* rigalu, regescu, crâiescu; — *s. m.* organe mici.
REGALÍA, *f.* regalâ, dreptu regescu, regie.
REGALÍSTA, *m.* premândaru; realistu.
REGALMÉNTE, *avv.* regește; cu splendoare, cu strâlucire, cu magnificență, cu generositate.
REGÁLO, *m.* daru, presentu, cadou, premiu.
RÉGAMO, RÉGANO, *m.* cupatorie (plantâ).
REGÁTA, *f.* regatâ, cursu pe întrecute cu bârci.
RÉGE, *m.* rege, rigâ, craiu; monarchu, suveranu.
REGGÉNTE, *m.* regentu, celu ce guverneazâ în timpulu minoritâții sau alu lipsei unui suveranu; directoru.
REGGÉNZA, *f.* guvernu, administrațiune, cârmuire; demnitatea sau guvernulu regentului, regență.
RÉGGERE, *v. a.* a susținea, a sprijini, a propti; a râzima; a resiste, a face resistință; a direge, a guverna, a cârmui, a conduce, a povățui, a îndrepta; a administra; a manținea, a pâstra; a râbda, a suferi; a ținea, a dura; a persevera; a încerca; a protege, a da ajutoru; — *reggersi,* a se susținea, a se râzima; a se opri; — *regger se stesso,* a se înfrîna, a se modera; — *reggere al lazzo, alla celia,* a înțelege de glumâ; — *reggere al paragone,* a susținea unu confrontu; — *reggersi d' accatto,* a trâi din milâ; — *reggersi in piedi,* a sta în picioare.
RÉGGIA, *f.* palatu regescu, curte regeascâ, domneascâ.
REGGÍBILE, *a.* guvernabilu, care se poate cârmui.
REGGÍME, *m.* regimu, regula ce observâ cineva relativu la sânâtate; guvernu; manierâ de a trâi.
REGGIMÉNTO, *m.* guvernu; cârmuire; formâ de guvernu; maniera de a trâi; susținere, sprijinu; regimentu de soldați, polcu.
REGGITÍVO, *a.* capabilu de a direge.
REGGITÓRE, *m.* guvernatoru, cârmuitoru, dregâtoru; râzimâtoru; directoru.
REGICÍDA, *m.* regicidu, regiucigâtoru.
REGICÍDIO, *m.* regicidiu, ucidere a unui rege.
REGÍNA, *f.* reginâ, crâieasâ.
RÉGIO, *a.* regescu, rigalu, de rege, crâiescu.
REGIOÍRE, *v. n.* a se bucura din nou.

Digitized by Google

REGIÓNE, *f.* regiune, ţară, ţinutu, provincie, teritoriu cam întinsu; parte.
REGISTRÁRE, *v. a.* a registra, a înregistra, a scrie, a trece la registru, la condică.
REGISTRATÓRE, *m.* registratoru, înregistratoru.
REGISTRATÚRA, REGISTRAZIÓNE, *f.* registrare, înregistrare, registraturâ, registraţiune, inscriere, scriere, trecere la registru, la condică.
REGÍSTRO, *m.* registru, condică, catastichu; protocolu; rîndu de fluere la organe; potrivirea rînduriloru pe amîndoâ feţele unei foi de tipâritu; — *cangiar registro*, a schimba tonulu, maniera de a lucra.
REGNÁNTE, *a. e s.* domnitoru, rege, suveranu.
REGNÁRE, *v. n.* a domni, a stâpâni, a guverna, a oblâdui; a predomni, a avea putere, influenţâ.
REGNÍCOLO, *a.* din rigatulu, născutu în rigatulu.
RÉGNO, *m.* regnu, rigatu, crâie, domnie, împârâţie, stâpânire, monarchie, statulu supusu la unu rege, demnitatea regească, guvernulu regelui şi timpulu câtu ţine domnia lui; ţinutu; — *regno animale*, regnu animalu; — *regno dei Cieli*, împârâţia ceruriloru, împârâţia raiului.
RÈGOLA, *f.* regulâ, metodâ, preceptu, direcţiune, povaţâ, rînduialâ, ordinu, macsimâ, principiu, obiceiu; monâstire; ordinu monastichu; soroculu femeiloru; riglâ, linie, linialu; — *regola del tre*, regulâ de trei; — *stare a regola*, a se cumpâta; — *ogni regola patisce la sua eccezione*, nu e regulâ fârâ escepţiune.
REGOLAMÉNTO, *m.* regulare, guvernare, îndreptare; regulamentu, rînduialâ, ordinu, lege, ordinanţâ.
REGOLÁRE, *v. a.* a regula, a guverna, a cârmui, a povâţui, a îndrepta, o ordina, a dispune; — *regolarsi*, a se regula, a se guverna; a se cumpâta, a se înfrîna.
REGOLÁRE, *a.* regularu, conformu cu regulele; puntualu, esactu; monasticu; — *s. m.* câlugâru.
REGOLARITÀ, *f.* regularitate; puntualitate, esactitate.
REGOLARIZZÁRE, *v. a.* a regulariza, a regula, a ordina, a face mai regulatu.
REGOLARMÉNTE, *avv.* regulariceşte, regulatu, potrivitu, tocmai; de obşte, în generalu, obicinuitu.
REGOLATAMÉNTE, *avv.* cu regulâ, dupâ o regulâ.
REGOLÁTO, *a.* regulatu, ordinatu; cumpâtatu, mâsuratu, moderatu, astimpâratu.
REGOLATÓRE, *m.* regulatoru, celu ce regulează; instrumentu spre a regula; bilanţeru.
REGOLAZIÓNE, *f.* regulare, lucrarea de a regula.
REGOLÉTTO, *m.* riglâ micâ; listâ, dungâ.
REGOLÍZIA, *f.* iarbâ dulce (plantâ).
RÉGOLO, *m.* riguleţu; crâişoru; riglâ, linialu, linie; vasiliscu; listâ, dungâ; ochiulu boului (pasere).
REGRESSÍVO, *a.* retrogradu, reacţionaru.
REGRÉSSO, *m.* regresu, regredire, mergere îndârâtu.
REÍNA, *f.* reginâ.
REIÉTTO, *a.* respinsu, recusatu, lepâdatu, reprobatu.
REIEZIÓNE, *f.* respingere, recusare, lepâdare.
REIMPIÉGO, *m.* întrebuinţare din nou, reîntrebuinţare.
REIMPRÍMERE, *v. a.* a tipâri din nou.
REINCIDÈNZA, *f.* recâdere, câdere din nou.
REINTEGRÁRE, *v. a.* a reintegra, a restabili, a reaşeza, a aduce din nou la starea primitivâ, a reintregi, a reimplini; a despâgubi.
REINTEGRATÍVO, *a.* capabilu de a reintregi.
REINTEGRAZIÓNE, *f.* reîntregire, reintegraţiune, restabilire, reimplinire; despâgubire.
REINVITÁRE, *v. a.* a reinvita, a invita, a pofti iarâşi.
REITÀ, *f.* culpabilitate, vinovâţie; râutate.
REITERÁBILE, *a.* reiterabilu, ce se poate repeţi.
REITERAMÉNTO, *m.* reiterare, repetire, poftorire.
REITERÁRE, *v. a.* a reitera, a repeţi, a poftori.
REITERATAMÉNTE, *avv.* de mai multe ori.
REITERAZIONE, *f.* reiteraţiune, repetiţiune, poftorire.
RELÁSSO, *m.* recidivu, celu ce a câzutu iarâşi în eresie.
RELATIVAMÉNTE, *avv.* în relaţiune, în privinţâ; într'unu modu relativu; în alâturare.
RELATÍVO, *a.* relativu, care priveşte la, are înclinare cu; proporţionatu; care nu este absolutu.
RELATÓRE, *m.* relatoru, celu ce face o relaţiune.
RELAZIONÁRE, *v. a.* a referi, a raporta, a face relaţiune.
RELAZIÓNE, *f.* relaţiune, raportu, povestire, istorisire, naraţiune, esposiţiune; potrivire, conformitate; înclinare, atîrnare, legâturâ; rudenie; cunoştinţâ, corespundere, amiciţie.
RELEGAMÉNTO, *m.* relegare, legare de isnoavâ; ecsilare, surghiunire, depârtare, gonire.
RELEGÁRE, *v. a.* a relega, a lega din nou; a ecsila, a depârta, a goni, a surghiuni.
RELEGAZIÓNE, *f.* relegaţiune, ecsiliu, surghiunie.
RELIGIONÁRIO, *m.* religionariu, care profesează vreo religiune, care nu este ateistu.
RELIGIÓNE, *f.* religiune, lege, credinţâ; pietate, devoţiune, cucernicie; cultu, respectu; ordinu monasticu.
RELIGIOSAMÉNTE, *avv.* cu religiositate, cu pietate, cu evlavie, cu mare respectu; cu mare esactitate; cu fidelitate.
RELIGIOSITÀ, *f.* religiositate, pietate, cucernicie, evlavie, devoţiune; respectu mare, esactitate scrupuloasâ.
RELIGIÓSO, *a.* religiosu, piosu, cucernicu, evlaviosu, devotu, foarte esactu; — *s. m.* religiosu, preotu, câlugâru, monachu; — *rendersi religioso*, a se câlugâri.
RELÍQUIA, *f.* relicuie, remâşiţâ; sântele moaşte.
RELIQUIÁRIO, *m.* relicuiaru, sicriu, lacrâ de moaşte.
RELÍTTO, *a.* abandonatu, singuru, pârâsitu, năpustitu.
RELOCAZIÓNE, *f.* relocaţiune, reînchiriere.
RELUTTÁNZA, *f.* repumnanţâ, urâ, desgustu, resistinţâ.
REMÁIO, *m.* fâcâtoru de lopeţi, lopâtaru.
REMÁRE, *v. n.* a remiga, a vâsli; a înnota.
REMÁA, *f.* dâtâturâ cu lopatâ, cu vâslâ.

Digitized by Google

REMÁTICO, *a.* reumaticu, pâtimaşu de reumatismu; supârâciosu, necâjiciosu, neastîmpâratu, capriţiosu.
REMÁTO, *m.* cu lopeţi.
REMATÓRE, *m.* vâslaru, lopâtaru, remigatoru.
REMÉGGIO, *m.* toate lopeţile unei nave.
REMIGAMÉNTO, *m.* remigare, vâslire.
REMIGÁNTE, *m.* remigantu, remigatoru, vâslaşu, lopâtaru.
REMIGÁRE, *v. n.* a remiga, a vâsli, a trage cu lopata.
REMIGATÓRE, *m.* remigatoru, lopâtaru, vâslaşu.
REMIGAZIÓNE, *f.* remigaţiune, remigare, vâslire.
REMINISCÉNZA, *f.* reminiscenţâ, slabâ aducere aminte; facultatea de a rechiâma ideile; recordare.
REMINISCITÍVA, *f.* puterea, facultatea de a recorda, de a şi aduce aminte, memorie.
REMISSÍBILE, *a.* remisibilu, iertâciosu, de iertatu.
REMISSIBILMÉNTE, *avv.* într'unu modu remisibilu.
REMISSIÓNE, *f.* remisiune, iertâciune, iertare; renunţare, lepâdare de sineşi; slâbire, micşorare, împuţinare.
REMISSÓRIA, *f.* remisorie, actu prin care o autoritate trimite la alta vreo piesâ juridicâ.
REMITTÉNTE, *a.* remitentu, care lasâ, slâbeşte se micşoreazâ.
REMITTÉNZA, *f.* remitenţâ, intervalu între doâ atacuri de friguri şi de alte maladii.
RÉMO, *m.* vâslâ, lopatâ; lopăţicâ, lingurâ, melesteu; osîndire la galerâ; — *dar dei remi*, a trage cu lopata.
REMOLÁRE, *v. n.* a întârzia, a zâbovi.
REMOLÍNO, *m.* volburâ, vîrteju de vîntu.
RÉMORA, *f.* remorâ, unu felu de peşte micu despre care cei vechi credeau câ opreşte corâbiile în cursulu loru; piedicâ, obstaculu, zâbavâ, întârziere, retardu; — *non aver remora*, a nu se cumpâta, a nu se astîmpâra.
REMÓTO, *a.* depârtatu, retrasu; solitaru, singuratecu.
REMOVIMÉNTO, *m.* depârtare, scoatere, luare.
REMOZIÓNE, *f.* depârtare, înlâturare, mutare.
REMÚLCO, *m.* remorcare.
REMUNERÁRE, *v. a.* a remunera, a resplâti, a premia.
RÉNA, *f.* arinâ, nâsipu.
RENÁCCIO, *m.* pâmîntu nâsiposu, arinosu.
RENÁIO, *m.* stratu de nâsipu, de arinâ.
RENAIUÓLO, *m.* celu ce aduce sau vinde nâsipu.
RENÁLE, *a.* relativu la rinichi.
RENÁRE, *v. a.* a aşterne cu nâsipu; a freca cu nâsipu.
RÉNDERE, *v. a.* a întoarce, a da îndârâtu, a da înapoi, a da din nou; a aduce unu venitu; a face; a da; a esprime, a înfâţişa; a traduce, a interpreta, a tâlmâci; a da în mânâ, a preda; — *rendersi*, a se face; a se supune; a se îndupleca; — *render l' anima*, a şi da sufletulu, a muri; — *render aria*, a semăna; — *render giustizia al merito*, a recunoaşte meritulu cuiva; — *rendere il conto*, a da socotealâ; — *render favella*, a respunde; — *render grazie*, a mulţumi; — *render lume*, a strâluci, a lumina; — *render merito*, a remunera, a resplâti; — *rendere omaggio*, a depune omagiu; — *render onore*, a onora; — *render la pariglia*, a face cuiva întocmai dupâ cumu a fâcutu şi elu; — *render ragione*, a face dreptate; — *render testimonianza*, a pune mârturisire; — *rendersi in colpa*, a recunoaşte cineva greşcala ce a fâcutu; — *rendersi in qualche luogo*, a se duce, a merge undeva; — *rendersi monaco*, a se câlugâri; — *rendersi padrone*, a se face stâpânu.
RENDÉVOLE, *a.* înduplecâciosu; producâtoru, productivu.
RENDICÓNTO, *m.* socotealâ, dare de socotealâ; dare de seamâ, raportu, relaţiune, naraţiune detaliatâ.
RENDIMÉNTO, *m.* dare, întoarcere, dare îndârâtu, restituţiune; aducere, facere; — *rendimento di grazie*, mulţumire, rostire de mulţumire.
RÉNDITA, *f.* venitu, rentâ, intratâ.
RÈNE, *m.* rinichiu, rânunchiu; — *reni*, *f. pl.* şele; — *dar le reni*, a fugi; — *stropicciar le reni*, a linguşi; — *stropicciar le reni col bastone*, a bate, a ciomâgi, a freca.
RENÉLLA, *f.* nâsipú mâruntu; nâsipu din udulu pâtimaşiloru de piatrâ.
RENIFORME, *a.* în forma nâsipului.
RENÍSCHIO, RENÍSTIO, *m.* nâsipu mâruntu de fluviu.
RENITÉNTE, *a.* renitentu, repumnantu, rebelu.
RENITÉNZA, *f.* renitenţâ, repumnanţâ, resistenţâ, împrotivire, reluptare, nesupunere, neascultare.
RÉNNA, *f.* renu, cerbu tarandu (cuadrupedu).
RENÓNE, *m.* nâsipu grosu.
RENOSÍCCIO, *a.* cam nâsiposu.
RENOSITÀ, *f.* arinositate, cualitatea lucrului arinosu.
RENÓSO, *a.* arinosu, nâsiposu.
RÉNSA, *f.* RÉNSO, *m.* linonu, olandâ.
RENUNZIÁRE, *v. a.* a renunţa.
RÉO, *m.* culpaşu, vinovatu, criminalu; vinâ, culpâ; — *a.* râu.
REOBÁRBARO, *m.* rebarbarâ, râvintâ.
REPARÁBILE, *a.* reparabilu, care se poate repara.
REPARÁRE, *v. a.* a repara, a drege, a îndrepta.
REPELLÉNTE, *a.* respingâtoru.
REPÉLLERE, *v. a.* a respinge, a împinge îndârâtu.
REPENTÁGLIO, *m.* risicu, pericolu, primejdie; — *porre a repentaglio*, a primejdui, a pune în periculu.
REPÉNTE, *avv.* fârâ veste, pe negândite, pe neaşteptate, dintr'odatâ; — *a.* repede, povirnitu; neprevâzutu.
REPENTINAMÉNTE, *avv.* fâra veste, pe negândite, pe neaşteptate; dintr'o datâ; iute, cu repeziciune.
REPENTÍNO, *a.* improvisu, neprevâzutu.
RÉPERE, *v. n.* a se tîrî.
REPERÍBILE, *a.* de gâsitu, care se poate gâsi.
REPERÍRE, *v. a.* a gâsi.
REPERTORIÁRE, *v. a.* a pune în repertoriu.
REPERTÓRIO, *m.* repertoriu, tablâ, adunâturâ, culegere.
REPILOGÁRE, *v. a.* a repiloga, a recapitula, a face recapitulaţiune, a repeţi pe scurtu.

Digitized by Google

REPLETÍVO, *a.* repletivu, care serve pentru a umplea.
REPLÉTO, *a.* plinu, umplutu.
REPLEZIÓNE, *f.* plinătate; umplere; împlinire.
RÉPLICA, *f.* replică, repetițiune, răspunsu la răspunsu.
REPLICAMÉNTO, *m.* replicare, răspundere la răspunsu.
REPLICÁRE, *v. a. e n.* a replica, a răspunde la răspunsulu datu; a repeți; a se împrotivi, a se opune.
REPLICATAMÉNTE, *avv.* de mai multe ori.
REPLICATÍVO, *a.* replicativu, care serve spre a replica.
REPLICAZIÓNE, *f.* replicațiune, replicare.
REPOSITÓRIO, *m.* repositoriu, poliță, dulapu; raftu de cărți.
REPOSIZIÓNE, *f.* repunere, depunere, punere, așezare.
REPRENSÍBILE, *a.* reprehensibilu, demnu de dojană.
REPRENSIÓNE, *f.* reprehensiune, dojană, hulă.
REPRENSÓRIO, *a.* dojenitoru, hulitoru.
REPRESSÍVO, *a.* represivu, care serve spre a reprime.
REPRIMÉNTE, *a.* reprimentu, care reprime.
REPRIMÉNTO, *m.* REPRESSIÓNE, *f.* reprimere, represiune.
REPRÍMERE, *v. a.* a reprime, a apăsa, a opri, a înfrîna.
REPRIMIMÉNTO, *m.* reprimere, apăsare, oprire.
REPROBÁBILE, *a.* reprobabilu, de reprobatu.
REPROBÁRE, *v. a.* a reproba, a desaproba, a huli, a defăima; a urgisi, a desprețui; a confuta; a osîndi.
REPROBATÍVO, *a.* care arată reprobare, reprobativu.
REPROBAZIÓNE, *f.* reprobațiune, desaprobațiune, hulire, defăimare; urgisire, esecrațiune; desprețuire; confutațiune; osîndire, condemnare.
RÉPROBO, *a. e s. m.* rău, răutăciosu, reprobu, vicleanu; osîndîtu, condemnatu, blestematu, afurisitu.
REPROVÁRE, *v. a.* a reproba; a osîndi, a condemna, a blestema, a afurisi; a lepăda.
REPROVAZIÓNE, *f.* reprobațiune, condemnare, osîndire, blestemare, afurisire; lepădare.
REPÚBBLICA, *f.* republică, statu, guvernu; guvernu de mai mulți; — *repubblica letteraria*, cei literați.
REPUBBLICANÍSMO, *m.* republicanismu, sistema republicană, doctrina republicaniloru.
REPUBBLICÁNO, *a. e s. m.* republicanu, alu republicei; partisanu alu republicei; membru alu republicei.
REPUBBLICÁNTE, REPUBBLICHÍSTA, *m.* republicistu, partisanu, iubitoru alu guvernului republicanu.
REPUBBLICÓNE, *m.* celu ce se ocupă cu mare fanatismu de afacerile republicei.
REPUDIÁRE, *v. a.* a lepăda, a arunca, a refusa.
REPUGNÁRE, *v. n.* a repumna, a resiste, a simți desgustu.
REPULSÁRE, *v. a.* a recusa, a refusa, a respinge.
REPUTAMÉNTO, *m.* reputare, socotire, credere.
REPUTÁRE, *v. a. e n.* a reputa, a crede, a socoti, a fi de opiniune; a stima, a prețui; — *reputarsi*, a se crede.
REPUTAZIÓNE, *f.* reputare, credere; reputațiune, socotință, creditu, stimă, renume; onoare, numele celu bunu; opiniune.
RÉQUIE, *f.* repaosu, liniște, trancuilitate, odihnă; — *messa da requie*, liturgie pentru morți, pârâstasu.
REQUIÉSCERE, *v. a.* a repaosa, a se odihni.
REQUISÍTO, *m.* trebuință, lucru cerutu, necesaru, trebuinciosu; — *a.* necesaru, cerutu, indispensabilu.
REQUISIZIÓNE, *f.* recuisițiune, cerere; petițiune.
RÉSA, *f.* predare, închinare, capitulațiune; îndoplecare; — *resa di conti*, dare de socoteală.
RESCÍNDERE, *v. a.* a rescinde, a tăia, a anula, a desființa, a strica, a desputernici.
RESCISSIÓNE, *f.* rescisiune, tăiare, anulare, stricare.
RESCISSÓRIO, *a.* desființătoru, desputernicitoru.
RESCRÍTTO, *m.* rescriptu, respunsu alu suveranului la o suplică; decretu alu suveranului.
RESCRÍVERE, *v. n.* a face unu rescriptu; a rescrie, a scrie din nou; a respunde prin scrisoare.
RESECÁRE, *v. a.* a tăia, a scoate.
RESÉDA, *f.* resedă, rosetă (plantă).
RESIDÉNTE, *a. e s. m.* residentu, care șede, locuește în oarecare locu; ministru, ambasadoru; unu felu de trimisu inferioru la ambasadori.
RESIDÉNZA, *f.* residență, reședință, ședere, locuință.
RESIDENZIÁLE, *a.* residențialu, de residență.
RESIDUÁLE, *a.* celu ce rămâne, residualu.
RESIDUÁRE, *v. a. e n.* a remânea.
RESÍDUO, *a.* care remâne; — *s. m.* restu, remășiță.
RESILIÉNZA, *f.* resaltu, resaltare, reloviturâ.
RESÍNA, *f.* rășină.
RESINÍFERO, RESINÓSO, *a.* rășinosu.
RESIPISCÉNZA, *f.* conversiune, pocăire, căință.
RESISTÉNZA, *f.* resistență, opunere, împrotivire, contrarietate, obstaculu, piedică, împiedicare.
RESÍSTERE, *v. n.* a resiste, a face resistență, a se opune, a se apăra, a se împrotivi; a răbda, a susține, a suferi; a ține.
RÉSO, *a.* întorsu, datu înapoi; făcutu; redusu.
RESOCÓNTO, *m.* socoteală, dare de socoteală, dare de seamă, raportu, relațiune detaliată.
RESOLÚBILE, *a.* resolubilu, care se poate resolvi.
RESÓLVERE, *v. a. e n.* a resolvi, a desface, a deslega; a hotărî, a determina, a stabili, a chibzui; a reduce.
RESPETTÍVO, *a.* respectivu, relativu; respectosu.
RESPÍNGERE, RESPÍGNERE, *v. a.* respinge, a împinge îndărătu, a depărta; a îmbrînci, a împinge.
RESPIRÁBILE, *a.* respirabilu, care se poate respira.
RESPIRABILITÀ, *f.* respirabilitate, capacitate de a se respira.
RESPIRAMÉNTO, *m.* respirare, resuflare.
RESPIRÁRE, *v. n.* a respira, a resufla; a trăi; a se odihni; a se recrea, a se conforta; a transpira.
RESPIRATÍVO, *a.* confortativu, recreativu; respirativu, care servește spre a respira.

Digitized by Google

RESPIRAZIÓNE, *f.* respirațiune, resuflare; repaosare, repaosu, recreațiune, întremare.

RESPÍRO, *m.* respirare, resuflare; repaosu, pausâ, reîntremare, confortu, recreațiune; comoditate, odihnâ; dilațiune; întrerupere, contenire; — *vendere a respiro*, a da pe creditu.

RESPÍTTO, *m.* respectu.

RÉSPO, *m.* tufâ, crângu, mârâcinișu.

RESPONSÁBILE, *a.* responsabilu, respunzâtoru.

RESPONSABILITÀ, *f.* responsabilitate, respundere.

RESPONSIÓNE, *f.* respunsu; impositiune.

RESPONSÍVA, *f.* responsivâ, scrisoare de respunsu.

RESPONSÍVO, *a.* responsivu, de respunsu.

RESPÓNSO, *m.* respunsu (alu unui oraculu).

RESPONSÓRIO, *m.* responsoriu, unu felu de rugâciune.

RESQUÍTTO, *m.* repaosu, odihnâ, resuflare, întremare.

RÉSSA, *f.* întețire, pridídire, zorire, cerere cu importunitate; ceartâ, gâlceavâ; grabâ, zoru.

RÈSTA, *f.* țepu (alu spiceloru); osu de pește; legâturâ, mânunchiu, șiru; împumnâtura suliței; încetare, contenire, repaosu; boalâ de copitâ la cai.

RESTABÓVI, *f.* ononidâ, sudoarea calului (plantâ).

RESTÁNTE, *a.* remasu, care remâne; — *s. m.* restu, remâșițâ; — *del restante*, dealtmintrea.

RESTÁNZA, *f.* restu, remâșițâ.

RESTÁRE, *v. n.* a remânea; a înceta; a fi; a deveni; a lipsi; a omite; — *restar d'accordo*, a se învoi, a se acorda, a se concerta; — *resti servito*, poftiți; — *da me non restette*, nu se atîrnâ de mine; — *restare indietro*, a râmânea îndârâtu; — *restare in asso*, a remânea în necazu.

RESTÁTA, *f.* remânere; încetare, contenire, sfîrșitu.

RESTAURAMÉNTO, *m.* restaurare, reparare; îndreptare; despâgubire; recreare, reîntremare, confortare.

RESTAURÁRE, *v. a.* a restaura, a repara, a îndrepta; a despâgubi; a recrea, a conforta; a resplâti; a recupera.

RESTAURATÓRE, *m.* restauratoru, reparatoru.

RESTAURAZIÓNE, *f.* restaurațiune, reparațiune, meremetisire; restabilire, renovațiune, reînnoire; îndreptare; despâgubire; reîntremare, confortare, recreare; redempțiune, rescumpârare.

RESTÁURO, *m.* reparâturâ, meremetu.

RESTIAMÉNTE, *avv.* cu repumnanțâ.

RESTICCIUÓLO, *m.* restu micu.

RESTÍNGUERE, *v. a.* a stinge din nou.

RESTÍO, *a.* îndârâtnicu (calu); care face resistințâ; circumspectu, fricosu.

RESTITUIMÉNTO, *m.* restituire, întoarcere, dare îndârâtu, redare; restabilire, restaurare, reparare.

RESTITUÍRE, *v. a.* a restitui, a întoarce, a da îndârâtu, a reda; a restabili, a restaura, a repara, a îndrepta.

RESTITUTÓRE, *m.* restitutoru; reparatoru, restauratoru.

RESTITUTÓRIO, *a.* restitutoriu, relativu la restituțiune.

RESTITUZIÓNE, *f.* restituțiune, întoarcere, redare; restaurațiune, restabilire, îndreptare; despâgubire.

RÉSTO, *m.* restu, remâșițâ; cusuru; — *del resto*, dealtmintrelea; — *non v'è niente di resto*, nu mai remâne nimicu; — *dare il resto*, a desâvîrși.

RESTÓSO, *a.* țeposu.

RESTOVIGLIÁRE, *v. a.* a alterna cultura unui pâmintu.

RESTRÍNGERE, RESTRÍGNERE, *v. a.* restrînge; a micșora.

RESTRINGÍBILE, *a.* capabilu de a fi restrînsu.

RESTRINGIMÉNTO, *m.* restrîngere; sgârcire; micșorare.

RESTRITTÍVO, RESTRINGITÍVO, *a.* restrictivu, capabilu de a restrînge, de a sgârci; restrîngâtoru.

RESTRIZIÓNE, *f.* restrîngere, sgîrcire; restricțiune, mârginire, împuținare, micșorare, scurtare.

RESULTÁRE, *v. n.* a resulta.

RESURREZIÓNE, *f.* resurecțiune, reînviere; paște.

RESUSCITÁRE, *v. a.* e *n.* a învia, a reînvia.

RETÀ, *f.* râutate, râutâciune; vinovâție.

RETÁGGIO, *m.* ereditate, moștenire; patrimoniu, stare.

RETÁRE, *v. a.* a graticula, a împârți unu tablou în patrate pentru a lu copia cu o facilitate mai mare.

RETÁTA, *f.* dâtâturâ cu plasâ.

RETÁTO, *a.* reticulatu, lâțosu, ca o rețea.

RÈTE, *f.* latu, rețea, mreajâ, năvodu, plasâ; urzeală, țesâtură, împletitură; epiplou, membranâ încrețitâ de preste mațe; cursâ; — *rete del barbiere*, pastimpu, petrecere; — *dare nella rete*, a cădea într'o cursâ; — *tender la rete*, a întinde cursâ.

RETENTÍVA, *f.* ținere aminte, memorie.

RETENTÍVO, *a.* țiitoru aminte; recordativu.

RETENZIÓNE, *f.* reținere.

RETÉPORA, *f.* reteporâ (o plantâ marinâ).

RETICÉLLA, *f.* rețea.

RETICÉNZA, *f.* reticență, tâcere, omisiune.

RETICOLÁRE, RETICOLÁTO, *a.* reticularu, ca o rețea; — *s. m.* împletitură cu ochiuri, rețea.

RETÍNA, *f.* retinâ, una din învâlișele membrânoase ale ochiului.

RETINÉNTE, *a.* prudentu, circumspectu.

RETINÉNZA, *f.* reținere.

RETÓNE, *m.* unu felu de plasâ de prinsu pește.

RÉTORE, *m.* retoru, celu ce profesează retorica; oratoru.

RETÓRICA, *f.* retoricâ, artea de a convinge.

RETRÁERE, *v. a.* a retrage, a scoate.

RETRIBUIMÉNTO, *m.* retribuire, resplătire.

RETRIBUÍRE, *v. a.* a retribui, a premia, a resplăti.

RETRIBUITÓRE, RETRIBUTÓRE, *m.* retributoru, răsplătitoru.

RETRIBUZIÓNE, *f.* retribuțiune, premiu, resplată

RETRÍVO, *a.* întârzietoru, zâbâvitoru, târzielnicu; retrogradu.

RETROATTÍVO, *a.* retroactivu, care lucrează asupra trecutului.

RETROAZIÓNE, *f.* retroacțiune, lucrare asupra trecutului.

RETROBÁNDA, *f.* coada unei armii.

Digitized by Google

RETROCÁMERA, *f.* odae dindârâtu, cabinetu, iatacu.
RETROCÉDERE, *v. n.* a da îndârâtu, a se retrage, a se trage, îndârâtu; — *v. a.* a restitui, a întoarce, a reda.
RETROCEDIMÉNTO, *m.* **RETROCESSIÓNE**, *f.* retrocesiune, întoarcere, restituire, redare; retragere.
RETRODÁRE, *v. a.* a da îndârâtu, a reîntoarce.
RETROGRADÁRE, *v. n.* a retrograda, a merge îndârâtu.
RETROGRADAZIÓNE, *f.* retrogradațiune, retrogradare.
RETRÓGRADO, *a.* retrogradu, d'andâratelea; reacționaru, inemicu alu progresului.
RETROGREDÍRE, *v. n.* a merge d'andâratelea, a retrograda.
RETROGUÁRDIA, *f.* **RETROGUÁRDO**, *m.* retrogardâ, postgardâ.
RETROGUÍDA, *f.* conducâtoru alu retrogardei.
RETROPÍNGERE, *v. a.* a împinge îndârâtu, a îmbrânci.
RETRÓRSO, *avv.* îndârâtu, înapoi, d'andâratelea.
RETROSCRÍTTA, *f.* retroscriere, scriere dindârâtu.
RETROTRÁRRE, *v. a.* a retrage, a trage îndârâtu; a revoca.
RETROTRAZIÓNE, *f.* retragere; anacronismu.
RETROVÉNDERE, *v. a.* a vinde înapoi.
RETROVÉNDITA, *f.* vindere înapoi; râscumpâru.
RÉTTA, *f.* dreaptâ, linie dreaptâ; — *dar retta*, a bâga de seamâ, a face atențiune, a asculta; — *far retta*, a face resistență.
RETTAMÉNTE, *avv.* în linie dreaptâ, deadreptulu; cu ordinu, cu dreptate, cu regularitate, bine, dupâ cuviință.
RETTÁNGOLO, *m.* rectangulu, dreptunghiu, paralelogramu cu patru unghiuri drepte; — *a.* cu unu unghiu dreptu.
RETTÁRE, *v. n.* a se tîrî.
RETTÉZZA, *f.* dreptate.
RETTÍFICA, *f.* **RETTIFICAMÉNTO**, *m.* rectificare, îndreptare.
RETTIFICÁRE, *v. a.* a rectifica, a îndrepta; a drege; a curâți, a purifica, a lâmuri, a limpezi; a îmbunâtâți, a ameliora; a parifica.
RETTIFICATÓRE, *m.* rectificatoru, îndreptâtoru.
RETTIFICAZIÓNE, *f.* retificațiune, îndreptare; corecțiune, amelioratiune; purificâțiune, limpezire.
RETTÍFICO, *a.* rectificatu, îndreptatu.
RÉTTILE, *a.* e *s. m.* reptilu, tîritoru.
RETTILÍNEO, *a.* rectilineu, dreptliniatu.
RETTITÚDINE, *f.* rectitudine, dreptate.
RÉTTO, *a.* dreptu; bunu, justu, lealu; ridicatu, în susu; — *intestino retto*, rectum, mațulu ședutului.
RETTORÁTO, *m.* rectoratu, oficiulu și demnitatea rectorului.
RETTÓRE, *m.* rectoru, dregâtoru, administratoru, cârmuitoru; capu de universitate, de colegiu, de enorie, *s. c. l.*
RETTORÍA, *f.* rectorie, oficiulu rectorului; biserică parochialâ.
RETTÓRICA, *f.* retorică, artea de a vorbi bine spre a convinge.
RETTORICAMÉNTE, *avv.* retoriceste.
RETTORICÁRE, *v. n.* a retorisi, a profesa retorica.
RETTÓRICO, *a.* retoricu, alu retoricei; retoru.
RETTRÍCE, *f.* rectriță, guvernatriță; doamnâ.
RETÚNDERE, *v. a* a tîmpi; a înfrîna.
RÉUMA, *m.* guturaiu; reumatismu.
REUMÁTICO, *a.* reumaticu.
REUMATÍSMO, *m.* reumatismu.
RÉVA, *f.* unu felu de tacsâ de esportațiune.
REVELLÉNTE, *a.* care îndreptează într'altâ parte.
REVERBERÁRE, *v. a.* e *n.* a reverbera, a resfrânge luminâ.
REVERÉNDO, *a.* reverendu, demnu de reverință, onorabilu (titlu ce se dâ la preoți); — *reverendissimo*, reverendisimu.
REVERÍRE, *v. a.* a venera, a reveri, a respecta, a onora.
REVISIÓNE, *f.* revisiune, cercetare, ecsamenu.
REVISÓRE, *m.* revisoru, ecsaminatoru, censoru.
REVIVIFICÁRE, *v. a.* a reînviosa, a reînsufleți.
REVIVISCÉNZA, *f.* reînviosare, reînviere, reanimare, reînsufletire.
RÉVOCA, *f.* revocare, revocațiune, rechiâmare, retragere.
REVOCÁRE, *v. a.* a revoca, a rechiâma, a retrage, a desface.
REVULSIÓNE, *f.* revulsiune, întoarcerea umoriloru dintr'o parte a corpului spre alta.
REVULSÍVO, *a.* revulsivu, pricinuitoru de revulsiune.
RÉZZA, *f.* rețea; pînză subțire; blonduri cusute pe pînză; legâturâ, mânunchiu, șiru.
RÉZZO, *m.* râcoare; umbrâ, locu umbrosu, coperitu de umbrâ.
RIABBASSÁRE, *v. a.* a înjosi, a pleca din nou, a pune mai josu.
RIABBÁTTERE, *v. a.* a da josu, a doborî, a dârâma din nou.
RIABBELLÍRE, *v. a.* a înfrumuseța, a orna, a împodobi din nou.
RIABBRACCIAMÉNTO, *m.* reîmbrâțișare, îmbrâțișare din nou.
RIARBBACCIÁRE, *v. a.* a reîmbrâțișa, a îmbrâțișa din nou.
RIABILITÁRE, *v. a.* a reabilita, a restabili, a restatornici în starea de mai nainte.
RIABILITAZIÓNE, *f.* reabilitațiune, reabilitare, restabilire, reașezare în condițiunea de mai nainte.
RIABITÁRE, *v. a.* a reabita, a abita, a locui de isnoavâ.
RIACCÉNDERE, *v. a.* a reaprinde, a aprinde din nou.
RIACCETTÁRE, *v. a.* a reaccepta, a repriimi, a priimi din nou.
RIACCOCCÁRE, *v. a.* a reîncorda, a încorda iarâși.
RIACCÓLTA, *f.* adâpostire, adâpostu.
RIACCOMODÁRE, *v. a.* a reacomoda, a acomoda din nou.
RIACCOMPAGNÁRE, *v. a.* a reacompania, a reînsoți, a acompania, a însoți, a întovârâși din nou.
RIACCONCIÁRE, *v. a.* a drege, a repara, a gâti din nou.
RIACCORDÁRE, *v. a.* a reacorda, a acorda, a potrivi din nou; — *riaccordarsi*, a se reacorda, a se acorda, a se învoi din nou.
RIACCOSTÁRE, *v. a.* a reapropia, a apropia din nou; — *riaccostarsi*, a se reapropia, a se apropia din nou.
RIACCOTONÁRE, *v. a.* a peptâna, a scârmâna din nou.

Digitized by Google

RIACCOZZAMÉNTO, *m.* reunire, împreunare, grâmădire din nou.
RIACCOZZÁRE, *v. a.* a reuni, a împreuna, a grâmădi din nou.
RIACCRÉSCERE, *v. a.* a creşte, a mări, a adâoga din nou; a mai creşte, a mai adâoga, a mai spori.
RIACQUISTÁRE, *v. a.* a redobândi, a dobândi, a câştiga, a câpâta, a agonisi de isnoavâ, a recupera.
RIADATTAMÉNTO, *m.* reaşezare, reajustare, reacomodare.
RIADATTÁRE, *v. a.* a reaşeza, a reajusta, a reacomoda, a aşeza, a ajusta, a acomoda, a potrivi iarâşi.
RIADDOMANDÁRE, *v. a.* a cere, a întreba din nou.
RIADDORMENTÁRSI, *v. n.* a readormi, a începe a dormi din nou.
RIADDOSSÁRE, *v. a.* a reîncârca, a încârca, a însârcina iarâşi.
RIADIRÁRSI, *v. n.* a se supâra, a se mânia de isnoavâ.
RIADORNÁRE, *v. a.* a reorna, a reîmpodobi, a mai orna.
RIADULÁRE, *v. a.* a râspunde la adulaţiune prin adulaţiune.
RIAFFERMÁRE, *v. a.* a reafirma, a afirma, a asigura iarâşi.
RIAFFEZIONÁRE, *v. a.* a reconcilia, a reîmpâciui.
RIAGGRAVÁRE, *v. a.* a reagrava, a apâsa, a îngreuna iarâşi.
RIAGUZZÁRE, *v. a.* a ascuţi din nou, a reascuţi.
RIÁLE, *m.* riuleţu, rîuşoru.
RIALITÁRE, *v. n.* a resufla din nou, a respira din nou.
RIALLOGÁRE; *v. a.* a reaşeza; a reînchiria; a remârita.
RIALTERÁRE, *v. a.* a realtera, a altera, a preface iarâşi.
RIÁLTO, *m.* înâlţime, elevaţiune, movilâ, dealu; — *a.* înaltu, înâlţatu, ridicatu; mâreţu.
RIALZAMÉNTO, *m.* reînâlţare, ridicare din nou.
RIALZÁRE, *v. a.* a reînâlţa, a ridica din nou; a mai înâlţa.
RIÁLZO, *m.* înâlţare, ridicare; înâlţâturâ; creştere.
RIAMÁRE, *v. a.* a iubi, a ama din nou; a corespunde amorului cuiva.
RIAMICÁRE, *v. a.* a reconcilia, a reîmpâciui.
RIAMMALÁRSI, *v. n.* a se bolnâvi din nou.
RIAMMETTERE, *v. a.* a readmite, a admite, a priimi din nou.
RIAMMIRÁRE, *v. a.* a readmira, a admira din nou.
RIAMMOGLIÁRSI, *v. n.* a se reînsura, a se câsâtori din nou.
RIAMMONÍRE, *v. a.* a povâţui, a mustra, a dojeni din nou.
RIANDAMÉNTO, *m.* reîntoarcere, mergere, ducere de isnoavâ; readucere aminte, reamintire; considerare de isnoavâ.
RIANDÁRE, *v. n.* a merge, a se duce de isnoavâ; — *v. a.* a şi reaminti, a si readuce aminte, a cerceta, a considera din nou.
RIANIMÁRE, *v. a.* a reanima, a reînsufleţi, a reînvia, a reînviosa; a redeştepta, a aprinde din nou; a recrea.
RIANNESTÁRE, *v. a.* a altoi din nou; a reuni.
RIAPERTÚRA, *f.* redeschidere, reîncepere.
RIAPPARÍRE, *v. n.* a apârea, a se arâta, a se ivi din nou.
RIAPPÉNDERE, *v. a.* a spînzura, a acâţa, a suspinde, a atîrna iarâşi.
RIAPPICCÁRE, *v. a.* a atîrna, a acâţa, a anina, a lipi din nou.
RIAPPLICÁRE, *v. a.* a reaplica, a aplica iarâşi.
RIAPRIMÉNTO, *m.* redeschidere; reîncepere.
RIAPRÍRE, *v. a.* a redeschide; a reîncepe.
RIARÁRE, *v. a.* a ara de isnoavâ.
RIÁRDERE, *v. a.* a usca, a deusca, a arde; a sbici.
RIARDIMÉNTO, *m.* uscare, deuscare, ardere; sbicire.
RIARGÚTO, *a.* dojenitu, mustratu, înfruntatu.
RIARMÁRE, *v. a.* a rearma, a arma din nou.
RIARRECÁRE, *v. a.* a readuce, a repurta.
RIARRICCHÍRE, *v. n.* a se îmbogăţi, a face stare din nou.
RIÁRSO, *a.* arsu, uscatu, pîrlitu de soare; sbicitu.
RIARTICOLÁRE, *v. a.* a rearticula, a articula din nou.
RIASCIUGÁRE, RIASCIUTTÁRE, *v. a.* a usca, a seca din nou.
RIASCOLTÁRE, *v. a* a reasculta, a asculta din nou.
RIASSALÍRE, *v. a.* a nâvâli, a asalta de isnoavâ.
RIASSETTÁRE, *v. a.* a reacomoda, a repara, a reaşeza, a pune iarâşi in ordinu, a drege.
RIASSICURÁRE, *v. a.* a reasigura, a asigura din nou; — *riassicurarsi*, a se reasigura; a se reîncuraja.
RIASSORBIMÉNTO, *m.* resorbire, reînghiţire, resoarbere.
RIASSORBÍRE, *v. a.* a resoarbe, a reînghiţi, a suge din nou.
RIASSÚMERE, *v. a.* a resume; a recapitula, a epiloga.
RIASSÚNTO, *m.* epilogu, recapitulaţiune, resumptu.
RIASSUNZIÓNE, *f.* reasumpţiune, resumere, reluare.
RIATTACCAMÉNTO, *m.* lipire, legare, atirnare din nou.
RIATTACCÁRE, *v. a.* a lipi, a lega, a atîrna, a acâţa, a anina din nou; a ataca din nou; a continua.
RIATTAMÉNTO, *m.* reparare, acomodare, restaurare.
RIATTÁRE, *v. a.* a reacomoda, a restaura, a drege, a repara, a meremetisi, a cârpi.
RIATTIVÁRE, *v. a.* a reactiva, a reînfiinţa, a pune iarâşi în actu.
RIAVÉRE, *v. a.* a avea iarâşi în mânâ, a recupera, a redobândi, a recâştiga, a gâsi, a câpâta din nou; a restabili, a restatornici, a reimputernici; — *riaversi*, a se întrema; a şi veni în fire; a prinde inimâ,
RIÁVOLO, *m.* vâtraru, cocârlâ.
RIAVÚTA, *f.* avere din nou; recuperare, recâpâtare.
RIAVVERTÍRE, *v. a.* a înştiinţa din nou.
RIAVVEZZÁRE *v. a.* a deprinde, a învâţa, a obicĭnui iarâşi.
RIAVVICINÁRE, *v. a.* a reapropia, a apropia din nou.
RIBACIÁRE, *v. a.* a sâruta din nou.
RIBADIMÉNTO, *m.* ţintuire, ţintâ; repetire, poftorire.
RIBADÍRE, *v. a.* a ţintui, a îndoi inlăuntru vîrfulu unui cuiu, a lu turti ca sâ se înţepenească; a respunde cuiva astfelu încâtu sâ nu mai aibâ ce sâ zicâ.
RIBADITÚRA, *f.* ţintuiturâ; îndoiturâ, întorsâturâ.

Digitized by Google

RIBAGNÁRE, *v. a.* a uda, a muia, a scâlda din nou.
RIBALDÁGLIA, *f.* ştrângârime, berbânime, canalie, cete destrâmate, drojdii de oameni.
RIBALDEGGIÁRE, *v. n.* a se ştrângâri, a comite fapte de ştrângaru, de berbantu, de sceleratu.
RIBALDERÍA, *f.* birbanţie, ştrângârie, blestemâţie.
RIBÁLDO, *a. e s. m.* birbantu, ştrángaru, sceleratu, craiu, omu ticâlosu, blestematu.
RIBALLÁRE, *v. a. e n.* a dânţui, a sâlta, a juca.
RIBÁLTA, *f.* uşâ câzâtoare, tarapâ.
RIBALTÁRE, *v. a.* a resturna, a întoarce.
RIBALZAMÉNTO, *m.* resârire.
RIBALZÁRE, *v. n.* a resâri, a sâri în susu sau îndârâtu.
RIBÁLZO, *m.* resâriturâ, resaltu, resâltâturâ, reloviturâ, repercusiune, reflecsiune, resfrângere.
RIBANDIMÉNTO, *m.* proclamare de isnoavâ; ecsilare, surghiunire din nou; revocarea sentinţei de ecsilu.
RIBANDÍRE, *v. a.* a proclama de isnoavâ; a ecsila, a surghiuni de isnoavâ; a revoca sentinţa de ecsilu.
RIBARBÁRE, *v. n.* a prinde râdâcinâ din nou.
RIBASSÁRE, *v. a. e n.* a scâdea, a micşora, a eftini.
RIBÁSSO, *m.* scâdere, micşorare, eftinire; scâzâmîntu, rabatu, lâsare din preţulu arâtatu.
RIBASTONÁRE, *v. a.* a bate, a bastona iarâşi.
RIBÁTTERE, *v. a.* a bate din nou; a resbate, a respinge, a respumna; a timpi, a toci; a slâbi, a amorţi, a împuţina; a resfrânge; a repeţi, a poftori; a corespunde; a confuta, a refuta.
RIBATTEZZAMÉNTO, *m.* rebotezare.
RIBATTEZZÁRE, *v. a.* a reboteza, a boteza din nou.
RIBATTEZZATÓRE, *m.* rebotezâtoru, anabaptistu.
RIBATTIMÉNTO, *m.* batere din nou; resbatere, respingere, respumnare; timpire; repercusiune, resfrângere, reflecţiune; confutare, refutare.
RIBATTITÚRA, *f.* resbâtâturâ; resfrângâturâ.
RIBATTÚTA, *f.* ţintuire, timpire; poftorire.
RIBATTÚTO, *a.* resbâtutu; resfrântu.
RIBÉBA, RIBÉCCA, *f.* unu felu de chitarâ cu trei coarde.
RIBECCÁRE, *v. a.* a pişca, a ciocni, a ciupi iarâşi cu plisculu; a împunge, a muşca iarâşi prin vorbe.
RIBELLAMÉNTO, *m.* rebelare, râsvrâtire, resculare.
RIBELLÁNTE, *a.* rebelantu, discordantu; neastîmpâratu.
RIBELLÁRE, *v. a.* a rebela, a râsvrâti, a revolta, a rescula; — *ribellarsi*, a se rebela, a se revolta, a se rescula; a nu se astîmpâra, a nu se supune, a se împrotivî.
RIBÉLLE, RIBÉLLO, *a. e s.* rebelu, resvrâtitoru; neastîmpâratu, nesupusu; inemicu, contraru, repumnantu.
RIBENEDÍRE, *v. a.* a binecuvînta, a blagoslovi din nou; a ierta, a absolve.
RIBENEDIZIÓNE, *f.* rebenedicţiune, binecuvîntare, blagoslovire din nou; absoluţiune, iertâciune.
RIBENEFICÁRE, *v. a.* a face bine de isnoavâ, a rsplâti binefacerile altuia prin alte binefaceri.
RIBÉRE, RIBÉVERE, *v. a.* a bea iarâşi.
RÍBES, *m.* acrişu, coacâzu; acrişâ, coacâzâ.
RIBOBOLÁRE, *v. n.* a glumi.
RIBÓBOLO, *m.* glumâ, vorbâ isteaţâ, faceţie.
RIBOCCÁRE, *v. n.* a se strâvârsa, a strâcurge; a abunda.
RIBÓCCO, *m.* strâvârsare, strâcurgere, abundanţâ mare, prisosinţâ; — *a ribocco*, cu mare abundanţâ.
RIBOLLIMÉNTO, *m.* fierbere, colcâire, clocotire.
RIBOLLÍO, *m.* bolborosire, clocotire.
RIBOLLÍRE, *v. n.* a fierbe din nou; a fierbe, a clocoti, a colcâi; a bolborosi; a fi în mare mişcare, în mare efervescenţâ; a se strica; a se mânia, a se întârita.
RIBREZZÁRE, *v. n.* a se înfiora, a tremura.
RIBRÉZZO, *m.* fiori, înfiorare; groazâ, spaimâ; desgustu.
RIBUCÁRE, *v. a.* a gâuri, a sfredeli din nou.
RIBURLÁRE, *v. a.* a batjocori, a pâcâli de isnoavâ.
RIBUTTÁNTE, *a.* scârbosu, desgustosu, neplâcutu.
RIBUTTÁRE, *v. a.* a depârta cu asprime, a lepâda, a respinge, a refusa; a vârsa; a refuta.
RIBÚTTO, *m.* RIBUTTÁTA, *f.* lepâdâturâ; boriturâ.
RICACCIAMÉNTO, *m.* respingere, gonire din nou.
RICACCIÁRE, *v. a.* a goni, a depârta din nou, a respinge; a bâga, a vîri din nou, a înfige iarâşi.
RICADÉNTE, *a.* care cade din nou; care cade în josu.
RICADÉRE, *v. n.* a recâdea, a câdea din nou; a câdea josu; a se bolnâvi iarâşi; a se pleca; a pâcâtui iarâşî.
RICADÍA, *f.* desgustu, urâ; râstrişte; recâdere.
RICADIÁRE, *v. a.* a supâra, a desgusta, a necâji.
RICADIMÉNTO, *m.* recâdere, câdere de isnoavâ.
RICADIÓSO, *a.* desgustosu; pricinuitoru de recâdere.
RICADÚTA, *f.* recâdere, recidivâ.
RICAGNÁTO, *a.* turtitu; — *naso ricagnato*, nasu mucu.
RICALÁRE, *v. a.* a micşora, a scâdea, a eftini din nou; — *v. n.* a se micşora, a se împuţina din nou.
RICALCÁRE, *v. a.* a recâlca, a câlca, a apâsa din nou.
RICALCINÁRE, *v. a.* a recalcina, a calcina din nou.
RICALCITRAMÉNTO, *m.* recalcitrare, repumnare.
RICALCITRÁRE, *v. n.* a recalcitra, a se îndârâtnici, a fi îndârâtnicu, câpâţinosu, cervicosu, obstinatu, a repumna, a resiste, a nu se astîmpâra a nu se supune, a se obstina.
RICALZÁRSI, *v. n.* a se reîncâlţa, a se încâlţa de isnoavâ,
RICAMAMÉNTO, *m.* brodare, coasere la gherghefu.
RICAMÁRE, *v. a.* a broda, a coase la gherghefu.
RICAMATÓRE, *m.* brodâtoru, cusâtoru la gherghefu.
RICAMATRÍCE, *f.* brodâtoare, cusâtoare cu flori.
RICAMBIÁRE, *v. a.* a corespunde, a respunde, a resplâti, a reîntoarce, a da îndârâtu; a reschimba.
RICÁMBIO, *m.* schimbu; reîntorsurâ; resplatâ; — *in ricambio*, dreptu schimbu, spre resplatâ, din contra; — *cavallo di ricambio*, calu de reservâ, de reschimbu.
RICAMMINÁRE, *v. n.* a se pune iarâşi pe cale.
RICÁMO, *m.* brodârie, cusâturâ la gherghefu.
RICANCELLÁRE, *v. a.* a şterge de isnoavâ.
RICANGIÁRE, *v. a.* a reschimba.
RICANTÁRE, *v. a.* a cânta din nou; — *v. n.* a se retracta.

Digitized by Google

RICANTÁTO, *a.* cântatu din nou; repețitu de mai multe ori.
RICANTAZIÓNE, *f.* retractațiune, palinodie.
RICÁNTO, *m.* cântare repețită, recântare.
RICAPÁRE, *v. a.* a alege.
RICAPÍRE, *v. n.* a coprinde, a încâpea.
RICAPITÁRE, *v. a.* a adresa, a îndrepta; a îmmânui, a consemna o scrisoare sau altu ceva, a elibera.
RICÁPITO, *m.* adresă; îmmânuire, dare, eliberare; împlinire; râfuire; — *dar ricapito*, a împlini; — *uomo di ricapito*, bârbatu abilu, îndeminaticu, onorabilu.
RICAPITOLÁRE, *v. a.* a recapitula, a epiloga, a repeți pe scurtu.
RICAPITOLAZIÓNE, *f.* recapitulațiune, epilogu, sumariu.
RICÁPO (DI), *avv.* din nou, de isnoavă, iarăși, din capâtu.
RICAPOFICCÁRE, *v. n.* a câdea iarăși cu capulu în josu.
RICAPRUGGINÁRE, *v. a.* a regârdina, a gârdina din nou.
RICARDÁRE, *v. a.* a rescârmâna, a scârmâna din nou.
RICARICÁRE, *v. a.* a reîncârca.
RICARMINÁRE, *v. a.* a rescârmâna.
RICASCAMÉNTO, *m.* câdere iarăși în josu.
RICASCÁRE, *v. n.* a câdea din nou, a recâdea; a câdea in josu.
RICASCÁTA, *f.* recâdere, câdere de isnoavă.
RICATENÁRE, *v. a.* a lânțui, a încătușa din nou.
RICATTÁRE, *v. a.* a rescumpâra, a redobândi; — *ricattarsi*, a și resbuna.
RICATTATÓRE, *m.* rescumpârâtoru.
RICÁTTO, *m.* rescumpărare, desrobire, redempțiune; resbunare.
RICAVALCÁRE, *v. a.* a încâlica din nou.
RICAVÁRE, *v. a.* a scoate, a trage din nou; a estrage; a trage vreunu folosu; a copia, a deduce, a scoate o consecință.
RICÁVO, *m.* ceea ce se scoate, ce se trage; câștigu, folosu, profitu.
RICCAMÉNTE, *avv.* intr'unu chipu bogatu, mărețu, falnicu, magnificu, cu splendoare; cu abundanță.
RICCHÉZZA, *f.* avuție, bogâție; abundanță, îmbilșugare.
RICCIÁIA, *f.* frisură, pîru încrețitu.
RICCIÁRSI, *v. n.* a se încârlionța, a se încreți, a se frisa.
RÍCCIO, *m.* pâstae de castană; buclă, crețu, zulufu, inelu de pîru; ariciu, porcu spinosu; — *riccio marino*, ariciu de mare; — *tor a pettinare un riccio*, a întreprinde unu lucru dificilu; — *a.* încrețitu, încârlionțatu, crețu, îmbuclatu.
RICCIOLÍNO, *m.* buclișoru, crețișoru, zulufioru.
RICCIOLÚTO, RICCIÚTO, *a.* crețu, încrețitu, îmbuclatu, inelatu.
RICCIÓTTO, *a.* cam crețu, cam încrețitu.
RICCIUTÉZZA, *f.* încârlionțare, încrețire, îmbuclare.
RÍCCO, *a.* bogatu, avutu; abundantu, îmbilșugatu; splendidu, strălucitu, mărețu; scumpu, prețiosu; — *s. m.* avutulu.
RICENÁRE, *v. a.* a cina de isnoavă.
RICÉRCA, *f.* căutare, cercare, cercetare, ecsamenu, cerere, întrebare, interogațiune, cestiune.
RICERCÁRE, *v. a.* a căuta din nou; a cere, a cerceta, a ecsamina; a întreba, a interoga, a cestiona; a revedea; a privi cu atențiune; a avea trebuință de unu lucru; a penetra, a pâtrunde; a preludia.
RICERCÁTA, *f.* preludiu; cerere; investigațiune.
RICERCATAMÉNTE, *avv.* cu planu, cu dinadinsulu.
RICERCÁTO, *a.* căutatu, cercatu, recercatu, cercetatu, ecsaminatu; întrebatu; alesu, raru; afectatu, prefăcutu.
RICERCATÓRE, *m.* căutâtoru, recercâtoru, cercetâtoru.
RICERCHIÁRE, *v. a.* a recercui, a cercui din nou.
RICÉRCO, *a.* recercatu, căutatu, cercetatu, întrebatu.
RICÉRNERE, *v. a.* a recerne, a cerne, a alege din nou; a mai lămuri, a mai desluși, a mai declara.
RICESELLÁRE, *v. a.* a sâpa, a scobi din nou.
RICESSÁRE, *v. n.* a sta, a înceta.
RICÉTTA, *f.* receptu, receptă, prescriptu alu medicului.
RICETTÁCOLO, *m.* adâpostu, asilu, locu de unire, locu de retragere; receptaculu, fundulu calisului unei flori.
RICETTAMÉNTO, *m.* recopere, priimire; gâzduire, adâpostire.
RICETTÁRE, *v. a.* a recepe, a priimi; a găzdui, a adâposti; a compune recepte; — *ricettarsi*, a se adâposti, a se refugia.
RICETTÁRIO, *m.* receptariu, cartea receptelorn.
RICETTATÓRE, *m.* priimitoru, receptoru; protectoru,
RICETTIVITÀ, *f.* receptivitate, puterea de a recepe, de a priimi.
RICETTÍVO, *a.* receptivu, priimiciosu, priimitoru.
RICÉTTO, *m.* adâpostu, receptaclu, locuință, ședere în locuință, stanță; asilu, refugiu, locu de scăpare; — *dar ricetto*, a recepe, a priimi, a găzdui, a adâposti.
RICETTÓRE, *m.* receptoru, recepătoru, priimitoru.
RICÉVERE, *v. a.* a priimi, a recepe; a găzdui, a ospăta; a admite, a da audiență; — *ricever nocumento*, a suferi vreo pagubă.
RICEVÉVOLE, *a.* priimiciosu, priimitoru, capabilu de a priimi.
RICEVIMÉNTO, *m.* priimire; recepțiune; acceptare; admisiune; întîmpinare; părțialitate.
RICEVITÓRE, *m.* priimitoru; receptoru, perceptoru, sumașu.
RICEVITORÍA, *f.* perceptoratu, sumâșie, oficiulu perceptorului.
RICEVÚTA, *f.* priimire, recepere; adeverință de priimire, recepisă, cuitanță.
RICEZIÓNE, *f.* recepțiune, recepere, priimire; admisiune.
RICHIAMÁRE, *v. a.* a rechiăma, a chiăma din nou, a chiăma îndărătu; a revoca; a chiăma la judecată; — *richiamarsi*, a se plânge, a se jelui; — *richiamare alla vita*, a reînvia; a reînființa; — *richiamare alla memoria*, a aminti, a și aduce aminte.
RICHIÁMO, RICHIAMAMÉNTO, *m.* RICHIAMÁTA, *f.* rechiămare, chiămare, chiămare îndărătu; reclamațiune; revocațiune; plângere, jelnire;

Digitized by Google

momire; — *uccello di richiamo*, pasere amâgitoare; — *far richiamo*, a se plânge.

RICHIARÍRE, *v. a.* a deslui din nou.

RICHIÉDERE, *v. a.* a cere de isnoavâ; a cere; a întreba; a pretinde.; a dori; a cita, a chiâma la judecatâ; a invita, a pofti; a convoca; — *richiedersi*, a fi necesaru, a trebui, a se cuveni.

RICHIEDIMÉNTO, *m.* cerere din nou; cerere; invitare.

RICHIÉSTA, *f.* cerere; instanţâ; pretenţiune; întrebare, interogaţiune; pretenţiune; citaţiune, chiâmare la judecatâ; — *aver richiesta*, a fi câutatu, a avea mare creditu.

RICHINÁRSI, *v. n.* a se pleca; a se umili, a se închina.

RICHIÚDERE, *v. a.* a închide; a închide de isnoavâ; a lipi, a încuia, a astupa; a vindeca, a tâmâdui; — *richiudersi*, a se închide; a se retrage; a se adâposti.

RICHIUDIMÉNTO, *m.* închidere; astupare, încuiere.

RICHIUSÚRA, *f.* închidere; locu închisu.

RICÍDERE, *v. a.* a tâia, a trunchia, a retezi; a curma.

RICIDIMÉNTO, *m.* tâiare, trunchiare, retezire; curmare.

RICIDITÚRA, *f.* tâiâturâ, trunchiâturâ; încreţiturâ.

RICÍGNERE, RICÍNGERE, *v. a.* a încinge, a înconjura, a împrejura, a circumda; a îngrâdi, a închide, a ogrâdi.

RICIGNIMÉNTO, *m.* încingere, încunjurare, împrejurare; îngrâdire, închidere împrejuru, ogrâdire.

RICIMENTÁRE, *v. a.* a risca, a primejdui din nou.

RÍCINO, *m.* ricinu (plantâ).

RICÍNTO, *m.* giru, circuitu, ocolu, împrejuru, circumferinţâ; ţinutu, coprinsu; ogradâ; — *a.* încinsu.

RICIONCÁRE, *v. a.* a bea iarâşi cu prisosu.

RICIRCOLÁRE, *v. a.* a circula din nou; a se învîrti împrejuru.

RICIRCOLAZIÓNE, *f.* recirculaţiune, circulare din nou.

RICÍSA, *f.* trunchiare, tâiare; curmare, precurmare; drumu curmezişu, transversalu; — *alla ricisa*, pe calea cea mai scurtâ; — *parlare alla ricisa*, a vorbi verzi şi uscate.

RICISAMÉNTE, *avv.* totu deodatâ; fârâ socotinţâ.

RICÍSO, *a.* gata, grabnicu, iute; tâiatu, retezitu.

RICLÁMO, *m.* reclamare, reclamaţiune.

RICÓGLIERE, *v. a.* a culege, a strînge, a aduna; a secera; a rescumpâra, a recupera; a priimi, a gâzdui, a ospâta; a pricepe, a înţelege; a lua; a observa, a însemna; — *ricogliersi*, a scâpa, a se adâposti; — *ricogliersi nella mente*, a se concentra în sineşi, a şi pironi mintile.

RICOGLIMÉNTO, *m.* culegere, strîngere, adunare; recuperare; priimire; pricepere; luare; însemnare.

RICOGNITÓRE, *m.* recunoscâtoru, celu ce recunoaşte.

RICOGNIZIÓNE, *f.* recunoaştere; resplatâ; tributu, omagiu; cercetare, mergere spre a descoperi posiţiunile inemiciloru; adeverire.

RICOLÁRE, *v. a.* a strecura din nou.

RICOLCÁRE, *v. a.* a reculca, a culca din nou.

RICOLLEGÁRSI, *v. n.* a se reuni, a se alia din nou.

ROCOLLOCÁRE, *v. a.* a recoloca, a coloca, a aşeza din nou.

RICÓLMARE, *v. a.* reumplea, a reîncârca; a umplea.

RICÓLMO, *a.* plinu, umplutu, încârcatu.

RICOLORÁRE, RICOLORÍRE, *v. a.* a colora, a vâpsi din nou.

RICÓLTA, *f.* RICÓLTO, *m.* recoltâ, culesu, culegere, strînsurâ.

RICOMBÁTTERE, *v. a.* a recombate, a combate, a se lupta iarâşi.

RICOMINCIAMÉNTO, *m.* reîncepere, începere din nou.

RICOMINCIÁRE, *v. a.* a reîncepe, a reînnoi.

RICOMMÉTTERE, *v. a.* a recomite, a comite din nou.

RICOMPAGINÁRE, *v. a.* a recompagina, a reuni.

RICOMPARÍRE, *v. n.* a apârea, a se arâta, a se ivi iarâşi.

RICOMPÉNSA, *f.* recompensâ, resplatâ, resplâtire, premiu; platâ.

RICOMPENSÁRE, *v. a.* a resplâti, a premia, a remunera, a recompensa.

RICOMPENSATÍVO, *a.* remunerativu, care serve dreptu resplatâ.

RICOMPENSAZIÓNE, *f.* resplâtire, premiare, remunerare.

RICÓMPERA, *f.* rescumpârare; desrobire, liberare.

RICOMPERÁRE, *v. a.* a rescumpâra; a desrobi, a libera.

RICOMPERÉVOLE, *a.* de rescumpâratu.

RICÓMPIERE, *v. a.* a reîmplini, a împlini de isnoavâ, a complini; a suplini; a restaura.

RICOMPIMÉNTO, *m.* reîmplinire, împlinire din nou; complinire; suplinire; restaurare.

RICOMPÓRRE, *v. a.* a recompune, a compune din nou; a reuni din nou; a îmblânzi, a potoli, a împâca, a modera; — *ricomporsi*, a se recompune; a se astîmpâra.

RICÓMPRA, *f.* rescumpârare.

RICOMPROVÁRE, *v. a.* a proba, a dovedi din nou.

RICOMÚNICA, *f.* recomunicare, absolvere.

RICOMUNICÁRE, *v. a.* a recomunica, a absolve.

RICONCÉDERE, *v. a.* a reconcede, a reacorda, a reda.

RICONCENTRAMÉNTO, *m.* reconcentrare, concentrare din nou.

RICONCENTRÁRE, *v. a.* a reconcentra, a concentra din nou.

RICONCEPÍRE, *v. a.* a reconcepe, a concepe din nou.

RICONCHIÚDERE, *v. a.* a reconclude, a conclude din nou.

RICONCIÁRE, *v. a.* a drege, a repâra, a gâti din nou.

RICONCILIAMÉNTO, *m.* reconciliare, reîmpâcare, reîmpâciuire.

RICONCILIÁRE, *v. a.* a reconcilia, a reîmpâca, a reîmpâciui, a acorda, a potrivi iarâşi; — *riconciliarsi*, a se reconcilia, a se împâca; a şi mârturisi pâcatele.

RICONCILIATÓRE, *m.* reconciliatoru, împâcâtoru.

RICONCILIAZIÓNE, *f.* reconciliaţiune, împâcare, împâciuire.

RICONCIMÁRE, *v. a.* a gunoi, a îngrâşa de isnoavâ.

Digitized by Google

RICÓNCIO, *a.* dresu, gâtitu din nou; reîmpâcatu.

RICONDANNÁRE, *v. a.* a condamna, a osîndi din nou.

RICONDENSÁRE, *v. a.* a recondensa, a condensa, a îndesa de isnoavă.

RICONDÍRE, *v. a.* a drege din nou.

RICÓNDITO, *a.* ascunsu, impenetrabilu, secretu.

RICONDÓTTA, *f.* RICONDUCIMÉNTO, *m.* reconducere, conducere din nou; conducere îndărătu.

RICONDÚRRE, *v. a.* a reconduce, a conduce din nou; a conduce îndărătu, a petrece, a însoți pe cineva cându se întoarce; a reduce; a lua iarăși cu chirie.

RICONDUZIÓNE, *f.* reînchiriere, luare din nou cu chirie.

RICONFÉRMA, *f.* reconfirmare, reîntărire.

RICONFERMÁRE, *v. a.* a reconfirma, a reîntări.

RICONFERMAZIÓNE, *f.* reconfirmațiune, reîntărire.

RICONFESSÁRE, *v. a.* a mărturisi iarăși; a spovedi iarăși.

RICONFICCÁRE, *v. a.* a reînfige, a înfige din nou.

RICONFIDÁRE, *v. n.* a crede, a se încrede iarăși.

RICONFORMÁRE. *v. a.* a reconforma, a conforma iarăși.

RICONFORTÁRE, *v. a.* a reconforta, a reîntări, a reîncuragia; a îndemna, a sgândâra iarăși; — *riconfortarsi*, a se reîncoragia, a se consola, a se mîngâia.

RICONFORTATÓRE, *m.* reconfortatoru, consolatoru.

RICONFRONTÁRE, *v. a.* a reconfrunta, a confrunta, a compara, a alătura din nou.

RICONGEGNAMÉNTO, *m.* împreunare, unire, încleștare din nou; alcătuire din nou.

RICONGEGNÁRE, *v. a.* a împreuna, a uni, a încleșta, a combina, a alcătui din nou.

RICONGELÁRE, *v. a. e n.* a înghieța, a închiega din nou; a se înghieța, a se închiega din nou.

RICONGIÚNGERE, RICONGIÚGNERE, *v. a.* a uni, a lega, a lipi, a împreuna, a îmbina iarăși.

RICONGIUNGIMÉNTO, RICONGIUGNIMÉNTO, *m.* RICONGIUNZIÓNE, *f.* reunire, unire, legare, lipire, împreunare, îmbinare din nou; întâlnire din nou.

RICONGREGÁRE, *v. a.* a recongrega, a congrega, a uni, a aduna, a culege, a strînge iarăși împreună.

RICONIÁRE, *v. a.* a tipări iarăși, a tăia iarăși monetă.

RICONNÉTTERE, *v. a.* a lega, a uni, a împreuna iarăși.

RICONOSCÉNTE, *a.* recunoscătoru, mulțumitoru.

RICONOSCÉNZA, *f.* recunoștință, mulțumire; resplată.

RICONÓSCERE, *v. a.* a recunoaște; a cunoaște; a distinge, a deosebi, a pricepe, a înțelege; a confrunta, a alătura; a priimi; a descoperi adevărulu; a resplăti, a remunera; a mulțumi; a esplora, a pîndi, a cerceta; — *riconoscersi*, a se cunoaște; a cunoaște cineva eroarea ce a făcutu, a se îndrepta; — *riconoscersi di un benefizio*, a se arăta recunoscătoru pentru o facere de bine.

RICONOSCÍBILE, *a.* de recunoscutu, care se poate recunoaște.

RICONOSCIMÉNTO, *m.* recunoaștere; resplătire; cercetare; semnu de recunoaștere.

RICONOSCITÍVO, *a.* care serve spre a recunoaște.

RICONOSCITÓRE, *m.* recunoscătoru, care recunoaște.

RICONQUÍSTA, *f.* reconcuistă, reconcuistare, concuistare, câștigare, supunere, dobîndire din nou.

RICONQUISTÁRE, *v. a.* a reconcuista, a concuista, a supune, a cotropi din nou; a recupera, a redobîndi.

RICONSACRÁRE, RICONSAGRÁRE, *v. a.* a consacra, a consânți, a țîrnosi din nou, a reconsacra.

RICONSÉGNA, *f.* reconsignare, dare iarăși în mână, depositare, încredințare din nou; restituțiune.

RICONSEGNÁRE, *v. a.* a reconsigna, a consigna, a deposita, a încredința din nou; a restitui, a întoarce.

RICONSIDERÁRE, *v. a.* a considera, a privi din nou.

RICONSIGLIÁRE, *v. a.* a consilia, a sfătui din nou; — *riconsigliarsi*, a se consilia, a se sfătui, a chibzui iarăși.

RICONSOLAMÉNTO, *m.* reconsolare, consolare din nou, mângâiere, încurajare.

RICONSOLÁRE, *v. a.* a consola, a mîngâia din nou.

RICONTÁRE, *v. a.* a numâra, a calcula, a socoti din nou; a raconta, a nara, a povesti din nou.

RICÓNTO, *m.* epilogu.

RICONTRADÍRE, *v. a. e n.* a contrazice din nou.

RICONVENÍRE, *v. a.* a contracusa, a contrapîrî.

RICONVENZIÓNE, *f.* contracusare, contrapîrîre, reconvențiune; reînfruntare; refutațiune.

RICONVERTÍRE, *v. a.* a reconverti, a converti iarăși, a îndrepta, a întoarce iarăși spre bine; — *riconvertirsi*, a se converti, a se îndrepta, a se câi din nou.

RICONVITÁRE, *v. a.* a ospăta iarăși, a invita iarăși la masă; a ospăta celu ce ne a ospătatu mai nainte.

RICONVOCÁRE, *v. a.* a reconvoca, a aduna iarăși.

RICOPERCHIÁRE, *v. a.* a pune iarăși câpacu; a reacoperi.

RICOPÉRTA, RICOVÉRTA, *f.* reacoperire; ascundere, tăinuire; pretestu, mască.

RICOPERTAMÉNTE, *avv.* pe ascunsu, în taină

RICOPIÁRE, *v. a.* a copia, a prescrie din nou; a imita.

RICOPRÍBILE, *a.* de acoperitu, care se poate acoperi.

RICOPRIMÉNTO, *m.* acoperire, ascundere.

RICOPRÍRE, *v. a.* a reacoperi, a acoperi din nou; a acoperi, a învăli; a ascunde, a tăinui; a mâsca; a escusa, a apăra, a disimula; — *ricoprirsi*, a se acoperi; a se asigura.

RICOPRITÓRE, *m.* acoperitoru; ascunzătoru, tăinuitoru.

RICORICÁRE, *v. a.* a reculca, a culca din nou; a băga în pământu; — *ricoricarsi*, a se culca din nou.

RICORDÁBILE, *a.* recordabilu, demnu de a fi recordatu.

Digitized by Google

RICORDABILMÉNTE, *avv.* într'unu chipu demnu de a fi recordatu.
RICORDAMÉNTO, *m.* recordare, amintire, aducere aminte; comemorare.
RICORDÁNZA, *f.* recordare, aducere aminte; pomenire, comemorare, suveniru; menţiune, amintire.
RICORDÁRE, *v. a.* a aduce aminte, a recorda, a aminti, a comemora, a pomeni, a menţiona; a avisa, a înştiinţa, a face de ştire; — *v. n.* a şi aduce aminte; a se ocupa cu ceva.
RICORDATÓRE, *m.* recordatoru, aducâtoru aminte, amintitoru.
RICORDÉVOLE, *a.* ţiitoru minte, aducâtoru aminte
RICORDÍNO, *m.* inelu sau altu ceva datu spre suveniru.
RICÓRDO, *m.* aducere aminte, recordare, memorare, comemorare, pomenire; memorie, suveniru; menţiune, însemnare, notâ; înştiinţare, avisu, povâţuire; tradiţiune, datinâ; — *far ricordo*, a face menţiune, a pomeni, a aminti.
RICORONÁRE, *v. a.* a reîncorona, a încorona de isnoavâ.
RICORRÉGGERE, *v. a.* a recorecta, a îndrepta din nou.
RICORRÉNTE, *a.* care se reproduce din timpu în timpu; — *s. m.* postulantu, suplicantu, celu ce face recursu.
RICÓRRERE, *v. n.* a alerga, a alerga din nou; a face recursu; a se întîmpla, a se reproduce din timpu în timpu; a cere protecţiunea sau ajutorulu cuiva.
RICORRIMÉNTO, *m.* alergare din nou; reînnoire.
RICÓRSA, *f.* alergare din nou; alergare îndârâtu.
RICÓRSO, *m.* recursu; speranţâ de ajutoru, de scâpare; cerere, instanţâ; firea, soroculu la femei.
RICORSÓIO, *m.* — *bollire a ricorsoio*, a clocoti, a fierbe în clocote.
RICOSTITUÍRE, *v. a.* a reconstitui, a reînfiinţa, a restaura.
RICOSTRUÍRE, *v. a.* a reconstrui, a reedifica, a zidi din nou.
RICOTONÁRE, *v. a.* a scârmâna, a dârâci din nou.
RICOTONATÚRA, *f.* scârmânare, dârâcire din nou.
RICÓTTA, *f.* lapte închiegatu; unu felu de brînză.
RICOVERAMÉNTO, RICOVRAMÉNTO, *m.* redobîndire; adâpostire.
RICOVERÁRE, RICOVRÁRE, *v. a.* a recupera, a redobîndi, a recâpâta, a recâştiga; a adâposti; a apâra; a libera; — *ricoverarsi*, a scâpa, a fugi, a se retrage, a se adâposti.
RICOVERATÓRE, *m.* apârâtoru, protectoru, priimitoru.
RICÓVERO, *m.* recuperare; refugiu, asilu, adâpostu.
RICREAMÉNTO, *m.* recreare, confortare, restaurare; desfâtare, petrecere, pastimpu; resuflare, distracţiune,
RICREÁRE, *v. a.* a recrea, a delecta, a conforta, a desfâta, a desmierda, a distrage; a restaura; — *ricrearsi*, a se recrea, a se delecta, a se conforta, a se desfâta, a se destrage, a se înglindisi, a petrece; a se întrema.
RICREATÍVO, *a.* recreativu, capabilu de a recrea.
RICREATÓRE, *m.* recreatoru, desfâtâtoru, confortatoru.
RICREAZIÓNE, *f.* recreaţiune, desfâtare, petrecere, confortare, înglindisire, pastimpu, delectaţiune, desmierdâciune.
RICRÉDERE, *v. n.* a nu mai crede; — *ricredersi*, a se sfii, a nu se încrede; a se retracta; a eşi, a scâpa din râtâcire.
RICREDÚTO, *a.* convinsu; desamâgitu.
RICRESCÉNZA, *f.* creştere din nou, crescâturâ.
RICRÉSCERE, *v. a.* a mai creşte, a mai mări; — *v. n.* a se îmmulţi, a se multiplica; a se face mai mare.
RICRESCIMÉNTO, *m.* creştere; creştere din nou.
RICRÍO, *m.* recreaţiune, petrecere.
RICROCIFÍGGERE, *v. a.* a recrucifica, a restigni din nou.
RICUBÁRE, *v. a.* a preface în cubu.
RICUCIMÉNTO, *m.* recoasere, coasere din nou.
RICUCÍRE, *v. a.* a recoase, a coase din nou.
RICUCITÓRE, *m.* recosâtoru, celu ce coase din nou.
RICUCITÚRA, *f.* recosâturâ.
RICUÓCERE, *v. a.* a coace din nou, a recoace.
RICUPERÁBILE, *a.* recuperabilu, care se poate recupera.
RICUPERAMÉNTO, *m.* recuperare, recâştigare, recâpâtare.
RICUPERÁRE, *v. a.* a recupera, a recâştiga, a recâpâta.
RICUPERATÓRE, *m.* recuperâtoru; rescumpârâtoru.
RICUPERATÓRIO, *a.* recuperatoriu, relativu la recuperare.
RICUPERAZIÓNE, *f.* recuperaţiune, recuperare.
RICÚRVO, *a.* recurbu, curbu, arcuitu, cotitu; strâmbu.
RICÚSA, RICUSAZIÓNE, *f.* recusare, tâgâduire, nepriimire.
RICUSÁRE, *v. a.* a recusa, a refusa, a tâgâdui, a nu acorda.
RIDÁRE, *v. a.* a reda, a da din nou, a da îndârâtu; — *ridarsi*, a se da din nou; a se deda din nou; a se reproduce.
RÍDDA, *f.* horâ, jocu în chipulu de horâ.
RIDDÁRE, *v. a.* e *n.* a hori, a dânţui, a juca horâ.
RIDÉNTE, *a.* rizîndu, zimbîndu, veselu, plâcutu, rizâtoru; seninu, favorabilu.
RÍDERE, *v. n.* a ride; a se bucura, a se înveseli; a avea unu aeru plâcutu, frumosu, veselu, seninu; a se strâvârsa; — *ridersi di uno, riderlo*, a batjocori pe cineva, a şi bate joc̦u de cineva, a lua în rîsu; — *ridere agli angeli*, a ride fâr'a şti pentru ce; — *ridere sotto vento, ridere sotto i baffi*, a ride în sine, a ride înghesuitu, subtu ascunsu; — *ridere in bocca ad alcuno*, a ride de cineva în faţa lui; — *la fortuna gli ride*, noroculu îi zimbeşte; — *ridere sgangheratamente*, a hohoti, a se strâmba de rîsu; — *rider di cuore*, a clicui, a rîde cu clicu; — *ridere a fior di labbra*, a rîde fârâ chiefu.
RIDESTÁRE, *v. a.* a redeştepta, a deştepta din nou, a reanima, a însufleţi; a sgândâra, a zâdâri, a aţiţa, a întârita.
RIDÉSTO, *a.* redeşteptatu; reînviatu, reînsufleţitu.
RIDÉVOLE, *a.* de rîsu; veselu, plâcutu, glumeţu.
RIDEVOLMÉNTE, *avv.* într'unu modu ridiculu.
RIDICÍBILE, *a.* care se poate rezice, repeţi.
RIDICIMÉNTO, *m.* rezicere, repetire, poftorire.

Digitized by Google

RIDICOLÁGGINE, RIDICOLÉZZA, *f.* lucru de rîsu, ridiculu; cualitatea lucrului ridiculu.

RIDÍCOLO, *a.* ridiculu, de risu, demnu de rîsu; — *s. m.* ridiculu, lucru de rîsu; cualitatea ridiculului; — *porre in ridicolo*, a deride, a lua în rîsu, a batjocuri.

RIDICOLOSÁGGINE, RIDICOLOSITÀ, *f.* lucru ridiculu, faptă ridiculă, mascaralicu, caraghioslicu, comedie, bufonerie; bagatelă, fleacu, lucru de nimicu.

RIDICOLOSAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu ridiculu.

RIDICOLÓSO, *a.* ridiculu, burlescu, măscăriciosu.

RIDIMANDÁRE, *v. n.* a cere din nou; a întreba din nou.

RIDIMINUÍRE, *v. a.* a împuţina, a micşora din nou, a mai împuţina, a mai micşora.

RIDÍRE, *v. a.* a rezice, a repeţi, a poftori; a raconta; a desaprobă, a dojeni; — *ridirsi*, a se retracta.

RIDIRIZZÁRE, *v. a.* a reîndrepta; a îndrepta.

RIDISCIÓGLIERE, *v. a.* a deslega, a decompune iarăşi.

RIDISCÓRRERE, *v. a.* e *n.* a străbate iarăşi; a vorbi, a tracta, a cerceta, a cugeta din nou.

RIDISEGNÁRE, *v. a.* a desemna, a desina de isnoavă.

RIDISPUTÁRE, *v. a.* a disputa, a contesta din nou.

RIDISTACCÁRE, *v. a.* a deslipi din nou.

RIDISTÉNDERE, *v. a.* a întinde iarăşi; a desfăşura iarăşi.

RIDISTÍNGUERE, *v. a.* a distinge, a deosebi din nou.

RIDITÓRE, *m.* derîsoru, batjocuritoru, pâcălitoru.

RIDIVÍDERE, *v. a.* a despârţi iarăşi.

RIDIVINCOLÁRSI, *v. n.* a se svîrcoli.

RIDIVISÍBILE, *a.* care se poate subtîmpârţi, împârţi din nou.

RIDOLÉRE, *v. n.* a mirosi; — *ridolersi*, a se plânge din nou.

RÍDOLO, *m.* loitră, plasă de caru, scară de caru.

RIDOMANDÁRE, *v. a.* a cere din nou; a întreba din nou.

RIDONÁRE, *v. a.* a dărui, a da din nou.

RIDONDAMÉNTO, *m.* prisosire; resultare.

RIDONDÁRE, *v. n.* a prisosi, a abunda peste măsură; a resulta, a deveni, a se face.

RIDÓNE, *m.* rîzătoru.

RIDÓSSO, *avv.* peste, deasupra; îndărătu.

RIDOTTÁRE, *v. n.* a se teme, a se îngrozi.

RIDÓTTO, RIDÚTTO, *m.* reductu, locu de adunare, de concursu, casinu, clubu; adăpostu, staţă, locuinţă.

RIDRIZZÁRE, *v. a.* a îndrepta; a reîndrepta.

RIDUBITÁRE, *v. n.* a se îndoi, a dubita din nou.

RIDUCÍBILE, *a.* reducibilu, care se poate reduce.

RIDUCIMÉNTO, *m.* reducere, fapta de a reduce.

RIDÚRRE, RIDÚCERE, *v. a.* a readuce, a aduce înapoi; a reduce, a preface, a schimba, a face, a strămuta; a restrînge, a împuţina, a diminui; a prescurta; a introduce; — *ridurre a mente*, a recorda, a aminti, a aduce aminte; — *ridurre in proprio potere*, a lua în stăpânire, a cotropi; — *ridursi*, a se reduce; a se restrînge; a se aduna; a se adăposti; a se preface, a se schimba; a sosi; — *ridursi al poco*, *al niente*, a se însărăci; a se nimici; — *ridursi a mente*, a şi aduce aminte, a şi aminti.

RIDUTTÓRE, REDUCITÓRE, *m.* reductoru, reducătoru.

RIDUZIÓNE, *f.* reducţiune, prefacere, schimbare.

RIÉDERE, *v. n.* a se întoarce îndărătu, a se răsturna.

RIEDIFICÁRE, *v. a.* a reedifica, a clădi din nou.

RIEDIFICAZIÓNE, *f.* reedificaţiune, clădire din nou.

RIELÉGGERE, *v. a.* a realege, a alege din nou.

RIELEGGÍBILE, *a.* reeligibilu, care se poate realege.

RIELEGGIBILITÀ, *f.* reeligibilitate, posibilitate de a fi realesu, de a fi alesu din nou.

RIELEZIÓNE, *f.* reelecţiune, realegere, alegere din nou.

RIEMANÁRE, *v. a.* a emana, a respândi iarăşi.

RIEMANAZIÓNE, *f.* reemanaţiune, emanaţiune, respândire, publicaţiune reînnoită.

RIEMENDÁRE, *v. a.* a reîndrepta, a drege, a corecta, a repara, a reforma din nou.

RIEMPÍBILE, *a.* de umplutu, care se poate umplea; care se poate reumplea, umplea din nou.

RIEMPIERE, RIEMPÍRE, *v. a.* a reumplea, a umplea din nou; a umplea, a umplea cu îmbilşugare; a îndestula; a sătura; a îndeplini; a ţese.

RIEMPIMÉNTO, *m.* umplere; reumplere; umplutură, lucrulu cu care se umple; prisosinţă.

RIEMPITIVAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu espletivu.

RIEMPITÍVO, *a.* capabilu de a umplea; prisositoru, de prisosu, inutilu; — *particella riempitiva*, particulă espletivă.

RIEMPITÓRE, *m.* umplutoru, împlinitoru.

RIEMPITÚRA, *f.* umplutură; prisosu, superfluitate.

RIENFIÁRE, *v. a.* a reumfla, a umfla din nou.

RIENTRAMÉNTO, *m.* reintrare, intrare din nou.

RIENTRÁNTE, *a.* întorsu către înlăuntru.

RIENTRÁRE, *v. n.* a reintra, a intra din nou; a intra; a se restrînge în sineşi; — *rientrare in se*, a reintra în sineşi, a se judeca pe sine; a se căi, a se îndrepta.

RIEPILOGÁRE, *v. a.* a reepiloga, a epiloga, a recapitula.

RIEPÍLOGO, *m.* epilogu, recapitulaţiune.

RIESAMINÁRE, *v. a.* a reecsamina, a ecsamina iarăşi.

RIEVACUÁRE, *v. a.* a deşerta din nou.

RIFABBRICÁRE, *v. a.* a reedifica, a refabrica.

RIFACÍBILE, *a.* refactibilu, care se poate reface.

RIFACIMÉMTO, *m.* refacere, facere de isnoavă; restaurare, reînnoire, reparare; despăgubire, indemnizare.

RIFACITÓRE, *m.* refăcătoru, reînnoitoru, restauratoru.

RIFÁLLO, *m.* nouă greşeală, eroare reînnoită.

RIFÁRE, *v. a.* a refface, a face de isnoavă, a preface, a reînnoi, a restaura; a despăgubi, a indemniza, a repara; a înfrumuseţa; — *rifarsi*, a se întrema, a se reconforta; a recupera unu lucru perdutu; a se indemniza; — *rifarsi da capo*, a reîncepe; — *a rifar del mio*, sub garanţa mea; — *villan rifatto*, omu prostu care a făcutu stare; — *rifarsi del torto*, a şi răsbuna o ocară.

RIFASCIÁRE, *v. a.* a reînfăşia, a reînfăşura.

RIFATTÍBILE, *a.* refactibilu.

RIFÁTTO, *a.* refăcutu, făcutu de isnoavă; prefă-

Digitized by Google

cutu, restauratu, reînnoitu, reparatu; suplinitu.

RIFAVELLÁRE, *v. a. e n.* a vorbi din nou.

RIFAVORÍRE, *v. a.* a favoriza, a protege din nou.

RIFAZIÓNE, *f.* refacere, prefacere, restaurare, reînnoire, reparare; despăgubire, compensaţiune.

RIFECONDÁRE, *v. a.* a fecunda din nou.

RIFÉNDERE, *v. a.* a spinteca, a despica din nou; a ara din nou pământulu.

RIFERÍBILE, *a.* referibilu, care se poate referi.

RIFERÍRE, *v. a.* a răni, a lovi din nou; a referi, a repurta, a spune la altulu; a atribui; a reduce.

RIFÉRMO, *a.* întăritu.

RIFERRÁRE, *v. a.* a fereca din nou; a potcovi din nou.

RIFERRATÚRA, *f.* potcovire din nou.

RIFÉRTA, *f.* raportu, relaţiune.

RIFFA, *f.* unu felu de loterie.

RIFIAMMEGGIÁRE, *v. n.* a flăcăra, a pâlâlăi, a părăi, a vâpăi, a străluci din nou.

RIFIANCHEGGIÁRE, *v. a.* a susţinea, a propti, a răzima.

RIFIATAMÉNTO, *m.* resuflare; întremare, reîntremare.

RIFIATÁRE, *v. n.* a resufla; a se întrema.

RIFIATÁTA, *f.* resuflare, răpaosu, recreaţiune.

RIFICCÁRE, *v. a.* a băga, a vîrî din nou.

RIFICOLÓNA, *f.* femee urîtă şi rău îmbrăcata.

RIFIDÁRE, *v. n.* a se încrede, a spera

RIFIGGERE, *v. a.* a înfige din nou, a pironi din nou.

RIFIGLIÁRE, *v. a. e n.* a face copii, a făta, a produce iarăşi.

RIFIGURÁRE, *v. a.* a figura din nou, a refigura.

RIFILÁRE, *v. a.* a reporta, a denunţia, a spiona.

RIFILATÓRE, *m.* reportatoru, denunţiatoru, spionu.

RIFINAMÉNTO, *m.* finire, încetare, isprăvire.

RIFINÁRE, *v. n.* a fini, a înceta, a isprăvi, a termina.

RIFINIMÉNTO, *m.* desăvîrşire; obosire, sleire, secare.

RIFINÍRE, *v. a.* a fini, a termina, a îndeplini, a desăvîrşi; a seca, a slei; — *v. n.* a înceta.

RIFINÍTO, *a.* obositu; redusu într'o stare ticăloasă.

RIFIORIMÉNTO, *m.* reînflorire; frumuseţe, eleganţă.

RIFIORÍRE, *v. n.* a reînflori; — *v. a.* a înfrumuseţa, a orna, a face mai elegantu, mai delicatu; a aduce aminte din nou; — *rifiorirsi*, a se întrema; a se îmbăta.

RIFIORITÚRA, *f.* reînfloritură, reînflorire.

RIFÍSSO, *a.* înfiptu din nou, pironitu din nou.

RIFIUTÁBILE, *a.* recusabilu, refusabilu.

RIFIUTAMÉNTO, *m.* recusare, refusare, nepriimire.

RIFIUTÁRE, *v. a.* a recusa, a refusa, a nega, a tăgădui, a respinge, a nu acorda, a nu priimi; a renunţa; a neîngriji, a nesocoti a lepăda, a repudia.

RIFIÚTO, *m.* refusu, tăgăduire; lepădare, repudiare; lucru refusatu, lepădătură.

RIFLESSAMÉNTE, *avv.* cu reflecsiune.

RIFLESSÁRE, *v. a.* a împărţi lumina într' unu tablou.

RIFLESSÍBILE, *a.* reflecsîbilu, reflectibilu, resfrângăciosu.

RIFLESSIBILITÀ, *f.* reflecsibilitate, resfrângăciune.

RIFLESSIÓNE, *f.* reflecsiune, resfângere; observaţiune, meditaţiune, gândire adîncă, cugetare.

RIFLESSÍVO, *a.* reflecsivu, care reflectează sau se reflectează.

RIFLÉSSO, *m.* reflecsiune, reflecsu, resfrângere; cugetare, consideraţiune, gândire, observaţiune.

RIFLÉTTERE, *v. a. e n.* a reflecta, a resfrânge; a considera cu atenţiune, a cugeta, a medita, a se gândi.

RIFLUÍRE, *v. n.* a recurge, a curge din nou; a curge îndărătu.

RIFLÚSSO, *m.* refluxu, retragerea regulată a mării după flucsu; — *flusso e riflusso*, flucsu şi refluxu; schimbare necontenită.

RIFOCILLAMÉNTO, *m.* reîntremare, restaurare, recreare.

RIFOCILLÁRE, *v. a.* a întrema, a reîntrema, a restaura, a recrea; -- *rifocillarsi*, a se întrema, a se reîntrema, a se recrea.

RIFOLGORÁRE, *v. n.* a străluci, a fulgera.

RÍFOLO, *m.* vijelie.

RIFONDÁRE, *v. a.* a funda din nou, a reîntemeia, a reînnoi.

RIFONDAZIÓNE, *f.* reîntemeiere, fundare din nou, reînnoire, reînfiinţare, refacere, restaurare.

RIFÓNDERE, *v. a.* a topi, a turna de isnoavă; a respândi din nou, a reîmprăştia; a plăti, a răfui.

RIFORÁRE, *v. a.* a găuri, a borti, a sfredeli din nou.

RIFORBÍRE, *v. a.* a sclivisi, a polei, a lustrui din nou; a netezi, a curăţi din nou; — *riforbirsi*, a se orna, a se găti iarăşi.

RIFÓRMA, *f.* reformă; prefacere, schimbare, îndreptare.

RIFORMÁRE, *v. a.* a reforma, a prefface, a schimba, a îndrepta.

RIFORMATÍVO, *a.* reformativu, care serve spre a reforma.

RIFORMÁTO, *a.* reformatu, reordinatu, schimbatu prefăcutu, îndreptatu; — *s. m.* reformatu protestantu.

RIFORMATÓRE, *m.* reformatoru; îndreptătoru.

RIFORMAZIÓNE, *f.* reformaţiune, reformare, reformă.

RIFORMÍSTA, *m.* reformistu; protestantu.

RIFORNÍRE, *v. a.* a găti, a înzestra, a provisiona iarăşi.

RIFORTIFICÁRE, *v. a.* a reîntări; a mai fortifica

RIFRÁNGERE, RIFRÁGNERE, *v. a.* a resfrânge, a frânge,

RIFRANGÍBILE, *a.* resfrângăciosu, frângăciosu.

RIFRANGIBILITÀ, *f.* resfrângăciune, frângăciune.

RIFRATTÍVO, *a.* refractivu, aptu a resfrânge, a frânge.

RIFRÁTTO, *m.* RIFRAZIÓNE, *f.* refracţiune, frângere.

RIFREDDAMÉNTO, *m.* recire.

RIFREDDÁRE, *v. a. e n.* a reci, a înfrigoşa; a se reci, a se înfrigoşa, a se recori.

RIFRÉDDO, *a.* înfrigoşatu, recitu, recoritu; mâncare rece, bucată ce se mănîncă rece; remăşiţă.

RIFREDDÚME, *m.* receală.

RIFRENÁRE, *v. a.* a înfrîna, a modera, a opri, a mărgini.

Digitized by Google

RIFRIGERÁRE, *v. a.* a refrigera, a recoli; a recrea.
RIFRÍGGERE, *v. a.* a prâji iarâşi.
RIFRÍTTO, *a.* prâjitu iarâşi; vechiu, învechitu.
RIFRITTÚME, *m.* cuantitate de lucruri prâjite; vechituri.
RIFRONDÍRE, RIFRONZÍRE, *v. n.* a reînfrunzi; — *v. a.* a orna, a împodobi cu prisosu, a împoţona.
RIFRUGÁRE, *v. a.* a scotoci, a rescoli, a scormoni iarâşi.
RIFRUSCOLÁRE, *v. a.* a câuta cu atenţiune, cu diligenţâ,
RIFRÚSTA, *f.* cercetare, câutare minuţioasâ.
RIFRUSTÁRE, *v. a.* a cerceta, a câuta cu mare îngrijire; a biciui, a bate iarâşi cu vârgi.
RIFRÚSTO, *m.* ropotu de beţe,
RIFUGGIMÉNTO, *m.* nâzuire, scâpare, retragere, adâpostire.
RIFUGGÍRE, *v. n.* a nâzui, a fugi, a alerga, a scâpa, a se retrage, a se adâposti; — *v. a.* a evita; a se feri; a urgisi.
RIFUGGÍTA, *f.* nâzuire, fugire, scâpare, retragere; adâpostu, asilu, refugiu, locu de scâpare.
RIFUGGÍTO, *m.* refugitu; fugaru, desertoru.
RIFUGIÁRE, RIFUGIÁRSI, *v. n.* a nâzui, a refugi, a afla refugiu, scâpare, a se retrage, a se adâposti.
RIFÚGIO, *m.* refugiu, protecţiune, scâpare, asilu, adâpostu.
RIFULGERE, *v. n.* a strâluci.
RIFUSIÓNE, *f.* topire, turnare din nou; plâtire, râfuire.
RIFÚSO, *a.* topitu, turnatu din nou; — *a rifuso*, cu profusiune.
RIFUTÁRE, *v. a.* a refuta, a confuta, a combate.
RIFUTATÍVO, *a.* refutativu, care serve spre a refuta.
RIFUTAZIÓNE, *f.* refutaţiune, combatere, tâgâduire.
RÍGA, *f.* riglâ, dreptaru, lincalu, linie; rîndu; dungâ, vargâ; rangu; — *andare in riga*, a fi de o potrivâ; — *di bassa riga*, de o condiţiune, de o cualitate proastâ; — *non essere nè in riga nè in spazio*, a nu fi, a nu ecsiste nicîdecumu; — *per diritta riga*, în linie dreaptâ; — *imbroglione di prima riga*, trufatoru de frunte, înşelâtoru mare.
RIGÁGLIA, *f.* venituri laturale; râmâşiţe.
RIGAGLIÁRE, *v.* a. *e n.* a poghîrci.
RIGÁGNO, RIGÁGNOLO, *m.* pîrâu.
RIGÁLIGO, *m.* pîntenulu cavalerului (plantâ).
RIGÁRE, *v. a.* a iriga, a uda; a trage linii; a vârga.
RIGATÓRE, *m.* trâgâtoru de linii.
RIGATTIÉRE, *m.* telalu, vînzâtoru de vechituri.
RIGENERÁRE, *v. a.* a regenera, a naşte din nou; a reînnoi, a reproduce, a reforma, a ameliora.
RIGENERATÍVO, *a.* regenerativu, capabilu de a regenera.
RIGENERATÓRE, *m.* regeneratoru, reformatoru.
RIGENERAZIÓNE, *f.* regeneraţiune, regenerare, naştere din nou, reformare, prefacere, reproducţiune, amelioraţiune.
RIGENTILÍRE, *v. a.* a face mai gentilu, mai delicatu.
RIGERMOGLIÁRE, RIGERMINÁRE, *v. n.* a germina, a încolţi din nou, a regermina, a reîncolţi; a renaşte.
RIGETTÁBILE, *a.* de lepâdatu, nedemnu de a fi priimitu.
RIGETTAMÉNTO, *m.* turnare din nou; respingere; recusare, neprimire; lepâdare; vârsare; reîncolţire.
RIGETTÁRE, *v. a.* a turna din nou; a respinge; a recusa, a nu priimi; a lepâda; a vârsa; — *v. n.* a reîncolţi.
RIGETTATÓRE, *m.* respingâtoru, lepâdâtoru.
RIGETTO, *m.* lepâdâturâ, aruncâturâ.
RIGHETTÁTO, *a.* vârgatu; gîntuitu.
RIGIACÉRE, *v. n.* a zâcea din nou.
RIGIDAMÉNTE, *avv.* cu rigiditate, cu rigoare, cu strâşnicie, cu esactitatea cea mai scrupuloasâ.
RIGIDÉZZA, *f.* rigiditate, rigoare, strâşnicie, asprime.
RIGIDITÀ, *f.* inflecsibilitate, nemlâdioşie, neînduplecâciune; asprime, strâşnicie, rigurositate.
RÍGIDO, *a.* rigidu, aspru, crudu, strâşnicu, rigurosu, austeru, severu; inflecsibilu, nemlâdiosu, neînduplecâciosu.
RIGIOCÁRE, *v. a.* a se juca de isnoavâ.
RIGIRAMÉNTO, *m.* întoarcere, învîrtire, sucire; ocolire.
RIGIRÁRE, *v. a.* a circumda, a înconjura, a ocoli; a întoarce, a învirti; a înşela; a coloca, a aşeza; — *v. n.* a se întoarce, a se învîrti.
RIGIRATÓRE, *m.* ocolitoru; învîrtitoru; înşelâtoru.
RIGIRAZIÓNE, *f.* ocolire, învîrtire, circulaţiune.
RIGÍRE, *v. n.* a merge de isnoavâ.
RIGIREVOLE, *a.* care se învîrteşte cu facilitate.
RIGÍRO, *m.* giru, întoarcere, învîrtire; intrigâ.
RIGIUDICÁRE, *v. a.* a rejudeca, a judeca din nou.
RIGIUNGERE, RIGIUGNERE, *v. a.* a ajunge, a reajunge; a reuni, a împreuna, a lipi din nou.
RIGIURÁRE, *v. a.* a jura din nou.
RIGNÁRE, *v. a.* a murmura, a bombâni, a sbârnâi; a rencheza.
RÍGNO, *m.* murmurare, bombânire, sbârnâitu; renchezare.
RÍGO, *m.* linie, riglâ, linealu; rîu.
RIGODÉRE, *v. a. e n.* a se bucura din nou.
RIGOGLIO, *m.* îndrâsneală, semeţie, cutezare, nesfialâ; fudulie, trufie, aroganţâ; vigoare prea mare; borborosire.
RIGOGLIOSAMÉNTE, *avv.* cu îndrâsneală, cu aroganţâ, cu fudulie; într'unu chipu prea vigurosu.
RIGOGLIÓSO, *a.* îndrâsneţu, arogantu, trufaşu; vigurosu.
RIGÓGOLO, *m.* galbulâ (unu felu de pasere).
RIGOLETTO, RIGOGOLÉTTO, *m.* presurâ galbinâ (pâsâricâ); unu felu de danţu, horâ.
RIGONFIAMÉNTO, *m.* umflare, creştere.
RIGONFIÁRE, *v. a.* a umfla din nou; a se umfla, a creşte.
RIGÓNFIO, *a.* umflatu.
RIGÓRE, *f.* rigoare, severitate, austeritate, strâşnicie; frigu mare, geru.
RIGORÍSMO, *m.* rigorismu, moralâ prea rigoroasâ.
RIGORÍSTA, *m.* rigoristu, partisanu alu rigorismului.
RIGOROSAMÉNTE, *avv.* cu rigoare, cu strâşnicie.
RIGOROSITÀ, *f.* rigorositate, strâşnicie, severitate.

Digitized by Google

RIGORÓSO, *a.* rigorosu, strașnicu, severu, austeru.
RIGÓSO, *a.* irigatu, udatu, adâpatu.
RIGOTTÁTO, *a.* încrețitu, încârlionțatu.
RIGOVERNÁRE, *v. a.* a spâla, a despâla, a curâți; a îngriji, a avea grijâ, a chivernisi.
RIGOVERNATÚRA, *f.* spâlare, despâlare, curâțire.
RIGRATTÁRE, *v. a.* a scârpina, a sgâria, a freca iarăși.
RIGRIDÁRE. *v. n.* a striga, a sbiera din nou.
RIGUADAGNÁRE, *v. a.* a recâștiga, a recâpâta; a recupera.
RIGUARDAMÉNTO, *m.* privire; câutâturâ; circumspecțiune.
RIGUARDÁNTE, *m.* privitoru, spectatoru; — *a.* relativu.
RIGUARDÁRE, *v. a.* a priivi, a câuta; a câuta din nou; a câuta, a privi cu atențiune; a observa; a îngriji, a păstra cu mare grijâ; a economisi; a respecta; — *v. n.* a fi îndreptatu câtre; a avea de gându; a ținta; — *riguardarsi*, a se cumpâta, a se înfrîna.
RIGUARDATÓRE, *m.* privitoru; păstrâtoru, custodu.
RIGUARDÁTO, *a.* însemnatu; circumspectu.
RIGUARDÉVOLE, *a.* însemnatu, respectabilu, escelentu.
RIGUARDEVOLÉZZA, *f.* lustru, stare, condițiune însemnatâ.
RIGUARDEVOLMÉNTE, *avv.* într'unu chipu însemnatu, deosebitu; cu circumspecțiune, cu bâgare de seamâ.
RIGUÁRDO, *m.* câutâturâ, uitare, privire, vedere; respectu, stimâ, considerațiune, luare aminte, bâgare de seamâ; circumspecțiune; apărare; diligența scrupuloasâ; bănuialâ; scopu, țintâ, objectu, sfîrșitu; convenienții; relațiune, raportu, privințâ, puntu de vedere; margine; — *a riguardo*, cu bâgare de seamâ; — *stare in riguardo*, a fi deșteptu, a priveghia; — *tenere in riguardo*, a custodi, a pâzi; — *in questo riguardo*, în aceastâ privințâ; — *senza riguardo*, fârâ bâgare de seamâ; fârâ complimente; — *una persona di riguardo*, o persoanâ însemnatâ.
RIGUARDOSAMÉNTE, *avv.* cu bâgare de seamâ; cu atențiune.
RIGUARDÓSO, *a.* bâgâtoru de seamâ, circumspectu.
RIGUARÌRE, *v. a. e n.* a se însânătoșa iarăși.
RIGUASTÁRE, *v. a.* a strica din nou.
RIGUATÁRE, *v. a.* a privi, a câuta din nou, a se uita iarăși.
RIGURGITAMÉNTO, *m.* unflare, creștere; abundare.
RIGURGITÁRE, *v. n.* a se unfla, a crește, a se revârsa.
RIGÙRGITO, *m.* umflare, creștere, revârsare.
RIGUSTÁRE, *v. a.* a gusta, a cerca din nou.
RILASCIÁRE, *v. a.* a relâsa, a lâsa; a disolve; a da; a libera; a remite; a dărui; a preda; a recrea, a desmierda.
RILÁSCIO, *m.* relâsare, lâsare; remisiune; liberare.
RILASSAMÉNTO, *m.* relâsare; încetare, contenire, disolvere; repaosu, recreare, desmierdare, desmâțare, pregetu.
RILASSÁRE, *v. a.* a relâsa, a slâbi; a libera, a slobozi; — *rilassarsi*, a se desmerda, a se desmâța, a se pregeta.
RILASSATÉZZA, *f.* desmâțare, relâsare, pregetare.
RILASSATÍVO, *a.* relacsativu, care slâbește.
RILÁSSO, *a.* relâsatu, obositu, slâbitu, destinsu.
RILASTRICÁRE, *v. a.* a pardosi, a pava, a așterne din nou.
RILAVÁRE. *v. a.* a spâla, a șterge din nou.
RILAVORÁRE, *v. a.* a lucra din nou.
RILEGAMÉNTO, *m.* relegare, legare din nou; ecsilare.
RILEGÁRE, *v. a.* a relega, a lega din nou; a opri; a ecsila, a surghiuni; a ecsila în unu locu determinatu.
RILEGÁTO, *a.* relegatu, legatu din nou; ecsilatu, surghiunitu.
RILEGATÚRA, *f.* relegâturâ, legare din nou.
RILÉGGERE, *v. a.* a citi din nou.
RILENTAMÉNTE, *avv.* incetu.
RILENTE (A), RILENTO (A), *avv.* încetu.
RILESSÁRE, *v. a.* a fierbe din nou.
RILEVAMÉNTO, *m.* ridicare, resculare, înnâlțare.
RILEVÁNTE, *a.* care ridică, înnalță; importantu.
RILEVÁNZA, *f.* importanță, însemnare.
RILEVÁRE, *v. a.* a relua, a reînnâlța, a ridica, a rescula din nou; a ridica în susu, a pune în picioare; a da ajutoru; a crește; a pricepe, a înțelege; a deduce, a face o deducțiune, a scoate o consecuență; a vedea, a zări; a conforta; — *v. n.* a fi necesaru; importantu, trebuincios, a trebui, a se cuveni; a eși afară; — *rilevarsi*, a se ridica, a se scula; a se apuca iarăși de lucru; a se emenda, a se îndrepta.
RILEVATAMÉNTE, *avv.* cu distincțiune.
RILEVATÍCCIO, *a.* prostu ce a făcutu stare.
RILEVÁTO, *a.* reluatu; reînnâlțatu, înnâlțatu din nou, ridicatu din nou; ridicatu, eșitu, scosu afarâ; sublimu, importantu, însemnatu; — *sost. m.* ridicâturâ, înnâlțaturâ.
RILÉVO, *m.* înnâlțâturâ, elevațiune; fapta de a relua, reluare, ridicare, înnâlțare; remășiță; relievu, prominință, lucru ridicatu, eșitu afarâ; importanță; observațiune; — *basso rilievo*, basrelievu, sculpturâ puținu prominînte și lipită pe unu fundu; — *cosa di rilievo*, lucru de importanță.
RILIMÁRE, *v. a.* a pili din nou; a recorecta.
RÍLLA, *f.* prepuțiu.
RILODÁRE, *v. a.* a lăuda din nou.
RILOGÁRE, *v. a.* a pune, a așeza iarăși la locu.
RILORDÁRE, *v. a.* a mînji, a spurca, a fețeli iarăși.
RILUCCICÁRE, *v. n.* a sclipi, a licuri din nou.
RILUCÈNTE, *a.* lucitoru, luciosu, strălucitu.
RILUCENTÉZZA, *f.* lucire, strălucire, luciosîe.
RILÙCERE, *v. n.* a luci, a străluci, a sclipi, a licuri.
RILUSINGÁRE, *v. a.* a linguși iarăși.
RILUSTRÁRE, *v. a.* a relustrui, a lustrui, a netezi, a polei, a sclivisi din nou.
RILUTTÁRE, *v. a.* a mocirli iarăși, a retencui cumocirlâ.
RILUTTÁNTE, *a.* repumnantu, împrotivitoru.
RILUTTÁNZA, *f.* repumnanță, resistență, opunere, luptâ.
RÍMA, *f.* rimâ, consunanță la finele mai mul

Digitized by Google

toru versuri ; crăpătură ; — *rime*. poesii ; — *rispondere per le rime*, a respunde cu energie, cu asprime.

RIMACINÁRE, *v. a.* a mâcina, a pisa, a sdrobi din nou.

RIMANDÁRE, *v. a.* a trimite înapoi ; a trimite din nou ; a respinge ; a lepăda, a repudia ; a goni ; a vârsa.

RIMÁNDO, *m.* reloviturâ ; — *di rimando*, de isnoavâ ; dimprotivâ.

RIMANEGGIÁRE, *v. a.* a mânui iarăşi ; a reordina.

RIMANÉNTE, *a.* care remâne ; — *s. m.* râmăşiţâ, ceea ce remâne ; — *del rimanente*, d' almintrelea.

RIMANÉNZA, *f.* remânere ; remăşiţâ. restu.

RIMANÉRE, *v. n.* a remânea, a şedea, a sta ; a prisosi ; a înceta ; a se opri, a se reţinea ; a lipsi ; — *rimanere con un palmo di naso*, a remânea cu gurâ căscată ; a se depărta cu coada între picioare, a fi luatu la trei parale ; — *rimaner nelle secche*, a nu mai putea înainta ; — *rimanerci*, a fi luatu în risu, a fi luatu la trei parale.

RIMANGIÁRE, *v. a.* a mânca iarăşi

RIMÁNTE, *a.* rimantu, care face rimâ ; — *s. m.* poetu.

RIMANTENÉRE, *v. a.* a manţinea iarăşi, a mai manţinea.

RIMÁRCO, *m.* însemnare, importanţâ.

RIMÁRE, *v. n.* a rima, a face rimâ.

RIMARGINÁRE, *v. a.* a remargina, a cicatriza, a cicâtrici ; a închide ; a vindeca, a tămădui.

RIMÁRIO, *m.* rimaru, vocabularu care coprinde zicerile ce facu rimâ într'însele.

RIMARITÁRE, *v. a.* a mărita iarăşi, a remărita.

RIMÁSO, *a.* remasu ; — *s. m.* remăşiţâ.

RIMASTICÁRE, *v. a.* a remesteca, a mesteca din nou în gurâ, a rumega a doa oară ; a se gândi mai de multe ori la unu lucru.

RIMASÚGLIO, *m.* remăşiţâ, restu.

RIMATÓRE, *m.* făcătoru de versuri rimate ; poetu.

RIMATÚRA, *f.* rimaturâ, maniera de a rima.

RIMAZIÓNE, *f.* cercetare, investigaţiune.

RIMBACUCCÁRE, *v. a.* a îmbrobodi din nou.

RIMBALDANZIRE, *v. n.* a se semeţi din nou, a se face iar îndrăsneţu, impertinentu, arogantu.

RIMBALZÁRE, *v. n.* a resări.

RIMBÁLZO, *m.* resărire, resăriturâ ; resfrângere.

RIMBAMBÍRE, *v. n.* a copilări, a redeveni copilu.

RIMBARBOGÍRE, *v. n.* a i se slăbi cuiva mintea din causa bătrineţei, a redeveni copilu.

RIMBARCÁRSI, *v. n.* a se reimbârca, a se îmbârca iarăşi.

RIMBASTÁRE, *v. a.* a sâmâra iarăşi.

RIMBASTÍRE, *v. a.* a reînsăila, a însăila a doa oară.

RIMBÁTTO, *m.* isbire violinte a vîntului.

RIMBECCÁRE, *v. a.* a ciocni, a lovi cu plisculu ; a respinge, a îmbrânci ; a respunde cu vivacitate.

RIMBECCÁTA, *f.* **RIMBÉCCO**, *m.* respunsu nimeritu ; — *rispondere di rimbecco*, a respunde nimeritu.

RIMBELLÍRE, *v. a.* a înfrumuseţa, a orna, a face unui frumosu ; — *v. n.* a deveni mai frumosu.

RIMBERCIÁRE, *v. a. e n.* a cârpi, a drege, a meremetisi.

RIMBÉRCIO, *m.* mâncuţâ.

RIMBIANCÁRE, *v. a.* a albi, a înălbi din nou.

RIMBIONDÍRE, *v. a.* a face blondu ; a găti ; a curăţi, a netezi ; — *v. n.* a deveni blondu, galbenu, bălanu.

RIMBIUTÁRE, *v. a.* a unge a doa oară cu o materie cleioasă.

RIMBIZZARÍRE, *v. n.* a se îndirci iarăşi, a se ciudi.

RIMBOCCÁRE, *v. a.* a resturna, a renturna ; a resfringe, a sufleca ; a trinti ; — *v. n.* a străcurge.

RIMBOCCATÚRA, *f.* resfrânturâ, sufecâturâ, îndoiturâ.

RIMBOMBAMÉNTO, *m.* resunetu, resbubuire.

RIMBOMBÁRE, *v. n.* a resuna, a resbubui.

RIMBOMBÉVOLE, *a.* resunătoru, resbubuitoru.

RIMBOMBÍO, *m.* resunetu, bubuitu prelungitu.

RIMBÓMBO, *m.* resunetu, bubuitu, bubuiturâ, resbubuire, resbubuiturâ ; sgomotu mare.

RIMBORSÁBILE, *a.* de plătitu, de râfuitu.

RIMBORSAMÉNTO, RIMBÓRSO, *m.* plătire, râfuire

RIMBORSÁRE, *v. a.* a băga iar în pungâ ; a plăti, a râfui, a respunde suma ce cineva este datoru cuiva ; a despăgubi, a indemniza.

RIMBOSCÁRSI, *v. n.* a se ascunde iar în pădure.

RIMBOTTÁRE, *v. a.* a turna iar într'unu butoiu ; — *rimbottar sulla feccia*, a comite greşeală peste greşeală.

RIMBRÉNCIOLO, *m.* petecu, treanţâ.

RIMBRÓCCIO, *m.* înfruntăciune, ocară, mustrare.

RIMBRODOLÁRE, *v. a.* a întina din nou.

RIMBROTTAMÉNTO, RIMBRÓTTO, *m.* **RIMBRÓTTA**, *f.* mustrare, dojenire aspră pentru unu lucru de nimicu.

RIMBROTTÁRE, *v. a.* a înfrunta, a dojeni cu asprime pentru unu lucru de nimicu ; a murmura, a cârti.

RIMBROTTATÓRE, *m.* înfruntătoru, murmurătoru.

RIMBROTTÉVOLE, *a.* murmurosu, cârtitoru.

RIMBRÓTTOLO, *m.* mustrare.

RIMBRUTTÍRE, *v. n.* a se face mai urîtu.

RIMBUCÁRE, *v. a.* a ascunde, a bagă iar într'o gaură ; — *rimbucarsi*, a se ascunde iar într'o gaură.

RIMBURCHIÁRE, *v. a.* a remorca.

RIMEDIÁBILE, *a.* remediabilu, ce se poate remedia.

RIMEDIÁRE, *v. a. e n.* a remedia, a tămădui, a lecui ; a repara, a drege, a îndrepta.

RIMEDIATÓRE, *m.* remediatoru, tămăduitoru.

RIMEDICÁRE, *v. a.* a remedica, a medica de isnoavâ.

RIMÉDIO, *m.* remediu, leacu, mijlocu spre a medica, spre a tămădui ; mijlocu de scăpare.

RIMEDÍRE, *v. a.* a rescumpăra.

RIMEDITÁRE, *v. a.* a medita din nou, a remedita.

RIMEGGIÁRE, *v. n.* a rima, a face rimâ.

RIMEMBRÁNZA, *f.* recordare, memorare, aducere a minte, comemoratiune, suveniru, amintire, pomenire.

RIMEMBRÁRE, *v. a.* a recorda, a memora ; a pomeni ; — *v. n.* a şi aduce aminte, a şi aminti.

RIMENÁRE, *v. a.* a reconduce, a conduce, a duce, a petrece, a mâna a doa oară ; a mânui ; a mişca.

Digitized by Google

RIMENDÁRE, *v. a.* a cârpi cu aculu haine rupte; a drege, a repara, a corecta, a acomoda.
RIMENDATÓRE, *m.* cârpitoru, cârpaciu.
RIMENDATÚRA, *f.* RIMÉNDO, *m.* cârpitură, cârpeală.
RIMENÍO, *m.* scuturare, sgâţâire.
RIMÉNO, *m.* reconducere, reîntoarcere.
RIMENTÍRE, *v. n.* a minţi din nou, a mai minţi.
RIMENTÍTA, *f.* minţire din nou.
RIMENTOVÁRE, *v. a.* a cita, a numi, a pomeni din nou.
RIMERITAMÉNTO, *m.* remeritare, resplătire.
RIMERITÁRE, *v. a.* a remerita, a recompensa, a resplăti.
RIMESCOLAMÉNTO, *m.* amestecare; confusiune, turburare, teroare, spaimă.
RIMESCOLÁNZA, *f.* amestecu, amestecătură.
RIMESCOLÁRE, *v. a.* a amesteca, a contopi; a mesteca din nou; — *rimescolarsi*, a se amesteca; a se speria.
RIMESCOLÁTA, *f.* amestecare, mestecare; turburare, comoţiune, teroare, spaimă.
RIMESCOLATAMÉNTE, *avv.* amestecatu, arababurea.
RIMÉSSA, *f.* remitere, punere, aşezare de isnoavă; amânare; rimesă de bâni; mlădiţă, surcelu̯u; şopronu; scâzâmînt.; iertare, remisiune; întoarcere, înapoiere; dare în mână.
RIMESSAMÉNTE, *avv.* cu moderaţiune; cu modestie; cu umilinţă; fără studiu; cu recealâ.
RIMESSÍBILE, *a.* remisibilu, iertâciosu, de iertatu.
RIMESSIÓNE, *f.* remisiune, ertâciune; împuţinare, slăbire, încetare, diminuţiune.
RIMESSITÍCCIO, *m.* mlădiţă, vlăstaru.
RIMÉSSO, *a.* slabu, umilu, smeritu; iertatu; reaşezatu; datu în mână; amânatu; întorsu, înapoiatu.
RIMÉSSO, *m.* mosaicu; închistrire, închistriturâ.
RIMÉSTA, *f.* mestecare, scuturare, amestecare; mustrare.
RIMESTÁRE, *v. a.* a mesteca, a scutura.
RIMESTICÁRE, *v. a.* a da stratu a doa oară (picturâ).
RIMÉTTERE, *v. a.* a aşeza, a pune din nou; a pierde; a da în mână, a îmmânui; a respinge; a remite, a ierta; a lăsa în voea cuiva; a întoarce, a înapoia; a închide, a păstra; a amâna; a deposita, a încredinţa; a restabili; a reîntrema; a îndrepta, a potrivi iarăşi; — *v. n.* a se împuţina, a slăbi, a pierde; a încolţi iarăşi; — *rimettersi*, a se însănătoşa, a se întrema; a se îndrepta; a se restabili, a se restatornici; a se odihni, a se linişti; a se lăsa în voia cuiva; a se încrede; — *rimetter mano*, a reîncepe; — *rimettere nel buon dì*, a restabili, a pune iar în starea de mai nainte; — *rimetter le penne*, a prinde iar la pene; — *rimettere in sesto*, a pune iar la rîndu; — *rimetter su*, a reînfiinţa, a pune iar la modă; — *rimetter del suo*, a pâgubi; — *rimettere un tallo sul vecchio*, a întineri; — *rimettersi in cammino*, a se pune iar pe cale; — *rimettersi in carne*, a se îngrăşa iarăşi, a se încâla.
RIMETTIMÉNTO, *m.* punere, aşezare din nou, reaşezare; reînfiinţare, restabilire; îndreptare; pierdere; dare.
RIMETTITÚRA, *f.* reaşezare la locu.
RIMIGLIORÁRE, *v. a.* a reameliora, a mai ameliora.
RIMIRÁRE, *v. a.* a privi; a privi a doa oară.
RIMISCHIÁRE, *v. a.* a reamesteca, a amestec
RIMISURÁRE, *v. a.* a remâsura, a mâsura de isnoavă.
RIMISSIÓNE, *f.* remisiune, iertare; reaşezare.
RIMMARGINÁRE, *v. a.* a remărgina, a cicatriz a vindeca; a reuni părţile deslipite.
RIMMATTONÁRE, *v. a.* a pava de isnoavă.
RIMMOLLÁRE, *v. a.* a reîmmuia, a îmmu'a din nou.
RIMODERÁRE, *v. a.* a modera iarăşi, a remodera.
RIMODERATÓRE, *m.* remoderatoru, care moderă iarăşi.
RIMODERNÁRE, *v. a.* a remoderna, a drege, a acomoda după gustulu modernu, după ideile moderne.
RIMOLINÁRE, *v. n.* a volvura, a se învîrti.
RIMOLTIPLICÁRE, *v. a.* a multiplica, a îmmulţi din nou.
RIMONDÁRE, *v. a.* a curăţi, a şterge, a purifica.
RIMONDATÚRA, *f.* RIMONDAMÉNTO, *m.* curăţire, ştergere, purificare; curăţiturâ; lepădâturâ.
RIMÓNDO, *a.* curăţitu, ştersu, purificatu.
RIMONTÁRE, *v. a.* a se sui, a se urca din nou; a creşte, a se mări din nou; a încâlica iarăşi; a gâti din nou; — *rimontare un'orologio*, a întoarce unu orologiu.
RIMORBIDÁRE, *v. a.* a muia, a înduioşi.
RIMORCHIÁRE, *v. a.* a remorca, a trage o corabie.
RIMÓRCHIO, *m.* remorcare; remorcoru, barca prin ajutorulu căria se trage vreo corabie; plângere.
RIMÓRDERE, *v. a.* a muşca din nou; a atinge prin vorbe ocărîtoare, a supâra, a necâji, a ocări; a simţi mustrare de cugetu, a se căi.
RIMORDIMÉNTO, *m.* muşcare din nou; mustrare de cugetu.
RIMORÍRE, *v. n.* a muri a doa oară; a lipsi; a greşi din nou, a păcătui de isnoavă.
RIMORMORÁRE, *v. n.* a remurmura, a murmura iarăşi.
RIMORSICÁRE, *v. a.* a remuşca, a muşca din nou.
RIMÓRSO, *m.* remorsu de conştiinţă; mustrare de cugetu, bâtaie de cugetu; căinţă.
RIMÓSO, *a.* plinu de crepături, crepatu.
RIMÓSSO, *a.* depărtatu, scosu, datu afară.
RIMOSTRÁNZA, *f.* observaţiune, motivu, cuvîntu spre a arăta cuviinţa sau necuviinţa unui lucru; povăţuire; mustrare uşoară.
RIMOSTRÁRE, *v. a.* a arăta, a face pe cineva să cunoască.
RIMOTAMÉNTE, *avv.* de departe; într'unu modu indirectu.
RIMÓTO, *a.* depărtatu; indirectu, remotu.
RIMOVÍBILE, *a.* removibilu, amovibilu, de depărtatu.
RIMOVIMÉNTO, *m.* depărtare, scoatere, delăturare.
RIMOVITÓRE, *m.* celu ce depărteză, delăturează.
RIMOZIÓNE, *f.* remoţiune, depărtare, înlăturare.
RIMPACIÁRE, *v. a.* a reîmpăca, a reîmpăciui

Digitized by Google

RIMPADRONÍRSI, *v. n.* a ocupa iarăşi, a pune mâna, a şi apropria, a şi însuşi de isnoavă.
RIMPALMÁRE, *v. a.* a călfăta, a cârpi o navă.
RIMPALUDÁRE, *v. n.* a bâltui, a deveni bâltosu.
RIMPANNUCCIÁRSI, *v. n.* a se îmbrăca mai bine; a ajunge într'o stare mai bună, a prospera.
RIMPARÁRE, *v. a.* a reînvăţa, a învăţa din nou.
RIMPASTÁRE, *v. a.* a frământa din nou; a prefface, a reforma.
RIMPASTICCIÁRE, *v. a.* a face iar pastete; a amesteca, a poci, a feşteli de isnoavă; a reîncurca.
RIMPÁSTO, *m.* lucru reformatu, prefăcutu.
RIMPATRIAMÉNTO, *m.* întoarcere în patria sa.
RIMPATRIÁRE, *v. n.* a se întoarce în patria sa.
RIMPAURÁRE, RIMPAURÍRE, *v. n.* a se speria iarăşi.
RIMPAZZÁRE, *v. n.* a înnebuni iarăşi.
RIMPAZZÁTO, *a.* nebunu, înnebunitu din nou; — *alla rimpazzata*, nebuneşte, fără băgare de seamă.
RIMPECCIÁRE, *v. a.* a îmbrânci.
RIMPECIÁRE, *v. a.* a smoli din nou, a unge iar cu smoală.
RIMPEDULÁRE, *v. a.* a căputa.
RIMPENNÁRE, *v. a.* a reîmpăna, a reîmbrăca cu pene; a reîntrema, a reîmputernici; — *rimpennarsi*, a se reîmpăna, a se îmbrăca iar cu pene; a se copâci, a se ridica în doă picioare (cai).
RIMPETTÍTO, *a.* îngâmfatu, răţoitu; trufaşu.
RIMPÉTTO, *pr.* faţă în faţă, visavi; în alăturare.
RIMPIAGÁRE, *v. a.* a răni din nou, a mai răni.
RIMPIÁGNERE, RIMPIÁNGERE, *v. a.* a plânge; a şi aduce aminte cu durere vreunu lucru perdutu.
RIMPIASTRÁRE, *v. a.* a reîmblestrui, a îmblestrui din nou; a mînji, a unge, a feşteli iarăşi; a peteci, a cârpi, a drege într'unu chipu prostu.
RIMPIASTRÁTA, *f.* reîmblestruire; feşteliturâ.
RIMPIATTÁRE, *v. a.* a ascunde; — *rimpiattarsi*, a se ascunde.
RIMPIAZZÁRE, *v. a.* a înlocui, a substitui.
RIMPICCIOLÍRE, RIMPICCOLÍRE, *v. a.* a micşora, a face mai micu, mai îngustu; a scurta.
RIMPINGUÁRE, *v. a.* a îngrăşa, a îmbilşuga, a îmbogăţi de isnoavă; — *rimpinguarsi*, a se îngrăşa, a se încâla, a se îmbogăţi de isnoavă.
RIMPINZAMÉNTO, *m.* îmbuibare, săturare, îndopare.
RIMPINZÁRE, *v. a.* a îndopa, a îmbuiba, a sătura.
RIMPOLPÁRE, *v. n.* a se încâla, a se durduca.
RIMPOLPETTÁRE, *v. a.* a vorbi cineva cumu i dă îndemnu; a umbla să repareze prin vorbe greşala ce a făcutu.
RIMPOPOLÁRE, *v. a.* a reîmpopula.
RIMPOSTEMÍRE, *v. n.* a se puroi, a se boboni iarăşi.
RIMPOVERÍRE, *v. n.* a se însărăci iarăşi.
RIMPOZZÁRE, *v. n.* a sta, a stâmna.
RIMPREGNÁRE, *v. n.* a remânea iar grea, însărcinată.
RIMPROCCÉVOLE, *a.* înfruntâciosu.
RIMPROCCIAMÉNTO, *m.* înfruntare, mustrare, ocărîre.
RIMPROCCIÁRE, *v. a.* a înfrunta, a mustra, a ocărî.
RIMPRÓCCIO, *m.* înfruntătură, ocară, batjocură.
RIMPROCCIÓSO, *a.* înfruntătoru, ocăritoru.
RIMPROMÉTTERE, *v. a.* a repromite, a promite din nou.
RIMPRONTÁRE, *v. a.* a reîntipări; a reîmprumuta.
RIMPROVERÁBILE, *a.* demnu de mustrare.
RIMPROVERAMÉNTO, *m.* mustrare, dojenire, prihănire.
RIMPROVERÁRE, *v. a.* a mustra, a dojeni, a prihăni.
RIMPROVERATÓRE, *m.* mustrătoru, înfruntătoru.
RIMPROVERAZIÓNE, *f.* înfruntăciune, mustrătură, dojană, prihană, reprehensiune, corecţiune.
RIMPRÓVERO, RIMPROVERIO, *m.* înfruntare, mustrare, reprehensiune aspră, infruntăciune, ocară.
RIMUGGHIÁRE, *v. n.* a mugi, a rugi, a murmura de isnoavă; a bui, a bubui, a rebubui, a tuna.
RIMUGGÍRE, *v. a.* a remugi, a mugi iarăşi.
RIMUGINÁRE, *v. a.* a căuta cu mare grijă; a se gândi de isnoavă; a rescoli, a scotoci, a scormoni.
RÍMULA, RIMULÍNA, *f.* crepătură mică.
RIMULTIPLICÁRE, *v. a.* a mai multiplica, îmmulţi.
RIMUNERAMÉNTO, *m.* remunerare, resplătire.
RIMUNERÁRE, *v. a.* a remunera, a resplăti, a recompensa; a compensa, a despăgubi, a îndemniza.
RIMUNERATÍVO, *a.* remunerativu, care serve a remunera.
RIMUNERATÓRE, *m.* renumeratoru, resplătitoru.
RIMUNERAZIÓNE, *f.* remunerăţiune, resplată, premiu.
RIMUÓVERE, *v. a.* a depărta, a scoate, a delătura, a înlătura, a goni, a da afară, a scoate din serviţiu; a mişca iarăşi; a desminta, a desfătui, a întoarce pe cineva din hotărîrea sa; — *rimuoversi*, a se pune iar în mişcare; a se retrage, a se depărta; a se îndupleca, a se întoarce din hotărîrea sa.
RIMURÁRE, *v. a.* a zidi din nou; a închide cu zidu.
RIMURCHIÁRE, *v. a.* a remorca, a trage.
RIMUTAMÉNTO, *m.* mutare, strămutare, schimbare de isnoavă; mutaţiune, schimbare.
RIMUTÁRE, *v. a.* a muta, a strămuta, a schimba a preface; a muta din nou; — *rimutarsi*, a se schimba din nou; a fi schimbăciosu, inconstantu.
RIMUTAZIÓNE, *f.* mutaţiune, schimbare nouă.
RIMUTÉVOLE, *a.* mutabilu, strămutăciosu, schimbăciosu inconstantu, capabilu de a se muta.
RÍNA, *f.* unu felu de peşte marinu; unu insectu.
RINACERBÍRE, *v. a.* a amări, a înăspri din nou; a întărita, a supăra de isnoavă.
RINARRÁRE, *v. a.* a nara, a povesti din nou.
RINASCÉNZA, *f.* renaştere, reînfiinţare, reproducere.
RINÁSCERE, *v. n.* a se renaşte, a se reproduce, a se reînfiinţa, a se reînnoi; a creşte, a se ivi iarăşi.
RINASCIMÉNTO *m.* renaştere, reînfiinţare, reînnoire.
RINÁSCITA, *f.* a doa naştere, renaştere.
RINASPRÍRSI, RINNASPRÍRSI, *v. n.* a se reînăspri.

Digitized by Google

RINAVIGÁRE, *v. a. e n.* a renaviga, a naviga, a pluti iarăşi.
RINCACÁRE, *v. a. e n.* a despreţui, a nesocoti.
RINCACCIÁRE, *v. a.* a respinge, a împinge îndărătu, a îmbrânci, a goni, a alunga, a lua la fugă, la goană.
RINCAGNÁRSI, *v. n.* a sbîrci din frunte, a se posomorî.
RINCAGNÁTO, *a.* turtitu, calmucu (nasu).
RINCALCIÁRE, *v. a.* a respinge, a alunga, a goni.
RINCALCINÁRE, *v. a.* a vârui iarăşi, a retencui cu varu.
RINCALORÍRE, *v. a.* a mai încălzi, a mai aprinde, a mai înflăcăra; a inspira o mai mare fervoare.
RINCALZAMÉNTO, *m.* reîncălţare, încălţare din nou.
RINCALZÁRE, *v. a.* a reîncălţa, a încălţa din nou; a pune pământu la rădăcina unui arbore; a alunga, a lua la goană; a prididi, a grăbi, a zori, a înteţi.
RINCALZÁTA, RINCALZATÚRA, *f.* RINCÁLZO, *m.* reîncălţare; ajutoru, reîntărire, prididire, înteţire, zorire.
RINCANÁTA, *f.* mustrâturâ, dojană, înfruntare, perdafu.
RINCANTÁRE, *v. a.* reîncânta, a reînfermeca; a vinde iarăşi la mezatu.
RINCANTUCCIÁRSI, *v. n.* a se ascunde într'unu colţu.
RINCAPONÍRE, *v. n.* a se căpui, a se îndărătnici iarăşi.
RINCAPPÁRE, *v. n.* a câdea iarăşi, a da iar preste ceva.
RINCAPPELLÁRE, *v. a.* a pune iar pălăria în capu; a grămădi; a prefăce, a face de isnoavă; a recâdea, a câdea iarăşi într'o boală.
RINCAPPELLAZIÓNE, *f.* dojană, perdafu, tânjeală.
RINCARÁRE, RINCARÍRE, *v. a. e n.* a scumpi, a se scumpi.
RINCARNÁRE, RINCARNÁRSI, *v. n.* a se reîncăla.
RINCÁRO, *m.* scumpire; suire, urcare a preţului.
RINCARTÁRE, *v. a.* a înfăşura, a pune iar în hârtie.
RINCASÁRE, *v. a.* a aduce, a pune iar în casă; — *rincasarsi*, a reîntra, a întra iar în casă.
RINCASTRÁRE, *v. a.* a înţepeni iarăşi, a reînţepeni.
RINCATENÁRE, *v. a.* a lănţui, a lega cu lanţuri.
RINCATTIVÍRE, *v. n.* a se înrăutăţi, a se face mai rău.
RINCAVALLÁRE, *v. a.* a pune iar pe calu; — *rincavallarsi*, a se urca, a se sui iar pe calu; a ajunge într'o stare mai bună, mai comodă.
RINCERCONÍRE, *v. n.* a se înăcri, a se oţeţi, a se strica.
RINCHIAVÁRE, *v. a.* a reîncuia, a încuia iarăşi.
RINCHINÁRE, *v. a.* a pleca; a îndoi; — *rinchinarsi*, a se pleca; a se umili.
RINCHIOMÁRSI, *v. n.* a i creşte cuiva coama de isnoavă; a reînfrunzi, a înfrunzi din nou.
RINCHIÚDERE, *v. a.* a închide din nou; a închide, a încuia, a astupa; a coprinde, a conţinea.
RINCHIUDIMÉNTO, *m.* reînchidere; închidere, astupare, încuiere; coprindere, conţinere.
RINCHIÚSO, *m.* locu închisu, îngrăditu.
RINCIAMPÁRE, *v. n.* a se poticni, a se împiedica iarăşi.
RINCIGNERE, *v. n.* a se îmborţoşa iarăşi.
RINCIPRIGNÍRE, *v. n.* a se mai înăspri, întărîta.
RINCIVILÍRE, *v. a. e n.* a civiliza; a se civiliza.
RINCIVILÍTO, *a.* civilizatu; cioplitu; nobilitatu.
RINCOLLÁRE, *v. a.* a încleia, a lipi cu cleiu.
RINCOLPÁRE, *v. a.* a acusa, a învinovăţi de isnoavă.
RINCOMINCIÁRE, *v. a.* a reîncepe, a începe de isnoavă.
RINCÓNTRA (ALLA), *avv.* în contră, din contră, din partea opusă, faţă în faţă.
RINCONTRÁRE, *v. a.* a reîntâlni; a întâlni, a întîmpina; a alătura, a confronta; — *rincontrarsi*, a se reîntâlni; a se întâlni, a se întîmpina.
RINCÓNTRO, *m.* reîntâlnire, reîntîmpinare; comparaţiune, confrontu, alăturare; confirmare.
RINCÓNTRO, DI RINCÓNTRO, A RINCÓNTRO, *avv.* faţă în faţă, visavi, din partea opusă, dimprotivă, din contră, în contră; în alăturare, pe lângă.
RINCOPELLÁRE, *v. a.* a topi din nou în cupelă.
RINCORAGGIÁRE, *v. a.* a reîncuragia, a îmbărbăţi.
RINCORAMÉNTO, *m.* reîncuragiare, îmbărbăţire.
RINCORÁRE, *v. a.* a reîncuragia, a reîmbărbăţi, a îndemna, a sgândăra, a zădări; — *rincorarsi*, a se reîncuragia, a se deştepta.
RINCORDÁRE, *v. a.* a reînstruna, a înstruna din nou
RINCORONÁRE, *v. a.* a reîncorona, a încorona iarăşi.
RINCORPORAMÉNTO, *m.* reîncorporare, reîntrupare.
RINCORPORÁRE, *v. a.* a reîncorpora, a reîntrupa.
RINCÓRRERE, *v. a.* a urma, a goni; a şi readuce aminte.
RINCÓRSA, *f.* dare îndărătu pentru a năvăli cu o mai mare putere.
RINCRESCERE, *v. n.* a desplăcea, a părea rău cuiva, a desgusta, a supăra, a plictisi; — *mi rincresce*, îmi pare rău.
RINCRESCÉVOLE, *a.* neplăcutu, desgustătoru, supărătoru.
RINCRESCEVOLMÉNTE, *avv.* cu părere de rău.
RINCRESCIMÉNTO, *m.* părere de rău, neplăcere, desgustu, supărare; pagubă; împuţinare.
RINCRESCIÓSO, *a.* desgustosu; supăratu, necăjitu.
RINCRESPÁRE, *v. a.* a reîncreţi, a sbîrci iarăşi; — *rincresparsi*, a se reîncreţi, a se încreţi, a se sbîrci.
RINCROCIÁRE, *v. a.* încrucişa iarăşi, a reîncrucişa.
RINCRUDELÍRE, *v. a. e n.* a face sau a deveni mai crudu.
RINCRUDÍRE, *v. a. e n.* a reîncruzi, a reînăspri.
RINCULAMÉNTO, *m.* dare îndărătu.
RINCULÁRE, *v. a.* a respinge îndărătu; — *v. n.* a da îndărătu, a se da îndărătu, a se trage îndărătu.
RINCURVÁRE, *v. a.* a curba, a arcui, a încovoia.
RINDIRIZZÁRE, *v. a.* a îndrepta din nou, a reîndrepta.
RINDOSSÁRE, *v. a.* a purta din nou, a se îmbrăca iarăşi.
RINETTAMÉNTO, *m.* netezire, curăţire, ştergere din nou.
RINETTÁRE, *v. a.* a netezi, a curăţi, a şterge din nou.
RINETTATÓRE, *m.* netezitoru, curăţitoru.

Digitized by Google

RINETTATÚRĂ, *f.* netezire, curățire, ștergere; neteziturâ, curățiturâ, ștergâturâ.

RINFACCIAMÉNTO, *m.* înfruntare, mustrare.

RINFACCIÁRE, *v. a.* a înfrunta, a arunca în față.

RINFAGOTTÁRE, *v. a.* a înfășura, a împacheta.

RINFALCONÁRSI, *v. n.* a se gâti, a se îndrepta; a se bucura, a se înveseli.

RINFAMÁRE, *v. a.* a face ca sâ redobîndeascâ reputațiunea, numele celu bunu, a i reîntregi onoarea.

RINFANCIULLÍRE, *v. n.* a redeveni copilu.

RINFANTOCCIÁRE, *v. n.* a redeveni copilu; — *v. a.* a reîmbrâca, a pune iarâși la rîndu.

RINFARCÍRE, *v. a.* a umplea iarâși, a reumplea.

RINFERRAIOLÁRE, *v. a.* a acoperi cu mantaoa.

RINFERRÁRE, *v. a.* a fereca, a potcovi de isnoavâ; a drege, a îndrepta, a pune iar la rîndu.

RINFERVORÁRE, *v. a.* a reîntusiasma, a reanima, a reîncuragia; — *rinfervorarsi*, a se reanima, a se reîntusiama, a se aprinde iarâși.

RINFIAMMÁRE, *v. a.* a înflâcâra din nou, a reînflâcâra, a reaprinde, a reînvâpâia, a reînfoca; a sgândâra, a zâdâri, a aținta.

RINFIANCAMÉNTO, *m.* întârire, proptire, râzimare.

RINFIANCÁRE, *v. a.* a întâri, a propti; a da ajutoru; a favoriza, a susținea.

RINFILÁRE, *v. a.* a reînfira, a înfira din nou.

RINFOCÁRE, **RINFOCOLÁRE**, *v. a.* a reînfoca; a reaprinde, a încuragia, a anima, a înflâcâra, a însufla o mare ardoare, a aținta, a sgândâra.

RINFOCOLAMÉNTO, *m.* reînfocare; animare, sgândârare, aprindere, ațițare, întârîtare.

RINFODERÁRE, *v. a.* a pune iar în teacâ; — *rinfoderarsi*, a se îmbrâca, a se îmbrobodi din nou; a se restrînge în sineși.

RINFÓNDERE, *v. a.* a reîntroduce, a reînturna; a adâoga turnându; a produce *rinfondimento* (cai).

RINFONDIMÉNTO, *m.* reîntroducere, reînturnare; desgustu, neplâcere; o boalâ a calului.

RINFORMÁRE, *v. a.* a reînforma; a pune iar în formâ.

RINFORMAZIÓNE, *f.* reînformare.

RINFORNÁRE, *v. a.* a bâga iar în cuptoru.

RINFORZAMÉNTO, *m.* reîntârire; fortificare.

RINFORZÁRE, *v. a.* a reîntâri, a mâri puterile.

RINFORZÁTA, *f.* întârire, adâogare, îmmulțire de putere.

RINFÓRZO, *m.* întărire, adaosu de putere; ceea ce întărește.

RINFOSCÁRSI, *v. n.* a se întuneca, a se turbura, a se posomorî.

RINFRANCAMÉNTO, *m.* reîntârire, reîntremare, restaurare.

RINFRANCÁRE, *v. a.* a reîntâri, a reîntrema, a restaura, a reîmputernici; a asigura, a încuraja; a reîncolți; — *rinfrancarsi*, a se despâgubi, a se îndemnisa.

RINFRANCESCÁRE, *v. a.* a repeți, a poftori.

RINFRÁNGERE, *v. a.* a frânge iarâși.

RINFRÁNTO, *a.* frântu din nou; — *s. m.* unu felu de pînză.

RINFRATELLÁRSI, *v. n.* a se reînfrăți.

RINFRENÁRE, *v. a.* a reînfrîna; a înfrîna.

RINFRENAZIÓNE, *f.* reînfrînare; înfrînare.

RINFRESCAMÉNTO, *m.* recorire; reîmprospătare, reînnoire, restaurare, reîntremare, reîmputernicire.

RINFRESCÁRE, *v. a.* a recori; a reîmprospăta, a reînnoi, a restaura, a repara, a reîntrema, a reîntâri, a reîmputernici; a reprovisiona; — *v. n.* a se reîmprospăta, a se întrema; — *rinfrescarsi*, a se întrema; a se aprovisiona, a se reîntâri; a se recori.

RINFRESCÁTA, *f.* recorire, recoriturâ.

RINFRESCATÍVO, *a.* recoritoru, care serve spre a recori.

RINFRESCATÓIO, *m.* recoritoru, vasu de recoritu.

RINFRESCATÚRA, *f.* recoriturâ; ceea ce se recorește; timpulu în care aerulu începe a se recori.

RINFRÉSCO, *m.* recoare, recorire, recoriturâ, recreare, restaurare, reîntremare, reîmprospătare; beuturâ recoritoare, mâncare recoritoare; orîce lucruri de mâncare ce se dau unei armii ca sâ mai resufle; reprovisionare; reîntârire.

RINFRIGIDÁRSI, *v. n.* a se reci iarâși, a se reînfrigoșa.

RINFRIGNÁTO, *a.* încrețitu, crețosu, sbîrcitu.

RINFRONZÁRE, *v. a.* a drege, a cârpi; — *v. n.* a reînfrunzi.

RINFRONZÍRE, *v. n.* a reînfrunzi; — *rinfronzirsi*, a se gâti, a se orna, a se împodobi, a se împoțona.

RINFÚSA (ALLA), *avv.* arababurea, talmoșu-balmoșu.

RINFUSIÓNE, *f.* reîntroducere, reînturnare, adâogare.

RINGAGLIARDÍRE, *v. a.* a întâri, a împuternici, a face mai vigorosu, mai robustu; — *v. n.* a se face mai vigorosu.

RINGALLUZZÁRE, **RINGALLUZZÍRE**, **RINGALLUZZOLÁRE**, *v. n.* a se îngâmfa, a se umfla, a se râțoi; a se înveseli.

RINGANGHERÁRE, *v. a.* a pune iar în țițîni; a drege, a reordina, a reacomoda; a reuni.

RINGARZULLÍRE, *v. n.* a se reanima, a se deștepta, a se bucura.

RINGENERÁRE, *v. a.* a genera iarâși.

RINGENTILÍRE, *v. a.* a face mai nobilu, mai elegantu, mai delicatu; — *v. n.* a se face mai nobilu, mai delicatu.

RINGHIÁRE, *v. n.* a murmura, a bombâni, a sbârnâi.

RINGHIÉRA, *f.* catedrâ, amvonu; parapetu, parmaclîcu; lojâ, galerie.

RÍNGHIO, *m.* rînjire; sbârnâire.

RINGHIÓSO, *a.* care rînjește; arțâgosu.

RINGHIOTTÍRE, *v. a.* a reînghiți, a înghiți iarâși.

RINGINOCCHIÁRSI, *v. n.* a se reîngenuchia.

RINGIOÍRE, *v. a.* a înveseli, a îmbucura, a umplea de bucurie; — *v. n.* a se bucura, a se învoioși, a se înveseli.

RINGIOVANÍRE, **RINGIOVENÍRE**, *v. n.* a întîneri, a se face mai tînâru, mai june; a reînnoi, a se reîntrema.

RINGIOVIALÍRE, *v. n.* a se înveseli, a se învoioși.

RINGIRÁRE, *v. n.* a se întoarce, a se învîrti.

RINGOIÁRE, *v. a.* a reînghiți.

RINGORGÁRE, *v. n.* a se umfla, a crește.

RINGÓRGO, **RINGORGAMÉNTO**, *m.* umflare, creștere, înălțare a apeloru.

RINGRANÁRE, *v. a.* a semâna, a pune semințâ în pâmîntu.

Digitized by Google

RINGRANDÍRE, *v. a.* a mâri, a face mai mare, a îmmâri, a amplifica; — *v. n.* a mai crește, a spori; — *ringrandirsi*, a afecta, a și da unu aeru, a lua niște maniere care suntu mai presusu decâtu ni se cuvine.

RINGRASSÁRE, *v. a.* a îngrâșa din nou, a reîngrâșa.

RINGRAVIDAMÉNTO, *m.* îmborțoșare, îngreunare din nou, reîmborțosare, reîngreunare, reîngrecare.

RINGRAVIDÁRE, *v. n.* a se reîmborțosa.

RINGRAZIÁBILE, *a.* demnu de mulțumire.

RINGRAZIAMÉNTO, *m.* mulțumire, rostire de mulțumire.

RINGRAZIÁRE, *v. a.* a mulțumi, a da grație.

RINGRAZIATÓRIO, *a.* de mulțumire.

RINGRINZIMÉNTO, *m.* încrețire, sbîrcire, îngurzire.

RINGRINZÍRE, *v. a. e n.* a încreți, a sbîrci; a se încreți, a se sbîrci, a se îngurzi.

RINGROSSÁRE, *v. a.* a mai îngroșa; a întâri; a mâri.

RINGUAINÁRE, *v. a.* a bâga iar în teacâ.

RINGURGITÁRE, *v. a.* a se umfla, a crește, a se înălța.

RINNAFFIÁRE, *v. a.* a adâpa, a uda, a stropi de isnoavâ.

RINNALZAMÉNTO, *m.* reînălțare; ridicare din nou.

RINNALZÁRE, *v. a.* a reînălța; a înălța, a ridica; — *v. n.* a crește, a se face mai mare; — *rinnalzarsi*, a se reînălța, a se înălța, a se ridica de isnoavâ.

RINNAMORÁRE, *v. a. e n.* a reînamora; a se reînamora, a se înamora, a se îndrâgi de isnoavâ.

RINNEGAMÉNTO, *m.* renegare, apostasie, lepădare; renunțare, recusare, tăgăduire.

RINNEGÁRE, *v. a.* a renega, a apostata; a lepăda, a renunța; a recusa, a tăgădui; a blestema.

RINNEGÁTO, *a. e s. m.* renegatu, apostatu, rebelu.

RINNESTAMÉNTO, *m.* realtoire, altoire din nou.

RINNESTÁRE, *v. a.* a realtoi, a altoi din nou; a reuni.

RINNOVÁBILE, *a.* renovabilu, de reînnoitu.

RINNOVAMÉNTO, *m.* renovare, reînnoire.

RINNOVÁRE, *v. a.* a renova, a reînnoi; a preface, a face de isnoavâ, a restaura, a restabili, a reproduce, a reînființa; a repeți; a reîntroduce; — *rinnovarsi*, a se reînnoi; a se schimba, a se prefacé; a reîncepe; a se aprovisiona de isnoavâ.

RINNOVATÓRE, *m.* renovatoru, reînnoitoru.

RINNOVAZIÓNE, *f.* renovațiune, reînnoire, prefacere, restaurare, reînființare; reîncepere, renaștere.

RINNOVELLAMÉNTO, *m.* reînnoire, reînviere, restaurare, reparare, prefacere, facere din nou.

RINNOVELLÁRE, *v. a.* a reînnoi; a reînvia, a reînființa; a restaura, a preface; a repeți; a schimba din timpu în timpu; — *rinnovellarsi*, a se întoarce în starea de mai nainte; a se reînnoi.

RINNOVELLATÓRE, *m.* reînnoitoru; prefăcătoru; restauratoru; schimbătoru; reînființătoru.

RINNOVELLAZIÓNE, *f.* reînnoire, prefacere; schimbare.

RINUMIDÍRE, *v. a.* a uda, a umezi iarăși.

RINOBILITÁRE, *v. a.* renobilita, a renobila.

RINOCERÓNTE, *m.* rinoceru (cuadrupedu).

RINOMÁBILE, *a.* demnu de renumire; renumitu.

RINOMÁNZA, RINOMÉA, *f.* renumire, celebritate.

RINOMÁRE, *v. a.* a lăuda, a renumi, a celebra.

RINOMÁTO, *a.* renumitu, celebru, lăudatu.

RINOMINÁRE, *v. a.* a renumi, a numi din nou.

RINÓMO, *m.* renume, renumire, celebritate.

RINONZIÁRE, *v. a.* a reanunța, a raporta; a vesti.

RINQUARTÁRE, *v. a.* a împârți în patru.

RINQUARTATÚRA, *f.* împărțire în patru.

RINSACCÁRE, *v. a.* a reînsâcui, a bâga iar în sacu.

RINSALDAMÉNTO, *m.* întărire.

RINSALVATICHÍRE, *v. a. e n.* a sălbătici; a se însălbătici.

RINSANGUINÁRE, *v. a.* a mânji, a pâta iar cu sânge; — *v. n.* a se deschide iarăși (o rană).

RINSANICÁRE, *v. a.* a însănătoșa, a face mai sănătosu.

RINSANÍRE, *v. n.* a se însănătoșa, a recupera sănătatea.

RINSAVÍRE, *v. n.* a deveni iarăși înțeleptu; a și revenî în fire.

RINSEGNÁRE, *v. a.* a reînvăța, a arâta iarăși.

RINSELVAMÉNTO, *m.* ascundere în pădure, acoperire de păduri.

RINSELVÁRSI, *v. n.* a reîntra în pădure; a deveni iar pădure; a se acoperi de păduri; a se retrage din lume.

RINSERENÍRE, *v. a. e n.* a însenina; a se însenina.

RINSERRÁRE, *v. a.* a reînchide, a reîncuia; a închide, a încuia; a conținea, a coprinde.

RINSIGNORÍRSI, *v. n.* a ocupa iarăși, a și însuși iarăși, a se face stăpânu de isnoavâ.

RINTAGLIÁRE, *v. a.* a reîntâia, a întâia iarăși.

RINTANÁRSI, *v. n.* a se ascunde iar într'o peștere.

RINTASÁRE, *v. a.* a reastupa, a reîncuia.

RINTEGRÁRE, *v. a.* a reîntregi; — *rintegrarsi*, a se reîntregi, a deveni iar întregu; a se despăgubi.

RINTEGRAZIÓNE, *f.* reîntregire.

RINTÉNDERE, *v. a.* a înțelege, a auzi, a pricepe iarăși.

RINTENERÍRE, *v. a.* a reîmmoia, a moia, a înduioși, a frăgezi iarăși; a reîndulci, a îndulci, a îmblânzi; — *rintenerirsi*, a se reîmmoia, a deveni iar moale, fragedu, dulce, blându.

RINTERAMÉNTO, *m.* reîntregire.

RINTERRÁRE, *v. a.* a înțeràni, a reînțerîni; a umplea cu pământu, a pune pământu.

RINTÉRRO, RINTERRAMÉNTO, *m.* înțerînare.

RINTERROGÁRE, *v. a.* a reîntreba.

RINTERZÁRE, *v. a.* a repeți de trei ori; a întrei.

RINTIEPIDÍRE, INTIEPIDÁRE, *v. a.* a reîncropi; a îndulci; — *v. n.* a se cropi, a se încropi.

RINTOCCÁRE, *v. n.* a toca, a lovi.

RINTÓCCO, *m.* lovitură, tocare a clopotului.

RINTONACÁRE, *v. a.* a retencui, a tencui din nou

RINTONÁRE, *v. a. e n.* a tuna, a bubui; a asurzi.

RINTOPPAMÉNTO, *m.* întâlnire, dare peste cineva sau ceva; poticnire; cârpire. peticire.

RINTOPPÁRE, *v. a.* a întâlni; a cârpi. a petici; — *v. n.* a se poticni, a da peste ceva.

RINTÓPPO, *m.* întâlnire neplăcuta; împiedicare, piedică; ciocnitură, lovitură.

RINTRACCIAMÉNTO, *m.* căutare, urmărire.

Digitized by Google

RINTRACCIÁRE, *v. a.* a urmâri, a câuta; a cerceta, a investiga, a scruta.
RINTRACCIATÓRE, *m.* cercetâtoru, investigatoru.
RINTRECCIÁRE, *v. a.* a reîmpleti, a reîmpletici.
RINTRODÚRRE, *v. a.* a reintroduce, a întroduce iarâşi.
RINTRONAMÉNTO, *m.* tunâtură, resbubuire.
RINTRONÁRE, *v. a. e n.* a tuna, a resuna, a resbubui.
RINTRÓNO, *m.* resunetu, bubuitu, tunetu.
RINTUZZAMÉNTO, *m.* timpire; înfrînare; respingere.
RINTUZZÁRE, *v. a.* a timpi; a resiste, a respinge; a înfrîna; a împuţina; a afrunta, a brava; — *rintuzzarsi*, a se timpi; a se înfrîna; a se slâbi; a se umili.
RINÚNZIA, RINÚNCIA, *f.* RINUNZIAMÉNTO, *m.* renunţare, lâsare, lepâdare; recusare.
RINUNZIÁRE, RINUNCIÁRE, *v. a.* a renunţa, a se lâsa, a se lepâda; a recusa; a raporta.
RINUNZIATÁRIO, *m.* renunţiatariu, acela în favorea câruia s'a renunţatu ceva.
RINUNZIATÓRE, *m.* renunţâtoru.
RINUNZIAZIÓNE, *f.* renunţiaţiune.
RINVALIDÁRE, *v. a.* a face iar validu.
RINVANGÁRE, *v. a.* a cerceta, a investiga de isnoavâ.
RINVENÍBILE, *a.* care se găseşte cu facilitate.
RINVENIMÉNTO, *m.* găsire, aflare, descoperire.
RINVENÍRE, *v. a.* a găsi, a afla, a descoperi; — *v. n.* a şi reveni în fire, a se desmetici; a se întrema; a se îmmoia, a se înduioşi; — *rinvenirsi*, a şi aduce aminte; a cunoaşte, a înţelege.
RINVÉRCIO, *m.* dósu, partea cea din dosu; contraru.
RINVERDIMÉNTO, *m.* reînverzire.
RINVERDÍRE, *v. a. e n.* a reînverzi; a reîntineri; a se reîmprospâta; a se reînnoi.
RINVERGÁRE, *v. a. e n.* a găsi; a investiga.
RINVERGATÓRE, *m.* celu ce găseşte.
RINVERMIGLIÁRSI, *v. n.* a se roşi, a se rumeni iarâşi.
RINVERSÁRE, *v. a.* a restorna.
RINVERTÍRE, *v. n.* a se reîntoarce, a se întoarce, a da îndârâtu; — *v. a.* a schimba, a preface, a strâmuta.
RINVERZÁRE, *v. a.* a împâna, a înţepeni cu panâ.
RINVERZICÁRE, REINVERZÍRE, *v. n.* a reînverzi; a se reanima, a se reînvia.
RINVESCÁRE, *v. a.* a vâsca iarâşi, a reînvâsca.
RINVESCIÁRDO, *m.* purtâtoru de vorbe.
RINVESCIÁRE, *v. a.* a repurta.
RINVESTIMÉNTO, *m.* reînvestire; nouâ întrebuinţare de capitaluri undeva; permutare.
RINVESTÍRE, *v. a.* a reînvesti; a pune iar la dobîndâ; a întrebuinţa capitaluri undeva; a permuta.
RINVIÁRE, *v. a.* a trimite iarâşi; a trimite înapoi.
RINVIGORIMÉNTO, *m.* reimputernicire, reintârire.
RINVIGORÍRE, *v. a. e n.* a reimputernici, a reintâri; a se reimputernici, a se reintâri, a se face mai vigorosu, mai robustu, mai tare.
RINVILIÁRE, *v. a. e n.* a scâdea la preţu, a eftini.
RINVILÍO, *m.* eftinire, scâderea preţului.
RINVILÍRE, *v. a.* a umili, a micşora; a înjosi.
RINVILUPPÁRE, *v. a.* a învâli, a înfâşura, a imbrobodi.
RINVÍO, *m.* trimitere înapoi, reîntoarcere.
RINVISCHIÁRE, *v. a.* a reînvâsca, a reîncleia.
RIVNITÁRE, *v. a.* a reînvita, a invita, a pofti iarâşi; a reînşurupa, a înşurupa, a înşurupa de isnoavâ.
RINVÍVERE, *v. n.* a reînvia, a învia.
RINVIVÍRE, *v. n.* a recupera vioiciunea.
RINVOGLIÁRE, *v. a.* a reînsufla cuiva dorinţâ, poftâ, a îndemna iarâşi, a mai îndemna.
RINVÓLGERE, *v. a.* a înfâşura, a învâli, a împacheta.
RINVÓLGOLO, *m.* legâturâ, pachetu.
RINVÓLTO, *m.* legâturâ, pachetu; — *a.* înfâşuratu.
RINVOLTÚRA, *f.* legare, înfâşurare; resturnare.
RINZAFFÁRE, *v. a.* a astupa crepâturile; a tencui.
RINZAFFATÚRA, *f.* RINZÁFFO, *m.* tencuitură, muruitu.
RINZEPPÁRE, *v. a.* a împâna, a înţepeni cu panâ; a astupa crepâturile; — *rinzeppársi*, a se îndesa, a se înghesui.
RÍO, *m.* rîu, rîuleţu, gîrlâ; râutate, râu; — *a.* râu, râutâciosu, vicleanu; culpabilu, vinovatu.
RIOBBLIGÁRE, *v. a.* a reobliga, a obliga iarâşi.
RIOCCUPÁRE, *v. a.* a reocupa, a ocupa iarâşi.
RIOFFENDERE, *v. a.* a reofende, a reînsulta, a reînfrunta; a vâtâma iarâşi.
RIÓNE, *m.* coloare, mahala, vâpsea, suburbiu despârţire a oraşului.
RIONORÁRE, *v. a.* a reonora, a onora, a cinsti din nou.
RIOPERÁRE, *v. n.* a reopera, a opera, a lucra iarâşi.
RIORDINAMÉNTO, *m.* reordinare, reaşezare, reîntocmire.
RIORDINÁRE, *v. a.* a reordina, a reaşeza, a reîntocmi; a porunci iarâşi; a acomoda, a repara, a drege, a ameliora.
RIORDINATÓRE *m.* reordinatoru, îndreptâtoru.
RIORDINAZIÓNE, *f.* reordinare, reaşezare, reîntocmire; ajustare, reparaţiune, îndreptare, amelioraţiune.
RIORDÍRE, *v. a.* a reurzi; a urzi, a unelti din nou.
RIORNÁRE, *v. a.* a reorna, a reîmpodobi, a reînfrumuseţa.
RIOSSERVÁRE, *v. a.* a reobserva, a observa de isnoavâ.
RIÓTTA, *f.* ceartâ, gâlceavâ, încâerare.
RIOTTÁRE, *v. n.* a se certa, a se gâlcevi, a disputa.
RIOTTÓSO, *a.* gâlcevitoru, certâtoru, bâtâiaşu.
RÍPA, *f.* ripâ, ţermu, malu, lidu; câmpie; margine; locu rîposu, priporu, repezişu; portu.
RIPAGÁRE, *v. a.* a plâti a doa oară; a resplâti.
RIPÁGGIO, *m.* rîpagiu (vamâ).
RIPÁLE, *a.* de ripâ, de ţârmu, de malu.
RIPAPPÁRE, *v. a.* a mânca iar lâcomeşte, a se reîmbuiba.
RIPARÁBILE, *a.* reparabilu, de reparatu, îndreptâciosu.
RIPARAMÉNTO, *m.* reparare, îndreptare; dregere, meremetisire, restaurare; despăgubire; remediu; apărare.
RIPARÁRE, *v. a.* a repara, a remedia, a drege, a

Digitized by Google

îndrepta, a restaura; a despăgubi; a apăra; a opri, a împiedica, a stăvili; a suplini; a reanima, a deştepta; a espia; — *riparare, ripararsi*, a se adăposti.

RIPARATÓRE, *m.* reparatoru, îndreptătoru; apărătoru; mântuitoru, redemptoru; restauratoru.

RIPARATÚRA, *f.* reparatură, dregere, meremetu.

RIPARAZIÓNE, *f.* reparaţiune, reparare, dregere, îndreptare; despăgubire; apărare, ocrotire; întărire, fortificare; mesură de precauţiune.

RIPARLÁRE, *v. a. e n.* a vorbi iarăşi.

RIPÁRO, *m.* apărare, reparare; remediu; despăgubire; stavilă, împiedicare, obstaculu; mesură de precauţiune; adăpostu; iezătură de pământu; — *far riparo in un luogo*, a se adăposti undeva.

RIPARTIMÉNTO, *m.* RIPARTIZIÓNE, *f.* împărţire, împărţitură, împărţeală, distribuţiune, împărtăşire.

RIPARTÍRE, *v. a.* a împărţi, a împărtăşi, a distribui; a pleca iarăşi, a se întoarce înapoi.

RIPARTITAMÉNTE, *avv.* în părţi ecuale; cu ordinu.

RIPASTIZIÓNE, *f.* repartiţiune, împărţire, împărţitură, împărţeală; împărtăşire, distribuire.

RIPÁRTO, *m.* împărţire, împărtăşire; districtu, ţinutu.

RIPARTORÍRE, *v. a.* a naşte, a făta iarăşi; a produce iarăşi.

RIPÁSCERE, *v. a.* a repaşte, a paşte de isnoavă.

RIPASSÁRE, *v. n.* a trece iarăşi; a trece; — *v. a.* a străbate; a corecta; a perfecţiona, a complini; a ecsamina, a revizui.

RIPASSÁTA, *f.* trecere din nou; revisiune, reecsaminare; îndreptare, corecţiune; mustrare; — *dare una ripassata*, a ecsamina, a revisui, a corecta; — *fare una ripassata*, a dojeni.

RIPASSEGGIÁRE, *v. n.* a se preumbla, a se plimba iarăşi.

RIPÁSSO, *m.* trecere de isnoavă; reîntoarcere; — *dare il passo e ripasso*, a acorda facultatea de a trece şi de a se reîntoarce pe una locu.

RIPATÍRE, *v. a.* a păţi, a răbda, a suferi din nou.

RIPATRIÁRE, *v. n.* a se întoarce în patrie.

RIPECCÁRE, *v. n.* a păcătui de isnoavă.

RIPENSAMÉNTO, *m.* gândire de isnoavă, recugetare.

RIPENSÁRE, *v. n.* a gândi iarăşi, a recugeta.

RIPENTÁGLIO, *m.* periculu, risicu, primejdie; — *porre a ripentaglio*, a pune în periculu, a primejdui.

RIPENTIMÉNTO, *m.* căire de isnoavă.

RIPENTÍRSI, *v. n.* a se căi de isnoavă.

RIPERCÓSSA, *f.* RIPERCOTIMÉNTO, *m.* rebatere, relovire, resfrângere, repercusiune, repercutere, reflectere.

RIPERCÓSSO, *a.* repercusu, rebătutu, relovitu, resfrântu.

RIPERCUÓTERE, *v. a.* a bate, a lovi din nou; a repercute, a resfrânge; a respinge, a întoarce; a contralovi.

RIPERCUSSIÓNE, *f.* repercusiune, resfrângere, rebatere, relovire, contralovire, contralovitură; repeţire.

RIPERCUSSÍVO, *a.* repercusivu, resfrângătoru, relovitoru.

RIPÉRDERE, *v. a.* a pierde din nou.

RIPESÁRE, *v. a.* a cântări din nou; a chibzui din nou.

RIPESCAMÉNTO, *m.* repescuire, pescuire din nou.

RIPESCÁRE, *v. a.* a repescui, a pescui din nou; a cerceta iar cu deamăruntulu, a căuta iarăşi, a mai căuta.

RIPESCATÓRE, *m.* repescuitoru.

RIPESTÁRE, *v. a.* a bate, a lovi, a pisa, a fărâma iarăşi.

RIPÉTERE, *v. a.* a repete, a repeţi, a poftori, a zice iarăşi; a face iarăşi, a reînnoi; a reproduce; a reîncepe; a cere de isnoavă, a cere cu stăruinţă; a atribui, a însuşi; a zice dupe altulu, a spune ceea ce s'a auzitu; a şi readuce aminte, a reaminţi.

RIPETÍO, *m.* repeţire, poftorire, replicare; dispută, ceartă.

RIPETITÓRE, *m.* repeţitoru, repetitoru; învăţătoru.

RIPETIZIÓNE, *f.* repetiţiune, repeţire, poftorire; reînnoire; reproducere; prefacere; reîncepere; deprinderea ce se face şcolariloru la învăţătură; lecţiune particulară; — *orivolo a repetizione*, orologiu cu repetiru.

RIPEZZÁRE, *v. a.* a peteci, a cârpi, a drege.

RIPIACÉRE, *v. n.* a plăcea iarăşi.

RIPIACIMÉNTO, *m.* plăcere de isnoavă, plăcere nouă.

RIPIAGÁRE, *v. a.* a răni din nou, a mai răni.

RIPIANÁRE, *v. a. e n.* a reaplana, a aplana iarăşi.

RIPIÁNGERE, RIPIÁGNERE, *v. a. e n.* a plânge, a se plânge iarăşi.

RIPIÁNO, *m.* podişu; planu; catu.

RIPIANTÁRE, *v. a.* a plânta, a sădi din nou; a reîmplânta; a întemeia, a funda de isnoavă; a reaşeza.

RIPICCHIÁRE, *v. a.* a bate, a lovi, a ciocâni, a ciomăgi iarăşi.

RIPÍCCHIO, *m.* contralovitură; relovire.

RIPÍCCO, *m.* contralovitură; resbunare.

RIPIDÉZZA, RIPIDITÀ, *f.* repeziciune, ripositate.

RÍPIDO, RIPIDÓSO, *a.* repede, rîposu, repeziciosu, povîrnitu.

RIPIEGAMÉNTO, *m.* plecătură, îndoire, încovoiere, gârbovire, tortuositate; resfrângere, reflecsiune.

RIPIEGÁRE, *v. a.* a pleca, a îndoi; a încovoia, a gârbovi; a stringe, a închide, a chiti; a remedia, a găsi unu mijlocu de scăpare; — *ripiegarsi*, a se pleca, a se întoarce; a se îndoi, a se încovoia, a se gârbovi; a se resfrânge.

RIPIEGATÚRA, *f.* plecătură, îndoitură, încovoeturâ.

RIPIEGHÉVOLE, *a.* mlădiosu, plecăciosu, flecsibilu.

RIPIÉGO, *m.* măsură, remediu, mijlocu de scăpare; cărare, cotitură; adăpostu; — *trovare un ripiego*, a găsi unu modu de scăpare; — *cercar ripieghi*, a cerca să scape, a şovăi, a îngâima.

RIPIENÉZZA, *f.* plinătate, umplătură, încărcătură, îmbuibare, supraumplere, abundanţă mare.

RIPIÉNO, *m.* umpluturâ; prisosu; tramă, bâtă-

Digitized by Google

turâ; particulâ espletivâ, pleonasmu; prisosu; — *a.* plinu, umplutu.

RIPIGLIÁRE, *v. a.* a strînge, a tescui, a stoarce, a ticsi iarâşi.

RIPIGLIAMÉNTO, *m.* reluare, reapucare; repetire; recuperare; mustrare, povăţuire; respundere, respunsu.

RIPIGLIÁRE, *v. a.* a relua, a reapuca, a reprinde; a apuca; a repeţi; a reîncepe; a recupera, a recâpâta; a povăţui, a mustra; a respunde; — *ripigliarsi con alcuno*, a se încâcra de isnoavâ.

RIPÍGLIO, *m.* mustrâturâ, dojanâ.

RIPÍGNERE, RIPÍNGERE, *v. a.* a reîmpinge; a respinge.

RIPIOMBÁRE, *v. a.* a replumbui; — *v. n.* a câdea, a se prâpâstui, a se prâvăli, a se arunca, a se repezi iarâşi.

RIPIÓVERE, *v. n.* a ploa iarâşi; a câdea, a se scurge iarâşi.

RIPÍRE, *v. n.* a se burica, a se acâţa, a se urca, a se sui.

RIPISCIÁRE, *v. a. e n.* a se pişa iarâşi.

RIPIACÁRE, *v. a.* a placa, a potoli, a alina iarâşi.

RIPONIMÉNTO, *m.* RIPONITÚRA, *f.* punere, aşezare, colocare; pâstrare, păzire, conservare, închidere.

RIPOPOLÁRE, *v. a.* a reîmpopula.

RIPÓRGERE, *v. a.* a da, a oferi, a âmbia, a întinde, a presenta, a propune de isnoavâ.

RIPÓRRE, *v. a.* a pune, a aşeza, a coloca; a pune iarâşi, a pune la locu; a custodi, a păzi, a închide, a pâstra; a plânta iarâşi; a ascunde; — *riporsi a fare checchessia*, a se apuca iar de lucru, a reîncepe; — *andarsi a riporre*, a se da învinsu.

RIPORTAMÉNTO, *m.* repurtare; prescriere; relaţiune; purtare de vorbe; aducere; dobîndire, câpâtare.

RIPORTANOVÉLLE, *m.* partâtoru de vorbe.

RIPORTÁRE, *v. a.* a repurta, a aduce iarâşi, a aduce înapoi; a referi, a raporta; a prescrie, a transcrie; a copia; a pomeni, a cita, a aduce de mărturie; a adâoga; a repeţi; a dobîndi, a câpâta, a agonisi; — *riportarsi*, a se provoca, a se apela la cineva.

RIPORTATÓRE, *m.* repurtâtoru; purtâtoru de vorbe.

RIPÓRTO, *m.* repurtare; lucru repurtatu; relaţiune.

RIPOSAMÉNTO, *m.* repaosu, odihnire, liniştire.

RIPOSÁRE, *v. n.* a se repausa, a se odihni; a înceta; a resufla, a se recrea, a se restaura, a se întrema; a dormi; a fi culcatu; a zăcea, a fi îmmormîntatu; a fi răzimatu, a se răzima; — *v. a.* a răzima, a pune, a depune de isnoavâ; — *riposarsi*, a se repausa; a se aşeza, a câdea la fundu; — *riposarsi sopra di uno*, a se bizui în cineva, a se încrede în cineva, a se lăsa în speranţa cuiva.

RIPOSÁTA, *f.* repausare; pausâ, încetare, contenire, pegetu.

RIPOSATAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu liniştitu.

RIPOSÁTO, *a.* repausatu; aşezatu; liniştitu, blându.

RIPOSATÓRE, *m.* repausâtoru.

RIPOSIZIÓNE, *f.* repunere la locu a unui membru scrintitu.

RIPÓSO, *m.* repaosu; liniştе, odihnâ; somnu, dormire; recreare, recreaţiune, resuflare; încetare, pregetu, contenire; pausâ; mormîntu; — *senza riposo*, neîncetatu, necontenitu; — *darsi riposo*, a se repausa.

RIPOSSEDÁRE, *v. a.* a posede, a stâpâni iarâşi.

RIPÓSTA, *f.* repunere, reaşezare, colocare de isnoavâ.

RIPOSTAMÉNTE, *avv.* în tainâ, pe subtu ascunsu.

RIPOSTÍGLIO, *m.* colţu, ascunzătoare, pâstrătoare.

RIPÓSTO, *a.* ascunsu; pâstratu; plântatu iarâşi.

RIPOTÉRE, *v. n.* a putea; a putea iarâşi.

RIPRECIPITÁRE, *v. a.* a precipita, a prâpâstui, a arunca, a prăvăli, a repezi de isnoavâ.

RIPREGÁRE, *v. a.* a ruga iarâşi, a se ruga a doa oarâ.

RIPRÉMERE, *v. a.* a strînge, a apăsa, a stoarce, a tescui de isnoavâ; a reprime iarâşi.

RIPRÉNDERE, *v. a.* a relua; a învinovăţi; a mustra.

RIPRENDÉVOLE, *a.* reprehensibilu, demnu de dojanâ.

RIPRENDEVOLMÉNTE, *avv.* într'unu chipu reprehensibilu, demnu de mustrare, demnu de dojenire.

RIPRENSIÓNE, RIPRENSÍVA, *f.* admoniţiune, reprehensiune, mustrare, dojenire, dojanâ.

RIPRENSÓRE, *m.* reprehensoru, mustrâtoru, dojenitoru.

RIPRÉSA, *f.* reluare; reîncepere; urmare, continuare; reapucare; repetire; semnu de repetire; mustrare; obiecţiune; producta, venitu; partidâ; — *a più riprese*, de mai multe ori; — *a riprese*, în bucăţi.

RIPRESÁGLIA, *f.* răsbunare, represalie.

RIPRESENTÁRE, *v. a.* a representa, a reînfăţişa.

RIPRESENTATÓRE, *m.* representatoru; imitatoru.

RIPRESTÁRE, *v. a.* a împrumuta iarâşi, a reîmprumuta.

RIPRINCIPIÁRE, *v. a.* a reîncepe.

RIPRISTINÁRE, *v. a.* a restabili, a pune iarâşi în starea de mai nainte, a restaura, a reînfiinţa.

RIPRODÚRRE, *v. a.* a reproduce; a regenera.

RIPRODUZIÓNE, *f.* reproducţiune; regeneraţiune.

RIPROFONDÁRE, *v. a.* a reafunda, a recufunda, a readînci; — *v. n.* a se recufunda, a se readînci.

RIPROMÉTTERE, *v. a.* a repromite, a promite, a făgădui iarâşi; — *ripromettersi*, a spera, a aştepta.

RIPROMISSIÓNE, *f.* repromisiune, repromitere.

RIPROPÓRRE, *v. a.* a repropune, a propune iarâşi.

RIPROPORZIONÁRE, *v. a.* a reproporţiona, a proporţiona iarâşi; a restabili proporţiunea.

RIPROTESTÁRE, *v. a.* a protesta iarâşi.

RIPRÓVA, *f.* probâ, dovadâ, contraprobâ; cercare, sperimentu; confruntare, alăturare; — *mettere alla riprova*, a pune la probâ, a ispiti.

Digitized by Google

RIPROVÁRE, *v. a.* a reproba, a proba iarăşi; a proba, a dovedi; a refuta; a dojeni; a osîndi, a condamna; — *riprovarsi*, a încerca iarăşi.

RIPROVATÓRE, *m.* reprobătoru; lepădătoru.

RIPROVAZIÓNE, *f.* reprobaţiune; desaprobare; osîndire, condemnare; lepădare; refutaţiune.

RIPROVEDÉRE, RIPROVVEDÉRE, *v. a.* a reprovedea, a reprovisiona; a îngriji, a orna, a găti, a înzestra de isnoavă; a lua măsuri noue.

RIPUBBLICÁRE, *v. a.* a republica, a publica, a obşti iarăşi, a da iar în publicu, a repromulga.

RIPUBBLICAZIÓNE, *f.* publicare din nou, republicare.

RIPUDIÁBILE, *a.* de lepădatu; de refusatu.

RIPUDIÁRE, *v. a.* a lepăda, a lăsa, a refusa, a renunţa, a arunca, a nu primi; a se despărţi de nevastă, a o lepăda, a o năpusti.

RIPÚDIO, *m.* lepădare; refusu; lepădătură.

RIPUGNÁNZA, *f.* repumnanţă, resistinţă; contrarietate; aversiune, desgustu, ură.

RIPUGNÁRE, *v. n.* a repumna, a resiste, a se opune, a se împrotivi; a urî; a fi contraru; a combate iarăşi.

RIPÚGNERE, RIPÚNGERE, *v. a.* a reîmpunge, a punge, a străpunge din nou; a atinge iarăşi prin vorbe.

RIPULIMÉNTO, *m.* ştergere, curăţire, netezire.

RIPULÍRE, *v. a.* a şterge, a curăţi, a netezi din nou; a scoate; a ciopli; a rafina, a subţia.

RIPULITÓRE, *m.* curăţitoru, poleitoru, netezitoru.

RIPULITÚRA, *f.* curăţitură, poleitură, netezitură.

RIPULLULÁRE, *v. n.* a reîncolţi, a se prăsi, a resări de isnoavă, a se reproduce; a se reînnoi.

RIPÚLSA, *f.* refusu, negare, tăgăduire, esclusiune.

RIPULSÁRE, *v. a.* a nega, a recusa, a refusa, a tăgădui; a respinge.

RIPULSIÓNE, *f.* repulsiune, respingere.

RIPULSÍVO, *a.* repulsivu, care respinge.

RIPÚRGA, *f.* purgare, curăţire de isnoavă.

RIPURGAMÉNTO, *m.* repurgare, curăţire din nou.

RIPURGÁRE, *v. a.* a purga, a curăţi din nou, a repurga.

RIPURGATÍVO, *m.* repurgativu.

RIPUTAMÉNTO, *m.* reputare, reputaţiune.

RIPUTÁRE, *v. a. e n.* a reputa, a crede, a socoti, a stima, a preţui.

RIPUTAZIÓNE, *f.* reputaţiune, onoare, renume, celebritate.

RIQUADRAMÉNTO, *m.* pătrare, lucrarea de a face pătratu.

RIQUADRÁRE, *v. a.* a pătra, a face pătratu.

RIQUADRATÚRA, *f.* pătrătură, pătrare, tăiare în muchi.

RIRÓMPERE, *v. a.* a rupe, a sparge iarăşi.

RISAETTÁRE, *v. a.* a resăgeta, a săgeta iarăşi.

RISAGÁLLO, *m.* săricică roşie.

RISÁIA, *f.* orezărie, câmpu de orezu.

RISALDAMÉNTO, *m.* cositorire, feruire, plumbuire, saldare, resaldare; cicatrizare; întărire, scrobire din nou.

RISALDÁRE, *v. a.* a resalda, a salda, a cositori, a feri, a plumbui; a cicatriza; a reîntări; a scrobi din nou.

RISALDATÚRA, *f.* resaldare; cositorire, feruitură; cicatrizare; reîntărire; scrobire, lipire din nou.

RISALIMÉNTO, *m.* suire, urcare iarăşi în susu; resărire, sărire de isnoavă; batere la ochi.

RISALÍRE, *v. n. e a.* a se sui, a se urca iar în susu; a resări, a sări de isnoavă, a sări în susu; a bate la ochi.

RISALÍTO, *a.* reînălţatu, resăritu; — *asino risalito*, omu prostu care s'a înălţatu, a făcutu stare.

RISALTÁRE, *v. n.* a resălta, a resări; a se resfrânge, a se reflecta; a bate la ochi; a eşi afară.

RISÁLTO, *m.* resăltare, resărire; resaltu, batere la ochi; scosătură, ridicătură, eşitură, înălţătură, prominenţă, cocoaşă; accesu, atacu, isbire.

RISALUTÁRE, *v. a.* a resaluta, a saluta iarăşi.

RISALUTAZIÓNE, *f.* resalutaţiune, salutare reciprocă.

RISALVÁRE, *v. a.* a scăpa, a mântui, a libera iarăşi.

RISAMINÁRE, *v. a.* a reescamina, a cerceta din nou.

RISANÁBILE, *a.* sanabilu, vindecăciosu.

RISANAMÉNTO, *m.* însănătoşare, vindecare.

RISANÁRE, *v. a.* a însănătoşa, a vindeca, a tămădui; a reîntregi; — *v. n.* a se însănătoşa.

RISANAZIÓNE, *f.* vindecare, însănătoşare.

RISANCIÁNO, *m.* rizătoru.

RISAPÉRE, *v. a.* a afla, a veni la cunoştinţa unui lucru, a fi înştiinţatu, informatu.

RISARCHIÁRE, *v. a.* a plivi, a deierba iarăşi.

RISARCÍBILE, *a.* care se poate despăgubi, restaura.

RISARCIMÉNTO, *m.* restaurare, dregere, reîndreptare; despăgubire, îndemnizare, compensare.

RISÁTA, *f.* risu mare; bătae de joc.

RISBADIGLIÁRE, *v. n.* a câsca iarăşi.

RISBIRCIÁRE, *v. a.* a reochia, a se uita iar cu coada ochiului, a privi iar pe furişu.

RISCAGLIÁRE, *v. a.* a arănca, a asvirli din nou.

RISCALDAMÉNTO, *m.* încălzire; înfierbintare; supărare; ardoare, rîvnă, înfierbinţeală; poftă; spuză, beşicuţe de fierbinţeală.

RISCALDÁRE, *v. a.* a încălzi, a reîncălzi; a aprinde; — *v. n.* a se încălzi; a se strica; — *riscaldarsi*, a se încălzi; a se supăra, a se întărita; a se aprinde; a rîvni, a lăcomi; — *riscaldare uno*, a strimtora pe cineva; — *riscaldare gli orecchi ad uno*, a mustra, a tânji; — *riscaldarsi d'amore*, a se îndrăgi.

RISCALDATÍVO, *a.* încălzitoru, aprinsătoru.

RISCÁLDO, *m.* încălzire; fierbinţeală.

RISCAPPÁRE, *v. n.* a fugi, a scăpa din nou.

RISCAPPINÁRE, *v. a.* a tălpui din nou.

RISCATTÁRE, *v. a.* a rescumpăra, a libera, a recupera, a mântui; — *riscattarsi*, a se despăgubi.

RISCATTATÓRE, *m.* rescumpărătoru; recuperatoru.

RISCÁTTO, *m.* rescumpărare, liberare, desrobire,

Digitized by Google

slobozire; redempțiune, mîntuire; recuperare; resbunare.

RISCÉGLIERE, RISCÉRRE, *v. a.* a realege; a alege cu atențiune.

RISCEGLIMÉNTO, *m.* realegere; alegere cu atențiune.

RISCEMÁRE, *v. a.* a împuțina, a scădea, a micșora din nou.

RISCÉNDERE, *v. n.* a redescinde, a descinde, a se pogorî, a se scoborî din nou; a descinde, a se scoborî.

RISCHIARAMÉNTO, *m.* luminare, iluminare; deslușire; confortare, înveselire; justificare, desvinovățire.

RISCHIARÁRE, *v. a.* a lumina, a ilumina; a deslușî, a esplica, a ilustra; a face mai transparentu; — *rischiararsi*, a se limpezi, a se lămuri; a se lumina; a se însenina; a se înveseli; a se ilustra, a se face ilustru.

RISCHIÁRE, *v. a.* a risca, a pune în pericolu, a primejdui.

RISCHIARIMÉNTO, *m.* luminare; deslușire, esplicare.

RISCHIARÍRE, *v. a.* a lumina; a deslușî, a esplica; a lămuri, a limpezi; a însenina; a înveseli.

RISCHIÉVOLE, *m.* riscosu, periculosu; îndrăsnețu.

RÍSCHIO, *m.* riscu, pericolu, primejdie; — *correr rischio*, a fi în pericolu; — *mettere a rischio*, a risca, a primejdui, a compromite; — *a mio rischio*, pe risculu meu.

RISCHIÓSO, *a.* riscosu, periculosu, primejdiosu, incertu.

RISCHIZZÁRE, *v. n.* a resări; a sări, a țîșni, a împroșca.

RISCIACQUAMÉNTO, *m.* spălare, clătire.

RISCIACQUÁRE, *v. a.* a spăla, a clăti; a tânji, a perdafui, a dojeni; — *risciacquarsi*, a și clăti gura.

RISCIACQUÁTA, *f.* clătitură, spălătură; perdafu.

RISCIACQUATÓIO, *m.* covată de spălatu, de clătitu.

RISCIACQUATÓRE, *m.* spălătoru.

RISCIACQUATÚRA, *f.* spălare, clătire; spălăcitură.

RISCIÓGLIERE, RISCIÓRRE, *v. a.* a deslega iarăși.

RÍSCOLO, *m.* unu felu de plantă.

RISCOMUNICÁRE, RISCOMMUNICÁRE, *v. a.* a escomunica din nou, a afurisi din nou.

RISCONTRÁBILE, *a.* care se poate întîmpina, întâlni.

RISCONTRAMÉNTO, *m.* întîmpinare, întâlnire, brodire.

RISCONTRÁRE, *v. a.* a întîmpina, a întâlni, a brodi, a găsi; a alătura; a corespunde, a respunde; — *v. n.* a se împlini, a se verifica.

RISCÓNTRO, *m.* întîmpinare, întâlnire, brodire, găsire; alăturare; corespundere; confirmare, împlinire, verificare; probă, cercetare; piedică; garnitură; lucru care corespunde, care face simetrie cu altulu; informațiune; respunsu la o scrisoare; — *riscontro d'aria*, tragere de aeru; — *riscontro di stanze*, rîndu de odăi; — *a riscontro*, visavi, în față, în dreptu.

RISCONTRÓSO, *a.* nodurosu, colțurosu, aspru.

RISCOPPIÁRE, *v. n.* a plesni, a crepa, a isbucni iarăși.

RISCÓRRERE, *v. n.* a curge, a trece iarăși; — *v. a.* a citi în treacătu; a străbate; a repeți.

RISCORRIMÉNTO, *m.* curgere, trecere de isnoavă.

RISCORTICÁRE, *v. a.* a jupui, a descorța iarăși.

RISCÓSSA, *f.* recâpătare, redobîndire, recăștigare.

RISCOSSIÓNE, *f.* strîngere, priimire, ecsacțiune.

RISCOTÍBILE, *a.* care se poate strînge, perceptibilu.

RISCOTITÓRE, *m.* strîngătoru, esactoru, preceptoru.

RISCRÍVERE, *v. a.* a rescrie, a scrie iarăși; a respunde; a prescrie, a transcrie.

RISCUÓTERE, *v. a.* a strînge, a priimi; a recupera; a rescumpăra; a deștepta, a redeștepta; a sgândăra, a zădări, a ațița, a întărîta, a înteți; a câpăta, a dobîndî, a obținea; — *riscuotersi*, a recăștiga ceea ce s'a perdutu; a tremura de fricâ; a se deștepta; a se libera; a și resbuna.

RIOSCURÁRE, *v. n.* a se reobscura, a se reîntuneca; a se mai obscura, a se mai întuneca, a se face mai închisu.

RISDÁLLERO, *m.* risdalleru, o monedă germană de argintu.

RISDEGNÁRSI, *v. n.* a se supăra, a se mânia de isnoavă.

RISECÁRE, *v. a.* a tăia; a curma.

RISECAZIÓNE, *f.* tăiare, tăiere; curmare.

RISECCÁRE, *v. a.* a usca, a deusca, a deseca.

RISECCHÍRE, *v. n.* a se usca, a se deseca.

RISÉCCO, *a.* uscatu, deuscatu, desecatu.

RISEDÉRE, *v. n.* a reședea, a ședea, a locui; a ședea de isnoavă; a fi așezatu, colocatu; a sta; a resulta.

RISÉGA, *f.* eșitură, scosătură afară la unu edificiu.

RISEGÁRE, *v. a.* a tăia, a reteza, a curma; a separa, a depărta; — *risegarsi*, a se despărți.

RISEGATÚRA, *f.* tăiătură, întâiătură.

RISÉGNA, *f.* cesiune, renunțare, predare.

RISEGNÁRE, *v. a.* a renunța, a preda; a întări.

RISEGNAZIÓNE, *f.* resignațiune, resemnațiune, răbdare, lepădare, sacrificiu de voința sa.

RISEGUÍRE, *v. a.* a urma din nou, a continua.

RISEMBRÁRE, *v. n.* a semăna.

RISEMINÁRE, *v. a.* a resemăna, a semăna iarăși.

RISENSÁRE, *v. n.* a și veni în simțiri, a se desmetici.

RISENTIMÉNTO, *m.* supărare, întărîtare, necazu, resimțimentu; crepătură; reînnoire micâ, rămășiță de o durere, de o boală.

RISENTÍRE, *v. a.* a resimți, a simți, a încerca; a simți din nou; a auzi din nou; a simți o rămășiță de durere; — *v. n.* a resuna; — *risentirsi*, a se deștepta; a se desmetici, a și veni în simțiri; a se întrema; a se îndrepta; a face crepături; a simți urmările supărătoare, influența vătămătoare a unui lucru; — *risentirsi di una ingiuria*, a ține mânie pentru o nedreptate, pentru o insultă, a fi pornitu spre a și resbuna.

RISENTITAMÉNTE, *avv.* cu resimțimentu.

RISENTÍTO, *a.* resimțitu; supăratu, necăjitu; desmeticitu, revenitu în simțiri; scosu afară, eșitu; simțitoru; pișcătoru, acru, picantu.

RISERBÁRE, *v. a.* a reserva, a păstra.

RISERBATÓIO, *m.* reservariu, hasnea.

RISÉRBO, *m.* reservă, păstru, păstrare; circumspecțiune, prudență, înțelepciune, băgare de seamă.

Digitized by Google

RISERRAMÉNTO, *m.* închidere, incuiare; astupare; îngrădire.

RISERRÁRE, *v. a.* a închide, a incuia; a îngrădi; a astupa; a coprinde; a uni, a încleşta; a apăsa.

RISÉRVA, *f.* reservă, păstrare; reţinere, oprire; circumspecţiune, înţelepciune, prudenţă; escepţiune; trupe de reservă; — *a riserva*, afară de, scoţindu afară, luându afară; — *senza riserva*, fără băgare de seamă, fără deosebire; — *in riserva*, în reservă, la o parte, la păstrare.

RISERVÁRE, *v. a.* a reserva, a păstra; a băga de seamă; a diferi, a aştepta, a zăbovi; a libera; a escepta.

RISERVATAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu reservatu; cu prudenţă.

RISERVATÉZZA, *f.* reservă, circonspecţiune, prudinţă; modestie, sfierenie; moderaţiune, cumpătare; astîmpărare.

RISERVÁTO, *a.* reservatu, circumspectu; modestu, smeritu.

RISERVAZIÓNE, *f.* reservare.

RISERVÍRE, *v. a.* a servi, a slugi iarăşi.

RISÉRVO, *m.* reservă; circumspecţiune; păstru.

RISFÓRZO, *m.* silinţă nouă, reîncercare.

RISGUARDÁRE, *v. a.* a privi; a avea relaţiune.

RISÍBILE, *a.* risibilu, capabilu de a rîde; de rîsu.

RISIBILITÀ, *f.* risibilitate, facultate, capacitate de a rîde.

RISICÁRE, *v. a.* risca, a pune în pericolu, a primejdui.

RÍSICO, *m.* risicu, riscu, pericolu, primejdie.

RISICÓSO, *a.* riscosu, periculosu, primejdiosu; îndrăsneţu.

RISIGILLÁRE, *v. a* a repecetlui, a pecetlui din nou.

RISÍPOLA, *f.* focu viu, orbalţu, brânca, erisipelă.

RISIPOLÁTO, *a.* brâncosu.

RÍSMA, *f.* rismă, topu de hârtie, risu; ceată.

RÍSO, *m.* rîsu; bucurie, veselie, voioşie; bătae de rîsu; faţă, obrazu; gură; orezu; — *scompisciarsi, smascellarsi, sbellicarsi dalle risa*, a se strica de rîsu, a rîde cu clicu, a se umfla de rîsu, a hohoti; — *riso sardonico*, rîsu convulsivu.

RISOFFIAMÉNTO, *m.* resuflare, suflare de isnoavă.

RISOGGETTÁRE, *v. a.* a supune din nou.

RISOGGIUNGERE, *v. n.* a mai adăoga, a mai zice.

RISOGNÁRE, *v. n.* a visa iarăşi, a mai visa.

RISOLÁRE, RISOLETTÁRE, *v. a.* a retălpui, a tălpui de isnoavă.

RISOLATÚRA, *f.* retălpuire.

RISOLCÁRE, *v. a.* a brăsda iarăşi; a pluti iarăşi.

RISOLÍNO, *m.* zimbeţu; surîsu.

RISOLLECITÁRE, *v. a.* a solecita, a grăbi, a zori, a înteţi din nou.

RISOLLETICÁRE, *v. a.* a gîdela; a atrage, a momi, a seduce.

RISOLLEVÁRE, *v. a.* a înălţa, a ridica iarăşi, a reînălţa.

RISÓLTO, *a.* resolutu, hotărîtu, determinatu.

RISOLÚBILE, *a.* resolubilu, care se poate resolve.

RISOLUTAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu resolutu, hotărîtu.

RISOLUTÉZZA, *f.* resoluţiune, constanţă, curagiu, îndrăsneală, siguranţă, cutezare.

RISOLUTÍVO, *a.* resolutivu, care desface.

RISOLÚTO, *a.* resolutu, hotărîtu, determinatu; desfăcutu; slăbitu; îmmuiatu, topitu; moale, delicatu,

RISOLUTÓRE, *m.* resolutoru, desfăcătoru, slăbitoru.

RISOLUTÓRIO, *a.* resolutoriu, resolutivu.

RISOLUZIÓNE. *f.* resoluţiune, hotărîre, determinaţiune; desfacere, disoluţiune, rescisiune, disipaţiune; relăsare, slăbire; îmmoiere; deslegare; îndrăsneală; constanţă, stătornicie; moliciune.

RISOLVÉNTE, *a.* resolutivu; — *s. m.* resolvent.

RISÓLVERE, *v. a.* a resolve, a resolvi, a consuma, a disolve, a desface; a topi, a muia, a îmmuia; a deslega; a desfiinţa, a strica; a nimici; — *v. n.* a hotări, a stabili, a determina; — *risolversi*, a se resolve; a se declara; a hotărî; a se persuade; a se reduce; a se consuma, a se desface, a se desfiinţa.

RISOLVÍBILE, *a.* resolubilu, care se poate disolve.

RISOLVIMÉNTO, *m.* resolvere, resoluţiune, desfacere; soluţiune, deslegare, decisiune, hotărîre.

RISOLVITÓRE, *m.* resolutoru; deslegătoru; desfăcătoru.

RISOMMÁRE, *v. a.* a reînsuma, a readuna.

RISOMMÉRGERE, *v. a.* a reînneca, a recufunda.

RISOMMÉTTERE, *v. a.* a supune iarăşi.

RISOMMINISTRÁRE, *v. a.* a subministra, a da din nou.

RISONAMÉNTO, *m.* resunare.

RISONÁNTE, *a.* sunătoru, resunătoru, sonoru.

RISONÁNZA, *f.* resunanţă, resunare, prelungirea sunetului; semnificaţiune, însemnare.

RISONÁRE, *v. n.* a suna, a resuna; a semnifica.

RISONÉVOLE, *a.* resunătoru.

RISORBÍRE, *v. a.* a resorbi, a sorbi, a bea iarăşi.

RISÓRGERE, *v. n.* a învia, a reînvia; a se ridica iarăşi, a se reînălţa; a se reîntrema, a se restaura; a se reîndrepta; a proveni, a se trage; a reînflori.

RISORGIMÉNTO, *m.* înviere, reînviere; reînălţare, ridicare de isnoavă; reîntremare, restaurare, reîndreptare; reînflorire, prosperare, priire de isnoavă.

RISÓRSA, *f.* mijlocu, ajutoru, folosu, remediu.

RISÓRTO, *m.* tributu, dare, biru; jurisdicţiune înaltă, suveranitate, dominiu înaltu; — *a.* înviatu, reînviatu.

RISOSPÉNDERE, *v. a.* a resuspinde, a suspinde, a spînzura, a atîrna din nou; a precurma, a opri, a înceta iarăşi.

RISOSPÍNGERE, RISOSPÍGNERE, *v. a.* a reîmpinge, a respinge, a împinge iar îndărătu, a reîmbrînci.

RISOSPIRÁRE, *v. n.* a suspina de isnoavă.

RISOTTERRÁRE, *v. a.* a reîngropa; a reîmmormînta.

RISÓTTO, *m.* unu felu de pilafu milanesu, risotu

RISOTTOMÉTTERE, *v. a.* a supune, a domoli, a înfrîna iarăşi.

RISOVVENÍRE, *v. n.* a se resuveni, a se recorda, a şi aminti.

RISOVVERTÍRE, *v. a.* a resturna, a turbura de isnoavă.

Digitized by Google

RISPALMÁRE, *v. a.* a câlfâta, a cârpi o navâ.
RISPÁNDERSI, *v. n.* a se respândi, a se întinde, a se împrâștia, a se risipi din nou; a se vârsa iarâși.
RISPARMIAMÉNTO, *m.* iconomisire, pâstrare.
RISPARMIÁRE, *v. a.* a iconomisi, a cruța, a pâstra, a face iconomie, a se cumpâta; — *risparmiarsi*, a se cumpâta; a avea îngrijire de persoana sa.
RISPARMIATÓRE, *m.* iconomu, pâstrâtoru.
RISPÁRMIO, *m.* iconomie, strînsură; lucru pâstratu; cumpâtare, cumpâtu; cruțare.
RISPAZZÁRE, *v. a.* a mâtura, a șterge din nou.
RISPEDÍRE, *v. a.* a espedia, a trimite iarâși; a grâbi iarâși.
RISPÉGNERE, *v. a.* a stinge iarâși.
RISPÉNDERE, *v. a.* a cheltui din nou.
RISPÉRGERE, *v. a.* a stropi, a împroșca; a împrâștia.
RISPETTÁBILE, *a.* respectabilu, onorabilu, venerabilu.
RISPETTÁRE, *v. a.* a respecta, a venera, a onora, a cinsti.
RISPETTÉVOLE, *a.* respectuosu, plinu de respectu.
RISPETTIVAMÉNTE, *avv.* într'unu modu respectivu; în relațiune, în proporțiune, în alâturare.
RISPETTÍVO, *a.* respectivu, privitoru, relativu, comparativu; circumspectu, bâgâtoru de seamâ.
RISPÉTTO, *m.* respectu, cinste, onoare, considerațiune, stimâ, reverențâ, venerațiune; privințâ, relațiune, puntu de vedere; reservâ, circumspecțiune, bâgare de seamâ; causâ, pricinâ; amânare, întârziere, zâbavâ, dilațiune; alâturare, comparațiune; — *per rispetto*, în alâturare cu; — *per ogni buon rispetto*, cu toatâ precauțiunea, cu toatâ bâgarea de seamâ; — *avere in rispetto*, a respecta, a onora; — *rispetto umano*, frica ce are cineva de vorbele oameniloru.
RISPETTOSAMÉNTE, *avv.* cu respectu.
RISPETTÓSO, *a.* respectosu, respectuosu, plecatu.
RISPIANÁRE, *v. a.* a obli, a netezi iarâși; a facilita; a deslușì, a declara, a interpreta, a tâlmâci.
RISPIANÁTO, *m.* șesu, câmpu șesu.
RISPIÁRE, *v. a.* a spiona, a esplora, a iscodi.
RISPICCIÁRE, *v. n.* a țâșni, a resâri.
RISPÍGNERE, *v. a.* a respinge, a alunga.
RISPIGOLÁRE, *v. a.* a poghirci.
RISPÍTTO, *m.* restimpu, încetare, pregetu; repaosu; respectu.
RISPLENDÉNTE, *a.* luciosu, lucitoru, strâluciosu, luminosu, strâlucitoru, strâlucitu, lucidu, briliantu.
RISPLENDENTEMÉNTE, *avv.* cu splendoare, cu strâlucire.
RISPLÉNDERE, *v. n.* a luci, a strâluci, a reluci, a sticli; a trâi cu splendoare, cu magnificență.
RISPLENDÉVOLE, *a.* strâlucitoru, splendidu; nobilu.
RISPLENDIMÉNTO, *m.* lucire, strâlucire.
RISPOGLIÁRE, *v. a.* a desbrâca, a desvâli iarâși.
RISPONDÉNTE, *a.* respunzâtoru; corespunzâtoru, proporționatu, relativu, cuviinciosu; garantu.
RISPONDÉNZA, *f.* respundere; corespundere; relațiune.
RISPÓNDERE, *v. a. e n.* a respunde; a corespunde; a se potrivi; a secunda, a favoriza, a ajuta, a fi favorabilu; a se cuveni; a se supune, a asculta; a plâti la timpu cuviinciosu; a reîntoarce; a se conforma; a replica; a se întimpla; a confuta, a refuta; a se opune, a se împrotivi; a se pune chiezașu, a sta bunu, a sta garantu pentru cineva; a fi responsabilu; — *rispondere al saluto*, a întoarce salutarea cuiva.
RISPONDÉVOLE, *a.* corespunzâtoru.
RISPONDIÉRO, *a.* care respunde la toate vorbele.
RISPONDITÓRE, *m.* respunzâtoru, celu ce respunde.
RISPONSÁBILE, *a.* responsabilu, respunzâtoru, chiezașu.
RISPONSABILITÀ, *f.* responsabilitate, râspundere.
RISPÁNDERSI, *v. n.* a se vârsa, a se respândi iarâși.
RISPONSIÓNE, *f.* respundere; pemnu, zâlogu, emanetu, depositu; corespundere.
RISPONSÍVO, *a.* responsivu, care serve spre a respunde.
RISPOSÁRE, *v. a.* a lua în câsâtorie; a logodi.
RISPÓSTA, *f.* respunsu.
RISPRANGÁRE, *v. a.* a fereca, a ferui, a drege.
RISPRÉMERE, *v. a.* a stoarce, a tescui, a stringe iarâși.
RISPRONÁRE, *v. a.* a repinteni, a da iar cu pinteni.
RISPUTÁRE, *v. a.* a scuipa din nou.
RISQUADRÁRE, *v. a.* a pâtra iarâși, a tâia în muchi.
RISQUÍTTO, *m.* repaosu, râsuflare.
RISSA, *f.* ceartâ, disputâ, gâlceavâ, sfadâ, luptâ.
RISSÁRE, *v. n.* a se certa, a se gâlcevi, a se lupta, a se încâera, a se sfâdi, a disputa; — *rissarsi*, a se mânia.
RISSÓSO, *a.* gâlcevitoru, certâtoru.
RISTABILIMÉNTO, *m.* restabilire, restatornicire, restaurare, reînființare; vindecare.
RISTABILÍRE, *v. a.* a restabili, a restatornici, a restaura, a reînființa; — *ristabilirsi*, a se însânătoșa.
RISTACCÁRE, *v. a.* a deslipi, a despârți din nou.
RISTAGNAMÉNTO, *m.* cositorire; oprire.
RISTAGNÁRE, *v. a.* a cositori; a opri, a astupa curgerea unui licuidu; — *v. n.* a înceta de a mai curge.
RISTAGNATÍVO, *a.* care servește pentru a opri curgerea unui licuidu.
RISTÁGNO, *m.* oprire, obstrucțiune, curmare, încetare de a mai curge; încetare, contenire.
RISTÁMPA, *f.* retipârire, tipârire din nou.
RISTAMPÁRE, *v. a.* a retipâri, a tipâri din nou; a republica, a da iar la lumină.
RISTÁRE, *v. n.* a sta, a înceta; a resiste, a se împrotivi.
RISTÁTA, *f.* pausâ, încetare, pregetu, restimpu.
RISTAURAMÉNTO, *m.* restaurare, restabilire, reparare, îndreptare, meremitisire, dregere; despâgubire, indemnizare.
RISTAURÁRE, *v. a.* a restaura, a restabili, a repara, a îndrepta, a meremetisi, a drege, a preface; a despâgubi, a indemniza.
RISTECCHÍRE, *v. n.* a se deseca, a se usca.
RISTEMPERÁRE, *v. a.* a topi, a disolve iarâși.
RISTILLÁRE, *v. a.* a redestila, a restrâcura.
RISTIMÁRE, *v. a.* a stima, a prețui din nou.

Digitized by Google

RISTÍNGUERE, *v. a.* a stinge, a mai stinge.
RISTÍO, *a.* îndârâtnicu ; neastîmpâratu.
RISTOPPÁRE, *v. a.* a reastupa.
RISTOPPIÁRE, *v. a.* a poghîrci.
RISTORAMÉNTO, *m.* restaurare, reîntremare, recreare, reparare, reîndreptare : resplătire, reîntărire.
RISTORÁRE, *v. a.* a restaura, a reîntrema, a recrea, a conforta, a repara, a îndrepta ; a resplăti ; a întări ; — *ristorarsi*, a se întrema, a se recrea, a se reîntări.
RISTAURATÓRE, *m.* restauratoru, recreatoru, reparatoru, confortatoru ; îndreptătoru.
RISTORAZIÓNE, *f.* restaurațiune, recreațiune, reîntremare, reîntărire, confortu.
RISTÓRO, *m.* restaurare, recreațiune, confortu, întremare, întărire ; compensațiune.
RISTRETTAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu restrînsu.
RISTRETTÉZZA, *f.* strîmteță, îngustie, strîmtură ; sărăcie ; strîmtorare.
RISTRETTÍVO, *a.* restrictivu, care restrînge, limitează.
RISTRÉTTO, *a.* restrînsu, strînsu, îngustu, strîmtu, strîmtoratu, îngustatu ; cumpătatu ; prudentu, măsuratu ; — *s. m.* prescurtătură, sumariu, compendiu, estractu ; strîmtoare ; strînsură, adunare mică de oameni ; — *in ristretto*, pe scurtu ; — *al ristretto*, în conclusiune, în sfîrșitu ; — *a ristretto*, la o convorbire secretă.
RISTRÍGNERE, RISTRÍNGERE, *v. a.* a restringe, a strînge ; a îngusta, a strîmta, a strîmtora ; a scurta, a prescurta ; a cumpăta ; a micșora, a împuțina, a limita, a mărgini ; a uni, a aduna ; a constrînge, a sili ; a reduce ; — *ristringersi*, a se restrînge, a se strînge ; a se sbîrci ; a se mărgini ; a se cumpăta ; a se scurta, a se împuțina ; — *ristrignersi con alcuno*, a deveni amicu intimu alu cuiva ; — *ristrignersi nelle spalle*, a da din umeri ; — *ristrignersi nelle spese*, a se cumpăta, a cheltui mai puținu.
RISTRINGIMÉNTO, *m.* restrîngere, sbîrcire, sgulire.
RISTRINGITÍVO, *a.* restricitivu, capabilu de a restrînge.
RISTRINZIÓNE, *f.* restricțiune, restrîngere.
RISTROPICCIÁRE, *v. a.* a freca din nou, a mai freca.
RISTUCCAMÉNTO, *m.* regipsuire, gipsuire din nou.
RISTUCCÁRE, *v. a.* a gipsui ; a regipsui ; a desgusta, a plictisi ; a sătura, a îngreța.
RISTUCCHÉVOLE, *a.* desgustosu ; gretosu.
RISTÚCCO, *a.* desgustatu, săturatu, îngrețoșatu.
RISTUDIÁRE, *v. a.* a studia din nou, a reînvăța.
RISTUZZICÁRE, *v. a.* a întărîta, a aținta, a irita, a provoca, a zădărî de isnoavă.
RISUCCIÁRE, *v. a.* a suge, a sorbi, a bea din nou.
RISUDAMÉNTO, *m.* reasudare ; picurare.
RISUDÁRE, *v. n.* a reasuda, a se năduși, a transpira de isnoavă ; a picura.
RISUGGELLÁRE, *v. a.* a resigila, a pecetlui iarăși.
RISÚLTA, RISULTÁNZA, *f.* RISULTÁTO, RISULTAMÉNTO, *m.* resultare, resultatu, eșire, urmare, fapta de a resulta și lucrulu care resultă.
RISULTÁRE, *v. n.* a resulta, a eși, a urma, a veni, a proveni ; a resălta, a resări, a eși afară.
RISÚMERE, *v. a.* a recapitula, a epiloga, a resume.
RISUNZIÓNE, *f.* recapitulațiune, epilogu.
RISUONÁRE, *v. n.* a resuna.
RISÚRGERE, *v. n.* a resurge, a invia, a se învia.
RISURREZIÓNE, *f.* resurecțiune, înviere, reînviere.
RISUSCITAMÉNTO, *m.* resuscitare, înviere, înviorșare.
RISUSCITÁRE, *v. a.* a resuscita, a învia, a reînvia, a revoca la viață ; a reînființa, a restabili ; a reîntrema, a redeștepta : — *v. n.* a resurge, a învia ; a se reanima, a se deștepta, a se desmetici.
RISUSCITAZIÓNE, *f.* înviere ; redeșteptare.
RISVEGLIAMÉNTO, *m.* deșteptare ; vivacitate.
RISVEGLIÁRE, *v. a.* a deștepta, a redeștepta ; a sgândăra, a zădărî, a reanima, a îmbărbăți : — *risvegliarsi*, a se redeștepta.
RISVIÁRE, *v. a.* a redevia, a abate din drumu de isnoavă ; a desfătui, a desminta.
RITAGLIÁRE, *v. a.* a tâia iarăși ; a tâia, a reteza, a detăia ; a mărunța, a tâia măruntu, a retâia.
RITAGLIATÓRE, *m.* retâiătoru, detâiătoru.
RITÁGLIO, *m.* retâiătură, detâiătură, bucată tăiată ; negoțu cu tâiata ; — *vendere a ritaglio*, a vinde cu tâiata ; a vinde cu mărunțișulu ; — *spendere la vita a ritagli*, a se ocupa fără unu scopu constantu.
RITARDAMÉNTO, *m.* retardare, întârziere.
RITARDÁRE, *v. a.* a retarda, a întârzia, a opri, a zăbovi ; — *ritardarsi*, a se întârzia, a zăbovi.
RITARDATÍVO, *a.* întârziătoru, capabilu de a întârzia.
RITARDATÓRE, *m.* întârziătoru, zăbovitoru.
RITÁRDO, *m.* RITARDAZIÓNE, *f.* retardu, întârziere, zăbavă.
RITASSÁRE, *v. a.* a retacsa, a tacsa, a cîslui din nou.
RITASSAZIÓNE, *f.* retacsare, recîsluire.
RITÉGNO, *m.* reținere ; obstaculu, piedică ; stavilă ; apărare ; refugiu, adăpostu ; modestie, moderațiune, înfrînare ; ținere aminte ; — *senza ritegno*, fără cumpătu, fără măsură, într'unu chipu desfrînatu.
RITEMÉNZA, *f.* temere, fricâ ; sfială.
RITEMÉRE, *v. n.* a se teme iarăși ; a se teme, a se sfii.
RITEMPERÁRE, *v. a.* a reastîmpăra ; a cumpăta iarăși.
RITÉNDERE, *v. a.* a reîntinde, a întinde din nou.
RITENÉNZA, *f.* reținere ; oprire.
RITENÉRE, *v. a.* a reține, a ține iarăși ; a ține îndărătu, a opri, a înfrîna, a modera, a mărgini, a împiedica, a stăvili ; a închide, a arestui ; a păstra ; a guverna ; a ospăta, a găzdui, a adăposti ; a ține aminte ; a crede ; a ascunde, a tăinui ; a și apropria, a și însuși ; — *ritenersi*, a se abține, a se înfrîna, a se modera, a se astîmpăra, a se cumpăta ; — *ritenersi con uno*, a conversa cu cineva, a cultiva amiciția cuiva.
RITENÉVOLE, *a.* care se poate reține, de reținutu.
RITENIMÉNTO, *m.* reținere, conținere, susținere ;

Digitized by Google

obstaculu. piedică, stavilă; priimire; adăpostu.

RITENITÍVA, *f.* puterea de a reţinea, ţinere aminte.

RITENITÍVO, *a.* capabilu de a reţinea; — *s. m.* stavilă.

RITENITÓIO, *m.* stavilă, apărare.

RITENTÁRE, *v. a.* a reîncerca.

RITENTÓRE, *m.* retentoru, celu ce ţine, ce opreşte.

RITENÚTA, *f.* retenţiune, reţinere, oprire, suspinder.

RITENUTAMÉNTE, *avv.* cu circumspecţiune, cu reservă.

RITENUTÉZZA, *f.* circumspecţiune, prudenţă, reservă.

RITENÚTO, *a.* reţinutu, opritu; tare, constantu; puţinu, cumpătatu; prudentu, reservatu; închisu.

RITENZIÓNE, *f.* retenţiune, reţinere, oprire; închidere, carceraţiune; sustragere; — *ritenzione d' orina*, oprirea udului, iscurie.

RITERMINÁRE, *v. a.* a retermina; a hotări din nou.

RITÉSSERE, *v. a.* a ţese de isnoavă; a face din nou; a spune din nou, a repeţi, a poftori.

RITÍGNERE, RITÍNGERE, *v. a.* a văpsi, a boi iarăşi.

RITIRAMÉNTO, *m.* retragere; contracţiune.

RITIRÁRE, *v. a.* a retrage, a trage din nou, a trage îndărătu, a trage către sine; a scoate, a lua; a recupera; a depărta; a desfătui; a stringe, a sgărci; — *ritirarsi*, a se retrage; a se adăposti; a pleca, a se duce, a se depărta; a se lăsa, a se părăsi de ceva.

RITIRÁTA, *f.* retragere; locu retrasu; cabinetu; locu singuratecu; streamătu, pretestu, scusă; apărare, justificaţiune; eşitoare, umblătoare.

RITIRATAMÉNTE, *avv.* intr'unu chipu retrasu.

RITIRATÉZZA, *f.* retiraţie, singurătate, viaţă retrasă.

RITIRÁTO, *a.* retrasu, singuraticu, solitaru; — *vita ritirata*, viaţă retrasă, solitară; — *andar ritirato in alcun'affare*, a umbla, a lucra cu mare reservă, precauţiune.

RITÍRO, *m.* retragere, locu de retragere; fapta de a retrage; adăpostu; locu solitariu, singuratecu; solitudine, singurătate; monăstire, schitu.

RÍTMICO, *a.* ritmicu, care perţine ritmului; — *s. m.* poetulu care nu îngrijeşte decătu de numărulu silaberoru.

RÍTMO, *m.* ritmu, numeru, cadenţă, măsură.

RÍTO, *m.* ritu, obiceiu, usu; ţeremonie; modulu cumu se practică ţeremoniile religiunei.

RITOCCAMÉNTO, *m.* reatingere; prefacere, îndreptare, perfecţionare, desăvîrşire, corecţiune.

RITOCCÁRE, *v. a.* a reatinge, a atinge, a pipăi din nou; a reîndrepta, a recorege, a desăvîrşi; a relovi; a importuna iarăşi, a supăra; — *ritoccare una corda*, a reveni la acelaşi subjectu; — *ritoccarsi*, a se gâti.

RITÓCCO, *m.* reatingere; îndreptare; reatinsu.

RITÓGLIERE, *v. a.* a relua; — *ritogliersi*, a se libera, a se desbăera.

RITOGLIMÉNTO, *m.* reluare, luare din nou, luare îndărătu.

RITOGLITÓRE, *m.* reluătoru.

RITOLLERÁRE, *v. a.* a tolera, a răbda, a suferi din nou.

RITÓNDA, *f.* rotundă, edificiu rotundu.

RITONDAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu rotundu.

RITONDAMÉNTO, *m.* rotunzire.

RITONDÁSTRO, *a.* cam rotundu, cam circularu.

RITONDÁRE, *v. a.* a rotunzi, a da unui lucru forma rotundă, circulară; a mări, a umplea, a împlini.

RITONDÁTO, *a.* rotunzitu; — *s. m.* circumferinţă.

RITONDÉZZA, RITONDITÀ, *f.* rotunzitate, rotunzime, rotunzeală, cualitatea lucrului rotundu.

RITÓNDO, *a.* rotundu, circularu; plinu, grasu, încălatu; — *s. m* rotunzitate, rotunzeală, rotunzime.

RITÓNE, *m.* unu felu de vasu anticu de beutu.

RITÓRCERE, *v. a.* a retoarce, a reîntoarce, a reîncovoia, a resuci; — *ritorcere un' argomento*, a întrebuinţa împrotiva cuiva chiar argumentulu cu care s'a servitu elu.

RITORCIMÉNTO, *m.* RITORCITÚRA, *f.* retoarcere, reîntoarcere, resucire; retorsătură, întorsătură, sucitură.

RITORMENTÁRE, *v. a.* a supăra, a necăji, a căsni, a chinui de isnoavă, a retortura; — *ritormentarsi*, a se necăji din nou.

RITORNÁBILE, *a.* care se poate întoarce; potrivitu pentru întoarcere.

RITORNÁRE, *v. n.* a se întoarce, a se reîntoarce, a se reînturna, a merge iarăşi; a reveni, a veni iarăşi; a se preface; a se reduce; a se schimba; — *v. a.* a reconduce; — *ritornare in se*, a reîntra în sineşi; a şi veni în simţiri, a se desmetici; — *ritornare allo stato di prima*, a restabili.

RITORNÁTA, *f.* întoarcere, reîntoarcere, înturnare; revenire.

RITORNÁTO, *a.* reînturnatu, reîntorsu; prefăcutu.

RITORNÉLLO, *m.* repetiţiune, retornelu, refrenu

RITÓRNO, *m.* înturnare, întoarcere, reînturnare, reîntoarcere; re enire; întorsură, întorsătură; retrocesiune; regresu; contraschimbu.

RITÓRRE, *v. a.* a relua, a lua îndărătu.

RITÓRTA, *f* răchită; funie, ştrangu; funie de scoarţă.

RITORTÍGLIO, *m.* lucru sucitu, încolăcitu, încovrigatu.

RITÓRTO, *a.* încolăcitu, sucitu, încovrigatu, întorsu.

RITÓRTOLA, *f.* răchită de legatu; pretestu; — *aver più fasci che ritortole*, a avea totdeauna unu remediu gata.

RITORTÚRA, *f.* întorsură, întorsătură, reîntorsătură.

RITOSÁRE, *v. a.* a retunde, a tunde iarăşi.

RITRADÚRRE, *v. a.* a traduce iarăşi; a reconduce.

RITRAIMÉNTO, *m.* retragere, scoatere.

RITRÁNGOLA, *f.* RITRÁNGOLO, *m.* usură, camătă.

RITRANQUILLÁRE, *v. a.* a trancuiliza, a linişti iarăşi.

RITRÁRRE, *v. a.* a retrage, a trage către sine, a trage îndărătu; a scoate, a scoate din nou; a descrie, a povesti, a nara; a pricepe, a înţelege, a cuprinde; a preface; a desfătui, a desminti; a îndemna; a copia; a face portretulu cuiva, a înfăţişa, a închipui, a representa; a rapor-

Digitized by Google

ta: — *v. n.* a se trage. a isvorî; a semăna; a afla, a fi înștiințatu, a fi informatu; — *ritrarsi*, a se retrage; a se retracta; a se descuragia; a fugi; a se adăposti; a se duce, a pleca; a scăpa, a se libera de o obligațiune.

RITRASCÓRRERE, *v. a* a străbate, a răsbate, a petrece iarăși.

RITRASFORMÁRE, *v. a.* a retransforma. a transforma iarăși.

RITRASPÓRRE. *v. a.* a retransporta, a transporta din nou.

RITRÁTTA. *f.* retragere; intervalu; refluc̦ulu mării.

RITRATTÁBILE. *a* retractabilu. care se poate retracta.

RITRATTÁRE, *v. a.* a retracta. a tracta de isnoavă; — *ritrattarsi*, a se retracta, a retrage ceea ce s'a zisu sau făcutu.

RITRATTAZIÓNE, *f.* RITRATTAMÉNTO, *m.* retractare, tractare de isnoavă; retractațiune, palinodie; revocare, retragere.

RITRATTÍSTA, *m.* pictoru de portrete.

RITRATTÍVO, *a.* retractivu, capabilu de a retrage.

RITRÁTTO, *m.* portretu, imagine; copie; descripțiune; preț̦ulu ce s'a retrasu; adăpostu; resultatu; urmare.

RITRATTÓRE, *m.* făcătoru de portrete. pictoru de portrete.

RITRÉCINE, *f.* mreajă, plasă.

RITREMÁRE, *v. n* a tremura, a se cutremura de isnoavă.

RITRINCIÁRE, *v. a* a tăia de isnoavă, a reteza iarăși.

RITRINCIERAMÉNTO, *m.* șănțuire de isnoavă.

RITRINCIERÁRE, *v. a.* a reșănțui; a repara șanț̦urile.

RITRITÁRE, *v. a.* a sfărăma, a pisa, a mănunți iarăși.

RITRONCÁRE, *v. a.* a retrunchia; a curma iarăși.

RITRÓSA, *f.* chischiță, cușcă; vultoare. vîrteju de apă.

RITROSAMÉNTE, *avv.* cu repumnanță, cu sfială.

RITROSÍA, RITROSÁGGINE. *f.* repumnanță, sfială, rușine, cervicie, căpățînare, îndărătnicie; codire.

RITROSÍRE, RITROSÁRE, *v. n.* a simți repumnanță, contrarietate, a se sfii; a deveni capriț̦iosu, a se îndărătnici; a da îndărătu; a se codi.

RITROSITÀ, *f.* repumnanță; sfială: îndărătnicie.

RITRÓSO, *m.* vîrteju de apă; gura vîrșii; întorsătură; — *a.* repumnantu, sfiiciosu, contraru, opusu; capriț̦iosu; îndărătnicu, cervicosu, căpățînosu; ruș̦inosu; — *a ritroso, alla ritrosa*, din dosu, d'andoaselea, în răspăru, a napoda.

RITROVÁBILE. *a.* care se poate afla, găsi, născoci.

RITROVAMÉNTO, *m.* aflare, găsire; descoperire, născocire, invenț̦iune; întâlnire; nimerire.

RITROVÁRE, *v. a.* a afla, a găsi; a reafla, a regăsi; a întâlni, a întîmpina; a descoperi, a născoci; a căuta, a cerceta; a nemeri; a recunoaș̦te; a veni în cunoștință; — *ritrovarsi*, a se afla, a fi presentu, a interveni.

RITROVÁTA, *f.* aflare, găsire, întîmpinare; invenț̦iune.

RITROVÁTO, *a.* aflatu, găsitu; — *s. m.* aflare. găsire, întîmpinare, întâlnire; reuniune, adunare; invenț̦iune

RITROVATÓRE, *m.* aflătoru; inventoru, născocitoru.

RITROVÍO, *m.* întâlnire, strînsură, adunătură.

RITRÓVO, *m.* societate. adunare, reuniune. întâlnire.

RITTAMÉNTE, *avv.* dreptu, deadreptulu.

RITTO, *m.* față. partea cea dinainte; — *a.* dreptu; neinclinatu; în picioare; — *avv.* deadreptulu.

RITTOROVÉSCIO, *avv.* pe dosu.

RITUÁLE, *a.* ritualu, alu riteloru; — *s. m.* ritualu (o carte bisericească).

RITUALÍSTA, *m.* ritualistu, autoru ce tractează despre rituri.

RITUFFÁRE. *v. a.* a recufunda, a cufunda iarăși.

RITURAMÉNTO, *m.* reastupare, reîncuiere.

RITURÁRE, *v. a.* a reastupa, a reîncuia; a astupa, a încuia, a închide.

RITURBÁRE, *v. a.* a returbura. a turbura, a neliniști iarăși.

RIUDÍRE, *v. a.* a reauzi, a auzi, a afla, a pricepe iarăși.

RIUMILIÁRE, *v. a.* a reumili, a umili din nou.

RIÚNGERE, *v. a.* a reunge, a unge iarăși, a unge a doa oară.

RIUNIMÉNTO, *m.* reunire; unire, adunare, întrunare, grămădire, stringere împreună.

RIUNIÓNE, *f.* reuniune, reunire, fapta de a reuni sau de a se reuni; societate, adunare, întrunire, strînsură împreună, tovărășie, întâlnire; lipire de isnoavă.

RIUNÍRE, *v. a* a reuni, a uni iarăși; a uni, a întruni, a incorpora, a întrupa, a împreuna; a stringe împreună, a aduna, a grămădi; a lipi din nou; a reconcilia, a reîmpăca; a acorda, a potrivi.

RIUNITÍVO, *a.* reunitivu, capabilu de a reuni.

RIURTÁRE, *v. a.* a relovi, a reîmpinge, a reîmbrînci; a contralovi.

RIUSCÍBILE, *a.* care poate reeși, care poate isbuti.

RIUSCIMÉNTO, *m.* reeșire, isbutire; nemerire; resultatu.

RIUSCÍRE, *v. n.* a reeși, a eși din nou; a isbuti, a nemeri, a brodi, a se întîmpla bine; a se realiza; a se întîmpla; a se ivi, a se arăta; a deveni; a resulta; a se grăbi; — *riuscir bene*, a isbândi, a nemeri; — *riuscire in un luogo*, a ajunge la unu locu; a se sfîrși. a se termina undeva.

RIUSCÍTA, *f.* reeșire, isbutire, isbândă, nemerire; sucesu; întîmplare; eșire; înaintare; — *far buona o cattiva riuscita*, a brodi, a se întîmpla bine sau rău, a avea succesu.

RÍVA, *f.* rîpă, ț̦ermu, malu, ț̦ărmure, lidu; locu locu povîrnitu, povîrnișu, coastă; margine, terminu, hotaru; — *riva riva*, lângă ț̦ermuri.

RIVÁGGIO, *m* rîpă, ț̦ermu, ț̦ărmure. malu, lidu.

RIVAGHEGGIÁRE, *v. a.* a căuta dulce de isnoavă.

RIVÁLE, *a.* rivalu, concurentu, competitoru.

RIVALEGGIÁRE, RIVALIZZÁRE, *v n.* a rivaliza, a se întrece, a concure, a disputa de meritu, de talentu cu cineva.

RIVALÉRSI, *v. n* a se folosi, a se servi din nou, a reîntrebuința, a aprofita iarăși; a se îm-

Digitized by Google

bunătăți, a ajunge într'o stare mai bună, a se restabili; a se întrema.

RIVALESCÉNZA, *f.* reînsănătoșare, întremare.

RIVALICÁRE, *v. a.* a trece iar peste, a strâpâsa.

RIVALIDÁRE, *v. a.* a reîntări, a face iar validu, a reconvalida.

RIVALIDAZIÓNE, *f.* reîntărire, nouă convalidare.

RIVALITÀ, *f.* rivalitate, concurență, întrecere, emulațiune.

RIVÁLSA, *f.* regresu.

RIVANGÁRE, *v. a.* a sâpa de isnoavă; a cerceta, a investiga iarăși, a considera din nou.

RIVARCÁRE, *v. a.* a trece din nou peste.

RIVEDÉRE, *v. a.* a revedea, a vedea iarăși, a vedea a doa oară; a revisui, a ecsamina, a cerceta.

RIVEDIMÉNTO, *m.* revedere, vedere de isnoavă; revisiune, revisuire, ecsaminare, cercetare.

RIVEDITÓRE, *m.* revâzâtoru; revisoru, revisuitoru, censoru, cercetâtoru, esaminatoru.

RIVELÁBILE, *a.* revelabilu, care se poate revela.

RIVELAMÉNTO, *m.* revelare, manifestare, destăinuire.

RIVELÁRE, *v. a.* a revela, a manifesta, a destăinui, a desvăli.

RIVELATÓRE, *m.* revelatoru, desvălitoru, destăinuitoru.

RIVELAZIÓNE, *f.* revelațiune, manifestațiune, desvălire, destăinuire, descoperire, dare de față.

RIVELLÍNO, *m.* ravelinu, semilună (unu felu de întărire); perdafu, mustrare, dojană; bătae.

RIVÉNDERE, *v. a.* a revinde, a vinde din nou, a precupeți; — *rivendere alcuno*, a ști mai multu, a fi mai șiretu decâtu altulu.

RIVENDERÍA, *f.* schimbu, trampă, precupeție.

RIVENDÍBILE, *a.* care se poate revinde.

RIVENDICÁRE, *v. a.* a revendica, a reclama, a cere îndărătu; a resbuna din nou; a resbuna.

RIVENDICAZIÓNE, *f.* revendicațiune, reclamare.

RIVÉNDITA, *f.* revindere, a doa vînzare; precupețire.

RIVENDITÓRE, *m.* revînzătoru; precupețu.

RIVENDÚGLIOLO, *m.* precupețu, telalu.

RIVENÍRE, *v. n.* a reveni, a veni din nou, a se reîntoarce; a proveni; a se domestici; a se preface, a se scâmba.

RIVENTILÁRE, *v. a.* a reventila, a revîntura, a reînnoi aerulu; a discute, a desbate, a ecsamina din nou.

RIVERBERAMÉNTO, *m.* reverberare, râsfrângere.

RIVERBERÁRE, *v. a. e n.* a reverbera, a râsfrânge; a ofusca, a întuneca ochii, a orbi, a abacina.

RIVERBERATÓIO, *m.* topitoare, cuptoru.

RIVERBERAZIÓNE, *f.* reverberațiune, resfrângere, resăltare.

RIVÉRBERO, *m.* reverberu, reverberare, resfrângere; oglindă reflectâtoare de luminâ; felinaru cu reverberu; — *fuoco di riverbero*, focu potrivitu astfelu încâtu flacăra să lovească lucrurile supuse la acțiunea focului.

RIVERDÍRE, *v. n.* a reînverzi; a se reîmprospăta.

RIVERÉNDO, *a.* reverendu, respectabilu.

RIVERÉNTE, *a.* reverentu, plinu de reverență, de respectu.

RIVERENTEMÉNTE, *avv.* cu reverență, cu respectu.

RIVERÉNZA, RIVERÉNZIA, *f.* reverență, respectu, onoare, cinste, stimă, veneratiune; plecâciune; omagiu: — *rendere riverenza*, a respecta, a cinsti, a venera; — *con riverenza*, cu bună voe, cu voea D-voastre.

RIVERENZIÁLE, *a.* reverențialu, de reverență.

RIVERENZIÁRE, *v. a.* a se închina, a se pleca, a ploconi.

RIVERÍRE, *v. a.* a saluta cu respectu; a onora, a venera.

RIVERSAMÉNTO, *m.* reversare, versare, turnare din nou; resturnare.

RIVERSÁRE, *v. a.* a reversa, a versa, a turna din nou; a resturna, a întoarce; — *riversarsi*, a se strâversa.

RIVERSÍBILE, *a.* reversibilu, care este destinatu a se întoarce iarăși la proprietarulu său.

RIVERSIBILITÀ, *f.* reversibilitate.

RIVÉRSO, *m.* reversare, resturnare; ruină, râstriște, infortuniu: lovitură cu mâna întoarsă: — *a.* întorsu.

RIVÉRTERE, *v. a.* a resturna, a întoarce.

RIVERTÍRE, *v. a.* a preface, a transforma.

RIVESCIÁRE, *v. a.* a resturna; a surpa; a face să cază.

RIVESTIMÉNTO, *m.* îmbrâcare; câptușire.

RIVESTÍRE, *v. a.* a reîmbrâca, a îmbrâca iarăși: a acoperi, a câptuși; a îmbrâca mai bine; — *rivestirsi*, a se îmbrâca, a se acoperi; a se înfrumuseța.

RIVIAGGIÁRE, *v. n.* a călători din nou.

RIVIÉRA, *f.* rivieră, malu, țărmure, coastă; regiune; rîu, fluviu, gîrlă; — *uomo da bosco e da riviera*, omu care se obicînuește cu facilitate la orîce lucru.

RIVILICÁRE, *v. a. e n.* a căuta cu deamăruntulu.

RIVÍNCERE, *v. a.* a reînvinge; a recupera, a recâpăta.

RIVÍNCITA, *f.* reînvingere, recuperare, recâpătare.

RIVÍSITA, *f.* visită reîntoarsă, revisită.

RIVISITÁRE, *v. a.* a revisita, a visita iarăși: a întoarce visita.

RIVÍSTA, *f.* revistă; revisuire; mostră.

RIVIVÁRE, *v. a.* a reînvia, a înviosa, a reanima.

RIVÍVERE, *v. n.* a trăi iarăși; a învia, a reînvia.

RIVIVIFICÁRE, *v. a.* a reînvia, a reînviosa, a reanima.

RÍVO, *m.* rîu, rîuleț, rîușoru, canalu micu.

RIVOCÁBILE, *a* revocabilu, care se poate revoca.

RIVOCABILITÀ, *f.* revocabilitate.

RIVOCAMÉNTO, *m.* revocare, retragere, anulare.

RIVOCÁRE, *v. a.* a rechiâma; a revoca, a retrage, a anula, a strica, a desființa; a preface, a scâmba.

RIVOCATÍVO, *a.* revocativu, care are puterea de a revoca.

RIVOCATÓRIO, *a.* revocatoriu, de revocațiune.

RIVOCAZIÓNE, *f.* revocațiune; rechiamâre.

RIVOLÁRE, *v. n.* a sburа din nou; a alerga iarăși.

RIVOLÉRE, *v. a.* a voi iarăși; a cere, a reclama.

RIVÓLGERE, *v. a.* a întoarce, a înturna; a resturna; a scormoni, a scotoci; a investiga, a medita; a desfâtui, a desminta; — *rivolgersi*, a se întoarce; a aderi; a și schimba părerea; a se apăra; a se strica; a trece.

Digitized by Google

RIVOLGIMÉNTO, *m.* întoarcere, înturnare; resturnare, turburare, revoluțiune; giru, periodu; umflare, înălțare, creștere a mării; apostrofă.
RIVOLO, *m.* riuleț, riușoru, riu micu.
RIVÓLTA, *f.* întoarcere, înturnare; mutațiune, schimbare; întimplare, vicisitudine; rescoală, revoluțiune, rebeliune, resvrătire; cotitură.
RIVOLTAMÉNTO, *m.* revoltare, întoarcere, resculare.
RIVOLTÁRE, *v. a.* a întoarce, a înturna, a reîntoarce, a reînturna; a resturna; a rescoli; a revolta, a rescula, a resvrăti; — *rivoltarsi*, a se întoarce; a se resturna; a se răscula, a se revolta, a se rebela, a se resvrăti; a se împrotivi.
RIVOLTELLA, *f.* potecă.
RIVÓLTO, *a.* întorsu; rescolitu, scormonitu; resturnatu; — *s. m.* înturnătură, întorsătură.
RIVOLTOLAMÉNTO, *m.* învirtire, învîrtitură.
RIVOLTOLÁRE, *v. a.* a învirti, a învîrti împrejuru; a rescoli, a scormoni, a resturna; — *rivoltolarsi*, a se învârti, a se rostogoli.
RIVOLTOLÓNE, *avv.* rostogolinduse, peste capu, de a tumba.
RIVOLTÓSO, *a.* resvrătitoru, sediționsu.
RIVOLTÚRA, *f.* rostogolire, rostogoleală; revoluțiune; schimbare; învîrtitură; înfășurare.
RIVOLUZIONÁRIO, *a.* revoluționaru, sediționsu, resvrătitoru; — *s. m.* revoluționaru; rebelu.
RIVOLUZIÓNE, *f.* revoluțiune, învîrtire, învîrtitură, giuru, ocolu; rescoală, resvrătire, revoltă, insurecțiune; schimbare.
RIVÓLVERE. *v. a.* a întoarce, a înturna; a desminta.
RIVOMITÁRE, *v. a.* a vărsa, a bori de isnoavă.
RIVOTÁRE, *v. a.* a deșerta din nou, a goli din nou; a reînnoi o promisiune, unu votu, a revota.
RIZZAMÉNTO. *m.* ridicare, înălțare; dregere.
RIZZÁRE, *v. a.* a ridica în susu, a face să stea dreptu, a înălța; a drege, a îndrepta; a întemeia; — *rizzarsi*, a se ridica în picioare; — *rizzare una bottega*, a deschide o prevălie.
ROB, RÓBBO, *m.* robu, peltea, mustu de poame.
RÓBA, *f.* lucru; haine, rufe, calabalicu, scule, unelte, efecte; — *far roba*, a face iconomie; — *dir roba ad uno*, a înjura, a înfrunta pe cineva; — *dirsi roba da chiodi*, a se ofende unulu pe altulu.
ROBBIA, *f.* roibă, garanșă (plantă de tinturitu).
RÓBBIO, *m.* voronică (plantă).
ROBÉRTA, *f.* unu felu de indrișainu.
ROBÓNE, ROBBÓNE, *m.* togă.
ROBORÁRE, *v. a.* a corobora, a întrema, a întări; a dovedi.
ROBUSTAMÉNTE, *avv.* cu tărie, cu putere.
ROBUSTÉZZA, *f.* robusteță, tărie, putere, energie.
ROBÚSTO, *m.* robustu, tare, puterosu, țeapănu, vîrtosu, sdravănu, vigorosu, vòinicu; energicu.
ROCÁGGINE, *f.* răgușeală, răgușire.
RÓCCA, *f.* stâncă, stană de piatră, steiu; cetate, citadelă, castelu, fortereță, cetățue; furcă de torsu; — *rocca del camino*, hornu.
ROCCÁTA, *f.* o furcă cu caieru.
ROCCÉTTO, *m.* rochetu (unu felu de haina bisericească).
ROCCHÉLLA, *f.* furcă mică de torsu.
ROCCHÉTTA, *f.* unu felu de cenușă care servește pentru fabricațiunea sticlei.
ROCCHÉTTO, *m.* țevie, mosoru, fusu; rochetu.
RÓCCHIO, *m.* fusu, cilindru; trunchiu, butucu, cepu; — *far rocchi*, a face bucățele.
RÓCCIA, *f.* stană, stâncă de piatră, steiu; scoarța castaneloru; spurcăciune, necurățiе; așezare cretoasă ce se lipește de dinți.
RÓCCO, *m.* cărjă, pateriță episcopală; steiu, stană de piatră; turnu (la joculu șachului).
ROCHÉZZA, *f.* răgușeală, răgușire.
RÓCO, *a.* răgușitu; murmurându.
RÓDERE, *v. a.* a roade; a mânca, a devora, a mistui, a consuma; a mușca; a vătăma; a necăji; — *rodere il freno*, a și stăpâni necazulu, mânia; — *rodersi*, a se consuma, a se topi.
RODÍBILE, *a.* corosibilu, în stare de a fi rosu.
RODIMÉNTO, *m.* roadere; mâncărime; necazu; mânie; remorsu, mustrare de cugetu.
RODITÓRE, *m.* rosătoru, care roade, mânîncă.
RODITÚRA, *f.* rozătură, roadere.
RODODÉNDRO, *m.* rododendru (plantă).
RODOMÉLE, *m.* mîere de rose.
RODOMONTÁTA, *f.* rodomontadă, fanfaronada.
RODOMÓNTE, *m.* rodomontu, fanfaronu.
ROGANTÍNO, *m.* fanfaronu, presumptuosu, laudărosu.
ROGÁRE, *v. a.* a așterne pe chârtie unu contractu.
ROGATÓRE, *m.* notaru, logofătu.
ROGATÓRIO, *a.* rogatoriu.
ROGAZIÓNE, *f.* rugăciune; — *rogazioni*, rogațiuni, rugăciuni și procesiuni pentru bunurile pământului în cele trei zile care precedu Ascensiunea.
RÓGGIA, *f.* canalu, apăducu, șanțu.
RÓGGIO, *a.* roșu, rumenu, în fața ruginei.
RÓGITO, *m.* așternerea și iscălirea contractului.
RÓGNA, *f.* rîie, sgaibă; — *grattar la rogna*, a ofensa.
ROGNÍRE, *v. n.* a grohăi.
ROGNÓNE, *m.* rinichiu, rânunchiu.
ROGNÓSO, *a.* rîiosu.
RÓGO, *m.* rugu, șirâ; rugu, prunu, muru.
RÓMA E TOMA; — *promettere Roma e Toma*, a promite mari lucruri, a făgădui marea și sarea.
ROMAGNUÓLO, *m.* unu felu de postavu grosu.
ROMAIUÓLO, *m.* lingură de scosu zeama din oală.
ROMANÉSCO, *a.* românescu; din Romagna (Italia).
ROMÁNO, *m.* pondu la unu cântaru; — *a.* românu.
ROMANTICÍSMO, *m.* romanticismu, literatura romanticâ; o sistemă modernă de literatură.
ROMÁNTICO, *a.* romanticu, relativu la romanțu relativu la romanticismu; partisanu alu romanticismului.
ROMÁNZA, *f.* romanță, o compunere în musică.
ROMANZATÓRE, ROMANZIÉRE, *m.* romanțieru, scriitoru de romanțuri.
ROMANZEGGIÁRE, *v. n.* a compune romanțuri.
ROMANZÉSCO, *a.* romanticu, de romanțu.
ROMANZÍNA, *f.* dojeană, perdafu.
ROMÁNZO, *m.* romanțu; narațiune neverosimila.
ROMBÁRE, *v. n.* a bombăi, a vijăi, a murmura; a bui, a bubui, a tuna, a face mare sgomotu.

Digitized by Google

ROMBÁZZO, *m.* buetu, sgomotu, larmă.
RÓMBO, *m.* susuru, vijâitu, vijâiturâ, bombâire; tunâturâ. bubuitu; sgomotu, larmă; rombu (figurâ geometricâ); turbotu (peşte).
ROMBOIDÁLE, *a.* romboidalu.
ROMBÓIDE, *m.* romboida (figurâ geometricâ).
ROMÉO, *m.* peregrinu care merge la Roma; peregrinu.
ROMÉNO, RUMÉNO, RUMÚNO, *a.* românu, romanescu.
RÓMICE, RÓMBICE. *f.* mâcrişu (plantâ).
ROMÎRE, *v. n.* a răcni, a murmura.
ROMITÁGGIO, *m.* eremitagiu, schimnicie, abitaţiunea şi viaţa eremitului; solitudine, singurâtate.
ROMITÁNO, *a.* solitaru, eremiticu, singuraticu; — *s. m.* eremitanu, religiosu din ordinulu S. Augustinu.
ROMÍTO, *a.* solitaru, singuraticu, schimnicescu; concentratu în sineşi; d pârtatu; — *s. m.* eremitu, solitaru, schimnicu, pustnicu; misantropu.
ROMITÓRIO, *m.* eremitagiu, schimnicie, colibâ.
ROMÓRE, *m.* sgomotu, strepitu, freamâtu, larmâ; turburure, neodihnâ; veste, nuvelâ, vociferaţiune; — *far romore*, a face sgomotu; a se face renumitu.
ROMOREGGIAMÉNTO, *m.* sgomotu, strepitu, durâire.
ROMOREGGIÁRE, *v. n.* a face sgomotu; a horcâi, a sforâi.
ROMORÍO, *m.* sgomotu, larmă prelungită, gâlâgie.
ROMORÓSO, *a.* sgomotosu, cu sgomotu.
RÓMPERE, *v. a.* a rupe; a frânge, a fârâmâ; a face bucăţi, a toca; a sparge; a împărţi; a timpi; a înfrina, a apâsa, a cotropi; a desordina, a turbura; a lovi, a râni; a sfâşia; a tâia; a slăbi; a deşelini, a lucra pământulu; a împiedica; a curma; — *rompere il silenzio*, a începe de a vorbi; — *romper guerra*, a declara resbelulu; — *rompere la devozione altrui*, a supâra pe cineva, a lu importuna; — *rompere in mare*, a face naufragiu; — *rompere in pianto*, a începe de a plânge tare, de a vârsa lacrâmi fierbinţi; — *rompersi*, a se rupe, a se sparge, a se strica, a se sfâşia; a se supâra, a se mânia; — *il tempo si rompe*, timpulu se face ploiosu.
ROMPÉVOLE, *a.* fragilu, care se rupe cu facilitate.
ROMPICÁPO, *m.* lucru sau persoană importună.
ROMPICÓLLO, *m.* lucru sau persoană periculoasă; — *a rompicollo*, peste capu.
ROMPIMÉNTO, *m.* rupere, spargere, frângere, fârâmare, sfâşiare, stricare; lipsă; naufragiu; — *rompimento di fede*, călcare de credinţă; perfidie.
ROMPINÓCI, ROMPINOCCIUÓLE, *m.* piuliţă, spârgatoare de nuci, alune s. c. l.
ROMPITÓRE. *m.* ruptoru, spârgâtoru. stricătoru.
RÓNCA, *f.* roance, cosoru, secericâ.
RONCÁRE, *v. a.* a deierba, a tâia; — *v. n.* a horcâi.
RONCHEGGIÁRE. *v. n.* a horcâi, a sforâi.
RÓNCHIO, *m.* nodu, colţu, ghebu.
RONCHIÓNE, *m.* nodu mare; bruşu.
RONCHIÓSO, RONCHIÚTO, *a.* nodurosu, colţurosu.
RONCIGLIÁRE, *v. a.* a apuca cu cange, a încârliga.
RONCÍGLIO. *m.* cange.
RONCIÚTO, *a.* în forma unui cârligu. încârligatu.
RÓNCO, *m.* secericâ.
RONCOLA, *f.* cosoru, unu felu de cuţitu.
RÓNDA. *f.* rondâ, streajă; — *far la ronda*, a strejui.
RONDÁCCIA, *f.* unu felu de scutu rotundu şi uşoru.
RONDÁRE, RONDINÁRE, *v. n.* a strejui; a umbla încoaci şi încolo; a buduşli, a umbla derbedeu. a umbla fârâ câpătâiu.
RÓNDINE, RÓNDINA, RONDINÉLLA, *f.* rîndunea, rîndurea, rîndurică; peşte sburătoru; — *una rondine non fa primavera*, o singură floare nu face primăvară; unu arbore nu face pădure.
RONDININO, RONDINÓTTO, *m.* puiu de rîndurea.
RONDONE, *m.* rîndurea de ziduri, lâstunu; — *andar di rondone*, a merge bine, după placu, după dorinţă.
RONFA. *f.* unu felu de jocu în cărţi; mai multe cărţi de acelaşi felu; — *accusare la ronfa*. a mărturisi adevârulu.
RONFÁRE, RONFIÁRE, *v. n.* a horcâi, a sforâi.
RONFÉA. *f.* unu felu de sulită.
RONNE; — *dall' A al Ronne*, dela începutu pînă la sfîrşitu.
RONZAMÉNTO, *m.* sbârnâire, murmurare, vijâire, zuzuire.
RONZÁRE, *v. n.* a sbârnâi, a murmura, a vijâi, a zuzui, a şuera, a fîsâi, a ţiui, a susura, a bombâi; a şopti.
RONZÍNO. *m.* mîrtoagă, calu macru şi micu.
RONZÍO, RÓNZO, *m.* sbârnâitu, zuzuitu, ţiuitu. vijâitu. fîsâitu. susuru, bombâire, şuerare.
RONZÓNE, *m.* calu uritu şi mare; armăsaru; muscoiu.
RORÁRE. *v. a.* a roura; a stropi, a uda.
RORÁSTRO, *m.* curpene albu (plantă).
RÓRIDO. *a.* rouratu, plinu de rouă, rourosu, jilavu
RÓSA, *f.* rosă, trandafiru, rujă; mâncărime; lucru în formă de rujă; pata roşie ce se face pe piele când se suge tare; rumenu, rumeneală; — *rosa dei venti*, rosă de vînturi; — *essere sdraiato in un letto di rose*, a se afla într'o stare de fericire; — *acqua di rose*, apă de trandafiru.
ROSÁCEO, *a.* rosaceu, de rosă; de coloarea rosei, trandafiriu.
ROSÁIO, *m.* trandafiru, tufă de trandafiru, rosetu.
ROSÁRIO, *m.* rosariu, mătăni.
ROSÁTO, *a.* rosatu, roseu, ca rosa, trandafiriu — *l'asqua rosata*, Rosalii; — *miele rosato*, miere de roşe.
ROSCÁNO, *m.* unu feliu de salată.
RÓSCIDO, *a.* rourosu, plinu de rouă.
ROSELLÍA, *f.* ileru; pojaru.
ROSELLÍNA, *f.* rosă muschioasă.
RÓSEO, *a.* roseu. rosatu, trandafiriu, de coloarea rosei.
ROSÉTO, *m.* rosetu, trandafiretu, locu sâditu cu roşe.
ROSÉTTA, *f.* rosă mică, trandafirelu; rosetă, diamantu în rosetă şi alte ornamente în formă de rosă; cuţitoaea potcovarului.

Digitized by Google

ROSICÁRE, ROSICCHIÁRE, ROSECCHIÁRE, *v. a.* a roade, a mânca încetu, câte puţinu puţinu.
ROSÍFERO, *a.* rosiferu, producătoru de rose.
ROSIGNUÓLO, *m.* privighetoare (pasere).
ROSÍNO, *a.* roseu, de coloarea rosei, trandafiriu; — *s. m.* trandafirelu; tabacu rosatu.
ROSMARÍNO, *m.* rosmarinu, ramarinu.
ROSMINIÁNO, *a. e s. m.* partisanu alu sistemei filosofice a lui Rosmini, rosminianu.
RÓSO, *a.* rosu; derâpânatu, stricatu.
ROSOLÁCCIO, *m.* macu sălbaticu.
ROSOLÁRE, *v. a.* a rumeni, a lua o faţă rumenă; a batjocori, a lua în rîsu, a lua la trei parale.
ROSOLÍA, *f.* pojaru; ileru.
ROSÓLIO, *m.* rosoliu, vutcă, licuoru.
ROSÓNE, *m.* rosă mare; ornamentu architectonicu în formă de rosă, rosonu.
ROSÓRE, *m.* mâncărime; corosiune.
RÓSPO, *m.* broască rîioasă; omu necomplesantu, grobianu.
ROSSÁSTRO, *m.* roşieticu, roşcaticu.
ROSSEGGIÁNTE, *a.* roşu; roşeticu; roibu.
ROSSEGGIÁRE, *v. n.* a bate în roşiu; a fi roşiu; a se roşi
ROSSELLÍNO, *m.* unu felu de maslinu.
ROSSÉTTO. *a.* cam roşiu, roşieticu, bătîndu în roşiu, roşioru.
ROSSÉZZA, *f.* roşeaţă.
ROSSICÁRE, *v. n.* a se roşi, a deveni cam roşiu.
ROSSÍCCIO, ROSSÍGNO, *a.* roşieticu, roşcaticu, cam roşiu.
RÓSSO, *a.* roşiu; roibu; rumenu; roşioru, roşieticu; — *s. m.* roşiu, roşeaţă, coloarea roşie; rumeneală; — *diventar rosso*, a se roşi; a se ruşina; — *rosso d'uovo*, gălbenuşu de ou.
ROSSÓRE, *m.* roşeaţă; ruşinare, ruşine.
RÓSTA, *f.* rămuricâ cu frunze; stavilă; palisadă; — *far rosta*, a împiedica, a strâgâni; a nu lăsa pe cineva să treacă.
ROSTÍCCI, *m. pl.* scorie de feru.
ROSTIGIÓSO, *a.* cojosu, solzosu.
ROSTRÁLE, *a.* rostralu, pliscosu, în formă de pliscu.
ROSTRÁTO, *a.* rostratu, cu pliscuri, cu ciocuri; pliscosu.
RÓSTRO, *m.* rostru, pliscu, ciocu; gură; rostru, ciocu de corabie; proboscidă; tribuna oratoriloru la Romani.
ROSÚME, *m.* rozâtură, lucru rosu.
ROSÚRA, *f.* rozâtură, roadere.
ROTÁBILE, *a.* rotabilu; — *strada rotabile*, drumu pentru trăsuri.
ROTÁIA, *f.* rotagiu, vâgaşu, urma roateloru; cale, cărare; şină la o cale ferată.
ROTAMÉNTO, *m.* învîrtire, rostogolire; rotare.
ROTÁNTE, *a.* care se întoarce, învîrteşte, rostogoleşte.
ROTÁRE, *v. a.* a învîrti, a rostogoli; a rota, a pune pe roată, a tortura cu roata; — *v. n.* a se rostogoli, a se întoarce, a se învîrti, a umbla împrejuru.
ROTÁTO, *a.* învîrtitu, rostogolitu; cu roate.
ROTATÓRIO, *a.* rotatoriu, de rotaţiune; învîrtitoru.
ROTAZIÓNE, *f.* rotaţiune, învîrtire, mişcare circulară, mişcare rotundă; rostogolire.
ROTEAMÉNTO, *m.* rotaţiune, învîrtire prin prejuru.
ROTEÁRE, *v. n.* a se întoarce ca o roată, a se învîrti prin prejuru.
ROTEAZIÓNE, *f.* rotaţiune, învîrtire prin prejuru.
ROTEGGIÁRE, *v. n.* a umbla învîrtinduse ca o roată.
ROTÉLLA, *f.* rotiţă; disculeţu; unu felu de scutu, de pavâză; rotiţa, disculu genuchiului.
ROTÍNO, *m.* rotiţă, roată mică.
ROTOLAMÉNTO, *m.* tăvălire; rostogolire, învîrtire.
ROTOLÁRE, *v. a.* a tăvăli; a rostogoli; — *v. n.* a se tăvăli; a se învîrti, a se rostogoli.
ROTOLÍO, *m.* rostogoleală, tăvălitură, învîrtire.
RÓTOLO, *m.* sulu, sulişoru, valu, cilindru; pachetu strînsu în formă de cilindru; unu felu de greutate.
ROTOLÓNE, ROTOLÓNI, *avv.* rostogolinduse, tăvălinduse.
ROTONDÁRE, *v. a.* a rotunzi, a face rotundu.
ROTONDEGGIÁRE, *v. n.* a fi rotundu; a se rotunzi.
ROTÓNE, *m.* roată mare; unu felu de peşte.
RÓTTA, *f.* ruptură, spărtură, frântură; breşă la unu zidu; învingerea unei armii; consternaţiune, necazu; — *essere, venire alle rotte*, a se mânia; — *piove a rotta*, ploă de varsă, cu găleata; — *far rotta*, a pluti, a naviga în oarecare direcţiune.
ROTTÁME, *f.* spărturâ, fărâmături, dărâmături, lucruri sparte, molozu.
ROTTAMÉNTE, *avv.* peste măsură; într'unu chipu desordinatu; în mare grabă; peste capu.
RÓTTO, *m.* spărturâ, rupturâ, partea cea stricată, cea spartă; — *a.* ruptu, spartu, stricatu, frântu, sfâşiatu, dârîmatu, crepatu; lovitu, slăbitu, rănitu; desrădăcinatu; învinsu; înrăutăţitu, desfrînatu, demoralizatu; supărăcîosu, năbădăiosu; aplecatu, inclinatu, pornitu; — *rotto alla pioggia*, ploiosu; — *alla rotta*, fără conclusiune; — *uscirne pel rotto della cuffia*, a scăpa dintr'o încurcătură, dintr'unu pericolu fără nici o vătămare; — *rotti*, frângeri, fracţiuni numerice.
ROTTÓRIO, *m.* cauteru, fîntânea.
ROTTÚRA, *f.* rupturâ, spărturâ; surpâturâ; crepâturâ; gaurâ, gurâ, bortiturâ; inimicie, învrăjbire; stricare, desfiinţare, anulaţiune; neobservare.
RÓTULA, *f.* rotiţă, disculu genuchiului.
ROVÁIO, *m.* crivăţu, vîntu de susu, vîntu de miază noapte, aciulonu; — *dar calci al rovaio*, a fi spînzuratu.
ROVÉLLO, *m.* ROVÉLLA, *f.* mânie, turbăciune, necazu.
ROVENTÁRE, *v. a.* a înfierbînta, a înfoca.
ROVÉNTE, *a.* fierbinte, înfierbîntatu, înfocatu.
ROVENTÉZZA, *f.* înfierbîntare, înfierbînţeală, înfocare.
ROVENTÍNO, *m.* dobă, cârnaţu.
RÓVERE, RÓVERO, *m.* stejaru, goronu, tufă.
ROVERÉTO, *m.* stejârie, stejârişu, cercetu.
ROVERÍA, *f.* tufă de spinu, spinetu.
ROVESCIAMÉNTO, *m.* resturnare; surpare; doborîre.
ROVESCIÁRE, *v. a.* a resturna; a trânti; a surpa, a doborî, a dârâma, a desfiinţa, a nimici, a strica; a prăvăli; — *v. n.* a vârsa, a se revârsa, a curge.

Digitized by Google

ROVESCIATÓRE. *m.* resturnatoru: surpâtoru, dârmâtoru.

ROVÉSCIO. *m.* dosu, laturea din dosu: resturnare; povoiu; dojană, mustrare, perdafu; perdere, invingere; rèstriste, intimplare nenorocită; lovitură cu mâna intoarsă; — *a.* intorsu, rèsturnatu, pe dosu: — *a rovescio.* pe dosu, pe spate.

ROVESCIÓNE, *m.* lovitură cu mâna intoarsă, lovitură dela stânga spre dreapta cu vreunu instrumentu.

ROVESCIÓNE, ROVESCIÓNI, *acv.* pe dosu, pe spate, cu fața în susu, din dosu, dela spate, dindârâtu.

ROVÉTO. *m.* spinetu, tufă de spinu.

ROVIGLIAMÉNTO, *m.* râscolire, scormonire, scotocire.

ROVIGLIÁRE. *v. a.* a râscoli, a scormoni, a scotoci; a cerceta, a investiga, a scociori, a considera.

ROVÍNA, *f.* ruină, cădere, surpare, dăramare, stricare; dărîmături, surpături; năruitură; prăpădenie, prăpădire, pagubă mare și ireparabilă, destrucțiune, nimicire, sterminiu, esterminiu; răpeziciune, furie, violență; învingere; — *andare in rovina.* a se prăpădi cu totulu; a se derâpâna.

ROVINAMÉNTO. *m.* ruinare, cădere; dăramare, surpare.

ROVINÁRE, *v. a.* a ruina, a dărăma, a surpa; a da josu, a dobori, a strica, a desființa, a nimici, a risipi, a pustii, a prăpădi, a pierde; a însărăci; — *v. n.* a cădea; a se prăvăli, a se prăpăstui, a se răpezi; a fi în pericolu; a scăpăta, a scădea; a se însărăci.

ROVINATÍCCIO, *a.* cam ruinatu; — *s. m.* molozu.

ROVINÁTO. *a.* ruinatu, stricatu, căzutu, dărămatu, derâpânatu, surpatu: nimicitu, desființatu, prăpăditu, pustiitu, risipitu; însărăcitu; săracu lipitu; falitu.

ROVINATÓRE, *m.* ruinatoru, dărâmătoru; stricătoru.

ROVINÉVOLE, *a.* ruinosu; periculosu.

ROVINÍO, *m.* surpare, derâpânare; precipițiu, prăpăstuire; durăitură, sgomotu mare, larmă, hodorosire.

ROVINOSAMÉNTE, *acv.* intr'unu chipu ruinosu.

ROVINÓSO, *a.* ruinosu, vătămătoru, prăpăditoru; care amerință cădere; repede, violentu, furiosu, nabădăiosu, mâniosu; temeraru.

ROVISTÁRE, *v. a.* a scormoni, a râscoli, a scotoci: a căuta cu deamăruntulu.

ROVISTIÁRE, *v. a.* a răscoli, a amesteca.

ROVÍSTICO, *m.* leușteanu (unu felu de plantă).

ROVISTÍO, *m.* scormonire, răscolire, scotocire; hodorosire.

RÓVO, *m.* leasă, crângu, spinu, prunu.

RÓZZA, *f.* mîrțoagă, gloabă de calu.

ROZZAMÉNTE, *avv.* intr'unu chipu prostu, grosolanu.

ROZZÉZZA, *f.* necioplire; groseță, prostie, grosolanie, mojicie, neîndemânare, inurbanitate; ignoranță.

RÓZZO, *a.* necioplitu, grosu, grosolanu, prostu, mojicu; nepolitu, barbaru, incivilu, ignorantu, bădăranu.

ROZZÚME, *m.* necioplire, groseță, grosolanie: lucru necioplitu, grosu, prostu, grosolanu.

RÚBA, *f.* furtu, raptu, pradă, jafu; — *mettere a ruba*, a prăda, a despoia, a jăfui; — *andare a ruba*, a fi jăfuitu.

RUBACCHIAMÉNTO, *m.* furtu, borfăire; chilipirgire.

RUBACCHIÁRE, *v. a.* a fura câte puținu puținu. din timpu în timpu: a chilipirgi, a pungăci.

RUBACUÓRI, *m. e f.* galantu, cochetu; cochetă; atrăgătoru, lingușitoru.

RUBAMÉNTO, *m.* furare, hoțire, răpire, jăfuire, prădare, borfăire, furtu, hoție, jafu, pradă, raptu.

RUBÁRE, *v. a.* a fura, a lua cu sila sau prin vicleșugu, a prăda, a despoia, a jefui; a hoți; a răpi.

RUBATÓRE, *m.* furu, hoțu, jăfuitoru, prădătoru.

RUBATÓRIA, *f.* furtu, hoție, jafu, pradă, raptu, borfăire.

RÚBBIO, *m.* unu felu de măsură pentru grâu.

BUBBOLÁRE, *v. n.* a murmura, a bolborosi (apă).

RUBELLO, *a.* rebelu; neastîmpăratu, neînfrînatu.

RUBERÍA, *f.* furtu, hoție, jafu, răpire.

RUBESTAMÉNTE, *avv.* cu ferocitate, cu asprime; cu mîndrie.

BUBESTÉZZA, *f.* ferocitate, feroșie, sălbăticie; mândrie, aroganță; tărie, robustețâ.

RUBESTO, *a.* feroce, ferosu, aspru, sălbatecu; mândru, arogantu, semețu; tare, robustu, voinicu.

RUBICÁNTE, RUBESCÉNTE, *a.* roșinduse, bătîndu în roșu.

RUBICÉLLO, *m.* topasu din Brasilia.

RUBICÓNDO, *a.* roșu, rumenu.

RÚBIDO, *a.* grosu, aspru la pipăire; strașnicu.

RUBIFICÁRE, *v. a.* a roși, a rumeni.

RUBIFICATÍVO, *a.* roșitoru, care serve spre a roși.

RUBÍGINE, *f.* tăciune (o boală a planteloru); rugină.

RUBÍGLIA, *f.* măzărichea calului (plantă).

RUBÍNA, *f.* unu felu de pară.

RUBÍNO, *m.* rubinu (piatră prețioasă); rumenealâ.

RUBINÓSO, *a.* de rubinu, în fața rubinului.

RUBIÓLA, *f.* unu felu de strugure roșiu.

RUBÍZZO, *a.* voinicu, robustu, sănătosu.

RÚBLO, *m.* rublă, carboavă, carbovanu (monetă).

RÚBO, *m.* leasă, crângu, spinu: tufă de spinu, spinetu.

RUBÓRE, *m.* roșeață.

RÚBRICA, *f.* rubrică, titlu, arătare; pământu roșiu.

RUBRICÁRE, *v. a.* a însemna cu roșiu.

RUBRICÍSTA, *m.* rubricistu, celu ce este versatu în rubricele Dreptului Canonicu.

RÚBRO, *a.* roșiu.

RÚCA, RUCHÉTTA, *f.* rută; omidă.

RÚCOLO, *m.* iarba cânelui.

RÚDE, *a.* grosu, necioplitu, prostu; aspru, strașnicu.

RÙDERI, *m. pl.* ruine, dărâmături, ramășițe.

Digitized by Google

RUDIMENTÁLE, *a.* rudimentalu, elementaru.
RUDIMÉNTO. *m.* rudimentu, elementu, principiu.
RUDITÀ, *f.* asprime.
RÚFFA, *f.* inghesuială, îmbulzeală; — *guadagnare di ruffa in raffa*, a fura, a hoți, a borfăi, a chilipirgi.
RUFFÁTA, *f.* sgâriere, sgâriătură.
RUFFÉLLO, *m.* smocu de fire încurcate.
RUFFELLÓNE, *m.* celu ce are pîrulu sbîrlitu, făcutu vâlvoiu.
RUFFIANÁRE, RUFFIANEGGIÁRE, *v. n.* a pezevenghi; a cârpi.
RUFFIANERÌA, *f.* RUFFIANÉSIMO, *m.* pezevenglicu; marghiolie; înșelăciune, prefăcătorie.
RUFFIÁNO, *m.* pezevenghiu, verigașu, votru.
RÚFFO, *a.* roșcatu, roșeticu.
RUFFOLÁRE, RUFOLÁRE, *v. n.* a scotoci.
RÚGA, *f.* creață, crețitură, crețeală; grință, sbîrciturâ.
RUGÁRSI, *v. n.* a se încreți, a se sbîrci, a se îngurzi.
RÚGGERE, *v. n.* a rage, a râcni, a sbiera, a rugi.
RUGGHIAMÉNTO. *m.* ragetu, râcnetu, sbieretu, rugire.
RUGGHIÁRE, *v. n.* a rage, a râcni, a sbiera, a rugi, a mugi; a urla, a murmura, a vijăi.
RÚGGHIO, *m.* ragetu, râcnetu, sbieretu, mugetu; bubuitu.
RÚGGINE, *f.* ruginâ; tăciune; impuritate, pângărire; urâ, pîșmâ, rancoare, aversiune, zâcâșie.
RUGGINÓSO, *a.* ruginosu, ruginitu, feruginosu.
RUGGÍRE, *v. n.* a rugi, a rage, a râcni, a sbiera.
RUGGÍTO, *m.* ragetu, râcnetu, sbieretu, mugitu; bubuitu.
RUGIÁDA, *f.* rouă; recoare, confortu, mângâiere.
RUGIADÓSO, *a.* rouratu, rourosu, cu rouă; moale; delicatu, gingașu, proaspătu.
RUGOSITÀ, *f.* încrețire, sbîrcire, îngurzire, sbîrciturâ.
RUGÓSO, *a.* grințosu, crețu, încrețitu, sbîrcitu, îngurzitu.
RUGUMÁRE, *v. a. e n.* a rumega; a frâmânta unu lucru în mintea sa, a se gândi mai de multe ori la ceva.
RUGUMAZIÓNE, *f.* rumegare.
RUÍNA, *f.* ruină, dârîmare, surpare; stricăciune, prăpădenie; pagubă mare și ireparabilă.
RULLÁRE, *v. a.* a întoarce, a învîrti, a rostogoli; a durăi; — *v. n.* a se învîrti, a se rostogoli.
RULLÍO, *m.* clătinare a corăbii.
RÚLLO, *m.* sulu, cilindru, valu; clătinare; — *dar nei rulli*, a sâri, a face nebunii, a fi veselu sărindu și jucându.
RUM, *m.* rumu, romu.
RUMÁRE, *v. a.* a rumega.
RUMINÁNTE, *a. e s. m.* rumegătoru, animalu rumegătoru.
RUMINÁRE, *v. a. e n.* a rumega, a remesteca; a frâmînta ceva în minte, a se gândi mai de multe ori la ceva.
RUMINATÓRE, *m.* rumegătoru, remesteto ru.
RUMINAZIÓNE, *f.* rumegare, remestecare.
RÚMINE, *m.* întâiulu din cele 4 ventricle ale rumegătoriloru, ruminu.
RUMÓRE, *m.* sgomotu, larmă, strepitu; veste, nuvelă.
RUÓLO, *m.* rolu, listă, registru, catalogu; sulu, valu.
RUÓTA, *f.* roată; giuru, cercu, circonferență, ocolu; învîrtitură; adunare, colegiu de judecători; tocilă; rotița genuchiului; — *essere nel colmo della ruota*, a se afla într'o stare fericită; — *la peggior ruota del carro è quella che cigola*, celu ce are mai multe defecte găsește cusururi la ceilalți.
RUOTÁRE, *v. a.* a învîrti, a rostogoli; a rota.
RUOTEGGIO, *m.* rotagiu, vâgașu, urma roateloru.
RÚPE, *m.* stană, stâncă de piatra, ripă.
RUPINÓSO, *a.* rîposu, petrosu.
RURÁLE, *a.* ruralu, țărănescu, câmpenescu, agricolu.
RUSCÉLLO, *m.* riuleț, riușoru, pîrâu.
RÚSCHIA, *f.* RÚSCO, *m.* unu felu de plantă.
RUSIGNUÓLO, *m.* privighetoare (pasere).
RÚSPA, *f.* răcâire, scormolire.
RUSPÁRE, *v. n.* a răcâi, a scormoli; a căuta pipăindu, a dibui; — *cantar bene e ruspar male*, a nu corespunde faptele cu vorbele cuiva, a promite multu și a face puținu.
RUSPÉZZA, *f.* asprime, necioplire.
RÚSPO, *a.* aspru, necioplitu; — *s. m.* galbenu, țechinu de Florența.
RUSPÓNE, *m.* o monedă florentină avîndu valoarea de trei galbeni.
RUSSÁRE, *v. n.* a horcâi, a sforâi.
RÚSSO, *m.* horcâire, sforâire; — *a.* rusu, rusescu.
RUSTICÁLE, *a.* țărănescu, câmpenescu; mojicescu.
RUSTICAMÉNTE. *avv.* țărănește, câmpenește; prostește.
RUSTICÁNO, *a.* țărănescu, câmpenescu.
RUSTICÁRE, *v. n.* a trăi la țară, la moșie.
RUSTICHÉZZA, RUSTICÁGGINE, RUSTICITÀ, *f.* rusticitate; mojicie, prostie, necioplire, purtare proastă.
RÚSTICO, *a.* rusticu, țărănescu, câmpenescu; prostu, mojicu, bădăranu, necioplitu, neurbanu; — *s. m.* rusticu, unu ordinu architectonicu; țăranu.
RÚTA, *f.* rută (o plantă).
RUTÁLE, *a.* de rută.
RUTICÁRSI. *v. n.* a se mișca încetu și cu dificultate.
RUTILÁRE, *v. n.* a străluci, a sticli, a steli.
RÚTILO, *a.* strălucitoru.
RUTTÁRE, *v. n.* a răgâi; a vărsa, a eructa.
RUTTATÓRE, *m.* răgâitoru.
RUTTEGGIÁRE, *v. n.* a răgâi desu.
RÚTTO, *m.* răgâire, răgâitură, răgâială.
RUVIDAMÉNTE, *avv.* cu asprime; mojicește.
RUVIDÉZZA, RUVIDITÀ, *f.* asprime, necioplire; prostie, mojicie, inurbanitate, sălbăticie; strășnicie.
RÚVIDO, *a.* aspru, necioplitu; prostu, mojicu, sălbaticu, inurbanu; strășnicu.
RUZZAMÉNTO, *m.* glumire, veselie,

Digitized by Google

RUZZÁRE, *v. n.* a glumi, a face nebunii, a sări, a fi veselu sărindu și jucându.
RUZZO, *m.* veselie, poftă de a glumi, de a face nebunii; cilindru, valu; — *cavare il ruzzo dal capo ad alcuno*, a da o lecțiune cuiva.
RUZZOLA, *f.* prisnelu, sfârleză.
RUZZOLÁRE, *v. a.* a învirti, a face să se învirtească, a rostogoli, a tăvăli; — *v. n.* a se învirti, a se rostogoli, a se tăvăli; a cădea, a se prăpăstui.
RUZZOLÓNE, *m.* valu, sulu, cilindru.
RUZZOLÓNI, *avv.* dea tumba, deavălătucului, de a rostogolului.

S.

S, *f.* se, litera S.
SABÁTICO, *a.* sabaticu; — *anno sabatico*, anu sabaticu.
SABATÍNA, *f.* sabatină, mâncare de dulce în noaptea sâmbătei.
SABATÍNO, *a.* de sâmbătă, născutu în ziua de sâmbătă.
SABATIZZÁRE, *v. n.* a sărba ziua de sâmbătă.
SÁBATO, *m.* sâmbătă; — *sabato santo*, sâmbăta mare; *essere più lungo del sabato santo*, a nu veni la conclusiune; — *dio non paga il sabato*, ziua pedepsei dacă s'a amânatu, nu s'a și uitatu.
SABBIA, *f.* năsipu, arină; — *seminare in sabbia*, a lucra fără nici unu folosu, a se osteni în deșertu.
SABBIÁRE, *v. a.* a pune năsipu, a așterne, a acoperi, a astupa cu năsipu.
SABBIÓNE, *m.* arină, năsipu grosu.
SABBIÓSO, SABBIONÓSO, *a.* năsiposu, arinosu.
SABEÍSMO, *m.* sabeismu, adorațiunea astreloru.
SABELLIANÍSMO, *m.* sabelianismu, o sectă religioasă.
SABÍNA, *f.* sabină, unu felu de juniperu.
SÁCCA, *f.* desagă de călătorie, pungă; arcuitură, sinu; — *a sacca*, în mare cuantitate, cu abundanță.
SACCÁIA, *f.* sacu, săculețu, desagă; fistulă.
SACCÁRDO, *m.* slugă de armie, soldatu de bagagiu; omu săracu și prostu, bădăranu.
SÁCCARO, *m.* sacharu, trestie de sacharu.
SACCÁTO, *a.* în formă de sacu, de pungă.
SACCÉNTE, *a.* învățatu, procopsitu; năsurosu, arogantu.
SACCENTEMENTE, *avv.* înțelepțește; cu presum, țiune, cu trufie, cu aroganță, cu petulanță, cu unu aeru doctoralu.
SACCENTERÍA, *f.* năsurosie, aroganță, petulanță, presumptiune, știință afectată, îngâmfare, aeru doctoralu.
SACCENTÍNO, SACCENTÚZZO, *a.* cam năsurosu, cam arogantu.
SACCENTÓNE, *a. e s. m.* năsurosu, arogantu, presumptuosu.
SACCHEGGIAMÉNTO, *m.* prădare, jâfuire, despoiare.
SACHCEGGIÁRE, *v. a.* a prăda, a jâfui, a despoia, a da jafu.
SACCHEGGIATÓRE, *m.* prădătoru, jâfuitoru.
SACCHÉGGIO, *m.* pradă, jafu.
SACCHÉTTO, *m.* săculețu, pungulță.
SACCIÚTO, *m.* știutu, năsurosu, arogantu, presumptuosu.
SACCIUTÉZZA, *f.* năsurosie, aroganță, presumpțiune.
SÁCCO, *m.* sacu; taşcă; ungă, desagă; pinză de saci, pinză de buci; jafu, pradă; haină de mucenie; beșică, gâlcă; stomachu; pântece, foale; — *dare il sacco*, a da jafu; — *andare a sacco*, a fi jâfuitu, prădatu; — *andare, tornare colle pive nel sacco*, a lucra fără nici unu folosu, a nu reeși, a nu isbuti; — *sciorre la bocca al sacco*, a spune totu ce avea să zică; — *essere in sacco*, a se afla strîmtoratu; — *essere un sacco di paglia rivestito*, a fi prostu, inurbanu; — *far sacco nella ragna*, a da într'o cursă; — *empiere il sacco*, a grămădi bani peste bani; — *tenere il sacco ad uno*, a fi părtașu la crima altuia; — *non dire quattro se non l'hai nel sacco*, nu fă socoteala fără ospătaru; — *mettere in sacco*, a convinge, a înfunda pe cineva; — *vendere il gatto in sacco*, a vinde pisica în sacu.
SACCÓCCIA, *f.* buzunaru.
SÁCCOLO, *m.* săculețu, sacu micu.
SACCOMÁNNO, *m.* slugă de armie; jafu, pradă.
SACCOMAZZÓNE, *m.* unu felu de jocu țărănescu.
SACCOMÉTTERE, *v. a.* a da jafu, a jefui; a chilipirgi.
SACCÓNE, *m.* matrață, mîndiru de paie.
SACÉLLO, *m.* capelă, paraclisu.
SACERDOTÁLE, *a.* sacerdotalu, preoțescu, popescu.
SACERDOTALMÉNTE, *avv.* preoțește.
SACERDÓTE, *m.* sacerdotu, preotu, popă.
SACERDOTÉSSA, *f.* sacerdoteasă, preoteasă, popeasă.
SACERDÓZIO, *m.* sacerdoțiu, preoție, popie.
SÁCRA, *f.* serbătoare, sărbare, festivitate, praznicu.
SACRAMENTÁLE, *a.* sacramentalu, alu sacramentului.
SACRAMENTALMÉNTE, *avv.* sacramentalicește, într'unn chipu sacramentalu, tainicu.
SACRAMENTÁRE, *v. a.* a administra sacramentele; a jura; — *sacramentarsi*, a priimi sacramentele; a se griji.
SACRAMENTÁRIO, *m.* sacramentariu, ritualu anticu alu sacramenteloru; unu felu de eretici.
SACRAMENTÁTO, *a.* grijitu; — *Gesù sacramentato*, Sânta Cuminicătură, Sânta Grijanie.
SACRAMÉNTO, *m.* sacramentu, tainâ, misteru

Digitized by Google

miraculu, minune; Sânta Eucharistie, Sânta Cumineçătură, Sânta Grijanie; jurământu.

SACRÁRE, *v. a.* a consacra, a sânți; a dedica; a tîrnosi; a hirotoni; a canoniza; a injura, a sudui, a blestema.

SACRÁRIO, *m.* sacrariu, locu sacru; sacristie; cămara bisericei

SACRÁTO, *a.* consacratu, sânțitu, hirotonitu, sacru; — *s. m.* locu sacru; curtea bisericei.

SACRIFICAMÉNTO, *m.* sacrificare, jărtfire.

SACRIFICÁRE, *v. a.* a sacrifica, a jărtfi, a oferi în sacrificiu; a dedica, a consacra, a sânți, a inchina; a infrina; — *v. n.* a face sacrificiu; a celebra S. Liturgie.

SACRIFICATÓRE, *m.* sacrificatoru, jărtfitoru.

SACRIFÍCIO, SACRIFÍZIO, *m.* sacrificiu, jertfă, olocaustu; votu, promisiune; — *il sacrificio dell'altare*, Sânta Liturgie.

SACRÍFICO, *a.* relativu la sacrificiu. sânțitoru.

SACRILEGAMÉNTE, *avv.* într'unu modu sacrilegu.

SACRILÉGIO, *m.* sacrilegiu, profanațiunea lucruri'oru sânte.

SACRÍLEGO, *a.* sacrilegu, profanatoru alu lucruriloru sânte.

SACRISTÍA, *f.* sacristie, vestmîntărie, cămară a bisericei.

SÁCRO, *a.* sacru, sântu; sânțitu, hirotonitu, dedicatu, oferitu; venerabilu; mare, solemnu; — *s. m.* sacrum, noada șezutului; unu felu de artilerie antică.

SACROSÁNTO, *a.* sântu, sacru; inviolabilu.

SAEPPOLÁRE, *v. a. e n.* a tăia o vie din fața pămîntului

SAÉPPOLO, *m.* surceluțu; arcu.

SAETTA, *f.* săgeată, fulgeru; săgeata fulgerului, trăsnetu; rază de soare; arătătoru de orologiu; lanțetă; o constelațiune din emisferulu borealu; unu felu de policandru; parte din linia dreaptă, care dusă perpendiculară la mijloculu coardei, se mărginește în arcu.

SAETTÁME, *m.* cuantitate de săgeți.

SAETTAMÉNTO, *m.* săgetare, săgetătură.

SAETTÁTA, *f.* săgetătură.

SAETTATÓRE, *m.* săgetătoru, arcașu.

SAETTÍA, *f.* unu felu de brigantină.

SAETTIÉRE, *m.* săgetătoru, arcașu.

SAETTÓNE, *m.* aconție, unu felu de șarpe.

SAFÉNA, *f.* safenă, o vină a piciorului.

SÁFFICO, *a.* saficu (se zice de unu felu de versuri).

SAFFÍRO, *m.* safiru, zamfiru (o piatră prețioasă).

SÁGA, *f.* vrăjitoare, fermecătoare.

SAGÁCE, *a.* sagace, deșteptu, iscusitu, istețu, pătrunzătoru.

SAGACEMÉNTE, *avv.* cu sagacitate, cu isteție.

SAGÁCIA, SAGACITÀ, *f.* sagacitate, perspicacitate, isteciune, isteție, indemânare, dibăcie, înțelepciune, minte, judecată, penetrațiune, prudință.

SAGÉNA, *f.* unu felu de plasă mare.

SAGGÉZZA, *f.* înțelepciune, prudință; cumpătare.

SAGGIAMÉNTE, *avv.* înțelepțește, cu judecată, cu minte.

SAGGIÁRE, *v. a.* a proba, a face probă, a cerca.

SAGGIATÓRE, *m.* probătoru, cercătoru; cumpănă de auru.

SAGGÍNA, *f.* hrișcă.

SAGGINÁLE, *m.* fușteln de hrișcă; o pasere.

SAGGINÁTO, *a.* brunetu, murgu deschisu.

SÁGGIO, *m.* cercare probă; mustră; încercare; esperiență, deprindere, învățare; — *far saggio*, a cerca, a proba, a face probă, a face esperiență, a incerca; — *dar saggio, dar buon saggio di sè, dar buon saggio dei fatti suoi*, a se arăta bunu prin fapte.

SÁGGIO, *a.* înțeleptu, prudentu, știutoru; cercatu.

SAGGIUÓLO, *m.* probă, mustră; cumpănă de cărtăritu monedele de auru.

SAGITTÁLE, *m.* sagitale, una din suturile cranului.

SAGITTÁRIO, *m.* săgetătoru (zodie).

SAGITTÁTO, *a.* in forma săgeții, sagitatu.

SAGLIÉNTE, *a.* ridicatu, eșitu, scosu afară.

SÁGOLA, *f.* sondă; funie de navă.

SAGOMA, *f.* profilulu unei modanaturi architectonice; contracumpănă, contrabalanțu.

SAGRA, *f.* consacrațiune, tîrnosire, sfințirea bisericei.

SAGRÁTO, *m.* curtea bisericei; cimeteriu; țintirimu, cămpulu sântu; blestemu.

SAGRESTÁNO, *m.* sacristanu, eclisiarchu.

SAGRESTÍA, *f.* sacristie, vestmîntărie.

SAGRIFÍCIO, *m.* sacrificiu, ertfă.

SAGRÍSTA, *m.* sacristu, sacristanu.

SÁGRO, *a.* sacru, sântu, sânțitu; — *s. m.* unu felu de șoimu; unu felu de tunuleț.

SAIA, SAIÉTTA, *f.* sarsă, rasă.

SAÍCA, SAÍCCA, *f.* șaică.

SAIME, *m.* untură, grăsime de porcu; slănină.

SAIO, SAIONE, *m.* sagu, manta, vestmîntu militaru alu romaniloru; unu felu de haină modernă.

SAIORNO, *m.* unu felu de haină lungă.

SALA, *f.* sală, salonu; rogozu, piperigu; osie.

SALACCA, *f.* unu felu de harangu, de scrumbrie.

SALÁCE, *a.* libidinosu, lusuriosu.

SALAGIONE, *f.* sărare, sărătura.

SALAIA, *f.* boltă cu sare, vînzare de sare.

SALAIUÓLA, *f.* solniță, sărăriță.

SALAIUÓLO, *m.* vînzatoru de sare.

SALAMELECCHE, SALAMELÉCCO, *m.* reverență, complimentu, plecăciune adîncă.

SALAMÁNDRA, *f.* salamandră, solomăsdră.

SALÁME, *m.* salamu, carne murată.

SALAMISTRÁRE, *v. n.* a se svătoși.

SALAMISTRERÍA, *f.* svătoșie.

SALAMÍSTRO, *a.* svătosu, isteț (spre ironie).

SALAMÓIA, *f.* saramură, murătoare.

SALAMÓNA, *f.* femee svătoasă.

SALAMÓNE, *m.* salmu (unu felu de pește).

SALÁRE, *v. a.* a săra.

SALARIÁRE, *v. a.* a salaria, a solda, a plati, a da leafă.

SALÁRIO, *m.* salariu, plată, leafă, soldu, simbrie.

SALASSÁRE, *v. a.* a lua sânge, a lăsa sânge.

SALÁSSO, *m.* luare de sânge, lăsare de sânge.

SALÁTO, *m.* carne sărată; sărătură; sărături; — *a.* săratu, sărosu, sâricosu; isteț, dibaciu; — *costar salato*, a costa scumpu, a fi foarte scumpu.

SALÁVO, SALAVÓSO, *a.* soiosu, murdaru, scărnavu.

SÁLCE, *m.* salcie (arbore).

SALCÉTO, *m.* sălcietu, locu săditu cu sălcii; intrigă.

Digitized by Google

SALCIÀIA, *f.* cuantitate de sâlcii.
SALCÍCCIA, *f.* cârnaţu.
SALCICCIÓTTO. *m.* cârnaţu afumatu, cartaboşu.
SALCÍGNO, *a.* de salce. sâlcosu ; mlădiosu.
SÁLCIO, *m.* salcie.
SÁLDA, *f.* scrobeală, crohmeală ; sâldâturâ.
SALDAMÉNTE. *avv.* într'unu chipu stabilu. statornicu.
SALDAMÉNTO, *m.* lipire ; întărire.
SALDÁRE, *v. a.* a scrobi, a crohmoli : a ispràvi, a termina : — *saldare il conto*, a râfui o socotealâ, a sâlda unu contu.
SALDATÓIO. *m.* instrumentu pentru a sâlda.
SALDATÙRA, *f.* sâldâturâ, lipiturâ, feruiturâ, nâditurâ.
SALDÉZZA, *f.* stabilitate, statornicie, soliditate ; constanţâ, neinduplecare, neclintire, târime.
SÁLDO, *m.* saldu, plătire, râfuire ; târie, soliditate ; — *a.* tare, întregu, solidu, masivu. desu ; stabilu, statornicu. ţeapânu, vîrtosu. neclintitu, constantu, neinduplecaciosu ; sânâtosu, voinicu, sdravânu ; viteazu. coragiosu ; râfuitu, plătitu.
SÁLE, *m.* sare : mare ; isteciune ; vorbâ isteaţâ, glumâ delicatâ ; înţelepciune ; — *dolce di sale*. sâlciu, fârâ gustu, fadu, sarbedu ; — *apporre al sale*, a gâsi cusururi în toate lucrurile ; — *acconciarla senza sale*, a cleveti ; — *la carne piglia il sale*, lucrurile mergu spre bine.
SALEGGIÁRE, *v. a.* a sâra puţintelu.
SALÉGGIOLA, *f.* trifoiu acru, măcrişoru (plantâ).
SALÉNTE, *a.* suinduse, urcânduse ; ridicatu, eşitu, scosu afarâ ; ascendinte.
SALESIÁNA, *f.* salesianâ, religioasâ, din ordinulu S. Francescu de Sales.
SALÉTTA, *f.* salâ micâ, salonu micu.
SALGÉMMA, SALGÉMMO, *m.* sare, sare de munte.
SALIÁRE, *a.* saliaru, alu Saliiloru ; strălucitu.
SALÍBILE, *a.* pe care poate cineva sâ se sue cu facilitate.
SÁLICA, *a. f.* salică ; — *legge salica*, lege salicâ.
SALICÁLE, *m.* sâlcetu.
SALICÁSTRO, *m.* salcie selbatecâ.
SÁLICE, *m.* salcie (arbure).
SALICÉTO, *m.* sâlcetu, locu sâditu cu sâlcii.
SALICÓRNIA. *f.* spumâ de sticlâ ; salicornie (plantâ).
SALIÉRA, *f.* solniţâ, sărăriţâ ; sărărie. ocnâ.
SALIFICÁRE, *v. a.* a sarifica, a preface în sare, a forma o sare.
SALIFICAZIÓNE, *f.* sarificare. sarificaţiune, prefacere în sare.
SALÍGNO, *m.* saliniu, marmurâ albâ de Carara.
SALIMÉNTO, *m.* urcare, suire ; înnâlţare ; sârire ; resârire ; creştere, mârire. sporire. priire ; înfruntare, batjocorire.
SALÍNA, *f.* sărinâ, sârărie, ocnâ de sare.
SALÍNO, *a.* salinu, sarinu, sărosu, săricosu.
SALÍRE, *v. a. e n.* a se sui, a se urca; a se înâlţa, a ascinde ; a sâri, a ţişni, a resâri; a creşte, a se mări; a se sui. a se scumpi la preţu ; — *salire in ira*, a se mânia ; — *salire in arcione*, a încâlica pe calu.
SALISCÉNDO, SALISCÉNDI, *m.* clanţâ, clince.
SALÍTA, *f.* urcare, suire, ascindere ; suişu. urcuşu, dealu, munte, loculu unde se urcâ cineva.
SALITÓIO, *m.* instrumentu spre a se sui, a se urca.
SALITÓRE, *m.* ascensoru. celu ce se sue. ce se urcâ.
SALÍVA, *f.* salivâ, bale, scuipatu.
SALIVÁLE, *a.* salivalu, relativu la salivâ.
SALIVÁRE, *v. n.* a saliva. a scoate multâ salivâ.
SALIVATÓRIO, *a.* salivatoriu, producâtoru de salivâ.
SALIVAZIÓNE, *f.* salivaţiune. salivare. scoaterea salivei.
SÁLMA, *f.* sarcinâ, povarâ ; greutate ; o mâsurâ pentru grâunţe ; corpu muritoru.
SALMÁSTRO, *a.* sâratu, sâricosu, sârosu.
SALMASTRÓSO, *a.* cam sâratu, sâricosu.
SALMÁTA, *f.* discursu lungu şi nesâratu.
SALMEGGIAMÉNTO, *m.* psalmodiare.
SALMEGGIÁRE, *v. n.* a psalmodia, a citi sau a cânta psalmi ; a declama sau a cânta versuri în onoarea cuiva.
SALMEGGIATÓRE, *m.* celu ce psalmodiezâ.
SALMERÍA, *f.* bagagiu, calabalicu.
SALMISÌA (SALVO MI SIA), *avv.* Doamne miluieşte !
SALMÍSTA. *m.* psalmistu, Davidu ; psaltire.
SÁLMO, *m.* psalmu. cântecu religiosu ; — *ogni salmo finisce in Gloria*, cine are foame codri visează ; limba ne bate spre dintele ce doare.
SALMODÍA, *f.* psalmodie, cântare de psalmi.
SALMÓDO, *m.* psalmodu, celu ce cântâ psalmi.
SALMÓGRAFO, *m.* psalmografu, scriitoru de psalmi.
SALMÓNE, *m.* salmu (peşte).
SALNITRÁIO, *m.* salitraru, fabricantu de salitru.
SALNÍTRO, *m.* salitru.
SALNITRÓSO, SALNITRÁTO, *a.* coprinzâtoru de salitru.
SALÓNE, *m.* salâ mare.
SALOPÍGIO, *m.* codâbaturâ (pasere).
SALÓTTO, *m.* salonu, salâ micâ de priimitu visite.
SALPÁRE, *v. n.* a porni pe mare.
SALPRUNÉLLA, *f.* salitru topitu.
SÁLSA, *f.* sosu, zeamâ.
SALSAMENTÁRIO, *m.* vinzâtoru de carne de porcu. de sârâturi, s. c. l. cârnâţaru.
SALSAPARÍGLIA, *f.* sarsaparilâ.
SALSÉDINE, SALSÉZZA, *f.* sârâturâ.
SALSÍCCIA, *f.* cârnaţu, cârnatu ; cârnaţi.
SALSICCIÁIO, *m.* celu ce face sau vinde cârnaţi.
SALSICCIÓNE, *m.* cârnaţu mare.
SALSICCIÓTTO, *m.* cârnaţu, cartaboşu.
SALSICCIUÓLO, *m.* cârnaţu, bucatâ de cârnaţu.
SÁLSO, *a.* sâratu, sârosu, sâricosu ; isteţu, atingâtoru, muşcâtoru ; — *s. m.* sârâturâ.
SALSUGGINÓSO, *a.* sărosu, sâricosu.
SALSÚME, *m.* sârâturi, cârnuri sau peşti sârati.
SALTABÉCCA, *f.* unu felu de lăcustâ.
SALTABECCÁRE, SALTABELLÁRE, *v. n.* a sâri. a merge în sârite.
SALTACCHIÓNE (A), *avv.* sârindu, în sârite.
SALTAINPÁNCA, *m.* şarlatanu.
SALTAMARTÍNO, *m.* unu felu de tunu micu ; omu sburdalnicu ; unu felu de jucârie pentru copii ; hainâ miserabilâ, ângustâ şi persoanâ care o poartâ.
SALTAMÉNTO, *m.* sâltare, sârire.
SALTAMINDÓSSO, *m.* hainâ miserabilâ, ângustâ, uşoarâ.

Digitized by Google

SALTANSÉCCIA, *f.* ciocârlie de câmpu; omu uşoru la minte.

SALTÁNTE, *a.* saltându, sărindu; săltătoru, săritoru.

SALTÁRE, *v. n.* a sălta, a sări; a dănţui, a dănţa, a juca; a umbla în sărite; a resălta, a se resfrânge; — *saltare d' Arno in Bacchiglione, saltare di palo in frasca*, a trece della unu lucru la altulu; a vorbi fără şiru; a vorbi verzi şi uscate; a se abate din subiectu; — *saltare il grillo*, a i veni cuiva unu capriciu; — *saltar la mosca*, a se supăra, a se mânia; — *saltare in bestia*, a se infuria; — *saltare*, *v. a.* a trece, a omite, a lăsa afară; a sări, a trece peste ceva.

SALTARÍZZO, *a.* săltăreţu, săltătoru, săritoru.

SALTATÍVO, *a.* capabilu de a sălta, de a sări.

SALTATÓRE, *m.* săltătoru, săritoru; dănţătoru.

SALTATÓRIO, *a.* relativu la sărire.

SALTAZIÓNE, *f* săltare, sărire, săritură; danţu, jocu.

SALTELLÁRE, SALTEGGIÁRE, *v. n.* a sări, a sălta a merge în sărite, a hopăi, a ţupăi.

SALTELLÓNE, SALTELLÓNI, *avv.* în sărite.

SALTERELLÁRE, *v. n.* a merge sărindu. făcîndu sărituri mici.

SALTERÉLLO, *m.* săritură mică. ţupăire, hopăitură; ciocânelu: unu felu de danţu; săltărelu.

SALTÉRO, SALTÉRIO, *m.* psaltire, culesulu psalmiloru lui Davidu; unu felu de abecedaru pentru copii; psaltire (instrumentu anticu de musică).

SALTIMBÁNCO, *m.* şarlatanu.

SALTIMBÁRCA, *m. e f.* unu felu de haină proastă.

SÁLTO, *m.* săltătură, săritură, săltare, sărire; aruncătură; căzătură de apă, cascată, cataractă; pădure; jocu, danţu; — *salto mortale*, săritură ce peclivanii facu învîrtinduse cu totu corpulu în aeru; — *di salto*, sărindu, cu o singură săritură.

SALUBÉRRIMO, *a* prea salubru, prea sănătosu.

SALÚBRE, *a* salubru, sănătosu, folositoru la sănătate.

SALUBREMÉNTE, *avv.* cu salubritate.

SALUBRITÀ, *f.* salubritate, sănătăţie.

SALUMÁIO, SALUMIÉRE, *m.* vînzătoru de sărături, de cărnuri sau peşti săraţi, de mezelicuri.

SALÙME, *m.* sărături, mezelicuri.

SALUTÁBILE, *a.* salutabilu, demnu de a fi salutatu.

SALUTAMÉNTO, *m.* salutare, heretisire.

SALUTÁRE, *v. a.* a saluta, a heretisi; a onora, a cinsti, a aclama; — *s. m.* salutare, salutaţiune; salvatoru, mântuitoru; scăpare, remediu; — *a.* salutaru, sănătosu, bunu, cuviinciosu, folositoru.

SALUTATÓRE, *m.* salutatoru, celu ce salută.

SALUTAZIÓNE, *f.* salutaţiune, salutare, heretisire; închinăciune, plecăciune; - *Salutazione angelica*, Salutaţiune îngerească, Bună vestire.

SALÚTE, *f.* sănătate, salute; fericitate; scăpare, mântuire, redempţiune, răscumpărare, liberaţiune; **salutare**; confortu, mîngâiere; — *bere alla salute di taluno*, a bea în sănătatea cuiva; — *alla vostra salute!* să vă fie de bine.

SALUTÉVOLE, *a.* sănătosu, salutaru, folositoru.

SALUTEVOLMÉNTE, *avv.* într'unu modu salutaru.

SALUTÍFERO, *a.* salutiferu, salutaru, mântuitoru. aducătoru de sănătate, vindecătoru.

SALÚTO, *m.* salutaţiune, salutare, heretisire, plecăciune.

SÁLVA, *f.* salvă, esplosiune, pocnire de puşci, de tunuri deodată, dătătură.

SALVADANÁIO, *m.* puşculiţă.

SALVAFIÁSCHI, *m.* scătulcă de butilci.

SALVAGGÍNA, SELVAGGÍNA, *f.* vânatu.

SALVÁGGIO, *m.* sălbaticu.

SALVAGGIÚME, *m.* vânatu, sălbătăcime.

SALVAGUÁRDIA, *f.* protecţiune, ocrotelă, apărare.

SALVAMÁNO (A), *avv.* fără pericolu, cu securitate.

SALVAMÉNTE, *avv.* fără nici o pagubă.

SALVAMÉNTO, *m.* scăpare, mântuire; securitate, siguranţă; — *a salvamento*, fără nici o vătămare.

SALVÁRE, *v. a.* a salva, a scăpa, a mîntui, a apăra; a conserva, a preserva, a păstra, a păzi; a protege; — *salvarsi*, a scăpa, a se libera; a ajunge la eterna fericire; — *salvare la capra ed i cavoli*, a dobîndi unu lucru fără'a pierde pe altulu.

SALVARÓBA, *f.* garderobă, vestmintărie, cămară.

SALVASTRÉLLA, *f.* pimpânea, pătrânjelu sălbatecu.

SALVATICAMÉNTE, *avv.* sălbăticeşte; prosteşte.

SALVATICHÉZZA, *f.* sălbătăcie, barbarie, buecie; necioplire, prostie, mojicie, grosolanie.

SALVÁTICO, *a.* sălbaticu, barbaru, ferosu; pădureţu; necioplitu, prostu, mojicu, grosolanu; insociabilu, neapropiatu; — *s. m.* pădure; sălbătăcime.

SALVATICÍNA, *f.* vînatu, sălbătăciune.

SALVATICÚME, *m.* sălbăticie; prostie.

SALVATÓRE, *m.* salvatoru, mântuitoru; Salvatorulu, Mântuitorulu nostru I. Christu.

SALVATÓRIO, *m.* asilu, refugiu. locu de refugiu.

SALVAZIÓNE, *f.* salvaţiune, salvare, mântuire, scăpare.

SÁLVE, *avv.* salutare ţie! Dumnezeu să te proteagă; bine ai venitu; să ţi fie de bine!

SALVEREGÍNA, *f.* Salvereginâ, o rugăciune în onoarea prea S. Fecioare.

SALVÉZZA, *f.* scăpare, ocrotire, apărare, protecţiune, scutinţă, liberaţiune, mîntuire.

SÁLVIA, *f.* salvie, iarba S. Ioanu, jaleşu de câmpu.

SALVIÁTO, *a.* de salvie, cu salvie, ca salvia.

SALVIÉTTA, *f.* servetă, şervetă.

SALVIFICÁRE, *v. a.* a salvifica, a salva, a mântui.

SALVÍGIA, *f.* asilu, refugiu, scăpare, adăpostu.

SÁLVO, *m.* învoială, convenţiune; asilu, adăpostu; escepţiune; — *a.* siguru, păzitu, păstratu, scăpatu, salvatu, liberatu, mântuitu, esceptatu; — *avv. e prep.* afară de; — *sano e salvo*, întregu, sdravănu, sănătosu, nevătămatu; — *salvo il vero*, fără preiudiciulu adevărului; — *a man salva*, fără pericolu.

SALVOCONDÓTTO, *m.* salvoconductu, pasportu.

SAMBÚCA, *f.* unu instrumentu anticu de musica.

SAMBUCÁTO, *a.* cu flori de socu.

Digitized by Google

SAMBÚCO, *m.* socu.
SAMPIÉRO, *m.* unu felu de smochină şi de prună.
SAMPÓGNA, *f.* oboiu, buciumu, cimpoiu, tilincă, fluieru.
SAMPOGNÁRE, *v. n.* a buciuma, a fluiera.
SAN, *a.* sântu, svîntu.
SANÁBILE, *a.* sanabilu, vindecăciosu, tămăduiciosu.
SANAMÉNTE, *avv.* cu sănătate; cu minte, înţelepţeşte.
SANÁRE, *v. a.* a însănătoşa, a vindeca, a tămădui, a reintregi: — *sanarsi*, a se însănătoşa; — *sanare un terreno*, a îmbunătăţi, a deusca unu pămîntu băltosu.
SANATÍVO, *a.* sanativu, capabilu de a vindeca.
SANATÓRE, *m.* vindecătoru, tămăduitoru; reparatoru.
SANATÓRIO, *a* sanatoriu, vindecătoru, îndreptătoru.
SANAZIÓNE, *f.* însănătoşare, vindecare, tămăduire.
SANCÍRE, *v. a.* a decreta, a stabili, a hotări, a orîndui.
SANCOIOMBÀNA, *f.* unu felu de strugure.
SÀNDALO, *m.* sandalu, lemnu de sandalu; luntre, barcă mică de transportu; sandală, opincă, pantofu.
SANDARÁCA, SANDRÁCA, SANDRÁCCA, *f.* săricică roşie; răşină galbină, cleiu ce curge dintr'unu felu de chiparosu.
SANDOLÍNO, SANDALÍNO, *m* luntriţă.
SANFEDÍSMO, *m.* sanfedismu, o partidă politică în Italia.
SANFEDÍSTA, *m.* sanfedistu, partisanu alu sanfedismului.
SANGIACCÁTO, *m.* sangiaclicu, districtu.
SANGIÁCCO, *m.* sangiacu, guvernatoru la Otomani.
SANGIOVANNÍTA, *m.* ioanitu, cavaleru maltesu.
SANGIOVÉTO, SANGIOCHÉTO, *m.* unu felu de strugure.
SÀNGUE, *m.* sânge; lăsare de sânge; familie, neamu, semînţie; rudenie; naturalu, temperamentu; putere, vigoare; viaţă; — *sangui*, soroculu femeiloru; — *far sangue*, a sângera, a vărsa sânge; a omorî; — *andare a sangue*, a i plăcea cuiva unu lucru; — *avere il sangue guasto con alcuno*, a avea pismă pe cineva; — *principe del sangue*, prinţu din familia suverană; — *a sangue freddo*, cu sânge rece, fără turburare; — *sangue caldo*, facilitate de a se aprinde; — *nuotare nel proprio sangue*, a se tăvăli în sângele său.
SANGUETTA, *f.* lipitoare.
SANGUIFICÁRE, *v. n.* a sanguitica, a se face sânge.
SANGUIFICAZIÓNE, *f.* sanguificaţiune, prefacere în sânge.
SANGUÍGNA, *f.* ematitu, creionu roşiu.
SANGUÍGNO, *a.* de sânge; sângerosu, însângeratu; sângiiu, în faţa sângelui; setosu de sânge; sanguinu, abundantu de sânge; — *diaspro sanguigno*, matostatu.
SANGUINÁCCIO, *m.* sângeagiu, dobă, cărnaţu umplutu cu sânge.
SANGUINÁRE, *v. a.* e *n.* a sângera, a vărsa sânge, a curge sânge, a da sângele, a mânji, a păta cu sânge.
SANGUINÁRIA, *f.* hericică (plantă).
SANGUINÁRIO, *a.* sanguinaru, setosu de sânge, crudu.
SÁNGUINE, *m.* sânge; unu felu de cornu.
SANGUINEITÀ, *f.* consânginitate, rudenie; temperamentu
SANGUINÉLLA, *f.* sclipeţu (unu felu de plantă).
SANGUINÉNTE, *a.* sângerosu; setosu de sânge.
SANGUINÉO, *a.* sanguinu; consângine, rudă.
SANGUINÉTTO, *m.* leuşteanu (o plantă).
SANGUINITÀ, *f.* consânginitate, rudenie.
SANGUINOLÉNTE, SANGUINOLÉNTO, *a.* sângerosu, sîngeratu, sângerându, plinu de sânge; sanguinaru, crudu.
SANGUINOLÉNZA, *f.* sete de sânge, cruzime.
SANGUINOSAMÉNTE, *avv.* cu vărsare de sânge.
SANGUINÓSO, *a.* sângerosu, sângeratu, sângerându, plinu de sânge; sângiiu, în faţă sângelui; care coastă multu sânge; sânguinariu, setosu de sânge.
SANGUISÚGA, *f.* lipitoare, sângesugă.
SANGUÍVORO, *a.* care se nutre cu sânge.
SANICÁRE, *v. a.* a însănătoşa; a face mai salubru; a ameliora, a îmbunătăţi; — *v. n.* a se însănătoşa.
SANÍCOLA, *f.* erniariă, buruiană de surpatu.
SÁNIE, *f* puroiu, coptură.
SANIFICÁRE, *v. a.* a însănătoşa; — *sanificarsi*, a se însănătoşa.
SANIÓSO, *a.* puroiosu, plinu de puroiu.
SANITÀ, *f.* sănătate, starea persoanei sănătoase.
SANITÁRIO, *a.* sanitariu, relativu la sănătate, relativu la paza sănătăţii publice, igienicu.
SÁNNA, *f.* dinte tăiatoru.
SÁNO, *a.* sănătosu; voinicu, sdravănu, tare, robustu; întregu, nevătămatu, nestricatu; salubru; dreptu, bunu, cuviinciosu, înţeleptu; utilu, folositoru; — *sano e salvo*, întregu, nevătămatu şi liberu de orîce periculu; — *sano di mente*, cu minte sănătoasă, cu dreapta judecată; — *numero sano*, număru întregu.
SANOFIÉNO, *m.* lupină (plantă).
SÁNSA, SANSÉNA, *f.* tiscovină, boştină de măslîne; sîmbure de măslină arsu în cuptoru.
SANSCRÍTO, *m.* sanscritu, limba Braminiloru.
SANSIMONIÁNO, SANSIMONÍSTA, *m.* sansimonianu, sansimonistu, partisanu alu sansimonismului.
SANSIMONISMO, *m.* sansimonismu, doctrina şi partidului Saint-Simon; comunismu, socialismu.
SANSUCÍNO, *a.* de maioranu, de măgheranu.
SANSÚCO, *m.* maioranu, măgheranu.
SANSÚGA, *f.* lipitoare, sângesugă.
SANTABÁRBARA, *f.* magasinu de prafu la o navă.
SANTÁGIO, *a.* mocăitoru, migăiosu.
SANTAMARÍA, *f.* unu felu de mintă, mintă femeiască.
SANTAMBÁNCO, *m.* şarlatanu.
SANTAMÉNTE, *avv.* cu sanctitate, cu sfinţenie.
SANTASSANCTÓRUM, *m.* sânta sânteloru.
SANTÉLMO, *m.* oarecare meteore ce se arată câteodată cându cerulu este foarte furtunosu şi care umblă pe vîrfurile catarteloru.
SANTÈSE, *m.* pălimaru, sacristanu.
SANTÉSSA, *f.* bigotă, ipocrită.
SANTIFICAMÉNTO, *m.* sanctificare, sfinţire.
SANTIFICÁRE, *v. a.* a santcifica, a sfinţi, a sănţi; a canoniza: — *santificare le feste*, a păzi

Digitized by Google

serbâtorile, a le sârba dupa cumu este stabilitu de legea bisericeascâ; — *santificarsi*, a se sanctifica, a se sânți, a deveni sântu.

SANTIFICATÓRE, *m.* sanctificatoru, sânțitoru.

SANTIFICAZIÓNE, *f.* sanctificațiune, sânțire.

SANTIFICÉTUR, *m.* persoanâ ipocritâ, prefăcută.

SANTIMÓNIA, *f.* sanctitate, sfințenie, pietate, evlavie, cucernicie, devoțiune; ipocrisie, fățărnicie.

SANTÍNFIZZA, *f.* femee bigotâ, ipocritâ, fățarnicâ.

SANTÍNO, *m.* icoanâ, imagine mică a unui sântu.

SANTITÀ, *f.* sanctitate, sfințenie; virtute perfectâ, perfecțiune; — *Sua Santità*, Sânția Sa (Papa).

SÁNTO, *a.* sântu, sfîntu, svintu; sacru; divinu, cerescu, dumnezeescu; piosu, virtuosu, cuviosu; solemnu; perfectu, desăvîrșitu; — *s. m.* sanctuariu, templu, bisericâ; sântu, omu sântu; icoanâ, imagine sântâ; — *il santo dei santi*, sânta sânteloru, partea cea mai interna a tabernaclului și a templului la evrei; — *il Santo Padre*, Sântulu Părinte, Papa; — *acqua santa*, apâ sânțită, aiasmâ; — *campo santo*, câmpulu sântu, ținterimu, cimeteriu; — *anno santo*, anu jubilaru; — *battere uno di santa ragione*, a bate, a freca pe cineva cumu se cade.

SANTOCCHIERÍA, *f.* devoțiune falsâ, bigotismu, ipocrisie.

SANTÓCCHIO, *m.* bigotu, ipocritu, fățarnicu, fariseu, sântoiu.

SANTÓCCIO, *m.* prostu, neghiobu, nâtangu, nătarâu, tontu.

SÁNTOLO, *m.* naș, patrinu.

SANTÓNIA, *f.* agrimonie (unu felu de plantâ).

SANTÓNICO, *m.* eupatorie (plantâ).

SANTORÉGGIA, *f.* cimbru (plantâ).

SANTÓSSILO, *m.* o plantâ febrifugâ.

SANTUÁRIO, *m.* **SANTUÁRIA**, *f.* sanctuariu, locu sântu, bisericâ; sânta sânteloru; moaște, relicuii.

SANTÚSSE, *m.* devoțiune afectatâ, devotu afectatu.

SANZIÓNE, *f.* sancțiune, confirmațiune, întărire, consânțire; premiulu sau pedeapsa care asigură esecuțiunea unei legi; — *prammatica sanzione*, regulamentu în materia bisericească sau politicâ.

SÁNZO, *m.* unu felu de jocu în cârți.

SÁPA, *f.* peltea de struguri.

SAPÈRE, *v. a.* a ști, a cunoaște, a avea știință, a avea cunoștință; — *v. n.* a ști, a fi versatu în mai multe științe, a fi procopsitu; a fi obicînuitu, deprinsu la ceva; a avea gustu; a mirosi; a avea înclinare, aplecare, relațiune; — *sapere a mente, a memoria*, a ști pe din afară, de rostu, din memorie; — *non saper che si fare*, a nu ști cineva ce să facâ, a fi la îndoialâ; — *sapere di una scienza*, a fi versatu în oarecare știință; — *saper di buono*, a mirosi frumosu; a pârea bunu; — *questa proposizione sente di eresia*, aceastâ propositiune miroasâ a eresu, seamănâ a ereticâ; — *questa vivanda sente di bruciato*, aceastâ mâncare miroasâ a arsu; — *saper bene ad uno*, a avea trecere la cineva; — *saper grado*, a fi îndatoratu, recunoscâtoru; — *saper di vieto*, a mirosi a râncedu, a mucedu; — *far sapere*, a face cunoscutu, a înștiința, a încunoștința; — *sapere una cosa di buon luogo, di buona fonte*, a afla dela o persoanâ bine informată; — *sapere il conto suo*, a fi dibaciu, isteț, îndeminatecu; — *a quanto so*, câtu știu eu; — *sapete l'italiano?* știți italienește? — *sapere di barca menare*, a ști cineva să meargă la scopulu său; — *ci la sa lunga*, este unu omu deșteptu, dibaciu, cu minte; — *un non so che*, unu nu știu ce; — *res'a a sapere se potrete farlo*, numai dacă veți putea.

SAPÉRE, *m.* știre, știință, cunoștință, erudițiune, învățâturâ, procopseală; îndeminare, iscusință.

SAPEVOLE, *a.* știutoru, conștiutoru.

SAPEVOLMÉNTE, *avv.* cu știință; înțelepțește.

SAPIDÉZZA, *f.* sapiditate, gustoșime.

SÁPIDO, *a.* sapidu, saporosu, cu sapoare, cu gustu.

SAPIÉNTE, *a. e. s.* știutoru, care știe; sapientu, învățatu, înțeleptu, doctu, eruditu, procopsitu; saporosu.

SAPIENTEMÉNTE, *avv.* cu sapiință; înțelepțește.

SAPIÉNZA, *f.* sapiență, sapiință, înțelepciune; procopseală; știință mare, adîncă; Dumnezeu; universitate, școală de științe.

SAPIENZIÁLE, *a.* sapiențialu, relativu la sapiință.

SAPONÁCEO, *a.* sâpuniu, sâpunosu, ca sâpunulu.

SAPONÁIA, **SAPONÁRIA**, *f.* săpunăriță (plantâ).

SAPONÁIO, *m.* sâpunaru, fabricantu de sâpunu.

SAPONÁTA, *f.* apâ de sâpunu; lingușire, adulațiune.

SAPÓNE, *m.* sâpunu.

SAPONERÍA, *f.* sâpunârie, fabrică de sâpunu.

SAPONÉTTA, **SAPONÉTTO**, *f. m.* sâpunu profumatu.

SAPORÁRE, *v. a.* a gusta; a cerca, a încerca.

SAPÓRE, *m.* sapoare, gustu, șmacu; delectațiune.

SAPORÉTTO, *m.* sapoare, gustu delicatu; sosu.

SAPORÍFICO, *a.* saporificu, producâtoru de sapoare.

SAPORITAMÉNTE, *avv.* cu sapoare, cu gustu, cu suavitate, cu plâcere; — *dormire saporitamente*, a dormi adîncu.

SAPORÍTO, *a.* saporosu, gustosu, cu sapoare, cu gustu; desfătâtoru; isteț, sagace, cu spiritu, plâcutu.

SAPOROSAMÉNTE, *avv.* cu sapoare, cu gustu; cu spiritu.

SAPOROSITÀ, *f.* saporositate, gustositate.

SAPORÓSO, *a.* saporosu, gustosu; plâcutu, desfătâtoru.

SAPPIÉNTE, *a.* știutoru; acru, râncedu.

SAPÚTA, *f* știre, știință, cunoștință; — *senza mia saputa*, fără știrea mea; — *di saputa*, precugetatu.

SAPUTAMÉNTE, *avv.* precugetatu, cu dinadinsulu.

SAPUTÉLLO, *m.* nâsurosu, presumptuosu, arogantu.

SAPÚTO, *a.* știutu, cunoscutu; înțeleptu, îndeminatecu, înțelegâtoru, prudentu, esperimentatu.

SAPUTÓNA, *a. e s. f.* sfătoasâ

SÁRA, *f.* unu felu de pește sburâtoru.

SARABÁNDA, **SARABÁNZA** *f.* sarabandâ (danțu).

SARACINÁRE, *v. n.* a începe de a se înnegri (struguri).

SARACINÉSCA, *f.* gratie căzâtoare; ușa stavilei; unu felu de broascâ cu drugu.

Digitized by Google

SARACINÉSCO, *a.* alu saraciniloru, saracinescu.
SARACÍNO, *a. e s. m.* saracinu, mahometanu, turcu, turcescu; figurâ de omu la care dâ cineva cu sulița pentru a se deprinde.
SARCÁSMO, *m.* sarcasmu, derisiune amarâ și insolinte; ironie satiricâ și atingâtoare.
SARCÁSTICO, *a.* sarcasticu, coprinzâtoru de sarcasmu.
SARCHIAMÉNTO, *m.* SARCHIAGIÓNE, *f.* plivire, plivitu, plevilâ, smulgerea buruieniloru.
SARCHIÁRE, *v. a.* a plivi, a smulge buruienile.
SARCHIATÚRA, *f.* plivitură, plivire, plivitu
SARCHIELLÁRE, *v. a.* a plivi ușoru.
SARCHIÉLLO, SARCHIÉTTO, *m.* plivitoare micâ.
SÁRCHIO, *m.* plivitoare.
SARCOCÈLE, *m.* schirosulu boașeloru.
SARCOCÓLLA, *f.* sarcocolâ, o materie râșinoasâ.
SARCÓFAGO, *m.* sarcofagu, coșciugu de piatrâ: — *a.* carnivoru, mâncâtoru de carne.
SÁRDA, *f.* sardiu, carneolu, cornalinâ, sardonu.
SARDANAPALÉSCO, *a.* epicurescu, voluptuosu.
SARDÉLLA, SARDÍNA, *f.* sardea, sardelâ, sardinâ.
SARDÓNIA, *f.* sardonic (plantâ veninoasâ).
SARDÓNICO, *m.* sardonicu (unu felu de agatu); — *a.* sardonicu; — *riso sardonico*, rîsu sardonicu, convulsivu, silitu; rîsu sarcasticu.
SARGÁNO, *m.* SARGÍNA, *f.* unu felu de postavu prostu.
SÁRGIA, SARGÍA, *f.* sarsâ, rasâ.
SARGIÉRE, *m.* fabricantu de sarsâ, de rasâ.
SARÍSSA, *f.* unu felu de sulițâ macedoniană.
SARROCCHÍNO, *m.* manta de peregrinu.
SÁRTA, SARTÓRA, SARTRÍCE, *f.* croitoreasâ; cusâtoreasâ.
SÁRTE, SÁRTIE, *f. pl.* funii groase de corabie; pâlimare.
SARTIÁME, *m.* funârime, toate funiile unei nave.
SÁRTO, SARTÓRE, *m.* croitoru; cusâtoru.
SARTORÍA, *f.* croitorie.
SASSAFRÁSSO, *m.* sasafrasu (arbore americanu).
SASSÁIA, *f.* grâmadâ de pietre, zâgazu, stavilâ, umpluturâ de pietre spre a opri apa.
SASSAIUÓLA, *f.* aruncare de pietre, bâtae cu pietre.
SASSAIUÓLO, *m.* aruncâtoru de pietre; unu felu de columbu, de porumbu sâlbaticu.
SASSÁTA, *f.* aruncâturâ de piatrâ; — *dare il pane e la sassata*, a însoți binefacerea cu vreunu desgustu.
SASSÁTILE, *a.* care tráește în locuri petroase, de stâncâ.
SASSEFRÍCA, *f.* barba țapului (plantâ).
SASSÉTO, *m.* locu acoperitu de pietre rostogolite.
SASSIFICÁRE, *v. a. e n.* a împietri, a immârmuri, a încremeni, a se împietri, a preface sau a se preface în piatrâ.
SASSÍFICO, *a.* împietritoru, care poate împietri, învirtoșa.
SASSÍFRAGA, SASSIFRÁGIA, *f.* sfarmâ-piatrâ (plantâ).
SÁSSO, *m.* piatrâ; cremene; rupe, stâncâ; bolovanu; lucru de piatrâ; mormîntu; omu prostu, tontu, neghiobu, nesimțitoru; — *restar di sasso*, a încremeni.
SASSOLÍNO, *m.* pietrișoară, pietricea, pietriță.
SASSÓSO. *a.* pietrosu, de piatrâ, ca piatra.
SÁTAN, SÁTANA, SATANÁSSO, *m.* Satanu, diavolulu.
SATÁNICO, *a.* satanicu, diavolescu, drâcescu, infernalu.
SATÉLLITE, *m.* satelitu, companionu, ministru, sbiru; satelitu, planetu care se învirtește împrejurulu altui planetu.
SATELLÍZIO, *m.* oficiulu satelitului: companie de sateliți.
SÁTIRA, *f.* satirâ, poesie criticâ și batjocoritoare.
SATIRÁLE, *a.* satiralu, alu satiriloru, de satiru.
SATIREGGIÁRE, *v. a.* e *n.* a satiriza, a critica, a batjocori, a pâcâli, a lua în rîsu; a dojeni, a defaima.
SATIRESCAMÉNTE, *avv.* satiricește; ca unu satiru.
SATIRÉSCO, *a.* satiricu, muscâtoru, atingâtoru: de satirâ.
SATIRÍASI, *f.* satiriase (o boalâ).
SATÍRICA, *f.* poesia satiricâ.
SATIRICAMÉNTE, *avv.* satiricește, într'unu modu satiricu.
SATÍRICO, *a.* satiricu, criticu, muscâtoru, atingâtoru, batjocoritoru; — *s. m.* satiricu, fâcâtoru de satire.
SATÍRIO, SATIRIÓNE, *m.* oaâle popii (plantâ); bosu.
SATIRÍSTA, *f.* satiristu, acela care în danțurile sacre juca rola unui satiru.
SÁTIRO, *m.* satiru (personagiu mitologicu); omu prostu, bâdâranu, nătărău; omu libidinosu; unu felu de mâimuță.
SATIRÓGRAFO, *m.* satirografu, scriitoru de satire.
SATISFAZIÓNE, *f.* satisfacțiune.
SATÍVO, *a.* cultivabilu; care se poate semâna.
SATÓLLA, *f.* sâturare; îmbuibare, îndopare; — *prendere una buona satolla*, a se sâtura bine: a se îndopa.
SATOLLAMÉNTO, *m.* SATOLLÉZZA, SATOLLÁNZA, *f.* sâturare, sațiu, îndestulare; îmbuibare, îndopare.
SATOLLÁRE, *v. a.* a sâtura; a îndestula; a sâția.
SATÓLLO, *a.* sâtulu, sâturatu, sâțiatu; desgustatu.
SATRAPÍA, *f.* satrapie, demnitatea și jurisdicțiunea satrapiloru.
SÁTRAPO, *m.* satrapu, guvernatoru civilu și militaru alu unei provinții la Persi; omu presumptuosu; misantropu, omu retrasu din lume.
SATURÁRE, *v. a.* a sâtura, a disolva într'unu licuidu materie câtu se poate mai multâ încâtu sâ nu se mai poată desface și alta.
SATURAZIÓNE, *f.* saturațiune, starea substanței sâturate.
SATURITÀ, *f.* sâturare, sățietate, sațiu.
SATURNÁLE, *a.* saturnalu, alu Saturnaliloru, alu lui Saturnu; posomorîtu, tristu, fantastu; — *saturnali*, *m. pl.* Saturnali, sârbâtori în onorea lui Saturnu; niște zile de beții, de desfrînâri.
SATURNÍNO, *a.* alu lui Saturnu; melancholicu, tristu, posomorîtu, fantastu, cu gârgâuni în capu.
SATURNITÀ, *f.* melancholie, posomorîre.
SATÙRNO, *m.* Saturnu, zeitate mitologică și planetu; plumbu; melancholicu, posomorîtu, tâcutu.
SÁTURO, *a.* sâtulu; sâturatu.
SAURO, *a.* roibu.

GOVERNATIVA CREMONA

Digitized by Google

Digitized by Google

PATTI DI ASSOCIAZIONE.

Tutta l'Opera consterà di circa dieci fascicoli in 8° grande, con lettere compatte e formanti assieme tre grossi volumi.

Ogni fascicolo conterrà 160 pagine, ed il suo prezzo sarà di 5 lire italiane. Se qualche fascicolo riuscisse più o meno voluminoso, il prezzo ne verrà aumentato o diminuito proporzionatamente.

Ciascun volume potendo costituire un'Opera distinta, sarà libero a chicchessia di ritirarsi dall'associazione tostochè sarà completata l'una o l'altra fra le tre parti del vocabolario, oppure di associarsi separatamente alle parti susseguenti senza essere obbligato di acquistare le antecedenti.

Le soscrizioni si ricevono al domicilio dell' autore (Braila, Strada S. Archangelu Nro. 2), nonchè a tutti quegli altri indirizzi che verranno indicati mediante pubblici annunzi.

Le domande di associazione devono farsi, o direttamente, o mediante lettere franche ed accompagnate dal prezzo dei fascicoli che si fossero già pubblicati.

All'uscire del primo fascicolo dovrà esborsarsi anche il prezzo del secondo. Tranne ciò non si chiederà dagli associati veruna specie di anticipazione.

CONDITIUNILE ABONAMENTULUI.

Toatâ Opera va fi împârţitâ in zece fascicule sau aproape, in 8° mare, cu litere compacte şi formându impreunâ trei mari volumuri.

Fiecare fasciculu va coprinde 160 pagine, şi preţulu va fi de 5 lei noui. Dacâ oarecare fasciculu va fi mai multu sau mai puţinu voluminosu, preţulu va fi mâritu sau scâzutu in proporţiune.

Fiecare volumu constituindu o Operâ deosebitâ, va fi liberu la oricine de a se retrage din abonamentu îndatâ ce una sau alta din ce'e trei pârţi ale vocabularului va fi complectatâ, sau chiaru de a se prenumera numai la a trea parte, fârâ de a fi obligatu sâ cumpere pârţile precedente.

Subscrierile se priimescu la domiciliulu autorului (Brâila, Strada S. Archangelu Nr. 2), precumu şi la celelalte adrese ce se voru arâta prin anunţiuri.

Cererile de abonamentu se facu, sau directu, sau printr'o scrisoare francata şi însoţitâ cu preţulu fasciculeloru ce voru fi deja publicate.

La eşireaântâiului fasciculu se va plâti şi preţulu celui de alu doilea. Afarâ de aceasta, nu se va cere dela abonaţi nici o altâ antecipaţiune.

Digitized by Google

42.1.24

VOCABOLARIO

ITALIANO-ROMANESCO, FRANCESE-ROMANESCO

E

ROMANESCO-ITALIANO-FRANCESE

CON TRE TRATTATI GRAMMATICALI E CON L' AGGIUNTA DEI PRINCIPALI NOMI PROPRI

COMPILATO DA

G. L. FROLLO,

PROFESSORE NEL GINNASIO DI CARLO I. IN BRAILA.

BIBLIOTECA GUVERNATIVA

PARTE PRIMA.

VOCABOLARIO ITALIANO-ROMANESCO.

FASC. IV.

VALE ITALIANE LIRE 6.

PEST.

STABILIMENTO TIPOGRAFICO DELLA SOCIETÀ DEUTSCH.

DOROTHEAGASSE No. 11.

1869.

Digitized by Google

Digitized by Google

SAVIAMÉNTE, *avv.* înțelepțește.
SAVIEGGIÁRE, *v. a.* a învăța, a procopsi; — *v. n.* a se arâta înțeleptu, învățatu, procopsitu.
SAVIÉZZA, *f.* înțelepciune, prudență; cumpătare; istețime, isteciune, îndemânare, dibăcie, iscusință.
SÁVIO, *a.* înțeleptu, prudentu; cumpătatu; isteț, îndemânatecu, dibaciu, iscusitu; învățatu, doctu, procopsitu; — *s. m.* omu înțeleptu, doctu, prudentu; jurisconsultu, legistu; unu magistratu la Veneția.
SAVONÉA, *f.* eclegmă (doftorie).
SAVORÁRE, *v. a.* a gusta încetu și cu plăcere.
SAVÓRE, *m.* sapoare, gustu; unu felu de sosu.
SAVORÓSO, *a.* saporosu, gustosu.
SAVÓRRA, *f.* savură, balastu.
SAVORRÁRE, *v. a.* a balasta, a încârca cu savură.
SAZIÁBILE, *a.* sațiabilu, de sățiatu, de sâturatu.
SAZIABILITÀ, *f.* sațiabilitate, capacitate de a se sâția, de a se sâtura, de a se îndestula.
SAZIABILMÉNTE, *avv.* într'unu chipu sațiabilu.
SAZIAMÉNTO, *m.* sâțiare, sâturare, sațiu, îndestulare.
SAZIÁRE, *v. a.* a sâția, a sâtura, a îndestula, a satisface.
SAZIETÀ, *f.* saționate, sațiu, sâturare, îndestulare până la desgustu; desgustu, greață.
SAZIÉVOLE, *a.* sățiosu; desgustosu, grețosu.
SAZIEVOLÉZZA, *f.* saționate, sațiu, desgustu.
SAZIEVOLMÉNTE, *avv.* într'unu chipu sățiosu.
SÁZIO, *a.* sâtulu, sâturatu, îndestulatu, sățiatu, desgustatu; îmbuibatu.
SBACCANEGGIÁRE, *v. n.* a gâlâgi.
SBACCELLÁRE, *v. a.* a despâstări, a desghioca.
SBACCHETTÁRE, *v. a.* a bate cu nuiele, cu vârgi.
SBACCHIÁRE, *v. a.* a bate cu prâjina; a ciomâgi.
SBACCIUCCHIÁRE, *v. a.* a sâruta desu, a pupa.
SBÁCCO (A), *avv.* în mare abundanță, de geaba.
SBADACCHIÁRE, *v. n.* a sta cu gura câscată.
SBADATÁGGINE, *f.* distracțiune, neluare aminte, nebăgare de seamă, sburdalnicie, nesocotință.
SBADATAMÉNTE, *avv.* sburdalnicește; fără băgare de seamă, fără atențiune, neluându aminte.
SBADÁTO, *a.* neluătoru aminte, nebăgătoru de seamă, distractu, nesocotitu, sburdalnicu.
SBADIGLIAMÉNTO, *m.* căscare.
SBADIGLIÁRE, *v. n.* a căsca.
SBADÍGLIO, *m.* câscătură, căscare.
SBADÍRE, *v. a.* a desțintui.
SBAGLIÁRE, *v. n.* a greși, a scâmba, a lua o persoană pentru alta, unu lucru pentru altulu.
SBÁGLIO, SBAGLIAMÉNTO, *m.* eroare, greșeală, scăpare din vedere, nebăgare de seamă, luarea unui lucru pentru altulu; deosebire, diferență.
SBAÍRE, *v. n.* a încremeni, a înțepeni.
SBALDANZÍRE, *v. n.* a și pierde curagiulu.
SBALDEGGIÁRE, *v. n.* a se semeți, a se face arogantu.
SBALDÍRE, *v. n.* a se încoragia, a îndrăsni, a se face veselu, îndrâsnețu; — *v. a.* a încoragia.
SBALDÓRE, *m.* coragiu, îndrâsneală, voioșie, semeție.
SBALESTRAMÉNTO, *m.* fapta de a nu nemeri, de a greși ținta; turburare, neorînduială.
SBALESTRÁRE, *v. n.* a greși, a nu nemeri, a nu isbuti; — *v. a.* a arunca, a asvîrli.
SBALESTRATAMÉNTE, *avv.* fără ordinu; cu nesocotință.
SBALESTRÁTO, *a.* aruncatu, asvîrlitu; nesocotitu, imprudentu, sburdalnicu; temeraru; — *uomo sbalestrato*, omu ruinatu, prăpăditu.
SBALLÁRE, *v. a.* a despacheta, a destencui; a spune minciuni; a băsni; a da la lumină; — *v. n.* a pierde la jocu; a face falimentu; a muri.
SBALLATÚRA, *f.* minciună, basnu; fanfaronadă; palavră.
SBALLONÁTA, *f.* minciună mare, fâfălugă; fanfaronadă.
SBALLÓNE, *m.* băsnitoru; fanfaronu; palavragiu.
SBALORDIMÉNTO, *m.* amețire, uimire, încremenire, stupoare.
SBALORDÍRE, *v. a.* a ameți, a uimi, a năuci; a asurzi; — *v. n.* a încremeni, a înholba; a deveni stupidu.
SBALORDITIVAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu amețitoru.
SBALORDITÍVO, *a.* amețitoru, care amețește, uimește, năucește.
SBALZAMÉNTO, *m.* asvîrlire, aruncare.
SBALZÁRE, *v. a.* a arunca în susu, a arunca, a asvîrli cu violință, a repezi; a trânti; a da josu; — *v. n.* a se repezi.
SBALZÁTA, *f.* SBÁLZO, *m.* aruncare, asvîrlire, asvîrlitură, resaltu, resăltătură, trântire, repezire; — *dare lo sbalzo*, a goni.
SBANDAMÉNTO, *m.* risipire, împrăștiere, separare cu silă.
SBANDÁRE, *v. a.* a risipi, a împrăștia, a separa, a despărți cu silă; a învinge, a împrăștia o armie; — *sbandarsi*, a se risipi, a se împrăștia, a se respândi.
SBANDEGGIAMÉNTO, *m.* ecsilare, surghiunire, ecsilu, surghiunu.
SBANDEGGIÁRE, *v. a.* a ecsila, a surghiuni, a isgoni.
SBANDIMÉNTO, *m.* SBANDIGIÓNE, *f.* surghiunire, isgonire.
SBANDÍRE, *v. a.* a ecsila, a surghiuni, a isgoni, a depărta; a rechiăma; a respândi, a publica, a promulga.
SBANDÍTA, *f.* ținutu în care vînătoarea este liberă.
SBANDÍTO, *a. e s. m.* ecsilatu, surghiunitu, depărtatu, isgonitu.
SBÁNDO, *m.* desfacere, despărțire, desființare a unei armii.
SBANDONÁRE, *v. a.* a abandona, a părăsi, a năpusti.
SBARAGLIAMÉNTO, *m.* risipire, împrăștiere.
SBARAGLIÁRE, *v. a.* a risipi, a împrăștia, a respândi.
SBARAGLÍNO, *m.* jocu în table.
SBARÁGLIO, *m.* risipire, împrăștiere, învingere a unei armii; unu felu de trictracu; — *mettere a sbaraglio*, a pune în mare pericolu, a primejdui, a prăpăstui, a precipita.
SBARATTÁRE, *v. a.* a separa, a desuni, a des-

BIBLIOTECA GUVERNAMENTALĂ CLUJ

Digitized by Google

pârți, a neuni, a desordina, a fugări, a pune pe fugă.

SBARAZZÁRE, *v. a.* a desprinde, a descurca, a desbăera, a despiedica, a libera; — *sbarazzarsi*, a se desbăera, a se libera, a se desprinde, a se despiedica, a scăpa de oarecare încurcătură.

SBARBÁRE, *v. a.* a desrădăcina, a desprinde, a deslipi cu silă; a căpăta, a dobindi ceva prin silă, sau prin iscusință, a scoate la capătu; a rade, a bărbieri.

SBARBÁTO, *a.* fără barbă; — *sbarbatello*, gâgâuțu, neghiobu (june).

SBARBAZZÁRE, *v. a.* a mustra, a tânji, a dojeni, a perdăfui.

SBARBAZZÁTA, *f.* dojană, perdafu.

SBARBICAMÉNTO, *m.* dasrădăcinare, sterpire.

SBARBICÁRE, *v. a.* a desrădăcina, a smulge, a sterpi.

SBARCÁRE, *v. a. e n.* a desbârca; a descârca.

SBARCATÓIO, *m.* debarcaderu, locu de desbârcatu.

SBÁRCO, *m.* desbârcare, desbârcătură.

SBARDELLÁRE, *v. a.* a învăța unu mânzu; a arăta, a descoperi; — *sbardellare dalle risa*, a se strica, a se umfla de rîsu.

SBARDELLATAMÉNTE, *avv.* peste măsură, fără frîu.

SBARDELLÁTO, *a.* desfrînatu, desmăsuratu, necumpătatu.

SBARDELLATÚRA, *f.* învățătură, deprindere.

SBÁRRA, *f.* drugu, stinghie; scăluțu; barieră; stavilă, împiedicare, înfrînare, reținere, oprire.

SBARRÁRE, *v. a.* a închide, a astupa; a deschide de totu.

SBARRÁTA, *f.* împiedicare, barieră, baricadă.

SBÁRRO, *m.* drugu, stinghie; obstaculu, piedică, impiedicare, stavilă, barieră; sgomotu, larmă strepitu.

SBASÍRE, *v. n.* a muri; a leșina, a câdea leșinatu.

SBASOFFIÁRE, *v. a.* a mânca lăcomește.

SBASSÁRE, *v. a.* a da josu, a lăsa josu; a scădea, a micșora.

SBÁSSO, *m.* scădere, micșorare, împuținare, eftinire.

SBASTÁRE, *v. a.* a rădica, a lua josu samarulu.

SBATACCHIÁRE, *v. a.* a bate cu prăjina; a mesteca, a remesteca; a necăji, a supăra, a turbura.

SBATÁCCHIO, *m.* bătae cu prăjina.

SBATTAGLIÁRE, *v. n.* a clopoți, a trage clopotulu, a bălălăi.

SBÁTTERE, *v. a.* a clătina, a scutura, a mesteca, a remesteca; a abate, a devia, a resbate; a necăji, a supăra; a refuta, a combate; a scădea, a scoate, a detrage; — *sbattersi*, a se svîrcoli; a se turbura, a se mișca, a se agita.

SBATTEZZÁRE, *v. a.* a desboteza; — *sbattezzarsi*, a apostata, a se lepăda de religiunea creștinească.

SBATTIMÉNTO, *m.* clătinare, scuturare, mestecare, remestecare; resbatere; svîrcolire; scădere; adumbrare, aruncare de umbră, projectare de umbră; umbră.

SBÁTTITO, *m.* clătinare, scuturare, sguduire; resbatere; svîrcolire; scădere; necăjire, turburare, agitațiune.

SBATTÚTA, *f.* scuturare, sguduire; agitațiune, turburare.

SBATTÚTO, *a.* scuturatu, clătinatu, sguduitu; mestecatu, remestecatu; resbătutu; agitatu, turburatu; înfricoșatu; obositu, slăbitu; lăngedu; întristatu, supăratu, necăjitu; scăzutu, eftinitu.

SBAULÁRE, *v. a.* a scoate din geamăntanu, din ladă.

SBAVAGLIÁRE, *v. a.* a descălușa.

SBAVÁRE, *v. n.* a spumega; — *v. a.* a spuma.

SBAVATÚRA, *f.* spumă, spumosime.

SBAVAZZATÚRA, *f.* curgere de bale.

SBEFFAMÉNTO, SBEFFEGGIAMÉNTO, *m.* batjocorire, păcălire, luare peste picioru.

SBEFFÁRE, SBEFFEGGIÁRE, *v. a.* a batjocori, a păcăli, a deride.

SBEFFEGGIATÓRE, *m.* batjocoritoru, păcălitoru, derisoru.

SBELLETTÁRE, *v. a.* a sulimeni, a rumeni, a drege, a da unu lustru mincinosu; — *sbellettarsi*, a se rumeni, a se sulimeni.

SBELLICÁRSI, *v. n.* a și vătăma buricului; — *sbellicarsi dalle risa*, a rîde peste măsură, a se strica de risu, a pufăi de risu.

SBENDÁRE, *v. a.* a deslega; a desfășia.

SBERCIÁRE, *v. a.* a nu reeși, a nu nemeri, a nu isbuti.

SBERLEFFÁRE, *v. a.* a se smorfăi, a face grimase; a batjocori.

SBERLÉFFE, SBERLÉFFO, *m.* cicatr ice; grimase batjocură, derisiune.

SBERLINGACCIÁRE, *v. n.* a petrece la lăsatulu de carne.

SBERNOCCOLÚTO, *a.* nodurosu.

SBERRETTÁRE, *v. a.* a saluta, a face cuiva complimentu cu luarea căciulei; — *sberrettarsi*, a se căciuli.

SBERRETTÁTA, *f.* căciulire, luarea căciulei dreptu salutare.

SBERTÁRE, *v. a.* a lua în rîsu, a lua peste picioru.

SBERTEGGIÁRE, *v. a.* a lua peste picioru, a batjocori.

SBÉRTO, *m.* batjocură, luare în rîsu, luare peste picioru, păcălire; — *fare uno sberto*, a lua peste picioru.

SBERTUCCIÁRE, *v. a.* a cocoloși, a mototoli, a strica.

SBERTUCCIÁTO, *a.* turtitu, mototolitu, cocoloșitu.

SBEVAZZAMÉNTO, *m.* beție, băuturâ cu prisosu.

SBEVAZZÁRE, *v. n.* a bea desu, a bea cu prisosu.

SBÉVERE, *v. n. ed a.* a bea peste măsură, a se da la băuturâ, a petrece în beții.

SBEZZICÁRE, *v. a.* a ciocni, a lovi cu plisculu.

SBIADÁTO, *a.* albastru deschisu, fără nutrețu.

SBIADÍTO, *a.* slabu, palidu, smortu, fără coloare.

SBIANCÁRE, *v. n.* a deveni albiu, albiciosu; a se îngălbeni.

Digitized by Google

SBIANCÁTO, *a.* albiu, albiciosu; îngâlbenitu (la faţâ).
SBIANCHEGGIÁRE, *v. n.* a şi pierde coloarea, a deveni albu,
SBIÁNCIDO, *a.* înnâlbitu, albiu, albiciosu; îngâlbenitu.
SBIAVÁTO, *a.* albastru deschisu; smortu, fârâ coloare.
SBIECAMÉNTE, *avv.* piezişu, provalişu, diagonalu.
SBIECÁRE, *v. a.* a pune piezişu; a strâmba; a chiorî, a se uita chiorîşu; a îndrepta; — *v. n.* a merge piezişu; a cârmi; — *sbiecarsi*, a deveni ceacîru.
SBIÉCO, *a.* strâmbu, piezişu, provâlişu, diagonalu, turtitu.
SBIESCIÁRE, *v. a.* a stâmba; a merge piezişu; a cârmi.
SBIÉSCIO, *a.* oblicu, stâmbu, diagonalu, piezişu, provâlişu, curmezişu; — *a sbiescio*, în piezu, diagonalicește.
SBIETOLÁRE, *v. n.* a scânci, a bâsâi; a se înduioşi.
SBIETTÁRE, *v. a.* a scoate icurile; — *v. n.* a o şterge la sânâtoasa, a si lua tâlpâşiţa.
SBIGOTTIMÉNTO, *m.* consternaţiune, înspâimîntare.
SBIGOTTÍRE, *v. a.* a consterna, a speria, a înfricoşa, a înspâimînta; — *v. n.* a se consterna, a se spâimînta; a şi pierde coragiulu, a se descoragia; a ţiţâi.
SBIGOTTITAMÉNTE, *avv.* cu consternare, cu spaimâ.
SBILANCIAMÉNTO, *m.* descumpânire; desordinare.
SBILANCIÁRE, *v. a.* a descumpâni, a face sâ piarzâ ecuilibrulu; a desordina, turbura.
SBILÁNCIO, *m.* descumpânire; lipsâ de ecuilibru.
SBILÉNCO, *a.* strâmbu, râu fucutu, haitaşu.
SBIRBÁRE, SBIRBONÁRE, *v. n.* a şi petrece o viaţâ de berbantu, a se ştrengâri, a trâi în desfrînâri, a se ciorsoi.
SBIRCIÁRE, *v. a.* a clipi, a miji, a sbîrci din ochi.
SBIRCIÁTA, *f.* clipire, mijire, sbîrcire din ochi.
SBÍRCIO, *a.* ciacîru, chioru.
SBIRRÁGLIA, *f.* o mulţime de sbiri, de dorobanţi.
SBIRREGGIÁRE, *v. n.* a lucra ca unu sbiru.
SBIRRERÍA, *f.* locu unde şedu sbirii, dorobanţii.
SBIRRÉSCO, *a.* de sbiru, de dorobanţu.
SBÍRRO, *m.* sbiru, birâu, arcaşu, dorobanţu.
SBISACCIÁRE, *v. a.* a scoate din ghiosdanu.
SBIZZARÍRE, *v. n.* a scoate capriciurile; — *sbizzarirsi*, a şi indestula pofta.
SBOCCAMÉNTO, *m.* erupere, prorupere, scurgere, strâvârsare, eşire; destupare, deschidere.
SBOCCÁRE, *v. n.* a erupe, a prorupe, a eşi cu repeziciune, a curge afarâ, a se scurge, a se vârsa, a se strâvârsa; a vorbi prosteşte, a bâlâcâri; — *v. a.* a sparge gura unui vasu, unui tunu, s. c. l.
SBOCCÁTA, *f.* erupţiune, prorupere, vârsâturâ.
SBOCCATAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu desfrinatu, obscenu, bâlâcâritoru, necuviinciosu.
SBOCCÁTO, SBOCCACCIÁTO, *a.* desfrinatu, bâlâcâritoru, licenţiosu; tare în gurâ (calu).
SBOCCATÚRA, *f.* erupţiune, vârsâturâ, strâvârsâturâ; gurâ, revârsâturâ a unui riu.
SBOCCIÁRE, *v. n.* a îmmuguri; a isvorî, a ţişni.
SBÓCCO, *m.* erupere, prorupere, vârsare, strâvârsare, gurâ, loculu unde isbuteşte o cale, unde se revarsâ unu riu, pe unde ese cineva dintr'o strîmtoare.
SBOCCONCELLÁRE, *v. a.* a dimica, a fârâma, a roade, a mânca rozîndu; a dârâpuri.
SBOCCONCELLATÚRA, *f.* rozâturâ.
SBOGGETTÁRE SENTÉNZE, a vorbi cu unu aeru doctoralu, a face pe omulu sentenţiosu.
SBOGLIENTÁRE, *v. a.* a mişca, a turbura.
SBOLZONÁRE, *v. a.* a lovi, a râni.
SBOMBARDÁRE, *v. a.* a arunca boambe; a spune mari minciuni, a bâsnui, a tâia la palavre.
SBOMBETTÁRE, *v. n.* a bea peste mâsurâ.
SBONDOLÁTO, *a.* sâracu, ticâlosu, miserabilu.
SBONTADIÁTO, *a.* inutilu, care şi a perdutu bunâtatea.
SBONZOLÁRE, *v. n.* a se boşorogi; a crâpa; a se îndopa de mâncare.
SBORBOTTÁRE, *v. a.* a dojeni cu asprime.
SBORCHIÁRE, *v. a.* a scoate ţintele, zorzoanele.
SBORDELLAMÉNTO, *m.* curvâsârire; sgomotu, gâlâgire.
SBORDELLÁRE, *v. n.* a ţinea bordeluri, case de prostituţiune; a curvâsâri, a curvi; a gâlâgi, a face mare sgomotu.
SBÓRNIA, *f.* beţie.
SBORRÁRE, *v. n.* a înflori, a îmmuguri înaintea timpului; a spune curatu, fârâ complimente; a scoate câlţii.
SBORSAMÉNTO, *m.* numârare de bani, plâtire.
SBORSÁRE, *v. a.* a scoate din pungâ, a numâra, a denumâra o sumâ de bani, a plâti, a râfui.
SBÓRSO, *m.* platâ, plâtire, numârare de bani, râfuire.
SBOSCÁRE, *v. a.* a tâia o pâdure, a o râri; — *v. n.* a eşi din pâdure.
SBOTTÁRE, *v. a.* a scoate, a turna dintr'unu vasu, dintr'unu butoiu; a deşerta; a prorupe.
SBOTTONÁRE, *v. a.* a descheia, a desbumba; a batjocori.
SBOTTONEGGIÁRE, *v. a. e n.* a împunge, a muşca prin cuvinte.
SBOZZACCHÍRE, *v. n.* a se reîntrema; a se descârci.
SBOZZÁRE, *v. a.* a schiţa, a face schiţa unui desemnu; a libera, a slobozi funia dela ancorâ.
SBOZZATÚRA, *f.* schiţâ; începâturâ, urzealâ.
SBOZZIMÁRE, *v. a.* a scoate minjealâ, boştinâ.
SBÓZZO, *m.* schiţâ; începâturâ, urzealâ.
SBOZZOLÁRE, *v. a.* a lua cu baniţâ; a cleveti.
SBRACÁRE, *v. a.* a scoate pantaloni; — *v. n.* a investiga cu mare curiositate afacerile altora; — *sbracarsi*, a şi scoate pantalonii; a se opinti, a se trudi, a se sili din toate puterile.
SBRACATAMÉNTE, *avv.* sburdalniceşte; fârâ grijâ.
SBRACÁTO, *a.* fârâ pantaloni, fârâ ismene; mare, mâreţu; — *alla sbracata*, fârâ ţeremonii, cu neîngrijire; — *vita sbracata*, viaţâ comodâ, fârâ grijâ.
SBRACCIÁRE, *v. a.* a scoate din braţu, — *sbracciarsi*, a sumete mânicile; a se trudi, a se sîrgui, a se opinti.
SBRACERÍA, *f.* fanfaronadâ.
SBRACIÁRE, *v. a.* a aţiţa foculu, a face sâ se mai aprindâ; a risipi; a face pe marele.
SBRACIÁTA, *f.* sgândârare; fanfaronadâ; falâ, pompâ.

Digitized by Google

SBRÁCIO, *m.* pompâ, falâ, îngâmfare, ostentaţiune de mârime.
SBRACIÓNE, *m.* risipitoru, fâlosu; fanfaronu.
SBRACULÁTO, *a.* fârâ pantaloni, fârâ ismene, desbrâcatu.
SBRAITÁRE, *v. n.* a face gurâ, a striga în gura mare.
SBRAMÁRE, *v. a.* a sâtura, a indestula, a satisface; — *sbramarsi*, a se sâtura, a se îndestula, a se satisface.
SBRANAMÉNTO, *m.* sfâşiare, sfâşiere, lacerare.
SBRANÁRE, *v. a.* a sfâşia, a lacera; a rupe; a despârţi.
SBRANATÓRE, *m.* sfâşiâtoru, laceratoru.
SBRANCAMÉNTO, *m.* despârţire, scoatere, separare.
SBRANCÁRE, *v. a.* a scoate, a despârţi, a separa din turmâ; a desrâmuri, a tâia ramurile; — *sbrancarsi*, a eşi din turmâ, a se împrăştia, a fugi în desordinu.
SBRANDELLÁRE, *v. a.* a despica, a rupe, a despârţi; — *sbrandellarsi*, a se despica, a se rupe, a se sfâşia.
SBRÁNO, *m.* sfâşiare; rupere, stricare, prâpâdire.
SBRATTÁRE, *v. a.* a curâţi, a goli, a face locu, a deşerta, a delâtura; — *sbrattare il paese*, a se duce, a pleca.
SBRAVÁTA, *f.* redomontadâ, fanfaronadâ, bravadâ.
SBRAVAZZÁRE, SBRAVEGGIÁRE, *v. n.* a se trufi, a se îngâmfa, a se fâli, a face fanfaronade.
SBRAVAZZÓNE, *m.* fanfaronu, lâudârosu, frângeferu, frigepâmîntu.
SBREGÁCCIA, *f.* femee gurâlivâ şi proastâ.
SBRÍCCO, *a.* strengaru, craiu, berbantu, ciorsoiu.
SBRICCONEGGIÁRE, *v. n.* a se strengâri, a se ciorsoi, a trâi ca unu berbantu, ca unu craiu.
SBRÍCIO, *a.* abjectu, ticâlosu, miserabilu, prostu.
SBRICIOLAMÉNTO, *m.* sfârâmare, dumicare.
SBRICIOLÁRE, *v. a.* a sfârâma, a fârâma, a dumica.
SBRIGAMÉNTO, *m.* pripire, grâbire, lucrare grabnicâ.
SBRIGÁRE, *v. a.* a termina, a sâvirşi iute; — *sbrigarsi*, a se grâbi, a se pripi, a se sîrgui, a termina curîndu; a se libera, a se desprinde, a se desbâera, a scâpa dintr'o încurcâturâ.
SBRIGATAMÉNTE, *avv.* iute, curîndu, în pripâ, degrabâ.
SBRIGATÍVO, *a.* scurtu, grabnicu, pripitu; iute, sprintenu.
SBRIGLIÁRE, *v. a.* a desfrîna, a scoate frîulu; a deslega, a desprinde, a desbâera; a libera, a slobozi.
SBRIGLIÁTA, SBRIGLIATÚRA, *f.* tragerea hâţuriloru; perdafu, reprehensiune, mustrâturâ, dojanâ.
SBRIGLIÁTO, *a.* desfrînatu.
SBRISCIÁRE, *v. n.* a aluneca.
SBROBBIÁRE, *v. n.* a înfrunta, a ocârî, a sudui, a înjura.
SBROCCÁRE, SBROCCOLÁRE, *v. a.* a desfrunzi, a struji, a roade frunzele arboriloru.
SBRODETTÁRE, *v. n.* a curge ca zeama; a se topi; a destâinui, a revela afacerile altora.
SBRODOLÁRSI, *v. n.* a se întina, a se mînji, a se murdârisi.
SBRODOLÓNE, *m.* acela care şi mînjeste faţa, mâinile sau veşmintele cându mânîncâ.
SBROGLIÁRE, *v. a.* a descurca, a desprinde; a lâmuri; — *sbrogliarsi*, a se libera, a se desprinde, a se desbâera.
SBRONCOLÁRE, *v. a.* a deşţelini, a curâţi pâmîntulu.
SBRUCÁRE, *v. a.* a desfrunzi, a curâţi de frunzâ; a struji, a roade frunzele arboriloru; a omizi.
SBRUFFÁRE, *v. a.* a împroşca.
SBRÚFFO, *m.* împroşcare, împroşcâturâ.
SBRUTTÁRE, *v. a.* a curâţi, a şterge, a înfrumuseţa.
SBUCÁRE, *v. a.* a scoate dintr'o gaurâ, a scoate afarâ; — *v. n.* a eşi afarâ, a eşi cu repeziciune, a isbucni.
SBUCCIÁRE, SBUCCHIÁRE, *v. n.* a descorţa, a descoji; — *sbucciarsi*, a se descorţa, a se descoji, a se curâţi.
SBUDELLAMÉNTO, *m.* lucrarea de a scoate maţele.
SBUDELLÁRE, *v. a.* a scoate maţele; a rânî; a omorî.
SBUFFÁRE, *v. n.* a sfornâi, a sforâi, a se bosumfla; a sufla; a vorbi cu mânie; a împroşca.
SBÚFFO, *m.* sforâitu; bosumflare; suflare; împroşcare.
SBUGIARDÁRE, *v. a.* a deşmînţi.
SBÚLIMO, *m.* foame breazâ.
SBUSÁRE, *v. a.* a deşerta punga cuiva la jocu.
SCÁBBIA, *f.* sgaibâ, riie; sgancâ, coajâ de bubâ.
SCABBIÁRE, *v. a.* a vindeca riia; a netezi, a obli.
SCABBIÓSA, *f.* şcabie, câligulicioarâ, muşcatulu dracului (unu felu de plantâ).
SCABÍNO, *m.* unu felu de primaru, de presidentu alu magistratului, scabînu.
SCABRÉZZA, *f.* asprime, ghibositate.
SCÁBRO, *a.* aspru, ghibosu, colţurosu, glodurosu.
SCABROSITÀ, *f.* asprime, ghibositate; dificultate mare.
SCABRÓSO, *a.* aspru, colţurosu; foarte dificilu.
SCACAZZAMÉNTO, *m.* scursurâ de pântece, câcare, câcâturâ, câcârealâ, scufurealâ, urdinare, cufurire.
SCACAZZÁRE, *v. a.* a urdina, a se cufuri, a se câca în mai multe locuri; a umplea cu câcatu; a cheltui; a risipi, a cheltui bani pentru nişte lucruri de nimicu.
SCACAZZÍO, *m.* cufurire, urdinare, câcârie, câcâturâ.
SCACCÁRE, SCACCHEGGIÁRE, *v. a.* a împârţi în pâtrate, în deosebite feţe precumu este tabla de şachu.
SCACCÁTA, *f.* mersu, mişcare la şachu.
SCACCÁTO, SCACCHEGGIÁTO, *m.* în formâ de şachuri.
SCACCHIÁRE, *v. n.* a muri; a se duce, a fugi.
SCACCHIÉRE, *m.* tablâ de şachu; vistierie în Englitera.
SCACCIAMÉNTO, *m.* isgonire, alungare, depârtare.
SCACCIAMÓSCHE, *m.* apârâtoare de muşte.
SCACCIAPENSIÉRI, *m.* drâmbâ.
SCACCIÁRE, *v. a.* a goni, a isgoni, a alunga, a depârta, a da afarâ, a scoate; a surghiuni, a ecsila, a oropsi.

Digitized by Google

SCACCIÁTA, *f.* gonire, isgonire, depârtare, alungare.
SCÁCCO, *m.* câsuţâ (la joculu şachuriloru); şachu; orĭce figurâ din acestu jocu; defectu; pierdere mare, învingere; restrişte; — *scacco matto*, şachu matu, matu; ruinâ, perdere nereparabilâ; — *scacco al re*, şachu regelui; — *vedere il sole a scacchi*, a se afla la închisoare; — *cervello da giuocare a scacchi*, omu uşoru la minte; — *fatto a scacchi*, cubiformu, în forma de cuburi.
SCACIÁRE, *v. a.* a isgoni; a esclude; a înlâtura.
SCACIÁTO, *a.* isgonitu; esclusu; alâturatu, înlâturatu.
SCADÉNZA, *f.* decadere, decadenţâ, scâdere; termenu de platâ, scadenţa unei polițe.
SCADÉRE, *v. n.* a scâdea, a decâdea, a da spre râu; a şi pierde creditulu; a câdea în partea cuiva; a se împlini terminulu unei datorii, unei polițe; a fi de unu gradu mai inferioru; a se întîmpla, a se nemeri.
SCADIMÉNTO, *m.* scâdere, împuţinare, slâbire.
SCÁFA, *f.* luntre, barcâ, şeicâ, şalupâ.
SCAFAIUÓLO, *m.* luntraşu, vâslaşu.
SCAFFÁLE, *m.* dulapu; bibliotecâ.
SCAFFÁRE, *v. n.* a câdea, a se da de a tumba; a se juca la soţu şi fârâ soţu.
SCAFFÉTTA, *f.* colţu, pâstrâtoare, ascunzâtoare.
SCAFÍGLIO, SCÁFILO, *m.* o mâsurâ anticâ de grâu.
SCÁFO, *m.* corpu, scheletu alu unei corâbii.
SCAGIONÁRE, *v. a.* a escusa, a desvinovâţi; — *scagionarsi*, a se escusa, a se desvinovâţi, a se justifica.
SCÁGLIA, *f.* solzu; coajâ, ghioacâ; ţeastâ; tâbliţele ce se deslipescu depe feru; ţandurâ, bucâţicâ; praştie; sgurâ de aramâ; ţiitoare.
SCAGLIÁBILE, *a.* de aruncatu, de asvîrlitu, de trântitu.
SCAGLIAMÉNTO, *m.* aruncare, asvîrlire; scuturare, sguduire; trântire; repezire, prâvâlire; desolzire.
SCAGLIÁRE, *v. a.* a arunca, a asvîrli, a trânti; a desolzi; a lepâda; a scutura, a sgudui; — *v. n.* a palavri; — *scagliarsi*, a se arunca, a se repezi, a nâvâli.
SCAGLIATÓRE, *m.* aruncâtoru, asvîrlitoru; prâştieru.
SCAGLIÓNE, *m.* treaptâ, gradu, scarâ; fuşteiu; rangu; colţii, dinţii cei ascuţiţi ai calului; unu felu de peşte.
SCAGLIÓSO, *a.* solzosu, cojosu.
SCAGLIUÓLA, *f.* solzişoru; unu felu de grâunte; unu felu de gipsu, cristalu de gipsu.
SCÁGNO, *m.* scaunu.
SCÁLA, *f.* scarâ; schelâ, portu de mare; mijlocu spre a înainta; proporţiune; graduaţiune; — *scala a mano*, scarâ purtâreaţâ; — *scala a lumaca*, scarâ culbecoasâ; — *anima della scala*, fusulu, drugulu, prâjina scârei; — *far scala*, a trage la unu portu; — *farsi scala*, a întrebuinţa unu lucru pentru a ajunge la altulu; — *scala franca*, libertate de a veni şi de a se duce; — *a scala*, treptatu.
SCALABRÍNO, *m.* omu isteţu, iscusitu, îndemânatecu.
SCALAMÁTI, *m.* unu felu de atrofie la cai.
SCALAMÉNTO, *m.* escaladâ.
SCALÁRE, *v. a.* a escalada, a se sui într'unu locu închisu întrebuinţându scâri; a nâvali, a da asaltu; — *v. n.* a lipsi, a se împuţina, a scâdea, a scâpâta.
SCALÁTA, *f.* escaladâ, întrare prin scâri; asaltu, nâvâlire.
SCALBÁTRA, *f.* unu felu de peşte.
SCALCAGNÁRE, *v. a.* a scâlcia, a câlca, a turti.
SCALCÁRE, *v. a.* a câlca, a apâsa; — *v. n.* a ecsercita funcţiunile de paharnicu.
SCALCHEGGIÁRE, SCALCIÁRE, *v. a. e n.* a da din picioare; a repumna.
SCALCHERÍA, *f.* pâhârnicie, oficiulu paharnicului.
SCALCINÁRE, *v. a.* a scoate tencuiala, a destencui.
SCALCINATÚRA, *f.* destencuiturâ.
SCÁLCO, *m.* mâiestru de bucate; paharnicu.
SCALDACÁTTEDRA, *m.* profesoru prostu, ignorantu.
SCALDALÉTTO, *m.* încâlzitoru, de patu.
SCALDAMÁNO, *m.* unu felu de jocu copilârescu.
SCALDAMÉNTO, *m.* încâlzire.
SCALDAPÁNCA, *m.* şcolaru nesilitoru.
SCALDÁRE, *v. a.* a încâlzi; a aprinde, a înflâcara, a înfierbînta, a însufleţi, a aţiţa, a sgândâra, a zădâri, a mişca; — *scaldarsi*, a se încâlzi; a se aprinde.
SCALDATÍVO, *a.* încâlzitoru, capabilu de a încâlzi.
SCALDATÓIO, *m.* odae, odâiţâ de încâlzitu.
SCALDATÓRE, *a. e s. m.* încâlzitoru, care încâlzeşte.
SCALDAVIVÁNDE, *m.* oalâ, mangalu de încâlzitu bucate.
SCALDEGGIÁRE, *v. a.* a aprinde, a înflâcâra, a sgândâra.
SCALDÍNO, *m.* încâlzitoare, tigae micâ de încâlzitu.
SCALÉA, *f.* scarâ descoperitâ.
SCALÉLLA, *f.* laţu de prinsu porumbi; scarâ.
SCALÉNO, *a.* scalenu (triunghiu).
SCALÉO, *m.* scarâ; scarâ purtâreaţâ.
SCALÉRE, *f. pl.* treptele care se aflâ înaintea unei biserici sau înaintea unui palatu.
SCALFARÉTTO, *m.* ciorapu scurtu.
SCALFICCÁRE, *v. a.* a deslipi câte puţinu puţinu.
SCALFÍRE, *v. a.* a sgâria, a resgâria, a scârpina.
SCALFITTÚRA, *f.* SCALFÍTTO, *m.* sgâriâturâ, scârpinâturâ.
SCALINÁTA, *f.* scarâ, gradinatâ.
SCALÍNO, *m.* treaptâ, gradu (la o scarâ stâtâtoare).
SCALMÁRSI, *v. n.* a se osteni, a se obosi.
SCÁLMO, *m.* luntriţâ; unu felu de ştiucâ (peşte.)
SCÁLO, *m.* povîrnişu, coborişu, vadu, abordu, locu de desbârcatu; schelâ, portu, limanu; debarcaderâ.
SCALÓGNO, *m.* scâloanâ, unu felu de ceapâ.
SCALÓNE, *m.* scarâ mare şi sumptuoasâ; treaptâ.
SCALPÉLLO, *m.* daltâ.
SCALPICCIAMÉNTO, *m.* tropâire; câlcare în picioare.
SCALPICCIÁRE, *v. a.* a tropâi; a câlca în picioare; a maltrata, a apâsa, a oprime, a pleosti.
SCALPICCÍO, *m.* tropâialâ, tropâire prelungitâ.
SCALPITAMÉNTO, *m.* câlcare în picioare.
SCALPITÁRE, *v. a. e n.* a câlca în picioare; a despreţui.
SCALPITÍO, *m.* câlcare în picioare; tropâialâ.
SCALPÓRE, *m.* plângere, jeluire; sgomotu; —

Digitized by Google

menar scalpore, a se plânge tare; a face gurâ.

SCALTRAMÉNTE, *avv.* cu sagacitate, cu isteţime.

SCALTRÉZZA, *f.* SCALTRIMÉNTO, *m.* isteţime, isteciune, sagacitate, perspicacitate, astuţie, fineţâ, iscusinţâ, dibâcie, îndemânare, şireţie, vulpie.

SCALTRÍRE, *v. a. e n.* a învâţa, a deprinde, a admâiestra, a face sau a deveni dibaciu, isteţu, sagace.

SCALTRITAMÉNTE, *avv.* cu dibâcie, cu isteţime, cu sagacitate, cu îndemânare, cu şireţie.

SCALTRÍTO, *a.* isteţu, sagace, astutu, finu, dibaciu, iscusitu, îndemânatecu; şiretu, vicleanu; învâţatu, deprinsu, admâiestratu.

SCÁLTRO, *a.* astutu, isteţu, sagace, finu, deşteptu, iscusitu, dibaciu, îndemânatecu; şiretu, tâlpişu.

SCALÚCCIA, *f.* scarâ mică, scârişoarâ.

SCALVÁRE, *v. a.* a face pleşuvu.

SCALZACÁNE, SCALZAGÁTTO, *m.* ştrengaru, ciorsoiu.

SCALZAMÉNTO, *m.* descâlţare; scoatere, luare; sâpare, deschidere, desgârdinare.

SCALZÁRE, *v. a.* a descâlţa; a scoate, a lua; a sâpa, a deschide cu sâpoiu, a desgârdina; a deslipi gingia depe dinţi; a investiga, a aduce pe cineva prin iscusinţâ sâ spue ceea ce ştie; — *scalzarsi*, a se descâlţa.

SCALZATÓIO, *m.* instrumentu spre a deslipi gingia depe dintele pe care voeşte cineva sâ lu scoatâ.

SCALZATÓRE, *m.* descâlţâtoru; investigatoru.

SCALZATÚRA, *f.* descâlţâturâ; desgârdinare; groapâ.

SCÁLZO, *a.* descâlţatu; slâbitu; sâracu lipitu; prostu, trivialu; desbrâcatu, golu.

SCAMATÁRE, *v. a.* a bate lânâ; a scârmâna; a mustra.

SCAMATÍNO, *m.* bâtâtoru de lânâ; scârmânâtoru.

SCAMÁTO, *m.* bâţu de bâtutu lânâ.

SCAMBIAMÉNTO, *m.* scâmbare; strâmutare.

SCAMBIÁRE, *v. a.* a scâmba, a permuta; a strâmuta; a substitui, a înlocui, a suplini; a lua unu lucru pentru altulu; — *scambiare le carte in mano*, a spune alminterea ceea ce s'a zisu mai nainte.

SCAMBIETTÁRE, *v. a.* a scâmba desu; — *v. n.* a face sârituri.

SCAMBIETTO, *m.* scâmbare deasâ; sâriturâ.

SCAMBIÉVOLE, *a.* reciprocu, respectivu, mutualu.

SCAMBIEVOLÉZZA, *f.* reciprocaţiune, reciprocitate.

SCAMBIEVOLMÉNTE, *avv.* într'unu modu reciprocu, mutualu, unulu pe altulu, unulu cu altulu.

SCÁMBIO, *m.* scâmbu, scâmbare, permutare, permutaţiune, fapta de a scâmba şi lucrulu scâmbatu; strâmutare; — *in iscambio*, în scâmbu, în locu; dimprotivâ; — *render lo scambio*, a reîntoarce, a respunde, a corespunde; a resplâti.

SCAMERÁRE, *v. a.* a înstrâina, a scoate din vistierie.

SCAMERÍTA, *f.* muşchiu de rîmâtoru.

SCAMICIÁRE, *v. a.* a scoate câmaşa.

SCAMICIÁTO, *a.* fârâ câmaşâ; numai cu câmaşa.

SCAMONÉA, SCAMMONÉA, *f.* scamonee (plantâ).

SCAMOSCIÁRE, *v. a.* a argâsi, a tâbâci.

SCAMOSCIATÓRE, *m.* argâsitoru, tabacu.

SCAMPAFÓRCA, *m.* ştrengaru, spînzuratu.

SCAMÓZZOLO, SCAMÚZZOLO, *m.* bucâţea, fârâmâturâ.

SCAMPAMÉNTO, *m.* scâpare, fugire, codire.

SCAMPANÁRE, *v. n.* a trage deodatâ mai multe clopote, a trage desu clopotele, a clopoţi tare, a bâlâlâi.

SCAMPANÁTA, *f.* tragerea mai multoru clopote deodatâ; clopoţitu, clopoţire; şarivari.

SCAMPANELLÁRE, *v. n.* a trage unu clopoţelu cu iuţealâ.

SCAMPANÍO, *m.* clopoţitu, clopoţire, bâlâlâire.

SCAMPÁRE, *v. a.* a scâpa, a libera; a economisi, a cruţa; a se codi, a se feri; — *v. n.* a fugi, a scâpa.

SCAMPATÍCCIO, *a.* convalescentu.

SCAMPATÓRE, *m.* liberatoru, mântuitoru.

SCÁMPO, *m.* scâpare, refugiu, fugâ; pretestu.

SCAMPOLÉTTO, SCAMPOLÍNO, *m.* puţintelu.

SCÁMPOLO, *m.* petecu, bucâţicâ ce râmâne dela o bucatâ de materie sau pînzâ; remâşiţâ.

SCÁNA, *f.* dinte tâiâtoru, colţu.

SCANALÁRE, *v. a.* a canela; a ghintui.

SCANALATÚRA, *f.* canelaturâ, canelurâ; ghintuire.

SCANCELLAMÉNTO, *m.* ştergere, ştersurâ.

SCANCELLÁRE, *v. a.* a şterge; a aboli, a scoate.

SCANCELLATÍCCIO, *a.* ştergâciosu.

SCANCELLATÚRA, *f.* ştersurâ.

SCANCERÍA, *f.* tarabâ, laviţâ.

SCANCÍO, *a.* oblicu, strâmbu, piezişu, curmezişu; — *a scancio, per iscancio*, în piezu.

SCANDAGLIÁRE, *v. a.* a sonda, a câuta cu sonda; a investiga.

SCANDÁGLIO, *m.* sondâ, mâsurâtoru de profunditate; cercetare, investigaţiune, ecsamenu; calculu.

SCANDALEZZÁRE, SCANDALEGGIÁRE, *v. a.* a scandaliza, a da scandalu; — *scandalezzarsi*, a se scandaliza; a se supâra.

SCANDÁLIDA, *f.* unu felu de plantâ leguminoasâ.

SCÁNDALO, *m.* scandalu, sminteală, ecsemplu râu; piedică; pagubâ; infamie, desonoare, necinste; discordie, desbinare, neunire; indignaţiune, supârare, mâhnire; ruşine; — *pietra di scandalo*, pricină de pâcatu.

SCANDALOSAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu scandalosu.

SCANDALÓSO, SCANDALÍTICO, *a.* scandalosu, pricinuitoru de scandalu, de sminteală; ruşinosu; supârâtoru.

SCANDÉLLA, *f.* aleacu; picâturi de untu, de grâsime.

SCANDÉLLO, *m.* picu, stropu, picâturâ.

SCANDÉNTE, *a.* câţârâtoru, care se sue, se urcâ.

SCÁNDERE, *v. a.* a se câţâra, a se urca, a se sui; a mâsura versuri spre a judeca dacâ suntu dupâ regule.

SCANDIGLIÁRE, *v. a.* a sonda, a mâsura adîncimea.

SCANDÍGLIO, *m.* grâmadâ de pietre de vînzare.

SCANDÍRE, *v. a.* a mâsura unu versu, a scandi.

SCÁNDOLO, *m.* scandalu; supârare; ruşine.

SCANFÁRDA, *a. f.* treantâ, ţolinâ, puturoasâ.

SCANICÁRE, *v. a.* a deslipi; a rade, a sgâria; a perde ceva pe drumu; — *v. n.* a se destencui; a se sgâria.

SCANIDÁTO, *a.* albu, candidu.

SCANNABÉCCO, *m.* unu felu de cuţitu de mâcelari.

SCANNAFÓSSO, *m.* unu felu de întârire; şanţu.

Digitized by Google

SCANNAMÉNTO, *m.* tâiare de gitu, omorire, ucidere.
SCANNAMINÉSTRE, SCANNAPÁNE, SCANNAPAGNÓTTE, *m.* parasitu, lingâu, lingetalere, nevoiașu, netrebnicu.
SCANNAPIDÓCCHI, *m.* pâduchiosu, miserabilu, ticâlosu; avaru, sgârcitu, scumpu cumplitu.
SCANNÁRE, *v. a.* a tâia gîtulu; a ucide, a omorî; a tâia, a junghia; a depâna; a prâpâdi, a ruina.
SCANNATÓIO, *m.* mâcelârie; vizuinâ de asasini.
SCANNATÓRE, *m.* gituitoru, sugrumâtoru, junghietoru.
SCANNELLAMÉNTO, *m.* canelare, canelaturâ, canelurâ.
SCANNELLÁRE, *v. a.* a depâna; a canela; — *v. n.* a țișni.
SCANNELLÁTO, *m.* SCANNELLATÚRA, *f.* canelurâ, canelaturâ.
SCANNÉLLO, *m.* scâunelu, scaunu micu; masâ de scrisu, pulpitu.
SCÁNNO, *m.* scaunu; bancâ; bancu de nisipu; scrinu; reședințâ, locu de reședințâ.
SCANNONEZZÁRE, *v. a.* a da cu tunuri, a bate cu tunuri.
SCANONIZZÁRE, *v. a.* a descanoniza.
SCANSAMÉNTO, *m.* abatere, înlăturare, alungare, evitare, ferire, cârmire, codire.
SCANSÁRDO, *a.* nevoiașu, tembelu, leneșu.
SCANSÁRE, *v. a.* a abate, a evita, a cârmi, a alunga; — *scansarsi*, a se depârta, a se abate, a se codi, a cârmi.
SCANSÍA, SCANCÍA, *f.* poliță, repositoru; stelagiu de cârți, raftu de cârți, scofalâ.
SCANSIÓNE, *f.* mâsurarea versuriloru, scandire.
SCÁNSO, *m.* evitare, abatere, alungare, înlăturare, ferire; — *a scanso*, pentru a evita.
SCANTONAMÉNTO, *m.* descantare, știrbire; tulire.
SCANTONÁRE, *v. a.* a descanta, a știrbi, a ciunta cantele, muchile; — *v. n.* a se tuli, a se furișa.
SCANTONATÚRA, *f.* știrbiturâ, descantare.
SCAPÁRE, *v. a.* a tâia, a despica capulu; — *scaparsi*, a se trudi, a se osteni, a și sparge capulu.
SCAPATÁGGINE, *f.* sburdâlnicie, nesocotință.
SCAPÁTO, *a.* nesocotitu, ușoru la minte, sburdalnicu.
SCAPECCHIÁRSI, *v. n.* a se descurca; — *scapecchiare*, a revila.
SCAPECCHIATÓIO, *m.* ravilâ.
SCAPESTRÁRE, *v. a.* a descâpâstrui, a scoate câpâstrulu; a desfrîna, a desmierda, a nărăvi, a deprava, a demoraliza, a corupe; — *v. n.* a trâi într'unu chipu desfrînatu; — *scapestrarsi*, a și scoate câpâstrulu; a se desfrîna; a eși dintr'o încurcâturâ.
SCAPESTRATAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu desfrînatu.
SCAPESTRÁTO, *a.* fârâ câpâstru; liberu; desfrînatu, licențiosu, depravatu, desordinatu, demoralizatu; — *alla scapestrata*, într'unu chipu desfrînatu.
SCAPEZZAMÉNTO, *m.* descâpățînare, despicare, tâiare a capului, decapitare.
SCAPEZZÁRE, *v. a.* a decapita, a descâpățîna; a reteza, a descununa (arbori).
SCAPEZZÓNE, *m.* lovitură în capu cu mâna.
SCAPICOLLÁRE, *v. n.* a trâi în desfrînâri, a petrece o viață desfrînată, desordinată, neregulată.
SCAPIGLIÁRE, *v. a.* a jumuli, a ciufuli, a despleti pîrulu; — *scapigliarsi*, a trâi în desfrînâri.
SCAPIGLIÁTO, *a.* cu pîrulu despletitu, ciufulitu, jumulitu, vulvoiu; desfrînatu, desordinatu; — *scapigliato a pianto ed a dolore*, consternatu, foarte tristu.
SCAPIGLIATÚRA, *f.* viață desfrînată, desfrîu.
SCAPITÁRE, *v. n.* a scâpâta, a scâdea, a se micșora.
SCÁPITO, SCAPITAMÉNTO, *m.* scâpâtare, pâgubire, perdere, scâdere, micșorare, împuținare.
SCAPITOZZÁRE, *v. a.* a reteza, a descununa.
SCÁPO, *m.* scapu, cele doâ estremități ale țevii unei coloane, vîrfulu coloanei.
SCAPOLÁRE, *v. a.* a scâpa, a libera, a slobozi; — *v. n.* a eși afarâ; a se furișa, a se strâcura.
SCAPOLÁRE, SCAPULÁRE, *m.* scapularu, capuciu, glugâ; bucată de materie care atîrnă dela umeri pînă josu la niște câlugâri.
SCÁPOLO, *a.* nesupusu; — *s. m.* omu neînsuratu, flâcâu, holteiu.
SCAPONÍRE, *v. a.* a învinge obstinațiunea cuiva; — *scaponire un libro*, a studia o carte cu mare atențiune.
SCAPPÁRE, *v. a.* a scâpa, a fugi, a prinde, a da, a tuli la fugâ; — *scappare a dire*, *a fare alcuna cosa*, a spune sau a face unu lucru cu nesocotință sau cu repumnanță; — *gli è scappata la rabbia*, s'a mâniatu.
SCAPPÁTA, *f.* scâpare, fugire, fugâ; vorbâ sau faptă nesocotită; strechierea calului; necumpătu, neastîmpâru; fantasterie, estravaganță.
SCAPPATÓIA, *f.* steamâtu, scusâ, pretestu.
SCAPPATÚRA, *f.* scâpare, fugire, fugâ.
SCAPPELLÁRE, *v. a.* a scoate pâlăria; — *scappellarsi*, a și lua pâlăria dreptu salutare; a saluta.
SCAPPELLÁTA, *f.* luarea pâlăriei dreptu salutare.
SCAPPELLOTTÁRE, *v. a.* a lovi pe capu sau pe umeri.
SCAPPELLÓTTO, *m.* lovitură, bolditură în capu.
SCAPPERÚCCIO, *m.* capuciu, glugâ.
SCAPPINÁRE, *v. a.* a câputa.
SCAPPÍNO, *m.* câputâ; piciorulu ciorapului.
SCAPPONÁTA, *f.* serbâtoare ce facu țăranii la nașterea unui copilu, la o cununie.
SCAPPONEÁRE, *v. a.* a perdafui, a tânji.
SCAPPONÉO, *m.* reprehensiuue, perdafu, tânjealâ.
SCAPPUCCIÁRE, *v. a.* a scoate gluga, capuciulu; — *v. n.* a greși, a comite o eroare; a se poticni.
SCAPPUCCIÁTO, *a.* fârâ capuciu, fârâ glugâ.
SCAPPÚCCIO, *m.* poticnire; eroare, greșeală.
SCAPRICCÍRE, *v. a.* a scoate caprițiurile, a descapriția; — *scapriccirsi*, a și mulțumi dorința, a se îndestula.
SCÁPULA, *f.* spată.
SCARABÁTTOLA, *f.* SCARABÁTTOLO, *m.* sipetu de sticlâ.
SCARABÉO, *m.* gândacu.

Digitized by Google

SCARABILLÁRE, *v. a.* a arpegia, a face arpegiuri.
SCARABOCCHIÁRE, *v. a.* a scrie sau a desemna râu, a scrie ca rațele, ca talpa gîștei, a feșteli la chârtie.
SCARABOCCHIATÓRE, *m.* feștelitoru.
SCARABOCCHÍNO, *m.* feștelitoru de chârtie, scriitoru prostu.
SCARABÓCCHIO, *m.* feșteliturâ, mînjiturâ, scrisoare proastă.
SCARACCHIÁRE, *v. a.* a batjocori; a scuipa, a stupi.
SCARÁCCHIO, *m.* scuipatu, stupitu, bale, flegmâ.
SCARAFÁGGIO, SCARABÓNE, *m.* gândacu de balegă.
SCARAFFÁRE, *v. a.* a strînge repede; a smulge; a chilipirgi.
SCARAFFÓNE, *m.* celu ce strînge repede; smulgătoru; chilipirgiu.
SCARAMÁZZO, *a.* nerotundu, ghibosu.
SCARAMÚCCIA, SCARAMÚZZA, *f.* SCARAMÚGIO, *m.* harță, luptă, încâerare, câerâturâ, bătălie între puțini.
SCARAMUCCIÁRE, *v. n.* a hârțâi, a se încâera, a se lupta.
SCARAVENTÁRE, *v. a.* a arunca, a asvîrli, a repezi; — *scaraventarsi*, a se arunca, a se repezi, a nâvăli.
SCARCÁRE, *v. a.* a descârca; a ușura.
SCARBONCHIÁRE, *v. a.* a curâți muculu lumînării.
SCARCERAMÉNTO, *m.* SCARCERAZIÓNE, *f.* scoatere dela închisoare.
SCARCERÁRE, *v. a.* a libera dela închisoare, a scoate din temniță.
SCÁRCO, *a.* descârcatu; liberu, ușoratu.
SCARDAFÓNE, *m.* unu felu de insectu scârbosu.
SCARDÁRE, *v. a.* a desghioca; a desolzi.
SCARDASSÁRE, *v. a.* a dârâci, a scârmâna, a melița, a pieptâna, a curâți; a critica, a censura, a lua în rîsu.
SCARDASSATÓRE, *m.* dârâcitoru, scârmânătoru.
SCARDASSATÚRA, *f.* dârâciturâ, scârmânâturâ.
SCARDASSIÉRE, *m.* dârâcitoru, scârmânătoru.
SCARDÁSSO, *m.* dâracu, hecelă, pieptene.
SCARDICCIÓNE, *m.* cardu sălbaticu, spinu voinicescu.
SCARDINÁRE, *v. a.* a scoate, a râdica din țițîni.
SCARDÍNE, SCARDÓNE, *m.* SCARDÓVA, *f.* unu pește de apă dulce.
SCARFERÓNE, *m.* botină.
SCÁRICA, *f.* descârcare, ușurare; scurgere; descârcâturâ, detunâturâ, detunare, slobozire a mai multoru arme de focu.
SCARICABARÍLI, *m.* unu felu de jocu copilârescu.
SCARICALÁSINO, *m.* unu felu de jocu de damă, tablă.
SCARICAMÉNTO, *m.* SCARICAZIÓNE, *f.* descârcare; ușurare.
SCARICÁRE, *v. a.* a descârca, a despovâra; a ușura; a descârca, a slobozi o armă de focu; a arunca, a asvîrli, a slobozi o armă de orîce felu; — *scaricarsi*, a se descârca; a se ușura; a se vârsa, a se scurge; — *scaricare il ventre*, a descârca pântecele; — *scaricare la coscienza*, a împlini vreo datorie morală.
SCARICATÓIA, *f.* unu felu de capcană.
SCARICATÓIO, *m.* locu de descârcatu, debarcaderă.
SCÁRICO, *m.* descârcare; ușurare, liberare, slobozire; evacuațiune, deșertare a pântecelui; desârcinare, desârcinâturâ, despovârare; scoatere, scurgere; justificațiune, desvinovățire, scusă; trancuilitate, liniște; — *a.* descârcatu, desârcinatu, despovăratu, ușuratu; golu; trancuilu, liniștitu, fără mustrare de cugetu; lâmuritu, limpede; seninu, desnouratu (ceru); ușoru, subțire, agilu; imparțialu, fără prevențiune, fără prejudecată, fără patimă; — *capo scarico*, minte ușoară.
SCARIFICÁRE, *v. a.* a scarifica, a face niște tâieturi mici sau înțepături în piele.
SCARIFICATÓRE, *m.* scarificatoare, instrumentu de scarificatu, de făcutu scarificațiuni.
SCARIFICAZIÓNE, *f.* scarificațiune, scarificare.
SCARIÓLA, *f.* unu felu de cicoare.
SCARLATTÉA, *f.* unu felu de plantă stacoșie.
SCARLATTÍNA, *f.* friguri scarlatine, pojaru.
SCARLÁTTO, SCARLATTÍNO, *m.* scarlatu, scarlatinu, față stacoșie; visonu, materie coloratâ cu scarlatu; — *a.* scarlatu, scarlatinu, cârmuziu, stacoșiu, roșu.
SCARLÉA, *f.* salvie, jalie scarlatină (plantă).
SCARMÁNA, *f.* junghiu, pleurisie.
SCARMANÁRE, *v. n.* a câpăta o pleurisie.
SCARMIGLIÁRE, *v. a.* a scârmâna, a dârâci; a sbîrli, a ciufuli, a jumuli; — *scarmigliarsi*, a se încâera, a se apuca de pîru, a se pîrui, a se gâlcevi.
SCARMIGLIATÚRA, SCARMIGLIÁTA, *f.* scârmânâturâ, dârâciturâ; ciufulire, jumulire; încâerare, pîruire.
SCARMIGLIÓNE (A), *arv.* arababurca.
SCÁRMO, *m.* râsteu de vâslă.
SCARNAMÉNTO, *m.* jupuire de carne; scarificare, despoiare, strujire, descorțare, radere, sgâriere.
SCARNÁRE, *v. a.* a jupui de carne; a scarifica, a sgâria; a despoia, a struji, a descorța, a rade; — *scarnarsi*, a se slăbi, a se usca, a se mârșăvi, a se scofâlci.
SCARNASCIALÁRE, *v. n.* a face carnavalu.
SCARNÁTO, *a.* slabu, slăbitu, sfrijitu, scofâlcitu, uscatu.
SCARNATÓIO, *m.* râzuitoare, jupuitoare.
SCARNATÚRA, *f.* jupuiturâ.
SCARNIFICÁRE, *v. a.* a sfâșia; a jupui.
SCARNÍRE, *v. a.* a jupui, a curâți carnea dupâ piele.
SCÁRNO, SCARNÍTO, *a.* macru, mârcedu, uscatu, scofâlcitu.
SCÁRO, *m.* unu felu de pește de mare, scaru.
SCÁRPA, *f.* călțâminte, pantofu, iminecu, pâpucu; cioboată, cismă, stifâlă; scarpă, piezișiturâ; unu felu de pește de lacu; — *a scarpa*, în piezu, piezișu.
SCARPÁRE, *v. a.* a piezișa, a face piezișu.
SCARPELLÁRE, SCARPELLINÁRE, *v. a.* a dâltui, a lucra cu daltă; a scârpina, a sgâria; — *scarpellarsi*, a se scârpina.
SCARPELLÁTA, *f.* dâltuire, dâltuiturâ, sâpâturâ.
SCARPELLATÓRE, *m.* dâltuitoru, pietraru, cioplitoru.
SCARPELLÍNO, *m.* pietraru, cioplitoru de pietre; sculptoru prostu.
SCARPÉLLO, *m.* daltă; sculptoru; instrumentu de prinsu paseri.

Digitized by Google

SCARPÉTTA, *f.* SCARPÍNO, *m.* botinâ; pantofu micu.
SCARPETTIÉRE, *m.* pantofaru, cismaru, pâpucariu.
SCARPICCIO, *m.* tropâiturâ, tropâire, tropâialâ.
SCARPINÁRE, *v. n.* a umbla iute
SCARPIÓNE, *m.* scorpioanâ.
SCARPONÁRE, *v. n.* a fugi, a tâia la fugâ, a se tuli.
SCARPÓNE, *m.* cioboatâ, scarpâ.
SCARREGGIÁRE, *v. n.* a se abate din drumu, din cârare.
SCARRIÉRA, *f.* abatere din drumu; drumu depârtatu, nestrâbâtutu, drumu abâtâtoru; — *gente di scarriera*, oameni desfrînaţi, destrâmaţi, desordinaţi; — *per iscarriera*, subt ascunsu, în tainâ, în secretu.
SCARROZZÁRE, *v. a.* e *n.* a se plimba în trâsurâ.
SCARROZZÁTA, *f.* plimbare în trâsurâ.
SCARRUCOLAMÉNTO, *m.* rotire, durâire, duruire.
SCARRUCOLÁRE, *v. n.* a se roti, a se bâlâtuci, a umbla repede şi cu facilitate.
SCARSAMÉNTE, *avv.* cu lipsâ, cu sârâcie, cu cumpâtu, într'unu chipu restrînsu, cumpâtatu, sgârcitu; pe sponciu, deabia.
SCARSAPÉPE, *m.* iarba pisicii (unu felu de plantâ).
SCARSEGGIÁRE, *v. a.* e *n.* a iconomisi, a cruţa, a cumpâta; a avea lipsâ, a fi strîmtoratu.
SCARSÉLLA, *f.* pungâ de piele; buzunaru.
SCARSÉTTO, *a.* cam ângustu, cam micu; cam sgârcitu.
SCARSÉZZA, SCARSITÀ, f. puţintime, micşorime, scâdere; scumpete; avariţie, cumpâtare, iconomie; lipsâ.
SCÁRSO, a. micu, ângustu, strîmtu, puţinu, neîndestulâtoru, insuficientu, nedeplinitu, defectuosu, cu lipsâ; cumpâtatu, cam sgârcitu, scumpu.
SCARTABELLÁRE, *v.* a. strâfoia, a întoarce foile toate, a râsfoia; a citi pe deasupra; a trece sub tâcere, a nu pomeni.
SCARTABELLÁTA, *f.* strâfoiare, râsfoiare; citire superficialâ.
SCARTABÉLLO, SCARTAFÁCCIO, *m.* caietu; scrisu prostu; hârţoage.
SCARTAFACCIÁRE, *v.* a. a scormoni chârtii.
SCARTAMÉNTO, *m.* lepâdare de cârţi netrebuincioase (la jocu); lepâdare, delâturare, scoatere, escludere, nepriimire.
SCARTÁRE, *v.* a. a lepâda cârţile netrebuincioase (la jocu); a lepâda, a delâtura, a scoate, a esclude, a nu priimi.
SCARTÁTA, *f.* lepâdâturâ, ceea ce s'a lepâdatu, delâturatu; — *dar nelle scartate*, a strînge ceea ce s'a lepâdatu de alţii; a spune nişte lucruri cunoscute de toatâ lumea.
SCARTÁTO, *a.* lepâdatu, recusatu, delâturatu, nepriimitu; fârâ chârtie; — *s. m.* omu destrâmatu, ştrengaru, craiu.
SCÁRTO, *m.* lepâdare; lepâdâturâ; lucru inutilu; remâşiţâ, aruncâturâ; cârţile lepâdate (la jocu); — *oggetti di scarto*, marfâ stricatâ, imperfectâ.
SCARTÓCCIO, *m.* cornu, coşciugu de chârtie.
SCÁRZO, *a.* agilu; subţieticu, slâbânogu, piţigoitu.
SCASÁRE, *v. a.* a goni din casâ; — *v. n.* a se muta (dintr'o casâ).
SCASIMODDÍO, *m.* tontu, nâtârâu, gurâcascâ; — *interiez.* ah Dumnezeule! — *fare lo scasimoddio*, a se preface câ este prostu, câ şede cu gura câscatâ, câ nu vede nimicu.
SCASSÁRE, *v. a.* a scoate din ladâ; a rupe, a înfrânge; a sdrobi; a sdruncina, a sdrâncâni; a scormoni.
SCASSATÓRE, *m.* sdrobitoru; sdrâncânitoru; scormonitoru.
SCASSATÚRA, *f.* scoatere din ladâ, despachetare.
SCASSINÁRE, *v. a.* a sdrobi; a sdrâncâni; a frânge, a sparge, a strica; — *scassinare una porta*, a sparge o uşâ.
SCÁSSO, *m.* spargere, spârturâ, deschisurâ cu silâ.
SCASTAFÁSCIO (A), *avv.* în chipulu celu mai ruinosu; peste capu.
SCASTAGNÁRE, *v. n.* a se abate din subjectu, a cârmi.
SCATALÚFFO, *m.* lovieturâ în capu cu mâna.
SCATARRÁRE, *v. a.* a scuipa, a stupi flegmâ; a vorbi cu unu aeru doctoralu, cu unu aeru de importanţâ.
SCATARRÁTA. *f.* scuipâturâ, stupiturâ.
SCATELLÁTO, *a.* ruşinatu, umilitu, batjocoritu, înfruntatu, luatu la trei parale.
SCATENAMÉNTO, *m.* deslânţuire; desbâerare; prorupere.
SCATENÁRE, *v. a.* a descatena, a deslânţui, a descâtuşa; a desbâera, a libera, a slobozi; — *scatenarsi*, a se descatena, a se descâtuşa; a se desbâera; a prorupe, a eşi cu repeziciune, a se repezi; a şi pierde cumpâtulu.
SCÁTOLA, *f.* cutie, scâtulâ; tabachierâ.
SCATOLÁIO, SCATOLIÉRE, *m.* fâcâtoru sau vînzâtoru de cutii.
SCATTÁRE, *v. n.* a se destinde, a se slobozi, a scâpa; a trece, a curge; a câlca o lege, unu ordinu; a evita, a se codi; — *scattare un pelo*, a nu pâzi cu toatâ ecsactitatea instrucţiunile ce s'au priimitu.
SCATTATÓIO, *m.* piedecâ (la o armâ).
SCÁTTO, *m.* destindere, slobozire, tragere de piedecâ; piedecâ, bucâţicâ de metalu care serve spre a slobozi o armâ oarecare; sârire; discrepanţâ, nepotrivire.
SCATURÍGINE, *f.* sorginte, isvoru; origine, principiu.
SCATURIMÉNTO, *m.* isvorîre, curgere, eşire; naştere.
SCATURÍRE, *v. n.* a isvorî; a curge; a eşi; a se naşte, a şi trage originea; a proveni, a deriva.
SCAVALCÁRE, *v. a.* a descâlica; a arunca, a trânti josu, a da josu de pe calu; a desface, a strica; — *v. n.* a descâlica, a se da josu de pe calu; — *scavalcare altrui*, a întrece, a covîrşi pe cineva, a se pune în loculu sâu.
SCAVALLÁRE, *v. a.* a descâlica; — *v. n.* a alerga încoace şi încolo ca unu calu desfrînatu; a trâi în desfrînâri.
SCAVAMÉNTO, *m.* sâpare; desgropare; scobire.
SCAVAMÓRTI, *m.* cioclu, îngropâtoru de morţi.
SCAVÁRE, *v. a.* a sâpa; a desgropa; a scobi; a scoate afarâ.
SCAVATÓRE, *m.* sâpâtoru; desgropâtoru; scobitoru.

Digitized by Google

SCAVATÚRA, SCAVAZIÓNE, *f.* săpătură, groapă; gâvânătură, scobitură; adîncime, scorbură.
SCAVERNÁRE, *v. a.* a scoate dintr'o peştere.
SCAVEZZACÓLLO, *m.* cădere peste capu, precipiţiu, ruină; pericolu mare; omu desfrînatu, berbantu; — *a scavezzacollo*, cu repeziciune, peste capu.
SCAVEZZÁRE, *v. a.* a rupe, a sparge; a scoate cîpăstrulu.
SCAVÉZZO, *a.* ruptu, spartu, frîntu; — *s. m.* petecu.
SCAVEZZÓNE, *m.* frînturi, sfîrîmături.
SCAVIGLIÁRSI, *v. n.* a se descăpăstrui; a se desfrina.
SCÁVO, *m.* săpătură, scobitură, gâvânătură.
SCAZZELLÁRE, *v. n.* a se juca, a se desfăta, a petrece.
SCAZZÓNTE, *m.* scazonu, unu felu de versu latinescu.
SCÉDA, *f.* batjocură, păcălitură, şagă, mascaralîcu; ciornitură, ciornă, scriere ciornită.
SCEDÁRDO, *m.* păcală, batjocuritoru, posnaşu.
SCEDÁTO, *a.* păcălitoru.
SCÍDEREA, *f.* şagă, batjocură, păcălitură, bufonerie, mascaralicu; smorfăitură, anostitură, afectaţiune.
SCEDÓNE, *m.* figură măscăricioasă care serveşte pentru a sprijini vreunu cornişu.
SCÉGLIERE, *v. a.* a alege; a deosebi, a separa; a preferi.
SCEGLIMÉNTO, *m.* alegere; deosebire, separare.
SCEGLITÍCCIO, *m.* alesătură, partea cea mai rea din lucrurile alese, aruncătură, lepădătură.
SCEGLITÓRE, *m.* alegătoru.
SCELÉSTO, *m.* sceleratu, nelegiuitu.
SCELLERÁRE, *v. a.* a contamina, a pângări, a feşteli; — *v. n.* a comite fapte nelegiuite, scelerate, abominabile.
SCELLERATAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu sceleratu.
SCELLERATÉZZA, SCELLERÁGGINE, SCELLERÁNZA, *f.* sceleratetă, infamie, nelegiuire, faptă scelerată; viaţă scelerată, infamă, desfrinată, viţioasă.
SCELLERÁTO, *a.* sceleratu, nelegiuitu, infamu, abominabilu, viţiosu; cobitu, infaustu.
SCELLERITÀ, *f.* sceleratetă, nelegiuire.
SCELLÍNO, *m.* scelinu (monedă engleseasc).
SCÉLTA, *f.* alegere; partea cea mai aleasă.
SCELTÉZZA, *f.* alesătură, cualitatea lucrului alesu.
SCÉLTO, *a.* alesu, escelentu, perfectu, de frunte.
SCELTÚME, *m.* remăşiţă, aruncătură, lepădătură.
SCEMAMÉNTO, *m.* împuţinare, micşorare, scădere, scăpătare, lipsire, secare, sleire, slăbire; cusuru, defectu.
SCEMÁRE, *v. a.* a împuţina, a scădea, a micşora; a slăbi, a slei, a seca; — *v. n.* a se împuţina, a scădea, a se micşora, a se slei, a se seca, a slăbi.
SCÉMO, *a.* împuţinatu, scăzutu, micşoratu, slăbitu, sleitu, secatu; lipsitu; smintitu; — *s. m.* slăbire, împuţinare, micşorare, scădere, lipsă; defectu, cusuru; ignoranţă, neştiinţă; — *avere, sentire dello scemo*, a fi cam smintitu, a i lipsi o doagă.
SCEMPIÁGGINE, SCEMPIATÁGGINE, *f.* sminteală, prostie.
SCEMPIÁRE, *v. a.* a desdoi; a face mai simplu, a lămuri, a desluşi; a tortura, a chinui amarnicu.
SCEMPIATAMÉNTE, *avv.* prosteşte, neghiobeşte, nebuneşte.
SCEMPIÁTO, *a.* desdoitu; prostu, smintitu, simplu.
SCEMPIÉZZA, SCEMPIETÀ, SCEMPIATÉZZA, *f.* simplitate, prostie, nerozie, nătângie, stupiditate, gogomânie.
SCÉMPIO, *m.* omoru, măcelu; chinu, tortură, martiriu; ruină, prăpădenie; — *a.* simplu, neîndoitu; smintitu, stupidu, prostu, nerodu, nătângu; lipsitu.
SCÉNA, *f.* scenă, teatru; partea teatrului unde actorii facu representaţiunile; piesă teatrală; fiecare parte a unui actu; aspectu, vedere, înfăţişare, spectaculu, privelişte; aparinţă, lucru de aparinţă.
SCENÁRIO, *m.* scenariu, avisu, afişă, programă de representaţiuni teatrale; scenele, decoraţiunile teatrului.
SCENÁTA, *f.* farsă, posnă, şotie, ghiduşie; lucru de piaţă.
SCÉNDERE, *v. n.* a descinde, a se scoborî, a se pogorî, a se da josu, a se lăsa josu; a se termina, a se sfîrşi; a deriva, a se trage, a proveni; a se îndupleca, a condescinde; a se umili, a se josora; a scădea, a se împuţina, a se eftini; — *v. a.* a da josu, a lăsa în josu; — *scendere sopra*, a se repezi, a năvăli, a se arunca, a se precipita.
SCENDÍBILE, *a.* pe unde este facilu a descinde.
SCENDIMÉNTO, *m.* descindere, scoborîre, pogorîre; scădere.
SCENDISÁLE, *m.* clanţă, clince.
SCENEGGIAMÉNTO, *m.* punere în scenă, înfăţişare.
SCENEGGIÁRE, *v. n.* a juca, a representa, a înfăţişa; — *v. a.* a pune în scenă; a împărţi în scene.
SCENICAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu scenicu, teatralu.
SCÉNICO, *a.* scenicu, teatralu, relativu la scenă sau la teatru; — *s. m.* jocăuşu, scamatoru, prestidigitatoru.
SCENOGRAFÍA, *f.* scenografie, artea de a zugrăvi scene de teatru; perspectivă, pictură de perspectivă.
SCENOGRÁFICO, *a.* scenograficu, de scenografie.
SCENÓGRAFO, *m.* scenografu, pictoru de scene.
SCERÍFFO, *m.* şerifu, unu funcţionaru municipalu în Englitera; şerifu, unulu d'in descindinţii lui Mahometu din Fatima fata acestui legislatoru.
SCÉRNERE, *v. a.* a zări, a distinge, a deosebi, a pricepe, a cunoaşte într'unu modu distinctu; a alege.
SCERNIMÉNTO, *m.* zărire, distingere, pricepere; alegere.
SCERNITÓRE, *m.* zăritoru, pricepătoru; alegătoru.
SCERPÁRE, *v. a.* a sfîşia, a rupe; a smulge, a stirpi.
SCERPASÓLEA, *f.* pitulice.
SCERPELLÁTO, *a.* cu pleoapele întoarse pe dosu.

Digitized by Google

SCERPELLÓNE, *m.* greşalâ mare, eroare grosolanâ.
SCÉRRE, *v. a.* alege; a deosebi.
SCERVELLÁRE, *v. a.* a scoate creerii; a desgusta, a plictisi; a asurzi, a ameţi; — *scervellarsi*, a şi sparge capulu, a se trudi, a se osteni pentru a descoperi nişte lucruri foarte dificili, foarte abstracte.
SCERVELLÁTO, *a.* fârâ creeri, fârâ capu, fârâ judecatâ, smintitu; fâra atenţiune; sburdalnicu; prostu, tontu.
SCÉRVOLA, *f.* cicoare, pâpâdie.
SCÉSA, *f.* scoborire, descindere, pogorîre; scoborişu, pogoritu, povîrniturâ, provîrnişu, priporu; trohnâ; — *a scesa di testa*, cu cea mai mare sîrguinţâ, cu obstinare.
SCESÓSO, *a.* uldurosu, cu uldori.
SCETERÁRE, *v. n.* a cânta cu citera.
SCETTICÍSMO, *m.* scepticismu; incredulitate.
SCÉTTICO, *a.* scepticu; incredulu, necrezâtoru.
SCETTRÁTO, *a.* sceptratu, cu sceptru.
SCÉTTRO, *m.* sceptru, toiagu; autoritate, imperiu, domnie.
SCEVERAMÉNTO, *m.* SCEVERÁTA, *f.* alegere, deosebire, despârţire.
SCEVERÁRE, *v. a.* a alege, a deosebi, a despârţi, a separa; — *sceverarsi*, a se deosebi, a se despârţi; a fi separatu.
SCEVERATAMÉNTE, *avv.* deosebitu, în deosebi, în parte.
SCEVERATÓRE, *m.* deosebitoru, alegâtoru.
SCÉVERO, SCÉVRO, *a.* deosebitu, separatu, alesu; imune, liberu; — *scevro di colpa*, inocentu, fârâ prihanâ.
SCHÉDA, *f.* cedulâ, ţidulâ, biletu.
SCHÉDULA, *f.* cedulâ micâ. biletu micu.
SCHÉGGIA, *f.* ţandurâ, aschie; frânturâ, fârâmâturâ; şindilâ, scânduricâ.
SCHEGGIÁLE, *m.* cingâ, cingâtoare.
SCHEGGIAMÉNTO, *m.* ţândârire.
SCHEGGIÁRE, *v. a.* a ţândâri, a face ţândâri; — *scheggiarsi*, a se ţândâri; a se rupe, a se frânge, a se fârâma.
SCHÉGGIO, SCHEGGIÓNE, *m.* stâncâ, piscu.
SCHEGGIÓSO, *a.* ţândurosu, ţânduritu, aschiosu.
SCHELETRÁME, *m.* cuantitate de scheleturi.
SCHELETRIZZÁRE, *v. a.* a preface în scheletu.
SCHÉLETRO, *m.* scheletu, osâritu, dabilâ; schiţâ, ciornâ, proiectu; — *egli è uno scheletro*, e numai oasele de elu.
SCHÉLTRO, *m.* unu felu de suliţâ; scheletu.
SCHÉMA, *m.* schemâ, figurâ care serve pentru a demonstra oarecare veritate matematicâ; desemnu, imagine a unui corpu cerescu; schiţâ, proectu, programâ.
SCHENCÍRE, *v. n.* a merge piezişu, în piezu; — *v. a.* a evita.
SCHÉNO, *m.* o măsurâ itinerarâ la Persiani.
SCHERÁNO, *m.* craiu, ştrengaru, sceleratu, tîlharu.
SCHERANZÍA, *f.* anghinâ, jigâraie, şopîrlaiţâ.
SCHERICÁRE, *v. a.* a desclerica, a despopi; a descâpâţina; — *schericarsi*, a se despopi, a pârâsi preoţia.
SCHERICÁTO, *m.* celu ce s'a despopitu; — *a.* despopitu.
SCHERIÓLO, *m.* piele de căprioru.
SCHÉRMA, *f.* scrimâ, scrimâtorie; apârare, scutire.
SCHERMÁGLIA, *f.* gâlceavâ, luptâ, încâerare.
SCERMÍRE, SCHERMÁRE, *v. a. e n.* a se deprinde la scrimâ; — *schermirsi*, a se apâra; a se feri, a se codi.
SCHERMITÓRE, SCHERMIDÓRE, *m.* scrimâtoru; maisteru de scrimâ.
SCHÉRMO, *m.* apârare, scutinţâ; armâ de apârare.
SCHERMÚGIO, *m.* harţâ, bâtâlie, luptâ între puţini.
SCHERNÉVOLE, *a.* ridiculu, demnu de rîsu, de despreţu.
SCHERNEVOLMÉNTE, *avv.* cu despreţu, batjocurindu.
SCERNIMÉNTO, *m.* batjocurire, despreţuire, luare în risu, deridere, pâcâlire; nesocotire.
SCHERNÍRE, *v. a.* a deride, a batjocori, a lua în rîsu, a pâcâli; a despreţui, a nesocoti.
SCHERNITÍVO, *a.* derisoriu, de batjocurâ.
SCHERNITÓRE, *m.* derisoru, batjocuritoru, luatoru în rîsu, pâcâlitoru; despreţuitoru, nesocotitoru.
SCHÉRNO, *m.* batjocurâ, irisiune, derisiune; despreţu.
SCHERZAMÉNTO, *m.* glumire, şâguire, posnire.
SCHERZÁRE, *v. n.* a glumi, a şâgui, a posni; a şi bate jocu, a batjocuri, a pâcâli; a face nebunii.
SCHERZATÓRE, *m.* batjocuritoru, pâcalâ, omu glumeţu.
SCHERZEGGIÁRE, *v. n.* a glumi, a şâgui, a posni.
SCHERZÉVOLE, *a.* glumeţu, posnaşu; glumitoru.
SCHERZEVOLMÉNTE, *avv.* în glumâ.
SCHÉRZO, *m.* glumâ, posnâ, şagâ, batjocurâ, bâtae de jocu; jocu; fenomenu estravagantu, estraordinaru; faceţiositate; — *da scherzo*, în glumâ; — *senza scherzo*, fârâ glumâ; — *è uno scherzo*, e numai glumâ.
SCHERZÓSO, *a.* glumeţu, posnaşu, veselu.
SCHIÁCCIA, *f.* unu felu de capcanâ; picioru de lemnu.
SCHIACCIAMÉNTO, *m.* turtire, strivire, sdrobire, sfârâmare prin prea multâ apâsare; copleşire, prâpâdire; compresiune, apâsare, înfrînare.
SCHIACCIÁRE, *v. a.* a turti, a strivi, a sdrobi, a sfârâma prin prea multâ apâsare; a copleşi, a prâpâdi; a comprime, a înfrâna, a domoli, a învinge.
SCHIACCIÁTA, *f.* turtâ, plăcintâ.
SCHIACCIATÚRA, *f.* turtiturâ; strivitură, sdrobiturâ, frânturâ.
SCHIAFFÁRE, *v. a.* a arunca la obrazu, la faţâ.
SCHIAFFEGGIÁRE, *v. a.* a pâlmui.
SCHIAFFEGGIATÓRE, *m.* pâlmuitoru.
SCHIÁFFO, *m.* palmâ, fleaşcâ; — *dare uno schiaffo*, a trage o palmâ.
SCHIAMAZZÁRE, *v. n.* a cotrorozi, a gâgâi, a gâlâgi; a se râsti, a se învifora, a face sgomotu; a striga, a sbera.
SCHIAMAZZATÓRE, *m.* cotrorozitoru, gâgâitoru, gâlâgitoru; strigâtoru, sbierâtoru, care face gurâ.
SCHIAMAZZÍO, *m.* larmâ, sgomotu, gâlâgie prelungitâ.
SCHIAMÁZZO, *m.* larmâ, sgomotu, gâlâgie, strigare;

Digitized by Google

cotrorozire, gâgâire, râstire, înviforare; pasere amâgitoare.

SCHIANCERÍA, *f.* scârnâvie, lucru scârnavu, scârbosu.

SCHIANCIÁNA, *f.* linia diagonalâ a cuadrilaterului.

SCHIANCÍO, *m.* piezâşie, piezişu, piezu, curmezişu; — *a schiancio*, în piezu, de a curmezişulu, curmezişu.

SCHIANCÍRE, *v. n.* a da, a lovi curmezişu, în piezu.

SCHIANTAMÉNTO, *m.* sfârâmare violentâ, sdrobire, stirpire, smulgere, desrâdâcinare; trâsnire.

SHIANTÁRE, *v. a.* a sfârâma cu violenţâ, a sdrobi, a stirpi, a trâsni, a smulge, a desrâdâcina; — *schiantarsi*, a se sfârâma, a plesni, a crepa; a se depârta, a se despârţi.

SCHIANTATÚRA, *f.* plesniturâ, crepare.

SCHIÁNTO, *m.* sfârâmare, sdrobire, stirpire, desrâdâcinare, smulgere, plesnire; crepâturâ, spârturâ; trâsnetu, trâsnire, plesnire, esplosiune; pocnitu; chinu, martiriu, tormentu, durere mare, sdrobire de inimâ; treanţâ.

SCHIÁNZA, *f.* escarâ, coajâ, scoarţâ (pe ranâ).

SCHIÁPPA, *f.* surcea, surcelu; unu felu de hainâ anticâ.

SCHIAPPÁRE, *v. a.* a ţândâri, a face ţândâri, surcele; a spinteca; — *v. n.* a crepa de grâsime.

SCHIARÁRE, *v. a.* a lumina, a ilumina; a ilustra, a deslusi, a lâmuri, a esplica, a declara, a manifesta; — *v. n.* a se însenina; — *schiararsi*, a se ilumina; a se însenina; a se limpezi, a se lâmuri; a se face mai luciosu, mai lucitoru; a se asigura, a se încredinţa.

SCHIARÉA, *f.* salvie, jalie scarlatinâ (plantâ).

SCHIARIMÉNTO, *m.* luminare; înseninare; rârire; declarare, deslusire, esplicare, esplicaţiune, declaraţiune.

SCHIARÍRE, *v. a.* a râri; — *v. n. e pronom.* a se lumina, a se mai lumina; a se însenina; a se râri; — *schiarire i dubbi di taluno*, a scâpa pe cineva din dubiu, a lu ilumina, a ilustra, a esplica,a lâmuri,a limpezi o cuestiune.

SCHIÁTTA, *f.* progenie, neamu, familie, viţâ; soiu, felu.

SCHIATTÁRE, *v. n.* a crepa; — *schiattar di rabbia*, a crepa de necazu; — *schiattar d' impazienza*, a nu se mai putea astimpâra, a nu şi mai putea înfrîna nerâbdarea.

SCHIATTÍRE, *v. n.* a lâtra, a heţeni, a hâmâi.

SCHIATTÓNE, *m.* omu robustu, voinicu.

SCHIAVACCIÁRE, *v. a.* a deslâcâtui, a desveriga, a descuia.

SCHIAVÁGGIO, *m.* servitute, sclâvie, robie.

SCHIAVÁRE, *v. a.* a descuia; a desrobi.

SCHIAVELLÁRE, *v. a.* a descuia, a scoate, a desbate cuiele.

SCHIAVÉSCO, *a.* de robu, de sclavu, servilu.

SCHIAVÍNA, *f.* unu felu de postavu grosu şi foarte prostu; hainâ sau plapâmâ fâcutâ din acestu postavu; ergastulu, temniţâ, închisoare de sclavi.

SCHIAVITÙ, SCHIAVITÚDINE, *f.* sclâvie, robie, servitute.

SCHIÁVO, *a.* sclavu, robu; — *a.* servilu; dependentu, atîrnatu, legatu de altulu.

SCHIAZZAMÁGLIA, *f.* prostime, cete destrâmate, canalie.

SCHICCHERACÁRTE, *m.* scriitoru prostu, mânjitoru de chârtie.

SCHICCHERAMÉNTO, *m.* mânjire, feştelire.

SCHICCHERÁRE, *v. a.* a feşteli, a mânji chârtie, a scrie prostu; a desemna, a zugrâvi prostu.

SCHICCHERATÓRE, *m.* mânjitoru, feştelitoru de chârtie.

SCHICCHERATÚRA, *f.* feşteliturâ, mânjiturâ.

SCHIDIONÁRE, *v. a.* a pune în frigare.

SCHIDIONÁTA, *f.* cuantitate de carne ce se pune odatâ în frigare.

SCHIDIÓNE,SCHIDÓNE, *m.* frigare; unu felu de suliţâ.

SCHIÉNA, *f.* dosu, spate, spinare; coasta unui munte.

SCHIENÁLE, *m.* şale, crucea spinârii; sapâ, şaucâ, şoldulu calului sau a altoru animale.

SCHIENANZÍA, *f.* anghinâ, jigâraie, şopârlaiţâ.

SCHIENCÍRE, *v. n.* a merge piezişu; a evita, a se feri.

SCHIENÉLLA, SCHINÉLLA. *f.* unu felu de boalâ a calului; lipsâ, boalâ, anevoe, râstrişte, defectu, durere, belea.

SCHIENÚTO, *a.* cu şoldu latu.

SCHIÉRA, *f.* ceatâ, mulţime, rîndu, trupâ; şiru; — *a schiera*, cu gloata, cu mulţimea, cu grâmada.

SCHIERAMÉNTO, *m.* înşirare, rînduire, punere în rîndu.

SCHIERÁRE, *v. a.* a înşira, a rîndui, a pune în rîndu.

SCHIERÁZZO, *m.* unu felu de navâ de transportu.

SCHIERICÁRE, *v. a.* a desclerica, a despopi, a despreoţi.

SCHIETTAMÉNTE, *avv.* curatu, deslusitu, lâmuritu, cu sinceritate, cu candoare, fârâ simulaţiune.

SCHIETTÉZZA, *f.* puritate, curâţie, sinceritate, candoare, inocenţâ, nevinovâţie, întregime, lealitate.

SCHIÉTTO, *m.* puru, curatu, autenticu; sinceru, candidu, simplu, ingenuu, lealu, neprefâcutu, inocentu; autenticu; neamestecatu; deslusitu, limpede, lâmuritu; — *alla schietta*, cu sinceritate, curatu.

SCHÍFA, *f.* urâ, scârbâ, desgustu; -- *schifa 'l poco*, smorfoiu.

SCHIFAMÉNTE, *avv.* cu scârbâ; într'unu chipu scârbosu.

SCHIFAMÉNTO, *m.* scârbire, repumnare, aversiune.

SCHIFANÓIA, *m.* lenesu, împuţitu, puturosu.

SCHIFÁRE, *v. a.* a evita, a fugi; a despreţui, a urgisi; a recusa; — *schifarsi*, a se scârbi, a avea aversiune.

SCHIFATÓRE, *m.* celu ce se scârbeşte; smorfoiu.

SCHIFÉVOLE, *a.* scârbosu, desgustosu, uriciosu, scârnavu.

SCHIFEVOLMÉNTE, *avv.* într' unu chipu scârbosu, uriciosu.

SCHIFÉZZA, *f.* uriciune, scârnâvie, spurcâciune; delicateţâ prea mare, smorfârie.

SCHIFILTÀ, *f.* sfiiciune, ruşinare; scârbâ, desgustu; delicateţâ ecsageratâ, smorfârie.

SCHIFILTÓSO, *a.* sfiiciosu; nâsurosu, delicatu peste mâsurâ, smorfoiu, care nu se mulţumeşte nici odatâ.

SCHÍFO, *m.* luntre, barcâ; arcu crucişu, arcu diagonalu la o boltâ; — *a.* murdaru, soiosu, spurcatu, scârnavu, scârbosu; repumnantu; sfiiciosu, ruşinosu; reservatu, circumspectu;

Digitized by Google

delicatu peste mâsurâ, nâsurosu; — *avere a schifo*, a se scârbi, a se desgusta, a i se urî de unu lucru; — *fare schifo*, a scârbi, a desgusta, a inspira desgustu.

SCHIFÓSO, *a.* scârbosu, urîciosu, scârnavu, desgustosu.

SCHIMBÉCIO, SCHIMBÉSCIO, *a.* strâmbu, piezişu, curmezişu; — *a schimbescio*, în piezu, strâmbu.

SCHINCÍO, *a.* diagonalu, transversalu, piezişu.

SCHINIÉRA, *f.* SCHINIÉRE, *m.* armaturâ de picioare.

SCHIODACRÍSTI, *m.* bigotu, sântoiu, ipocritu.

SCHIODÁRE, *v. a.* a descuia; a spune curatu.

SCHIODATÚRA, *f.* descuiare, descuiere.

SCHIOMÁRE, *v. a.* a smulge, a tâia pîrulu; a ciufuli.

SCHIOPPETTÁRE, *v. a.* a împuşca, a da cu puşca.

SCHIOPPETTERÍA, *f.* cuantitate de puşci.

SCHIOPPETTIÉRE, *m.* puşcaşu, muschetaru, soldatu înarmatu cu puşcâ; fabricantu de puşci.

SCHIOPPÉTTO, *m.* puşcâ, flintâ; puşcâ micâ.

SCHIÓPPO, *m.* puşcâ, flintâ; — *polvere da schioppo*, prafu de puşcâ, iarbâ de puşcâ; — *schioppo a due canne*, puşcâ cu doâ ţevi; — *schioppo a vento*, puşcâ de vîntu.

SCHIÓSTRÁRSI, *v. n.* a se decâlugâri; a se libera.

SCHÍSA (A), *avv.* în piezu, piezişu, curmezişu.

SCHISÁRE, *v. a.* a reduce fracţiunile aritmetice.

SCHÍSO, *m.* reducerea fracţiuniloru.

SCHÍSTO, *m.* şistu, piatrâ foioasâ.

SCHISTÓSO, *a.* şistosu, foiosu.

SCHITARRÁRE, *v. n.* a cânta cu chitara.

SCHIÚDERE, *v. a.* a deschide; a esclude, a depârta, a alunga; a destâinui, a manifesta; — *schiudersi*, a se deschide.

SCHIÚMA, *f.* spumâ; bale; necurâţie, scârnâvie; — *schiuma dei ribaldi*, sceleratu, ştrengaru, blestematu.

SCHIUMABRÓDO, *m.* bucâtaru prostu.

SCHIUMÁRE, *v. a.* a lua spuma; — *v. n.* a spuma, a spumega.

SCHIUMATÓIO, *m.* spumâtoare.

SCHIUMÓSO, *a.* spumosu, plinu de spumâ.

SCHIÚSO, *a.* deschisu, descuiatu; descoperitu, desvâlitu.

SCHIVÁBILE, *a.* evitabilu.

SCHIVÁRE, *v. a.* a evita, a cârmi, a se feri, a se codi, a fugi; a preserva, a pâstra, a pâzi, a scuti, a custodi.

SCHIVÉZZA, *f.* sfiiciune; delicateţâ prea mare.

SCHÍVO, *a.* sfiicios, ruşinosu, timidu, repumnantu; modestu, smeritu; circumspectu, prudentu; curatu; delicatu peste mâsurâ, nâsurosu; desgustatu; tristu.

SCHIZZAMÉNTO, *m.* ţişnire, sârire, împroşcare.

SCHIZZÁRE, *v. n.* a ţişni, a sâri, a împroşca; a plesni; — *v. a.* a arunca cu putere; a schiţa, a face o schiţâ.

SCHIZZÁTA, *f.* ţişnire, sârire, împroşcare, împroşcâturâ, stropiturâ; lovieturâ, dâtâturâ; câcâreazâ.

SCHIZZATÓIO, *m.* sâringâ, clistiru, tulumbâ.

SCHIZZETTÁRE, *v. a.* a arunca cu tulumba, a împroşca, a înlepta, a stropi.

SCHIZZÉTTO, *m.* sâringâ, tulumbâ micâ; schiţâ micâ; unu felu de puşcâ micâ.

SCHIZZINOSAMÉNTE, *avv.* cu o delicateţâ prea mare; cu nasuri, cu desgustu, într' unu chipu neprietinosu.

SCHIZZINÓSO, SCHIZZIGNÓSO, *a.* prea delicatu, nâsurosu, smorfoiu, neprietinosu, smorfâitu, capriţiosu, care ia tote lucrurile în nume de râu, care nu stâ de vorbâ.

SCHÍZZO, *m.* spruţâ, împroşcâturâ, stropu; schiţâ.

SCÍA, *f.* cârare, dîrâ, urma unei nave pe faţa apei.

SCIÁBICA, *f.* unu felu de plasâ de prinsu peşte; sermonu.

SCIABICÁRE, *v. n.* a pescui; a predica, a face unu sermonu fârâ nici o pregâtire.

SCIÁBOLA, SCIÁBLA, *f.* sabie.

SCIABOLÁTA, *f.* sâbieturâ, lovieturâ de sabie.

SCIACQUADÉNTI, *m.* gustare micâ.

SCIACQUAMÉNTO, *m.* clâtire, spâlare.

SCIACQUÁRE, *v. a.* a clâti, a spâla.

SCIACQUATÚRA, *f.* apâ de clâtitu, spâlâturi, zoi.

SCIAGUATTAMÉNTO, *m.* clâtire, remestecare, scuturare.

SCIAGUATTÁRE, *v. a.* a clâti, a remesteca, a clâtâri.

SCIAGÚRA, *f.* nefericire, nenorocire, desastru, râstrişte, adversitate, infortuniu.

SCIAGURATÁGGINE, *f.* ticâloşie, mişelie, nevoinicie.

SCIAGURATAMÉNTE, *avv.* din nefericire, spre nefericire; cu mişelie, într' unu chipu ticâlosu, miserabilu.

SCIAGURÁTO, *a.* nefericitu, nenorocitu, infortunatu, miserabilu, ticâlosu, nevoiaşu, mişelu; sceleratu.

SCIAGURÓSO, *a.* nefericitu; fatalu, sinistru, cobitu.

SCIALACQUAMÉNTO, *m.* risipire, disipare, profusiune; — *scialacquamento della lingua*, vorbâ multâ, flecârie, limbuţie.

SCIALACQUÁRE, *v. a.* a risipi, a disipa, a cheltui nebuneşte, a cheltui cu profusiune, peste mâsurâ; a face pompâ; — *scialacquarsi*, a se amesteca împreunâ, a se pierde; a se contopi; a se topi, a se consuma.

SCIALACQUATAMÉNTE, *avv.* cu profusiune; într' unu chipu desordinatu, desfrînatu; cu disipaţiune.

SCIALACQUATÓRE, *m.* risipitoru, cheltuitoru nebunu.

SCIALÁCQUO, SCIALACQUÍO, *m.* risipâ, risipealâ.

SCIALAMÉNTO, *m.* aburare, ecsaburare; resuflare.

SCIALÁPPA, *f.* ialapu, noptiţâ (plantâ medicinalâ).

SCIALÁRE, *v. a. e n.* a ecsabura, a resufla; a vârsa, a scoate afarâ; a se desfâta, a se desmierda; a risipi, a cheltui cu profusiune, cu falâ, cu magnificenţâ, a face pompâ; — *scialarsi*, a resufla, a se uşura.

SCIALATÓRE, *m.* risipitoru; care face pompâ.

SCIALBÁRE, *v. a.* a tencui; a înflutura.

SCIALBATÚRA, *f.* SCIÁLBO, *m.* tencuiturâ, tencuialâ.

SCIÁLBO, *a.* tencuitu; cam palidu, gâlbiniciosu.

SCIÁLLO, *m.* şalu.

SCIÁLO, *m.* ecsaburare, ecsalaţiune; vârsare; pompâ, falâ, profusiune, risipâ, cheltuialâ mare; uşurare.

SCIALÓNE, *m.* risipitoru, cheltuitoru nebunu.

SCIALÚPPA, *f.* şalupâ, luntre.

SCIAMANNÁRSI, SCIAMMANNÁRSI, *v. n.* a se desmâţa, a nu îngriji de persoana sa, de hainele sale, a se desordina.

Digitized by Google

SCIAMANNÁTO, SCIAMMANNÁTO, *a.* desmâţatu, desordinatu, fârâ grijâ, neîngrijitu; — *alla sciamannata*, într' unu chipu desordinatu, fârâ îngrijire, râu, destrâmatu.
SCIAMMANNÓNE, *m.* omu desordinatu, desmâţatu.
SCIAMANZÍA, *f.* necromanţie.
SCIAMÁRE, *v. n.* a roi, a sbura în roiuri.
SCIAMBÉCCO, *m.* unu felu de navâ micâ turcească.
SCIÁME, SCIÁMO, *m.* roiu; ceatâ mare, mulţime.
SCIÁMITO, *m.* unu felu de stofâ; catifea; amarantu.
SCIAMPIÁRE, *v. a.* a deschide; a întinde, a lâţi.
SCIANCÁRE, *v. a.* a deşela, a rupe şelele.
SCIANCÁTO, *a.* deşelatu, şolditu, cu şelele rupte, strâmutate din locu; imperfectu, defectuosu, cu lipsâ.
SCIAPIDÍRE, *v. n.* a pierde gustulu, a se face sâlciu.
SCIÁPIDO, *a.* sâlciu, nesâratu, fârâ gustu.
SCIÁRDA (MÁLA), *f.* omu râu, craiu, strengaru.
SCIÁRPA, *f.* eşarpâ; legâturâ.
SCIARPELLÁRE, *v. a.* a întoarce pleoapele pe dosu, a sgâi.
SCIARPELLÁTO, *a.* cu pleoapele întoarse pe dosu, sgâitu.
SCIARPELLERÍA, *f.* prostie, nerozie, nâtângie, stupiditate.
SCIÁRRA, *f.* sfadâ, ceartâ, gâlceavâ, încâerare, luptâ.
SCIARRAMÉNTO, *m.* risipire, împrâştiere, învingere.
SCIARRÁRE, *v. a.* a împârţi, a despârţi; a împrâştia, a risipi, a rupe, a sparge, a învinge.
SCIARRÁTA, SCIARÁDA, *f.* şaradâ, unu felu de ghicitoare.
SCIÁTICA, *f.* işiaticu, durere de coapse.
SCIÁTICO, *a.* de işiaticu; pâtimaşu de işiaticu.
SCIÁTTA, *f.* luntriţâ, barcâ micâ.
SCIATÁGGINE, *f.* bâdârânie, mojicie, prostie; desmâţare, neîngrijire, murdârie.
SCIATTÁRE, *v. a.* a strica, a prâpâdi, a ruina.
SCIATTÁTO, *a.* stricatu, prâpâditu, ruinatu; desordinatu.
SCIATTERÍA, *f.* prostime, mojicime, oameni destrâmaţi.
SCIÁTTO, *a.* desmâţatu, neîngrijitu, desordinatu, murdaru, prostu, destrâmatu, mojicu; neîndemânaticu.
SCIATTÓNE, *m.* omu desmâţatu, destrâmatu, mojicu.
SCIAÚRA, *f.* infortuniu, desastru, nenorocire, râstrişte.
SCIAURATÁGGINE, *f.* ticâloşie, mişelie, nevoinicie.
SCIAURÁTO, *a.* nefericitu, infortunatu; ticâlosu, mişelu.
SCÍBILE, *a.* scibilu, de ştiutu, care se poate şti; — *s. m.* scibilu, ceea ce se poate şti, ce se poate cunoaşte.
SCIÉNA, *f.* unu felu de peşte.
SCIÉNTE, *a.* ştiutoru, cunoscâtoru; învâţatu, deprinsu; îndemînaticu, procopsitu, dibaciu; sapientu.
SCIENTEMÉNTE, *avv.* cu ştiinţâ; cu dinadinsulu.
SCIENTIFICAMÉNTE, *avv.* ştiinţificeşte.
SCIENTÍFICO, *a.* ştiinţificu, scientificu, de ştiinţâ.
SCIÉNZA, SCIÉNZIA, *f.* ştiinţâ; cunoştinţâ; ştire; învâţâturâ; procopsealâ; cugetu; sapienţâ; studiu.
SCIENZIÁLE, *a.* de ştiinţâ, relativu la ştiinţâ.
SCIENZIÁTO, *a.* învâţatu, omu de ştiinţâ.
SCIFRÁRE, *v. a.* a decifra, a descurca, a esplica.
SCÍGNERE, *v. a.* a desfâşura, a deslega, a desnoda; — *discignersi*, a se desfâşura, a se deslega; a se desbrâca.
SCILÉCCA, *f.* festâ, renghiu, batjocurâ, glumâ groasâ.
SCILINGUÁGNOLO, *m.* aţâ (de sub limbâ); — *rompere lo scilinguagnolo*, a începe de a vorbi; — *aver rotto lo scilinguagnolo*, a vorbi multu şi cu obrâznicie.
SCILINGUÁRE, *v. n.* a gângâvi, a gângâni, a gângâi.
SCILINGUÁTO, *a. e s. m.* gângavu.
SCILÍVA, SCIALÍVA, *f.* salivâ, bale, scuipatu.
SCÍLLA, *f.* scilâ, ceapâ marinâ; — *tra Scilla e Cariddi*, între doâ pericole; la îndoinţâ.
SCILLÓRIA, *f.* înţelepciune, îndemânare, iscusinţâ.
SCILÓMA, *m.* vorbâ lungâ, vorbâ de clacâ, vorbâ seacâ; — *fare uno scilloma ad uno*, a povâţui, a face o predicâ.
SCILOPPÁRE, *v. a.* a da sirupi, a îndulci cu sirupu; a guguli, a desmierda; a îmblânzi, a potoli, a domoli.
SCILÓPPO, *m.* sirupu.
SCÍMA, *f.* scobetâ (unu membru architectonicu).
SCÍMIA, *f.* maimuţâ, momiţâ, simie; maimuţoiu.
SCIMIÁRE, SCIMIOTTÁRE, *v. a. e n.* a maimuţi, a contraface.
SCIMIÁTICO, *a.* de maimuţâ, ca maimuţa.
SCIMIATÓRE, *m.* maimuţoiu, imitatoru prostu.
SCIMIEGGIÁRE, SCIMIOTTEGGIÁRE, *v. a. e n.* a maimuţi.
SCIMIERÍA, *f.* maimuţire, imitaţiune ridiculâ.
SCIMIÓNE, *m.* maimuţâ mare.
SCIMIÓTTO, *m.* maimuţâ tînârâ.
SCIMITÁRRA, *f.* paloşu, sabie.
SCIMUNÍRE, *v. n.* a se prosti, a se nâtârâi, a se tonti.
SCIMUNITÁGGINE, *f.* prostie, nerozie, tontie, stupiditate, nâtârâie, neghiobie, nâtângie, nâucie.
SCIMUNITAMÉNTE, *avv.* prosteşte, nerozeşte, nâuceşte.
SCIMUNÍTO, *m.* smintitu; prostu, nerodu, tontu, stupidu, nâtârâu, neghiobu, nâtângu, nâucu, gugumanu, nâtâfleţu, ludu, mâgâdâu, gâgâuţu.
SCÍNGERE, *v. a.* a descinge, a desfâşura, a deslega.
SCINTÍLLA, *f.* scânteie.
SCINTILLAMÉNTO, *m.* scânteiere; stelire, sclipire, lucire.
SCINTILLÁRE, *v. n.* a scânteia; a steli, a sclipi, a luci; a împrâştia, a respândi, a vârsa.
SCINTILLAZIÓNE, *f.* scânteiere; sclipire, lucire.
SCÍNTO, *a.* descinsu, deslegatu.
SCÍO, *m.* osu iliacu.
SCIOCCAMÉNTE, *avv.* nebuneşte, prosteşte.
SCIOCCHEGGIÁRE, *v. n.* a face nebunii, a face pe nebunu.
SCIOCCHERÉLLO, *m.* nebunatecu, smintitu, capiu, omu într'o ureche, omu cârui i lipseşte o doagâ.
SCIOCCHERÍA, SCIOCCHÉZZA, *f.* nebunie, nerozie, prostie.
SCIÓCCO, *a.* nebunu, smintitu, prostu, nerodu, neghiobu, nâtângu, stupidu, nâtârâu, tontu,

Digitized by Google

ludu, nâucu, nâtefleţu, gugumanu, gâgâuţu, mâgâdâu, idiotu; nesăratu, fără gustu, sâlciu; — *alla sciocca*, neghiobeşte.

SCIÓGLIERE, *v. a.* a deslega, a desnoda; a descinge; a ţdescâtuşa, a deslânţui; a separa, a despârţi, a deslipi; a disolvi, a decompune, a analisi, a deosebi; a desface, a desfiinţa, a scoate; a libera, a slobozi, a da drumu; a scăpa, a mântui; a desprinde, a descurca, a desvâlmâşi; a topi; a ierta, a absolvi; a împlini, a satisface; a manifesta; — *v. n.* a pleca, a porni pe mare; — *sciogliersi*, a se deslega; a se libera, a se desprinde, a se desbăera; a se topi; a se desface; a se decompune.

SCIOGLIMÉNTO, *m.* deslegare, desnodare; descingere; descâtuşare, deslânţuire; desprindere, desbăerare; liberare; slobozire, scăpare, mântuire; topire; iertare; împlinire, satisfacere; decompunere; desvoltare; fine, sfîrşitu; mişcare, turburare, rescoală; urdinare.

SCIOGLITÓRE, *m.* deslegătoru; topitoru; desfăcă- - toru.

SCIOGRAFÍA, *f.* sciografie, înfăţişarea părţiloru interne ale unui edificiu; chiaru-obscuru.

SCIÓGRAFO, *m.* sciografu, pictoru în chiaru-obscuru.

SCÍOLO, *m.* care pretinde de a şti, presumptuosu, arogantu.

SCIOLTAMÉNTE, *avv.* fără împiedicare, cu uşurinţă; cu îndemânare, sprintenu.

SCIOLTÉZZA, *f.* sprintenie, neîmpiedicare, agilitate, îndemânare, iscusinţă, lesniciune, sinceritate, coragiu, îndrăsneală; urdinare.

SCIÓLTO, *a.* deslegatu, desnodatu; descinsu; neîmpiedicatu, liberu; agilu, sprintenu; îndemânaticu; iscusitu, coragiosu, sinceru; despărţitu; topitu, decompusu; desfăcutu, desfiinţatu; — *versi sciolti*, versuri nerimate; — *giorni sciolti*, zile de vacanţă; — *libro sciolto*, carte nelegată; — *a briglia sciolta*, într'un chipu desfrînatu; — *alla sciolta*, cu libertate, sinceru, cu inimă curată.

SCIONÁTA, *f.* SCIÓNE, *m.* volbură, turbine.

SCIOPERAMÉNTO, *m.* trândăvire, desmăţare, înglindisire, nelucrare, distragere; lucru nefolositoru

SCIOPERÁRE, SCIOPRÁRE, *v. a.* a distrage, a pricinui pierdere de timpu; — *scioperarsi*, a se înglindisi, a se trândăvi, a şi pierde timpulu, a câcâri.

SCIOPERATÁGGINE, SCIOPERÁGGINE, SCIOPERATÉZZA, *f.* nelucrare, trândăvie, lenevire, lene; neîngrijire, lâsăturâ, indolenţă, desmăţare.

SCIOPERÁTO, *a.* fără lucru, fără treabă; trândavu, leneşu, desmăţatu, indolentu, perdevară; neocupatu, ocupatu cu nişte lucruri nefolositare.

SCIOPERÍO, *m.* nelucrare prelungită, oţiu.

SCIOPERÓNE, *m.* perdevară, trândavu, câcâriosu; tontu.

SCOOPÍNO, *m.* întîmplare neprevăzută.

SCIIÓPRO, *m.* nelucrare, oţiu, repaosu, înglindisire; — *giorno di sciopro*, zi nelucrătoare.

SCIORINAMÉNTO, *m.* svîntare, aerire, destindere.

SCIORINÁRE, *v. a.* a svînta, a aeri, a întinde, a destinde, a scoate la aeru; a publica, a scoate la lumină; a arunca; a scormoni; a recita, a spune iute; — *sciorinar figliuoli*, a naşte mulţi copii; — *sciorinarsi*, a începe de a se desbrâca; a resufla, a se întrema.

SCIÓRRE, *v. a.* a deslega; a disolvi; a ierta; a libera.

SCIOVERNÁRSI, *v. n.* a mânca la masa altui spre iconomie.

SCIPÁRE, *v. a.* a strica, a rupe; a risipi; — *v. n.* a aborta.

SCIPATÓRE, *m.* stricătoru, risipitoru.

SCIPAZIÓNE, *f.* rupere, stricare, prăpădire, risipire.

SCIPIDÉZZA, *f.* lipsă de gustu, sâlciune, fadeţă; prostie, lucrare proastă, nerozească; vorbă nesăratâ.

SCIPIDÍRE, *v. n.* a pierde gustulu, a se face sâlciu; a se prosti.

SCÍPIDO, *a.* sâlciu, nesăratu, fără gustu; stupidu, prostu.

SCIPÍRE, *v. n.* a pierde gustulu, a deveni insipidu.

SCIPITÁGGINE, SCIPITÉZZA, *f.* sâlciune, insipiditate.

SCIPÍTO, *a.* sâlciu, nesăratu, insipidu, fără gustu; fără spiritu, prostu, tontu, neghiobu, fără putere.

SCIRIGNÁTA, *f.* tâiâturâ.

SCIRÍNGA, *f.* sâringă.

SCIRINGÁRE, *v. a.* a însiringa, a arunca, a introduce cu sâringa; a introduce sâringa în băşica udului.

SCIRINGÓNE, *m.* unu felu de tulumbă micâ.

SCIROCCÁLE, *a.* şirocalu, relativu la şirocu, de şirocu.

SCIRÓCCO, *m.* şirocu, vîntu de sud-ostu.

SCIROPPÁRE, *v. a.* a sirupa, a face sirupu; a îndulci cu sirupu; a îndulci, a potoli, a alina.

SCIRÓPPO, *m.* sirupu, siropu.

SCÍRRO, *m.* schiru, unu felu de umflâturâ tare.

SCIRRÓSO, *a.* schirosu.

SCÍSMA, *m. e f.* schismă; separaţiune, desbinare, discordie, divisiune, neunire.

SCISMÁTICO, *a.* schismaticu.

SCÍSSILE, *a.* scisilu, spintecâciosu, de spintecatu.

SCISSIÓNE, *f.* scisiune, separaţiune, desbinare.

SCÍSSO, *a.* separatu, spintecatu.

SCISSÚRA, *f.* crepâturâ; spintecare; separaţiune.

SCITÁLE, *m. e f.* unu felu de şarpe.

SCIUGÁRE, *v. a.* a usca, a deusca, a deseca, a şterge.

SCIUGATÓIO, *m.* ştergaru, peşchiru.

SCIÚNO, *a.* negătitu, lipsitu de cele trebuincioase.

SCIUPÁRE, *v. a.* a risipi; a strica, a prăpădi, a rupe.

SCIUPATÓRE, *m.* risipitoru.

SCIUPINÁRE, *v. a.* a strica, a prăpădi pe nesimţite.

SCIUPINÍO, SCIUPÍO, *m.* stricare, prăpădire; risipă.

SCIUPÓNE, *m.* risipitoru, chieltuitoru nebunu.

SCIVOLÁRE, *v. n.* a aluncea; a şuera, a fîşâi, a băsbâi.

SCIVOLÁTA, *f.* şuerare, fîşâire, băsbâire: alunecare; unu felu de compunere poetică.

SCÍVOLO, *m.* pasagiu (ornamentu melodicu).

Digitized by Google

SCLARÉA, *f.* salvie sâlbaticâ (plantâ).
SCLERÓTICA, *f.* scleroticâ, o membranâ a ochiului.
SCÓCCA IL FÚSO, *f.* femee leneşâ, puturoasâ.
SCOCCAMÉNTO, *m.* destindere, slobozire, scâpare, aruncare, asvîrlire; plesnire, pocnire, isbucnire; ivire.
SCOCCÁRE, *v. a.* a destinde, a slobozi; — *v. n.* a se destinde, a se slobozi, a scâpa; a plesni, a pocni, a isbucni; a se ivi; a bate (orele); a vorbi obrâzniceşte; — *scoccarsi*, a se manifesta, a se revela, a se da de faţâ.
SCOCCATÓRE, *m.* aruncâtoru, asvîrlitoru.
SCÓCCO, *m.* destindere, descârcare, slobozire; pocnetu, plesnetu; isbucnire; baterea oareloru.
SCOCCOBRÍNO, *m.* jocâuşu, scamatoru, şarlatanu.
SCOCCOLÁRE, *v. a.* a culege, a struji boabe; a repeţi.
SCOCCOLÁTO, *a.* deslušitu, curatu, limpede.
SCOCCOVEGGIÁRE, *v. n.* a cocheta; a batjocori.
SCODÁRE, *v. a.* a ciunti, a reteza coada.
SCODÁTO, *a.* fârâ coadâ.
SCODÉLLA, *f.* blidu, strachinâ, castronu; supâ.
SCODELLÍNO, *m.* câstronelu, strâchinuţâ, blidušelu, tigâiţâ (la o armâ de focu).
SCODINZOLÁRE, *v. n.* a da din coadâ.
SCOFACCIÁRE, *v. a.* a turti.
SCOFFINÁTO, *a.* rasu, pilitu, frecatu.
SCÓGLIA, *f.* pielea ce a lepâdatu şarpele; haine, îmbrâcâminte, veşminte; stâncâ.
SCOGLIÁTO, *a.* castratu, scobitu, jugânitu.
SCOGLIÉRA, *f.* cuantitate de stânci; cataractâ.
SCÓGLIO, *m.* stâncâ; scopulu, stanâ; coajâ, scoarţâ; pielea ce a lepâdatu şarpele; deprindere, abitudine care nu se poate desrâdâcina; piedicâ, obstaculu mare; pericolu; omu constantu, neclintitu.
SCOGLIÓSO, *a.* stâncosu, plinu de stânci.
SCOGNOMINÁRE, *v. a.* a desnumi, a desboteza.
SCOIÁRE, *v. a.* a jupui pielea, a beli.
SCOIÁTTOLO, SCOIÁTTO, *m.* sciurelu, veveriţâ.
SCOLAMÉNTO, *m.* curgere, scurgere.
SCOLÁRE, SCOLÁRO, *m.* şcolaru, studentu, discepolu.
SCOLÁRE, *v. a.* a scurge; — *v. n.* a curge, a se scurge.
SCOLAREGGIÁRE, *v. n.* a face pe şcolaru.
SCOLARÉSCA, *f.* scolârime, şcolarii, corpulu şcolariloru.
SCOLARESCAMÉNTE, *avv.* şcolâreşte.
SCOLARÉSCO, *a.* şcolârescu, de şcolaru.
SCOLÁSTICA, *f.* Scolasticâ, teologia sau filosofia care urmeazâ dupâ metoda lui Aristotelu.
SCOLASTICAMÉNTE, *avv.* şcolasticeşte.
SCOLÁSTICO, *a.* şcolasticu, scolasticu, alu şcoalei; alu Scolasticei, peripateticu, aristotelicu.
SCOLATÍVO, *a.* scurgâtoru, care face sâ se scurgâ.
SCOLATÓIO, *m.* scursoare, scurgâtoare.
SCOLATÚRA, *f.* scurgâturâ, scursurâ.
SCOLAZIÓNE, *f.* scurgere, curgere.
SCOLÉTTA, *f.* şcoalâ micâ.
SCOLIÁSTE, *m.* scoliastu, fâcâtoru de scolii.
SCÓLIO, *m.* scoliâ, scolie, notâ, adnotaţiune gramaticalâ sau criticâ la unu autoru clasicu; adnotaţiune la o teoremâ de matematicâ.
SCOLLACCIÁTO, *a.* decoltatu.
SCOLLÁRE, *v. a.* a desclei, a deslipi; a scoate.
SCOLLÁTO, *a.* descleitu, deslipitu, decoltatu.
SCOLLATÚRA, *f.* scobiturâ, croiturâ rotundâ la gîtu.
SCOLLEGAMÉNTO, *m.* neunire, deslegare, separare.
SCOLLEGÁRE, *v. a.* a desuni, a despârţi, a deslega.
SCOLLINÁRE, *v. a.* a trece peste dealuri.
SCÓLLO, *m.* scobiturâ la gîtulu câmâşii.
SCOLMÁRE, *v. a.* a rade o mâsurâ cu grâu.
SCÓLO, *m.* cursurâ, scursurâ.
SCOLOPÉNDRA, *f.* scolopendrâ, unu felu de insectu cu multe picioare; cârcâiacu, limba cerbului (plantâ).
SCOLORAMÉNTO, *m.* descolorare, desvâpsire.
SCOLORÁRE, *v. a.* a descolora, a desvâpsi; — *v. n.* a se descolora, a pierde coloarea naturalâ; a îngâlbeni.
SCOLORIMÉNTO, *m.* descolorare, pierderea colorii.
SCOLORÍRE, *v. n.* a se descolora, a pierde coloarea naturalâ; a îngâlbeni.
SCOLPAMÉNTO, *m.* desculpare, desvinovâţire, justificare.
SCOLPÁRE, *v. a.* a desculpa, a justifica, a desvinovâţi; — *scolparsi*, a se desculpa, a se justifica, a se desvinovâţi.
SCOLPIMÉNTO, *m.* sâpare, scobire, sculptare; întipârire, tipârire, impresiune.
SCOLPÍRE, *v. a.* a sâpa, a scobi, a sculpi, a sculpta; a tipâri, a întipâri, a face impresiune; a pronunţa bine.
SCOLPITAMÉNTE, *avv.* respicatu; cu deslušire.
SCOLPITÓRE, *m.* scobitoru, sâpâtoru; sculptoru.
SCOLPITÚRA, *f.* scobiturâ, sâpâturâ, sculpturâ.
SCÓLTA, *f.* sentinelâ, streajâ.
SCOLTÁRE, *v. a.* a asculta.
SCÓLTO, *a.* sâpatu, scobitu, sculptatu, sculptu, sculpitu.
SCOLTÚRA, *f.* sâpâturâ, scobiturâ, sculpturâ.
SCOLTURÉSCO, *a.* de sculpturâ, relativu la sculpturâ.
SCOMBAVÁRE, *v. a.* a îmbâla, a umplea de bale.
SCOMBERÉLLO, *m.* pâmâtufu de stropitu.
SCOMBICCHERÁRE, *v. a.* a scrie râu, a închistri.
SCOMBINÁRE, *v. a.* a desbina, a amesteca, a turbura.
SCOMBINAZIÓNE, *f.* desbinare, turburare, amestecare.
SCÓMBRO, *m.* scrumbie (unu felu de peşte).
SCOMBÚGLIO, *m.* încurcâturâ, amestecâturâ, desordine.
SCOMBUIAMÉNTO, *m.* întunecare, obscurare; amestecare, încurcare, desordinare, confusiune; risipire.
SCOMBUIÁRE, *v. a.* a întuneca, a obscura; a turbura, a amesteca, a desordina; a împrâştia, a risipi; a speria, a înfricoşa; — *scombuiarsi*, a se întuneca; a se turbura.
SCOMBUSSOLÁRE, *v. a.* a amesteca, a resturna, a desordina.
SCÓMMA, *m.* vorbâ atingâtoare, muşcâtoare; glumâ; sofismâ, şicânârie, secâturâ, rabulistârie.
SCOMMÁTICO, *a.* atingâtoru, muşcâtoru; isteţu, ageru la minte, cu spiritu; sofisticu, rabulisticu.
SCOMMÉSSA, *f.* prinsoare, râmasu, râmâşagu.
SCOMMÉTTERE, *v. a.* a se râmâşi, a se prinde, a pune râmasu; a desface, a separa, a desprinde,

Digitized by Google

a deslipi; a desbina, a desuni; — *scommettersi*, a se sclinti.

SCOMMETTIMÉNTO, *m.* râmâșire; desfacere, separare, deslipire, desprindere; sclintire; desbinare, desunire.

SCOMMETTITÓRE. *m.* râmâșitoru; desfăcătoru; turburâtoru de pace, învrâjbitoru.

SCOMMETTITÚRA, *f.* desfacere, desprindere; sclintire.

SCOMMEZZÁRE. *v. a.* a înjumătăți.

SCOMMIATÁRE *v. a.* a licenția, a congedia.

SCOMMIATÁTA, *f.* licențiare, congediare, congediu.

SCOMMOVIMÉNTO, *m.* SCOMMOZIÓNE, *f.* scuturare, cutremurare, sdrâncănire; agitațiune, turburare.

SCOMMOVITÓRE, *m.* scuturâtoru; turburâtoru.

SCOMMUÓVERE, *v. a.* a scutura, a cutremura, a sdrâncâni; a turbura, a agita, a râsvrâti.

SCOMODÁRE, SCOMMODÁRE, *v. a.* a supâra, a incomoda.

SCOMODITÀ, SCOMODÉZZA, *f.* incomoditate, greutate, supărare, ostenealâ, neindemânâ; stare incomodâ.

SCÓMODO, *a.* incomodu, supărâtoru, greu, inutilu, nefolositoru, neplăcutu; — *s. m.* incomoditate, greutate.

SCOMPAGINAMÉNTO, *m.* disordinare, turburare, resturnare, confusiune, neorînduialâ.

SCOMPAGINÁRE, *v. a.* a desordina, a resturna, a turbura ordinulu și simetria; — *scompaginarsi*, a se desordina, a se desorganiza, a se turbura.

SCOMPAGNAMÉNTO, *m.* despârechiare; desbinare.

SCOMPAGNÁRE, *v. a.* a despârechia, a despărți, a desuni.

SCOMPAGNÁTO, *a.* despârechiatu; desunitu, despărțitu.

SCOMPAGNATÚRA, *f.* despârechiere; disparitate.

SCOMPÁGNO, *a.* despârechiatu, neimpârechiatu.

SCOMPARÍRE, *v. n.* a scâpâta, a scâdea, a pierde din valoarea sa; a dispărea, a se face nevâzutu, a se perde, a peri din vedere; a se șterge, a înceta.

SCOMPARTIMÉNTO, *m.* împărțire, despărțire, divisiune; împărțitură, despărțitură; distribuțiune, împărtășire; parte.

SCOMPARTÍRE, *v. a.* a împărți, a despărți, a divide; a distribui, a împărtăși; — *scompartirsi*, a se împărtăși.

SCOMPÁRTO, *m.* împărțitură, despărțitură, împărțeală.

SCOMPENSÁRE, *v. a.* a se gândi la mai multe lucruri diverse, deosebite.

SCOMPIACÉRE, *v. n.* a nu complăcea, a nu fi complacentu.

SCOMPIGLIAMÉNTO, *m.* turburare, perturbare, amestecare.

SCOMPIGLIÁRE, *v. a.* a turbura, a perturba, a amesteca, a désordina, a resturna, a râsvrâti; a ruina, a prăpădi; a ameți, a uimi; — *scompigliarsi*, a se turbura, a se uimi; a și pierde cumpătulu.

SCOMPIGLIATAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu turburatu, confusu, desordinatu, fără orînduială.

SCOMPIGLIATÓRE, *m.* turburâtoru, amestecâtoru.

SCOMPÍGLIO, *m.* confusiune, perturbațiune, încurcătură, amestecătură, gâlăgie, neorînduialâ.

SCOMPIGLIÚME, *m.* amestecătură, învălmășire.

SCOMPISCIÁRE, *v. a.* a pișa, a se pișa pe.

SCOMPISCIÓNE, *m.* eroare, greșeală grosolană.

SCOMPONIMÉNTO, *m.* decompunere, desfacere, desființare; turburare, uimire.

SCOMPÓRRE, *v. a.* a decompune, a desface, a deosebi, a separa; a desființa, a strica; — *scomporsi*, a se decompune, a se disolve; a se desfigura.

SCOMPOSITÍVO, *a.* care serve spre a decompune.

SCOMPOSITÓRE, *m.* decompusătoru, desfăcătoru.

SCOMPOSIZIÓNE, *f.* decompositiune, desfacere.

SCOMPOSTAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu necuviinciosu, desordinatu, neregulatu, desfrînatu.

SCOMPOSTÉZZA, *f.* immodestie, necuviință.

SCOMPÓSTO, *a.* desordinatu, necuviinciosu, immodestu.

SCOMPUZZÁRE, *v. a.* a împuți.

SCOMPUZZOLÁRE, *v. a.* a întârîta pofta de mâncare.

SCOMUNÁRE, *v. a.* a ecsila, a goni din comună.

SCOMÚNICA, *f.* SCOMUNICAMÉNTO, *m.* descomunicare, scomunică, anatemă, afurisenie.

SCOMUNICÁRE, *v. a.* a descomunica, a escomunica, a anatematiza, a afurisi.

SCOMUNICÁTO, *a.* descomunicatu, escomunicatu, anatematizatu, afurisitu; sceleratu, blestematu; — *faccia da scomunicato*, persoană urîtă și blestemată.

SCOMUNICATÓRE, *m.* descomunicatoru.

SCOMUNICATÓRIO, *a.* descomunicatoriu, escomunicatoriu, de scomunică, coprinzătoru de scomunică.

SCOMUNICAZIÓNE, *f.* descomunicare, afurisire.

SCOMÚZZOLO, *m.* nimicu, bagatelă, picătură.

SCONCACÁRE, *v. a.* a umplea cu căcatu; a feșteli, a mânji, a terfeli, a murdarisi.

SCONCACATÓRE, *m.* căcăciosu.

SCONCATENÁRE, *v. a.* a deslănțui; a disolvi, a desface.

SCONCATENÁTO, *a.* deslănțuitu; fără legătură.

SCONCERTAMÉNTO, *m.* desconcertare, turburare.

SCONCERTÁRE, *v. a.* a desconcerta, a turbura, a desordina.

SCONCERTATAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu desconcertatu, neordinatu, fără armonie, fără șiru.

SCONCERTATÓRE, *m.* desconcertatoru; turburâtoru, stricâtoru, perturbatoru.

SCONCÉRTO, *m.* disarmonie, disunanță; neorînduială, desordine, turburare; confusiune.

SCONCÉZZA, *f.* urîciune, necuviință; bazaconie.

SCONCIAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu urîciosu, scârbosu, urîtu, necuviinciosu, immodestu, spurcatu, nerușinatu, obscenu; râu, nepotrivitu.

SCONCIAMÉNTO, *m.* schimosire, desfigurare, pocire, strâmbare, stricare; desordinare, turburare.

SCONCIÁRE, *v. a.* a desfigura, a schimosi, a poci, a strâmba, a strica; a desordina, a turbura; — *sconciarsi*, a se strica, a se strâmba; a aborta; — *sconciarsi la gamba*, a și scrinti piciorulu.

SCONCIATAMÉNTE, *avv.* urîtu, strâmbu, prostește.

SCONCIATÓRE, *m.* schimositoru, pocitoru, strâmbătoru, stricâtoru, prefăcătoru; turburâtoru.

SCONCIATÚRA, *f.* schimositurâ, pocitură, strâm-

Digitized by Google

bâturâ, prefăcătorie; abortu; lucru monstruosu.

SCÓNCIO, *m.* necomoditate, neîndemânâ; adversitate, sinistru, râstrişte, belea; pagubâ; desordine; strâgânie; — *a.* incomodu, supărătoru; nepotrivitu, necuviinciosu; obscenu, bazaconu; desordinatu, strâmbu, imperfectu, pocitu, schimositu, râu, uritu, prostu; neregulatu; ruşinosu; scrintitu; abortatu; rîposu; infectu; ciudatu, estravagantu; escesivu, desmăsuratu, necumpătatu.

SCONCLÚDERE, *v. a.* a rupe o negoţiaţiune; a strica.

SCONCLUSIÓNE, *f.* lipsâ de conclusiune; întrerupere.

SCONCORDÁNZA, *f.* discordanţâ, neacordu, divergenţâ, neînvoire, neunire, nepotrivire.

SCONCÓRDE, *a.* discordu, neacordatu, divergentu.

SCONCÓRDIA, *f.* discordie, neacordu, neînvoire, divergenţâ de opiniuni, desbinare, neunire.

SCONCORPORÁRE, *v. a.* a descorpora, a despârţi.

SCONDESCÉSO, *a.* rîposu, râpezitu, declivu.

SCONDÍTO, *a.* nedresu, fârâ gustu, sâlciu; prostu, fârâ judecată, fârâ minte; necultivatu.

SCONFACÉVOLE, *a.* nepotrivitu, necuviinciosu.

SCONFÉRMA, *f.* neconfirmare, neîntărire.

SCONFESSÁRE, *v. a.* a retrage confesiunea ce s'a fâcutu, a denega ceea ce s'a zisu; a nu mai recunoaşte.

SCONFICCÁRE, *v. a.* a scoate cuiele, a desbate piroanele.

SCONFIDÁNZA, *f.* neîncredere, sfială, sfiiciune.

SCONFIDÁRE, *v. n.* a se sfii, a se teme, a nu se încrede.

SCONFIGGERE, *v. a.* a desfige, a descuia; a învinge, a birui, a bate, a nimici cu totulu; a descoragia, a umili.

SCONFIGGIMÉNTO, *m.* învingere, biruire, risipire, nimicire, ruinâ totalâ a unei armii; umilire.

SCONFIGGITÓRE, *m.* învingâtoru, biruitoru.

SCONFINÁRE, *v. n.* a trece peste hotare.

SCONFINÁTO, *a.* nemărginitu, infinitu.

SCONFÍTTA, *f.* învingere, sfărâmare, toropealâ.

SCONFÍTTO, *a.* învinsu, sfărâmatu, biruitu, risipitu; desfiptu, descuiatu; stricatu, ruinatu; descoragiatu.

SCONFÓNDERE, *v. a.* a confunde, a turbura, a înfunda.

SCONFORTAMÉNTO, *m.* descoragiare; desfătuire. desmintare.

SCONFORTÁRE, *v. a.* a desconforta, a descoragia; a desfătui, a desminta; — *sconfortarsi*, a se desconforta, a se descoragia, a şi perde coragiulu; a se sfii.

SCONFÓRTO, *m.* desconfortare, descoragiare; supărare, necâjire, necazu; sfiiciune, sfială, bânuire.

SCONGIÚNGERE, *v. a.* a desuni, a separa, a despârţi.

SCONGIUNGIMÉNTO, *m.* desunire, separare, despârţire.

SCONGIURAMÉNTO, *m.* rugare, jurare, îndemnare cu jurământu, conjurare; ecsorcizare.

SCONGIURÁRE, *v. a.* a se ruga fierbinte, a conjura, a jura pe cineva, a îndemna cu jurământu; a ecsorciza, a scoate demoni; a depârta, a înlătura.

SCONGIURATÓRE, *m.* conjuratoru, ecsorcistu.

SCONGIÚRO, *m.* ecsorcismu; jurământu; jurământu ecsecratoriu; rugăciune fierbinte.

SCONNESSIÓNE, *f.* neconecsiune, lipsâ de conecsiune, de legâturâ; incoerenţâ, incongruenţâ, discordanţâ, nepotrivire, neacordu.

SCONNÉSSO, *a.* neconecsu, desunitu; incongruentu, nepotrivitu, necuviinciosu.

SCONNÉTTERE, *v. a.* a desuni, a deslipi, a despârţi; — *v. n.* a scrie fârâ şiru; a nu conglăsui, a discorda.

SCONOCCHIÁRE, *v. a.* a toarce totu caierulu; a consoma.

SCONOSCÉNTE, *a.* nerecunoscâtoru, ingratu; ignorantu.

SCONOSCENTEMÉNTE, *avv.* cu ingratitudine; prosteşte.

SCONOSCÉNZA, *f.* ingratitudine, nerecunoştinţâ.

SCONÓSCERE, *v. n. ed a.* a nu recunoaşte; a uita binefacerile, a fi ingratu, nerecunoscâtoru.

SCONOSCIUTAMÉNTE, *avv.* pe subtu ascunsu, p'în tainâ.

SCONOSCIÚTO, *a.* necunoscutu; obscuru, fârâ renumire.

SCONQUASSÁRE, *v. a.* a sfârâma, a ruina.

SCONSACRÁRE, *v. a.* a desconsacra, a desfinţi, a profana.

SCONSENTIMÉNTO, *m.* refusu, nepriimire, tâgâduire.

SCONSENTÍRE, *v. a.* a recusa, a tâgâdui, a nu priimi.

SCONSIDERATAMÉNTE, *avv.* cu nesocotinţâ, fârâ bâgare de seamâ, fârâ prudenţâ, sburdâlniceşte.

SCONSIDERATÉZZA, SCONSIDERAZIÓNE, SCONSIDERÁNZA, *f.* nesocotinţâ, nebâgare de seamâ, imprudenţâ, indiscreţiune, nereflecsiune, minte uşoarâ, sburdâlnicie.

SCONSIDERÁTO, *a.* nesocotitu, imprudentu, indiscretu, nebâgâtoru de seamâ, uşoru la minte, sburdalnicu.

SCONSIGLIÁRE, *v. a.* a desfătui, a desminta.

SCONSIGLIATAMÉNTE, *avv.* fârâ chibzuire, fârâ socotinţâ, cu uşurinţâ, cu imprudenţâ, sburdalniceşte.

SCONSIGLIATÉZZA, *f.* nechibzuire, uşurinţâ, minte uşoarâ.

SCONSIGLIÁTO, *a.* nechibzuitu, nesocotitu, imprudentu, fârâ reflecsiune; sburdalnicu, nebunu, smintitu.

SCONSOLÁRE, *v. a.* a desconforta, a întrista, a necâji.

SCONSOLATAMÉNTE, *avv.* fârâ confortu, fârâ consolaţiune.

SCONSOLÁTO, *a.* nemângâiatu, neconsolatu, desconsolatu, tristu, descoragiatu, desperatu.

SCONSOLAZIÓNE, *f.* desconsolare, nemângâiare, descoragiare, desperaţiune, întristare, obidâ, necazu.

SCONTÁRE, *v. a.* a esconta, a scădea din socotealâ, a plăti înaintea terminului; a satisface, a spăla (păcatele).

SCONTENTAMÉNTO, *m.* nemulţumire.

SCONTENTÁRE, *v. a.* a nemulţumi; — *scontentarsi*, a se nemulţumi, a se desgusta, a se supâra.

SCONTENTÉZZA, *f.* SCONTÉNTO, *m.* nemulţumire,

Digitized by Google

desgustu, neplăcere, supărâre, întăritare, necazu.

SCONTÉNTO, *a.* nemulțumitu, desgustatu, supăratu.

SCONTESSITÚRA, *f.* desordinu, confusiune, neregularitate.

SCONTINUÁRE, *v. a.* a descontinua, a precurma.

SCÓNTO, *m.* escontu, scâzământu.

SCONTÓRCERE, *v. a.* a întoarce, a suci, a resuci, a îndoi, a gârbovi; — *scontorcersi*, a se strâmba, a se întortoca, a se svîrcoli.

SCONTORCIMÉNTO, SCONTORCÍO, *m.* SCONTORSIÓNE, *f.* sucitură, resucitură, îndoitură, gârbovitură, strâmbare, întortocare, svircolire, scontorsiune, svircoală.

SCONTÓRTO, *a.* întorsu, sucitu, gârbovitu, strâmbu.

SCONTRAFFÁRE, *v. a.* a prefăce, a altera, a schimosi, a poci; a imita, a copia.

SCONTRAMÉNTO, *m.* întâlnire; isbire.

SCONTRÁRE, *v. a.* a întâlni, a întîmpina, a brodi, a găsi; a isbi; a alătura; a adeveri, a revisui.

SCONTRATÓRE, *m.* alăturătoru, revisuitoru.

SCONTRÁZZO, *m.* întâlnire, întîmpinare; încăerare.

SCONTRÉVOLE, *a.* care se întâlnește; accesibilu.

SCÓNTRO, *m.* întâlnire, întîmpinare; isbire, isbitură, isbeală, năvălire, încăerare, luptă, conflictu.

SCONTRÓSO, *a.* năsurosu, capriţiosu, delicatu.

SCONTURBÁRE, *v. a.* a turbura, a supăra, a necâji.

SCONTÚRBO, *m.* turburare, supărare, necazu.

SCONVENÉVOLE, *a.* necuvenitu, necuviinciosu, nepotrivitu.

SCONVENEVOLÉZZA, *f.* necuviinţă.

SCONVENEVOLMÉNTE, *avv.* într'unu chipu necuviinciosu.

SCONVENIÉNTE, *a.* necuvenitu, nepotrivitu, necuviinciosu.

SCONVENIENTEMÉNTE, *avv.* într'unu chipu necuvenitu.

SCONVENIÉNZA, *f.* necuviinţă, necădinţă, nepotrivire, desproporţiune, neacordu; neîndemânare, nepoliteţă.

SCONVENÍRE, *v. n.* a nu se cuveni, a nu se cădea; a nu se acorda, a nu se potrivi, a nu consuna; a se contrazice.

SCONVÓLGERE, SCONVÓLVERE, *v. a.* a resturna, a reînturna, a reintoarce, a întoarce, a resuci; a amesteca, a scormoni, a răscoli; a turbura, a răsvrăti; a desminta.

SCONVOGLIMÉNTO, *m.* resturnare; turburare, amestecare, scormonire, răscolire; răsvrătire.

SCONVOGLITÓRE, *m.* resturnătoru, turburătoru.

SCONVÓLTO, *a.* resturnatu, turburatu, amestecatu; resucitu, întorsu, strâmbatu; scrintitu.

SCÓPA, *f.* mesteacănu; măturâ; vargă de bătutu; — *rompere la scopa*, a se desmierda, a se da desfrînării.

SCOPAGIÓNE, *f.* măturare; bătae.

SCOPAGÓGNE, *m.* craiu, spînzuratu, blestematu.

SCOPAMESTIÉRI, *m.* celu ce schimbă meşteşugulu în toate minuturile, care nu este persoverantu la o profesiune.

SCOPAPOLLÁI, *m.* cuptă, rîndaşu.

SCOPÁRE, *v. a.* a mătura, a curăţi; a bate cu vergi; a scutura, a scotoci, a scormoni peste totu; a cutreera, a străbate o ţară; a biciui, a pălmui, a defăima.

SCOPATÓRE, *m.* măturătoru.

SCOPATÚRA, *f.* măturare; măturătură; hulire, hulă, probozire, defăimare, defaimă, descreditare.

SCOPAZZÓNE, *m.* lovitură în capu cu mâna.

SCOPERCHIÁRE, *v. a.* a scoate capaculu, a descoperi.

SCOPÉRTA, *f.* descoperire, găsire; născocire, invenţiune; esplorăţiune, pândire; — *alla scoperta*, deschisu, în publicu; sub cerulu liberu, sub cerulu deschisu, sub ceru.

SCOPERTAMÉNTE, *avv.* deschisu. în publicu.

SCOPÉRTO, *a.* descoperitu; deschisu, curatu; cunoscutu, publicu; golu, desbrăcatu, desvălitu; — *s. m.* locu descoperitu; — *allo scoperto*, sub ceru, afară; in publicu; — *a scoperto*, golu, desbrăcatu; — *rimanere allo scoperto*, a remânea descoperitu, fără ajutoru, fără adăpostu.

SCOPERTÚRA, *f.* descoperire; golire, desbrăcare.

SCOPÉTO, *m.* mestecănişu, pădure de mesteacănu.

SCOPÉTTA, *f.* perie, periuţă.

SCOPETTÁRE, *v. a.* a peria, a curăţi, a şterge cu peria.

SCÓPO, *m.* scopu, ţintă, ţelu; fine, cugetu, gându, intenţiune; proectu; — *arrivare allo scopo*, a isbuti.

SCOPPIÁBILE, *a.* care poate plesni, crepa, spărgăciosu.

SCOPPIACÓRPO (A), *avv.* — *mangiare a scoppiacorpo*, a se îndopa.

SCOPPIACUÓRE, *m.* strânsură de inimă.

SCOPPIAMÉNTO, *m.* crepare, spargere, plesnire, pocnire.

SCOPPIÁRE, *v. n.* a crepa, a se sparge, a plesni, a se rupe sărindu, a pocni, a trosni, a isbucni, a face esplosiune; a nu se astîmpăra; a crepa de necazu; a şi pierde cumpătulu; a naşte, a se ivi; a eşi cu repeziciune, a prorupe; a muri; — *v. a.* a despărechia; a face să crepe; — *scoppiare dalle risa*, a se strica de risu; — *scoppiare colle dita*, a pleoscăi cu degetele.

SCOPPIÁTA, *f.* pocnitură, plesnitură.

SCOPPIATÚRA, *f.* pocnitură, isbucnitură, crepătură, spărtura, isbucneală.

SCOPPIETTÁRE, *v. n.* a pîrsni, a trosni, a pîrpirăi.

SCOPPIETTÁTA, *f.* împuşcătură; esplosiune.

SCOPPIETTERÍA, *f.* mulţime de bersalieri, de vînători.

SCOPPIETTIÉRE, *m.* bersalieru, vînătoru.

SCOPPIETTÍO, *m.* trosnetu, pocnitu, plesnitu prelungitu.

SCOPPIÉTTO, *m.* trosnetu, pocnitu uşoru; puşcă.

SCÓPPIO, *m.* pocnitu, plesnitu, trosnetu, esplosiune, isbucnire; puşcă; — *fare scoppio*, a face sgomotu, a bate la ochi.

SCOPRIMÉNTO, *m.* descoperire, desvălire, destăinuire.

SCOPRÍRE, *v. a.* a descoperi; a deschide; a desvăli, a desbrăca, a goli, a despoia; a destănui, a manifesta, a publica; a inventa, a născoci; — *scoprir gli altari*, a revela, a mani-

Digitized by Google

festa nişte lucruri neplăcute; — *scoprirsi*, a se descoperi, a şi lua pălăria; a se da pe faţă.

SCOPRITÓRE, *m.* descoperitoru; inventoru.

SCOPRITÚRA, *f.* descoperire, desvălire.

SCÓPULO, *m.* scopulu, stâncă.

SCOPULÓSO, *a.* scopulosu, stâncosu.

SCORAGGIAMÉNTO, *m.* descoragiare, pierdere de coragiu.

SCORAGGIÁRE, *v. a.* a descoragia; — *scoraggiarsi*, a se descoragia, a şi pierde coragiulu.

SCORAMÉNTO, *m.* consternare, descoragiare.

SCORÁRE, *v. a.* a consterna, a descoragia.

SCORBACCHIAMÉNTO, *m.* probozire, infruntare, mustrare, defăimare, hulire.

SCORBACCHIÁRE, *v. a.* a probozi, a înfrunta, a mustra în publicu, a defăima, a huli, a da pe faţă greşelile cuiva, a lu descredita.

SCORBÚTICO, *a.* scorbutosu, cu scorbutu, de scorbutu.

SCORBÚTO, *m.* scorbutu (o maladie).

SCORCÁRE, SCORCÁRSI, *v. n.* a se scula din patu.

SCORCIAMÉNTO, *m.* scurtare, scurtătură, prescurtare.

SCORCIÁRE, *v. a.* a scurta, a prescurta; — *scorciarsi*, a se scurta; a scădea; a se stringe.

SCORCIATÓIA, *f.* calea cea mai scurtă; potecă.

SCORCIATÓRE, *m.* scurtătoru, prescurtătoru.

SCÓRCIO, *m.* scurtare; sfîrşitu, fine; drumulu celu mai scurtu pentru a ajunge la sfîrşitu; declinare, plecare; poziţiune estravagantă, ciudată; efectulu de perspectivă prin care obiectele privite în faţă se arată mai scurte de cumu suntu într'adevăru; — *fare scorci di bocca*, a se scălămba, a face grimase.

SCORDAMÉNTO, *m.* uitare.

SCORDÁNZA, *f.* discordanţă, disunanţă; discordie, desbinare, diversitate de opiniuni.

SCORDÁRE, *v. a.* a desacorda unu instrumentu; — *v. n.* a nu consuna, a nu conglăsui; a fi de o părere deosăbită, a nu se acorda; — *scordarsi*, a uita.

SCÓRDEO, SCÓRDIO, *m.* scordium (plantă).

SCORDÉVOLE, *a.* uitucu, uităciosu; discordu.

SCORÉGGIA, *f.* curea; biciu.

SCOREGGIÁRE, *v.* a. a biciui; — *v. n.* a băşi, a da băşină.

SCOREGGIÁTA, *f.* lovitură cu biciu.

SCÓRGERE, *v. a.* a vedea, a privi, a zări, a descoperi, a vedea de departe, a pricepe, a cunoaşte, a observa, a deosebi; a însoţi, a conduce, a mâna, a călăuzi, a povăţui, a îndrepta, a cărmui; a învăţa, a deprinde, a îmblânzi, a astîmpăra, a domoli; a manifesta, a arăta; — *farsi scorgere*, a se face de rîsu.

SCÓRGIMÉNTO, *m.* vedere, zărire, privire, pricepere, înţelegere, deosebire; însoţire; învăţare.

SCORGITÓRE, *m.* conducătoru, călăuzu; arătătoru.

SCÓRIA, *f.* sgură.

SCORIAZIÓNE, *f.* sgurare.

SCORIFÓRME, *a.* sguriformu, sgurosu, sgurăvu.

SCORLÁRE, *v. a.* a scutura.

SCORNABÉCCO, *m.* o plantă.

SCORNACCHIAMÉNTO, *m.* derîdere, pâcălire, batjocorire.

SCORNACCHIÁRE, *v. a.* a derîde, a pâcăli, a batjocori; — *v. n.* a croncăni; a fleoncăni, a boscorodi, a sporovăi.

SCORNACCHIÁTA, *f.* derîdere, pâcălire; sporovăire.

SCORNÁRE, *v. a.* a decorna, a rupe coarnele; a înfrunta, a ruşina, a da de ruşine, a lua la trei parale, a înfunda.

SCORNATÚRA, *f.* decornare, ruperea coarneloru.

SCORNEGGIÁRE, *v. a.* a lovi cu coarnele; — *v. n.* a cânta cu cornulu.

SCORNICIAMÉNTO, *m.* cornişuri, ornamentu la cornişuri.

SCORNICIÁRE, *v. a. e n.* a face cornişuri.

SCÓRNO, *m.* ruşine, desonoare, necinste, confusiune.

SCORONÁRE, *v. a.* descorona; a ciunti arborii.

SCORPACCIÁTA, *f.* mâncare peste măsură.

SCORPÁRE, *v. n.* a se îndopa de mâncare.

SCORPÉNA, *f.* dracu de mare (peşte).

SCORPIÓNE, *m.* scorpie, scorpiune.

SCORPORÁRE, *v. a.* a descorpora, a destrupa, a despreuna, a separa; a depărta.

SCORPORAZIÓNE, *f.* descorporare, destrupare.

SCORRAZZAMÉNTO, *m.* alergare încoace şi încolo; pribegire; incursiune; trepădare.

SCORRAZZÁRE, *v. n.* a alerga încoace şi încolo; a trepăda; a umbla rătăcitu, a pribegi; a face incursiuni.

SCORREDÁTO, *a.* negătitu, neinzestratu.

SCORRÉGGERE, *v. a.* a corecta, a îndrepta râu; a înrăutăţi, a desfrîna, a nărăvi.

SCORRÉGGIA, *f.* curea; biciu.

SCORRÉNZA, *f.* diarie, urdinare, cufurealâ.

SCÓRRERE, *v. n.* a curge; a fugi; a durăi; a trece cu rapiditate; a se scurge; a slăbi; a face incursiuni; a trece peste; — *v. a.* a străbate; a străfoia o carte, a o citi repede; a spune pe scurtu; — *scorrer la cavallina*, a se desfrîna, a se desmierda; — *scorrere col cervello*, a şi pierde minţile; — *scorrere il ventre ad alcuno*, a se cufuri.

SCORRERÍA, *f.* incursiune, incursă

SCORRETTAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu necorectu.

SCORRETTÍVO, *a.* stricătoru, vătămătoru.

SCORRÉTTO, *a.* necorectu, greşitu; desfrînatu.

SCORRÉVOLE, *a.* curgătoru, trecătoru; curgiu; facilu.

SCORREZIÓNE, *f.* necorecţiune; eroare, greşeală.

SCORRIBÁNDA, SCORRIBÁNDOLA, *f.* mică incursiune, plimbare, ocolire, ocolu.

SCORRIDÓRE, *m.* esploratoru, scoditoru.

SCORRIMÉNTO, *m.* curgere, scurgere; alergare, fugire; alunecare; străbatere; emanaţiune,

SCORRITÓRE, *m.* alergătoru, stăbătătoru.

SCORRUBBIÁRSI, *v. n.* a se mânia, a i sări cuiva ţandâra.

SCORRUBBIÓSO, *a.* mâniosu, supărăciosu.

SCORRUCCIO, *m.* întărîtare, necazu, întristare.

SCÓRSA, *f.* umblare, alergare, trecere repede; aruncătură de ochiu, căutătură preste totu; — *fare una scorsa*, a face o mică plimbare; — *dare una scorsa ad un libro*, a citi repede o carte.

SCORSEGGIÁRE, *v. n.* a pirata, a face piraterii.

SCORSÍVO, *a.* cufuriciosu; lesne curgătoru.

SCÓRSO, *m.* desfriu, desfrînare, desordine; curgere, trecere; greşeală, nebăgare de seamă; — *fare uno scorso di lingua*, a greşi vor-

Digitized by Google

bindu ; — *scorso*, *a.* trecutu, decursu; derivatu ; prădatu, jăfuitu ; alunecatu ; stricatu, vătămatu ; lipsitu, slăbitu ; — *l'anno scorso*, în anulu trecutu.

SCORSÓIO, *a.* lesne curgătoru ; — *nodo scorsoio*, laţu.

SCÓRTA, *f.* escortă, pază, streajă ; călăuzu, conducătoru ; transportu militaru ; provisiune ; — *fare la scorta*, a escorta; a călăuzi.

SCORTAMÉNTE, *avv.* cu iscusinţă, cu isteţime.

SCORTÁRE, *v. a.* a scurta, a face mai scurtu, a prescurta, a abrevia ; — *v. n.* a se scurta ; a se micşora.

SCÒRTÁRE, *v. a.* a escorta, a păzi, a călăuzi.

SCORTECCIAMÉNTO, *m.* descorţare, descojare.

SCORTECCIÁRE, *v. a.* a descorţa, a descoji, a descoja.

SCORTÉSE, *a.* incivilu, neurbanu, nepolitu, neomenosu, prostu, mojicu, sălbatecu, grosolanu, nedelicatu.

SCORTESEMÉNTE, *avv.* fără politeţă, mojiceşte.

SCORTESÍA, *f.* incivilitate, neurbanitate, nepoliteţă, neomenie, prostie, mojicie, neîndemânare, grosolănie.

SCORTICAMÉNTO, *m.* belire, jupuire ; descorţare ; sgăriare ; împilare, despoiare.

SCORTICAPIDÓCCHI, *m.* omu sgârcitu, scumpu cumplitu.

SCORTICÁRE, *v. a.* a beli, a jupui ; a descorţa ; a sgâria ; a descoji, a desghioca ; a despoia, a împila, a jăfui, a angaria, a lua cu silă, a stoarce ; — *scorticarsi*, a muri.

SCORTICÁRIA, SCORTICATÓRIA, *f.* laţu câzătoru.

SCORTICATÍVO, *a.* jupuitoru, belitoru.

SCORTICATÓIO, *m.* cuţitu de jupuitu, de belitu ; sgâriătură ; belitorie.

SCORTICATÓRE, *m.* belitoru, jupuitoru ; împilătoru.

SCORTICATÚRA, *f.* belitură, jupuitură ; sgâriătură.

SCORTICAVILLÁNI, *m.* împilătoru de ţărani.

SCORTICAZIÓNE, *f.* jupuire, belire.

SCORTICHÍNO, *m.* cuţitu de jupuitu ; jupuitoru.

SCORTINÁRE, *v. a.* a desface cortinele (la o fortereţă).

SCORTÍRE, *v. a.* a scurta (o haină).

SCÓRTO, *m.* scurtare ; — *a.* zăritu, văzutu, descoperitu de departe ; însoţitu, escortatu ; isteţu, dibaciu, deşteptu, iscusitu, îndemânatecu ; — *avv.* deslușitu, cu deslușire.

SCÓRZA, *f.* scoarţă, coajă ; păstare ; corpulu omenescu ; aparinţă ; pretestu.

SCORZÁRE, *v. a.* a descorţa, a descoji ; a desbrâca.

SCORZATÚRA, *f.* descorţâtură ; scoarţă, coajă.

SCORZÓNE, *m.* unu felu de şarpe veninosu ; omu prostu, nerodu, bădăranu, mojicu.

SCORZONERA, *f.* scorţoneră, barba ţapului (plantă).

SCORZÚTO, *a.* scorţosu, cojosu.

SCOSCÉNDERE, *v. a.* a rupe ; a sfărâma, a doborî ; a tăia ; a frânge ; — *scoscendersi*, a se sfărâma.

SCOSCENDIMÉNTO, *m.* spargere, sfărâmare.

SCOSCÉSO, *a.* plinu de sfărâmături ; rîposu.

SCOSCIÁRE, *v. a.* a strica coapsele.

SCOSCIENZIÁTO, *a.* fără conştiinţă, fără mustrare de cugetu.

SCÓSCIO, *m.* locu rîposu, priporu, abisu, precipiţiu.

SCÓSSA, *f.* sguduitură, sdruncinătură, scuturătură, clătinare ; lovitură ; atacu ; povoiu ; — *scossa di terremoto*, cutremurătură, cutremuru.

SCOSSÁRE, *v. a.* a scutura, a sgudui, a sdrâncăni, a sdruncina, a clătina, a mişca.

SCÓSSIO, *m.* meliţă de inu.

SCÓSSO, *a.* scuturatu, clătinatu ; liberu ; golu.

SCOSTAMÉNTO, *m.* depărtare, alungare.

SCOSTÁRE, *v. a.* a depărta, a alunga ; a despărţi ; — *scostarsi*, a se depărta, a se trage, a se retrage.

SCOSTUMATAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu necuviinciosu, immoralu, desordinatu, desfrînatu, necuviinciosu.

SCOSTUMATÉZZA, *f.* desfrîu, licenţă, nărăvire, immoralitate, depravaţiune, desordine ; grosolănie.

SCOSTUMÁTO, *a.* desfrînatu, nărăvitu, depravatu, licenţiosu ; desordinatu, desmăţatu, destrămatu ; grosolanu, necioplitu, prostu, mojicu.

SCOSTÚME, *m.* desfrîu, nărăvire ; necioplire.

SCÓTANO, SCUÓTANO, *m.* sumacu, scumpie.

SCOTENNÁRE, *v. a.* a jupui.

SCOTENNÁTO, *m.* şoriciu, pielea porcului.

SCOTIMÉNTO, *m.* sguduire, sdruncinare, clătinare.

SCOTITÓIO, *m.* sită, ciuru.

SCOTITÓRE, *m.* scuturătoru, sguduitoru.

SCÓTOLA, *f.* meliţă de inu.

SCOTOLÁRE, *v. a.* a meliţa, a posdâri.

SCOTOLATÓRE, *m.* meliţaru.

SCOTOLATÚRA, *f.* meliţare, posdârire, meliţătură.

SCOTOMÁTICO, *m.* celu ce sufere de ameţeală.

SCOTOMÍA, *f.* ameţeală, vertigine.

SCÓTTA, *f.* zeru.

SCOTTAMÉNTO, *m.* ardere, arsură ; opărire.

SCOTTÁRE, *v. a.* a arde, a frige ; a opări, a muia în apă fierbinte, a stropi cu apă fierbinte ; a vătăma ; — *v. n.* a simţi o mare durere ; — *scottarsi*, a se arde, a se frige, a se opări.

SCOTTATÚRA, *f.* arsură, opărîtură.

SCÓTTO, *m.* mâncare la crâşmă ; contu, socoteală, bani de plătitu la crâşmaru ; plată, preţu ; — *stare a scotto*, a mânca împreună la unu birtu, a face refenea ; — *pagare lo scotto*, a plăti ; a fi pedepsitu.

SCOVACCIÁRE, SCOVÁRE, *v. a.* a face să easă din culcuşu ; a descoperi ; a urmări.

SCOVÍGLIA, *f.* măturătură, gunoiu, necurăţie.

SCÓZIA, *f.* unu membru architectonicu, scoţie.

SCOZZÁRE, *v. a.* a amesteca cărţile de jocu.

SCOZZONÁRE, *v. a.* a învăţa cai ; a învăţa.

SCOZZONÁTO, *a.* învăţatu (calu) ; deşteptu, iscusitu.

SCOZZONATÚRA, *f.* învăţarea cailoru la hamu.

SCOZZÓNE, SCOZZONATÓRE, *m.* celu ce învaţă cai.

SCRÁLLA, *f.* unu felu de jocu copilăresc.

SCRÁNNA, *f.* scaunu purtăreţu.

SCREANZÁTO, *a.* grosolanu, prostu, inurbanu.

SCREÁTO, *a.* slabu, slăbănogu, chilavu ; scăzutu.

SCREDÉNTE, *a.* necredinciosu ; nesupusu, rebelu.

Digitized by Google

SCRÉDERE, *v. n.* a nu mai crede, a fi incredulu.
SCREDITÁRE, *v. a.* a descredita, a defăima.
SCRÉDITO, *m.* discreditu, lipsă sau perdere de creditu.
SCREPAZZÁRE, *v. n.* a crepa; a hohoti.
SCREPÍO, *m.* pocnitu, pocnitură.
SCREPOLÁRE, SCREPÁRE, *v. n.* a crepa, a face crepături.
SCREPOLATÚRA, *f.* SCRÉPOLO, *m.* crepătură.
SCRÉSCERE, *v. n.* a scădea, a se împuţina, a se micşora.
SCRESPÁRE, *v. a.* a descreţi, a desbirci.
SCREZIÁRE, *v. a.* a pestriţa; a vârga, a puntua.
SCREZIÁTO, *a.* pestriţatu, pestriţu; vârgatu, puntuatu.
SCRÉZIO, *m.* SCRÉZIA, *f.* discordie; pestriţare, pestriciune.
SCRIATÉLLO, *a.* delicatu, slabu, plăpându.
SCRÍBA, *m.* cărturaru; scriitoru; copistu.
SCRIBACCHIATÓRE, SCRIBACCHÍNO, *m.* mînjitoru de chârtie.
SCRICCHIOLAMÉNTO, *m.* scârţâire, crăcâire.
SCRICCHIÁRE, SCRICCHIOLÁRE, *v. n.* a scârţâi, a crâcâi.
SCRICCHIOLÍO, *m.* scârţâire, crâcâire prelungită.
SCRÍCCIO, SCRÍCCIOLO, *m.* ochii boului (pasere mică).
SCRÍGNO, *m.* scrinu, sipetu; ghibă, cucuere.
SCRIGNÚTO, *a.* ghibosu, cocoşatu; arcuitu, convecsu.
SCRIMINATÚRA, *f.* cârâre, despârţitură.
SCRINÁRE, *v. a.* a despleti, a desnoda pîrulu.
SCRINÁRIO, *m.* archivistu, canţelaru.
SCRISTIANÁRE, *v. a.* descreştini, a desboteza; — *scristianarsi*, a apostata din religiunea creştinească.
SCRÍTTA, *f.* scriere, scrisu, înscrisu; inscripţiune; listă, catalogu; documentu, hrisovu; obligaţiune scrisă, chirografu, zapisu; contractu, stipulaţiune.
SCRÍTTO, *m.* scriptu, înscrisu, scriere, scrisu, scriptură; — *a.* scrisu, manuscrisu, în scrisu, pe chârtie.
SCRITTÓIO, SCRITTÓRIO, *m.* scriitoriu, canţelarie, cantoru; secretariu, scrinu, masă de scrisu.
SCRITTÓRE, *m.* scriitoru; copistu, prescriitoru, gramaticu; autoru.
SCRITTORÍA, *f.* oficiulu scriitorului, gramaticului, scriitorie.
SCRITTÚRA, *f.* scriere, scrisoare, scriptură, scrisu, înscrisu; relaţiune în scrisu; documentu; contractu în scrisu; Sânta Biblie, Sânta Scriptură; — *doppia scrittura*, duplă scriptură; — *scrittura semplice*, scriptură simplă.
SCRITTURÁLE, *m.* scriitoru, prescriitoru, gramaticu, copistu; — *a.* alu scripturei, alu Sântei Scripture.
SCRITTURÁRE, *v. a.* a aşterne pe chârtie; a scriptura, a angaja vreunu actoru, vreo actriţă.
SCRITTURÍSTA, *m.* scripturistu, cărturaru, omu versatu în Sânta Scriptură, interpretu alu S. Scripturi.
SCRIVACCHIÁRE, *v. a. e n.* a scrie prostu, a feşteli chârtie.
SCRIVANERÍA, *f.* scriitorie, scripturârie, meseria copistului, prescriitorului, gramaticului.
SCRIVANÍA, *f.* scrinu, masă de scrisu.
SRIVÁNO, *m.* copistu, prescriitoru, gramaticu.
SCRÍVERE, *v. a. e n.* a scrie, a aşterne pe chârtie; a însemna cu condeiulu; a compune o carte; a se obliga prin înscrisu; a înscrie; a descrie; a înregistra; — *scrivere nella mente*, a întipări bine în mintea sa.
SCRIVÍBILE, *a.* de scrisu, care se poate scrie.
SCRÓBA, *f.* groapă, adîncime.
SCROCCÁRE, *v. a.* a mânca şi bea la masa altora; a scoate, a lua prin artificiu, prin înşelăciune; a usurpa.
SCROCCATÓRE, *m.* licău, parasitu, linge-talere.
SCROCCHIÁRE, *v. n.* a cămătări, a cumpăra sau a vinde cu unu preţu nepotrivitu şi cu nişte condiţiuni vătămătoare.
SCRÓCCHIO, *m.* camătă, usură, vînzare sau cumpărare cu nişte condiţiuni ruinoase; — *dare lo scrocchio*, a înşela, a trufa; — *fare scrocchi*, a dobîndi ceva prin mijloace abiecte; — *pigliare lo scrocchio*, a fi înşelatu; a se înşela.
SCROCCHIÓNE, *m.* cămătaşu.
SCRÓCCO, *m.* licăire, lingărire, parasitare, mâncare în socoteala altuia; înşelăciune, trufărie, mârghiolâritu, berbânitu, potlogăritu.
SCROCCÓNE, *m.* parasitu, lingău, linge-talere, licău; hoţu, berbanu, amăgitoru, potlogaru, trufatoru.
SCRÓFA, *f.* scroafă, poarcă; curvă, ţolină, ţitoare.
SCRÓFANO, *m.* unu felu de peşte marinu.
SCRÓFOLA, SCRÓFULA, SCRÓFA, *f.* scrofule, gâlci la gîtu.
SCROFOLÓSO, *a.* scrofulosu.
SCROLLAMÉNTO, *m.* clătinare, hâţânire, sgâţâire, scuturare.
SCROLLÁRE, *v. a.* a clătina, a hâţâi, a sgâţâi, a scutura; a turbura; — *v. n.* a se clătina; a sta la îndoială; a se slăbi; — *scrollare la testa*, a da din capu, a clătina capulu.
SCRÓLLO, *m.* clătinare, hâţâitură, sgâţâitură, scuturătură, mişcare, lovitură; agitaţiune, turburare; necazu, durere, infortuniu, răstrişte, tribulaţiune; vibraţiune.
SCROSCIÁRE, *v. n.* a scârşni, a crânţâni, a cronţâni, a ronţâni; a clocoti, a bolborosi; a murmura, a bui (apă); — *scrosciar dalle risa*, a hohoti, a se strâmba de risu.
SCROSCIÁTA, *f.* scârşnitură, crânţânire, ronţânire.
SCRÓSCIO, *m.* colcâire, gâlgâire, bolborosire, bolbotire; sgomotu, buetu; — *scroscio di risa*, hohotire.
SCROSTAMÉNTO, *m.* descrustare, descorţare.
SCROSTÁRE, *v. a.* a descrusta, a descorţa, a descoji.
SCRÓTO, *m.* scrotum, sacului boaşeloru.
SCRUNÁRE, *v. a.* a rupe urechia unui acu.
SCRUPOLEGGIÁRE, SCRUPOLIZZÁRE, *v. n.* a scrupuliza, a avea scrupule, a fi scrupulosu; a fi foarte ecsactu.
SCRÚPOLO, *m.* scrupulu, a 24-a parte a unei uncii; scrupulu de conştiinţă, mustrare de cuge-

Digitized by Google

tu, dubiu, bânuialâ ; minuţiositate, ecsactitate, ecsactitate foarte mare.

SCRUPOLOSAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu scrupulosu ; într'unu chipu minuţiosu, cu o esactitate foarte mare.

SCRUPOLOSITÀ, *f.* scrupulositate ; minuţiositate, ecsactitate.

SCRUPOLÓSO, *a.* scrupulosu ; minuţiosu, foarte ecsactu.

SCRUTÁBILE, *a.* scrutabilu, investigabilu.

SCRUTÁRE, *v. a.* a scruta, a investiga, a cerceta, a ecsamina cu mare atenţiune, cu mare diligenţâ.

SCRUTATÓRE, *m.* scrutatoru, investigatoru, cercetatoru.

SCRUTINÁRE, *v. a.* a investiga ; a aduna sufragiurile.

SCRUTINATÓRE, *m.* scrutatoru, investigatoru.

SCRUTÍNIO, *m.* adunarea sufragiuriloru ; investigaţiune.

SCUCÍRE, SCUSCÍRE, *v. a.* a descoase ; a deslega, a desuni.

SCUDÁIO, *m.* fâcâtoru de scuturi, de pavâze.

SCUDÁRE, *v. a.* a scuti, a protege, a ocroti, a apâra.

SCUDÁTO, *a.* scutitu, cu scutu; ocrotitu, apâratu.

SCUDERÉSCO, *a.* relativu la scutieru, alu scutierului.

SCUDERÍA, *f.* staulu, grajdu domnescu.

SCUDÉTTO, *m.* scutu micu, pavâzâ micâ, marcâ de armârie ; ochiu de altoiu.

SCUDICCIUÓLO, *m.* scutu micu ; ţintâ, alamâ, zorzoane la frîulu calului ; ochiu de altoiu.

SCUDIÉRE, SCUDIÉRO, *m.* scutieru ; slugâ, domesticu.

SCUDIFÓRME, *a.* scutiformu, în forma unui scutu.

SCUDISCIÁRE, *v. a.* a bate cu vargâ ; a biciui ; a bate.

SCUDISCIÁTA, *f.* bâtae cu vargâ, cu nuia, cu biciu.

SCUDÍSCIO, *m.* vargâ, nuia, bâtu ; biciu ; râstrişte, belea.

SCÚDO, *m.* scutu, pavâzâ ; marcâ ; scudu, scutu, taleru (monedâ de argintu) ; scutinţâ, protecţiune, apârare, ocrotire ; — *fare scudo*, a ocroti, a protege.

SCÙFFIA, *f.* scufâ, câiţâ, bonetâ ; scufâ de feru.

SCUFFIÁRA, *f.* scufâriţâ.

SCUFFIÁRE, *v. a.* a mânca ca unu gâmanu, a se îmbuiba, a se îndopa de mâncare.

SCUFFÍNA, *f.* raspâ, râzâtoare.

SCUFFINÁRE, *v. a.* a râzui, a pili.

SCUFFIÓNE, *m.* scufâ mare, bonetâ mare.

SCULACCIÁRE, *v. a.* a bate peste curu ; a trata pe cineva ca pe unu copilu micu.

SCULACCIÁTA, *f.* SCULACCIÓNE, *m.* bâtae peste curu.

SCULDÁSCIO, *m.* unu felu de guvernatoru la Longobarzi.

SCULETTÁRE, *v. n.* a umbla sucinduse ; a fugi.

SCULMÁTO, *m.* unu felu de boalâ a calului.

SCÚLTILE, *m.* idolu sculptatu, sculpturâ.

SCULTO, *a.* sculptatu, scobitu, sâpatu.

SCULTÓRE, *m.* sculptoru, scobitoru, sâpâtoru.

SCULTORÉSCO, SCULTÓRIO, *a.* sculptorescu, sculptoriu.

SCULTÚRA, *f.* sculpturâ, scobiturâ, sâpâturâ.

SCUMARUÓLA, *f.* spumâtoare.

SCUOIÁRE, *v. a.* a beli, a jupui.

SCUÓLA, *f.* şcoalâ ; şcolarii şi profesorii unei şcoale ; învâţâturâ ; sistemâ, metodâ de învâţâturâ ; ecsemplu ; sinagogâ ; confraternitâ, societate religioasâ ; — *andare a scuola*, a se duce la şcoalâ, a învâţa.

SCUÓTERE, *v. a.* a sgudui, a sdrâncâni, a sdruncina, a clâtina, a scutura ; a mişca, a agita, a turbura ; a lovi ; a scoate, a alunga, a depârta ; a lipsi ; — *scuotersi*, a se clâtina ; a se mişca ; a se desmetici, a şi veni în simţiri ; a se desbâera, a se libera ; a se turbura ; a se înfricoşa, a se speria ; a se împrotivi ; — *scuotere il capo*, a clâtina capulu, a da din capu ; — *scuotere il giogo*, a scoate jugulu, a se libera.

SCUOTIMÉNTO, *m.* sguduire, sdruncinare, sdrâncânire, clâtinare ; scuturare ; turburare.

SCUOTITÓRE, *m.* sguduitoru, clâtinâtoru.

SCÚRE, SCÚRA, *f.* secure, bardâ ; — *darsi della scure in sul piè*, a se vâtâma pe sine însuşi ; — *gettare il manico dietro la scure*, a arunca coada dupâ secure ; a face şi mai râu.

SCURIÁDA, SCURIÁTA, *f.* biciu.

SCURÍRE, *v. a.* a obscura, a întuneca, a face mai obscuru.

SCURITÀ, *f.* obscuritate, întunecime, întunericu.

SCURÍTO, *a.* obscuru, obscuratu, întunecatu.

SCÚRO, *a.* obscuru, întunecosu, tenebrosu, negru, închisu ; necunoscutu ; — *s. m.* obscuru, umbrâ.

SCÚRRA, *m.* bufonu, caraghiosu, mascara.

SCURRÍLE, SCÚRRILE, *a.* scurilu, necuviinciosu, murdaru, licenţiosu, bâlâcâritoru ; mâscâriciosu.

SCURRILITÀ, *f.* scurilitate, bâlâcârire, vorbâ licenţioasâ, obscenâ ; bufonerie, mâscârie.

SCÚSA, *f.* scusâ, desculpare, desvinovâţire, cerere de iertare, motivu de iertare ; pretestu.

SCUSÁBILE, *a.* scusabilu, ce se poate scusa.

SCUSABILMÉNTE, *avv.* într'unu chipu scusabilu.

SCUSÁRE, *v. a.* a scusa, a desvinovâţi, a desculpa ; a ierta, a pardona ; a scuti, a ierta pe cineva de a face unu lucru ; a substitui, a înlocui ; a recusa, a denega, a tâgâdui ; — *scusarsi*, a se scusa, a se desculpa, a se desvinovâţi.

SCUSATÓRE, *m.* scusatoru, iertâtoru.

SCUSATÓRIO, *a.* de scusâ, relativu la scusâ.

SCUSAZIÓNE, *f.* scusaţiune, scusâ, scusare.

SCÚSSO, *a.* lipsitu, despoiatu, golu ; — *risa scusse*, hohotire ; — *mangiar pane scusso*, a nu mânca decâtu numai pâine ; a mânca pâine seacâ.

SCÚTICA, *f.* biciu de piele.

SCÚTO, *m.* şalupâ micâ.

SDÁRSI, *v. n.* a se lenevi, a se trândâvi, a se desmâţa.

SDEBITÁRE, *v. a.* a scâpa, a scuti, a libera de vreo datorie ; — *sdebitarsi*, a şi împlini datoria.

Digitized by Google

SDEGNAMÉNTO, *m.* supârare, întârîtare; desdemnare, despreţuire, lepâdare.

SDEGNÁRE, *v. a.* a desdemna, a recusa, a lepâda, a despreţui, a nu priimi; a întârîta, a supâra, a irita, a mânia; — *sdegnarsi*, a se supâra, a se mânia, a se irita; a lua ceva în nume de râu.

SDÈGNO, *m.* indignaţiune, iritaţiune, mânie, supârare, întârîtare; despreţu; greaţâ; — *avere a sdegno*, a desdemna, a despreţui, a se scârbi; — *prendere sdegno*, a se supâra, a se indigna.

SDEGNOSAMÉNTE, *avv.* cu supârare, cu indignaţiune, cu mânie; cu desgustu, cu urâ, cu despreţu.

SDEGNÓSO, *a.* mâniosu, mâniatu, supâratu, întâritatu; desgustatu; supâràciosu, necâjiciosu; mândru, nobilu, magnanimu, mârinimosu.

SDENTÁRE, *v. a.* a toci, a rupe dinţii unui ferestrâu, unui peptenu, s. c. l.

ŞDENTÁTO, *a.* fârâ dinţi, care numai are dinţi.

SDÉTTA, *f.* modestie, tâgâduire modestâ.

SDIACCIÁRE, *v. n.* a se desghiaţa.

SDICÉVOLE, *a.* necuviinciosu, care nu se cade.

SDIGIUNÁRSI, *v. n.* a mânca, a face gustare.

SDIGIÚNO, *m.* gustare, mâncare de dimineaţâ.

SDILACCIÁRE, *v. a.* a deslega, a desnoda.

SDILINQUIMÉNTO, *m.* leşinu, ameţeală; hâmiscalâ

SDILINQUÍRE, *v. n.* a se topi; a slâbi; a leşina; a lângezi.

SDILINQUITAMÉNTE, *avv.* intr'unu modu lângedu lângezitu, fârâ putere, fârâ energie.

SDILINQUÍTO, *a.* lângedu, lângezitu, slabu, topitu obositu; leşinatu, ameţitu; chilavu, chilâvitu pirpiriu.

SDIMENTICÁNZA, *f.* uitare.

SDIMENTICÁRE, *v. a.* a uita.

SDIMÉNTICO, *a.* uitatu, uitâciosu, uitucu.

SDIPÍNGERE, *v. a.* a şterge ceea se este depinsu sau scrisu.

SDÍRE, *v. a.* a deszice, a reveca, a nega ceea ce s'a zisu.

SDIRICCIÁRE, *v. a.* a desghioca, a descorţa castane.

SDIRIDÍTO, *a.* consumatu, topitu, uscatu, macru.

SDIVEZZÁRE, *v. a.* a desvâţa, a desobicinui.

SDOGANÁRE, *v. a.* a scoate din vamâ; a vâmui.

SDOGÁTO, *a.* fârâ doage.

SDOGLIÁRE, SDOGLIÁRSI, *v. n.* a nu mai suferi.

SDOLCINÁTO, SDOLCIÁTO, *a.* dulciu, dulceagu, dulce fârâ gustu.

SDOLÉRE, *v. n.* a nu se mai plânge, a înceta de a se plânge.

SDONDOLÁRE, *v. a.* a legâna, a dâinâi, a hâţâni.

SDONNÁRE, *v. a.* a libera; — *sdonnarsi*, a deveni liberu.

SDONZELLÁRSI, *v. n.* a glumi, a chicoti, a tândâli.

SDOPPIÁRE, *v. a.* a desdoi, a isola, a simplifica.

SDORÁTO, *a.* desauritu, despoleitu.

SDORMENTÁRE, SDORMENTÍRE, *v. a.* a deştepta; a zâdâri; — *sdrmentarsi*, *sdormentirsi*, a se deştepta.

SDOSSÁRE, *v. a.* a scoate de pe spate, a lua josu; a uşura.

SDOTTORÁRE, *v. a.* a desdoctora, a scoate din doctoratu.

SDRAIÁRSI, *v. n.* a se întinde, a se lungi, a se trânti pe patu, a se culca, a şedea întinsu, lungitu.

SDRAIÁTO, *a.* întinsu, lungitu.

SDRAIÓNE, *avv.* zăcîndu, şezîndu întinsu, lungitu; — *mettersi sdraione*, a se culca, a se trânti pe patu, a şedea într'o posiţiune comodâ dar necuviincioasâ.

SDRISCIÁRE, SDRISCÍRE, *v. a. e n.* a pleoşcâi.

SDRUCCIOLAMÉNTO, *m.* lunecare, alunecare; poticnire.

SDRUCCIOLÁNTE, SDRUCCIOLÉNTE, *a.* alunecosu, lunecosu; trecâtoru; lubricu, lascivu; periculosu.

SDRUCCIOLÁRE, *v. a.* a luneca, a aluneca; a se poticni; a descinde iute; a comite o greşeală.

SDRUCCIOLÉVOLE, SDRUCCIOLATÍVO, *a.* lunecosu, alunecosu; iute, repede; periculosu; trecâtoru

SDRUCCIOLEVOLMÉNTE, *avv.* alunecându; cu faci litate.

SDRÚCCIOLO, *m.* alunecuşu; alunecare; poticnire; povîrnişu, povîrnitură; povîrnire; — *a.* lunecosu; luciu; periculosu; — *voce sdrucciola*, zicere în care accentulu tonicu se aflâ la a doa silabâ dela sfîrşitu.

SDRUCCIOLÓNE, *avv.* alunecându, de a lunecuşulu.

SDRUCCIOLÓSO, *a.* alunecosu, luciu; care alunecâ cu facilitate; periculosu; inconstantu, schimbâciosu.

SDRÚCIO, *m.* descoasere, destrâmare; crepâturâ, despicâturâ, deschisâturâ; ranâ.

SDRUCÍRE, *v. a.* a descoase, a destrâma; a despica, a deschide, a tâia, a desface; a trenţui, a consuma.

SDRUCÍTO, *m.* despicâturâ, tâieturâ mare, spintecâturâ, deschisurâ; descosâturâ, destrâmare; — *a.* descosutu, destrâmatu, trenţuitu; deschisu, despicatu.

SDRUCITÚRA, *f.* despicâturâ, tâieturâ, spintecâturâ, deschisurâ; destrâmare, descosâturâ.

SDRUSCÍRE, *v. a.* a descoase, a destrâma; a despica.

SDÚRRE, *v. a.* a detoarce, a înstrâina, a desminta.

SÈ, *pron.* sine; — *da sè*, de sine, singuru; de bună voe; — *da sè a lui*, între patru ochi; — *stare sopra sè*, a fi la îndoialâ; — *egli sè ne va*, se duce; — *esser fuori di sè*, a aiuri; — *stare in sè*, a se cumpâta, a se înfrîna.

SE, *cong.* dacâ, de; încâtu; cându; deşi, cu toate câ; câci; câtu ca, cumu; — *se m'aiti Iddio*, aşa sâ mi ajute D-zeu!

SEBÁCEO, *a.* de seu, ca seulu.

SEBBÉNNE, SE BÉNE, cong. deşi, cu toate câ, mâcaru câ; chiar de.

SECÁNTE, *f.* seantâ (linie).

SECÁRE, *v. a.* a tâia, a rupe, a curma, a despica.

SÉCCA, *f.* bancâ de nâsipu; neadîncime, vadu; — *lasciare taluno in sulle secche*, a pârâsi, a lâsa în necazu; — *essere in sulle secche*, a fi strîmtoratu, împiedicatu, strâgânitu.

SECCÁBILE, *a.* uscâciosu, secâciosu.

SECCAFÍSTOLE, *a.* importunu, desgustatoru, supârâtoru.

SECCÁGGINE, *f.* uscâciune; sterpime, secetâ; des-

Digitized by Google

gustu, importunitate, greutate, supărare, belea.

SECCAGGINÓSO, *a.* cam uscatu; supărătoru, desgustosu.

SECCAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu aridu, secu; pe scurtu, laconiceşte, într'unu chipu rece.

SECCAMÉNTO *m* uscare. secare. secete

SECCÁRE, *v. a.* a usca, a deusca. a seca. a deseca; a strica, a prapădi; a importuna, a supăra a turbura, a desgusta. a plictisi; — *seccarsi* a se usca: a i fi cuiva uritu.

SECCATÍCCIA, *f.* lemne uscate şi mărunte.

SECCATÍCCIO, *a.* cam uscatu.

SECCATÍVO, *a.* care are puterea de a usca, de a deseca.

SECCATÓRE, *m.* supărătoru, importunu.

SECCATÚRA, *f.* secăturâ, supărare, desgustu, omu sau lucru supărătoru, desgustosu, importunu.

SECCHERÉCCIO, SECCHERÍCCIO, *a.* jumătate uscatu.

SECCHERÍA, *f.* secăturâ, lucru de nimicu.

SECCHÉZZA, *f.* uscăciune, ariditate, secete; sterpime; macrime, slăbiciune; stilu aridu. secu.

SÉCCHIA, *f.* găleată, vadră, ciuturâ; — *piove a secchie*, ploă de varsă. ploă din rupturâ de nuoru; — *non dar bere a secchia*, a nu face celu mai micu hatiru, cea mai micâ favoare; — *far come le secchie*, a trepăda; — *tante volte al pozzo va la secchia, ch'ella vi lascia l'orecchia*, ulciorulu atitu merge la apâ, până se sparge.

SECCHIÁTA, *f.* o găleată plină; torinte, povoiu grămadă.

SÉCCHIO, *m.* găleată de lapte; cofiţâ, cupâ.

SÉCCIA, *f.* miriste, paiu.

SECCIÁIO, *m.* câmpu de miriste.

SÉCCO, *a.* secu; uscatu; secătivu, uscătivu: aridu; sterpu; svinta'u, fără apă; rece, nesimţitoru; laconicu, scurtu; sofisticu; mojicu, neurbanu, incivilu, grosolanu, nedelicatu; silitu; — *avv.* într'unu chipu uscatu, aridu, secu; rece; laconiceşte; — *s. m.* uscăciune, secete, ariditate; — *mangiar pane a secco*, a mânca pâine seacă; — *murare a secco*, a zidi fără varu; a zidi în vîntu; — *rimanere a secco*, a se deseca, a se usca; — *rimanere in secco*, a nu mai avea apă; a nu mai avea parale, a nu avea câtu să dai la unu orbu; a se opri la vorbă, a nu putea vorbi mai departe, a o sfecli.

SECCOMÓRO, *m.* sicomoru, smochinu sălbatecu.

SECCÓRE, *m.* uscăciune, ariditate, secete.

SECCÚME, *m.* frunze sau rămuri uscate, fructe uscate.

SECENTÍSMO, *m.* stilulu scriitoriloru din secululu XVII.

SECENTÍSTA, *m.* scriitoru, sau artistu din secululu XVII.

SECÉNTO, SEICÉNTO, *a.* saşe sute; — *s. m.* secululu XVII.

SECÉRNERE, *v. a.* a separa, a deosebi.

SECESSIÓNE, *f.* plecare; separaţiune, despărţire.

SECÉSSO, *m.* plecare, retragere; eşitoare, umblătoare.

SÉCO, *pron.* cu sine, cu elu, cu ea; — *seco stesso, seco medesimo*, in sine însuşi, în sineşi, singuru.

SECOLÁRE, *a.* secularu, de unu seculu, alu secului; mireanu, mundanu, lumescu, profanu, laicalu; anticu, de mai multe secule, de mai multe veacuri; — *s. m.* secularu, mireanu, care nu este preotu. care nu este călugăru; — *anno secolare*, anu jubilaru.

SECOLARESCAMÉNTE, *avv.* mireneşte.

SECOLARÉSCO, *a.* mirenescu, laicalu; profanu.

SECOLARIZZÁRE, SECOLAREGGIÁRE, *v. a.* a seculariza, a deslega unu călugăru de îndatorirea de a trai în mânăstire; a lua pe seama Statului.

SECOLARIZZAZIÓNE, *f.* secularizare. secularizaţiune, întoarcere la viaţa secularâ; luarea pe seama statului.

SÉCOLO, *m.* seculu, veacu, o sută de ani; unu spaţiu nedeterminatu de timpu; timpulu; lumea şi totalitatea lucruriloru omeneşti; viaţa mireneascâ, secularâ; epochâ, etate, periodu istoricu; — *secolo d'oro*, secululu de auru; — *nei secoli dei secoli*, în vecii veciloru, în eternu; — *mi pare un secolo* mi se pare o sută de ani; — *esser fuor del secolo*, a aiuri; — *cavar del secolo*, a ameţi, a uimi; — *uscire da questo secolo*, a muri; — *il secolo immortale*, viaţa cea nemuritoare.

SECÓNDA, *f.* urmare, urmărire; favoru, ajutoru, ajutorinţă; — *a seconda del fiume*, dealungulu riului; — *andare alla seconda di alcuno*, a se conforma cu placulu suiva; — *andare a seconda*, a merge bine, a prii.

SECONDAMÉNTE, *avv.* alu doilea, de alu doilea.

SECONDÁRE, *v. a.* a secunda, a urma, a ajuta, a favoriza, a sprijini; a veni pe urmâ.

SECONDARIAMÉNTE, *avv.* alu doilea; după altulu; într'unu chipu secundaru, subordinatu.

SECONDÁRIO, *a.* secundaru, de rîndulu alu doilea; urmâtoru; accesoriu, subordinatu.

SECONDÍNA, *f.* secundinâ, plăcintă (din matcă).

SECONDÍNO, *m.* custodu (la o temniţă).

SECÓNDO, *a.* secundu, alu doilea; celu urmâtoru; secundaru; propiţiu, favorabilu, priinciosu, prosperu; — *s. m.* secundantu la duelu; secundă, a 60-a parte a unui minutu; — *avv* alu doilea; după cumu; — *prep.* după, potrivitu cu; — *secondo me*, după părerea mea; — *il ciel ti sia secondo*, Domnezeu să te ajute; să ţi fie de bine; — *secondo si dice*, după cumu se zice.

SECONDOCHÈ, *avv.* după cumu.

SECONDOGÉNITO, *a. e s. m.* secundogenitu, alu doilea născutu, alu doilea fiu; alu doilea frate.

SECRÉTO, *a.* secretu, tainicu; — *s. m.* secretu, tainâ.

SECRETÓRE, *a. e s. m.* secretoru, strecurâtoru.

SECRETÓRIO, *a.* secretoriu, strecurâtoru.

SECREZIÓNE, *f.* secreţiune, strecurarea diferiteloru umezeli din corpu.

SECURITÀ, SECURTÀ, *f.* siguranţă.

SECÚRO, *a.* siguru.

SÉDANO, *m.* ţelină, seleru (plantă).

SEDÁRE, *v. a.* a linişti, a trancuiliza, a astîmpăra, a împăca, a îmblânzi, a domoli, a potoli.

SEDATAMÉNTE, *avv.* cu trancuilitate, în linişte.

SEDATÍVO, *a.* potolitoru, îndulcitoru, sedativu.

SEDATÓRE, *m.* îmblânzitoru, împăcătoru.

Digitized by Google

SÉDE, *f.* scaunu, locu de şezutu; residenţâ, abitaţiune, locuinţâ, loculu unde şade cineva sau ceva; — *la Santa Sede*, Sântulu Scaunu, Scaunulu Papii.

SEDENTÁRIO, *a.* sedentaru, şezâtoru.

SEDÉRE, *v. n.* a şedea; a sta, a fi aşezatu; a reşedea; a domni; a fi Papâ; a depinde, a atîrna; — *seder bene*, *seder male*, a şedea bine, a şedea râu; a se cuveni, a nu se cuveni; — *sedere a scranna*, a şi da unu aeru de stâpânu, de judecâtoru; — *sedere sulle calcagna*, a şedea pe câlcâe, a şedea grecesce; — *mettere a sedere*, a pune pe cineva şâ şază; a întrece, a covirşi.

SEDÉRE, *m.* şedere; scaunu; şezutu, curu.

SÉDIA, *f.* scaunu; reşedinţâ; loculu în care unu lucru este bine aşezatu; cărută uşoară cu doâ roate.

SEDICÉNTE, *a.* pretinsu, care se zice, se numeşte.

SEDICÉSIMO, *a.* alu şaisprezecelea.

SÉDICI, *a.* şaisprezece, şasesprezece.

SEDÍLE, *m.* scaunu, bancâ nemişcâtoare; câpâtâiu de bute.

SEDIMÉNTO, *m.* sedimentu, ceea ce se depune într'unu licuidu, drojdii, stratu, aşezâturâ.

SEDIMENTÓSO, *a.* care face sedimentu, drojdiosu.

SÉDIO, *m.* scaunu, şetu; reşedinţâ, residenţâ.

SEDITÓRE, *m.* şezâtoru, care şade.

SEDITÚRA, *f.* şezutu.

SEDIZIÓNE, *f.* sediţiune, rebeliune, râsvrâtire, râscoalâ, revoluţiune; turburare.

SEDIZIOSAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu sediţiosu.

SEDIZIÓSO, *a.* sediţiosu, turborâtoru, resvrâtitoru.

SEDUCÉNTE, *a.* seducâtoru, amâgitoru, plâcutu.

SEDUCÍBILE, *a.* seducibilu, care se poate seduce, amâgi.

SEDUCIMÉNTO, *m.* seducere, amâgire, momire; mituire.

SEDUCITÓRE, *m.* seductoru, amâgitoru; mituitoru.

SEDULITÀ, *f.* diligenţâ, esactitate; sîrguinţâ.

SEDÚRRE, *v. a.* a seduce, a amâgi, a înşela, a momi, a linguşi, a fârmeca; a mitui, a cumpâra; a desmerda, a duce la râu.

SEDÚTA, *f.* şedinţâ (a unei adunâri).

SEDUTTÓRE, *m.* seductoru, amâgitoru, momitoru, înşelâtoru.

SEDUZIÓNE, *f.* seducţiune, amâgeâlâ, momire.

SÉGA, *f.* ferâstrâu; secerişu.

SEGÁBILE, *a.* de ferâstruitu, de tâiatu cu ferâstrâu.

SÉGALA, SÉGALE, *f.* sâcarâ.

SEGALÍGNO, *a.* uscâţivu, slâbânogu.

SEGALÓNE, *m.* corlâ (pasere).

SEGAMÉNTO, *m.* ferâstruire; intersecţiune.

SEGÁRE, *v. a.* a ferâstrui, a tâia cu ferâstrâu; a tâia, a reteza; a secera; a interseca; a spinteca.

SEGATÍCCIO, *m.* lemnu de ferâstruitu.

SEGATÓRE, *m.* ferâstruitoru; jogâraru; secerâtoru.

SEGATÚRA, *f.* ferâstruire, tâiare cu ferâstrâu; rumegâturâ, fâinâ de ferâstrâu; secerâturâ; secerişu.

SEGAVÉNE, SEGAVÉNI, *m.* tiranu, împilâtoru, trâgâu, despoiâtoru, ciocoiu; câmâtaşu cumplitu.

SEGGÉTTA, *f.* lepticâ, pâtaşcâ; scaunu de noapte.

SEGGETTIÉRE, *m.* purtâtoru de lepticâ.

SÉGGIA, *f.* scaunu, şcazâ.

SÉGGIO, *m.* scaunu, şetu, tronu; residenţâ.

SÉGGIOLA, *f.* scaunu; lepticâ, pâtaşcâ; scaunu de acoperemintu.

SEGGIOLÍNO, *m.* scâunelu, scaunu micu de copii.

SEGGIOLÓNE, *m.* scaunu mare, scaunu cu braţe.

SEGHÉTTA, *f.* ferâstrâu de mânâ; câpeţeală (la cai).

SEGMÉNTO, *m.* segmentu.

SEGNACÁSO, *m.* prepositiune care serveşte pentru a însemna casurile substantiveloru.

SEGNACCÉNTO, *m.* accentu, semnulu accentului.

SEGNÁCOLO, *m.* semnu, marcâ, notâ, însemnare.

SEGNALÁRE, *v. a.* a însemna, a semnui, a distinge, a deosebi; — *segnalarsi*, a se distinge, a se deosebi.

SEGNALATAMÉNTE, *avv.* mai cu seamâ, mai vîrtosu.

SEGNALÁTO, *a.* însemnatu, alesu, distinsu, deosebitu.

SEGNÁLE, *m.* semnalu, semnu, indiţiu, marcâ, notâ; bandierâ, steagu; telegrafu; auguriu, semnu prevestitoru.

SEGNAMÉNTO, *m.* însemnare, semnuire.

SEGNÁRE, *v. a.* a însemna, a semnui, a contrasemna; a pecetlui, a timbra, a marca, a pune marcâ; a subtînsemna, a iscâli; a lua la câtare, a ţinta; a lâsa sânge; a face semnulu crucii, a binecuvînta; — *segnarsi*, a se subtînsemna, a se subscrie; a şi face cruce.

SEGNATAMÉNTE, *avv.* mai vîrtosu, mai alesu, mai cu seamâ; în deosebi, anume, într'unu chipu determinatu.

SEGNATÁRIO, *m.* semnataru, subscriitoru.

SEGNÁTO, *a.* însemnatu, semnuitu, contrasemnatu, distinsu; marcatu, timbratu; tipâritu, întipâritu; închipuitu, înfăţişatu; prescrisu, determinatu; manifestu; alăturatu, introdusu.

SEGNATÓRE, *m.* însemnâtoru; arâtâtoru.

SEGNATÚRA, *f.* semnu, semnuire; semnâturâ, iscâlitură, subscriere, subscripţiune; unu tribunalu la Roma.

SÉGNO, *m.* semnu; contrasemnu, semnalu; indiciu; notâ, marcâ, timbru; semnâturâ, iscâlitură; pecete, sigilu; minune, miraculu; caracteru; prevestire, auguriu, prognosticu; ţintâ; bandierâ, stindardu, steagu; însemnu; ţifrâ; urmâ, vestigiu; placu, voe, voinţâ; ordinu; patâ; roşeaţâ; urina bolnaviloru; statue, picturâ; terminu, scopu; — *segni celesti*, zodiile, constelaţiunile zodiacului; — *farsi il segno di croce*, a şi face cruce; a se mira tare; — *far istare a segno*, a înfrîna, a astîmpâra; — *dare nel segno*, a nemeri; — *coglier nel segno*, a nemeri; a ghici; a isbuti; — *colpire nel segno*, a pricepe sau a esprime cu mare precisiune; — *segno per segno*, din firu în pîru, cu mare esactitate; — *tornare a segno*, a şi veni în simţiri.

SÉGO, *m.* seu, grâsime.

SÉGOLA, *f.* sâcarâ, secarâ.

SÉGOLO, *m.* cosoru, secere micâ.

Digitized by Google

SEGÓNE, *m.* ferâstrâu mare.
SEGREGÁRE, *v. a.* a segrega, a separa, a deosebi, a despârți.
SEGRÉNNA, *a. e s. f.* persoanâ macrâ, subțietică.
SEGRÉTA, *f.* locu secretu, locu ascunsu, ascunzâtoare.
SEGRETAMÉNTE, *avv.* în secretu, p'în tainâ, pe subtu ascunsu.
SEGRETÁNO, *m.* secretaru; — *a.* familiaru, intimu.
SEGRETARIÁTO, *m.* secretariatu, oficiulu secretarului.
SEGRETARIÉSCO, *a.* de secretaru, relativu la secretaru.
SEGRETÁRIO, *m.* secretaru; masâ de scrisu.
SEGRETARÍA, *f.* secretârie, cançelaria secretarilor.
SEGRETÉSSA, *f.* femee tâcută, secretâ, încrezută.
SEGRETÉZZA, *f.* tâcere, tâinuire, tainâ, secretu.
SEGRÉTO, *m.* secretu, tainâ, misteru, lucru secretu; locu secretu, locu retrasu, ascunzâtoare; arcanu, mijlocu secretu; — *a.* secretu, tainicu, misteriosu, ascunsu, retrasu, depârtatu, intimu, necunoscutu, ocultu; tâcutu, încrezutu, credinciosu, fidelu, care ține secretulu; — *avv.* în secretu, p'in tainâ, pe subtu mânâ, pe subt'ascunsu; — *fare un segreto di qualche cosa*, a face misteru din ceva; — *tenere il segreto*, a ține secretulu; — *ingerirsi nei segreti di Santa Marta*, a și băga lingura unde nu i fierbe oala, a se lega unde nu i doare.
SEGUÁCE, *m.* partisanu, sectatoru, aderentu, pârtinitoru; — *a.* urmâtoru, care urmează.
SEGUÉNTE, *a.* urmâtoru, care este în urmâ.
SEGUENTEMÉNTE, *avv.* prin urmare, deci, așadaru; in urmâ, pe urmâ; într'unu chipu succesivu.
SEGUÉNZA, *f.* urmare, consecuență; continuațiune; șiru, numâru mare de lucruri de aceleași felu.
SEGÚGIO, *m.* unu felu de copoiu.
SEGUIMÉNTO, *m.* urmare; urmârire; continuare.
SEGUÍRE, *v. a.* a urma; a urmâri; a continua; a secunda, a favoriza; a ecsecuta, a sâvîrși, a pune în lucrare, a împlini; a se lua dupâ cineva sau ceva; — *v. n.* a se întîmpla; a resulta; — *segue al nome il fatto*, ceea ce s'a zisu s'a și făcutu.
SEGUITÁBILE, *a.* de urmatu; imitabilu, de imitatu.
SEGUITAMÉNTE, *avv.* neîncetatu, necontenitu, neprecurmatu, fârâ întrerupere, fârâ pregetu.
SEGUITÁRE, *v. a.* a urma; a urmâri; a imita.
SEGUITATÓRE, *m.* urmâtoru; pârtinitoru, sectatoru.
SÉGUITO, *m.* însoțire, urmare, urmârire; cortegiu, suită, comitivâ, alaiu; continuațiune, șiru, lanțu; resultatu; timpulu urmâtoru; — *di seguito*, unulu dupâ altulu, neprecurmatu.
SÉI, *a.* șase.
SEICÉNTO, *a.* șase sute; — *s. m.* secululu XVII.
SEIMÍLA, *a.* șase mii.
SEÍNO, *m.* dupletâ de șase (în joculu cu cubi).
SÉLCE, *f.* silice, cremene; piatrâ.
SELCIÁRE, *v. a.* a pardosi, a pava, a așterne cu piatrâ.
SELCIÁTO, *m.* SELCIÁTA, *f.* pardosealâ, pavagiu, caldârîmu.
SELCÍNO, *m.* pardositoru, caldârâmaru.
SELCIÓSO, *a.* silicosu, cremenosu, cruhosu.
SELÉNE, *f.* lunâ.
SELENÍTE, *f.* selenitu (o piatrâ strâvâzâtoare.)
SELENOGRAFÍA, *f.* selenografie, descripțiunea lunii.
SELENÓGRAFO, *m.* selenografu, versatu în selenografie.
SÉLLA, *f.* șea; scaunu, șetu, tronu; țucalu; — *montare in sella*, a încâlica pe calu; — *vuotar la sella*, a câdea de pe calu; — *rimanere in sella*, a sta neclintitu.
SELLÁIO, *m.* șelaru.
SELLÁRE, *v. a.* a insela, a pune șeaoa pe calu.
SELLÁTO, *a.* înșelatu; gata, gâtitu, pregâtitu.
SÉLVA, *f.* silbâ, pâdure, codru; o compunere poetică.
SELVAGGIAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu silbaticu, crudu. grosolanu, sâlbaticește.
SELVÁGGIO, *a.* sâlbaticu, pâdurescu, pâdurețu; aspru, crudu, strașnicu; prostu, mojicu, grosolanu.
SELVAGGIÚME, *m.* SELVAGGÍNA, f. vînatu, sâlbâtâcime.
SELVARÉCCIO, *a.* pâdurețu, silvestru.
SELVASTRÉLLA, *f.* pimpinelâ, pâtrânjelu sâlbaticu.
SELVATICHÉZZA, *f.* sâlbâticie; prostie, grosolânie.
SELVÁTICO, *a.* sâlbaticu, pâdurețu; prostu, grosolanu.
SELVÓSO, *a.* pâdurosu, crângosu.
SEMÁCCO, SEMÁLO, *m.* semacâ (unu felu de navâ).
SEMBIAMÉNTO, *m.* trâsurile feței, aerulu feței, fisionomie, formâ, arâtare, asemânare.
SEMBIÁNTE, *m.* față, aspectu, fisionomie, aeru; arâtare, aparență; asemânare; — *far sembiante di*, a se face, a se preface câ; — *in sembiante*, dupâ cumu se aratâ, dupâ cumu se pare.
SEMBIÁNTE, *a.* asemenea.
SEMBIÁNZA, *f.* aspectu, față; arâtare, aparență.
SEMBLÉA, *f.* adunare, adunanță; ceată, gloată.
SEMBRÁGLIA, *f.* adunare, strînsură de oameni, ceată de câlârești.
SEMBRÁRE, SEMBIÁRE, *v. n.* a semăna, a se părea, a se arâta câ are oarecare cualitate; — *che vi sembra?* cumu ți se pare? — *a quanto mi sembra*, dupâ părerea mea; — *fa come ti sembra*, fâ cumu poftești.
SÉME, *m.* semînță; seminție; spermâ; generațiune, neamu, soiu, spiță; origine, principiu, începutu, pricină, motivu, causâ.
SEMÉNTA, SEMÉNTE, *f.* semînță; semânârurâ; soiu.
SEMENTÁRE, *v. a.* a semăna, a pune semință in pâmîntu.
SEMENTÁRIO, *m.* semințaru de arbori, pepinierâ, râsadniță.
SEMENTATÓRE, *m.* semânâtoru.
SEMÉNZA, *f.* semînță; semânâturâ; câmpu semânatu, țarinâ; pricinâ, motivu, causâ, origine; neamu, soiu.
SEMENZÁIO, *m.* semințaru, pepinierâ, resadniță.
SEMENZÍNA, *f.* pelinu de mare (o plantâ).

Digitized by Google

SEMENZÍRE, *v. n.* a face semînță.
SEMESTRÁLE. *a.* semestralu, de semestru.
SEMESTRALMÉNTE. *avv.* la fiecare semestru, pe fiecare semestru.
SEMÉSTRE, *m.* semestru, spațiu de șase luni; chirie, leafă, plată de șease luni.
SEMIBRÉVE, *f.* unu cartu de notă.
SEMICANÚTO, *a.* semicăruntu, jumătate albu.
SEMICÁPRO, *m.* jumătate omu și jumătate capru.
SEMICAVÁLLO, *m.* semi-calu, centauru.
SEMICÉRCHIO, *m.* semi-cercu.
SEMICIRCOLÁRE, *a.* semicircularu, în semi-cercu.
SEMICÍRCOLO, *m.* semi-cercu.
SEMICRÓMA, *f.* semicromă.
SEMICÚPIO, *m.* baie luată numai pînă la buricu.
SEMIDÍO, SEMIDÉO, *m.* semizeu, erou.
SEMIDIÁMETRO, *m.* semidiametru, raza cercului.
SEMIDIAPÉNTE, *f.* semidiapentă.
SEMIDÍTONO, *m.* terță minoare.
SEMIDIÚRNO, *a.* semidiurnu, care cuprinde o jumătate de zi.
SEMIDÓTTO, *a. e s. m.* semi-învățatu, doctoruțu, svâtosu.
SEMIELÍTTICO, *a.* semi-elipticu.
SEMIFILÓSOFO, *m.* semi-filosofu, filosofastru.
SEMIGNORÁNTE, *a.* cam u ignorantu, cam prostu.
SEMIGNÚDO, *a.* jumătate golu.
SEMÍLA, *a.* șase mii.
SEMILUNÁRE, *a.* semilunaru, arcuitu.
SEMIMÍNIMA, *f.* semiminimă, notă neagră.
SEMIMÓRTO, *a.* semimortu, mai mortu.
SEMIMÚSICO. *a.* cu oarecare cunoștință de musică.
SEMINÁLE, *a.* seminalu, sâmînalu, de semință.
SEMINAMÉNTO, *m.* semînare; causă, origine.
SEMINÁRE, *v. a.* a semăna; a presâra, a respândi, a împrăștia; — *seminar la discordia*, a semăna zizanie.
SEMINÁRIO, *m.* seminţaru; origine, începutu; seminariu, locu pentru a forma persoane bisericești.
SEMINARÍSTA, *m.* seminaristu, elevu alu seminariului.
SEMINATAMÉNTE, *avv.* ici colea.
SEMINÁTO, *m.* câmpu semănatu, țarină; recoltă; — *uscire del seminato*, a cârmi, a se abate din subiectu; a aiuri, a înnebuni; — *trar del seminato*, a uimi.
SEMINATÓRE, *m.* semînătoru; respânditoru; pricinuitoru.
SEMINATÚRA, SEMINAZIÓNE, *f.* semănare, semănătură.
SEMÍNO, *m.* aurelu.
SEMINOTTÚRNO, *a.* camu întunecosu.
SEMINÚDO, *a.* jumătate golu.
SEMIPARÁBOLA, *f.* semi-parabolă.
SEMIPARÁLISI, *f.* semi-paralisie.
SEMIPOÉTA, *m.* poetastru, poetu prostu, sarsailă.
SEMIPOÉTICO, *a.* semi-poeticu, cam poeticu.
SEMIRÉTTO, *a.* jumătate dreptu, dreptu pe jumătate.
SEMIROTÓNDO, *a.* semi-rotundu; semi-circularu.
SEMISÉRIO, *a.* cam seriosu.
SEMISFÉRICO, *a.* semi-sfericu, emisfericu.
SEMISPÉNTO, *a.* stinsu pe jumătate.
SEMISVÓLTO, *a.* desfășuratu pe jumătate.
SÉMITA, *f.* potecă, ulicioară.
SEMÍTICO, *a.* semiticu; antediluvianu; asiaticu.
SEMITUÓNO, SEMITÓNO, *m.* semi-tonu.
SEMIUÓMO, *m.* semi-omu, monstru; piticu.
SEMIVÍVO, *a.* semi-viu, mai mortu, semi-mortu.
SEMIVOCÁLE, *f.* semi-vocală (literă.)
SEMMÉNTO, *m.* segmentu, partea unui cercu conținută între unu arcu și coarda sa.
SÉMOLA, *f.* tărîțe.
SEMOLÁIO, *a.* de tărîțe, tărîțosu.
SEMOLÉLLA, SEMOLÉTTA, *f.* grîsu.
SEMOLÍNO, *m.* semînță măruntă; grîsu.
SEMOLÓSO, *a.* de tărîță, ca tărîța, tărîțosu.
SEMOVÉNTE, *a.* care se mișcă singuru.
SEMPITERNAMÉNTE, *avv.* în sempiternu, în eternu, în veci.
SEMPITERNÁRE, *v. a.* a eterniza, a vecĭnici, a face eternu.
SEMPITERNITÀ, *f.* eternitate, vecĭnicie.
SEMPITÉRNO, *a.* sempiternu, eternu, vecĭnicu.
SÉMPLICE, *a.* simplu, neamestecatu, curatu; ingenuu, neprefăcutu, fără afectațiune, fără artificiu; neîndoitu; necompusu; facilu, naturalu, firescu; nedeprinsu, neînvățatu, fără esperiență; prostu, tontu, neghiobu, facilu de înșelatu; — *s. m.* lucru simplu; — *semplici*, plante medicinale; — *alla semplice*, într'unu chipu simplu, neafectatu, neprefăcutu; — *da semplice*, prostește; — *è un semplice complimento*, nu este decâtu unu complimentu.
SEMPLICEMÉNTE, *avv.* cu simplitate, cu simplicitate; în realitate, într'adevăru; numai.
SEMPLICIÁRIO, *m.* simpliciariu, ierbariu.
SEMPLICIÓNE, *a. e s. m.* foarte simplu; prostu, neghiobu.
SEMPLICÍSTA, *m.* botanicu, cunoscătoru de plante medicinale.
SEMPLICITÀ, SEMPLICÉZZA, *f.* simplicitate, simplitate; curățiе; ingenuitate; neafectațiune, neprefăcătorie; neesperiență, neîncercare, necercare; sinceritate, inimă curată; prostie, tontie, neghiobie.
SEMPLIFICÁRE, *v. a.* a simplifica, a face simplu.
SEMPLIFICAZIÓNE, *f.* simplificațiune, simplificare.
SÉMPRE, *avv.* totdeauna, pururea; neîncetatu, necontenitu, necurmatu, fără pregetu, fără sfîrșitu; de câte ori; pe cându; — *sempre che*, de câte ori; dacă, numai să, cu condițiunea ca să; — *sempre mai*, *mai sempre*, *per sempre*, pentru totdeauna, pururea.
SEMPREVÍVA, *f.* pururea-verde, siminocu (plantă).
SEMÚTO, *a.* cu semință.
SÉNA, *f.* senă (plantă medicinală).
SÉNAPA, SÉNAPE, *f.* senapă, muștaru.
SENAPÍSMO, *m.* senapismu, emplastru de senapă.
SENÁRIO, *a* senariu, de șase; — *s. m.* versu de șase silabe.
SENÁTO, *m.* senatu; consiliu, sfatu, colegiu.
SENATOCONSÚLTO, *m.* senatusconsultu, decretu alu senatului.
SENATÓRE, *m.* senatoru, membru alu senatului.
SENATORÉSSA, SENATRÍCE, *f.* senatoreasă, senatriță, soția unui senatoru.
SENATORÍA, *f.* SENATORÁTO, *m.* senatoratu, demnitatea de senatoru.
SENATORIALMÉNTE, *avv.* senatorește, cu unu aeru de senatoru.
SENATÓRIO, *a.* senatorescu, senatoriu, senatorialu.
SENAZIÓNE, *f.* nâsturelu, hrăniță (plantă).

Digitized by Google

SÉNE, *pron.* sine; — *a. e s. m.* bâtrînu.
SENETTÚ, *f.* bâtrinețe.
SÉNICI, *f.* unflâturi ale ghinduriloru dela urechi.
SENÍLE, *a.* bâtrînescu, bâtrînu.
SÉNIO, *m.* bâtrinețe.
SENIÓRE, *a.* mai bâtrînu, celu mai bâtrinu; — *s. m.* capu.
SENNÁTO, *a.* înțeleptu, cu minte, prudentu.
SENNEGGIÁRE, *v. n.* a afecta prudință, înțelepciune.
SENNÍNO, *m.* june înțeleptu și amabilu.
SÉNNO, *m.* înțelepciune, dreaptă judecată, prudință; știință, înțelegere; pâtrundere. ascuțime de minte; iscusință, dibâcie, istețime, indemânare; pârere; — *uscir di senno*, a innebuni; — *far senno*, a se îndrepta; a se procopsi; — *essere fuor di senno*, a aiuri; — *fare a senno altrui*, a se lua după cineva, a urma părerile sau poveț'e lui; — *a senno*, după voe; — *da senno*, seriosu; — *senno comune*, judecată naturală, simțu comunu; — *a mio senno*, după gustulu meu.
SÉNO, *m.* sînu; țițele; mitră; centru, mijlocu; inimă; încâpere; sînu de mare, golfu; cotitură, gâunoșiturâ; sinus; îndoitură; cavitate; — *in seno alla mia famiglia*, în sînulu familiei mele.
SENODÓCHIO, *m.* csenodochiu, ospătărie.
SENÓPIA, *f.* sinopie, rubricâ.
SENSÁLE, *m.* samsaru, curtieru, mezitu, mediatoru.
SENSATAMÉNTE, *avv.* într' unu chipu sensibilu, prin ajutorulu simțuriloru; cu minte, cu înțelepciune.
SENSATÉZZA, *f.* dreaptă judecată, minte sănătoasă, înțelepciune.
SENSÁTO, *a.* sensibilu, simțitivu; înțeleptu, cu minte.
SENSAZIÓNE, *f.* sensațiune, simțire, percepțiune sensibilă; impresiune vie, comoțiune, mișcare a sufletului.
SENSERÍA, *f.* sâmsârie, samsarlîcu.
SENSÍBILE, *a.* sensibilu, simțiciosu, simțitivu, care are puterea de a simți, sau care face impresiune asupra simțuriloru; fisicu, materialu, corporalu, lumescu; simțitoru, care se mișcă cu facilitate.
SENSIBILITÀ, *f.* sensibilitate, simțiciune; compasiune.
SENSIBILMÉNTE, *avv.* într'unu chipu sensibilu, prin mijloculu simțuriloru; pe simțite, pipăitu.
SENSIFICÁRE, *v. a.* a sensifica, a da simțu.
SENSÍSMO, *m.* sensismu, o sistemă de filosofie care reduce toate sorgințile de cunoștință la simțu.
SENSÍSTA, *m.* sensistu, partisanu alu sensismului.
SENSITÍVA, *f.* simțitivă, facultatea de a simți; simțitivă, mimosă (unu felu de plantă).
SENSITÍVO, *a.* simțitivu, care are facultatea de a simți.
SENSÍVO, *a.* simțitivu, cu simțuri.
SÉNSO, *m.* simțu, sensibilitate, puterea simțitivă; organu alu facultății simțitive; simțire; sensualitate; minte, judecată, întelegere; conceptu; înțelesu; părere, simtimentu; poftă, apetițiune, râvnire, afecțiune; presimțire; — *senso comune*, simțu cumunu; — *privo dei sensi*, leșinatu; — *ricuperare i sensi*, a se desmetici, a și veni în simțiri; — *darsi a senso*, a se desfrîna.
SENSORIÁLE, *a.* sensorialu, alu sensoriului.
SENSÓRIO, *m.* sensoriu, partea creeriloru unde se adună toate nevrele; organu simțitivu.
SENSUÁLE, *a.* sensualu, alu simțuriloru; materialu, corporalu, trupescu, lumescu; desfrînatu, voluptuosu.
SENSUALÍSMO, *m.* sensismu, epicureismu.
SENSUALÍSTA, *m.* sensistu; sensualistu, epicureanu.
SENSUALITÀ, *f.* sensualitate, poftă, plâcere carnală, trupească, carnalitate, voluptate, desfrînare.
SENSUALMÉNTE, *avv.* într' unu chipu sensualu.
SENTÁCCHIO, SENTACCHIÓSO, *a.* ascuțitu la auzu.
SENTÁRSI, *v. n.* a ședea.
SENTÉNZA, *f.* sentință, decisiune, hotărîre, decretu; condemnațiune, osîndire; deslegarea unui dubiu; opiniune, părere; înțelesu, însemnare, sensu; mațsimă; manieră de a raționa; — *in sentenza*, într'unu cuvîntu, în scurtu, în conclusiune; — *sputar sentenze*, a vorbi sentențiosu, cu unu aeru magistralu; — *dar sentenze all'abbacchiata, dar la sentenza coll'accetta*, a judeca fără cercetare; — *è meglio un magro accordo che una grassa sentenza*, o pace strîmbă e mai bună decâtu o judecată dreaptă.
SENTENZIALMÉNTE, *avv.* într'unu chipu sentențiosu.
SENTENZIÁRE, *v. a.* a judeca; a condemna, a osîndi.
SENTENZIATÓRE, *m.* judecătoru, condemnatoru.
SENTENZIEGGIÁRE, *v. n.* a vorbi prin sentențe.
SENTENZIOSAMÉNTE, SENTENZIEVOLMÉNTE, *avv.* înțelepțește; prin sentențe, într'unu chipu sentențiosu.
SENTENZIÓSO, *a.* sentențiosu, plinu de sentențe, de pilde.
SENTIÉRE, SENTIÉRO, *m.* cale, drumu, cărare, potecă, pîrtie.
SENTÍME, *m.* durere la o parte a corpulni care a fostu bolnavă.
SENTIMENTÁLE, *a.* sentimentalu, plinu de simțiciune.
SENTIMENTALÍSMO, *m.* sentimentalismu, simțiciune, sensibilitate morală prea mare sau afectată.
SENTIMÉNTO, *m.* simtimentu, simțire, facultatea de a simți; percepțiune sensibilă; consimțire; înțelepciune; însemnare, înțelesu; gându, cugetu, idee, conceptu; părere, opiniune; diligență, grijă; espresiune; — *uscir dal sentimento*, a și eși din minți.
SENTIMENTÓSO, *a.* sentențiosu (stilu.)
SENTÍNA, *f.* talpă, fundu de corabie; tinărie, gunoiște.
SENTINÉLLA, *f.* sentinelă; streajă, pază, custodie; — *fare la sentinella*, a sta sentinelă; a strejui, a păzi.
SENTÍRE, *v. a.* a simți; a pipăi; a gusta; a auzi, a pricepe, a asculta; a cunoaște, a înțelege; a descoperi; — *v. n.* a mirosi, a da, a avea mirosu; a avea gustu; a fi de părere, a crede, a socoti; a consimți; — *sentire molto avanti in una cosa*, a pricepe cu desăvîrșire; — *sentir*

Digitized by Google

molto di sè, a avea o mare opiniune de sineşi; — *sentirsi*, a se deştepta; a fi în minţi, a avea conştiinţa de sineşi.

SENTÍTA, *f.* simţire; isteţime, dibâcie, iscusinţâ.

SENTITAMÉNTE, *avv.* cu isteţime, cu dibâcie, cu iscusinţâ.

SENTÍTO. *a.* isteţu, dibaciu, iscusitu, cu minte; cu spiritu.

SENTÓRE, *m.* mirosu, odoare; indiciu, simţire, presimţire; sgomotu; — *far sentore*, a face sgomotu; — *aver sentore di qualche cosa*, a observa, a descoperi ceva; — *stare in sentore*, a pândi, a observa, a aştepta vreo nuvelâ.

SÉNZA, *prep.* fârâ, fârâ de, în lipsâ de; pe lângâ; — *senz' altro*, fârâ îndoinţâ, de bunâ seamâ; — *senza modo*, peste măsurâ; — *senza più*, fârâ altâ, în scurtu; — *senza che*, pe lângâ acestea; — *senza dubbio*, negreşitu, de siguru; — *non posso farne senza*, nu mâ pociu lipsi de aceasta.

SENZIÉNTE, *a.* simţitivu, care simte.

SEPAIUÓLA, *f.* ochiulu boului (pasere).

SEPÁLE, *m.* gardu, gardu viu.

SEPARÁBILE, *a.* separabilu, care se poate despârţi.

SEPARABILITÀ, *f.* separabilitate.

SEPARAMÉNTO, *m.* separare, deosebire, despârţire.

SEPARÁRE, *v. a.* a separa, a despârţi, a desuni, a deslipi; a distinge, a deosebi; a împârţi; a desbina.

SEPARATAMÉNTE, *avv.* îndeosebi, deosebitu.

SEPARATIVAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu separatu.

SEPARATÍVO, SEPARATÓRIO, *a.* separativu, despârţitoru.

SEPARAZIÓNE, *f.* separaţiune, despârţire, deosebire.

SÉPE, *f.* unu felu de şopîrlâ.

SEPOLCRÁLE, *a.* sepulcralu, de mormîntu.

SEPOLCRÉTO, *m.* sepulcretu, locu unde suntu mai multe sepulturi antice; ţintirimu.

SEPÓLCRO, *m.* sepulcru, mormîntu; groapâ; — *il Santo Sepolcro*, Sântulu Mormîntu (alu D. N. Iisusu Christosu.)

SEPÓLTO, SEPÚLTO, *a.* îmmormîntatu; îngropatu; ascunsu.

SEPOLTÚRA, *f.* sepulturâ, sepulcru, mormîntu, groapâ; îngropare, îmmormîntare.

SEPPELLIMÉNTO, *m.* îngropare, îmmormîntare; ascundere.

SEPPELLÍRE, *v. a.* a îngropa, a îmmormînta; a ascunde; — *seppellirsi*, a se adînci, a se cufunda.

SEPPELLITÓRE, *m.* îngropâtoru, îmmormîntâtoru, cioclu.

SÉPPIA, *f.* sepie, câlâmariu (o moluscâ.)

SEQUÉLA, *f.* succesiune, serie, lanţu, şiru; consecuenţâ.

SEQUÉNZA, *f.* mai multe cârţi de acelaşi felu.

SEQUESTRAMÉNTO, *m.* secuestrare, depârtare, alungare, separare, despârţire; punere sub secuestru.

SEQUESTRÁRE, *v. a.* a separa, a deosebi, a despârţi, a depârta, a alunga; a secuestra, a pune sub secuestru.

SEQUESTRÁRIO, *m.* secuestraru, celu ce îngrijeste de lucrurile secuestrate.

SEQUESTRATÁRIO, *m.* secuestrataru, persona împrotiva câreia s'a făcutu secuestrulu.

SEQUESTRAZIÓNE, *f.* secuestrare, secuestru; oprealâ.

SEQUÉSTRO, *m.* secuestru, oprealâ; separaţiune.

SÉRA, *f.* searâ; noapte; — *prima sera*, murgulu serei, începutulu serei; — *ultima sera*, moartea; — *da sera*, seara; — *sopra sera*, în de searâ, de searâ, pe searâ, de cu searâ, câtre searâ; — *iersera*, a searâ.

SERÁFICO, *a.* seraficu, de serafimu; franciscanu.

SERAFÍNO, SÉRAFO, *m.* serafimu (îngeru).

SERÁLE, *a.* alu serei.

SERALMÉNTE, *avv.* seara; în toate serele.

SERAPPUNTÍNO, *m.* doctoruţu, svâtosu.

SERASCHIÉRE, *m.* seraschieru, ministru de resbelu, comandantu supremu de armată la Turci.

SERÂTA, *f.* searâ; soarea.

SERBÁBILE, *a.* de pâstratu, care se poate pâstra.

SERBÁRE, *v. a.* a pâstra, a conserva, a pâzi; a opri; a îngriji; a retarda, a întârzia, a amâna.

SERBATÓIO, *m.* locu de pâstratu ceva; ceternâ, hasnea; florerie, casâ de plante, de flori, de legumi; coteţu.

SERBATÓRE, *m.* pâstrâtoru, conservatoru, îngrijitoru.

SÉRBO, *m.* pâstru, pâstrare; institutu, pensionatu de fete; — *avere, tenere, porre in serbo*, a lua în pâstrare, a pâstra.

SÉRE, SÉR, *m.* domnu; jupânu; — *ser contrapponi*, omu arogantu, presumptuosu; — *ser faccicontratti*, semsaru; — *ser faccenda*, factotu; — *ser margotto, ser mestola*, nâtârâu, gâgâuţu; — *ser renna*, importunu; — *fare il ser modesto*, a se smeri.

SERENÁRE, *v. a.* a însenina; a înveseli; a linişti; — *v. n.* a petrece o noapte sub cerulu seninu; — *rasserenarsi*, a se însenina, a se reînsenina; a se înveseli.

SERENÁTA, *f.* aeru seninu; noapte seninâ; serenadâ, concertu nocturnu sub ferestrile cuiva.

SERENATÓRE, *m.* consolatoru, recreatoru.

SERENÍSSIMO, *a.* prea seninu; serenisimu, prea luminatu (titlu onorificu).

SERENITÀ, f. chiarâtate, strălucinţâ, seninâtate, seninime; trancuilitate, liniştе; voioşie, bucurie, veselie; — *Vostra Serenità*, Luminaţia Ta.

SERÉNO, *a.* seninu; curatu; placidu, trancuilu, liniştitu; veselu, voiosu; strălucitu; — *s. m.* seninitate; ceru deschisu; — *gotta serena*, orbanţu.

SEREZZÁNA, *f.* ceru seninu, ceru deschisu.

SERFEDÓCCO, *m.* tontu, bâdâranu, tântâlâu.

SERGÉNTE, *m.* sergentu, sub-ofiţeru; aprodu; cleşte de strînsu lemnele cleite.

SERGENTÍNA, *f.* unu felu de sulitâ.

SERGONCÉLLO, *m.* macrişu (plantâ).

SERGOZZÓNE, *m.* modilionu; palmâ.

SERIAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu seriosu.

SÉRICO, *a.* de mătasâ.

SÉRIE, *f.* serie, şiru, urmare, continuaţiune, progresiune, rîndu, lanţu, ordinu, succesiune.

SERIETÀ, *f.* serietate, seriositate, aeru seriosu, aeru gravu; gravitate, importanţâ.

SÉRIO, *a.* seriosu, gravu; greu, dificilu, impor-

Digitized by Google

tantu ; adevâratu ; — *s. m.* serietate, seriositate, gravitate ; — *in sul serio*, cu seriositate, intr'unu chipu seriosu.

SERIOGIOCÓSO, *a.* tragicomicu, pe câtu seriosu pe atîtu de rîsu.

SERIOSAMÉNTE, *avv.* seriosu, adevâratu, fârâ glumâ.

SERIÓSO, *a.* seriosu, importantu, gravu.

SERMÉNTO, SERMÉNTE, *m.* cepu, viţâ de vie.

SERMENTÓSO, *a.* viţosu.

SERMOCINÁLE, *a.* sermocinalu, relativu la sermonu.

SERMOCINÁRE, SERMONÁRE, *v. a.* a sermocina, a predica.

SERMOCINATÓRE, SERMONATÓRE, *m.* sermocinatoru, predicatoru, propoveduitoru ; oratoru.

SERMOCINAZIÓNE, *f.* predicâ, cuvîntu, oraţiune.

SERMOLÍNO, *m.* cimbrişoru, lâmâiţâ (plantâ).

SERMONÁLE, *m.* carte de predici.

SERMÓNE, *m.* sermonu, predicâ ; cuvîntu, discursu ; unu felu de satirâ ; limbâ, limbagiu ; salmu.

SERMONEGGIÁRE, *v. a.* a sermocina, a predica.

SEROLÓNE, *m.* corlâ (pasere.)

SERÓSO, *a.* zerosu, cu zeru ; zeriu, ca zerulu.

SEROTINAMÉNTE, *avv.* târziu.

SEROTÍNO, SEROTÍNE, *a.* târziu, care se coace târziu.

SERPÁTO, a. pestriţatu, pestriţu, şerpatu.

SÉRPE, *m. e f.* şerpe, şarpe ; caprâ (la o trăsurâ) ; — *serpe imperiale*, anacondu, şerpe împârâtescu ; — *serpe a sonaglio*, crotalu, şerpe clânţânitoru ; — *allevarsi la serpe in seno*, a nutri şerpele în sînu ; — *andare in qualche luogo come la serpe all' incanto*, a merge undeva fârâ voe.

SERPEGGIAMÉNTO, *m.* şerpuire, încovoiare.

SERPEGGIÁRE, *v. n.* a şerpui, a se încolăci, a se învîrti ; a curge şovăindu.

SERPENTÁRE, *v.* a. a turbura, a supâra.

SERPENTÁRIA, *f.* dragontea, sângerariţâ (plantâ.)

SERPENTÁRIO, *m.* serpentariu (o constelaţiune).

SERPÉNTE, *m.* şarpe ; şarpe mare ; — *serpente marino*, fusaru de mare, angilâ.

SERPENTÍFERO, *a.* producâtoru do şerpi.

SERPENTIFÓRME, *a.* în forma unui şerpe.

SERPENTÍNA, *f.* unu felu de vasu de sticlâ.

SERPENTÍNO, *m.* serpentinâ, piatra şerpelui ; cucoşu de puşcâ ; — *a.* de şerpe ; pestriţu.

SERPENTÓNE, *m.* unu instrumentu de musicâ.

SERPENTÓSO, *a.* plinu de şerpi ; inverşunatu.

SÉRPERE, *v. n.* a şerpui, a se tîrî ; a se respândi pe subtu ascunsu ; a cârmi.

SERPÍGINE, *f.* patâ roşie, pecingine.

SERPIGINÓSO, *a.* pecinginosu.

SERPÍLLO, SERPÓLLO, *m.* cimbrişoru, lâmâiţâ.

SERPÓSO, *a.* plinu de şerpi.

SÉRQUA, SERQUETTÍNA, *f.* duzinâ.

SÉRRA, *f.* strîmtoare ; ferâstrâu ; înghesuire, îmbulzire, îmbulzealâ ; zăgazu, stavilâ ; încâerare ; întoţire, prididire ; şiru de munţi de dealuri ; florârie.

SERRÁGLIO, *m.* locu închisu, îngrâditu ; piatrâ de încheieturâ ; şanţu ; întârire ; saraiu.

SERRÁME, *m.* încuietoare ; lâcat ; locu închisu.

SERRAMÉNTO, *m.* închidere, încuiare.

SERRÁRE, *v. a.* a închide ; a încuia ; a astupa ; a ascunde ; a tâinui, a acoperi ; a coprinde, a conţinea ; a termina ; a zori, a întoţi, a prididi, a stringe, a înghesui ; a apropia ; a împlini ; — *serrare il basto addosso*, a strîmtora ; — *serrar la mano ad uno*, a stringe pe cineva de mânâ ; — *far serra serra*, a întoţi.

SERRÁTA, *f.* ogradâ, locu îngrâditu ; cataractâ.

SERRATAMÉNTE, *avv.* strînsu ; adîncu.

SERRÁTO, *a.* închisu ; încuiatu ; strînsu ; desu ; unitu, lipitu ; secretu, ascunsu ; scurtu, concisu, laconicu ; repede ; — *colore serrato*, faţâ închisâ ; — *lume serrato*, luminâ slabâ ; — *serrato*, *s. m.* locu închisu.

SERRATÓRE, *m.* acela care închide, stringe.

SERRATÚRA, *f.* încuietoare, broascâ, lacâtu ; pecete, pecetluire ; terminu, finitu, sfîrşitu.

SERSACCÉNTE, *m.* svâtosu, presumptuosu, doctoruţu.

SÉRTO, *m.* ghirlandâ, cununâ.

SERTRÍSTO, *m.* craiu, ştrengaru, spînzuratu.

SÉRVA, *f.* servâ, serventâ, servitoare, slujnicâ.

SERVÁGGIO, *m.* servitute, robie, sclâvie, şerbie.

SERVÁRE, *v. a.* a pâstra, a pâzi, a îngriji, a custodi ; a reserva ; a observa ; a manţinea ; a asculta ; a conserva.

SERVATÓRE, *m.* pâstrâtoru, conservatoru ; pâzitoru.

SERVÉNTE, *m. e f.* servitoru, servitoare ; calfâ ; amantu, amorezu ; — *a.* supusu, ascultâtoru, gata la slujbâ, îndemânaticu, complezantu.

SERVENTÉSE, *f.* serventesâ (o poezie liricâ).

SERVÉTTA, *f.* servantâ tinericâ.

SERVIDORÁME, *m.* mulţime de serviţori, servitorime.

SERVIDÓRE, *m.* servitoru ; persoanâ supusâ.

SERVITRÍCE, *f.* servitoare, servantâ, slujnicâ.

SERVITÙ, *f.* servitute, slugârie, slugârire ; sclâvie, robie ; supunere ; datorie, îndatorire, îndatorare, obligaţiune ; slugârime, servitorime ; dreptu sau serviţiu de angarea.

SERVIGIÁLE, *m. e f.* servitoru, servitoare ; servitoru la vreunu ospitalu, la vreo mânâstire.

SERVÍGIO, *m.* serviţiu, slujbâ ; condiţiunea servitoriloru, slugârie, slugârire ; favoare, hatîru ; operaţiune, afacere, treabâ, lucrare ; trebuinţâ ; servitorime ; tacâmu de masâ ; îmmormîntare.

SERVÍLE, *a.* servilu, slugârescu ; abiectu, degradantu, înjositoru, umilitoru ; prostu.

SERVILMÉNTE, *avv.* slugâreşte, cu servilitate.

SERVILITÀ, *f.* servilitate, servilismu, slugârie, spiritu de servitute, abiecţiune, înjosire.

SERVÍRE, *v. a.* a servi, a sluji, a şerbi ; a fi dependentu, atîrnatu de altulu ; a fi robu, sclavu ; a câştiga ; a îngriji ; a face cuiva o favoare, unu hatîru ; a resplăti ; — *servirsi di qualche cosa*, a întrebuinţa vreunu lucru, a se servi de dînsulu.

SERVÍTO, *m.* felu de bucate ; serviţiu, slujbâ.

SERVITÓRE, *m.* servu, servitoru, slugâ.

SERVIZIÁLE, *m.* clistiru ; servitoru, inservientu.

SERVIZIÁRIO, *m.* omu de serviţiu.

SERVIZIÁTO, *a.* îndemânaticu, gata la slujbâ.

SERVÍZIO, *m.* serviţiu, slujbâ ; afacere ; favoare.

SÉRVO, *m.* servu, servitoru, domesticu, slugâ, şerbu, robu, sclavu, supusu, dependentu ; — *a.* supusu, dependentu, atîrnatu ; — *servo suo*, servu Domniei tale ; s'a isprâvitu, toate s'au isprâvitu.

Digitized by Google

SÉSAMO, *m.* sesamâ (plantâ medicinalâ).
SÉSCUPLO, *a.* însesitu de şase ori atîta, sestuplu.
SÉSELI, SESÉLIO, *m.* unu felu de plantâ, seseli mâruntu.
SESQUIÁLTERO, *a.* sescuialteru, se zice de o cuantitate care coprinde odatâ şi jumâtate pe alta.
SESQUIPEDÁLE, *a.* de unu picioru şi jumâtate, sescuipedalu; desmâsuratu; — *errore sesquipedale*, eroare grosolanâ.
SESSAGENÁRIO, *a.* secsagenaru, de şaizeci de ani.
SESSAGÉSIMA, *f.* secsagesimâ, dumineca cea de pe urmâ a carnavalului.
SESSAGÉSIMO, *a.* alu şaizecilea.
SESSÁGONO, *m.* ecsagonu, figurâ geometricâ cu şase unghiuri.
SESSÁNTA, *a.* şaizeci, şase zeci.
SESSANTAMÍLA, *a.* şaizeci de mii.
SESSANTÉSIMO, *a. e s. m.* alu şaizecilea; a şaizecea parte.
SESSANTÍNA, *f.* şaizeci de lucruri; şaizeci de ani.
SESSÉNNIO, *m.* spaţiu de şase ani.
SÉSSILE, *a.* fârâ coceanu fâra stelu, fârâ coadâ.
SESSIÓNE, *f.* sesiune, timpulu în care unu corpu deliberantu, o adunare ţine şedinţâ.
SESSITÚRA, *f.* îndoiturâ, replicâturâ.
SÉSSO, *m.* secsu, neamu, deosebire fisicâ între bârbatu şi între femee; bârbaţii sau femeile; şezutulu; — *il bel sesso*, secsulu celu frumosu, femeile.
SÉSSOLA, *f.* câuşu, lingurâ de scosu apâ.
SESSUÁLE, *a.* secsualu, relativu la secsu, de secsu.
SÉSTA, *f.* compasu, circinu; secstâ, una din oarele canonice; — *a sesta*, mâsuratu; — *parlar colle seste*, a vorbi cu circumspecţiune, cu mare bâgare de seamâ.
SESTÁNTE, *m.* secstantu (instrumentu astronomicu).
SESTÁRE, *v. a.* a aşeza, a îndrepta, a ecuilibra, a cumpâni.
SESTÉRZIO, *m.* sesterţu, o monedâ anticâ romanâ.
SESTIÉRE, *m.* o mâsurâ vechie de vinu.
SESTÍLE, *m.* sestantu; luna lui Augustu.
SESTÍNA, *f.* sestinâ, strofâ de şase versuri.
SÉSTO, *m.* ordinu, mâsurâ; compasu; a şasea parte; boltiturâ, arcu, boltâ; mijlocu, remediu; — *a.* alu şaselea; — *dar sesto*, a ordina, a potrivi, a aşeza, a pune în bunâ orînduialâ; — *a sesto*, într' unu chipu oportunu, tocmai la timpu.
SESTÓNE, *m.* compasu de architectu.
SESTÚLTIMO, *a.* alu şaselea dela sfîrşitu.
SESTUPLICÁRE, *v. a.* a însesi, a înmulţi cu şase.
SÉSTUPLO, *a.* sestuplu, însesitu, de şase ori atîtu.
SÉTA, *f.* mâtasâ; mâtâsârie; mâtasâ toarsâ; firu de mâtasâ; materie, stofâ de mâtasâ.
SETÁCEO, *a.* mâtâsâriu, ca mâtasa; de mâtasâ.
SETAIUÓLO, *m.* mâtâsaru.
SÉTE, *f.* sete; dorinţâ ferbinte, rîvnâ, poftâ, doru.
SETERÍA, *f.* mâtâsârie.
SETÍFICIO, *m.* artea de a lucra mâtasâ; fabricâ de mâtasâ, torcâtorie.
SETÍNO, *m.* materie de mâtasâ.
SÉTOLA, *f.* piru vîrtosu, ţeposu; perie sau penelu de piru ţeposu; crepâturâ, sclefâturâ.
SETOLÁRE, *v. a.* a peria, a şterge cu peria.
SETOLÍNO, *m.* SETOLÉTTA, *f.* periuţâ, perie micâ.
SETOLÓNE, *m.* coada calului, barba caprei (plantâ).
SETOLÓSO, SETOLÚTO, *a.* ţeposu, sbîrlitu.
SETÓNE, *m.* tîrsinâ frânghie, aţâ de piru.
SETÓSO, *a.* ţeposu, sbîrlitu; setosu.
SÉTTA, *f.* sectâ; facţiune, partidâ.
SETTÁGONO, *a.* eptagonu, şeptunghiu.
SETTAGONÁLE, *a.* eptagonalu, şeptunghiularu.
SETTÁNTA, *a.* şaptezeci.
SETTANTÉSIMO, *a. e s. m.* alu şaptezecilea, a şaptezecea parte.
SETTÁRIO, *m.* sectariu, care se ţine de o sectâ.
SETTATÓRE *m.* secâtoru, pârtinitoru, partisanu.
SÉTTE, *a.* şapte; numâru nedeterminatu; — *fare un sette*, a rupe, a sfâşia; — *sette suo*, atîtu mai râu pentru elu.
SETTECÉNTO, *a.* şapte sute.
SETTEGGIÁRE, *v. n.* a face sectâ.
SETTEGGIATÓRE, *m.* sectatoru, care face sectâ.
SETTÉMBRE, *m.* septembre, râpciune.
SETTEMBRÍNO, *a.* de septembre; slabu, desaburatu.
SETTÉMPLICE, *a.* înşeptitu.
SETTEMVIRÁLE, *a.* septemviralu, de şepte bârbaţi.
SETTEMVIRÁTO, *m.* septemviratu, oficiulu septemviriloru.
SETTEMVÍRI, *m.* septemviri, şepte magistraţi.
SETTENÁRIO, *a.* septenaru, de şepte; — *s. m.* septenariu, versu de şepte silabe sau de şepte picioare.
SETTENÁLE, *a.* de şapte ani, septenalu.
SETTÉNNE, *a.* de şapte ani, în etate de şapte ani.
SETTÉNNIO, *m.* spaţiu de şapte ani, septeniu.
SETTENTRIONÁLE, *a.* septentrionalu, nordicu.
SETTENTRIÓNE, *m.* septentrionu, nordu, meazânoapte.
SETTESÍLLABO, *a.* de şapte silabe, septesilabu (versu).
SÉTTILE, *a.* care se poate tâia, despica, despicâciosu.
SETTILÍNEO, *a.* de şapte linii, septilineu.
SETTIMÁNA, *f.* septâmânâ; — *settimana santa*, septâmâna mare, septâmâna Patimiloru; — *nella prossima settimana*, în septâmâna viitoare, peste o septâmânâ.
SETTIMANÁLE, *a.* septimanalu, de septâmânâ.
SETTIMANALMÉNTE, *avv.* pe septâmânâ.
SETTIMÁNO, *a.* alu şeptelea; de a şeptea legiune.
SÉTTIMO, *a.* alu şeptelea.
SETTÍNA, *f.* şepte lucruri.
SETTÓRE, *m.* sectoru; anatomistu, prosectoru disectoru.
SETTOTRASVÉRSO, *m.* diafragmâ.
SETTUAGENÁRIO, *m.* septuagenaru, de şeptezeci de ani.
SETTUAGÉSIMA, *f.* septuagesimâ, a trea duminicâ înaintea sfîrşitului carnavalului.
SETTUAGÉSIMO, *a.* alu şeptezecilea.
SÉTTUPLO, *a.* septuplu, înşeptitu.
SEUDOPROFÉTA, *m.* pseudoprofetu, proorocu mincinosu.
SEUDOROMÍTO, *m.* pseudoromitu, falsu romitu.
SEVERAMÉNTE, *avv.* cu severitate, aspru, strâşnicu.

Digitized by Google

SEVERITÀ, *f.* severitate, asprime, rigoare, strâșnicie.
SEVÉRO, *a.* severu, aspru, rigurosu, rigidu, strașnicu, austeru.
SEVÍZIA, SEVÍZIE, *f.* crudelitate, cruzime.
SÉVO, *m.* seu; — *a.* crudu, crudelu, aspru, cruntu.
SEZIÓNE, *f.* secțiune, tâiare; disecțiune, spintecare; parte, împărțire; despărțire, ceată de soldați.
SÉZZO, SEZZÁIO, *a.* ultimu, celu din urmâ, celu de pe urmâ; -- *da sezzo*, înfine, în sfirșitu.
SFACCENDÁRE, *v. n.* a lucra, a se mișca, a avea treabâ.
SFACCENDÁTO, *a.* fârâ treabâ, fârâ lucru, nelucrâtoru, pregetâtoru, neactivu, lenești, nevoiașu.
SFACCETTÁRE, *v. a.* a brilianta, a tâia cu mai multe fețe.
SFACCHINÁRE, *v. n.* a munci, a purta greutâți.
SFACCIATÁGGINE, *f.* nerușinare, dârzie, obrâznicie.
SFACCIATAMÉNTE, *avv.* fârâ rușine, obrâznicește.
SFACCIATÉZZA, *f.* obrâznicie, sfruntârie, impudență.
SFACCIÁTO, *a.* nerușinatu, obraznicu, impudentu, sfruntatu, dârzu, îndrâsnețu, arogantu; stelatu (calu).
SFACÉLO, SFASCÉLO, *m.* sfacelu, unu felu de gangrenâ adîncâ; ruinâ totalâ, destrucțiune, prâpâdenie.
SFACIMÉNTO, *m.* desfacere, destrucțiune, stingere.
SFALDÁRE, *v. a.* a desface, a decompune, a desfoia, a desface în table; — *sfaldarsi*, a se despâtura, a se desface în table.
SFALDATÚRA, SFÁLDA, *f.* despâturare, desfoiare; tablâ.
SFALDELLÁRE, *v. a.* a împacheta; a destrâma; a sfârâma.
SFALLÍRE, SFALLÁRE, *v. n.* a greși, a se înșela.
SFALSÁRE, *v. n.* a abate, a feri o loviturâ.
SFAMÁRE, *v. a.* a sătura; a îndestula, a mulțumi.
SFAMATÚRA, *f.* sâturare; îndestulare, mulțumire.
SFANFANÁRE, *v. a.* a consuma, a strica, a ruina, a mistui.
SFANGÁRE, *v. n.* a fleoșcâi prin glodu; a scoate din noroiu, a ești din noroiu; — *v. a.* a desnoroi, a destina, a curâți din noroiu; a scâpa dintr' o încurcâturâ.
S ARDÁRE, *v. a.* a desmasca, a da pe față, a da de golu.
SFÁRE, *v. a.* a desface; a desființa, a strica.
SFARFALLÁRE, *v. n.* a ești din gogoașâ; a bâsni, a tâia la palavre, a tăia verzi și uscate.
SFARFALLÓNE, *m.* palavrâ, minciună; eroare grosolanâ.
SFARINÁCCIOLO, *a.* fârâmiciosu, fârinosu.
SFARINAMÉNTO, *m.* fârâmare, frecare, pulverizare.
SFARINÁRE, *v. a.* a fârâma, a freca, a pulveriza, a prâfui, a preface în prafu, în fâinâ; — *sfarinarsi*, a se preface în fâinâ, a se fârâma, a se pulveriza.
SFÁRZO, *m.* pompâ, falâ, magnificență; paradâ.
SFARZOSAMÉNTE, *avv.* fâlnicește, cu falâ, cu pompâ.
SFARZOSITÀ, *f.* pompositate, falâ, lucsu, mândrie.
SFARZÓSO, *a.* pomposu, falnicu, lucsuosu, fastuosu.
SFASCIAMÉNTO, *m.* desfășurare; dârîmare, doborîre.
SFASCIÁRE, *v. a.* a desfășura, a desfășia; a delega, a destinde; — *sfasciarsi*, a se sfășia, a se strica, a se derâpăna.
SFASCIATÓRE, *m.* desfășiâtoru, desfășurâtoru.
SFASCIATÚRA, *f.* desfășiâtura, desfășurare.
SFASCIÚME, *m.* dârâmâturi, ruine, molozu.
SFASTIDIÁRE, *v. a.* a scoate fastidiulu, desgustulu.
SFATAMÉNTO, *m.* desprețuire, luare în rîsu, derisiune.
SFATÁRE, *v. a.* a despreți, a derîde, a înfrunta, a lua la trei parale; a lua totu prestigiulu.
SFATATAMÉNTE, *avv.* cu despreț.
SFATÁTO, *a.* desprețuitu, înfruntatu, luatu la trei parale: — *alla sfatata*, cu neîngrijire, cu nesocotință.
SFATATÓRE, *m.* desprețuitoru, derîsoru, batjocoritoru.
SFÁTTO, *a.* desfâcutu; ruinatu, nimicitu, stricatu.
SFAVÁTA, *f.* supâ de bobu.
SFAVILLAMÉNTO, *m.* scînteiare, strâlucire, sclipire.
SFAVILLÁNTE, *a.* sclipiciosu, scînteiâtoru, strâlucitoru.
SFAVILLANTEMÉNTE, *avv.* cu strâlucire.
SFAVILLÁRE, *v. n.* a scînteia, a sclipi, a strâluci, a steli.
SFAVORÉVOLE, *a.* nefavorabilu, contraru, neplâcutu.
SFAVORÍRE, *v. a.* a nu favoriza, a contraria, a împiedica.
SFEDERÁRE, *v. a.* a desbrâca.
SFEGATÁRSI, *v. n.* a se osteni, e se trudi, a se obosi.
SFEGATÁTO, *a.* ostenitu, obositu; pasionatu, entusiastu.
SFÉNDERE, *v. a.* a crepa, a sfâșia.
SFENDITÚRA, *f.* crepâturâ.
SFENOIDÁLE, *a.* sfenoidalu, alu sfenoidului.
SFENÓIDE, *m.* sfenoidu, osu basilaru.
SFÉRA, *f.* sferâ, globu; spațiu, ocolu; specialitate.
SFERÁLE, *a.* sfericu, rotundu.
SFERETRÁRE, *v. a.* a strica, a vâtâma, a sparge.
SFERICAMÉNTE, *avv.* sfericește.
SFERICITÀ, *f.* sfericitate, cualitatea lucrului sfericu.
SFÉRICO, *a.* sfericu, globosu, rotundu ca o sferâ.
SFERÍSTICA, *f.* sferisticâ, artea jocului cu mîncea.
SFERÓIDE, *f.* sferoidâ, solidu care se apropiâ de forma sfericâ.
SFEROÍDICO, *a.* sferoidicu, de sferoidâ.
SFERÓMETRO, *m.* sferometru (instrumentu de opticâ).
SFÉRRA, *f.* potcoavâ vechie; ferârie, bucâți de feru vechi și ruginite; haine vechi si întrebuințate, vechituri; omu de nimicu.
SFERRAIUOLÁRE, *v. a.* a scoate manta.
SFERRÁRE, *v. a.* a desfereca; a descâtușa, a deslânțui; a despotcovi; a deslega, a desprînde; a scoate, a depărta cu silâ; — *sferrarsi*, a se despotcovi; a se desprinde, a se desbâera.
SFERRATÓIA, *f.* meterezu, gaurâ la meterezuri.
SFERRATÚRA, *f.* desferare, desferecare; despotcovire.
SFÉRZA, *f.* biciu, biciușcâ, cârbaciu, strâmurare.
SFERZÁRE, *v. a.* a biciui, a bate cu strâmurare

Digitized by Google

a zâdâri, a sgândâra, a aţiţa; a pedepsi; a critica cu asprime.

SFERZÁTA, *f.* biciuiturâ, dâtâturâ cu biciu.

SFERZATÓRE, *m.* biciuitoru; criticu aspru.

SFERZÍNA, *f.* fune de trasu.

SFESSATÚRA, *f.* crepare, crepâturâ, despicâturâ.

SFETTEGGIÁRE, *v. a.* a face felii, a toca mărunţu.

SFIANCAMÉNTO, *m.* deşelare, şoldire.

SFIANCÁRE, *v. a. e n.* a deşela; a se deşela; a se scufunda.

SFIANCÁTA, *f.* lovitură în coaste, lovitură lâturalâ.

SFIANCÁTO, *a.* şoldiu (calu).

SFIANDRONÁTA, *f.* rodomontadâ, fanfaronadâ, palavrâ.

SFIATAMÉNTO, *m.* suflare, resuflare, respirare; ecsaburare; gîfâire, gâfuire, gâjâire.

SFIATÁRE, *v. n.* a sufla, a resufla, a respira; a ecsabura, a evapora; — *sfiatarsi*, a se înneca de multe strigâri, a nu mai putea resufla.

SFIATATÓIO, *m.* resuflâtoare, respirâtoare.

SFIATATÚRA, SFIATAZIÓNE, *f.* resuflare, respirare.

SFIBBIAMÉNTO, *m.* SFIBBIATÚRA, *f.* descâtârâmare.

SFIBBIÁRE, *v. a.* a descâtârâma.

SFIBRAMÉNTO, *m.* desfibrare, desnervare.

SFIBRÁRE, *v. a.* a desfibra, a slâbi fibrele; a desnerva, a slâbi.

SFÍDA, *f.* provocaţiune, invitaţiune, chiâmare, poftire.

SFIDAMÉNTO, *m.* provocare, chiâmare, poftire, desfidare,

SFIDÁRE, *v. a.* a desfida, a provoca, a chiâma la luptâ, la duelu; a descoragia, a lua coragiulu, a lua speranţa; — *sfidarsi*, a se sfii, a bânui.

SFIDATÓRE, *m.* provocatoru, desfidatoru.

SFIDÚCIA, *f.* sfialâ, fricâ, bânuialâ, neîncredere.

SFIDUCIAMÉNTO, *m.* neîncredere; desperare.

SFIDUCIÁRE, *v. a.* a nu se mai încrede în cineva.

SFIDUCIÁTO, *a.* sfiiciosu, neîncrezâtoru; descoragiatu.

SFIGURÁRE, *v. a.* a desfigura, a deforma, a poci, a altera, a denatura; — *v. n.* a scâpâta, a pierde din reputaţiunea sa.

SFIGURÁTO, SFIGURÍTO, *a.* desfiguratu, deformatu, deformu, denaturatu, alteratu, pocitu, schimositu.

SFILACCIÁRE, *v. a.* a desfira, a destrâma, a câlţui.

SFILÁCCICO, SFILÁCCIO, *m.* scamâ, stramâ, destrâmâturâ.

SFILÁRE, *v. a.* a desfira, a deşira; — *v. n.* a defila; a se desuni, a se risipi; — *sfilarsi*, a se deşela.

SFILÁTA, *f.* defilarea trupeloru.

SFILATAMÉNTE, *avv.* în desordinu, fârâ şiru.

SFILÁTO, *a.* desfiratu; deşiratu, desordinatu.

SFÍNGE, *f.* sfincsu, sfinge (monstru fabulosu).

SFINIMÉNTO, *m.* leşinu, ameţealâ; obosire.

SFINÍRE, *v. a.* a fini, a isprâvi, a termina; a hotârî.

SFINTÉRE, *m.* sfincteru (muşchiu).

SFIOCCÁRE, *v. a.* a desfira şi a face ţerţamuri.

SFIONDÁRE, *v. a.* a arunca cu praştia; a tâia la palavre.

SFIONDATÚRA, *f.* aruncare cu praştia; palavrâ.

SFIORÁRE, *v. a.* a scoate florile, a desflori; a deflora, a desfeciori; a lua, a culege ceea ce este mai bunu; a sdreli, a rade, a trece pe alâturea; — *sfiorarsi*, a se desflori, a perde cualitâţile sale cele mai bune.

SFIOREGGIÁRE, *v. a.* a orna, a presâra cu flori.

SFIORIMÉNTO, *m.* desflorire.

SFIORÍRE, *v. n.* a desflori, a se desflori, a pierde florile; a şi pierde totu lustrulu, toatâ frumuseţa.

SFIORITÚRA, *f.* desfloriturâ, câderea, trecerea floriloru.

SFIRÈNA, *f.* ştiucâ (peşte).

SFITTONÁRE, *v. a* a sâpa afundu.

SFLAGELLÁRE, *v. a.* a sfârâma, a sdrobi.

SFLEMMÁRE, *v. a.* a scurge, a scoate flegma.

SFOCÁTO, *a.* fârâ focu, recitu, rece.

SFODERÁRE, *v. a.* a desbrâca, a decâptuşi; a trage, a scoate din teacâ; a scoate afarâ.

SFOGAMÉNTO, *m.* ecsaburare; scurgere, deşertare, revârsare; uşurare; îndestulare.

SFOGÁRE, *v. n. ed a.* a ecsabura; a se scurge, a se revârsa; a deşerta, a uşura; a îndestula, a mulţumi; — *sfogarsi*, a se ecsala, a se uşura; a resufla, a eşi, a se respândi; a şi scoate necazulu.

SFOGATAMÉNTE, *avv.* cu îndestulare; liberu.

SFOGÁTO, *a.* deschisu, liberu, neîmpedicatu; înaltu, spaţiosu, largu, încâpâtoru; uşoratu.

SFOGATÓIO, *m.* râsuflâtoare.

SFOGGIÁRE, *v. a. e n.* a face pompâ, paradâ, a se îmbrâca cu mare lucsu; a trece mâsura.

SFOGGIATAMÉNTE, *avv.* cu falâ, cu pompâ; peste mâsurâ.

SFOGGIÁTO, *a.* pomposu, sumptuosu, falnicu, mâreţu, magnificu; desmâsuratu, escesivu.

SFÓGGIO, *m.* sumptuositate, pompâ, falâ, lucsu.

SFÓGLIA, *f.* foiţâ, tâbliţâ; — *a sfoglie*, foiosu, înfoiatu; — *pasta a sfoglia*, copturâ, prâjiturâ înfoiatâ.

SFOGLIÁME, *m.* foiţe, tâbliţe de metalu.

SFOGLIÁRE, *v. a.* a desfoia; a desfrunza; a resfoi; — *v. n.* a se slâbi, a se scofâlci; — *sfogliarsi*, a se despâtura.

SFOGLIÁTA, *f.* prâjiturâ, turtâ înfoiatâ.

SFOGLIÁTO, *a.* înfoiatu; desfoiatu; desfrunzatu.

SFOGLIATÚRA, *f.* desfrunzâturâ, desfrunzare.

SFOGNÁRE, *v. n.* a eşi dintr'o cloacâ.

SFÓGO, *m.* eşire, scurgere, resuflare, respândire; uşurare, îndestulare, mulţumire; comunicaţiune facilâ; înnâltime; isprâvire.

SFOLGORAMÉNTO, *m.* fulgerare, strâlucire.

SFOLGORÁRE, *v. n.* a fulgera, a strâluci; a juca o rolâ briliantâ; — *v. a.* a îndeplini, a ecsecuta, a lucra cu mare celeritate; a risipi, a goni.

SFOLGORATAMÉNTE, *avv.* fulgerându, cu mare strâlucire; cu covirşire; peste mâsurâ.

SFOLGORÁTO, *a.* fulgerându, strâlucindu, strâlucitoru, briliantu; splendidu, gloriosu; escesivu, desmâsuratu; risipitu; stricatu, strâmbatu.

SFOLGOREGGIÁRE, *v. n.* a fulgera, a strâluci

SFOLGORÍO, *m.* fulgerare, strâlucire, sclipire stelire prelungitâ; hopâire, ţupâire.

Digitized by Google

SFOLLÁRE, *v. n.* a se râri, a se risipi, a se împrăștia.
SFONDAMÉNTO, *m.* desfundare; cufundare.
SFONDÁRE, *v. a.* a desfunda, a scoate sau a sparge fundulu; a rupe, a sparge împingîndu; a se vîrî, a pătrunde, a intra cu silă; — *v. n.* a se cufunda; a apărea în distanță.
SFONDÁTO, *a.* desfundatu, fără fundu; ruptu, spartu; nesăturatu; stricatu, prăpăditu; desmăsuratu, grozavu; — *ricco sfondato*, foarte bogatu.
SFONDO, *m.* fundulu scenei, alu tabloului; vedere, perspectivă de lucruri depărtate.
SFONDOLÁRE, *v. a.* a desfunda; a străfige, a strâvîrî, a pătrunde; a doborî; — *v. n.* a se prăpăstui.
SFONDOLÁTO, *a.* desfundatu, fără fundu; găuritu, deschisu, bortitu, sfredelitu; nesăturatu; desmăsuratu, foarte mare.
SFORACCHIÁRE, *v. a.* a găuri, a borti, a sfredeli.
SFORMÁRE, *v. a.* a deforma, a desfigura, a poci, a schimosi; a prefface, a muta, a schimba; a scoate din formă.
SFORMATAMÉNTE, *avv.* intr'unu chipu deformu; peste măsură.
SFORMÁTO, *a.* deformatu, deformu, desfiguratu, strâmbatu, strâmbu, urîtu, pocitu, schimonositu.
SFORMAZIÓNE, *f.* deformare, strâmbare, deformitate.
SFORNÁRE, *v. a.* a scoate din cuptoru.
SFORNIMÉNTO, *m.* desgarnisire, despodobire, desbrâcare.
SFORNÍRE, *v. a.* a desgarnisi, a despodobi, a desbrâca, a despoia, a descârca, a goli de ornamente; a desbăma.
SFORTIFICÁRE, *v. a.* a întări, a fortifica; a desgarnisi.
SFORTÚNA, *f.* infortuniu, nenorocire, belea, râstriște.
SFORTUNAMÉNTO, *m.* nenorocire, nefericire.
SFORTUNÁRE, *v. a.* a nenoroci, a face pe cineva nefericitu.
SFORTUNÁTO, *a.* infortunatu, nefericitu, nenorocitu.
SFORTÚNIO, *m.* infortuniu, nenorocire, adversitate, desastru, soarte rea, nefericire, râstriște
SFORZAMÉNTO, *m.* silire, constrîngere, violință.
SFORZÁRE, *v. a.* a sili, a constrînge, a obliga, a îndatora; a ocupa cu silă; a intra, a penetra cu silă; a silui; — *sforzarsi*, a se sili, a se trudi, a se sîrgui, a se strădui.
SFORZATAMÉNTE, *avv.* cu silință, cu sîrguință; fără voe; cu silă, cu silnicie; într'unu chipu silitu, nenaturalu.
SFORZATÍCCIO, *a.* cam silitu, fără spontaneitate.
SFORZÁTO, *a.* silitu, violentu; slabu; nespontaneu, nenaturalu; estraordinaru.
SFORZATÓRE, *m.* siluitoru, constrîngătoru.
SFORZÉVOLE, *a.* violentu, silnicu.
SFORZEVOLMÉNTE, *avv.* silnicește, cu violență, cu silă.
SFÓRZO, *m.* silință, sîrguință; forță mare, putere, trudă, trudire; pregătire militară; armie.
SFORZÓSO, *a.* silnicu; obligatoru; silitu.
SFOSSÁRE, *v. a.* a desgropa, a scoate din groapă.
SFOSSÁTO, *a.* desgropatu; gâvânitu; plinu de groape.
SFRACASSAMÉNTO, *m.* sfărâmare, frângere, sdrobire, rupere.
SFRACASSÁRE, *v. a.* a sfărâma, a frânge, a sdrobi, a sparge.
SFRACELLÁRE, SFRAGELLÁRE, *v. a.* a frânge, a sparge, a sfărâma, a pulveriza, a sdrobi; — *sfracellarsi*, a se sfărâma.
SFRANGIÁRE, *v. a.* a desfira făcîndu țerțamuri, a destrâma.
SFRANGIATÚRA, *f.* desfirare, destrămare.
SFRANTUMÁRE, *v. a* a frânge, a fărâma, a sdrobi, a pisa.
SFRASCÁRE, *v. n.* a foșni, a vîjîi; a desfrunza.
SFRATÁRE, *v. a.* a descălugări.
SFRATTÁRE, *v. a.* a surghiuni, a ecsila, a depărta, a alunga, a licenția; — *v. n.* a sbughia, a fugi.
SFRÁTTO, *m.* surghiunu, ecsiliu, proscripțiune.
SFREDDÁRE, *v. a.* a reci, a recori.
SFREDDIMÉNTO, *m.* recelă.
SFREGACCIOLÁRE, *v. a.* a freca ușoru.
SFREGÁCCIOLO, *m.* cârpă, peticu de frecatu; feșteliturâ.
SFREGAMÉNTO, *m.* frecare, jeruire, scârpinare.
SFREGÁRE, *v. a.* a freca, a jerui, a scârpina.
SFREGATÓIO, *m.* instrumentu spre a freca.
SFREGIÁRE, *v. a.* a scoate ornamentele; a desfigura, a deforma; a insulta, a desonora, a necinsti; a râni.
SFRÉGIO, *m.* crestâturâ, tăiâturâ pe față; semnu de tăiâturâ, cicatrice; insultă, înjurâturâ, desonoare.
SFRENAMÉNTO, *m.* desfrînare, desfrîu.
SFRENÁRE, *v. a.* a desfrîna, a scoate frîulu; — *sfrenar la lingua*, a începe de a vorbi; a vorbi liberu; — *sfrenarsi*, a se desfrîna, a se da la desfrînare.
SFRENATAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu desfrînatu.
SFRENATÉZZA, SFRENATÁGGINE, *f.* desfrînare, desfrîu.
SFRENÁTO, *a.* desfrînatu; licențiosu; impetuosu, furiosu.
SFRINGUELLÁRE, *v. n.* a cânta; a sporovăi; a cleveti.
SFRIZZÁRE, *v. n.* a ustura, a arde, a pișca, a căpăra.
SFROMBOLÁRE, *v. a.* a arunca cu praștia.
SFRONDAMENTO, *m.* desfrunzare.
SFRONDÁRE, *v. a.* a desfrunza; — *sfrondarsi* a se desfrunza.
SFRONDATÓRE, *m.* desfrunzătoru.
SFRONTÁRE, *v. a.* a scoate rușinea; — *sfrontarsi*, a se obrăznici, a se face sfruntatu, obraznicu, a și pierde rușinea.
SFRONTATÁGGINE, SFRONTATÉZZA, *f.* sfruntărie, nerușinare, nerușine, dârzie, obrăznicie, îndrăsneală, cutezare, aroganță, impertinență, impudență, semeție.
SFRONTATAMÉNTE, *avv.* ohrăznicește.
SFRONTÁTO, *a.* sfruntatu, nerușinatu, dârzu, obraznicu, impertinentu, arogantu, semețu, îndrăsnețu.
SFROTTOLÁRE, *v. n.* a minți, a bâsni, a tăia la palavre.
SFRUTTÁRE, *v. a.* a desnerva, a slăbi pământulu, a lu stîrpi; a culege toate fructele; a se folosi de ceva.

Digitized by Google

SFUCINÁTA, *f.* mulțime, gloată ; cuantitate mare.
SFUGGÉVOLE, *a.* fugâtoru, trecâtoru, repede, ușoru, periciosu; lunecosu, luciu.
SFUGGEVOLÉZZA, *f.* fugacitate, iuțeală ; lunecime.
SFUGGEVOLMÉNTE, *avv.* într'unu chipu fugace, trecâtoru.
SFUGGIASCAMÉNTE, *avv*, în fugă, în treacătu, fugindu; iute, repede; pe furișu, pe subt'ascunsu.
SFUGGIÁSCO, *a.* fugace, fugitivu, trecâtoru, transitoriu ; — *alla sfuggiasca*, în treacătu ; pe furișu ; repede.
SFUGGIMÉNTO, *m.* fugire, evitare, ferire, codire, cîrmire.
SFUGGÍRE, *v. a.* a fugi, a evita, a se feri ; — *v. n.* a se codi, a cîrmi, a se subtrage cu iscusință.
SFUGGÍTO, *a.* fugitu, feritu; evitatu ; fugaru, fugaciu; — *alla sfuggita*, repede, în treacătu ; pe furișu.
SFUMAMÉNTO, *m.* evaporare, ecsalare, ecsaburare; perire ; semnu, indiciu.
SFUMÁNTE, *a.* evaporându, ecsaburându, sfumându; care se pierde, se duce, trece, se risipește.
SFUMÁRE, *v. a.* a ecsala, a evapora, a ecsabura; a sfuma, a degrada (colorile) ; — *v. n.* a peri, a trece.
SFUMÁTO, *a.* evaporatu, ecsaburatu; sfumatu, degradatu; slabu; trecutu, pieritu, risipitu.
SFUMATÚRA, *f.* sfumaturâ, degradare a coloriloru.
SFUMÍNO, *m.* instrumentu pentru a sfuma, sfuminu, sfumâtoare.
SFUMÓSO, *a.* sfumosu, sfumatu ; slabu.
SGABBIÁRE, *v. a.* a scoate din colivie.
SGABELLÁRE, *v. a.* a plăti vamă ; a libera, a slobozi.
SGABÉLLO, *m.* scăunelu.
SGABUZZÍNO, *m.* odăiță secretă, cabinetu.
SGAGLIARDÁRE, SGAGLIARDÍRE, *v. a.* a desputeri, a desnerva, a slăbi, a împuțina sau a lua puterile.
SGAGLIOFFÁRE, *v. a.* a înșela, a amăgi, a trufa.
SGALÁNTE, *a.* necurtenețu, negalantu, mojicu.
SGOLLINÁRE, *v. n.* a fura găini.
SGAMBÁRE, *v. n.* a umbla, a tropota, a trepăda, a se sgâmboi; a ședea fără lucru.
SGAMBÁTO, *a.* fără picioare; fără coceanu.
SGAMBETTÁRE, *v. n.* a sgâmboi, a tropota, a trepăda.
SGAMBETTÁTA, *f.* SGAMBÉTTO, *m.* piedecă cu picioare ; înșelăciune vicleană.
SGAMBUCCIÁTO, *a.* desculțu.
SGANASCIAMÉNTO, *m.* încleștare de gură.
SGANASCIÁRE, *v. n.* a se strâmba de risu.
SGANGHERAMÉNTO, *m.* scoatere din țițini ; desordinu, escesu.
SGANGHERÁRE, *v. a.* a scoate din țițini ; a deslega, a deschide; a scoate ceva din loculu său ; a strâmba ; a scrinti.
SGANGHERATÁGGINE, *f.* stângăcime, neîndemânare ; strâmbătură ; bădărănie, prostie, mojicie.
SGANGHERATAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu strâmbu, neîndemânaticu; proteste; fără orînduială.
SGANGHERÁTO, *a.* scosu din țițini ; stângaciu, neîndemânaticu, prostu ; strâmbu, desordinatu, neconecsu, desunitu; nepotrivitu, necuviinciosu; smintitu.
SGANNAMÉNTO, *m.* desamăgire, desamețire.
SGANNÁRE, *v. a.* a desamăgi, a desameți, a scăpa pe cineva din rătăcire, din greșeală ; — *v. n.* a eși, a scăpa din greșeală, a se desamăgi, a și veni în simțiri.
SGARAFFÁRE, *v. a.* a răpi, a smulge, a fura, a chilipirgi.
SGARÁRE, SGARÍRE. *v. a.* a învinge, a întrece ; a nemeri.
SGARBATAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu inurbanu, prostu, incivilu, neîndatoratoru, neîndemânaticu, grosolanu, grobianu.
SGARBATÉZZA, SGARBATÁGGINE, *f.* nepolitețâ, inurbanitate, prostie, mojicie, neîndemânare, grosolănie.
SGARBÁTO, *a.* inurbanu, incivilu, nepolitu, neîndemânaticu, neîndatorătoru, grosolanu, prostu, fără grație.
SGÁRBO, *m.* manieră proastă, inurbană, nedelicată, incivilă, grosolană, negrațioasă, neîndatorătoare.
SGARIGLIO, *m.* sbiru, dorobanțu, arcașu ; ostașu.
SGARRÁRE, SGARRÍRE, *v. a.* a nu nemeri, a greși ; — *v. n.* a se abate din drumu, a se rătăci.
SGARRETTÁRE, *v. a.* a tăia vinele picioareloru.
SGARRIMÉNTO, *m.* perdafu, mustrătură.
SGÁRRO, SGARRÓNE, *m.* eroare, greșeală, scăpare din vedere.
SGATTAIOLÁRE, *v. n.* a se furișa, a sbughia ; a scăpa dintr'o încurcătură, a găsi vreunu mijlocu de scăpare.
SGATTIGLIÁRE, *v. a.* a scoate din pungă, a plăti, a solvi.
SGAVAZZÁRE, *v. n.* a se desmierda, a trăi în plăceri, a se sbegui.
SGELÁRE, *v. n. ed a.* a desghiața ; a se desghiața.
SGEMMÁRE, *v. a.* a scoate pietrele prețioase.
SGHÉMBO, *m.* oblicuitate, curmezitură, piezu, piezășie, tortuositate, strâmbătate ; neghiobie, nerozie ; — *a.* curmezișu, piezișu, crucișu. tortuosu, strâmbu ; — *a sghembo*, în piezu. deacurmezișulu.
SGHERMÍRE, *v. a.* a lăsa, a slobozi, a preda.
SGHERMITÓRE, *m.* despărțitoru, deslegătoru.
SGHERONÁTO, *a.* tăiatu în piezu (postavu).
SGHÉRRO, *m.* sbiru, satelitu, sicariu, bravu, bătaciu, bătăușu.
SGHÉSCIA, *f.* foame mare.
SGHIACCIÁRE, *v. n.* a se desghiața.
SGHIGNAPÁPPOLE, *m.* rizătoru.
SGHIGNÁRE. *v. a.* a deride, a păcăli, a batjocuri.
SGHIGNAZZAMÉNTO, *m.* hohotire, hohăire.
SGHIGNAZZÁRE, *v. n.* a hohoti, a hohăi, a rîde în hohote.
SGHIGNAZZÁTA, *f.* risu în hohote, hohotire, hohăire.
SCHIGNAZZÍO, *m.* hohotire prelungită.
SGHÍGNO, *m.* rînjire, risu ironicu.
SGHIGNÓSO, *a.* năsurosu, smorfăitu, delicatu peste măsură.
SGHIMBÉSCIO, *a.* curmezișu, piezișu, crucișu-

Digitized by Google

strâmbu, strâmbaciu; ciudatu, estravagantu; — *a sghimbescio*, în piezu.

SGHIRIBÍZZO, *m.* capriție, fantasie, estravaganță.

SGLORIÁRSI, *v. n.* a și pierde toată gloria, toată reputațiunea.

SGOBBÁRE, *v. a.* a purta în spinare; — *v. n.* a se osteni.

SGÓBBO, *m.* muncă, lucrare dificilă și laborioasă.

SGOCCIOLÁRE, *v. a. e n.* a pica, a țîrțîra, a curge; a strâcura, a deșerta; — *sgocciolare il barletto*, a da secretulu pe față.

SGOCCIOLATÓIO, *m.* scurgătoru, ulucu, șipotu.

SGOCCIOLATÚRA, *f.* SGÓCCIOLO, *m.* picare, țîrțîrare, picurare; — *essere agli sgoccioli*, a fi la sfîrșitu; — *indugiare allo sgocciolo*, a amâna, a îndelunga pînă la minutulu celu din urmă.

SGOLÁTO, *a.* fără gâtleju, fără gâtiță; decoltatu; limbutu, flecaru, cicâlitoru, dârdalâ, hodoroagă.

SGOMBERAMÉNTO, *m.* deșertare, golire, scoatere, strâmutare.

SGOMBERÁRE, *v. a.* a deșerta, a goli, a evacua, a da afară, a scoate afară, a delătura; a curăți, a face locu, a strâmuta; a libera; — *r. n.* a se duce, a se muta, a se strâmuta.

SGOMBERATÓRE, *m.* deșertătoru, curățitoru, strâmutătoru.

SGÓMBERO, *m.* deșertare, golire, evacuare, delăturare, curățire, mutare, strămutare; scrumbie; — *a.* liberu; golu.

SGOMENTAMÉNTO, *m.* spâimântare, înfricoșare îngrozire, turburare, confusiune, teroare.

SGOMENTÁRE, SGOMENTÍRE, *v. a.* a spâimînta, a înfricoșa, a îngrozi, a speria, a turbura, a însufla o mare teroare; — *sgomentarsi*, a se speria, a se spâimînta, a se turbura.

SGOMENTÉVOLE, *a.* fricosu, turburâciosu: înfricoșatu.

SGOMÉNTO, *m.* fricâ, spaimâ, teroare, turburare.

SGOMINAMÉNTO, *m.* turburare, confusiune, uimire.

SGOMINÁRE, *v. a.* a turbura; a ameți, a uimi.

SGOMINÍO, SGOMÍNO, *m.* turburare, confusiune mare.

SGOMITOLÁRE, *v. a.* a desghemui.

SGONFIAMÉNTO, *m.* desumflare.

SGONFIÁRE, *v. a.* a desumfla; a umili, a înjosi; — *v. n.* a se desumfla; — *sgonfiarsi*, a se desumfla; a se restrînge.

SGÓNFIO, *a.* desumflatu, destinsu; — *s. m.* umflătură.

SGONNELLÁRE, *v. a.* a scoate fusta.

SGÓRBIA, *f.* unu felu de daltă a tîmplariloru.

SGORBIÁRE, *v. a.* a pâta, a mânji, a feșteli cu cerneală.

SGÓRBIO, *m.* picu, stropu, pată, picătură de cerneală; lucru imperfectu și urîtu, pocitură, feșteliturâ.

SGORGAMÉNTO, *m.* scurgere, revârsare; țîșnire.

SGORGANTEMÉNTE, *avv.* cu îndestulare, cu prisosu.

SGORGÁRE, *v. a. e n.* a se revârsa, a se scurge, a curge afară; a face să se scurgă; a vârsa cu abundanță; a se respândi, a se întinde, a se împrăștia.

SGÓRGO, *m.* revârsare, curgere, scurgere, gâcur turâ, scurgâturâ; — *a sgorgo*, cu mare abundanță.

SGOVERNÁRE, *v. n. ed a.* a guverna râu; a maltrata.

SGOZZÁRE, *v. a.* a tâia, a junghia, a tâia gîtulu, a omorî; a deșerta gușa paseriloru; a înghiți nodulu, a tăcea, a râbda, a uita durerea.

SGRACIMOLÁRE, *v. a.* a pogîrci struguri.

SGRADÉVOLE, *a.* neplăcutu, supărătoru.

SGRADÍRE, *v. a. e n.* a desplăcea, a fi neplăcutu; a nu priimi, a desaproba, a nu gâsi cu cale.

SGRAFFIÁRE, *v. a.* a scârpina, a sgâria; a sfâșia; a trage, a sâpa liniuțe.

SGRAFFIATÓRE, *m.* scârpinătoru, sgâriătoru; sgrafitoru, pictoru de sgrafituri.

SGRAFFIGNÁRE, *v. a. e n.* a fura, a chilipirgi, a borfăi, a șterge punga cuiva.

SGRÁFFIO, *m.* sgâriâturâ; cange, cârligu; sgrafitu.

SGRAFFÍTO, *m.* sgrafitu, picturâ în sgrafitu.

SGRAMMATICÁRE, *v. n.* a esplica gramaticește; a comite erori gramaticale, a scrie necorectu.

SGRAMMATICATÚRA, *f.* eroare gramaticală.

SGRAMUFFÁRE, *v. n.* a comite erori gramaticale (mai cu seamă vorbindu latinește).

SGRANÁRE, *v. a.* a desgrăunța, a scutura, a scoate grăunțe, boabe, semințe; a culege bobițele de strugure; a deosebi; — *sgranarsi*, a se fărâma.

SGRANÁTO, *a.* desgrăunțatu, despâstăritu.

SGRANCHIÁRE, SGRANCHÍRE, *v. n. ed a.* a se întinde, a se lungi; a se deștepta, a se desmetici.

SGRANELLÁRE, *v. a.* a culege, a struji boabele de strugure.

SGRANELLATÚRA, *f.* fapta sau lucrarea de a struji boabele de strugure; desgrăunțare, desghiocare, despâstărire.

SGRANOCCHIÁRE, *v. a.* a rontâni, a crontâni.

SGRAVAMÉNTO, *m.* descărcare, despovorare, desărcinare, desgreunare, ușorare, liberare; naștere, facere.

SGRAVÁRE, *v. a.* a descărca, a despovora, a desărcina, a desgreuna, a ușura, a libera; — *sgravarsi*, a naște, a face.

SGRAVATÓRE, *m.* ușurătoru, liberatoru.

SGRAVIDÁNZA, *f.* naștere, facere, desgreunare.

SGRAVIDÁRE, *v. n.* a naște, a face, a se desgreuna.

SGRÁVIO, SGRÁVA, *m.* desgreunare, descărcare, despovorare, ușorare, liberare; deșertare, evacuare.

SGRAZIATÁGGINE, *f.* grosolănie, mojicie, lipsă de grație.

SGRAZIATAMÉNTE, *avv.* fără grație, mojicește. prostește; din nenorocire, spre nenorocire.

SGRAZIÁTO, *a.* fără grație, prostu, mojicu, stângaciu; nefericitu, nenorocitu, infortunatu; miserabilu.

SGRETOLAMÉNTO, *m.* sfărâmare, sdrobire, frângere.

SGRETOLÁRE, *v. a.* a fărâmâ, a sfărâma, a sdrobi, a sparge, a frânge; a strivi; a țăndări.

SGRETOLÍO, *m.* sfărâmare, frângere; frămîntare.

SGRETOLÓSO, *a.* fărâmăciosu.

Digitized by Google

SGRICCHIOLÁRE, *v. n.* a cronțâi, a crânțâni; a scârșni.
SGRÍCCIOLO, *m.* ochii boului (o pasere).
SGRIDAMÉNTO, *m.* probozire, înfruntare, mustrare.
SGRIDÁRE, *v. a.* a probozi, a înfrunta, a mustra, a perdâfui.
SGRIDÁTA, *f.* probozire, înfruntâturâ, perdafu.
SGRIDATÓRE, *m.* probozitoru, înfruntâtoru, mustrâtoru.
SGRÍDO, *m.* probozire, mustrare, țînjealâ, perdafu.
SGRIGIÁTO, *a.* subcenușiu.
SGRIGIOLÁRE, *v. n.* a scârțâi; a țângâni, a sdrâncâni.
SGRIGIOLÍO, *m.* scârțâiturâ, țângâniturâ; cronțâire.
SGRIGNÁRE, *v. n.* a pâcâli, a rîde.
SGRILLETTÁRE, *v. a.* a descârca o pușcâ.
SGRÓPPARE, *v. a.* a desnoda, a deslega; a descurca.
SGRÒPPARE, *v. a.* a strica sapa unui calu.
SGROSSAMÉNTO, *m.* desgroșare, întâia cioplire.
SGROSSÁRE, *v. a.* a desgroșa, a ciopli; a croi; a învâța.
SGROTTÁRE, *v. a.* a desface o grotâ.
SGRUFOLÁRE, *v. n.* a rîma.
SGRUGNÁTA, *f.* SGRUGNÓNE, *m.* pumnu peste gurâ.
SGRUPPÁRE, *v. a.* a desgropa, a deslega, a despacheta.
SGUAGLIÁRE, *v. a.* a face neecualu; a desuni; — *v. n.* a fi diversu, deosebitu, a nu se potrivi cu ceilalți.
SGUÁGLIO, *m.* deosebire, diferență, nepotrivire.
SGUAINÁRE, *v. a.* a scoate din teacâ; a scoate afarâ.
SGUAIATÁGGINE, *f.* nerozie, mojicie, grosolânie; manierâ neplâcutâ, afectatâ, nerozeascâ.
SGUAIATAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu neplâcutu, afectatu, nerozescu; grosolanu.
SGUAIÁTO, *a.* afectatu, neplâcutu, nerodu.
SGUALCÍRE, *v. a.* a turti, a împâtura.
SGUALDRÍNA, *f.* târfâ, curvâ, țolinâ.
SGUALDRINEGGIÁRE, *v. n.* a curvi, a face curvii.
SGUANCIÁRE, *v. a.* a strica fâlcile.
SGUÁNCIO (A), *avv.* în piezu, piezișu, curmezișu.
SGUARAGUARDÁRE, SGUARAGUATÁRE, *v. a.* a privi cu curiositate, cu gura căscatâ.
SGUARDAMÉNTO, *m.* privire, căutare, uitare.
SGUARDÁRE, *v. a.* a privi, a căuta, a se uita; a esplora, a iscodi; — *v. n.* a lua seamâ, a avea grijâ.
SGUARDÁTA, *f.* căutâturâ, privire, privealâ.
SGUARDATÓRE, *m.* privitoru, căutâtoru.
SGUARDÉVOLE, *a.* considerabilu, însemnatu
SGUÁRDO, *m.* privire, privealâ, căutâturâ, ochiadâ, ochiâturâ, aruncâturâ de ochiu, clipire de ochiu, vedere; considerațiune, socotință, respectu; — *in uno sguardo*, într'o clipâ; — *al primo sguardo*, la întâia vedere.
SGUARNÍRE, *v. a.* a degarnisi, a despodobi; a desbrâca, a goli.
SGUARNÍTO, *a.* degarnisitu, despodobitu; desbrâcatu, golitu, golu, deșertu; lipsitu de ajutoru.
SGUÁTTERO, *m.* cuptâ, rîndașu de bucâtârie.
SGUAZZÁRE, *v. n.* a da prin vadu; a se desmierda, a trâi în deliciuri; a risipi averea.
SGUAZZATÓRE, *m.* risipitoru, trâitoru în deliciuri.
SGUERCIATÚRA, *f.* chiorîre, căutâturâ strâmbâ.
SGUÉRCIO, *a.* ceacîru, chioru.
SGUERNÍRE, *v. a.* a degarnisi, a despodobi; a goli.
SGUFÁRE, SGUFONCÁRE, *v. a.* a pâcâli, a batjocori.
SGUÍNCIO (DI), *avv.* în piezu.
SGUINZAGLIÁRE, *v. a.* a deslega câinii de vînatu.
SGUISCIÁRE, *v. n.* a aluneca, a scâpa din mânâ.
SGUITTÍRE, *v. n.* a clefâi, a hâmâi; a aluneca.
SGUIZZÁRE, *v. n.* a scâpa din mânâ, a aluneca; a trece cu iuțealâ; a sâri; a se svîrcoli.
SGUSCIÁRE, *v. a.* a despâstâri, a desghioca; — *v. n.* a sbughia.
SGUSCIÁTO, *a.* despâstâritu, desghiocatu; gâvânatu concavu.
SGÙSCIO, *m.* gâvânâturâ.
SGUSTÁRE, *v. n.* a desgusta, a fi desgustosu, neplâcutu.
SÌ, *avv.* da, așa; firește; însâ; astfelu; pînâ; atîtu; — *sì veramente*, numai sâ; — *la lingua del sì*, limba italiânâ; — *il paese del sì*, Italia.
SI, *pron.* se; își, și; — *si dice*, se zice.
SIBARÍTA, *m.* sibaritu, omu moleșitu și desfrînatu.
SIBILÁRE, *v. n.* a fluera, a șuera, a țiui; a bâsbâi, a fîsâi, a vîjâi, a gîsâi; a șopti la ureche, a îndemna.
SIBILATÓRE, *m.* fluerâtoru, șuerâtoru; țiuitoru; bâsbâitoru; batjocuritoru, pâcâlitoru.
SIBILÍO, *m.* fluerâturâ, țiuiturâ prelungitâ.
SIBÍLLA, *f.* sibilâ; ghicitoare, divinatoare; oraculu.
SIBILLÍNO, *a.* sibilinu; confusu, obscuru, încurcatu.
SIBILLÓNE, *m.* purtâtoru de vorbe, pricinuitoru de gîlceavâ, turburâtoru de pace; unu felu de jo u; unu felu de compunere literarâ.
SÍBILO, *m.* fluerâturâ, șuerâturâ, fîsâiturâ, vijâiturâ, țiuiturâ; hu tu.
SIBILÓSO, *a.* fluerâtoru, șuerâtoru, țiuitoru.
SICÁRIO, *m.* ucigașu, sicariu, asasinu.
SÍCCERA, *f.* mustu de mere, de pere, s. c. l., sighiru.
SICCHÈ, *avv.* astfelu încâtu.
SICCITÀ, *f.* secetâ, uscâciune, sterpime.
SICCÓME, *avv.* cumu, precumu, ca, după cumu, așa precumu; îndatâ ce.
SICCOMÓRO, *m.* sicomoru (arbore).
SÍCLO, *m.* siclu (o monedâ la Evrei).
SICOFÁNTA, SICOFÁNTE, *m.* sicofantu, spionu, trâdâtoru, vînzâtoru; înșelâtoru.
SICOMÓRO, *m.* sicomoru (arbore).
SICUMÉRA, *f.* pompâ, falâ; îngâmfare.
SICURAMÉNTE, *avv.* siguru, de siguru.
SICURÁNZA, *f.* siguranță; îndrâsnealâ, cutezare.
SICURÉZZA, *f.* securitate, siguranță; trancuilitate. liniște; încredințare; inimâ curatâ; certitudine; iscusință, îndemânare, dibâcie.
SICÚRO, *a.* siguru, securu; certu; îndrâsnețu, cutezâtoru, coragiosu; stabilu, constantu; — *avv.* da, firește; — *s. m.* ceea ce este siguru; — *al sicuro*, la adâpostu.
SICURTÀ *f.* siguranță, cauțiune, garanță; încredințare, promisiune; încredere, credință; —

Digitized by Google

fare sicurtà, stare sicurtà, a garanta, a chiezăşui, a respunde, a se pune chiezaşu.

SIDERAZIÓNE, *f.* paralisare, inţepenire.

SIDÉREO, *a.* sidereu, sideralu, alu steleloru.

SÍDO, *m.* frigu mare, geru.

SÍDRO, *m.* vinu de mere sau de pere, sighiru.

SIÉFFO, *m.* coliriu, remediu oftalmicu.

SIEPÁGLIA, *f.* gardu, desişu de crângu.

SIEPÁRE, *v. a.* a îngrădi, a închide cu gardu viu.

SIÉPE, SIÉPA, *f.* gardu viu; şiru, rîndu: îngrădire.

SIÉRO, *m.* zeru.

SIEROSITÀ, *f.* zerositate.

SIERÓSO, *a.* zerosu, zeriu, cu zeru, ca zerulu.

SIFFÁTTO, *a.* aşa făcutu, astfelu, asemenea, atare.

SIFÍLIDE, *f.* sifilisu, maladie venerianâ, boalà lumeascâ.

SIFILÍTICO, *a.* sifiliticu, relativu la sifilisu, de sifilisu.

SIFÓNE, *m.* sifonu, ţeavâ cu doâ ramuri.

SÍGARO, SIGÁRRO, *m.* ţigarâ.

SIGILLÁRE, *v. a.* a sigila, a pecetlui; a închide, a astupa; a confirma; a termina, a conchide, a isprâvi.

SIGILLATAMÉNTE, *avv.* despârţitu, deosebitu; cu esactitate.

SIGILLATÓRE, *m.* sigilatoru, pecetluitoru.

SIGÍLLO, *m.* sigilu, pecete; culme de perfecţiune; — *porre il sigillo*, a pune sigilulu, a sigila, a pecetlui; a fini, a termina.

SÍGLA, *f.* siglâ, ţifrâ, abreviaturâ.

SIGMÓIDE, *f.* sigmoidâ (o valvulâ a inimei).

SIGNÁCOLO, *m.* semnaculu, semnu, însemnare; sigilu.

SIGNATÚRA, *f.* semnâturâ (unu tribunalu la Roma.)

SIGNÍFERO, *m.* stegaru, purtâtoru de bandierâ.

SIGNIFICAMÉNTO, *m.* semnificare, arâtare, însemnare.

SIGNIFICÁNTE, *a.* semnificantu, însemnâtoru, însemnatu, care esprime bine, care coprinde unu înţelesu profundu.

SIGNIFICANTEMÉNTE, *avv.* intr'unu chipu însemnâtoru, espresivu.

SIGNIFICÁNZA, *f.* semnificare, însemnare, înţelesu.

SIGNIFICÁRE, *v. a.* a semnifica, a însemna, a arâta, a esprime; a înştiinţa, a da de ştire, a face cunoscutu; a esplica.

SIGNIFICATAMÉNTE, SIGNIFICATIVAMÉNTE, *avv.* intr'unu modu semnificativu, espresivu, plinu de espresiune, de înţelesu.

SIGNIFICATÍVO, *a.* semnificativu, însemnâtoru, espresivu.

SIGNIFICÁTO, *m.* semnificare, însemnare, sensu, înţelesu, versiune; — *a.* semnificatu, însemnatu, arâtatu, comunicatu.

SIGNIFICATÓRE, *m.* semnificatoru, însemnâtoru, arâtâtoru.

SIGNIFICAZIÓNE, *f.* semnificaţiune, însemnare, arâtare; înţelesu, sensu, versiune; notificaţiune, comunicare.

SIGNÓRA, *f.* doamnâ, domnitoare, stâpânâ, cocoanâ.

SIGNORÁGGIO, *m.* domnie, domnire, dominiu, stâpânire.

SIGNORÁZZO, *m.* domnu mare, boeru mare.

SIGNÓRE, *m.* domnu, domnitoru, stâpânu, proprietaru, boeru, coconu; Dumnezeu, Domnulu.

SIGNOREGGÉVOLE, *a.* imperiosu, absolutu.

SIGNOREGGIAMÉNTO, *m.* domnire, stâpânire; predomnire.

SIGNOREGGIÁRE, *v. n. ed a.* a domni, a stâpâni; a predomni; a întrece, a corvîrşi, a suprasta, a fi mai presusu.

SIGNOREGGIATÓRE, *m.* domnitoru, stâpânitoru, predomnitoru.

SIGNORÉSCO, *a.* domnescu, boerescu; mâreţu, grandiosu.

SIGNORÉVOLE, *a.* domnescu, domnitorescu; nobilu; despoticu.

SIGNOREVOLMÉNTE, *avv.* domneşte, boereşte.

SIGNORÍA, *f.* domnie, boerie, stâpânire, autoritate, putere; jurisdicţiune; guvernu, oblâduire; magistratu; majestate, mâreţie, grandiositate; moşie; statu, dominu; — *Vostra Signoria*, *Vossignoria*, Domniata, Domniavoastrâ; — *recare una cosa in propria signoria*, a şi insuşi ceva, a cuceri ceva.

SIGNORÍLE, *a.* domnescu, boerescu; mâreţu, grandiosu, falnicu.

SIGNORILMÉNTE, *avv.* domneşte, boereşte, cu magnificenţâ.

SIGNORÓTTO, *m.* boernaşu.

SILENOGRAFÍA, *f.* silenografie.

SILÉNTE, *a.* tăcutu, silenţiosu.

SILÉNZIO, *m.* silenţiu, tăcere; taciturnitate; încetare, precurmare, întrerupere, contenire; pausâ; repaosu, trancuilitate, linişte; locu solitaru; — *far silenzio, stare in silenzio*, a tăcea; — *impor silenzio*, a face sâ tacâ; — *rompere il silenzio*, a începe a vorbi; — *passare sotto silenzio*, a trece unu lucru cu tăcerea, a nu vorbi nimicu despre dînsulu; — *silenzio!* tăcere! — *in silenzio*, pe tăcute; fârâ sgomotu.

SILENZIÓSO, *a.* silenţiosu, taciturnu, tăcutu, tăcătoru.

SÍLEOS, SILERMONTÁNO, *m.* silermontanâ (o plantâ).

SILÈRE, *v. n.* a tăcea.

SÍLFIO, *m.* asâ puturoasâ.

SÍLICE, *f.* silice, cremene, substanţâ cremenoasâ.

SILÍCEO, *a.* siliceu, silicosu, cremenosu.

SILÍGINE, *f.* unu felu de grâu.

SÍLIO, *m.* arţaru, sîngeru; purecariţâ.

SÍLIQUA, *f.* coajâ, posghiţâ; silicuâ, o monedâ romanâ anticâ.

SÍLLABA, *f.* silabâ.

SILLABÁRE, SILLABICÁRE, *v. a.* a silabisi.

SILLÁBICO, *a.* silabicu, de silabe.

SILLÉPSI, SILÉSSI, *f.* silepse (figurâ gramaticalâ).

SILLOGÍSMO, *m.* silogismu, unu felu de argumentaţiune.

SILLOGÍSTICA, *f.* silogistica, arta de a silogisa.

SILLOGISTICAMÉNTE, *avv.* silogisticeşte, prin silogisme.

SILLOGÍSTICO, *a.* silogisticu.

SILLOGIZZÁRE, *v. n.* a silogisa, a face silogismuri.

SILOÈ, SILALOÈ, *m.* lemnu de aloe, odogaciu.

SILVÁNO, *a.* pădureanu; strâinu.

SILVÉSTRE, SILVÉSTRO, *a.* silvestru, pădureţu, pâduressu, pădurelnicu, sâlbaticu.

Digitized by Google

SILVICULTÚRA, *f.* silviculturâ.
SIMBOLEGGIAMÉ NTO, *m.* simbolisare; potrivire.
SIMBOLEGGIÁRE, *v. a. e n.* a simbolisa, a representa prin simboale, prin alegorii; a avea oarecare analogie.
SIMBOLEITÀ, SIMBOLITÀ, *f.* asemânare alegoricâ.
SIMBÓLICA, *f.* simbolica, ştiinţa simboaleloru.
SIMBOLICAMÉNTE, *avv.* simboliceşte.
SIMBÓLICO, *a.* simbolicu, alegoricu.
SÍMBOLO, *m.* simbolu, alegorie; simbolulu credinţei.
SÍMIA, *f.* maimuţâ, momiţâ.
SIMIÁNO, *m.* unu felù de prunu.
SIMIGLIÁNTE, *a.* asemenea, de o potrivà, ecualu, uniformu; — *s. m.* lucru ecualu, persoanâ ecualâ.
SIMIGLIÁNTEMÉNTE, *avv.* asemenea, în acelaşi chipu.
SIMIGLIÁNZA, *f.* asemânare, similitudine, potrivire, omogeneitate; indiţiu; comparaţiune, alâturare.
SIMIGLIÁRE, *v. n.* a semâna, a avea oarecare asemânare, a se potrivi; a pârea: — *v. a.* a compara, a alâtura.
SIMIGLIÉVOLE, *a.* asemenea, asemânatu.
SIMÍGLIO, *m.* asemânare, similitudine.
SIMILÁRE, *a.* similaru, elementaru; omogenu.
SIMILARITÀ, *f.* similaritate; omogeneitate.
SIMILE, *a.* asemenea, similu, asemânatu, potrivitu, ecualu, omogenu, conformu, uniformu; atare, astfelu; — *s. m.* lucru asemenea, semânaşu.
SIMILITUDINARIAMÉNTE, *avv.* cu similitudine.
SIMILITUDINÁRIO, *a.* similitudinaru, de similitudine.
SIMILITÚDINE, *f.* similitudine, asemânare, potrivire; alâturare, comparaţiune; conformitate, uniformitate.
SIMÍLLIMO, *a.* identicu, ecualu.
SIMILMÉNTE, *avv.* asemenea, în acelaşi modu, aşişderea.
SIMILÓRO, *m.* aurelu, semiloru, tombacu.
SIMMETRÍA, *f.* simetrie, proporţiune.
SIMMETRICAMÉNTE, *avv.* simetriceşte, cu simetrie.
SIMMÉTRICO, *a.* simetricu, proporţionatu.
SÍMO, *a.* turtitu (nasu).
SIMONEGGIÁRE, SIMONIZZÁRE, *v. n.* a simonisa, a face simonie, a vinde sau a cumpâra cu bani lucrurile sacre.
SIMONÍA, *f.* simonie, vînzare sau cumpârare cu bani de unu beneficiu sau de altu lucru sacru şi spiritualu.
SIMONÍACO, *a.* simoniacu, care face sau coprinde simonie.
SIMPATÍA, *f.* simpatie, corespondenţâ, conformimitate de simţiminte; aplecare, inclinaţiune, amoru.
SIMPÁTICO, *a.* simpaticu, plăcutu.
SIMPATIZZÁRE, *v. n.* a simpatisa, a simţi simpatie.
SÍMPLICE, *a.* simplu.
SIMPOSÍACO, *a.* simposiacu, relativu la ospâţu.
SIMPÓSIO, *m.* simposiu, ospâţu, banchetu, convorbire de filosofi sau de literaţi la unu conviviu.
SIMULÁCRO, *m.* simulacru, imagine; statuâ; idolu; ficţiune, aparenţâ; umbrâ, nâlucâ, nâlucire.
SIMULAMÉNTO, *m.* simulare, fapta de a se preface.
SIMULÁRDO, *a. e s. m.* simulatoru, prefăcutu, falsu.
SIMULÁRE, *v. n. ed a.* a simula, a se face, a se preface.
SIMULATAMÉNTE, *avv.* cu simulaţiune.
SIMULATÍVO, *a.* simulativu, care serve spre a simula.
SIMULÁTO, *a.* simulatu, prefăcutu; falsu, închipuitu.
SIMULATÓRE, *m.* simulatoru.
SIMULATÓRIO, *a.* simulatoriu, coprinzătoru de simulaţiune.
SIMULAZIÓNE, *f.* simulaţiune, prefăcătorie, fictiune.
SIMULTANEITÀ, *f.* simultaneitate, ecsistenţa a mai multoru obiecte în acelaşi minutu.
SIMULTÁNEO, *a.* simultanu, contimpuranu.
SINAGÓGA, *f.* sinagogâ, havrâ; jidoverie; confusiune.
SINALÈFFE, *f.* sinalefâ, elisiune.
SINCERAMÉNTE, *avv.* cu sinceritate, fără prefăcătorie.
SINCERAMÉNTO, *m.* încredinţare, persuadere.
SINCERÁRE, *v. a.* a încredinţa, a asigura, a persuadea; a justifica; — *sincerarsi*, a se încredinţa, a se asigura.
SINCERAZIÓNE, *f.* încredinţare, asigurare, persuadere.
SINCERITÀ, SINCERÉZZA, *f.* sinceritate. puritate. inimâ curatâ, neprefăcătorie, candoare.
SINCÉRO, *a.* sinceru, curatu, fără artificiu, neprefăcutu, simplu, naturalu, adevăratu, deschisu.
SINCHISI, *f.* sinchise, sintacse viţioasâ.
SINCÍPITE, *m.* sincipetu, vîrfulu capului.
SINCOPÁRE, *v. a.* a sincopa, a face sincope.
SÍNCOPE, *f.* sincope, tâiatulu unei litere sau unei silabe în mijloculu zicerii; leşinu; o legătură musicală.
SINCOPIZZÁRE, *v. n.* a sincopisa, a leşina.
SINCRETÍSMO, *m.* conciliare, amestecu de opiniuni contrare, sincretismu; reconciliare, impâciuire.
SINCRONÍSMO, *m.* sincronismu, contimpuraneitate.
SÍNCRONO, *a.* sincronu, contimpuranu.
SINDACAMÉNTO, *m.* sindicare, cercetare, dare de socoteală, vigilanţâ, priveghiare; censură.
SINDACÁRE, *v. a.* a sindica, a ecsamina minuţiosu, a revisui conturile; a vigila, a priveghia; a critica.
SINDACÁTO, *m.* sindicatu, cualitatea şi oficiulu sindicului; dare de conturi; cercetare minuţioasâ.
SÍNDACO, *m.* sindicu, capulu unei comunităţi; primaru la o municipalitate; revisoru de conturi.
SINDÉRESI, *f.* sinderese, conştiinţâ; mustrare de cugetu.
SÍNDONE, *f. e m.* sindonu, giulgiulu în care s'a înfăşuratu corpulu Mântuitorului cându s'a îngropatu.
SINÉDDOCHE, *f.* sinecdoche, o figurâ de retoricâ
SINÉDRIO, *m.* sinedriu, tribunalu alu Iudeiloru.

Digitized by Google

SINÉRESI, *f.* sinerese, contracțiune.
SINFONÍA, *f.* simfonie, concertu.
SINGHIOZZÁRE, SINGHIOZZÍRE, *v. n.* a sughița, a plânge cu hohotu, cu suspinu.
SINGHIÓZZO, *m.* sughițu, suspinu, plângere cu hohotu, cu suspinu.
SINGOLÁRE, *a.* singularu, particularu; raru, unicu; deosebitu; însemnatu, alesu; — *s. m.* singularu (numeru).
SINGOLAREGGIÁRE, SINGOLARIZZÁRE, *v. a.* a singularisa, a singularisi, a face singularu; a distinge, a deosebi; — *singolareggiarsi*, a se singularisa, a se distinge, a se deosebi.
SINGOLARITÀ, *f.* singularitate, particularitate; raritate; escelență; cualitate particulară; estravaganță.
SINGOLARMÉNTE, *avv.* într'unu modu singularu; cu deosebire, mai cu seamă, mai alesu, mai virtosu.
SÍNGOLO, *a.* singuru, singularu, particularu, deosebitu; — *per singolo*, într'unu modu deosebitu, în deosebi, în parte, în speție, deosebitu unulu de altulu.
SINGÚLTO, *m.* suspinu, plângere cu suspinu, cu hohotu, sughițu.
SINISCALCÁTO, *m.* siniscalcatu, demnitatea siniscalculni.
SINISCALCHÍA, *f.* ținutulu supusu jurisdicțiunei seneșalului, siniscalculni.
SINISCÁLCO, *m.* siniscalcu, seneșalu, unu felu de guvernatoru; unu felu de mareșalu; maiordomu.
SINÍSTRA, *f.* stânga, mâna stângă; partea stângă; — *a sinistra*, d'a stînga, la stânga, la mâna stângă.
SINISTRAMÉNTE, *avv.* într'o manieră strâmbă, cu strâmbătate, fără îndemânare; spre rău.
SINISTRÁRE, *v. n.* a merge strâmbu, piezișu; a apuca la stânga; a învifora, a se înviersuna; a greși.
SINÍSTRO, *a.* stângu; rău, strâmbu; de rău auguriu; vătămătoru; — *andare in sinistro*, a merge rău.
SINÍSTRO, *m.* sinistru, infortuniu, întîmplare nefericită; restriște, belea, boroboanță; anevoe.
SÍNO, *prep.* pînă, pînă la.
SÍNO, *m.* sînu; golfu; sinus (espresiune trigonometrică.)
SINODÁLE, *a.* sinodalu, relativu la sinodu.
SINODALMÉNTE, *avv.* sinodicește, în sinodu, prin sinodu.
SINÓDICO, *a.* sinodalu, sinodicu, alu sinodului.
SÍNODO, *m.* sinodu, adunare, congregațiune de eclesiastici pentru afacerile unei diocesi.
SINONIMÁRE, *v. n.* a avea aceeași însemnare, a fi sinonimu.
SINONÍMIA, *f.* sinonimie, cualitatea zicerilorn sinonime; o figură de retorică.
SINONIMIZZÁRE, *v. n.* a întrebuința sinonime.
SINÓNIMO, *a. e s. m.* sinonimu, de aceeași însemnare.
SINÓPIA, *f.* sinopie, pâmîntu roșiu; — *andar pel filo della sinopia*, a umbla dreptu.
SINÓPSI, SINÓSSI, *f.* sinopse, compendiu.
SINÓTTICO, *a.* sinopticu, compendiosu, care se vede cu o singură aruncătură de ochiu.
SINÓVIA, *f.* sinovie, umezeală zăroasă.
SINTÁSSI, *f.* sintacse.
SÍNTESI, *f.* sintese, reducțiune în întregu, compoșițiune, reconstrucțiune, reuniune, uniune.
SINTÉTICO, *a.* sinteticu, de sintese.
SÍNTOMA, SÍNTOMO, *m.* simptomă, semnu prevestitoru, prevestire, indiciu.
SINTOMÁTICO, *a.* simptomaticu, de simptomă.
SINUOSAMÉNTE, *avv.* cu sinuosități, cotituri.
SINUOSITÀ, *f.* sinuositate, cotitură, întorsătură.
SINUÓSO, *a.* sinuosu, tortuosu, cotitu, plinu de întorsături, de cotituri, curbu, arcuitu.
SÍO, *m.* o plantă.
SIÓNE, *m.* volbură, turbină.
SIPÁRIO, *m.* sipariu, perdea, cortină de teatru.
SÍRE, *m.* domnu; sire.
SIRÉNA, *f.* sirenă (monstru fabulosu); femee amăgitoare.
SIRÍNGA, *f.* tilincă, cimpoiu; tulumbă mică portativă; clistiru; — *siringa persica*, unu felu de floare.
SIRINGÁRE, *v. a.* a arunca unu licuidu cu tulumba.
SÍRIO, *m.* siriu, steoa cânelui.
SIRÓCCHIA, *f.* sorâ, suroară, surioară.
SÍRTE, *f.* bancă de năsipu, sirte.
SÍSARO, *m.* sisaru (unu felu de plantă).
SISÍMBRIO, *m.* năsturelu, brâncuță (plantă).
SISSÍZIO, *m.* clubu, companie de amici.
SISTÉMA, *m.* sistemă; metodă, ordine; alcătuire, compunere; distribuțiune; — *sistema armonico*, sistemă armonică.
SISTEMÁRE, *v. a.* a sistema, a ordina, a orîndui, a dispune, a distribui.
SISTEMATICAMÉNTE, *avv.* sistematicește, după o sistemă, cu regulă.
SISTEMÁTICO, *a.* sistematicu; regulatu.
SISTEMATIZZÁRE, *v. a.* a sistematisa, a forma sistemă.
SISTEMAZIÓNE, *f.* sistemațiune, ordinare, așezare, orînduire, regulare.
SÍSTOLE, *f.* sistolă, contracțiune naturală a inimei; unu felu de figură gramaticală.
SÍSTRO, *m.* sistru (instrumentu de musică).
SITÁRE, *v. n.* a puți, a mirosi greu.
SITERÉLLO, *m.* putoare, mirosu cam greu.
SITIBÓNDO, *a.* setosu, însetatu; doritoru, rîvnitoru, avidu.
SITÍRE, *v. n.* a avea sete, a însета; a rîvni, a dori fierbinte.
SÍTO, *m.* locu, situațiune, poșițiune, așezare, stare, condiție; locuință, abitățiune; mirosu greu; analise, calculu.
SITUÁLE, *a.* relativu la situațiune.
SITUAMÉNTO, *m.* situare, așezare, colocare, poșițiune.
SITUÁRE, *v. a.* a situa, a așeza, a coloca, a pune la locu.
SITUAZIÓNE, *f.* situațiune, colocațiune, poșițiune; locu, stare, condițiune.
SIVERTÁRE, *v. a. e n.* a întoarce corabia.
SÍZA, SÍZZA, *f.* vîntu foarte rece, crivățu.
SIZIÉNTE, *a.* însetatu, setosu.
SIZÍGIA, *f.* sizigie, noviluniulu sau pleniluniulu.
SLABBRÁRE, *v. a.* a tăia buzele.
SLACCIÁRE, *v. a.* a deslega, a desnoda, a des-

Digitized by Google

trînge, a libera; — *slacciarsi*, a se deslega; a se libera, a se desbăera.

SLAGÁRE, *v. n.* a eși, a da din țermi, a face inundațiune.

SLANCIÁRE, *v. a.* a asvirli, a arunca cu putere; — *slanciarsi*, a se arunca, a se repezi, a nă vâli.

SLÁNCIO, *m.* repezire, sâriturâ, sboru, asvirlire; avîntu, înaintare.

SLÁNDRA, *f.* țolinâ, curvâ, puturoasâ.

SLARGAMÉNTO, *m.* lărgire, lățire, întindere.

SLARGÁRE, *v. a.* a lărgi, a lăți, a întinde; — *v. n.* a se depărta; — *slargarsi*, a se întinde, a se dilata; — *slargare la mano*, a fi generosu.

SLÁSCIO, *m.* topire, moleșire, fleșcâire; — *a slascio*, cu desfrînare.

SLATINÁRE, *v. n.* a vorbi râu latinește; a vorbi cu îngâmfare.

SLATTÁRE, *v. a.* a înțârca unu copilu; a desvâța.

SLAZZERÁRE, *v. a.* a risipi, a cheltui nebunește.

SLEÁLE, *a.* nelealu, necredinciosu.

SLEALTÀ, *f.* nelealitate, necredință.

SLEGAMÉNTO, *m.* deslegare; liberare, slobozire; separare.

SLEGÁRE, *v. a.* a deslega; a desunî, a separa, a deslipi; a libera.

SLENTATÚRA, *f.* destindere.

SLÍTTA, *f.* sanie, trâsurâ, caru fără roate.

SLITTÁRE, *v. n.* a umbla cu sanie.

SLOGAMÉNTO, *m.* scrintire, scrintiturâ.

SLOGÁRE, *v. a.* a muta, a depârta, a desloca; a scrinti.

SLOGATÚRA, *f.* scrintiturâ.

SLOGGIAMÉNTO, *m.* gonire, alungare, mutare, strâmutare.

SLOGGIÁRE, *v. n.* a se muta dintr'unu locu într'altulu; a schimba cuartirulu; — *v. a.* a sili pe neamici sâ fugâ dintr'o poziținne, dintr'unu locu ce lu coprinseserâ.

SLOMBÁRE, *v. a.* a deșela; a slăbi, a desnerva.

SLONTANAMÉNTO, *m.* depârtare, alungare.

SLONTANÁRE, *v. a.* a depârta, a alunga.

SLONTANATÓRE, *m.* care depârtează, alungâ, gonește.

SLUNGÁRE, *v. a.* a lungi, a prelungi, a întinde; a alunga, a depârta; — *slungarsi*, a se lungi, a se prelungi.

SLUTÁRE, *v. a.* a scoate lutulu.

SMACCÁRE, *v. n.* a se turti; — *v. a.* a probozi, a înfrunta, a infama, a defăima, a rușina; a umili.

SMACCÁTO, *a.* turtitu; dulciu; rușinatu.

SMACCHIÁRE, *v. a.* a scoate, a face sâ easâ din pâdure; a și pârâsi casa sau patria sa; a curâți, a șterge.

SMÁCCO, *m.* rușine, rușinare, defăimare, probozeală, afrontu; — *fare smacco*, a rușina, a defăima, a probozi.

SMAGÁRE, *v. n.* a se descuraja; a și pierde cumpâtulu; — *v. a.* a lua totu prestigiulu; a turbura, a descuragia; — *smagarsi*, a și pierde cumpâtulu; a se retrage.

SMÁGIO, *m.* smorfârie.

SMAGLIÁNTE, *a.* strâlucitoru, brilantu, scînteiâtoru.

SMAGLIÁRE, *v. a.* a despleti; a rupe, a sparge o cămașâ de zele; a deslega, a despacheta; a deștepta, a zădâri, a sgândâra; — *v. n.* a strâluci, a sclipi, a steli.

SMÁGO, *m.* descuragiare, spaimâ, teroare.

SMAGRAMÉNTO, SMAGRIMÉNTO, *m.* slâbire.

SMAGRÁRE, *v. a.* a slăbi, a face slabu, macru.

SMAGRÍRE, *v. n.* a slăbi, a deveni slabu, macru.

SMALIZIÁTO, *a.* maliționu, râutâciosu, vicleanu.

SMALLÁRE, *v. a.* a desghioca, a descorța.

SMALTAMÉNTO, *m.* smaltare, smâlțuire, smâlțuială.

SMALTÁRE, *v. a.* a smalta, a smâlțui.

SMALTÁTO, *a.* smaltatu, smâlțuitu.

SMALTATÚRA, *f.* smaltu, smalțu, smâlțuiturâ.

SMALTIMÉNTO, *m.* digestiune, mistuire; vînzare, trecere.

SMALTÍRE, *v. a.* a digeri, a mistui; a vinde marfa; a înghiți noduri, a suferi, a râbda; — *smaltire taluno*, a scâpa de cineva; — *smaltire il vino*, a se trezi din beție, a se desmetici.

SMALTÍSTA, *m.* smaltistu, smâlțuitoru.

SMALTÍTO, *a.* mistuitu; încetatu; cercetatu, ecsaminatu cu toatâ atențiunea; facilu, deslușitu.

SMALTITÓIO, *m.* cloacâ, scursâtoare.

SMALTITÓRE, *m.* mistuitoru; smâlțuitoru.

SMÁLTO, *m.* smaltu, smalțu; cimentu, ciumuru; mosaicu; pardoseală; — *cuor di smalto*, inimâ tare, împietritâ.

SMAMMÁRSI, *v. n.* a rîde prea cu hohotu.

SMANCERÍA, *f.* smorfârie, coditurâ, marghiolie, talimu.

SMANCERÓSO, *a.* afectatu, smorfâitu, nâsurosu.

SMANGIÁRE, *v. a.* a mânca, a roade, a consuma.

SMÁNIA, *f.* mânie, deliriu, furoare, furie, nâbâdae, înverșunare, înviforare; neastîmpâru, agitațiune; doru, rîvnâ.

SMANIÁNTE, *a.* mâniosu, furiosu, înverșunatu, neastimpâratu, nâbâdâiosu, neliniștitu; rîvnitoru; afectatu.

SMANIÁRE, *v. n.* a se înviforа, a se înverșuna, a fi furiosu, întâritatu, mâniosu, neastimpâratu; a rîvni, a lâcomi; a nu se liniști.

SMANÍGLIA, *f.* SMANÍGLIO, *m.* brâțare, brățeletâ.

SMANIÓSO, *a.* mâniosu, înverșunatu nâbâdâiosu; neastimpâratu, turburatu, neliniștitu; rîvnitoru, afectatu.

SMANNÁTA, *f.* ceatâ, mulțime.

SMANTELLAMÉNTO, *m.* demolițiune, derîmare, surpare.

SMANTELLÁRE, *v. a.* a derîma, a dobori, a surpa

SMANZERÓSO, *a.* galantu, afectatu, nâsurosu.

SMANZIÉRE, *m.* june galantu, cochetu, pâunelu, leușoru.

SMARGIASSÁRE, *v. n.* a face fanfaronade, a se făli, a se trufi.

SMARGIASSÁTA, SMARGIASSERÍA, *f.* fanfaronadâ, rodomontadâ.

SMARGIÁSSO, *m.* fanfaronu, rodomontu, trufașu.

SMARRIMÉNTO, *m.* SMARRIGIÓNE, *f.* pierdere; eroare, greșeală; turburare, spaimâ, teroare, uimire, confusiune.

SMARRÍRE, *v. a.* a pierde; a turbura, a speria, a uimi; a greși; a sminti; a pierde din vedere; — *smarrirsi*, a se pierde, a se râtâci; a se turbura, a se speria, a și pierde cura-

Digitized by Google

giulu, a se consterna; a se depârta; — *smarrire, v. n.* a se descolora; a îngâlbeni.

SMARRITAMÉNTE, *avv.* cu confusiune, cu turburare.

SMARRÍTO, *a.* pierdutu, râtăcitu, greşitu; uimitu, turburatu.

SMASCELLAMÉNTO, *m.* dislocare a fălciloru; strâmbare de rîsu.

SMASCELLÁRE, *v. a.* a sclinti, a disloca, a strica fălcile; — *smascellare, smascellarsi dalle risa*, a se strâmba de risu.

SMASCHERÁRE, *v. a.* a desmasca, a deslarva, a descoperi, a da pe faţă, a da de golu; — *smascherarsi*, a se desmasca, a se da pe faţă.

SMASCHIÁTO, *a.* desbârbăţitu, castratu, scobitu.

SMÁSCIO, *m.* superfluitate, prisosu; smorfăire.

SMATTANÁRSI, *v. n.* a goni urîtulu, a şi petrece timpulu.

SMATTONÁRE, *v. a.* a despardosi.

SMELÁRE, *v. a.* a scoate miere.

SMEMBRAMÉNTO, *m.* smembrare, desmembrare, desmâdulare, împârţire, tâiare, spintecare, deslipire, separare.

SMEMBRÁRE, *v. a.* a desmembra, a desmâdula, a împârţi, a despârţi, a tâia, a spinteca, a separa, a deslipi.

SMEMORÁBILE, *a.* nememorabilu.

SMEMORÁGGINE, SMEMORATÁGGINE, *f.* uitare, uitâciune, lipsâ de memorie; năucie.

SMEMORAMÉNTO, *m.* năucire, uimire, ameţire.

SMEMORÁRE, *v. n.* a uita, a pierde memoria; a deveni stupidu, năucu, a se prosti, a se timpi.

SMEMORÁTO, *a.* uitucu, uitâciosu; stupidu, năucu.

SMEMORÉVOLE, *a.* care a uitatu, nu şi aduce aminte.

SMENOMÁRE, *v. a.* a micşora, a împuţina, a slâbi; — *smenomarsi*, a lipsi, a se slâbi, a scădea, a se împuţina.

SMENTÁRE, *v. a.* a muchia, a pâtra.

SMENTÍRE, *v. a.* a desminţi, a tăgădui, a contrazice, a arăta că o propoziţiune, o aserţiune este falsă.

SMENTITÓRE, *m.* desminţitoru, contrazicătoru.

SMERALDÍNO, *a.* smaragdiu, în faţa smaragdului.

SMERÁLDO, *m.* smaragdu (piatră preţioasă).

SMERÁRE, *v. a.* a netezi, a curăţi, a lămuri, a limpezi.

SMERATÉZZA, *f.* chiarătate, lămurire, limpeziciune.

SMERÁTO, *a.* lămuritu; ilustru.

SMERCIÁRE, *v. a.* a vinde marfa, a o trece.

SMÉRCIO, *m.* vindere, vînzare, trecere.

SMERDÁRE, *v. a.* a spurca, a mînji cu scîrnă; a ruşina.

SMÉRGO, *m.* corlă (o pasere acuatică).

SMERIGLIÁRE, *v. a.* a polei, a da lustru cu smeridă.

SMERÍGLIO, *m.* smeridă (mineralu); tunuleţu; unu felu de şoimu.

SMERIGLIÓNE, SMERIGLIUÓLO, *m.* unu felu de şoimu.

SMERITÁRE, *v. n.* a pierde meritulu, a demerita.

SMERLÁRE, *v. a.* a sparge crestele dela unu muru de fortereţă.

SMÉRLO, *m.* unu felu de şoimu.

SMÉTTERE, *v. a.* a depune, a lepăda, a lăsa, a înceta.

SMEZZAMÉNTO, *m.* înjumătăţire, împărţire în doă.

SMEZZÁRE, *v. a.* a înjumătăţi, a împărţi în doă.

SMIDOLLÁRE, *v. a.* a scoate măduva, miezulu; a esplica, a desluşi, a declara; a scoate ceea ce este mai bunu.

SMIGLIACCIÁRE, *v. a.* a mânca cârnaţi în abundanţă.

SMÍLACE, *f.* rochia rinduricii (o plantă).

SMILLÁNTA, *a. e s. m.* fanfaronu, lăudărosu.

SMILLANTÁRE, *v. a. e n.* a ecsagera, a palavri, a se lăuda.

SMILLANTATÓRE, *m.* fanfaronu, lăudărosu, palavragiu.

SMÍLZO, *a.* golu, uscatu, macru, slabu, lângedu; subţire.

SMINCHIONÁRE, *v. a.* a batjocori, a pâcâli.

SMINUIMÉNTO, *m.* împuţinare, micşorare, slăbire, lipsire.

SMINUÍRE, *v. n.* a se împuţina, a se micşora, a se slăbi, a lipsi; — *v. a.* a împuţina, a micşora, a slăbi.

SMINUITÓRE, *m.* care împuţinează, micşorează, slăbeşte.

SMINUZZAMÉNTO, *m* mărunţare, dumicare, fărâmare, rupere în mici bucăţi.

SMINUZZÁRE, *v. a.* a mărunţa, a dumica, a fărâma, a face bucăţi, a face ţandâre; a esplica cu deamăruntulu.

SMINUZZATÓRE, *m.* mărunţătoru, dumicătoru.

SMINUZZOLÁRE, *v. a.* a dumica, a rupe în mici bucăţi, a dârâpuri.

SMINUZZOLATAMÉNTE, *avv.* în detaliu, cu deamăruntulu.

SMIRACCHIÁRE, *v. a.* a clipi, a sbîrci din ochi.

SMIRÁRE, *v. a.* a netezi, a polei, a lustrui, a curăţi.

SMÍRIDE, *f.* smiridă (mineralu).

SMÍRNO, SMÍRNIO, *m.* smirniă (o plantă).

SMISURÁBILE, *a.* immensurabilu, nemăsuratu.

SMISURÁRE, *v. n.* a trece peste măsură, a covîrşi.

SMISURATAMÉNTE, *avv.* peste măsură, cu covîrşire.

SMISURATÉZZA, *f.* enormitate, mărime covârşitoare.

SMISURÁTO, *a.* nemăsuratu, nemărginitu, immensu; necumpătatu, neînfrînatu; — *avv.* peste măsură.

SMOCCICÁRE, *v. n.* a fi mucosu, a i curge muci.

SMOCCOLÁRE, *v. a.* a tăia muculu lumînării; a trunchia.

SMOCCOLATÓIO, *m.* mucări.

SMOCCOLATÓRE, *m.* celu ce taiă muculu lumînăriloru.

SMOCCOLATÚRA, *f.* muculu lumînării.

SMODAMÉNTO, *m.* necumpătare, trecere peste măsura.

SMODÁRE, *v. n.* a nu se cumpăta, a trece peste măsura cuviincioasă, a nu se astimpăra, a prisosi.

SMODATAMÉNTE, *avv.* fără cumpătu, peste măsură, fără moderaţiune, într'unu modu necuviinciosu.

SMODÁTO, *a.* necumpătatu, neînfrînatu, ecsageratu, escesivu, neastimpăratu; necuviinciosu.

SMODERAMÉNTO, *m.* SMODERÁNZA, SMODERATÉZZA,

Digitized by Google

f. nemoderaţiune, necumpătare, neînfrînare, escesu.

SMODERÁRE, *v. n.* a trece peste măsura cuviincioasă.

SMODERATAMÉNTE, *avv.* peste măsură, fără moderaţiune.

SMODERÁTO, *a.* nemoderatu, necumpătatu, neînfrinatu, neastîmpăratu; necuviincios.

SMOGLIÁTO, *a.* neînsuratu, necăsătoritu.

SMONTÁRE, *v. a.* a da josu, a lăsa în josu, a coborî, a scoborî; a desface, a decompune; — *v. n.* a descinde, a se da josu, a se scoborî; — *smontare un bastimento*, a desarma o corabie; — *smontare un cannone*, a da josu unu tunu de pe rotilele sale; — *smontar di colore*, a se pierde, a se stinge coloarea.

SMORBÁRE, *v. a.* a desinfecta, a curăţi de infecţiune, de molivmă; a vindeca, a tămădui; a curăţi bine.

SMÓRFIA, *f.* smorfă, grimasă, smorfăitură, schimosite.

SMORFIÓSO, *a.* smorfăitoru, schimositoru; năsurosu.

SMORÍRE, *v. n.* a îngălbeni, a se face palidu.

SMORSÁRE, *v. a.* a scoate frîulu, zăbala.

SMORTÍRE, *v. n.* a se face palidu, a îngălbeni.

SMÓRTO, *a.* palidu; smeadu, cenuşiu; stinsu, lăngedu; veştedu, veştejitu.

SMORZAMÉNTO, *m.* stingere; încetare.

SMORZÁRE, *v. a.* a stinge; a amorţi; a şterge; a slăbi, a împuţina, a face să încheteze; a degrada (colorile); — *smorzarsi*, a se stinge; a înceta, a fini.

SMORZATÓRE, *m.* stingătoru; amorţitoru.

SMÓSSA, *f.* mişcare din locu; diarie, urdinare, cufureală.

SMÓSSO, *a.* mişcatu; deslocatu, scrîntitu.

SMÓTTA, *f.* surpare, pămîntu surpatu.

SMOTTÁRE, *v. n.* a se surpa, a se dărăma, a cădea surpânduse.

SMOVIMÉNTO, *m.* SMOVITÚRA, *f.* mişcare; turburare.

SMOZZÁRE, *v. a.* a trunchia, a cionti.

SMOZZATÚRA, *f.* trunchiătură, ciontitură; potecă.

SMOZZICÁRE, *v. a.* a reteza, a cionti, a scurta, a mutila.

SMOZZICATÚRA, *f.* retezătură, ciontitură, lacerare, mutilare.

SMÓZZO, *a.* care nu pronunţă bine; care vorbeşte stricatu.

SMUCCIÁRE, *v. n.* a luneca, a scăpa lunecându.

SMUGGHIÁRE, *v. n.* a mugi, a rugi, a răcni, a urla, a bubui.

SMÚGNERE, SMÚNGERE, *v. a.* a mulge; a stoarce, a răpi; a slăbi; a slei; — *smugnersi*, a se slăbi, a se slei, a se chilăvi, a se scofălci; a pierde averile, a se însărăci.

SMUGNIMÉNTO, *m.* mulgere; slăbire, sleire, chilăvire, scofălcire; stoarcere, angariare, răpire.

SMUGNITÓRE, *m.* mulgătoru; storcătoru, răpitoru.

SMUNÍRE, *v. a.* a reabilita, a priimi din nou.

SMÚNTO, *a.* sleitu, slăbitu, scofălcitu.

SMUÓVERE, *v. a.* a mişca; a depărta; a turbura, a resturna; a întărîta, a sgîndăra; a desminta; a îndupleca.

SMURÁRE, *v. a.* a strica, a dărăma, a surpa unu zidu.

SMUSICÁTA, *f.* musică rea, proastă.

SMUSSÁRE, *v. a.* a tîmpi, a toci.

SMÚSSO, *m.* tîmpire, tocire; — *a.* tîmpitu, tocitu, trunchiatu, retezatu, ciontitu, spartu; piezişu, oblicu.

SNAMORÁRE, *v. a.* a face să treacă amorulu, să nu mai iubească; — *snamorarsi*, a pierde totu amorulu.

SNASÁTO, *a.* fără nasu.

SNATURÁRE, *v. a.* a desnatura, a schimba, a altera.

SNATURATÉZZA, *f.* monstruositate; neomenie.

SNATURÁTO, *a.* desnaturatu, monstruosu; crudelu, neomenosu.

SNEBBIÁRE, *v. a.* a desnoura; a deslui, a lămuri.

SNELLAMÉNTE, *avv.* sprintenu, iute, ageru, uşoru.

SNELLÉZZA, SNELLITÀ, *f.* sprintenie, iuţime, agerime.

SNÉLLO, *a.* sprintenu, agilu, ageru, sveltu, uşoru, iute.

SNERVAMÉNTO, *m.* desnervare, slăbire.

SNERVÁRE, *v. a.* a desnerva, a slăbi, a desputeri, a debilita.

SNERVATÉZZA, *f.* desnervare, slăbiciune, debilitate.

SNERVÁTO, *a.* desnervatu, slabu, slăbitu, debilu, fără putere, fără energie, moale, afemeiatu.

SNICCHIÁRSI, *v. n.* a eşi din scoică.

SNIDÁRE, SNIDIÁRE, *v. a.* a descuiba, a scoate din cuibu; a goni, a depărta, a alunga; — *v. n.* a eşi din cuibu.

SNIGHITTÍRE, *v. n.* a se deştepta, a deveni mai activu.

SNÍNFIA, *f.* femee urîtă şi împoţonată ca o maimuţă.

SNÍNFIO, SNÍFFO, *m.* smorfoiu, june împoţonatu ca o maimuţă.

SNOCCIOLÁRE, *v. a.* a desghioca; a esplica cu deamăruntulu.

SNOCCIOLATAMÉNTE, *avv.* deschisu; cu deslușire, curatu; cu diligenţă, cu minuţiositate, cu deamăruntulu.

SNODAMÉNTO, *m.* desnodare, deslegare; deslușire esplicare.

SNODÁRE, *v. a.* a desnoda, a deslega; a deslui, a esplica; — *snodarsi*, a se desnoda, a se deslega; a se desbăera; a se desordina.

SNODATÚRA, *f.* nodu, articulu.

SNOMINÁRE, *v. a.* a desnumi, a scoate, a schimba numele.

SNOVIZIÁRE, *v. a.* a scoate din noviţiatu; a învăţa, a deprinde, a face mai deşteptu, a isteţi.

SNUDÁRE, *v. a.* a desgoli, a despoia; a scoate sabia; — *snudarsi*, a se desbrăca, a se despoia, a se descoperi.

SOÁTTO, *m.* curea, şerparu, chimiru.

SOÁVE, *a.* suavu, dulce, foarte plăcutu; blajinu, blăndu; moderatu, astîmpăratu; trancuilu, liniştitu; uşoru.

SOAVEMÉNTE, *avv.* cu suavitate, cu dulceaţă, cu

Digitized by Google

blândeță, cu blajinie; cu răbdare, cu amoare, cu indulgență.

SOAVEOLÉNTE, *a.* binemirositoru, cu o odoare suavă.

SOAVELOQUÉNZA, f. vorbă dulce, suavă.

SOAVITÀ, SOAVÉZZA, *f.* suavitate, dulceață, blândeță, blajinie, benignitate, răbdare, îngăduință, amoare; plăcere.

SOAVIZZAMÉNTO, *m.* îndulcire, îmblânzire.

SOAVIZZÁRE, *v. a.* a face suavu, a îndulci; a dlege, a gâti.

SOBBALZÁRE, *v. n.* a resări, a sări în susu.

SOBBARCÁRSI, *v. n.* a se supune.

SOBBISSÁRE, *v. a.* a afunda, a cufunda, a prăpăstui.

SOBBOLLIMÉNTO, *m.* fierbere, clocotire.

SOBBOLLÍRE, *v. n.* a fierbe ușoru, a fierbe sub ascunsu.

SOBBOLLÍTO, *m.* spuzeală; fiertu; ascunsu

SOBBÓRGO, *a.* suburbiu, mahala.

SOBILLIAMÉNTO, *m.* îndemnare, prididire, instigare, ademenire.

SOBILLIÁRE, *v. a.* a îndemna, a prididi, a instiga, a ademâni.

SÓBOLE, *f.* copii, neamu, descendință

SOBRIAMÉNTE, *avv.* cu sobrietate, cu cumpătare.

SOBRIETÀ, *f.* sobrietate, cumpătare, moderațiune.

SÓBRIO, *a.* sobriu, cumpătatu, moderatu la beuturâ și la mâncare; moderatu.

SOCCAVÁTO, *a.* subțiâpatu, surpatu.

SOCCENERÍCCIO, *a.* coptu sub cenușâ, în cenușâ.

SOCCHIAMÁRE, *v. a.* a chiăma încetu.

SOCCHIÚDERE, *v. a.* a închide pe jumătate; a clipi; a închide.

SOCCÍDERE, *v. a.* a tâia pe dedesubtu, a tâia josu.

SÓCCIO, *m.* SÓCCIDA, SÓCCITA, *f.* comanditâ de vite, darea viteloru sub îngrijirea cuiva cu oarecare condițiuni.

SÓCCO, *m.* unu felu de încălțăminte la actorii dramatici din anticuitate; comedie; — *calzare il socco*, a compune sau a representa comedii.

SOCCODÁGNOLO, *m.* pogi (la cai).

SOCCOMBÉNZA, *f.* cădere, subzăcere, învingere.

SOCCÓMBERE, *v. n.* a subzăcea, a cădea, a pierde, a fi învinsu, a se pleca, a se supune, a nu mai putea resiste.

SOCCORRÉNZA, *f.* diarie, urdinare, cufureală.

SOCCÓRRERE, *v. a.* a ajuta, a subveni, a asiste, a da mână de ajutoru, a veni spre ajutoru, a sprijini; a remedia; a suplini; — *v. n.* a i veni, a i cădea în minte.

SOCCORRÉVOLE, *a.* ajutătoru, capabilu de a ajuta, care ajută bucurosu; ausiliariu, de ajutoru.

SOCCORRIMÉNTO, *m.* ajutare, subvenire, asistere, sprijinire.

SOCCORRITÓRE, *m.* ajutătoru, sprijinitoru.

SOCCÓRSO, *m.* ajutoru, sprijinu; — *soccorso di Pisa*, ajutoru fără vreme, neoportunu, târziu; — *porger soccorso*, a da ajutoru.

SOCCRÈSCERE, *v. n.* a subcrește, a crește puținu și încetu.

SOCIÁBILE, *a.* sociabilu, amiculu societății.

SOCIABILITÀ, *f.* sociabilitate, aplecare de a trăi în societate.

SOCIÁLE, *a.* socialu, alu societății, relativu la societate.

SOCIALÍSMO, *m.* socialismu, o teorie și o sectă politică.

SOCIALÍSTA, *m.* socialistu, partisanu alu socialismului.

SOCIALÍSTICO, *a.* socialisticu, de socialismu.

SOCIALITÀ, *f.* socialitate; uniune.

SOCIATÍVO, *a.* sociativu, capabilu de a face societate.

SOCIETÀ, *f.* societate; strînsură de oameni; conversațiune; alianță, legătură, unire; omenire, genulu omenescu, lumea civilisată; — *far società*, a se asocia, a se uni, a se întovărăși, a se însoți.

SOCINIANÍSMO, *m.* socinianismu, o doctrină ereticală.

SOCINIÁNO, *m.* socinianu, partisanu alu socinianismului.

SÓCIO, *m.* soțu, membru alu societății; companionu.

SÓDA, *f.* sodă, o sare alcalină.

SODÁLE, *m.* soțu, tovarășu, companionu.

SODALÍZIO, *m.* sodalițiu, societate, companie, comunitate.

SODAMÉNTE, *avv.* cu soliditate, cu târie; cu energie, cu constanță.

SODAMÉNTO, *m.* așezare; întărire, confirmare, stabilire.

SODÁRE, *v. a.* a consolida, a întări, a înțepeni; a garanta.

SODDIACONÁTO, *m.* subdiaconie, ipodiaconie.

SODDIÁCONO, *m.* subdiaconu, ipodiaconu.

SODDISFACÉNTE, SODDISFACÉVOLE, *a.* satisfăcătoru, mulțumitoru.

SODDISFACENTEMÉNTE, *avv.* destulu, într'unu modu satisfăcătoru.

SODDISFACIMÉNTO, *m.* satisfacere, implinire, indeplinire; mulțumire, îndestulare; satisfacțiune, îndreptare, despăgubire.

SODDISFÁRE, *v. a.* a satisface, a îndestula, a mulțumi, a liniști, a potoli; a plăti; a repara, a îndrepta, a despăgubi, a da satisfacțiune; a plăcea; a face pocăință.

SÓDDISFATTÓRE, *m.* satisfăcătoru, implinitoru.

SODDISFATTÓRIO, *a.* satisfăcătoru, care servește a satisface.

SODDISFAZIÓNE, *f.* satisfacțiune, satisfacere, îndestulare, mulțumire; gustu, plăcere; plătire; despăgubire; îndreptare, reparare, reparațiune; pocăință, penitență.

SODDÚRRE, SODDÚCERE, *v. a.* a seduce, a desminta; a prididi.

SODÉZZA, *f.* soliditate, târie; constanță, statornicie; obstinațiune, învirtoșare, îndărătnicie; gravitate, seriositate; manieră regulată de a face sau de a compune ceva.

SÓDO, *a.* solidu, tare, țeapănu, vîrtosu; stabilu, statornicu, constantu, permanentu, durabilu, trainicu; siguru; — *s. m.* soliditate, târie, țepenie, vîrtoșie; nelucratu, necultivatu; — *avv.* cu soliditate, tare; — *parlar sul sodo*,

Digitized by Google

a vorbi seriosu; — *mettere in sodo*, a stabili, a consolida, a întări, a statornici; a delibera; a pune în lucrare; — *star sul sodo*, a lucra seriosu, fără uşorinţă; — *star sodo alla macchia*, a remânea neclintitu; — *dar di sodo*, a freca cumu se cade; — *mettersi in sul sodo*, a se îndrepta; — *restare per il sodo*, a garanta.

SÓDOMA, SODOMÍA, SÓDDOMA, SODDOMÍA, *f.* sodomie.

SODOMITAMÉNTE, *avv.* cu sodomie, prin sodomie.

SODOMÍTICO, *a.* sodomiticu, de sodomie.

SODOMÍTO, *a. e s.* *m.* sodomitu, care face sodomie.

SODOMITÁRE, *v. a. e n.* a face sodomie.

SODÓN, SODÓNE, *avv.* într'unu chipu stabilu, neclintitu.

SOFÀ, *m.* sofa, canapea.

SOFFERÉNTE, *a.* suferindu, pâtimaşu; toleraptu, pâţitoru.

SOFFERÉNZA, *f.* suferinţâ, pâtimire, durere; răbdare, toleranţâ.

SOFFERÍBILE, *a.* suportabilu, de suferitu, tolerabilu.

SOFFERIMÉNTO, *m.* suferire, pâţire, răbdare, tolerare, suportare.

SOFFERÍRE, SOFFRÍRE, *v. a.* a suferi, a pâţi, a răbda, a pâtimi, a simţi durere; a răbda, a tolera, a suporta, a îngădui, a ierta, a priimi, a permite; a încerca, a susţinea; — *v. n.* a suferi, a pâţi, a pâtimi, a simţi durere; a aştepta; — *non mi soffre il cuore*, nu mâ lasă inima, n'amu curagiu.

SOFFERITÓRE, *m.* pâtimitoru, pâţitoru, răbdâtoru.

SOFFERMÁRE, *v. a.* a opri, a reţinea; — *soffermarsi*, a se opri.

SOFFERMÁTA, *f.* oprire, încetare, contenire, pausâ.

SOFFÌ, *m.* sofi, regele Persiei.

SOFFIAMÉNTO, *m.* suflare; resuflare; gâfâire; clevetire.

SOFFIÁRE, *v. n.* a sufla; a resufla, a respira; a sforâi; a spiona; — *v. a.* a sufla; a îndemna; a suggeri, a şopti ceva la urechia altuia; — *soffiarsi il naso*, a şi sufla nasulu.

SOFFIÁTA, *f.* suflare.

SOFFIATÓRE, *m.* suflâtoru; defâimâtoru; purtâtoru de vorbe.

SOFFIATÚRA, *f.* suflâturâ, suflare; gâfâire.

SOFFICCÁRE, *v. a.* a ascunde; — *sofficcarsi*, a se ascunde.

SÓFFICE, *a.* moale, mlâdiosu, flecsibilu, elasticu; comodu.

SOFFICEMÉNTE, *avv.* moale.

SOFFICIÉNTE, *a.* suficientu, îndestulâtoru, destulu.

SOFFICIÉNZA, *f.* suficienţâ, îndestulare.

SOFFIÉTTO, *m.* foale, suflâtoru.

SOFFÍGGERSI, *v. n.* a se virî, a se ascunde.

SÓFFIO, *m.* suflare; — *in un soffio*, într'o clipâ, într'unu minutu.

SOFFIÓLA, *f.* ridichioarâ, erisimâ (o plantâ).

SOFFIÓNE, *m.* foale; spionu; — *a.* presumptuosu, arogantu.

SOFFIONERÍA, *f.* presumpţiune, aroganţâ.

SOFFÍTTA, *f.* podu; odae în podulu casei; tavanu, plafondu, cerulu odâii.

SOFFITTÁRE, *v. a.* a podi.

SOFFÍTTO, *m.* podire; tavanu, plafondu, cerulu, bolta odâii; — *a.* ascunsu, tainicu.

SOFFOCÁRE, SOFFOGÁRE, *v. a.* a sufoca, a nâbuşi, a înneca, a lua râsuflarea; a stinge, a opri, a apâsa.

SOFFOGAMÉNTO, *m.* SOFFOGAZIÓNE, *f.* sufocare, sufocaţiune, nâbuşire, înnecare; stingere, oprire, apâsare, copleşire; nâdufu.

SOFFOGGIÁTA, *f.* pachetu, pachetaşu.

SOFFÓLCERE, *v. a.* a susţinea, a propti, a râzima, a sprijini.

SOFFÓLTO, SOFFÚLTO, *a.* susţinutu, râzimatu sprijinitu.

SOFFRÁTTA, *f.* lipsâ, scumpete.

SOFFRÉDDO, *a.* cam rece.

SOFFREGAMÉNTO, *m.* frecare uşoarâ.

SOFFREGÁRE, *v. a.* a freca uşoru; a linguşi; — *soffregarsi*, a cere cu umilinţâ, cu timiditate.

SOFFRÉNTE, *a.* suferindu, pâtimaşu, pâtimitoru.

SOFFRÍBILE, *a.* suportabilu, tolerabilu, de suferitu.

SOFFRIBILMÉNTE, *avv.* într'unu chipu suportabilu.

SOFFRÍGGERE, *v. a.* a prâji puţintelu, a pîrli.

SOFFRÍRE, *v. a.* a suferi, a pâtimi, a pâţi, a suporta, a tolera.

SOFFRÍTTO, *a.* prâjitu puţintelu, pîrlitu.

SOFFUMICÁRE, *v. a.* a afuma, a profuma uşoru.

SOFÌ, *m.* sofi, schahu, regele Persiei.

SOFÍSMA, SOFÍSMO, *m.* sofismu, argumentu înşelâtoru.

SOFISMÁRE, *v. n.* a face sofismuri.

SOFÍSTA, *m.* sofistu, falsu filosofu.

SOFÍSTICA, *f.* sofisticâ, o parte a logicei; arta de a întrebuinţa sofismele; falsitate, falacie.

SOFISTICAMÉNTE, *avv.* sofisticeşte, într'unu modu sofisticu.

SOFISTICÁRE, *v. n.* a face sofismuri, a afecta o mare penetraţiune, o mare esactitate; — *v. a.* a falsifica, a adultera.

SOFISTICHERÍA, *f.* sofisterie, despicare de firu.

SOFÍSTICO, *a.* sofisticu, prea subţire; prea delicatu, nâsurosu, capriţiosu, fantastu; neastimpâratu, neliniştitu.

SÓGA, *f.* funie, frânghie; curea.

SOGGETTÁBILE, *a.* care se poate supune.

SOGGETTAMÉNTE, *avv.* cu respectu, cu supunere.

SOGGETTAMÉNTO, *m.* supunere, domolire, înfrînare.

SOGGETTÁRE, *v. a.* a supune, a domoli, a înfrîna.

SOGGETTÍNO, *m.* subiectu micu; cochetu, pâunelu; nevoiaşu.

SOGGETTIVITÀ, *f.* subiectivitate.

SOGGETTÍVO, *a.* subiectivu, relativu la subiectu.

SOGGÉTTO, *m.* subiectu; materie, obiectu; temâ, argumentu; supusu; fundamentu; sprijinu.

SOGGEZIÓNE, *f.* supunere; respectu, fricâ, reverenţâ.

Digitized by Google

SOGGHIGNÁRE, *v. n.* a chicoti, a ride înghesuitu; a zîmbi.
SOGGHÍGNO, *m.* surîsu, zimbetu; chicotire.
SOGGIACÉRE, *v. n.* a subzâcea, a fi supusu; a pierde, a fi învinsu; a nu mai putea resiste.
SOGGIACIMÉNTO, *m.* subzăcere, supunere; pierdere, învingere, biruire.
SOGGIOGAMÉNTO, *m.* subjugare, supunere, domolire.
SOGGIOGÁRE, *v. a.* a subjuga, a supune, a cotropi, a domoli.
SOGGIOGATÓRE, *m.* subjugătoru, cotropitoru, domolitoru.
SOGGIÓGO, *m.* pielea ce atîrnă la boi pe sub gîtu, bărbie.
SOGGIORNÁRE, *v. n.* a ședea, a remânea câtuva timpu într'unu locu; a întârzia, a zăbăvi.
SOGGIÓRNO, *m.* ședere, sălășluire; zăbavă, conacu, repaosu; întârziere, trăgănare.
SOGGIÚNGERE, *v. a.* a adăoga, a respunde; — *v. n.* a veni.
SOGGIUNGIMÉNTO, *m.* adăogare, respundere; venire.
SOGGIUNTÍVO, *m.* subiunctivu, modulu subiunctivu.
SOGGIUNZIÓNE, *f.* subiuncțiune, subiungere, adăogare.
SÓGGO, *m.* brazdă.
SÓGGOLO, *m.* vălu, testime de gîtu; cureluș dela unu frîu sau căpăstru și care vine sub gîtlejulu calului.
SOGGUARDÁRE, *v. a.* a se uita, a căuta cu ochii de abea deschiși.
SÓGLIA, *f.* pragulu ușei; ușă, poartă; scaunu; treaptă; plătiță (pește); — *di soglia in soglia*, treptatu; — *il più tristo passo è quel della soglia*, dificultatea cea mai mare e la începutu.
SÓGLIO, *m.* scaunu, jețu, tronu; limitaru, pragu.
SÓGLIOLA, *f.* plătiță, unu felu de pește marinu.
SOGNÁBILE, *a.* de visatu, care se poate visa.
SOGNÁRE, *v. a.* a visa; — *sognarsi*, a visa; a și închipui, a imagina.
SOGNATÓRE, *m.* visătoru; visiunaru.
SÓGNO, *m.* visu; visiune; chimeră, utopie; fantasmă, nălucă, nălucire; narațiune fabuloasă, născocire, imaginațiune, lucru născocitu, invențiune fantastică, basnu; idee confusă și trecătoare; — *neppure per sogno*, nicidecumu; — *viver de' sogni, mangiar de' sogni*, a nu avea ce să mânince.
SÓIA, *f.* mătasă; lingușire cu viclenie, măglisire; — *dar la soia*, a măglisi, a linguși cu viclenie.
SOIÁRE, *v. n.* a linguși cu viclenie, a lua în risu.
SOL, *m.* sol, a cincea notă a gamei musicale.
SÓLA, *f.* luntrișoară; talpă.
SOLÁIO, *m.* podu; odae la podu.
SOLAMÉNTE, *avv.* numai, nimicu altu; — *solamente che*, numai să.
SOLÁNO, *m.* boașa coliței (unu felu de plantă).
SOLÁRE, *a.* solaru, de soare; — *orologio solare*, cadranu solaru.
SOLÁTA, *f.* isbire de soare.
SOLATÍO, *m.* laturea de către soare; — *a solatio*, la miazăzi.
SOLÁTO, *a.* tălpuitu, cu tălpi.
SOLCAMÉNTO, *m.* brăzdare, tragere de brazde; brazdă; cărare, dîră, urmă a corăbiei pe fața apei.
SOLCÁRE, *v. a.* a brăzda, a face, a trage brazde; a lăsa o urmă.
SÓLCIO, *m.* unu felu de compotă.
SÓLCO, *m.* brazdă; urmă, cărare, dîră, dungă crestătură, sbîrciturâ; tăiătură; — *solchi*, bucatele; — *andar per solco*, a umbla dreptu, — *uscir del solco*, a se abate din cale, a și pierde drumulu; — *andar dritto il solco*, a; isbuti, a brodi.
SOLDANÁTO, *m.* demnitate de sultanu, sultanatu.
SOLDANÍA, *f.* ținutulu, statulu unui sultanu.
SOLDÁNO, *m.* sultanu, suveranu la Musulmani.
SOLDÁRE, *v. a.* a înrola, a plăti soldați.
SOLDÁTA (ALLA), *avv.* soldățește, militărește.
SOLDATÁGLIA, *f.* soldățime, mulțime de soldați proști.
SOLDATÉSCA, SOLDATERÍA, *f.* soldatescă, soldățime, miliție, ostășime, mulțime de soldați.
SOLDATESCAMÉNTE, *avv.* soldățește, ostășește, militărește.
SOLDATÉSCO, *a.* soldățescu, ostășescu, militărescu.
SOLDÁTO, *m.* soldatu, ostașu, militaru.
SÓLDO, *m.* soldiu, gologanu; monedă; salariu, stipendiu, leafă; miliție, viața militară, condițiunea de soldatu; — *andare al soldo*, a se înrola; — *aver soldi*, a avea bani.
SÓLE, *m.* soare; zioă; anu; timpu frumosu; căldură; luminâ; lucru mare și strălucitu; — *i soli*, ochii; — *il sommo sole*, Dumnezeu; — *andare al sole*, a se da îndărătu, a se retrage, a cede; — *avere al sole, aver del suo al sole*, a avea pământu, a fi proprietaru; — *un' occhio di sole*, o persoană foarte frumoasă; — *aver a comprare infino al sole*, a fi foarte strîmtoratu, a avea lipsă de toate; — *mettere al sole*, a ține în veratecu.
SOLÉCCHIO, SOLÍCCHIO, *m.* parasoare, umbrelă.
SOLECÍSMO, *m.* solecismu, eroare gramaticală.
SOLECIZZÁRE, *v. a.* a soleciza, a face solecisme.
SOLEGGIAMÉNTO, *m.* punere la soare.
SOLEGGIÁRE, *v. a.* a pune la soare; — *v. n.* a ședea la soare.
SOLÉNNE, *a.* solemnu; magnificu, pomposu, strălucitu; tare, mare, însemnatu, deosebitu, estraordinaru, alesu; — *sproposito solenne*, eroare grosolană; — *bugia solenne*, minciună mare; — *messa solenne*, misă cântată.
SOLENNEMÉNTE, *avv.* cu solemnitate, cu pompă; cu putere, cu energie, multu.
SOLENNITÀ, *f.* solemnitate, cualitatea lucrului solemnu; pompă; serbătoare, festivitate; formalitate.
SOLENNIZZAMÉNTO, *m.* solemnizare, serbare; celebrare.
SOLENNIZZÁRE, *v. a.* a solemniza, a serba, a celebra.
SOLÉRE, *v. n.* a fi obicĭnuitu, a avea obiceiu; — *s. m.* obiceiu.
SOLÉRTE, *a.* activu, deșteptu, silitoru, sîrguitoru, solertu.
SOLÉRZIA, *f.* solerție, activitate, operositate, diligență, silință, sîrguință, străduință.

Digitized by Google

SOLÉTTA, *f.* talpă.
SOLETTAMÉNTE, *avv.* singurelu, fără companie.
SOLÉTTO, *a.* singurelu.
SÓLFA, *f.* scară, gamă muzicală; musică.
SOLFANERÍA, SOLFANÁRIA, SOLFATÁRA, *f.* sulfăric.
SOLFANÉLLO, SOLFANÉTTO, SOLFÍNO, SOLFERÍNO, *m.* fir sulfuratu, beţişoru sulfuratu, chibritu.
SOLFÁRE, *v. a.* a sulfura, a da pucioasă, a afuma cu pucioasă.
SOLFÁTO, *a.* sulfuratu; — *s. m.* sulfatu.
SOLFEGGIÁRE, *v. a.* a solfegia, a cânta notele, a dâinâi.
SOLFÉGGIO, *m.* solfegiu.
SÓLFO, *m.* sulfură, pucioasă, sulfu.
SOLFORÁTO, *a.* sulfuratu, cu sulfură, cu pucioasă.
SOLFOREGGIÁRE, *v. n.* a respândi mirosu de sulfură; a vârsa sulfură, pucioasă.
SOLFÓRICO, *a.* sulfuricu; — *acido solforico*, acidu sulfuricu.
SOLFORÓSO, *a.* sulfurosu.
SOLFÚREO, *a.* sulfureu, sulfuriu.
SOLFÚRO, *m.* sulfuru, combinaţiune de sulfu cu o basă.
SOLIDAMÉNTE, *avv.* cu soliditate, cu temeiu, tare.
SOLIDAMÉNTO, *m.* consolidare, întărire, învirtoşare.
SOLIDÁRE, *v. a.* a consolida, a întări, a învirtoşa, a înţepeni.
SOLIDARIETÀ, *f.* solidaritate.
SOLIDÁRIO, *a.* solidaru.
SOLIDÉZZA, *f.* soliditate, consistinţă, tărie. stabilitate.
SOLIDIFICÁRE, *v. a.* a solidifica, a face solidu, a consolida, a întări, a înţepeni, a învirtoşa.
SOLIDÍSMO, *m.* solidismu, o sistemă de medicină.
SOLIDÍSTA, *m.* solidistu, partisanu alu solidismului.
SOLIDITÀ, *f.* soliditate, consistenţă, tărie, stabilitate.
SÓLIDO, *a.* solidu, consistentu, tare, ţeapănu, vîrtosu; durabilu; realu, efectivu; — *in solido*, solidaricește.
SÓLIDO, *m.* solidu, corpu solidu.
SOLILÓQUIO, *m.* monologu, vorbire cu sineşi.
SOLINÁTA, *f.* isbire de soare.
SOLINGAMÉNTE, *avv.* solitaru, retrasu.
SOLÍNGO, *a.* solitaru, singuru, retrasu; nefrecuentatu.
SOLÍNO, *m.* guleru de cămaşă.
SÓLIO, *m.* soliu, scaunu regescu.
SOLÍPEDE, *a.* solipedu, care are numai o copită (animalu).
SOLITAMÉNTE, *avv.* de obşte, după obiceiu.
SOLITARIAMÉNTE, *avv.* în singurătate, în solitudine.
SOLITÁRIO, *a.* solitaru, singuraticu, retrasu, singuru; nefrecuentatu; — *s. m.* solitaru, schimnicu, anachoretu, eremitu, pustnicu; — *verme solitario*, limbricu cordelatu, verme solitaru.
SÓLITO, *a.* obicĭnuitu, consuetu; — *s. m.* obiceiu; — *al solito*, după obiceiu; de obşte.
SOLITÚDINE, *f.* solitudine, singurătate, pustietate, desertu.
SOLÍVAGO, *a.* rătăcitoru.
SOLLALZÁRE, *v. a.* a ridica pe jumătate.
SOLLAZZAMÉNTO, *m.* petrecere, desfătare, recreare, tândălire.
SOLLAZZÁRE, *v. a.* a recrea, a desfăta; — *sollazzarsi*, a petrece, a se recrea, a se desfăta, a se sbegui, a se înglindisi.
SOLLAZZATÓRE, *m.* recreatoru, desfătătoru, înveselitoru.
SOLLAZZÉVOLE, *a.* recreativu, desfătătoru, plăcutu.
SOLLAZZEVOLMÉNTE, *avv.* cu veselie, în plăceri.
SOLLÁZZO, *m.* recreaţiune, pastimpu, petrecere, desfătare, desmierdare, sbeguire, sbegu, înglindisire, plăcere.
SOLLECITAMÉNTE, *avv.* cu solicitudine, cu grijă; cu diligenţă, cu sîrguinţă; curîndu, grabnicu.
SOLLECITAMÉNTO, *m.* solicitare, grăbire, înteţire, pridĭdire, zorire, îndemnare, zădărire, sgândărare.
SOLLECITÁRE, *v. a.* solicita, a grăbi, a înteţi, a pridĭdi, a zori, a îndemna, a zădări, a sgândăra, a stîrni; — *v. n.* a se grăbi, a lucra cu celeritate; — *sollecitarsi*, a se grăbi, a se sili, a se sîrgui.
SOLLECITATÍVO, *a.* solicitativu, aptu a solicita.
SOLLECITATÓRE, *m.* solicitatoru, zoritoru, peţitoru.
SOLLECITAZIÓNE, *f.* solicitaţiune, solicitare, grăbire; cerere, instanţă, peţire; zorire, înteţire, pridĭdire.
SOLLÉCITO, *a.* solicitu, grabnicu, iute, silitoru sîrguitoru, străduitoru; cu grijă; rîvnitoru.
SOLLECITÚDINE, *f.* solicitudine, grabă, iuţeală, celeritate, rapiditate; sîrguinţă, silinţă, străduinţă, diligenţă, asiduitate; îndemnu, înteţire
SOLLETICAMÉNTO, *m.* gâdilare, gâdelire; plăcere
SOLLETICÁRE, *v. a.* a gădila, a gâdeli; a face o impresiune plăcută, a linguşi, a atrage, a îndemna, a ademeni.
SOLLÉTICO, *m.* gâdelitură; impresiune plăcută.
SOLLEVAMÉNTO, *m.* ridicare, sculare; resculare, râsvrătire, turburare; greaţă; întremare, recreare.
SOLLEVÁRE, *v. a.* a ridica, a scula, a înnălţa, a urca; a rescula, a resvrăti; a turbura; a uşora; a recrea, a reîntrema; — *sollevarsi*, a se scula, a se ridica; a se umfla; a se înnălţa; a se rescula; a se supăra, a se necăji, a se mânia; a se recrea, a se întrema.
SOLLEVATÉZZA, *f.* înnălţime.
SOLLEVÁTO, a. înnaltu, ridicatu; întrematu; liberatu, uşuratu; resculatu; turburatu.
SOLLEVATÓRE, *m.* înnălţătoru; turburătoru, resvrătitoru.
SOLLEVAZIÓNE, *f.* ridicare; turburare, resvrătire, rescoală, sediţiune, insurecţiune, tumultu; recreaţiune.
SOLLIÉVO, *m.* uşorare; recreaţiune, confortu, pastimpu.
SOLLIÓNE, *f.* caniculă, zilele caniculare.
SÓLLO, *a.* arinosu, nisiposu; moale, pufăiosu.
SOLLUCHERAMÉNTO, *m.* gâdelire; trâsârire de bucurie.
SOLLUCHERÁRE, *v. n.* a trâsâri de bucurie, de plăcere.
SOLLUCHERÓNE, *m.* omu libidinosu, voluptuosu.
SÓLO, *a.* singuru; neînsoţitu; solitaru; unicu; escelinte, neasemânatu; lipsitu; — *a solo, da solo a solo*, între patru ochi; — *solo, s. m.* solo, cântu de unulu; — *avv.* numai; — *solo che*, numai să; afară numai.

Digitized by Google

SOLSTIZIÁLE, *a.* solstiţialu, alu solstiţului.
SOLSTÍZIO, *m.* solstiţu.
SOLTÁNTO, *avv.* numai.
SOLÚBILE, *a.* solubilu, care sa poate resolvi.
SOLUBILITÀ, *f.* solubilitate, capacitate de a se resolvi.
SOLUTÍVO, *a.* solutivu, care poate resolvi, disolvi.
SOLÚTO, *a.* disolvitu, resolvitu; deslegatu; liberatu.
SOLUZIÓNE, *f.* soluţiune, disolvire, resolvire; deslegare; topire.
SOLVÉNTE, *m.* solventu, disolventu; — *a.* solvibilu, care poate plâti.
SÓLVERE, *v. a.* a deslega; a despârţi; a disolvi, a decompune, a desface, a topi; a desfiinţa; a scoate; a libera; a plâti; a declara, a esplica; — *solversi*, a se libera; a se da pe faţâ.
SOLVÍBILE, *a.* solvibilu, care se poate decompune, topi, deslega, desface; care plăteşte sau poate plâti; care poate fi plătitu, cu dreptu de a fi plătitu.
SOLVIMÉNTO, *m.* deslegare; despârţire; disolvire, decompunere; topire; desfiinţare; scoatere; liberare.
SOLVITÓRE, *m.* deslegâtoru, care desleagâ.
SÓMA, *f.* sarcinâ, povarâ, încârcâturâ; greutate, apâsare, incomoditate, ostenealâ; corpulu; — *a some*, în mare cuantitate, cu mare abundanţâ; — *levar le some*, a face pacheturile, a pleca; — *animali da soma*, animale, vite de sarcinâ; — *pareggiare le some*, a pune lucrurile în ecuilibru; a chibzui, a se gândi bine.
SOMÁIO, *a.* de sarcinâ, de povarâ.
SOMÁRO, *m.* animalu de sarcinâ; asinu, mâgaru; prostu, mojicu, tontu, nâucu, bâdâranu, ignorantu
SOMATOLOGÍA, *f.* somatologie, tractatu despre pârţile solide ale corpului omenescu.
SOMEGGIÁRE, *v. n.* a purta greutâţi.
SOMERÍA, *f.* bagagiu, calabalicu.
SOMIÉRE, SOMIÉRO, *m.* animalu de sarcinâ; mâgaru.
SOMIGLIÁRE, *v. n. ed a.* a semâna; a asemâna.
SÓMMA, *f.* sumâ, adunare, adiţiune; cuantitate, grâmadâ, adunâturâ, strînsurâ; estremitate; conclusiune; prescurtare, estractu, compendiu; — *la somma d'alcun' affare*, ceea ce este mai importantu la unu lucru; — *dare in somma*, a da cu tocmealâ; — *in somma*, în sfîrşitu, în fine; — *fare la somma*, a face socoteala.
SOMMÁCO, SOMMÁCCO, *m.* sumacu, scumpie, piele argâsitâ cu sumacu; cordovanu.
SOMMAMÉNTE, *avv.* multu, în gradulu celu mai mare, peste mâsurâ; într' o manierâ sumarâ.
SOMMÁRE, *v. a.* a însuma, a aduna, a face suma, a afla suma, a adiţiona; — *v. n.* a se sui, a face.
SOMMARIAMÉNTE, *avv.* într' unu modu sumariu, pe scurtu, în puţine vorbe, fârâ multe formalităţi.
SOMMÁRIO, *a.* sumariu, compendiosu, scurtu; — *s. m.* sumariu, prescurtare, compendiu.
SOMMATAMÉNTE, *avv.* într'unu modu sumariu.
SOMMÁTO, *m.* sumâ totalâ.
SOMMATÓRE, *m.* sumistu; compilatoru.
SOMMÉRGERE, *v. a.* a submerge, a cufunda, a înneca; a învinge, a întrece, a covîrşi; — *sommergersi*, a se cufunda, a se înneca; a se ruina, a se prăpădi, a pieri.
SOMMERGÍBILE, *a.* care se poate submerge, înneca.
SOMMERGITÓRE, *m.* înnecâtoru, cufundâtoru.
SOMMERSÁRE, *v. a.* a submerge, a cufunda, a înneca.
SOMMERSIÓNE, *f.* submersiune, înnecâciune, inundaţiune; submergere, cufundare, înnecare, inundare.
SOMMÉRSO, *a.* submersu, cufundatu, înnecatu, inundatu; adîncitu; plinu, acoperitu; ruinatu, prăpâditu.
SOMMESSAMÉNTE, *avv.* încetu, fârâ sgomotu; cu umilinţâ, cu respectu, cu supunere.
SOMMESSIÓNE, SOMMISSIÓNE, *f.* supunere, astimpârare, umilinţâ, respectu, reverenţâ; induplecâciune.
SOMMESSÍVO, *a.* supusu, care aratâ supunere, respectu.
SOMMÉSSO, *a.* supusu, umilu, respectuosu, plecatu; fârâ sgomotu, încetu.
SOMMÉTTERE, *v. a.* a supune; a cotropi.
SOMMINISTRAMÉNTO, *m.* subministrare, dare, predare.
SOMMINISTRÁRE, *v. a.* a subministra, a da, a preda.
SOMMINISTRATÍVO, *a.* subministrativu, capabilu de a subministra.
SOMMINISTRATÓRE, *m.* subministratoru, liferantu.
SOMMINISTRAZIÓNE, *f.* subministraţiune, dare, aprovisionare.
SOMMÍSTA, *m.* sumistu, compilatoru.
SOMMITÀ, *f.* sumitate, vîrfu, înălţime, culme; sublimitate, perfecţiune, escelinţâ.
SÓMMO, *a.* supremu, sublimu, celu mai'naltu; principalu, de frunte, de căpetenie; foarte mare, prea putinte, escelentu, alesu, perfectu; — *s. m.* sumitate, culme, vîrfu, elevaţiune, înălţime, sublimitate; — *al sommo*, în gradulu celu mai mare, foarte multu, cu covîrşire; — *a sommo*, la vîrfu, la căpătâiu, pe d'asupra; — *da sommo ad imo*, din capu pînă în picioare; — *pigliare in sommo*, a luâ cu tocmealâ.
SÓMMOLO, *m.* vîrfulu aripei.
SOMMÓMMO, *m.* ghiontu, lovire cu pumnulu.
SOMMORMORÁRE, *v. n.* a murmura încetu.
SOMMOSCÁPO, *m.* partea de susu a coloaneloru.
SOMMOSCIÁRE, *v. n.* a se veşteji, a se fleşcâi.
SOMMÓSCIO, *a.* cam veştedu, fleşcâitu.
SOMMÓSSA, *f.* mişcare, turburare, rescoalâ.
SOMMÓSSO, *a.* mişcatu, scuturatu, turburatu, râsvrâtitu, resculatu, resturnatu; îndemnatu, aţâtatu.
SOMMÓVERE, *v. a.* a mişca, a scutura; a resturna, a râsvrâti, a rescula; a aţâţa, a sgândâra, a îndemna, a seduce; a desminţa.
SOMMOVIMÉNTO, *m.* mişcare, scuturare; resturnare, râsvrâtire, resculare; aţâţare, seducere, îndemnare.
SOMMOVITÓRE, *m.* mişcâtoru, turburâtoru, resturnâtoru, râsvrâtitoru; aţâţâtoru, seductoru

Digitized by Google

SOMMOZIÓNE, *f.* mişcare, turburare; rescoalâ.
SONÁBILE, *a.* de sunatu; sonoru, sunâtoru.
SONAGLIÁRE, *v. n.* a suna cu clopotele.
SONAGLIÁTA, *f.* sunetu de clopoţele.
SONAGLIÉRA, *f.* sgardâ, guleru cu zârgâlâu.
SONÁGLIO, *m.* clopoţelu; sunâtoare; zârgâlâu; babâ oarbâ (jocu); beşicuţâ de apâ; bulbucu, beşicâ de aeru; — *appiccar sonagli ad alcuno*, a vorbi de râu, a defâima.
SONAMÉNTO, *m.* sunare, resunare.
SONÁNTE, *a.* sunâtoru, resunâtoru, sonoru.
SONÁRE, *v. a. e n.* a suna, a resuna; a cânta cu oarecare instrumentu de musicâ; a fi renumitu, a publica; a repeţi; a însemna; a bate; a trage, a suna cloputulu; — *sonare a raccolta*, a bate tobele spre a chiâma soldaţii la steagu; — *sonare a stormo*, a trage clopotulu de alarmu; — *sonare a martello*, a toca; — *suonare a festa*, a toca mare; — *sonar le predelle, le tabelle ad uno*, a defâima, a batjocori; — *sonarla a taluno*, a înşela pe cineva; — *sonare a messa, a morto, a predica*, a trage clopotele de liturgie, de înmormîntare, de predicâ; — *suonare la tromba*, a trîmbiţa.
SONÁTA, *f.* sonatâ; bucatâ de musicâ; — *tal sonata, tal ballata*, cumu e sântulu şi ţâmâia.
SONATÓRE, *m.* musicantu, acela care cântâ cu vreunu instrumentu de musicâ.
SONATÚRA, *f.* sunâturâ; musicâ instrumentalâ.
SÓNCO, *m.* susaiu, spinulu gîştei (plantâ).
SÓNDA, *f.* sondâ.
SONETTÁRE, *v. n.* a face soneturi.
SONETTÉSSA, *f.* sonetu prostu.
SONETTIÉRE, SONETTÍSTA, *m.* sonetistu, fâcâtoru de soneturi.
SONÉTTO, *m.* sonetu, unu felu de compunere poeticâ.
SONÉVOLE, *a.* sunâtoru, resunâtoru.
SÓNGIA, *f.* unturâ, grâsime.
SONNACCHIÁRE, SONNECCHIÁRE, *v.n.* a dormita, a aţipi.
SONNACCHIÓNI, *avv.* dormitându, pirotindu.
SONNACCHIOSAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu somnurosu.
SONNACCHIÓSO, *a.* somnurosu; somniferu; nesilitoru; timpitu.
SONNAMBULÍSMO, *m.* somnambulismu.
SONNÁMBULO, *a.* somnambulu.
SONNÉTTO, *m.* somnişoru, somnu micu.
SONNIFERAMÉNTO, *m.* adormire, dormitare, pirotire.
SONNIFERÁRE, SONNEGGIÁRE, *v. n.* a dormita, a piroti, a âţipi.
SONNÍFERO, *a.* somniferu; — *s. m.* somniferu.
SONNIFERÓSO, *a.* somnurosu.
SONNIGLIÓSO, SONNOLÓSO, *a.* somnurosu.
SONNILÓQUIO, *m.* somnilocuiu, starea aceluia care vorbeşte în somnu; vorbire în somnu.
SONNÍLOQUO, *m.* somnilocu, care vorbeşte în somnu.
SÓNNO, *m.* somnu; — *sonno eterno*, moartea, somnulu morţii; — *morire, cascar di sonno*, a nu mai putea de somnu; — *fare un sonno*, a trage unu somnu; — *aver sonno*, a fi cuiva somnu; — *pigliar sonno*, a adormi, — *rappiccare il sonno*, a adormi iarâşi; — *far sonno*, a pricinui somnu, a adormi; — *schiacchiare un sonno*, a dormi bine.
SONNOLÉNTE, SONNOLÉNTO, *a.* somnolentu; somniferu.
SONNOLÉNZA, *f.* somnolenţâ, piroteală.
SONNOTTÁRE, *v. n.* a înnopta, a mânea, a petrece noaptea.
SONORAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu sonoru.
SONORITÀ, *f.* sonoritate, cualitatea lucrului sonoru.
SONÓRO, *a.* sonoru, sunâtoru; sgomotosu.
SÓNTICO, *a.* debilu, slabu, târziu.
SONTUOSAMÉNTE, *avv.* cu sumptuositate.
SONTUOSITÀ, *f.* sumptuositate, magnificenţâ, falâ, pompâ, cheltuialâ mare.
SONTUÓSO, *a.* sumptuosu, care coastâ multu; magnificu, mâreţu, falnicu, mare, pomposu.
SOPERCHIAMÉNTE, SOPERCHIEVOLMÉNTE, *avv.* cu prisosu, peste mâsurâ, cu covîrşire, cu escesu.
SOPERCHIAMÉNTO, *m.* prisosire, prisosu, superfluitate, escesu; covîrşire, predomnire.
SOPERCHIÁNTE, *a.* prisositoru, escesivu, superfluu, abundantu peste mâsurâ; predomnitoru; covîrşitoru.
SOPERCHIÁNZA, *f.* prisosinţâ; superfluitate, supramâsurâ, suprabundanţâ; covîrşire; supramâgire.
SOPERCHIÁRE, *v. n.* a prisosi, a suprabunda; a predomni, a întrece, a covîrşi; *v. a.* a supramâgi, a cotropi, a fi prepotentu; a învinge, a întrece.
SOPERCHIATÓRE, *m.* prepoţentu, cotropitoru.
SOPERCHIERÍA, *f.* prepotenţâ, asuprire, opresiune, cotropire, înjurie, opresiune înjurioasâ.
SOPERCHIÉVOLE, *a.* prisositoru, suprabundantu, escesivu, cotropitoru, asupritoru; predomnitoru; înjuriosu, opresivu, prepotentu, preputinte.
SOPÉRCHIO, *a.* prisositoru, de prisosu, inutilu, superfluu, suprabundantu; — *s. m.* prisosinţâ, prisosu, superfluitate, suprabundanţâ, escesu; asuprire; — *di soperchio*, de prisosu.
SOPÍRE, *v. a.* a amorţi, a aţipi, a aromi, a mocni, a adormi, a apleca spre somnu; a potoli, a linişti, a domoli.
SOPITÓRE, *m.* aţipitoru, aromitoru, mocnitoru, amorţitoru.
SOPÓRE, *m.* sopoare, somnu uşoru, adormire, aţipire, mocnire, amorţire, pirotire, piroteală, mâţuire.
SOPORÍFERO, SOPORÍFICO, SOPORÓSO, *a.* soporiferu, soporativu, aţipitoru, adormitoru, amorţitoru, mâţuitoru.
SOPPÁLCO, *m.* podulu de josu.
SOPPANNÁRE, *v. a.* a câptuşi, a dubla.
SOPPÁNNO, *m.* câptuşeală, dublâturâ.
SOPPASSÁRE, *v. n.* a se veşteji, a se usca.
SOPPÁSSO, *a.* veştedu, veştejitu; uscatu pe jumâtate.
SOPPERIMÉNTO, *m.* suplinire.
SOPPERÍRE, *v. n.* a suplini, a împlini; a înlocui.
SOPPESTÁRE, *v. a.* a sparge, a sfârâma, a frânge.
SOPPÉSTO, *a.* spartu, frântu, sfârâmatu.
SOPPIÁNO (DI), *avv.* încetu.
SOPPIANTÁRE, *v. a.* a pune cuiva picioru; a înşela; a câlca în picioare; a suplanta pe cineva.

Digitized by Google

SOPPIANTATÓRE, *m.* călcătoru; înșelatoru; suplantatoru.
SOPPIATTÁRE, *v. a.* a ascunde.
SOPPIATTERÍA, *f.* ascundere, lucru făcutu subt' ascunsu.
SOPPIÁTTO, *a.* ascunsu; — *di soppiatto*, subt' ascunsu, pe furișu.
SOPPIATTÓNE, *m.* miță blândă, omu simulatu, ipocritu.
SOPPIEGÁRE, *v. a.* a îndoi, a încovoia.
SOPPÓRRE, *v. a.* a supune, a substitui, a înlocui; — *sopporre il parto*, a pune unu copilu în locu de altulu.
SOPPORTÁBILE, *a.* suportabilu, de suferitu, de toleratu.
SOPPORTAMÉNTO, *m.* suportare, suferire, tolerare, răbdare.
SOPPORTÁRE, *v. a.* a suporta, a susținea, a sprijini; a tolera, a răbda, a suferi, a păți, a pătimi, a îngădui.
SOPPORTATÓRE, *m.* răbdătoru, îngăduitoru.
SOPPORTAZIÓNE, *f.* suportare, suferire, răbdare, îngăduire; — *con sopportazione*, cu bună voe.
SOPPORTÉVOLE, *a.* suportabilu, tolerabilu, de suferitu.
SOPPORTEVOLMÉNTE, *avv.* într'unu modu tolerabilu.
SOPPÓRTO, *m.* toleranță, răbdare, îngăduință.
SOPPÓSTO, *a.* supusu; substituitu, înlocuitu.
SOPPOTTIÉRE, *m.* petulantu, intrigantu, factotu.
SOPPOZZÁRE, *v. a.* a scufunda, a înneca.
SOPPRÉSSA, *f.* teascu, presă pentru stringere.
SOPPRESSÁRE, *v. a.* a strînge, a tescui, a călca; a apăsa.
SOPPRESSÁTO, *a.* strînsu, tescuitu, călcatu; apăsatu; — *s. m.* unu felu de mortadelă, de salamu.
SOPPRESSIÓNE, *f.* supresiune, abolițiune, estincțiune, desființare; apăsare, năbușire, înnecare.
SOPPRÍMERE, *v. a.* a suprime, a aboli, a desființa; a apăsa, a călca; a ascunde; a trece sub tăcere.
SOPPRIÓRE, *m.* subprioru.
SÓPRA, *prep. ed avv.* pe, peste, preste, supra, deasupra; pentru, despre, asupra; dincolo; mai multu decâtu; către, încontra, împrotivă; după, în urmă; aproape; pe cându; — *di sopra*, susu, deasupra; — *sopra ciò*, pe lîngă aceasta, peste aceasta; — *sopra capo*, preste capu; — *sopra tutto*, preste toate; mai alesu, mai vîrtosu; — *sopra modo*, peste măsură, cu covîrșire; — *sopra sera*, către seară; — *stare sopra sè*, a sta pe gînduri; a ședea dreptu în picioare; — *rimanere al di sopra*, a birui, a învinge; — *di sopra, di sopra più*, pedeasupra; pe lângă acestea.
SOPRABBASTÁRE, *v. n.* a fi mai multu decâtu trebue, a prisosi.
SOPRABBENEDÍRE, *v. a.* a binecuvînta din nou.
SOPRABBÉRE, *v. a.* a bea de însoavă.
SOPRABBOLLÍRE, *v. n.* a fierbe prea multu.
SOPRABBONDÁNTE, *a.* suprabundantu, cu prisosu.
SOPRABBONDÁNZA, *f.* suprabundanță, prisosință.
SOPRABBONDÁRE, *v. a.* a suprabunda, a prisosi, a redunda.
SOPRABBONDÉVOLE, *a.* suprabundantu, prisositoru, redundâtoru, bogatu, îmbilșugatu, covîrșitoru.
SOPRABBONDEVOLMÉNTE, *avv.* cu prisosu, cu covîrșire.
SOPRABBUÓNO, *a.* bunu peste măsură.
SOPRÁBITO, *m.* surtucu, supravestă.
SOPRACCADÉRE, *v. a.* a supraveni.
SOPRACCAMÍCIA, *f.* supracămașă.
SOPRACCÁNTO, *m.* fermecătorie, vrăjitorie; epodu.
SOPRACCANZÓNE, *f.* epodu.
SOPRACCÁPO, *m.* supraintendentu, capu; grijă; — *nel sopraccapo*, în cea mai mare dificultate.
SOPRACCARICÁRE, *v. a.* a supraîncărca; a apăsa, a nâpăstui
SOPRACCÁRICO, *m.* supraîncărcare, suprasarcină, supragreutate; apăsare, năcaste, angarie; îngrijitoru de mărfuri la o corabie; — *a.* supraîncărcatu, încărcatu peste măsură.
SOPRACCÁRTA, *f.* cuverta unei scrisori, învălișu.
SOPRACCELÉSTE, *a.* supracerescu, divinu, dumnezeescu.
SOPRACCENNÁRE, *v. a* a supraînsemna, a însemna, a pomeni, a cita mai susu, mai nainte.
SOPRACCHIAMÁRE, *v. a.* a mai chiăma.
SOPRACCHIÁRO, *a.* limpede, deslușitu, evidentu.
SOPRACCHIÉDERE, *v. a.* a cere mai multu decâtu se cuvine.
SOPRACCHIÚSA, *f.* supracopertă, învălișu.
SOPRACCIÉLO, *m.* ceru de patu; boltă.
SOPRACCÍGLIO, *m.* sprînceană.
SOPRACCÍGNERE, *v. a.* a încinge pe deasupra.
SOPRACCÍNGHIA, *f.* chinga ce se pune pe deasupra șelei.
SOPRACCÍNTO, *a.* încinsu pe deasupra.
SOPRACCIÒ, *m.* supraintendentu; — *avv.* pe lîngă acestea.
SOPRACCITÁTO, *a.* supracitatu, citatu mai susu.
SOPRACCÓLLO (DI), *avv.* preste aceasta, de prisosu; — *uomini di sopraccollo*, soldați de desbârcare.
SOPRACCÓMITO, *m.* comandantu de galeră.
SOPRACCOMPERÁRE, *v. a.* a plăti ceva prea scumpu; a cumpăra mai multu decâtu trebue, cu prisosu.
SOPRACCÓNSOLO, *m.* supraconsulu, unu felu de fonctionaru la venețiani în timpulu republicei.
SOPRACCOPÉRTA, *f.* supracopertă, suprainvălișu.
SOPRACCÓRRERE, *v. n.* a se apropia, a veni alergându.
SOPRACCRÉSCERE, *v. a. e n.* a supracrește, a crește pe deasupra.
SOPRACCUÓCO, *m.* supraintendentu la bucătărie.
SOPRACÚTO, *a.* prea ascuțitu, prea acutu.
SOPRADDÈGNO, *a.* prea demnu.
SOPRADDÉNTE, *m.* supradinte, dinte crescutu peste altulu.
SOPRADDÉTTO, *a.* suprazisu, zisu, pomenitu mai susu.
SOPRADDÍRE, *v. a.* a mai zice, a mai spune, a adăoga.
SOPRADDÓTA, SOPRADDÓTE, *f.* supradotă, suprazestre.
SOPPRADDOTÁLE, *a.* supradotalu, suprazestralu.
SOPRADDOTÁRE, *v. a.* a supradota, a da supradote.
SOPRADDÓTTO, *a.* prea învățatu.
SOPRADDOVÉRE, *avv.* mai multu decâtu se cuvine.

Digitized by Google

SOPRAECCELLÉNTE, *a.* supraescelinte, perfectu.
SOPRAEMINÉNTE, *a.* supraeminentu, mai naltu, mai sublimu decâtu orĭce altu.
SOPRAESALTÁRE, *v. a.* preamâritu, prea lâudatu.
SOPRAFFÁCCIA, *f.* suprafaţâ.
SOPRAFFACIMÉNTO, *m.* suprabundanţâ; asuprire.
SOPRAFFÁRE, *v. a.* a suprabunda; a asupri; a câlca; a întrece, a covîrşi.
SOPRAFFÁTTO, *a.* asupritu; covîrşitu, întrecutu; speriatu, spâimîntatu; predomnitu; răsceptu.
SOPRAFFINAMÉNTO, *m.* rafinâtate, subţietate mare.
SOPRAFFÍNO, *a.* suprafinu.
SOPRAFFIORÍRE, *v. n.* a înflori din nou.
SOPRAFFLÓRIDO, *a.* prea înfloritu.
SOPRAGGALÉA, *f.* galerâ principalâ, capitanâ.
SOPRAGGIOÍRE, *v. n.* a trâsâri de bucurie.
SOPRAGGIRÁRE, *v. n.* a se învîrti din nou.
SOPRAGGITTÁRE, *v. a.* a tivi.
SOPRAGGÍTTO, *a.* tivire, tivitură.
SOPRAGGIUDICÁRE, *v. a.* a domni, a predomni.
SOPRAGGIÚGNERE, *v. n.* a supraveni, a veni, a sosi fârâ veste, pe neaşteptate; — *v. a.* a apuca fârâ veste, a surprinde; a mai adâoga.
SOPRAGGIUGNIMÉNTO, *m.* supravenire; apucare fârâ veste.
SOPRAGGIÚNTA, *f.* supravenire, venire neaşteptatâ, surprindere, apucare fârâ veste; adaosu, adâogare.
SOPRAGGIÚNTO, *a.* supravenitu, venitu pe neaşteptate; surprinsu, apucatu fârâ veste; unitu, lipitu; adâogatu.
SOPRAGGRÁNDE, *a.* foarte mare, desmâsuratu, enormu.
SOPRAGGRAVÁRE, *v. a.* a încârca, a îngreuna, a împovâra peste mâsurâ, a supraîncârca, a angaria.
SOPRAGGRÁVE, *a.* greu peste mâsurâ.
SOPRAGGUÁRDIA, *f.* gardâ principalâ.
SOPRAIMPOSSÍBILE, *a.* supraimposibilu, imposibilu de totu.
SOPRAINDORÁRE, *v. a.* a suprauri, a auri din nou.
SOPRAINDÚRRE, *v. a.* a suprapune, a pune pe deasupra.
SOPRAINTENDÉNZA, SOPRANTENDÉNZA, *f.* supraintendenţâ.
SOPRAINTÉNDERE, *v. a.* a avea supraintendenţa.
SOPRALIMITÁRE, *m.* architravulu uşei.
SOPRALLEGÁRE, *v. a.* a supraduce, a supracita.
SOPRALLÉTTO, *m.* cerulu patului.
SOPRALLEVÁRE, *v. a.* a supraînâlţa, a ridica în susu.
SOPRALLODÁRE, *v. a.* a supralâuda; a lâuda peste mâsurâ.
SOPRALLÓDE, *f.* laude mare, proslâvire.
SOPRALLUNÁRE, *a.* supralunaru.
SOPRALZÁRE, *v. a.* a înâlţa, a ridica prea multu.
SOPRAMÁBILE, *a.* supramabilu, foarte amabilu.
SOPRAMMÁNO, *m.* lovitură din susu în josu; asuprire, angarie; — *a.* estraordinaru, escelinte; — *avv.* ridicându mâna; peste mâsurâ, cu covîrşire.
SOPRAMMARAVIGLIÓSO, *a.* prea minunatu.
SOPRAMMÁSTRO, *m.* maisteru, meşteru primaru.
SOPRAMMATTÓNE, *m.* zidu de cârâmidâ.
SOPRAMMEMORÁRE, *v. a.* a supramemora, a memora, a pomeni, a recorda mai susu.
SOPRAMMENTOVÁRE, *v. a.* a supracita, a pomeni mai susu.
SOPRAMMERCÁTO, *m.* adaosu, adâogare, supraincârcare; — *di soprammercato*, pe lângâ aceasta, preste aceasta, pe deasupra.
SOPRAMMETTERE, *v. a.* a suprapune, a pune deasupra.
SOPRAMMIRÁBILE, *a.* supradmirabilu, prea admirabilu.
SOPRAMMISÚRA, *avv.* peste mâsurâ.
SOPRAMMÓDO, *avv.* peste mâsurâ, într'unu chipu escesivu.
SOPRAMMONDÁNO, *a.* supramundanu, supraomenescu.
SOPRAMMONTÁRE, *v. n.* a creşte, a suprabunda, a întrece.
SOPRÁNIMO, *avv.* cu patimâ, cu pasiune, cu animositate.
SOPRANITÀ, *f.* superioritate; suveranitate, autoritate.
SOPRANNARRÁTO, *a.* supranaratu, povestitu mai susu.
SOPRANNÁSCERE, *v. n.* a naşte dupâ altulu.
SOPRANNATURÁLE, *a.* supranaturalu; dumnezeescu; estraordinaru; — *verità soprannaturali*, revelaţiunea.
SOPRANNATURALÍSMO, *m.* supranaturalismu.
SOPRANNATURALÍSTA, *f.* supranaturalistu.
SOPRANNATURALMÉNTE, *avv.* într'unu modu supranaturalu.
SOPRANNESTÁRE, *v. a.* a supraltoi.
SOPRÁNNO, *a.* de unu anu şi mai multu.
SOPRANNOMÁRE, *v. a.* a supranumi, a porecli.
SOPRANNÓME, *m.* supranume, poreclâ; epitetu.
SOPRANNOMINÁRE, *v. a.* a supranumi, a porecli.
SOPRANNOTÁRE, *v. a.* a suprainsemna; — *v. n.* a pluti, a înnota pe deasupra.
SOPRANNUMERÁRE, *v. a e. n.* a supranumâra.
SOPRANNUMERÁRIO, *m.* supranumeraru, care trece peste numârulu determinatu.
SOPRANNUOTÁRE, *v. n.* a înnota, a pluti pe deasupra.
SOPRÁNO, *m.* soprano, voacea cea mai acutâ; — *a.* supremu, superioru, celu mai înnaltu.
SOPRANSÈGNA, *f.* uniformu, semnu la uniformu.
SOPRANTENDÉNTE, *m.* supraintendentu, îngrijitoru.
SOPRANTENDÉNZA, *f.* supraintendenţâ; presidenţâ.
SOPRANTÉNDERE, *v. n.* a înţelege, a şti mai multu decâtu alţii; a îngriji, a administra, a avea supraintendenţa.
SOPRANTENDITÓRE, *m.* supraintendentu, inspectoru.
SOPRAORDINÁRIO, *a.* supraordinaru, estraordinaru.
SOPRAORNÁRE, *v. a* a orna peste mâsurâ, a împoţona.
SOPRAORNÁTO, *m.* supraornatu, trabeaţiune.
SOPRAPPAGÁRE, *v. a.* a plâti mai multu decâtu trebue.

Digitized by Google

SOPRAPPÁRTO, *m.* facere, lehuzie, chendelie; secundinâ.
SOPRAPPÉSO, *m.* supragreutate, suprapondu.
SOPRAPPIACÉNTE, *a.* prea plăcutu.
SOPRAPPIÁNGERE, *v. n.* a plânge cu lacremi ferbinți.
SOPRAPPIÉNO, *a.* supraplinu, plinu peste măsurâ.
SOPRAPPIGLIÁRE, *v. a.* a mai lua, a lua prea multu.
SOPRAPPIÚ, *m.* prisosu, redundanță; — *avv.* peste aceasta.
SOPRAPPONIMÉNTO, *m.* suprapunere, punere d'asupra.
SOPRAPPÓRRE, *v. a.* a suprapune, a pune d'asupra; a adâoga; a preferi; — *soprapporsi*, a se pune d'asupra.
SOPRAPPORTÁRE, *v. a.* a suprapurta, a purta pe d'asupra; a purta în susu; a purta, a susținea.
SOPRAPPÓRTO, *m.* ornamentu la architravulu porții.
SOPRAPPOSIZÍONE, *f.* suprapositiune, suprapunere, punere d'asupra; lucrulu pusu d'asupra.
SOPRAPPÓSTA, *f.* suprapusurâ, adâosurâ, ceea ce se pune deasupra; strugu la copita calului.
SOPRAPPRÉNDERE, *v. a.* a surprinde, a apuca fârâ veste.
SOPRAPPRENDIMÉNTO, *m.* surprindere, apucare fârâ veste.
SOPRAPPREZIÓSO, *a.* prea prețiosu, prea scumpu.
SOPRAPPROFÓNDO, *a.* profundu, adîncu peste măsurâ.
SOPRARÉNDERE, *v. a.* a întoarce, a da mai multu decâtu se cuvine, decâtu se cade, a da cu prisosu.
SOPRARRACCÓNTO, *m.* narațiune accesoriâ, episodâ.
SOPRARRAGIONAMÉNTO, *m.* epilogu.
SOPRARRAGIONÁRE, *v. n.* a mai spune, a mai cuvinta.
SOPRARRAZIONÁLE, *a.* supraraționalu.
SOPRARRECÁRE, *v. a.* a zice, a observa, a pomeni mai susu.
SOPRARRIVÁRE, *v. a. e n.* a supraveni; a surprinde.
SOPRASALÍRE, *v. n.* a se sui, a se urca în susu.
SOPRASBÉRGA, *f.* unu felu de casacâ soldățească.
SOPRASCRÍTTA, *f.* suprascriptu, suprainscripțiune, inscripțiune; adresâ la o scrisoare; suprafață.
SOPRASCRÍTTO, *m.* suprascriere; — *a.* suprascrisu.
SOPRASCRÍVERE, *v. a.* a suprascrie; a scrie adresa.
SOPRASCRIZIÓNE, *f.* suprascripțiune, înscriptiune.
SOPRASSÓLDO, *m.* gratificațiune, salariu îndoitu.
SOPRASPÁRGERE, *v. a.* a respândi, a presâra pe deasupra.
SOPRASPÉNDERE, *v. a.* a cheltui peste măsurâ.
SOPRASPERÁNZA, *f.* suprasperanță, speranță sigurâ.
SOPRASPERÁRE, *v. a.* a supraspera, a avea mare speranță.
SOPRASSAGLIÉNTE, *a.* care se urcâ în susu; pilotu.
SOPRASSALÁRE, *v. a.* a resâra, a sâra prea tare.
SOPRASSALÍRE, *v. a.* a asalta, a nâvâli fârâ veste.
SOPRASSÁLTO, *m.* tresărire, sguduire fârâ veste, agitațiune tare; asaltu, nâvălire fârâ veste.
SOPRASSÁNTO, *a.* prea sântu.
SOPRASSAPÉRE, *v. n.* a ști mai multu decâtu se cuvine.
SOPRASSEDÉNZA, *f.* intârziere, zâbovire, trâgânare.
SOPRASSEDÉRE, *v. a. e n.* a ședea pe deasupra; a îngriji, a avea supraintendență; a zâbovi, a trâgâna, a soroci, a întârzia, a amâna.
SOPRASSEGNÁLE, *a.* semnalu, semnu la unu locu înaltu.
SOPRASSEGNÁRE, *v. a.* a suprainsemna.
SOPRASSÉGNO, *m.* semnu, marcâ pe deasupra.
SOPRASSÉLLO, *m.* suprasarcinâ; adaosu, adâogare, adaugere.
SOPRASSEMINÁRE, *v. a.* a suprasemâna, a semâna din nou.
SOPRASSÉNNO, *m.* prudință, înțelepciune mare.
SOPRASSENSÍBILE, *a.* suprasensibilu, idealu, metafisicu.
SOPRASSERVÍRE, *v. a.* a servi, a face mai multu decâtu trebue.
SOPRASSÉTE, *f.* sete forte mare.
SOPRASSÍNDACO, *m.* suprasindacu, sindacu primaru.
SOPRASSÓGLIO, *m.* pragu de susu, architravu.
SOPRASSÓMA, *f.* suprasarcinâ, suprapovarâ; adaosu.
SOPRASSOSTÁNZA, *f.* suprasubstanță, substanță primarâ.
SOPRASSOSTANZIÁLE, *a.* suprasubstanțialu.
SOPRASTAMÉNTO, *m.* suprastare; zâbovire; covîrșire.
SOPRASTÁNTE, *m.* suprastantu, supraintendentu, îngrijitoru, custodu; temniceru; — *a.* iminentu; zâbovitoru, trâgânâtoru; imperiosu; semețu, insolentu.
SOPRASTÁNZA, *f.* suprastare; întârziere, zâbovire, trâgânare; întețire, prididire.
SOPRASTÁRE, *v. a. e n.* a suprasta; a covîrși, a întrece, a învinge; a predomni, a fi superioru; a trâgâna, a zâbovi; a fi aproape, iminentu; a înceta; a sta.
SOPRASTRÁTO, *a.* pardositu, pavatu.
SOPRATÓDOS, *m.* surtucu.
SOPRATTENÉRE, *v. a.* a reținea, a opri prea multu.
SOPRATTÉTTO, *avv.* pe podulu casei.
SOPRATTIÉNI, *m.* dilațiune, trâgânare, amânare.
SOPRATTÚTTO, *avv.* mai alesu, mai vîrtosu, mai cu seamâ, cu deosebire, în speție, în special.
SOPRAUMÁNO, *a.* supraomenescu, supranaturalu.
SOPRAVANZAMÉNTO, *m.* întrecere; prisosire.
SOPRAVANZÁRE, *v. a.* a întrece, a covîrși, a su-

Digitized by Google

prasta, a învinge, a birui; — *v. n.* a eşi din linie; a prisosi.

SOPRAVÁNZO, *m.* prisosinţâ, remâşiţâ.

SOPRAVVEDÉRE, *v. a.* a observa cu atenţiune, a priveghia, a îngriji.

SOPRAVVEDÚTO, *a.* bâgâtoru de seamâ, foarte atentivu, foarte deşteptu, iscusitu, isteţu, inteligentu.

SOPRAVVEGGHIÁRE, *v. n.* a veghia, a supraveghia, a priveghia, a pâzi cu mare atenţiune.

SOPRAVVEGNÉNTE, *a.* urmâtoru.

SOPRAVVEGNÉNZA, *f.* supravenire, venire fârâ veste.

SOPRAVVÉNDERE, *v. a.* a vinde prea scumpu.

SOPRAVVENÍRE, *v. n.* a supraveni, a veni, a sosi fârâ veste; a surprinde, a apuca fârâ veste; a se întîmpla fârâ veste.

SOPRAVVÉNTO, *m.* supravîntu, vîntu favorabilu; asuprire; avantagiu, folosu; — *venire sopravvento*, a veni fârâ veste, pe neaşteptate; — *prendere il sopravvento*, a deveni superioru, a se face formidabilu.

SOPRAVVENÚTA, *f.* supravenire, venire, sosire neprevâzutâ, neaşteptatâ, surprindere.

SOPRAVVÉSTA, SOPRAVVÉSTE, *f.* supravestâ; învâlişu.

SOPRAVVÍNCERE, *v. a.* a întrece, a covîrşi.

SOPRAVVIVÉNTE, *a.* supravieţiutoru, superstitu.

SOPRAVVIVÉNZA, *f.* supravieţuire.

SOPRAVVÍVERE, *v. n.* a supravieţui, a remânea în viaţâ, a remânea superstitu, a trâi mai multu.

SOPRAVVÍVOLO, SOPRAVVÍVO, *m.* purureaverde, siminocu; — *avere il sopravvivolo*, a nu muri niciodatâ.

SOPRAVVOLÁRE, *v. n.* a suprasbura, a sbura pe deasupra, a sbura foarte departe.

SOPRECCEDÉNTE, *a.* desmâsuratu, supraescesivu.

SOPRECCEDÉNZA, *f.* suprabundanţâ, prisosinţâ.

SOPRECCÉDERE, *v. n. ed a.* a supraîntrece, s suprabunda, a prisosi peste mâsurâ; a covîrşi, a învinge.

SOPRECCELLÉNTE, *a.* supraescelinte.

SOPREDIFICÁRE, *v. a.* a supraedifica, a zidi pe deasupra.

SOPRELÉTTO, *a.* supralesu, alesu mai nainte.

SOPREMINÉNTE, *a.* supraeminentu; predomnitoru.

SOPREMINÉNZA, *f.* supraeminenţâ, predomnire, întâiere.

SOPRÉSSO, *avv.* pe deasupra; pe lângâ acestea.

SOPRILLÚSTRE, *a.* suprailustru, mai ilustru decâtu orîce altu.

SOPRIMMATERIÁLE, *a.* supraimmaterialu.

SOPRINNALZÁRE, *v. a.* a supraînâlţa, a înnâlţa.

SOPRINTELLETTUÁLE, *a.* supraintelectualu, transcendentu.

SOPRINTENDÉNZA, *f.* supraintendenţâ, suprainspecţiune.

SOPRONORÁTO, *a.* supraonoratu, prea cinstitu.

SOPRORDINARIAMÉNTE, *avv.* într'unu modu estraordinaru.

SOPRORDINÁRIO, *a.* supraordinaru, estraordinaru.

SOPRÓSSO, *m.* supraosu, escrescinţâ, nodu de osu, ecsostose; supârare, îngreunare, desgustu.

SOPRUMÁNO, *a.* supraomenescu; supranaturalu.

SOPRUMERÁLE, *m.* efodu (hainâ sacerdotalâ.)

SOPRUSÁRE, *v. a.* a abusa, a întrebuinţa râu.

SOPRÚSO, *m.* abusu, asuprire, înjurie.

SOQQUADRÁRE, *v. a.* a resturna, a prâpâdi, a ruina.

SOQQUÁDRO, *m.* râsturnare, turburare, perturbaţiune, confusiune, ruinâ, prâpâdenie; — *mettere a soqquadro*, a resturna, a turbura, a râscoli, a prâpâdi.

SORÁRE, *v. n.* a sbura spre simplâ plâcere.

SÓRBA, *f.* sorbâ, gorunâ.

SORBASTRÉLLA, *f.* pimpinelâ, pâtrânjelu sâlbatecu.

SORBECCHIÁRE, *v. a.* a sorbi încetu.

SORBETTÁTO, *a.* înghiâţatu.

SORBETTIÉRA, *f.* vasu, cadâ de înghiâţatu.

SORBETTIÉRE, *m.* sorbetaru, fâcâtoru de sorbeturi, de înghiâţatâ.

SORBÉTTO, *m.* sorbetu, şerbetu, înghiâţatâ, orîce beuturâ înghiâţatâ sau de jumâtate înghiâţatâ.

SORBÍGNO, SORBÍNO, *a.* de sorbu, de sorbâ, ca sorba.

SORBÍRE, *v. a.* a sorbi, a înghiţi, a bea, a suge.

SORBÍTICO, *a.* de natura sorbului sau a sorbei.

SORBITÓRE, *m.* sorbitoru, înghiţitoru, sugâtoru.

SORBIZIÓNE, *f.* sorbiţiune, sorbire, înghiţire, sugere.

SÓRBO, *m.* sorbu, gorunu (arbore).

SORBÓNA, *f.* Sorbonâ, şcoalâ renumitâ la Parisu.

SORBÓNE, *m.* mîţâ blândâ, ipocritu.

SORBÓNICO, *a.* sorbonicu, alu Sorbonei.

SORBONÍSTA, *m.* sorbonistu, doctoru alu Sorbonei.

SORCIÁIA, *f.* cuibu de şoarici.

SORCÍGLIO, *m.* sprinceanâ.

SORCÍNO, *a.* în faţa şoaricelui.

SÓRCIO, SÓRCE, *m.* şoarice.

SÓRCOLO, *m.* surcea, mlâdiţâ, râmurelu de altuitu.

SORDACCHIÓNE, *a. e s. m.* surdu, grosu de ureche; care se preface câ nu aude.

SORDÁGGINE, *f.* surditate, surzime.

SORDAMÉNTE, *avv.* în secretu, în tainâ, sub ascunsu, pe nesimţite, încetu, fârâ sgomotu.

SORDÁSTRO, *a.* cam surdu, grosu de ureche, semisurdu.

SORDELLÍNA, *f.* cimpoiu.

SORDÉZZA, *f.* surditate, surzime.

SORDIDAMÉNTE, *avv.* într'unu modu sordidu, murdaru.

SORDIDÉZZA, *f.* sordiditate, murdârie, scârnâvie, uriciune; avariţie mare, scumpete murdarâ, uritâ; mişelie, ticâloşie, miserie, abiecţiune; deformitate.

SÓRDIDO, *a.* sordidu, murdaru, spurcatu, scârnavu; uritu, deformu, uriciosu; ticâlosu, mişelu, abiectu; avaru, sgârcitu, scumpu cumplitu.

SORDÍNA, *f.* SORDÍNO, *m.* surdinâ (la unu instrumentu musicalu); — *alla sordina*, prin tainâ, fârâ sgomotu; — *suonare la sordina*, a se preface câ este surdu.

SORDITÀ, *f.* surditate, surzime.

Digitized by Google

SORDÍZIA, *f.* sordiditate, murdârie; avariție; mișelie.
SÓRDO, *a.* surdu, grosu de ureche; obtusu, tîmpitu; repumnantu, contraru; incomensurabilu; fârâ sgomotu; slabu; — *alla sorda*, pe nesimțite, în tainâ, în secretu, încetu; — *fare il sordo*, a se preface câ n'aude, câ nu înțelege; — *pietra sorda*, piatrâ nelucioasâ, fârâ lustru; — *lavorare colla lima sorda*, a lucra pe subtu ascunsu.
SORDOMUTÍSMO, *m.* surdomutismu.
SORDOMÚTO, *a. e s. m.* surdomutu, surdu și mutu.
SORÉLLA, *f.* sorâ, suroarâ; maicâ, câlugâriță; amicâ intimâ; — *sorella di latte*, sorâ de țiță.
SORELLÁSTRA, *f.* sorâ vitregâ.
SORELLÉVOLE, *a.* de sorâ.
SORELLEVOLMÉNTE, *avv.* ca o sorâ.
SORGÉNTE, *f.* sorginte, isvoru; fîntânâ; origine, principiu, începutu, causâ, pricinâ, motivu; — *a.* care isvorește.
SÓRGERE, *v. n.* a eși; a se ivi; a se înălța, a se sui, a se urca, a se scula; a isvorî, a țișni; a se trage, a se naște; a se întîmpla fârâ veste; a sosi într'unu portu.
SORGÉVOLE, *a.* care isvorește; care se înalță; care se trage.
SORGIMÉNTO, *m.* eșire afarâ; ivire; înălțare, suire, urcare, sculare; isvorire, țișnire; întîmplare neașteptatâ.
SORGINÓCCHIO, *m.* supragenuchiu.
SORGITÓRE, *m.* care se sue, se înalță; locu bunu de ancoratu.
SORGÍVA, *f.* sorginte, isvoru.
SÓRGO, *m.* meiu, mâlaiu mâruntu; porumbu, pâpușoiu.
SORGOZZÓNE, *m.* proptea, popu, râzâmâtoare; loviturâ sub bârbie.
SÓRI, *m.* atramentaru, piatrâ vitrioloasâ.
SORIÁNO, *a.* sorianu, suru.
SÓRICE, *m.* șoarice cu botulu ascuțitu.
SORICÍGNO, *a.* șoreciu.
SORÍTE, *f.* soritâ, șiru de propositiuni silogistice.
SORMONTÁRE, *v. a. e n.* a se sui, a trece peste; a învinge, a birui, a întrece, a covîrși; a asupri; a râsbi.
SORMONTATÓRE, *m.* învingâtoru, întrecâtoru; asupritoru.
SORNACCHIÁRE, *v. n.* a tuși si a stupi flegmâ.
SORNÁCCHIO, *m.* scuipatu, stupitu, flegmâ.
SORNIÓNE, *m.* astutu, mișelosu, vicleanu, mîță blândâ.
SORNUOTÁRE, *v. n.* a supraînnota, a pluti.
SÓRO, *a.* care n'a nâpîrlitu âncâ; neînvățatu, nedeprinsu; neîndemânatecu, simplu, prostu, nerodu; murgu închisu, galbenu închisu (calu); — *s. m.* savurâ, balastu.
SORÓRE, *f.* suroarâ, sorâ; câlugâriță.
SORORICÍDA, *m.* sororîcidu, ucigașu alu surorii sale.
SORORICÍDIO, *m.* sororicidiu, uciderea surorii.
SORPASSÁRE, *v. a.* a întrece, a covîrși; a tolera, a îngâdui.
SORPIÙ, *m.* prisosu; — *avv.* de prisosu.
SORPRENDÉNTE, *a.* surprinzâtoru, minunatu, admirabilu.
SORPRÉNDERE, *v. a.* a surprinde, a apuca fârâ veste; a înșela, a amâgi; a pricinui mirare, a face sâ se minuneze, sâ se mire; — *sorprendere una piazza*, a lua o cetate prin surprindere.
SORPRENDIMÉNTO, *m.* surprindere; amâgire, înșelare.
SORPRÉSA, *f.* surprindere, mirare, minune; nâvâlire neașteptatâ, fârâ veste.
SORQUIDÁNZA, *f.* aroganță, semeție, îndrâsnealâ.
SORQUIDÁRE, *v. n.* a îndrâsni, a se semeți, a cuteza.
SÓRRA, *f.* vintre de tonu sâratu.
SORRÁDERE, *v. a.* a rade pe deasupra.
SORRECCHIÁRE, *v. n.* a asculta.
SORRÉGGERE, *v. a.* a susține, a sprijini, a râzima, a propti; — *sorreggersi*, a se susținea, a sta în picioare.
SORRENÁRE, *v. a.* a înarena, a împiedica cu nisipu.
SORRIDENTEMÉNTE, *avv.* surîzîndu, zimbindu.
SORRÍDERE, *v. n.* a suride, a zimbi; a prii, a fi favorabilu; a înflori, a prospera; a rînji.
SORRÍSO, *m.* surîsu, zimbire, zimbetu.
SORRÓDERE, *v. a.* a roade încetu, pe nesimțite.
SORSALTÁRE, *v. a.* a suprasâri.
SORSÁRE, *v. a.* a bea gâlcânindu, ghiolcâindu, pe ghiolcâite.
SÓRSO, *m.* gâlcâniturâ, ghiolcâire, înghițiturâ; — *a sorsi*, pe ghiolcâite, prin înghițiri; în restimpuri.
SÓRTA, *f.* felu, spiță, soiu; cualitate, formâ, manierâ, modu, chipu; capitalu; — *di sorta che*, astfelu încâtu.
SÓRTE, *f.* soarte, norocu, întîmplare, destinu; condițiune, stare; sortilegiu; — *a sorte, per sorte*, din întîmplare; — *per mala sorte*, spre nenorocire, din nefericire; — *per buona sorte*, din norocire; — *gettare le sorti*, a arunca sorțile.
SORTEGGIÁRE, *v. n.* a trage soarte; a împârtâși.
SORTIÉRE, *m.* vrâjitoru, fermecâtoru.
SORTILÉGIO, *m.* sortilegiu, vrajâ, fermecu.
SORTÍLEGO, *m.* vrâjitoru, fermecâtoru.
SORTIMÉNTO, *m.* asortimentu.
SORTÍRE, *v. a.* a sorți, a urzi, a împârți cu sorți; — *v. n.* a eși; a reeși; a eși dintr'o cetate pentru a ataca; a face o sortită.
SORTÍTA, *f.* alegere; asortimentu; sortită, eșire, atacu, nâvâlire.
SORTIZIÓNE, *f.* sorțire, aruncare de sorți.
SÓRTO, *a.* eșitu, înălțatu, suitu, ridicatu, sculatu; nâscutu; întrematu, restauratu.
SORVENÍRE, *a. n.* a supraveni; a se întîmpla fârâ veste.
SORVÍVERE, *v. n.* a supraviețui, a remânea în viață, a remânea superstitu, a trâi mai multu decâtu altulu.
SORVOLÁRE, *v. n. ed a.* a sbura pe deasupra; a întrece.
SOSCRITTÓRE, *m.* subscriitoru.
SOSCRÍVERE, *v. a.* a subscrie, a subsemna, a iscâli.
SOSCRIZIÓNE, *f.* subscripțiune, subscriere; iscâlitură.
SOSPÉNDERE, *v. a.* a suspinde, a spînzura, a atîrna; a ridica; a susține; a precurma, a înceta, a opri pentru oarecare timpu; a diferi,

Digitized by Google

a amâna; a scoate pe cineva vremelnicește din postulu seu, din funcțiunile sale.

SOSPENDÍBILE, *a.* care se poate suspinde.

SOSPENDIMÉNTO, *m.* suspindere, spînzurare, atîrnare; precurmare.

SOSPÉNDIO, *m.* instrumentu pentru a suspinde, a atîrna.

SOSPENSIÓNE, *f.* suspensiune, suspindere, atîrnare, spînzurare; încetare, precurmare timpurană; îndoință, incertitudine; întârziere; — *sospensione d'armi*, încetare de ostilități pentru oarecare timpu.

SOSPENSIVAMÉNTE, *avv.* într'unu modu suspensivu; într'o manieră incertă, îndoioasă.

SOSPENSÍVO, *a.* suspensivu, capabilu de a suspinde.

SOSPÉNSO, *a.* suspinsu, spînzuratu, atîrnatu.

SOSPENSÓRIO, *m.* suspinsoru, încingătoare de surpați.

SOSPESAMÉNTE, *avv.* într'unu modu îndoiosu, incertu.

SOSPÉSO, *a.* suspinsu, atîrnatu, spînzuratu; incertu, nesiguru, îndoiosu, îndoiciosu, nehotărîtu, ambiguu, dubiosu, problematicu; neresolutu; precurmatu; — *tenere in sospeso*, a lăsa la îndoință.

SOSPETTAMÉNTE, *avv.* într'o manieră suspectă.

SOSPETTÁRE, *v. a. e n.* a suspica, a suspecta, a bănui; a fi la îndoială; a socoti, a fi de opiniune.

SOSPETTÉVOLE, *a.* cu prepusu, cu bănuială.

SOSPÉTTO, *m.* suspiciune, prepusu, bănuială; neîncredere, sfiiciune, sfială; dubiu, îndoială; — *a.* suspectu.

SOSPETTOSAMÉNTE, *avv.* cu suspiciune, cu bănuială.

SOSPETTÓSO, *a.* suspiciosu, bănuitoru, sfiiciosu; suspectu.

SOSPEZIÓNE, SOSPIZIÓNE, *f.* suspiciune, prepusu, bănuială.

SOSPICÁRE, *v. n.* a suspica, a avea suspiciune, prepusu.

SOSPÍGNERE, *v. a.* a împinge; a îmbrânci; a goni; a grăbi, a înteți, a zori, a prididi, a aținta; a arunca; — *sospignersi*, a se vîrî, a se introduce, a se îndesa, a înâinta cu silă.

SOSPIGNIMÉNTO, *m.* împingere, impulsiune; întețire.

SOSPÍNTA, *f.* împingere, impulsiune, instigațiune.

SOSPIRÁRE, *v. n.* a suspina, a ofta; a dori fierbinte, a rîvni, a pofti cu înfocare, a căuta cu pasiune; — *v. a.* a deplora, a plânge, a simți întristare pentru ceva.

SOSPIRATÓRE, *m.* care suspină; doritoru, rîvnitoru.

SOSPIRÉVOLE, *a.* plângerosu, tînguiosu, cu suspine.

SOSPÍRO, *m.* suspinu, oftătură; gemătu; gâfâire, greutate de resuflatu; pausă musicală; — *render l'ultimo sospiro*, a muri; — *stare in sospiri*, a se afla într'o stare dureroasă.

SOSPIRÓSO, *a.* care suspină desu.

SOSSANNÁRE, *v. n.* a batjocuri, a pâcâli, a deride.

SOSSÓPRA, *avv.* cu fața în susu, pe dosu; talmoș-balmoș, arababurea; aproape, mai, cu aprocsimațiune, ca la.

SOSSOPRÁRE, *v. n.* a se prâpâstui, a se prâpâdi.

SÓSTA, *f.* pausă, repausu, restimpu, încetare, resuflare, contenire, oprire, stare; poftă, rîvnă, doru; încetare de ostilități; — *far sosta*, a înceta, a conteni.

SOSTÁNZA, *f.* substanță; esență; ființă; materie; avere.

SOSTÁRE, *v. a.* a opri, a reținea; — *v. n.* a sta; a conteni.

SOSTÉGNO, *m.* susținere; proptă, proptea, râzîmătoare, razimu, sprijinu, sprijoană; menținere; ajutoru.

SOSTENÉNZA, *f.* susținere, întreținere, subsistență, hrană.

SOSTENÉRE, *v. a.* a susținea; a sprijini, a propti, a râzima; a ține, a purta; a protege, a ocroti, a custodi, a îngriji; a ajuta; a suferi, a răbda, a pâți; a tolera, a îngădui, a permite; a apăra; a menținea; — *v. n.* a resiste, a persevera; a întârzia, a zăbovi; — *sostenersi*, a se susținea; a sta pe picioare, a sta în susu, a sta țeapănu; a persevera; a și păstra demnitatea sa; — *sostenere un'assalto*, a respinge unu asaltu.

SOSTENÍBILE, *a.* de susținutu, care se poate susținea.

SOSTENIMÉNTO, *m.* susținere; sprijinire, râzimare, proptire; întreținere, îngrijire, nutrire, hrânire; suferire, răbdare; ușorare, recreare, întremare.

SOSTENITÓRE, *m.* susțiitoru; protectoru; răbdătoru.

SOSTENTÁCOLO, *m.* sprijinu, proptă, razimu.

SOSTENTAMÉNTO, *m.* susținere, întreținere, nutrire, hrană; ajutoru, sprijinire, recreare, confortare.

SOSTENTÁRE, *v. a.* a susținea, a întreținea, a nutri, a hrăni; a menținea; a apăra; — *sostentarsi*, a se susținea.

SOSTENTATÍVO, *a.* care servește spre a susținea. nutritivu.

SOSTENTATÓRE, *m.* susțiitoru, nutritoru; apărătoru.

SOSTENTAZIÓNE, *f.* susținere, subsistență, hrană, întreținere.

SOSTENUTÉZZA, *f.* gravitate, seriositate, așezare.

SOSTENÚTO, *a.* susținutu; întreținutu; sprijinitu; apăratu; gravu, seriosu, așezatu; arestantu.

SOSTITUÍRE, *v. a.* a substitui, a înlocui.

SOSTITÚTO, *m.* substitutu, suplentu.

SOSTITUTÓRE, *m.* substitutoru.

SOSTITUZIÓNE, *f.* substituțiune, substituire, înlocuire.

SOTTÁCQUEO, *a.* care se află subt apă.

SOTTAFFITTÁRE, *v. a.* a subloca, a subînchiria.

SOTTAFFÍTTO, *m.* subînchiriere, sublocațiune.

SOTTÁNA, *f.* sutană; fustă; haină lungă; octavă.

SOTTANGÉNTE, *f.* subtangentă.

SOTTÁNO, *a.* inferioru, josu, dedesubtu; abiectu.

SOTTÉCCHI, SOTTÉCCO, *avv.* pe furișu; — *guardar sottecchi*, a ochia pe subtu gene, a trage cu coada ochiului.

SOTTENTRAMÉNTO, *m.* subtintrare, supravenire urmare.

SOTTENTRÁRE, *v. n.* a subtintra; a supraveni; a urma; a se introduce puținu câte puținu.

SOTTENTRAZIÓNE, *f.* subintrare, supravenire; urmare.

Digitized by Google

SOTTERFUGGÍRE, *v. n.* a cerca sâ scape, a câuta preteste.
SOTTERFÚGIO, *m.* pretestu, scusâ; mijlocu de scâpare; acţiune făcută pe subt'ascunsu.
SOTTÉRRA, *avv.* sub pâmîntu.
SOTTERRAMÉNTO, *m.* îngropare; îmmormîntare.
SOTTERRÁNEO, SOTTERRÁNO, *a.* subteranu, sub pâmîntu; — *s. m.* locu subteranu, boltâ subterană, pivniţâ.
SOTTERRÁRE, *v. a.* a îngropa; a îmmormînta; a ruina, a prăpădi; — *sotterrarsi*, a se ruina.
SOTTERRATÓRE, *m.* îngropătoru; cioclu.
SOTTERRATÓRIO, *m.* locu de îngropatu.
SOTTÉSSO, *avv.* subtu, de desubtu.
SOTTIGLIAMÉNTO, *m.* subţiere, rărire; ascuţire.
SÔTTIGLIÁRE, *v. a.* a subţia, a rări, a ascuţi; a deştepta, a face mai pătrunzătoru; — *v. n.* a şi bate capulu cu subţirităţi, a câuta sâ despice unu firu de pîru; — *sottigliarsi*, a se usca, a se consuma, a slăbi.
SOTTIGLIATÍVO, *a.* subţiătoru.
SOTTIGLIAZIÓNE, *f.* subţiere, subţirizare.
SOTTIGLIÉZZA, *f.* subţirătate; rărime; puţintime; ascuţime; pătrundere; iştеţime; sofisteric.
SOTTIGLIÚME, *m.* subţirime, cuantitate de lucruri subţiri; sofismu; mâncare puţinu substanţioasă.
SOTTÍLE, *a.* subţire; uşoru; ageru; slabu; micu, cumpătatu; isteţu, pătrunzătoru, iscusitu, dibaciu, astutu; curatu; — *s. m.* fineţă; necesitate, lipsă; delicateţă prea mare; — *aria sottile*, aeru curatu; — *mal sottile*, ftisie, epticâ; — *vino sottile*, vinu slabu; — *vista sottile*, vedere pătrunzătoare; — *guardarla nel sottile*, a fi prea sofisticu; a fi prea delicatu; — *trarre il sottile dal sottile*, a fi foarte industriosu; — *tornare al sottile*, a deveni iarăşi săracu; — *sottile*, *avv.* într'unu chipu subţire; cu isteţime, cu dibâcie, cu ingeniositate.
SOTTILITÀ, *f.* subţiime, subţirime, subţirătate; isteţime, dibâcie, pătrundere, ingeniositate, îndemânare; argumentaţiune ingenioasă; rigoare; sofisterie; fineţă.
SOTTILIZZAMÉNTO, *m.* subţiere, rafinare, subtilizare.
SOTTILIZZÁRE, *v. n.* a subtiliza, a scociorî dupâ ceva; a afecta o mare penetraţiune, o mare fineţă.
SOTTILMÉNTE, *avv.* cu subţirătate; cu cumpătu, cu lipsă; cu minuţiositate; cu diligenţă; cu penetraţiune, cu fineţă, cu sagacitate, cu iscusinţă.
SOTTINTÉNDERE, *v. a.* a subtînţelege.
SOTTO, *prep. ed avv.* subtu, sub, dedesubtu; josu, la vale, în fundu; aproape, mai, ca la; după; — *andare al dissotto*, a scăpăta, a deteriora, a păgubi; — *andar di sotto*, a eşi afară, a şi deşerta pântecele; — *andar sotto*, a se scufunda; — *aver sotto di sè*, a avea sub jurisdicţiunea sa; — *sotto condizione*, cu condiţiune; — *sotto silenzio*, sub tâcere; — *sotto mano*, pe sub mână, pe ascunsu; — *tener sotto*, a apâsa.
SOTTOBIBLIOTECÁRIO, *a.* subtŭbibliotecaru.
SOTTOCÁLZA, *f.* ciorapu de desubtu.
SOTTOCALZÓNI, *m. pl.* călţuni, ismene.
SOTTOCANCELLIÉRE, *m.* subtcanţelaru.
SOTTOCAPORÁLE, *m.* subtcorporalu.
SOTTOCCÁRE, *v. a.* a atinge uşoru.
SOTTÓCCHI, SOTTÓCCHIO, *avv.* pe furişu, pe subtu gene.
SOTTOCÓDA, *f.* pogi.
SOTTOCOPÉRTA, *f.* subcopertâ.
SOTTOCÓPPA, *f.* sucupâ, tavâ.
SOTTOCUÓCO, *m.* cuptâ, rândaşu de bucătărie.
SOTTODIÁCONO, *m.* subdiaconu, ipodiaconu.
SOTTOGIACÉRE, *v. n.* a subzăcea, a fi supusu; a fi învinsu.
SOTTOGÓLA, *f.* testime de gîtu; subgîtleju.
SOTTOINTÉNDERE, *v. a.* a subtînţelege.
SOTTOLINEÁRE, *v. a.* a sublinia.
SOTTOLUNÁRE, *a.* sublunaru; terestru, pământescu.
SOTTOMAÉSTRO, *m.* subtînvăţătoru.
SOTTOMÁNICA, *f.* submânecă.
SOTTOMÁNO, *avv.* gratificaţiune; fraudă, înşelăciune; — *avv.* pe sub mână, pe ascunsu.
SOTTOMÁRE, *m.* fundulu mării.
SOTTOMARÍNO, *a.* submarinu, care este în fundulu mării.
SOTTOMÉSSA, *f.* butaşu de viţă de vie.
SOTTOMÉTTERE, *v. a.* a supune; a domoli, a înfrîna, a astîmpăra, a modera; a învinge, a cotropi; — *sottomettersi*, a se supune, a se pleca, a se închina; a se astîmpăra.
SOTTOMISSIÓNE, *f.* supunere; închinare, predare.
SOTTOMOLTÉPLICE, *a.* submultiplu, submultiplice.
SOTTOMURÁTA, *f.* fundamentu, temelie, basâ.
SOTTONORMÁLE, *f.* subnormalâ, subperpendicularâ.
SOTTONTÉNDERE, *v. a.* a subtînţelege.
SOTTOPIÉDE, *m.* scârîţa trâsurei.
SOTTOPONIMÉNTO, *m.* supunere, punere subtu.
SOTTOPÓRRE, *v. a.* a supune, a pune subtu.
SOTTOPOSIZIÓNE, *f.* supunere.
SOTTOPÓSTO, *a.* supusu; atîrnatu, dependentu.
SOTTOPREFETTÚRA, *f.* subprefecturâ.
SOTTOPRIÓRE, *m.* subprioru, vicariu alu priorului.
SOTTOPROVVEDITÓRE, *m.* subproveditoru, subprovisoru.
SOTTORDINÁRE, *v. a.* a subordina, a supune.
SOTTORETTÓRE, *m.* subrectoru, vicedirectoru.
SOTTOSCÁTTO, *m.* cocoşu de puşcă.
SOTTOSCRÍTTA, *f.* subscriere, semnâturâ, iscălîturâ.
SOTTOSCRITTÓRE, *m.* subscriitoru, iscălitoru.
SOTTOSCRÍVERE, *v. a.* a subscrie, a subsemna, a iscâli.
SOTTOSCRIZIÓNE, *f.* subscriere, subsemnare, subtiscălire.
SOTTOSÓPRA, *avv.* arababurea, talmoşu-balmoşu; pe dosu, cu faţa în susu; aproape, mai, ca la; — *mettere sottosopra*, a desordina, a rescoli; — *entrar sottosopra*, a se înfuria.
SOTTOSQUÁDRO, *m.* afundăturâ, adînciturâ.
SOTTOSTÁRE, *v. n.* a fi supusu.
SOTTOTANGÉNTE, *f.* subtangentâ.
SOTTOTENÉNTE, *m.* sublocotenentu.
SOTTOTÍNGERE, *v. a.* a da stratu, grundu, a pregăti fundulu, câmpulu unei picture.
SOTTOUFFICIÁLE, SOTTOFFICIÁLE, SOTTOFFIZIÁLE, *m.* subofiţeru.

Digitized by Google

SOTTOVÉNTO, *m.* coasta navei încontra vîntului; — *avv.* îndosulu vîntului.
SOTTOVÉSTA, SOTTOVÉSTE, *f.* vestâ, subvestâ, pieptaru.
SOTTOVÓCE, *avv.* încetu.
SOTTOVÓLGERE, *v. a.* a resturna; a turbura.
SOTTRAIMÉNTO, *m.* subtragere, retragere; privaţiune.
SOTTRÁRRE, SOTTRÁGGERE, *v. a.* a subtrage, a lua, a scoate, a lipsi; a retrage; a ascunde; a defâima; a libera, a scâpa, a apâra, a feri; a scâdea; a micşora.
SOTTRATTÍVO, *m.* clistiru.
SOTTRÁTTO, *m.* linguşire, atragere, îndemnare, înteţire; amăgire, înşelăciune; pretestu.
SOTTRATTÓRE, *m.* subtrâgătoru, subtractoru; amâgitoru.
SOTTRAZIÓNE, *f.* subtragere, subtracţiune, scădere; lipsire, privaţiune; micşorare, împuţinare.
SOVÁTTO, SOVÁTTOLO, *m.* câpâstru, priponu, curea; fustigaţiune, biciuire, biciú.
SOVÉNTE, *avv.* desu, adeseori, adesea, de multe ori; — *a.* desu.
SOVERCHIAMÉNTE, *avv.* cu covîrşire, cu prisosu, peste mâsurâ.
SOVERCHIÁRE, *v. a.* a covîrşi, a întrece, a învinge, a birui; a trece peste; — *v. n.* a prisosi, a suprabunda.
SOVERCHIATÓRE, *m.* covîrşitoru, întrecâtoru; asupritoru.
SOVERCHIERÍA, *f.* asuprire, prepotenţâ, opresiune.
SOVERCHIÉVOLE, *a.* prisositoru, suprabundantu.
SOVERCHIEVOLMÉNTE, *avv.* cu covîrşire, cu prisosu.
SOVERCHIÉZZA, *f.* suprabundanţâ, covîrşire, prisosire.
SOVÉRCHIO, *a.* suprabundantu, covîrşitoru, prisositoru, inutilu, netrebuitoru, netrebuinciosu; — *s. m.* prisosu.
SÓVERO, *m.* sugeru, plutâ.
SOVÉRSCIO, SOVÉSCIO, *m.* saduri neroditoare.
SÓVRA, *avv. e prep.* pe, peste, supra, deasupra, asupra.
SOVRABBONDÁNZA, *f.* suprabundanţâ, prisosinţâ.
SOVRACCÚLTO, *m.* veneraţiune mare.
SOVRAECCITAZIÓNE, *f.* întâritare, iritaţiune mare.
SOVRAÉMPIERE, *v. a.* a umplea din nou, a mai umplea.
SOVRAILLÚSTRE, *a.* prea ilustru.
SOVRAIMPÓSTA, *f.* supraimpositiune, impositiune tacsâ, dajdie estraordinarâ.
SOVRAMMIRÁBILE, *a.* supradmirabilu, prea admirabilu.
SOVRANAMÉNTE, *avv.* într'unu gradu eminentu; cu mârinimie; foarte bine.
SOVRANEGGIÁRE, *v. n.* a domni, a împârâţi, a face pe suveranu; a predomni; a avea o putere absolutâ.
SOVRANITÀ, *f.* suveranitate, puterea suverană.
SOVRANNATURÁLE, *a.* supranaturalu.
SOVRÁNO, *m.* suveranu, monarchu, domnu, stâpânu, domnitoru, stâpânitoru; capu, câpetenie; supranu; — *a.* eminentu, superioru, covîrşitoru; escelentu, alesu.
SOVRAPOSSÉNTE, *a.* preaputinte.
SOVRAPPIÉNO, *a.* supraumplutu, plinu peste mâsurâ.
SOVRAPPÓRRE, *v. a.* a pune deasupra, a suprapune.
SOVRASGUÁRDO, *m.* câutâturâ pe deasupra.
SOVRASTÁRE, *v. n. ed a.* a suprasta; a covîrşi, a întrece.
SOVRÉMPIERE, *v. a.* a umplea cu prisosu.
SOVRÉSSO, *avv.* supra, deasupra, pe deasupra, asupra, pe, peste; pe lîngâ aceasta, peste aceasta.
SOVROFFÉSA, *f.* injurie mare, atacu gravu.
SOVRUMANITÀ, *f.* supraumanitate, cualitatea lucrului supraomenescu.
SOVRUMÁNO, *a.* supraomenescu; estraordinaru.
SOVVÁGGIOLO, *m.* razimu, proptea.
SOVVÁLLO, *m.* lucru gratisu, de geaba; — *a sovvallo*, de geaba.
SOVVENÉNZA, *f.* ajutorinţâ, ajutoru.
SOVVENÉVOLE, *a.* ajutâtoru, complezantu, complacentu.
SOVVENIMÉNTO, *m.* ajutare, ajutoru.
SOVVENÍRE, *v. a.* a ajuta, a da mânâ de ajutoru; a aminti, a aduce aminte, a recorda; a suplini, a împlini vreo lipsâ; — *v. n.* a folosi, a fi utilu, a fi folositoru; — *sovvenirsi*, a şi aduce aminte.
SOVVENITÓRE, *m.* aducâtoru aminte, recordatoru, amintitoru.
SOVVENTÓRE, *m.* subministratoru, subventoru, ajutâtoru.
SOVVENZIÓNE, *f.* subvenţiune, subsidiu, ajutoru în bani.
SOVVERSIÓNE, *f.* subversiune, resturnare; vârsare, vârsâturâ. aplecare de vârsâturâ; revoluţiune, resvrâtire.
SOVVERSÓRE, *m.* subversoru, resturnâtoru, rescolitoru, turburâtoru, resvrâtitoru; seductoru, ademinitoru.
SOVVERTIMÉNTO, *m.* resturnare, rescolire, turburare, resvrâtire, confusiune, revoluţiune, ruinâ; seducere.
SOVVERTÍRE, *v. a.* a resturna, a rescoli, a turbura, a resvrâti, a încurca, a amesteca, a desordina; a doborî, a ruina; a prâpâdi; a seduce, a ademeni, a amâgi.
SOVVERTITÓRE, *m.* resturnâtoru, turburâtoru, resvrâtitoru; seductoru, amâgitoru, ademenitoru.
SOZZAMÉNTE, *avv.* într'unu modu murdaru, scârnavu, uritu, mârşavu, necuviinciosu, nerusinatu, necuratu; murdăreşte.
SOZZAMÉNTO, *m.* murdârie, scârnâvie, urîciune, mârşâvie.
SOZZÁRE, *v. a.* a murdâri, a feşteli, a pângâri, a contamina.
SOZZÉZZA, *f.* murdârie, scârnâvie, feşteliturâ; pocitură.
SÓZZO, *a.* murdaru, scârnavu, mârşavu, necuratu, feştelitu, pângăritu, contaminatu, uritu, pocitu, scârbosu, deformu; puturosu; ruşinosu; neonestu; obscenu; râu.
SOZZÓSO, *a.* scârbosu, urîciosu, degustosu, soiosu.
SOZZÚME, *m.* murdarlîcu, gunoiu, scârnâ, necurâţenie.
SOZZÚRA, *f.* murdârie, scârnâvie, mârşâvie, urî-

Digitized by Google

ciune, reutate, deformitate, obscenitate, contaminaţiune.

SPACCAMÉNTO, *m.* crepare, spintecare.

SPACCAMÓNDO, *m.* fanfaronu, lâudârosu, frângeferu.

SPACCAMONTÁGNE, SPACCAMÓNTI, *m.* lâudârosu.

SPACCÁRE, *v. a.* a crepa, a spinteca, a despica, a despârţi; — *spaccarsi*, a se spinteca, a se despica, a crepa.

SPACCÁTO, *a.* crepatu, despicatu, spintecatu; — *s. m.* secţiune architectonică, vedere în secţiune, în profilu.

SPACCATÚRA, *f.* crepâturâ, despicâturâ.

SPACCHETTÁRE, *v. a.* a despacheta, a deslega, a desface.

SPACCIÁBILE, *a.* care se poate vinde cu facilitate.

SPACCIÁRE, *v. a.* a vinde cu facilitate; a grâbi; a libera, a descurca, a desprinde, a desbâra; a ruina, a prâpâdi; a ucide, a omorî; a trimite; a spune, a voi sâ se creazâ; — *spacciarsi*, a se grâbi; a se libera, a scâpa, a se desbâra; — *spacciare un luogo*, a deşerta unu locu; — *spacciar la parola d'altri*, a trata în numele altora; — *spacciare il grande*, a se coconi, a face pe boierulu; — *spacciar lucciole per lanterne*, a înşela, a amâgi; — *spacciarsi per negoziante*, a se da de negustoru.

SPACCIATAMÉNTE, *avv.* de grabâ, iute, curîndu.

SPACCIATÍVO, *a.* grabnicu.

SPACCIÁTO, *a.* trimisu, depeşatu; respânditu, împrâştiatu; deşertatu; liberatu, scâpatu, descurcatu; destâinuitu, revelatu, descoperitu; pârâsitu, abandonatu de medici (bolnavu); — *alla spacciata*, iute, curîndu, în pripâ.

SPACCIATÓRE, *m.* distributoru, dispensatoru, dâtâtoru.

SPÁCCIO, *m.* vînzare, trecere de mârfi; spediţiune, trimitere, distribuţiune, dispensaţiune; ecsecutare; depeşâ; — *avere spaccio*, a trece, a se vinde cu facilitate; — *dare spaccio*, a grâbi; a vinde; a ucide, a omorî.

SPACCÓNE, *m.* fanfaronu, şarlatanu, lâudârosu.

SPÁDA, *f.* spatâ, sabie; puniţiune, pedeapsâ; miliţie; peşte spadâ; unu felu de pere; unu felu de cuţitu; — *filo della spada*, tâişulu sabiei; — *mettere, mandare a fil di spada*, a trece prin ascuţitulu sabiei; — *tirar di spada*, a face arme, a escrima; — *a spada tratta*, deadreptulu; — *uomo di spada*, militaru, soldatu.

SPADACCIÁTA, SPADÁTA, *f.* lovitură de sabie.

SPADACCÍNO, *m.* bâtâuşu, duelistu; sbiru, dorobanţu.

SPADACCIUÓLA, *f.* crinu sâbiiu (plantâ).

SPADÁIO, *m.* fabricantu de sâbii.

SPADÉTTA, *f.* sabie micâ; cuţitu de vînâtoare.

SPADIFÓRME, *a.* în formâ de sabie.

SPADÍGLIA, *f.* spadilâ (terminu de jocu).

SPADÓNE, *m.* spatâ mare.

SPADULÁRE, *v. a.* a desbâltui, a usca bâlţile.

SPAGÁTO, *a.* nemulţumitu.

SPÁGHERO, *m.* sparangâ.

SPAGLIÁRE, *v. a.* a curâţi de pae; — *v. n.* a se revârsa.

SPAGNOLÁTA, *f.* lâudâroşie, fanfaronadâ, palavrâ.

SPAGNOLEGGIÁRE, *v. n.* a întrebuinţa ziceri spaniole; a afecta maniere spaniole, a imita pe spanioli.

SPAGNOLESCAMÉNTE, *avv.* spanieleşte.

SPAGNOLÉSCO, *a.* spaniolescu.

SPAGNOLÉTTA, *f.* unu felu de danţu, spanioletâ.

SPAGNOLÍSMO, *m.* spaniolismu, manierâ spanioleascâ.

SPÁGO, *m.* sfoarâ.

SPAHÌ, *m.* spahiu.

SPAIAMÉNTO, *m.* despârechiare, despârechiere.

SPAIÁRE, *v. a.* a despârechia, a desoţi, a despârţi.

SPALANCÁRE, *v. a.* a deschide de totu; a sgâi (ochii).

SPALANCATAMÉNTE, *avv.* deschisu, curatu, liberu.

SPALANCATÓRE, *m.* care deschide de totu.

SPALÁRE, *v. a.* a scoate parii, a desharaci; a curâţi, a lua, a scoate cu lopatâ, cu câuşu.

SPALÁTA, *f.* scoatere cu lopatâ.

SPALATÓRE, *m.* câuşaru.

SPALCÁRE, *v. a.* a despodi, a strica podulu.

SPÁLLA, *f.* umâru; spate; şoldu; sprijinu, razimu, ajutoru; valu de pâmîntu, întârire; — *uomo di buone spalle*, omu robustu, ţeapânu; — *le spalle dell' esercito*, spatele armiei, retrogarda; — *spalle del monte*, vîrfulu, culmele unui munte; — *fare spalla*, a sprigini, a da mânâ de ajutoru; — *dare, voltare, volgere le spalle*, a tuli-o, a fugi, a se duce; — *stringersi nelle spalle*, a da din umeri; — *buttarsi una cosa dietro le spalle*, a nesocoti, a despreţui unu lucru; — *vivere alle spalle altrui*, a trâi din spinarea altuia; — *alle spalle, dalle spalle*, la spate.

SPALLÁCCE, *f. pl.* o boalâ a calului.

SPALLÁCCIO, *m.* armaturâ de umâru.

SPALLÁRE, *v. a.* a speti unu calu; — *spallarsi*, a se speti.

SPALLÁTO, *a.* spetitu; ruinatu, prâpâditu, falitu; — *s. m.* spetiturâ, spetire.

SPALLEGGIAMÉNTO, *m.* sprijinire, râzimare, întârire.

SPALLEGGIÁRE, *v. a.* a sprijini, a râzima, a susţinea; a întâri; — *v. n.* a avea unu umbletu frumosu (cai).

SPALLÉTTA, *f.* parapetu, balustradâ, parmaclîcu.

SPALLIÉRA, *f.* spate, spetează, râzimâtoare, dosu; parapetu; şiru, înşirare, spalierâ.

SPALLIÉRE, *m.* vîslaşu.

SPALLÍNO, *m.* manta de spate; epoletâ, spaletâ.

SPALLÚCCIA, *f.* umâru micu; — *fare spallucce*, a se recomanda cu mare umilinţâ, a se tîri.

SPALLÚTO, *a.* spâtosu.

SPALMÁRE, *v. a.* a împâcura, a espalma, a încâtrâna.

SPALMÁTA, *f.* palmâ.

SPALMATÓRE, *m.* calfatu.

SPALMO, *m.* smoalâ, câtranu.

SPÁLTO, *m.* podu de josu, duşâmea, pardoseală; glasisu; piezişiturâ; supracîadire, galerie la unu turnu.

SPALUDÁRE, *v. a.* a desbâltui.

Digitized by Google

SPAMPANÁRE, *v. a.* a curâți vița de vie de frunze; a ecsagera, a tâia verzi și uscate; a destâinui.

SPAMPANÁTA, *f.* ecsagerațiune, palavra, fanfaronadâ.

SPAMPANÁTO, *a.* curâțitu de frunze; svîntatu, desfășuratu, întinsu, destinsu, scosu la aeru; destâinuitu, revelatu, datu de față, scosu la luminâ; enormu, desmâsuratu, ecsageratu; pomposu; — *alla spampanata*, într'unu modu ecsageratu; cu ostentațiune, pompâ.

SPAMPANATÓRE, *m.* palavragiu, fanfaronu.

SPAMPANAZIÓNE, *f.* curâțire de frunze.

SPANCIÁTA, *f.* îndopare, mâncare peste mâsurâ.

SPÁNDERE, *v. a.* a respândi, a vârsa; a întinde, a dilata; a împrâștia; a risipi, a cheltui nebunește, a cheltui cu mare profușiune; a publica; — *spandersi*, a se respândi; a se întinde.

SPANDIMÉNTO, *m.* respândire, vârsare; întindere.

SPANDITÓIO, *m.* uscâtorie, locu de uscatu.

SPANDITÓRE, *m.* respânditoru, împrâștiâtoru.

SPANIÁRE, *v. a.* a scoate vergelele cu vâscu; — *spaniarsi*, a se libera, a se desprinde, a se desbâra.

SPÁNNA, *f.* palmâ; cuantitate micâ.

SPANNÁLE, *a.* de o palmâ.

SPANNÁRE, *v. a.* a stinde, a întinde; a curâți; a strica.

SPANNOCCHIÁRE, *v. a.* a culege spicele.

SPANTÁCCHIO, *m.* speriâtoare.

SPANTANÁRE, *v. a.* a scoate din gunoiu, din tinâ.

SPANTÁRE, *v. n.* a încremeni, a se surprinde.

SPANTÉZZA, *f.* magnificență, pompâ, falâ.

SPÁNTO, *a.* vârsatu, respânditu, dilatatu; magnificu, falnicu, pomposu; mare, desmâsuratu, escesivu.

SPAPPOLÁBILE, *a.* frângerosu, fârâmâciosu.

SPAPPOLÁRE, *v. a.* a fârâma, a frânge, a sparge; — *spappolarsi*, a se fârâma, a se strica, a câdea in bucâți.

SPAPPOLÁTO, *a.* fârâmatu, dumicatu, stricatu; desmâțatu; — *riso spappolato*, risu necuviinciosu.

SPARABÍCCO (A), *avv.* derbedeu; — *andare a sparabicco*, a umbla derbedeu, a umbla fârâ câpâtâiu.

SPARADRÁPPO, *m.* emplastru.

SPARAGHÉLLA, *f.* susaiu, spinulu gîștei (o plantâ).

SPARAGIÁIA, *f.* stratu de sparangâ.

SPARÁGIO, SPÁRAGO, *m.* sparangâ, sparangelu.

SPARAGNÁRE, *v. a.* a economisi; a cruța, a ierta.

SPARÁGNO, *m.* economie, economisire; cruțare.

SPARALÉMBO, *m.* șurță de piele.

SPARAMÉNTO, *m.* spintecare, disecare, disecțiune, crepare, despicare; desvâțare; desbrâcare; descârcare.

SPARAPANÁTA, *f.* fanfaronadâ, rodomontadâ.

SPARAPÁNE, *m.* fanfaronu, palavragiu; nemernicu.

SPARÁRE, *v. a.* a spinteca, a despica, a crepa; a diseca, a face disecțiunea cadavrului; a desvâța; a desbrâca; a descârca, a slobozi o armâ de focu; — *sparar calci*, a asvîrli, a da cu copita (cai); — *spararsi per alcuno*, a se sacrifica sau a fi paratu de a se sacrifica pentru cineva.

SPARÁTA, *f.* palavrâ, minciunâ mare, ecsagerațiune, fanfaronadâ, promisiune zâdarnicâ; detunâturâ, esplosiune, slobozire a unei arme de focu.

SPARÁTO, *m.* despicâturâ, deschisâturâ; — *a*, despicatu, spintecatu, crepatu; descârcatu, slobozitu; — *alla sparata*, deschisu, curatu, precisu, slobodu.

SPARATÓRE, *m.* despicâtoru; disectoru; care descarcâ.

SPARÈCCHIA, *m.* gâmanu, gurâ spartâ.

SPARECCHIAMÉNTO, *m.* ridicarea bucateloru depe masâ.

SPARECCHIÁRE, *v. a.* a ridica bucatele depe masâ; a se îndopa de mâncare, a mânca ca unu gâmanu.

SPARECCHIATÓRE, *m.* care scoate bucatele depe masâ; gâmanu.

SPARÈCCHIO, *m.* ridicarea bucateleru depe masâ.

SPARÉGGIO, *m.* disparitate, nepotrivire.

SPARÉRE, *v. n.* a dispârea, a pieri din vedere; a scâpâta, a scâdea, a pierde din valoarea sa.

SPÁRGERE, *v. a.* a respândi, a împrâștia, a vârsa, a presâra; a întinde; a desuni, a despârți, a risipi; a dilata; a da de față, a manifesta, a publica; — *spargersi*, a se respândi, a se împrâștia; a se întinde; a se risipi; a se dilata; a se distrage, a se înglindisi.

SPARGIMÉNTO, *m.* respândire, împrâștiere, vârsare, presârare; dilatare, întindere; risipire; manifestare, publicare; înglindisire, distragere, distracțiune.

SPARGÍRICA, SPARGÍRIA, *f.* chimie.

SPARGITÓRE, *m.* respânditoru, împrâștiâtoru; risipitoru.

SPÁRGOLA, *f.* hrișcâ.

SPARIMÉNTO, *m.* dispârere, pierdere din vedere.

SPARÍRE, *v. n.* a dispârea, a se pierde, a peri din vedere, a se face nevâzutu; a peri, a trece, a înceta, a fini, a muri.

SPARIZIÓNE, *f.* disparițiune, dispârere, trecere, perire, perdere din vedere; încetare, finire, desființare, perire.

SPARLAMÉNTO, *m.* vorbire de râu, defâimare, clevetire, hulâ.

SPARLÁRE, *v. n.* a vorbi de râu, a cleveti, a murmura, a defâima, a calumnia, a probozi, a huli.

SPARLATÓRE, *m.* vorbitoru de râu, defâimâtoru, clevetitoru.

SPARMIÁRE, *v. a.* a economisi; a cruța, a ierta.

SPARNAZZAMÉNTO, *m.* împrâștiere, risipire, risipâ.

SPARNAZZÁRE, *v. a.* a împrâștia, a risipi.

SPARNAZZATÓRE, *m.* împrâștiâtoru, risipitoru, prodigu.

SPARNICCIAMÉNTO, *m.* împrâștiere, respândire, râscolire.

SPARNICCIÁRE, *v. a.* a împrâștia, a râscoli, a respândi.

SPÁRO, *m.* descârcare, slobozire, detunare; despicâturâ, deschisâturâ, gura câmășii.

Digitized by Google

SPARPAGLIAMÉNTO, *m.* împrăștiere, risipire, sgornire.
SPARPAGLIÁRE, *v. a.* a împrăștia, a risipi, a răscoli, a sgorni.
SPARPAGLIATAMÉNTE, *avv.* în desordine, pe risipite.
SPARPAGLIÓNE, *m.* omu desregulatu, desordinatu, desmățatu.
SPARSAMÉNTE, *avv.* ici colea, într'unu modu împrăștiatu, desunitu, desmembratu, fără legătură, fără șiru,
SPARSIÓNE, *f.* împrăștiere, risipire, dispersiune.
SPÁRSO, *a.* împrăștiatu, respânditu, risipitu, desunitu, desmembratu; presăratu, acoperitu; despărțitu; deschisu, spartu; pestrițatu, pestriță.
SPARTÁRE *v. a.* a despărți, a separa, a pune la o parte, a depărta; — *spartarsi*, a se depărta.
SPARTATAMÉNTE, *avv.* în d osebi; în parte; pe largu.
SPARTÁTO, *a.* despărțitu, divisu, separatu, depărtatu.
SPÁRTE (A), *avv.* în deosebi; la o parte.
SPARTÉA, *f.* genistă (plantă).
SPARTÍBILE, *a.* separabilu, de împărțitu, de despărțitu.
SPARTIMÉNTO, *m.* SPARTIGIÓNE, *f.* despărțire. împărțire, divisiune; distribuire, împărtășire; separare.
SPATÍRE, *v. a.* a despărți, a împărți, a separa, a divide, a deosebi; a distribui, a împărtăși; — *spartirsi*, a se despărți, a se depărta, a se trage, a se separa.
SPARTITAMÉNTE, *avv.* în deosebi, deosebitu, în parte.
SPARTÍTO, *a.* despărțitu, împărțitu, separatu, deosebitu; împărtășitu; împrăștiatu, dispersu, risipitu; — *s. m.* carte care coprinde toate părțile unei compuneri musicale; — *alla spartita*, deosebitu, în deosebi, în parte.
SPARTITÓRE, *m.* împărțitoru; despărțitoru; măsurătoru de mine.
SPARTIZIÓNE, *f.* împărțitură, despărțitură, împărțeală.
SPÁRTO, *m.* genistă — *a.* despărțitu; risipitu, împrăștiatu.
SPARUTÉZZA, *f.* rea apărință, uriciune, macilență.
SPARÚTO, *a.* de rea apărință, de puțină vează; macilentu, uscatu, macru, vitioanu.
SPARVIERÁTO, *a.* iute, veloce.
SPARVIERATÓRE, *m.* falconieru, îngrijitoru de șoimi.
SPARVIÉRE, SPARVIÉRO, *m.* șoimu, falconu, gaie, uliu; — *far come lo sparviere, dì per dì*, a trăi în nepăsare, fără grijă; — *torre a raddrizzare il becco agli sparvieri*, a întreprinde unu lucru imposibilu, a torna apă în ciuru.
SPÁRZA, *f.* coșu de pește, vârșă.
SPÁSA, *f.* unu felu de paneru.
SPASIMÁNTE, *a.* care sufere convulsiuni, spasme; care lângezește; care se topește de doru; care este amorezatu nebunește; — *s. m.* cicisbeu, amantu, adoratoru.
SPASIMÁRE, *v. n.* a suferi spasme, convulsiuni, dureri mari; a lângezi; a se topi de doru; fi amorezatu nebunește; — *spasimar di sete*, a muri de setc.
SPASIMATAMÉNTE, *avv.* cu mare doru; într'unu modu foarte durerosu; peste măsură, nebunește.
SPÁSIMO, *m.* durere desmăsurată; spasmu, convulsiune; doru, amoru pasionatu, neastîmpăratu.
SPASMÓDICO, *a.* spasmodicu, convulsivu.
SPASMÓSO, *a.* spasmosu, supusu la spasmi.
SPÁSO, *a.* respânditu, întinsu; deschisu.
SPASSAMÉNTO, *m.* petrecere, pastimpu, recreare.
SPASSÁRE, SPASSÁRSI, *v. n.* a petrece, a se desfăta, a se desmerda, a se recrea; a se preumbla, a se plimba.
SPASSEGGIAMÉNTO, *m.* preumblare, plimbare.
SPASSEGGIÁRE, *v. n.* a se preumbla, a se plimba.
SPASSEGGIÁTA, *f.* SPASSÉGGIO, *m.* preumblare, plimbare.
SPASSÉVOLE, *a.* recreativu, desfătătoru, plăcutu.
SPASSIONÁRSI, *v. n.* a lucra fără pasiune.
SPASSIONATAMÉNTE, *avv.* fără pasiune, fără patimă, cu sânge rece, cu imparțialitate, nepreocupatu.
SPASSIONATÉZZA, *f.* lipsă de pasiune, nepreocupare, sânge reco; imparțialitate, nepărtinire; candoare, inimă curată, sinceritate; apatie, indiferență.
SPASSIONÁTO, *a.* fără pasiune, nepreocupatu; nepărtinitoru, imparțialu; sinceru, candidu; indiferentu.
SPÁSSO, *m.* petrecere, desfătare, recreațiune, pastimpu; glumă, șagă; — *andare a spasso*, a merge la plimbare; — *prendersi spasso*, a glumi, a batjocori, a pâcâli.
SPASTÁRE, *v. a.* a descleia, a deslipi.
SPASTOIÁRE, *v. a.* a despiedica; — *spastoiarsi*, a se desbâra.
SPÁTA, *f.* spată (la flori).
SPÁTO, *m.* spatu (substanță fosilă).
SPÁTOLA, *f.* spatulă, lopățică.
SPATÓSO, *a.* de natura spatului.
SPATRIÁRE, *v. a.* a goni din patrie, a espatria, a face pe cineva să și lase patria; — *v. n.* a se espatria, a emigra.
SPAURACCHIÁRE, *v. a.* a speria, a înfricoșa.
SPAURÁCCHIO, *m.* mogândeață, mătăhulă, spaimă, speriătoare.
SPAURÉVOLE, *a.* înfricoșatu, insuflătoru de spaimă.
SPAURIMÉNTO, *m.* înfricoșare, spăimîntare.
SPAURÍRE, *v. a.* a înfricoșa, a spăiminta, a speria; a goni frica; — *spaurirsi*, a se speria, a se spăiminta.
SPAURÓSO, *a.* fricosu, înfricoșatu, spăimîntatu.
SPAVALDERÍA, *f.* obrăznicie, semeție, aroganță.
SPAVÁLDO, *a.* obraznicu, semețu, sfruntatu, arogantu.
SPAVÉNIO, *m.* betegeală (o boală a calului).
SPAVENTÁCCHIO, *m.* spaimă, mogândeață.
SPAVENTÁGGINE, *f.* speriăciune.
SPAVENTAMÉNTO, *m.* spăimîntare, înfricoșare; lucru însuflătoru de spaimă, mătăhulă.
SPAVENTÁRE, *v. a.* a spăiminta, a speria, a înfricoșa; — *spaventarsi*, a se speria, a se spăiminta, a se înfricoșa.
SPAVENTATÁGGINE, *f.* speriăciune, starea aceluia acare se teme totu d'auna.

Digitized by Google

SPAVENTATAMÉNTE, *avv.* cu spaimâ, cu teroare.
SPAVENTATÍCCIO, *a.* cam speriatu.
SPAVENTÁTO, *a.* spâimîntatu, speriatu, înfricoşatu, coprinsu de teroare; sfiiciosu.
SPAVENTÉVOLE, *a.* spâimîntâtoru, teribilu, însufletitoru de spaimâ; enormu, foarte mare, minunatu, surprinzâtoru; grozavu, oribilu, prea deformu.
SPAVENTEVOLÉZZA, *f.* grozâvie, enormitate.
SPAVENTEVOLMÉNTE, *avv.* într'unu modu înfricoşatu, spâimîntâtoru, teribilu, grozavu, enormu.
SPAVÉNTO, *m.* spaimâ, fricâ foarte mare, teroare; oroare, groază; — *metter spavento*, a spâimînta.
SPAVENTOSAMÉNTE, *avv.* într'unu modu înfricoşatu, spâimîntâtoru; teribilu, oribilu, grozavu.
SPAVENTOSITÀ, *f.* cualitatea lucrului spâimîntâtoru.
SPAVENTÓSO, *a.* spâimîntâtoru, înfricoşatu, teribilu; oribilu, grozavu; enormu, monstruosu; estraordinaru.
SPAZIÁRE, *v. n.* a spaţia, a se preumbla; — *spaziarsi*, a se întinde, a se respândi, a se dilata.
SPAZIEGGIÁRE, *v. a. e n.* a distribui spaţiurile.
SPAZIEGGIATÚRA, *f.* distribuţiunea spaţiuriloru.
SPAZIENTÁRSI, *v. n.* a şi perde râbdarea.
SPAZIÉVOLE, *a.* spaţiosu, întinsu.
SPÁZIO, *m.* spaţiu, locu; întindere, estensiune; intervalu, interstiţiu; ceru, aeru, firmamentu; — *a grande spazio, di lungo spazio*, cu multu, multu; — *dare spazio*, a acorda unu terminu; — *senza spazio*, fârâ întârziere.
SPAZIOSAMÉNTE, *avv.* pe largu, în largu.
SPAZIOSITÀ, *f.* spaţiositate, întindere, vastitate.
SPAZIÓSO, *a.* spaţiosu, vastu, largu, întinsu.
SPAZZACAMÍNO, *m* hornaru, câminaru.
SPAZZACAMPÁGNA, *f.* unu felu de artilerie.
SPAZZACONTRÁDE, *m.* perdevarâ, oţiosu. derbedeu.
SPAZZAFÓRNO, *m.* pâmâtufu.
SPAZZAMÉNTO, *m.* mâturare, curâţire.
SPAZZÁRE, *v. a.* a mâtura, a curâţi; a goli, a deşerta; a jâfui; a bate, a frica.
SPAZZATORE, *m.* mâturâtoru, curâţitoru.
SPAZZATÚME, *m.* SPAZZATÚRA, *f.* mâturâturâ, gunoiu, necurâţie; prostie, prostime, canalie.
SPAZZATURÁIO, *m.* mâturâtoru. curâţitoru de strade; bocciangiu, mâmularu.
SPAZZAVÉNTO, *m.* locu espusu vîntului.
SPAZZÍNO, *m.* mâturâtoru de strade.
SPÁZZO, *m.* pardoseală.
SPÁZZOLA, *f.* perie; mâturâ de corabie; sparangelu selbaticu.
SPAZZOLÁRE, *v. a.* a peria, a şterge, a curâţi cu peria.
SPECCHIÁIO, *m.* fabricantu sau vînzâtoru de oglinzi.
SPECCHIÁRE, SPECCHIÁRSI, *v. n.* a se oglindi, a se mira; a se lua după cineva, a lu lua de modelu: — *v. a.* a privi, a ficsa, a ţinti, a stilpi, a pironi ochii la cineva sau la ceva; — *specchiarsi infino ne' calamai*, a cerceta, a investiga veritatea cu scrupulositate.
SPECCHIÁTO, *a.* oglinditu, representatu în oglindâ; evidentu, invederatu; perfectu, esemplaru.
SPECCHIATÚRA, *f.* oglindire.
SPECCHIÉTTO, *m.* oglindâ micâ; prospectu, compendiu.
SPÉCCHIO, *m.* oglindâ, mirâtoare; orîce lucru lucitoru ca oglinda; esemplaru; prospectu, tablou; compendiu, prescurtare; — *essere a specchio con uno*, a fi cuiva datoru; — *sedere a specchio d'un fiume*, a şedea pe marginea unui riu; — *attaccarsi agli specchi*, a ţicana; — *netto di specchio*, perfectu.
SPECIÁLE, *a.* specialu, particularu; — *avv.* în particularu.
SPECIALITÀ, *f.* specialitate, particularitate, proprietate.
SPECIALIZZÁRE, *v. a. e n.* a specializa, a specifica.
SPECIALMÉNTE, *avv.* în specialu, în parte, în particularu.
SPÉCIE, *f.* specie, spiţă, felu, genu, soiu, rasă; formâ, naturâ; aparinţâ, chipu, modu, manierâ; — *fare specie*, a pricinui mirare; — *sotto specie*, sub veste.
SPECÍFICA, *f.* notâ, catalogu specificatu, detaliatu.
SPECIFICAMÉNTE, *avv.* într'unu modu specificu, în specialu, în particularu, în parte, în deosebi.
SPECIFICAMÉNTO, *m.* specificare, deosebire, determinare, arâtare, însemnare în particularu, cu amâruntulu.
SPECIFICÁRE, *v. a.* a specifica, a particulariza, a determina în particularu; a forma o specie.
SPECIFICATAMÉNTE, *avv.* într'unu modu specificatu, determinatu în particularu, în deosebi; în detaliu.
SPECIFICATÍVO, *a.* specificativu, determinativu.
SPECIFICAZIÓNE, *f.* specificaţiune, specificare; detaliu.
SPECÍFICO, *a.* specificu, propriu, specialu, particularu; — *s. m.* remediu specificu, potrivitu pentru oarecare boalâ.
SPECÍLLO, *m.* sondâ (instrumentu chirurgicu).
SPECIOSITÀ, *f.* frumuseţâ deosebitâ; aparenţâ.
SPECIÓSO, *a.* de o frumuseţâ deosebitâ; frumosu sau bunu în aparenţâ; specialu, singularu, particularu.
SPÉCO, *m.* peştere, cavernâ.
SPÉCOLA, SPÉCULA, *f.* observatoriu astronomicu.
SPECORÁRE, *v. n.* a boci, a plânge, a sbiera.
SPECULÁBILE, *a.* supusu la speculare.
SPECULAMÉNTO, *m.* speculare, meditare; calculare.
SPECULÁRE, *v. n.* a specula, a medita, a contempla; — *v. a.* a privi cu atenţiune, a observa; a calcula.
SPECULATÍVA, *f.* speculativâ, facultatea meditaţiunii; ştiinţâ teoreticâ, abstractâ.
SPECULATIVAMÉNTE, *avv.* într'unu modu speculativu, intelectualu, idealu, abstractu, teoreticu.
SPECULATÍVO, *a.* speculativu, relativu la speculaţiune, la contemplaţiune; intelectualu, idealu, abstractu, teoreticu; cumpâtatu, cam sgârcitu.
SPECULATÓRE, *m.* speculatoru, contemplatoru, ob-

Digitized by Google

servatoru; speculantu, negutetoru; fâcâtoru de proecte.

SPECULAZIÓNE, *f.* speculare, speculaţiune, contemplaţiune, meditaţiune, observaţiune; calculu, proectu, întreprindere.

SPÉCULO, *m.* oglindâ; peştere, grotâ micâ, gâunoşiturâ.

SPEDÁLE, *m.* spitalu.

SPEDALIÉRE, SPEDALÍNGO, *m.* ospitalieru, cavaleru ierosolimitanu; inspectoru de ospitalu; slugâ de ospitalu.

SPEDÁRSI, *v. n.* a se osteni, a alerga foarte multu.

SPEDATÚRA, *f.* ostenealâ foarte mare.

SPEDICÁRE, *v. a.* a despiedica, a libera, a desprinde.

SPEDIÉNTE, *m.* espedientu, mijlocu de scâpare sau de isbutire, remediu; — *a.* utilu, folositoru, oportunu, potrivitu.

SPEDÍRE, *v. a.* a espedui, a isprâvi, a grâbi, a gâti; a trimite; — *spedirsi*, a se grâbi; a se desbâra, a se despiedica.

SPEDITAMÉNTE, *avv.* iute, curîndu; cu facilitate, înlesnire.

SPEDITÉZZA, *f.* iuţealâ, grâbnicie, celeritate; facilitate, înlesnire, lesniciune, sprintenie, agilitate.

SPEDITÍVO, *a.* speditivu, repede, iute.

SPEDÍTO, *a.* espeduitu, trimisu; isprâvitu, terminatu; iute, repede; gata; sprintenu, dibaciu; agilu; liberu; — *avv.* cu lesniciune, repede, iute; — *essere spedito*, a se afla într'o stare desperatâ.

SPEDITÓRE, *m.* espeduitoru.

SPEDIZIÓNE, *f.* espeduire; grabâ, iuţealâ, celeritate; espediţiune militarâ; legaţiune, deputaţiune, ambasadâ, solie; trimitere de mârfi.

SPEDIZIONIÉRE, *m.* espeduitoru, speditoru.

SPÉGLIO, *m.* oglindâ.

SPÉGNERE, *v. a.* a stinge; a omori, a ucide; a şterge; a ruina, a nimici, a desfiinţa, a prâpâdi; — *spegner la sete*, a alina, a stîmpâra setea; — *spegnersi*, a se stinge; a peri.

SPEGNIMÉNTO, *m.* stingere.

SPEGNITÓIO, *m.* mucâri de stinsu, stingâtoare.

SPEGNITÓRE, *m.* stingâtoru.

SPELACCHIÁTO, *a.* pleşuvu, chelu, spânu.

SPELAGÁRE, *v. n.* a scâpa de o încurcâturâ, de unu periculu.

SPELÁRE, *v. a.* a pîrui, a curâţi de pîru; — *spelarsi*, a se pîrui, a se despârui, a pleşuvi; a se coji.

SPELÁTO, *a.* pîruitu, despîruitu, chelu, pleşuvu, spânu.

SPELAZZÁRE, *v. a.* a alege, a curâţi.

SPELAZZÁTA, *f.* alegere, curâţire; învingere.

SPELAZZATÚRA, *f.* alegere, curâţiturâ.

SPELAZZIÉRE, SPELAZZÍNO, *m.* curâţitoru de lânâ.

SPÉLDA, *f.* alacu.

SPELLAMÉNTO, *m.* belitură; escoriaţiune.

SPELLÁRE, *v. a.* a beli, a jupi, a despela, a lua pelea.

SPELLICCIÁRE, *v. a.* a lua, a despoia pelea; a muşca.

SPELLICCIÁTA, SPELLICCIATÚRA, *f.* jupuiturâ; perdafu.

SPELLICCIÓSA, *f.* scâete sâlbaticu.

SPELÓNCA, *f.* speluncâ, grotâ, cavernâ, peştere, vizuinâ; cuibu de tilhari, de hoţi; locu uritu şi tristu.

SPÉLTA, *f.* alacu.

SPÉME, *f.* speranţâ, nâdejde.

SPÉNDERE, *v. a.* a cheltui; a întrebuinţa, a consuma; a se folosi; — *v. n.* a cumpâra, a târgui.

SPENDERÉCCIO, *a* de cheltuitu; cheltuitoru.

SPENDIMÉNTO, *m.* cheltuire, cheltualâ, spesâ; întrebuinţare, consumare; cumpârâtoare, târguialâ.

SPÉNDIO, *m.* cheltualâ, spesâ, costu; — *fare spendio*, a cheltui; a consuma, a întrebuinţa, a pune în lucrare.

SPENDITÓRE, *m.* cheltuitoru, cumpârâtoru; economu; risipitoru, cheltuitoru nebunu.

SPENNACCHIÁRE, *v. a.* a smulge penele; — *spennacchiarsi*, a pierde penele; a se încâera; a se însârâci.

SPENNACCHIÁTO, *a.* fârâ pene; înfundatu, strîmtoratu, confusu, consternatu; sâracu lipitu.

SPENNÁCCHIO, *m.* penaciu, panâ, buchetu de pene.

SPENNÁRE, *v. a.* a jumuli, a smulge penele; a vâtâma.

SPENSIERATÁGGINE, *f.* nesocotinţâ, neîngrijire, negligenţâ, uşurinţâ, sburdâlnicie, nâucie.

SPENSIERATAMÉNTE, *avv.* cu nesocotinţâ.

SPENSIERÁTO, *a.* nesocotitu, neîngrijitoru, negligentu, nâucu, sburdalnicu.

SPÉNTO, *a.* stinsu; mortu; slabu, debilu, lângedu; macru, uscatu; lipsitu; încetatu, precurmatu, finitu; — *calcina spenta*, varu stinsu.

SPENZOLÁRE, *v. n.* a spînzura, a fi atîrnatu.

SPENZOLÓNE, SPENZOLÓNI, *avv.* spînzurându, pendulându.

SPÉRA, *f.* sferâ, globu; razâ; oglindâ; diamantu în tablâ.

SPERÁBILE, a. sperabilu, de speratu.

SPERÁLE, *a.* sfericu, de sferâ, alu sferei.

SPERÁNZA, *f.* speranţâ, nâdejde; aşteptare; persoana sau lucrulu în care sperâ cineva; — *a speranza*, sperându; — *riporre la sua speranza*, a spera, a se încrede.

SPERANZÁRE, *v. a.* a da speranţâ; — *v. n.* a spera.

SPERANZATAMÉNTE, *avv.* cu speranţâ.

SPERANZÓSO, *a.* plinu de speranţâ, cu speranţâ.

SPERÁRE, *v. a. e n.* a spera, a nâdejdui, a avea speranţâ; a aştepta; a crede, a socoti; a considera cu atenţiune; a pune încontra luminei.

SPÉRDERE, *v. a.* a risipi, a nimici, a împrâştia; — *v. n.* a se strica, a slâbi, a se sfîrşi; a lepâda, a aborta.

SPERDIMÉNTO, *m.* nimicire; lepâdare, abortare.

SPERDITÓRE, *m.* destructoru, prâpâditoru.

SPERDÚTO, *a.* stricatu, prâpâditu, risipitu; râtâcitu.

SPÉRGERE, *v. a.* a pierde, a prâpâdi, a ruina; a risipi.

SPERGIURAMÉNTO, *m.* sperjurare.

SPERGIURÁRE, *v. a. e n.* a sperjura, a câlca jurâmîntulu, a jura strâmbu; — *spergiurarsi*, a se face sperjuru.

Digitized by Google

SPERGIURATÓRE, *m.* sperjurâtoru, strâmbŭjurâtoru.
SPERGIURAZIÓNE, *f.* sperjurare, strâmbŭjurare.
SPERGIÚRO, *m.* sperjuru, jurâmîntu falsu, jurâmîntu strâmbu; câlcarea jurâmîntului; sperjuru, strâmbŭjurâtoru, câlcâtoru de jurâmîntu, perfidu.
SPÉRGOLA, *f.* spergulâ (unu felu de plante).
SPÉRICO, *a.* sfericu, rotundu.
SPERICOLÁRSI, *v. n.* a se speria; a se primejdui.
SPERICOLÁTO, *a.* fricosu.
SPERIÉNZA, *f.* esperienţâ, deprindere, cunoştinţâ; cercare, cercetare, încercare, probâ.
SPERIMENTÁLE, *a.* esperimentalu, de esperienţâ, cunoscutu prin esperienţâ; empiricu.
SPERIMENTÁRE, *v. a.* a esperimenta, a încerca, a cerca, a cerceta, a face probâ, a cunoaşte prin esperienţâ; -- *sperimentarsi*, a se lupta, a se alâtura cu cineva.
SPERIMENTÁTO, *a.* esperimentatu, încercatu, cercatu, deprinsu; iscusitu, abilu, dibaciu, îndemânaticu.
SPERIMENTATÓRE, *m.* esperimentatoru, încercâtoru.
SPERIMÉNTO, *m.* esperimentu, esperienţâ; probâ.
SPÉRMA, *m. e f.* spermâ, seminţâ generâtoare.
SPERMÁTICO, *a.* spermaticu, de spermâ, alu spermei.
SPÉRNERE, *v. a.* a respinge, a despreţui.
SPERÓNE, *m.* pintenu; pliscu de corabie.
SPERONÉLLA, *f.* pintenulu cavalerului (o plantâ).
SPERPERAMÉNTO, *m.* esterminare, risipire, nimicire, ruinare, prâpâdire; scociorire.
SPERPERÁRE, *v. a.* a estermina, a nimici; a risipi, a sgorni.
SPERPERATÓRE, *m.* esterminatoru, devastatoru.
SPÉRPERO, *m.* esterminiu, devastaţiune, destrucţiune, risipire, prâpâdire, ruinâ, desfiinţare.
SPERPÉTUA, *f.* nenorocire, râstrişte; veste rea.
SPERSIÓNE, *f.* dispersiune, risipire.
SPERSONÍTO, *a.* slâbânogu, macru, pirpiriu, micu.
SPERTICÁRE, *v. n.* a se face prea lungu, prea naltu.
SPERTICÁTO, *a.* prea naltu, prea lungu, lungu in picioare; escesivu, desmâsuratu; ciudatu, estravagantu.
SPÉRTO, *a.* esperimentatu, cercatu, deprinsu, dibaciu.
SPERVERTÍRE, *v. a.* a deprava, a strica, a înrâutâţi.
SPÉSA, *f.* spesâ, costu, cheltuire, cheltuialâ; cumpârâtoare, tîrguire, tîrguialâ; — *imparare a proprie spese*, a se înţelepţi cu paguba sa; — *ad altrui spese*, cu paguba altuia; — *star sulle spese*, a trâi cu cheltuiala sa; — *andare a far la spesa*, a se duce la tîrgu; — *dare le spese*, a subministra nutrimîntulu, viptulu, a întreţinea; — *perdere l'olio e la spesa*, a se osteni surda; — *portare la spesa*, a susţinea cheltuiala.
SPESÁRE, *v. a.* a nutri, a da nutrimîntulu.
SPESSAMÉNTE, *avv.* desu, adesea, adese ori.
SPESSAMÉNTO, *m.* condensare, îndesare.
SPESSÁRE, *v. a.* a condensa, a îndesa; — *v. n.* a face ceva mai desu; — *spessarsi*, a se îndesa, a se îngroşa.
SPESSEGGIAMÉNTO, *m.* repeţire, repetiţiune, poftorire.
SPESSEGGIÁRE, *v. a.* a repeţi, a poftori; a se grâbi.
SPESSÉZZA, *f.* desime, densitate; grosime, adîncime; frecinţâ.
SPESSÍRE, SPESSÍRSI, *v. n.* a se îngroşa, a se îndesa, a se slei.
SPESSITÀ, SPESSITÚDINE, *f* desime, densitate; frecuenţâ.
SPÉSSO, *a.* desu, grosu, îndesatu, îngroşatu, strînsu, compactu; frecuentu, repeţitu, poftoritu; — *avv.* adesea; — *spesse volte*, adese ori; — *spesso spesso*, foarte desu.
SPETEZZAMÉNTO, *m.* bâşire, bâşiturâ.
SPETEZZÁRE, *v. n.* a bâşi desu; a repurta toate.
SPETRÁRE, *v. a.* a îmmuia, a muia; a înduioşi, a frâgezi.
SPETTÁBILE, *a.* respectabilu, onorabilu, stimabilu.
SPETTABILITÀ, *f.* respectabilitate, onorabilitate.
SPETTÁCOLO, *m.* spectaclu, priveliste; serbâtoare; scenâ, vedere; representaţiune teatralâ.
SPETTAMÉNTO, *m.* aşteptare.
SPETTÁNTE, *a.* privitoru, apartenentu, relativu.
SPETTÁNZA, *f.* competenţâ, apartenenţâ, concernenţâ.
SPETTÁRE, *v. n.* a privi, a se ţinea, a avea relaţiune.
SPETTATÓRE, *m.* spectatoru, privitoru.
SPETTEGOLÁRE, *v. a. e n.* a repurta, a referi vorbele şi faptele altuia; a flecâri, a sporovâi, a bâlâbuni, a locoti.
SPETORÁRE, SPETORÁRSI, *v. n.* a şi descoperi peptulu; a se ecsala, a se uşura; a şi scoate necazulu.
SPETTORATAMÉNTE, *avv.* cu peptulu deschisu; în publicu.
SPÉTTRO, *m.* spectru, fantasmâ, nâlucâ, stafie; mogândeaţâ, mâtâhulâ; — *spettro solare*, spectru solaru.
SPEZIÁLE, *m.* spiţeru, apotecaru, farmacistu; bâcanu.
SPEZIÁLE, *a.* specialu, particularu.
SPEZIALITÀ, *f.* specialitate, particularitate.
SPEZIALMÉNTE, *avv.* în specialu, în particularu.
SPÉZIE, *f.* specie, spiţâ, felu, soiu, neamu, genu; cualitate, naturâ; idee, noţiune, formâ; aparenţâ; speţerii, bâcânii; — *dare le spezie*, a lua în risu, a pâcâli.
SPEZIERÍA, *f.* spiţerie, apotecâ, farmacie; bâcânie
SPEZIOSAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu speciosu, cu apârinţâ de adevâru.
SPEZIOSITÀ, *f.* frumuseţâ rarâ.
SPEZIÓSO, *a.* frumosu; aparentu; învederatu.
SPEZZÁBILE, *a.* spârgâciosu, frângerosu.
SPEZZAMÉNTO, *m.* spargere, frângere, fârâmare.
SPEZZÁRE, *v. a.* a sparge, a frânge, a fârâma, a sdrobi; — *spezzar la testa ad uno*, a spargo cuiva capulu.
SPEZZATAMÉNTE, *avv.* în bucâţi, într'unu modu întreruptu; în parte, în deosebi.
SPEZZÁTO, *a.* spartu, frântu, fârâmatu, sdrobitu; împârţitu; întreruptu; — *alla spezzata*, în bucâţi; — *moneta spezzata*, monetâ mâruntâ, bani mârunţi.

Digitized by Google

SPEZZATÓRE, *m.* spârtoru, spârgâtoru, frângâtoru.
SPEZZATÚRA, *f.* spârturâ, spargere, frângere.
SPEZZAZÓCCHI, *m.* tâiâtoru de lemne.
SPÍA, *m.* spionu, delatoru, esploratoru, iscoadâ, iscoditoru; indiciu, semnu, veste, ştire, avisu, raportu.
SPIACÉRE, *v. n.* a desplâcea, a nu i plâcea, a i pârea râu.
SPIÁGAIA, *f.* ţermu, litu, litoralu; ţarâ, regiune.
SPIAGGIÁTA, *f.* coastâ, rivierâ.
SPIAGIÓNE, *f.* SPIAMÉNTE, *m.* delaţiune, iscodire, esplorăţiune.
SPIANACCIÁTA (ALLA), *avv.* curatu, pe faţâ.
SPIANAMÉNTO, *m.* planare, oblire, netezire, potrivire; regulare, facilitare; deslușire, declarare, esplicare.
SPIANÁRE, *v. a.* a plana, a obli, a netezi, a potrivi; a dârâma, a demoli; a regula; a deslui, a lâmuri, a esplica, a interpreta; — *spianare un dubbio*, a deslega unu dubiu; — *spianare una tavola*, a da o scândurâ la rîndea; — *spianare la via*, a face cale.
SPIANÁTA, *f.* locu şesu, esplanadâ.
SPIANÁTO, *m.* şesu, esplanadâ; — *a.* planatu, esplanatu, oblu, oblitu, netezitu, potrivitu; deslușitu, lâmuritu, esplicatu; deschisu, manifestu, publicu.
SPIANATÓIO, *m.* sulu, cilindru.
SPIANATÓRE, *m.* netezitoru, potrivitoru; pionieru; — *spianator di pane*, brutaru; omu mâncâciosu.
SPIANATÚRA, *f.* oblitură, netezitură.
SPIANAZIÓNE, *f.* planare, esplanare, oblire, potrivire.
SPIÁNO, *m.* şesu, esplanadâ.
SPIANTAMÉNTO, *m.* desplântare; sterpire, nimicire.
SPIANTÁRE, *v. a.* a desplânta; a desrâdâcina, a smulge; a stirpi, a nimici, a stinge; — *spiantarsi*, a se insârâci.
SPIANTÁTO, *a.* desplântatu, desrâdâcinatu, smulsu; stirpitu, prâpâditu, stinsu; însârâcitu; sâracu lipitu.
SPIÁRE, *v. a.* a spiona, a esplora, a iscodi, a ispiti, a pândi, a cerceta, a câuta; — *v. n.* a face pe spionu, a fi iscoadâ.
SPIATÓRE, *m.* spionu, iscoditoru, esploratoru, pânditoru.
SPIATTELLÁRE, *v. a.* a spune pe faţâ, fârâ ceremonie.
SPIATTELLATAMÉNTE, ALLA SPIATTELLÁTA, *avv.* pe faţâ, curatu.
SPÍCA, *f.* spicu.
SPICACÉLTICA, *f.* livantâ.
SPICANÁRDI, *m.* nardu de livantâ.
SPICCAMÉNTO, *m.* scoatere, despreunare, rupere, deslipire, despârţire, separare, distingere.
SPICCÁNTE, *a.* care scoate, rupe, deslipeşte, desparte; strâlucitoru, însemnatu, care bate la ochi.
SPICCÁRE, *v. a.* a scoate, a rupe josu, a culege fructe sau flori, a deslipi, a despârţi, a despreuna, a separa, a distinge; a distrage; — *v. n.* a eşi, a fi scosu afarâ; a bate la ochi; — *spiccar salti*, a sări; — *spiccar le parole*, a pronunţa bine, respicatu; — *spiccarsi*, a se despreuna, a se separa.
SPICCATAMÉNTE, *avv.* respicatu.
SPICCATÚRA, *f.* respicare, resaltu, batere la ochi.
SPÍCCHIO, *m.* câţelu de usturoiu; firu, feliuţâ, pârticicâ.
SPICCHIÚTO, *a.* cu fire, în formâ de fire, de felioare.
SPICCIÁRE, *v. n.* a ţişni, a ţişni, a isvorî; a sări; a se sfira, a se destrâma; — *v. a.* a vorbi respicatu; a libera; a grâbi; a descurca; — *spicciarsi*, a se grâbi; a se desbâra.
SPICCIATÍVO, *a.* grabnicu, iute, repede, pripitu.
SPICCIÁTO, *a.* grâbitu; descurcatu, liberu, desbâratu; — *s. m.* palisadâ, gardu; — *ammalato spicciato*, bolnavu desperatu.
SPICCIATÓIO, *m.* pieptene de încreţitu piru.
SPICCIOLÁRE, *v. a.* a smulge, a culege bobiţele de strugure.
SPICCIOLATAMÉNTE, *avv.* în bucâţi, în pârţi; câte puţinu puţinu, una câte una, cu mârunta, în detaliu.
SPICCIOLÁTO, *a.* smulsu; deslipitu, despreunatu; micşoratu, împuţinatu; — *alla spicciolata*, în pârţi, în bucâţi, cu mârunta, în detaliu. câte una una, câte puţinu puţinu.
SPÍCCIOLO, *m.* monedâ mâruntâ.
SPÍCCO, *m.* resaltu, aparenţâ, batere la ochi.
SPICILÉGIO, *m.* culesulu spiceloru, spicuire, poghircirea grâului; colecţiune, culesu.
SPÍCO, *m.* livantâ.
SPÍCULO, *m.* vîrfulu sâgeţii; sâgeatâ, dardâ.
SPIDOCCHIÁRE, *v. a.* a pâduchia, a câuta pâduchi.
SPIÉDO, SPIÉDE, *m*, frigare; suliţâ, picâ, lance.
SPIEGÁBILE, *a.* esplicabilu, care se poate esplica.
SPIEGAMÉNTO, *m.* desfâşurare, desvoltare, desdoire, destindere, întindere; esplicare, declarare, deslușire, tâlmâcire.
SPIEGÁRE, *v. a.* a desfâşura, a desvolta, a desdoi, a despâtura, a descreţi, a destinde, a întinde; a manifesta, a arâta, a esplica, a declara, a deslui, a tâlmâci, a interpreta; — *spiegarsi*, a se desfâşura, a se desvolta; a se esplica.
SPIEGATAMÉNTE, *avv.* deschisu, pe faţâ, respicatu.
SPIEGATÍVO, *a.* esplicativu, declarativu.
SPIEGÁTO, *a.* desfâşuratu, deschisu, desvoltatu, desdoitu, despâturatu, descreţitu, destinsu, întinsu; esplicatu, declaratu, manifestatu, probatu, doveditu; — *alla spiegata*, deadreptulu, fârâ esitaţiune; necontenitu.
SPIEGATÚRA, *f.* desfâşurare, desdoiturâ, descreţiturâ.
SPIEGAZIÓNE, *f.* esplicaţiune, declaraţiune; interpretaţiune, tâlcuire, lâmurire, deslușire; domirire.
SPIEGAZZÁRE, *v. a.* a turti, a cocoloşi, a mototoli.
SPIEGGIÁRE, *v. a.* a spiona, a iscodi necontenitu.
SPIEGHÉVOLE, *a.* care se poate desfâşura, destinde, întinde.
SPIETÀ, *f.* neîndurare, cruzime, nemilostenie.
SPIETATAMÉNTE, *avv.* fârâ pietate, fârâ milâ. fârâ compâtimire, fârâ cruţare, cu barbarie, cu cruzime.
SPIETATÉZZA, *f.* neîndurare, necompâtimire, ne-

Digitized by Google

milostivire, neomenie, inumanitate, barbarie, cruzime, asprime,

SPIETÁTO, *a.* neîndurâtoru, necompâtimitoru, nemilostivu, neomenosu, inumanu, barbaru, crudu, ferosu, aspru.

SPÍGA, *f.* spicu.

SPIGANÁRDO, *m.* nardu de livantâ.

SPIGÁRE, *v. n.* a face spice, a da în spicu.

SPIGATÚRA, *f.* creștere în susu, dare în spicu.

SPIGHETTA, *f.* spicu micu; șiretu.

SPIGIONÁRE, *v. a.* a nu închiria.

SPIGIONÁTO, *a.* neînchiriatu, deșertu, nelocuitu.

SPIGLIAMÉNTO, *m.* desprindere, descurcare, liberare.

SPIGLIÁRSI, *v. n.* a se desprinde, a se desbâra, a se descurca.

SPIGLIATAMÉNTE, *avv.* cu înlesnire.

SPIGLIATÉZZA, *f.* înlesnire, agilitate, sprintenie.

SPIGLIÁTO, *a.* agilu, sprintenu.

SPÍGNERE, SPÍNGERE, *v. a.* a împinge; a respinge; a îmbrânci; a trimite; a îndemna, a îmbârbâta, a zâdâri, a sgândâra; a șterge o picturâ.

SPIGNIMÉNTO, *m.* împingere; respingere; lovire, îmbrâncire; îndemnare; ștergere.

SPIGNITÓRE, *m.* împingâtoru, îmbrâncitoru.

SPIGO, *m.* livantâ, aspicu, spichinatu.

SPIGOLAMÉNTO, *m.* spicuire, poghircire.

SPIGOLÁRE, *v. n.* a spicui, a poghirci.

SPIGOLATÓRE, *m.* spicuitoru, poghircitoru.

SPIGOLATÚRA, *f.* spicuitură, poghircitură.

SPIGOLÍSTRA, *f.* spicuitoare, poghircitoare; bigotâ, ipocritâ.

SPIGOLÍSTRO, *m.* spicuitoru, poghircitoru; fariseu, bigotu, ipocritu; scrupulosu, austeru, rigorosu peste modu; falsu, fățarnicu; macru, slâbânogu, macilentu.

SPÍGOLO, *m.* colțu, unghiu, muche; râsoru, hatu.

SPIGÓNE, *m.* spicu mare; porumbu.

SPIGÓSO, *a.* spicatu, cu spice.

SPÍLLA, *f.* boldu, bongoșu, acu cu gâmâlie.

SPILLACCHERÁRE, *v. a.* a curâți lânâ.

SPILLÁNCOLA, *f.* costrâșu boticosu (pește).

SPILLÁRE, *v. a.* a sfredeli, a gâuri, a borti, a da cepulu butoiului; a afla prin isteține, a descoperi cu agerime; — *v. n.* a pica, a se strecura.

SPILLÁTICO, *m.* bani de ace, de mărunțișuri.

SPILLATÚRA, *f.* dare de cepu la unu butoiu.

SPILLETTÁIO, *m.* acaru, fabricantu de ace.

SPILLÉTTO, *m.* boldu, acu cu gâmâlie.

SPILLETTÓNE, *m.* acu mare cu gâmâlie.

SPILLIÉRA, *f.* acarniță.

SPÍLLO, *m.* boldu, acu cu gâmâlie; sfredelu de bute; bortiță, gâuricâ; țișnitură; poftâ, îndemnu.

SPILLUZZICAMÉNTO, *m.* fapta de a lua, de a rupe puțintelu și cu bâgare de seamâ.

SPILLUZZICÁRE, *v. a. e n.* a lua, a rupe puținu și încetu.

SPILLÚZZICO (A), *avv.* câte puținu puținu, încetinelu.

SPILORCERÍA, *f.* avariție cumplitâ, murdârie, ciufuție.

SPILÓRCIO, *a.* avaru cumplitu, murdaru, sgârcitu.

SPILUNGÓNE, *a. e s. m.* lungu în picioare, lungâu.

SPIMACCIÁRE, *v. a.* a scutura, a înfoia.

SPIMACCIÁTO, *a.* scuturatu, înfoiatu.

SPÍNA, *f.* spinu, ghimpe, țeapâ, țepușâ; acu, boldu; osu de pește; spinare, muchea spinârii; țerușu; cepu; durere; — *non c'è rosa senza spina*, nu e rosâ fârâ ghimpi.

SPINÁCE, *m.* spânacu.

SPINÁIO, *m.* spinetu, tufâ de spinu.

SPINÁLE, *a.* spinalu, relativu la muchea-spinârii.

SPINÁRE, *v. a.* a înghimpa, a înțepa, a împunge.

SPINÁTO, *a.* spinosu, țeposu, ghimposu; dintelatu, crestatu.

SPINÉLLA, *f.* o boalâ a calului, râie.

SPINÉLLO, *m.* scualu (unu felu de pește), spinelu.

SPINETO, *m.* spinetu, spinișu, tufâ de spinu.

SPINÉTTA, *f.* unu felu de garniturâ; spinetâ, instrumentu de musicâ asemenea cu clavirulu.

SPINGÁRDA, *f.* spingardâ, unu felu de tunu micu.

SPINGÁRE, *v. n.* a trepâda, a bate din picioare.

SPÍNGERE, *v. a.* a împinge; a îmbrânci; a îndemna.

SPÍNO, *m.* spinu, ghimpe, țeapâ; muchea spinârii.

SPÍNOLA, *f.* spinuțu, spinulețu.

SPINOSITÀ, *f.* spinositate, dificultate.

SPINÓSO, *a.* țeposu, spinosu, ghimposu; dificilu, anevoiosu; prea delicatu; — *s. m.* porcu spinosu, ariciu.

SPÍNTA, *f.* împingere, îmbrâncire, împinsurâ, îmbrânceală, lovitură, ciocnitură; împulsiune; îndemnu, îmboldire, zâdârire, sgândâra e.

SPINTÓNE, *m.* îmbrânceală, lovitură.

SPIOMBÁRE, *v. a.* a desplumbui; a trânti, a resturna; — *v. n.* a apâsa, a avea o mare greutate.

SPIONÁGGIO, *m.* spionagiu, spionare, delațiune.

SPIONÁRE, *v. n.* a spiona, a iscodi, a face pe spionu.

SPIÓNE, *m.* spionu, delatoru, iscoadâ.

SPIOVÉRE, *v. n.* a nu mai ploa.

SPIOVIMÉNTO, *m.* încetarea ploii.

SPIPPOLÁRE, *v. a.* a cânta de fantasie; a vorbi curatu, fârâ complimente, pe față.

SPÍRA, *f.* spirâ, linie spiralâ, încolâcitură.

SPIRÁBILE, *a.* respirabilu, de respiratu.

SPIRÁCOLO, *m.* crepâturâ, resuflâtoare, spiraculu; suflare; micu indiciu, presimțire.

SPIRÁGLIO, *m.* crepâturâ, resuflâtoare; razâ de luminâ; indiciu, presimțire, speranță depârtatâ; prileju.

SPIRÁLE, *a.* spiralu, culbecatu, în forma melcului; — *s. f.* spiralâ, linie spiralâ; pana spiralâ a orologiului.

SPIRALMÉNTE, *avv.* în forma unei spirale.

SPIRAMÉNTO, *m.* resuflare, suflare, respirare; însuflare, inspirare, inspirațiune.

SPIRÁRE, *v. a. e n.* a sufla; a resufla, a respira; a flustura; a ecsala, a ecsabura, a evapora; a mirosi; a se recrea, a se desfâta; a se manifesta, a se declara; a muri; a presimți; a inspira, a însufla; a produce (se zice despre maniera în care Sântulu Spiritu procede de Tatâlu și de Fiulu); a termina, a se termina, a se isprâvi, a espira; a dori, a rivni, a lâ-

Digitized by Google

comi; — *spirar fuoco e fiamma*, a fi foarte aprinsu.

SPIRATÓRE, *m.* inspiratoru, însuflâtoru.

SPIRAZIÓNE, *f.* respirare, resuflare, resufletu; îndemnu, inspirațiune; indiciu, presimțire.

SPIRITÁLE, *a.* spiritualu, sufletescu; vitalu; devotu.

SPIRITALMÉNTE, *avv.* spiritualicește, sufletește.

SPIRITAMÉNTO, *m.* îndrâcire.

SPIRITÁRE, *v. n.* a se îndrâci, a fi îndrâcitu; a se speria, a se spâimînta; a se înverșuna, a se învifora.

SPIRITATAMÉNTE, *avv.* într'unu modu furiosu, cu furie mare, ca unu nebunu, cu fanatismu, nebunește.

SPIRITATÍCCIO, *a.* cam nebunu, estravagantu.

SPIRITÁTO, *a.* îndrâcitu; înverșunatu, furiosu, nebâdâiosu; fanaticu, estravagantu.

SPÍRITO, *m.* spiritu, sufletu; Dumnezeu; Sântulu Spiritu; Sântulu Duhu; animâ; intelectu, minte, cugetu; spiritu, duhu, istețime, agerime, dibâcie, iscusință, îndemânare; spiritualitate; sensu, înțelesu; geniu, caracteru particularu; viață; resuflare; spirtu, substanță spirtoasâ; inspirațiune; revelațiune; curaju; vivacitate, vioiciune; spectru, nâlucâ, stafie; — *spirito celeste*, ângeru, spiritu cerescu; — *spirito maligno, spirito infernale*, diavolu, demoniu, spiritu necuratu, vicleanu; — *bello spirito*, omu deșteptu, cu duhu; — *spirito forte*, incredulu; — *render lo spirito*, a și da sufletulu, a muri; — *darsi allo spirito*, a se da cu totulu la devoțiune; — *spirito di contraddizione*, spiritu de contradicțiune, aplecare de a contrazice neîncetatu.

SPIRITOSÁGGINE, *f.* sâlciune.

SPIRITOSAMÉNTE, *avv.* cu spiritu, cu istețime, cu duhu.

SPIRITOSÁNTO, SPIRITOSSÁNTO, *m.* Sântulu Spiritu, Sântulu Duhu, a trea persoană a S. Treimi.

SPIRITOSITÀ, *f.* spiritu; vorbâ isteață, spiritoasâ.

SPIRITÓSO, *a.* spiritosu, istețu, deșteptu, ageru, dibaciu, vioiu, cu duhu; spirtosu.

SPIRITUÁLE, *a.* spiritualu, sufletescu; religiosu.

SPIRITUALÍSMO, *m.* spiritualismu.

SPIRITUALÍSTA, *m.* spiritualistu, partisanu alu spiritualismului.

SPIRITUALÍSTICO, *a.* spiritualisticu, de spiritualismu.

SPIRITUALITÀ, *f.* spiritualitate, immaterialitate; devoțiune, viață spirituală, viață contemplativâ.

SPIRITUALIZZAMÉNTO, *m.* spiritualizare.

SPIRITUALIZZÁRE, *v. a.* a spiritualiza, a face spiritualu.

SPIRITUALMÉNTE, *avv.* spiritualicește, sufletește.

SPÍRO, *m.* spiritu, spirtu, sufletu, resufletu, suflare, resuflare, respirațiune; inspirațiune; voace; flusturare.

SPISPISSÁRE, *v. n.* a șopti, a susura.

SPÍTAMO, *m.* spitamu, o măsură lineară la antici.

SPIÚMA, *f.* fulgi; — *spiuma d'argento*, litargiriu de argintu.

SPIUMACCIÁRE, *v. a.* a scutura, a înfoia.

SPIUMACCIÁTA, *f.* lovitură cu mâna deschisâ pentru a scutura, a sbate așternutulu.

SPIUMÁRE, *v. a.* a despena, a ciupeli; a înfoia.

SPIZZÈCA, *m.* avaru cumplitu, sgârcitu.

SPIZZICÁRE, *v. a.* a pișca, a ciupi; a strica câte puținu puținu.

SPIZZICO, SPIZZICÓNE (A), *avv.* câte puținu, puținu.

SPLANCNOLOGÍA, *f.* splanchnologie, descrierea viscereloru.

SPLEBEÍRE, *v. a.* a nobilita, a civiliza, a ciopli.

SPLENDÉNTE, *a.* lucindu, strâlucindu, lucitoru, strâlucitoru, lucidu, luciosu; magnificu.

SPLENDENTEMÉNTE, *avv.* cu splendoare, cu strâlucire.

SPLÉNDERE, *v. n.* a luci, a strâluci, a reluci, a sticli, a steli.

SPLENDIDAMÉNTE, *avv.* într'unu modu splendidu, strâlucitu, strâlucitoru, pomposu, mâreț, magnificu.

SPLENDIDÉZZA, SPLENDIDITÀ, *f.* splendoare, strâlucire; magnificență, pompâ, mâreție; liberalitate.

SPLÉNDIDO, *a.* splendidu, lucitoru, luciosu, strâlucitu, strâlucitoru, luminosu, luminatu, brilantu; magnificu, pomposu, mâreț; liberalu, generosu.

SPLENDIMÉNTO, *m.* lucire, strâlucire, sclipire, relucire.

SPLENDÓRE, *m.* splendoare, lustru, luminâ, fulgoare, lucire, strâlucire, sclipire, stelire, lucioșie; magnificență, pompâ, falâ, mârire, mâreție; glorie, renumire, renume, slavâ; substanță luminoasâ.

SPLÉNE, *m.* splinâ; ipocondrie.

SPLENÉTICO, *a.* spleneticu, splinaticu, de splinâ.

SPLÉNICO, *a.* splenicu, spleneticu.

SPLÉNIO, *m.* spleniu (mușchiu alu capului).

SPLORATÓRE, *m.* esploratoru, iscoditoru, pânditoru.

SPÓCCHIA, *f.* fastu, falâ, îngimfare, fudulie, semeție.

SPODESTÁRE, *v. a.* a desposeda, a depune, a degrada, a lua autoritatea, puterea, posesiunea, proprietatea; — *spodestarsi*, a se desposeda, a renunța; a se priva, a se lipsi.

SPODESTÁTO, *a.* desposedatu, detronizatu, depusu, degradatu, lipsitu; fârâ putere, desputeritu; desfrînatu.

SPÓDIO, *m.* spodu, ocsidu de zincu obținutu prin sublimațiune.

SPOETÁRE, *v. a.* a despoeta; — *spoetarsi*, a renunța la poesie.

SPÓGLIA, *f.* piele jupuită depe unu animalu; hainele de care s'a despoiatu cineva; corpu muritoru; cadaveru; scoarță; pielea ce a lepâdatu șerpele; remâșițe, dârâmâturi; jafu, pleascâ, lucruri câștigate cu paguba altuia; gogoașa insecteloru; tencuiturâ.

SPOGLIAMÉNTO, *m.* despoiare, desbrâcare; jupuire; jafu, jâfuire, prâdare; lipsire, privare.

SPOGLIÁRE, *v. a.* a despoia, a desbrâca; a jupui; a jâfui, a prâda; a priva, a lipsi; a lepâda, a depune; a alege; — *spogliarsi*, a se desbrâca; a se priva; a se lepâda.

SPOGLIATÓIO, *m.* cabinetu, locu destinatu la desbrâcare.

SPOGLIATÓRE, *m.* despoiâtoru; jâfuitoru.

SPOGLIAZIÓNE, *f.* despoiare, desbrâcare; jâfuire, prâdare.

SPOGLIÁZZA, *f.* lovitura pe carne goalâ; jafu.

SPOGLIAZZÁTO, *a.* despoiatu, desbrâcațu pe jumâtate.

Digitized by Google

SPÓGLIO, *m.* mobile, unelte, calabalicu; haine întrebuințate; pradă, pleasca; alegere, culegere; estractu; — *a.* golu, despoiatu, desbrâcatu, desvestitu.

SPÓLA, *f.* suveicâ, suvelniță.

SPOLACCÁTO, *a.* desamâgitu.

SPOLÉTTA, *f.* țeavâ de lemnu la gura unei bombe.

SPOLÉTTO, *m.* mosoru; fusulu dela roata de torsu sau dela suvelniță.

SPOLLAIÁRE, *v. a.* a deștepta, a face sâ se scoale din patu.

SPOLLASTRÁRE, *v. n.* a licâi.

SPOLPAMÉNTO, *m.* despulpare; slâbire, desputerire.

SPOLPÁRE, *v. a.* a despulpa, a descârna; a slâbi, a desputeri, a desnerva, a lua toatâ puterea; a priva, a lipsi.

SPÓLPO, SPOLPÁTO, *a.* despulpatu, descârnatu; uscatu; slabu, slâbitu, macru; inamoratu nebunește.

SPOLTRÍRSI, SPOLTRÁRSI, SPOLTRONÍRSI, *v. n.* a se deslenevi, a se face mai activu, mai silitoru.

SPOLVERAMÚRA, *m.* tembelu, nevoiașu, omu de nimicu.

SPOLVERÁRE, *v. a.* a scutura, a șterge prafulu; a presâra prafu, pulbere, a împrâfui; a impudra; a câuta cu îngrijire, a scotoci; — *spolverarsi*, a se preface în prafu.

SPOLVERATÚRA, *f.* împrâfuire, împrâfuiturâ.

SPOLVERÍNA, *f.* mantelâ de prafu.

SPOLVERIZZAMÉNTO, *m.* împrâfuire, împulberare.

SPOLVERIZZÁRE, *v. a.* a pulberiza, a prâfui, a preface în pulbere; a impudra, a împrâfui, a umplea de prafu; — *spolverizzarsi*, a se pulberiza, a se face prafu.

SPOLVERÍZZO, *m.* sâculețu umplutu cu cârbuni pisați care se întrebuințează la cârcarea unui desemnu.

SPÓLVERO, *m.* desemnu înțepatu cu aculu peste care se dâ cu cârbuni pisați pentru a lu reproduce; fâinâ.

SPÓNDA, *f.* parapetu, parmaclicu, margine; malu, țârmu.

SPONDÁGGIO, *m.* ripagiu (tacsâ).

SPONDÁICO, *a.* spondaicu, alu spondeului, de spondeu.

SPONDÉO, *m.* spondeu, picioru de versu grecu sau latinu.

SPÓNDILO, SPÓNDULO, *m.* spondilu (vertebrâ).

SPONDILOLÍTO, *m.* spondilolitu (fosilu).

SPÓNGA, SPÓNGIA, *f.* spongie, burete.

SPONGÁTA, *f.* unu felu de turtâ foarte delicatâ, spongiatâ.

SPONGIÓSO, *a.* spongiosu, buretosu.

SPONGÍTE, *f.* spongitu, piatrâ spongioasâ.

SPONIMÉNTO, *m.* spunere, cuvîntare, discursu, propunere.

SPONITÓRE, *m.* care spune, propune, espune.

SPONSÁLE, *a.* sponsalu, relativu la sponsalii; matrimonialu, câsâtorescu; — *sponsali, m. pl.* sponsalii, cununie, nuntâ.

SPONSALÍZIA, *f.* SPONSALÍZIO, *m.* sponsalii, cununie, nuntâ.

SPONTANEAMÉNTE, *avv.* de bunâ voe, de sine; bucurosu.

SPONTANEITÀ, *f.* spontaneitate, bunâ voe.

SPONTÁNEO, SPONTÁNO, *a.* spontanu, voluntaru, de bunâ voe, nesilitu, naturalu; involuntaru, materialu.

SPONTONÁTA, *f.* lovire, isbire cu espontonu.

SPONTÓNE, *m.* espontonu (armâ).

SPOPOLÁRE, *v. a.* a despopula, a pustii, a năpusti; — *spopolarsi*, a se despopula, a se despopora.

SPOPOLAZIÓNE, *f.* despopulare, despoporare.

SPOPPAMÉNTO, *m.* înțârcare, desvățare.

SPOPPÁRE, *v. a.* a înțârca, a desvăța.

SPORÁDICO, *a.* sporadicu (morbu).

SPORCAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu spurcatu, murdaru, soiosu, scârnavu, necuviinciosu, mârșavu.

SPORCÁRE, *v. a.* a spurca, a feșteli, a întina, a mârșevi, a contamina, a pângâri, a pâta, a macula.

SPORCHÉZZA, SPORCHERÍA, SPORCÍZIA, *f.* spurcâciune, soioșie, feșteliturâ, mârșevie, pângârealâ, impuritate, obscenitate, disonestate, bazaconie, bâlâcâriturâ.

SPÓRCO, *a.* spurcatu, murdaru, soiosu, scârnavu, mârșavu, tinosu, feștelitu, contaminatu, pângâritu, maculatu; obscenu, neonestu, libidinosu, bazaconu.

SPORGÉNTE, *a.* scosu afarâ, eșitu afarâ, ridicatu.

SPÓRGERE, *v. n.* a eși din linie, a eși afarâ, a resâri, a resâlta, a forma o prominență, a fi mai ridicatu; a se ivi, a apârea; — *v. a.* a da, a oferi, a întinde.

SPORGIMÉNTO, *m.* resâltare, resârire, eșire din linie, prominență; dare, oferire, întindere.

SPÓRRE, *v. a.* a espune, a spune, a declara; a interpreta, a tâlcui; a depune, a descârca; a da la luminâ; a pune în pericolu; — *sporsi*, a se oferi; a se primejdui.

SPÓRTA, *f.* coșu, coșarcâ, coșniță.

SPORTÁRE, *v. a.* a transporta; — *v. n.* a eși din linie.

SPORTATÚRA, *f.*]artea edificiului care este scoasâ afarâ.

SPORTELLÁRE, *v. a.* a deschide portița; a deschide.

SPORTÉLLO, *m.* portiță, ușiță fâcutâ într'alta mai mare; ușele unui armariu, unui dulapu; gaurâ, bortâ; — *stare a sportello*, a înceta dela lucru; — *dormire cogli occhi a sportello*, a dormi cu ochii semi-inchiși.

SPÓRTO, *m.* partea edificiului care este scoasâ afarâ.

SPÓRTOLA, *f.* coșuleț; coșniță.

SPÓRTULA, *f.* coșuleț; sportulâ, presentu în lucruri d'ale mâncării ce se trimitea la clienți.

SPÓSA, *f.* mireasâ, logodnicâ.

SPOSALÍZIO, *a.* nupțialu, de sponsalii, de cununie; — *s. m.* logodire, logodnâ; nuntâ, cununie.

SPOSÁRE, *v. a.* a logodi; a însura, a mârita, a cununa, a uni, a însoți; a lua de bârbatu, de nevastâ, a se mârita, a se însura; — *sposare il matrimonio*, a conclude unu matrimoniu, o câsâtorie.

SPOSERÉCCIO, *a.* nupțialu, de nuntâ; câsâtorescu.

SPOSÍNA, *f.* mireasâ junâ și frumușicâ.

SPOSITÍVO, *a.* espositivu, declarativu.

Digitized by Google

SPOSITÓRE, *m.* espositoru, declaratoru, interpretu.
SPOSIZIÓNE, *f.* esposiţiune, declaraţiune, deslușire, interpretaţiune, comentariu.
SPÓSO, *m.* mire, logodnicu, ginere; bârbatu, soţu.
SPOSSÁRE, *v. a.* a slâbi, a desputeri, a desnerva, a debilita; — *spossarsi*, a se slâbi, a se obosi, a se desnerva.
SPOSSATAMÉNTE, *avv.* slabu, fârâ putere; peste mâsurâ.
SPOSSATÉZZA, *f.* slâbiciune mare, oboseală, obosire.
SPOSSÁTO, *a.* slabu, obositu, fârâ putere, desnervatu.
SPOSSEDÉRE, *v. a.* a desposeda, a lua posesiunea, stâpânirea.
SPOSTAMÉNTO, *m.* depârtare, delâturare, abatere.
SPOSTÁRE, *v. a.* a desloca, a scoate, a muta din loculu sâu, a depârta, a delâtura; — *spostarsi*, a eși din locu, a se desloca; a se deranja, a se desordina.
SPOSTÁTO, *a.* deslocatu, scosu, eșitu din loculu sâu.
SPOSTATÚRA, *f.* deslocare, dislocaţiune; desordinare.
SPOZZÁRE, *v. a.* a scoate din puţu; a scoate, a estrage.
SPRÁNGA, *f.* drugu, vargâ, încuietoare; canghelâ; chingâ de lemnu; șinâ; stinghie.
SPRANGÁRE, *v. a.* a închide, a încuia, a astupa, a înţepeni cu stinghii, a baricada; a bate cumu se cade; — *sprangar calci*, a lovi, a asvirli, a da cu copita.
SPRANGHÉTTA, *f.* drugulețu, stinghie micâ; ameţeală, durere de capu.
SPRATICÁRE, *v. a.* a nu mai frecventa, a nu mai visita.
SPRAZZÁRE, *v. a.* a împroșca, a stropi a pestriţa.
SPRÁZZO, *m.* SPRÁZZA, *f.* împroșcâturâ, stropiturâ, stropu; picâturâ, bucâţica; — *a sprazzo*, pestriţatu, pestriţu.
SPRECAMÉNTO, *m.* risipire, risipâ, disipare.
SPRECÁRE, *v. a.* a risipi, a consuma nebunește.
SPRECATÓRE, *m.* risipitoru, disipatoru.
SPRECIPITÁRE, *v. a. e n.* a precipita, a prâpâstui, a prâvâli; a se prâpâstui, a se prâvâli.
SPRÉCO, *m.* risipâ, disipaţiune, stricâciune.
SPRECÓNE, *m.* risipitoru, disipatoru.
SPREGÉVOLE, *a.* demnu de despreţu, miserabilu.
SPREGEVOLMÉNTE, *avv.* într'unu chipu demnu de despreţu.
SPREGIAMÉNTO, *m.* despreţuire, nesocotire, hulire.
SPREGIÁRE, *v. a.* a despreţui, a nesocoti, a huli.
SPREGIATÓRE, *m.* despreţuitoru, nesocotitoru, hulitoru.
SPRÉGIO, *m.* despreţu, nesocotire, nepâsare; hulâ.
SPREGIÓSO, *a.* nâsurosu, despreţuitoru, smorfoiu.
SPREGIUDICÁTO, *a.* neprejudecatu, nepreocupatu.
SPREGNÁRSI, *v. n.* a se desgreuna, a face, a naște.
SPRÉMERE, *v. a.* a strînge, a stoarce, a tescui, a îndesa, a înghesui; a mulge; a esprime; — *spremersi*, a se subţia, a se usca, a se consuma; a se supâra.
SPREMIMÉNTO, *m.* SPREMITÚRA, *f.* strîngere, stoarcere, tescuire, îndesare, înghesuire; mulgere.
SPRESSIÓNE, *f.* espresiune.
SPRETÁRSI, *v. n.* a se despreoţi, a se despopi.
SPREZZÁBILE, *a.* de despreţuitu, demnu de despreţu.
SPREZZAMÉNTO, *m.* despreţuire, nesocotire, nepâsare.
SPREZZÁNTE, *a.* despreţuitoru; nâsurosu, fudulu.
SPREZZÁRE, *v. a.* a despreţui, a nesocoti, a desdeuna; a nu bâga de seamâ, a nu face atenţiune.
SPREZZATAMÉNTE, *avv.* cu despretu; cu nepâsare.
SPREZZATÓRE, *m.* despreţuitoru, nesocotitoru, hulitoru.
SPREZZATÚRA, *f.* despreţu; nepâsare, neîngrijire.
SPREZZO, *m.* despreţu, nesocotinţâ, nepâsare.
SPRIGIONAMÉNTO, *m.* liberare, scoatere din închisoare; desprindere, desbârare; repezire.
SPRIGIONÁRE, *v. a.* a libera, a scoate dela închisoare; a desprinde, a libera; — *sprigionarsi*, a scâpa din închisoare; a se slobozi, a se desprinde, a se libera, a se desbâra; a eși cu repeziciune.
SPRIMACCIÁRE, *v. a.* a scutura, a înfoia.
SPRINCIPÁRE, *v. a.* a detrona, a detroniza.
SPRIZZÁRE, *v. a. e n.* a stropi; a ţișni; a pestriţa.
SPRIZZÁTO, *a.* stropitu; pestriţatu, pestriţu.
SPRÓCCO, *m.* mlâdiţâ, vlâstaru, râmurelu; nuia, vergea, ramu uscatu; legâturâ de surcele; lemne de arsu.
SPROFONDAMÉNTO, *m.* scufundare, afundare.
SPROFONDÁNTE, *a.* care se scufundâ, se afundâ; care se dârâmâ, se surpâ, se ruinâ; foarte greu.
SPROFONDÁRE, *v. n.* a precipita, a câdea în profundu, a se afunda, a se scufunda; a se surpa, a se dârâma, a se ruina; a câdea în miserie, a se însârâci; — *v. a.* a da în fundu, a precipita, a prâpâstui; a ruina.
SPROLUNGÁRE, *v. a.* a prelungi; a lungi.
SPROMÉTTERE, *v. a. e n.* a despromite, a revoca promisiunea.
SPRONÁIA, *f.* rana ce facu pintenii.
SPRONÁIO, *m.* pintenaru, meșteru de pinteni.
SPRONÁRE, *v. a.* a împintena, a da cu pintenii; a aţiţa, a îmboldi, a întârâta, a îndemna, a zâdâri, a sgândâra; a zori, a înteţi, a prididi
SPRONÁTA, *f.* dâtâturâ cu pinteni; întâritare.
SPRONÁTO, *a.* lovitu cu pinteni; îmbolditu, întârâtatu, îndemnatu, îmbârbâtatu, aţiţatu, zâdâritu, sgândâratu; pintenatu, cu pinteni.
SPRÓNE, *m.* pintene; îndemnu, boldu, îmboldire; cioculu navei; grindâ din colţu la unu zidu; proptea; unu felu de fortificaţiune; pintenii ce au niște animale îndârâtu la picioru; râmuri scurte și drepte în formâ de pinteni; — *dar di sprone*, a da cu pintenii; — *a spron battuto*, în fuga mare.
SPRONÉLLA, *f.* rotiţa pinteniloru.
SPROPORZIONÁLE, *a.* desproporţionatu.
SPROPORZIONALITÀ, *f.* desproporţionare.
SPROPORZIONALMÉNTE, *avv.* fârâ proporţiune.
SPROPORZIONÁRE, *v. a.* a desproporţiona, a strica proporţiunea, a potrivi râu.

Digitized by Google

SPROPORZIONATAMÉNTE, *avv.* cu despropoţiune, afară din proporţiune, fără proporţiune.

SPROPORZIÓNE, *f.* despropoţiune, nepotrivire.

SPROPOSITÁRE, *v. n.* a spune lucruri absurde, a ecsagera; a lucra sburdalniceşte, într'unu modu ecsageratu, desordinatu, fără cumpătu, fără socotinţă, fără consecuenţă.

SPROPOSITATAMÉNTE, *avv.* fără cumpătu, fără moderaţiune, fără chibzuire, sburdalniceşte; peste măsură, într'unu modu ecsageratu, escesivu.

SPROPÓSITO, *m.* absurditate, lucru absurdu; lucru ecsageratu, escesivu; faptă nesocotită, neoportună, necuviincioasă; — *a sproposito*, fără timpu, fără cumpătu, fără oportunitate, nepotrivitu.

SPROPRIAMÉNTO, *m.* espropriare, scoatere din proprietate.

SPROPRIÁRE, *v. a.* a espropria, a scoate, a despoia din proprietate; — *spropriarsi*, a se lepăda, a se lipsi.

SPROPRIAZIÓNE, *f.* espropriaţiune, espropriare.

SPROTÉTTO, *a.* fără protecţiune.

SPROVVEDÉRE, *v. a.* a lipsi pe cineva de lucrurile trebuincioase, a lu despoia, a nu lu îngriji.

SPROVVEDUTAMÉNTE, *avv.* pe neaşteptate, fără veste; fără prevedere, fără socotinţă.

SPROVVEDÚTO, SPROVVÍSTO, *a.* lipsitu, neîngrijitu, nepregătitu, negătitu; — *alla sprovvista*, făr'a fi pregătitu, pe negândite, pe neaşteptate, fără veste.

SPRUNÁRE, *v. a.* a curăţi de spini.

SPRUNÉGGIO, *m.* unu felu de mirtu sălbaticu.

SPRUZZÁGLIA, *f.* ploae măruntă.

SPRUZZAMÉNTO, *m.* stropire, împroşcare.

SPRUZZÁRE, *v. a.* a stropi, a împroşca.

SPRUZZATÓIO, *m.* stropitoare.

SPRUZZATÚRA, *f.* stropitură, împroşcătură.

SPRUZZÉTTO, *m.* stropitură, împroşcătură uşoară; pămătufu de stropitu, stropitoru, aspersoriu.

SPRÚZZO, *m.* stropitură, împroşcătură, stropu.

SPRUZZOLÁRE, *v. a.* a stropi, a împroşca uşoru; — *v. n.* a cădea o ploae foarte măruntă.

SPRUZZOLÁTA, *f.* ploae foarte măruntă, uşoară.

SPRÚZZOLO, *m.* stropu.

SPUDORÁTO, *a.* neruşinatu, obraznicu, fără pudoare.

SPÚGNA, *f.* spongie, burete; — *lisciar la spugna*, a întreprinde lucruri imposibile.

SPUGNIFÓRME, *a.* spongiformu, în formă de burete.

SPÚGNOLA, *f.* sbîrciogu.

SPUGNÓNE, *m.* piatră poroasă, piatră vâroasă.

SPUGNOSITÀ, *f.* spongioşime, porositate.

SPUGNÓSO, *a.* spongiosu, bureţosu, porosu.

SPULÁRE, *v. a.* a svîntura.

SPULCELLÁRE, SPULZELLÁRE, *v. a.* a defiora.

SPULCIALÉTTI, *m.* omu de rîndu, prostu.

SPULCIÁRE, *v. a.* a căuta pureci, a pureca.

SPULEZZÁRE, SPULEGGIÁRE, *v. n.* a o sbughia, a o tuli, a tuli fuga, a o lua la sânătoasa.

SPULÉZZO, *m.* fugă.

SPULÍTO, *a.* despoleitu, nepoleitu, fără lustru.

SPUMA, *f.* spumă, sgură; — *spuma di mare*, spumă de mare; — *spuma di Marte*, scorie de feru.

SPUMÁNTE, *a.* spumându, spumegându, spumosu.

SPUMÁRE, SPUMEGGIÁRE, *v. n.* a spuma, a spumega, a face spume.

SPUMÍFERO, *a.* spumiferu, producătoru de spumă.

SPUMÚGLIA, f. spumilie, unu felu de materie.

SPUMOSITÀ, *f.* spumositate.

SPUMÓSO, *a.* spumosu, cu spumă, ca spuma.

SPUNTÁRE, *v. a.* a timpi, a desprinde o ţesătură din cuie; a şterge; a învinge, a domoli, a astîmpăra; a agonisi, a dobândi cu mare dificultate; — *spuntare alcuno*, a desminti pe cineva; — *spuntarla*, a isbuti; — *spuntar cuciture*, a descoase; — *spuntare*, *v. n.* a resări, a se ivi; a încolţi; — *spuntarsi*, a se timpi.

SPUNTATÚRA, *f.* timpire, decreştare; lucru timpitu; frunze tinere.

SPUNTELLÁRE, *v. a.* a despropti, a lua proptelele.

SPUNTICCHIÁRE, *v. a.* a punctua, a puncta.

SPÚNTO, *a.* galbinu, palidu, spălăcitu.

SPUNTONÁTA, *f.* lovitură de espontonu; vorbă, glumă atingătoare.

SPUNTÓNE, *m.* espontonu (o armă).

SPUNZECCHIÁRE, *v. a.* a împunge uşoru, a ciupi, a înţepa, a pişca, a îmboldi; a întărîta, a provoca.

SPUNZECCHIÁTA, *f.* îmboldire, întărîtare, aţiţare,

SPUPILLÁRE, *v. a.* a desmierda; a declara maiorenu.

SPUPILLÁTO, *a.* maiorenu, vîrstnicu.

SPURÁRE, *v. a.* a curăţi, a depura.

SPURGAMÉNTO, *m.* curăţire, curăţitură; scuipatu, flegmă; scărnăvie, murdărie.

SPURGÁRE, *v. a.* a curăţi; a scuipa; — *spurgarsi*, a se curăţi de flegmă; a se desvinovăţi, a se justifica.

SPURGATÓRE, *m.* curăţitoru.

SPURGAZIÓNE, *f.* curăţire, curăţitură.

SPÚRGO, *m.* curăţire; flegmă.

SPÚRIO, *a.* bastardu, ilegitimu, adulterinu.

SPUTACCHIÁRE, *v. n.* a scuipa, a stupi desu şi puţinu; — *v. a.* a scuipa în faţa cuiva, a scuipa pe cineva.

SPUTACCHIÉRA, *f.* scuipătoare, vasu de scuipatu.

SPUTÁCCHIO, *m.* scuipatu, stupitu, bale, flegmă

SPUTAINFÉRNI, *m.* ipocritu, fariseu, sântoiu.

SPUTASÉNNO, SPUTASENTÉNZE, *m.* svătosu, isteţoiu, care vorbeşte sentenţiosu, care arată o înţelepciune afectată.

SPUTÁTO, *a.* scuipatu, stupitu; — *essere, parere pretto e sputato*, a avea o mare asemănare cu.

SPUTATÓNDO, *m.* care îşi dă unu aeru de gravitate.

SPUTAZÚCCHERO, *m.* care afectează unu aeru de dulceaţă.

SPÚTO, *m.* scuipare; scuipatu, stupitu, bale, flegmă.

SPUZZÁRE, *v. n.* a puţi, a mirosi greu.

SQUÁCCHERA, SQÁCQUERA, *f.* cîcatu moale; —

Digitized by Google

pranzare a squacchera, a prânzi în soccteala altuia.

SQUACCHERÁRE, SQUACQUERÁRE, *v. n.* a urdina, a se cufuri; a face ceva iute; a da de faţă, a destăinui.

SQUADERNÁRE, *v. a.* a râsfoia o carte, a o ecsamina; a deschide de totu; a spune pe faţă; a considera cu atenţiune; a arâta.

SQADERNATÓRE, *m.* care considerâ cu atenţiune.

SQUÁDRA, *f.* dreptaru; trupâ, ceatâ, mulţime; escadră navală; — *fuor di squadra*, piezişu; — *uscir di squadra*, a eşi din măsuri; — *mettere in isquadra*, a îndrepta.

SQUADRÁRE, *v. a.* a îndrepta, a pâtra, a tăia în muchi; a măsura cu esactitate; a considera cu atenţiune, cu deamăruntulu; a măsura, a privi din capu pînă în picioare; a sfâşia, a despica în patru; — *squadrarsi*, a se desconcerta, a se turbura.

SQUADRATÓRE, *m.* privitoru, observatoru; care îndrepteazâ, care taiâ în muchi; cioplitoru de pietre.

SQUADRATÚRA, *f.* pâtrâturâ, tâiare, lucrare în patru muchi, îndreptare; pâtratu.

SQUADRÍGLIA, *f.* escadrilâ.

SQUÁDRO, *m.* îndreptare, pâtrare; măsurare cu dreptaru; observaţiune minuţioasâ; scalu, scatinâ (peşte).

SQUADRONÁRE, *v. a.* a împârţi, a ordina în escadroane, în scadroane; — *squadronarsi*, a merge în scadroane.

SQUADRÓNE, *m.* scadronu, scuadronu, escuadronu.

SQUADRÚCCIA, *f.* dreptaru.

SQUAGLIAMÉNTO, *m.* topire, licuefacţiune.

SQUAGLIÁRE, *v. a.* a topi; a consuma, a slei.

SQUALLIDÉZZA, *f.* paloare, gâlbinealâ.

SQUÁLLIDO, *a.* palidu, spălăcitu, fârâ faţâ, fârâ viociune; obscuru, întunecosu, tristu, posomoritu; desolatu, pustiu; soiosu.

SQUALLÓRE, *f.* scualoare, paloare, gâlbinealâ; desolaţiune, pustiire; întristare, posomorîre.

SQUÁMA, *f.* solzu; scoarţâ, coajâ.

SQUAMÓSO, *a.* solzosu.

SQUARCIACUÓRI, *f.* curtisanâ, cochetâ.

SQUARCIAMÉNTO, *m.* rupere, sfâşiere, lacerare.

SQUARCIÁRE, *v. a.* a rupe, a sfâşia, a lacera, a tâia, a face bucăţi, a rupe în petece; a deschide de totu.

SQUARCIASÁCCO (A), *avv.* cu suprabundanţâ, cu prisosu; — *guardare a squarciasacco*, a se uita crucişu.

SQUARCIÁTA, *f.* loviturâ, despicâturâ, tâiâturâ.

SQUARCIÁTO, *a.* ruptu, sfâşiatu, laceratu; risipitu, împrăştiatu; desmăsuratu; deschisu de totu; — *voce squarciata*, voace prea tare şi nearmonioasâ.

SQUARCIATAMÉNTE, *avv.* deschisu; fârâ orînduialâ.

SQUARCIATÓRE, *m.* sfâşiâtoru, laceratoru.

SQUARCIATÚRA, *f.* sfâşiâturâ, rupturâ, crepâturâ, spârturâ, despicâturâ, deschisâturâ.

SQUARCÍNA, *f.* sabie, paloşu.

SQUÁRCIO, *m.* despicâturâ, crepâturâ, deschisâturâ; peticu, bucatâ; pasagiu, bucatâ de poesie, de elocuenţâ, s. c. l.

SQUARCIÓNE, *m.* fanfaronu, lăudârosu, palavragiu

SQUARQUÓIO, *a.* scârnavu, soiosu, scârbosu.

SQUARTAMÉNTO, *m.* împătrare, despicare, tâiare, împărţire în patru părti.

SQUARTANÁTO, *a.* scâpatu de friguri.

SQUARTAPÍCCIOLI, *a.* migâlosu, minuţiosu; avaru.

SQUARTÁRE, *v. a.* a împâtra, a despica, a împărţi, a tâia în patru părţi; — *v. n.* a face o bravadâ, o fanfaronadâ; — *squartare lo zero*, a se scumpi pentru o bagatelâ.

SQUARTÁTA, *f.* despicare în patru; fanfaronadâ.

SQUARTATÓIO, *m.* cuţitu mare de mâcelari.

SQUARTATÓRE, *m.* carnifice, gide, gealatu; mâcelaru, câsapu; fanfaronu, palavragiu.

SQUARTATÚRA, *f.* despicare, împărţire în patru.

SQUASÍLIO, *m.* smorfâ, smorfâiturâ, grimasâ.

SQUASIMODÉO, *m.* gurâcascâ, tontu, nătărâu.

SQUASSAFÓRCHE, *m.* spînzuratu, ştrengaru, craiu.

SQASSAMÉNTO, *m.* scuturare, clătinare, sdruncinare.

SQUASSÁRE, *v.* a. a scutura, a clătina, a sdruncina, a sdrâncâni; — *squassarsi*, a se clătina, a se sgudui.

SQUÁSSO, *m.* clătinare, sdrâncâniturâ, sguduiturâ.

SQUATÍNA, *f.* scatinâ, scalu (peşte marinu).

SQUÉRO, *m.* cantieru, schelâ.

SQUILIBRÁRE, *v. a.* a descuilibra, a descumpâni.

SQUILÍBRIO, *m.* descuilibru, perderea ecuilibrului.

SQUÍLLA, *f.* clopoţelu; clopotu; Angelus, Avemaria; sunătoare, zârgălău; scilă, ceapă de mare; racu.

SQUILLÁNTE, *a.* sunătoru, acutu, pătrunzătoru.

SQUILLANTEMÉNTE, *avv.* intr'unu chipu sonoru.

SQUILLÁRE, *v. n.* a suna, a da unu sunetu pătrunzătoru; a sbura, a se mişca foarte iute; — *v. a.* a face să sune, să răsune; a asvîrli, a arunca.

SQUÍLLO, *m.* sunetu de clopotu sau de trimbiţâ; burghiu.

SQUINÁNTICO, *a.* anginosu, escuinanticu.

SQUINANZÍA, *f.* anginâ, escuinanţie.

SQUINTERNÁRE, *v. a.* a descompagina, a desconcerta, a desordina, a amesteca, a turbura.

SQUISITAMÉNTE, *avv.* cu mare delicateţâ, cu gustu, cu perfecţiune, cu escelenţâ.

SQUISITÉZZA, *f.* delicateţâ, perfecţiune, escelenţâ.

SQUISÍTO, *a.* delicatu, finu, perfectu, alesu, escelentu.

SQUITTINÁRE, *v. a.* a aduna, a strînge voturile.

SQUITTINATÓRE, *m.* care adună voturile.

SQUITTÍNO, *m.* votaţiune, adunarea voturiloru.

SQUITTÍRE, SQUITTERÍRE, *v. n.* a lătra, a chiaui, a heţeni, a ţipa; a ciripi; a schilăi.

SQUOTOLÁRE, *v. a.* a meliţa; a bate, a ciomăgi.

SRADICAMÉNTÓ, *m.* desrădăcinare, estirpare.

SRADICÁRE, *v. a.* a desrădăcina; a smulge, a stirpi.

SRADICATÓRE, *m.* desrădăcinătoru, stirpitoru.

SRADÍRE, *v. a.* a rări.

SRAGIONÁRE, *v. n.* a raţiona râu, încontra logicei.

SRAGIONATÓRE, *m.* care raţionează râu.

Digitized by Google

SRAGIONÉVOLE, *a.* neraţionabilu, încontra raţiunii.
SREGOLAMÉNTO, *m.* desregulare, desordinare.
SREGOLÁRE, *v. a.* a desregula, a desordina, a turbura.
SREGOLATAMÉNTE, *avv.* într'unu modu neregulatu, desordinatu, desfrînatu, încontra reguleloru.
SREGOLATÉZZA, *f.* desregulare, desordinu, desfriu.
SREGOLÁTO, *a.* desregulatu, neregulatu, desordinatu, desfrînatu, escesivu, necumpătatu, desmăsuratu.
SREVERÉNTE, *a.* ireverentu, fără respectu.
SREVERÉNZA, *f.* ireverenţă, lipsă de reverenţă.
SRUGGINÍRE, *v. a. e n.* a desrugini; a se desrugini.
STABBIÁRE, *v. a.* a îngrădi, a face staulu; a gunoi.
STABBIATÚRA, *f.* stânitu, stâulitu, târlitu.
STÁBBIO, *m.* balegă, gunoiu; parcu, îngrăditură.
STABBIUÓLO, *m.* grămadă mică de gunoiu.
STÁBILE, *a.* stabilu, statătoru, permanentu, dăinuitoru, solidu, ţeapănu; imobilu, nemişcătoru; — *beni stabili*, avere nemişcătoare, acareturi.
STABILIMÉNTO, *m.* stabilire, statornicire, aşezare, fundare, întemeiere; aşezământu, stabilimentu, instituţiune; soliditate, statornicie, constanţă, permanenţă; fabrică mare.
STABILÍRE, *v. a.* a stabili, a statornici, a aşeza, a întemeia, a funda, a înfiinţa; a hotărî, a determina, a ficsa; a chibzui; a coloca; a institui; a consolida; a ordina, a porunci; a confirma, a întări; a tencui; — *stabilirsi*, a se stabili; a se aşeza, a se pune, a se coloca; a se confirma, a se întări, a ţinea, a dăinui.
STABILITÀ, f. stabilitate, statornicie, soliditate, putere, dăinuire, permanenţă; constanţă; neschimbare, nestrămutare, invariabilitate, imobilitate.
STABILITÓRE, *m.* stabilitoru, fundatoru, aşezătoru.
STABILMÉNTE, *avv.* într'unu modu stabilu, permanentu, solidu, constantu, imobilu, invariabilu.
STABULÁRE, *v. n.* a şedea în grajdu.
STABULÁRIO, *m.* rîndaşu de grajdu.
STÁCCA, *f.* scoabă, hâcu.
STACCÁBILE, *a.* separabilu, ce se poate despărţi.
STACCAMÉNTO, *m.* despărţire, deslipire, separare, despreunare, depărtare; descărligare.
STACCÁRE, *v. a.* a separa, a deslipi, a despărţi, a despreuna, a scoate; a rupe josu, a culege fructe sau flori; a depărta, a desuni; a descârliga; — *staccarsi*, a se separa, a se despărţi, a se desuni, a se depărta.
STACCATÉZZA, *f.* separaţiune, despărţire.
STACCATÓRE, *m.* despărţitoru, deslipitoru.
STACCATÚRA, *f.* despărţitură, deslipitură.
STACCIÁIO, *m.* sitaru, ciuraru.
STACCIÁRE, *v. a.* a ciurui, a cerne, a strecura.
STACCIÁTA, *f.* o sită plină.
STACCIATÚRA, *f.* ciuruitură; tărîţă; făină scoasă din tărîţe care s'au măcinatu încă odată.
STÁCCIO, *m.* sită, ciuru; — *fare uno staccio di tutto*, a face o sumă totală.
STADÉRA, *f.* cântaru, cumpănă.
STÁDICO, *m.* ostaticu, zălogu, amanetu.
STÁDIO, *m.* stadiu (măsură itinerară la Greci şi cărarea unde se deprindeau la alergare); periodă.
STÁFFA, *f.* scară de şea; triunghiu (instrumentu musicalu); formă, tiparu de turnatu.
STAFFÁRE, STAFFEGGIÁRE, *v. n.* a scoate picioarele din scară.
STAFFETTA, *f.* scăriţă de şea; triunghiu (instrumentu de musică); stafetă, curieru iute.
STAFFIÉRE, *m.* scutieru, lacheu; seizu; servitoru.
STAFFILAMÉNTO, *m.* biciuire, bătae cu biciu.
STAFFILÁRE, *v. a.* a biciui; a bate cu cureaoa scăriloru; a perdăfui, a dojeni cu asprime.
STAFFILÁTA, *f.* lovitură cu biciu, cu strâmurare; vorbă satirică, atingătoare; perdafu.
STAFFILATÚRA, *f.* bătae cu biciu.
STAFFÍLE, *m.* biciu, cârbaciu, strâmurare, biciuşcă; tafturu, curea de legatu scările calului.
STAFISÁGRA, *f.* păducheru (plantă).
STÁGGIA, *f.* bastonu.
STAGGÍNA, *f.* secuestru; depositu; — *stare in staggina*, a remânea în depositu.
STÁGGIO, *m.* bastonu dela reţea; fuscelulu scării; ostaticu, amanetu; staulu; abitaţiane, locuinţă.
STAGGÍRE, *v. a* a secuestra, a pune la oprealâ.
STAGGITÓRE, *m.* secuestratoru, care pune la oprealâ.
STAGIONAMÉNTO, *m.* coacere, maturitate, maturare.
STAGIONÁRE, *v. a* a aduce la maturitate, a grăbi, a pripi coacerea; a perfecţiona; a păstra, a conserva cu mare grijă; — *stagionarsi*, a se coace, a se maturi.
STAGIONATÓRE, *m.* care aduce la maturitate, o grăbeşte.
STAGIONATÚRA, *f.* maturire, coacere desăvîrşită.
STAGIÓNE, *f.* stagiune, anotimpu; timpulu în care unu lucru se află în toată perfecţiunea sa; oportunitate, prileju, timpu favorabilu, timpu potrivitu, ocasiune potrivită; timpu nedeterminatu; — *fuor di stagione*, fără cale, fără timpu; — *a buona stagione*, a propo, la timpu; — *perder stagione*, a scădea, a decădea; — *passar stagione*, a nu fi cu cale, la timpu; — *tutta stagione*, ori şi cându.
STAGIONÉVOLE, *a.* care aduce la maturitate.
STAGLIÁRE, *v. a.* a t ia rău, a ciocârti.
STAGLIÁTO, *a.* ciocârtitu; — *andare alla stagliata*, a merge, a apuca calea cea mai scurtă; — *alla stagliata*, fără tertipuri, în modulu celu mai simplu, curatu.
STÁGLIO, *m.* socoteală aprocsimativă, pedeasupra; — *fare staglio*, a calcula, a socoti pe deasupra, în totalu.
STAGNÁIO, *m.* cositoraru.
STAGNAMÉNTO, *m.* oprire, astupare, stâmnare; cositorire.
STAGNÁNTE, *a.* stătătoru, care nu curge, amorţitu.
STAGNÁRE, *v. a.* a cositori, a încositori, a spoi cu cositoru; a astupa, a opri curgerea unui licuidu; — *v. n.* a stâmna, a se astupa, a nu mai curge; a se usca; a înceta; — *stagnarsi*, a se stâmna; a se înţepeni.

Digitized by Google

STAGNÁTA, *f.* vasu de cositoru sau spoitu cu cositoru.
STAGNATÚRA, *f.* cositorire, spoiturâ, spoialâ.
STAGNAZIÓNE, *f.* stâmnare, încetare, contenire.
STÁGNEO, *a.* de natura cositorului.
STÁGNO, *m.* lacu, baltâ, pescuinâ; cositoru; spoialâ; vase şi fârfurii de cositoru.
STAGNÓNE, *m.* baltâ întinsâ; vasu de cositoru.
STAGNUÓLO, *m.* foae de cositoru; vasu micu de cositoru.
STÁIO, *m.* baniţâ, o măsurâ de grâu; — *a colme staia*, cu suprabundanţâ; — *colmare lo staio*, a desâvirşi.
STALAGMÍTE, *f.* stalagmitu, incrustaţiune pietroasâ pe partea de josu a peşterilorn.
STALATTÍTE, *f.* stalactitu, cristalizaţiune pe bolta peşteriloru.
STALATTÍTICO, *a.* stalactiticu, de stalactitu.
STALENTÁGGINE, *f.* neîndemânare, mojicie, prostie.
STALENTÁTO, *a.* neîndemânatecu, prostu, nevoiaşu.
STÁLLA, *f.* grajdu, staulu.
STALLAGGIÁRE, *v. n.* a şedea în grajdu, în staulu; — *v. a.* a înstâula, a băga sau a priimi în grajdu.
STALLÁGGIO, *m.* instâulare; bani pentru staulu.
STALLÁRE, *v. n.* a se bâlega, a se căca; a şedea în grajdu, în staulu.
STALLÁTICO, *m.* balegâ, gunoiu.
STALLÍA, *f.* stare într'unu portu. timpu de repaosu.
STALLIÉRE, *m.* rindaşu, saizu.
STALLÍO, STALLÍVO, *a.* (calu) care de multu nu s'a întrebuinţatu; nedomolitu.
STÁLLO, *m.* locuinţâ, reşedinţâ, domiciliu, sălaşu; scaunu episcopalu, jeţu; scaunu reservatu.
STALLONÁGGINE, *f.* bestialitate, brutalitate, buecime.
STALLÓNE, *m.* armâsaru; rindaşu; omu lascivu.
STAMAIUÓLO, *m.* scârmânâtoru, dârâcitoru de lânâ.
STAMÁNE, STAMÁNI. STAMATTÍNA, *avv.* azi de dimineaţâ.
STAMBECCHÍNO, *m.* arcaşu, sâgetâtoru.
STAMBÉCCO, *m.* caprâ de stînci; unu felu de navâ.
STAMBÉRGA, *f.* hurubâ, casâ proastâ, odae proastâ.
STAMBURÁRE, *v. n.* a bate toba.
STÁME, *m.* lâna cea mai finâ ce s'a dârâcitu şi pieptenatu; firu; staminâ a floriloru.
STAMÍGNA, *f.* pînzâ de pîru; strâcurâtoare.
STAMIGNÁRE, *v. a.* a face pînzâ de pîru; a strâcura.
STÁMPA, *f.* tiparu, tipârire, stampâ, întipârire impresiune, incisiune; arta tipograficâ, tipografie; stampu, timbru; modelu, isvodu; tipu, cualitate, felu, soiu, naturâ; — *libera stampa*, libertatea presei; — *stampa in rame*, stampâ de aramâ, gravurâ.
STAMPÁBILE, *a.* care se poate da la tiparu.
STAMPANÁRE, *v. a.* a lacera, a rupe în bucăţi.
STAMPÁRE, *v. a.* a tipâri, a întipâri, a stampa, a stampui, a face impresiune, a timbra; a da la tiparu, a publica; — *stampar moneta*, a tâia monetâ.
STAMPATÉLLA, *f.* STAMPATÉLLO, *m.* scripturâ care imitâ caracterele de tiparu, stampatelâ.
STAMPÁTO, *m.* carte tipârită.
STAMPATÓRE, *m.* care tipăreşte; tipografu.
STAMPATÚRA, *f.* tipărire, impresiune, ediţiune.
STAMPÉLLA, *f.* cârjâ, bâţu de râzimatu.
STAMPERÍA, *f.* tipografie.
STAMPÍGLIA, *m.* marcâ, timbru; stampu, tiparu.
STAMPÍTA, *f.* unu felu de cântecu la Provenţali; musicâ; discursu lungu şi fârâ sare.
STÁMPO, *m.* stampu, tiparu; modelu; felu, cualitate.
STANÁRE, *v. n.* a eşi din vizuinâ.
STANCÁBILE, *a.* care se osteneşte.
STANCAMÉNTO, *m.* ostenire, fatigare, obosire.
STANCÁRE, *v. a.* a osteni, a fatiga, a obosi; a slâbi, a desputeri, a debilita; a desgusta, a plictisi; — *stancarsi*, a se osteni, a se fatiga; a se desmâţa; a lângezi.
STANCHEGGIÁRE, *v. a.* a fatiga, a osteni, a supâra, a desgusta, a plictisi, a întârita, a înteţi.
STANCHÉVOLE, *a.* ostenitoru; desgustosu, plictiscosu.
STANCHÉZZA, *f.* osteneală, oboseală; lângezire.
STÁNCO, *a.* ostenitu, obositu; slabu, desputeritu, lângedu, lângezitu; plictisitu, desgustatu, fatigatu.
STÁNGA, *f.* prâjinâ, vargâ, bastonu, stinghie, drugu, grindâ, pîrghie; canghelâ; — *piovere a mazza stanga*, a ploa cu gâleata.
STANGÁRE, *v. a.* a sprijini, a propti; a închide, a astupa, a baricada.
STANGÁTA, *f.* lovitură cu stinghie.
STANGHEGGIÁRE, *v. a. e n.* a urma cu mare severitate, cu mare rigoare, cu mare strâşnicie.
STANGHÉTTA, *f.* druguleţu, zâvoru, încuiâtoare.
STANGÓNE, *m.* stinghie mare; mestecâtoru.
STANÓTTE, *avv.* în aceastâ noapte, noaptea.
STÂNTE, *m.* instantu, momentu, minutu; timpulu actualu, de acumu; — *a.* care stâ, stâtătoru, imobilu; — *in uno stante*, într'o clipâ; — *benestante*, avutu; — *male stante*, sâracu, scâpâtatu; — *poco stante*, puţinu mai târziu; — *stante che*, fiindu-câ.
STANTEMÉNTE, *avv.* cu instanţâ, cu rugâciune fierbinte.
STANTÍO, *a.* stătutu; inutilu, nefolositoru.
STANTÚFFO, *m.* pistonu, răsbiciu.
STÁNZA, *f.* odae, camerâ, locu, încâpere; locuinţâ, abitaţiune, domiciliu, sălaşu, residenţâ; instanţâ; cântecu; stanţâ, strofâ.
STANZÁRE, *v. n.* a şedea, a locui, a sălăşlui.
STANZIÁLE, *a.* permanentu, statornicu, stabilu, dâinuitoru, continuatu, ficsu, constantu.
STANZIAMÉNTO, *m.* stabilire, ficsare, determinare, destinare, hotărire, statornicire, asemnare.
STANZIÁRE, *v. a.* a stabili, a ficsa, a statornici, a destina, a determina, a orîndui, a asemna; — *v. n.* a socoti, a judeca, a chibzui; a şedea, a locui, a sălăşlui.
STANZIATÓRE, *m.* locuitoru, sălăşitoru.
STANZÍNO, *m.* cabinetu, odăiţâ.
STANZÓNE, *m.* odae mare; florărie.
STAPÉDE, *m.* unu oscioru alu urechiloru.
STÁRE, *v. n.* a sta, a fi, a consiste, a şedea, a fi aşezatu, a remânea, a locui, a abita, a să-

Digitized by Google

lâșlui; a se afla; a înceta, a se pregeta, a se precurma, a conteni; a se opri; a trece; a merge, a se duce; a dăinui, a dura, a se conserva, a se mantinea, a trâi, a subsiste; a ecsiste, a se afla în ființă; a costa; a fi propriu, a se cuveni, a se cădea; a însemna; a se repausa; a fi aproape de; — *stare per uno*, a suplini, a înlocui pe cineva; a fi părtinitoru alu cuiva; — *stare a uno*, a respunde, a chezășui, a se pune chezașu; — *stare alla vedetta*, a păndi; — *stare all' erta, ad occhi aperti*, a priveghia, a se păzi; — *star bene in gambe*, a fi țeapănu, robustu; — *sta bene*, șade bine; prea bine; — *ben gli sta*, a meritato; — *stare con tanto d'occhi*, a remânea încremenitu, înholbatu, a căsca ochii, a privi cu ochii căscați; — *stare a bocca aperta*, a căsca gura, a sta cu gura căscata; a asculta cu atențiune; — *stare alla prova*, a sustinea unu esperimentu; — *starsene*, a consimți; — *far stare alcuno*, a constrînge, a sili, a astimpăra, a supune; — *lasciar stare*, a lăsa, a înceta, a desiste; — *io sto a leggere*, eu citescu; — *egli sta per morire*, stă, este aproape să moară; — *stare sull'amoreggiare*, a amoreza, a se da la o viață de galanterie; — *stare in forse*, a sta la îndoință; — *stare a banco*, a ședea în tribunalu; — *stare accorto*, a lua aminte, a fi cu bâgare de seamă; — *stare a campo*, a tăbârî; — *stare a pigione*, a ședea cu chirie; — *star duro*, a remânea neclintitu; — *stare in cagnesco*, a sgâi ochii; — *star sul grande*, a face pe marele; a și da unu aeru de gravitate afectată; — *star sopra sè*, a remânea, a sta la îndoință; — *star zitto*, a tăcea; — *gli sta qualche cosa sul cuore*, îi zace unu ce la inimă; — *sta in me*, stă în mâna mea, stă la mine; — *star fermo*, a sta pe locu; — *star pronto*, a sta gata; — *star sulle spine, sulle brace*, a sta pe ghimpi, a nu se astîmpăra, a nu avea răbdare; — *state certo*, fii siguru; — *stare a dondolo*, a ședea fără lucru.

STÁRE, *m.* stare, ședere; locuință; ținerea corpului.

STÁRNA, *f.* potîrniche.

STARNAZZÁRE, *v. a.* a bate, a scutura; a împrăștia, a sgorni.

STÁRNO, *m.* potîrniche (bărbătușu).

STARNÓTTO, *m.* puiu de potîrniche.

STARNUTAMÉNTO, *m.* strănutare.

STARNUTÁRE, STARNUTÍRE, *v. n.* a strănuta.

STARNUTATÓRIO, *m.* doftorie pentru a strănuta.

STARNUTÍGLIA, *f.* pulbere de strănutatu.

STARNÙTO, *m.* strănutare, strănutătură, strănutatu.

STARÓSTE, *m.* starostu.

STAROSTÍA, *f.* starostie.

STASÁRE, *v. a.* a descuia, a destupa, a deschide.

STASÉRA, *avv.* de seară.

STÁSI, *f.* stase, șederea sângelui sau a umoriloru în oarecare parte a corpului animalu.

STATÁRE, *v. n.* a și petrece vara undeva; a sta în veratecu; a lăsa părăginitu (pământulu).

STATÁRIO, *m.* soldatu de garnisonu; — *battaglia stataria*, bătălie regulată; — *giudizio stataro*, judecată sumară.

STÁTE, *f.* vară.

STATERECCIO, *a.* vâraticu, de vară.

STATERÉLLO, *m.* statu micu.

STÁTI, *m. pl.* staturi, dietă, parlamentu, provincie.

STÁTICA, *f.* statică, o parte a mechanicei.

STÁTICO, *m.* ostaticu; stătătoru, imobilu.

STATÍSTA, *m.* statistu, omu de Statu; publicistu.

STATÍSTICA, *f.* statistică, știința Statului; știința facteloru sociale esprese prin termini numerici.

STATÍSTICO, *a.* statisticu, alu statisticei.

STÁTO, *m.* statu, stare, condițiune, manieră de a fi; genu de viață, de ocupațiune, profesiune, meserie; functiune; gradu, demnitate, rangu, dregătorie, posițiune; manieră de a trâi; Statu, guvernu, stăpânire, dominațiune; țară, poporu, națiune; întreținere; — *delitto di Stato*, crimă de Statu; — *ragion di Stato*, politică; — *Stato franco*, guvernu, Statu democraticu; — *Stato maggiore*, statu maioru; ștabu; — *uomo in Stato*, omu de Statu, statistu; — *montare in istato*, a face stare — *di basso stato*, prostu, de rîndu.

STATOCRAZÍA, *f.* statocrație, guvernulu parlamentului.

STATÓLDER, *m.* statolderu, capulu republicei olandese.

STÁTUA, *f.* statue, statuă.

STATUÁLE, *a.* cetățenescu, civilu; — *s. m.* funcționaru.

STATUALMÉNTE, *avv.* cu participațiune la guvernulu Statului.

STATUÁRE, *v. a.* a face statue.

STATUÁRIA, *f.* statuarie, arta de a face statue.

STATUÁRIO, *m.* statuaru, făcătoru de statue.

STATUÍNO, *a.* de statue.

STATUÍRE, *v. a.* a stabili, a statornici, a delibera, a chibzui, a pune, a orîndui, a așeza, a funda, a întemeia, a înființa; a destina, a hotărî, a determina.

STATUÍSTA, *m.* statuaru, sculptoru de statue.

STATUMINÁRE, *v. a.* a întări, a fortifica, a înțepeni.

STATÚRA, *f.* statură, talie, dimensiunea corpului; posițiune, ținerea corpului; stare, condițiune.

STATUTÁLE, *a.* statutalu, alu statuteloru, după statute.

STATUTÁRIO, *m.* statutaru, făcătoru de statute.

STATÚTO, *m.* statutu, regulamentu; decretu; actu constituționalu, constituțiune, lege fundamentală.

STAVERNÁRE, *v. n.* a ești din cârcimă.

STÁZA, *f.* vargă de cotitu, țancu.

STAZÁRE, *v. a.* a măsura, a lua țancu, a da cu cotulu, a coti.

STAZATÚRA, *f.* măsurătoare.

STAZIONÁRIO, *a.* staționaru, stătătoru, imobilu.

STAZIÓNE, *f.* staținne, ședere, oprire într'unu locu; conacu, locu de repaosu; debarcaderă, gară (la căi ferate).

STÁZZO, *m.* locu, locuință; staținne.

STAZZONÁRE, *v. a.* a pipăi; a cocoloși.

STEÁRICO, *a.* stearicu, de stearină, estrasu din stearină.

Digitized by Google

STEARÍNA, *f.* stearină.
STEATÍTE, *f.* steatitu, o piatră moale și unsuroasă.
STEATÓMA, *m.* steatomă, unu felu de tumoare.
STÉCADE, *f.* stechade (o plantă).
STÉCCA, *f.* șindilă, aschie; vargă, bastonu; osu de îndoitu chârtie; lucitoru alu cismariloru; tacu, bastonu de biliartu.
STECCADÉNTI, *m.* scobitoare de dinți.
STECCÁIA, *f.* zăgazu, stavilă; îngrăditură.
STECCÁRE, *v. a.* a palisada, a îngrădi.
STECCÁTA, *f.* estacadă, palisadă, îngrăditură.
STECCATÁRE, *v. a.* a estacada, a palisada, a îngrădi.
STECCÁTO, *m.* estacadă, palisadă, îngrădire, locu îngrăditu; locu de luptă, arenă, amfiteatru, circu; barieră.
STECCHEGGIÁRE, *v. a.* a pungări, a împunge.
STECCHÉTTO, *m.* țepu, țeapă, țandără; scobitoare de dinți; — *stare a stecchetto*, a trăi în miserie; — *tenere a stecchetto*, a mai tăia, a mai împuțina porțiunea cuiva.
STECCHÍRE, STECCHÍRSI, *v. n.* a se usca, a se subția.
STECCHÍTO, *a.* uscatu, subțiatu.
STÉCCO, *m.* țeapă, țepușă, spinu, ghimpe; scobitoare de dinți; — *egli è stecco ne' miei occhi*, îmi e spinu în ochi.
STECCONÁTO, *m.* șanțu cu pari, gardu.
STECCÓNE, *m.* paru de gardu.
STECCÓSO, *a.* țeposu; țăndurosu.
STÉFANO, *m.* stomachu, vintre, pântece, foale, burtă, burdufu.
STEGANOGRAFÍA, *f.* steganografie, scriere în țifre.
STÉGOLA, *f.* stivă, cornulu aratrului.
STÉLLA, *f.* stea, astru; constelațiune; destinu, soartă, ursită; conductoru, călăuzu, povățuitoru; ochiu, persoană eminentă, însemnată; persoană foarte iubită; rotiță; bombă luminoasă; asterie; asteriscu; — *a stella*, în forma stelei; — *andare alle stelle*, a deveni celebru; — *portare alle stelle*, a ecsalta, a lăuda peste măsură; — *stella diana*, luceafărulu dimineții; — *stella cadente*, stea căzătoare (meteoru).
STELLÁDIA, *f.* nectaru, băutura zeiloru.
STELLÁNTE, *a.* plinu de stele; strălucitoru.
STELLÁRE, STELLÁRSI, *v. n.* a se înstela, a fi semănatu cu stele.
STELLÁRE, *a.* stelaru, alu steleloru.
STELLÁRIA, *f.* stelariă, alchimilă (plantă); piatra stelei.
STELLÁTO, *a.* stelatu, plinu de stele; — *s. m.* ceru înstelatu, firmamentu, boltă cerească; — *cavallo stellato*, calu stelatu.
STELLEGGIÁRE, *v. a.* a înstela, a semăna cu stele; — *v. n.* a steli, a sclipi, a scînteia, a luci, a străluci.
STELLÉTTA, STELLÚZZA, *f.* steluță; asteriscu; rotiță.
STELLÍFERO, *a.* înstelatu, semănatu cu stele.
STELLIONÁTO, *m.* stelionatu, fraude.
STELLIÓNE, *m.* stelioană, șopîrlă stelată.
STELLÓGRAFO, *m.* stelografu, scriitoru despre stele.
STÉLO, *m.* tuleiu, coceanu, coadă; trunchiu, tulpină; cepu, valu, vârlugu, fusu.
STÉMMA, *m.* marcă, însemne, armării.
STEMPERAMÉNTO, *m.* topire; neastîmpărare, turburare, necumpătare, intemperanță.
STEMPERÁNZA, *f.* intemperanță, neastîmpăru; înviforare.
STEMPERÁRE, *v. a.* a topi, a îmmuia, a disolvi; a descăli; a turbura; — *stemperarsi*, a se topi; a se strica; a se desființa; a se da intemperanței, a se desfrîna.
STEMPERATÁMENTE, *avv.* într'unu modu neastîmpărătu, desfrînătu, necumpătatu, escesivu.
STEMPERÁTO, *a.* topitu, îmmuiatu; alteratu, stricatu; neastîmpărătu, necumpătatu, escesivu, desfrînatu.
STEMPERATÚRA, STEMPERAZIÓNE, *f.* neastîmpărare.
STEMPIÁRE, *v. a.* a desfășia, a deslega fruntea cuiva.
STEMPIÁTO, *a.* cu fruntea desvălită; absurdu, ciudatu.
STEMPRÁRE, *v. a.* a topi, a muia; a descăli.
STENDARDIERE, *m.* stegaru.
STENDÁRDO, STENDÁLE, *m.* steagu, stindardu, bandieră; — *alzare lo stendardo*, a da semnalulu; a se face capu.
STENDÁRE, *v. a. e n.* a decampa, a ridica tabăra.
STÉNDERE, *v. a.* a întinde, a destinde, a desdoi, a descreți, a despătura; a obli, a netezi; a așterne pe chârtie; a compune; a esplica, a desluși; a respândi, a împrăștia; — *stendersi*, a ajunge, a se întinde, a se dilata; a se destinde; a se desvolta; a întrece, a trece înainte; a se aplica; a se respândi; a se lungi, a se lăți, a se lărgi.
STENDIMÉNTO, *m.* întindere, destindere; respândire.
STENDITÓIO, *m.* uscătorie, locu de uscatu.
STENDITÓRE, *m.* întinzătoru.
STENEBRÁRE, *v. a.* a destuneca, a destenebra, a desluși.
STENOGRAFÍA, *f.* stenografie.
STENOGRÁFICO, *a.* stenograficu, de stenografie.
STENÓGRAFO, *m.* stenografu.
STENSIÓNE, *f.* întindere, destindere.
STENSÍVO, *a.* întinsăciosu, capabilu de a se întinde.
STENTAMÉNTO, *m.* anevoe, dificultate, greutate, osteneală, anevoință, strîmtorare, lipsă; târâgâire.
STENTÁRE, *v. n.* a fi strîmtoratu, a suferi lipsă; a se osteni; a avea dificultate, repumnanță de a face ceva; a târâgâi; — *v. a.* a strîmtora, a osteni; a trâgâna, a amâna; — *stentarsi*, a se osteni.
STENTATAMÉNTE, *avv.* cu anevoe; foarte încetu.
STENTÁTO, *a.* silitu, nespontanu; făcutu, produsu cu mare dificultate, cu repumnanță, cu anevoe, încetu.
STENTATÚRA, *f.* târâgâire; lucru silitu, nespontanu.
STENTERÉLLO, *m.* stentarelu, o figură dramaticâ, unu personagiu din comedia florentină.
STÉNTO, *m.* anevoe, anevoință, strîmtorare, osteneală, muncă; dificultate, repumnanță; lipsă; suferință; — *a stento*, cu anevoe, încetu, câte puținu puținu.

Digitized by Google

STENTÓRE, *m.* omu cu voace tare şi resunătoare.
STENTOROFÓNICO, *m.* trîmbă vorbitoare.
STENUÁRE, *v. a.* a desputeri, a estenua, a subţia, a usca, a slăbi, a obosi, a slei; a împuţina, a micşora; — *v. n.* a se slăbi, a se slăbănogi, a se mârşevi, a se slei.
STENUATÍVO, *a.* slăbitoru.
STENUÁTO, *a.* estenuatu, subţiatu, desputeritu, uscatu, macru, slăbănogu, slabu, mârşăvitu, sleitu.
STENUAZIÓNE, *f.* estenuare, slăbire, desputerire, mârşăvire, sleire, obosire, oboseală, subţiere, uscare.
STÉPPA, *f.* stepă, pustă.
STÉRCO, *m.* scârnă, câcatu, balegă, gunoiu.
STERCORÁCEO, *a.* relativu la scârnă, la balegă, la gunoiu.
STERCORÁRIO, *a.* — *sedia stercoraria*, scaunu de noapte.
STERCORAZIÓNE, *f.* gunoire, îngrăşare a pământului.
STEREOGRAFÍA, *f.* stereografie.
STEREOMETRÍA, *f.* stereometrie.
STEREOMETRICAMÉNTE, *avv.* stereometriceşte.
STEREOMÉTRICO, *a.* stereometricu, de stereometrie.
STEREOTIPÍA, *f.* stereotipie.
STEREÓTIPO, *a.* stereotipu; imutabilu.
STEREOTOMÍA, *f.* stereotomie, artea de a tăia corpurile solide precumu lemnele şi pietrele de construcţiune.
STÉRILE, *a.* sterilu, neprodocătoru, neroditoru, sterpu, infructuosu; sâracu; inutilu, nefolositoru.
STERILÍRE, *v. a. e n.* a stîrpi, a face sterilu, a face neroditoru; a se stîrpi, a deveni sterilu.
STERILITÀ, STERILÉZZA, *f.* sterilitate, sterpiciune, nerodire; infructuositate; inutilitate.
STERILMÉNTE, *avv.* fără fructu, fără utilitate.
STERLÍNO, *m.* sterlingu, liră englesească.
STERMINAMÉNTO, *m.* esterminare, nimicire, stingere, destruciuţne, ruinare, pierdere, prăpădire, pustiire.
STERMINÁRE, *v. a.* a estermina, a nimici, a destruge, a ruina, a prăpădi, a risipi; a alunga, a isgoni.
STERMINATAMÉNTE, *avv.* nemărginitu; peste măsură.
STERMINATÉZZA, *f.* mărime desmăsurată.
STERMINÁTO, *a.* esterminatu, nimicitu; isgonitu, ecsilatu; nemărginitu, desmăsuratu, foarte mare.
STERMINATÓRE, *m.* esterminatoru, destructoru.
STERMÍNIO, *m.* STERMINAZIÓNE, *f.* esterminaţiune, nimicire, destructiune, ruină, prăpădenie, risipire, peire.
STERNÁTO, *a.* prosternatu; întinsu, lungitu pe pământu.
STÉRNERE, *v. a.* a întinde; a arunca, a culca la pământu, a trânti; a dobori, a resturna; a esplica.
STÉRNO, *m.* sternu, osulu pieptului.
STERNÚTO, *m.* strănutare.
STÉRO, *m.* steră, metru cubicu.
STERPAGNÓLA, *f.* muscaru (unu felu de pasere.)
STERPAGNÓLO, *a.* de creangă, de cracă.
STERPÁME, *m.* mulţime de crângi, tufă.
STERPÁRE, *v. a.* a desrădăcina, a stirpi, a smulge; a destruge, a nimici, a estermina.
STERPÍGNO, STERPÓSO, *a.* crângosu, de tufă.
STÉRPO, *m.* creangă, rădăcină, vlăstaru.
STERQUILÍNIO, *m.* groapă de gunoiu, stercurărie.
STERRAMÉNTO, *m.* săpare a pământului.
STERRÁRE, *v. a.* a săpa sau a scoate pământulu.
STERRÁTO, *a.* desgropatu, săpatu; — *s. m.* locu săpatu împrejuru, groapă; locu nepavatu.
STÉRRO, *m.* săpătură, săpare, desgropare.
STERTÓRE, *m.* horcâire, horcâitură.
STERZÁRE, *v. a.* a împărţi în trei părţi.
STÉRZO, *m.* cabrioletă.
STESAMÉNTE, *avv.* în lungu şi în latu, pe largu.
STÉSO, *a.* întinsu, destinsu; lungitu, culcatu; detaliatu, cu deamăruntulu; aşternutu pe chârtie.
STESSAMÉNTE, *avv.* asemenea, aşişderea.
STÉSSERE, *v. a.* a desface o ţesătură.
STÉSSO, *a.* acelaşi; — *io stesso*, eu însumi; — *tu stesso*, tu însuţi; — *egli stesso*, elu însuşi.
STETOSCÓPIO, *m.* stetoscopu, instrumentu acusticu pentru a cerceta peptulu bolnavului.
STÍA, *f.* coteţu de ingrăşatu paseri domestici.
STIACCIÁRE, *v. a.* a turti, a strivi, a sdrobi; a copleşi.
STIACCIÁTA, *f.* turtă, plăcintă.
STIÁRE, *v. a.* a băga în coteţu.
STÍBIO, *m.* antimoniu, sarea pisicii.
STÍGE, *m.* stige, fluviu mitologicu; infernu, iadu.
STÍGIO, *a.* stigiu, infernalu; rozătoru, corosivu; întunecosu, negru; unu felu de plante.
STÍGMA, *f.* stigmă, estremitatea de susu a pistilului.
STÍGNERE, *v. a.* a descolora, a desvăpsi, a şterge; a scoate, a lua; a înnegri, a defăima; — *v. n.* a se descolora.
STILÁRE, *v. n.* a obicĭnui, a avea obiceiu.
STÍLE, *m.* stilu (instrumentu de scrisu la antici); condeiu de plumbu, creionu; sonda chirurgiloru; bastonu lungu şi subţire; sulă; coadă, mânunchiu; ţerusu, priboiu; grindă de poduri; stiletu, pumnalu; orĭce lucru de feru sau instrumentu ascuţitu; stilulu unui scriitoru; stilu architectonicu, ordinu de architectură; manieră de a lucra, de a se purta.
STILETTÁRE, *v. a.* a lovi, a ucide, a înjunghia cu pumnalulu.
STILETTÁTA, *f.* loviturâ de stiletu, de pumnalu.
STILÉTTO, *m.* stilu micu; stiletu, pumnalu.
STILIFÓRME, *a.* stiliformu, în formă de stilu.
STILÍTA, STILÍTE, *m.* stilitu, stilpnicu.
STÍLLA, *f.* picu, picătură, stropu; puţintelu, o dimicătură.
STILLAMÉNTO, *m* picare, picurare; străcurare.
STILLÁRE, *v. a.* a distila, a străcura, a subţia; a vărsa câte o picătură; a însufla, a inspira; — *v. n.* a curge în picături; a pica, a picura, a ţirâi; — *stillarsi*, a se străcura, a se subţia; — *stillarsi il cervello*, a şi sparge capulu, a se trudi, a se osteni pentru a descoperi vreunu lucru dificilu sau foarte

Digitized by Google

abstractu; — *stillar dal caldo*, a se topi de căldură.

STILLÁTO, *a.* distilatu; — *s. m.* estractu, distilaţiune; consome.

STILLATÓRE, *m.* distilatoru, străcurătoru.

STILLAZIÓNE, *f.* distilaţiune; infusiune.

STILLICÍDIO, *m.* apă care picură; duşu, bac de stropi.

STÍLLO, *m.* duşă, loculu unde se face duşă; fineţă.

STÍLO, *m.* stiletu, pumnalu; stilu.

STÍMA, *f.* stimă, preţuire, preţu; onoare, consideraţiune, respectu; laude; — *tenere in istima*, a stima, a preţui; — *montare in istima*, a se face renumitu.

STIMÁBILE, *a.* stimabilu, demnu de stimă.

STIMABILITÀ, *f.* stimabilitate, onorabilitate.

STIMAMÉNTO, *m.* stimare, preţuire, biciuluire.

STIMÁRE, *v. a.* a stima, a preţui; a judeca, a socoti; a avea o opiniune favorabilă despre cineva; — *v. n.* a fi de părere, a crede, a gândi.

STÍMATE, *f. pl.* orîce rană sau cicatrice; stigmatele Mântuitorului, adică ranele lui; abreviaţiune; — *far le stimate*, a se mira foarte.

STIMATÍVA, *f.* estimativă, facultate de a judeca.

STIMATÍVO, *a.* estimativu, aptu a judeca.

STIMATIZZÁRE, *v. a.* a stigmatiza; a înfiera; a defăima, a critica cu asprime şi în publicu.

STIMATÓRE, *m.* estimatoru; preţuitoru.

STIMAZIÓNE, *f.* estimaţiune, preţuire.

STÍMMA, *f.* stigmă, partea de susu a pistilului; înfierare, semnu înfamantu.

STIMATIZZÁRE, *v. a.* a stigmatiza.

STIMOLÁNTE, *a.* stimulantu, deşteptătoru, întăritătoru, aţiţătoru, îmbolditoru, zădăritoru.

STIMOLÁRE, *v. a.* a stimula, a împunge, a îmboldi, a boldi, a aţiţa, a întări ta, a îndemna, a îmbărbăţi, a încuraja, a zădări, a sgândăra.

STIMOLATÍVO, *a.* stimulativu, aţiţătoru (remediu.)

STIMOLATÓRE, *m.* îndemnătoru, îmbolditoru.

STIMOLATÓRIO, *a.* îmbolditoru, aţiţătoru.

STIMOLAZIÓNE, *f.* stimulare, îmboldire, îndemnare.

STÍMOLO, *m.* strămurare, biciuşcă; boldu, îndemnu; poftă, rîvnă, doru; remediu stimulantu.

STIMOLÓSO, *a.* împungătoru; supărătoru.

STÍNCA, *f.* culme, vîrfu.

STINCÁTA, STINCATÚRA, *f.* lovitură pe osulu fluerului.

STÍNCHE, *f. pl.* o închisoare la Florenţa.

STÍNCO, *m.* osulu fluerului; picioru; culme, vîrfu.

STÍNGUERE, *v. a.* a stinge.

STÍNTO, *a.* stinsu; mortu; spălăcitu, descoloratu.

STIÓRO, *m.* a patra parte dint'o baniţă (măsură.)

STÍPA, *f.* crângi, rămuri uscate; stogu, clae.

STIPÁRE, *v. a.* a îndesa, a îndesi; a înghesui; a grămădi; a rări, a curăţi o pădure de crângi, de rămuri uscate.

STIPENDIÁRE, *v. a.* a stipendia, a salaria, a da leafă.

STIPENDIÁRIO, *m.* stipendiariu, salariatu; bursieru.

STIPÉNDIO, *m.* stipendiu, salariu, leafă.

STIPETTÁIO, *m.* făcătoru de armariuri, de scrine, s. c. l. sipetaru.

STIPÉTTO, *m.* scrinu, sipetu, sipeţelu.

STIPIFÓRME, *a.* în forma unui sipetu.

STÍPITE, *m.* tulpină, trunchiu; coceanu; paru; proptea, sprijinu; persoana cu care se începe o linie genealogică, o descendinţă; stupidu, năucu.

STÍPITO, *m.* proptea, sprijinu.

STÍPO, *m.* armariu, scrinu.

STÍPULA, *f.* miriste.

STIPULÁNTE, *a. e s. m.* stipulantu, contractantu.

STIPULÁRE, *v. a.* a stipula, a face o stipulaţiune, unu contractu, o învoire, o tocmeală, unu acordu.

STIPULAZIÓNE, *f.* stipulaţiune, contractu, învoială.

STIRACCHIAMÉNTO, *m.* destindere; interpretaţiune silită, sofistică; târâgâire, trâgânare; strâmbare.

STIRACCHIÁRE, *v. a.* a trage, a întinde, a destinde rău şi cu anevoe; a face interpretaţiuni sofistice sau silite; a trâgâna; — *stiracchiare il prezzo*, a tîrgui cu scumpătate.

STIRACCHIATAMÉNTE, *avv.* cu anevoe, cu silă.

STIRACCHIATÉZZA, STIRACCHIATÚRA, *f.* tragere, întindere, destindere; trâgâna e; interpretaţiune silită şi sofistică.

STIRACCHIÁTO, *a.* trasu, întinsu, destinsu rău, silitu, anevoe, întorsu, rău interpretatu, strâmbatu.

STIRAMÉNTO, *m.* tragere, întindere, destindere; călcare.

STIRÁRE, *v. a.* a trage, a întinde, a destinde; a călca (rufele).

STIRATÓRE, *m.* călcătoru; — *stiratrice*, călcătoreasă.

STIRATÚRA, *f.* tragere, întindere; călcătură.

STIRPÁRE, *v. a.* a stirpi, a smulge, a desrădăcina.

STIRPATÓRE, *m.* stirpitoru; destructoru, exterminatoru.

STIRPAZIÓNE, *f.* stirpire, estirpaţiune, destrucţiune.

STÍRPE, *f.* neamu, familie, spiţă.

STITICÁGGINE, STITICHERÍA, STITICHÉZZA, *f.* încuiere, obstrucţiune, constipaţiune; sărbezire; scumpătate, avariţie.

STÍTICO, *a.* încuiatu, constipatu; pricinuitoru de încuiere; silitu, fără spontaneitate scumpu, avaru.

STITICÚZZO, *a.* capriţiosu, năsurosu.

STÍVA, *f.* stivă, cornulu aratrului; savură, balastu; grămadă; — *trovar la stiva*, a găsi partea cea slabă a cuiva.

STIVALÁRSI, *v. n.* a se încălţa cu cisme.

STIVALÁTA, *f.* lovitură cu cisma; neghiobie, nerozie.

STIVALÁTO, *a.* încălţatu cu cisme, inciubotatu.

STIVÁLE, *m.* cismă, stivlă, ciubotă; neghiobu, prostu, nerodu, măgădău; — *ungere gli stivali*, a linguşi.

STIVALÉTTO, *m.* stivletă, botnicuţă, cismuliţă, botină.

STIVALÓNE, *m.* ciubotă mare.

Digitized by Google

STIVAMÉNTO, *m.* grâmâdire, îndesare, tescuire la unu locu.
STIVÁRE, *v. a.* a grâmâdi, a îndesa, a înghesui, a tescui; a încârca o navâ cu savurâ; — *stivarsi*, a se înghesui.
STIVÁTO, *a.* grâmâditu, îndesatu, înghesuitu, tescuitu.
STIVIÉRE, *m.* unu felu de botinâ, de cipicu.
STÍZZA, *f.* întâritare, necazu; sgaibâ, râie; — *montar la stizza*, a se supâra, a se mânia, a se aprinde.
STIZZÁRE, *v. a.* a tâia muculu lumînârii; — *stizzarsi*, a se mânia, a se supâra, a se aprinde.
STIZZÍRE, *v. a.* a întârîta, a supâra, a aţiţa; — *stizzirsi*, a se mânia, a se aprinde, a se supâra, a se întârîta.
STIZZÍTO, *a.* întâritatu, aprinsu, supâratu, necâjitu.
STÍZZO, *m.* tâciune.
STIZZOSAMÉNTE, *avv.* cu mânie, cu supârare.
STIZZÓSO, *a.* mâniosu, supâràciosu; riiosu.
STOCCÁTA, *f.* loviturâ, punsâturâ de sabie sau de vreo altâ armâ scurtâ, stocadâ.
STOCCHEGGIÁRE, *v. a.* a lovi, a împunge cu stocu, cu sabie; — *andar stoccheggiando*, a se apâra, a sta pe defensivâ.
STÓCCO, *m.* stocu, sabie ascuţitâ şi pâtrunghiularâ; neamu, familie; — *aver stocco*, a fi cu minte.
STOCCOFÍSSO, *m.* câbeleu uscatu (peşte).
STÓFFA, *f.* stofâ, materie de mâtasâ, de lânâ, s. c. l.
STÓFFO, *m.* cuantitate de orîce materie.
STÓGGIO, *m.* smorfâire, lingueşire, gugulire, guguleală.
STÓGLIERE, STÓRRE, *v. a.* a desfâtui, a desminta, a întoarce pe cineva din hotârîrea sa; a strâgâni, a împiedica.
STOGLIMENTO, *m.* desfâtuire, desmintare; strâgânie.
STOICAMÉNTE, *avv.* stoiceşte, cu stoicismu.
STOICÍSMO, *m.* stoicismu, scoala filosoficâ a lui Zenonu; impasibilitate, curagiu, constanţâ, statornicie.
STÓICO, *a. e s. m.* stoicu; impasibilu, curagiosu, constantu.
STÓLA, *f.* stolâ, oraru, petrahiru; hainâ lungâ.
STOLÁTO, *a.* cu stolâ.
STOLIDAMÉNTE, *avv.* prosteşte, nerozeşte, neghiobeşte.
STOLIDÉTTO, *a.* cam prostu.
STOLIDÉZZA, STOLIDITÀ, *f.* prostie, nerozie, neghiobie, stupiditate, nâucie, nâtângie, imbecilitate, tontie, sminteală.
STÓLIDO, *a.* prostu, nerodu, neghiobu, stupidu, nâucu, nâtângu, imbecilu, smintitu, tontu, nâtârâu, ludu.
STOLTÉZZA, *f.* sminteală, nebunie, imbecilitate, prostie.
STÓLTO, *a.* smintitu, nebunu, prostu, imbecilu, nerodu.
STOMACÁGGINE, *f.* greaţâ, desgustu.
STOMACÁLE, *a.* stomachalu, stomachicu, alu stomachului.
STOMACÁRE, *v. a.* a îngreţoşa, a desgusta; a supâra; — *stomacarsi*, a se îngreţoşa, a se desgusta, a i fi cuiva greaţâ, urîtu, a i se urî; a se supâra.
STOMACAZIÓNE, *f.* greaţâ, îngreţoşare.
STOMACHÉVOLE, *a.* greţosu, scârbosu, urîtu, desgustosu.
STOMÁCHICO, *a.* stomachicu.
STÓMACO, *m.* stomachu; sînu, peptu; scârbâ, urâ, desgustu, greaţâ; — *a stomaco*, fârâ voe, cu desgustu; — *avere stomaco*, a avea poftâ, dispositiune, curaju; — *avere a stomaco*, a i fi cuiva greaţâ, uritu, scârbâ; — *andare a stomaco*, a i se cuveni, a i plâcea cuiva; — *buono stomaco*, omu mâncâciosu; omu care sufere fâr' a se plânge; — *cascare lo stomaco*, a i fi cuiva poftâ de mâncare; — *dare di stomaco*, a vârsa; — *fare stomaco*, a îngreţoşa, a desgusta; — *portare uno sopra lo stomaco*, a detesta, a urgisi pe cineva; — *sopra stomaco*, *contro stomaco*, fârâ voe, cu repumnanţâ.
STOMACOSAMÉNTE, *avv.* într' unu modu greţosu, scârbosu.
STOMACÓSO, *a.* greţosu, scârbosu, desgustosu, uriciosu.
STONÁRE, *v. n.* a destona, a eşi din tonu, a cânta falsu.
STONAZIÓNE, *f.* destonare, eşire din tonu.
STÓPPA, *f.* stupâ, câlţi, buci; unu felu de jocu în cârţi; — *spegnere il fuoco colla stoppa*, a mai întârîta cearta.
STOPPÁCCIO, STOPPÁCCIOLO, *m.* astupuşu, dopu.
STOPPÁRE, *v. a.* a astupa.
STÓPPIA, *f.* miriste.
STOPPIÁRO, *m.* câmpu de miriste.
STOPPINÁRE, *v. a.* a pune focu cu o luminare.
STOPPINIÉRA, *f.* luminâraru.
STOPPÍNO, *m.* feştilâ, fetilulu lumînârii; mucu de lumînare; luminâricâ, luminare micâ de cear).
STOPPIÓNE, *m.* spinu, burianâ spinoasâ; miriste.
STOPPÓSO, *a.* ca stupa, stuposu, lemnosu, fulgosu.
STORÁCE, *m.* storace, râşinâ de India.
STÓRCERE, *v. a.* a stoarce; a toarce; a întoarce; a îndrepta; a amesteca, a încurca; a interpreta râu; — *storcersi*, a se scrinti; a se opune, a se contrapune.
STORCIMÉNTO, *m.* stoârcere; toarcere, întoarcere; învîrtire, sucire; strâmbare; scrintire.
STORDIMÉNTO, *m.* ameţire, ameţeală; incremenire, înholbare; asurzire; smintire, sminteală, nâucire.
STORDÍRE, *v. a.* a ameţi; a increméni, a sminti; a amorţi; a asurzi; — *v. n.* a increméni, a înholba.
STORDITÁGGINE, STORDITÉZZA, *f.* ameţeală, sminteală, nâucie, uimire, incremenire; sburdâlnicie.
STORDITAMÉNTE, *avv.* nâuceşte, sburdâlniceşte.
STORDITÍVO, *a.* ameţitoru; amorţitoru.
STORDÍTO, *a.* ameţitu; incremenitu, uimitu, nâucitu; nâucu, smintitu, sburdalnicu; asurzitu; amorţitu.
STÓRIA, *f.* istorie; naraţiune, povestire; descripţiune; fabulâ, basnu, palavrâ, invenţiune, nâscocire; lucru lungu şi încurcatu; repre-

Digitized by Google

sentaţiune istorică; — *far molte storie*, a face multe ţeremonii.

STORIÁLE, *a.* de istorie, relativu la istorie.

STORIALMÉNTE, *avv.* după istorie, prin istorie, istoriceşte.

STORIÁRE, *v. a.* a istoria, a depinge, a representa fapte istorice; a subministra materie de istorie; a scrie o istorie; a orna cu figuri mici şi elegante; — *v. n.* a nu avea răbdare de a aştepta.

STORICAMÉNTE, *avv.* istoriceşte.

STÓRICO, *m.* istoricu, scriitoru de istorie; — *a.* istoricu, de istorie, relativu la istorie; adevăratu, doveditu.

STORIEGGIÁRE, *v. a. e n.* a istoria, a istorisi, a depinge istorii.

STORIÉLLA, STORIÉTTA, *f.* istorioară; fabulă, povestire.

STORIOGRAFÍA, *f.* istoriografie, descripţiune istorică.

STORIÓGRAFO, *m.* istoriografu, scriitoru de istorie.

STORIÓNE, *m.* sturiu, moronu (peşte).

STORMEGGIÁRE, *v. a.* a bate tocsinulu, a trage clopotulu de alarmă; — *v. n.* a se aduna cu mulţimea, cu gloata.

STORMEGGIÁTA, *f.* îmbulzeală, buetu; mulţime.

STORMÍRE, *v. n.* a foşni, a face sgomotu.

STÓRMO, *m.* ceată, trupă, gloată, mulţime; sgomotu, buetu, bătalie; cărdu, roiu; — *a stormo*, cu gloata, cu mulţimea; — *suonare a stormo*, a bate tocsinulu, a trage clopotulu de alarmă.

STORNÁRE, *v. a.* a respinge, a da îndărătu; a desfătui, a desminta, a întoarce pe cineva din hotărîrea sa; — *v. n.* a se retrage, a se trage.

STORNÉLLO, *m.* grauru; titirezu, sfîrlă; calu pagu.

STORNIMÉNTO, *m.* ameţeală.

STÓRNO, *m.* grauru (pasere); reîntoarcere; stricare, tăiare, anulare, rescisiune a unui contractu.

STORPIAMÉNTO, *m.* ologire, ciuntire, slutire, ciolăvire, ciolăcire, paralisare, stricare, strâmbare, pocire.

STORPIÁRE, *v. a.* a ologi, a ciunti, a sluti, a ciolăvi, a ciolăci, a paralisa; a strica, a strâmba, a poci.

STORPIATAMÉNTE, *avv.* într' unu modu strâmbu, silitu.

STORPIÁTO, *a.* ologu, slutu, ciontu, ciumpu, ciolavu.

STORPIATÓRE, *m.* ciontitoru; strâmbătoru, pocitoru.

STORPIATÚRA, *f.* ciontitură, slutenie; strâmbătură.

STÓRPIO, *m.* piedică, strâgânie; ciontitură; desgustu.

STORRÁTO, *a.* fără turnuri.

STÓRRE, *v. a.* a desfătui, a întoarce pe cineva din hotărîrea sa.

STORSIÓNE, *f.* estorsiune, stoarcere, usurpaţiune, jăfuire, mâncătorie; contorsiune, svîrcolire; casnă, muncă.

STÓRTA, *f.* întorsătură, scrintire, sucire, strâmbătură; paloşu, sabie turcească; vasu de distilatu; serpentu (unu instrumentu de musică); cotitură.

STORTAMÉNTE, *avv.* cu strâmbătate, pe nedreptate; în piezu, piezişu, curmezişu.

STORTILÁTO, STORTIGLIÁTO, *m.* scrintire ce şi face calulu cându se potigneşte.

STÓRTO, *a.* strâmbu, nedreptu, întorsu, sucitu; rău.

STORTÚRA, *f.* strâmbare, strâmbătură, strâmbătate.

STOVIGLIÁIO, *m.* olaru.

STOVÍGLIE, *f. pl.* STOVÍGLI, *m. pl.* unelte de cuhnie; — *dar nelle stoviglie*, a sări cuiva ţandâra.

STOVIGLIERÍA, *f.* olărie, vase şi unelte de cuhnie.

STOZZÁCCIO, *m.* scorie de feru.

STRABALZAMÉNTO, *m.* aruncare, asvirlire încoaci şi încolo.

STRABALZÁRE, *v. a.* a arunca, a asvîrli încoaci şi încolo.

STRABALZÓNI, *avv.* în sărite.

STRABÁTTERE, *v. a.* a bate peste măsură; a căsni.

STRABÉRE, *v. n.* a bea peste măsură.

STRABEVIZIÓNE, *f.* beţie, beutură necumpătată.

STRABILIÁRE, STRABILÍR', *v. n.* a încremeni, a înholba.

STRABISMO, *m.* strabismu, uitare crucişu.

STRABISÚNTO, *a.* foarte soiosu; foarte bolnavu.

STRABOCCAMÉNTO, *m.* vârsare; suprabundare, prisosire.

STRABOCCÁRE, *v. n.* a se vârsa; a eşi, a da din ţermi (apă); a se respândi; a prisosi; — *straboccarsi*, a se da cu totulu, a se cufunda.

STRABOCCATAMÉNTE, *avv.* cu prisosu, cu covîrşire; într' unu modu escesivu; cu repeziciune.

STRABOCCHÉVOLE, *a.* suprabundantu, covîrşitoru, prisositoru, desmăsuratu, escesivu, ecsageratu.

STRABOCCHEVOLMÉNTE, *avv.* peste măsură; peste capu.

STRABÓCCO, *m.* vârsare, revârsare.

STRABBONDÁNZA, *f.* suprabundanţă, abundanţă mare.

STRABBONDÉVOLE, *a.* suprabundantu, foarte abundantu.

STRÁBULE, *f. pl.* pantaloni, călţuni, nădragi.

STRABUÓNO, *a.* bunu cu covârşire, prea bunu.

STRABUZZAMÉNTO, *m.* întoarcere, înholbare, căscare a ochiloru.

STRABUZZÁRE, *v. a. e n.* a întoarce, a strâmba, a înholba, a căsca ochii.

STRACANNÁRE, *v. a.* a depăna

STRACANNATURA, *f.* depănare.

STRACANTÁRE, *v. n.* a cânta rău; a cânta cu o prea mare delicateţă; a cânta multu, peste măsură.

STRACÁRICO, STRACÁRCO, *a.* prea încărcatu.

STRACÁRO, *a.* foarte scumpu, scumpu peste măsură.

STRÁCCA, *f.* osteneală, oboseală; curea; — *a stracca*, foarte multu, într' unu chipu obositoru.

STRACCÁGGINE, *f.* ostencală, oboseală, trudă, fatică; urâ, desgustu; desmăţare.

Digitized by Google

STRACCÁLE, *m.* pogi; bretele, pateşti.
STRACCAMÉNTO, *m.* ostenire, obosire; desmâţare.
STRACCÁRE, *v. a.* a osteni, a fatiga, a obosi, a slâbi; a desgusta, a plictisi; — *straccarsi*, a se osteni; a se desmâţa.
STRACCATÍVO, *a.* ostenitoru, obositoru; desgustâtoru.
STRACCHÉZZA, *f.* osteneală, oboseală, slâbiciune; trudă, fatică; desgustu, uritu.
STRACCHÍCCIO, *a.* cam slabu, cam obositu.
STRACCHÍNO, *m.* strachinu (unu felu de brînză).
STRÁCCIA, *f.* mâtasă bucoasă, smocoasă.
STRACCIAFÓGLIO, *m.* jurnalulu comercianţiloru.
STRACCIAIUÓLO, *m.* dârâcitoru; telalu, trenţaru.
STRACCIAMÉNTO, *m.* rupere, sfâşiere; smulgere.
STRACCIÁRE, *v. a.* a rupe, a sfâşia; a face trenţe, a descoase, a destrâma; a smulge; a sfărâma; a spinteca; a devasta, a prăpădi, a strica.
STRACCIASÁCCO (A), *avv.* chiorişu, cu pismă, cu ură.
STRACCIATAMÉNTE, *avv.* în petece.
STRACCIÁTO, *a.* sfâşiatu, laceratu, ruptu; destrămatu; ruinatu, prăpăditu; — *s. m.* sfâşiătură, lacerăţiune.
STRACCIATÓRE, *m.* sfâşiâtoru; stricâtoru.
STRACCIATÚRA, *f.* sfâşiâturâ, rupturâ, destrămâturâ.
STRACCICALÁRE, *v. n.* a flecări, a face vorbă multă.
STRÁCCIO, *m.* treanţă, petecă, cârpă; vechiturâ; rupturâ, sfâşiâturâ; bucată dintr'o carte; mâtasă bucoasă; — *a.* trenţerosu, petecosu; — *non ne sapere straccio*, a nu şti nimicu; — *carta straccia*, chârtie sugătoare.
STRACCIÓNE, *a. e s. m.* trenţerosu, petecosu, destrâmatu, calicu, păduchiosu, miserabilu; dăracu, peptenu.
STRÁCCO, *a.* ostenitu, obositu, slăbitu; întrebuinţatu; ponositu; mucedu, puturosu; — *s. m.* osteneală, oboseală; ură, desgustu, importunitate.
STRACCUÓCERE, *v. a. e n.* a strâcoace, a strâfierbe.
STRACOLLÁRE, *v. n.* a cădea, a se pleca în josu.
STRACONTÉNTO, *a.* foarte mulţumitu; foarte veselu.
STRACÓRRERE, *v. n.* a alerga în fuga mare; a întrece, a trece dincolo, a umbla pe deasupra.
STRACORRÉVOLE, *a.* repede, fugitivu, care trece iute.
STRACÓTTO, *a.* strâcoptu, strâfiertu.
STRÁDA, *f.* cale, drumu, stradă, uliţă; modu, manieră, mijlocu; purtare, conduită morală; — *strada maestra*, stradă, cale, şosea principală; — *strada postale*, drumu de poştă; — *strada ferrata*, cale feratâ, drumu de feru; — *strada traversa*, potecă; — *fare strada, fare la strada*, a face cale, a face drumu; — *uscir fuori di strada*, a cărmi; a se rătăci, a se abate din calea cea dreaptă; — *gettarsi, stare alla strada*, a tilhări; — *per istrada*, pe drumu, pe cale; — *andar pella propria strada*, a şi câta de drumu; — *restare, camminare per la buona strada*, a ţinea calea cea bună; — *menare fuor della buona strada*, a corupe, a demoraliza.
STRADÁLE, *m.* şosea, drumu mare; — *a.* de cale, de drumu.
STRADÁRE, *v. a.* a face drumu; a povăţui, a îndrepta.
STRADÉLLA, *f.* ulicioară; — *stradella cicca*, ulicioară înfundată.
STRADIÉRE, *m.* vameşu; îngrijitoru de strade.
STRADÍNA, *f.* ţolină, tîrfă.
STRADÍNO, *a.* de stradă.
STRADIÓTTO, *m.* stradiotu, unu felu de miliţie la serviţiulu Republicei de Veneţia.
STRADOLÓRE, *m.* durere desmâsurată, durere escesivă.
STRADÓNE, *m.* stradă mare; aleiu mare.
STRADÓPPIO, *a.* duplu, îndoitu; învoltu (se zice despre flori.)
STRAFALCIÁRE, *v. n.* a nu cosi bine; a neîngriji; a lucra fără cumpătu; a tăia la palavre, a vorbi verzi şi uscate.
STRAFALCIÓNE, *m.* greşală, eroare grosolană; estravganţă; ecsagerăţiune, palavră; omu nesocotitu, năucu.
STRAFÁRE, *v. n.* a face mai multu decâtu se cuvine.
STRAFÁTTO, *a.* râscoptu, prea coptu.
STRAFFICÁRE, *v. a.* a desface unu negoţu, a licuida.
STRAFÍNE, *a.* estrafinu, foarte finu, suprafinu.
STRAFINEFÁTTO (DI), *avv.* absolutu, peste totu, cu totulu.
STRAFIZZÉCA, *f.* păducheru (plantă); lucru nou şi ciudatu.
STRAFORÁRE, *v. a.* a sfredeli, a găuri, a borti, a străfora.
STRAFÓRO, *m.* sfredelire, bortire, bortă, gaură, străforu; — *lavorare di straforo*, a străfora; a lucra pe subt ascunsu; — *carote di straforo*, minciuni artificioase.
STRAFUGÁRE, *v. a.* a lua pe furişu.
STRÁGE, *f.* ucidere, omoru; carnificină, măcelărie, vărsare de sânge; stricăciune, ruină; — *menar strage*, a omori, a măcelări, a ucide; a strica, a face stricăciuni.
STRÁGGERE, *v. a.* a distrage.
STRAGIUDIZIÁLE, *a.* estrajudiţialu.
STRÁGLIO, *m.* stragu, funie de catartu.
STRAGODÉRE, *v. n.* a se bucura, a se desfăta peste măsură.
STRAGONFIÁRE, *v. a. e n.* a umfla, a se umfla peste măsură.
STRAGRÁNDE, *a.* foarte mare, desmăsuratu, covârşitoru, de o mărime estraordinară.
STRAGRÁVE, *a.* foarte gravu, foarte greu.
STRAINÁRE, *v. a.* a deshăma, a desjuga.
STRALCIÁRE, *v. a.* a reteza, a tunde; a tăia rău, a ciocârti; a culege struguri; a isprăvi, a istovi.
STRÁLCIO, *m.* retezare, tundere, retezătură; ciocârtire; isprăvire, istovire, licidare; transactiune.
STRÁLE, *f.* săgeată, dardă, lance; nenorocire, restrişte.
STRALIGNAMÉNTO, *m.* degenerare, corcire, bastardare.
STRALIGNÁRE, *v. n.* a degenera, a se bastarda.

Digitized by Google

STRALUCÉNTE, *a.* strâlucitu, strâlucitoru.
STRALÚCERE, *v. n.* a strâluci.
STRALUNAMÉNTO, *m.* sgâirea, câscarea ochiloru; chiorîre, câutâturâ strâmbâ.
STRALUNÁRE, *v. a.* a sgâi, a înholba, a câsca ochii, a întoarce ochii cându într'o parte cându într' alta; a chiorî, a se uita strâmbu.
STRALÚNGO, *a.* prea lungu, lungu peste măsurâ.
STRAMALVÁGIO, *a.* foarte râu, râutăciosu, blestematu.
STRAMATÚRO, *a.* râscoptu, prea coptu.
STRAMAZZÁRE, *v. a.* a trânti josu; a inspâimînta; — *v. n.* a câdea cu mare violinţâ; a câdea leşinatu.
STRAMAZZÁTA, *f.* trântire; câdere violinte.
STRAMÁZZO, *m.* saltea.
STRAMAZZÓNE, *m.* trântire; câdere violinte; loviturâ cu tâişulu sâbii.
STRÁMBA, *f.* funie, frânghie.
STRAMBELLÁRE, *v. a.* a sfâşia, a face bucăţi, a trenţui.
STRAMBÉLLO, *m.* petecu, treanţâ.
STRAMBITÀ, STRAMBERÍA, *f.* strâmbătate; ciudăţie.
STRÁMBO, *a.* strâmbu; estravagantu, ciudatu.
STRAMBÓTTO, *m.* unu felu de poesie; eroare grosolanâ.
STRÁME, *m.* aşternutu de vite; furagiu, nutreţu de paie.
STRAMEGGIÁRE, *v. a.* a mânca furagiulu.
STRAMENÁRE, *v. a.* a transporta; a maltrata.
STRAMENTÍRE, *v. n.* a minţi cu ghiotura.
STRAMÉNTO, *m.* aşternutu.
STRAMEZZÁRE, *v. a. e n.* a întraşeza, a întrepune, a despârţi, a separa; a se întrepune, a fi întraşezatu.
STRAMOGGIÁRE, *v. n.* a suprabunda (recoltâ).
STRAMÓNIO, *m.* stramoniu, ciuma fetei (plantâ).
STRAMORTÍRE, *v. n.* a leşina.
STRAMPALATERÍA, *f.* estravaganţâ, ciudăţie.
STRAMPALÁTO, *a.* estravagantu, ciudatu, singularu.
STRANAMÉNTE, *avv.* într'unu modu estravagantu, ciudatu, singularu, curiosu; peste măsurâ.
STRANÁRE, *v. a.* a înstreina; a depârta, a alunga; a maltrata, a trata fârâ delicateţâ, mojiceşte.
STRANATURÁRE, *v. a.* a transnatura, a transforma.
STRÁNEO, *a.* streinu.
STRANÉZZA, *f.* estravaganţâ, ciudăţie, singularitate, capriciu, originalitate; lucru estravagantu; maltratare, vecsaţiune, angarie.
STRANGOLÁRE, *v. a.* a sugruma, a gîtui; a strînge tare; a junghia; a sili, a strîmtora; a sătura, a îmbuiba, a îndopa; — *strangolarsi*, a se sugruma.
STRANGOLÁTO, *a.* sugrumatu, gîtuitu; junghiatu; prea strîmtu, ângustu, strîmtoratu.
STRANGOLATÓIO, *a.* care serveşte spre a sugruma; — *s. m.* instrumentu spre a sugruma.
STRANGOLATÓRE, *m.* sugrumâtoru.
STRÁNGOLO, *m.* sugrumare, gîtuire, sugrumâturâ.
STRANGOSCIÁRE, *v. n.* a fi cu inima apâsatâ, încleştatâ, a se afla în mare chinu, a înghiţi noduri seci; a lângezi, a se topi, a se consuma de doru.
STRANGOSCIÓSO, *a.* apâsâtoru, chinuitoru, durerosu.
STRANGUGIÁRE, *v. a.* a înghiţi cu aviditate.
STRANGUGLIÓNE, STRANGUGLIÓNI, *m.* guşteru (la cai); anginâ, jigâraie; chinu, durere, necazu.
STRANGÚRIA, *f.* desurie, strangurie (maladie).
STRANGURIÁRE, *v. n.* a avea strangurie.
STRANIÁNZA, *f.* lucru streinu.
STRANIÁRE, *v. a.* a înstreina, a aliena; a depârta; — *straniarsi*, a se înstreina; a se depârta.
STRANIEGGIÁRE, *v. a.* a trata cu mare asprime.
STRANIÉRO, *a.* streinu; depârtatu; — *s. m.* streinu.
STRÁNIO, *a.* streinu; neusitatu, neobicĭnuitu, singularu, originalu, curiosu, ciudatu, estravagantu.
STRÁNO, *a.* streinu; nou, inusitatu, neobicĭnuitu; curiosu, singularu, minunatu; ciudatu, estravagantu, capriţiosu; depârtatu; desfiguratu, palidu, macru, macilentu, slâbânogu; — *avv.* cu asprime.
STRANÚTO, *m.* strânutu, strânutare.
STRAÓRA, *f.* oară neusitată, ceasu neobicĭnuitu.
STRAORDINARIAMÉNTE, *avv.* într' unu modu estraordinaru; peste măsurâ, cu covîrşire.
STRAORDINARIETÀ, *f.* estraordinarietate.
STRAORDINÁRIO, *a.* estraordinaru, neusitatu, neobicĭnuitu; desmăsuratu, covîrşitoru; — *s. m.* curieru estraordinaru, espresu, stafetâ.
STRAPAGÁRE, *v. a.* a plăti prea scumpu.
STRAPARLÁRE, *v. n.* a vorbi prea multu şi râu, a flecări, a locoti; a cleveti; a aiuri.
STRAPAZZAMÉNTO, *m.* maltratare, rea tratare; despreţuire; strapaţare, strapaţu; rea întrebuinţare.
STRAPAZZÁRE, *v. a.* a strapaţa, a neîngriji, a nesocoti, a întrebuinţa râu; a trata râu, a maltrata, a injura; — *strapazzarsi*, a nu se cruţa, a nu avea îngrijire de sine.
STRAPAZZATAMÉNTE, *avv.* cu neîngrijire, fârâ cumpătu.
STRAPAZZATÓRE, *m.* care maltratează, strapaţează.
STRAPÁZZO, *m.* strapaţu; maltratare; hulâ, ocarâ, înfruntăturâ, mustrâturâ, probozire, tâlbăcelâ; desordinu care vatămâ sânătatea.
STRAPAZZOSO, *a.* desregulatu, desordinatu, desmâţatu.
STRAPÉRDERE, *v. a.* a pierde multu.
STRAPIANTÁRE, *v. a.* a strâplânta.
STRAPIÈ (A), *avv.* fârâ timpu, fârâ locu, fârâ cuvîntu.
STRAPIÓVERE, *v. n.* a ploa cu găleata, a ploa peste măsurâ.
STRAPOTÉNTE, *a.* prea putinte, putinte peste măsurâ.
STRAPPABÉCCO (A), *avv.* în pripâ.
STRAPPAMÉNTO, *m.* smulgere, smăcire, smucire.
STRAPPÁRE, *v. a.* smulge, a smâci, a smuci, a scoate în silâ, a stoarce; a separa; a desrădăcina; a dobîndi prin silâ sau prin artificiu; — *strapparsi*, a se rupe.
STRAPPÁTA, *f.* smulgere, smucire, smăcire, scoa-

Digitized by Google

tere, stoarcere; sguduitură, scuturătură; estrapadă.

STRAPPÁTO, *a.* smulsu, smucitu, storsu; silitu.

STRÁPPO, *m.* smulgere, smăcitură.

STRAPREGÁRE, *v. a.* a ruga fierbinte.

STRAPÚNTO, *m.* saltea; plapămă.

STRARICCHÍRE, *v. a.* a îmbogăți, a înavuti peste măsură; — *v. n.* a se îmbogăți, a deveni foarte bogatu.

STRARÍCCO, *a.* prea bogatu, prea avutu, putredu de bogatu.

STRARIPÁRE, *v. n.* a eși din matca sa, a face inundațiune.

STRARIPÉVOLE, *a.* riposu, repede.

STRÁRRE, *v. a.* a estrage, a trage, a scoate.

STRASAPÉRE, *v. n* a ști mai multu decâtu trebue.

STRASCICAMÁNTI, *m. e f.* cochetu, cochetă.

STRASCICAMÉNTO, *m.* tragere, trăgănare, tîrire, tîrșâire; spînzurare.

STRASCICÁRE, *v. a.* a trage, a tîri, a tîrșâi; a trăgăna; — *v. n.* a fi atîrnatu, spînzuratu, a atîrna pînă în pămîntu.

STRASCICATÚRA, *f.* trăgănătură.

STRASCICHÍO, *m.* trăgănătură; tîrșâire, tîrșâitură.

STRÁSCICO, *m.* tragere, tîrire, tîrșâire, trăgănare; coadă, trăgătoare (la o haină); prisosu; — *strascico di parole*, superfluitate pompoasă de vorbe.

STRASCICÓNI, *avv.* tîrîndusc.

STRASCINAMÉNTO, *m.* tragere după sine, tîrire; târâgâire.

STRASCINÁRE, *v. a.* a tîri, a trage după sine, a tîrșâi; — *strascinarsi*, a se tîri; a nu merge înainte, a târâgâi, a nu face înnaintări, progresuri.

STRASCINÍO, *m.* tîrire, tîrșâire, tragere după sine.

STRÁSCINO, *m.* laț, rețea de paseri; casapu.

STRASECOLÁRE, *v. n.* a înmărmuri, a încremeni.

STRASENTÍRE, *v. n.* a nu înțelege, a nu auzi bine.

STRASORDINÁRIO, *a.* estraordinaru.

STRASPORTÁRE, *v. a.* a transporta.

STRATAGÉMMA, STRATAGÉMA, *m.* stratagemă, astuție, vicleniе, artificiu de resbelu.

STRATAGLIÁRE, *v. a. e n.* a fi foarte ascuțitu, tăiosu.

STRATEGÍA, *f.* strategie, știința mișcăriloru unei armii.

STRATÉGICO, *a.* strategicu, de strategie.

STRATIFICÁRE, *v. a.* a stratifica, a grămădi, a așeza în strate.

STRATIFICAZIÓNE, *f.* stratificare, stratificațiune.

STRATIFÓRME, *a.* stratiformu, în formă de strate.

STRATIÓTA, *m.* stratiotu (soldatu la Veneția).

STRÁTO, *m.* pavimentu, pardoseală; tapetu, covoru; stratu, stratificațiune, pătură; așternutu, patu.

STRÁTTA, *f.* smăcire, smăciturâ.

STRATTÉZZA, *f.* estravaganță, singularitate.

STRÁTTO, *m.* estractu, compendiu; micu jurnalu, portofoliu, albumu; — *a.* estrasu; estravagantu, ciudatu; singularu, originalu; abstractu; separatu.

STRAVAGÁNTE, *a.* estravagantu, neusitatu, singularu, curiosu, ciudatu, capriț̦iosu, fantastu.

STRAVAGANTEMÉNTE, *avv.* intr'unu modu estravagantu.

STRAVAGÁNZA, *f.* estravaganță, ciudăție, fantasie, nebunie, capriț̦iu, singularitate.

STRAVALCÁRE, *v. a.* a trece pe deasupra.

STRAVALICÁRE, *v. a.* a trece peste.

STRAVASAMÉNTO, *m.* strâvârsare, eșire din vasu; vârsare a sângelui din vine în vreo altă parte a corpului unde se așează, estravasare.

STRAVASÁRE, *v. n.* a se strâvârsa, a se vârsa.

STRAVEDÉRE, *v. a.* a vedea prea bine; a greși.

STRAVENÁRE, *v. n.* a se strâvârsa, a eși din vine.

STRAVÉRO, *a.* prea adevăratu.

STRAVESTÍRE, *v. a.* a strâvesti, a îmbrăca tiptilu.

STRAVIÁRE, *v. a.* a face pe cineva să se rătăcească.

STRAVÍNCERE, *v. a. e n.* a covîrși; a câștiga prea multu.

STRAVISÁTO, *a.* măscatu, strâvestitu.

STRAVIZIÁRE, STRAVIZZÁRE, *v. n.* a trăi în mâncare și băuturâ, a trăi în desfrînări.

STRAVÍZIO, STRAVIZZO, *m.* trăire în desfrînări, mancâre si băuturâ desordinată, desfrînată.

STRAVOLÉRE, *v. a.* voi, a pretinde prea multu.

STRAVÓLGERE, *v. a.* a detoarce, a resuci; a muta din locu; a scoate; a interpreta râu, a strâmba, a altera sensulu unui discursu; — *stravolgersi*, a se întoarce; a se resturna; a se strâmba, a se scălâmba.

STRAVOLGIMÉNTO, *m.* detoarcere, întoarcere, mutare din locu; strâmbare; scălâmbare; resturnare, turburare.

STRAVOLTAMÉNTE, *avv.* intr'unu modu strâmbu.

STRAVOLTÁRE, *v. a.* a întoarce, a destoarce, a resuci; a resturna; a turbura, a amesteca, a încurca.

STRAVÓLTO, *a.* întorsu, destorsu, resucitu; resturnatu; turburatu, amestecatu, confusu, desordinatu, strâmbatu.

STRAVOLTÚRA, *f.* întorsâturâ, destorsâturâ, strâmbâturâ.

STRAZIÁRE, *v. a.* a maltrata, a tortura, a crucia, a câsni, a chinui; a deride; a sfâșia, a lacera.

STRAZIATAMÉNTE, *avv.* fârâ cruțare, cu asprime.

STRAZIATÓRE, *m.* câsnitoru, chinuitoru, torturatoru; derisoru, batjocoritoru; sfâșiâtoru.

STRAZIEGGIÁRE, *v. n.* a și bate jocu, a lua în risu, a batjocori, a deride, a pâcâli fârâ misericordie.

STRAZIÉVOLE, *a.* batjocuritoru, derisoriu.

STRÁZIO, *m.* sfâșiere; maltratare, tortură, chinu; risipire, risipă; batjocură, derisiune.

STREBBIÁRE, *v. a.* a freca, a netezi, a șterge.

STREBBIATÉZZA, *f.* frecare, netezire; eleganță afectată.

STREBBIATRÍCE, *f.* femee care se sulimenește.

STRECCIÁRE, *v. a.* a despleti.

STRÉCOLA, *f.* lovitură, pumnu, ghioldu.

STREFOLÁRE, *v. a.* a destoarce, a desuci, a desfășura.

STRÉGA, *f.* strigoae, fermecâtoare, vrăjitoare, încântătoare, sgripț̦oroaică.

STREGÁRE, *v. a.* a fermeca, a vrăji, a amâgi, a încânta.

STREGÁZZO, *m.* fermecâtorie, vrăjitorie.

STRÉGGHIA, *f.* streagă, cesală; — *dare un a*

Digitized by Google

buona mano di stregghia, a da unu perdafu, a dojeni aspru.

STREGGHIÁRE, STREGLIÁRE, *v. a.* a cesela ; a freca.

STREGGHIATÓRE, *m.* ceselâtoru.

STREGGHIATÚRA, *f.* ceselare ; perdafu, mustrâturâ.

STREGHERÍA, *f.* fermecâtorie, vrâjitorie, fermecâturâ, vrâjiturâ, amâgiturâ, amâgeală, farmecu, vrajâ, încântâturâ ; adunarea nopturnâ a strigoiloru.

STREGÓNE, *m.* fermecâtoru, vrâjitoru, încântâtoru.

STREGONERÍA, *f.* STREGONÉCCIO, *m.* fermecâtorie, vrâjitorie, vrajâ, încântâturâ, maleficiu.

STRÉGUA, *f.* participaţiune, contribuţiune, cislâ ; — *trattar tutti ad una stregua*, a nu face nici o distincţiune.

STRELÍZZO, STERLÍZZO, *m.* strelţu, unu felu de guardie rusească din timpulu trecutu.

STREMÁRE, *v. a.* a impuţina, a micşora a slâbi.

STREMENTÍRE, *v. a.* a înspăimînta, a speria.

STREMENZÍRE, *v. a.* a slâbi, a împiedica creşterea.

STREMITÀ, *f.* estremitate, margine, virfu, câpâtâiu ; strîmtorare, anevoe, lipsâ, necesitate, trebuinţâ ; parsimonie, cumpătare escesivâ.

STRÉMO, *m.* estremitate, necesitate, anevoe, lipsâ ; celu de pe urmâ gradu ; — *a.* estremu, ultimu ; supremu, foarte mare ; lipsitu ; avaru, cumpătatu ; sordidu.

STRENNA, *f.* bacşişu, presentu, recompensâ micâ.

STRENUAMÉNTE, *avv.* vitejeşte, cu valoare.

STRENUITÀ, *f.* valoare, bravurâ, vitejie, voinicie.

STRÉNUO, *a.* valorosu, bravu, viteazu, voinicu.

STRÉPERE, *v. n.* a face sgomotu, a murmura, a bui.

STREPITAMÉNTO, *m.* sgomotu, sgomotire.

STREPITÁRE, *v. n.* a face sgomotu, a suna, a murmura, a bui, a sgomoti ; a gâlâgi ; a se învifora, a holcâi.

STRÉPITO, *m.* sgomotu, sunetu, buetu, larmâ, holcâire

STREPITOSAMÉNTE, *avv.* cu mare sgomotu.

STREPITÓSO, *a.* sgomotosu, sunâtoru ; care bate la ochi.

STRÉTTA, *f.* stringere, strînsurâ, îndesare, înghesuire ; gloatâ, îmbulzeală ; strîmtoare ; strîmtorare, anevoe, anevoinţâ ; dificultate mare ; — *stretta di vettovaglie*, foamete ; — *essere alle strette*, a se afla într'o stare desperatâ sau foarte periculoasâ ; — *venire alle strette*, a veni la unu resultatu, la o conclusiune ; — *dare la stretta*, a strîmtora, a apâsa, a persecuta.

STRETTAMÉNTE, *avv.* strînsu ; peste mâsurâ ; fierbinte ; cu rigorositate ; cu cumpătare ; pe scurtu.

STRETTÉZZA, *f.* strîmteţâ, strîmturâ, ângustie, ângustime ; mârginire, limitaţiune ; lipsâ, scumpete, cumpătare ; urginţâ ; strîmtorare ; — *strettezza di petto*, strîmteţâ de pieptu, greutate de resuflatu.

STRETTÍRE, *v. a.* a restrînge, a ângusta.

STRETTÍVO, *a.* restrictivu.

STRÉTTO, *m.* strîmtoare, locu sau pasagiu ângustu ; dificultate mare, anevoe, strîmtorare ; ângustie, ângustime, strîmturâ ; termenu, conclusiune, sfîrşitu ; — *a.* strîmtu, ângustu ; strînsu, îndesatu, înghesuitu ; strîmtoratu ; tescuitu ; rigurosu ; mâruntu ; minuţiosu ; precisu ; cumpătatu ; desu ; reservatu ; secretu ; — *avv.* strînsu ; cu mare scumpătate.

STRETTÓIA, *f.* bantâ, legâturâ, fâşie.

STETTÓIO, *m.* teascu ; fâşie, legâturâ strînsâ.

STRETTUÁLE, *a.* districtualu.

STRETTÚRA, *f.* strîmturâ, stringere, ângustie ; strîmtorare ; fâşiâturâ, legâturâ strînsâ.

STRÍA, *f.* canelurâ la coloane.

STRIÁTO, *a.* canelatu, cu caneluri.

STRIÁZZO, *m.* fermecâtorie, vrâjitorie, maleficiu.

STRIBBIÁRE, *v. a.* a freca, a netezi.

STRIBUÍRE, *v. a.* a distribui.

STRICÁRE, *v. a.* a descurca, a desvâlmâşi.

STRIDÉNTE, *a.* vîjâindu, pîrâindu, ţiuindu, scârţâindu, ţipându ; frigurosu peste mâsurâ.

STRÍDERE, *v. n.* a scoate unu sunetu ascuţitu şi neplâcutu ; a vijâi, a pîrâi, a ţiui, a scârţâi ; a ţipa.

STRIDÉVOLE, *a.* scârţâitoru, vijâitoru, ţiuitoru.

STRIDIMÉNTO, *m.* vijâire, pirâire, scârţâire, ţiuire, ţipare ; scrâşnire.

STRIDÍO, *m.* vijâiturâ, scarţâiturâ, ţiuiturâ, ţipâturâ prelungitâ, sunetu prelungitu şi pâtrunzâtoru.

STRIDÍRE, *v. n.* a ţiui, a scârţâi.

STRÍDO, *m.* strigâtu, ţipetu.

STRIDÓRE, *m.* vijâire, scârţâire, ţiuire ; ţipare, strigâtu ; scrâşnire ; frigu pâtrunzâtoru.

STRÍDULO, *a.* ascuţitu şi neplâcutu (sunetu).

STRIGAMÉNTO, *m.* descurcare, desfâşurare, desvoltare, desvâlmâşire ; grâbire.

STRIGÁRE, *v. a.* a descurca, a desfâşura, a desvolta, a desvâlmâşi ; a grâbi ; a zori.

STRIGATÓRE, *m.* descurcâtoru ; grâbitoru.

STRÍGE, *f.* buhâ, cucuvae, huhurezu (pasere).

STRÍGILE, *m.* piatrâ de frecatu.

STRÍGIO, *m.* umbrâ de noapte, solatru (plantâ).

STRÍGLIA, *f.* streagâ, ţesalâ.

STRIGNERE, *v. a.* a strînge ; a indesa, a înghesui ; a aduna ; a constrînge, a sili, a obliga a îndatora ; a asedia, a încunjura ; a strîmtora, a supâra, a câsni ; a ângusta ; a restrînge ; a mişca ; a zori, a prididi, a înteţi ; a compendia, a prescurta ; — *v. n.* a fi de mare importanţâ, de mare necesitate, de mare urginţâ ; — *stringere fra l'uscio ed il muro* a zori, a prididi pe cineva, a lu îndupleca prin raţionaminte ; — *stringere il sangue*, a opri curgerea sângelui ; — *strignersi*, a se strînge ; a se restringe ; — *stringersi addosso ad uno*, a nâvâli pe cineva cu mare furie din toate pârţile.

STRIGNIMÉNTO, *m.* strîngere ; îndesare, înghesuire ; restrîngere ; constrîngere ; zorire ; prescurtare.

STRIGNITÚRA, *f.* strînsurâ.

STRÍGOLO, *m.* epiplou (membranâ).

STRILLÁRE, *v. n.* a striga, a ţipa ; a cânta râu.

STRÍLLO, *m.* strigâtu, ţipetu.

STRILLÓZZO, *m.* presurâ galbinâ (o pasere).

STRIMPELLAMÉNTO, *m.* drângânire, ţânţâire.

Digitized by Google

STRIMPELLÁRE, *v. a. e n.* a drângâni, a ţânţâi.
STRIMPELLÁTA, *f.* STRIMPELLÍO, *m.* drângânire, ţântâire, drângânitură, ţânţâitură.
STRINÁTO, *a.* macru, uscatu, secu.
STRÍNGA, *f.* curelușă, gâitanu, șiretu.
STRINGÁIO, *m.* meșteru de cureluţe, de șireturi.
STRINGÁRE, *v. a.* a înlățui, a încheia, a strînge.
STRINGÁTO, *a.* strînsu; concisu.
STRÍNGERE, *v. a.* a strînge; a înghesui; a constrînge; a restrînge; a strîmtora; a îngusta; a înteți.
STRIÓNE, *m.* istrionu, comediantu, bufonu.
STRIÓNICO, *a.* istrionicu, de istrionu, de comediantu.
STRIPPÁRE, *v. n.* a se îndopa de mâncare.
STRIPPÁTA, *f.* mâncare peste măsură.
STRÍSCIA, *f* fâșie, șină, dungă, vargă; linie, trâsâtură, urmă, șiru; brazdă; șarpe.
STRISCIÁNTE, *a.* tîrîtoru; servilu, umilu, linguşitoru, tiriturâ.
STRISCIÁRE, *v. n.* a se tîrî; a șerpui; a atinge, a trece pe linga ceva; a se josora, a linguși; — *v. a.* a freca; a rade, a atinge prin treacâtu; a struji, a sdrelî.
STRISCIÁTA, *f.* tîrire; râzâtură, sdrelitură.
STRISCIATAMÉNTE, *avv.* tîrișu; cu servilitate.
STRÍSCIO, *m.* trâsâtură, urmă, șiru, linie; sdrelitură.
STRISCIÓNE, STRISCIÓNI, *avv.* tîrișu.
STRITOLÁBILE, *a.* fărâmicîosu, friabilu.
STRITOLAMÉNTO, *m.* fărâmare, sfărâmare, dumicare.
STRITOLÁRE, *v. a.* a fărâma, a sfărâma, a dumica, a pulveriza, a sdrobi; — *stritolarsi*, a se fărâma; a se topi de doru.
STRITOLATÚRA, *f.* fărâmâtură, sfărâmâtură, dumicâtură, sdrobitură, pulverizare.
STRIZZÁRE, *v. a.* a stoarce, a tescui; — *strizzar l'occhio*, a mîji.
STRÓFA, *f.* strofă, stanță la o poesie.
STROFINÁCCIO, STROFINÁCCIOLO, *m.* paciaură, treanță.
STROFINAMÉNTO, *m.* frecare; ștergere, netezire.
STROFINÁRE, *v. a.* a freca; a șterge, a netezi; a jerui.
STROFINATÓRE, *m.* frecâtoru, ștergâtoru, netezitoru.
STROFINAZIÓNE, *f.* frecâturâ.
STROFINÍO, *m.* frecâturâ ușoară și prelungită.
STRÓLOGO, *m.* astrologu.
STROLOGÁRE, *v. n.* a subtiliza, a scociori, a și sparge capulu; a divina prin privirea steleloru.
STROMBÁRE, *v. a.* a lârgi pe din lăuntru ochiulu dela o ușă sau de la o fereastră.
STROMBATÚRA, *f.* piezișu la grosimea zidului în loculu unei ferestre sau uși.
STROMBAZZÁRE, *v. a. e n.* a publica cu trâmbiță, a trîmbița.
STROMBAZZÁTA, *f.* sunetu de trâmbiță, trâmbițare.
STROMBETTÁRE, *v. n.* a trâmbița; — *v. a.* publica cu trâmbiță.
STROMBETTÁTA, *f.* trâmbițare, sunetu de trâmbiță.
STROMBETTIÉRE, *m.* trâmbițașu.
STROMBETTÍO, *m.* sunetu prelungitu de trâmbiță.
STRÓMBO, *m.* unu felu de testaceu, strombu.
STROMENTO, *m.* instrumeutu.
STRONCÁRE, *v. a.* a trunchia, a cionti, a reteza.
STRONCÁTA (ALLA), *avv.* într'unu modu desordinatu, întreruptu, fără orînduială.
STRONCATÚRA, *f.* trunchiâturâ.
STRONFIÁRE, *v. n.* a murmurâ, a mormâi, a bombâi.
STRÓNGILE, *m.* strongilu, unu felu de alaunu.
STRONZÁRE, *v. a.* a restrînge, a îngusta peste măsură.
STRONZIÁNA, *f.* stronțiană, protocsidu de stronțiu.
STRÓNZO, STRÓNZOLO, *m.* scârnă vîrtoasă.
STROPICCIAMÉNTO, *m.* frecare; tîrire.
STROPICCIÁRE, *v. a.* a freca tare; a supâra; — *stropicciare le costole*, a bate, a freca; — *stropicciare le reni a taluno*, a linguși pe cineva.
STROPICCIATÚRA, *f.* frecare, frecâturâ.
STROPICCÍO, *m.* frecare lungă și tare; sgomotu; necazu.
STROPICCIÓNE, *m.* bigotu, bisericosu.
STRÓPPA, STRÓPPIA, *f.* râchită.
STRÓPPIO, *m.* impiedicare, neorînduială, necuviință.
STRÓSCIA, *f.* urmă lăsată de apa care curge.
STROSCIÁRE, *v. n.* a bolborosi, a bui (apă); a ploa tare.
STRÓSCIO, *m.* buetu, sgomotu de apă căzîndă; căderе.
STRÓZZA, *f.* gîtleju, gîtu, verigată.
STROZZAMÉNTO, *m.* gîtuire, sugrumare.
STROZZÁRE, a *v.* a sugruma, a gîtui.
STROZZÁTO, *a.* sugrumatu; strîmtu; cu gîtulu strîmtu.
STROZZATÓIO, *a.* sugrumătoru, gîtuitoru; acru, sarbedu.
STROZZATÚRA, *f.* sugrumare; gîtu strîmtu; strîmturâ.
STROZZIÉRE, *m.* falconaru, șoimaru.
STRÚFO, STRÚFFO, STRÚFOLO, STRUFÓNE, *m.* grămadă de trențe.
STRÚGGERE, *v. a.* a topi, a disolvi; a destruge, a estermina, a nimici; — *struggersi*, a se topi, a se disolvi; a lângezi, a se topi de doru, a dori ferbinte, a rîvni; a iubi fierbinte; a se consuma de invidie, de necazu.
STRUGGIMÉNTO, *m.* topire, disolvire; destrugere, esterminare, nimicire; consumare, mistuire; doru; lângezire; nerâbdare.
STRUGGITÓRE, *m.* topitoru; consumatoru, mistuitoru.
STRUÍRE, *v. a.* a instrui, a învăța.
STRÚMA, *f.* guşă; scrofule, gilci.
STRUMENTÁIO, *m.* instrumenteru, meșteru de instrumente de musică.
STRUMENTÁLE, *a.* instrumentalu, de instrumente.
STRUMENTALMÉNTE, *avv.* instrumentalicește.
STRUMENTÁRE, *v. a. e n.* a acompania cu instrumente.
STRUMENTAZIÓNE, *f.* instrumentațiune.
STRUMÉNTO, *m.* instrumentu, unealtă, sculă-instrumentu de musică; organu; mașină;

Digitized by Google

mijlocu; contractu făcutu de către unu notaru.
STRUMÓSO, *a.* guşosu; scrofulosu, gilcosu.
STRÚPO, *m.* stuprăţiune, defloraţiune; ceată, trupă.
STRÚTTO, *m.* untură de porcu topită; — *a.* topitu; destrusu, nimicitu; macru, uscatu; consumatu de vreo patimă.
STRUTTÚRA, *f.* structură, modulu cu care ceva e compusu; alcătuire; aşezare, dispositiune, ordine, distribuţiunea părţiloru; construcţiune; edificiu, clădire.
STRÚZZO, STRÚZZOLO, *m.* struţu.
STU, dacă tu.
STUCCÁRE, *v. a.* a ghipsui, a astupa cu ghipsu; a sătura, a desgusta; a importuna; — *v. n.* a lucra cu stucu.
STUCCATÓRE, *m.* ghipsuitoru; stucatoru.
STUCCHEVOLÁRE, *v. a.* a importuna, a supăra.
STUCCHÉVOLE, *a.* importunu, supărătoru, desgustosu, uriciosu, nesuferitu, plicticosu.
STUCCHEVOLÉZZA, *f.* importunitate, uriciune.
STUCCHEVOLMÉNTE, *avv.* intr'unu modu desgustosu, uriciosu, nesuferitu, importunu, supărătoru, plicticosu.
STÚCCIO, *m.* tocu, cutie.
STÚCCO, *m.* ghipsu; stucu; cementu; cleiu; — *a.* sătulu pînă în nasu, desgustatu, plictisitu.
STUDACCHIÁRE, *v. a. e n.* a studia fără voe.
STUDÉNTE, *m.* studentu, şcolaru.
STUDIÁBILE, *a.* de studiatu, demnu de studiu, studiabilu.
STUDIAMÉNTO, *m.* grijiă, silinţă, sîrguire, străduire.
STUDIÁRE, *v. a.* studia, a învăţa; a grăbi, a iuţi; a cultiva; — *v. n.* a studia, a se sili, a se sîrgui, a se strădui, a se aplica, a se trudi, a se osteni.
STUDIATÓRE, *m.* studentu; care studiează.
STUDIEVOLMÉNTE, *avv.* cu planu, intr' adinsu.
STÚDIO, *m.* studiu, învăţătură; ştiinţă, scoală; oficină, atelieru alu unui artistu; cabinetu, canţelariă; îngrijire, grijă, diligenţă, silinţă, sîrguinţă, străduinţă, industrie; reflecsiuni, cercetări ştiintifice, literare sau artistice despre unu obiectu oarecare; — *a studio, a bello studio*, precugetatu, dinadinsu, cu planu.
STUDIÓLO, *m.* cabinetu de studiu; scrinu, sipetu.
STUDIOSAMÉNTE, *avv.* cu studiu, cu silinţă, cu străduinţă, cu grijă, cu atenţiune; cu cugetu, într'adinsu.
STUDIÓSO, *a.* studiosu, silitoru, diligentu, sîrguitoru, străduitoru; iute, pripitoru, işteţu, sprintenu.
STUÉLLO, *m.* scamă, fitilu.
STÚFA, *f.* bae, odae încălzită; sobă, căminu; cuptoru; florărie; afumare; abureală.
STUFAIUÓLO, *m.* băiaşu; meşteru de sobe.
STUFÁRE, *v. a.* a spăla; a sătura, a desgusta, a supăra; a scălda; — *stufarsi*, a se scălda; a se sătura.
STUFÁTO, *a.* scăldatu; închisu; — *s. m.* stufatu, bucate năbuşite.
STUFATÚRA, *f.* bae de asudatu; cură de asudatu.
STÚFO, *a.* săturatu, sătulu pînă la nasu, desgustatu.
STULTÍZIA, *f.* stupiditate, nebunie, prostie, năucie.
STÚMMIA, *f.* spumă.
STUMMIÁRE, *v. a.* a despuma, a lua spuma.
STUÓIA, *f.* rogojină.
STUÓLO, *m.* ceată, trupă, mulţime; grămadă.
STUONÁRE, *v. n.* a destona, a cânta falsu.
STUÓRA, *f.* rogojină.
STUPEFÁRE, *v. a.* a pricinui stupoare, a ameţi; a amorţi, a înţepeni; — *stupefarsi*, a încremeni, a înholba.
STUPEFAZIÓNE, *f.* stupoare, încremenire, uimire, uluire, ameţire, immărmurire, înholbare, buiguire.
STUPENDAMÉNTE, *avv.* într'unu modu minunatu.
STUPÉNDO, *a.* admirabilu, minunatu, escelentu.
STUPIDAMÉNTE, *avv.* năuceşte, prosteşte.
STUPIDÉZZA, *f.* stupiditate, prostie, nerozie, imbecilitate.
STUPIDÍRE, *v. n.* a se prosti, a deveni stupidu; a încremeni, a înholba, a se uimi, a se năuci, a immărmuri.
STUPIDITÀ, *f.* stupiditate, imbecilitate, smintealâ.
STÚPIDO, *a.* stupidu, smintitu, imbecilu, prostu, năucu; încremenitu, ameţitu, uimitu, immărmuritu.
STUPIMÉNTO, *m.* încremenire, uimire, înholbare.
STUPÍRE, *v. n.* a încremeni, a se uimi, a înholba, a immărmuri, a remănea plinu de stupoare, de mirare.
STUPÓRE, *f.* stupoare, înţepenire, amorţire; încremenire, uimire, înholbare, immărmurire, mirare.
STUPRÁRE, *v. a.* a stupra, a deflora, a pângări, a corupe.
STUPRATÓRE, *m.* defloratoru, pângăritoru, coruptoru.
STUPRO, *m.* defloraţiune, stupru, desfeciorire.
STÚRA, *f.* desdopare; risipă; vorbă atingătoare.
STURÁRE, *v. a.* a desdopa; — *sturarsi*, a se deschide, a se destupa.
STURÁTO, *a.* desdopatu; destupatu, deschisu; isteţu.
STURBAMÉNTO, *m.* supărare, întrerupere, turburare.
STURBÁRE, *v. a.* a turbura, a întrerupe, a supăra.
STURBATÓRE, *m.* turburătoru, întreruptoru, importunu.
STÚRBO, *m.* turburare, întrerupere, supărare.
STÚZIO, *m.* varză sălbatică.
STUZZICADÉNTI, *m.* scobitoare de dinţi.
STUZZICAMÉNTO, *m.* jeruire, scociorîre, scobire; boldire, imboldire, sgândărare, aţiţare, întărîtare.
STUZZICÁRE, *v. a.* a jerui, a scociorî, a scobi; a boldi, a imboldi, a sgândăra, a aţiţa, a întărita, a provoca.
STUZZICATÓIO, *m.* boldu.
STUZZICATÓRE, *m.* jeruitoru, imbolditoru, provocatoru.
STUZZICORÉCCHI, *m.* urechelniţă (instrumentu).
SU, *avv. e prep.* susu, în susu; asupra, deasupra; pe, pre, spre, despre; pentru; lângă, aproape; — *interiez.* aide! haideţi! dăi! daţi! — *andar su*, a se sui, a se urca, a ascinde; — *metter su*, a întărîta, a aţiţa; — *tirar su*,

Digitized by Google

a ridica; a creşte, a da creştere; — *venir su*, a se sui, a se mări, a se înălţa; a creşte; — *sull'istante*, pe locu, numai decâtu, îndatâ; — *sull'onor mio*, pe onoarea mea, pe legea mea; — *in sulla sera*, spre seară, de seară; — *da giovinetto in su*, din tinereţe; — *star sul partire*, a fi gata de a pleca, de a se duce; — *levarsi su*, a se scula.

SUACCENNÁTO, *a.* suprainsemnatu, susu-pomenitu.

SUADÉRE, *v. a.* a consilia, a sfătui, a convinge, a persuade.

SUADÉVOLE, *a.* persuasivu, care poate persuade.

SUASÍBILE, *a.* persuasibilu, docilu, înduplecâciosu.

SUASIÓNE, *f.* consiliu, sfătuire; persuasiune.

SUÁSO, *a.* consiliatu, sfătuitu; persuasu, convinsu.

SUASÓRIA, *f.* epistolă ecsortatoriă, de ecsortaţiune.

SUÁVE, *a.* suavu, dulce, plâcutu, astimpâratu.

SUBÁCIDO, *a.* acidulu, acrişoru.

SUBAFFÍTTO, *m.* sublocare, subînchiriere.

SUBÁLBIDO, *a.* albiu, albiciosu, albişoru, albuleţu.

SUBALPÍNO, *a.* subalpinu, care zace la poalele Alpiloru.

SUBALTERNÁNTE, *a.* subalternautu.

SUBALTERNÁRE, *v. a.* a subalterna, a face subalternu.

SUBALTERNATÍVO, *a.* subalternativu, care se poate subalterna.

SUBALTÉRNO, *a.* subalternu, subordinatu, supusu; inferioru de gradu; secundaru, accesoriu.

SUBAPENNÍNO, *a.* subapeninu, la poalele Apeniloru.

SUBAPPALTÁRE, *v. a.* a subarenda, a subarendui.

SUBAPPALTATÓRE, *m.* subarenduitoru, subarendaşu.

SUBAPPALTÍNO, *m.* subarendaşu.

SUBAPPÁLTO, *m.* subarendâ, subarendare, subarenduire.

SUBÁSTA, SUBASTAZIÓNE, *f.* subastaţiune, vînzare la mezatu.

SUBASTÁRE, *v. a.* a subasta, a vinde la mezatu.

SUBAVVISÁRE, *v. a.* a subînştiinţa, a înştiinţa în secretu.

SÚBBIA, *f.* daltâ; sulâ.

SUBBIÁRE, *v. a.* a desgroşa, a ciopli cu dalta.

SUBBIETTÁRE, *v. a.* a supune.

SUBBIETTÍVO, *a.* subiectivu, alu subiectului.

SUBBIÉTTO, *m.* subiectu, subjectu; supusu.

SUBBIEZIÓNE, *f.* supunere, subordinaţiune.

SUBBILIÓSO, *a.* cam biliosu, colerosu.

SUBBILLÁRE, *v. a.* a ademeni, a amâgi, a atrage.

SÚBBIO, *m.* sulu.

SUBBISSAMÉNTO, *m.* resturnare, derâpânare, prâpâstuire.

SUBBISSÁRE, SUBISSÁRE, *v. a.* a resturna, a derâpâna, a ruina, a prâpâstui; — *v. n.* a se derâpâna; — *subbissarsi*, a se scufunda, a se prâpâstui.

SUBBÍSSO, *m.* derâpânare, ruinâ, prâpâstuire, scufundare, resturnare; cuantitate mare; minune.

SUBBOLLIMÉNTO, *m.* fierbere încetu.

SUBBOLLÍRE, *v. a. e n.* a fierbe uşoru, sub ascunsu.

SUBCELÉSTE, *a.* subcerescu, terestru, pâmîntescu.

SUBCUTÁNEO, *a.* subcutaneu, sub piele.

SUBDIVÍDERE, *v. a.* a subdivide, a subîmpârţi.

SUBDOLAMÉNTE, *avv.* cu fraudâ, vicleneşte.

SUBDOLEGGIÁRE, *v. n.* a lucra vicleneşte, cu fraudâ.

SÚBDOLO, *a.* fraudulentu, vicleanu, înşelâtoru.

SUBENTRÁRE, *v. n.* a subintra, a intra în loculu altuia.

SUBÍRE, *v. a.* a şi însuşi, a susţinea, a suferi, a răbda, a tolera, a pâţi, a simţi, a se supune.

SUBITAMÉNTE, *avv.* îndatâ, curîndu; fârâ veste.

SUBITANEAMÉNTE, *avv.* pe neaşteptate, pe negândite, fârâ veste; deodatâ; într'o clipâ.

SUBITÁNEO, *a.* subitanu, instantanu, immeziatu; repede, iute; supârâciosu, necâjiciosu; neaşteptatu; — *in un subito*, într'o clipâ, într'unu minutu.

SUBIUGÁRE, *v. a.* a subjuga, a cotropi, a supune.

SUBLIMAMÉNTO, *m.* sublimare, înâlţare.

SUBLIMÁRE, *v. a.* a înnâlţa, a lăuda cu covîrşire, a face sublimu; a sublima (operaţiune chimică).

SUBLIMÁTO, *m.* sublimatu, productulu sublimaţiunii.

SUBLIMATÓRIO, *m.* sublimatoru, vasu de sublimatu.

SUBLIMAZIÓNE, *f.* sublimaţiune (operaţiune chimică).

SUBLÍME, *a.* sublimu, eminentu, prea înaltu, elevatu, mare, alesu; — *s. m.* sublimu, sublimitate.

SUBLIMEMÉNTE, *avv.* într'unu modu sublimu.

SUBLIMITÀ, *f.* sublimitate, înâlţime, eminenţâ, mărire.

SUBLINGUÁLE, *a.* sublimbalu, ce se aflâ sub limbâ.

SUBLOCÁRE, *v. a.* a subloca, a subînchiria.

SUBODORÁRE, *v. a.* a subodora, a presimţi, a descoperi oarecare lucru, a mirosi de departe.

SUBORDINAMÉNTO, *m.* subordinare, supunere.

SUBORDINÁRE, *v. a.* a subordina, a supune.

SUBORDINATAMÉNTE, *avv.* cu subordinaţiune.

SUBORDINÁTO, *a.* subordinatu, supusu; secundaru.

SUBORDINAZIÓNE, *f.* subordinaţiune, supunere, dependenţâ, atîrnare de altulu; disciplinâ.

SUBORNÁRE, *v. a.* a suborna, a instiga în secretu, a îndemna la o faptâ rea, a seduce, a corupe, a mitui.

SUBORNATÓRE, *m.* subornatoru, seductoru, coruptoru.

SUBORNAZIÓNE, *f.* subornare, seducţiune, corupţiune.

SUBÚGLIO, *m.* confusiune, îmbulzealâ.

SUBURBÁNO, *a.* suburbanu, din suburbiu.

SUBÚRBIO, *m.* suburbiu, prejma oraşului.

SUBVENTÁNEO, *a.* neproducătoru (ou).

SUCCEDÁNEO, *a.* succedaneu, care ţine loculu altuia; — *s. m.* succedaneu, subrogatu (remediu).

SUCCEDÉNZA, *f.* succesiune, şiru, ordinu succesivu.

SUCCÉDERE, *v. n.* a succede, a succeda, a urma, a veni dupâ altulu, a lu subroga, a lu înlocui; a eredita, a moşteni; a se întîmpla, a se nemeri; a nemeri, a reeşi; a isvori.

SUCCEDÉVOLE, *a.* urmâtoru.

Digitized by Google

SUCCEDEVOLMÉNTE, *avv.* într'unu modu succesivu.
SUCCEDIMÉNTO, *m.* succesu, nemerire, întîmplare.
SUCCEDITÓRE, *m.* succesoru, urmaşu, următoru.
SUCCEDITÚRO, *a.* care va urma, următoru.
SUCCENERÍCCIO, *a.* coptu subtu cenuşă.
SUCCENERÍNO, *a.* cam cenuşiu; coptu subtu cenuşă.
SUCCESSÍBILE, *a.* succesibilu, aptu a succede.
SUCCESSIBILITÀ, *f.* succesibilitate, capacitate de a succede.
SUCCESSIÓNE, *f.* successiune, urmare; moştenire, ereditate; şiru de persoane sau de lucruri; descendinţă; progresu; reeşire, nemerire, isbutire, brodire.
SUCCESSIVAMÉNTE, *avv.* unulu după altulu; pe urmă.
SUCCESSÍVO, *a.* succesivu, următoru; progresivu.
SUCCÉSSO, *m.* succesu, urmare; întîmplare; reeşire, isbutire, nemerire, isbîndă, resultatu.
SUCCESSÓRE, *m.* succesoru, urmaşu, următoru; erede, moştenitoru; subrogatu, substitutu.
SUCCESSÓRIO, *a.* succesoriu, de succesiune.
SUCCHIAMÉNTO, *m.* sugere; sfredelire, găurire.
SUCCHIÁRE, *v. a.* a suge; a sfredeli, a găuri, a borti.
SUCCHIELLAMÉNTO, *m.* sfredelire; aflare prin isteţime.
SUCCHIELLÁRE, *v. a.* a sfredeli; a investiga, a descoperi unu secretu prin artificiu; — *v. n.* a fi în pericolu.
SUCCHIÉLLO, SUCCHIELLÍNO, *m.* sfredelaşu, sfredeluşu.
SÚCCHIO, *m.* sfredelu; sucu, zeamă, mustu.
SUCCIABEÓNE, *m.* beţivu.
SUCCIAMALÁTI, *m.* medicu sau altu cineva care scoate vreunu folosu de cei bolnavi.
SUCCIAMÉLE, *m.* unu felu de plantă.
SUCCIAMÉNTO, *m.* sugere, sorbire.
SUCCIÁRE, *v. a.* a suge, a sorbi; a absorbi; a stoarce prin artificiu, a svinta pe cineva de averea sa, de paralele sale; — *succiarsela*, a suferi, a răbda, a tolera; a înghiţi noduri.
SUCCIASÁNGUE, *m. e f.* lipitoare.
SUCCIÁTA, *f.* sugere, sugiturâ, supturâ.
SUCCIATÓRE, *m.* sugătoru, sugaciu.
SUCCÍDERE, *v. a.* a tăia pe dedesubtu; a tăia, a scoate.
SUCCÍGNERE, SUCCÍNGERE, *v. a.* a sumete, a resfrânge, a suvulca, a ridica hainele.
SÚCCINO, *m.* succinu, ambră galbenă, chihlibaru.
SUCCINTAMÉNTE, *avv.* pe scurtu, în succinctu.
SUCCINTÉZZA, *f.* prescurtare, brevitate, concisiune.
SUCCÍNTO, *a.* sumesu, resfrântu, suvulcatu; scurtu, succintu, concisu; prescurtare, compendiu.
SÚCCIO, *m.* sugere, supturâ; ghiolcâiturâ, înghiţiturâ, ghiolcu; pată roşie ce remâne pe piele cându se suge tare; — *in un succio*, într'o clipă.
SÚCCIOLA, *f.* castană fiartă.
SUCCIOLÁIO, *m.* vînzătoru de castane fierte.
SUCCITÁTO, *a.* susu citatu, susu recordatu, precitatu.
SÚCCO, *m.* sucu, mustu, zeamă.
SÚCCUBO, *m.* muieruşă de noapte.
SUCCULÉNTO, *a.* suculentu, zemosu, mustosu.
SUCCURSÁLE, *a.* sucursalu, filialu, subordinatu; — *s. f.* biserică sucursală; stabilimentu filialu, ausiliaru.
SUCCUTÁNEO, *a.* subcutaneu, de sub piele.
SUCIDAMÉNTE, *avv.* într'unu modu spurcatu, scîrnavu, obscenu, uritu, scârbosu.
SÚCIDO, *a.* spurcatu, murdaru, scârnavu, mârşavu, obscenu, uritu, scârbosu, impudicu.
SUCIDÚME, *m.* spurcăciune, soioşie, scârnăvie, feşteliturâ, scârnă, gunoiu, necurăţie; obscenitate, bazaconie, bălăcăriturâ.
SUD, *m.* sudu, miazăzi.
SUDACCHIÁRE, *v. n.* a asuda, a se năduşi uşoru.
SUDÁMINI, *m. pl.* spuză, spuzeală.
SUDÁRE, *v. n.* a se năduşi, a asuda, a transpira; a scoate aburi; — *v. a.* a năduşi; a câştiga, a dobîndi cu mare ostenealâ, a se trudi, a se opinti, a se ricăi, a hîni; — *far sudare uno*, a face pe cineva să sude sânge şi apă, să muncească de nu mai poate; — *far da Cecco suda*, a se opinti fără timpu.
SUDÁRIO, *m.* sudariu, giulgiu.
SUDATÍCCIO, *a.* uşoru asudatu, năduşitu.
SUDÁTO, *a.* sudatu, asudatu, năduşitu; dobânditu prin multă ostenealâ.
SUDATÓRIO, *m.* asudătoare, bae de asudatu; orîce lucru care pricinueşte sudoare, sudorificu.
SUDDECÁNO, *m.* subdecanu.
SUDDELEGÁRE, *v. a.* a subdelega, a subtînsârcina.
SUDDELEGÁTO, *a.* subdelegatu, subtînsârcinatu.
SUDDELEGAZIÓNE, *f.* subdelegaţiune, subtînsârcinare.
SUDDÉTTO, *a.* susu-zisu, susu, recordatu.
SUDDIÁCONO, *m.* subdiaconu, ipodiaconu.
SUDDISTÍNGUERE, *v. a.* a subdistinge.
SUDDISTINZIÓNE, *f.* subdistingere, subdistincţiune.
SUDDITÁNZA, SUDDITÉZZA, *f.* supunere, subditanţă.
SÚDDITO, *m.* subditu, supusu.
SUDDIVÍDERE, *v. a.* a subdivide, a subîmpârţi.
SUDDIVISÍBILE, *a.* subdivisibilu, de subîmpârţitu.
SUDDIVISIÓNE, *f.* subdivisiune, subîmpârţire.
SÚDDUPLO, *a.* subduplu.
SUDICERÍA, *f.* murdărie, soioşie; sordiditate, ciufuţie.
SUDÍCIO, *a.* murdaru, soiosu; spurcatu, scârnavu, uritu, scârbosu, mârşavu, obscenu; sordidu, ciufutu.
SUDÓRE, *m.* sudoare, năduşeală; lucrare ostenitoare.
SUDORÍFERO, SUDORÍFICO, *a.* sudoriferu, sudorificu.
SUENUNCIÁTO, *a.* susu-enunţiatu, susu-arătatu.
SUFFEUDÁRE, *v. a.* a subfeuda, a subînfeuda.
SUFFÉUDO, *m.* subfeudu, subfeudare.
SUFFICIÉNTE, *a.* suficientu, destulu, deajunsu, îndestulu, îndestulătoru; mediocru; abilu, capabilu, aptu.
SUFFICIENTEMÉNTE, *avv.* destulu, de ajunsu, cu îndestulare; destulu de bine, binişoru, de mijlocu.
SUFFICIÉNZA, SUFFICIENTÉZZA, *f.* suficienţă, îndestulare, ajunsu; abilitate, idoneitate, aptitudine, capacitate, destoinicie; — *a sufficienza*, cu îndestulare, de ajunsu.
SUFFOCÁRE, *v. a.* a sufoca, a năbuşi; a sugruma.
SUFFRAGÁNEO, *a.* sufraganeu, supusu la mitropolitu.

Digitized by Google

SUFFRAGÁRE, *v. n.* a da sufragiulu; a ajuta, a alerga spre ajutoru, a da o mână de ajutoru; — *v. a.* a desvinovăți.
SUFFRAGATÓRE, *m.* ajutătoru, intercesoru.
SUFFRAGAZIÓNE, *f.* SUFFRÁGIO, *m.* sufragiu; ajutoru, intercesiune.
SUFFUMICAMÉNTO, *m.* afumare, profumare.
SUFFUMICAZIÓNE, *f.* afumare, sufumicațiune.
SUFFUMÍGIO, *m.* afumare, profumare; aburealâ.
SUFFUSIÓNE, *f.* sufusiune, vârsare, aflucsu de sânge; albeață, cataractă (la ochi).
SUFFUSO, *a.* udatu, stropitu, împroșcatu.
SUFOLAMÉNTO, *m.* fluerare, șuerare, țiuire; murmurare, mormâire, cicălire, clevetire, cârtire.
SUFOLÁRE, *v. n.* a fluera, a șuera, a țiui, a vijâi; a bombâi, a murmura, a șopti; — *sufolare negli orecchi*, a șopti la urechi; a pricinui bănuială.
SÚFOLO, *m.* fluieru; fluerătură, țiuitură, vijâitură.
SUGÁNTE, *a.* sugătoru; — *carta sugante*, chârtie sugătoare.
SUGÁRE, *v. a.* a suge, a bea, a sorbi, a absorbi.
SUGGELLAMÉNTO, *m.* sigilare, pecetluire; închierare.
SUGGELLÁRE, *v. a.* a sigila, a pecetlui; a închide bine, a astupa; a închiera; a tipări; a aproba; a stringe.
SUGGELLÁTO, *a.* sigilatu, pecetluitu; închisu; ascunsu, secretu; împreunatu, îmbucatu.
SUGGÉLLO, *m.* sigilu, pecete; semnu; împlinire, îndeplinire; — *suggello di confessione*, secretulu confesiunii.
SÚGGERE, *v. a.* a suge, a sorbi; a usca, a consuma, a slei; — *dare a suggere*, a da să sugă, a da țiță.
SUGGERIMÉNTO, *m.* suggerire, însuflare, insinuare, consiliu, sfatu, povățuire, preceptu, îndemnu.
SUGGERÍRE, *v. a.* a suggeri, a însufla; a insinua, a propune, a consilia, a sfătui, a povățui, a îndemna.
SUGGERITÓRE, *m.* însuflătoru; povățuitoru.
SUGGESTIÓNE, *f.* suggestiune, însuflare, insinuațiune, îndemnu, consiliu, instigațiune, ispită, tentațiune.
SUGGESTIVAMÉNTE, *avv.* într'unu modu suggestivu.
SUGGESTÍVO, *a.* suggestivu, capțiosu, amăgitoru; — *fare una domanda suggestiva*, a pune o întrebare capțioasă.
SUGGÉSTO, *m.* suggestu, tribună, tronu.
SUGGETTÍNO, *m.* nevoiașu, nemernicu.
SUGGGETTO, *m.* subiectu; supusu, suditu; — *a.* supusu.
SÚGHERA, *f.* sugeru, plută.
SUGHERÁTO, *a.* de sugeru, de plută.
SÚGHERO, *m.* sugeru, plută.
SUGHERÓSO, *a.* ca sugerulu, ca pluta, sugerosu.
SÚGNA, *f.* unturâ, grăsime de porcu.
SUGNÁCCIO, *m.* grăsime de la rinichi.
SUGNÓSO, *a.* grasu, seosu, unsurosu.
SÚGO, *m.* sucu, mustu, zeamă; gunoiu; substanță, partea cea mai substanțioasă, cea mai esențială, cea mai bună; — *sugo di liquirizia*, sucu de licuriță.
SUGOSAMÉNTE, *avv.* într'unu modu energicu, substanțiosu.
SUGOSITÀ, *f.* sucositate.
SUGÓSO, *a.* sucosu, mustosu, zemosu, suculentu; substanțiosu, energicu, puterosu, tare.
SUGUMÉRA, *f.* pompă, falâ, îngimfare.
SUICÍDA, *m.* suicidu, sinucigătoru.
SUICIDÁRSI, *v. n.* a se suicida, a se sinucide.
SUICÍDIO, *m.* suicidiu, sinucidere, sinucidiu.
SUÍLLIO, *m.* carne de porcu, de rimătoru.
SUÍNO, *a.* de porcu, de rimătoru, porcinu.
SUÍSMO, *m.* siniubire, egoismu.
SULFURÁTO, *a.* sulfuratu, combinatu cu sulfu.
SULFUREITÀ, *f.* sulfureitate, cualitate sulfurcă.
SULFUREO, *a.* sulfureu, sulfuriu.
SULLODÁTO, *a.* susu-lăudatu, susu-zisu, susu-pomenitu.
SULLOGARE, *v. a.* a subloca, a subinchiria; a înlocui.
SULLUNÁRE, SUBLUNÁRE, *a.* sublunaru, terestru.
SULTÁNA, *f.* sultană, soția sultanului; unu felu de navâ.
SULTANEGGIÁRE, *v. n.* a lucra ca unu sultanu; a domni.
SULTÁNO, *m.* sultanu, împăratulu Turciloru.
SUMMENTOVÁTO, SUMMENZIONÁTO, *a.* susu-pomenitu.
SUMMINISTRÁRE, *v. a.* a subministra.
SUMMORMORÁRE, *v. a. e n.* a murmura încetu.
SUMMULTÍPLICE, SUMMÚLTIPLO, *a.* submultiplu.
SÚNTO, *m.* compendiu, epilogu, prescurtare; estractu.
SUNTUÁRIO, *a.* sumptuariu, relativu la cheltuială.
SUNTUÓSO, *a.* sumptuosu; pomposu, mărețu.
SÚO, *a.* său, alu său, alu lui, alu ei, alu loru; — *il suo*, alu său, averea sa, lucrurile sale; — *i suoi*, ai săi, amicii sau partisanii săi, rudele sale; — *essere per la sua in qualche cosa*, a avea oarecare influență, înrîurire; — *far delle sue*, a urma după cumu obicînuește; — *star sulle sue*, a fi circumspectu; a și lua unu aeru reservatu; — *dire la sua*, a spune opiniunea sa; — *aver uno dalla sua*, a posedea favorea cuiva.
SUÓCERA, *f.* soacră.
SUÓCERO, *m.* socru.
SUÓLA, *f.* talpă.
SUOLÁRE, *v. a.* a tălpui, a pune talpă.
SUÓLO, *m.* pământu; fundu; stratu; tălpoae.
SUONÁRE, *v. a. e n.* a suna, a resuna; a cânta; a fi renumitu; a publica; a repeți; a însemna, a arăta; a trage, a suna clopotulu.
SUÓNO, *m.* sunetu, resunetu; sunare, resunare; sgomotu, buetu; armonie; musică; musică instrumentală; bucată de musică; voace; fămă, renume.
SUÓRA, *f.* soră, suroară; maică, călugăriță, religioasă.
SUPERÁBILE, *a.* superabilu, care se poate învinge, întrece.
SUPERAMÉNTO, *m.* întrecere, învingere, covîrșire.
SUPERÁRE, *v. a.* a învinge, a birui, a întrece, a covîrși, a birui, a supune; a trece peste.
SUPERATÓRE, *m.* întrecătoru, învingătoru, covîrșitoru.
SUPERBAMÉNTE, *avv.* cu superbie, cu fudulie, cu mândrie.
SUPÉRBIA, *f.* superbie, mândrie, fudulie, orgoliu, semeție; îngimfare, înfumurare, vanitate, presumpțiune; pompă, falâ, măreție, magnificență.

Digitized by Google

SUPÉRBO, *a.* superbu, orgoliosu, mândru, fudulu, semeţu; îngimfatu, vanitosu, fumurosu; presumptuosu; mâreţu, falnicu, pomposu, magnificu, escelinte, alesu, mare.

SUPERCHIÁRE, *v. a.* a cotropi, a învinge; — *v. n.* a prisosi.

SUPEREDIFICÁRE, *v. a.* a supraedifica, a zidi pe deasupra.

SUPEREMINÉNTE, *a.* supraeminentu, preminentu.

SUPEREMINÉNZA, *f.* supraeminenţă, preminenţă.

SUPEREROGAZIÓNE, *f.* supererogaţiune.

SUPERFETAZIÓNE, *f.* superfetaţiune; prisosinţă.

SUPERFICIÁLE, *a.* superficialu, esterioru; uşoru; aparentu.

SUPERFICIALITÀ, *f.* superficialitate; uşurinţă.

SUPERFICIALMÉNTE, *avv.* pe d'asupra; cu uşurinţă.

SUPERFÍCIE, *f.* suprafaţă, surfaţă, superficie, faţa d'asupra, partea esterioare; stratulu superioru.

SUPERFLUAMÉNTE, *avv.* de prisosu, cu prisosu.

SUPERFLUITÀ, *f.* superfluitate, prisosinţă, prisosu, prisoseală, lucru de prisosu, vanitate, zădărnicie.

SUPERFLUO, *a.* superfluu, prisositoru, suprabundantu.

SÚPERI, *m. pl.* zei (la păgâni).

SUPERINFÓNDERE, *v. a.* a turna, a vârsa pe deasupra.

SUPERIORÁTO, *m.* superioratu, demnitate de superioru.

SUPERIÓRE, *a.* superioru, mai mare, mai înaltu, mai tare, mai bunu, mai nobilu, mai alesu, mai capabilu, mai demnu; precedentu; preponderantu; intrecâtoru, învingâtoru, covîrşitoru; eminentu, escelentu; suprafinu; — *s. m.* superioru, capu.

SUPERIORITÀ, *f.* superioritate, autoritate, putere, capacitate, meritu, bunătate mai mare, preminenţă, preponderanţă, întrecere, covîrşire.

SUPERIORMÉNTE, *avv.* mai susu, mai presusu; foarte bine; într'unu gradu mai înaltu.

SUPERLATIVAMÉNTE, *avv.* într'unu modu superlativu.

SUPERLATÍVO, *a.* superlativu, celu mai înaltu, celu mai sublimu; — *s. m.* adjectivu superlativu.

SUPERLAZIÓNE, *f.* superlaţiune, ecsageraţiune.

SUPERNÁLE, *a.* superioru.

SUPERNALMÉNTE, *avv.* prin o putere superioare.

SUPÉRNO, *a.* superioru, supremu, înaltu, divinu, cerescu, spiritualu, sufletescu.

SÚPERO, *a.* superioru.

SUPERPURGAZIÓNE, *f.* superpurgaţiune, curăţenie prea tare.

SUPÉRSTITE, *a. e s. m.* superstitu, care remâne în viaţă după altulu.

SUPERSTIZIÓNE, *f.* superstiţiune, credinţă vană sau falsă în materie religioasă; ecsactitate scrupuloasă, minuţioasă.

SUPERSTIZIOSAMÉNTE, *avv.* într'unu modu superstiţiosu.

SUPERSTIZIOSITÀ, *f.* superstiţiositate, idee superstiţioasă.

SUPERSTIZIÓSO, *a.* superstiţiosu, coprinzătoru de superstiţiune, plinu de superstiţiuni; scrupulosu, minuţiosu.

SUPERSUSTANZIÁLE, *a.* suprasubstanţialu.

SUPERVACÁNEO, SUPERVÁCUO, *a.* supervacaneu, superfluu, netrebuinciosu, prisositoru.

SUPINAMÉNTE, *avv.* pe spate, cu faţa în susu.

SUPINÁRSI, *v. n.* a se culca pe spate, cu faţa în susu.

SUPÍNO, *a.* întorsu, culcatu pe spate, cu faţa în susu; — *s. m.* supinu (terminu gramaticalu); — *ignoranza supina*, ignoranţă inescusabilă.

SUPPÁLLIDO, *a.* cam palidu.

SUPPEDÁNEO, *m.* scăunaşu (sub picioare).

SUPPELLÉTTILE, *f.* mobilă, unelte de casă; capitalu de cunoştinţe cu care este cineva înzestratu.

SUPPLANTÁRE, *v. a.* a suplanta, a înşela; a pune cuiva picioru; a călca în picioare.

SUPPLANTATÓRE, *m.* suplantatoru.

SUPPLANTAZIÓNE, *f.* SUPPLÁNTO, *m.* suplantare.

SUPPLEMÉNTO, *m.* suplementu, suplimentu, suplinire, complinire, împlinire, adaosu.

SUPPLÉNTE, *m.* suplentu, suplinitoru.

SUPPLETÍVO, SUPPLETÓRIO, *a.* supletoriu, suplinitoru.

SÚPPLICA, *f.* suplică, instanţă, rugăciune.

SUPPLICÁBILE, *a.* suplicabilu, de suplicatu.

SUPPLICÁNTE, *m.* suplicantu, rugătoru; jeluitoru.

SUPPLICANTEMÉNTE, *avv.* ca unu suplicantu.

SUPPLICÁRE, *v. a.* a suplica, a se ruga cu umilinţă.

SUPPLICÁTO, *m.* rugăciune, obiectulu suplicei.

SUPPLICATÓRE, *m.* suplicatoru, suplicantu, rugătoru.

SUPPLICATÓRIO, *a.* suplicatoriu, de suplică.

SUPPLICAZIÓNE, *f.* suplicaţiune, suplicare, suplică, instanţă, cerere; rugăciune fierbinte.

SÚPPLICE, SUPPLICHÉVOLE, *a.* suplicantu, rugătoru.

SUPPLICHEVOLMÉNTE, *avv.* rugânduse cu umilinţă.

SUPPLÍCIO, SUPPLÍZIO, *m.* supliciu, puniţiune, pedeapsă corporală; durere mare, tortură; — *ultimo supplicio, estremo supplicio*, pedeapsă de moarte.

SUPPLIMÉNTO, *m.* suplimentu, suplinire, adaosu.

SUPPLÍRE, *v. a.* a suplini, a împlini o lipsă; — *v. n.* a fi de ajunsu; — *supplire al bisogno*, a împlini o trebuinţă.

SUPPONÍBILE, *a.* de suposatu, de supusu.

SUPPONIMÉNTO, *m.* supunere, suposare.

SUPPÓRRE, *v. a.* a supune, a suposa, a pune subtu; a scâmba, a pune în loculu altuia; — *v. n.* a presume, a conjectura, a socoti, a da cu socoteală; a presupune; a produce, a aduce de adevăratu unu lucru închipuitu, îndoiosu.

SUPPOSITÍVO, *a.* supositivu, presumtivu.

SUPPOSITIZIAMÉNTE, *avv.* în scâmbu, în substituţiune.

SUPPOSITÍZIO, *a.* scâmbatu, substituitu.

SUPPÓSITO, *a.* supusu, sub pusu; — *s. m.* subpositu.

SUPPOSITÓRIO, *m.* supusătoriu, supositoriu (remediu.)

SUPPOSIZIÓNE, *f.* suposiţiune, sub punere; ipotese, presumpţiune, conjectură, inducţiune, închipuire.

SUPPÓSTA, *f.* supusătoriu, subpositoriu.

SUPPÓSTO, *a.* supusu, presumtivu, crezutu; suposiţiune, presumpţiune, ipotese.

Digitized by Google

SUPPRÍMERE, *v. a.* a suprime, a desființa.
SUPPURAMÉNTO, *m.* supurare, puroire, coacere.
SUPPURÁRE, *v. n.* a supura, a se puroi, a coace.
SUPPURATÍVO, *a.* supurativu, ce aduce supurațiune.
SUPPURÁTO, *m.* puroiu.
SUPPURAZIÓNE, *f.* supurațiune, puroire.
SUPPUTÁRE, *v. a.* a calcula, a computa, a însuma.
SUPPUTAZIÓNE, *f.* computațiune, calculare, socoteală; însumare, sumă, adunare.
SUPREMAMÉNTE, *avv.* în gradu supremu.
SUPREMAZÍA, *f.* supremație, gradu supremu, eminentu; autoritate supremă, preminență.
SUPREMITÀ, *f.* supremitate, preminență.
SUPRÈMO, *a.* supremu, celu mai superioru; ultimu, celu din urmă; — *l'ora suprema*, oara morții.
SUR, *prep.* pe, pe deasupra.
SÚRCOLO, *m.* surcea, mlădiță, rămurelu.
SÙRGERE, *v. n.* a eși, a resări, a se scula
SURRETTIZIAMÉNTE, *avv* într'unu modu subreptițiu.
SURRETTÍZIO, *a.* subreptițiu.
SURREZIÓNE, *f.* resurecțiune, înviere; subrepțiune, asserțiune falsă sau ascunderea adevărului într'o instanță, într'o petițiune.
SURRICORDÁTO, *a.* susu-recordatu, susu-pomenitu.
SURROGAMÉNTO, *m.* subrogare, substituire, înlocuire.
SURROGÁRE, *v. a.* a subroga, a substitui, a înlocui.
SURROGAZIÓNE, *f.* subrogațiune, substituțiune, înlocuire.
SURRÓNE, *m.* teancu, suronu.
SÙRTO, *a.* eșitu afară, resăritu; sveltu, agilu.
SUSCETTÍBILE, *a.* susceptibilu, aptu, capabilu; năsurosu, delicatu, simțiciosu, smorfoiu.
SUSCETTIBILITÀ, *f.* susceptibilitate, capacitate de a priimi oarecare impresiune; delicateță, simțiciune afectată.
SUSCETTIVITÀ, *f.* susceptibilitate, facultate de a priimi.
SUSCETTÍVO, *a.* susceptivu, susceptibilu, priimitoru.
SUSCETTÓRE, *m.* ajutâtoru, priimitoru.
SUSCEZIÓNE, *f.* priimire; întreprindere; ajutoru.
SUSCITAMÉNTO, *m.* incitare, deșteptare, sgândărare; înviere, reînviere, reînsuflețire.
SUSCITÁRE, *v. a.* a deștepta, a însufleți, a învia; a incita, a sgândâra, a aținta, a întărâta; — *suscitarsi*, a învia, a se deștepta; a se desmetici; a se ivi.
SUSCITATÓRE, *m.* deșteptătoru, incitatoru, promotoru.
SUSCITAZIÓNE, *f.* înviere, deșteptare; incitațiune.
SUSÍNA, *f.* prună.
SUSÍNO, *m.* prunu.
SÚSO, *avv.* susu.
SUSORNIÓNE, *m.* mițâ blândă, astutu, disimulatu.
SUSÓRNO, *m.* afumare, afumâturâ.
SUSPENSIÓNE, *f.* suspensiune; precurmare.
SUSPÉTTO, *m.* suspiciune, prepusu, bănuială.
SUSPICÁRE, *v. n.* a suspica, a bănui.
SUSSECÚTO, *a.* urmatu de aproape.
SUSSEGUÉNTE, SUSSECUTÍVO, *a.* subsecuentu, subsecutivu, următoru, care urmează de aproape; posterioru.
SUSSEGUENTEMÉNTE, SUSSECUTIVAMÉNTE, *avv.* într'unu modu subsecutivu, care urmează de aproape.
SUSSEGUÉNZA, *f.* subsecuență, lucru subsecuentu, lucru care urmează de aproape; consecuență immeziatâ.
SUSSEGUÍRE, *v. n.* a urma de aproape.
SUSSIDÉNZA, *f.* așezâturâ, drojdie.
SUSSIDIÁRE, *v. a.* a ajuta, a da subsidiu.
SUSSIDIARIAMÉNTE, *avv.* într'unu modu subsidiariu; pentru mai mare siguranță; în alu doilea locu, ca unu ce secundaru.
SUSSIDIÁRIO, *a.* subsidiariu, ajutâtoru, ausiliariu, întăritoru; secundariu, accesoriu.
SUSSIDIATÓRE, *m.* subsidiatoru, ajutâtoru, ausiliaru.
SUSSÍDIO, *m.* subsidiu, ajutoru, întărire; instigațiune.
SUSSIÈGO, *m.* aeru de gravitate, de reservâ, seriositate.
SUSSISTÉNTE, *a.* subsistentu, care subsiste în sineși, care stă în sine și, nu este inerentu; care se află încâ în ființâ.
SUSSISTÉNZA, *f.* subsistență, stare în sineși; ecsistență; mijloace de ecsistență.
SUSSÍSTERE, *v. n.* a subsiste, a subsista, a sta în sineși, a nu fi inerentu; a ecsiste, a se afla în ființă; a se susținea, a trâi, a avea âncа putere și valoare; a se hrâni.
SUSSÚLTO, *m.* subsultu, trâsâriturâ, clătinare, sguduire.
SUSSULTÓRIO, *a.* subsultoriu, trâsăritoru, subsăritoru.
SUSTA, *f.* fune, frânghie; arcu, resortu; — *essere, mettere in susta*, a fi, a pune în mișcare.
SUSTANTIVAMÉNTE, *avv.* substantivește, ca substantivu.
SUSTANTÍVO, *a.* substantivu; — *nome sustantivo*, nume substantivu; — *verbo sustantivo*, verbu substantivu (a fi).
SUSTÁNZA, *f.* substanță; esență; ființă, realitate; epilogu; ființă spirituală; avere, stare; — *in sustanza*, în fine.
SUSTANZIÁLE, *a.* substanțialu; esențialu; importantu.
SUSTANZIALITÀ, *f.* substanțialitate.
SUSTANZIALMÉNTE, *avv.* într'unu chipu substanțialu.
SUSTANZIÁRE, *v. a.* a da substanță, a nutri.
SUSTANZIÉVOLE, SUSTANZIÓSO, *a.* substanțiosu; nutritivu.
SUSTENTAMÉNTO, *m.* SUSTENTAZIÓNE, *f.* subsistință, nutrimîntu, hrană, mijloacele de a trâi.
SUSTENTÁRE, *v. a.* a susținea, a întreținea, a nutri.
SUSTITUÍRE, *v. a.* a substitui, a subroga, a înlocui, a suplini.
SUSTRUZIÓNE, *f.* substrucțiune, fundamentu, temelie.
SUSURRAMÉNTO, *m.* susurare, murmurare, vîjâire, bombâire, sbârnâire; clevetire, cicălire; șoptire.

Digitized by Google

SUSURRÁRE, *v. n. ed a.* a susura, a vijâi, a bombâi, a sbîrnâi, a murmura, a şopti; a cleveti, a cicâli.

SUSURRATÓRE, *m.* murmurâtoru, şoptitoru, clevetitoru, defâimâtoru.

SUSURRAZIÓNE, *f.* murmurare, susurare, vijâire; bombâire, şoptire; defaimâ, clevetire.

SUSURRÍO, *m.* murmuru, susuru prelungitu.

SUSÚRRO, *m.* susuru, murmuru, vijâiturâ, sbîrnâiturâ, bombâire; clevetire; bâlâbunealâ.

SUSURRÓNE, *m.* murmurâtoru, cârtitoru, clevetitoru, defâimâtoru; purtâtoru de vorbe, învrâjbitoru.

SUTTERFÚGIO, *m.* pretestu, scusâ; faptâ ascunsâ.

SUTÚRA, *f.* suturâ (articulaţiune); cosâturâ.

SUZZÁCCHERA, *f.* ocsizaharu; belea, râstrişte.

SUZZAMÉNTO, *m.* sugere, absorbire, sorbire.

SUZZÁRE, *v. a.* a suge, a bea, a sorbi, a absorbi.

SUZZATÓRE, *m.* sugâtoru, sorbitoru.

SÚZZO, *a.* uscatu, slabu, mârşâvitu.

SVAGAMÉNTO, *m.* întrerupere, distracţiune, înglindisire.

SVAGÁRE, *v. a.* a întrerupe, a turbura, a distrage; a desminta; a recrea, a desfâta; — *v. n.* a umbla derbedeu, a umbla încoaci şi încolo; — *svagarsi*, a se distrage, a se recrea, a se înglindisi, a petrece, a se desmierda, a se desfâta, a se sbegui.

SVAGATÍVO, *a.* pricinuitoru de distracţiune.

SVAGINAMÉNTO, *m.* desvaginare, scoatere din vâgâunâ.

SVAGINÁRE, *v. a* a desvagina, a scoate din vâgâunâ.

SVÁGO, *m.* sbegu, recreaţiune, petrecere, desfâtare.

SVAGOLAMÉNTO, *m.* râtâcire, ducere ici şi colo.

SVAGOLÁRE, *v. n.* a umbla derbedeu, a se râtâci, a se duce ici şi colo; — *svagolarsi*, a se sbegui, a se recrea.

SVALIGIAMÉNTO, *m.* scoatere din gemantanu; jâfuire.

SVALIGIÁRE, *v. a.* a scoate din gemantanu; a despoia, a jâfui.

SVALIGIATÓRE, *m.* hoţu, tîlharu, jâfuitoru, borfaşu.

SVALORÍRE, *v. n.* a perde valoarea; a slâbi.

SVAMPÁRE, *v. n.* a se stinge.

SVANÁRE, *v. n.* a curâţi pirulu (la pâlârii).

SVANIMÉNTO, *m.* evaporaţiune; perire, trecere; slâbire; încetare; neisbutire; umilire, înjosire.

SVANÍRE, *v. n.* a evapora; a se pierde, a peri din vedere; a trece, a înceta; a nu isbuti; — *v. a.* a înjosi.

SVANITÍCCIO, *a.* slabu, trecâtoru; spâlâcitu.

SVANIZIÓNE, *f.* dispariţiune, trecere, ştergere, perire din vedere.

SVANTÁGGIO, *m.* desavantagiu, lipsâ de avantagiu, prejudiciu, pagubâ.

SVANTAGGIÓSO, *a.* desavantagiosu, neavantagiosu.

SVAPORÁBILE, *a.* evaporabilu, care poate evapora.

SVAPORAMÉNTO, *m.* evaporare, ecsaburare; aburu.

SVAPORÁRE, *v. a. e n.* a evapora, a ecsabura, a ecsala.

SVAPORAZIÓNE, *f.* SVAPÓRE, *m.* evaporaţiune, ecsaburare, ecsalaţiune, abureală.

SVARIAMÉNTO, *m.* variare, schimbare; aiurire, deliriu.

SVARIÁRE, *v. n.* a varia, a diferi, a se schimba, a se muta; a se râtâci; a aiuri, a delira, a divaga.

SVARIATAMÉNTE, *avv.* într'unu modu variatu, feluritu; în deosebi, în parte.

SVARIÁTO, *a.* variatu, feluritu, diversu, deosebitu, distinctu; de mai multe colori, pestriţu; smintitu, aiuritu.

SVÁRIO, *m.* diversitate, diferenţâ, deosebire; — *a.* feluritu.

SVARIÓNE, *m.* absurditate mare, eroare grosolanâ.

SVECCHIÁRE, *v. a.* a reînnoi, a restaura, a întineri.

SVEGGHIÁRE, *v. a.* a deştepta.

SVÉGLIA, *f.* unu felu de instrumentu musicalu; deşteptare; unu instrumentu de câsnitu, de torturâ.

SVEGLIAMÉNTO, *m.* deşteptare; escitare, sgândârare.

SVEGLIÁRE, *v. a.* a deştepta; a face mai activu, mai silitoru, a stîrni, a aţiţa, a întârîta, a boldi, a îmboldi, a sgândâra, a zădâri, a îmbârbaţi; a înştiinţa, a avisa; — *svegliarsi*, a se deştepta; a se isteţi; a se face mai dibaciu; a se desmetici.

SVEGLIARÍNO, *m.* deşteptâtoru (orologiu); perdafu.

SVEGLIATÉZZA, *f.* deşteptâciune, vioiciune, vivacitate, sprintenie, iscusinţâ, isteciune, dibâcie.

SVEGLIÁTO, *a.* deşteptu, vioiu, vivace, sprintenu, iscusitu, dibaciu, isteţu, pâtrunzâtoru.

SVEGLIATÓIO, *m.* deşteptâtoru (lucru).

SVEGLIATORE, *m.* deşteptâtoru, acela care deşteaptâ.

SVÉGLIERE, *v. a.* a smulge.

SVEGLIERÍNO, *m.* deşteptâtoru (orologiu).

SVEGLIÉVOLE, *a.* facilu de deşteptatu; uşoru (somnu).

SVELAMÉNTO, *m.* desvâlire; descoperire.

SVELÁRE, *v. a.* a desvâli, a scoate vâlulu, a desbrobodi; a revela, a descoperi, a destâinui, a manifesta, a da pe faţâ; — *svelarsi*, a se desvâli; a se da pe faţâ.

SVELATAMÉNTE, *avv.* fârâ vâlu; de faţâ, pe faţâ.

SVELÁTO, *a.* desvâlitu; descoperitu; manifestu; — *alla svelata*, de faţâ, pe faţâ, deschisu, în publicu.

SVELENÁRE, *v. a.* a desvenina, a scoate veninulu; — *svelenarsi*, a şi scoate necazulu, veninulu.

SVELENÍRE, *v. n.* a pierde veninulu; a se linişti.

SVÉLLERE, *v. a.* a scoate, a smulge, a desrâdâcina

SVELTÉZZA, *f.* agilitate; sprintenie, isteciune, vioiciune, svelţime.

SVÉLTO, *a.* agilu, uşoru, sveltu; deşteptu, sprintenu, vioiu; isteţu, dibaciu; şuiu.

SVENAMÉNTO, *m.* tâiere de vine; ucidere.

SVENÁRE, *v. a.* a tâia vinele cuiva; a ucide; a da cepu.

SVENÉVOLE, *a.* neplâcutu, fârâ graţie, neîndemânaticu; desgustosu, scârbosu.

SVENEVOLÉZZA, SVENEVOLÁGGINE, *f.* lipsâ de gra-

Digitized by Google

ţie, de delicateţâ, manierâ neplăcutâ, neîndemînare, stângăcie, nerozie.

SVENEVOLMÉNTE, *avv.* fârâ graţie, fârâ îndemânare.

SVENIMÉNTO, *m.* leşinare, leşinu; eclipse.

SVENÍRE, *v. n.* a leşina; a peri din vedere

SVENTÁRE, *v. a.* a svîntura; a svînta; a deşerta, a goli; a zâdârnici; a contramina; — *sventarsi*, a se svîntura, a răsufla; — *sventare la vena*, a lua sânge; — *sventare una trama*, a zâdârnici o intrigă; a descoperi unu complotu, o conspiraţiune.

SVENTÁTO, *a.* svînturatu; svintatu; sburdalnicu.

SVENTOLAMÉNTO, *m.* svînturare; svintare; fâlfâire.

SVENTOLÁRE, *v. a.* a svîntura; a svînta; a agita, a scutura în aeru; — *v. n.* a fâlfâi, a se agita, a se legâna de vîntu; a se rîgâi; a; beşi.

SVENTOLATÓRE, *m.* svînturâtoru.

SVENTRÁRE, *v. a.* a scoate maţele; a strâpunge; — *v. n.* a fi îndopatu de mâncare.

SVENTÚRA, *f.* nefericire, nenorocire, răstrişte.

SVENTURATAMÉNTE, *avv.* din nenorocire, spre nenorocire.

SVENTURÁTO, *a.* nefericitu, nenorocitu, infortunatu.

SVENÚTO, *a.* leşinatu; slabu, macru; sleitu.

SVERDÍRE, *v. n.* a se îngălbini, a veştezi.

SVERGHEGGIÁRE, *v. a.* a bate cu vârgi.

SVERGINÁRE, *v. a.* a desvergina, a desfeciori, a deflora; a întrebuinţa întâia oară.

SVERGINATÓRE, *m.* desverginatoru, defloratoru.

SVERGÓGNA, *f.* ruşine, desonoare. infamie.

SVERGOGNAMÉNTO, *m.* ruşinare, desonorare, infamare, necinstire; obrăznicie, neruşinare.

SVERGOGNÁRE, *v. a.* a ruşina, a da de ruşine; a infama, a desonora, a necinsti; a pângări; — *svergognarsi*, a se ruşina, a i fi cuiva ruşine.

SVERGOGNATÁGGINE, SVERGOGNATÉZZA, *f.* neruşinare.

SVERGOGNATAMÉNTE, *avv.* fârâ ruşine, obrăznicеşte.

SVERGOGNÁTO, *a.* neruşinatu, sfruntatu, obraznicu; ruşinosu; infamu, demnu de infamie.

SVERNAMÉNTO, *m.* iernare.

SVERNÁRE, *v. n.* a ierna, a petrece iarna undeva; a eşi din iarnă; a ciripi (paseri) la începutulu primăverei; — *v. a.* a păstra în timpu de iarnă.

SVERNÁTA, *f.* iernare, petrecerea iernii undeva.

SVÉRRE, *v. a.* a smulge, a desrădăcină.

SVERTÁRE, *v. a.* a flecări, a manifesta cu nesocotinţâ.

SVÉRZA, *f.* aschie, ţandără; unu felu de varză.

SVERZÁRE, *v. a.* a aschia, a ţândăra, a ţândări; a astupa cu ţandure; — *sverzarsi*, a se ţândări.

SVESCIÁRE, *v. n.* a beşi; a flecări.

SVESCIATÓRE, *m.* flecaru, vorbareţu.

SVESTÍRE, *v. a.* desvesti, a desbrâca, a goli; — *svestirsi*, a se desvesti, a se desbrâca; a se priva, a se lipsi, a se lepăda de oarecare lucru.

SVETTÁRE, *v. a.* a ciunti, a tăia, a reteza vîrfulu arboriloru; — *v. n.* a se clătina, a se mişca tremurându.

SVEZZÁRE, *v. a.* a desvăţa; a înţârca; — *svezzarsi*, a se desvăţa, a perde, a lepăda unu obiceiu.

SVIAMÉNTO, *m.* abatere din drumu, cărmire, rătăcire; distracţiune, înglindisire; desordinu.

SVIÁRE, *v. a.* a abate din cale; a distrage; a desminta; a corupe, a demoraliza; — *sviarsi*, a se abate din drumu, a cărmi; a se rătăci; — *sviare una bottega*, a d smuşteri prăvălia.

SVIÁTO, *a.* rătăcitu; înglindisitu; desmăţatu, ne îngrijitu, abandonatu.

SVIATÓRE, *m.* care abate din cale; seductoru.

SVIGNÁRE, *v. n.* a o sbughia, a o tuli.

SVIGORÍRE, *v. a. e n.* a slăbi, a scoate sau a perde vigoarea.

SVIGORÍTO, *a.* slabu, desputeritu.

SVILIMÉNTO, *m.* înjosire, umilire, despreţuire; probozire, tâlbăcire, înfruntare.

SVILÍRE, *v. a.* a înjosi, a umili; a probozi, a tâlbăci, a înfrunta; — *v. n.* a se înjosi, a se eftini.

SVILITIVAMÉNTE, *avv.* cu despreţu.

SVILITÍVO, *a.* umilitoru, înjositoru.

SVILLANEGGIAMÉNTO, *m.* înjurare, suduire.

SVILLANEGGIÁRE, *v. a.* a înjura, a sudui; — *svillaneggiarsi*, a se insulta unulu pe altulu.

SVILLANEGGIATÓRE, *m.* înjurâtoru, suduitoru.

SVILUPPAMÉNTO, *m.* desvoltare, desfăşurare.

SVILUPPÁRE, *v. a.* a desfăşura, a desvolta, a desface; a desvălmăşi, a descurca; a libera, a scoate, a desprinde, a desbâra.

SVILUPPATÓRE, *m.* desvoltâtoru; descurcâtoru.

SVILUPPO, *m.* desvoltare, desfăşurare, desnodare; catastrofă.

SVINÁRE, *v. a.* a scoate mustulu; a descepui, a scoate vinu.

SVINATÚRA, *f.* scoaterea mustului din tocitoare.

SVINCIGLIÁRE, *v. a.* a a bate cu o nuia, cu o joardă.

SVINCOLAMÉNTO, *m.* deslegare, desnodare, deslânţuire, descătuşare; liberare, slobozire, desbârare.

SVINCOLÁRE, *v. a.* a deslega, a desnoda, a deslânţui, a descătuşa; a libera, a scăpa, a desbâra; — *svincolarsi*, a se deslega, a se deslipi, a se despârţi; a se svîrcoli.

SVÍNCOLO, *m.* deslegare.

SVISÁRE, *v. a.* a poci, a strica, a altera faţa; a desfigura, a schimosi, a prefface, a contraface.

SVISÁTO, *a.* desfiguratu, alteratu, pocitu, schimositu.

SVISCERAMÉNTO, *m.* scoaterea maţeloru; amoru ardinte.

SVISCERÁRE, *v. a.* a scoate maţele; a adînci, a pătrunde; a scoate miezulu; — *sviscerarsi per uno*, a iubi peste măsură, a iubi din toată inima pe cineva.

SVISCERATAMÉNTE, *m.* cu unu amoru nemărginitu, din toată inima, din toate puterile, cu pasiune.

SVISGERATÉZZA, *f.* afecţiune, amoru desmăsuratu.

SVISCERÁTO, *a.* câruia i s'au scosu maţele, spin-

Digitized by Google

tecatu; cordialu, foarte afectosu, pasiunatu, fierbinte; — *s. m.* amicu intimu.

SVÍSTA, *f.* scăpare din vedere, eroare, greşeală uşoară.

SVITÁRE, *v. a.* a deşurupa, a deşurupui; a desinvita, a despofti, a revoca o invitaţiune.

SVITICCHIÁRE, *v. a.* a despleti, a descurca, a desvălmăşi.

SVITUPERÁRE, *v. a.* a vitupera, a sudui, a blestema.

SVIVAGNÁTO, *a.* fără margine, fără betelie: nerodu, tontu.

SVIZIÁRE, *v. a.* a îndrepta, a ameliora.

SVOGLIÁRE, *v. a.* a scoate, a face să treacă pofta; a desfătui, a desminta; a desgusta; — *svogliarsi*, a pierde pofta, a se desgusta, a se sătura, a i se uri, a se plictisi.

SVOGLIATAMÉNTE, *avv.* fără voe, fără poftă, fără gustu.

SVOGLIATÉZZA, SVOGLIATÁGGINE, *f.* SVOGLIAMÉNTO, *m.* lipsă de poftă, desgustu, nepoftă, uritu; lenevie.

SVOGLIÁTO, *a.* fără poftă, fără voe; nevoiaşu, leneşu.

SVOLAMÉNTO, *m.* sburare.

SVOLÁRE, *v. n.* a sbura, a se înălţa în aeru.

SVOLAZZAMÉNTO, *m.* sburare ici şi colo, sburăcire, fluturare.

SVOLAZZÁRE, *v. n.* a sburăci, a sbura dintr'unu locu într'altulu; a scutura aripile; a fluttura; a fâlfâi; a pribegi, a umbla derbedeu.

SVOLAZZATÓRE, *m.* sburăcitoru, fâlfâitoru.

SVOLAZZÍO, *m.* sburăcire, fluturare, fâlfâire necontenită.

SVOLÁZZO, *m.* sburăcire, fluturare, fâlfâire; lucru care fâlfâe, care se leagănă de vîntu.

SVOLÉRE, *v. n.* a nu mai voi, a renunţa, a se întoarce.

SVÓLGERE, *v. n.* a desfăşura, a desface, a desvolta; a desfătui, a desminta, a întoarce din opiniunea sa; a esplica, a declara, a trata pe largu; — *svolgersi*, a se scrinti.

SVOLGIMÉNTO, *m.* desvoltare; întoarcere.

SVOLGITÓRE, *m.* desvoltătoru; întorcătoru.

SVÓLTA, *f.* desvoltare; întoarcere; întorsătură, cotitură; urcuitură, curbătură, gârbovitură.

SVOLTÁRE, *v. a.* a desvolta; a întoarce; a îndupleca.

SVOLTATÓRE, *m.* desvoltătoru; întorsătoru.

SVOLTATÚRA, *f.* desvoltare; întorsătură, cotitură; coltu.

SVOLTICCHIÁRSI, *v. n.* a se suci, a se încolăci; a se învirti.

SVÓLTO, *a.* desvoltatu; desfătuitu; îndupleçatu; scrintitu.

SVOLTOLÁRE, *v. a.* a rostogoli; a desvolta; a întoarce.

SVOLTÚRA, *f.* desvoltare; întorsătură, cotitură; desfăşurare, desfacere; scrintitură.

SVÓLVERE, *v. a.* a desfăşura, a deslega; a desvolta; a întoarce.

SVOTÁRE, *v. a.* a goli, a deşerta.

T.

T, *m. e f.* te, litera T; instrumentu în forma unui T.

TABACCÁIO, TABACCÁRO, *m.* tabacaru, tutungiu.

TABACCÁRE, *v. n.* a trage tabacu; — *v.a.* a mânji cu tabacu.

TABACCÁTO, *a.* în faţa tabacului; mânjitu cu tabacu.

TABACCHÉIDE, *f.* tabacheidă, poema despre tabacu.

TABACCHIÉRA, *f.* tabachieră, tabatieră.

TABACCHÍNO, *m.* tabacaru, tutungiu; pezevencu.

TABACCHÍSTA, *m.* tabăcistu, trăgătoru de tabacu.

TABÁCCO, *m.* tabacu; tutunu; nicoţiană.

TABACCÓNE, *m.* tabăcistu, care trage multu tabacu.

TABÁLLO, *m.* ţimbală, ţimbulă.

TABÁNO, *a.* defăimătoru, clevetitoru; — *linqua tabana*, gură rea, limbă inveninată, defăimătoare.

TABÁRRO, *m.* mantelă, manta.

TÁBE, *f.* oftică, lângoare, consumpţiune; puroiu.

TABEFÁTTO, *a.* putredu, putrezitu, puroiosu; mărcedu.

TABÉLLA, *f.* tablă, tăbliţă; placă; hur uitoare, scărţâitoare; catalogu, listă; flecaru, clănţău.

ABELLÁRIO, *m.* tabelariu, curieru la Romani.

ABELLIONÁTO, *m.* tabelionatu, ţifră de notaru.

TABELLIÓNE, *m.* tabelionu (la Romani); notaru, grafieru.

TABELLÓNE, *m.* flecaru, clănţău, trâncănitoru.

TABERNÁCOLO, *m.* tabernaculu, cortu, pavilionu; ciboriu; capelă mică; chivotu.

TABERNÁRIA, *f.* tabernariă, unu felu de comedie la Romani.

TABÌ. *m.* unu felu de tafetă.

TÁBIDO, *a.* puroiosu; lângedu, mărcedu.

TABÍFICO, *a.* puroiosu; coruptivu, putrezitoru.

TABULÁRIO, *m.* archivă.

TÁCCA, *f.* tăiătură mică, crestătură; râboşu; pată mică, defectu micu; — *uomo di mezza tacca*, omu de o stare de mijlocu, nici avutu nici săracu; — *della stessa tacca*, de acelaşi felu; — *una bella tacca*, o talie frumoasă.

TACCAGNERÍA, *f.* ciufuţie, murdărie, avariţie.

TACCÁGNO, *a.* ciufutu, murdaru, avaru cumplitu.

TACCÁTO, *a.* pătatu, plinu de pete, pestriţu.

TACCHERÉLLA, *f.* defectu, cusuru, păcatu foarte uşoru.

TÁCCHIA, *f.* surcea, aschie de gelău, de rindea.

TACCHÍNA, *f.* curcă.

TACCHÍNO, *m.* curcanu.

TÁCCIA. *f.* imputaţiune, critică; defectu.

TACCIÁRE, *v. a.* a imputa, a învinovăţi; a critica.

Digitized by Google

TACCIO, *m.* socoteală pedeasupra; — *fare un taccio*, a computa pe deasupra; a face o transacțiune.

TÁCCO, *m.* călcâiulu cismei; curcanu; pană, icu; — *battere il tacco*, a tulio; — *mettere sotto un tacco*, a nesocoti.

TACCOLA, *f.* coțofană, țarcă; defectu ușoru; fleacaru.

TACCOLÁRE, *v. n* a fleoncăni, a locoti, a sporovăi, a lefăi, a cățăi, a boscorodi, a bălăbuni, a ședea la taifasu; a se certa, a se disputa, a jăvri.

TACCOLATA, TACCOLERÍA, *f.* fleoncănitură, locotire, sporovăială, cățăitură, bălăbunceală, jăvrire; fleacuri.

TACCOLÍNO, *m.* fleacaru, fleoncănitoru, clanțău.

TÁCCOLO, *m.* jocu, glumă, șagă; încurcătură, greutate.

TACCÓNE, *m.* călcâiu de cismă; peteecu; — *battere il taccone*, a fugi, a o lua la picioru, a tulio, a tăia la fugă.

TACCUÍNO, *m.* tăbliță, portofoliu, portfoiu.

TACÉRE, *v. n.* a tăcea, a nu vorbi; a înceta de a vorbi; a nu face sgomotu; — *v. a.* a tăcea, a nu zice, a nu spune, a trece sub tăcere; a ascunde; a tăinui; — *tacersi*, a tăcea, a nu face gură; a se astimpăra; — *chi tace conferma*, tăcerea este respunsu; — *far tacere*, a face să tacă.

TACHIGRAFÍA, *f.* tachigrafie, stenografie.

TACHIGRÁFO, *m.* tachigrafu, stenografu.

TACÍBILE, *a.* de tăcutu.

TACIMÉNTO, *m.* tăcere, silențiu.

TACITAMÉNTE, *avv.* pe tăcute, în tăcere, fără sgomotu, în secretu, pe subt ascunsu; într'unu modu tacitu.

TACITÁRE, *v. a.* a face să tacă; a răfui, a plăti, a achita.

TACITAZIÓNE, *f.* tacitațiune, răfuire, plătire, achitare.

TÁCITO, *a.* tacitu, tăcutu, tăcătoru, silențiosu; subtințelesu.

TACITURNAMÉNTE, *avv.* pe tăcute, fără vorbi.

TACITURNITÀ, *f.* taciturnitate, caracterulu sau starea unei persoane tacute.

TACITÚRNO, *a.* taciturnu, tăcutu, tăcătoru; silențiosu.

TAFANÁRIO, *m.* șezutu

TAFÁNO, *m.* tăunu (insectu); — *sull'alba dei tafani*, la amiazi.

TÁFFE, *m.* — *fare tiffe taffe*, a se bate.

TAFFERÍA, *f.* covată; taleru de lemnu.

TAFFERÚGLIO, *m.* TAFFERUGIA, *f.* încăerătură; amestecătură.

TAFFETÀ, *m.* tafetă, tafetu, marțelină.

TAFFIÁRE, *v. a. e n.* a se îndopa de mâncare.

TÁFFIO, *m.* mâncare desfrinată.

TÁGLIA, *f.* tăiere; ucidere, omoru, carnificină; răboju; scripetu, macara; tacsă, contribuțiune, dajdie; prețu de rescumpăratu; resplătire, sumă promisă aceluia care va prinde vreunu sceleratu sau care lu va ucide; alianță; contingentu, cislă; talie, statură; conformațiunea corpului dela umeri până la briu; uniformu, livrea; portu, costumu, fasonu, modă de a se îmbrăca; împărțirea cărțiloru la jocu; natură, cualitate, felu; gustu, placu, voe — *far taglia*, a face alianță.

TAGLIABILE, *a.* de tăiatu.

TAGLIABÓRSE, *m.* tăiătoru de pungi, pungaciu.

TAGLIACANTÓNI, *m.* fanfaronu, rodomontu.

TAGLIALEGNA, *m.* tăiatoru de lemne.

TAGLIAMÁRE, *m.* cioculu corăbiei.

TAGLIAMÉNTO, *m.* tăiere; omoru, măcelărire.

TAGLIANDO, *m.* cuponu.

TAGLIAPIETRE, *m.* petraru, tăiătoru, cioplitoru de pietre.

TAGLIARE, *v. a.* a tăia; a împărți, a tăia în părți; a ucide, a omori; a spinteca; a croi; a reteza; a precurma; a despărți, a separa; a străgăni, a împiedica, a opăci; a înșela; a împarți cărțile la joeu; a pune unu prețu pentru uciderea sau prinderea cuiva; — *tagliare il giubbone, tagliar le legne addosso ad uno, tagliargli le calze*, a cleveti, a murmura încontra cuiva, a lu defăima; — *tagliar la borsa*, a pungăci; — *tagliare le parole in bocca*, a tăia vorba, a întrerupe; — *tagliare un'abito*, a croi o haină; — *tagliare secondo il panno*, a se întinde câtu ajunge plapoma; — *tagliarsi*, a se tăia; — *tagliarsi un dito*, a se tăia la degetu.

TAGLIARICÓTTE, *m.* nevoiașu, nemernicu.

TAGLIÁTA, *f.* tăiere; omoru, carnificină; santu; — *fare una tagliata*, a amerința cu multe vorbe, a face fanfaronade.

TAGLIATELLE, *f.* TAGLIATÉLLI, TAGLIATÍNI, *m pl.* tăiăței.

TAGLIÁTO, *a.* tăiatu; trunchiatu, retezatu; amputatu; desbărbățitu, castratu, scopitu; proporționatu, potrivitu; croitu; abilu, capabilu, aptu.

TAGLIATÓIO, *m.* tăiătoare, instrumentu spre a tăia.

TAGLIATÓRE, *m.* tăiătoru, care taie.

TAGLIATÚRA, *f.* tăiătură; croitură, croială; amputațiune

TAGLIEGGIÁRE, *v. a.* a pune, a lua, a strînge contribuțiuni; a pune unu prețu pentu uciderea sau prinderea cuiva.

TAGLIÉNTE, *a.* tăiătoru, ascuțitu; sfășiătoru; aspru, crudu, care nu este bine degradatu (pictură); — *lingua tagliente*, limbă înveninată, defăimătoare.

TAGLIENTEMÉNTE, *avv.* cu tăișulu, cu ascuțitulu.

TAGLIÉRE, *m.* tarabă; tavă.

TÁGLIO, *m.* tăișu, ascuțitulu săbii, alu cuțitului, s. c. l.; tăiătură; omoru, ucidere, carnificină; maniera de a tăia; croitură, croială; bucată tăiată; felie; talie, statură; dispositiune proporționată a corpului; săpătură, scobitură, incisiune; felu, chipu, fasonu, cualitate; oportunitate; — *taglio di panno*, bucată de postavu; — *mettere al taglio della spada*, a trece sub sabie, prin ascuțitulu săbii; — *sono tutti d'un taglio*, ei suntu de o teapă; — *ciò mi viene a taglio*, aceasta îmi vine tocmai bine; — *vendere a taglio*, a vi de cu tăiata, cu mărunțișul; — *ferir di taglio*, a răni cu tăișulu săbii.

TAGLIÓNE, *m.* talionu; contribuțiune, dajdie, biru.

TAGLIUÓLA, *f.* capcană; laț, cursă.

Digitized by Google

TAGLIUÓLO, *m.* feliuță, detăiătură, bucățică tăiată; daltă.

TAGLIUZZAMÉNTO, *m.* tocare, tocănire, tăiare în bucățele.

TAGLIUZZÁRE, *v. a.* a toca, a tocăni, a tăia mărunțu, a tăia în bucățele; a detăia.

TALACIMÁNNO, *m.* muezinu.

TÁLAMO, *m.* patu de nuntă; odae de nuntă, cameră nupțială; nuntă; patu.

TALÁRE, *a.* talaru, lungu pînă la călcâiu; — *veste talare,* haină lungă (a preoților.)

TALÁRI, *m. pl.* aripile picioarelor lui Mercuriu.

TALCHÈ, *avv.* astfelu încâtu.

TALCHIFÓRME, *a.* talchiformu, în forma talcului.

TÁLCO, *m.* talcu (piatră.)

TALCÓSO, *a.* talcosu, ca talculu, de natura talcului.

TÁLE, *a.* atare, acesta, acela, unulu ca acela, unu asemenea; oarecare, neștine, cineva; cutare; — *un tale,* unu cutare, oarecine; — *avv.* astfelu, așa, asemenea; — *tal quale,* totu așa; — *tale . . . quale,* așa precumu; — *una tal quale libertà,* o libertate oarecare; — *talsia di lui,* așa fie de elu.

TÁLEA, *f.* răsadu.

TALENTÁRE, *v. n.* a plăcea.

TALÉNTO, *m.* talentu, monedă sau pondu de auru ori de argintu la cei vechi; inclinațiune, aplecare, dispositiune naturală; voe, voință, placu; dorință; caprițiu, chefu; abilitate, aptitudine, capacitate, destoinicie; — *a talento,* după voe; — *mal talento,* rea voință, răutăciune; — *andare a talento d'alcuno,* a i plăcea cuiva; — *mi vien talento,* îmi vine poftă; — *pigliare mal talento,* a se mânia.

TALENTÓSO, *a.* doritoru, poftitoru.

TALISMÁNO, *m.* talismanu.

TÁLLERO, *m.* taleru, monedă germană de argintu.

TALLÍRE, *v. n.* a încolți, a resări, a da în spicu.

TÁLLO, *m.* mlădiță, vlăstaru; ramurelu de altuitu; — *mettere un tallo sul vecchio,* a întineri; — *mettere, rimettere il tallo,* a se reîntări, a se reîmputernici.

TALLÓNE, *m.* călcâiu; osulu călcâiului.

TALMÉNTE, TALMENTECHÈ, *avv.* astfelu încâtu.

TALMÚD, TALMÚDDE, *m.* talmudu (carte evreească).

TALMUDÍSTA, *m.* talmudistu.

TALÓRA, TALÓTTA, *avv.* câteodată, uneori.

TÁLPA, *f.* sobolu, cârtiță; prostu, bădăranu, tontu.

TALÚNO, *pr.* neștine, cineva, oarecine, oarecineva.

TALVÓLTA, *avv.* câteodată, uneori.

TAMARÍNDO, *m.* tamarindu, dafinu de India.

TAMARÍSCO, *m.* tamariscu (arbore).

TAMBASCIÀ, *m.* desfătare, petrecere, pastimpu, sbegu.

TAMBELLÓNE, *m.* țiglă, olană de cuptoru; nerodu, tontu.

TAMBURÁRE, *v. a.* denunția pe cineva în secretu; a bate, a lovi.

TAMBURÉLLO, TAMBURÉTTO, *m.* daira, vuvă, tobă mică cu clopoței și zurgălăi.

TAMBURIÉRE, *m.* făcătoru de tobe, tobaru.

TAMBURIGLIA, *f.* tamburină, unu felu de țimbală.

TAMBURÍNO, *m.* tobă mică; toboșaru, tobașu.

TAMBÚRO, *m.* tobă, tambură, barabanu; toculu zembiriculuĭ la unu orologiu; cutie circulară, ladă; unu felu de fortificațiune; unu felu de pește marinu; mai multe lucruri de formă cilindrică; — *sonare il tamburo,* a bate toba.

TAMBUSSÁRE, *v. a.* a bate, a ciomâgi.

TAMERÍCE, TAMERÍGE, *m.* tamarișcă (arbore).

TAMIGIÁRE, *v. a.* a ciurui, a cerne.

TAMPÓCO, *avv.* nici chiaru, nici măcaru.

TAM-TAM, *m.* tam-tam, instrumentu chinesu de musică.

TÁNA, *f.* cavernă, peștere, vizuină, gaură, pirvă.

TANACÉTO, *m.* calapiru, ferece (plantă).

TANÁGLIA, *f.* clește; o fortificațiune în forma de clește; omu foarte avaru, ciufutu, scumpu cumplitu.

TANAGLIÁRE, *v. a.* a căsni cu unu clește încălzitu în focu.

TANÈ, *a. e s. m.* fața argăselei; în fața argăselei.

TANEÍCCIO, *a.* care bate în fața argăselei.

TANFANÁRE, *v. a.* a maltrata, a căsni.

TÁNFO, *m.* mirosu greu, putoare; mirosu de mucegaiu.

TANGÉNTE, *a.* care atinge, privește, are relațiune; — *s. f.* linie tangentă, tangentă; contingentu, cislă.

TANGÉNZA, *f.* atingere.

TÁNGERE, *v. a.* a atinge, a pipăi.

TÁNGHERO, *m.* bădăranu, măgădău, tântălău, ludu, nătăfleț, prostu, tontu, nerodu, mojicu.

TANGÍBILE, *a.* tangibilu, pipăiciosu.

TANGÓCCIO, *m.* grosolanu, bădăranu, mojicu.

TANNÁRE, *v. a.* a tăbăci, a argăsi.

TÁNNO, *m.* coajă de stejaru, argăseală.

TANTAFÉRA, TANTAFERÁTA, *f.* mestecătură, golomoțu, discursu, vorbă lungă și încurcată.

TANTALEGGIÁRE, *v. n.* a dori, a rîvni, a lăcomi ca Tantalu oarecare lucru pe care nu lu putemu dobîndi.

TANTÍNO, *agg. sost. m. ed avv.* puțintelu, puținu, cătușĭ de puținu, fărimiță, picu, părticică, bucățică.

TÁNTO, *a.* atitu, atîtu de mare; totu atîtu; așa de mare, așa de bunu, așa de puternicu; atîțu de multu; — *tanto . . . che,* atîtu . . . încâtu; — *tanto . . . quanto,* atîtu . . . câtu; cu atîtu . . . cu câtu; — *tanto più . . . in quanto,* cu atîtu mai multu, cu atîtu mai bine . . . încâtu; — *tanto meno,* cu atîtu mai puținu; — *tanti e tanti,* atîți; — *tante volte,* de atîtea ori; — *esser da tanto,* a fi capabilu; — *di tanto in tanto,* din timpu în timpu, câteodată; — *tant'è,* așa este; — *sino a tanto,* pînă; — *per tanto,* pentru aceea, dreptu aceea; — *tanto è a dire,* adică; — *andarsene con tanto di naso,* a se depărta cu coada între picioare.

Digitized by Google

TANTOLÍNO, *m.* puţintelu, bucâţicâ, picâturâ.
TANTÓSTO, *avv.* îndatâ.
TAPINÁRE, *v. n.* a şi petrece o viaţâ miserabilâ, a trâi în miserie; — *tapinarsi*, a se întrista, a se tângui.
TAPÍNO, *a.* miserabilu, ticâlosu, sâracu, tristu, strîmtorat, nenorocitu; prostu, de rîndu.
TÁPPA, *f.* schelâ, magazinu de depositu; tapâ, descâlecâtoare.
TAPPÁRE, *v. a.* a îndopa, a astupa, a închide, a acoperi; — *tapparsi*, a se acoperi, a se îmbrobodi.
TAPPÉTO, *m.* tapetu, covoru; — *mettere sul tappeto*, a propune, a supune la desbatere.
TAPPEZZÁRE, *v. a.* a tapeţi, a covorî, a îmbrâca cu covoare, a orna cu tapeţerie; a acoperi, a îmbrâca.
TAPPEZZERÍA, *f.* tapeţerie.
TAPPEZZIÉRE, *m.* tapeţieru.
TÁPPO, *m.* dopu, cepu; dopu, capacu de tunu.
TÁRA, *f.* tarâ, darâ, rabatu; — *aver molte tare*, a avea mai multe defecte; — *far la tara*, a nu crede, a nu da credinţâ la toate ce spune cineva.
TARABÚSO, *m.* bou de baltâ (pasere).
TARADÓRE, *m.* unu felu de insectu.
TARÁNDO, *m.* cerbu tarandu (cuadrupedu).
TARANTÉLLA, *f.* tarentulâ (insectu); tarantelâ (danţu neapolitanu); tarantea (pântece de peşte sâratu).
TARANTÉLLO, *m.* adaosu (la vînzare).
TARÁNTOLA, *f.* tarentulâ, unu felu de şopirlâ micâ şi de pâianjânu veninosu.
TARAPATÀ, *m.* sunetulu tobei.
TARÁRE, *v. a.* a râsbate, a micşora, a scâdea din preţulu cerutu, a face o reducţiune, unu rabatu.
TARATANTÁRA, *f.* sunetu de trimbiţâ.
TARATÓRE, *m.* care resbâte, face rabatu.
TÁRCHIA, *f.* pînzâ de corabie.
TARCHIÁTO, *a.* robustu, ţeapânu, mâdulârosu.
TARDAMÉNTE, *avv.* târziu.
TARDÁNZA, *f.* TARDAMÉNTO, *m.* întârziere, zâbovire.
TARDÁRE, *v. n.* a întârzia, a zâbovi, a pregeta, a merge încetu, a timpuriza; a târâgâi; a se face târziu, a fi târziu; a aştepta cu nerâbdâre; — *v. a.* a retarda, a opri, a zâbovi; a amîna, a trâgâna.
TARDÉTTO, *avv.* cam târziu.
TARDÉZZA, *f.* târziime, încetime, moliciune, lene.
TÁRDI, *avv.* târziu; încetu, câte puţinu puţinu; — *tosto o tardi*, acum ori mai târziu.
TARDÍGRADO, *a.* care umblâ încetu.
TARDITÀ, *f.* târziime, încetime, lenevie, pregetare.
TARDÍVO, TARDÍO, *a.* târziu, încetu, pregetâtoru, zâbavnicu, care se face târziu; care se coace târziu.
TÁRDO, *a.* târziu, fârâ timpu; încetu, domolu, pregetâtoru, zâbavnicu, leneşu, trândavu; neîngrijitoru, nesilitoru; gravu, majestuosu.
TARÌ, *m.* tariu, o monedâ micâ sicilianâ.
TARGA, *f.* targâ, scutu; felie lungâ de pâine.
TARGÁTA, *f.* lovîturâ cu targa.
TARGÓNE, *m.* targâ mare; artimisâ, peliniţâ (plantâ).
TARÍFFA, *f.* tarifâ, tablâ de preţuri sau de tacse.
TARÍSCA, *f.* prânzu, mâncare împreunâ.
TARLÁRE, *v. n.* a se mânca de cari, a produce cari.
TARLATÚRA, *f.* rozâturâ de cari; fâinâ de cari.
TÁRLO, *m.* cariu; rozâturâ de cari; fâina de cari; durere, aflicţiune; — *aver tarlo con uno*, a avea pismâ pe cineva.
TÁRMA, *f.* molie, blatâ.
TARMÁTO, *a.* rosu de molie; ciupitu de vârsatu.
TARMATÚRA, *f.* molieturâ, rozâturâ de molie.
TAROCCAMÉNTO, *m.* certare, jâvrire, blehâire, râstire.
TAROCCÁRE, *v. a.* a face tarocu; a se certa, a se râsti, a jâvri, a blehâi; a se înverşuna, a se mânia.
TARÓCCHI, *m. pl.* tarocu (jocu în cârţi).
TAROCCÓNE, *m.* gâlcevitoru, blehâitoru, jâvritoru.
TARÓLA, *f.* boalâ de copitâ la cai.
TARPAGNUÓLO, *m.* omu râutaciosu, vicleanu.
TARPÁNO, *m.* bâdâranu, grosolanu, prostu, mojicu.
TARPÁRE, *v. a.* a reteza aripile; a slâbi, a desputeri.
TARPÍGNA, TARPÍNA, *f.* cucutâ (plantâ medicinalâ).
TARSÍA, *f.* unu felu de mosaicu formatu cu tâbliţe de lemnu de deosebite colori, intarsiaturâ; avaru.
TARSIÁRE, *v. a.* a intarsia, a face intarsiaturi.
TÁRSO, *m.* unu felu de marmurâ albâ de Toscana.
TARTÁGLIA, *m.* gângâvitoru, bâlbâitoru; tartalia, personagiu comicu.
TARTAGLIAMÉNTO, *m.* gângâvire, bâlbâire; hodorogire.
TARTAGLIÁRE, *v. n.* a gângâvi, a bâlbâi; a hodorogi.
TARTAGLIÓNE, *m.* gângâvitoru, bâlbâitoru; flecaru.
TARTÁNA, *f.* tartanâ (unu felu de barcâ), dubâ.
TÁRTARA, *f.* turtâ de migdale.
TARTÁREO, *a.* tartareu, infernalu; ca tartarulu.
TARTARÉSCO, *a.* tatarescu, alu tatariloru.
TARTÁRICO, *a.* tartaricu (acidu).
TARTARIZZÁRE, *v. a.* a tartariza, a curâţi cu tartaru.
TÁRTARO, *m.* tartaru, piatrâ de vinu, terghie, cremotartaru; aşezare cretoasâ; — *tartaro emetico*, tartaru emeticu; — *il Tartaro*, Tartarulu, infernulu.
TARTARÓSO, *a.* tartarosu, din natura tartarului.
TARTARÚGA, *f.* broascâ ţestoasâ; ţestu; omu leneşu.
TARTASSÁRE, *v. a.* a maltrata.
TARTÚFO, *m.* tartufu, triuflâ, burete negru.
TARUÓLO, *m.* canceru.
TÁSCA, *f.* buzunaru, taşcâ, sâculeţu, pungâ.
TASCÁBILE, *a.* tascabilu, de buzunaru, purtâreţu.
TASCÁTA, *f.* o taşcâ plinâ.
TASCHÍNO, *m.* taşcâ micâ, buzunaru micu.
TÁSSA, *f.* tacsâ, dajdie, contribuţiune, cislâ.
TASSÁRE, *v. a.* a tacsa, a cisluî, a hotârî tacsa; a determina, a stabili; a tâlbâci, a critica.
TASSATIVAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu tacsativu, determinatu, precisu, detaliatu.
TASSATÍVO, *a.* tacsativu, determinatu, hotâritu.

Digitized by Google

TASSAZIÓNE, *f.* tacsaţiune, tacsare, cisluire.
TASSELLÁRE, *v. a.* a închistra, a îmbrâca, a câptuşi cu bucăţele de lemnu; a pune o bucăţică de lemnu.
TASSÉLLO, *m.* bucată mică de lemnu sau de piatră închistrată; petecu; tiparu, stempu.
TASSÉTTO, *m.* nicovală purtâreaţă.
TÁSSO, *m.* tisă (arbore); bursucu (animalu); nicovală.
TASSOBARBÁSSO, *m.* luminăricâ (plantă).
TÁSTA, *f.* scamă, fitilu; desgustu, belea.
TASTÁME, *m.* mulţime de taste.
TASTAMÉNTO, *m.* pipâire; palpare; cercare.
TASTÁRE, *v. a.* a pipâi; a cerca; a încerca.
TASTÁTA, *f.* pipâire; — *dare una tastata*, a ispiti.
TASTATÓRE, *m.* pipăitoru; cercătoru.
TASTATÚRA, *f.* tastaturâ, rîndulu ciocâneleloru la unu claviru sau la unu organu.
TASTEGGIAMÉNTO, *m.* pipâire aici şi acolo.
TASTEGGIÁRE, *v. a.* a atinge, a pipâi ici şi colo; — *v. n.* a dibui, a umbla pipâindu.
TASTIÉRA, *f.* tastaturâ, cleiâtoru, tastierâ.
TÁSTO, *m.* tactu, pipâitu (simţu); pipâire; tastâ; — *andare al tasto*, a dibui, a umbla pipâindu; — *toccare un tasto*, a apuca vreunu argumentu cu iscusinţâ; — *toccare il tasto*, a nimeri, a apuca de unde trebue.
TASTÓLLO, *m.* paru, haracu de vie.
TASTÓNE, TASTÓNI, *avv.* pipâindu; orbeşte.
TÁTO, *m.* frâţioru (în limbagiulu copilârescu).
TATTAMÉLLA, *m.* flecaru, cicâlitoru.
TATTAMELLÁRE, *v. n.* a flecâri. a locoti, a sporovâi.
TÁTTERA, TÁTTARA, *f.* defectu, cusuru; bagatelă, fleacu.
TÁTTICA, *f.* tacticâ, ştiinţa evoluţiuniloru militare; dibâcie, iscusinţâ, prudenţâ, înţelepciune.
TÁTTICO, *a.* tacticu, relativu la tacticâ.
TÁTTILE, *a.* tactilu, relativu la sensulu tactului.
TATTÍVO, *a.* tactivu, pipâitoru, simţitoru.
TÁTTO, *m.* tactu, pipâitu, atinsu, sensulu atinsului.
TATUÁRSI, *v. n.* a se tatova, a şi face prin împunsături sau scrijieturi felu de felu de figuri pe piele.
TATÚSA, *f.* armadilu, tatu (unu felu de cuadrupedu).
TAUMATÓGRAFO, *m.* taumatografu, scriitoru despre minuni.
TAUMATÚRGO, *m.* taumaturgu, făcătoru de minuni.
TAUNÀ, *m.* damaschinaturâ.
TAURICÍDA, *m.* tauricidu, ucigătoru de tauri.
TAURÍNO, *a.* de tauru.
TÁURO, *m.* tauru (animalu şi zodie).
TAURÓBOLO, *m.* taurobolu, sacrificiulu unui tauru în onoarea Cibelei la cei vechi.
TAUSÍA, *f.* damaschinare, damaschinaturâ; — *lavorare di tausia*, a damaschina.
TAUTOLOGÍA, *f.* tautologie, repetiţiune prin alte vorbe.
TAVÈRNA, *f.* tavernă, cârciumă.
TAVERNÁIO, *m.* tavernaru, cârciumaru.
TAVERNIÉRE, *m.* cârciumaru; frecuentatoru de cârcime.
TÁVOLA, *f.* masă; tablă; tâbliţâ, placă; scândură, tablou; spaţiu pâtratu; registru; scară, indice, prospectu; unu felu de jocu; o măsură liniară; ospâţu, prânzu, mâncare; — *andare a tavola*, a se duce la masă, la prânzu; — *metter la tavola*, a gâti, a pune masa; — *giuoco di poche tavole*, întreprindere facilă; — *dare a due tavole d' un tratto*, cu o lovitură doă muşte.
TAVOLACCÍNO, *m.* aprodu judecătorescu.
TAVOLÁCCIO, *m.* targă de lemnu; — *fur tavolaccio*, a face mari pregătiri.
TAVOLÁRE, *v. a.* a îmbrâca, a câptuşi cu scânduri; a măsura moşii; a face patu la joculu şachului.
TAVOLÁTA, *f.* masă plină de oaspeţi.
TAVOLÁTO, *m.* pârete sau pardoseală de scânduri, duşâmea.
TAVOLATÓRE, *m.* măsurătoru de moşii, agrimensoru, ingineru topografu, arpentoru.
TAVOLATÚRA, *f.* agrimensură, arpentagiu.
TAVOLÉLLA, *f.* tablă mică.
TAVOLÉLLO, *m.* tablă mică; mescioară, măsuţă.
TAVOLÉTTA, *f.* tablă mică, tâbliţă; mescioară; tablou micu; paletă (la pictori); tablă de scrisu; planşetă, măsuţă a geometriloru.
TAVOLIÉRE, *m.* tablă de şachu sau de dame; — *essere, restare sul tavoliere*, a fi în desbatere; a fi în pericolu.
TAVOLÍNA, *f.* mescioară; tablou micu.
TAVOLÍNO, *m.* mescioară; — *essere a tavolino*, a studia, a scrie.
TÁVOLO, *m.* masă.
TAVOLÓNE, *m.* masă mare; tăbloiu, scândură groasă, blană de lemnu.
TAVOLÓZZA, *f.* paletă de pictori.
TÁZZA, *f.* ceăscă; teasu, bacinu.
TAZZÉTTA, *f.* ceasculiţă; tâviţă, tâviţoară (plantă).
TE, *pron.* tine, pe tine, te; îţi, ţi.
TE', na! poftimu!
TÈ, THÈ, *m.* ceaiu.
TEANDRÍA, *f.* teandrie, naturâ divină şi umană.
TEÁNDRO, *m.* Teandru, Omu-zeu, Mântuitorulu.
TEATÍNO, *m.* teatinu (unu felu de călugări).
TEATRÁLE, *a.* teatralu, de teatru.
TEÁTRO, *m.* teatru; scenă; spectaculu, privelişte.
TÉCCA, *f.* pâtişoară, pată mică; greşeală mică.
TECCHÍRE, *v. n.* a eşi, a da, a încolţi, a creşte.
TÉCNICO, *a.* tecnicu, relativu la arte, de arte.
TECNOLOGÍA, *f.* tecnologie, teoria industriei practice.
TÉCO, cu tine (*con te*).
TECOMÉCO, *m.* omu fâţarnicu; — *a tecomeco*, între patru ochi.
TÉDA, *f.* faclă nupţială, torţa de nuntă; nuntă; bradu.
TEDDÉO, *m.* tedeumu (imnu religiosu).
TEDIÁRE, *v. a.* a desgusta, a importuna, a plictisi, a supâra; — *tediarsi*, a se desgusta, a i se urî.
TEDIATÓRE, *m.* desgustătoru, supârătoru, importunu.

Digitized by Google

TEDIO, *m.* desgustu. uritu, plictisire. supărare.
TEDIOSITÀ, *f.* uriciune, importunitate.
TEDIÓSO, *a.* desgustosu. plicticosu, uriciosu, importunu.
TEGAMÁTA, *f.* tigae plină.
TEGÁME, *m.* tigae.
TÉGGHIA, *f.* turtelniță. tigae; capacu; tingire.
TEGLIÓNE, *m.* turtelniță, tigae, tingire mare.
TEGNÉNTE, *a.* care ține; vâscosu, cleiosu; cumpătatu.
TEGNÉNZA, *f.* tenacitate, vâscoșie, cleioșie.
TÉGOLA, *f.* TÉGOLO, *m.* țiglă, olanu.
TEGOLÁIA, *f.* țiglărie, olănărie, cuptori de țigle.
TEGOLÁIO, *m.* țiglaru, olănaru.
TEGUMÉNTO, *m.* tegumentu, învălișu, scoarță.
TEÍSMO, *m.* teismu, credință în dumnezeu; deismu, sistema acelora ce nu priimescu revelațiunea.
TEÍSTA, *m.* teistu; deistu.
TÉLA, *f.* pînză; țesătură; intrigă, machinațiune, uneltire; tablou, picturâ, zugrăveală; — *tela incerata*, mușama; — *tela batista*, batistă; — *tela bambagina*, fustană; — *tela calanca*, pînză pistriță; — *tela incollata*, pînză scrobită.
TELAGGIO, *m.* cualitate, țesătură a pînzei.
TELÁIO, *m.* râsboiu, stativă; pervazu, cercevea, cadră.
TELAMÓNI, *m. pl.* telamoni, figure de oameni sau de animale cari susțin vreo trabeațiune architectonică.
TELEGRAFICAMÉNTE, *avv.* telegraficește.
TELEGRÁFICO, *a.* telegraficu.
TELEGRÁFO, *m.* telegrafu.
TELERÍA, *f.* pînzeturi, pînzărie.
TELESCÓPICO, *a.* telescopicu, de telescopu; care se vede numai prin ajutorulu telescopului.
TELESCÓPIO, *m.* telescopu, ochianu.
TELÉTTA, *f.* pînză subțire; pînză de auru sau de argintu.
TELLÍNA, *f.* unu felu de scoică; — *cosa che farebbe ridere le telline*, lucru foarte ciudatu, de risu.
TELLÚRO, *m.* teluriu (unu felu de metalu).
TELO, *m.* dardă, săgeată; trâsnetu; pușcă; lățimea unei materii; servietă, șervetu.
TELONÁRIO, *m.* vameșu; zarafu.
TELÓNIO, *m.* cantorulu unui zarafu, alu unui vameșu.
TÉMA, *f.* temere, fricâ; temă, subiectu, argumentu; — *uscir di tema*, a se abate din subiectu.
TEMÉNZA, *f.* temere, fricâ, sfială; reverență.
TEMERARIAMÉNTE, *avv.* cu temeritate, semețește.
TEMERÁRIO, *a.* temerariu, cutezătoru, îndrâsnețu, semețu, imprudentu; obraznicu, impertinentu; întîmplătoru, fortuitu, casualu; — *giudizio temerario*, bănuială nedreaptă, neîntemeiată.
TEMÉRE, *v. a. e n.* a se teme, a avea fricâ; a se sfii, a bănui, a nu se încrede; a respecta a simți reverență.
TEMERITÀ, *f.* temeritate, semeție, imprudență îndrâsneală, cutezare; obrăznicie, impertinență, dirjie.
TEMÍBILE, *a.* de temutu.
TÉMO, *m.* cârmă.
TÉMOLO, *m.* unu felu de pește micu.
TEMPÁCCIO, *m.* timpu urîtu, furtunosu, neplăcutu.
TEMPELLAMÉNTO, *m.* clătinare, hățănire; indecisiune.
TEMPELLÁRE, *v. a.* a clătina, a hățâni; a bate, a lovi; — *v. n.* a sta la îndoială, a nu se hotârî, a bojbâi, a apăsti.
TEMPELLÁTA, *f.* TEMPÉLLO, *m.* sunetu întreruptu de clopote și de alte instrumente, țiuitură, țăngănitură; bătae; incertitudine, indecisiune, nehotărîre, apăștire.
TEMPELLÓNE, *m.* bădăranu, nerodu; omu neresolutu.
TÉMPERA, *f.* oțelire, oțeliturâ, călire; cualitate, naturâ, temperamentu, dispoziție; consunanță; — *dipingere a tempera*, a depinge cu colori de apâ.
TEMPERAMÉNTO, *m.* oțelire, călire; îndreptare, regulare, astîmpărare, cumpătare, potrivire, moderare, înfrînare; măsurâ, precauțiune, mijlocu de scăpare; temperamentu, naturalu; constituțiune.
TEMPERÁNTE, *a.* temperantu, moderatu, astîmpăratu; cumpătatu, regulatu, înfrînatu.
TEMPERÁNZA, *f.* temperanță, moderațiune, cumpătare.
TEMPERÁRE, *v. a.* a căli, a oțeli; a îndrepta, a regula, a potrivi, a cumpăta, a modera, a astîmpăra, a înfrîna; a acorda; — *temperare una penna*, a face unu condeiu; — *temperare il vino*, a amesteca vinu cu apâ.
TEMPERATAMÉNTE, *avv.* cu temperanță, cu moderațiune.
TEMPERATÉZZA, *f.* cumpătare, astîmpărare.
TEMPERATÍVO, *a.* temperativu, regulatoru, moderatoru.
TEMPERÁTO, *a.* oțelitu, călitu; moderatu, cumpătatu, astîmpăratu, regulatu, înfrînatu; modestu.
TEMPERATÓIO, *m.* briceagu, cuțitașu de condeie.
TEMPERATÓRE, *m.* regulatoru, îndreptătoru, povățuitoru.
TEMPERATÚRA, *f.* cualitate, dispoziție; temperaturâ (atmosfericâ); tâiâturâ de panâ.
TEMPÉRIE, *f.* temperatura aerului în relațiune cu organismulu nostru; amestecu de cualități.
TEMPERÍNO, *m.* briceagu, cuțitașu.
TEMPÉSTA, *f.* tempestă, tempestate, fortună, viforu, volvurâ; grindină; turburare, înviforare; furie, repeziciune; infortuniu, desastru, nenorocire mare; necazu, durere; înverșunare; — *menar tempesta*, a se înviforа, a sgomoti, a holcâi, a gâlâgi.
TEMPESTÁRE, *v. n.* a fi în tempestă, a face o tempestă, o furtună, a vifora, a se înviforа; a se inverșuna; a fi foarte turburatu; — *v. a.* a supâra, a importuna, a înteți, a prididi; a bate, a lovi cu mare furie.
TEMPESTÁTO, *a.* supâratu, zoritu, prididitu; turburatu, necâjitu; presâratu.
TEMPESTIVAMÉNTE, *avv.* la timpu; de vreme.
TEMPESTÍVO, *a.* oportunu, făcutu la timpu.
TEMPESTOSAMÉNTE, *avv.* cu turburare, cu înviforare, într'unu chipu furtunosu; cu inverșunare.
TEMPESTÓSO, *a.* tempestosu, furtunosu: turbu-

Digitized by Google

ratu; repede, furiosu; inversunatu; nâbâdâiosu.

TÉMPIA, *f.* timpla.

TEMPIÉRE, *m.* templaru (cavaleru).

TÉMPIO, *m.* templu, biserică.

TEMPIÓNE, *m.* lovitură în capu cu mâna; prostu, nerodu, neghiobu, tontu, ludu, tântâlău.

TEMPÍSSIMO (PER), *avv.* foarte de vreme, timpuriu.

TEMPLÁRIO, TEMPLÁRO, *m.* templaru.

TÉMPO, *m.* timpu, vreme; virstâ, etate; stagiune, anotimpu; oportunitate, comoditate; epochâ, seculu, veacu; terminu, sorocu; temperaturâ; ocasiune; râgazu; tempo; — *tempo nuovo*, primăvară; — *tempo del verso*, ritmu; — *tempi di mezzo*, evulu meziu, veaculu de mijlocu; — *avere, darsi bel tempo*, a petrece, a se desmerda; — *dar tempo al tempo*, a urma cu prudință, cu bâgare de seamă; — *avanzar tempo*, a se grăbi; — *a tempo avanzato*, la timpu îndemnaticu; — *a tempo*, la timpu; pentru câtu-va timpu; pe îndelete; — *tempo fu*, în trecutu; — *di tempo in tempo, a tempo a tempo*, din timpu în timpu; — *non metter tempo in mezzo*, a nu zâbovi, a nu se pregeta; — *racconciarsi il tempo*, a se îndrepta timpulu, a se face timpu frumosu; — *di notte tempo*, noaptea; — *a tempo e luogo*, cându va fi ocasiune; — *da gran tempo*, de multu; odinioară; — *in processo di tempo*, în viitoru; — *per tempo*, de vreme, timpuriu; — *uno spazio di tempo*, unu cârdu de vreme; — *tutto in un tempo*, într'o clipă; — *tempo viene per chi può aspettarlo*, cu timpu toate se facu.

TEMPÓNE, *m.* timpu lungu; veselie, petrecere, ospâtare, beție muscâlească.

TEMPOPÉRDI, *m.* perdevară, nevoiașu.

TÉMPORA, *f. pl.* cele patru timpuri de postu ce suntu prescrise în fiecare stagiune de S. Biserică.

TEMPORÁLE, *m.* tempestă, furtună, timpu uritu; amenințare de furtună; jurisdicțiunea seculară; — *a.* timpuralu, timpurariu, vremelnicu, trecâtoru; lumescu, mirenescu, secularu; relativu la timple.

TEMPORALITÀ, *f.* timpuralitate, caducitate; amoarea lucruriloru trecâtoare, lumești.

TEMPORALMÉNTE, *avv.* timpuralicește, vremelnicește; lumește, mirenește.

TEMPORÁNEO, TEMPORÁRIO, *a.* timpuranu, timpuraru, vremelnicu, provisoriu, trecâtoru.

TEMPOREGGIAMÉNTO, *m.* timpurizare, amânare, trâgânare, târâgâire, sorocire, adâstare pînă la unu timpu mai favorabilu, apâștire.

TEMPOREGGIÁRE, *v. n.* a timpuriza, a adâsta pînă la unu timpu mai favorabilu; a zâbovi, a întârzia.

TÉMPRA, *f.* câlitură; cualitate, temperamentu.

TENÁCE, *a.* tenace, care se ține, care resiste separațiunii, tare; cleiosu, lipiciosu, vâscosu; avaru, scumpu; neînduplecâciosu, obstinatu, pismătariţu.

TENACEMÉNTE, *avv.* cu tenacitate.

TENACITÀ, *f.* tenacitate, târie; cleiosie, vâscosie; obstinațiune, neînduplecâciune; avarițiie.

TENÁGLIA, *f.* cleste.

TÉNDA, *f.* cortu; cortină, perdea; învălitura; pavilionu; — *levare le tende*, a decampa, a ridica tabâra.

TENDÉNZA, *f.* tendință, înclinare, aplecare.

TÉNDERE, *v. a.* a întinde; a destinde, a desfășura; — *v. n.* a tinde, a înclina, a avea tendință, inclinațiune, aplecare, a ținta; a avea de gându; a se apropia de, a se îndrepta către; — *tendere insidie*, a întinde o cursă; — *tender gli orecchi*, a deschide urechile.

TÉNDINE, *f.* tingă, coardă, vînă.

TENDINÓSO, *a.* tingosu, vînosu.

TENDITÓRE, *m.* întinzâtoru; insidiatoru.

TENDÓNE, *m.* perdea, cortină, pavilionu mare.

TÉNEBRA, *f.* tenebră, întunericu, întunecime, lipsă de lumină; noapte; ignoranță, neștiinta.

TENEBRÁRE, *v. n.* a se întuneca, a se face întunericu.

TENEBRÍA, *f.* întunecime, beznă, obscuritate; ignoranță.

TENEBRÓRE, *m.* întunecime, tenebre adînce.

TENEBRÓSO, *a.* tenebrosu, întunecosu, obscuru; opacu, nestrâvâzâtoru; confusu, turburatu, încurcatu.

TENÉNTE, *m.* locoteninte; — *a.* țiitoru; tenace, tare.

TENÉRE, *v. a.* a ține; a avea; a pâstra, a deține; a reține, a opri; a obține, a câpâta, a dobândi; a conține, a coprinde, a ocupa unu spațiu; a stăpâni; a apuca, a prinde; a împiedica; a manține, a păzi, a observa; a ajunge, a sosi; a crede, a socoti, a gândi; a împlini; a locui; — *v. n.* a se ține, a avea înclinare; a mirosi; a avea gustu; a socoti; a avea putere, eficacitate, valoare, a prețui; a fi lipitu, prinsu; a da, a încolți, a crește, a prinde rădâcină, a fi pârtinitoru, a pârtini; — *tenersi*, a se crede, a se socoti; a se abține, a se opri, a nu lua parte; a se ține; a se conforma, a se potrivi; a se conserva; a se râzima, a se sprijini; a ședea, a remânea, a locui; — *tenersi in buono*, a se bucura; — *tener a mano*, a avea gata; — *tener di mano ad uno*, a da cuiva o mână de ajutoru; — *tener una cosa da alcuno*, a fi priimitu unu lucru dela cineva; — *tener mente*, a bâga de seamă, a lua aminte; — *tenere in lungo*, a procrastina, a diferi, a trâgâna; — *tenere a bada*, a purta cu vorba; — *tener testa*, a se împrotivi, a înfrunta; — *tener per fermo*, a crede cu stăruință; — *tenere a piuolo*, a face pe cineva se aștepte; — *tenere a segno*, a înfrîna, a astîmpăra — *tenere a pigione*, a ține cu chirie; — *tener parola*, a se ține de cuvîntu; — *tener saldo, tener fermo*, a se ține bine, a nu se lăsa, a nu se îndupleca, — *tienlo a mente*, ține-o minte; — *tenere a loggia*, a purta de nasu; — *tener sotto i piedi*, a apăsa, a supune, a ține cotropitu, a copleși.

TENÉRE, *m.* ținere; mâneru, coadă; ținutu, provincie, districtu; posesiune, domnie.

TENERÉZZA, *f.* frâgezie, moliciune, fragilitate; delicateță, frâgezime, amoru, afecțiune, binevoință; arătări, demonstrațiuni de amoru; de binevoință.

Digitized by Google

TÉNERO, *a.* moale, fragedu; tînăru, june delicatu, gingaşu; neînvăţatu; amabilu; simţitoru; supârâciosu; silitoru, rîvnitoru, ingrijitoru; — *s. m.* frâgezime.
TENERÚCCIO, *a.* fragedu, gingaşu, tînerelu.
TENERÚME, *m.* sgârciu, cartilaginâ; vlâstaru tînăru.
TENÉSMO, *m.* tenesmu, încuere, greutate de a eşi afarâ.
TÉNIA, *f.* teniâ, verme solitaru.
TENIÉRE, *m.* stratu de balistâ.
TENIMÉNTO, *m.* ţinere; ţinutu; moşie; sprijinu.
TENITÓIO, *m.* mâneru, mânunchiu, coadâ, toartâ.
TENITÓRE, *m.* ţiitoru, care tine.
TENITÓRIO, *m.* ţinutu, teritoriu, ocolu.
TENITÚRA, *f.* ţinere, ţiiturâ, sprijinu.
TENÓRE, *m.* coprinsu, conţinutu, coprindere; sensu, conceptu; chipu, formâ, manierâ; testulu unei scrieri; tonu, accentu; tenoru.
TENOREGGIÁRE, *v. n.* a face pe tenoru.
TENORÍSTA, *m.* tenoristu, care are voace de tenoru.
TÉNSILE, *a.* tensilu, întinsâciosu, elasticu.
TENSIÓNE, *f.* tensiune, întindere, încordâturâ.
TÉNTA, *f.* sondâ chirurgicâ; încercare.
TENTÁBILE, *a.* tentabilu, de cercatu, de încercatu.
TENTAMÉNTO. *m.* tentare, cercare, încercare; ispitire.
TENTÁRE, *v. a. e n.* a tenta, a cerca, a încerca, a esperimenta, a proba, a cerceta, a ecsamina, a ispiti; a invita, a îndemna, a momi, a atrage, a aţiţa; a sonda, a esplora cu sonda; a cumâta, a cuteza.
TENTATIVAMÉNTE, *avv.* spre cercare; capţiosu.
TENTATÍVO, *m.* tentativâ, cercare, încercare, probâ, silinţâ, sîrguinţâ; cutezare, cumâtare.
TENTATÓRE, *m.* tentatoru, cercatoru, ispititoru; diavolulu.
TENTAZIÓNE, *f.* tentaţiune, cercare, probâ, ispitâ,
TENTÉNNA, *f.* clâtinare, barcolare, şovâire.
TENTENNAMÉNTO, *m.* clâtinare, şovâire, hâţânire.
TENTENNÁRE. *v. a.* a clâtina, a hâţâni, a hâţâi; — *v. n.* a se clâtina, a se hâţâni, a se şovâi, a barcola; a fi nehotâritu, inconstantu.
TENTENNÁTA, *f.* clâtinare, hâţâire; loviturâ.
TENTENNATÓRE, *m.* clâtinâtoru, şovâitoru.
TENTENNÉLLA, *f.* grindeiulu roatei.
TENTENNÍNO. *a.* clâtinăreţu; ispititoru.
TENTENNÍO, *m.* barcolare, clâtinare prelungitâ.
TENTENNÓNE, *m.* şovâitoru, clâtinâtoru, neresolutu; — *andar tentennon tentennoni*, a umbla şovâindu.
TENTÓNE, TENTÓNI, *avv.* şovâindu, pipâindu, cu nesiguranţâ, cu precauţiune, cu bâgare de seamâ; — *andar tentoni*, a orbeca pe întunericu, a dibui, a umbla pipâindu, pe pipâite, bojbâindu.
TÉNUE, *a.* subţire, uşoru, slabu, puţinu, neînsemnatu, de puţinâ importanţâ; raru; delicatu.
TENUEMÉNTE, *avv.* puţinu, uşoru.
TENUITÀ, *f.* tenuitate, subţirime, micşorime, puţintime, uşorime; rârime; delicateţâ; lucru de puţinâ importanţâ, lucru neînsemnatu.
TENÚTA, *f.* proprietate, posesiune, dominiu, moşie; ţinere; capacitate; încâpere; coprinsu.
TENUTÉLLA, *f.* moşioarâ.
TENÚTO, *a.* ţinutu; obligatu, îndatoratu; socotitu, crezutu, reputatu; — *tenuto bene*, bine îngrijitu.
TENZONAMÉNTO. *m.* disputare; combatere, luptare.
TENZONÁRE, *v. n.* a disputa, a se certa; a se lupta, a combate.
TENZONATÓRE, *m.* luptâtoru.
TENZÓNE, *f.* disputâ, ceartâ, desbatere; combatere, luptâ.
TEOCÓSMICO, *a.* teocosmicu.
TEOCÓSMO, *m.* teocosmu, simulacru de zeitate pâgânâ.
TEOCRÁTICO, *a.* teocraticu, de teocraţie.
TEOCRAZÍA, *f.* teocraţie, guvernu alu lui Dumnezeu, alu ministriloru lui Dumnezeu.
TEODÍA, *f.* odâ, cântecu într'onoarea lui Dumnezeu.
TEODICÉA, *f.* teodicee, dreptatea lui Dumnezeu.
TEOGONÍA, *f.* teogonie, genealogia zeiloru.
TEOLOGÁLE, *a.* teologalu, care are pe Dumnezeu de obiectu; — *le virtù teologali*, virtuţile teologale.
TEOLOGALMÉNTE, *avv.* teologaliceşte.
TEOLOGÁSTRO, *m.* teologu prostu, de puţinu meritu.
TEOLOGÍA, *f.* teologie, ştiinţa lucruritoru divine.
TEOLOGICAMÉNTE, *avv.* teologiceşte.
TEOLÓGICO, *a.* teologicu, de teologie.
TEOLOGIZZÁRE, TEOLOGÁRE, *v. n.* a teologiza.
TEÓLOGO, *m.* teologu, profesoru de teologie.
TEORÉMA, *m.* teoremâ, propositiune de demonstratu.
TEOREMÁTICO, *a.* teorematicu, de teoremâ.
TEORÉTICO, *a.* teoreticu; speculativu.
TEORÍA, *f.* teorie.
TEÓRICA, *f.* teoricâ, ştiinţâ teoreticâ.
TEORICAMÉNTE, *avv.* teoriceşte, prin teorie.
TEÓRICO, *a.* teoricu, teoreticu; — *s. m.* teoricu, ce are teorie.
TEOSOFÍA, *f.* teosofie (o sectâ filosoficâ şi doctrina ei).
TEOSOFÍSTA, TEÓSOFO, *m.* teosofu, teosofistu.
TEPEFÁRE, *v. a.* a încropi, a face sâ se cropeascâ.
TÉPERE, *v. n.* a fi cropitu, a cropi, a da în cropu.
TEPIDAMÉNTE, *avv.* cam încropitu, câldicelu; fârâ câldurâ, fârâ activitate, fârâ vioiciune.
TEPIDÁRIO, *m.* tepidariu, bae de apâ încropitâ la Romani.
TEPIDÉZZA, TEPIDITÀ, *f.* încropealâ, cropealâ, încropire, cropire, câldurâ moderatâ; lipsâ de fervoare, de energie; lenevie.
TÉPIDO, *a.* încropitu, cropitu, câldicelu; rece, fârâ câldurâ, fârâ fervoare; leneşu, trândavu.
TEPÓRE, *m.* cropealâ, încropealâ, câldurâ moderatâ.
TERAPÉUTA, *m.* terapeutu, versatu în terapeuticâ, medicu.
TERAPÉUTICA, *f.* terapeuticâ, medicinâ terapeuticâ.
TERAPÉUTICO, *a.* terapeuticu, de terapeuticâ.
TERATOLOGÍA, *f.* teratologie, sofismâ.
TÉRCHIO, *a.* prostu, neîndemânaticu, stângaciu.
TEREBENTÍNA, *f.* terebintinâ, o râşinâ.

Digitized by Google

TEREBÍNTO, *m.* terebintu (arbore).
TÉREBRA, *f.* o maşinâ anticâ de resbelu; sfredelu; trepanu.
TERÉDINE, *f.* cariu.
TERGÉMINO, *a.* întreitu, triplu, triplice.
TÉRGERE, *v. a.* a şterge, a curâţa.
TERGIDUTTÓRE, *m.* câpitanu de retrogardâ.
TERGIVERSÁRE, *v. n.* a dosi, a se codi, a ocoli, a cârmi.
TERGIVERSAZIÓNE, *f.* dosire, codire, ocolire, cârmire, pretestu, strâgânie, tergiversaţiune.
TERGIVÉRSO, *a.* coditoru, dositoru, ocolitoru.
TÉRGO, *m.* spate, dosu, spinare; — *da tergo*, pe dindârâtu, la spate, pe dindosu, în dosu, din dosu; — *dare il tergo*, a da dosulu, a întoarce spatele.
TERIÁCA, *f.* teriacâ, o preparaţiune farmaceuticâ.
TERIACÁLE, *a.* de teriacâ.
TERMÁLE, *a.* termalu, relativu la terme, la bâi calde.
TÉRME, *f. pl.* terme, bâi, calde.
TERMINÁBILE, *a.* terminabilu, de terminatu; mârginitu.
TERMINABILITÀ, *f.* terminabilitate.
TERMINÁLE, *a.* terminativu, mârginaşu, limitrofu.
TERMINAMÉNTO, *m.* terminare, mârginire; finire, isprâvire, încetare; determinare, hotârire, decisiune.
TERMINÁRE, *v. a.* a termina, a mârgini, a hotârnici; a fini, a isprâvi; a decide, a resolvi, a hotâri; a determina, a declara; — *v. n.* a se termina, a se mârgini, a nu se întinde mai departe; a muri.
TERMINATAMÉNTE, *avv.* într'unu modu determinatu.
TERMINATÉZZA, *f.* terminu; mârginire, limitaţiune.
TERMINATÍVO, *a.* terminativu, mârginitoru.
TERMINATÓRE, *m.* terminatoru; mârginitoru; determinatoru, hotâritoru; isprâvitoru, îndeplinitoru.
TERMINAZIÓNE, *f.* terminaţiune, mârginire, hotârnicire; indeplinire, isprâvire; desinenţa ziceriloru.
TÉRMINE, *m.* margine, hotaru; fine, isprâvitu; cuviinţâ; manierâ, chipu de a trata; condiţiune, ordinu, stare, gradu; zicere, vocabulu, vorbâ; cunoştintâ, noţiune, ştire; conturu; terminu, sorocu; dilaţiune; îndeplinire; mijlocu de scâpare, remediu, pretestu; — *a termine di*, dupâ, în conformitate cu; — *aver termine*, a fini, a se isprâvi; — *a tal termine*, pinâ la acestu punctu; — *essere in termine di fare*, a fi în stare de a face; — *i termini della luna*, fasele lunei; — *uscir dai termini, eccedere i termini*, a trece peste regulele cuviinţei; — *mezzo termine*, remediu, mijlocu de scâpare, pretestu; — *termine di febbre*, accesu, isbire de triguri.
TERMOLOGÍA, *f.* termologie, discursu despre apele minerali.
TERMÓMETRO, *m.* termometru.
TERMOMÉTRICO, *a.* termometricu, de termometru.
TERNÁRIO, *a.* ternaru; de trei; — *s. m.* ternariu, tercetu, stanţâ de trei versuri.
TÉRNO, *m.* ternu, unire de trei numere la loterie.
TÉRRA, *f.* pâmîntu; globulu pâmîntescu; lume; locu; ţarâ, regiune, ţinutu; cetate; continentu, uscatu, malu, ţârmu; campu; moşie; — *rimanere in piena terra*, a fi redusu în miserie; — *terra ferma*, continentu, uscatu; — *dare in terra*, a desbârca; — *andare a terra*, a câdea la pâmîntu; a se ruina; — *squadrar la terra*, a descrie pâmîntulu; — *per mare e per terra*, pe mare şi pe uscatu; — *terra oriana*, orleanu; — *terra sigillata*, bolu; — *buttar per terra*, a trânti; — *terra argillosa*, pâmîntu cleiosu, pâmîntu galbenu; — *terra da stoviglie*, pâmîntu de oale.
TERRÁCQUEO, **TERRÁQUEO**, *a.* terestru, pâmîntescu; — *l'orbe terracqueo*, globulu pâmîntescu, lumea în care trâimu.
TERRACRÉPOLO, *m.* cicoriâ sâlbaticâ.
TERRAFINÁRE, *v. a.* a ecsila, a surghiuni, a isgoni.
TERRÁGLIA, *f.* pâmîntu de oale, de vase.
TERRÁGNO, **TERRÁGNOLO**, *a.* care se aflâ pe surfaţa pâmîntului.
TERRÁME, *m.* molozu.
TERRAPIENÁRE, *v. a.* a şanţui, a face nâltâturi de pâmîntu.
TERRAPIÉNO, *m.* bastionu de pâmîntu, şanţu.
TERRÁTICO, *m.* fundaticu, dajdie pe moşie, chirie.
TERRÁTO, *m.* întârire, înâlţâturâ de pâmîntu, şanţu.
TERRÁZZA, *f.* terasa.
TERRAZZÁNO, *m.* ţâranu; locuitoru alu unui castelu; compatriotu, dintr'aceaşi ţarâ.
TERRAZZÍNO, *m.* balconu, podu, altanu micu.
TERRÁZZO, *m.* terasâ, altanu, podu, balconu.
TERREMÓTO, **TERREMUÓTO**, **TREMUÓTO**, *m.* cutremuru; turburare mare, confusiune.
TERRENAMÉNTE, *avv.* lumeşte.
TERRENÉLLO, *m.* bucatâ micâ de pâmîntu; pâmîntu slabu.
TERRÉNO, *m.* pâmîntu, locu, spaţiu de pâmîntu; târîmu; teritoriu, ţinutu; obiectu, materie a conversaţiunii; — *a.* pâmîntescu, terestru, lumescu, mirenescu; — *pian terreno*, catulu de josu, parteru.
TÉRREO, *a.* pâmîntescu; în faţa pâmîntului, galbenu.
TERRÉSTRE, *a.* terestru, pâmîntescu; lumescu, carnalu, trupescu, profanu, timpuralu, vremelnicu.
TERRESTRITÀ, *f.* terestritate, cualitatea lucrului terestru.
TERRÉTTA, *f.* satu; moşioarâ; unu felu de pâmîntu.
TERRÍBILE, *a.* teribilu, spâimîntâtoru, formidabilu, înfricoşatu, grozavu, îngrozitoru.
TERRIBÍLIO, *m.* lucru teribilu, îngrozitoru.
TERRIBILITÀ, *f.* teribilitate, grozâvie.
TERRIBILMÉNTE, *avv.* într'unu modu teribilu, grozavu.
TERRÍCCIA, *f.* pâmîntu uşoru, târinosu.
TERRÍCCIO, *m.* pâmîntu de îngrâşatu; stratu vegetalu.
TERRICÚRVO, *a.* inchinatu, plecatu spre pâmîntu.

Digitized by Google

TERRÍFICO, *a.* teribilu; insuflătoru de mare reverență.
TERRÍGENO, *a.* terigenu. născutu din pămîntu.
TERRÍGNO, *a.* pămîntescu, de pămîntu, de lutu.
TERRÍNA, *f.* terină, blidu, ceanacu, strachină de pămîntu.
TERRITORIÁLE, *a.* teritorialu, alu teritoriului.
TERRITÓRIO, *m.* teritoriu, ținutu, ocolu.
TERRÓRE, *m.* teroare, spaimă, groază, frică violinte.
TERRORÍSMO, *m.* terorismu, sistemă de teroare.
TERRORÍSTA, *m.* teroristu, partisanu alu terorismului.
TERRÓSO, *a.* pămîntosu. tărinosu, lutosu.
TERSAMÉNTE, *avv.* fără nici o pată, luciosu.
TERSÉZZA, *f.* netezie, netezime, poleitură, sclivisealâ.
TERSIÓNE, *f.* ștergere, curățire.
TÉRSO, *a.* ștersu, curatu, nepătatu, poleitu, sclivisitu. luciosu, luciu, netedu; elegantu.
TÉRZA, *f.* terță.
TERZAMÉNTE, *avv.* alu treilea, într'alu treilea rîndu.
TERZÁNA, *f.* friguri de a trea zi (periodice).
TERZÁRE, *v. a. e n.* a ara a trea oară.
TERZÁVO. TERZÁVOLO, *m.* tatălu strămoșului.
TERZERÍA, *f.* a trea parte.
TERZERUÓLA, *f.* unu felu de măsură a vinului.
TERZERUÓLO, *m.* o pînză de corabie; terțerolă (armă).
TERZÉTTA, *f.* terțetu, pistoleț.
TERZÉTTO, *m.* strofă de trei versuri; terțetu.
TERZIÁRIO, *m.* terțiariu (unu felu de franciscanu).
TERZÍNA, *f.* strofă de trei versuri.
TÉRZO, *m.* a trea parte; unu alu treilea, o a trea persoană; companie de soldați; — *a.* alu treilea.
TERZODÉCIMO, *a.* alu treisprezecelea.
TERZOGÉNITO, *a.* alu treilea născutu.
TERZÓNE, *m.* pînză groasă. pînză de saci.
TERZUÓLO, *m.* bărbățușului unoru paseri răpitoare.
TESA, *f.* întindere, încordare; locu potrivitu spre a întinde plășile de vînătoare; marginea pălăriei; stânjenu (măsură liniară).
TESAURIZZÁRE, TESAUREGGIÁRE, *v. n. ed a.* a tesauriza, a grămădi; a strînge tesaure; a pune în tesauru, în ladă.
TESÁURO, *m.* tesauru, comoară.
TESCHIO, *m.* craniă, căpățînă: capu de mortu.
TÉSI, *f.* tese, aserțiune de demonstratu; temă, argumentu; disertațiune, discursu academicu.
TESMOLOGÍA, *f.* tesmologie, tractatu despre legi.
TÉSO, *a.* întinsu, destinsu, încordatu.
TESOREGGIÁRE, TESORÁRE, *v. a. e n.* a aduna comori.
TESORERÍA, *f.* tesaurerie, vistierie.
TESORIÉRE, *m.* tesauraru, vistieru.
TESÓRO, *m.* tesauru, comoară; ladă; vistierie, erariu; orce lucru de mare valoare; persoană foarte iubită.
TESSERA, *f.* semnu, contrasemnu, criteriu, notă caracteristică; răboju; simbolu.
TESSERÁGNOLO, TESSERÁNDOLO, *m.* țesătoru.
TESSERE, *v. a. e n.* a țese, a împleti, a năvădi, a urzi, a unelti; a compune; a pregăti; a strîbate.
TÉSSILE, *a.* de țesutu, de împletitu.
TESSIMÉNTO, *m.* țesere, împletire, năvădire, urzire.
TESSITÓRE, *m.* țesătoru.
TESSITÚRA, *f.* țesătură; împletitură; întocmire, așezare, ordinu, dispositiune, alcătuire.
TESSULÁRE, *a.* cubiformu, în formă de cubi.
TESSÚTO, *a.* țesutu, împleticu; țesătură; urzeală.
TÉSTA, *f.* capu, căpățînă; frunte; minte, înțelepciune, judecată, înțelegere; căpătâiu; individu, insu, persoană; pîrulu capului; figură de capu omenescu; vîrfu; mâciulie; începutu; hîrcă; oală, vasu de pămîntu; — *far testa*, a se improtivi, a face resistență; — *far le cose di propria testa*, a face ceva din capulu său; — *testa a testa*, în patru ochi; — *pagare uno zecchino a testa*, a plăti câte unu galbenu; — *uomo di testa*, omu cu capu, cu minte; — *testa sventata*, capu secu, ușurelu; — *rompersi la testa*, a și bate capulu; — *venire in testa*, a i veni cuiva ceva în capu; — *passar per la testa*, a trece cuiva ceva p'în capu; — *non aver più testa*, a fi amețitu; — *condannar nella testa*, a condemna la moarte; — *pigliare per iscesa di testa*, a se obstina. a se împismui; — *quante teste, tanti cervelli*, câte capete, atâtea păreri.
TESTÁBILE, *a.* de care se poate dispune prin testamentu.
TESTACCIÚTO, *a.* obstinatu, căpățînosu, pismătariță.
TESTÁCEO, *m.* testaceu, scoică.
TESTAMENTÁRIO, *a.* testamentaru, de testamentu, de diată.
TESTAMÉNTO, *m.* testamentu, diată.
TESTARDÁGGINE, *f.* obstinațiune, căpuire, cervicie, îndărătnicie.
TESTÁRDO, *a.* căpățînosu, obstinatu, pismătariță cervicosu, îndărătnicu, sanchiu, capriționsu.
TESTÁRE, TESTAMENTÁRE, *v. n.* a face testamentu, diată.
TESTÁTA, *f.* frunte, capu, căpătâiu; lovitură cu capu sau la capu; — *testa di ponte*, capu de podu, scutu de podu.
TESTÁTICO, *m.* capitațiune, capușteapu.
TESTATÓRE, *m.* testatoru, dietașu.
TÉSTE, *m.* testimoniu, marturu.
TESTÉ, *avv.* de curîndu, nu de multu; preste puținu.
TESTERÉCCIO, *a.* obstinatu, căpățînosu. cervicosu.
TESTICOLÁRE, *a.* testicularu.
TESTÍCOLO, *m.* testiculu, coiu, boșu; omu stupidu, nătângu.
TESTIÉRA, *f.* căpețeală de cai; ceapsă, căiță; căpătâiu.
TESTIÉRO, *a.* căpățînosu, cervicosu, obstinatu.
TESTIFICÁNZA, *f.* testificațiune, certificatu, atestatu.
TESTIFICÁRE, *v. a. e n.* a testifica, a certifica, a mărturisi, a declara, a da de față, a da mărturie.
TESTIFICATÍVO, *a.* testificativu, care serve dreptu mărturie.
TESTIFICATÓRE, *m.* testificatoru, marturu.

Digitized by Google

TESTIFICAZIÓNE, *f.* testificaţiune, atestatu, mărturie.
TESTIMONIÁLE, *a.* testimonialu, de mărturie.
TESTIMONIÁNZA, *f.* testimonianţă, mărturie; semnu, dovadă; depositiune, declaraţiune.
TESTIMONIÁRE, *v. a. e n.* a testimonia, a testifica, a mărturi, a mărturisi, a declara, a certifica.
TESTIMÓNIO, TESTIMÓNE, *m.* testimoniu, marturu; testimonianţă, declaraţiune, incredinţare.
TESTÍNA, TESTÍNO, *m.* capu micu; unu felu de litere de tiparu.
TÉSTO, *m.* oală de flori; capacu; ţiglă, olană de cuptoru; testu, carte; manuscriptu; unu felu de litere de tiparu.
TESTÓNE, *m.* capu mare; omu prostu, tontu, nătângu; unu felu de monedă romană sau florentină, testonu.
TESTÓRE, *m.* ţesătoru; autoru, compositoru.
TESTUÁLE, *a.* testualu, potrivitu cu testulu; literalu.
TESTÚDINE, TESTÚGGINE, *f.* broască ţestoasă; testudine, o maşină antică de resbelu; boltă; liră (constelaţiune); unu felu de boală a calului.
TESTUDÍNEO, *a.* de broască ţestoasă; prostu, leneşu, târziu.
TESTÚRA, *f.* ţesătură.
TÉTANO, *m.* tetanu, spasmu.
TETRACÓRDO, *m.* tetracordu, lră cu patru coarde.
TETRADRÁMMA, *f.* tetradrachmă, monedă antică.
TETRAÉDRO, *m.* tetraedru (solidu geometricu).
TETRÁGGINE, *f.* întunecime, posomorire.
TETRAGÓNICO, *a.* patrulăturalu, cu patru feţe.
TETRÁGONO, *a.* tetragonu, patrulăturalu; neclintitu, constantu, statornicu; — *s. m.* cubu, figură cubică.
TETRAGRÁMMA, *m.* tetragramă, nume compusu de patru litere.
TETRÁMETRO, *m.* versu latinu sau grecu de patru picioare.
TETRÁRCA, *m.* tetrarchu, guvernatoru de patru provincii.
TETRARCÁTO, *m.* TETRARCHÍA, *f.* tetrarchie. guvernu de patru provincii sau de a patra parte dintr'unu statu.
TETRÁSTICO, *m.* tetrastichu, poesie de patru versuri.
TETRICITÀ, *f.* obscuritate, intunecime, posomorire.
TÉTRICO, *a.* obscuru, intunecosu, posomoritu; sarbedu.
TÉTRO, *a.* obscuru, intunecosu, posomoritu, ofuscatu; închisu; teribilu, înfricoşatu, grozavu, spăimîntătoru; melancholicu, tristu, mosoritu, tăcutu.
TETTA, *f.* ţiţă; sfâlcu.
TETTÁRE, *v. n.* a suge ţiţă.
TÉTTO, *m.* învălişu, acoperământu, acoperişu; casă, locuinţă; — *stanza a tetto*, odae în podu.
TETTÓIA, *f.* sopronu, tarabă.
TETTOLA, *f.* ţiţă mică, ugeru micu; sfîrcu de ţiţă.
TETTÚCCIO, *m.* acoperământu, învălişu micu.
TEURGÍA, TEÚRGICA, *f.* teurgie, unu felu de vrăjitorie.
TEÚRGICO, TEÚRGO, *a. e s. m.* teurgu; teurgicu.
TEUTÓNICO, *a.* teutonicu, germanicu; — *ordine teutonico*, ordinu teutonicu, unu ordinu de cavalerie.
TEUTONÍSMO, *m.* teutonismu, germanismu.
TI, *pron.* ţie, ţi, îţi; te, pe tine.
TIÁLCO, *m.* unu felu de navă olandesă.
TIÁRA, *f.* tiară, mitra episcopiloru şi a Papei.
TÍBIA, *f.* fluieru (instrumentu musicalu); fluieru, osulu anterioru alu piciorului.
TIBIÁLE, *a.* tibialu, relativu la fluerulu piciorului.
TIBICÍNO, *m.* cantătoru pe fluieru.
TICCHETTÁRE, *v. n.* a face tic tac.
TÍCCHIO, *m.* capriţie, fantasie, greeri, gărgauni.
TIELÍSMO, TIALÍSMO, *m.* curgere, fluesu de bale.
TIENTAMMÉNTE, *m.* recordu, suveniru; perdafu; bătae.
TIÉPIDO, *a.* cropitu, încropitu, căldicelu.
TÍFO, *m.* tifu (maladie).
TIFOLO, *m.* ţipetu, strigatu.
TIFÓNE, *m.* volbură, vîrteju; sifonu.
TÍGLIA, *f.* castană fiartă.
TÍGLIO, *m.* teiu; fibre; — *ferro senza tiglie*, feru crudu.
TIGLIÓSO, *a.* fibrosu, firosu.
TÍGNA, *f.* chelbă, chelbime, răie (pe capu); uritu, desgustu, scârbă; omu sgârcitu, scumpu cumplitu.
TIGNÁMICA, *f.* hrisosomu, blătărie; scumpu cumplitu.
TÍGNERE, *v. a.* a văpsi, a colora, a boi.
TIGNONE, *m.* moţocu.
TIGNÓSO, *a.* răiosu, sgăibosu; scârbosu; ciufutu.
TIGNUÓLA, TIGNÓLA, *f.* molie, verme.
TIGRÁNE, *m.* porumbu tigratu.
TIGRÁTO, *a.* tigratu, pătatu, pestriţu ca tigrulu.
TÍGRE, *m. e f.* tigru (feară); omu crudu.
TIGROTTO, *m.* tigru micu, puiu de tigru.
TIMBÁLLO, *m.* ţimbală, tumbelechiu; castaneţă.
TÍMBRA, *f.* TIMBRO, *m.* cimbru (earbă mirositoare).
TIMELÉA, *f.* dafinu micu, timelee (plantă).
TIMIÁMA, *m.* timiamu, tămâie, parfumu.
TÍMICO, *a.* timicu; — *vena timica*, vină timică.
TIMIDAMÉNTE, *avv.* cu timiditate, cu frică.
TIMIDÉZZA, TIMIDITÀ, *f.* timiditate, frică, sfiiciune.
TÍMIDO, *a.* timidu, fricosu, sfiiciosu.
TÍMO, *m.* cimbru (plantă), ghindu à de lapte.
TIMÓNE, *m.* cârmă; oiste, rudă, tinjeală; povăţuitoru.
TIMONEGGIÁRE, *v. a. e n.* a cârmui; a guverna.
TIMONIÉRE, TIMONÍSTA, *m.* cârmaciu.
TIMORÁTO, *a.* cu frica lui Dumnezeu.
TIMÓRE, *m.* timoare, teamă, temere, frică, spaimă; — *timor panico*, spaimă năprasnică şi fără temeiu.
TIMOROSAMÉNTE, *avv.* cu timoare, cu spaimă, cu frică.
TIMORÓSO, *a.* timorosu, fricosu, sfiiciosu: spăimîntătoru, înfricoşatu, speriatoru.
TIMPANEGGIÁRE, *v. n.* a bate timpanulu.
TIMPANIFÓRME, *a.* timpaniformu, în formă de timpanu.
TIMPANÍSTA, *m.* timpanistu, care bate timpanulu.
TIMPANÍTE, *f.* timpanite, unu felu de idropisie.

Digitized by Google

TÍMPANO, *m.* timpanu ; ţimbulă, ţimbală ; timpanu, tobă (membrană la ureche); roată de scosu apă; fundu de bute ; ramă, fereastră de tipografie.

TÍNA, *f.* linu, tocitoare, cadă, putină.

TINÁIA, *f.* şopronu, locu unde se păstrează lini.

TÍNCA, *f.* linu (peşte).

TINCIONÁRE, *v. n.* a disputa, a se răsti.

TINCÓNE, *m.* buboiu venericu.

TINÉLLA, *f.* TINÉLLO, *m.* putină ; sofragerie ; prânzu.

TÍNGERE, *v. a.* a văpsi, a colora, a boi.

TÍNO, *m.* linu, cadă, tocitoare.

TINOZZA, *f.* vasu, cadă de bae ; covată, albie.

TÍNTA, *f.* tintă, coloare, văpsea, boială ; tintură, văpsitură : coloritu ; boiangerie ; cunoştinţă superficială ; — *tintura da scarpe*, vacsu, lustru pentru cisme.

TINTILÁNO, TINTILLÁNO, *m.* unu felu de postavu finu.

TINTÍN, *m.* tirelingting (zicere onomatopeică).

TINTINNÁBOLO, *m.* clopoţelu.

TINTINNAMÉNTO, TINTÍNNO, *m.* vijăire, ţiuire, sunetu alu clopoţelului, ţingănire.

TINTINNÁRE, TINTINNÍRE, *v. n.* a vijăi, a ţiui, a suna ca unu clopoţelu, a ţingăni.

TINTINNÍO, *m.* vijăitură, ţiuitură, ţingănire, ţingăneală prelungită, sunetu prelungitu de clopoţele.

TÍNTO, *a.* văpsitu, coloratu, boitu ; pătatu ; negru, întunecatu, închisu ; — *s. m.* tintură, coloare.

TINTÓRE, *m.* tintoru, văpsitoru, boiangiu.

TINTORÍA, *f.* tintorie, tinturărie, boiangerie.

TINTÓRIO, *a.* tintoriu, de văpsitu.

TINTÚRA, *f.* tintură, văpsitură ; tintă, coloare, faţă; văpsea, boială ; cunoştinţă superficială.

TIÓRBA, *f.* teorbă, unu felu de diblă sau vioară.

TÍPICO, *a.* tipicu, alegoricu, simbolicu, emblematicu.

TÍPO, *m.* tipu, tiparu, isvodu, modelu, ecsemplaru, formă ; simbolu, imagine, emblemă ; întipărire ; literă, caracteru de tiparu.

TIPOGRAFÍA, *f.* tipografie (arte şi stabilimentu).

TIPOGRÁFICO, *a.* tipograficu, de tipografie, de tipografu.

TIPÓGRAFO, *m.* tipografu.

TIPOTÉTA, *m.* compositoru la o tipografie.

TÍRA, *f.* ceartă, dispută ; întrecere : — *fare a tira tira*, a nu se învoi, a nu se acorda.

TIRABUSSÓNE, *m.* racu de scosu dopuri.

TIRACCHIÁRE, *v. a.* a trage, a întinde, a smulge cu silă.

TIRÁGLIO, *m.* tragere.

TIRALÍNEE, *m.* trăgătoru de linii (instrumentu).

TIRAMÉNTO, *m.* tragere ; interpretare silită sau falsă.

TIRANNEGGIÁRE, TIRANNÁRE, *v. a. e n.* a tiraniza, a domni ca unu tiranu, a se purta cu tiranie, a maltrata, a augaria ; a cârsni, a tortura.

TIRANNÍA, *f.* tiranie, putere nedreaptă şi violinte ; fapte, purtări tiranice ; arbitriu, putere despotică.

TIRANNICAMÉNTE, TIRANNESCAMÉNTE, *avv.* tiranicește.

TIRANNICÍDA, *m.* tiranicidu, ucigaşu alu tiranului.

TIRÁNNICO, TIRANNÉSCO, *a.* tiranicu, nelegiuitu, injustu, violentu ; crudu, barbaru ; arbitrariu, despoticu.

TIRÁNNIDE, *f.* tiranie, guvernu tiranicu.

TIRÁNNO, *m.* tiranu, domnitoru injustu şi crudu ; orice persoană nelegiuită şi crudelă.

TIRÁNTE, *a.* trăgătoru, care trage ; obstinatu, cervicosu ; care tinde, ţintează ; vîrtosu ; fibrosu.

TIRÁRE, *v. a. e n.* a trage ; a arunca, a asvirli ; a atrage, a îndemna ; a tîri ; a construi ; a întinde, a încorda ; a aşterne pe chârtie, a scrie ; a isbuti, a brodi ; a căpăta, a dobîndi, a câştiga, a agonisi, a obţinea ; a priimi, a stringe (bani) ; a tinde, a avea înclinare ; a ţinta, a avea de gându ; a muri ; a sufla ; a trăgăna ; — *tirarsi*, a se apropia, a se înfăţişa ; — *tirar di spada*, a se deprinde la scrimă ; — *tirar innanzi*, a continua, a urma ; — *tirare in lungo*, a trăgăna, a timpuriza, a procrastina ; — *tirar giù da un' esemplare*, a copia după modelu ; — *tirar giù di taluno*, a vorbi fără cruţare, a defăima, a probozi ; — *tirar da uno*, a avea oarecare asemănare cu cineva ; — *tirar dalla sua*, a atrage, a câştiga, a şi face partisani ; — *tirar l'acqua al suo mulino*, a trage toată spuza la turta sa ; — *tirarsi da parte*, a se trage, a se retrage ; — *tirarsi addosso*, a şi atrage, a rechiăma asupra sa ; — *tirar costrutto*, a scoate vreunu folosu ; — *un colore che tira al giallo*, o coloare care bate în galbenu.

TIRASTIVÁLI, *m.* trăgătoru de cisme (instrumentu).

TIRÁTA, *f.* tragere ; înghiţitură, gâlcăitură ; întindere, continuaţiune, şiru, lungime continuată.

TIRÁTO, *a.* trasu ; întinsu, încordatu ; cumpătatu, scumpu ; — *stare in sul tirato*, a fi circumspectu.

TIRATÓIO, *m.* întinzătoare de postavu.

TIRATÓRE, *m.* trăgătoru ; aruncătoru, asvîrlitoru ; slobozitoru, descărcătoru ; tescuitoru, tipăritoru.

TIRATÚRA, *f.* tragere, scoatere.

TIRCHIERÍA, *f.* ciufuţie, avariţie cumplită.

TÍRCHIO, *a.* avaru, ciufutu, scumpu cumplitu.

TIRÉLLA, *f.* funie, curea de trasu.

TIRITÉRA, *f.* vorbă da clacă, vorbă seacă, discursu prolicsu, grâmădire de vorbe fără sensu.

TÍRO, *m.* tragere, maniera şi fapta de a trage ; descărcătură, asvîrlitură, fapta şi maniera de a descârca, de a asvîrli ; viperă ; capchiă (boală a cailoru) ; mişcare (la şachu) ; festă ; mişelie ; — *tiro d'archibugio*, împuşcătură ; — *tiro di cannone*, detunătură ; bătătură de tunu, distanţă de o detunătură ; — *ad un tiro di cannone*, cât bate tunulu ; — *un tiro a quattro*, o trăsură cu patru cai.

TIROCÍNIO, *m.* tirocîniu, noviţiatu, timpu de învăţătură.

TIRÓIDE, *f.* tiroide, laringu.

TIRÓNE, *m.* noviţiu, învăţăcelu.

TÍRSO, *m.* tirsu, toiagulu bacanteloru.

TISÁNA, *f.* tisană, beutură recoritoare.

TÍSI, *f.* ftisie, oftică.

TISICHÉZZA, *f.* ftisie, oftică, consumpţiune.

TÍSICO, *m.* ftisicosu, ofticosu ; ftisică, ftisie, oftică ; — *a.* ftisicosu, ofticosu ; macru, slăbănogu.

Digitized by Google

TISICÚME, *m.* ftisie; mârcezire, consumpţiune; lucru silitu, slabu, fârâ putere, desnervatu.

TITÁNIO, *m.* titaniu (metalu).

TITILLAMÉNTO, *m.* gîdelealâ, mâncârime.

TITILLÁRE, *v. a.* a gîdela; a mâguli.

TITILLAZIÓNE, *f.* TITÍLLO, *m.* gîdelire, gîdelitură.

TITIMÁGLIO, *m.* laptele lupului, titimalu (plantă).

TITOLÁRE, *v. a.* a titula, a intitula, a numi.

TITOLÁRE, *a.* titularu, cu titulu.

TITOLÁRIO, *m.* titulariu, cartea titluriloru.

TITOLEGGIÁRE, *v. a.* a titula, a da cuiva toate titlurile ce i se cuvinu.

TÍTOLO, *m.* titulu, titlu, demnitate, gradu, rangu; intitulare, numire; inscripţiune; nume de familie; dreptu, cuvîntu, motivu, pretestu; dedicaţiune; renume; probă ce au monedele de argintu sau de auru; documentu, înscrisu; poliţă; — *a giusto titolo*, cu dreptu cuvîntu.

TITUBAMÉNTO, *m.* şovâire, clâtinare.

TITUBÁRE, *v. n.* a şovâi, a sta la gînduri, a se clâtina, a se îndoi, a nu se determina.

TITUBAZIÓNE, TITUBÁNZA, *f.* şovâire, clâtinare, incertitudine, îndoială, nehotârire.

TÍZZO, TIZZÓNE, *m.* tăciune.

TLÁSPI, *m.* tlaspe, senapă sălbatică (plantă).

TO, TOH, *interiez.* bre!

TÓCCA, *f.* gază, zăbranicu.

TOCCÁBILE, *a.* tangibilu, pipăiciosu.

TOCCALÁPIS, *m.* tocu de condeiu de plumbu, de creionu.

TOCCAMÉNTO, *m.* atingere, pipâire; mişcare; contactu.

TOCCAPÓLSI, *m.* pipăitoru de pulsu; pungaciu, borfaşu.

TOCCÁRE, *v. a.* a atinge, a pipăi; a simţi; a mişca, a escita; a provoca, a aţiţa; a îmboldi; a ofende, a lovi; a ajunge; a arăta în treacătu, a spune pe scurtu; — *v. n.* a fi în contactu; a privi, a avea relaţiune, a avea înclinare, a se ţinea de; — *toccare il cuore*, a mişca, a muia inima; — *tocca a me*, rîndulu este la mine; — *toccar busse*, a mânca bătae; — *non toccar questa corda*, n'atinge coarda asta, nu vorbi despre aceasta; — *toccar denari*, a primi bani; — *toccar la mano*, a da mâna; — *toccare uno stromento*, a cânta cu vreunu instrumentu de musică; — *toccare il polso*, a pipăi pulsulu; — *toccar di sproni*, a da pinteni; — *toccar nel vivo*, a face o vie intipărire.

TOCCÁTA, *f.* pipăire, atingere; preludiu musicalu.

TOCCÁTO, *a.* pipăitu; ispititu; — *s. m.* tactu, atinsu, pipăitu.

TOCCATÓRE, *m.* atingătoru, pipăitoru; care cântă cu oarecare instrumentu; aprodu, servitoru de tribunalu.

TOCCHEGGIAMÉNTO, *m.* pipăire deasă şi uşoară, palpare.

TOCCHEGGIÁRE, *v. a.* a atinge, a pipăi desu şi usoru; a palpa.

TOCCHÉTTO, *m.* bucăţică; tocătură.

TOCCHÉVOLE, *a.* pipăiciosu, de pipăitu, de atinsu.

TÓCCO, *m.* atinsu, tactu, pipăitu; atingere, atingătură, pipăire, pipăiturâ, contactu; isbire, lovire; toacă, tocare (de clopotu); codru; — *un tocco di pane*, unu codru de pâine; — *tocco di penello*, trăsătură de penelu; — *pietra da tocco*, menghină; — *suonare a tocchi*, a toca; — *tocco, agg.* atinsu, mişcatu; inspiratu.

TÓE, *m.* ceacalu (cuadrupedu).

TOELÉTTA, *f.* toaletă.

TÓGA, *f.* togă (haină la romani); haină lungă.

TOGÁTO, *a.* togatu, îmbrăcatu cu togă.

TÓGLIERE, TÓRRE, *v. a.* a scoate; a smulge, a lua cu silă; a fura; a subtrage; a libera, a slobozi; a desfătui, a deconsilia; a întreprinde; a priimi; a se mulţumi; — *torre moglie*, a se însura; — *torre a credenza*, a cumpăra pe creditu; — *torre d'impaccio*, a scăpa, a desbăra; — *torre in pace*, a suferi, a suporta, a răbda; — *torsi da checchessia*, a abandona, a se lăsa, a se lepăda, a se trage; — *torsi la fame, la sete*, a şi potoli foamea, setea; — *tolga Iddio!* ferească Dumnezeu! — *torre in motteggio*, a lua în risu; — *torre la volta ad alcuno*, a preveni, a preîntîmpina.

TOGLIMÉNTO, *m.* scoatere, luare; furare, răpire, smulgere.

TOGLITÓRE, *m.* care scoate, care ia.

TÓLDA, *f.* podulu de susu alu navei.

TOLÉTTA, *f.* toaletă; mescioară de toaletă; găteală.

TOLLERÁBILE, *a.* tolerabilu, suportabilu, de suferitu.

TOLLERABILMÉNTE, *avv.* într'unu modu tolerabilu.

TOLLERÁNTE, *a.* tolerantu, îngăduitoru, răbdătoru.

TOLLERÁNZA, *f.* toleranţă, răbdare, îngăduinţă.

TOLLERÁRE, *v. a.* a tolera, a suporta, a îngădui, a suferi, a răbda; a permite, a da voe.

TOLLERATÓRE, *m.* toleratoru, îngăduitoru, răbdătoru.

TÓLLERO, *m.* toleru, taleru de Toscana.

TOLLÉTTA, *f.* lucruri răpite, furate, rău câştigate.

TÓLTA, *f.* luare, scoatere, smulgere; pradă.

TÓMA, *f.* unu felu de brânză moale; — *promettere Roma e toma*, a făgădui marea cu sarea.

TOMÁIO, *m.* căpută.

TOMÁRE, *v. n.* a se da peste capu, a cădea cu capulu în josu.

TOMASÉLLA, *f.* umplătură (mâncare).

TÓMBA, *f.* mormîntu, sepulcru; groapă; curte la ţară.

TOMBÁCCO, *m.* tombacu (metalu).

TÓMBOLA, *f.* loterie, lote (jocu).

TROMBOLÁRE, *v. n.* a se da peste capu, a cădea grâmada, a se rostogoli, a da dea tumba, de a dura.

TOMBOLÁTA, *f.* rostogolire; unu felu de danţu.

TOMBOLÉTTO, *a.* bondocu, prăsuliu.

TÓMBOLO, *m.* rumbă, capitumbă.

TOMÉNTO, *m.* pufu, fulgu, scamă.

TOMENTÓSO, *a.* pufosu, fulgosu, lânosu, scămosu.

TÓMO, *m.* căderi; volumu, tomu.

Digitized by Google

TÓNACA, *f.* tunică.
TONAMÉNTO, *m.* tunare, buire, durâire, trosnire.
TONÂNTE, *a.* tunătoru.
TONÁRE, *v. n.* a tuna, a bui. a bubui, a durâi, a trosni.
TONATÓRE, *m.* tunătoru, bubuitoru, durâitoru.
TONCHIÁRE, *v. n.* a se gârgâri.
TÓNCHIO, *m.* gârgâriță.
TONCHIÓSO, *a.* plinu de gârgâriţe; scârbosu, soiosu.
TONDAMÉNTO, *m.* rotunzire; tundere; retezare.
TONDÁRE, *v. a.* a rotunzi; a tunde; a reteza; a tâia.
TONDATÚRA, *f.* retezătură, tâiătură.
TONDEGGIAMÉNTO, *m.* rotunzime, rotunditate.
TONDEGGIÁRE, *v. a.* a rotunzi; — *v. n.* a fi rotundu sau a se apropia de figura rotundă, a fi rotunzioru.
TÓNDERE, *v. a.* a tunde; a rade.
TONDÉZZA, *f.* rotunditate, rotunzeală, rotunzime.
TONDÍNO, *m.* farfurie, taleru; ciubucu.
TONDITÓRE, *m.* tunsătoru.
TONDITÚRA, *f.* tunsătură, tundere, radere, tunsură.
TÓNDO, *a.* rotundu, circularu; rotundeţu, rotunzioru; sfericu; prostu, tontu, nerodu, neghiobu, bădăranu. ludu, nătăfleţu; — *s. m.* globu, sferă; circulu, cercu, circumferenţă; taleru, tavă; sucupă, farfurioară; eşitu afară; — *a tondo in tondo*, în cercu; — *sputar tondo*, a se îngâmfa, a şi da unu aeru de importanţă, de gravitate; — *tondo di pelo*, prostu de totu; — *uomo dal pie'tondo*, omu prudentu; — *dirla tonda*, a vorbi cuiatu, deschisu, fără cruţare. fără complimente.
TONELLÁGIO. *m.* tonelagiu.
TONELLÁTA, *f.* tonelată, povară de mare. 100 de chilog.
TONFACHIÓTTO, *a.* bondocu.
TÓNFANO, *m.* adîncime; cană, pocalu mare.
TÓNFO, *m.* cădere sgomotoasă, cădere în apă.
TONFOLÁRE, *v. n.* a cădea cu sgomotu, a cădea greu, a da bufu.
TONICA, *f.* tunică, haină lungă; învălişu; membrană.
TONICÉLLA, *f.* tunică mică; dalmatică (haină eclesiastică).
TÓNICITÀ, *f.* tonicitate.
TÓNICO, *a.* tonicu, care dă fibreloru tonulu celu naturalu; — *accento tonico*, accentu tonicu; — *nota tonica*, tonică, notă fundamentală a unui tonu, a unui modu.
TONNÁRA, *f.* locu de prinsu sau de păstratu tuni (peşte).
TONNELLÁTA, *f.* tonelată, povară de mare.
TONNÍNA, *f.* tunu săratu.
TÓNNO, *m.* tunu (peşte marinu).
TÓNO, *m.* tonu, tensiune naturală a deosebiteloru organe dela unu corpu animalu; putere, vigoare, ţepenie; gradulu de suire sau de scoborire alu voacei; choristu; vigoare de coloritu; accentu; manieră de a vorbi; cualitate a stilului; — *buon tono*, bunu-tonu, maniere ce se întrebuinţează de societatea cea mai aleasă şi elegantă: — *rimettere in tono*, a îndrepta pe cineva, a lu face ca să mai lase din mândria sa; — *rispondere a tono*, a respunde cu energie, cu asprime.
TONSÍLLA, *f.* ghindură jugulară, tonsilă.
TONSILLÁRE, *a.* tonsilaru, alu tonsileloru.
TONSÚRA, *f.* tunsură, cununa ce se face în capulu clericiloru latini răzindulise pîrulu.
TONSURÁRE, *v. a.* a tunsura, a face tonsură; a hirotoni.
TÓNTO, *a.* tontu, stupidu, prostu, nerodu, nătângu.
TÓO, *m.* risu (animalu carnivoru).
TOPÁIA, *f.* cuibu de şoareci; casă proastă.
TOPÁIO, *a.* de şoareci, relativu la şoareci.
TOPÁZIO, *m.* topazu (piatră preţioasă).
TÓPICA, *f.* topică, o parte a retoricei şi a dialecticei,
TÓPICO, *a.* topicu; relativu la topică.
TOPINÁIA, *f.* cuibu de şoareci; cârtiţă, sobolu.
TOPÍNO, *a.* şoreciu; o pasere acuatică.
TÓPO, *m.* şoarece, râtanu, — *topo acquaiuolo*, şoarece acuaticu; — *topo di Faraone*, ichneumonu; — *topo di campagna*, şoarece cu botulu ascuţitu; — *quando la gatta non è in paese, i topi ballano*, când stăpânii nu suntu acasă servitorii au zi bună.
TOPOGRAFÍA, *f.* topografie.
TOPOGRÁFICO, *a.* topograficu, de topografie.
TOPÓGRAFO, *m.* topografu.
TOPOTEZÍA, *f.* topotesie, descripţiunea unui locu imaginaru.
TÓPPA, *f.* broască, încuiătoare; petecu.
TOPPAIÓLO, *m.* lăcătuşu.
TOPPALLACHIÁVE, *m.* lăcătuşu, meşteru, feraru care face încuiători şi chei.
TOPPÁRE, *v. n.* a priimi câte pune adversarulu la joc.
TORÁCE, *m.* torace, pieptu.
TORÁCICO, *a.* toracicu, relativu la torace, la pieptu.
TORBA, *f.* apa turbure a riuriloru; torfă, tisicu.
TORBIDA. *f.* apa turbure a unui riu.
TORBIDAMENTE, *avv.* cu turburare, cu confusiune.
TORBIDÁRE, *v. a.* a turbura; a întuneca, a obscura.
TORBIDÉZZA, *f.* turbureală, turburare, nelămurire.
TORBIDÍCCIO, *a.* cam turbure; cam supăratu.
TÓRBIDO, *a.* turbure, nelămuritu. turburatu, obscura, întunecosu; confusu, încurcatu; posomoritu; supăratu; — *s. m.* turburare; neastîmpăru; furtună.
TORBIDÚME, *m.* turbureală.
TÓRBO, *a.* turbure; — *s. m.* turburare; furtună.
TÓRCERE, *v. a.* a toarce, a întoarce, a suci, a încovoia, a gârbovi; a învirti; a turbura; a suci; — *torcersi*, a se toarce, a se întoarce; a se încovoia, a se gârbovi; a se scălămba, a se strâmba; — *torcere il grifo*, a cârni na-

Digitized by Google

sulu ; — *torcere la biancheria*, a stoarce rufele.

TORCHIÁRE, *v. a.* a tescui ; a pune sub teascu.

TÓRCHIO, *m.* torţă, făclie ; teascu, storcătoru ; — *essere sotto il torchio*, a se afla sub tiparu.

TÓRCIA, *f.* torţă, făclie.

TORCICÓLLO, *m.* unu felu de ghionoae ; reumatismu la gitu ; capu plecatu, făţarnicu, sântoiu, ipocritu.

TORCIFÉCCIO, TORCIFÉCCIOLO, *m.* materie de strâcuratu, de filtratu vreunu licuidu.

TORCIGLIÁRE, *v. a.* a întortoca, a împletici, a încolâci.

TORCIMÁNNO, *m.* dragomanu, interpretu ; mijlocitoru.

TORCIMÉNTO, *m.* toarcere, întoarcere, sucire, gârbovire ; învirtire, încolâcire, împleticire, întortocare ; scâlâmbare, strâmbâturâ ; tortuositate ; tescuire.

TORCITÓIO, *m.* roată de torsu ; torcătoru.

TORCITÓRE, *m.* torcătoru, sucitoru ; strâmbătoru.

TORCITÚRA, *f.* torcâturâ, tescuiturâ ; întorcâturâ, sucitură, încolâcitură ; strâmbâturâ.

TORCOLÁRE, *m.* teascu, storcătoru.

TORDÉLLA, *f.* sturzu, pilariu, cocoşaru.

TORDÍNA, *f.* ciocârlanu de pădure.

TÓRDO, *m.* sturzu ; tontu, prostu, neghiobu, nerodu.

TORÉLLO, *m.* tâurelu, tâureanu, tâurenciu.

TORÉSCO, *a.* de tauru, tâurescu.

TORÍCCIA, *f.* caprâ tînără.

TÓRLO, *m.* gălbenuşu de ou.

TÓRMA, *f.* trupă, ceată, gloată ; turmă.

TORMALÍNA, *f.* turmalină (fosilu).

TORMENTÁRE, *v. a.* a tormenta, a tortura, a căsni, a chinui, a munci, a crucia, a supăra, a necăji, a întrista ; — *tormentarsi*, a se căsni ; a se necăji.

TORMENTATÓRE, *m.* turmentatoru, căsnitoru, chinuitoru, întristătoru, supărătoru, necăjitoru.

TORMENTÍLLA, *f.* tormentilă, sclipeţu (plantă).

TORMÉNTO, TORMENTAMÉNTO, *m.* tormentu, tortură, cruciatu, martiriu, casnă, muncă, chinu ; durere, suferinţă, întristare, necazu, aflicţiune ; instrumentu de tortură, de casnă ; maşină de resbelu.

TÓRMINI, *m. pl.* colică, tăiături în pântece.

TORNACÓNTO, *m.* folosu, profitu, avantagiu.

TORNAGÚSTO, *m.* lucru care întăritâ apetitulu.

TORNÁIO, *m.* strugaru.

TORNALÉTTO, *m.* perdea, cortină de patu.

TORNAMÉNTO, *m.* întoarcere, înturnare.

TORNÁRE, *v. n.* a se înturna, a se reînturna, a se întoarce înapoi ; a veni sau a se duce iarăşi ; a redeveni, a deveni, a se face iarăşi ; a reeşi, a resulta ; a remânea ; a reîncolţi, a da din nou ; — *v. a.* reîntoarce, a reconduce, a face să se întoarcă ; a schimba, a strămuta ; — *tornare alla memoria, nella mente*, a şi aduce aminte ; — *tornare a bomba*, a reveni la subiectu ; — *tornare a sè, in sè*, a şi veni în simţiri, a se desmetici ; a se îndrepta ; — *tornar conto*, a fi comodu sau folositoru ; a şi găsi socoteala ; — *il conto torna*, socoteala nu este greşită ; — *tornare a niente*, a se reduce la nimicu.

TORNASÓLE, *m.* floarea soarelui, eliotropu.

TORNÁTA, *f.* întoarcere, înturnare ; sesiune.

TORNATÚRA, *f.* pogonu.

TORNEAMÉNTO, *m.* ocolu, circumferinţă ; turniru.

TORNEÁRE, *v. a.* a circumda, a înconjura, a ocoli ; — *v. n.* a se învirti în mai multe rînduri, a se mişca împrejuru ; a se deprinde în arme, a da turnire.

TORNEATÓRE, *m.* torneatoru, care se luptă la torneu.

TORNEGGIÁRE, *v. n.* a strugări ; a face turnire, turneuri.

TORNÉO, *m.* torneu, turniru, luptă cavalerească.

TORNIÁIO, TORNIÉRE, *m.* strugaru.

TORNIÁRE, *v. a.* a strugări ; a încinge, a înconjura ; a face conturulu unei figuri.

TORNIÉLLO, *m.* torneu, turniru.

TORNIMÉNTO, *m.* strugărire.

TÓRNIO, *m.* strugu, scaunu strugărescu.

TORNÍRE, *v. a.* a strugări ; a mişca împrejuru, a învîrti.

TORNITÓRE, *m.* strugaru.

TORNITÚRA, *f.* strugărire, strugărie.

TÓRNO, *m.* strugu ; giuru, ocolu, învirtitură ; teascu ; — *in quel torno*, aproape, circa, ca la ; — *lavorare al torno*, a strugări ; — *aggirarsi come un torno*, a se învîrti ca fusulu.

TÓRO, *m.* tauru (animalu şi constelaţiune) ; patu ; nuntă ; astragalu, briu, ciubucu, toru (termenu architectonicu).

TORÓSO, *a.* puterosu, vigorosu, robustu, ţeapănu, mădulărosu.

TORPÉDINE, *f.* amorţire ; pigriţie, trândăvie, lenevie, mârşăvie ; torpedă, rae torpedă (unu felu de peşte).

TÓRPERE, *v. n.* a fi amorţitu, a amorţi ; a se mârşevi, a se lenevi, a se trândavi, a împuţi de trândăvie ; a slăbi.

TÓRPIDO, TORPESCÉNTE, *a.* amorţitu, înţepenitu, slăbitu.

TORPÍGLIA, *f.* torpedă (peşte) ; unu felu de maşină infernală.

TORPÓRE, TORPIDÉZZA, *f.* torpeală, amorţeală, înţepenire ; mârşăvire, langezime ; pigriţie, lenevie ; tontie, prostie.

TORRACCHIÓNE, TORRÁZZO, TORRÁCCIO, *m.* turnu vechiu şi dărăpănatu.

TORRAIUÓLO, *a. e s. m.* porumbu sălbaticu.

TÓRRE, *v. n.* a scoate, a lua.

TORREFÁRE, *v. a.* a frige, a dogori, a pîrli, a prigori.

TORREFAZIÓNE, *f.* frigere, dogorire, pîrlire, pîrliturâ.

TORREGGIÁRE, *v. n.* a se mălţa ca unu turnu.

TORRÉNTE, *m.* turinte, torentu, şiroiu, pîrâu, curinte de apă repede ; curgere abondantă de lacrămi, de vorbe s. c. l. ; abundanţă mare, repeziciune.

TORRÉTTA, TORRICCIUÓLA, TORRICÉLLA, *f.* turnişoru, foişoru.

TORRIÁRE, *v. a.* a întări cu turnuri.

TORRICELLÁTO, *a.* cu turnişoare, cu turnuri.

Digitized by Google

TÓRRIDO, *a.* toridu ; ardinte, dogoritu, arsu, arzâturu.

TORRIÉRE, TORRIGIÁNO. *m.* locuitoru, custodu de turnuri.

TORRIÓNE, *m.* turnu mare de cetate.

TORRÍTO, *a.* cu turnuri, înconjuratu de turnuri.

TORRÓNE, *m.* toronu, unu felu de plâcintâ de migdale ; halviţâ.

TORSÉLLO, *m.* coletu, pachetu, teancu micu ; perinuţâ de ace ; stempu, tiparu ; sulişoru.

TORSIÓNE, *f.* torsâtura, întorsâtura, sucitură.

TÓRSO, *m.* torsu. trunchiu, bustu ; coceanu, strujanu.

TÓRSOLO, *m.* coceanu, strujanu, hluju.

TÓRTA. *f.* turtâ, plâcintâ ; torsâturâ, întorsâturâ, întorsură, cotitură ; — *mangiar la torta in capo ad uno*, a cotropi, a supramâgi, a întrece, a covirşi.

TORTAMÉNTE, *avv.* strâmbu.

TORTEGGIÁRE, *v. a.* a ofende ; a cotropi, a covîrşi.

TORTÉLLO, *m.* turtiţâ, prâjiturâ.

TORTÉZZA, *f.* strâmbâtate, strâmbâturâ ; gârboviturâ, oblicuitate, piezâşie ; nedreptate. injustiţie.

TORTICCHIÁRE, *v. n.* a face cotituri, a cârmi, a umbla cârmindu ; a piezişi, a umbla în piezu.

TORTIGLIÓNE, *m.* sucitură, strâmbâturâ, lucru sucitu, strâmbu, întortocatu ; — *a tortiglione*, strâmbu.

TORTIGLIÓSO, *a.* întortocatu, încolâcitu, sucitu, cioturosu.

TORTÍRE, *v. a.* a destoarce, a întoarce ; a se câca.

TORTITÚDINE, *f.* strâmbâtate ; nedreptate.

TÓRTO, *m.* nedreptate, injustiţie, injurie. insultâ ; pretensiune nedreaptâ, ofensivâ ; — *far torto*, a nedreptăţi ; — *a torto*, pe nedreptate. fârâ cuvîntu ; — *torto, agg.* strâmbu, nedreptu, injustu, nelegiuitu, falsu ; întorsu, plecatu, piezişu, oblicu ; sucitu, gârbovitu, întortocatu.

TORTOMÁGLIO, *m.* titimalu, laptele lupului (plantâ).

TÓRTORA, TÓRTOLA, *f.* turturea, turturică.

TORTÓRE, *m.* torturatoru, carnifice.

TÓRTORO, *m.* ştergâtoare, spâlâtoare de paie ; masale de pae.

TORTUOSAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu strâmbu, sucitu.

TORTUOSITÀ, *f.* strâmbâturâ, sucitură, întortocare, încolăcire, încovrigare, şerpuire ; gârboviturâ.

TORTUÓSO, *a.* plinu de întorsături, strâmbu, sucitu, gârbovitu, întortocatu, încolăcitu, încovrigatu, şerpuitoru, sinuosu, flecsuosu.

TORTÚRA, *f.* strâmbâtate, strâmbâturâ ; nedreptate, injustiţie ; torturâ, tormentu, casnâ ; durere mare, amărîciune.

TORTURÁRE, *v. a.* a tortura, a tormenta, a căsni, a chinui, a pune la torturâ ; a întrista, a contrista ; a angaria.

TORVAMÉNTE, *avv.* într'unu modu ferosu, crudu, straşnicu ; grozavu, oribilu ; cu o căutâturâ poncişâ, amerinţâtoare.

TORVITÀ, *f.* căutâturâ ferească ; sălbaticâ, mânioasă, amerinţâtoare ; căutâturâ poncişâ.

TÓRVO, *a.* strâmbu, poncişu ; ferosu, crudu, straşnicu, amerinţâtoru, înfiorâtoru, oribilu.

TORZIÓNE, *f.* torsiune, torsâturâ, contorsiune ; estorsiune, violinţâ, angarie.

TORZÚTO, *a.* — *cavolo torzuto*, varză ţestoasă, curechiu ţestosu, curechiu cu căpăţînă ; căpăţînă de varză.

TÓSA, *f.* fată, copilă, fecioară.

TOSAMÉNTO, *m.* tunsâturâ, râzâturâ, tundere.

TOSÁRE, *v. a.* a tunde, a rade ; a tâia.

TOSATÓRE, *m.* tunsâtoru, râzâtoru.

TOSATÚRA, *f.* tunsâturâ, tunsură, râzâturâ.

TOSCANAMÉNTE, *avv.* dupa maniera Toscaniloru.

TOSCANEGGIÁRE, TOSCANIZZÁRE, *v. a. e n.* a vorbi ca toscanii ; a afecta maniere toscane ; a da formâ toscană la vreo zicere din dialectu, a toscaniza.

TOSCANERÍA, *f.* afectaţiune de maniere toscane.

TOSCANÉSIMO, TOSCANÍSMO, *m.* toscanismu, manieră toscană.

TOSCANÍSTA, *m.* toscanistu, imitatoru alu toscaniloru.

TOSCANITÀ, *f.* toscanitate, limba italiană curată.

TOSCÁNO, *a. e s. m.* toscanu, din Toscana ; una din cele cinci ordini de architecturâ, ordinea toscană.

TÓSCO, *m.* tosicu, veninu, otravâ ; — *a.* otrăvitu ; toscanu, etruscu.

TÓSO, *a.* tunsu ; bâiatu, copilu, flăcău.

TOSÓNE, *m.* veleru, pele cu pîru, cu lână ; — *toson d'oro*, veleru de auru (unu ordinu de cavalerie).

TÓSSE, *f.* tusâ ; — *tosse secca*, tusâ seacâ, fârâ flegmâ.

TOSSICÁRE, *v. a.* a învenina, a otrăvi ; a amărî.

TOSSICATÚRA, TOSSICAZIÓNE, *f.* tosicaţiune, otrăvire, înveninare.

TÓSSICO, *m.* tosicu, otravâ, veninu ; amăreală.

TOSSICODÉNDRO, *m.* tocsicodendru (arbore otrăviciosu).

TOSSICOLOGÍA, *f.* tocsicologie, ştiinţâ despre otrâvi.

TOSSICÓSO, *a.* tocsicosu, veninosu, otrăviciosu.

TOSSILLÁGGINE, *f.* podbeală, tusilagine (plantâ).

TOSSIMÉNTO, *m.* tuşire.

TOSSÍRE, *v. n.* a tuşi.

TOSTAMÉNTE, *avv.* iute, degrabu ; îndată, curîndu.

TOSTÁNO, *a.* iute, grabnicu, repede.

TOSTÁRE, *v. a.* a prâji, a dogori.

TOSTEVOLMÉNTE, *avv.* îndată, curîndu, pe locu.

TOSTÉZZA, *f.* iuţeală, grăbnicie, pripă, celeritate.

TÓSTO, *a.* iute, grabnicu, repede ; prâjitu, dogoritu ; obraznicu, sfruntatu ; obstinatu ; — *faccia tosta*, obraznicu, sfruntatu, neruşinatu ; — *via tosta*, cale mai scurtă ; — *tosto, avv.* degrabu, iute ; curîndu, pe locu.

TOTÁLE, *a.* totalu, întregu, deplinu ; — *s. m.* totalu, totalitate.

TOTALITÀ, *f.* totalitate, întregime ; totalu, întregu, totu.

TOTALIZZÁRE, *v. a.* a totaliza. a aduna, a insuma.

TOTALMÉNTE, *avv.* cu totulu. de totu, pe deplinu.

TÓTANO, *m.* peşte călimaru.

TOVÁGLIA, *f.* faţă de masă, pînzâturâ.

Digitized by Google

TOVAGLIÓLO, TOVAGLIUÓLO, *m.* servietă, merindare.
TOZZÉTTO, *m.* bucăţică ; unu felu de cuiu.
TÓZZO, *m.* bucată, codru (de pâine) ; carabină ; — *a.* scurtu.
TRA, *prep.* în, între, în mijlocu ; peste ; — *tra sè*, în sineşi ; — *essere tra il sì e il no, tra due*, a fi la îndoiută ; — *essere tra l'uscio ed il muro*, a se afla foarte strimtoratu.
TRÁAS, *m.* unu felu de cimentu naturalu, traasu.
TRABÁCCA, *f.* cortu.
TRABÁCCOLO, *m.* trabaclu, unu felu de navă mică.
TRABALLÁRE, *v. n.* a se clătina, a barcola, a se cutremura.
TRABALLÍO, TRABALLAMÉNTO, *m.* clătinare, barcolare, cutremurare, sdruncinare, sdrâncănitură.
TRABALZAMÉNTO, *m.* clătinare ; aruncare, asvîrlire cându într'o parte cându în alta ; smâcinare.
TRABALZÁRE, *v. a.* arunca, a asvirli dintr'o parte într'alta ; a clătina, a smâcina ; a resări, a sări, a umbla în sărite ; a face câştiguri nelegiuite.
TRABÁLZO, *m.* clătinare, smâcinare ; câştigu nelegiuitu.
TRABÁNTE, *m.* trabantu, dorobanţu, satelitu, sbiru.
TRABÁSSO, *a.* foarte josu.
TRABASTÁRE, *v. n.* a fi cu abundanţă, a abunda.
TRABÁTTERE, *v. a.* a întrelovi, a lovi unulu cu altulu.
TRABEÁTO, *a.* prea fericitu.
TRABEAZIÓNE, *f.* trabeaţiune (frisă, cornişu şi architravu).
TRABÉRE, *v. a. e n.* a bea peste măsură, a bea de a dușca.
TRABÍCCOLO, *m.* instrumentu spre a încălzi rufele ; orîce maşină estravagantă ; cursă.
TRABOCCAMÉNTO, *m.* strâvârsare, vârsare ; suprabundare ; ruină, prăpădenie ; desfriu.
TRABOCCÁNTE, *a.* care se râvarsă ; suprabundantu ; care întrece greutatea cerută (monedă).
TRABOCCANTEMÉNTE, *avv.* cu prisosu ; repede.
TRABOCCÁRE, *v. a.* a arunca, a asvirli, a vârsa, revârsa, a strâvârsa ; a prăvăli, a repezi ; a scoate afară cu repeziciune ; — *v. n.* a se revârsa, a se strâvârsa, a se vârsa ; a eşi, a da din ţermi ; a eşi din ecuilibru ; a cădea ; — *traboccar ne' vizi*, a se desfrîna.
TRABOCCHÉLLO, TRABOCCHÉTTO, *m.* tarabă, laţu, cursă ; capcană ; o maşină de asvîrlitu pietre.
TRABOCCHÉVOLE, *a.* desmăsuratu, suprabundantu, prisositoru ; repede, precipitosu.
TRABOCCHEVOLMÉNTE, *avv.* cu repeziciune.
TRABÓCCO, *m.* vârsare, revârsare ; descuilibrare ; priporu ; cădere, repezire ; precipiţiu, ruină ; unu felu de balistă la cei vechi ; — *a trabocco*, peste măsură ; cu desfrînare ; cu repeziciune.
TRABÚCCO, *m.* unu felu de balistă.
TRABUÓNO, *a.* bunu peste măsură, prea bunu.
TRACANNÁRE, *v. a e. n.* a bea de a dușca.
TRACANNATÓRE, *m.* beţivu.
TRACAPÉLLO, *m.* epitimu (plantă).
TRACÁRICO, TRACÁRCO, *a.* supraîncărcatu.
TRACÁRO, *a.* foarte scumpu, scumpu peste măsură.
TRACCHEGGIÁRE, *v. n.* a trăgăna, a timpuriza.
TRÁCCIA, *f.* urmă, vestigiu, văgaşu, dîră ; semnu ; cale, călătoriă, drumu ; şiru ; schiţă, planu ; negoţu ; — *andare in traccia*, a căuta ; — *seguire le tracce altrui*, a urma ecsemplulu altuia, a se lua după cineva.
TRACCIAMÉNTO, *m.* desemnare, isvodire ; urmărire.
TRACCIÁRE, *v. a.* a urmări, a urma, a lua pe cineva după urmă ; a schiţa, a isvodi, a face planulu.
TRACCIATÓRE, *m.* urmăritoru.
TRACHÉA, *f.* trachea, arteră aspră, răsuflătoare.
TRACHEÁLE, *a.* trachealu.
TRACHEOTOMÍA, *f.* tracheotomie, incisiune la răsuflătoare.
TRACIMÁRE, *v. n.* a eşi, a da din ţermi.
TRACIMAZIÓNE, *f.* eşire din ţermi, inundare.
TRACOCÉNTE, *a.* arzătoru, fierbinte peste măsură.
TRACÓLLA, *f.* curea, bandelieră, cordonu peste umeri.
TRACOLLAMÉNTO, *m.* cădere, descuilibrare, precumpânire, cumpânire, plecare, abatere într'o parte.
TRACOLLÁRE, *v. n.* a se descuilibra, a se pleca, a se abate într'o parte, a cădea ; a se clătina.
TRACÓLLO, *m.* descuilibrare, plecare, abatere într'o parte ; precumpânire ; cădere ; ruină ; — *dare il tracollo*, a ruina ; — *dare il tracollo alla bilancia*, a abate, a pleca cumpăna într'o parte.
TRACOLPÍRE, *v. a.* a lovi prea departe.
TRACONTÉNTO, *a.* foarte mulţumitu.
TRACÓRRERE, *v. a.* a alerga multu, a alerga iute ; a trece peste ; — *v. n.* a se strica.
TRACÓRSO, *a.* întrecutu.
TRACOTÁNTE, TRACOTÁTO, *a.* semeţu, impertinentu.
TRACOTÁNZA, TRACOTÁGGINE, *f.* semeţie, impertinenţă.
TRACOTÁRE, *v. n.* a se semeţi.
TRACÓTTO, *a.* strâcoptu.
TRACÚRO, *m.* unu felu de peşte.
TRÁDERE, *v. a.* a da, a preda, a da în mâna cuiva ; a învăţa ; a trâda.
TRADIMÉNTO, *m.* TRADIGIÓNE, *f.* trâdare ; înşelăciune, fraudă ; — *mangiare il pane a tradimento*, a mânca pâinea fără fi meritato.
TRADÍRE, *v. a.* a trâda ; a descoperi, a da de golu.
TRADITÓRE, *m.* trâdătoru ; înşelătoru.
TRADITORESCAMÉNTE, *avv.* prin trâdare.
TRADITORÉSCO, TRADITÓRIO, *a.* trâdătoru, perfidu.
TRADIZIONÁLE, *a.* tradiţionalu, după tradiţiune.
TRADIZIÓNE, *f.* tradiţiune ; datină ; predare.
TRADOLÓRE, *f.* durere amarnică.
TRADUCÍBILE, *a.* traducibilu, de tradusu.
TRADÚRRE, *v. a.* a traduce ; a transporta, a trage, a conduce cu silă ; a transplânta.
TRADUTTÓRE, TRADUCITÓRE, *m.* traductoru.
TRADUZIÓNE, *f.* traducţiune, traducere, tâlmăcire.
TRAÉNTE, *a.* trăgătoru ; — *s. m.* trasantu (la o poliţă).
TRAFALLÁRE, TRAFALSÁRE, *v. a.* a călca, a nu observa.
TRAFELAMÉNTO, *m.* lângezire, slăbire, hînire.

Digitized by Google

TRAFELÁRE, *v. n.* a hîni, a gîfâi, a se opinti ; a lângezi, a se topi, a se desputeri.
TRAFERÍRE, *v. a.* a rãni, a lovi, a strâpunge.
TRAFÉRMO, *m.* tare, țeapãnu de totu, neclintitu.
TRAFÉSSO, *a.* crepatu de totu.
TRAFFICANTE, *a. e s. m.* traficantu, negustoru.
TRAFFICÁRE, *v. n.* a trafica, a negutãtori, a face negutãtorie, negoțu, comerciu ; a trata ; a târgui ; a se sili, a se strãdui, a se sîrgui ; — *v. a.* a pipãi.
TRAFFICATÓRE, *m.* traficantu, negutãtoru, comerciantu.
TRÁFFICO, *m.* traficu, negoțu, comerciu.
TRAFIÉRE, *m.* pumnaru foarte ascuțitu, trafieru.
TRAFÍGGERE, *v. a.* a strâpunge ; a rãni ; a întrista.
TRAFIGGIMÉNTO, *m.* strâpungere, pãtrundere.
TRAFIGGITÓRE, *m.* strâpungãtoru, junghiãtoru
TRAFIGGITURA, *f.* strâpungere, strâpunsãturã.
TRAFILA, *f.* instrumentu cu felurite borticele de trasu și subțiatu firile de metalu printr'însulu, filierã.
TRAFILÁRE, *v. a.* a trage prin filierã.
TRAFÍSO, TRAFITTO, *a.* strâpunsu, pãtrunsu ; rãnitu.
TRAFITTÚRA, *f.* strâpungere, împungere, strâpungãturã, împungãturã, junghiere, junghiu.
TRAFÓGLIO, *m.* trifoiu.
TRAFOGLIÓSO, *a.* plinu de trifoiu, trifoiosu.
TRAFORÁRE, *v. a.* a strãfora, a sfredeli ; a strâpunge ; a petrece, a trece : a borti ; — *trafforarsi*, a se virî, a se îndesa.
TRAFORAZIÓNE, *f.* strãforãturã, sfredelire, bortire.
TRAFORERÍA, TRAFORELLERÍA, *f.* înșelãciune, amãgitorie.
TRAFORÉLLO, *m.* hoțu, borfașu ; înșelãtoru.
TRAFÓRO, *m.* strãforare, sfredelire, bortire ; strãforãturã, bortiturã ; perforațiune ; strãforu, bortã ; ascunzatoare ; ușã secretã.
TRAFUGAMÉNTO, *m.* furare, luare pe ascunsu, subtragere, transportare pe furișu.
TRAFUGÁRE, *v. a.* a fura, a subtrage, a lua, a transporta pe ascunsu ; — *trafugarsi*, a se furișa.
TRAFUGGITÓRE, *m.* desertoru, soldatu fugitivu, fugaru.
TRAFURÁRE, *v. a.* a fura, a subtrage.
TRAFURELLERÍA, *f.* înșelãciune, amãgitorie.
TRAFÚSOLA, *f.* TRAFÚSOLO, *m.* sculu, legãturã de tortu.
TRAGACÁNTA, *f.* adragantã.
TRAGÉDIA, *f.* tragedie ; întîmplare tragicã.
TRAGEDIÁNTE, *m.* tragediantu, scriitoru tragicu.
TRAGEDIÁRE, TRAGEDIZZÁRE, *v. n.* a compune tragedii.
TRAGÉDO, *m.* tragedu, actoru sau poetu tragicu.
TRAGÉMATO, *m.* dulceațã, fructe zaharisite.
TRAGETTÁRE, *v. a.* a arunca ici și colea ; — *v. n.* a trece peste, a se duce dincolo.
TRAGETTATÓRE, *m.* comediantu, șarlatanu.
TRAGÉTTO, *m.* trecãtoare, pasagiu ; trecere ; potecã ; — *darla per tragetti*, a dosi, a cârmi, a tergiversa.
TRÁGGERE, *v. a.* a trage.
TRAGHETTÁRE, *v. a.* a transporta dincolo ; — *v. n.* a trece peste, a trece dincolo.
TRAGICAMÉNTE, *avv.* tragicește, într'unu modu tragicu.
TRÁGICO, *a.* tragicu ; tristu, durerosu, nefericitu.
TRAGICOMMÉDIA, *f.* tragicomedie.
TRAGICOMICO, *a.* tragicomicu, de tragicomedie.
TRAGIOGÁRE, *v. n.* a fi în discordie, a nu se acorda.
TRAGITTO, *m.* pasagiu, trecere ; trecãtoare.
TRAGLORIOSO, *a.* prea gloriosu, plinu de glorie.
TRAGRÁNDE, *a.* foarte mare ; estraordinaru.
TRAGUARDARE, *v. a.* a nivela ; a privi, a trage cu coada ochiului ; a prevedea.
TRAGUÁRDO, *m.* alidadã, dioptrã.
TRAIETTÁRE, *v. a. e n.* a transporta dincolo ; a se duce, a trece dincolo.
TRAIETTÓRIA, *f.* trajectoriã, linie descrisã dela unu corpu solidu supusu la oarecare putere mișcãtoare.
TRAIMÉNTO, *m.* tragere ; atragere.
TRAÍNA, *m.* omu rãutãcîosu,
TRAINÁRE, *v. a.* a trage, a tîrî, a cãra.
TRÁINO, TRAÍNO, *m.* trãsurã ; cãrãtura ; încãrcãturã ; bagagiu, calabalicu ; plutã de grinzi.
TRALASCIAMÉNTO, *m.* omitere, întrelãsare.
TRALASCIÁRE, *v. a.* a întrelãsa, a omite, a nu face, a întrerupe, a precurma, a înceta, a lãsa ; — *v. n.* a se pregeta, a se lãsa.
TRALATÁRE, *v. a.* a traduce ; a transporta.
TRALAZIÓNE, *f.* transportu, translațiune.
TRÁLCIO, TRÁLCE, *m.* mlãdițã, vlãstaru de viță ; ramurã verde ; butașu ; rãmurelu de altuitu ; funioara buricului.
TRALÍCCIO, *m.* trãliciu ; pînzã groasã de saci.
TRALÍCE (IN), *avv.* în piezu, curmezișu.
TRALIGNAMÉNTO, *m.* degenerare, bastardare.
TRALIGNÁRE, *v. n.* a degenera, a se bastarda.
TRALÍGNO, *a.* degeneratu, bastardu.
TRALINEÁTO, *a.* eșitu în linie ; degeneratu.
TRALINGÁCCIO, *m.* funie.
TRALOCÁRSI, *v. n.* a se transloca, a se muta, a se strãmuta.
TRALUCÉNTE, *a.* strãvãzãtoru ; strãlucitoru.
TRALÚCERE, *v. n.* a strãluci ; a întreluci, a între licuri.
TRALÚCIDO, *a.* transparentu, strãvãzãtoru.
TRALUNÁRE, *v. a. e n.* a sgãi, a înholba, a cãsca ochii ; a chiori, a se uita strîmbu ; a încremeni ; a astrologa.
TRALUNÁTO, *a.* înholbatu ; încremenitu.
TRÁMA, *f.* tramã, bãtãturã ; uneltire, urzire ; cursã.
TRAMÁGLIO, *m.* rețea de paseri ; mreajã.
TRAMANDAMÉNTO, *m.* transportare, strãmutare.
TRAMANDÁRE, *v. a.* a trimite, a transmite, a transporta.
TRAMÁRE, *v. a.* a bate tramã, a nãvãdi ; a urzi, a unelti.
TRAMÁZZO, *m.* tumultu, confusiune, îmbulzealã, buetu, gãlãgie ; cursã, lațu, insidie, uneltire vicleanã.
TRAMBASCIAMÉNTO, *m.* chinuire, necazu, angustie.
TRAMBASCIÁRE, *v. n.* a se afla strîmtoratu, îngrijatu, necãjitu ; a lângezi, a se topi de doru.
TRAMBUSTÁRE, *v. a.* a rãscoli, a amesteca, a turbura.
TRAMBÚSTO, TRAMBUSTÍO, *m.* TRAMBÚSTA, *f.* rescolire, amestecaturã, confusiune, desordinu.

Digitized by Google

turburare, resvrătire, talmoșu-balmoșu; agitațiune morală.

TRAMENÁRE, *v. a.* a mânui; a prelucra; a trata; a pipâi; a cocoloși, a mototoli, a strica.

TRAMENDÚE, TRAMENDÚI, *pron.* amîndoi, amîndoâ.

TRAMENÍO, *m.* scuturare, rescolire, confusiune.

TRAMESCHIÁNZA, *f.* amestecătură, amestecu.

TRAMESCHIÁRE, *v. a.* a amesteca.

TRAMESCOLAMÉNTO, *m.* amestecare, remestecare.

TRAMESCOLÁRE, *v. a.* a mesteca, a amesteca, a remesteca

TRAMÉSSA, *f.* transmitere, transmisiune; digresiune.

TRAMESSIÓNE, *f.* întrepunere, mijlocire.

TRAMÉSSO, *m.* întremâncare.

TRAMESTÁRE, *v. a.* a amesteca, a rescoli, a scormoni, a scotoci; a turbura, a răsvrăti.

TRAMESTÍO, *m.* amestecătură, confusiune.

TRAMÉTTERE, *v. a.* a pune între, a întrepune; a transmite; — *trametterși*, a mijloci, a se pune mijlocitoru.

TRAMETTIMÉNTO, *m.* întrepunere; mijlocire, mediațiune.

TRAMÉZZA, *f.* despârțitură.

TRAMEZZÁBILE, *a.* care se poate despărți; ce se poate întrerupe.

TRAMEZZAMÉNTO, *m.* despârțitură, despârțire, întrepunere.

TRAMEZZÁRE, *v. a.* a despărți, a face o despărțitură; a întrepune, a pune între, a amesteca; a întrerupe, a precurma; a împărți în doâ; — *v. n.* a mijloci.

TRAMEZZATÓRE, *m.* despărțitoru, împărțitoru; mediatoru, mijlocitoru, împăciuitoru, arbitru.

TRAMÉZZO, *m.* despărțitură; întervalu de timpu; interstițiu; lucru mijlociu; — *senza tramezzo*, nemijlocitu; îndatâ.

TRAMISCHIÁNZA, *f.* amestecătură, amestecu.

TRAMISCHIÁRE, *v. a.* a mesteca, a amesteca, a remesteca.

TRÁMITE, *m.* cale, drumu, cărare, potecâ.

TRAMÓGGIA, *f.* coșulu morii.

TRAMOLLÍCCIO, *a.* foarte moale.

TRAMONTAMÉNTO, *m.* apunere.

TRAMONTÁNA, *f.* nordu, septentrionu, miazănoapte; polu articu; vîntu de susu, crivățu; stea polară; — *perdere la tramontana*, a se zăpăci.

TRAMONTANÁTA, *f.* vîntu de susu cu furtună.

TRAMONTÁRE, *v. n.* a apune, a se culca; a trece peste munți; a peri, a muri, a câdea.

TRAMÓNTO, *m.* apunere, apusu; câdere, perire, sfîrșitu.

TRAMORTIMÉNTO, *m.* amorțire, leșinare.

TRAMORTÍRE, *v. n.* a amorți, a leșina.

TRÁMPOLI, TRÁMPALI, *m. pl.* câtărigi, câtăligi.

TRAMUGGHIÁRE, *v. n.* a mugi, a rugi; a bubui grozavu.

TRAMUTAMÉNTO, *m.* TRAMÚTA, TRAMUTÁNZA, *f.* strâmutare, schimbare, prefacere.

TRAMUTÁRE, *v. a.* a muta, a strâmuta; a transforma; a schimba, a prefface; — *tramutarsi*, a se strâmuta, a se transforma.

TRAMUTATÓRE, *m.* strâmutătoru; transformatoru.

TRAMUTAZIÓNE, *f.* strâmutare; transformațiune.

TRANÁRE, *v. a.* a trage după sine, a tîri; — *v. n.* a se trâgâna.

TRANELLÁRE, *v. a.* a înșela, a amâgi; a întinde curse.

TRANÉLLO, *m.* TRANELLERÍA, *f.* uneltire vicleană, înșelăciune, amâgitorie, fraudă; cursă, insidie.

TRANÉRO, *a.* negru ca smoala, foarte negru.

TRANGHIOTTIMÉNTO, *m.* înghițire; devorare; sorbire.

TRANGHIOTTÍRE, *v. a.* a înghiți lăcomește; a devora; a sorbi, a absorbi, a bea; a mistui.

TRANGOSCIAMÉNTO, *m.* apăsare, încleștare de inimâ, turburare, strîmtorare, angustie mare.

TRANGOSCIÁRE, *v. n.* a fi cu inima încleștată, frântă, strîmtorată, apăsata; a se topi de doru.

TRANGOSCIÁTO, TRANGOSCIÓSO, *a.* strîmtoratu, apăsatu, încleștatu, cu inima încleștată.

TRANGUGIAMÉNTO, *m.* înghițire cu voracitate.

TRANGUGIÁRE, *v. a.* a înghiți lăcomește, cu mare voracitate; a înghiți; a sorbi, a absorbi; a devora; a suferi, a răbda, a suporta; a înghiți noduri; a cotropi.

TRANGUGIATÓRE, *m.* înghițitoru, devoratoru.

TRÁNNE, *avv.* afară, cu escepțiune de.

TRANQUILLAMÉNTE, *avv.* într'unu modu trancuilu, liniștitu, pacînicu; cu trancuilitate, în pace, în ticnă.

TRANQUILLAMÉNTO, *m.* trancuilizare, astimpărare, liniștire, potolire; dilațiune, amânare, întârziere, pregetu, pregetare; împăciuire; râfuire, achitare.

TRANQUILLÁRE, TRANQUILLIZZÁRE, *v. a.* a trancuiliza, a astimpăra, a liniști, a potoli, a imblânzi; a purta cu vorba; — *tranquillarsi*, a se liniști; a se repausa, a se ogoia.

TRANQUILLITÀ, *f.* trancuilitate, liniște, odihnă. repaosu.

TRANQUÍLLO, *a.* trancuilu, liniștitu, astîmpărătu, pacificu, pacînicu, neturburatu, blându, domolu.

TRANSALPÍNO, *a.* transalpinu, de dincolo de Alpi.

TRANSANIMAZIÓNE, *f.* transanimațiune, transmigrațiune, transmigrare a sufletului.

TRANSATÁRE, *v. a.* a transige, a face transacțiune.

TRANSAZIÓNE, *f.* transacțiune, învoială, învoire, convențiune spre a termina o ceartă, o prigonire.

TRANSÉGNA, *f.* supraveșmîntu, surtucu.

TRANSEÚNTE, *a.* care trece în altulu, trecătoru.

TRANSFÉRTA, *f.* transferire, transportare, strâmutare.

TRÁNSFUGO, *m.* desertoru, fugaru.

TRANSÍBILE, *a.* trecătoru, care este să treacă.

TRANSÍGERE, *v. a. e n.* a transige, a face transacțiune, a se învoi.

TRANSITÁRE, *v. n.* a transita, a trece prin.

TRANSITÍVO, *a.* transitivu, strâmutătoru.

TRÁNSITO, *m.* trecere, pasagiu; transitu; reposare; — *per transito*, în treacătu; — *a tutto transito*, din toate puterile; — *stare a transito*, a fi cineva aproape să moară.

TRANSITORIAMÉNTE, *avv.* în treacătu; provisoriu.

TRANSITORIETÀ, *f.* transitorietate, caducitate, schimbăciune, strâmutăciune, provisorietate.

TRANSITÓRIO, *a.* transitoriu, trecătoru, strâmu-

Digitized by Google

tâciosu, caducu, provisoriu, momentanu, timpuralu.

TRANSIZIÓNE, *f.* transiţiune, trecere, pasagiu; maniera de a trece dela unu argumentu la altulu.

TRANSMARÍNO, *a.* transmarinu, de dincolo de mare.

TRANSPADÁNO, *a.* transpadanu, de peste Po.

TRANSPORTÁRE, *v. a.* a transporta.

TRANSUMANÁRE, *v. n.* a se îndumnezei, a deveni divinu.

TRANSUNTÁRE, *v. a.* a compendia, a prescurta.

TRANSUNTIVAMÉNTE, *avv.* în compendiu, pe scurtu.

TRANSUNTÍVO, *a.* care serveşte de pasagiu.

TRANSÚNTO, *m.* estractu, compendiu, prescurtare.

TRANSUNZIÓNE, *f.* transiţiune, o figură de retoricâ.

TRANSUSTANZIÁLE, *a.* transubstanţialu.

TRANSUSTANZIÁRE, *v. a.* a transubstanţia, a preface o substanţâ într'alta.

TRANSUSTANZIAZIÓNE. *f.* transubstanţiaţiune.

TRANSVERSÁLE, *a.* transversalu, de a curmezişulu.

TRAPACÍFICO, *a.* prea pacificu, prea astîmpăratu.

TRAPANÁRE, *v. a.* a sfredeli, a trepâna.

TRAPANATÓRE, *m.* sfredelitoru, bortitoru; pâtrunzâtoru.

TRÁPANO, TRAPANATÓIO, *m.* trepanu, sfredelu.

TRAPARÉNTE, *a.* transparentu, strâvâzâtoru.

TRAPASSÁBILE, *a.* trecâtoru, transitoriu, caducu.

TRAPASSAMÉNTO, *m.* trecere; călcare; întrecere; încetare, fine; reposare, moarte; petrecere.

TRAPASSÁNTE, *a.* care trece peste; transparentu, strâvâzâtoru; — *s. m.* trecâtoru, călâtoru, pasageru.

TRAPASSÁRE, *v. a.* a trece peste; a trece înainte; a întrece, a covîrşi; a înceta; a omite; a călca o lege; a strâpunge; a pâtrunde de durere; — *v. n.* a trece; a înceta; a fini, a se isprăvi; a muri.

TRAPASSÁTO, *a.* trecutu; pâtrunsu, strâpunsu; reposatu, mortu; incetatu, finitu, isprăvitu.

TRAPASSATÓRE, *m.* trecâtoru; pâtrunzâtoru; transgresoru.

TRAPASSÉVOLE, *a.* trecâtoru; pâtrunzâtoru; penetrabilu.

TRAPÁSSO, *m.* trecere; trecâtoare, pasagiu; reposare; âmbletu alu calului; transiţiune retoricâ.

TRAPELAMÉNTO, *m.* trecere, petrecere, strecurare.

TRAPELÁRE, *v. n.* a trece, a petrece, a pâtrunde, a se strecura; a se manifesta dupâ oarecare indiciuri.

TRAPÉLO, *m.* calu dinainte.

TRAPENSÁRE, *v. n.* a cugeta, a medita cu mare atenţiune.

TRAPÉZIO, TRAPÉZZO, *m.* trapezu (figură geometricâ).

TRAPEZÓIDE, *m.* trapezoidu (figură geometricâ).

TRAPIANTAMÉNTO, *m.* transplântare, resâdire.

TRAPIANTÁRE, *v. a.* a transplânta, a resâdi, a presâdi.

TRAPÓRRE, *v. a.* a întrepune, a pune între.

TRAPORTAMÉNTO, *m.* transportare, translaţiune.

TRAPORTÁRE, *v. a.* a transporta, a purta peste; a muta.

TRAPOSSÉNTE, *a.* preaputinte, foarte puternicu.

TRAPPÁRE, *v. a.* a apuca, a prinde.

TRAPPETÁIO, *m.* oleargiu, oloieru.

TRAPPÉTO, *m.* moară, pioâ de oleiu.

TRÁPPOLA, *f.* laţu, cursâ, capcanâ; insidie, prinzâtoare; uneltire vicleană, înşelăciune, amăgitorie; unu felu de mreajâ.

TRAPPOLÁRE, *v. a.* a trage în cursâ; a înşela, a amâgi.

TRAPPOLATÓRE, *m.* înşelâtoru, amâgitoru.

TRAPPOLERÍA, *f.* cursâ, insidie, înşelâciune,

TRAPPOLÍNO, *m.* moacâ, pepelea, pâcalâ, bufonu.

TRAPPÓRRE, *v. a.* a pune între, a întrepune.

TRAPPRÉNDERE, *v. a.* a lua, a prinde.

TRAPUNTÁRE, *v. a.* a contrapunge, a ştipui.

TRAPÚNTO, *m.* contrapunsură, cusâturâ dupâ acu; — *a.* cusutu dupâ acu; sleitu, slâbitu.

TRARICCHÍRE, *v. a. e n.* a înavuţi, a se înavuţi.

TRARÍCCO, *a.* foarte avutu, foarte bogatu.

TRARIPAMÉNTO, *m* dare din ţermi, revârsare.

TRARIPÁRE, *v. n.* a se da din ţermi; a se prâpâstui.

TRÁRRE, *v. a.* a trage; a scoate; a retrage; a atrage; a estrage; a escepta; a împinge, a îndemna, a îndupleca; a face inducţiuni, a scoate vreo consecinţâ; a lua; a arunca, a asvîrli, a slobozi, a descârca; — *v. n.* a se duce, a alerga, a merge către; a avea oarecare asemânare; — *trarsi*, a se trage, a se retrage; a lepâda; a se abţinea; a se aplica; — *trarre di senno*, a sminti, a face sâ înnebunească; — *trarre ambassi in fondo*, a face falimentu; — *trarre innanzi*, a înainta; — *trarsi di sotto a checchessia*, a se subtrage, a scâpa; — *tratto de' sensi*, leşinatu.

TRARUPÁRE, *v. n.* a se precipita, a câdea, a se prâpâstui.

TRARUPÁTO, *a.* rîposu, stîncosu.

TRASALÍRE, *v. n.* a tresâri, a sâri, a umbla în sârite.

TRASALTÁRE, *v. n.* a sâri, a face multe sârituri.

TRASAMÁRE, *v. a.* a iubi, a ama fierbinte.

TRASANDAMÉNTO, *m.* neîngrijire, desmâţare.

TRASANDÁRE, *v. n. ed a.* a trece înainte, a trece peste; a neîngriji, a omite; a călca o lege; — *trasandarsi*, a se desfrîna; a se înglindisi; a se desmâţa.

TRASANDÁTO, *a.* trecutu peste, trecutu înainte; neîngrijitoru, nesocotitoru; desmâţatu.

TRASATTÁRE, *v. a.* a şi apropria, a şi însuşi.

TRASCÉGLIERE, *v. a.* a alege; a deosebi.

TRASCEGLIMÉNTO, *m.* alegere; deosebire.

TRASCENDENTÁLE, *a.* trascendentalu.

TRASCENDÉNTE, *a.* trascendentu; covîrşitoru.

TRASCÉNDERE, *v. a. e n.* a trascinde, a strâbate suinduse, a întrece, a covîrşi; a ascinde, a se sui, a se urca.

TRASCENDIMÉNTO, *m.* trascindere, întrecere, covîrşire.

TRASCÉRNE, *v. a.* a alege; a deosebi.

TRASCINÁRE, *v. a.* a trage dupâ sine, a tîrî.

TRASCOLÁRE, *v. n.* a se strecura, a se scurge, a curge.

TRASCOLORÁRE, *v. n.* a şi schimba coloarea, a face feţe feţe.

TRASCORPORAZIÓNE, *f.* transcorporaţiune, transmigraţiune.

TRASCORRENTEMÉNTE, *avv.* în treacâtu; din eroare.

Digitized by Google

TRASCORRERE, *v. n. ed a.* a alerga iute, a trece repede, a trece în fugă, a răsbate, a străbate, a petrece; a trece prea departe; a omite, a întrelăsa; a citi în treacătu, a ecsamina pe deasupra; — *trascorrendo*, în treacătu.

TRASCORRÉVOLE, *a.* trecătoru, curgătoru, transitoriu.

TRASCORREVOLMÉNTE, *avv.* în treacătu, prin incidență.

TRASCORRIMÉNTO, *m.* alergare, curgere, trecere repede; petrecere, răsbatare, străbatere; greșeală, eroare..

TRASCORRITÓRE, *m.* care trece în fugă; care trece prea departe; care străbate; care comite o greșeală.

TRASCÓRSA, *f.* străbatere; — *in trascorsa*, în fugă.

TRASCORSIVAMÉNTE, *avv.* în treacătu.

TRASCORSÍVO, *a.* curgătoru, trecătoru.

TRASCÓRSO, *m.* alergare, curgere, trecere în fugă; petrecere, răsbatere, străbatere; eroare; — *in trascorso*, în treăcătu.

TRASCOTATAMÉNTE, *avv.* semețește.

TRASCRÍTTO, *m.* transcrisu, prescriere, copie.

TRASCRITTÓRE, *m.* transcriitoru, prescriitoru, copistu.

TRASCRÍVERE, *v. a.* a transcrie, a prescrie, a copia.

TRASCURÁGGINE, TRASCURÁNZA, TRASCURATÉZZA, TRASCURATÁGGINE, *f.* neîngrijire, nesocotire, nepăsare, apatie, îndolință, negligență, nesilință, desmățare.

TRASCURAMÉNTO, *m.* neîngrijire, nesocotire.

TRASCURÁRE, *v. a.* a neîngriji, a nesocoti; a desprețui; a călca o lege; a întrelăsa, a omite.

TRASCURATAMÉNTE, *avv.* cu nepăsare, cu nesocotință.

TRASCURÁRTO, *a.* negligentu, neîngrijitoru, nepăsătoru, apaticu, îndolentu, desmățatu.

TRASECOLÁRE, *v. a.* a ului, a uimi, a ameți; — *v. n.* a încremeni.

TRASÉNNO, *m.* înțelepciune mare, prudință mare.

TRASENTÍRE, *v. n.* a nu auzi, a nu înțelege bine.

TRASFERÍBILE, *a.* transferibilu, strămutăciosu.

TRASFERIMÉNTO, *m.* transferire, mutare, strămutare.

TRASFERÍRE, *v. a.* a transporta, a strămuta; — *trasferirsi*, a se transporta, a se muta, a se strămuta.

TRASFÉRTA, *f.* translațiune, transportare, strămutare.

TRASFIGURAMÉNTO, *m.* transfigurare, schimbarea figurei.

TRASFIGURÁRE, *v. a.* a transfigura, a transforma; — *trasfigurarsi*, a se transfigura, a se transforma; a se întiptila.

TRASFIGURAZIÓNE, *f.* transformațiune, transfigurare; Transfigurațiune, Schimbarea la față a a D. N. Iisusu Christosu.

TRASFÓNDERE, *v. a.* a transfunde, a strâvârsa, a turna dintr'unu locu într'altulu; a străpurta; a insufla.

TRASFORMÁBILE, *a.* transformabilu, de transformatu.

TRASFORMAMÉNTO, *m.* transformare, schimbare, prefacere.

TRASFORMÁRE, *v. a.* a transforma, a schimba, a preface; — *trasformarsi*, a se transforma, a se preface.

TRASFORMATÍVO, *a.* transformativu, aptu a transforma.

TRASFORMATÓRE, *m.* transformatoru, schimbătoru,

TRASFORMAZIÓNE, *f.* transformațiune, schimbare.

TRASFUGÁRE, *v. a.* a fura, a lua pe furișu.

TRASFUMÁRE, *v. n.* a se preface în fumu.

TRASFUSIONE, *f.* transfusiune, strâvârsâre, turnare, vârsare dintr'unu vasu într'altulu.

TRASGREDIMÉNTO, *m.* transgresiune, călcare (de lege).

TRASGREDÍRE, *v. a.* a a călca o lege, unu ordinu, a nu observa, a nu păzi; a trece peste marginile cuviinței.

TRASGRESSIÓNE, *f.* transgresiune, neobservare, călcare de lege, neascultare; escesu; digresiune, abatere din subiectu.

TRASGRESSÓRE, TRASGREDITÓRE, *m.* transgresoru, călcătoru.

TRASLATAMÉNTE, *avv.* metaforicește, în sensu translatu.

TRASLATAMÉNTO, *m.* translatare, transportare, strămutare.

TRASLATÁRE, *v. a.* a translata, a transporta, a strămuta; a traduce; a întrebuința o vorbă metaforicește.

TRASLATATÓRE, TRASLATÓRE, *m.* translatoru; traductoru.

TRASLATAZIÓNE, TRASLAZIÓNE, *f.* translatare, translațiune, traducere, traducțiune, versiune.

TRASLATIVAMÉNTE, *avv.* metaforicește.

TRASLATÍVO, *a.* translativu, de translațiune; metaforicu.

TRASLÁTO, *a.* translatu, transportatu, strămutatu; metaforicu, alegoricu; — *s. m.* metaforă vorbă metaforică.

TRASLOCAMÉNTO, *m.* translocare, strămutare.

TRASLOCÁRE, *v. a.* a transloca, a transporta, a strămuta.

TRASMARÍNO, *a.* transmarinu, de dincolo de mare.

TRASMÉTTERE, *v. a.* a trimite, a transmite, a transfunde.

TRASMETTITÓRE, *m.* trimițătoru, speditoru.

TRASMIGRAMÉNTO, *m.* transmigrare, emigrare, băjenărire.

TRASMIGRÁRE, *v. n.* a transmigra, a emigra, a băjenări.

TRASMIGRAZIÓNE, *f.* transmigrațiune, emigrațiune, băjenie, pribegire, pasagiu, strămutare.

TRASMISSÍBILE, *a.* transmisibilu, strămutăciosu.

TRASMISSIBILITÀ, *f.* transmisibilitate, strămutăciune.

TRASMISSIÓNE, *f.* transmisiune, transmitere, strămutare.

TRASMODAMÉNTO, *m.* escesu, trecerea măsurii.

TRASMODÁRE, *v. n.* a trece măsură.

TRASMODATAMÉNTE, *avv.* peste măsură, fără cumpătu.

TRASMODÁTO, *a.* desmăsuratu, necumpătatu, ecsageratu.

Digitized by Google

TRASMUTÁBILE, *a.* mutabilu, schimbăciosu.
TRASMUTAMENTO, *m.* mutare, schimbare, prefacere.
TRASMUTARE, *v. a.* a muta, a schimba, a preface, a strămuta; a transforma; a permuta, a face schimbu; — *trasmutarsi*, a se strămuta.
TRASMUTATÓRE, *m.* transformatoru; strămutătoru.
TRASMUTATÓRIO, *a.* transformatoru, capabilu de a transforma.
TRASMUTAZIONE, *f.* transformaţiune; strămutare.
TRASMUTEVOLE, *a.* transformabilu; strămutăciosu.
TRASNATURÁRE, *v. n.* a se desnatura, a se schimba, a se preface, a se altera, a degenera, a se bastarda.
TRASNATURÁTO, *a.* denaturalu, estraordinaru.
TRASNELLO, *a.* foarte uşoru, agilu, iute, sprintenu.
TRASOGNAMÉNTO, *m.* visu, nălucire, fantasie, ilusiune.
TRASOGNARE, *v. n.* a delira, a visa, a aiuri.
TRASOGNÁTO, *a.* stupidu, smintitu, visionaru, fantastu.
TRASOGNATORE, *m.* deliruntu.
TRASÓNE, *m.* fanfaronu, laudărosu, parlavragiu.
TRASONEGGIARE, *v. n.* a face fanfaronade, a taia la palavre.
TRASONERÍA, *f* fanfaronadă; laudăroşie, şarlatanie.
TRASONICO, *a.* de fanfaronu, de palavragiu.
TRASORDINÁRE, *v. n.* a se desordina, a eşi din ordinuială.
TRASORDINÁRIO, *a.* estraordinaru.
TRASORDINATAMENTE, *avv.* intr'unu modu desordinatu.
TRASORDINE, *m.* de-ordinu, neorinduială; mâncare desordinată, escesivă; intemperanţă, necumpatare.
TRASPADANO, *a.* transpadanu, de peste Po.
TRASPARÉNTE, *a.* transparentu, diafanu, străvăzătoru.
TRASPARENZA, *f.* transparenţă, diafaneitate, străvedere.
TRASPARÍRE, *v. n.* a transpârea, a fi transparentu, a se străvedea, a intreluci, a străluci; a se arata de departe.
TRASPIANTÁRE, *v. a.* a transplânta.
TRASPICUO, *a.* străvăzătoru, transparentu.
TRASPIRÁBILE, *a.* transpirăbilu, ce poate eşi prin transpirare.
TRASPIRARE, *v. n.* a transpira, a ecsala, a ecsabura, a resufla, a năduşi; a se face cunoscutu, a se arăta de departe.
TRASPIRAZIONE, *f.* transpiraţiune; năduşeală.
TRASPÓRRE, TRASPÓNERE, *v. a.* a transpune, a transporta, a transloca, a strămuta, a transplânta; a întoarce.
TRASPO TABILE, *a.* transportabilu, strămutăciosu.
TRASPORTAMENTO, *m.* transportare, translaţiune, strămutare, mutare, schimbare, întoarcere; estase; metafora.
TRASPORTÁRE, *v. a.* a transporta, a duce, a cîra dintr'unu locu intr'altulu; a împinge, a sili, a îndemna; a trece; a translata, a traduce; — *trasportato dalle sue passioni*, stăpânitu de pasiunile sale; — *trasportato dalla gioia*, uimitu de bucurie; — *trasportato fuori dei sensi*, estasiatu, răpitu; — *trasportarsi contro ad uno*, a se mânia incontra cuiva.
TRASPORTATORE, *m.* transportatoru, ducătoru, cărătoru.
TRASPÓRTO, TRASPORTAZIÓNE, *f.* transportare, ducere, cărare, transportu, dusu, căratu; comoţiune sufletească, pasiune, entusiasmu, deliru, aiurire, bulguială.
TRASPOSIZIÓNE, TRASPONIMÉNTO, *m.* transpositiune, strămutare, mutare, schimbare de locu, inversiune.
TRASRICCHIRE, *v. a. e n.* a face sau a se face foarte bogatu.
TRASSALTÁRSI, *v. n.* a se asalta unulu pe altulu.
TRASSINÁRE, *v. a.* a manui, a pipăi desu; a cocoli şi, a mototoli, a tarti; a maltrata, a trata rău
TRÁSTO, *m.* podu de navă; — *saltar di trasto in sentina*, a nu se ţinea de una in vorbire, a se abate din subiectu.
TRASTULLARE, *v. a.* a recrea, a desfăta; a zăbovi, a stînjani, a purta cu vorba, a înşela; — *trastullarsi*, a şi petrece.
TRASTULLATORE, *m.* recreatoru, desfătătoru.
TRASTULLEVOLE, *a.* recreatoru, înveselitoru; veselu.
TRASTULLO, *m.* jucărie, petrecere, pastimpu; gluma, şagă.
TRASUDAMENTO, *m.* asudare, transpirare, năduşire abundantă; strecurare, picurare, picare, emanare.
TRASUDARE, *v. n.* a asuda.
TRASUMANARE, *v. n.* a se transumana, a se face divinu.
TRASVERBERÁRE, *v. a. e n.* a reverbera, a resfrânge.
TRASVERSÁLE, *a.* transversalu, oblicu, d'acurmezişulu.
TRASVERSALMENTE, *avv.* piezişu, în piezu, d'acurmezişulu.
TRASVÉRSO, *a.* transversu, oblicu; strâmbu, răutaciosu.
TRASVIARE, *v. a.* a face pe cineva să se rătăcească.
TRASVOLARE, *v. n.* a sbura foarte repede; a trece sburându, a trece foarte iute; a se înălţa.
TRASVOLGERE, *v. a.* a întoarce, a resturna, a turbura.
TRÁTTA, *f.* tragere, smăcire; spaţiu, distanţă; spaţiu, intervalu de timpu; mulţime, concursu de oameni, îmbulzeală; transportu de mărfi; permisiune de a estrage vreo marfă dintr'o ţară; negoţu, traficu, comerciu; poliţă, cambială; tragere de sorţi; — *la tratta dei Negri*, negoţulu ce se făcea cu robii din Africa; — *a tratta*, prin sorţi; — *di lunga tratta*, multu; — *tratta di fune*, tortură cu fune; — *far tratta*, a trage o poliţă.
TRATTÁBILE, *a.* tractabilu, induplecăciosu, blându.
TRATTABILITÀ, *f* tractabilitate, induplecăciune.
TRATTABILMENTE, *avv* intr'unu modu tractabilu.
TRATTAMÉNTO, *m.* tractare şi maniera de a tracta; tractatu, discursu scrisu ori tipăritu; afacere, contractu, negoţu, treabă, învoire; ma-

Digitized by Google

chinaţiune, uneltire; tractamentu, leafa, provisiune.

TRATTARE, *v. a.* a tracta; a mânui; a pipăi; a vorbi despre unu subiectu, a lu cerceta sistematiceşte; a desbate, a chibzui; a priimi bine sau rău, a se purta bine sau rau către cineva; a conversa; a trafica.

TRATTÁRE, *m.* tractare, modu de a tracta, tractamentu.

TRATTATÍSTA, *m.* tractatistu, scriitoriu de tractate.

TRATTATÍVA, *f.* tractativă, negoţiaţiune preliminară.

TRATTÁTO, *m.* tractatu, discursu; convenţiune, învoială, acordu; machinaţiune, uneltire.

TRATIATÓRE, *m.* tractatoru, pertractatoru, care tractează; mijlocitoru; interpretu, tâlcuitoru; uneltitoru.

TRATTAZIÓNE, *f.* tractaţiune, tractatu, discursu, raţionamentu; discusiune, desbatere; tractament..

TRATTEGGIAMÉNTO, *m.* umbrirea unui desemnu prin trăsuri încrucişate sau avându aceeaşi direcţiune.

TRATTEGGIÁRE, *v. a. e n.* a umbri prin trăsuri încrucişate sau făcute în aceeaşi direcţiune; a glumi, a păcăli.

TRATTÉGGIO, *m.* TRATTEGGIATÚRA, *f.* sgrăfilitură, trăsuri încrucişate sau facute în aceeaşi direcţiune spre a umbri unu desemnu.

TRATTENÉRE, *v. a.* a întreţinea, a petrece cu cineva; a stipendia, a da leafă; a reţinea, a opri, a împedica, a strâgâni; — *trattenersi*, a se opri, a se înfrina; a sta, a remânea; a se ocupa, a se îndeletnici; a şi petrece.

TRATTENIMÉNTO, *m.* întreţinere, petrecere, ocupaţiune, îndeletnicire; zabavă, întârziere; leafă, salariu.

TRATTENITÓRE, *m.* întreţinitoru, care întreţine.

TRATTÉVOLE, *a.* tractabilu; plăcutu.

TRÁTTO, *m.* tragere; aruncătură; spaţiu, distanţă, depărtare; pasagiu, bucată, locu dintr'o scrisoare, dintr'o compunere; glumă, vorbă isteaţă; fineţa, astuţie; faptă; manieră de a tracta, de a se purta; trăsură, linie; dată; dătătură; — *tratti*, lineamentele, trăsurile feţei; — *tratto tratto*, din când în când, din timpu în timpu; — *ad un tratto*, deodată; — *tutto ad un tratto*, deodată; într'o clipă; — *a ogni tratto*, adesea, în fiecare minutu; — *di primo tratto*, chiaru la începutu; — *tratto di penna*, trăsură de condeiu; — *questa circostanza dà il tratto alla bilancia*, este o împrejurare decisivă. — *dare i tratti*, a trage de moarte, a agoniza.

TRÁTTO, *a.* trasu; atrasu; împinsu, îndemnatu; dusu.

TRÁTTONE, *avv.* afară, cu escepţiune de.

TRATTÓRE, *m.* trăgătoru, care trage; birtaşu, tratoru.

TRATTORÍA, *f.* restaurantu, birtu, tratorie, locandă.

TRATTÓSO, *a.* afabilu, urbanu, delicatu; glumeţu.

TRATTÚRA, *f.* tragere, estragere, scoatere.

TRAUCCIDÉRSI, *v. n.* a se ucide unulu pe altulu.

TRAUDÍRE, *v. n.* a nu auzi bine.

TRAVAGLIAMÉNTO, *m.* supărare, întristare, necăjire; cultivare; îndeletnicire; turburare.

TRAVAGLIÁRE, *v. a.* a supara, a întrista, a necăji, a obida; a mânui; a cultiva; — *v. n.* a se afla într'o mare întristare; — *travagliarsi*, a se ocupă; a se osteni; a se amărâ; a se întrista, a se mâhni, a se tortura.

TRAVAGLIATAMÉNTE, *avv.* cu ostenelă; cu întristare.

TRAVAGLIATÍVO, *a.* silitoru, sîrguitoru, activu.

TRAVAGLIÁTO, *a.* fatigatu, ostenitu; întristatu, necăjitu, mâhnitu, obidatu; turburatu, agitatu.

TRAVAGLIATÓRE, *m.* necăjitoru, torturatoru; comediantu.

TRAVÁGLIO, *m.* afliţiune, durere, necazu; ostenelă grea şi dureroasă; anevoe, grijă, tribulaţiune, belea; — *travaglio di stomaco*, apăsare de stomachu; — *soffrire gran travaglio*, a se afla foarte strâmtoratu.

TRAVAGLIOSAMÉNTE, *avv.* cu durere; cu mare ostenelă.

TRAVAGLIÓSO, *a.* supărătoru, ostenitoru, durerosu; întristatu, necăjitu, mâhnitu, activu, silitoru.

TRAVALÉNTE, *a.* bravu, viteazu, capabilu.

TRAVALICAMÉNTO, *m* pasagiu, trecere dincolo; transgresiune, neobservare, călcare de instrucţiuni, de legi.

TRAVALICÁRE, *v. a. e n.* a trece peste, a trece dincolo; a călca, a nu observa oarecare lege, oarecari instrucţiuni.

TRAVALICATÓRE, *m.* care trece dincolo; transgresoriu.

TRAVASAMÉNTO, *m.* turnare dintr'unu vasu într'altulu.

TRAVASÁRE, *v. a.* a turna dintr'unu vasu într'altulu; a strâmuta, a muta, a transloca, a transporta.

TRAVASATÓRE, *m.* turnătoru, care toarnă; strâmutătoru.

TRAVÁTA, *f.* podu de bîrne, de grinzi.

TRAVATÚRA, *f.* bîrnăritu, grinzăritu.

TRÁVE, *m. e f.* bîrnă, grindă.

TRAVECCHIÉZZA, *f.* decrepitudine, bătrineţă adîncă.

TRAVEDÉNTE, *a.* care nu vede bine.

TRAVEDÉRE, *v. n.* a nu vedea bine, a se înşela; — *v. a.* a întrevedea, a vedea de departe sau în confusu.

TRAVEDIMÉNTO, *m.* scăpare din vedere, eroare, nebăgare de seamă.

TRAVÉGGOLE, *f. pl.* întunecare a ochiloru, stelire, abacinare; — *aver le traveggole*, a fi orbu; a judeca rău.

TRAVÉRSA, *f.* drugu, stinghie, grindă, bîrnă curmezişă; orîce lucru aşezatu deacurmezişulu; curmezitură; spaţiu mijlociu; drumu crucişu; palmă cu mâna întoarsă; contrarietate, adversitate, râstrişte; — *alla traversa*, deacurmezişulu; în piezu.

TRAVERSÁLE, *a.* transversalu.

TRAVERSALMÉNTE, *avv.* în curmezişu, în piezu, piezişu.

TRAVERSAMÉNTO, *m.* transversare, trecece prin, printre, peste; împiedicare, strâgânire.

TRAVERSÁRE, *v. a.* a transversa, a trece prin

Digitized by Google

mijlocu, prin, pîntre, peste, dincolo; a așeza în piezu, a pune, a întinde în mijlocu; a împiedica, a strâgâni.

TRAVERSÁRIA. *f.* unu felu de rețea de pescuitu.

TRAVERSÁTA. *f.* pasagiu, trecere prin, trecere dincolo.

TRAVERSÁTO. *a.* vârgatu, listatu, dungatu; robustu.

TRAVERSÍA, *f.* vîntu furtunosu, viforu; adversitate; contrarietate, desastru, râstriște.

TRAVERSIÉRE, *m.* unu felu de navâ micâ.

TRAVERSÍNA, *f.* grindâ micâ transversalâ.

TRAVÉRSO, *m.* trecere prin, trecere peste; curmezitură, piezâșie, direcțiune transversalâ, oblicuitate; lovitură cu mâna întoarsâ; flautu curmezișaru, cu borta de suflatu în coastâ; țerușu; — *a.* strâmbu, oblicu, transversalu, piezișu, curmezișu; vârgatu, dungatu; contraru, împrotivitoru; — *via traversa*, cale crucișâ; potecâ; — *alla traversa*, deacurmezișulu, în piezu; pe dosu, dindoasele; cu mânie; — *guardare di traverso, alla traversa*, a se uita chiorișu, uritu, mâniosu; — *andare a traverso*, a umbla în piezu; a face naufragiu; — *parlare a dritto e a traverso*, a vorbi verzi și uscate.

TRAVERSÓNE, *avv.* deacurmezișulu, în piezu; — *s. m.* vargâ curmezișâ; lovitură, palmâ cu mâna întoarsâ.

TRAVERTÍNO, *m.* travertinu, unu felu de piatrâ vâroasâ.

TRAVESTIMÉNTO, *m.* strâvestire, întiptilare.

TRAVESTÍRE, *v. a.* a strâvesti, a întiptila, a îmbrâca tiptilu; a masca; — *travestirsi*, a se strâvesti, a se întiptila, a se îmbrâca tiptilu; a se masca; a se fățârnici.

TRAVETTA. *f.* grindișoarâ, grindâ micâ.

TRAVIAMÉNTO. *m.* rătăcire, abatere din calea dreaptâ.

TRAVIÁRE, *v. a.* a face pe cineva sâ se rătâcească; — *v. n.* a se rătâci, a se abate din calea cea dreaptâ; a se abate din subiectu; a se desfrina, a se deprava, a se demoraliza.

TRAVIÁTO, *a.* rătăcitu, înrăutățitu, depravatu.

TRAVIATÓRE, *m.* depravatoru, seductoru, demoralizatoru.

TRAVICÉLLA, TRAVICÉLLO, *m.* grindișoarâ, grindâ micâ.

TRAVÍNTO, *a.* învinsu cu desâvîrșire.

TRAVISAMÉNTO, *m.* mascare, strâvestire; prefăcătorie.

TRAVISÁRE, *v. a.* a masca, a strâvesti; a înșelâ; a altera.

TRAVISÁTO, *a.* mascatu, strâvestitu; alteratu, prefăcutu.

TRAVÍSO, *m.* mascâ; prefăcătorie.

TRAVÍTO, *m.* locu închisu cu grinzi.

TRAVOLÁRE, *v. a. e n.* a sbura peste; a sbura prin mijlocu.

TRAVÓLGERE, *v. a.* a amesteca, a râscoli, a scormoni, a scotoci, a resturna, a râsbrâti, a turbura, a desordina; — *travolgersi*, a se resturna, a se desordina.

TRAVOGLIMÉNTO. *m.* amestecâturâ, scormonire, scotocire, rescolire, resturnare, turburare, râsvrâtire.

TRAVOGLITÓRE, *m.* rescolitoru, resturnâtoru, turburâtoru.

TRAVOLTAMÉNTE, *avv.* arababurca; strâmbu.

TRAVOLTÁRE, *v. a.* a rescoli, a scormoni, a resturna.

TRAVÓLTO, *a.* resturnatu, întorsu, turburatu, desordinatu; — *occhi travolti*, ochi sgâiți; — *vino travolto*, vinu stricatu; — *capo travolto, cervello travolto*, smintitu, aiuritu.

TRE. *a.* trei; — *tutte e tre*, câte trele.

TRÉBBIA, *f.* umblâciu, instrumentu de bâtutu grâne.

TREBBIÁNA, *f.* razachie.

TREBBIÁRE, *v. a.* a îmblâti, a bate, a treera; a fărâma.

TREBBIATÓIO, *m.* mașină de treeratu.

TREBBIATÚRA, *f.* îmblâtire, treerare, treeratură.

TREBBIO, *m.* râspântie; jocu, petrecere.

TREBELLIÁNA, *a. e s. f.* trebelianâ, trebelianicâ.

TRÉCCA, *f.* precupeață.

TRECCÁRE, *v. n.* a precupeți; a înșela.

TRECCHERÍA, *f.* precupeție, precupețire; înșelâciune; uneltire vicleanâ, complotu; surprindere.

TRECCHIÉRO, *m.* precupețu; înșelâtoru.

TRÉCCIA, *f.* pleatâ, leasâ, cosiță, împletiturâ, lucru împletitu; — *treccia della fata*, plicâ polonâ (maladie).

TRECCIÁRE, *v. a.* a împleti.

TRECCIÉRA, *f.* nodu de panglicâ.

TRECCOLÁRE, *v. n.* a flecâri, a locoti, a bâlăbăni.

TRECCÓNE, *m.* precupețu, vînzâtoru cu mărunțișu de ale mâncârii; înșelâtoru.

TRECENTÍSTA, *m.* trecentistu, autoru din sec. XIV.

TRECÉNTO, *a.* treisute; secolulu XIV.

TREDICESÍMO, *a.* alu treisprezecelea.

TREDÍCI, *a.* treisprezece; — *s. m.* moartea.

TRÉFOLO, *m.* cordiță.

TREGENDA, *f.* adunarea nocturnă a strigoiloru; adunatură, mulțime de proști; focuri rătăcitoare.

TREGGÉA. *f.* cofeturi mărunte; hapuri; — *gettar la treggea a'porci*, a arunca mărgăritarulu la porci.

TRÉGGIA, *f.* tragă, tâfâlogu.

TREGUA. *f.* armistițiu, încetare, suspensiune de ostilități; încetare, pausă.

TREMAMÉNTO, *m.* tremurare, cutremurare.

TREMÁNTE, *a.* tremurându, tremurâtoru.

TREMÁRE, *v. n.* a tremura; a se cutremura; a se înfricoșa, a se îngrozi; a se clătina, a se mișca.

TREMARÉLLA, *f.* tremuru, tremurare; — *aver la tremarella*, a tremura de fricâ, a ține cuiva curulu.

TREMEBÓNDO, *a.* tremurându, înfricoșatu, îngrozitu.

TREMEFÁTTO, *a.* spâimîntatu, îngrozitu, speriatu.

TREMENDAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu teribilu, grozavu.

TREMÉNDO, *a.* teribilu, înfricoșatu, grozavu.

TREMENTÍNA, *f.* terpentinu, terebentinâ.

Digitized by Google

TREMERÉLLA, TREMARUÓLA, *f.* tremurare, tremurătură.
TREMESTE, *f.* orice felu de grăneţe cari ajungu la maturitate în trei luni.
TREMÍLA, *a.* trei mii.
TRÉMITO, *m.* tremuru, tremuriciu, tremurătură.
TRÉMOLA, *f.* rac torpedă (unu felu de peşte).
TREMOLÁNTE, *a.* tremurătoru; — *s. m.* aurelu; acu, boldu tremurătoru.
TREMOLÁRE, *v. n.* a tremura; a se clătina, a ţiţâi.
TREMOLÍO, *m.* tremuru, tremurătura, ţiţâitură. oscilaţiune repede şi uşoară, tremurare necontenită.
TREMOLO, *a.* tremurându, tremurătoru.
TREMÓRE, *m.* tremuru, tremurare, tremurătură. ţiţâire, ţiţâitură; frică; banuială; reverenţa.
TREMORÓSO, *a.* tremurosu, tremurătoru; fricosu.
TREMÓTO, TREMUÓTO, *m.* cutremuru.
TRÉMULA, *f.* plopu tremurătoru.
TRÉNO, *m.* tragă, trăsură fără roate; suită, escortă, bagagiu, calabalicu; lamentaţiune, plânsoare.
TRENODÍA, *f.* lamentaţiune, plânsoare, cântecu de jale.
TRÉNTA, *a.* treizeci.
TRENTAMÍLA, *a.* treizeci de mii.
TRENTAPAGNÓTTE, *m.* mişelu, tembelu.
TRENTAVÉCCHIA, *f.* stafie, mama pădurii: mătăhulă.
TRENTÉNNE, *a.* de treizeci de ani.
TRENTÉNNIO, *m.* spaţiu de treizeci de ani.
TRENTESÍMO, *a.* alu treizecilea; — *s. m.* a treizecea parte.
TRENTÍNA, *f.* trei zecimi, treizeci de lucruri.
TREPIDÁRE, *v. n.* a tremura de frică.
TREPIDAZIÓNE, TREPIDÁNZA, *f.* tremurare de frică, temere, grijă, incertitudine, solicitudine, sfiiciune.
TRÉPIDO, *a.* tremurându, fricosu, sfiiciosu.
TREPPIÉDE, TREPPIÉDI, *m.* tripodu, pirostie, cratiţă, ravvaru, vasu sau instrumentu cu trei picioare.
TRÉSCA, *f.* unu felu de danţu la cei vechi; companie de plăcere; încurcătură, afacere, pricină încurcată; intrigă de amoru; fleacu, bagatelă.
TRESCÁRE, *v. n.* a juca, a dănţui; a şi petrece în companie; — *v. a.* a mănui; a face intrigi.
TRESCÁTA, *f.* flecărie, bălăbuneală.
TRESCÓNE, *m.* unu felu de horă ţărănească.
TRESÉTTE, *m.* unu felu de jocu în cărţi.
TRÉSPOLO, TRÉSPIDO, *m.* capră, scaunu cu trei picioare; sprijinu, razimu.
TREVIÉRE, *m.* meşteru, ingrijitoru de vîntrele.
TRÉZZA, *f.* pleată, leasă, cosiţă, chică.
TRIÁCA, *f.* teriacu.
TRÍADE, *f.* treime, triade, trinitate.
TRIÁLOGO, *m.* trialogu, conversaţiune de trei persoane.
TRIANGOLÁRE, *a.* triunghiularu, de triunghiu, ca triunghiulu.
TRIANGOLÁTO, *a.* triunghiularu, cu trei unghiuri.
TRIANGOLAZIÓNE, *f.* triangulaţiune.
TRIÁNGOLO, *m.* triunghiu (o figură geometrică şi o constelaţiune; pilă triunghiulară.
TRIÁRE, *v. a.* a măcina.
TRIBALDÁRE, *v. a.* a fura, a subtrage.
TRIBBIÁRE, *v. a.* a îmblati, a bate, a treera.
TRIBOLÁRE, *v. a.* a tribula, a căsni, a necăji; — *v. n.* a suferi, a fi necăjitu, întristatu, turburatu.
TRIBOLÁTO, *a.* tribulatu, întristatu, necăjitu, supăratu, apăsatu, strimtoratu, calamitosu.
TRIBOLATÓRE, *m.* tribulatoru, necăjitoru, supăratoru.
TRIBOLAZIÓNE, *f.* tribulaţiune, aflicţiune, durere, necazu, anevoe, strimtorare, belea, cruce, calamitate.
TRIBOLÍO, *m.* tribulaţiune necontenită.
TRÍBOLO, *m.* scaete; spinu; tribulaţiune, cruce, anevoe, necazu, belea; doliu.
TRIBOLÓSO, *a.* plinu de tribulaţiuni, strimtoratu.
TRIBÓRDO, *m.* tribordu, laturea dreaptă a navei.
TRIBÚ, *f.* tribu, seminţie, neamu; ginte, poporu.
TRIBUÍRE, *v. a.* a da, a retribui; a atribui, a însuşi.
TRIBUNA, *f.* tribună, locu ridicatu unde vorbescu oratorii; pulpitu, catedră; galerie, podu; stranâ.
TRIBUNÁLE, *m.* tribunalu, scaunu judecătorescu; curte judecătorească; — *tribunale di penitenza*, ispovedanie.
TRIBUNALÉSCO, *a.* de tribunalu, judecătorescu.
TRIBUNALMÉNTE, *avv.* judecătoreşte.
TRIBUNÁTO, *m.* tribunatu, demnitatea tribuniloru.
TRIBUNESCO, TRIBUNÍZIO, *a.* tribuniţiu, de tribunu.
TRIBÚNO, *m.* tribunu.
TRIBUTÁRE, *v. a.* a plăti tributu; a da omagiu.
TRIBUTÁRIO, *a.* tributaru, birnicu, supusu la tributu; — *fiume tributario*, confluentu.
TRIBÚTO, *m.* tributu, biru, dajdie, impositiune.
TRICASSULÁRE, *a.* tricapsularu, cu trei capsule.
TRIC TRAC, *m.* trictracu (unu felu de jocu).
TRICUSPIDÁLE, TRICÚSPIDE, TRICUSPIDÁTO, *a.* tricuspidalu, cu trei vîrfuri.
TRIDENTÁTO, *a.* tridentatu, cu tridentu; cu trei coarne.
TRIDÉNTE, *m.* tridentu, furcă cu trei coarne.
TRIDENTÍNO, *a.* tridentinu, dela Trentu.
TRIDUÁNO, *a.* de trei zile.
TRÍDUO, *m.* triduu, trei zile, cursu de trei zile.
TRIENNÁLE, *a.* trienalu, de trei ani, pe trei ani.
TRIÉNNE, *a.* de trei ani; care ţine trei ani.
TRIETÉRICO, *a.* trietericu, trienalu.
TRIFÁCE, *f.* dardă cu trei vîrfuri.
TRÍFIDO, *a.* impărţitu în trei.
TRIFOGLIÁTO, *a.* tripetalu, cu trei foi.
TRIFÓGLIO, *m.* trifoiu (earbă).
TRIFORCÁTO, TRIFORCÚTO, *a.* tridentatu, cu trei craci.
TRIFÓRME, *a.* triformu, cu trei feţe.
TRÍGA, *f.* caru cu trei cai.

Digitized by Google

TRIGAMÍA, *f.* trigamie, însurare cu trei femei deodată.
TRIGAMO, *m.* trigamu, cu trei neveste deodată.
TRIGÉMINO, *a.* întreitu, triformu, repețitu de trei ori.
TRIGÉSIMO, *a.* alu treizecilea
TRÍGLIA, *f.* ochianâ, turbotu (pește).
TRIGLÍF', *m.* triglifu, unu ornamentu architectonicu.
TRÍGONO, *m.* triunghiu.
TRIGONOMETRÍA, *f.* trigonometrie.
TRIGONOMETRICAMÉNTE, *avv.* trigonometriceşte.
TRIGONOMÉT. ICO, *a.* trigonometricu.
TRILÁTERO, *a.* trilateru, trilateralu, cu trei lâturi.
TRILINEÁRE, *a.* triliniaru, de trei linii.
TRILINGUE, *a.* cu trei limbi, trilimbutu.
TRILLIÓNE. TRILIÓNE, *m.* trilionu, o mie de bilioane.
TRILLÁRE, *v. a.* a mişca foarte iute; a scutura; — *v. n.* a trila, a cânta cu gorgoane.
TRÍLLO, *m.* trilu, gorgonu, tremurătură, tremuratu.
TRILOBÁTO, TRÍLOGO, *a.* trilobu, cu trei loburi.
TRILOGÍA, *f.* trilogie, trei bucăți dramatice ce presentau poeții dându concursu spre a repurta cununa.
TRILÚSTRE, *a.* trilustru, de cincîsprezece ani.
TRIMÉMBRE, *a.* trimembru, cu trei membre.
TRIMESTRÁLE, *a.* trimestralu, de trei luni, pe trei luni.
TRIMÉSTRE, *m.* trimestru, spațiu de trei luni; plată de trei luni.
TRÍMETRO, *m.* trimetru, versu de trei picioare.
TRIMPELLÁRE, *v. n.* a drăngăni, a ţinţâi.
TRIMPELLÍO, *m.* drăngănitură, ţinţăitură.
TRÍNA, *f.* galonu, horbotă, dantelă, blondă.
TRINÁRE, *v. a.* a garni si cu galoane, cu dantele.
TRINCÁRE, *v. n.* a bea dea dușca, peste măsură.
TRINCARÉLLO, *m.* duşă micâ de lemnu.
TRINCÁTO, *a.* băutu; astutu, şiretu, iscusitu.
TRINCATÓRE, *m.* beţivu.
TRINCÉA, TRINCÉA, *f.* şanţu.
TRINCEÁRE, TRINCERÁRE, *v. a.* a şănţui; — *trincerarsi*, a se şănţui.
TRINCERAMÉNTO, *m.* şănţuire, şanţu, locu şănţuitu.
TRINCHÉTTO, *m.* TRINCHÉTTA, *f.* vintrea de artimonu.
TRINCIÁNTE, *a.* ascuţitu, tâiătoru; — *s. m* acela care taie cârnurile la masâ; cuţitu de tâiatu cârnurile la masâ; fanfaronu, lăndârosu.
TRINCIÁRE. *v. a.* a tâia cârnurile la masâ; a retezâ; a toca, a tocăni, a tâia măruntu; a colţura, a dinta.
TRINCIATÓRE. *m.* care taie cârnurile la masâ.
TRÍNCIO, *m.* tâiătură; colţurare, dintare, crestătură.
TRINCÓNE, *m.* beţivu.
TRINÉLLE, *f. pl.* funii de vintrele.
TRINIPÓTE, *m.* nepotu in alu treilea gradu.
TRINITÀ, *f.* treime, trinitate; Sânta Trinitate, S. Treime, S. Troiță, unu Dumnezeu în trei persoane.
TRINITÁRIO, *a* trinitaru. relativu la dogma S. Treimi; — *s. m.* trinitaru, unu felu de câlugări.
TRÍNO, *a.* întreitu, de trei; de trei persoane.
TRINÓMIO, *m.* trinomu, cuantitate algebricâ alcătuită din trei termini.
TRÍO, *m.* trio, compunere musicală cu trei părți; treime, trinitate; societate de trei persoane.
TRIOCCA, *f.* TRIOCCO, *m.* petrecere, mâncare împreună.
TRIONFÁLE, *a.* triumfalu.
TRIONFALMÉNTE, *avv.* în triumfu.
TRIONFÁNTE, *a.* triumfantu, care triumfâ.
TRIONFÁRE, *v. n.* a triumfa; a fi învingâtoru: a isbuti, a brodi; a se bucura; — *v. a.* a supune, a covîrşi, a stăpâni: a acorda onoarea triumfului.
TRIONFATÓRE, *m.* triumfatoru.
TRIONFETTI, TRIONFÍNI, *m. pl.* unu felu de jocu in cărți.
TRIÓNFO, *m.* triumfu; victorie, biruință; triumfu de masâ; tronfu, cozu, atutu; — *menar trionfo*, a se făli.
TRIPARTÍRE, *v. a.* a impărți în trei.
TRIPARTIZIÓNE, *f.* impărțire în trei.
TRIPETALO, *a.* tripetalu, cu trei petale.
TRIPLICÁRE, *v. a.* triplica, a întrei, a tripla.
TRIPLICATAMÉNTE, *avv.* de trei ori, întreitu.
TRIPLICAZIÓNE, *f.* triplicațiune, întreire, immulțire, creştere întreită.
TRÍPLICE, *a.* întreitu, triplu.
TRIPLLICEMÉNTE, *avv.* întreitu, în trei chipuri.
TRIPLICITÀ, *f.* triplicitate, întreire, întreitură.
TRÍPLO, *a.* triplu, întreitu, de trei ori atîtu.
TRIPODE, *m.* tripodu.
TRIPÓDICO, *a.* alu tripodului, cu trei picioare.
T. ÍPOLO, *m.* tripolu (unu felu de pământu).
TRÍPPA, *f.* vintre, pântece, foale, burtă; maţe.
TRIPPAIUÓLO, *m.* vînzătoru de maţe, de măruntaie.
TRIPPÓNE, *m.* burtea; gură spartă, gâmunu.
TRIPUDIAMÉNTO, *m.* strigare, săltare de bucurie. ecsultare, chiotire, veselie, jubilare; desfătare, desmerdare.
TRIPUDIÁRE, *v. n.* a şi petrece, a se desfăta, a se desmierda; a striga, a chioti, a sălta de bucurie, a jubila; a risipi.
TRIPUDIATÓRE, *m.* care se bucură, ecsultă; risipitoru.
TRIPÚDIO, *m.* petrecere, desmerdare, desfătare; jubilu, ecsultațiune, săltare, chiotire, strigare de bucurie; risipă.
TRIRÉGNO, *m.* tiară, mitră pontificală.
TRIRÈME, *f.* triremu, navă cu trei rînduri de lopeți.
TRISÁGIO, *m.* trisagiu (rugâciune).
TRISÁVOLO, *m.* tatălu strămoşului.
TRISEZIÓNE, *f.* trisecțiune, împărtire în trei.
TRISILLABO, TRISILLÁBICO, *a.* trisilabicu, de trei silabe.
TRISTÁGGINE, *f.* răutăciune, scelerateță, nelegiuire.
TRISTAMÉNTE, *avv.* intr'unu modu tristu, cu întristare.
TRISTANZUÓLO, *a.* slabu, chilavu, plăpându.
TRISTARÉLLO, TRISTERÉLLO, *a.* cam răutăciosu. şiretu.

Digitized by Google

TRISTE, *a.* tristu, intristatu, mihnitu, obidatu; rău.

TRISTEZZA, *f.* intristare, afflicțiune, mihnire, obidă, melancholie; rĕutăciune, vicleniе.

TRISTIZIA, *f.* intristare; scelerateța, rĕutăciune, vicleniе, nelegiuire; omu blestematu, nemernicu.

TRISTO, *a.* tristu, mihnitu; miserabilu, ticalosu, mișelu, nevoiașu, blestematu, sceleratu, vicleanu, rĕutăciosu; rău de totu; — *alla più trista*, celu puținu; — *alla trista*, cu receală, cu indi erență; — *tristo te*, vai de tine.

TRISULCO, *a.* cu trei as uțișuri.

TRITA, *f.* unu felu de felucă (navă); cale batută.

TRITAMENTE, *avv.* cu minuțiositate, cu deamăruntulu.

TRITAMENTO, *m.* fărămare, sfărămare, sdrobire.

TRITARE, *v. a.* a fărăma, a sdrobi, a pulveriza; a cerceta cu deamaruntulu, a ecsamina cu minuțiositate.

TRITAVO, TRITAVOLO, *m.* tatălu strămoșului.

TRITELLO, *m.* grîșu.

TRITICO, *m.* grău.

TRITO, *a.* fărămatu, sdrobitu, pulverizatu; triviale, de rîndu; batutu, strabatutu, frecuentatu; bătucitu, fragedu; învechitu, purtatu; — *uomo trito*, omu rău îmbrăcatu.

TRITOLARE, *v. a.* a fărăma, a sdrobi; a tropoti.

TRITOLO, *m.* fărăma, fărămiță, fărămătura.

TRITONE, *m.* tritonu (zeitate mitologică); omu trenterosu.

TRITTONGO, *m.* triftongu, silaba de trei vocale.

TRITUME, *m.* cuantitate de fărămături, de dumicături; vechituri; minuțiositate.

TRITURA, *f.* fărămătura, sdrobitură; afflicțiune, necazu.

TRITURABILE, *a.* fărămăciosu.

TRITURAMENTO, *m.* fărămare, macinare, sdrobire.

TRITURARE, *v. a.* fărăma, a măcina, a sdrobi.

TRITURAZIONE, *f.* fărămare, macinatură, sdrobitura.

TRIUMVIRALE, *a.* triumviralu, alu triumviriloru.

TRIUMVIRATO, *m.* triumviratu, demnitatea triumvirală.

TRIUMVIRO, *m.* triumviru.

TRIVELLA, *f.* sfredelu mare.

TRIVELLARE, *v. a.* a sfredeli; a borti; a străpunge.

TRIVELLATORE, *m.* sfredelitoru.

TRIVELLATURA, *f.* sfredelire, sfredelitură.

TRIVELLO, *m.* sfredelu.

TRIVIALE, *a.* trivialu, ordinaru, prostu, de rîndu.

TRIVIALITÀ, *f.* trivialitate, prostie; maniere grosolane.

TRIVIALMENTE, *avv.* trivialicește, prostește, mojicește.

TRÍVIO, *m.* respântie.

TROCAICO, *a.* trocaicu (versu).

TROCANTERE, *m.* trochanteru (doă oase dela piciorŭ).

TROCARRE, *m.* trocartu (instrumentu chirurgicu).

TROCHEO, *m.* trocheu (picioru de versu).

TRÓCHILO, *m.* scobitura la unu cornișu, scoție.

TROCHISCO, *m.* trochiscu (unu felu de medicamentu).

TRÓCLEA, *f.* macara, scripete.

TROFEO, *m.* trofeu, jafu, pleașcă; semnu de victorie; victorie, biruință, isbândă; monumentu de victorie.

TROFERIA, *f.* ornamente în formă de trofeuri.

TROGLIARE, *v. n.* a bălbăi, a gângăvi.

TROGLIO, *a.* bălbăitoru, gângăvitoru.

TROGLODITI, *m. pl.* troglodiți (popolu din Africa).

TROGOLO *m.* trocu, treuca, troaca

TROIA, *f.* scroafă, poarcă; o mașină murală.

TROIÀTA, *f.* mulțime de haiduci.

TROMBA, *f.* trombă, trâmbiță; cornu acusticu, trîmbă acustică; proboscidă, ritu; surlă; trombă, volbură de apă, sifonu; tubu, țeavă, canalu; tulumbă; trâmbițatoru; — *tromba chiarina*, clarina; — *tromba parlante*, tubu vorbitoru; — *pigliare la tromba*, a respândi o nuvelă; — *vendere alla tromba*, a vinde la mezatu; — *dar nelle trombe*, a da semnalu; — *andar colle trombe nel sacco*, a se duce cu coada între picioare, a fi luatu la trei parale.

TROMBADÓRE, TROMBATORE, *m.* trâmbițașu; pristavu.

TROMBARE, *v. n.* a trâmbița; a foșni, a vijâi.

TROMBATA, *f.* trâmbițare.

TROMBEGGIARE, *v. a. e n* a trâmbița.

TROMBETTA, *f.* trâmbiță; trambițașu; cicală.

TROMBETTARE, *v. a. e n* a trambița; a publica carecare lucru ce aru trebui să rămâie secretu; a băși; a vinde la mezatu.

TROMBETTATORE, TROMBETTIERE, *m.* trambițașu, fiecaru.

TROMBETTO, *m.* trâmbițașu; pristavu; parlamentaru.

TROMBONE, *m.* trombă mare; trâmbițașu; unu felu de tulipanu; o armă de focu.

TRONCÁBILE, *a.* care se poate trunchia.

TRONCAMENTE, *avv.* într'unu chipu întreruptu, pregetatu, incompletu.

TRONCAMENTO, *m.* trunchiere, ciontire, retezare, taiere; precurmare, întrerupere; apocope.

TRONCARE, *v. a.* a trunchia, a ciunti, a reteza, a taia, a despica, a despărți; a precurma, a întrerupe, a face să înceteze; a tăia, a ucide.

TRONCATAMENTE, *avv.* într'unu modu întreruptu.

TRONCATO, *a.* trunchiatu, retezatu, ciontitu, despicatu; precurmatu, întreruptu, nesăvîrșitu.

TRONCATÓRE, *m.* trunchiatoru, ciontitoru, retezătoru.

TRONCATURA, *f.* trunchiătură, ciontitură, retezătură.

TRONCHEVOLE, *a.* capabilu de a fi trunchiatu.

TRÓNCO, *m.* trunchiu, tulpină; bustu, trupu; coceanu; țeava unei coloane; viță, spiță, neamu; — *a.* trunchiatu, ciontitu, retezatu; precurmatu, întreruptu.

TRONCONE, *m.* trunchiu; bustu; crâmpeiu, bucată.

TRONFIARE, *v n.* a se îngîmfa, a se râțoi, a se fâli, a se înfuduli, a se înfumura, a se mândri.

TRONFIEZZA, *f.* îngîmfare, râțoire, fală, înfumurare.

TRONFIO, *a.* îngîmfatu, înfumuratu, fudulu.

TRONO, *m.* tronu, scaunu; demnitatea suverană

TROPICO, a. tropicu; — *s. m.* tropicu (cercu alu sferei).

TRÓPO, *m.* tropă, metaforă; schimbare.

Digitized by Google

TROPOLOGÍA, *f.* tropologie, discursu metaforicu; sensu moralu alu Sântei Scripturi.
TROPOLÓGICO, *a.* tropologicu, relativu la tropologie.
TRÓPPO, *a.* escesivu, prisositoru, prea mare, desmâsuratu, necuviinciosu; — *s. m.* prisosu, prisosință, escesu; — *avv.* prea multu, peste mâsură; de siguru; — *aver troppo di una cosa*, a fi sătulu pînă în nasu; — *troppo poco*, prea puținu; — *pur troppo*, din nenorocire.
TRÓSCIA, *f.* urmă lăsată de apa care curge; pîrâu.
TRÓTA, *f.* păstrăvu (unu felu de pește).
TROTTÁRE, *v. n.* a tropoti, a tropăi, a merge în tropotu; a trepăda; — *bisognino fa trottar la vecchia*, lipsa nu cunoaște lege.
TROTTÁTA, *f.* tropotire; preumblare în trâsură.
TROTTATÓRE, *m.* tropotitoru; trepădătoru.
TRÓTTO, *m.* tropotu; preumblare; — *di trotto*, în tropotu; — *di trotto o di rimbalzo*, orĭcumu; — *di buon trotto*, iute, repede; — *andar di trotto*, a merge în tropotu.
TRÓTTOLA, *f.* titirezu, sfîrlă, sfîrleză, prisnelu.
TROTTOLÁRE, *v. n.* a se roti ca titirezulu, a sfîrli.
TROTTOLIFÓRME, *a.* în forma titirezului.
TROTTOLÍNO, *m.* sfîrlează mică.
TROVÁBILE, *a.* ce se poate afla, găsi.
TROVAMÉNTO, *m.* aflare, găsire; nâscocire, invențiune.
TROVÁRE, *v. a.* a găsi, a afla; a descoperi; a întâlni; a face visită; a lovi; a surprinde; a prinde, a apuca; a compune; a născoci, a inventa, a crea; a prepara, a gâti; a înființa, a institui; a scoate, a retrage; a cunoaște; a câpăta, a agonisi, a debândi; a crede, a socoti, a judeca; — *trovarsi*, a se afla; a fi; a avea; — *trovare in sul fatto*, a prinde în faptă.
TROVÁTA, *f.* aflare, găsire.
TROVATÉLLO, *m.* pruncu aflatu, lepădatu, sârmanu.
TROVATÍVO, *a.* inventivu, aflătoru, nâscocitoru.
TROVÁTO, *m.* invențiune, descoperire, nâscocire; pretestu, mijlocu de scăpare.
TROVATÓRE, *m.* aflătoru; inventoru, nâscocitoru, descoperitoru; poetu; trubaduru, lăutaru.
TRÓZZO, *m.* ceată de oameni înarmați.
TRUCCÁRE, TRUCCIÁRE, TRUCCHIÁRE, *v. a.* a scoate din loculu său bila adversarului la joculu biliartului.
TRÚCCO, *m.* trucu (jocu); biliartu (jocu).
TRÚCE, *a.* fierosu, crudu, îngrozitoru, grozavu.
TRUCIDAMÉNTO, *m.* ucidere, mâcelărire.
TRUCIDÁRE, *v. a.* a mâcelări, a ucide cu cruzime.
TRUCIDATÓRE, *m.* ucigașu.
TRUCIOLÁRE, *v. a.* a țândări, a face țândări, surcele.
TRÚCIOLO, *m.* țandâră, aschie, surcea; fărâmiță.
TRUCULÉNTO, *a.* aspru, crudu, fierosu; furtunosu.
TRÚFFA, *f.* înșelăciune, hoție; fleacu, bagatelă, lucru zădarnicu, lucru de nimicu.
TRUFFALDÍNO, *m.* unu felu de arlechinu, trufaldinu.
TRUFFÁRE, *v. a.* a fura înșelându; a înșela, a amăgi; a deride, a lua în rîsu, a batjocori, a păcăli.
TRUFFARÉLLO, *m.* înșelătoru, vicleanu, șiretu.
TRUFFATÍVO, *a.* înșelătoru, gata la înșelăciune.
TRUFFATÓRE, *m.* înșelătoru.
TRUFFERÍA, *f.* înșelătorie, amăgitorie.
TRÚLLA, *f.* unu felu de vasu pentru vinu la antici.
TRULLÁRE, *v. n.* a bâși desu.
TRÚLLO, *m.* bâșină.
TRUÓGO, TRUÓGOLO, *m.* trocu, troacă, treucă; covată; căzanu.
TRÚPPA, *f.* trupă, ceată, mulțime; oștire, miliție.
TRUTILÁRE, *v. n.* a striga ca sturzulu.
TU, *pron.* tu, domniata, dumneata; — *dare del tu*, a tutui, a se servi cu TU în vorbire, a trata cu mare familiaritate.
TÚBA, *f.* trombă, trombiță; poemă epică.
TUBÁRE, *v. n.* a trimbița; a ciripi, a geme.
TUBERCOLÁTO, *a.* nodurosu.
TUBÉRCOLO, *m.* tuberculu, crescătură, tumoare, umflătură; nodu, gogoașă, cucuiu, eșitură.
TUBERCOLÚTO, TUBERCOLOSO, *a.* tuberculosu.
TÚBERO, *m.* mâceșu; tartufu, burete negru; tuberculă, câpățînă la o plantă.
TUBERÓNE, *m.* unu felu de pește marinu.
TUBEROSITÀ, *f.* tuberositate.
TUBERÓSO, *a.* tuberosu, gâlcosu, câpățînosu; — *s. m.* tuberoasă, tiparoasă (unu felu de floare).
TÚBO, *m.* tubu, țeavă.
TUBOLÁRE, TUBOLÁTO, *a.* tubularu, tubulatu, ca o țeavă.
TÚBOLO, *m.* tubuleț, țevișoară.
TUCÁNO, *m.* unu felu de pasere.
TUÉLLO, *m.* partea cea mai moale a copitei.
TÚFA, *f.* tufu (piatră).
TUFÁCEO, *a.* ca tufulu, de natura tufului.
TUFFAMÉNTO, *m.* afundare, cufundare; întingere.
TUFFÁRE, *v. a.* a afunda, a cufunda, a îmmuia, a întinge într'unu licuidu; — *v. n.* a se cufunda; — *tuffare il naso in ogni cosa*, a și băga nasulu în toate.
TUFFATÓRE, *m.* cufundătoru; cufundaru, corlaru.
TÚFFETE, *interiez.* puf! buf!
TUFFÉTTO, *m.* unu felu de rață.
TÚFFO, *m.* cufundare, afundare, îmmuiere, întingere; — *dare il tuffo*, a cufunda, a îmmuia; a ruina, a se ruina; — *dare un tuffo nello scimunito*, a se arăta prostu de totu.
TÚFFOLO, *m.* corlă (pasere).
TÚFO, *m.* tufu, unu felu de piatră arenoasă; mirosu greu; unu felu particularu de strugure.
TUGÚRIO, *m.* bordeiu, colibă, covergă, căsuță proastă.
TULIPÁNO, *m.* tulipă, lalea (floare).
TULIPÍFERO, *a.* tulipiferu, ale cărui flori au oarecare asemănare cu tulipa.
TÚLLE, *m.* tulu, tulpanu (o materie subțire).
TULLURÙ, *m.* stupidu, prostu, nătângu, ludu, tontu.
TUMEFÁRE, *v. n.* a umfla; — *tumefarsi*, a se umfla.
TUMEFAZIÓNE, *f.* tumefacțiune, umflare, umflătură.
TUMIDEGGIÁRE, *v. n.* a se îngîmfa.
TUMIDÉZZA, *f.* îngîmfare.
TÚMOLO, *m.* tumulu, sepulcru; movilă.
TUMÓRE, *m.* tumoare, umflătură, cucuiu, buboiu; îngâmfare, fudulie, semeție, mândrie.

Digitized by Google

TUMOROSITÀ, *f.* tumorositate, umflâturâ.
TUMORÓSO, *a.* tumorosu, umflatu, cu umflâturi.
TUMULÁRE, *v. a.* a îngropa, a îmmormînta.
TUMÚLTO, *a.* tumultu, larmâ, zarvâ, turburare, râsvrâtire, confusiune, îmbulzealâ ; sedițiune.
TUMULTUÁRE, *v. n.* a tumultua, a zârvâi.
TUMULTUARIAMÉNTE, *avv.* într'unu modu tumultuariu, cu sgomotu, cu strigâri, fârâ orînduialâ.
TUMULTUÁRIO, *a.* tumultuariu, sgomotosu ; turbulentu, desordinatu, confusu ; sedițiosu.
TUMULTUOSAMÉNTE, *avv.* cu tumultu ; în desordinu.
TUMULTUÓSO, *a.* tumultuosu, sgomotosu ; confusu.
TÚNICA, *f.* tunicâ ; membranâ.
TUNICÁTO, *a.* tunicatu, îmbrâcatu cu tunicâ.
TUNNEL, *m.* tunelu, pasagiu subteranu.
TÙO, *a.* alu tâu ; — *s. m.* averea ta ; — *i tuoi*, ai tâi.
TUONÁRE, *v. n.* a tuna, a bui, a bubui, a durâi.
TUÓNO, *m.* tunetu ; tunâturâ ; bubuitu, bubuiturâ, bubuire, durâire, trosnire ; sgomotu, larmâ ; renume ; tonu ; — *uscir di tuono*, a destona, a cânta falsu.
TUÓRLO, *m.* gâlbenușu de ou ; punctu centralu ; floare, partea cea mai nobilâ, cea mai aleasâ dintr'unu lucru.
TÚRA, *f.* astupâturâ, îndopâturâ ; stavilâ, zâgazu.
TURÁCCIO, TURÁCCIOLO, *m.* dopu, astupușu.
TURAMÉNTO, *m.* îndopare, astupare, încuiere.
TURÁRE, *v. a.* a astupa, a îndopa, a încuia, a închide ; a acoperi ; — *turarsi la bocca*, a nu mai vorbi.
TURÁTA, *f.* astupare ; despârțiturâ de scânduri.
TÚRBA, *f.* mulțime, grâmadâ de oameni ; gloatâ ; poporu ; plebe, oameni de rîndu, vulgu.
TURBÁBILE, *a.* facilu de a se turbura.
TURBAMENTO, *m.* turburare ; supârare ; rescoalâ, râsvrâtire, turbulință ; turbinâ, volburâ, furtunâ.
TURBÁNTE, *m.* turbanu, cialma.
TURBÁRE, *v. a.* a turbura ; a altera ; a amesteca, a desordina, a încurca ; a supâra, a necâji ; a strica ; — *turbarsi*, a se turbura ; a se supâra ; a se altera ; a se întuneca, a se înnoura ; a se învifora ; a se zâpâci.
TURBATAMÉNTE, *avv.* cu turburare.
TURBÁTO, *a.* turburatu ; mișcatu ; alteratu, desordinatu, confusu ; necâjitu, supâratu ; zâpâcitu ; întunecatu.
TURBATÓRE, *m.* turburâtoru ; supârâtoru.
TURBAZIÓNE, *f.* turburare ; confusiune, amestecâturâ, învâlmâșeală, neorînduialâ ; zâpâcire.
TURBINÁTO, *a.* sfîrlitu ; spiralu ; conicu.
TÚRBINE, *m.* turbinâ, volvurâ, vîrteju, viforu, furtunâ ; turburare ; unu felu de melcu.
TURBINÍO, *m.* învîforare ; turburare mare.
TURBINÓSO, *a.* turbinosu, furtunosu, viforosu.
TÚRBO, *m.* turbinâ, vîrteju ; — *a.* turburatu.
TURBOLENTEMÉNTE, *avv.* într'unu modu turbulentu.
TURBOLÉNTO, *a.* turbulentu, turburâtoru, râsvârtitoru ; neastîmpâratu, sburdalnicu ; turbure.
TURBOLÉNZA, *f.* turbulență, turburare, comoțiune, alterațiune ; râsvrâtire, sedițiune.
TURCÁSSO, *m.* tolbâ (de sâgeți).
TURCHÉSCO, *a.* turcescu ; — *alla turchesca*, turcește.
TURCHÉSE, *m.* TURCHÍNA, *f.* turchinâ, perusicâ.
TURCHINÍCCIO, *a.* albâstriu, azurinu.
TURCHÍNO, *a.* turchinu, albastru închisu, civitu.
TURCIMÁNNO, *m.* dragomanu, interpretu ; mijlocitoru ; verigașu, pezevenghiu.
TÚRCO, *m.* turcu, otomanu, mahometanu ; — *il gran Turco*. Sultanulu turciloru ; — *grano turco*, păpușoiu.
TÚRFA, *f.* torfâ, tisicu ; noroiu, lutu, nomolu.
TURGÉNZA, *f.* umflare, umflâturâ.
TÚRGERE, *v. n.* a se umfla.
TURGIDÉZZA, *f.* turgiditate, umflâturâ ; îngîmfare, mândrie, orgoliu, semeție ; afectațiune.
TÚRGIDO, *a.* turgidu, umflatu ; îngîmfatu, orgoliosu, superbu, semețu ; afectatu, ecsageratu.
TURGÓRE, *m.* turgescință, umflare.
TURÍBOLO, TURÍBILE, *m.* turibulu, câdelniță.
TURIFERÁRIO, *m.* turiferariu, purtâtoru de câdelniță.
TURIFICÁRE, *v. a.* a câdi, a tâmâia.
TÚRMA, *f.* trupâ, ceatâ, gloatâ ; turmâ.
TURMALÍNA, *f.* turmalinu, o piatrâ virtoasâ.
TÙRNO, *m.* rîndu, alternativâ.
TÚRPE, *a.* urîtu, urîciosu, deformu, scârbosu, scârnavu, mârșavu, rușinosu, obscenu, bazaconu.
TURPEMÉNTE, *avv.* într'unu chipu urîtu, rușinosu.
TURPILÓQUIO, *m.* vorbe mârșave, bălăcăriturâ.
TURPITÚDINE, *f.* urîciune, deformitate, scârnăvie, mârșevie, spurcăciune, obscenitate, bazaconie.
TURRÍTO, *a.* înconjuratu, incoronatu de turnuri.
TUSÁNTI, *m.* zioa tuturoru sânțiloru.
TUSSILÁGGINE, *f.* podbeală, rădăcina ciumei.
TUTÉLA, *f.* tutelă, epitropie ; protecțiune, apărare.
TUTELÁRE, *v. a.* a protege, a apăra, a ocroti, a îngriji.
TUTELÁRE, *a.* protectoru, apărâtoru, ocrotitoru.
TÚTO, *a.* securu, siguru, liniștitu, trancuilu.
TUTÓRE, *m.* tutoru, epitropu.
TUTÓRIO, *a.* alu tutorului, alu epitropului.
TUTTADÚE, *m.* amîndoă.
TUTTAFIÁTA, *avv.* totu dauna, pururea, mereu, necontenitu ; însă ; numai să.
TUTTESÁLLE (SE), *m.* sfătosu, presumptuosu.
TUTTAVÍA, *avv.* mereu ; încă ; însă, cu toate acestea.
TUTTAVÓLTA, *avv.* totu d'auna, mereu ; însâ.
TUTTÍSSIMO, *avv.* de totu, cu totulu.
TÚTTO, *m.* totu, toate, toate lucrurile ; totu loculu ; întregu ; — *a.* totu, întregu, deplinu ; *tutt'uno*, totu una, același lucru ; — *del tutto*, cu totulu ; — *in tutto e per tutto*, pe deplinu ; — *per tutto*, pretutindinea ; — *in tutto*, peste totu ; — *al tutto*, orîcumu ; — *tuttodì*, în toate zilele ; necontenitu, mereu ; — *tutti*, toată lumea ; cu toți ; — *innanzi tutto*, mai întâiu ; deocamdată.
TUTTOCHÈ, *avv.* cu toate că, de și, măcaru că, chiaru de.
TUTTÓRA, *avv.* necontenitu, mereu ; încă.
TUTTUMÁGLIO, *m.* titimalu, laptele lupului (plantă).
TUTÚTTO, *avv.* cu totulu, de totu, pe deplinu
TÙZIA, *f.* tuție, varu de țuncu.

Digitized by Google

U.

U, *f.* u. litera U; — *u'*, unde.

UBBÍA. *f.* frică superstiţioasă, prejudecată, fantasie.

UBBIDIRE, *v. n. a* se supune, a asculta.

UBBIÓSO, *a.* fricosu, sfiiciosu; fantastu.

UBBRIACÁRE, *v. a.* a îmbăta, a ameţi; — *ubbriacarsi*, a se îmbăta, a se cârâi; a se ţumeni.

UBBRIACHÉZZA, *f.* îmbătătură, beţie; ţumenire.

UBBRIÁCO, *a.* beatu, îmbătatu; ţumenitu, ameţitu.

UBBRIACÓNE, *m* beţivu, datu supusu la beţie.

UBERIFERO. *a.* mamiferu, cu ţiţe: fertilu, roditoru.

ÚBERO. *m.* ţiţă, ugeru.

UBERTÀ, *f.* fertilitate, rodnicie; abundanţă.

UBERTÓSO, *a* fertilu, roditoru, producătoru; abundantu.

UBICAZIÓNE. *f.* ubicaţiune, situaţiune, determinarea locului.

UBIQUITÀ, *f.* ubicuitate, aflarea în totu loculu

UCÁSE, *m.* ucasu, decretu alu ţarului.

UCCÉLLA. *f* muieruşcă (dela o pasere).

UCCELLABILE. *a.* ridiculu, demnu de a fi luatu în risu.

UCCELLÁCCIO. *m.* pasere urîtă; gâgăuţu. nătăfleţu.

UCCELLAGIÓNE, *f.* pâsărîtură, vînătoare, vinatu.

UCCELLÁIA, *f.* locu de vînatu paseri.

UCCELLÁME, *m.* păserime, vînatu măruntu.

UCCELLAMÉNTO, *m.* vînare de paseri, pâsărîtură; batjocorire, păcălire, luare în risu.

UCCELLÁRE, *v. a.* a vîna, a goni paseri; a atrage, a ademeni, a amăgi; a batjocori, a pă âli; a năzui.

UCCELLATÓRE, *m.* pâsăraru, vînătoru; păcălitoru, batjocuritoru; năzuitoru.

UCCELLATÚRA, *f.* pâsărîtură; păcălitură.

UCCELLETTO, *m.* pâsăricâ.

UCCELLIÉRA, *f.* cuşcă, colivie, coteţu de paseri.

UCCELLÍNO. *m.* pâsăricâ; — *la canzone dell' uccellino*, poftorire, repetiţiune desgustoasă; — *pigliar gli uccellini*, a căcâri.

UCCELLO, *m.* pasere; bădăranu, prostu, neghiobu; — *uccello di richiamo*, pasere amăgitoare.

UCCELLÓNE, *m.* pasere mare; nătângu, tântălău.

UCCHIÉLLO, *m.* găuriţă de nasture.

UCCIDERE, *v. a.* a ucide, a omorî; a apăsa, a strîmtora; a tăia, a trunchia; a înfrîna.

UCCIDIMÉNTO. *m.* ucidere, ucisiune, omorire.

UCCIDITÓRE, *m.* ucigătoru. ucigaşu, omoritoru.

UCCISIÓNE. *f.* ucisiune, omoru. măcelărire.

UCCISÓRE, *m.* ucigaşu, asasinu.

UDIBILE, *a.* de auzitu, care se poate auzi.

UDIÉNZA. *f.* auzire, ascultare; auditoriu; audienţă, admisiune înaintea unui personagiu.

UDIMÉNTO. *m.* auzire, ascultare; auzu.

UDÍRE. *v. a.* a auzi; a asculta; a învăţa; a da audienţă, a admite, a priimi; a se supune.

UDÍTA, *f.* auzu; lucrurile auzite.

UDITÍVO, *a.* auditivu, care serve spre a auzi.

UDÍTO. *m.* auzu, simţulu auzului.

UDITORÁTO, *m.* auditoratu, demnitatea auditorului.

UDITÓRE. *m.* auditoru, ascultătoru; elevu, discepolu; auditoru (unu funcţionaru).

UDITORIO, *m.* auditoriu, adunanţa ascultătoriloru; —*a.* auditoriu, relativu la auzu.

UDIZIÓNE. *f.* auzire, ascultare, auzu.

UDÓRE. *m.* asudeală, năduşeală

UFFICIALE, UFFIZIÁLE. *m.* ofiţeru (la miliţie).

UFFICIALITÀ. *f.* oficialitate; ofiţerime.

UFFICIALMÉNTE, *avv.* oficialu.

UFFICIÁRE, UFFIZIÁRE. *v. n.* a oficia, a servi la biserică.

UFFIZIUÓLO, *m.* cârticică de rugăciuni.

ÚFO (A), *avv.* de geaba; fără plată, pe socoteala altuia, pe seama altuia, de pomană, de bună voe.

UGGIA, *f.* umbră; urare, auguriu; uritu, plictisire, întristare; lucru desgustosu, plicticosu; — *venire in uggia*, a fi detestatu, urgisitu; — *avere in uggia*, a detesta, a urgisi, a urî, a i se urî.

UGGIOLÁRE, *v. n.* a schilăi.

UGGIOSO, *a* umbrosu; sfiiciosu, suspiciosu; neastîmpăratu; uriciosu, plicticosu, neplăcutu.

UGGÍRSI, *v. n.* a i se urî, a se plictisi.

UGIOLI, *m. pl.* — *tra ugioli e barugioli*, luânduse, socotinduse toate împreună.

ÚGNA, *f.* unghie; — *essere carne ed ugna con taluno*, a fi amicu intimu alu cuiva: *ugna di cavallo*, potvalu (plantă).

UGNÁRE. *v. a.* a tăia în piezu; a apuca cu ghiarele.

UGNÁTA, *f.* sgâriătură; încrestătură, strie.

UGNATÚRA, *f.* tăiătură în piezu.

UGNELLA, *f.* umflătură sub unghia calului; daltă.

Digitized by Google

ÚGNERE, *v. a.* a unge; a medica, a lecui; — *ugnere il grifo*, a mânca; — *ugner le mani, ugner le carrucole*, a mitui; — *ugnere un re*, a unge, a consacra unu rege; — *ugnersi*, a se unge; a se minji, a se feşteli.

UGNÉTTO, *m.* dâltiţâ, dâltuţâ de argintaru.

UGNIMÉNTO, *m.* ungere; indulcire.

UGNITÓRE, *m.* ungătoru; lecuitoru; mituitoru.

UGNÓNE, *m.* unghioae, ghiarâ.

ÚGOLA, *f.* omuşoru.

UGOLÁRE, *a.* alu omuşorului, relativu la omuşoru.

UGONOTTÍSMO, *m.* ugonotismu, doctrina ugonoţiloru.

UGONÓTTO, *m.* ugonotu, calvinistu francesu.

UGUAGLIAMÉNTO, *m.* ecualare, potrivire, indreptare.

UGUAGLIÁNZA, *f.* ecualitate, asemânare deplinâ, paritate; potrivire, uniformitate

UGUAGLIÁRE, *v. a.* a ecuala, a parifica, a potrivi, a face deopotrivă; a indrepta, a aplana, a obli; a se asemăna, a se alâtura, a fi uniformu, conformu.

UGUAGLIATÓRE, *m.* potrivitoru, indreptătoru, oblitoru.

UGUÁLE, *a.* ecualu, similu, asemenea, acelaşu, de potrivă, uniformu, identicu, conformu, potrivitu.

UGUALITÀ, *f.* ecualitate, paritate, potrivire.

UGUALMENTE, *avv.* asemenea, deopotrivă, atitu, în aceeaşi manieră, în acelaşi gradu, potrivitu.

UGUÁNNO, *avv.* estimpu, în acestu anu; nici odată.

UGUANNÓTTO, *m.* plevuşcâ; omu fără esperienţă.

UH, *interiez.* ah! au! aoleo!

UHÈI, *interiez.* ah! vai!

ÚI, *interiez.* ah! au! aoleo! vai de mine!

ULÁNO, *m.* ulanu, soldatu polonezu de cavalerie.

ÚLCERA, *f.* ÚLCERE, ÚLCERO *m.* ulcere, ranâ, buboiu.

ULCERAMÉNTO, *m.* ULCERAZIÓNE *f.* ulcerare, ulceraţiune, formarea unui ulceru; ulceru, ulcere, ranâ, biboiu.

ULCERÁRE, *v. a.* a ulcera, a pricinui, a face unu ulceru; a rani inima, a inaspri, a intări ta; — *ulcerarsi*, a se ulcera.

ULCERATÍVO, *a.* ulcerativu, pricinuitoru de ulcere.

ULCERÓSO, *a.* ulcerosu, plinu de ulcere.

ULÍGINE, *f.* umezeală; secete.

ULIGINÓSO, *a.* fireşte umedu, bâltosu.

ULIMÉNTO, *m.* mirosu.

ULIMÍRE, *v. n.* a mirosi (frumosu).

ULIMOSO, *a.* mirositoru, binemirositoru.

ULIVÁGGINE, *f.* oleastru, olivu, măslinu sălbatecu.

ULIVÉLLA, *f.* instrumentu de feru spre a ridica pietre.

ULÍVO, *m.* olivu, măslinu.

ÚLNA, *f.* osulu braţului.

ULTERIÓRE, *a.* ulterioru, posterioru, care se face mai în urmâ; de dincolo, de ceealaltă parte.

ULTERIORMÉNTE, *avv.* pe lângâ aceea; mai în urmâ

ULTIMAMÉNTE, *avv.* decurindu, deunâzi; în urmă.

ULTIMÁRE, *v. a.* a termina, a îndeplini, a desâvîrşi.

ULTIMÁTO, ULTIMÁTUM, *m.* ultimatum, ultimă şi nerevocabilă propunere de acordu între doă Staturi.

ULTIMAZIÓNE, *f.* terminare, îndeplinire, desâvîrşire.

ÚLTIMO, *a.* ultimu, celu de pe urmâ; celu mai mare; celu mai micu, inferioru; — *s. m.* sumitate, frunte, culme; lucrulu celu de pe urmâ; fine, sfîrşitu; — *da ultimo, per ultimo*, în fine; — *dar l'ultima mano*, a îndeplini; — *dar l'ultimo crollo*, a muri; a stinge.

ULTÓRE, *m.* răsbunătoru.

ULTRONEAMENTE, *avv.* de buna voe, bucurosu.

ULTRÓNEO, *a.* spontanu de bună voe, nesilitu.

ÚLULA, *f.* buhâ, cucuveică (pasere).

ULULÁRE, *v. n.* a urla.

ULULÁTO, ÚLULO, *m.* urletu, urlâturâ, urlare.

ÚLVA, *f.* linte de baltă.

UMANAMÉNTE, *avv.* omeneşte.

UMANÁRE, *v. a.* a omeni; — *umanarsi*, a se face omu

UMANÍSTA, *m.* umanistu, studentu de umaniorâ.

UMANITÀ, *f.* umanitate, omenire, omenime, natura şi condiţiunea omului, genulu omenescu; omenie, blăjinie, blândeţă, afabilitate, politeţa, urbanitate, binevoinţă; umaniorâ, b lelitere.

UMAN ZZARE, *v. a.* a umaniza, a omeni, a îmblânzi.

UMÁNO, *a.* umanu, omenescu, alu omului; omenosu, omeneţu, blandu, afabilu, blajinu, urbanu, voitoru de bine; — *umane lettere*, umaniorâ, bele litere, umanităţi; — *umano, s. m.* omu; lucru omenescu.

UMAZIÓNE *f.* tumulaţiune, îngropăciune.

UMBE', *avv.* ei bine.

UMBELLA, *f.* umbrelă (la flori).

UMBELLÁTO, *a.* umbreliformu, umbreliferu.

UMFÍLICO, *m.* buricu; adîncâtură.

UMBÓNE, *m.* prominenţă, ridicâtură, eşitură.

UMBRÁTILE, *a.* figuratu, alegoricu, metaforicu.

UMERÁLE, *m.* umeralu, o haină bisericească.

UMETTÁBILE, *a.* umectabilu, care se poate umezi.

UMETTAMÉNTO, *m.* umectare, umezire, jilâvire, udare.

UMETTÁRE, *v. a.* a umecta, a umezi, a jilâvi, a uda, a muia; a recori.

UMETTATÍVO, *a.* umectativu, umezitoru; recoritoru.

UMETTAZIÓNE, *f.* umectaţiune, umezire, udare, jilâvire.

UMIDÉTTO, *a.* cam umedu.

UMIDÉZZA, *f.* umiditate, umezeală, jilâvie, igrâsie.

UMIDÍCCIO, *a.* cam umedu, jilavu, igrâţiosu.

UMIDÍRE, *v. a.* a umezi, a jilâvi, a uda uşoru; — *umidirsi*, a se umezi, a se jilâvi; a trage igrâsie.

UMIDITÀ, *f.* umiditate, umezeală, jilâvie, igrâsie.

ÚMIDO, *a.* umedu, jilavu, igrâsiosu; — *s. m.* umezeală.

Digitized by Google

UMIDÓRE, *m.* umezeală, jilăveală.
UMIDÓSO, *a.* umezosu, igrăţiosu, jilavu.
UMIGÁRE, *v. n.* a se putrezi, a putrezi; a se fleşcăi.
ÚMILE, *a.* umilu, plecatu; modestu, smeritu, supusu; prostu, de rîndu, obscuru; înjositu, umilitu.
UMILÍACA, *f.* zarzarâ; caisâ.
UMILÍACO, *m.* zarzaru; caisu.
UMILIAMÉNTO, *m.* umilire, plecare, supunere.
UMILIÁRE, *v. a.* a umili, a josora, a înjosi, a smeri, a supune, a domoli; — *umiliarsi*, a se umili, a se josora, a se înjosi, a se pleca, a se supune, a se smeri.
UMILIATIVO, UMILIÁNTE, *a.* umilitoru.
UMILIÁTO, *a.* umilitu; — *s. m.* umiliatu, membru alu unei societăţi religioase în Italia.
UMILIAZIÓNE, *f.* umiliaţiune, umilire, josorare, ruşinare, smerire; desplăcere, desgustu, necazu.
UMILMÉNTE, *avv.* cu umilinţă, umilu; de rîndu.
UMILTÀ, *f.* umilitate, umilinţă, supunere; modestie, smerenie.
UMORÁCCIO, UMORÁZZO, *m.* umoare rea, vătămătoare; fantasie rea, toane, capriţie, necazu, ţîfnă, nechefu.
UMORÁLE, *a.* umoralu, relativu la umori.
UMÓRE, *m.* umoare, umezeală; licuidu, fluidu; umoru, dispositiune, capriţiu, toane, fantasie, chefu; discordie, neunire, ură, pismă; — *buon' umore*, veselie, chefu; — *cattivo umore, malumore*, nechefu, desgustu, necazu, supărare, întristare; — *umore cattivo*, umoare stricată, vătămătoare; — *bell' umore, uomo di bell' umore*, omu veselu, chefliu; glumeţu; — *non esser d'umore*, a nu avea poftă; — *dar da beccare all' umore*, a face la călîndare; a avea gîrgăuni în capu; — *fare il bell' umore*, a se împismui.
UMORÉTTO, *m.* omu capriţiosu, fantastu.
UMORÍSMO, *m.* umorismu, o sistemă medicală.
UMORÍSTA, *m.* umoristu, partisanu alu umorismului; omu capriţiosu; inconstantu, vînturatecu.
UMORÓSO, *a.* umorosu, plinu de umori; umedu.
ÚMOLO, *m.* hămeiu (plantă).
ÚNA (AD), *avv.* împreună, deodată.
UNANIMEMÉNTE, *avv.* unanimiceşte, cu o voace, cu consensulu tutuloru, cu priimire generală, la unanimitate.
UNÁNIME, *a.* unanimu, conglăsuitu, într'o glăsuire, cu o voace, concordu, uniformu.
UNANIMITÀ, *f.* unanimitate, conformitate de păreri, conglăsuire, priimire generală; concordie.
UNCINÁRE, UNCICÁRE, *v. a.* a apuca cu cârligu; a lua cu silă, a smulge, a stoarce, a răpi.
UNCINÁTO, *a.* încârligatu; cu cârlige.
UNCINÉLLO, *m.* cârligu micu; igliţă.
UNCINIFÓRME, *a.* încârligatu, în formă de cârligu.
UNCÍNO, *m.* cârligu, cange; ocasiune, pretestu.
UNCINÚTO, *a.* cârligatu, încârligatu, încovoiatu, asemenea cârligului; răpitoru, rapace.
UNDÉCIMO, UNDICÉSIMO, *a.* alu unûsprezecelea.
ÚNDICI, *a.* unûsprezece.
UNDICISÍLLABO, *a.* endecasilabu, de 11 silabe.
UNDÚNQUE, *avv.* oriunde, în oriice locu.
ÚNGARO, *m.* galbenu (monedă).
ÚNGERE, *v. a.* a unge; a freca; a lecui; a minji.
ÚNGHIA, *f.* unghie; ghiară; copita calului.
UNGHIÁTO, *a.* ungulatu, înzestratu cu unghii.
UNGHIÉLLA, *f.* unghişoară, durere la vîrfulu degeteloru.
UNGHIÓNE, *m.* unghioae, ghiară.
UNGIMÉNTO, *m.* ungere; frecare; lecuire; mînjire.
UNGITÓRE, *m.* ungătoru; frecătoru; lecuitoru.
ÚNGOLA, *f.* unghie; o boală la ochi.
UNGUENTÁRE, *v. a.* a unge, a freca cu alifie; a linguşi.
UNGUENTÁRIO, UNGUENTIÉRE, *m.* făcătoru de alifii.
UNGUÉNTO, *m.* unsoare, unsură, alifie.
UNÍBILE, *a.* care se poate uni, împreuna.
UNICAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu unicu, numai.
UNICITÀ, *f.* unicitate, singularitate.
ÚNICO, *a.* unicu, singuru; singularu; alesu, deosebitu.
UNICÓRNO, *m.* unicornu, monoceru.
UNICORNÚTO, *a.* unicornutu, cu numai unu cornu.
UNIFICÁRE, *v. a.* a unifica, a da unitate; — *unificarsi*, a se unifica, a se împreuna, a se uni, a se întruni.
UNIFICAZIÓNE, *f.* unificare, unificaţiune, unire.
UNIFLÓRO, *a.* unifloru, cu numai o floare.
UNIFORMÁRSI, *v. n.* a se uniforma, a se conforma; a se supune, a se resemna, a se îndupleca.
UNIFÓRME, *a.* uniformu, de aceeaşi formă, conformu, ecualu, asemenea, potrivitu; — *s. m.* uniformă.
UNIFORMEMÉNTE, *avv.* într'unu modu uniformu.
UNIFORMITÀ, *f.* uniformitate, conformitate, ecualitate, asemănare, potrivire.
UNIGÉNITO, *m.* unigenitu, fiu unicu; — *l'Unigenito*, Unigenitulu, Fiulu unicu alu lui Dumnezeu.
UNÍGENO, *a.* unigenu, unicu generatu.
UNILATERÁLE, *a.* unilateralu.
UNIMÉNTO, *m.* unire, întrunire, împreunare.
UNIÓNE, *f.* uniune, unire, împreunare; adunare, adunătură; matrimoniu, căsătorie; concordie.
UNÍPARO, *a.* uniparu.
UNÍRE, *v. a.* a uni, a întruni, a împreuna, a împărechia, a aduna, a strînge împreună; — *unirsi*, a se uni, a se întruni, a se împreuna, a se împărechia; a se căsători; a se însoţi; a se asocia, a se alia; a se împrieteni; a se învoi; a se potrivi.
UNISESSUÁLE, *a.* unisecsualu, de numai unu secsu.
UNISÍLLABO, *a.* unisilabu, unisilabicu, de numai o silabă, monosilabu; — *s. m.* monosilabu.
UNISONÁNZA, *f.* unisonanţă.
UNÍSONO, *a.* unisonu, uniformu; — *s. m.* unisonu, uniformitatea suneteloru, unisonanţă.
UNITÀ, *f.* unitate; unime, cuantitate întreagă;

Digitized by Google

indivisibilitate; nedespărțire; unire, concordie.

UNITAMÉNTE, *avv.* împreună.

UNITÁRIO, *m.* unitaru, partisanu alu unității; ereticu unitaru, care nu priimește dogma despre Triunitatea lui Dumnezeu.

UNITÉZZA, *f.* unire, cualitatea lucrului unitu.

UNITÍVO, *a.* unitivu, care serve spre a uni.

UNÍTO, *a.* unitu, întrunitu, împreunatu, lipitu; potrivitu, conformu, concordu; uniformu; compactu; de o singură coloare; însoțitu; aliatu.

UNITÓRE, *m.* unitoru; împăciuitoru.

UNIVÁLVO, *a.* univalvu, cu numai o ghioace.

UNIVERSÁLE, *a.* universalu, generalu, obștescu; — *s. m.* universalu, elementu comunu.

UNIVERSALEGGIÁRE, UNIVERSALIZZÁRE, *v. a.* a universaliza, a generaliza, a face universalu, a abstrage, a considera lucrurile în generalu.

UNIVERSALITÀ, *f.* universalitate, generalitate.

UNIVERSALIZZÁBILE, *a.* care se poate face universalu.

UNIVERSALMÉNTE, *avv.* în generalu, de obște.

UNIVERSITÀ, *f.* generalitate, universalitate, totalitate; universitate, academie de științe.

UNIVERSITÁRIO, *a.* universitariu, de universitate.

UNIVÉRSO, *m.* universu, totalitatea creațiunii; lume; globulu terestru; — *a.* totu; universalu.

UNIVOCAMÉNTE, *avv.* univocește.

UNIVOCAZIÓNE, *f.* univocațiune, predicarea unui atributu, aplicabilitatea lui la mai multe subiecte într'unu modu uniformu.

UNÍVOCO, *a.* univocu.

ÚNO, *a.* unu; unulu singuru, simplu; unu cutare; fiecare; același; — *in uno, in una,* împreună; — *l'uno e l' altro,* unulu și altulu, amîndoi; — *l'un per l'altro,* socotinduse toate împreună; — *l'un l'altro,* unulu altuia, unulu pe altulu, unulu cu altulu; — *ad uno ad uno,* unulu câte unulu; — *è tutt' uno,* este totu una; — *recar in una,* a reuni, a uni împreună; — *ad una, a una voce,* cu o voace, într'o glăsuire; — *uno, s. m.* unime.

UNÓCULO, UNÓCOLO, *a.* monoculu, orbu de unu ochiu, chioru.

ÚNQUA, ÚNQUE, UNQUEMÁI, *avv.* vreodată; nici odată.

UNTÁRE, *v. a.* a unge; a mînji, a terfeli.

UNTÁTA, UNTATÚRA, *f.* unsătură; lingușire.

UNTÍCCIO, *a.* unsurosu; mînjitu.

ÚNTO, *a.* unsu; soiosu, murdaru; prostu, de rîndu; calicu, ticălosu; — *s. m.* untu, materie unsuroasă; — *unto del Signore,* preotu; rege.

UNTÓRIO, *m.* unsoare, unsură, untură, alifie.

UNTÚME, *m.* unsoare, unsu, untură; soioșie.

UNTUOSITÀ, *f.* untositate, oleositate, unsuroșie.

UNTUÓSO, *a.* untosu, unsurosu, oleosu.

UNZIÓNE, *f.* ungere, uncțiune; frecare cu substanțe unsuroase; alifie, unsoare; — *Estrema Unzione,* Maslu, Estrema Uncțiune, Ungerea cea de pe urmă.

UOMISÍMILE, *a.* asemenea omului, ca omulu.

UOMO, *m.* omu; bărbatu; genulu omenescu; persoană; cineva, neștine; supusu, vasalu; servitoru, domesticu, dependentu; figură de omu; — *Uomo-Dio,* Dumnezeu întrupatu, Mântuitorulu; — *uomo d'arme,* ostașu, militaru, soldatu; — *uomo di spada e cappa,* mireanu, laicu; — *uomo di toga,* magistratu, advocatu, notaru; — *uomo d' alto affare,* personagiu, persoană însemnată; — *uomo di guerra, uomo di spada,* soldatu; — *uomo di sangue,* omu crudu, setosu de sânge; — *uomo di penna,* literatu, scriitoru; — *uomo di ferro,* omu robustu, țeapănu, sdravânu; — *uomo di mezzo,* mijlocitoru; — *uomo della sua parola,* parolistu; — *uomo di petto,* omu curajosu, voinicu, constantu; — *brav'uomo,* omu îndemnaticu, bunu; — *buon' uomo,* bădăranu, prostu; — *uom dal piè tondo,* omu prudentu; — *uom d'arte,* meșteru, artisanu; — *uomo d'onore,* omu onestu; — *uomo dabbene,* omu onestu, cinstitu, probu, lealu, bunu; — *uomo rotto,* omu nebădăiosu; — *uomo di grossa pasta,* omu grosieru, grosolanu, mojicu; — *uomo alla mano,* omu blajinu; — *a tutto uomo,* din toate puterile; — *fare l'uomo addosso ad uno,* a amerința, a maltrata pe cineva; — *fare uomini,* a stringe, a înrola soldați.

UÓPO, *m.* utilitate, folosu, avantagiu; trebuință, necesitate; — *aver uopo,* a avea trebuință; — *esser d'uopo,* a trebui, a se cuveni, a se cădea, a fi necesaru.

UÓSA, *f.* unu felu de cismuliță; — *uose,* ghetre, călțuni.

UÓVO, *m.* ou; unu felu de tortură; — *rosso d' uovo,* gălbinușu de ou; — *guscio d'uovo,* ghioace de ou; — *uova di pesce,* oasă de pește, icre; — *mandare le uova,* a desghioca ouăle; — *guastare le uova nel paniere,* a strica planurile altuia; — *vedere, conoscere il pelo nell'uovo,* a avea o minte foarte pătrunzătoare; — *cercare il pelo nell'uovo,* a fi prea delicatu; a fi sofisticu; — *Pasqua d'uovo,* Sântele Paști, învierea; — *è meglio un'uovo oggi che una gallina domani,* ce e în mână nu e minciună; mai bine astăzi unu ou decâtu mâine unu bou.

UÓVOLO, *m.* burete bulbucosu, burete galbinu; ovu, ovulu (ornamentu architectonicu).

UPÍGLIO, *m.* aiu, usturoiu.

ÚPUPA, *f.* pupăză (o pasere).

URÁCO, *m.* uracu.

URAGÁNO, URACÁNO, *m.* orcanu, furtună mare.

URÁGO, *m.* retroguardie.

URÁNIO, *m.* uraniu, unu felu de metalu.

URÁNO, *m.* Uranu (planetu).

URANOGRAFÍA, *f.* uranografie, descripțiunea cerului.

URANOLÁTRA, *m.* uranolatru, adoratoru alu cerului.

URANOMETRÍA, *f.* uranometrie, măsurarea steleloru.

URANOSCOPÍA, *f.* uranoscopie, astronomie.

URANOSCÓPIO, *m.* uranoscopu, telescopu.

URANÓSCOPO, *m.* uranoscopu, astronomu.

URBANAMÉNTE, *avv.* cu urbanitate, cu omenie.

URBÁNO, *a.* urbanu, politu, delicatu, civilu, omenețu, blându; orășănescu, cetățenescu.

Digitized by Google

URCEOLÀTO, *a.* urceolatu, umflatu ca unu burdufu şi strînsu la gurâ.
URÉDINE, *f.* tăciune (în grâu).
URENTE, *a.* arzătoru, înfocatu.
URETERE, *m.* ureteru, unulu din cele doâ canaluri cari ducu urina dela rinichi în bâşica udului.
URETERITE, *f.* uretrite, inflamaţiune a ureteroru.
URÉTICO, *a.* ureticu, diureticu.
URÉTRA, *f.* uretră, canalu prin care iese urina.
URGENTE, *a.* urgentu, grabnicu; iminentu.
URGENTEMENTE, *avv.* cu urgenţâ.
URGENZA, *f.* urgenţâ, graba, trebuinţâ grabnicâ.
URGERE, *v. a.* a împinge, a zori, a inteţi, a prididi.
ÚRIA, *f.* auguriu, cobe, semnu prevestitoru.
URÍNA, *f.* urină, udu, pişatu.
URINATORIO, *a.* — *arte urinatoria*, pescuirea mărgaritareloru.
URLAMENTO, *m.* urlare, urletu; ţipetu.
URLARE, *v. n.* a urla; a ţipa, a striga; a chioti, a hui.
URLATA, *f.* urlare, urlâturâ; uetu, bueta, chiotu, huidu, huiduitu; — *fare l'urlata ad uno*, a da huidu cuiva.
URLATORE, *m.* urlâtoru; strigâtoru, ţipatoru.
URLÍO, *m.* urlâturâ; gălăgie.
URLO, *m.* urletu; ţipetu, strigâtu.
ÚRNA, *f.* urnă.
ÚRO, *m.* zimbru, tauru sălbatecu.
UROMANZIA, *f.* uromanţie, divinaţiune din observarea urinei.
UROPIGIO, *m.* osulu şezutului.
URRÀ, *m.* ura, strigare de resbelu a muscaliloru.
ÚRTA, *f.* pismă, ură; — *aver in urta*, a avea pismă pe cineva.
URTAMENTO, *m.* lovire, isbire, ciocnire, îmbrâncire.
URTÀRE, *v. a.* a lovi, a isbi, a ciocni, a îmbrânci, a împinge; a respinge, a se opune, a se împotrivi; — *urtarsi*, a se lovi, a se ciocni; a se potieni; a se certa.
URTÁTA, *f.* lovitură, isbitură, ciocnitură, îmbrâncire.
URTATORE, *m.* lovitoru, isbitoru, îmbrâncitoru.
ÚRTO, *m.* lovitură, împinsătura, îmbrâncitură; — *prendere in urto alcuno*, a avea pismă pe cineva.
URTÓNE, *m.* lovitură, îmbrâncitură, împinsătură violentă.
USÁBILE, *a.* de întrebuinţatu, bunu, servibilu.
USAMENTO, *m.* întrebuinţare.
USÁNZA, *f.* usu, învâţu, deprindere, obiceiu, consuetudine, datină; conversaţiune, comerciu, petrecere împreună; manieră de a urma; modă; — *all'usanza*, după obiceiu, după cumu se obicînueşte, dupa usanţa.
USÀRE, *v. a. e n.* a întrebuinţa, a se servi de ceva; a se împreuna trupeşte, a avea comerciu împreună; a conversa, a petrece împreună, a frecuenta; a avea obiceiu, a fi obicînuitu; a consuma.
USATAMENTE, *avv.* după obiceiu, de obşte, în generalu.
USÀTO, *a.* obicînuitu, învâţatu, deprinsu; întrebuinţatu, în datină, în usanţă, comunu, ordinaru; purtatu, învechitu, consumatu; — *s. m.* usu, obiceiu.
USATORE, *m.* întrebuinţâtoru.
USATTO, *m.* cismă; — *graffiare gli usatti ad uno*, a sfâşia pe cineva cu vorbe rele, a lu defâima.
USBÈRGO, *m.* curasu, loricâ; apărare, ocroteală.
USCIÁLE, *m.* uşâ cu geamuri; paravanu; pragulu uşei.
USCIERE, *m.* portaru; pacbotu, navâ de transportu.
USCIMENTO, *m.* eşire; isbutire; resultatu; sfîrşitu.
ÚSCIO, *m.* uşâ; poartă; pasagiu, trecătoare; — *stringere fra l'uscio e il muro*, a strimtora, a prididi; — *addomandare il pane ad uscio ad uscio*, a cerşetori; — *serrar l'uscio ricevuto il dono*, a lua precauţiuni, măsuri prea târziu; — *a uscio e bottega*, foarte aproape; — *entrare per l'uscio*, a întrebuinţa mijloacele cele mai potrivite; — *picchiar l'uscio col piè*, a aduce multe daruri.
USCIRE, *v. n.* a eşi, a merge afară, a se duce afara; a se termina; a se vârsa; a isbuti, a reeşi; a deriva, a purcede; a ajunge; a încolţi, a da; — *uscire in luce*, a eşi la lumină, a fi publicatu; — *uscire di alcuna cosa*, a scăpa de unu lucru; — *uscir a bene, a onore*, a eşi bine, a eşi la căpătâiu; — *uscir dal seminato*, a se abate din subiectu; a aiuri; — *uscir di tono*, a eşi din tonu, a eşi din cuvîntu; — *uscir di se, fuor di se*, a eşi din minţi, din fire; — *uscir di mente*, a uita; — *uscir del segno*, a trece peste măsura cuvenită; — *uscir del corpo*, a eşi afară; — *uscir a riva*, a descălica, a desbârca; — *uscir di cammino*, a se abate din cale; — *uscirne colla vita*, a scăpa cu viaţa.
USCÍTA, *f.* eşire; poartă, uşâ; succesu, isbutire, brodire, isbândă; cufureală; scârnă; viţă, neamu, familie; fine, sfîrşitu; cheltuială; vorbă atingătoare.
USCITÍCCIO, *m.* desertoru.
USCÍTO, *a.* eşitu; ecsilatu, surghiunitu; — *s. m.* scârnă.
USCITÚRA, *f.* eşire, eşiturâ.
USIGNUÓLO, USIGNÓLO, *m.* priveghitoare (pasere).
USITATAMÈNTE, *avv.* într'unu modu usitatu.
USITÀTO, *a.* usitatu, obicînuitu, ordinaru.
USO, *m.* usu, obiceiu, usanţa, învâţu, deprindere, abitudine, consu tudine, datină; întrebuinţare, serviţiu; ecsercîţiu; conversaţiune, familiaritate, petrecere împreună; dreptu de a întrebuinţa unu lucru fără de a lu avea în stăpânire; interesu, usură, usufructu; pismă, ură; — *far uso*, a întrebuinţa, a se folosi, a se servi de oarecare lucru; — *levarsi un'uso*, a se introduce unu obiceiu; — *ad uso*, în formă de, ca.
ÚSO, *a.* întrebuinţatu; vechiu, învechitu, purtatu; obicînuitu, consuetu, ordinaru; deprinsu, învâţatu.
USOLÀRE, *v. a.* a asculta la uşâ.
USOLIERE, *m.* legătură de ciorapi, de călţuni, de ismene.
ÚSSARO, ÚSSERO, *m.* husaru, soldatu de cavalerie uşoară.
ÚSSO, *m.* ţiganu; înşelătoru.

Digitized by Google

USSORICÍDA, *m.* ucsoricidu, ucigâtoru alu soţiei sale.
ÚSTA, *f.* mirosu; adulmecâtură.
USTIÓNE *f.* ustiune, combustiune, incenuşire, scrumire.
ÚSTO, *a.* combustu, arsu, prefacutu in cenuşâ, scrumitu.
USTOLÁRE, *v. n.* a flâmânzi; a lâcomi, a rivni.
USTORIO, *a.* ustoriu, arzatoru; — *specchio ustorio*, oglindâ arzâtoare.
USTOSO, *a.* flâmându, poftitoru, rivnitoru.
USUÁLE, *a.* usualu, comunu, ordinaru, obicĭu itu.
USUALITÀ, *f.* usualitate, facilitate de a se intrebuinţa.
USUCAPIÓNE, *f.* usucapiune, dobândire prin paragrafie.
USUCAPÍRE, *v. a.* a dobândi prin paragrafie.
USUFRUÍRE, USUFRUTTARE, USUFRUTTUARE, *v. a. e n.* a usufructua, a avea usufructulu unei proprietâţi.
USUFRÚTTO, *m.* usufructu, dreptulu de a intrebuinţa fructulu unei proprietâţi streine.
USUFRUTTUARIO, *m.* usufructuaru, care are usufructulu.
USÚRA, *f.* usurâ, camâtâ, dobândâ, interesu mai mare, de câtu se cuvine; — *ad usura*, cu usurâ.
USURAIO, USURIÈRE, *m.* usuraru, camâtaru; — *a.* usurariu, coprinzatoru de usurâ.
USUREGGIAMÉNTO, *m.* camâtuire.
USUREGGIÁRE, *v. n.* a camâtui; a da la usurâ.
USURPAMÉNTO, *m.* usurpare, râpire, luare prin silâ.
USURPÁRE, *v. a.* a usurpa, a râpi, a lua prin silâ sau vicleniе; a intrebuinţa, a face usu.
USURPATIVAMÉNTE, *avv.* prin usurpare.
USURPATÓRE, *m.* usurpatoru, râpitoru.
USURPAZIÓNE, *f.* usurpaţiune, usurpare, râpire.
UTÉLLO, *m.* vasu micu, sticluţâ de oţetu, de untu-de-lemnu.
UTENSÍLI, *m. pl.* unelte, instrumente, vase, scule.
UTERÍNO, *a.* uterinu, alu mitrei: — *fratelli uterini*, fraţi uterini, fraţi nascuţi de aceeaşi mumâ.
ÚTERO, *m.* uteru, matrice, mitrâ.
ÚTILE, *a.* utilu, folositoru, avantagiosu; *s. m.* utilitate, avantagiu, folosu, comoditate.
UTILÍSTA, *m.* utilistu, acela care se bucurâ de fructele unei proprietâţi streine.
UTILITÀ, *f.* utilitate, folosu, avantagiu, profitu.
UTILITÁRE, *v. n.* a se profita, a se folosi.
UTILITÁRIO, *m.* utilitariu, care nu recunoaşte altu principiu politicu decâtu utilitatea publicâ.
UTILIZZÁRE, *v. a.* a utiliza, a scoate vreunu avantagiu, a se folosi; a pune in lucrare.
UTILMÉNTE, *avv.* cu utilitate, cu profitu.
UTOPÍA, *f.* regiune imaginarâ, utopie; chimerâ
UTOPÍSTA, *m.* utopistu, visiunaru.
ÚTRE, *m.* burdufu, foale.
ÚVA, *f.* strugure; — *uva de' frati*, acrişâ; — *uva moscatella*, strugure tâmâiosu; — *uva di Corinto, uva passolina*, stafidâ; — *grappolo d'uva*, ciorchinâ de strugure; — *molti pampini e poca uva*, vorbâ multâ sârâcia omului.
ÚVEO, UVEÁCEO, *a.* de strugure, relativu la strugure.
UVIZZOLO, *m.* strugure sâlbaticu.
UVÓSO, *a.* abundantu de struguri.
ÚZZA, *f.* jeliţâ.
ÚZZO, *m.* pântece de bute.
ÚZZOLO, *m.* poftâ mare, doru, rivnâ.

Digitized by Google

V.

V, *m.* ve, litera V.

VACÁNTE. *a.* vacantu, neocupatu; golu, deşertu; lipsitu; fârâ posesoru; care se ocupâ, se îndeletniceşte.

VACANTERÍA, *f.* superfluitate, vanitate, zădârnicie.

VACÁNZA, *f.* vacanţâ, încetare, repaosu.

VACÁRE, *v. n.* a remânea vacantu; a fi golu, deşertu; a lipsi, a fi lipsitu; a înceta, a fini; a se repausa; a fi liberu, scutitu; a avea timpu; a se da la ceva, a se aplica, a se ocupa, a se îndeletnici cu ceva.

VACAZIÓNE, *f.* vacaţiune, vacanţâ, vâduvie; încetare, nelucrare, repaosu; ocupaţiune, îndeletnicire.

VÁCCA, *f.* vacâ; femee desfrînatâ, ţolinâ; patâ; — *pesce vacca*, raie gimpoasâ; — *la vacca è nostra*, amu câştigatu, amu isbutitu.

VACCÁIO, VACCÁRO, *m.* vâcaru, pâstoru de vâci.

VACCHÉTTA, *f.* vâculiţâ, junicâ; piele de vacâ; jurnalulu cheltuceliloru cuotidiane.

VACCÍNA, *f.* carne de vacâ; balegâ de vacâ; vaccinâ, vârsatu alu vaciloru; vaccinu; vaccinare.

VACCINÁLE, *a.* vaccinalu, relativu la vaccinaţiune.

VACCINÁRE. *v. a.* a vaccina, a altoi de vârsatu.

VACCINATÓRE, *m.* vaccinatoru, altoitoru.

VACCINAZIÓNE, *f.* vaccinaţiune, altoire de vârsatu.

VACCÍNO, *a.* de vacâ; — *s. m.* vaccinu, altoiu de vârsatu.

VÁCCIO, *a.* diligentu, activu, silitoru, strâduitoru, sîrguitoru; *avv.* iute, în grabâ, de grabâ.

VACILLAMÉNTO, *m.* tremurare, clâtinare; nesiguranţâ, nehotârire, incertitudine.

VACILLÁNZA, *f.* clâtinare; incertitudine.

VACILLÁRE, *v. n.* a se clâtina, a tremura; a fi incertu, instabilu, nehotârîtu; a aiuri, a vorbi aiurea.

VACILLAZIÓNE, *f.* clâtinare, tremurare, oscilaţiune.

VACILLITÀ, *f.* incertitudine, îndoinţâ, dubietate.

VACUÁRE, *v. a.* a deşerta, a goli, a evacua.

VACUATÓRIO, *a.* evacuatoriu, ce are puterea de a evacua.

VACUAZIÓNE, *f.* evacuaţiune, deşertare, golire.

VACUITÀ, *f.* vacuitate, goliciune; lipsâ; zădârnicie.

VÁCUO, *a.* vacuu, golu, deşertu; lipsitu; — *s. m.* vacuu, locu golu, spaţiu golu; vacuitate, goliciune; zădârnicie.

VADIMÓNIO, *m.* promisiune de a se înfăţişa la judecatâ.

VÁDO, *m.* vadu, pasagiu.

VÁFRO, *a.* astuţiosu, şiretu, tâlpişu, astutu.

VÁGA, *f.* amantâ, ibovnicâ, amorezâ.

VAGABONDÁRE, *v. n.* a vagabunda, a pribegi, a umbla derbedeu, a umbla fârâ câpâtâiu, a umbla râtâcitu, a şi petrece o viaţâ de vagabondu, a buduşlui.

VAGABONDITÀ, *f.* vagabonditate, viaţâ de vagabondu; nemernicie, ciorsoire, berbanţie; râtâcire, pribegire, buduşluire, umblare fârâ câpâtâiu.

VAGABÓNDO, *a.* râtâcitoru; — *s. m.* vagabondu, nemernicu, berbantu, ciorsoiu, buduşlâu.

VAGALÓGGIA, *f.* caisâ.

VAGAMÉNTE, *avv.* cu eleganţâ, cu graţie; într'unu modu indeterminatu; pedeasupra, cu uşurinţâ.

VAGÁNTE, *a.* râtâcitu, râtâcitoru.

VAGÁRE, *v. n.* a râtâci, a pribegi, a buduşlui, a umbla fârâ câpâtâiu, fârâ direcţiune; a se abate din subiectu.

VAGATÓRE, *m.* râtâcitoru.

VAGAZIÓNE, *f.* râtâcire, pribegire; distracţiune.

VAGELLÁIO, *m.* vâpsitoru, tintoru, boiangiu; olaru.

VAGELLÁME, *m.* vâsârie.

VAGELLAMÉNTO, *m.* clâtinare, tremurare; aiurire.

VAGELLÁRE, *v. n.* a se clâtina; a aiuri; a pribegi.

VAGELLO, *m.* câldare de boiangiu, de tintoru; câldare în generalu; vasu micu; boialâ albastrâ.

VAGHEGGIAMÉNTO, *m.* câutâturâ dulce.

VAGHEGGIÁRE, *v. a.* a câuta dulce, cu amoru, cu afecţiune, cu plâcere, cu doru; a face curte; — *vagheggiarsi*, a se râţoi, a se îngâmfa, a se înamora de sine însuşi, a se fuduli.

VAGHEGGIATÓRE, *m.* adoratoru, amantu, curtenitoru.

VAGHEGGÍNO, *m.* ganimedu, pâunelu, leuşoru, ţingâu.

VAGHEZZA, *f.* doru, dorinţâ, poftâ, capriţiu; frumuseţe, gingâşie, graţie; plâcere, delectaţiune.

VAGIMÉNTO, *m.* plângere, vâitare, sbierare.

VAGÍNA, *f.* vaginâ, vâgâunâ; teacâ.

VAGINÁLE, *a.* vaginalu, alu vaginei.

Digitized by Google

VAGÍRE, *v. n.* a plânge, a geme, a sbiera, a se vâita. a ţipa ca copii în leagânu.
VAGÍTO, *m.* plânsoare, ţipetu, vâitâturâ, sbieretulu copiiloru de curîndu născuţi.
VÁGLIA, *f.* valoare, putere, voinicie ; eficacitate; preţu, valută ; meritu ; zapisu ; — *uom di vaglia*, omu de meritu, de capacitate.
VAGLIÁIO, *m.* sitaru, ciuraru.
VAGLIÁRE, *v. a.* a ciurui, a cerne; a alege; a considera, a pondera cu mare atenţiune ; —*vagliarsi*, a se scutura.
VAGLIATÓRE, *m.* ciuruitoru, cernâtoru.
VAGLIATÚRA, *f.* pleavâ, gunoiu.
VÁGLIO, *m.* ciuru, sită ; cercetare rigoroasă ; — *andar per l'acqua col vaglio*, a se osteni înzădaru.
VÁGO, *a.* râtăcitu, derbedeu ; nedeterminatu, nehotăritu, nesiguru ; inconstantu ; gingaşu, graţiosu ; doritoru, rîvnitoru ; — *cervel vago*, minte uşoară ; — *esser vago di q. c.*, a dori. a rîvni ; — *vago*, *s. m.* amorezu ; ţingâu.
VAGOLÁRE, *v. n.* a se râtăci.
VAGÓNE, *m.* vagonu, caru la o cale feratâ.
VAIÁIO, *m.* blânaru, cojocaru.
VAIÁNO, *m.* unu felu de strugure negru.
VAIÁTO. *a.* pestriţu, pestriţatu.
VAIÉZZA, *f.* negreaţâ, faţâ oacheşâ.
VÁIO, *a.* negriciosu, roşu-negru ; pestriţatu cu negru ; — *s. m.* sciurelu de Siberia. veveriţâ.
VAIOLÁRE, *v. n.* a se înnegri.
VAIUÓLO. VAIÓLO, *m.* vârsatu.
VAIUOLÓSO. *a.* cu vârsatu, ciupitu de vârsatu.
VAIVÓDA. *m.* voevodu.
VAIVODÁTO. *m.* voevodatu, guvernulu unui voevodu.
VALÁNGA. *f.* lavinâ. troianu.
VÁLE, *m.* salutare ţie, adio.
VALÉGGIO, *m.* putere, târie, valoare. vitejie.
VALÉNTE, *a.* puterosu; voinicu, valorosu, viteazu ; abilu, capabilu, îndemânaticu, destoinibu, dibaciu, înţeleptu.
VALENTEMÉNTE, *avv.* voiniceşte , vitejeşte, cu coragiu, cu valoare ; cu abilitate ; cu avantagiu.
VALENTÍA, VALENTERÍA. *f.* valoare, vitejie, voinicie.
VALENTUÓMO. *m.* omu de meritu. de capacitate.
VALÉNZA, *f.* valoare ; preţu.
VALÉRE, *v. n.* a preţui, a costa, a face ; a avea valoare, putere, meritu, capacitate, influenţâ, capacitate ; a fi utilu, folositoru, avantagiosu; a ajuta ; a ajunge, a fi de ajunsu ; — *v. a.* a preţui, a merita ; a însemna, a semnifica, a arâta ;—*valersi*, a se folosi, a se servi, a întrebuinţa ; — *valere un mondo*, a avea unu mare meritu ; — *farsi valere*, a şi ţinea dreptulu, prerogativele sale ; — *non vale la pena*, aceasta nu plăteşte, nu meritâ osteneala ; — *non vale un fico*, nu plăteşte nici o para, nici unu baraboiu, n'are preţu de o ceapâ.
VALÉRE, *m.* preţuire, preţu, costu, valoare.
VALERIÁNA, *f.* valerianâ, odîlanu (plantâ.)
VALÉTE, *interiez.* fiţi sânătoşi ! remâneţi cu D-zeu !
VALETUDINÁRIO. *a.* valetudinaru. bolnăviciosu, zaifu.
VALETÚDINE. *f.* dispositiune bună sau rea a corpului ; sânătate, voinicie, vigoare.
VALÉVOLE. *a.* valabilu . bunu. care serveşte, utilu.
VALEVOLMÉNTE. *avv.* într'unu modu valabilu ; cu valoare.
VALÉZZO, *m.* îndemânare, abilitate, iscusinţâ.
VALICÁBILE, *a.* pe unde se poate trece.
VALICÁRE, *v. a. e n.* a trece peste ; a întrece, a covîrşi ; a trece peste măsura cuvenită ; a câlca.
VALICATÓRE, *m.* trecâtoru ; transgresoru. călcătoru de lege.
VÁLICO, *m.* trecâtoare, pasagiu ; roatâ. rotanu.
VALIDAMÉNTE, *avv.* cu validitate.
VALIDÁRE. *v. a.* a valida. a face validu. a întări.
VALIDITÀ. *f.* validitate. putere. întărire ; vigoare.
VÁLIDO, *a.* vigorosu. sdravânu, voinicu, puterosu ; validu. eficace ; sânătosu ; aptu. capabilu, idoneu.
VALIGERÍA, *f.* locu unde se facu sau se vindu valise.
VALÍGIA, *f.* valisâ, gemantanu ; burtă, foale.
VALIGIÁIO. *m.* făcătoru de valise. de gemantane.
VALIGIÓTTO, *m.* gemântânaşu.
VALIMÉNTO, *m.* valoare, preţu, costu.
VALITÚRO, *a.* care are sau va avea valoare, valabilu.
VALLÁME, *m.* distanţâ între mai multe vâi.
VALLÁRE, *v. a.* a îngrâdi, a şănţui.
VALLÁTA, *f.* şanţuire, îngrăditură ; vale.
VÁLLE, *f.* vale ; — *a valle*, la vale. mai josu. josu.
VALLÉA, *f.* vale ; vale întinsă.
VALLÉTTO, *m.* valetu, pagiu, servitoru ; scutieru.
VALLICÉLLA, *f.* vâlceă, vale micâ.
VALLICÓSO, *a.* plinu de vâi ; aşezatu într' o vale.
VALLIGIÁNO, *m.* văleanu, locuitoru din vâi.
VÁLLO, *m.* şanţu, valu. iezâtură ; palizadă, estacadă
VALLONÁTA, *f.* vale.
VALLÓNE, *m.* vale mare.
VALLONÉA, VALONÉA, *f.* gogoşi de stejaru ; valonea.
VALLÓSO, *a.* plinu de vâi.
VALLÚRA, *f.* vale, adîncime, fundulu unei vâi.
VALORAMÉNTO. *m.* împuterire, întărire. întremare.
VALORÁRE, *v. a.* a împuteri, a întări, a întrema.
VALÓRE, *m.* valoare, meritu ; preţu, costu ; valută ; putere, forţâ, târie ; vitejie ; voinicie ; eficacitate ; capacitate, aptitudine. idoneitate. îndemânare, iscusinţâ.
VALOROSAMÉNTE, *avv.* vitejeşte. voiniceşte, bărbăteşte.
VALORÓSO. *a.* valorosu, voinicu, viteazu, tare, puterosu. curajosu; robustu ; eficace, validu.
VALSÉNTE. *m.* preţu. valoare ; stare, avere.
VALÚTA, *f.* valută ; preţu, valoare; monedă ; putere.
VALUTÁBILE, *a.* de preţuitu.

Digitized by Google

VALUTÁRE, *v. a.* a preţui, a determina, a calcula valoarea unui lucru; a stima, a considera.

VALUTAZIÓNE, *f.* preţuire, stimare, stimă.

VÁLVA, *f.* valvă; canatu.

VALVASSÍNO, *m.* valvasinu, vasalu alu valvasorului.

VALVASSÓRE, *m.* valvasoru, feudataru; baronu.

VÁLVULA, VÁLVOLA, *f.* valvula, căpăcelu, limbuţă; membrană care îndrepteză umorile într' o parte şi le opreşte de a se întoarce îndărătu.

VÁMPA, *f.* flacără, văpae, vălvătae; focu; ardoare.

VAMPEGGIÁRE, *v. n.* a văpăi, a arde cu flacări.

VAMPÍRO, *m.* vampiru, strigoiu; unu felu de liliacu.

VÁMPO, *m.* flacără, văpae; fulgeru; — *menar vampo*, a se înverşuna; a se făli, a se mândri.

VANAGLÓRIA, *f.* vanaglorie, vanitate, ambiţiune.

VANAGLORIÁRSI, *v. n.* a se lăudări, a se făli, a se râţoi.

VANAGLORIOSAMÉNTE, *avv.* cu vanitate, zădărniceşte.

VANAGLORIÓSO, *a.* vanagloriosu, vanitosu, vanu, lăudărosu, ambiţiosu, fălosu, îngimfatu.

VANAMÉNTE, *avv.* invanu, indarnu, înzădaru, fără folosu; fără cuvîntu; fără resultatu.

VANÁRE, VANEÁRE, *v. n.* a aiuri; a copilări.

VANBRÁCCIO, *m.* cotu.

VANDÁLICO, *a.* vandalicu, barbaricu.

VANDALÍSMO, *m.* vandalismu, barbarismu.

VÁNDALO, *a.* vandalu, barbaru, destructoru.

VANEGGIAMÉNTO, *m.* aiurire, delirare; smintire.

VANEGGIÁRE, *v. n.* a face lucruri vane, zădarnice, a copilări; a aiuri, a delira; a căcări; a fi vanu, inutilu; a nu isbuti, a nu eşi la nici unu căpătăiu; — *v. a.* a zădărnici, a împiedica.

VANEGGIATÓRE, *m.* aiuritoru, delirantu, nebunu; fantastu, visionaru, fanaticu, utopistu; estravagantu,

VANERÉLLO, *a.* uşurelu, frivolu.

VANÉZZA, *f.* vanitate, deşertăciune, zădărnicie.

VÁNGA, *f.* arşeu, săpoiu.

VANGAIUÓLA, *f.* ciorpacu, mreajă de aruncatu.

VANGÁRE, *v. a.* a săpa.

VANGÁTA, *f.* săpare; pămîntu săpatu.

VANGATÓRE, *m.* săpătoru.

VANGATÚRA, *f.* săpare; timpu de a săpa.

VANGÉLO, *m.* evangeliu; religiunea creştinească.

VANGUARDIA, *f.* avanguardie.

VANÍGLIA, VAINÍGLIA, *f.* vanilie (plantă).

VANILÓQUIO, *m.* VANILOQUÉNZA, *f.* flecărie, vorbă vană, vorbă de clacă, vorbă zădarnică.

VANÍRE, *v. n.* a trece, a peri, a se duce.

VANITÀ, *f.* vanitate, deşertăciune, zădărnicie, goliciune; uşorinţă; caducitate, nestatornicie; ambiţiune, fudulie, măndrie, lăudăroşie, îngimfare.

VANITÓSO, *a.* vanitosu, ambiţiosu, măndru, îngimfatu; frivolu, uşoru la minte, uşurelu, vîntosu.

VÁNNI, *m. pl.* aripile, penele cele lungi ale aripiloru.

VÁNO, *a.* vanu, golu, deşertu; zădarnicu, frivolu, de nimicu; trecătoru, caducu, periciosu, instabilu; uşoru, fluşturatu; ambiţiosu, măndru, vîntosu; inutilu; — *s. m.* deşertu, golu, locu deşertu; intervalu; pasagiu; parte inutilă şi defectuoasă a unui lucru; — *cervello vano*, minte uşoară; — *parole vane*, vorbe de clacă.

VANTAGGIÁRE, *v. a.* a întrece, a covîrşi, a învinge; — *v. n.* a se avantagia, a se folosi, a câştiga, a se profita; — *vantaggiare taluno*, a avantagia pe cineva, a i acorda, a i lăsa vreunu folosu; — *avvantaggiarsi*, a se avantagia, a se folosi.

VANTAGGIATAMÉNTE, *avv.* cu avantagiu.

VANTAGGIÁTO, *a.* avantagiatu, favorisitu; bunu; abundantu, suprabundantu, covîrşitoru.

VANTAGGÍNO, *m.* avantagiu, folosu micu.

VANTÁGGIO, *m.* avantagiu, folosu, utilitate, profitu, câştigu; creştere, sporire, sporu; superioritate, întrecere, covîrşire, prisosu, prisosinţă, adaosu; privilegiu; favoare; — *da vantaggio*, mai multu; — *a vantaggio*, pedeasupra; — *dar vantaggio*, a da pe deasupra; — *trar vantaggio*, a scoate vreunu folosu; — *di gran vantaggio*, alesu, deosebitu.

VANTAGGIOSAMÉNTE, *avv.* cu avantagiu, cu superioritate.

VANTAGGIÓSO, *a.* avantagiosu, utilu, folositoru, câştigosu; interesatu, egoistu.

VANTAMÉNTO, *m.* lăudare, glorificare, fălire.

VANTÁRE, *v. a.* a lăuda multu, a celebra, a glorifica, a proslăvi; — *vantarsi*, a se lăuda, a se făli.

VANTATÓRE, *m.* lăudătoru; lăudărosu, fanfaronu.

VANTERÍA, *f.* lăudăroşie, fanfaronie.

VANTÉVOLE, *a.* lăudărosu, fanfaronu, palavragiu.

VÁNTO, *m.* laudă ecsageratâ, lăudăroşie, laudă, glorie, renume; victorie, premiu; — *darsi vanto*, a se lăuda; — *dar vanto*, a lăuda, a celebra.

VÁNVERA (A), *avv.* într' unu norocu, în bobotă, cumu va da Dumnezeu, cumu se va nimeri.

VÁPIDO, *a.* evaporatu, desputeritu, trezitu.

VAPORÁBILE, *a.* evaporabilu, supusu a se evapora.

VAPORABILITÀ, *f.* evaporabilitate.

VAPORÁRE, *v. a. e n.* a afuma; a evapora, a ecsabura, a scoate aburi, a ecsala; a aburi.

VAPORATÍVO, *a.* evaporativu, care evaporează sau care face să evaporeze.

VAPORAZIÓNE, *f.* evaporaţiune, ecsaburare, vaporu.

VAPÓRE, *m.* vaporu, vapoare, aburu, gazu, fumu, aburealâ, ecsalaţiune, evaporaţiune; ceaţă, negură, nuoru; locomotivă; navă de aburu, vaporu.

VAPORIÉRA, *f.* vaporu, navă cu aburi, piroscafu; locomotivă; orîce maşină cu aburi.

VAPOROSITÀ, *f.* vaporositate, aburealâ.

VAPORÓSO, *a.* vaporosu, aburosu; negurosu; trecătoru.

VAPULAZIÓNE, *f.* bătae, puniţiune, pedeapsă.

VARAMÉNTO, *m.* delăsare a unei nave în mare.

VARÁRE, *v. a.* a delăsa o navă în mare.

VARCÁRE, *v. a.* a trece peste, a trece dincolo; a eşi.

VÁRCO, *m.* pasagiu, trecătoare; ochiu, gaură, eşire.

VARIÁBILE, *a.* variabilu, schimbăciosu, inconstantu.

Digitized by Google

VARIABILITÀ, *f.* variabilitate, schimbâciune, instabilitate.
VARIAMÉNTE, *avv.* cu varietate ; într'unu modu deosebitu.
VARIAMÉNTO, *m.* variare, schimbare, mutaţiune.
VARIÁNTE, *a.* variantu, deosebitu, diferitu, diversu ; — *s. f.* variantu, lecţiune diversâ asupra aceluiaşi testu.
VARIANTEMÉNTE, *avv.* cu varietate.
VARIÁNZA, *f.* variaţiune, diversitate, deosebire, felurime.
VARIÁRE, *v. a.* a varia, a schimba ; a feluri, a diversifica, a deosebi ; — *v. n.* a diferi, a fi diversu ; a lucra altfelu.
VARIATAMÉNTE, *avv.* într'unu modu variatu, feluritu.
VARIATÓRE, *m.* variatoru, schimbâtoru, modificatoru.
VARIAZIÓNE, *f.* variaţiune, schimbare, modificaţiune, diferenţâ, diversitate, felurime.
VARÍCE, *f.* varice, dilataţiune a unei vine.
VARICOCÉLE, *f.* varicocelâ, umflâturâ causatâ de întinderea coardei spermatice.
VARICÓSO, *a.* varicosu, de varice, relativu la varice.
VARIEGÁTO, *a.* pestriţu, pestriţatu, pestruiu, maculatu.
VARIETÀ, *f.* varietate, diversitate, diferime, felurime.
VARIFÓRME, *a.* variformu, multiformu, feluritu.
VÁRIO, *a.* diversu, diferentu, deosebitu, feluritu; mutabilu, variabilu, schimbâciosu, instabilu, inconstantu ; pestriţu ; — *s. m.* varietate ; — *vari*, mai multe persoane.
VÁRO, *a.* inecualu, variatu.
VARVASSÓRE, VALVASSÓRO, *m.* valvasoru ; omu care îşi dâ unu aeru de mare importanţâ.
VASÁIO, *m.* olaru, fâcâtoru de vase.
VÁSCA, *f.* basinu ; cadâ ; troacâ.
VASCÉLLO, *m.* vasu de plutitu, navâ mare, corabie.
VÁSCOLO, *m.* vasu micu, vasculu.
VASCOLÓSO, *a.* vasculosu.
VÁSE, *m.* vasu.
VASELLÁGGIO, *m.* vâsârie, cuantitate de vase.
VASELLÁIO, *m.* olaru, fâcâtoru de vase de pâmîntu.
VASELLÁME, *m.* vâsârie, vase de bucâtârie şi de masâ.
VASELLÉTTO, *m.* vasu micu.
VASÉLLO, *m.* vasu, borcanu micu ; recipientu ; navâ.
VASILÍA, *f.* vasilie, unu felu de republicâ alu câreia capu este omulu celu mai virtuosu.
VÁSO, *m.* vasu, orîce felu de recipientu.
VASSALLÁGGIO, *m.* vasalagiu, condiţiune de vasalu.
VASSÁLLO, *m.* vasalu ; supusu, suditu, servitoru.
VASSÉLLO, *m.* vasu de plutitu, navâ, corabie.
VASSÓIO, *m.* tavâ, taleru, mâsuţâ ; albie, vâlâu ; troacâ.
VASTAMÉNTE, *avv.* cu vastitate.
VASTÁRE, *v. a.* a devasta, a pustii, a ruina.
VASTAZIÓNE, *f.* devastaţiune, stricâciune, ruinâ.
VASTITÀ, *f.* vastitate, spaţiositate, întindere mare.
VÁSTO, *a.* vastu, spaţiosu, foarte întinsu
VÁTE, *m.* profetu, prorocu ; divinatoru, ghicitoru; poetu.
VATICINAMÉNTO, *m.* vaticinare, prorocire, profetizare; divinare, ghicire, prezicere, prevestire.
VATICINÁRE, *v. a.* a vaticina, a proroci, a profetiza ; a divina, a ghici, a prezice, a prevesti.
VATICINATÓRE, *m.* vaticinatoru, prorocu, profetu ; divinatoru, ghicitoru ; prezicâtoru, prevestitoru.
VATICÍNIO, *m.* VATICINAZIÓNE, *f.* vaticiniu, vaticinaţiune, profeţie, prorocire ; divinaţiune, predicţiune.
VATTICONDÍO, du-te cu Dumnezeu.
VE, *pron.* vâ ; — *ve lo dirò*, vi o voiu spune.
VE', *v.* vezi, vezi bine ; uitâ-te, păzeşte.
VECCHIA, *f.* bâtrînâ, babâ ; — *vecchia tentennina*, o plantâ.
VECCHIÁIA, VECCHIÉZZA, *f.* bâtrîneţe ; vechime ; — *tarda vecchiezza*, *f.* bâtrîneţe cocoşate.
VECCHIÁRDO, *m.* bâtrînu blestematu.
VECCHÍCCIO, *a.* cam vechiu, învechitu, bâtrîniciosu.
VECCHIERÉLLO, *a. e s. m.* bâtrînaşu, bâtrînelu.
VECCHIÉTTO, *m.* bâtrînelu ; bâtrînu deşteptu.
VECCHIÉZZA, *f.* vechime ; anticitate ; învechire ; vechiturâ ; bâtrîneţe ; lungimea timpului.
VÉCCHIO, *a.* vechiu, bâtrînu, anticu ; învechitu, întrebuinţatu, consumatu ; trecutu de multu ; bâtrînescu ; mare ; — *s. m.* bâtrînu ; — *vecchio marino*, focâ.
VECCHIÓNE, *m.* bâtrînu venerabilu ; — *vecchioni*, castane uscate şi fierte în vinu.
VECCHIÓTTO, *m.* omu bâtrînu dar robustu.
VECCHIÚCCIO, *m.* bâtrînu slabu şi bolnaviciosu.
VECCHIÚME, *m.* vechime ; vechituri.
VÉCCIA, *f.* mâzâriche.
VECCIÓSO, *a.* mâzâriciosu, cu mâzâriche.
VÉCE, *f.* locu, postu ; oficiu, funcţiune, însârcinare ; datâ, oarâ ; ocasiune, prileju ; întîmplare, împrejurare ; alternativâ ; — *in vece mia*, în loculu meu ; — *fare, tenere le veci altrui*, a suplini, a înlocui pe cineva.
VECÓRDE, *a.* mişelu, tembelu, nemernicu.
VEDÉNTE, *a.* care vede, văzătoru ; — *s. m.* puterea visivâ.
VEDÉRE, *v. a.* a vedea ; a cunoaşte, a pricepe, a înţelege, a coprinde ; a câuta, a cerceta, a investiga ; a privi ; a zâri, a descoperi ; a visita ; a încerca ; — *veder dritto, veder torto*, a judeca bine, a judeca râu ; — *vedere il bello*, a apuca ocasiunea ; — *sta a vedere*, uitâ-te ; — *dal vedere al non vedere*, într'o clipâ ; — *dar a vedere*, a se face, a se prefface ; — *non esser da vedere*, a nu fi de recunoscutu ; — *far vedere il nero per bianco*, a zugrâvi caii pe pereţi ; — *far vedere la luna nel pozzo*, a amâgi, a purta de nasu ; — *far le viste din non vedere*, a disimula ; — *veder chiaro*, a vedea curatu ; a pricepe, a pătrunde ; — *non veder l'ora*, a aştepta cu nerâbdare, a tângi ; — *star a vedere*, a aştepta resultatulu ; — *non posso vederlo*, nu pociu sâ lu văzu în ochi ; — *vedete bene*, vezi bine ; — *vediamo un po'*, ia sâ vedemu.
VEDÉRE, *m.* vedere ; minte, înţelegere, pătrundere ; aparinţâ, pompâ ; — *a mio vedere*, dupâ părerea mea ; — *far bel vedere*, a avea o frumoasâ arâtare.
VEDÉTTA, *f.* vedetâ, sentinelâ, streajâ ; — *stare*

Digitized by Google

alla vedetta, a pândi, a strejui, a observa, a aştepta.

VEDÍBILE, *a.* visibilu, ce se poate vedea.

VEDIMÉNTO, *m.* vedere; visiune, vedenie.

VEDITÓRE, *m.* vâzâtoru, privitoru, spectatoru; sentinelâ; visitatoru.

VÉDOVA, *f.* vâduvâ; vrabie.

VEDOVÁNZA, *f.* vâduvie.

VEDOVÁRE, *v. a.* a face vâduvu; a lipsi; a abandona.

VEDOVÍLE, *a.* de vâduvâ; — *s. m.* apanagiu, leafâ de vâduvâ.

VEDOVITÀ, *f.* VEDOVÁGGIO, *m.* vâduvie, vâduvime.

VÉDOVO, *a.* vâduvu; lipsitu; despârechiatu, singuru; — *s. m.* omu vâduvu.

VEDOVÓTTA, *f.* vâduvâ tînârâ.

VEDÚTA, *f.* vedere; prospectu, prospectivâ; aspectu; gându, cugetu, intenţiune, planu, scopu; opiniune, părere; visitâ; esploraţiune, cercetare; — *far veduta*, a se preface, a se face, a arâta; — *conoscere di veduta*, a cunoaşte numai din vedere; — *far bella veduta*, a avea o arâtare frumoasâ; — *far la veduta*, a visita mârfile.

VEDUTAMÉNTE, *avv.* într'unu modu învederatu.

VEEMÉNTE, *a.* iute, repede, înfocatu, nâbâdâiosu, furiosu.

VEEMENTEMÉNTE *avv.* cu repeziciune.

VEEMÉNZA, *f.* iuţealâ, repeziciune, impetuositate, furie, nâbâdae, înfocare.

VEGETÁBILE, *a.* vegetabilu; — *s. m.* vegetabilu, plantâ.

VEGETABILITÀ, *f.* vegetabilitate, puterea vegetativâ.

VEGETÁLE, *a.* vegetalu; bunu pentru vegetaţiunea planteloru; — *s. m.* vegetalu, vegetabilu, plantâ.

VEGETÁRE, *v. n.* a vegeta; a trâi în nelucrare.

VEGETATÍVA, *f.* puterea vegetativâ.

VEGETATÍVO, *a.* vegetativu, capabilu de a vegeta; care ajutâ la vegetaţiune.

VEGETAZIÓNE, *f.* vegetaţiune, vegetare; producţiune vegetalâ, plante, arbori; viaţa vegetativâ.

VEGETÉVOLE, *a.* vegetabilu, vegetativu.

VÉGETO, *a.* care vegeteazâ bine; prosperu, înfloritu.

VEGGÉNTE, *a.* care vede; — *s. m.* profetu, prorocu; — *ad occhi veggenti*, în publicu, înaintea tutuloru.

VEGGENTEMÉNTE, *avv.* în publicu, în vileagu.

VEGGHIAMÉNTO, *m.* veghiere, priveghiere.

VEGGHIÁRE, *v. n.* a veghia, a priveghia, a vigila.

VEGGHIATÓRE, *m.* veghiâtoru, priveghiâtoru.

VEGGHIÉVOLE, *a.* vigilantu, priveghiâtoru.

VEGGHIEVOLMÉNTE, *avv.* cu vigilanţâ.

VÉGGIA, *f.* bute, butoiu; caru.

VÉGGIOLO, *m.* mâzârichea calului.

VÉGLIA, *f.* veghiere; priveghiere; soarea; ocupaţiune seralâ; streajâ; unu felu de torturâ; unu felu de compunere poeticâ; — *andare a veglia*, a merge la o soarea; — *veglie*, studiu de noapte.

VEGLIÁNTE, *a.* veghiâtoru; priveghiâtoru, vigilantu.

VEGLIÁRDO, *m.* bâtrînu.

VEGLIÁRE, *v. a.* a priveghia, a invigila, a observa, a pâzi; — *v. n.* a veghia, a vigila, a nu dormi; a fi de modâ; a avea valoare; a fi în vigoare.

VEGLIATÓRE, *m.* veghiâtoru, priveghiâtoru.

VEGLIÉVOLE, *a.* priveghiâtoru, vigilantu, desteptu.

VÉGLIO, *m.* bâtrînu.

VEGLIÓNE, *m.* balu în teatru.

VEGNÉNTE, *a.* care vine, viitoru, flitoru; înfloritu, vigorosu, de o frumoasâ aparinţâ.

VEÍCOLO, VEÍCULO, *m.* caru, cârucâ, trâsurâ, mijlocu de transportu; pasagiu; instrumentu, canalu, organu.

VÉLA, *f.* pînzâ de navâ, vîntrea; navâ: bolta odâii; — *far vela*, *dare le vele al vento*, a întinde pînzele, a porni, a începe de a naviga; a întreprinde, a începe cu resoluţiune; — *raccogliere*, *ammainare le vele*, a strînge vîntrelele; a conchide; *a vele gonfie*, *a vele piene*, cu unu vîntu favorabilu; cu prosperitate; — *cavar le vele*, a se umili.

VELÁBILE, *a.* câre se poate învâli.

VELÁME, *m.* vâlu, învâlitoare; scoarţâ; pretestu; alegorie; — *velami*, asortimentu de vâluri, de vîntrele.

VELAMÉNTO, *m.* învâlire; acoperire; învâlitoare; îmbrobodire, vestiţiune a unei religioase; velaturâ, tintâ strâvâzâtoare (la o picturâ).

VELÁRE, *v. a.* a învâli, a acoperi cu unu vâlu; a înfâşura, a îmbrobodi; a acoperi, a ascunde, a masca; a acoperi o picturâ cu o tintâ uşoarâ şi transparinte; — *velarsi*, a se învâli, a şe acoperi cu unu vâlu, a se îmbrobodi; a se ascunde; a se câlugâri, a lua vâlulu, a se face monachâ.

VELÁTA, *f.* religioasâ care a pronunţatu voturile; navigaţiune scurtâ; fracu (hainâ).

VELATAMÉNTE, *avv.* într'unu modu acoperitu.

VELATÓRE, *m.* învâlitoru.

VELÁTO, *a.* învâlitu, îmbroboditu; acoperitu, ascunsu.

VELATÚRA, *f.* velaturâ, tintâ uşoarâ şi transparentâ.

VELAZIÓNE, *f.* învâlire, îmbrobodire.

VELEGGIAMÉNTO, *m.* plutire, navigaţiune.

VELEGGIÁRE, *v. a. e n.* a vîntrela, a pluti, a naviga prin mijloculu vîntreleloru, a împinge. a pune în mişcare prin mijloculu vîntreleloru.

VELEGGIATÓRE, *m.* navigatoru, plutitoru.

VELENÁRE, *v. a.* a învenina, a otrâvi.

VELENÍFERO, *a.* veninosu, otrâviciosu, otrâvitoru.

VELÉNO, *m.* veninu, otravâ; râutâciune, perfidie; urâ.

VELENOSAMÉNTE, *avv.* cu amârîciune, cu urâ, cu veninu.

VELENOSITÀ, *f.* veninositate, otrâviciune; râutâciune, urâ, perfidie, pismâ, amârîciune.

VELENÓSO, *a.* veninosu, înveninatu, întocsicatu, otrâviciosu; râutâciosu; mâniosu; — *lingua velenosa*, limbâ înveninatâ; vorbe muşcâtoare.

VELERÍA, *f.* locu unde se facu sau se dregu vîntrele.

VELIÉRE, VELIÉRO, *a.* care umblâ iute (navâ).

VELIFICÁRE, *v. n.* a vîntrela, a naviga, a pluti.

VELÍNA, *f.* baltâ, lacunâ; — *a.* — *carta velina*, chârtie velinâ, chârtic albâ şi netedâ.

Digitized by Google

VÉLITE, *m.* velitu, voltijoru, soldatu uşoru înarmatu.
VELLEITÀ, *f.* veleitate, voinţâ slabâ si ineficace; chefu.
VELLICAMÉNTO, *m.* pişcâtură, mâncârime.
VELLICÁRE, *v. a.* a pişca, a gîdela; a ustura uşoru.
VELLICAZIÓNE, *f.* mâncârime, usturime uşoarâ.
VÉLLO, *m.* lânâ; piele cu lânâ sau cu pîru pe dinsa; pîru; flocu, mânunchiu de lânâ; — *vello d'oro*, veleru de auru.
VÉLLO, *interiez.* vezi-lu, iatâ-lu.
VELLÓSO, *a.* lânosu, flocosu, fulgosu.
VELLUTÁTO, *a.* încatifelitu, ca catifeaoa; fulgosu.
VELLÚTO, *m.* velurâ, catifea; unu felu de raie (peşte); — *a.* lânosu, flocosu, fulgosu, pîrosu.
VÉLO, *m.* vâlu, crepu, zâbranicu; broboadâ; condiţiune de câlugăriţâ, statu monachalu; perdea; invâlitură; protecţiune, ocrotire; alegorie; pretestu, finciţiune; pele, peliţâ, coajâ; turburare; pînză de corabie, vintrea; — *prendere il velo*, a se face câlugăriţâ.
VELÓCE, *a.* veloce, iute, repede, celeru, grabnicu; uşoru, agilu, sveltu, sprintenu, ageru.
VELOCEMÉNTE, *avv.* cu velocitate, iute, repede.
VELOCÍFERO, *m.* velociferu, trâsură iute de poştâ.
VELOCÍPEDE, *a.* velocipedu, ageru de picioru; — *m.* velocipedu.
VELOCITÀ, *f.* velocitate, iuţeală, celeritate, grăbnicie; agerime, agilitate, svelţime, sprintenie.
VELOCITÁRE, *v. a.* a iuţi, a grăbi, a mări velocitatea.
VELOCITAZIÓNE, *f.* mărirea velocităţii.
VÉLTRO, *m.* ogaru.
VÉNA, *f.* vînâ; sânge; isvoru; abundanţâ, feconditate; dispositiune, chefu, inclinaţiune, aplecare; —*aprire la vena*, a lăsa sânge; — *avere una vena di pazzo*, a fi cam nebunu, a i lipsi cuiva o doagâ.
VENÁLE, *a.* venalu, care se vinde; interesatu.
VENALITÀ, *f.* venalitate, cualitatea venalului.
VENÁTICO, VENATÓRIO, *a.* de vinâtoare, de vinatu.
VENÁTO, *a.* marmorizatu, vînosu, cu vine.
VENATÓRE, *m.* vînâtoru.
VENATÚRA, *f.* vînoşime, vine.
VENDÉMMIA, VENDÉMIA, *f.* culesulu viiloru şi timpulu în care se face; struguri; vinu; culesu.
VENDEMMIÁBILE, *a.* ce se poate culege.
VENDEMMIÁLE, *a.* relativu la culesulu viiloru.
VENDEMMIÁRE, *v. a. e n.* a culege viile; a aduna, a strînge; a face câştiguri nelegiuite.
VENDEMMIATÓRE, *m.* culegătoru de vii.
VÉNDERE, *v. a.* a vinde; a trâda; — *vendere all'asta*, a vinde la mezatu; — *vendere all' ingrosso, all' indigrosso*, a vinde cu toptanulu, cu ridicata; — *vendere al minuto*, a vinde în detaliu, cu mărunţişulu; — *vendere a taglio, a ritaglio*, a vinde cu tăiata; — *vendere a buon mercato*, a vinde eftinu; — *vendere a credito*, a da, a vinde pe creditu; — *vendere gatta in sacco*, a cumpăra miţâ în sacu, a vinde miţa în sacu, a vinde pe nevâzute; — *vendere una cosa come la si è comperata*, a spune unu lucru după cumu s'a auzitu; — *averne da vendere*, a avea cu abundanţâ; — *vendere per contanti*, a vinde cu bani peşinu; — *aver ragion da vendere*, a avea mare dreptate; — *vendere per torta la fava*, a înşela; — *vendersi*, a se vinde, a se preda, a se mitui.
VENDERÉCCIO, *a.* de vînzare; venalu.
VENDÉTTA, *f.* resbunare, vendetâ; punitiune, pedeapsâ; satisfacţiune; — *prender vendetta*, a şi resbuna.
VENDÉVOLE, VENDÍBILE, *a.* de vînzare; care se vinde lesne.
VENDICABILMÉNTE, *avv.* din resbunare, spre resbunare.
VENDICAMÉNTO, *m.* resbunare; pedepsire.
VENDICÁRE, *v. a.* a resbuna; a resplăti, a plăti, a da satisfacţiune; — *vendicarsi*, a şi resbuna; — *vendicarsi in libertà*, a şi recâstiga libertatea.
VENDICATÍVO, *a.* vindicativu, resbunătoru, pornitu spre resbunare, pismaşu, zăcaşu la inimâ.
VENDICATÓRE, *m.* resbunătoru.
VENDICHÉVOLE, *a.* vindicativu, resbunătoru.
VÉNDICO, *a.* resbunatu.
VENDIFRÓTTOLE, *m.* palavragiu; înşelătoru, amăgitoru.
VENDIFÚMO, *m.* fanfaronu, şarlatanu.
VÉNDITA, VENDIZIÓNE, *f.* VENDIMÉNTO, *m.* vînzare.
VENDITÓRE, *m.* vînzâtoru.
VENEFÍCIO, *m.* veneficiu, otrăvire; maleficiu, boscoanâ, vrajâ.
VENÉFICO, *a.* veneficu, otrâviciosu, veninosu, inveninatu; — *m.* otrâvitoru; vrăjitoru, bosconitoru.
VENERÁBILE, *a.* venerabilu, demnu de veneraţiune, de respectu, de reverenţâ; — *s. m.* Sânta Grijanie.
VENERABILITÀ, *f.* venerabilitate, respectabilitate.
VENERÁNDO, *a.* venerandu, venerabilu, demnu de venerare.
VENERÁRE, *v. a.* a venera, a onora, a cinsti; a adora.
VENERATÓRE, *m.* veneratoru, adoratoru.
VENERAZIÓNE, *f.* veneraţiune, venerare, respectu; adoraţiune.
VENERDÌ, *m.* vineri: — *venerdì santo*, vinerea mare.
VÉNERE, *f.* Venus, Vinere (o zeitate pâgână şi o planetă), femee foarte frumoasă; sensualitate; graţie, gingăşie.
VENEREAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu sensualu, lascivu.
VENÉREO, *a.* venereu, sensualu, lascivu, desfrinatu; — *mal venereo, morbo venereo*, sifilisu, boală lumească, maladie veneriană.
VENERÉVOLE, *a.* venerabilu, de veneratu.
VENERÍNA, *f.* statuă mică de Vinere.
VÉNIA, *f.* ertăciune; indulginţâ; voe, permisiune.
VENIÁLE, *a.* venialu, uşoru, de ertatu.
VENIALITÀ, *f.* venialitate, păcatu venialu.
VENIALMÉNTE, *avv.* venialiceşte, venialu, uşoru — *peccar venialmente*, a comite oarecare păcatu venialu.
VENIMÉNTO, *m.* venire.
VENÍRE, *v. n.* a veni; a fi; a ajunge, a sosi, a perveni; a mirosi; a se întoarce, a se întorna; a veni îndârâtu; a deveni, a se face; a atinge; a costa, a preţui; a se apropia, a fi

Digitized by Google

aproape ; a naşte ; a da, a încolţi ; a isbuti, a reeşi ; a se cuveni, a se cădea ; a trebui ; a se întîmpla ; a cădea ; a se trage, a avea origine ; — *venir facendo, venir dicendo*, a face, a zice ; — *venir fatto*, a se întîmpla ; — *venir bene, venire in acconcio*, a veni bine, a se potrivi, a se cuveni ; — *venir in amore*, a se înamora, a se îndrăgi ; — *venire in eccellenza*, a deveni perfectu ; — *venir in fama*, a şi căştiga reputaţiune ; — *venir a capo*, a isbuti, a brodi ; — *venir a fine*, a fini ; a reeşi ; — *venir entro*, a intra ; — *venir a campo*, a aşeza lagărulu, a tăbări undeva ; — *venire a maturità*, a se coace ; — *venire alle prese*, a se încăera ; — *venir meno*, a slăbi ; a leşina ; — *venir a parole*, a se disputa ; — *venir a porto*, a ateremi, a trage la portu ; a scăpa din pericolu ; — *venir per uno*, a căuta pe cineva ; — *venire il destro*, a veni ocasiune ; — *venir talento*, a i veni cuiva poftă, a i veni în capu ; — *siate il ben venuto*, bine ai venitu sănătosu ; — *venire a fastidio*, a desgusta, a plictisi ; — *venire in furore*, a se înfuria, a se înverşuna ; — *venire a grado*, a plăcea ; — *venire al quia*, a veni la argumentu ; a veni la conclusiune ; — *venire a taglio*, a veni bine ; — *vieni*, vino.

VENITÍCCIO, *a.* casualu, întîmplătoru, adventiţiu.

VENÓSO, *a.* vinosu ; alu vineleru.

VENTÁGGINE, *f.* vînturească.

VENTÁGLIA, *f.* visiru, văzaru, larva coifului.

VENTAGLIÁIO, *m.* făcătoru de evantaliuri, de apărători.

VENTÁGLIO, *m.* evantaliu, apărătoare.

VENTÁRE, *v. n.* a sufla, a face vîntu, a slobozi vîntu.

VENTARÓLA, VENTARUÓLA, *f.* steagu de vîntu, giruleţu.

VENTAVOLO, *m.* vîntu de nordu, crivăţu.

VENTÉNNE, *a.* de doăzeci de ani.

VENTERÉLLO, *m.* vîntişoru, vînturleţu, vîntu uşoru.

VENTÉSIMO, *a.* alu doăzecilea ; — *s. m.* a doăzecea parte.

VENTI, *a.* doăzeci.

VENTICÉLLO, *m.* vînturleţu, vîntu uşoru, plăcutu, zefiru.

VENTIÉRA, *f.* resuflătoare, vîntilătoare.

VENTILÁBRO, *m.* vînturătoare.

VENTILAMÉNTO, *m.* vînturare, ventilare.

VENTILÁRE, *v. a. e n.* a ventila, a svînta ; a vîntura ; — *v. a.* a desbate, a discute, a cerceta, a cesamina.

VENTILAZIÓNE, *f.* svîntare ; ventilaţiune, vînturare.

VENTÍNA, *f.* doăzeci, doăzeci de lucruri.

VENTIPIOVOLO, *m.* vîntu de ploae.

VÉNTO, *m.* vîntu ; aeru ; suflare, resuflare ; flatuositate, bășină ; vanitate, deşertăciune, zădărnicie, orgoliu, îngîmfare ; — *al vento*, înzădaru, de geaba ; — *nodo di vento*, vîrteju, turbină ; — *navigare secondo il vento*, a se regula după împrejurări ; — *pascer di vento*, a purta cu vorba, a purta cu minciuni ; — *avere il capo pien di vento*, a fi orgoliosu, îngîmfatu ; — *aver vento in poppa*, a naviga cu vîntu favorabilu ; a se afla într'o stare înflorită ; — *volgersi ad ogni vento*, a fi inconstantu ; — *dare, commettere le vele al vento*, a întinde pînzele, a porni ; — *abbaiare al vento*, a aiepta vorbe ; — *tendere le reti al vento*, a se osteni fără folosu ; — *esser sotto vento*, a avea vîntulu împrotivă ; — *andare al vento*, a se risipi, a peri ; — *dare de' calci al vento*, a fi spînzuratu ; — *far vento*, a svînta, a vîntura ; a vîntui.

VÉNTOLA, *f.* eventaliu, apărătoare ; vînturătoare.

VENTOLÁRE, *v. a.* a svînturа ; a svînta ; a agita, a scutura în aeru ; — *v. n.* a fălfăi, a se legăna de vîntu.

VENTÓSA, *f.* ventusă.

VENTOSAMÉNTE, *avv.* cu vîntu ; cu vanitate.

VENTOSÁRE, *v. a.* a pune ventuse, a ventusa.

VENTOSITÀ, *f.* vîntositate, flatuositate, bășină ; vîntu ; timpu vîntosu ; vanitate, zădărnicie, deşertăciune.

VENTÓSO, *a.* vîntosu, supusu la vînturi ; flatuosu ; vanu, îngîmfatu, vanagloriosu, presumptuosu.

VENTRÁIA, *f.* burtă, foale, burdufu.

VENTRAIUÓLO, *m.* vînzătoru de maţe, de măruntae.

VENTRÁTA, *f.* lovitură la pîntece ; îngreunare.

VÉNTRE, *m.* vîntre, pîntece, burtă, foale ; uteru, matrice ; centrulu, partea cea mai dinlăuntru a unui lucru ; matcă, patulu, albia unui riu ; — *flusso di ventre*, diarie, scufurealâ.

VENTRÉSCA, *f.* pîntece, burtă, foale ; rînză.

VENTRÍCOLO, *m.* ventriclu, stomachu, rînză ; omu avidu, interesatu, venalu ; cavitate.

VENTRÍGLIO, *m.* guşa pasărilorу ; ventriclu.

VENTRÍLOQUO, *m.* ventrilocu.

VENTÚNO, *a.* doă zeci şi una.

VENTÚRA, *f.* viitoru, lucru viitoru ; soarte, furtună, întîmplare, norocu, destinu, ursită ; — *a ventura, per ventura*, din întîmplare, din norocu ; — *alla ventura*, în bobotă, cumu va da D-zeu, într'unu norocu, orbeşte ; — *soldato di ventura*, aventurieru ; — *andare, mettersi alla ventura*, a se lăsa în voea norocului ; — *fare, dire la ventura*, a ghici, a divina, a spune de norocu ; — *giuoco di ventura*, jocu de hasardu ; — *aver mala ventura*, a fi nenorocitu.

VENTURIÉRE, *m.* aventuraru, aventurieru.

VENTURÍNA, *f.* venturină (piatră scumpă).

VENTÚRO, *a.* viitoru, fiitoru, care va veni.

VENTUROSAMÉNTE, *avv.* spre norocire.

VENTURÓSO, *a.* fortunatu, norocitu, fericitu ; princiosu.

VENUSTÀ, *f.* venustate, frumuseţă, graţie ; gingăşie.

VENUSTÁRE, *v. a.* a face venustu, graţiosu.

VENÚSTO, *a.* venustu, frumosu, graţiosu ; gingaşu.

VENÚTA, *f.* venire ; sosire ; intrare.

VENÚTO, *a.* venitu, sositu, ajunsu, intratu ; devenitu ; — *venuto bene*, reeşitu ; — *siate il ben venuto*, bine ai venitu.

VENÚZZA, *f.* vinuţă, vină mică.

VEPRÁIO, *m.* tufă de spinu, spinetu, mărăcinişu.

VÉPRE, *m.* spinu, mărăcine.

VER, *prep.* către, spre.

VERACE, *a.* verace, adevăratu, sinceru, veridicu ; realu.

VERACEMÉNTE, *avv.* în adevăru, în realitate.

Digitized by Google

VERACITÀ, *f.* veracitate, sinceritate ; realitate.
VERAMÉNTE, *avv.* în adevâru, într' adevâru ; de siguru, fără dubiu ; însă, cu toate acestea.
VERÁTRO, *m.* veratru, eleboru albu (plantă).
VERBÁLE, *a.* verbalu ; oralu, prin graiu ; — *processo verbale*, *verbale*, procesu verbalu, jurnalu.
VERBALMÉNTE, *avv.* verbalicește, prin graiu.
VERBÁSCO, *m.* luminăricâ (plantă).
VERBÉNA, *f.* verbenă, brebenelu, sporișu ; mlădiță.
VERBEBÁRE, *v. a.* a bate, a lovi, a ciomăgi.
VERBIGRÁZIA, **VERBICÁUSA**, *avv.* spre esemplu, spre pildă.
VÉRBO, *m.* vorbă, cuvintu ; verbu ; limbă, graiu ; — *il Verbo*, Cuvintulu, a doa persoană a S. Treimi ; — *verbo a verbo*, din cuvintu în cuvintu, din vorbă în vorbă ; — *manca il verbo principale*, lipsescu cele mai trebuincioase.
VERBOSITÀ, *f.* verbositate, locuacitate; limbuție.
VERBÓSO, *a.* verbosu, care se întinde prea multu la vorbă ; locuace, limbutu, flecaru.
VERDÁCCIO, *m.* pământu verde (de vâpsitu).
VERDÁSTRO, *a.* verziu, care bate în verde.
VERDAZZÚRRO, *a.* verde-azuru, verde ca marea.
VÉRDE, *a.* verde ; proaspătu, frescu ; crudu, necoptu ; tinăru, june ; robustu, prosperu ; — *s. m.* verde, verdeață ; vigoare, putere ; — *verde età*, tinerețe ; — *verde speranza*, speranță vie ; — *essere al verde*, a se afla într'o stare desperată ; a fi săracu lipitu.
VERDÉA, *f.* unu felu de viță de vie.
VERDEBRÚNO, *a.* coloare verde închisă.
VERDECHIÁRO, **VERDEGÁIO**, *m.* față verde deschisă.
VERDEGGIAMÉNTO, *m.* înverzire.
VERDEGGIÁRE, *v. n. ed a.* a înverzi ; a bate în verde.
VERDEGÍGLIO, *m.* verde închisu.
VERDEMÁRCO, *m.* unu felu de plantă.
VERDEMÁRE, *m.* verde ca marea.
VERDEMÉZZO, *a.* jumătate uscatu ; jumătate verde.
VERDEPÓRRO, *a. e s. m.* prasiniu, de coloarea prasului.
VERDERÁME, *m.* cocleală, rugină verde a aramei.
VERDERÓGNOLO, **VERDÓGNOLO**, *a.* verziu, verde palidu.
VERDESÉCCO, *a.* jumătate uscatu.
VERDETTO, *m.* o vâpsea verde ; verdictu, sentință a unui juriu la guverne constituționale.
VERDÉZZA, *f.* verdeață.
VERDICÁNTE, *a.* înverzindu, care bate în verde.
VERDÍCCIO, **VERDÍGNO**, *a.* verziu, verzișoru.
VERDÍGA, *a. e s. f.* unu felu de struguri.
VERDOLÍNA, *f.* unu felu de struguri.
VERDÓNE, *a.* verde închisu ; — *s. m.* verziu (pasere).
VERDÚCO, *m.* unu felu de spadă cu patru tăișuri.
VERDÚME, *m.* verzime.
VERDÚRA, *f.* verdeață ; legumi, zarzavaturi ; floare, partea cea mai bună, cea mai proaspătă.
VERECÓNDIA, *f.* verecundie, pudoare, rușine, modestie.
VERECÓNDO, *a.* verecundu, modestu, cu rușine.
VÉRGA, *f.* vargă, nuia, joardă, smicea, bățu, biciu, bastonu ; vergea, prăjină, ramură de arbore lungă și subțire ; sceptru, toiagu ; o măsură vechie ; vergea de metalu ; dunga, listă ; — *tremare a verga a verga*, *come una verga*, a tremura tare.
VERGÁRE, *v. a.* a vărga, a dunga ; a scrie.
VERGÁTA, *f.* lovitură cu varga.
VERGÁTO, *a.* vârgatu, dungatu ; scrisu ; — *s. m.* lucru compusu de părți deosebite ; materie vârgată.
VERGELLA, *f.* vergea, vargă, nuia ; bastonu de feru.
VERGÉLLO, *m.* bastonu cu vâscu.
VERGÉNZA, *f.* tendință, inclinațiune, aplecare.
VERGHEGGIÁRE, *v. a.* a bate cu vârgi ; a bate lână.
VERGHEGGIATÓRE, *m.* care bate cu vargi.
VERGHETTÁRE, *v. a.* a trage dungi subțiri.
VERGINÁLE, *a.* virginalu, feciorescu.
VÉRGINE, *m. e f.* virgine, vergură, fecioară, fată ; flăcău care a petrecutu o viață pudica ; o constelațiune ; — *a.* puru, intactu, immaculatu, nepătatu, curatu ; neîntrebuințatu ; — *la Santissima Vergine*, Prea Sânta Fecioară, Maria, Mama Domnului ; — *cera vergine*, ceară de roiu.
VERGINÉLLA, *f.* virgine june, fecioară.
VERGÍNEO, *a.* virginalu, feciorescu, de virgine.
VERGINITÀ, *f.* virginitate, feciorie, puritate.
VERGÓGNA, *f.* rușine, rușinare, pudoare, sfială ; mustrare de cugetu ; desonoare, infamie, pată de infamie ; — *senza vergogna*, nerușinatu, obraznicu ; — *recar vergogna*, a da, a face pe cineva de rușine ; — *aver vergogna*, a avea, a fi cuiva rușine.
VERGOGNÁRE, *v. a.* a rușina, a da, a face de rușine ; a înfrunta ; a face desonoare ; — *vergognarsi*, a se rușina, a avea rușine, a se teme, a se sfii.
VERGOGNÓSA, *f.* sensitivă (plantă).
VERGOGNOSAMÉNTE, **VERGOGNEVOLMENTE**, *avv.* cu rușine.
VERGOGNÓSO, *a.* rușinosu, rușinatu, pudicu, sfiicios, modestu, verecundu ; causatoru de infamie.
VÉRGOLA, *f.* varga mică ; liniuță.
VERGOLAMÉNTO, *m.* vârgare ; însemnare cu liniuțe.
VERGOLÁRE, *v. a.* a însemna cu doă liniuțe ; a bate, a lovi cu vârgi, cu nuiele, a jordăni.
VERGOLÁTO, *a.* vârgatu, dungatu, pestrițatu, maculatu.
AERGÓNE, *m.* vergea cu vâscu.
VERGÚCCIO, *m.* forma pentru vergelele de metalu.
VERIDICAMÉNTE, *avv.* cu veridicitate ; cu adevăratu.
VERIDICITÀ, *f.* veridicitate, veracitate, sinceritate.
VERÍDICO, *a.* veridicu, care spune adevărulu.
VERIFICÁBILE, *a.* verificabilu ; de adeveritu.
VERIFICAMÉNTO, *m.* **VERIFICAZIÓNE**, *f.* verificare, verificațiune, adeverire.
VERIFICÁRE, *v. a.* a verifica, a adeveri, a cesamina sau a constata veritatea unui lucru.
VERIFICATÓRE, *m.* verificatoru, adeveritoru.
VERÍGOLA, *f.* sfredelu.
VERILÓQUIO, *m.* discursu adevăratu, narațiune adevărată.
VERÍNA, *f.* sfredelașu, burghiu.

Digitized by Google

VERISIMIGLIÂNZA, *f.* probabilitate, arâtare, asemuire. aparență de adevâru.

VERISÍMILE, VERISIMIGLIÂNTE, VERISIMIGLIÉVOLE, *a.* care se pare a fi adevâratu, probabilu; — *s. m.* lucru aproape de adevâru, probabilu, posibilu.

VERISIMILMÉNTE. *avv.* precumu se pare, pe semne.

VERITÀ, *f.* veritate, adevâru; realitate; — *bocca della verità*, omu verace; — *in, per verità*, intr' adevâru.

VERITIERAMÉNTE. *avv.* intr' adevâru, cu adevâratu.

VERITIÉRO. *a.* verace, veridicu, sinceru.

VÉRME, *m.* verme; grijă; omu de nimicu, demnu de despreţu; — *verme muro, mal del verme*. capchiu; — *verme solitario*, verme solitaru, limbricu cordelatu; —*avere il verme, avere il bacco*, a fi inamoratu.

VERMÉNA, *f.* vlâstaru, mlâdiță.

VERMICCIUÓLO. VERMICÉLLO, *m.* vermuleţu, vermuşu.

VERMICELLÁIO. *m.* celu ce face fidea, tâiâţei, macaronaru.

VERMICÉLLI, *m. pl.* fidea. tâiâţei.

VERMICOLÁRE, *a.* vermicularu, relativu la vermi.

VERMICOLÁRIA, *f.* vermicularia (plantă).

VERMICOLÓSO, *a.* vermiculosu, vermenosu.

VERMIFICAZIÓNE, *f.* vermificaţiune, producere de verme.

VERMIFÓRME, *a.* vermiformu, in formă de verme.

VERMÍFUGO, *a.* vermifugu, antiverminosu.

VERMÍGLIA, *f.* rubinu.

VERMIGLIÁRE, *v. a.* a roşi, a rumeni, a impurpura.

VERMIGLIÉZZA. *f.* roşeaţă, faţă rumenă, stâcoşie, purpurie.

VERMÍGLIO, *a.* roşiu, rumenu, stacoşiu, purpuriu, mărgeaniu; — *s. m.* coşenilă. cârmîzu.

VERMIGLIÓNE, *m.* ţinoberu. chinovaru.

VERMINÁCA, *f.* vervină (plantă).

VERMINÁRA, *f.* unu soiu de şopîrlă.

VÉRMINE. *m.* verme, limbricu.

VERMINÓSO, *a.* vermenosu, plinu de vermi.

VERMÍVORO. *a.* vermivoru. mâncâtoru de vermi.

VÉRMO. *m.* verme, limbricu; animalu.

VERMOCÁNE, *m.* verme în capu.

VERNÁCCIA. *f.* unu felu de vinu dulce.

VERNÁCOLO. *a.* de casă. domesticu, familiaru. indigenu; — *lingua vernacola*. limbă familiară. dialectu.

VERNÁLE. *a.* iernaticu, de iarnă; — de primâvarâ.

VERNÁRE. *v. n.* a ierna. a petrece iarna undeva; a eşi din iarnă; a se invifora, a face o furtună.

VERNÁTA, *f.* iarnă. iernare.

VERNERÉCCIO, *a.* iernaticu, de iarnă.

VERNICÁRE, *v. a.* a lustrui, a polei, a da cu lacu.

VERNÍCE. *f.* lacu. firnisu, poleitură, lustru; dresu, solimanu, rumeneală; aparenţă, pretestu.

VERNICIÁRE, *v. a.* a lustrui, a polei; a da cu lacu.

VERNÍNO, *a.* iernaticu, iernâreţu.

VÉRNO, *m.* iarnă; frigu; furtună, tempestă; — *a.* de primâvarâ.

VÉRO, *a.* adevâratu; sinceru; realu, efectivu, positivu; siguru; legitimu, legiuitu, dreptu; — *s. m.* adevâru, veritate.

VERONCÉLLO, *m.* balconu, altanu micu.

VERÓNE, *m.* balconu, teraţă, altanu; veronu, fereastră.

VERÓNICA, *f.* veronică, râtunjoară, ventrilică, bobovnică (unu felu de plantă).

VEROSÍMILE, *a.* probabilu, care se pare a fi adevâratu.

VÉRRE, *m.* vieru, porcu nescobitu.

VERRÉTTA, VERRETTÓNE, *m.* unu felu de dardă scurtă şi ascuţită.

VERRETTÁTA, *f.* săgetâturâ.

VERRICÉLLO, *m.* o mâşină de ridicatu greutăţi.

VERRÍNA, *f.* sfredelu, burghiu.

VERRINÁRE, *v. a.* a sfredeli. a găuri cu sfredelu.

VERRÍNO, *m.* unu felu de ciupercă veninoasă.

VERRÚCA, *f.* negu, negelu, buburuză.

VERRUCÁNA, *f.* piatră arenoasă.

VERRUCÁRIA, *f.* eliotropu.

VERSÁCCIO, *m.* versu râu; urletu; grimasă.

VERSAMÉNTO, *m.* vârsare; tornare; plătire, răfuire.

VERSÁNTE, *a.* care varsă: — *s. m.* versantu, coasta unui munte.

VERSÁRE, *v. a.* a vârsa, a torna; a respândi; a aduce, a numera. a plăti, a răspunde bani; a întoarce, a răstorna; a risipi, a consuma; — *v. n.* a se restorna; a se vârsa; — *versarsi*, a consiste; a se inverşuna; — *versare la colpa addosso ad uno*, a învinovăţi, a pune vina pe cineva; — *versar lagrime*, a plânge, a vârsa lacrâmi.

VERSÁTILE. VERSÁBILE, *a.* versatilu, care se întoarce cu facilitate; induplecâciosu, mlâdiosu; schimbâciosu, inconstantu, volubilu; desvoltu, dibaciu, ageru, indemânaticu, sprintenu, sveltu.

VERSATILITÀ. *f.* versatilitate, facilitate de a se întoarce; induplecâciune. mlâdioşie; schimbâciune, inconstanţă, volubilitate, nestatornicie; dibâcie, indemânare.

VERSÁTO, *a.* vârsatu: tornatu, restornatu; respânditu; numâratu, plătitu; risipitu; turburatu; deprinsu, indemânaticu, dibaciu, versatu, espertu.

VERSATÓRE, *m.* vârsătoru, tornatoru, respânditoru.

VERSEGGIAMÉNTO. *m.* versificare, compunerea versuriloru.

VERSEGGIÁRE, *v. n. ed a.* a versifica. a face versuri. a compune versuri; a pune în versuri, a versui.

VERSEGGIATÓRE, *m.* versificatoru, poetu, versuitoru.

VERSEGGIATÚRA, *f.* versificare, maniera de a versifica.

VERSÉTTO, *m.* versetu. versu. stichu.

VERSICOLORÁTO, *a.* pestriţu, pestriţatu.

VERSIÉRA, *f.* diavoleasă; — *darsi alla versiera*, a se despera.

Digitized by Google

VERSIFICÁRE, *v. n. ed a.* a versifica, a compune versuri.
VERSIFICATÓRE, *m.* versificatoru, poetu, versuitoru.
VERSIFICATÓRIO, *a.* versificatoriu, de versificaţiune.
VERSIFICAZIÓNE, *f.* versificaţiune, arta de a face versuri.
VERSIÓNE, *f.* versiune, întoarcere, traducere; interpretaţiune, manieră particulară de a interpreta.
VERSIPÉLLE, *a.* astutu, maliţiosu, vicleanu.
VÉRSO, *m.* versu; stichu; cântarea paseriloru; arie; mijlocu, cale, drumu, direcţiune; latură, faţă, parte; — *versi sciolti*, versuri nerimate; — *andar a verso, andar a versi di alcuno*, a plăcea cuiva; — *mutar verso*, a schimba tonulu; — *pigliare una cosa pel suo verso*, a cunoaşte maniera de a scoate oarecare folosu, de a se folosi de unu lucru; — *trovare il verso*, a găsi modulu de a face ceva; a nimeri; — *verso*, *prep.* către, spre, despre, în privinţă.
VERSÓRIO, *m.* aculu magnetului.
VERSÚTO, *a.* astutu, iscusitu, maliţiosu, vicleanu.
VERSÚZIA, *f.* astuţie, fineţă, iscusinţă, viclenie.
VÉRTEBRA, *f.* vertebră, una din cele 24 oase ce compunu osulu spinării, cârceiu.
VERTEBRÁLE, *a.* vertebralu, relativu la vertebre.
VERTEBRALÍTE, *f.* vertebralite, inflamaţiune la vertebre.
VERTEBRÁTO, *a.* vertebratu, cu vertebre.
VERTÉNTE, *a.* care se întoarce; curgătoru; pendinte; — *anno vertente*, anu curgătoru.
VERTÉNZA, *f.* ceartă, prigonire, punctu de controversie.
VÉRTERE, *v. n.* a consiste; a fi pendinte.
VERTICÁLE, *m.* verticalu, perpendicularu.
VERTICALITÀ, *f.* verticalitate, perpendicularitate.
VERTICALMÉNTE, *avv.* verticalicesce, perpendiculariceşte.
VÉRTICE, *m.* vîrfu, culme, creştetu, piscu.
VERTICÉLLA, *f.* VERTICÓLLO, *m.* unu felu de ghionoae.
VERTICILLÁTO, *a.* verticilatu, inelatu.
VERTICÍLLO, *m.* verticilu, marunchele de flori şi de frunze ce se află crescute ca unu inelu împrejurulu aceluiaşi punctu alu lujerului unei plante.
VERTIGINE, *f.* ameţeală; învîrtitură, revoluţiune.
VERTIGINOSO, *a.* vertiginosu, supusu la ameţeli.
VERÚNO, *a.* nimeni, nici unulu.
VERÚTO, *m.* unu felu de suliţă.
VÉRZA, *f.* aschie, ţandără; varză, curechiu.
VERZÉLLO, *m.* presură galbină (unu felu de pasere.)
VERZICÁNTE, *a.* înverzindu, bătîndu în verde.
VERZICÁRE, *v. n. ed a.* a înverzi, a fi sau a deveni verde; — a înflori, a fi în vigoare; a face să înverzească.
VERZÍGOLA, *f.* secuenţă (în oarecare jocuri cu cărţi.)
VERZIÉRE, *m.* grădină de legume; grădină.
VERZÍNO, *m.* lemnu de Brasilia.
VERZÓTTO, *m.* varză, curechiu verde.
VERZÚME, *m.* verdeaţă, ceea ce este verde, verzime.
VERZÚRA, *f.* verdeaţă, cuantitate de plante verzi.
VÉSCIA, *f.* băşica porcului (burete); băşină; detunătură slabă; născocire, învenţiune falsă; lucru deşertu, zădarnicu, fleacu; flecărie.
VESCIÁIA, *f.* femee vorbăreaţă, bălăbunitoare.
VESCÍCA, **VESSÍCA**, *f.* beşică; umflătură, beşicuţă, pustulă; bulbucu, beşică de aeru; fleacu; minciună.
VESCICÁLE, *a.* vesicalu, relativu la beşică.
VESCICATÓRIO, **VESCICÁNTE**, *m.* vesicatoare, beşicătoare.
VESCICHÉTTA, *f.* beşicuţă.
VESCICOLÁRE, *a.* vesicularu, de beşică; ca o beşicuţă.
VESCICÓNE, *m.* beşică mare, umflătură.
VESCICÓSO, *a.* beşicosu.
VESCOVÁDO, *m.* episcopatu, episcopie; eparchie.
VESCOVÍLE, *a.* episcopalu, episcopescu.
VESCOVILMÉNTE, *avv.* ca unu episcopu.
VÉSCOVO, *m.* episcopu.
VÉSPA, *f.* vespe.
VESPÁIO, *m.* vespărie, făgu de vespi; podu, pardoseală; învălmăşeală, lucru încurcatu şi periculosu; unu felu de tumoare; — *stuzzicare il vespaio*, a aţita foculu.
VESPAIÓSO, *a.* bureţosu, spongiosu.
VÉSPERO, *m.* seară; vesperă, vecernie; — *cantare il vespero ad uno*, a înfrunta aspru pe cineva, a i da unu perdafu.
VESPERTÍLIO, **VESPERTÍLLO**, *m.* liliacu.
VESPERTÍNO, *a.* de seară.
VESPÉTO, *m.* vespărie, cuibu de vespi.
VESPÓNE, *m.* vespe mare.
VESPREGGIÁRE, *v. n.* a se face seara, a înserа.
VESPRO, *m.* vesperă; seară.
VESSAMÉNTO, *m.* vecsare, turmentare, apăsare, necăjire.
VESSÁRE, *v. a.* a vecsa, a apăsa, a angaria, a tormenta, a necăji, a turbura, a supăra, a cicăli.
VESSATÓRE, *m.* vecsatoru, apăsătoru, supărătoru.
VESSATÓRIO, *a.* vecsatoriu, apăsătoru, supărătoru.
VESSAZIÓNE, *f.* vecsaţiune, apăsare, supărare, necăjire.
VESSILLÍFERO, *m.* vecsiliferu, stegaru la Romani.
VESSÍLLO, *m.* vecsilu, stindardu, steagu, bandieră.
VESTA, **VESTE**, *f.* haină, veşmîntu, straiu; rochie; togă; orîce lucru care serveşte spre a îmbrăca sau spre a acoperi; scoarţă, suprafaţă; pretestu, veste, fincţiune; — *vesta da camera*, halatu; — *far la veste secondo il panno*, a se întinde cătu ajunge plapoma.
VESTÁLE, *f.* vestală, fecioară închinată zeiţei Vesta.
VESTIÁRIO, *m.* vestmîntaru, garderobu; haine, îmbrăcăminte, veşminte; uniformă.
VESTÍBOLO, *m.* vestibulu, atriu, tindă, întrea.
VESTÍGIO, *m.* VESTÍGIA, *f.* urmă; semnu, indiciu; remăşiţă; memorie, suveniru; esemplu, modelu; ruine ale unui edificiu; tradiţiune.

Digitized by Google

datinâ ; — *seguire le vestigia di taluno*, a se lua dupâ cineva.

VESTIMÉNTO, *m.* îmbrâcare, învestire ; acoperire, învălire ; îmbrâcâminte, haine, veşminte.

VESTÍRE, *v. a. e n.* a îmbrâca, a învesti, a se îmbrâca ; a acoperi, a învăli, a câptuşi ; a şi însuşi, a lua o cualitate, o manierâ de a fi ; — *vestire secondo la moda*, a se îmbrâca dupâ modâ ; — *vestire a bruno*, a purta doliu, a umbla cernitu.

VESTÍTO, *m.* hainâ, straiu, veşmîntu, îmbrâcâminte ; — *a.* îmbrâcatu, învestitu ; — *nascer vestito*, a avea norocu.

VESTITÚRA, *f.* veşmîntu ; portu, costumu, modâ, manierâ de a se îmbrâca.

VESTIZIÓNE, *f.* îmbrâcare ; vestiţiune, îmbrâcarea unei religioase cu hainele monastice.

VESÚVIO, *m.* Vesuviu (vulcanu) ; înfierbinţeală, ardoare, neastîmpăru ; omu nâbâdâiosu.

VETERÁNO, *a. e s. m.* veteranu ; deprinsu, învăţatu.

VETERINÁRIA, *f.* veterinarie, doftorie de vite.

VETERINÁRIO, *m.* veterinaru, medicu, doftoru de vite.

VETRÁIA, *f.* sticlârie, fabricâ, cuptoru de sticlâ.

VETRÁIO, *m.* sticlaru, geamgiu.

VETRÁME, *m.* sticlârie mărunţâ.

VETRÁRIO, *a.* relativu la sticlâ, la sticlârie.

VETRÁTA, VETRIÁTA, *f.* geamlîcu.

VETRIÁTO, *a.* de sticlâ, cu sticlâ, cu geamuri.

VETRICE, *m.* râchitâ.

VETRICIÁIO, *m.* locu sâditu cu râchitâ.

VETRIÉRA, *f.* sticlârie ; geamlîcu.

VETRIFICÁBILE, VETRESCIBILE, *a.* vitrificabilu, vitrescibilu.

VETRIFICÁRE, *v. a.* a vitrifica, a preface în sticlâ ; — *vetrificarsi*, a se vitrifica, a se preface în sticlâ.

VETRIFICAZIÓNE, *f.* vitrificaţiune, prefacere în sticlâ.

VETRÍNA, *f.* glasurâ, sticlâturâ, smaltu ; geamlîcu.

VETRÍNO, *a.* sticlosu, ca sticla ; crudu (feru).

VETRIUÓLA, *f.* earbâ parietarâ.

VETRIUÓLO, *a.* sticlosu, ca sticla ; — *s. m.* vitriolu.

VÉTRO, *m.* sticlâ ; geamu ; paharu şi orîce altu objectu de sticlâ ; sticlârie ; cristalu ; — *amico di vetro*, amicu prea delicatu, supâràciosu, necâjiciosu.

VETRÓSO, *a.* vitrosu, sticlosu.

VÉTTA, *f.* vîrfu, culme, creştetu ; mâneru, coadâ ; prâjînâ ; stîlpare, vlastaru, mlâdiţâ.

VETTAIUÓLO, *a.* care creşte la vîrfulu munţiloru ; prostu, grosolanu, ordinaru, de rîndu.

VETTARÉLLA, *f.* panâ (la o pâlârie de dame).

VÉTTE, *m.* pîrghie, drugu de ridicatu.

VETTÍNA, *f.* canalu, conductu de apâ ; vasu de pământu.

VETTÓNE, *m.* mlâdiţâ, vlâstaru.

VETTOVÁGLIA, *f.* viptuali, nutrimîntu, merinde, proviantu, zaherea, mijloace de hranâ.

VETTOVAGLIÁRE, *v. a.* a aprovisiona, a gâti cu toate cele trebuincioase pentru mâncare.

VETTOVAGLIÉRE, *m.* îngrijitoru de merinde ; vînzâtoru de ale mâncârei la soldaţi ; aprovisionatoru.

VETTÚRA, *f.* trâsurâ, caru, cârucâ ; cârâtu, cârâturâ, transportu, chirie.

VETTURÁLE, VETTURÍNO, *m.* cârâuşu, cârucaru, cârucaşu, caretaru, chirigiu ; — *a.* relativu la cârucâ.

VETTUREGGIÁRE, *v. a. e n.* a câra, a transporta.

VETUSTÀ, *f.* vetustate, anticitate, vechime.

VETÚSTO, *a.* vetustu, anticu, vechiu.

VEZZATAMÉNTE, *avv.* cu graţie ; cu afectaţiune.

VEZZEGGIAMÉNTO, *m.* gugulire, mângâere, resgâire, resfâţare, mâgulire, mâglisire, linguşire.

VEZZEGGIÁRE, *v. a.* a guguli, a mângâia, a resgâi, a mâguli, a mâglisi, a resfaţa, a linguşi, a ademeni ; a privi cu amoru şi cu complăcinţâ ; a îngriji, a câuta cu mare atenţiune ; — *v. n.* a face ghiunghiunele, a ghiunghiuna ; a se marghioli, a se smorfâi.

VEZZEGGIATÍVO, *a.* mâgulitoru, resgâiâtoru.

VÉZZO, *m.* deliciu, jocu, petrecere, desmierdare, desfâtare, sbegu, tândălie ; graţie, graţiositate, nuru ; abitudine, învâţu ; mângâiere, resgâire, mâgulire, mâglisire, ademenire ; marghiolie, talimu, smorfârie ; persoanâ foarte iubitâ ; salbâ de mârgâritare, de mârgeanu, s. c. l. ; — *tenere in vezzi*, a desmierda, a resfaţa ; — *cascar di vezzi*, a face ghiunghiunele ; — *il lupo lascia il pelo ma non il vezzo*, lupulu îşi schimbâ pîrulu, nu şi învâţulu.

VEZZOSAMÉNTE, *avv.* cu graţie ; cu amoare ; cu ghiunghiunele ; într'unu modu afectatu.

VEZZÓSO, *a.* graţiosu, nurliu, plâcutu ; afectatu, neplâcutu ; — *far del vezzoso*, a ghiunghiuna, a se marghioli.

VI, *avv.* acolo, aci ; — *pron.* vâ, voâ.

VIA, *f.* cale, drumu ; stradâ, ulicâ ; câlâtoriâ, viagiu, voiaju : chipu, modu, manierâ, mijlocu ; îndreptare ; — *via lattea*, calea laptelui, calea robiloru, calea rătăciţiloru, troianu ; — *per via*, pe drumu ; prin ; — *per via di discorso*, în formâ de conversaţiune, convorbindu ; — *per via di lettera*, prin epistolâ, prin scrisoare ; — *via di fatto*, violenţâ, silâ ; — *via di mezzo*, cale de mijlocu ; — *andare per la mala via*, a se abate din calea cea dreaptâ ; a se prăpădi ; — *dar via*, a vinde, a se desface de o marfâ ; — *essere in via di*, a fi aproape de ; — *mettersi la via fra le gambe*, a purcede la drumu, a umbla iute ; — *via, avv.* multu, tare ; aide ! aideţi ! ; — *via di quà*, du-te, carâ-te ; — *via, via*, câte puţinu, puţinu ; — *andar via*, a pleca ; a muri ; — *gettar via*, a arunca, a lepăda ; — *portar via*, a scoate, a ridica, a transporta, a lua ; — *mandar via*, a alunga, a isgoni, a depârta, a da drumu.

VIADÉNTRO, *prep.* mai în lăuntru, mai adîncu.

VIADÓTTO, *m.* viaductu, stradâ acoperitâ.

VIAGGIÁRE, *v. a. e n.* a câlători, a voiaja.

VIAGGIATÓRE, *m.* câlâtoru, voiajoru, pasageru.

VIÁGGIO, *m.* câlâtorie, cale, viagiu, voiaju ; — *a buon viaggio* ! cale bună ! — *fare il viaggio dell'altro mondo*, a muri ; — *fare un viaggio e due servigi*, cu o lovitură doi muşte.

VIÁLE, *m.* aleiu ; uliţâ ; — *a.* de drumu, ce se află la drumu.

VIANDÁNTE, *m.* câlâtoru ; peregrinu ; pasageru.

VIARÉCCIO, *a.* de câlâtorie, purtăreţu.

Digitized by Google

VIATÁNTO, *avv.* însă, cu toate acestea.
VIÁTICO, *m.* merinde, provisiune de drumu; viaticu, sânta cuminecătură ce se dă acelora ce suntu în pericolu de moarte.
VIATÓRE, *m.* călătoru, peregrinu, pasageru, drumaru.
VIATÓRIO, *a.* călătorescu; trecătoru, caducu.
VIAVÁI, *m.* răsnire, trepădare; rătăcire, umblare încoci și încolo; îmbulzeală, îmbulzire, gloată.
VIBRÁNTE, *a.* vibrantu, tremurătoru; care bate tare.
VIBRÁRE, *v. a.* a scutura, a mișca scuturându, a face să vibreze, a pune în vibrațiune; a asvîrli; — *v. n.* a vibra, a tremura, a oscila, a blenderi.
VIBRATÉZZA, *f.* putere vibratoare; vibrare, vibrațiune, blenderire; energie și concisiune a stilului.
VIBRATÍVO, *a.* vibrativu, pricinuitoru de vibrare.
VIBRATÓRE, *m.* vibratoru; asvîrlitoru, aruncătoru.
VIBRAZIÓNE, *f.* vibrațiune, vibrare, oscilațiune, tremurare, blenderire; scuturare; clătinare, sguduire.
VIBÚRNO, *m.* viburnu, brionie (arborelu).
VICÁNO, *m.* săteanu, țăranu.
VICARÍA, *f.* vicarie, vicariatu, suplinire.
VICARIÁLE, *a.* vicarialu, de vicariu, de vicariatu.
VICARIÁTO, *m.* vicariatu, oficiu, reședință, jurisdictiune a unui vicariu, ținutu supusu la această jurisdicțiune.
VICÁRIO, *m.* vicariu, substitutu, suplinitoru, vicegerentu, locotitoru; — *il Vicario di Cristo*, Vicariulu lui Christosu, Papa.
VICE, *f.* dată, oară; alternativă; întîmplare; spațiu de timpu.
VICEAMMIRÁGLIO, *m.* vice-admiralu.
VICECANCELLIÉRE, *m.* vice-cancelaru.
VICECAPITÁNO, *m.* vice-capitanu, locotenentu.
VICECÓNSOLE, VICECÓNSOLO, *m.* vice-consulu.
VICECURÁTO, *m.* vicecuratu, vicariu parochialu.
VICEDÍO, *m.* Vicariulu lui Dumnezeu, Papa.
VICEDÓMINO, *m.* vice-domnu, economu de episcopie.
VICEGERÉNTE, *m.* vicegerentu, suplinitoru.
VICEGOVERNATÓRE, *m.* vice-guvernatoru, subguvernatoru.
VICELEGÁTO, *m.* vice-legatu, substitutu alu legatului.
VICELEGAZIÓNE, *f.* vice-legațiune, oficiu de vicelegatu.
VICEMÁDRE, *f.* care ține loculu unei mume.
VICÉNDA, *f.* reciprocațiune, schimbu, resplata; alternativa, schimbare, vicisitudine; întîmplare; afacere, treabă, împrejurare, pricină; — *a vicenda*, pe schimbate.
VICENDEVOLE, *a.* reciprocu, alternativu, mutualu.
VICENDEVOLÉZZA, *f.* reciprocitate; alternare, mutuațiune.
VICENDEVOLMÉNTE, *avv* pe schimbate, reciprocește.
VICENÓME, *m.* pronume, care ține loculu unui nume.
VICEPÁPA, *m.* vicepapă; legatu apostolicu.
VICEPÁRROCO, *m.* viceparochu, vicariu parochialu.
VICEPATRIÁRCA, *m.* vicepatriarchu.
VICEPREFÉTTO, *m.* viceprefectu.
VICEPRESIDÉNTE, *m.* vicepreședinte, vicepresidentu.
VICEPRESIDÉNZA, *f.* vicepreședință, vicepresidență.
VICEPRETÓRE, *m.* vicepretoru.
VICERÈ, *m.* vicerege.
VICEREALE, *a.* viceregalu, viceregescu, de vicerege.
VICEREGGÉNTE, *m.* viceregentu
VICEREGÍNA, *f.* vicereginâ; consoarta vicerege-lui.
VICERETTÓRE, *m.* vicerectoru.
VICESEGRETARIÁTO, *m.* vicesecretariatu.
VICESEGRETÁRIO, *m.* vicesecretaru.
VICEVÉRSA, *avv.* viceversa, din contră, altmintrelea.
VICHERÍA, *f.* trupe de reservă.
VICINÁLE, *a.* vecinalu; învecinatu.
VICINAMÉNTE, *avv.* aproape, în vecinătate, lânga.
VICINÁNZA, *f.* vecinătate, învecinare; vecinii.
VICINÁRE, *v. n.* a se învecina, a fi vecinu; a se mărgini.
VICINÉVOLE, *a.* vecinalu (drumu).
VICINITÀ, *f.* vecinătate, procsimitate; apropiere; asemânare.
VICÍNO, *a.* vecinu, învecinatu, apropiatu; asemenea; — *s. m.* vecinu; concetățeanu; companionu; — *avv.* aproape, lânga, în vecinătate; — *da vicino*, de aproape.
VICISSITÚDINE, *f.* vicisitudine, schimbare, prefacere, alternativă; întîmplare.
VÍCO, VÍCOLO, *m.* uliță, ulicioară; satu, târgușoru.
VIDIMÁRE, *v. a.* a vidima, a legaliza, a adeveri.
VIDIMAZIÓNE, *f.* vidimațiune, legalizare, adeverire.
VIDUÁTO, *a.* văduvu; lipsitu.
VÍE, *avv.* — *vie meglio*, multu mai bine; — *vie più, vieppiù*, mai multu; — *vie maggiormente*, încă mai multu; — *vie via*, îndată; în urmă; câte puținu puținu.
VIGÉCUPLO, *v.* doâzeci de ori atitu.
VIGERE, *v. n.* a ținea, a dura, a fi în vigoare.
VIGÉSIMO, *a.* alu doâzecilea.
VIGILÁNTE, *a.* vigilantu, veghiătoru, priveghiătoru, solicitu, deșteptu, atentivu, luatoru aminte, silitoru.
VIGILANTEMÉNTE, *avv.* cu vigilanță, cu priveghiere.
VIGILÁNZA, *f.* vigilanță, priveghiere, atențiune, grijă, solicitudine, luare aminte, îngrijire, diligență.
VIGILÁRE, *v. n.* a vigila, a veghia, a priveghia, a fi deșteptu; — *v. a.* a păzi, a custodi, a îngriji, a căuta.
VIGILE, *a.* vigilantu, priveghiătoru, deșteptu, silitoru.
VIGÍLIA, *f.* veghiere, nedormire, insomnie; ajunulu unei serbători, postu; streajă; sentinela, strejuitoru.
VIGLIACCAMÉNTE, *avv.* mișelește, cufrica.
VIGLIACCHERÍA, *f.* poltronerie, codardie, frica, mișelie.
VIGLIÁCCO, *a.* poltronu, codardu, mișelu, fricosu, bicisnicu, pusilanimu, tembelu, nevoiașu, netrebnicu, ticâlosu.

Digitized by Google

VIGLIAMÉNTO, *m.* VIGLIATÚRA, *f.* alegere, curăţire.
VIGLIÁRE, *v. a.* a alege, a curăţi.
VIGLIÉTTO, *m.* biletu.
VIGLIUÓLO, *m.* pleavă.
VÍGNA, *f.* vie; viţă de vie; — *legarsi le vigne colle salsicce*, a trăi în mare abundanţă; a se lenevi.
VIGNÁIO, VIGNAIUÓLO, *m.* vieru; vie.
VIGNÁRE, *v. a.* a sădi cu viţă de vie.
VIGNÁTO, *a.* săditu cu viţă de vie; plinu de vii.
VIGNÁZZO, *m.* dealu, locu săditu cu viţă de vie, vie.
VIGNÉTO, *m.* locu săditu cu viţă de vie, vie
VIGNÉTTA, *f.* viişoară; vinietă, gravură mică.
VIGNUÓLO, *m.* cepu, butucu de vie.
VIGÓGNA, *f.* vigonie (mamiferu); lână de vigonie.
VIGORÁRE, *v. a.* a întări, a împuteri, a întrema.
VIGÓRE, *m.* vigoare, tărie, putere, ţepenie; energie.
VIGOREGGIÁRE, *v. a.* a împuteri, a întări a întrema; a încuraja; — *v. n.* a fi în vigoare, a înflori, a prii.
VIGORÍA, *f.* vigoare, energie, putere, priinţă.
VIGORÍRE, *v. n.* a se reîntări; a se întrema; — *v. a.* a împuteri.
VIGOROSAMÉNTE, *avv.* cu vigoare, cu energie.
VIGOROSITÀ, *f.* vigorositate, putere, energie, priinţă.
VIGORÓSO, *a.* vigorosu, puterosu; energicu, eficace, tare.
VILE, *a.* prostu, grosolanu, de rîndu, abiectu, miserabilu, mişelu, tembelu, nevoiaşu, netrebnicu, ticălosu, codardu, fricosu, demnu de dispreţu, de lepădatu, de nimicu; — *tenere a vile*, a despreţui; — *a prezzo vile*, foarte eftinu.
VILIFICÁRE, *v. a.* a despreţui, a nesocoti; a înjosi, a josora, a umili; — *vilificarsi*, a se umili, a se înjosi, a de eftini.
VILIPENDERE, *v. a.* a nesocoti, a despreţui; a umili, a înfrunta, a probozi, a insulta, a ocări, a tălbăci, a tanji.
VILIPÉNDIO, *m.* dispreţu, insultă, ocară, înfruntătură.
VILIPENDIÓSO, *a.* demnu de dispreţu, miserabilu, ticălosu.
VILIPENSIÓNE, *f.* despreţuire, nesocotire, necinstire.
VILIPENSÓRE, *m.* despreţuitoru, nesocotitoru, insultatoru.
VILIPÉSO, *a.* despreţuitu, nesocotitu, insultatu, ocărîtu.
VILLA, *f.* vilă, casă de petrecere la ţară; moşie; satu; ţară.
VILLÁGGIO, *m.* satu.
VILLANAMENTE, *avv.* prosteşte, mojiceşte, cu brutalitate.
VILLANÁCCIO, *m.* omu grosolanu, brutalu, prostu de totu.
VILLANEGGIAMÉNTO, *m.* maltratare, insultare, suduire.
VILLANEGGIÁRE, *v. a.* a maltrata, a insulta, a sudui.
VILLANEGGIATÓRE, *m.* insultatoru, înjurătoru, suduitoru.
VILLANÉLLA, *f.* ţărăncuţă, fată tînără de ţăranu.
VILLANÉLLO, *m.* ţărănaşu, ţăranu tînăru.
VILLANESCAMÉNTE, *avv.* ţărăneşte, prosteşte, mojiceşte.
VILLANÉSCO, *a.* ţărănescu; prostu, mojicu, grosolanu.
VILLANÍA, *f.* înjurătură, insultă; nedreptate; prostie, grosolănie, grosieritate; desonestate, faptă immorală.
VILLÁNO, *m.* ţăranu, săteanu; — *a.* prostu, mojicu, grosolanu, grosieru, brutalu, înurbanu; crudu; — *villano rifatto, rivestito*, omu prostu care şi a făcutu stare; — *batti il villano, e saratti amico*, cumu e sîntulu şi tămăia
VILLANÓTTO, *m.* ţăranu robustu.
VILLANZÓNE, *m.* ţăranu prostu, bădăranu.
VILLÁTA, *a.* satu.
VILLÁTICO, *a.* sătescu, cîmpenescu, ţărănescu.
VILLEGGIÁRE, *v. n.* a şi petrece, a trăi la moşie.
VILLEGGIATÚRA, *f.* viaţă la moşie, locuinţa la vilă.
VILLEGGIO, *m.* locuinţă, petrecere la moşie, la vilă.
VILLERÉCCIO, VILLERÉSCO, VILLÉSCO, *a.* ţărănescu, cîmpenescu.
VÍLLICO, *m.* moşieru, arendaşu, ciocoiu; ţăranu.
VILLÓSO, *a.* pirosu, flocosu, fulgosu.
VILMÉNTE, *avv.* mişeleşte.
VILTÀ, *f.* abjecţiune, micşorime de sufletu, mişelie, ticăloşie, netrebnicie, nemernicie, baseţă, laşitate, codardie, poltronerie; fricâ, sfiiciune; prostie; eftinătate.
VILUCCHIO, *m.* volbură mică (o plantă).
VILÚME, *m.* volumu; încurcătură, amestecătura.
VILUPPATÓRE, *m.* încurcătoru, înşelătoru, şiretu.
VILÚPPO, *m.* învălmăşeală; îmbulzeală, gloată; intrigă; pachetu, legătură.
VILUPPÓSO, *a.* învălmăşitu, încurcatu, dificilu.
VÍME, *m.* răchită; legătură.
VIMINÁTA, *f.* împletitură din răchită; faşina.
VÍMINE, *m.* răchită, lemnu încovoiosu.
VIMÍNEO, *a.* de răchită.
VINÁCCIA, *f.* tescuime, tiscovină, trevere, borhotu, drojdii, boştină de struguri.
VINACCIUÓLO, *m.* simbure de struguri.
VINÁGRO, *a.* oţetu.
VINÁIO, *m.* vinzătoru de vinu.
VINARÉLLO, *m.* vinu slabu, fără putere.
VINÁRIO, *a.* de vinu, relativu la vinu
VINÁTO, *a.* roşu ca vinulu; amestecatu cu vinu.
VINATTIÉRE, *m.* cărciumaru, vînzătoru de vinu.
VINCÁIA, *f.* VINCHÉTO, *m.* locu săditu cu răchită.
VINCAPERVÍNCA, *f.* clematită (unu felu de plantă).
VINCÁSTRO, *m.* VINCÁSTRA, *f.* băţu, bîtă, ciomagu, vargă.
VÍNCERE, *v. a.* a învinge, a birui; a întrece, a covîrşi; a cotropi, a domoli; a căştiga; a dobîndi, a cîpăta; a isbuti; a sili; a îndupleca; — *vincerla*, a apuca deasupra; — *vincere il giuoco*, a căştiga joculu; — *vincere il partito*, a isbuti, a avea în favoarea sa majoritatea voturiloru; — *chi dura vince*, constanţa învinge toate piedicile.

Digitized by Google

VINCÍBILE, VINCÉVOLE. *a.* vincibilu, care se poate învinge.
VINCIBÓSCO, *m.* caprifoiu, lonicerâ (plantâ).
VÍNCIDO, *a.* molaticu, fleşcâitu.
VINCÍGLIO, *m.* legâturâ de râchitâ, de lozie; legâturâ.
VINCIGUÉRRA, *m.* care crede de a avea dreptate totdeaunâ.
VINCIMÉNTO. *m.* învingere, biruire; câştigare; întrecere.
VINCÍTA, *f.* câştigu.
VINCITÓRE, *m.* învingâtoru, biruitoru; câştigâtoru; întrecâtoru.
VÍNCO, *m.* râchitâ, lozie, salce; legâturâ.
VINCOLÁRE, *v. a.* a lega, a înnoda, a obliga, a sili; a uni.
VÍNCOLO, *m.* legâturâ, nodu.
VÍNDICE, *m.* resbunâtoru.
VÍNEA, *f.* o maşinâ anticâ de asediu.
VINÉLLO, *m.* ţighiru, aleveşu, liveju, vinu de tescovinâ.
VINÉTICO, *a.* în faţa vinului, roşeticu.
VINÍFERO, *a.* viniferu, producâtoru de vinu.
VÍNO, *m.* vinu; — *vino di mele*, medu; — *trarre altrui il vino dalla testa*, a da pe brazdâ, a pune pe calea cea bunâ.
VINOLÉNTO, *a.* beatu, ţumenitu, furatu de vinu.
VINOLÉNZA *f.* beţie, beuturâ desfrînatâ.
VINOSITÀ, *f.* beţie de vinu.
VINÓSO, *a.* vinosu, de vinu; care miroasâ a vinu; beatu; ţumenu, ţumenitu; beţivu.
VÍNTO, *a.* învinsu, biruitu, cotropitu, apâsatu; slâbitu; înduplecatu, convinsu; — *darsi vinto*, a se închina, a se declara învinsu: — *darla vinta*, a da cuiva dreptate.
VINZÁGLIO, *m.* sfoarâ, curea de care se ducu câinii legaţi.
VIOLA, *f.* vioarâ, viorea, leocoie; violinâ, viorinâ, violâ, vioarâ (instrumentu de musicâ).
VIOLÁBILE, *a.* violabilu, supusu la violaţiune.
VIOLÁCEA, *f.* viorea.
VIOLÁCEO, *a.* vioriu, în faţa viorelei.
VIOLAMÉNTO, *m.* violare, deflorare, desfeciorire, corupere, pângârire, contaminare; transgresiune.
VIOLÁRE, *v. a.* a viola, a deflora, a desfeciori, a corupe, a contamina, a pângâri; a vâtâma; a ofende; a câlca.
VIOLÁTO, *a.* violatu, contaminatu; vioriu; de viole.
VIOLATÓRE, *m.* violatoru, contaminatoru, defloratoru; vâtâmâtoru, ofensoru; transgresoru, câlcâtoru.
VIOLAZIÓNE, *f.* violaţiune, stupru, deflorâţiune, desfeciorire, contaminare, pângârire, transgresiune; sperjurare, câlcare de jurâmîntu, de promisiune.
VIOLENTAMÉNTO, *m.* silnicire, siluire, constrîngere.
VIOLENTÁRE, *v. a.* a sili, a silui, a silnici, a constrînge.
VIOLENTATÓRE, *m.* siluitoru, constrîngâtoru prin violenţâ.
VIOLENTEMÉNTE, *avv.* silniceşte, prin violenţâ.
VIOLÉNTO. VIOLÉNTE, *a.* violentu, violinte, silnicu; pornitu, iute, repede, nâbâdâiosu; tare, energicu.
VIOLÉNZA, *f.* violenţâ, silâ, silnicie; constrîngere; repeziciune, iuţealâ, pornire iute, furie, nâbâdae.
VIOLÉTTA, *f.* viorea; micşunea.
VIOLÉTTO, *a.* vioriu, în faţa viorelei, violetu.
VIOLÍNA, *f.* viorea; murmurare, bombâire, cârtire.
VIOLINÍSTA, *m.* violinistu, care cântâ cu viorina.
VIOLÍNO, *m.* violinu, violinâ, viorinâ, vioarâ; faţa viorelei: — *a.* vioriu, violetu, în faţa viorelei.
VIOLONCELLÍSTA, *m* violoncelistu.
VIOLONCÉLLO, *m.* violoncelu.
VIOLÓNE, *m.* violonu de basu.
VIÓTTOLA, *f.* potecâ, drumu crucişu, transversalu.
VIÓTTOLO, *m.* potecâ, pîrtie, drumuleţu; — *andare per viottoli*, a cârmi, a se abate din drumu, a coti.
VÍPERA, *f.* viperâ; persoanâ râutâcioasâ, mânioasâ.
VIPERÁIO, *m.* vinâtoru de vipere, de nâpîrci.
VIPERÁTO, *a.* viperatu, de viperâ.
VIPERÍNO, *a.* viperinu, de viperâ; — *s. m.* viperâ micâ.
VIPISTRÉLLO, *m.* liliacu, vespertilu.
VIRÁGINE, VIRÁGO, *f.* eroinâ, femee ţeapânâ; muieroiu.
VIRÁRE, *v. a.* a întoarce nava dintr'o parte în cealaltâ.
VIRÉNTE, *a.* verde, înverzindu.
VIRGILIÁNO, *a.* virgilianu, de Virgiliu.
VIRGINITÀ, *f.* virginitate, feciorie; castitate.
VÍRGOLA, *f.* virgulâ, comâ (semnu ortograficu).
VIRGOLÁRE, *v. a.* a virgula, a pune virgule.
VIRGÚLTO, *m.* plantâ tînârâ; mlâdiţâ, vlâstaru.
VIRIDÁRIO, *m.* pometu, grâdinâ.
VIRIDITÀ, *f.* verdeaţâ, verzime, înverzire, verde.
VIRÍLE, *a.* virilu, bârbâtescu; voinicu, viteazu, valorosu; energicu, puterosu; mârinimosu, generosu.
VIRILITÀ, *f.* virilitate; bârbâţie; voinicie, vitejie, valoare; energie, putere; mârinimie, generositate.
VIRILMÉNTE, *avv.* bârbâteşte, voiniceşte, vitejeşte.
VÍRO, *m.* bârbatu.
VIRTÙ, *f.* virtute; valoare, vitejie, curaju, bârbâţie, constanţâ; putere; facultate; eficacitate, energie; capacitate, aptitudine; castitate, puritate, înfrînare; minune, miraculu; — *in virtù*, în puterea, în urmarea; — *fare di necessità virtù*, a face de silâ bucurosu.
VIRTUÁLE, *a.* virtualu, potenţialu.
VIRTUALITÀ, *f.* virtualitate, potenţialitate.
VIRTUALMÉNTE, *avv.* virtualiceşte, potenţialiceşte.
VIRTUOSAMÉNTE, *avv.* cu virtute.
VIRTUÓSO, *a.* virtuosu; voinicu, viteazu; puterosu; care are puterea de a lucra; — *s. m.* virtuosu, artistu de teatru, acela care are talente pentru artele frumoase.
VIRULÉNTO, *a.* virulentu, veninosu, otrâviciosu.
VIRULÉNZA, *f.* virulenţâ, otrâviciune, molevmâ.
VISÁCCIO. *m.* faţâ schimositâ, grimasâ, smorfâ;

Digitized by Google

— *far visacci,* a schimosi fața, a face grimase.

VISCERÁLE, *a.* visceralu, alu visceriloru.

VISCERÁRE, *v. a.* a scoate viscerile ; a adînci, a pătrunde.

VÍSCERE, *m.* visceru, maţu ; intimu, partea cea mai adîncă, cea mai internă, cea mai ascunsă.

VISCHIO, *m.* vîscu ; lipiciu, atracţiune ; înşelăciune.

VISCHIOSITÀ, *f.* viscositate, încleiosire, lipiciosie.

VISCHIÓSO, *a.* vîscosu, cleiosu, lipiciosu.

VISCIDITÀ, *f.* vîscositate.

VÍSCIDO, *a.* viscosu, glutinosu.

VISCIDUME, *m.* vîscositate, cuantitate de materii viscoase.

VÍSCIOLA, *f.* vişină.

VISCIOLÁTO, *m.* zeamă, vinu de vişine.

VÍSCIOLO, *m.* vişinu.

VÍSCO, *m.* viscu, cleiu.

VISCONTÁDO, *m.* vicecomitatu, vicecontie.

VISCÓNTE, *m.* vicecomite, viceconte.

VISCONTÉA, *f.* vicecomitatu, vicecontie.

VISCONTÉSSA, *f.* vicecontesă.

VISCOSITÀ, *f.* viscositate, cleiosie, lipiciosie.

VISCÓSO, *a.* vîscosu, cleiosu, lipiciosu, glutinosu.

VISDÓMINO, *m.* vicedominu.

VISÉTTO, *m.* fățioară, față mică, delicată, voioasă.

VISÍBILE, *a.* visibilu, de văzutu ; evidentu.

VISIBILITÀ, *f.* visibilitate, cualitatea visibilului.

VISIBILMÉNTE, *avv.* într'unu modu visibilu.

VISIÉRA, *f.* visieră, cozorocu, perdeaoa coifului.

VISIONÁRIO, *m.* visionaru, fantastu, fanaticu.

VISIÓNE, *f.* visiune, vedere ; vedenie, aparițiune ; visu, nălucire, ilusiune, fantasie.

VISIRÁTO, *m.* viziratu, oficiulu şi gradulu vizirului.

VIZÍRE, *m.* viziru, ministru alu Sultanului.

VÍSITA, *f.* visită ; inspecţiune, cercetare, ecsamenu.

VISITAMÉNTO, *m.* visitare ; căutare, cercetare.

VISITÁRE, *v. a.* a visita ; a căuta, a cerceta, a ecsamina.

VISITATÓRE, *m.* visitatoru ; căutătoru, ecsaminatoru.

VISITAZIÓNE, *f.* visitaţiune, visitare, visită ; serbătoarea visitaţiunei făcute de S. Fecioară la Elisabeta.

VISIVAMÉNTE, *avv.* prin sensulu vederii.

VISÍVO, *a.* visivu, ce are facultatea de a vedea ; visibilu.

VÍSO, *m.* faţă, obrazu ; fisionomie, aspectu, aeru ; vedere ; facultatea visivă ; esterioritate, suprafaţă, scoarţă ; nerușinare, obrăznicie ; — *dare il viso,* a întoarce faţa ; — *far il viso rosso,* a se rușina ; — *far buon viso,* a priimi cu cordialitate ; — *far viso arcigno,* a da pe faţă neplăcerea ; — *mostrare il viso,* a a arăta curaju, constanţă ; — *mutar viso,* a face feţe-feţe ; — *fare il viso dell'arme,* a se arăta supăratu ; — *a viso a viso,* în patru ochi ; — *sul viso,* pe faţă ; deschisu, fără mască ; — *dar nel viso,* a se obrăznici ; — *gettar sul viso,* a arunca în faţă.

VISÓRIO, *a.* visoriu ; — *nervo visorio,* nervu opticu.

VISPÉZZA, *f.* sprintenie, vioiciune, agerime.

VÍSPO, *a.* sprintenu, ageru, vioiu, deşteptu.

VÍSTA, *f.* vedere, sensulu vederii, visiune ; ochii ; aeru, aspectu, arătare, aparinţă, infăţişare ; figură, imagine ; scopu, ţintă, gându, cugetu ; aparițiune, visiune, vedenie ; fenomenu ; privire, prospectivă, prospectu ; — *bastar la vista,* a cuteza, a îndrăsni ; — *aver vista di,* a semăna ; — *far gran viste,* a face mari demonstraţiuni ; — *di vista,* din vedere ; — *far le viste,* a se face, a se preface ; — *a prima vista,* din prima vedere ; — *a vista,* îndată, la înfăţişare ; — *dare una vista,* a căuta, a cerceta pedeasupra.

VÍSTO, *a.* văzutu ; — *ben visto,* bine priimitu, iubitu.

VISTOSAMÉNTE, *avv.* într'unu modu ce bate la ochi.

VISTOSITÀ, *f.* aparinţă, vedere frumoasă.

VISTÓSO, *a.* de o frumoasă aparinţă, care bate la ochi.

VISUÁLE, *a.* visualu ; visivu.

VISUALMÉNTE, *avv.* prin vedere, din vedere.

VÍTA, *f.* viaţă ; vieţuire ; animaţiune ; timpulu cât ţine viaţa omului ; biografie ; manieră de a trăi ; traiu, durațiune, dăinuire ; sufletu, animă ; sănătate, vigoare ; talie ; nutrimentu, hrană, manţinere ; — *andarne la vita,* a fi pericolu de moarte ; — *a vita,* cât ţine viaţa ; — *guadagnarsi la vita,* a şi câştiga pâinea din toate zilele ; — *mendicare la vita,* a trăi cerşetorindu ; — *passare di vita,* a muri, a reposa ; — *togliersi la vita,* a se sinucide ; — *si tratta della vita,* aceasta taie în viaţa ; — *andare alla vita,* a se arunca asupra cuiva, a i căuta viaţa ; — *campar la vita,* a şi petrece viaţa ; — *menar vita regolata,* a şi petrece o viaţă regulată ; — *far vita stretta,* a trăi strimtoratu.

VITÁLBA, *f.* curpene albu (plantă).

VITÁLE, *a.* vitalu, de viaţă ; dătătoru de viaţă.

VITALITÀ, *f.* vitalitate, forţa vitală.

VITALÍZIO, *a.* pe viaţă ; — *s. m.* venitu pe viaţa.

VITALMÉNTE, *avv.* cu vitalitate.

VITÁME, *m.* viţe de vie de totu felulu.

VÍTE, *f.* viţă de vie ; şurupu, fusu resucitu ; — *viti,* candelabre braţate ; — *vite bianca,* curpene albu ; — *serrare a vite,* a închide cu şurupu, a înşurupa.

VITÉLLA, *f.* viţea.

VITELLÍNO, *m.* viţelușu ; — *a.* de viţelu.

VITÉLLO, *m.* viţelu, piele de viţelu ; — *vitello marino,* focă.

VITÍCCHIO, *m.* rochia rînduricii (plantă).

VITÍCCIO, *m.* cârceiu (la o viţă de vie) ; vlăstaru ; candelabru.

VITÍFERO, *a.* care produce viţă.

VITÍGNO, *m.* orîce felu de viţă.

VITILÍGINE, *f.* vitiligine, pete albe respândite pe piele.

VÍTREO, *a.* vitreu, sticlosu, care seamănă cu sticla.

VITRIFICÁRE, *v. a.* a vitrifica,, a cristaliza, a preface în sticlă, în cristalu ; — *vitrificarsi,* a se vitrifica, a se cristaliza.

Digitized by Google

VITRIFICAZIÓNE, *f.* vitrificare, prefacere în sticlă.
VITRIOLÁTO, *a.* vitriolatu, coprinzâtoru de vitriolu.
VITRIÓLICO, *a.* vitriolicu, de natura vitriolului.
VITRIÓLO, *m.* vitriolu.
VITRIUÓLA, *f.* parietariă, mâtrice (plantă).
VÍTTIMA, *f.* victimă, sacrificiu, jertfă, ostie; pradă, acela care este sacrificatu interesuriloru sau pasiuniloru altora.
VITTIMÁRE, *v. n.* a sacrifica, a jertfi.
VÍTTO, *m.* victu, hrană, nutrimentu, costu; — *a.* învinsu.
VITTÓRIA, *f.* victorie, biruinţă, isbândă; — *cantar vittoria*, a se făli că a biruitu, că a dobînditu oarecare avantagiu.
VITTORIÁRE, *v. a.* a birui, a câştiga, a repurta victorie.
VITTORIOSAMÉNTE, *avv.* într'unu chipu victoriosu.
VITTORIÓSO, *a.* victoriosu, învingâtoru, biruitoru.
VITTRÌCE, *f.* învingâtoare.
VITTUÁLE, *a.* victualu, relativu la victu, la nutrimentu.
VITTUÁRIA, *f.* merinde de hrană, viptualie.
VITUPERÁBILE, *a.* vituperabilu, demnu de defăimare.
VITUPERÁRE, *v. a.* a vitupera, a defăimă, a ocări, a înjura, a insulta, a înfrunta, a probozi; a desonora, a contamina, a pângări, a corupe.
VITUPERATÍVO, *a.* vituperativu, desonorantu.
VITUPERATÓRE, *m.* vituperatoru, defăimătoru; pângăritoru.
VITUPERAZIÓNE, *f.* vituperare, desonorare.
VITUPERÉVOLE, *a.* infamantu, defăimătoru.
VITUPEREVOLMÉNTE, VITUPEROSAMÉNTE, *avv.* cu vituperu.
VITUPÉRO, VITUPÉRIO, *m.* vituperu, desonoare, infamiă, pată de infamie, ruşinare; înfruntătură, probozire, ocară, sudalmă, înjurătură, defaimă.
VITUPERÓSO, *a.* vituperosu, desonorantu, infamantu.
VIÚZZA, *f.* VIÚZZO, *m.* ulicioară, cale ângustă.
VÍVA, *interiez.* vivat, să trăiască!
VIVACCHIÁRE, *v. n.* a şi trăgăna viaţa, a trăi în suferinţe,
VIVÁCE, *a.* vivace, deştepţu, vioiu, iute, viu; isteţu, ageru, sprintenu; sănătosu, robustu; cam supărăciosu.
VIVACEMÉNTE, *avv.* cu vivacitate, cu vioiciune.
VIVACITÀ, *f.* vivacitate, vioiciune, iuţeală; isteţime, agerime, sprintenie; mânie uşoară si trecătoare.
VIVÁGNO, *m.* chenaru, betelie; margine; ţărmu, malu.
VIVÁIO, *m.* pescuină, heleşteu, havuzu; pepinieră.
VIVAMÉNTE, *avv.* cu vioiciune, iute; cu îndrăsneală.
VIVÁNDA, *f.* mâncare, felu de bucate; merinde; nutreţu.
VIVANDÁRE, *v. n.* a mânca, a se nutri, a se hrăni.
VIVANDIÉRA, *f.* vînzătoare de ale mâncării la soldaţi.
VIVANDIÉRE, *m.* vînzătoru de ale mâncării la unu lagăru.
VIVÉNTE, *a. e sost.* vieţuitoru, care trăeşte, omu; — *al vivente, a vivente*, pe viaţă, câtu ţine viaţa cuiva.
VÍVERE, *v. n.* a trăi, a vieţui, a fi în viaţă, a ecsiste, a subsiste; a şedea, a fi undeva; a se nutri, a se hrăni; — *super vivere*, a se purta înţelepţeşte; — *vivere di limosina*, a trăi cu milă; — *aver da vivere*, a avea stare; — *vivere dì per dì*, a trăi fără grijă, fără a se gândi pentru zioa de mâine.
VÍVERE, *m.* viaţă, vieţuire, traiu, modu de a trăi; nutrimentu, hrană; — *viveri*, merinde, viptualii, zaherea.
VIVÉZZA, *f.* vioiciune; sprintenie, agerime; eficacitate; arguţie, vorbă isteaţă; viaţă, vieţuire.
VÍVIDO, *a.* vivace, viu, vioiu; vigurosu, puterosu.
VIVIFICAMÉNTO, *m.* insufleţire; întremare, împuterire.
VIVIFICÁRE, *v. a.* a însufleţi, a reinsufleti; a împuteri.
VIVIFICÁNTE, VIVIFICATÍVO, VIVÍFICO, *a.* dătătoru de viaţă, vivificantu, întrmătoru; vitalu.
VIVIFICATÓRE, *m.* însufleţitoru, deşteptătoru.
VIVIFICAZIÓNE, *f.* însufleţire, reînsufleţire, reînviere.
VIVÍPARO, *a.* viviparu, care naşte pui vii.
VÍVO, *a.* viu; vioiu, deşteptu, iute, vivace; aprinsu, înflăcăratu; simţitoru; îndrăsneţu; foarte mare; — *s. m.* vieţuitoru; partea cea mai simţitoare; viaţă, simţiciune; — *argento vivo*, argintu viu, mercuriu; — *calcina viva*, varu nestinsu; — *color vivo*, faţă deschisă; — *acqua viva*, apă de isvoru: — *canto, angolo vivo*, unghiu ascuţitu; — *a viva voce*, prin graiu, verbalu, în persoană; — *a viva forza*, silniceşte; — *al vivo*, după natură; în modulu celu mai energicu, celu mai eficace; — *vivo e vero*, asemenea cu totulu; — *vivo desiderio*, doru, dorinţă ferbinte; — *legno vivo*, lemnu verde; — *pietra viva*, piatră tare; — *toccar sul vivo*, a atinge coarda cea mai simţitoare.
VÍVOLE, *f. pl.* ghinduri, umflătura ghinduriloru (la cai).
VIZIÁRE, *v. a.* a corupe, a strica, a deprava, a demoraliza, a înrâutăţi; a desmierda, a resfăţa, a nărăvi; a deflora, a strupra, a pângări, a contamina, a desonora.
VIZIATAMÉNTE, *avv.* prin fraudă, prin înşelăciune, vicleneşte, prin artificiu; într'unu modu viţiosu.
VIZIÁTO, *a.* coruptu, stricatu, înrâutăţitu, depravatu, demoralizatu; nărăvitu, răsfăţatu, desmierdatu; desonoratu; viţiosu, defectuosu, cusurosu; falsu; astuţiosu, vicleanu, fraudulentu; — *fanciullo viziato*, copilu desmerdatu.
VIZIATÓRE, *m.* stricătoru, coruptoru.
VÍZIO, *m.* viţiu, năravu rău; desfrînare, imoralitate; defectu, cusuru, metehnă, greşeală; alteraţiune morboasă.
VIZIOSAMÉNTE, *avv.* într'unu modu viţiosu, defectuosu.

Digitized by Google

VIZIOSITÀ, *f.* viţiositate, starea lucrului viţiosu ; maladie.
VIZIÓSO, *a.* viţiosu, depravatu, immoralu ; defectuosu, râu.
VIZZÁTO, *m.* unu felu de viţâ de vie.
VÍZZO, *a.* fleşcâitu, veştedu, ofilitu, jigâritu.
VOCABOLÁRIO, *m.* vocabularu ; dicţionaru, lecsicu.
VOCABOLARÍSTA, *m.* vocabularistu, lecsicografu.
VOCABOLÍSTA, *m.* vocabulistu, vocabularistu ; vocabularu.
VOCABOLÍSTICO, *a.* vocabulisticu, lesicograficu.
VOCÁBOLO, *m.* vocabulu, zicere, terminu, vorbâ, nume.
VOCÁLE, *a.* vocalu ; verbalu ; — *s. f.* vocalâ, glasnicâ.
VOCALIZZÁRE, *v. n.* a vocaliza, a intrebuinţa multe vocale ; a petrece cântându o scarâ de tonuri fâr'a numi notele.
VOCALIZZAZIÓNE, *f.* vocalizaţiune, vocalizare.
VOCALMÉNTE, *avv.* prin graiu, prin voace, verbalu, oralu.
VOCATÍVO, *m.* vocativu, casulu vocativu.
VOCÁTO, *a.* chiâmatu, numitu, zisu.
VOCAZIÓNE, *f.* vocaţiune, chiâmare, invitare ; aplecare, inclinaţiune, dispositiune ; rînduire.
VÓCE, *f.* voace, glasu ; sunetu ; terminu, zicere, vorbâ, vocabulu ; sentinţâ, macsimâ ; votu, sufragiu ; renume ; acţiune, misâ, cuotâ ; — *a voce*, prin graiu ; — *ad una voce*, cu o voace, unanimiceşte, intr'o glâsuire ; — *sotto voce*, încetu ; — *voce primitiva*, vorbâ radicalâ, primitivâ ; — *corre voce*, se zice, s'aude ; — *aver voce*, a avea dreptulu de a vorbi ; — *aver buona voce*, a avea unu nume bunu ; — *dar la voce ad uno*, a învinovâţi ; — *dar mala voce*, a tâlbâci ; — *dar sulla voce*, a tâia cuiva vorba ; — *mettere in voce*, a face cunoscutu ; — *ad alta voce*, în gura mare ; — *di voce in voce*, din gurâ în gurâ ; — *alzar la voce*, a face gurâ ; — *voce del popolo, voce di Dio*, voacea poporului e voacea lui Dumnezeu.
VOCIFERÁRE, *v. n.* a vocifera, a striga tare ; a se gâlcevi, a se râsti ; — *si vocifera*, se aude, se zice.
VOCIFERAZIÓNE, *f.* vociferaţiune, vociferare ; veste, vorbâ.
VOCÍNO, *m.* VOCÍNA, *f.* voace delicatâ, subţire.
VOCIÓNE, *m.* voace tare, profundâ ; voace neplâcutâ.
VÓGA, *f.* impulsiune produsâ unei luntre la tragerea cu lopeţile ; tragere cu lopeţi ; creditu, trecere, reputaţiune ; energie ; — *essere in voga*, a fi în creditu ; a fi de modâ.
VOGÁRE, *v. n.* a vîsli, a lopâţi, a remiga.
VOGATÓRE, *m.* remigantu, lopâtaru, vîslaşu.
VÓGLIA, *f.* voe, voinţâ ; dorinţâ, poftâ ; dispositiune, chefu ; neagâ, negelu ; — *far a voglia altrui*, a se da dupâ voinţa altuia, a lu complâcea ; — *aver voglia*, a avea poftâ, a dori ; — *di buona voglia*, bucurosu ; — *di mala voglia*, fârâ voe, cu neplâcere ; — *morire di voglia*, a se topi de doru ; — *aver mala voglia contro uno*, a avea pismâ pe cineva.
VOGLIÉNTE, *a.* voitoru, doritoru.
VOGLIOSAMÉNTE, *avv.* bucurosu, cu poftâ, cu plâcere.
VOGLIÓSO, *a.* voitoru, doritoru, poftitoru.
VOGLIÚZZA, *f.* poftâ, capriţiu, fantasie.
VOI, *pron.* voi ; Dumneavoastrâ.
VOIVÓDA, *m.* voevodu (demnitate).
VOLÁBILE, *a.* sburâtoru, capabilu de a sbura.
VOLÁGIO, *a.* inconstantu, volubilu, fluşturatu, uşoru.
VOLAMÉNTO, *m.* sburare, sburâturâ.
VOLÁNTE, *a.* sburâtoru ; trecâtoru ; uşoru, inconstantu, schimbâciosu, volubilu, fluşturatu ; — *s. m.* volantu.
VOLÁRE, *v. n.* a sbura ; a trece cu mare velocitate.
VOLÁTA, *f.* sburare, sburâturâ ; — *di volata*, în sboru.
VOLÁTICA, *f.* patâ roşie, blândâ, stîrlici.
VOLÁTILE, *a.* volatilu, sburâtoru ; vînturatecu, fluşturatu, uşoru, inconstantu ; — *s. m.* pasere, sburâtoru.
VOLATILITÀ, *f.* volatilitate, capacitate de a se volatiliza ; inconstanţâ, nestatornicie.
VOLATILIZZÁBILE, *a.* volatilizabilu.
VOLATILIZZÁRE, *v. a.* a volatiliza, a preface unu corpu solidu în aburi prin lucrarea focului ; — *volatilizzarsi*, a se volatiliza, a se preface în aburi, în gazu.
VOLATILIZZAZIÓNE, *f.* volatilizaţiune, volatilizare.
VOLATÍO, *m.* pâserime, oare.
VOLÁTO, *a.* sburatu ; — *s. m.* sboru, sburâturâ.
VOLATÓRE, *m.* sburâtoru.
VOLEGGIÁRE, *v. n.* a flutura, a sburâci.
VOLENTIÉRI, *avv.* bucurosu.
VOLÉRE, *v. a.* a voi ; a fi resolutu ; a dori ; a avea trebuinţâ ; a cere, a pretinde ; a fi de pârere, a gândi ; a câuta, a cerceta ; a semnifica, a arâta, a însemna, a esprime ; a ordina, a porunci ; a se mulţumi ; a binevoi, a îngâdui ; — *ci vuole, si vuole*, trebue, se cere, se cuvine, este necasaru ; — *quì ti voglio*, aici stâ toatâ dificultatea ; — *volerla con alcuno*, a avea necazu pe cineva ; a lu provoca, a câuta ceartâ ; — *voglia il Cielo* ! dea Dumnezeu ! — *voler bene*, a voi vine, a iubi ; — *ben volere*, a trata cu binevoinţâ ; — *vuol dire*, va sâ zicâ ; — *sia com'esser si voglia*, fie ori şi cumu ; — *voglia o non voglia*, vrea, nu vrea ; — *chi non può come vuole, voglia come puole*, trebue fiecare sâ se întinzâ câtu ajunge plapoma.
VOLÉRE, *m.* voinţâ, voe, placu ; dorinţâ ; ordinu ; — *ben volere*, bunâvoinţâ ; — *mal volere*, reu voinţâ ; urâ.
VOLGÁRE, *a.* vulgaru, publicu, cunoscutu ; prostu, ordinaru, de rîndu, trivialu ; — *s. m.* limbâ vulgârâ, dialectu ; omu vulgaru, de rîndu ; omu alu poporului.
VOLGAREGGIÁRE, *v. a.* a traduce.
VOLGARÉSCO, *a.* vulgaru, popularu ; de rîndu, trivialu.
VOLGARÉSIMO, *m.* manierile şi moravurile vulgului.
VOLGARITÀ, *f.* vulgaritate, trivialitate, prostie.
VOLGARIZZAMÉNTO, *m.* traducere ; vulgarizare, popularizare, esplicare, deslusire.
VOLGARIZZÁRE, *v. a.* a vulgariza, a traduce în limbâ vulgarâ ; a populariza, a face mai facilu, mai popularu.

Digitized by Google

VOLGARIZZATÓRE, *m.* vulgarizatoru, traductoru.
VOLGARIZZAZIÓNE, *f.* vulgarizaţiune, vulgarizare.
VOLGARMÉNTE, *avv.* într'unu modu vulgaru, trivialu, prosteşte ; în limba poporului.
VOLGÁTO, *a.* divulgatu, publicatu, respânditu.
VÓLGERE, *v. a.* a întoarce, a pleca, a învîrti ; a desfătui, a întoarce pe cineva din opiniunea sau din hotărîre sa ; a îndrepta, a guverna, a cârmui, a povăţui; a adresa ; a suci ; a ocoli, a înconjura ; a îndupleca, a încovoia ; a inclina ; — *volger tra sè*, a medita, a se gândi, a cugeta ; — *volgere il tergo*, a întoarce spatele, a fugi ; — *volgere, v. n.* a trece (timpulu) ; — *volgersi*, a se întoarce ; a se schimba ; a se învîrti ; a se mucezi, a prinde floare (vinulu) ; — *volgere al nero, al giallo, al verde*, a bate în negru, în galbenu, în verde ; — *volgere in basso*, a scădea ; a se ruina ; — *volgersi ad ogni vento*, a fi foarte inconstantu.
VOLGIARRÓSTI, *m.* înturnătoru de frigare ; nătărău.
VOLGÍBILE, *a.* care se întoarce, se învirteşte cu facilitate.
VOLGIMÉNTO, *m.* întoarcere ; învîrtire ; desvoltare.
VOLGITÓIO, *a.* care se întoarce lesne, îndupleca-ciosu.
VOLGITÓRE, *m.* întorcătoru, învîrtitoru.
VÓLGO, *m.* vulgu, mulţime, oameni de rîndu.
VÓLGOLO, *m.* legătură, pachetu.
VOLITÁRE, *v. n.* a sburăci, a flutura ; a fâlfâi.
VOLITÍVO, *a.* volitivu, voluntariu ; capabilu de a voi.
VOLITÓRE, *m.* voitoru, care voeşte.
VOLIZIÓNE, *f.* voliţiune, actulu de a voi.
VÓLO, *m.* sboru, sburătură ; mişcare foarte repede ; — *di volo*, într'o clipă, repede, iute.
VOLONTÀ, *f.* voluntate, voinţă, facultatea volitivă ; deliberaţiune, determinaţiune, chibzuire, hotărîre ; poftă, dorinţă ; actu particularu alu voluntăţii ; dispoşiţiune ; consimţimîntu ; afecţiune ; alacritate, sîrguinţă, străduinţă, bună voe ; — *ultima volontà*, testamentu, diată ; — *di volontà*, spontanu.
VOLONTARIAMÉNTE, *avv.* bucurosu, de bună voe.
VOLONTÁRIO, *a.* voluntaru, spontanu, de bună voe ; dispusu, pâratu, gata ; — *s. m.* voluntaru, soldatu care serveşte spontanu
VOLONTEROSAMÉNTE, *avv.* bucurosu, de bună voe.
VOLONTERÓSO, *a.* dispusu, paratu, gata ; silitoru, sîrguitoru, străduitoru, rîvnitoru, activu.
VOLONTIÉRI, *avv.* bucurosu, de bună voe, cu plăcere.
VOLPÁIA, *f.* gaură de vulpe.
VOLPÁTO, *a.* de vulpe ; — *grano volpato*, grîu tăciunosu.
VÓLPE, *f.* vulpe ; omu vicleanu, şiretu, astuţiosu ; tăciune ; unu felu de maladie ; unu felu de peşte ; — *e' v'abbaia la volpe*, este unu locu periculosu.
VOLPEGGIÁRE, *v. n.* a fi vicleanu, a lucra vicleneşte, cu astuţie, cu vulpie.
VOLPÍNO, VOLPÍGNO, *a.* de vulpe, vulpinu ; astutu, şiretu, vicleanu, artificiosu ; făţarnicu.
VOLPÓNE, *m.* vulpoiu ; omu şiretu, vicleanu.
VÓLTA, *f.* întoarcere, întorsătură, înturnare ; cotitură ; învîrtitură ; schimbare ; umbletu ; direcţiune, dată, oară ; alternativă ; rîndu ; boltă, boltitură ; încovoiătură ; — *altre volte*, odată, odinioară ; — *a quella volta*, în acea direcţiune ; atunci ; — *alle volte*, câteodată, uneori ; — *una volta*, odată ; — *ad una volta*, deodată, într'o dată ; — *ogni qual volta*, de câte ori ; — *la volta tocca a me*, rîndulu este la mine ; — *andare in volta*, a colinda ; a umbla derbedeu ; — *in volta*, pe rîndu ; — *dar volta*, a întoarce, a se întoarce ; — *dar la volta*, a apune ; a decliua, a se pleca spre sfîrşitu, a scădea ; a se strica ; — *dar la volta tonda*, a se învîrti împrejuru ; — *dar la volta al canto*, a înnebuni ; — *essere in volta*, a fugi ; — *pigliare la volta*, a apuca vreo direcţiune ; — *star sulle volte*, a apuca ocasiunea ; — *volta per volta*, din cându în cându ; — *alla volta*, împreună.
VOLTÁBILE, *a.* care se întoarce lesne ; schimbăciosu.
VOLTAFÁCCIA, *m.* călcătoru de parolă ; perfidu.
VOLTÁICO, *a.* voltaicu ; — *pila voltaica*, pila lui Volta.
VOLTAMÉNTO, *m.* întoarcere, înturnare, învîrtire.
VOLTÁNTE, *a.* întorcătoru, învîrtitoru ; inconstantu, nestatornicu, instabilu, volubilu, schimbăciosu.
VOLTÁRE, *v. a.* a întoarce, a înturna ; a resturna ; a rostogoli, a prăvăli ; a schimba, a prefăce, a strămuta ; a transporta, a translata ; — *voltar carta*, a întoarce lucrulu ; a călca parola sa ; — *voltar le spalle*, a întoarce spatele, a fugi, a tuli-o ; — *voltare da una in altra lingua*, a traduce ; — *voltar bandiera, voltar casacca*, a deserta ; — *voltar largo a' canti*, a urma cu mare circumspecţiune ; — *voltarsi*, a se îndrepta, a avea recursu ; a se schimba.
VOLTÁTA, *f.* întorsătură ; cotitură.
VOLTAZIÓNE, *f.* întoarcere, înturnare.
VOLTEGGIAMÉNTO, *m.* învîrtire ; evoluţiune.
VOLTEGGIÁRE, *v. n.* a voltija, a se învîrti, a alerga încoace şi încolo ; a face evoluţiuni ; a dosi, a se codi, a ocoli, a cârmi ; — *v. a.* a învîrti împrejuru.
VOLTEGGIATÓRE, *m.* ocolitoru ; învîrtitoru ; voltijoru.
VOLTERIANÍSMO, *m.* volterianismu, doctrinele lui Voltaire.
VOLTERIÁNO, *m.* volterianu, incredulu, necredinciosu.
VOLTICÉLLA, *f.* boltă mică ; întorsătură mică.
VOLTICÉLLO, *m.* feţişoară, obrazu micu, delicatu.
VÓLTO, *m.* faţă, obrazu ; fisionomie, aeru, aspectu ; esterioru, aparinţă, arătare ; căutătură, privire ; obrâznicie, petulanţă ; ocolu ; boltă, boltitură ; — *a.* întorsu ; resturnatu ; plecatu, îndreptatu ; stricatu ; — *fare i volti*, a schimosi ; a face grimase ; — *gettare in volto*, a arunca în faţă ; — *mostrare il volto*, a nu se ruşina ; a îndrăsni ; — *non aver volto da comparire*, a nu avea curagiu de a se arăta ; — *rosso volto*, roşiu închisu.
VOLTÓIO, *m.* vîrtecuşu.
VOLTOLAMÉNTO, *m.* rostogolire, prăvălire, învîrtire.
VOLTOLÁRE, *v. a.* a rostogoli, a prăvăli, a tăvăli,

Digitized by Google

a roti împrejuru, a învîrti, a da în giuru, a da dea dura ;— *voltolarsi*, a se tăvăli, a se rostogoli ; a se da dea dura.

VOLTOLÓNE. VOLTOLÓNI, *avv.* dea rostogolulu, dea dura.

VOLTÓNE, *m.* boltă mare.

VOLTÚRA, *f.* rescoală, revoluțiune, schimbare ; traducțiune ; transpositiune, translațiune.

VOLÚBILE, *a.* volubilu, facilu de întorsu, schimbâciosu, inconstantu, instabilu, flusturatu ; — *s. f.* volburâ.

VOLUBILITÀ, *f.* volubilitate, facilitate de a se întoarce, schimbâciune, inconstanță, sburdâlnicie

VOLUBILMÉNTE, *avv.* cu volubilitate, sburdâlnicește.

VOLÚME, *m.* volumu, mârime, întindere ; carte, tomu ; confusiune, învălmășeală ; turburare.

VOLUMINÓSO, *a.* voluminosu, mare, întinsu.

VOLÚTA, *f.* încolâciturâ, suciturâ ; volută (unu ornamentu alu capitelului ionicu).

VOLUTTÀ, *f.* plâcere, desfătare ; voluptate, sensualitate.

VOLUTTUÁRIO, *a.* voluptuaru, de voluptate ; de gustu, de lucsu.

VOLUTTUOSAMÉNTE, *avv.* într'unu modu voluptuosu.

VOLUTTUÓSO, *a.* voluptuosu, sensualu, desfrînatu ; de lucsu ; desfătătoru, suavu, dulce, foarte plâcutu.

VÓLVERE, *v. a.* a întoarce.

VÓLVOLO, VÓLVULO, *m.* miserere, o colică foarte periculoasă.

VOMERÁLE, *a.* relativu la vomeru.

VÓMERE, VÓMERO, *m.* vomeru, ferulu celu latu alu plugului ; plugu ; osulu nasului.

VÓMERE, *v. a.* a vârsa, a icni, a borî.

VÓMICA, *f.* abcesu, apostemă ; strînsură de puroiu în plămîni ; vomitoriu, vomitivu, mijlocu de vârsatu.

VOMICAZIÓNE, *f.* vârsare, icneală, vârsătură.

VOMICHÉVOLE, *a.* care face pe cineva să verse.

VÓMICO, *a.* vomicu, producătoru de vârsare ; — *s. m.* vârsare, vârsătura ; — *noce vomica*, nucă vomică.

VOMITAMÉNTO, *m.* vârsare, icnire ; scoatere, aruncare.

VOMITÁRE, VOMICÁRE, VOMÍRE, *v. a. e n.* a vârsa, a borî, a icni ; a arunca ; a scoate afară ; a respinge, a isgoni.

VOMITAZIÓNE, *f.* vârsare, vârsătură, icneală, icnitură.

VOMITÍVO, *a.* vomitivu, causatoru de vârsare ;— *s. m.* vomitivu, vomitoriu, remediu care provoacă vârsătura.

VÓMITO, *m.* vârsătură, icnitură, icneală, borîtură.

VOMITÓRIO, *m.* vomitivu, vomitoriu, boritu.

VOMIZIÓNE, *f.* vârsare, icnire, borire.

VORÁCE, *a.* vorace, mâncăciosu, lacomu ; mistuitoru.

VORACITÀ, *f.* voracitate, mâncăcioșie, lăcomie.

VORÁGINE, *f.* voragine, abisu, baratru, prăpastie, vâltoare, vîrteju ; ruină, prăpădenie.

VORAGINÓSO, *a.* voraginosu, precipitosu.

VÓRTICE, *m.* vîrteju, vâltoare, volburâ, bolboacă.

VORTICÓSO, *a.* vîrtejosu, vâlturosu, bolbocosu.

VÓSCO, *pron.* cu voi.

VOSSIGNORÍA, *f.* Domnia-voastră, Dumneavoastră

VOSTRÍSSIMO, *a.* de totu alu D-voastre.

VÓSTRO, *a.* vostru, alu vostru, alu D-voastre ;— *il vostro*, averea voastră ; — *i vostri*, amicii vostri, rudele voastre.

VOTABÓRSE, *m.* lucru scumpu, costisitoru.

VOTACÁSE, *m.* risipitoru ; golitoru de case.

VOTACÉSSO, *m.* curățitoru de umblători, căcânaru, vistieru.

VOTAMÉNTO, *m.* VOTAGIÓNE, *f.* deșertare, golire.

VOTAPÓZZO, *m.* curățitoru de puțuri.

VOTÁRE, *v. a.* a goli, a deșerta ; a torna ; a resturna, a face să cază ; — *votare il sacco*, a se ecsala, a și scoate necazulu ; — *votar la sella, gli arcioni*, a cădea de pe calu ; —*votarsi*, a se goli ; a se strica ; a promite cu votu, a face vreunu votu, a se obliga prin votu ; — *votar qualche cosa a Dio*, a consacra, a închina lui D-zeu ceva prin votu.

VOTÁTO, *a.* deșertatu, golitu ; curățitu ; consecratu, consânțitu, închinatu, obligatu prin votu.

VOTATÓRE, *m.* golitoru, deșertătoru, curățitoru ; care face votu, care promite.

VOTATÚRA, *f.* deșertare, golire ; curățiturâ.

VOTAZIÓNE, *f.* votare, votațiune, dare de voturi.

VOTAZZUÓLA, *f.* lopățică.

VOTÉZZA, *f.* golu, goliciune, vacuitate, deșertăciune.

VOTÍVO, *a.* votivu, de votu, promisu prin votu.

VÓTO, *m.* votu, promisiune, fâgăduință către Dumnezeu ; prinosu, daru ; dorință, doru ; sufragiu, glasu ; opiniune ; rugăciune fierbinte ; golu, goliciune ; locu golu, spațiu ; cavitate, gâunoșiturâ ; vanitate, deșertăciune, zădărnicie, superfluitate ; — *a.* golu, deșertu ; lipsitu ; defectuosu, cusurosu ; — *testa vota*, capu ușoru, minte ușoară ; — *andare a voto*, a nu isbuti, a nu reeși ; — *parlare a voto*, a vorbi de clacă ; — *operare a voto*, a lucra înzădaru.

VULCÁNICO, *a.* vulcanicu, de vulcanu ; entusiasticu, ecsaltatu, ecsageratu, înfocatu, aprinsu.

VULCÁNO, *m.* vulcanu.

VULGÁRE, *a.* vulgaru, popularu ; trivialu, de rîndu.

VULGÁTA, *f.* Vulgată, traducțiunea Sântei Scripturi făcută de S. Jeronimu și întrebuințată în Biserica Latină.

VULNERÁBILE, *a.* vulnerabilu, ce se poate răni ; slabu.

VULNERÁRE, *v. a.* a răni ; a vătăma, a atinge, a ofensa.

VULNERÁRIA, *f.* vulnerariă, earba răniloru (plantă).

VULNERÁRIO, *a.* vulneraru, bunu pentru vindecarea răniloru.

VULTÚRNO, *m.* vîntu de nordostu.

VÚLVA, *f.* vulvă, gura esterioare a matricii.

VULVÁRIA, *f.* talpa gâștei (unu felu de plantă).

VULVÁRIO, *a.* vulvaru, alu vulvei.

VUOTÁRE, *v. a.* a deșerta, a goli ; a curăți ; a torna.

VUÓTO, *a.* deșertu, golu ; — *s. m.* golu, goliciune ; spațiu.

Digitized by Google

W.

W, *f.* we, litera W.

WÁIDI, *m. pl.* waidi, unu felu de eretici mahomedani.

WAUX-HALL, *m.* salonu de balu.

WEBÈB, *m.* webebu, instrumentu africanu de musicâ.

WERST, *m.* verstâ, mâsurâ itinerarâ a Rusiei.

WISTH, *m.* uistu (jocu în cârți).

WISKI, *m.* wiski, cabrioletu ușoru și foarte înaltu.

WOU-WOU, *m.* wou-wou, unu felu de momițâ.

X.

X, *f.* cse, xe, litera X.

XÁNTICO, *m.* xanticu, csanticu, luna lui Martie la Macedonii antici.

XÁNTO, *m.* xantu, csantu (o piatrâ prețioasâ).

XENOMANÍA, *f.* xenomanie, csenomanie, afectațiune de mode streine, fanatismu pentru lucrurile streine.

XÉRES, *m.* xeres, cseresu (vinu din Spania.)

XESTURGÍA, *f.* csesturgie, arta de a polei pietrele.

XILOLOGÍA, *f.* csilologie, tractatu despre natura lemnului.

XÍSTO, *m.* csistu, xistu, porticu, aleiu acoperitu unde se deprindeau atleții în timpu de earnâ.

Y.

Y, *m.* ipsilonu, litera Y.

YACHT, *m.* yacht, micâ nave englesâ și olandesâ.

YAGÁRO, *m.* yagaru, iagaru (cuadrupedu americanu).

YARD, *m.* yard, iardu (mâsurâ linearâ în Anglia).

YNCA, *m.* incâ, imperatoru de Peru (în vechime).

Digitized by Google

Z.

Z, *m. e f.* ze, litera Z.

ZACÁL, *m.* șacalu, vulpe de râsăritu.

ZACCÁGNA, *f.* pielea frunții.

ZACCAGNÍNO, *m.* unu felu de arlechinu lombardu.

ZACCARÁLE, *m.* teascu, storcătoru.

ZÁCCHERA, *f.* stropu, picătură de noroiu; dificultate; secătură, bagatelă, fleacu, lucru de nimicu.

ZACCHERÁRE, *v. a.* a împroșca, a stropi cu noroiu.

ZACCHERÉLLA, *f.* picătură mică de noroiu; pânglicuță; bagatelă, secătură, lucru de nimică, fleacu.

ZACCHERÓSO, *a.* împroșcatu, stropitu cu noroiu.

ZAFFAMÉNTO, *m.* îndopare, astupare.

ZAFFARDÁTA, *f.* stropitură, lovitură cu ceva murdaru.

ZAFFARDÓSO, *a.* soiosu, murdaru, mînjitu, feștelitu.

ZAFFÁRE, *v. a.* a astupa, a îndopa.

ZAFFÁTA, *f.* țișnitură, împroșcătură; vorbă muscătoare.

ZAFFATÚRA, *f.* astupătură, îndopătură.

ZAFFERANÁTO, *a.* gătitu cu șofranu; safraniu.

ZAFFERÁNO, *m.* safranu, șofranu;—*zafferano saracinesco*, cătranu, safloru (plantă).

ZAFFERAZIÓNE, *f.* safranu selbatecu, safloru.

ZAFFÉTICA, ZALFÉTICA, *f.* asă fetidă, cîcatu de dracu.

ZAFFIRÍNO, *a.* safirinu, ca safirulu.

ZAFFÍRO, *m.* safiru (piatră prețioasă).

ZÁFFO, *m.* dopu; satelitu, sbiru, arcașu, dorobanțu.

ZAFFRÓNE, *m.* șofranu sălbatecu, safloru.

ZAGÁGLIA, *f.* zagalie, unu felu de sulită.

ZAGONÉLLA, *f.* batjocură, pâcâliturâ.

ZÁINO, *m.* tolbă de păstori sau de vînători, pungă, taşcă; — *a.* negru, murgu de totu și fără pete.

ZAMBÈCCO, *m.* o navă mică barbarească.

ZÁMBRA, *f.* cameră, odae; umblătoare.

ZAMBRÁCCA, *f.* țolină, tîrfă.

ZAMBRACCÁRE, *v. n.* a umbla pe la locuri defăimate.

ZÁMPA, *f.* labă, picioru de cuadrupedu; mînă de omu;—*tanto va la gatta al lardo, che vi lascia la zampa*, ulciorulu atîtu merge la apă pînă se sparge.

ZAMPÁRE, *v. n.* a da, a lovi cu labele.

ZAMPÁTA, *f.* dătătură, lovitură cu labele.

ZAMPEGGIÁRE, *v. n.* a tropăi din picioare.

ZAMPETTÁRE, *v. n.* a începe de a mișca labele, de a umbla; a trepăda, a tropoti, a tropăi.

ZAMPÉTTO, *m.* lăbiță, labă mică.

ZAMPILLAMÉNTO, isvorire, țișnire; curgere.

ZAMPILLÁRE, *v. n.* a isvorî, a țișni; a se scurge.

ZAMPILLÉTTO, *m.* isvorașu; biberonu.

ZAMPILLÍO, *m.* sărire, țișnire.

ZAMPÍLLO, *m.* țișnitură; stropitură, împroșcătură.

ZAMPÍNO, *m.* lăbiță; unu felu de bradu.

ZAMPÓGNA, *f.* cimpoiu, buciumu, tilincă, fluieru.

ZAMPOGNÁRE, *v. n.* a cînta cu cimpoiulu, cu fluerulu.

ZÁNA, *f.* păneru ovalu, coșu ovalu; leagănu; albie; înșelăciune, amăgitorie; — *appiccar zane*, a imputa cuiva ceva rău, a lu defăima.

ZANAIUÓLO, *m.* hamalu, purtătoru de coșu.

ZANATA, *f.* unu păneru plinu, unu coșu plinu.

ZÁNCA, *f.* picioru; cârligu; — *zanche*, cătărigi; ghiare.

ZÁNCO, *a.* stîngaciu, stîngu.

ZÁNGOLA, *f.* putinoiu, găleată.

ZÁNNA, *f.* colțu, dinte lungu și ascuțitu; — *a carne di lupo, zanne di cane*, cumu e sîntulu și tâmâia.

ZANNÁRE, *v. a.* a polei cu unu dinte de lupu.

ZANNÁTA, *f.* bagatelă, secătură, fățălugă.

ZANNÉSCO, *a.* bufonescu, mâscăriciosu.

ZÁNNI, ZANNÉTTO, *m.* personagiu mucalitu, caraghiosu alu anticului teatru italianu; nerodu.

ZANNICHÉLLIA, *f.* zanichelie (o plantă palustră).

ZANNÚTO, *a.* cu colți, cu dinți lungi și ascuțiți.

ZANZÁRA, *f.* țînțăru (insectu sburătoru).

ZANZARIÉRE, *m.* apărătoare de tințari.

ZANZAVERÁTA, *f.* sosu.

ZÁNZERO, *m.* craiu de curtea veche, băiatu desfrinatu.

ZÁPPA, *f.* sapă.

ZAPPÁRE, *v. a.* a săpa; a tropăi; a drăngăni;—*zappare in rena, in acqua*, a se osteni înzădaru.

ZAPPARÍGLIA, *f.* pulbere de strânutatu.

ZAPPATÉRRA, *m.* săpătoru, țăranu.

ZAPPATÓRE, *m.* săpătoru; unu felu de soldați.

ZAPPATÚRA, *f.* săpătură, săpare.

ZAPPETTÁRE, *v. a.* a săpa ușoru.

ZAPPONÁRE, *v. a.* a lucra cu unu săpoiu, cu o săpăligă.

ZAPPÓNE, *m.* săpoiu, săpăligă.

ZÁRA, *f.* unu felu de jocu în sorți; pericolu,

Digitized by Google

primejdie; — *giuocare a zara*, a arunca sorţi; — *mettere a zara*, a pune în pericolu, a primejdui.

ZARÓSO, *a.* riscosu, periculosu, primejdiosu.

ZÁTTA, *f.* unu felu de pepene; plută.

ZÁTTERA, *f.* plută, podu plutitoru.

ZAVARDÁRSI, *v. n.* a se mînji, a se îmbâlega, a se feşteli.

ZAVÓRRA, *f.* savură, balastu; pământu sterilu şi nâsiposu.

ZAVORRÁRE, *v. a.* a balasta, a încârca cu sâvură.

ZÁZZERA, *f.* coamă, pîru lungu.

ZAZZERÍNO, *m.* cu pîru lungu; ţingău, ganimedu

ZAZZERÓNE, *m.* omu cu pîr foarte lungu; acela care urmează modele şi moravurile antice.

ZAZZERÚTO, *a.* cu pîru lungu, pirosu, pletosu.

ZÈBA, *f.* capră, iedu.

ZEBRA, *f.* zebru (unu felu de cuadrupedu).

ZEBÙ, *m.* zebu, unu felu de bisontu (cuadrupedu).

ZÈCCA, *f.* monetârie, loculu unde se bate moneta.

ZECCÁRE, *v. a. e n.* a tăia monetă, a bate monetă.

ZECCHIÉRE, ZECCHIÉRO, *m.* meşteru monetaru; directorulu unei monetării.

ZECCHÍNO, *m.* galbenu (monetă de auru).

ZEDOÁRIA, *f.* zedoariă (plantă).

ZÉFFIRO, ZÉFIRO, *m.* zefiru, vîntu linu şi placutu.

ZELAMÍNA, *f.* gialaminâ, calaminâ (mineralu).

ZELÁNTE, *a.* zelantu, zelosu, rîvnitoru.

ZELANTEMÉNTE, *avv.* cu zelu, cu rîvnă, cu fervoare.

ZELÁRE, *v. n. ed a.* a rîvni, a dori fierbinte, a căuta prin toate mijloacele, a năduli.

ZELATÓRE, *m.* zelatoru, rîvnitoru, nădulitoru.

ZÈLO, *m.* zelu, rîvnă, nădulealâ, doru; străduinţă, solicitudine; amoru fierbinte.

ZELÓSAMENTE, *avv.* cu zelu, cu rîvnă, cu nădulealâ.

ZELÓSO, *a.* zelosu, rîvnitoru, nâdulitoru, solicitu.

ZENDÁDO, ZENDÁLE, *m.* ţindalâ.

ZENDAVÉSTA, ZEND-AVÉSTA, *m.* Zendavesta, o carte sântă a Perşiloru.

ZENIT, *m.* zenitu.

ZENZÁNIA, *f.* neghină.

ZENZÁRA, *f.* ţânţaru.

ZENZERO, ZENZEVERO, *m.* gimberu, cinciveru, zărăciţă, zarzăţea (unu felu de plantă).

ZENZEVERÁTA, *f.* amestecu de mai multe substanţe medicinale; amestecătură, confusiune.

ZEOLÍTE, *f.* zeolitu, spatu cristalizatu.

ZEPPA, *f.* pană, icu, ţeapă; — *metter zeppe*, a pricinui discordie, a învrăjbi; — *mala zeppa*, învrăjbitoru.

ZEPPAMÉNTO, *m.* înghesuire, îngrâmădire, îndesare, boţire, vrăfuire; tescuire.

ZEPPÁRE, *v. a.* a înghesui, a îndesa, a tescui; a grâmădi, a boţi, a vrăfui, a îngrâmădi.

ZEPPATÓRE, *m.* înghesuitoru, îndesătoru; tescuitoru.

ZEPPATÚRA, *f.* îndesătură, înghesuitură; tescuitură.

ZÉPPO, *a.* îndesatu, înghesuitu, grâmăditu; plinu de totu, îndopatu; strînsu, tescuitu.

ZERBINÁGGINE, ZERBINERÍA, *f.* galanterie, curtizanerie.

ZERBÍNO, ZERBINÓTTO, *m* ţingău, ganimedu, dandiu, leuşoru.

ZÈRO, *m.* zero, nulă (semnu de aritmetică); nimica; unu felu de peşte; — *non valer un zero*, a nu face nici o para; — *abbacar di zeri*, a zidi în vîntu, a cără lemne la pădure.

ZÈTA, *m. e f.* ze, litera *Z*; — *essere alla zeta*, a fi la sfîrşitu; — *dall'a alla zeta*, dela începutu pînă la sfîrşitu, din capu pînă în capu, de totu, cu desăvîrşire.

ZETÉTICO, *a.* zeteticu; — *filosofo zetetico*, filosofu zeteticu, care caută veritatea cu diligînţa cea mai mare.

ZETTOVÁRIO, *m.* zedoariă (unu felu de rădăcină).

ZEUGMA, ZEUMA, *f.* zeugmă (figură gramaticală).

ZEZZO, *a.* ultimu, celu din urmă; — *al da zezzo*, în sfîrşitu, în fine, în ceea de pe urmă.

ZÉZZOLO, *m.* muculu, sfâlculu, sfârculu ţiţei.

ZI, *interiez.* pst! tăcere! tăceţi!

ZIA, *f.* mătuşă, ţaţă.

ZIBALDÓNE, *m.* amestecătură, golomoţu, galimatiasu.

ZIBALDONERÍA, *f.* compunere, culegere de deosebite bucăţi copiate din mai multe cărţi fără nici unu şiru.

ZIBELLÍNO, *m.* cibelină, samuru; — *a.* de samuru.

ZIBETTO, *m.* cibetă, ţibetă; untură scoasă din ţibetă.

ZIBIBBO, ZIBÍBO, *m.* stafidă.

ZIGOLO, *m.* verziu, presură galbenă (pasere).

ZIGOMA, *m.* zigomă (osu la faţă).

ZIGOMÁTICO, *a.* zigomaticu, relativu la zigomă.

ZIGRÍNO, *m.* sigrinu, pele lucratâ.

ZIGURELLA, *f.* unu felu de peşte.

ZIG-ZÁG, *m.* zigzagu, langaviu, linie tortuoasă; — *strada a zig-zag*, cale şovăită, drumu şovăitu.

ZIMÁR, *m.* cocleală, rugină verde.

ZIMÁRRA, *f.* haină lungă de postavu.

ZIMBELLAMÉNTO, *m.* atragere, momire, ademenire, amăgire, înşelare, linguşire.

ZIMBELLÁRE, *v. a.* a atrage, a momi, a ademeni, a amăgi, a linguşi, a înşela; — *v. n.* a tăndăli.

ZIMBELLATÓRE, *m.* păsărariu, vînătoru de paseri; atrăgătoru, momitoru, ademenitoru, amăgitoru.

ZIMBÉLLO, *m.* pasere amăgitoare; linguşire, momeală, ademenire, amăgitorie, înşelăciune; jucărie; — *divenire il zimbello*, a se face de rîsu; — *essere il zimbello della fortuna*, a fi jucăria norocului.

ZIMÍNO, *m.* unu felu de mâncare.

ZIMOTECNÍA, ZIMOLOGÍA, *f.* zimotechnie, zimologie, parte din chimie care tratează despre fermentaţiune.

ZIMOZÍMETRO, *m.* zimozimetru, unu felu de termometru spre a măsura căldura ce se desvoaltă din materiile în fermentaţiune.

ZÍNCO, *m.* ţincu (metalu).

Digitized by Google

ZINCOSO, *a.* ţincosu, cu ţincu, de ţincu. ca ţinculu.
ZINGANA, *f.* ţigancă.
ZINGANO, *m.* ţiganu.
ZINGARÉLLO, *m.* ţigănelu, ţigănaşu, ţigănuşu.
ZINGARÉSCA, *f.* cântarea, cânteculu ţiganiloru.
ZINGARÉSCO, *a.* ţigănescu, de ţiganu
ZINGARO, *m.* ţiganu : vagabondu ; şiretu. vicleanu, hoţu.
ZINGHINÁIA, *f.* sănătate stricată, indisposiţiune abituală.
ZINGONCÉLLO, *m.* scoabă de pârete.
ZÍNNA, *f.* ţiţă ; — ***zinna di vacca***, ugeru de vacă.
ZINNÁLE, *m.* şorţu.
ZINNÁRE, *v. n.* a suge ţiţă ; — *v. a.* a alapta, a da ţiţă.
ZINZÍBO, *m.* zărzăţea.
ZINZINÁRE, ZINZINNÁRE, *v. n.* a bea pe ghiolcâite, a ghiolcâi.
ZINZINATÓRE, *m.* ghiolcâitoru.
ZINZÍNO, *m.* ghiolcâitură, gâlcânitură ; picu, picătură, puţintelu ; — ***bere a zinzini***, a bea pe ghiolcâite.
ZÍO, *m.* unchiu ; — ***affè del zio***, pre legea mea !
ZIPOLÁRE, *v. a.* a cepui, a închide cu cepu.
ZIPOLO, *m.* cepu.
ZIRBÁLE, *a.* relativu la epiplou.
ZÍRBO, *m.* epiplou, membrană încreţită de preste maţe.
ZIRLAMENTO, *m.* strigarea sturzului.
ZIRLÁRE, *v. n.* a striga ca sturzulu.
ZÍRLO, *m.* strigarea sturzului.
ZISICA, ZÍSIGA, *f.* unu felu de strugure şi de viţă.
ZÍTA, *f.* ze, litera *Z* ; — copilă, fată.
ZITÉLLA, *f.* fată, fecioară.
ZITÉLLO, *m.* băiatu, june, flăcău, fecioru, fatu.
ZÍTO, *m.* june, flăcău, fecioru.
ZITTÍRE, *v. n.* a face puţinu sgomotu ; a cere silenţiu.
ZÍTTO, *interiez.* pst ! tăcere ! tăceţi ! silenţiu !— *a.* tăcutu, silenţiosu, liniştitu, astîmpăratu ; — ***star zitto***, a tăcea. a nu vorbi ; — ***far zitto***, a face puţinu sgomotu.
ZÍZZA, *f.* ţiţă.
ZÍZZOLA, ZÍZZIFA, ZÍZZIBA, *f.* zizifă.
ZÍZZOLO, ZÍZZIFO. ZÍZZIBO. *m.* zizifu.
ZIZZÁNIA, *f.* neghină, zizanie ; discordie. desbinare, desunire, învrăjbire ; — ***seminar zizzania***, a semăna zizanie, a causa discordie, a desuni, a învrăjbi.
ZIZZANIÓSO, *m.* semănătoru de zizanie, învrăjbitoru.
ZIZZOLÁRE, *v. n.* a bea dea duşca.
ZÓCCO, *m.* basă. plintu.
ZOCCOLÁIO, *m.* făcătoru de galenţi, de sandale.
ZOCCOLÁNTE, *a.* care umblă cu galenţi, cu sandale ; — *s. m.* călugăru franciscanu.
ZOCCOLÁTA, *f.* lovitură dată cu o galenţă.
ZÓCCOLO. *m.* galenţă, sandală ; plintu. basă. dadu. cubu ; omu de nimicu ; bulgăru. boşu, bruşu de pământu ; — ***parlar sulle punte dei zoccoli***, a vorbi cu afectaţiune ; — ***andar sulle punte dei zoccoli***. a umbla în vîrfulu degeteloru ; — ***zoccoli*** ! trăsnete ! fulgere !
ZODIACÁLE, *a.* zodiacalu, alu zodiacului.
ZODÍACO. *m.* zodiacu.
ZÓDIO, *m.* insectu sburătoru ; — *a.* zodiacalu.
ZÓFORO, *m.* zooforu, frisă ornată cu figuri de animale
ZÓILO, *m.* zoilu, criticu pismaşu, răutăciosu.
ZOOIÁTRO, *m.* zooiatru, veterinaru.
ZÓLFA, *f.* scară, gamă musicală, musică ; — ***cantare ad uno la solfa***, a înfrunta, a perdăfui, a tâlbăci ; — ***egli è la solfa degli armeni***, este o gâlăgie mare.
ZOLFANELLÁIO, *m.* vînzătoru sau fabricantu de chibrituri.
ZOLFANÉLLO, *m.* chibritu ; firu sulfuratu.
ZOLFÁRE, *v. a.* a sulfura, a da pucioasă, a afuma cu pucioasă ; a solfegia, a dăinăi.
ZOLFÁTO, *a.* sulfuratu. amestecatu cu pucioasa.
ZOLFATÚRA, *f.* fumu de pucioasă.
ZOLFERÍNO, ZOLFÍNO, *m.* chibritu, beţişoru sulfuratu.
ZOLFIERA, ZOLFATARA, ZOLFÁTA, *f.* sulfarie.
ZOLFO, *m.* sulfu, sulfură, pucioasă.
ZOLFORÁTO, *a.* sulfuratu. cu sulfură, cu pucioasă.
ZOLLA, *f.* brasdă, glodu, bulgăru, boţu de pământu ; — ***zolle***, moşii, posesiuni, bucăţi de pământu.
ZOLLÓSO, *a.* bulgărosu, cu boţuri.
ZOMBAMENTO, *m.* bătae, ciomăgire.
ZOMBÁRE, *v. a.* a bate, a ciomăgi.
ZOMBATÓRE, *m.* batătoru, ciomăgitoru.
ZOMBATÚRA, *f.* ciomăgitură, bătae.
ZOMBOLÁRE, *v. a.* a bate, a ciomagi, a frecа.
ZÓNA, *f.* zonă, briu, fâşie, varga, cercu, cingătoare ; — ***zona torrida***, zonă toridă, regiunile tropicale ; — ***zona glaciale***, zonă glaciala. regiunile polare.
ZONÁRE, *v. a.* a fâşia. a încinge, a cercui, a încunjura.
ZONFO, *m.* bubuitu. bombaire ; cadere sgomotoasă.
ZÓNO, *m.* jocu de popice.
ZONZÁRE, *v. n.* a umbla fără căpataiu, a umbla derbedeu, a umbla rătăcitu, a buduşlui, a pribegi.
ZONZO (A), *acv.* derbedeu ; — ***andare a zonzo***. a umbla fără căpătâiu. a buduşlui , a pribegi ; a înnebuni ; ***mandare a zonzo***. a face să înnebunească ; a zăpăci ; — ***cogli occhi a zonzo***, uitându-se încoci şi încolo.
ZOOFITO, *m.* zoofitu, nume genericu alu animaleloru care au ceva din forma şi organizarea planteloru.
ZOOFÓRICO, *a.* zooforicu, ornatu cu figuri de animale.
ZOOGRAFÍA, *f.* zoografie, descripţiunea animaleloru.
ZOOLATRÍA, *f.* zoolatrie, cultulu animaleloru.
ZOOLÍTO, *m.* zoolitu, animalu împietrîtu.
ZOOLOGÍA, *f.* zoologie, o parte din istoria naturală.
ZOOLÓGICO, *a.* zoologicu, de zoologie.
ZOÓLOGO, ZOOLOGÍSTA, *m.* zoologu , zoologistu. cunoscătoru sau profesoru de zoologie.
ZOONOMÍA. *f.* zoonomie, tractatu sistematicu despre omulu fisicu sub punctulu de vedere alu sănătăţii.

Digitized by Google

ZOOTOMÍA, *f.* zootomie, disecțiunea animaleloru.
ZOÓTOMO, *m.* zootomu, versatu în zootomie.
ZOPPÁGGINE, *f.* deșelare, șchiopătare.
ZOPPÁRSI, *v. n.* a deveni șchiopu, a se deșela.
ZOPPEGGIÁRE, *v. n.* a șchiopăta, a umbla șchiopătându.
ZOPPICAMÉNTO, *m.* șchiopătare; slăbire.
ZOPPICÁRE, *v. n.* a șchiopăta, a fi șchiopu, a umbla șchiopătându; a avea înclinare spre oarecare vițiu; a slăbi, a scădea; a lipsi, a fi imperfectu.
ZOPPICÓNE, ZOPPICÓNI, *avv.* șchiopătându.
ZÓPPO, *a.* șchiopu; deșelatu, șolditu; lipsitu, defectuosu, cusurosu; târziu: — *a pie' zoppo*, șchiopătându; încetu, cu dificultate; sovăindu; — *correre a pie'zoppo*, a întîmpina greutăți; — *verso zoppo*, versu în care lipsește oarecare silabă; — *andare a caccia col bue zoppo*, a întreprinde ceva neavându toate mijloacele trebuincioase; — *chi usa col zoppo, gli se ne appicca, chi pratica lo zoppo, impara a zoppicare*, companiile cele rele strică năravurile.
ZORZOLÉNA, *f.* sesamă.
ZOTICAMÉNTE, *avv.* prostește, nerozește, neghiobește.
ZOTICHÉZZA, ZOTICÁGGINE, *f.* prostie, sălbăticie, grosolănie, neîndemânare, neomenie; estravaganță.
ZÓTICO, *a.* prostu, ignorantu, sălbaticu, grosolanu, neîndemânaticu, neomenețu; estravagantu.
ZOZÁNA, *f.* refluesulu mării.
ZÚCCA, *f.* cucurbetă, dovleacu, dovlecelu, bostanu; pepine fără nici unu gustu; capu; omu prostu, neghiobu, stupidu, tontu; — *in zucca*, cu capu golu; — *zucche! zucche marine! zucche fritte!* bre! — *aver poco sale in zucca*, a nu avea minte în capu.
ZUCCÁIA, *f.* unu felu de viță; unu felu de cireșu.
ZUCCÁIO, *m.* câmpu de dovleci, bostanu.
ZUCCAIUÓLA, *f.* unu felu de greere foarte vătămătoru.
ZUCCAIUÓLO, *m.* unu felu de smochinu.
ZUCCHERAIO, *m.* vînzătoru de zaharu.
ZUCCHERARE, *v. a.* a zăhări, a îndulci cu zaharu.
ZUCCHERIÉRA, *f.* zaharniță, vasu de zaharu.
ZUCCHERINO, *m.* prăjitură de orice felu; — *a.* zăhărosu, cu zaharu, de zaharu; dulce; plăcutu.
ZUCCHERO, *m.* zaharu; trestie de zaharu; — *di zucchero*, de zaharu; dulce, blându, plăcutu; — *zucchero brutto*, zaharu brutu, necurățitu; — *zucchero rosato*, dulceață, conservă de rose; — *zucchero candito*, zaharu candelu; — *zucchero di latte*, zaharu de lapte; — *zucchero d'orzo*, zaharu de orzu, acadele de orzu; — *zucchero rottame*, zaharu fărinatu; — *pane di zucchero*, căpățînă de zaharu; — *parere un zucchero di tre cotte*, a avea o arătare foarte frumoasă.
ZUCCHERÓSO, *a.* zăhărosu, coprinzătoru de zaharu; dulce, plăcutu, blându, bunu.
ZUCCHETTA, *f.* dovlecelu, bostănașu; orice lucru având forma unui dovleacu; unu felu de coifu.
ZÚCCOLO, *m.* creștetu, vîrfu.
ZUCCÓNA, *f.* femee fără pîru.
ZUCCONAMÉNTO, *m.* tundere, tunsătura.
ZUCCONÁRE, *v. a.* a tunde, a rade.
ZUCCONATÓRE, *m.* tunsătoru, răzătoru.
ZUCCÓNE, *m.* capu mare și pleșuvu; capu grosu, capu golu, prostu, nerodu, neghiobu, tontu.
ZUCCÓTTO, *m.* coifu; dovlecelu.
ZUFFA, *f.* ceartă, dispută, sfadă, luptă, gâlceavă.
ZUFOLAMÉNTO, *m.* fluerare, șuerare, vîjâire.
ZUFOLÁRE, *v. n.* a fluera, a șuera, a vîjâi, a fîsâi, a țiui, a sbârnâi, a murmura, a susura, a zuzui, a bombăi, a șopti.
ZUFOLATÓRE, *m.* fluerătoru, șuerătoru, vîjâitoru, fîsâitoru, țiuitoru, sbârnâitoru, murmuratoru, zuzuitoru, bombăitoru, șoptitoru: învrăjbitoru.
ZUFÓLO, *m.* fluieru; fluerătură, șuerătură.
ZÚGO, *m.* unu felu de prăjitură; avaru; prostu, nerodu, tontu, neghiobu, nătăflețu, nătărău.
ZÚPPA, *f.* supă, ciorbă; zeamă; confusiune, încurcătură, amestecătură; — *far la zuppa nel paniere*, a face unu lucru inutilu, a se osteni în zădaru; — *essere una zuppa e un pan molle*, a se potrivi întru toate, a fi de același caracteru.
ZUPPIÉRA, *f.* supieru, castronu, ciorbaru.
ZÚPPO, *a.* îmmuiatu, muiatu de totu.
ZURLÁRE, *v. n.* a chioti, a chicoti, a face nebunii.
ZURLÍTE, *f.* zurlitu (unu felu de mineralu).
ZURLO, ZURRO, *m.* transportu de bucurie; rîvna, poftă, chefu; — *andare in zurlo*, a fi transportatu de bucurie, a fi foarte veselu, a face felu de felu de nebunii; — *cavare il zurro di capo*, a desmetici.
ZUZ, *m.* o monetă de auru la Evreii antici.

Digitized by Google

NOMI DI PERSONA

STORICI E MITOLOGICI

A.

ABACÚCCO, *m.* Habacucu, Abacucu.
ABBÓNDIO, *m.* Abundiu.
ABDOLÓNIMO, ABDALÓNIMO, *m.* Abdolonimu.
ABELÁRDO, *m.* Abelardu, filosofu francesu.
ABELE, *m.* Abelu, Avelu.
ABIMELÉCCO, *m.* Abimelecu.
ABRÁMO, *m.* Abramu, Avramu, Avraamu.
ACÁBBO, *m.* Acabu, Achabu.
ACHELÓO, *m.* Achelou, nume mitologicu.
ACHEMENIDE, *m.* Achemenidu, Achemenide.
ACHÍLLE, *m.* Achile, Achilu, Achileu.
ACIDÁLIA, *f.* Acidalia, Vinere.
ADALGÍSO, *m.* Adalgisu.
ADÁMO, *m.* Adamu, tatălu genului omenescu.
ADELAIDE, ADÉLE, *f.* Adela, Adeleida, Adelaida.
ADIMÁRI, *m.* Adimari, poetu italianu.
ADMÉTO, *m.* Admetu.
ADÓLFO, *m.* Adolfu, Adulfu.
ADÓNE, *m.* Adone, Adonu, nume mitologicu.
ADRASTÉA, *f.* Adrastea, supranume alu zeiţei Nemese.
ADRÁSTO, *m.* Adrastu.
ADRIÁNO, *m.* Adrianu.
AFRODÍTE, *f.* Afrodite, supranume alu Vinerei.
AGAMÁNTE, *m.* Agamantu, nume istoricu şi mitologicu.
AGAMÉNNONE, *m.* Agamemnonu.
AGÁPITO, *m.* Agapitu.
AGAR, *f.* Agar.
ÁGATA, *f.* Agata.
AGESILÁO, *m.* Agesilau, nume istoricu.
AGENÓRE, *m.* Agenore, nume istoricu şi mitologicu.
AGGÉO, *m.* Ageu.
AGILÚLFO, *m.* Agilulfu.
AGLÁIA, AGLÁE, *f.* Aglaia, Aglae, nume mitologicu.
AGNESE, *f.* Agnesa.
AGNOLO, *m.* Anghelu, Angelu, Anghelache.
AGOSTÍNO, *m.* Augustinu.
AGRÍCOLA, *m.* Agricola.
AGRÍPPA, *m.* Agripa.
AGRIPPÍNA, *f.* Agripina.
AIÁCE, *m.* Aiace, nume istoricu şi mitologicu.
ALAMÁNNI, *m.* Alamani, poetu italianu.
ALARÍCO, *m.* Alaricu.
ALBERÍCO, *m.* Albericu.
ALBERÓNI, *m.* Alberoni, politicu italianu.
ALBÉRTO, *m.* Albertu.
ALCÉO, *m.* Alceu, nume istoricu şi mitologicu.
ALCIÁTO, *m.* Alciatu, jurisprudentu italianu.
ALCIBÍADE, *m.* Alcibiade, Alchiviade.
ALCÍDE, *m.* Alcidu, Alcide, Erculu.
ALCIMEDÓNTE, *m.* Alcimedontu, sculptoru grecu.
ALCINÓO, *m.* Alcinou, nume istoricu şi mitologicu.
ALCMÉNA, *f.* Alcmena, nume mitologicu.
ALDROVÁNDO, *m.* Aldrovandu.
ALESSÁNDRO, *m.* Alecsandru, Alecu.
ALÉSSIO, *m.* Alecsiu.
ALÉTTO, *f.* Alecto, nume mitologicu.
ALFÉO, *m.* Alfeu, nume istoricu şi mitologicu.
ALFESIBÉO, *m.* Alfesibeu, nume mitologicu.
ALFIERI, *m.* Alfieri, poetu italianu.
ALFÓNSO, *m.* Alfonsu.
ALFRÉDO, *m.* Alfredu.
ÁLICE, *f.* Alice, nume mitologicu.
ALTÉA, *f.* Altea, nume mitologicu.
AMADRÍADI, *f. pl.* Amadriade, numire mitologică.
AMALARÍCO, *m.* Amalaricu.
AMALASÚNTA, *f.* Amalasunta.
AMÁLIA, *f.* Amalia.
AMALTÉA, *f.* Amaltea, Sibila Cumană.
AMÁNZIO, *m.* Amanţiu, Amanţiusu.
AMARÍLLI, *f.* Amarile, nume mitologicu.
AMATÓRE, *m.* Amatoru.
AMÁZZONI, *f. pl.* Amazone, nume istoricu si mitologicu
AMBRÓGIO, *m.* Ambrosiu, Amvrosie.
AMERÍGO, AMERÍCO, *m.* Americu.
AMEDÉO, *m.* Amadeu.
AMFITRIÓNE, *m.* Amfitrionu, nume istoricu.
AMÍLCARE, *m.* Amilcaru, nume istoricu.
AMÍNTA, *m.* Aminta, Amintu, nume mitologicu.
AMMÓNE, *m.* Amone, supranume alu lui Joe.
AMPÉLIO, *m.* Ampeliu.
AMÚLIO, *m.* Amuliu.
AMURÁT, AMURÁTTE, *m.* Amuratu.

Digitized by Google

ANACLÉTO, *m.* Anacletu.
ANACREÓNTE, *m.* Anacreontu, poetu grecu.
ANASSÁGORA, *m.* Anacsagora, filosofu grecu.
ANASSÁRCO, *m.* Anacsarcu, filosofu grecu.
ANASSIMÁNDRO, *m.* Anacsimandru, filosofu grecu.
ANASSIMÉNE, *m.* Anacsimenu, nume istoricu.
ANASTÁSIA, *f.* Anastasia.
ANASTÁSIO, *m.* Anastasiu.
ANATALÓNE, *m.* Anatalonu.
ANCHÍSE, *m.* Anchise, Anchisu.
ÁNCO MÁRZIO, *m.* Ancu Marţiu, rege alu Romei.
ANDRÉA, *m.* Andrei, Andreiu.
ANDROGÉO, *m.* Androgeu, nume istoricu şi mitologicu.
ANDRÓMEDA, *f.* Andromeda, nume mitolo icu.
ANDRÓNICO, *m.* Andronicu.
ANFIARÁO, *m.* Amfiarau, nume istoricu şi mitologicu.
ANFIÓNE, *m.* Amfionu, nume istoricu şi mitologicu.
ANFITRÍTE, *f.* Amfitrite, nume mitologicu.
ANGÉLICA, f. Angelica.
ÁNGELA, ANGIOLA, *f.* Angela, Angelina.
ÁNGELO, ANGIOLO, *m.* Angelu, Anghelu, Anghelache.
ANICÉTO, *m.* Anicetu, Anichitu.
ÁNNA, *f.* Ana, Anica, Aneta.
ANNÍBALE, *m.* Anibalu, generalu cartaginesu.
ANNONE, *m.* Anonu.
ANNUNZIÁTA, *f.* Anunţiata.
ANSELMO, *m.* Anselmu.
ANTELMO, *m.* Antelmu.
ANTENORE, *m.* Antenore, Antenoru.
ANTÉO, *m.* Anteu, nume mitologicu.
ANTÉRO, *m.* Anteru.
ANTÍGONE, *f.* Antigone, nume istoricu şi mitologicu.
ANTÍGONO, *m.* Antigonu, capitanu grecu.
ANTÍNOO, *m.* Antinou.
ANTÍOCO, *m.* Antiocu.
ANTÍOPE, *f.* Antiope, nume istoricu şi mitologicu.
ANTIPÁTRO, *m.* Antipatru, capitanu grecu
ANTÍSTENE, *m.* Antistenu, filosofu grecu.
ANTONÍNO, *m.* Antoninu.
ANTÓNIO, *m.* Antoniu, Antonie, Antoni.
APÉLLE, *m.* Apele, Apelu, pictoru grecu.
APÍCIO, *m.* Apiciu, nume istoricu.
APOLLINÁRE, *m.* Apolinaru, Apolinarie.
APÓLLO, *m.* Apolonu, zeulu poesiei.
APOLLODÓRO, *m.* Apolodoru, architectu romanu.
APOLLÓNIA, *f.* Apolonia.
APOLLÓNIO, *m.* Apoloniu, Apolonie.
APPIÁNO, *m.* Apianu, istoricu grecu.
APULÉIO, *m.* Apuleiu, filosofu romanu.
AQUILÍNO, *m.* Acuilinu.
AQUILÓNE, *m.* Acuilonu, vintu de miazâ-noapte.
ARÁCNE, *f.* Arachne, nume mitologicu.
ARÁTO, *m.* Aratu, poetu grecu.
ARBÁCE, *m.* Arbace.
ARCÁDIO, *m.* Arcadiu.
ARCHELÁO, *m.* Archelau, filosofu grecu.
ARCHÍA, *m.* Archia, poetu grecu.
ARCHÍLOCO, *m.* Archilocu, poetu grecu.
ARCHIMÉDE, *m.* Archimedu, matematicu siracusanu.
ARCHÍTA, *m.* Architu, Architа, filosofu grecu.
ARCIMBÁLDO, *m.* Arcimbaldu.
ARDUÍNO, *m.* Arduinu.
ARETÚSA, *f.* Aretusa, nume mitologicu.
ARGÍA, *f.* Argia, nume mitologicu.
ARGÍRA, *f.* Argira, Arghira, nume mitologicu.
ÁRGO, *m.* Argu, nume istoricu şi mitologicu.
ARGONÁUTI, *m. pl.* Argonauţi.
ARIÁNNA, *f.* Ariadne, nume mitologicu.
ÁRIO, *m.* Ariu, eresiarchu.
ARIÓNE, *m.* Arionu, poetu lesbiu.
ARIÓSTO, *m.* Ariostu, Ariosto, poetu italianu.
ARISTÉA, *f.* Aristea, nume mitologicu.
ARISTÉO, *m.* Aristeu, nume mitologicu.
ARISTIDE, *m.* Aristidu, Aristide, capitanu atenianu.
ARISTÍPPO, *m.* Aristipu, filosofu grecu.
ARISTÓBULO, *m.* Aristobulu.
ARISTODÉMO, *m.* Aristodemu.
ARISTÓFANE, *m.* Aristofane, poetu comicu atenianu.
ARISTÓMENE, *m.* Aristomene, nume istoricu şi mitologicu.
ARISTÓTELE, *m.* Aristotelu, Aristotele, filosofu grecu.
ARMELÍNDA, *f.* Armelinda.
ARMÍNIO, *m.* Arminiu.
ARNÁLDO, *m.* Arnaldu.
ARNÓLDO, *m.* Arnoldu.
ARNÓLFO, *m.* Arnulfu.
ARÓNNE, *m.* Aaronu, fratele lui Moise.
ARPÓCRATE, *m.* Arpocratu, nume mitologicu.
ARRÍGO, *m.* Enricu.
ARSÉNIO, *m.* Arseniu, Arsenie
ARSÍNOE, *f.* Arsinoe, nume mitologicu.
ARTABÁZO, *m.* Artabazu, capitanu grecu.
ARTASÉRSE, *m.* Artacserse, Artacsersu.
ARTEMÍSIA, *f.* Artemisia, nume istoricu si mitologicu.
ARÚNTE, *m.* Arunte.
ASCÁNIO, *m.* Ascaniu, fiulu lui Enea.
ASCLEPIADE, *m.* Asclepiadu, Asclepiade, poetu şi istoricu.
ASDRÚBALE, *m* Asdrubalu, capitanu cartaginesu.
ASPÁSIA, *f.* Aspasia.
ASSALÓNNE, *m.* Absalonu, fiu alu lui Davidu.
ASSÍRTO, *m.* Absirtu, nume istoricu şi mitologicu.
ASSUÉRO, *m.* Asueru.
ASTIANÁTTE, *m.* Astianacte, fiu alu lui Ectoru.
ASTÓLFO, *m.* Astulfu.
ASTRÉA, *f.* Astrea, zea justiţiei.
ATALÁNTA, *f.* Atalanta, nume mitologicu.
ATALARÍCO, *m.* Atalaricu.
ATALÍA, *f.* Atalia. Atalie.
ATAMÁNTE, *m.* Atamantu, nume mitologicu.
ATANÁSIO, *m.* Atanasiu, Atanasie.
ATLÁNTE, *m.* Atlantu, Atlante, nume mitologicu.
ATRÉO, *m.* Atreu.
ÁTROPO, *m.* Atropo, parcâ.
ÁTTILA, *m.* Atila, regele Uniloru.
ATTÍLIO, *m.* Atiliu.
AUGÉA, *m.* Augea, Augia, nume mitologicu.
AUGÚSTO, *m.* Augustu.
AUGÚSTOLO, *m.* Augustulu, ultimulu imperatoru alu Romaniloru.

Digitized by Google

AURELIÁNO, *m.* Aurelianu.
AURÉLIO, *m.* Aureliu.
AURÓRA, *f.* Aurora, fia Soarelui.
AUSÓNIO, *m.* Ausoniu.
AUSTRO, *m.* Austru, vîntu dela miazăzi.
AUTOMEDÓNTE, *m.* Automedontu.
AVÉRNO, *m.* Avernu, numire mitologică.
AVÉRROE, *m.* Averoe, filosofu arabu.
AZARÍA, *m.* Azaria.
AZOLÍNO, *m.* Azolinu, Azolino, filosofu si poetu italianu.
AZZO, AZZÓNE, *m.* Azone, nume istoricu.

B.

BÁAL, *m.* Baalu, divinitate siriană şi feniciă.
BÁBILA, *m.* Babila.
BÁCCIO, *m.* Jacovu, Jacobu.
BACCÁNTI, *f. pl.* Bachantele.
BÁCCO, *m.* Bachu, zeulu vinului.
BACÓNE, *m.* Baconu, filosofu englesu.
BAIÁRDO, *m.* Baiardu.
BAIAZÉTTE, *m.* Baiazetu, sultanu alu turciloru.
BÁLAAM, *m.* Balaamu.
BALBÍNA, *f.* Balbina.
BALDASSÁRE, *m.* Baltazaru.
BALDUÍNO, *m.* Balduinu.
BARBARA, *f.* Barbara, Barbarina, Babeta.
BÁRNABA, *m.* Barnaba, Varnava.
BARTOLOMMÉO, *m.* Bartolomeu, Vartolomeu.
BASÍLIDE, *m.* Basilide, Vasilide, eresiarchu.
BASÍLIO, *m.* Basiliu, Vasilie.
BASTIÁNO, *m.* Sebastianu, Sevastianu.
BATTISTA, *m.* Baptistu, Botezătoru (Joanu).
BEÁNO, *m.* Beanu.
BEATRÍCE, BÍCE, *f.* Beatrice Beatriţa.
BECCARÍA, *m.* Becaria, filosofu italianu.
BELISÁRIO, *m* Belisariu, generalu grecu.
BELLEROFÓNTE, *m.* Belerofontu, nume mitologicu.
BELLÓNA, *f.* Belona, zea resbelului.
BELO, *m.* Belu, nume mitologicu şi istoricu.
BENEDETTO, *m.* Benedictu.
BENIAMÍNO, *m.* Beniaminu.
BENÍGNO, *m.* Benignu.
BENVENÚTO, *m.* Benvenutu.
BERÁRDO, *m.* Berardu.
BERENGÁRIO, *m.* Berengariu.
BERENÍCE, *f.* Berenice, nume istoricu si mitologicu.
BERNARDÍNO, *m.* Bernardinu.
BERNÁRDO, *m.* Bernardu.
BERNI, *m.* Berni, poetu italianu.
BEROALDO, *m.* Berualdu.
BEROE, *f.* Beroe, nume mitologicu.
BEROSO, *m.* Berosu, istoricu caldeu.
BÉRTA, *f.* Berta.
BERTRÁNDO, *m.* Bertrandu.
BESSARIÓNE, *m.* Besarione, Visarionu, filosofu grecu.
BIÁGIO, *m.* Blasiu, Vlasie.
BIÁNCA, *f.* Bianca.
BIÁNTE, *m.* Biantu, filosofu grecu.
BIÓNE, *m.* Bionu, Bione, poetu grecu.
BITÓNE, *m.* Bitonu, nume istoricu şi mitologicu.
BOCCACCIO, *m.* Bocaciu, scriitoru italianu.
BOEMÓNDO, *m* Boemundu, Boemondo, scriitoru italianu.
BOERHÁAVE, *m.* Boerhaave, medicu olandesu.
BOÉZIO, *m.* Boeţiu, filosofu latinu.
BOIÁRDO, *m.* Boiardo, Boiardu, poetu italianu.
BOLÉNA (ANNA), *f.* Ana Bolena, nume istoricu
BONAPÁRTE, *m.* Bonaparte, generalu italianu.
BONAVENTÚRA, *m.* Bonaventura.
BONIFÁCIO, *m.* Bonifaciu, Bonifaţiu.
BOÓTE, *m.* Boote, numire mitologică.
BOREA, *m.* Borea, crivăţu (vîntu).
BRADAMÁNTE, *f.* Bradamante, nume mitologicu
BRAMÁNTE, *m.* Bramante, architectu italianu.
BRANDIMÁRTE, *m.* Brandimartu, Brandimarte.
BRÉNNO, *m* Brenu, capitanu alu Galiloru.
BRIAREO, *m.* Briareu, gigantu mitologicu.
BRIGIDA, *f.* Brigida.
BRONTE, *m.* Brontu, Bronte, nume mitologicu
BRUNÓNE, *m.* Brunonu, Brunone.
BRUTO, *m.* Brutu, nume istoricu.
BUFFON, *m.* Bufon, naturalistu francesu.
BUONARÓTTI, *m.* Bonaroti, artistu italianu.
BUSIRIDE, *m.* Busiride, Busiridu, nume mitologicu.
BYRON, *m.* Biron, Byron, poetu englesu.

Digitized by Google

C.

CÁCO, *m.* Cacu, gigantu fabulosu.
CÁDMO, *m.* Cadmu, nume istoricu şi mitologicu.
CAIFA, *m.* Caifasu, Caiafa.
CAÍNO, *m.* Cainu, fiu alu lui Adamu.
CÁIO, *m.* Caiu.
CÁLABRO (QUÍNTO), *m.* Cuintu Calabru, poetu grecu.
CALCÁNTE, *m.* Calcantu, nume storicu şi mitologicu.
CALEPÍNO, *m.* Calepinu, filologu italianu.
CALÍGOLA, *m.* Caligula, imperatoru alu Romaniloru.
CALIMERO, *m.* Calimeru.
CALÍPSO, *f.* Calipso, nume mitologicu.
CALLICRÁTIDA, *m.* Calicratida, generalu lacedemonu.
CALLÍMACO, *m.* Calimachu, poetu grecu.
CALLÍOPE, *f.* Caliope, Caliopa, musa poesiei eroice.
CALLÍROE, *f.* Caliroe, nume mitologicu.
CALLISTÉNE, *m.* Calistene, Calistenu, filosofu grecu.
CALLÍSTO, *m.* Calistu.
CALLISRTATO, *m.* Calistratu.
CALÓCERO, *m.* Caloceru.
CALPÚRNIO, *m.* Calpurniu, poetu latinu.
CALVÍNO, *m.* Calvinu, eresiarchu.
CÁM, *m.* Chamu, alu treilea fiu alu lui Noe.
CAMBÍSE, *m.* Cambise, Cambisu, nume istoricu.
CAMÉNE, *f. pl.* Camenele, Musele.
CAMÍLLA, *f.* Camila.
CAMÍLLO, *m.* Camilu, generalu romanu.
CÁNDIDO, *m.* Candidu.
CANÓVA, *m.* Canova, sculptoru italianu.
CANÚTO, *m.* Canutu.
CANZIÁNA, *f.* Canţiana.
CANZIANÍLLA, *f.* Canţianila.
CANZIÁNO, CANCIÁNO, *m.* Canţianu.
CÁNZIO, *m.* Canţiu.
CAPANÉO, *m.* Capaneu, nume istoricu şi mitologicu.
CARDÁNO, *m.* Cardanu, filosofu italianu.
CARIBÉRTO, *m.* Caribertu.
CARITI, *f. pl.* Charitele, cele trei Graţii.
CÁRLO, *m.* Carlu, Carolu, Scarlatu.
CARLOMÁGNO, *m.* Carolu-Magnu, Carolu celu Mare.
CARNÉADE, *m.* Carneade, retoru şi filosofu grecu.
CAROLÍNA, CARLÓTTA, *f.* Carolina, Carlota.
CARÓNTE, *m.* Caronte, Carontu, nume mitologicu.
CARTÉSIO, *m.* Cartesiu, Descartes, filosofu francesu.
CASIMÍRO, *m.* Casimiru.
CASSÁNDRA, *f.* Casandra.
CASSÁNDRO, *m.* Casandru.
CASSIÁNO, *m.* Casianu.
CASSÍNI, *m.* Casini, astronomu italianu.
CÁSSIO, *m.* Casiu.
CASSIODÓRE, *m.* Casiodoru.
CASSIOPÉA, *f.* Casiopea, nume mitologicu.
CÁSTORE, *m.* Castore, Castoru, nume mitologicu.
CATERÍNA, *f.* Catarina, Ecaterina, Catinca.
CATILÍNA, *m.* Catilina.
CATÓNE, *m.* Catone, Catonu.
CATÚLLO, *m.* Catulu, poetu latinu.
CECÍLIA, *f.* Cecilia.
CECÍLIO, *m.* Ceciliu.
CÉCROPE, *m.* Cecrope, primulu rege de Atena.
CEFÁLO, *m.* Cefalu, nume mitologicu.
CÉLEO, *m.* Celeu, nume mitologicu.
CELESTÍNO, *m.* Celestinu.
CELSO, *m.* Celsu, medicu latinu.
CENTÁURI, *m. pl.* Centauri, fiinţe fabuloase.
CÉRBERO, *m.* Cerberu, monstru mitologicu.
CERERE, *f.* Cerere, nume mitologicu.
CESÁRE, *m.* Cesare, capitanu romanu.
CESÁRIO, *m.* Cesariu.
CHIÁRA, *f.* Clara.
CHILDERÍCO, *m.* Childericu.
CHILÓNE, *m.* Chilone, Chilonu, filosofu grecu.
CHIMÉRA, *f.* Chimera, fiinţa mitologică.
CHIRÓNE, *m.* Chirone, Chironu, nume mitologicu.
CIASSÁRE, *m.* Ciacsare, regele Persiei.
CIBÉLE, *f.* Cibele, zeitate mitologica.
CICERÓNE, *m.* Cicerone, Ciceronu, oratoru latinu.
CICLÓPI, *m. pl.* Ciclopi, giganţi mitologici.
CID, *m.* Cidu, capitanu spaniolu.
CIMABÚE, *m.* Cimabue, pictoru italianu.
CIMÓNE, *m.* Cimone, generalu grecu.
CINCINNÁTO, *m.* Cincinatu, generalu romanu.
CINÉA, *m.* Cinea.
CINÍRA, *m.* Cinira, nume mitologicu.
CINZIA, *f.* Cinţia, nume istoricu şi mitologicu.
CINZIO, *m.* Cinţiu, nume istoricu şi mitologicu.
CIPARÍSSO, *m.* Ciparisu, Chiparisu, nume mitologicu.
CIPRIÁNO, *m.* Ciprianu.
CÍRCE, *f.* Circe, fiia Soarelui.
CIRÉNE, *f.* Cirene, nume mitologicu.
CIRÍACO, *m.* Ciriacu, Chiriacu.

Digitized by Google

CIRÍLLO, *m.* Cirilu, Chirilu.
CÍRO, *m.* Ciru, rege alu Persianiloru.
CÍSMA, *m.* Cisma.
CLÁUDIA, *f.* Claudia, nume istoricu şi mitologicu.
CLAUDIÁNO, *m.* Claudianu, poetu latinu.
CLÁUDIO, *m.* Cl udiu.
CLEÁNTO, *m.* Cleantu, filosofu grecu.
CLEÁNTE, *m.* Cleante.
CLÉLIA, *f.* Clelia, nume istoricu.
CLEMÉNTE, *m.* Clementu.
CLEMENTÍNA, *f.* Clementina.
CLEÓBI, *m.* Cleobi, Cheobi, nume istoricu şi mitologicu.
CLEÓFE, *f.* Cleofa, Cleofe.
CLEÓFIDE, *f.* Cleofida, Cleofide.
CLEOMBRÓTO, *m.* Cleombrotu.
CLEOMÉNE, *m.* Cleomene, Cleomenu, sculptoru grecu.
CLEONÍCE, *f.* Cleonice.
CLEOPÁTRA, *f.* Cleopatra.
CLICÉRIO, *m.* Cliceriu.
CLIMÉNE, *f.* Climene, Climena, nume mitologicu.
CLÍO, *f.* Clio, nume mitologicu.
CLITENNÉSTRA, *f.* Clitemnestra.
CLITO, *f.* Clito, nume istoricu.
CLITÓRI, *f.* Clitori, nume mitologicu.
CLÍZIA, *f.* Cliţie. Cliţia, nume mitologicu.
CLÓDIO, *m.* Clodiu.
CLODOVÉO, Clodoveu, Clovis, Ludovicu, Luisu.
CLÓRI, *f.* Clori, nume mitologicu.
CLORÍNDA, *f.* Clorinda.
CLOTÁRIO, *m.* Clotaru, Clotariu.
CLOTÍLDE, *f.* Clotilde, Clotilda.
CLÓTO, *f.* Cloto, o parcă.
COCÍTO, *m.* Cocitu, rîu fabulosu alu infernului.
COLÓMBO (CRISTOFÓRO), *m.* Cristoforu Columbu, navigatoru italianu.
COLUMÉLLA, *m.* Columela.
CÓMMODO, *m.* Comodu.
CÓMO, *m.* Comu, nume mitologicu.
CONCÓRDIO, *m.* Concordiu.
CONFÚCIO, *m.* Confuţiu, filosofu chinezu.
CÓNSULO, *m.* Consulu.
COPÉRNICO, *m.* Copernicu, astronomu germanu.
CORIBÁNTI, *m pl.* Coribanţi, sacerdoţi ai Cibelei.
CORÍNNA, *f.* Corina, poeteasă greacă.
CORIOLÁNO, *m.* Coriolanu, generalu romanu.
CORNÉLIA, *f.* Cornelia.
CORNÉLIO, *m.* Corneliu.
CORRÁDO, *m.* Conradu.
COSMA, *m.* Cosma.
CÓSROE, *m.* Cosroe, nume istoricu.
COSTÁNTE, *m.* Constantu.
COSTANTÍNO, *m.* Constantinu, Costache.
COSTÁNZA, *f.* Constanţa.
COSTÁNZO, *m.* Constanţu.
CRÁNTORE, *m.* Crantore, Crantoru, filosofu grecu.
CREÓNTE, *m.* Creontu, Creonte, regele Tebei.
CRESCÉNZIA, *f.* Crescenţia.
CRESCÉNZIO, *m.* Crescenţiu.
CRÉSO, *m.* Cresu, regele Lidiei.
CREÚSA, *f.* Creusa, soţie a lui Enea.
CRISÍPPO, *m.* Crisipu, filosofu grecu.
CRISÓGONO, *m.* Chrisogonu.
CRISÓSTOMO, *m.* Chrisostomu, Gură-de-auru.
CRISPÍNO, *m.* Crispinu.
CRÍSPO, *m.* Crispu.
CRISTIÁNO, *m.* Christianu.
CRISTÍNA, *f.* Christina.
CRISTO, *m.* Christu, Christosu, Mântuitorulu.
CRISTÓFORO, *m.* Christoforu.
CRITOLÁO, *m.* Critolau, filosofu grecu.
CRÍZIA, *m.* Criţia.
CROMVÉLLO, *m.* Cromvelu, Cromuelu.
CTESIA, *m.* Ctesia, medicu grecu.
CUIÁCCIO, *m.* Cuiaciu, jurisconsultu francesu.
CUNEGÓNDA, *f.* Cunegunda.
CUPÍDO, *m.* Cupidu, Cupidonu, Amoru.
CÚRZIO, *m.* Curţiu.
CUVIÉR, *m.* Cuvier, naturalistu francesu.

Digitized by Google

D.

DÁFNE. *f.* Dafne, nume mitologicu.
DÁFNI, *m.* Dafni, nume mitologicu.
DAGOBÉRTO, *m.* Dagobertu.
DAGÓNE, *m.* Dagonu, divinitate fenicianâ.
DALMÁZIO, *m.* Dalmaţiu.
DÁMASO, *m.* Damasu.
DAMIÁNO, *m.* Damianu.
DAMÓCLE, *m.* Damocle.
DAMÓNE, *m.* Damonu, Damone.
DÁNAE, *f.* Danae, nume istoricu şi mitologicu.
DANÁIDI, *f. pl.* Danaidele, fiicele lui Danau.
DÁNAO, *m.* Danau.
DANIÉLLO, DANIÉLE, *m.* Danielu.
DÁNTE (ALIGHIÉRI), *m.* Dante Alighieri, poetu italianu.
DÁRDANO, *m.* Dardanu, nume istoricu si mitologicu.
DÁRIO, *m.* Dariu, nume istoricu.
DARVIN, *m.* Darvin, medicu şi poetu englesu.
DÁVIDE, DAVÍDDE, *m.* Davidu.
DEBORA, *f.* Debora.
DECÉBALO, *m.* Decebalu, Dechevalu, rege alu Daciloru.
DÉCIO, *m.* Deciu, jurisconcultu italianu.
DÉDALO, *m.* Dedalu, nume istoricu şi mitologicu.
DEIDÁMIA, *f.* Deidamie, nume mitologicu.
DEIANÍRA, *f.* Deianira, nume istoricu şi mitologicu.
DEÍFOBO, *m.* Deifobu, nume mitologicu.
DEIOPÉA, *f.* Deiopea, nume mitologicu.
DEIOTÁRO, *m.* Deiotaru.
DÉLFO, *m.* Delfu, nume istoricu şi mitologicu.
DÉLIA, *f.* Delia, nume mitologicu.
DEMÁRATO, *m.* Demaratu.
DEMÉTRIO, *m.* Demetriu, Dimitrie, Dumitrache.
DEMÓCRITO, *m.* Democritu, filosofu grecu.
DEMOFOÓNTE, *m.* Demofoontu, nume istoricu.
DEMÓSTENE, *m.* Demostene, oratoru grecu.
DENÍNA, *m.* Denina, istoricu italianu.
DESIDÉRIO, *m.* Desideriu, regele longobarziloru.
DEUCALIÓNE, *m.* Daucalionu, nume istoricu şi mitologicu.
DIÁNA, *f.* Diana, divinitate mitologicâ.
DÍDIMO, *m.* Didimu.
DIDÓNE, *f.* Didone, Elisa.
DÍNA, *f.* Dina.
DÍNO, *m.* Dino, jurisconsultu italianu.
DIOCLEZIÁNO, *m.* Diocleţianu, imperatoru alu Romei.
DIODÁTO, *m.* Deodatu.
DIODÓRO, *m.* Diodoru.
DIÓGENE, *m.* Diogene, filosofu grecu.
DIOMÉDE, *m.* Diomedu, Diomede.
DIÓNE, *m.* Dione, filosofu grecu.
DIONÍGI, DIONÍSIO, *m.* Dionisiu, Dionisie.
DIOSCÓRIDE, *m.* Dioscoride, medicu grecu.
DÍRCE, *f.* Dirce, nume mitologicu.
DIRCÉA, *f.* Dircea, nume mitologicu.
DÍSMA, *m.* Disma.
DOLABÉLLA, *m.* Dolabela.
DOMÉNICA, *f.* Duminica.
DOMENICHÍNO, *m.* Domenichino, pictoru italianu.
DOMÉNICO, *m.* Dominicu, Duminicu.
DOMITÍLLA, *f.* Domitila.
DOMIZIÁNO, *m.* Domiţianu, imperatoru romanu.
DOMÍZIO, *m.* Domiţiu.
DONÁTO, *m.* Donatu, gramaticu latinu.
DÓRI, DÓRIDE, *f.* Doride, nume pastoralu.
DOROTÉA, *f.* Dorotea.
DRACÓNE, *m.* Draconu, Dracone, legislatoru grecu.
DRÍADI, *f. pl.* Driadele, nimfele pâduriloru.
DRUSÍLLA, *f.* Drusila.
DRÚSO, *m.* Drusu, oratoru romanu.
DURÉRO, *m.* Dureru, Dürer, artistu germanu.

Digitized by Google

E.

EACO, *m.* Eacu, nume istricu.
EBE, *f.* Ebe, nume mitologicu.
ECATE, *f.* Hecate. supranume alu Dianei.
ECO, *f.* Eco, nume mitologicu alu unei nimfe.
ECOLAMPÁDIO, *m.* Ecolampadiu, teologu germanu.
ECUBA, *f.* Hecuba, nume istoricu şi mitologicu.
EDÍPPO, EDÍPO, *m.* Edipu, nume istoricu şi mitologicu.
EDMÓNDO, *m.* Edmundu.
EDUÁRDO, *m.* Eduardu.
EDVÍGE, *f.* Edvige.
EFESTIÓNE, *m.* Efestionu.
EFIÁLTE, *m.* Efialtu, Efialte, nume mitologicu.
EFRAÍMO, *m.* Efraimu.
EGÉRIA, *f.* Egeria, numele unei nimfe.
EGESÍPPO, *m.* Egesipu.
EGÍDIO, *m.* Egidiu.
EGÍSTO, *m.* Egistu.
ELEÁZARO, ELEAZÁRO, *m.* Eleazaru.
ELENA, *f.* Elena, Eleanca.
ELEORÓRA, *f* Eleonora.
ELÉTTRA, *f.* Electra, nume istoricu şi mitologicu.
ELEUTÉRIO, *m.* Eleuteriu, teologu luteranu.
ELÍA, *m.* Ilie, Elia.
ELIÁNO, *m.* Elianu.
ELÍGIO, *m.* Eligiu.
ELÍSA, *f.* Elisa; Diana; Elisabeta.
ELISABÉTTA, *f.* Elisabeta.
ELISÉO, *m.* Eliseu.
ELÍSO, *m.* Elisu, numire mitologică.
ELOÍSA. *f.* Eloisa.
ELVÉZIO, *m.* Elveţiu, medicu olandesu.
ELVÍRA. *f.* Elvira.
EMERÍCO, *m.* Emericu.
EMILIÁNO, *m.* Emilianu. medicu italianu.
EMÍLIO, *m.* Emiliu.
EMMA, *f.* Ema.
EMMANUÉLE, *m.* Emanuelu, Manolache, Manea.
EMPÉDOCLE, *m.* Empedocle, filosofu sicilianu.
ENCÉLADO, *m.* Enceladu, nume mitologicu.
ENDIMIÓNE, *m.* Endimionu, nume pastoralu.
ENÉA, *m.* Enea.
ENNIO, *m.* Eniu. poetu latinu.
ENÓNE, *f.* Enone, nume mitologicu.
ENRÍCO, *m.* Enricu.
EOLO, *m.* Eolu, nume mitologicu.
EOO, *m.* Eou, nume mitologicu.
EPAMINÓNDA, *m.* Epaminonda, generalu grecu.
EPICÚRO, *m.* Epicuru, filosofu grecu.
EPIFÁNIO, *m.* Epifaniu, Epifanie.
EPIMÉNIDE, *m.* Epimenide, filosofu grecu.
EPIMÉTRO, *m.* Epimetru, nume istoricu şi mitologicu.
EPITTÉTO, *m.* Epictetu, filosofu atenianu.
ERÁCLIDI, *m.* Eraclidi, descendenţii lui Ercule.
ERÁCLIO, *m.* Eracliu.
ERÁSMO, *m.* Erasmu, literatu olandesu.
ERÁTO. *f.* Erato, una din Muse.
ERATÓSTENE. *m.* Eratostenu, filosofu cireneanu.
ERCOLE, *m.* Ercule, Erculu.
EREBO. *m.* Erebu, nume mitologicu; iadu.
ERETTÉO, *m.* Erecteu, rege alu Atenei.
ERIBÉRTO, *m.* Eribertu, Aribertu.
ERICE. *m.* Erice, nume istoricu şi mitologicu.
ERICÍNA. *f.* Ericina, supranume alu Vinerii.
ERÍDANO, *m.* Eridanu, nume mitologicu.
ERÍGONE. *f.* Erigone.
ERÍNNE. *f.* Erine, furie infernală.
ERISSÉNA. *f.* Ericsena.
ERITTÓNIO, *m.* Erichtoniu, nume mitologicu.
ERMAFRODÍTO, *m.* Ermafroditu, nume mitologicu.
ERMÁGORA, *m.* Ermagora.
ERMENEGÍLDO, *m.* Ermenegildu.
ERMÉTE, *m.* Ermete, Ermetu, Mercuriu.
ERMÍNIA. *f.* Erminia, Erminie.
ERMÍNIO, *m.* Erminiu, Arminiu.
ERMIONE, *f.* Ermione, nume mitologicu.
ERMÓGENE, *m.* Ermogenu, retoru grecu.
ERMOLÁO, *m.* Ermolau, Ermolae.
ERNÉSTO, *m.* Ernestu.
ERO. *f.* Ero, nume mitologicu.
ERÓDE. *m.* Erodu, Erode, Irodu.
ERODÍADE, *f.* Erodiade, Erodıada, Irodiade.
ERODIANO, *m.* Erodianu, Irodianu.
ERÓDOTO, *m.* Erodotu, istoricu grecu.
ERÓSTRATO, *m.* Erostratu.
ERSÍLIA, *f.* Ersilie, Ersilia.
ESAŬ. *m.* Esau, fiu alu lui Isaacu.
ESCHILO. *m.* Eschilu, poetu grecu.
ESCHINE, *m.* Eschine, Eschinu, oratoru grecu.
ESCULÁPIO, *m.* Esculapiu. medicu grecu.
ESDRA, *m.* Esdra.
ESÍODO, *m.* Esiodu, poetu grecu.
ESÓPO, *m.* Esopu, scritoru grecu de fabule.
ESPÉRIDI, *f. pl.* Esperide, nume mitologicu.
ESPERO, *m.* Esperu, nume mitologicu.
ESTER, *f.* Estera, reginâ a Persiei.
ETÉOCLE, *m.* Eteoclu, Eteocle.
ETRA, *f.* Etra, nume mitologicu.

Digitized by Google

ETTÓRE, *m.* Ectoru, nume istoricu şi mitologicu.
EUCHÉRIO, *m.* Eucheriu.
EUCLÍDE, *m.* Euclide, Euclidu, matematicu egipteanu.
EUDÓRA, *f.* Eudora, nume mitologicu.
EUDÓSSIA, *f.* Eudocsia.
EUDÓSSIO, *m.* Eudocsiu, Eudocsie.
EUFÉMIA, *f.* Eufemia.
EUFRÁSIA, *f.* Eufrasia.
EUFRÓSINE, *f.* Eufrosine, Eufrosină.
EUGÉNIA, *f.* Eugenia.
EUGÉNIO, *m.* Eugeniu, Eugenie.
EULÁLIA, *f.* Eulalia, Eulalie.
EULÓGIO, *m.* Eulogiu, Eulogie.
EUMÉNE, *m.* Eumene, generalu grecu.
EUMÉNIDI, *f. pl.* Eumenide, nume mitologicu.
EUMÉO, *m.* Eumeu, numo mitologicu.
EURÍALO, *m.* Eurialu, nume mitologicu.
EURÍDICE, EURIDÍCE, *f.* Euridice, nume mitologicu.
EURÍLLA, *f.* Eurila, nume mitologicu.
EURÍLOCO, *m.* Eurilocu, nume mitologicu.
EURÍPIDE, *m.* Euripide, Euripidu, poetu grecu.
EURÍPILO, *m.* Euripilu, nume mitologicu.
EURISTÉO, *m.* Euristeu, nume mitologicu.
EURO, *m.* Euru, nume mitologicu.
EURÓPA, *f.* Europa, nume mitologicu.
EUSÉBIO, *m.* Eusebiu, Eusevie.
EUSTÁCHIO, *m.* Eustachiu, Eustachie.
EUSTÁZIO, *m.* Eustaţiu, Eustaţie.
EUSTÓRGIO, *m.* Eustorgiu, Eustorghie.
EUTÉRPE, *f.* Euterpe, o musă.
EUTÍCHIO, *m.* Eutichiu, Eutichie, medicu egipteanu.
EUTIMIO, *m.* Eutimiu, Eutimie.
EVA, *f.* Eva; Evelina.
EVÁGORA, *m.* Evagora.
EVÁNDRO, *m.* Evandru, nume mitologicu.
EVANGELÍSTA, *m.* Evangelistu.
EVARÍSTO, *m.* Evaristu.
EVÁSIO, *m.* Evasiu, Evasie.
EVÓDIO, *m.* Evodiu, Evodie.
EZECHÍA, *m.* Ezechia.
EZECHIÉLE, *m.* Ezechielu, Ezechiele.
EZIO, *m.* Eţiu, generalu romanu.
EZIONE, *m.* Eţionu.
EZZELÍNO, *m.* Ezelinu, Ecelinu, tiranu celebru.

Digitized by Google

F.

FABIÁNO, *m.* Fabianu.
FÁBIO, *m.* Fabiu, nume istoricu.
FABRÍZIO, *m.* Fabriţiu, generalu romanu.
FALÁRIDE, *m.* Falaride, Falaridu.
FALLÓPPIO, *m.* Falopiu, medicu italianu.
FAMA, *f.* Fama, zeitate mitologică.
FARAMÓNDO, *m.* Faramondu, Faramundu.
FARAÓNE, *m.* Faraonu, regele Egiptului.
FARNABÁZO, *m.* Farnabazu, generalu grecu.
FARNÁCE, *m.* Farnace.
FÁUNO, *m.* Faunu, nume mitologicu.
FAUSTÍNA, *f.* Faustina.
FÁUSTO, *m.* Faustu.
FAVÓNIO, *m.* Favoniu, nume mitologicu.
FÉBO, *m.* Febu, nume mitologicu.
FEBRÓNIA, *f.* Febronia, Febronie.
FEDÉLE, *m.* Fidelu.
FEDERÍCO, *m.* Fridericu.
FÉDRA, *f.* Fedra, nume mitologicu.
FEDRO, *m.* Fedru, scriitoru latinu de fabule.
FELÍCE, *m.* Felice.
FELÍCITA, *f.* Felicita.
FENÍCE, *f.* Fenice, pasere fabuloasă.
FERDINÁNDO, FERNÁNDO, *m.* Ferdinandu.
FERÉCIDE, *m.* Ferecide.
FERMO, *m.* Fermu.
FERÓNIA, *f.* Feronia, Feronie, nume mitologicu.
FETÓNTE, *m.* Fetontu, Fetonte, nume mitologicu.
FIDÉNZIO, *m.* Fidenţiu.
FÍDIA, *m.* Fidia, sculptoru grecu.
FILADÉLFO, *m.* Filadelfu, supranume istoricu.
FILÉLFO, *m.* Filelfu, Filelfo, scriitoru italianu.
FILEMÓNE, *m.* Filemonu, poetu grecu.
FILIBÉRTO, *m.* Filibertu.
FILÍPPO, *m.* Filipu.
FÍLLI, FÍLLIDE, *f.* Filide, nume mitologicu.
FILOLÁO, *m.* Filolau, filosofu pitagoricu.
FILOMELA, *f.* Filomela, nume mitologicu.
FILOMENA, *f.* Filomena.
FILÓNE, *m.* Filonu, filosofu evreu.
FILOPEMENE, *m.* Filopemene, Filopemenu.
FILÓSTRATO, *m.* Filostratu, scriitoru grecu.
FILOSSENO, *m.* Filocsenu, poetu grecu.
FILOTÉA *f.* Filotea.
FILOTTÈTE, *m.* Filoctetu, Filoctete.
FINÉO, *m.* Fineu, nume istoricu şi mitologicu.
FINIGUERRA (TOMMÁSO), *m.* Finiguera, aurifice italianu care a aflatu arta de a săpa in aramă.
FIORÉNZA, *f.* Florenţa.
FIORÉNZO, *m.* Florenţu.
FIRMÍNO, *m.* Firminu.
FLAMÍNIO, *m.* Flaminiu.
FLAVIÁNO, *m* Flavianu.
FLÁVIO, *m.* Flaviu.
FLEGETÓNTE, *m.* Flegetonte, Flegetontu.
FLEGÍA, *m.* Flegia, nume mitologicu.
FLÓRA, *f.* Flora, zea floriloru.
FLORIÁNO, *m.* Florianu.
FLORÍNDO, *m.* Florindu.
FLÓRO, *m.* Floru, istoricu latinu.
FORTÚNA, *f.* Fortuna, zeitate mitologică.
FORTUNÁTO, *m.* Fortunatu.
FÓZIO, *m.* Foţiu, Fotiu, Fotie.
FRANCÉSCO, *m.* Francisc.
FRÍSI (PÁOLO), *m.* Frisi, matematicu italianu.
FRÍSSO, *m.* Frisu, nume mitologicu.
FULGÉNZIO, *m.* Fulgenţiu.
FÚLVIA, *f.* Fulvia.
FÚLVIO, *m.* Fulviu.
FÚRIE, *f. pl.* Furiile, fiinţe fabuloase.

Digitized by Google

G.

GABÍNIO, *m.* Gabiniu.
GABRIÉLE, GABRIÉLLO, *m.* Gabriele, Gavriilu.
GAETÁNO, *m.* Caietanu.
GALATÉA, *f.* Galatea, nume mitologicu.
GÁLBA, *m.* Galba.
GALDÍNO, *m.* Galdinu.
GALÉNO, *m.* Galenu, medicu grecu.
GALÉRIO, *m.* Galeriu, imperatoru romanu.
GALLIÉNO, *m.* Galienu, imperatoru romanu.
GÁLLO, *m.* Galu.
GALVÁNI (LUÍGI), *m.* Galvani, medicu italianu.
GANIMÉDE, *m.* Ganimedu, nume mitologicu.
GÁSPARE, GÁSPARO, *m.* Gasparu.
GAUDÉNZIO, *m.* Gaudenţiu, Gaudentie.
GEDEÓNE, *m.* Ghedeonu, Gedeone.
GELÁSIO, *m.* Ghelasie, Gelasiu.
GELTRÜDE, *f.* Gertrude, Gertruda.
GEMINIÁNO, *m.* Geminianu.
GENEVIÉFFA, *f.* Geneviefa.
GENNÁRO, *m.* Genaru, Ghenarie.
GENSERÍCO, *m.* Gensericu.
GENZIÁNO, *m.* Genţianu.
GERÁRDO, *m.* Gerardu, Gherardu.
GERBÉRTO, *m.* Gerbertu.
GEREMÍA, *m.* Ieremie, Miriţa.
GERIÓNE, *m.* Gerionu, nume mitologicu.
GERMÁNICO, *m.* Germanicu, supranume istoricu.
GERMÁNO, *m.* Germanu.
GEROBOÁMO, *m.* Ieroboamu, Jerovoamu.
GERÓNE, *m.* Ieronu, Jerone, nume istoricu.
GERVÁSIO, *m.* Ghervasie, Gervasiu.
GÉSSNER, *m.* Ghessner, poetu elveţianu.
GIACÍNTO, *m.* Hiacintu.
GIACÓBBE, *m.* Iacobu, Iacovu.
GIÁCOMO, *m.* Iacopu, Iacobu, Iacovu.
GIÁNO, *m.* Ianu, divinitate mitologică.
GIANSÉNIO, *m.* Ianseniu, teologu din Flandra.
GIAPÉTO, *m.* Iapetu, Jafetu.
GIÁRBA, *m.* Iarba.
GIASÓNE, *m.* Iasonu, nume istoricu şi mitologicu.
GILBÉRTO, *m.* Gilbertu.
GIOACHÍNO, *m.* Ioachimu.
GIÓAS, *m.* Ioasu, fiulu Ochosiei.
GIÓBBE, *m.* Iovu, Jobu.
GIOCÁSTA, *f.* Iocasta.
GIOCÓNDA, *f.* Iocunda.
GIÓIA (FLÁVIO), *m.* Flaviu Gioia, inventorulu busolei.
GIÓIA (MELCHIÓRRE), *m.* Melchioru Gioia, economistu italianu.
GIOIÁDA, *m.* Ioiadasu.
GIÓNA, *m.* Ionasu.
GIÓNATA, *m.* Ionatasu.
GIÓRGIO, *m.* Georgiu, Gheorghe, Jorgu, Ghiţă.
GIÓSAFAT, *m.* Iosafatu.
GIOSUÈ, *m.* Iosoe, Iosue.
GIOVÁNNI, *m.* Ioanu.
GIÓVE, *m.* Joe, Iupiteru, regele Olimpului.
GIOVENÁLE, *m.* Iuvenalu, poetu latinu.
GIRÓLAMO, *m.* Hieronimu, Ieronimu.
GIÚDA, *m.* Iuda, nume istoricu.
GIUDÍTTA, *f.* Iudita.
GIUGÚRTA, *m.* Iugurta, nume istoricu.
GIULIÁNO, *m.* Iulianu.
GIÚLIO, *m.* Iuliu.
GIÚNIO, *m.* Iuniu.
GIUNÓNE, *f.* Junone, zeitate mitologică.
GIUSÈPPE, *m.* Iosifu.
GIUSTÍNA, *f.* Iustina.
GIUSTINIÁNO, *m.* Iustinianu.
GIUSTÍNO, *m.* Iustinu.
GIÚSTO, *m.* Iustu.
GLÁUCE, *f.* Glauce, Glauca, nume mitologicu.
GLÁUCO, *m.* Glaucu, nume mitologicu.
GLICÉRIO, *m.* Gliceriu.
GOFFRÈDO, *m.* Gotofridu, Godefridu, Godefredu.
GOLDÓNI, *m.* Goldoni, poetu comicu italianu.
GORGIA, *m.* Gorgia, oratoru grecu.
GORGÓNI, *f.* Gorgonele, adică: Medusa, Stenelo şi Euriale.
GRADÍVO, *m.* Gradivu, supranume alu lui Marte.
GRAZIÁNO, *m.* Graţianu.
GRÁZIE, *f. pl.* cele trei Graţii: Talie, Aglae şi Eufrosina.
GREGÓRIO, *m.* Gregoriu, Grigorie.
GRIMÁLDO, *m.* Grimaldu, Grimoaldu.
GRÓZIO (UGO), *m.* Groţiu, filosofu din Flandria.
GUALTIÉRO, *m.* Gualteriu, Valteru.
GUARÍNO, GUERÍNO, *m.* Guarinu.
GUERCÍNO, *m.* Guercino, pictoru italianu.
GUGLIELMÍNA, *f.* Gulielmina, Vilelmina.
GUGLIÉLMO, *m.* Gulielmu, Vilelmu.
GUÍDO, GUITTÓNE, GUIDOTTO, *m.* Guidu.
GUSTÁVO, *m.* Gustavu.
GÜTTEMBERG, *m.* Güttemberg, Ghiutembergu, inventorulu artei tipografice, germanu.

Digitized by Google

I.

IÁCOPO, *m.* Iacopu, Iacobu, Iacovu.
IÁDI, *f. pl.* Iade, nume mitologicu.
IÁRBA, *m.* Iarba, nume istoricu şi mitologicu.
ICARO, *m.* Icaru, nume mitologicu.
IDELFÓNSO, *m.* Idelfonsu.
IDOMENÉO, *m.* Idomeneu.
IÉTRO, *m.* Ietro.
IFI, *m.* Ifi, nume mitologicu.
IFÍCRATE, *m.* Ificratu, Ificrate, generalu grecu.
IFIGENÍA, *f.* Ifigenie.
IGÉA, *f.* Igea, nume mitologicu.
IGÍNIO, *m.* Iginiu.
IGNÁZIO, *m.* Ignaţiu, Ignatie.
ILÁRIO, *m.* Ilariu, Ilarie.
ILARIÓNE, *m.* Ilarionu.
ILDEBRÁNDO, *m.* Ildebrandu.
ILDEGÁRDA, *f.* Ildegarda.
ILO, *m.* Ilu, nume istoricu şi mitologicu.
IMENÉO, *m.* Imeneu, nume mitologicu.
INACO, *m.* Inachu, nume istoricu şi mitologicu.
INNOCENTE, INNOCÉNZO, *m.* Inocenţiu.
IO, *f.* Io, nume mitologicu.
IOLÁO, *m.* Iolau, nume mitologicu.
IÓLE, *f.* Iole, nume mitologicu.
IPERMÉSTRA, *f.* Ipermestra.
IPPÁRCO, *m.* Iparchu.
IPPOCENTÁURO, *m.* Ipocentauru, nume mitologicu.
IPPÓCRATE, *m.* Ipocratu, Ipocrate, medicu grecu
IPPODÁMIA, *f.* Ipodamia, Ipodamie.
IPPÓLITO, *m.* Ipolitu.
IRCÁNO, *m.* Ircanu, Hircanu.
IRÉNE, *f.* Irene, Irina.
IRENÉO, *m.* Ireneu, Irineu.
IRIDE, *f.* Iride, divinitate mitologică.
ISABÉLLA, *f.* Isabela, Iezabela.
ISÁCCO, *m.* Isaacu.
ISAÍA, *m.* Isaie, Isaiasu.
ISAÚRO, *m* Isauru, supranume istoricu.
ISIDE, *f.* Isi, Iside, divinitate mitologică.
ISIDÓRO, *m.* Isidoru.
ISMAÉLE, *m.* Ismailu.
ISÓCRATE, *m.* Isocratu, oratoru grecu.
ISRAÉLE, ISRAÉLLO, *m.* Israilu ; Iacovu.
ISSACÁR, *m.* Isacharu.
ISSIÓNE, *m.* Isionu, Isione, nume mitologicu.
ISSÍPILE, *f.* Isipile, nume mitologicu.

K.

KLÓPSTOCK, *m.* Klopstock (Fridericu), poetu germanu.
KÓTZEBUE, *m.* Kotzebue (Augustu), scriitoru dramaticu germanu.

Digitized by Google

L.

LABÁNO, *m.* Labanu, Lavanu.
LÁBDACO, *m.* Labdacu, nume mitologicu.
LABEÓNE, *m.* Labeonu, Labeone.
LABIÉNO, *m.* Labienu, generalu romanu.
LÁCHESI, *f.* Lachesi, Lachese, o parcă.
LADISLÁO, *m.* Ladislau.
LAÉRTE, *m.* Laertu, nume mitologicu.
LAFONTAINE, *m.* Lafontaine, poetu francesu.
LÁIO, *m.* Laiu, nume istoricu şi mitologicu
LAMBÉRTO, LAMPERTO, *m.* Lambertu, Lampertu.
LÁMECH, *m.* Lamechu.
LÁMIA, *f.* Lamie, Lamia, nume mitologicu.
LANFRÁNCO, *m.* Lanfrancu.
LACOÓNTE, *m.* Lachoontu, nume mitologicu.
LAODÁMIA, *f.* Laudamia, Laudamie.
LAODÍCE, *f.* Laodice, nume mitologicu.
LAOMEDÓNTE, *m.* Laomedontu, nume mitologicu.
LAPÍTI, *m. pl.* Lapiţi, poporu mitologicu.
LÁRI, *m. pl* Lari, zei domestici la Romani.
LATÍNO, *m.* Latinu, nume istoricu şi mitologicu.
LATÓNA, *f.* Latona, nume mitologicu.
LATTÁNZIO, *m.* Lactanţiu, teologu africanu.
LAUDÓMIA, *f.* Laudomie, Laudomia.
LÁURA, *f.* Laura.
LÁURO, *m.* Lauru.
LAVÉRNA, *f.* Laverna, zea hoţiloru.
LAVÍNIA, *f.* Lavinia, Lavinie.
LAVOISIER, *m.* Lavoisier, chimistu sviţeru.
LÁZZARO, LÁZARO, *m.* Lazaru, Lascaru.
LEÁNDRO, *m.* Leandru.
LEÁRCO, *m.* Learcu, nume mitologicu.
LÉDA, *f.* Leda, nume mitologicu.
LEIBNÍZIO, *m.* Leibnitz, Laibniţiu, filosofu germanu.
LÉLIO, *m.* Leliu.
LEONÁRDO, *m.* Leonardu.
LEÓNE, *m.* Leonu, Leonę.
LEÓNIDA, *m.* Leonida, generalu lacedemonianu.
LEÓNZIO, *m.* Leonţiu, Leontie.
LEOPÓLDO, *m.* Leopoldu.
LÉPIDO, *m.* Lepidu.
LETÍZIA, *f.* Letiţia, Letiţie.
LEUCÍPPO, *m.* Leucipu, filosofu grecu.
LEUCÓTOE, *f.* Levcotoe, nume mitologicu.
LIBERÁTA, *f.* Liberata.
LIBÉRIO, *m.* Liberiu.
LÍBERO, *m.* Liberu, supranume alu lui Bachu.
LIBITÍNIA, *f.* Libitinie, supranume alu Proserpinei.
LIBÓRIO, *m.* Liboriu.
LÍCA, *m.* Lica, nume mitologicu.
LICAÓNE, *m.* Lichaonu, nume mitologicu
LICÍNIO, *m.* Liciniu.
LICÚRGO, *m.* Licurgu, legislatoru grecu.
LÍDIA, *f.* Lidie, Lidia.
LINCÉO, *m.* Linceu, nume mitologicu.
LINNÉO, *m.* Lineu, botanicu din Suedia.
LÍNO, *m.* Linu.
LÍPSIO, *m.* Lipsiu, Lipsius, scriitoru germanu.
LISÁNDRO, *m.* Lisandru, generalu grecu.
LÍSIA, *m.* Lisia, oratoru grecu.
LISÍMACO, *m.* Lisimacu, generalu grecu.
LISÍPPO, *m.* Lisipu, sculptoru grecu.
LÍVIA. *f.* Livia, Livie.
LÍVIO (TÍTO), *m.* Titu Liviu, istoricu latinu.
LÓCKE, *m.* Locke, filosofu englesu.
LODOVÍCO, *m.* Ludovicu.
LÓLLIO (ALBÉRTO), *m.* Lolio, literatu florentinu.
LOMBÁRDO (PIÉTRO), *m.* Petru Lombardu, teologu şi filosofu italianu.
LONGÍNO (CÁSSIO), *m.* Casiu Longinu, scriitoru grecu.
LORÉNZO, RÉNZO, *m.* Laurenţiu, Laurentie.
LOTÁRIO, *m.* Lotaru, Lotariu.
LÚCA, *m.* Luca.
LUCÁNO, *m.* Lucanu, poetu latinu.
LUCÍA, *f.* Lucie, Lucia
LUCIÁNO, *m.* Lucianu, literatu grecu.
LUCÍFERO, *m.* Luceafăru.
LUCÍLIO, *m.* Luciliu, poetu latinu.
LUCÍNA, *f.* Lucina, supranume alu Junonii.
LÚCIO, *m.* Luciu.
LUCRÉZIA, *f.* Lucreţie, Lucreţia.
LUCRÉZIO, *m.* Lucreţiu, poetu latinu.
LUCÚLLO, *m.* Luculu, nume istoricu.
LUÍGI, *m.* Luisu, Ludovicu.
LUÍGIA, LUÍSA, *f.* Luisa.
LUITPRÁNDO, *m.* Luitprandu, istoricu italianu.
LUPÉRCI, *m. pl.* Luperci, preoţii zeului Pane.
LÚPO, *m.* Lupu.
LÚTERO, *m.* Luteru (Martinu), eresiarchu germanu.

Digitized by Google

M.

MACAÓNE, *m.* Machaonu, fiulu lui Esculapiu.
MACÁRIO, *m.* Macariu, Macarie.
MACEDÓNIO, *m.* Macedoniu, Machedonie.
MACCHIAVÉLLO, *m.* Machiavelu, istoricu şi politicu italianu.
MACRÍNO, *m.* Macrinu.
MACRÓBIO, *m.* Macrobiu, Macrovie.
MADDALÉNA, *f.* Magdalena.
MAGALÓTTI, *m.* Magaloti, literatu italianu.
MAGELLÁNO, *m.* Magelanu, navigatotu portugesu.
MÁGNO, *m.* Magnu.
MÁIA, *f.* Maia, nume mitologicu.
MALACHÍA, *m.* Malachia, Malachie.
MANÁSSE, *m.* Manase.
MANÍLIO, *m.* Maniliu.
MÁNLIO, *m.* Manliu.
MANSUÉTO, *m.* Mansuetu.
MANÚZIO (ALDO), *m.* Aldu Manuţiu, tipografu şi literatu italianu.
MAOMÉTTO, *m.* Mahometu, falsu profetu alu turciloru.
MARCANTÓNIO, *m.* Marcu Autoniu, nume istoricu.
MARCÉLLA, *m.* Marcela.
MARCELLÍNO, *m.* Marcelinu.
MARCÉLLO, *m.* Marcelu, generalu romanu.
MARCIÁNO, *m.* Marcianu.
MÁRCO, *m.* Marcu, Mircea.
MARDÓNIO, *m.* Mardoniu.
MARFÍSA, *f.* Marfisa.
MARGHERÍTA, *f.* Margarita.
MÁRIA, *f.* Maria, Mariţa, Marghioala.
MARIÁNNA, *f.* Mariana.
MARÍNA, *f.* Marina.
MÁRIO, *m.* Mariu, generalu romanu.
MÁRSIA, *m.* Marsia, nume mitologicu.
MARSÍGLI, *m.* Marsili, câlâtoru şi naturalistu italianu.
MÁRTA, *f.* Marta.
MÁRTE, *m.* Marte, zeulu resbelului.
MARTÉLLO, *m.* Martelu.
MARTINIÁNO, *m.* Martinianu.
MARTÍNO, *m.* Martinu.
MÁRZIA, *f.* Marţia.
MARZIÁLE, *m.* Marţialu, poetu latinu.
MASSINÍSSA, *m.* Masinisa, nume istoricu.
MASSÉNZIO, *m.* Masenţiu.
MASSIMIÁNO, *m.* Macsimianu.
MASSIMILIÁNO, *m.* Macsimilianu.
MASSIMÍLLA, *f.* Macsimila.
MASSIMÍNO, *m.* Macsiminu.
MÁSSIMO, *m.* Macsimu.
MÁTAN, *m.* Matanu.
MATATÍA, *m.* Matatie.
MATERNO, *m.* Maternu.
MATÍLDE, *f.* Matilde, Matilda.
MATRÓNIA, *f.* Matronie, Matronia.
MATTÉO, *m.* Mateu, Matei.
MATTÍA, *m.* Matia, Matie.
MATURÍNO, *m.* Maturinu.
MATUSALÉMME, *m.* Matusalemu, Matusalimu.
MAURÍZIO, *m.* Mauriţiu.
MÁURO, *m.* Mauru.
MÁUSOLO, *m.* Mausolu, nume istoricu.
MECENÁTE, *m.* Mecenatu.
MEDÁRDO, *m.* Medardu.
MEDÉA, *f.* Medea, nume mitologicu.
MEDÓRO, *m.* Medoru.
MEDÚSA, *f.* Medusa, nume mitologicu.
MEGÉRA, *f.* Megera, nume mitologicu.
MÉLA (POMPÓNIO), *m.* Pomponiu Mela, geografu.
MELÁMPO, *m.* Melampu, medicu grecu.
MELÁNIA, *f.* Melanie, Melania.
MELÁNTO, *m.* Melanto.
MELANTÓNE, *m.* Melanctonu, cresiarchu germanu.
MELCHÍADE, *m.* Melchiadu, Melchiade.
MELCHIORRE, *m.* Melchioru.
MELCHISEDÉCCO, *m.* Melchisedecu.
MELEÁGRO, *m.* Meleagru, nume mitologicu.
MELICÉRTA, *f.* Melicerta, nume mitologicu.
MELÍSSA, *f.* Melisa, o nimfă.
MELPOMÉNE, *f.* Melpomene, musa tragediei.
MÉMNONE, *m.* Memnonu.
MÉNADI, *f. pl.* Menade, nume mitologicu.
MENALÍPPE, *f.* Menalipe, nume mitologicu.
MENALÍPPO, *m.* Menalipu, nume mitologicu.
MENÁNDRO, *m.* Menandru, poetu grecu.
MENELÁO, *m.* Menelau.
MENÍPPO, *m.* Menipu, filosofu fenicianu.
MÉNTORE, *m.* Mentoru.
MERCÚRIO, *m.* Mercuriu, zeulu comerciului.
MÉROPE, *f.* Merope, nume mitologicu.
METASTÁSIO, *m.* Metastasiu, poetu italianu.
METELLO, *m.* Metelu.
METRODÓRO, *m.* Metrodoru.
MICHEA, *m.* Michea.
MICHELÁNGELO (BONARÓTTI), *m.* Michelangelu Bonaroti, pictoru, sculptoru şi architectu italianu.
MICHÉLE, *m.* Michailu, Michaiu.
MÍCOL, *f.* Michol.

Digitized by Google

MÍDA, *m.* Mida, nume mitologicu.
MILÓNE, *m.* Milonu, Milone.
MÍLTON, *m.* Miltonu (Ioanu), poetu englesu.
MILZÍADE, *m.* Milţiade, generalu atenianu.
MINÉRVA, *f.* Minerva, zea sapienţei.
MINÓO, *m.* Minou, nume mitologicu.
MINÓSSE, *m.* Minose, nume mitologicu.
MINOTÁURO, *m.* Minotauru, nume mitologicu.
MIROCLÉTO, *m.* Mirocletu, sculptoru grecu.
MIRONE, *m.* Mirone, sculptoru grecu.
MÍRRA, *f.* Mira, nume mitologicu.
MIRTÍLLO, *m.* Mirtilu, nume mitologicu.
MITRÁNE, *m.* Mitrane.
MITRIDÁTE, *m.* Mitridatu, nume istoricu.
MNEMÓSINE, *f.* Mnemosine, nume mitologicu.
MODÉSTO, *m.* Modestu.
MOLIÈRE, *m.* Molière, poetu comicu francesu.
MOLÓSSO, *m.* Molosu, nume mitologicu.
MÓMO, *m.* Momu, nume mitologicu.
MÓNICA, *f.* Monica.
MONTEZÚMA, *m.* Montezuma, nume istoricu.
MÓNTI, *m.* Monti (Vincenţiu), poetu italianu.
MORFÉO, *m.* Morfeu, nume mitologicu.
MOSÈ, *m.* Moise.
MÓZART, *m.* Mozart, compositoru de musică, (germanu).
MURATÓRI, *m.* Muratori, istoricu italianu.
MURÉTO, *m.* Muretu, literatu latinu.
MÚSA, *f.* Musă, fiinţă mitologică ; — *m.* Musa, medicu.
MÚZIO, *m* Muţiu, literatu italianu.

N.

NAAMAN, *m.* Naamanu.
NABUCODONOSÓRRE, NABÚCCO, *m.* Nabucodonosoru.
NÁIADE, *f.* Naiadă, fiinţă mitologică.
NAPÉA, *f.* Napea, Napee, nume mitologicu.
NAPOLEÓNE, *m.* Napoleone, Napoleonu.
NARCÍSO, *m.* Narcisu, nume mitologicu.
NARSÉTE, *m.* Narsete, Narsetu.
NATÁLE, *m.* Natalu, Natale.
NATALÍA, *f.* Natalie, Natalia.
NÁTAN, *m.* Natanu.
NATANAÉLE, *m.* Natanaelu.
NÁUPLIO, *m.* Naupliu, nume mitologicu.
NAVAGÉRO, *m.* Navageru, literatu italianu.
NAZÁRO, *m.* Nazariu, Nazarie.
NEÁRCO, *m.* Nearchu.
NEEMÍA, *m.* Neemia.
NÉMESI, *f.* Nemese, zeitate mitologică.
NEMESIÁNO, *m.* Nemesianu.
NEMÉSIO, *m.* Nemesiu.
NEOTTOLÉMO, *m.* Neoptolemu.
NEPOMUCÉNO, *m.* Nepomucenu, supranume istoricu.
NEPÓTE, *m.* Nepotu (Corneliu), istoricu latinu.
NEREÍDE, *f.* Nereidă, fiinţă mitologică.
NERÉO, *m.* Nereu, nume mitologicu.
NERÓNE, *m.* Nerone, Neronu, tiranu celebru.
NÉRVA, *m.* Nerva, imperatoru romanu.
NÉSTORE, *m.* Nestoru.
NESTÓRIO, *m.* Nestoriu, eresiarchu grecu.
NETTÚNO, *m.* Neptunu, divinitate mitologică.
NÉUTON, *m.* Neutonu, Newton, matematicu englesu.
NÉVIO, *m.* Neviu, poetu latinu.
NICÁNORE, *m.* Nicanoru, nume istoricu.
NICÉFORO, *m.* Niceforu, Nichiforu.
NICODÉMO, *m.* Nicodemu.
NICÓLA, NICOLÒ, *m.* Nicolae, Nae.
NICOMÉDE, *m.* Nicomedu, Nicomede.
NÍNO, *m.* Ninu, nume istoricu.
NÍOBE, *f.* Niobe, nume mitologicu.
NÍSO, *m.* Nisu, nume mitologicu.
NOÈ, *m.* Noe.
NORBÉRTO, *m.* Norbertu.
NÓTO, *m.* Notu, nume mitologicu.
NUMERIÁNO, *m.* Numerianu.
NUMITÓRE, *m.* Numitoru.

Digitized by Google

O.

OBBES, *m.* Hobbes, filosofu englesu.
ODOÁRDO, *m.* Eduardu.
OCÉANO, *m.* Oceanu, zeitate mitologică
OCOZÍA, *m.* Ochozia.
ODÍNO, *m.* Odinu, divinitate a Scandinaviloru.
OGÍGE, *m.* Ogige, nume mitologicu.
OLÍMPIA, *f.* Olimpie, Olimpia.
OLIVIERO, *m.* Olivieru.
OLOFÉRNE, *m.* Olofernu, Holofernu.
OMÁR, *m.* Omaru, nume istoricu.
OMÉRO, *m.* Omeru, poetu grecu.
OMOBÓNO, *m.* Omobonu, Omu-bunu.
ONFALE, *f.* Omfale, regina Lidei.
ONÍA, *m.* Onie, Onia.
ONÓFRIO, *m.* Onofriu.
ONORÁTO, *m.* Onoratu.
ONÓRIA, *f.* Onoria, Onorie.
ONÓRIO, *m.* Onoriu.
ORÁZIO, *m.* Orațiu, poetu latinu.
ÓRCO, *m.* Orcu, zeulu infernulni ; Infernu, iadu.
ORÉADI, *f. pl.* Oreade, nimfele munțiloru.
ORÉSTE, *m.* Oreste, Orestu.
ORFÉO, *m.* Orfeu, poetu grecu.
ORÍGENE, ORIGENE, *m.* Origenu, teologu africanu.
ORIÓNE, *m.* Orionu, nume mitologicu.
ORLÁNDO, *m.* Rolandu.
ORSOLA, *f.* Ursula.
ORTENSIO, *m.* Ortensiu, oratoru romanu.
OSÉA, *m.* Osea.
OSÍRIDE, *m.* Osiri, Osiridu, Osiride, nume mitologicu.
OSMÁNO, *m.* Osmanu, Otomanu.
OSSIAN, *m.* Osianu, poetu englesu.
OSVÁLDO, *m.* Osvaldu.
OTÓNE, OTTÓNE, *m.* Otonu, Otone.
OTTAVIÁNO, *m.* Octavianu.
OTTÁVIO, *m.* Octaviu.
OVÍDIO, *m.* Ovidiu, poetu latinu.
OZÍA, *m.* Ozia, Ozie.

P.

PACÍFICO, *m.* Pacificu.
PACÓMIO, *m.* Pacomiu, Pacomie.
PACÚVIO, *m.* Pacuviu, poetu latinu.
PALAMÉDE, *m.* Palamedu, Palamede.
PALEMÓNE, *m.* Palemonu, nume mitologicu.
PALEÓLOGO, *m.* Paleologu, supranume istoricu.
PALINÚRO, *m.* Palinuru.
PÁLLADE, *f.* Palade, supranume alu Minervei.
PALLÁDIO, *m.* Paladiu, architectu italianu.
PALLÁNTE, *m.* Palantu.
PANCRÁZIO, *m.* Pancrațiu, Pancrație, Pancratie.
PANDÓLFO, *m.* Pandulfu.
PANDÓRA, *f.* Pandora, nume mitologicu.
PÁNE, *m.* Pane, zeulu pâstoriloru.
PANFÍLO, *m.* Pamfilu, Pamfilie.
PANTALEÓNE, Pantaleonu, Panteleimonu, Pantelimonu, Pandele.
PANTASILÉA, *f.* Pantasilea, nume mitologicu.
PÁOLA, PAOLÍNA, *f.* Paula, Paulina.
PAOLÍNO, *m.* Paulinu.
PÁOLO, PÓLO, *m.* Paulu, Pavelu.
PAPINIÁNO, *m.* Papinianu, jurisconsultu latinu.
PAPÍNIO, *m.* Papiniu.
PARACÉLSO, *m.* Paracelsu, medicu elveţianu.
PÁRCHE, *f. pl.* Parcele, fiinţe mitologice.
PÁRIDE, *m.* Paride, fiulu lui Priamu.
PARRÁSIO, *m.* Parasiu, pictoru grecu.
PARTÉNIO, *m.* Parteniu.
PARTÉNOPE, *f.* Partenope, nume mitologicu.
PASQUÁLE, *m.* Paschalu.
PATRÍZIO, *m.* Patriciu, Patriţiu.
PÁTROCLO, *m.* Patroclu, amiculu lui Achile.
PAUSÁNIA, *m.* Pausania, capitanu grecu.
PÉGASO, *m.* Pegasu, nume mitologicu.
PELÁGIA, *f.* Pelagia.
PELÁGIO, *m.* Pelagiu, eresiarchu englesu.
PELÉO, *m.* Peleu, nume mitologicu şi istoricu.
PÉLIA, *m.* Pelia, nume mitologicu.
PELLEGRÍNO, *m.* Pelegrinu, Peregrinu.

Digitized by Google

PÉLOPE, *m.* Pelopu, Pelope.
PELÓPIDA, *m.* Pelopida, capitanu grecu.
PENÁTI, *m.* Penaţi, zei domestici la Romani.
PENÉLOPE, *f.* Penelope, nume istoricu si mitologicu.
PERGOLÉSE, *m.* Pergolese, compositoru de musică (italianu).
PÉRICLE, *m.* Pericle, nume istoricu.
PERPÉTUA, *f.* Perpetua.
PÉRSEO, *m.* Perseu, nume mitologicu.
PÉRSIO, *m.* Persiu, poetu latinu.
PERTINÁCE, *m.* Pertinace, nume istoricu.
PETRÁRCA, *m.* Petrarca, poetu italiann.
PETRONÍLLA, *f.* Petronila.
PETRÓNIO, *m.* Petroniu, scriitoru latinu.
PÍA, *f.* Pia.
PIÉRIDI, *f. pl.* Pieride, cele noâ Muse.
PIÉTRO, PIÉRO, *m.* Petru, Petre, Petrache.
PIGMALIÓNE, *m.* Pigmalionu, nume mitologicu.
PIGMÉI, *m. pl.* Pigmei, poporu mitologicu.
PÍLADE, *m.* Pilade, Piladu, nume istoricu şi mitologicu.
PILÁTO, *m.* Pilatu, nume istoricu.
PÍNDARO, *m.* Pindaru, poetu grecu.
PÍO, *m.* Piu, Pius.
PÍRAMO, *m.* Piramu, nume mitologicu.
PIRITÓO, *m.* Piritou, nume mitologicu.
PÍRRO, *m.* Piru, nume istoricu.
PIRRÓNE, *m.* Pirone, Pironu, filosofu grecu.
PISÍSTRATO, *m.* Pisistratu, nume istoricu.
PITÁGORA, *m.* Pitagora, filosofu grecu.
PITÓNE, *m.* Pitonu, nume mitologicu.
PÍTTACO, *m.* Pitacu, filosofu grecu
PLACÍDIA, *f.* Placidia.
PLÁCIDO, *m.* Placidu.
PLATÓNE, *m.* Platonu, Platone, filosofu grecu.
PLÁUTO, *m.* Plautu, poetu comicu latinu.
PLÉIADE, *f.* Pleiadâ, una din cele şepte fiice ale lui Atlantu.
PLÍNIO, *m.* Pliniu, naturalistu, latinu.
PLUTÁRCO, *m.* Plutarcu, istoricu grecu.
PLUTÓNE, *m.* Plutonu, zeulu Infernului.
POLÍBIO, *m.* Polibiu, istoricu grecu.
POLICÁRPO, *m.* Policarpu, Policarpie.
POLICLÉTO, *m.* Policletu, sculptoru grecu.
POLIDÓRO, *m.* Polidoru,
POLIFÉMO, *m.* Polifemu, nume mitologicu.
POLINÍCE, *m.* Polinice, nume istoricu şi mitologicu,
POLÍNNIA, *f.* Polimnia, nume mitologicu.
POLISSÉNA, *f.* Policsena, nume istoricu şi mitologicu.
POLIZIÁNO, *m.* Politianu, poetu italianu.
POLLIÓNE, *m.* Polionu.
POLLÚCE, *m.* Poluce, nume istoricu şi mitologicu.
POMÓNA, *f.* Pomona, zea poameloru.
POMPÉO, *m.* Pompeiu, capitanu romanu.
POMPÓNIO, *m.* Pomponiu, poetu latinu.
PONZIÁNO, *m.* Ponţianu.
PONZIO, *m.* Ponţiu.
PÓPE, *m.* Pope (Alecsandru), poetu englesu.
PORFÍRIO, *m.* Porfiriu, filosofu grecu.
PORSÉNNA, *m.* Porsena, nume istoricu.
PRASSÉDE, *f.* Pracsede.
PRASSITÉLE, *m.* Pracsitele, sculptoru grecu.
PRÍAMO, *m.* Priamu, nume istoricu.
PRIÁPO, *m.* Priapu, divinitate mitologicâ.
PRIMATÍCCIO, *m.* Primaticio, pictoru italianu.
PRÍMO, *m.* Primu.
PRISCILLIÁNO, *m.* Priscilianu.
PRIVÁTO, *m.* Privatu.
PRÓBO, *m.* Probu.
PROCÓPIO, *m.* Procopiu, istoricu grecu.
PRÓCRI, *f.* Procri, nume mitologicu.
PROCÚSTE, *m.* Procuste, Procustu, nume mitologicu.
PRÓGNE, *f.* Progne, nume mitologicu.
PROMÉTEO, *m.* Prometeu, nume istoricu şi mitologicu.
PROPÉRZIO, *m.* Properţiu, poetu latinu.
PROSDÓCIMO, *m.* Prosdocimu.
PROSÉRPINA, *f.* Proserpina, nume mitologicu.
PRÓSPERO, *m.* Prosperu.
PROTÁGORA, *m.* Protagora, filosofu grecu.
PROTÁSIO, *m.* Protasiu, Protasie.
PROTESILÁO, *m.* Protesilau, nume istoricu.
PROTÓGENE, *m.* Protogene, Protogenu, pictoru grecu.
PROVÍNO, *m.* Provinu.
PRUDENZIÁNA, *f.* Prudenţiana.
PRUDÉNZIO, *m.* Prudenţiu, poetu spaniolu.
PSAMMÉTICO, *m.* Psamiticu, nume istoricu.
PSÍCHE, *f.* Psiche, nume mitologicu.
PTOLOMÉO, *m.* Ptolomeu, matematicu grecu.
PÚBLIO, *m.* Publiu.
PULCHÉRIA, *f.* Pulcheria, Pulcherie.
PUSSÍNO, *m.* Pusinu, Poussin, pictoru francesu,

Digitized by Google

Q.

QUÁDRIO, *m.* Cuadriu, Quadrio, literatu italianu.
QUINTILIÁNO, *m.* Cuintilianu, retoru latinu.
QUINTÍNO, *m.* Cuintinu.
QUÍNTO, CÚRZIO, *m.* Cuintu Curţiu, istoricu latinu.
QUIRÍNO *m.* Cuirinu, nume mitologicu şi istoricu.

R.

RACHÈLE, *f.* Rachele, Rachela.
RADAMÁNTO, *m.* Radamantu, nume istoricu şi mitologicu.
RADAMÍSTO, *m.* Radamistu.
RADEGÓNDA, *f.* Radegunda.
RAFAÈLE, RAFFAÈLLO, *m.* Rafailu.
RAIMÓNDO, *m.* Raimundu.
RAINIÉRO, *m.* Raineru.
RAMÚSIO, *m.* Ramusiu, istoricu italianu.
RÉA, *f.* Rea.
REBÉCCA, *f.* Rebeca, Reveca.
RÉDI, *m.* Redi (Franciscu), medicu şi poetu italianu.
REGÍNA, *f.* Regina.
RÉGOLO, *m.* Regulu, nume istoricu.
REMBRÁNDT, *m.* Rembrandt, pictoru olandesu.
REMÍGIO, *m.* Remigiu.
RÉMO, *m.* Remu, nume istoricu.
RENÁTO, *m.* Renatu.
REPARÁTA, *f.* Reparata.
RIÁRIO, *m.* Riario (Petru), matematicu italianu.
RICCÁRDO, RICCIÁRDO, *m.* Riciardu.
RINÁLDO, REGINÁLDO, *m.* Rinaldu.
ROBÉRTO, RUPÉRTO, *m.* Robertu.
RÓCCO, *m.* Rocu.
RODERÍCO, RODRÍGO, *m.* Rodericu.
RODÓLFO, *m.* Rudulfu, Radu.
ROMÁNO, *m.* Romanu.
RÓMOLO, *m.* Romulu, fundatorulu Romei.
ROMUÁLDO, *m.* Romualdu.
RÓSA, *m.* Rosa (Salvatoru), poetu şi pictoru italianu.
RÓSA, *f.* Rosa, Rosina.
ROSÁLBA, *f.* Rosalba.
ROSALÍA, *f.* Rosalia, Rosalie.
ROSÁURA, *f.* Rosaura.
ROSMÓNDA, *f.* Rosmunda.
RÚBENS, *m.* Rubens, pictoru flamandu
RUGGÉRO, ROGIÉRO, *m.* Rodgeru, Rodigeru.
RÚSTICO, *m.* Rusticu.
RÚTH, *f.* Ruth.
RUTÍLIO, *m.* Rutiliu.

Digitized by Google

S.

SÁBA, *m.* Sava, Saba.
SABÍNA, *f.* Sabina.
SABÍNO, *m.* Sabinu.
SÁFFO, *f.* Safo, poeteasă greacă.
SALADÍNO, *m.* Saladinu, nume istoricu.
SALLÚSTIO, *m.* Salustiu, istoricu latinu.
SALMANASÁRRE, *m.* Salmanasaru, nume istoricu.
SALOMÓNE, *m.* Solomonu, nume istoricu.
SALVADÓRE, SALVATÓRE, *m.* Salvatoru.
SAMUÉLE, *m.* Samuelu, Samuilu.
SÁNCIO, *m.* Sanciu.
SANNAZZÁRRO, *m.* Sanazaru, poetu italianu.
SANSÓNE, *m.* Samsonu, nume istoricu.
SANSOVÍNO, *m.* Sansovinu, architectu italianu.
SANTÍNA, *f.* Santina.
SÁNTO, SÁNTE, *m.* Santu.
SÁNZIO, *m.* Sanctiu (Rafaelu), pictoru italianu.
SARDANAPÁLO, *m.* Sardanapalu, nume istoricu.
SARPEDÓNE, *m.* Sarpedonu, nume mitologicu.
SÁRTO (ANDRÉA DEL), *m.* Andrea del Sarto, pictoru italianu.
SÁTIRO, *m.* Satiru, fiinţă mitologică.
SATURNÍNO, *m.* Saturninu.
SATÚRNO, *m.* Saturnu, divinitate mitologică.
SAÚLE, *m.* Saulu, nume istoricu.
SAVÉRIO, *m.* Csaveriu.
SCALÍGERO, *m.* Scaligeru, scriitoru italianu.
SCÉVOLA, *m.* Scevola, supranume istoricu.
SCHILLER, *m.* Schiller, poetu germanu.
SCIPIÓNE, *m.* Scipionu, Scipione, generalu romanu.
SCOLÁSTICA, *f.* Scolastica.
SEBASTIÁNO, *m.* Sebastianu, Sevastianu.
SECÓNDO, *m.* Secundu.
SEDECÍA, *m.* Sedecie, Sedecia, Sedeciasu.
SEIÁNO, *m.* Seianu.
SELÉUCO, *m.* Seleucu, nume istoricu.
SÉM, *m.* Semu, fiu alu lui Noe.
SÉMELE, *f.* Semele, nume mitologicu.
SEMIRÁMIDE, *f.* Semiramide, nume istoricu.
SEMPRÓNIO, *m.* Sempronii.
SÉNECA, *m.* Seneca, filosofu latinu.
SENNACHERÍB, *m.* Senacheribu, nume istoricu.
SENOCRÁTE, *m.* Csenocratu, filosofu grecu.
SENÓFANE, *m.* Csenofanu, filosofu grecu.
SENOFÓNTE, *m.* Csenofontu, capitanu şi istoricu grecu.
SERAFÍNO, *m.* Serafinu.
SERÁPIDE, *m.* Serapi, Serapidu, nume mitologicu.
SERAPIÓNE, *m.* Serapionu, medicu arabu.
SÉRGIO, *m.* Sergiu.
SÉRSE, *m.* Cserse, nume istoricu.
SERTÓRIO, *m.* Sertoriu, generalu romanu.
SERVÍLIO, *m.* Serviliu.
SÉRVIO, *m.* Serviu.
SERVOLO, *m.* Servulu.
SESÓSTRI, *m.* Sesostre, nume istoricu.
SÉSTIO, *m.* Sestiu.
SÉSTO, *m.* Sestu.
SEVERÍNO, *m.* Severinu.
SEVÉRO, *m.* Severu.
SFÍNGE, *f.* Sfinge, Sfincsu, monstru mitologicu.
SIBÍLLA, *f.* Sibila, nume istoricu şi mitologicu.
SIDÓNIO, *m.* Sidoniu.
SIFÁCE, *m.* Sifasu, Siface, regele Numidiei.
SIGISMÓNDO, SISMÓNDO, GISMÓNDO, *m.* Sigismundu.
SILÉNO, *m.* Silenu, nume mitologicu.
SÍLLA, *m.* Sila, nume istoricu.
SILVÁNO, *m.* Silvanu.
SILVÉRIO, *m.* Silveriu.
SILVÉSTRO, *m.* Silvestru.
SÍLVIA, *f.* Silvia, Silvie, nume istoricu şi mitologicu.
SÍLVIO, *m.* Silviu.
SIMEÓNE, *m.* Simeonu.
SÍMMACO, *m.* Simacu.
SIMÓNIDE, *m.* Simonidu, poetu grecu.
SIMPLICIÁNO, *m.* Simplicianu.
SIMPLÍCIO, *m.* Simpliciu.
SINFORÓSA, *f.* Simforosa.
SIRÉNA, *f.* Sirenă, fiinţă fabuloasă.
SÍSIFO, *m.* Sisifu, nume mitologicu.
SÍSTO, *m.* Sistu.
SMILÁCE, *m.* Smilace, nume mitologicu.
SÓCRATE, *m.* Socratu, filosofu grecu.
SOFÍA, *f.* Sofia, Sofie, Sofiţa.
SOFOCLE, *m.* Sofocle, poetu grecu de tragedii.
SOFONÍSBA, *f.* Sofonisba, nume istoricu.
SOFRÓNIA, *f.* Sofronie, Sofronia.
SOFRÓNIO, *m.* Sofroniu.
SOLIMÁNO, *m.* Solimanu, nume istoricu.
SOLÓNE, *m.* Solonu, Solone, legislatoru grecu,
SPIRIDIONE, *m.* Spiridonu.
STANISLÁO, *m.* Stanislau.
STÁZIO, *m.* Staţiu, poetu latinu.
STÉFANO, *m.* Stefanu.
STÉNELO, *m.* Stenelu, nume mitologicu.
STILICÓNE, *m.* Stiliconu, nume istoricu.
STRABONE, *m.* Strabonu, Strabone, scriitoru grecu.
STRADÁNO, *m.* Stradanu, pictoru din Flandria.
STRATÓNICO, *m.* Stratonicu, filosofu peripateticu.
SULPÍZIO, *m.* Sulpiţiu.
SUSÁNNA, *f.* Susana.
SVETÓNIO, *m.* Suetoniu, istoricu latinu.

Digitized by Google

T.

TÁCITO, *m.* Tacitu, istoricu latinu.
TADDEO, *m.* Tadeu, medicu romanu.
TAÍDE, *f.* Taide, nume istoricu.
TALÉTE, *m.* Taletu, filosofu grecu.
TALÍA, *f.* Talie, Talia, o Musâ.
TAMERLÁNO, *m.* Tamerlanu, nume istoricu.
TANCRÉDI, *m.* Tancredu.
TÁNTALO, *m.* Tantalu, nume mitologicu.
TARQUÍNIO, *m.* Tarciniu, nume istoricu.
TÁRTARO, *m.* Tartaru, nume mitologicu.
TÁSSO, *m.* Taso (Torcuatu), poetu italianu.
TAZIO, *m.* Taţiu, nume istoricu.
TELAMÓNE, *m.* Telamonu, nume istoricu
TELÉFO, *m.* Telefu, nume mitologicu.
TELÉMACO, *m.* Telemacu.
TELÉSFORO, *m.* Telesforu.
TÉMI, TÉMIDE, *f.* Temide, zea justiţiei.
TEMÍSTO, *m.* Temistu, nume mitologicu.
TEMÍSTOCLE, *m.* Temistocle, capitanu grecu.
TEOBÁLDO, TEBÁLDO, *m.* Teobaldu.
TEÓCRITO, *m.* Teocritu, poetu grecu.
TEODÁTO, *m.* Teodatu.
TEODEBÉRTO, *m.* Teodebertu.
TEODÓLFO, *m.* Teodulfu.
TEODOLÍNDA, *f.* Teodolinda, Linda.
TEODOMÍRO, *m.* Teodomiru.
TEODÓRA, *f.* Teodora, nume istoricu şi mitologicu.
TEODORÉTO, *m.* Teodoretu.
TEODORÍCO, *m.* Teodoricu.
TEODÓRO, *m.* Teodoru, Tudoru.
TEODÓSIO, *m.* Teodosiu, Teodosie.
TEÓFANE, *m.* Teofaniu, Teofanie.
TEÓFILO, *m.* Teofilu.
TEOFRÁSTO, *m.* Teofrastu, filosofu grecu.
TERÉNZIA, *f.* Terenţia.
TERÉNZIO, *m.* Terenţiu, poetu latinu.
TERÉSA, *f.* Teresa.
TÉRMINE, *m.* Terminu, zeitate mitologică.
TERSÍCORE, *f.* Terpsicore, o musâ.
TERSÍTE, *m.* Tersitu, nume mitologicu.
TERTULLIÁNO, *m.* Tertulianu, nume istoricu.
TÉSEO, *m.* Teseu, nume mitologicu.
TÉTI, *f.* Teti, divinitate mitologică.
TÉUCRO, *m.* Teucru, nume mitologicu şi istoricu.
TIBÉRIO, *m.* Tiberiu.
TIBÚLLO, *m.* Tibulu, poetu latinu.
TIBÚRZIO, *m.* Tiburţiu.
TIDÉO, *m.* Tideu, nume mitologicu.
TIÉSTE, *m.* Tiestu, nume mitologicu.
TIFÓNE, *m.* Tifonu, nume mitologicu.
TIGRÁNE, *m.* Tigranu, Tigrane, nume istoricu.
TIMÁNTE, *m.* Timantu, pictoru grecu.
TIMÓCRATE, *m.* Timocratu, filosofu grecu.
TIMOLEÓNE, *m.* Timoleonu, capitanu grecu.
TIMÓNE, *m.* Timone, Dimonu.
TIMÓTEO, *m.* Timoteu, capitanu grecu.
TÍNDARO, *m.* Tindaru.
TINTORÉTTO, *m.* Tintoreto, pictoru italianu.
TIRABÓSCHI, *m.* Tiraboschi, scriitoru italianu.
TIRÉSIA, *m.* Tiresia, nume istoricu şi mitologicu.
TIRTÉO, *m.* Tirteu, poetu grecu.
TÍSBE, *f.* Tisbe, nume mitologicu.
TISÍFONE, *f.* Tisifone, una din cele trei furii.
TITÁNO, *m.* Titanu, nume mitologicu.
TÍTIRO, *m.* Titiru, nume pastoralu.
TÍTO, *m.* Titu.
TÍTO LÍVIO, *m.* Titu Liviu, istoricu latinu.
TIZIÁNO, *m.* Tiţianu, pictoru italianu.
TÍZIO, *m.* Tiţiu, nume mitologicu.
TOBÍA, *m.* Tobie.
TOLOMÉO, *m.* Ptolomeu.
TOMMASO, *m.* Toma, Tomiţa.
TOMMÁSO (SAN) D'AQUINO, *m.* Sântu Toma de Acuino, teologu şi filosofu italianu.
TORQUÁTO, *m.* Torcuatu.
TORRICÉLLI, *m.* Toriceli, matematicu italianu.
TÓTILA, *m.* Totila, nume istoricu.
TRAIÁNO, *m.* Traianu, imperatoru alu Romaniloru.
TRASÍBULO, *m.* Trasibulu, capitanu grecu.
TRIBONIÁNO, *m.* Tribonianu, jurisconsultu.
TRITÓNE, *m.* Tritonu, fiinţâ mitologică.
TRITTÓLEMO, *m.* Triptolemu, nume istoricu.
TRÓILO, *m.* Troilu.
TUCÍDIDE, *m.* Tucidide, istoricu grecu.
TÚLLIO, *m.* Tuliu.
TÚLLO, *m.* Tulu, Tulus, nume istoricu.
TÚRNO, *m.* Turnu.

Digitized by Google

U.

UBÁLDO, *m.* Ubaldu.
UBÉRTO, *m.* Ubertu.
UGO, *m* Ugo, Ugu
UGOLÍNO, *m.* Ugolinu.
ULDERÍCO, *m.* Uldericu. Ulricu.
ULÍSSE, *m.* Ulisu, Ulise, nume istoricu şi mitologicu.
ULPIÁNO, *m.* Ulpianu, jurisconsu tu romanu.
URÁNIA, *f.* Uranie, Urania, nume mitologicu.
URÁNO, *m.* Uranu, zeitate mitologică.
URBÁNO, *m.* Urbanu.
URÍA. *m.* Urie, soţulu Batsabei.

V.

VALÉNTE, *m.* Valentu.
VALENTÍNO, *m.* Valentinu.
VALENTINIÁNO, *m.* Valentinianu.
VALÉRIA, *f.* Valeria.
VALERIÁNO, *m.* Valerianu.
VALÉRIO, *m.* Valeriu.
VÁRO, *m.* Varu.
VARRÓNE, *m.* Varone, Varonu, scriitoru latinu.
VEGÉZIO, *m.* Vegeţiu.
VELLÉIO PATÉRCOLO, *m.* Veleiu Paterculu, scriitoru latinu.
VENÁNZIO, *m.* Venanţiu.
VENCESLÁO, *m.* Venceslau.
VÉNERE, *f.* Vinere, zeitate mitologică.
VENÉRIO, *m.* Veneriu.
VERRÓCHIO, *m.* Verochio, pictoru italianu.
VERÓNICA, *f.* Veronica.
VERTÚNNO, *m.* Vertumnu, zeitate mitologică.
VESPASIÁNO, *m.* Vespasianu, nume istoricu.
VESPÚCCI, *m.* Vespuci (Americu), navigatoru italianu.
VÉSTA, *f.* Vesta, divinitate mitologică.
VETÚRIA. *f.* Veturia, nume istoricu.
VÍCO, *m.* Vico, filosofu italianu.
VIGÍLIO, *m.* Vigiliu.
VINCÉNZO, *m.* Vincenţiu, Vincentie.
VINIBÁLDO, *m.* Vinibaldu.
VIOLÁNTE, *f.* Violante.
VIRGÍLIO, *m.* Virgiliu, poetu latinu.
VIRGÍNIA, *f.* Virginie, Virginia.
VIRGÍNIO, *m.* Virginiu.
VITÁLE, *m.* Vitale, Vitalu.
VITALIÁNO, *m.* Vitalianu.
VITÉLLIO, *m.* Viteliu, imperatoru romanu.
VÍTO, *m.* Vitu.
VITRÚVIO, *m.* Vitruviu, architectu romanu.
VITTÓRE, VITTÓRIO, *m.* Victoriu.
VITTORÍNO, *m.* Victorinu.
VIVIÁNA, *f.* Viviana.
VOLFÁNGO, *m.* Volfangu.
VOLTAIRE, *m.* Voltaire, scriitoru francesu.
VOLTERRÁNO, *m.* Volterano (Danielu), pictoru italianu.
VOLÚNNIA, *f.* Volumnie, Volumnia.
VULCÁNO, *m.* Vulcanu, zeulu focului.
VULTÚRNO. *m.* Vulturnu, nume mitologicu.

Digitized by Google

W.

WANDICK, *m.* Wandick, pictoru din Flandria.
WASHINGTON, *m.* Washington, nume istoricu.
WATT, *m.* Watt, inventorulu vaporului.

Z.

ZABULÓNE, *m.* Zabulonu.
ZACCARÍA, *m.* Zacharie, Zacharia.
ZACHÉO, *m.* Zacheu.
ZAMÍRA, *f.* Zamira.
ZEFFIRÍNO, *m.* Zefirinu.
ZÉFFIRO, ZÉFIRO, *m.* Zefiru, nume mitologicu.
ZÉNO, *m.* Zeno, poetu italianu.
ZENÓNE, *m.* Zenonu, Zenone, filosofu grecu.
ZÓILO, *m.* Zoilu, retoru grecu.
ZOROÁSTRO, *m.* Zoroastru, legislatoru persianu.
ZOROBABÉLE, *m.* Zorobabelu, nume istoricu.
ZÓSIMO, *m.* Zosimu, istoricu grecu.
ZUÍNGLIO, *m.* Zuingliu, eresiarchu elveţianu.

Digitized by Google

NOMI GEOGRAFICI

A.

AALBÚRGO, Aalburgu, oraşu în Danimarca.
AARHUUS, Aarhuus, oraşu în Danimarca.
ABANO, Abano, băi în Italia.
ABBEVILLE, Abbeville, oraşu în Franţa.
ABDÉRA, Abdera, oraşu din Tracia
ABERDEEN, Aberdeen, oraşu în Scoţia.
ABÍDO, *m.* Abidu, oraşu din Anatolia
ABILA, Abila, munte în Africa.
ABISSÍNIA, Abisinia, rigatu în Africa.
ABO, Abo, oraşu din Finlandia.
ABRANTES, Abrantes, oraşu în Spania.
ABRÚZZO, Abruţiu, provincie a Italiei.
ABUCHÍR, Abuchiru, portu în Egiptu.
ACÁIA, Achaia, provincie a Greciei.
ACAPÚLCO, Acapulcu, oraşu din Mecsicu.
ACARNÁNIA, Acarnania, oraşu din Sicilia; provincie din Egiptu şi din Epiru.
ACHELÓO, Achelou, riu în Grecia.
ACHEM, Achem, capitala Sumatrei.
ACHERÓNTE, Acherontu, lacu în Italia meridionalâ.
ACQUAPENDÉNTE, Acuapendente, oraşu în Italia.
ACQUI, AQUI, Acui, Aqui, oraşu din Italia.
ACRI, Acre, oraşu în Siria.
ADDA, Ada, riu în Italia.
ADIGE, Adige, riu în Italia.
ADRIA, Adria, oraşu în Italia.
ADRIANÓPOLI, Adrianopole, oraşu din Turcia.
ADRIÁTICO, Adriatica, marea adriaticâ
AFRICA, Africa; naţiunile Africei.
AGADES, Agades, oraşu în Africa.
AGGERHUUS, Aggerhuus, districtu din Norvegia.
AGRA, Agra, oraşu şi provincie din India.
AIA, Aia, capitala Olandei.
AIÁCCIO, Aiacio, oraşu din Corsica.
AIX, Aix, oraşu în Provenţa şi în Savoia.
ALBA, Alba, oraşu în Italia.
ALBANÍA, Albania, provincie a Turciei.
ALBÁNO, Albanu, oraşu şi tîrgu în Italia.
ALBANÓPOLI, Albanopolu, oraşu din Albania.
ALBANY, provincie a Staturiloru-Unite din America.
ALBÉNGA, Albenga, oraşu în Italia.
ALBIÓNE, Albione, Anglia, Englitera.
ALBUQUERQUE, Albuquerque, oraşu în Franţa.
ALCALÁ, Alcala, oraşu în Spania.
ALCANTÁRA, Alcantara, cetate în Spania.
ALEMÁGNA, Alemania, Germania, ţara nemţească.
ALENTÉIO, Alenteiu, o provincie din Portugalia.
ALENZÓNE, Alencon, oraşu în Franţa.
ALÉPPO, Alepu, oraşu în Siria.
ALESSÁNDRIA, Alecsandria, oraşu în Egiptu, în Italia, si în ţara Românească.
ALGÁRVE, Algarve, provincie din Portugalia.
ALGÉRI, Algeru, oraşu; Algeria, provincie în Africa.
ALGÉRIA, Algeria, provincie în Africa.
ALGEZÍRA, Algezira, Mesopotamie, provincie în Asia.
ALICÁNTE, Alicantu, cetate în Spania.
ALICARNÁSSO, Alicarnasu, oraşu în Grecia.
ALMÉIDA, Almeida, cetate în Portugalia.
ALMERIA, Almeria, portu în Spania.
ALPI, Alpi, munţi la frontiera septentrională a Italiei.
ALSÁZIA, Alsaţia, o provincie a Franţei.
ALTONA, Altona, cetate în ducatulu Holstein.
ALTORF, Altorfu, tîrgu în Elveţia.
ALÚTA, Oltu, rîu în România.
ALVÉRNIA, Alvernia, o povincie a Franţei.
AMÁLFI, Amalfi, oraşu în Italia meridională.
AMÁSIA, Amasia, provincie în Asia.
AMAZÓNI, Amazone, riu din America meridională.
AMBÉRGA, Amberga oraşu în Bavaria.
AMBÚRGO, Amburgu, oraşu în Germania.
AMÉRICA, America.
AMÍCI (ISOLE DEGLI), Insulele amiciloru în Polinesia.
AMIENS, Amiens, oraşu în Franţa.
AMSTERDAM, Amsterdamu, oraşu în Olanda.
ANÁGNI, Anagni, oraşu în Italia centrală.
ANATOLÍA, Anatolia, Asia minoare.
ANCÓNA, *f.* Ancona, cetate în Italia.
ANDALÚSIA, Andalusia, provincie în Spania.
ANDAMAN, Andaman, insule în Asia.
ANDE, Ande, munţi în America.

Digitized by Google

ANDROS, Andros, insulă din Archipelagu.
ANFÍPOLI, Amfipolu, oraşu în Macedonia.
ANGÉRA, Angera, tîrgu în Italia.
ANGERS, Angers, oraşu în Franţa.
ANGLESEY, Anglesey, insulă în marea Irlandei.
ANGOLA, Angola, rigatu în Africa.
ANGÓRA, Angora, oraşu din Anatolia.
ANGOLÉME, Angulemu, oraşu în Franţa.
ANHALT, Anhalt, principatu în Germania.
ANNÁPOLI, Anapolu, oraşu în America Septentrională.
ANNECY, Annecy, oraşu în Savoia.
ANNÓVER, Anovra, Hanover, rigatu şi oraşu în Germania.
ANSPÁCO, Anspacu, oraşu în Bavaria.
ANTÍBO, Antibu, oraşu şi portu în Franţa.
ANTIGÓA, Antigoa, insulă în marea Antileloru.
ANTÍLLE, Antile, insule în America.
ANTINÓPOLI, Antinopolu, oraşu anticu în Egiptu.
ANTIÓCHIA, Antiochia, oraşu anticu în Siria.
ANTÍPARO, insulă din Archipelagu, Antiparu.
ANVÉRSA, Anversa, cetate în Belgia.
AÓSTA, Aosta, oraşu în Italia septentrională.
APENNÍNI, Apenini, munţi în Italia.
APPENZELL, Appenzell, cantonu şi oraşu din Elveţia.
AQUILA, Aquila, Acuila, oraşu în Italia meridională.
AQUILÉIA, Acuileia, oraşu anticu în Italia septentrională.
AQUÍNO, Acuino, oraşu în Italia meridională.
AQUISGRÁNA, Acuisgrana (Aix-la-Chapelle), oraşu în Prusia.
AQUITÁNIA, Acuitania, provincie din Galia anticâ.
ARÁBIA, Arabia, regiune a Asiei.
ARACÁN, Aracanu, provincie în Asia.
ARAGÓNA, Aragona, provincie în Spania.
ARÁL, Aralu, lacu sâratu în Asia.
ARARAT, Araratu, munte în Asia.
ARÁSSE, Aracsu, Aracse, rîu în Armenia.
ARBÉLLA, Arbela, oraşu anticu în Asia.
ARCÁDIA, Arcadia, oraşu şi provincie în Grecia.
ARCÁNGELO, Archangelu, portu în Rusia.
ARCIPÉLAGO, *m.* Archipelagu, mare în Europa.
ARDÉNNA, Ardena, pâdure anticâ în Germania.
ARENSBÚRGO, Arensburgu, oraşu în Livonia.
AREOPÁGO, *m.* Areopagu, suburbiu în Atena.
ARÉZZO, Arezzo, oraşu în Toscana.
ARGENTÍNA, Argentina, republică în America.
ARGES, Argeşu, rîu în România.
ARGO, Argu, oraşu în Grecia.
ARGÓVIA, Argovia, cantonu din Elveţia.
ARLES, Arles, oraşu şi ţinutu în Franţa.
ARMÉNIA, Armenia, o regiune în Asia.
ARNEBÚRGO, Arneburgu, oraşu în Prusia.
ARNO, Arnu, Arno, rîu în Italia centrală.
ARÓNA, Arona, tîrgu în Italia septentrională.
ARPÍNO, Arpinu, oraşu în Italia meridională.
ARTA, Arta, oraşu şi rîu în Albania.
ARTÉSIA, Artesia, Artois, oraşu în Franţa.
ASCALÓNA, Ascalona, oraşu din Palestina.
ASCOLI, Ascoli, oraşu în Italia.
ASIA, Asia.
ASSIA, Asia, langraviatu în Germania.
ASSÍRIA, Asiria, provincie a Asiei.
ASSISI, Asisi, oraşu în Italia.
ASTI, Asti, oraşu în Italia.
ASTRACÁN, Astracanu, oraşu în Rusia.
ASTÚRIA, Asturia, provincie în Spania.
ATÉNE, Atena, capitala Greciei.
ATHOS, Atosu, munte în Rumelia.
ATLÁNTE, Atlantu, şiru de munţi în Africa
ATLÁNTICO, Marea Atlanticâ.
AUGÚSTA, Augusta, Augsburgu, oraşu în Germania.
AUSÓNIA, Ausonia, nume anticu alu Italiei.
AUSTRÁLIA, Australia.
AUSTRIA, Austria, imperiu în Europa centrală.
AUTUN, Autun, oraşu în Franţa.
AUXERRE, Auxerre, oraşu în Franţa.
AVA, Ava, oraşu în Asia.
AVÁNA, Avana, oraşu şi provincie în America.
AVELLÍNO, Avelinu, oraşu în Italia.
AVENTÍNO, Aventinu, dealu la Roma.
AVERNO, Avernu, lacu în Italia.
AVERSA, Aversa, oraşu în Italia meridională.
AVIGNÓNE, Avenionu, oraşu în Franţa.
AVILA, Avila, oraşu şi ţinutu în Spania.
AVRANCHES, Avranches, oraşu în Franţa.
AZAMOR, Azamoru, portu în Barbaria.
AZÓF, Azovu, mare din Rusia.
AZÓRRE, Azore, grupu de insul e în Oceanulu Atlanticu.
AZZÓRRE, Azore, insulele Azore.

Digitized by Google

B.

BABEL-MANDEB, Bab-el-mandeb, strîmtoare.
BABILÓNIA, Babilonia, antica capitală a Caldei.
BADAJOZ, Badajoz, cetate în Spania.
BADEN, Baden, mare ducatu în Germania.
BAHIA, Bahia, provincie din Brasilia.
BAFFIN, Baffin, golfu în America Septentrională.
BAGDAD, Bagdadu, oraşu din Turcia asiatică.
BAGNAGÁR, Bagnagaru, capitala Golcondei.
BAIÓNA, Baiona, oraşu în Franţa.
BALBÉC, Balbecu (Eliopolu), oraşu în Egiptu.
BALEÁRI, Baleare, insule în marea mediteraná.
BALCÁNI, Balcani, munţi în Turcia.
BÁLTICO, Marea Baltica, în Europa.
BAMBÉRGA, Bambergu, oraşu din Bavaria.
BARBÁDA, Barbada, insulă în marea Antileloru.
BARBERÍA, Barbaria, regiune din Africa.
BÁRCA, Barca, provincie la nordulu Africei.
BARCELLÓNA, Barcelona, oraşu în Spania.
BÁRI, Bari, oraşu în Italia
BARLÉTTA, Barleta, oraşu în Italia.
BASILÉA, Basilea, oraşu şi cantonu din Elveţia.
BASILICÁTA, Basilicata, provincie în Italia.
BASSÁNO, Basano, oraşu în Italia.
BASSIGNÁNA, Basignana, tîrgu în Italia.
BASTÍA, Bastia, oraşu în Corsica.
BATÁVIA, Batavia, oraşu in însula Iava.
BATH, Bath, oraşu in Englitera.
BATTRIÁNA, Bactriana, rigatu anticu în Asia.
BAVIÉRA, Bavaria, rigatu în Germania.
BÉARN, Bearnu, provincie în Franţa.
BEAUVAIS, Beauvais, oraşu în Franţa.
BEDFORD, Bedfordu, contie în Anglia.
BELCÁSTRO, Belcastro, oraşu în Italia meridională.
BÉLGIO, Belgia, rigatu în Europa.
BELGOROD, Belgorodu, oraşu în Rusia.
BELGRÁDO, Beligradu, capitala Serbiei.
BELLINZÓNA, Belinzona, oraşu în Elveţia.
BELLÚNO, Beluno, oraşu din Italia septentrională.
BENARES, Benares, oraşu în Asia.
BÉNDER, Benderu, oraşu în Basarabia.
BENEVÉNTO, Benevento, oraşu în Italia.
BENGÁLA, Bengalu, regiune şi golfu în Asia.
BEÓZIA, Beoţia, provincie a Greciei.
BÉRGAMO, Bergamo, oraşu în Lombardia.
BÉRGHEN, Berghen, oraşu în Norvegia şi în Prusia.
BERLÍNO, Berlinu, capitala Prusiei.
BERMÚDE, Bermude, insule în Oceanulu Atlanticu.
BÉRNA, Berna, oraşu şi cantonu din Elveţia.
BERRY, Berry, provincie a Franţei.
BESANZONE, Besancon, oraşu în Franţa.
BESSARÁBIA, Basarabia, provincie românească.
BETLÉMME, Betlehemu, oraşu în Palestina.
BIÉLLA, Biela, oraşu în Italia septentrională.
BILBÁO, Bilbao, oraşu în Spania.
BISCÁGLIA, Biscalia, provincie a Spaniei.
BISÉRTA, Biserta, oraşu din Barbaria.
BISNAGAR, Bisnagaru, oraşu în India.
BITÍNIA, Bitinia, provincie din Asia Minoare.
BISÁNZIO, Bisanţiu, nume anticu alu Constantinopolului.
BITÓNTO, Bitontu, oraşu în Italia meridională.
BOÉMIA, Boemia, o provincie a Germaniei.
BOCKARA, Bockara, rigatu în Asia.
BOLÍVIA, Bolivia, republică în America.
BOLOGNA, Bolonia, oraşu în Italia.
BOLSÉNA, Bolsena, tîrgu şi lacu în Italia centrală.
BOLZÁNO, Bolzano, oraşu în Tirolu.
BOMBAY, Bombay, Bombai, oraşu în Asia.
BÓNA, Bona, oraşu în Barbaria.
BONAVÍSTA, Bonavista, insulă în marea atlanticâ.
BONIFÁCIO, Bonifacio, oraşu şi strîmtoare în Corsica.
BORBÓNE, Borbonu, insulă în Africa.
BORDEAUX, Bordeaux, Bordo, oraşu în Franţa.
BORGÓGNA, Borgonia, provincie în Franţa.
BORMIO, Bormio, tîrgu în Lombardia.
BORNÉO, Borneo, insulă în Asia.
BÓSFORO, Bosforu, strîmtoarea Constantinopolului.
BOSNIA, Bosnia, o provincie a Turciei.
BOSTON, Boston, oraşu în Englitera şi în America.
BOULOGNE, Boulogne, oraşu în Franţa.
BOURGES, Bourges, oraşu în Franţa.
BRABÁNTE, Brabantu, o provincie în ţerile de josu
BRACCIÁNO, Braciano, lacu în Italia.
BRÁGA, Braga, oraşu în Portugalia.
BRAGÁNZA, Braganţa, oraşu în Portugalia şi în Brasilia.
BRAÍLA, IBRAÍLA, Brâila, oraşu în România.
BRAMPOUR, Brampura, oraşu în India.
BRANDEBÚRGO, Brandeburgu, ţinutu şi oraşu în Prusia
BRASÍLE, Brasilia, imperiu în America.
BRÉDA, Breda, oraşu în Brabantu.
BRÉMA, Brema, oraşu anseaticu în Germania.

Digitized by Google

BRENTA, Brenta, rîu în Italia septentrionalâ.
BRESCÉLLO, Brescello, tîrgu în Italia.
BRESCIA, Brescia, oraşu în Italia.
BRESLÁVIA, Breslavia, oraşu în Slesia.
BREST, Brest, oraşu în Franţa.
BRETÁGNA, Bretania, o provincie a Frantei.
BRIANZÓNE, Briancon, oraşu în Franţa.
BRIENNE, Brienne, tîrgu în Franţa.
BRIGHTON, Brigton, oraşu în Englitera.
BRÍNDISI, Brindisi, oraşu în Italia.
BRISGÓVIA, Brisgovia, provincià în Germania.
BRÍSTOL, Bristol, oraşu în Englitera.
BRITÁNNIA, Britania, Insule Britanice.
BRUGES, Bruges, oraşu în Franţa.
BRÜNN, Brün, oraşu în Moravia.
BRUNSVICH, Brunsvicu, ducatu în Germania.
BRUSSÉLLE, Brucsela, capitala Belgiei.
BUCARESTE, Bucureşti, capitala României.
BUDA, Buda, capitala Ungariei.
BUENOS-AYRES, Buenos-Aires, oraşu în America.
BULGARÍA, Bulgaria, provincie a Turciei.
BUSSÉTO, Buseto, tîrgu în Italia.
BUSTO-ARSIZIO, Busto-Arsizio, tîrgu în Italia.

C.

CABUL, Cabul, provincie şi oraşu în Asia.
CÁDICE, Cadice, oraşu în Spania.
CADÓRE, Cadore, ţinutu în Italia.
CAEN, Caen, oraşu în Franţa.
CAFRERÍA, Cafreria, o regiune în Africa.
CÁGLIARI, Caliari, oraşu în insula de Sardinia.
CÁIRO, Cairu, capitala Egiptului.
CAIÉNNA, Caiena, insulâ în America meridionalâ.
CALÁBRIA, Calabria, provincie din Italia meridionalâ.
CALAIS, Calais, cetate în Franţa.
CALATRÁVA, Calatrava, oraşu în Spania.
CALCUTTA, Calcuta, oraşu principalu în India.
CALDÉA, Caldea, Chaldea, provincie anticâ în Asia.
CALEDÓNIA, Caledonie, insulâ în America.
CALIFÓRNIA, California, provincie în America.
CALMAR, Calmaru, provincie în Svedia.
CAMBÁIA, Cambaia, oraşu în India.
CAMBÓDIA, Cambogia, regiune a Asiei.
CAMBRÁIA, Cambrai, oraşu în Franţa.
CAMBRIDGE, Cambridge, oraşu în Englitera.
CAMERÍNO, Camerino, oraşu în Italia.
CAMPÁNIA, Campania, o provincie anticâ a Italiei.
CAMPIDÓGLIO, Capitoliu, dealu la Roma.
CANADÀ, Canada, regiune în America septentrionalâ.
CANÁRIE, Canarie, insule în marea Atlanticâ.
CÁNDIA, Candia, insulâ în marea Mediteranâ.
CÁNNE, Cane, tîrgu în Italia meridionalâ.
CANÓSA, Canosa, oraşu în Italia meridionalâ.
CANTÁBRIA, Cantabria, provincie anticâ a Spaniei.
CANTERBURY, Canterbury, oraşu în Englitera.
CANTON, Canton, oraşu în China.
CAPITANÁTA, Capitanata, provincie în Italia.
CAPPADÓCIA, Capadocia, provincie anticâ a Asiei.
CAPRÁIA, Capraia, insulâ în marea mediteranâ.
CÁPUA, Capua, oraşu în Italia meridionalâ.
CARACÁS, Caracas, oraşu în America meridionalâ.
CARAMÁNIA, Caramanie, provincie în Asia.
CARCASSÓNA, Carcasona, oraşu în Franţa.
CARDÓNA, Cardona, oraşu în Spania.
CARÍDDI, Caribde, locu periculosu în marea Siciliei.
CARIGNÁNO, Carignano, oraşu în Italia.
CARÍNZIA, Carintia, o provincie din imperiulu Austriei.
CARLSTADT, Carlstadt, oraşu în Suedia şi în Bavaria.
CARMÉLO, Carmelu, munte în Siria.
CARNIÓLA, Carniola, o provincie a Iliriei.
CAROLÍNA, Carolina, provincie în America septentrionalâ.
CARPÁZI, Carpaţi, munţi în imperiulu Austriei.
CÁRPI, Carpi, oraşu în Italia septentrionalâ.
CARTAGENA, Cartagena, oraşu în Spania.
CARTÁGINE, Cartagine, oraşu anticu în Africa.
CASALMAGGIORE, Casalmaggiore, oraşu în Lombardia.
CASÁLE, Casale, cetate în Piemonte.
CASCÓNA, Carlscrona, oraşu în Suedia.
CASÉRTA, Caserta, oraşu în Italia meridionalâ.
CÁSPIO, Caspia, Marea Caspia în Asia.
CASSÁNO, Casanu, tîrgu în Lombardia şi în Calabria.
CASSEL, Cassel, oraşu în Germania.
CASSÍNO, Cassino, munte în Italia.
CASTÍGLIA, Castilia, provincie a Spaniei.
CASTIGLIONE (DELLE STIVIÉRE), Castilione, oraşu în Italia.
CÁSTRO, Castro, oraşu în Italia centralâ.
CATALÓGNA, Catalonia, provincie a Spaniei.
CATÁNIA, Catania, oraşu în Sicilia.
CATANZÁRO, Catanzaro, oraşu în Italia meridionalâ.
CATAY, Cataiu, provincie a Asiei.
CATEGAT, Categatu, mare în Danimarca.
CÁTTARO, Cataro, cetate în Dalmaţia.
CÁUCASO, Caucasu, munte şi regiune în Asia.
CAYENNA, Caiena, oraşu în Guiana.
CECÍNA, Cecina, riu în Toscana

Digitized by Google

CEFALONÍA, Cefalonia, insulă în marea Ionică.
CEFALÚ, Cefalu, oraşu în Sicilia.
CELÁNO, Celano, oraşu şi lacu în Italia.
CENEDA, Ceneda, oraşu în Italia.
CÉNTO, Cento, oraşu în Italia.
CERÍGO, Cerigo, insulă în marea Ionică.
CESARÉA, Cesarea, oraşu anticu în Asia.
CESÉNA, Cesena, oraşu în Italia centrală.
CÉUTA, Ceuta, oraşu în Barbaria.
CEVENNE, Cevene, munţi în Franţa.
CEYLAN, Ceilanu, insulă în Asia.
CHANDERNAGOR, Sandernagoru, stabilimentu europeanu în Bengalia.
CHARLESTOWN, Charlestown, oraşu în America.
CHARTRES, Chartres, oraşu în Franţa.
CHERÁSCO, Cherasco, oraşu în Italia septentrională.
CHERBURGO, Cherburgu, oraşu în Franţa.
CHERSONÉSO, Chersonesu, provincie în Asia.
CHIÁNA, Chiana, riu în Italia centrală.
CHIÁRI, Chiari, micu oraşu în Lombardia.
CHILÍ, Chili, republică în America meridională.
CHÍNA, China, imperiu în Asia.
CHIÓGGIA, Chioggia, oraşu în Italia septentrională.
CHIÚSI, Chiusi, oraşu şi lacu în Toscana.
CHIVÁSSO, Chivasso, oraşu în Piemonte.
CHORAZÁN, Chorasanu, provincie a Persiei.
CIAMBERÍ, Chambery, oraşu în Savoia.
CÍCLADI, Ciclade, insule în marea greacă.
CILÍCIA, Cilicia, antică provincie a Asiei.
CÍNA, China, imperiu în Asia.
CÍPRO, Cipru, insulă în marea mediteranâ.
CIRCASSÍA, Circasia, regiune în Caucasia.
CIUDAD-REAL, Ciudad-Real, oraşu în Spania.
CIUDAD-RODRIGO, Ciudad-Rodrigo, oraşu în Spania.
CIVIDÁLE, Cividale, oraşu în Italia.
CÍVITA-CASTELLÁNA, Civita-Castelana, oraşu în Italia.
CIVITAVÉCCHIA, Civitavechia, oraşu în Italia.
CLAGENFURT, Claghenfurtu, oraşu în Carintia.
CLEVES, Cleves, oraşu în Presia.
CLUNY, Cluni, oraşu în Franţa.
COBLÉNZA, Coblenţa, orasu în Prusia.
COBÚRGO, Coburgu, ducatu şi oraşu în Germania.
COCHINCHÍNA, Cochinchina, regiune a Asiei.
CODÓGNO, Codogno, Codonio, tîrgu în Lombardia.
COGNAC, Cognac, Coniacu, oraşu în Franţa.
CÓGNI, Coni, oraşu din Turcia.
COÍMBRA, Coimbra, oraşu din Portugalia.
CÓIRA, Coira, oraşu în Elveţia.
CÓLCHIDE, Colchide, provincie a Asiei.
COLÓMBIA, Columbia, republică în America.
COLÓNIA, Colonia, oraşu în Prusia.
COMÁCCHIO, Comachio, cetate în Italia.
CÓMO, Como, oraşu în Lombardia.
COMORN, Comorn, cetate în Ungaria.
COMPIEGNE, Compiègne, oraşu în Franţa.
COMPOSTELLA, Compostela, oraşu în Spania.
CÓNGO, Congo, rigatu în Africa.
CONNECTICUT, Conecticut, riu şi provincie în Staturile-Unite ale Americei.
COPENÁGA, Copenhaga, capitala Danimarcei.
CORDIGLIERE, Cordiliere, munţi în America.
CÓRDOVA, Cordova, oraşu în Spania.
CORFÚ, Corfu, insulă şi oraşu în rigatulu Greciei.
CORÍNTO, Corintu, oraşu în Grecia.
CORNWALLIS, Cornovalia, ţinutu în Englitera.
CORÓGNA, Coronia, oraşu în Spania.
COROMANDEL, Coromandel, coastă orientală a Indiei.
CORÓNE, Corone, oraşu în Morea.
CÓRSICA, Corsica, insulă în marea Mediteranâ.
CORTÓNA, Cortona, oraşu în Toscana.
COSÉNZA, Cosenţa, oraşu în Calabria.
COSTANTÍNA, Constantina, oraşu în Algeria.
COSTANTINÓPOLI, Constantinopolu, Tiârigradu.
COSTÁNZA, Constanţa, oraşu în Germania.
CRACÓVIA, Cracovia, oraşu în Polonia.
CRAIÓVA, Craiova, oraşu în România.
CRÉMA, Crema, oraşu în Lombardia.
CREMÓNA, Cremona, oraşu în Lombardia.
CRESCENTÍNO, Crescentino, oraşu în Piemonte.
CRÉTA, Creta, nume anticu alu insulei Caudia.
CRIMÉA, Crimea, peninsulă în Rusia.
CRISTIANÍA, Cristiania, capitala Norvegiei.
CRISTIANÓPOLI, Cristianopoli, oraşu.
CROÁZIA, *f.* Croaţia, provincie austriacă.
CRONSTADT, Braşovu, oraşu în Transilvania; Cronstadt, cetate în Rusia.
CROTÓNE, Crotonu, oraşu în Calabria.
CÚBA, Cuba, insulă în marea Antileloru.
CUMBERLAND, Cumberlandia, provincie a Angliei.
CUNEO, Cuneu, oraşu în Piemonte.
CURACÁO, Curacao, una din Antilele.
CURLANDIA, Curlandia, o provincie a Rusiei.
CURZOLÁRI, Curţolari, insule în marea Adriatică.

Digitized by Google

D.

DÁBAS, Dabas, oraşu în Malabaru.
DÁCCA, Daca, oraşu din Bengalu.
DÁCIA, Dacia, nume anticu alu României.
DAGHESTAN, Daghestanu, provincie turcească.
DALMÁZIA, Dalmaţia, provincie austriacă.
DAMÁSCO, Damascu, oraşu în Asia.
DAMBÓA, Damboa, provincie din Abisinia.
DAMIÉTTA, Damiata, oraşu în Egiptu.
DANIMÁRCA, Danimarca, rigatu în Europa.
DANÚBIO, Danubiu, Dunâre, riu în Europa.
DÁNZICA, Danţica, oraşu în Prusia.
DARDANÉLLI, Dardanele, strîmtoare în Turcia.
DARIEN, Darien, istmu în America.
DARMSTADT, Darmstadt, oraşu şi ducatu în Germania.
DEBRECZIN, Debreczin, oraşu în Ungaria.
DELFINÁTO, Delfinatu, provincie a Franciei.
DÉLFO, Delfu, oraşu în Grecia.
DELHI, Delhi, oraşu anticu în India.
DÉLO, Delu, o insulă din Archipelagu.
DÉLTA, Delta, partea septentrională a Egiptului.
DIARBEKIR, Diarbechiru, provincie turcească.
DIÉMEN, Diemen, insulă în Oceania.
DIEPPE, Dieppe, oraşu în Franţa.
DIGIÓNE, Dijonu, oraşu în Franţa.
DNIEPER, Dunapru, rîu în Rusia.
DNIESTER, Dunastru, rîu în Basarabia.
DOMÍNGO (SAN), Sântu Domingo, insulă în marea Antileloru.
DOMODÓSSOLA, Domodosola, tîrgu în Piemontu.
DON, Donu, rîu în Rusia.
DÓNGOLA, Dongola, regiune a Nubiei.
DÓRA, Dora, rîu în Italia septentrională.
DORDÓGNA, Dordonia, rîu în Franţa.
DORDRECHT, Dordrecht, oraşu în Olanda.
DRÉSDA, Dresda, capitală a Sacsoniei.
DRONTHEIM, Drontheim, oraşu în Norvegia.
DUBLÍNO, Dublinu, capitala Irlandei.
DUÉRO, Dueru, rîu în Spania.
DUNKERQUE, Dunkerque, oraşu în Franţa.
DURÁNZA, Duranţa, rîu în Franţa.
DURAZZO, Duraţu, oraşu în Albania.
DWÍNA, Dvina, rîu în Rusia.

E.

EBRIDI, Ebride, insule ale Scoţiei.
EBRO, Ebru, rîu în Spania.
EDIMBURGO, Edimburgu, capitala Scoţiei.
EFESO, Efesu, oraşu anticu alu Greciei.
EGÍTTO, Egiptu, regiune a Africei.
ELBA, Elba, insulă în Italia şi rîu în Germania.
ELEFÁNTA, Elefanta, o insulă în India.
ELENA (SANT), Sântă Elena, insulă în marea Atlantică.
ELICÓNA, Elicona, munte în Grecia.
ELVÉZIA, Elveţia, Sviţera.
EMPOLI, Empoli, oraşu în Toscana.
EMS, Ems, rîu în Germania.
EPÍRO, Epiru, o provincie a Turciei.
ERCOLÁNO, Erculanu, oraşu anticu în Italia.
ERFURT, Erfurtu, capitală a Turingiei.
ERZERUM, Erzerum, oraşu în Asia.
ESPÉRIA, Esperia, nume anticu alu Italiei şi alu Spaniei.
ESQUIMÉSI, Eschimali, poporu din America.
ESSEK, Essek, oraşu din Sclavonia.
ESSEX, Essex, contie în Englitera.
ESTE, Este, oraşu în Italia septentrională.
ESTÉLLA, Estela, oraşu în Spania.
ESTÓNIA, Estonia, o provincie rusească.
ESTRÉLLA, Estrela, şiru de munţi în Portugalia.
ESTREMADÚRA, Estremadura, o provincie in Spania.
ETIÓPIA, Etiopia, regiune în Africa.
ETNA, Etna, vulcanu în Sicilia.
ETRÚRIA, Etruria, Toscana.
EUFRÁTE, Eufratu, rîu în Asia.
EURÓPA, Europa.
EVORA, Evora, cetate în Portugalia.
EVREUX, Evreux, oraşu în Franţa.

Digitized by Google

F.

FAÉNZA, Faenţa, oraşu în Italia centralâ.
FALÉRNO, Falernu, munte în Italia meridionalâ.
FALMOUTH, Falmouth, oraşu în Englitera.
FAMAGÓSTA, Famagosta, oraşu în Turcia.
FÁNO, Fano, oraşu în Italia centralâ.
FÁRO, Faro, insulâ în marea Mediteranâ.
FÁRO, Faru de Mesina, strîmtoare între peninsula italiana şi Sicilia.
FÉLTRE, Feltre, oraşu în Italia septentrionalâ.
FENÍCIA, Fenicia, provincie anticâ a Asiei.
FERENTÍNO, Ferentino, oraşu în Italia.
FÉRMO, Fermo, oraşu în Italia.
FERNAMBÚCO, Fernambucu, oraşu în Brasilia.
FERÓE, Feroe, insule ale Oceanului.
FERRÁRA, Ferara, oraşu în Italia.
FÉRRO (ISOLA DEL), Insula Ferului, una din Canariele.
FEZ, Fezu, oraşu şi provincie în Africa.
FIÁNDRA, Flandria, o provincie în Europa.
FIÉSOLE, Fiesole, oraşu în Toscana.
FILADÉLFIA, Filadelfia, oraşu în America.
FILIPPÍNE, Filipine, insule în marea indiană.
FILIPPSBÚRGO, Filipsburgu, oraşu în Germania.
FINALE, Finale, Finalu, oraşu în Italia.
FINISTÉRRE, Finisteru, departementu în Franţa.
FINLÁNDIA, Finlandie, o provincie în Europa.
FIÓNIA, Fionia, insulâ a Danimarcei.
FIRÉNZE, Florenţa, oraşu în Italia.
FIÚME, Fiume, oraşu din imperiulu Austriei.
FLESSÍNGA, Flesinga, cetate în Olanda.
FLÓRIDA, Florida, provincie în America.
FOLÍGNO, Fuligno, oraşu în Italia.
FONTANARÁBIA, Fontanarabia, oraşu în Spania.
FORLÌ, Forli, oraşu în Italia.
FORLIMPÓPOLI, oraşu în Italia.
FORMENTÉRA, Formentaria, insulâ a Italiei.
FORMÓSA, Formosa, insulâ în marea Chinei.
FORTÓRE, riu în Italia meridionalâ.
FOSSÁNO, Fosano, oraşu în Italia.
FOSSIGNÍ, Fosigni, provincie din Savoia.
FOSSOMBRÓNE, Fosombrone, oraşu în Italia.
FRÁNCA CONTÉA, Franche- Comté, provincie francesâ.
FRÁNCIA, Francia, Franţa, imperiu în Europa.
FRANCÍSCO (SAN), Sântu Franciscu, oraşu în America.
FRANCOFÓRTE, Francfortu, oraşu în Germania.
FRANCÓNIA, Franconia, provincie anticâ a Germaniei.
FRASCÁTI, Frascati, oraşu în Italia.
FREDERISBÚRGO, Friedrichsburg, oraşu în Norvegia.
FRÉJUS, Frejus, oraşu în Franţa.
FRIBÚRGO, Friburgu, oraşu în Elveţia.
FRIESLAND, Frislandu, provincie în Europa.
FRÍGIA, Frigia, provincie anticâ a Asiei.
FRÍSIA, Frisia, provincie în Olanda.
FRISÍNGA, Frisinga, oraşu în Germania.
FRIÚLI, Friuli, o provincie în Italia septentrionalâ.
FROSINÓNE, Frosinone, oraşu în Italia.
FRONTIGNÁNO, Frontignan, oraşu în Franţa.
FÚLDA, Fulda, provincie în Germania.

Digitized by Google

G.

GAÉTA, Gaeta, oraşu în Italia meridionalâ.
GALÁSSO, Galacsu, riu în Calabria.
GALATZ, Galaţi, oraşu în Moldavia.
GALILÉA, Galilea, provincie din Palestina.
GALÍZIA, Galiţia, provincie în Spania şi în Polonia.
GALLES, Galles, provincie în Englitera.
GALLÍPOLI, Galipoli, oraşu în Italia meridionalâ.
GAMBIA, Gambia, riu şi regiune în Africa.
GAND, Gandu, oraşu în Belgia.
GÁNGE, Gange, riu în India.
GÁRDA, Garda, lacu şi tîrguleţu în Italia septentrionalâ.
GARFAGNÁNA, Garfaniana, districtu în Italia.
GARIGLIÁNO, Garigliano, fluviu în Italia meridionalâ.
GARÓNNA, Garona, fluviu în Franţa.
GÁZA, Gaza, oraşu anticu în Palestina.
GÉNOVA, Genova, oraşu în Italia.
GEÓRGIA, Georgia, provincie în Asia şi în America.
GERÉNZIA, Gerenţia, oraşu în Italia.
GÉRICO, Jericho, oraşu în Palestina.
GERMÁNIA, Germania, ţara nemţească.
GERÓPOLI, Ieropolu, oraşu în Asia Minoare.
GERUSALÉMME, Ierusalimu.
GETÚLIA, Getulia, provincie anticâ în Africa.
GIAMÁICA, Jamaica, una din Antilele.
GIAPPÓNE, Japonia, imperiu în Asia.
GIÁVA, Java, insulâ în Asia.
GIBILTÉRRA, Gibraltaru, oraşu şi strîmtoare.
GÍGLIO, Gilio, insulâ în marea Mediteranâ.
GILÓLO, Gilolo, una din insulele Moluce.
GINÉVRA, Ginevra, oraşu şi cantonu în Sviţera.
GIORDÁNO, Jordanu, riu în Palestina.
GIRGÉNTI, Girgenti, oraşu în Sicilia.
GIUDÉA, Judea, provincie anticâ în Asia.
GLÁRIS, GLARÓNA, Glarona, oraşu şi cantonu în Sviţera.
GLASCÓVIA, Glascovia, oraşu în Scoţia.
GLOCÉSTER, Glocesteru, oraşu în Englitera.
GNÍDO, Gnidu, insulâ în Grecia.
GÓA, Goa, provincie, insulâ şi oraşu în India.
GOLCONDA, Golconda, rigatu şi oraşu în India.
GOMÓRRA, Gomora, oraşu anticu în Asia.
GONDAR, Gondar, oraşu în Abisinia.
GORÉA, Gorea, insulâ în Africa.
GORÍZIA, Goriţia, oraşu în imperiulu Austriei.
GÓTA, Gotha, oraşu în Sacsonia.
GOTTEMBÚRGO, Gotemburgu, cetate în Suedia.
GOTTÁRDO (SAN), Sântu Gotardu, munte în Elveţia.
GOTTÍNGA, Gotinga, oraşu în Anovra.
GRADÍSCA, Gradisca, oraşu din imperiulu Austriei.
GRÁDO, Grado, oraşu în Italia.
GRANÁDA, Granada, insulâ în America.
GRANÁTA, Granata, oraşu şi provincie în Spania.
GRAN BRETÁGNA, Mare Britania, insulâ şi rigatu.
GRATZ, Gratz, oraşu în imperiulu Austriei.
GRAVEDÓNA, Gravedona, tîrgu în Lombardia.
GRECIA, Grecia, rigatu în Europa.
GRENOBLE, Grenoble, oraşu în Franţa.
GRIGIÓNI, Grisoni, cantonu în Elveţia.
GRODNO, Grodno, cetate în Lituania.
GROENLÁNDIA, Grenlandia, regiune din America.
GRONÍNGA, Groninga, oraşu în Olanda.
GROSSÉTO, Groseto, oraşu în Toscana.
GUAGALQUIVIR, Guadalcuiviru, riu în Spania.
GUADALÚPA, Guadalupa, una din Antilele; unu oraşu în Spania.
GUADALÁXARA, Guadalacsara, oraşu în Spania.
GUADIÁNA, Guadiana, riu în Spania.
GUASCÓGNA, Guasconia, provincie a Franţei.
GUASTÁLLA, Guastala, oraşu în Italia.
GUATIMÁLA, Guatimala, republicâ în America.
GÚBBIO, Gubio, oraşu în Italia.
GUELDRIA, Gueldria, provincie în Germania.
GUIÁNA, Guiana, o regiune din America meridionalâ.
GUIÉNNA, Guiena, provincie anticâ a Franţei.
GUINÉA, Guinea, o regiune în Africa.
GUIPUSCÓA, Guipuscoa, o provincie a Spaniei.

Digitized by Google

H.

HABAR, Habar, oraşu anticu în Persia.
HAITI, Haiti, una din Antilele.
HALIFAX, Halifax, oraşu în America septentrională.
HALLA, oraşu în Suedia, în Sacsonia şi în Tirolu, Halla.
HAM, Ham, oraşu în Franţa şi în Germania.
HAMILTON, Hamilton, oraşu în Scoţia.
HARLEM, Harlem, oraşu în Olanda.
HARMUTH, Harmuth, oraşu în Englitera.
HASTINGS, Hastings, oraşu în Englitera.
HAVRE, Havre, oraşu în Franţa.
HERMANNSTADT, Sibiu, oraşu în Transilvania.
HOHENLOHE, Hohenlohe, principatu în Germania.
HOLSTEIN, Holstein, ducatu în Germania.
HONDURAS, Honduras, golfu în America.
HOREB, Horeb, munte în Arabia.
HORN, Horn, oraşu în Olanda; insulă în Asia.
HUDSON, Hudson, mare şi strîmtoare în America.
HYÈRES, Hyères, oraşu şi insulă în Europa.

I.

IÁFFA, Iafa, oraşu în Palestina.
IANEIRO (RIO), Rio-Janeiro, capitala Brasiliei.
IAROSLAW, Iaroslaw, provincie în Rusia.
IDA, Ida, munte în insula Candiei.
IDUMÉA, Idumea, o provincie a Asiei.
IDRA, Idra, insulă în marea Greciei.
IÉNA, Iena, oraşu în Sacsonia.
IENISSEI, Ienisei, fluviu în Rusia.
IERSEY, Iersei, insulă din Englitera.
IÉSI, Iesi, oraşu în Italia centrală.
ILLÍRIA, Iliria, provincie din imperiulu Austriei.
IMOLA, Imola, oraşu din Italia centrală.
INDIE, India, regiune în Asia meridională.
INDO, Indu, riu în Asia.
INDOSTAN, Indostanu, o parte din India.
INGHILTÉRRA, Englitera, Anglia, rigatu în Europa.
INGOLSTADT, Ingolstadt, oraşu în Bavaria.
INGRIA, Ingria, provincie în Rusia.
INN, Inn, riu în Germania.
INNSBRUCK, Innsbruck, oraşu în Tirolu.
INSÚBRIA, Insubria, nume anticu alu Lombardiei.
IÓNA, Iona, insulă în Scoţia.
IÓNIA, Ionia, o provincie a Greciei.
IÓNIE (ISÓLE), Insule Ioniane, în marea mediteranâ.
IÓNIO (MAR), Marea Ioniană, o parte din Mediterana.
IPPOCRÉNE, Ipocrena, fontână consacrată museloru.
IPSÁLA, Ipsala, oraşu din Turcia.
IRACK, Irack, regiune în Persia.
IRCÁNIA, Ircania, regiune anticâ a Africei.
IRLÁNDA, Irlanda, insulă în Europa.
ISCHIA, Ischia, insulă în marea Mediterană.
ISÉO, Iseo, lacu şi tîrgu în Lombardia.
ISER, Iseru, riu în Germania.
ISÉRA, Isera, riu în Franţa,
ISLÁNDA, Islanda, insulă în Oceanulu Atlanticu.
ISPAHAN, Ispahan, oraşu în Persia.
ISSEL, Issel, riu în ţările de josu.
ISTRIA, Istria, provincie din imperiulu Austriei.
ITÁLIA, Italia.
ITACA, Itaca, insulă în marea ioniană.
IUCATAN, Iucatanu, provincie în America.
IUDEMBÚRGO, Iudemburgu, tîrgu în Stiria.
IÚRA, Iura, munţi în Franţa.
IUTLÁNDIA, Iutlandia, peninsula Danimarcei.
IVICA, Ivica, insulă în Mediterana.
IVRÉA, Ivrea, oraşu în Italia septentrională.

Digitized by Google

K.

KAIRWAN, Kairvan, oraşu în Barbaria.
KALISCH, Kalisch, provincie din Polonia.
KAMTSCHATKA, Camciatca, peninsulă în Siberia.
KELL, Kell, cetate în Germania.
KENT, Kent, o contie în Englitera.
KERRY, Kerry, contie în Irlanda.
KIEL, Kiel, oraşu în ducatulu de Holstein.
KLAUSENBURG, Clusiu, oraşu în Transilvania.
KOLA, Kola, oraşu în Laponia.
KŐRŐS, Crişu, riu în Ungaria.
KRONSTADT, Braşovu, oraşu în Transilvania.

L.

LÁBIA, Labia, oraşu în Turcia.
LABRADOR, Labrador, provincie în America.
LACEDÉMONE, Lacedemona, Sparta.
LACÓNIA, Laconia, ţara Lacedemoniloru.
LADÓGA, Ladoga, lacu şi oraşu în Rusia.
LAHORE, Lahore, provincie din India.
LAMBALLE, Lamballe, oraşu în Franţa.
LÁMBRO, Lambro, rîu în Lombardia.
LÁMPSACO, Lampsacu, oraşu anticu în Asia micâ.
LANCÁSTRO, Lancaster, Lancastru, oraşu în Anglia.
LANDAU, Landau, oraşu în Bavaria.
LANDSHUT, Landshut, oraşu în Rusia.
LANDSCRONA, Landscrona, oraşu în Suedia.
LANGRES, Langres, oraşu în Franţa.
LAOS, Laosu, regiune în Asia.
LAPPONIA, Laponia, regiune în Europa.
LARÍSSA, Larisa, oraşu anticu în Grecia.
LAUTREC, Lautrec, oraşu în Franţa.
LÁZIO, Laţiu, provincie anticâ în Italia.
LÉCCE, Lecce, oraşu în Italia meridionalâ.
LÉCCO, Leco, tirgu în Lombardia.
LECH, Lech, riu în Germania.
LEGNÁGO, Leniago, cetate în Italia septentrionalâ.
LEICESTER, Leicester, oraşu în Englitera.
LEMÁNO, Lemanu, laculu Ginevrei în Elveţia.
LEMBÉRGA, Lemberg, oraşu în Polonia austriacâ.
LÉNNO, Lemno, insulâ în marea Greciei.
LEOBEN, Leoben, oraşu în Stiria.
LEON, Leon, oraşu şi provincie în Spania.
LEOPOLDSTADT, Leopoldstadt, cetate în Ungaria.
LÉPANTO, Lepanto, oraşu în Grecia.
LÉRICI, oraşu în Piemonte.
LERIDA, Lerida, oraşu în Spania.
LÉSBO, Lesbu, Mitilena, insulâ în Grecia.
LÉSINA, Lesina, insulâ în marea Adriaticâ.
LEYDA, Leida, oraşu în ţările de josu.
LÍBIA, Libia, regiune în Africa.
LÍDIA, Lidia, provincie în Asia.
LIÉGI, Liege, oraşu în Belgia.
LIGNY, Ligny, oraşu în Franţa.
LIGÚRIA, Liguria, provincie în Italia septentrionalâ.
LÍLLA, Lila, oraşu în Franţa.
LÍMA, Lima, oraşu în Peru.
LIMBÚRGO, Limburgu, provincie în ţările de josu.
LIMERICH, Limerich, contie în Irlanda.
LIMOGES, Limoges, oraşu în Franţa.
LINCOLN, Lincoln, contie în Englitera.
LINDAU, Lindau, oraşu în Prusia şi în Suedia.
LINGUADÓCA, Languedoc, provincie în Franţa.
LINTZ, Linţu, oraşu în arciducatulu Austriei.
LIÓNE, Lion, oraşu în Franţa.
LÍPARI, Lipari, insule în Mediterana.
LÌPSIA, Lipsca, oraşu în Sacsonia.
LISBÓNA, Lisbona, capitala Portugaliei.
LISÓNZO, Lisonţu, riu în Italia.
LITUÁNIA, Lituania, provincie în Rusia.
LIVADÍA, Livadia, provincie în Turcia.
LIVERPOOL, Liverpool, oraşu în Englitera.
LIVÓNIA, Livonia, provincie în Rusia.
LIVÓRNO, Livorno, oraşu în Toscana.
LOÁNGO, Loango, rigatu în Africa.
LOCÁRNO, Locarno, oraşu în Sviţera.

Digitized by Google

LÓDI, Lodi, oraşu în Lombardia.
LÓIRA, Loara, rîu în Franţa.
LOMBARDÍA, Lombardia, provincie în Italia.
LOMELLÍNA, Lomelina, provincie în Italia.
LONDONDERY, Londondery, contie în Irlanda.
LÓNDRA, Londra, London, capitala Engliterei.
LORÉNA, Lorena, Lotaringia, provincie în Franţa.
LORÉTO, Loreto, oraşu în Italia centralâ.
LOSÁNNA, Losana, Lausana, oraşu în Sviţera.
LOVÁNIO, Lovaniu, oraşu în Belgia.
LUBÉCCA, Lubeca, oraşu anseaticu.
LUBIÁNA, Lubiana, oraşu în Elveţia.
LUBLÍNO, Lublinu, oraşu în Polonia.
LUCÁIA, Lucaia, insulâ în golfulu Mecsicului.
LÚCCA, Lucca, oraşu în Toscana.
LUCÉRA, Lucera, oraşu din Capitanata.
LUCÉRNA, Lucerna, oraşu şi cantonu în Sviţera.
LUGÁNO, Lugano, oraşu în Elveţia.
LÚGO, Lugo, oraşu în Spania şi Italia.
LUIGIÁNA, Luisiana, provincie în America.
LUNEBURGO, Luneburgu, provincie în Hanovra.
LUNEVÍLLE, Luneville, oraşu în Franţa.
LUSÁZIA, Lusaţia, provincie în Sacsonia.
LUSITÁNIA, Lusitania, nume anticu alu Portugaliei.
LUSSEMBÚRGO, Lucsemburgu, oraşu în Franţa.
LUTZEN, Lutzen, oraşu în Prusia.

M.

MACÁO, Macao, oraşu în China şi în Portugalia.
MACASSÁR, Macasar, regiune în India.
MACEDÓNIA, Macedonia, provincie în Turcia.
MACERÁTA, Macerata, oraşu în Italia centralâ.
MACON, Macon, oraşu în Franţa.
MADAGASCAR, Madagascar, insulâ în Africa.
MADÉRA, Madera, insulâ în marea Atlanticâ.
MADRAS, Madras, oraşu în India.
MADRID, Madridu, capitala Spaniei.
MADÚRA, Madura, oraşu în India.
MAESTRICHT, Maestricht, oraşu în ţările de josu.
MAGDEBÚRGO, Magdeburgu, oraşu în Sacsonia.
MAGELLÁNO, Magelanu, strimtoare în America.
MAGÓNZA, Magunţia, Mainţu.
MAIÓRICA, Maiorca, insulâ în Mediterana.
MALABAR, Malabar, regiune a Indostanului.
MALÁCCA, Malaca, peninsulâ în Asia.
MÁLAGA, Malaga, oraşu în Spania.
MALDÍVE, Maldive, insule în Oceanulu Indianu.
MALINES, Malines, oraşu în Belgia.
MÁLTA, Malta, insulâ în Mediterana.
MALVASÍA, Malvasia, insulâ în Turcia.
MAN, Man, insulâ în marea Irlandei.
MANGALÓR, Mangalor, oraşu în Malabar.
MANHEIM, Manheim, oraşu în Germania.
MÁNICA, Manica, canalu în Europa.
MANÍLLA, Manila, una din Filipinele.
MANSFELD, Mansfeldu, oraşu în Prusia.
MANSURAB, Mansurab, oraşu în Africa.
MÁNTOVA, Mantova, oraşu în Lombardia.
MARACAYBO, Maracaibu, oraşu şi golfu în America.
MARATÓNA, Maratona, oraşu în Turcia.
MARIÁNNE (ISOLE), Insule Mariane, în Oceanu.
MARÍNO (SAN), Sântu Marinu, republicâ în Italia.
MARIZZA, Mariţa, rîu în Turcia.
MÁRMARA, Marmara, mare şi insulâ în Turcia.
MARLBOROUGH, Marlboroug, oraşu în Englitera.
MÁRNA, Marna, rîu în Franţa.
MARÓCCO, Marocu, imperiu şi oraşu în Africa.
MARSÁLLA, Marsala, oraşu în Sicilia.
MARSÍGLIA, Marsilia, oraşu în Franţa.
MARTIGNY, Martigny, tîrgu în Elveţia.
MARTINÍCA, Martinica, insulâ în America.
MARYLAND, Marilandia, provincie în America.
MATAPAN, Matapan, promontoriu în Grecia.
MÁURA, Maura, una din insulele Ioniane.
MAURIENNE, Maurienne, Moriana, prvincie în Savoia.
MAURITÁNIA, Mauritania, regiune în Africa.
MAURÍZIO, Mauriţiu, insulâ în Africa.
MEAUX, Meaux, oraşu în Franţa.
MÉCCA, Meca, oraşu în Arabia.
MECLEMBÚRGO, Meclemburgu, mare ducatu în Germania.
MEDÍNA, Medina, oraşu în Arabia.
MEDÍNA-CÉLI, Medina-Celi, oraşu în Spania.
MEDITERRÁNEO, Marea Mediteranâ.
MEGÁRA, Megara, oraşu în Turcia.
MELEGNÁNO, Melenianu, tîrgu în Lombardia.
MÉLFI, Melfi, oraşu în Italia.
MÉLLA, Mela, rîu în Lombardia.
MÉNFI, Memfi, antica capitalâ a Egiptului.
MESOPOTÁMIA, Mesopotamia, regiune în Asia.
MÉSSICO, Mecsicu, imperiu şi oraşu în America.
MESSÍNA, Mesina, oraşu în Sicilia.
METELÍNO, Metelinu, insulâ şi oraşu în Grecia.
METÁURO, Metauru, rîu în Italia.
METZ, Metz, oraşu în Franţa.
MICÉNE, Micena, oraşu în Grecia.
MILÁNO, Milano, oraşu în Lombardia.
MILÉTO, Miletu, oraşu în Italia şi în Siria.
MÍNCIO, Mincio, rîu în Italia septentrionalâ.
MINDENÁO, Mindenao, insulâ în Asia orientalâ.

Digitized by Google

MINGRÉLIA, Mingrelia, provincie a Georgiei.
MINÓRICA, Minorca, insulă în Mediterana.
MIRÁNDOLA, Mirandola, oraşu în Italia.
MISÍSTRA, Misistra, oraşu în Grecia.
MISSISSIPÌ, Misisipi, rîu în America septentrională.
MISSOLUNGI, Misolonghi, tîrgu în Grecia.
MISSÚRI, Misuri, rîu în America.
MITILÈNE, Mitilena, Metelinu, insulă în Grecia.
MÓDENA, Modena, oraşu în Italia.
MOGOL, Mongolia, imperiu anticu în Asia.
MOKA, Moka, oraşu în Arabia.
MÓLA, Mola, oraşu şi provincie în Italia.
MOLDÁVIA, Moldavia, Moldova, România peste Milcovu.
MOLÍNA, Molina, oraşu în Spania.
MOLÍSE, Molise, contie în Italia meridională.
MOLUCCHE, Molucce, insule în Asia.
MOMPELLIÉRI, Montpelieru, oraşu în Franţa.
MÓNACO, Monacu, oraşu în Italia septentrională; München, capitala Bavariei.
MONDÉGO, Mondegu, oraşu şi rîu în Portugalia.
MONDOVÌ, Mondovi, provincie în Piemonte.
MONFERRATO, Monferato, provincie în Piemonte.
MONGIBÉLLO, Mongibelu, Etna, vulcanu în Sicilia.
MONOMOTÁPA, Monomotapa, regiune în Africa.
MONTALBÁNO, Montalbanu, oraşu în Spania.
MONTÁLTO, Montalto, oraşu în Italia centrală.
MONTEBIÁNCO, Munte-albu, munte în Savoia.
MONTEFIASCÓNE, Montefiascone, oraşu în Italia.
MONTEPULCIÁNO, Montepulciano, oraşu în Toscana.
MONTERÓSA, Munţerosa, munte în Italia septentrională.
MONTEVIDÉO, Montevideo, oraşu în America.
MONTÓRIO, Montoriu, dealu la Roma.
MONZA, Monţa, oraşu în Lombardia.
MORAT, Moratu, oraşu şi lacu în Elveţia.
MORÁVIA, Moravia, provincie în imperiulu Austriei.
MORBÉGNO, Morbegno, tirgu în Lombardia.
MORÉA, Morea, peninsula Greciei, Peloponesulu.
MORTÁRA, Mortara, oraşu în Italia.
MÓSA, Mosa, fluviu în Franţa şi în ţările de josu.
MÓSCA, Mosca, Moscova, antica capitală a Rusiei.
MOSCÓVIA, Moscovia, nume vechiu alu Rusiei.
MOSÉLLA, Mosela, rîu în ţările de josu.
MOZAMBICO, Mozambico, regiune şi canalu în Africa.
MUNSTER, Munsteru, oraşu în Franţa şi în Prusia.
MURÁNO, Murano, insulă în laguna Veneţiei.
MÚRCIA, Murcia, provincie în Spania.
MURVIÉDRO, Murviedro, cetate în Spania.

Digitized by Google

N.

NAMUR, Namur, o provincie a Belgiei.
NANCY, Nancy, oraşu în Franţa.
NANKÍNO, Nanchinu, vechie capitală a Chinei.
NANTÉRRE, Nanterre, tîrgu în Franţa.
NANTES, Nantes, oraşu în Franţa.
NAPLÚSA, Naplusa, oraşu în Palestina.
NÁPOLI, Neapole, oraşu în Italia; Nauplia, oraşu fortificatu în Grecia.
NARBÓNA, Narbona, oraşu în Franţa.
NÁRNI, Narni, oraşu în Italia.
NÁRVA, Narva, rîu în Rusia.
NASSAU, Nasau, ducatu în Germania.
NAVÁRRA, Navara, o provincie în Franţa.
NAVARRÍNO, Navarinu, cetate în Turcia.
NAXO, Nacso, insulă în marea Greciei.
NAZARET, Nazaretu, oraşu în Palestina.
NÉGRO, Nigeru, rîu în Africa.
NEGROPÓNTE, Negroponte, Eubea, insulă în Grecia.
NÉMOURS, Nemours, oraşu în Franţa.
NEPI, Nepi, oraşu în Italia centrală.
NÉRA, Nera, rîu în Italia.
NÉRO (MAR), Marea Neagră, între Europa şi Asia.
NEUFCHÂTEL, Neufchâtel, cantonu şi oraşu în Sviţera.
NEUMARK, Neumark, oraşu în Slesia.
NEUSTADT, Neustadt, oraşu în Boemia şi în Austria.
NÉVA, Neva, rîu în Rusia.
NEVERS, Nevers, oraşu în Franţa.
NIAGÁRA, Niagara, rîu în America.
NICÁSTRO, Nicastru, oraşu în Italia meridională.
NICOBAR, Nicobar, insule în Asia.
NICOMÉDIA, Nicomedia, oraşu în Asia.
NICÓPOLI, Nicopolu, oraşu în Bulgaria.
NIEMEN, Niemen, rîu în Polonia.
NIEPER, Nieper, Dunapru, rîu în Rusia.
NIESTER, Dniester, Dunastru, rîu în Rusia.
NIGER, Niger, rîu în Africa.
NIGRÍZIA, Nigriţia, provincie în Africa.
NÍLO, Nilu, rîu în Egiptu.
NIMÉGA, Nimega, oraşu în Olanda.
NIMES, Nimes, oraşu în Franţa.
NÍNIVE, Ninive, antica capitală a Asiriei.
NÍSSA, Nisa, oraşu în Serbia.
NIZZA, Niţa, oraşu în imperiulu Franţei.
NOCÉRA, Nocera, oraşu în Italia.
NÓLA, Nola, oraşu în Italia.
NORIMBÉRGA, Norimberga, oraşu în Germania.
NORMANDÍA, Normandia, provincie a Franciei.
NORTHUMBERLAND, Nortumberlandia, contie în Englitera.
NORVÉGIA, Norvegia, rigatu în Europa.
NOVÁRA, Novara, oraşu în Piemonte.
NOVOGOROD, Novogorod, oraşu în Rusia.
NÚBIA, Nubia, regiune în Africa.
NUMÁNZIA, Numanţia, oraşu anticu în Spania.
NUMÍDIA, Numidia, provincie anticâ a Africei.
NUÓVA-SCÓZIA, Scoţia-Nouâ, provincie în America.

Digitized by Google

O.

OBI, Obi, rîu în Rusia asiatică.
OCEÁNIA, Oceania.
OCZAKOW, Oczakow, tîrgu în Rusia.
ODENSEE, Odensee, oraşu în Danimarca.
ODÉSSA, Odesa, oraşu în Rusia.
OFANTO, Ofantu, rîu în Italia.
OGLIO, Olio, rîu în Lombardia.
OHIO, Ohio, rîu în America.
OLÁNDA, Olanda, rigatu în Europa.
OLERON, Oleron, insulă şi oraşu în Franţa.
OLÍMPO, Olimpu, munte în Tesalia şi în Asia mică.
OLMÜTZ, Olmütz, oraşu în Moravia.
OLÓNA, Olona, rîu în Lombardia.
OMBRÓNE, Ombrone, rîu în Italia centrală.
ONÉGA, Onega, lacu în Rusia.
ONÉGLIA, Onelia, oraşu în Italia septentrională.
OPÓRTO, Oporto, oraşu în Portugalia.
ORÁNGE, Orangia, oraşu în Franţa.
ORBITÉLLO, Orbitelu, oraşu în Toscana.
ORCÁDI, Orcade, insule în Scoţia.
ORENÓCO, Orenocu, fluviu în America.
ORISTAN, Oristanu, regiune a Indostanului.
ORISTÁNO, Oristano, cetate în Sardinia.
ORLÉANS, Orléans, oraşu în Franţa.
ORMUZ, Ormuzu, insulă în golfulu Persiei.
ORÓNTE, Orontu, rîu în Asia.
ORTA, Orta, oraşu, tîrgu şi lacu în Italia.
ORVIÉTO, Orvietu, cetate în Italia.
OSIMO, Osimu, oraşu în Italia.
OSNABRUCK, Osnabruck, provincie în Hanovra.
OSTÉNDA, Ostenda, cetate în Belgia.
OSTIA, Ostia, oraşu în Italia centrală.
OTHAÏTI, Otaiti, arcipelagu în Polinesia.
OTRANTO, Otranto, oraşu şi provincie în Italia.
OTRÍCOLI, Otricoli, tîrgu în Italia centrală.
OVIÉDO, Oviedo, oraşu în Spania.
OXFORD, Oxford, oraşu în Englitera.

P.

PACÍFICO (OCÉANO), Oceanu Pacificu.
PADERBORN, Paderborn, oraşu în Prusia.
PÁDOVA, Padua, Padova, oraşu în Italia.
PAÉSI BÁSSI, ţări de josu, regiune în Europa.
PALATINATO, Palatinatu, provincie în Germania.
PALÉNCIA, Palencia, provincie în Spania.
PALÉRMO, Palermo, oraşu în Sicilia.
PALESTÍNA, Palestina, provincie în Asia.
PALESTRÍNA, Palestrina, oraşu în Italia.
PALMANÓVA, Palmanova, oraşu în Italia.
PALOS, Palos, oraşu în Andalusia.
PALMÍRA, Palmira, oraşu anticu în Arabia.
PAMPLÓNA, Pamplona, oraşu în Spania.
PÁNAMA, Panama, oraşu şi istmu în America.
PÁNARO, Panaro, rîu în Italia.
PARAGUAY, Paraguai, republică în America.
PÁRGA, Parga, oraşu în Albania.
PARIGI, Parisu, capitala Franţei.
PÁRMA, Parma, oraşu şi rîu în Italia.
PARNÁSSO, Parnasu, munte în Turcia.
PÁROS, Paros, una din Cicladele.
PASSAROVITZ, Pasarovitu, oraşu în Serbia.
PASSÁVIA, Pasavia, Pasau, oraşu în Bavaria.
PATAGONÍA, Patagonia, regiune în America.
PATMOS, Patmos, o insulă a Archipelagului.
PATNA, Patna, provincie a Indostanului.
PATRÁSSO, Patrasu, cetate în Morea.
PAVÍA, Pavia, oraşu în Lombardia.
PECHÍNO, Pechinu, capitala Chinei.
PEGÙ, Pegu, regiune în Asia.
PEIMBROKE, Peimbroke, contie în Englitera.
PENSILVÁNIA, Pensilvania, provincie în America.
PÉRGAMO, Pergamu, oraşu în Asia mică.
PERMÉSSO, Permesu, rîu în Grecia.
PERPIGNÁNO, Perpignanu, oraşu în Franţa.
PÉRSIA, Persia, statu asiaticu.
PÉRSICO (GÓLFO), Golfu Persicu în Asia.
PERÙ, Peru, republică în America meridională.
PERÚGIA, Perugia, oraşu în Italia.

Digitized by Google

PÉSARO, Pesaro, oraşu în Italia.
PESCÁRA, Pescara, oraşu în Italia.
PESCHIÉRA, Peschiera, cetate în Lombardia.
PÉSCIA, Pescia, oraşu în Toscana.
PEST, Pesta, oraşu principalu în Ungaria.
PÉSTO, Pesto, oraşu în Basilicata.
PHILIPPSTADT, Filipstadt, oraşu în Suedia.
PIACÉNZA, Placenţa, oraşu în Italia.
PIANÓSA, Planosa, insulă în Mediterana.
PIAVE, Piave, rîu în Italia septentrionalâ.
PICARDÍA, Picardia, provincie a Franţei.
PIEMÓNTE, Piemonte, provincie a Italiei.
PIÉTOLE, Pietole, satu în Lombardia unde s'a nâscutu poetulu Virgiliu.
PIETROBÚRGO, Petersburgu, capitala Rusiei.
PÍNDO, Pindu, munte în Grecia.
PINERÓLO, Pinerolu, oraşu în Italia.
PIOMBÍNO, Piombino, oraşu în Toscana.
PIRENÉI, Pirenei, munţi în Europa.
PÍSA, Pisa, oraşu în Toscana.
PISTÓIA, Pistoia, oraşu în Toscana.
PIZZIGHETTÓNE, Pizzighettone, cetate în Lombardia.
PLÁTA, Plata, fluviu şi republică în America.
PLATÉA, Platea, oraşu anticu în Grecia.
PLYMOUTH, Plimouth, oraşu în Englitera.
PO, Po, riu în Italia septentrionalâ.
PODÓLIA, Podolia, provincie a Poloniei.
POITIERS, Poitiers, oraşu în Franţa.
PÓLA, Pola, oraşu în Istria.
POLCÉVERA, Polcevera, rîu în Italia.
POLÓNIA, Polonia, ţara leşească.
POMERÁNIA, Pomerania, provincie a Prusiei.
POMPÉIA, Pompeia, oraşu anticu în Italia.
PONDICHERY, Pondichery, oraşu în India.
PONTÉBA, Ponteba, tîrgu în Italia septentrionalâ.
PONTECÓRVO, Pontecorvu, oraşu în Italia.
PÓNTO, Pontu, provincie anticâ a Asiei.
PONTRÉMOLI, Pontremoli, oraşu în Toscana.
PORTOGÁLLO, Portugalia, rigatu în Europa.
PORTORÍCCO, Portorico, una din Antilele.
POTOSÌ, Potosi, oraşu în Peru.
POTSDAM, Potsdamu, oraşu în Prusia.
POZZUÓLI, Pozzuoli, oraşu în Italia.
PRAGA, Praga, capitala Boemiei.
PRESBÚRGO, Presburgu, oraşu în Ungaria.
PRINCIPÁTI UNÍTI, România, Principatele-Unite.
PRÓCIDA, Procida, insulă în golfulu Neapolului.
PROVÉNZA, Provenţa, o provincie a Franţei.
PRÚSSIA, Prusia, rigatu în Europa.
PRUTH, Prutu, riu în Europa.
PÚGLIA, Apulia, provincie a Italiei.
PULTÁVA, Pultava, oraşu în Rusia.

Q.

QUÉBEC, Cuebecu, Quebec, oraşu în Canada.
QUINTÍNO, Cuintinu, satu în Franţa.
QUIRINÁLE, Cuirinalu, dealu la Roma.
QUÍTO, Cuito, oraşu şi provincie din Peru.

Digitized by Google

R.

RAAB, Raab, oraşu în Ungaria.
RAPALLO, Rapalo, oraşu în Italia septentrională.
RAGÚSI, Ragusa, oraşu în Dalmaţia.
RASTADT, Rastadt, cetate în Germania.
RATISBÓNA, Ratisbona, oraşu în Bavaria.
RAVÉNNA, Ravena, oraşu în Italia.
RECANÁTI, Recanati, oraşu în Italia.
RÉGGIO, Reggio, oraşu în Calabria şi în ducatulu de Modena.
RÉNO, Rinu, rîu în Germania.
RÉZIA, Reţia, provincie anticâ a Elveţiei.
RHEIMS, Rheims, oraşu în Franţa.
RIÉTI, Rieti, oraşu în Italia centralâ.
RÍGA, Riga, oraşu în Livonia.
RÍMINI, Rimini, oraşu în Italia centralâ.
RIO-JANEIRO, Rio-Janeiro, capitala Brasiliei.
RÍVA, Riva, oraşu în Tirolu.
ROÁNO, Roanu, oraşu în Franţa.
ROCÉLLA, La-Rochelle, oraşu în Franţa.
ROCHEFORT, Rochefort, oraşu în Franţa.
RÓDANO, Rodanu, riu în Elveţia şi Franţa.
RÓDI, Rodu, insulâ în marea Greciei.
RÓMA, Roma, capitala lumei catolice.
ROMÁGNA, Romagna, provincie a Italiei.
ROMANÍA, Românie, ţara Românească.
ROMELÍA, Rumelia, provincie a Turciei.
RONCIGLIÓNE, Roncilione, oraşu în Italia centralâ.
ROSÉTTA, Roseta, oraşu în Egiptu.
RÓSSO (MÁR), Marea Roşie, între Africa şi Arabia.
ROTTERDÁMO, Rotterdam, oraşu în Olanda.
ROUEN, Rouen, Roanu, oraşu în Franţa.
ROVERÉDO, Roveretu, oraşu în Italia septentrională.
ROVÍGNO, Rovigno, oraşu în Istria.
ROVÍGO, Rovigo, oraşu în Italia.
RUBICÓNE, Rubiconu, riu în Italia.
RÜGEN, Rügen, insulâ a Prusiei.
RÚSSIA, Rusia, imperiu.
RUTLAND, Rutlandia, contie în Englitera.

S.

SAAD, Saad, oraşu în Asia.
SAAL, Saal, tîrgu în Bavaria.
SAALE, Saale, trei rîuri în Germania.
SAAR, Saar, oraşu în Moravia.
SÁBA, Saba, oraşu în Persia; regiune în Africa.
SABANÍA, Sabania, oraşu din Anatolia.
SABBEA, Sabea, oraşu în Arabia.
SABBIONCÉLLO, Sabioncelo, satu în Dalmaţia.
SABÍNA, Sabina, ţinutu în Italia.
SACÍLE, Sacile, tîrgu în Italia septentrionalâ.
SAGÚNTO, Saguntu, oraşu anticu în Spania.
SAHÁRA, Sahara, desertu în Africa.
SAID, Saidu, Sidonu, oraşu în Asia.
SALAMÁNCA, Salamanca, oraşu în Spania.
SALÉ, Sale, oraşu în imperiulu de Marocu.
SALÉRNO, Salernu, oraşu în Italia meridională.
SALISBÚRGO, Salisburgu, oraşu în imperiulu Austriei.
SALISBURY, Salisbury, oraşu în Englitera.
SALÒ, Salo, oraşu în Lombardia.
SALÓNA, Saloṇa, oraşu în Dalmaţia şi în Turcia.
SALONÍCCHI, Salonicu, oraşu anticu în Grecia.
SALÚZZO, Saluţu, oraşu în Italia septentrională.
SAMARCÁNDA, Samarcanda, oraşu în Asia.
SAMÁRIA, Samaria, oraşu anticu în Asia.
SÁMO, Samo, insulâ în marea Greciei.
SAMOIÉDI, Samoiedi, poporu în Asia.
SAMOTRÁCIA, Samotracia, insulâ în marea Greciei.
SANDWICK, Sandvic, insule în Polinesia.
SANNÍTI, Samniţi, poporu anticu în Italia.
SÁNTA-FÈ, Santa-Fe, oraşu în Spania si în America.
SÁNTA MÁURA, Sânta Maurâ, insulâ în Grecia.
SANTÉRNO, Santernu, riu în Italia.

Digitized by Google

SANTORÍNO, Santorinu, insulă în marea Greciei.
SAÓNA, Saona, rîu în Franța.
SARAGÓZZA, Saragoța, orașu în Spania.
SARDÉGNA, Sardinia, insulă în Mediterana.
SARMÁZIA, Sarmația, regiune în Europa.
SÁRNA, Sarna, rîu în Franța.
SÁRNO, Sarnu, orașu în Italia meridională.
SARZÁNA, Sarțana, orașu în Piemonte.
SÁSSARI, Sasari, orașu în Sardinia.
SASSÓNIA, Sacsonia, rigatu în Germania.
SÁVA, Sava, rîu în imperiulu Austriei.
SAVÉRNA, Saverna, rîu în Englitera.
SAVILIÁNO, Savilianu, orașu în Piemonte.
SAVÓIA, Savoia, o provincie a Franței.
SAVÓNA, Savona, orașu în Italia.
SCANDINÁVIA, Scandinavia, regiune în Europa.
SCARPÁNTO, Scarpantu, insulă în marea Greciei.
SCHÉLDA, Schelda, rîu în țările de josu.
SCHIAVONÍA, Sclavonie, provincie în imperiulu Austriei.
SCHONEN, SCANIA, Scania, provincie a Suediei.
SCHWÍTZ, Schwițu, cantonu în Elveția.
SCIAFFÚSA, Siafusa, orașu și cantonu în Elveția.
SCIAMPÁGNA, Siampania, provincie a Franței.
SCÍLLA, Scila, o stîncă în marea Siciliei.
SCIO, Schio, insulă în marea Greciei.
SCÍZIA, Sciția, nume anticu alu Rusiei meridionale.
SCÓZIA, Scoție, o provincie a Marei Britanie.
SCRÍVIA, Scrivia, rîu în Italia.
SCÚTARI, Scutari, orașu în Anatolia.
SEBASTIÁNO (SAN), S. Sevastianu, orașu în Spania.
SEBASTÓPOLI, Sevastopolu, orașu în Crimea.
SEBENÍCO, Sebenicu, orașu în Dalmația.
SÉCCHIA, Sechia, rîu în Italia.
SÉDAN, Sédan, orașu în Franța.
SEGHEDÍNO, Seghedinu, orașu în Ungaria.
SEGÓRBIA, Segorbia, orașu în Spania.
SEGÓVIA, Segovia, orașu în Spania și în America.
SÉLVA-NÉRA, Pădurea-Neagră în Germania.
SEMPACH, Sempach, orașu în Svițera.
SENEGÁL, Senegalu, rigatu și rîu în Africa.
SÉNNA, Sena, rîu în Franța.
SENNAAR, Sennaar, rigatu în Africa.
SENS, Sens, orașu în Franța.
SÉRCHIO, Serchio, rîu în Italia.
SERINGAPATAM, Seringapatam, orașu în India.
SÉRIO, Serio, rîu în Italia.
SÉRVIA, Serbia, principatu în Europa.
SÉSIA, Sesia, rîu în Italia septentrională.
SÉSTRI, Sestri, doă orașe în Italia septentrională.
SHANNON, Shannon, rîu în Irlanda.
SIAM, Siamu, rigatu în India.
SÍBARI, Sibari, orașu anticu în Italia.
SIBÉRIA, Siberia, regiune septentrională în Asia.
SICÍLIA, Sicilia, insulă în Mediterana.
SIÉNA, Siena, orașu în Toscana.
SIGMARINGEN, Sigmaringen, orașu în Germania.
SIKÙ, Siku, lacu în China.
SILÁRO, Silaru, rîu în Italia meridională.
SÍLE, Sile, rîu în Italia septentrională.
SILÍSTRIA, Silistria, orașu în Bulgaria.
SIMOÉNTA, Simoentu, rîu anticu alu Troadei.
SÍNAI, Sinai, munte în Arabia.
SIND, Sindu, provincie a Indostanului.
SINIGÁGLIA, Sinigalia, orașu în Italia.
SÍNOPE, Sinope, orașu și provincie în Turcia.
SION, Sion, orașu în Elveția.
SIRACÚSA, Siracusa, orașu în Sicilia.
SÍRIA, Siria, provincie în Asia.
SIRMIÓNE, Sirmionu, peninsulă în laculu Gardei.
SIVÍGLIA, Sevila, orașu în Spania.
SLÉSIA, Slesia, provincie în Germania.
SLESVIG, Schleswig, orașu în Germania.
SMÍRNE, Smirna, orașu și provincie în Turcia.
SMOLENSCO, Smolensco, guvernu în Rusia.
SOCOTRA, Socotra, insulă în Asia.
SÓDOMA, Sodoma, orașu anticu în Asia.
SOFÁLA, Sofala, regiune în Africa.
SOISSONS, Soissons, orașu în Franța.
SOLÉTTA, SOLÚRA, Solura, cantonu în Elveția.
SÓMMA, Soma, rîu în Franța.
SOMMERSET, Sommerset, provincie în Englitera.
SONCÍNO, Soncino, tîrgu în Lombardia.
SONDA, Sonda, insule în Oceanulu Indianu.
SÓNDRIO, Sondriu, orașu în Lombardia.
SORIA, Soria, orașu în Spania; Siria.
SORRÉNTO, Sorento, orașu în Italia meridională.
SOUTAMPTON, Sutampton, contie în Englitera.
SPA, Spa, orașu în Vestfalia.
SPÁGNA, Spania, rigatu în Europa.
SPÁLATRO, Spalatru, orașu în Dalmația.
SPANDAU, Spandau, cetate în Prusia.
SPÁRTA, Sparta, orașu anticu în Grecia.
SPÉRCHIO, Sperchia, rîu în Grecia.
SPÉZIA, Speția, orașu și golfu în Italia; insulă în Grecia.
SPILIMBÉRGO, Spilimbergo, tîrgu în Italia.
SPÍRA, Spira, orașu în Bavaria.
SPITZBÉRGA, Spițbergu, insule în marea Glacială.
SPOLÉTO, Spoletu, orașu în Italia centrală.
SPÓRADI, Sporadele, insule în marea Greciei.
SPRÉA, Sprea, rîu în Germania.
STAFFORD, Stafford, contie în Englitera.
STALIMÉNE, Stalimena, insulă în marea Greciei.
STAMPÁLIA, Stampalia, insulă în marea Greciei.
STATI-UNÍTI, Staturile-Unite, republică în America.
STETTÍNO, Stetinu, orașu în Prusia.
STÍRIA, Stiria, provincie din imperiulu Austriei.
STOCÓLMA, Stocolma, capitala Suediei.
STRALSUNDA, Stralsunda, orașu în Rusia.
STRASBÚRGO, Strasburgu, orașu în Franța.
STRELITZ, Strelițu, orașu în Germania.
STRÓMBOLI, Stromboli, insulă și vulcanu în Italia.
STÚRA, Stura, rîu în Italia septentrională.
STUTTGARD, Stutgardu, capitala Viurtembergului.
SUBIÁCO, Subiacu, orașu în Italia centrală.
SUDERMÁNIA, Sudermania, o provincie a Suediei.
SUEZ, Suez, istmu între Asia și Africa.
SULLY, Sully, orașu în Franța.
SULMÓNA, Sulmona, orașu în Italia meridională.

Digitized by Google

SUMÁTRA, Sumatra, insulă în marea Indiei.
SUND, Sund, strimtoare în Europa.
SURÁTE. Suratu, oraşu în India.
SURINAM, Surinam, colonie a Olandei în America.
SARREY, Sarrey, contie în Englitera.
SÚSA, Susa, oraşu în Italia şi în Africa.
SUSSEX, Sussex, contie în Englitera.
SÚTRI, Sutri, oraşu în Italia.
SVÉVIA, Svevia, Schwaben, provincie în Germania.
SVÉZIA, Sveţia, Suedia, rigatu în Europa.
SVÍZZERA, Sviţera, Elveţia, republică în Europa.

T.

TABÁGO, Tabago, una din Antilele.
TABÁSCO, Tabasco, provincie a Mecsicului.
TABÉRNA, Taberna, oraşu în Spania.
TABÓR, Tabor, munte în Asia.
TAGLIACOZZO, Tagliacozzo, tîrgu în Italia.
TAGLIAMÉNTO, Tagliamento, rîu în Italia.
TÁGO, Tago, riu în Spania.
TALAVÉRA, Talavera, cetate în Spania.
TAMÍGI, Tamisa, rîu în Englitera.
TÁNARO, Tanaru, rîu în Italia.
TAORMÍNA, Taormina. oraşu în Italia.
TÁRANTO, Tarantu, oraşu în Italia.
TARASCONA, Tarascona, oraşu în Franţa.
TARBES, Tarbes, oraşu în Franţa.
TÁRGA, Targa, oraşu în Africa.
TÁRO, Taru, riu în Italia septentrionalâ.
TARRAGÓNA, Taragona, oraşu în Spania.
TÁRSO, Tarsu, oraşu în Asia.
TARTARÍA, Tartaria, regiune în Asia.
TÁRVIS, Tarvis, tirgu în Iliria.
TÁURIDE, Ţauris. oraşu în Persia; Crimea.
TÁURO, Tauru, şiru de munţi în Armenia.
TAVÉRNA, Taverna, oraşu în Italia meridionalâ.
TEBÁIDE, Tebaida, regiune desertâ în Egiptu.
TÉBE, Teba, oraşu anticu în Egiptu şi în Grecia.
TEGÁZA, Tegaza, oase în desertulu de Sahara.
TEMESVAR, Temişoara, oraşu în Temişana.
TÉNDA, Tenda, colină în Piemontele.
TENEDO Tenedu, insulă şi oraşu în marea Greciei.
TENERÍFFA, Tenerifa, una din Canariele.
TENESSEE, Tenessee, rîu şi provincie în America.
TEODÓSIA, Teodosia, Cafa, oraşu în Crimea.
TERÁMO, Teramu, oraşu în Italia meridionalâ.
TÉRMINI, Termini, oraşu în Italia meridionalâ.
TERRA DEL FUÓCO, ţara Foculuí, insulă în America.
TERRACÍNA, Teracina, oraşu în Italia.
TERRAFÉRMA, Teraferma, provincie în America.
TERRANUÓVA, Teranova, insula în America; oraşu în Sardinia şi în Calabria.
TESCHEN, Teschen, oraşu în imperiulu Austriei,
TESSÁGLIA, Tesalia, o provincie anticâ a Greciei.
TETUÁNO, Tetuanu, oraşu şi provincie în Africa.
TÉVERE, Tibru, rîu în Italia.
TEXAS, Texas, provincie în America.
TEXEL, Texel, insulă a Olandei.
THEISS, Tisa. riu in Ungaria.
THIONVILLE, Thionville, oraşu în Franţa.
TIBERÍADE, Tiberiada, lacu şi oraşu în Asia.
TIBET, Tibetu, regiune în Asia.
TICÍNO, Ticinu, riu în Italia septentrionalâ.
TIDOR, Tidor, una din Molucele.
TÍGRI, Tigri, rîu in Asia.
TILSITT, Tilsitt, oraşu în Prusia.
TIRÁNO, Tiranu, tirgu în Lombardia.
TÍRO, Tiru, antica capitalâ a Feniciei.
TIRÓLO, Tirolu, o provincie din imperiulu Austriei.
TIRRÉNO, Tirena (mare), o parte din Mediterana.
TÍVOLI, Tivoli, oraşu în Italia.
TOBOLSCK, Tobolsck, capitala Siberiei.
TÓDI, Todi, oraşu în Italia.
TOKAI, Tokai, tirgu în Ungaria.
TOLÉDO, Toledu, oraşu în Spania.
TOLENTÍNO, Tolentinu, oraşu în Italia.
TOLÓNE, Toulon, oraşu în Franţa.
TOLÓSA, Tolosa, oraşu în Franţa şi în Spania.
TOMBUCTÚ, Tombuctu, oraşu în Nigriţia.
TONCHÍNO, Tonchinu, regiune în Asia.
TORGAU, Torgau, cetate în Prusia.
TORÍNO, Torino, oraşu în Italia septentrionalâ.
TORNAY, Tournay, oraşu în Flandria.
TORNÉO, Torneu, oraşu în Finlandia.
TORRES-VEDRAS, Torres-Vedras, oraşu în Portugalia.
TORTÓNA, Tortona, oraşu în Italia.
TORTÓSA, Tortosa, oraşu în Franţa.
TOSCÁNA, Toscana, provincie în Italia.
TOURNON, Tournon, oraşu în Franţa.
TOURS, Tours, oraşu în Franţa.
TRÁCIA, Tracia, provincie anticâ a Europei.
TRAIANÓPOLI, Trainopolu, oraşu în Rumelia.
TRANQUEBÁR, Trancuebar, oraşu în Asia.
TRANSILVÁNIA, Transilvania, Ardealu.
TRÁPANI, Trapani, oraşu în Sicilia.
TRASIMÉNO, Trasimenu, lacu în Italia.
TRAU, Trau, oraşu în Dalmaţia.
TRAVANCOR, Travancoru, oraşu în India.
TRÉBBIA, Trebia, rîu în Italia.
TREBÍGNE, Trebinie, oraşu în Bosnia.
TREBISÓNDA, Trebisonda, oraşu în Asia.
TRÉMITI, Tremiti, insule în marea Adriatică.

Digitized by Google

TRÉNTO, Trentu, oraşu în Italia septentrionalâ.
TRÉVERI, Treveri, oraşu în Prusia.
TREVÍSO, Treviso, Tarviziu, oraşu în Italia.
TREVOUX, Trevoux, oraşu în Franţa.
TRIÉSTE, Triestu, oraşu în Iliria.
TRINÁCRIA, Trinacria, nume anticu alu Siciliei.
TRINCOMÁLA, oraşu în insula de Ceylan.
TRINITÀ, Trinitatea, insulâ în America.
TRIPOLI, Tripoli, statu în Barbaria.
TRIPOLÍZZA, Tripoliţa, cetate în Morea.
TRÓADE, Troada, provincie anticâ în Asia.
TRÓIA, Troia, oraşu anticu în Asia micâ.
TROPPAU, Troppau, oraşu în Silesia.
TROYES, Troyes, oraşu în Franţa.
TRUXILLO, Truxillo, oraşu în Estremadura.
TUBINGA, Tubinga, cetate în Germania.
TUCUMAN, Tucuman, provincie în America.
TUERTO, Tuerto, rîu în Spania.
TÚNISI, Tunisu, beilicu în Barbaria şi oraşu.
TURCHESTAN, Turchestan, regiune în Tartaria.
TURCHÍA, Turcia, imperiulu otomanu.
TURGÓVIA, Turgovia, cantonu în Elveţia.
TURÍNGIA, Turingia, provincie a Sacsoniei.
TURRENA, Turena, provincie a Franţei.

U.

UBA, Uba, riu în Asia.
UBEDA, Ubeda, oraşu în Andalusia.
UDINE, Udine, oraşu în Italia septentrionalâ.
UGRA, Ugra, rîu în Rusia.
UKRANIA, Ukrania, provincie a Tartariei.
ULEABORG, Uleaborgu, provincie a Finlandiei.
ULMA, Ulma, oraşu în Germania.
ULSTER, Ulster, provincie a Irlandei.
UMBRIA, Umbria, provincie în Italia centralâ.
UMAYA, Umaya. riu în Mecsicu.
UNGHERÍA, Ungaria, rigatu în imperiulu Austriei.
UNÍNGA, Uninga, oraşu în Franţa.
UNTERWALD, Untervaldu, cantonu în Sveţia.
UPSALA, Upsala, oraşu în Sveţia.
URAGUAY, Uraguai, republicâ în America.
URÁLI, Urali, munţi în Rusia.
URÁNA, Urana, riu în America meridionalâ.
URBÍNO, Urbinu, oraşu în Italia centralâ.
URGEL, Urgelu, riu în Spania.
URI, Uri, cantonu în Sviţera.
UTICA, Utica, oraşu anticu în Africa.
UTRECHT, Utrecht, oraşu în Olanda.

V.

VÁDA, Vada, sînu de mare în Toscana.
VADO, Vadu, portu în Italia septentrionalâ.
VAGLIADOLID, Valiadolidu, provincie în Spania.
VALACHÍA, Vlachia, Românía.
VALCAMONICA, Valcamonica, vale în Lombardia.
VALCHIÚSA, Voclusa, cascadâ în Franţa.
VALDECK, Valdeck, principatu în Germania.
VALENCIENNES, Valenciennes, oraşu în Franţa.
VALÉNZA, Valenţa, oraşu în Spania
VALLÉSE, Valesu, cantonu în Elveţia.
VALTELLÍNA, Valtelina, provincie a Lombardiei.
VARENNES, Varennes, oraşu în Franţa.
VARÉSE, Varese, oraşu în Lombardia.
VÁRNA, Varna, oraşu în Turcia.
VÁRO, Varu, rîu în Franţa.
VARSÁVIA, Varsovia, capitala Poloniei.
VAUD, Vaud, cantonu în Elveţia.
VÉIO, Veia, oraşu anticu în Italia.
VELLÉTRI, Veletri, oraşu în Italia.
VENDOME, Vandomu, oraşu în Franţa.
VENÉZIA, Veneţia, oraşu în Italia.
VENEZUÉLA, Veneţuela, republicâ şi oraşu în America.
VENÓSA, Venosa, oraşu în Italia.
VERA-CRUX, Vera-Cruz, oraşu în America.
VERCÉLLI, Vercelli, oraşu în Italia septentrionalâ.
VERDUN, Verdun, oraşu în Franţa.
VERÓNA, Verona, oraşu fortificatu în Italia.
VERSAILLES, Versalia, oraşu în Franţa.
VESTFÁLIA, Vestfalia, o provincie a Prusiei.
VESÚVIO, Vesuviu, vulcanu în Italia meridionalâ.
VÉVAY, Véva, oraşu în Elveţia.
VIBURGO, Viburgu, cetate în Finlandia.
VICÉNZA, Vicenţa, oraşu în Italia.
VIDDÍNO, Vidinu, oraşu în Bulgaria.
VIÉNNA, Viena, capitala imperiului austriacu.
VIGÉVANO, Vigevano, oraşu în Italia.
VIGNÓLA, Vignola, oraşu în Italia.
VILLÁCO, Vilachu, oraşu în Carintia.
VILLANÓVA, Vilanova, oraşu în Spania şi în Franţa.
VILNA, Vilna, guvernu în Rusia.
VIRGINIA, Virginia, provincie în America.
VÍSTOLA, Vistula, riu în Polonia.
VITÉRBO, Viterbu, oraşu în Italia centrala.
VITTÓRIA, Victoria, oraşu în Sicilia şi în Spania.
VOGHÉRA, Voghera, oraşu în Italia.
VÓLGA, Volga, rîu în Rusia.
VOLÍNIA, Volimnia, provincie a Poloniei.
VOLTÉRRA, Voltera, oraşu în Toscana.
VOLTÚRNO, Vulturnu, riu în Italia meridionalâ.
VUCOVAR, Vucovar, oraşu în Slavonia.

Digitized by Google

W.

WALCHEREN, Walcheren, insulă în Olanda.
WARTA, Warta, oraşu în Polonia.
WARWICK, Warwick, contie în Englitera.
WASHINGTON, Washington, oraşu în America.
WEIMAR, Weimar, statu în Germania.
WENER, Wener, lacu în Suedia.
WESER, Weser, riu în Germania.
WESTMORELAND, Westmoreland, contie în Englitera.
WIGHT, Wight, insulă în Englitera.
WIMPFEN, Wimpfen, oraşu în Germania.
WINCHESTER, Winchester, oraşu în Englitera.
WINDSOR, Windsor, oraşu în Englitera.
WITEPSK, Witepsk, guvernu în Rusia.
WITH, With, insule în Oceanulu Australu.
WITTENBERG, Wittenberg, oraşu în Prusia.
WORCESTER, Worcester, oraşu şi contie în Englitera.
WORMS, Worms, oraşu în Germania.
WÜRTEMBERG, Würtemberg, rigatu în Germania.
WÜRTZBÚRGO, Würtzburg, oraşu în Germania.

X.

XANTO, Xanto, oraşu în Asia.
XERES, Xeres, oraşu în Spania.
XICOCO, Xicoco, insulă în Japonia.
XIRIA, Xiria, munte şi riu în Grecia.
XUCAR, Xucar, riu în Spania.

BIBLIOTECA GOVERNATIVA CREMONA

Y.

YAMBO, Yambo, oraşu în Arabia.
YARMOUT, Yarmouth, oraşu în Englitera.
YERES, Yeres, insulă în Europa.
YONNE, Yonne, riu în Franţa.
YORK, York, oraşu şi contie în Englitera.
YORK (NUOVA), Noulu York, oraşu în America.
YSSEL, Yssel, riu în Olanda.
YPRÈS, Yprès, oraşu în Franţa.
YVERDUN, Yverdun, oraşu în Sviţera.
YVETOT, Yvetot, oraşu în Franţa.

Z.

ZAGRAB, Zagabria, oraşu în Croaţia.
ZAIMBRA, Zaimbra, lacu în Africa.
ZAIRO, Zairu, riu în Africa.
ZANGUEBAR, Zanguebar, provincie în Africa.
ZANTE, Zante, una din insulele ioniane.
ZARA, Zara, capitală a Dalmaţiei.
ZELÁNDA, Seelandia, ţinutu în Olanda.
ZEMBLA (NUÓVA), Noua Zemblă, insulă a Rusiei.
ZNAIM, Znaim, oraşu în Moravia.
ZUG, Zug, cantonu şi lacu în Elveţia.
ZUIDERSEE, Zuidersee, golfu în Olanda.
ZURIGO, Zürich, oraşu şi cantonu în Elveţia.

Digitized by Google

Digitized by Google

PATTI DI ASSOCIAZIONE.

Tutta l'Opera consterà di circa dieci fascicoli in 8° grande, con lettere compatte e formanti assieme tre grossi volumi.

Ogni fascicolo conterrà 160 pagine, ed il suo prezzo sarà di 5 lire italiane. Se qualche fascicolo riuscisse più o meno voluminoso, il prezzo ne verrà aumentato o diminuito proporzionatamente.

Ciascun volume potendo costituire un'Opera distinta, sarà libero a chicchessia di ritirarsi dall'associazione tostochè sarà completata l'una o l'altra fra le tre parti del vocabolario, oppure di associarsi separatamente alle parti susseguenti senza essere obbligato di acquistare le antecedenti.

Le soscrizioni si ricevono al domicilio dell' autore (Braila, Strada S. Archangelu N. nonchè a tutti quegli altri indirizzi che verranno indicati mediante pubblici annunzi.

Le domande di associazione devono farsi, o direttamente, o mediante lettere franche ed accompagnate dal prezzo dei fascicoli che si fossero già pubblicati.

All'uscire del primo fascicolo dovrà esborsarsi anche il prezzo del secondo. Tranne ciò non si chiederà dagli associati veruna specie di anticipazione.

CONDITIUNILE ABONAMENTULUI.

Toatâ Opera va fi împârţitâ in zece fascicule sau aproape, in 8° mare, cu litere compacte şi formându impreunâ trei mari volumuri.

Fiecare fasciculu va cuprinde 160 pagine, şi preţulu va fi de 5 lei noui. Dacâ oarecare fasciculu va fi mai multu sau mai puţinu voluminosu, preţulu va fi mâritu sau scâzutu in proporţiune.

Fiecare volumu constituindu o Operâ deosebitâ, va fi liberu la orîcine de a se retrage din abonamentu îndatâ ce una sau alta din ce'e trei pârţi ale vocabularului va fi complectatâ, sau chiaru de a se prenumera numai la a trea parte, fârâ de a fi obligatu sâ cumpere pârţile precedente.

Subscrierile se priimescu la domiciliulu autorului (Brâila, Strada S. Archangelu Nr. 2), precumu şi la celelalte adrese ce se voru arâta prin anunţiuri.

Cererile de abonamentu se facu, sau directu, sau printr'o scrisoare francata şi însoţitâ cu preţulu fasciculeloru ce voru fi deja publicate.

La eşirea întâiului fasciculu se va plâti şi preţulu celui de alu doilea. Afarâ de aceasta, nu se va cere dela abonaţi nici o altâ antecipaţiune.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google